IASONIS MAYNI MEDIOLANENSIS, IVRISCONS. EXCELL. MI.

Commentaria in primam Digesti veteris, seu Pandectarum partem: longè plurimum quàm anteà, præter exactissimam castigationem & illustrata, & additamentis locupletata.

Ad Auditores Præfatiuncula.

QVEMADMODVM humanum genus animo & corpore compositum est, ita res cunctæ, & cuncta mortalium studia, vel cor pori, vel animo impenduntur. Quæ corpori tribuunt, breui prætereunt, quæ animo, perpetua sunt. Corpus ex ponderoso, & corruptibili terræ elemento concretum, quæ terrena sunt naturali instinctu appetit. Animus è contra cœlesti spiritu consistens, terrena despicit, & sursum nititur, altiusque aspirat. Corpus sicuti ex terræ luto fabricatum est, ita fragili & lubrico temporis cursu in terram resoluitur. Animus nihil terreni ponderis habens, sed ex cęlestibus figuratus, qua luce prędituς cum fuerit, vt iugiter vigeat consequens fit. Corpus omni ex parte non nisi purgamenta creat, & res fœtidas emittit: Animus omni sorde, & immunditia caret. Quæ corporis bona existimantur, vt proceritas, & robur, breui dilabunt ac consenescunt. Animi ornamenta, sicut animus immortalis est, ita æquè immortalia sunt. Corpus in hac vita quotidie decrescit, singulis membris indies vis subducitur, & valetudo languescit: visus quoque hebetiores redduntur. Animus autem quanto magis ad annos accesserit, tanto virtute, & sapientia præstat. Et quamuis in corpore membra quotidie consenescant, intus tamen animus eruditionis beneficio iuuentæ florē retinet. Quas ob res, cùm homo corpore constet, & animo (quorum alterū cum brutis, alterum cum Deo commune est) profectò, qui corpori indulgent, pecorum ritu vētris animalia sunt, & quod deterius est, corporum cura mentem obruunt. Qui autem animi curam diligenter suscipiunt, quo nihil excellentius homini à natura tributum, & aureas virtutum, & doctrinarum glebas conijciunt, viri equidem cœlestes censendi sunt. Sapienter igitur
a tur vitam instituitis, viri fratres & auditores dilectissimi, qui pro assequendo ingenij cultu, calcatis corporeis illecebris, nihil aliud magis, quàm literarum ornamenta desiderare videmini, quibus animus indies clarior, illustriorque reddatur. Pergite qua cœpistis, & eo tendite, quo vester optimus conatus anhelat. Ego vos ad idem adhortabor, ad quod Nicoclem Cypri regem Isocrates: quoniam mortale vobis contigit corpus, animus autem immortalis, enitamini, vt virtutum beneficio animi memoriam relinquatis immortalem.

ADDITIO.

a ¶Sapienter igitur. Cùm iniustum sit spiritū carni cedere: cælestia à terrenis superari, & diuinis humana præferri, vt dicit text. in c. suscipitis. 10. dist. vide etiam text. in cap. inter corporalia. de transla. epis. & in cap. inter cætera. de ptic. ordinarij. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Notarius an teneatur in initio instrumenti inuocare diuinum nomen.*
2 *Imperator Iustinianus fuit Christianus, alias temporalem iurisdictionem habere non potuisset.*
3 *Iudæus non potest esse potestas, vel rector.*
4 *Iudæus non potest in aliqua scientia fieri doctor.*
5 *Iudæus non potest etiam si sit effectus Christianus in aliqua scientia doctorari. Et plura de iudæis habes numero. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 16. 17. 25. & 26.*
7 *Emendatus præfertur illi, qui semper fuit bonus.*
15 *Tempore Iurisconsultorum, & ante Cæsarem Christus nondum venerat in virginem.*
18 *Infamis potest esse tutor.*
19 *Exclusus ab officijs publicis intelligitur ab vtilibus, non ab onerosis.*
20 *Bannitus desinit esse ciuis quo ad eius vtilitatem, non autem quo ad onera.*
21 *Qui ex forma Statuti perdit nobilitatem, intelligitur quo ad vtilitatem, non autem quo ad onera.*
22 *Authen. hoc amplius. C. de fideicom. procedit, quatenus hæreditas esset vtilis hæredi negligenti, secus si onerosa.*
23 *Priuatus loco, & capitulo non intelligitur priuatus loco oneris.*
24 *Statutum disponens mercatorem vsurarium non haberi pro mercatore, non intelligitur quo ad onera.*
27 *Immunitas concessa per Principem incolis alicuius loci, intelligitur concessa Iudæis ibi habitantibus.*

De iustitia & iure. Rub.

HÆc breuiter præfatus (inuocato prius ex corde Redemptoris nostri Crucifixi, & eius gloriosissimæ Genitricis desiderato suffragio) condescendo ad primam rubricam ff. vete. ¶Ista rub. diuiditur per Bar. Bal. Ange. & alios in 5. partes. Tu iunge diuisi. Barto. cum illa, quam ponit in rub. ff. de ope. nou. nun. licèt Imo. reprobet eam in rub. ff. de verb. obl. Iac. But. & Sal. in pœmio Codicis. Raph. Com. in d. rub. ff. de ope. no. nun. sed nihil validum, aut vtile afferunt; ideo omitto. & vide per do. Alex in d. rub. ff. de ope. no. nun. Figura etiam casum in hac rub. vt per Bar. in d. rub. ff. de ope. nou. nunc. ¶Ex prima parte huius rub. in qua ponit inuocatio Diuini nominis, posset colligi argumentum, † An notarius a in initio instrumēti debeat
a inuocare diuinum nomen, præsertim si conficiatur instrumen
b tum inter Iudæos & Sarracenos, b & an talis inuocatio sit necessaria, vt not. Bar. in procœmio istius libri, & alibi sæpè. Sed de his remitto vos ad Bar. & omnes præsertim Mod. in d. rub. ff. de
2 ope. nou. nun. ¶† Ex ista prima parte infert Bart. q̄ Iustinianus fuit Christianus: alias temporalem iurisdictionem habere non potuisset: alleg. duas glo. de quibus hic per eum. Adde tex. in c. constituit. 17. q. 4. & in c. nulla. 54. dist. & in c. cum sit nimis. de
3 iudæ. & in l. fi. C. eo. Ideo Bar. in l. fin. C. de postul. tenet, q̄ † Iudæus non potest esse potestas, vel rector; similiter non potest esse Rex, c vel Imperator, tex. est in c. venerabilem. in versi. hæreticum eligerent, aut paganum. de ele. & in ele. Romani. in prin.
4 & ibi no. Car. in 2. no. de iurein † Similiter Iudæus non potest
d in aliqua scientia fieri doctor, d sin Bar. in l. omnes. C. de decur. lib. 10. vbi dicit se ita consuluisse duobus Iudæis, qui erant sufficientes in medicina, & in ea volebant doctorari, q̄ non poterant. Idem tenet Bar. in l. generaliter §. fin. ff. de decur. & in l. fin. C. de postu. & in procœmio Codicis in pen. col. & in l. fin. C. de iudæ. Bald. in l. 1. C. ne rei domi. vel templo. Ange. in Auth. iusiu.
5 quod præsta. ab his. in prin. Pet. de Anch in cle. 1. de magi. † Similiter Iudæus non potest esse tabellio, nec iudex, secundum
e Ang. in d. Auth. iusiu. quod præst. ab his. nec aduocatus, e vt no.
6 Bar. in l. fi per illum tex. C. de postul. † Amplia prædicta, vt procedant

ADDITIONES.

a ¶An notarius. Adde text. in cap. in nomine domini. 23. distin. & in cap. non liceat. 26. q. 5. Spec. in titu. de instr. edi. in §. 3. in 3. col.

b ¶Inter Iudæos, & Sarrace. Adde Bar. in procœ. C. Bald. in procœ. decre. Doc. in capānter dilectos. de fid. instrum. Et vide quæ scribit Mar. Soc. Iun. in Rubr. ff. de nou. ope. nun. à nume. 36. vsque ad 53. vbi post longam disputationem dicit esse communem opi. quòd inter Iudæos possit notarius facere inuocationem D. N. Iesu Christi. & se vidisse instrumenta, in quib. erat talis inuocatio, quòd autem inter infideles ea inuocatio fieri possit, communem dicit tenere. Soc. in d. Rub. nume. 37. Quæ omnia declarantur latius per eum ib., vbi pulchrè. MASVER.

c ¶Non potest esse Rex. Adde glo. in l. spadonem. in 6. iam autem. ff. de exc. tut.

d ¶Fieri doctor. Adde Abba. in c. Iudæi. de test. in c. quanto. de mag. ff. & in cap. cum sit. de iudæ.

e ¶Nec aduocatus. Adde text. iuncta glo. in c. nemo. de pœn. di. 1.

cedant etiam si Iudæus sit effectus Christianus. ita vī probare tex.in d.c.constituit.ver.aut hi,qui ex Iudæis sunt. iuncta secunda expositione gl.ibi,& per illum tex. quem reputat valde singularem cum gloss. Lud.Rom in singu. 679. inci. nunc veniamus. quod Iudæus etiam effectus Christianus non poterit in aliqua scientia doctorari. Tu in contrarium vide tex.in c. eam te.& ibi Abb.in vlt.no.& Mod.de rescript.facit glo.in c.obeuntibus.§.fi.in gl.mag.ad fi.63.distin.quę vult,† quod emendatus
7 præferatur illi, qui semper fuit bonus. & idem tenet Abbas in c.at si clerici.§.de adulteriis.in vlt.colum.de iudi Facit tex.in c. fidelior,& ibi glo. 50.dist.& tex.in c.qa sanctitas tua ea.dist.De intellectu glo.in c.d.constituit.vltra doctores ibi habes latè per Io.de Ana.in c.cum sit,in vlt.col. de Iudæ. Limita prædicta,q Iudæi non possunt habere officia publica, vel administrationes publicas. † Verum est inter nos,sed inter eos bene possunt habere,sm Bart.in d.l.generaliter.§.fin. Io. de Ana. in d.c.cum sit.in 1.col.vbi etiam tenet,q licet Iudæi non possint esse iudices ordinarij inter Iudęum,& Christianum,tamen inter eos bene possunt esse,per text.in l.si qua inter.à contrario sensu. C. de Iudæ. & refert, q per illum text. ita consuluit Floria. de S.Pet. Bonoñ.facit in ratione sui text.in l.spadonem. §. iam autem.ff.
9 de excu.tut. † Adde circa prædicta, q potest Iudæus quamlibet artem exercere,& in eam intrare,ita probat text. in c. post miserabilem.& ibi expressè no. Io.de Ana. in ver.mercimonij. in 1.col.in fi.& tex.in c.quanto.de vsur.& Bal.in quodam consil.incip.inter Iudęos,& Christianos.Bene facit tex.in d.l.spado
10 nem. §. iam autem. † Item posset Iudæus præscribere rē Christiani.ita probat text.no.in l.si fur.§.1.iuncta gl.in ver. vsucapere,& ibi expressè no.Im.ad hoc.ff.de vsuc.sed non meminit, q de hoc est tex.expressus in c.porro.16.q.3.& ibi est glo.1. valde sin.quæ istud limitat, q Iudæus potest præscribere rem priuati,sed non rem ecclesiæ,quam gl.exclamat Lud. Rom. in sing.
11 805.& idem consi.489.hęc domina Petra. † Alibi tamen dubitant Cano.nunquid apud Sarracenos, Paganos,vel alios infideles sit dare imperium.Inn.in c. q super. de voto. decidit q sic. Sed Io.An.Host.& Io.de Lig. ibi decidunt oppositum per mul
a tas auctoritates a sacræ paginæ,de quibus ibi per eos. ¶† Sub
b cessiuè qrit Bar.an Iudæus possit esse tutor b Christiani: & con-
12 cludit q non.Pro eius fundamēto adde, quod sin tenet Bal.in
13 c.1.§.item sacramenta.in 3.col. de pa.iura. fir.† q dispositio.c. quamuis.de pac.in 6.non habet locum in Iudeo iurante,quod vltimum an sit verum, videas Lud.Ro. reprobantem in l. qui superstitis.ff.de acq.hær.& in l.pactum.C.de coll.& latius Ioan. An.in c.fi.vlt.col.de iud.per Mod. in l. stipulatio hoc modo.ff. de verb.obl.contra Barto.tenent Ful. & do. Mar. Laud. hic, & alij non tangunt:& dicit Rapha.Fulg.hic q aliàs fuit interrogatus de facto à quodam Iudæo,nunquid posset esse tutor Christiani,& dicit q immemor notæ Bar.hic,respondit quòd sic,& postquam vidit Bar.adhuc perseuerauit in proposito suo motus,quia si verum esset fundamentum Barto. sequeretur q Iudæus nunquam posset agere, cùm debeat iurare de calumnia.
14 l.2.§. quod obseruari. C. de iur. cal. † Item non posset esse te-
c stis, c cum similiter iurare debeat.l. quoniam liberi. C. de testi. & per istas rationes eandem opi.contra Bart. tenet Lud.Rom. in l.3.§.iurari.in vlt.col.ff.de iureiu.& in l.pactum.C.de coll.idē tenet gl.& Bar. met sibi contrarius in d.l.spadonem.§.iam aūt. ¶Contra Bar.duo stringunt.primò tex.in d.§. iam autem. iuncta gl.nec est verum,vt dicit Bar.q corrigatur per l.fi.C. de Iudæ.quia illa loquitur in honorib. & administrationibus publicis, vt ibi patet in ratione text.nos loquimur in tutela, quæ est onus & est priuatum.l.voluntariæ.C. de excu.tut. & Inst.eo.in prin.& l.propter litem.ff.eod.Et si tu subtilis dicas,q imò d.l.fi. C.de iudæ.bene allegatur per Bar.in prin. in verbo administrationes,vel dignitates,ponderādo dictionem administrationes: dico, q d.l.fi. loquitur de administratione publica nō priuata, vt patet ex ratione ibi reddita per tex.vt nunc dixi:& ne corrigatur.d l.spadonem.§.iam autem.& similiter.l.generaliter.§.fi. alleg. per Bart. loquitur in honoribus & dignitatibus publicis;
15 † nisi respondendo dicas,q tex.in d.§.iā autem.in ver. non Iudæorū,non infert necessariò,ergo Christianorum. potest enim intelligi text.de alijs sectis,maximè quia tempore Iurisconsultorum,qui vt plurimum fuerunt tempore Cæsaris,& ante Cæsarem,Christus nondum venerat in virginem,vt patet in l.2.§. Sulpitius.& §.fuit autem.ff.de ori.iur.& est gl.in l. Titia.§.fin.ff. de aur.& arg.leg.& glo.in l.pridie. ff. de fer. Secundò & fortius facio fundamentum, q prohibitus aspirare ad publicos honores,vel administrationes intelligitur,quando sunt vtiles, secus quando onerosæ, vt est tutela. Istud assumptum probo ex j. scriptis. ¶Primò per illud,quod mihi in specie dè Iudæis dicit
16 Bar in l.omnes.C.de dec.lib.10.& illud mihi multum stringit,
d dicit ibi tex.q † Iudæus d potest esse decurio ciuitatis. Dubitat ibi Bar.quomodo istud possit esse, cum decurionatus sit dignitas & honor,& rñdet q quatenus est honor,non pōt, sed qua-
17 tenus est onus,q possit. ¶†Secundò facit,q Iudæus potest es-
e se procurator, e eo quia est onus & officium vilissimum,vt dicit gl.in §.fi.Insti.de exce. & text. & Bart.in l. si quis procurato-
18 rem.C.de decu.lib.10. sm Bald.in d.§. iam autem. † Item infa-
f mis f potest esse tutor ratione prædicta. vt est de mente glo. in l.sed & milites.§.qui.n.ignominiosa.vbi Ia.de Are.ff.de exc.tut. ¶Tertio facit text.solennis in l.si quis solidum. ff. de hær. insti, quem Bal.Ang.& alij ibi reputant sing.& Bal.in l.eam quam,in pen.col.C.de fideicom.& per illum text. ibi determinant Bald.
19 Ang.& Imo.post Dy.† q exclusus ab officijs publicis intelligitur ab vtilibus non ab onerosis: & ideo statutum Ciuitatis Floren.disponens,q Gebellini non possint habere aliqua officia in
20 ciuitate,intelligitur de vtilib.non autem de onerosis. ¶†Quar tò facit, quod vult glo.no.in l.2.§.nemo.ff.de capi.dimi.q bannitus desinat esse ciuis:verum est quo ad eius vtilitatē,non au-
g tem quo ad onera. g ¶Quintò facit, quod not.Bar.in l.1.per il lū tex.C.de infami.lib.10. & ī rep.l.1.in pen.col.C.de dig.lib.10.
21 † quòd si ex forma statuti aliquis perdit nobilitatē (puta quia de falso condemnatus) intelligitur quo ad honores, & vtilitates,non autem quo ad onera;sequitur Ludo.Roma.in l.si quis in graui.§.de his.ff.ad silla.Ang.de Are.in trac.male. in versicu. Sempronium.in vlt.col.Sextò facit,quod egregiè tenet Pet.de
22 Anch.in cap. intelleximus.de iud.† vbi limitat Auth.hoc amplius.C.de fideicom. procedere quatenus hæreditas esset vtilis
23 hæredi negligenti, secus si onerosa. ¶†Septimò facit,quod tenet dom.Card.in cle.1.in 7. col. de reg. quòd priuatus loco & capitulo non intelligitur priuatus loco oneris, sicut in his quæ sunt disciplinę.arg.c. reprehensibilis. de appell.¶Vltimò facit, quod vult Bald.in consil. 220. in 3. parte, quod refert solennis doct.Senensis d.Io.Bap.de S.Seuerino in repe.l. omnes populi.in 6.car.ff.de iusti. & iu.† quòd si statutum disponat mercatorem vsurarium non haberi pro mercatore, non intelligitur
24 quo ad onera,quæ subire debent mercatores. Ratio omnium prædictorum est,ne inducta in odium retorqueantur ad commodum.contra.l.relegatorum.in fin.ff.de interd. & releg. Nec
25 obst. fundamentū Bar.hic, quia † Iudæus non iurabit ad sacra Dei Euangelia,sed per Deum,quem colit.l.nō erit.§.diuus.vbi Bald.Sal.& Moder.ff.de iureiu.Bald.in l.3.§.iurari.cod.titu.Spe. in tit.de iur.cal.§.restat.ver. sed pone Iudæus litigat cum Christiano.d.Anto. de But. in proœ. decretalium. Paul. de Cast. in
h consil.93.incip.visa quadam scriptura. & ipsemet Bart.in d.§. h iam autem.sibi contrarius tenet,quòd isto casu Iudęus iurabit per Deum.& ista opi.in puncto iuris est valde sustentabilis.sed quia Christianis moribus non congrueret, Iudæum esse tutorem Christiani:ideo sequere opi.Bart.hic, quam simpliciter tenet Io.de Ana.in rub.extra de Iudæ.in 3.col. & in fi.in 4.col.eo. tit.Ang.de Are.in §.præterea.2.in 46.col.Insti.de excep.do.Mar. Lau.sibi contrarius in l.1.in prin.in vlt.car.j. eodem. ¶Pro ista opi.tria stringunt. Primò,quia tutor principaliter datur personæ,vt eam bonis moribus instruat: & in cōsequentiam rebus. l.in copulandis.C.de nup.& est text.not.12.q.1.in c.fin.sed tex. in c. ad hęc. de iudæ. inhibet conuersationem cum Iudæis, ne ad eorum perfidiā animi simpliciū trahantur: & per hoc con-
26 sidera,† an Iudæus posset esse curator Christiani, qui principaliter datur rebus,quod non pono pro constanti. Secūdò facit, quia debitor,vel creditor non potest esse tutor pupilli, & hoc propter periculum rerum. Auth. minoris, & vnde sumitur.C. qui. da. tu. pos. Quanto magis Iudæus prohibetur esse tutor Christiani, cùm hic vertatur non solùm periculum personæ, imò animæ,& anima est cunctis rebus præferēda.l. sancimus. C.de

ADDITIONES.

a ¶Auctoritates, Adde,q Iudęi subijciuntur cano. loquenti de vsuris.Iac.in l.1. col.3.C.de eden. † Et dic, q non ligantur canonibus, exceptis trib. casibus, Fel.in c.2.nu. 37.de consti.

b ¶Esse tutor. Adde Doc.in l.spadonem.ff.de exc.tut.Io.And.in addi. Spe.tit.de iud.in §.sæpe circa fin.

c ¶Testis.Adde Bar.in l.q accusare C.de eden.tex.gl.Bal. & Do.in l.qm. de hęr. ¶Et q non possit esse testis cōtra Christianum tex.est in c.Iudæi. de test.Aym. consi.73.nu.2.nisi concurrant aliæ præsumptiones.ibi nn.13.Fel.c. cum sit.in prin.de Iudęis,vbi vide quid si tutor eligatur,vel officialis & quo ad principalem artic.an possit esse testis vide Nat.qui pulchrè hoc tractat. consi.394.nu. 10.11.& alijs seq. MASVER.

d ¶Iudæus. Adde c.nulla.3.dist.& in c.constit.38.quęst.4.

e ¶Potest esse procurator. Adde tex.iuncta gl.in c.venio.de pœn. distin. 1. in l. fin.& ibi Bar.C.de postu.

f ¶Item infamis. Adde l.1.§.bestias.ff.de postu.

g ¶Onera. Adde q hoc Bar.in q.Lucanę ciuitatis.col.6.ver.restat videre. PVR.

h ¶In d.§. Adde q Bar. in d.§. hoc non dicit, quem vide. † Et dic q Iudæi alligantur iuramento secundum eorum legem interposito,secundū magis communem per Dec.in l.pactū.9.limi.C.de collat. Fely.in c.fi.de iud. MASVER.

C. de sacrosan. eccles. Tertio facit, quia in dubijs opinionibus in iudicando est amplectenda illa pars, per quam euaditur periculum animæ. l. sunt personę. ff. de reli. & sump. fu. Sed ad ista posses respondere tenendo aliam partem, quòd propter pericula prædicta pupillus non aletur penes Iudæũ, sed penes matrem, vel auiam Christianam, vel alium agnatũ Christianum. Nec per hoc prohibetur esse tutor, sicut alias fit, vbi est periculum de vita pupilli, si alatur penes tutorem. l. 1. & fi. ff. vbi pup.
27 edu. debe. & l. fi. C. eod. † Adde vltimò, & not. vnum singulare dictum Bald. in d. §. iam autem. vbi dicit ꝙ si per Principem esset concessa immunitas incolis alicuius loci, talis immunitas comprehendit etiam Iudæos ibidem habitantes, & dicit ꝙ habuit de facto, & sequitur do. Mar. Laud. hic, ad quod vide Bart.
28 in l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. ¶† Vlti. quare iste liber appelletur ffiorũ, seu pandectarum declarat tex. in l. 1. §. 1. C. de vet. iu. enuc. & gl. supra in proœ. ff. in verbo, pandectarum.

SVMMARIVM.

1 *Natura copulæ requirit concursum vtriusque copulati.*
2 *An & quando copula requirat concursum vtriusque copulati.*
3 *An autem per copulam inducatur repetitio præcedentis qualitatis, vel conditionis.*
4 *Maritus si reliquit vxori in testamento omni anno ex tali fundo decem corbes frumenti, quid iuris.*
5 *De natura huius copulæ, &, est copulare æquè principaliter.*
6 *A sententia super possessorio de iure ciuili non appellatur, tamen potest obijci de nullitate.*
7 *An possit dici, dico sententiam nullam, & si qua est appello.*
8 *Iudices & aduocati vtentes legibus, prout debent, meliorem vitã agunt quàm fratres prædicatores.*
9 *Verbum necessitatiuum ratione subiectæ materiæ resoluitur in voluntarium.*
10 *Verbo debet, quod est necessitatiuum, si addatur dictio præcisa omnino, importat honestatem ratione subiectæ materiæ.*
11 *Potestas ciuitatis an possit facere vnum proclama, quòd qui ceperit bapnitum habeat centum.*
12 *Si testis dicat, nisi fallor, non per hoc aliquid derogatur dictis per eum.*
13 *Testis deponens per verbum, videtur, non derogat dictis per eum.*
14 *Quando testis dubitat, non valet eius dictum.*
15 *Testis deponens per verbum credo, regulariter non probat. & nu. 16.*
17 *Si testis dicat, videre meo, iudicio meo, aut secundum conscientiam meam, non probat, & num. 18. & 19.*
20 *Verba dubia facilius infringunt dictum testis, quàm sententiam.*
21 *Sententia lata per verbum credo, est valida.*
22 *Sententia lata per verbum forte, vel simile non valet.*
23 *Si testis productus in causa mutui dicat, ego vidi numerari centum Titio, nisi fallor, probat.*
24 *Testis, qui dicit quòd sic sibi videbatur, probat.*
25 *Testis deponens per verbum credo, si assignat rationem concludentem per sensum corporis probat.*
26 *Testis deponens per verbum, iudicio suo, & annectit rationem per sensum corporeum, probat.*
27 *An probet testis, qui deponit per verbum, forsitam.*
28 *An probet testis, qui dixit, ita dico prima fronte, & quid in iudice.*

LEX PRIMA.

Iuri operam daturũ.

Istud principium vsque ad §. huius studij. secundũ Bartol. & alios diuidit in 6. partes, vt hic p eos. In primis põdera tex. ibi, ius est ars boni, & æqui. † cum natura copulæ
1 requirat concursum vtriusque copulati. l. si hæredi plures. ff. de cond. insti. & l. si quis ita stipulatus fuerit. x. aureos. ff. de verb. obl. videretur, ꝙ ius semper copulatiuè disponeret super bono & æquo simul, & semel, & tamen est falsum: quia quoddã est ius, quod est bonum, sed non æquum, & ecõtra quoddam æquum, quod non est bonum, vt in gl. Bar. respondet, ꝙ quando vna qualitas copulatur duobus substantiuis, tunc non requiritur concursus, vt hic. Caue, quia Bart. infra in doctr. mag. videtur esse contrarius, dum dicit, quod quando copula ponitur inter duo substantiua aliter non verificata, quod imo requiritur concursus, sed salua Barto. ꝯ. loquitur quando copula ponitur inter duo, quæ sunt merè subst antiua, vt quando lego fundum Titio, & Seio. Titius, & Seius sunt merè subst antiua: hic autem loquitur Barto. quando copula ponitur inter adiectiua, sed subst antiuata neutro genere, vt hic in text boni, & æqui. ¶ Subdit Bart. quòd quando copula ponitur inter duo adiectiua, tunc bene requiritur concursus. ita intelligit. d. l. si hę redi plures. Caue, quia illa lex videtur ineptè allegari per Bart. cùm ibi copula non sit inter adiectiua, sed inter orationes, & ideo videtur, quòd melius ad hoc allegasset tex. in l. ea tamen adiectio. ff. de legat. 3. de qua statim posteà opponit. Et si nescias inducere, inducas prout declarat Bart. in l. si is qui ducenta. §. vtrum, in 4. opp. ff. de reb. dub. nam ibi copula &, ponitur inter illa adiectiua empta, & parata. veritas est, quod Bart. ꝯ. in doctri. magna ponit pro eodem, quòd copula ponatur inter orationes, vel inter adiectiua, & hoc modo bene allegat Bar. illam legem, sed obstat, quia ibi loquitur qñ adiectiua non ha-
2 bent certum subst antiuum, vt per te videre poteris. ¶† Hinc sumpta occasione Barto. ponit plenam doctri. an, & quando copula requirat cõcursum vtriusque copulati, & facit tria mẽbra principalia. Quandoque ponitur inter incõpatibilia. Aliquãdo inter duo idem importantia. & istis duobus casibus nõ
a potest seruare naturam copulæ. Aliquando ponitur [a] inter diuersa, & ista est propriè natura copulæ, vt cadat inter diuersa. glo est in rubr. ff. de iur. & fact. ign. & clarior glo. in c. querelam. de simo. & isto casu Bart. facit tria membra. aut ponitur inter subst antiua: aut inter adiectiua: aut inter orationes. Et considera dum Bar. capit pro eodem, quod copula ponatur inter adiectiua non habentia certum subst antiuum in specie, vel quod ponatur inter orationes. Ratio (puto) quod fuerit de mente Barto. quia tunc illa adiectiua cum subst antiuentur, nec habẽt dependentiam ab vno certo, certè vtrunque stat separatim, & de per se, vt in hoc tex. vbi est perinde ac si diceret, ius est ars boni. Item est ars æqui, & sic est perinde ac si copula poneretur inter orationes. Credo, quod ista fuit intentio, & mens Barto. eandem doctr. ponit magis distinctè Bar. in l. si is, qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. Aliam doctrinam tradit latè Bald. hic, & in l. Gallus. §. etiam si parente. ff. de lib. & posthum. recitat simpliciter Angel. de Aret. in §. si plures. Insti. de hær. insti. Istam materiam tradunt Canoni. in c. ex parte 1. extra de rescrip. & in c. 2. de prob. & in c. in plerisque, vbi bona gl. de elec. Aliquid Bald. in l. fin. per illum text. C. de senten. ¶ Verum, quia doctrinæ doctorum sunt multum intricatæ, ego per regulam, & fallentias clarius trado hanc materiam. Regula ergo est generaliter vera, quòd copula requirit concursum vtriusque copulati, aliàs nõ esset differentia inter copulam, & alternatiuam. d. l. si hæredi plures, & d. l. si quis ita stipulatus fuerit decem. ¶ Amplia istam reg. vt habeat locum etiam in materia pœnali. Vnde quando à statuto duplex pœna copulatiuè imponitur, requiritur concursus vtriusque, secundum Bart. in l. quid ergo. §. pęna grauior. ff. de infam. ¶ Secundò adde glo. in c. 1. in verbo, contra iustitiam. de re iudi. lib. 6. quòd pœna suspensionis à beneficio per annum ibi imposita iudicanti contra iustitiam, & contra conscientiam, requirit vtrunque copulatum. Super quo per te cõsidera propter doct. Bart. hic. ¶ Tertiò adde, quod no. decidunt Iac. Butr. & Mod. in l. mancipia. per glo. in ver. auocandum. C. de fem fug. quod statutum disponens, quòd turbans, & expellens aliquem à possessione, soluat centum, & ablata restituat, non procedit si aliquis solum turbat, vt soluat centum, quãdo etiam non expellit: licet Bald. ibi contrarium teneat, & habes per Ludo. Rom. in sing. 495. & ad hoc adde gl. in d. clem. in plerisque. & ibi Petr. de Anch ¶ Quarto adde, quod decidit Bald. in c. fin in fi. de duob. fra. à cap. anneti. quòd si statutum dicat, si quis caruerit filio, & filia, frater succedat, requiritur concursus vtriusque, & bene facit doctrina Bar. hic, quia quando copula ponitur inter duo subst antiua, requiritur concursus. ¶ Quinto adde, quod decidit Lud. Rom. in consil. 166. incip. visa diligenter propositi thematis consulatione, in 3. colum. ꝙ si aliquis in instrumento concedit oẽs petias terræ positas in comitatu, & villa, & vocabulo montis Alberici, quod omnium trium concursus copulatiuè requiritur ad hoc, vt aliqua petia terræ veniat. ¶ Sexto adde, quod decidit do. Ale. in consil. 48. inci. super hæsitatione de statuto disponente. in 1. volum. quòd si pater, & filius habitauerint simul, & in communione, requiritur concursus vtriusque copulæ. ¶ Septimò adde, ꝙ decidit idem. d. Alex. in consil. 10. in 3. vol. inci. circa primum dubiũ. in 5. col. quod pęna imposita filio habitanti seorsum, & prouocanti ad diuisionem, non cõmittitur, nisi vtrunque concurrat. ¶ Istam reg. sic

ADDITIO.

a ¶ Aliquãdo ponitur. Adde l. si duo. C. per quas perso. nob. acq. Do. in rubr. ff. de iu. & fac. igno. Et dic ꝙ copula posita inter orationes vbi plura copulantur per se & non respectiuè ad aliud ponitur continuatiuè, non autem copulatiuè. Bar. hic, & in l. si is qui ducenta. §. vtrum. colum. 4. ff. de reb. dub. Nat. consil. 458. colum. 5. nume. 10. vbi ex doct. Barto. in l. vt vim, colum. 3. hoc tit. dicit quòd ex dispositionibus legalibus copula ponitur pro puncto orationis separatæ, pro quo vide, quæ scribit Alex. consil. 101. col. 3. in prin. lib. 3. ꝙ autem de natura copulæ sit attribuere cuique actum pro dimidia, no. Rolan. consil. 64. nume. 2. nume. 14. vbi declarat. lib. 1. Qua in materia, an & quando copula requirat concursum: vide Roma. consi. 10. 166. col. 3. Fely. in c. ex parte. 1. col. 9. ver. copula. de rescrip. plura no. Pra. Pap. for. lib. act. real. ver. non astringens. nume. 9. & seq. vbi dixi.

MASVER.

reg.fic ampliatam limita ex tota doctr.Bart. tribus modis. Primo,qñ ponitur inter incompatibilia, seu inter ℈ria.Nam cùm non possint copulari,copula mutat officium suum,& resoluitur in disiunctiuam.l. si Titio fundus. vbi Bart. inducit notab. decisiones, quas per te videas.ff.de vsuf.le.Bar.in suis lec.reprobat gl.ibi,& in auth.hoc locum.C. si mu.secun.nu.Bart.& Mo. in l.recusare.§. Titius ff.ad Tre.Ad idem est text. notabilis.in l. fin.in prin.C.de cod.Nob.Bald.in c.cum venissent. in 3.no.inuctis præcedentibus.de eo, qui mit.in pos. ¶Sed in quantũ Bart. alleg.l.si Titio fundus. considera, quia illa lex melius cadebat sub alio membro Bart. qñ copula ponitur sub vno, ꝙ inest alteri,quia in legato fundi inest vsufructus: nec videntur ista incompatibilia, fundus, & vsusfru. Item attende circa illam l. si Titio fundus. vbi dicitur,quod si testator legat alicui fundum, & vsumfructum, cũ appellatione fundi veniat proprietas, & vsusfr.dicit text.quòd copula &, resoluitur in disiunctiuam vel & potest legatarius, vel eligere fundum (in quo casu vtrunque habebit) item potest eligere solum vsumfructum si vult. Potest dubitari, quis erit ita fatuus, ꝙ eligat solum vsumfru.cum possit habere vtrũque eligendo fundum? Dic,ꝙ vtilitas potest esse magna, eligere vsumfructum solum, qñ aliquis donasset aliqui præsentia,& futura. si eliget fundum applicabitur donatario.si eliget vsumfructum non applicabitur alicui, quia non potest donari,nec cedi,nec ad hæredes transmitti. Item si omnia bona alicuius essent publicata in fiscum,non veniret vsusfructus formalis.Istas subtilitates ad illam l.ponit Bald.in auth. hoc locum.in vlt.q.C.si mu.secun. nup.Item adde inquantum prædixi,ꝙ in l. si Titio fundus. ibi copula videbatur poni inter duo, quorum vnum inest alteri: dic esse verum intelligẽdo de vsufructu causali, qui continetur sub fundo, sed intelligendo de vsufructu formali, ille bene est incompatibilis cum proprietate,quia impossibile est, ꝙ in re propria quis habeat vsumfructum formalem, quia res propria non potest alicui debere seruitutem, vel vsumfructum. l. vti frui.in prin.ff. si vsufru.pet.& hoc modo intellexit Bart. & ita loquitur ille text. ¶Secundò limita qñ copula ponitur inter duo idem sonantia, tunc quia est contra naturam copulæ, quæ debet cadere inter diuersa, vt prædixi, remota copula,vnum resoluitur, vt sit adiectiuum alterius,vt hic per Bart.& in l.1.in prin.per illum text.ff.de pac.& in extrauag. ad repri. in verbo videbitur. in vlt.col.glo. & Bart. in rub.C.de agri.& censi. lib.11. & puto, quod ratio huius mẽbri sit: quia de natura copulæ, & est cadere inter diuersa, vt est glos.in rub.ff.de iur. & fact. ignor. in c. querelam. de simo. Qñ ergo copula ponitur inter duo idem importantia, necessario reijcitur. Et quantum ad istas duas fallen. non est propriè materia nostra:quia non stat propriè in vim copulæ, sed reijcitur aut conuertitur in disiunctiuam. ¶Tertiò limita qñ ponitur inter orationes,non respectu certi dispositi in indiuiduo,vt hic per Bart.& in l.in fin.per illum tex.ff.de his,qui not.infam. & in l.vt vim.in 3.col.ℨ. eo.& in d.§. vtrum. & in d.l.si hæredi plures. vbi subtiliter Comensis. Et ideo puto (nõ inuenio tamen scriptum) ꝙ si plures orationes copulatæ respicerent, etiam in indiuiduo requireretur concursus, si lex diceret: Titius sit infamis,si duas vxores habuerit,& furtum fecerit. crederem,ꝙ oĩa requirerentur ad hoc, vt esset infamis. Et pro isto membro qñ copula ponitur inter plures orationes respicientes aliquid certum,Adde text.no.in l.si quis ita stipulatus fuit decem aureos. ff.de ver.ob.& ad istam conclu.Bar.in hoc membro potes colligere rationem ex l.falsa.§.fi.ff.de cond. & de.l.2.in fi.ff.de ℨdi.
a instit.¶Quartò no. limita a vltra Barto.& alios,quando copula ponitur inter duo adiectiua, quæ habent suum substantiuum, sed non in indiuiduo: prout est quando dicitur,Titius est albus & magnus,sed habent substantiuum indefinitum: tunc non requiritur concursus vtriusque copulati: puta si testator dicat. lego vestes emptas,& paratas gratia vxoris.l qui concubinam. in prin.& ibi no. Bar.ff.de leg.2.& idem Bart. in d.§.vtrum.in 3. opp. licèt illum tex.non alleget. Facit l.ea tamen adiectio.ff.de leg.3.& hic in verbo boni, & æqui.Ista est valde necessaria limitatio inter omnes, per quam comprobo inuitabiliter illud,ꝙ tenet Lu.Rom.in consil. 104. incip.pater reuerende. vbi consuluit.ꝙ statutum ciuitatis Florentiæ disponens, ꝙ contra debitores cessantes,& fugitiuos procedatur ad capturam personæ, vendicat sibi locum in debitore, qui cessauit soluere,quamuis non sit fugitiuus, & sic consuluit, quòd in dicto statuto copula non requirat concursum,ꝙ sint cessantes, & fugitiui.Mouetur malo fundamento.s.per l.1. cum si.ff.de infa. quæ loquitur cñ copula cadit inter orationes, vt hic per Bar.sed pro eo multum stringit limitatio prædicta, cum illa duo adiectiua nõ habeant substantiuum in indiuiduo, sed indefinitum, s. ℈tra debitores. Caue tamen, ꝙ ex quo illud statutum est ℨ ius commune,sin quod nemo potest capi pro debito priuato.l.3.§.tutores.cum gl.ff.de suspe.tu. & l.nemo carcerem. C.de exac.tribu.lib.10. certè illud statutum videtur debere strictè intelligi, quando debitor habet vtranque qualitatem, ꝙ s. cessat soluere, & ꝙ est fugitiuus, & ita credo, ꝙ fuerit intentio statuentiũ. Et ℈tra Lud. in terminis eiusdem statuti Florentini tenet Ang. in consil.61.incip.vtis statutis,& ordinamentis communis Florentiæ.in 1.col. ad fin. Et non credo, quòd si statuentes fuissent interrogati, nunquid alterum sufficiat, ꝙ respondissent affirmatiuè,iuxta glos.reputatam sing. in l.tale pactum. §.fin. ff.de pac. quia si mens statuentium ita fuisset,certè statutum fuisset sub disiunctiua conceptum,vel contra debitores cessantes,vel fugitiuos. ¶Quinto limita, qñ copula ponitur inter substantiua,inter quæ cadit ordo charitatis: vt si pater acquirit emphyteusim,vel feudum pro se, filijs,& nepotibus,& pronepotibus. nam omnes non admittuntur simul copulatiuè, sed sm ordinem charitatis. Primò pater, eo mortuo filj, mortuis filijs, nepotes,& sic successiuè.glo.est ord. in l.Gallus.in prin.vbi Doct. ff.de lib.& posth. vbi videas. ¶Sextò limita, quando resultaret absurdum, vt qñ pater substituit filios, & hæredes. vel acquirit pro filijs,& hæredibus,vt latè per Bart.& Mod. in d.l. Gallus.§. etiam si parente.latè Imo.& do.Ale.in l.quod dicitur.ff.de ver. obl.¶Septimo limita per doctr. Bal.in l.si mater tua. C.de cõtrahen.emp. vbi tenet, ꝙ proponens copulatiuè duas causas, non tenetur vtranque probare, nisi requiratur respectu vnius effectus.& idem Bald.in l.1.in 2.col. C.de cond.infer.vnde decidit Bald.in l.edita.circa fin. C. de eden.si accuso Titium, & Seium, ꝙ intulerunt Petro duo vulnera, ex quibus mortuus est, & non probo de Seio,sed de Titio, quod tamen Titius condẽnabitur. Facit, ꝙ volunt Barto. & Mod.in l.diuus. ff. de re iudi. Abb.in c.licet causam. de prob. ꝙ qui opponit contra testem, quòd est falsarius,& corruptus pecunia,non tenetur vtrunque probare. ponit Bal.in c.ex parte 1. de reser. & ibi latè alij Canonistæ. ¶Octauò limita ex eo,ꝙ not.decidit Bald. hic in penult.
b col. ꝙ si fit factum legatum doctoribus, & medicis b Paduæ, non requiritur concursus, quòd idem si doctor, & medicus simul, sed comprehendit omnes tam medicos solũ, quàm doctores solum: quia cùm ingeratur generali subiecto, nõ copulat plures qualitates, sed plura subiecta, quorum vnum non dependet ab altero. alleg duos text. qui parum faciunt, l. Titiæ textores.§.nihil.ff.de leg.1.& tex.in l. si mulieri cum liberis.ff.de vsufruct.acced.melius facit.l.præcedens, si quis Titio, & hæredibus.Sequuntur no.do.Anto & Imo.in d.cle.in plerisque.Do. Alex.in consil.20.in 3. vol. ponderatis his,quæ in themate narrãtur.in 3.col.ad fi.& seq & in consil.456.inci.super eo, de quo quæritur, videlicet,an statutum in 3.col.& consi.110.colum.3. & 4. eod.lib.Circa istam materiam copulę, vide regulam,quã ponit Barto. in l.vt vim. in 4.colum.ℨ.eodem.dum text. ibi dicit,vt vim,atque iniuriam propulsemus:nunquid requirat cõcursum ibi copula,& determinat,quòd non, ista ratione: quia sm eum, quando copula ponitur in dispositionibus legalibus, copula tunc non seruat officiũ copulæ, sed ponitur pro puncto orationis.alleg.l.1.ff. de insa. Et ista erit noua regula, quam Barto.hic omittit. Sed credo,quòd non bene dicat.quia l.prima. ff. de infam. loquitur qñ copula ponitur inter orationes,
3 prout melius declarat hic. † An autem per copulam inducatur repetitio præcedentis qualitatis,vel conditionis? Exemplũ, dicit testator: lego Titio fundum sub conditione, si nauis ex Asia venerit,& domum:nunquid in illa copula & domum,intelligatur repetita conditio,si nauis ex Asia venerit?Habes tex. no.in l.Seiæ.§.Caio.& ibi pulchrè Bart.ff.de fun.instr. & not. in simili Bart.in l.doli. in princ.ff. de ser.corrup. & quod not.in l.si
4 ita stipulatus. in §. Chrysogonus. ff. de verb.obl.¶† Item quid iuris sit,si maritus relinquit vxori in testamento omni anno ex tali fundo decem corbes frumenti, & decem libras? Debes scire, quòd in legato annuo solutio debet fieri in princ. anni.l. qui
c hoc anno.vbi glos. & doct.ff.de verb. obl.§.qui hoc anno. c Instit. de inutil. stipulatio. Fallit qñ legatur frumentum annuum ex tali fundo: quia non debet solui in prin.anni, sed tempore messium.tex.est not.in l.firmio.§.pater. ff. quando dies leg.ced. Quid erit hoc casu, nunquid sicut frumentum debet solui tẽpore messium, ita & decem libræ,propter copulam &? Certè decem libræ propter copulam, & erunt soluendæ tempore messium,ita not.ponit Bart.nec alibi legi.in l.si legatarius.§.fin. ff.de leg.3. vbi decidit. & sequitur Ludo.Roma. in d.l. qui hoc
5 anno. ¶†Vltimò circa istam copulam &,not.quòd eius natura est

ADDITIONES.

a ¶Limita.Vide Alex.libr.3.consil.20.col. 3.versic.3.
b ¶Doctoribus.& medicis.Adde Bar.in l.si is qui ducenta. in §.vtrum.ff.de reb. dub.Iac.But.in sua disp.de artificibus artis lanæ.
c ¶§.qui hoc anno.Adde Oldr.in l.singulos.ff.de ann.leg.

ra est copulare æquè principaliter. l. 1.& 2. vbi Bart. ff.de pecu. leg.Not.Bar.post Dyn.in l.si cui.ff.de fun.instr.& in l.Titiæ textores.§.1. ff.de leg. 1. & §. si quis ancillas. Insti. de leg.¶ Et per hæc semper putaui, quòd non sit vera quædam solennis deci-
6 sio Saly. Nam debes scire † quòd à sententia lata super possessorio de inre ciulli non appellatur.l.vnica.C.si de momen.pos. fue.appel.latè Bart.in l.2.ff.de appel.recip.tamen licèt appellari non possit, potest argui de nullitate. Ita expressè determinat Bal.in d.l.vnica in pen.col. & in l.1. in 3.col. C.ne lic.in vna eademq; causa tertio prouo. Facit ratio: quia regulariter de nullitate cuiuslibet sentētiæ potest dici.l.1. §.1. ff.de fer.l.si expres-
7 sim, vbi latè Bart.& oēs.ff.de appel.cle. 1.de re iud.cum si.† Istæ duæ regulæ sunt claræ. Pone nunc, q̄ sit lata sententia in possessorio contra aliquem. Ille ꝯra quem lata est, prout de consuetudine fit,dicit: ego dico sn̄iam nullam,& si qua est, appello,nunquid valeat? Salyē. mirabiliter tenet, q̄ non in d.l.vnica. C.si de momen.pos.fue.app.Nam dicit, quòd in omnibus casibus,in quib.non potest appellari,sed dici de nullitate de per se,si quis simul iungens,dicat: dico sententiam nullam,& si qua est, appello,nihil valet.Ratio est ſm eū:quia videtur principaliter appellare,& casu quo non possit appellare, videtur postea dicere de nullitate, & sic nullitas intelligitur intentata accessoriè,
a & non principaliter, a prout est glo.multum singularis, quam signa in l. 1. C. quando prouoc.non est necess. Si ita est, ergo si non valet principale,scilicet appellatio, non valet etiam nullitas,quæ venit accessoriè:quia vitiato principali, vitiatur etiam accessorium,& dato, quòd ex ordine verborum prius dicat de nullitate, tamen ex ordine intellectus, & legis dicit accessoriè. Ita resident Salyc.ibi.idem tenet Saly.in d.l.1.per glo.ibi.C.quando prouoc.non est necess. Semper putaui, & puto oppositum, quia quādo dico sententiam nullam,& si qua est,appello,nullitas non est intentata accessoriè, sed æquè principaliter per regulam,quam proximè dixi:quia copula &,posita inter orationes, vel inter alia copulata semper copulat principaliter, non accessoriè.Et in terminis nostris,quòd nullitas intelligatur principaliter intentata, expressè tenet Bart.in d.l. si expressim. in 3. col.& ibi Io.de Imo.in 4.& 5.col. & expressè lac.But.reprobata illa glo.in d. l. 1. C. quando prouoc.non est necess.Ita teneo, quamuis Ang.in d.l.si expressim.dicat,quòd habuit aliàs istum casum in ciuitate Florentiæ, q̄ per multos Doct. fuit conclusum,q̄ nullitas esset principaliter intentata, & quòd ita fuit iudicatum Florentiæ, sed q̄ non audet recedere à glo.in d.l.1. Et ita in terminis nostris inuenio,quòd decisionem Saly.reprehendit.d.Alex.in consi.2.in 3.volu. quod incip.Consideratis.in 4.& 5.col.ad fin. ¶In text.ibi,cuius meritò quis nos sacerdotes appellat. Adde, quod dicit Hostien.in procem.summæ suæ, in 4.
8 col.quòd † recti iudices, & aduocati vtentes legibus, prout debent, meliorem vitam agunt, quàm fratres prædicatores, vel alij religiosi. Refert,& sequitur Albe.hic circa fin.& in l.per diuersas.C.manda.¶† Item pondera istum tex.in ver.oportet.iuncta glo.quæ exponit:id est decet,quòd verbum necessitatiuum ratione subiectæ materiæ resoluitur,vt sit voluntatis.Adde glo. in l.1.in glo.fin.& solu.matrim.& in l.1.ff.de offic.præfe.prætor.
10 ¶† Item adde plus,quod verbum debet, b quòd est necessita-
b tiuum,si ei additur dictio præcisa,omnino:vt quia dicat̄,omnino debet:tamen ratione subiectæ materiæ solùm honestatem, & non necessitatem importat. text. est solennis in c. 1. in ver. omnino debet. cum glo. fin. & ibi not. dom. Abb. de despons. impu.& vide glo.in cle.attendentes. in verbo debeant.de statu mona. Similiter verbum debet, exponitur pro potest. glo.in l. obseruare.§.fi.in ver.debet.ff.de offi.procon. & leg. ¶In tex.ibi, præmiorum quoque exhortatione.Istum text.inducunt Guli.
21 de Cun.Bart.Bald.Ang.Fulg.& alij ad quæstionem.† An Potestas ciuitatis possit facere proclama, quòd quicunque ceperit talem exbānitum,habeat centum à communi.Et distinguunt, vt hic per eos.Adde Bar.in l.cum nauiculariorum. ad fi. per illum text.C.de naui libr.10.& in l.1.C.de sala.nemi.præstan.lib. 10.& in l.non oēs.§.fin.quam legit sub l.præcedenti. ff.de re mili.& in l.liberum.in fi.C.de plag.Bald.in l.pe. C.commi.vel epist. Ang.in l.1.in prin.ff.quod quisque iur.in l.interesse.ff. de acquir. poss.Pondera, qđ Bart.in l. 1. in prin. ff. quod quisque iur.videtur sibi ꝰrius in secundo exemplo,q̄ ibi ponit. & ibidem dom. Alex.in 3.col.ponderat istā contrarietatem.In ꝰrium etiam facit,q̄ decidit Bal.in l.3. C.de adult.vbi tenet,quòd iudex inquirens si mittat pro testibus, potest eis de publico deputare expensas, per text. in d.l.nauiculariorum, & per hic not.per Gul. Salua ex limitationib. ꝯ. tradendis.¶ Limita ergo primo decisionem doctorum, vt procedat, qñ occasione talis proclamationis venit aliquid expendendum de publico: aliàs secus. Ita loquitur primum exemplum Bart. in d.l.1.in princ.¶ Secundò limita,quando talis expensa fit de publico, sed ex mulctis,quæ à Potestate imponuntur,ſm Barto.in l.mulctarum. per illum text.C.de modo mul.& in l.diuus. ad fin.ff.de bon.dam.¶ Tertio limita, qñ esset expensa necessaria, sine qua res erat peritura.d.l.cum nauiculariorū. quam sic intelligit Bal.hic. ¶ Quartò limita, nisi statuat salarium super eo, quod debet sumptu publico expediri.l.mulier. ff. de cap. & d.l. cum nauiculariorum. ſm Ang.in l.1.in princip.ff.quod quisque iur.Qui dicit, q̄ istud vidit de facto Perusij infinitis vicibus,in deputatis ad prouidendum contra rebelles. ¶ Quintò limita ſm do. Alexan. in consi. 509.in 1.vol.incip.super primo quęsito.in 2.col. vt procedat in rectoribus temporalibus positis ad regimen ciuitatis: secus in magistratibus perpetuis, qui regūt proprio nomine,vt in Marchionibus,Comitibus, & similibus: iuxta doct.Bar.in l.oēs populi.in 4.q. 1.q.princ. ff.de iust.& iur.¶ Item ad id, quod subdit Bart.per d.l.mulier. Adde Bald. in c. domino guerram. circa.1. col.in tit.hic finitur lex deinde consue.reg. inci.do.Bartho.Ve-
12 ro in cautela.25. ¶† Quartò pondera tex.ibi, nisi fallor. ſm Bal. in vlt.col.q̄ licèt testis dicat: nisi fallor, non per hoc aliquid derogatur dictis per eum. Idem tenent Ang. & Pau. de Cast. hic.
13 † qui dicunt idem esse, qñ testis deponit per verbum videtur. Allegatur Bart.post glo. in l.1. in princip. ff.de ven.insp. Adde, quod idem simpliciter tenet Pau.de Castr.in consil.278.incip. viso processu. in pen.col. Sed Raph.Fulg.hic tenet cōtrarium, quia licèt in iurisperito tradente doctrinam sit tollerabilis modus loquendi cum modestia, nisi fallor: quia sub dubio forte loquuntur sæpe periti. glosſ.in l.si duo. ff.de arb. tamen in teste non toleratur, cum dubia probatio non releuet probantem.l. non hoc.C.vnde legi. c.in præsentia. cū sim.extra de prob.sicut nec toleraretur si deponeret per verbū forte.¶ Confirmo vltra
14 alios ex j̄. scriptis. † Primò:quia quando testis dubitat non,valet eius dictum: quia dubitans, & ignorans æquiparantur.l.fin. cum si.C. de condi. inde. ſm Spe. in titu.de teste. §. 1. ver. Item
15 quod si testis titubauit.¶† Secundò, quia testis deponens per
c verbum credo: c quia est verbum dubitatiuum, regulariter non probat, ſm glo. & doct.in l.testium. C.de testi glo.in l.2.§. pe.in verbo audierint,& ibi Bart.ff.de aqua plu.ar. & glo.in §.si vero absunt.in ver.& vidisse. in Auth.de hær.& Fal.& in l.diem proferre.§. si plures. ff.de arb. Glos. & doct. in c.quoties. de test.
16 † Imò fortius si testis dicat se pro certo credere, adhuc nō probat.text.est in c.tertio loco. in vers. testes dixerunt se pro certo credere.extra de præsump.Per quem text.ita dicit Bal. in l.siue
17 possidetis.in 2.col. C. de prob. ¶† Eodem modo, si testis dicat, videre meo, nihil probat, ſm Bald. in repe.l.de quib.in 25.col.
18 de legi. † Vel si dicat iudicio meo, ſm Ang. & Moder.in repe. l.sciendum.in 2.char. ff.de verb.obl. Do.Alex.in consil.73. inci.
19 viso testamēto Io.in 1.vol. † Eodem modo si deponat, ita esse secundum conscientiam suam.Bal. in c. nisi cum pridem.in 4. colum. de renun.vbi subijcit idem esse in iudice, qui iudicauit
20 ſm conscientiam suam. ¶† Quartò moueor nouo fundamēto, quia verba dubia facilius infringunt dictum testis, quàm sententiam. Probo: quia si testis deponat per verbum, credo,
21 nihil valet eius dictū, vt superius retuli: & tamen † sententia lata per verbum,credo, valet, & tenet, sicut si esset lata per verbum præcisum.glo.est not.in d.l.diem proferre. §.si plures.Facit.l.si quis filio exhæredato.§. irritum.in verbo credo, vbi Bal. & Imo.not. ff.de iniust. rup. & tamen sententia lata per verbū,
22 forte,vel simile,non valet,cùm debeat ferri deliberatè, & cum magna causæ cognitione.l.2.& 3.C.de sen.ex breui.recit secundum Raph.Cu in l.in substitutione. ff.de vulga. & pup.Quamuis aliter teneat dom.Alex.in l.cum quo.in 2.col. ff.ad l.Falc.& in d.l.in substitutione. ¶ Puto prædicta sic debere concordari ex mente dom.Mar.Laud.hic.Aut testis, qui vtitur verbo, nisi fallor,vel simili,non assignat rationem concludentem per sensum corporis,& credo,q̄ nihil probat.Puta si dicat: Titius mutuauit Seio centum,nisi fallor. Sed si assignaret rationem concludentem per sensum corporis: tunc dictum eius non vitia
23 retur, quamuis dicat, nisi fallor. † Exemplum. Testis productus in causa mutui dicit: ego vidi numerare centum ducatos Titio, nisi fallor. Probo ex not. regula Bal. in l.conuenticulā.in antepen.col. C.de episc. & cle. q̄ vbi testis in dicto minus probat, sed in ratione efficacius, semper in teste attenditur ratio, quia ratio in teste est,quæ dat esse rei,i.testimonio,vt not.Bal.in l.solam.

ADDITIONES.

a ¶Principaliter. Adde, quòd illa glo. loquitur alternatiuè.Fel.in cap.3.loco. colum.2.de proba. PVRPV.

b ¶Verbum debet.Adde Bart.in l.creditores. C.de pig.Abb.in cap.cum locum. de spon.Abb.in c.fi.de his, quæ fiu. à præl.fine consen.ca.10.Cal.in cap.intelleximus.de iudi.

c ¶Credo.Adde cap.relatum.& ibi Doc.5.q.2. & cap.testes.3.q.9.Spe.in tit.de teste.in §. apponitur.vers.Item deposuit. Anto.de Butr.in cap.cum ad sedem. de restitu.spol.

l.solam.C.de testi. ¶ Secundò similem doctrinam in verbo, videtur,tradit not.Bar.post tex.& gl. ibi.in l quid tamen.§.si arbiter.ff.de arb. in tract.de teste.in 3. col. in ver. testis super aliquo
24 deposuit,† dicens,quia sic sibi videtur,& sm illam doctrinam intellige Ang.& Pau.de Cast.hic, Bart.in l.diui fratres. ff.de lib. cau.& in l.1.ff.de vent.in sp.Io. And.in addi. Spec.in tit.de teste. §.nunc tractandum.in fin.in addi. incip. hic ergo regulariter.D.
25 Abb.in cap.de cœtero. de homi. ¶† Tertiò moueor per simile. Qñ testis deponit per verbum credo , & assignat rationem concludentem per sensum corporis, plenè probat,sm Cy.Bal. & Saly.in l.testium.C.de testi. Bald.in d.l.contenticulã.& in d. l.siue possidetis.Io. And. in addi.Specu.in titu.de test.§.1. super verbo.Item, quod deposuit de credulitate. Do. Anto. & alij in
26 d.c.quoties,cũ concor.quas dedi in rub. ff.de iureiu. ¶† Quartò moueor per simile. Quando testis deponit per verbum, iudicio suo , & annectit rationem per sensum corporis, probat, sm do.Alex.in consi.167.in 2.vol.incip.Ponderatis his,de quibus in themate fit mentio.in pen.col. Alias tale dictum non valet, vt ibi per eum, & per Ang.in d.l. sciendum, & dom. Alex. in consi.73.quod inci.viso testõ.in 4.col. & 5.retuli in 1.vol. Et
27 ad id,q̃ dixi 5.incidenter, † quòd testis,qui deponit per verbũ, forsitan,an probet, vide per Anto.de Butr.in consil.46. iuris ri-
28 gor.in 4.col. † Quid autem in teste,vel iudice, qui dixit,Ita dico prima fronte.habes tex. in l.quinquaginta. ff.de prob. ponit Albe. in dictionario suo in verbo, prima fronte. ¶ Gl.in verbo prius. diuiditur in 2. partes. in 1.declarat tex. In 2.timore taciti 5rij soluendo exponit tex.Secunda ibi,& q̃ dici oportet. In fi. gl.dic melius,vt per Bart.post Dyn. hic.& clarius Bald. Vel dic adhuc clarius sm Ang. q̃ scire principia naturæ pro cognitione alicui non est necessarium, sed scire principia artis expedit illi,qui vult artem cognoscere. ¶ Glo.in ver.ars. diuiditur in 2. partes.In 1.tripliciter intelligit,vel declarat.tex.In 2.timore cõtrarij aggreditur quandam distinctionem.Secunda ibi,& quod subijcit.In fin.glo. pro clara intelligentia istius gl. esset hic inserenda materia copulæ, sed supra latè tetigi.

SVMMARIVM.

1 *Studium est vehemens applicatio animi ad aliquid faciendum cum voluptate animi.*
2 *Verbum studiosè,positum in statuto,quomodo intelligatur.*
3 *Omnia beneficia ecclesiastica sunt publici iuris. Ideo sententia lata super beneficio ecclesiastico facit ius inter omnes.*
4 *Sacerdotes sunt partes Reip. & sunt de districtu ciuitatis.*
5 *Sacerdos est publica persona. Ideo potest alteri stipulari.*
6 *Confessio facta sacerdoti censetur facta Deo. Ideo non probat in foro Iudiciali.*
7 *Confessio facta sacerdoti non probat , quando talis sacerdos est parrochialis,seu curatus.*
8 *Sacerdos an possit esse tabellio.*
9 *Monachi an possint exercere officium tabellionatus.*
10 *Matrimonium quo iure fuit introductum.*
11 *Statutum ciuitatis, vel laicorum an valeat,si prohibeat matrimonium inter certas personas sub certa pœna.*
12 *Statutum an valeat, quòd mulier sine consensu patris non possit contrahere.*
13 *Cui potius sit parendum , parenti , vel patriæ.*
14 *Aduocatus an potius debeat contra patrem pro patria , vel contra aduocare.*
15 *Ciuis deserens ciuitatem periclitantem perdit priuilegium ciuitatis , & desinit esse ciuis.*
16 *Filiusfa. faciens votum,vel conuentionem sine consensu patris,non valet: & pater poterit reuocare dictam conuentionem.*
17 *Præceptum iuris naturalis est , quòd nemo locupletetur cum iactura aliena.*

§.Huius studij.

Istum §.diuide, sm Bar.Bal. Ang.& oẽs in 4.partes.Non
1 summatur.In tex.ibi, studij. † Quid autem sit studium,diffinit Bal. q̃ est vehemens applicatio animi ad aliquid faciẽdum, cũ
2 voluptate animi. † Quomodo intelligatur terminus studiosè, positus in statuto declarat Bald. hic, in 1.col. Adde gl. in §.fin, quam ibi ad hoc not.Ang. in Auth.de exac.do. Ang.in §.si vero ab initio. in Auth.de nup. & in §.decre. in fi. in Auth.de defen.ciui.& in Auth. de testi & ea, quæ parit.in prin.& in l.1.C. de his,qui se defe.Bald.in Auth.ad hoc.C.de lat.li.tol.& in l.ex verbis. C. de do. inter virum & vxo. Ang.de Are.in tract. malefi.in verbo,& appensatè. & dicit Bal. in c. à crapula.de vit. & hone. cle. q̃ si statutum dicat : Si aliquis studiosè percusserit , amputetur ei manus , verbum studiosè , significat deliberato animo , & cum præmeditatione. Alibi Bal.in c. præterea. in 2. col.in fi.de test.cogen.tenet,q̃ si statutum dicat, si quis studiosè fecerit falsam scripturam comburatur,intelligitur,i.ex certa scientia, & non per errorem facti , aut iuris. Dicit valde no. Bal.in §.fi.ad fi.5.in proœmio.q̃ si statutum dicat, Si aliquis studiosè percusserit,& c.q̃ præsumitur studiosè factum , nisi animus defuisse probetur. Alle. glo.in l. 1. C. de sica.sm. Cy. ¶ In text.ibi, positiones,intellige secundum gl.id est species,quæ sic ideo dictæ sunt,quia ponunt necessario suum genus,& ponuntur à suo genere,non necessariò, sed contingenter, sm Bald.&
3 clarius Ang.hic,vel potes intelligere positiones,i.partes. ¶ † In tex. ibi publicum ius in sacerdotibus. Adde, q̃ per istum text. infert Bal.in c.veniens.2.in pen.col.de test. q̃ cum omnia beneficia ecclesiastica sint publici iuris,vt hic,certe sequitur,q̃ sententia lata super beneficio ecclesiastico facit ius inter omnes, q̃d valde not. Non pono tamen pro constanti. vide latè scri-
4 pta per do. Alex. in repe. l. sæpe.ff.de re iudi. ¶ † Secundo per
a istum tex.no.Bal.hic , circa fi.q̃ sacerdotes a sunt partes reipu. & sunt de districtu ciuitatis:ita dicit not. Io.An. in c.fin. in nouel.de reser. Adde Bald.in l.1.§.cum vrbem. in 3.col.ff. de offi præfe.vrb.Pet.de Anch.& Imo.in c.dilecti per illum tex.de fo. compe. Gemi.in c.si sententia. in princ. de sen. excom. in 6. Et publice. Pet.de Anch. in consi.155. inci.optimis rationibus.& in repe.regulæ.ea,quæ. in 20.q. Et per hoc infertur , q̃ priuilegium indultum domino temporali, & districtualibus suis cõprehendit ẽt sacerdotes: & qui etiam dicuntur de districtu tẽporali,habes per Lu.Ro.in fin.446.inci. habeo casum in facto.
5 Car.Nouarien.&c. ¶ † Item per istum tex.infertur, q̃ cum sa-
b cerdos sit publica persona, potest alteri stipulari , b secundum Gul.de Cu.Bart. & alios hic , qñ stipulatur in spiritualibus, vel in concernentib. animam. Et dum Bar.alleg.§.quasi.est corruptus.debet alleg.tex.in §.quantum verò. in Auth.quib. mo.na. effi.legi.Adde , q̃ idem tenent Ioan. And. & alij , in c.sicut. ne cle.vel mona.Pan.in c.fi. de sepul.do. Ant.in proœm.decretalium.in pe.col. Pro communi sententia adde tex.in c.dudum, & ibi Canonist. not.Inno. Host. & Pan. in vlti. col. de conuer. coniug. & tex.in c. fin. qui cler. vel vouen. Et dum Bart. ponit exemplum in sacerdote , qui in confessione stipulatur restitutionem rei ablatæ.Adde Spec.in tit.de instr.edi.§. nunc videndum.ver.sed pone cum fœnerator.& ibi Io.And.in addi. Bald. in l.cum rationes ad fin. C. de prob. Abb. in d. c.fin. de sepul.
6 † Sed caue, cum confessio facta sacerdoti tali tempore censea tur facta Deo, nõ probat in foro iudiciali.c.si sacerdos.de offi. ord.no.Bal.in l.Archigerontis.C.de epis.aud. nisi in causa matrimonij , vt est glo. no. in c.tua nos.C. de spon.quam ad hoc reputat sing. Lud. Ro. in l. si non speciali.C. de testa. Item ad tex.in d.§.quantum verò, dic q̃ procedit propter causam matrimonij,& dotis, secundum Bal.dicentem , illum tex.non reperiri alibi, in §.quib.in 2.co.in 1.consti. Codi. & in l.filium. ff.
7 de his , qui sunt sui. ¶ † Limita prædictam conclusionem , vt procedat in sacerdote parochiali , seu curato , non in alio , secundum Abb.Pan.in d.ca.dudum.in vltim.colum.vbi ad hoc subtiliter ponderat text. pro sing. in cap. Quanquam. de vsur. in 6. vbi probatur , q̃ in concernentibus fauorem animæ tantum, quilibet sacerdos non potest stipulari , nisi sit parochialis. Magna est limitatio si est vera : contra quam facit tex. in c. dudum.& in d.c.fi.qui cler.vel vouen. quæ non loquuntur de sacerdote parochiali. Et fortius tex.in d.§.quantum verò.dum loquitur de quocunque sacerdote. ¶ In contrarium etiam facit, q̃ vult do.Anto.de But. in ca.pastoralis.§. præterea.in vlti. col.de offi.ord.vbi ponderat ibi, esse gl.quòd sacerdos stipulatur in non spectantibus ad se, sed ad Episcopum. Et ad text.in d.c. Quanquam. dum facit mentionem de sacerdote curato, potes respondere ex regula , quam tradit glo. not. in cle. 1. in versi.presidentes,quã ad hoc ibi expresse no.do. Anto.& Imo. de rescrip.q̃d licet lex,vel canon faciat mentionem alicuius,ratione frequentioris vsus,non tamen stat exclusiuè alterius.tex. ergo in d.c.Quanquam , facit mentionem de sacerdote curato,ratione frequentioris vsus:per hoc non intelligitur excludere alios sacerdotes non curatos.Iuxta prædicta tangit Bar.† an
8 c sacerdos c possit esse tabellio.Conclusio est,q̃d non , vt in cap. sicut.ne cler.vel mona.Specu. in tit.de fid.instr.§.restat, ver.q̃d si tabellio. Bal. in l.vniuersos.C.de decur.libr.10. Bar. & alij in l. seruus.ff. de testa. ¶ Limita antequam interdicatur sibi à superiore,

ADDITIONES.

a ¶ Sacerdotes. Adde Bened.Capram in cle.vnica.de reli.& ven.Sanct.
b ¶ Stipulari. Adde Bart.in l.seruus.ff.de testi. Bal.in l.1. C.de sum.trin.Angel.in l.si quis decurio. C.de fal.Do.in l.si quis ex argẽtarijs.in §.1. ff.de eden. Ioan. de Fan.in cap.multorum.m.27.q.2.Henric.Boic.in c.relatum.ne cler.vel mona.
c ¶ Sacerdos. Adde docto.in cle.1. de hær. Archiep. Flo.in 3.part.suæ summæ.titu.3.cap.2.in §.fin.Ang.de Ancho.in tract.de potest.Papæ.q.60.ar.5.Rubertis in quadragesimali, de peccatis.sermone 13.c.3. in vlt.col.

riore, vt probat tex. in d. c. sicut. in verbo interdicas. & ibi not. Panor. in 1. notab. & plenius in 5. & 6. col. Spec. in d. §. restat. ver. sed cum dixeris. in tit. de stat. mona. in ver. 27. notabiliter. Bal. in cons. suo incip. filiusfamilias presbiter. Et ita sanè intelligе Bart. in d. l. vniuersos. Ange. in l. fi. C. de tab. lib. 10. Do. Ant. in c. fin. in vlt. col. de const. in quibus locis volunt, ꝙ licet sacerdos, vel clericus non possit esse notarius, vel conficere instrumenta: tamen si faceret instrumentū, & traderet, valeret: quia multa facta tenent, quæ tamen fieri prohibentur. ¶ Secundò limita, nisi prius fuisset notarius, & rogatus de instrumento, secundum Bart. in l. 3. §. si penes. ff. de tab. exhib. Gl. no. in c. vt officium. de hær. in 6. Bal. in l. 2. in vlt. col. C. de senten. & in l. neque patronus. C. de oper. lib. Bona glo. in §. 2. in Auth. de tabel. not. in l. si quis ex argenta. §. 1. ff. de eden. Ang. in l. si quis decurio. C. de falsis. ¶ Tertiò limita in respicientibus fauorem eccle siæ suæ: puta de aliquo relicto ecclesiæ, nec per hoc incidit in falsum tanquam sibi ascribere videatur: ita Ioan. And. & Anto. in c. cum inter vos. de re iudic. Domi. Mathesi. in not. 87. & Ludouic. Rom. in suis sing. 351. ¶ Quartò limita, quando consuetudo patriæ, vel statutum esset in contrarium, secundum Bal. in l. cunctos populos. in 13. col. C. de sum. trini. per tex. in c. cum dilectus. de consue. Contrarium tenet do. Abb. in d. c. sicut. in vlt. col. post. Ioan. And. notantem illum tex. contra Venetos, vbi clerici exercent officium tabellionatus. ¶ Quintò fallit in causa inquisitionis hæresis. c. vt officium. §. ad conscriben-
2 das. de hæret. in 6. etiam si esset ordinis fratrum minorum, [a] secundum Angel. in d. l. si quis decurio. ¶ Sextò fallit in causa spirituali: puta matrimonij. d. §. quantum. Facit. l. 1. C. de his, qui
* in eccle. man. ¶ Septimò limita, qñ non habent * aliunde, vnde viuant, secundum do. Ant. & alios in d. c. sicut. & ibi sentit gl. Bal. in d. l. cunctos populos. in 3. col. Facit tex. in c. 1. à contrario sensu, ne cleri. vel mona. & in c. clericus victum. 91. distin. Et plus volunt Host. & Ioan. And. & Pan. in d. c. sicut. ꝙ idem sit in non habēte aliquod beneficium ecclesiasticum: per tex. ibi, dum dicit, maximè si cōpetentia beneficia habeat. ¶ Octauò limita nisi sit notarius Papę ab eo creatus: quia censetur habilitatus, secundum Abb. & alios in d. c. sicut. Qui tñ dicunt, ꝙ sacerdos non posset esse notarius Episcoporum, & aliorum inferiorum, sed Papę sic. Bene facit tex. in d. c. vt officium. §. ad
9 conscribendas, arguendo à speciali. de hære. lib. 6. † Quid au-
b tem sit in monachis, [b] & an possint officium tabellionatus exercere? ponit Bar. in d. l. seruus. Bald. in d. l. cunctos populos. Angel. in d. l. si quis decurio. C. de fal. vbi etiam per eum, quid de fratribus minoribus, & de mendicantibus. ¶ Nonò limita, quòd sacerdos, vel clericus licèt non possit esse notarius, vel facere instrumenta, tamen si faceret instrumentum, & traderet, valeret, quia multa facta tenent, quæ tamen fieri prohibentur. ita Bar. in d l. vniuersos. do. Ant. in c. fin. in vlt. col. de consti. & in simili Bar. in l. 2. C. de tab. lib. 10. Cogita tñ super ista vltima limi propter prædicta. ¶ Successiuè ex tex. ibi, maris atque fœminæ, &c. Nota, qd̄ coniunctio maris, & fœminæ est de iu
10 re naturali primęuo. ¶ † Quid autem de matrimonio? dic, vt
11 per Guil. & Bar. hic, & latius per Bal. & Ang. ¶ † Dubitant Bal. & Ang. hic, an valeat statutum ciuitatis, vel laicorum, prohibens matrimonium sub certa pœna inter certas personas: puta secundum Bald. Statutum prohibet, ne possit contrahi matrimonium cum aliqua Gebellina, sub certa pœna. & Bal. hic post Ioan. Andr. in cap. statutum. in prin. de hæreti libr. 6. in nouella, concludit, ꝙ si statutum fiat ex aliqua publica causa, valet quantum ad hoc, vt contrahens incidat in pœnam, vt hic per eum. Tu vide Bar. & Ang. aliter determinantes in l. edicimus per illum tex. C. de murileg. lib. 11. vbi dicit Bar. ꝙ est statutum in ciuitate Anconæ, qd̄ non valeat matrimoniū contractum inter personas diuersarum sectarū, hoc est inter Guelfos, & Gebellinos sub certa pœna: dicit Bar. statutum valere, dummodo inter suam sectam possit honestè nubere. de quo vide etiam notabiliter Bald. in l. omnem. C. ad Tertul. in l. nulli. C. de iudi. & in c. clerici. de iudic. & in rub. de consti. in vlt. col. & vide hunc articulum latè disputatum per Ale. in consi. 97. incip. principalis dubitatio. in 1. vol. Ludo. Roma. in rub. ff. fol. matr. & ibid. Alex. in vlti. col. non examinat, sed infinitas remif
12 siones allegat. ibi videas per te. ¶ † Et an valeat statutum, ꝙ mulier sine consensu patris non possit c̄here matrimonium? Communiter concluditur in dictis locis, ꝙ non. & latè per d. Ale. in cons. 97. in 1. vol. & in cons. 224. viso processu inquisitionis formatæ c̄ Ant. in 7. col. cum infinitis cōcordantijs ibi per eum positis. ¶ Successiuè habes in text. de educatione liberorum. Circa qd̄ vide per Bal. & Ang. hic, & Bart. in tractatu alimentorum. ¶ Not. etiam in l. veluti. parentibus, & patriæ pa-
13 rem esse. Circa, qd̄ vide multas quæstiones per Albe. hic. † Cui autem potius parendum sit, vel parenti, vel patrię, tangitur hic per gloss. & plenius per doc. & *communiter* concluditur, ꝙ data paritate, si non potest vtriq; pareri, parendum est potius patriæ, per text. no. in l. postliminium. §. filius. ff. de capti. iuncta. l. minimè. ff. de relig. & sump. fune. Et patet ex ordine verborū
c eius, qd̄ dicit Cicero [c] in primo officiorum. Ortus nostri partem patria vendicat, partem amici. & ante eum fuit tex. iurisc. in l. 1. §. & generaliter. ff. de ven. in poss. mit. de quo etiam per Bal. in l. pen. vbi bonus text. & ibi per Ange. & Ful. ff. de po-
14 stu. † Quid si aliquis sit aduocatus, an potius debeat pro patria contra patrem, vel econtra aduocare? Est qō spe. in tit. de aduo. in ver. quid si pater. ponit Bar. in l. qui necessario. C. de ad
15 uo. diuer. iud. ¶ † Et nota, ꝙ ciuis deserens ciuitatem periclitantem perdit priuilegium ciuitatis, & desinit esse ciuis. ita sin-
16 gulariter not. Bald. in l. 2. C. de infan. expo. per illum tex. ¶ † Et inquantum iste tex. dicit parēdum esse parentib. facit p̄m Odofre. hic, ꝙ si filiusfamilias conueniat cum cerdone, ꝙ doceat eum illam artem, & ꝙ secum stabit per 7. vel 8. annos (ita cōfectum est instr̄m) poterit pater infringere hanc conuentio-
d nem, & eum domi reuocare: & quia si filiusfami. [d] faciat votum Deo, non obligatur sine consensu patris. l. si quis rem. §. voto. ff. de polli. quantominus homini sine consensu patris? Veritas est in contrarium, & firmat expressè Albe. hic circa fi. quia filiusfamilias sine consensu patris obligatur ex omni c̄ctu, præterquam in mutuo, & voto. l. tam ex contractibus. ff. de iud. l. filiusfa. ff. de act. & obl. Et dato, ꝙ nihil habeat in bonis, poterit fieri executio in personam, incarcerando eum, iuxta glo. ord. & ibi Bar. in l. 3. §. sed vtrum. ff. de min. Tamen an illa gl. bene dicat, ibi vide per Bar. & vide glo. & Bar. in l. si filio. la 2. ff. solu. matri. & in l. si dubitet. §. filiusfamilias. ff. de fideiuss. latè per d. Ale. in l. si finita. §. si de vectigalibus. ff. de dam. infect. & ad §. voto. respondе, vt ibi per glo. quia mitius agitur cum
17 Deo, quàm cum homine. ¶ † In glossis nihil est, nisi in glo. in verbo, præceptis. dum dicit esse præceptum iuris naturalis, ꝙ nemo locupletetur cum aliena iactura: est falsum pp̄ duo. Primò, quia de iure naturali primęuo omnia erant cōia, & sic nō poterat aliquis locupletari cum aliena iactura. Item istud exēplum non potest conuenire brutis: ergo non potest dici de iure naturali primęuo: vnde pone exemplum de educatione liberorum.

ADDITIONES.

a ¶ Minorum. Imò hoc vult ibi text. dum dicit ordinis vestri. PVRPV.
* Quando non habent. videtur legendū, vt fiat excep. à conclu. & ex ibi alleg.
b ¶ Monach. Adde glo. fin. in verbo, ad præmissa, in §. ad scribendas. in ca. vt officium. de hær. lib. 6. Io. And. in addi. Specu. de statu. mo. ver. 27. Ludo. in suis sing. in litera N. inci. notarius.
c ¶ Cicero. Adde, quòd istud dictum allegat etiam in l. 1. colum. 3. 5. not. j. solu. matri. PVRPV.
d ¶ Si filiusfa. Adde glo. in verbo obligauit, in cap. honorantur parentes. 32. q. 2. & diffusè per Io. de Imo. in repe. c. cum contingat. 117. car. de iureiur.

SVMMARIVM.

1 *Licita est vnicuique defensio de iure gentium.*
2 *Defensio quando dicatur fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ.*
3 *Probans se occidisse aliquem ad suam defensionem, an teneatur probare ad defensionem necessariam.*
4 *Ad probandam defensionem admittuntur testes deponentes per verbum credo, & probant plenè.*
5 *Ad probandam defensionem, & innocentiam in criminalibus, testes domestici admittuntur.*
6 *Magis creditur duobus testibus affirmantibus, quàm mille negantibus, nisi in criminalibus ad defensionem productis.*
7 *Quòd quis occiderit aliquem ad defensionem suam, probatur per coniecturas, quæ relinquuntur iudicis arbitrio.*
8 *In delictis in dubio præsumitur factum tempore licito, & permisso.*
9 *Si occido aliquem, & probo, quòd occisus veniebat contra me cum ense, vel cultello, dicor probasse, quod feci ad defensionem meam.*
10 *Quando est periculum mortis licitum est occidere.*
11 *Si defensio fiat cum excessu moderaminis, nedum ex culpa, sed etiam ex dolo punietur in solo excessu, & consequenter minori pœna.*
12 *An sit admittenda exceptio accusati de crimine, si dicat se fecisse vlciscendo, cùm deberet dicere defendendo.*
13 *Confessus in iudicio simpliciter homicidium, an possit ex interuallo interpretari confessionem suam, quòd fecit ad sui defensionem.*
14 *An sit licitum aliquem occidere propter solas minas.*
15 *De iure communi an sit licitum occidere bannitum cessantibus statutis.*
16 *An valeat statutum, quòd banniti possint impunè occidi.*
17 *De iure communi licitum est dare damnum bannitis in rebus, licèt in persona non.*
18 *Homo naturæ obediens, non potest induci homini insidiari.*
19 *Quando sit licitum iudici resistere.*
20 *Etiam feris est licitum propulsare vim.*

21 *Si dormiens aliquem occidat, vel vulneret, an sit puniendus.*
22 *In omnibus casibus, in quibus homicidium permittitur de iure ciuili, vel canonico, quamuis tale homicidium non possit puniri in aliquo foro, tamen quo ad Deum peccat mortaliter, & in foro conscientiæ est sibi imponenda pœnitentia.*
23 *Non solùm pro defensione personæ, sed etiam rerum est licitum occidere etiam ex interuallo.*
24 *An requirantur duo copulatiuè, vt sit licitum occidere, scilicet pro defensione personæ, & rerum.*
25 *Pro defensione rerum possum capere aggressorem ne fugiat, & ducere ad iudicem, sed non occidere.*
26 *Clericis non est licitum occidere pro defensione rerum.*
27 *Quo ad forum conscientiæ non est licitum occidere, pro defensione etiam personæ.*
28 *Vbicunque in aliqua l. vel dispositione fit mentio de se, vel sua persona, vel simili, talia verba comprehendunt non solùm propriam, sed etiam alias, quæ circa se necessarias habet.*
29 *An sit licitum pro defendendo extraneum alium occidere.*
30 *Vicini, & peregrini possunt percutere volentem me expellere de possessione.*
31 *Nunquid quis inuitus cogatur alium defendere, adeo quod si non defendat, teneatur.*
32 *Certificans aliquem de præparamento alterius ad eius occisionem, facio bene, & non teneor, si non certificauerim.*
33 *An potens defendere clericum insultatum, & non defendit, incidat in canonem latæ sententiæ, sicut si iniecisset manus violentas in ipsum clericum.*
34 *Auctoritas glossæ est maior quàm aliorum doctorum.*
35 *Accursius appellatur, eo quòd accurrit contra tenebras iuris ciuilis.*
36 *An possim quasi repellendo dicere iniuriam dicenti primò mihi.*
37 *Si dictum fuerit alicui, mentiris, est verbum iniuriosum, & potest dari libellus iniuriarum.*
38 *An insultatus, qui potuit aufugere, & non aufugit, teneatur.*

LEX III.

1 a VTvim. Ista lex habet amenam, & delecta bilem materiam, licèt non difficilem, nec summatur. ¶ Not. † quòd de iure gentium licitum est vnicuique a se defendere. Concordãtes fuit in glo. in tantum, q̃ pro tutela sui corporis licitum est offendere etiam Cardinalem. Ita no. Io. And. in c. fi. in verbo percusserit. de pœn. Refert, & sequitur Ang. hic. Intellige dummodo faciat cum moderamine inculpatæ tutelæ. l. 1. C. vnde vi. & dicit Bald. hic in 4. col. quod illa l. multum interpretatur istam.
2 b & est sicut tyriaca huius legis. † Quando autem dicatur b fieri cum moderamine inculpatæ tutelæ, declarat glo. magistra in d. l. 1. & ibidem doct. tribus concurrentibus, modo, tempore, & causa; & ibidem plenè habes, & per Canonistas in c. significasti. de homi. do. Ant. de But. in c. olim. el 1. de restitu. spol. Ange. de Are. in §. ius autem gentium. Instit. de iure natu. gent. & ciui. & aliquid per Alex. in consi. 76. incip. Visa inquisitione. in 2. col. in
3 c 1. vol. ¶ † Sed quæro de pulchro dubio. Pone inquisitus capitulauit, & probauit, q̃ occidit, vel vulnerauit ad suam defensionem, an sufficiat? c an requiratur, q̃ capitulet, & probet, quòd fecit ad defensionem necessariam? Bald. in l. vnica. C. de confes. in 12. col. in ver. Item tu assessor considera. tenet, q̃ nõ sufficiat probare, quòd fecit ad defensionem, sed est necesse capitulare, & probare, q̃ fecit ad defensionẽ necessariam, quia aliter euadere non potuisset, cum defensio debeat esse proportionata. Sequitur pro singulari Lud. Ro. in singularib. suis 28. ¶ Confirmo ex quatuor. Primo ex eo, q̃ not. Bar. & alij in l. scientiam. §. qui cum aliter. ff. ad leg. Aquil. vbi not. ex illo tex. qualiter formari debeat articulus ad probandum defensionem. Nam non sufficit dicere, q̃ aliquis fecit insultum contra me; sed est necesse dicere, q̃ aliter euadere non poteram, nisi eum occidissem, vel vulnerassem. Et sic oportet capitulare de defensione necessaria. ¶ Secundò facit text. in c. 1. §. si quis hominem. in verb. non necessariò, sed voluntariè. de pace. ten. ¶ Tertiò text. in l. is, qui aggressorem. in verbo, in dubio vitę discrimine constitutus. C. de sicarijs. ¶ Quarto confirmo per regulam, quam ponit Bar. in l. 1. §. ait prætor. per illum tex. ff. ne quid in loco pnbl. vbi no. Bart. q̃ quando aliquod factum profertur à l. vel à statuto, cũ aliqua qualitate, non sufficit probare illud factum, nisi etiam qualitas probetur, & sic debet vtrunque probari, vt ibi. Cùm ergo per legem statuatur, q̃d defensio ita demum sit permissa, quando aliter quis non poterat euadere, & sic quando erat necessaria. d. l. scientiam. §. qui cum aliter. ergo non sufficit probare defensionem, nisi probetur qualitas. ¶ Vltimò facit, quia qui necessitatem alleg. debet illam probare. l. fideicommissa. §. si rem. ff. de leg. 3. ¶ Contrarium, & melius, vt puto, tenet Bald. in l. solam. in vlt. col. C. de testi. Vbi tenet, q̃d sufficiat simpliciter probare, q̃d quis fecit ad suam defensionem: quia defensio præsumitur necessaria. Alleg. Bar. in cons. 110. inci. quidam Massiolus. in 1. volu. & Bar. in d. l. 1. C. vnde vi. Pro ista opi. facio nouum fundamentum, & cõsidero nouam regulam. Ad probandum, q̃d in delictis quis fecerit ad suam defensionem, ad-
4 mittuntur probationes dubiæ, & à personis suspectis. † Istud probo. nam ad probandum defensionem admittuntur testes deponentes per verbum credo, & plenè probant. ita sing. Bar. cons. suo 16. incipiens. Vannutius. in 2. vol. quem sequitur do. Alex. in cons. 76. incip. visa inquisitione formata contra Fortunatum. ad fin. in 1. vol. & in consi. 109. incip. visis, & vt oportet consideratis omnibus. in 9. col. in eo. volu. & tamen alias testes deponentes de creduliate nihil probant l. testium. C. de test. gl. & Bar in l. 2. §. idem Labeo. ff. de aqua plu. ar. vt dixi in l. 1. in
5 prin. s̃. eo. † Item ad probandum defensionem, & innocẽtiam in criminalibus testes domestici admittuntur, & plenè probant. ita singu. Specu. in tit. de inquisi. §. 1. ver. sed nunquid eas. quem refert, & sequitur Io. de Ana. in consi. 59. incip. visa inquisitione formata. Et ideo tunc frater admittitur ad testificandum pro fratre, d secundum Bald. in l. parentes. in duob.
d 6 locis. C. de testib. per c. literas. de præsump. † Item licet aliàs
e magis credatur duobus testibus e affirmantibus, quàm mille negantibus, vt in gl. in l. diem proferre. ff. de arbi. cum concor. tamen in criminalibus quantum ad defensionem, tantum creditur duobus testibus deponentibus super negatiua, quantum deponentibus super affirmatiua, vt videtur velle glo. in c. clerici. 81. dist. quam ad hoc repu. sing. Lud. Rom. in l. in illa. in pe. col. ff. de verb. oblig. Et dicit se id didicisse à Bal. in l. data opera. C. qui accus. non pos. tamen pro certo illa glo. loquitur, quando negatiua erat coarctata loco, & tempore: quo casu tãtum probant testes negatiui, sicut affirmatiui, vt declarat Bart. in l. hæredes palàm. ad fin. prin. ff. de testa. & in l. 1. in prin. cum si. ff. de ven. insp. Vide tamen ad illam glo. do. Abb. declarantem, in quo constat singularitas illius glo. in c. ex literis. in 1. col. ad fin.
7 de prob. & vide per d. Abb. in c. bonę memorię. de elec. ¶ † Cõfirmantur prædicta, & fortius: quia q̃d in criminalibus q̃s fecerit ad defensi nem suam, probatur per solas coniecturas, quæ iudicis arbitrio relinquuntur: quia contra dolum præsumptũ contraria probatio præsumptiua admittitur, secundum Inno. & Ioan. And. in c. 1. de præsum. in nouella. Sequitur, & reputat
8 not. dignum. Bald. in l. 1. in 12 col. C. de confes. ¶ † Tertiò facit: quia in delictis in dubio præsumitur factum tempore licito, & permisso, secundum Bart. & alios in l. non solum. §. sed vt probari. cum concor. ff. de ope. no. nun. do. Abb. in c. auditis. in pen. col. de prescrip. Facit regula l. merito. ff. pro soc. ergo idem in proposito, arguendo de tempore ad modum. ar. l. miles ita.
9 §. 1. ff. de mil. test. ¶ † Quarto facit, q̃d no. Bar. in l. sed, & si quẽcunque. in prin. per illum tex. ff. ad l. Aquil. quod eo ipso, quod probo, q̃d aliquis veniebat c̃ me cũ cultello, vel ense: & ego occidi eum, dicor probasse, q̃d feci ad defensionem meam, & sum excusatus. Sequitur do. Alex. in d. consi. 109. in 4. col. in 1. volu. Nec requirit Bar. q̃d aliter probem, q̃d aliter euadere non poteram. Et sic pondera, q̃d Bar. videtur contrariari his, quæ no. in d. l. sciendum. §. qui cum aliter. & s̃. retuli. Alibi dicit Bal. in l. & si certus. §. si vnus. ff. ad Sylla. q̃d probato insultu, quis euadit pœnam homicidij. & idem Bal. in l. 2. C. de sica. not. ex illo text. q̃ ille, qui primò insultatus est, hoc ipso dicitur fecisse ad defensionem suam. Et idem Bald. in l. §. cum arietes. ff. si quadru. pau. fec. dic. dicit, q̃d insultatus semper præsumitur fecisse ad defensionem suam licitam. & ibidem do. Flo. de s. Petro. Et idem Bald. in l. multis. C. de lib. cau. dicit, q̃d sufficit probare, q̃d aduersarius ruit in ipsum animo occidendi, vel vulnerandi. Imò fortius not. Bal. in l. lege. per illum tex. in lec. antiqua. ff. loc. q̃d ex sola præparatione ad offendendum, vel aggrediendum, licitum est mihi offendere, vel occidere. Et dicit ita fuisse de facto iudicatum: & puto q̃d prædictorum sit ratio: quia non debet insultatus expectare, q̃d vulneretur: sed debet incipere, vt declarant Bar. & omnes in l. 1. C. vnde vi. cum suis concor. Et ista secunda pars est humanior, & amplectenda l. interpretatione. iuncta l. absentem. in princ. ff. de pœ. Pro alia tamen opin. adde text. in cle. 1. in verbo, mortem aliter vi-

tare

ADDITIONES.

a ¶ Vnicuique. Adde Bald. in q. per eum disputata inci. statuto cauetur.
b ¶ Dicatur. Adde Doc. in clemen. 1. de homi. Barto. in l. mulierem. in §. furem ff. de ficar.
c ¶ Sufficiat. Adde q̃ sufficit testem deponere, q̃ fecit ad defensionem, dicendo, quia vidi, Bar. singulariter consi. 110 inci. quidam Massiolus. PVRPV.
d ¶ Pro fratre. Adde Ias. in l. non solum §. senex. colum. vltim infra de noui ope. nunc. PVRPV.
e ¶ Testibus. Adde Abb. in cap. cum P. Manconella. de accu. Car. consi. 27. Barb. consil. 7. in 2. volum.

10 tare non valens.de homic.iuncta gl.pen. ibi. † Secundò in hac materia aduerte,qđ licet multa iura dicant,qđ quando est pe-
a riculum mortis [a] licitum sit alium occidere. d.cle.1. de homi. & l.2.C.de sica.tamen non est necesse probare,qđ imminebat periculum mortis:sed satis est probare, qđ imminebat periculum alicuius iniuriæ personalis.Ita not.Bar.in l.1.in 2.col. C.vn de vi.& in cons.suo 16. incip. Vannutius.D.Anto. de But. in c. olim.el 1.de rest.spol.in pen.colum.Do.Alex. in præalle.consi. 109.in 5.colum.in 1.volu. & vide practicam not. per Ange.in l.is,qui cum telo. C. de sica. per glo. quam ibi reputat sing. & meliorem de mundo.Et dicit,qđ in practica erratur : & quod si scires practicare,prout ipse docet, quòd lucraberis de pecunijs.Et dicit, qđ in ciuitate Venetiarum practicauit , & defen-
11 dit quendam accusatum de homi. ¶ † Tertiò multum aduerte in hac materia, qđ si defensio fiat cum excessu moderaminis,nedum ex culpa , sed etiam ex dolo punietur in solo excessu:& consequenter minori pœna,quàm si non esset data occasio delinquendi.tex.est singu.in l.si adulterium.§. imperatores.ver. & magis. & ibi Ang.ff. de adul. & per illum tex. ita tradit not.Bal.hic in pen.colum. qđ non solum qñ culpa leui, sed etiam quando dolo talis excessus non punitur pœna mortis,
b sed mitius arbitrio iudicis. [b] Adde Bal.in c.1. si quis verò.in fin. de pace iur.fir. & in c.2. de vita,& honest. cler. & notab. in repet.l.1.in 9.q.C.vnde vi. glossin c.1. in prin.in 3.colum. de pace ten. Ang. de Are. in §.ius autem gentium. Instit.de iure nat. gen.& ciui.Doc in d.c.olim.1.Flo.in l.sciētiam.§. qui cum aliter.ff.ad l.Aquil.Aliquid per gl.fin.in c. Significasti.2. vbi Doct. de homici.& domi. Ang.& Ioan.And.in c. Significauit.de pœni. & remis. & in addi. Spec. in tit.de homic. super rub. Pet. de Anch. in clem.1. de homi.Ang.de Aret.in tract. malefic.in verbo defendendo.Paul.de Cast.in consi.190.incip. in causa incarceratorum.in vlt.colum. Vbi dicit,qđ vidit de facto consultū per Bald.Papię.Domi.Franc.de Are.in cons.80.incip.Sicut decet.in 2.& vltim.colum.domi.Alex.in consi.75.in 3.volum.incipien.viso themate , & visa inquisitione formata contra Fortunatuum. Et not.diligenter,qđ excessus in dubio præsumitur processisse culpa , & non dolo. Ita singulariter declarat Salyc.
12 in l.Gracchus.C.de adult.† Quid autem si accusatus de vulnere,aut de homicidio,dicit,qđ fecit se vlciscendo , cum debeat dicere,defendendo?Dic,qđ eius exceptio toleratur , & accipitur vlciscendo.i.se defendendo.Ita probat tex.in l.deuotum.in verbo,vltionis,iuncta glo. quam ad hoc ibi no.Bart.C.de me-
13 ta. lib. 12. ¶ † Quartò circa prædicta quæro , nunquid confessus in iudicio simpliciter se commisisse homicidium ,possit ex interuallo interpretari confessionem suam , qđ fecit ad suam defensionem ? Inuenio , qđ Bal.multum singulariter determinat , quòd sic. in c.1.in §. item si vassallus.in vlt.col. de contro. inue.per tex.not.in c.cum dilecti.de accus. Et si est verum , est magnum verbum.Inuenio,qđ do.Alex.in consi.224. incip.viso processu inquisitionis formatæ contra Ant in vlt. col.refert illud dictum Bal. Sed dicit se non firmare , neque ponere pro constanti. Tu adde Bal. idem tenentem in addi.Spec. in tit. depos.in 6.col.in ver. potest,quis interpretari, per tex.in d.c.cum dilecti Et vide eundem in 6. col. in ver. licet ponens. Item pro confirmādo illo dicto Bal.facit, quòd inquit idem Bal. in l.fi.in fin.in vltimis verbis.C. de cust.reo. vbi inquit , quòd confessus delictum, vel homicidium potest interpretari suam confessionem,exponendo, non perimendo eam in totum. per tex. in d. c.cum dilec.Ita etiam,& plenius dicit idem Bal. in Auth.contra,qui propriam. in pen. col.C. de non nu.pe.Ego , licet aliter examinatum non inueniam:tamen dubito, quod dictum Bal. non sit verum:& requisitus,vt pro illo dicto Bal. consulerē,vt que adhuc recusaui.Moueor per illud, quod in terminis decidit Bar.in l.Aurelius.§.idem quæsijt.ff.de lib.leg. vbi fortius tenet Bart.qđ si quis in iudicio simul , & semel confitetur se vulnerasse,vel occidisse hominem: sed quòd fecit ad suam defensionem necessariam, potest licitè condemnari per iudicem ex sua confessione, & potest iudex istam confessionem qualificatam in partem acceptare : quatenus confitetur se occidisse : & aliam respuere : quatenus dicit se fecisse ad suam defensionē : nisi ille defensionem suam aliter probauerit. Et ratio est,secundum Bar.quia quotiescunque confitens habet præsumptionē contra se,vt hic,per l.1.& 2.de sica.potest confessio qualificata diuidi,& in parte acceptari,& in parte sperni. Si ergo illa adiectio confitentis delictum facta simul, & semel qꝫ fecit ad suam defensionem licitam, nihil sibi prodest, & spernitur , & potest condemnari,multominus releuabit eum, si postea ex interuallo interpretetur confessionem suam delicti. Istud videtur mihi stringere contra Bald.& multum me turbat.Et licet illa decisio Bar.in d.§. idem quæsijt. per aliquos impugnetur, præcipuè per Sal.in l.vni.in ver.4.opponitur. C. de cōfess.tamen est

* *magis communiter* approbata per doct. De quo latè per Bald. in d.l.vni.14.col.in ver.denuo quæro de quastione quotidiana.& Bald.in l.si quidem. C. de excep.vbi dat cautelam in practica, qꝫ non confiteatur quis simpliciter delictum,& dicat se fecisse ad defensionem,quia poterit condemnari;sed sub conditione: puta si feci tale delictum , feci ad meam defensionem . Ponit etiam Bald.in l.1.in prin.C.de ædili.act. vbi quærit, si statutum disponat,qꝫ simpliciter respondeatur, an possit mīderi cum illa qualitate defensionis.Ponit etiam Bal.in l.2.C. de do.ante nup. & in l.si per seruum.§.1.ff.de vsu & habi. & in l.nō codicillum. C.de test.per Ang.Imol.& Lud. in l.1 §. si quis simpliciter.ff.de verb.obl.per Imol.& Pan.in c.cum venissent.de Inti.Pan.in c.
c bonæ. el 2.in fi.de postul.præla. Tu tamen valde singu.limita c illam decisi. Bart. cōiter approbatā, prout egregiè limitat Pan. in c.auditis.in pen.col.de præscri.si vera est limitatio: & alias in actu practico fecit mihi magnum honorem,vt licèt is qui confitetur delictum, sed dicit se fecisse ad defensionē licitam , possit per iudicem condemnari,reiecta illa qualitate defensionis licitę,tamen dicit Pan.qꝫ ex tali confessione qualificata nunquā posset capitaliter condemnari , eo quia requiruntur probationes luce meridiana clariores l.sciant.C.de prob.l.qui sententiā. C.de pœnis. Et licet sit præsumptio violenta contra confitentem,vt dicit Bar.tamen nunquam ex præsumptionib.violentis debet quis capitaliter condemnari.c. literas. & c.literis.de præsum.Adducit etiam decisionem Inno. in c. quia verisimile. de præsum.vbi dicit Inno.qꝫ ex præsumptionib. violētis iudex raro, aut nunquam debet condemnare:aut saltem debet mitius
14 condemnare.Et ista no.quia vtilia,& quotidiana sunt.¶ †Nun
d quid autem propter solas minas [d] licitum sit alium occidere impunè?Est qō,quam tangit Cy.in d.l.1.C. vnde vi.Do.Ant.in d.c.olim.el 1.in pen.col. Ang. de Are. in §.ius autem gentium. Insti.de iur.nat.gen.& citi.& distinguūt, qꝫ si talis persona erat verisimiliter solita tales minas mandare executioni. & tunc licitum sit,aliàs secus, per regulam l.metum.cū si.ff. qꝫ met.cau. de quo vide not.per Bald.& Imol.limitantes in l.fin.ff.de hære. insti.Et licèt omnes sic pertranseant,puto qꝫ melius dici debeat prout melius dicitur in l.1. in fin. C. qñ lic.sine iud. se vind.vbi dicit Bald.qꝫ si aliquis minatur me vulnerare, vel occidere , & est in actu,tunc est licitum mihi eum occidere, vel vulnerare: aliàs ꝓp solas minas si minās,nō est in actu, non est licitū occidere,vel vulnerare. Ita teneo & concludo. ¶Circa istum text.
15 quærit Bar. † an de iure cōi [e] cessantib.statutis licitum sit im-
e punè offendere,vel occidere bannitum?concludit qꝫ non, nisi sit transfuga,qui reuelat secreta hostib.l.3.§. transfugas. ff. ad l. Cor.de sica.& cæteri sequuntur.Adde Bald.in l.1.in 9.col.C. de hære.inst.Alb.de Ro.in 4.parte statutorum,in q.15.inci. Deinde
16 quæro,an omni statuto circunscripto,¶ †Nunquid valeat statutum disponens,qꝫ banniti impunè possint occidi.tangit Bar.
17 in l.omnes populi.in 2.q.3.quæstionis prin c. j. eo. † Subdit tamen Bart. qꝫ licèt de iure cōi non sit licitum offendere bannitum in persona: tamen potest impunè dari damnum in rebus. glo.est sing.in c.vnico.in glo.fi.in verbo deprædare.de mil.vas. qui contu.est. De cuius glo. veritate habes ibi per Bald. de qua glo. vide etiam per Bar. in extrauag. qui sint rebelles. in verbo rebellando.Bald.in l.omnes.C. si contra ius. & in l.ex hoc iure. j.eod.Ang in l.in suis.ff.de lib.& posth. & ibi Imo. & Alex.Sal. in l.qui sepulchra C. de sepul.vio.& ibi limitat donec viuūt ipsi banniti.Facit bene glo.reputata singularis in c. ex insinuatione.de procu.in ver.canonicum : quæ vult qꝫ bāniti nullo interdicto agere possint: sed est similis glo. in c. in nomine domini. 23.dist.do.Ant.de But.in c.1.cum gl.de rescrip. ¶In text.ibi.ob tutelam corporis sui.Circa istum text.dicit Bart. hic in 2.col.in princ.qꝫ regula istius l.procedit indistinctè,vt attento iure gen. licitum sit indistinctè ob tutelam sui corporis se defendere, etiam si defensio fiat sine moderamine inculpatę tutelę,qꝫ cōsiderato

ADDITIONES.

a ¶Mortis.Adde Bar.in l.si ex plagijs, in §.tabernarius.ff.ad leg.Aquil.Do.in c. significasti.el 2.de homici.

b ¶Iudicis.Adde Ias.in l.ex quacunque.col.9.j.si quis in ius voc. non iet.& in l. 1.§.quòd prætor.1.no. ne quis eum.in l.1.§. hoc iudicium. colum.4.j. si quis ius di. PVRPV.

c ¶Limita.istam limitationem ponit,& non exemplificat Alex.in l.si solum.§. sciendum.col.5.vers.&ibi subdit.de oper.no.nunc.sequitur Fel.in c.cum venerabilis.col.4.de exce. Aquen.latè in d.§.sciendum.ver.secunda concl. Deci.disputat in d.c.cum venerabilis.col.5.ver.retenta. PVRPV.

d ¶Minas.Adde Bal.in l.ad inuidiam.C.quod me.causa.Abb. in c.1.de offi. dele. Abb.in c.causam matrimonij.eo.ti.Io.de Ana.in c.pen.de hom.

e ¶Cōi. Adde Bal.in l.amissione. in §.1.ff. de cap.dimin.Bald.in l. gracchus.C. de adui.An.in l.1.C.de const. prin.Io.An. in addi. Spe.in tit.de constit. super rub.An.de Bu.in c.si vere.el 1.de sen.excom.Abb.in c.fin. de consu.Nellus in tra.de bann.q.1.1.partis.

siderato iure gen.non attenditur,sed fuit postea additum per l. 1.C.vnde vi. & sic per ius ciuile. & credo ꝙ bene dicat. tamen pōdera,ꝙ ipsemet Bar.hic,in 4.col.in prin.dicit de directo contrarium. Nam dicit,ꝙ attento iure naturali licitum est nedum hominibus,sed etiam brutis propulsare vim,siue sit cum iniuria,siue non:sed de iure gen. non licet,nisi fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ:ergo ratione qualitatis Barto. vult ꝙ istud moderamen sit de iure gen. Et cōsidera si potes saluare Bar.ab hac contrarietate, quia non inuenio , quod aliquis adhuc per-
18 pendat de contratietate. ¶† In text.ibi,hominem homini insidiari,nefas esse.Hinc dicit Cicero tertio officiorum: homo naturę obediens non potest induci homini insidiari. beneficio.n. affici hominem interest hominis , dicit iurisc. in l. seruus ea lege.ff.de ser.expor.¶ Glo. 1.diuiditur in quatuor partes. In 1.per viam fallentiæ remouet vnum contratium. l. In 2. idem facit. In 3.format quæstionem. In 4.remouet aliud contrarium. Secunda ibi,item nō à priuato. Tertia ibi,sed quid si. Quarta ibi, item,& brutis.¶ In eadem glo.ibi,pati debemus. & dic , quòd melius loquitur glo. in l.non videntur.§. qui iussū.ff.de reg.iur.
19 & Dy.in regula , ꝙ quis mandato.de reg. iur.¶† Limita ergo istam glo.qñ iudex exercendo officium suum,violentiam cōmitteret , secus si extra officium : quia cum faciat , vt priuata persona,licitum est ei de facto resistere , ſm glo.in d.§. qui iussu. ¶ Secundò limita,qñ manifestè iniustum facit , quia iudici de facto aliquid facienti licitum est de facto resistere. l. prohibitum.& ibi no.Bart.C.de iur.fis.lib.10. habetur in c.dilecto.de
a sen. exc. in 6. 2 ¶ Tertiò limita qñ damnum esset irreparabile, ſm Bal.hic.in 7.q.puta circa torturam,secundum Cy.pulchre in l.1. in fin.C. vnde vi & ibi Bald.in repet. in 12.q.do. Alex. in cons.144.in 2.vol.inc.post redditum consilium.vbi adde Pau. de Leaz idem tenere in commen.rub.de resti.spo. Vide tamē, quæ no.decidit Bal.in c.1. de offi.dele.in vlt.col.in verbo, pone
20 quidam latro ducebatur ad furcas, &c. ¶ † Circa vltimā partem glo.dum gl. vult , quòd etiam feris licitum est propulsare vim, sed non cum iniuria , & per hoc ista lex non habet locū in feris.Ex hoc infertur,ꝙ ad hoc,vt habeat locum lex ista,requiritur,ꝙ fiat vis cum iniuria. Quia tñ per hoc restringeretur tex.& sequeretur absurdum,ꝙ si aliquis inferret mihi vim, sed non animo iniuriandi , ꝙ non esset licitum me defendere. vnde si aliquis dormiens inferret vim, non esset licitum propulsare.Ideo prosequere,vt latè per Bar.hic , cum quo simpliciter
21 tenent Bal. & Raph. Ful. hic. ¶ † Circa tamen illud , ꝙ tangit
b Bar. qñ aliquis dormiendo b alium vulneraret , vel occideret, nunquid iste deberet puniri: dic vt per Bar.in l.pe.ff.ad.l.Pompe.de parri.cum quo tenet Pet.de Anch.in cle.1.de homi. Flo. in l. si seruus seruum. §. si fornicarius. ff. ad l. Aquil. & habent Canonistæ tex. iuncta gl.15.q.1. c. sanè. Et vide de isto dormiente,& similib.si vulnerant in somnis Bar. in repe.l.1. in 12.col. in fi.C.vnde vi.¶ Gl. in verb. iure. diuiditur in quatuor partes. In.1. timore contrarij exponit tex. In 2.format questionem. In 3.aliam.In 4.alleg concor. ad text. Secunda ibi , sed quid si ob tutelam rerum . Tertia ibi , item quid si ob tutelam alterius. quarta ibi , & facit ad hoc.¶ Redeo ad primam partem , quæ exponit tex.iure f.fori , non poli. Quid voluit glo.& quare sic
22 exponit? Reiectis declarationib.Modernorum hic. † Dic,ꝙ in
c omnibus casibus. c in quib. homicidium permittitur de iure ciuili,vel canonico: quamuis tale homicidium non possit puniri in aliquo foro: tamen quo ad Deum peccat quis mortaliter, & in foro conscientiæ tempore confessionis debet sibi iniungi pœnitentia .ita declaratur not.per gl. in c.inter hæc.33.q. 2.quam pro singulari no.d.Abb.in c.2. in 4.not. de homi.Lud. Ro. in repe. Auth.similiter C. ad l.Fal.in 34. speciali piæ causæ inter vltimas voluntates. Ioan. de Imo. in l.quid ergo. in prin. de leg.1.facit tex.in c. admonere.33.q.2. Facit , ꝙ vult alia glo.
23 reputata singularis in c. fraternitas.12.q.2. quæ dicit , † ꝙ pœna dupli,tripli,& quadrupli,quę imponitur per ius ciuile,non est licita in foro conscientiæ , & confessionis. ¶ In glo. ibi , sed quid si ob tutelam rerum.habes , ꝙ non solùm pro defensio-
d ne personæ , sed etiam pro defensione rerum d licitum est aliū occidere.Ratio , quia res dicuntur secundus sanguis hominis , vt est gl.iuncto tex.in l aduocati.C.de aduo.diuer.iu. & ibi expressè no.Bar. & Bal. in l. si tuis nummis.C. de oper.libe.¶ Extende conclusionem glo. non solum incontinenti , sed ex interuallo post,secundum Bar.hic, per tex.in l.3.§. cum igitur.ff. de vi , & vi arma . Secundò extende in simplici detentatore.l. colonus.ff.de vi,& vi arma. Tertio extende etiam si res sit iniustè possessa.gl. & doc.in l. 1.§. vim vi.ff.de vi , & vi arma.¶ Sed contra istam conclu. glo. & legistarum facit tex. in c.2. de ho. in ver. te tuaq;, qui copulatiuè loquitur , & sic requiritur concursus vtriusq; copulati. & ita ponderat ibi do. Abb. contra opi.legistarum,& multum gloriatur de illo tex.dicens à nemine fuisse ponderatum,& respondè limitando, vt ibi per eum: quia dicit,ꝙ opinio legistarum potest saluari iure fori , sed nō iure poli : quia in foro conscientiæ debet imponi pœnitentia. allegat glo. quæ ita expressè intelligit illos text. iuris canonici. 33.q.3.in prin.Alleg.etiam quod vult gl.in simili in d.c. inter.& non memmit,ꝙ esset gl.or.hic.vt.s̄.declaraui. Sed ista concordat Pan.& licet non inueniam ab alio tactum, mihi non placet : quia etiam si fieret copulatiuè pro defensione rerum , & personæ,tamen in foro conscientiæ semper debet imponi pę nitentia pro defensione rerum, siue personæ,siue vtriusq; : vel potes dicere,ꝙ ille tex.loquitur in clericis, vt j̄.ponam in limi-
24 tationibus,vel ꝙ † illa verba te,& tua , non requirant concursum , vt probatur in c. verum in verbo pro vita , & reb. & ibi doc.de iureiu.iuncto c.frequens.de rest.spo.in 6. & quæ habentur in c.Abb quod me.cau. Tu subtilius pondera p̄ gl. & legistas nullo iure probari , ꝙ pro sola rerum defensione licitum sit alium occidere:nam tex.in l.itaq;, in prin ff.ad l.Aqui.dicit, ꝙ possum occidere latronem mihi insidiantem. Pondera tex. mihi.& subdit rationem , ꝙ naturalis ratio permittit aduersus periculum se defendere.Item tex in l.seq.dicit, ꝙ metu mortis possum furem occidere. Pondera, ꝙ nō dicit bonorum. Item text.in l furem. ff. de fur.dicit ita demum furem nocturnum occidere permissum est, si parcere sine periculo suo non potuit.Item tex. in l. scientiam.§. qui cum aliter.ff. ad l.Aquil. in quo se fundat Bart. in d. l. furem.dicit , qui cum aliter se tueri non poterat.Pondera, licet Bar.destruendo text.intelligat se.s. quo ad personam,vel bona.Ad idem tex.in c.1.§. si quis hominem. de pac.te.in verbo vitam suam defendendo. licet gl. ibi destruat illum tex.facit tex in c.si perfodiens.de homi.& tex.in
25 l.si vt allegas. & quod ibi Bald. ad fin.C. de fur.† Et ideo dicit Bal.in repe.l.1.in 3.q.C. vnde vi, ꝙ bene pro defensione rerum possum capere aggressorem ne fugiat , & ducere ad iudicem , sed non occidere. & istam nouam opi. tenet Ioan. de Ana. in c.2.& in c.suscepimus.de hom. vbi dicit posse responderi ad l. 1. C. vnde vi in verbo ad defendendam possessionem. & ad tex.in l.3.§. cum igitur.ff. de vi. & vi ar. quia licet iste leges dicant , ꝙ licitum sit propulsare iniuriam pro defensione rerū , non tñ dicunt,ꝙ liceat occidere.Et si dicatur res , & facultates dicuntur vita hominis,vt prędixi Respondè,ꝙ est verum quo ad quid,quali sine eis non possit commodè viuere , nō tamen idem iudicandum de reb.quod de persona: patet , quia clericis licitum est occidere pro defensione personæ , non tñ rerū, vt dicit tex.in c.suscepimus.eo.ti.& vltra eum, & vltra prædicta , quæ adduxi pro ista opi. contra communem bene facit tex in cle. 1.in fin.in verbo mortem aliter euitare non valens. de homi.facit etiam illud vulgatum, ꝙ persona quibuscunq; reb.præponenda est.l. sancimus.C. de sacrosan. eccl. & quælibet pœna corporalis licet minima est maior pecuniaria. l. in seruorum.ff.de pę.ad idem facit ꝙ dicit glo. in cap. dilecto.de sen.excom.in 6.Inn in c. si vero.de sen excom.& in c.sicut.el. 2.de iureiu.Nam dicit gl. quod non ita licitum est insevire cōtra offendentem pro tuitione bonorum, sicut pro tuitione personę Tu tene opinio.glo.& docto. & pro ea adde fortem tex. in l.4.§. lex 12. tabul.ff. ad l. Aquili. & pondera aduersatiuam ibi positam in secundo casu , qñ fur diurnus telo se defendit : ergo in præcedenti casu erat solum discrimen rerum ; quamuis gl.ibi.& in d.l.furem. aliter suppleat ad illum text. & Bald. idem in l.si vt allegas.C.de fur. tñ istorum suppletio. & declaratio nunquam placuit , quia ſm eam non esset aliqua aduersatio in iure,& in facto, quæ tñ ibi debet adesse propter aduersatiuam ibi positam, & ita inuenio tenere vtrumque Sal.in d.l. si vt allegas.& vix est , ꝙ bene possit concordari.d.l.furem nocturnum.cum d.§.lex 12.tab.licet glo.& doc.in istis locis. & in d.l.si vt allegas.multa dicant. Pro ista opi. etiam bene facit, ꝙ dicit Bald. in d.l. si vt allegas.vbi dicit , ꝙ si aliquis furripit rem meam, & postea vellet fugere , licitum est mihi eum occidere,si aliter saluare rem meam non possum.vbi etiam ponit de debitore,qui vult aufugere.Ad idem facit tex. in l.1.in verb.ad defendendam possessionem. C. vnde vi. bonus tex. in l. deuotum.C.de meta.li.12. & text.in l.quoniam multa.C.ad l.Iu.de
* vi. Limita istam *communem concl.* qñ esset res magni pretij,secus si vilis res. ita limitat Bald. in l.1.C.de loc.& quamuis non alleget,est tex.in l.si ex plagijs.§.tabernarius.ad l.Aqui. Dicitur autem

ADDITIONES.

a ¶ In 6. Adde multa per Alex. in l.4.§. condemnarum col. 3. versi. 2.limita. de re iud. PVRPV.

b ¶ Dormiendo. Adde Do.in c.significasti.el.2.de homicid.

c ¶ Quod in omnib.casibus. Adde Abb.in c.veniens.el 2.de spon.in c.cum esses. de testa.Io.de Ana.in c. interfecisti.de homi. Ricar.in 4.sen.dist.37.q.2. art.1.

d ¶ Rerum. Adde Do.in c.fi.el.2.de ho.& in cle.si furiosus,eo.tit.

tem vilis res, qñ est à duob. aureis. ſ. q᷑ probatur. quia ſi non licet intentare actionem famoſam à duob. aureis. ſ. l. ſi oleum. §. fi. cum l. ſeq. ff. de dolo. multominus debet licere occidere perſonam. tex. eſt not. in l. ſi adulterium. §. liberto. ff. de adul. & ita in ſpecie no. do. Mathes. in no. 134. Secundò limita, vt per Bar. in d. l. furem. & Bal. in l. ſi vt allegas. C. de ſica. quicquid ibi teneat Saly. Tertiò limita non habere locum in clericis, vel alijs perſonis eccleſiaſticis. tex. eſt in c. ſuſcepimus. de homi. & ibi do. Abb. in 3. no. notat, & dicit, q᷑ alibi melius non probatur. & ita tenet gl. 23. q. 3. in prin. quicquid teneat Ang. in l. qñ mul
26 ta. C. ad l. Iul. de vi. poſt Inn. in d. c. olim cauſam. vbi tenet, † qđ etiam clericis, & etiam de iure cano. pro defenſione rerum li-
27 citum eſt percutere, ſed non occidere. † Quartò limita quantum ad forum poli: & ſic quantum ad forum conſcientiæ, vt dixi in prin. huius glo. ¶ In ea. glo. ibi, reſpondeo affectionem conſiderari. Iſta glo. clarè procedit in patre, & filio, marito, & vxore, vel in conſanguineis, aut cognatis, vt hic per Bar. Bal. in 3. q. & in ſeq. incip. & alios. & plenius Bald. in repe. l. 1. per octo quæſtiones. C. vnde vi. & Bald. in l. raptores. C. de epiſco. & cle. Saly. in l. 1. poſt glo. ibi. C. de rap. virg. & Io. de Ana. in c. 2. de homi. vbi vide, de verbo ad verbum refert illas octo quæſtiones Bal. & idem Flor. in l. ſcientiam. §. qui cum aliter. ff. ad l. Aqui. Cõtra iſtam communem opi. facit tex. noſter in verbo, corporis ſui. & licèt Bar. multum debiliter reſpondeat. & Saly. in l. 1. C. vnde vi. & dicant, q᷑ iſta iura non per hoc excludunt defenſionem aliarum perſonarum. Ego notabilius reſpondendo,
28 dico, † q᷑ vbicunque in aliqua l. vel diſpoſitione fit mentio de ſe, vel ſua perſona, vel ſimilibus: talia verba comprehendunt non ſolùm propriam perſonam, ſed etiam alios, quos circa ſe neceſſarios habet: puta vxorem, filios, & ſimiles. l. 3. §. ſed qđ diximus. vbi text. not. ff. de pe. leg. Addo etiam pro communi ſententia tex. no. in l. 1. §. item diuus, in verbo ſibi, vel ſuis. ff. ad l. Corn. de ſica. de quo tex. multum gloriatur Ange. hic, qui dicit, q᷑ adhuc non fuit ab aliquo cogitatus. & ille tex. ſufficit ad hæc. Ang. de Are. in tract. malefi. in verbo, ſe defendendo. Pau. de Caſt. in l. refectionis. ff. commu. præd. & domi. Barth. Cepo. no. in tract. ſeruit. vrba. in cap. 23. Facit, q᷑ pulchrè not. Bart. in l. deuotum. in fin. per illum tex. C. de meta. lib. 12. & ſtatim referam, etiam ſi eſſet filius naturalis tantum, ſecundum Bald in l.
29 cum acutiſſimi. C. de fideicomm. ¶ † Sed pulchrum dubium eſt, quid ſi ſit extraneus, an liceat pro eo defendendo alium oc
* cidere? Bar. & *communiter* alij hoc concludunt, q᷑ ſic, præſertim eo petente auxilium. Idem tenet Bar. in l. ſi quis in ſeruitute. in fin. ff. de fur. Bal. in d. l. raptores. & in cap. fin. in vlt. col. de re iud. Inno. in cap. ſi vero. de ſen. excommu. etiam ſi eſſet ſuus capitalis inimicus, ſecundum Bal. in 5. q. quia aggreſſor facit iniuriã reipublicæ. ergo quilibet de populo poteſt propulſare, etiam contradicente offenſo. Addo bonum text. in c. dilecto. de ſen. excomm. in 6. & no. Bart. in l. deuotum. in fin. C. de meta. lib. 12.
30 vbi Bart. dicit eſſe tex. expreſſum, † q᷑ ſi aliquis vult me expellere de poſſeſſione mea, amici mei, & etiam vicini, peregrini poſſunt percutere volentem me expellere, q᷑ eſt valde notandum ſecundum eum. Adde etiam Bart. in l. prohibitum. in 3. no. C. de iur. fiſc. lib. 10. Limita prædicta quantum ad incurrendum irregularitatem, prout limitat glo. in clem. 1. in gl. fin. extra de homi. per illum tex. in verb. ſuum aggreſſorem: aliàs ille
31 tex. & glo. facerent cõtra iſtam communem opinio. ¶ † Nun-
a quid autem [a] quis inuitus cogatur alium defendere: adeo, q᷑ ſi non defendat, ipſe teneatur? Glo. in l. culpa caret. ff. de regu. iur. tenet, q᷑ non, & firmatur pulchro argumento, de quo hic per Bart. & licet tex. iuris canonici videantur expreſsè in contrarium in cap. quantę. in fin. de ſenten. excommu. & ibi gloſ. format prædictum argumentum, & ſoluit. & tex. in c. dilecto. de ſenten. excommu. lib. 6. & tex. in c. non inferenda. vbi glo. no. 23. q. 3. & tex. not. iuncto cap. fin. eadem cauſa. & q. & licèt Bart. inclinet in hanc partem hic, & in l. metum. §. ſed licet. ff. quod met. cau. & in l. 1. §. ſed in eo per illum tex. ff. ad Syl. Tene
* contrarium, prout tenet domi. Anto. & alij *communiter* in d. c. quantę. niſi quo ad forum pœnitentiæ, & conſcientiæ. ita procedunt. tex. præalleg. vel niſi in filio, aut ſubdito. l vtrum. & ibi Bar. ff. ad l. Pompe. de parri. quicquid dicat in extrauag. ad repr.
32 in verb totius fidelitatis: facit l. ſi ſciente. eo. tit. † Et ex hoc vltimo dicit Bal. hic, q᷑ ſi ego ſcio, q᷑ Titius vult occidere Sempronium, & q᷑ præparauit ſe ad hoc, ſi certifico bene facio: ſi non certificaui, non teneor: quia ſpeciale eſt in ſciente tractatum contra ciuitatem, vel principem, ſi non reuelat, tenetur. d. l. vtrum, & d. lege. ſi ſciente. In alijs ergo ſecus eſt, vel niſi ſit ſeruus. d. §. ſed in eo. vbi Bart. Ex hoc ſequitur alia fallentia, q᷑ laicus tenetur defendere clericum inſultatum ſi poteſt, ſecun-
33 dum do. Ant. in d. c. quantæ. † Nunquid autem, qui poteſt defendere clericum inſultatum, & non defendit incidat in canonem latæ ſententiæ, ſicut ſi ipſe iniecisſet manum in ipſum clericum? vide c. ſi quis ſuadente diabolo. 17. q. 4. ponit Pan. in c. 1. de of. deleg. vide etiam, q᷑ vult gl. ſing. in l. 2. in verbo. alium. C. de ſica. quæ dicit de interponente ſe inter duos rixantes ſi occidatur fit impunè, quam glo. tñ intellige, vt ibi per Ange. vt procedat, qñ ex ſeparatione imminebat periculum occiden-
34 ti, aliàs non. ¶ † No. etiam multum illud, q᷑ dicit Bart. hic, de
b auctoritate gl. [b] q᷑ ſit maior, quàm aliorum doctorum. Alibi dicit Bald. in l. cum hæreditas. C. depoſi. quod auctoritas glo. omnes aliàs antecedit, & Bal. in c. 1. col. 2. ver. vnde eſt falſa. in tit. Impe. Lothar. dicit, q᷑ do. Azo, & Accur. gl. habuerunt illuſtre ingenium. & Bal. in c. dilecti filij. de maio. & obe. dicit, quòd Accur. glo. fuit vberrimus fons iuris ciuilis. & Cy. in l. non moriturum. C. de contrahen. & commit. ſtipula. appellat glo. idolum ſuum. Alibi Iaco. But. in l. 1. C. qui pro ſua iuriſd. dicit, q᷑ vbi cum gl. concordat aliquis doctor, illa opi. cenſetur communis in iudicando. & Bal. in l. fina. §. neceſſitate. in 3. colum. C. de bon. quæ lib. dicit: adhæreas carotio veritatis glo. & in perpetuum non errabis. & Baldus in l. precibus. in 9. colum. C. de impuber. & alijs ſubſtitutionibus. dicit inhæreas gloſſæ ordina. ſicut Bononienſes inhærent carotio. & ſicut ducens nauem temoni inhæret. & Bal. in Auth. ceſſante. in 3. col. C. de legi. hære. dicit, q᷑ in conſulendo timet recedere à gl. & Bal. in c. 1. in fin. de nat. ſucceſ. feu. Ego (inquit) in dubijs opinio. multum ſequor gl. ord. quia non poſſum adhęrere meliori. & Bar. in conſ. ſuo inci. Andriciolus. in 1. col. dicit à glo. ordi. in conſulendo non eſt recedendũ, cùm ipſa melius cæteris intellexerit. & dicit Io. Fab. in §. pupillus. Inſtit. de inut. ſtipu. q᷑ in curia eccleſiaſtica opi. glo. & Inno. adoratur vt idolum. Et q᷑ in iudicando, & conſulendo ſequenda ſit gl. tenet etiã Bald. in l. 1. ff. de vulg. & pup. in l. 2. C. de ſent. quæ ſine cer. quanti. imò gl. ſufficit pro tex. qñ tex. non reperitur, ſm Imo. in l. 1. in princi. ff. de vulg. & pup. Ita teneas quamuis ſolus. d. Abb. teneat ℨrium, q᷑ imò in iudicando non ſit verum, q᷑ debeamus adhærere gl. in c capellanus. in 4. not. de fer. per illum tex. vbi dicit falſa eſt opin. prædicta, quia non debemus habere electionem perſonarum, ſed magis credere opi. illius, qui melioribus rationibus fundatur. Ad hoc etiam addit pulchrum tex. in l. 1. in verſ. ſed neque ex multitudine. C. de vet. iur. enucl. vbi dicit, q᷑ opi. vnius licet debilioris, & minus docti trahit alios in ſuam ſententiam quandoque, & pręualet. facit dictum ſing. Io. An. in c. 1. de conſt. vbi dicit, q᷑ in iudicando poteſt teneri noua opinio vnius doctoris ℨ communem, qñ eſt melioribus, & validioribus rationib. fundata, quod iudex perſpicacis ingenij facilè perpendet. ſequitur
35 Pan. in d. c. capellanus. † Et propterea glo. met gloriatur in l. facta. §. ſi in danda. ff. ad Treb. vbi dicit, q᷑ appellatur Accur-
c ſius, [c] eo quia accurrit contra tenebras iuris ciuilis. Limita niſi habeas gl. contrarias, ſecundum Bald. in c. 1. in 4. col. de conſti. & tunc auctoritas plurium gl. vincit vnam, ſecundum Bal. in l precibus. in 15. col. C. de impu. & alijs ſubſti. ſicut duo vincu-
d la [d] magis ſtringunt quam vnum, in Auth. de conſan. & vter. fra. in prin. Auth. itaque. C. commu. de ſucceſ. ¶ Vltra Do. ad materiam huius l. inquantum dictum eſt, quòd pro defenſione ſui corporis, vel alterius, vel pro defenſione rerum ſuarum
36 licitum eſt alium occidere. † Quæro, quid de iniuria verbali, ſi tu dicis mihi iniuriam, an ego quaſi repellendo poſſim tibi aliam iniuriam dicere? vide no. Spe. in tit. de accuſ. in ver. quid ſi te vocaui latronem. quem ſimpliciter ſequitur Ang. hic. & licèt ibi Spe. non ſatis clarè aperiat, videretur quòd ſic, quia ſi pro cauſa vitæ licitum eſt, vt hic, ergo idem gratia honoris proprij conſeruandi, quia cauſa vitæ, & cauſa honoris procedunt à pari. l. iuſta. in princi. cum glo. ff. de manu. vin. dixi poſt

Bar.

ADDITIONES.

a ¶ Nunquid autem. Adde Bartol. in l. 1. §. occiſorum. ff. ad Syl. Pau. de Caſt. in l. fin. C. de his qui. ven. ętat. Spec. tit. de le. in §. iuxta propoſitionis. verſi. quid ſi potui hominem defendere. Archid. in cap. negligere 2. q. vlt. Ab. in c. in quibuſdam. ſuper glo. 1. de pœn.

b ¶ De auctoritate gloſ. Adde Ang. conſil. 178. Rapha. Ful. conſil. 44. conſi. 54. conſil. 71. 81. 102, 117. Bald. conſil. 159. in 2. volum. Alex. de Imol. conſil. 147. in 5. volum. Barb. conſil. 9. in 2. volum. Et dic, quòd glo. autoritas tanta eſt, vt ſi aliquis doctor teneat cum opi. gloſ. ea. opi. præſumatur communis, à cuius gloſ. opi. non receditur in iudicando, teſte Abb. in cap. edoceri, col. 2. de reſcri. quæ glo. ſunt naues, per quas nauigamus hoc vaſtum pelagus iuris ciuilis, ducens nos in portu veritatis. Sal. in l. 1. C. de pac. & ſomniare dicuntur volentes infringere opi. gloſ. Bald. in cap. contingit. colum. 6. de dolo, & contu. Ferrat. caute. 17. not. tamen eſt, quòd glo. nihil alleganti non creditur, teſte. Rol. conſ. 45. nu. 37. lib. 1. MASVER.

c ¶ Accurſius. Adde quòd iſte Accurſi. gloſſator incępit ſtudere. 37. an. ſuæ ætatis, vt refert. Lud. Ro. in ſuis ſingu. in litera N. incip. nouella.

d Duo vincula. Adde l. ſi. C. de adop. & in c. 1. de treu. & pa. Bald. in l. nemini. de aduo. diuerſo. iudi. Barba. in c. 1. de dona.

Bar.in l.transigere. C. de transact. Confirmo per tex. valde solennem in l,quæ omnia.§.1. & ibi Bart.no.ff.de procu. ꝙ si aliquis dicat mihi conuicium, vel aliquod crimen obijciat, possum impunè dicere,tu mentiris, quia hoc dico gratia honoris mei conseruandi.Idem tenet Spec.in tit. de aduo.§. iam nunc.
37 ver. hic tamen caueat. † tñ dicere alicui, tu mentiris, est verbum iniuriosum,& potest dari libellus iniuriarum, vt no.Bar. in l.apud Iabeonem. §.1. ff. de iniu. & expressus Mod. in l.turpia.in prin.ff.de leg.1. etiam si diceretur,tu mentiris salua reuerentia,vel saluo honore tuo,vt no.Bart. in l.si quis extraneus in prin. ff.de acquir. hære. Albe.de Ro. in 2. parte statutorum.q. 44.incip. Sed quicquid dicat.d. Abb.in c.cum.T.de re iud.non tamen postea liceret primo replicare dicendo, imò tu mentiris, secundum Pau.de Cast.& d.Alex.in l.fin.arg illius text.ff.ꝙ
38 quisque iur.¶ † Extra glo.tangit Bar.hic in fin. Quid si insultatus potuit fugere, & non aufugit, an teneatur? & tenet, ꝙ sic, qñ sine nota verecundiæ potest aufugere, vt in Florentino secundum eum. adde Bal. in c.1. in prin. de pace tenen.& in l.1. in lectura ordinaria. ad fi.C.vnde vi.Et ibidem in effectu in repe.in 6. col.in ver. sed pone quidam fecit insultum. & in c.fin. in 3.col.C.de ædil.act.& ante eos ita tenet glo. in c.suscepimus de homi. Tene indistinctè contrarium propter periculum, ꝙ posset euenire fugienti propter casuram, vel aliter. ita tenet Bal.sibi contrarius in d.l.1.C.vnde vi. & ibi Ang. & Iatius Saly. Bal.hic in pe.co.ad fi.& in c.fi.in 3.col.ad fi.de consue. & in c.2. de vit.& ho.cle.Ang in l.is,qui cum telo.C.de sica. & in l.filius. ff.de condi.insti.Flo.in l scientiam.§.qui cum aliter.ff.ad l.aqui. Ang.de Are in trac.malefi. in verbo. & dictus Titius se defendendo.col.5.vers.ex his infert ibi Bal.d. Ant. de Butr.in c. olim. primo.in pe.col.de resti. spo.do.Abb. in c. significasti.2. de homic.Pet.de Anch. & Imo.in cle.1. de homi.Iatè Ioan. de Ana.
* in d.c.suscepimus.Et *ista est communis opinio*, secundum do.Ale. in cons.103.inci.visis, & vt oportet consideratis omnibus.in 6. col.in 1. vol. Bene facit, ꝙ decidit Bart.in l.si ob turpem.ff.de cond.ob tur.cau. de eo, qui poterat aufugere manus tyranni, & non fugit,& sequitur Bald.in l.1.C eod.

SVMMARIVM.

1 *Manumissio est datio libertatis.*
2 *Pater emancipando filium in potestate dicitur eum manumittere.*
3 *An per ista verba, filium meum pupillum relinquo in manibus matris suæ, mater censeatur constituta tutrix testamentaria.*
4 *Prælegatum factum matri si à liberis non discesserit, intelligitur, & ei relicta cura liberorum.*
5 *Mater in tutela filij præfertur omnibus agnatis, & cognatis.*
6 *Locatio non solet dominium transferre: ideo non facit contra conuentionem, qui locat rem sibi datam, vel venditam ne exeat de manu sua.*
7 *Alienatio an dicatur si fiat locatio ad nouem annos, cum pacto de renouando de nouennio ad nouennium.*
8 *Si prælatus locat ad nouem annos tantum, & post transactos tres annos locationis conductor facit sibi relocare ad alios nouem annos, inchoaturos à die finituræ primæ locationis, nō valet, quia in fraudem est facta,& est species alienationis.*
9 *Si prælatus locauit rem ecclesiæ ad liuellum seruatis debitis solennitatibus vsque ad annos.28. est alienatio sine dubio.*
10 *Si trado alicui rem cum pacto ne exeat manus suas, & pignoret pro æquiualenti precio, dicitur contrauenisse conuentioni.*
11 *Dictio, manus, potest referri ad omnem sensum corporis illi actui congruentem.*
12 *Priuatio præsupponit habitum.*
13 *Quæ differentia sit inter libertum, & libertinum.*
14 *Manumissio processit à iure gentium.*
15 *Qui commodat duos equos, & promisit facere, quod haberet tres, non tenetur ad quinque.*

LEX IIII.

MAnumissiones. Diuidit in 5. partes ista.l. In prima declarat quomodo inuēta sit manumissio.In 2. diffinit.In 3. diffinitionē declarat. In 4. ꝓbat primū dictum.in 5.infert ex prædictis. Secunda ibi, est autem manumissio. Tertia ibi, nam quandiu. Quarta ibi, quæ res. Quinta ibi,& cum vno. ¶ Manumissio,& seruitus sunt iuris gen.Item manumissio non potuit præcedere seruitutem, quia sic esset prius dare priuationem quam habitum, quod est impossibile.
1 l.d. ¶ † Not.diffinitionem manumissionis, quia est datio liber-
2 tatis. Contra eam oppono, nec aliquis tangit.† Nā pater emācipando filium in potestate dicitur eum manumittere, vt in rub.& toto tit. si à paren. quis fue.manu. & tamen non dat sibi libertatē,quia erat liber. gl. in d.rub.dicit, ꝙ exponitur manumissus.i.emancipatus:& istud vbiq; dicunt glo.& Doct.& pro ista expositione alleg.text.in l.1.§. alienatio.ff. qñ act. de pecul. est anna. vbi formaliter dicit text. ꝙ manumissio pertinet ad seruos, emancipatio ad filios. Credo, quòd illa expositio gl.& Doc.stare non possit, & alle.in ꝓrium tex.in l.Pantonius.ff. si a pa.quis fue.ma.vbi dicit tex. filius emancipatus, & manumissus,non potest ibi exponi manumissus.i.emācipatus,quia text. vtrunque ponit:vnde teneo, ꝙ verbum manumissus ster propriè; nam debes scire, quòd de iure florum emancipatio non poterat fieri, nisi sicut manumissio serui: hoc est, nisi mediāte imaginaria venditione, quia pater volens emācipare filiū habebat necesse eum vendere,& sic facere seruum emptoris,qui eum manumitteret.ita expressè dicit tex.in l.liberos.§.j.ff.de capi.dimi.& declarat gl.ponens modum in §.præterea.Insti.quibus mo.ius pa.potest. sol. & propter hoc de iure florum filius propriè dicitur manumissus.l. 1.in prin.ff.si quis à par.fue.manu.sed cum hodie per iura Codicis emancipatio possit fieri simpliciter sine ista venditione.l.fi. C.de eman.liber.& d.§.præterea.cum gl.hodie filius dicitur propriè emancipari, non manumitti.Sed considera tu prouectè,cùm de iure. ff.emancipatio non fieret nisi mediante manumissione, quare tex. in d.l.1. §.alienatio.ff.qñ act.de pecu. est anna.dixerit, ꝙ manumissio non refertur propriè ad filios, sed ad seruos: nisi dixeris,ꝙ ideo fit,quia manumissio,& venditio non erat propria, sed imaginaria,& colorata. ¶ In tex.ibi manui, potest intelligi.i potestati. vt patet ex sequentibus verbis literæ. & ita exponit Pau. de
3 Cast.hic. † Istum tex. ita expositum pondero ad quæstionem, in qua habui anno præterito de facto consulere in ciuitate Mutinæ.Pone, testator dicit in testamento, filium meum pupillum relinquo in manibus matris suæ, an per ista verba ma-
a ter censeatur constituta tutrix [a] testamentaria? Ista expositio facit, ꝙ sic, exponendo manum pro potestate, prout expressius probat text.iuncta gl. in l.fin. C.de eman.li. vbi manus capitur pro potestate.Modo succedit regula, ꝙ si pater in testamento dicat relinquo filium in potestate matris suæ, per hoc videtur eam relinquere tutricem testamentariam. ita not. Bal. in c.ex parte.M.in fin.per illum textum.de appel. facit gl.in l.1. ante fin.ff. de cura. furio.quæ exponit potestate, idest cura. In contrarium fortiter facit text.in l. qui aliena.§.quanquā.& ibi clarius.glo.1.ff.de neg.gest.vbi habetur, ꝙ si pater dicat,relinquo filium meum in custodia matris suæ, per hoc mater non censetur constituta tutrix testamentaria. & Bald.ibi not.ex illo tex.ꝙ per ista verba testamenti paterni, relinquo filium matri suæ,vel in custodia matris suæ, non tamen videtur mater esse relicta tutrix. Istud ergo verbum custodire, nō trahitur ad of-
4 ficium tutelæ.quod est bene no.fm eum. † ¶ Secundò, & fortius facit tex. in l sed, & si hoc.§.fi. aliàs in cip.l.si vir vxori. ff.de condi.& demon.iunct.gl.& ibi Imo.& Pau.de Cast. vbi habetur,si matri sit factum legatum si à liberis non discesserit, certè intelligitur ei relicta liberorū tutela. & tñ gl. ibi exponit, scilicet,vt corrigat,& castiget.Pau.ibi dicit, ꝙ habuit de facto, & distinguit,vt ibi per eum.Tertiò,& fortius ad idem facit, ꝙ dicit Bal in l.omnē.C.ad Ter.in 1.col. in ver.nunquid mater. vbi per d.§.quamq̄.dicit, ꝙ mulier tunc dī tutrix testamētaria, qñ est relicta tutrix in testō per verba cōgrua:secus si verba sint alterius solicitudinis demonstratiua.¶ Pro prima opi. quæ vī tutior faciunt duo.Primò,quia qñ datus est tutor in testamento per verba, q̄ non sunt congrua, debet per iudicē confirmari. tex.est no.in l.1.circa med. ff. de cōfir.tu.ꝓ quē tex. ita no.limi
5 ta tex.in d.§.quamq̄. † Secūdò,qa mater in tutela,vel cura filij debet præferri oībus agnatis, & cognatis.Auth.matri, & auię. C.quando muli.tute.off.fungi potest.& no. Bar.in l. si quis sub conditionē. circa fin. ff. de testa. tute. Potest etiam responderi ad d.§.quamquam,ꝙ loquitur fm iura florū, secundū quæ mater non poterat dari tutrix.l.fi.ff.de tute. Ideo nimirum si illa verba non poterant importare dationem tutelę, sed cū hodie possit,vt d.Auth. mri, & auiæ. aliud erit.Ita expressè rñdet Bal.in d.c.ex parte. M.in fin.& Pau. de Cast.in d.l.sed si hoc.§. fi.de condi.& demon ¶ Secundò principaliter iste tex. in verbo manui.potest intelligi.i.dominio, fm Doc.hic.& ita in specie dicit etiam Bal.in l.2.in prin.ff.de ori.iur. facit.l.Titius. ff.de
6 ser.expor. & l. si quis sub hoc pacto .ff.de ꝓhen. emp. † Et hoc modo inducitur per Doc.maximè Gul.de Cu.& Bar.hic, ꝙ si vēdo tibi rem,vel dono cum pacto ne exeat de manu tua,locando eam alteri, non facis contra conuentionem: quia locatio non solet dñium transferre.l.non solet.ff.loc. & ita transeūt Doc.hic.f.Iac.de Are.Alb.Sal.& Ang.Hoc adde,ꝙ idem tenet Bal.in c.cum accessissent.in 3. co.ad fi.de consti.contrarium tenent Cy. & Bald.in l.fi.in 4.q.& ibidē Alb.& Saly.C.de reb.ali. non alie.Bal.in l.2.in fi.C.de fideicō. quia intelligitur non solū de

ADDITIO.

a ¶ Iatrix.Adde Doc.in c.ex parte.in 1.no.de appel.

de dñio,ſed ĕt de nudo vſu.l.2.& 3.ff.de vſu,& habi.quæ nihil faciunt,tene primam ſententiam.¶Non obſtat tex.hic,in verbo manui, quia propter ſubiectam materiam neceſſariò intelligitur pro dñio.Adde etiam in ſimili q.quā ponunt Iac. But. Bal.Ang.Fulg.& Pau.de Caſt.in l.ſed eximendi.in prin.ff ne qs eum qui.Tene ergo primam ſententiam, & adde Bald.in l.voluntas.in 2. colum. C. de fideicom.& Io.And.in c.1.de immu. Eccl.in 6. in nouella. quam limita niſi locatio fieret vltra. 10. annos,quia tunc transferretur vtile dñium.l.1.§.qui in perpetuum.ff.ſi ager vectil.vel emphy.pet.Bar.& Doc. in l. codicillis.§. inſtituto.reprobata gl.ibi.ff.de leg.2.Bar.in l.1.§.quod aũt. de ſuperfic.gl.& Doc.in cle.1.de reb.eccl.nõ alie.Ang. & Imo. in l.ſi domus.§.fi.ff.de leg.1. Lud. in l. ſi conſtante.§.quoties.ff. ſol.mat. no.D.Abb.in c.ad audientiam.per illum tex.de rebus
7 eccl.non alien.Ang Fulg.& Pau.de Caſt.hic.¶†Circa hoc quę ro de caſu frequenti.Quid ſi locatio fiat ad 9.annos cũ pacto renouandi de nouennio ad nouennium,nunquid iſta dicatur
a alienatio?Et eſt diligenter notandum propter prælatos [a]Eccleſiarum,qui res immobiles Eccleſiæ non poſſunt alienare, niſi ſeruata ſolennitate.c.ſine exceptione.12 q.2. plenè traditur in c.nulli.de reb.eccl.non alie.Item eſt notandum propter tutores,& curatores, qui non poſſunt alienare res immobiles minorum,niſi cā cognita.l.magis puto.§.non paſſim. ff. de rebus eor.Breuiter dic, q̄ eſt alienatio, & conſequenter cenſet̄ prohibita.tex.eſt melior de iure in §.neque illud.iuncto.§.emphyteuſim.in Auth.de non alie.& dicit Ang.in d.§.neque illud. p̄ illum tex.q̄ ſi tutor,vel curator locat rem pupilli ad bienniũ, cum pacto de renouando,lapſis duobus annis cõductori proſe,& ſucceſſoribus ſuis,nihil valet,quia eſt alienatio. Idem tenet Lapus de Caſtello. in alleg.12.q̄ incipit diſputat hic.&c.tenet D.Alex.in conſi.68.incip.viſis duobus elegantiſſimis conſilijs.in 1.vol.& ita teneas,quicquid teneat Bal.in l.voluntas.C.
8 de fideicom.†Ad iſta facit,quod ſingulariter decidit D. Cardi. Flo.in caſu ſæpius contingente,quem non inuenio ab alio tactum in cle.1.in §.fi.in pen.q.de reb.eccl. non alie. vbi quærit. Pone,prælatus locat rem Eccleſiæ ad 9.annos tantum, iſta nõ eſt alienatio,poſtea quando ſunt lapſi duo,vel 3.anni,iſte conductor facit ſibi relocare ad alios nouem annos inchoaturos à die finituræ primæ locationis,nunquid valeat?Decidit ibi ſingul.Card.quòd nihil valet,quia cenſetur facta in fraudem, &
9 eſt ſpecies alienationis,alleg.c.quanto.de priuileg.† Vide etiã in hac materia caſum no.quem ponit Ang.in conſi.174.quod incip.ex forma,& ſerie dictorum inſtrumentorum.in vlt. dubio.aliàs eſt in conſi.151.vbi quærit Angel.in caſu, qui ſibi occutrebat. Prælatus locauit ad liuellum rem Eccleſiæ ſeruatis debitis ſolẽnitatibus vſq; ad annos.28. iſta eſt alienatio ſine dubio,& valuit,quia interuenerunt debitæ ſolennitates pro accipiente, & filijs maſculis, & vna fęmina, cũ pacto renouandi vnum ex eis ad tantundem tempus,dicit Ang. quod nunquã inuenit in toto corpore iuris,niſi per D. Azo. in ſumma in tit. quib.mod.feu.amit.Euenit caſus,finitis illis.28.annis,quòd prę latus inueſtiuit alium,& non renouauit primum,vt debuit, q̄ ritur,quis eorum præferatur.Iſtum caſum omiſi in l. quoties. C.de rei vend.& conſului,q̄ ſecundus,quia per pactum de renouando quęritur ſolùm obligatio perſonalis ad intereſſe cõtra prælatum,vt l.ſi ſterilis §.qui fundum.ff.de act.empt.& l.q fundum.ff.de contrahen. empt. ergo nullum ius in re virtute pacti de renouando quæſitum eſt primo. ergo ſecundus præferretur actualiter inueſtitus,& ſequitur. D. Alex. in prælleg. conſi.67.Bene faciunt,quæ dixi in l.quoties.C.de rei vendi. vbi addeiſtud,& ibi tenui,quòd ſi quis promittat vendere rẽ vni, poſtea vendat alij,præfertur ſecundus, quia aliud eſt vendere, aliud promittere de vendendo.Ita aliud eſt inueſtire, aliud p̄mittere de inueſtiendo.Secundò limita,niſi quis locaret perſonæ adeo potenti,quòd non eſſet veriſimiliter ſpes recuperationis,arg.l.qui habebat in prin.ff.de leg.3.ſecundum Bal.& Fulg.
10 hic.†facit,quod in ſimili tenet Bal.in l.voluntas. C. de fideicõ. quod ſi trado tibi rem cum pacto ne exeat manus tuas,& pignoraſti pro æquiualenti pretio,diceris contraueniſſe conuentioni,quia non eſt veriſimile,quòd amplius redimas, & in ſimili Bar.in l.legata.in fi.de ſuppel.leg.Ang.Imo.& Mod. in l.j. §.per ſeruum corporaliter. ff. de acq. poſ. Alijs etiam modis vltra prædictos capitur in iure iſta dictio,manus,quos enume
11 rat Bal.in l.2.in prin.j.tit.1.†& ſecundum Ang. hæc dictio manus,poteſt referri ad omnem ſenſum corporis illi actui congruentem.tex.in l.fi.C.de pericu.no.lib.11.per quem text. dicit ibi ſing.Bar.quod ſi teſtis interrogatus de ratione, dicat ſe ſcire,quia tetigit rem manibus,cũ eſſet res,quę tangi non poſſet, tamen valet eius dictum,& intelligitur pro alio ſenſu corporis illi actui congruente.Idem tenet Bald.in l. non omnium.in fi.j.de leg.ſenſit in rub.C.ſi ex fal.inſtr.in vlt.col.licèt de hoc dubitet,& indeciſum relinquat Bar.in trac.de teſte.in c.inci.teſtis dicit,quòd vidit. & contrarium tenet Bal.in l.ſolam.in 7. q.C. de teſti. Adde etiam,quod manus aliquando capitur pro poteſtate.l.fi.& ibi gl.C.de emanc lib.Item adde tex.in l.fi. in verbo,manib.C.de acqui.poſſ.per quem not.ibi. Ang. q̄ tunc res eſt ſub manibus alicuius, quando ſub poteſtate, gubernatione,& protectione eſt.Et ideo ſi Papa donat alicui bona exiſtẽtia in tali territorio,quæ ſub manibus Papæ ſunt, nõ venient niſi incorporata in Eccleſiam, & per conſequens per Eccleſiã detenta,& poſſeſſa, non autem alia bona Eccleſiæ per Eccleſiam non incorporata, & ita refert ſe ſemel de facto reſpondiſſe excellentiſſimo iuris vtriuſque Doctori Dom.Gaſpari de
12 Calde.per illam l.¶†Secundò no. ibi,nec eſſet nota manumiſſio.illud vulgatum,quòd priuatio præſupponit habitum, & vbi non eſt habitus,ibi non cadit priuatio.concor.l.decem. in prin.ff.de verb.obl.& l.remitti.in fi.ff.de iureiu.in l.1.in prin.ff. quib.mod.vſusfr.amit.¶Item no.circa iſtum tex. in fin. quòd
13 tria ſunt genera hominum. ¶†Quæ differentia ſit inter libertum,& libertinum,declarat Lau.Val.in 4.lib. eleg. & ibi multum gloriatur,& triumphat de hac differentia,quam ante eũ nullus vnquam ſciuit. Breuiter dic obtruncata ſua verboſitate,q̄ terminus libertinus, ſicut terminus ingenuus propriè refertur ad ſtatum,& conditionẽ perſonæ, terminus verò libertus,eſt correlatiuus patroni.ſi.n.ego volo interrogare de ſtatu, debeo dicere,es tu ingenuus,vel libertinus?& ita capitur Inſti. de liber.hinc f̄m cum ſequitur,q̄ reperitur libertinitas, & non libertitas.Sed ſi volo quærere de patrono, debeo vti termino libertus,& dicere,cuius eſt iſte libertus? nam ſi dicerem cuius eſt iſte libertinus,eſſet improprius ſermo Et propterea ſecundum eum,dicunt oratores,erat libertus Cæſaris,non autem libertinus.¶Formam autem inſtrumenti manumiſſionis,& plures quæſtiones ponit Spe.in tit.de ſer.non ordi.in prin.¶Gloſſ.
1.vult formare duas oppoſitiones contra tex. & quia obſcurè
14 loquitur, eas induco.Prima oppoſitio eſt,nã text.dicit,†quòd
b manumiſſio [b] proceſſit à iure gen.Contra,imò ab ebrietate,alle.l.1.ff.de his,qui ſunt ſui,vel alie.ibi tex.nihil dicit,ſed bene gl. & quod proceſſerit ab ebrietate,declaratur.25.diſt.c.texto die. & clarius Gen.19 c.vbi dicitur, quod Noe habens duos filios, cũ eſſet inebriatus,& iaceret ſuper terram, & oſtenderet pudibunda,vnus filiorum tranſiens riſit de patre, alius præ verecundia cooperuit patrem, pater quando hoc ſciuit, primum filium ſeruum fecit,dehinc placatus manumiſit,ergo ſeruitus proceſſit ab ebrietate,vt dicit glo.tamen illud p̄rium nihil facit,quia iſtud nihil obſtat,quin manumiſſio ſit de iure gen.dato,q̄ prima cã proceſſerit pp ebrietatem. Secunda oppo.quã vult formare glo.eſt.Nam quomodo manumiſſio poteſt deſcendere ex præceptis iuris gen.quia ſic ius gentium p̄ciperet, q̄ dñs manumitteret ſeruũ, & tñ nemo cogitur manumittere,dic vt in ea.¶In gl.ſuper verb.datio.licèt glo. & Doc.vacillent,dic,q̄ imò dñs manumittendo dat illã libertatem, q̄ hẽt. hoc dicit expreſsè tex.§.pe.inſti.de liberti.Et ad obiectũ gl. ſi dicatur,ergo remanet priuatus.Rñd.f̄m Bal.& Doc. q̄ hoc non procedit in actib.virtuoſis.Vel dic,f̄m Bal.& clarius Ang. hic, q̄ qñ ſeruus manumittitur, non procedit̄ p̄ viam trãslationis, ſed p̄ viam creationis noui ſtatus, p̄ quam nihil diminuitur à creante.gl.in c.dilecto.de præb. q̄ Ang. dicit eſſe valde ſubtilẽ ad hoc.Et vide Bal.in Auth poſt fratres in vlt. no.C.de legi.hæred. vbi dicit,q̄ formæ intelligibiles imprimuntur,& non minuuntur à ſubiecto.Nam Imperator format legitimationem, nec p̄ hoc aliquid minuetur ſibi.Ita qñ do ſeruo libertatẽ,formo eum in libertate,nihil tñ à me diminuitur.Et iſtud eſt, qđ gl.neſciuit exprimere,f̄m eum.¶In gl.in verb.tria genera.diuiditur in quinque partes.In prima opponit p̄ tex. In ſecunda p̄ viam qõnis idem facit.In alijs tres format.q. Secunda ibi,item qũo.Tertia ibi,ſed quid de reſtitutis.Quarta ibi, item quid de monacho.Quinta ibi, itẽ quid de ſtatu libero.In prima oppoſitione gl.adde gl.in l.quoties in ſtipul.ff.de verb.obl.in l.2.§. fin. ff.de p̄di.inſti.in l.ſi is qui ducenta.§ vtrum.ff.de reb.dub.& eſt fallacia diuiſionis,& cõpoſitionis. Nã bene verum eſt, q̄ tria, & duo ex ſepararis ſummis faciunt quinque,ſed duo, quę cõ-
15 tinentur ex trib.non faciunt quinque.† Per iſtã gl. determinant Doct.q̄ ſi commodaui tibi duos equos, & promiſi facere, q̄ haberes tres,nõ teneor ad quinque, quia duo primi debent in hoc computari. Tu vide in p̄rium ſortem text. p̄ quem quilibet de facili diceret,in l.ſi is,qui ducenta.in prin.ff. de reb. dub.

Et

ADDITIONES.

a ¶Propter prælatos.Adde, quòd hodie eſt extrauagans Pauli Papæ.

b ¶Manumiſſio.Seruitus de iure gen.eſt.Adde.l.qui.vlti.ff.de pœn.Bar.in repet. l.1.in q.de damnato ad mortem.C.de ſacroſ.Eccl. PVKPV.

Et per illum tex.multum limita decisionem Doctorum in terminis,in quib.loquuntur,qñ promisi facere,ꝙ haberes tres,& sic vnam summam tñ expressi. Secus,si duas summas expressissem,tunc fieret coacervatio, nec prima cõputaretur in numero secdæ,tex.est ibi mirabilis de hoc,& ita ad illum tex.rñd. ✠ Gul.& Fulg.hic,& Bar. in d.l.si is,qui ducẽta.in prin. Ex ista cõi solutione infert̃ ista mirabilis conclusio, ꝙ si fuisset dict̃ cum duob.equis,quos tibi cõmodaui, promitto facere, ꝙ habeas tres,ꝙ tunc teneretur ad quinque, cũ tñ in ambiguis semp de minori summa intelligendus sit sermo.l.semper.ff.de regu. iu. Ray.rñdebat ad illam.l.aliter,ꝙ loquitur in vltimis voluntatibus,in quib.debet fieri larga interpretatio.l.in testis.ff.de regu. iu.sed nos loquimur in ꝯctib.in quib. debet fieri stricta interpretatio ꝯ eum,q vult se ex verbis ꝯctus fundare.l. veterib. ff. de pac.cũ sim.Ista rñsio mihi non satisfacit, quia licèt in vltimis voluntatib.debeat fieri larga interpretatio,tñ habemus regulam,ꝙ qñ verba sunt dubia,debent interpretari ꝯ legatariũ, q̃ testator in dubio p̃sumitur in minus grauasse hæredem, q̃ sit possibile.l.si seruus legatus.§.q margaritã.ff.de leg. 1.Ful.hic ẽt adducit ꝯ cõem sniam text. in l. si hæres iussus.ff.de lega. 1. ¶ In vlti.par.gl.dic,ꝙ verè est liber.l.ne durius. cum gloss. C de agr.& censi.lib. 11.& qd sit colonus ascriptitius, & de alijs octo specieb. colonorum,vide gloss.magistrã in rub. C.de agric. & censi.lib. 11. Et quid differat colonus ascriptitius à colono censito,vide gl.magistram.in l. 2.C.in quib.cau.colo.censi.

SVMMARIVM.

1 *Dictio,ex,denotat principium temporis.*
2 *Iurisdictiones fuerunt inuentæ de iure gentium.*
3 *Iurisdictio fuit simpliciter inuenta de iure gen.sed distinctiones particulares iuris gen.& magistratuum fuerunt postea introductę per ius ciuile.*
4 *An quælibet ciuitas possit sibi Regem,vel Principem eligere.*
5 *An quælibet ciuitas possit aliquem sibi eligere in perpetuum Rectorem sub nomine capitanei.*
6 *Constructio ædificiorum est de iure gent. & sic cuilibet est licitum edificare.*
7 *Non potest quis ædificare castrum ad æmulationem etiam inimici.*
8 *Non potest quis eleuare domum suam, vt videat vxorem vicini, vel moniales,si facit ad æmulationem.*
9 *Frater non potest dare partem castri alicui magno principi ad æmulationem fratris.*
10 *Donatio,vel venditio facta alicui principi à fratre expulso de castro,est nulla.*
11 *In dubio vnusquisque præsumitur ædificare propter se,& non ad iniuriam alterius.*
12 *Ædificans castrum in confinibus territorij alterius, præsumitur ad æmulationem illius ædificare.*
13 *An sit licitum reficere muros fortilitij sine licentia superioris.*
14 *Quando area mea ad triturandas messes non habet uentum,nisi ab vna parte si ab illa ædificatur,possum prohibere ædificantem.*
15 *Hæres in præiudicium domus alteri legatæ non potest ædificare.*
16 *Commercium est propriè communicatio mercium, & est nomen generale omnium contractuum.*
17 *Emptio,& venditio est de iure gentium.*
18 *Emptio non potest fieri sine pretio in pecunia numerata.*
19 *Pecunia non potest cudi sine Principis licentia.*
20 *Licentia concessa ab Imperatore nobilibus de Fisco cudendi pecuniam, non valuit.*
21 *In contractu emptio.& venditio.sunt considerandæ duo,scilicet consensus,& pretium.*
22 *Pecunia est de iure gen.& eodem iure est inuentus nummus.*
23 *Bella illicita non sunt de iure gentium.*
24 *Si populus Romanus inferat bellum hostibus, nedum capti à Romanis efficiuntur hostes eorum,sed etiam capti ab hostibus efficiuntur eorũ serui de iure gentium.*
25 *Bellum,quòd infertur à Christianis contra infideles semper est iustum, quia ipsi tenent occupatam terram Sanctam.*
26 *Veneti sunt in quasi possessione libertatis, quam præscripserunt contra Imperatorem.*
27 *Gulfus maris Venetorum est in eorum dominio, & possunt interdicere Ianuensibus & alijs,ne possint nauigare in dicto Gulfo.*
28 *Quis possit indicere bellum.*
29 *Quæ bella dicantur licita,& quando,& quib.liceat bellum indicere.*
30 *Licèt inferioribus bellum indicere,non tamen capti in illo bello etiam licito efficiantur serui.*
31 *An de iure sit licitum duellum.*
32 *Duellum potest tripliciter contingere.*
33 *An vilis persona possit prouocare nobilem ad duellum,& an sit licitũ de iure canonico.*
34 *An sit prosequendum duellum quousque vnus superetur, si prima die nemo superatus est.*
35 *Si quis moritur in duello,non efficitur seruus pœnæ,nec eius testamentũ rumpetur.*
36 *Rex Hispaniæ,& Rex Angliæ non possunt concedere duellum, & si cõcedant,peccant.*
37 *An prouocati ad duellum, qui aliàs debebat decapitari, debeat mors differri.*
38 *Bellum,quod fit ad propulsationem iniuriæ, non est propriè bellum,sed quædam defensio.*
39 *Bellum,quod fit pro tuitione rerum suarum,est licitum de iure nat. gen. & diuino.*
40 *Dominium vtile est de iure gentium.*
41 *Locatio simplex est de iure gen.sed locatio in perpetuum est de iure ciuili.*
42 *Quid differt emphyteusis à locatione perpetua.*
43 *Licèt aliqui modi acquirendi dominium sint de iure ciuili,ipsum tamen dominium est de iure gentium.*
44 *Per sententiam transfertur dominium mediante traditione.*
45 *Hodie ex sententia arbitri ita oritur actio & exceptio, sicut ex sententia iudicis.*
46 *Testamentum an sit de iure ciuili.*
47 *Solemnitates testamenti sunt de iure ciuili.*
48 *Actiones sunt de iure ciuili.*
49 *Quæ vtilitas est,quòd actiones sint de iure ciuili,vel de iure gentium.*
50 *Obligatio naturalis principaliter est duplex.*
51 *Quædam est obligatio naturalis non fomentata à iure ciuili.*
52 *Quædam est obligatio naturalis, quæ causat̃ ex solo instinctu naturali.*
53 *Donatio vltra quingentos aureos sine insinuatione non valet, tamen si sit facta propter seruitia, & sic ex causa remuneratoria, bene valet.*
54 *Donatio propter ingratitudines potest reuocari,tamen si sit remuneratoria,non potest reuocari.*
55 *Donatio inter virum,& vxorem est prohibita constante matrimonio, si tamen sit remuneratoria seruitiorum,tenet.*
56 *Princeps in dubio nunquam præsumitur aliquid concedere motu proprio.Tamen quando concedit,præsumitur ob remunerationem benemeritorum concedere.*
57 *Donatio licèt nunquam debeat præsumi,tamen benemerita præcedentia faciunt præsumere.*
58 *Obligatio antidoralis est potes ad faciendum collationem beneficij ecclesiastici esse simoniacam.*
59 *Promissio sine causa,quæ aliàs non valeret, si est remuneratoria seruitiorum,valet.*
60 *Prælatus potest alienare etiam immobilia Ecclesiæ causa remunerandi seruitia.*
61 *Prælatus potest alterare naturam feudi,vt remuneret seruitia recipientis.& nu.62.*
63 *Minor propter benemerita potest rem immobilem donare cum decreto.*
64 *Seruitia faciunt præsumi remissionem iniuriarum inter inimicos.*
65 *Si antidora deducantur in pactum,contrahitur vsura.*
66 *Donatio omnium bonorum,vel partis bonorum reuocatur propter superuenientiam filiorum,nisi sit remuneratoria.*
67 *Donator propter benemerita tenetur vltra quàm facere potest.*
68 *Donatione à traditione incepta quamuis res euincatur, donatorem de euictione non teneri,nisi donatio remunerandi causa facta fuerit.*
69 *Gratum seruitium subsequens facit præsumi remissionem iniuriæ præcedentis.*
70 *Ingratitudo commissa erga patrem,propter quam filius meretur exheredari,tollitur per aliam notabilem gratitudinem.*
71 *Obligatio antidoralis durat viuente illo,qui seruitium recipit.*
72 *Obligatio antidoralis non transit in hæredes.*
73 *Obligatio antidoralis non est potens ad compensandum.*
74 *Libertus obligatus ad antidora,credens se obligatum ad operas officiales,siue soluat operas tales,vel earum æstimationem, siue non soluat,non repetit,secus in operis artificialibus.*
75 *Obligationes ex delictis sunt de iure gentium,ex quasi delicto, quando dantur ad meram pœnam,de iure ciuili,si ad restitutionem rerum,vel damni,de iure gentium.*
76 *Obligationes ex quasi contractu sunt de iure ciu.exceptis quibusdam.*

LEX V.

EX hoc iure. Iurisconsultus in hac l. ꝓsiderauit, ꝙ inuentiones iuris gentiũ versantur circa tria.Circa personas,circa res,& circa cõtractus. ¶ Ideo primò ponit tres inuentiones respicientes immediatè personas,scilicet bella,gentes,& regna.¶ Secundò ponit tres alias operationes,seu inuentiones respicientes immediatè res. s. dominiorũ distinctiones, & hoc quo ad intellectum.Secundò per actum facti,& sic per signa

signa distinctiua. & sic per appositionem terminorum quantum ad agros. Tertiò per ædificia, & hoc quo ad domos. ¶ Tertiò ponit de inuentionibus iuris gentium respicientibus contractus, & hoc etiam circa tria. circa commercium, ex quo propriè denotatur permutatio: quia cõmercium dicitur propriè commutatio mercium. Secũdò, & specialius emptio, & ven. Tertiò locatio, & conductio, à quibus oriuntur obligationes. Quartò ponit quandam excep. indefinitè. Ista est propriè
a diuisio huius l. ¶†No. 1. de dictione ex, secundum Bar. & Doc.
a q̃ dictio ex, [a] denotat principium temporis. Facit. l. 1. §. annũ. vbi not. Bar. ff. de iti. actuque pri. Hinc sumpta occasione Bald. hic in 7. col. ponit quot modis ponatur ista dictio, ex, & tractat de statuto disponente, q̃ condemnato ex homicidio non pro sit pax, quòd tamen proderit condemnato ex mandato homicidij: quia non est immediatè ex homicidio. dixi de ista dictione, ex, in l. non dubium. C. de leg. Ad ibi dicta me remitto. ¶ Secundò not. ibi discretæ gentes. q̃ discretio, seu distin. gentium est de iure gentium. Non ob. l. eadem. de offi. assess. quia
a respondè, vt hic per Barto. ¶† Tertiò not. ibi. regna condita. ex quo videtur subtiliter probari, quòd iurisdictiones fuerunt inuentæ de iure gentium: quia terminus Rex importat iurisd.
3 † Breuiter dic, q̃ de iure gentiũ iurisdictio simpliciter fuit inuẽta: sed distinctiones particulates iuris gentiũ, & magĩatuũ fuerunt postea introductæ per ius ciuile. l. 2. §. post originem. j̃. tit. 1. fm, q̃ declarat Bal. hic, in 2. col. in 3. q. in 5. col. in 2. op. Inn. in
4 c. licèt. de for. cõp. † Et an quælibet [b] ciuitas possit sibi Regem,
b vel Principem eligere? Ang. hic in pe. col. dicit, q̃ liberæ gentes, quæ non sunt sub Papa, vel alio Principe, possunt sibi Regẽ eligere: aliàs secus: & refert, q̃ ita fecerunt Vngari, qui Carolum quendam Capuanum in Regẽ elegerunt, sed paulò post
5 obtruncarunt. † Et an quælibet ciuitas possit aliquem in perpetuum eligere rectorem sub nomine capitanei, ponit Io. An. in c. fundamenta. in fin. de elec. in 6. in nouel. & in c. fin. de iud. in nouel. & Bal. in 2. col. & vide, q̃ decidit Bal. in tit. de pa. constã.
6 in prin. in vers. In perpetuum. ¶ Item circa tex. dum dicit dñia distincta, agris termini positi. Adde, q̃ gl. in l. quod principis. ff. de aqua plu. arc. dicit, q̃ tẽporibus Augusti. imperatoris Ro. orbis romanis agris diuisus est, vt possessio sua nulli habeatur incognita, &c. ¶† Ex ista l. vltra ea, quæ not. scribentes pondera
7 text. ibi ædificia collata. Ex quo habes, q̃ constructio ædificiorum est de iure gentium: & sic cuilibet est licitum facere ædificiũ: & sic ædificare ciuitates, castra, & fortilitia. † Limita fm Bart. hic in 3. col. Bal. in 5. oppo. Ange. & alios, qñ castrum, vel oppidum fieret ad æmulationem, vel potius inuidiam etiam inimici. Tex. est in l. opus nouum. & ibi Bar. ff. de ope. pub. glo. in l. per prouincias. C. de edi. priua. & in l. quicunque castellorum. in ver. antiquitas. & ibi Bart. C. de fun. limitro. lib. 10. Bar. in l. 1. in princip. ff. quod cuiusc. vniuersi. not. in l. fin. ff. de colle. illici not. Inn. in c. Pisanis. de resti. spol. Ange. in l. cum eo. ff. de
8 serui. vrb. præd. Facit, quod volunt Cy. Rayn. & Saly. in l. altius. C. de ser. & aqua. † q̃ si quis vellet altius eleuare domum suã, non ad aliquam vtilitatem, sed vt in domo vicini videat vxorẽ, vel eius filias: aut vt videat moniales, vel religiosos, certè, quia facit ad æmulationem, põt ꝓhiberi. Ang. melius Pau. de Cast. in l. cum. ff. de ser. vr. præd. Io. de Im. in l. Ii in meo fundo. ff. de aqua plu. ar. Sedò facit, q̃ volunt Doc. in l. si manifestè. C. de ser. & aqua. Bar. in l. quominus. in 1. q. ff. de flumi. Bald. in l. si quis ex argentarijs. §. si initium. ff. de eden. in c. cum ecclesia vlterana. in 3. q. de elec. & in c. cum oẽs. in 9. & 11. col. de cõst. & in rub ff. de re. diui. in 3. col. q̃ si habeo molendinum in flumine priuato, vel publico: & tu in parte superiori velis facere ædificari aliud molendinum, Si facis ad æmulationem meã principaliter, potes ꝓhiberi. Et per ista dubitaui semper, an sit verum, q̃ dicit Ang. in l. cum eo. ff. de ser. vr. præd. vbi sing. dicit, q̃ quis non possit aliquis ædificare ad æmulationem principis, vel ciuitatis: tñ ad æmulationem priuati potest, dũmodo ædificet in solo, q̃ sit liberum. Credo, q̃ falsum sit ex prædictis, & Pau. de Ca. in d. l. cum eo. eum reprehendit alio fundamento,
9 vt hic per eum. † Tertiò facit, q̃ vult Bald. in l. 1. in pe. q. C. qui test. fac. pos. q̃ si duo fratres habent castrum cõe, & vnus ad æmulationem alterius vult donare partem suam alicui magno principi, non potest. Facit bene, quod not. Bart. in l. cum
10 allegas, per illum tex. & ibidem † Mod. C. ne fis. vel respu. vbi dicit esse text. contra ciuitates, q̃ si sunt duo fratres habentes castrum commune, & vnus expellat alium, q̃ si frater expulsus vadat ad ciuitatẽ propinquam, vel princip. propinquum, & sibi vẽdat, donet, vel cedat, talis venditio est nulla: quia præsumitur ad æmulationem fecisse, & sequitur simpliciter Pau. de Cast. ibi, qui dicit se ita vidisse de facto Florentiæ. Idem simpliciter tenent Ful. & do. Alex. ibi, licèt Ful. dicat, q̃ istud non
11 bene probatur per iliam l. † Aduerte tñ, q̃ in dubio vnusquisque præsumitur ædificare principaliter pp se: & non ad iniuriam alterius. Ita not. Bal. in l. item lapilli. in 2. col. ff. de rer. di. alle. not. in l. fluminum. §. fi. ff. de dam. infe. & ibi per Dy. & alios. Facit reg. l. merito. ff. pro soc. Vltra Bar. limita secundò, quan-
12 do quis vellet ædificare castrum, † vel fortilitium in finibus, seu limitibus imperij. Tex. est in l. quicũque castellorum. C. de fun. limitro. lib. 10. iuncta gl. no. ibi secundum Doc. hic. & illum text. not. ibi Bar. contra tenentes castra in confinibus terrirorij Perusij. Nam possunt ab eis auferri. De quo etiam per Bart. in d. l. opus. Et de ista materia vltra prædicta adde etiam, q̃ dicit Bar. in duob. locis præalle. s. in l. 1. in prin. ff. q̃ cuiusc. vni. no. & in in l. fi. ff. de colle. illi. & in l. 2. ff. de verbo. sig. & omnino per Inn.
13 in illo. c. pisanis. † Nunquid autem licitum sit reficere muros fortilitij, vel villæ sine licentia superioris. Text. est not. q̃ non, in l. sacra loca. §. muros. ff. de rerum. diui. Tamen illo tex. non obstante, gl. & Bart. determinant contrarium, & q̃ contrarium seruatur in d. l. opus. ff. de ope. pub. & glo. in l. per prouincias. C.
14 de ædi. priua. Bal. in l. si vt proponis. la 2. C. de nup. † Tertiò limita, quando area mea ad triturandas messes non potest habere ventum, nisi ab vna patre, Si ab illa ædificas, possum te prohibere. Text. est singul. in iure secundum Bartol. & alios in l. fin. §. fin. C. de serui. & aqua. & eum ad hoc reputat etiam singul. Ang. in l. Imperatotes. ff. de seru. vrb. præd. Ioan. de Imol. in
15 l. si prius. ad fin. ff. de oper. nou. nunc. † Quartò limita in hærede, qui vult ædificare in præiudicium domus alteri legatæ. Ita videtur probari in l. binas. 1. & ibi Bart. ff. de seru. vrb. præd.
16 vbi tamen melius videas. ¶† Item no. in tex. in ver. cõmercia. nam commercium propriè est communicatio mercium, secundum Alb. hic. & ideo est nomen generale omnium contractum: tñ hic capitur in specie pro permutatione rerum, se-
17 cundum glos. in vno intellectu. ¶† Vltimò not. in vers. em-
18 ptiones. q̃ emptio, & ven. est de iure gentium † Contra, emptio non põt fieri sine precio in pecunia numerata. §. pretium, & §. item precium. Insti. de emptio. & vendi. Sed pecunia non est de iure gentiũ, sed est de iure ciuili. Patet, quia non põt cudi sine licentia, & authoritate Imperatoris, imò per Imperatorẽ non potest dari licentia priuato homini, vel priuatæ familiæ, quòd pecuniam cudant, nisi sit respublica, vel alius Princeps.
19 glo. & ibi Bart. in l. fin. C. de fal. mo. † vbi dicit Bart. quòd nobiles Geneuenses de Fliseo, qui hauerunt priuilegia ab Imperatore cudendi pecuniam, vel aurum, q̃ talis concessio nihil valet, & non potuit eis concedi. Ad idem text. in l. 1. & ibi Barto. C. de vete. numis. potest lib. 11. Habeo istud contrarium pro difficili: licèt facile videatur. Ad quod respondet Barto. hic in
20 5. col. licèt communiter corruptus habeatur, † quòd in contractu emptionis, & venditionis duo sunt consideranda, ex quibus hic contractus perficitur. s. consensus, & pretium: consensus est de iure gentium: & quia est quid potentius, quàm sit pretium, contractus emptionis est de iure gentium, attento consensu: dato, quòd pecunia fiat per Principem, vel per Imperatorem: quia per hoc non sequitur, ergo emptio est de iure ciui. vt hic per eum. Et idem clarius tenet Bald. in rub. C. de contrahen. emp. in prin. Ista solutio non tollit obiectum: quia si pecunia non erat de iure gentium, sine qua non potest esse emptio, ex solo consensu non poterat. Item fm hanc responsionem etiam stipulatio cùm habeat consensum, deberet dici de iure gentium, vt in glo. Vnde alibi glo. in l. eas. ff. de cap. di. rñdet intelligendo istum tex. q̃ emptio est de iure gentiũ: hoc est dicere, q̃ habet æquitatem naturalem à iure gentiũ: tñ est de iure ciuili. Qd̃ nihil est dicere, & ꝯ hunc text. Vnde aliter
21 rñdet Cy. Alb. & Ang. hic, † q̃ imò pecunia est de iure gẽtium: & de iure gentium inuentus est nummus, licèt non talis, qualẽ principes nunc cudi faciũt. Et licèt nũmi antiqui nõ hẽrẽt illã impressionẽ, & materiã q̃ nunc hẽnt, tñ erant nũmi sicut nũc. Ita tenet ipse Bar. in l. 1. ff. de ꝯhen. emp. q̃ olim erant nummi, sicut nunc, sed in alia materia. Pro ista solu. pondero, tex. in d. l. 1. ff. de ꝯhen. emp. dum dicit. Olim. n. non ita erat nũmus, præ-
23 supponit. n. quòd esset, sed non cum illa qualitate. ¶† Glos. 1. in fin. no. duo. Primò, q̃ iste text. debet restringi ad bella illicita: quæ bella illicita non sunt de iure gentium. Odof. quem originaliter vidi, dicit quòd imò de iure gentium sunt tam bella licita, quàm illicita. Nam cùm bellum ex duabus partib. inuicem præliantib. cõstet, fatuum est dicere, q̃ bellũ licitum esset de iure gentium, & non licitum, quia vnum esse non potest sine alio

ADDITIONES.

a ¶ Dictio ex. Adde Bart. in l. 1. §. ex incendio. ff. de incen. rui. nau. Bald. in l. de pecoribus. C. ad l. Aq. Io. An. & Mod. in c. auditis. de proc. Pet. de Anch. in c. si ꝓpter tua debita. de referip. lib. 6. Old. consi. 49. inci. consuecuit dubitari.

b ¶ Ciuitas. Mart. de Lau. in trac. de prin. & per Ant. Cor. auditorem sacri palatij, in trac. de regi.

ne alio à communiter accidentibus. Iac. But. & Bar. etiã reprehendunt istam restrictionem glo. & dicunt, quod imo de iure gen. sunt bella tam illicita, quam licita: & sic generaliter loquitur hic tex. sed bella illicita sunt de iure gen. occasionaliter, nõ dispositiuè. Inuenio, quòd istam opi. subtiliter impugnant Richar. & Bar. de Sal. in repe. istius l. quia secundũ eos ineptus sensus est ad hanc l. quòd bella licita sint de iure gent. dispositiuè, sed illicita occasionaliter: & quòd ita intelligatur hic tex. Nam repugnat dictio, ex, quæ denotat causam immediatam. l. 1. §. ex incendio. ff. de incen. rui. nau. l. non dubium. vbi dixi. C. de legi. Item secundum eum non tollitur obiectum glos. quia iura etiam occasionaliter non debent illicitũ iudicare per d. l. meminerint, iuncto eo, quod dicit gl. fi. in l. Proculus. ff. de nego. gestis. Et propterea ipsi tenẽt, quòd bella licita sint de iure gentium immediatè, vt hic: & illicita ex iniuria iure gen. prouenẽre ex instinctu naturæ pronę ad malum. l. 1. §. 1. & §. cũ arie-
24 tes ff. si quadru. pau. fe. di. Et ita decidunt præfati Doct. † Ful. hic dubitat multum de opi. Doct. quia secundum eum, si populus Ro. vel Papa inferat bellũ hostib. ne dum illi, qui à nobis capiuntur, efficiuntur serui nostri, sed etiã illi qui capiuntur ab hostib. de iure efficiuntur eorum serui. l. hostes. ff. de capti. Quo modo ergo ex patre eorum bellum est illicitum? Vel si est illicitum, quomodo ex illicito aliquid acquirunt? Et huic nõ dat responsum. Sed pro hoc dicit, se reprobare glo. cano. in ca. ius
a gentium. 1. dist. quæ dicit, quod si nostri [a] capiant aliquem in bello, efficitur seruus capientis. Et ideo etiam si posset ausugere non debet, aliàs peccat mortaliter. Econtra autem captus ab hostib. nostris si potest ausugere, licitè ausugit per l. nihil interest. ff. de cap. Dicit Raph. quod illa glo. est falsa: quia ita ca-
b pti ab hostib. [b] efficiuntur serui capientium, sicut capti à no-
c stris. [c] Imò fm eum si hostes caperent ciuitatem imperij, efficeretur capientiũ. Alleg. tex. in l. i. in prin. C. de offi præfe. præto. Aphri. licèt secundum eũ, cum illa gl. inclinet Inn. in c. olim. de rest. spo. Puto aduertendum. Nam inuenio istam difficultatem tactam per la. de Ra. Pe. & Nic. de Nea. in §. si ab hostib. in glo. in verbo hostes. Insti. qui. mo. ius patr. pot. fol. Quare statutum fuerit, quòd capti in bello per hostes Romani Imperij, ita efficiantur capientium, sicut capti à populo Romano, & ex parte hostium præsumatur bellum illicitum: Et quare non statuit lex, quando aliqui capti sunt ab hostib. ꝙ saltem remaneant domini rerum existentium penes nos: nec potes dicere, ꝙ istud sit ratione æqualitatis seruandæ: quia non subest eadẽ ratio, cũ ex vna parte bellum sit licitum, ex alia non. Ergo bene fecisset lex, statuere, ꝙ capti à populo Roma. in bello efficiantur serui capientium: sed nonècontra. Breuiter; licèt ipsi multa dicant, habes tex. in §. j. Insti. de iure pers. vnde colligitur responsum. Nam ideo statuit lex, ꝙ etiam capti in bello ab hostib. popu. Ro. efficerentur serui eorũ, vt ex hoc seruarẽtur, & non occiderẽtur. Et ideo serui dicuntur à seruãdo. d. §. Ideo aũt statuit lex, ꝙ etiam reputentur serui, quo ad bona existentia penes nos, quia nisi sic statuisset, acquireret dominus dominium bonorũ: quia quicquid acquirit seruus, acquirit domino. l. 1. in prin. ff. si quis à pa. fu. ma. & l. placet. ff. de acq. hær. Et
d ꝙ ista habeant locũ in bello illicito, [d] probat text. no. in l. post-
25 liminium. in prin. in ver. vt qui per iniuriam. ff. de cap. ¶† Secundo habes ex gl. duo exempla liciti belli. Ad primum adde, ꝙ dicit Bar. in l. 1. C. de paganis. ꝙ bellum, quòd infertur à Christianis ℈ infideles semper est licitum: quia ipsi tenent occupa-
e tam terram sanctam. An autem ℈ infideles Hispaniæ [e] sit licitum bellum, ponit Oldr. in consi. 72. Addit Gul. de Cu. hic, ꝙ
f bellum dicitur [f] licitum, quod infertur ab eo, per quem Resp. gubernatur: vel à minore in subditos suos, per tex. in c. domino guerram. in tit. hic finitur lex Conradi. Bar. repobat per l. 1. C. vt ar. vsu. & c. lib. 10. vt hic per eum. Sed aduertè, quia Gul. loquitur in non recoguoscente superiorem, vt fm eum in Rege Parthorum, & in Rege Persarum, iuxta. l. mercatores. C. de commer. Et idem dicit Fulg. in Rege Aragonum, & Franco-
g rũ, [g] qui n õrecognoscunt Imperatorẽ. capitu per venerabilẽ. qui filij sint leg. Et dicit, ꝙ dum esset in concilio Constantiæ, ꝙ eorũ legati publicè protestati sunt se venisse, nõ quia recognoscerent Imperatorẽ, sed tanquã fideles Christiani. Et idem circa tales, de quib. declarat Bar. in l. hostes, vbi per te videas. ff. de capt. & Old. in consil. 70. Et no. ꝙ dux Mediolani in terris suis hẽt plenitudinem potestatis: & ea potest in eis, quæ põt Imperator, fm Ang. in consil. 217. incip. in causa accusationis, in 1. colum. vers. contrarium est verum. Et de duce Mediolani, & eius suprema potestate, vide Pau. de Castr. in consil. 225. incip.
26 ad primum, propè fin. consilij. ¶† Eodem modo Veneti sunt in quasi possessione libertatis, quam præscripserunt contra Imperatores. secundum Bar. in d. l. hostes. Plus dicit Alb. de Rosa, in l. cunctos populos. C. de sum. tri. se vidisse priuilegium libertatis, & exemptionis Venetorum, bullatum bulla aurea. Et refert Iac. Alu. in c. 1. in princip. quis dicatur Dux, vel Marchio. Bald. etiam in rub. ff. de rerum diu. tenet, quòd de iure
h Veneti sunt liberi: [h] quia eorum ciuitas fundata est in mari.
27 † Item gulfus maris Venetorum est in eorum dominio: & possunt interdicere de iure Ianuensibus, & alijs, ne possint in gulfo nauigare. l. sanè. ff. de iniurijs. Ponit Ray. exemplum de gulfo maris Venetorum, & expresè latè consuluit Angel. in consil. 290. incip. thema est tale, inter cætera capitula. in 2. col.
28 ¶† Vltra prædicta, an alius possit indicere bellum, ponit Spe.
29 in tit. de primo, & secũdo decreto. §. j. circa medium. ¶† Item quæ bella dicantur licita, & quando & quibus liceat bellum indicere, per Alb. & Bal. hic, & Bar. in d. l. hostes. Inn. in c. quod super. de voto. & in c. sicut. de iureiur. Bal. in l. 1. in princip. C. de cadu. tollen. Ang in q. per eum disputata, quę incipit, renouata
30 guerra. & diffusè per Io. de Lign. in tract. de bello. ¶† Not. tamen, quòd licèt permittatur inferioribus bellum indicere, vt not. Inno. in c. olim. de restit. spo. tamen nunquam capti in tali bello etiam licito efficiuntur serui capientium. not. Inno. in d. c. sicut. & pulchrè Bal. in rep. l. 1. C. de sacrosanct. eccles. i. in 11. col. in 14. quæstio. vbi dicit se audiuisse ab aduocatis antiquis Perusij, quòd aliàs fuit magna quæstio de facto super hæreditate comitis Burgaritij di Morgrana, capti à Pisanis in quodam
i conflictu, & carcerati: an testamentũ per ipsum factum [i] valuerit. Et videbatur, quòd non: quia erat effectus seruus capiẽtium, & illud bellum fuit indictum ab Henrico Imperatore: ergo licitum. Tamen dicit Bal. quòd Hẽricus Imperator erat iam mortuus, & iste comes fuit in bello captus post mortem Imperatoris: ergo fm eum potuit sustineri, ꝙ testamentũ valuerit. per l. qui à latronibus. ff. de test. Eodẽ modo capti in bello ciuili nunquã efficiũtur serui capientiũ, fm Bald. in l. vnica, in prin. C. de cad. tol. Item quodcunque bellum de mundo, nisi diffidatio præcedat, non dr licitũ, vt inquit Io. An. in c. pro humani. de homi. li. 6. in nouella. quem refert, & sequitur Bal. in l. 1. in 24. col. C. de ser. & aqua, & in l. si manumissori. C. de obse-
31 quijs pat. præf. à lib. ¶† Quid autem sit in duello, an sit de iure
k licitum. [k] Bal. hic in 8. q. arguit ad partes, & concludit, ꝙ est licitũ licentia superioris concedentis ex maxima cã: alias non, per gl. no. in §. per ℣rium. Insti. de hæ. quæ ab inte. cũ aliis per eũ alle. Addo tex. in l. qua actione. §. si quis in colluctatione. & ibi Bar. & latius Alb. ff. ad l. Aqui. not. Bar. in l. si rem tibi inspiciendam. §. fi. in vlt. verbis. ff. de præscr. ver. Bal. & Imo. in l. cũ filius. §. fi. ff. de le. 2. & Bal. quẽ omnino videas in rub. aliàs in l. 1. C. de
32 edi. di. Adr. tol. vbi dicit, ꝙ † duellũ põt tripliciter contingere. Aliqñ ad purgationẽ innocentiæ corã principe. & hoc non licèt, nisi prouocato, & ex cã necessitatis: quia vt dr in Lombardia, multi sub clypeo iusto aliqñ pereunt. Aliud est duellũ, ꝙ fit inter duos milites, ꝙ experiẽtia virtutis. Aliud, qd fit pro de
33 fensione Reip. vt ibi per eum. † Vide etiã Bal. in c. 1. in prin. de pace ten. & ibi ponit, an rusticus, vel vilis persona possit prouocare nobilẽ ad duellũ. Et qb. ex causis ꝓmittatur duellũ, ẽt
34 de iure cano. † Et an duellum sit prosequẽndũ quousq; aliquis superetur, si forte prima die nemo superatus fuerit. vide Imo. in l. is, q reus. in 20. col. ff. de pub. iu. vbi tenet, ꝙ duellũ non est licitum, maximè attento iure canonic. & ꝙ põt licitè recusari. & hoc dicit esse notabile, & menti tenendum, quia poteris lucrari multum, & refert, ꝙ Ange. semel fuit lucratus centum florenos aureos ab vno, qui erat prouocatus ad duellũ. & volebat pugnare, an possit licitè recusare? Et cõsuluit, ꝙ sic. Et ꝓ hoc allego tex. not. in c. monomachiam. 2. q. 5. vbi gl. & tex. in c. quæritur. 22. q. 2. & 17. q. 4. c. omnes. Habetur in ca. ex tuarum. de pur. ca. & in c. 1. & 2. de pur. vulgari. & in cap. 1. de cler. pug. in duello. Aliud per glo. in clem. pasto. in princip. & ibi ponit
do.

ADDITIONES.

a ¶Quod si nostri. Adde Anto. de But. in c. 1. de consti.

b ¶Hostib. Adde gl. in c. dicat. 24. q. 5. Host. in c. sup. de voto. in vlt. q. Host. in tit. de pẽ. in §. quib. vers. quod de rapina.

c ¶Adde, ꝙ bellum dupliciter iustũ dr, iustitia causæ, & iustitia imperij, vt per Bal. in d. c. sicut. 3. de iureiu. Rip. in d. l. 1. n. 69. de acq. po. Nata cõsil. 284. n. 8. u. Iacobin. in inuest. ver. & promiserunt. col. 3. MASVER.

d ¶Quid inter vtrinque Christianos, dic ꝙ cessant tunc iura captiuitatis, & postliminij. Boe. q. 178. nu. 2. & hoc tantum quo ad personas. Nat. consi. 451. nu. 10. de quo plura Boss. tit. de captura. nu. 57. MASVER.

e ¶Hispaniæ. Adde Pet. Anch. in repeti. ca. peccatum. in 6. ꝙ de re iu. in 6.

f ¶Dicitur. Adde Bal. in l. 3. C. de ser. & aqu. Bal. in c. olim. el 3. de iurei. Host. in tit. de treu. & pa. ĩ §. q d sit bellũ. Doc. ĩ c. ꝙ humani. de ho. li. 6. Tho. 2. 2. q. 40. ar. 1.

g* Frãcorũ. Adde Alb. de Ro. in l. imperũ, de iur. om. iu. Ang. in l. hoc aũt. ff. de ser. vr. ꝓd. in c. bonæ. el 1. de post. præla. Imo. in c. 1. de conf.

h ¶Alc. 2. li. dispu. ca. 5. hanc rationem confutat.

i ¶Fcm. Adde Inn. ĩ c. qua iter. el 2. de ac. Abb. ĩ rub. de test. in c. tuæ. de pẽn. Bal. in l. 1. C. qui ad li. procla. non poss. Imo. in l. 2. ff. de pub. iud.

k ¶Duellũ ita est illicitũ, vt nec ꝙsuetudine nec statuto fiat licitũ. Barb. cõs. 62.

do.Car.in 5.q.de re iud Ponit Io.de Ana.in rub.& in c.1.de cleri.pug.in duello.Ponit Spe.in tit.de accu.§.6.ver.quid si.& seq.
35 ¶†No.tamen,q̃ qui moritur in duello, nõ propter hoc seruus pœnæ morietur,neec eius testiũ rumpitur,fm Bal.in d. c.1. de pac.renen.idem Bal.in l.1.C.de dedit.lib.tollen.quia in duello moribus militum approbato,potest licitè animaduerti, secundum eundem Bal.in l.fin.C.de prob.vbi dicit:Pone,q̃ probatũ in causa capitali committitur in duello,vtrum victus in duello debeat licitè mori?& determinat q̃ non.Est bonus tex.in c.2.de purg.vulg.quem alleg.Bal.in l.libertorum.C.de testi. Alibi Baldus in l.hi penes.C.de postul. dicit q̃ duellum est licitũ,
36 quod consuetudo generalis permittit.¶†Pet. Brixien.in reper. suo,in verbo duellum,dicit se bis consuluisse semel Regi Angliæ,semel Regi Hispaniæ,quod non poterant concedere , qđ
37 duellum foret licitum:alias peccabant grauissimè.¶†Et an si quis fuerit prouocatus ad duellum,qui alàs debebat decapitari propter crimen,debeat mors differri,vide Barto.post anti-
38 quos in l.Imperator.in 1.lect.in 6.q.ff.de statu hom.¶†Secundum exemplum glo.est de bello,quod fit ad propulsationem iniuriæ.Et licèt Doct.sic pertranseant:mihi tamen non placet: quia quod fit ad propulsationem iniuriæ, non est propriè bellum,sed quædam defensio.d.l.vt vim.s.eod.l.1.§. vim. ff. de vi
39 & vi arma.l.1.C.vnde vi.†Dicit tamen eleganter Pau.de Cast. in consi.33.quod bellum pro tuitione rerum suarum est licitum iure naturali,gentium,& diuino. Duo alia exempla belli liciti addit Pet.quæ Bar reprobat,vt hic per eum.Et circa secũdum exemplum dic,quòd ex eo non placet: quia ibi non tractatur de bello publico.Item ita demum est licitum , quando iudicis copia haberi non potest.gl.est no. in l.si alius. §. bellissimè,in gl.pen.ff.quod vi,aut clam.quæ sic limi.l.ait prætor.§. si debitorem.ff.de his quæ in frau.cred.¶In gl.in ver.distincta.Diuiditur ista gl.in 2.partes, prout per viam quæstionis verè formatur 2.opp.Secunda ibi,item nonne.In 1.parte,gl. tenet primã
40 fol.Nam in 2.fol.†dum glo.præsupponit dominium vtile esse de iure gen.& Pet.sequebatur.d.§.adeo.Insti.de loc. Certè Iac.
* de Rau.Bar.Bal.& *coiter Mod.*reprehendunt gl.& Pet.quia dominium vtile est de iure ciuili. Alleg. l. superficiario.& l. p̃tor. ff.de rei ven.vbi dr̃,q̃ prætor dat vtiles actiones: sed ius prætorium est pars iuris ciuilis.l.ius autem ciuile.cum seq. j.eo. Sed caue,quia illæ ll.parum probant. Nam loquuntur de vtilibus actionib.sed non de vtili dominio Ad §.adeo.respondet,q̃ nõ loquitur de ꝯctu locationis,sed de ꝯctu emphyteutico , q̃ est iuris ciuilis,vt ibi.& l.1.C.de iure emphy.Mihi vr̃, quod nõ bene tollant fundamentum Petri.Nam licèt.§.adeo. verè loquatur in ꝯctu emphy.tamen Pet. voluit arguere & probare , q̃ dominium vtile sit de iure gentium. Nam locatio est de iure
a gentiũ,vt hoc tex.tamen per locationem ad longum tẽpus[a] transfert vtile dominium,vt dixi in l.manumissiones.s.eod. & ad hoc argumentum non vadit solutio doctorum,Puto,q̃ de
41 beat responderi sic.Nam locatio simplex est † de iure gentiũ, sed locatio in perpetuum est de iure ciuili.Et q̃ per eã transferat vtile dñium,non credo,q̃ sit de iure gentiũ ,sed de iure ciuili.l.1.§.qui in perpetuum.ff.si ag.vectig.vel emphy.pet.l.1.§.
42 qđ ait.ff.de superfic.& hoc modo cessat obiectũ Pet.¶†Quid
b aũt differt[b] emphyteusis à locatione perpetua? Licet Imo.in c.nulli.in 3.col.& in c.ad audientiã.in 1.col.de reb.eccles. non alie.aperto ore fateaṫ,q̃ nullæ sint dr̃iæ in effectu,sed solùm in
c noĩe.Ita ẽt dicit Io.Fa.in l.1. C.de iure emphy.& in d.§.adeo.[c] Ego semper tenui,qđ est magna dr̃ia in effectu: qa emphyteutæ non fit remissio pp sterilitatẽ:conductori in perpetuum fit. Item emphyteuta si cessat soluere,non põt expelli , nisi lapso biennio:conductor perpetuus statim põt expelli, vt declaraui
43 in Auth.qui rẽ.C.de sacrosc.ecc & in l.1.C.de iure emph.¶†In
d ea.gl.ad fi.[d] nõde melius q̃ licet aliqui modi acquirendi dñiũ sint de iure ciuili,quos enumerat gl.hic,& gl.in l.1.in prin.ff.de
e acq. pos.tñ ipsum dñium semper est de iure gentium.[e] Inter
44 alios modos†pondera,dum gl.tenet q̃ p̃ sñiam transfert dominium:intellige mediante traditione,vel quasi.§.fin. Instit.de off.iudi.qa ẽt in ꝯctib. non transfertur dñium sine traditione. l.in traditionib.C.de pac l.si ager.cum gl.ff.de rei ven. Idem q̃ hic tenet gl.in l.sunt& aliæ.in gl.fi ff.de pub. & in l. Põponius. §.si iussu.ff.de acq pos.gl.est melior de iure in § fi.Insti. de offi. iud.quam reputat sing. imo.in rub.ff.de re iud.Istam opi. vltra plures antiquos,videlicet Dy.Iac.de Are.Old.Ray. & Gul.hic. (licet Ray.dicat,q̃ sine scandalo,& scrupulo ꝯscientiæ vtraq; opin.est sustentabilis.) tenent Bar.Ang.Imo.& D. Alex. in d.§.
f si iussu. Iac.de Are.Cy.& Bal.in l.3.§.item q̃ri põt.ff.de reb.eorum.Io.Cald.& D.Cardin. Flo.in c.proposuit.vbi bonus tex.in materia de ꝯcess.p̃b.Cy.& Iac.de Arc.in l.1.C.cõia vtr. iudi. Et dicit D. Alex.in d.§.si iussu.q̃ q̃uis vtraq; opi.disputatiuè possit sustineri:tñ ista est verior.Et pro ista parte patet, q̃ p̃ sñiam
g transferaṫ dñiũ.[g] Faciunt multi tex.clarus tex.in §.fi.Inst.de off. iudi.in l.si p̃ errorẽ.ff.de vsucap.in d.l.Põponius. §.si iussu.in l. Pomponius.§.sed si is. p̃sertim in rõne.ff.de procu.in l. eum q. §.si petenti.ff.de pub.in l.cum putarem. ff. fami. erc. quæ iura, vt fortius stringant,sic inducas. Regula est,qđ in casib. in quib. traditione facta à non dño transfert vsucapiendi conditio : in eisdem si traditio fiat à dño transfertur dominium:& eꝯ. l.cla uib.ff.de ꝯh.emp.Sed ego habeo in iurib.p̃alleg.q̃ per traditionem factam auctoritate sñiæ , transfertur vsucapiẽdi cõditio. ergo si condemnatus per sñiam erat dñs,transfertur statim dominium.Bonus tex.in d l.3.§.item quæri põt . quem considera in verbo,petitus.& sic ibi agebatur rei vend. & tamẽ dicit tex. q̃ sñia est species alienationis:& sic facit ꝯ doc.Bar.hi c.Ad idẽ stringit.l.sunt & aliæ.in fi.ff.de pub.iuncta regula.l. claubus. ff. de ꝯh.emp.Ad idem facit:quia factum iudicis censetur factũ partis.l.si ob cãm.C.de euic. Sed si pars condemnata traderet, transfertur dominium , ergo idem in sñia iudicis facta traditione.Et hoc vltimo argum.vtitur Bal.in l.1.C.cõia vtr.iudic. Pro ista opi.ẽt D.Alex.in d.§.iussu.ponderat tex.in l. inter officium.in fi.à ꝯrio.ff.de rei ven.Qui tamen mihi non multum stringit.Secunda est opi.gl.tenentis ꝯrium in l. exceptio. ff. de excep.rei iudi. Sentit gl.in l.inter officium in gl.fi.ff.de rei vẽdi. Iac.But.hic latè.Pet.de Bellaper.vt ibi refert Cyn.in l.1.C. cõia vtriusq.iudi.& idem tenet Ray.& Odof.in l.possessiones.C.de proba.& Compos.in cap.Quod sicut.de elec.& D.Signo.Homodeus Mediolan. Pro ista parte fortiter stringit: quia in reali agitur solùm ad declarandum.l.& ex diuerso.§. 1.de rei vend. & ita sententiatur.l.Pomponius §. sed & eis.ff.de procu.l.sicuti.§. sed si quęratur.in fi.ff.si serui.vend.Ergo actus agentiũ non debent operari vltra eorum intentionem.l.nõ omnis in prin. ff.si cer. pet.Et ad hoc durum est respondere. Quamuis Dom. Alex.in d.§.si iussu.respondeat,negando assumptum. l.Secundò facit regula l.3.§.subtilis.ff.de condi.ob cãm. vbi error impedit translationem dominij:ergo cùm cõdemnatus p̃ sñiam tradat rem tanquam verè sit accipientis , cùm non sit, iste error debet impedire translationem dominij.Tñ gl. & Doc. in d.§.si iussu.respondent,q̃ illa regula fallit, q̃n traditio erronea fit auctoritate sñiæ:Tertiò pro hac parte stringere vr̃.Nam arbitria sunt redacta ad similitudinem iudiciorum.l.1.ff.de arbi.
45 †maximè cum hodie ex sñia arbitri ita oriatur actio & exceptio,sicut ex sñia iudicis.l.cum antea.C.de arbitr. Sed ego habeo,q̃ ex sñia arbitri non transfertur dominium.cap.Raynaldus.de test.per quem tex.ita dicit Bal.in l.fi.§.fi.C. cõia de leg. ergo idem in sñia iudicis.Sed dic,q̃ tex.in d.c.Rayn.nihil probat,vt declarat D.Alex.in d.§.si iussu.sed habet alium intellectum,quem ponit Bar.in l.filiusfa.§.diui.ff.de leg.1.Tertia principalis fuit opi.Bar.qui pro concordia dictarum gl. latè distinguit,vt hic per eum.& simpliciter recitant Ful.& D.Mar.Lau. hic.D.Ant.de But.in d.c.proposuit.de concess.præb. Ego autẽ circa doctr.Bart. vt perfectius habeatur,moueo sex difficultates.Prima est,quare Barto. constituat dñiam an sñia feratur in actione personali,an in actione reali.Respondeo:quia actiones personales competunt ad dandum.& sic ad dñium transferẽdum.§.sic itaque.Inst.de act.Secus est in actionib.realib.§.1.Insti.eo.Secunda difficultas est,quia Bar.vult,q̃ q̃n sñia fertur super actione personali,q̃ non tendit ad translationẽ dñij: Puta super actione commodati , vel depositi:tunc per sñiam non transfert dñium,quia actio non tendit ad hoc. Si ita est, quomodo sñia lata super actione reali , põt inducere translationẽ dñij,cùm actiones reales nunq̃ tendant ad hoc , vt j. dicetur? Puto posse rñderi:q̃ in actione personali,commodati,depositi,vel simili,nullo modo agitur de dñio, nec transferendo, nec declarando:sed in actionib. realib. q̃is non agatur de dominio transferendo,agit saltem de declarando. Tertia difficultas est,quia Bar.vult,q̃ si reus conuentus nõ petijt pronunciari se esse dñm : tñ iudex põt super hoc pronunciare,& sic põt sententiare super eo,quod non est petitum, nec lis cõtest. q̃ bene no,idẽ tenet Inn.& Io.de Lig.in c.ex cõqõne.de rest.spo.Dy.in regu-

ADDITIONES.

a ¶Vsque ad decennium.Dec.consi.204.

b ¶Quid autem differt.Adde gl.in verb.ad locationem.Insti.loc.gl.in c.fi.de loc at.Doc.in cle.1.de reb.eccl.non alien.

c ¶Sequitur,& confirmat Nat.consi.36.nu.3.& consi.114.nu.3. MASVER.

d ¶Ad finem.Adde pulchrè Alex.in l.cũ hæredes.in prin.de acq.pos. PVRPV.

e ¶Et hæc est communis,vt per Aym.consi.103.col.1.Neuiz.consi.68.col.fina. circa fi. MASVER.

f ¶Iussu Et in l.iustè possidet.2.no.de acq.pos.& in l.miles.§.fin.colum. fina ff.de re iudi. PVRPV.

g Quod titulus sñiæ videatur habilis ad translationem Dominij, vel quasi.no. Alex.consi.90.col.3.nu.9.lib.2.& fac.quæ idem scribit cõs.98.nu.9.li.5.Prac. Pap.for.libe.act.real.ver.iure dominij.cir.fi.Aym.consi.148.nu.7. MASVER.

regula non licet actori.Bald. in l. cum Papinianus.C.de sent.& in l.sed, & si possessori. in prin.ff.de iureiur. & ibi remissiuè d. Ale.ad fi.prin.Lud.Ro.in d.l.Pompo.§.si iussu.Contrarium tenet Host.in d.c.ex conquæstione.& in c.licet causã. de prob.& habes gl.ord.in d.l.cum Papinianus, in verbo condemnare.& ibi Bal.ad hoc no.Et ibi gl. vult plus, q̃ iudex non possit pronuntiare pro actore super non petitis.Idem si essent accessoria.Q̃d vltimum non firmo. Fallit in 5.casib.ibidem per eum, & alios enumeratis,& facit duplex ratio.Prima vulgata:quia sententia debet esse conformis libello, seu petitioni, & fatuus est iudex, qui condemnat in alio quàm sit petitum. l.fi.C. de fideicomlibe.l.vt fundus.ff.cõi diuidun. & c.licet hely. de simo. Secũda ratio,quia sñia lata super eo, super quo non est lis contest.quia deficit solennitas iudicij,nihil valet.l.prolatam.& ibi Bart.C.de sent.D.Ant.& alij Cano.in d.c. ex conquæstione, super hoc distinguunt. vide per eos. Concludendo dic,& ita intellige Bart. qui aliàs malè diceret, q̃ quamuis actor non petierit : si tñ postea probauit, iudex põt ferre sñiam pro actore in eo, q̃ probauit,quamuis non sit petitum.gl.est in l.circa.ff.de probat.Tu allega meliorem tex.de iure. in c.auditis.de præscr.de quo etiã per Bald.in l.fin.C. de fideic.lib.& in l.1.C.vti pos.& in l.hr̃ditas materteræ.C.de pe.hæ.& in l. ordinarij.in 5.col. C.de rei ven.& in l.2.in prin.C.cõi di. Quarta difficultas est:quia Bar. vult, q̃ si feratur sñia declaratoria pro reo non simpliciter, sed pronunciando rem petititã esse suam:tñ non transfertur dñium in eũ, sed bene inducitur quædã præsumptio. Contrariũ tenet idem Bar.in l.exceptio.ff.de excep.rei iu. & istã ⁊rietatẽ poderat Inn. in c.ꝓposuit.in 16.col.de concess. præbẽ. & tenet istã vltimam. Motus: quia si in isto modo fuisset lata sñia pro actore, transferret dñium in eum, ergo multo fortius q̃n est lata sñia pro reo,per rtam.l.fauorabiliores.ff.de re.iur.l.Arrianus.ff. de actio. & obl.c.ex literis.de prob.Idem tenet Lu.Ro.d. Ale. & d.Fran. de Are.in d.§.si iussu.& Raph.Ful.licèt de illa ⁊rietate mentionem non faciat hic.Et facit d.l.sed & si possessori.in prin.Caue tamẽ,quia ibi non competit vtilis in rem, sed vtilis actio in factũ.Cõsidera, q̃ Bar. bene sentit rõnem diuersitatis inter actorem,& reũ.Nam in reo vult ideo non trasferri dominiũ : quia reus hic non petijt, nec hẽt necesse petere.Sed actor de necessitate hẽt in libello petere, declarari rem esse suã.l. & ex diuerso.§.1.ff. de rei ven. Et sic Bar. ⁊stituit dr̃iam pp formam petitionis:& sic solum esset dr̃ia in facto: & data paritate terminorum,idem esset in reo, q̃ in actore. Sed caue fortius ⁊ Bart.cũ sufficiat reum probare, dato q̃ non petierit. vt s. ꝓximè dixi. ¶ Quinta difficultas est cęteris grauior. Qũo possibile est, q̃d per sñiam latam in actione reali trasferatur dominium? Nam qui agit p̃supponit se esse dñm.l.1. C.de alien.iud. mu.cau.fac. c. examinata.de iud.& sic solũ agit, vt declaretur dñs.d.l. & ex diuerso.§.petitor. Item sñia lata in actione reali dẽt esse declaratoria,& non ⁊stitutoria.l.sicuti.§.sed si quæratur.in fi.ff.si seruit. ven. Et actus agentium non dẽnt operari vltra eorum intionẽ.l. non oĩs.in prin.ff.si cert.pet. Ista est fortis difficultas, & valde necessaria ad intelligendum. Bart. in d.§.sed si quæratur. rñdet ad illum text. calumniando, q̃ dum tex. ibi dicit,q̃ per sñiam non dẽt istud poni: quar̃ iudex ⁊stituit,q̃ dñium trãsferatur:sed bene oportet declarari. Nihil est, destruit tex. & rõ ibi assignata repugnat.d. Alex.in d. §. si iussu. rñdet alijs duob. modis. Primo q̃ non est verũ, q̃ in actione reali feratur sñia declaratoria, vt dicit ꝓbari per iura, quæ allegauit in prin.huius articuli.Sed nihil est,ꝓ tex.clarum. in d.§.sed si quæratur.in fi.Sc̃dò,quia ex quo actor solũ petit se declarari dñm.d.l.& ex diuerso.§.petitor.Certè sñia debet esse conformis petitioni, vt prædixi.Vnde rñdet sc̃do modo,q̃ nihil repugnat,quin etiã ex sñia declaratoria trãsferatur dñium: & probat sic.Nã in actione personali põt ferri sñia declaratoria : Nam iudex põt sñiare hoc modo.Declaro, q̃ dẽs Titio centum ex causa mutui.l.q̃d tñ.§.si arbiter.ff. de arb.& tamẽ nemo negabit,quin ex tali sñia declaratoria inducatur noua obligatio. Sed certè simile nõ est bonũ, cùm actio personalis non repugnet, ꝓut realis,vt patet. in d.§.sed si quæratur, in fi. ¶ Quarto modo, & subtilius rñdet Raph.Cu.in d.§.si iussu.q̃ ex sñia in reali actione lata verè non trãsfertur dñium.Ita ꝓcedunt ista prædicta, & difficultas, quã moui.Tñ inducitur præsumptio iuris,& de iure, q̃ actor pro quo lata est sñia,fit dñs,ꝓ tex. in d.l.statuliberi à cęteris.§.Quintus.ff.de statulib.& in d.§. quæri põt.Pondera, q̃ istud etiã vult Bar.in illo mẽbro, q̃n pro reo fertur sñia non simpl̃r, sed pronunciatur super dñio.¶ Sexta difficultas est,q̃n fertur sñia pro reo possidẽte rẽ petitam, quare dimissio authoritate talis sñiæ nõ operatur translationẽ dñij : sicut q̃n traditur actori per regulã:l.qua rõne. §. interdũ.ff.de acq.re.do. & §.interdũ.Insti.de rerũ diui? Rñdet Bal. hic limitãdo dicta iura nõ procedere, q̃n titulus ex intentione concedentis non ordinat̃ ad translationẽ dominij.Bene facit in simili tex.in l. si pro fundo. C.de transac. quem Doct.ibi reputant ad hoc sing.& Bal.in c.1. ad fi.de contro.inter do.& vasal.de beneficio. Vbi similiter dimissio penes reum conuentum ex causa transactionis non operatur translationem dominij, vt ibi delcaraui. Ex istis habes declaratam doctrinam Bar.ex quib. apparet, q̃ in multis non bene procedit. Et attende subtiliter tu prouecte, q̃ licèt Bar. videatur cõstituere dr̃iam,& distinguere,an sñia feratur super actione personali,an super reali. Tamen si cõsideras idem statuitur in vno q̃ in alio.Nam in psonali si sñia feratur pro actore, transfertur dominiũ. Idem in reali. Itẽ attende diligenter, quia Bar. in lec. impressis fuit corruptus,& deprauatus in eo mẽbro,in quo dicit,q̃ si in actione reali feratur sñia pro reo non simpl̃r,sed pronunciando rem esse ipsius rei,à quo petitur (in lec.impressis sic habetur) quamuis per reum non fuerit petitum dominiũ : tamen quia petijt se declarari dominũ, prædicta cessant,& cõsequenter tunc dominiũ transfertur. Certè fuit mala deprauatio:quia in veris lecturis sic dicit, q̃ isto casu etiam non transfertur dominiũ.Ratio quæ mouit me (dicit Bart.)ex quo reus hic non petijt se declarari dominũ,tamen ista sñia quæ hr̃ pro veritate facit præsumptionem pro eo. l. sed & si possessori. in fi.principij,vbi datur vtilis. Et ita referunt Bar.Rap. Fulg. & & Lud.hic,& Imo.in d.c.ꝓposuit.& Lud.Ro.& d.Alex.in d.§. si iussu.Et q̃ ista sit vera lect. Bar. & non impressa ostẽdo ad oculum: quia si sic staret, vt in libris impressis,non esset dr̃ia, an sñia feratur pro actore, an pro reo, & tñ Bar. vult constituere dr̃iam,vt ponderant,& reprehendunt Doc.s̃.allegati.¶ Quarta principalis fuit opi.Host.& Io.An. in d.c.proposuit,q̃ si sñia feratur in iudicijs vr̃ibus, vel cõibus, bene importat translationẽ dñij.text.est clarus.in §.fi.in fi.de offi.iud.& d.l.statuliberi.§. Quintus.sed in iudicijs singularib. sit secus. Eãdem, & plenius tenet Bal.in l.traditionib.ad fin C.de p̃ac. Non placet ꝓ tex.in l.3.§.Item quæri põt.ff.de re.eorum. ꝙ verbo petitus. nisi intelexeris petitus. s. per petitionem hæreditatis. Obstat etiam tex. quem statim.j̃.allegabo.¶ Quintã opi.ponit Bald. hic in 9.col. & in l.1.C.cõia vtriusque iu.enumerãdo tres species sñiarũ,& eius distinctionem sequitur Lud. Ro. in d.§. si iussu.& d. Mar.

* hic. *Tu pro prima opi.quæ videtur communior.* [a] adde optimũ text.

a in l.statuliberi.§.statuliber.& ibi Albe. post. Ia. & Oldra.ad hoc no.ff.de statulib.Et credo,q̃ istum tex.voluit allegare.Bar.in d.§.si iussu.Sed quia Bar.est corruptus,Doct.non aduertunt.Fortius tenet Bal.in c.cum causam.in 3. col.de prob. q̃ per sñiam acquiratur dñium directum, & non vtile, per tex.in d.§. quin-

b tus. [b] Limita in sñia interlocutoria, per quã non trãsfrtur dominium.l.à diuo pio.§.si super. vers.sed sciendum.ff. de re iud. Bald.in l.j.ad fi.C.cõia vtri.iud.Mod.in d.§.si iussu.& de isto arti culo vltra p̃dicta vide ẽt Bal.in l.3.ff.de publi.Imo.in cõmen.c. fi.14.col.de præscrip.Pet.de Anch.in cle.auditor. de rescri.latè Benedictũ de Plũbino in d.l. statuliberi. §.Quintus. & latè Alb. de Ro.in l.exceptio.ff.de exce. rei iud.vbi post multa finaℓ dicit,Quilibet eligat in tanto discrimine illud, q̃ sibi plus placet:

46 & aliter non decidit. ¶† In eadem gl. ibi,item per testamenta. hẽs ex gl.q̃ testñ est de iure ciuili. Idẽ simpl̃r sequitur Bart.hic

c in 3.col. Dic melius, q̃ testñ origine est de iure gentiũ. [c] Patet ex gl.l.quoties,in prin.ff.de hær.inst. dum ponit de testõ Isaac,

47 in quo instituit Iacob filiũ suũ,tñ istud fuit ante ius ciuile.† Bene verũ est,q̃ solẽnitates requisitæ in testĩs fuerunt inuẽtæ per ius ciuile.Inst.de testa.in prin.& ita melius tenet idem Bar. in l. interdũ.in pe.co.ff.de cõd.ind.do.Ant.in rub.extra de test.& ibi põnũt alij Mod.& Ful.hic dicit se ita cõsuluisse.ꝓ hoc,an princeps posset rescribere ⁊ testñ. De quo vltimo tu adde tex.in l. si testñ.C.de test.& ibidẽ Ful.Lud.Ro. in l.si non speciali.eo.ti. de substõnib.autem vide per Bar.in l.2.in prin.in 1.q.ff. de vul. & pup.Ange.de Are.Insti. de pup.substi.in princip.in 1.colum. ¶ Glo. in verbo emptiones. in fin. Dic clarius tria considerari debere,sm Gul.& Bar.hic,& vide Bal.in rubr.C. de contrahen. emp.in prin.¶ Glo.in verbo,obligationes.diuiditur in quinque partes.In prima remouet contrarium. In scđa per viam quæstionis remouet aliud ⁊rium. In tertia contra solutionẽ opp. & rñdet. In quarta remouet aliud ⁊rium tacitũ. In quinta format qõnem,& se remittit.Secunda ibi,item quæro. Tertia ibi, quomodo ergo. Quarta ibi, põt tamen dici. Quinta ibi,Item,

48 q̃ differt.¶† Ex prima parte habes, q̃ actiones sunt de iure ciuili,

ADDITIONES.

a ¶ ApprobatNat.consi.456.nu.12.Dec.consi.564.colum.2.

b ¶ Quintus.Alex. videtur tenere contrarium quando victor non possidebat.in d.§.si super.col.1.ver.vlt. PVRPV.

c ¶ Hanc magis communem dicit Cor.in l.si testamentum.nu.2.& 3.C.de testa. Ias.in repet.l.admonendi.post nume.184.de iureiur.refert. Clar.§. testamentum.quæst.2. MASVER.

silli, per tex. in l. 2. §. deinde ex his. ff. tit. 1. Ille tex. pōt induci pro, & contra. Nā ff. gl. faceret pōderādo verbū cōpositæ sunt. i. simul positæ: ergo prius erant. In ffrium stringit, in verbo, tria hæc iura nata sunt. & loquit de actionib. Si nata: ergo origine sunt de iure ciuili. *Et ista est cōis sententia.* [a] Quam ēt tenet gl. in l. rerum amotarū quidē. in gl. fi. ff. renū amo. & in l. actionū genera. §. fi. ff. de act. & obli. & gl. in l. placet. in gl. 1. C. de episc. & cler. & in l. quoties. C. de pēci. imper. offer. & ī l. fi. C. si ff ius vel vti. publ. Tenent Old. Alb. Bart. & cōiter Citramontani hic, & Alb. in d. l. 2. §. deinde ex his. Canonistæ Inno. & Io. And. in c. quę in eccle siarū. de const. Archi. in c. ius gentinm. prima dist. ¶ Pro ista parte facit tex. in §. sed istæ. Insti. de act. ī l. 3. §. ex hoc edicto. in verbo, ciuili actione. ff. nau. cau. stab. & in d. l. actionū genera. §. fin. Sed est tex. melior cæteris Inst. de perpe. & temp. actio. in prin. Considera tn̄, quòd in oībus illis. ll. actiones appellātur ciuiles, ad dr̄iam iuris prętorij. Ad idem facit tex. in §. non aūt oēs. quē ad hoc reputat meliorē de iure Bal. Inst. de act. in prin. vbi plenius dixi. tn̄ mihi non multum stringit. Pro ista cōi adducitur fundamentum per Dyn. Nic. de Neap. & Io. Fab. inst. de act. in princ. In quo fundamento Saly. hic facit magnū capitale. Nam obligatio naturalis sola, quæ est de iure gentiū, vt hic in gl. non pōt sola producere actionē, sed requiritur ciuilis, quæ se habet tanquā pater. Sed naturalis obligatio se habet tāquā mater ad producendū actionē. Sed bene sola ciuilis aliqn̄ pōt actionem producere, prout ista declarat Bar. in l. 1. ff. de cond. indeb. & in l. cum quis. C. de iur. & fact. igno. Si ergo actio non pōt produ ci sine ciuili obligatione, & ciuilis obligatio nō erat de iure gen rium, ergo impossibile est dicere, qd actiones fuerint de iure gentiū: quia sic causatum fuisset ante suam causam. Tn̄ posset rn̄deri, qp attento iure gentiū considerato, nihil esse ęquius q̄ pa cta, & conuenta seruari: ideo sola naturalis producebat actionē, licēt per ius ciuile posteà statutū fuerit, qp sola naturalis sine ciuili non produceret actionē. Ita teneas, q̄uis Iac. de Ra. Pet. & subtiles Vltramon. teneant ffriū, & pro eis fortiter stringit tex. in d. l. rerū amot. quidem. in verbo, iure gentiū condici. q̄uis gl. ibi cum violentia rn̄deat. Sed pro nunc potest rn̄deri, vt ibi per Bart. in prima rn̄sione, post gl. Ad alia fundamenta rn̄de vt hic per Bar. & dixi Insti. de act. in prin. Ray. & Bald. hic in 8. q. ffcordando distingunt, vt hic per eos, & sequitur Raph. Fulg. hic, & Io. Fab. insti. de act. in princ. Sed eorum distinctio pōt reprehen di per text. in l. in cōmodato. §. sicut. ff. cōmo. & in l. 3. §. ex hoc. ff. nau. cau. stab. Dixi latè Inst. de act. in prin. Quæ aūt vtilitas sit huius articuli, Bar. & cū eo alij oēs declarant pp̄ bānitos, & deportatos, vt hic per Bart. Caue, quia ista vtilitas non vī bona:

49 † quia dato, qp actiones sint de iure ciuili, tn̄ competerent etiā deportatis, & bānitis: quia cū eis eōpetant ffctus, qui sint de iure gentiū, per ffns competerent & actiones. l. si tibi mādauero. §. is cuius. ff. manda. & Bar. met. ff. fatetur per illū text. & fortius. in l. si victū. vbi Mod. ff. de re iudi. Declaro istud vltimū: nā illi, qui perdunt ea, quæ sunt iuris gentium: vt sunt damnati in me tallū, ex quo retinent ea, quæ sunt iuris naturalis, puta aimēta, habēt pro eis, & similib. relictis sibi actionē de iure ciuili in necessariam ffnam, *fm* Bar. in d. l. si victum. per l. 3. ff. de his, quæ pro non scrip. ha. & l. legatum. ff. de capi. di. Sed quia illæ. ll. non probant de actione, probatur in l. illa. l. si victum. *fm* vnū intellectum, quā. l. ad hoc Imo. & d. Alex. ibi dicūt esse singularē, & vnicam in iure. Si ergo actiones cōpetūt ēt his, qui perdiderūt ea, quæ sunt iuris gentiū, in necessariā ffnam multò magis cōpeterēt his, q̄ perdiderūt solū ea, quæ sunt iuris ciuilis in neces sariam consequentiam. Ergo vtilitas Bart. & Doct. non est bona. Melior vtilitas vī esse: quia si essent iuris ciuilis, possent tolli

b per rescriptū Principis, ēt sine causa. [b] Secus si essent iuris gentium, iuxta gl. fin. C. si ff ius, vel vtil. publ. & in l. fin. ff. de consti. prin. Glo. & Doct. in c. q̄ in ecclesiarū de consti. Sed caue, quia. si actiones possent tolli, ēt tollerent ffctus in necessariā ffnam, d. §. is cuius. cū alijs prę allegatis. Nisi diceres, qp sublata actione non tn̄ in totum tollerent ffctus: quia alios effectus producerent, licēt aliàs non posset agi. Cogita. Quid aūt sit de exceptionib. an sint de iure gētium, vel de iure ciuili, dic vt per Bar. hic in antepe. q. ¶ In ead. gl. ibi, sed iure gentium est aliquis. ffrium dicit gl. in l. si id qd̄. in prin. ff. de cond. indeb. Dic vt per Bar. hic, & notabilius in d. l. si id qp. in prin. in 1. col. ff. de condi. indeb. cōsiderando duplex ius gentium, vt per Bar. & licēt Ful. aliquid le uiter pungat ad oppositū: tn̄ magis obstat, cùm de iure gentiū primæuo non essent distincta dnia: sed fuerunt distincta ex secundo iure gentium. Qūo ergo potuit esse obligatio naturalis de iure gētium? Nisi rn̄deas vt per Bar. in l. frater à fratre. in 17. col. ff. de condi. indeb. & dixi in illa. l. si id qd̄. ¶ In ead. gl. ibi, ob-

50 ligatio ad antidora. † Pro clara intelligentia gl. debes aduertere melius, q̄ Bart. & alij declarent, qp obligatio naturalis princi-

c paliter est duplex, [c] iuxta gl. in l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de pet. hær. Quædā est inducta rōne naturali vel gentiū, q̄ oritur ex promissione, seu ex conuentione. l. cum amplius. §. is natura debet. ff. de regu. iur. l. fideiussor obligari. §. fideiussor. ff. de fideiuss. Nihil enim magis cōgruit fidei humanæ, q̄ promissa & cōuenta seruare. l. 1. in princ. ff. de consti. pe. & l. 1. ff. de pac. Et ista est triplex. Quædam est fomentata à iure ciuili, vt possit actionē ꝓducere, vt est in certis casib. puta, in l. etiā. ff. de vsur. & ista

51 dr̄ conuentio legitima. l. legitima. vbi dicetur. ff. de pac. † Quæ dā est obligatio naturalis non fomētata à lege ciuili, quæ fit ad liberandū, qn̄ creditor facit debitori pactū de non petendo. Ex isto enim pacto obligatur naturaliter nō petere. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pactis. Quædam est obligatio naturalis so la inducta ad obligandum: puta si pacto nudo promitto tibi centū. Ista obligatio naturalis non est potens ad agendū. l. iuris gentium. §. igitur nuda. ff. de pac. Habet tn̄ quinque effectus, de quib. per Bar. hic, & alios, & inter cęteros, quia est potens ad cō pensandum cū alio debito efficaci. l. etiā. ff. de cōpensa. Limita notabiliter, qn̄ est obligatio naturalis, q̄ semper fuit sola, vt in exemplo proximè dato. Secus si semel fuisset iuncta cū ciuili, ita qp ex ea potuisset efficaciter agi. Nā sublata ciuili, puta per snīam. l. Iulianus verum debitorē. ff. de cond. indeb. ex illa sola naturali pōt agi, vt declarat Bar. ibi. Non obstat exceptio. §. itē si in iudicio. Inst. de excep. Illa naturalis non est potens ad com pensandū: qa ex ea adhuc pōt agi, sed obstat exceptio. Ita probatur in l. quicunq;. ff. de cōpens. *fm* Bar. in l. proculus. ad exhibendum. §. 1. ff. rem rat. habe. & in l. si pœnę cā. & in l. qui inui-

52 cem. ff. de condi. indeb. d. Alex. in l. 1. ff. de cond. indeb. ¶† Secda principalis est obligatio naturalis, quæ causatur ex solo instinctu naturę pp̄ seruitia, & ista etiā cadit in brutis, vt inquit Nic. de Neap. Insti. de obl. in prin. & appellatur obligatio antidora-

d lis, [d] vt hic in gl. ab anti, qd est ff, & doros, donatio, *fm* gl. in d. §. ffsuluit. & gl. ī c. cū in officijs. de test. & in c. illud. 8. q. 2. Et ista

c obligatio antidoralis [c] ffhitur non solū inter extraneos. d. §. cōsuluit. sed & inter matrē, & filiū, & ècōtra, *fm* Angel. q ita not. in Authen. de nō elig. sed o nubentes. in prin. in 1. col. Ista obligatio antidoralis *fm* Bart. est modici effectus, nisi in casu speciali in liberto erga patronū, vbi redacta est ad necessitatē p̄standi. l. 1. §. cū patronus. ff. de off. p̄fec. vrb. ¶ Tu collige. 18 notabiles ef-

53 fectus huius obligationis antidoralis. † Primus est, quòd licēt

f aliàs donatio vltra quingētos [f] aureos sine insinuatione nō valeat. l. sancimus. aliàs pen. in fi. C. de don. Ponunt Bar. & alij in l. Modestinus. ff. eo. Bal. post Guli. in Lillud. C. de sacrosan. eccl. cū mille concor. Tn̄ si sit facta pp̄ seruitia p̄cedētia, & sic ex causa remunerationis, dūmodo seruitia sint ęquiualētia, valet donatio sine insinuatione. l. Aquilius regulus. vbi Barto. & plenius Imo. ff. de donat. Probatur in l. fi. in prin. iuncta glo. parua, & ibi Angel. not. C. de iu. dot. Bal. in l. 2. in fi. C. ne liceat potentiori. & in l. si cum mihi. ff de dolo. & in l. 3. C. qui bon. ced. pos. & in l. si mortis. in fi. C. ad l. Falc. & in l. fi. ī reportatis antiquis. ff. de exercito. vbi subdit vnū, quod est valde singulare: qp sufficeret confessio benemeritorum, appositа in instrō, dūmodo in specie, absq; eo, qp aliter probaret. Quod vltimū non pono pro constāti, sed remitto te ad not. p̄ oēs in l. si donatione. vbi p̄ d. Alex. & aliqn̄ dixi. C. de collat. Et not. per Bald. in Auth. ex testō. in 3. col. eo. tit. & in Auth. vnde si parens. post gl. ibi. C. de inof. testa. iūcta regula, q̄ tradit Bar. in l. si fortè. p̄ illum text. ff. de castr. pe. & in Auth. si qs in aliquo. ppè fi. C. de eden. Old. Lau. in consil. 5. inci. Titius dedit duob. coniugib. & in consi. 139. inci. ad habendā aliqualē notitiam. Io. And. in addi. Spe. in tit. de reb. eccl. nō alie. super rub. & in tit. de inst. edi. §. porrò. in addi. magna. in ver. Fuit etiā qō de facto. & d. Alex. in consi. 215. in 2. vol. Intellige tn̄ sanè, qn̄ essent seruitia, vel benemerita de p̄terito collata immediatè in ipsum donatorē. Secus si essent benemerita, vel seruitia de futuro, vel etiam de præterito, sed non sibi colla ta, vt latè limitat Imol. quē oīno videas post Bar. in d. l. Aquilius. Secundò intellige qn̄ seruitia, vel benemerita essent æquialentia rei, vel quātitati donatæ: vel nisi seruitia essent talia,

quæ

ADDITIONES.

a ¶ De hoc disputat Zas. fin. Respon. lib. 2. capi. 5. tametsi hanc communem fateatur. MASVER.

b ¶ Etiam sine caus. Et qp etiam reales tolli possint. Dec. in rubr. ff. si cert. peta. penult. colum. PVRPV.

c ¶ Distingue & declara vt p̄ Cagnol. in Repet. l. cū Amplius. §. is naura debet. ff. de reg. iur. & vide Cora. Miscel. lib. 4. cap. 3. PANCIR.

d ¶ Obligatio antidoralis. Adde, an ista obligatio antidoralis possit deduci in pactum, vide glo. in cap. 1. 12. q. 3.

e ¶ Aliquos effectus huius obligationis tradit Feli. in cap. ad nostram. in fin. de proba. & quod ea obligatio antidoralis aliquando dicatur ciuilis, not. Are. in l. laudabile. C. de aduoc. diuer. iud. PANCIR.

f ¶ Donatio vltra quingentos. Adde Bald. in l. nemo potest. de leg. 1. Cyn. in l. § quis. C. de donatio. Adde Barb. consil. 2. lib. 3.

quæ nummario pretio æstimari non possent; vt habes exemplū in l.si pater.§.1.ff.de donat.Ita nota.limitat Bald in d.l.illud. & in d.Auth.vnde si parēs.& Io.And.in addi.Spe.in tit. de reb. eccl.non alie.super rub.Imo.& Lud.in d.l.Aquilius. Et vide disputationem Io. And. in d.§.porro. Refert,& sequitur Alb. de Rosa.in l.fi.C.de pac.Dixit tñ alibi Bald. magnum, & mirabile verbū in Auth.ex testō.circa 3.col. quòd ad hoc,vt merita, vel seruitia diçantur æquiualentia donationi, sufficit quòd nō sint citra dimidiam rei donatę,iuxta l.2.C.de rescin.vend.& c.pen. de empt.& vend.Sed puto ꝙ non sit verum: & illud reprehendit d.Alex.in d.l.si donatione.post Paul.de Cast. in quodā consilio,& alia per eum allegata,soleo ibi dicere,ideo hic non po-

54 no. ¶† Secundus effectus est, quia licèt donatio ꝓp ingratitu-

a dinem a possit reuocari.l.fi.C.de reuo. dona.c.fi.extra de dona.

b Tñ donatio remuneratoria, b seu ꝓp benemerita non pōt reuocari ꝓp ingratitudinem.l.si pater.§.fi.vbi glo.sing.ff.de dona. Bal.in l.si cum mihi. ff. de dolo. Eodem modo licèt priuilegiū exemptionis concessum à Principe alicui cōitati possit ꝓp ingratitudinem reuocari, vt singulariter dicit Bal. in l.2.in fi.C.de libertis,& eorum libe. Tamen si esset concessa ꝓp benemerita, non posset ꝓp ingratitudinem reuocari, per dictam gl. in d.l.si pater.§.fi.fm d.Alex.in consi.215.in 2.vol.incip. Nec arguendi. in 2.col.& ibi refert,qđ ita expressè,& formaliter limitat Bal.in l.si cum mihi.ff.de dolo. Quem non inuenio istud in lect.mea dicere. Limita tamen singulariter prædictam gl.ꝙ donatio, vel concessio propter benemerita, & sic remuneratoria nō potest prætextu ingratitudinis reuocari. Istud est singulariter verum in donatione remuneratoria facta à priuato. sic intellige illam singularem gloss. Sed si donatio remuneratoria esset facta per principē vni suo subdito: tunc nisi magnum præiudiciū verteretur,posset Princeps sine causa reuocare. Vel si esset magnū præiudicium cum cā,iuxta ea quæ hñr per Bar.& alios in l.fin. C.si ꝫ ius vel vti.pub.& in proœmio ff.& Can.in d.c.quę in ecclesiarū. Et ita in specie limitat d.Alex.in d.cons.in 10.col.Not. tñ ex prædictis,ꝙ si habeo debitores, & eis gratis concedo, vel dono liberationē,absq; vllis benemeritis p̄cedentib. ꝙ licèt talis debitor liberatus possit ꝓp ingratitudinē reduci ad pristinā obligationē,per ea quæ superius dicta sunt;est verum quātum ad debitū principale, tñ non reducetur quātum ad pignus, vel hypothecā.l.1.§.cum venditor.ff.quib.mod.pig. vel hypo. sol. quæ exclamat Lud. Rom.in suis singularib. Et circa prædicta, quæ dixi de ingratitudine; Adde qđ eo.modo, si libertus sit ingratus erga patronū,ꝓp ingratitudinem pōt reuocari in pristinā seruitutem.l.2.C.de liber.& eorū lib. Et eodē modo si p̄ habeat filiū naturalē,quem fecerit legitimari,ꝓp ingratitudinem pōt reuocari in pristinū statum,& auferre legitimationē.Dictū fuit vnicum Bal. nec alibi legi in c.filij nati.in fin. si de feu.fuer. cōtro.inter dñm,& agn.Exclamat & sequit Lud.Rom. in suo singulari. 225. Et pro illo dicto ego nouiter pondero text. vbi æquiparātur patronus erga libertū,& p̄ erga filiū legitimatū, tex.est in §.1.ver.æqualis patri.in Auth. vt liberti de cętero. Facit ēt tex.in § si quis igitur non hñs.in nēto.§.liceat.in Auth.ꝙb. mod.na.eth.leg. Eodē modo si filius sit adeptus militiā, vel dignitatē ꝓp ingratitudinē pōt reuocari.l.1.§.fi. & ibi vide gl.no. ff.de obse. q̄ pro hoc infert ad concessiones prælatorū,quæ p̄nt ꝓp ingratitudinē reuocari.Et de liberto, qūo in seruitutem ꝓp ingratitudinē reuocet,vide practicā per Spe.in tit. de offi.om. iu.§.1.in ver.Item agitur Eodē modo potestas, vel iudex ordinarius si sit ingratus potest ꝓp ingratitudinē tanquā suspectus recusari §.sancimus. ī Auth.de exhib.reis. Can in c.postremo. de app.Dixi in l.apertissimi.C.de iud.Similiter filius, q̄ fuit à patre emācipatus ꝓp ingratitudinem pōt à parre reuocari in patriam ptātem.l.vnica.C.de ingra.lib. Spe.eod.tit.de natis ex lib.

c ven.ver.sed & liberti. c ¶No. ēt ꝙ si libertus reduceretur in pristinam seruitutem, nō posset amplius dñs eum manumittere, ita ꝙ manumittēdo consequeret libertatē,tex. est not. de hoc in d.l.2.C.de lib.& eorū lib.Sed istud posset fieri à Principe,sed non ab inferiore: & per illū tex.dicit ibi Bal. qđ si semel doctoratus posteà priuaret doctoratu, fortè q̄a denuo examinatus, vt expressè dicit Bar.in l.grāmaticos.C.de ꝓfes.& medi.lib.10. Nic.de Neapo.in l.sed & reprobari.in prin.per illū tex.ff. de excus.tut.vbi dicit, ꝙ ita obseruabat Eps Neap. qui oēs doctoratos in istis partib denuo examinabat, & multos reprobabat, & priuabat doctoratu.Certè hic sic semel priuatus doctoratu,nō posset amplius reiterando examen Doctorū doctorari,per illū tex. Adde qđ idē est in notario,qui si semel priuaret officio,nō posset amplius creari tabellio,fm Bal.in l.2.per illū tex.cum gl. C.de manu vin & refert & sequit pro singulari Lud. Rom. in l.si vero.§.de viro.ff.sol.mat.in 38.fall.per l.iudices.C.de dig.lib. 12.Ego addo Barb. idem expressè dicentē,in cap. at si clerici.in prin.in 4.col.de iud.vbi ad hoc alleg.gl.q̄ dicit ad hoc singula-

rem in §.1.in Auth.de armis.Et ibi limitat Bal.qñ notarius esset priuatus ꝓp delictū enorme:puta quia falsitatē cōmisit. Secus si ꝓp aliud delictū:puta q̄a hominē vulnerauit,vel occidit. Itē prædictis adde inquantū dixi, ꝙ beneficia collata ꝓp ingratitudinē p̄nt auferri,adde tex.no.in c.octaua.in fi.12.q.2.Et adde,ꝙ

d eodē modo filius emācipatus a patre ꝓp ingratitudinē reuocatur in pat.pot.l.1.C.de ingratis lib.& ibi Bar.refert ꝙ quidam

e Philosophus Grecus, e qui primus seruitutē induxit,adinuenit etiam modū,vt diceretur,esto seruus, qui nescisti vti libertate.

55 ¶† Tertius effectus est: quia licèt aliàs donatio inter virum, f

f & vxo.cōstante mīmonio sit prohibita,toto tit.ff.& C. de do. inter virum & vxo. tñ si sit remuneratoria seruitiorū, valet, & tenet,vt ꝓbat in l. Quod aūt.§.si vir, & vxor.ff. de donat.inter vir.& vxo.Not.Cyn Bal.& Sal.in l.si pater puellæ,& ibi dixi.C. de inoffi.testa. Bar.in locis ꝫ.alleg. & Pan.in tit.extra de donat. Hinc dixit pulchrè Bar.in l.si volūtate. per glo.ibi.C.de dot.promiss.ꝙ si rusticus,vel popularis acciperet nobilē in vxorem,& constante mīmonio faceret instrm de receptione dotis, q̄ in veritate nō recepit,q̄uis in effectu sit donatio: tñ valet, quia fit causa remunerationis ꝓp inæqualitatē eorū.Et dixit Bar.quòd istud est suū nouum dictum, & ꝙ cōsuetudo illud seruat. Idē tenet Bal.in l.2.§.fi.ff.si cert.pet. vbi eadem ratione idem tenet, qñ vnus senex acciperet vnā iuuenculam in vxorem. De quo ēt per Bar.& alios in l.si diuortio facto.vbi Lud.reprehēdit,& in l.si ita stipulatus fuero te sisti.ad fi.ff.de verb.obl.Bal.in l.1.in fi.C.de donat.ante nup. & in l.pen.§.mulier.ff.solu.matr. Ang. in l.1.ff.eo.& in consi.5.Io.de Imol.in rub.fol.matr.in pen.col. illā gl.in d.l.si volūtate.reputat ad hoc singu. Bal.in c.super eo. 2. de testib.& cap.Si cautio.in 1.col.de fid instr. Tu tñ vide tex. in l.quæ iā nuptæ ff.de donat.inter vir.& vxo.Item donatio inter cōiuges,q̄ aliàs ꝙfirmat morte,licèt à prin.nō valeat.l. Papinianus.cū glo.ff.de donat.inter vir.& vxo.Tñ si sit facta ꝓp benemerita illis aliter non ꝓbatis confirmatur morte.Ita singulariter Ang.in d.l.si donatione. p gl.ibi, & facit mentionē.d.Bart. Vero.in caut.11 2.si nō fallor. Eodē modo valet donatio inter p̄rem,& filium in p̄rte.ꝓp benemerita filij remunerādo. gl. in l.si donatione.vbi Doct & ibi dixi.C.de collat. & ī Auth. vnde si parens & ibi ēt dixi.C.de inoff.testam.Et bene facit:q̄a æquiparant donatio inter vir. & vxo.& donatio inter p̄rem & filiū. l.donationes,quas parentes. C. de donat.inter vir. & vxor.imo plus si benemerita filij p̄cesserint,& p̄ non exprimat se donare ꝓp benemerita filij,sed simpliciter donet, tñ præsumit donare ꝓp illa benemerita,& statim valet. Ita dicit gl.in d.l.si donatione.q̄ oēs ibi tenēt & Bar.in l.si tibi §.pactus.post gl.ibi.ff.de pac. Intellige tñ,qñ appareret benemerita filij præcessisse, alias præsumeretur donasse affectione p̄rna,fm Bal.in d.Auth.ex testō. in 2.col.Et ad l.tutor.§.quæ tutoribus.ff. de excu. tut. q̄ vr̄ obstare prędictis,rndi in d.l.si donatione. Item intellige p̄dicta de alijs benemeritis,q̄ obsequialib.quia illa remunerationem non recipiunt,cū ex necessitate p̄stent.l.filia.C.de pat.pot. fm Bald.

56 Sal.& Moder.in d.l.si donatione. ¶† Quartus not.effectus est, q̄a licèt Princeps in dubio nunquā p̄sumatur aliquid concedere motu ꝓprio, sed ad postulationē partis c. si motu ꝓprio.de p̄b.in 6.Bar.& alij.in l.3.in prin.ff.ꝙ quisq; iur.& in l.1.C. de pet. bon.subla.lib.10.& in l.1.in fin.C.de bon.vac.lib.10.& in Auth. quas actiones.C.de sacrosan.eccl.tñ qñ concedit ob remunerationē benemeritorū,p̄sumit motu ꝓprio concessisse, fm Gul. de Cun.in l.3.§.si procurator.ff. ꝙ quisq; iu.arg.l.si verò non remunerādi.§.idē Papin.ff.man.Sequit d.Alex.& reputat tenendum menti in illa.l.3.in prin.& Alber.de Ros.in l.1.in prin.in 5. col.ff.quod quisq; iur.Bene facit,ꝙ dicit Bald. post Iac.But.in l. quod fauore.in 3.col.2.opp.C.de legi.& bene facit,quod nunc

57 dicam. ¶† Quintus effectus est: quia licèt nō debeat vnquam p̄sumi donatio.l.cū de indebito.ff.de prob.quia in dubio debet potius p̄sumi fatuitas,q̄ donatio,fm Bal.in l.gñaliter.in 3.col. C.de non num.pec.tñ benemerita, quæ præcedūt,faciunt actū dubium

ADDITIONES.

a ¶Donatio ꝓp ingratitudinem. Adde Spe.de donat.in §.1.ver.quid si pactū,& ibi Io.And.in addi.sed illud dictū Io.And.reprobat Lud.Ro. in l.donationi in cōcubinā,in §.1.ad fi.ff. de donat. p regulā nō est obligatorū.de reg.iu.lib.6.

b ¶Donatio remuneratoria. Adde glo.in l.Aquilius regulus.ff.de donat.Bart.& Angel.in l.si ita stipulatus fuero,& in l.fin.ff.de verb.obl. Bald.in l.1.in fin.C. de donat.ante nup.Abbā in cap.& si necesse. de donat.

c ¶Ver.sed & liberti. Adde gl.in clem.stat. in ver. consuetudine. de elect.libr.6. de consuetudine semel reprobata, per quam dicit Panor. in c.2.col.pen. vbi Felin.in 4.col.de prob.vt non possit amplius approbari. PVRPV.

d ¶Filius emancipatus. Adde Spec.in titu. de natis ex libero ventre.vers. sed & liberti.& versic.sequen.

e ¶Vide Tiraquel.in l.si vnquam.ver.libertis. nume. 31. C. de reuocan. donan. Valer.Max.libr.2.cap.1. PANCIR.

f ¶Donatio inter virum. Adde Abb.in c.fin.de donat.inter vir. & vxo.

dubiũ censeri donat.tex.est sing.in l.si verò non remunerandi:
58 §.idē Papin.ff.mād. ¶†Sextus effectus:qa obligatio antidoralis est potens ad faciendũ collat. beneficij eccl. esse simoniacã. vnde si donatarius procurat in curia Ro. bñficium pro donãte,vt se liberet ab illa obligatione antidorali, cõmittit simoniã. sm Inn.in c.tua.de æta.& quali.vbi etiã istud exclamat ꝯ Car-
a dinales procurantes bñficia pro seruitorib.suis.Refert, & sequitur Ang.in d.§.consuluit. Tu vide gl.no. in c.cum essent.de fim. & ibi Can. in specie Io. de Ana. facit mentionem de hoc
59 dicto Angel.& aliter tenet. ¶† Septimus effectus:quia facit,ꝙ pmissio sine causa, quæ aliàs in effectu nõ valeret, quia obstaret exceptio doli.l.2.§.circa. cum glo.ff. de doli exce. isto casu valeat. Qđ patet: quia sola conditio sufficit pro causa. l. à Titio.ff.de verb.obl.& l.cum ad præsens.vbi Bar.& alij,& ibi omnino vide Ang. ff.si cer.pe. sicut facit valere donationẽ sine in-
60 sinuatione,vt s.dixi.¶†Octauus effectus est:quia prælatus põt
b b res ecclesiæ alienare, immobiles gratia remunerandi c seruit-
c tia.c.relatum. & c.cù in officijs, de test.not.Bar.post gl. ibi in l. iubemus nulli.in prin.C.de sacrosanct.eccle. & ibi Pau. de Cast.& alij Mod.& in l.iusta causa.per illum tex.ff.de manu.vin. intelligẽdo, & limitãdo,prout limitat Bar. & alij in d.l.iubemus.In reb.mobilib.dic,vt ibi per eum.notab.1o. And.in addi. Spec.in tit.de reb.eccl.non alie.super rub. vbi refert de quodã prælato, qui donauit certis cõsanguineis suis duas partes redituum beneficij sui,donec viueret, eo quia meritis, & opera illorũ fuerat bñficium illud consecutus. Et talem donationẽ fecit cum consilio cuiusdã Doc.valde periti,& amici illorum consanguineorũ.Dicit,ꝙ mortuo prælato successor vix potuit obtinere, ꝙ illa donatio vsque retrò rescinderetur.Tñ obtinuit:quia fuit nimis magna remuneratio, & ꝓp hoc expulerunt illũ Doctorem,& meritò:quia Deus vult.& refert,& sequitur Pau.de Ca. in d.l.iubemus. Facit bene, ꝙ per d.l.iubemus nulli.dicit gñaliter Bar.s.in procœ. fforum in vlt. col.ꝙ res aliàs prohibitæ.alienari, pũt tamen alienari ex cã remunerationis. alle. ad hoc d.l. iubemus. in prin. & ꝙ vult idem Bar.in l.ambitiosa.in 1.col.ff.
61 de decr.ab or. fac.¶† Nonus effectus est, quia prælatus eccle. põt alterare naturam feudi, vt remuneret seruitia recipientis. Et ideo si feudũ ecclesiæ erat solitum concedi ad tps tñ, vel in masculos tantum, põt prælatus alterare cõcedendo in longius tps,aut in perpetuum: vel etiam in fœminas pro remunetione meritorum ,ꝙ multum no.c.fi.§.1. de l. Conradi. & c.1. quemadmodum feudum ad filiã pertineat. sm Iac. de Bel. & Nic.de Nea.in c.1.in prin ñ feu.da. post.& ibi Ia.Alu.in pe. col.
62 do.Car.Flo.in c.ex parte in 3.col.3.q. de feu.¶† Decimum effectum ponit tex.in l.vnus libertus.ff.si quid in fra.pa.iũcta.l.j. §.1.ff.eo.Quamuis aliud ibi sit in patre, vt colligitur ex Auth. vnde si patres.iuncta glo.& ibi dixi. C.de inof.test. & per te cõ-
63 sidera rationem diuersitatis. ¶† Vndecimus effectus: quia licet minor etiam cum decreto rem immobilem donare non possit.l.fi.§.cum.autem.C.si maior factus, & l.1. post prin.ff.de tut.& ra.dist.tamen ꝓp benemerita põt rem immobilẽ donare. sm Lud.Rom.in l.si ante nuptias.ff.sol.matr. vbi nihil boni alle.Facit l.cum plures.§. cum tutor.ff.de admi.tut.& not.in d. c.cum in officijs,& in d.c.relatum.Poterat allegare illud,ꝙ statim dixi de prælato,& illud quod generaliter dicit Bar.in procœmio.ff.in vlt.col.Contrarium consuluit d. Fran.de Are.licèt de Lud. non faciat mẽtionem in consi.24. incip. Quatuor dubia potissimè discutienda veniunt.in vlt. col.vbi concludit, quòd pupillus cũ autho.tutoris vel ipse tutor potest facere dona. remuneratoriam de re mobili.d.l. cum plures.§.penult. & l. qui filium.ff.vbi pup.educ.debeat. Tamen de re immobili putat, quod donatio nullo modo valeat, etiam cum decreto iudicis.motus per illud,quòd in simili tenet Imo.in d.c.cum ex officij,& dicit,ꝙ est intentio manifesta text. in d.l. fin.§. cum autem.C.si maior factus. Qui text.pro certo non loquitur in donatione remuneretoria. Idem, quod do.Fran.tenet d.Anto.de Alex. licèt nullam de prædictis faciat mentionem. in l. 2. C.si aduer.do.per illum text. quem ad hoc reputat sing quòd licèt minor donet ei, cui ante erat obligatus ad antidora propter donationem prius ab eo sibi factam de eadem re: tamen obligatio ad antidora non tollit minori beneficium restitutionis in integ.per illum tex. & dr̃ Iesus non obst.obligatione ad antidora. & propterea dicit se putare per illum text. ꝙ licèt tutor, vel curator pupilli, aut prælatus eccl.possint aliqñ dare ad remunerandum (iurib.præalleg.)tamen si minor,vel prælatus lę datur poterit in integrum restitui, per illũ tex. sing. Tñ cogita, ꝙ si seruitia, & benemerita sunt æquiualentia (ꝙ requiritur,vt prędixi in primo effectu) qũo minor potest prætendere lęsionem? Item si merita non sunt æquiualentia, non expedit intentare restitutionem. Credo, quòd in puncto iuris melior sit opi. Lud.ꝙ res immobiles pupilli possint ex causa remunerationis donari cum decreto iudicis, & ad hoc specialiter retor-
queo tex.in d.l.2.C.si aduer.do. vbi text. vult illã donationẽ de re immobili, in qua erat obligatio antidoralis,ideo non valere ꝓp authoritatem Senatusco. hoc est, quia non interuenerat decretum iudicis: ergo si decretum interuenisse, tex. ille vult ꝙ donatio valuisset. Pau de Cast. ibi perpendit de hoc,& dicit, ꝙ ille tex.est mirabilis, sed ꝙ non debet sumi argũ à contrario sensu:quia esset ꝯ tex.in d.l fi. C.si maior factus.Sed certè istud nihil obstat,cũ illa l.fi.nõ loquat̃ in donatione remuneratoria. Ad idem ponderat text.in l.solum.C. de præd.mi.in verbo, & multo magis donatione.iũcto text.in verbo,sine causa.Ad idẽ bene faciunt tria, quæ dixi. s. in octauo effectu. Cogita, quia
64 passus est subtilis,& dubius. ¶† Duodecimus effectus est:quia seruitia faciunt præsumi remissionem iniuriarum inter inimicos,in l.in ipsius.& ibi no.Bal.C.fam.erc.Facit.l.liberi,& ibi not. Bal. in l.fratres C.de inof.test. ¶Decimusterrius effectus est,& ponit text.no. in l.idemque.§.fin. cum l.seq. & prin.se.ff. man. Adde, ꝙ tamen non est sufficiens, vt per eam possit alteri paciscí,vel stipulari tanquam sua interfit:quia idem interesse obligationis antidoralis non sufficit. Ita probatur in l.quod dictũ. ff.de pact.& ibi Bald. in lec.antiqua. Ang. & Ful. ad hoc not.& dicit Ang.ꝙ illud melius probatur ibi, quã alibi. & est gl. in l.si tibi.§.pactus.ff.eo.de pac.¶Decimusquartus effectus, quia acquirere obligationem antidoralem est facere lucrum, ꝓp qđ potest furtum committi. text. habes no. & exemplum in l.si
65 pignore. in prin.ff.de furt. ¶† Decimusquitus effectus, quia si antidora deducantur in pactum, ꝯhitur vsura, puta si mutuo
d tibi d centum ducatos gratis cum pacto,quòd alia vice mihi mutues tantundem gratis,est vsura, glo. est sing. in c. fœnerat.ueris.in glo.fin.14.q.3.d.Abb.in c.consuluit. in vlt.col.de vsu.& ibi plenius.d. Lau.de Rodul.de Flor.in repe.in 1. col. & ad hoc vide,ꝙ no.gl.ꝯ statutum Bergomense in cle.1.in verbo,onera.
66 de vsu.¶†Decimus sextus effectus est:quia licèt aliàs donatio omnium bonorum,vel alicuius partis ipso iure reuocetur per superuenientiam liberorũ l.si vnquam. C.de reuoc.do.Bart.in l.Titia.§. Imperator.ff.de leg.1.tñ donatio remuneratoria non reuocatur per natiuitatẽ filiorũ.Ita singulariter tenet Ang in d. l.si vnquã.Motus,quia illa lex ponit nouũ casum exorbitãtem à regulis cõib.ergo debet intelligi in ꝓpria donatione, quæ ex mera liberalitate procedat l.1.in prin.ff.de don. Non autem in donatione remuneratoria,quæ non est prorie donatio.Mouetur etiã,quia si liberaui te à periculo vitæ,vel ab hostib.est seruitiũ,ꝙ precio numario æstimari non põt. Ideo si donas in recompensationẽ,ego dico quodãmodo habere ex causa onerosa.l.ad eum.ff.de don.ergo per natiuitatẽ filiorũ reuocari nõ debet.Sequitur Lud.Ro.in consil.26. inc. pro decisi eorum de quib. dubitant, in 3. col.vbi pro hoc adducit: quia cùm illa l.si vnquã.ius nouum,& singulare inducat,eius verba debent pro priè intelligi, & sic in donatione simplici, nõ in donatione re-
e muneratoria, e quæ non est propriè donatio.Et nonnulla alia adducit,vt ibi per eũ,& in l.si verò.§.de viro.in 48 fallen.ff.sol. mat.d.Alex.in consi.29.in 3.vol.inci. præclarè.ad fi.& consi.63. in 2.vol.inci. super primo dubio quo q̃ritur.in 3. dubio principali,& in consi.(non reperitur) 161.inc.Quãtum aũt ad primã partẽ,in 3.col.in fi.Et pro ꝯfirmatione, ꝙ donatio remuneratoria non sit ꝓpriè donatio, adde Bar.in procœmiorum, vlt.col. quẽ multum not.sequitur d.Abb.in rub.extra de don. q̃is Io. An.ibi teneat ꝯrium,& malè. Et ꝯ eum etiam tenet do.Ale.in
67 cõsi.216.in 2.col.inci.Nec arguendi sumus.¶† Decimusseptimus effectus est:quia licèt alias donator habeat bñficiũ a lege, ne possit exigi vltra quã facere possit, & sic deducto ne egeat.l. sunt qui in id. ff. de re iud. Tamen donator ꝓp benemerita tenetur vltra quàm facere possit, sm Ang. & d.Ale.in l.non tantum.ff.de re iud.Idem d.Alex.in d.l sunt qui.eo.tit.Lud. Rom.
68 in præal.consi.26.in pen.col. † Decimusoctauus effectus est: ꝙ licèt in donat. qñ incipit à traditione, si euincatur res donata non teneatur donator de euic. l. Aristo.§. final. vbi gloss. & Bartol. ff. de don. Tamen in donatione remuneratoria, licèt incipiat

ADDITIONES.

a ¶Contra Car.Adde glo.in c.quid proderit.61.dist. gl. in c.nonnulli, in verb. obsequio.in quæstio.1.Zenze.in cle.1.de reb.eccl. non alie.

b ¶Prælatus potest.Adde Abb.in c.fi.de do.inter vi.& vxo. Zenz.in cap.fraternitatem.de dona.

c ¶Adde etiam Ro.consi.50.col.2.Cuma.consi.102. Tiraq.in l.si vnquam.verf. donatione largitus.nu.25.C.de reuoc.don.& si non põt donare.vt ꝓ Bal.in l. iubemus. §.1.C.de sacrosanct.eccl.potest tñ alienare,& inde remunerare iuxta meritũ.Nat.consil.352.col.4.circa med.& cõsi.367.col.5.circa.fi. MASVER.

d ¶Si mutuo tibi.Adde Lu.Ro. cons.500. inci.summarium quæstionis,in 2. col. Barb.in c.illo vos.in 2.col.de pig.

e ¶In donatione remuneratoria.Adde Abb.in c.per tuas.de don.& Bal.in consil.incip.domina Philippa.

incipiat à traditione, tenetur donator de euict. ſm Barto. in l. Iulianus.§.qui fundum.ff.de verb.obl.& in l.idemque.§.fin.per illum tex.ff.man.do.Alex.in conſi.47.in 2.& 3.vol.inci.viſis in-
69 ſtrumentis diuiſionis. in 3.col. ¶† Decimuſnonus effectus eſt: quia gratum ſeruitium ſubſequens facit præſumi remiſſionē iniuriæ præcedentis.l. in ipſius. & ibi ad hoc not.Bald.C.fa.erc. & ibi Bald. per hoc infertꝫ, quòd ſi inimici faciunt ad inuicem grata beneficia, præſumitur remiſſa inimicitia, quæ nō ſolùm verbis,ſed etiam factis remitti poteſt. iuxta gl.in §.iniuria.Inſt.
70 de iniur. ¶† Confirmo: quia licēt filius committat ingratitu-
a dinem a erga p̄rem, propter quam poſſit in teſtō exhæredari, iuxta. §.aliud quoque capitulū. in Auth. vt cum de ap. cog.ſi poſtea facit aliquam notab. gratitudinē erga p̄rem,tollitur ingratitudo præcedens,nec amplius ex ea poteſt exhæredari. Ita expreſsè no.Bald.in l.liberi.C.de inof.teſt.per l.fratres. eo.tit.&
71 hoc bene no. ¶† Limita prædictos effectus, vt procedant do-
72 nec viuit ille, qui ſeruitium recipit. ¶† Sed eo mortuo, effectus obligationis antidoralis non tranſeunt ad eius hæredes, tanquā ſint perſonales. Ita no. Bar.in l.ambitioſa.in 1. col.ff.de decr.ab or.fac.vbi videas,quod per hoc notab.infert,imò plus vult non poſſe grauari hæredē ad remunerandū, per text. optimū in l.vnus.ff.ſi quid in frau. pa. Tu tñ ad illū text. vide rōnem aſſignatā per gl. in l.p̄onus. ff. de prob. quæ vī refragari.
73 ¶† Adde, ꝙ obligatio antidoralis non eſt potens ad compenſandum, ſm Ange.in Auth.de nō elig.ſecundò nu. in prin.vbi dicit de hoc eſſe tex. ſingularem iuncta glo.in l.ſi ex teſtō.ff.de fideicom. lib. Non inuenio illā.l.nec in.ff. nec in C.nec ſimile in illo tit.Tñ pondera,quòd iſtud eſt ſatis de mēte Bar. & aliorum hic, dum dr̄iam ponunt inter iſtam obl̄onem naturalem
b ad antidora, & aliam naturalē obligationem b, & dicunt, qd̄ prima eſt ſine effectu. Secūda aūt licèt ſit ſine effectu ad agendum,tñ eſt ad cōpenſandum: ergo volunt ſecus eſſe in prima. Nec ei poteſt accedere fideiuſſor, vt eſt clarè de mente Bart.& aliorū hic, dū ponunt dr̄iam inter aliā obl̄onem naturalem, quæ hēt prædictos effectus, & iſtam antidoralē.Et dūt, ꝙ licèt naturalis obligatio ꝓueniens ex ꝯſenſu nō ſit potens ad agendū: tñ hēt effm̄,vt ei poſſit accedere fideiuſſor per l.1.ff.de fide. Ergo volunt ſecus eſſe in obl̄one naturali ad antidora. Itē pro hoc facit:quia non eſt potens ad compenſandū,vt ſtatim dixi: q̄uis ꝯrium in hoc vltimo teneat Ful.hic, & malè per gñalita-
74 tē.l.1.ff.de fideiuſ.¶† In ea gl.ibi, quæ non impedit repet.ſoluti per errorē ſemper. Ex iſtis verbis dicit Bar.hic, & in l.ſi teſtō. §.1.ff.de fideiu.ꝙ regulariter impedit, licèt cauſaliter qñq; non impediat.Credo,ꝙ gl.iſtud dixerit ꝓpter dr̄iam, quā facit tex. in l.ſi non ſortem.§.libertus.vbi lex vult, ꝙ libertus,qui eſt obligatus patrono ad antidora, credens ſe obligatum ad operas officiales,ſi ſoluat, non repetit:ſiue ſoluat operas tales, ſiue earum æſtimationem. Secus ſi in operis artificialib. Adde, ꝙ in ꝯrium obſt.text.in l.ſi teſtō.§. 1.ff. de fideiu.& eſt in ver. ꝓpterea,ꝙ creditor, qui alibi non reperitur, ſm Bar. & alios ibi,& Ang.hic in fi.vbi erant duo hæredes vnius fideiuſſoris:quo caſu ꝑ l.12.tab.ipſo iure inter eos diuidit̄ obligatio ꝓ rata hr̄ditatis,tot.tit.C.de hær.act. Si vnus hæredum ſoluat totū debitum ignoranter,cohæres non liberatur: quia pōt repetere à credito re illud, ꝙ per errorem ſoluit plus parte ſua. Pone, ꝙ ſoluerit ſcienter: quo caſu ſoluens ſcienter indebitū cenſetur donare.l. cuius per errorē. ff.de reg. iur. & ſic ex tali donatione creditor obligat̄ antidoraliter:Certè ſi creditor reſtitueret ei,ꝙ plus debito ſoluit ſciēter,dr̄ ibi in tex.ꝙ impediret̄ repetitio:ergo obligatio antidoralis impedit repet.ſoluti.ꝯ iſtā gl.Rñde, vt ꝑ Bar. hic,& ī d.l.ſi teſtō.§.1.Et vt clarè habeas,facio regulā,cū 4.fall. Regula ſit,ꝙ obligatio ad antidora,cū ſit valde debilis,nō impedit quin poſſit repeti illud,ꝙ eſt ſolutum,in quo nō erat alia obligatio niſi iſta ad antidora,vt hac gl.& l.ſed,& ſi lege.§.ꝯſuluit,ver.planè,iuncta gl.ff.de pe.hæ.Iſta regula primò fallit, qñ iſta obligatio ad antidora ꝯhitur reſpectu certi facti:vt eſt in liberto, qñ manumittit̄:ꝓp hāc manumiſſionē ꝯhitur certa ſpecies obligationis antidoralis ad ſeruitia, ſeu operas p̄roni: & tunc ſi tales operas ſoluat, credens ſe efficaciter obligatū,nō repetit.Ita loquit̄.d.§.libertus,& ibi declarat Bar.ī 2.col.ī fi. Scđò fallit, qñ illa obligatio antidoralis eſſet redacta ad iuris neceſſitatē.d.§.libertus,ſm aliā lec.gl.¶ Tertiò fallit, qñ illud idē in individuo,ꝓp ꝙ ꝯcta eſt obligatio antidoralis,ſoluit̄,tunc impeditur repetitio.& iſtē eſt ꝓpriè caſus in d.l.ſi teſtō.§. 1.in verſ.ꝓpterea ꝙ creditor, qđ alibi nō reperitur in iure,ſm Bar.Imo.& alios ibi,& Ang.hic circa fin. ſed ego pondero ſimilem text. in l.2.circa fi.C.ſi aduer.do.¶ Quartò, & vlt.fallit qñ ſoluens ſciēter, ſolueret animo liberandi ſe ab illa obligatione antidorali: tunc impeditur repetitio.Ita poteſt intelligi tex.in d.l.ſi teſtō.§. 1.ſecus qñ ignoranter vel per errorem,ita propriè loquitur gl. noſtra.Ad hoc ergo vt obligatio antidoralis nō impediat repetitionem ſoluti, requiritur, ꝙ ſit cauſata in genere: Secus ſi in ſpecie,& rationem aſſignat Bar.in d.l.ſi teſtamento. §.1. ad fin. quia obligatio in gnere tanq̄ incerta penitus eſt nulla, & redditur inefficax. l.triticum ff. de verb. obl.l.cum poſt.§.gener.ff. de iur.do.Credo,ꝙ melior ratio ſumatur ex regula.l. cum his. §.fi.ff. de ꝓd.ind. vbi ſi debeo hoīem in gñe, & credā per errorem me debere Stichum in ſpecie,pone, ꝙ Stichum ſoluā,potero repetere, qa obligatio generalis in gñe nō impedit repet. ſoluti. Sed ſi in ſpecie debeo Stichum, aut Pamphilum, ſi per errorem credo me debere Stichum, & ſoluam, non poſſum repetere.Ita in ꝓpoſito; ſed attēde circa illā.l.ſi teſtō.§.1.in ver. ceſſante. Nā vī, ꝙ aliqua obligatio ad antidora, vt dñt doct. non ꝯhatur,nec tex.facit mentionem. Nā ſi deberet ꝯhi,ꝯheretur reſpectu coheredis, cui faceret beneficiū liberando eū. Sed iſtud non pōt dici:quia non facit animo liberandi,ſed animo donandi.Ex parte creditoris recipientis non vī etiam ꝯhi beneficium:quia creditor recipit, ꝙ ſibi debetur.l. repetitio.ff. de ꝓd.inde.Sed rñde,ꝙ iſtud procederet, qñ coheres ſolueret animo inducendi liberationem. Sed cum ibi ſoluat animo donandi, & donatio ſit reſpectu creditoris recipientis, iſtud eſt,in quo ꝯhitur obligatio ad antidora, & iſte eſt verus ſenſus illius tex.quicquid ibi dicāt Rap. Cu.& Ful.hic.¶ Gl.fi.in verbo
c quibuſdam. per 4. exempla declarat tex. c Circa primum exēplū:quia vī obſtare. l. an inutilis.§.pe.ff.de accep. vbi dr̄, ꝙ acceptilatio eſt iuris gen. & tñ acceptilatio fieri non pōt ſine ſtipulatione.Rñde tripliciter,vt ibi per gl.& Bart.& tene ſecundā ſolutionem.Sed m exemplum gl. eſt bonum.Nam vere literarum obligatio eſt de iure ciuili, cū ſit ꝯ naturalem æquitatē.
75 ¶† Extra glo.queꝛit Bar.de obligatione ex delictis,vel quaſi. Et reprobādo gl.in §.ius aūt gen.Inſti.de iur.na.gent.& ciuil.tenet, ꝙ ſint de iure gē.vt hic ꝓ eū,& in l.nō ſolū.§.1.ff.de iniur.Et ita teneas.quamuis Alb.in l.ſi tibi.§.de pignore.ff.de pac.teneat cū gl.præal. & malè:intellige tñ, vt dicā nūc.In obligationib.quæ ex quaſi delicto ſunt,tenet Bar.ꝙ ſint de iure ciuili.Intellige verum,qñ dantur ad meram pœnam.Secus ſi ad reſtōnem rerū, vel damnorū,quia tunc ꝓueniunt à iure gen. Sic intelligo tex. in l.rerū amotarum quidē.ff.re.am.ſm Bal.& Fulg.hic, & Bald. in l.poſt occaſionem. C. de furt.& in Auth.ad hæc. in 6.quæſt. C.de vſur.Io.Fab.in d.§. ius autem gen. & do.Matheſilanus in
d not.56.Facit,ꝙ vult gl reputata ſin. d in c.fraternitatis.12. q.2.e
76 † In obligationib. autē ex quaſi ꝯctu tenet Bart.& doct.ꝙ ſint
e de iure ciuili, excepta ꝓd.ind. Potes etiā excipere obligationē neg. gel.quæ procedit ab æquitate iuris gen.In alijs dic, vt Bar. & doct.hic. Et ad p̄dicta, ꝙ in maleficijs inſit naturalis obligatio,& ꝙ inſit conſenſus,probat text.in l. fin. in verbo maluerit & ibi Ang.hoc no.C.de col.fun.pa.lib.11. & eſt glo.in l.ſeruus. ff.de his,qui no.infa.Firmat Iac.de Bel. in §. quia vero Leonis. el 2.in Auth.de nō alie. Item ad prædicta, ꝙ ſicut obligatio ex contractu, vel quaſi, ſolutione eius, quod debetur diſoluitur. Inſti.quib.mod.tol.ob. in prin. Ita obligatio ex delicto tollitur per pœnæ executionem. Ita not.Bald. in l.penultim. per illum tex.C.de dela.lib.10,

ADDITIONES.

a ¶Si filius committat ingratitudinem. Adde glo.in verbō exhæredari.in cap. Quintauallis.de iureiur.

b ¶De qua diſtinctione, & differentia vide Coraſ. Miſcel.libr.4. cap.3. habetur in methodo iur.ciu.tit.de oblig.& quale vinculum habeat obligatio ad Antidora doct.& Zaſ.ſing.Reſpon.lib.1.cap.3.num.22. MASVER.

c ¶Text.Adde Bart.in q.lucanæ ciuitatis.col.6.in fin. P V R P V.

d ¶Glo.reputata ſin.Adde Abb.in cap audiuimus. in vlti.no.de ſimo. Abb.in c. tua nos. de vſur.Io.de Imo.in l.ſtipulatio.ff.de verb.oblig.

e * Declara,vt per Iaſ.in §.ſed iſte.num.110.Inſtit.de act.Io.Fab. in §.ius autē. inſti.de iur.na. P A N C I R.

SVMMARIVM.

1 *Detrahens, vel addens aliquid de libello producto dicitur nouum libellum facere, ſi detrahit aliquid ſubſtantiale.*

2 *Si princeps committat cauſam ordinario, & detrahat, vel addat iuriſdictioni ordinariæ, an propter hoc cenſeatur in illa cauſa delegatus.*

3 *A ſententia Epiſcopi appellatur ad Metropolitanum.*

4 *Ordinarijs non dantur ſportulæ, ſed delegatis.*

5 *In cauſa ſpectante ad ordinarium, ſi in commiſſione alteretur iuriſdict. puta dicendo, Cognoſcas ſummariè: ex hoc eſt effectus delegatus.*

6 *Si reſcribatur ordinario, vt cognoſcat, & referat ante executionem, iſta alteratio iuriſdict. circa relationem, facit eum delegatum.*

7 *Vbi princeps in commiſſione ponit talia, vel ſimilia verba: auctoritate noſtra, vel vice noſtra cognoſcas: ceſſetur ordinariū facere delegatū.*

8 *Clauſula poſita in executiuis, non immutant naturam principalem actus.*

9 *Si ſtatutum prohibet nouam cluſam fieri in flumine, non poterit veteri cluſæ aliquid addi, vel detrahi: ſed ſolùm refici in eodem ſtatu.*

10 Mu-

10 *Mutaus clusam de vno loco ad alium, videtur nouam clusam facere.*
11 *Prohibiti ædificare castra, non sunt prohibiti illa reficere.*
12 *Statutum, quòd soluatur certa gabella in confectione, non habet locum in refectione.*
13 *Licèt Episcopus non possit ecclesiæ imponere nouum censum, potest tamen antiquum renouare.*
14 *Promittens omnes fructus certæ arboris, quæ propter vetustatem desiccetur, si succidatur, & renascatur, an teneatur ad fructus.*
15 *Aedificium in totum destructum non dicetur quis reficere, sed de nouo facere.*
16 *Fortilitium funditus destructum propter rebellionem, non potest refici post reconciliationem sine consensu principis: stante statuto principis, quòd non possit eo inconsulto fieri fortilitium.*
17 *Ea, quæ requiruntur in confectione alicuius actus, requiruntur in refectione.*
18 *Reficiens ecclesiam funditus destructam, dicitur de nouo facere.*
19 *Statuto stante, quòd de quolibet contractu soluatur gabella: de totaliter refecto soluetur.*
20 *Ecclesia funditus lapsa, denuo consecrabitur, etiã si ex eisdem lapidib. reficiatur.*
21 *Vetus forma alicuius rei communis non potest mutari, nisi de consensu omnium.*
22 *Conducens molendinum cum quatuor rotis, & conuenit præstare decem modios pro qualibet rota, si posteà conductor aliam rotam construxerit, non tenebitur pro noua rota præstare alios x. modios frumenti.*
23 *Præscriptio an sit contra ius naturale.*
24 *Pater tenetur alere filios de iure naturali: & etiam vltra ius naturale, vxorem filij, & nepotes.*
25 *Pater non tenetur alere filium secundum ius ciuile in multis casibus.*
26 *Ex omnibus causis, ex quibus pater potest filium exhæredare, poterit filiam non dotare.*
27 *Ex omnibus causis, ex quibus filius potest exheredari, possunt sibi alimenta denegari.*
28 *Si pater occidat filium committentem aliquam ex causis, ex quibus potest exheredari, non tenebitur l. Pompeia de parricidijs, sed pœna deportationis.*
29 *Filia, quę peccauit in corpus, non debet ali, nec dotari, nisi pœnitentiam egerit.*
30 *Matrimonium est de iure naturali.*
31 *Sponsalia precedentia non sunt de substantia matrimonij.*
32 *De iure gentium valet testamentum conditum coram duobus testibus.*
33 *Quando non apparet, quo iure quis testatus sit, censetur, quòd vsus sit iure gentium.*
34 *Ambasciatores, seu legati existentes apud hostes, tenentur facere testamentum secundum ius commune, aut consuetudinem patriæ suæ: non autem secundum consuetudinem hostium: quia eorum consuetudo est nulla.*
35 *Testamentum factum in portu Soldani, an dicatur factum in terris Saracenorum.*

LEX VI.

Vs ciuile. Ista lex non sumatur. Not. ex text. ibi, cũ aliquid addimus. regulam, ꝙ vbicunque aliquid additur, vel detrahitur certæ rei, constituitur noua species. Vnde per
1 istam regulam decidit Guil. de Cun. † ꝙ si aliquis produxit in iudicio libellum, & posteà ei aliquid addit vel detrahit, dicitur nouum libellum facere. Hic intelligunt Bar. & Bal. hoc esse verum, quando additur aliquid substantiale, vel detrahitur. Contrarium tenet ipsemet Bart. in l. edita. in 5. col. C. de eden. Ibi dixi de ista contrarietate Bart. Ad ibi dicta me remitto: de quo etiam vide per Bald. ibi in repe. Padua. in 11. & in 34. col. & in repe. Peru. in 6. q. per Ang. & Mod. in l. 1. §. si quis simpliciter. in ver. cum adijcitur. & in l. scire debemus. in prin. ff. de verb. obl. per Inno. & alios in c. 1. de libel. obl. Potest tamen ſm Bald. hic fieri declaratio libelli, vt hic per eum. ¶ Item per istam regulã
2 dicunt Gul. de Cun. Alb. Bald. & Angel. Ful. Paul. de Cast. † ꝙ si Princeps, vel Papa in commissione alicuius causæ, quam facit ordinario puta Potestati, vel Episcopo aliquid addat, vel detrahat iurisdictioni ordinariæ, per talem immutationem cẽsetur in illa causa esse delegatus. Aliàs si nihil immutat, durat ordi-
3 narius: quia solùm censetur excitata eius iurisdictio. † Effectus est magnus propter appellationem: quia à sententia Episcopi appellatur ad Metropolitanum, quando est ordinarius. sed qñ delegatus Papæ, non potest appellari nisi ad solum Papam. Et idem in delegato Principis. l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo appellatur.
4 † Item sportulæ, vel salaria non dãtur ordinarijs, sed delegatis. cap. cum ab omni. vbi doct. de vi. & hon. cler. gl. in c. statutum.
a §. insuper, in verbo. moderatas. de resc. in 6. ª Item quando ordinarius procedit vt delegatus, nõ tenetur in modo procedendi seruare statuta illius loci, ſm Ang. hic in 2. col. Bald. in c. licèt in corrigendis. de offic. ord. Imol. in c. cum ex officij. de præscr. Adde pro ista dec. tres bonos tex. de iure canon. text. in c. licèt in corrigendis. & ibi gl. pe. & Doct. in cap. graue. de off. ordi. & tex. in c. cum aliquib. de resc. in 6. glo. in c. hi, qui auctoritate. in gl. fin. & ibi Pet. de Anch. & Gem. de præb. in 6. Doct. in c. 2. præcipuè Gem. de offi. vic. in 6. Iac. But. & Albe. & Bal. in l. sępè. per gl. ibi ff. de off. præsi. Ang. in l. & quia. in vlt. col. ff. de iur. om. iud. & in l. 1. §. si quis simpliciter. vbi Lud. Rom. & alij Mod. ff. de verb. obl. item vide ꝙ dicit Bald. in c. his quib. de off. ord. & in l. præcipimus. in princ. C. de app. vbi limitant not. quando fit delegatio sub nomine dignitatis: vt ibi per eos. Tu antequam venias ad limitationes, primò adde tres no. decisi. in specie.
5 †Prima ꝙ si iudici ordinario committatur, ꝙ in certa causa ad suam iurisdictionem spectante cognoscat summariè, ex hoc efficitur delegatus, cum alteretur iurisdictio, ex quo talis causa sui natura erat ordinaria. ita not. Bald. in addi. Spec. in titu. de delegat. in vlt. col. & sequitur simpliciter d. Alexan. vbi reputat no. & quotidianum in d. l. more. in 5. col. Adde, ꝙ idem tenent Ang. in consil. 139. inci. visis omnib. & statutis. ad fi. & do. Lanfr. de Oria. in comment. c. quoniã contra falsam. in 2. car. de proba. Paul. de Cast. in l. 1. §. opus nouum. per illum tex. & ibidem d. Alex. ff. de ope. no. nun. & idem Paul. de Cast. in l. & si prætor.
6 ff. de iur. omn. iud. ¶ †Secundò adde, ꝙ si committatur ordinario vt cognoscat, & ante executionem referat, ista alteratio iurisdictionis circa relationem, ad quam non tenebatur, facit eũ delegatum. Ita tenet Angel. in consil. 207. inci. in causa accusa-
7 tionis. in 1. colum. ¶ †Tertiò adde, ꝙ vbi Papa, vel Princeps b
b in rescripto, vel in commissione apponũt ista verba: vice nra, vel authoritate nra cognoscas, vel similia prout quotidiè fit in literis Papæ, certè censetur ordinarium facere delegatum, secundum Bald. in d. l. more. in 3. col. quem ita põderat, & sequitur d. Math. in no. 89. & idem Bar. in l. ambitiosa. in vlt. col. ff. de decr. ab or. fa. in l. 2. §. fin in vlt. col. ff. de opt. leg Inno. & Host. in c. significauit. de corpore vitia. & in d. c. licèt in corrigendis. & de hoc est propriè text. in d. cap. cum aliquib. de rescriptis. in 6. ¶ Limita prædicta trib. mod. Primò, quando talia verba appo nuntur in principali dispositione rescripti: vt quia dicatur authoritate nostra cognoscas de causa, quę vertitur inter tales. Se cus si apponerentur in confirmatione, seu in executione dispo sitionis. Puta si committeretur iurisdictio ordinaria in certo loco: & posteà in fine rescripti diceretur, quod q̃quid eius au-
8 thoritate fecerit, Princeps habebit ratum. † Quia regula est, c
c ꝙ clausula posita in executiuis non immutat naturam principalem actus, text. est not. in cle. 1. ad fi. de præben. quem d. Abb. ibi multum exclamat, & dicit se nescire alibi. Et ita in specie limitant. d. Car. & Imol. in c. quoniã Abbas. in vlt. col. de offi. deleg. Sequitur & commendat d. Alex. in d. l. more. in 5. col. Et ꝙ clausula adiecta ad executionem principalis dispositionis non ampliet eam, nec immutet, adde Bald. in l. eam quam, 12. col. C. de fideicom. d. Abb. in c. cum nostris. in vlt. col. de concess. præb. Ioan. de Imol. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 3. col. ff. de verb. obl. Paul. de Cast. in consil. 13?. inci. Notãdum est, in prin. Lud. Rom. in consil. 498. in vlt. col. ¶ Secundò limita ex doctr. no. d. Car. & Imol. in d. c. licèt in corrigendis. vbi dicunt, ꝙ quando verba rescripti non videntur ex eorum inspectu alterare iurisdictionem ordinariam, tamẽ processus tũ valeret, nisi esset delegatio: certè ad hoc vt valeat, censet Princeps delegasse. Et deponit exemplũ not. d. Car. in casu, in quo dicit se cõsuluisse hic Paduæ. Appellatum fuerat à delegato principis ad ipsum principem: princeps commisit ordinario loci, dicendo, Fiat ius per Potestatem. Plerique asserebant, ꝙ ista erat solùm excitatio iurisdictionis ordinariæ. Sed ipse refert se contrarium consuluisse hic Paduę, quia ex quo delegatus Principis censetur in illa causa maior quocunque ordinario. c. sanè. de offic. deleg. certè ordinarius non potuisset cognoscere vt ordinarius. ergo, vt valeat processus, censebitur delegatus: quamuis verba commissionis non videantur in aliquo iurisdictionem alterasse, qđ valde no. ¶ Tertiò limita ex eo, quod decidit Bald. in l. fin. in vltima col. C. vbi Senat. vel Clarissi. Legatus Papæ habens duos audi-

ADDITIONES.

a ¶De rescr. in c. cum dilecto. col. 15. ver. limita quarto. de rescr. PVRPV.
b ¶Vbi Papa vel Princeps. Adde Doct. in c. 1. de cle. ægro. lib. 6.
c Fallit præfata Reg. quãdo in prin. dispositionis esset aliquod verbum de se & ex sui natura aptum comprehendere duo, & est dubium de mente disponentis, an voluerit vnum, vel aliud, quia tũc clausula executiua declarat dubiam mentem disponentis. Ita singulariter limitat Galiaul. in Rep. l. Centurio, col. 1. ver. breuiter. ff. de vulga. De qua materia clausulæ executiuæ plura scribit Ias. in l. ex pupil. ff. eo. tit. de vulg. Dec. consil. 500. col. 3. nume. 9. Rol. consil. 8. nume. 15. libr. 1. post Roma. consil. 498. colum. vltim. Dec. consil. 413. num. 8. & sequen. Ioan. Anto. Bellac.

auditores,ne indiscretè procederent ordinauit,quod nullus eorum posset in aliqua causa procedere, sine speciali commissione:vtrum procedendo cum commissione, dicantur procedere vt delegati,an vt ordinarij?Determinat,ꝙ vt ordinarij,per l.2.eod.tit.Nec ob.ꝙ requiratur specialis commissio : quia ista non est delegatio , sed causarum distributio , & partitio cuæ,
a vt per eum,& in l.præcipimus.in prin.C. de appel. a ¶Quartò istam materiam limitat Iac.But.in l. qui procuratorem dat. in prin.ff.de procu.Quòd quando solùm alteratur iurisdictio ordinaria in procedendo, ꝙ erit delegatus quãtum ad procedendum,sed ordinarius in sententiando . Et ideo si datur liberum arbitrium Potestati in inquirendo & cognoscendo, non intelligetur dari in decidendo. Nec obst.secundum eum, quòd cui mandantur præcedentia , intelliguntur etiam sequentia mandari.l.indebitam.ff.de cond.indeb.l.3.§. scio.ff. de min. quia est verum,quando illa sequentia sunt necessaria: quod non est qñ põt delegari solus processus absque finꝫa. Authen. ad hoc.C.de iud.Adde,ꝙ Paul.de Cast.in l. & si prætor.ff. de offi.eius.refert, ꝙ habuit istum casum de facto , & audiuit à Bal. reprobari illã opi.Iac.But.quia iudex debet esse talis in pronuntiando,qualis fuit in cognoscendo.arg.d.l.qui procuratorem dat.in prin. Adde etiam ꝙ Bald.no.in addi.Spe.in tit.de lega. in vlt.col. in ver. legatus est ordinarius &c.quærit, si causa committatur Episcopo suorum subditorum, ꝙ summariè cognoscat, & fine debito decidat.Refert,ꝙ Iaco.Butr.in d.l.qui procuratorem dat.in prin.tenet , quod in cognoscendo erit delegatus: sed in sententiando ordinarius , quia commissio solùm discrepat à iure cõi in procedẽdo,vnde à processu appellabit ad Papam:quia quo ad processum est delegatus,sed à sententia diffinitiua appellabitur ad Metropolitanum. Bald.ibi reprobat, & tenet ꝙ in totum debet censeri delegatus, quia non debet eadem res diuerso iure censeri.l.eum qui ædes.ff.de vsucap. Sed tu dic, ꝙ istud est fragile argñ,cùm censeantur diuersæ commissiones, per d. Auth.ad hoc inducendo vt sup.Tene cum Iac. But. cum quo etiam tenet Bal.in d.l.qui procuratorem dat.in princ.in vlt.col. Et facit ratio , quia limitata causa limitatum producit effectũ. l.in agris.ff.de acq.rer.do. Facit etiam, qd̃ mirabiliter tenet Bar. in consil. 172. quod inci.dubia occurrentia in qõne Martini. in 5.dubio. Quod si ordinatum est per statutũ,quòd iudex possit procedere non obst.præser.ꝙ cùm illud statutum disponat tñ super modo procedendi,& nõ super iustitia causæ,ꝙ licèt possit procedere non obst.præser. tñ in sñiando obstabit exceptio præscriptionis.Sed caue,quia isto modo statutum,esset impo-
9 situm verbis,& non reb.ꝫ l.2.in fi.C.cõia de leg. ¶† Tertiò principaliter per regulam huius tex. inferunt Cyn. & Ang.hic, ꝙ si statutum prohibet fieri nouam clusam in flumine , non poterit veteri clusæ aliquid addi,vel detrahi:sed solùm refici in eo-
10 dem statu.¶† No.etiam Bal.hic ex hoc tex. quod mutans clusam de vno loco ad alium locum , vñ nouam clusam facere. Ex quibus no.ꝙ actui,qui non potest de nouo fieri,non potest etiam aliquid addi,vel detrahi. Et quod reficitur,non censetur nouum.Addo bene facere gl. in cle.fi. in verbo citatũ. de reser. circa prin.illius gl.& ibi no.per Io.de Lig.& d.Car.præsertim in 5.& 6.q.Bene facit tex.in c.Iudæi.el 1.& quod ibi Cano.& præ-
11 sertim Io.de Ana.in c.consuluit.de iud.¶† Hinc est,ꝙ prohibiti ædificare castra, non sunt prohibiti illa reficere , fm Bald. & Ang.in l.1.§.ædificare.per gl.ibi in verbo,reficere.ff.de mortuo
12 inferendo.& Petr.de Anch.in d.c.cõsuluit.† Hinc dixit d.Ant. in d.c.Iudæi.ꝙ statutum disponẽs, ꝙ soluatur certa gabella in
13 confectione instrũ, non habet locũ in refectione instrũ.¶† Hinc
b dicunt Ioan.And.& Host.in c.significauit.de cens. ꝙ licèt Eps b non possit imponere ecclesiæ nouũ censum: tñ antiquum potest renouare: quia per hoc non fit deterior conditio ecclesiæ: & quia res de facili reuertitur ad suam naturam.l.si vnus.§.pactus.ver.in specie.ff.de pac.sequitur d.Ant. in c. cũ accessissent. de const.ibidem tñ Pan.intelligit verum,nisi fuisset præscriptũ, quo ad antiquum censum. Facit quod decidit Bar.post Dyn.in
14 l.damni.§.si is qui ædes.ff.de dam.infec. † dum ponunt.q.de rustico,qui promisit omnes fructus certæ arboris , quæ pp vetustatem deficeret:si succidatur,& renascatur , nunquid teneatur ad fructus arboris renatę:an censeatur noua arbor.Et ad aliam q.de qua ibi per Bar. Facit ad prædicta gl.in d.c.cũ accessissent. in gl.fi.de const.& facit tex.no.in l.1.§. si quis ædificium.in fi. & ibi Bar.Paul.de Cast. & latè D.Alex.notant.ff.de ope.nou.nun.
15 ¶† Intellige prædicta,nisi ędificium vetus esset funditus destructũ:tunc non esset reficere,sed esset de nouo facere. Hoc pro-
16 bo ex no.deci.Bal.in l.si vt proponis.2.C.de nup. † vbi stãte statuto ecclesiæ , quòd nullum fortilitium possit fieri inconsulto Papa, (pone propter rebellionem alicuius, fortilitium fuit funditus destructum.pone ꝙ postea reconcilietur,) an poterit denuo facere fieri illud fortilitium inconsulto Papa?Determinat, quòd non:quia esset de nouo facere. Secus si nõ esset funditus destructum. & refert Pan. in d.cap.consuluit. Facit,quod not.
17 Bart.in l.nuptiæ.per illum text.ff.de ritu.nupt. † vbi not. quod ea,quæ requiruntur in confectione alicuius actus,requiruntur etiam in eius refectione. Vnde secũdum eum,sicut requiritur consensus vtriusque partis à principio in confectione instrumenti : ita si tale instrumentum sit amissum non potest refici per notarium , nisi accedente consensu vtriusque partis, quod
18 no.Facit etiam glo.in c.3 .de iure patr. † Quę dicit,ꝙ reficiens ecclesiam funditus destructam dicitur de nouo facere: & efficitur patronus illius ecclesiæ, antiquis exclusis. Secus si ex toto non esset destructa , quia tunc diceretur non ædificare , & non
19 ꝙsequeret ius patronatus. † Et per illam gl. infert ibi d.Ant.de Butr.in pen.col. ꝙ stante statuto, ꝙ de quolibet contractu soluatur gabella : certè de contractu totaliter refecto debebit solui gabella:quia censetur nouus contractus.Facit glo.in cap.de
c Monachis.18.q. 2. quæ tenet , quod in refectione monasterij c totaliter destructi, requiratur licentia Episcopi, nec aliter posset reædificari. Secus si monasterium non esset ex toto destructum.& ita etiam tenet Host.in summa in tit. de eccl. reædifican.§.fin.in fin.Facit optimè ꝙ vult Inno.in rub.de consec.ec-
20 clesi.vel alta. † vbi vult,ꝙ si ecclesia ex toto est funditus collapsa,& erigatur,opus est quòd de nouo cõsecretur per Episcopum:etiam si ex eisdem lapidib.construeretur: secus si ecclesia reficitur: tunc non expedit interuenire nouam cõsecrationem Episcopi. Et secundum ista intellige , quæ traduntur per Ioan. de Ana.in c.3. de iud.& referuntur per d. Alex. tacito auctore,
21 in d.l.1.§.si quis ædificium.ff.de oper.nou.nuntia.¶† Item dicebat Bald.per hunc text.in recollectis antiquis,prout eum refert d. Mart. Laud. hic. Dum essent duo fratres habentes in medio castri cõmunis quandam turrim, quæ erat à media parte infra ex lapidib.à parte superiori erat lignea,vnus fratrũ volebat,ꝙ lignis amotis tota ex lapidib. construeretur pro tutela & securitate castri : alter aduersabatur. de communi consensu adiuerunt Bald.eius cõsilium, & iudicium secuturi,qui eis per l.nostram rñdit , quod nisi ambo consentirent , non poterat vetus forma mutari,nec ei addi, vel minui . Facit bonus text.quem Bald. alleg. in l.1.ff. de riuis. & idem simpliciter tenet Lud.hic. Vltra eos facit:quia qui formam veterem ędificij inuito socio mutat,& si videatur meliorem facere: tamen dicitur deteriorem facere, cùm inuito socio faciat. l. vsufructuarius nouum
22 tectorium.ff.de vsufr.§.præterea.Inst.de act. ¶† Adde tñ,quòd si aliquis conduxit molendinum cum quatuor rotis,& conuenit præstare.x.modios frumẽti pro qualibet rota:si postea conductor aham rotam construxerit , non tenetur pro illa noua rota soluere alios 10. modios frumenti , secundum Alber. de Ros. in l.Rutilia polla.ff.de contrahend. empt. vbi refert ita de facto fuisse Parmæ determinatum. ¶Glo.in verbo, communi iuri. diuiditur in tres partes princ. Primo dupliciter intelligit text. Secundò ponit exempla ad vtrũque intellectum. Tertiò opponit,& soluit.Secunda ibi, cũ ergo addatur. Tertia ibi,sed nõne in totum.In 1.exemplo de vsucap. reprobatur per Doct. Albe.Bal.Ang.& Mod.hic: quia secundum ius naturale, quod conuenit omnibus , etiam brutis nihil potuit detrahi per vsucap.sed bene detrahitur iuri gentium. Ideo latè disputat Ioan.
23 And.in regula,possessor.in 2.q.ī mercurial. an † præscriptio sit contra ius naturale: & ibi Philosophico more declarat istam. l.inquantum istam.l.dicit, ꝙ ius ciuile est,quod non recedit in totum à iure naturali,vel gentium:nec per omnia ei seruit.Vn de pone exemplum in educatione liberorum, quæ est de iure naturali propriè: & congruit etiam brutis.l.1. §. ius naturale.ff.
24 eod. In hoc additur per ius ciuile . Item detrahitur. † Addit enim,quòd pater teneatur alere non solùm filios,vt est de iure naturali;sed etiam vltra ius naturale, teneatur alere nepotes:& etiam vxorem filij,& sic nurum.l.si filia.§.1.ff.famil.ercis. & gl. & Bart.in l.si quis à liberis.§.non tantum.ff. de libe.agna. Sal in
25 l.fin.C.de alen.lib. † Item detrahitur : quia secundum ius ciuile in multis casib.pater non tenetur alere filiũ. Nam ex omnib. causis,ex quibus pater in testõ potest exhęredare filiũ,quę enumerantur in §.causas.in Auth.vt cũ de ap.cogn. Enumerat gl. in c.Quintauallis.de iureiu. ex eisdem põt in vita denegare alimenta filio,gl.est in d.l.si quis à liberis.§.idem iudex.& ibi Bart. & gl.in §.si igitur.in Auth.vt cum de app.cog.& gl.in l.fi.in gl.1. vbi Bart.C. de alen.lib.notabiliter in l.diuus.ff.ad l. Pompeiam de parri.& in tract.alimen.in 1.col.do. Ant.& d.Abb.in c.cum haberet,

ADDITIONES.

a ¶De appellat.Adde plenè Ias.in l.& si prætor.in 1.not.ff.de iur.om.iud. PVR.
b ¶Licèt Episcopus.Adde Io.de Imol.in cle.1.in pen.col.de im.patr.
c ¶In refectione monasterij . Adde Doct. in l. 2. & 3.C. de ope.publ. Ioan.de Fanu.in cap.si quis vult,16.quæst.vlt.

26 haberet. de eo, quid duxit in ma. quã polluit per adul. † Eodem modo ex omnib. causis. s. dictis, ex quib. pater in testõ potest exhæredare filium, eo. modo filiæ tanquam ingratæ non tenetur dotem dare, secundum Bal. in l. fi. 4. col. C. de do. promis. quia sicut potest priuare legitima, ita dote, cùm dos succedat loco legitimæ. Tñ subdit Bald. q̃ ex talib. causis non posset do-
27 tem iam datam auferre, per tex. ibi, irreuocabilis. † Addo fortius, q̃ ex omnib. illis 14. causis, nedum filius potest exhæredari, item dénegari alimenta, & etiam dos: sed etiam filius perdit
28 priuilegium filij. † Et ideo si pater occiderit filium, qui commisisset aliquam causam ingratitudinis ex illis 14. causis, nõ teneretur. l. Pompeia de parric. sed solùm teneretur pœna deportationis. tex. est, & ibi gl. & ibi Bar. bene signat in l. diuus. ff. ad l. Pompeiam de parric. Et idem subdit Bar. è contra, quòd si pater commisisset erga filium aliquam ex causis, propter quam posset exhæredari à filio: si filius occiderit patrem, eo. modo nõ teneretur. l. Pompeia de parric. sed pœna deportationis. Quod
29 perpetuò tene menti: q̃a non memini me alibi legisse. † Intellige tñ prædicta, q̃ ex illis causis possùnt denegari alimenta, & dos: Est verum, nisi filius pñiam egerit. Hoc probo: quia licèt fi
a lia, quæ peccauerit [a] in corpus, non debeat ali, nec dotari à patre, vt tenet Spe. in tit. qui fil. sint legit. §. pe. ver. quid si filia peccauerit. Tñ si pñiam egerit, debet dotari, & ali, ſm Spe. in d. §. pen. in ver. quid si pñiam egerit. Io. An. in d. c. Quintauallis. de iureiu. & ibi expresè d. Ant. in 3. colum. & Bald. in l. si filia. C. de inoffi. testa. vbi Bal. ponit de quadam filia, quæ fuit meretrix, si pñiam egerit, & reducatur ad bonam vitam, non poterit exhæredari: nec poterunt ei alimenta denegari: & tenet d. Alex. in l.
1. in 16. col. in fin. ff. solu. ma. Facit bonus text. in l. imperialis.
30 C. de nup. & in c. ferrum. 50. dist. & bene no. ¶ † Item inquan-
b tum glo. dicit de matrimonio, [b] q̃ est de iure naturali: dic quòd matrimonium sub ista forma, & sic isto nomine non est de iure natur. sed bene instinctus ad copulã. l. 1. §. ius naturale. s. eo. declarat plenius Bal. hic. ¶ Item dum glo. dicit, q̃ ius ciu. addit matrimonio formam. f. sponsalia præcedentia. Dic, q̃ gl. malè
31 dicit, † quia sponsalia præceden. nõ sint de forma, neq; de substantia mrimonij. Patet, quia mrimonium potest ꝯhi, quamuis nulla sponsalia præcesserint, vt patet per consensum: & de-
32 clarat Ang. hic. In reliquis teneas cum glo. † Circa verò ius gen. vltra gl. potes ponere clarius exemplum. De iure gen. va-
c let testñ, [c] coram duob. testib. c. cum esses, & c. relatum. de testa. De iure ciuili fuit additũ, q̃ requirantur septẽ testes masculi puberes, & rogati. l. hac consultissima. in prin. C. de test. In codicillis, & in omni alia vlt. volu. requiruntur duo. l. fin in fi. C.
33 de codi. † Et dicit Bal. hic, q̃ de facto consuluit super testamẽto cuiusdam mercatoris Anchonitani, condito in Barbaria in terris Soldani, coram duob. testib. q̃ tale testñ valeat, quia cũ non appareat, qđ ius ibidem seruetur, censetur vti iure gen. l. oẽs populi. j̃. eod. Adde, q̃ idem plenius tenet idem Bal. in l. 2. C. quemad. test. ape. Pau. de Cast. in l. nutritorib. C. cõia de suc-
34 ces. Raph. Ful. in l. ex hoc iure. in vlt. col. s̃. eo. † Vide tñ, qđ no. tenet Bar. in l. qui à latronib. ad fi. ff. de test. vbi quærit de legatis, seu Ambasciatorib. Papæ, aut Romani Imperij existentib. in legatione apud hostes, si facerent testñ ſm eorum consuetudinem, non valeret, eo quia consuetudo eorum est nulla, & consequenter, & eorũ statuta. Et ideo debebunt facere testñ ſm ius cõe: aut ſm consuetudinem propriæ patriæ, vt ibidem per eum, ad quẽ te remitto. De cuius veritate, vltra Docto. ibi, vide per Ang. in l. de die. in prin. ff. Qui satis. cog. & plenius Lud. Ro. vbi dubitat de veritate istius dicti in l. si non speciali. C. de test. Et propterea Bald. in l. 2. C. quemad. test. ape. intelligit deci. suam de testõ illius mercatoris Anchonitani procedere, qñ illi Barbari nõ essent hostes populi. Rom. alias tenet dictum. Bart. ĩ
35 d. l. Qui à latronib. Refert etiam † Bald. in rub. ff. de rer. diu. in 6. col. q̃ illo anno reuocabit in dubiũ, an testñ factũ in portu cuiusdam ciuitatis Soldani, diceretur factum in terris Sarracenorum: vt sic duo testes sufficerent: an in locis Christianorum: vt sic requirantur septem. Et dicit fuisse dictum, q̃ intelligeretur factum in terris Christianorum: quia portus intelliguntur nedum Saracenorum, sed etiam Christianorum. Et si illud est verũ, habes magnã, & singulare limitat. ad illud, qđ vult Bar. in d. l. qui à latronib. vt procedat in terris: Secus in portu. Aliæ gl. nihil habent. Et per hæc remanent expeditæ istæ leges vtiliter.

ADDITIONES.

a ¶ Licet filia peccauerit. Adde Bal. in l. fin. C. de dot. promis.
b ¶ De matrimonio. Adde Doct. in rub. de spon. & maximè Iac. Zochum.
c ¶ Testamentum conditum. Adde Io. An. in addi. Spe. tit. de instr. edi. in §. compendiosè. ver. sed nunquid. Ioan. de Imo. in l. 3. ff. de test. Ant. de But. & Abb. in c. 2. de const. Iac. de Aret. in dispu. inci. secundum consuetudinem ciuitatis Venetiarum. Et illa disp. est posita inter cónsilia Bar. Old. cons. 248. inci. præsup posita consue. Ang. in cons. 126. incip. testamenti factio. Idem Angel. consi. 233. incip. punctus est.

SVMMARIVM.

1 *Lectura Bart. in primo lib. ff. non est Bar. sed cuiusdam substituti.*
2 *Quilibet populus, etiam carens iurisdictione potest inducere consuetudinem, & ita etiam condere statuta.*
3 *Statuti appellatione comprehenditur etiam ius commune.*
4 *Si Papa deroget in commissione statutis, intelligitur etiam derogasse iuri communi.*
5 *Appellatione iuris communis venit ius statutarium.*
6 *Apellatione statuti venit etiam consuetudo: quia idem est, quòd statutum.*
7 *Appellatione statuti non venit ius commune.*
8 *Differentia inter statuta, & reformationes.*
9 *Maioris efficaciæ est statutum positum in volumine statutorum, quàm reformatio extrauagans.*
10 *Vbi statutum disponit vnum, & ius commune contrarium, iudex tenetur sequi statutum.*
11 *Verbis statutorum est inhærendum, nec aliter interpretari debent, quã loquuntur.*
12 *Vbi in aliqua materia fit mentio simpliciter de iure, de quo est intelligendum.*
13 *Stante statuto, quòd existentib. masculis fœminæ non succedant ab intestato patri, sed q̃ dotent, si pater habẽs, filios, & filias eos instituat in eò, quod tangit de iure, intelligitur de iure communi tanquã digniori.*
14 *Compromissum in aliquem, vt nunciet secundum iura, intelligitur secundum iura communia.*
15 *Appellatione iuris, intelligitur potius statutarium, cùm illud deroget iuri communi.*
16 *Iuris appel. venit non solùm ius commune, sed etiam municipale, & consuetudinarium.*
17 *Compromittens in aliquem, vt pronunciet de iure, videtur cogitasse de omni specie iuris.*
18 *Compromissum in aliquem de iure, & de facto in procedendo: sed de iure in pronunciando, tenetur pronunciare secundum ius statutarium.*
19 *Relatiuum qui, iunctum antecedenti vniuersali sine copula, debet stare restrictiuè.*
20 *An quilibet populus possit condere statuta.*
21 *Castra, & villæ nullam habent iurisdictionem.*
22 *Condere statuta, est iurisdictionis.*
23 *Infeudatus de castro cum iurisdictione non poterit condere statuta.*
24 *An condere statuta sit meri imperij.*
25 *An statuere sit iurisdictionis in specie.*
26 *An quilibet populus carens iurisdictione possit condere statuta.*
27 *Populus habens iurisdictionem subscriptam, vel concessam à principe potest de per se facere statuta.*
28 *Populus carens iurisdictione, potest condere statuta super administratione rerum suarum.*
29 *Legatus Cardinalis potest condere statuta.*
30 *Episcopus potest condere statuta.*
31 *Legatus de latere non potest statuere contra ius commune. Ideo non potest causam committere summariè.*
32 *Legatus de latere ex euidenti, & necessaria causa potest committere causam summariè, & statuere contra ius commune.*
33 *Episcopus potest ex causa minuere pœnitentiam à Papa iniunctam.*
34 *Potestas ex causa potest transgredi etiam statuta iurata.*

LEX IX.

1 OMnes populi. † Debes scire, quòd lectura in isto 1. libr. ff orum, quæ attribuitur Bart. non est Bart. sed alterius, qui pro eo legit, præterquam in ista l. omnes populi, secundum Io. de Imo. in l. Qui reus. in 36. col. ff. de pub. iud. Sequitur d. Alex. in rub ff. de acqui. hæred. & in l. diem functò. in 12. col. ff. de offi. assesso. & in l. Pomponius. §. si iussu. in 8 col. ff. de acq. poss. & in l. quía tale. in 3. col. ff. sol. mat. & in
a consi. 212. incip. viso themate, in v. [a] col. ¶ Ad euidentiam huius l. præmitte, quòd legitur altero de duob. modis. Vno modo secundum Bar. in summario suo, & plenius in 1. q. 1. q. prin. Quòd ista lex restringatur ad populum habentem iurisdictionem. Nam talis populus bene potest statuta concedere: aliàs secus. Alio modo, & generalius intelligatur ista l. prout iacet in
2 quolibet populo, etiam non habente iurisdictionem. † Quia si cut quilibet populus etiam carens iurisdictione potest inducere consuetudinem, ita debet posse statuta condere. l. de quib. j̃.
* de legi. & istam opi. tenent *communiter* alij hic, & latius Albe. de Ros. in i. parte statu. q. 8. inci. Sed quid si statutum ciuitatis contra-

ADDITIO.

a ¶ In v. col. Adde, quòd Ias. in l. si arrogator. col. 1. j̃. de adoptio. idem tenet. PVPRV.

contradicit iuri communi.& communiter canonistæ in c.Qđ clericis.de foro com.& in c.fi.de consue. Dicam. ȝ.in 1.q.prin. Bar.¶Not.ex ista.l. ꝙ omnes populi aut vtuntur iure priuato, & sic statutario,seu municipali:aut iure gen.Adde,quando aliter non vtuntur iure ciui.communi , de quo dixit iurisco. in
3 l.ius ciuile.cum seq.ȝ.cod.¶ † Adde tñ , ꝙ appellatione statuti comprehenditur etiam ius commune, c. statutum. in prin.de
4 rescri.in 6. & ibi Gemi. in 1. no. ad hoc no. illum text. † Et per hoc infert , quòd si Papa , vel princeps in rescripto derogauit omnib.statutis , per hoc intelligitur etiam derogasse iuri com-
5 muni. † Eo. modo ècontra appellatione iuris communis venit ius statutarium. Patet ex eo , ꝙ not.decidit Bal. in l.1.C.de cõfes.in 2.col in ver.Sed dubitatur, quare in fi.accusationum, &c. De iure cõi non est prohibitum extrahere frumentum de districtu:sed bene prohibetur per statuta.Pone , ꝙ iudex in inquisitione dicat , ꝙ extraxit frumẽtum de districtu ȝ formam iuris communis , & de statuto nihil dicat, procedit tamen in-
6 quisitio: qa statutũ est pars iuris cõis. † Quod est not.sm cum.
a Imò appellatione statuti a venit etiam consuetudo:qa consuetudo idem est,ꝙ statutum.Ita singu.dicit Bal.in l.1.circa fin.C. de bo.lib. Sequitur d.Alex. in cons.190.in 2.vol. inc.mature. in 4.col. Tamen ȝ hoc vltimum tenet Bart. in l.de quib.in fi. vbi
7 dicetur.ȝ.de legi. † Sed ȝ primum, ꝙ appellatione statuti non veniat ius commune, & consequenter , ꝙ per clausulam non obst.statutis , non intelligatur derogatum iuri cõi , tenent domini de Rot.dec.9.sub tit. de præb. alleg.Io.Mo. in c. cum aliquib.de resc.in 6.Refert,& sequitur idem Gemi.sibi ȝrius in c. si pro clericis.in 1.col.& in c.ei cui.de præben. in 6.Alb.de Ro. in 1.parte statu.q.147.quæ incip. statuto alicuius ecclesiæ.in 3. col. & seq.Sicut & econtra,qui renunciauit omni iuris beneficio,non intelligitur renunciare beneficio statuti , sm Bald.in l.
8 sed,& si quis.§. quæsitum.in vlt. col. ff.si quis cau.† Quæ autẽ sit differentia inter statuta , & reformationes , dic vt declarat
9 Bal.in c.in causis.ad fi.de re iud. † Item adde,ꝙ maioris efficaciæ est statutum positum in vol. statu. q̃ quædam reformatio extrauagans,secundũ Ang.in l.omnes.C.de peti.bon.subla.lib.
10 x. ¶ † Circa istam. l. pro eius intellectu formo duas. b q. Pri-
b ma est,pone ius cõe aliquid disponit: statutum ciuitatis dispo nit ȝrium:quid debebit iudex seruare? Dic,ꝙ statutũ:quia statuta sunt precisi iuris:& maximè cum Potestates,& iudices iurent seruare statuta.Ita Bald.in c. 1.§.iniuria.in 4.col. de pa. iur. fir.& in Auth.sed nouo iure.in 2.cõl.C.de ser.fu. & in l.cessante.in vlti. col.C.quomodo,& qñ iu.& in l.ordo.in 2.col.ad fin. C.de exe.re iud. & in l.1. ad fin.& l.2.C. de arb. & in Auth. hodie.C.de iud.Alibi Bal.in c.qñ frequenter.§. ꝙ si super,in fin. vt lite non contest.dicit ex glo.ibi.Not.bene tu Assessor, ꝙ statutis municipalib.debes inhærere : & sufficit seruare illud , quod
11 statuta volunt. † Alibi Bald.in c.significante.2.col. ad fi.de app. dicit,ꝙ debemus inhærere verbis statut. nec aliter interpretari, q̃ statuta loquantur : & ꝙ oĩs Assessor debet hr̃e præ oculis legem,quæ dicit, In dubio melius est verbis edicti deseruire. l.1. §.si is, qui nauem. ver. in re igitur dubia. ff.de exercit. Alibi idẽ Bal.in l.Gallus.§.si eius.in 2.no.ff.de lib.& posth.no. ex illo tex. ꝙ ex quo habemus determinationem statuti, nõ debemus vlterius inuestigare rationem.Intellige prædicta,dummodo statuta sint honesta,& iusta, vel saltem tolerabilia : aliàs non debent seruari.c.venientes.& ibi Bal. in 2.col.ad hoc not. de iureiu.vel nisi essent ȝ ecclesias,aut ecclesiasticas personas.c. noue
12 rint. de senten.excom. Auth.cassa.C. de sacrosan.eccl.¶ † Secundo quæro,pone,ꝙ in aliqua materia fiat mentio iuris simpliciter,& absolutè de quo iure intelligetur,an de iur.communi,an de iure statuario? In primis videretur , ꝙ intelligi debeat de iure cõmuni ,tanquàm de digniori, vt est tex.in §. sed quoties.Inst.de iure nat. gen. & ci. Item verba in dubio debent intelligi in potentiori significatu.l.1. §. qui in perpetuũ. ff.si ager
13 vec.vel emph.pe.¶ † Secundò ad idem facit , ꝙ signanter decidit Bald.in l.quicunque.in 4.col.C.de ser.fu. Vbi quærit stante stat.in ciu. ꝙ existentibus filijs masculis, filiæ fœminæ ab intest. patri non succedant , sed debeant dotari : Pone pater habens & filios,& filias in testamento dixit.Instituo eos in eo,qđ eos tangit de iure, an intelligatur de iure statutario, an de iure cõi?determinat,ꝙ debeat intelligi de iure cõi , tanq̃ de digniori,vt prædixi.Itẽ, quia statutũ loquitur ab intestato ergo nõ habet locum isto casu, quo pater testatus est:& sic filiæ succedẽt
14 æqualiter cum fratrib. † Tertiò facit,quod decidit Io.An.post Guil.de Suz.in addi.Spec. in tit. de arbitro.§.excipit. ver.Item, quòd est corruptus, ꝙ si fiat compromissum in aliquem , vt pronunciet sm iura,intelligitur sm iura communia. Vnde arbiter non poterit pronunciare sm statuta iuri cõi ȝria.Et iõ er
15 at sm eũ,qui fouet ius attentis statutis , & facit cõpromissum modo prædicto.Idem tenet Ang.in q. per eum disputata,quæ inci.Duo ad inuicem litigantes.in 17.col.in ver.Hic etiam subiungitur quæstio.d.Car.Flo.in c.fin.de consu.Alb. de Ros. in 1. par.stat. q.134. incip. si compromissum factum est in aliquem
15 ꝙ pronunciare debeat secundum iura. † Tene ȝrium,qđ appellatione iuris , intelligatur potius statutarij,cùm illud deroget iuri communi.Pro ista parte facit tex.not.in c.1.in fin.cum g.o.& ibi d. Abb. vt lite pen. vbi si princeps in rescripto se referat ad ius simpliciter,intelligitur de iure speciali, & statutario. Ad idem facit gl.in proœ.cle.in verbo,iure.per quam not.ibid.
c Abb.ꝙ appel.iuris , c venit non solum ius commune, sed etiã
16 municipale. † Et per hoc infert,ꝙ qnando causa mandatur decidi secundum ius , intelligitur non solùm de iure communi,
17 sed etiam municipali,& consuetudinario.† Ad idem facit,qđ no.Bal.in rub. de re.iu.in 6. quòd compromittens in aliquem,
18 vt iudicet de iure, videtur cogitasse de omni specie iuris.† Ad idem facit,qđ in terminis latè decidit Bald. in l illa institutio,in vlt.col.ff.de hær.inst.vbi quærit.Pone , ꝙ factum est compromissum in aliquẽ,prout tota die fit,de iure, & de facto in procedendo , sed in pronunciando de iure tñ , an iste arbiter debeat pronunciare de iure communi , an secundum statuta illius loci? Concludit per plura,qđ per statuta. ex quo confirmata sunt à iure communi in illo loco,derogant iuri communi, vt ibi plenius per eum.Sequitur d.Ant. in c.Quintauallis. ad fi. de iureiu.latè d.Abb.in rub.de consu.& in c.1.vt lit.pen.& in c. cum venissent. in 1.col.per illum tex.de eo,qui mit.in pos. & in c.Cumana.in antepen.col.de ele. Pau. de Cas.in l.ius plurib.ȝ. eo.& in l.prescrip.vbi etiam dixi.C.si ȝ ius.vel vti.pu.Lud.Ro. in l.post dotem,in 13.col.ff.fol.ma. vbi refert se ita pluries consuluisse.& ita cõsuluit in cons.251.inci.clarissime pater. Quam uis aliter distinguat idẽ Lud.in rep. rub.ff.de arb. in 6.col.in 15. q.Ita etiam tenet d. Alex. remissiuè , in d.l. post dotem. in 24. col.Ad idem facit, qđ decidit Bal.in l. maximum vitium.C.de lib.præte.in 6.col.in ver. vlterius queritur de tali.q. Cauetur lege municipali.Cuius decisio ȝ dicit his , quæ tenuit in d.l. quicunque. & illud in specie reprobat Pet. de Anch. in cõmen. c. canonum statuta. de const. post medium ,in ver. sed occurrit
19 iuxta prædicta quæstio.¶ † Secundò pondera relatiuum qui, iunctum antecedenti vniuersali sine copula, qđ videretur debere stare restrictiuè.Sed dic, vt per Bart. hic , latè posui anno præterito in l.1. C.de sum.Tri. Ideo hic non repeto. ¶ In gl.nihil est.Extra gl.Bar.hic per 7.q. prin. examinat materiam statutorum . Ad cuius æmulationem Rayn. de For. primò præceptor, & posteà concurrens Bar. composuit aliam repe. de hac l.in qua ferè in omnib. ȝ dicit Bar.Attingã. 1.q.Bar.quia necessaria est ad intellectum huius l. alias relinquam studio vestro
20 camerario.¶ † Quæro igitur,nunquid quilibet populus d posit condere statuta?Bar.hic , & in l.si quod extraordinarium. C. de leg.lib.x.distinguit tres casus prin. Sequitur Pet.de Anch. in commen.c.canonum statuta.in xj.car.de const.d.Ant.& Imo. in c.cum omnes.co.ti.Ang.de Are.in §. ius autem ciuile.Insti. de iu.na.gen.& ciu.Ray.de For.in repe.huius.l. reprehẽdit qua-
21 si in omnib.Bart.Primo inquantũ præsupponit Bar.† ꝙ castra. & villæ nullam habeant iurisd.& ita intelligit.d.l. si qđ extraordinariũ.Hoc vr̃ falsum.per tex.in l.1.C.de eman.lib.melius probat tex.in l.fin.C.de ser.reipu.manu.Item inquantũ Bar.intelligit d.l.si qđ extraordinariũ in castris,& villis carẽtib. iurisdictione . Istud est diuinare sm eum.Secdò , & fortius iste text. non põt loqui in castris,& villis,cũ ibi esset præses, qui morat in ciuitate Metropolitana. l.illicitas.§. qui vniuersas.ff.de of.pr̃si.Itẽ vltra Ray.non apparet,qđ in d.l.si qđ extraordinariũ,fierẽt statuta ad deci.cãrũ,vt pr̃supponit Bar.imò verba potius oñdunt
22 ȝriũ. † Itẽ inquantũ Bar.vult,qđ cõdere statuta sit iurisdictionis.Ray.hic,tenet ȝriũ:quia sequeret̃, qđ magistratus,q hñt iurisdictio.possent cõdere statuta, & tñ istud est falsum prout tenet ipsemet Bar.ȝ. in 4.q. huius.1.partis prin. Sed ad hoc rñde, qđ magistratus bene hẽt iurisd.in cognoscendo,& iudicando: sed nõ in faciẽdo statuta.Cõcludit ergo Ray.ȝ Bar.qđ cõdere statuta,nõ est iurisd.sed est pmissionis,vt patet in hac.l.vbi Populus põt indistinctè cõdere statuta , ꝙa sibi permittit p istã l. Idẽ tenet Inn.in c. cũ accessissent. de ȝsti.Bal.hic in 1. car.& in add.Spe. iu.tit.de in.om.in.in prin.& i l.1.in 1. col.ff.de iur.om. iud. cũ diffinitio iurisdict.ibi posita p gl.nõ ȝueniat:ex quo ibi dr̃ cũ necessitate iurisdicendi: ex quo cõdere statuta nõ est necessitatis.

ADDITIONES.

a Appellatione statuti.Adde Ias.in l.perscrip ione.C. si cõtra ius, vel vti.publ.
b ¶Quæstiones. q. 1.Ias. & amplia legem, quam ipse tenet in Auth. præterea col.v.C.vnde vir.& vxor. PVRPV.
c ¶Appellatione iuris.Adde Abb.in rub.de consu.& in proœ.cle.
d ¶Nunquid quilibet populus.Adde Inno.in c. cum accessissent de consti. Abb. in c.quæ in ecclesiarum de consti.

ecſſitatis. Hinc dicit Bal. in c. cum omnes. in 14. col. de conſti. ꝙ condere ſtatuta eſt iuriſdictionis voluntariæ. Ang. ☞ in 2. & 3. col. in 8. opp. reprehẽdit Bar. & dicit eſſe ſibi contrarium, dum concludit, ꝙ populi nullam hũtes iuriſd. poſſunt tñ condere ſtatuta circa adminiſt. rerum ſuarum. Ergo apparet, ꝙ condere ſtatuta non eſt iuriſd. Poſteà diſtinguit, vt hic per eum. Tu dic, ꝙ ☞dere ſtatuta ſuper his, quæ pertinent ad deciſionẽ cauſarũ, illud eſt bene iuriſd. Statuere verò circa adminiſtrationẽ rerum ſuarum, non eſt iuriſd. Iſta fuit intentio Bart. ¶ Pro clara intelligentia doct. Bar. duo principaliter ſunt videnda. Primò an condere ſtatuta ſit iuriſd. Secundò an quilibet populus carens iuriſd. poſſit condere ſtatuta. Circa primum, ꝙ condere ſtatuta ſit iuriſdict. tenent Bal. & Sal. in l. fi. C. de iur. om. iud. Bal. in tit. de pa. conſtan. in verbo ſm mores legesq; ciuitatis, & in l. decernimus. circa mediũ. C. de ſacroſ. eccle. do. Ant. & Imo. in d. c. cum omnes. Sed Ang. in l. Imperium. in 3. col. ff. de iur. om. iu. miratur de Bar. qui dicit, ꝙ condere ſtatuta ſit de iuriſdictione: imò eſt de mero imperio, & ſummo: quia competit ſoli principi. l. non ambigitur. ff. de legi. & expeditur officio iud. no
23 biliſſimo reſpiciente publicam vtilitatem. † Et per hoc infert, ꝙ infeudatus de ciuitate, vel caſtro cum iuriſdictione: tñ non poterit condere ſtatuta: qđ reputat no. dignum. Bart. verò. in l.
24 nulli. C. de ſen. quærit †, an condere ſtatuta ſit meri imperij, vel mixti, an ſimplicis iuriſdic. Et rñdet, ꝙ ſi loqueris abſolute, erit meri imperij: q a comprehendit ẽt ſtatuta, q̃ fierent circa referuata principi, quæ ſunt de mero imperio. Si verò loqueris diſtributiuè: tunc erit ſm rem diſpoſitam. i. ſi ſtatuatur ſuper his, quæ ſunt meri, vel mixti imperij: & erit meri, vel mixti imperij. Aliàs eſt ſimplicis iuriſdictionis: q a eadem eſt qualitas fori, & ſtatuendi. d. l. nulli. quæ eſt ad hoc multum ſingularis, ſm eum. Idem tenet Bal. in d. c. cũ omnes. in 17. col. circa fin. vbi dicit, ꝙ non omne ſtatutum eſt meri imperij: niſi qñ ordinatur ad ea, quæ ſunt meri imperij, per d. l. nulli. & l. 2. §. his datur. ff. de iudi. Do. Alex. in l. 1. in 4. col. ff. de iur. om. iu. tenet ẽt ☞ Bart. ꝙ condere ſtatuta non ſit iuriſdictionis. vt ibi per eum: niſi capias iuriſdictionem magis largè, prout deriuatur à dictione, dicitio, quæ eſt poteſtas, & iuris, quaſi legitima poteſtas, vt declarat gl. in §. iuſiuran. in Auth. de defen. ciui. gl. in d. l. Imperium. & ibi Bar. in 1. col. Et hoc modo ſtatuere eſt iuriſdictionis. i. legitimæ poteſtaris. Iſta ſunt, quę in hoc paſſu reperio a Doc. tradita. Ego autem credo eſſe aduertendũ, dũ quæritur, an cõdere ſtatuta ſit iuriſdic. ꝙ iſte terminus iuriſdic. capit tanq̃ genus, & tanq̃ ſpecies: put declarat Bar. in d. l. Imperiũ. ī 3. col. & Bal.
25 in l. ſi in aliq̃. §. cum pleniſſimam. ff. de offi. procon. & le. † Si ergo quæras, an ſtatuere ſit iuriſdictionis in ſpecie: & hoc eſſet fatuum, quærere, cùm iuriſdõ ſimplex in ſpecie dicatur, qñ aliquid expeditur officio iud. mercenario, ad priuatam vtilitatem principaliter, vt diffinit Bar. in d. l. Imperium. in vlt. col. Statuere ergo eſt iuriſdictionis. ſ. capiendo iuriſdictionem in genere. Nam iuriſdictio in genere comprehendit ſub ſe merũ, & mixtum imperium, & ſimplicem iuriſdictionem, vt declaratur in d. l. Imperiũ. Et iſta eſt propriè intentio Bar. hic. Quamuis Ray. hic dicat, ꝙ iſta ſaluatio non ſit bona, cùm verba in dubio debeant intelligi in ſpecie, & non in genere, ꝙ nihil eſt. Si autem quæras in ſpecie, an condere ſtatuta ſit meri imperij, vel mixti, aut ſimplicis iuriſdictionis. Et in hoc indubitanter rñdeo cum Ang. & ☞ alios, ꝙ condere ſtatuta ſemper, & omni caſu eſt meri imperij: & nunquàm poſſet eſſe mixti, & multominus ſimplicis iuriſdictionis. Iſtud probo: quia condere ſtatuta ſemper expeditur officio iud. nobili: & ſemper ad publicã vtilitatem principaliter. Ergo eſt ſemper meri imperij, vt patet ex diffinitione Bar. in d. l. Imperium. Nam ad priuatam vtilitatem nunq̃ fit ſtatutum principalirer: quia tunc eſſet conſtitutio, & non ſtatutũ. l. 1. ff. de conſt. prin. Bene fateor, ꝙ materia ſuper qua fiunt ſtatuta põt eſſe mixti imperij, vel iuriſdictionis ſimplicis: prout dicit Bal. Tñ ipſum ſtatuere ſemper eſt meri imperij. Et
26 credo, ꝙ iſta ſit pura veritas ¶ † Circa ſm, an quilibet populus carẽs iuriſdictione poſſit condere ſtatuta. Bart. hic concludit, ꝙ non, & ita vbique ſeruatur. Nam ciuitates ſubiectę principi non poſſunt condere ſtatuta, niſi cũ licẽtia principis, aut
* confirmatione. In puncto tñ iuris *communiter* tenetur ☞ Bart. ☞ quem tenent Bal Sal. hic, & Bal. in l. 2. in 3. no. per illum tex. C. de conſt pe. & in l. 1. in prin. C. quæ ſit long. cõſu. & in l. de quib. in prin. ff. de leg. & in rub. extra de conſt. in v. col. Alb. hic, & latius in 1. parte ſtat. in v. q. incip. Ex prædictis patet. & in q. 8. inci. Sed quid ſi ſtatutum ciuitatis contradicit. Can. in c. quod clericis. de fo. comp. & in c. fi. de conſue. d. Alex in l. 1. in 4. col. ff. de
a iur. om. iud. Et iſta [a] pars eſt verior in puncto iur. per generalitatẽ huius l. cũ ſim. Facit tex. in l. ius plurib. in verbo, in quacũque ciuitate, & ibi Ang. in 1. no. ad hoc no. ☞. co. ¶ Et ſic hẽs ex-
27 peditã doc. Bar. ex qua ſume. 2. cõcl. † Prima eſt, ꝙ populus hũs iuriſdõnẽ, vel p̃ſcriptã, vel conceſſam à principe p̃t de per ſe facere ſtatuta, nec requiritur cõfirmatio ſuperioris. Iſtam concl. not. limita, niſi princeps eſſet præſens in ciuitate: quia tunc non valerent ſtatuta populi ſine principis confirmatione: dato, ꝙ aliàs talis populus poſſet ſtatuta condere. Ita not. Bald. in l. humanum. in 4. not. per illum tex. C. de leg. & in l. priuatorum. C.
28 de iur. omn. iud. & in l. fin. poſt Cy. co. tit. † Secunda concl. eſt, quòd populus carens iuriſdictione, poteſt tamen condere ſta-
b tuta ſuper adminiſtratione rerum ſuarum. [b] Limita no. quòd huic tñ ſtatuto non poſſent adijcere pœnam, ſm Inn. in c. cum acceſſiſſent. de conſti. do. Ant. & alios in c. cum omnes. ad fin. eo. tit. Bal. in rub. de conſt. in 4. col. Ang. no. in l. 1. in prin. ff. ſi quis ius di. non obtemp. & ibi do. Alex. in 4. col. Intellige, niſi haberent ex conſuetudine, & ſic ex præſc. talem pœnam imponendi ſtatuti. arg. in l. viros. C. de diuer. offi. lib. 12. Ita ſingulariter tenet Io. de Pla. in l. 1. C. de fiſc. vſu. lib. x. Sequitur do. Alex. in d. l. 1. in prin. in 4. col. ff. ſi quis ius di. non obtem. Secundò limita, vt per glo. no. in c. cum aliquib. in verbo, firmitate. de reſc. in 6. De cuius intellectu vide per Inn. in d. c. cum omnes. in fin. Et ita remanet expedita 1. q. Bart. Alias vide per te. ¶ Circa tñ 4. q.
29 huius. 1. prin. † inquantum concludit Bar. ꝙ Card. legatus de latere poteſt condere ſtatutum: facit text. in l. apertiſſimi. cum
30 gl. & ibi Ang. no. & ibi dixi. C. de iud. † Idẽ concludit Bart. de
c Epiſcopo. [c] Et iſtud latè proſequitur Bal. hic. Tu limita vtrunque: dummodo non ſtatuat contra ius. [d] cle. ne Ro. de elec. Et
d quòd Epiſcopus non poſſit ſtatuere contra ius, patet in c. qđ ſuper his. de ma. & obe. hĩ in c. vt animarum. de conſti. quia inferior non poteſt tollere legem ſuperioris c. cum inferior. de ma. & obe. Et ꝙ etiam legatus de latere non poſſit ſtatuere contra ius commune, not. Hoſt. & Io. And. in c. fin. per illum text. de offi. Arch. Io. An. in addi. Spe. in ti. de ele. ſuper rub. Doc. prę ſer
31 tim Imol. in l. ex duob. §. fin. ff. de vul. & pupil. † Idęo non poteſt committere cauſam ſummariè, & de plano, vt eſt glo. in cap. fin. de hær. in 6. Quam reputat ſing. Imo. in l. nemo poteſt. ff. de leg. 1. Sed habes ſimilem in cle. ſępè. in verbo, mandans. de verb ſigni. Probat text. in cap. dilecti. & ibi ad hoc ponderat. d. Ant. de iud. Sed limita valde ſing. ſm Bal. hic ī 6. col. niſi Epiſco
e pus [e] ex cauſa euidenti, & neceſſaria ſtatueret contra ius: quia tunc poſſet, per tex. optimum in l. ſi hominem. ff. man. Quæ eſt vnica, & ſingularis in iure, ſm Bal. in c. j. in 8. col. vt lite non cõte. Iſtam limi. Bal. pro valde no. & ſing. exclamat, & ſequitur. d. Abb. in c. dilecti. vlti. de appel. & in c. fi. de cõſue. in 2. col. & in c. At ſi clerici. §. adulteriũ. in v. col. de iud. d. Alex. in ☞. 106. in 2. vol. inci. per Spe. in v. col. & in d. l. nemo poteſt. in 1. col. Confirmo iſtam limi. ex trib. Primò per illud, quòd vult Bar. in d. l. ſi hominem. in fin. per illum tex. & in 1. conſt. Cod. in §. quib. & ibi Bal. in §. hoc igitur. & Bar. in l. ambitioſa. in 4. col. ff. de decre.
32 ab or. fa. & Abb. in c. ſtuduiſti. in 1. not. de offi. deleg. ¶ † Sed̃ confirmo per tex. in c. fi. & ibi d. Ant. & Imo. de tranſac. vbi per illum tex. no ꝙ quamuis legatus de latere non poſſit ſtatuere contra ius, nec committere cauſam ſummariè, vt prædixi: ta-
33 men ex euidenti, & neceſſaria cauſa iſtud poſſit. ¶ † Tertiò confirmo per id, quod vult gl. no. in c. tempora pœnitudinis. in gl. 1. 26. q. 7. & gl. in c. latorem, in glo. fin. 33. q. 2. quæ volunt,
f ꝙ Epiſcopus ex cauſa [f] poſſit diminuere pœnitentiam iniunctam à Papa. Item facit, quod per illam. l. ſi hominem. decidit
34 Bal. in rub. C. qui admitti. † ꝙ Poteſtas ex cauſa poteſt tranſgredi ſtatuta etiam iurata. & ibi Lud. Ro. multum ponderat, & ibi do. And. Barb. in repet. vbi videas. Iaſ. Paduæ.

ADDITIONES.

2 ¶ Et hanc Iaſonis ſententiam communem contra Bar. dicit Viuius. com. opin. lib. 17. in verbo ſtatuta condere. vbi allegat aſſertores. Alex. conſ. 176. lib. 2. Nat. conſ. 12. MASVER.

b ¶ Rerum ſuarum. Adde Iaſ. vbi opponit, & non ſoluit in q. 1. in prin. col. 1. ☞. ſi quis ius di. PVRPV.

c ¶ De Epiſcopo. Adde Doc. in c. cum omnes. de conſti.

d ¶ Contra. Adde Lud. Ro. in l. 1. ff. de iu. om. iu. Alber. de Roſ. 1. part. ſtat. q. vij.

e ¶ Niſi Epiſcopus. Adde domi. de Ro. dec. 272. incip. in religioſo, in not.

f ¶ Quod Epiſcopus ex cauſa. Adde Lud. Ro. in ſuis ſing. in litera E. quæ incipit Epiſcopus. conſ. 328. incip. in terminis propoſitæ conſultationis.

SVMMARIVM.

1 *Bar. præceptor, & poſtea eius concurrens fuit Ray.*
2 *Falsò attribuitur Bar. lectura in primam partem. ff. veteris.*
3 *Ius ciuile conſtat, aut ſcripto, aut ex non ſcripto.*
4 *Ius ciuile eſt duplex, commune, & priuatum.*
5 *Differentia inter ius legale, & ius naturale, vel gentium.*
6 *Quod populi carentes iuriſdictione non poſſint condere ſtatuta, niſi habeant præſcriptam, vel conceſſam, obſeruatur in terris eccleſiæ.*
7 *Quilibet populus poteſt ſibi condere ſtatuta: dummodo non tendant contra*

contra principem, vel suum superiorem.

8 *Populi subiecti ecclesiæ Romanæ possint condere propria statuta, sine licentia, & confirmatione Papæ.*

9 *Statuta iuri canonico contraria sunt nulla.*

10 *Non licet clericis statuere contra ius commune.*

11 *Episcopus potest contra ius commune statuere, infringendo, vel derogando: dummodo faciat ex euidenti, & necessaria causa: quæ etiam verisimiliter moueret superiorem.*

12 *Legatus de latere ex euidenti, & necessaria causa, tangente statum causæ potest committere, quòd summariè procedatur.*

13 *Episcopus cum consensu sui capituli potest facere statuta, concernentia prꝫiudicium iuris aliorũ prælatorum inferiorum, vel aliarum eccleſiarum subiectarum, si illi alij sint præsentes, vel aliter consentiant: aliàs secus.*

14 *Legatus de latere non potest se impedire de causis alijs specialiter commissis.*

15 *Quibus data est plena potestas, non tamen possunt disponere contra specialiter statuta.*

16 *Ex causa licet leges transgredi.*

17 *Quilibet populus vtitur iure proprio statutario, aut iure communi, vel ciuili, vel gentium.*

18 *Omnes populi partim vtuntur iure communi, partim iure priuato.*

19 *Appellatione iuris communis licet propriè veniat ius ciuile: tamen etiam continetur ius gentium.*

20 *Appellatione iuris in dubio an intelligatur de iure ciuili communi, an de iure statutario.*

21 *Stante statuto, quòd frater ab intestato excludat sororem: saluo quòd debeat dotari. Pone, pater habens filium, & filiam in testamento dixit, Instituo filios meos in eo, quod eis de iure tangit: an intelligatur de iure communi, quo pariter succedit fœmina, sicut masculus, an de iure statutario, quo mediante masculus excludit fœminam.*

22 *Compromissum si fiat, vt pronuncietur secundum iura, arbiter non poterit pronunciare secundum statuta iuri communi contraria.*

23 *Si aliquis renunciauit omni iuris auxilio, an intelligatur renunciare beneficio statuti.*

24 *Si maritus promittat restituere dotem in casu dotis de iure restituendæ, vel in casu restituendi dotem, secundum formam statutorum. Tamen ista promissio intelligit, nõ de iure, sed de consuetudine approbata.*

25 *Verba statutorum ad vulgarem intelligentiam referenda sunt.*

26 *Verba compromissi referenda sunt ad ius commune, secundum quod causa breuius potest expediri.*

27 *Verba libelli semper intelligi debent ad fauorem libellantis.*

28 *Si pater instituerit filios in eo, in quo de iure succedere debent, intelligitur de iure statutario, & non de communi.*

29 *Si pater acquireret emphyteusim pro se, & filijs masculis, & fœminis, æqualiter veniunt fœminæ, sicut masculi.*

30 *Voluntas patris intelligitur regulata secundum formam statuti.*

31 *Appellatione fratris venit etiam soror.*

32 *Stante statuto, quòd fratres excludant sorores ab intestato; si pater instituerit filios suos, non venirent sorores.*

33 *Populus non potest sine licentia superioris creare magistratus.*

34 *Magistratus habent iurisdictionem in cognoscendo, & iudicando de causis, non in statuendo.*

35 *Castra, & villæ licet possint condere statuta: tamen illis statutis non possunt pœnam adijcere.*

36 *Papa confirmando omnia statuta generaliter, nunquam intelligitur cõfirmare statuta, quæ sunt contra libertatem ecclesiæ.*

37 *Collegia an possint statuta condere.*

38 *Statuta mercatorum an egeant confirmatione principis.*

39 *Statuta vnius collegij, vel mercatorum an debeant seruari in alio foro quàm mercatorum.*

40 *An pars aliqua ciuitatis, expulsa altera parte de ciuitate, possit facere statuta.*

41 *Certa pars vniuersitatis potest facere Syndicum.*

42 *An vna progenies de per se, vel familia possit in ciuitate intra se consuetudinem inducere, & pari ratione statutum: puta inducendo consuetudinem circa solemnitatem testamenti; vel disponendo, quòd certo modo succedatur.*

43 *An magistratus possint statuta condere.*

44 *Excommunicati, & interdicti non possunt statuta condere.*

45 *Statutum disponens, quòd bannitus possit impunè occidi, valet.*

46 *An bannitus possit de iure communi impunè occidi, quando non esset statutum.*

47 *Stante statuto, quòd bannitus possit impunè occidi: tamen filius non posset impunè occidere patrem bannitum, vel è contra.*

48 *An bannitus possit tolerari in ciuitate: & an ista tolerantia præstet ei securitatem, ne possit impunè occidi, licèt nondũ sit de banno liberatus.*

49 *Si quis occiderit bannitum extra territorium, in quo viget statutum, quid iuris.*

50 *Contractus minorum etiam iurati non valent.*

51 *Statutum præcisum, vel in quo dicitur, quòd præcisè, obseruetur, per al iud statutum postea factum non tollitur.*

52 *Statutum præcisum intelligitur, quòd mandetur executioni, omni exceptione remota etiam sine causæ cognitione.*

53 *Si statuto caueatur, quòd statutum aliquod non possit glossari, vel interpretari: vel quòd omnia statuta sint præcisa: vel quod præcisè obseruentur; talia statuta intelliguntur de glossis hominis, non legis.*

54 *Verba præcisa non recipiunt interpretationem.*

55 *Dictio præcisè, non excludit legitimas defensiones.*

56 *Iurans seruare statuta præcisè, debet seruare tenaciter, & à forma statuti non recedere.*

57 *Licèt reus teneatur per statutum respondere præcisè accusationi, potest tamen opponere incompetentiam fori.*

58 *Verba præcisa Papæ recipiunt tacitam conditionem, & interpretationem.*

59 *Iuramentum habet vim præcisam.*

60 *An statuta recipiant interpretationem restrictiuam, correctiuam, declaratiuam, & extensiuam.*

61 *Si statutum disponat, quòd legitima filiorum sit quinta pars bonorum patris: & quòd testamentum sit nullum, in quo non relinquitur filijs tota legitima: an sufficiat relinqui legitimam filio quocunque titulo.*

62 *Statutum disponens, quòd filius f. possit testari, venit ad correctionem iuris communis.*

63 *Filius sororis, quia iungitur per lineam fœmininam, non est agnatus, sed cognatus.*

64 *An in statutis casus fictus locum habeat.*

LEX IX.

OMnes populi. Ista l. in text. & glo. parũ habet: sed Bar. eam illustrẽ, & famosam reddidit. Qui per 7.q.prin. cũ infinitis accessorijs exactè, & copiosè posuit totã
1 materiam statutorum. Et postea † Ray. qui fuerat præceptor Bar.dum esset eius concurrens, fecit vnã repetitionẽ ꝫriam: in qua (vt opinor) studio æmulationis, & inuidię scripsit: & in omnib.de vno in vnum tenet ꝫrium: & eius repetitionem inseruit Alb.in tract.statu. Sed dubito, ne euenerit Ray. id qđ præclarè inquit Io.An.in proœ.6.in nouel. ꝙ Machabei studio ꝺdicendi perdiderunt sanum intellectum. ¶ † Itẽ aduerte, ꝙ lectura,
2 quæ attribuitur Bar.in hoc libro, non fuit Bart.sed alterius, qui forte pro eo legebat. Et ideo in isto primo libro reperitur ꝫria ri his, quæ alibi dicit Bar.fm Imo.in l.is, qui reus.in 36. col.ff.de pub.iu.excepta repe.l.nr̃æ, quæ verè fuit Bar.& eius ingenio, & scribendi formæ bene congruit, fm Ale.in rub.ff. de acq.her.in prin. Vbi ponderat ex his, quæ dicit Bar.colligi istud, & Alex.in l.diem functo.in 14.col.ff.de of.asse.& in l.Pomponius.§.si iussu.in 8.col.ff.de acq.poss.& in cons. 206.in 2.vol. Inci. viso the-
a ma.in v.col. in fi. & alibi sæpè. a Sic etiã in trib.libr.C.in quib. Bar.non legit, nisi vsq; ad titulum de periculo eorum, qui pro
b magi.interue.lib.11.fm b Ang.ibi, qui dicit, Hucusque legit Bar. reliquum fuit additum à d.Cot.de Perusio, secđm Alex. in l.diuortio.§.interdum, in pe.col.ff.sol.ma.& in l.1. ff.qui satisf. cog. & in rub.ff.sol.ma.in fi.col.& in d.rub.ff.de acq.her.& in cõs.50.
3 in v.vol.Inci.visis actis cãæ.in fin.col. & alibi sæpè. ¶ † Præmitte ad euidentiam huius l. famosæ secđm Alb.hic, ꝙ legitur duplr. Primò, ꝙ loquatur de iure ciuili non scripto, & sic consuetudinario: & tunc tex.ibi.[nam, ꝙ quisque populus, &c.] idem intelligi debet.s. tacitè. Iste intellectus probatur ex l. ius ciuile. in fi.s̃.co.vbi dr̃, & ius ciuile cõstat, aut ex scripto, aut ex non scripto. De scripto patuit in duab.ll. præce. Nisi ergo dicamus, ꝙ in ista l.Iurisco.tractaret de iure nõ scripto, & sic cõsuetudinario, cũ de illo posteanõ tractet in alia.l.huius tit. Argueretur diminutus. Ergo necessario de illo tractat ista lex. Tñ, quia de iure nõ scripto, & sic consuetudinario plenè tractat.l. de qb.cũ quatuor.ll.seq.j̃. de legi. quæ aliàs essẽt superfluę: Ideo verus, & communis sensus est, ꝙ ista l. loquitur de iure ciuili scripto.
4 † In quo aduerte, ꝙ ius ciuile est duplex. Quoddam est commune: & est illud, qđ habetur in libris iuris ciuilis per totum: & istud non põt condere, nisi Imperator, vel alius supremus princeps. Et de isto loquitur ista l. fm cõem sensum. Quoddã est ciuile priuatum: & est illud, qđ vnaquæq; ciuitas sibi cõstituit. Et de isto propriè loquitur ista lex: vt sunt statuta cuiuslibet ciuitatis. Et per hoc vr̃ primo considerãd. ꝙ diuisio, q̃ facit hic Iurisc. non sit perfecta: dum dicit, ꝙ oẽs populi, aut utuntur cõi oĩum hominũ iure gẽ. aut vtunt̃ priuato iure ciuili, siue ciuitatis. Quia imò vr̃, ꝙ oẽs populi vtant̃ altero de triplici iure, aut iure ciuili priuato, & sic statutis ꝓpriæ ciuitatis. aut iure ciuili communi:

ADDITIONES.

a ¶Sepe.idẽ dicit in l.si fideiusso-.§.si satisdatur 3.col.j̃, qui sat.cog. PVRPV.
b ¶Vide Ias.in l.quidam cum filium.col.pen.ver.lect.super.3.li.ff.de verb. obl.

communi: quia quando non habemus statuta, vtimur isto iure ciuili cõi: aut iure communi gen. Nec potes intelligere text. ibi, cõi omnium hominum iure, q̃ intelligatur etiam de iure ciuili vniuersali & cõi: quia vt dicunt Bar. & omnes hic in diui sione tex. q̃ in fi. tex. restrinxit, dum dicit, vocaturq; ius gentiũ
5 Istud pungo, vt diligentius aduertas ad tex. † Quæ autem dña. sit inter ius legale, & ius naturale, vel gentium, habes per Ioan. And. in regula possessor, de regu. iur. in 6. in merc. in 2. q. prin. cir
6 ca prin. ¶† Præmitto secundo proprius ad tex. q̃ tota ista lex legitur dupliciter, & hic sunt vndiq; angustiæ. Primò legitur fm Bar. hic in prin. & plenius in 1. q. 1. q. prin. vt ista l. non generaliter ꝓcedat in omni populo, sed restringi debet ad populos habentes iurisdictionem separatã. Et ideo fm Bar. in illa 1. q. text. in §. ius aũt ciuile. Insti. de iur. nat. cum ministerio posuit exemplum in populo Laced & Athe. Mouetur, quia cõdere statuta est iurisdictionis, vt patet ex diffinitione iurisdict. tradita p̃ gl. in l. 1. ff. de iurisd. omn. iudi. Ergo si sint populi carẽtes iurisd. nõ poterunt statuta condere, nisi haberent iurisd. vel concessam, vel præscriptam. Et dicit Bal. hic, in 3. col. q̃ hæc opi. seuera est: tñ seruatur in terris ecclesiæ, adeo q̃ si tota ꝓuincia Marchiæ, vel ducatus vellet condere statutum proprium, non posset sine licentia, aut confirmatione Papę. Et istud est etiam quod dicit Bar. hic, in d. 1. q. 1. princ. in fin. ¶ Secundo modo legitur fm Albe. hic post antiquos per eum relatos, q̃ l. generaliter procedat † in omni populo, siue habeat iurisd. separatam, siue non:
7 quia quilibet populus potest condere statuta, dummodo non tendant ꝯ Principem, aut suũ superiorem: & nisi disponant super his, quæ sunt reseruata Principi in signum supremæ potestatis: vel sint ꝯ bonos mores. aliàs possũt ꝯ ius statuere: & hæc licentia vñ generaliter concessa ex generali cõcessione facta p̃ dispositionem huius l. & ex tacito consensu Principis. Et Bald. hic per quatuor primas col. multum diffusè arguit pro vtraq; parte, vt hic per eum. Finaliter concludit & tenet istam vlt. ꝯ Bar. q̃ etiã vñ tenere Ang. licèt non clarè firmet. Istam tenent Can. in c. quod clericis. de fo. compe. vbi d. Ant. & latius Pan. in pen. & vlt. col. & d. Ant. in c. fi. vbi alij etiam. de consu. & Ioan. And. in addi. Spe. in titu. de consti. in 3. col. & Fran. de Are. in d. c. quod clericis in 3. col. moti ex generalitate huius l. in ver. omnes populi. & generalius. in d. §. ius aut ciuile. in illa vniuersali geminata, q̃ quilibet populus, quæq; ciuitas &c. & sic ex permissione expressa harum legum, & tacito consensu Principũ: & quia quilibet populus ꝑõt inducere cõsuetudinẽ. l. de quib. cũ seq. j. de legi. per consequens ẽt statuta, maximè ponderata
8 ratione, de qua in d. l. de quib. ver. Nam cum ipsę leges. † Et ex
a his infertur, q̃ etiam populi [a] subiecti ecclesiæ Rom. possunt condere propria statuta sine licentia, & confirmatione Papæ, ad hoc specialiter inducit Pan. tex. in c. veniẽs. de iureiuran. vbi ciuitas Tudertina, & populi Tudertini poterunt condere statuta propria, & habere proprias consuetudines cõtra ius cõe, sine licentia & confirmatione Papæ. Patet, quia ibi solùm reprobatur illa consuetudo iurata de non remittendo appellatio-
9 nem Papæ: quia erat expressè ꝯ ius superioris. † Non obst. si dicatur, q̃ statuta iuri canonico contraria, sunt nulla. c. Quod super his. de maio. & obed. 25. q. 2. c. Inst. quia refert Pan. q̃ est verũ in clericis statuentib. ꝯ clericalem ordinem: Secus in laicis, etiã ecclesiæ subiectis statuentib. circa res, vel eorum iura. Et hoc vltimum cum Pan. q̃ etiã populi subiecti ecclesiæ possint facere statuta ꝯ ius cõe, absque licentia, vel confirmatione Papę, sequitur Alex. consil. 172. in 2. vol. inci. viso themate mihi exhibito. in 1. col. Ad hoc ẽt vide latè Pan. in c. fi. in 6. col. & seq. de consue. tangentem, quare clericis liceat iudicare fm cõsuetudinem præscriptam contra iura canonica: & tamen non liceat statuere ꝓtra iura cano. Dicit etiam, q̃ pulchrum, & subtile est videre: quare licitum sit populis omnibus statuere con
10 tra ius commune, per generalẽ concess. huius l. † Tamen non sit licitum clericis statuere contra ius cõe. Et putarẽ rationem esse: quia ius ciuile respicit principaliter publicam, & priuatam vtilitatem: Et ideo non curat, si quilibet populus fm morũ diuersitatem propria statuta faciat: ius cano. principaliter respicit ad Deum. Et ideo non sic datur licentia clericis statuere cõtra ius cano. quia præsumerentur ambitiosè statuere, vt ibi per eum. Caue tñ, quia ibi loquitur in clericis, nõ in laicis subiectis ecclesiæ. Item adde, q̃ Albe. in 1. parte statu. in q. 8. inci. Quid si statutum ciuitatis contradicit iuri cõi. etiam diffusè examinat istum passum. Posteà dicit, q̃ totus mundus seruat istam opin. q̃ quilibet populus possit facere statuta iuri cõi contraria: nisi ius cõe expressè deroget statuto, vt in casu Auth. nauigia. C. de fur. Tamen dicit, q̃ præcedens opin. fortè est de iure verior. Et istã vlt. pro nunc teneo, saluis his, quę dicam j. in 1. quęstio. Bar.
b vbi plenè dicam, an condere statuta sit iurisdictionis. [b] † Not.
11 tñ diligenter circa p̃dicta id, qd̃ singulariter dicit Bald. hic in 6. col. q̃ Eps potest contra ius cõe statuere infringendo, vel derogando: dũmodo faciat ex euidenti, & necessaria causa, quę etiã verisimiliter moueret superiorem ad ita statuendum, per text. in simili valde no. in l. si hominem. ff. mand. & hoc modo limi. iura. can. disponentia, q̃ Eps non possit statuere ꝯ ius cõe. cap. cum inferior. de maio. & obed. cum si. l. formam. C. de off. prę-fec. præto. Et hoc dictũ Bal. pro no. & singulari exclamat Pan. in c. dilecti. vlt. de appel. vbi illud corroborat: & in c. at si clerici. §. de adulterijs. in 5. col. de iud. & in cap. fin. in 8. col. de consu. Alex. consi. 106. in 2. vol. inci. perspe. in 5. col. & in l. nemo põt.
12 in 1. col. ff. de leg. 1. ¶† Confirmo per id, quod volunt Can. maximè. d. Ant. & Imol. in c. fi. per illum tex. de transl. vbi volunt, q̃
c quamuis legatus de latere [c] non possit committere causam cognoscendã summariè, simpliciter, & de plano, sine strepitu, & figura iudicij: quia esset ꝯ ius cõe. gl. magna in c. fin. de hęr. in 6. Quam dicit singularem Imol. in l. nemo põt. ff. de leg. j. Sed est similis glo. in cle. sæpe. in verbo, mandamus. de verb. sign. plenè Spe. in tit. de leg. §. supereſt. ver. sed nunqnid legatus. Bal. in l. nec quicquam. §. fi. ff. de off. proconſ. & leg. & d. Ant. in c. dilecti. de iudicijs, vbi subtiliter ponderat esse de hoc tex. cum legatus de latere ex euidenti, & necessaria causa tangẽte statũ causæ, possit cõmittere, q̃ summariè procedant, &c. fm d. Ant. & Imol.
13 in d. c. fi. per illum tex. & sequitur Alex. in dictis locis. ¶† Cõfirmo per id, qd̃ volũt Doct. in c. vestra. de locato. vbi concludũt
d Inn. Host. Io. And. & alij, q̃ Eps [d] cũ consensu sui capituli põt facere statuta concernentia præiudiciũ iuris aliorum prælatorũ inferiorũ, vel aliarum ecclesiarum subiectarũ, si illi alij sint pśentes, vel aliter consentiant: aliàs secus, per id, qd̃ hñ in c. pen. & fi. de his, q̃ fiunt à præla. sine consensu capituli. Modò plus dicũt d. Ant. & Imol. in d. c. vestra. & hoc est, qd̃ pondero, q̃ qñ subesset iusta causa, põt Eps cũ sui cõsensu capituli statuere in p̃iudicium p̃latorum inferiorũ, vel ecclesiarũ subditarũ, ẽt illis non cõsentientib. per id, qd̃ hñ in c. fi. de his, quæ fiunt à ma. parte capituli. & per Inn. & Io. And. in c. in nostra. de iniur. & in c. q̃ in ecclesiarũ. de consti. Faciunt not. per gl. in c. ꝯstitutis. de relig. do. Confirmo ẽt p̃ id, qd̃ dicit gl. solennis in c. tpa plenitudinis.
e 26. q. 7. in gl. 1. in verbo iudicio, q̃ dicit q̃ Eps ex causa [e] põt diminuere pœnitẽtiã, q̃ Papa indixit, per d. l. fi hominẽ. ff. man. Facit ẽt limitatio, q̃ signanter ponit Pan. in c. studuisti. in 1. not. de
14 off. leg. Ibi enim est tex. † q̃ legatus de latere non põt se impedire de causis alijs specialiter cõmissis. Dicit Pan. q̃ est verũ, nisi ex euidẽti & noua causa faciat, q̃ Papa verisimiliter ignorauerit: & dicit not. Ita ẽt limitat Pan. in c. fi. in 7. col. de cõsue. Fa-
15 cit qd̃ decidit Bal. in d. l. q hominẽ. per illũ tex. † de priorib. q̃b. data est plena potestas; tñ non possunt disponere ꝯ specialiter statuta, nisi ex magna, & euidenti causa: & ita ẽt tenet Bart. in 1. ꝯsti. C. §. q̃b. vbi Bal. in §. hæc igiñ. & Bar. in l. ambitiosa. in 3. col.
16 de decre. ab ord. fac. & Rom. cõsi. 218. in fi. col. ¶† Potest ẽt ad-
f duci, qd̃ dicimus post Inn. in c. 1. de consti. q̃ ex cã [f] licet leges transgredi. De quo vltimo plenè dixi & limitaui in l. 1. C. de p̃cib. Imper. off. & post Bal. & Sal. in Auth. hodie. C. de iud. vbi limitãt duob. fin. modis. cũ cõcor. per me positis ibi. ¶ His p̃miss
17 is, venio ad l. & cõiter diuidiñ in tres partes, vt hic p̃ Bar. † Quilibet populus aut vtitur iure proprio, hoc est statutario, aut iure cõi, vel ciuili, vel gentiũ. h. d. ¶ Primò põdera relatiuũ, qui, iũctũ signo vniuersali oẽs, sine copula: & sic deberet stare restricti uè, per regulã. l. ea tamẽ adiectio. ff. de leg 3. & sic præsupponit quosdã populos reperiri, qui neq; legib. neque morib. vtantur. qd̃ est impossibile. Rñde vt hic p̃ Bar. & alios. Et quia istã materiã relatiui plenè tetigi in l. 1. C. de sum. Trin. dic vt ibi. ¶†
18 Secũdò not. q̃ oẽs populi partim vtuntur iure cõi, partim iure priuato. & Bal. hic in prin. intelligit iure cõi i. iure ciuili, non aũt iu-
19 re cõi. i. iure gentiũ: prout vñ ex sequentib. deprehẽdi. † Et dicit q̃ appellatione iur. cõis, licèt propriè veniat ius ciuile, tñ etiam continẽt ius gentium: quia vtrunq; cõe est. & q̃ de vtroq; intelligitur principium huius legis. Et hoc modo cessat obiectũ, qd̃ feci ẽt in primo euidẽtiali: quis litera in his, quæ. j. declarat, aliqualiter

ADDITIONES.

a ¶ Quod etiam populi Adde Alex. de Imo. cons. 101. incip. visis instrumentis, in 1. vol. & Abb. in c. quod clerici. de fo. comp.

b ¶ Iurisdictionis. Adde Ias. in l. nemo potest. col. 2. vers. facit. bonus text. de leg. 1. Pan. duo decidit in c. 2. col. 3. de mut. iuris diui. & 5. de introdu. consue. reproba. de prob. 1. Decan rub. C. qui admi. 1. col. PVRPV.

c ¶ Legatus de latere. Adde Lanfran. in repe. cle. sæpe. de verb. sig. Abb. in c. nisi specialis, in 3. not. de off. leg. Philip. de Peru. in c. pasto. de appel.

d ¶ Quod Episcopus. Adde Petr. de Anch. in repe. cap. 2. de consti. Doct. in cap. cum omnes. eod. titu.

e ¶ Eps ex causa. Adde Rom. cõsi. 428. inci. in terminis propositæ cõsultationis.

f ¶ Quod ex causa. Adde Bal. & Sal. in l. & si seuerior. C. de insa. Bal. in Authen. sed nouo iure. C. de ser. fug. Bal. in l. obseruari, in §. proficisci. in 11. q. ff. de off. pconſ. Bal. in l. quid ergo, in §. pœna grauior. ff. de inf. Bald. in l. 3. de re iud.

qualiter refragetur. Ius autem proprium.i. ius ciuile priuatũ, quod nos statutarium appellamus. Et alibi appellatur ius municipale.l.semper.§.legem.ff.de iu.immu. & in l.1.C.de eman. lib.† Hinc se offert pulchrum dubium, an appellatione iuris, in dubio intelligatur de iure ciuili communi, an de iure statutario. Et primò q̃ de iure ciuili communi intelligi debeat, † facit, quod singulariter decidit Bal.in l.Quicũque.in 4.col.C. de ser.fug.vbi stante statuto, q̃ frater ab intest. excludat sororem, saluo q̃ debeat dotari.Pone,pater habens filium, & filiam, in testamẽto dixit:Instituo filios meos in eo, quod eis de iure tangit. Clarum est, q̃ filia est etiam instituta: sed dubiũ est in qua parte:an intelligatur de iure cõmuni,quo patri (aliàs cum pariter) succedit fœmina,sicut masculus.l.maximum vitium.C. de lib.præt.an intelligatur de iure statutario, quo mediãte masculus excludit fœminam. Determinat singulariter Bal. q̃ ista dispositio testatoris intelligatur de iure.s.cõi. & sic q̃ filia in virili succedat:quia cùm se retulerit simpliciter ad ius, debeat intelligi de iure cõi,tanquam digniori.§.sed quoties.Insti.de iure naturali.¶Secundò mouetur,& fortius: quia statutum loquit ab intesta.non ergo habet locum isto casu, quo pater fecit testamentũ.Allegat no.in l fratres.C. de inoff. test. Ad idem facit qd̃ dicit Gui.de Su.in tract. statutorum, quẽ refert, & sequitur Io.And.in addi.Spec.in tit.de arbitro.§. excipitur. ver. Item q̃ est corruptus.in addi. Gui. quem corruptè pro more solito alleg. Rom.in repe.rub.ff.de arb.in 6.col.15.q.vbi allegat in tit.de arbi.§.sequitur.ver.sed pone.Dñi ergo Gu.& Io.And.dicũt fuisse de facto iudicatũ,q̃ † si sit factum cõpromissum,vt pronũcietur fm iura, arbiter non poterit pronunciare fm statuta ciuitatis iuri cõi ꝓria,per Auth.præsides. C. de episcop. audien. & l.rem non nouã.C.de iud.Et quia nominatio iuris simpliciter facta intelligitur de iure cõi, nõ statutario.d.§. sed quoties. Et licèt iudices iurent seruare statuta: tñ hoc non contingit in arbitris, qui sunt vt plurimum priuatæ personæ. dicit tñ Ioan. And. q̃ essent distinguenda statuta respicientia ordinẽ procedendi à statutis respicientib.decisionem causæ,cũ in compromisso sit solùm dictum q̃ pronuncietur fm iura. nisi fm eum vtrunque diceretur, q̃ procedatur, & pronuncietur fm iura. Quod esset valde periculosum fm eũ, qñ statuta essent fauorabilia vni parti,vt ibi per eum.Et istã deci. sequitur Ang. in q. inci.duo adinuicem litigantes.& Car.in c.fin. de cõsue. & Alb. in tract.statut.q.128.inci.sic cõpromissum est in aliquẽ,q̃ pronunciare liceat fm iura,&c.vbi refert.Gui.& simpliciter sequitur.Facit † ad idem,qd̃ singulariter inquit Bal.in l.sed & si quis. §.quæsitum.in fi.col.ff. si quis cau.vbi si aliquis renũciauit omni iuris auxilio,an intelligatur renunciare beneficio statuti? Dicit se credere,q̃ non: quia qñ profertur terminus iuris, intelligitur de iure cõi,non statutario.d.§.sed quoties.Inst.de iure naturali.qd̃ multum not.¶Istis non obst. veritas est in contrariũ: quia iuris appellatione simpliciter facta intelligitur de iure statutario.Hoc primo probatur ex eo,quod tenet Bal. in l.illa institutio.de hær.inst.in fin.col.vbi quærit. Pone,est factum compromissum,sicut tota die contingit.s.de iure,& de facto in procedendo,sed in pronuntiãdo de iure tñ, an iste arbiter debeat pronuntiare de iure cõi, an secundum statuta illius loci. Et refert Cy.tenere,q̃ fm ius cõe:quia qñ ius simpliciter profertur, intelligitur de iure cõi.Bal.ibi tenet ꝓrium: quia ex quo statuta sunt confirmata à iure cõi,vel à superiore, debẽt sequi ius statutarium:quia in illo statuta derogant iuri cõi.Item fm Bal. in aliquib.lecturis, cùm dicta verba sonent non solùm ad ius cõmune, sed etiam statutariũ, vtrunque intelligitur deductũ.ar.l. & an eadẽ.§.actiones.ff.de excep.rei iud. Idem sequitur.d.Ant. licèt Bal.non referat in cap. Quintauallis.in fi. de iureiu. & Panor. vbi ad hoc plura adducit in rub. extra de consue. & Lud. in consil.251.incip.clarissime pater.fm Dñm Alex. in l.post dolem.in.23.col.ff.solut.matr.† Facit,quod decidit Bal.in l.constitutionis. C. de bon. quæ libe.vbi determinat, quod si maritus promittat restituere dotem:aut in casu dotis de iure restituendæ,vel in casu restituendi dotem, secundum formam statutorum,tñ ista promissio intelligitur fm opi. Mart.nõ de iure,sed de consuetudine approbata. de qua per glo. in l.dos à patre.C. solu.matr.per gl.& Doct.in l.post dotem.ff.solu.matr.quia cõsuetudo idem est, q̃ statutum.l. de quib.ꝯ. de legi. Imo subdit ibi Bal. (quod forsitan videbitur tibi nouum) qd̃ si verba sint concepta.s.in casu restituendæ dotis de iure cõi, q̃ adhuc intelligentur de consuetudine relata, quæ interpretatur ius cõe, vt ibi per eũ,& sequitur Rom.in d.l.post dotẽ. Sed Paul. de Cast. in d.l.constitutionis.dicit,q̃ illud Bal. dictũ est mirabile, & singulare,si est verum. Tamen putat ꝓrium, ex quo partes se restrinxerunt ad ius cõe.& de iure cõi opi. Mar. non est vera: licèt solũ attenta consuetudine sustineatur. Alex.in d.l. post dotem.in 23.col.dicit,q̃ verè mirabilis est decisio Bal. in d.l. constitutionis.& q̃ pro ea posset adduci,quod dicit Bald. in d.l.illa institutio.proximè relata.D.Ant.in d.cap.Quintauallis.concludit,q̃ illa decisio Bal.non est vera,ex quo addirum est iuri cõmuni.Nam illud,cõi,nihil operaretur. Pondera ergo q̃ si simpliciter fiat mentio de iure, & non adijciatur cõi, bene intelligitur de statutario. Ad idem dicit Rom. in d.rub. de ar.in 15.q. Facit quod vult Bald.in l.vnica.C. de confes. vbi tenet, q̃ si accusator extrahentis bladum de ciuitate in fin.libelli accusatorij petat secundum formam iuris cõis cõdemnari, intelligitur de iure statutario: quia aliàs fm ius commune nulla pœna imponitur.sed hoc parum facit,sed illud est,quia in dubio verba interpretantur ad fauorem libellantis. l. si quis intentione ambigua. ff. de iud. Ego addo facere pro hac parte, quod decidit Bal.in l.maximum vitium.C.de lib.præte.in 5.col. ver. vlterius quæritur de tali.q.cauetur.l.municipali &c. vbi dicit se consuluisse.Aderat statutum,q̃ pater [a] teneatur relinquere filijs quintam partem bonorum.(olim erat quarta, hodiè triens, vt dixi in Auth.nouissima.C.de inoff.testam.) Posteà erat aliud statutum,q̃ testũ,in quo non relinquitur filis plena legitima, sit ipso iure nullum:cùm tamen de iure communi valeret, sed posset agi ad supplementum.l.omnimodo. C. de inoff. testam. an istud vltimum statutum intelligitur de legitima fm ius commune,an secundum ius statutarium? Arguit ad partes: & finaliter tenet, q̃ intelligitur de iure statutario, vt ibi per eũ, & sic Bal.ibi vr̃ tenere contra id, quod tenuit in d.l. quicunque. in 4. col.Item adde,q̃ in terminis Petr.de Anch. in commento.c.canonum statuta.de consti.post medium.vers. sed occurrit iuxta prædictam.q.referens decisio. Bald. in d.l.quicunque, dicit, q̃ Bald. non videtur sibi verum dicere, per capit. quod dilectio. de consan. & affin. & quia † ad vulgarem intelligentiam referenda sunt verba statutorum.cap.ex literis.de spon.non respondet tñ ad fm fundamentum Bal.quod prima facie vr̃ coloratum: quia statutum loquitur ab intesta. sed nos sumus in casu conditi testam. ergo cũ statutum sit ꝯ ius cõe. s. contra.l. maximum vitium.C.de libe.præte. ergo non debet extendi extra casum suum.Ad hoc ego ꝯ.rñdebo:quia teneo, q̃ illa decisio Bal.non sit vera. Ad prædicta etiam facit text. not. in c.1.in fi.iuncta gl.vt lit. non contest. vbi si Princeps in rescripto se referat ad ius simpliciter,intelligitur non de iure communi, sed speciali,vel,statutario.& illum text.ad hoc allegat Pan.in rubr. extra de consu.Non omitto tamen,q̃ Rom.in d.rub.de arb.in 15.q.¶dicit q̃ fortè in prædictis posset attentari illa distinctio ad concordiam opinionum: q̃ qñ factum est compromissum in aliquem,cum clausula,q̃ de iure pronuncietur, qũo intelligitur illud, de iure. Si autem de iure cõi causa celerius expedietur,q̃ de iure municipali, tunc intelligitur de iure cõi: quia ex quo cõpromissum fit ad finiendas lites.l.quãuis.in fi.ff. de arb. ergo † verba cõpromissi referenda sunt ad ius cõe, fm quod causa breuius potest expediri, & ita ꝓcedat decisio Gui. & Io. And.vbi s̃.Si autẽ sit ècontra,q̃ causa celerius expediri valeat, attento iure municipali,prout fit magis cõiter,& compromissum intelligitur de iure municipali,seu statutario, ita procedat dictum Bal.in d.l.illa institutio.cum concor.præalle. Et ad hoc adducit,quod vult Bart.in l.rem amotarum quidem. ff. rerum amot.Bal.in l.Gallus.§.si eius.ff.de libe.& post.& in l. vni. C. de confes.& in l.sed & si quis.§.quæsitum.ff.si quis cau. In quib.locis fm eum concludunt Doct. q̃ si quis in libello copulatiuè petierit aliquem condemnari fm formam iuris, & statutorũ, intelligetur intentasse ius,quod est sibi vtilius,non obstante copulatiua nostra.Sed mihi nõ videtur, q̃ vltimum simile faciat in proposito:quia vt prædixi,illud ideo est, † quia verba libelli semper intelligi debent ad fauorem libellantis, etiam si oporteat vocabula impropriare,prout ibi fit, d.l. si quis intentione ambigua.ff.de iudicijs.& notãt Imol.& Moder.maximè Alex. in l.Gallus.§.si eius.ff.de libe. & post. & nõ sic intelligẽdum est in verbis cõpromissi:in quib. potius est imputandum compromittenti,quare legem apertius non dixit,arg.l. veterib. cum si. ff.de pac.Ego vltra prædicta,qñ quis copulatiuè petijt cõdemnari fm formam iuris & statutorum, vltra Bar.in d.l.rerũ amotarũ.addo Bal.in tit.de pace constan.in verbo, fm leges & consuetudines.& in l.obseruare.§.proficisci.32.q.ꝯ. de offi. procõs. & in l.vnica.in 12.col.C.de confes.& in l.2.in 3.col.C.de proba. & in l.3.C.de nup.& in l.edita. in repe. Padua. in 6. col. Et vide text. in l.2. in ver. fm leges,moresque locorum.C.quemad.testa. ap. Et quid si alternatiuè petatur condemnari secundum formam statutorum,vel iuris? tangit Bal. licèt nil firmet,in l.2. §.si publico.3.quæst.ff.de adul.Ponunt latè Cyn. Bald. Imol. & Cum.in l. Gallus.§.si eius. & ibi Alex.remissiuè.ff.de lib.& post.

Bald.

ADDITIO.

[a] ¶Quod pater. Adde Ioan.de Imol.post Petr.de Anch.in c.Ray.de test.

28 Bal.in l.vnica.in 12.col.C.de confeſ.¶†Ego quoq; teneo contra Bal.in d.l.quicunq;.ꝙ ſi pater inſtituerit filios in eo, in quo de iure ſuccedere debent,ꝙ imò intelligeretur de iure ſtatutario,& non cõi.Et vltra in contrarium adducta:quia Bald.facit fundamentum,quod videtur multum ſtringere,quia iſtud ſtatutum ſit correctorium iuris communis, & loquatur ab inteſta.ergo non habebit locum iſto caſu, quo pater fecit teſtamẽtum: & huic nemuem inuenio reſpondere. Ergo ſicut pulchrum eſt arg.ita pulchram accommodo reſpontionẽ. Et dico,ꝙ imò diſpoſitio teſtatoris intelligitur, & regulatur ſecundum diſpoſitionem ſtatuti,ẽt ab inteſtato loquentis, dato ẽt, ꝙ teſtator non ſe referat ad aliqd ius.Ita no.inquit Bar.in l.hæredes mei.§.cum ita.in 2.col.vbi Ang.Pau.& latè Alexan.ff.ad Treb.Imo.in l.fi.ff.de condi.& demon.Alex.ꝑſ.227.incip. viſo teſtõ dicti Io.in 1.vol.& in ꝑſ.5.in 3.vol.circa primum dubiũ. in 3.col.Et dicit Pau.de Caſ.ꝑſ.71.inci. caſus iſte frequẽter occurrit,ꝙ teſtator vĩ ſe voluiſſe conformare cum diſpoſitione
a ſtatuti,ꝙuis ab inteſt.loquentis,vt ibi per eum. a Imo fortius, nedum in vltimis voluntatibns,ſed ẽt in ꝑctibus intelliguntur
29 ſm diſpoſitionem ſtatuti,ẽt ab inteſtato loquẽtis.Vndeſi pater acquireret emphyteuſim pro ſe & filijs maſculis, & fœminis,æqualiter veniunt fœminæ,ſicut maſculi. Tñ ſi eſſet ſtatutum,ꝙ exiſtentib.maſculis filiæ ab inteſtato nõ ſuccedant,tũc fœminæ non ſuccederent,niſi ꝙñ maſculi non ſupereſſent: ẽt
30 in hoc ꝑctu voluntas pris intelligitur regulata ſm formã ſtatuti.Ita ſingu.Bar.in l iuriſiurandum.§.ſi liberi.in 2.col. in fi. ff. de bon.lib.& in ꝑſ.60.inci.q.iſta hẽt duo dubia. Sequitur Petr. de Anch.in cle.2.de iure patr.& in ꝑſ.433.inci.poſtq̃ iſta domina à patre dotata.Imo.in d.commen.c.poſt.in fi.de loca. Alex. in d.conſi.122.in 1.vol. Quanto magis in propoſito noſtro voluntas teſtatoris regulabitur ſm ſtatutũ ẽr loquens ab inteſt. cùm pater dixerit,Inſtituo filios,prout de iure debent ſuccedere?Nam de iure attenderetur tenor ſtatuti. Confirmo p̃dicta per id,qđ ſingulariter decidit Pet.de Ancha.in l.tres fratres. ff.
31 de pac.vbi dicit ſe aliàs conſuluiſſe,ꝙ licèt aliàs † appellatione fratris veniat ſoror,vt ibi, & l. Lucius. §. tres fratres hæredes.
32 vbi gl.& Bar.ff.ad Treb cum ſim. Tñ ſtante ſtatuto,ꝙ fratres excludant ſorores ab inteſtato, ſi pater inſtitueret filios ſuos, non venirent ſorores:qa verba teſtantis recipiunt interpretationem ex diſpoſitione ſtatuti,ẽt ab inteſtato loquentis: & ſequitur Alex.in d.ꝑſ.227.in 1.vol.& in d.l.hæredes mei.§.cũ ita. in 8.col.& hoc modo eſt notabiliter ſublatum fundamẽtum Bal.¶In gl.nihil eſt.Extra gl.Bar.hic plenè,& vtiliter examinat materiam ſtatutorum per 7.q prin.Prima eſt.Qui poſſint condere ſtatuta.& iſtam expedit per 7.q.primo.q.eſt, & hanc ple-
b nè attingam:an quilibet populus b poſſit condere ſtatuta. Vr ꝙ non,p̃ §.interim.in Auth.de defen.ciui.vbi populus non poteſt ſine licentia principis creare magiſtratus,qđ minus eſt. In ꝓrium facit gñalitas huius l.& 1.diſt.c.ius ciuile,& tex.in l.1.C. de eman.lib.& in tit.de pac.ꝓſtan.in ver.ſm leges, & mores ciuitatum.& ibi Bal.& tex.in l. Antiochenſiũ.de priu.cred. & in l.fi.ff.de decre.ab ord fac.& in l.prohibere.§.planè.ff. qđ vi aut
33 clam.Sicut populus põt hre, & inducere proprias ꝓſuetudines.l.an in totum.ff.de edifi.priua.& in l.venditorem.§.ſi conſtat.ff.cõia p̃d.& l.de quib.ĩ.de legi.vbi dicetur.Bar. hic.& in l. ſi qđ extraordinarium.C.de leg.lib.11.facit tres caſus, vt hic p̃ eum.Tñ eius doctrinam ſimpliciter tenet Pet.de Anch.in cõmen.c.canonum ſtatuta.de ꝓſti.in 11.car. & duab. ſeq. vbi ſequitur oĩa dicta Bar.in iſtis.7.q 1.q.Ita ẽt ſequitur Ang.de Are. in §.ius aũt ciuile.Inſti.de iure natu.Sed Rayn.in repe.huius.l. in oĩb.verbis reprehendit Bar.de vno ad vnum. Referã aliqua, q̃ ſunt colorata.Primò dicit Bar.ꝙ caſtra, & villæ nullam hñt iuriſd.ideo non p̃nt ſtatuere ſine licentia principis,vel ſuperioris:ita intelligit.d.l.ſi quod extraordinarium.Dicit Rayn.quòd vtrunq; eſt malè dictum.Nam ꝙ caſtra,& villæ poſſint condere ſtatuta,& conſuetudines,eſt tex.in l.1.C.de eman. lib.cũ oĩb. legib.s̃.allegatis.Item ꝙ apud villas ſit iuriſd.alle.l.fi. C. de ſeruis reip.ma.¶Itẽ dum Bar.reſtringit.l.ſi quod extraordinariũ, ꝙ loquatur in caſtris,& villis.iſtud primò diuinat. Secũdò eſt contra illum tex.qui loquitur in Præſide,qui præerat.Sed clarũ eſt,quòd Præſides non erant in villis:imò ſolùm in prouincijs, vel in ciuitatibus metropolitanis.l.illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic.præd.Sic declarat gl.in l.1.ff.de offi. præd.Vltra Rayn. mihi vr̃,quòd Bar. etiam nimiùm reſtringat d. l.ſi quod extraordinarium, quòd ibi vellent facere ſtatuta circa deciſionem cauſarum potius quã circa aliud.Vnde quicquid dicat Rayn. puto,quòd intellectus illius l.ſit:quia ibi volebant ſtatuere ſuper his,quæ reſpiciebant intereſſe principis: meritò eius conſenſus requiritur,prout etiam dicit Bal.in Auth.ſed nouo iure,in 2.col.C.de ſer.fug.¶Itẽ dum Bar.hic dicit,ꝙ condere ſtatuta,eſt iuriſd.hoc eſt quã maximè attendendum. Rayn. hoc reprobat:quia ſi verum eſſet quod dicit Bar.ſequereẽ,ꝙ magiſtratus poſſent condere ſtatuta,quia ipſi hñt iuriſdõnem,vt patet ex diffinitione iuriſdictionis poſita per gl. in l.1. ff. de iuriſd. om.iud.ĩ.& tñ hoc eſt falſum,vt determinat ipſemet Bar.in 4. q.huius 1.q.& in l.1.in prin.per illum tex.ff.quod quiſque iuris.
34 Sed reſpõde faciliter,†ꝙ magiſtratus bene habent iuriſdictionem in cognoſcendo,& iudicando de cauſis,& non in ſtatuẽdo:quia alia eſt iuriſd.in iudicando:alia in ſtatuendo, vt ĩ.dicam.Concludit ergo Ray. ꝫ Bar. ꝙ condere ſtatuta nõ eſt iuriſdõnis,ſed permiſſionis,vt patet in h.c.l. vbi populi indiſtincte p̃nt.l.condere ex permiſſione eis facta per hanc l. Alleg.Inno.in c.cum acceſſiſſent.de cõſti.Adde,ꝙ cùm Ray.tenet Bal. hic in 1.car.& in addi.Spe.in tit.de iuriſ.om.iud.in prin.Plenius in l.1.in 1.col.ff.de iuriſd.om.iud.vbi apertè oſtenditur Bar. erraſſe,cùm probat,ꝙ condere ſtatuta ſit iuriſdictionis p̃p diffinitionem iuriſd.poſitam in d.l.1.de iuriſd.om.iud.per gloſ.Nam cùm verba illius diffinitionis repugnent, fatuum eſt dicere, hoc probari ex illa diffinitione. Dr.n.in ea,cum neceſſitate iuris dicendi. ſed cõdere leg.vel ſtatuta,non eſt neceſſitatis:imò ſi fierent non voluntariè,ſed ex neceſſitate coacta, non valerent in effectu.Sed bene magiſtratus habent neceſſitatem iuris dicendi.l.munerum.§.iudicandi.ff.de mun.& hono.Ex hoc ergo apparet, ꝙ diffinitio illius iuriſdictionis conuenit magiſtratib.iura reddentib.ſed non ſtatuta condentib.Ang. hic in 3. & 4.col.bis idem repetens reprobat Bar.de ꝓrietate:& dicit, ꝙ Bar.ſeipſum confundit.Nam dicit Bart. ꝙ villæ,& vniuerſitates nullam penitus habentes iuriſdictionem, p̃nt tñ facere ſtatuta circa adminiſtrationem rerum ſuarum:ergo facere ſtatuta,non eſt iuriſdictionis: qa ſi eſſet, non poſſent facere ſtatuta circa adminiſtrationem rerum: quia ẽt illa eſſent iuriſdictionis.Item ſm eum rnſa prudentũ erant lex l.ius aũt ciuile.s̃. eo. & §.rnſa.Inſti.de iure naturali & tñ Iuriſcõ. non habebant iuriſdõnem:ergo condere.l.nõ eſt iuriſdõnis.Niſi rndeas, ſm eũ, ꝙ Bar.capit iuriſdõnem largè,& impropriè. Idem Ang. hic in 4.col.8. opp.reprobat Bar.in alio:quia dicit,ꝙ Bart.vult,ꝙ populi,qui hñt iuriſdõnem limitatã in certis cauſis,ꝙ in alijs cauſis non p̃nt ſtatuere,niſi ſtatuant cum licentia ſui magiſtratus. dicit hoc falſum.qa ẽt cum licentia magiſtratus non p̃nt: ſed requirit licentia principis.Sed hoc vltimum Bar. meus non dicit.Poſtea idem Ang.dicit poſſe diſtingui p̃ Gul. vt hic per eũ. Tu Bar.ſuſtinendo aduerte,qa Bar.non eſt ſibi ꝓrius.Aut.n.q̃ritur,an liceat ſtatuere ſup̃ deciſ.cãrum: & ſic ſuper his,q̃ hñt iuriſdõnem:& tunc eſt iuriſdõnis.Aliàs ſtatuere ſm eum,non eſt iuriſdõnis.Iſta eſt intentio Bar.hic,& ita declarat Alex. in l. 1.4.col.in fi.ff.de iur.om.iud licèt de Ang. & de p̃dictis non faciat mentionẽ.Itẽ dum Ang.opp.de rnſis prudentũ,ꝙ ſint lex. Rnde,ꝙ illud ideo eſt,qa qñ Imperator ſpãliter dederat licentiam ꝓdẽdi leges,nemo poterat facere talia rnſa, niſi q ab Imperatore eſſet electus.l.2.§.pen.ver.primus diuus Aug.ĩ.de ori. iur.Itẽ ꝓſidera,ꝙ tota difficultas huius paſſus ſtat in hoc, an ꝓdere ſtatuta ſit iuriſdõnis.Bar.hic & Bal.locis. ĩ.alleg. tenent ꝙ ſic.Nam idẽ tenet Bal.in l.decernimus.cir.mediũ. C.de ſacroſ. eccl.vbi p̃ hoc tenet,ꝙ Tyranni nõ p̃nt facere ſtatuta,cùm ſint iuriſdõnis:qa nõ hñt iuriſdõnem. Item ꝙ ſint iuriſdõnis tenet Bal.in tit.de pace conſt.in verbo,ſm leges.& l.nulli.C. de ſent. Idem ſimpliciter tenent Bal.& Sal.in l.ñ.C.de iur.om. iud.Ant. & Imo.in c.cum oẽs.de ꝓſt. vbi ſimpliciter tranſeunt cũ Bart. hic.& idẽ in effectu tenet Bal.in l.humanũ.C.de legi. vbi no.ꝙ licèt quilibet populus poſſit ꝓdere ſtatuta p̃ hanc l. tñ non valent ſine cõſenſu,aut ꝓfirmatiõe principis. Adde qđ Ang.in l. Imperiũ.in 3.col.ĩ.de iur.om.iud.refert,ꝙ aliqui,vt Bar. dicũt, & malè,ꝙ ꝓdere ſtatuta eſt iuriſdõnis,imò eſt de mero & ſummo imperio:qa ꝓpetit ſoli principi.l.non ambigit. ff.de leg. & expedit officio iud.nobiliſſimo reſpiciente vtilitatẽ publicã. Et p̃ hoc infert,ꝙ infeudatus à lege de ciuitate,vel caſtro cum iuriſdõne:tñ non põt ſtatuta ꝓdere,qđ eſt no.dignũ, ſm eum. Bal.verò in l.nulli.C.de ſen.q̃rit,an ꝓdere ſtatuta ſit meri imperij,an mixti,an ſimplicis iuriſdõnis.Et dicit,ꝙ ſi loqueris abſolutè,rñdeẽ,ꝙ ꝓdere ſtatuta abſolutè eſt meri imperij:qa ſic abſolotè loquendo cõprehẽdit ẽt ſtatuta reſeruata principi,quæ ſunt de mero imperio,vt p̃ Bal.in d.l.imperiũ.Si loqueris diſtributiuè:tunc ꝓdere ſtatuta erit ſm rẽ diſpoſitã.ĩ. quia ſi ſtatuat ſup̃ his,q̃ ſũt meri imperij,erit meri.Si ſup̃ his q̃ mixti,erit mixti. Aliàs erit ſimplicis iuriſ.cũ ſit eadẽ qualitas fori,& ſtatuẽdi. d.l.nulli.Et idẽ ẽt tenet Bal.in c.cũ cẽs.in antepe.col.de ꝓſt.Tu autem

ADDITIONES.

a ¶Ibi per eũ.Adde Iaſ.in l.ſi quis id qđ.1.no.8.limita.3.col.de iuriſ.om.iud.& ſimpliciter in l.ex facto.col.12.de vulg.& pup. PVRPV.

b ¶An quilibet populus.Adde Inn.in c.cum acceſſiſſent.de conſt.Pet.de Anch. in c.1.de conſtu.Abb.in c.quæ in eccleſiarum.de conſti.

autē clarius rñde ad obiectū Ang. q̄ verbū iurisdictionis pōt capi dupliciter,in gñe,& in specie: prout declarant oēs in d. l. imperium.Si capis iurisdictionem in genere,cōprehendit merum,& mixtum imperium,& simplicem iurisdictionem.Hoc modo intelligit Bar. hic, q̄ statuere est iurisdictionis in genere sumptæ,& sic pōt esse meri imperij,& mixti, & iurisdictionis, nō aūt capit in specie: quia sibi nō contemit ꝯdere statuta, vt dicam in d.l.imperium,& hic. Adde qđ dicit Bal.in l. ti in aliq̄. §.cum plenissimam.j.de off.proconf.¶ Item adde in hoc puncto,an condere statuta sit iurisd.qđ nouissimè Alex.in d.l.1.in 3.col.ff.de iurisd.om.iud.concludit,q̄ cum oēs populi possint facere statuta,vt hoc tex.& ēt vniuersitates possint statuere circa negotia spectantia ad ipsas vniuersitates l.2.in fi.& l.fi.C.de const.pe.Bar.in l.fi.ff.de coll.illic.& in l.fi.C.de iurisd.om. iudi.& tñ oēs ciuitates & oēs populi nō hñt iurisd.vt patet in l.fi duas. §.est autem.in ver.decet.ff. de excu.tut no.Bar.in l.1.ff.de dam. infe.ergo condere statuta non est iurisdic. nisi ſm eum capias iurisd.magis largè, prout deriuat à diuione , q̄ idem est q̄ potestas,& iure,quasi legitima potestas,vt declarat gl. in §.iuliurandum.in Auth.de defen.ci.& in d.l.imperium.vbi Bart. in 1. col.in fi.& declarat Azo in summa.C. de iurisd.om.iud. Et hoc modo statuere est iurisdic.i legitimæ potestatis , q̄ in statuēdo populis est à principe permissa, vt hac.l.Quid tenendum? Ego ēt teneo ꝯ Bar.& primo dum Bar.restringit hanc l.vt solū procedat in populo iurisdictionem hñte,vel ex permissione principis,vel præscriptione,iuxta gl.in d.§.iusiurandum.in hoc teneo ꝯ Bar.q̄ gñaliter loquatur in quocunq; populo, ēt iurisdictionem non hñte,prout tenui.ſ.in fedo euidentiali, secutus Alb.& Bal.hic,& Can.in c.qđ clericis.de fo.compe.& in c.fi.de
a consue.ª quib.nunc addo Bal.in rubr.extra de consti.in 5.colu. vbi tenet,q̄ in statuto,vel in constitutione populi nō requirit consensus principis Alleg.Inn.in c.cum P.tabellio. & ibi Ioan. And.in nouella.de fid.instr.quia sufficit auctoritas proprij magistratus,& licentia gñalis,q̄ hñt per istam l.& hoc ſm eū , siue constitutio concernat iurisdi. siue non. l.cum alicui.& l.ex facto.j.de neg.gest Et idem ēt tenet Alb.in 1.par.statu. in 5.q. inci.ex p̄dictis patet.vbi tenet,q̄ castrum,& villa pñt statuta cōdere ex gñalitate huius l.& per multas ll.q̄ expresse dicūt, legē municipij,vel oppidi fore seruandā.Item eorum.circa princ. ff.Quod cuiusq; vniu.l.vt gradatim.§.1.ff.de mu.& hon.& l.1. C.de eman.lib.cū multis alijs ibi per eum alleg. Idem ēt tenet Bal.in l.receptitia.in 2.col.in 3.no.C.de consti.pe.Et q̄ villæ,& castra possint inducere consuetudinem, & pari rōne condere statuta,tenet ēt Bal.in l.1.in prin.C.q̄ sit long.consue. & in d l. de quib.in prin.j.de leg.Per hoc teneo,q̄ condere statuta non sit iurisd.sed potius permissionis.Nisi capiamus iurisdic. largè,
35 vt ſ.dictum est.† No.tñ,q̄ licèt statuta possint fieri per villas : maximè super administratione rerum suarū , huic statuto nō possent adijcere pœnam.Ita Inn.in c.cum accessissent.in glos. sua in verbo,sedes,de consti.D.Ant.& oēs. in c.cum oēs. in fi. de consti.Ang.in l.1.in prin.ff.si quis ius dicē.non obtē. vbi dicit hoc esse notā.ꝯ statuta castrorum,& villarum iurisdictione carentium.Vt quia subsint ciuitati. l. qui ex vico. ff.ad muni.l insulæ.ff.de iud.Nam licèt possint condere statuta tanquā vniuersitates,tñ illis statutis non pñt pœnam adijcere.Et sequit ibi Alex.in 6.col.Adde Bal.in rub.de consti.in 6 col.Limita,nisi haberent prātem statuendi cōcessam ab hñte iurisdictionē, ſm Bar.in l ambitiosa.in 10.col.in ver.3.regula.ff.de dec.ab or. fac.Bal.in l.1.in fi.C.ti rec.prouin.& in l.2.in 2.col.C.qūo & qñ iud.¶ Scđo limita,nisi carentes iurisdictione obligarent se adinuicem sub pœna ad obseruantiam statuti:quia hoc pñt, per gl.in c.cum aliquib.in verbo,firmitate.de rescri.ſm Imo.in d. c.cum oēs.in fi.& sic per indirectū conceditur,qđ directo non posset hīe locum,vel ſm Imo.ibi pōt illa gl.intelligi , qñ promittunt superiori obseruare statuta sub certa pœna illi principi applicanda.¶ Tertio limita , nisi vniuersitates iurisdictione carentes habeant ex consuetudine potestatem apponendi illā pœnam in statutis:tūc pñt.Ita singulariter Io.de Pla.in l.1. C. de fisca.vsuris.lib.10.per l.vires.C.de diuers.off.lib.12. & sequit simpliciter Alex.in d.l.1.in prin.in 6.col.ff.si quis ius dicen. nō obtem.Et prædicta no.quia qui faciunt statuta , cùm non habeant potestatem,si dolo faciunt causa occupandi iurisdictionem superioris,incidunt in l.Iuliam maiest.l.3.in fi.ff.ad l.Iuliā maie.secundum Bar.hic in 3.q.1.q aliàs pœna arbitraria puniūtur,per no.per Bar.in l.nemo martyres.C.de sacros.eccl. Item aduerte,cùm quilibet populus habeat facultatem faciendi statuta,teneo q̄ de iure non requiritur alia confirmatio superioris:quamuis aliter,& malè teneat Bal.in d.§.humanum. vt ſ.retuli.& in l.fi.post Cy.de iurisd.omn.iud. Vbi tenet q̄ licèt populus habeat iurisdictionem habitu per hanc l. non tñ habet in actu,nisi à principe confirmetur:prout etiam tenet in l.priua-
torum.eo.tit.& malè,vt ex prædictis patet: licèt de consuetu-
b dine videamus obseruari,q̄ confirmentur à principe.ᵇ † Circa
36 hoc no.in materia,qđ signanter dicit Bal.hic in §.col. q̄ Papa confirmando gñaliter oīa statuta, nunq̄ intelligitur confirmasse statuta,q̄ sunt ꝯ libertatem ecclesiæ.Posset tñ,si vellet,confirmare. Alleg.Inn.in c.1.de transac.Adde Bal.in §.ius ciuile. in fi.Insti.de iure naturali.Sequitur Alex.in consi.209.in 2.vol.inci.statutis. in 3.col.Facit quod no.Cy.Gul.Bar. Bal. Ang.& oēs in l.1.ff.de his,qui sunt sui.per illum tex.Vbi no.q̄ si Papa cōfirmat alicui ecclesiæ oīa priuilegia, intelligitur tñ iusta confirmasse.per tex.in c.1.de iureiu.in 6.Idem dicit Bal.in c.in præsentia.in 5.col.in fi.& seq.de proba.Cy.& Bald. in l.cum oportet.in prin.C.de bo.quæ lib.Bal.in l.1.in 1.col. ff.de consti. prin. & in l.3.C.de preci.imper. offe.& latè in l.1.C.de monopolijs. Lud.in consi.218.inci. pñs casus dupliceꝫ hēt dubitationem. in 3.col.Alex.consi.58.inci.vtio instrumento,& titu. qōnis.antepen.col.in 1.vol.Eodem modo sub generali confirmatione feudorum,q̄ Imperator facit,solùm vera,& legitima feuda dicuntur confirmari,tex.est notabilis in c.1.per quos fiat inuest. in vsi.feud.& ibi oīno vide Bal.multa ad propositum adducē
37 tem.Et habes expeditam primam q.Bar.¶ † Circa 2.q. Bart.de collegijs,an possint statuta cōdere,vt hic per eum.Adde Bart. in l.h.it.de colle.illic.Bar.& Sali.in l.2.C.de iurisd. om.iud.Albe. in 1.parte statutorum.in 7.q.incip.Item an collegia licita.post Inn in c.cum oēs.& in c.cum accessissent.de consti.& ibi Alb. intelligit verum,quòd collegia licita possunt facere statuta inter se : dummodo non contradicant iuri naturali,vel diuino. Si autem contradicant iuri communi, vel alijs statutis ciuitatum:putat quòd inrer eos,& ad eorum prejudicium valeant, per l.2.§.fi.C.de consti.pe.cum multis alijs,vt per eum. Et idē tenet Bal.hic,in 6.col.concludens,q̄ statuta mercatorum , vel aliorum collegiatorum ꝯ alia statuta generalia ciuitatis,vel ꝯ ius commune non nocent alijs , q̄ ipsis , & heredibus eorum.
38 ¶ † An autem talia statuta mercatorum egeant alia confirmatione principis? Bal.in l.humanum.in princip.C.de leg.tenet,q̄ sic.& male.Contrarium,& melius tenet Bal. in d. l.receptitia. in prin.C.de consti.pe.quia à iure communi sunt confirmata per illam.l.& per §.fi in Auth.de fideiuss. Qui tex. sunt ad hoc no.secundum eum.Et ideo Bal.in l.ex placito.in 3.col.C.de rerum permu.dicit,q̄ ēt si statuta mercatorum confirmarentur per populum,vel principem : cùm talis confirmatio nō sit de esse,vel necessaria,non per hoc desinerent esse statuta mercatorum:nec per hoc dicerentur statuta populi cōfirmantis. Et ibi etiam per eum , quid de statutis ciuitatum confirmatis à
39 Papa.¶ † An autem statuta vnius collegij., vel mercatorū debeant seruari,etiam in alio foro,q̄ mercatorum? Glo.in l.2. C. de consti.pe.tenet q̄ non,sed eam Bar.& alij ibi reprobant. Et in ꝯrium facit,quod vult gl.solennis in l.ex ea causa.in gl. fi.in verbo,finiam.ff.de postul.quę dicit singulariter,quòd consuetudinem ciuitatis ligantem castra sub ea ciuitate posita fortè Episcopus seruat.Si ergo seruantur in curia episcopali:quanto fortius in laicali? Et illam gl.sequitur Rom.in consi. 141. incip. eximie Doct.vbi multa pulchra dicit ad propositum nostrū. Bal.in hoc passu,ad cuius doctrinam semper remittimur , sic inquit in d.l.2.in 2.col.C.de const.pe.q̄ si statuta mercatorum respiciunt eorum actus : puta q̄ credatur simplici scripturæ mercatoris,vel eius libro sine alijs testibus , tale statutum obseruabitur in quocunq; foro.per gl.in d.l.ex ea.Saluo nisi statutum mercatorum dirigat verba ad iudices mercatorū : puta, q̄ iudices mercatorum debeant credere scripturę mercatorū: & non obseruabit tunc in alio foro.Si aūt disponat circa modum,& ordinem procedendi:puta,q̄ in causis mercatorū procedant summariè,simpliciter,& de plano: tunc statutum non obseruarē in alio foro.p no.p Bar.& alios in l.1.C.de summa Tri.Si aūt statutum disponat circa modum pronunciandi , & decidendi cās:tunc si verba statuti referant ad iudices eorū,nō seruat in alio foro.Qđ reputat Bal.multum no. & in practica sæpe occurrit.Vide tñ Cy.in d.l.2.in pe.q. & ibi Ang. & Saly. ibi limitant solenniter istam doct.q̄ in casib.in quib. statuta mercatorum obseruantur in alio foro,etiam canonico , procedit inter ipsos mercatores,non inter alios.Super quo vltimo nunquam animus meus bene quieuit:quia cùm statuta mercatorum disponant , quòd eorum libris plena fides detur , etiam contra alios , qui non sunt mercatores , non video si eorum

statuta

ADDITIONES.

a ¶ De consue.Quid si fiant coram habente iurisdi.(cum auctoritate possunt Bar.hic) an talis præsentia sufficiat? Dic q̄ non.l.3.& ibi Bar.ff.de aucto.tuto. Alexan.in l.si quis mihi bona.§.iussum.colum.1.ff.de acqui.hæred.vbi Aret. col.8. PVRPV.

b ¶ A principe.Adde plenè Ias.in l.more.col.6.j.de iurisd.omn.iud. PVRPV.

statuta debent seruari in alio foro: quare etiam non seruentur
40 contra alios, qui non sunt mercatores. ¶ † Circa tertiam quæ-
stio. Bar. an pars aliqua ciuitatis: puta vnum quarterium, expul
sa alia parte de ciuitate, possit facere statuta. Adde quòd doct.
Bar. est defectiua: sed supple eam ex his, quæ addit Bar. ĵ. in 2. q.
prin. & cum illa suppletione erit perfecta, & eadem, quam tra
dit Bal. hic in 7. col. Cui etiam adde, quæ traduntur per Bart. &
alios in l. si à filio §. fi ff. de lega. 1. & vide Bald. in l. 2. §. deinde
cũ essent. ff. de origin. iur. per illum tex. dicentem, quòd plebs
Rom. quæ recessit à pop. Rom fecit propria statuta, & popu-
lus qui remansit, propria: dicit Bal. vr̃ probari quòd Guelfi, qui
sunt in vna ciuitate, possunt facere propria statuta de per se,
& Gebellini ẽt pr̃t de per se facere: tamẽ Bal. putat, q̃ hoc pro
cedere non possit in eodem corpore ciuitatis. Ibi ẽt no. Bal. q̃
pars expulsa de ciuitate, & sic tales exititij possunt de per se fa
cere statuta, & valent. De quo vltimo ẽt per Bal. in l. j. in 6. col.
C. de sum. Tri. Et ad q. Bar. hic, vide etiam per Bald. in l. 1. C. de
monopo. Alb. in 1. parte statu. in 6. q. incip. sed an pars expulsa.
D. Ant. in commen. c. fi. in 30. col. de consue. Vide etiam Bald.
in l. testatrix. §. plures. ff. si ser. vend. vbi per illum. §. quem dicit
41 aureũ, dicit esse arg. † q̃ certa pars vniuersitatis potest facere
Sindicum, & habere artem de per se: & facere statuta propria
de per se: & dicit q̃ tunc qõ. erat de facto in castro fossati. An
autem vna pars ciuitatis possit de per se consuetudinem indu
cere, ponit Bar. in l. de quibus in pe. col. circa fi. ĵ. de legi. Bal. in
42 l. 2. in 3. col. C. quæ sit lon. consue. ¶ † An autem vna progenies
de per se, seu vna parentela, vel familia possit in ciuitate intra
a se consuetudinem inducere: & pari ratione statutum: puta
inducendo certam consuetudinem circa solennitatem testa-
menti, vel disponendo, q̃ certo modo succedatur? Aliàs con-
b sului in oppido Caranagij, in familia illorũ de Siccis, qđ sic. b
Habent inter eos consuetudinem, quòd fœminæ non succe-
c dant. Ista est singularis decisio Ioã. And. post Vber. de Bob. in
addi. Spe. in tit. de instr. edi. §. compendiosè. ver. sed nunquid di
cemus. in addi. parua, inci. interposuit Vbertus hic verbũ pro-
genici: nec plus dicit. Eius decisionem referunt & sequuntur
Ang. & Imo. in l. 3. ff. de test. & dicunt, q̃ alibi non reperitur. Idẽ
tenet ibi Cu. in vna lec. dicens q̃ est singularissimum verbum.
In alia lect. reprehendit, & contrarium tenet Ang. in l. fin. C. de
test. & Alex. in l. si non speciali. in 2. col. C. de test. Mouentur: q̃a
familia, seu progenies non habet iurisdictionem, & consequẽ
ter non potest statuta condere, nec consuetudinem inducere.
Sed eorum fundamentum reprobo: quia condere statuta, vel
consuetudinem, non est iurisdictionis, vt dixi in 1. q. & ex ibi di
ctis apparet, q̃ nihil repugnat, quare non possit vna familia in-
43 ter se consuetudinem inducere, vel statuta condere. ¶ † Circa
3. q. Bar. an magistratus possint statuta cõdere. Die vt ibi p eũ,
& in l. 1. in prin. ff. quod quisque iur. & ibi Alexã. ponit multas
concordantias. Ro. in rubr. C. qui admi. & de Præfecto præto-
rio, & Cardinalib. est tex. in l. apertissimi, quem ibi no. Ange. C.
de iudi. De Episcopo autem an possit statuta condere, habes
latè per Bal. hic, per Cano. in c. à nobis. de sent. excom. cũ alijs
concor. de quib. per Alexã. in d. l. 1. Et vide omnino quæ dixi. s.
d in secundo euidentiali, dum tetigi, q̃ Episcopus ex causa po
44 test statuere ẽt contra ius canonicum. ¶ † In 7. q. de excom. &
interdi. q̃ non pr̃t statuta condere. Adde qđ no. Bar. in l. actor.
ff. rem ra. hab. & an tales possint consuetudinem inducere, po
nit Bal. in d. l. de quib. in 14. col. ĵ. de leg. vbi refert Bart. hic. ¶ In
alijs q. Bar. nihil per ordinem dico: excepta 2. q 5. prin. quam cũ
vtilior, & difficilior sit, vt ibi dicit Bar. plenè examinò. Interim
non omitto dictum Bar. in 3. prin. q. in 2. quæsito in ver. ex ista
45 theorica apparet so. plurium. qõn. ¶ Cõcludit Bar. valere statu-
e tum, e q̃ bannitus non possit impunè occidi: quia bannitus cẽ
setur transfuga, & hostis ciuitatis. l. amissione. §. 1. ff. de capi. di.
hostis aũt & transfuga potest impunè occidi ex forma. l. 3. ff.
ad l. Cornel. de Sica Ergo eo. modo bannitus ex forma statuti.
46 ¶ † Circa istam q. aduerte an bannitus de iure cõi possit impu
nè occidi, quãdo non esset statutum, ponit Bart. in l. vt vim. s.
eo. dixi ibi. Quòd per statutum possit disponi, quòd bannitus
possit impunè occidi: adde Bar. in l. 2. per illum tex. vbi Bal. &
alij. C. quando lic. sine iud. se vin & in d. l. amissione. §. 1. Alber.
in vlti. parte stat. in 17. q. Bal. in l. Gracchus, per illum tex. C. de
adult. & in l. 1. in 11. col. C. de sum. Tri. & in l. vnica. in 10. colu.
C. de confes. & in l. fi. C. si contra ius. & in l. decuriones. C. de in-
fam. Ang. in l. 1. ff. de consti. princ. D. Ant. in c. si verò. de senten.
excom. Panor. in c. fin. de consuet. Pet. de Anch. in commento
cap. canonum statuta. de constitu. in 3. prin. quæsito. Alexan. in
consi. 114. incip. ponderatis his, quæ in themate narrantur. in 1.
volum. & in consi. 65. in 3. volu. incip. attenta dispositione sta-
tuti. in 1. col. Nellus in tract. bannitorum. in 1. q. 2. partis. Et di-
cit Bald. in d. l. 1. in 8. col. C. de sum. Trini. quòd valet statutum
disponens, q̃ bannitus ex graui crimine possit occidi. l. raptor
res. C. de epis. & cler. Istam conclu. intellige veram de iure ci-
uili & in foro seculari. De iure autem Cano. tale statutum nõ
valet, vt no. Host. & alij in c. fi. de consue. & refert & sequitur
Bal. in l. 1. 3. col. C. si à non compe. iud. & ibi latè per eum, an ta
le statutum comprehendat clericum bannitum. ¶ Secundò
intellige, quando tale statutum fieret cum legitima causa ad
occidendum: secus si ex causa minus legitima: quia nihil vale-
ret, etiam in foro seculari. Puta si fieret statutum, q̃ bannitus
pro pecuniario debito possit occidi. glo. 4. q. 1. in summa. circa
medium. Cano. omnes in d. c. quæ in ecclesiarum. Bal. in d. l. 1.
in 3. col. C. si à non compet. iudi. Et ad hoc facit, quod decidit
Bar. in l. si mora. ff. solu. mat. vbi dicit, quòd stante statuto, quod
bannitus possit impunè occidi, certè si esset bannitus ex sola
contumacia, non posset occidi virtute statuti. Quod verbum
47 perpetuò no. & ad ibi addita per alios te remitto. ¶ † Tertiò
aduerte, quòd stante dicto statuto, quòd bannitus possit im-
punè occidi, tamen filius non posset impunè occidere patrẽ
bannitum: vel econtra. Ita no. Ang in l. si adulterium cum ince
stu. §. liberto per illum tex. ff. de adul. & in Auth. de incest. nup.
in prin. & ita laudarem ante factum. Sed postquam parricidiũ
est secutum, aliud crederem: quia ōrium tenet Bart. expressè
in d. §. liberto. & Pet. de Anch. & Io. de Ana. super rub. de his q̃
patrem occide. Idem tenet Bar. in l. minimè. per illum tex. ff. de
relig. & Sal. in l. 1. C. de his qui patrem vel lib. occi. Et dicit Bar.
in d. §. liberto. q̃ ista q̃stio ita aliàs euenit de facto Tuderti, &
48 quod ita fuit per quoddam collegium consultum. ¶ † Quar-
f to limita, quando bannitus toleraretur in ciuitate: quia talis
tolerantia præstat ei securitatem, ne possit impunè occidi, li-
cèt nondum sit de banno liberatus, ſm Bal. & Salic. in l. nullus.
C. de iudi. & sequitur Io. de Ana. in c. sicut. in 5. col. de iud. dicẽs
hoc esse sing. & se vidisse seruari Bono. de quo ẽt per Ang in l.
si duo. ff. de acq. hær, & per D. Ant. in c. quia circa. de consan. &
49 affi. ¶ † Quinto limita, quando quis occideret bannitum ex-
tra territorium, in quo non viget tale statutum, quia ibi non
erit tutus, ſm Petr. de Ancha. in commen. c. canonum statuta.
de consti. in 17. car. ver. 3. prin. Imo. in cle. pastoralis in 4. col. de
re iud. & Bal. in repe. Inn. in ver. excõicatis. in 12. qõ. ¶ Item ad-
de, q̃ illud statutum procedit ẽt si quis occideret bannitũ igno
rans eum bannitum, ſm Bar. in l. inter omnes. §. rectè. in fi. ff. de
fur. & in l. genero. ff. de his, qui no. infa. Bal. in l. si quis hæredem.
C. de test. Et si licet vigore, auctoritate, & virtute statuti occi-
dere bannitum. ergo & vulnerare, & omnib. contumelijs affi-
cere, ſm Bar. in l. nec in ea. ff. de adult. Ang. & Imo. in l. in suis. in
prin. ff. de lib. & posth. Pet. de Anch. in cle. . in . opp de concess.
præb. Car. in repe. c. perpendimus. in 6. col. de sent. excom. Et si
statutum permittit bannitum impunè offendi, intelligitur ẽt
q̃ possit occidi. l. 3. §. fi. vbi Bar. in fi. no. ff. de adim. leg. & in cos.
188 in fi. Pau. de Cast. in l. in suis. ff. de lib. & posth. Ang. in cons.
288. inci. viso thema. in fi. Non tamen virtute talis statuti per-
mittentis bannitum impunè offendi, licitum esset mulierem
50 bannitam adulterare, ſm Bal. in l. fi. in 1. col C. si ō ius. ¶ † Item
de eo tangit Bar. an statutum laicorum valeat, q̃ contractus
minorum etiam iurati non valeant. Dixi in Auth. sacra pube
rum. C. si aduer. ven. ¶ Item dũ Bar. in 4. q. 3. q. prin latè exami-
nat, qñ statutum præcedens est derogatorium secundi: vt quia
in eo dicatur, q̃ non possit contrarium statui: an ſm statutum
simpliciter factum valeat: an reuocatio primi requiratur. Et
concludit post Cy. q̃ ſm statutum non valeat, nisi sit expressa
reuocatio primi, vt hic per eum, & per Bal. in l. humanum. C.
de legi. per D. Ant. & Imo. in c. quæ in ecclesiarum. de constitu.
Adde, q̃ Pan. in c. 2. de reser. refert Iac. de Are. hic not. velle, q̃
electio p̃cisè posita in statuto (prout frequenter accidit) habet
vim clausulæ derogatoriæ ad sequentia statuta: ita vt ſm statu
tum ōrium illi non valeat, nisi faciat expressam mentionẽ de
primo. Adde Bald. in l. clari. C. de fideicõ & dicit Bal hic in 17.
col. q̃ si statuto caueatur, q̃ statuta sint præcisa, vel p̃cisè obser
uentur, dr̃ præcisum ſm vocabuli deriuationem, quasi p̃cidat,
seu recidat oĩa alia, q̃ aliter disponerent. Adde ẽt, q̃ Card. in d.
51 c. 2. de reser. dicit q̃ † statutum præcisum, vel in quo dr̃, q̃ p̃cisè
obser-

ADDITIONES.

a ¶ Vide Tiraquel. de iure primigen. q. 6. vbi neutram partem firmat, negatiuã tamen sequi videtur Gabriel communium opin lib. 6. tit. de consue. conclu. 5. & affirmatiuam dicit magis communem ibi. PANCI.

b ¶ Iaf. cons. 46. lib. 1.

c ¶ Decisio. Adde, quòd illam ipse Iaf. reprobat in l. si quis à filio. §. fi. 2. col. ver. Adde fortius. de leg. 1. PVRPV.

d ¶ Episcopus ex causa. Adde Rot. dec. 262. inci. religiosis. in nouissimis.

e ¶ Valere statutum. Adde Io. And. in addi. Spe. super rubr. de consti.

f ¶ Toleraretur. Adde Alex. consi. 1. incip. circa primum dubium, in vlt. col. vol. 2. Hippoly. Marsi. sing. 77.

obſeruetur, per aliud ſtatutum poſtea factum nō tollit. alleg. Ray. in repe. huius l. poſt Iac. de Are. hic. Et ſubdit valde ſing. q̄ non minus arctant ꝯhentes à tali ſtatuto preciſo, quàm à iuſto
52 ℈ctui appoſito. † Subdit ēt ſing. q̄ ſtatu. præciſum intelligitur, q̄ mandet executioni oī exceptione remota, ēt ſine cauſæ co
a gnit. [a] Et ſi hæc vera ſunt, dictio præcisè, operaretur mirabiles effectus: tñ in hoc vltimo referā Bald. ℈rium dicere. Alibi Bal. in l. 2. in ver. Sed quid ſi in ſtatuto ſunt hæc verba. C. de exec. rei iud. dicit, q̄ ſi in ſtatuto ſint verba iſta, q̄ ſtatutum ſit p̄ciſum, operantur hęc: vt adeo intelligat ſtatutum ſtrictū, vt ab eo nul lo modo recedi poſſit. Qđ perpetuò no. & refert Alex. in cōſi. 80. inci. viſo, & opportune animaduerſo. in 2. col. in fi. in 1. vol. Confirmo, p̄ id qđ dicit Bal. in rub. de conſti. in 3. col. Vbi dicit, q̄ ſtatuta p̄ciſa diſpenſationem arbitrij nō recipiunt. Ideo vbi in ſtatuto ponitur aduerbium p̄cisè, debet ad vnguem ſeruari, vt no. in cle. ne Rom. de elec. Nam p̄cisè idem eſt dicere, q̄ omnimodo, & indiſtinctè. l. ſemper. §. demonſtrat. vbi de hoc.
53 ff. de iur. immu. † Tu tñ aduerte, q̄ Bal. hic in 17. col. multum egregiè dicit, q̄ ſi ſtatuto caueatur, q̄ ſtatutum aliqđ non poſſit gloſſari, & interpretari: vel q̄ oīa ſtatuta ſint p̄ciſa, vel q̄ p̄ciſè obſeruentur, talia ſtatuta intelliguntur de gloſſis hoīs, nō legis: quia gl. ſm alias. ll. interpretantes ſemper fieri p̄nt. l. Quā-
b uis. C. de adult. & quia ſm eum verbū p̄ciſum [b] recipit interpretationem legalem. Alleg. l. ſtipulatus ſum damam. in verſi. continuo. ff. de ver. ob. Qđ bene no. quia millies occurrit in pra ctica. & ſequitur Pet. de Anch. in commen. c. canonum ſtatuta. de ℈ſt. ver. occurrit ēt alia qō, q̄ eſt cōis. Alex. in d. conſi. 80. in 4. col. in 1. vol. vbi dicit, q̄ ita debet delarari id, qđ dicit Bal.
c in d. l. 2. C. de exce. rei iud. & ſ. retuli. ¶ Cōfirmo [c] per id qđ no. Bar. in d. l. ſtipulatus ſum damam. per illum tex. & Bal. in l. filiuſ fa. §. fi. per illum tex. ff. de proc. In quib. locis expreſsè no. q̄ ver
54 ba præciſa tñ recipiunt interpretationem. ¶ † Confirmo p̄ id qđ dicit Bal. in c. 2. in fi. de reſcr. vbi inducit illum tex. in ver. p̄ciſè. ad ſtatutū diſponens, q̄ reformationes debeant p̄ciſè ſer-
55 uari, non intelligitur ſine cauſæ cognitione: q̄ a † dictio præciſè, non excludit legitimas defenſiones. Alleg. Iac. de Are. in d. l. ſtipulatus ſum damam. & q̄ verba p̄ciſa recipiunt interpretatio nem legalem. l. ita pudor. C. de adul. Et ideo dicit, q̄ illa verba ſtatuti p̄ciſè intelliguntur. i. ad ſtram, prout iacent, & ſi opus eſt, ēt manu militari, & remedio carceris. Et de iſta dictione p̄ci-
56 ſè, eſt tex. in c. cum ℈ Chriſtianos. vbi Cano. de hæret. in 6. † Itē adde prædictis, q̄ iurans ſeruare ſtatuta præciſè, debet ſeruare tenaciter, & à forma ſtatuti non recedere, ſm Bal. in Auth. ho-
57 die. C. de iudi. † Aduerte tñ pro limitatione, ſeu declaratione p̄ dictorum illud, qđ dicit Bal. in l. exceptionem. in vlti. col. C. de proba. q̄ licèt reus teneatur per ſtatutum rñdere p̄ciſè accuſationi, pōt tñ opponere incompetentiam fori, per gl. in cle. 1. de
58 ſeq. poſ. & fru. † Alibi ēt dicit Bal. in c. 3. de ℈ſti. q̄ verba p̄ciſè Papæ recipiunt tacitam conditionem, & interpretationē. & Bal. in l. cōmiſſoriæ. C. de pac. inter emp. & ven. Alibi no. Bart. in l. ſtipulatus ſum damam. per illum tex. ff. de ver. ob. q̄ verbū p̄ciſum recipit limitationē. & idem glo. in l. filiuſfa. §. fi. in verb. cog. & ibi Bar. & Bal. ff. de proc. Bar. in l. q̄uis. ff. de in ius vocā. Bal. in l. ſup rebus in 1. col. C. de ℈h. emp. & in c. 3. ad fi. de reſcr.
59 ¶ † Confirmat pulchrè, quia iuſm hēt vim præciſam, vt patet ex gl. in l. ſi pecuniam. in princ. in verbo neceſſe hēt. ff. de cōdi. ob cām. & tñ recipit modificationes, & limitationes. c. Quem admodū. de iureiu. Bal. & Sali in l. fi. C. de non nu. pec. Alibi di cit Bal. in l. q̄uis. per illum tex. ff. de in ius voc. q̄ licèt verba ſint præciſa tñ (vt ſ. proximè dixi) recipiunt interpretationem. Alibi ēt dicit gl. no. in c. licèt de vitāda. in verb. exceptione. de ele. q̄ ēt ſi Papa præciſè ſcribat, tñ p̄nt interpretari verba præciſæ ſignificationis. ¶ No. diligenter prædicta oīa, quia ſæpè ℈ferūt in actu practico ad ſtatuta, vel reſcripta Papæ, vel Principum, in quib. diſponitur aliquid p̄ciſè debere fieri, & ſæpè conſulen
d do feci de prædictis mentionem. [d] ¶ † Item dum Bar. in 6. qō.
60 prin. diffuſè examinat, an ſtatuta recipiant interpretationē cor rectiuam, reſtrictiuam, declaratiuam, & extenſiuam, & in 3. q. tenet, q̄ ſtatuta debet intelligi ſm ius cōe: & ita dicimus tota die. l. 2. cum gl. vbi latè Sal. C. de nox. c. cum dilectus. de cōſue. gl. & Doc. in l. fi. §. in computatione. C. de iu. deli. Bar. in l. 1. §. lex Falcidia. & ibi Mod. ff. ad l. Fal. Bar. in l. 1. §. 1. p̄ illū tex. ff. de mu. & hon. & in l. 2. in fi. ff. de leg. 1. Facit qđ ſignāter vult Bal. in l. ſi
e defunctus. C. de ſuis & leg. Iſtam reg. limitat [e] ſing. Bar. in l. maximum vitium. C. de lib. præte. in pe. col. in prin. vt non procedat, q̄n ſtatutum ſe habet ad ius cōe derogatiuè, vel correctiuè: tunc non recipit interpretationem à iure cōi: ſed ſimpliciter debet intelligi, prout ſtatutum iacet. l. 1. §. hunc igitur. C. de
61 iuſt. cod. cōfir. cùm multis alijs per illum alleg. † Et p̄ hoc ſing. infert, q̄ ſi ſtatutum diſponat, q̄ legitima filiorum ſit quinta pars bonorum patris: & q̄ teſtn ſit nullum, in quo non relin-
quitur filijs tota legitima: concludit, q̄ ſufficit relinqui legitimā filio quocunq; titulo, nec requirit, q̄ titulo inſtitutionis, put ius cōe diſponit: q a cū ſtatutum deroget iuri cōi, non recipit interpretationem paſſiuam à iure cōi: & ita dicit ſe conſuluiſſe. Refert, & ſequitur Pau. de Caſt. hoc dictum ad ſummum commendans in l. fi. § in computatione. C de iure deli b. Idem tenet Pau. de Caſt. in Auth. nouiſſima. in 2. col. C. de inof fic. teſt. Sequitur ſimpliciter Rom. in conſ. 399. inci. vt p̄ns ℈ſul tatio clarior. & c. in pe. col. & idem in effectu vult Bal. in c. cum non liceat. in fi. col. de p̄ſcr. Tu ēt vide Bal. qui idem vult in l. properandum. in prin. in 3. col. in ver. quid ergo ſi ſtatutum dicat, q̄ oēs cauſę. C. de iud. Sed hoc dictū reprobat Rom. in l. ſi quis priore. ff. ad Treb. vbi dicit, q̄ licèt neminem vnquam legerit, qui faceret mentionem de illa deci. Bal. Tñ ipſe apud Va lentiam ℈rium conſuluit: & putat ſe bene conſuluiſſe. Aliud non dicit. Contrarium ēt tenet Imo. in l. ſi vero. §. de viro. in 1. memb. in materia extenſionis. ff. ſol. ma. vbi tenet, q̄ quantuncunq; ſtatutum veniat ad correctionem iuris cōis, recipit tñ modificationem ab illo iure cōi, vt in Auth. offeratur: C. de lit. conte. Quæ venit ad correctionem iuris cōis, & tñ recipit diſt. ſm l. ſciēdum. in prin. ff. qui ſatiſ. cog. an poſſideat immobilia, vel ne, ſm gl. ordi. & approbatam in d. l. ſciendum. in glo. mag.
62 † Ad idem facit ℈ Bal. Pone, ſtatutum diſponit, q̄ filiusfa. poſſit teſtari, venit ad correctionem iuris ciuil. in l. qui in ptā te. ff. de teſtam. l. ſeniū in fi. C. qui teſt. fac. poſ. Et tñ tale ſtatutū recipit interpretationem à iure cōi, dummodo adſint 7. teſtes rogati, & c. ſm Bar. in l. 1. §. lex Fal. per illum tex. ff. ad l. Fal. & in l. 3. ff. de leg. 1. Ad idem facit, q̄ ℈ Bal. conſuluit Io. Cal. conſi. 32. inci. Si teſtator. poſito ſuper rub. de teſt. vbi conſuluit, q̄ ſtatutum augens legitimam filiorum, & ſic derogans iuri cōi, tñ in alijs oīno recipit interpretationē à iure cōi, vt oē grauamē de legitima ipſo iure reijciatur. l. oīmodo. C. de inoff. teſt. Ad hoc alleg. d. l. 1. §. lex Fal. Ad idem facit: quia correctio iuris cōis nō debet induci per ſtatutum, niſi quatenus expreſsè in eo dicat. l. ſancimus. C. de teſt. l. præcipimus. in fi. C. de appe. Item ſtatuta debent reſtringi, vt minus lædant ius cōe, q̄ ſit poſſibile. l. 2. de nox. Ergo dato, q̄ ſtatutum expreſsè minuat legitimam filiorum, & ſic in hoc deroget iuri cōi: tamen in alijs non debet intelligi, vt corrigat: & ſic ēt deroget quo ad tit. inſti. Imò in alijs non expreſſis debet reduci ad ius cōe. Et ita ēt ℈ Bal. tenet Ale. in d. l. ſi quis priore. in 3. col. & in l. inter cętera. in pen. col. ff. de lib. & poſth. & in d. l fi. §. in computatione, in 8. & 9. colu. C. de iure deli. Et iſta multum no. quia facerent honorem in practi
63 ca. ¶ Secūdò prin. limita dictā regulam, † q̄ ſtatuta debeant in telligi ſm ius cōe, vt non procedat in eo, quod ius cōe extraor dinariè, vel per fictionem quandam diſponit. Nam filius ſoro ris, quia iungitur per lineam fœmininam, non eſt agnatus, ſed cognatus. §. 1. Inſti. de leg. agn. ſuc. l. 2. §. 1. ff. de ſuis & leg. Tamē ius diſponit, q̄ filius ſororis cenſeatur agnatus, & habeat iura agnat. l lege 12. tab. & l. meminimus. C. de leg. hę. Pone, ſtatutū diſponit, q̄ agnati excludat matrem in ſucceſſione filij, an filius ſororis, qui per l. cenſetur agnatus, excludet matrem: & an ſta tutum recipiat interpretationem ab iſto iure cōi? Et dico, quod non, ex quo ſtatutum hoc extraordinariè, & p̄ quandam fictio nem inducit, ſm Bal. in d. l. meminimus. Ex cuius verbis ita col ligit Pau. de Caſ. in d. l. fi. §. in computatione. & Pau. de Caſt. in d. l. lege 12. tab. C. de leg. her. Et facit, quod no. idem Pau. in l. am bigua. ff. de leg. quod multum no. Veritas tamen huius pendet
64 ab illo paſſu, † an in ſtatutis caſus fictus locum habeat. de quo per Bar. hic in iſta. 6. q. in verſ. vlterius quęro. & in l. 3. §. hęc ver ba. ff. de neg. geſt. latè Bal. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de li be. & poſth. Plenè Imo. in l. 1. §. lex Falc. ubi Alex. ff. ad l. Fal. cum multis concor. Et per iſta cogor inuitus finem imponere huic legi. Iaſon in florentiſſima Ticinenſi Academia.

ADDITIONES.

a ¶ Dictiones præciſę ſunt veluti dictio, tantum. Item q̄ alij remedio nō fit locus. Item, Nullo modo, item non aliter, & ſimilia, & vbi ſunt præciſæ dictiones, omnis caſus dicitur comprehenſus, nec admittitur aliqua modificatio extra literas, nec interpretatio à verbis ſeparata. Crau. conſ. 21. nu. 43. & 44.

b ¶ Præciſum. Adde Iaſ. in l. quamuis. 1. not. ℈. de in ius voc. pulchrè in l. 3. §. in amittenda. 2. col. ℈. de acq. poſ. PVRPV.

c ¶ Vt in conſi. 86. ante fin. vol. 3.

d ¶ Mentionem. Adde, q̄ ſtatutum recipit interpretationem ab alio, Panor. cōſ. 113. dubio. i. Dec. in rub. ext. de proba. col. 12. PVRPV.

e ¶ Limitat ſing. Contra tenet, & communem ampliat Cur. conſi. 78. colu. 3. & 6. Bal. ſaluat Soc. 3. par. conſi. 74. [aliàs, 62.] col. fi. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Iuſtitia quid ſit, & vnde dicatur.*

5 *Compromiſſum ſi fiat in Titium de iuſtitia, & iure, & veritate, an poterit arbitrator iudicare ſecundum conſcientiam abſque legibus.*

3 *Sūa debet habere fundamentum veritatis, & iuſtitię legib. approbatæ.*

4 *Ver-*

4 *Verbum facias iustitiam, prolatum à Papa, quid importet. & nu. 5.*
6 *Clausula in literis principis, quòd fiat ius, vel quod iustum fuerit decernas, restringitur ad petita.*
7 *Quid importent hæc verba, de veritate.*
8 *Clausula (sola facti veritate inspecta) quid importet.*
9 *An per hæc verba posita in rescripto, talis audiat, & iustitiam faciat, censeatur derogatum sententiæ, quæ transiuit in rem iudicatam, super qua fuit supplicatum Papæ, & causa commissa.*
10 *Ista verba, sicut iustum fuerit, apposita in confirmationibus nihil operantur.*
11 *Rescriptum principis ambiguum debet declarari, & interpretari secundum formam supplicationis porrectæ.*

LEX X.

IVstitia. Ista lex habet tria dicta, quæ patent in tex. ¶ †No. diffinitionem iustitiæ.
1 Vnde autem dicatur iustitia, * est tex. in c. forus. de
2 ver. sig. †Circa istum tex. quærit Bal. Pone, partes faciunt compromissum in Titium de iust. & iur. & veritate, an poterit arbitrator iudicare ſm conscientiam absque. ll. quo casu staretur solo eius dicto, iuxta gl. in c. statutum. §. assessorem. de reſcri. lib. 6. & no. in l. Theopompus. ff. de do. præle? Arguit ad partes, finaliter concludit, ꝙ per ista verba non intelligatur recessum à iure cõi. l. ſi qñ. in prin. C. de inoff. testa. Ideo debet seruari ius non solùm cõe, sed ẽt statutarium, vt hic per eum,
3 cui alij nihil addunt. †Adde quod no. Bal. in l. nemo. per illum tex. C. de sen. ꝙ ſnĩa debet hr̃e fundamentũ veritatis, & iustitiæ approbatæ. Et ideo ſi princeps committat cãm de veritate, &
a iust. intelligitur de veritate, cui ius patrocinetur, non aũt intelligitur, ꝙ aliquid possit iudicare p̃ ius. Quod dicit esse tenendũ
4 menti. ¶ ‖ Secundò adde Bal. in c. cum venissent. in vlti. col. de testi. vbi quærit. Pone, Papa mãdat, ꝙ fiat iustitia. Quid est hoc dictum? Rñdet Bal. ꝙ est dicere, ꝙ fiat illud, quod iuris est. l. bona fides. ff. depoſi. Per hoc tñ ſm eum non tollitur concordia partium, quin delegatus eam facere possit, c. causam quæ. secundo. in ver. concordia vel iustitia mediante decidant. de testi. Adde ẽt Bal. in l. 3. per illum tex. in ver. iure iudiciorum. C. de
5 dot. promi. vbi dicit Bal. probari † quid operentur illa verba, de iu. & æquitate. quæ apponuntur in compromissis, vt ibi p eũ. Tertiò adde qd no. Ang. in §. exhæredatos. in Auth. de hære. ‖ & Fal. vbi illum tex. in ver. iusti. iuncta gl. dicit facere ad qõnẽ. Pa
b pa delegauit causam alicui, & iubet iustitiam fieri, [b] quid important ista verba? Respon. qđ important, ꝙ iuris ordinem ser
6 uet, & veritate comperta, faciat quod iuris est. † Dicit ẽt Bal. in l. ius plurib. cir. fi. j. eo. ꝙ clausula, quæ ponitur in literis Papæ, ꝙ fiat ius, vel qđ iustum fuerit decernas, restringitur ad petita, vt no. in c. super literis. de reſcr. Et ita ſm eum intelliguntur re-
7 sponsa Doctorũ. ¶ †Quid aũt importent illa verba, de veritate
c Bal. hic bene quærit. Sed postea non [c] respõdet. Vide not. Ant. de But. in c. 2. in 4. not. de iur. cal. ꝙ ista verba (procedas ſm veritatem) important, ꝙ exclusis solẽnitatibus iuris rigorosi, causa talis summariè expediatur, iuxta cle. sæpè. de ver. sig. Non ta
8 men intelligitur excludi iur. cal. per illum tex. ibi. † Et de clausu
d la [d] (sola facti veritate inspecta) ponit Bal. in c. fi. de no. for. fi. & in l. fi. in prin. C. de iur. deli. Rom. in consi. 519. inci. in casu propositæ consultationis, bĩ dicẽdũ existimo, in 2. col. Facit qđ no.
c d. Ant. in c. dilecti, in 3. no. vbi Pan. latè, & ibi Fran. de Are. extra de iur. [c] † Supradicta induco ad no. q. quam format solus Bal.
9 in c. 2. in 2. col. de offi. leg. & dicit, ꝙ ista qõ pendebat tunc de facto. Pone lata est ſnĩa, quæ transiuit in rem iudi. Supplicatũ fuit principi, vel Papæ super reuisione talis ſnĩæ? Papa in rescripto dicit: audiat talis, & iustitiam faciat: an per talem commissionẽ Papa intelligatur derogasse illi ſnĩę? Bal. ibi inclinat, ꝙ sic, quia aliàs datio delegati nihil operaretur. Item, quia delegatus gerit vices principis. c. sanè. de off. dele. sed princeps per viã simplicis querelæ põt de causa cognoscere: quamuis à ſnĩa nõ
10 sit appellatum. † Nec obst. illud qđ ibi vult Inn. ꝙ illa verba, sicut iustum fuerit, apposita in confirmationib. nihil operantur: quia rñdet Bal. ꝙ hic non sumus in terminis nudæ ꝓfirmationis. Ita dicit ibi Bal. Põdera ergo, ꝙ Bal. vult, ꝙ ſi Papa, vel Princeps posuisset talia verba in rescripto directo ad ordinariũ iudicem, tunc non intelligitur commisisse reuisionem ſnĩæ. Do. And. Sic. ibidem in pe. col. dicit se tenere intrepidè, ꝙ ſi ſnĩa est correctione digna, poterit corrigere. Alleg. gl. & Ang. in d. §. exhæredatos. Alij nihil tangunt. Ista est pulchra, & vtilis qõ. Ideo
f intendo bene examinare. [f] † & pro dec. Bal. faciunt duo funda
11 menta. Primò rescriptum principis obscurum, vel ambiguũ debet intelligi, & declarari iuxta formam supplicationis porrectæ c. inter dilectos. ver. cæterum. de fide instr. & ibi Bald. in antepen. col. & cæteri ad hoc no. Facit tex. in l. 1. C. de diuer. reſcr. Imo. in l. iudex. in 8. col. ff. de re iud. d. Alex. in conſ. 84. incip. in causa vertente inter cameram. in fi. col. in 1. vol. Simplex. n. vel ambigua responsio intelligitur ſm interrog. præcedentem. l. ſi defensor. §. qui interrogatus. ff. de interro. act. §. præterea. Inſt. de inut. stip. Et ideo decidit d. Abb. in c. cum pro causa. in 2 col. de sen. excõ. ꝙ ſi fuit petita generalis absolutio à plurib. excõicationib. & concedatur simpliciter, censetur concedi quo ad oẽs petitas. Et Bar. in l. 1. ff. ad l. Iul. maie. decidit, ꝙ ſi bannitus petijt saluum conductum pro 15. dieb. & concedatur simpliciter, intelligitur iuxta petitionẽ. Ad idem facit, qđ volunt Do. de Ro. conc. 24. inci. Item ſi petatur. vbi volunt, ꝙ ſi sit supplicatum Principi, vel Papæ, ꝙ committant summariè, simpliciter, & de plano dilationib. attentis & non attentis, ſi Papa reſcribat: audiat talis, nihil cassando de contentis in supplicatione, vt̃ oĩa
g contenta in supplicatione concessisse, p̃ tex. in c. olim. de reſcr. & sequit̃ d. Alex. in conſ. 84. præalle. in 1. volu. licet p̃rium [g] dicat ipse Alex. in conſ. 93. in 2. vol. inci. in cã & lite verten. corã arbitris. in 1. col. vbi alle. dñosmet de Rot. tenere p̃rium concl. 252. incip. Item ſi in commissione. ¶ Scdò pro Bald. moueor. Nam ſi dicatur in commissione, iustitiam facias. Ista verba includunt ptãtem nedum cognoscendi, sed ẽt ſnĩandi. Ita not. Gem. in c. qm̃. per illum tex. de immu. eccl. in 6. Pet. de Ancha. & Imo. in cle. auditor. de reſcr. Pet. de Anch. in repe. c. in pñtia. in vlt. no. de proba. Si ita est, ergo ẽt in casu isto intelligitur cõmissa facultas reuidendi ſnĩam, & denuo ſnĩandi: nisi dicas, ꝙ in locis p̃alle. non eramus in casu, in quo à ſnĩa non esset appellatum, & sic transiuit in rem iud. & sic de iure cõi esset prohibita reuisio, prout hic erat, quo casu, qm̃ Papa dicit, facias iustitiam, bene intelligitur, cognoscas & iudices: sed in casu nostro hoc dici non põt. Ex istis vr̃ bene firmata deci. Bal. Sed aduerte, licèt difficile sit ab ea recedere pp auctoritatẽ Bal. & pp verisimilem intentionem Papę reſcribentis, maximè qm̃ princeps su per hoc speciales iudices concessisset (alias frustra concessisset) tñ in puncto iuris teneo intrepidè p̃ Bal. Moueor primò, quia voluntas principis in dubio præsumit esse talis, qualis esse de iure debet: ita no. Bal. in l. ex facto. in 4. no. ff. de vulg. & pup. & in c. licèt in corrigendis. de off. ordi. & in prelu. feu. in 14. col. &
h in l. oẽs populi. in 19. col. ſ. eo. Imò plus ẽt ſi princeps scribat [h] cum clausula motu proprio, eius intentio non præsumitur, ꝙ aliquis grauetur, vel iniuriã patiatur, ſm Bald. in c. ad aures. de reſcr. d. Abb. in c. 1. in 13. no. de iud. Cano. in c. causam. el 2. de testi. Imò adhuc fortius dicit gl. solennis in c. paratus. in gl. 3. 23. q. 1. ꝙ verba in rescripto posita debent cõformari æquitati, licèt ẽt verba non patiantur. Sequitur Old. Lau. in conſ. 268. incip. qõ est vtrum per priuilegium. ad fi. Sed huic fundamẽto possęs rñdere, ꝙ prædicta procederent, qm̃ rescriptum posset aliquid importare. Sed hic nihil hoc importat, nisi intelligat̃ ſnĩę derogatum. Igitur & c. l. ſi qm̃. in prin. ff. de leg. 1. Scdò moueor. Nam istud rescriptum est ad obseruantiam iuris cõis, cùm in eo dicatur iustitiam facias, vt patet ex his, q̃ s. retuli. Facit l. falso. C. de diuer. reſcr. Ergo strictè ſm ius cõe debet intelligi, ſm Bar. & alios. in l. fi. ff. de conſt. prin. Tertiò & fortius moueor. Bonum est arg. à statuto ad rescriptum principis, ſm Inn. in c. q̃ in ecclesiarum. de consti. quem refert, & sequitur Bal. in l. ex facto. in prin. in 3. col. ff. de vulg. & pup. Albe. de Roſ. in 1. par. statu. q. 9. Sed in statutis habeo regulam, ꝙ potius statuta, debent intelligi, vt nihil operent̃, & sint supflua, q̃ ꝙ aliqs indebitè iure suo priuet̃. Ita ꝓbat̃ ex gl. in l. fi. §. in cõputatione. in gl. mag. ad fi. & ibi Bar. & clarius Pau. & D. Ale. C. de iu. deli. Imo. & alij Mod. in l. 4. §. p̃tor ait. ff. de dam. infe. Bñ facit tex. in c. cũ dilectus. & in c. ad audientiã. & vtrobiq; no. D. Ant. & Imo. de cle. non resid. Ergo idẽ erit in reſcr. Et hoc mõ cessant q̃ allegant̃ pro Bal. Posses

tamen

ADDITIONES.

a ¶ Iustitia. Adde Inſti. de iust. & iur. & Philosophum 6. Ethi. & ibi San. Tho.
b ¶ Fieri. Adde Pet. de Anch. & Io. de Imo. in cle. auditor. de reſcr. Pet. de Ancha. in c. in præsentia. in vlt. col. de proba. in c. quoniam. de immu. eccl. lib. 6.
c ¶ Adde Dec. in Rub. col. 5. de iu. & quid ſi dicatur non seruato iuris ordine, Dec. in c. dilecti. col. 2. eo. tit. & quid, ſi appellatione remota. Dec. in c. personas. col. 1. de appel. BELLAC.
d ¶ Clausula. Adde D. de Rot. decis. 33. incip. quando. committitur, in nouis. & per Lud. Rom. consi. 20. inci. viſo puncto.
e ¶ Adde, quod per dictam clausulam iudicij forma ae strepitus remittitur. Roman. sing. 792. Alex. consi. 6. col. 1. lib. 3. Ias. in l. certi conditio. §. ſi nummos. nu. 32. & seq. ff. ſi cer. pet. Feli. in c. olim. nu. 7. de accu. Dec. consi. 449. num. 21. consi. 699. ante fi. Marian. Iun. consi. 134. lib. 2. pulchrè Oſaſc. dec. 1. 2. Rolan. consi. 7. lib. 3. cuius clausulæ plures effectus enumerat Neuiz. consi. 97. num. 10. & seq. consi. 18. nu. 22. MASVER.
f ¶ Examinare. Hæc omnia repetit in l. 1. C. de diuer. reſcr. Addo ad §. præterea. Inſti. de inutil. stip. PVRPV.
g ¶ Contrarium. Adde ꝙ istam contrarietatem concordat Ias. in l. Gallus. §. idẽ credendum. col. fi. j. de lib. & posthu. PVRPV.
h ¶ Scribat. Adde D. de Rot. dec. 3. in nouiſ. Io. de Imo. in c. mandatum. in penul. col. de reſcrip.

tamen dicere,ꝙ ſtatutum ſemper aliquid operetꝰ, cum ſaltem ex eo oriatur condictio ex ſtatuto,ſm Bar.in l.3.§.ſi rem. ff. de leg.3.& in l.non ſolum.ff.de rei ven.& in l.1.in prin.ff.ad l.Falc. quod hic in reſcripto dici non pōt. ¶Quartò & vlt. qñ p̄dicta nihil facerent,vnum ſtringit ⁊ Bal.cui non video rñſum.Nam qñ ſñia tranſiuit in rem iudi.& hic eſt acquiſitum ius parti,princeps non pōt ei derogare:niſi in reſcripto apponat clauſulam, non obſt.l.cās.cum gl.ſi C.de tranſac.l.ſi.& quod ibi Bar.C.rei. reſcind.non poſ. ſed non eſt appoſita cl̄a, non obſt.Igitur &c. Nec p̄ſumitur,imo nec pōt probari per teſtes, niſi expreſſa ſit in reſcripto:ſicut nec cl̄a motu proprio.c.ſi motu proprio. de præb.in 6.Nec cl̄a,ex certa ſcientia.gl.in cle. & ſi principalis. in gl.ſi.de reſcr.& gl.in c.ſtatutum.in prin.& ibi Gemi.de reſcr.in
a 6.¶Scdò no.ex tex.ibi,honeſtè viuere, [a] per quæ verba refert Albe.hic,ꝙ Mar.de Fano,dum eſſet ptās in ciui.Romandiolę, & quidam nobilis hñs vxorem teneret & concubinam,cōpulit eum per hanc l.vt concubinam dimitteret,& honeſtè viue
b ret,prout ius præcipit.Facit.l.conſenſus.§.1.C.de repu. [b] Dicit & Pau.de Caſ.in l.nullus.per illum tex.C.de ſumm.Tri.ꝙ ſi ſit meretrix,quæ velit venire ad habitandū in aliqua vicinia, vicini poſſent eam repellere,ne alias inficiat.Facit.l.minime. C.de epiſ.aud.¶Gl.diuiditur.in 4.partes.Primò timore ⁊rij dupliciter intelligit diffinitionem Iuſtitiæ.Ad quod vltra Doc. hic adde tex.in c.non dēt.de conſan.& arſi.& vide Bal.in l.1.in princ. C.de cad.tol.vbi dicit ꝙ Eps Papiæ, dū Bal.hic legeret,ſępè q̄rebat ab eo:quare leges tam crebro ſint immutatæ, cùm ñ iuſtitia ſit ⁊ſtans:& hic dicit,ꝙ ſibi rñdit per illum tex. Qd ideo eſt pp temporum mutationē:quia aliquid fuit inſtū vno tpe, qd non alio:& legiſlator ſicut medicus dēt tpa obſeruare.Debuit allegare.d.c.non dēt.In 2.timore alterius ⁊rij declarat ſecundam partē diffinitionis,ibi ius ſuu cuiq; tribuens. In 3.refert tres aliàs diffinitiones iuſtitiæ.In 4.reuertitur ad illa verba, ius ſuum cuiq; tribuens.Quæ alijs trib.modis exponit. Secunda,ibi,item ꝙ in ſi.dicit.Tertia ibi,ſed vtilis. Quarta ibi, verba aūt ius ſuum.Vide gl.per te.Vel ſic diuide iſtam gl.in 6.partes. In j.timore ⁊rij,quod format gl. j.in tertia parte,ponit primū intellectū ad diffinitionem inſtitiæ,ꝙ intelligat̄ de diuina iuſtitia.In 2.ponit alium intellectum,ꝙ intelligatur de humana iuſtitia.In 4.opp.⁊ verba diffinitionis,ibi ius ſuum vnicuiq; tribuens,& ſoluit.In 5.refert alias diffinitiones iuſtitiæ.In 6.ponit alias except.ad illa verba.Partes parent.in 2.parte gl.dic,ꝙ imò non fuit iniuſtum,ꝙ paterfam.ñ daret mercenario in ſero venienti quantum veniebat primo:ex quo conuenerat cum primo ex cerro denario.l.1.§.ſi conuenerit.ff.depo.ſm Iac.But.& alios hic.In 3.parte gl. dum intelligendo diffinitionem de humana iuſtitia,dicit ꝙ abijci debent illa verba, conſtans & per-
c petua. [c] malè dicit,quia eſſet reprehendere tex.Reſpondent ergo Doc.ꝙ intelligitur de conſtantia,q̄ pōt homini conuenire, per tex.in l.ſi quid venditor.§.1.ff.de ædi.edi.& §.igitur ordinā dus. in Auth.Quō oportet Epiſc.Vel potes dicere,ꝙ iuſtitia in abſtracto eſt conſtans & perpetua: vt hic. Si in concreto pp prauum miniſterium,aliqñ efficitur inconſtans, ſecundū Alb. hic ponentem alias ſol.& ponunt alij.Inſti.eo.in prin.

ADDITIONES.

a ¶Viuere.Amplia,vt ſi ſolùm teneret concubinam,quia ſecularis poſſet. vide Mar.Soc.in c.cum ſit generale.col.9.de ſo.comp.Ia.ius Lap.in c. per veſtras. de don.inter vir.& vxo.conſi.125. P V R P V.

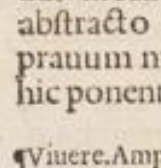
b †Faciunt quæ traduntur in Syl.nup.lib.5.poſt nu.55.

c ¶Hoc etiam alij opponebant.Quibus reſpondet Alcia.lib.parerg.1.c.11.

S V M M A R I V M.

1 *Hoc nomen,ius,quot modis ſumitur.*
2 *Quando prætor dicit ius,debet ſedere in loco maiorum: aliàs ſententia eſt ipſo iure nulla.*
3 *Sententia lata contra ius partis, eſt ipſo iure nulla, quando error eſt in ſententia expreſſus.*
4 *Si iudex interloqueretur,tempora appellationum poſſe prorogari, non valeret: Quia expreſſum iuris errorem contineret.*
5 *Non valet ſententia,vbi eſſet expreſſus error ſtatuti inſerti in volumine ſtatutorum.*
6 *Sententia lata contra ius.l.eſt ipſo iure nulla.*
7 *Sententia lata contra ius partis,valet,*
8 *Decretum interpoſitum contra ius partis,eſt ipſo iure nullum.*
9 *Sententia ſine cauſæ cognitione nihil valet.*
10 *Poteſtas exiſtens extra territorium ſuum, poteſt de conſenſu ambarum partium ferre ſententiam.*

LEX XI.

1 Vs pluribus. †Ius aliquando capitur pro iure naturali, vel gentium: quod ſemper bonū,& æquum eſt.Aliqñ pro iure ciui. & ſic ſtatutario. Aliquando pro iure prętorio. Aliquando pro loco, in quo debet iudicari. Aliquando pro neceſſitudine. h.d.vſq; ad ſi.tit. Et ſic diuiditur iſta lex cum ſeq.in 5.partes,prout declarat 5.modis capi iſtum ter
2 minum ius.¶†No.ꝙ qñ prætor ius dicit, debet ſedere in loco
a maiorum. [a] Adde,alias ſñia eſt ipſo iure nulla,ar.l.ſi vt proponis.C.quo & qñ iud.ſm Bal.hic,ēt ſi imminueret periculum vitæ,cum potius debeat abſtinere à ferenda ſnia,ſm Bart. in l. 1. poſt gl.C.de ſen.ex breui.rec. Tamen gl.ibi dicit ⁊rium, dum dicit de ſnia,quæ fertur ſuper turrim,vel equum,pp periculū. Et hoc vltimum,quod eſt verius,tenet Bal.hic. Fallit ſm Bart. & Doct.quando fertur in alio loco de communi cōſenſu partium:ſicut pōt alio tpe fern.l.cum non eo die. C.qñ prouo.nō eſt neceſ. Scdò fallit in Epō.c.cum Eps.de offic.ord. lib.6.quē tex.alleg.Bal.& Ang.hic.Et vide caſum ſpecialem in cle.1. de ſo.cōpe. Tertiò fallit in arbitro & delegato.l ſi cum dies.ff.de arb. Bar.in d.l.ſi vt proponis,ij.& Bal.hic,& gl.ſi. Quartò fallit in iudice appellationis.gl.eſt in l.cum ſñam.C.de ſent.& interlo.om.iu.Alias limitationes ponunt Alb. & Lau. hic maximè in vicarijs generalib.qui diſcurrunt p prouincias: quia poſſunt in oī loco ferre ſñam,prout ēt dicit Bal.hic.¶ Gl.in verbo, cū inique decernit.diuide in 6.partes. Primò timore ⁊rij qd ſtatim format gl.declarat tex. Secundò format aliud ⁊rium & ſoluit.Tertiò ⁊ ſol.opp.Quartò no.Quintò circa illud no.format qōnem.Sextò format aliam.q.ad tex.Scd̄a ibi,ſed vñ.Tertia ibi,ſi ſic exponas.Quarta ibi,Item no.ius iniquum.Quinta
3 ibi,ſed nunquid.Sexta ibi,Item quæritur.¶† Ex j.parte gio.hēs ꝙ ſñia lata ⁊ ius partis eſt ipſo iure nulla,qñ error eſt in ſñia ex
b preſſus,iurib. [b] in gl.alleg.†Adde,ꝙ per hoc dicit Ioan.And.in
4 addi.Spe.in tit.de app.§.nunc bñ.in addi. inci. Ibi non fuit, ꝙ ſi iudex interloqueretur tpa appellationum poſſe prorogari, nō valeret:qa expreſſum iuris errorem cōtineret.l.cum nemo.C.
5 de temp.app.¶†Scdo amplia idē eſſe in ſñia continente errorem expreſſum ſtatuti inſerti in vol.ſtatutorum,ſm Bal.in l.2. C.qñ prouo.non eſt neceſ.d.Abb.in c.1.de re iud.d.Alex.in ⁊ſ. 82.in 3.vol.inci. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter vniuerſitatem.in 2.col.& eſt de mente Bar.in l.cum prolatis.ff.de re iud. Iſtā concl.limita trib.no.modis. Primò qñ error eſt taliter expreſſus in ſñia,ꝙ oculo corporali legi pōt,& inſpici in ipſa ſententia. Vñ non ſufficit,ꝙ ex mente coprehendat̄:ſeu ꝙ ſñia ex intellectu reducat̄ ad errorem iuris.Ita ſing.limitat Inn.in c. P. & G.de off.leg.Refert & reputat ſing.no.d.Ant.But.in c. ab excōicato.& ibi d.Abb.in 3.col.de reſcr.Cano.in c.1. de re iud.d. Ant.in c.Sicut.prope fi.co.tit.& in c.cū contingat.in 2. col. de reſcr.& in c.2.de teſti.cog.Valde no.Bal. in c. quod tranſlationem.de off.leg.Sequit̄ Do.Alex.in l.cum prolatis.ff. de re iudi. & in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de ver.ob.& in cōſ.112.inci. proſpectis. circa fi. ¶ Scdò limita, qñ tpe ſñiæ non fuit lata ⁊ ius,licèt poſteà facta ſit lex,vel ſtatutum in ⁊rium,ſm Bal. hic poſt Io.And.in c.fi.de conſti.in nouel.Idem tenent Io. And.d. Ant & Imo.in c.fi.de conſti.in antiq.Gem.in c.humanum genus.in 3.col.1.diſ.vbi dicit,ꝙ non eſt imputandum ei,q tenuit in iudicando opi.probabilem,licèt poſtea ſuperuenerit lex illā reprobans.Et pro iſta limi.eſt bon.tex.in l.relegatorū.§. ad tps. ver.ſic tñ.ff.de interd.& releg.¶Tertiò limita, qñ ſñia eſſet lata ſolùm ex vna cā ⁊ ius.Secus ſi ex duplici cā: quarū vna eſſet ⁊ ius,alia præter.Nā ſuſtineret̄ ſñia & valeret.Ita Inno.& Can. in c.in pñtia.de renun.Sequitur do.Abb. in c.ex parte. de ⁊ceſ. p̄b.& plenius examinat in c.Sicut.de re iudi. Facit bene tex. in c.per tuas.qui filij ſint legi.& ibi do.Ant.de But.ad hoc no.Et illum tex.ad hoc reputat ſing.idem do.Anto.in c. ab excōicato. de reſcrip.Sequit̄ Imo.referens legiſtas cōiter ignorare in l. ſi is ad quē.vbi do.Ale.ff.de acq.hær.in l.qui Romæ.§.duo fratres, vbi ēt do. Alex.ff.de ver.ob.idem Imo.in l. demonſtratio. in ſi. ff.de ⁊di.& demō.& in l.ſi plagij.ff.de ver.ob.Sequit̄ ēt Bal.in l. 2.§.ignominiæ.ff.de infa.Ang.de Are.in l.1.§.biduum.ff.qñ ap. ſit.vbi dicit,ꝙ imo legiſtæ ſciunt iſtud ante Inno. Et iſtud vult gl.in l.ſi qs ad exhib.vbi Bar.ff.de except.rei iud.& quod vult gl. no.in l.falſam.& ibi Bal.C.ſi ex fal.inſt.vbi vult,ꝙ ſi ſñia ſit lata ex atteſtationib.ſeu probationib.veris,& falſis valet ſñia.Quid aūt ſit,ſi decretum interponatur ex cauſa partim vera, & partim falſa,ponit Bar.in l.ſi non ſortem. §.ſi cētum.vbi dixi. ff. de
6 condi.indeb.¶In ſi.gl.dabes ex gl.duas conclu.†Prima, ꝙ ſñia lata ⁊ ius l.eſt ipſo iure nulla. Secunda concl. ꝙ ſñia lata ⁊ ius partis,valet.Ideo opus eſt appellatione.De vtroq; ſunt text. in gl.In hoc diſtingue,vt magiſtraliter p Bar.hic cū quibuſdā addition.Ang.de quo ēt p Bar.in d.l.ſi is,ad quē.ff.de acq.hæ.Latè

ADDITIONES.

a ¶Maiorum.Adde de eo,cui iuriſdictio quæſita eſt,Bar.conſi.119.inci. quæritur,in ſi.Vide late Soc.in c.ſi.de ſo.compe.ver. Nos poteſtas ſedens pro tribunali. P V R P V.

b ¶Iuribus.Amplia ad decretum dec.Bar.in l.ambitioſa.1.opp. de decr.ab ord. Limita quando eſſet contra legem ambiguam.Pan.in c.paſtoralis ad ſi. de ſide inſtr. P V R P V.

tè per Imo.& Ang.in l.qui Romæ §.duo fratres.ff. de ver. obl. Bal.in l.qui testõ.ff.de excu.tut.Imo in rep l.diuus.ff.de re iud. per d.An.Imo.& alios in c.ab excõicato.de reſcr.& Do.maximè Pan.in c.ex parte.de conceſ.præben. Et in iſtis vltimis ponunt Can.quid ſi iudex in ſententia poneret dictionem maxi-
7 mè ex tali cauſa? † Aduerte tamen ad nonnulla. Primò dum Bar.in ij.memb. dicit q̃ ſententia lata contra ius partis, valet.
8 †Adde ſecus eſſe in decreto: quia ſi interponit̃ contra ius partis,eſt ipſo iure nullum.l.Sciæ egreſſæ ff.de tu.& cu.da. ab his.l. Si putas.vbi gl.C.de pe.hær.Facit quod j. dicit Bar. de iſto decreto.Et duplicẽ rõnem diuerſitatis ponit ſolus Albe. hic. Prima eſt: quia ſnĩa fertur præſentibus, ſed decretũ interponit̃ ẽt abſentib.partib.Item decretum dẽt interponi cã cognita, ſi ℈ fiat, tanq̃ ℈ ius eſt ipſo iure nullum. non ſic in ſnĩa,vt hic per eum.Iſtud tñ inuenio mirabiliter limitatum per Angel.hic, vt procedat,qñ iudex iuterpoſuit decretum,non adhibita cauſæ cognitione,q̃ requiritur:tunc bene ipſo iure eſt nullum.Sed ſi cum cauſæ cognitione,dato q̃ ſit ℈ ius partis, valeret ſm eũ:
9 ſolum hac rõne,vt ſit litium finis.†Sed dubito: quia ẽt ſnĩa ſine cauſæ cognitione lata,nihil valet:imò ex breuitate temporis redditur nulla,ſm Bar.in l.prolatam,circa fi.C.de ſent.cum concor.Secundò aduerte,dum dicit Bar.q̃ ſnĩa lata ℈ ius partis dolo aduerſarij,q̃ falſas allegat.attulit,valet,ſed dat̃ reſtit.in inte.per l.ſeruo inuito.§.cum prætor. ff.ad Tre. Intellige ſanè, qñ talis ſnĩa fertur ℈ partem præſentem, vel abſentem culpabilem.ſ.per contumaciã.Sed ſi eſſet lata ℈ abſentem ex probabili cã,puta ex cã Reip.tunc eſt ipſo iure dulla,tex.eſt in l. ſi prætor.§.Marcellus.qui ita debet concordari.ff.de iudic.vt per Bar.& alios.& aliquid per Ang. hic, & uide etiam quod dicit Bar.in l.vni.in pe.col.circa fi.per illum tex.cum gl. C.de ſatiſd.
10 †Extra gl.quærit Bar.poſt antiquos, an Poteſtas exiſtens extra territorium ſuum poſſit de conſenſu ambarum partiũ ferre ſnĩam?Concludit q̃ ſic,dummodo ordinarius illius loci non
* ℈dicat.Adde,q̃ idem tenent Bar.& Ang.& *alij coiter* [a] in l.quę
a ro.ff.de ſol.Bal.& Moder.in l.fi.ff.de iuriſ.om.iud.Cõiter Can. in c.P.& G.de off.dele.Facit tex.in c.ſtatutum.§.in nullo. de reſcri.in 6 Contrarium tenet gl.in c.ut litigantes.de off.ord.in 6. Iac.But.Bal.& Sal.in l.1.C.de iur.om.iu.& plenius Bal.in l.ſi q̃ ex conſenſu in vlt.col.C.de epiſ.aud.Pau.de Caſt.in d.l.quæro. Potiſſimum fundamẽtũ eorum eſt, quia Ptãs exiſtens ex̃ territorium dr̃ priuatus l.3.ff.de off.præſi.ergo conſenſus priuatorũ nihil operatur.l.priuatorum.C.de iuriſ.om.iu.Sed ad hoc not. ſñde,q̃ Poteſtas ex̃ territorium non habet iuriſdictionem in actu,ſeu in exercitio:ſed bene hẽt in habitu.Ita declarat gl.no. in d.l.3.ff.de off.præſi.ergo põt conſenſu priuatorum proroga ri.d.l.q̃ro.cum ſi.Sed ò adducit̃ pro iſta parte: quia iuriſdictio cohæret territorio.l.fin.in fi. C. vbi & apud quem.Sed ñ.de,q̃ hoc non eſt verũ ſimp̃r,vt per Bar.in l.1.in pe.& fi.co.j.de iuriſ.om.iu.An aũt ad hoc,vt procedat ſnĩa Bar.& cõis requiratur,q̃ partes expreſsè conſentiant: an verò ſufficiat ſola taciturnitas,cũ p̃tia partiũ?Item an requirit̃,q̃ iudex alterius territorij ẽt expreſsè conſentiat;an ſufficiat eũ nõ ℈dicere? Vide per Alex.alios referentem in d.l.fi.Et per iſta ſunt expeditę iſtę leges.Et ſic cum laude Dei eſt impoſitus finis huic titulo.

A D D I T I O.

a ¶Idem dicit Rob.Maran.de ordi.iud.4.par.12.prin.diſt.c.16. poſt nu. 3.

S V M M A R I V M.

1 *Ad eſſe l.requiritur,quòd ſit communis.*
2 *Ciuitas non poteſt facere ſtatutum,quòd ligaret vnum quarteriũ tãtũ.*
3 *Ab iniquitate.l.appellari non poteſt,tamen ſi fiat contra certam perſonam,bene poteſt.*
4 *Si ſtatutum fiat verbis generalibus,ſi tamen probetur legitimis coniecturis factum odio priuatæ perſonæ,poteſt appellari, vel opponi exceptio doli contra ſtatutum.*
5 *Non tenent ſtatuta,in quibus ineſt dolus.*
6 *Statutum generale cogens affines ad compromittendum valet, ſecus ſi certam perſonam.*
7 *Ad cognoſcendum ſi ſtatutum ſit factum odio alicuius, non ſunt attendenda verba ſtatuti,ſed contra quem effectus porrigatur.*
8 *Statutum generale ſecularium non debet ligare eccleſias,nec earũ res.*
9 *Valet ſtatutum ex cauſa in fauorem,& priuilegium,ſeu remunerationem ſpecialium perſonarum.*
10 *Statuta,quæ ex cauſa fiunt in odium,vel fauorem particularium perſonarum,reſpiciunt publicam vtilitatem.*
11 *Propter excellentiam alicuius,qui propter delictum debet mori, debet pœna remitti.*
12 *Propter excellentiam, & eximiam virtutem hominis licet recedere à ſtatutis.*
13 *Mulieres non poſſunt intereſſe ad ſtatuta condenda.*
14 *Mulieres non poſſint eſſe de conſilio, nec intereſſe in cõdendis.ll.aut reformationibus.*
15 *Ruſticus,qui promiſit plantare vineas in fundo,& dare quartam partem fructuum,ſi plantauit alias arbores,ſimiliter tenebitur de illis dare quartam partem fructuum.*
16 *Hoc verbum vir,concipit etiam mulierem.*
17 *Delictum etiam ignorantia commiſſum punitur.*
18 *Volens occidere Titium,ſi occidat Caium amicum ſuum, an puniatur de homicidio.*
19 *In dubio,opinio,quæ eſt mitior,in delictis eſt tenenda.*
20 *Statutum puniens corporaliter homicidium,intelligitur de homicidio doloſè commiſſum:ſecus ſi culpa.*
21 *Statuta pœnalia ſemper intelliguntur habere in ſe clauſulam, ſi dolo delicta fuerint commiſſa.*
22 *Occidens aliquem ſine dolo,non tenetur pœna mortis,etiam ſtante ſtatuto,quòd occidens occidatur.*
23 *Homicidium commiſſum in perſonam amici, vel affinis, non præſumitur doloſum ſed caſuale.*
24 *Statutum loquens de homicida,intelligitur de doloſo, & culpabili.*
25 *Non punitur quis pœna mortis,quando extra voluntatem occidit aliquem etiam ſtante ſtatuto,quòd occidens occidatur.*
26 *Stante ſtatuto,quòd occidens quouis modo decapitetur, qualitercũque quis occidat,decapitabitur.*
27 *Quis modus ſit ſeruandus in ſtatutis, vel legibus condendis.*
28 *Forma non ſeruata,actus eſt nullus.*

De legibus. Rubrica. LEX PRIMA.

LEx eſt. Iſta lex habet iiij. dicta: & ita colligam iiij.notabilia. Primũ
1 eſt ibi cõe præceptum.†Ex quo no.q̃ ad eſ-
a ſe legis requiritur,q̃ ſit [a] cõis. Facit l.iura nõ in ſingulas.in ver.generaliter.j.eo.& text. in c.Erit aũt lex.4 diſt.in verbo non pro priuato commodo,ſed cõi omnium vtilitate. Et dicit lex,cõe præceptum p̃p tria.Primò,quia fit cõi auctorita te.Secundo:quia debet eſſe cois oĩb.Tertio:quia fit pro cõi vti
2 litate,ſm Fulg.hic.†Et dicit Ang. hic, q̃ iſta lex præſtat arg. q̃ ciuitas non poſſet facere ſtatutum,q̃ ligaret vnum quarteriũ
3 ciuitatis tñ.†Et circa hoc no.q̃ licèt ab iniquitate legis appellari non poſſit.l.ſi qua pœna.ff.de ver.ſig. Tamen ſi fieret ſtatutum,vel conſtitutio ℈ certam perſonam,poſſet appellari. l. 1.
4 § ſolent.ff.qñ appella.ſit.& l.q̃ grauatos.C.de cen. lib.11.†Imò fortius,ſi ſtatutum,vel conſtitutio fierent verbis generalibus,ſi tamen poteſt probari legitimis coniecturis,q̃ facta ſit odio priuatæ perſonæ,poterit appellare,vel opponere exceptionẽ doli ℈ ſtatutum.tex.eſt no.in l.1.§.fi.vbi gl. ff.de except. do. Ita dicit Bar.in l.omnes populi.ſ.eo.in vlt.q.5.prin.& in l. fi.in 1. col. ff.de app.reci.Pan.in rub.de conſti.Can.in c. cum oĉs. eo. titu. Ang.& Ale.in l.2.ff.quod quiſque iur.& Alex. conſi. 190. in 2. vol.Inci.maturè.in 5.col.Et dicit ſignanter Bal.in l.quiſquis. C. quorum app.non reci.q̃ etiam ſi in ſtatuto eſſet verbũ generale,ſed effectu eſſet ſingulare ℈ certam perſonam, poteſt ſemp ℈ tale ſtatutum opponi exceptio doli,per tex.no. in d.l. 1.in fi.
5 †Adde ẽt Bal.in c.2.de iureiu. vbi dicit,q̃ d.l. vni. in fi. eſt text. vnicus in iure,q̃ etiam ſtatuta non tenent, quibus dolus ineſt. Alibi dicit Bal.in c.cum ordinem.de reſcri.alleg.Io.Mo.q̃ verba ſtatuti non poſſunt dici generalia,qñ non poſſunt verificari,niſi in vno indiuiduo:& q̃ ſtatutum debet eſſe generale, nõ ſolùm verbis,ſed ẽt effectu.& hoc eſt quotidianũ ſm eum.Ali
6 ter tamen vr̃ dicere Pan.in c.conſuluit.in fi.de app. † Facit qđ dicit Bal.in §.quib.in fi.in 1.conſti. C. q̃ licet valeat ſtatutũ generale cogens affines,vel coniunctos ad compromittendum: tamen ſecus in ſtatuto cogente certam perſonam ad cõpro-
b miſſum,in effectu non valet,argum.l.toties.ff.de pollic.[b] Confirmo per id quod decidit Bar.in l.nemo exterus. per illũ text. C.de ludæ.vbi dicit,q̃ populus ſtatuendo legem generalem, poteſt ſtatuere,q̃ res,puta frumentum tali pretio venderetur. l.Annona.ff.ad l.Iul.de anno.& in l.1.§.cura carnis.vbi Bart. ff. de off.præfe.vr.Tamen non poſſet ſpecialiter ſtatuere contra certas perſonas particulares.Quod dicit Bar.notandum. & idẽ no.Bar.in d.l.toties.ff.de polli.& quod Bar.no. in l.Antiochen-
7 ſium.ff.de priui.cre.†Confirmo etiam ex egregia deci. Pet. de Anch.in commen c.canonum ſtatuta.de conſt.11.q.prin.ver. Ego quæro in q.in qua conſului.Vbi quærit, Archieps Spoletanus hẽt certa molendina extra portam Spoleti, ſibi donata ex largitione Regis Vngariæ.Eodem modo cõitas Spoleti habet

A D D I T I O N E S.

a ¶Quòd ſit cõis.Adde Ale.in l.4.in prin.col.5.de iureiu. PVRPV.
b ¶De polli.Idem Ias.in l.Barbarius.8.col.infra de off.præt.

bet alia molendina extra portam ciuitatis. Qui ibant ad molẽ dinum dabant certam quantitatẽ frumenti pro molendo.Spoletani fecerunt statutum,q̃ ciues,vel incolæ, q̃ mitterent frumentum ad molendinũ extra portam ciuitatis soluerent tñ in ingressu portæ:Saluo,nisi mitterent ad molendum ad molẽdina ciuitatis:tunc nihil soluerent.Fuit orta q̃ inter Eps̃m, & ciuitatem.Nam Eps̃ dicebat statutum non valere: quia factũ eius odio. Ipsi de ciuitate dicebant statutum valere: quia statuerunt in persona ciuium:& sic in suis subditis, & in eorum territorio,& q̃ fuit eis licitum facere eorum conditionẽ meliorem,etiam cum damno tertij.l.Proculus. ff.de dam. infect. Dicit Pet.de Anch.se consuluisse, q̃ non sit attendendum, in quem verba dirigantur:sed contra quem effectus porrigatur, vt dicit tex.no.in l.cum pater.§.donatio.ff.de leg.2.Et plerunque verba videntur dirigi contra vnum:tamen effectus dirigitur ꝯ alium.& istud est ponderandũ maximè.in l.3.§.nunc de effectu.ff.de lib.leg. Vñ cũ effectus huius statuti principaliter dirigatur ad molendina Archiepi,tanq̃ eius odio factũ sit, nihil dẽt in effectu valere.Vel debet intelligi de euntibus ad alia
8 molendina ciuium non Archiepi † Quia statutum seculariũ [a]
a generale non debet ligare ecclesias,nec earum res. Et ita cõsuluit Pet.de Ancha. consi. 13. inci.super dubio transmisso.Et illi consilio se subscripsit totum collegium Bon.vt apparet ex subscriptione illius.Idem tenet Pan.in commen.c.ecclesia.S. Mariæ.in 22.col.Alb.de Ro.in 2.parte statu.in 2.q.& Alex.in cõsi. 212.ĩ 2.vol.inci.visa facti narratione.in pen.& fi.col.Adde,qa credo, q̃ ista sit etiam decisio eiusdem casus, quam ponit idẽ Pet.cons.155.inci.optimis rõnib.vbi reprobat statutum Spoleti,quod gñaliter imponebat onus soluendi certum quid pro frumento deferendo ex vna parte:qa in effectu,licèt non verbis,ꝑiudicabat molendinis Archiepi.Et idem in simili consuluit idem Pet.consi.193.inci.pro cõitate.Contrariũ tñ in ista.q. in dictis molendinis Archiepi Spoletani cõsuluit Bal.& est inter consilia Pet.de Anch.cõs.11.inci. Factum super quo petit, consilium tale est.Idem latè Io.Cal.in cons.21.posito in tit. de cõst.quod inci.Eps̃ hñs extra ciuitatem. Et istam q. vide latius examinatam in mea rep.l. quominus.in 25.q. ff. de flu. Limita tñ istum tex.& prædicta,nisi statutum fieret ex cã rõnabili specialiter ꝯ aliquem priuatum in eius præiudicium,tunc bñ valet subsistente iusta cã.Ita Bal.& Ful.hic,circa prin. per l.damnato.C.de hær.Facit gl.no.in l.amissione.§.qui deficiũt.in vers. relegati.quæ sic debet intelligi.ff.de cap.dimi.Addo Ange. idẽ expresse dicentem in l.impetrata C.sen. resc. non pos.ꝑ multas.ll.per eum alleg.& dicit ita pridie sex Doct.ita consuluisse. Et pulchrè Ang.cons.63.inci.Nobilis miles Do.Ray.Can. maximè Do.Ant.&Imo.in c.cum omnes.de consti.Facit bo. text. in l.venditor.§.si constat,vbi Bar.no.ff.commu.præd. Et q̃ dicit gl.in l.2.in ver.detrahi. ff.de his, qui sunt sui. Et diceret subesse iusta cã,qñ fieret lex,seu statutum ꝯ priuatum, ad sedandum tumultum populi in ciuitate.Tex.est no. in l. si quis filio exhæredato.§.hi quoque.ff.de iniu.rup.fm Ang in d.l. Antio-
9 chensium.ff.de priuil.credi. ¶†Sitr eꝯ posset fieri statutum ex cã in fauorem,& priuilegium,seu remunerationem specialiũ personarum.l.neque Dorotheum,& l.doctitij.C.de dec.lib.10. fm Bal.& Ful.hic.Adde,q̃ idem tenet Alber.in 1. parte stat.in 17.q.no.Io.de Pla.post Ang.in d.l.neque Dorotheum.& Petr. de Anch.in c.si ꝓp tua debita.in 10.no.per illum tex. de rescri. in 6.Et dicit no.Bal.in l.leges,vt generales.C.eod.q̃ tale statutũ factum ad fauorem specialis personæ non indiget alia publicatione,quia cessat ratio,ꝓp quam aliàs statuta debent publi-
10 cari.s.vt cognita generaliter obseruentur.†Et attende, q̃ talia statuta,quæ ex cã rõnabili fiunt in odium certæ personæ,vt iurib.præal.& l.si priuatus.ff.qui,& à quib.Eodem modo, qñ ex causa fiunt in beneficium,effectu dicuntur respicere publ.vti-
11 li.ꝓ doctr.Bal.no.in Auth.habita. in 4.col.C.ne fil.pro pa.† Itẽ ꝓp excellentiam virtutis alicuius,qui ꝓp delictũ debebat mori,vel aliter puniri,debet pœna remitti. Tex.est sing. in l.ad be-
12 stias.ff.de pę.†Sicut ꝓp excellentiam,& eximiam virtutẽ hoĩs licet recedere à statutis. l. scire oportet.§.oportet.vbi tex.sing. ver.valde disciplinatos.& ibi Bal.ff.de excu.tut.De quo vltimo
13 dixi plenè in l.cũ quid.ff.si cer.pet.¶†Ex secundo dicto tex.ibi virorum prudentum.no.Bar.in prin.q̃ mulieres non pñt interesse ad statuta condenda:& sic in condendis legibus vel statutis non est exquirendum consilium mulierum, ꝓp earum fragilitatem,fm Cy.& Bal.Alibi tamen tex.in §. hæc autem omnia.in Auth.vt iud.sine quo. suff. quem alleg.Ful. hic, dicit q̃ Imperator cum consilio vxoris suæ fecit illam constitutionẽ. Et alibi Io. Andr. in c grauis. de dep.dicit se didicisse ab vxore sua, q̃ etiam si pulchra nomina magno pretio venderentur, deberet pater emere,vt imponat filio bonum nomen.Ex hoc
b tex.infert Bar.idem in fi.arg.q̃ mulieres non possunt [b] esse de ꝯsilio, nec interesse in cõdendis.ll. aut reformationib. Et pro
14 hoc infert,q̃ mulieres per earum vsum non possunt consuetudinem inducere.arg.à statuto ad consuetudinem.l.de quib. ff.eo.& vtrunque tenet Alb.hic,& Pano.in c.fi.in 7.col.de consue.Primò fallit fm Ang.hic in Comitissa, quæ succedit in alquo comitatu.Nam potest legem cõdere in suo territorio: & sic statuta,& consuetudines.arg.no.in l.fi.C.de arbi. Secundo fallit,nisi mulier ex speciali priuilegio Principis, vel Imperatoris haberet iurisdictionem,per tex.in c.dilecti. de arb. & tex. in l.fi.C.de arb.vbi gl.& Bar.Tertiò vĩ posse limitari in his,quę ad earum artem spectant,per l.1.§.1.ff.de var.& extraor. cog. Tu attende ad ponderationem Bar. & Doc. factam in isto text. in ver.virorum.Et adde facere tex.in l.scripturas in fi.in ver. virorum.C.qui po.in pig.hab.quem ad hoc ibi expresse no Bald.q̃ priuata schedula subscripta manu testium, habet vim publicæ.Dicit Bal.per illum tex.in ver.virorum.q̃ si essent tres viri, & esset aliqua mulier,non haberent fidem per illum tex.Contra tñ has põderationes vĩ facere fortis doctr.gl.in cle.1.in ver. præsidentes.in fi.de rescr.quam ibi no.D.Ant. & Imo.q̃ qñ lex vel statutum vtitur aliquo termino, ratione frequẽtioris vsus, vel aliqua persona,non ꝓ hoc intelligitur excludere alias personas.Et ita dicunt limitari regulam,q̃ vnius inclusio aliorum est exclusio.l.cum prætor.§.1.ff.de iud. c. nonne bene dicimus. de præsum.Ita in istis legib.l.facit mentionem virorum gratia frequentioris vsus,cum in legibus condẽdis vt plurimũ interueniant viri.Nam per hoc non vĩ excludere fœminas. Adde aliam gl.& meliorem de iure in l.1.in gl.1.C.de his, qui ad eccle.confu.& gl.in Auth.Cassa in verbo,per Italiam.C.de sacro sanc.eccl.& glo in l. vnica.in verbo, sponsam.C.de rap.virg.& gl.in l.2.in prin.in ver.præcedẽte.ff.de vulg.& gl.in Auth. Imo. in ver.præcedentib.in l.si mater.§.hoc iure.ff.de exce.rei iudic.
15 Bal.in c.ex conquæstione.in 3.col.de restit.spol.†Item adde,qd sing.tenet Io.And.in addi.Spe.in tit.de loc.§.1.ver. quid si colonus.vbi decidit de rustico,qui promisit plantare vineas in fundo:& dare quartam partem fructuum, q̃ si etiam plantauit alias arbores,q̃ similiter de illis tenebitur quartam partem fructuum dare:quia de vineis est dictum, quia frequentius consueuerunt plantari.Tamen caue: quia cùm hic Iurisconsultus procedat diffiniendo,& ponendo casus legis,non est verisimi-
16 le,q̃ dixerit virorum gratia vsus frequentioris.† Item ad prædicta adde,quod dicit Bal.in c.licet vniuersis. de test.q̃ quam-
c uis tex.dicat q̃ debent esse viri: vir tñ concipit mulierem, [c] licet videaẽ vocabulũ ꝑcisè masculinæ significationis. l. qui testamento,§.mulier.ff.de test.& l.tres fratres.ff. de pac. & l. Lucius.§.quæsitum.ff.de leg.3.Hæc tamen interpretatio fm eum non haberet locum in statutis terrarum,sicut nec in stipulatio
17 nib.vt no.per Dy.& alios in l.1.ff.de verb.sign.†Ex tertio dicto tex.ibi,delictorum,quæ sponte vel ignorantia. no. q̃ delictum ẽt ignorantia commissum punitur.Intellige tamẽ,q̃ talis ignorantia habeat culpã in se.l.item Mela.in prin.ff.ad l.Aqui.Aliàs secus.Et vltra leges alle.in gl.1.pro exemplis ad hunc text. põt poni exemplum in c.continebatur.& in c.lator. de homi. Potes ẽt ponere exemplum in eo,qui dormiendo alium vulnerat,vel occidit,si sciebat defectum suum, & non monuit.Bar. in l.pe.ff.ad l.Pompe.de parric.dixi in l.vt vim.s.de iust. & iur. Distingue tamen in hac materia,vt per Bar.& Bal.hic, & dum Bar.in 1.memb.alle.quædam iura can. corruptè, debet allegare.c.sicut dignum.& ibi glo.in ver.consiliũ.de ho.& tex. in d.c. continebaẽ.& in d.c.lator.Io.And.in c.2.de ꝓst.in 6.in nouella.

Quid

ADDITIONES.

a ¶Secularium. Adde Io.de Imo.in c.quam clericis. de foro compe. Lap. alleg. c.& seq.Cal.in dispu.incip.statuto cauetur.

b ¶Non possunt.Adde Do.in l.2.C.de le.do.in l.2.ff.de reg. iur.

c ¶Mulierem. Adde glo.in c.2.de test.lib.6.Bar.in l.si ita scriptum. ff. de lega.2. Bal.in l.ancille.C.de fur.Spe.tit.de alle.& disputat.in §.post hoc.ver. vel vbi masculinum.Ang. consi.113.Fallit in contractibus,& tunc masculinum non concipit fœmininum,secundum Arch.in c.si quis suadente diabolo.17.qõ.3. Bal.in l.Gallus.ff.de libe.& posth.Ant.de But.in c.in quibusdam.de pœ.Petr. de Ancha.in clem.1.de baptis.Ang. in l.tres fratres.ff.de pac.Ioan.de Imo.& Mod.in l.quod dicitur.in 19.col.ff.de ver.ob.Roma. consi. 35.incip.visa facti serie.Io.de Imo.consi.38.incip. in casu præmisso.Alex.de Imo.consi.61.in 1. col.inci.super eo de quo quæritur,in 1.vol.consi.1.in 5.vol.consi.125. incip. inuestituræ.in 5.vol.Barb.consi.15.inci.clementissimi Dei patris. in 1. volu. Fallit & secundo, vbi tractaẽ de const.secundum Bal.in cõsi.121. inci. in prouincia Anchonitana,in 3.vol.Fallit & tertio in odiosis,secundum Archid. in d.c.si quis suadente.& Alex.de Imo.consi.94.inci.animaduersis.in 4. vol. Et quid in materia pœnali,vide in l.si quis in tantam.C.vnde vi. & in l. quicunque.C.de ser.fug.& in d.c.si quis suadente.& per Barba. consi. 10.in 1.volu. Nic.Superantius.

¶Communis opi.est cum Ias.hic secundum Cæp.consi.33.col.2. & 3. de qua latius per Lud.Car.in repet.l. 2. §. homicidij.num.56.C.quor.appel.non recip. PANCL

18 ¶ † Quid autem si volebam percutere, vel occidere Titium, & vulneraui, vel occidi Caium amicum, vel consanguineum meum, an puniar de homicidio? Est casus frequens, quem ponit Bar. in l. respiciendum. §. delinquunt, in fi. ff. de pœ. & ibi vī concludere, ꝙ cum omnino darem operam rei illicitæ, puniri debeo. Et illa decisio Bar. qñ casus occurrit, ponit iudices maleficiorum in magno periculo, dum volunt decisio. Bar. seruare. Verius est [a], ꝙ cum iste sit solùm in culpa non in dolo, propter solam culpam non debet puniri corporaliter, prout dolosus homicida, sed extra ordinē arbitrio iud. Ita tenet Ang. & melius in d. §. delinquunt, & in l. si cum seruo, per illum tex. ff. de iniur. & Fulg. in l. scientiam. §. sed si defendendi. ĩ. ad l. Aquil.
19 qui est fortis tex. † Et ista vltima opi. in iudicādo esset tenēda, quia in dubijs opi. semper in delictis mitior est sequenda. l. interpretatione, & l. sanctio legum. ff. de pœ. Et vide in simili not. q. Bar. in l. diuus. ff. de sica. & ista deci. Ang. fortiter comproba-
20 tur ex his, quæ nunc dico. ¶ † Not. ergo, ꝙ statutum puniens homicidam corporaliter, intelligitur qñ homicidium est dolo commissum. Secus si culpa. Tex. est no. & melior de iure in l. cum autem. §. excipitur. ff. de ędil. edic. fm Ange. hic, vt per eũ distinguentem plenè. Adde Barto. in terminis in l. Quid ergo. §. pœna grauior. in 3. col in prin. ff. de his qui no. infa. Item adde, ꝙ per illum tex. idem dicit Bal. in rep. mag. l. 1. C. de sum. tri. in vlt. car. & in l. omnes populi, in 17. col. s̄. de iusti. & iu. & in l. data opera, in 5. col. C. qui accu. non pñt, & in l. quicunq; in 6. col. C. de ser. fug. Bal. & Saly. melius quàm alibi in l. 2. C. de nox. latè Bal. in c. fi. de Const. Ang. in l. is, qui cum telo. C. ad l. Corn. de Sica. Sal. in l. pe. cod. tit. Card. in c. lator. de homi. Alex. cōs. 240. in 2. vol. inc. Vī in casu proposito, & in cons. 144. in 2. vol. inci. Post redditum. plenè, & not. Pau. de Cast. quem vide in cons.
21 190. incip. In causa incarceratorum. Pau. de Cast. hic. Item pro ista decisi. facit quod tenet Bar. in l. 1. §. si autem. ff. si quis te. li. esse iussus fuerit. Item facit quod vult Bar. in l. 1. in prin. in 3. col. ff. ad Turp. Item adde quod decidit Nel. de. S. Ge. in tra. de Banni. in 2. parte secundi tpis, in q. 13. & est no. decis. in ꝓposito in
22 q. 25. † Item adde, quod dicit Bal. in l. fi. per gl. ibi. ff. quod quisque iur. ꝙ statuta pœnalia semper intelliguntur habere clausulam in se, si delicta dolo fuerint commissa. ¶ Sed aduerte, quia ꝫ prædicta omnia facit, quod no. Bal. in l. 3. §. quod prætor, per illum tex. in ver. ceſſat. ff. ne quis eum qui, & ibi dixi cum concord. ibi signatis per Do. Alex. vbi no. ꝙ si statuto caueatur, ꝙ si aliquis percusserit aliquem, puniatur in centum, ꝙ non requiritur dolus, ex quo statutum non facit mentionem, sed sufficit culpa. Tene communem, & dicit Pau. de Cast. in l. decu-
23 riones C. de infa. se habuisse. q. de facto. † Stante statuto, ꝙ occidens alium occidatur. Quidam proijciens lapidem, non animo occidendi, occidit tñ illum: dicit se vnum liberasse à pœna capitali: sed cum magno labore: quia iudices volebant facere cum occidi, sequendo tenorem statuti, licèt de iure cōi quis aliter puniatur pro culpa: aliter pro dolo, vt hic per Bart. dicit, ꝙ cum euasit, quia ostendit Bal. in d. l. data opera, ad fi. Quod dicit bñ no. & illam deci. Pau. refert, & sequitur Alex. in d. cons.
24 140. in fi. ¶ † Et not. diligenter, ꝙ homicidium commissum in persona affinis, vel amici, præsumitur casuale, non dolosum. Gl. & Doct. in l. 1. C. de Sic. Bal. in l. fi. in 20. opp. C. de hær. instit. Et prædicta bene no. quia magnę sunt importantiæ, & quotidiana. ¶ † Adde predictis, quod Do. Car. in c. lator. de homi. refert accidisse de facto. Quòd erant duo socij in vna naui, & alter cum ligno, in quo erat ferrum ad trahendum ramos arborum obstantium percussit socium: qui mortuus est; Dicebat statutum, ꝙ homicida debeat decapitari: Fuit consultum, ꝙ iste decapitari non debeat: quia statutum loquens de homicida, debet intelligi de doloso, & culpabili. Alle. l. 2. C. de nox. & c.
25 in nostra. de iniu. † Item adde, quod decidit Do. Sig. de Homodeis in cons. 27. incip. statuto ciuitatis Papiæ cauetur, in pe. col. vbi refert euenisse de facto in ciuitate Papiæ, ꝙ quidam rusticus volens euitare canem ferocem, ne ipsum morderet, proiecit lapidem ꝫ canem in loco, quo iter publicè fiebat: & sic fuit in culpa, & hominem ignoranter percussit, & occidit, ꝙ licet statutum dicat, ꝙ occidens debet puniri in ære, & in persona: ꝙ tñ isto casu debet parua pœna imponi. Item adde quod dicit idem D. Sig. in cons. 50. inci. Titius calce percussit vxorem. Quòd si maritus calce percussit vxorem in corpus, ex qua percussione dicta mulier cecidit in terram, & finaliter mortua est, ꝙ maritus non potest puniri de morte, cùm non fuerit in do-
26 lo, & mors contigerit præter eius propositum. ¶ † Limita prędicta omnia, nisi statutum diceret, ꝙ quicunq; occiderit quouismodo, vel qualitercunq; decapitetur: qa tunc non distinguitur an dolo, vel lata culpa. Ita Sal. in l. 2. in 3. colu. de noxa.
27 ¶ † Ex quarto dicto tex. ibi cōmunis reip. sponsio. no. fm Bart. & alios, modum condendi legem, vel statutum, quia congregato populo debet consul, vel prior facere propositam, & postea interrogare populum, an sibi placeat, & populus debet cō corditer rñdere, & affirmare. Et hoc facit fm Bar. hic ad reformationes, & constitutiones, quæ tota die fiunt. Adde tex. in l. 1. in prin. vbi Mod. no. ff. ad l. Fal. & tex. in l. Item veniunt. §. pridie. ff. de pet. hæ. plenè Bar. in l. oēs populi. in 3. q. prin. s̄. de iust. & iu. ꝓ Do. in l. humanum. C. de leg. & vide Bal. in l. 2. in fi C. de proba. vbi ponit de forma condendę legis, & reformationis: & quę differentia sit inter vnam & aliam, vt ibi per eum. Adde etiam quod fin. dicit Bar. in l. 2. C. de decu. lib. 10 ꝙ si non appareat de ꝓposita facta in ꝓsilio per consulem, vel priorē dum tñ appareat de voluntate cōsilij, valet, per l. de quib. in fi. ĩ. ea. & refert, & sequitur Bar. hic in 6. col. & no. ad limitationem eius quod
28 hic dicit Bar. † & iuxta hoc quærit Bal. hic in 2. col. Statutum Perusij dictat, ꝙ omnes propositæ debeant fieri per Priorem, & aliter non valeant. Pone, congregata adunantia gñali totius populi, populus vult aliquid statuere, sed Prior non vult illud proponere; quia forte est pœnale: vel iurauit non proponere. Alius proponit, & populus sic statuit concorditer: an valeat? Primo dicit videri, ꝙ sic, per id quod dicit Bar. in d. l. 2. C. de decu. lib. 10. & proximè retuli. In ꝓrium dicit facere: quia forma non seruata, actus est nullus. l. cum hi. §. si prætor. ff. de transl. non dubium. C. de leg. cum si. Concludit Bald. ꝙ si consilium populi erat potens tollere dictum statutū, valet, ar. l. fi. in prin. ff. de leg. 2. cum alijs alle. per eum. Adde pro eo facere, quod ipse Bal. dicit in l. Barbarius in 5. col. in fi. ff. de off. ꝓto. de reformationib. factis per consiliarios populi ꝫ formam statuti: quia cū habeāt potestatem suspendendi statuta, vī suspensum statutū. Fulg. hic tenet ꝫ Bar. quia scđa reformatio, vel statutum valet, nisi expressè sit derogatum primo statuto: quia cùm primum statutum dicat, & aliter nō valeat, censetur habere clausulam derogatoriam ad sequentia, ergo non valet, nisi specialiter sit derogatum. l. si quis in prin. testamenti. ff. de leg. 3. & dicit Fulg. ꝙ non sunt multi dies, ꝙ in simili. q. ita respondit in quadam constitutione iurata, facta per Ep̄m, & Canonicos Triuisiæ ecclesiæ, de non admittendo alio Can. ꝙ si fecerint aliam capellam, & addiderint numerum, non valet, vt hic per eū. De quo habes tex. & ibi Canonistæ in cum M. Ferra. de cōst. Ego ꝫ Bal. ēt adduco fortiter: quia eo ipso, ꝙ statutum inualidat propositā, nisi fiat à Priore, dī etiam inualidare statutum, seu reformationem super ea factam. Tex. est valde no in l. 1. cum gl. in ver. relinquatur, vbi Bar. clarè in 3. not. & Ang. C. de pe. bo. subla. lib. 10. Pau. de Cas. in l. 1 in prin. ff. ad l. Fal. Cùm ergo hoc statutum intelligatur annullare non solùm propositam, sed ēt statutum super ea factum, ergo cùm intelligatur habere clausulam annullatoriam secundi statuti, non valebit fm statutum, nisi expressè primo derogetur: vt latè concludit Bar. in l. omnes populi. in 4 q. 3: q. prin. in ver. 2. iux. prædicta. s̄. de iusti. & iure, cum cō cord. quas ibi dedi. Ita in specie reprobat Bal. hic, Alex. in l. 1. in prin. in 1. & 2. col. ff. ad l. Fal. licèt de Ful. hic nullam mentionē
b faciat. [b] Et ita remanet expedita scholastico more ista. l. lecta in alma, & florentissima vniuersitate Ticinensi, per me Ias. de Mayno Mediol. I. V. D.

ADDITIONES.

[a] ¶ Adde Dec. in c. 2. nu. 11. ver. & ampliatur. extra de constit. & idē tenet Lud. Care. in rep. l. 2. §. homicidij autem nu. 5. C. quor. app. non reci. & ista limit. non includit homicidium commissum ex causa defensionis, secundum Dec. d. c. 2. col. 5. de constitu. PANCIR.

[b] ¶ Adde Fel. in c. cum dilecta. 1. colu. 1. extra de rescrip. & Bald. sequitur Dec. cons. 10. col. 1. & vide eundem Ias. in l. vniuersis. ad fi. C. de precib. impe. of. Clemens Bellotus.

SVMMARIVM.

1 *An consuetudines laicorum ligent clericos, vel personas ecclesiasticas.*
2 *Consuetudo potest tripliciter capi.*
3 *De natura copulatiuæ est, quòd ponatur inter diuersa.*
4 *Quando in casu occurrente non reperitur lex, nec consuetudo: tunc debet attendi simile consuetudinis.*
5 *Ratio se habet ad legem, tanquam anima, & lex tanquam corpus.*
6 *Roma est caput, & communis patria.*
7 *Iudex pronuncians contra consuetudinem, ita facit litem suam, sicut si contra legem scriptam.*
8 *Consuetudo etiam iniqua excusat à pœna.*
9 *Consuetudo excusat notarios, & alios à pœna falsi.*
10 *Consuetudo non excusat ab actione iniuriarum.*
11 *An consuetudines laicorum ligent clericos, & debeant obseruari in curia Episcopi.*
12 *An clerici volentes possint vti consuetudine laicorum.*
13 *Statuentes possunt à principio exceptuare clericos, ne gaudeant beneficio statutorum.*
14 *An simile consuetudinis vincat legem.*

15 *In iuribus feudorum non habet locum argumentum à contrario sensu.*
16 *Si consuetudo esi in ciuitate,quòd filius masculus excludat fœminam, an erit idem in nepote.*
17 *Statutum de compromissis inter agnatos est fauorabile: Ideo comprehendit nepotem conceptum,& natum post emancipationem filij.*
18 *Quando in lege,vel Statuto non potest assignari nisi vnica ratio, illa habetur pro expressa.*
19 *In vltimis voluntatibus appellatione filiorum veniunt nepotes: In contractibus verò non: In feudis verò sic.*
20 *Si feudum sit concessum alicui pro se,& suis filijs, intelligitur de descendentibus in infinitum.*
21 *An ex identitate rationis sit licita extensio consuetudinis, ad correctionem iuris communis.*
22 *Quãdo in casu occurrente nõ reperitur lex scripta, sed reperitur simile legis,& simile consuetudinis,vtrius simile præferatur,& nu.23.*
24 *Quantum possessum tantum præscriptum.*
25 *Accessoria,& emergentia præscribuntur,etsi non possideantur.*
26 *Iura feudorum non debent allegari ad decisionem aliarum causarom, cùm sint iura singularia.*
27 *Vasallus vendens feudum domino, si decipiatur vltra dimidiam iusti pretij,an possit petere rescissionem venditionis.*
28 *Si res non feudalis concedatur in emphyteusim: in ea habebit locum remedium l.2.C de rescin.vend.*
29 *Remedium l.2.habet locum in omnibus contractibus bonæ fidei,non tamen in stricti iuris.*
30 *Quilibet populus potest inducere consuetudinem localem.*
31 *Sicut quando iudex grauat partem,interlocutoriè sententiando, potest pars appellare: Ita quando pacto.*
32 *Ea quæ procedunt ab eadem causa efficienti,debent parem effectum producere.*
33 *Lex potest in totum tolli,non solom per contrariam legem,vel consuetudinem,sed etiam per non vsum.*
34 *Si per consuetudinem obseruatum est, q valet sententia in præsentia trium consulum mercatorum,valet sententia,non obstante eorum statuto,requirente præsentiam quatuor consulum.*
35 *Nullum est ius merè positiuum,quod consuetudine mutari non possit.*
36 *Consuetudo licèt sit in scriptis,appellatur ius consuetudinarium,& non ius scriptum.*
37 *Paria sunt,non habere manum,vel habere inutilem.*
38 *Monachus non succedit in feudo: quia domino seruire non potest.*
39 *Decisio iuris ciuilis propter naturam rei præcedentis,eriam ligat personas ecclesiasticas.*
40 *Mancus,monachus,& clericus non sunt habiles regulariter feudorum: Tamen si fieret statutum,vel proclama,q quicunque ceperit bannitum,lucraretur feudum: tunc comprehenderentur prædicti.*
41 *Quantum tempus requiratur ad inducendam consuetudinem.*
42 *Quæ dicatur consuetudo intitulata.*
43 *Consuetudo,vel præscriptio,cuius memoria initij non est in contrarium, æquiparatur priuilegio expressè concesso à principe ex certa scientia.*
44 *Appellatione consuetudinis debet intelligi de prescripta.*
45 *Consuetudo potest induci.x.ann.contra ius ciuile: nisi in his,quæ sunt reseruata principi in signum supremæ potestatis. Quia tunc requiritur tempus,cuius initij memoria non extet in contrarium.*
46 *Inferiores à principe non possunt facere statuta super reseruatis principi,in signum supremæ potestatis.*
47 *Imponere collectam forensibus,non est de reseruatis summo principi: quia istud potest introduci per statutum inferioris.*
48 *De iure Cano.non potest introduci consuetudo contra ius cano. nisi sit prescripta xl.annorum spatio.*
49 *In prescribenda consuetudine non requiritur titulus,nec bona fides.*
50 *Consuetudo dicitur inueterata: quę est.x.annorum.*
51 *Ad inducendam consuetudinem an sufficiant duo actus.*
52 *Sicut iudex tenetur spernere libellum,qui continet errorem iuris, ita & conceptum contra consuetudinem.*
53 *Magistratus municipalis,& sic iudices pedanei, & alij inferiores bene possunt ferre sententias verbales,cùm sint iurisdictionis: Sed quę facti sunt,non possunt mandare executioni,sicut nec delegari.*
54 *An,& quando tollat consuetudinem præcedentem. l. generalis contraria,quę sequitur,vel quando lex prȩcedit,& consuetudo sequitur.*
55 *Si in lege,vel statuto dicatur, Non obstante quacunque consuetudine in contrarium faciente,ista clausula habet vim clausulę derogatorię,ad consuetudines etiam futuras.*
56 *Valet statutum,vel consuetudo,q villa teneatur emendare furta, & damna per alios in eo territoria facta.*
57 *Valet statutum,q filij mercatorum teneantur ad debita patris.*
58 *Pater non potest dare filium pro noxa, stante statuto, q pater teneatur pro delicto filij.*
59 *Mercatores,vel eorum consules non possunt statuere, q pater teneatur pro filio.*
60 *Statutum,quòd pater teneatur pro filio, intelligitur de delicto commisso intra territorium statuti.*
61 *An per consuetudinem possit induci, q in alienationibus rei ecclesiasticæ immobilis non requiratur consensus superioris,& nu.62.*
63 *Per statutum,& per consuetudinem potest induci, quòd res minorum immobiles possint alienari sine decreto iudicis.*
64 *An valeat consuetudo,quòd fœminę succedant in feudo.*
65 *In bonis feudalibus non licet facere testamentum.*
66 *Casus,in quibus non valet consuetudo disponens contra ius commune.*
67 *Non valet consuetudo,quòd credatur testibus malam rationem assignantibus dicti sui.*
68 *Non valet consuetudo,quòd credatur omni scripturę mercatorum, & num.78.*
69 *Non valet consuetudo, quòd Archidiaconus præferatur vicario Episcopi.*
70 *Non valet consuetudo de præstandis vsuris.*
71 *An valeat consuetudo,quòd in causa dotis interim donec restituatur dos mulieri per heredes mariti mortui, soluantur ad rationem decem pro centenario,vel quinque loco alimentorum.*
72 *Valet consuetudo,quòd testator possit dare adulto curatorem sine aliqua iudicis confirmatione.*
73 *An valeat consuetudo,quòd clerici possint testari de fructibus, prębendarum suarum,quod de iure facere non possunt.*
74 *Valet consuetudo,quòd quis possit alteri stipulari.*
75 *An consuetudine possit validari pactum de succedendo affirmatiuum.*
76 *An valeat consuetudo,quòd aliquid detur parochiano pro loco sepulturę assignando.*
77 *An valeat consuetudo,quòd oblationes,quę fiunt sacerdotib. in die feriata,sint necessarię.*
79 *An consuetudo contraria præcedenti consuetudini eam tollat.*
80 *Si consuetudo prescripta,disponens contra ius commune,tollatur per legem,vel statutum,talis consuetudo non potest iterato præscribi.*
81 *Quid sit consuetudo.*
82 *Appellatione iuris venit consuetudo.*
83 *An consuetudo sit ius prętorium,vel ciuile.*
84 *An per sententias arbitrorum ita possit induci consuetudo,sicut per sententias iudicium ordinariorum.*
85 *An per vnam partem ciuitatis possit induci consuetudo.*
86 *Qualiter consuetudo deducatur in iudicio.*
87 *Vendens equum,tenetur etiam sellam dare.*
88 *Qualiter consuetudo probetur.*
89 *Gl.& Doc.excellenti,attestanti in scriptis de consuetudine creditur.*
90 *Secundum communem vsum loquendi, appellatione filiorum non veniunt nepotes.*
91 *Libellus formatus super consuetudine an procedat.*
92 *Qui simpliciter agit,videtur intentare omne ius suum, vel sibi competens.*
93 *Procedit libellus intentatus copulatiuè,secundum statuta, & consuetudines.*
94 *Si accuso aliquem,& in libello peto alternatiuè eum condemnari,secundum formam statuti,vel consuetudinis,si non reperitur statutum, vel consuetudo,punietur extraordinariè.*
95 *Per duos actus,cum lapsu decennij,potest induci consuetudo.*
96 *An si producantur octo,vel decem instrumenta facta manu notariorũ sine nomine Imperatoris,per hoc probetur, q consuetudo sit in loco q valeat instrumentum,absque nomine Imperatoris.*

LEX XXXII.

De quibus. Ista lex habet materiam profundam, vtilem, & quotidianam. Et dicit Bal.hic in lect.parua, q in materia consuetudinis in corpore iuris non habemus l. meliorẽ ista. Et istã l.repetijt Bar.& licet multi teneant, q non sit repetitio Bar. Tñ vehemẽs coniectura est, q sit Bar.ex eo q ipse dicit in l.rerum amotarũ. quidẽ.ff.de rer.amo.in illo art. qñ quis petijt copulatiuè condemnari,fm formam iuris, & statutorũ: dicit ibi Bar.se dixisse in hac l.Sed hoc in hac lect.non dicit: sed
1 bñ in repe.in 7.col.† Item Bar.hic in repe.in pen.col.in illo pas-
a su,an consuetudines laicorum [a] ligent clericos, vel ecclesiasticas personas,de verbo ad verbum, tenet idem quod ipsemet Bar.in l.1.5.q.princ.C de sum.trin. Quod vltimum hic non tãgam: tangitur in c.ecclesia.S. Mariæ,de consti.cũ suis concord.
2 Et verè repetitio,siue sit Bar.siue non,bona est, & vtilis.† Præmitto, q consuetudo potest tripliciter capi, vt per Bart. hic in lectu.in 2.col.& melius in repet.in 5.col.& melius per Alb.hic in 11.col.magna: & sic potest cõsuetudo capi tanquam factũ. Item tanq̃ ius: sicut dicimus in possessione.l.1.in prin. iuncta.l.

pere-

ADDITIO.

2 ¶ Laicorum. Adde Car.& Abb.in c.cum causa,de re iud. Ant.de But. & Abb. in c.dilecti.de foro compet.Ant.de But.in c.grauem,in 2.q.de senten.excom. Ioan.de Imo.in c. fi.de ui. & hon. cler. Cal. in disput. incip. statuto ciuitatis. Doct.in c.1.de iureiur.lib.6.

3 peregrè.§.quibus explicitis.ff.de acquirend. poſſeſſio. ¶† Item aduertè,dum tex.dicit morib.& conſuetudine:vī præſuppone
a re,q̄ illa duo ſint diuerſa:cum de natura copulæ a ſit,vt ponatur inter diuerſa.gl.in rub.ff.de iu.& fac.ign.in c. quærelam,de Simo.Bar.hic in 1.col.dicit,q̄ copula &, reſoluitur in expoſitiuam,ideſt, & ſic ſtat declaratiuè, prout ſemper ſtat inter duo idem importantia,vt dixi in l.1.in prin.ff.de iuſt.& iu. Dic melius,q̄ termini,vſus, & mores ſonant in factum hoīum: & ſic ponuntur pro facto,ex quo inducitur conſuetudo: & illa propriè iuris eſt,& ita dicit Bar.met.circa fi.in pen.q.& latius in re-
4 pe.in 7.col.& ſeq.¶† Item dum tex. dicit, tunc q̄ proximum, & p̄ns ei eſt. Locutus eſt multum in ambiguo. Aliqui intelligunt,(*& eſt communis ſuus ſenſus*) q̄ q̄n in caſu occurrente non reperitur lex,nec conſuetudo: tunc ſimile cōſuetudinis debet attendi:imò fortius tenet Raph.hic in 2.no.prout referam.ſ.q̄ etiam vbi habemus.l.ſcriptam,& non conſuetudinē,in illo caſu ſpeciali tn̄ attendi debet ſimile conſuetudinis p̄ l.ſcriptam. Alij intelligunt ꝓximum,& p̄ns non pro ſimili: ſed pro ratione,ac ſi dicatur,q̄ ſi non habeamus.l.ſcriptam, nec conſuetudinem in ſpecie, recurrit̄ ad rationem alterius conſuetudinis:
5 & ex illa ratione fit extenſio,† cùm rō ſe habeat tanquam anima ad legem,& lex tanquam corpus,ſm Bal. in l.ſi quis ſeruo perſuaſerit.C.de fur.& alibi ſæpè.Et ad hoc,q̄ ratio in conſuetudine,& in ſtatutis ſit maximè attendenda,dicit Bal.in l. p̄ legem,poſt medium.ſ.co.ſm Iacob.de Are. & Cy. in l.quicunq;
6 C.de ſer.fug.¶† Item dum tex.ſubiungit:tūc ius,quo vrbs Romana vtitur. Iſta verba cōiter intelliguntur de conſuetudine locali Romæ.Et ita declarat Bar.in repe.in 3. colu. & iſtud erit magnum priuilegium vrbis Romę.Et ratio eſt:quia eſt caput, & cenſetur communis patria. l. Roma. ff.ad muni. Nam duplex pōt eſſē conſuetudo vrbis Rom.vna localis intra vrbem: alia gn̄alis, q̄n Romani inducerent cōſuetudinem gn̄alem eo animo, vt vbiq; obſeruaretur, vt declarat Alb.hic in 6.col.in fi.ſed Fulg tenet,q̄ iſta l. intelligatur de conſuetudine gn̄ali vrbis Romę.& non locali,& ad quid profit.ſ.dicetur. Tu aduerte pro magna limi.huius reſponſi,q̄ Ioan. And in rub.extra de conſue.in nouella,quem ibi refert, & ſequitur d.Ant.in 4.q.dicit primò attendendam conſuetudinem loci,ſeu Caſtri, vt ēt hoc dicit tex.in l.venditor.§.conſtat.ff. com.præd. & in l. 1. C. quæ ſit longè conſue.aliàs debet attendi cōſuetudo dioœceſis. c.fin.de offi.Arch.melius facit gl.not. in l. ex ea. ff. de poſtu.de qua dixi in l.omnes populi.ſ.de iuſt.& iure.Tertiò debet attendi conſuetudo p̄uinciæ:alleg.l.teſtium. C. de teſt. Quartò debet attendi conſuetudo regni, vel vicinarum prouinciarum.c. cum olim.d.conſue c.ſuper eo. de cen. Quintò deficientibus omnib.prædictis attēdi debet conſuetudo vrbis Romæ,vt hic, & 12.diſt.c. fi. Et q̄ attendi debeat conſuetudo locorum vicinorum,niſi ſit iuri p̄ria,firmat Pau.de Caſt.conſi. 159.in 2. col. poſt Innoc.in c.quod dilecto. de conſan.& affi.in d.c.cū olim, de conſue.Et iſta not. pro magna declaratione huius tex. quāuis iura Ioan.And.& Do.Anto.mihi parum, aut nihil probēt. ¶ Item dum tex.in fi.dicit,per deſuetudinem abrogētur.Vult dicere,q̄ leges p̄nt tolli per deſuetudinem:& ſic per nō vſum, de quo ſ.dicam notabīr.Poſſunt ēt tolli per p̄riam legem, & conſuetudinem:prout tangitur in gl.fi.& ibi dicam; ſed hic p̄priè tex.loquitur de deſuetudine,& ſic de non vſu, vt declarat Bar.hic in 1.col.& ideo gl.fi.& Bar. ſ. in 2.col. dum opponunt p̄ tex.in fi.qui ſm eos vult, q̄ lex tollatur per conſuetudinem p̄riam,non bene aduertunt ad iſtum tex. Eo. modo Bar.in repe.& Alb.dum diuidunt iſtam legem in duas partes, non bene aduertunt ad fi.vt ſtatim dicam.Quæ autem dr̄ia ſit inter derogare legi,& abrogare,ponit tex. in l.derogatur ff. de verb.ſign. ¶His ſic præmiſſis,Bar.in lect. Ang.& Fulg. diuidunt iſtam l.in 4 partes.Sed Bar.in repe.& Alb. commodius diuidunt in duas partes. In 1. ponitur effectus conſuetudinis in caſu occurrente non deciſo per legem.In 2.propè fin.ibi, q̄ rectiſſimè, ponitur effectus conſuetudinis,circa caſum per legem deciſum,abrogatum per conſuetudinem:quia ſm ea prædictis mihi nō placet:quia tex.in fi.non loquitur de conſuetudine, ſed de deſuetudine.Occurrente caſu per l.ſcriptam nō deciſo, recurrimus ad conſuetudinem:& deficiente ea,ad ſimile conſuetudinis.Et ſi ſimile deficiat, recurrimus ad conſuetudinem vrbis Rom. hoc dicit.1.pars.Et diuturna cōſuetudo q̄ lege obſeruatur, cū ab eadem cauſa efficiente procedat,ſicut lex,debet cenſeri paris potentiæ,& effectus.Hoc dicit 2.pars, & l.ſcripta nō ſolùm poteſt tolli per l. p̄riam,ſed ēt per non vſum,& ſic per deſuetudinem,hoc dicit. Vltimò pone caſum,& apoſtilla litteram, vt hic per Alb.in 1.col.¶No.ex prin.huius l. q̄ in cauſis decidendis,q̄n non reperitur.l.ſcripta,debet attendi conſuetudo:q̄a vt ſ.dicit tex.conſuetudo per l. non immeritò cuſtoditur. Quid autem ſi reperitur.l.ſcripta p̄ria conſuetudini? tangit glo.fi.vb;
7 dicam.† Et no.q̄ iudex pronuncians p̄ conſuetudinē, ità facit litem ſuam,ſicut ſi iudicaret p̄ l.ſcriptam, ſm Bal.in Auth.iubemus per illum tex.C.de iud. & ita punitur tranſgreſſor conſuetudinis,ſicut legis.c.in his,11.diſt.glo.in c.gn̄ali.de elec.in 6.
8 & in c.ex literis.de conſue. † Plures alios effectus conſuetudinis ponit Bal.hic in rep.in 16.col.ver.vltò de cauſis, quem vide.Vltra tn̄ effectus ſuos not.diligenter iſtum effectum,q̄ con
b ſuetudo ēt iniqua b excuſat à pœna.Glo.eſt no.in c.cum venerabilis,in glo.1.quàm ibi exclamat Pan.de conſue.& gl.in c.ſanè, in ver. antiqua conſuetudo. de temp. ordin. in c.flagitia,in ver.omnes.32.q.7. & in c. obijciuntur, in verb. crimen.32.q.4. Facit quod dicit Bar.in l.1.in fi.prin.ff.quod quiſque iur.Et dicit Pet.de Anch.in d.c.cum venerabilis; q̄ aliàs ſibi de facto contingit iſte caſus.Quidam rector villæ fecit poni plures in carcere:Fuit accuſatus, q̄ tenebat priuatos carceres: Ipſe probauit, q̄ ſui anteceſſores idem conſueuerant facere:Fuit abſolutus à pœna priuati carceris, per illam glo. & per eandem gl.conſuluit Pet.de Anch.in conſ.283.incip.iure ſtricto, &c.q̄ ſtante vetuſtiſſima cōſuetudine Bono.q̄ pueri amor.16. & abinde ſ.faciunt coadunationes inuicem,colluctando,& præliando: vna pars aliam proijcit,(& ita ſemper fuit tolleratum) ſi in tali colluctatione vnus proiiceret alium in terram,vel vulneraret, nō deberet puniri ſtatuto puniente vulnerantem: quia conſuetudo illum excuſat.& ſequitur Alex.conſ.107.in 2.vol.incip.pro
9 inueſtigatione prædictorum.in fi.col. Confirmo per id, quod dicunt Hoſt.& Io.And.& d.Ant.in c.2.de fide inſtrum.† q̄ cōſuetudo excuſat notarios,& alios ſcribentes à pœna falſi: vt ſi de more ſit,q̄ contractus ſcribantur,& ſigillētur nomine prelatorum p̄ ſuos ad hoc deputatos: quamuis prelati nihil ſciāt, & ſequitur Alex.conſi.62.in 2.vol.inci. viſa facti narratione,in pen.col.Et q̄ conſuetudo excuſet notarios à falſo,tenet Bal.in c.1.in 1.col.de feu.cog.vbi per hoc infert, q̄ in ciuitate Peruſij ſunt deputati tres conſeruatores monetæ,& conſuetudo eſt,q̄ notarius eorum ſcribat pecuniam numeratam trib. præſentibus,dato q̄ vnus ſit abſens,conſuetudo excuſat: & idem tenet Bal.in l.vni.in 11. col. C. de conſeſ. & in rub.C.de fide inſt.in 7. col.ver.quid ergo de eo, quod quotidie fit. Intellige tn̄ prædi-
c cta,q̄ conſuetudo excuſat à pœna t.t̄pali, & non à ſpirituali, c vel pœnitentiali,gl.eſt not.4.diſt.c. deniq;.quam alle. Panor. in
d d.c.cum venerabilis, d & per has gl. dicit Roma. conſi.466.incip.vī prima fronte, q̄ conſuetudo de non obſeruando iuſm
10 excuſat à pena t̄pali,non à pœna periurij,quo ad Deum.† Itē limita prædicta, q̄ licèt conſuetudo iniqua excuſet à pœna,vt dictum eſt, non tn̄ excuſat ab actione iniuriarum. glo. eſt in l. iniuriarum actio magna.§.fi ff.de iniur.quam alleg & ſequitur
e Bal.in ſua diſpu.quæ incip.accuſatus de vi turbatiua e in 2.col.
11 † An autem conſuetudines laicorum ligent clericos,& ſeruari debeant ēt in curia Ep̄i? licèt Bar.hic in repe.in pen.col.examinet,& per omnia teneat idem,quod tenet in l.1. in 5.q.prin. C.de ſumma Trinit.quia alij non tangunt, nec ego quoq;,ſed
12 vide Cano.in d.c.eccleſ. S.Mariæ.de conſtit. † Sed pulchrum dubium eſſet,an clerici volentes poſſint vti cōſuetudine laicorum.Bal.hic in repet.in 16.col.in 5.q.decidit, q̄ ſic, per tex.10. diſt.c.ſi in adiutorium,& in c.dilecti,de foro compet.obſeruata tamen forma conſuetudinis. Ideo ſi cōſuetudo diſponat,q̄ inſtr̄a mandentur executioni, niſi lapſi ſint 10. anni. clericus lapſis 10.annis nō poſſet vti beneficio huius ſtatuti: quia oportet,q̄ vtatur cum forma,vt hic per eum latè.Adde.q̄ idem tenet Bal.in l.omni nouatione C.de ſacroſ. eccleſ.l. & in legatis. C.ad l.Fal. & in l. fi. §. ſi vero poſtquam.C.de iur. delib.& pulchrè

ADDITIONES.

a ¶ Copulæ.Adde.l.ſi duo.C.per quas perſo.nob.acquir.c.duo ſunt 16.diſtin.c. damnamus,de ſum.trinit.c.eccleſ.el 2.de elect.

b ¶ Iniqua.Adde Doct.in c.denique.4.diſt.

c ¶ Non à ſpirituali.Adde Doct.in c.non ſatis.de Simo.

d ¶ Adde gl.in d.c.cum venerabilis.de conſuetu. quam gl. ſequitur Anch.conſ. 51.in fi.conſ.283.circa med.Rom.ſingu.19.Cremen.no.149.Felyn.in cap.ex tenore.nu.12.de reſcrip.Gram.Deciſ.5. MASVER.

e ¶ De vi turbatiua.Tertio limita,vt nō excuſet in his, quæ ſunt de ſe mala.Innoc.in c.ſanè,de offi.ord.& Iaſ.in l.3.§.iurari.col.4.ff.de iureiur.& in l.ſingularia.col.21.verſi.Iſtam Doct.Bar.ff.ſi cer.pet.limita,vt non excuſet, quando eſſet falſum cum præiudicio partis.Bal.in c.1.col.2.de feud.cog.Sed caue,q̄a ſecundum Alex. quem iſte alleg. excuſat à falſo. Falſum autem non incurrit, niſi præiudicet.gl.in l.damus. C.de fal.Et q̄ cōſuetudo excuſet à falſo. Alex. in 1.vol.cōſ.132.in 1.dub.Quartò limita in his,q̄ primo induxerunt cōſuetudinē:quia non excuſantur.Alex.in d.conſi.132.alleg. not.in c. 1. de treug. & pa.Quintò limita,niſi ipſa conſuetudo reperiatur poſt.Abb. d.c.cum venerabilis.col. fi. Sexto limita quo ad pœnam generalem:quia ab ea pœna etiam cauſa iuſta non excuſat.Bar.in l.non ſolum.ff.de rei vend.Alexan. lib. 2.conſ. 119.inci. titulus.Septimò limita,quando actus eſſet contra naturam,c.flagitia,vbi gl.32.q.7. PVRPV,

13 chrè in l.1.in fi.q.C.de ℨhen.emp.† Subdit ēt Bal.hic, ſe putare,ꝙ ſtatuentes à prin.poſſent exceptuare clericos, & diſponere,ꝙ clerici non gaudeant beneficio iſtorum ſtatutorum. Nec iſtud ſtatutum dī ℨ libertatem eccleſiæ,ſi nolo ſibi dare priuilegium meum:ex quo nihil de ſuo aufero. Imò dicit ſe putare,ꝙ hoc caſu appellatione non ſubiectorum comprahenderentur clerici,ſi ſtatutum diſponeret, ꝙ non ſubiecti non gaudeant bñficio ſtatut. quia ſine peccato pñt clerici induci, nec ratio diuer.reddi poteſt.l.in fraudem.§.fi.ff.de teſt.milit.Ad primum adde tex.no.in l.ſi quis curialis,in verbo prodeſſe non patimur.C.de epiſc.& cler.quam Bal.& Fulg.ibi multum not. ad hoc, ꝙ beneficium ſtatuti non prodeſt clericis, qñ ſtatutum non vult ꝙ proſit.Nec dī ℨ libertatem eccleſiaſticam.Ideo valet ſtatutum,ꝙ clerici non gaudeant priuilegijs, vel beneficijs ſtatutorum.Et omnino vide Bal.in Auth.caſſa.in 2.q.& ibi omnino Sali.in 5.& 10.q.& ibi Fulg.& Pau.de Caſt.C.de ſacroſan. eccleſ. ex quorum dictis multum moderatur præmiſſa deciſio.& latè examinat Alex.in conſ.209.in 2.vol.in ca. ſtatutum, in 5.col.¶ Scdò not.ibi tunc,ꝙ proximum, & ℨſequens ei eſt. ꝙ vbi in caſu occurrenti deficit lex ſcripta,& conſuetudo: tūc attenditur ſimile conſuetudinis. Iuxta hoc not.pro intelligen-
14 tia tex.formo duas ſubtiles,& no.q.† Prima eſt,an ſimile conſuetudinis vincat.l.ſcriptam.Scda eſt,ꝙ potius attendi debeat,
* an ſimile legis,an ſimile conſuetudinis. Circa primum *communis ſententia eſt*,
a ꝙ ſimile conſuetudinis non vincat.l.ſcriptam: quia l.ſcripta non debet corrigi per ſimilitudines: Et ideo ſi eſſet conſuetudo loquens in vno caſu, non debet extendi ad ſimiles caſus,ad corrigendum ius commune: quia per ſubauditos intellectus non debet induci correctio legum, vt dicit gl. ſing.in c.cupientes.§.quod ſi per 20.de elect. in 6. Imo nedum à ſimili:ſed nec ēt à maioritate ratione: quia in correctorijs ēt
* ex maioritate rationis non eſt licita extenſio. Gl. *eſt communiter apprpbata* in Auth.quas actiones. vbi dixi.C.de ſacroſ.eccl.Bal. & alij in l.ſi conſtante,in prin.in 9.q.1.partis prin.ff. ſolut.matr. ¶ Solus Fulg.hic,in 2.col.& in l.cum de nouo. C.de leg.& in l. non ſine,per illum tex.C.de bon.quæ lib.fuit in noua, & mirabili opi.ℨ cōmunem ſñiam Quòd imo ſimile conſuetud. vincat l.ſcriptam:& ſic conſuetudo loci procedens in certo caſu procedit ad caſum ſimilem ex identitate rationis ℨ ius cōe. Et per hoc infert,ꝙ ſi cōſuetudo, & pari rōne ſtatutum derogat iuri cōi,nedum in caſu expreſſo:ſed etiam in tacito, hñte eandem rationem,& ſic in vtroq; fit extenſio ad caſum non exp̄ſſum ex identitate rationis ℨ ius cōe.Et ſic infert: ꝙ quando reperitur l.corrigens,attendi debeat ſimile. l. corrigētis,& ſic ſm cum in correctorijs licita eſt extenſio,ēt ex identitate rationis. Dicit tñ, ꝙ gl. & Doct.in locis. alleg. ℨ dicunt. mouet fortiter per hunc tex.Nam ſimile conſuetud. loci vincit conſuetudinē vrbis Rom.vt hic. Sed conſuetudo vrbis Rom. vincit l.cōem. Si ergo ſimile conſuetud.loci vincit cōſuetudinē Rom.& conſuetudo Rom.vincit l.cōem:ergo ſi vinco vincentem te, multo magis te vinco.l.de acceſſionib. ff.de diuer. & temp.præſcri. ¶ Ad iſtud fundamentum rñdet Mar. ꝙ iſte tex. non loquitur de conſuetudine vrbis Rom.gñali,quæ bene tollit legem: ſed loquitur de cōſuetud. Rom.locali, & particulari:& per illā nō abrogatur.l.in totum,ſed in partem derogatur.l. derogatur.ff. de verb ſig. Et iō hoc argum. habet fallaciā. Nā dum dī, ꝙ ſimile conſuetud. vincit cōſuetudinem Rom. verū eſt ſpālem, & localem,non gñalem:quæ eſt illa, quæ derogat legi. Et licet aliàs ſic tranſirem, mihi non ſatisfacit iſta ſol.Nam ſi dicimus, ꝙ iſta lex loquatur in cōſue.ſpeciali,& locali Romæ:certè ſpecialis,& localis conſuetudo Rom derogat iuri cōi, ſaltem in Roma,licet non generaliter: tunc ſi ſimile cōſuetudinis vincit conſuetud. localē Romæ, & illa conſue.ſpālis in loco Romę vincit ius cōe:ergo ſimile conſuetd.in loco ſuo ſpāliter debet vincere ius cōe.Vera ergo ſol.ad iſtum tex. eſt, ꝙ iſta lex propriè loquitur in his,quæ ſunt præter.l. ideo tex. dicit de quibus cauſis, ſcriptis legib non vtimur,& in his,quæ ſunt præter.l.bene conſuetudo,& ſimile conſuetudinis vincunt Romæ legē: Sed in his,quę ſunt ℨ l.ęquiparatio non procedit:quia licet ℨſuetudo poſſit vincere l. tñ per ſimile conſue.non eſt inducenda.ll.correctio.Duo alia arg.Fulg.adducit,quæ non refero.Tene ℨrium ex ſ.dictis,& per tex.no.in c.1. de feu. cog.in verbo, qui conſuetudinem feudi non ſit cōprehenſus:& ibi vide gl.in verbo comprehenſus,& ibi Bal.& Iac.de Bel.expreſsè no.ꝙ iura conſuetudinaria, & ſic feudorum non extenduntur per ſimile,qñ habemus caſum.l.ſcriptum.Facit quod not.gl.& Bal. in c.1.de gra.fūc.in feud.Facit,quia ad hoc, vt diſcedatur à iure ciuili in cauſis feudalib. requiritur, ꝙ expreſſè ſit aliter deciſum in cauſis,& iurib.feudorum.Ita no.Bal.in l.2. C.de ſuis,&
15 leg.& in l.cū oportet.in fi.prin. C.de bon. quæ lib.† Et ex hoc pulchrè infertur, ꝙ in iuribus feudorum nō habet locum arg. à ℨrio ſenſu:quia dī venire per coniecturam, ſm gl.l.apud antiquos,in fi.C.de fur.& dī extraneus, & ſubauditus intellectus. glo.not.eſt in l.2. de cond. inſer. Iſtud vltimum limita not. ſm Bal.in l.voluntatem,in 2.colu.circa fi.ver. pone conceſſum eſt mihi feudum,&c.C.de fideicom. vbi pulchrè quærit:Pone,cōceſſum eſt mihi feudum,cum hoc, ꝙ non poſſit alienari extra agnatos:an argum.à ℨrio ſenſu habeat locum,ꝙ inter agnatos poſſit alienari? Arguit ad partes:& finaliter cōcludit, quōd ſic. ¶ Secundò ℨ Fulg.ponderа iſtum tex.in prin.dum dicit, ꝙ vbi non reperitur caſus legis,tunc recurrimus ad ſimile conſuetudinis:ergo vbi eſt caſus legis, ceſſat ſimile conſuetudinis: aliàs fruſtra diceret tex. de quib. cauſis ſcriptis legib. non vtimur, ſi vera eſſet opi. Fulg. quia ſiue eſſet caſus legis, ſiue non ſemper vtimur ſimile cōſuetudinis. ¶ Tertiò,qa in claris non eſt opus coniecturis.l.cōtinuus §.illud.ff.de verb. obl. Sed qñ habemus. l.ſcriptam,res eſt de indubitabili.l. ancillæ. C. de fur. ergo non poteſt recurri ad coniecturas: puta ad ſimile conſuetudinis. ¶ Quartò: nam caſus omiſſus relinquitur diſpōni iuris cōis.l.ſi extraneus.ff.de cond.ob.cau.Not.in l. ſi cum dotem. in prin.ff. ſolut.matr.ergo iſte caſus omiſſus à conſuetudine relinqueret deciſioni iuris ſcripti:& ſic ex iſtis facio concluſionem, ꝙ non eſt licitum recedere à iure cōi,propter ſimile cōſuetudinis habens eandem rationem cum conſuetudine:quia ex identitate, imò ex maioritate rationis non eſt licita iuris communis cor-
16 rectio,vt traditur in locis præalle.¶† Viſa theorica, videamus practicam.Fulg.hic in 5.col.format iuxta prædicta duas q. Prima eſt, Pone in ciuitate eſt conſuetudo, ꝙ filius maſculus excludat fœminam:quid erit in nepote, in quo conſuetudo non diſponit? Scdm ius commune maſculus non excludit fœminam l.maximum vitium.C.de libe.prate.An attendimus ſimile conſuetudinis: vt ſicut filius excludit fœminam, idem ſit in nepote? Scdm communem doctri. eſt dicēdum,ꝙ non:quia p ſimile conſuetudinis habens eandem rōnem non eſt licitum corrigere ius cōe. Fulg ſequendo ſuam opin.dicit, ꝙ ēt nepos excludet fœminam:quia ſimile cōſuetudinis debet potius attendi, ℨ ius commune. Iſtud fundamentum non eſt bonum p prædicta:quia ēt ex maioritate rationis non poteſt induci cor-
* rectio iuris cōis. Breuiter *communis ſententia eſt*, ꝙ etiam nepos excludet fœminam. Ita tenent Bal. Sal. & omnes legiſtæ in l. veniam,per glo.ibi C.de in ius voc.cum multis concord.quas ibi dedi, & ibi habes per Alex. in l. ſed ſi hac.§.patronum, per gl.ibi.ff.de in ius voc.Fundamentum Doct. eſt:quia iſtud ſtatutum ex parte maſculorum eſt fauorabile: ex parte fœminarū odioſum: ergo ex parte maſculorum eſt extendendum: ergo appellatione filiorum veninnt nepotes. Facit illa ſing. deci. Bal. quam ibi toties exclamo in l.qui ſe patris,in fi. col. C.vñ liberi.
17 † Vbi dicit, ꝙ ſtatutū de cōpromiſſis fiendis inter agnat. quia eſt fauorabile,comprehendit nepotem conceptum,& natum poſt emancipationem filij:dato ꝙ impropriè ſit agnatus: & ibi ſequuntur Pau.de Caſt.Lud.& Alex.& ibi Pau.infert ad nouā deciſ.quam retuli in d.l.venia:& ſic volunt, ꝙ qñ ſtatutum eſt fauorabile,extendatur ēt ad caſus improprios:ergo cùm in caſu noſtro ſtatutum,vel conſuetudo ſit fauorabilis,ergo loquēs in filio extendetur ad nepotem. Tñ per hoc non rñdetur communi concluſ.Docto. hic, quia conſuetudo ℨ ius commune, vt eſt hic,ex identitate rationis non debet extendi ad caſum ſimilem.Qūo ergo conſuetudo,vel ſtatutum loquens in filio,licèt ſit fauorabile, extenditur ad nepotem ad corrigendum ius cōe.ſ.d.l.maximum vitium? non inuenio difficultatem ponderatam.Puto ꝙ vtrumq; ſaluari poſſit. Nam fateor, ꝙ iſta conſuetudo eſt correctoria iuris cōis: ſed in iſta conſuetudine, vel ſtatuto non poteſt aſſignari niſi vna ratio. Fauor agnationis.l. 1.§.pe.ff.de vent.inſpi.& expreſsè Io.And. in addi. Spe. in tit.de ſuc.ab inteſt.ſuper rub.in 3.col.Cyn. & Ang.in l.ſi qñ,in fi.C.de
18 adul.† Sed qñ in lege, vel ſtatuto non poteſt aſſignari niſi vna ratio,illa hī pro expreſſa,ſm gl. & ibi Bal. & Pau. in l.quis.C.de fideic.Bald.in l.maximum vitium, in 4.col.C.de lib. præte.Sed qñ ratio eſt expreſſa in l.corrigente,vel habetur pro expreſſa,licita eſt extenſio ēt in correctorijs, vt dixi in Auth. quas actiones.C.de ſacroſan.eccl.Sed concl.Doctorum.ſ.factæ,ꝙ non ſit licita extenſio ad corrigendum ius cōe, non loquuntur, qñ rō
19 eſt expreſſa,vel habetur pro expreſſa. ¶† Iuxta præce. q.ſubijcio aliam vtiliorē quæſtionem, quæ ſi occurreret eſſet de pane quærendo.Nos habemus,ꝙ in vltimis volūtat. (quia fauorabi
b liores,) appellatione filiorum, b veniunt nepotes, vt latè per Bart.

ADDITIONES.

a ¶ Concordat Villalob.com. opi.lib.3.ver.conſuetudo. Sed contra vide Mar. Socy.ian.cōſ.92.nu.16.lib.4.intell.vt p eū ſi ſit rōnabilis, & p̄ſcripta. M A S.

b ¶ Filiorū. Adde gl.ī clem.1.de Bap.Bar.ī l.aliēna.ff.de ali.leg.10.Ant.de But.ī c. Ad extirpādas.d. Bl.p̄sb.Lud.Rom.cōſ.438. inc.ī caſu p̄sētis cōſultatiōis.

a Bar. in l.libellorum.de verb.sign. a Item habemus, ꝙ in ℈ctib. appellatione filiorum non veniunt nepotes, quia ſtricta debet fieri interpretatio: & imputatur partib. l. veterib. ff. de pact. Ita ſingu. dicit Bar. in d.l.liberorum. n 6.col. Sequit Do. Anto. in c. in quibuſdam, in pen.col. de pœnis, & Pet. de Anch. in clem. 1. de pœn. Hinc eſt, ꝙ ſi aliquis acquiſiuit emphyteuſim pro ſe, &
b filiis, non veniũt nepotes. b Ita expreſsè per quatuor fundam. Sal. in l. 2. in 11.q. vbi dixi. C. de iure emph. Imo. in l. quod dr̃, in antepen.col. ff. de verb.oblig. & in l. ſi vir. ff. de vſuca. & in commen. c. potuit, in fi. de lo. & Alex. maximè in ſuis cõſilijs, vt dicam in d.l. veterib. Quid erit nunc in feudo? Pone, aliquis acq-
c ſiuit feudum pro ſe, & filijs ſuis. c Non ſunt filij, an veniant nepotes? quod ſimile attendemus, aut quid dicemus? Prima facie vr̃, ꝙ non, cùm feudum ſit ℈ctus, vt dixi in præludijs feud. Iſtum paſſum acutè examinat Alex. in l. Gallus. §. inſtituens, in fi. col. ff. de lib. & poſth. vbi multum exclamat iſtum caſum, & dicit, tene menti, & ſatis eſt ſi aliud hodie non diſceres. Alleg. tex. quem dicit ſingularem eſſe in c. 1. §. & ſi clientulus. de alie. feud. in vſi. feud. vbi eſt tex. ſm eum, ꝙ in feudis appellatione filiorum veniunt nepotes, hoc modo inducendo. Nam ibi eſt tex. ꝙ paria ſunt vel accipere feudum pro ſe, & filijs: vel pro ſe & hæredib. maſculis. Sed ſi aliquis acciperet feudum pro ſe, & hr̃dibus maſculis, venirent nepotes: ergo ita in primo caſu: & hoc firmat Bal. expreſſe in d.c. 1. in 3.col. & in c quæ in eccl'arũ. in pen.col. de conſti. Et ad argum. ꝙ feudum eſt ℈ctus, mr̃det, verum eſſe, ſed ꝙ magis participat de gratia, q̃ de ℈ctu: & circa hoc multa verba effundit. Poſtremò dicit, ꝙ ſi nõ hẽremus illum tex. feudorũ, caſus iſte eſſet in magno periculo: & ꝙ fuit requiſitus, ſed noluit ℘ſulere: & ꝙ multi inaduertenter ℘ſiluerunt pro parte ℑria, per illud, quia feudum eſt ℈ctus. Mihi vr̃, ꝙ tex. in d.c. 1. § & ſi clientulus. parum, aut nihil faciat. Ibi bñ dr̃, ꝙ ſine hr̃de, idem eſt dicere, ꝙ ſine filio. Et aliud non dicit. Non aũt dicit e℈, prout dicit Alex. ꝙ paria ſint accipere pro ſe & filio: ſicut accipere ꝙ hęredib. maſculis: Imò loquitur in caſu e℈ pro hr̃de. i. pro filio. Verum eſt, ꝙ Bal. ibi not. per illũ tex. firmat. Sed ego nouiſſimè dico, ꝙ ẽt ſi non haberemus illum tex. qui nihil ꝙbat, iſte tñ caſus nõ eſſet, nec eſt in periculo: Sed dico, ꝙ in feudis ſine dubio appellatione filiorum veniunt nepotes. Nam ſi in vltimis volũtat. in quib. ſolùm fit larga interpretatio. c. cũ dilecti. de do. & vidiſtis gl. in l. fi. ff. de conſti. prin. appellatione filiorum veniunt nepotes: quanto magis in bñficijs, in quib. latiſſima fit interpretatio, iurib. alleg. Sed feudum eſt bñficium propriè: nec de bñficio poteſt dari melius exemplum, q̃ feudi. c. 1. § pe. in qb. cau. feud. amit. Bar. in l. 1. in fi. col. C. de iur. & fact. igno. & in l. fi. C. ſi ℈ ius, & dixi in d.l. fi. de ℘ſti. prin. ergo erit ſine dubio, quod in qb. debet fieri latiſſima interpretatio, appellatione filiorũ veniunt nepotes. Et per hoc non obſt. illud de ℈ctib. quia procedit, ꝙ in eis ſit ſtricta interpretatio. Et hoc modo ſing. limita dictum Bar. in d.l. liberorũ, in 6. col. & iſta adde ad ea, quæ dixi in d.l. fi. ff. de conſti. prin. Et vltra
d p̃dicta, ꝙ in feudis appellatione filiorum veniãt nepotes, d adde in terminis Bar. in d.l. liberorum, in 5.col. in ver. quæro qd in reſcriptis principis, gl. in c. 1. §. & ſi clientulus, in verbo, ad dñm. ad fi. de alie. feud. & ibi Bal. idem tenet in 2. col. in fi. & ibi Mar.
20 Lau. ¶† Item adde Bal. in c. quæ in eccleſiarũ. in 18.col. ad fi. de ℘ſti vbi dicit, ꝙ ſi cõceſſum eſt alicui feudũ pro ſe, & ſuis filijs, intelligitur de deſcendẽtib. in infinitum: qa materia eſt indifferens, quo ad gradũ. Vñ nomen filius ſignificat, ſm naturã huius ℈ctus totam lineã deſcendentiũ. Sed ſi materia eſſet differens quo ad gradũ, intelligeret ſolùm de liberis primi gradus. arg. l. iubemus. C. ad Treb. Ita ibi Bal. Item adde Pet. de Anch. in cõmen. c. canonum ſtatuta, de cõſti. in 14. q. prin. in materia interpretationis declaratoriæ, in ver. ſed q̃q; verbum filijs, ponit in conceſſionib. gratioſis. Vbi refert, ꝙ magnæ ſcientiæ, & famæ doctr. D. Fran. de Albe. de Are. ℘ſuluit, ꝙ in conceſſione feudi facta per quendã comitẽ, cuidam Are. recipienti pro ſe, & filijs ſuis maſculis quoddã feudum, vt cõprehenderent deſcendentes ex linea maſculina, qa feudum eſt quoddam bñficium. c. 2. de feud. cog. c. 1. in fi. qb. ex cauſ. bñficium amit. Sed in bñficijs, in quib. fit latiſſima interpretatio, appellatione filiorum veniunt nepotes, vt d.l. liberorum. Præterea verbum, filijs maſculis, non eſt appoſitũ, vt reſtringat naturam ℈ctus feudalis, quæ eſt, vt trãſeat ad oẽs deſcendentes: ſed vt excludat lineã tranſuerſalem, & fœmininam. Præterea verbũ, filijs, non eſt appoſitum cã reſtringendi: ſed vt appareat filium hr̃e ex perſona ꝓpria, & non vt hr̃dem patris ſtipulantis. l. quodcunq;. §. ſi quis ita. ff. de verb.obl. Vñ de perſona filij debet tranſire ad nepotẽ. Ita ita Pet. de Anch. Adde etiam, ꝙ iſtam partẽ tenet d. Alex. in conſ. 207. incip. ſuper primo quæſito. in 3. col. quod eſt in 4. vol. conſ. 121. & in conſ. 15. 5. vol. incip. Ponderatis his, quæ in thema. narrant in 1. & 3. col. vbi dicit, ꝙ legendo, & conſulendo ſecutus eſt iſtã partem. Solus Sal. in diſcurſu tenet ℑrium in l. 2. in 11.q. C. de iu. emphy. per cap. 1. §. cum vero Corradus. qui feudum dare pñt. Ad quem tex. ex prædictis patet rñ-
21 ſum. Et ita habes iſtum paſſum plenè examinatum. ¶† Sed quærit Fulg. hic in 5.col. Pone, eſt ℘ſuetudo in ciuitate, ꝙ frater defuncti excludat matrem. Iſtud eſt ℑ ius cõe, quia mater per Tertul. excludit agnatos. Quid erit de auia materna, de qua cõſuetudo nihil dicit: an erit licitũ extendere ℘ſuetudinem ex idẽ titate, vel maioritate rõnis ad corrigendum ius cõe? Prædicta cõis concluſ. Doct. probat, ꝙ non: & ita firmant Iac. But. & Bal. in l. quod vero ℑ. ſ. eo. Et ſm hoc, dato, ꝙ frater defuncti excludat matrẽ, & mater auiã maternã: ñ ſi vinco vincentẽ te, non vincentem te, nõ vinco. Ful. hic tenet oppoſitũ, ſequendo ſuã opi. ꝙ ſimile ℘ſuetudinis ex idẽtitate rõnis ſit extendẽdũ, ẽt ad corrigendum ius cõe, quod fundamentum non eſſet bonum, vt ex prædictis patet. Iſte paſſus non expediret in duob. dieb. Breuiter iſtam vlt. opi. ꝙ ẽt excludat auiam maternam, tenet Bar. poſt Rich. in l. 2. §. fi. ff. ad Tertul. latè Io. And. in addi. Spec. in ti. de ſucc. ab inteſt. ſuper rub. in 2. & 3.col. & Bal. ſibi ℑrius in l. q-cunq; in 4.col. C. de ſer. fug. & in l. ſi defunctus, vbi plenius quã Albe. C. de ſuis, & leg. Et vide Bal. in l. illã. C. de coll & ibi Alex. cum multis concor. Et ſic eſt expeditus primus articulus prin.
22 ¶† Aggredior ſm, qñ in caſu occurrente non reperitur lex ſcri-
e pta, ſed reperitur ſimile legis, & ſimile conſuetudinis. e Exempla. ℑ. ponam, ꝙ ſimile præferatur? Iſtum paſſum plenius, quã alibi diffusè examinat Alb. hic in 14.col. & duab. ſeq. vbi refert multas opi. Ponit Cy. in l. 1. C. quæ ſit long. conſue. Io. And. & Alij, in c. fi. de conſue. in quo omiſſa relatione opin. duas princ. opin. refero. Vna eſt Iaco. de Ra. qui tenuit, ꝙ ſimile conſuetudinis vincat ſimile legis, vna rõne. Nam ſimile conſuetudinis vincit legem, vt hic in tex. ergo multo magis debet vincere ſimile legis Et quemadmodum, & melius ℘ſuetudo vincit legẽ, vt hac l. circa fi. ſm vnum intell'm. Ita ſimile conſuetudinis debet vincere ſimile legis, ſumendo arg. à pari potentia, ergo debet ſequi par effectus, ſicut argut tex. hic. Huic arg. Bar. in repet. in 2.col. in fi. mr̃det. Nam iõ ℘ſuetudo vincit legem, qa adeſt tacitus ℘ſenſus populi, vt hac l. q non adeſt in ſimile conſuetudi-
f nis. Sed iſta ſolutio non eſt bona, f & ſemper eam reprobaui: qa idem eſſet in lege. Nam in lege bñ eſt cõſenſus expreſſus populi, non in ſimile legis: ſed nos loquimur de ſimile conſuetudinis, & legis. Eandem opin. tenet Fulg. hic in vna lect. quia nunq̃ poſſet reperiri caſus, in quo non reperiatur ſimile legis, prout ẽt dicit Bar. hic in repe in 1.col. in fi. & ſic nunq̃, aut raro haberet locum illud, quod dicit iſta lex, ꝙ debet attendi ſimile conſuetudinis: quia ſemper reperit ſimile legis, ergo vt iſta lex non ſit in vanum, oportet dicere, ꝙ etiam ſi reperiatur ſimile legis: tñ magis attendi debeat ſimile conſuetudinis. Huic opi. multũ ob. l. non pñt. ℑ. eo. vbi tex. vult attendi ſimile legis: & dicere ꝙ vbi non reperitur ſimile conſuetudinis, eſſet multum diuinare. Fulg. hic in 3.col. multum circa illum tex. laborat, ſed in effectu nihil eſt. Breuiter cõcludendo teneo diſt. quàm ponit Bart. hic in repe. in 2.col. & clarius no. Ang. in 6. & Albe. in 14 col. & in effectu Cy. licèt nõ ſic plenè in d.l. 1. C quæ ſit long. ℘ſuetud. & Io. And. in d.c. fi. Et dico ſic, ꝙ qñ ſolùm reperitur ſimile cõſuetudinis, illud debet attendi, vt hic. Si autem ſolùm reperitur ſimile legis, illud attendi debet. l. non pñt. ℑ. eo. ſed multum reſtringuntur ambo tex. Si autem reperitur ſimile & legis, & conſuetudinis: tunc primò attendi debet, quod eſt magis ſimile. Sc̃dò quod eſt magis rationabile, & æquum: ſi autem ſit paritas, tunc ſi ſumus in materia conſuetudinaria, debet attendi ſimile conſuetudinis. Si in materia iuris ſcripti, attendimus ſimile iuris ſcripti, ita teneo. Sed vt iſta magis clareant, deduco
23 ad practicam, & primò ad q. Nos habemus in l. ſcripta †, ꝙ incremen-

ADDITIONES.

a ¶ Sequitur. Alex. conſ. 203. col. penul. verſi. Sed ita eſt. lib. 7. Rom. conſ. 129. in fi. qua de re plura ſcribit Gabriel. com. opin. lib. 6. tit. de verb. ſig. concluſ. prima. num. 19. PANCIR.

b ¶ Sequitur Rolan. conſi. 93. nu. 20. lib. 2.

c ¶ Et filijs ſuis. Adde Doct. in l. 2. C. de iure. emph. Do. in ca. potuit. de loca.

d ¶ De hoc latiſſimè Curt. trac. feud. 2. par. 2. q. prin. nu. 45 vſq; ad 54. diſtingue, vt per eum ibi, & eius diſt. refert Gabr. com. opin. lib. 6. tit. de verb. ſign. concluſ. prima. nu. 16. & ſeq. BELLAC.

e ¶ Simile conſuetudinis. Adde, ꝙ vbi eſt eadem ratio, non dr̃ extendi conſuetudo. argum. glo. in c. 1. in ver. Italiæ. de temp. ord. lib. 6. & ita Alex. ſing. lib. 5. conſ. 5. circa fi. pen. col. PVRPV.

f ¶ Non eſt bona. Et ꝙ non ſit bona, pondera, ꝙ Bar. in repet. in 2. col. alleg. l. ſi aliena, vult, ꝙ ſimile conſuetudinis ſit tanquam acceſſorium ad principale. Sed ſtatuta in prin. intelliguntur ſtatuta in acceſſorio. Bar. in l. ſoleant. ff. de ali. & cib. leg. Igitur inducta ex conſenſu per conſuetudinem intelliguntur inducta in ſimile, cum valeat argum. à ſtatuto ad conſuetudinem. Bar. ſcpè in l. omnes populi. ſup. tit. 2. PVRPV.

cremẽtum alluuionis accrescit vsufr.l. Item si fundi.§. huic.de vsufr.Simile in l.ti necessarias. §. si nuda. ti.de pign.act Hẽmus postea ius ꝓsuetudinarium feudorum disponens, ꝙ id, quod accrescit per alluuionem in feudum non accrescit vasallo,ſm dist.tex.in c.1.§.ti qs de manso de contro. inuest. Occurrit nũc casus,qui non est decisus in iure de emphyteuta perpetuo:an incrementum alluuionis acquirat,& sic,an attendemus simile legis scriptæ, & sic vsufr. an simile iuris consuetudinarij de vasallo?Et licèt in tributario,cuius est directum dñium, sit tex.ꝙ alluuio sibi accrescat l.2 C.de allu.& palu.ifi in emphyteuta,q̃ solùm habet vtile dñium, hoc non reperitur, & ꝙ tributarius hẽat directum dñium,est tex.in l.& in prouinciali. C. de fer.& aqua. Gl.1. hic circa medium tenet,ꝙ augumẽtum alluuionis accrescat emphyteutæ,sicut fructuario. Idem tenet Bar. hic in repe.in 2.col.Mouetur optima rõne.Nam consuetudo procedit ex quodam præscripto iure,vt ĩ.dĩ, sed in præscrip.veniunt accessoria:puta seruitutes.l.si aliena.§.1.vbi ẽt Bar.ff de vsuc.ergo ita in ꝓsuetudine,quæ est circa factum, venient oĩa accessoria facti, & comprehendentur.¶† No.tu diligenter ista verba Bar.quæ bñ pondera:quia hẽs singu. limit.ad regulam,quæ datur,& in prẽscrip. & in consuetudinib. q̃a quantum possessum tñ præscriptum,& nõ plus.l.1.§.Iulianus.1.ff.de iti.actuq; pri.& ibi gl.no.in verbo,quoad vsque.q̃ Bar.in §.si quis hoc interdicto,dicit semper notandam, & ibi infert ad plus peregrinas deci. quas per te vide. Alibi ad propositum dicit Bal.in l.fi. C.com.vtr.iu.ꝙ consuetudo tñ habet de effectu, & potentia, q̃tum de vsu:& proprios facti terminos, & vsus nunquam excedit,& Bal.in c.1.in prin.in 5.col.qui feud.da.pos.¶† Ista limitantur sing per Bar.hic,nisi sint accessoria præscripta,vel emergentia circa factum ad consuetudinem. Caue, q̃a l.si aliena.§.1.alleg.per Bar.parum vĩ facere: q̃a loquitur in accessorio iam in esse formato. Nã præscripto fundo ẽt præscribitur seruitus debita fundo,& sic iam in esse producta. Sed nos loquimur in accessorio acquirendo Neq; n.dixerit aliquis,ꝙ si quis præscripserit fundum,ꝙ propter hoc præscripserit incrementum alluuionis postea accedens. Eandem sniam tenet Ang. hic in 5. col.post Pet.& Guid pulchro argum.Nã est fortius argum,qđ fit à maiori q̃ quod à simili,quia quælibet probatio est fortior, q̃ illa,quæ fit à simili.§.si minus illud. in Auth.de instr. cau.Sed si arguimus à feudatario,ad emphyteutam,solùm arguimus à simili.Sed si arguimus à fructuario, arguimus à minori,quia si fructuario acquiritur incrementum alluuionis,quanto fortius emphyteutę,qui habet ius potẽtius,cùm habeat vtile dñium, quod nõ extinguitur morte:sicut ius vsusfr.Ita tenet Ray.hic, vt refert Alb.qui in 14.col.& seq.latè examinat, sed nil firmat, & gl.in l.1.in gl.fin.C.de iure emph.& ibi Alb.in fi.col.expressè firmat,& ibi Bal.& Sal.Moti bona rõne,quia cuius est incommodum naturale,est & æquum, vt ẽt sit commodum. Sed si res emphyteutica pereat,dummodo non in totum,damnum est emphyteutę. d.l.1.C.de iur. emph. ergo si aliqd accrescat, dẽt spectare ad emphyteutam.¶† Ego eádem partẽ teneo. [a]

a Moueor quia iura feudorũ regulariter non dñt allegari ad deci.aliarum cãrum quàm feudi,cum sint iura sing.quæ extendi non dñt l.ius singulare.s̃.eo.Ita dicit Bar.in l.vt iurisiur.§.si liberi.in duob.locis.ff.de oper.lib.Sequitur Pet.de Anch.in clem.2. de iure pa.Quẽ passim latè examinaui in l.1.in 19. col.& seq. C.de iu.emph.& vide omnino Lud.cons.212.incip. quo ad primum quæritur.in 2.dub. Et ista est veritas, q̃is Iaco. de Ra.& Mar.Sil.tenerẽt ꝓrium ad similitudinem feudatarij, cui magis emphyteuta assimilari vĩ ratione dñij. Idem sub dubio tenet Bal.in d.c.1.§.si quis de manso.per illum tex. reprobata gl. hic, & malè.Vide tñ quod dicam nunc in seq.ratione.Imò plus tenent Alb. Bar.& Bal. in d. l.1. ꝙ siue augmentum alluuionis sit latens,siue patens,semper acquiritur emphyteutæ, postq̃ incrementum patens coaluerit solo, & arbor radices firmauerit.§. præterea alluuionem.Insti.de re. di. per rõnem proximam,q̃a cuius est incõmodum,&c.licèt in fructuario sit secus, quia ei acquirit incrementum alluuionis latens, non patens.l. Item si fundi.§.huic.alleg.in gl.q̃a non habet ius ita fortè sicut emphyteuta,quia non durabile post mortem,& sic non licèt arguere à minori ad maius.Et no.ꝙ si prędio emphyteutico p alluuionem fieret magnum incrementum,nõ per hoc augeretur pẽsio,sicut eꝯ non diminueretur,ſm gl.& Doct.in d.l.1. vbi ẽt p Cy.16.q.1o.And.in addi.Specu.in tit.de locato.§. nunc aliqua, ver.136.Can.in c.potuit.de loc.vbi Imol.in repe.in 35. colu.& sing.Bal.in addi.Spec.in tit.de loc.in 6. col. & in l. ea quæ. C.de allu.& palu.Facit gl.magistrata in l.si merces.§. vis maior.in gl. mag.in verbo cui.vbi Bar.ff.loc.¶† Sed ò prædicta inducuntur ad aliam qõnem.Dicat consuetudo feudorum, ꝙ si vasallus vẽdat feudum dño,& decipiatur citra dimidiã iusti pretij, nõ põt petere rescindi vendition. pp deceptionẽ. Alibi lex scripta dicit oppositum in l.2.C.de rescin.ven.& in c.pe.vbi plenè Cano.de emp.& vend.q̃d erit in emphy?Ang.hic in 6.col.(sequũtur Pet.& Guid.hic) dicit,ꝙ ex doctri. s̃ relata dẽt sic distingui. Aut res concessa in emphyteusim est feudalis: & tũc sequi debemus simile feudorũ;& illud,quod in feudis statuit. Aut non est feudalis,& tunc seq̃mur ius cõe scriptum, & sic d.l. 2.C. de rescin.ven.¶ Ego admiror, quare Ang. sic distinguat: & quare non idem distinguat in prẽce. q.qñ quæritur, an incrementum alluuionis acquiratur emphyteutæ, quare non dicimus, ꝙ res feudalis si sit ꝓcessa in emphy.tũc non accrescat,& sic sequẽdũ simile feudorum.Si aũt alia res est concessa in emphy.tunc secus sit.Nam vĩ,ꝙ attenta cõi doctri. pariformiter in vtroq; sic deberet distingui,quia ſm cõem doctri.in materia feudali attẽdimus simile iuris feudalis, in alia materia simile iuris cõis. Itẽ considera qñ res feudalis conceditur in emphyteusim,& sic efficit emphyteutica,quo ad accipientẽ, non vĩ ꝙ amplius quo ad accipientem dẽat de ea dici tanq̃ de feudali,q̃a quo ad acci
28 pientem est merè emphyteutica. ¶† Itẽ attende dum Ang.ꝓcludit,ꝙ si res non feudalis ꝓceditur in emphyteusim, ꝙ in ea hẽt locum remedium d.l.2.C. de rescin.ven.Idem tenet Bal.in illa l.2.in lect.in 7.col.in 3.q.in fi. Sed ꝓrium tene, & est verius, & tenet Spec.in tit.de emp.& ven.§ nũc dicendũ,ver.q̃d de ꝓcessione in emphyteusim. Bald. est sibi ꝓrius in rub. C. de iure emph.& ꝙ hac parte multa faciũt, quæ latè dixi in l.1.in 29.co.
29 & seq.C.de iure emph.¶† Sed illud stringit.Nã remediũ.d.l.2. nedum hẽt locum in emp.& vend.sed ẽt in omnib.ꝓctib.bonę fidei l.3.vbi gl.no.& ibi Bar.& Bal.C.com. vtr.iu.Bar.in l.Item si ptio.§.quemadmodũ.ff.locati. Can.in c.dilecti.de emp.& vẽd. Tñ non hẽt locũ in ꝓctib.stricti iuris.sed emphyteusis est stricti iuris,q̃a non est de enumeratis in §. actionum. Inst.de acti.& expressè Spec.& Io.And.in d.§.nunc aliqua,ver.3.& Bal. in d.l.
30 1.in 2.col.C.de iure emphy. vbi dixi.¶† Tertiò no.in vers.Nã cum ipsę leges.ꝙ quilibet populus põt consuetudinẽ inducere,intellige localem.Sed caue,quia Innoc.in c.1.in 3.col.de cõsue. (aliqui hñt super rub.)intelligit verum,dummodo cum licentia principis,vel superioris hñtis iurisdõnem in illo loco.alle.93.dist.c. illud, & quia violare leges, vel statuta est peccatũ. 25.q.1.c.violatores,in tñ, ꝙ non sufficeret simplex tollerantia superioris,per c.cũ non ignores,& c. cum iamdudũ. de ꝓb. Ita refert,& plenius Ang.hic in 1.col.& sipmꝫ sequitur. Teneo ꝓrium,& Bal.hic in 4.col.in discursu expressè tenet, ꝙ in ꝓsuetudine priuata non est curandũ de scientia principis,vel superioris,& ad hoc faciunt multa,quę dixi in euidentialib.in l.oẽs po
31 puli.s̃.de iusti.& iur.¶† Quartò not.ibi:Nam q̃d interest,nõ est sẽ dñiam,an declaretur voluntas verbis, an factis, concordat.l. Paulus.ff.rem rat.hab.& l.si tñ §.ei.ff.de ędil.edic. & l.fi.ff.de diuor.Hinc videmus,ꝙ sicut qñ iudex grauat partẽ verbo,interlocutoriè sententiando,põt pars appellare.Idẽ si grauat facto. c.ex parte M. de appell. Imò fortior est appellatio, quæ interponitur ad Papam facto,q̃ verbo, puta arripiendo iter ad Papam.c.dilecti,& c.vt debitus.de app.Bar. in l. de pupillo. §.si qs ipsi,in fi.col.in 5.lect.per illũ tex.ff.de oper.nou.nunc.Itẽ adde, ꝙ facta sunt fortiora ad declarandum volũtatem, quã verba, quę sępè interpretantur ꝯ mentem ꝓferentis,vt in c.dilecti.de appel.& in c.ęstimant.11.q.3.ſm.Abb.in cons. 213. incip. Illud de iure quęritur,vtrum visa remissione,in pen.col. in prin. Tu adde ad hoc tex.meliorem de iure in d.l.si tñ.§.ei qui.& in d.l,
32 Paulus.¶† Quintò no.ex tex.ſm Old.& Bal.ꝙ ea,quæ procedũt ab eadem cã efficiendi,dñt parem effectum producere.Intellige tñ, dummodo cã efficiens ęqualiter operetur: aliàs secus:vt patet in principe,qui dat iurisdõnem ordinariam,& delegatam,& tñ non sunt paris potẽtię.l.more, & l. & quia.ff.de
33 iu.omu.iud.¶† Sextò no.in ver. fi. ꝙ lex põt in totum tolli nõ solùm per ꝓriam legem,vel consuetudinem, sed etiã per non vsum,& sic per desuetudinem.De quo hẽs gl. in Auth. de hęr. & Fal.& ibi per Iac.de Bel.p Bar. in §. & cum antea. s̃.in prœ. ff.& in l.fi.§.sed cum antiquitas.in fi.C.de cur.fur. & cons. 144. incip.Iudex cõis Assisij,& est bonus tex.in l.2.in prin. in verbo, inusitato,quem ibi no.Bal.C.de const. pec. gl.in c.j. de treu.& pa.Cy.tñ in l.fi.C.pe iur. do. impe.dicit,ꝙ per non vsum nunq̃ tollitur,sed bene per ꝓrium vsum.Breuiter, omissis multis superfluis.

ADDITIO.

2 ¶ Quæ etiam est communis opin.secundùm incertos repetentes hic nu.19. & si attendenda est maior similitudo,vt per Ias.s̃. nu. 22. in fi. videmus emphyteutam magis æquiparari vasallo. cum vterq; habeat vtile rei dominiũ, l.1.si ager vecti.iunctо.c.1.de inuest.de re ali. fa. quàm vsufructuario, qui in re nullum dominium habet.l.penul.in prin.ĩ.si vsufr.pet.ergo idem iudicandum in hoc casu de emphi.quod de vasallo,& ita etiam clara reddũtur verba Ias.hic sequentia,dum inquit post Mar. Emphiteutam magis assimiliari feudatario ratione dominij.

perfluis,quæ referunt per legistas & Cano.in locis.ff.alleg. veri-
a tas est,*& ita communiter tenetur*,ꝙ per solum non vsum in mil-
le annis nunq̃ tollit lex, vel statutũ. Vñ si ciuitas staret mille annis, ꝙ non vteretur lege forte,quia non euenit casus,nunq̃ tolleretur lex. Sed qñ vsus habet in se actũ ꝟrium legi exꝑsè: quo casu ꝟria inducitur consuetudo,vel ẽt tacitè:tunc bñ tollitur lex:& declarabo per exemplum. Ita originaliter concludit Cy.& latè,cuius doctr.alij sibi ascribunt,in l.2 in 5.col.magna, ver expediti sumus de 1.q.prin.C.quæ sit long. consue. Can.in c.1o.vbi tex.prin.de cler.coniug.& in d.c.1. de treug.& pac.do. Ant.in repe.c.fi.19.col.& seq.de consue Bal.hic in 14. col. ver. Sed nũquid ex actib.negatiuis,& latè Alb.hic in 18.col. & seq. Ang.in §.igitur,vbi gl.in proe. Inst.& in l.si expressim, in 5. col. ff.de appel.Sequitur Alex.cons.132.incip.visa facti narra.in pe. col.in 1.vol.& cons.136.in 2.vol.incip.In causa,& lite vertente inter Iaco.in 7.col.& in cons.195.in 2.vol.incip.viso testõ dicti
34 Franciſci,in 4.col.in fi.& seq.¶†† Confirmo per id, quod decidit Bal.in l.rem nõ nouam,in fi.per gl.ibi. C. de iud.vbi dicit se pridie consuluisse:Statuto mercatorum cauebatur, ꝙ non valeret snĩa lata in curia mercatorum, nisi in pũtia interuenerint oẽs quatuor consules mercatorum:si per ꝟsuetudinem obseruatum est, ꝙ feratur snĩa in pũtia trium,dicit se consuluisse, ꝙ valet illa snĩa:quia per illum non vsum hñtem actum ꝟrium, fuit derogatum statuto,vt ibi per eum.Confirmo ẽt per id, qđ decidit Bal.in Auth.omnes peregrini,in fi.col.C. com. de succ. vbi dicit, ꝙ si in ciuitate est facta reformatio, & expressa derogatio alicuius statuti,tñ ante, & post fuetit statutum obseruatum,illa reformatio,ex quo non fuit remissa vsu hoĩum,nihil statuto derogauit.Alleg.Arch.4.distin.c.fi. & refert,& sequitur Pet.de Anch.in commen.c.canonum statuta. de cõsti.Ver.q̃-
35 ro vlterius,facta fuit quædam reformatio.¶†† Septimo per istã l.in fi.dicit Bal.in c.1.§ ꝑterea ducatus, in 1. col. de prohi. feud. alie per Fed. ꝙ nullum est ius merè positiuum,quod consuetudine mutari non possit. Quod intelligẽ, nisi talis cõsuetudo sit irrationabilis.c.fi.de consuetud fm Abb.in cons.7.in 3.vol.inci.
36 tria circa primum dubium.in pen.col.¶†† Gl.1. diuiditur in 5. partes In 1. exemplificat principium.l.in feudis. Nec ius feudorum propterea dr ius scriptum, nec desijt ius consuetudinariũ appellari, q̃is ad scripturam redactum sit ad faciliorem me-
b moriam, de quo vide Bar.hic in repet huius.l.in 6.col.in fi.& seq.Bal.& alios super rub.qui feud. dar. non poss. Facit c. 2. dẽ præb. in 6. vbi appellatur consuetudo, q̃is sit in scriptis. In 2. quę est ibi,& no.tria.gl.colligit tex. not.tripartitum. In 3. quæ est ibi,& põt poni exemplum. ponit quatuor exempla ad fm dictum tex ibi,& si qua in re,qñ non habemus legem, nec ꝟsuetudinem,sed simile consuetudinis. Et primum exemplum est.Nos hẽmus,ꝙ mancus non potest succedere in feudo,quia est imperfectus ad seruitium dñi: Simile fm gl. dicendum erit in hũte manum,sed debilitatam. Istud exemplum non est bonum,quia vtrobiq; est casus cõsuetudinis, ꝙ nec mancus,nec
c serua potest in feudo succedere,in c.1.an mutus,vel aliter im-
37 perfectus.¶†† No.tñ ex gl.ꝙ paria sunt,vel non hñe manum,& sic esset mancum, vel hñe sed debilitatam, vel inutilem. Vide ad hoc tex.in l.qui clauum.§.item sciendum.ff de ædil.edic.Facit in simili regula.l quod vulgo.ff de stat.ho.Vnde ista gl.facit, ꝙ stante statuto, ꝙ si aliquis vulnerauit alium in platea, dẽat sibi amputari manus dextra,q̃ si non habuerit, amputetur sini stra.Pone,ꝙ habeat manum dextram, sed inutilẽ an sibi dẽat sinistra amputari?Ista gl.facit,ꝙ sic,& idem vr tenere Fulg.hic, in 3.col.Sed ꝟrium expressè tenet Ang.hic in 3.col. præcipuè: quia dato,ꝙ verum sit id,quod dicit gl.ꝙ paria sint, hoc est ꝑfictionem,non verè,sed in statutis casus fictus attendi nõ dẽt.l. 3.§.hæc verba,vbi no.Bar.ff.de neg.gest.cum si.& in pœnis, qñ Doct. variant mitior pars est tenẽda. l.interpretatione,& l.sanctio.ff.de pœn.de quo vide Ang. & Imo. in l. 2. ff. de publ. iud. Bal.in Auth.sed nouo iure.C.de seru.fug.Ang. in tract. malefi. in verb.membrum,& ꝙ dicit glo.l.fin.iuncto tex.in c. accusasti.de accus. ¶Not.tamen, ꝙ statutum puniens debilitantem membrum, puta manum: non habet locum in debilitante membrum, quod alias erat inutile, secundùm Bald. in l. 1. in fi.colum.C.de ædil.act.Ita si statutum punit effodientem oculum alicui,non hẽt locum in eo,qui effodit oculum inutilem sine acie,& sine visu,fm Bal.in l.conuenticulam.in 3.col. C.de Episc.& cler.¶Not. tñ duram decisi. quod si statutum simplr disponat, ꝙ pro vulnere, vel alio delicto puniatur pœna manus,intelligitur de ambab. manib. & debent amputari ambæ manus:nisi statutum expressè specificet de qua manu,vel dextra,vel sinistra Ita Bar.in l.1.per gl.ibi.C.de primice.lib.12.& in l.vulgaris,in prin.in fi.col.circa medium.ff.de fur. Pro nunc ali
38 ter non insisto.¶†† Sedm exemplum gl. est. Nam in iure con-
d suetudinario reperitur, ꝙ monachus non succedat in feudo, quia non põt seruire dño.c. qui clericus.si de feud.fue.contro. inter dom. & agna. A simili dicit glo. ꝙ idem dicemus in ca-
e nonico regulari. Et certè de vtroq; est tex.in d.c.qui clericus. Et si dicas, qũo ius ciuile potuit statuere in personis monachorum,vel clericorum, ꝙ nõ succedant in feudo, quia sic expresse statuerunt de personis non subditis, per ea quæ hñr in c.ecclesia.S.Mariæ,de consti.& in c.S.Mariæ,vt lit.pend.& in l.1.C. de sum.trin. & dixi in Auth.si qua mulier.C. de sacro.eccles? Rñde,ꝙ ita potuit statuere, & ꝙ ita statutum est ꝑ naturam rei feudalis,quæ est,ꝙ feudum non possit transire ad eum, qui non potest seruitium personæ dño exhibere, fm Bald.& Ang.
39 hic; † & ꝙ decisio iuris ciuilis ꝑ naturam rei præcedentis et liget personas ecclesiasticas ex multis similib.optimis, firmaui in præludijs feudorum,in 1.q.prin & ibi dicta habeantur hic ꝑ
40 repetitis.¶†† No.tñ ad limitationem vtriusq; exempli, ꝙ licèt mancus,monachus,& clericus non sint regulariter habiles feudorum:tñ si fieret proclama,vel statutum, ꝙ quicunq; cœperit talem exbannitum,lucraretur feudum:Certè si mancus caperet illum exbannitum,lucraretur feudum, quia verba generalia prolata fauore reipubl.non recipiunt restrictionem de habilitate:nec restringuntur ad personas habiles. Imo ẽt inhabiles,tex.est sing.in l.si quis in graui.§.hi quoq;.ff.ad Silla.per quẽ tex.ita in terminis nostris determinat Gul. Alb. Sal. Ludou. & Alex.in l.si filius,vbi dixi.ff.si cert. pet. Et ad hoc firmandũ bene facit regula Bar.no.in l. quemadmodum,circa mediũ.C.de agr.& cen.lib.11.p gl.ibi,& Pau.de Cast.in l.bona fides.ff.depo. ¶In alijs duob.exemplis gl.bene dicit. In 3. parte gl.ibi,his modis.gl.ponit quatuor dicta,in quib.bene loquitur,quæ declara, vt hic per Bar.maximè in repet.In 5.ibi,& no.hic arg. Gl.in effectu no.ex tex.ꝙ consuetudo specialis vnius loci derogat iuri cõi in eo loco,& in hoc gl.bñ loquitur:& probatur melius in l. venditor.§.si constat.ff.com.præd.vt per Bar.in repet. in 3. col. ¶Gl.in verbo,inueterata,diuiditur in tres partes. In 1. dupliciter declarat tex.& sic ponit duas opi.In 2.quærit.In 3.opponit, & tripliciter soluit.Secunda ibi, sed qualiter decennio. Tertia
41 ibi,sed fm hoc exemplis iudicatur. ¶†† In prima parte ꝙ eius intelligentia quæro, quantum tempus requiratur ad inducendam consuetudinem.Gl.ponit duas opi.Prima est, ꝙ requiratur spatium tanti temporis, cuius initij memoria non sit in ꝟrium. Pro ista opi. stringit multum, ꝙ consuetudo habet cãm discontinuam:quia inducitur per factum hominum.Sed in habentib.cãm discontinuam,ad hoc, vt inducatur præscriptio, requiritur tñ tempus,cuius initij memoria nõ sit in ꝟrium. gl. magistr.in l.seruitutes,magna. ff. de ser. Et ad cognoscendum, quæ dicantur habere causam continuam,& quæ discontinuã, & quæ quasi continuam,vide Bar.magistraliter in l. 2. vbi etiã Bal. C. de seru. & aqua. Ista prima snĩa reprobatur per omnes hic per l. diuturna. ff. eo. cum diuturnum dicatur spatium 10. annor.vt in gl.& ad arg.s.formatum nñdet solus Bar.hic in 10. col. ꝙ argu.procedit in præscrip.quam quis non posset statim inducere:tunc si habet causam discontinuam, procedit distinctio.s.facta;sed cõsuetudinem posset populus statim vno actu inducere.Et si dicas: ẽt præscriptio posset statim induci in causis discontinuis,si dñs ꝟ quem præscribitur esset contentus. Respondeo,saluando Bar. ꝙ loquitur in consuetudine inducenda ex solo consensu populi requirentis,illa statim vnico actu posset induci:sed in præscrip.requiritur consensus præscribentis, & eius ꝟ quem præscribitur, vult ergo Bart. ꝙ populus statim in vno actu consuetudinem inducere posset. In hoc aduerte, quia d.Ant.in repe.c.fin.in 6. col. de consue. non faciens mentionem de Bar.refert, ꝙ Guid hic,& Pet. tenent, ꝙ statim solo, con-

ADDITIONES.

a ¶ Sequitur Alex.cons.236.nu.19.lib. 2.vbi loquitur,ẽt de consuetudine, quę ex non vsu non inducitur nisi habeat actum contrarium implicitum,vt no. d. Rol.cons.5.nu.71.lib.1.dẽ procedit in qualibet lege,dispõne, vel declaratione,vt non sint alicuius momenti,si per annos.10.non fuerint in vsu receptę, sed contrariũ fuerit obseruatũ. cõem dicit Soc.in cõs.75.nu.37.lib.4.MAS.

b ¶Et hæc com.opi.sedm Cacialup.de feud. co.art.5.nu.1.& ita cõiter allegantur vsus feudorum.Clar.receptarum sent.lib.4.§.feudum.q.2.

c ¶Serua, sic legitur in antiqs impressionib. quidam legendum putant fęmina, alij surdus.Nos legendum putamus scæua,seu scæuola, qã is est cui dextera est inutilis,aut deest penitus.iux.l. qui clauum. de ædil. edic. vnde Q. Mucius Scæuola dictus. TROTTVS.

d ¶ Quod monachus. Adde Doct.in c. in præsentia, de prob. Cald. cons. 2. in rub.de feud. incip. clericus primæ tonsuræ. Alex. de Imo.cons.10.incip.viso instro inuest.6.volu.Et an valeat consuetudo,ꝙ monachi religiosi,& clerici sęculares non succedant in feudis,vide per Pau.de Cast. cons.159.inci.quæstio ista vertitur.

e ¶Quid de clerico,vide Curt.qui latissimè disputat:& eandem conclud. negatiuè in tracta.feud.3.par.10.q.prin.nu.13.De qua tamen pulchrè per Clar. §. feudum.q.78.Ofal.decis.27.

consensu posset populus cõsuetudinem inducere ordinando, ꝙ tale quid sit consuetudo : puta ꝙ maior natu in totum succedat patri. Ipse reprobat breuiter: quia tunc non esset consuetudo, quæ inducitur ex longo vsu hoiũm, sed esset cõsuetudo ficta, & intitulata, vt ibi per eũ. Confirmo per id quod not. Bal. in rep.in 2.col.dum dicit ꝙ lex, & consuetudo tripliciter differunt. Primo tanquàm expressum, & tacitum. Scdo tanquàm scriptum, & non scriptum. Tertiò (& hic est punctus) tanquã instantaneum, & successiuum, qa consuetudo non inducitur in instanti, sed ſm eum est similis homini, qui non perficitur, nisi tpis cursu, & sic lentiori passu procedunt tacita, quàm expressa, quia non sunt ita certa, quæ ex coniecturis preueniunt, sicut ea, quæ expressa sunt, vt hic per eum. Et sic teneo ꝯ Barto. hic, ꝙ consuetudo propriè non posset statim induci per popu-
42 lum.† Et no.bñ quæ dicatur consuetudo intitulata, quia dr̃ illa, qñ populus statim per vnum actum vult facere consuetudinem. Ista est ficta consuetudo, & appellatur intitulata. Ita de-
43 clarat d. Anto. in d.c.fi in 6. col. ¶† Not.ẽt circa hanc primam
a opi.gl. [a] ꝙ consuetudo, vel præscriptio tanti tpis [b], cuius initij
b memoria non extat in ꝯrium, æquiparatur priuilegio expressè concesso à principe ex certa scientia c.super quibusdam.§. præterea, vbi gl.in verbo, memoria, de verb.sign. Bal.in c.1.in col. 1. in fi.tit.quæ sint rega. Facit.l.hoc iure.§.ductus, in ver. constitu-
* ti.ff.de aqua quot.& æsti.¶Scda est opi.glo.vera, & *communis*, ꝙ [c]
c ad inducendam consuetudinẽ sufficit tempus. 10. anni, prout etiam tenent gl ꝯ.& Doc.in l.2.C.quę sit lon.consuetud.& Bal. in rub.illius tit.& in c. 1. in prin. in ti. qualiter feudũ olim pote. alie.& hoc tempus 10.annor.inci.currere à tpe primi actus celebrati in populo, ſm Bar.hic in 10.col.& Ang.in 3.q.& d.Ant. in rep.e.d.c.fi.in 26.col.& ibi Imo. post Ioan. And.in 3.col. Item intellige, ꝙ sufficit tps 10.anno. siue inducatur consuetudo preter ius ciuile, siue etiam ꝯ. Non eodem modo de iure cano. si inducatur consuetudo præter ius, sufficiat tempus 10.anno. Si aũt inducat consuetudo ꝯ ius can oportet, ꝙ consuetudo sit præscripta spacio. 40. annor. c fi. vbi vide gl. plenã, & ibi Doct. de consuetud.& gl.12.dist.c consuetud.& in c.fi.de consuetud. in 6. Facit tex.in c.cum de bñficio, de præb.in 6.& in c. Cuma-
44 na, de elect.in 6. Et ibi habes tex.no.† ꝙ appellatione consuetu
d dinis [d] debet intelligi de præscripta. Illa.n.est propria consuetudo, quem tex.dicit esse sin.Ang.in l.diuturna. ſ.eo. Illum tex.ẽt alleg.Bal.ad hoc in 7.col.in 8.oppo.in rep. & in c. 1.in prin.de feud.cog.& in l.binos.C.de aduo.diuer.iud. Sed Pet. & Cy. relati per oẽs in d.l.2. C.quę sit lon.cõsuetud. dicunt pro more eorum malè, ꝙ hoc processit errore Can. & ꝙ ineptè dr̃ consuetudo præscripta: quia præscr.dr̃ illa quæ intendit ad tollendum iam in esse productum, puta dñium, pignus, vel similia. Cõsuetudo tendit ad inducendum, quod non est. Impropriè ergo potest dici consuetudo præscripta. Ang.hic in 11.col. fatẽdo obiectum, dicit ꝙ q̃is de iure cano. reperiatur consuetudo præscripta, tñ de iure ciuil. nõ reperitur verbum consuetudo præscripta, qa consuetudo non est propriè præscriptio, sed quædam roboratio, & confirmatio taciti cõsensus mediante tpis lapsu, quia in præscribenda consuetud. non requiritur titulus, nec bona fides, prout in præscr. Bal. ẽt hic in rep.in 7.col.in 8. opor. fatẽr, ꝙ consuetudo dr̃ præscripta. i. roborata ad similitudinem p̃scr. non ꝙ propriè sit præscriptio. Pan.ẽt in d.c.fi.in 6 col. referens dr̃iam Pet.& Cy.s.relatam dicit: Non intelligas, ꝙ consuetudo præscribat sicut dñium, sed dr̃ consuetudo præscripta. i. obtenta ex cursu tpis ad prę̃scr. requisiti. Ista verba omnia sunt verad Ephesios. vñ Bar.hic in repet.in 10.col. referens obiectũ Pet. & Cy. ꝯ Can. dicit aduertendum, ꝙ duplex est prę̃scriptio propriè. Nam quandam sunt iura inducta, & disposita, quę p præscriptionem tolluntur, & in alium transferuntur, vt est qñ prę̃scribitur dñium. Et hoc modo procedit qđ dicunt Petr.& Cy. Quædam sunt iura, quæ non sunt inducta, sed inducuntur per præscriptionem, vt est qñ præscribitur seruitus. Et hoc modo præscriptio tendit ad inducendum, & hoc modo consuetudo ẽt, quæ tendit ad inducendum, dr̃ præscriptio, & habes ꝙ dr̃ia est inter ius ciuile, & can. quia ſm ius ciuile consuetudo ꝯ ius siue præter ius inducitur 10.annis, sed de iure can. si sit ꝯ ius re
45 quiritur, ꝙ sit præscripta, & sic 40.anni. Rõnem diuersitatis assi
gnat Pan.in d c.fi.in 7.col. quem vide. ¶† Primam tñ conclu. ꝙ ꝯ ius ciuile potest induci cõsuetudo. 10.annor. limita, nisi cõ suetudo inducerẽtur in his, quæ sunt reseruata principi in signũ supremæ potestatis, tunc non posset induci consuetudo, nisi esset tñ tempus, cuius initij memoria non esset in ꝯrium, per tex.d.c.super quibusdam.§.præterea. Ita dicunt d.Ant.& Imo. in d.c.fi.de consuetud. vbi Pan. in 9. col. & quæ sint reseruata principi, ponit Bal.in l.2.C.de iure au.annu.& in l.rescripta.C.si ꝯ ius. Hinc infero, ꝙ cùm ptãs imponẽdi noua vectigalia sit de reseruatis principi. l. vectigalia, cum l.seq. C.noua vecti.impo
ni non posse. Certè ad acquirendum per consuetudinem inferiorib. ꝙ possent noua vectig. inducere, req̃reretur tempus, de quo s̃. Ideo tex.cum gl.in d.c.super quibusdam. §. præterea dicunt, ꝙ ad acquirendum consuetudinem inducendi pedagia
46 salinaria, & similia requiritur tñ tps, cuius initij, &c. ¶† Confirmo, qa inferiores à principe non possunt statuta condere su per reseruatis principi in signum supremę ptãtis, vt exp̃sse tenet Bar.in l.omnes populi.s.de iust.& iur.in 3.q.prin. ver. iuxta præmissa quęro qñ fit statutũ, & in l.testĩ factio.ff.de test. Bal.in ti.de pa.constan.in verbo, ſm mores, & leges illius ciuitatis.& per tex.in c.veniẽtes, de iureiu. Facit l.1.§. de qua re.ff.de postu. ergo ẽt non possent consuetudinem inducere per ar. huius l.
47 † Et per prædicta redditur valde dubiũ vnum, qđ mirabiliter dicit Bar.in l.cum neq;.C.de inco.lib.10.& in l.vni.C.de mulierib. & in quo loco.li.10.in 5.col. vers.q̃ro cui possit imponi hęc collect.in quib.locis mirabiliter concludit, ꝙ ad hoc, vt ciuitates possint imponere collectas forensib. pro reb. quas possident forenses in illa ciuitate, si illę ciuitates dicant, ꝙ habeant ex ꝯsuetud.tãti tpis, cuius initij, &c.cũ habeat vim priuilegij, vt s̃.dixi. Istud non vr̃ verùm, imò debet sufficere ꝯsuetud.10.ann. quia imponere collectã forensib. nõ est de reseruatis summo Principi, qa istud potest induci per statutum inferioris, vt expressè no.Bal.in l.vni.in 7.col.de sent.quæ ꝓ eo. Si statutum, ergo põt inducere p consuetudinem 10.ann. vñ pondera, quod ipsemet Bar.in l.1.C.de aur.coro.lib.10.no.ex illo tex. ꝙ licet forẽses, & ẽt scholares nõ possint cogi ad munera personalia: puta ad custodiam portarum. l.rescripto.§.fi.ff.de mu.& hon tñ si de consuetud.antiqua est, ꝙ imponatur, valet ꝯsuetudo, & attendi debet cõsuetudo antiqua, quæ dr̃ 10. annor. vt statim dictam. Et ideo de facto consuluit Alex.ꝯ Bar.in cons.78.in 2.volu.incip. viso.& bñ discussio processu, in 5.& 6.col. vbi expressè tenet, ꝙ sufficiat consuetudo. 10.annor. vt possit imponi collecta foren sib.& ꝙ licèt Bar.in d.locis faciat mentionem de cõsuetud. cu ius initij memoria, &c.non per hoc excludit, quin sufficiat cõ
48 suetudo 10. annor. Tñ hoc vlt. non placet. ¶† Item circa secundam concl. ꝙ de iure cano. non potest induci consuetudo ꝯ ius can. nisi sit præscripta spatio 40.ann. istam conclu. limitat sing. Inn. in c.cum dilectus. de consuetud. vt procedat, qñ ꝯsuetudo inducit ꝯ aliquam ecclesiam, sicut.n. prę̃scr.ꝯ ecclesiã requiritur tps 40 anno. c.de quarta, & c.illud, de præscrip. Ita ẽt in consuetud.ꝯ ecclesiam requiritur tñ tempus. Secus est in consuetud. quæ inducerẽt ꝯ omnes ecclesias vr̃, ibi sufficit tẽpus 10.anno. Pan.in d.c.fi.in 9.col. refert hoc dictum, & dicit notãdum, sed nõ omnino verum, qa non videt bonam rõnem diuersitatis, & qa non debet esse minus fauorabile totũ corpus ecclesiæ, q̃ vna ecclesia particularis, & bene dicit. ¶Scdo limita hoc de ꝯsuetud. præscripta 40. annor. vt sit verum, quo ad ecclesias, per rõnem de qua s̃. Sed quo ad alios, in quorum p̃scri. r̃r sufficit tps 20. an. tunc ẽt vbi consuetudo deberet esse præscripta, sufficiet tps. 30.ann. Gl.est not.in l.dñi prædiorum, in gl. fi.C.de agri.& cen.lib.11. Not. Bald.in c.1.in prin. qualiter olim feudum pote.alie. Spec.in ti.de p̃scr.§.1. ver.de consuetudine, & ita in specie solus Pau.de Cast.hic per gl.in d.l.dñi prędiorũ. & Alex.in d.cons.68.in 5.col. Tertio sing.limitat d.An.in d.c.fi. (& est no.verbũ,) nisi consuetudo ꝯ ius cano inducerẽt Papa sciente, tunc sufficit tps. 10.ann. qa tunc hr̃ consensus illius, qui posset legem ꝯdere super hoc. Istud reprobat Pano.in d.c.fi.in 10.col. quia bene cautum iure non reperitur, nisi ẽt Papa esset vsus illa cõsuetud. qa sola patientia non vr̃ sufficere. c.cũ iam dudum, de prę̃b. Item cõsuetudo est quędam prę̃scriptio: sed scientia dñi, ꝯ quem præscribitur, non facit, ꝙ tẽpus sit minus. Item nec scientia Papæ debet facere, ꝙ tempus sit minus. tamẽ hoc simile est in casu diuerso, & èꝯrio. ¶ Aliã limit. ponam in
49 gl.fi.† Item dum.s̃. dixi, Ang. hic, in 9.col. velle, ꝙ in præscip.

con-

ADDITIONES.

a ¶ Quam communem dicit Alex.cons.6.col.2.lib.1.Dec.cons.496.nu.6.vbi ꝙ nec titulum, nec bonam fidem requirit, & ex ea dominium directum acquiritur. MASVER.

b ¶ Tpis. adde Io.Mona. in c.2.de prę̃scr.li.6. Fallit qñ præscribens est incapax, scđm Abb. in cap.quanto.in 1.col. de consue. Abb.in c.nouit.in 11. col. de iu. Ant.de But.in c.peruenit.in 6.col. de cen. Abb.& Io.de An.in c. ad hoc, de Simo. Doct.in c.catho. 11.dist. Card.cons.58.inc.proposita q. Raph.Cum.cons. 83.incip. Quia causa decimalis.

c ¶Sequitur Roch.Curt.trac.consuetud.nu.281.Curt.inn. cons.42.n.7.faciunt quæ scribit.Rom.sin.102.& seq. Alex.cons.106.col.3.lib. 2. Roch. d.tract.nu. 290. Are.cõs.23.3.dub. Villa. inter com.opi.lib.3.ver. cõsuetudo introducit.

d ¶Consuetudinis. Adde gl.in c.generali. de elec. in 6. Io.And.in reg. nemo, de re.lib.6.in mercu. Fed.de Senis cons.86.incip.prior, quidam siue præpositus. Sequitur Alex.cons.136.num.17.lib.2. Cui adde, quod appel. consuetud. non venit statutum, secundum com.per Io.Fichar.inter com.opin.lib. 3. ver. consuetudinis. MASVE.

consue. non requiratur titulus, nec bona fides: secus in præscriptione. Vnde secundum eũ populus potest inducere consuetudinem sine tit. etiam cum mala fide. No. bene hanc regulam. Et q̃ non sit necesse alleg. tit. in consuetudine. Adde gl. in terminis in c. super quibusdam. in §. præterea. in verbo memoria. de verb. sig. Idem tenet Io. And. in c. 1. de rescrip. in 6. in nouella. Quem refert, & sequitur Bald. in ti. de pace. constan. in 5. col. in verbo sicut ab antiquo. tenet Bald. hic in 7. col. in 1. opp. Arch. in d. c. 1. de resc. in 6. Host. in sum. de consue. §. fi. circa pe. col. Innoc. in c. cum ecclesia. de cau. poss. & propr. & d. Anto. in d. c. fi. & Ale. in consil 6. inci. viso themate, & dubijs. in 1. vol.

50 ¶† Vltimò ex hac. 1. parte gl. relata ad tex. habes, q̃ consuetu-
a do dicitur inueterata, quæ est 10. an. [a] Quæ autem sit consuetudo antiquata, dicunt Io. Mo. & Archi. in c. fi. in gl. in verbo antiqua. de elec. in 6. q̃ quando lex, vel statutum requirit consuetudinem antiquatam, intelligitur de consuetudine tanti temporis, cuius initij memoria non sit in p̃rium. Et ideo, q̃n consuet. vel statutum vult derogare omni iuri, requiritur tunc cõsuetudo antiquata. Et idem tenet d. Ant. in d. c. fi. sed Pan. ibi. in 10. col. reprobat, & bene per illum tex. in verbo, inueterata cõsuetudo: quæ intelligitur tñ de cõsuetudine annor. 10. ergo idẽ in consuetudine antiquata, quia idem est, nec ratio diuersitatis reddi potest. probo per l. 2. C. quæ sit lon. consue. in verbo, vsusque longeui. vbi etiam longeua consuetudo tñ intelligitur 10. ann. ¶ Confirmo per id, q̃ magistraliter dicit hic Ang. in 7. col. in 6. oppo. vbi dicit, q̃ in ista materia consuetudinis, ista sint synonima, consuetudo inueterata, vt in hac l. (diuturna.) ℈. l. proxi. l. nam Imperator. ℈. eo. (vetus, & lunga) l. Imperatores. ff. de pollic. (vetusta) l. testam omnia. C. de testa. (perpetua aliàs longa, antiqua) l. pen. C. de iure fis. Et est gl. in d. c. generali. (& antiquissima,) l. fi. C. de priu. fis. ergo idem dicemus in con-

51 suetudine antiquata. ¶† In 2. parte gl. ibi, sed qualiter decennio. habes, q̃ ad inducendum consuetudinem duo actus sufficiunt. & pondera, q̃ gl. sentit, q̃ tales actus dicunt esse iudiciarij. Circa primum. Bar. in lec. in 5. col. post Gul. dicit gl. verum dicere, q̃n illi duo actus essent notorij: ita q̃ verisimiliter in populi notitiam transiuissent: vt facere pontem super via publica, est prohibitum à iure: etiam si quis haberet domum ab vtraque via. l. 3. §. tractum. ff. ne quid in loco pub. Imò plus dicit Angel. in l. seruitutes. magna. §. fi. ff. de ser. q̃ etiam non posset quis facere scalas ad domũ suam in strata, nisi populo consentiente. Si duo facerent pontes in via publica cum cursu decennij, inducitur consuetudo: alias duo actus non sufficiunt, sed essent necessarij tot, ex quib. populus verisimiliter sciret: & sic censetur arbitrarium iudici. Et hoc vlt. dicit Bal. in l. 3. C. de epis. au. De quo vide etiam Bart. in 8. col. in repe. & Imo. in d. c. fi. in pe. col. & ibi Pan. in 11. col. Et non sufficeret vnus actus, etiam multum notorius in populo, cùm requiratur actuum frequentia. l. 2. C. quæ sit long. consue. ſm Bart hic, in lec. in 5. col. in fi. & in repe. 8. col. & d. Ant. in repe. d. c. fin. in 9. col. & ibi Imo. in pe. & Pan. in 11. ¶ Nec est verum id, q̃ gl. præsupponit, q̃ tales actus debeant esse iudiciarij, ſm Bar. hic in pe. col. ponderantem istum tex. in verbo morib. & plenius Bart. in 9. col. ibi omnino vide. & Cyn. in l. 2. in 2. q. 2. q. prine. C. quæ sit long. consue. & d. Ant. in commen. d. c. fi. in 10. & 11. col. & ponderat tex. in l. cum de consuetudine. ℈. eo. in verbo. An etiam contradicto aliquando iudicio. in implicatiua, etiam, prout ponderat Bar. in repe. in 9. col. Item adde prædictis ea, quæ dixi. ℈. in fi. præsentis reper. Et idem tenet d. Abb. in consi. 73. in 2. vol. in q. quæ ad præsens vertitur inter dominam Floridam. in vlti. col. ¶ Item aduerte dum gl. dicit, libellum, vel quærimoniam proposita contra talem consuetudinem spernere: prout etiam

52 dicit glo. in l. diuturna. in fin. ℈. eod. † Nam ex istis glo. not. Ang. hic. quòd sicut iudex debet reiicere libellum, qui continet errorem iuris: Ita debet spernere libellum, qui sit conceptus contra consuetudinem. Alleg not. per Innoc. in c. 1. de off. vic. De quo dicam post glo. in l. 1. ff. de off. assess. ¶ Glo. in verbo factis, diuiditur in 3. partes In 1. declarat tex. In 2. not. In 3. per viam distinct. remouet cõtrariũ. Secunda ibi, & no. duo bona similia. Tertia ibi, sed certè quandoque. ¶ In vltim. parte, quæ videtur obscura, sic declara, eam. Nam magistratus à præsidib. ℈. possunt, nedum ferre sententias verbales: quia vt plurimum consistunt in iurisdictione: sed etiam factis possunt illas exequi, capiendo personam, vel aliter exequendo: quia eis competunt

53 quæ sunt meri, & mixti imperij. † Sed magistratus municipales, & sic iudices pedanei, & alij inferiores bene possunt ferre sententias verbales, cùm sint iurisdictionis, vt dixi. Sed factis non possunt illas mandare executioni, sicut nec delegati, vt per glo. & Doc. in l. à diuo Pio. in princip. ff. de re iudi. Nec possunt facere capi personam: & si verbis possunt, sed non factis, & reb. Quilibet autem priuatus nõ posset ferre verbalem, imò nec esse arbiter. l. pe. ff. de arb. Tamen factis, & reb. f. solꝫuendo: & sic se condemnando posset soluere. Istud est, q̃ vult dicere gl. De hoc tñ an magistratus municipales possint mãdare executioni sententias per eos latas, tangit solus Fulg. hic. Vide gl. & omnes in d. l. à diuo Pio. in prin. ¶ Gl. in verbo, abrogentur. diuiditur in 2. partes. In 1. colligit notab. In 2. fortiter opponit: & 3. modis soluit, ponendo quatuor opi. Secunda ibi, sed contra in hoc. Secundam partem subdiuide in tot partes, quot opi. habet. In 1. parte, dum glo. vult legem tolli per consuetudinem contrariam, dic, q̃ istud non dicitur in hac lege, quæ non loquitur de contraria consuetudine: sed de non vsu: & sic de desuetudine, vt dixi in tex. in 1. no. Sed si lex tollit̃ per desuetudinem. & sic per non vsum, q̃ est minus: quanto magis tolleret̃ per p̃riam consuetudinẽ? Et isto modo arguẽdo à maiori, defende glos. ¶ In 2. parte. dic, q̃ prima sol. tenetur per Doc. vbique reiectis opi. Dy Io. & aliorum in gl. relatis. Ego tamen dubito de ista cõi sol. ad l. 2. C. quæ sit lon. consu. quia isto modo illa l. 2. esset de indubitabili. Cui. n. dubiã, q̃ consuetudo certi loci non tollit legem gñalem in toto mundo? Quod non videtur de mente d. l. 2. tradentis regulam sic gñalem. Item dũ ista gl. rñdendo ad l. 3. §. diuus Adrianus. ff. de sep. vio intelligit illum tex. (qui est valde ambiguus.) q̃ ibi præcedebat consuetudo: postea fuit facta. l. generaalis contraria, quæ l. sequens tollit p̃suetudinem præcedentem: tñ verba illius text. ibi post rescripta gñalia, sunt ambigua: & possent vtroque modo intelligi, q̃ prius fuerit consuetudo municipij: postea rescripta ge-

* neralia. *Iste est communis sensus.* Item, q̃ lex municipij fuerit post rescripta gñalia tenendo intellectum cõem, q̃ ibi consuetudo præcessit, deinde lex: magna insurgit difficultas ex tex. c. 1. de consti. in 6. vbi. l. sequens non intelligitur derogare consuetudini præcedenti, nisi expresse mentionem faciat de consuetudine. Gl. in d. c. 1. in gl. fi. dicit, q̃ ille. §. diuus. necessariò sic dẽt in-

54 telligi. † Quod in illa l. sit facta expressa mentio consuetudinis: vel saltem apparet Imperatorem notitiam habuisse. Et ita tenet Bart. in d. §. diuus. & hic in rep. in 4. col. Sed quia istud diuinat, variæ sol. traduntur per Can. maximè Arch. & Io. And. in c. 1. Aliam sol. ponit gl. in c. pastoralis. de fide instrum. Sed respondeo notabilius, q̃ in d. §. diuus. consuetudo erat contra l. diui Adriani præcedentem: Postea fuit facta alia l. contraria consuetudini, & sic conformis. l. præcedenti: tunc consuetudo, quæ est in medio succumbit legi, quæ reducit ad primam legem: & quia res de facili reuertitur ad naturam suam. l. si vnus. §. pactus. ver. quod & in specie. ff. de pact. Ideo tunc tollit consuetudinem licèt de ea non faciat mentionem. & sic limitabatur. d. c. 1. Istum intellectum refert Bart. aliis reprobatis in repe. l. 2. in 4. colum. in 3. opp. C. quæ sit lon. consue. Vel dic, quòd in §. diuus. consuetudo erat contra publicam vtilitatem. Ideo tollitur indistictè per l. sequentem contrariã, licèt non faciat mentionem de consuetudine. Ita refert Bart. & Bal. hic, & Cyn. in d. l. 2. circa fin. & vtranque solut. & istam præcedentem tanquam notab. sequitur Pau. de Cast. hic in fin. col. Tu caue, quia text. in d. §. diuus. non fundat se in istis rationib. sed quia rescripta generalia vbiq; debẽt generaliter vim obtinere, ex prædictis distingue: q̃n præcedit cõsuetudo, & sequitur lex gñalis p̃ria: an q̃n tollat consuetudinem præcedentem. Si autẽ ècontra lex præcedat, deinde sequatur consuetudo p̃ria legi, an tollat. l. precedentem? Et facrfam q̃ sic, vt hoc text. in fi. inducendo, vt in prin. huius glo. & c. fi. de consue. ¶ Intellige primò q̃n est consuetudo gñalis: puta inducta à populo, qui põt legem, & consuetudinem gñalem inducere, tunc gñaliter vincit lex. Si aũt sit specialis certi loci: tunc in illo loco lex vincit. l. venditor. §. si constat. ℈. cõia pręd. Cui. l. adde text. no. cum glo. & ibi Bar. in l. pe. C. de metall. lib. 11. quòd potest quis fodere metalla in domo alicuius eo inuito, dummodo ædificium non destruatur. Et multum no. Math. in suis no. sed consuetudo specialis non vincit legem generalem vbique. Sic loquitur regula. l. 1. C. quæ sit lon. consu. ſm communem sensum. ¶ Secundò limita, q̃n aliquid induceret p̃ ius diuinum, nihil valet ẽt p̃ ius gen. vt hic per Bar. Addo, q̃ eo modo nihil valet p̃suetudo aliquid inducens p̃ consilia gñalia summorũ Pontificũ, ſm Io. And. in c. cum laicus. & in c. nulli. de reb. eccl. nõ alien. Quem refert, & sequitur Bal. in tit. de pace p̃stã. in 4. col. in verbo. Nos Romanorum. vbi per hoc infert, vt ibi per eum. Facit, q̃ signanter dicit Bal. in l. humanum. C. de legi. post Archi. in cap. 1. de constitu. in 6. cum concor. quas dedi in dict. l. humanum. ¶ Tertiò fallit, quando consuetudo aliquid disponeret p̃ communẽ vtilitatem, per l. nec damnosa. C. de pręcib. Imp.

ADDITIO.

a ¶ Vide, quæ scribit Roman. singul. 202. & 203.

Imper.offe.Et ita potest intelligi d.l.3.§.diuus.fm vnum intelle ctum.¶Quartò limita,qñ consuetudo haberet clausulam derogatoriam ad consuetudines sequẽtes,tunc non valet,vt hic,
55 in gl.& ĩ iuribus in ea alleg. ¶† Quid ergo si in lege,vel statuto simplr dicatur.Non obst.quacunq; consuetudine in ꝓrium faciente,An ista clausula habeat vim clausulę derogatoriæ ẽt ad consuetudines futuras,an solùm intelligatur tollere consuetudines præcedentes,sed non derogare futuris?Gl. sing.in cle.statutum,in verbo,consuetudine.de ele.tenet,ꝙ non solũ præcedentes consuetudines tollere intelligatur:sed ẽt derogare futu
a ris. [a] Quàm gl.simplr alleg.Bal.hic in 6.col.*Contrarium communiter tenetur* per Bar.Bal.Ang.& oẽs Mod. in l. si mihi & tibi. §.in legatis ff.de leg.1.cum suis cõcor.de quib.ibi per Alex. & alios ponit Pau.de Cast.hic in fi.col.¶Quintò limita gl.nostram,qñ consuetudo esset per errorem inducta,tunc fm gl.non tollit legem præcedentem.Dic melius,ꝙ imò tollit,sed non habet effectum,vt extendatur in similib casib.Ita propriè loquitur.d.l. quod non ratione ꝺ.co.fm Bar.hic in 3.col.Bal.in 6.Ang.in pe. Pan.in d. c.fi.in 9.col.licèt Do.Ant.ibi in repe.in 20. col. & seq. multum laboret,& nihil boni dicat.& Cy.in l.2.in 3.oppo.vbi ẽt Bal.C.quæ sit lon.consuetud.Et si dicas, si cõsuetudo est inducta per errorem:quo potest valere, & quo potest derogare legi? Rñde, ꝙ si esset erratum in facto,nihil valeret pp defectũ consensus.Sed si erraretur in iure, vel in cã consuetudinis,tũc valeret,& vinceret legem,sed non extenderetur ad similes casus.Ita vide melius,q̃ alibi per Bar.in l.2.§. fi. per illum tex.ff.de suppel. leg. Quẽ sequit Imo.in d.c.fi.in 4.col de consuet.Idem dicit Pan.de Cast.hic in vlt. col. licèt de Bart.mentionem non faciat.¶Iuxta prædictam regulam,& fallen. quæro de aliquib. quotidianis.q.quæ non tanguntur. Cõiter ius disponit,ꝙ vnus non tenetur pro facto,vel ꝺcto,vel pro delicto alterius, ẽt pater pro filio, vel eꝺ per totum tit.C.ne filius pro patre,& C. ne vxor pro marit. & tit. seq. an valeat consuetudo disponens, ꝙ villa teneatur pro facientib.furta,vel damna in eius territorio, & idẽ in similib.casib? Gl. tenet ꝙ non in §.Qñ vero.Auth.vt nulli iudicum,quam gl.alle.Bal.hic,in repe.in 9.col.ver.modo quæro vlterius,vbi ẽt alleg. tex. in c.ex literis.de pig. ¶Confirmo per id,quod Bar.no.sing.in l.hi penes. C. de agr. & cen.lib. 11.vbi no.non valere consuetudinem,vel statutum, ꝙ ad soluendum gabellas recollectionis fructuũ, teneatur colonus ꝓ dño non subdito,sicut Perusij fuit statutum in odium clericorum,ꝙ eorum coloni tenerentur ad soluendum gabellas. Nã non valet statutum,& est iniquum,quia colonus non debet vrgeri,nec teneri pro dño.Idem tenet Bar.in l.colonos,per illum tex.C.de agr.& cen.Facit quod vult Bar.in l.si à reo. §. fi. per illum tex.ff.de fideiu.& per quem no.non valere pactum,quod faciunt consortes in Tuscia, ꝙ si quem eorum contigerit pro delicto condemnari, quilibet consortum teneatur contribuere in cõdemnatione.Facit quod vult Bal.in l.vni.in 4. col. C.de his,quæ pe.no.vbi tenet, ꝙ non valet pactum nec statutum,ꝙ propter delictum filij pater perdat feudum.In ꝓrium, ꝙ imò valet cõsuetudo,& statutum,& pariformiter pactum, ꝙ vnus teneatur pro alio, Facit regula supradicta, quia consuetudo ꝺ
56 legem ciuilem positiuam valet.† Et ꝙ valeat statutum,vel cõsuetudo,ꝙ villa teneatur emendare furta, & damna per alios in eo territorio facta,ponit Bar.in l.diuus. ff.de test. mil.Bart.& Bal.in l.si qñ. C. vnde vi. Confirmo per id,quod signanter vult Bal.in l.iure prouisum,per illum tex. optimum. C. de fabri.lib. 11.vbi not. ex illo optimo tex. valere statuta Floren. ꝙ vno de agnatione delinquente cæteri agnati teneantur, per rõnem illius tex.& l.fi C.de princ.lib.12.Idem latè tenet Ang in cons.63. incip. Nobilis miles do. Ray. Confirmo per id quod signanter vult Bal.post Gul.in l. Sancimus.C.de pę.vbi pulchrè no.ex illo tex.in verbo propinquos, ꝙ valet statutum Perusij,quo cauetur,ꝙ consortes vel illi de domo teneantur pro delicto alterius consortis,q̃is statutum videatur iniquum,eo quia subest causa,vt magis à delictis abstineant,vñ sufficit ista cã, licèt pe-
b nitus non sit in culpa. [b] Et hoc verum in pœna pecuniaria.Se
57 cus in corporali,vt ꝺicam. † Confirmo per id,quod vult Bal. in l.dotis.C.de iure dot.vbi arg.gl.ibi tenet, valere statutum disponens,ꝙ filij mercatorum teneantur ad debita patris, etiam si non probentur patris hæredes. Imo etiam si constet,ꝙ repudiauerint hæreditatem paternam, durum est statutum fm eũ. tamen valet, quia etiam valeret pactum super hoc factum. Subijcit tamen, sub dubio fortè, ꝙ hoc casu esset remedium ꝺ hoc statutum, ꝙ pater exhæredaret filios,vt ibi per eum, & sequitur Imo.in c. pen.de consuetud. ¶ Confirmo 5.per id,qđ generalius tenet Bar.in tract.repre.in 3.q.1. q.prin.vbi generaliter concludit valere statutum,& consuetudinem, ꝙ vnus pro alio teneatur,puta vxor pro marito, per l.1. C. de omni agro deser.lib.11, & d. l. fi. C. de princ.lib.12.& l.fatis.C.in quib.cau. pig.tacitè ꝺha.Idẽ tenet Bal.in Auth.& omnino,in 3. col. C.ne vxor pro marito,& Iacob. de Beluis. in Auth. vt non fiant pig. in disputatione sua,& Io.And.in regula, non debet aliquis, in mercurial.in 6. ¶Confirmo 6.per id quod vult Bal. in rub. C. res inter alios acta.in 2.col.vbi tenet valere statutum disponẽs, ꝙ consortes teneantur soluere pœnas pecuniarias bannitorũ. alleg.glo.in rub. C. de decr.dec.lib.10. de qua statim dicam. Et hoc statutum fm eum est tolerabile, sed non laudabile, & secundùm eum glo.no. præal.in d. §. Quoniam vero, quæ dicit not. ꝺ Potestates,qui puniunt consortem pro alio delinquente,non possiunt, fm glo.quia debet intelligi quando Potestates vellent hoc facere ex eorum arbitrio non possent. Non sic,si faciunt ex arbitrio legis vel statuti,vel consuetudinis. Subiungit Bal.ꝙ statutum non posset pro delictis aliorum imponere pęnas corporales,vel infamiæ, quia esset ꝺ ius diuinum, & quia etiam non posset per pactum fieri,vt statim subijciam. ¶Confirmo 7.per id,quod dicit Bart. post Dy. in l.1. §. familiæ. ff. de pub.vbi sine dubio tenet valere statutum, quòd dominus teneatur pro delictis familiæ suæ,& sequitur Rom.cons. 11.inci. in proposita quæst.& in cons.15.incip.plura sunt,cum alijs per
c cum alleg.¶Confirmo 8. [c] ex eo,quod vult gl. ord.quæ sic debet intelligi in rub.C.de decr.dec.lib. 10. quæ tenet valere consuetudinem,& statutum, ꝙ pater teneatur pro delicto filij ad pœnam pecuniariam,ad quam pater posset se per pactum obligare,ergo etiam valet consuetudo,quia affirmatiuè. Quicqd potest fieri per pactum,potest etiam per statutum, vt ibi in gl. & in l.non impossibile,in gl.mag.ad fi. ff.de pact. & est tex.melior de iure in l. pe. in fi. C. de fideiu.Secus est quo ad pœnam corporalem,quia quemadmodum per pactum non potest qs pro alio fideiubere,vel se obligare ad pœnam corporalem,cũ nemo sit dominus membrorum suorum.l. liber homo.ff.ad l.
d Aquil.Ita gl.reputata sing. [d] iuncto tex. in c.cum homo mortuus.23.q.5. (De cuius veritate vide Lud.in rub. ext.de fideiuss. cum suis concor.) eodem modo cõsuetudo, vel statutum nõ valerent.Ita propriè debes intelligere gl.in d.rub.C.de decr.decu.lib.10.& ita tenet Bal.in repe.in 3.colu.& plenius in l.1. C.ne fil.pro pa.Sal.in l.fi filius,eo.tit Imol.in l.cũ filius,in prin.ff.de verb.obl.& in l.lex Corn. vbi etiam Bald & Ange.ff.de vulg.& pup.& latè Alb.in 1.parte statu.q.57. & Aret. in §. actiones autem de pecu.vbi plenè dixi.Instit.de act.Sequitur Pet.de Anch. in commen.c.canonum statuta,de consti. in 8.car.ver.Quæro vlterius, scriptum est in l. diuina. vbi refert consuluisse Bald. quòd valet statutum Florentinorum, quòd propter homicidium vnius omnes consortes de ciuitate expellantur.Et quòd valeat consuetudo,vel statutum, quibus pater astringitur pro delicto filij,tenet etiam Bald.in l. si quis in tantam. in 4. col. C. vnde vi,vbi dicit, quòd tale statutum est contra ius naturale, tamen valet.Idem etiam tenet Bal.in l.si filio,2. vbi latè Ludo. ff.solu.matrim.& Bal.in l.2.si ex nox.causa aga. & not.in Auth. Si captiui.in fi.colum.C. de Episc. & cler. Ibi tamen signanter subijcit,quòd talia statuta, quæ disponunt parentes præcisè teneri, & cogi ad soluendum pro filijs condemnationes, quia
58 sunt iuri communi contraria, † & sic odiosa, sunt strictissimè interpretauda.Quod not.idem Bal.in l.fin.in §.1. in fin. colum. C.de vsur.rei iud.vbi etiam ponit, an stante dicto statuto, ꝙ pater teneatur pro delicto filij an pater repræsentando filium in carcere, euaderet onus talis statuti, & dicit sing quòd non, cùm pater non possit dare filium pro noxa.§. fi. Instit. de nox.
59 † Ibi etiam Bald.in l. 2. in princ. 3. colum. C. de constit. pecu. subijcit not.verbum ad prædictorum limitationem,ꝙ mercatores,aut eorum consules non pñt statuere, ꝙ pater teneatur pro filio, vel delicto filij.Tamen hoc fm eum posset statui per statuta ciuitatis,iuxta gl.in d.rub.C.de decr.decu.lib.10.sed non posset statui per statutum vnius collegij. Quod verbum mirabiliter not.ad limitationem ꝺ.scriptorum,& cogita de ratione diuersitatis.Et quòd valeat statutum,quòd pater teneatur pro delicto filij, est melior tex. de iure in c. 2. in verbo secundum consuetudinem illius terræ, de delictis pue. & ibi ponderant Petr. de Anch. & Ioan. de Ana. qui refert aliqua ex sup. dictis.Illum tex.ad hoc alleg.Lud.in d.l.si filio.2.in fin. ¶Et in il-

lo

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Villal.inter com. opin.lib.10. ver. lex reprobans,vbi alleg. etiam Iason.in l.cunctos populos.nu. 74. C. de summa trinit. & dicit communem. Declara tamen vt per Turz.inter com.opin.lib.10.ver.si in lege vel statuto, & per Viuium lib.3.ver.consuetudo etiam. MASVER.

b ¶Non sit in culpa.Adde ꝙ ferè omnia ista ponit Alex.in l.sæpè.col.4. & 5.3. no.ff.de re iud. PVRPV.

c ¶Octauo.ad hac confirmatio vide Iason.sibi contrarium in l.non impossibile.col.1.de pact.Fel.in c.si.col.9.de accus. PVRPV.

d ¶Gl.reputata sing.Adde Bal.in c.ex rescripto de iureiur.Lud.Rom.sing.132

lo c.2.tex.fing.limitat dictum ſtatutum diſponens, q̃ pater teneatur pro delictis filij: quia non tenebitur, qñ filius in pup. ętate delictum committeret. Et, q̃ valeat prædictum ſtatutum, tenet Bal. in addi. Spec. in tit. de ſen. in 15. col. in ver. Si vero pater. & in l. ſeruum quoq; §. publicè. in 1. col. ad fi. ff. de pę. Et ad præ dicta etiam vide Alex. in repe. l. ſæpe. in 6. col. & ſeq. ff. de re iu.

60 ¶ † No. etiam, q̃ dictum ſtatutum diſponens, q̃ pater teneatur pro delictis filij, reſtringitur ad delicta commiſſa per filiũ intra territorium ſtatuti: non autem extenditur ad delicta alibi cõmiſſa. Ita concludit Bar. in trac. repræ. in 4. q. 1. q. prin. Bal. in d. l. 1. C. ne filius pro pa. Sal. in l. ſi filius. eo. tit. Pet. de Anch. in commen. c. canonum ſtatuta. de conſt. ver. iuxta prædicta quę ro ſi ſtatutum, &c. Lud. in d. l. ſi filio. 2. Ang. in d. §. actiones autem de peculio. ¶ Concludo ergo ex prædictis, quòd per ſtatutum, & conſuetudinem poteſt induci, q̃ vnus pro alio puniatur pœna pecuniaria: ſed non corporali: & hoc ſubſiſtente aliqua cauſa: aliàs ſecus, vt potes ex prædictis colligere. Et ſecundum iſta intellige etiam id, quod decidit Bart. in l. legatorum. in prin. q. per illum tex. ff. de leg. 2. per quem text. no. non valere conſuetudinem, quòd ſi vnus colonus non ſit ſoluen-

61 do, q̃ alij teneantur pro eo ſoluere. ¶ † Secundo quæro, an per conſuetudinem poſſit induci, q̃ in alienationib. rei eccleſiaſticæ immobilis non requiratur conſenſus ſuperioris, puta Epiſcopi? gl. tenet, q̃ ſic in l. diuturna. j̃. eo. & in rub. C. quæ ſit lon. conſu. circa fi. & in Auth. hoc ius porrectum. in gl. fin. in fi. C. de ſacroſan. eccl. Et ita ſimpliciter tenet Pau. de Caſt. in l. etiam. in prin. ff. ſol. mat. & pro iſtis gl. facit text. in c. ea noſcitur. de his, quæ fiunt à præl. ſine conſen. c. & text. in c. 3. de conſue. in 6. Contrarium tenent Bal. & Sali. in d. Auth. hoc ius porrectum. in fi. col. & eſt gl. in cle. fi. de reb. eccl. non ali. Facit tex. in c. cum cauſa, vbi Doc. de re iu. ad quem tex. ſimpliciter ſe remittit Bal. in l. diuturna. j̃. e. Pau. de Caſt. hic in fin. col. concor. diſtinguit, quòd in his quæ non concernunt damnum eccleſiæ: puta in corrigendis morib. poteſt conſuetudine induci, q̃ capitulum ſine conſenſu ſuperioris poſſit. Ita propriè loquitur. d. c. ea noſcit, & d. c. 3. Sed in his, quę concernunt damnum eccleſiæ: puta in alienationib. rerum, non poteſt. Et intellige de conſuetudine clericorum. Nam conſuetudo laicorum nullo modo poſſet in hoc diſponere: Ita propriè loquitur. d. c. cum

62 cauſa. de re iu. ¶ † Breuiter dic, q̃ ſolennitates in alienationib. rerum eccleſiæ inductas per d. Auth. hoc ius porrectum, conſuetudo poteſt tollere, & diminuere: Patet, quia eccleſia non omnes admiſit, ſed ſolennitates inductas p̃ capitulum ſine

* excep. 12. q. 2. non poteſt conſuetudo clericorum tollere. *communiter concludunt* Doc. poſt Inn. in c. nulli. de re. eccl. nõ alie. Firmat Imo. in c. 1. in 7. col. de his, q̃ fiunt à præla. ſine cõſen. cap. & limita, vt ibi per eum. De quo etiam vide latè Bal. aliter diſtinguentem in d. Auth. hoc ius porrectum. in 3. col. & in c. 1. in prin. in fin. col. qui feu. dare poſ. Pan. in c. cum in officijs. de teſt. per Fed. de Sen. in conſ. 137. ¶ Dicit tamen Pan in d. c. cum cauſa. q̃ valeret conſuetudo diſponens, quòd ſolus prælatus poſſit res eccleſiæ immobiles alienare: dummodo appareat pretium verſum in vtilitatem, vel neceſſitatem eccleſiæ. Dicit etiam Bal. in rub. quæ ſit lon. conſue. C. circa fin. quòd poſito, q̃ tales ſolennitates poſſent per conſuetudinem diminui: requireretur in tali conſuetudine ſpatium 30. an. nec ſufficeret conſuetudo longa x. ann. Puto, quòd debuerit dicere de cõſuetudine 40. ann. & ſic præſcripta, vt declaraui in gl. in verbo,

63 inueterata. ¶ † Item aduerte, q̃ Ang. in l. diuturna. j̃. eo. no. ex gl. hic, q̃ per ſtatutum, & ſic per conſuetudinem poteſt induci, q̃ res minorum immobiles poſſint alienari ſine decreto iudicis. Quod fortè raro alibi inuenies. Adde Bald. in c. 1. in prin. in 1. col. per quos fiat inueſt. vbi tenet, quòd qñ conſuetudo confirmat contractum minoris. quòd tunc ibi non requiritur de-

64 cretum iud. ¶ † Tertiò quæro, cùm de iure communi, & cõ-

a ſuetudinario feudorum fœminæ non ſuccedant [a] in feudis, quia cenſentur incapaces. c. 1. de ſucceſ. feu. in prin. & §. decedenti. & vtrobiq; Bal. & alij, qui feu. da. poſſ. & cap. 1. in prin. vbi Bal. de gra. ſuc. in feu. & c. 1. de nat. ſuc. feu. & c. 1. §. 1. in tit. Epiſ. vel Abb. Spec. in tit. de feu. §. quoniam. ver. 25. Et quinque ſunt rationes propter quas fœmina in feudo non ſuccedit, de quib. per Bald. in l. fin. in 4. colum. C. de ſuis, & leg. Sed in partib. vltramontanis vbique ſeruatur, quòd fœminæ ita ſuccedunt in feudis ſicut maſculi: an talis conſuetudo valeat? Breuiter puto, quòd ſic: qnia conſuetudo contra ius poſitiuum valet, per regulam quam. s̃. feci. Item, quia vna conſuetudo poteſt per aliam tolli, vt dicam nunc: & ſic ius feudorum conſuetudinarium poteſt tolli per aliam conſuetudinem. Item dicit Io. Fab. in Auth. ingreſſi. in pen. colum. C. de ſacroſ. eccl. qđ in regno Franciæ fœminæ filiæ ſuccedunt in feudis, ſicut maſculi. ¶ Item, dicit Bald. in cap. 1. §. hoc quoque. in v. colum. de ſucceſ. feu. q̃ in regno Apuliæ non exiſtente maſculo, fœmina ſuccedit in feudo, prout dicit accidiſſe in Regina Ioanna. Item in feudo ligio fœmina ex conſuetudine ſuccedit, ſecundum Spec. in tit. de feud. §. quoniam. ver. 21. & ibi Io. And. in addi. in c. eſt ſciendum, quod lac. de Bel. Alex. vbi omnino vide cõſ. 30 incip. quoniam abunde, in 1. vol. eleganter ſcriptum eſt. In iſtis locis præſupponunt Doc. conſuetudinem valere: & quod valeat, probat rext. in c. Significauit. el. 2. de reſcr. & ibi omnes Cano. ponunt. Et dicit Pan. ibi in 3. not poſt Vincentium, quod in illo text. ex conſuetudine Anglicana, fœmina in feudo ſuc-

65 cedit, & facit, quod dicam in ſeq. quæſito. ¶ † Tertio ergo aduerte, quod quamuis de iure ſuper feudalib. non poſſit fieri teſtamentum: & ſi aliquis teſtaretur non valet, cap. 1. vbi no. Bald. & alij, de ſucceſ. feu. Bald. in c. 1. §. donare. in 2. col. qualiter olim feu. po. alie. Vnde dicit Mar. Lau. in c. 1. in prin. in 1. co. qui feu. dare poſ. dum eſſet in via accedendi Papiam, & de ceſſiſſet Illuſt. Marchio Mantuæ, fuit ab eo quæſitum, an valuerit teſtamentũ dicti Marchionis, in quo primogenitum hæredẽ vniuerſalem inſtituerat, & dicit reſpondiſſe, q̃ nõ: quia in bonis feudalib. non licet facere teſtamentum, per d. c. 1. de ſucceſ. feu. Addo plus, quòd nedum in bonis feud. non licet

b facere teſtamentum, imò non eſt licitum pro anima [b] aliquid de bonis feud. relinquere, text. eſt in c. imperialem. in prin. vbi Bald. in pen. col. de proh. feu. alie. per Fed. No. Bald. in d. §. donare. & not. in l. 1. in 4. col. C. de ſacroſan. eccl. & in c. quæ in eccleſiarum. in 5. col. de conſti. Old. conſil. 270. incip. in q. propoſita. Tamen vltra montes conſuetudine generali obſeruatur, q̃ poſſet quis de bonis feud. ita teſtari, ſicut de allodialib. Dic q̃ valet talis cõſuetudo: & q̃ iſtud poteſt ſtatuto, & cõſuetudine induci. Ita Bald. in c. 1. circa fin. prin. in pe. q. de ſuc. feu.

66 ¶ † Not. tamen in præſenti materia aliquos caſus, in quib. cõ-

c ſuetudo non valet, diſponens contra ius commune. Primus eſt, Scitis, q̃ milites de iure torqueri non poſſunt, etiã exiſtentib. legitimis indicijs ad torquendum contra eos: Ita no. Bar. in l. milites. per illum tex. C. de quæſt. vbi dicit, q̃ ita aliàs defendit quændam Poteſtatem, qui erat miles, dum eſſet in ſyndicatu, & ſyndicator propter legitima indicia volebat eum facere torqueri: & pondera, q̃ hoc habet locum in militib. noſtri temporis, vt ibi ſentit Bart. & hoc expreſsè firmat Sal. poſt Cy. in l. 1. C. de iur. & fac. ign. Alex. in l. Centurio. in 9. col. ff. de vulg. & pup. Idem eſt in Doc. ſecundum Bar. in l. 1. C. de aduo. diuer. iud. Cy. in d. l. milites. & in l. 4. C. ad l. Iul. mai. Certè non valeret conſuetudo contrarium diſponẽs: imò eſſet ipſo iure nulla l. omnes iudices. vbi Bart. not. C. de decu. lib. x. & facit ſe-

67 ſtum Ro. in ſing. ſuis. 494. ¶ † Secundo non valet conſuetudo, quod credatur teſtib. malam rationem dicti aſſignantib. puta de credulitate. & traditur per Hoſt. Io. And. & Pan. in c.

68 1. de appel. ¶ † Eodem modo non valet conſuetudo, quòd credatur omni ſcripturæ mercatorum: quia daret materiam falſum fabricandi. Ita expreſsè Bald. in l. vni. in 4. col. C. de conſet. Alex. in conſi. 3. in 2. vol. inc. In cauſa, & lite vertente inter

d Abraham. in pe. col. ¶ An autem valeat conſuetudo, [d] quod vnus teſtis bene probet, vel q̃ fama habeat vim plene probationis, vel è contra, quod etiam duo teſtes non bene probent. Ponit Io. And. in addi. Spec. in tit. de inſtru. edi. §. compendioſe. ver. ſed nunquid conſuetudinem. quem commendat Mathe. in no. 51. Eodem modo non valet conſuetudo, quòd deferatur iuramentemei, qui plenè probauit intentionẽ ſuam, tex. eſt ſing. in c. 2. de prob. de quo tex. plura dixi not. in l. admonen

69 di. ff. de iureiuran. ¶ † Item non valet conſuetudo diſponens, q̃ Archidiaconus præferatur vicario Epiſcopi, ſm Pan. conſ.

70 21. inc. viſo dubio, de quo quæritur, in 1. vol. ¶ † Eode modo non valet cõſuetudo de pręſtandis vſuris, ſm Bal. in tit. de pac. conſtan. in 9. colu. in verbo nos Romanorum. & in l. humanum.

ADDITIONES.

a ¶ Non ſuccedant. Adde Raph. conſil. 187. inc. conſultis, & infra ſcrip. Rap. Ful. conſil. 221. incip. Nobilis de Fortiate. Lud. Rom. conſil. 33. incip. viſo inueſtiture tenore. Angel. conſil. 331. incip. do. Iordanus. Cald. conſil. 3. incip. de feud. Pet. de Anchar. conſil. 174. incip. do. Lazarus. Alexan. de Imol. conſil. 30. inc. omne datum. in 1. vol. Idem Alexan. conſil. 1. incip. ponderatis his, quæ. in v. vol.

b ¶ Pro anima. Adde Hoſt. titu. de immu. eccle. in §. in quantum. verſi. ſed ne alia immunitas. colum. 2. Lud. Roman. conſil. 199. incip. præſens ſtatuti particula.

c ¶ Conſuetudo non valet. Adde caſum vbi valet. Iaſ. in l. fin. 2. colum. j̃. de iur. om. iu. Alium vbi non valet, in l. qui iuriſdictioni. circa prin. Et alium, vbi valet in fin. pen. col. e. tit. PVRPV.

¶ Sequitur Matheſi. not. 10. Iaſ. in l. generaliter. in vlt. verb. ff. de in ius voc.

d Conſuetudo. Adde Docto. in §. erit autem lex. 4. diſ. Doc. in cap. fi. de conſue. Doc. in c. 1. de appel.

num.C.eo.& in l.eos. vbi text. cum gl. C.de vsuris,vbi plus di-
71 cit,ꝙ nō debet seruari per eum, qui eā iurauit seruare.¶† Sed pulchrum, & quotidiauum dubium est, an valeat statutum, vel consuetudo disponens, ꝙ in causa dotis interim donec restituatur dos mulieri per hæredes mariti mortui, soluatur ad rationem decem pro centenario, vel quinque loco alimentorum:an ista consuetudo, vel statutum valeat? & an mulier in foro conscientiæ possit licitè accipere?Bald. in l.fin. §.prætereà. C.de iur.do.tenet,quòd sic.Pau. de Cast. in l. diuortio. in prin. in 5.col.ff. solut.matrim. dicit, ꝙ in aliquib. locis sunt statuta, ꝙ mulieribus debeant solui quinque pro centenario nomine alimentorum, donec dos restituatur. Credit. ꝙ talia statuta sint bona. Sed an possint cum bona conscientia retineri, concludit,ꝙ si mulier non habet aliunde vnde alatur,potest: aliàs secus. Et dicit, ꝙ de facto habuit, & frequentissimè occurrit. Tamen Bald.& Pau.in l.1.C.de sum. Trin.tenent ℨrium.Et ita tenet.Io.de Lig. in clem.1.de vsu. quia sol. ma. vxor non sustinet onera matrimonij: [a] ergo si aliquid percipit, est vsura: ergo non est licita.Pan.in c.salubriter.in fi.col. de vsur.dicit,ꝙ sæpè fuit de hoc interrogatus.Tandem cōcludit eo. modo, quo Pau.s.relatus, ꝙ si mulier non habet aliunde, vnde alimenta suscipiat, potest cum bona conscientia retinere: quia tunc est ab hæredib.viri alenda,ſm Bart.in l.vni.§.exactio. C. de rei vx.
72 act.Aliàs secus,vt ibi per eum.¶† Item adde, ꝙ valet consuetudo contra legem, ꝙ testator possit in testamento dare curatorem adulto sine alia iudicis cōfirmatione.Item, ꝙ possit directò substituere maiori, etiam post aditam hæreditatem: & ꝙ quis possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus,& ꝙ testator possit cū plurib.testamentis decedere, ita no. Bald.Ang & Imol.in l.2.in prin.ff.de vulg.& pup. vbi Alex. &
73 Bal.hic in repe. in 12.col.¶† Et an valeat consuetudo, [b] quòd
b clerici possint testari de fructib. suarum præbendarum, (ꝙ de iure non possunt.gl. in c. pnti. de off. ord.in 6.) Est quæstio. Io. An. in regula nemo plus iuris in merc.Io. Cald. in c. relatum. 2.de testa.Pan.in c.1. de consue. & vide omnino d. Ab.in c.cū
74 in officijs.de test.† Dicit etiam Bald.in repe.hic in 3.col.ꝙ valet consuetudo, qua disponitur contra ius, ꝙ quis possit alteri stipulari. Adde text. meliorem de iure ad hoc in l. si donaturum.in fi.ff.de vsuf.& text. quem ad hoc ibi not. Lud.& Mod.
75 in l.certi conditio.§. si nummos.ff.si cer.pet. ¶† Et an consuetudine possit validari pactum de succedendo affirmatiuum,licèt Bal.in l.cum Archimedoram.C. vt in poss.le.teneat, ꝙ sic. Tamen contrarium, & melius tenet in l. 2.in 3.col. C. quæ sit
76 lon.consue.& Alex.in l.pactum, quod.C. de pac. ¶† Et an valeat consuetudo, ꝙ pro loco sepulturæ assignando: & quòd pro exequijs mortuorum aliquid detur parochiano: adeo, ꝙ per ordinarium possit hæres compelli ad soluendum,cosuluit Roman.ꝙ sic, in consil.344.Incip.in casu propositæ consultatio.videtur dicendum dictos parochianos. Motus per text. in
c c.ad apostolicam.vbi d.Ant.de simo. [c] Tu vide text.in contrarium.in c. cōquæsta. & in c.postquā.3.q.2. & in c.abolendæ.de simo. Et non valet consuetudo, ꝙ in exequijs hæredes teneantur dare prandium clericis. c. Iac. & c.cum sit. de simo.¶†
77 Et an valeat consuetudo,quòd obligationes,quæ fiunt sacerdotibus in die feriata,sint necessariæ.text. videtur, quòd sic,in cap. omnis Christianus de conse.distin.1.ibi glo.disputat. Concludunt Canon.quòd non.in rubr.de parochijs.& Lapus alleg.68. Tamen Lud.in d.consil.consuluit contrarium,& inaduertenter, (vt puto.) An valeat consuetudo, quòd Archidiaconus præferatur vicario Episcopi, vide Abb. in consil.21. incip.viso
78 dubio,de quo quæritur,in 1.vol. vbi determinat, ꝙ non.† An autem valeat cōsuetudo. quòd credatur omni scripturæ mercatoris. Dic, quòd non: quia daret materiam delinquendi, & falsum fabricandi,contra l.conuenire. ff.de pac.do. ſm Bald.in l.vnica.in 4.col.C.de offic. Ale.consil.3.in 2.vol.inci.in causa,& lite vertente inter Abraham.in pen.col. Et istud vltimum sum
79 latius prosecutus in commē.l.admonendi ff. de iureiur.¶† Vltimò in hac materia quæro, an vna consuetudo cōtraria precedenti consuetudini eam tollat. glo. est singularis in l. nemo alieno.§.temporaria.ff.de re iud.Quæ distinguit,quòd si prima consuetudo erat præscripta, ꝙ quando sit, dixi in gl. in verbo. inueterata, tunc non tollitur per aliam consuetudinem non præscriptam:aliàs sic. Istud mirabiliter limitat Bald. in cap.1. in 1.col.in fin.de feu.cog.vt sit verum, quando sumus in causa petitorij, sed in cāp ossessorij ℨsuetudo scda nō præscripta tollit præcedentem ptæscriptā.Alleg.Io.An.in c.ecclesia.de elec. in nouella.¶Secundò limitat Pan. in c.pro illorū.in 2.& 3.col. de præben. quando consuetudo secunda nodum esset præscripta: tamen populus vult statim eam valere. Quod an, & quando possit,dixi in glo.in verb.inueterara. tunc tolleret pri-
80 mam præscriptam. ¶† Et not. quòd si consuetudo præscripta aliquid contra ius cōe inducens tollatur per legem superue
nientē, seu per statutum, ꝙ talis consuetudo semel sublata nō
d possset iteratopręscribi. [d] Ita Bal.in c.1.de ca.Conra.motus per tex.in d.l.3.§.diuus.ff.de sepul.vio.Alleg. etiam eleganter no.in c.1.de const.in 6.Idem tenet Bald. in l.fin.C. de pac. pig. & in l.
e dudum. C.de ℨhen.emp. Sentit.in l.1. C. quæ sit lon.consue. [e] Vltimò,quia regula est, ꝙ consuetudo contraria legi tollit legem: Sed verè ineuitabiliter vrget. l. 2. C. quæ sint long. consue.Et sol.gl. & Doc.cōis (si consideras,) nihil est, & faceret illam legem indubitabilem. gl. & Bar.in d.l. 2. alijs varijs modis mndēt, sed sunt somnia. Ideo non omitto, ꝙ Nico. de Mut. & Ful.hic mndent,ꝙ in d.l.2.ideo consuetudo nō vincit. l.ꝙa talis consuetudo erat irrationabilis: secus si rationabilis. Ita procedit conclusio facta.¶Ne dicas,quòd diuinat: quia text.in d.l.2. dicit,sed non adeo valet,vt rationem vincat, aut legem. Pondera ergo, ꝙ erat consuetudo contra rationem: & sic irrationabilis.Vnde nec rationem, nec legem vincit, & viuerè Paul. ita declarat in d.l. 2.in c.fi.de consue.Caue tamen propter tex. in c.cum causa.in fi.de re iud.vbi Papa referens.d. l. nihil dicit de ratione,& Bart.in repe.d.l.2.in fi.secundæ opp. prin.referens hanc sol.reprobat: quia diuinat. Certè fortissimū est cōtrariū
81 nec bene potest responderi. ¶† Extra gl. Bart. format aliquas quæstiones,quas breuiter,& concludiuè expedio. Primò quæro, quid sit consuetudo. Et licèt varias referat diffinitiones, & varias ponit.d.Ant.in repe.c.fi.in 35.col.& ibi Im.post Io.And. in 5.col.de consue.&Pan.in rub.de consue. Tu dic,vt dicit tex. in c.ℨsuetudo.1.dist.Et in effectu Bart.hic, & ibi dicit tex.ꝙ dicitur consuetudo,quia in cōi est omnium vsu.Iac.But.dicit,ꝙ consuetudo dr,quasi cōis assuetudo. sed Io.An.in d.c.fi.de cōsue.dicit,ꝙ consuetudo dr à consuo,consuis, quasi mores cōsuti. i. simul ligati ℨsuetudinē inducāt. ¶Item consuetudo est
82 ius, vt plenè concludit Bar. in 2.q. & alij post eum. † Adde,ꝙ
f appellatione iuris [f] venit ēt consuetudo. Ita probat gl.iuncto tex.in l.prescriptione, in verbo iuris.C.si ℨ ius, vel vti. publ.& ibi Pau.de Cast.in 4.col.ad hoc not.& infert ad notabilē quęstionē,de qua ibi dixi.Adde notabiliter Bald.in tit. de pac.constan.in 9.col.in verb.Nos Romanorū.d. Abb. in proœmio decretalium.Facit, quod vult Innoc. in c.certificari, de sepul.ꝙ qui petit quartam,quæ sibi de iure debetur,intelligitur nedum de iure communi,sed etiam consuetudinario.Adde fortius, ꝙ idem est ècontra:quia appellatione consuetudinis venit etiam ius commune. Vnde si quis in supplicatione, vel in libello faciat mentionem consuetudinis, etiam ius commune videtur intentatum,secundum Bal.in d.l.præscriptione.in 7.col.in ver.
g Restat videre exempla. Imò plus appellatione statuti [g] venit
83 consuetudo, ſm Bal.in l.2.circa fin.C.de bon. quæ lib. ¶† Sed an consuetudo sit ius prætorium, vel ciuile?Bar.& Doc.hic, & in locis communib.non ponunt.& est necessaria,& habet euidentem vtilitatem:quia si est ius prætorium,remedia essent annalia,si ius ciuile,perpetua. Instit. de perpe.& temp.ac.in princip.& declarat Bart.in l.5.in prin. ff.de verbor.oblig. & in l. 1.ff. de bon.possess.& in l.fin.ff.de pœnis. & in l.2. §. fin.ff. pro emp. Istum passum tangit solus Bald.in l.fin.in 5.colum.C.vnde leg. vbi concludit, quod si consuetudo sit inducta à Potestatibus terrarum,tunc censetur ius prætorium. Si autem à populo,ius ciuile censetur. Et bene dicit, vt hic per eum. Et adde Bald.
84 in l.ex placito.in 10.quæst.C.de rer.permut. ¶† Secundò quæro,an per sententias arbitrorum ita possit induci consuetudo, sicut per sententias iudicum ordinariorum?Bald.singul. tenet, quòd non in cap.1.circa fin.de feu.cog.Alleg.Inno.in cap.Abbate. de re iudi. vbi etiam per Ioan. Andr. in nouel. & tangit Lud.in singu. 42. idem tenet Gul hic.Motus: quia sīa arbitri non habet naturam sententiæ; nec est stabilis, sed mobilis, soluta pœna.l. diem proferre. §. stari. ff.de arbit. Ego semper tenui contrarium,& teneo,non tantum ex eo,quòd arbitria sint redacta ad similitudinem iudiciorum. l. 1. ff. de arbi. sed quia consuetudo ita inducitur per actus extra iudiciales, sicut iudiciales, vt s. dixi in glo. in ver.inueterata. ponderando text.in impli-

ADDITIONES.

a ¶Matrimonij. Adde Doct.in rub.de spon.
b ¶Consuetudo. Adde Spec .tit.de stat.mon.ver.63.
c De simo. Adde latè in specie.Pau.de Cast.lib.3.consil.363.circa princi.Dec. consil.275.In causa vertente inter venerabilem priorem. P V R P V.
d ¶Præscribi. Facit,quod Ias.ponit in l.1.§.& post operis. col.3.ff.de oper.nouun.Pan.in c.2.col.5.de prob. P V R P V.
e ¶Consuetudo. Et quæ sit longa consue. declarat. Pan.in c. 2. col. 4. de probationib. P V R P V.
f ¶Appellatione iuris.Adde.§.militia missus.l.eius militis. ff. de test.mil. & in l.antiquo.ff.ad vell.
g ¶Statuti.Adde Alex.de Imol.consil.190.incip.maturè. in 2.vol.

implicatiua etiam, in l. cum de consuetudine ff. eod. ergo per sententias arbitrorum, & etiam arbitratorum debet induci cõ suetudo; dummodo transiuerint in verisimilem notitiam populi. & ita firmat Bar. hic in repe. in 13. col. & Bal. cõtrarius plenè examinans in repe. huius legis in 12. col. ver. denuò quæritꝫ, an ex actib. arbitrorum. &c. & D. Ant. in commẽ. c. fi. in 16. col. de consue. Et ista est veritas, quicquid teneat Bar. & malè in re-
85 pe. l. 2. in 21. q. C. quæ sit lon. consue. ¶ †Item dum Barto. tangit an per vnam partem ciuitatis possit induci cõsuetudo; de quo ẽt per Inn. in c. 1. aliàs in rub. exẽ de ꝓsti. ꝑ Ang. hic in 1. col. Bal. in l. 2. in 3. col. C. quæ sit lon. consue. D. Ant. in commen. c. fi. in 28. col. de consue. Ad quod facit, an vna pars ciuitatis possit cõ dere statuta. De quo per Bar. in l. omnes populi. in 3. q. 1. q. prin. & in q. 2. 2. q. prin. s. de iusti. & iur. & ibi ẽt tetigi an vna familia, vel parentela possit condere statuta, vel consuetudinem indu-
86 cere. ¶ †Item dum Bar. in fi. col. tangit, qualiter consuetudo in iudicium deducatur, & concludit, ꝙ tripliciter põt practicari, per viam exceptionis, iure actionis, & officio iudicis mediante, vt hic per eum. & plenius in repe. in 13. col. in 3. q. princ. & in repe. l. 2. in 24. q. C. quæ sit lon. consue. & in l. vni. in pe. col. ff. de condi. ex lege, & per Barto. in l. ex placito. in 10. q. C. de rer. permu. Adde, ꝙ qui intentat consuetudinem, videtur intentare petitorium, & possessorium, c. cum ecclesia. & ibi no. Bald. de
87 causa pos. & proprie. ¶ †Et dum subdit Barto. exemplificando post Gul. de consuetudine, ꝙ qui vendidit equum, tenetur ẽt sellam dare; dic ꝙ imò est de iure communi. l. ædiles. in princ. vbi gl. in ver. ornamenta. ff. de ædil. edi. per quem tex. ita decidit Bar. in l. si vt certo. §. vsque adeo. post Gul. ff. commo. & in l. eum qui. §. non solùm. ff. de fur. Imò propter sellam non præstitam, vel malè præstitam, potest equus emptus redhiberi: licèt aliàs redhibitoria duret sex mensibus, tamen hoc casu non durat nisi 60. dieb. d. l. ædiles. in prin. Ita Bal. in l. 2. in 1. col. in fin. C. de ædil. act. Imò vendito equo non solùm debetur sella; sed omnia ornamenta, quæ per duos dies ante, supra talem equũ fuerunt, d. l. ædiles. §. vendendi. & Bal. in d. l. 2. in 1. col. in fi. C. de ædil. act. Et ista procedunt non solùm in contractu vendi. sed in omnibus contractibus stricti iuris, secundum Io. Fab. in d. §. actionum. in 4. col. vbi Io. de Pla. sequitur. Inst. de act. Item vendito, vel donato equo, potest famulus de iure communi aliquid licitè capere pro capistro equi, prout de more obseruatur. l. 1. cum gl. in secundo intellectu vbi expressè no. Nico. de
88 Neap. C. de strato. lib. 12. ¶ † Successiuè qualiter consuetudo
a probetur, [a] Bar. cir. fi. in an tepen. q. tangit, & se remittit. Dic, ꝙ istum passum examinat latè Barto. hic in repe. 4. q. princ. in 15. col. & tribus sequentibus, & latius Bal. hic in repet. in 24. colu. versic. postremo qualiter consuetudo probetur, &c. cum sex col. seq. vsque ad fi. & Bar. in repet. l. 2. in 26. 27. 28. & 30. q. C. q̃ sit lon. consue. Et si cõsuetudo est notoria non debet aliter ꝓbari, secundum Bal. in l. 1. in fi. col. C. ad Velleia. quod no. Bald. in l. 2. in 2. col. C. quando prouo. Imò fortius dicit Bar. singulariter in repe. l. 2. in 25. q. C. quæ sit long. consue. ꝙ quando consuetudo est notoria, tunc non oportet eam allegare, nec deducere in libello, nec probare. Secus quando non est notoria; tunc debet in libello deduci. Et idem dicit Bar. in l. vnic. in fi in vna addi. quam libri antiqui non habet. C. vt quæ desunt aduo. Tamen credo, ꝙ non sit verum per regulam, ꝙ licet notorium releuet ab onere probandi: tamen nunquam releuat ab onere proponendi & allegandi Gl. est sing. in cle. appellanti. de appel. Bar. in l. 1. in fi. col. ff. de excep. & quod no. Bar. in l. cũ qd. in fi. col. ff. si cer. pet De quo puncto vide plenè no. per Alex. in
b d. l. vni. in 1. & 2. col. C. vt quæ desunt aduoc. vbi plenè examinat an notoria consuetudo debeat allegari, [b] vt ibi per eum. Et no. diligenter, ꝙ ad probandum consuetudinem in aliquo loco particulari, sufficit allegare generalem consuetudinem in regno, vel in prouincia, cui locus ille subiectus est. Tex. not. in c. super eo. vbi Can. de cogna. spiri. No. in c. cum olim. de cõ
89 sue. Inn. & alij in c. dilecto. de offi. Arch. ¶ †Inter alios no. diligenter id, quod tenet Barto. hic in repe. in 4. q. princ. in 15. colu. & millies allegatur ad hoc, quòd glo. vel Docto. excellenti attestanti in scriptis de consuetudine creditur, & probat consuetudinem per tria fundamenta. Adde quod dicit glo. tenet Bal. in cap. cum dilecti. in 4. col. versic. Sed nunquid potest eã probare. de consue. & dicit Pau. de Castr. in consil. 169. aliàs est in consi. 161. incip. in causa præsenti. in 1. colu. quòd consuetudo probatur per vnum doctorem famosum eam referentem, vt esset Bal. secundum eum. Et cum Bar. hic tenet D. Lanfran. de Oria Brixien. in commen. c. quoniam contra falsam. in pe. col. de proba. vbi tenet, quod quotiescunque vnus approbatus doctor attestatur consuetudinem, satis dr̃ probata consuetudo sine aliis testib. Alleg. Bar. hic. Et cum Bar. ꝙ satis credi debeat Bald. attestanti de consuetudine, tenet Raph. Commen. in consi. 212. incip. Monasterium iure locationis perpetuæ, in vlti. col. & in consi. 215. incip. viso testamento quondam Reue-
c rendis. Contrarium [c] tenet Bal. in l. si quis. §. 1. ff. de pig. in lec. antiqua. Vbi dicit, quòd licèt glo. dicat aliquid de consuetudine seruari, tamen probari debet illa consuetudo, si est contra ius commune. Idem tenet Bald. in l. consentaneum. C. quomodo & quando iud. in 6. col. in 5. oppo. in fi. vbi dicit, quòd licèt glo. in §. si verò in Auth. de exhib. reis. dicat, ꝙ secundum consuetudines terrarum missi in possess. ex primo decreto lucrentur fructus: tamen dicit, ꝙ illi gl. standum non est: nisi consuetudo aliter probetur: quia facti est. Imo. in l. 1. §. nunciatio. in 5. colu. vers. an autem propter id, quod dixi. s. dę consue. ff. de ope. no. tenet, ꝙ quando Doc. communiter asserunt consuetudinem ita esse, tunc eis standum est, & credendum, per notata per Io. And. in c. 1. de consti. in 6. per Bar. in l. fi. C. de pœna iud. qui malè iudi. Si autem duo Doc. dicant consuetudinem ita esse, & alij nihil dicant, tunc eis non est standum; imò non resultat p̃sumptio, per quam transfertur onus probandi in aduersariũ, vt ibi per eum. Alex. in l. post dotem. in 23. col. ff. sol. matr. putat indistinctè verum, ꝙ etiam si duo, & plures Doc. in lec. affirment ita seruari de consuetudine: tamen non probant consuetudinem, nec eis creditur: quia consuetudo facti est, & in dubijs facti etiam principes errant. c. 1. de constit. in 6. Sed in dubijs iuris bene eis creditur, quibus data est potestas iuris interpretandi, & eorum interpretatio est probabilis, nõ necessaria, vt per gl. in l. 1. C. eo. Ego idem teneo contra Bar. hic, ꝙ nec gl.
d nec doctori excellenti attestanti de consuetudine [d] credi debeat: quia quæ facti sunt, vt consuetudo, plerunque etiam pru-
90 dentissimos fallunt l. 2. ff. de iur. & fac. ign. ¶ †Confirmo istud, ꝙ licèt glo. in §. fi. Insti. qui dari tut. pos. dicat, ꝙ secundum cõmunem vsum loquendi app. filiorum, non intelliguntur nepotes, prout etiã dicit. D. Ant. in prooe. decr. in 1. col. & Bart. in repe. l. in suis. in fi. ff. de suis & leg. Tamen Alex. consi. 330. & est consilium tertij volu. quod inci. circa primum dubium. in 4. col. in fi. & seq. & clarius in consi. 26. in 3. vol. inci. videretur fortasse. in 1. & 5. col. respondendo dicebat, ꝙ licèt potuerit esse, ꝙ in aliquib. locis fuerit iste communis vsus loquendi: Tamen gl. non potuit scire, ꝙ iste communis vsus loquendi esset vbique, quia eorum, quæ facti sunt & remoti, quilibet præsumit hr̃e ignorantiam c. 1. de consti. in 6. c. cum in tua. qui matr. accus. pos. vt ibi per eum. Plenius facit, quod dicit Bal. in l. fi. in 4. col. in fi. C. de fideicom. dum dicit, ꝙ Io. & Hugo probant eorum sententiam per generalem consuetudinem: sed secundũ Bal. ista est allegatio facti, non iuris, d. c. 1. de consti. in 6. Ad idẽ facit, quod dicit Bald. in l. cum quidam. §. scientia ante fi. ff. de acq. hære. vbi referens Bar. dicere, quòd secundum communem vsum loquendi consanguinei intelliguntur ex quacunq; linea coniuncti, etiam in statutis, dicit Bal. non recedas à ciuili significatu. Nec probaretur in iudicio de isto communi vsu loquendi; quamuis Bar. ita attestetur. Eandem opi. contra Bart. ꝙ non credatur Doctori asserenti consuetudinẽ: sed aliter sit pro banda, tenet Pau. de Cast. referens Ray. in l. Titia. ff. de sol. Eandem opi. per duas rationes firmat. d. Fran. de Aret. in cons. 133. inci. in causa, q̃ vertitur inter hoẽs & cõe. in 2. col. ad fi. & in 3. seq. Et istam tene. & ad fundamenta Bar. hic ex prædictis patet
91 solutio. † Vlti. quærit Barto. hic in fine. Pone quòd quis formet libellum super consuetudine, & verè est statutum: an procedat libellus: & an debeat obtinere? Concludit, quòd non,

ADDITIONES.

a ¶Vide Dec. consi. 215. Neuiz. consi. 9. num. 31. Alex. consi. 45. lib. 2. Dec. cons. 483. col. pen. circa fi. Nat. consi. 309. col. 3. & qualiter consuetudo immemorabilis probetur, Nat. consi. 153. col. 3. circa fi. & col. fi. Alex. consi. 217. lib. 7. Aym. consi. 134. nu. 6. & quod probanda sit specialiter in casu de quo agitur, Aym. consi. 96. nu. 4. Rolan. consi. 53. nu. 30. lib. 2. MASVER.

b ¶Non sufficit allegare si ad decisionem causæ pertineat, sed probari debet, vt no. Rol. consi. 53. nu. 37. lib. 2. Dec. consi. 402. num. 12. consi. 483. colum. fi. num. 8. MASVER.

c ¶Hanc opi. communem dicit Dec. consi. 69. & consi. 694. quam declara, vt per Aym. consi. 166. num. 9. Villalob. commun. opin. lib. 3. vers. consuetudo. & vide Dec. in l. 2. §. mutui datio, in fi. 1. lec. ff. si cer. pet. PANCIR.

d ¶Quod doctori attestanti de consue. credatur est communis opin. vt per Rol. consi. 87. nu. 12. lib. 1. Nam tale testimonium inducit præsumptionẽ, quæ transfert probationem in alium l. generaliter. §. si petitum. ff. de fideicõ. lib. ideo qui contrarium dicere voluerit probare tenebitur. Dec. consi. 420. col. fi. 540. col. 2. 559. col. 2. Soc. Iun. consi. 60. Non autem inducit concludentem probationem. Alex. in l. post dotem. col. pe. sol. mat. At cum Ias. hic, quòd nec mortuis doctorib. credatur de cõsuetudine, & his quæ sunt facti, tenet Osas. decis. 141. nu. 16. plura no. Cur. Sen. consi. 74. col. 24. Goz. consi. 59. colum. 4. Lanfr. in c. quoniam contra. ver. responsiones. col. 26. reg. 10. extra de proba. Dec. consi. 152. col. 3. Rol. consi. 71. nu. 22. lib. 1. Port. lib. 1. conclu. 24. Gabrie. commu. opi. lib. 1. tit. de proba. concl. 4. MASVER.

non, sed quòd reus debet absolui propter ineptitudinem libelli. Idem tenet Gul. & Alb. hic Sequitur M. Lau. hic in vlt. char. quia tria debent esse paria, libellus, probatio, & sententia. Alleg. Bal. in l. si præsidi. C. de do. ante nup. nec inuenio ꝺicentem. Addo, ꝙ idem tenet Alb. de Ros. in 1. par. stat. in q. 28. inci. sed an agens ex cõsuetudine. & plenius in rub. C. quæ sit lo. cõsue. ¶ Ego nouiter teneo cõtrarium. Moueor: quia verba libelli debent impropriari, & nedum largè sed impropriè intelligi, ad hoc, vt libellus sustinearur. Ita no. Bart. in l. si olei, per illum tex. C. loca. & in l. 1. C. de vsuf. & in l. sed & si possessori. §. Item si iurauero. cum add. ibi per me positis. ff. de iureiu. Sed ego habeo, ꝙ consuetudo dr̃ statutum, & appellatione consuetudinis venit statutum, ſm Bal. in l. 2. circa fi. C. de bo. quæ lib. Ale. cons. 190. in 2. vol. inci. maturè. in 4. col. ¶ Confirmo per id, ꝙ dicit d. Ant. in c. Cum. vbi Pan. no. in 3. col. de electi. vbi con-
2 cludũt, ꝙ licèt appellatione cõsuetudinis intelligi dẽat de ꝑscripta. est tex. sing. & retuli. s. in gl. in verb. inueterata. Tñ si quis in libello faceret mentionem de consuetudine, intelligitur etiam de non præscripta ad hoc, vt libellus sustineatur, qd̃ tamen limita, vt ibi per Pan. Alibi tñ probat tex. no. in c. ex parte Astensis iuncto prin. cum fin. de præben. & ibi no. Pan. in vlt. not. &
92 reputat not. qd̃ plus operatur statutum, q̃ consuetudo. ¶ † No. etiam diligenter, quod qui simpliciter agit, vr̃ intentare omne ius suum, vel sibi competens, siue sit ius commune, siue cõsuetudinarium, siue municipale: & intelligitur id deduxisse, qd̃ sibi plus confert ad victoriam consequendam. Ita egregiè inquit Inn. in c. certificari. de sepul. Refert, & reputat not. Bald. in l. generaliter. in 2. co. in fin. C. de episc. & cle. & Bal. in l. præscr. in
93 8. col. C. si ꝯius, vel vti. pub. ¶ † Quid autem si in libello petijt actor copulatiuè reum condemnari ſm statuta, & consuetudines? Dic, qd̃ libellus procedit, & debet intelligi, vt signanter declarat Bar. hic, in rep. in 7. col. & adde Bal. in l. edita. in repe. Padua. in 16. col. de eden. & in tit. de pa. constan. in verbo, ſm leges, & mores illius ciuitatis. & text. in l. 2. C. quemad. test. aper.
94 & no. sin Bal. in l. 3. C. de nup. per gl. ibi cum tex. † Quod si accuso aliquem, & in libello accusatorio peto cum alternatiuè condẽnari, ſm formam statuti, vel consuetudinis, quòd si de hoc non reperiatur statutũ, vel consuetudo, debet extraordi-
95 nariè puniri. quod reputat notabile. ¶ † Postremo, quia dictũ est. ꝯ. in glo. in ver. inueterata. qd̃ per duos actus cum lapsu decennij, potest induci consuetudo: & illud tenent omnes, vt ibi declaraui. Nam inuenio, quòd gl. mirabilis. i. dist. c. consuetudo. in verb. const. mirabiliter dicit, quòd nunq̃ per duos, vel plures actus inducitur cõsuetudo: nisi illi duo actus sint facti ad hoc, vt consuetudinem iuducerent: qui aliàs potuissent esse permissi ex gratia, vel ex tolerantia. Quod si est verum, mirabiliter
96 limitaret hanc materiam. Sed non ponit pro constanti. ¶ † Et an si producantur octo, vel decem instrumenta facta manu notariorum sine nomine Imperatoris, per hoc probetur, qd̃ consuetudo sit in illo loco, quòd valeat instrumentum absq; nomine Imperatoris. vide Abb. determinantem, quòd non in cons. 140. inc. in prædicta causa dicti Ray. Et ponit in alio simili idem Abb. in cons. 180. in q. quæ ad præsens vertitur inter do. Floridam. in 4. col. ¶ Per ista cum laude Dei impositus sit finis huic profundissimæ. l. in ista Regia ciuitate Papiæ. Ias. de May. Med. vtriusque censurę Doctor.

A D D I T I O.

a ¶ Consuetudinis. Adde glo. in c. generali. de elec. lib. 6. Doc. in c. de beneficio. de præb. li. 6. Io. And. in regula, nemo. de reg. iur. li. 6. in mercu.

S V M M A R I V M.

1 *Quod placet Principi, animo condendi legem, habetur pro lege.*
2 *Non est licitum disputare de potentia Principis.*
3 *In Principe nunquam præsumitur placere, nisi quod iustum, & verum sit.*
4 *Verbum, concedo, de per se non importat translationem dominij, vel iuris.*
5 *Princeps pluribus modis potest condere legem.*
6 *Sententia lata contra diffinitiuam principis, est ipso iure nulla.*
7 *Epistola transmissa per principem, est obseruanda pro lege in omnibus casibus.*
8 *In sententia principis non requiritur ordo iuris.*
9 *Vna citatio principis habet vim peremptorij.*
10 *Interlocutoria principis habet vim legis, quando in ea hoc fuit dictum.*
11 *Quod alicui in priuilegium conceditur, vel in penalitatem, non egreditur personam.*
12 *Contractus principis habet vim legis.*
13 *An princeps teneatur obseruare suas consuetudines.*
14 *Imperium, & Papatus non deferuntur successione sed electione.*
15 *Constitutiones Principis concessæ singularibus personis in priuilegium, faciunt ius singulare, & legem priuatam.*
16 *Priuilegia in corpore iuris clausa, non tolluntur per generalem legem etiam cum clausula, Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, nisi de eis specialis mentio sit facta.*
17 *An, & quando priuilegium vni concessum, extendatur ad alias personas.*
18 *Priuilegio concesso mihi, & omnibus meis descendentib. tam masculis, quàm fœminis, filiæ ita demum gaudent priuilegio si sint virgines, aut viduæ. Secus si maritatæ: quia mutant statũ, & sequunt forum viri.*
19 *An in dubio priuilegium præsumatur reale, vel personale, vel concessum loco.*

De const. Principum. Rub.

L E X P R I M A.

Q Vod Principi. ¶ Diuide, & summa, vt hic per Bar. & istum tex. habes Inst. de iu. nat.
1 in §. sed qd̃ principi. ¶ † Not. ex prin. l. qd̃ illud, qd̃ placet Principi animo condendi legem, habeẽ pro lege, & censetur lex. Ex hoc infertur, qd̃ licet leges fiant cum deliberatione interueniente consensu hominum prudentum. l. humanũ. C. de legi. & l. 1. in ver. virorum prudentum. s̃. de legi. & declarat Bar. in l. omnes populi. in 1. q. 2. q. prin. s̃. de iust. & iu. Tamẽ solus princeps si vult potest legem condere, sed humanius fa-
2 ciet cũ consilio procerũ, vt iurib. præall. ¶ † Et sic habes, quòd non licet disputare de potentia principis. l. disputare. C. de cri. sacr. Ibi, censetur crimen sacrilegij. Et dicit Bald. in prælu. feu. in 13. col. quòd in principe est plenitudo potestatis: & postquã aliquid vult ex certa scientia, nemo potest ei dicere: cur facis
a ita? De quo vide Pau. de Cast. in cons. 282. & idem dicit Bal. in l. fin. in 1. col. in fin. C. sen. ref. non pos. Sed ante Bald. istud fuit originale verbum Spe. in tit. de loc. §. nunc ostendendum. ver. 89. Alibi dicit Bald. in c. cum super. in 1. col. de causa pos. & propr. quòd Papa, & princeps ex certa scientia. s̃. ius, & contra ius, & extra ius omnia possunt. Et idem Bald. in c. eccles. Mariæ. in pen. co. vt lit. pen. dicit, quòd cum princeps sit causa causarum, non est de eius potestate inquirendum, cùm primę causæ nulla sit causa: cùm id, quòd primum est, aliud ante se habere non possit. Tamen aduerte, quòd licèt de potestate principis sacrilegium sit, vt dixi, disputare: de scientia, & voluntate Principis licitum est disputare, quòd princeps quandoque er-
3 rat. l. 2. ff. de suppell. leg. secundũ Bal. hic, qui etiã subdit, † quòd in principe nunquam aliquid præsumitur placere, nisi quod iustum, & verum sit: & princeps vult omnes actus suos regulari a iustitia poli, & fori, & in generali confirmatioue solùm iusta confirmata intelliguntur. Et si Princeps aliquid dat, vel cõfirmat, semper intelligitur, saluo iure alterius, & legis auctoritate, vt l. meminerint, cum glo. C. vnde vi. Refert, & sequitur Alex. in consil. 125. in 2. vol. inci. viso titulo quæstionis. in 2. col. Et ideo secundum Bald. non valuit occupatio, aliàs impetratio castrorum comitis Hugolini per alios nobiles facta. secundum glo. quam Bald. millies alleg. in l. 2. C. de fun. & sal. rei domini. lib. 11. De quo per Bald. Ful. & Pau. de Cast. in l. 2. C. de legi. per Bart. in l. prædia. C. de loca. fun. fi. lib. xj. cum alijs concord. quas posui in l. fin. ꝯ. eo. Et ibi etiam tetigi, quòd si Princeps expresè concederet cõtra ius alicuius, intelligitur in modico: sicut dicit Bald. hic in 2. col. de principe excedente iusti-
4 tiam partis, quòd præsumitur in modico velle excedere. ¶ † Secundò pondera text. in ver. contulerit, & glo. parua in eo. verbo addit, & transtulerit. Et bene facit text. in l. 1. §. regimentis. in ver. translatio. ꝯ. de offi. præto. & sic habes ex hac glo. cum tex. quòd verbum, concedo, de per se non importat translationem dominij, vel iuris. Ang. hic distinguit, quòd aut concessio fit ex causa, ex qua consueuit dñium transferri; tunc importat dñij translationem: aliàs secus, vt iurib. hic per eũ alleg. de quo vide gl. Bar. & oẽs in l. fin. in prin. ff. de do. per Bar. in l. vxori. §. fi. per illum tex. cum gl. ff. de leg. 3. per Bal. in c. 1. §. Titius filios. si de feu. fue. cõtro inter do. & agnat. Ang. in §. quia verò primo. in Auth. de non alie. Pan. in cap. cum venerabslis. de excep. & plenius per Alex. in l. cum quid. ff. si cer. pe. ad quem te remitto. Et adde Ang. in §. arborib. l. 2. ff. de vsufr. Iac. But. & Sal. in l. si donatione. C. de colla. Bal. in l. cum virum. in 2. col. C. de fideic. Pet. de Anch. & Imo. in c. pastoralis. de don. do. Abb. in c. cum venera-

A D D I T I O.

a ¶ Cur facis ita. Adde c. in memoriam. 19. dist.
* Adde Craue. cons. 241. n. 2. & 3. vbi addit post Bal. eum qui audet contendere de potestate principis, facere se se æqualem illi.

venerabilis.de exce.per Bal.in l.non ambigitur.in fin.ff. de legi. vbi alleg.bonam glo.in c.1.in verbo,tit. de vſu.in 6.per Bar.aliquid in l.vbi ita donatur.ff.de don.cauſa mor. & in l.vxori.§.fi. ff.de leg.3.Bald.in c.1.§.Titius filios.ſi de feu. fuc. contro. inter do.& agn.Ang. in l. non ſolum.ff. de pet.hære. & vide Fran.de Are.in conſil.159.incip.longa eſt iſta conſultatio.in 9.& 10.col.

5 ¶† Tertiò no.in ver.quodcunque igitur.quatuor modos,quia bus princeps poteſt condere legem. & inter alios ſententia principis lata cum cauſæ cognitione habet vim legis, vt dicit, tex.ibi,vel cognoſcens,& expreſſius text. in l.fin.C.de legi.& in

6 c.in cauſis.vbi omnino vide Can. de re iud.Hinc eſt,† ꝙ ſicut ſententia iudicis lata contra legem eſt ipſo iure nulla. l.2.C.qñ prouo.non eſt neceſſ.l.1.§.fi.ff.quorum app.non reci. dixi in l.1. ſ.de legi. Eodem modo ſñia iudicis lata cõtra ſententiam diffinitiuam principis eſt ipſo iure nulla, quia cenſetur lata contra legem. quod latiſſimè examinant Imol. & Mod. in l. apud Iul.§.vtrum .ff.ad Treb. Iſtud tamen non procedit in ſñia diffinitiua prętoris: quia illa non cenſetur lex. glo. eſt in l.1. in fin. princ.in ver. derogare oportet. ff. de fer. per quam gl.inferunt ibi Ang.Ful.& Alex. idem eſſe in ſñia alterius inferioris à principe, quantũcunque aliàs habentis ptãtem leges condẽdi: puta Comitis, Ducis, Marchionis, & Epiſcopi; quia eorum ſñia diffinitiua non cenſetur lex.Contrarium tñ tenuit ipſe Ang. in

7 l.Item veniunt.§.cæterũ.ff.de pet.hæ.¶† Itẽ pondera iſtum tex.

b in ver.per epiſtolã.b ad id,ꝙ tenet Ang.in l. Itẽ veniunt.§.cæterum.ff.de pet.hęr.ꝙ epiſtola tranſmiſſa per principem dẽt obſeruari ,p l. in oĩb. caſib.Et dicit ibi Ang. ꝙ iſtud vigebat de facto in ciuitate Triuiſij, ad cuius Ptãtem tranſmiſſa eſt quedã epiſtola per Ducem Venetorũ, an faciat ius in oĩb.cauſis. De quo etiam vide per Ang. & Mod.in l.1. in prin.per gl. ibi. ff.de

8 fer.& Pau.de Ca.hic. ¶† Itẽ pondera.tex. in verb. vel de plano intetlocutus eſt, ꝙ in ſñia principis non requiritur ordo iuris. Ita egregiè ,p bat hic tex.in ver.de plano.quẽ ſic ponderat Ang. in l.princeps. ſup. de legi. Tamen pondera: quia loquitur hic

9 in ſententia interlocutoria. ¶† Addo, quòd princeps poteſt procedere ſola veritate inſpecta,poſito, quòd aliàs ordo iudiciarius non ſit ſeruatus. Ita probat text. not.in cap. ad petitionem,in fin.de accuſ.quem ſic alleg.Bald.in cap.1.§.final. de no. for.fide. Adde etiam, quòd Innoc. in cap. de cauſis. de offic. deleg.& ibi Ioan.Andr.in nouel. expreſsè firmat, quòd in ſententia principis non requiritur exactus ordo iuris, & iudiciorum.Tamen in contrariũ eſt text. in cap. in cauſis. de re iud.in verbo ordo iuris. & vigor æquitatis. Et pondera rationem illius text.& vide ibi Can.Sed Angel. in d.l. princeps. ſup.de legi. dicit ſe intelligere verum, quòd in ſententia principis non requiritur ordo iuris ciuilis,qui ponitur in l.prolatam. C.de ſen. Tamen ordo, qui eſt quaſi iuris naturalis requiritur puta, ꝙ citetur pars ad audiendam ſententiam:Alleg.gl. in l.fin. in prin. quam etiam ibi no.Bald.C.de ſen. & tex.in clem. paſtoralis.de re iu.Adde tex.in cap.2.de cau.poſ. & propri.Bar. in l.diui. per illum text.ff.de iur.au. an. & in l.nam ita diuus. quam legit ſub l.adoptio.ff.de adoption.& in l.Galius.§.& quid ſi tantum. vbi plenè Moder. ff. de lib.& poſth. ¶ Limita tamen niſi ex cauſa, quia tunc poſſet princeps etiam omittere citationem in ſententia diffinitiua. Gloſ. eſt valde not in l.antepen. ff. ex quibus cau.major.Bald. in l. 2. circa princip. C. quomodo, & quando iud.& eſt text.expreſſus in d.cap.in cauſis, in fi.de re iud.¶ Item limita in Papa ferente ſententiam contra tenentes res eccleſiæ,quia valet ſententia eis non citatis, ſecundum Io.And.in c. cum olim. de re iud. in nouel. Quem refert, & commendat Bald.in prælu.feu.13.colum.De cuius dicti veritate vide Pan. in cap.ea,quæ. in fin.de re iud.& in cap.1.de confir.vti. vel inut. Vna tamen principis citatio habet vim peremptorij. ſecun-

10 dum Innoc.& alios in cap.cum nobis olim. de elec.¶† Quintò noto ex eo verbo de plano interlocutus eſt, quòd ſententia interlocutoria principis habet vim legis. Intellige, quando in ea hoc fuit dictum.l.3.in fin.C.eod. allegata in gloſ. Secundo, quando eſſet redacta in corpore iuris. l. metum. §. ſed quòd prætor.ff. quod metus cau.vt hic per Bart. & in §.pe. C.de nouo Cod. compo. & dicit Iac. de Ra. vt hic refert Alb. quòd aduocati curiæ Ro. quando deficiunt eis iura ad alle. dicunt: Ego ſic vidi interloqui Papam in ſimili cauſa. Et idem dicunt fieri in regno Franciæ, vbi aduocati dicunt,vidi Regem ſic interloqui in ſimili caſu. Sed iſtæ interlocutoriæ nihil faciunt,dato, quòd ſit verum, cùm non ſint redactæ in corpore iuris. Eodem modo intelligas text. dum dicit,ꝙ epiſtolæ principis habẽt vim legis. Eſt verum,ſi ſint redactæ in corpore iuris,vt ſunt decretales epiſtolę Pontificum Roman.¶ In tex.ibi hæ ſunt,quas vulgò conſtitutiones.quid ſit conſtitutio, & quę differentia ſit inter conſtitutiones,decretales, decretum, canonem,& ſanctiones, declarat Hoſt.in prooe.ſummæ.§. quo nomine nuncupetur.ver. eſt.n.differentia.No.in l.conſtitutiones'

11 C.de inr.& fac.ign.¶† Item no.in ver.planè. ꝙ illud, quòd alicui in priuilegium conceditur, vel in pęnalitatem infligitur, non egreditur perſonam.Ad idem tex.in l. cum patronus.ff.de le.2.in l.liciratio.in fi.de public.61.diſt. c.miramur.1.q.7.c. dona.D.Dy. in reg.in iudiciis.in 6. Qñ autẽ fieret lex, vel ſtatutũ odio alicuius perſonæ, an valeat, & qũo cognoſcatur, & ꝙ

12 remedium ſit, dixi in l.1.ſ. de leg.¶† Vltra quator modos hic poſitos in text.per quos princeps dicitur ꝯſtitutionem facere, vel legẽ:adde quintũ modũ.ſ.per viam ꝯctus:quia ꝯctus prin-

c cipis hñt vim legis,c & pñt allegari, ſicut ll.l. dona.vbi Bart. & Bal.C.de don.inter vir.& vxo.No.Bar.in l.Cæſar.ff. de pub.& l. ciuitas.in 1.col.ff ſi cer pet. cum multis concor. ibi per me allegatis.Imò fortius ſm Bal.& Pau.hic, licèt princeps non ligetur lege.l.princeps.ſ.de legi. Tñ ligatur lege conuentionis, & contractus,qui ſunt de iure gent.l.digna vox. vbi Cyn. Bart. & alij. C.de leg.& etiam tex.in c.1. vbi do. Anto. in 2.no.& alij. poſt eum.de ꝓbat.& text.in c.1.in prin.vbi Bald. not.de nat.feu. vbi

13 etiam per eum,† an princeps teneatur ſuas conſuetudines obſeruare. Nam licèt Deus ſubijcerit principi leges. Tñ non ſubiecit ꝯctus,ſm Bal.in l.2.C.de ſeruit.& aqua.Et dicit Bal.in l.fi. in fin. C.de tranſac. ꝙ pacta, quæ faciunt Papa, & Imperator cum ciuitatib.ſunt ſeruanda.Subdit tñ Bal.hic,ꝙ licèt pacta,& contractus principis ligent principẽ; non tñ ligant eius ſucceſſorem:quia non habet ab eo cãm.l.ſi quis domũ.ff.loc.& quia ius non tranſit ad ſucceſſorem,ſed de nouo creatur per electionem.c.dilecto. de præb. niſi eſſent de natura,vel conſuetudine ſuæ dignitatis, prout eſt infeudare. §. & hæc verò iubemus.in Auth.vt nulli iudi.§.illud. in Auth.cõſtitutio, q̃ de digni.¶ Puto, licèt alij non tangant, ꝙ iſta diſtinctio ſic indiſtinctè non ſit

14 vera,† & intelligo dictum Bald.procedere in Imperatore, vel Papa:quia tales dignitates non deferuntur ſucceſſione,ſed per electionem. c. venerabilem. de ele.Not. in c. ad apoſtolicæ.de re iudi.in 6. Tunc cùm ſucceſſor nõ habeat dignitatem à prędeceſſore, ſed noua electione conſequatur, puto verum eſſe, quòd dicit Bal.quòd non teneatur ſtare pactis, &c.in Regibus Ducib.Marchionib. & ſimilib. cùm regna deferantur per ſucceſſionem:quia primogenitus ſuccedit in Regno, Ducatu,vel Comitatu c.licèt.de voto.not.Bald.in l.ex hoc iure.ſ.de iuſt.& iur. ſaltem attenta generali conſuetudine, credo, ꝙ ſucceſſor teneatur ſeruare omnem contractum,& quãcunque conuentionem, ſicut quilibet ſũceſſor priuati per regulam. l. cum à matre.C.de rei ven. l.2. C.de reb. alie.non alie. De hoc tamen, an contractus principis, & pacta tranſeant ad eius ſucceſſorẽ, & ei præiudicent, vide Bart.in l.prohibere. §.planè.ff. quòd vi aut clam.Bald.in tit. de pace conſtan.in verb. ſucceſſorum noſtrorum & in l.pe. C.de bo. quæ lib. & in c.1.qui ſuc.ten.& no. in c.1.in prin.de nat.feu.& tex.in c.1.vbi do. An.in 4. no. & alij poſt eum de prob.Alb.in l.1.in pe.& fin.col.de offi. procu.Cæ-

15 ſaris.¶† Item no.in ver.plane, ꝙ conſtitutiones principis conceſſæ ſingularib.perſonis in priuilegium, faciunt ius ſingulare, & legem priuatam ſicut in reſcriptis: ſed non habent vim legis generalis. ſi tamen poſtea eſſent incluſæ in vol. iuris cõis, quamuis directæ ad ſing.perſonas: tñ facerent ius cõe.l. 2. & 3.

16 C. de legib. ¶† Et no. diligenter, ꝙ priuilegia in corpore iuris clauſa, non tolluntur per generalem legem, etiam cum clauſula, Non obſt. quibuſcunque priuilegijs, niſi de eis in ſpecie ſit facta mentio.§.ſi quæ vero.vbi Bald. in 7.conſt.C.& eſt tex. in l.decurionib. vbi glo. C.de ſilentia.libr.12. & eſt gloſ.not.in c.1.in gl.antepe.in ver.conſuetudine. de capel.mona.in 6. gl.in l.hæres abſens.in prin.in glo. 2. ff. de iudic. & in Auth. Qua in prouincia.C.vbi de cri.agi opor. Not. Bald.in cap. 1. in fin.quo tempore miles. in vſi. feu. & in l. non plures. C. de ſacroſanct. eccleſ.& in l.fin. C.ſi contra ius.Alex.conſil. 101. incip.viſis inſtrum.exemptis.in 2.col.in 1. volum. Facit tex.in c. cum ordinem.de reſer.not.Arch.16.q.1.c. reuertimini. Si autem priuilegia non ſint clauſa in corpore iuris cõis:tunc, vt eis derogetur, ſufficit clauſula,Non obſt.lege,vel conſuetudine. ſm Fed.conſil.47.incip.habita ſuper caſu prædicto collat.Pau. de Caſt.hic. & in l.ſi mihi,& tibi. §. in legat. ff. de legat. 1. Imol. in l. licitatio. §. earum. in fin. ff. de publ. Alexan. in d. conſil. 101. in penul.colum. ¶ Gloſ. fi. magna diuiditur in 4. partes.In 1.opp.

contra.

ADDITIONES.

a ¶Adde tamẽ,quòd diffinitiua principis etiam cũ cauſæ cognitione ſi ſit per errorem,aut aliter malè lata debet, & poteſt per ipſum,aut ſucceſſorem reformari,quamuis non eſſet appellatum.Bellam. decl.723.num.12.

b ¶Per epiſtolam.Limitat Iaſ.in d.l.1.colum.fin.ff. de ferijs. PVRPV.

c † Adde Oſaſcum. Deciſ.141. num. 6. & dic meritò, quia actus principis ab omni malitia eſt alienus.& ab omni diminutione. §. illud. authen. conſtit. quæ de digni.Cra.conſil.95.num.9.

contra tex.& soluit. In 2.idem facit. In 3.ponit aliam solut.ad vtrunq; ꝫrium.In 4. ponit plenam doct. in materia rescriptorum:an & qñ valeant.Secunda ibi,ltē ꝫ.C.de fru.& lit.expen. Tertia ibi,vel dic in vtroque ꝫrio. Quarta ibi,& ex quo datur materia.Et aduerte,ꝙ vltimam partem glo.habes in l.fi.C.si ꝫ ius.quia ibi posui,nō ponam hic.Ponit etiam Bart.s̄.in prooe.

17 fforum.& Cano.in c.quæ in ecclesiarum.de consti. ¶†Pro intelligentia,an & quando priuilegium vni concessum extenda tur ad alias personas. Bart.hic facit quatuor membra, de quib. per eum,& ante Bar.fuit distinctio Pet.& Cy.in l.fi.in 3.q. vbi etiam per Ang.ꝫ.e.Traditur per Bar.in l.quia tale. & ibi latius per Bal.& plenius per Imo.& Mod. ff.solu.mat.& ibi vide latè per Alex.per do.Ant.& alios in c.quia.5.de iudi.Si autem con cedatur priuilegium mixta ratione puta loci,& personæ:tunc non potest in alio loco exerceri,nec per alios ibi,ſm Inno.in c. bonæ,in fi.de postul.præla.Bald.in l.2.in 18.q.C.de fer.& aqua.

a Item dum Bart.tangit de priuilegio concesso ' tibi, & hæredi in sigulari,licèt arguat,ꝙ intelligatur de primo hęrede:tamen in contrarium est veritas : vt hic, & clarius per Bar. in d.l.quia tale.& in l.Gallus. §.etiam si parente. vbi plenè per Mod.ff.de lib.& posthu.per Alex.consi.160.in 2.vol.incip.viso themate. s̄.scripto.Item dum Bar.hic tangit, si concedatur priuilegium tibi,& posteris,tex.in l.1.in fin. de iure immu.dicit, ꝙ intelligat̄ de masculis tantum. Vide Pau.de Cast. & Alex.in d.l.quia tale.post glo.sing.in l.si ita sit scriptum filiab.ff.de leg.2.per Bald. in c. 1. de feudo Marchiæ. Quid autem si concedatur tibi, & tuæ generationi? Ponit Bald.in l.2. in 2.col. C.de iure emphyt. Et quid si tibi,& proli,vel soboli tuæ? Per Bald.in rub.C.de priuil.dot.in prin.Quid si tibi,& genti tuæ? Habes glo.nota in l.1. ff.de proba.Quid si tibi,& descendentib.de tua progeniæ? Ponit Bald.in l.fi.per illum text.C.de eman.lib.& l.fin. C.de dotis promiss.Et quid de stirpe? Bald.d.l.si quis in suo.in princ.per illum tex.C.de inoffi.testa. Et de prædictis, & alijs infinitis similib.vide Bald.in repet.c.si pater.in 5.char. de test. in 6.& diffusè

18 Bar.in repe.l.cum acutissimi.C.de fideicom. ¶†Inter alia istud perpetuò no.quod sing.dicit Bar.in l.quoties.C.de priui.schol. lib.12.vbi dicit not.singu.istum tex. ꝙ si priuilegium concedatur mihi,& omnib.descendentib.meis,tam masculis, quàm fę minis:ꝙ filiæ ita demum gaudent tali priuilegio,si sint aut virgines,aut viduæ.Si autem sint maritatæ,secus:quia mutant statum,& sortiuntur forum viri.l.mulieres.ff.ad munici. Et idem tenent Ang.& Ioan.de Plat.in d.l.quoties.& Ro.in l.cum quædam puella.in prin. ff.de iurisdi.omn.iudi.& in l.1. in prin.ff.ad Syll. & dicit Brixien.in reper.suo in ver. posteri.ꝙ istud dictum Bar.est bene sing.& ꝙ ita aliàs fuit iudicatum.Istud dictum reprobat solus Alex.in d.l.cum quædam puella.in princ.in fi.col. quia tex.d.l.quoties.super quo se fundat Bart. non loquitur de filia nupta:& dato etiam , ꝙ loquatur, non deberet extendi, vt ibi per eum,& ibi fortè tangam.Item circa doctr. Bart.hic adde,ꝙ Bar.omisit casum magis dubitalem.Quid in dubio,quan

19 do aliter non appareat,an tunc priuilegium præsumatur reale,vel personale,vel concessum loco? Est materia laboriosa:& multum intricata:de qua vide Docto.in d.l.quia tale. & maximè Alex.ad quem te remitto: & ibi etiam per eum de alijs similib.quæstionibus.

A D D I T I O.

a ¶Concesso.Adde Dyn.in l.cognoscere.in ver.liberorum.ff.de verb.sign.

S V M M A R I V M.

1 *Omnis nouitas præsumitur mala:Ideo abstinendum est.*
2 *Nouitates pariunt discordias.*
3 *Inducentes nouitates sunt reprehendendi.*

L E X II.

1 IN rebus. ¶†Ex lege ista not. ꝙ à nouita-
2 tib. abstinendum est, quia omnis nouitas præsumitur mala. ¶†Et nouitates pariunt discordias.c.quia dilectio.in fin. de consang.& affin.& c.cum consuetudinis.de consuetu.Et inducentes nouitates,reprehenduntur. 11.dist.c.quis nesciat.in fin.¶†Et facit iste
3 tex.ſm Bald.ꝫ tentantes innouare bona regimina ciuitatis.Secus si sint mala.& ſm Ang. facit ꝫ illos Florentinos , qui erant deputati super bono regimine ciuitatis,vt non possint aliquid nisi euidenti causa innouare.

S V M M A R I V M.

1 *Beneficium principis est latissimè interpretandum.*
2 *Concessa domo à principe,intelliguntur concessa adiacentia.*
3 *Concesso castro,vel fortilitio à principe,fornimenta , & munitiones intelliguntur concessæ.*
Idem si concedatur castrum in feudum.
4 *Inuestitus de castro , an intelligatur de rebus corporalibus ibi existentibus.*
5 *Legato castro per testatorem, non veniunt nomina debitorum ibi reperta:bene tamen arma,quæ erant ad tuitionem dicti castri.*
6 *Si statuto cauetur,quòd domus,vbi est ludus azardi, publicetur,intelligitur domus cum omnibus suppellectilibus.*
7 *Vendito castro cum pertinentijs , possessiones , quæ erant in territorio, non comprehenduntur.*
8 *In concessione principis intelliguntur etiam adiacentia.*
9 *Si princeps concedat castrū, an intelligatur ēt iurisdictionem concedere.*
10 *An vendita,vel donata domo inter priuatos,veniant adiacentia.*
11 *Vendita domo , veniunt ea, quæ sunt ibi posita, vt perpetuò sint, licèt non sint affixa.*
12 *In donatione domus venit apotheca, quæ est subtus domum, quando eo dem fundamento continebatur.*
13 *Vendita domo , intelligitur camera , quæ erat conuersa ad vsum illius domus.*
14 *Legata,donata,vel vendita domo, intelligitur ortus, ad quem erat aditus per domum.*
15 *Officium tabellionatus concessum à principe alicui in aliqua ciuitate , intelligitur in toto comitatu,seu territorio.*
16 *Bannito restituto à principe , videtur restitutus in integrum : bona tamen in alium translata non recuperat.*
17 *Qualitercunque bannitus restituatur,nullo casu recuperat fructus perceptos ex bonis etiam non alienatis.*
18 *Quæ sit ratio diuersitatis , quare in contractibus fit tantum plena interpretatio : in vltimis volun. plenior : in beneficijs principum plenissima.*
19 *Beneficium principis in præiudicium, vel iniuriam tertij non est latissimè interpreandum.*
20 *Si princeps aliquid dat , vel confirmat, intelligitur semper, saluo iure alterius.*
21 *Si confert alicui beneficium cum clausula , non obstante collatione alteri facta, intelligitur de collatione inualida,non de valida.*
22 *Verba in priuilegio , vel rescripto principis debemus conformare æquitati, licèt verba non patiantur.*
23 *Princeps potest concedere in præiudicium tertij : si dicat expressè se concedere non obstante damno,& præiudicio tertij.*
24 *Si princeps dicat,cum præiudicio tertiij,intelligitur de paruo præiudicio.*
25 *Terminus, beneficium,sumitur tripliciter.*
26 *Statutum, quòd nobiles de tali parentela sint in omnibus exempti : & quòd non possint habere beneficium aliquod in ciuitate. Postea aliud statutum, quòd si aduocatus faciat fieri condemnationem, quæ fisco applicaretur,haberet 12. denarios pro libra : si vnus ex dictis nobilibus fuit aduocatus, & fecit facere talem condemnationem, non habet dictos 12.denarios pro libra.*
27 *Priuilegium quod dicatur propriè.*
28 *Rescriptum large sumptum, comprehendit beneficium , & priuilgium.*
29 *Quod dicatur propriè mandatum in materia l.nostræ.*
30 *Dispensatio dicitur, quando aliquid iuris ex causa relaxatur.*
31 *Beneficia principum sunt latissimè interpretanda.*
32 *Clausula in principio, vel fine apposita trahitur ad omnia præcedentia, & sequentia : nisi quando ponitur in beneficijs principum : quæ si traheretur, restringeret beneficium.*
33 *Priuilegium regulariter est strictè interpretandum.*
34 *Rescriptum ad lites,debet strictè intelligi.*
35 *Princeps in dubio semper præsumitur talis, qualis debet esse de iure.*
36 *Rescriptum Papæ an sit interpretandum secundum ius ciuile, vel canonicum.*
37 *Dispensatio habet vim priuilegij : Ideo est strictè interpretanda.*
38 *Rescriptum principis continens dispensationem,quia odiosum,est strictè interpretandum.*
39 *Licèt Episcopus dispenset cum monacho ad beneficium curatum , non propter hoc videtur dispensare ad simplex.*
40 *Si dispensetur super beneficio,intelligitur de simplici.*
41 *Dispensatus ad duo beneficia incompatibilia , non censetur dispensatus in eadem ecclesia.*
42 *Dispensatio super ordinibus,intelligitur de minoribus.*
43 *Dispensatus ad maiorem dignitatem, censetur etiam ad minorem.*
44 *Dispensatio super priuilegijs intelligitur, & super accessorijs.*
45 *Dispensatio super pluralitate beneficiorū,intelligitur etiā sup residētia.*
46 *Si princeps concedat priuilegium,à quo tempore incipiat habere effectum.*
47 *Electio si fiat de ignorante,an ex sola illa electione ei ius aliquod acquiratur.*
48 *Priuilegium ciuitatis alicui concessum , non quæritur ei ignoranti, sed à tempore certificationis.*
49 *Mulier potest repudiare donationem sibi absenti factam non seruata solennitate statuti disponentis , quòd in alienationib. mulierum interssint consanguinei.*

50 *Priuilegium an acquiratur absenti.*
51 *Priuilegium afferens alicui commodum, & vtilitatem, non quæritur, nisi à tempore scientiæ.*
52 *An priuilegium exemptionis circa locum interpretetur largè.*
53 *Quo tempore perdatur rescriptum, priuilegium, seu beneficium.*
54 *Si aliqua ecclesia ita se habeat, quòd non sit necesse exercere iurisdictionem super eam, non propterea perdit Episcopus ius iurisdictionale, quod habet.*
55 *Vassallus non præscribit libertatem aduersus dominum, quia eius seruitio vsus non sit: quia non occurit casus.*
56 *Si dominus stat per centum annos, quòd non imponat vassallo onus, vel seruitium, vel ciuitas in castro sibi subiecto non est vsa iurisdictione, per hæc non præscribitur.*
57 *Quando per priuilegium est data simpliciter facultas aliquid faciendi, tunc perditur per decennium.*
58 *Faciens actum contrarium priuilegio, perdit priuilegium, quo ad illum actum, & pendentes ab eo, non quo ad alios: nisi actus contrarius esset vniuersalis.*
59 *Habens priuilegium, vel immunitatem non soluendi collectas, & similia, si describatur in libro communis debentium soluere, & sciat, debet appellare intra decem dies, aliàs perdit priuilegium.*
60 *Plures modos perdendi priuilegium, videas remissiuè.*

LEX III.

BEneficium. In hac l. habemus videre cognitionem quinque terminorum, qui inter se discrepant: & quomodo dignoscatur. s. beneficium, priuilegium, rescriptum, dispensatio, & mandatum. Sed, vt sequar ordinem Bar. & aliorũ, dicam post glo. vbi ponã, quomodo intelligitur ista regula, cũ suis fallen. ¶ Glo. 1. diuiditur in 6. partes. In prima ponit primũ exemplũ ad tex. In 2. fm. In 3. alle. tres concor. In 4. timore p̃rij ponit no. dist. In 5. & 6. oppo. Scda ibi, vel melius pone. Tertia ibi, & facit. Quarta ibi, & vt plene videas. Quinta ibi, sed vr̃, q̃
1 strictè. Sexta ibi, Item op. ¶ † In 1. part. habes primũ exemplũ ad tex. q̃ si princeps concedat alicui domũ, intelligitur ẽt adiacentia, & suppellectilia domus concessisse: ista rõne: quia concessio, & beneficium principis est latissimè interpretandũ. Istũ primũ intellectum reprobat Gui. & Vltramon. p tex. in l. si aliqñ. C. de ope. pub. vbi si Imperator concedit alicui aliqd̃ opus publicum, nõ interpretatur latissimè: imò intelligitur concessisse opus publ. quod sit diruptum, & sine vsu. Sed aduerte: q̃a ista lex non faceret p̃ exemplum gl. sed p̃ tex. nostrũ. Ad illam l. si aliquando. mõdet Albe. q̃ ibi est speciale fauore reipub. Melius mõdet Ang. q̃ ibi est: quia illa concessio præsumitur facta ad importunitatem petentis. Sed lex nostra qñ ex indulgentia. Vel mõdet Ang. q̃ ibi loquitur, qñ princeps concedit non solita concedi: & hoc modo multum limitabitur ista l. vt j̃. dicam. Scdo p̃ exemplum gl. allegant Vltramon. quia non est speciale in principe, q̃ concessa domo, intelligantur concessa adia-
2 centia. † Quia idẽ in priuato, & in vlt. volũtate. p̃ l. Seiæ. §. fi ff. de fun. instru. quæ verè nihil facit: quia ibi non erat concessio simplex: sed erant addita verba, hæc includentia. Nam ibi testator reliquit fundum, sicut ipse possidebat, vel sicut est. Tene exemplum gl. quod etiam tenent Iac. Butr. Bart. Albe. & cõiter Doct. hic, & pro isto exemplo melius facit l. si qñ. prima. C. de bon. vac. lib. x. vbi est expressum fm Bart. hic quem tex. gl. j̃. alleg. pro cõcord. ad hanc l. Et si dicas, q̃ illa lex nihil facit: q̃a cõcessio principis ibi nõ fuit simplex: sed sunt addita verba, integro statu. Rñde, q̃ verba integro statu, bene denotant integritatẽ rei concessæ, sed non includunt aliqd adiacens extra rem. Illud ergo in d. l. si qñ. est quæstio solum: q̃a in beneficijs principum latissima debet fieri interpretatio. Ita Albe. & Ang. hic,
3 quicquid dicat Ful. super quo tñ cogita. ¶ †† Stat ergo conclusio, q̃ princeps donando, vel concedendo domum, intelligitur adiacentia, & suppellectilia concessisse, per d. l. si qñ. quę est ad hoc singularis, fm Bal. in c. quanto. in 2. col. de iud. Et per illam l. ita firmat Arch. 12. q. 2. c. fi. & dicam. j̃. Item per illam l. si qñ. dicit Bal. hic in 2. col. q̃ si princeps concedit mihi fortilitiũ, in quo multa sunt fornimenta, vel munitiones: illæ omnes munitiones intelliguntur concessæ per illam l. & per alias, vt hic per eum. Facit, q̃ tenet. Bald. in c. 1. §. si quis de manso. in 3. col. de contro. inuest. vbi dicit, q̃ concesso castro in feudum, intelliguntur concessæ munitiones, quæ sunt ad defensam castri ibi positæ, perpetua patrisfa. destinatione: quamuis non sint affixę,
4 vt trabuchi, manganelli, balistæ, & similia. ¶ † Facit, q̃ decidit Bal. in c. 1. in prin. in fin. col. de contro. inue. vbi quæritur, an inuestitus de castro, intelligatur inuestitus in reb. corporalib. in
5 eo existentib. vt ibi per eum. ¶ † Facit, quod volunt d. Ant. Pet. de Anch. & Imo. in c. cum dilecti. in fin. de don. vbi quærunt, si
a testor legauit a alicui castrum, in quo sunt reperta nomina debitorum: Item arma, an omnia cedant in legato castri? Et concludunt, quòd nomina debitorum non veniunt: sed bene arma, quæ erant in castro ad eius tuitionem. Alleg. l. generali. §. vxori. ff. de vsufr. leg. Old. cons. 163. Valde sum admiratus, q̃ non alleg. Io. An. ponentem istam. q. & idem per omnia decidentem in addi. Spec. in tit. de iurisdictio. om. iu. ver. quæ autem. in addi. magna. incp. vidisti duas opi. in fi. ¶ †
6 Iuxta prædicta fortius est illud, qd̃ tenet Gul. hic, per l. ancillis. in ver. cæterisq; reb. C. de incestis nup. fm, q̃ ibi refert Bal. in 2. col. & Ang. hic in 4. q̃ qñ per statutum dicitur, q̃ aliquæ res publicentur, intelligitur statutum, quòd publicetur res, prout est instructa. Vnde fm eum, si statuto cauetur, q̃ domus, in qua exercetur ludus azardi, debeat publicari Fisco, intelligitur domus prout est instructa: & sic cũ omnib. suppellectilibus, & alijs, quę sunt ad vsum domus, & in domo. Tamen Bal. ibi, & Ang. hic istud vlt. reprobant: quia si in actu fauorabili non includuntur instrumenta rei, prout no. per glo. & Bar. in l. 2. ff. de verb. sig. minus ergo includentur in actu odioso publicationis. Facit l. fi. §. diui. ff. de pub. Non obstat. d. l. cũ ancillis. quia ibi ratio est: quia
7 lex procedit vltra sic declatando. Vide † etiam in materia, qd̃ decidunt Imo. & Ale. in l. 3. in prin. ff. de acq. pos. vbi quærunt. Si dñs castri vendidit castrum cum pertinentijs, & ibi erãt aliquæ possessiones, vel aliqua prædia sita in territorio illius castri: an includantur per illa verba, cum pertinentijs, & concludunt, q̃ non: quia illa verba castrum cum pertinentijs, intelliguntur de illis reb. quæ sunt propriæ pertinentiæ castri. i. quæ sunt iuriidictionis castri. Vnde non veniunt ille possessiones, quas habet venditor tanquam priuatus homo in territorio illius castri, & non tanquam dñs castri. Facit, qd̃ vult Inn. in c. ex literis. de iure patr. de vendente fundum cum omnib. iurib. suis: quomodo intelligitur. & quid in eis concludatur. Facit, q̃
8 no. Bal. in l. à procuratore. C. man. ¶ † Item circa prædicta, & hoc primum exemplum glo. q̃ in concessione principis intelliguntur etiam adiacentia concedi. Nam dicit Bal. hic in 2. col. q̃ si princeps donat mihi ciuitatem, videtur etiam eius commitatum, & districtum donare, & omnes eius pertinentias. Ita loquitur Inno. in c. cum ad sedem. de resti. spo. & tã in terra q̃ in mari. Nam mare, sicut terra distinguitur per districtus, & cõmitatus, vt no. in c. vbi periculum. de elect. in 6. Sed in odiosis noĩe ciuitatis non intelligitur districtus. c. si ciuitas. de sen. ex-
9 com. in 6. ¶ † An autem si princeps concedat castrum, intelligatur omnem iurisdictionem concedere? Tãgunt Bal. & Alb. hic. & dicit Bal. in 2. col. q̃ concesso castro simpliciter intelligitur princeps concedere nedum omnem iurisdictionem, sed etiam omnes reditus causarum, tam ciuilium quàm criminalium. arg. l. 1. §. cum vrbem. ff. de offi. præfe. vr. Adde, q̃ idem tenet Bar. in l. 2. circa prin. ff. de verb. sig. & l. si qñ. in fin. C. de bo. vac. lib. 11. in l. 1. in fi. de iurisd. om. iud. vbi dicam, & latè examinat Io. And. in addi. Spec. in d. tit. de iurisd. om. iu. in ver. quæ autem. in addi. mag. Ponit Alex. remissiuè in l. 3. in prin. in pen. co. ff. de acq. pos. ¶ Suprascripta omnia procedunt in conces-
10 sionib. Imperatorum, vel Principum. † Quid inter priuatos an vendita, vel dõnata domo simpliciter, veniant adiacentia domus: & an connexa: & an alia suppellectilia? Vide tex. no. in l. Iulianus. §. ędib. cũ duab. legibus seq. & in l. granaria. ff. de act. emp. Facit, qd̃ not. gl. 12. q. 2. c. fi. & ibi Arch. dicit, q̃ qui dat domũ, vel aliã rem, videt̃ dare, quæ annexa sunt illi rei: iurib. ibi
11 per eum alleg. ¶ † Addo etiam tex. no. in l. cætera. §. hoc Senatus. in 2. ver. de legi. 1. per quẽ no. ibi. Iac. de Are. & Bal. & sequitur simpliciter Ale. ibi. in fin. quòd quando venditur alicui domus, q̃ ea, quæ sunt ibi posita, vt perpetuò ibi sint, licèt non sint affixa, cedunt emptori. Quod est valde no. fm Bald. & est text. melior de iure in l. fundi. §. labeo. ff. de act. emp. quem al-
12 leg. Bal. inter alios in d. §. hoc Senatus. ¶ † Prædictis adde, qd̃ signanter decidit Pet. de Anch. in cons. 291. inci. super plurib. articulis. vbi tenet, quòd in donatione domus, veniat apotheca, quæ est subtus domum, si apotheca eadem continuatione, & eodem fundamento continebatur, & fuerat eadem emptione per donantem acquisita domus, & apotheca. Alleg. l. prædijs. §. qui domum. de le. 3. & l. quod conclaue. ff. de dam. infec. & l. creditor. §. fin. ff. de act. emp. Et quia in donatione debet fieri latior interpretatio. c. cum dilecti. de do. & illam decis. refert, & sequitur Alex. cons. 223. in 2. vol. incip. visis verbis dicti te-
13 stamenti. ¶ † Adde, quod vult Bal. in d. l. quod conclaue. per illum text. iuncta gl. 2. in fin. quòd vendita vna domo, intelligitur vendita camera, quæ erat ad vsum illius domus conuersa: etiam si erat paries in medio duarum domorum, vt ibi. &
14 l. si cui ædes. de leg. 3. ¶ † An autem legata, vel donata, vel vendita

ADDITIO.

a ¶ Legauit. Adde Bal. in c. 1. in §. si quis de manso. in tit. si contro. fue. de inuest. feu. in vsibus feu.

a vendita domo intelligatur venditus hortus? *communiter conclu-*
b *ditur*, [b] q̃ ſi erat ad vſum illius domus: & per domũ erat adi-
* tus in hortũ, hortus continetur: aliàs ſecus l. prædijs. §. qui domum. ff de leg. 3. tex. cum gl. in d. c. fin. 12. q. 2. & tex. qui videtur p̃rium probare in c. Raynutius. in ver. domum, & quendam hortũ. de teſt. & ibi Io. An. & Pan. & alij. Ad idem tex. no. in l. olympico. in prin. ff. de ſer. vrb. præd. & in illo tex. pondera fortius probari, iuncta gl. in ver. legatum. q̃ etiam q̃n teſtator non legat domum ad proprietatem, ſed tm̃ ad habitationẽ, q̃ tm̃ venit hortus, & cœnaculum acceſſorium domus ſm Bal. & Flo. in d. l. olympico. Et dicit ibi Pau. de Caſt. q̃ audiuit Bal. pluries alle. d. l. olympico. & d. l. prædijs. §. pe. & ſi. & l. arbiter. §. de veſtibulo. ff. communi diui. q̃ ſi venditur, vel legatur domus, vel ſtabulum, vel hortus cõiunctus, vel contiguus domui: ſi ad illud non erat aditus, niſi per domum, vel etiam ſi aliunde erat aditus: tm̃ fuerat emptum ſimul cum domo, & eodem pretio. & ſequitur Bar. Veron. in trac. ſer. vrb. Adde etiam prædictis, qđ no. decidit Nic. de Neap. poſt antiquos in d. l. prædijs. §. pe. per illum tex. q̃ ſi duo erant fratres diuidentes inter ſe domos communes paternas: & in medio earum erat hortus, cedit domui, ad quam pater vtebatur illo horto: & ſi pater non deputauerat talem hortum ad vſum alicuius domus, cedit illi domui, per quam habebatur intrinſecus aditus ad illũ hortũ. Et prædicta omnia diligenter no. ¶ Secundum prin. exemplũ glo. ibi, vel melius pone. Reprobatur per omnes indifferenter. Primo, quia iſta lex loquitur in beneficijs. Illa in priuilegijs, inter quæ eſt longa differentia, vt dicam. Secũdo, & fortius ideo in illa l. priuilegium extenditur ad legitimos: quia ſi ſolum intelligeretur in filijs vulgò conceptis, vt dicebat priuilegium, ſuiſſet ſuperfluum, quia filij vulgò concepti non poſſunt ſequi niſi conditionem matris, cùm patrẽ certum non habeant. Vt ergo priuilegium non ſit ſuperfluum, comprehendit etiã filios legitimè natos. ¶ Vltra gl. Bart. dicit, q̃ poteſt in hac lege poni exemplum in l. 1. §. cum vrbem. ff de off. præfe. vr. & aliter
15 non declarat. † Tu declara ſecundum Bal. & Ang. hic, q̃ ſi princeps concedat alicui officium tabellionatus in aliqua ciuitate, intelligitur conceſſiſſe in comitatu, & toto territorio: quia largiſſima debet fieri interpretatio in iſtis beneficijs principum. Facit quod. s̃. dixi ſecundum Bald. hic. ¶ Poteſt, & quartò exemplificari iſta lex, ſecundum Gul. in caſu. l. 2. C. de caſtren. pec. lib. xii. & dicit melius poni caſum per illam. l. quàm aliam de mundo. Vbi dicitur, quòd ſi in ciuitate erant tria officia, quorum ſecundum erat dignius primo: & tertiũ dignius ambobus. Pone, princeps concedit alternatiuè, vel primum, vel ſecundum, vel tertium, ex his officijs, ibi eſt text. quod licèt alias in alternatiuis electio ſit debitoris per regulam i. plerunq; in fi. ff. de iur. do. & ſic electio deberet eſſe principis: tamen eſt creditoris: ibi ſolùm iſta ratione: quia in beneficijs debet fieri largiſſima interpretario, & hoc exemplum ſequitur Alb. hic, & Bald. in lec. & in repe. Iſtud exemplum reprobat Cy. hic: quia non eſſet ſpeciale ibi in principe, quia idem eſt in legatis, per l. Lucio. cum glo. ff. de leg. 2. & dicit Cyn. ſe putare, quòd in d. l. 2. debeat diſtingui ad quem verba principis diriguntur: prout in ſimili diſtinguitur in legato alternatiuo per gl. ſolennem in d. l. Lucio. Ang. hic dicit ſe ſaluare exemplum glo. & Gul. in caſu d. l. 2. quando in ciuitate eſſent tria officia, quorum alterum altero dignius eſſet, & princeps conceſſiſſet non alternatiuè, ſed conceſſio fuiſſet generalis, & indefinita: quo caſu ſpeciale erat in conceſſione principis, in quo debet fieri latiſſima interpretatio, quod electio ſit creditoris: & in hoc ſecus eſſet in legatis per l. qui lancem. ff. de au. & arg. leg. & l. apud Iul. §. Scio. de leg. 1. Sed certè in d. l. 2. conceſſio fuit alternatiua.
16 ¶ † Poteſt etiam ſecundum Bal. hic in lec. poni in vnum exẽ-
c plum ad iſtam l. in bannito, quem princeps ᶜ ſimpliciter rebannit. Nam videtur in dubio reſtitui ad bona. Nã ſcitis, quòd eſt magna differentia, an princeps bannito indulgeat, & tunc non veniant bona. an reſtituatur, vt declarat gl. Bar. & omnes in l. fin. C. de ſen. paſ. Nam ſecundum Bald. hic, quia beneficia principum ſunt latiſſimè interpretanda, ſi princeps ſimpliciter rebannit, & ſic non vtitur nec verbo indulgemus, nec verbo reſtituimus. in dubio intelligitur in integ. reſt. alle. Cyn. in d. l. fin. & ibi etiam tenet Bar. in fin. col. per illam l. & l. 1. §. fin. vbi etiam Bar. ff. de quæſtio. & Bar. in l. non ſolum. ff. de procu. Bal. in l. ſi qua pœna. ff. de iis, qui ſunt ſui. & in l. emancipatione. C. de fid. inſtr. Sequitur Alex. in conſil. 8. in 2. vol. incip. omiſſis argumentis. Nota tamen, quòd in reſtitutione banniti, nunquã veniunt bona in alium alienata. Ita Bart. in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. in 6. col. ff. de lib. & poſth. in d. l. fin. C. de ſen. paſ. & vide Mod. maximè Alex. ibi in d. §. & quid ſi tantum. Et an bannito poſſit expreſsè concedi reſtitutio, etiam ad bona alienata. ponũt Bald. & Mod. in d. §. & quid ſi tantum. cum multis concor. ibi poſitis. & Bald. in tit. de pace. conſtan. in verb. priuilegia. & ſeq. & quod not. Bald. in quicunq; C. de fid. inſtr. lib. x.
17 ¶ † Perpetuò no. q̃ qualitercunq; bannitus reſtituatur, nullo caſu debet conſequi fructus perceptos etiam ex bonis nõ alienatis, tex. eſt ſing. in Auth. idem eſt de Neſtorianis. C. de hæret. ſm Ang. in d. §. & quid ſi tantum. Bal. in c. dño guerram. in tit. hic finitur. l. Contra. & in l. fin. in 8. col. C. de ſent. paſ. & in l. nam ad ea. s̃. de leg. & illum text. in d. Auth. idem eſt de Neſtorianis. reputat ſingularem Ro. in l. iuſiurandum, & ad pecunias. §. procurator, in 2. col. j̃. de iureiu. Idem ſimpliciter tenet Alex. in d. §. & quid ſi tm̃, in 19. col. Sed aduerte, licèt non inueniam aliquem in hoc. s̃. dicere. ſemper dubitaui, q̃ non ſit verum, per tex. q̃m ad hoc reputo notabilem in l. videamus. §. in Faviana. in ratione ſui. ff. de vſur. vbi formaliter dicit, nam verbum reſtituas, habet plenam interpretationem, vt fructus quoque reſtituantur. Ad idem pondero tex. notab. in l. in condemnatione. §. 1. ff. de re. iu. & tex. in l. & ex diuerſo. §. 1. ff. de rei ven. Nec dicas, q̃ in illis legib. verbum, reſtituas, proferatur à l. Nã idem quando a principe profertur, cùm princeps ſit lex animata in terris. §. pe. in Auth. de conſan. & gl. in l. more. & in l. & qa. ff. de iuriſ. om. iu. in glo. maximè cum in iſta reſtitutione bannitorum debeat fieri latiſſima interpretatio per hanc l. vt expreſsè dicit Bar. in d. l. fin. in pe. col. C. de ſen. paſ. Non ob. tex. ſuper quo omnes ſe fundant in d. Auth. idem eſt de Neſtorianis. quia reſpondeo, quòd ibi ratio eſt: quia expreſsè vltra procedit ſic diſponendo in tam graui crimine hæreſis: ergo ille text. non debet attendi ad conſequentiam, per l. quod non ratione. s̃. de legi. Sic in ſimili reſpondet Bald. in l. cum ancillis. in 2. col. C. de inceſt. nup. & Ang. hic, in 4. col. quòd in d. l. cum ancillis. ideo illud ſit: quia lex ibi vltra procedit. ſm, quòd s̃. declaraui. Cogita, quia tactum non inuenies iſto modo. Et vide Bald. in l. 1. circa fin. C. de fid. inſt. & iure haſtæ fiſ. lib. x. & quod vult Bal. in rub. C. de fru. & lit. expen. & no. Ang. in §. ſi quis de parentib. in Auth. vt cum de ap. cog. vnde ſumitur d. Auth. idem eſt de Neſtorianis. Et dixi in iſto paſſu plenius in d. §. & quid ſi tantũ. Poteſt poni ſextum exemplum ſm Ang. hic, per l. Lucius. §. 1. de admi. tu. ibi reſtitutio facta ad bona latiſſime interpretatur: vt etiam intelligatur facta ad actiones, quæ tamen nunquam fuerunt in bonis. Poteſt ſeptimo exemplificari per text. notabilem in l. non tantum §. 1. ff. de excu. tu. Idem octauo exẽ-
18 plifica per l. 4. de iure immu. quam glo. allegat. j̃. ¶ † In 4. parte glo. ibi, & plene videas habes notabilem doctrinam, quòd in contractibus ſit tantum plena interpretatio: in vltimis voluntatib. plenior. in beneficijs principum pleniſſima: & ſunt verba tex. in d. c. cum dilecti. de don. Operæpretium eſſet videre, quę ſit ratio diuerſitatis. Alb. hic circa quintam col. magnam, aſſignat iſtam rationem, quæ eſt perſuaſiua non vrgens. ſ. quòd contractus propriè eſt vltro citroque obligatorius. l. Labeo. §. contractum. ff. de ver. ſig. quia ergo tractatur de præiudicio vtriuſque, viſum eſt ſatis legi, q̃ fieret plena interpretatio: ſed in vltimis volun. quæ pendent ab vnius voluntate, lex facit pleniorem interpretationem: ſicut etiam facit in donatione, quæ licèt ſit contractus, tamen quia pendet ab vnius voluntate, lex pleniorem facit interpretationem d. c. cum dilecti. ſed in principe, quia eſt ſuperior cunctis, & ſic debet eſſe liberalior, lex facit pleniſſimam interpretationem. ¶ In quinta parte

ADDITIONES.

a ¶ Hortus. Alex. vbi etiam ponit de curte libr. 4. conſ. 25. & in materia legati lib. 4. conſ. 54. & latè in omni diſpoſitione. li. 2. colum. pen. inci. viſis verbis. vbi de camera, apotheca, horto, & ſim. Et plenè ponit. Dec. cõſi. 109. & limitat Ancha. conſ. 45. Fel ſequitur in proœ. decre. colum. 3. vide Cep. de ſer. vr. præd. tit. de horto. PVRPV.

b ¶ Sequitur Villal. inter com. opi. lib. 4. ver. Domo vendita: vbi etiam declarat, aſſignando rationes huius concluſionis: idem tenet Suarez lib. recep. ſen. verſ. domus. vbi eo caſu contrahentium mentem, verba, ac reliquas rei coniecturas inſpiciendas arbitratur. Quòd ſi legetur domus cum his, quæ ibi ſunt, die quòd nõ intelliguntur legata, quæ ibi ſunt mercis cauſa, vel ad tempus. Ro. ſing. 469. vbi docet fallentiam ſi filio legatum fiat, per text. in l. quæſitum. §. ſed & ipſe Papi. ff. de fun. inſtr. MASVER.

c ¶ Quid ſi princeps facit gratiam? vide Dec. in c. Sedes. col. 3. ver. in glo. 3. extra de reſc. & quid ſi iuſſit bannum cancellari? vide Alex. conſil. 112. lib. 2. & quando facit gratiam, vide Iaſ. in l. huiuſmodi. §. ædes. colum. 6. de leg. 1. & quòd principe reſtituente rebellem, non extendatur ea reſtitutio ad bona iam alienata, communiter tenent Do. in l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de li. & poſt. teſte Afflic. Deciſ. 361. num. 7. fallit tamen in caſu publicæ pacis Bu. ibi. De qua materia reſtitutionis per principem, plura. not. Iaſ. conſil. 139. colum. fin. lib. 1. Boer. q. 65. 1. part. Alexan. conſil. 101. num. 6. lib. 2. BELLAC.

parte dum glo. opp. de l. si quando. Respondeo, q̃ ibi loquitur in priuilegio contra ius commune, quod debet strictè interpretari. hic loquitur in beneficijs secundum ius commune, aut præ-
19 to. vt j̃. dicam. ¶†In vlt. parte habes perpetuò notare, quòd licèt beneficia Principum sint latissimè interpretanda: est verũ, nisi respiciant præiudicium, vel iniuriam tertij. Quia tunc sunt strictè interpretanda, ne tertio damnum, vel iniuriam faciant legib. in glo. alleg. sed in præiudicium concedentis tantum, bene fit latissima interpretatio. Facit. l. nec auus. vbi Bald. C. de eman. lib. text. no. in l. cum filius. ff. de testam. milit. & text. not. in l. impubes. ff. de admin. tut. & in cap. super eo. de offic. deleg. & Bald. in cap. 1. §. fin. quid sit inuesti. Bart. & alij in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. Et ideo dicit Bald. hic in 2. col. in fin. q̃ Princeps concedendo beneficium, non vult cooperire vnum alterare, vt aliud discooperiat. l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. Fa-
20 cit etiam text. not. in cap. quamuis. de rescrip. in 6. ¶†Dicit etiã Bald. in l. 1. in 1. col. 5̃. eod. q̃ si princeps aliquid dat, vel confirmat, semper dẽt intelligi, saluo iure alterius: & ad hoc vide omnino Bald. in titu. de consti. in 31. col. in verb. possideant. vbi ponit pulchra verba, & prẽsertim, q̃ ista sunt notanda pro concessionib. aquarum, quas faciunt Principes, quia debent intelligi,
a saluo iure tertij l. Labeo. §. 1. ff. famil. erciscun. [a] dicit Inn. magistraliter in d. c. cum dilecti. de donatio. q̃ priuilegia Principũ, dum tangunt iura concedentium, debent latissimè interpretari, vt hic. Sed quatenus respiciunt damnum, vel præiudicium tertij, debent strictissimè interpretari, vt ibi. & capitu. olim. de verborum significatio. & hic. Et quòd in præiudicium iuris tertij debeant strictissimè interpretari, est bonus text. in capitu. ex tuarum. de aucto. & vsu palij. Idem dicit Ioan. And. in d. c. olim. Istam doctri. etiam ponit Pan. in consil. 1. in 4. col. in 1. vol. & in consil. 90. incip. in causa, & quæstio. quæ in præsentia veritur. in 3. col. in eod. vol. Et vide omnino d. Abb. in capit. ex parte. el 3. in 2. not. de deci. per illum tex. quem ad hoc reputat mirabilem. Addo, q̃ ista doctrina procedit, etiam si beneficium, vel priuilegium concedatur pupillo, vel minori: adhuc tamen intelligitur sine præiudicio tertij, text. est not. in d. l. impuberi. ff. de admin. tut. per quem ita dicit Bar. in l. idemque.
21 in prin. ff. qui pot. in pign. hab. ¶†Fortius dicunt Compost. Io. And. & alij in cap. causam quæ. de rescr. q̃ si Papa cõfert alicui beneficium ecclestasticum, cum clausula, Non obst. colla. alteri facta, intelligitur de collatione inualida alteri facta, nõ de valida. quod multum not. & sequitur Alex. consil. 123. in 1. vol. inci. viso titu. q. in 2. col. & in consil. 35. in 4. vol. inci. viso processu causæ vertentis inter Communitatem. in 3. col. & in consi. 23. 5. vol. incip. viso processu causæ vertẽtis inter Magnificum.
b in 3. col. [b] Adde etiam in materia, quod vult glo. in c. allegant. in ver. tenax. 26. q. 7. q̃ verba generalia, quæ Princeps ponit in priuilegijs suis, tu tamen debes tenaciter, & strictè interpre-
22 tari. ¶†Alibi dicit glo not. in cap. paratus. in glo. 3. 23. q. 1. quòd
c verba in rescripto, [c] vel priuilegio posita, debemus conformare æquitati, licèt etiam verba hæc non patiantur, quod not. & adde Oldr. Laud. in consil. 268. inci. quæstio est vtrum per priuilegium. ad fi. Alibi dicit Bald. in l. 2. in 4. not. C. de legi. q̃ priuilegium Principis non est obscurè neque absurdè interpretan
23 dum, sed sanè, & propriè. ¶†Intellige tamen prędicta, nisi Princeps diceret expressè se concedere, nõ obst. præiudicio, & damno tertij d. l. 2. §. merito. §. si quid à Principe. ff. ne quid in loco publ. Et aduerte diligenter, quòd sufficit clausula generalis, cũ præiudicio tertij, licèt nominatim non exprimatur tertius. Ita singulariter Paul. de Castr. in l. Titius, per illum text. ff. de lib. & posth. Sequit̃ Bar. Vero. in tract. seru. rust. sub. tit. de aquæduct.
24 ¶†Item perpetuò attende, quòd si Princeps expressè diceret, se concedere, & cum præiudicio tertij, intelligitur quando esset paruum præiudicium illius tertij. Secus si magnum. gl. est quã ad hoc pondero in l. sed cum hærede. in glo. fin. ff. ad Treb. Facit quod dicit glo. in l. seruitutes. §. publico. in ver. incommodo. ff. de serui. & ita not. Card. in cap. mandatum. in 7. not. per illum text. de rescr. & Bar. Vero in d. titu. de aquæductu. & ista not. qa quotidiana sunt. Adde etiam pro limitatione regulæ. 5̃. traditæ illud, quod tenet Ioan. And. in cap. 2. ad fi. de immuni. eccles. & ibi do. Abb. in pen. col. vbi tenet, quòd priuilegia Principũ cõcessa motu proprio, seruanda sunt, sicut sonãt. Secus si per partem sint obtenta: quia tunc bene strictè interpretantur. Limita etiam prædictam regulam, quòd priuilegia sunt strictè interpretanda: vt procedat, quando priuant legem communem: Secus si priuatam, secũdum do. Anto. de But. in cap. olim tibi. de verb. sign. ¶Glo. fin. diuiditur in tres partes. In prima remouet contrarium. In secunda allegat cõcor. In tertia opponit, & non soluit. Secunda ibi, & facit. Tertia ibi, arg. contra. j̃. de offi. præsi. In 1. par. aduerte, quia sol. gloss. dupliciter potest intelligi. Primò dum dicit, legem tamen communem prevalere oportet, idest quòd Principis beneficium est latissimè interpretandum. Verum est, nisi sit contra legem communem: quia ius commune tunc debet prævalere: & iste fuit sensus glo. Potest etiam intelligi legem cõem, idest legem continentem communem, & publicam vtilitatem, prout est in d. §. quia vero verisimile. In vlt. parte glo. respondeo, vt per glo. in illa l. sæpè. Bart. & alij hic. ¶Extra glo. pro plena intelligentia totius materiæ, aduerte, quod in iure nostro quinque reperiuntur vocabula: quæ licèt videantur multum discrepantia, tamen nõ multum differunt. s. beneficium, priuilegium, rescriptum, mãdatum, &
25 dispensatio. ¶†Aduerte circa primum, quòd terminus beneficium, [d] potest dupliciter capi, vt declarant Barto. & Doct. hic, & doct. in d. cap. olim. post glo. ff. de verbor. sign. Aliquando capitur beneficium in genere, & hoc non comprehẽdit quatuor sequentia. Hinc est, quòd iura sæpè abutuntur his terminis, capiendo beneficium pro priuilegio, &ècontra, & sumendo beneficium in genere, dicitur beniuola actio tribuens gaudium capienti. Ita diffinitur in cap. 1. §. pen. in titu. quib. cau. feu. amit. & secundum hanc diffinitionem apparet, quòd comprehenduntur quatuor sequentia. Secũdo capitur beneficium in specie, & propriè: & tunc dicitur beneficium, quando Princeps cõcedit aliquid de suo, secũdum ius commune, vel præter: vt est quando concedit alicui feudum, quod appellatur propriè beneficium, vt dixi in prælu. feu. Eod. modo, quando princeps cõcedit alicui domum, vt in glo. 2. vel bona vacantia, vt declarat Barto. in locis statim allegandis. & istud est, quod debet latissimè interpretari. & ita propriè loquitur regula l. nostræ. Et ad hoc, quod beneficium in genere sumptum plura cõprehen-
26 dat, † facit pulchra decisio Barto. in l. beneficio. quam ibi simpliciter sequitur Alex. ff. ad l. Fal. vbi p̃ illam l. dicit, quòd aliàs habuit cõsulere Pisis, vbi est statutum, quòd nobiles de tali parentela sint in omnib. exempti: & quod non possint habere ali quod beneficium in ciuitate. Postea erat aliud statutum, quod si aduocatus faciebat fieri condemnationem, quæ fisco applicaretur, haberet 12. denarios pro libra. Modo quidam nobilis illius parentelæ aduocatus fecit fieri talem condemnationem: an debeat habere 12. denarios pro libra? Dic, q̃ non: quia sicut illud qd defalcat̃, vt est Fal. est beneficiũ ætatis, ita qd̃ defalcatur ex condemnatione. & illam deci. Barto. sequitur Paul. de Castr. in l. maritum. in princ. ff. solu. matr. sed intelligitur ibi ca-
27 piendo beneficium in genere. ¶†Dixi secũdo, quòd habemus priuilegtum, quod propriè dicitur priuans legem. 53. dist. cap. priuilegium. vt quando Princeps concedit, non obst. l. vel statuto. & sic clara est differentia inter beneficium in specie, & priuilegium: quia beneficium est secundum, aut præter legem. Priuilegium vero contra. Et ita Bart. in l. 1. in fin. col. de iur. & fac. igno. & in l. fin. C. si contra ius. & in l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de damn. infect. & in l. si quando. in prin. vbi propriè tex. de priuilegio. & ibi Bald. C. de inoffic. testam. d. Ant. & Pan. in d. cap. olim tibi. Not. glo. in l. humanum. C. de leg. Cyn. in l. rescripta. C. de preci. Imp. offe. Paul. de Castr. in l. maritum. in princ. ff. sol. matr. & Alex. sic declarans in l. quia tale. in prin. ff. solu. matr. & in consil. 301. incip. viso themate. 5̃. rescripto. & vide d. Anto. de Butr. in cap. olim tibi. de verbor. sign. & in consil. 301. inci. viso
28 themate 5̃. scripto. ¶†Dixi tertio, q̃ habemus rescriptum, q̃ licet largè sumptum, videatur comprehendere & beneficium, & priuilegium, & quæ sequũtur: tamen propriè dicitur, vt declarant Barto. & Docto. hic, quando Princeps aliquid rescribit ad obseruantiam iuris communis, vt quando rescribit, q̃ fiat iustitia. Nam si consideras, nihil aliud potest nuncupari, quam rescriptum. l. falso. C. de diuer. rescr. Reperitur etiam rescriptũ, quod appellatur ad lites: vt est quando Princeps per rescriptũ delegat causam alicui: Istud appellatur rescriptum ad lites: & quod derogat ordinariæ iurisdictioni censetur odiosum, cap. sedes. de rescr. cum alijs. j̃. allegãdis. de quo etiam Arch. in cap.
c gratia. de rescrip. in 6. & habes glo. not. in cap. 1. de constit. in 6.
f & sic habes quæ dfia sit [e] inter priuilegium, & rescriptum. [f]

Adde

ADDITIONES.

a ¶Famil. erciscun. Adde Ias. in l. Centurio. colum. 3. 1. not. de vulgar. & pupil. substitu. PVRPV.

b ¶In 3. colum. Adde Ias. in l. ex facto. 3. not. de vulga. & pupilla. substitutio. PVRPV.

c ¶In rescripto. Adde Felyn. in capitu. Quam sit. de Iudæ. in vlt. colum.

d ¶Beneficium. Adde Doct. in re. beneficium, de regu. iur, libr. 6.

e ¶Differentia sit. Adde Bald. in l. fin. in 3. colum. C. de rei vendic. Bal. in c. 1. §. inuestitura. de noua forma. fid. in vsib. feud. Io. And. in cap. cum olim. de verbor. sign. Abb. in rub. de rescrip.

f ¶Differentiam inter priuileg. rescriptum, & beneficium, no. Prac. Masuer. tit. de priuile. & de rescripto, & priuilegio plura notat Pract. Pap. for. opp. contra Instrumenta. ver. contra iur. elicitum.

Adde quòd aliam differentiam facit Pan. in cap. plerunque. de
reſcr. Si eſt vera, eſt multum not. quia reſcriptum ad aliquid fa
ciendum, nunquam tollitur per non vſum, ſed priuilegium
29 ſic. de quo. j. dicam. ¶† Quarto dixi, ꝙ eſt mandatum, & iſtud
non eſt, de quo loquitur titu. mādati: quia ibi loquitur de man
datis priuatis hominis. hic loquor de mand. Principis, vel Pa-
pæ, & propriè, & in ſpecie, qñ datur ad exequendum gratiam
Papæ vel Principis, & ſic qñ aliquis deputatur executor gratiæ,
30 vel beneficij c. eam te. de reſcri. ¶† Diſpenſatio vltimo dicitur,
qñ aliquid iuris ex cauſa relaxatur. Ita loquitur l. 1. in prin. ff. de
vac. munerum. & de iſta propriè loquitur l. ex facto. in princ. ff.
vac. munerum. & de iſta propriè loquitur l. ex facto. in princ. ff.
de vulga. & pup. not. Ioan. And. in c. cum ex eo. de elec. in 6. in
31 nouel. & in hoc cognoſcis quid differat à priuilegio. ¶† Reuer
a tor ad beneficium in ſpecie ſumptum, in quo fac regulam, [a]
b ꝙ beneficia Principum ſunt latiſſimè interpretanda, [b] vt hic,
& d. c. olim. vbi per gl. & Doct. & text. in c. cum dilecti. vbi per
Inno. & alios. Et ad hoc optimè facit: quia Principis liberalitas
freno non ſubeſt, nec debet coerceri. l. pen. C. de don. inter vi. &
vxo. l. ſancimus. §. except. C. de don. Facit tex. valde egregius in
l. fi. circa med. C. de præpo. agen. in reb. lib. 12. vbi formaliter di-
citur abſurdum, & temerarium fore per aſtutam interpreta-
tionem velle beneficia Principum recludere ad ſtrictam inter
pretationem. Ex his habes correlariè notare, ꝙ in beneficijs
Principum habet locum interpretatio extenſiua, non reſtricti-
ua, vt hic, licèt in contractib. ſi fiat conceſſio duob. & vterque
acceptat partem, non poteſt amplius habere locum ius accre
ſcendi. l. ſi mihi & Titio. vbi Doct. ff. de verbor. oblig. Bar. in l. re
coniuncti. de leg. 3. Bald. in l. vnica. C. quando non pet. par. Ta-
men ſecus eſt in conceſſione Principis, cùm latiſſimè interpre-
tari debeat l. vnica. C. ſi ſocius Impe. lib. 10. vt declarat Bald. hic
in 2. col. & notabiliter idem Bal. in l. vnica. §. in primo. C. de ca.
tol. & in c. 1. de fra. de nouo benefi. inueſti. & in c. 1. de duo. fra. à
capi. inue. Angel notabiliter in d. l. vnica. poſt Cy. C. quando nō
pet. par. Raph. Cuma. & Paul. de Caſt. in l. ſi mihi & Titio. ff. de
verbor. oblig. d. Alex. in conſil. 30. incip. qñ omne datum opti-
mum. in 4. col. in 1. vol. d. Mar. Laud. in d. c. 1. de duo fra. à capi.
32 inueſti. Hinc etiam pulchrè infertur, † ꝙ licèt regulariter clau-
ſula in principio, vel in fine poſita trahatur ad omnia præce-
dentia, & ſequentia l. 1. C. de libe. præte. l. talis ſcriptura. in princ.
vbi Doct. de leg. 1. Cano. latè. in cap. ſecundo requiris. de appel.
Tamen qñ ſumus in materia, in qua debet fieri latiſſima inter-
pretatio, vt in beneficijs Principum, tunc ſi per relationem ta-
lis clauſulæ finalis reſtringeretur diſpoſitio, quæ ſui natura ha-
bet latiſſimam interpretationem: Tunc reſtringitur, nec refer-
tur. tex. eſt not. ſecundum intellectum Inno. & aliorum in cap.
cum dilecti. de do. ſequitur Alex. in conſi. 48. inci. ſuper hæſita-
tione de qua quæritur. in 7. col. in 1. vol. ¶ Iſta regula primò fal-
lit, quo ad præiudicium, vel damnum tertij, vt dixi. ſ. in glo. 1.
¶ Secundò limita, quatenus derogaret publicæ vtilitati: tūc eſt
c ſtrictiſſimè interpretandum. [c] Ita probat l. ſi aliquando. C. de
ope. publ. & not. Ang. hic in 3. col. Adde Bald. in l. 2. C. an ſeruus
ex ſuo fac. & facit clara ratio: quia ſi beneficium Principis ſtri-
ctè intelligitur ne tangat damnum, vel præiudicium priuati:
quanto magis fieri debet, ne tangat præiudicium vtilitatis pub.
quæ priuatæ præferenda eſt. l. vtilitas. C. de primipil. lib. 12. de-
clarat Bar. & alij in rub. ff. ſol. matr. Facit ſimile: quia priuilegiū
generaliter indultum, non includit caſum publicæ vtilitati cō
trarium. & ſi includeret, non valeret. Iubemus nullam, & ibi
Bald. in prin. C. de ſacroſan. eccleſ. ¶ Tertio limita, qñ beneficiū
concedit motu proprio Principis. Secus ſi ad poſtulationē par
tis, tūc ſtrictè interpretari debet. d. l. ſi aliquādo. C. de ope. publ.
ſecundum alium intellectum ad l. ita. Cy. & Ang. in 1. col. quod
not. quia nunquam præſumitur concedere motu proprio, niſi
in reſcripto exprimatur. cap. ſi motu proprio. de præb. in 6. di-
cam in l. 3. in prin. j. quod quiſque iu. Adde, quod vult Io. And.
in c. 2. ad fi. de immu. eccleſ. & ibi d. Abb. in pen. col. vbi dicunt,
ꝙ priuilegia Principum conceſſa motu proprio, ſunt ſeruan-
da ſicut ſonant. Secus ſi per partem ſint obtenta: quia tunc be-
ne ſtrictè interpretātur. ¶ Quartò limita, quādo beneficium eſt
circa ſolita cōcedi. Ita loquitur regula noſtra. Secus ſi circa nō
ſolita, & inuſitata concedi. Ita probat d. l. ſi aliqñ. ſm alium in-
tellectum. & in ſpecie not. Ang. hic in 1. col. Facit in ſimili l. ſo-
lutum. § fin. & quod ibi not. Bar. ff. de pign. act. iuncto eo, quod
not. Bar. in l. Seio. §. medico, ꝑ illū tex. de annu. leg. vbi notabi-
liter limitat. ¶ Quintò ſignanter limita, ꝙ beneficium Prin ci-
pis eſt latiſſimè interpretandum. Intellige dum tñ non includat
plura ſpecialia: quia vna diſpenſatio bene eſt fauorabilis, ſed
plures cenſentur odioſæ. Ita notat Bald. hic in 2. col. vbi no
tanter ad hoc inducit. l. ſi qñ. in prin. C. de inoffic. teſtam. Vbi ſi
teſtator concedat inhabili liberam teſtandi facultatem, intelli-
gitur vna diſpenſatio, ꝙ intelligatur habilitatus: ſed nō intelli-
guntur remiſſæ ſolennitates iuris, ne plura ſpecialia includan
tur. Secus qñ habili concederetur. Et ita declarat Ang. hic: ſed
illa lex loquitur in priuilegio conceſſo contra ius cōe, vt dixi
in gl. 1. in 4. par. & illud bene debet ſtrictè interpretari. Sed nos
loquimur in beneficio, quod eſt ſm, vel præter legem. Ad idē
allegat Bar. regulā l. 1. cū gl. no. C. de dot. promiſ. vbi ponitur, ꝙ
duo ſpecialia circa idem non tolerantur. Sed poſſes rndere, ꝙ
illa regula non habet locum in materia noſtra, in qua fieri de-
bet latiſſima interpretatio, ſicut. ſ. dixi de alia regula. Ita ꝙ cū
iſta limitatio Bald. bene iure non probetur, redditur ambigua.
Tamen pro iſta limitatione firmanda nouiter adduco aliam
regulam. ꝙ vbi in aliqua materia reperiuntur duo, vel plura
obſtantia, non ſufficit ꝙ Princeps ponat clauſulam non obſt.
quia illa clauſula ſufficeret, qñ vnum tñ non obſtaret: ſed qñ
ſunt duo vel plura obſtātia, tunc nō ſufficit clauſula, non obſt.
ſed requiritur, ꝙ vnicuique in ſpecie derogetur, & in dubio nō
præſumitur derogatum. Ita probat tex. valde ſolenn is in l. ſi nō
lex Elia Sentia. ff de hære. inſti. & Bal. multum not. ad prædictā
regulam. quod eſt valde ſignandum pro bullis Papę, in quib.
ponitur clauſula non obſt. quia nil operatur, qñ plura ob. Iſtam
regulam etiam ponit Bal. in l. 1. in pen. col. circa prin. C. de fur.
ibi tñ alia allegat. Idem tenet Bald. in l. eam quam C. de fide. in
13 col. & Io. And. in c. 1. de fil. presby. in 6. in nouel. ¶ Sextò li-
mita in beneficijs eccle. in quib. pp nimiam clericorum ambi-
tionem non fit latiſſima interpretatio, ſed ſtrictiſſima. tex. eſt in
33 c. quamuis. de præb. in 6. & Bal. hic 6. col. ¶† Circa priuilegium
dic, ꝙ regulariter eſt ſtrictè interpretandum l. ſi qñ. in princ. C.
de inoff. teſtam. not. Arch. in c. frater. 16. q. 1. glo. magiſtra in c. 1.
de conſt. in 6. Bal. in l. quæ ex relationibus. in prin. de leg. ¶ Limi
ta verum, qñ verba priuilegij patiuntur illā reſtrictionem. Se-
cus ſi eſſent ita plana & lata, ꝙ reſtringi non poſſent. Ita d. Ant.
in d. c olim. ſic illum text. intelligens. & Ang hic in 3. col. ¶ Se-
cūdo limita notabiliter, qñ priuilegium priuat. l. communem,
ſecus ſi priuatam, puta ſtatutariam: Quia cùm reducat ad ius
cōe: tunc reſtringi non debet ſm d. Ant. in d. cap. olim tibi. in fi.
per illum text. ſm alium intellectum. Dicit etiam Bald. in l. 2.
C. de leg. in prin ꝙ priuilegia Principum non ſunt abſurdè nec
34 obſcurè interpretanda. ¶† Circa reſcriptum dic, ꝙ ſi eſt reſcri-
ptum ad lites, debet ſtrictè intelligi. cap. cum dilecta. de reſcri.
glo. in cap. cauſam quæ. eod. titu. Ratio eſt, quia extraordina-
riam iuriſdictionem tribuit, quæ odioſa eſt, cùm deroget iuriſ-
dictioni ordinariæ: ergo tanquam odioſa debet reſtringi, ſecun
dum Bald. hic. in 3. col. Alb. & Ang. Si autem ſit reſcriptum ad
ius cōe: tunc cùm ad iuris cōis obſeruantiam concedatur: tūc
à iure communi non receditur d. l. falſo. C. de diuer. reſcr. ¶ Et
35 † not. ꝙ mens Principis in dubio ſemper præſumitur fuiſſe ta-
lis qualis de iure eſſet debet. Ita Bal in l. ex facto. in prin. in quar
to notabili. & ibi ſimpliciter Alexan. ff. de vulg. & pupil. Facit l.
quoniam C. de nat. lib. & dicit Bald. in præludijs feu. in 11. col.
ꝙ Princeps nunquam præſumitur concedere non conceden
36 da. ¶† Et an reſcriptum Papæ [d] debeat interpretari ſecundum
d ius ciuile, vel canonicum, ponit Bald. in d. l. ſi quando. in princ.
37 & tenet, quòd ſecundum ius canonicum. ¶† Circa diſpenſa-
tionem, dic, ꝙ cùm habeat vim priuilegij, etiam ſtrictè inter-
pretatur d. l. ex facto, in princip. de vulga. & pupilla. vbi Docto.
Canoniſt. omnes in cap. 1. de fil. presby. in 6. & in cap. quia dile-
38 ctio de conſang. & affin. Innoc. in cap. dudum. de elec. ¶† Item
adde, ꝙ reſcriptum Principis, vel Papæ continens diſpenſatio-
nem, quamuis nemini em lædat: Tamen quia eſt ambitioſum,
& ſic odioſum, debet ſtrictè interpretari. glo. eſt no. in cap. ordi-
narij. in ver. diſpenſationes. de offi. ordi. in 6. habetur in cap. 1. in
e fin de fil. presby. in 6. Hinc eſt, ꝙ in diſpenſationib. [e] non fit ex-
tenſio ad caſum, etiam habentem maiorem rationem, ſecun-
dum Canon. in c. poſtulaſti. de reſcr. d. Abb in c. ad aures. eo. tit.
& in c. at ſi clerici. in §. de adulterijs. in 5. col. de iu. vbi limitat.
Petr. de Anch. in cōſil. 20. inci. quæſtio talis eſt, dominus noſter.
39 in vlt. col. ¶† Alibi dicit Io. And. in regula quę à iure. in mercu.

quòd

ADDITIONES.

a ¶ Regulam. Ampliat Fel. in c, ad aures. col. 5. verſ. Secundo, de reſcr. & in feud. Alexand. libr. 5. conſil. 17. 1. dubio, in l. Gallus. §. inſt. colum. fin. de libe. & poſthum. PVRPV.

b ¶ Idem tenet Gramma. conſi. 6. colum. 2. idem etiam in reſcriptis Principum fieri debere ſcribit Cagnol. in Reg. l. in teſtamentis. nu. 15. de regu. iur. Roma. ſing. 210. PANCIR.

c ¶ Interpretandum. Idem Ias. in l. Imperium. colum. 5. vel. 6. infra de iur. omn. iudi. PVRPV.

d ¶ Papæ. Adde Io. And. in c. cum dilectus. de iure patr. Doct. in c. cauſam quę. de reſcr. Io. And in cap. cum olim. de verb. ſign. Io. And. in regula contra eum. de regu. iur. lib. 6. in mercu.

e ¶ Diſpenſationibus. Adde Nicol. de Mil. in ſuo reperto. in ver. diſpēſatio. ad fi.

quòd licèt Episcopus [a] dispensset cum monacho ad beneficiũ curatum: non tñ dicitur dispensasse cum eo ad beneficiũ simplex.¶† Alibi tenet Io.de Ana.post Abb.in c. .in 3.col.de clerici pug.in duello,ꝙ si dispenset super beneficio, intelligitur de simplici,nisi dispensatio diceret,ad quæcũque beneficia. secundum Io.And.in addi.Spe.in tit.de fil.presby.super rub.¶† Alibi tenẽt Ant.de But.Imol.& d.Abb.in c.de multa.de præben.ꝙ dispensatus ad duo beneficia incompatibilia, non intelligitur dispensatus in eadẽ ecclesia,vt fiat stricta interpretatio.¶† Alibi dicit gl.not.in c.literas.in ver.ordinari.de fil.presby.ꝙ dispẽsatio super ordinib.intelligitur de minorib. Facit bene tex.in c. fin.de transla.Epis.Alibi tenet Gemi.post Io.And. in c.1.ad fin. prin.de fil.presby.in 6.& Old.in consil.215.inci. puncta breuia. in 4.col.ꝙ dispensatus ad sacerdotium non censetur dispensatus ad curatum.¶† Alibi tamen tenet d.Abb. in c.ex parte. el 3. in prin.de deci. ꝙ dispensatus ad dignitatem maiorem, videtur etiam dispensatus ad minorem.Limitat prædicta Arch.in cap. nos consuetudinem.& ibi vide Gemi.12.distin.& Arch.in cap. quoniam.69.dist. nisi sint dispensationes nemini nocentes: qđ vr esse contra glo.in d.c.ordinarij.¶† Aduerte tamen,ꝙ dispensatus super priuilegijs, intelligitur dispensatus etiam super accessorijs.glo.est no.in c.quia in tantum.quam d.Abb. ibi multũ notat.de præb.Ant.de Butr.in c.cum in cunctis.in 6.col. de cle. Hinc dixit gl. in cap. si quis in clero.7.q.1. ꝙ ex quo dispensatur cum aliquo [b] super pluralitate beneficiorum, videtur etiã dispensatum super residentia.Idem tenet gl.in c.non potest.de præb. in 6. Non tamen intelligit dispensatum super residentia vtriusque secundum d.Card. in cle.1. ad fin.in 9.q. de præben.¶† Successiuè q̃rũt Doct.hic.Princeps ꝯcedit alicui beneficiũ, vel priuilegium, à quo tpe incipiat habere effectum: an à tpe concessionis,an scientiæ illius, cui concedit? Et quamuis Petr. & Cyn. teneãt, ꝙ à tpe concessionis: tamen Bart.Alb.& communiter Doct. hic tenent, ꝙ à tempore scientiæ tantum. per l. fin.& ibi glo.C.de consu.lib.12.Idem tenent Canon.in cap.1.de concess.præben.in 6. & in c.2.de consti.& Pan.ibi in 3. col.in fin. & alij communiter,& Alex.in l.qui absenti.ff.de acq.pos. & est bona gl. in proœ.cle.in ver.de cętero.& ibi Paul.de Eleaza.no. in cap.1.de priui.in 6.per Inno.in cap.quia cuncti.in glo.de cle. per Arch.in c.proposuisti 12. distin. *Et ita se habet communis sententia* [c] legistarum,& Canon.¶† Facit quod decidit Barto.post Iac.de Bel.in l.absenti.ff. de donat. vbi quærit,si Perusini elegerunt aliquem in potestatem adhuc ignorantem: an ex sola electione sit ei ius acquisitum? † vide ibi per eum & per Iaco. de Belu.in disp.incip. Perusini, quam ponit in §. ad hæc prohibemus.in Auth.de coll.col 9.Ioan.And.in cap.publicato. de cle.¶† Facit etiam,quod dicit Rom.in d.l.qui absenti. de acq.pos. vbi dicit se cum plurib. Doct.consuluisse, ꝙ priuilegium ciuitatis alicui concessum, non quæritur ei ignoranti,sed à tempore certificationis.¶ Facit etiam quod not. Bart.in l. Labeo.per illum text.ff.de iureiu.quòd dilatio concessa absenti non currit nisi ei notificatum sit.† Pro quo facit text.in l.1.in vers.ad notionem eius perducendo.quem ad hoc ibi not. Bald. C.vbi in rem act.cum concordatis in d.l.Labeo. Accedat etiam,quod consuluit Paul. de Castr. per ista. (sed sententia mea à remotis) in consil.111.incip.in causa præsenti.vbi per hoc,quòd priuilegium non quæritur absenti,consuluit,quod mulier donationem sibi absenti factam potest repudiare non seruata solennitate statuti loquentis, quod in alienationibus mulierũ intersint consanguinei: quia secundum eum illud statutum loquitur, vbi est quæsitum ius mulieri,quod non est hic. per d.cap.si tibi absenti.in ver.vt tuum.de præb.in 6.Nec obst.secundum eum text.not.in l.magis puto.§.fundum.ff.de reb.eorum.quia respõdetur,ꝙ ille text. loquitur in legato, in quo quæritur ius ignoranti,licèt reuocabiliter.l.cum pater.§.surdo.de leg.2.qđ nõ est hic.¶† Sed caue:quia Doct. hic non dicunt, ꝙ priuilegium nõ quæritur absenti:imò dicunt ꝙ quæritur,dũmodo scias, prout sciebat ista mulier. Veritas huius vltimæ decisionis pendet ab illo articulo, an statutum requirens certam solẽnitatem in alienatione mulierum, habeat locum in repudiationibus, renunciationib. aut liberationib. Ad quod vide quod traditur in simili: an statutum requires certam solennitatem in cõtractu, habeat locum in distractu, seu in liberatione. de quo per glo.l. 3.§.ex contrario.ff.de contra. iudicio tutelæ.per Bald.in rub. & in l.1.C.de pact.in l.pactum in 21.q. C. de collat.in l.1. C. si aduer.dona.in l.tres fratres.ff.de pact Alex. ĩ l.siue apud acta.in 1. col.C.de transl.¶† Sed reducũdo ad principalẽ decisionem Doctorum hic,dum legistę,& canonistæ *communiter* concludunt, ꝙ priuilegium afferens alicui commodum & vtilitatem, non acquiritur illi nisi à tempore scientiæ,& non ante. In contrariũ pondero multum facere,quod vult Bal.qui ad hoc nunquam fuit ponderatus in l.omnes populi.in q.5. principali, circa prin. §.de iustit.& iur. vbi quærit, qñ statutum, vel constitutio incipiat habere effectum quo ad ignorantes,& concludit, ꝙ statutum seu constitutio priuilegians seu afferens commodum, statim habet effectum,& statim quæritur ius ignorãti. Alleg.l pe. in fin.C.de decur.lib.10.& quia simile videmus in legato: quia affert commodum, statim quæritur ignoranti.d.l. cum pater. §.surdo.Secus in hæreditatem,quæ põt damnũ afferre.l.si hæreditatem.in prin.ff.mandati.Et per hoc infert,ꝙ si fiat statutum, ꝙ capiens bannitum habeat mille:Pone, Aliquis ignorans hoc statutum,cepit bannitum. determinat, ꝙ lucrabitur illa mille: quia q̃libet constitutio afferens cõmodu facit,ꝙ quæratur ius ignoranti.& sequuntur Can.in d.c.2.de consti.Non video qualiter concordetur Bar.nisi primò dicas,ꝙ hic Bart. & Doct. loquantur in priuilegio cõcesso personæ priuatæ in specie: sed in d.l.omnes populi.loquitur in statuto, vel in constitutione generali.Tamen vr, ꝙ idem ius esse debeant de specie ad speciẽ, qđ de genere ad genus.l. si duo.in prin.ff.de admi. tut. Vel dic, ꝙ Bar.in d.l.omnes populi.loquitur in statuto: Statuta autẽ debent regulari ſm leges vltimarũ voluntatum,non contractuũ. Barto.in l.1.circa fin. C.de ijs quib. vt indig. & in l.non solùm. §.morte.in pen.col.& ibi Imol.& Mod.ff. de nou.oper.nunc.licèt Barto.alibi hoc relinquat indecisum in l.suus quoque.§.sed si filio.ff.de hære.instit.& in l.1.ff.de in diem addic. Cõtrarium, & malè tenet Bald in d.l. omnes populi. in fin. quem reprobat Rom.in l.vnica.4.q.C.quando non pet.par.& in l.4.§. Cato. in 9.col.ff.de verb.obl. Cogita. Secundo contra communem, & fortius stringit,quod tenet Bart.in l.fin.in 3.col. in fin. C. de sen. pat.vbi tenet, ꝙ si Imperator restituat bannitum in pristinum statum, ꝙ ius statim quæritur ignoranti à tempore concessionis per l.eius,qui in prouincia.ff.si cer.pet.& quia simile videmus in legato,vt prædixi.Tamen pp ea,quæ dicit Bar.hic & infra ſ.alleg.Alex.in d.l.qui absenti.reprehendit Barto.in d.l.fin.& puto quod bene.Quid etiam sit in excõmunicatiõne, vel absolutione, an statim à tempore concessionis operetur effectum, habes glo.quòd à tempore tantum scientiæ, in cap. quanto,in ver.epistolam.2.quæst.5.¶† Secundò principaliter quætũr hic Doct.an priuilegium exemptionis, ne teneatur comparere coram Episcopo,vel alio ordinario: an si iste Abbas exemptus delinquat, perdat priuilegium exemptionis propter delictum? Et quia Barto.& Angel.hic referunt doctrinam Petr.quæ videtur satis scabrosa: Ideo vt clarè habeas totum,quicquid ipsi dicant.Fac regulam,& 5.fallen.Regula sit,quòd priuilegiũ exemptionis regulatur propter delictũ, text. est principalis in Auth. qua in prouincia, & in corpore vnde sumitur C. vbi de crimi. agi opor.& text.ille vult in effectu dicere: ꝙ si aliqui qui faciũt contractu in certo loco, vel propter eorum potentiam occupant bona,& habeant priuilegium,ꝙ non possint conueniri nisi coram certo iudice: Tamen non obstante priuilegio,ratione contractus, vel delicti, vel rerum in loco existentium possint conueniri coram ordinario illius loci. ¶ Limita ergo,quando deliquissent in loco exempto,vel conuenirentur in loco domicilij:tũc priuilegium habet vigorem.Ita limitatur d.Auth.qua in prouincia.in c.1.de priuile. in 6. & in c.dolentes. ¶ Secundò limita,nisi priuilegium in specie diceret,& derogaret,ꝙ etiam ratione delicti,vel rerum non possint in loco conueniri,vel esset valde præcisum, quòd nullo casu etiam delicti, vel rerum possint coram ordinario conueniri.l.2. C.vbi de curial. vel cohor. Tertiò limita,nisi priuilegium exemptionis esset ꝯcessum propter dignitatis excellentiam:puta principatio, vel consultatio: Quia tunc ratione delicti non possunt coram quocunque ordinario conueniri l.2.vbi Doct. iuncta glo. C. vbi Sena. vel clarissi. ¶ Quartò limita, quando non esset delictum de iure cõi:sed de iure speciali, vt in milite vendente arma: tunc non perdit priuilegium: imò solùm debet conueniri coram magistro militum.l.magistratib.ff.de iurisd.omn.iuncta. l. 1. & 2. ff. de re mili. ¶ Quinto limita, quando habens priuilegium exemptionis conueniretur ratione rerum pro tributis soluendis.l. 2.C.vbi quis decurio.iuncto.§.volumus. in Auth.vt iudi. sine quoquo suffra.De qua materia habes etiã per Bal.in l. veteranis.C.qñ ꝓuo.non est necess.l.1.C.vbi Senato.d.Ant.in c.fi.de for.

ADDITIONES.

a ¶Episcopus.¶ Adde Ioan.And.in addi.Specu.super rub.de fil.presby. dom. de Rot.eod.tit.decisio.2. in antiquis. Ioan.And.de Butr.& Abb.in cap.de multa. de præben.

b ¶Dispensatur cum aliquo.Adde Specu. in titu.de leg.in §.videndum, versicu. quid si indulgetur.

c ¶Sequitur Capra inter commu.opi.ver. priuilegium iuxta.& fac.quæ scribũt Fely.in cap.fraternitatis.§.oportet 2.col.de rescrip.Rom.consil. 228. nume. 4. Prac.Pap.for.sent.diffin.versi.nos ante.nu.36. & quid in rescripto Principis? quòd non sumat vires,nisi à die præsentationis,not.Barto.in l.si duas.1.resp. nume.7.ff.de excu.tuto. MASVER.

for.compe.in glo.6.q.3.c.placuit.Inn.in c. accepimus.de priul. Habetur in c. Romana.§. contrahentes.de for. compe.in 6. Et vltra prædictas fallen.multos alios casus,in quib.exempti, non obstante priuilegio exemptionis, possiunt corã ordinario conueniri, ponit glo. in cle.j. de supplen. negl. præla. Habetur in c. cum personç. de priui.An autem scholaris delinquẽdo perdat priuilegium exemptionis, vt possit inuitus trahi coram Potestate?Gl.in Auth.habita.& ibi Bal.in x.col.C.ne filius pro pa.tenet,ꝙ non, sed Ang.in repe. l.si vacantia. circa medium.C.de bo.vac.lib.x.dicit, ꝙ de consuetudine seruatur, qđ in delictis scholares nõ habeant priuilegium exemp. Allegat gl.in §. non
53 permitas.in Auth. de man. prin. ¶ † Tertiò principaliter quærunt Doc.hic,quãto tempore perdat rescriptum, beneficium,
a seu [a] priuilegium. Dic, vt hic per eos.Adde, ꝙ istam doctrinam de verbo ad verbum clarius ponit Cy.in l.falso. circa fin. & ibi Sal.C. de diuer.refer. & ibi aliquid per Bart.Et not.dum Doctores concludunt, ꝙ priuilegium per qđ conceditur aliqua facultas, seu aliquid faciendum, perditur per lapsum decennij,per l.1.vbi glo.ponit rationem. ff.de nundinis. & glo.in d.l.fal.Io.An.in c.2.de immu ec.in 6.Pet.de Anch.cons.255.inci.in quæstione,quæ vertitur.in fin.Et ad hæc vide, quod dicit Bar.in l.licitatio.§.earum.ff.de pub.glo.& Doc.in c.cum accessissent.de consti. Et ideo dicit Bart.in d.l.1.C.de nundi. ꝙ Aret. qui impetrauerunt priuilegium doctorandi:quia steterunt per decennium, ꝙ non doctorauerunt,perdiderunt priuilegium: & sic priuilegium aliquid faciendi perditur per non vsum, lapso decennio.Limitam istam conclu.procedere, qñ quis non est vsus priuilegio intra decennium voluntariè, cum potuerit vti:tunc bene perdit priuilegium. Sed qñ non est vsus ex necessitate:quia nunquam potuit vti:& tunc,quia nunquam fuit in aliqua culpa, nunquam perdit priuilegium etiam per mille annos.Ita probat tex.no.in l.& Attilicinus.ff.de seru.rust.prędi.& per illum tex.ita in specie tenet gl. ord.in c. Abb.S.Siluani.in ver.ibidem.de ver. sig. & ibi not. d.Anton. & Pan. propè finem notant, ꝙ non vsus priuilegio voluntariè perdit illud per lapsum decennij. Secus si necessariò, quia qui nequit vti, non est in culpa,vel mora. ¶ Confirmo per id, quod dicit Bar. in l.in filijs.C.de decur.lib.x.vbi not.per illum tex. ꝙ si habes ius eligendi rectorem in certa ecclesia, & stetisti per centum annos,ꝙ neminem elegisti,quia non expediebat, non perdis priuilegium. Item secundum Bar.ibi, si aliqua ciuitas tenetur facere exercitum suis sumptib. quando princeps vadit ad bellũ, si talis ciuitas stetit per centum annos, ꝙ nunquam fecit talem exercitum: quia princeps indigentiam non habuit, nunquam perdit priuilegium.Idem not.Bart. in l.cum scimus. circa medium.C.de agri. & censi.lib.11. vbi per illum tex. secundum eum habes optimum argumentum, ꝙ si terræ recommendatæ tenentur ciuitati Perusij in suis equalcatis mittere exercitum,vel dare pecuniam, & per centum annos nunquã præstitit:quia ciuitas Perusina nunquam habuit indigentiã, nũ quam ꝓditur. & sequitur Lud.in repe.rub.ff.de arbi.in 20. col. No.Bal.in l.Imperium.in 7.col.de iurisd.om.iud.Facit, qđ pulchrè dicit Ang.in cons. 196.incip.Iam sunt 80.anni.in fi. vbi cõsuluit, ꝙ si Genuenses obtinuerunt ꝫ Florentinos ab Imperatore priuilegium exercendi repræsalias: & eo centum,vel plurib.annis non sint vsu: quia nullus Florentinus transiuit per eorum districtum, nunquam perdiderunt priuilegium. Confirmo etiam per id,qđ dicit Io. Ant. in cle.Io.in 4.col. vbi alij, de cle.coniugatis. vbi dicit, ꝙ non vsus non tollit legem qñ homines non sunt vsi illa l.quia nunq̃ casus accidit. Vnde si mille annis citra non sit natus hermaphroditus,per hoc non tolli-
54 tur lex loquens de hermaprodito. ¶ † Confirmo quoque per id,qđ dicit Inno. in c. cum dilecti. in gl. sua in ver. ex ea.de capel.mona.vbi dicit, ꝙ si aliqua ecclesia, vel persona ita se habuit per plures annos, ꝙ nunq̃ oportuerit iurisdictionẽ exerceri, per hoc non amittit Eps ius iurisdictionale, qđ habebat. Facit gl.no. in cle.1.in glo. pe.de fo. compe.& in c.plerunq;.in
55 glo.2.de rescript. ¶ † Confirmo quoq; per id, ꝙ pulchrè vult
b Io.An.in add.Spe.in tit.de feu.super rub.vbi tenet,ꝙ vasallus [b] non præscribit libertatem aduersus dñm,qui eius seruitio vsus non est: quia non occurrit casus, in quo esset opus eius seruitio,& si staret per mille annos.Refert, & sequitur Pan. in c.ad
56 audientiam.in fi.col.de præsc. & ibi per Imo. ¶ † Ad istud vltimum facit,qđ volũt Bal.& Ang.& Flo.in.l.hæc autẽ iura. per il
c lum tex.ff.de ser.vr.præd.vbi notant, ꝙ si dñs stetit [c] per centũ annos,ꝙ vasallo non imposuit onus,vel seruitium.Vel ciuitas in castro sibi subiecto per centũ annos non est vsa iurisdictione,per hoc nõ præscribitur,per d.l.in filijs.C. de dec.li.10.& qđ no.Inn.quẽ.§.retuli in c.cum dilectus.Cy.in l.1.in 6.q. C.de seruj. & aqua. Per ꝫ. scripta potes intelligere, qualiter intelligi debeat dictum Bar.in l.vsum aquæ.C.de aquęductu.li.11.vbi no. in illa l. contra eos, qui habent priuilegium multum largũ de aliquid faciendo: si tali priuilegio vtantur multum strictè, sibi præiudicant: nec possunt postea vti magis large, q̃ sint soliti. Nam per prædicta hoc videtur limitari, qñ non esset vsus magis largè: quia non sibi expediebat:tunc sibi nunquam præiudicaret,vt ex prædictis patet. Imò fortius videtur,ꝙ vtens strictè,vel parte priuilegij nedum sibi præiudicat,imò vtendo in parte conseruat ius in totum,per tex. no. in l.is, qui vsumfructum.ff.quib.mod.vsusfru.amit. & ibi Albe. & Bald.inducunt ad multas not.q. & not.in l. vna est via. ff.de serui.rust.prędio.
57 † Secundo principaliter limitatur prædicta conclusio, vt procedat, qñ per priuilegium esset simpliciter data facultas aliqd
d faciendi:tunc perditur per decennium. [d] Secus vbi facultas faciendi esset formaliter posita in expressa, & libera voluntate eius,cui sic concessa. Et potest poni exemplum, si Imperator, vel princeps concederet potestatem construendi molendinum in certo flumine,ad beneplacitum eius, cui concedit.gl. est solennis in c.vt priuilegia.in gl.pen. de priuile. de qua gl.facit festum.d.Ant.ibi,& sequitur Cal.in cons.1. posito sub ti.de præscrip.Sed Pan.in d.c.vt priuilegia.reprobat illa glo. & fortè melius:quia secundum eum in l.1.ff.de nundinis.priuilegium, quòd quis possit facere nundinas, erat in libera voluntate impetrantis: & tamen perditur per lapsum decennij. Et si dicas, quòd ibi in priuilegio non erat dictum, ꝙ esset in eius libera facultate:dicit ipse,quòd istud tacitè venit,quòd sit in eius voluntatè facere nundinans si vult:nec posset bona ratio diuersitatis assignari inter expressum, & istud tacitum. Vnde putat, quòd glo. in d.c. vt priuilegia,iuncto tex. debeat intelligi secũdum prædicta. Nam ibi erat priuilegium concessum loco, & quibusdam ecclesiasticis, ꝙ possent celebrare in locis interdictis.Steterunt ibi per decennium,& vltra, ꝙ non celebrarunt. Ideo non perdiderunt priuilegium, non per rationem glo.sed quia non habuerunt facultatem celebrandi: aliàs perdidissent. Et ad istam limitationem vide omnino Can.in c.fi.de const in 6.dum ponunt de priuilegio, qđ habent Canonici de oprando:an perdatur lapsu decennij,& ibi latè Gemi.in 2.col. Secũdò principaliter no.ex doctr. Bart. & Doc.ꝙ si priuilegium habeat effectum momentaneum, perdit̃ per vnum actum contrarium. c. priuilegium xi. q.3. Bart. in l.2. ff.de vetera. Pet. de Anch.in d.cons.255.ad fin.& vide omnino Ale. ad hoc in cõs. 93.in 2.vol.incip.ex themate præmisso.in pe.col. in fin.Et ideo latè disputat Io.An.in regula accessorium,de re.iu. in vj.in mer curialibus,ꝙ si doctor legens sit priuilegiatus, vt non teneatur disputare, pone ꝙ semel disputat, an per hoc perdat priuile-
58 gium? Ibi vide multa subtiliter adducta. † Istam conclusionẽ multipliciter limita.Primò intellige, quòd si quis faceret actũ vnicum contrarium priuilegio,perdit priuilegium, quo ad illum actum, & pendentes ab eo, non quo ad alios actus: nisi actus contrarius fuisset vniuersalis.Ita Bar.ibi vide declaratum in l.2.§.fi.de decur.& in l.2.ff.de vetera.Cy.in d.l.volũtarie.Inn. in c.accedentib. de priuile. Pan. in c. cum accessissent. de consti.Secundò limita,quando actus contrarius priuilegio esset talis, ꝙ in eo non posset cadere alia præsumptio, q̃ renunciationis priuilegij.tunc tollitur priuilegium. Secus si posset capi alia præsumptio: puta obedientiæ. Exemplum,Canonici habent priuilegium,vel statutum de certo numero Canonicorũ. Pone, quòd faciant actum contrarium: puta recipiant Canonicum.s.numerum priuilegiatum de mandato Papæ, non præiudicant: quia præsumuntur facere animo obediendi Papæ, iuxta no.in c.constitutis.de purga.can.Ista est not.doctr.d.Anton. in d.c. accedentib. in 2. col. de priui. Cy. in d.l. voluntariè. ¶ Tertiò notab. limi. quando renuntiato fit per eum qui si vellet, posset expressè renunciare priuilegio: Tunc faciendo actum contrarium intelligitur renunciasse: Secus si esset: qui non posset renunciare expressè, vt personæ ecclesiasticæ regulares: tunc ad amissionem priuilegij requiruntur xl. ann. d.cap. accedentibus. vbi per Inn. & omnes, licèt de alio tempore loquatur.c.si terra.eod tit.& c.de.quarta,de præscr.Et hoc dictum multum not.Pan. in c. pro illorum. de præben.& in d.c.cum accessissent. Et per hoc infertur, quòd si singulares personæ de populo contraueniunt priuilegio ciuitati, vel populo concesso non fit præiudicium: quia singulares perso-

næ non

ADDITIONES.

a ¶Vidæ,quæ scribit Prac.Pap.for.op.contra instrum.ver.penitus.
b ¶Vasallus.Adde Bald. in cap.ex parte adç. in 3. col. de test.Ioan. An.in cap. Ioan.in 4.col.de cle. coniuga.
c ¶Stetit.Adde Bar.in l.cum scimus,C.de agri.& censi.lib.11.
d ¶Per decennium. Quanto tempore perdatur priuilegium. Canonistæ in c. cum accessissent.extra de const.

næ non possunt renunciare in præiudicium ciuitatis.cap. cum omnes.de const.Facit quod pulchrè not. And.de Barulo in l.1. C.de his qui sponte.mun.sus.libr. 10. vbi formaliter decidit de immu.vect.concessa à rege Apuliæ,Genuensib. & Pisanis, per solutionē vectig. factam ab aliquib.de populo etiam voluntariè,tamen non intelligitur præiudicatum priuilegio in præiudicium populi.& pro hoc facit quod dicam in seq.fal. ¶Quartò limita,quando priuilegio adesset clausula superioris prohibitiua,vel clausula decernentes vanum,& inutile,quicquid in cōtrarium sit attentatum: Tunc per actum contrarium non tollitur priuilegium : quia etiam expressè non posset. Ita Arch. 10. And.& Gemi.in cap.cum de beneficio.de præben.in 6.& dant exemplum de priuilegio Papæ concesso Abbati,prohibendo, ne beneficia monastica conferat secularibus, & sequitur Bald. dicens hoc notandum in l.solennibus.in fi.C.de fid.instru.Facit bon.tex.in c.dilecto.de præben.& quod dixi in precedenti limitatione. ¶Quintò limita,nisi faciens actum contrarium priuilegio expressè protestetur , quòd per hoc non intendit renun-
a ciare priuilegio, [a] tunc protestatio iuuat, vt non intelligatur renunciare.Ita Bart.in l.1.per illum text.C.de his,qui sponte mu. susc.lib. 10.& ibi dicit,q̄ sic fecit,quando fuit sibi imposita præstantia,à qua nō potuit se excusare.Idem tenent Bal. & Pan.in d.cap.cum accessissent.Bald.in cap.plerunque. de rescri. Rom. in cons.252.incip.pro decisione,in fin.& dicit Bald.in regula,accessorium.de regu.iur.in 6. in apostil. q̄ potest quis protestari, q̄ non intendit renūciare priuilegio, & valet protestatio,cùm actus voluntarij possint per protestationem limitari.l.2. ff. si qs cautio. Sequuntur Mod. in cap. solicitudinem. in fin. de app. ¶Sextò notabiliter limita, quando actus contrarius priuilegio est fortitus effectum:aliàs ex solo conatu non perditur priuilegium.Ita notabiliter Ant.in cap. pastoralis. in 6.col.ver. sed est dubium,an possit.de cau.pos.& proprie.vt ibi per eum . Facit quia licèt in criminalibus aliquando puniatur solus conatus.l. is qui cum telo.C.de sica.l.si quis non dicam rapere. C.de epis. & cler.Tamen in ciuilib. nunquam solus conatus punitur sine effectu,secundū Bald.in l.si constiterit.C.fini.reg.& ibi glo.not. & Bald.in d.l.si quis non dicam rapere. in 2. col. ¶Septimò limita, quando esset priuilegium in esse productum ex vnico actu momentaneo:puta ex concessione principis,vel l.vel statuti,tunc tolleretur per vnum contrarium actum. Secus si priuilegium esset quæsitum ex consuetudine : quia cùm consuetudo non inducatur ex vnico actu , vt dixi in l. de quibus.s̄. de legi.Ita etiam non tollitur tunc ex vnico actu contrario,sed ex multiplici cōtrauentione: quia naturale est vnumquodq;,&c. l.nihil tam naturale.j̄. de regu.iur.Ita Inno. & alij in d. cap. accedentib.d.Anto.& alij in d.cap.cum accessissent. Arch.in c.in his.in fin.11.dist.Facit glo.valde not.in l.nemo.5.§.temporalis. j̄.de regu.iur.quam alleg. Bald.pro notabili in multis locis in l. 1.post princ.& in l.2.in fin. C.quæ sit long. consue. & in cap.1. in prin.de feu.cog.& in l.fin.in prin.per illum text.C.de seruit.& aqua.& alibi sæpe.¶Octauò limita, q̄n contraueniretur priuilegio dispensando de gratia: Ratio, quia qđ ob gratiam alicuius fit,non debet ad consequentiā trahi.c.petisti.7.q.1. & in regula,priuilegium.de reg.iur.in 6.Card.in cōsil.130.inci,in quadam ecclesia cathedrali.Et facit,quia tunc potest capi alia præsumptio quàm renunciatio priuilegij, vt dixi in 3.limitatione.
59† Postremò not.tex.in l.1.§.si quis tutor.ff.quādo appel.sit.quē ibi multum not.Ang in vers.causas immunitatis. & dicit ibi esse casum in terminis,licèt cōiter ignoretur:q̄ si quis habet pri-
b uilegium exemptionis , vel immunitatis [b] ab omnibus collectis,datijs,& similibus,si describatur in lib.cōis debentium soluere,& sciat,debet appellare intra 10.dies.aliàs sibi præiudicat, & perdit priuilegium,qđ est valde not.fm eum.& ibi simpliciter sequitur Ang de Are.Idem tenet Alex.in consil.150.inci.visis instris exempt.in 10.col. & cōsil.178.inci.in causa & lite vertente inter Iac.in 5.col.& idem tenet And. de Barulo.in l.1. C. de his qui spon.mu.susceperunt.lib.10.Facit l.1.in princip.ff.de vac.munerum.Puto hoc non esse verum,primò per id,qđ singulariter dicit Bar. in l.forma.§.fi.ff.de censi.vbi dicit,q̄ ille,qui est immunis, si describatur in libro debentiū soluere,pōt dicere se grauatum,& j̄dicere & habet annū ad j̄dicendum:ergo per 10.dies nō excluditur.Confirmo:quia in grauamine à quo debet appellari,bene fateor,qđ sunt dati 10.dies ad appellādū, quibus elapsis fit præiudiciū.Sed in proposito nostro non cadit appellatio,sed per officium iudicis potest peti,q̄ prouideatur. Ita Bal.notabiliter in l.qui ad ciuilia,in fin. C.de appel.& in terminis nostris q̄ cōpetat officium iudicis, tenet Spec.in titu. de censi.§.2.ver. porro. Sed caue & confidera : quia per hoc plus videretur inferri, q̄ cùm officio iudicis realiter non præscribatur,nisi 30.ann.gl.& Doct.in l.sicut.de prescr.30.ann.Cogita,&
60 vide quod not.Pan.in c.quia indicante.in 3.q.de prescr. † Non omitto,quia.s.tactum est de aliquibus modis, quibus perditur priuilegium.Si vis plures alios modos videre,vide per Spec.in titu.de instru.edi.§.vt autem. ¶Iason de Mayno Mediolanēsis vtriusque censuræ Doctor in Alma Ticinensi vniuersitate.

ADDITIONES.

a ¶Priuilegio. Adde Alex.in l.n6 solùm.§.morte.col.6.versi.& hęc not.de nou. ope.nunciatio. PVRPV.

b ¶Rubeus Alex.in d.§.morte. distinguebat, an esset quis immunis à iure communi,& procedat,opin.Ias.aut esset ex priuilegio:& procedat contraria opi. & vide Alex.consi. 137.col.3.lib.2.Aquen.in d.§.morte,vbi reprobat Ias.hic, ad quod videri potest Catel. versic.exemptus.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum à sufficienti partium enumeratione est validum.*
2 *Furiosus retinet ius patriæ potestatis in liberis , & matrimonium ante contractum.*
3 *Mentecaptus, & furiosus æquiparantur.*
4 *Furiosus perpetuus non potest contrahere matrimonium.Secus si sit per dilucida interualla.*
5 *Quid iuris sit quādo furiosus contrahit matrimonium, & non apparet, quo tempore,an furoris,vel dilucidi interualli.*
6 *Si probetur quem aliquo tempore fuisse furiosum,& pars aduersa probat eum fuisse sanæ mentis, & habuisse dilucida interualla , non valet hoc vltimum.*
Nam requiritur , quod probetur , quòd tempore actus gesti erat sanæ mentis.
7 *Confessio facta in præsentia sacerdotis,nil probat in iudicio.Fallit quando fieret in matrimonio,quia valet,& probat reuelatio.*
8 *Facilius aliquid conseruatur, quàm de nouo inducatur.*
9 *Multa impediunt contrahenda,quæ contracta non tollunt.*
10 *Quando actus est perfectus , licèt veniat ad casum , à quo incipere non possit,tamen non vitiatur.*
11 *Multa facta tenent,quæ tamen fienda prohibentur.*
12 *A sententia in possessorio lata de iure ciuili non appellatur; tamen si appellatur,& iudex admittat, poterit appellans obtinere.*
13 *Fratres minores ,seu mendicantes non possunt esse executores testamenti. si tamen fuerint executi,nemine se opponente,gestum valet.*
14 *Personæ ecclesiasticæ prohibentur fideiubere:tamen si fideiubent , valet fideiussio.*
15 *Clericus prohibetur exercere officium tabellionatus:tamen si exerceat, valebunt instrumenta.*
16 *Doctor, aduocatus, & decuriones ciuitatis prohibentur exercere officiū tabellionatus:tamen si exerceant, valebunt instrumenta.*
17 *Quæ non possunt fieri,& prohibentur fieri, si tamen fiant,& nihil opponatur à parte,valent.*
18 *Quæ non possunt fieri per procuratorem, si fiant , & non opponatur, valent.*
19 *Si aliquis iurauit se recepisse pecuniam : quamuis non possit dicere , vel contrarium probare , si probet hanc negatiuam , & non fuerit oppositum, valebit probatio,& venit absoluendus.*
20 *Post aperta , & publicata dicta testium , non possunt produci noui testes super eisdem capitulis,vel contrarijs : si tamen fuerint recepti testes, parte non opponente, plenè probabunt.*
21 *Post conclusionem in causa non debent amplius admitti articuli ad probandum,tamen si sint admissi parte non opponente, valent.*
22 *Super diffinitiua, à qua non est appellatum , & sic transiuit in rem iudicatā, probationes super meritis causæ admitti non debent , si tamen pars deducat aliquas probationes , & à parte non opponatur, valebunt,& si apparet de iniustitia sententiæ,rescindetur.*
23 *Verbum, potest,propter negatiuam præcedentem , importat nullitatem actus.*
24 *Exceptiones respicientes personam testis, si non fuerint expressè oppositæ per partem scientem, tales testes probabunt , & iudex non poterit postea repellere.*
25 *Licet pars consentiat publicationi testium ab aduersa parte productorum: si tamen tales testes non fuissent ritè, & rectè recepti , talis consensus nihil operaretur.*
26 *Secunda dilatio concessa actori ad producendos testes propter impedimentum,quod habuit in prima dilatione,ad quos se extendat.*
27 *In iudicialibus taciturnitas partis præsentis habetur pro consensu , & & sibi præiudicat,*
28 *Probatio,quæ non debuit fieri, facta tamē debet per iudicem obseruari.*
29 *Dos data filiæ non reuocatur propter ingratitudinem , danda bene impeditur.*
30 *In causis criminalibus , præsertim capitalibus non admittitur procurator: si tamen fuerit admissus,iudicium non est nullum.*
31 *Licèt requiratur vera contumacia,ad hoc,vt quis possit mulctari:tamē si iudex ex ficta mulctaret,& non appellaretur,valeret.*
32 *Stante statuto,quòd bannitus,vel alius non audiatur: si tamen egit, & pars præsens non contradixit,valet iudicium.*

33 *Abso-*

33 *Absolutio à iuramento non debet fieri parte non vocatà: si tamen fiat, tenetur.*

34 *Conuentus possess. recuperandæ non debet audiri ante restitu. super proprietate: si tamen fuerit admissus, & probat, iu dex debet pro eo ferre sententiam.*

35 *Postquam sententia transiuit in rem iudicatam, pars non debet audiri super nullitate: si admittatur de facto, & probat, est retractanda.*

36 *Statuto Senensi disponente, quòd post duos menses non audiatur de nullitate: si tamen de facto quis admitta tur, & probet, obtinebit.*

37 *Qui spreta denun. noui operis ædificat, si admittatur ad probandum de iure suo, cessat demolitio operis, quæ tamen erat fienda propter dictam denunciationem.*

38 *Licèt non possit agi contra tertios possessores bonorum, vel contra fideiussorem, nisi prius excusso principali: si tamen agatur, & non opponatur, valet processus.*

39 *Quis non potest esse iudex in causa sua, vel suorum: tamen si iudicaret, & non opponeretur, valebit sententia.*

40 *Si contra homicidam sit lata sententia capitalis, & superueniat furor, an excuset eum à pœna.*

41 *Si quis est in peccato mortali, & efficiatur furiosus, an dicatur decedere in peccato mortali.*

42 *Propter furorem superuenientem purgatur vitium ingratitudinis commisse à filio.*

43 *In furioso dicitur esse quasi voluntas.*

44 *Quando singula diuisa non nocent, non nocebunt simul iuncta.*

45 *An si pater ingrediatur monasterium, filij efficientur sui iuris.*

46 *Filius sa. liberatur à patria potestate per ingressum religionis.*

47 *Per monachationem filij soluitur patria potestas: tamen monachus retinet iura suorum, & succedit tanquam suus.*

48 *An per sacerdotium soluatur patria potestas.*

49 *Stante statuto, quòd si quis decedat non relicto filio in potestate, princeps succedat, exclusis omnib. agnatis: Si decedat relicto filio Episcopo, princeps non succedet.*

50 *An sacerdotium, vel clericatus liberet à patria potestate.*

51 *Per doctoratum, vel militiam filius non liberatur à patria potestate.*

De his, qui sunt sui, vel alieni iuris. Rubr.

LEX VIII.

Patre furioso. Ista lex non cõmodè diuidi potest propter multiplicitatem responsorum: Tñ in hac. l. sunt quatuor priuilegia. Primo. n. loquit̃, quãdo maritus cępit furere: sed nõ vxor, & durat vsq; ad ver. proinde. Sc̃do ponit eꝯ, qñ vxor tm̃ cępit furere. In 4. ibi; adeo autem. ponit generalem illationẽ ex prædictis. Prima subdiuiditur in tres partes. In 1. loquitur, qñ filij fuerunt procreati anteq̃ pater inciperet furere. In 2. qñ alij fuerunt concepti, & nati in furore. Sc̃da ibi, quia non solum. Tertia ibi, sed si in furore. Item in 1. par. primo ponit dictum. In 2. illud extendit ad oẽs descendentes. In 3. ponit rõnem. Sc̃da ibi, idem & in omnib. est parentib. Tertia ibi, nam cum ius potestatis. Furor superueniẽs post Ꝯctum mr̃imoniũ illud non dissoluit, nec ius patriæ pote
1 statis constitutũ tollit, nec impedit constituendũ. h. d. ¶ † No. ex ver. nam cum ius potestatis. ibi, quib. casib. solent. fm Bar. &
a alios, ꝙ argñ. à sufficiẽti partiũ enumeratione valet: & ꝙ argñ. venit hoc modo: qa numeratis oĩb. casib. p quos dissoluitur ius patriæ potesta. nõ est iste modus furoris superuenientis. cõcordat. l. obligationum fere. §. placet, allegata hic in gl. & l. grege. §. etiam. ff. de pig. & in c. dilecto. de præb. & in c. venerabilem. de ele. & in c. inter alia. de immu. eccl. & in c. 2. de cog. spirit. & ꝙ istud argñ. sit validũ, dicit glo. in l. 1. in prin. in glo. 1. magna circa med. ff. de act. & obl. & in l. filius à patre. §. filius in ver. locũ. ff. de lib. & posth. & in l. qui se patris in gl. fi. cir. med. C. vnde lib. Intellige dummodo partes sint sufficienter enumeratæ, secundum Bal. in l. conuenticulam. C. de epi. & cle. Facit l. cum hi. §. si ꝓtor. ff. de transac. & tex. in d. c. venerabilẽ. & in isto argñ. credo, ꝙ verificetur, ꝙ dicunt Iac. de Are. & Alb. in l. cætera. §. Itẽ quæri potest. de leg. 1. vbi dicunt, ꝙ argñ. formatũ semper dẽt reassumi per rñdentem, vt melis decidatur, & respondeatur.
2 ¶ † Sc̃dò no. ꝙ furiosus retinet ius patriæ potestatis in liberis, & mr̃imoniũ ante Ꝯctum. Item retinet effectus resultantes ex patria potestate, ꝙ quicquid quærit filius, quærit patri, vt in fi. tex. sic etiam furiosus retinet statum, dignitatẽ, & dñium. l. qui furere. ff. de sta. ho. cum iurib. ibi in gl. alle. ¶ Tertiò not. in ver.
b nam furiosus, ꝙ furiosus b non põt vxorem ducere, & sic nec mr̃imonium Ꝯhere, cum in eo consensus requiratur l. nuptias. ĩ. de re. iu. Ad idem est tex. in l. furor. ff. de spon. & in l. oratione. §. fi. de ritu. nup. & in c. dilectus filius. & spon. & 30. q. 7. c. neq; furiosus. & seq. Idẽ est in matrimonio spirituali: puta in ingressu religionis. c. sicut tenor. de reg. Et istis adde Alex. cons. 54. in ci. ad quæsitum breuiter concludo. in 6. col. vbi dicit idem in mente capto, quamuis sit sine furore per identitatem rationis.
3 d. l. oratione. § fin. ¶ † Ego confirmo: quia mentecaptus, & furiosus æquiparantur, Tex. est sing. in §. cõsideramus. in fi. Auth. vt hi, qui obli. se perhi. de quo text. Bald. in mille locis facit festum. Nam illum tex. dicit sing. Bal. in l. sed & milites. §. iam vero. ff. de excu. tu. & in l. amicissimos. §. 1. co. tit. & in l. 2. C. de cur. fu. & in l. humanitatis. in 3. col. C. de impube. Facit l. si furiosi. C. de nup. vbi constitutionem loquentem de filio mentecapti, qui potest vxorem ducere sine consensu patris, Imperator extendit ad furiosos, & ècontra. Bar. tamen ibi no. ꝙ ille text. probat contrarium, ꝙ lex loquens de mentecaptis, de necessitate non habet locum in furiosis, nec ècontra. Patet: quia Imperator facit istam extensionem auctoritate legis nouæ, ergo sine illa extensione non potuisset fieri per extensionem antiquam. Per hoc infert Bar. quòd licet furioso detur curator legitimus. l. de creationib. C. de epis. aud. Tamen non idem in mentecaptis de quo dic, vt per glo. & Bar. in l. cui eorum. §. fin. ff. de postu. & no. per Bald. in l. 1. C. de cur. fu. & bene probat tex. in §. furiosi, iuncto. §. sed & mentecaptis. cũ gl. Insti. de curat. Sed quic quid sit puto, quòd quando aliquid prohibetur ratione defectus consensus, vt in proposito, quòd illud quod dicitur in furioso propter defectum consensus, habet locum etiã in mentecapto. Et de hoc vide Imo. melius quam alibi loquentem in l. si vero. §. de viro. in 4. col. ff. sol. mat. & in l. ex facto. in prin. in
4 14. col. ff. de vulg. & pup. ¶ † Item intellige tex mirum, & no. s. dictum, quòd furiosus non potest contrahere matrimonium, vt procedat in perpetuò furioso. Si autem haberet dilucida interualla: tunc illo tempore, sicut potest contrahere, adire hæ
c reditatem, testari, c & alia facere, quæ faciunt alij sanæ mentis. l. pen. vbi gl. not. C. de cur. fur. l. furiosum. vbi Doc. C. qui test. fa. pos. c. fin. de suc. ab intest. & in c. indicas Hermanum. 3. q. 9. Ita potest matrimonium contrahere. & ita dicunt gl. not. & Doc.
5 in d. c. dilectus filius. de spons. ¶ † Quid in dubio, quando non apparet vtrum contraxit matrimonium tempore furoris, an dilucidi interualli? videtur, quòd præsumitur tempore dilucidi interualli fauore matrimonij, & vt filij suscepti sint legitimi, cùm in dubio capitur præsumptio, vt actus potius valeat per l. quoties. ff. de re. iu. & l. quoties. de reb. du. cum si. & maximè fauore matrimonij, cùm in dubijs iudex debeat ferre sententiam pro matrimonio, secundum Doc. in cap. pen. de despon. impu. Facit in arg. c. fin. de re iud. & text. in l. si pars iudicantiũ. ff. de inoff. test. & argñ. l. sunt personæ. ĩ. de relig. In contrarium est veritas, quòd in dubio matrimonium præsumitur contractum tempore furoris, alijs coniecturis cessantibus, & sic in dubio tale matrimonium est nullum, & filij non legitimi: quia alleganti matrimonium contractum in illo interual lo sanæ mentis, incumbit onus probandi gl. est approbata in c. fin. in verb. cum potestate. de suc. ab inte. & in d. c. indicas Hermanum. & ita Car. & Pet. de Anch. in cle. 1. de homi. No. d. Ant. & Imo. in c. cum inter cano. de ele. & Imo. in c. fi. in 6. col. de præsum. & Gemi. in c. 1. §. si vero. de ele. ęgro. in 6. & Sal. in l. furiosum. C. qui test. fa. pos. & Imo. in l. qui test. §. nec furiosus. de test. & illam gl. etiam sequitur Io. And. in tit. de prob. §. pro-
* bare. in ver. Pone quidam erat furiosus. in addi. Spec. *Et iste est*
d *communis sententia* d in furioso habente dilucida interualla, ꝙ actus præsumatur factus tempore furoris, nisi per aliam partem, cui incumbit onus probandi, probetur factus in dilucidis interualis: dummodo talis furor fuerit cõtinuatus per aliquod spatium: Secus si momentaneus, vel breuis temporis secundũ Bar. in l. 2. circa fin. ff. de bo. pos. quæ furio. cum multis cõcor. quæ ponuntur in l. furiosum. C. qui testa. fa. pos. Et ratio est: quia tunc concurrit præsumptio naturæ talis furoris, qui præsumit̃ durare: sicut in alijs conqualitatib. fm gl. & Doc. in d. c. cum inter canonicos. alias si non esset ista præsumptio naturæ; quæ transfert onus probandi, bene verum est, ꝙ actus præsumeretur factus, & in loco cõgruo. & in tpe licito per doctr. Bar. in l. non solum. §. sed vt probari. ff. de ope. no. nun. Bald. in l. fi. C. an seruus ex suo fac. & in l. precib. circa 6. col. C. de impub. Pan. in c. auditis. de præscr. & in cap. in præsentia. in 4. colum. de
6 prob. † Confirmo magis in specie prædicta. per id, quod dicit Pet. de Anch. in d. cle. 1. de homi. vbi decidit, quòd si probatum est per vnam partẽ aliquo tpe quẽ fuisse furiosum, & ex

aduerso

ADDITIONES.

a ¶ Et argñ. Adde l. filius, in §. filius. de leg. j. & Bal. ĩ c. cũ venerabilis. de excep.

b ¶ Furiosus. Adde l. ꝙ meo. in §. si furioso. ff. de acq. pos. Spe. in tit. de spon. in §. 3. ad fin.

c ¶ Testari. Adde Spe. tit. de instr. edi. in §. 12. ver. verum.

d ¶ Sequitur Cagno. in reg. l. in negotijs. nu. 6. de reg. iur. vbi, quòd nec carnale, nec spirituale matrimonium contrahet. MASVER.

aduerso probatum est ipsum fuisse sanæ mentis, & habuisse di lucida interualla: Certè hoc vltimum non sufficit ad validandum actum posteà gestum: nisi specialiter probetur, eum fuisse sanæ mētis tempore actus gesti. Et dicit Petr. de Anch. se ita obtinuisse propter presumptionē naturę, per no. per Dy. in regula semel malus. Dicit etiam Cardin. in cle. 1. in 3. col. ꝙ si agebatur ex contractu mutui contra aliquem debitorē: & ex eius parte opponant, ꝙ debitor tempore contractus erat furiosus: & replicetur, quod habebat dilucida interualla: istud non sufficit ad sustinendum contractum, ꝙ probetur de dilucidis internallis, nisi probetur specialiter ꝙ tempore contractus habebat dilucida interualla. & ita se consuluisse dicit per glo. quam dicit sing. in cap. fi. in verb. cum potestate. de succes. ab intesta. Et istas duas deci. sequitur Alex. in consil. 85. in 2. vol. incip. viso thema & dubijs. & in consil. 86. in eod. vol. inci. visis dubitationib. eleganter formatis. vbi dicit ꝙ ita in simili iudicauit Flor. & in ambob. consilijs vide melius quàm alibi in hac materia. Dura tamen videtur decisio in matrimonio, & licèt illa sit communis sententia, ꝙ in quolibet actu gesto à furioso, qui habet dilucida interualla, præsumatur gestus tempore furoris, tamē parupenderem reperire decisum in specie in matrimonio, cū posset dici, ꝙ prædicta non procedant fauore matrimonij, & liberorum, quibus iura multum fauent, vt primo loco dixi, cū in dubijs pro matrimonio sit iudicandum, & vltra. ſ. alleg. est
7 glo. in cap. tua nos. in glo. 1. de spon. † Quod confirmo: quia li-
a cèt alias confessio facta ª in præsentia sacerdotis nihil probet in iudicio, quia est facta Deo, & non tanquam homini: & sacerdos puniri debet reuelando. capit. cum sacerdos. de offic. ordi. Bald in l. archigerontes. C. de episc. aud. Tamen fallit quādo confessio fieret in matrimonio: quia valet, & probar reuelatio. glo. est sing. in cap. tua nos. in ver. constiterit. de spon. quàm nullus Cano. nunquam ponderauit, sed eam pōderauit Rom. in l. si non speciali. C. de test. Et ideo crederem in hoc passu, ꝙ multum esset considerandam qualitas actus. prout in simili dicunt Bald. Angel. & Moder. in d. l. furiosum. & Bart. in tract. de teste. inc. oppolita prudentiæ. Et ideo esset aduertendum, quale matrimonium fecisset furiosus, qualiter confessionem dotis fecisset. Posset enim esse sic cōgruum, & no. matrimonium, & actus gestus taliter, ꝙ ista præsumptio tolleret actum furoris. Et ideo dicit Bal. in c. 1. in prin. in titu. per quos fiat inuest. Valerium dicere, ꝙ Romæ à Senatorib. testamētum furioli fuerat approbatum: quia recte & ritè disposuisset, sicut quilibet sanæ mentis. & Bal. in §. furiosi. Inst. quib. non est permis. fac. test. No. prædicta. quia nō inuenio bene in terminis testam. ¶ Quartò, aliqua generalia noto, ad quæ alleg. ista lex. ¶ Primò, ꝙ facilius impeditur aliquid faciendum, quàm tollatur postquam est fa
8 ctum. ¶† Secundo, facilius aliquid conseruatur, quàm de no-
b uo in esse deducatur. ᵇ Et hoc facit ad q. quam ponunt Cyn. & Doct. in l. si manumissus. vbi glo. 1. C. de libe. & eo. lib. ꝙ si plures domini vnius serui cum manumiserūt: deinde iste libertus offendat vnum ex patronis, & ille velit eum reuocare in pristinum statum seruitutis, & alij patroni contradicant, quid iuris? Et videtur, ꝙ quando sunt plures domini vnius serui, vnus solus alijs inuitis potest ei dare libertatem. l. 1. C. commu. de manumis. quanto magis vnus solus poterit conseruare eum in libertatem, per regulam huius text. quod tamen, dic vt ibi habetur. ¶† Tertio habes hic, ꝙ multa impediunt contrahenda,
9 quæ contracta non tollunt. & ad hoc habes plures concor. in glo. & de hoc vltra dicta Doctorum hic: vide quæ ponit Bar. in
c l. penul. §. fi. ff. de verbor. oblig. ᶜ Et an ècontra illa, quæ tollunt iam contracta, impediant semper contrahenda, vide latè Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. cum suis concor. ff. de verbor.
10 oblig. ¶† Item quarto habes, ꝙ licèt deficiat causa matrimonij scilicet consensus: tamen non deficit matrimonium contractum: quia quādo actus est perfectus, licèt perueniat ad casum à quo incipere non potest: tamen non vitiatur. l. plurib. §. & si placeat. vbi sunt argum. pro & contra. ff. de verb. oblig. Et ad ista glo. format tria cōtraria. Primum de l. sunt personæ. sed illa concordat, secundum Doct. hic. Secundum de l. Vranius. de fideiuss. quæ nihil facit. Tertium de l. non distinguemus. §. sacerdotis. ĵ. de arb. cui respōde secundum Bar. hic. De quib. Brocardis vide Bal. & Alb. vsque ad fastidium hic. & Dyn. in regu-
11 la factum legitimè. in vi. ¶† Quintò no. aliam regulam, ad quā ista lex. alleg. ꝙ multa facta tenent, q̄ tamen fieri de nouo prohibentur. Adde tex. expressum in c. ad apostolicam. de reg. Bene facit. l. fundum. de fun. dot. Item facit tex. not. in l. fin. vnde li
d beri. ᵈ Et quòd per illum text. decidit Bal. in l. si viua matre. C. de suis, & leg. Vide etiam quod ponit gl. in §. penul. in verb. documentis. in Auth. de tab. Ad istam regulam addo aliqua bo-
12 na similia. ¶† Primò facit, quod licèt à sententia lata in possessorio de iure ciuili appellari non possit. l. vlt. C. si de momen. postlatè Barto. in l. 2. ff. de appel. reci. Imol. & Moder. in l. fi. §. infr fus. ff. de appel. Tamen si sit appellatum, & iudex à quo detulit vel admisit, poterit appellans obtinere, si postea liqueat sententiam iniustam. Ita sing. Bald. in l. post sententiam, in 2. colum. C. de senten. vbi dicit ita sentire Innocen. & esse de mente Gul. in l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de mino. & expressè loquitur Alexan. in consil. 2. in 3. volum. incip. consideratis. in penul.
13 colum. fin ¶† Secundo facit, quod licèt fratres minores, seu medicantes & similes non possint esse executores testatorum. cle. exiui de Paradiso. de verbor. significa. Barto. in tracta. min. in. 1. c. 3. lib. & idem in alijs ecclesiasticis: nisi à superiore suo sit petita licentia & obtenta. cap. religiosis. de test in 6. cle. religiosis. eod. titu. Tamen si fuerint executi illud, quod testator ordinauit, nemine se opponēte, gestum per eos valet. Ista fuit sing. conclusio Fed. de Sen. in consi. 284. vbi se ipsum correxit, quod in vno alio consilio temerat. Et istam decisio. d. Ant. in plurib. locis referens approbat & in specie sequitur Ludo. in consil. 409. incip. quo ad primum propositæ consultationis articulū, in quo quæritur. in 2. dubio princ. & in consil. 235. inci. quo ad
14 primum, quo queritur an Stichus, in 4. dubio prin. ¶† Tertiò facit, quòd licèt clerici & aliæ personæ ecclesiasticæ prohibeantur à fideiussione. cap. 1. de fideiuss. cap. te quidem. 10. quæstio. 1. Tamen si fideiusserint, valet fideiussio. cap. peruenit. & cap. con-
15 stitutus. de fideiuss. Rom. in d. consil. 409. ¶† Quarto facit, quòd licèt clericus, vel sacerdos prohibeantur exercere officium tabellionatus. cap. sicut. ne cler. vel monach. & dixi in l. 1. §. huius studij. supra de iusti. & iu. Tamen si exerceat officium tabellionatus, valent instrumenta per eum facta. Ita Barto. sing. in l. vniuersos. in fin. C. de decu. lib. 10. Barto. in consil. 61. inci. filius fam. presby. circa princ. Idem tenet dom. Anto. in cap. fin. in fin. eo. de constit. tu tamen dic in hoc melius, & latius, vt Pan. in d. c.
16 sicut. & dixi in d. §. huius studij. & quod ĵ. nunc addo. ¶† Quintò facit, quòd licèt decuriones ciuitatis prohibeantur esse tabelliones, nec debeant officium tabellionatus exercere, eodem modo Doctor, & aduocatus. d. l. vniuersos. & glo. in l. generali. C. de tabel. lib. 10. Tamen si exerceāt, instrumenta per eos facta valent. Ita Barto. in l. 2. & in l. generali. circa med. C. de tab.
17 ¶† Vltra ista similia ad ampliationem huius regulæ, ᵉ acce-
e dat, ꝙ regulariter illa, quæ non possunt fieri, & prohibentur fie-
18 ri, si tamen fiant, & nihil opponatur à parte, valent. ¶† Ista concluſ. primo probatur ex eo, quod sing. dicit Barto. in l. post mortem. in fin. ff. de adop. quòd ea, quæ non possunt fieri per procuratorem, si fiant, & nihil opponatur, valent. Allegat glo. de qua Bartol. facit festum. in §. si quis ergo. ver. Igitur licentia. in Authen. quib. mod. na. effi. leg. Addo glos. concordantem in c. 1. in ver. criminales. de iud. in 6. quam alleg. Rom. sequēs hoc
10 dictum in l. vulgò. ff. de in lit. iur. ¶† Secundò facit, quod sing. vult Bald. in l. fin. propè fin. C. de non nume. pecu. quòd si aliquis iurauit se in veritate recepisse pecuniam, quamuis non possit dicere, vel probare contrarium: Tamen si probauerit istam negatiuam, & nil sit oppositum, valebit probatio, & debebit absolui: & sequitur Sal. in d. l. fin. Alexand. in consil. 89. in
10 2. volum. incip. viso puncto, & instrumentis. in fin. col. ¶† Tertio facit: quia licèt regula sit, quòd post aperta & publicata dicta testium, non possint produci noui testes super eisdem capitulis, vel contrarijs, timore subornationis testium, Authen. At qui semel, & in corpore vnde sumitur. vbi Doct. C. de proba. cle. 2. de test. Tamen si fuerint recepti noui testes parte non opponente, plenè probabūt. Ita dom. Anto. in cap. in causis. in fin. col. & in c. vltra tertiam, in 4. col. de testi. & in repe. c. Fraternitatis. in 28. col. vbi etiam Imol. de testi. Ego allego glo. ord. & expressam in d. cle. 2. in verbo, producere. de testi. Facit quod
21 dicit Barto. in d. Authen. At qui semel, in fin. ¶† Quartò facit,

ADDITIONES.

a ¶ Facta. Adde Bald. in cap. qualiter. el 1. de accus. Abb. in cap. dilectus. de excep. præla. Abb. in cap. intimauit. de testi. Abb. in cap. omnis vtriusque sexus. de pœn. & remis.

b ¶ Deducatur. Adde Alexan. in l. sæpè. col. 13. ff. de re iud. PVRPV.

c ¶ Obliga. ¶ Et ita allegat hanc l. Ias. post Fulg. in l. & si prætor, in glo. ĵ. de offic. eius. PVRPV.

d ¶ Vnde liberi. Adde cap. quemadmo. de iureiuran. Ias. in l. ex facto. colum. 7. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. & in l. 1. §. sublata. 12. colum. 2. conclu. ad Treb. PVRPV.

e ¶ Regulæ. Adde pro ornatu huius regulæ, ꝙ sententia non debet ferri sub cōditione, tamen lata, tenet. l. 2. §. biduum. quan. appel. fit. & glo. in l. fi. C. de iis quibus vt indig. vbi licèt impuberes non debeant examinari: Tamen examinati faciunt indicium. Et ita eam alleg. Alex. in l. sæpè. col. 21. in fi. ĵ. de re iud. Septem decisio aggregat d. Stara. in l. fin. car. 4. C. de ed. to. Adri. & facit quod dicitur de proba. contra præsum. iuris, & de iure admissa. Imo. in cap. cum dilecta. de rescrip. Alex. 2. lib. consil. 77. inci. in causa. col. fin. PVRPV.

facit,q̃ licèt post conclusionē in causa, & sic postquam partes renunciarunt omnibus probationibus, non debeant amplius admitti articuli ad probandum maximè q̃n cōclusio in causa facta est ad instantiam actoris,non debent amplius admitti articuli rei ad probandū. Tamen si sint admissi valēt:quia intelligitur tacitè reuocata illa conclusio in causa. Ita eleganter dñi de Rot.in deci.inci.Item si post concl.arg.l.illud. ff. de acq.hær. c. de multa.de præb. Quod intelligunt verum, si iudex causæ sciebat esse in causa conclusum,alias secus.cle. 1.de proc.§.planè.Insti.qui.da.tut.pos. & præsumitur sciuisse, si ipsemet iudex admittēs articulos est ille,coram quo fuit in causa cōclusum. arg.l.fi.ff.pro suo.& c. veniens.de fil.presby. Secus si esset iudex subrogatus in locum demortui, vel remoti.l.qui in alterius.de reg.iur. Et hanc deci.referunt & sequūtur d.Ant. & Imol.in c. auditis.de procu.Idem tenet Pan. in c.quoniam cōtra.in 4.col. de prob. maximè fm eum, si admissio articulorum fuit facta per iudicem parte præsente,& non contradicente. per no.in c. cum causam.in fi.de testi.Idem vult Bald.in l.peremptorias.in 2. col. C. sen. rescin. non pos. & Alex. in consil.72.in 3. vol.inci. vī prima consideratione dicendum, instantiam. in 3.col. Et pondera multum illam dictionem, maximè, qua vtitur Pan. vbi s̄.quia poneret rē in magno anfractu. Adde etiam d. Abb. in c.cum dilectus.in 2.col.de fid.instru.d.Card.in c. de test.in 2. col.de test.Et vide plenius do.Alex. in l. quod iussit.in antepen.
22 col.de re iudi.& limita,& declara vt ibi per eum.¶†Quintò fa-
a cit quod eleganter vult Inno. [a] in c. cum Bertoldus. in glo.sua, inci.Not.q̃ post diffinitionem,de re iud.in c. cum dilecto. vbi dicit d.Ant.expressè & alij.de rescr.& in c.Fraternitatis.de fri.& malefi.& gl.Io.And.in cap.vnico,in verbo,retardat.cir.prin.de lit.contest.in 6. q̃ licèt post sententiam diffinitiuam à qua non est appellatum,& sic quæ transiuit in rem iudicatam,probationes amplius super meritis causæ admitti non valeant:quia per talem diffinitiuam, à qua non est appellatum,est impositus finis liti,si tamē pars de facto aliquas probationes induxerit:puta testes,vel instrumenta parte non opponēte,talia instrumenta,tales testes, & talia producta valebunt, & plenè probabunt. & si apparebit de iniustitia sententiæ,rescindetur sententia. Et idem tenet Paul.consi.90. inci. in q.quæ ad præsens vertitur inter ciuitatem.in 4.col.in 1.vol.& sequūtur Paul.de Castr.Lud. & alij Moder. in l. admonendi. ff. de iureiu. vbi aliquid tetigi.
b ¶Sextò facit,quod no.volunt Bald. Lud. & Moder. [b] in l.certi condictio.§.quoniam.in fin.ff.si cert. pet. Stante statuto, quòd debitum vltra 20.libras non possit probari solutum per testes, sed solùm per instrm: Certè quamuis hoc statutum videatur
23 resistere tali probationi, quæ fit per testes: † propter negatiuā præcedentem verbum possit,quæ denotat impotentiā,& nullitatem actus.glo.in c.1.de regu.iu.in 6.Bar.in l.Gallus.in princ. 1.col.in fi.vbi Bald.plenius,& Mod.de lib.& posthu.Bald.in l.1. ff.de iniu.rup.& in l.1.in fin.col.C.qui admit. & vide ad singula. verbum d.Anto.in c.præterea,in 6.col.in fi.de dil.de quo Alex. facit festum in multis locis. Tamen si tales testes producantur ad probandum solutionem,parte non opponente, plenè prø-
24 bant.quod not. ¶†Septimò facit, quod multum not.vult Cy. in Auth.si testis.in fi.C.de test.& not.Io.And.in addi. Spe.in tit. de teste.§.sæpè.circa prin.q̃ exceptiones,quæ respiciunt personam testis puta,q̃ est inimicus,infamis, criminosus:si non fuerint expressè oppositæ per partem scientem,iuxta c.prę̃sentiū. de testi.in 6.& per Bar.in l.3.§. lege Iul.de testi. & in l.1. ad fi.vbi alij.C.de test.vbi dixi,tales testes plenè probabunt, nō obst.istis exceptionibus secundum eos. Et hoc est in tantum verum, q̃ isto casu non posset posteà iudex tales testes propter eas causas ex suo officio repellere, iuxta l. quos prohibet. ff. de postu. quæ non haberet locum in testib.infamib.vel criminosis,postquam pars sciens opposuit.Ita notab.d.Ant. & Imol.in c.cum dilectus.de consue.d.Ant.in cap.bonæ.1.de postu. præla. Alex. in consi.122.in 2.vol.inci.viso processū vtriusque causæ.in 3.&
25 4.col. † Dicit tamen alibi not. Bald. vnum per quod prædicta moderari videntur in Auth.si quis in aliquo.in 1.col. C. de eden. q̃ licèt pars consentiat publicationi testium ab aduersa parte productorum. si tamen tales testes nō fuissent ritè, & rectè recepti,talis cōsensus nihil operaretur: Ratio est: quia cùm tales testes non fuerint rectè, vel ritè recepti, deficit ordo iuris, qui non potest partium consensum immutari. Alleg.Innoc.in cap.significauit. & in cap. cùm causam.de test. Secundò limita,vt per Bald.in l.si quis testibus.in vlt.colum.in versic.dubita
26 tur hic.C.de test.¶†Octauo facit:quia licèt secunda dilatio cō cessa actori ad producendos testes propter impedimentum, quod habuit in prima dilatione, iuxta l.1.l.oratione. & l.fi.ff.de fer.& c.vltra tertiam.de testi.non se extendat,nisi ad illos testes, quos in prima dilatione producere volebat: nisi impedimentu obstitisset: Non autem extenditur ad alios nouos testes: quia alij noui produci non possent, vt not. Barto. & alij in l. admonendi.in 2.colum.ff.de iureiuran. per illum text.in verb.quibus solis nūc vsurus sit: si tamen alij testes sint recepti per iudicem parte non opponente,plenè probabunt,& debebit producens obtinere.Ita not.Bald.in l.fin.ff.de fer.quem sequitur Alexan.in d.l.admonendi.in 6.colum.argu.cap.1.de restitu.spol. & dixi in
27 d.l.admonendi.¶†Prædicta omnia confirmātur per regulam, q̃ in iudicialib. taciturnitas partis præsentis habetur pro consensu,& sibi præiudicat,vt est text.not.in cap.2.de accu.in 6.Facit.l.cum ostendimus.§.fin.ff.de fideiuss.tut. De cuius intellectu plenè scribitur in l.1.in prin.ff.de verbor.oblig. Facit quod pulchrè not.Barto.in l.1.in fin.no.C.de dila. vbi dicit Barto.hoc esse perpetuò not.per illum text. qui est ad hoc valde not. quòd si iudex faciat actum præiudicialem parti præsenti,pars tacendo sibi præiudicat: Ideo debet contradicere, & facere in actis scribi:& hoc præsente parte expressè contradicente: & ita ob-
28 seruatur.Tene prædicta omnia cordi:quia quotidiana.¶†Nonò ad prædicta facit: quia probatio,quæ non debuit fieri,facta tamen debet per iudicem obseruari,secundum Inno.in c.cum Bertoldus.de re iudi.quem refert, & sequitur Bald. in l.illicitas,
29 §.veritas.ff. de off. præs. ¶†Decimò facit: quia dos data filiæ, c
c non reuocatur per ingratitudinem:sed bene danda impeditur. Ita not.Bald.in l.fi.in pen.col.C.de reuo.donat.per illum tex.in
30 ver.irreuocabiliter. ¶†Vndecimò facit:quia in causis criminalibus præsertim capitalib. non debet admitti procurator.l.pen. §.ad crimen.ff.de pub.in d.l.seruū quoque.§.publicè. ff.de procurat. Tamen si fuerit admissus,iudicium non est nullum,glo. in l.quamuis indubitati. C.de adu.quæ non est alibi de iure ciu. fm Bald.in cap.ex conquæstione.de restit.spol.Sed aliter tenet Barto. in d.§.ad crimen.in fi. quod pro nunc aliter non exami-
31 no.¶†Duodecimò facit,quòd licèt requiratur vera contumacia;ad hoc,vt quis possit mulctari, fm Bart.& alios in l.vni.§.fi. ff.si quis ius di.non ob.cum concor.quas ibi dedi. Tamen si iudex ex ficta contumacia mulctaret,& nō appellaretur,valeret fm Bal.in l.& in multis.C.de appel. quem simpliciter sequitur
32 Alex.in d.l.vni.§.fi. ¶†Tertiodecimò facit:quia stante statu. q̃ bannitus,vel alius non audiatur: si tamen egit, & pars præsens non d̃ixit,valet iudicium,fm Bald.in l.edita. in pen.col. C.de
33 eden.¶†Decimoquartò facit:quia absolutio à iuro non debet fieri parte nō vocata:& tm̃ si fiat,tenet, vt not.in c.qua frōte. de appel.d.Anto. de But.in c. debitores.de iureiu.d.Abb.in consil.
34 12.in 2.vol.inci.& si copiosior.in vlt.col.¶†Decimoquintò facit,quod tenet not.Inno.in c.cōstitutus.de fil.presby. q̃ licèt cō uentus possessorio recuperandæ non debeat audiri ante restitutionē,super proprietate: tm̃ si de facto fuerit admissus, & eā probauit,debet iudex pro eo ferre sn̄iam:& sequitur d.Abb.in
d cōsil.3.proximè alleg. [d] ¶†Decimosextò facit,quod tenet Inn.
35 in capit.cum dilecta.de rescrip. & in capit. cum Bertoldus. de re iudica. quòd licèt postquā sententia transiuit in rem iudic. non debeat pars aduersa audiri super nullitate sententiæ: Tamen si de facto fuerit admissa, & iniquitatem probauit, est re-
36 tractanda sententia.Et facit quod statim sequitur. ¶†Decimoseptimò facit, quòd per duo proximè præcedentia dicta Innocen.infert not.d.Abb.in consil.162. incip.causa quæ ad præsens vertitur inter commune Sertiani. quòd statutum Senense disponens, quòd post duos menses non possit dici de nullitate sententiæ: si tamen de facto fuit admissus ad probandum
37 nullitatem, & probauit, debet obtinere. ¶†Decimooctauò facit,quòd si alicui in opere facta est nunciatio noui operis, & ille spreta nunciatione ædificauit,debet totum, quod ædificauit, demoliri:nec auditur volens docere de iure suo,vt est text. in l.1.§.sed si is. & in l.præter.in princ.§.hoc interdictum. el 2.ff. de nou.oper.nunciat.& in cap. 2. eod. titu. Tamen si iste talis, qui ædificauit spreta nunciatione, fuerit admissus per iudicem ad probandum de iure suo princip. isto casu cessat demolitio operis. Ita tenet Bald. in consil. 103. 1. volum.incip.proponi-
38 tur, quòd fuit duplex nunciatio.in 2.colum. ¶†Decimononò facit,quòd licèt non possit agi contra tertios possessores bonorum, vel contra fideiussorem, nisi prius excusso prin.Authen. hoc si debitor.C.de pig.& Auth.p̃sente. C. de fideiu. Tm̃ si ageretur,& nihil fuisset oppositum, valet processus; & melius secundum

ADDITIONES.

a ¶Inno.Adde ad dictum Inno.Alex.in l.à Diuo Pio.§.si pignora.col.1. ff. de re iudica.& in l.nemo.col.4.in q.simulationis.de leg.1. PVRPV.
b ¶Moder.maximè Alexand.2.colum.vbi docet modum practicandi. Felin.vbi limitat,nisi vtatur clausula si & in quantum in capit. 2.colum.penult.ad fi. de proba. PVRPV.
c ¶Filiæ.Docto.in cap.Quintauallis.de iureiu. Ias.in l. ius autem ciuile.col.vlt. versi.eo.modo.sup.de iust.& iure. PVRPV.
d ¶Alle.Adde Alexand.in l.à Diuo Pio.§.si pignora.1.col.de re iud. PVRPV.

cũdum Bar. in l. 2. aĉ fi. C. commu. diui. & dixi in §. item ſi quis
39 in fraudem. in 29. col. Inſti. de act. ¶ † Vigeſimò facit, ꝙ licèt qs non poſſit eſſe iudex in cauſa ſua, vel ſuorum. l. qui iuriſdictioni. ff. de in. omn. iud. Tamen ſi iudicaret, & pat⁹nō opponeret, valeret proceſſus & ſententia, text. eſt in l. in priuatis. in verbo, habere poteſt. ff. de iud. ſecundum Io. And. in c. poſtremò. de appel. Arch. in c. ſtatutũ. §. 1. de refer. in 6. Albe. de Roſ. & Paul. de Caſtr. in d. l. q iuriſdictioni. & ibi dixi de hoc vltimo. ¶ Conſequenter not. ex text. ꝙ furor ſuperueniens non tollit matri-
a monium, nec patriam poteſtatem. [a] An autem excuſetur à pœna delicti ante cõmiſſi priuſquam efficeretur furioſus? ponunt Bal. & Doct. in l furioſum, in fin. C. qui teſtam. fac. poſ. & ibi concludunt, ꝙ excuſet à pœna corporali, non à pœna confiſcationis bonorum. Et ponit etiam Bald. in l. humanitatis. in 13. col. C. de impu. & in cap. 1. de eo, qui interfecit fratrem do. ſui. vbi Alua. & not. Imol. in cap. Rayn. in materia exemplaris
40 ſubſt. de teſt. vbi etiam per eum. ¶ † Quid ſi homicidium ſit factum & lata ſententia capitalis, an furor ſuperueniens excuſet? Tu ad hoc vide Bar. in l. ex facto. in prin. in 7. col. in verſic. 5. requiritur. de vulga. & pupil. & text. not in l. diuus. ff. de off. præſi.
41 † Alibi etiam dicit not. Bar. in l. aũquam. §. ſi vi. ff. de vſuc. quod per illum tex. determinatur quæſtio Theologorum: Si quis eſt in peccato mortali, & efficiatur furioſus; an dicat mori in pec-
42 cato mortali? Concludit, ꝙ ſic, per illum text. † Si filius commiſit cauſam ingratitudinis contra patrem, propter quam mereretur exhæredari, an propter furorem ſuperuenientem purgetur vitium ingratitudinis præcedens, ita vt non poſſit exhæredari? Bart. *& communiter alij tenent* ꝙ ſic. Ita Bart. in d. l. ex fa-
b cto. in prin. in ver. 7. requiritur. Tu conſidera propter l. fin. §. ſed cum antiquitas. in verb. inſtitutis, vel exhæredatis. C. de cu. fur. & text. in l. de creationib. C. de epiſco. aud. tamen illa non ſunt
43 de iure Auth. ¶ † Septimò pondera tex. ibi quaſi voluntate patris, ꝙ in furioſo dicitur eſſe quaſi volũtas. Intellige verum, vbi non requiritur expreſſius, vel tacitus cõſenſus. l. ſi à furioſo. vbi Bart. ff. de act. & obl. Secus vbi requiritur conſenſus expreſſus; vel tacitus. l. qui ad certum. ff. loc. de qua glo. Pet. hic opponit, & non ſoluit. & l. 2. ff. de procu. & l. certè. ff. de præca. ¶ Item vbi ſufficit non contradicere, furioſus habetur pro conſentiente, in caſu, quo ſi eſſet ſanæ mentis, non poſſet contradicere. Ita loquitur. l. 2. §. voluntatem. ff. ſolu. matr. & glo. hic, alleg. & vide l. bonorum. in 2. reſpon. ff. rem ra. habe. & glo. in l. 3. §. pupillus,
44 vbi Bar. ff. de ne. geſt. ¶ † Vlt. not. ibi. Nam cũ ꝙſiſtat matrimonium, quòd quando ſingula diuſa non nocent, non nocent etiam ſimul iuncta: & ſic ſi extrema de per ſe non vitiant, nec ſimul iuncta impediũt. In quo tamẽ diſtingue, vt hic per Alb.
45 ¶ † Extra glo. quærunt hic Doct. an ſi pater ingrediatur mona-
c ſterium, [c] filij efficiantur ſui iuris, ita vt poſſint facere teſtamentum, & concludunt, quòd ſic per tres rationes, vt hic per Barr. Adde, ꝙ idem not. tenet Bar. in l. patri, in fin. per illum text. ff. de
* adul. *Et iſta eſt communis ſententia,* [d] quicquid teneant Iac. But. &
d Bald. in Auth. excipitur. poſt glo ibi. C. de bon. quæ libe. Ita ècõ
46 tra, ſecundum Doct. hic † Si filius fam. ingreditur monaſteriũ, liberatur à pat. poteſta. glo. eſt not. in l. ſi ex cauſa. §. Pap. in gl. 1. poſt med. ff. de min. quam alleg. Doct. hic, & Bald. in Auth. ingreſſi. in 4. colum. C. de ſacroſan. eccleſ. Facit quod habetur per glo. Barto. & omnes in Auth. ſi qua mulier. & in d. Auth. ingreſſi. In quib. locis tangitur, an finiatur emphyteuſis, vſusfru. feudum, & ſimilia, & Bald. in c. qui clericis. in fi. ſi de feu. fuc. cõtro. int. dom. & agn. Spec. in tit. de ſtat. mon. in ver. 6. Arch. 12. q. 1. cap. non dicatis. Et facit quod dicit gloſſ. in verſ. occaſione. in Auth. conſti. quæ de dig. quæ dicit, ꝙ monachatio eſt potens liberare monachum à poteſtate diaboli. per tex. not. in Auth. de
47 mona. in prin. ¶ † Intellige tamen not. ꝙ per monachationem filij ſoluitur patria poteſtas tamen monachus retinet iura ſuorum, & ſuccedit tanquam ſuus: quamuis vinculum patriæ poteſtatis ſit ſublatum. l. Deo nobis. §. 1. C. de epiſc. & cler. vbi dixit tex. ꝙ monachi ita ſuccedunt patri, ac ſi monaſterium non eſſent ingreſſi, & ibi not. Gul. & Iac. Butr. & ibi omnino vide Bal. in 5. col. Idem tenet Bar. in l. ex cauſa. §. Papi. ff. de min. & in cõſil. 1. incip. filius fam. presby. & Bald. in l. cum in adoptionis. per illum tex. C. de adop. & in l. apud hoſtes. in fi. C. de fu. & leg. Bal. & Angel. in l. nepotes. §. eod. Lud. in l. is poteſt. ff. de acq. hæred. Alex. in l. ſub cõditione. ff. de libe. & poſthu. & iſta eſt vera ſnĩa,
* *& ita conſulit, & ita concludunt communiter* Cano. in c. indecorũ. de ætate, & quali. & Bald. in d. Auth. ſi qua mulier. in pen. col. quamuis plerique contrariũ teneant. Contrarium tenet Ang. ſibi contrarius in d. l. ſub conditione. ad quem ſe remittit ibi Imol. Contrarium tenet Iac. Butr. in d. Auth. ſi mulier. Spec. in tit. de tut. §. ſinautẽ tutor. & latè Mat. vbi latè examinat in tracta. de ſucceſ. ab inteſta. in 2. car. & decepti ſunt in iſto fundamento: quia cum filius fam. monachus per ingreſſum monaſte-

rij liberaretur à patr. poteſta. ergo ſublata patr poteſta. non põt dici ſuus. Ad qd reſpon. Bart. in d. §. Papin. ꝙ eſt falſum, vt patet in emancipato, qui tñ habet iura ſuorum. l. meminimus. C. de leg. hære. & patet in filio adoptato ab auo paterno, vel materno, q non eſt in poteſtate adoptantis: & tñ ſuccedit vt ſuus. Ad l. cum in adopti. C. de adop. & multa alia exempla de hoc ponam in euidentialib. l. qui ſẽ patris. C. vnde libe. Et prædicta ꝙ monachi & canonici regulares non ſint in poteſtate parentum: quia trãslati in altiorem poteſtatẽ. & quia redacti ad ſimilitudinem ſeruorum, tenet Bald. in l. ſacroſanctæ. C. de epiſc. & cler. & vide in materia quod decidit Bart. in l. cum quis. in prin. ff. de ſolu. Prædicta procedunt in ingreſſis monaſterium. An
48 † autem per ſacerdotium ſoluat⁹ patr. poteſta. Puta ſi pater, vel filius efficiatur ſacerdos vel clericus? Et quidem Epiſcopalis dignitas proculdubio liberat filium à patr. poteſta. §. illud Auth. conſtitutio, quæ de digni. Auth. ſed epãlis dignitas. C. de epiſc. & cler. ſm Bar. & omnes hic, & eſt gl. in l. 1. §. fi. ff. ad Mace. Iſtud limita no. ꝙ Epãlis dignitas liberat filium à patr. poteſta. eſt verũ, quatenus pat. poteſta. eſt ℈ eũ. Sed quatenus eſt ſibi fauor, filius durat in poteſtate patris & ita ſing. Bar. in l. Item in pote.
49 in fi. ℨ. eod. † vbi per hoc infert ad pulchram. q. Stante conſuetudine vel ſtatuto, ꝙ ſi aliquis moriatur non relicto filio in poteſtate, princeps ſuccedat, excluſis omnib. agnatis: Pone, moritur aliquis relicto filio Epõ: princeps vult eius bona: quia non reliquit filium in poteſtate, cum Eps non ſit in poteſtatẽ. Dicit Bar. ꝙ imo Eps ſuccedit: & ꝙ dicitur in poteſta. patris, q a iſtud reſpicit eius fauorem. Idem tenet Bal. in l. apud hoſtes. in fin. C. de ſuis & leg. Io. Fab. Io. de Pla. & Ang. de Are. Inſti. q b. mod. ius patr. poteſta. ſol. in prin. & eſt tex. in d. Auth. ſed hodiè, in fin. Et adde, quæ ponit Bal. in d. l. Deo nobis. & ex hoc habes notare diligenter, ꝙ filius Eps quo ad aliqua non cenſetur in poteſtate: & qno ad aliqua ſic. ſicut in milite filiofam. l. 2. ff. ad Maced. Et iſtud facit ad no. deci. Bar. in l. 1. §. bonorum. ff. ad Treb. dũ quærit, an pater poſſet emancipare filium ad vnum tñ actum, vt poſſet teſtari, quaſi videatur abſurdum, ꝙ filius, quo ad quid eſſet in poteſtate: & quo ad q d non, qd non examino hic. Secundò dictam concluſ. mirabiliter limitat Bal. (nec alibi vnquã legi) in l. fi. §. neceſſitate. in 1. col. C. de bon. quæ libe. ꝙ licèt Eps liberaretur à poteſtate patris: tñ filij eius Epi non liberantur à patria poteſtate Epi. Et ideo ſm eum Eps debet habere vſumfru. in bonis aduentitijs filiorum: ſicut ſi eſſet laicus. Alleg. Io. And. in c. fi. de iud. in 6. in nouel. Ego pondero, ꝙ ℨrium expreſsè dicit Bar. in l. Item in poteſtate. ℨ. eo. & de hoc eſt text. in d. Auth.
50 ſed epãlis dignitas. ad fi. ¶ † Quid autem in alio ſacerdotio, vel clericatu, an liberet à patria poteſtate? Aduertendum: quia verba Bar. hic in fi. ponerẽt nos in magna difficultate. Nam, vt vĩ, tenet ꝙ ſic per c. indecorum. Poſteà dicit dicendum vt ibi. Breuiter dic, ꝙ nullus ordo ſacerdotalis. ℨ. Epãtum liberat filium à
* patria poteſtate, ſm Inno. & *communiter Doct.* [e] in d. c. indeco-
e rum. & hoc ꝓbat tex. in Auth. presby. & in corpore. C. de epiſc. & cler. & text. not. in l. ſacroſanctæ. vbi etiã Bar. de epiſc. & cler. vbi dicit text. ꝙ clerici dicuntur habere peculium. ergo clerica
f tus [f] non liberat à patria poteſtate: quia ſi clerici eſſent ſui iuris, non eſſet peculium. l. fin. C. de inoffic. teſtam. Intellige tamẽ, quòd clerici ſunt in poteſtate patris: verum eſt, quo ad temporalia: Secus quo ad ſpiritualia, quæ non cadunt in laicum. c ſi annum. de iud. in 6. Aduerte tamen, quòd pater clerici in bonis eius non habet vſumfruc. quia peculia clericorum cenſentur quaſi caſtren. d. l. ſacroſanctæ. vbi Bald. etiam dicit de ſtatuto fauorabili faciente mentionem de filijs in poteſtate in caſib. in quib.

ADDITIONES.

a ¶ Poteſtatem. Adde, ꝙ hic omnia repetit, & aliter loquitur in l. fin. col. 6. infr. ſi ex no. cau. aga. PVRPV.

b ¶ Contrarium communiter dicit Clarus in §. teſtamentum. q. 41. verſ. ſed pone. vbi declarat.

c ¶ Monaſterium. Adde de hoc in cap. in præſentia. de prob. Lap. alleg. 129.

d ¶ Sequitur Villal. inter commu. opi. lib. 14. ver. pater & quid habebit filius patre Monacho & eo viuente? dic, ꝙ iure cano. habebit legitimam. ſecus ſi ciui. quia expectabit mortem patris, Iaſ. in auth. ſi qua mulier. nu. 52. 57. C. de ſacroſan. eccleſ. vbi legiſtarum ſenten. cõmunem dicit Villa. libr. 6. ver. filius. Quid de vſufructu aduentitiorum, an patre habente filios, ingrediẽteque religionem amittat? dic vt per Vtuium commu. opin. lib. 2. concl. 220. vbi tenet vſumfru. ſtatim cõſolidari cum proprietate, reuertique ad filium. Quid in filio Monacho, vel clerico? & dic quòd pater vſumfru. bonorum, quem in filij ſui bonis habet, non perdit per Monachiſmum vel clericatum filij, teſte Vtuio d. lib. concl. 221. Iaſ. in Auth. ingreſſi. nu. 48. C. de ſacroſ. eccleſ. MASVER.

e ¶ Sequitur Are. in §. filiusfam. nu. 5. inſti. q b. mod. ius pat. pot. ſolu. Boer. q. 121. col. fin. par. 1. & aliqua ponit Catel. ver. epiſcopalis dignitas. cir. fi. MASVER.

f ¶ Clericatus. Adde gl. fin. in c. cum voluntate. de ſenten. ex commu. Doct. in quia nos. de teſta. Card. Alex. in cap. per venerabilem. in §. quòd autem, ſi 7. not. qui filij ſint legi.

quibus personæ ecclesiasticæ possent cõprehendi,comprehen-
51 dãtur clerici. † Per Doctoratum,aut militiam,vel similem dignitatem filius non liberatur à patria potestate. l. si maritus. & ibi Bald.C.de patr.potesta.§.filiusfam.Instit.quib.mod ius patr. potest.fol.Et ex proximè dictis,quòd pater clerici in bonis eius non habeat vsumfructũ,adde Bar.in consil.61.incip.filiusfam. presby.Ias.de May.Medio. I. V. D. Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Repetitio.l.si arrogator,an sit Bartoli,vel ne.*
2 *Adoptio capitur tanquam genus, & species.*
3 *Arrogatio non potest fieri, nisi cum causę cognitione.*
4 *Magis est studendum generationi filiorum, quàm religioni.*
5 *Papa de plenitudine potestatis potest facere, quòd matrimonium duret ad tempus.*
6 *Per arrogationem impubes arrogatus transit in potestatem arrogantis, & omnia eius bona.*
7 *Impubes non potest arrogari, nisi prius præstita cautione, seu satisdatione de restituendis bonis pupilli ijs, qui successissent ex substitutione pupillari,vel ab intestato.*
8 *Arrogator,si emancipet filium sine causa, vel exhæredet, tenetur statim in vita restituere bona ipsius arrogati.*
9 *Licèt filio arrogato debeatur quarta bonorum per patrem arrogatorẽ, tamen secus est in filio adoptato, etiam si adoptetur ab auo naturali.*
10 *Dictio,mox,qualiter exponatur.*
11 *Dictio,quoque,est dictio implicatiua.*
12 *Si arrogator moritur ab intestato, arrogatus tanquam suus ab intestato succedet,aliis exclusis.*
13 *Si præmoriatur pater arrogator:& statim post impubes arrogatus, hæredes arrogatoris patris præmortui tenentur restituere quartam bonorum patris arrogantis.*
14 *Impubes arrogatus,qui erat suus, potest ex potentia suitatis transmittere, ac si agnouisset in vita.*
15 *Stante statuto, quod moriente vxore in matrimonio maritus lucretur dotem, si maritus decedat post vxorem, antequam acceptet dotem, transmittet eam ex dispositione legis.*
16 *Bona damnatorum,quæ conseruantur ascendentibus,& descendentibus, transmittuntur hæreditate non adita.*
17 *Lucrum,quod lucratur maritus virtute statuti disponentis,maritum lucrari dotem,vxore præmoriente, dicitur effici patrimonium viri, non autem hæreditas mulieris.*
18 *Legitima,vel supplementum, quamuis debeat peti in vita per filium naturalem, & legitimum: tamen si moriatur non petita, transmittit ad hæredes.*
19 *Si statuto cauetur,quòd si pater moriatur ab intestato filij masculi succedant:& mortuo patre filius, qui habebat sororem, stetit cum sorore & non aliter adiuit: qui moritur relicta filia, an transmittat hæreditatem patris ad dictam filiam, an amitta succedet simul cum nepte.*
20 *Quando filia succedit in locum patris, non dicitur venire ex persona patris: bene tamen eius loco primo ponitur.*
21 *Quando statutum disponit, quòd ab intestato masculus succedat, & quòd fœminæ excludantur: tunc fœmina desinit esse sua: si tamen statutum dicat, quòd dotentur,tunc fœmina non desinit esse sua.*
22 *Filia exclusa à successione patris propter masculos, censetur semper exclusa: adeo quod mors masculi non prodesset fœminæ.*
23 *Sicut filius naturalis, & legitimus debet habere quartam in bonis patris: ita etiam impubes arrogatus.*
24 *Non sufficit patrem alienantem confiteri in instrumento pretium recepisse, nisi verè appareat de actuali numeratione.*
25 *Confessio patris in testamento, in quo confitetur se debitorem alicuius, non præiudicat filio,quo ad diminuendam suam legitimam.*
26 *Pater arrogator potest in quarta impuberis arrogati substituere directo,& pupillariter vsque ad tempus pubertatis, & non aliter.*
27 *Substitutio fideicom. impedit, quòd bona non possunt alienari.*
28 *Pater non potest filium in legitima onere fideicom.grauare.*
29 *Si pater exhæredet filium suum pupillum, poterit ab eo legata relinquere.*
30 *Quando substitutio fideicommiss. iniungitur substituto pupillariter impuberi simpliciter,non durat semper. sed tanto tempore,quanto pupil. substit.*
31 *Onus fideicommissi iniunctum expressè impuberi, nihil valet; Si autem eius substituto pupillari bene valet.*
32 *Si filius, cui in legitima est appositum onus fideicommissi repudiat expressè,tunc grauamen bene transit ad eum, ad quem legitima.*
33 *Pater arrogator non potest substituere pupillariter: nisi in sola quarta. Sed pater verus in omnibus bonis.*
34 *Qui facit illud, ad quod per legem obligatur, non dicitur conferre beneficium.*
35 *Dictio,mox,& dictio quoque, quid significant.*
36 *Si arrogator præmoriatur:deinde impubes arrogatus, substitutus à patre naturali succedit in totum huic pupillo.*
37 *Substitutio pupillaris, cuius substitutio erat extincta per arrogationem impuberis, reconualescit de iure prætorio.*
38 *Quando impubes arrogatus mortuus est viuo arrogatore, substitutio pupillaris extincta non reconualescit.*
39 *Quilibet substitutus admittitur simul cum substitutis ab arrogatore.*
40 *Si testator habeat bona in duobus territorijs, in quibus viget diuersa consuetudo in testando: an institutus habebit bona sita in dictis duobus locis.*
41 *An priuata schedulæ facta in loco, vbi viget consuetudo, quod faciat fidem, faciat fidem extra dictum locum.*
42 *Statutum Regij est prohibitorium, disponens, quod maritus non possit in testamento relinquere vxori suæ: in ciuitate Bononien. seruatur ius commune, si Regius origine efficiatur ciuis Bononiæ,quid iuris.*
43 *An quando in vna dispositione concurrit domicilium originis,& incolatus,quod istorum deleat attendi.*
44 *Quo ad lucrandam dotem per statutum, debet attendi statutum, vel consuetudo,vbi maritus habet domicilium, ad quod vxor se transfert.*
45 *Quando in vna persona concurrit causa naturalis,& accidentalis, semper attenditur naturalis.*
46 *Quando duo concurrunt,quorum vnum prodest,& aliud nocet,semper attenditur id,quod nocet, & non quod prodest.*
47 *Quando reperiuntur duæ regulæ,vna permissiua,alia prohibitiua, semper attendi debet prohibitiua.*
48 *Vbi reperitur locus originis, & domicilij, semper debet haberi respectus ad locum domicilij,& non originis.*
49 *Vbi est statutum,q̃ contra Doctorem non possit inquiri,deinde est aliud quod contra militem possit inquiri; si vnus & Doctor, & miles est, an possit contra eum inquiri.*
50 *Si est consuetudo, quod Archipresbyter habeat oblationes diebus dominicis,& Sacrista in die Sancti Laurentij, si veniat dies Sancti Laurentij die dominico, fiet diuisio oblationis. & supra nu.45.*
51 *Qua actione petatur quarta arrogati relicta in testamento arrogatoris.*
52 *Quarta,quæ debetur impuberi arrogato, non est quarta omnium bonorum arrogatoris: sed illius, quam habuisset ab intestato.*
53 *An quarta arrogati sit hodiè aucta vsque ad trientem, sicut in legitimis,& naturalibus.*
54 *Numquid reus possit renunciare dilationi sibi datæ, ad hoc vt excludat actorem à beneficio probandi infra illam dilationem.*
55 *Rescriptum post præsentationem in iudicio,efficitur commune vtriusque partis.*
56 *De iure communi condemnato debet assignari quadrimestre ad soluendum.*
57 *Quando tempus est incertum,admittitur purgatio moræ.*
58 *Quando terminus est assignatus à iudice, censetur legalis.*
59 *Dilatoria, quæ non fuit opposita in tempore in causa principali,non potest postea opponi in causa appellationis.*
60 *Condemnatus in actione reali non habet quadrimestre: sed tenetur restituere rem quamprimum potest.*
61 *Ad hoc,vt condemnatus habeat quadrimestre, requiritur vt satisfaciat de soluendo tempore statuto.*
62 *Deserta appellatione,statim est fienda executio.*
63 *Sententia iudicis,à quo appellari non potest, mandatur executioni intra decem dies.*
64 *Si impubes arrogatus moriatur superstite arrogatore, & patre naturali,& matre, qualiter succedetur.*
65 *Si impubes habeat fratres legitimos,& naturales, an in successione seruetur forma Auth.defuncto.C.ad Tertul.*

De adoptionibus. Rub.

LEX XXI.

SI arrogator. Ista est famosa lex, & sm Bart.est subtilis,& difficillima. Et dicit Fulg. q̃ ista lex, cũ sit subtilis, est subtilibus ingenijs delectabilis. & credo,q̃ verum dicat:quia tota ista lex, & eius materia in ingenij speculatione versat.
1 ¶† Ante omnia aduertẽdum est, q̃ reperitur vltra lec.ord.Bar.quædã repetitio inserta in lec. Bar. An sit Bar. vel ne,d.Alex.alleg. eam pro repe.Bar.in consil.44.inci.consideratis verbis dicti statuti,in 1.col.in 1.vol.& in cõsi.150.in 2.vol. inci.viso themate.s.scripto.in vlt.col. Sed idem dom.Alex.in l. centurio.in 44.col.dicit exeresse oppositum,q̃ nõ est repetitio Bar. licèt in suis lect. inseratur. quod satis ostenditur ex eius inspectione. Sed q̃ est repet. Bald.Idem d.Alex.in l.Gallus.§.1.in 4.col.ff.de libe.& posth.dicit. q̃ semper fuit istius opi.q̃ ista repetitio.d.l. si arrogator. quæ à 20. annis citra fuit addita in lect. Bar.q̃ non sit Bar. Ego ex multis coniecturis deprehẽdo, quòd non est Barto. quia ab eius stylo deuiat, & inordinatè procedit:& iam dicta semel iterũ frustra repetit. Itẽ in vltimis duob.

cartis

cartis magnis per 8. col. examinat omnino impertinenter, an substitutio compendiosa facta per verbum commune, substituo, matre existente in medio sit omni tempore fideicōmissaria: an pro tempore pupil. ætatis valeat iure directo: postea trahatur ad fideicommissariā substi. quæ est materia prorsus aliena. Nec Bar. posuisset hic, quę possunt in locis ordin. Item in vltimis verbis istius repetitionis dicit se repetisse l. quidā elogio. C. de iure deli. & tñ illa repetitio non habetur. Præterea in ista rep. in 9. col. tenet vnam opi. quę est de directo p̄ illud, quod tenet gln. & Bart. hic. in lect. in 3. col. ꝙ si impubes arrogatus decedat ante arrogatorē, ꝙ tñ substitutio pupillaris reconualescat. quod tñ est communiter improbatum, vt j. dicetur. Nō dico, ꝙ ex istis sumatur necessariū argum. sed sunt cōiecturæ. Accedat quod dicit Imo. in l. is qui reus. in 36. col. ff. de publi. iudi. de lect. huius primi libri ffor̄um, quàm non credit esse Bart. excepta repe. l. omnes populi. & istud reputat Alex. in multis locis,
2 de quib. dixi in d. l. omnes. in prin. † Pro introductione præmitto, & incipio à leuioribus. vt facit Bar. ꝙ adoptio capitur tanquā
a genus, & species. Et quid sit adoptio, [a] & arrogatio, [b] habes in
b l. j. s̄. eod. & 2. & Insti. eo. in prin. & vltra illos text. vide Aulum Gel. in 8. li. noctiū Atticarum. in cap. 19. & ibi declarat, quid sit adoptio, & quid arrogatio: quare si dicant̄: & quib. verbis fiant. In duob. tamen errat, & aliter dicit quàm. ll. nostræ. Primò dū dicit, ꝙ pupillus arrogari non potest, quod est p̄ hanc l. & §. cū autem. Insti. eo. Secūdò, ꝙ mulier arrogari non potest, p̄ l. hęc autem. s̄. eo. Et arrogatio debet fieri sola principis authoritate, vt iur. præalle. In tantum, ꝙ dicit mirabiliter Bart. in l. non ambigitur. s̄. de leg. ꝙ nō sufficeret authoritas Senatorum, vel po-
c puli, etiam permittēte statuto. Et ita dicit tenere Gul. de Cu. [c] in l. denique. in prin. ff. de mun. Quod dictū semper habui pro dubitabili. & Ful. istud nullo modo tenet in d. l. nō ambigitur. & in l. imperium. ff. de iurisdi. omn. iudi. in aliquibus lect. Dicit tamen Io. Fab. in §. adoptio. Insti. eo. ꝙ cum Papa hodiè possit vacante imperio quicquid potest Imperator. c. licèt ex suscepto. de for. compe. cle. pasto. §. vt igitur. de iud. Ideo vī, ꝙ à Pa-
d pa possit [d] impetrari, ꝙ valeat arrogatio, saltem in terris ecclesiæ: & multo fortius in patrimonio ecclesiæ. Quæ verba bene pondera. Adoptio autem fit imperio cuiuslibet magistratus. l. ij. s̄. eo. & Instit. eod. in prin. & per hoc credo, ꝙ possit delegari, & expediri per delegatum, per regulam. l. j. in prin. ver. quæ vero. j. de offi. eius, licet sup hoc vltimo dubitauerit Io. Fab. examinans, & arguens ad partes: tñ idem tenet in d. §. adoptio. Insti. eo. ¶ Nunc videndum est de ratione diuersitatis: quare arrogatio non potest fieri nisi mediante authoritate solius principis: & sic quare in ea tanta solennitas requiratur, cum habeamus, ꝙ ea quæ possunt fieri per solum principem, censentur adeo difficilia. ꝙ quodāmodo impossibilia dicuntur. l. apud Iulianum. §. constat. de leg. 1. & tñ in adop. sufficit authoritas cuiuslibet magistratus. In hoc inuenio, ꝙ triplex ratio assignatur. Prima Iaco. de Are. & d. Christ. Insti. eo. in prin. quia vbi maius est periculum, ibi cautius est agendum: sed in arrogatione vertatur maius periculum: quia arrogatus transit in potestatem arrogatoris, vna cum omnib. bonis suis. Hodiè secus in adoptiuis. l. cū in adoptiuis. C. eo. Et sic ista ratio isto iure fiorum non fuisset bona: imò probaret totum oppositum. Aliam rationē ponit Inno. in c. cum P. tabellio. de fid. instru. Bal. in l. 2. s̄. eo. & in l. j. C. eo. & Io. Fab. in d. §. j. quia in habentib. symbolum, vel similitudinem facilis est transitus. Cùm ergo ille dicatur adoptari, qui est in potestate patris naturalis, & transire de eius potestate in potestatem patris adoptantis: & sic de vna potestate in aliam, habet similitudinem: Ideo facilis est transitus. Sed in arrogato, qui est sui iuris, transit in potestatem arrogatoris: & sic de libero fit seruus: & ideo maior solennitas requiritur. Sed ista ratio mihi non satisfacit: nam ea attenta non procedet in adoptione, in qua hodiè non fit transitus patr. potesta. ¶ Item apud Cano. facilius est, quem fieri monachum: & sic de homine sui iuris transire in potestatem, quàm de vno monasterio transire ad aliud: & sic de vna potestate ad aliam. per no. per Inno. & alios in c. quod in dubiis. & in c. post translationem. de renun. per Arch. in c. si religiosus. de elect. in 6. Vera ergo ratio est, quam teneo, & assignat Gul. Cy. & Ange. in l. 2. s̄. eo. quia in adop. adest bonum consilium patris naturalis, de quo lex confidit. l. quidam cum filium. ff. de hær. instit. Ideo contenta est sola authoritate magistratus: sed in arrogatione eius, qui sui iuris est, & consequenter vbi non concurrit prouidentia patris, ma-
3 ior solennitas exigitur. ¶ † Item adde, ꝙ arrogatio non potest fieri, nisi cum causæ cognitione, quę versatur circa multa, posita in l. si pater. §. in arrogationib. & in l. neq; ei. p̄ totā. l. s̄. eo. Et pondera dum text. in d. §. in arrogationib. dicit, ꝙ minor 40. annis regulariter non potest arrogare, & rationem ponit ibi text.
4 quia magis liberorum procreationi studere debet. † Nam per illum tex. dicit ibi sing. Bald. esse arg. ꝙ magis est studendum generationi filiorum, quàm ingressui religionis. Ideo secundum eum si filius vnicus regis ingrediatur monasterium peccat, &
e non meretur erga Deum: & Papa potest dispentare, [e] ꝙ capiat
5 vxorem, ne Regnum pereat, ar. illius tex. † Cogita. an illud dictum debeat limitari per illud, quod dicit idem Bal. in l. si tibi. j. eo. vbi dicit, ꝙ Papa de plenitudine potestatis potest facere, ꝙ matrimonium duret ad tempus: puta, ꝙ monachus possit habere vxorem vsque ad procreationem sobolis, & vltra non duret: vt dicit no. Ioan. And. in reg. actus legitimi. de reg. iur. in
6 6. ¶ † Secundò præmittè, quòd cùm per arrogationem impubes arrogatus transeat in potestatem arrogatoris, & omnia bona ipsius arrogati. vt instit. de acq. per arro. in prin. & l. si adopta uero. ff. de præca. & sic arrogatus muret familiam: & sic capite minuatur, consequenter substitutio pup. quæ dicitur testamentum ipsius pupilli. l. patris. & filij. ff. de vulg. & pupi. extinguitur per istam arrogationem. l. nec ei. §. eorum. s̄. eo. §. cum autem. Insti. eo. Et melius in §. non tamen. Insti. quib. mod. test. infir. Sicut si ipsemet fecisset testamentum, si fuisset maior dando se in arrogationem: & sic mutando statum, rumperetur testamentum. in d. §. non tamen. quia qui est in potestate alterius, non potest testari. l. qui in potestate. cum sim ff. de test. Item quando nulla fuisset substitutio pup. certè arrogatus moriens ab intest. in potestate patris arrogatoris non poterat isto iure habere hæredem: quia pater occupabat omnia iura peculij. l. j. & 2. ff. de castr. pec. quamuis hodiè sit mutatum per §. j. in Auth. de hær. quæ ab intest. Quia ergo per talem arrogationem impuberis substituti pupillariter, & legatarij in illa substitutione damnificabātur, cùm per arrogationem infringeretur substitutio pup. Item excludebantur veniētes ab intest. qui succedissent impu-
7 beri, si arrogatio non fuisset. † Ideo lex volens prouidere, statuit, ꝙ impubes non possit arrogari, nisi prius præstita cautione, seu satisdatione de resti. bonis pupilli, his qui succedissent, vel ex substi. pupillari, vel ab intest. ac si arrogatio non fuisset. l. nec ei. §. fi. l. non aliter enim. & seq. s̄. e. & d. §. cum autem. instit. eod. Et ista cautio expirat adueniente pubertate arrogati. iur. præalleg. ¶ Nunc necessarium est inuestigare, quare lex statuit, ꝙ ista cautio non duret vltra pubertatē arrogati. Respondeo: quantum ad pup. substi. ratio est clara: quia cùm pupillaris substitutio ipso iure finiatur aduenięte pubertate. §. finitur. Instit. de pup. substi. Quantum ad substitutos pupillares nō expedit, quòd cautio duret vltra: quia etiam si non fuisset arrogatus, substitutio pup. omnino fuisset extincta pubertate. Et si dicis: pone, quòd pater naturalis huic impuberi fecit alias substitutiones: puta grauauerit per fideicom. vel alia onera iniunxerit, tales substitu. non extinguuntur aduenięte pubertate. quare ergo non præstatur cautio vltra pubertatem? Pro istis respondę, ꝙ aliæ substi. non dicuntur testamentum pupilli, sed testamentum patris naturalis. Patet, quia per eas non succeditur pupillo, nec in bonis pupilli: sed tantum patri naturali, & eius bonis. l. cohæredi. §. cū filiæ. ff. de vulg. & pup. Quia ergo non sunt tantum pupilli, sed patris eius, non extinguuntur per arrogationem impuberis: sicut pupil. substi. imò durant, & possunt peti ex testamento patris naturalis etiam durante arrogatione, p̄ patrem arrogatorem. l. in arrogatorem. ff. de pec. §. fin. cum gl. Insti. de acq. per arro. Ideo non fuit opus cautione: quia vbi ex arrogatione nō sequitur dānū. ibi nō expedit prouidere p̄ cautionem. Sed quantum ad uenientes ab intest. qui succedissent impuberi si arrogatus non fuisset: quia arrogator occupat omnia iure peculij: quare non præstatur ista cautio, etiam post pubertatem: quia ēt post pubertatem damnificantur veniētes ab intest. qui omni tpe succedissent. si arrogatio nō fuisset. Rñ. gl. no. valde in d. §. cum autem. dando 2. fo. Prima, ꝙ isti aduētitij casus non sunt considerandi. quod nihil est dicere; quia si lex considerat, ꝙ pupillus poterat mori in pup. ætate: ideo prouidit: quantò magis debet considerare, ꝙ potuit mori post. Itē casus aduentitij ꝙsiderantur in l. cum in adoptiuis. C. eo. Sed quid fortius,

ADDITIONES.

a ¶ Quid sit adoptio. Adde l. pe. C. de adopt. Spe. in tit. de cog. le. in §. ij. Hosti. in sum. eo. tit. Card. Zab. in rub. eo. tit.

b ¶ Declara, vt per Catel. ver. arrogationis.

c ¶ An senatus possit arrogare. Dic quod ante translationem Imperij in principem poterat, post vero non, nisi sit ei expressè concessum ab Imperatore. gl. in extranag. de pace cōstan. versi. crim. Bal. in auth. cassa. C. de sacr. sanct. Dec. consi. 8. col. j. Soc. consi. 124. col. 7. lib. 2. BELLOT.

d ¶ Quod à Papa possit. Adde Doct. in repe. c. per venerabilē. Qui filij sint legi,

e ¶ Papa potest dispensare. Adde Doct. in c. cū ad monasterium. de stat. mon. Io. An. in regula semel Deo. & in regu. actus legitimi. de reg. iur. lib. 6. in mercuria. Archi. in c. sunt quidam. 25. q. j. Card. Zab. in cle. j. in j. oppos. de constan. & alli. Thom. 2. 2. q. 86. j. arg. 9. Tho. in 4. sen. dist. 38. q. 1. arti. 3. Car. sancti Sixti in tra. de pote. Papæ. q. 35.

fortius,casus aduentitij, & aduersa fortuna hominis debēt esse in consideratione,qñ agitur de prouidēdo.l.generaliter.§. si homini libero.ff.de fideicom.lib. ibi tñ agitur de prouidendo sibi non alij,vt hic.Secunda ratio ponitur per glo.ibi, & est vera,si eam hoc modo intelligas. Nam lex voluit, ꝙ ista cautio non duret vltra pubertatem:quia tunc venientes ab intest. propter arrogationem non patiebantur certitudinaliter damnum.Patet,si fuisset arrogatus factus maior,potuisset facere testamentum,& instituere extraneos,& excludere istos venientes ab intesta. ergo apparet, ꝙ certitudinaliter non fuissent omnino
* successuri. Ideo vltra non prouidit. *Et istud communiter tenetur.* Sed difficultas suprema est: quid si impubes haberet matrem, cui condito testamento habeat necesse relinquere, Certè per arrogationem damnificatur etiam post pubertatem. Quare ergo propter istos cautio non præstatur vltra? est passus quem ȝ.plenè executio. Et ad hoc vltimum bene considera. §. Mortuo. Insti. de acq. per arrog. ¶Item aduerte,ꝙ licèt ista cautio omitteretur: tamen habetur pro præstita,& vtilis actio competit ac si præstita fuisset.l.his verbis.in fi.s̄.eo. & gl. in d.§.cum autem.Et si dicas:ergo vr̄,ꝙ superflua sit ista præstatio satisdationis,si habeatur pro præstita:quia expressio eorum, quæ tacitè insunt nihil operatur.l. non rectè. C.de fideiuss.l. hæc verba. ff.deleg.1.Respondeo,ꝙ arg.procederet,si tacitè intelligeretur eo modo,quo debet exprimi: sed dico, ꝙ qñ cautio expressè datur,debet esse satisdatio, & sic debent dari idonei fideiussores.l.nec ei.in fi.s̄.eo.l.j.C.eod.sed qñ tacitè intelligitur, est nuda sine fideiussoribus, & ista quantum ad declarationem cautio.
8 ¶†Tertiò præmitto,ꝙ pater arrogator,si emancipet filium arrogatum sine causa,vel exhæredet, tenetur statim in vita restituere bona arrogati,ipsi:istud probat no.tex. in d. §. cum autē. in ver.tunc,quod est denotatio extremitatis temporis.l.4. in fi. ff.de condi.& demon.cum si.Item tenetur post mortē, & non in vita relinquere quartam bo. suorum arrogato per constitutionem diui Pij.Ita probat tex.in d.§.cum autem. in verbo relinquere.quod propriè refertur ad vltimas volun.l.fin.§.j.ff.de tab.exhib.Ita subtiliter vtrunque ponderat Nic. de Neap.in d. §.cum autem, dicens, ista nunquam se vidisse, nec per alium cogitata.Et vltra cum, ꝙ quarta non debeatur per arrogatorē in vita,licèt post mortem,probo:quia quarta intelligitur illorū bono.quæ arrogator tempore mortis habebit,tex.est no.in l.j. ff. si quis à pa. fue. ma. ergo oportet expectare eius mortem.
9 ¶† Item diligenter adde, ꝙ licèt filio arrogato debeatur quarta bono.per patrem arrogatorem: tñ secus est in filio adoptato,dato etiam, ꝙ adoptetur ab auo naturali. quo casu transit in eius potestatem.glo.est valdè no.in l.cum in adoptiuis.circa med.super verb.reuerti.C.eo.quæ alleg. bonum tex. & expressum in §.aliqui.in fi.Insti.de hæred.quæ ab intesta.& illam pro valde sing.alleg.& no.solus Nic.de Nea. in d.§. cùm autem. & rationem diuersitatis potes colligere ex d.§.aliquā. Et an istud vltimum sit hodiè correctum per iura Auth.dicetur fortè ȝ. & propter hoc considera circa. l. fina. ff. si quis à pa. fue. ma. vbi tex.loquitur de adoptiuo, & dicit, ꝙ adoptato debetur quarta ex cōstitutione diui Pij:an debeat capi pro arrogato sicut hic, ibi filio adoptiuo:nam debet intelligi de arrogato. ¶Hæc præmissa tangunt in vniuerso generaliter materiam huius.l.Nunc condescendendo propius ad tex. aliqua præmitto pro intellectu literæ.Et in primis aduerte, ꝙ text.in j.parte.& in j.decisio. breuiter adeo loquutus est,ꝙ quasi videtur imperfectè,respondisse. Nam respondet hæredes teneri restituere bona arrogati, & nō dicit cui,nec qua act. seu quo remedio, nec qualis sit ista
10 quarta:Ideo ista supplentur.ȝ.maximè in gl. ¶† Secundò diligēter pondera dictionem mox, ꝙ impubes mox decessit post arrogatorem,an istud importet mysterium iuris,an solùm cōtingentiam facti,an verò improprietur?Ray.de Forli. & Albe. de Ros.hic in apost.tex. super illa dictione, mox,dicunt,ꝙ idē, & si non mox,dummodo impubes sit mortuus post arrogatorem.Sed Fulg.apostillando illam dictionem,mox.i.postea, nihil alleg. potuit alleg.gl.in l.j.in ver.mox,q̄ sic exponit.ff.si cert. pet.& gl.in l.si pupilli.§.Idem ait.ff.de neg gest. Nec ista exposi tio debet extranea videri:quia dictio,mox, ſm subiectam materiam variè capitur. Aliquando intra biduum, vel triduum. gl.in l.post rem.§.j.in ver.mox.ff.de transa.Aliquando pro spatio decem dierum.l.ad peremptorium. in fin. cum l. seq.& ibi Ang.ff.de iudi.Spec.in ti.de app.§.j.post prin. Quandoq; capit̄ pro spatio duorum mensiū.m.l.à diuo Pio.§.j.ff.de re iudi. Aliquando mox,capitur.i.vsque ad annum. 2.q.2.c. si in qualibet, & ibi gl.no.& 12.dist.c.longinquitate Aliquando mox capit̄.i. anno seq.l.sed & si quis.§.si operas.cum seq.iuncta glo.in versi. mox.ff.de vsufru.Aliquando mox capitur pro triennio.l.sed & si in conditione.§.seruus alienus.ff.de hæred.institu.Aliquando mox,significat tempus incertum arb. iudi.statuendum. ¶si is à
a quo.in prin.ff.vt in pos.lega. Aliquando mox,capitur[a] pro q̄ primum.in l.tutores.in gl.j. & ibi Doct.C. de admini.tuto.Bar. in l.tutor qui repertorium.in j.colum. ff.de admini.tut. & non debet videri absonum,si in isto tex. dictio, mox, capiatur pro postea; quia non refert, an impubes statim sit mortuus, an ex interuallo. Tamen aduertendum est, ꝙ dictio, mox, propriè sumpta stat pro confestim,& sic sine interuallo, & ita Barto.in l.j.& ibi sequuntur Sal.& Mod.ff si cer.pet.per glo.ibi.& in l.mo mentaneæ.vbi etiam per Barto.C.vnde vi. & est melior gl. de iure in Auth.de incest.nup.in prin.in ver.mox imminere. & gl. opt.in c.quia propter.in ver.mox.de ele. Facit l.si pater captus. cum glo.j.ff.de vulg.& pupilla. Et idem ꝙ dictio,mox,stet pro confestim,no.Bald.in l.Gallus.§.ille casus.in 5.colum. de lib.& posthum.& Imo.in l.diuortio.in prin.super glo.in verb statim. ff.solu.matri.& in l.j.§.j.vbi per Lud. Rom. & Mod. de verbo. oblig.& de ista dictione, mox etiam ponitur per Dyn.Barto.& alios,vbi inducunt ad quæstionem in l.fructus.ad fi.ff.sol.mat. Ponit latè Alb.in diction.in ver.mox.Habetur & per Archi.in c.venerabilib.§.si vero.de sen.excom.in 6. Et dicit valde singu. Bald.in l.quoniam nul.C.de appel.ponderando tex.ibi, in versi. mox,quòd si deserta est appellatio, statim & incontinenti debet fieri executio contra eum,& non habet quadrimestre tempus, quod aliàs datur iudicatis ad soluendum. de quo quadrimestre.ȝ.dicetur in q.Bar.extra glo.quod diligenter no.& nunquam obliuiscaris.De quo dixi.ȝ.in vlt.colum.vbi vide. Capiē do ergo hic mox propriè, vt debet,cùm verba propriè intelligi debent,si possunt.l j.§.si is qui nauem.ff.de exerci.l.ille,aut ille.§.cum in verbis.ff.de leg.3.Pulchrum,& subtile esset,si quis cogitaret, quomodo dictio mox, propriè sumpta importet mysterium iuris:& quamuis in hoc pluries cogitauerim,& durum putem respondere:tamen ȝ.statim ostendam, quomodo dictio,mox, potest propriè capi, & importabit mysterium iuris,vt dicā in sequ.euidentiali. Item adde quod dicam ȝ.in tex-
11 tua.in vlti.not.¶† Tertiò pondera tex.ibi hæredes quoque. & quod illa dictio quoque,implicet.Nam clarū est,quòd est implicatiua,vt not.Bar.in l.ij.in prin.ff.de pact.& in l.fin.in 2. colu. ff.de eo, quod cer.lo.cum concor.Sol.respondet. Pet.Rayn.& Alb.in apost.tex.& bene,nec credo,ꝙ aliter possit dici,ꝙ implicat etiam filios naturales,& legitimos patris arrogatoris, per l. Papin.§.si quis impubes.ff.de inoffi.testa.quasi sit sensus,ꝙ non solum hæredes arrogatoris tenentur restituere, sed etiam filij naturales,& legitimi eius.Potes etiam dicere, ꝙ dictio, quoq;, implicet ipsum patrem arrogatorem non in casu huius.l.quia pater arrogator erat mortuus: sed sit sensus hoc modo: ꝙ nedum ipse pater arrogator si viueret, teneretur restituere bona arrogati, quando ipsum vel emancipasset, vel exhæredasset: sed etiam eius hæredes: tamen prior sensus magis placet propter verba,quæ sequuntur ibi. & præterea quartam, quæ non possunt includere arrogatorem: quia in vita non tenetur ad quartam,vt declarauit s̄.Fulg. hic apost. text. ibi quoque simpliciter dicit:No.dictionem,quoque, quid importet, & an sit superflua,nec aliud dicit.Item adde quod dicā.ȝ. in textualib. in vlt.not.¶Vltimò pro necessaria intelligentia tex. habes aduertete diligenter,(& hic iacet punctus)quia iste text. non aperit, an iste impubes arrogatus fuerit institutus ab arrogatore, vel præteritus, vel exhæredatus. in quo casu ex istis intelligemus hunc text. Item licèt text.non exprimat ad literam, vtrū arrogator fecerit testamentum, an sit mortuus ab intesta. tamen in hoc vlti. expeditum est, quòd arrogator fecerit testamentum,licèt text. similiter dixerit hæredes arrogatoris teneri: illud hæredes posset intelligi condito testam. & ab intesta.l. verbis.l.12.tabu.& l.obuenire.ff.de verbo.significa.Et ꝙ fecerit testamentum patet propter substit.pupil. de qua in text. & loquit̄ de directa,quæ non pōt fieri,nisi in testa.fideicōmissaria in codi.l.hæreditatem.C.de codi.§.j.Institu.de codi.cum si. Item ꝙ hic arrogator fecerit testamentum,ostenditur viua ratione:
12 † quia si arrogator fuisset mortuus ab intest.arrogatus tanquā suus ab intest.succederet alijs exclusis.Insti.quib.mod.test.infir. in prin & præsertim:quia ille,qui filios habet naturales, & legitimos,non pōt impuberem arrogare nisi ex causa.d.l. si pater. §.in arrogationib.& l.nec ei.§.eorum.per totam.l. s̄.e. Et dato, ꝙ arrogator filios legitimos,& naturales susceperisset, vt s̄. dixi in tex.super dictione,quoque,certè filius arrogatus successisset ab intest.vnà cum alijs.Et dato,ꝙ mortuus esset statim, an potuisset transmittere, patebit.ȝ.Tñ magis me mouet præcedens fundamētum ꝓp substitutiones directas,de quib.in tex. ¶ Hoc præsuppositi-

ADDITIO.

a ¶Capitur. Adde glo.in Auth.de incest.nup.Bald.in l. Mæuius. in §. duobus. ff de lega.2.

præsuppoſito,ꝙ pater arrogator fecerit teſtamentum.Inquiramus de iſto impubere arrogato,an fuerit in illo teſtamento inſtitutus,an præteritus,an exhæredatus: cùm ex litera non appareat.In quo vehementer dubito:& quanto magis tex.conſidero tanto in maiorem dubitationem trahor.Ray. & Alb. hic in j.col.apoſt.tex.dicunt, ꝙ iſta lex generaliter procedit in impubere arrogato,ſiue exhæredato a patre,ſiue præterito,ſiue inſtituto:aliter non declarant.Ful.hic in 2.col.in 2.no.dicit,ꝙ pater arrogator nō tenetur ad quartam arrogato niſi in duob. caſib. quando cum emancipauit ſine cauſa,vel qñ in teſt. exhæredauit.§.ſed & ſi decedens.Inſti.eo.& ex hoc infertur, ſm eum, ꝙ in iſto tex. pater arrogator cum exhæredauit. Hinc dubitat, ꝙ ſi pater arrogator inſtituiſſet in teſtamento impuberem, ſed in minus legitima,vī ꝙ iſte non ſit caſus, in quo legitima debeatur filio impuberi arrogato. d.§. ſed & ſi decedens. in ver. non aliter. Poſtea dicit videri, ꝙ paria ſunt, ꝙ quis ſit exhæredatus, vel in modico inſtitutus.Tex.eſt in l.2.in fi.ff. quod cum eo.Poterat allegare meliorem tex.ad hoc in l.ſi quis filium. §.fi. C.de inoffi.teſt.& per.h.d. ꝙ aget ex conſtitutione diui Pij, vſque ad ſupplementum,per l Pap.§.ſi quis impube.ff.de inoffi. teſta.& in l.j.§.ſi impuberi.ff. de coll.bon. Vel ſi quis hoc negauerit ſm eum,oportebit dicere,ꝙ agat querela, per l. cum quæritur. C. de inoffi.teſta.Tutius tamen eſt,ſm eum,ꝙ agat ex conſtitutione diui Pij. Et ſic Ful. multum vacillat in hoc. Hodie per iura noua expeditum eſſet,ꝙ ſolùm ageret ad ſupplementum legitimæ per l.omnimodo.C.de inoffic.teſtam.& in §.cæterum.in Auth.de hære.ab inteſt.¶Ex his non quieſcit animus in intellectu huius l.Ideo pro enucleanda medulla,& vero ſenſu huius. l.diſcurro,examinando vnumquemque caſum.Et in primis videamus,nunquid iſta l.debeat intelligi,ꝙ hic impubes arrogatus fuerit præteritus.Ray.& Alb.vt hic retuli dicunt, ꝙ ſic. Ego ad hoc pondero nouiter gl.in §.ſed & ſi decedens.in gl.j.paruula.in ver.exhæredauerit.Inſti.eo.& hoc oſtenditur ratione:quia ille dicitur præteritus,qui non reperitur inſtitutus:nec vt debet exhæredatus.Tex.eſt in §.eadem.Inſti.de hær.quæ ab inteſt.Sed in hoc.tex.non apparet,ꝙ arrogatus fuerit inſtitutus,vel exhæredatus:ergo cenſeri debet præteritus.Et ſi dicas,ergo ſi fuit præteritus, teſtamentum eſt nullum. Fateor hoc eſſe verum: quia ſuus reperitur præteritus.tex.eſt Inſtitu.quib.mod.teſta.infir.in prin. ibi,quaſi agnat.ſui hīdis.Nec dicas,ꝙ dictio quaſi,ſit diminutiua: quia verum eſt in quantum ad agn. non quantum ad ſuitatem.Ad idem facit tex.in §.adoptiui.Inſti.de exhær.li. in l. non putauit.§.ſi quis emancipatum.ff.de bon.poſſ.ꝯtab.l. filio quem pater.ff.de lib.& poſthu.& per h.d.glo.ord.& approbata ī rub.C.de poſth.hęr.inſti.ꝙ v.modis fit poſthumus.Inter alios, per arrogationem.Si ergo teſtamentum eſt nullum : ergo impubes arrogatus ab inteſt.ſuccedit: ergo non poteſt procedere tex.qui dicit,ꝙ quartam petit ab hæredib.arrogatoris. Ad hoc reſpondeo, & hic aperitur intellectus. l. ꝙ text. cum maximo myſterio dicit,ꝙ mox impubes deceſſit: & ſic antequam diceret teſtamentum nullum,cùm habeamus,ꝙ ius dicendi nullū, non tranſmittatur ad hæredes. ſm d. Alex. in l.cū antiquiorib. C.de iure delib.qui refert ita tenere Bal.in l.ij.in vlt.q. C.de lib. præte.Et iſto modo intelligendo,vī ꝙ litera procedat ſine ſupplemento:& dictio,mox,multum importat: quia cùm ſtatim fuerit mortuus poſt arrogatorem,non potuit dicere teſtamentum nullum:nec tranſmittit ad hæredes.Et illud idem,ꝙ ius dicendi nullum non tranſmittatur ad hæredes,vī de mente Bal. in l.fin.in vlti.colum.ff.ad Tertu.qui ad hoc alleg.regulam l.cū antiquiorib.C.de iure delibe. & iſte ſenſus aliquando mihi placuit.Sed iſte intellectus non eſt ſine magna difficultate:quia ſi impubes fuiſſet præteritus:& ſic teſtamentum ſine dubio fuiſſet nullum:certe dico, ꝙ imò ius dicendi nullum etiam intentatum tranſmittitur ad hæredes:quia ſi non tranſmitteretur,ſequeretur,ꝙ mortuo filio,teſtamentum non diceretur ruptum & inſtituti ſuccederent.quod eſt falſum,tex.eſt in l. ſi à primo. ff.de lib.& poſthu.per quem tex.vī mihi,ꝙ Bal.in d.l.ij.in vlt.q. C.de libe. præter. teneat, ꝙ imò ius dicendi in ſimilib.terminis tranſmittit̄ quamuis aliter referat d.Alex.in d.l.cum antiquiorib.Alius caſus eſt,ꝙ iſte impubes fuerit inſtitutus hæres ab arrogatore. Et ſi dicis:quare quartam petit ab alijs hæredib.? Reſponde,quia tex.cum myſterio dixit mox.i.ſtatim deceſſit,conſequenter non adita hæreditate:ſed nec iſtud ſtare poteſt: quia cùm ſit ſuus ex potentia ſuitatis tranſmitteret hæreditatē non aditam ad quoſcunque ſm communes ſententias, vt latius dicam.j.in j.no.referendo Bar.hic in repe.Alius caſus eſt,quando fuerit exhęredatus.& ſiquidem fuiſſet exhęredatus cum cauſa ab arrogatore,crederē,ꝙ excluderetur à quarta: ſicut qñ emācipatur cum cauſa.l.fi.ff.ſi quid in frau.pat.& in §.ſed & ſi decedens.Inſti.eo.Si autem fuiſſet exhæredatus ſine cauſa,tūc propriè vī iſte tex.& hunc ſenſum tenent Ray. Albe.& Ful. hic,& iſte vī melior ſenſus præ cæteris . Et ſi dicis ſi fuit exhæredatus ſine cauſa,potuit quęrelare teſtametum: & per conſequens in totum rumpere.Ita ꝙ ipſe ab inteſt.ſucceſſiſſet, & non alij hæredes.Reſponde,per hoc tex. cū magno myſterio dixit, mox, ꝙ impubes ſine cauſa exhæredatus ſtatim mortuus eſt poſt arrogatorem:& ſic non potuit quærelare teſtamentum,nec præparare quęrelam:& quęrela non præpatata non tranſmittitur. l.poſthumus.§.fi.cum l.ſeq.& ſeq.ff.de inoffi.teſta.l.ſi quis filiū. in prin.vbi hodie ponitur ſpecialis fall.C.de inoffic.teſta.Et iſte ſenſus mihi aliàs multum placuit : quia dictio mox,eſt in text. poſita cum magno myſterio:in nūc iſtud vltimum nō placet: nec eſt verum:quia ſi impubes arrogatus exhæredetur ſine cauſa,non eſt verum,ꝙ ſibi competat querela: quicquid vacillando dicat Ful.hic,vt ſ.retuli. Ratio: quia querela eſt remedium ſubſidiarium competens ei,cui aliud non competit:ergo cùm impubes arrogatus, & exhæredatus ſine cauſa poſſit petere quartam,ex conſtitutione diui Pij.l.j.§.ſi impuberi. ff. de colla. bon.l.fi.in prin.& l.ſi quis in frau.pat.Ergo querela ſibi non cō petit.Iſtud eſt,quod dicit tex.in l.Papin.§ ſi quis impubes.ff.de inoffi.teſta.vbi Bar.& alij. & iſtud eſt, quod propriè dicit text. Inſti.de inoffi.teſt.in prin.Et in hoc caue:quia de facili quis erraret.Item poteſt conſiderari quintus caſus,qñ iſte impubes fuiſſet emancipatus ſine cauſa ab arrogatore. Nam ſi cum cauſa, perderet quartam:quo caſu licèt poſtea fuerit præteritus à patre arrogatore nihil facit, nec rumpit teſtamentum : quia per emancipationē eſt redactus ad ſimilitudinem extraneorum.§. adoptiui.Inſti.de exhæ.li.Tñ quamuis non rumpat:quia præteritus:tñ petit quartam cū eius bonis.Et iſto modo poteſt procedere hic tex.tñ hoc modo dictio,mox.propriè ſumpta nihil importabit. Et ita habes exploratum per omnes latebras intellectum huius tex.qui erat valde reconditus.¶His pręmiſſis ſic, condeſcendo ad tex.& quamuis Bar.& Alij aliter diuidāt: ego tñ diuido in tres partes prin. In j. ponitur thema, ex quo elicit̄ j.q. Deinde ponitur deciſio. In 2.ponitur 2.qō. & deciſio. In 3. ponitur extenſio generalis.Secūda ibi, ſed an impuberi. Tertia ibi, hæc autem omnia dicenda ſunt.Rurſus prima prin. habet tres particulas,quę patent:quia in prima ponitur thema deinde qō.Tertiò deciſiones. Rurſus 2. pars prin. quæ vario modo ſubdiuiditur,ſm me debet ſubdiuidi in 5.particulas, hoc modo.In j.ponitur alia qō prin.ad thema præcedens. In 2.quæ eſt ibi,& puto nō admitti.ponitur reſponſio negatiua.In 3.qnę eſt ibi,niſi forte.ponitur exceptio.In 4.quæ eſt ibi,& hactenus.ponitur limitatio excep.In 5.quæ eſt ibi,quia hoc non iudicio.ponitur ratio limita.¶Hoc dicit.Præmortuo patre arrogatore,& mox filio impubere arrogato,hæredes arrogatoris teſtatoris tenentur reſtituere bona arrogati,& vltra quartam bonorum arrogatoris.In qua quarta pōt arrogator directo pupillo ſubſtit. vſque ad pubertatem,& non vltra:& per fideic.non. Et prædicta procedunt,ſiue in locum filij, ſiue in locum nepotis impubes ſit arrogatus.h.d.a capite vſque ad calcem.Caſus quomodo figurari debet,patet ex præmiſ.¶†No.in primis ibi,& præterea quartā.ꝙ ſi præmoriatur pater arrogator , & ſtatim poſt impubes arrogatus , ꝙ hæredes arrogatoris patris præmortui tenentur reſtituere quartam bonorum patris arrogantis.Contra opp. nā licèt iſta quarta ſit debita filio arrogato & peti poſſit poſt mortem patris arrogatoris , & non in vita, vt ſ.dixi in euidentialib. tñ iſte impubes nō acceptauit, nec agnouit iſtam quartam partem : quia ſtatim mortuus eſt poſt arrogatorem: ergo vī,ꝙ ad eius hęredes tranſmittere non potuerit per regulam,ꝙ hæreditas non adita rſr non tranſmittitur.l.vni. §.in nouiſſimo.C.de cad.tol.l.ſi auia.C de iu.deli. Et iſta regula procedit etiā in ſucceſſionib. prætorijs,& multo magis:quia ius ſuccędendi de iure præto. non agnitum in vita non tranſmittitur ad hæredes.l.emancipata.C.qui admit l.iij.§.acquirere.de bon. poſ.& huius regulæ duas rationes Bal.aſſignat, & quia fragiles ſunt,nunquam mihi placuerunt in d.l.emancipata. Aliam rōnem ſatis coloratam aſſignat Bal.in d.l.ſi auia.Sal.in l.apud hoſtes.C.de ſuis & leg.Et credo,ꝙ iſta ſit ratio:nam hīditas anteq̄ ſit adita non eſt in bonis noſtris , nec illud ius ſuccedendi dī in bonis noſtris anteq̄ adeatur.tex.eſt in l.pretia rerū.in prin.ff.ad l.Fal.q̄ alleg.ad hoc Bar.in l.poſt emancipationem.in prin ff.de lib.leg.& illum tex.dicit Bal. ad hoc vnicum & ſing. in l.ij. circa fi.C.de iu.& fac.ign.ergo illud, quod nō eſt in bonis noſtris, ad filios tranſmittere non poſſumus l.traditio. ff.de acqui. rer. dom.Et per ea dicit Bar.in l.ſi vniuerſæ. C.de leg. ꝙ campana, quando pulſat, vult dicere male dat,qui nō habet. Hinc eſt,ꝙ lex ſine aditione facit ſuum ſtatim hæredem : quia inter mortem teſtatoris, & adition. non eſt dare medium ſecundum gl. & Bal.in l.cum hæreditas.C.depo.cū multis concor. gl.ad hoc in l fi.ff.de condi.inſti.Ex hoc ſequitur,ꝙ ſuus ex potentia ſuitatis hæreditatem non aditā ad quoſcunque tranſmittit, *ſecundū*

a communem * sententiam, vt statim dicã. Difficultas ergo est, quomodo iste impubes arrogatus potuit transmittere istam quar-
14 tam, quam in vita non agnouit, cùm statim mortuus sit. † In hac difficultate inuenio accommodari 3. sol. Prima est, quam ponit Bal. in repe. in 3. col. in 5. opp. qui respõdet, ꝙ impubes arrogatus erat suus hæres, vt dixi in vlt. euidentia li. Ideo ex potẽtia suitatis potuit transmittere, ac si agnouisset, vel acceptasset in vita secundum communem sentẽriam. l. apud hostes. C. de suis & le. l. ex militari. §. fi. cum seq. ff. de testa. mili. Bar. & Doct. in l. si infanti. vbi dicam. C. de iu. deli. plenè Bar. & Mod. in l. ventre. ff. de acq. hær. cum concor. Tamen Bal. hic in 2. col. & 2. op. reprehendit hanc sol. quia licet arrogatus sit suus hæres patris arrogatoris: tamen quantum ad quartam, & sic legitimam solam non potest dici suus: cùm sibi obueniat ti. sing. vt no. gl. in l. cum a matre. C. de rei ven. Nec hæc potest dici suitas respẽctu filiorum arrogatorum, & propterea Bar. in repe. in 5. op. visus est non multum curasse de hac sol. dum dicit, vel solue melius: vnde secundo loco respondet Bar. in d. repet. in d. opp. tamen loquitur diminutè & corruptè: sed vult dicere, quod regula. d. l. vnicæ. §. in nouissimo. cum concor procedat, quando hæreditas, vel quota defertur alicui ex dispositione testatoris, & tit. vniuersali, tunc procedit regula, hæreditas non adita non transmittitur: sed ista quarta defertur impuberi arrogato, non ex dispositione testatoris, sed legis prouidentia, vt in d. l. j. §. si impuberi. & in d. l. fin. ff. si quid in frau. pat. Item defertur ti. sin-
b gu. b hinc est, ꝙ dicitur quarta bonorum, & non hæreditatis. l. Papinianus. §. si quis impubes iuncto. §. quarta. & §. qñ quarta. ff. de inoffi. testa. & no. gl. in d. l. cum à matre. & dicit Ang. & bene in d. §. si quis impubes, ꝙ ista quarta petita ab arrogato petitur tanq æs alienum. Secus in quarta debita filio legitimo, & naturali, vt ibi per eum. quod tñ aliter non firmo. Nõ mirum si transmittitur: quia iura singularia facilius transmittitur: d. §. in nouissimo. & hanc solu. tenet ẽt Bal. hic in 2. col. & 2. oppo.
15 ¶† Et ex hac solu. infert sing. Bar. in repe. in loco alle. & est so-
c lennis decisio, quam pluries audietis alleg. ꝙ stãte statuto, c ꝙ
d moriente vxore d in matrimonio maritus lucretur dotem, vel augmentum dotis: Pone, ꝙ mortua vxore, postea moriat maritus, qui in vita aliter non acceptauit lucrum dotis, transmittet ad hæredes: quia defertur ex dispõne legis, & ti. singulari. ergo transmittit, per so. proximè datam. Et istud tenet Bal. hic in 2. opp. Idem in terminis dicti statuti tenent Sal. Pau. de Cast. & d. Alex. in l. cum antiquiorib. C. de iure delib. reprobata glo. ibi in versi. fuisse, quæ contrarium vult, quã etiam reprobat Ang. hic, qui aliud non dicit in hac. l. Idem in terminis prædicti statuti tenet dom. Alex. in consi. 262. incip. viso themate scripto. in vlt. col. Facit text. in Auth. & si res. C. de secun. nup. inducendo, vt facit Bal. in l. generaliter. §. in his. eo. titu. vbi Bald. idem tenet de statuto, vt dixi. Adde bene facere tex. in l. edicto. §. ad hæredes. ff. de iure fisci. Item tu pondera subtiliter, quòd idem est de mẽte Bar. in l. qui duos. §. si maritus. per illum tex. ff. de reb. du.
16 aliàs inutilis esset illa sua decisio. ¶† Tertiò, adde bene facere illud, quod tenet Sal. in Auth. bona damnatorum. in vlt. colu. C. de bonis dam. vbi refert se de facto consuluisse, quòd bona damnatorum, quæ per illam Auth. conseruantur ascendentib. & descendentib. transmittuntur hæreditate nõ adita. Alleg. plu
17 ra iura præcipuè tex. in d. l. edicto. §. ad hæredes. ¶† Quarto adde in terminis. d. Alex. in l. si vir. ff. ad l. Fal. vbi tenet, quòd tale lucrum, quod consequitur maritus virtute statuti, dicitur effici patrimonium viri: non autem dicitur hæreditas mulieris. Et ideo cùm tale lucrum non dicatur habere iure hæreditario ipse maritus, certe, licet non sit agnitum per ipsum maritum: ta-
e men ipse transmittit ad hæredes, e & ibi per eum ad hoc plu-
18 ra allegantur. ¶† Quintò facit, quod in simili dicimus, quòd legitima, vel supplemẽtum legitimæ: quamuis debeat peti in vita per filium naturalem & legitimum: tamen etiam si non peteret, transmitteret ad hæredes, vt no. concludit Sal. in l. scimus. in prin. C. de inoffi. testa. & Bal. in l. ij. in vlt. q. C. de lib. præte. Sic etiam dicimus in Trebellianica, quæ licèt nõ acceptata transmittatur. l. quanquam. ad l. Fal. & ita teneas, ꝙ lucrum ex dicto statuto licèt non agnitum transmittitur, quamuis ʒ, & male consuluerit Ange. in consi. 79. aliàs 81. incip. in Dei nomine. Maria de bastardis contraxit, &c. & in consil. 2. seq. vbi mouetur per aliquas leues rationes, quas reprehendit in specie dom. Alex. in præalleg. consi. 150. in 2. vol. vbi vide: & ibi circa finem
* limitat hanc communem conclu. vt non procedat, quando lucrum dotis à statuto defert filijs iure hæreditario, vt si in dote simul cum hæreditate succedent, tunc non transmitteretur. & in istis
19 terminis potest saluari opi. Ang. reprobata ¶† Pro pleniori tamen intelligẽtia huius communis deci. forma egregiam quæstionẽ. Statuto cauetur, prout vbique apud nos, ꝙ si pater moriatur ab intest filij masculi succedũt & excludũt fœminas, quę debent decenter dotari arbitrio duorum propinquorum. Pone, moritur pater relicto filio masculo & fœmina: non est dubium, ꝙ filius masculus virtute statuti, in toto succedit excludens fœminam. Sed pone mortuo patre, filius masculus sic stetit cum sorore, & non aliter adiuit hæreditatem patris, moritur filius masculus, relicta vna filia parua, quæ succedit. Nunquid ad filiam paruam transmittit hæreditatem patris agnitã, quæ tota sibi defertur virtute statuti exclusa fœmina? An dicamus, ꝙ amita simul succedit cum neptẽ? Et quidem videtur dicendum, ꝙ si filius agnouisset per aditionem factam, esset hæreditas suum proprium patrimonium, vt dixi in l. venia. C. de in ius voc. & tunc sine dubio filia sua parua in totũ patri succedit. Sed, quia præsupponimus, ꝙ hæreditatem nunquam adiuit, dubium stat, nunquid transmittat ad filiam paruulam. Nã partem hæreditatis, quæ sibi defertur de iure communi, transmittit ex potentia suitatis *secundum communem sententiam.* & illa filia paruula proculdubio succedit. sed difficultas est in alia media parte, an succedat in alia dimidia, in quo solùm succedit frater vigore statuti, & sororem excludit: Nunquid in alia dimidia dicatur suus, & aliam transmittat ex potentia suitatis.
f Et profecto in transmissione videtur cessare ratio f finalis statuti quæ fuit, ꝙ masculus excludit fœminas fauore agnati, vt bona conseruentur in linea masculina. l. j. §. pen. ff. de ven. inspi. Cy. & alij in l. j. ad fin. C. de adul. Io. And. in addi. Spe. in tit. de suc. ab intest. super rub. quia hic vtraque est fœmina: & si transmittit ad filiam, bona nõ remanent in agnatione masculorum: & sic cessat ratio finalis statuti Nec dicas, ꝙ illa filia parua admittatur ex persona patris masculi: quia subintrat eius locum. §. cũ filius. Insti. de hære. ab intest. quod aduerte, quia aliàs errares in
20 fundamentis, † quia quando filia succedit in locum patris, nõ credas, quòd veniat ex pson patris, bene eius loco primò ponitur, sed postea succedit ex sua persona propria, & considerãtur qualitates ipsius filiæ, & neptis, non ipsius patris. Ita magistraliter Bar. in l. j. §. si filius. ff. de coniu. cum emancipato liber. Idem Bar. in l. j. §. si sit. ff. de colla. bon. & alibi plenè Doct. vt soleo plenè dicere. in l. qui se patris. C. vnde libe. Modo ꝙ ista filia succedit in locum patris, erit in eodem gradu cum amita. sed si considerentur qualitates filiæ, & non patris (vt debent considerari) ista filia non reperietur habere qualitatem, propter quã amitã excludat. Passus iste est altus, & diffusus, & valde disputabilis: in quo possunt infinita pro & contra adduci: sed stringendo quantum potest fieri (principaliorib. adductis) ero contentus conclu. afferre. Istam. q. in terminis ponit Sal. in l. j. in vlt.
g q. C. de adul. & ibi g cõcludit, quòd portio delata filio masculi virtute statuti, si non sit agnita per masculum in vita, non trãsmittitur ad eius filiam: sed in ea succedit soror, & sic amita. Motus trib. fundamentis, quæ breuiter refero. Primo quia quãdo aliqua portio contra ius commune defertur ex iure speciali, ita demum haberet locum ius speciale, cõtra ius cõe, si portio sit expresse acceptata, aliàs non. l. emancipata. C. qui. admi. l. j. §. ibidem. ff. de colla. bon. sed sic est in proposito: ergo &c. Secundò, quia lex statuit, ꝙ descendentes transmittant hæreditatem patris non aditam, ne fraudentur debita portione. l. vnica. C. de his, qui ante aper. tab. Dicuntur autẽ fraudari debita portione quantũ ad illam, quæ defertur de iure cõi. & ista ne fraudentur, habet locum transmissio, ergo cùm cesset ratio fraudationis in alia parte statutaria: consequenter debet cessare transmissio, tñ illud est leue fundñ. Vltram. mouent: quia qñ filius transmittit ex potentia suitatis hæreditatem, transmittit non tanq̃ aditam, sed adeundam. d. l. vnica. C. de his, qui ante aper. tab. & est melior tex. de iure in l. si qs filiũ. in prin. ff. de acq. hær. Si ergo portio statutaria trãsmittitur tanq̃ adeunda. & filia nõ reperiatur illius qualitatis, per quam possit excludere amitam:

ergo

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Roma. consi. 58. Emanuel Suarez. lib. recept. sent. ver. transmissio. Dec. consi. 250. 231. nu. 6. MASVER.

b ¶Singulari. Alle. pro hoc tex. meliorem. in l. ij. §. de quarta. ff. fa. ercis. PVRPV.

c ¶Statuto. Adde Abb. in rub. de spon. in c. fi inter virum. eod. tit. in c. 3. loco. de præsump. in c. ex publico. de conuer. coniu. Car. Zab. in c. cum dilectus. de eon su. Idem Car. in c. ex tenore. de test. Pet. de Anch. in c. 1. de const. Idem Pet. de Anch. in ca. Quemad. de iureiur. Homodeus de Sign. consi. 146. inci. in q. ver tente inter do. Viuianum. Ab. consi. 1. incip. quidam. A. contraxit. sponsalia. in 1. volum.

d ¶Quid si non vixit vel per diem, an habeat locum statutum, Bal. in l. non tantum. C. de legat. dicit quod sic.

e †Hanc veriorem & magis communem, dicit Rol. de dote q. 47. num. 6. & seq. a liquid consi. 185. nu. 3. MASVER.

f ¶Ratio. hanc rationem in discursu tenet Alex. in l. filiæ dotem. in 2. col. C. de colla. PVRPV.

g † Opi. Saly. reprobant Aym. consi. 185. nu. 3. Rolan. de dote. q. 47. in fin. vbi dicit contra eum esse communem. MASVER.

ergo adire non poterit, & per consequens videtur dicendum, q̃ non succedat. In eandem sñam inclinat Lu.Ro.in l.vẽtre. ff. de acq.hær.ex duobus,& præcipue, quia statutum excludẽs fœminas à successione patris propter masculos, intelligitur extantib.masculis. qui patri succedant: alias fœminæ non excludentur.Ita pulchrè no. Bart.in l.2.§. sed si sint sui.per illum tex ff.ad Tertu.& l.1.§.fi filium.ff.de bo.poſ. ꝙ tab. Bal.in l.maximum vitium.in 6.col.C.de lib.præte.ñ Lud.Rom.postea in hoc reliquit cogitandum. Pro eadem parte stringere vĩ: quia regula est, q̃ qñ aliqua portio defertur alicui de iure speciali, in eo non habent locum beneficia iuris cõis.text. est no. & reputatus fin.in l.mulieri, & Titio.ff.de condi. & demonst.ergo cùm ad aliam partem masculi non veniant iure communi, sed speciali: & sic statutario: ergo in illa parte non debẽt habere beneficium iuris cõis.& consequenter beneficiũ transmissionis.Ista sunt ex multis, quæ principaliter stringunt. Pro parte contraria, q̃ etiam pars delata masculis per statutum exclusa fœmina,transmitti debeat ad filiam paruulam, etiam
* non adita ex potentia suitatis, multum stringit. *Nam cois sententia* est, q̃ filius suus transmittit ex potentia suitatis hæreditatem patris,vt prædixi,ergo sicut transmittit illam partẽ,quæ defertur ex iure cõi:ita debet transmittere etiam partem,quę defertur iure statutario: alias sequetur absurdum, q̃ iste filius pro parte dicatur suus, & quo ad partem non, & sic in parte transmittat in parte non,contra cõiter no.in l.1. & 2.de acqui. hæred.& quia eadem res non debet diuerso iure cẽseri l. cum qui ædes.ff.de vsucap. & ita per istud fundamentum, & quædam alia similia,quæ tñ necessario non stringunt tenuit in terminis Bald.in cons. incip. factum proponitur sub hac forma quidam.qd refert formaliter Lud.in d.l.vẽtre. Item. Pau.in l. fi.ff.de acq.hær.alia ratione. Eandem partẽ consulendo tenet d.Alexan.in cons.20.incip.viso processu causæ vertentis inter Ray.in 1.vol.vbi multum diffuse examinat arguendo ad partes: de inde rñdendo obiectionib.Et inter cætera principaliter mouetur: quia cùm statutum disponat, q̃ extantib.masculis fœmina non succedat patri: certe cùm fœmina sit priuata per statutum à successione patris, desinit esse sua: sicut si pater eã exhæredaret,vt sing.inquit Bar.in l.1.§. sciendum. in fi. per illũ text.ff.de suis & leg.Sequitur Bal.in d.l.maximum. Imo.in d.l. ventre.& Lud.ibi.in l.apud Iul.§.Idem Iul.ff.ad Treb. ergo cũ filia in successione patris desinat esse sua: ergo filius masculus in tota successione est suus: ergo totam debet transmittere ex potentia suitatis. Sed huic fundamento dupliciter respon. & primo, quòd doct. Barco.in d. §.sciendum, procedit quando filius masculus successisset patri.tunc fœmina desinit esse sua,sed cum hic non successerit, non obst.statutum prout declarat ipsemet Bar.in d.l. 1.§.sed si sint. per illum tex. & alios.ſ.
21 alleg.† Vel secundo,& not.rideo,q̃ dec.Bar.in d.§.sciendum, procedit qñ extantib. masculis statutum excluderet fœminas in totum & simpliciter loqueretur: tunc verum est, q̃ fœmina desinit esse sua. Sed si statutum extantib.masculis non simpliciter excludat fœminas,sed iubeat dotari, vt in casu nostro, tũc,quia dos succedit loco legitimæ, vt declarat Bar.in l.Titio centũ.§. Titio genero.cum concord.de cõd.& demon.& ꝙñr statutum vult, q̃ fœmina habeat legitimam suã,& consequenter eam non priuat in totum,tunc fœmina nõ desinit esse sua. Ita pulchrè limitat illam doct Bar.do.Alex.in cons.131.incip.
22 transmissum est ad me nuper,&c.† Pro eadem parte facit no. verbum Bal.in c.1.in tit. Episcopum, vel Abb.in vsib.feud.Vbi no.per illum tex.q̃ filia semel exclusa à successione patris per masculos intelligit semp exclusa, adeo q̃ mors masculorũ nõ prodesset fœminæ,& istud reputat not.propter statuta, q̃ existentib.masculis fœminæ non succedant,q̃ licèt moriãtur masculi non relictis liberis, tñ per hoc fœmina non admittitur ad successionem paternam.Idem Bal.in Auth.sed & si quis.in 6.& in l.quib.C.de secund.nup.per Franc.de Aret.in cons.50. incip. copiosè,& eleganter.in pe.co. Et si hoc dictum Bal.est indistinctè verum, multum stringit pro hac parte: sed considera, an debeat intelligi ſm Bart.in d.l.1.§.sed si sint sui.ff. ad Tert. cum alijs.ſ.alleg. Habeo istam q.pro valde dubitabili, & aliter pro
a nunc non determino.[a] Adde tñ Alex.in l. si filius,qui patri. ad fi.ff.de vulg.& pup.Item vide Bar.in l.liberorum. ff.de verb.sig. in 8.vel in 9.col.in ver.quæro retento, &c.sed ibi auus viuebat. per Fran.de Are.in cons.141.qd incip.viso statuto cõis Aretij. Redeo ad difficultatem.ſ.tactam,& addo,q̃ Bald.hic in 2.col. & 2.op.tertio modo respon.ad obiectum: quomodo quarta non agnita potuerit ad hæredes transmitti.& dicit,q̃ virtus stipulationis,& cautionis interpositę per arrogatorem, vt declaraui in euidentialib.facit, vt agnouisse videat, quia in his,q̃ debentur via ꝯctus, non requiritur alia agnitio. l. cum pater. §. mater.ff.de leg.2. & propter hanc rationem infert, q̃ lucrum dotis, q̃ defertur marito virtute statuti etiam non agnitum, transmittitur ad hæredes: quia debẽt causa præcedentis contractus.Ista sol.licet per scribentes hic non impugnetur,est euidenter falsa,& credo, q̃ processerit per inaduertentiam Bal.q̃ quarta transmittatur virtute stipulationis, & cautionis: quia cautio non interponitur super quarta,nec extenditur ad quartam,sed super bonis arrogati,prout declarat gl.hic in ver.quarta.& est tex.in §.cum autem. & ibi gl. expressa,in ver. iubere.& Bart.declarat hic in secundo euidentiali, cum quarta debea-
23 tur ex constitutione diui Pij, vt ſ.declaraui. ¶† Secundò prin. not.ex tex.quod sicut filius legitimus & naturalis debet habere quartam in bonis patris.l.Papinianus.§. qñ autem.ff. de inoffi. testa. Ita etiam impubes arrogatus & in hoc conueniunt, sed in vno impubes arrogatus quantum ad istam quartam vĩ melioris conditionis,quam legitimus & naturalis, quia impubes arrogatus potest reuocare alienata per arrogatorem in fraudẽ legitimæ suæ l.fi.ff.si quis in frau.patr. Tñ secus videtur in filio legitimo & naturali per l.non vsque ff. si quis a patre fue.man, & pondera rationem illius text.quia iniquum est ingenuis hominibus non concedi liberam bonorum administrationem, tñ ille text loquitur ècontra, qñ filius alienauit in fraudem patris.& illud tenuit glo.in l.2.C.si quis in frau.pat. Breuiter Bart. multum dubitauit de hoc in d l. non vsque. & multum se inuoluit. Finaliter tenet, q̃ cùm impubes arrogatus possit reuocare alienata in fraudem legitimæ suæ, multo magis poterit filius legitimus,& naturalis,quãuis èꝙ si filius alienauit in fraudem legitimæ patris, &c.intelligit d.l.non vsque. quã non habeo pro expedita.Sed vide post gl. per Bar. & omnes in d.l.2.si quis in frau.pat.& per Cy.in l.1.in 8.q & ibi Bal. in antepe.col. C.de inof.do.Doct i 1.§.Itẽ si qs in fraudẽ.vbi dixi. Instit.de act. Ponunt Canonistæ in cap.Ray.de test.tñ pro conclu.Bart.facit qd signanter vult Bal.in l.1.in fin.C.si quid in frau.patr. q̃ si pater amisit omnia bona sua in ludo azardi, filij possunt reuocare vsq; ad eorum legitimam. De quo etiam per Bal.in rub.C. de condi.ob tur.cau. & in Auth. ex testamento. in pen. col.16. car.C.de colla.Imo.in l.si quis cum sciret. ff.de vsuc. pro emp. In contrarium tñ aliqualiter facere vĩ cautela tradita ad priuandum filios legitima,quam ponit Bar. post Cyn.in l.hæreditarium.per illum tex.ff.de bo.auct.iu.po. cum concor.q̃ pater alienet omnia bona sua.vt per eum ibi, cum legitima intelliga
24 tur deducto prius ære alieno.¶† No tñ perpetuò, q̃ non sufficeret patrem alienantem confiteri in instrõ pretium recepisse, nisi aliter verè appareat de actuali numeratione. Ita Ioan.de Pla.in §.Item si quis. ad fi. Insti. de inut.stip. Motus per not.in Auth.sed iam necesse.C.de do.ante nup.per Bar.in l.per diuersas.C.man.& illã deci.Io.de Pla sequitur Bart. Veron,in caute.
25 21.¶† Vltra eos ego confirmo: quia confessio patris facta in testamento,in quo confitetur se debitorem alicuius, non habet præiudicare filio, quo ad diminuendam eius legitimam: quia sic aperiretur via malitijs ad fraudandum filios legitima, ſm Bar.in l.cum quis decedens.§. codicillis. in discursu. de leg. 2.& hanc regulam expressè firmat Spec.& Ioan. An.in titu.de confes.§.nunc videndum.versi.sed nunquid patris. d.Anto.de But.in c.quãuis.in 3.col.& ibi Panor.de re iud. Alex.in cõsi.44. qd incipit,habita super eod.in 1.vol.& in consi.78. qd incip.viso,& considerato themate.in eo.vol. Vno tñ casu impubes arrogatus vĩ in ista quarta esse melioris conditionis, quàm legitimus,& naturalis,quam ponit Angel.in l.Papinianus.§.si quis
26 impubes.ad fi.ff.de inof.test.vbi vid:,sed non firmo. ¶† Tertiò principaliter not.in versi.nisi forte.q̃ pater arrogator potest in quarta impuberis arrogati substituere directò, & pupillariter vsque ad tempus pubertatis: Vltra non potest directò,nec per fideic.Ratio diuersitatis est ſm Bar.& Doct.hic: quia substitutio pupillaris dr prouisio ipsius pupilli. Nã cùm pupillus ipse non

ADDITIO.

a † Hæc quæstio tractatur per Cy.& alios in l.1.in fi.C.de adul.quando stante primo statuto,decessit aliquis relicta filia, & filio, qui nulla immixtione facta,mox decessit relicta filia, seu nepte, quæ omnia bona vendicat ex statuto contra amitam,quæ solùm vult habere dimidiam ex iure communi, tanquã cessante statuto. Hic q̃ succedant æqualiter,tenuit Iaco.de Aret. & Vbe. de Bob. Cõtrarium pro nepte tenuit Cy.d.l.1.Sal. autem distinxit. aut per filiũ fuit adita hæreditas patris,& tunc procedat opi. Cya. aut verò nullo modo adiuit,nec se immiscuit,& tunc locus sit opinio.Iacob.de Are. Quanquam idem Ial.in l.emancipata colum.2.C.qui admitti.remittat se ad not.per eum hic,vbi relinquit sub dubio.sed postea in consil.201.lib.2. sequitur opi. Saly. consulendo pro amita.Opi.autem Cy. veriorem dicunt Doct.ad Alex.consi. 20.consi.1.lib.1.ex pluribus ibi alleg.maxime Socy. in l.mulieri.in fin.ff.de cond.& demonst.in consil.153.col.3. lib.2. vbi articulum plenè examinat.& q̃ imò transmittat filius in suum hæredem ius excludendi filiam, magis cõmunem dicit Gabriel.co.opi.lib.6.tit.de statut.conclu.4.nu.28. quam limita, & amplia,vt per eum ibi,cui adde Aym.consi.185.nu.3. MASVER.

non possit per ætatem testari, lex permittit patri, ꝙ possit sibi facere substi.pupil.quæ dicitur testiñ pupilli.l.morib.ff.de vulg. pupil sed fideic.est onus.l.cohæredi.§.cum filiæ.ff. de vulga.& pupil.De quo per glo.latè Cy.& alios in l.ex trib.C.de inoffic. testam. Et si dicas,si pater arrogator intra pubertatem grauet impuberem per fideic.ꝙ restituat istam quartam Titio. quare magis istud fideic.censetur grauamen & onus, quàm si substi-
27 tuit Titium pupillariter? Rñ. ꝙ istud patet ex multis. † Et ex vno maxime: quia substitutio fideicommissaria impedit, ꝙ bona non possunt alienari etiam per tutorem cum pupillo,& decreto iudicis,quin adueniente die fideic. alienata reuocentur.l.fin.& Auth.res quæ.C.communia de leg. Et propter hoc censetur onus.Sed substitutio pup.non impedit,quin pupillus cui facta est substi.pup.possit alienare bona: nec eueniente casu substi.potest substitutus illa reuocare. quia sicut si testator fecisset testiñ, propter suum testamẽtum non impeditur alienare,imò alienando intelligitur reuocare legata nisi ex necessitate.l.fideic.§.si rem.de leg.3.Ita cùm substi.pup.censeatur testamentum pupilli,per id non debet impediri alienare,& substitutus alienata non reuocat.Ita concludunt Ang. & Imo. in l.Marcellus.§.res quæ.ff ad Treb.Bar. & Imo.in l.sed & si cõdi. §.si seruum cõem.ff.de hære instit. Raph.hic in 2.col. ¶Istud limitat sing.Bal.vbi examinat hunc passum, in l.nec ei.in prin.ſ. eo.vt procedat, qñ alienatio fieret per pupillum cum tutore ex iusta causa,tunc excluditur substitutus pupil. à talib.alienationib.Sed si pupillus cum tutore alienaret sine iusta causa, potest eueniente casu substitutionis substitutus reuocare,per l.1. §.sed nonnullos.in versi.aut substitutum.ff.de tut.& rat.dist.Sequitur Lud.Ro.in d.l.Marcellus.§.quidam. & d. Alex.in eadẽ. l.Marcellus.§.res quæ.qđ not.quia magna, & memorabilis limitatio est. ¶Limita tamẽ istum tex.dum vult,ꝙ pater in ista quarta non potest grauare impuberem per fideicom.Intellige verum,qñ grauamen esset nominatim iniunctum in personã impuberis: tunc non valet vt hic.Secus si onus fideic.esset nominatim iniunctum in personam substi.pup. quia licèt pater arrogator non possit fideicommissò grauare impuberem,po-
28 test tñ grauare eius substitutum pupil. ¶†Ista limitatio proba tur optimo simili.Nam licèt pater non possit filium legitimũ, & naturalem in legitima sua onere fideicommissi grauare: qa omne grauamen positum in legitima omnino reijcitur.l.omnimodo.& l.scimus.§.1.C.de inoffi.test.tñ substi. pup.legitimæ filij potest grauare onere fideic.Tex.est sing.in l.si fundum per fideicom.§.fi.& seq.ff.de leg.1.Cyn.Bart.& alij in l.ex trib. C.de inoffi.test.Bar.in l.2.in prin.ff.de vulg.& pup. Bald.in l.cum virum.in 4.col.C.de fideic. Ergo eo.modo erit in quarta impuberis arrogati.& hoc vltimum expressè tenet Bal.hic in 2.opp. qui reputat no.dignum.Et puto,ꝙ ratio diuersitatis in vtroq; sit aperta,quare pater arrogator,& eodem modo pater verus, & naturalis non possit in legitima filiorum iniungere onus fideicom.& tñ tale onus possunt iniungere substitutis pup.Credo, ꝙ ratio colligitur ex regula. Quem non honoro, grauare non possum,ècontra sic.l.ab eo. C.de fideic. cum si. Tunc sic: Qñ pater relinquit legitimam filio,eum non honorat:quia velit, nolit, lex cogit eam relinquere: & sic filius habet legitimã ex prouisione.l.vt hic in fi. Ergo pater nõ potest aliquod onus iniungere. Sed qñ pater substituit aliquem pupillariter pupillo,eum honorat,cùm potuisset substituere alium, quẽ vellet: Ergo cùm substitutum honoret, quia habet cõmodum substi. consequenter potest cum grauare onere fideic. & sic qñ nun-
29 quam haberemus.l.de hoc: tñ ad istud vrget dicta ratio.† Caue tñ,quia alibi totum ècontra deciditur, ꝙ si pater exhæredet filium suum pupillum,ꝙ ab ipso filio exhæredato potest lega ta relinquere: & tñ à substituto filij exhæredati legare non potest.l.cum quidã.C.de leg.l.qui fundum §.qui filios.ff.ad l.Falc. Et istud procedit etiam in milite.l.miles ita.§.si miles.ff.de test. mil.& quæ sit ratio,durum est rñdere. Soleo tangere in d.l.cũ
30 quidam.C.de leg.† No.tñ diligenter, ꝙ qñ substitutio fideicõmissaria iniungitur substituto pupillariter impuberi simpliciter, ꝙ tñ non durat semper, sed solùm durat tanto tempore, quanto pupillaris substi.& non vltra: & sic finitur pubertate: & sic in ea speciale est isto casu.tex. est de hoc solennis. in l.qđ fideicom.ff.de leg.1.& non est alibi in iure,ſm Dy.Bart.& alios
31 ibi,quamuis regulariter substitutio fideic.semper duret. † Aduerte etiam diligenter,ꝙ prædicta procedunt in casu certo, ꝙ si onus fideicom.sit expressè iniunctum impuberi, nihil valet. Si autem eius substituto pupillari,valet.quia in dubio quando onus fideic.est simpliciter iniunctum, etiam si sit dictum post mortem filij,tñ intelligitur iniunctum non filio, sed substituto pupillari,& consequenter valet,ita sing. Bar.in l.qui duos.ad fi. & ibi not.per glo.ff.de vulg.& pupil. & ibi sequuntur Imol. & Pau.& Imol.in l.cohæredi.§.cum filio.cod.tit.vbi reputat hoc not.& in commento.c.Ray.de test.circa fi.trac.vulg.substi.Ful. & Pau.de Cast.in l.eam,quã.C.de fideic.Raph.Cu.in l.1.§.fi.ff. de vulg.& pup.& d.Alex.in d.l.cohæredi. §. cum filiæ. & Alex. in consi.12.in 3.vol.incip.attentis verbis testamenti. in pe.col. Est verum,ꝙ contrarium expressè tenet Bar.(de quo mirandũ est) in d.l.cohæredi.§.cum filiæ.ver.ꝙ si hæredem. per illũ text. quem adhoc dicit tenendum perpetuò menti, vt ibi per eum. Idem Barto.in l.codicillis.in prin. per illum text.ff.de vsufr.leg. Pau.de Cast.in consi.198.qđ incip.in casu præsenti.per text.in
* c.si pater.de test.in 6.Sed tu tene præcedentem opi.*quæ est communior.* & suadetur aperta ratione: quia onus fideic. intelligitur iniunctum ei,cui potest iniungi: vt declarat Bar.in l.Centurio.ff.de vulga.& pupil.ad hoc vt actus magis valeat,quã sit nullus.per regulam.l. Quoties.ff. de reg.iur. & l. Quoties.ff.de reb.dub.& ad §.cum filiæ.respon.ſm Mod.ibi.& Bar.in d.l.qui duos. in fin.ꝙ ibi onus fideic.fuit expressè iniunctum ipsi filio.
32 ¶†Secundò princ.limita prædicta,ꝙ onus fideicõ. non potest expressè iniungi filio impuberi siue naturali, & legitimo, siue arrogato, & si iniungatur est nullum. tñ non inuenio istam limit.vsq; nunc ad hoc ab aliquo consideratam.Nec vnquã cogitaui,nisi nunc.etiam videbitur ibi multum mirabilis,vt procedat,si filius acceptet legitimam suam. Sed si eam non acceptaret,fortè,quia expressè repudiaret, vel quia statim moreretur antequam agnosceret, vt in casu huius.l. quo casu legitima transit ad substitutum,isto casu dico mirabiliter,ꝙ licèt fideicom.fuerit nominatim iniunctum impuberi,& sic nihil valet,tñ,quia legitima trahitur ad substitutum,valet, & substitutus tenetur ad fideicom.licèt sibi non sit iniunctum. Istam limit.probo per text.in simili à me ad hoc nouiter põderatum. in l.cum patronus.ff.de leg.1.vbi grauamen non potest imponi in legitima patroni. & si iniungatur est ipso iure nullum, tñ si patronus non acceprat legitimam, & transiret ad substitutũ vulgarem,quia substitutio vulgaris non est onus,certè substitutus tenetur ad onus fideicom.licèt sibi non esset iniunctum, sed patrono nominatim.& hunc tex.ad hoc multum no. & signat Pau.in vtraque lectu.ibi tam Paduana,quam Bon. & per illum tex.sing.infert limitari iura,quæ dicunt, ꝙ filio legitimo, & naturali non potest in legitima iniungi onus fideic. vt prædixi.Tñ si nominatim iniungatur,& filius non acceptet legitimam,& sic legitima vadat ad substitutum, substitutus tenebitur ad onus fideicom.quia licèt onus fideicommissi non valeret,quo ad personam filij, valet tñ quo ad personam substituti,quia per legitimam mutationem personæ perdit priuilegiũ. Alleg.in arg.l.Paulus respon. (quæ nihil facit.) ff.de acq.hæred. Nec habet obst.ſm eum,ꝙ illud, qđ à prin.non valet, non potest postea ex postfacto validari, quia rñdetur, ꝙ vsque retro fingitur valere,quia fingitur iniunctum ipsi substituto, per d.l. cum patronus.Ergo idem puto posse dici in ista quarta impu-
33 beris arrogati.& istud bene not. ¶†Quartò not.ex text.ibi, nisi fortè ad quartam solam.differentiam inter patrem arrogatorem,& naturalem: quia pater arrogator non potest substituere pupillariter,nisi in sola quarta, quam debet impuberi arrogato: sed pater verus potest substituere in omnib. bonis pupilli.l.sed & si plures.§.ad substitutos. ff.de vulg. & pup.§. non solum.instit.de pup.substi. Ratio est: quia in arrogato alia bona præter quartam debent ad eos pertinere, quib.spectarent si arrogatio non fuisset: ita ꝙ substitutio arrogatoris non potest eis præiudicare.l.nec ei.§.1.ſ.co.ſm Doct.hic. & inter cæteros
34 Alb.in 2.oppo.& Bal.in 9.¶†Quintò not.ibi,quia hoc non iudicio.ꝙ qui facit illud,ad qđ per legem obligatur, non dr conferre beneficium.concord.l.proximè.ff.de ritu nup.l. vnum ex familia.§.si de Falcidia.ff.de leg.2.l.si seruo fideicom. ff. de hær.
a instit.Hinc dicimus,ꝙ in necessitatib.ª nemo liberalis existit.l.rẽ legatam.in fi.ff.de adi.leg.Quemad.ècontra qui exequitur dispositionem iuris,non dr partem grauare.cap. nouit. de appel.
35 ¶†Vlt.vt nihil omittatur, inquantum dixi.ſ. in euidentialibus
* circa dictionem,mox,quid importet: *Quia magis cõiter tenetur,* ꝙ capiatur impropriè,mox,pro postea. Adde, ꝙ istud vult gl. 1.in prin.& vult Bar.in summario. Item inquantum dixi.ſ.in euidentialib.de dictione, quoque, in text. posita. ꝙ implicet. Adde nunc,ꝙ Ful.hic,in 1.no.& etiam super glo.ĵ. in 3.col.dicit,ꝙ dictio,quoque,implicat cautionem, per quam promittit arrogator restituere bona, &c. vt in l.præcedenti.in ista implicatiua includitur,qđ hæredes etiam tenentur ex illa cautione: quia eius effectus transit ad hæredes arrogatoris. ¶Capio glo.1.magnam,quæ diuiditur per Bart.hic in repe. in 12.col.vt videre

A D D I T I O.

a ¶Necessitatib. Adde l.si quis pro vxore.ff.de dona.inter vir.& vxorem.text. cum glo.in l.fi vsufr.de iur.dot. Cardi.Zab.in cap.cognoscentes.in 7.quæst. de constit.

videre potes per eum. Sed tu clarius diuide eam in tres partes princ. In primo loquitur, qñ pater arrogator præmortuus est ante impuberem arrogatum, & nullum dedit substitutũ arrogato in quarta, hoc ideo dixi, vt ista prima pars differat à tertia prin.parte gl.& ita etiam præsupponit Bar. hic in lect.2.col. si bene inspicies.In 2.parte ibi,sed quid si prius gl. format quæstionem ècontra, qñ primò mortuus est filius arrogatus ante patrem arrogatorem. In tertia ibi, sed pone arrogatorem.glo. reuertitur ad 1. q. qñ arrogator præmortuus est, sed dederat substi.pupil.In quarta quomodo tunc succedatur pupillo habenti alium substi.pup.à patre naturali, vel habenti venientes ab intest.Rursus tertia pars princ.subdiuiditur in quinque partes.In prima format quæstionem,sed nihil audet firmare.In secunda format aliam q. In tertia ñ. vtriq; quæstioni vno modo.In quarta respondet vtriq; alio modo.In quinta infert vnũ mirabile.& dicit Bar. hic in 1.col.ver.pen.aliter dicit, ꝙ ex ista illatione gl.colligitur tertia fol.ad dictas.q.Secũda ibi, sed nunqd dicam substitutum.tertia ibi,dicã ergo substitutum.quarta ibi, vel dic,ꝙ hæredes.quinta ibi.& sic ex prædictis. Ex prima
36 parte prin.glo.habes duas conclu.Prima est, † ꝙ si præmoriatur pater arrogator, deinde impubes arrogatus, ꝙ substitutus pupillariter à patre naturali succedit in totum huic pupillo: & ꝙ substitutio pupil.quæ per arrogationem, & sic per mutationem status pupilli fuerat extincta,durat extincta,attento iure ciuili: sed de æquitate prætoria reconualescit, cùm remotũ sit impedimentum pat.po.& impubes tempore mortis suæ re
* periatur sui iuris. *Istam conclu.tenent magis communiter Doct.hic.* Bar.in lect.& in repe.Alb.in 4.col.& Bal. in 9. & pro illa cõclu. vī tex.apertus in §.non tñ.alleg.in gl.Pro eadem parte Bald. & Albe.hic addunt tex.in l.posthumus.ff. de iniust.rup. nec aliter declarant.Tu aduerte,ꝙ principium illius.l.nihil facit.Sed credo,ꝙ velint allegare ver.Idem,& circa.vbi tex.loquitur quando testñ sit irritum: qđ dicitur esse, qñ testator dat se in arrogationem,prout ibi gl.declarat: & ibi dī, ꝙ reconualescit testamentum iure prætorio, sic esset impedimentum arrogatoris, & sint instituti in eo venientes ab intesta. Sed dicet aliquis prouectus.Tex.ibi probat de directo oppositum arguendo à speciali. Ibi enim testñ ruptum per arrogationem ita demum reconualescit de iure prætorio: quia in eo sunt instituti veniẽtes ab intest.quia causa intestati fouet causam testati,cùm omnino illi ab intestato succederent. Sed in q gl.nostræ non dī, ꝙ substituti pupillares essent alias de venientibus ab intest. poterant enim esse extranei: ergo non debet substitutio reconualescere. Vnde oportet præsupponere de duob.alterum: aut ꝙ restringatur quæstio gl.qñ substituti pup.erant de venientibus ab intest.vt d.ver.Idem: aut est necessarium dicere, ꝙ glo.non bene dicit per illum tex.Et hoc modo per illũ tex.in versi.Idẽ. mirabiliter restringitur.§.non tñ.alleg.in glo. Fui multoties dubius in d.ver Idem.Sed inuenio,ꝙ Bald.sing.in l.fin.in 9. col.in versic.tertius casus.C.vnde leg. respon. ad illum versi.Idem &
* circa.ꝙ ideo ibi ad hoc, vt testamentum testatoris arrogãtis * reconualescat de iure ꝓtorio requiritur, ꝙ in eo sint instituti venientes ab intest.qa aliàs non posset recõualescere, nisi interuenisset nouum iudicium,& noua declaratio voluntatis.l. qui liberis.§.testamento.ff.de bon.poss.fm tab. Et oportet,ꝙ illa noua voluntas in epistolis, vel codicillis declaretur corã quinq; testib.vt ibi.Sed qñ in testamẽto irrito per arrogationem sunt instituti venientes ab intest.cessante arrogatione, recõnalescit testñ de iure prætorio, absque alia declaratione, tex.est sin.in d.ver. Idem.per quem sin.limitatur.§. testamento.& multum not.Sed quia quæstio gl.nostræ procedit, non qñ testator fuit arrogatus: & sic non loquitur in maiore, sed in minore, quo ad hoc, vt substi.pupil.extincta per arrog. reconualescat,non requiritur declaratio nouæ voluntatis: quia pupillus non habet velle,nec nolle.l.1.C.de fal.mo fm Docto. Ideo sicut non requiritur declaratio nouæ voluntatis, sic etiam non requiritur,ꝙ sint instituti venientes ab intest.quia alterum ex eis requireretur in testamento maioris. Hoc modo declaro quæstionẽ glo.& alia iura alleg.quæ nullibi inuenies sic enucleata. Tertiò pro hac parte alleg.l.qui soluendo non erat duos.ff. de hæred. insti.sed illa.l.non facit,fm Bar.hic in repe.in 8.col.& Bal.in 9. quia ibi non erat defectus in persona testatoris,nec in substantia testamenti,vt hic.Ideo ibi testñ reconualidatur. Ad idem alleg.l filio præterito.ff.de iniust.rup.& in l.posthu. C.de bono. poss. ℈tab.quæ iura nihil faciunt.Contrariam opi.tenet Mart. Sil.relatam per Barto.& omnes,per tex.in l.Qui liberis.§.testamento.ff.de bon.poss.fm tab Et quia ille.§. testamento. est difficilis. Ideo habes casum clarum figuratum per Ang. in l.fancimus,in bona lect.in vlt.col.C.de test.& vide Io. Fab.in §. non tamen.Insti.quib.mod.test.infir.vbi format multas necessarias quæstiones in casu illius.§.testamento.per Bald.in l.1.in 9. col. C.vnde legi.per Bald. & alios in d.l.fancimus. Imo.in l.1.ff.de his,quæ in test. delen. Et ad illum.§.testamento. respon.vt per Bar.& alios hic.¶Et si tu subtilis dicas,quare in l.posthumus.in princ.testamentum annullatum rẽconualescit de iure prætorio,absque eo ꝙ declaretur de nouo? Dixi rationem, quantũ ad ver.Idem.& circa fin.Nunc quæro rationem, quantum ad principium.l.vbi nõ requiritur,ꝙ testator declaret nouam volun.ad reconualidandum testñ,quando posthumus cuius natiuitate fuit annullatum testamentum, moritur viuo testatore. Puto posse responderi, quamuis tactum non inueniam ab aliquo, ꝙ in §.testamento. testñ fuerit irritatum ex facto voluntario procedente à facto, & mera voluntate testatoris, qui post testamentum declarat se in arrogationem. Ideo cessante arrogatione ad eius confirmationẽ requiritur noua voluntas in confirmando: sicut prius intercessit voluntas in irritando. Sed in d.l.posthumo.in princ.testamentum non fuit irritatum ex facto voluntario testatoris immediatè, sed facto alterius, idest natiuitate posthumi. Ideo sicut ibi voluntas testatoris nõ accessit ad destructionem testamenti: ita non requiritur ad eius confirmationem: & puto ꝙ sit pulchrum, & subtile. Istã opi.Mar.Sil.℈ communem tenet Fulg.hic in 2.& 1.col. quinq; medijs; sed prętermissis quatuor tanquam leuib. adducit in medium fortem tex.in l.causa cognita.ff.de vulg & pupil. Respon.ꝙ ibi impubes fuerat præmortuus ante arrogatorem: & sic cùm tempore mortis impuberis duraret adhuc impedimentũ patr. po.& sic subst.pup.reconualescere non potuit, vt dicit tex.expresse in dict.§.non tamen. Ideo in casu necessario prouidetur substituto remedio cautionis: tenent Doct in seq. q.glos.& sic erit ibi tex.pro seq.q. Non omitto tamen,ꝙ Ray. Bal.& Alex.in d.l.causa cognita.intelligunt istum tex. dum loquitur de actionib. vtilib.ſ. hæreditarijs, non ex cautione, vel stip.Sed credo, ꝙ malè respondent.Primò propter æquiparationem,quam ibi facit tex. Secundo,quia qñ impubes arrogatus moritur viuo adhuc arrogatore, substitutio non reconualescit,nec ex ea agi potest nec directo,nec aliter,vt tenent Doc. in seq.parte gl. Quare non recedas à sententia gl.& Doct.hic: Pro qua,vltra supradicta,adde duo bona fundamenta,quę ponit Alb. hic in 4.col. Tñ contra communem sententiam duo me turbant,inquantum glo. Bar.& Doct.hic intelligunt.§.non tamen.ꝙ loquitur in minore arrogato. & propterea ibi nõ requiritur declaratio nouæ voluntatis, vt requiritur in d.§.testamento.In hoc non quiescit animus.Primò,quia restringitur multum.§.non tamen.sed fortius dico, ꝙ loquitur in maiore, vt probat ibi tex. in ver.testator.vbi præsupponit, ꝙ erat ipse, qui fecit testamentum, & dedit se in arrogationem: ergo non minor. Et propterea gl.dicit ibi, ꝙ requiritur declaratio nouæ voluntatis, per d.§.testamento.& sic cũ ille tex.non faciat pro conclu.gl.& Doct.ergo ista conclusio nullibi probabitur iure. Secundo aliud me turbat, qđ dicam nunc in 2.conclus.huius glo.Non omitto etiam, ꝙ posset dubitari: quare in ista glo.in d.§.non tamen.& in d.§.testamento. media tempora noceant, quib.testamentum rumpitur de iure ciuili.& iure prætorio reconualidatur: cùm tamen alibi tradatur regula, ꝙ media tempora non nocent de iure ciuili.sed sufficit fuisse habilem tempore testamẽti,& tempore mortis.l. sed si in condi.§. solemus, & in l.alienum.§.in extraneis.ff.de hęred.instit.& §.in extraneis. Instit.de hær.qua.& differ? Respon.ꝙ nos loquimur,qñ defectus cadit in persona testatoris, & consequenter in causa efficienti: quia cùm maior sit defectus in eo, etiam media tempora nocent. sed leges ℈riæ loquuntur, qñ adest defectus in persona hæredum.Et pro isto respon.pondero.l. qui soluendo non erat duos Appollonios ff.de hær.inst.declarando, vt declarat Bar.hic in repe.in 8.col.& Bal.in 9.& supra retuli. Et sic ha-
37 bes plenè discussam primam conclus. ¶†Secunda conclusio est,ꝙ substitutus pup.cuius substitutio erat extincta per arrogationem impuberis, & reconualescit de iure prætorio: per consequens sequitur,& infertur, ꝙ iste substitutus non succedit de iure ciuili: quia eo iure substitutio durat extincta: sed solùm succedit de iure prætorio per bono.poss. hære.pe. *Cum*
* *ista conclu.glo.communiter transeunt Bart.* antiqui, & noui, excepto Mar.Sil.& Ful.quib.videtur absurdum,ꝙ possit competere bono.poss.hære.pe.Quæ non datur contra tit. possidentem regulariter.sed pe.hær.Et rationem assignat Bar. in l. hæreditatem.C.eo. Sed tu dic, ꝙ hæredes arrogatoris non possidebant tit.bona pupilli,sed pro hærede, vel possessore. tñ magis vrget tex.qui dicit hęredes arrogatoris teneri ad restituẽdum bona; & sic esse obligatos: tunc si petitio hæreditatis, & bono. poss. hær.pe.sunt actiones reales.l.sed & si.l.§.petitio.& ibi not. Bart. ff.de

ADDITIO.

* Arrogati legendum videtur.

ff.de pet.hered.l.sinautem.§. sed & is.ff.de rei vend. & declarauí plenè in rub.ff.si cer.pet. Quomodo ergo realis potest competere, vbi est obligatio.§. 1. Insti.de act? In hoc multum dubito.Item ex quo hæredes arrogatoris tenentur restituere hæc bona: ergo apparet, q̃ dominiũ bonor.impuberis, quod erat translatum in arrogatorem. Insti.de acqui.per arrog. in princ. fuerit etiam trãslatum in hæredes mediante eorum aditione. ergo impossibile est, q̃ possint conueniri bon.possi.hær.pe.quæ non competit contra dñm: sed contra eum, qui habet nudã possi.sine iure.l.pro hærede.ff.de pet.hær. & iur.præalleg. In hoc etiam multum dubito, nisi diceres (sed non placet) q̃ l.ista sic disponit fauore pupilli. Tertiò dubito in alio, qõ non reperio alicubi declaratum. Nam præsupponunt glo.& communiter Doct.q̃ ex ista substi.pup.semel extincta, & postea reconualidata de iure prætorio, q̃ possit agi, & competat bon.possi.hær. pet.Istud vr̃ in tetminis contra d.l.qui liberis.§.testamento. vbi qñ testamentum irritatur per arrogationem, & postea de iure prætorio reconualescit: quia cessat arrogatio; certè ex eo nõ potest agi,sed solùm competit exceptio,si scriptus hæres reperiatur possidere, vt probat text.ibi, non de virib.testamenti. & ita ibi declarant glo.Ray.& Bart.Idem tenent Bar.Sal. & Alex. in d.l.sancimus.C.de test.sed ad hoc respon. ex medulla Bart.& Doct.hic,q̃ tex.in §.testamento.loquitur in maiore, nos in minore: & puto, q̃ ratio diuersitatis sit ista: quamuis nemo declaret, (puto,q̃ sit pulchrum, & subtile.) Nam in testamento maioris semel irritato per arrogationem ad hoc, vt reconualescat,requiritur noua declaratio nouæ voluntatis, vt ibi dicit tex.sed illa noua voluntas, quia non fit ita solenniter, vt in testamento requiritur: ideo non est sufficiens facere, q̃ ex illo testamento possit agi,sed exceptionem inducit.Nam ad hoc,vt possit agi,requireretur,q̃ de nouo fieret testñ. Sed in casu nostro in minore substitutio non reconualescit propter nouam voluntatem: sed ex dispositione. l. quæ potest facere, q̃ ex ea agi possit.Posset etiam probabiliter dici, q̃ in d.§.testamento. in primo casu ex testamento per nouam voluntatẽ reconualidato agi potest,non in secundo casu,qñ testator solum incidit fin testamentum, vt primum valeret: tunc ex primo agi non potest: quia ibi non interuenit declaratio nouæ voluntatis coram.v.testib.sicut in primo: tunc verum est, q̃ primum testamentum est efficax solùm ad dandum excep. non actionem. Et ita in terminis in d.§.testamento, inuenio,ad literam tenere Ang.in l.sancimus.in bona lec.in viti.col. C.de test. Non pono tñ istud vltimum pro constanti,quia gl.& Doct.communiter oppositum tenent.& refragatur æquiparatio quam facit text.
38 in d.§.testamento. in ver.non secus. ¶ †In secunda parte gl.ibi, sed quid si prius decessisset: ex qua habes, q̃ qñ impubes arrogatus mortuus est vivo arrogatore, q̃ tunc substitutio pupil. extincta non reconualescit. & propterea substitutus admittitur ex stipulatione expressa,vel tacita. *Istam concln.tenent communiter Doct.* & antiqui & Mod. & Ful.hic: quia cùm substitutio pupillaris sit extincta propter arrogationem, & adhuc duret impedimentum, reconualescere non potest. Item nec ab intest.aliqui venire possunt: quia fin hæc iura filiusfa.non habebat hæredem, cùm pater omnia iure peculij occuparet.l. 2. ff.de castr.pec.Ideo necesse est agi stipulatione,vt in glo. Hanc opin.reprobat solus Bart.hic in repe.in 9.col. per duo aut tria fundamenta leuia.& respon.ad opposita. Ego alias publicè disputaui hunc articulum,& tenui contra gl.& cõem sententiã, & ita solebam legendo alias tenere, q̃ imo substi.pupillaris reconualescat etiam isto casu,quoad viueret pater arrogãs. Mouetur Bar.quia arrogatio nemini debet esse damnosa l. nec ei. §.eorum.cum si.s.eod. Sed si diceremus substitutionem pupil. extinctam non reconualidari, arrogatio esset substitutis damnosa: quia dato, q̃ possent ex stipulatione agere, vt dicunt gl. & Doct.Certè per istam non esset sufficienter prouisum. Nam pone,q̃ bona impuberis reperirentur penes tertium possessorem,certè ex stipulatione, quæ est actio merè personalis, non potest agi contra tertios possessores.l.fi.in prin.ff.de contrahen. emp.sicut potest agi ex substitutione.Item pone, q̃ arrogator restituisset in vita bona huic impuberi: certè per restitutionẽ esset extincta oblig.ex stipu.q̃a solutione eius,qđ debetur,&c. Insti.quib.mo.tol.oblig.in prin.vnde tũc substituti nõ possunt ex stipulatione agere. Tertio adducebam fortem tex.in l.pater instituto.§.fi.ff.de cap.vbi substi.pup. fuit extincta per captiuitatem.i.per seruitutem impuberis.l. si quis filio exhæredato.§. irritum.ff.de iniust.rup.Pone,q̃ tempore mortis pupilli adhuc duret impedimentum,& sic seruitus; certè non obst.impedimento adhuc reconualescit substitutio pup.de æquitate prætoria. Idem in casu nostro: nec ibi habet locum fictio.l. Cotneliæ,vt ibi tex.Et licèt in contrarium fortiter vrgeat text.in l lex Cornelia.§ si pater.ff.de vulg.& pup.Respondeo, & concor,

* vt ibi per glos.& Doct.Sed quicquid aliàs tenuerim, *nunc teneo communem sententiam*,per tex.in l.causa cognita.ff.de vulg.& pupil.vt dixi in prece.parte glo.Et ad alleg.in oppositum respõd. & primo,qñ bona essent penes tertium. Nam si culpa arrogatoris,teneretur perinde ac si possideret, arg.l. is qui dolo. cum si.ff.de rei vend. aliàs ageretur contra partem arrogatorem:& ipse pater in quem erat translatum dominium per tit. Insti.de acqui.per arrogationem,in princ.& l.qui liberis.§. testamento. ff.de bono.poss.fm tab.ageret contra tertium poss. Considera tamen plenius in hoc.Ad secundum, qñ arrogator restituisset bona in vita,& dicebatur, q̃ obligatio ex stipulatione esset extincta. Respon.negando, cùm restitutio esset facta ante tempus,arg.l.cum pater.§.à filio.ff.de leg.2. Non obst.l.pater instituto.§.fin.quia respon.q̃ ibi ideo reconualescit substit.pup. durante adhuc impedimento propter mentem fictionis.l. Corn. propter quam prætor ita sustinet,ac si lex Cor.loqueretur isto casu,quia aliud remedium ibi competere non poterat, prout hic,vbi prouidetur per stipulationem. ¶ In vlt.parte gl.ibi,sed pone arrogatorem.possunt fieri duo articuli, vt facit Bar.hic, sed simul expediam,sequendo ordinem Bar. & magis cõmunem.In hac difficultate sunt.4.prin.sententiæ,duæ in gl. & duę extra glo.Pro prima opin.vltrà fundamentum Bar.bene facit tex.in l.1.§.1. iuncta glo.no.C.de secund.nup.& tex.in l.cogi.§. hi qui solidum.ff.ad Treb.quæ iura ad hoc alleg. Bar.hic in repe.in 10.col.Istam primam opin.tenet Fulg.hic, sed nihil egregium adducit,qđ dignum relatu videatur.Istam opi.reprehẽdunt Alb.Bar.Bal. & communiter alij per arg. à sufficienti partium enumeratione.¶ Vltra Doct.stringe fortius arg.quia si verum esset,q̃ substitutus in quarta tenetur iure fideicom.ad restitu.(qđ tñ stare non potest propter fundamentum Doc.) ego habeo,q̃ in fideicommissaria substitutione etiam expressa nõ veniunt nisi bona patris substituentis, nõ impuberis: quia per fideicom.succeditur patri non in bonis impuberis, in l.cohæredi.§.cùm filiæ.ff.de vulg.& pup. Quomodo ergo p̃ fideicõmissarie substitutionẽ (dato, q̃ esset) teneretur substitutus ab arrogatore restituere alia bona pupilli? Certè nullo modo: & illud stringit pro communi sententia contra gl. Adde tria alia fundamenta,quæ adducit Bal.hic in 8.col. Secunda opi. gl.ibi, vel dic, q̃ hęredes arrogatoris.reprobatur per omnes: & obstant fundamenta,quib.prędcedens opi.subuertitur. Tertia est opi.& extra gl.Iaco.de Are.quam tenent Iaco. But. & Iaco.de Bel.& est de directo contraria primæ opi.gl.pro qua opin. Bar. adducit duo fundamenta: sed puto,q̃ vtrunque sit falsum.Et primum est,q̃ substitutus in quarta à patre arrogatore censeatur loco legatarij, cũ adsit hæres vniuersalis.f. substitutus à patre naturali, qui succedit in bonis pupilli, per regulam.l.quoties.C.de hęr.inst.& l.1.§.si hęres.ff.eo. Nam regula illarum legum procedit, qñ ex eodem testamento succedit: sed cũ hic succedatur ex diuersis, quilibet censetur loco hęredis, non legatarij. Ita dicit ipsemet Bar.in repe.in 10.col. Alber.de Ros.& Fulg.hic.Prętera regula legum aliàs procedit, qñ quis est instítutus in certa re, dato cohęrede vniuersali, sed hic est institutus in quota: quamuis non propriè dicatur quota hæreditatis,per no.per gl.in l.cũ à matre.C.de rei vend. Item fin fundamentum Bart.q̃ directa pup.debet cõuerti in fideicommissariam per regulam.l ex facto.in princ.ff. ad Treb. cum fin.procederet in casu,quando testator potuisset per fideicommissariam substi.sed in casu nostro arrogator si vellet expressè non posset in persona impuberis substituere per fideicom.vt hic in tex.ergo minus directa poterit in fideicom. resolui. Secundo, & fortius dato, q̃ istud fundamentum esset verum, non probaret,q̃ magis debeat obligare subst.pup.facta ab arrogatore, quàm à patre naturali: quia secundum istud fundamentum pupil.substit. facta à patre naturali potest resolui in fideicommissariam.Quarta est op.Pe. & Cyn. *& hæc vera & magis com-*
39 *muniter approbata*, †quod quilibet substitutus admittatur, vel venientes ab intestato simul cum substitutis ab arrogatore: quia dato vno inconuenienti plura sequuntur,vt hic per Doc. licèt aliàs dicamus, q̃ allegare inconueniens non est soluere. Pro hac sententia facit tex.l.si certarum.§. 1.ff. de test.mili.& l. 1.& 2.C.de testamen.milit. Ad idem facit.l.humanitatis. C.de impu.Istam opi.tenet Bar.in lec. & etiam in rep.in 10.col. Alb.
40 Bald.& communiter alij. ¶ †Inducit Bar. in 1.col.decis.no.ad quęstionem,quando diuersæ consuetudines,& solennitates in testando reperirentur in duobus locis,vt hic per eum,& testator in ambobus locis bona habeat: In quo pondera, q̃ licèt Bar.arguat videri (retenta opin.Pet. communiter approbata) q̃ institutus in testamento condito Florentiæ secundum consuetudinem in Florentia debeat habere bona sita Florentiæ: sed venientes ab intest.debeant habere bona existẽtia Perusij, secundum cuius loci consuetudinem testamentum non valeret:

ſeret: & ſic diuerſitas patriarum iſtud abſurdum inducat,ſicut hic diuerſitas parentum : Sed tamen Bart. hic non firmat : ſed dic de hoc melius, vt per Cyn.in l.1.C.de Sum.trin. Etiam facit Bar.in rep.in 11.col.& proprerea verè eſt contrarius his,quę tenuit in illa.l.1.C.de ſum.trin. Tñ primam opi.prox. relatam firmat Bald.hic in 2.lotis.in 9.& 10.col. & ita in diſcurſu videtur tenere Fulg.hic. Breuiter tene contrarium, q̃ imo inſtitutus in teſtamento condito ſm ſolennitatē conſuetudinis Floren.ſuccedit in omnib.bonis vbicunque ſitis, & Peruſij,& alibi : vt firmat Bar.per aliqua fundamenta in l.1.in 7.q.prin. quā ponit in 11.col.de ſum.trin.cum multis alijs fundamentis,quę ibi addidit, ad quæ me remitto. De quo puncto vide etiam per Spe.in tit.de inſtr.edi.§.compendiosè. ver.quid de conſue. & ibi Ioan.And.in addi.incip.Cyn.Bald.in l.ſi. C.de teſt. Imo.in l.3.ff.eo.& Can.in c.propoſuiſti,de prob. Per.de Anch.in conſi. 152.Pro iſta ſententia vltra fundamenta facta in d.l.1.addo bene facere illud,qđ decidit Bart. in l.1.ad fi.ff.de offi.proconſ.per l.2.quam legit cū.1.Idem Bar.in l.nec ei.§.eorum. circa fi.ſ.eo. & in d.l.1.in 7.q.prin.in quibus locis tenet, q̃ ſi quis creatus ſit notarius in ciuitate ſecundum priuatam cōſuetudinem illius ciuitatis,certè inſtrumenta per eum facta vbique locorum ex
41 tra illam ciuitatem effectum obtinebunt. † Confirmo, per illud,qđ videtur velle Bart.in l.exemplo.in 2.col.C.de proba.de conſue.diſponente,q̃ priuata ſchedula fidem faciat. Illud obtinebit etiam alibi extra illam ciuitatem. Quod ſi eſt verum, eſt multum ſing.& adde Bal.in rub. C.de fid.inſtr. in pe.vel vlt. col.Comprobo per illud,qđ ſin.& in terminis tenet Io. And.in addi.Spe.in tit.de inſtr.edi.§.compendiosè.in addi.mag. poſita ſuper ver.priuatorū.ad fi.vbi dicit, q̃ ſi conſuetudo diſponat, q̃ priu.ſcripturę detur plena fides pro exhibente,iſtud obtinebit,etiam ſi alibi iudicium agatur, & ſchedula producatur.per tex.in l.1.de eman.li.quæ nihil facit, & per c.cum dilectus. de conſue.Et inuenio,q̃ idem expteſsè tenet d.Anto. de But.licèt Ioan.And.non alleget in c.2.in 3.col.de fid.inſtr.No.perpetuò, quia mihi ſemper viſa eſt dura, & mirabilis deciſio: nec inuenio contradicentem. Confirmo per id, quod dicit Bald.in l.ſi non ſpeciali. C.de teſt.in 2.col.ver.Item vero in hac.l. &c. vbi formaliter dicit, q̃ ſcriptura facta in vno loco ſm priuilegiū illius loci, tamen vbique idem priuilegium tenet,& vbiq; pro
42 bat.¶†Secundò prin. Bal.hic, in 10.col.inducit.ſ. dicta ad aliā ſolennem quæſtionem, in qua dicit ſe pridie conſuluiſſe in ciuitate Regij.Adeſt ſtatutum prohibitorium,diſponens, q̃ maritus non poteſt in teſtamento relinquere vxori ſuæ : ſed in ciuitate Bononiæ ſeruatur ius commune,q̃ maritus ita poſſit relinquere vxori,ſicut alij. Pone, quidam ciuis Regius origine effectus eſt poſtea ciuis Bonon.in vtraque ciuitate habebat bona : Exiſtens Bononiæ, vbi domicilium contraxerat, condidit teſtm̃,in quo bona reliqnit uxori; quæritur quid iuris.Concludit Bal.q̃ fiet ſeparatio bonor.ar.l.1.ff.de ſepar. & vxor habebit ſolùm bona exiſtentia Bonon.bona autem Regij venientes ab inteſt. obtinebunt, & hoc propter diuerſam conſuetudinem diuerſarum patriarum,cū iſte diuerſas patrias ſit ſortitus:ſicut hic diuerſitas parētum idem inducit. Et quia iſte teſtator quo ad bona Regij cenſetur Regius ciuis : ſed quo ad bona Bono. cenſetur Bononienſis.Ita reſidet ſin.Bal.hic. Alij nihil tangunt.
43 † Habeo iſtā q.pro valde difficili, & dubia,& in ſim.terminis habui aliquando conſulere, & fui multoties valde ambiguus. In qua prin.eſt videndum, nunquid attēdi debet domicilium originis,an incolatus.Et quia materia eſt frequēs,& vtilis: Ideo accuratius attingam.Addo in primis,q̃ idem,quod Bal.hic.(& credo,q̃ fuerit idem caſus) tenet expreſsè Saly. licèt non meminerit de deciſ.Bal.hic,in l.1.in 8.col.C.de ſum.trin.vbi tenet, q̃ ſi ſtatutum originis diſponit, q̃ maritus non poſſit in teſtamento relinquere vxori, iſtud ſtatutum, cùm ſit prohibitoriū ratione publicæ vtilitatis, ne mariti mutuo amore ab vxore ſpolientur.l.1.ff.de do.inter vir. & vxo. ligabit maritum etiam extra locum illum teſtantem,vt ibi ſignanter determinat Bar. cum concord.ibi datis, quia non examino : tñ tenet Saly.q̃ ſi maritus tranſtuliſſet domicilium ad alium locum,in quo non eſſet ſimilis prohibitio : certè putat, q̃ de bonis ibi exiſtentib. poſſit vxori relinquere : quia illa bona non ſunt affecta prohibitione alterius ſtatuti,vel conſuetudinis. & quia perſona mariti in iſto ſecundo loco domicilij noui non eſt prohibita, & refert ſe ita pridie conſuluiſſe in quæſt. vertente inter vxo. & hęredes. d. Barrolini de Regio, qui erat effectus Bonon. ciuis,& ibi domicilium contraxerat, & idem multa bona habebat Regij.& dicit, q̃ illud conſilium inter alios Docto.ſubſcribentes approbauerunt Richard.de Sal. & Ioan. de Lig. & aliud non dicit,& ſic conſidera,q̃ eſt idem caſus cum caſu po
44 ſito per Bald.hic. † Addo pro hac ſententia bene facere,quod pulchrè decidit idem Sal.in d.l.1. de ſum.trinit. in 3.col.in ver.

Item quæro ſi in ciuitate originis mulieris ſit conſuetudo, &c. vbi ſing.cōcludit,q̃ licèt in lucro dotis,quod prę̃mortua vxore ſine liberis marito communiter per ſtatuta defertur, ſed diuerſimodè,attendi debeat ſtatutum, vel conſuetudo loci, vbi
a maritus ' domicilium habet : ad quod vxor ſe transfert, & nō ſtatutum loci vxo.l.exigere dotem. vbi Bar.& alij. ſ. de iudi.& Barto.in d.l.1.de ſum.trinit.& alibi ſæpe, vt plenè dixi in d.l.1. Tamen ſi maritus mutaſſet domicilium originis, & in alia ciuitate nouum domicilium contraxiſſet: & in iſto ſecundo domicilio vxor eſſet mortua,tunc vult Sal.q̃ attendatur in lucro dotis ſtatutum,ſiue conſuetudo iſtius noui domicilij,non originis.Iſtud idē inuenio latè tenere Alex.de Imo.in cōſi. 101.in 3.vol.incip.ex inſpect. dictorū ſtatutū.vbi in caſu dotis lucrandæ ſibi occurrenti pulchrè conſiderauit omnes Docto. communiter concordare,q̃ attendi debet domicilium mariti,non vxoris,per d.l exigere.cum multis concord. Sed punctus eſt,
* de quo domicilio intelligatur.d.l.exigere. *Et dicta communis ſententia Docto.* an debeat intelligi de domicilio originis mariti,qđ durabat tempore quo duxit vxorem, & tempore contracti matrimonij : an verò intelligatur de domicilio incolatus,poſtea contracto per maritum, in quo vxor eſt mortua, arguit ad partes.Tandem tenet opi. Sal. q̃ attendatur nouum domi-
b cilium habitationis, ᵇ vt ibi per eū. Contrariū in d.l.1.decidit Sal.ibi,& conſequenter etiam Bal.hic.tenuit conſulendo Lud. Rom.in conſi.39.quod incip.in propoſita q.no. & excelſi viri, &c.circa fin.vbi refert formaliter deciſ. Sal.& eam impugnat, ſed non facit mentionem de Bald. hic.Inter cætera mouetur: quia quando ſtatutum originis contrariatur ſtatuto domicilij,vt in caſu noſtro, ſemper attendi debet ſtatutum originis, & prę̃fertur ſtatuto loci domicilij. text. eſt not. in l.libertus. §. prę̃ſcrip.verſi.cum ſimul.ff.ad mun. Et q̃ attendi debet ſtatutum originis,& non domicilij refert Lud. ita tenere Alb. in d. l.1.C.de ſum.trin.per tex.not.in ſimili in l.nulli. C. de Epiſco.& cler.in 2.deciſ.Sal.approbata per d.Alex.in conſi.de quo.ſ. Adde,q̃ contrarium expreſsè tenet d.Anto.de Butr.in c.1.ad fi.& ibidem Abb.Pan.de ſpon.per tex.in l.ſi vxor. iuncta gl. ſecundum vnum intel.illius gl.ff.de iud.& licèt d. Alex. in conſi.præalleg.conetur oſtendere,q̃ in caſu per eum tacto ſdeciſ.d.Ant. & Pan.non contrarietur deciſ. Sal.in d.l.1. tamen illa vlt. con-
c ſideratio mihi non ſatisfacit. ᶜ Quid tenendum ? Pro opi. Lu.ᵈ
d confirmanda facit illud eius fundamentum : quia quando in vna perſona concurrunt contraria ſtatuta ſcilicet ſtatutum
* originis, & non * domicilij, ſemper præfertur ſtatutum originis tanquam dignius,& vltra alleg. per eum habes glo.not.in l.1.in gl.C.de mun.& origi.lib.10.& glo.in l.ciues. C.de inco.co. lib. Et iſtud confirmatur : quia domicilium originis non perditur,nec vnquam deſinit: licèt quis nouum domicilium incolatus ſortiatur.l.aſſumptio.in prin.ff.ad mun.l.1.& l.origine. C.de mun.& origi.lib.10.Facit bene tex.in l.1.ff.de Sena. Facit optimè,qđ dicit no.Bar.in l.ſi.§.Item reſcripſerunt mulierem. ff.ad mun. cū concor.vbi tenet, q̃ mulier nupta extra locum originis ſuæ: non tamen deſinit eſſe ciuis originalis,quo ad cō
e moda, & honores.quod not. ad multa. ᵉ † Ad idem adduco:
45 quia quando in vna perſona concurrunt cauſa naturalis, & accidentalis, ſemper attenditur naturalis, & originalis : & illa prę̃fertur.l.qui habet.in prin.ff.de tut. iuncta doctrina Bart. ibi poſt Dyn.qui dicit, q̃ quando cauſa naturalis, & accidentalis concurrunt,& non repugnant ad inuicem : ſed repugnant effectus,vt hic, attenditur cauſa naturalis, & originalis. Et pro hoc optimè facit,quod decidit Bart.in l.fin.per illum text.ff.de offi.procon.vbi ſecundum eum erat cōſuetudo in eccleſia. S. Laurentij,q̃ Archipresbyter haberet omnes oblationes factas in die

ADDITIONES.

a ¶Adde. ſecundum communem, q̃ quando agitur de lucranda dote per maritum,attenditur ſtatutum domicilij ipſius viri,& non ius commune,nec ſtatutum domicilij vxoris.ita no.Curt.Iun.conſi.120.num.6.& communem dicit.Rol.de dote q.13.nu.3.ſequitur Villal.inter.commu.opi.lib.4.ver. Domicilij.Quam amplia & limita, vt per eum ibi. MASVER.

b ¶Sequitur,& communem dicit Rol.de dote.q.22.nu.15.& ſeq.& ſic ſecundū domicilium habitationis,& non originis viri iudicandum foret.

c ¶Satisfacit.Adde,quòd omnia ferè hæc fundamenta repetit Iaſ. in l.1. colum. 5.de ſum.trinit.

d ¶Opin. Rom.ſequitur Alb. in l.cunctos populos. C. de ſumma trinit.vbi Iaſ. 1.lectu.ante.num.27.Barba.conſi.4.ad fin.lib.2.Socin. conſi. 254. in fi. conſ. 292.lib.2.Hippol.in l.fin.num. 64. ff.de iur. omn. iudic.licèt dictum Alber. multi impugnent,pro quo videri poſſunt Socin.conſi.288.libr.2. Iaſ. hic nu. 42.& ſeq.Campeg.de dote.quæſt.69.Tiraquel. de iur.primig. quæſt.46. Rol. de dote.q.22. MASVER.

e ¶Ad multa.Adde,q̃ hoc repetit plenè in l.ſi eadem.ad fin.infra de offi. aſſeſſor. PVRPV.

* Et d.m.c.lij legendum videtur.

in die dominico. Sacrista autē debeat habere eas, quæ fiebant in festo S. Laurentij: si contingat festum S. Laurentij venire in die dominico, Archipresbyter debebit oblationes habere: quia
46 debet attendi causa naturalis non accidentalis. † Tertiò contra decis. Bal. & Sal. adduco aliud fundamentum. Nam cū duo concurrunt, quorum vnum prodest, aliud nocet, semper attēditur id qđ nocet, & non illud qđ prodest. l. 7. §. fin. & ibi glo. & Bar. ff. ad Sylla. l. 2. §. si à pupillo. ff. de vsuc. pro emp. l. cū pater. §. Mæuio. in fi. de lega. 2. Ergo hic debebit attendi consuetudo
47 originis, quæ nocet, & prohibet maritum legare vxori. † Ad idem contra Bal. & Sal. moueor. Nam cū reperiuntur duæ regulę, vna permissiua, alia prohibitiua semper attēdi debet prohibitiua. Ita no. Bar. in l. 1. in prin. post Dyn. & Iaco. de Are. ff. de suspe. tu. per illum tex. quem inducit. Nam reperitur regula permissiua, ꝙ quilibet potest accusare tutorem de suspecto. l. 1. §. cōsequens. ff. de susp. tu. Item reperitur regula prohibitiua, ꝙ libertus non potest accusare patronum. l. qui accus. ff. de accus. Nunquid patronum suspectum tutorem libertus potest accusare suspectum? Bar. dicit, ꝙ non: quia regula prohibitiua attendi debet. Tū mihi videtur, ꝙ ille tex. non probet, sed ex alio: quia generi per speciem derogatur. in l. in toto ff. de re. iu. & quia regula prohibitiua est magis specialis; tū pro illa regula facit tex. in l. si Rufinus. & ibi Bar. & Moder. in 1. not. C. de test. mil. & tex. in l. 1. §. editiones. qđ no. Bal. post Ray. ff. de eden. ergo cum in proposito nostro reperiantur duę consuetudines
a contrariæ, * vna prohibitiua, alia permissiua: ergo attendi de-
* bet prohibitiua; & sic non originalis. * Ita sunt, quæ possent
48 contra Bal. & Sal. adduci circa fundamenta Lud. † Sed istis nō obst. teneo doctri. Bal. & Sal. & ita semper tenui, & consului. & ad hoc multum me mouet; quia vbi reperitur locus origi-
b nis, [b] & domicilij, semper haberi debet respectus ad locum domicilij, & non originis. Ita est gl. not. in c. statutum. §. cum verò vnam dictam. de rescrip. in 6. Inn. & Can. in c. fi. de fo. comp. & ibi do. Ant. de But. circa medium. & Imo. ad fi. & illam glo. pro no. alleg. Bal. in rub. C. si à non compe. iudi. De quo etiā tangit d. Fran. de Are. in consi. 77. incip. & ratio scribendi, &c. Nec ob. tex. not. in d. l. libertus. §. præscriptio. ad muni. vbi expressè dī, ꝙ prefertur locus originis; quia respon. vt no. Bar. (& nunquam obliuiscaris) in l. 1. C. de mu. & ori. lib. 10. ꝙ ratio in qua fundatur. d. §. prescriptio. est; quia obligatio ad munera personalia subeunda fuit prius contracta apud locum originis; meritò locus originis debet præferri loco domicilij postea quæsiti, per regulam l. in operis. ff. loca. quæ ratio cessat in casu nostro, vbi non tractatur de obligatione munerum personalium. Et per hoc cessant obiecta Lud. Non obst. aliud, ꝙ cū duæ causæ cōmunes concurrunt, quarum vna prodest, alia nocet, attēdi debet causa, quæ nocet, quia possem dicere: quia imò debet attendi cā, quę prodest, per tex. in l. vir vxori. ff. de vsucap. pro do. & l. non intelligitur. §. si quis palàm. ff. de iur. fisc. sed quia est via brocardica, remitto ad Bar. in l. 3. §. fi. ff. ad Sylla. & in d. l. vir vxori. Vel aliter, & no. respon. prę suppositio, ꝙ vera sit regula, ꝙ attendi debeat causa, quæ nocet, & nō quæ prodest, dico, ꝙ est verum, nisi causa, quæ prodest reduceret nos ad ius com-
* mune: quia tunc debet attendi, quæ nocet reducens * ad ius
49 commune, vt in casu nostro. Ittam sol. † probo ex eo, qđ sing. decidit Bal. in l. si quis decurio. ad fi. C. de fal. vbi quærit. Pone, est statutum, ꝙ contra Doct. non pōt inquiri; deinde est aliud statutum, ꝙ contra militē potest inquiri. Pone, quis existens doctor, & miles commisit delictum, an poterit p̄ eum inquiri? Et concludit, ꝙ in causa indifferenti debet attendi statutum, qđ reducit ad ius commune. Et illam decisio. Bal. sequitur Pet. de Anch. in cōmento. c. canonum statuta. de consti. in ver. ecce alia quæstio de statuto quo cauetur, ꝙ cōtra aduocatum, &c. Item pro opi. Bal. ꝙ debet fieri diuisio, & separatio patrimo-
50 nij fm consuetudinem illius loci, in quo reperiūtur bona, † Facit, qđ in simili no. Guil. de Cun. & Alb. Bal. & Ful. in d. l. fi. ff. de offi. procon. & Cyn. & Imo. in l. qui solidum. §. 1. ff. de lega. 2. & Cy. & Bal. in l. 3. §. qđ autem. ff. de tut. & Cy. in l. fi. ad fi. C. de ferijs. In quibus locis tenent, & melius contra decis. Bar. in d. l. fin. p̄. relatam, stante cōsuetudine, de qua. p̄. ꝙ Archipresbyter debet habere oblationes, quæ fiunt die dominico, Sacrista, quæ fiunt in festo S. Laurentij. Si contingat festū S. Laurentij euenire in die dominico: quamuis Bar. teneat, ꝙ Archipresbytero spectabunt oblationes: tamen omnes Doct. p̄. alleg. dicunt, imò debet fieri diuisio oblationum, per d. l. qui solidum. §. 1. & ibi dicunt Cyn. & Imo. ꝙ aliàs ista quæstio fuit de facto, & publicè disputata, & ita fuit determinatum in ciuitate Senarum.
51 ¶† Capio glo. in ver. quartam. quæ tria facit. Primò ponit, quo iure quarta debeatur ab arrogatore impuberi arrogato. & ista est clara. Secundò, qua actione. & dicit, ꝙ ꝑdictione ex l. & vltra iura, quæ alleg. glo. est text. in l. 2. C. eo. de adop. sic in simili supplementum legitimæ petitur per ꝑdictionem. ex l. ofino. in prin. cum gl. parua. C. de inoffi. testa. In tertia quærit, quanta est illa quarta. Secunda ibi, & hæc quarta petitur. Tertia ibi, sed an hæc quarta est omnium bonorum. Circa secundam partem gl. quærunt Doct. quid si arrogator relinqueret in testamento istam quartam impuberi arrogato, (qđ potest prout etiam in patre vero. l. cū quæritur. C. de inoffi. testa.) qua actione tunc tunc peteretur: nam constitutio diui Pij hoc casu locum non habet. Item nec ex testamento agi potest: quia cùm debitor legat creditori debitum, quia nullum commodum affert, nihil valet. §. si quis debitori. Insti. de leg. Glo. in l. 1. §. si impuberi. in glo. fi. in verbo dentur. ff. de coll. bon. dicit non esse curandū, qua actione peti possit. & aliter non decidit. Et dicit Alb. hic, ꝙ
* illa glo. est fin. *Communis sententia est*, ꝙ actione ex testamento peti possit, secundum Bart. hic in lect. & clarius in rep. in 8. col. & plenius Alb. in 11. col. & sequē. qui dicit, ꝙ ita communiter Doct. firmant. ¶ Nec obst. obiectum glo. ꝙ debitor relinquat creditori: quia omissa sol. Alb. q̄ est trūffa, respon. secundum Bar. hic in repe. in 8. col. ꝙ ista quarta non est debita, sed quasi debita, sicut in legitima filij legitimi, & naturalis, gl. in l. emancipata. C. de iur. & fact. & igno. & l. si duo. in ver. scire potuit. & ibi Imo. ff. de acquir. hære. & tex. in l. & quia. ff. pro soc. & in l. fi. §. finautem perpetuus. C. de cur. fur. Et fm hoc limita regulā d. §. si quis debitori. cum concor. vt procedat, quando erat verè debitum, secus si quasi debitum. Cogita tamen, quia parua in effectu videtur esse diuersitas, cum neutro casu legatum
52 cominodum afferat. ¶† In vltim. parte glo. habes, quod quarta, quæ debetur impuberi arrogato, non est quarta omnium bonorum arrogatoris, sed illius partis, quam habuisset ab intest. sicut in filijs legitimis, & naturalib. Idem tenet gl. in §. cum
* autem. Insti. eo. *Et communiter Doct. hic*, & ibi. Et suadetur ratione, quia cùm potior sit causa naturalis, quàm accidētalis. l. qui habet. in prin. ff. de tu. & dixi in vlt. parte glo. magnæ. Item duo vincula fortius ligant, quàm vnum. Auth. Itaque. C. communia de suc. & in Auth. de consan. & vte. fra. in princ. Ergo si in filijs legitimis, & naturalib. in quib. adest causa naturalis: item adest duplex vinculum: tamen legitima non est omnium bonorum patris, sed solum partis debitæ ab intesta. iur. alle. in glo. multo magis idem dicemus in arrogatis filijs. Itē pro ista sententia gl. & communi stringit bona ratio, quam adducit Bald. hic in 11. oppo. per q̄ ostendit ad oculum, ꝙ quarta, quę debetur impuberi arrogato, non est quarta omnium bonorum patris arrogatoris. Nam pone, ꝙ pater arrogasset. quinq; impuberes (qđ potest ex causa. l. si pater. §. fi. p̄. eo.) Certè, si quarta esset omnium bonorum, quatuor impuberes absorberēt vniuersa bona, & quintus esset sine legitima, qđ est absurdum. Ideo intelligitur quarta non omnium bonorum, sed partis debitæ ab intest. Contrariam opin. tenuit solus Gui. de Suza. & hoc credo, ꝙ disputando ista sententia est sustentalis, & ante eum idem tenuit gl. in §. 1. in versi. quale est filijs. in Auth. de hær. & Fal. ꝙ imò impubere arrogato, quarta sit omnium bonorum arrogatoris: quia iura indistinctè dicunt, quartam deberi arrogato, per consti. diui Pij, vt hic: & §. cùm autem. Insti. eo. & l. Papinianus. § si quis impubes. ff. de inoffic. testa. & l. 1. §. si impubere. ff. de coll. bon. & in l. fi. in fi. ff. si quid in frau. patr. Tamen, qui tenent primam, dicunt, ꝙ illa iura debent intelligi sicut in filijs legitimis, & naturalibus. Et tenendo istam partem non obstaret absurdum, ꝙ arrogati haberent plus, quam legitimi, in quib. duo vincula concurrunt: quia respondetur, hoc concedi *in* recompensationem fructuum, quos arrogator percepit ex omnibus bonis arrogati. Insti. de acquisitio. per arrog. in prin. iuncta gl. Nam & alibi lex magis fauet in ista quarta impuberi arrogato: quia sibi permittit, ꝙ possit reuocare alienata in fraudem. l. fi. in fi. ff. si quid in frau. patr. qđ non permittitur filio legitimo, qđ probari videtur in l. non vsque adeo. ff. si quis à parente. secundum Bar. hic in repe. in 3. col. in prin. In quo vltimo dic, ꝙ multi variant, vt dixi. p̄. in no. Pro eadem parte stringere videtur: quia si quarta, quæ debetur impuberi arrog. per consti. diui Pij, non esset quarta omnium bono. frustratoria videretur cōstitutio diui Pij: quia esset sine ea, ex quo impubes est in potestate arrogatoris: consequenter suus debet habere de

iure

ADDITIONES.

a ¶ Contrariæ. Adde Bal. in l. si quis decurio. in vlt. col. C. de Fal. Petr. de Ancha. in repe. c. canonum. versi. quæro de statuto, quo cauetur. Alex. de Imo. consi. 101. incip. ex dispositione dictorum statuto. in 3. vol.

b ¶ Originis. Adde, ꝙ quando concurrunt in vna persona domicilium originis, & domicilium habitationis, dic, ꝙ attenditur domicilium originis. text. est no. in l. libertus. §. præscripti. ff. ad municip. gl. in l. ciues. C. de incolis. lib. 10. & in l. 1. C. de muni. & or. eo. lib.

• Et sic originalis, legendum videtur ex supradictis.

* Quæ nos reducit, legendum videtur.

iure communi quartam, sicut alij legitimi, & naturales. Insti. quib. mod. testa. infir. in prin. Ergo, ne ista constitutio diui Pij sit frustratoria, dicemus, ꝙ quarta erit omnium bonorum arrogatoris. Tene cõem sententiam, & ad hæc obiecta facile patebit responsum. †* Nunquid autem ista quarta filiorum arrogatorum sit hodiè aucta vsque ad trientem, sicut in legitimis, & naturalibus? Gl. in §. si vero. in ver. hoc obseruãdo. in Auth. de trien. & semis. tenuit, ꝙ non. Idem tenent Iaco. Butr. Bart. & Bal. in 11. opp. *Et communiter Doct.* Illa ratione: quia in correctorijs, nisi sit expressum, non fit extensio, nedum ex idẽtitate, imò ex maioritate rationis, sm communes cõclu. traditas in Auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. & in l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. Secundò stringit text. in d. Auth. ver. hoc obseruando. vbi text. dicit, ꝙ legitima est aucta in omnibus personis, quib. ante competebat querela inofficiosi. test. sed sic est, ꝙ impuberi arrogato non competit querela inofficiosi, cùm habeat remedium ordinarium ex consti. diui Pij. text. est in l. Papinianus. §. si quis impubes. de inoffi. testa. & dixi. s. in euidentialibus. Qui tenent contrarium respon. ꝙ legitima est aucta hodiè in omnib. personis, quib. competit querela, intelligunt, vel aliud remediũ, qđ sit loco querelæ, vt est hæc constitutio diui Pij, quæ cùm sit subrogata loco querelæ, debet censeri eiusdem naturæ, & effectus, sicut si querela competeret. L. si eum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. l. Item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de pet. hęre. sed non esset tanta responsum, cùm in materia correctoria nõ possit procedi per subauditos intellectus, per gl. fin. [a] in c. cupientes. §. ꝙ si per 20. de elec. in 6. Sed considera: quia fundamentũ commune militaret quantum ad quartam impuberis arrogati, cui non competit querela: sed in maiori arrogato, vel impubere effecto maiore durante arrogatione, clarum est, ꝙ maiori arrogato non debetur quarta ex constitutione diui Pij: qa illa constitutio solùm loquitur in impuberibus arrogatis, si cõsideras omnes leges. Nunquid ergo maiori debeatur quarta de iure communi (non dico ex constitutione diui Pij.) & an si bi exhæredato sine causa competat querela? Istũ passum plenè examinat Cy. in l. 2. C. eo. & ibi Ful. dicẽs, ꝙ ista quæstio aliàs fuit publicè disputata Bonon. tempor. ib. suis. Veritas est, ꝙ cũ sit suus, & si prætereatur, rumpit testũ, tanquã suus, Insti. quib. mod. test infir. in prin. l. pen. circa fi. C. eo. & §. aliquam, circa. fi. Insti. de hæred. quæ ab intest. Certè concluditur, ꝙ sibi debetur quarta de iure communi: sed si exhæredetur sine causa, sibi competit querela. sm Cyn. & alios in illa. l. 2. vbi etiam per eos, quid si emancipetur. Hoc non obst. elicio. nouiter mirabilem conclu. ꝙ in arrogato maiore, cùm sibi competat querela: & consequenter sit de personis, quib. augetur legitima per. d. ver. hoc obseruando: ergo erit melioris conditionis, quàm impubes arrogatus: cuius quarta non est aucta, cùm non habeat querelam. In quo vlt. bene cogitabis: quia sunt, qui dicerent hæc tolerari, cùm in aliquo impubes sit melioris conditionis: quia reuocat alienata in fraudem, per tex. sing. in d. l. si. ff. si quid in frau. pat. quæ solùm loquitur in impubere, ad denotandũ, ꝙ aliud est in maiore. Sed redeundo ad prin. q. adde, ꝙ contrarium tenent Pet. & Cyn. hic, & Cyn. in l. 2. C. eo. & inclinat Alb. de Ros. hic: quia qñ duo procedunt sub eadem ratione, statutum in vno, intelligitur etiam statutum in alio. l. 1. C. de diuer. rescr. sed sub eadem ratione procedunt arrogatus, & filius legitimus, & naturalis. Insti. de acqu. per arrog. in prin. ergo, &c. sed potest sic fortificari: quia etiam in correctorijs, qñ duo casus sunt parificati à lege antiqua, lex noua corrigens in vno, intelligitur etiam corrigere in alio. Ita Bar. in l. 2. de leg. 1. & declaraui plene in Auth. quas actiones. C. de sacros. eccl. Ergo cũ à lege antiqua æquiparentur filij arrogati, & filij legitimi, & naturales. d. tit. Insti. de acq. per arrog. in prin. & in alijs iur. proxi. adductis. ergo, &c. Quo argumento vtitur in fin. Bar. ad probandum, ꝙ hodiè legitima parentum sit aucta sicut filiorum, in l. si à milite. §. patri. ff. de test. mil. & in l. nam & si parentib. & in l. pater filium. ff. de inoffi. testa. Bal. & Sal. in Auth. nouissima. & ibi tetigi. C. de inoffi. testam. Cogita tamen, an æquiparatio fiat in materia nostra, quo ad quartam: Vnde non recedas a cõmuni, quicquid alij temuerint. ¶† Extra gl. inducitur ista. l. per Bar. in vlt. col. ad duas. q. Prima est de dilat. data à iudice, q̃ cõstat, si detur vni parti, ꝙ datur etiam alteri. l. petendæ. C. de temp. in integ. restit. pe. l. fi. C. de fru. & lit. exp. Nunquid reus possit renunciare dilat. sibi datæ, ad hoc, vt excludat actorem à beneficio probandi. ꝙ illam dilat. quæ erat effecta communis? Et concludit, ꝙ non per hanc. l. circa fin. quia beneficium illius dila. consequitur actor beneficio. l. sic disponẽtis, vt hic per eum. Adde, ꝙ idem tenet Bal. hic in vlt. col. quia qudão beneficium vni cõpetens, etiam alij conceditur, ratione æqualitatis seruandæ, vt in casu nostro, & est concessum non contemplatione, & priuilegio vnius partis, quamuis ex eius occatione: tunc illa pars non potest renunciare in præiudicium alterius, vt hic per eũ. Idem tenent Bal. Pau. & d. Ant. de Alex. in d. l. petendæ. Bald. & Ang. in l. fi. ff. de fer. Ange. in l. fin. s̃. de consti. prin. Idem Bal. in l. postquam liti. in vlt. col. C. de pact. & ibi limitat procedere, qñ dilatio esset concessa reo de iure communi. Secus si de iure speciali: puta minori per beneficium rest. in integr. Ita loquitur. l. si iudex circunuento. ff. de min. quia facilius tollitur ius speciale, quàm cõmune. l. eius militis. §. militia. ff. de testa. mili. Ita etiã limitat Bal. in l. qđ fauore. C. de leg. † Pro communi sententia facit, quod in fim. dicimus de rescrip. quia rescriptum postquã præsentatur in iudicio, efficitur commune vtriusq; partis, nec pars, quæ præsentat, potest postea illud reuocare, secundum Innoc. & alios in c. cum olim. de censi. g. io. in l. 1. §. edenda. ff. de eden. Bal. in l. vnica. C. vt quæ des. aduo. Et ita teneas, licèt Bar. sibi contrarius tenuerit oppositum, sequendo Iaco. de Are. in d. l. petendæ. quia secundum Bart. ibi, quando quis habet priuilegium contempla. alicuius, licèt possit vti illo beneficio contra alios: non tamen potest contra illum inuitum, cuius contempla. habet. l. amicissimos. §. Lucius. ff. de excus. tut. Temperat tamen Bar. hoc esse verum, quando res erat integra, aliàs secus, vt ibi per eum. Idem ibi tenet Saly. & Bart. in l. si iudex circunuento. per illum tex. ff. de mino. Sed respon. vt per Bal. hic, & in locis prealleg. Alibi etiam idem Bart. in l. si post mortem. §. fin. ff. de contratab. distinguit, aut dilatio fuit concessa reo ad eius instantiam: & tunc potest illi renunciare in præiudicium actoris; aliàs secus, vt ibi per eum; sed ista distinctio nõ sapit.

* Ideo teneas *primam sententiam, quæ est communis.* Not. tamen, ꝙ illud, qđ dicitur, ꝙ dilatio concessa vni ex litigatoribus, efficitur communis, est verum, nisi pars, quæ vult vti tali dilat. prius renunciasset omnibus probationib. Ita procedit text. in Auth. iubemus. quam ad hoc ibi no. Bal. C. de iudi. ¶† Secundò prin. inducit Bart. istam l. ꝙ de iure communi assignari debet condemnato quadrimestre ad soluendum post sententiam. l. 2. & l. fin. in prin. C. de vsu. rei iud. Bar. & Bald. in l. executorem. C. de execu. rei iudi. Pone, ꝙ iudex lata sententia assignet condemnato istud quadrimestre, nunquid censeatur dilatio legalis: an verò iudicialis? Vtilitas est, secũdum Bar. hic, & plenius in l. 3. in pen. col. de lega. 1. quia si est dilatio legalis, potest condemnatus purgare moram vsque ad lit. contesta. l. si cum dies. §. fi. & in l. seq. & l. Celsus. in princ. ff. de arb. Secus si sit dilatio iudicialis. Hic attende, quia d. l. Celsius. §. fi. cum l. seq. probaret iuncta gl. ibi, in ver. modicum, quæ intelligit, ꝙ arbiter assignauerit condemnato quadrimestre, vt solet fieri cõdemnatis: † tamen secundum realitatem text. propriè loquitur, qñ tempus certum non erat adiectum per arbitrum: quo casu tex. ille reputatur no. ꝙ qñ tempus est incertum, semper admittitur purgatio moræ, & ita ponderant Ang. Imo. & Mod. in l. si insulam. ad quos vos remitto. de verb. oblig. † Bar. hic in lect. in vlt. q. tenet, ꝙ si talis terminus sit assignatus à iudice, cẽsetur legalis, per regulam huius tex. in fin. Quid sit de arbitro, non decidit. Idem quod Bar. tenent Iaco. de Are. Ray. Gul. & Bald. hic in 7. col. & Iaco. de Are. And. de Pisis. Bal. Raph. Cu. & d. Alexand. in l. 3. de leg. 1. & Bald. in rep. l. & si post tres. ff. si quis cau. & in l. de die. in fin. prin. ff. qui satisd. cogan. & in d. l. Celsus. in princ. & Ang, sibi contrarius in l. 4. §. si quis condemnatus. ff. de re iud. & in l. si insulam. Alex. & Sal. in l. si pacto quo. circa medium. C. de pac. & Imo. sibi contrarius in l. si in diem. §. 1. ff. de condi. & demon. & Lud in d. l. & si post tres. seq. glo. in d. §. si quis condemnatus. quæ tamen loquitur in iudice non in arbitro: tñ cùm arbitria sint redacta ad similitudinem iudiciorum. l. 1. ff. de arbitr. idem videtur dicendum. Et hanc teneo, per regulam huius text. circa fin. & quia iudex, & arbiter censetur viua vox. l. nam & ipsum. ff. de iust. & iu. & hoc arg. vtitur Bal. in d. l. 3. Tamẽ idem Bar. in d. l. si insulam. dicit, ꝙ imò arbiter non est minister legis; sed solùm iudex ordinarius. Pro ista parte multa adduci possunt, quæ adducuntur in locis prælleg. sed tanquam leuia non refero. Et ista pars est amplectenda tanquam æquior, cùm purgatio moræ fundetur super æquitate. l. si seruum. §. effectus. de verbo. ob. Ideo in dubijs opin. sequenda est, licèt contrarium (imò talis terminus quatuor mensium censeatur iudicialis, & sic non purgetur mora) teneant Iaco. But. & Bart. hic in rep. in 9. col. & latè Alb. & plenius quàm alibi hic in pen. & vlti. col. & Bar. in arbitro, sed non in iudice in d. l. 3. de lega. 1. & in d. §. si quis condemnatus. & posuit gl. in l. eum, qui certarum. §. fin. & ibi Ang. & Pau. sequitur. ff. de verbo. ob. Imo. in c. insinuatione, de rescrip. licèt in d. l. 3. nihil firmet. Idem tenet Imo. & Pau. in d. l. si insulam. & Pau. in d. §. si quis condemnatus. per aliqua, quæ

ADDITIO.

[a] ¶ Glo. sing. Adde Io. de Imo. in l. continuus. in §. cum ita. ff. de verbo. obl. Fel. in c. olim. de except.

quæ nõ ſtringunt: & communiter referuntur in locis prælle.
59 Pro prima opin. quam tenui, vltra tradita per Docto. † adde. Nam debes ſcire, q̃ exceptio dilatoria, quæ non fuit oppoſita in tempore in cauſa principali, non poteſt poſtea etiam opponi in cauſa appellationis l. ita demum. C. de procur. & ibi Bald. & d. Alex. ad hoc not. & dicunt, q̃ illa lex non eſt alibi in iure, per quam limitatur regula. l. per hanc, in prin. C. de temp. app. vbi exceptio non oppoſita in iudicio principali, poteſt opponi in cauſa appel. Fallit in excep. dilato. d. l. ita demum. ¶ Iſtud vlt. limitat ſin. Anto. de Butr. in c. paſtoralis. de excep. non habere locum in termino prefixo à iudice ad opponen. dilatorias. Nã ſi pars non oppo. dila. in cauſa principali intra terminum à iudice præfixum, poterit tamen in cauſa appel. opponere, per regulam. d. l. per hanc. licèt ſecus ſit in termino legali. ſic intelligit. d. l. ita demum. Quod ſi eſt verum eſt magnum, & mirabile verbum: ſed Pan. in d. cap. paſtoralis. reprobat, & ſequitur Alex. in d. l. ita demum. quia terminus iudicialis ſuccedit loco termini legalis, per ea quæ ſupra dicta ſunt, vt latius per eos.
60 ¶† Item aduerte in prædictis, inquantum dixi, q̃ condemnatus poſt latam ſententiam debet habere quadrimeſtre ad ſoluendum, eſt verum, quando condemnatus eſt in actione perſonali: quia obligatus, ſed condemnatus in actione reali non habet quadrimeſtre, ſed tenetur reſtituere rem, quam primum poteſt arbitrio iudicis gl. not. in l. in fideicommiſ. in prin. in glo. 1. magn. ad fin. & ibi Barto. ff. de vſu. & glo. in cap. Querenti. de offic. delega. Bar. in l. 2. in 3. oppo. C. de fructib. & lit. expen. Bart.
61 & Bald. in d. l. executorem. ¶† Secundò aduerte, q̃ ad hoc, vt condemnatus habeat quadrimeſtre ad ſoluendum, requiritur, q̃ ſatisfaciat de quantitate debita ſoluenda tempore ſtatuto: aliàs non præſtita ſatisfactione poterit interim intra quadr. fieri executio contra eum, & poterit capi perſonaliter, & incarcerari ſi non ſatisfaciat. Ita ſing. Bar. in l. ſi debitori. per illum text. ff. de iud. Bald. in l. fin. §. 1. C. de execu. rei iud. d. Abb. in cap. quod ad conſultationem. in 8. col. de re iud. vbi per hoc infert ad vnum not.
a dictum, de quo ibi per eum.ª ¶† Tertiò limita, vt ſignãter per
62 Bal. in l. quoniam nonnulli. C. de app. vbi dicit eſſe tex. expreſſum in verſi. mox. q̃ deferta appellatione fit ſtatim executio, nec datur quadri. ad ſoluendum quaſi deferendo appellationem perdat tempus quadri. quod condemnatis aſſignatur. Idẽ viſa eſt ſentire gl. in l. 2. verſi. executioni. & ibi Bart. expreſsè firmat. C. de tempo. appel. Iſtam limit reprobat d. Alex. in l. 4. §. ſi quis condemnatus ff. de re iud. & plenius in l. debitoribus. ff. de re iud. quia in d. l. quoniam nonnulli eſt caſus ſpecialis in debitoribus fiſcalibus, qui non gaudent iſta dila. quadrim. Et ita intelligit illum tex. Bald. in l. 1. C. quando fiſc. vel pri. Et iſtud contra Baid. eſt de mente Bart. ſub dubio tamen fortè, in l. 1. ff. de lib.
63 dimiſ. & Sal. in d. l. 2. C. de tempo. appel. ¶† Quartò mirabiliter limita in ſententia lata à iudice, à qua appellari non poteſt: q̃ tunc etiam intra decem dies fit executio ſententiæ ſecundum formam text. valde not. in §. aliud. in Auth. vt ſpon. lar. quem tex. ibi ponderat ſolus Ang. & ſequitur Ludo. in l. 2. ff. de re iud. & Alex. in d. l. debitorib. ¶ Quaſdam alias limita. habes per Bal. in l. fin. C. de execu. rei iud. per Ang. in d. l. debitoris. vbi omnino vide Alex. vbi etiam diffusè per eum. ¶ Quid in creditoribus, & quid in condemnato per ſententiam arbitri, vel arbitratoris: & quid in condemnato ad factum, & quid ſi actio eſſet
64 mixta, per glo. & Docto. in c. quærenti. de offic. deleg. ¶† Vltimò (vt nihil omittatur) tangit Fulg. hic, in vltim. col. ſi moriatur impub. arrogatus ſuperſtite patre arrogatore. Itẽ patre naturali (intelige, à quo fuerat emancipatus.) Item ſuperſtite matre, qualiter hodie ſuccedatur, cùm per iura Auth. filius fam. hodie ab inteſta. habeat hæredem §. 1. in Auth. de hęred. quæ ab inteſta. Item cùm hodie ſit ſublata differentia cogn. & agn.
65 §. nullam verò. in Auth. de hæred. quæ ab inteſta. † Et quid ſi impubes haberet fratres legitimos, & naturales: nunquid in ſucceſſione ſeruaretur forma Authen. defuncto. C. ad Tertul. dubitat Rapha. & non videtur clarè decidere. Tu vide de his plenius Ioan. Fab. in §. cum autem. Inſtitu. eo. §. aliquam. Inſtit. de hæred. quæ ab inteſta. & in §. fin. Inſti. de acquiſitio per arrogatio. vbi plenè diſputat: ſed quia iſta. l. fuit plenè onerata, non curo tangere. Et per iſta ſit impoſitus finis huic not. l. per me Iaſ. de Mayno.

A D D I T I O.

a ¶ Per eum. Idem dicit, & applicat ſupra col. 4. 6. euideutiali. P V R P V.

S V M M A R I V M.

1 *Repetitio inſerta in lect. Bar. non eſt ſua ſed Bal.*
2 *Quando concurrunt potentia, & voluntas etiam tacita, vel præſumpta, actus ſortitur effectum.*
3 *Statuentes præſumuntur ſtatuere in caſu omiſſo, quãdo veriſimiliter ſic ſtatuiſſent, ſi interrogati fuiſſent.*
4 *An mulier, quæ non poteſt contrahere ſine licentia propinquorum ex vi ſtatuti, poſſit quaſi contrahere.*
5 *In ſtatuto, vbi non poteſt aſſignari niſi vna ratio, illa habetur pro expreſſa.*
6 *Statutum requirens conſenſum propinquorum in contractibus mulierum, habet locum in liberatione, & renunciatione.*
7 *Statuta de contractibus mulierum, quòd non valeant ſine præſentia propinquorum, intelliguntur de contractibus damnoſis, non vtilibus.*
8 *In materia exorbitanti non fit extenſio ad id, quod veriſimiliter fuiſſet ſtatutum.*
9 *Pro vtilitate filij poteſt pater alienare bona aduentitia ipſius filij, in quibus tantum habet vſumfructum.*
10 *Princeps conferens dignitatem ſcienter inhabili, cenſetur ſecum diſpenſare.*
11 *Princeps concedendo reſcriptum dilatorium ſupplicanti videtur habilitare ſupplicantem ad agendum.*
12 *Princeps committendo ſimpliciter cauſam, videtur appellationem admiſiſſe, non obſt. quòd aliàs tertio non poſſet appellari.*
13 *Imperator promouendo ex certa ſcientia illegitimè natum ad epiſcopatum, videtur eum legitimaſſe.*
14 *Quando princeps, vel aliquis inferior confert dignitatem inhabili, an cenſeatur ſecum diſpenſaſſe.*
15 *Simoniacè ordinatus an habeat ordinem, & dignitatem.*
16 *An contra electionem Papæ poſſit opponi de ſimonia.*
17 *In his, quæ de genere prohibitorum ſunt, non refert, an clam, aut palàm fiant.*
18 *Vſurarij publici, cùm ſint infames, non poſſunt ad dignitatem, vel officium aſpirare.*
19 *Quando legislator format caſum affirmatiuè, & poſtea nihil reſpondet expreſsè, intelligitur affirmatiuè reſpondere in iure.*
20 *Ex narratione facti non eſt licitum arguere.*
21 *Nemo debet ex ſuo delicto commodum reportare.*
22 *Communis error facit ius.*
23 *De iure ciuili prætor habet maiorem dignitatem, & poteſtatem, quàm Epiſcopus.*
24 *Princeps ex cauſa poteſt res priuati auferre.*
25 *Principes, & barones, qui gerunt bellum proprio nomine pro faciendo pacem, poſſunt remittere iniurias, & damna data ſuis ſubditis.*
26 *Quod communiter prodeſt omnibus, præfertur commodis priuatorum.*
27 *Rector ciuitatis poteſt de iure capere animalia priuatorum, cauſa mittendi frumentum in exercitum.*
28 *Ementes bona bannitorum, coguntur ea reddere bannitis pro bono pacis.*
29 *Propter public. vtilit. poteſt ciuitas ſtatuere, quòd ſi banniti ciuitatis non ſeruauerint certos confines, incidant ſinguli in pœnam mille ducatorum.*
30 *Princeps poteſt ex cauſa remittere pœnam concernentem intereſſe priuatum.*
31 *Inferior à principe poteſt cum cauſa ius alteri auferre.*
32 *Princeps poteſt ex cauſa ius priuato quæſitum etiam ex contractu inito cum eo auferre.*
33 *Propter vtil. public. poteſt officialis accipere res priuatorum ad vſum publicum.*
34 *Vniuerſitas poteſt venire contra proprium contractum cum ſuo ſubdito celebratum.*
35 *Imperator poteſt ſine cauſa auferre res, vel iura alterius, de plenitudine poteſtatis.*
36 *Quando princeps aufert res priuatorum propter publ. vtil. tenetur pretium ſoluere.*
37 *Licèt officialis poſſit res priuatorum auferre: tamen debet intelligi data mercede de publico.*
38 *Si ciuitas vult facere foſſata per agrum alienum, tenetur ei ſoluere pretium.*
39 *Licèt ex cauſa poſſit princeps auferre vni rem ſuam, & alteri dare; tamen tenetur ſoluere pretium.*
40 *Si vaſallus perdat feudum facto domini, dominus tenetur ei dare aliud feudum.*
41 *Si Papa confert vni beneficium: deinde de plenitudine poteſtatis ſibi auferat, tenetur Papa prouidere eidem de alio æquè bono.*
42 *Si Papa cogit Epiſcopum inuitum ſine cauſa renunciare Epiſcopatui, debet eidem prouidere de æquè bono.*
43 *Papa in beneficialibus habet liberam, & plenam poteſtatem.*
44 *Quando princeps, vel ciuitas aufert aliquid, tenetur ſoluere pretium rei ſublatæ, quando contra certam perſonam abſtulit. Secus ſi per legem, quia tunc non.*
45 *An inſtrumenta facta per tabellionem putatiuum ſint valida.*

46 *Bonum est argumentum de teste ad tabellionem,& ècontra.*
47 *Vbicunque alicui confertur ius per priuilegium,quod nemini nocet,præsumitur pro eo,qui est in quasi possessione.*
48 *Si tabellio perdit officium,et nihilominus exerceat,non valebunt instrumenta etiam si toleretur.*
49 *Licèt quis sit in quasi possessione priuilegij,hoc nõ iuuat,nisi ostẽdatur.*
50 *Gesta à prælato non confirmato per superiorem,nullo modo valent.*
51 *Electus non seruata solennitate requisita à statuto, si exercet officium suum,nihil agit.*
52 *Gesta ab aliquo,qui primo non habuit titulum,non valent.*
53 *An gesta ab auditoribus legati valeant,si non apparet de delegatione.*
54 *Ordinario existente in quasi possessiuris,superiore sciente, & patiente, non possunt subditi opponere,nec exequirere ab eo titulum suæ quasi possessionis.*
55 *Instrumentis antiquissimis non expedit probare, quòd ille,qui fecit instrumentum fuit notarius.*
56 *Quando notarius reperitur scriptus in matricula notariorum, præsumitur pro matriculato.*
57 *Quando instrumentum negatur publicum,probatur per iuramentũ ipsius tabellionis iurantis se notarium,cum comparatione literarũ, per quam appareat ipsum plura instrumenta fecisse.*
58 *Notarius condemnatus de falso,non potest amplius conficere instrumenta,*
59 *Notarius priuatus propter falsitatem,non potest amplius creari per comitem habentem potestatem,nisi restituatur per Imperatorem.*
60 *Doctor semel priuatus Doct.non potest amplius intrando examen doctorari.*
61 *Si coram iudice sunt multa agitata,& postea appareat,quòd sit excommunicatus,tamen acta coram eo valent.*
62 *Hæreticus,licèt reputetur fidelis,tamen eius sententia non valet.*
63 *Confitentis ei,qui communi opin.erat sacerdos,valet confessio,& absolutio.*
64 *Si eligatur inhabilis ad Papatum, gesta per eum valebunt propter publicam vtilitatem.*
65 *Lex nostra habet locum in quocunque inhabili electo ad quodcunque officium.*
66 *Lex nostra procedit,quando inhabilis esset ritè electus,& confirmatus.*
67 *Quando actus qui geritur est priuatus,& ratione priuati interesse, & pro priuata vtilitate,vt est impetrare rescriptum gratiæ,vel iustitiæ, tunc communis error nihil releuat.*
68 *Priuatus per sententiam,est funditus falsus notarius.*
69 *Lex nostra procedit,quo ad temporalia, non tamen quo ad spiritualia.*
70 *Lex nostra procedit etiam si sententia esset lata contra Barbarium, detecta veritate.*
71 *Lex nostra procedit quando multa acta fecisset iste Barbarius, secus si vnum.& l.nostra non habet locum in delegato,sed in ordinario.*

De officio prætoris. Rubrica.

LEX III.

a BArbarius. Ista est famosa l.& sm Bar.solennis,& subtilis,& sæpius repetita per multos, & tenebo hunc ordinem. a Primò aliqua præmittã. Secundò expediam tex. Tertiò apparatum gl.cum earum materia.Quartò extra gl.ponam aliquas amplia. ad hanc l. dehinc quã-
1 plures no.iuris.¶ †Primò aduerte, ꝙ reperitur quædam repetitio inserta in lecturis Bar.& Pan.in c.cum dilecta.de reser.sæpe eam alleg.pro repe.Bar.eam etiam pro repe.Bar.alleg. d. Alex. in l.si qu isex argentarijs.§.cogentur.in vlt.col.ff. de eden. Nullatenus credo,ꝙ sit Bar.quia nimium discrepat à stylo.Bar.maximè dum sępe alle.auctoritates Arist.Salustij,& Ciceronis,qđ est alienum à stylo Bar.Dico ergo,ꝙ verè est repetitio Bal. & ita ẽt est inserta in lec.Bal.& ibi in fi.dĩ,quo anno fuit per Bald. Perusij repetita.& ita j.semper alleg.pro repe.Bal.¶ Præmitto, ꝙ ista l.legitur secundum glo.1.Bar.& communiter Citramõ. ꝙ in ista l.formentur tres.q.vt in gl.1.& vnicuique respondeatur.& idem in effectu tenent Old.& M.Sil.quamuis secundum eos formet etiam 4.q.& respondeat,& secundum istum intellectum.h.d.propter publicam vtilitatem,& communem errorem prætura seruo decreta cum prętorem efficit,gesta tuetur, & seruum in libertatem adducit.Et hæc vera in creato à populo Rom.multò magis si ab Imperatore.h.d.secundum intellectum gl.& Citramon.sed cum.j.non tenebo: quia secundum communiorem sententiam hic Barbarius non fuit prętor,nec liber.¶Alio modo legitur per Old.Petr.Cy. & Gul. prout etiã refert Bal.in repe.in 5.col.& istam tenent Vltramon. & ego secquor,ꝙ in hac.l.solum ponatur vna q.& vna decis.f. an gesta p Barbariũ valuerint. Et decidit, ꝙ sic: & hanc tenent Alber. & Bal.hic.Alibi ẽt dicit Bal.in l.2.in fi.colum.circa fi. Ç. de fer. & aqua.ꝙ in hac l.solùm deciditur, ꝙ gesta per Barbarium valeant:sed an Barbarius fuerit liber,bene vĩ formari qõ.sed non
* soluitur,sm verum intellectum huius l.vt j.apparebit. *Communior opinio est* contra gl.& Bar.ꝙ Barbarius neque liber,nec verus prætor fuit.& sm hoc pondera,ꝙ illa verba,sed nihil seruitutem obstitisse, simul cum auctoritate Põponij sunt de themate,& de narratione,non de deci.Vlpia.Et ita teneas,quamuis Iac.de Are.& Iac.de Bel.dicant ꝙ hic formantur bene tres q.sed primæ non respondetur an fuerit prætor:alijs duabus sic: Alij ècontra dicunt: & sm istum intellectum Vltramon.h. d. Communis error,& vtilitas publica faciunt valere acta à seruo in prætorem assumpto. & licèt communiter diuidatur in quatuor,potes diuidere in 6.aut 7.partes, vt hic per Alber. & Fulg.Casum figura,vt hic p Bald.in repe.in 2.col.& cogita circa fin.tex.in ver.pe.ibi,sed & si scisset,quid implicet illa dictio, &.Item quare sit sita.¶ Pondera primò tex.in prin. dum dĩ, ꝙ seruus fugitiuus Romæ præturam obtinuit. Nam duo obstare videntur.Primò l.fi.C.eo.quæ dicit,ꝙ nullus poterat esse ptor Romæ,qui non haberet ibi domicilium,& larem. Secundò vĩ,ꝙ habitando Romæ effectus sit ciuis Rom. & liber per l.in vrbe.s.de statu ho.Respondet Alb.& Fulg.hic,ꝙ oportet præsupponere,ꝙ Barbarius Romæ habuerit domicilium,& larem:& sic omnia,ꝓ quæ potuerit ad præturam admitti. & d. l.in vrbe.non procedit in seruo,sm glo.ibi,& dato,ꝙ procederet, non concurrebat bona fides Barbarij, vt hic per eum. ¶ Secundò pondera tex.ibi præturam petijt, quod licet de iure dignitates & magistratus postulare.Ideo tex.8.q.1.c.qui ep̃atum.etiam dicit,quod qui ep̃atum
b tum.etiam dicit,quod qui ep̃atum b desiderat,bonũ opus desiderat.& 40.dist.c.oportet.& tex.no.in l.quemquam.C.de epis.
3 & cle.de quo dicam in gl.2.¶† Item potes ponderare ibi,cũ ẽt potuit:iliud vulgare,quod quando concurrunt potẽtia,& voluntas etiam tacita,vel præsumpta, actus ille fortitur effectũ, sed ista leuia sunt.Tu ergo diligenter no.in ver. sed & si scisset. aliqua præcipua.Primò,ꝙ populus Rom. eligendo seruum in prætorem, intelligitur sibi conferre libertatem tãquam necessarium antecedens:& hoc tenendo intellectum glo.Bar.& Citramontanorum:quia qui vult consequens,vult oẽ necessariũ antecedens ad illud.l.ad rem mobilem. & l. ad legatum. ff. de procu.Sicut in simili si testator in testamento constituat seruũ tutorem filijs suis, hoc ipso intelligitur ei concessisse libertatẽ tanq̃ necessarium antecedens.§.1.Insti.qui da.tut.pos.l.cum qdam.C.de necef.seruis hær.insti.tĩ sm alium intellectum. j.alter dicetur.¶† Item diligenter no.ex eisdem verbis,hic esse tex.
4 expressum pro gl.fin.in l.tale pactum.§.fi.ff.de pac.quæ singulariter dicit,quod statuentes præsumũtur statuisse in casu omisso,qñ verisimiliter sic statuissent, si fuissent interrogati: & illud hĩ perinde ac si statuissent.& alleg.Bal.hic in repe.in 1.& fi. col. Et pro ista gl.est ẽt bonus tex.in l.fin. C.de posth.hære.insti.sm cõem intellectum Bar.Bal.Ang.& Pau.de Cas. & Alex. ibi. ad idem est tex.in l.Titius.§.Lucius quem,ibi ponderant Pau. de Cas.& Alex.ff.de lib.& posthu.Et no.Bal.in l.1. C. quæ res pig.
4 ob.pos.¶ †Et per istam regulam ego semper tenui quandam
* opi.Bar.*coiter reprobatam*.Nam dubitat Bar.in l.more. in princ. ff.de acq.hær.si statutum disponat, quòd mulier non possit ꝺ here sine consensu duorum propinquorum, an habeat locũ
c in quasi ꝺctu:puta in aditione hæreditatis.Bar.tenet,quòd sic.c ꝺrium tenet ipse Bar.in l.apud Iulianum.§.fi. per illum tex. ff. ex qui.cau.in pos.catur.Firmant Bal.Ang.& Imo.Comensis,& Alex.in l.mutũ.de acq.hær.& in d.l.more.& Pan.in c.qua fronte.de appe.Fundamentum eorum principale est:quia statutũ loquens in ꝺctu,debet intelligi in ꝺctu nõ in ficto,seu in quasi ꝺctu:quod ostendunt per fundamenta, de quib.per eos in dictis locis.Ego semper tenui primam opi. Bar. quam etiã tenet Pau.de Cas.in d.l.mutum.in princip.vbi dicit,ꝙ vidit seruari in practica istam primam opi.Bart. quod dictum statutũ habeat locum ẽt in quasi ꝺctu.& idem tenet Lud.in d.l.mutum.& in consi.394.inci.præsuppositio, quod vna voce. Pro ista parte ꝺ cõem me mouet regula.s.dicta:quia vbi statuentes verisimiliter idem statuissent in casu omisso,est perinde,ac si illud statutum fuisset tunc:si statutum disponit quod mulieres non possint contrahere sine consensu propinquorum, hoc processit, propter

ADDITIONES.

a ¶Ordinem.Adde Soc.consi.32.lib.1.col.9. PVRPV.
b ¶Qui episcopatum.Adde Pau.1.ad Thim.3.
c ¶Dic,tale statutum tunc demum in quasi contractu locum habere:quando eadem ratio viget in quasi contracta.quæ in contractu.Ro.cõsi.12. ad fi. Deci. in c.qua fronte.nu.3.de app.Tiraq.in ll.cõnub.gl.5.nu.125.idẽ in quitatione concludit Roman.consi.394.col.11.Ias. in l. si vnus.§.pactus.ne peteret.nu. 29.ff.de pac.Soc.consi.80.nu.26.lib. 4. MASVER.

propter imbecillitatem sexus, quæ ratio militat etiam in quasi ℈ctu, cùm propter imbecillitatem possit adire hæreditatem damnosam. Vñ ti de hoc fuissent interrogati, idem statuissent.

5 ¶† Secundò moueor, & fortius, quia vbi statuto non potest assignari nisi vna ratio, illa habetur pro expressa, & ex identitate illius rationis licitum est arguere ad casum omissum in statuto. l. milites agrum. ff. de re milit. gl. in l. quãuis, vbi Bal. & Pau. de Cast. C. de fider. & Bal. in l. maximum vitium, in 4. col. C. de lib. præte. cũ similib. & maximè fit extensio de stricta significatione vocabuli ad latam, iux. gl. in clem. 1. in verbo eligatur, & ibi Pau. de Leaza. de elec. sic est, ꝙ ratio dicti statuti est ad tollendam præsumptionem doli, vel metus. Ita inquit Barto. in l. transac. C. de trans. & ne mulieres propter sexus fragilitatem decipiantur. Ita dicit esse rõnem illius statuti Bal. in l. 1. circa fi. C. de adopt. sed ista ratio militat in quasi ℈ctu: & sic in aditione hæreditatis, & hoc arg. vtitur Lud. in d. l. mutum: maximè cùm appellatione ℈ctus largè veniat quasi ℈ctus. l. omnem. ff.

6 de iudi. ¶† Tertiò facit, quod decidit Bar. in l. si vnus. §. pactus in 7. col. & ibi Bald. ℑ. de pact. qui tenent, ꝙ statutum requirens consensum propinquorum in ℈ctib. mulierum, habet locum etiam in liberatione, & renunciatione, & tñ non sunt propriè ℈ctus l. Labeo. §. ℈ctus ff. de verb. sig. tñ ex quo militat idẽtitas rationis, ibi idem ius censetur, & idem tenet Bal. in rub. & in l. 1. C. de pact. & optimè facit, ꝙ decidit Bal. in l. pactum dotali, in 21. q. C. de col. vbi dicit ꝙ cùm illud statutum sit factum propter imbecillitatem mulierum, quamuis loquatur in ℈ctu, tamen habebit locum in renunciatione, vt ibi per eum. tamen in hoc vltimo fundamento ipse Bald. in l. siue apud acta, in 1. col. tenet ℑrium, & idem sequitur Ale. & plenius Alex. in l. more. ff. de acq. hær. per id etiam ꝙ no. Bal. in l. ℈ctus. C. de fid. instr. & in l. fi. per illum tex. C. si tutor interue. Nouissimè Alex. in d. l. mutum. secutus cõmunem sententiam ℑ Bart. in d. l. more. adducit fundamẽtum, per ꝙ rñdetur ad omnia. ℑ. adducta. Nam dicit, ꝙ non est eadẽ ratio in aditione hæreditatis, & sic in quasi ℈ctu, quæ est in ℈ctu, & ideo statuentes non idem verisimiliter statuissent. Nam in ℈ctib. naturaliter ℑhentes solent se adinuicem decipere. l. in causæ. 2. in prin. ff. de mino. l. item si in pretio. §. quemadm. ff. lo. ideo inductũ est statutum; Sed aditio hæreditatis, cùm fiat nuda volũtate mulieris, & sic ibi non cadat periculum, ꝙ in adeundo decipiatur, ideo cùm non militet ratio, per consequens nec statutum. Et istud fundamẽtum fecit me aliqualiter dubitare, tñ teneo sententiam, quã dixi ℑ communem, & dum dicitur ꝙ in aditione hæreditatis, cùm nemo sit qui ℑhat, nemo etiã erit, qui mulierem decipiat. Rñdeo, ꝙ imo est, quia legatarij, fideicommissarij, & creditores hæreditarij possent decipere mulierem falsis persuasionibus, inducendo eam ad adeundum, concurrente fragilitate sexus, & facilitate

a decipiendi. Ideo ratio statuti hoc casu militat. Ita teneo, & ita consulerem, & iudicarẽ. Verum est, ꝙ Math. in no. 168. ponderans ℑrietatem Bar. in d. l. more. & in d. l. apud Iul. §. fi. eam concordat hoc modo, quia aut statutum vtitur verbo ℑhere, quia dicit, ꝙ mulier non possit ℑhere sine præsentia propinquorũ: & tunc non habeat locum in quasi ℈ctu, & sic in aditione hæreditatis. Ita intelligit Bar. in d. l. apud Iul. §. fi. Aut statutum vtitur verbo obligare, quia dicit, ꝙ mulier non possit se obligare sine consensu propinquorum, & tunc comprehendit ẽt quasi ℈ctus. Ita loquitur Bar. in d. l. more. si eius rationem consideras per l. omnem. ff. de iud. Sed Bar. verba non patiuntur istam concordiam, quia vtroq; casu Bar. loquitur, qñ statutum prohibet

7 ℑhere. ¶† Limito tñ conclusionem, quàm tenui, nisi hæreditas esset lucrosa, vel opulenta, ex eo, ꝙ in istis terminis vult no. Bal. in l. neq; tutores. C. de ℑhen. stip. per illum tex. vbi dic illum tex. esse multum no. ad statuta de ℈ctib. mulierum, ꝙ non valeant sine præsentia propinquorum. Nam intelliguntur de ℑctib. damnosis, nõ de vtilib. vt ibi. & l. cum ij. §. eam. ff. de trans. Idem tenent Ang. & Imo. in d. l. mutum. §. 1. & ibi Pau. de Cast. qui dicit, ꝙ habuit istum casum de facto in ciuitate Flor. & ꝙ ita consuluit, sed nesciuit tantum cantare, ꝙ iudex voluerit ꝑ eo iudicare, quia ignorabat decis. Ang. tunc. Idẽ tenet ibi Alex. post Raph. in d. l. more. Simile dicimus in iudicijs. l. nõ ideo minus. C. de procu. & in ℑctib. l. fi. § pupillus. ff. de verb. obl. l. 3. in

8 prin. ff. cõmo. Inst. de auth. tu. in prin. & d. l. neq; tutores. ¶† Facit, ꝙ no Ang. & Imol. in l. 2. ꝑ illũ tex. ff. de accep. Facit, ꝙ vult gl. in l. quæcunq;. C. de bon. quæ lib. quam ibi Bal. in prin. exclamat, ꝙ pro vtilitate filij potest pater alienare bona aduentitia filij, in quib. tñ habet vsumfr. quod dicit facere ad locationes rerum ecclesiæ, quæ pñt fieri pro vtilitate ecclesiæ vsq; ad annos, 29. §. locationes. in Auth. de alie. & emph. Et idẽ de patre tenet Bal. in l. cum oportet. §. non autem. C. de bon. quæ lib. Confirmo per id, ꝙ no dicit Bal. in l. contra iuris ciuilis, per illũ tex. in fin. princ. fi. de pact. ꝙ ecclesia potest facere contractus sibi fauorabiles non seruata solennitate nec legali, nec canonica. Idem tenet glo. Gul. & Bald. in l. cum ij. §. eam transactionem. ff. de trans. sed Bar. ibi in contrarium tenet, de quo per gl. in c. 1. ne sede vac. per Innoc. & alios in c. 1. de his, quæ fiunt à præla. sine consensu capi. ¶ Redeundo ad no. tex. nostri, ꝙ præsumendum est idem statutum in casu omisso, quando statuentes si fuissent interrogati verisimiliter idem statuissent, & sic in statutis fit extensio ad id, ꝙ verisimiliter fuisset statutum, vt iurib. ℑ.

9 alleg. † Inuenio hoc mirabiliter limitatũ per D. Ant. in cle. 1. de

b reser. ꝑ gl. ibi, ᵇ quam ad hoc vt singularem no. & refert, & sequitur ibi Imo. in 4. col. vt ista regula non procedat, quando essemus in materia exorbitanti à iure communi, quia ibi non fieret extensio, nisi ex verbis, vel ex mente specifica ipsius statuti, non autem ex mente generali sumpta per identitatem rationis, vel ex eo, ꝙ verisimiliter statuissent ipsi. Et dicunt ita debere intelligi gl. in c. 1. de temp. ord. in 6. quæ aliàs malè diceret. Et dicit Imo. ꝙ istud solebat dicere præceptor suus Franc. de Rãpo. Dubito multum de hac limitatione, & aut non intelligo, aut falsa est. Si ista limitatio est vera, nunquam haberet locum regula d. glo. in l. pactum. §. fi. cum concord. ℑ. alleg. quia si non haberet locum, quãdo statutum disponit in materia exorbitanti à iure communi, minus haberet locum, quando statutum corrigeret ius commune, & sic in correctoria materia.

10 ¶† Item no. ex eodem verbo, sed si sciuisset, hoc probari apertè, quòd princeps, vel populus Roma. conferens dignitatem scienter inhabili, intelligitur secum dispensare, & eum habilitare. Ad idem text. not. in l. quidam consulebant. ff. de re iudi. vbi plenè tangitur ista materia, quamuis Barto. ibi non bene se firmet. Facit glo. in l. 2. C. de diuer. offic. lib. 12. & tex. melior de iu-

11 re in l. idem Vlpianus. § fi. ff. de excu. tut. ¶† Facit, quod singulariter inquit Ang. in l. libertus aduersus, per illum text. ff. de in ius voc. quòd princeps concedendo rescriptum delegatorium supplicanti, videtur supplicantem habilem facere ad agendũ. Facit bene. l. 1. & quod ibi not. maximè per Bal. C. de præci. im-

12 pe. offe. Super quo tex. cogita bene. ¶† Facit in simili optimum

c simile, quod teneas cordi. Nam Papa, vel Imperator ᶜ committendo simpliciter causam, videtur appellationem admisisse, non obst. quòd aliàs tertiò non posset appellari, secundum Dom. Anto. & Imo. in c. sua nobis, de appel. Alex. in cons. 72. in 2. volum. incip. in causa, & lite verten. coram Reuerendo. in 2.

13 col. Facit etiam glo. 42. distin. cum autem. per quàm dicit not. Bal. in l. imperialis. §. similes. C. de nup. ꝙ Imperator promouendo ex certa scientia illegitimè natũ ad Episcopatum vr̃ eum restituere primis natalibus, & sic legitimasse. Sed Io. And. in c. venientes, de fil. presby in nouella, tenet ℑ not. ℑ. traditum, quia dispensatio est stricti iuris, & de genere prohibitorum, & ideo requiritur, ꝙ fiat ex aliqua cã precedente. c. ex tenore, de temp. ord. c. nisi liuor. 1. q. 6. Nec obst. iste tex. quia secundum intel. Vltramonta. magis communem, quem. ℑ. tenebo, nihil probat, quia in hoc text. iste seruus non intelligitur habilitatus. ¶ Sed Dom. Anto. in d. c. a. venientes in 3. colum. post Hostien. ibi, re-

14 probat Ioan. And. per tex. in c. fin. de elect. in 6. ¶† Paucis concludendo, placet distinctio Bal. hic in repe in 2. colum. & Bar. in in l. 2. C. si ser. aut liber ad decurio. asp. lib. 10. quam etiam tenet

* Ange. *& magis communiter* ᵈ Mod. in l. quidam consulebant ff.

d de re iudi. & Ludo. Rom. in consil. 216. incip. electio d. domini capitanei. Quod aut loquimur in Papa, vel Imperatore, & tunc eo ipso, quòd scienter inhabili conferunt dignitatem, intelligũtur eum habilitare. Ita procedunt primò alleg. & est gl. not. in cap. statutum, in verbo canonicis, de rescrip. in 6. & glo. in ca. à nobis. de deci. Aut loquimur in inferioribus habentib. tamen dispensandi potestatem: & sic nõ solùm requiritur certa scientia circa defectum dispensandi, sed ẽt requiritur causæ cognitio, & ꝙ ex cã dispenset, vt per gl. in c. 1. de æta. & qual. in 6. gl. & Docto. in c. 2. de schisma. per Cano. in c. nihil, de elect. In istis terminis procedit deci. Io. And. in d. cap. venientes, & ibi dicit Innoc. ꝙ non potest haberi pro legitima dispensatione factum

ADDITIONES.

a ¶ Ange. tamen in cons. suo vlt. consuluit contrarium etiam in casu, vbi statutum prohiberet mulierem obligari, medijs, quę adducuntur in apost. ad Bart. in l. apud Iulianum. §. fi pupillus. ff. ex quib. cau. in pos. ea. & plura no. Ias. in d. l. more. BELLOT.

b ¶ Per gl. ibi. Adde Card. Zab. in c. cum omnes, in 9. col. de const.

c ¶ Imperator. Adde glo. in ver. literarum. in c. statutum. de reser. lib. 6. Glo. in c. pasto. in §. præterea. de offi. deleg. Doct. in c. ex multipli. de deci. Docto. in c. ad hoc, & in c. cum ordinem. de rescrip.

d ¶ Sequitur Rom. cons. 407. num. 2. Fel. in c. præterea. col. 2. & seq. de testibus cog. Dec. cons. 614. in fi. & in c. si quando. post. num. 5. de reser. Quã de re etiam scribit Alex. cons. 70. num. 14. lib. 3. declara, amplia, & limita, vt per Gabriel. com. op. lib. 1. tit. de proba. concl. 8. MASVER.

ctum temerarium per inferiores à Papa,vel Imperatore. Qđ dictum est bene not.secundum Bald.in repet. in 12. colum. & Bald.in l.bonorum.C.qui admi.¶Glo.in verbo.designatus. dũ opponit de l.si quemquam.melius oppositisset,vt faciunt Bar. & alij de lege 1. & toto.tit.ff. & C.ad l.Iulia.de ambitu. Primã solu.reprobat Barto.per l.si quemquam.allegin glos. sed magis obstat in dignitate ecclesiastica.§ sed neque pro pecunijs.in Authen.quomodo opor.Episcopos.& 1.quæstio.1.cap.1. 2.& 3.Item cuius specialiter impeditur petitio,non tenet subsecuta concessio.l.fin.in fin.C.si nup.ex ref. pe. l. is quidem. C. qui mil.non possunt.libro 12. Secundum Oldrad. & Alberic.hic.
25 ¶†Not.tamen illud,quòd firmat glo.quòd simoniacè ordina-
a tus ◦ habet ordinem & dignitatem. de quo, quia non est indistinctè verum,dic vt per glo.in cap.post translationem. in ver
16 bo,nequeat.vbi Docto.de renuncia.¶† An autem contra ele-
b ctionem ᵇ Papæ possit opponi de simonia,quòd sit pro pecunia electus? Dicit Fulg.hic. in 2.colum.quòd dum esset in concilio Cõstantiensi imputabatur Io.Antip.q̃ erat simoniacus & super hoc fuit aliqualiter disputatum.Nihil allegat. Tu allega. cap.si quis pecuniam.79.distinc.& ibi glo.1.determinat, quòd non possit opponi contra Papã. De quo etiam per Gemin. &
17 alios post glo.in cap.vbi periculum.de electio.in 6. ¶†Secundam solu.glo.tenet Barto.Alber.reprobat:quia in his quæ sunt de genere prohibitorum,non refert an clam, vel palàm fiant. l.1.ff.de fur.cum l. 2. Tamen, non est tutum fundamentum. Tertia solu.glo.reprobatur,vt per Iaco.But.& Barto.hic. ¶Gl. in ver.functus.Punctus est videre,an Barbarius fuerit p̃tor verus.Vtilitas eius est.Nam si inhabilis eligatur ad magistratum, vel officium,& illud exerceat,incidit in l. Iul. maiestatis. l.3.§.
18 fina.ff.ad l.Iul.maie.†Hinc est,quòd vsurarij publici, cùm sint infames vt l. improbum fœnus. C. de infam. non p̃nt ad dignitatem,vel officium aspirare.l.neque famosis.C.de digni. libro 12.& l.1.C.de infam.lib.12. An si inhabilis eligeretur à populo credente eum habilem,& exerceret officium: puta præturam esset verus prætor,& intelligeretur habilitatus ita quòd euaderet pœnam.l.Iuliæ maie? Glo.ista firmat,q̃ Barbarius fuit prætor verus.tamen iura gl.nihil faciunt.per l.1.C.de test.& §. sed cum aliquis.Insti.de test.Nam illa iura bene dicunt,quòd si inhabilis,qui reputabatur habilis,sit adhibitus in testem in testamento,quòd testamentum valet:sed non dicunt,quòd seruus vel infamis efficiatur habilis.Ita hic bene deciditur, quod gesta corã Barbario valuerunt. Eandẽ opin.tenet Iac.But.& Bar. & rarò alij aliquibus fundamentis,de quibus per Bar. maximè text.ibi,nihil ei seruitutem obstitisse: & ibi, atqui verum est prætura eum functum. Nec respondeas, verum est de facto: quia iurisconf.non respondet ad quæst.facti,sed iuris, quia legislator non est super facto consulendus.l. eum quem temerè. §.1.ff.de iud.quia facta etiam fallunt prudentissimos.l.2. ff. de iur.& fact.igno.Facit c.primum.de constitu. in 6.¶Vltra alios adduco fundamentum:quia aut vis dicere,quòd illa verba supra ponderata sint decisiua iuris:& habeo intentum. Aut vis,
19 q̃ sint narratiua facti:†& tunc ego habeo regulam,q̃ quando legislator format factum,vel casum affirmatiuè, & posteà nihil respondet expresè, intelligitur affirmatiuè respondere in iure.l.cum fundus. §. seruum tuum imprudens. & ibi ad hoc no.Fulg.& Alex.ff.si cer.pet.l.quod sæpè.§.si res.vers.sed videamus.ff.de contrah.emp.l.in reb.post princ.ver. sed videndum. ff.commo.l.fin.vbi Fulg.no.ff.de eo.quod cer.loco.& in l.fina. ff.de ser.rust.præd.Sed potes dicere, vt declaraui supra in euiden.q̃ in hac.l.non quæritur nisi de vna q. s. an acta valuerint. Alia,quæ ponuntur in text. sunt circunferentia ad casum, sed non sunt quæstiones.¶Contrarium,q̃ imò non fuit prætor,tenent vltra Iac.de Rau.Iac.de Bel.Old.& Gul.hic. Alb.latè examinans in 9.col.cum duab.seq.qui concludit communẽ sententiam,q̃ Barbarius non fuit verus prætor,post multos Doc. per eum relatos. Idem diffusè examinar,& tenet Bal.hic in repe.in 4 col.& duab.seq.& in lect.in 3.oppo.per quatuor col.& ibi dicit,communis opi.est,quòd non fuit prætor verè, sed iuris fictione,quo ad ordinata per eum.vt hic per eum. Et quòd non fuit verus prætor, firmat Bal.In l.2.in fi.colum.cir.fin.C.de ser.& aqua.ibi dicit,q̃ communis opi.pop.Rom.& error licèt firmet gesta Barbarij,nõ tamen firmat eius prœturam:& sic alij prodest,sed sibiipsi non,secundum communem intellectũ,& communem huius.l.Idem tenet Inno.in cap.cum dilectus. in prin.de elec.& in c.nuper.de bigamis.& Fulg.plenè hic. Idem
* no.tenet Bal.in l.2.in fi.C.de sen. *Et ista est vera, & communior sententia*,quam probant verba tex.ibi seruitutem &c.& ibi prætura functum.& ibi,prætoria dignitate functus est.Nam aliud est esse prætorem,aliud fungi prætoria dignitate.l.mercis.in princip.de verb.signifi.Barto.in l.si maritus.§.lis.ff. de adulter. Probat etiam tex.ibi,seruus quandiu latuit in dignitate. & ponde-
20 ra verbum,latuit.†Nisi dicas,q̃ ista verba sunt narratiua facti, & q̃ ex narratione facti non est licitum arguere,per gl.in l.vnica.C.quando non pet.par.in 3.lec.de qua dixi in l.1.in prin.j̃.de offi.eius.Et ideo Ray.dicit,& non improbabiliter, q̃ aut quæris,an Barbarius fuerit verus prætor,antequã populus Roma. sciuerit eum seruum,& dicendum est,q̃ non.Ita loquitur tex. in vers.latuit.Postquam autem sciuit,secus est. Ad idem stringit,si Barbarius fuisset prætor verus,cui postea dubium, quòd acta valuissent? Fortius acta valerent de rigore:& tamen tex.dicit,quod ex humanitate sustinentur.Item quo ad statum Barbarij non cessat ratio publicę vtilitatis: propter quam acta sustinentur:nec est necessarium antecedens ad vtilitatẽ actorũ, an Barbarius sit verus seruus,aut liber,patet in l.1.C.de testa.& est tex.in l.2.C.de sent.& interloc.Ad idem facit: quia qui gerit se pro prætore,cùm non sit, punitur pœna falsi: sicut qui se gerit pro milite,vel pro doctore.l.eos.§.qui se.ff.de fal.Bart.in l. reddatur.C.de profes.& med.lib.10.Bar. in l. qui sub prætextu. in fi.C.de sacrosanc.ecc.& no.in l.data opera.in 16. col. C. qui accus.non pos.vbi ponit de eo,qui se asserebat Comitem Palatinum,& notarios creabat. Nam proculdubio incidit in pœnam falsi:& punitur pœna mortis.Facit,quia ad hoc vt populus,vel Imperator conferendo dignitatem inhabili intelligatur dispẽsasse, requiritur certa scientia, vt dixi in text.in fin.notabil.sed cum hoc populus ignoraret,igitur, &c. Et istam partẽ teneas.
21 ¶†An autem Barbarius licitè perceperit salarium, q̃ prætoribus debetur? vt̃ q̃ sic,per tex.solennem in l.Titio.in princ.ff.ad municip.quem pro singulari alleg.Bal.in l.non dubium.in 17. q.C.de legib.Contrarium tenet solus Albe.hic:quia nemo debet ex suo delicto commodum reportare. l. siue hæreditaria. in fi.ff.de neg.gest.sed non respondet ad l.Titio.Bar.ibi respondet,q̃ ibi.Titius non cõsequitur prœmium ex suo delicto, sed propter laborem, & exercitium, quo vsus est in impetrando decretum,de quo ibi:sed idem posset dici,q̃ Barbarius habeat salarium propter laborem officij, non immediatè ex delicto. ¶Glos. in verbo reprobari.diuiditur in 5.partes,quæ patent in tex.In 3.parte glos.circa istud not. an communis error faciat
c ius: ◦ distingue,vt per Iac.But.Alb.Bar.& Fulg.hic, quòd ex eo
22 rum doctrina habes regulam cum duab.fal.¶†Regula est, q̃ communis error facit ius,vt hic.& l.2.C.de sent.cum alijs alle ga.in gl.Fallit primò,quando induceretur aliquid,q̃ esset contra communem vtilitatem.l.q̃ non ratione.s̃.de legib.Secundo fallit,quando quis tractaret de damno, & sua non interesset,quòd communis error faceret ius.l.1.§.fina.aliàs.l. quæsitũ. ff.quan.actio de pec.est an.& tex.in l.fi.ff.de hæred.instit. ¶Vl-
d tra Doct. tertiò intellige istam regulam, q̃ communis error d facit ius, verum est concurrente titulo,& quasi possessione, vt hic apparet in Barbario:aliàs secus.Ita limitat Bal.in l.2.in 1.colum.in fi.C.de sen. alleg.Innoc.in c.nihil.de elec. Sed tu cogita propter l.1.C.de test.& d.l. 2.C.de sent.Nam in d.l.1. non concurrebat tit.Quartò no.limita,quando defectus esset in solennitate,vel in causa materiali: puta in testibus adhibitis in testamento,qui reputabantur idonei:tunc verum est, q̃ communis error facit ius.d.l.1.C.de test. sed si defectus esset in substantia,seu in causa efficienti:puta quia testator erat seruus, & reputabatur liber:vel erat in potestate patris, & reputabatur sui iuris,tunc si faceret testamentum, vel alium actum ◦ propter istum communem errorem non faceret ius, nec testamẽtum valeret,quia defectus in causa efficienti, non sic de facili dispẽsatur, sicut in solennitate, vel in causa materiali.Ita singulariter Bal.in l.2.in fi.col.C.de sent.Et si dicis contra de illa.l. 2. vbi erat defectus in cã efficienti, respondet Bal.fragiliter,q̃ ibi speciale est fauore iurisdictionis.Et si dicis, q̃ ista limitatio est contra tex.nostrum, vbi defectus erat in causa efficienti. i. in ipso Barbario. Respondet Bal. q̃ ℨrium est verum: quia in ista.l.cõmunis error non facit ius quo ad substantiandum præturã in persona Barbarij:licèt pp publicã vtilitatem acta valeant. Nã fatetur Bal.q̃ in hac.l.Barbarius non fuit verus prætor, nec liber:motus auctoritate Arist.quia ens, & verum cõuertuntur, inducendo vt per eum.tñ dubia est hæc limitatio,si bene consideres.¶Quintò no.limita,qñ quis est in statu inualido: sed tñ ille status potest validari, vt hic in Barbario, qui poterat fieri

ADDITIONES.

a ¶Ordinatus. Adde Io.de Fa. in c.si res aliena. 14.q.6.
b ¶An autẽ contra electionem.Zab.in c.licèt.de elec.Bellam.& Card. Alex. in c. in nomine domini.24.dist.Nico.Superantius.
c ¶Faciat ius.Quando communis error facit ius.Adde Bar.consi.76. inc.quidã vendidit. PVRPV.
d ¶Communis error. Adde l.3.ff.de sup.leg.Card.Zabarel.in cap.nihil.in §.cæterum.de elect.

ri liber:tunc communis error facit ius.sed quando esset in statu inualido,qui non posset conualidari: vt quia notarius esset priuatus officio propter falsitatem,non potest amplius creari notarius:tunc communis error non facit ius ad sustinendum instrumenta facta per eum. Ita not. Bald. in l.nihil.C. de ma. vin.de quo.ĵ.post glo.dicam.Et de isto not.quando communis error faciat ius,vide Iaco.But.& Cyn.in l.1.C.de test. & ibi Bald.in 4.q.& Mod.Cyn.in l.decernimus.C.de sacrof.eccl.Sal. in l.Zenodorus.C.ad Macedon.Ange.in §. sed cum aliquis. in princ.Inst.de test.Can.in c.ad probandum.de re iudi. & latè D. Anto.in commento cap.consultationib.in 24.col.& seq. de iure patron.¶ In fi.glo.vult respondere glo. quòd in d. §. quamquam.actor ibi non erat legitimè ordinatus,cùm ibi mater nõ esset verè tutrix,secundum tertium intellectum glo. & istam solu.tenet Bar.hic.Sed caue:quia etiam in hac l.Barbarius non erat verus prætor, secundum communiorem sensum: & tamen acta coram eo valent.Bal.respondet,& bene licèt Fulg. improbet,quòd in d.§.quamquam.aberat veritas & iuris,& facti:sed hic quamuis abesset veritas facti:non tamen aberat veritas iuris,propter auctoritatem superioris, publicam vtilitatem,& communem errorẽ,quæ tria cessant in illo tex. & hæc vera.¶ Gl.in verbo,effecisset.dupliciter exponit tex. postea formal.q Secunda ibi,sed an hoc casu.Sed quare gl. in prima parte sic dupliciter exponit tex? Credo ꝙ ex eo, quia videt absurdum gl.ꝙ Imperator respondeat super facto ita præcisè. Quo enim potest Vlpia.cogitare,quod populus Rom. fecisset liberum?Fortè expulisset,ne dignitas prętoria seruili macula asperger etur. Quis.n.silentis potest mentem scire,dicit glo.in l.iuris gentium.§.pactorum. ĵ.de pac? Et ideo super facto legislator non est cõsulendus,vt dixi in gl.in verbo functus. Propter hoc credo ꝙ facta sit glo. quæ fatetur contrarium.Et ideo exponit tex. dupliciter: & pro secunda expositione facit: quia licèt legislator non respondeat super facto:tamen potest respondere super lectura,* quæ verisimiliter capitur à iure super facto.l. tale pactum.§.fi.cum gl.ĵ.de pac.& ad hoc vide Bal. hic in 13. col.in ver.viso de prætura.Ex secũda parte gl.hẽs,ꝙ Barbarius
23 fuit liber.Idem tenent Iac.But.& Bar.hic.¶ †Et vltra communia fundamenta,facit pro ista parte.Nam de iure ciuili prætor habet maiorem dignitatem,& potestatem, quam Episcopus. Probo:quia appellari debet à minori ad maiorem. l. præcipimus.in prin.C.de app.Sed à sententia Episcopi appellatur ad prætorem.Auth.si quis litigantium.C.de epis.aud. Modo si seruus communi opi.habitus pro libero assumatur in Epm, efficitur verè liber.§.sed hoc quidem.in Auth.de sanc. Epis. vnde sumitur Auth.sed epalis.C.de epis.& cler.Ergo multò magis in assumpto in prætorem,nisi fragiliter dicas,ꝙ in Epo sit speciale fauore cleri.Ad idem stringit hic tex.circa fin. ibi,sed & si sciisset.Nam implicat,ꝙ etiam ignorauit eum esse seruum: tñ liberum efficit. Circa quam implicatiuam multũ se inuoluit Albe.hic.Tu dic,ꝙ implicare non potest illum casum ignorãtiæ,quia implicaret casum nimis dubitabilem,& magis dubiũ expresso,ꝙ esse non debet,iuxta gl.in l.ꝙ si minor.§. restitutio. ff.de mino.& in l.illud.ff.ad l.Aqui.& refert Bal.hic in 14.col.ꝙ iste Barbarius effectus fuit ingenuus,nõ libertinus.per l.q̃ris.ff. de nata.rest.¶ Cõtrariam opi.tenent alij omnes tam Citr amõ. q̃ Vltra.ꝙ Barbarius non fuit effectus liber.Ita Pet. Cy. Iac.de Rau.Richar.Malũ.Gul.& Ray.& hic Alb.diffusè in 18. colu.& seq.vbi dicit idem tenere omnes,tam Citramon.quàm Vltrã. Idem tenet Bal.hic in 14.col.& seq.& in rub.in 8.& seq. col. & Fulgos.hic per aliqua,quibus facilè potest responderi,maximè ex his,quæ dixi in alio articulo,in gl.in verbo functus: & præcipuè,quia tex.pluries hic appellat eum seruum,ibi, seruitutẽ. & fortius ibi,seruus quandiu latuit.& ibi,seruo potuisset decernere.de quo etiam per Lud.in consi.216.inci.electio dicti domini capitanei.in 4.col.aliquid per Imo. in l. quidam consulebat.in 4.vel 5.col.ff.de re iudic.Et ista sufficiant, cùm articulus sit modicæ vtilitatis,aut nullius.¶ Glo.in verbo, multo magis. diuiditur in tres partes.In prima opponit contra text. & bene soluit.In secunda quærit,& respondet, & bene.In tertia notat.
24 Pattes patent.† Circa duas vltim.partes gl.aduerte,quia habes
a duas no.conclusiones.Prima est,quia princeps ex causa [a] põt
b res alterius priuati auferre,sed non sine causa. [b] Et iusta causa dr̃,quando fit propter publicam vtilitatem,vt hic. Facit l. Lucius.ff.de euic.& l.Item si verberatum.§.1.ĵ.de rei ven.& text. solennis in l.ꝙ semel.ff.de decre.ab ord.fac. Secundo facit, qđ no.volunt Bal.& Ang.in l.bene àZenone.C.de quadr.præsc. ꝙ ciuitas pro pace habenda,& sic pro vtilitate pub.potest auferre bona subditorum de iure,& de consuetudine. Alleg.no.per Innocen.& Ioan. Andr. in cap. nostra. vbi bonus text. de iniu.
25 ¶† Tertiò facit,quòd voluit Bald.& not.Ange.in l.conuentionum.ff.de pact.vbi volunt,quòd principes,& barones qui bellum gerunt proprio nomine pro faciendo pacem, & sic ex cã pub. possiunt remittere iniurias, & damna data suis subditis. Ita quòd in perpetuum non possent amplius conqueri, nec agendo ciuiliter,nec criminaliter. Et ita dicit fecisse ciuitatem Perusinam,quãdo pacem composuit cum ciuitate Romana. Idem etiam dicit Ang.in l.venditor.§.si constat.ff.com. præd.
26 & idem in l.Antiochensium.ff.de priuil.credi.¶ †Quarto facit, quòd dicit Bald.in l.quicunque.in fi.colum.C.de seru.fugi.vbi dicit,quòd per generale statutum populi, vel per duces belli, quando officium ab vniuersis est eis commissum,potest præiudicari iuri,& rebus priuatorum: quia quod cõmuniter prodest omnibus,præfertur commodis priuatorum.& not.etiam
27 Bald.in l.rescripta.C.de preci.impe.offe.¶ †Quintò facit,quod no.Bart.in l. iubemus nullam.circa princip.per illum bonum tex.C.de sacrosanct.eccle.vbi notat, quòd rector ciuitatis potest de iure capere animalia:puta boues priuatorũ, causa mit-
28 tendi frumentum in exercitum.¶ †Sexto facit,quod multum singulariter decidit Barto.in l.quæcunque.in fi.C.de fide instrumen.lib.10.vbi per illum textum concludit,quòd illi,qui emerunt à communi Perusij bona bannitorum,coguntur illa reddere exbannitis ex forma capitulorum pacis hoc dicentis, cũ istud publicam vtilitatem respiciat,quamuis durum videatur
29 propter contractum præcedentem:& facit quod ĵ.dicã.¶ †Septimò facit,quod no.vult Ange.in consi.63. inci. nobilis miles D. Ray.vbi consuluit,quòd prooter bonum pub.potest ciuitas statuere,ꝙ si banniti ciuitatis non seruauerunt certos confines,incidant singuli in pœnam mille ducatorum: & quòd dicta pœna committatur,& exequatur non solum contra bannitos:sed etiam contra eorum coniunctos per lineam masculinam,vsque ad quartum gradum.Alleg. tex. in l. certa forma. C.de iur fisc.libro 10. Ad hoc vide quæ dixi in l. 1.ff. de legat.
30 ¶† Octauò facit,quod habetur in l.iure.C.de fab.lib. 10. p Bal. in l.sancimus.C.de pœn.& Dom.Ant.in c.nisi.de offi. deleg. ꝙ princeps,vel superior potest ex causa remittere pœnam con-
31 cernentem interesse priuatum,& præiudicare priuato.¶ †Nonò facit,ꝙ vult glo.in c.constitutus.in verbo quęcunque.de relig.dom.quæ firmat,ꝙ etiam inferior à supremo principe cũ causa potest ius alterius auferre,licèt non sine causa, & idem no.gl.25.q.2.in summa.Bar.in prooe.ffiorum, de quo. ĵ. dicam.
32 ¶† Decimò facit,quod vult Bar.in l.fi.in princ.ff.de Sena.principem ex causa posse ius priuato acquisitum, etiam ex contractu celebrato cum principe,auferre.l.qui fundos. C.de omni agro deserto lib.11.& firmat Bal.in l.pe.C.de dona.inter vir.
33 & vxo.¶ †Vndecimò facit,quod in terminis no.Bar.in l. fin. §. fina.per illum tex.ff.de pig.act.vbi notat, quòd propter vtilitatem pub. potest officialis accipere res priuatorum ad vsum pub.vnde quando vult facere publicè iustitiam personalem, potest facere capi equum priuati,vt super eo iustitiandus imponatur.& idem dicit Bar.in l.iubemus nullam. circa princip. C.de sacrosanc.eccle.& pondera,ꝙ Bar.non loquitur ibi in im
34 peratore:sed in officiali.quod no.ad ĵ. dicenda. ¶ † Duodecimò facit,quod in facto arduo consuluit Card.Flor.in cons.86. incip.Dom.Nic.Mar.vbi potissimè per tex.in d.c.in nostra.cõsulnit,ꝙ vniuersitas potest venire contra proprium cõtractũ cum suo subdito celebratum:& reuocare statutum factũ sup illo contractu,quando facit ex causa pacis,vel ex aliqua causa pub.& licèt ipse non dicat,pro sua decis.est melior tex. de iure in d.l.quod semel.ff.de decre.ab ord. fac. Et istud etiam in terminis habetur in aliquib.locis præalleg.maximè per Bal.in l.fi. in prin.ff.de Sena.& secundum hoc debet limitari decisio Bartol. in plerisque locis,dum tenuit,quando statutum principis, vel populi transiuit in contractum,vel quasi, puta, quia factũ sit statutum,ꝙ quicunque venerit ad habitandum in tali loco sit exemptus perpetuò,postquam aliquis veuerit ad habitandum non posset princeps reuocare:Ita Bar.in d.l.quod semel. & plenius in l.omnes populi in 4.q.princ. ĵ. de iust.& iur. cum multis alijs concor.quia debet intelligi nisi ex causa pub. vt ex prædictis patet.Et de hoc vltimo vide Docto.maximè.Domi. Anto.& Imo.in c.nouit.de iud. & Moder.in c.in nostra.de in-
35 iu.¶ †Decimotertiò facit,quod no.Bal.in d.l.iubemus nullam. in 1.2.& 3.not.C.de sacrosanct.eccles. Et per ista apparet malè loqui Angel.qui alibi arroganter dixit, quòd mentiuntur,qui dicunt, quòd Imperator non potest sine causa auferre res, vel

ADDITIONES.

a ¶Ex causa.Adde Doc.in c.quæ in ecclesiarum. de consti.
b ¶Sed nõ sine causa.& dic vt per Gabr.com.opi.lib.3. concl.1. vbi hoc plenè examinat.Et an possit princeps alicui rem suam auferre iusta causa interueniente.Dic,vt per eundem d.lib.concl.2.vbi nu.26.limitat,vt procedant cõclusiones ibi allegatę,data condigna recompensatione.Quę omnia pulchrè declarat Rolan.consi.71.nu.1.nu.8.lib.3. MASVER.

* Coniectura.

vel iura alterius de plenitudine poteſtatis:quia imò ſecundum eum poteſt.Ita Ang.in l.Item ſi verberatum.§.1.ff.de rei vend. & in l.2.C.de quad.præſcr.Nam ex prædictis paret, quòd Imperator non poteſt niſi ex cauſa publica hoc facere:tamẽ aduerte,quia Doct.ꝫ alleg.non clarè loquuntur.Quid ſi ex plenitudine poteſtatis,cui nihil videtur,quod poſſit reſiſtere, ſecundum Bal.in l.cum antiquiorib.in 7.col.C.de iur.deliberã. & in prooe.decre.in fi.col.cum diſputare de potentia Imperatoris, vel Papæ ſit ſacrilegium.l.ſacrilegij.C.de cri.ſacr.& quãdo Papa,vel Imperator * aliquid facit, vel concedit de plenitudine
a poteſtatis,nemo poteſt ei dicere:cur ita facis. Bald. in præludijs ſeu.in 13.col.& ante eum Spec.in tit.de leg. §. nunc oſtendendum.ver.79.vbi pulchrè loquitur,de poteſtate Papæ,& Imperatoris:& no.Pan. de Caſt.in conſi.271.Dicit tamen no. Bal. in l.ſi teſtamentum.C.de teſta.cum multis concor. de quibus ibi
b per Alex. quòd princeps b non debet vti plenitudine poteſtatis,niſi ex cauſa:& ſecundum ſupra dicta intellige no.per gl.& Doc.in l.fin.C.ſi contra ius.&in l.fin.ff.de conſti.prin.& in c. q̃ in eccleſiarum.de conſti.& per Bar.in prooe.ff.orum, cum alijs concor.ibi traditis,ꝙ Imperator non poteſt auferre res priuatorum:quia verum eſt,niſi ex cauſa pub. Item ſecundum iſta intellige,quod vult gl.ſolennis in l.venia. C. de in ius voc. vbi
* Bar.& communiter Doc.ꝙ quando pœna eſt applicanda parti c
c princeps non poteſt remittere talem pœnam in præiudicium partis:& ad hoc ibi multa bona ſimilia addidi:qa intellige, niſi
36 ex cauſa publ.¶†Secunda concluſio glo.eſt,ꝙ quando populus,vel princeps aufert res priuatorum,maximè ꝓp publicam
d vtilitatem:tamen tenetur ad pretium,& pretium ſoluere d debet:& gl.noſtra dixit,maximè ꝓp pub.vtilitatem, ad denotandum,ꝙ multo magis tenetur ſoluere pretium,qñ auferret pro priuata vtilitate,tanquam minus iuſtè facere videatur. Ita intelligo gl.licèt Fulg.hic circa fi.multum dubitet ſuper illa implicatiua,maximè,poſita in gl.ꝓp quam dicit,ꝙ ſunt qui dicerent,quod glo.iſta ſubtiliter inducendo probaret contrarium. Idem tenet gl. in l fin. C.quib.ex cau.ſer.pro præm. liber. acci. & eſt tex.planus in l.2.in fi.col.hic alleg.in gl.Facit l.venditor.§. ſi conſtat.ibi ſatisfecit domino.ff.com. præd. & l. ſi pendentes. §.ſi quid cloacarum.ff.de vſufr.tenet gl.in l.ſi locis. §. 1.ff.quẽ ad.ſer.amit.licèt gl.ibi dicat, ꝙ de conſuetudine non ſeruatur.
37 †vnde dicunt Gul.Bar.Alb.Bal.& Fulg.in l.ſi.§ ſi. ff.de pig. act. ꝙ licèt officialis propter vtilitatem publicam poſſit accipere res priuatorum,debet intelligi data mercede de publico, per d.l.2.& l.Item ſi verberatum.§.1.ff.de rei ven.Idem tenet Ang. in terminis in conſi.139.incip. viſis omnibus & ſtatutis, & reformationib.in 3.col.Ant.de Are.in l.ſi.in 2.col.ff.de appe.reci.
38 ¶†Facit quod no.dicunt Bal.& Ang.in l.2.C.quib. ex cau. ſer. pro præliber.acci vbi dicunt,ꝙ illa lex præſtat arg.valde no.ꝙ ſi ciuitas aliqua vult facere foſſata per agrum alienum, debet ei ſoluere pretium:& ſi res priuati, puta domus propter delictum vnius conſortis venit deſtruenda, Reſpub.tenẽ alij conſorti non culpabili ſoluere pretium partis ſuæ.Allegant.l.mulier opus.ff.de capt.& quod no.in l.1.in prin.ff.de iuſt.& iur. Et ſm eos ſi princeps priuat aliquẽ ſuo dominio,non tamen gratis poteſt facere.alleg.no.10.q.vlt.c.per principalem. debuerũt
39 allegare.9.q.3.& ibi dicit Archid.†ꝙ licèt ex cã princeps poſſit vni auferre rem ſuam,& dare alteri,verum eſt dummodo ſoluat pretium illi,cui aufert.ita no.Bal.& Ang.ibi.Et ad id,quod dictum eſt de domo conſortis,adde Bar.& alios in l.Atteius.§.
40 1.de aqua plu.arc.¶†Ad prædicta facit glo. in c. 1.§.ad hoc,in verb.non poteſt.de pace iur.fir.Quæ dicit,ꝙ ſi vaſſallus perdit feudum ſuum facto domini, tenetur dominus de alio feudo
41 illi prouidere.†& per illam glo.infert ibi ſing.Bal.in 7. col. ꝙ ſi Papa contulit vni beneficium eccleſiaſticum:deinde de plenitudine poteſtatis ſibi auferat,& alij cõcedat,tenetur Papa prouidere primo de æquè bono beneficio, quod dicit Bald. nota.
42 ¶†Confirmo per id,quod dicit Innocẽ. in c.niſi cum pridem.
e de renun.vbi dicit,quòd ſi Papa cogit Epiſcopum e inuitum ſine culpa ſua epiſcopatui renunciare, debet ei prouidere de
43 bono cambio. ¶† Sed non puto,quòd iſta duo vltima dicta ſint vera:licèt non inuenierim in ſpecie reprobata: qa Papa in
f beneficialibus f habet plenam & liberam voluntatem.c.2. in prin.de præben.in 6.& tex.clarus in clem.1.in fi.vt lite pendẽ.ꝓ quæ iura dicit Dom. Ant.in c.conſtitutis.de relig.do. quòd de beneficijs eccleſiaſticis poteſt Papa diſponere prout vult, etiã ſine cauſa remouendo vnum à beneficio.Facit glo.ſingu. d. c. per principalem.9.qõ.3.quæ dicit,quòd Papa poteſt ſine cauſa
g Epiſcopum deponere:& ſequitur Panorm.in cap. tranſlato.de conſti.Imo.in cap.ad ſupplicationem.in fi.not de renun. Dom.Cardin.Flo. in clem.1.in vltim.not.vt lite penden. Et ad iſtam abſolutam poteſtatem Papæ in beneficialibus,vide Ludo.in conſi.298.incip.circa præmiſſam dubij conſultationem.

vbi ad iſta põderat tex.pro ſingulari valde in cle. dudum. in §. verum.de ſepul. Tamen ꝺ illam gl.ſing.d.c. per principalẽ. tenet Pan quem vide in diſp.incip. Eps, & quidam rector.in 14. col.& in c.ſi in pe.& fi.col.de conſir.vtil.vel inutil. & multum no.Card.Flo.conſ.141.inci.ſanctiſſimus dominus noſter Papa.
44 ¶†Inuenio tamen concluſionem gl.& Doc.ꝫ relatam, q̃ hẽt, ꝙ qñ princeps,vel ciuitas vult ex cã pub. auferre res priuatorum,teneẽ ſoluere pretium,ſingulariter limitatam,ſi quis perpendat per Alex.in conſi. 109.in 3.vol.inci.viſis his,quæ in themate continentur.in 5.col.quando ſuperior vel ciuitas vellet ſtatuere,aut aliquid diſponere contra certam, & ſingularem perſonam:puta contra Titium,vel contra certas perſonas:tũc reſtitutio pretij opportunè eſſèt illis facienda. Sed quando faceret legem generalem,cuius occaſione auferrentur bona priuatorum:tunc ibi non requiritur reſtitutio pretij.Iſtud ꝓbat ex eo,quod no.vult Bar.in l.toties. ff. de pollici. & in l. Antiochenſium.ff.de priuil.cred.Nam dicit Bart.in d l.toties, quod ciuitas non poteſt facere legem,vel ſtatutum,per quod auferantur res priuatorum, faciendo ſtatutum contra ſpecialem perſonam.l.ſi priuatus,ff.qui,& à quib. Sed faciendo legem generalem,poteſt.Allegat l.venditor.§.ſi conſtat.ff.commu.prædio.Sed aduerte,quòd licèt ibi Bar.dicat,ꝙ ciuitas poſſit faciẽdo legem generalem auferre res priuatorum: tamen nõ dicit, ꝙ tunc ciuitas non teneatur ad pretium: imò tex. quem alleg. Bar.in d.§.ſi conſtat,dicit,ſatisfaciat domino de pretio. Debet ergo dictum doctoris intelligi ſecundum legem allegatam,vt
45 per Bar.in l.non ſolum.§.ſi liberationis.ff.de libe.leg. ¶†† Extra glo.quærit hic Barto.an iſta lex habeat locum in tabellione putatiuo:ſi aliquis in veritate non ſit tabellio:nec habeat priuilegium notariatus: tamen communi opin. reputatur notarius, & eſt in quaſi poſſeſſione : quia multa inſtrumenta pub. fecit, an inſtrumenta per eum facta valeant? Iſta quæſtio eſt quotidiana,& valde fructuoſa.Ideo eam plenè examinabo.Concludit Barto.quòd ſic,per text.in §.1.in fin.in Authen.de tabel. & in §.penul.qui incipit.ſi verò præter hoc. in verſic. ipſis tamen documentis propter vtilitatem contrahentium non nſirmandis.Tamen text.ille nihil facit : quia loquitur in vero tabellionè.quòd licèt ipſe non fuerit rogatus:ſed alius : tamen inſtrumenta ab eo facta valent propter vtilitatem contrahentium, ſed quæſtio noſtra eſt in eo,qui non eſt, nec fuit creatus tabellio:& ſic ex illo text.nihil poteſt argui, nec ſuper ſola ratione illius text.quem Barto.videtur ponderare, poteſt fieri fundamentum,cùm ibi non ſit defectus in ſubſtãtia, vel in cauſa efficiente perſonæ notarij:ſed in illa qualitate rogitus.i Adde ꝙ Albe.hic in pen.& fin.colum.magna latè examinat iſtum paſſum:& refert varias opin.& ibi in pen.colum. vbi dicit vnum magnum verbum, quòd quicquid ſit de iure, vidit communiter de conſuetudine obſeruari,quòd ſufficiat probare notarium fuiſſe in quaſi poſſeſſione tabellionatus. Allegat Innocẽ. in c.innotuit.de eo qui fur.or.ſuſcepit.Idem tenet Ang.in Authen.de tabel.in princ.in 2.colum. vbi tenet ſufficere,quòd notarius ſit in quaſi poſſeſſione tabellionatus,& ſic officij. Idem tenet Angel.expreſsè in l.2.in princ.ff.ad Macedon.& in conſil 140.incip.quidam Matth.Idem tenet Ioan. Fab. in §. ſed cum aliquis.Inſtitu.de teſt.¶Fulgo.hic,in pen. col. multum vacillat & dicit,quòd in iſtam ſententiam videtur inclinare Inno. in c. 1.in fi.de fid.inſtrum.cuius verba ſtatim referam per tex.in l.3. in prin.ff.ad Maced.Subdit Fulg. ꝙ iſta quæſtio eſt ſatis ambigua,& ꝙ neſcit in qua parte inclinet. & ꝙ licèt contraria ſnĩa in diſputando verior videatur : tamen ſnĩa Bar.eſt humanior: & quia ſuffulta eſt magna auctoritate Bar.ꝙ ideo vĩ in iudicio tenenda.Ita Fulg.Aduerte ꝙ Inn.in d.c.1.de fid.inſtru. dicit, ꝙ

ſufficit

ADDITIONES.

a ¶Imperator.Adde cap. in memoriam. 19. diſ. & cap. propoſuit. de conceſſ. præbend.

b ¶Princeps.Adde cle.paſtoralis,& quod ibi no.in gl.de re iudi.Arch.c. Cenomanenſis.60.diſt.gl.Zenzel.in extraua.Io.22.inci.ad onus.

c ¶Parti.Adde Bal.in l.reſcripta.C.de preci.Impe.offe.Doct.in c.auctoritate. de priuil.lib.6. Doct. in §.notandum.2.q.3.

d ¶Soluere debet.Adde d.laſ.in l.quoties.1.not.4.col.C. de rei vend. PVRPV.

e ¶Epiſcopum.Adde Io.And.in regula quod ob gratiam.de regu. iur. lib. 6. in mer.Arch. in §.ecce.7.q.1.Fede.de Sen.in trac.permuta.benef.q.9.24. 26. & 30.Abba.in c.conſtitutus.in 3.col.de relig. d. Abb.in c.fina. in fin. de poſtul. prælat.& Ludo.Roman.conſi. 345. inci. omnipotentis Dei circa primum.in 6.colum.

f ¶Beneficialib. Adde c.propoſuit.de conceſſ.præb.Io.And.in c.1. de conſti. li. 6.in nouella.Bal.in c.1.de conſti.Ant.de But.& Io.de Imo. in c. quæ in eccleſiarum.de conſti.Pau.de Caſt.conſi.280.inci.in facto præſenti.

g ¶Sine cauſa.Adde quod dicit gl.fin.in d.c.per principalem. & eam reprobat Fel.in c.cum olim.16.col.ver.verum,quia.de ſen.& re iudi.

sufficit probare, quòd quis publicè officio tabellionatus fungebatur, vt instrumenta ab eo ꝓfecta valeant, per d.l.3. in prin. ff.ad Maced. Deinde dicit Innoc. quòd aliqui credunt, quod in hoc casu non sufficeret ostendere tantum duo instrumenta per eum confecta, imò tot instrumenta debent euidenter ostendi, quòd appareat eum publicum ꝓficium tabellionatus pro omnibus gerere: & idem no. Spec. in hoc vltimo in tit. de instr. edi. §. restat. ver. ex præmissis. el 2. cum ver. seq. & tit. de proba. §. 1. ver. illud autem. cum seq. Pro ista sentẽtia vltra text. hic, & in l. 2. C. de sent. & in l. 1. C. de test. & Dom. Dy. in c. 1. in 4. 46 q. de reg. iur. in 6. ¶ facit quia bonum est arg. de teste ad tabellionem, & ècontra. Ita dicunt omnes in l. hac consultissima. §. fin. C. de test. Facit l. Domitius Labeo. ff. de test. ¶ Sed si testis sit inhabilis, tamen communi opin. reputatur habilis, & si adhibeatur in testem in testamento, valet testamentum, d.l. 1. C. de test. & d. §. sed cum aliquis. Insti. eo. Ergo idem dicemus in eo, qui reputatus tabellio, adhibitus est ad actum. Ad idem videtur facere tex. in c. 1. in tit. an remo. debe. te. qui pa. cu. esse defic. & pondero non tex. sed rationem decidendi: quia nihil est, qđ possit imputari eis: sicut in casu nostro nihil est, quod possit 47 imputari parti, cũ iste habeat̃ publicè pro tabellione. ¶† Tertiò facit quod no. Bald. in l. non ignorat, in 5. colum. C. qui accus. non pos. vbi notabiliter sic loquitur. quòd in casibus in quibus per priuilegium confertur alicui ius, quod nemini nocet: puta, quia sit voluntariæ iurisdictionis, prout est ordo sacer, vel officium tabellionatus, præsumitur, pro eo, qui est in quasi possessione officij. Alleg. no. per glo. solennem, in l. 1. ff. de tuto. & cu. da. ab his. Secus si priuilegium alteri noceret, vt priuilegium exercendi iurisdictionem contentiosam in subditos alienos: tunc non præsumitur pro possessore, vt ibi per eum. 48 ¶† Quartò ad idem facit, quod vult glos. in d. §. pen. in verbo documentis. in Authen. de tab. quæ vult, quòd si tabellio perdit officium, vel eo priuatur (qđ põt cõtingere ꝑꝑ multas cãs) tñ si exerceat officium, & toleretur, instra ꝑ eum facta valẽt, & non vitiantur. Alleg. l. nostram, & illam glo. pro singulari sequitur, & commendat Bal. in l. iubemus nulli. §. 1. C. de sacros. eccl. & hic in 5. & in 15. colum. & in l. 2. C. de sent. & in l. 2. C. de seru. & aqua. & in Auth. habita. in 10. colum. C. ne fil. pro patre. Quintò facit: quia in dubijs opi. sequenda est in iudicando humanior: & sic illa, per quam instrumenta sustinentur, per regulam l. Quoties, ff. de regu. iu. & de reb. dub. l. Quoties, cum sim. * ¶ Contraria opinio proculdubio *est vera & communis*, [a] quam a intrepidè teneas, quòd imò talia instrumenta nihil valent, & communis error nihil operatur, quando non præcessit creatio notarij per habentem potestatem. Istam opin. tenent An. de Pisis, Gul. Ray. & Oldr. hic, quos omnes refert Albe. Idem tenent Azo in summa tituli in Auth. de fid. instr. Idem tenet no. Bar. in l. actuarios. C. de nu. & actua. lib. 12. vbi not. loquitur. & Barto. in l. Herennius. ff. de decur. & Bal. hic in rep. 10. col. & plenius in l. 1. in 6. q. C. de test. & ibi Sali. & Alex. vbi dicit Alexã. se consuluisse, & Bal. in l. 2. in 2. col. C. de sen. & in l. ad testium. §. 1. vbi Ang. & Moder. ff. de test. & Bal. in l. nihil. C. de ma. vin. & in l. 2. in 2. col. C. de ser. & aqua. Tenet Ang. in l. 1. in vna lect. C. de test. Tenent communiter Doct. in c. 1. de fide instr. Eandem tenet no. Spec. in tit. de instr. edi. §. restat. ver. Quid si is, qui. vbi tenet, quòd ille qui non est notarius, nec priuilegium tabelliona tus habeat, dato quòd exerceat officium, communis error nihil prodest: quia communis error non potest eum facere notarium. c. 1. & 2. de cle. non ord. & l. priuatorum. C. de iurisdict. omn. iudic. Fortè voluit dicere Spec. ꝙ in ista l. Barbarius. ideo communis error facit ius: quia populus potuisset dispẽsare in hoc, vt dicit tex. sed quo ad creandum notarium cùm sit reseruatum supremo principi in signum supremæ potestatis. c. cũ P. tabellio. vbi Inno. & alij. de fid. instrum. Ideo error priuatorum, imò consensus expressius nihil facere potuisset, per d.l. priuatorum. Eandem opi. tenet Io. And. super illo §. restat. in addi. inci. ad intellectum, vbi secutus M. Sil. præceptorem suum dicit, qnòd licèt quis exercuerit officium tabellionatus longo tẽpore, non sufficit ad probandum, quòd instrumenta condita valeant, nisi dę potestate sibi concessa à superiore appareat, vt ibi per eum, qui etiam dicit, quòd idem tenet Gul. hic. Et istam opin. Io. And. formaliter refert, & sequitur Imol. in d. l. ad testium. §. 1. ff. de test. Eandem opi. tenent Spec. & Io. And. in titu. de proba. §. probare, ver. illud autem. & seq. etiam Spe. in tit. de procu. §. ratione autem formæ. in ver. 2. Hostien. in summa tit. de fide instrum. in 2. col. Cyn. in l. comparationes. C. de fide instrum. Eandem apertè tenet D. An. in commento c. consultationibus. de iu. pat. in 24. col. in ver. venio ad secundum. vbi inter alia dicit, omnes Doct. communiter tenere, quòd si aliquis communi opi. se gerat pro notario, cùm non esset, ꝙ per hoc non imprimetur officium notariatus. Eandem opi. tenet not. Iac. de Aret. in dis. incip. quæro, Ego produco contra te instrumentum: vbi quærit, quid si produco contra te instrumentum in forma pub. redactum per manum Titij, qui fuit multo tempore in quasi possessione tabellionatus: tu negas eum fuisse tabellionem, an mihi sufficiat probare, ꝙ multo tempore pro tabellione se gesserit, & tale officium publicè exercuerit? Concludit, quòd non, sed quòd oportet probare eum verè esse no b tarium. ¶ non obst. quod sit in quasi poss. tabellionatus, cùm pro aduersario præsumatur. Vt in simili in eo, qui est in quasi pos. seruitutis: & commenitur negatoria: quia nisi probet actorem, vel eum cui successerit constituisse talem seruitutem, incumbit. l. sicuti. §. si quæratur. cum ibi no. ff. si ser. ven. & plenè per omnes in l. si prius. ff. de ope. no. nuncia. Sic in simili non valent gesta ab eo, qui communi opin. reputabatur tutor, cùm non esset l. 2. ff. de eo qui pro tut. & l. qui neque. ff. de rebus eor. Nec obst. ista l. secundum eum: quia hic constabat de creatio. ne Barbarij in prætorem, qui fuerat creatus ab eo, qui poterat remouere vitium seruitutis: sed in quæstione nostra non præcessit creatio tabellionatus per habentem potestatem. Et ita etiam respondent ad d.l. 2. C. de sent. Ita Iaco. de Are. Eandem opin. latè tenet Alex. vbi dicit istam esse communem, & quòd ab ea in iudicando non est recedendum, in consi. 138. inc. oportunè consideratis his, quæ in themate continentur. vbi omnino vide, in 1. volum. & ibi in specie refert formalia verba antiquorum hic, de quibus supra mentionem feci. Pro ista communi sententia vera, vltra commmnia argumenta præcipuè d. l. actuarios. ad quam respondet Barto. hic, quòd ibi sit specia le in actore publico, facit quia quoties defectus est in substantia, seu in causa efficienti, prout est hic, certè error communis (tanquam sit consensus priuatorũ, qui nihil potest in tali materia) nihil etiam operatur: vt no. declarat Bald. in d. l. 2. in fine col. C. de senten. ¶ Secundò: quia quando actus peccat in sua forma, nihil valet, nec consensus partium potest validare. l. cũ hi. §. si prætor. ff. de transac. Not. in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbor. oblig. sed in quæstio. nostra est defectus in forma: quia nemo potest esse notarius, nec exercere officium tabellionatus, nisi priuilegium habeat ab Imperatore, vel ab his, quibus Imperator specialiter concesserit, cùm sit de reseruatis in signum su- 49 premæ potestatis, d.c. cum P. Tabellio. vbi no. per Inn. ¶† Tertiò facinnt ad idem, quæ tradunt no. Pet. Cyn. & Bal. in l. si solennibus. C. de fid. instru. vbi volunt, quòd licèt quis sit in quasi possessione priui legij: tamen hoc non iuuat, nisi priuilegium ostendatur. Alleg. c. cum personæ. de priuileg. in 6. sicut dicit in eo, qui est in quasi pos. seruitutis realis: quia per eam non releuatur ab onere probandi seruitutem. d.l. sicuti. §. si quæratur. & supra dixi. Facit secundum eos tex. no. in c. ad decimas. de resti. 50 spol. in 6. ¶† Quartò pro ista communi sententia facit, quod vult d. Ant. in c. nihil. de elec. vbi inter cætera dicit, quòd gesta à prælato non confirmato per superiorem, nullo modo valẽt. Nam cùm non habeat superioris auctoritatem, succedit, ꝙ se immiscens propria auctoritate dicitur violentus occupator, & temerarius. l. extat. ff. qđ met. cau. l. meminerint. C. vnde vi c. cum qui. de prab. cùm sim. quæ ratio concludit in proposito nostro, in quasi pos. istius putatiui notarij, cùm sine creatione, & superioris auctoritate immiscens se officio tabellionatus, censeatur temerarius, & violentus occupator: non autem pos 51 sessor, nec quasi, vt ex istis apparet. ¶† Ad idem & quartò facit, quod vult Iac. de Bel. in disp. inci. Caueatur aliquo iure &c. quam ponit post l. 2. C. quomodo & quando iud. vbi quærit, si aliquo iure cauetur quòd electio, vel collatio dignitatis, vel honoris, vel officij debeat fieri cum certa solennitate, & aliquis talem dignitatem, vel officium obtinuerit non seruata ista solennitate, & existens in illa dignitate multo tempore gessit multa: an communis error faciat ius, ita quòd gesta per eũ valeant? Arguit plenè. Tandem determinat in proposito nostro, quòd si electio est nulla propter solennitatem non seruatam, tunc etiam gesta redduntur nulla, nec error cõis aliquid facit, quia non habet fundamentum, neque radicem per d.l. Herennius. & d.l. qui neque ff. de re. eo. Secus si sit defectus in materia: puta in persona electi, quia maior est defectus formę q̃ materiæ. l. an inutilis. §. fi. cum si. ff. de acce. Et tenendo hanc

partem

ADDITIONES.

a ¶ Hanc sequitur Turza. inter com. opi. lib. 9. verfic. instrumentum. per tex. in l. Herennius. ff. de decur. eamque vti magis communem obseruat Alex. in l. testes. C. de test. PANCIR.

b ¶ Cuius probationis pract. docet Aym. consi. 150. num. 2. & rationem esse alii qui putant, quia notarius quis non præsumitur, nisi probetur titulus: etiam si conficiat instrumentum vt notarius. communem dicit Alcia. de præsump. reg. 3. præsum. 12. PANCIR.

partem non obstant obiecta.Primò ista l.& d.l.12.C.de sen.quia respondè, vt per Bart.not.in d.l.actuarios.C.de num.& actu.li. 12.Vel respondè fm Bald.hic,& in 9. col. in 5.op.q̃ hic Barba. fuit ritè electus, sed non rectè, meritò acta valent. Secus in q. nra.Nõ obst.l.1.C.de test.quia respon.quo ad hoc,vt quis possit esse testis,nõ requiritur creatio, vel electio superioris prout in notariatu & sim. Non obst. q̃ notarius esset in quasi poss. quia ex multis.s̃.reprobaui.& vltra. s̃. dicta,respondè dupliciter limitando, vt per Bald. in l.2.in 2. col.C.de sen. Ad alia patebit sol. ex limitationib ꝯ. dicendis. Vera ergo, & communis sententia est, q̃ instrumenta confecta per notarium putatiuũ non legitimè creatum nihil valent.¶Istam conclu.limita procedere propriè in istis terminis: quia cùm sit defectus in forma creationis,instrumeta annullant: secus quando fuisset creatus tabellio legitimè,licèt esset defectus in persona:puta, quia seruus,vel excommuuicatus,seu hæreticus occultè.Et si esset solum defectus in materia,seu in persona, tunc instrumenta per eum facta propter publicam vtilitatem, & communem errorem valerent. Ità propriè loquitur ista l.& not. declarat Bar. in dict.l.actuarios.Ita etiam loquitur glossin d.§. penultim. in verbo, documentis.in Auth.de tab. Tenent Spec. & Io.Andr. in tit.de instrum.edi.§.restat.ver.quid si is.Bald.in 12. colum.in ver.& prædicta multas dirimunt quæstiones, & in l.1.in 6.q.C. de testa.& in l.2.in fin.colum.ver.Nunc quæro.de 8.puncto.C.
52 de serui.& aqua.& dicam.ꝯ.in 1.limi.ad hanc l.¶† Facit,quod dicit Ioan.And.in regula mora.in mercu.vbi dicit, quòd gesta ab aliquo, qui primò non habuit titulum,non valent. c.ex frequentib.de insti.cap.1.de re.iu. in 6.Secus in gestis ab eo, qui à prin.habuit titulum, & superioris authoritatem. Nã licèt postea incidat in pœnam priua. non patientis, valent tamen gesta ab eo, quamdiu toleretur: quia iustè possidet, qui prætore auctore, &c. l.iustè possidet. ff.de acquiren.possef. maximè cũ priuari non possit quasi possessione, nisi causa cognita. c. licèt Episcopus.de præben. in 6. ¶Secundò communem sententiã limitat mirabiliter d.Anto. in cap.1. de fide instru. non procedere, quando quis esset ingressus quasi possessionem tabellionatus,vel alterius officij sciente,& patiente superiore, habente potestatem creandi notarios, tunc instrumenta per eum facta valerent.cap. consultationib. de iur.pat.Nam sine scientia, & patientia superioris, qui habet potestatem concedendi, non potest acquiri quasi possessio. l. 1. vbi Bartol. & Bald. C. de serui.& aqua,& latius Bald.in l.2.in 5.colum.& se.eo.tit.& ple-
53 nè.d.Ant.in c.fin de cau.possef. & propr. ¶† Confirmo per id, quod dicit Bald. in l.2.de sen.in 2. colum.ver. Modo dixit. Iac. But. &c. vbi quærit, an valeant gesta à quibusdam auditorib. domini legati si non appareat de delegatione, si erant in quasi possessione delegata.Et concludit,quòd si exercuerunt iurisdictionem vt tales, sciente ordinario præsumitur delegationem præcessisse.argum.l.1.§.magistrum.ff. de exer. Aut non constat de scientia ordinarij: & tunc debet processus irritus iudicari, non obst.errore communi, vt dicit glossin capit. cum in iure.
54 de offic.deleg ¶† Confirmo etiam per id,quod dicit Bald.hic in 9.col. ver. sed hic quæritur, nunquid sua iurisdictio. vbi tenet post Innoc. in capit. transmissam. de ele. quòd ordinario existẽte in quasi possessione iurisd.superiore sciente, & patiente, non possunt subditi opponere nec exquirere ab eo,de titulo suæ quasi possessionis: quia non attinet ad subditum ventilare facta superioris, postquam superior tacitè confirmauit. vide tamen Bald.hic in 10.colum.in princip. ¶Tertiò no.limita communem conclusionem non procedere in instrumentis antiquis concurrente fama,& communi opi.secundum Bald. hic.in 12.colum.Alleg.Innoc. in capit. veniens. de verb. signifi. & subdit Bald.quòd si in instrumentum esset adeo antiquum, quod de tabellione non supereſt amplius fama, sufficeret tũc quod reperirentur plura sua instrumenta in locis publicis: pu-
55 ta in archiuo pub. Auth. ad hoc. C. de fid.instr.¶† Adde Bal. in Auth.quas actiones. C. de sacrosan.eccle.in fin.colum. post medium,vbi dicit, quòd in instrumentis antiquissimis non expedit probare, quod ille, qui instrumentum fecit, fuerit notarius, vel quod fuerit in quasi possessione notariatus.Alleg. Inn. in d.capit.veniens.Facit, quod dicit Bald. in l.non ignorat.in 6. col.C. qui accus.non poss. & in l. cum super. C. de rei vend.& in l.2.in 19. colum. C. de seruitu. & aqua. & sequitur Ludo.in l.2.§.idem Labeo.ff.de aqua plu.arc.Paul.de Castr. no.in l.proprietatis.C.de probatio.imò fortius dicit Bald.,in l. 2. in 2. colum.in princip.C.de senten.quod si notarius fuit in longa possessione,vel quasi,& in longo exercitio conficiendi instrumenta:ex ista longa possessione, & consuetudine publica præsumitur titulus,& legitima creatio,cùm incidenter tractetur de officio notariatus inter partes, non principaliter. l.si quis diurnario.ff.si seru.vend.& l.cum de in rem verso.ff.de vsur.imò fortius & sing.adde Bald.omnino in l.1.in 3.colum.in fin.C.de fideicommiss.vbi quærit, Pone aliquis gessit se pro notario trib. annis:& respondet quòd non præsumitur notarius. Secus secundum eum sub dubio fortè,si 10.ann.vel amplius se gessisset pro notario.Quandò autem instrumenta dicantur esse de antiquo,ponunt Cano. vbi inter se variant in cap. quoties. de test.Imo.in l.2.§.item varus.ff.de aqua plu.arc. Alex. in l. cum aliquis.C.de iur.delib.vbi dicam.& dixi in l.admonendi. ff. de
56 iureiur.¶†Quartò not.limita conclusionem communẽ, nisi reperiatur descriptus in matricula notariorum: quia pro matricula præsumitur,secundum Bald. hic in 13. colum. ad hoc alleg. l.pen.ff.de testam.mil. Adde Bal.in l.2.in 3.col.in princ. C. de sen.vbi dicit,quòd si non apparet,quòd aliquis sit constitutus tabellio,tamen si est in matricula tabellionum descriptus, instrumenta valent ex præsumptione matriculæ, quia matricula inducit præsumptionem & incorporationem, & inuestituram,vt dicit notari in l.eos.C.de offi.ma.militum. Idem tenent d.Anto.Imo.& alij in c.1.de fide instrum.Angel. in consi.
* 140.incip.quidam Matthęus.*Et ista vera & communis*. quamuis Io. And.in addi.Spec.in tit.de instr.edi.§.restat.versic.& scias.in terminis nostris teneat contrarium,quòd matricula non probet quem esse notarium.Nam matricula non facit quem notarium,qui non est.Item matricula dicitur,vbi describuntur illi,qui sunt creati notarij,& sic de præterito:ergo tanquã enunciatiua de præterito non probat,sicut in notario, qui enunciat actum de præterito nihil probat,in Authẽ. si quis in aliquo C. de eden. Bar.in l.ex hac scriptura. ff. de donat. Facit quòd dicit Pau. de Castr.in l.scriniarios.C.de testam. mili. vbi dicit,quòd notarius debet se probare notarium aliter, quàm per matriculam notariorum.Lud.in l.in illa,in 9.colum ff de verb. obli.respondet ad primam partem arg. Io. And.quòd dato,quòd sit verum,quòd matricula non faciat quem notarium,nõ sequitur:ergo non probat eum notarium. sicut in simili,confessio depositi non facit depositum:tamen probat depositum l. publia.§.fin.ff.depositi.¶Tu vide Alex.aliter respondentem & firmantem vt supra post Salice.& Bald. ibi in l.scriniarios.C. de
57 testa.mili.cum multis concor.per eum adductis. ¶† Quintò multum solenniter limita vt singulariter per Angel. in §. hinc nobis.2.col.in Auth.de hæred.& Falc.per glo.ibi:ex qua not.q̃ quando instrumentum negatur publicum, & sic negatur quẽ esse tabellionem, quòd probatur per iuramentum ipsius tabellionis iurantis se esse tabellionem cum comparatione literarum,per quam appareat ipsum plura instrumenta fecisse.q̃
58 not.quia alibi non legi.¶†Iuxta præsentem materiam de notario.Bal.hic in repe. 13.colu.ponit duas deci.ex quibus habes duas limitationes ad regulam, quòd notarius condemnatus
a de falso non potest instrumenta conficere: a nam limitat verum Bal.quòd non potest instrumenta noua facere:tamen vetera,de quib.fuit rogatus prius,potest perficere,& plenè probabunt,non obst.condemnatione de falso: quia fides in præteritum æstimatur:& quia sententia priua. non debet aliis nocere l.Lucius.ff.de infa.vt hic p Bal.Adde Bar.in l.ad testium.§.1.& ibi per Moder.ff.de testam.Bald.Angel Fulg. & Moder. maximè Alexan in l.si quis ex argentarijs §.1.ff.de edend.cum concord.de quibus ibi per Alexan.vbi alleg.glo.in d.§.pen. in versi. documentis.in Authen.de Tabel. Facit quod dixi in l.1. §. huius studij.supra de iusti.& iur.quòd sacerdos, licèt de nouo nõ possit instrumenta facere:secus in antiquis de quib ante sacerdotium fuerat rogatus.¶Secunda limitatio Bald. hic vbi supra est,quòd si notarius est accusatus de falso, sed nondum condemnatus per sententiam, sed pendet processus, interim potest instrumenta conficere,& plenè probabunt, vt hic plenè disputatum habes per eum. Adde bonum text. in l. si quis decurio.in verbo si falsi quæstio moueatur. C.de fal. quem ad hoc ibi not.Bald.& dicit esse meliorem de iure ad hoc. Idem tenet Bald.in l.militibus.C.de testam.milit.cum alijs concord. ibi per Alexan.imò fortius tenet Bald.hic in lectu. in 12. colu. versi.sed pone sicut de facto vidi,&c.quòd si contra notarium accusatum de falso esset lata sententia condemnationis,sed secretè, ita quòd non esset nota populo, valerent instrumenta postea per eum facta inter partes talem sententiam ignorantes, vt hic per eum. Adde Bal. idem not. tenentem in l.2.
b in vltima columna, C. de sentent.¶Vltra Bald.limita tertiò b singulariter, quòd notarius non potest instrumenta conficere, quando est de falso condemnatus; sed si esset accusatus de

ADDITIONES.

a ¶Conficere. Adde Ias.in l.si quis ex argenterijs.§.cogentur.col.3.ver.Tu aũt. & ꝯ.col.vlt.de eden.& vide s̃.col.5.ver.quinto no. PVRPV.

b ¶Limita tertiò. Adde Bar.consi.177.inci.Ser Io.&c.3.dubio. PVRPV.

de falso,& propter talem falsitatem esset bannitus, posset instrumenta posteà facere.Ita sing.Bar.in l.& ideo.ff.de euict.Ratio secundum Bart.ibi quia præsumitur bannitus magis propter contumaciam,quàm ꝙ verè falsitatem commiserit:pulchra est deci.tamen dura.& contra eum tenet Bal.in l.in exercendis in 7.col.C.de fid.instr.Quartò limita, quàndo notarius esset condemnatus de falso:sed alia falsitate quàm in instrumẽtis commissa,fortè quia tanquam testis falsum deposuit, non perdit per hoc facultatem instrumenta faciendi. vide not.per Bal.in l.eadem.§.hac l.ff.ad l.Iul.pecu.in consi.inci. Ser Io. Bal. in l.1.C.de test.& in l.militibus.C.de test.mil.& in l.qui depositum.C.de depo.& in l.in exercendis.in 2. col. C. de fide instru. Ang.& Imo in l infamem.ff.de pub.iud. ¶ Quintò limita, nisi iudex in sententia condemnationis de falso expressè reseruasset notario facultatem instrumenta faciendi: quod potest. l.'si quis filio exhæredato.§.si miles.& ibi Bar.no.'ff. de iniusto rup. & in l.diuus.ff.de iniur.& in consi.111.incip.quæritur,& in dubium reuocatur,an Franc.& in d.l. militibus. vbi latè dicetur.

59 ¶†Illud etiam no.quòd notarius semel priuatus officio propter falsitatem,non potest amplius creari notarius per Comitem habentem potestatem creandi notarios.Imò,& si Impe-
a rator restitueret eum famæ, [a] ita Bal.singulariter in l.nihil. per illum tex.C.de man.vin.sequitur & exclamat Lud.in l.si vero. §.de viro.in 33.fal.ff.fol.mat.vbi alleg.text.no.in l.si aliquid.C. de succes.lib.11.Adde Bal.idem tenentem in c.at si clerici.in 4.
60 col.vbi limitat istud.de iudicijs.¶†Facit tex.in l.2.C.de libe. & eorum lib.per quem dicit ibi Bald.in fi. ꝙ Doctor semel priuatus doctoratu non posset amplius intrando examen docto-
61 rari.¶†Succedùè Bar.hic in fi. dicit, quòd si corã iudice sunt
b multa agitata,& posteà appareat excommunicatus: [b] tamen acta coram eo valent.Adde Bar.& Bal.in l.2.C.de sen.dum tamen excommunicatio non fuerit manifesta,vt ibi per eos. Facit tex.in c.ad probandum.in verbo excommunicationis vinculo esset publicè innodatus.de re iudi.Idem tenet Io.And. D. Ant.& Pan in c.fraternitatis.de test.& in c.cum super abbatia, de off.deleg.iunctis traditis per Bar.& alios in l.quidam consulebant.de rẽ iud.¶Limita no.hanc conclusionem non procedere in sententia excommunicationis:quia si aliquis communi opin.reputabatur idoneus, & non erat, si ferat sententiam excommunicationis contra aliquem,nihil valet, ita singulariter Arch.in c.sententia pastoris. 11.q.3.& in c.1.in glo.1.de sen. excom.in 6.sequitur Alb.hic in 12.col.Adde gl.24.q.1. in summa.Facit.c.2.dꝙ or.ab Episcopo.Idem expressè tenet.D.Anto. in c.ad probandem.in 2.col.in fin.vbi no. limitat. de re iudica.
62 ¶†Secundò limitat d.concl.non procedere in hæretico: quia licèt communi opin.reputaretur fidelis:tamen sententia ab eo lata non valet,secundum glo.7 4.q.1.in summa. Arch. in c. pe.
63 de offi.deleg.in 6.Albe.hic in 12.col.¶†Quid autem si quis cõfiteatur peccata sua ei,qui communi opin. reputabatur sacerdos,sed non erat,& ab eo fuerit absolutus, an valeat confes-
c sio, [c] & absolntio?Gl.no.quòd sic.in c.dudum,in verbo, deceptæ.vbi Inno.& alij. de elect.Facit quod vult Bal.in l. non ignorat.in 5.col.C.qui accu.non pos.s.retuli,vbi dixi, ꝙ in his, quæ non respiciunt præiudicium inuiti tertij, vt est ordo sacerdotij,ex quasi possessione præsumitur sacerdotium. Quasdam alias similes.q ponit Alb.hic,vide per eum ¶ Restat pro complemẽto huius.l.(quod in initio facturum me dixi)ponere ex-
64 tensiones,& limitationes ad hanc.l.¶†Primò istam.l.loquentem in officio prætoris extendit Bal.in l.non mutat.C. de li.cã. vt habeat locum in Papa:quia si inhabilis eligeretur ad Papatum,prout fuit illa fœmina, omnia gesta propter solennem electionem,communem errorem,& vtilitatem pub.valerent.
d Alleg.Inn.in c.nihil.de elec. [d] ¶† Secundò generalius istam.l.
65 extendit Bal.in l.1.ad fi.C.qui & aduer.quos.vt nedum habeat locum in prætura,sed in quocunque inhabili electo ad quodcunque officium,vel ad quamcunque dignitatem:vt in consule mercatorum,& sim.Sed aduerte quia Bal.hic in 6.col. versi. sed an l.nostra habeat locum in iurisdictione in re propria: q̃rit, quid si Imperator contulisset comitatum, vel baroniam huic Barbario,quem credebat liberum, sequutus communẽ errorem:an valuisset talis concessio, & an acquireretur Barbario?Et dicit,Veritas pendet ex his, quæ tanguntur supra in hac l.quia si Barbarius fuit effectus liber, & verus prætor, valeret collatio talium dignitatum,& acquirerentur Barbario; sed si remansit seruus,prout se habet magis communiter, secus, & reuertentur ad Imperatorem tales dignitates.l.si quis vi.'§. differentia.ff. de acquiren. possess. Ideo reditus recepti & emolumenta habita ex tali comitatu sunt restituenda Imperatori concedenti,quod bene not.¶Tertiò extendit istam.l.Panor.in cap.fcisitatus.in pen.colum.in princ. de rescript. vt procedat etiam si in partibus suis sit publicè notorium Barbarium esse seruum:dummodo Romæ,in qua est electus prætor,ignoretur,& reputetur liber, & idoneus. ¶ Quartò istam. l. ampliat Bal.in l.2.in 20.colum.C.de ser.& aqua.& mirabiliter, vt procedat,quando solus Imperator,qui creasset Barbarium prætorem,ignorasset eum esse seruum:& credidisset idoneum: dato etiam quòd populus Roman.sciret eum seruum: quia sufficit quòd Imperator,qui eum eligit,ignoret.Dura nimis est ista extensio.Primò:quia non videtur probabilis ignorantia,quòd Imperator ignoret quod publicè scitur,iuxta glos.sing. q̃ Bar. & alij ibi not.in l.si tutor.C.de peric.tuto.Bene possibile est, ꝙ Imperator ignoret.Secundò,quia tunc cessaret ratio communis erroris,super qua fundatur ista.l.secundum glo. & omnes: quia tunc non esset communis error. Tertiò & fortius: quomodo acta valerent,cùm iste text.loquatur,seu intelligatur p Doctor. quando litigantes coram Barbario ignorabant eum seruum:& sic erant in bona fide? si præsupponeremus, quòd populo Roman.fuisset notum publicè istum esse seruũ, nonne tunc litigantes coram eo fuissent in mala fide?quomodo ergo tunc ex humanitate acta sustinerentur?imò esset iniquum, & sic contra tex.nostrum.Et ideo ista extensio semper fuit mi
66 hi dubia,& eam non teneo.¶†Quartò extende istam.l. vt dicam in 5.fall.¶Limita nunc istam.l. procedere,quando Barbarius fuit rectè electus in prætorem,& confirmatus ab habente potestatem: tunc gesta ab eo valent propter communem errorem,& vtilitatem publi.Ita loquitur ista.l.Secus si sine electione Barbarius in prætura se ingessisset: quia tunc acta non
c valerent. [c] Ita Innoc.in cap.nihil.de elect.quem refert,& sequitur Barto.in tract.repræsaliarum.in 5.q.2.q. princip. & in tract. de tyrannide,in 11. quæstio. princip. In quibus locis infert ad tyrannum.Et idem Bar.in l.actuarios.C.de nu.lib.12.cum alijs ꝛcor.quas dedi.in q.de notario putatiuo in 1. limi. Fortius tenet Ange.hic alleg.Innoc.in d.c.nihil,& in cap.cum dilecti. de electio.quòd etiam si Barbarius fuisset electus in prætorem,sola electio,si non interuenisset confirmatio, non sufficeret ad hoc,vt acta valerent,quod bene not.¶Secundò limitat Ioan. Fabr. in §.si cum aliquis.in pe.& fi.col.Instit.de testam.post aliquos per eum allegatos.vt ista.l.procedat in officijs pub. quatenus respiciunt vtilitatem pub.secus quatenus vtilitatem priuatam concernunt,vt in electo in Abbatem, qui est inhabilis
f quo ad faciendum fructus suos. [f] Adde quod dicit Angel.hic sequendo Innoc.in cap.cum dilectus,circa fi.de consue. quòd excommunicatus vel suspensus,qui ignoranter in officio toleratur,si quid faciat ratione officij pub.toleratur, & valet per hanc.l. aliàs non. Similiter dicit Bald. in 15. colum.circa medium,hanc l.locum habere in his,quæ fiunt ratione officij publi.non in alijs, allegando Innoc. in d. c.cum dilectus.& in his quæ tangunt ius aliorum,non solius facientis,vel patientis.Al
67 leg.Innoc.in c.consuluit.de procu. ¶†Facit etiam,quod dicit Dom.Anto.post Ioan.Cal.in c.ad probandum.in 2.colu. de re iudi.quòd quãdo actus,qui geritur,est priuatus,& ratione priuati interesse,& pro priuata vtilitate, vt est impetrare rescriptum gratiæ, vel iustitiæ: tunc communis error nihil releuat. Alleg.Ioan.Cal.tex.in c.1.de rescrip. in 6. licèt aliqui ibi aliter notent illum tex.Melius facit secundum d.Ant.quod no.in c. apostolicæ.de cle.excom.mi.& in c.proposuit.eod.tit.Item ad istam limitationem adde Bal.in l.non omnis.§. 1.si cer.pet. vbi tenet,quòd ista.l.non habeat locum in priuatis officijs, vt est in procuratore,tutore,& curatore:sed in offi.pub.in quib. adest administratio cum iurisdictione. Caue tamen circa hanc limitationem per ea,quæ dicam in vlt.fal ¶ Tertiò istam. l. vr̃ limitare(non dico,ꝙ limitat)Bal.in l.nihil.C.de ma.vin.vt non procedat,quando iste Barbarius fuisset semel depositus,& priuatus tanquam inhabilis in ciuitate propria,ita ꝙ lata esset sententia priuationis contra eum : tunc si Romæ hoc ignoraretur & reputaretur habilis & crearetur in prætorem, acta non
68 valerent.†Istud idem dicit Bal.in notario, qui per sententiam fuit priuatus ab officio:quia si vadat ad partes remotas,vbi illa sententia sit occulta, ꝙ instr̃a facta inter ignorantes nihil valent

ADDITIONES.

a ¶Famæ. Adde alia similia cum limitatione Dec. in cap. vt nostrum.3.not.de appella. PVRPV.

b ¶Excommunicatus.Adde Abb.in c.dilectus.in 3.col.de præb.Bal.in c.intelleximus.in 2.col.de iu.Pet.de Anch.in c.pia. de excep.lib.6.Ant.de Butr. in dispu.inci.Bononiensis quidam vsurarius.

c ¶Confessio.Adde Io.de Fan.in c.baptismi vicem.de conse.dis.4.Docto. in c apostolicam.de presby.non baptiza.

d ¶De electio.Adde Bar.consi.82.inci.punctus quæstionis. PVRPV.

e ¶Valerent.Alex.lib.2.consi.176.incip.visis subt.lib.col.2.late.1.li.cons.188. 1.dub. PVRPV.

f ¶Suos.Adde Pan.in c.post cessionem.col.pe.vbi Feli.extra de proba.& Dec in c.Rodulphus.col.fi. le.reserip. PVRPV.

valent,nec sustinebuntur propter communem errorem:quia per sententiam priuatus funditus est falsus notarius: nec potest ea exercere, quorum collatio spectat ad solum principem. l. eius,qui in prouincia.§.quas verò.ĩ.si cert.pet. quod dicit Bal. pulchrum,& subtile, Tu considera quo ad legem nostram,& eius rationes,quæ militant etiam hoc casu. Nec Bald.istud expresse ad l.nostram dicit:& ad id,quod ipse determinat de notario,dic,q̃ est falsum, & contrarium tenet ipse hic in 13. col. vt ſ̃.dixi,vbi fortius vult, quòd etiam in ciuitate propria si per sententiam sit occultè condemnatus,valerent instrumenta facta in illa ciuitate inter ignorantes. & dicit ita consuluisse. Ita etiam no.Bar.in l.1.in 3. col.C.de test.vbi tenet, quòd si aliquis notarius in Alemania esset per sententiam condemnatus de falso, & priuatus officio tabellionatus, & veniret Florentiam vbi esset hoc incognitum, instrumenta ibi facta inter ignorantes valerent. Alle.10. An.in c.1. de ord. ab Episcopo. in nouel. Idem tenet Bald.in Auth. habita, in 7. col.ver.sequitur in text.
69 dignitate. C. ne fil. pro pat.&ista est vera. ¶† Quartò limitat istam l.Ang. hic sequutus Innoc. in d.c.nihil, vt procedat quo ad temporalia, non spiritualia: puta circa ordines, consecrationes,& similia.Adde Bal. in l.non mutat. C.de lib. causa.& in l.2.in fi.C.de ser.& aqua.in quib.locis alle.Inno.in d. c.nihil.Caue tamen propter ea,quæ ſ̃.dixi de eo, qui confitetur peccata
70 sacerdoti putatiuo.alle.glo. in c.dudum.de ele. ¶† Quintò limit.istam signanter Bar.in tract.de tyrann.in 12.q.princ.vt ista l.procedat etiam si detecta inhabilitate huius serui fuisset lata sententia priua.contra eum:quia non obst.tali sententia priuationis,quæ ex nunc priuat, acta coram eo prius facta valerent. & ita amplia istam l.secus si contra Barbarium fuisset lata sententia priu.per quã declararetur à prin.vsque retrò priua. Tũc acta coram eo facta redderentur nulla. Mirabilis est, si est vera:sed valde dubito: quia ex quo acta valebãt propter electionem superioris, communem errorem, & publicam vtili. nescio quomodo ius acquisitum possit tolli in eorum præiudicium.arg.l.fi ff.de pact. & quomodo sententia possit vsque retrò hoc operari.Itẽ nõ obstan:priuatione: tñ durãt illa tria, de quib.ſ̃. propter quæ acta sustinentur. Item, & fortius, vt dicit Bald.hic pluries: dato, quòd Barbarius non fuerit verus Prætor, nec liber, non impedit quin acta valeant propter publicã vtilitatem,& communem errorem: quia stat simul, q̃ Barbarius non fuerit Prætor,tamen acta valeant per l.1.C.de senten. Adde etiam,quòd dicit Bal. hic in rep.in 6.col.in fi. q̃ detecto statu Barbarij, non oportet eum sententialiter priuari prætura. sed declarari, non esse prætorem.quòd notab.reputat. ¶ Sextò limita istam l.& est multum necessaria ad intellectum legis,& materiæ,vt ista lex procedat,quando Barba. multa acta fecisset,tunc ratione multitudinis actorũ,& sic ratione publicæ vtilitatis acta sustinentur cõcurrentib. his de quib.ſ̃. Secus si vnũ, vel duos actus exercuisset:Ita singulariter.In.in c. cum dilecta,
71 de rescr. vbi p hoc no. infert, † q̃ ista lex solũ habet locũ in ordinario, non in delegato: quia coram ordinario interuenit multitudo actorum:sed coram delegato non est nisi vna causa.Idem tenet Gul.hic, vt refert Pan. in d.c. cum dilecta, & li-
a mitat Gul. nisi esset delegatus ad vniuersitatem [a] causarum: tunc,quia eadem ratio militaret: & quia æquiparatur ordinario,vt no. in c.causam.de app.& in l.prætor.ff.de iud.& declarat Bar.in l.1.§.fi.ff.quis & à quo ap.Idem, quod Inn.tenet Bar. in l.2.C.de senten. & Ang. hic, qui rñdet ad d.l.2. quæ multum ob. q̃ ibi delegatio fuit facta motu proprio Vnde delegans omnino in animo gessit iurisdictionem concedere:sed in d. c. cum dilecta. delegatio fuit facta ad suggestionem obreptitiã partis.quod diuinat.Adde,q̃ Bal.hic in rep.in 7.col.aliter rñdet ad d.l.2.q̃ in iurisdictione delegata vertitur etiam publica vtilitas,licèt non sit nisi vna causa: quia delegatio fm eum potest tripliciter considerari. Primò ex persona delegantis. Secundò ex persona delegati. & vtroque modo cùm sit iurisdictionis, & sic pub. iuris, publicam vtilitatem concernit. quamuis tertio modo considerata respectu actus exercitij sit priuatæ vtilitatis:& sic Bar. vult contra Inn. istam l. habere locum in iurisdictione delegata. Adde, q̃ contra Inno. in vtroque tenent d. Ant.Imo.& Pan. in d.c. cum dilec. per d.l.2.C.de sent. cui non potest bene rñderi.& per l.1.C. de test.Idem tenet Alex. in consil.77.in 2.volum.incip. in causa, & lite vertente coram Reuerendo patre.in 4.colum.in fin.Idem etiam tenet Bal. hic in rep.in 7.colum.vbi firmat istam l.habere locum in dele. & not. in 10.colum. vbi dicit se putare, quòd si Barb. non executisset. nisi vnum actum, tamen valeret, & quòd de æquitate ita valuit primus actus, quem fecit Barba. sicut vltimus.Idem est de mente Bald. in l.non dubium. in 10. colum. in 15. quæst. C.de leg.Imol.in l.quidam consulebant.in 13. colum.ff.de re iud.Est verum,quòd postea.d.Anto.& Imo.in d.c.cum dilecta, distinguunt,q̃ aut defectus est in persona iudicis siue ordinarij, siue delegati:& procedit ista l.Secus si esset defectus respectu impetrantis,vel commissionis:aliter etiam distinguit Panor.ibi: sed quia non facit ad propositom,non refero.

ADDITIO.

a ¶Vniuersitatem.Adde gl.in c.statutum.1.§.super.de rescr.lib.6.Doc.in clem. 3.de rescr.Arch.in c.statutum.de hære.lib.6.Host. in cap. quoniam Abba. de offi.deleg.

SVMMARIVM.

1 *Decretum accipitur multis modis.*
2 *Ordinarius,quando profert sententiam,non potest de iure salarium accipere à partibus.Iudex tamen pro interpositione decreti, potest.*
3 *Quæ differentia sit inter decretum auctoritatem, consensum, & licentiam.*
4 *Iste terminus,libellus,capitur multipliciter.*
5 *Non valet præceptum iudicis executiuum,in quo præcipit alicui, quòd soluat,vel reddat rem.*
6 *Iudex potest incipere à præcepto executiuo:dummodo in eo adsit clausula iustificatiua.*
7 *Præcepta iudicum pœnalia capitosa,& cruicosa sunt ipse iure inania.*
8 *Soluens ratione præcepti executiui inualidi,non potest repetere.*
9 *Præceptum iudicis comminatiuum non valet.*
10 *Præceptum multiplicatiuum pœnæ non est validum.*
11 *Valet præceptum iudicis factum parti, vt soluat intra decem dies sub pœna quanti pluris: vel quòd non recedat a bancho iuris, nisi iuret se soluisse,aut referat,aut soluat.*
12 *An valeat præceptum factum alicui,ne loquatur, vel ne exeat aulam.*
13 *Valet præceptum,quòd nisi quis paruerit præcepto, possit impunè offendi.*
14 *Valet præceptum sub pœna applicanda parti,*
15 *Valet præceptum sub pœna arbitrio nostro declaranda.*
16 *Valet præceptum,vt quis respondeat positionibus,de quib.in schedula.*
17 *Valet præceptum,vt quis respondeat positionibus ritè,& verè sub pœna centum.*
18 *Valet præceptum sub conditione, quòd compareat, si sua putauerit interesse.*
19 *Valet præceptum,quòd compareas,si de tuo iure confidis.*
20 *Diffinitiua lata absente parte non valet.*
21 *Interlocutoria potest ferri absente parte.*
22 *Absolutoria ab obseruatione iudicij,an sit diffin.vel interlocutoria.*
23 *In omni sententia,vel diffin.vel interloc.requiritur,quòd feratur partibus præsentibus,vel legitimè citatis.*
24 *Quando interlocutoria dicatur præiudicialis,& quando non.*
25 *Interlocutoria,qua iudex dilationes suas moderatur, augendo, vel minuendo,potest ferri parte non citata.*
26 *Partibus præsentibus etiam inuitis potest ferri quælibet sententia.*
27 *Si testis producitur in iudicium, poterit iurare, & deponere sine citatione.*
28 *Si statutum requirat in aliquo actu expressam citationem,si partes sint præsentes,potest expediri sine citatione.*
25 *Sententia lata à principe potest ferri partibus non citatis.*
30 *Inhibitoriæ factæ iudicibus secularibus valent sine citatione.*
31 *Nunquam requiritur citatio illius,quo etiam præsente, & inuito, posset actus expediri.*
32 *In sententia diffinitiua, vel interloc. nunquam debet citari ille, de cuius præiudicio principaliter non agitur,licèt in consequentiam.*
33 *An requiratur citatio fideiussoris,quando fit excussio bonorum contra principalem debitorem,ad hoc,vt postea possit veniri contra principalem fideiussorem.*
34 *Quando agitur iudicium cum hærede per venientes ab intestato, substituti non sunt citandi.*
35 *Actus non dicitur verti in præiudicium alterius, quando non infert ei principale præiudicium.*
36 *Ad hoc,vt præiudicet sententia, in cuius præiudicium fertur in consequentiam,requiritur saltem generalis citatio.*
37 *Non requiritur specialis citatio ad sententiam, vbi pars à princip. fuit citata ad totam causam vsque ad sententiam inclusiuè.*
38 *Contumax in respondendo positionibus non est citandus ad sententiam.*
39 *Quando interdicitur alicui administratio tanquam prodigo,non requiritur citatio.*
40 *In datione curator. & tuto. quam facit iudex,non requiritur citatio.*
41 *Quando sententia est ferenda secundum conscientiam alicuius,non requiritur citatio.*
42 *Ille,cuius conscientiæ aliquid committitur, non potest leges transgredi.*
43 *Conscientia importat arbitrium boni viri, & non liberam voluntatem.*
44 *Verba,quæ tacitè insunt,non faciunt conditionem, etiam si exprimantur.*
45 *Quando committitur reuisio rationum mercatorum,tunc si ex inspectione constat absentem debitorem, valet sententia sine citatione contra*

eum lata,licèt non absentem per contumaciam.

46 *In sententia taxationis expensarum non requiritur citatio alterius partis.*

47 *Quãdo disputatur de validitate processus agitati coram alio iudice,tũc non requiritur citatio primi iudicis.*

48 *Sententia lata in fauorem non citati,non valet.*

49 *Non potest alicui concedi per iudicem ecclesiasticum absolutio à iuramento confirmatorio contractus,nisi parte citata.*

50 *Qui fuit contumax in toto processu,debet citari tempore ferendæ sententiæ.*

51 *Iudex non potẽt deferre iuramentum in supplementum probationis ei, qui semiplenè probat,nisi parte citata.*

52 *An in interlocutorijs requiratur peremptorium, sicut in diffinitiua.*

53 *An in dubio sententia præsumatur esse lata præcedente peremptorio, & citatione.*

54 *Laudum an possit ferri partibus absentibus,& non citatis.*

55 *In sententia arbitri an requiratur citatio.*

56 *Arbitrator datus ad mensem, cum potestate prorogãdi tempus,si prorogat in absentia partium, & non intimauit partibus, an gesta per eum valeant.*

57 *Si sit in compromisso dictum, quòd arbiter possit absentibus partibus pronunciare, non tenebitur citare partes, & poterit eis absentibus pronunciare.*

58 *Quando terminus assignatur in absentia,semper debet notificari.*

59 *An interlocutoria debeat in scriptis proferri.*

60 *Interlocutoria condemnationis expensarum non requiritur, quòd proferratur in scriptis.*

61 *An absolutoria ab obseruatione iudicij sit diffin.vel interlocutoria.*

62 *Sententia excommunicationis suspensionis.& interdic.debet ferri in scriptis.*

63 *Sententia primi,& secundi decreti debet ferri in scriptis.*

64 *An interlocutoria debeat ferri iudice sedente pro tribunali.*

65 *In causa matrimoniali valet sententia,etiam si non sit in scriptis.*

66 *Sententia in præsentia principis non requirit scripturam.*

67 *De consensu partium potest ferri diffin.sine scriptura.*

68 *Diffinitiua debet proferri de scripti recitatione,alias est nulla.*

69 *Decretum debet poni in alienationibus minorum causa cognita.*

70 *Quando notarius attestatur aliquid in instrumẽto, quod non potuit fieri tempore rogati notarij,non probat tale instrumentum.*

71 *Quotiescunque iudex non potest liberè aliquem actum facere,non statur assertioni eius.*

72 *Quando iudicis officium imploratur, an & quãdo requiratur libellus.*

73 *Triplex est officium iudicis.*

74 *In causis,in quibus in imploratione officij iudicis nõ requiritur libellus, requiritur tamen aliqualis petitio.*

75 *In his,quæ debentur officio iudicis nobili, requiritur interpellatio iudicialis.*

76 *In his, quæ debentur officio iudicis nobili, ad hoc vt quis constituatur in mora,non sufficit productio libelli,sed in litis contest.requiritur.*

77 *Filiusfa.licèt non possit esse in iudicio sine patris consensu, potest tamen officium iudicis implorare.*

78 *Licèt emancipatus non possit esse in iudicio sine patris cõsensu: potest tamen implorare iudicis officium sine venia.*

79 *Decretum iudicis præsumitur interpositum ex causis iustis.*

80 *In alienationibus rerum minorum,oportet causas iustas, & eas legitimas probare.*

81 *In restitutione in integrum,& in cautione damni infecti requiritur libellus.*

82 *Causæ,quæ requirunt plenam cognitionem,& decreti inter positionem, delegari non possunt.*

83 *Causæ,quæ requirunt plenam cognitionem,& postea expectant diffinitiuam,an,& quando possint delegari.*

84 *Causæ spirituales,licèt requirant causæ cognitionem, possunt tamen delegari.*

De offic. proconsul. & legati. Rubrica.

LEX IX.

NEc quicquam. §. Vbi decretũ. iste §.est famosus,& multũ vtilis,& necessarius: & secundum Bal.est in text.breuis & obscurus,in materia diffusus,& vtilis, & practicabilis valde.¶ Ad euidentiam,& intellectum tex.præmitto,q̃ in tex.sunt duæ dictiones. s. decretum,& libellus,quæ capiuntur æquiuocè, & varios sensus recipiunt.Ideo scias,quid importent:quoniam quod multipliciter intelligitur,eius veritas ignoratur, ſm Boetium, quẽ
1 alleg.hic.¶† Assumo primam.s. decretum. Ista dictio sumitur variis modis.& Bal.hic enumerat 10.modos:& latè Albe.in dictionario,in ver.decretum. Sed quia multi ex illis modis non sapiunt:dico,q̃ decretum capitur.5.modis.Primò,pro sententia diffinitiua iudicis:qñ iudex in causa principali decernit,absoluendo,vel condemnando.l.pe.in ver.decernit.s.de iustit. & iur.l.si prætor.in prin.ff.de iud.& isto modo capitur hic,secundum primam lec.gl.Secundò modo capitur pro sententia interlocutoria:& communis actus iudicis faciens ad causam,dr̃ sniã interlocutoria.gl.in l.cum clericis.C.de epis.& cle. Ita capitur in l.sed si per prætorem.§.sed & si cum decreto,ff.ex quibus cau.ma.& Ang.in §.si quis autem.in verb.decretò.in Authẽ.de hære.& Falc.isto modo capitur hic,secundum secundã lec.gl.Tertio modo quicquid ordinatur a superiore,puta principe,dr̃ decretum l.ambitiosa.j̃.de decr.ab or.fac. Quartò,decretum dr̃ illa compulsio,qua hæres compellitur adire, & restituere l.recusare.in prin.ff.ad Treb.secundum Alb.hic,ibi,tamen impropriè ponitur. Quintò dr̃ quicquid fit à iudice cum causæ cognitione.Ita capitur hic,secundum intellectum Iaco. de Are.Sextò,potest generaliter capi pro quacunque ordina-
a tione.l.Item eorum.§.si decuriones.ff.quod cuiusque vniuer.[a] Propriè tamen,& strictè sumendo,decretum est deliberata cõmissio iudicis,facta à iudice,cum causæ cognitione,citra condemnationem,vel absolutionem.Et in hoc differt à sententia diffinitiua,quæ fit cum deliberatione: sed continet absolutionem,vel condemnationem.l.1.ff.de re iud.Et istam differentiã ponunt Iac. But. Alb.& Bar.hic,in pen. col & ibi declarat etymologiam,q̃ dicitur decretum,quasi cùm deliberatione verũ cretum:& ante eum Odof.in Anth.si omnes.C.si vt se ab hære.abst.Cy.in l cum proponas in 1.q.prin.& seq.C.de bo.au.iu. pos.& in l.placet.C.de ped.iud.Bal.& alij in l.iustè possidet. ff. de acq.pos.Illam differentiam vult etiam Spe. alleg. hunc tex. in titu.de in integrum restitu. in 1.par.in §.2.in fi.Et ita teneas, quamuis Bal.in l.quęcunque.in fi.C.de bo.quę lib.dicat,quòd Episcopus interponit decretum, & q̃ istud est propriè decretum.Ita refert dicere gl.in l.fi.C.de transac.¶ Secunda differen
b tia est [b] inter sententiam diffinitiuam, & decretum : quia snia diffinitiua non potest ferri,nisi præcedente litis contest.l.fi.§.illud.de temp.app.l.præsenti.C.de his qui ad eccles. confug. sed in decreto non requiritur lit.contest.§.si vero non implens. in Auth.de hær.& Falc.gl.no.in l.sancimus.in prin.C.ad Treb.Al
c be.hic circa prin.¶ Tertia differentia [c] est, quia non valet snia diffinitiua,nisi lata parte præsente,vel legitimè citata.l.de vnoquoque.ff.de te iud.& dicetur.j̃.in gl.Tamen decretum potest interponi parte absente,gl.est no.in l.recusare.in priucip. & ibi Bar.ff.ad Treb.cum suis concor.ibi positis.& Albe. hic. Tu vide in hoc gl.valde no.in l.si cum.§.pen.in versi. vocati. ff.de fideicõ.lib.Fallit in decr.iudi.interponendo super transumptione instrumenti,secundum Bal.in Auth.si quis in aliquo. C. de
2 eden.¶† Addo vltra omnes aliam notab differentiam:quia ordinarius,quando profert snĩam diffinitiuam,non potest de iure aliquod salarium accipere à partib. quia salarium debet de publico præstari.§.illud tamen.in Auth.de man.prin.Bar.no.in l.1. ff. de sal. & est tex. solennis in c.non sanè.14.q.5.& tex. in c. non licèt.11.q.3.Tñ iudex pro interpositione decreti licitè capit salarium à partib.Ita in terminis Io.Fab.in §.tuto. Instit. de auct.tut.Sicut licitum est aduocato,& consulatori capere salarium à clientulo suo.d.c.non sanè.& d.c.non licèt. Istud tamẽ de decreto,q̃ liceat iudici capere salarium pro interpositione decreti,limitat Albe. hic in 1. col. non procedere, qñ decretũ interponitur in causis furiosi:quia non debet addi afflicto afflictio.l.tam dementis C.de epis.aud.quã.l.ex identitate rationis, cùm sit in l.scripta,extendit sing.Lud.in l.si vero.§. de viro. 46. fal.ff.solu.mat.ad pauperes, inferens quòd notarius non licitè capit salarium à paupere pro instrumento,quod pro eo confecit.Confirmo per id,quod dicit no. Albe.in l.vnica.C.de suffr. & in §.fin.j̃.ea.l. nostra,vbi dicit,quòd aduocatus in foro conscien.peccat,si aliquid capit à paupere: & tamen extensio Lu. fit ab afflictione animi,quam patiuntur dementes, ad afflictionem facultatum,qua pauperes præmuntur. Nisi dicas, quòd pecuniæ sunt secundus sanguis hominis.gl.iuncto tex. in l. aduocati.C.de aduo.diu.iud.Dicit etiam glo.in c. non licèt. 11. q. 3.quòd doctor consulens sine reuolutione cartarum,non potest licitè capere salarium.sed illam glos. reprobant Docto. & bene,maximè Archid.ibi:quia præteriti labores debent nunc
3 præmiari.¶† Quæ autem differentia sit inter decretum,auctoritatem,

ADDITIONES.

a ¶Quod cuiusq; vniuersi.Idem Alex.in l.iustè.col. 3.de acq.pos. PVRPV.

b ¶Differentia est.Spe.in ti.de restit.in integ.in §.si quis etiam.Io.And.in c.1.de rebus eccl.non alie.lib.6.in nouella.

c ¶De his,& alijs differentijs vide Nat.consi.162.colu. 5.circa fi,Bar.in l.Scix. nu.2.& 3,ff.de tut.& cur.dat.ab his.

ritatem, licentiam, & consensum, est glo. in c. 1. in verbo, tract. de reb. eccle. non alien. in 6. & declarat Bald. hic in 2. col. Nam authoritas, & licentia iudicis semper debet præcedere actum, sed decretum potest antecedere, & sequi, vt hic per eum: & plenius no. in l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acq. hær. & dicit Bal. in l. cum ipse. in fi. col. C. de contrahen. emp. ℭ consensus propriè loquendo, est inferiorum: sed authoritas, & decretum
4 ad superiores spectat. Ita dicit notare Inn. in d. c. 1. ¶† Secundò principaliter habemus in textu alium terminū valde æquiuocum. s. libellum. Nam multipliciter capitur aliquando pro epistola, in qua sit insertus tenor sententiæ diffinitiuæ, quam epistolam iudex mittit ad partem absentem: & sic capitur hic, ſm primum intellectum gl. Aliquando capitur pro supplicatione. in l. si libellus. s. de in ius voc. Aliquando, & propriè capitur pro libello conuentionali, quo reum conuenio, & peto. iuxta Auth. offeratur. C. de li. contesta. Et isto modo ꝓpriè capitur penes legistas: & isto modo capitur ſm intellectum glo. & iste reperitur multiplex. Quidam est, vt dixi, libellus cōuentionalis in causa prin. Quidam appellatorius, accusatorius, inquisitorius, & executorius, & denunciatorius, vt hic in specie per Bart. Aliquando libellus capitur pro citatione, vt hic per Bal. Vltra Bald. capitur pro iudice deleg. Ita capitur hic ſm tertiam lec. gl. veram, & approbatam. Aliquādo capitur pro præcepto executiuo. Ita capitur ſm intellectū Ia. de Are. qui plus placet Bar. & alijs. ¶ Iste §. legitur. 5. modis, quatuor ponūtur in gl. quintū ponit Ia. de Are. sextum addit Ful. hic. Tene tu tertium intellectum gl. verum, & approbatum, ℭ causæ, quæ requirunt decreti interpositionem: & sic cognitionē causæ non possūt delegari, & sic expediri per libellum, capiendo libellum pro iudice deleg. Nam nō potest proconsul dicere: scribam libellum Titio, in quo delegabo sibi hanc causam, sed oportet, ℭ ipse decernat, vel cognoscat. De quo dicam in gl. Verū, quia iste videtur extraneus sensus exponere libellum pro iudice delegato, & nullibi reperitur similis sensus: Nam si iurisconsultus intellexisset de delegato, vsus esset termino delegatus, prout facit vbique. Ideo Ia. de Are. posuit quintum intellectum, qui ſm Pet. & Cy. est planissimus, & Bart. in fi. dicit, ℭ Ia melius locutus est in hoc quam aliquis de mondo. *Et sequūtur communiter omnes antiqui.* & Moderni, & etiam Ful. hic. Si aliquis vadat ad proconsulem, & conqueratur, ℭ debitor nolit sibi soluere, vel ℭ aliquis non vult restituere rem suam: dicit proconsul. Ego expediam statim per libellum, in quo sibi præcipiam, ℭ statim tibi soluat. Non pōt procosul sic expedire, qm̄ necesse est, ℭ decernat. i. cognoscat in causa: quia vbi requiritur causæ cognitio, non potest expediri statim per libellum. i. præceptū executiuū. Pro isto intellectu colorando facit: quia in superiorib. legib. Iurisconsultus loquutus est de his, quæ pōt proconsul per lras expedire. Nunc declarat, quæ sint illa, quæ per literas expediri non possunt, & ſm istum intellectū, qui magis placet doctorib. h. d. Præceptum iudicis executiuū de soluendo, vel tradendo, factum sine causæ cognitione, non valet. Istum intellectū reprobat Ray. ꝓp dictionem decretum, quæ isto modo nō propriè. Nam ſm istum intellectum tex. loqueretur de causis, quæ requirunt causæ cognitionem, & sñiæ diffinitiuæ prolationem, & tñ tex. in ver. decretum propriè intelligendo, loquitur de his, quæ requirunt causæ cognitionem, & interpositionem decreti, prout in alienationib. rerum immobilium minoris, vbi decretum debet interuenire non sñia diffinitiua, & ꝓp hoc Ful. (vt puto) cogitauit alium intellectum, vt dicam j.
5 ¶† Tenendo tñ intellectum Ia. cōem, not. ex hoc tex. rſam, Nō valere præceptum iud. executiuum, in quo percipit alicui, ℭ soluat, vel reddat rē: istud facere nō pōt, nisi prius precedat cāe
a cognitio. Ideo nimis ꝓperè Marcelle desideras executionē. a l. 1. C. de exec rei iud. ¶ Limita, nisi in præcepto executiuo adsit clausula iustificatiua, qua vtuntur boni iudices, maximè ecclesiastici; si tñ ex prædictis aliquis senserit se grauatum, ꝑareat tali termino, iustitiæ supplementum susceperturus. De qua clausula est gl. in c. ex parte. 1. §. fi. in gl. fi. de verb. sig. & glo. in d. l. de pupillo. §. meminisse. vbi Bar. & alij de op. no. nunc. & ad ibi dicta maximè per Ale. te remitto. *Et hæc magis communis sententia*
b *est,* b † ℭ iudex pōt incipere à præcepto executiuo: dummo-
6 do in eo adsit clausula iustificatiua, quo casu citato cōparente illud præceptum, ℭ erat executiuum, resoluitur in vim simplicis citationis. Ita Bart. in l. 1. C. de exec. rei iud. Bal. in l. 2. C. de epis. aud. & in l. ea quidem. C. si man. ita fue. ali. Bal. & Sal. in l. actione. C. de transa. Spe. & Io. An. in tit. de sen. prola. §. sequitur. ver. sed nunquid. Inno. in c. fi. de cohab. cler. & mul. Ang. Im. & Mod. in d. §. meminisse. ad quos te remitto. Verum est, ℭ Bald. hic in 6. col. & sequen. aliter tenet. & Cum. in d. §. meminisse. per illum tex. ad quē conatur respondere. Ang. in §. curare. vbi dixi Instit. de act. per Bar. & Sal. in rub. C. commi. vel epist. per

✻ Bal. in l. ad peremptorium. ff. de iud. *Item magis communis conclusio est,* ℭ si iudex incipiat à præcepto executiuo; ℭ tale præceptum executiuum factū sine causæ cognitione, ꝙ in eo non est clausula iustificatiua, est ipso iure nullum, & põt sperni. Et quamuis citatus non compareat, per hoc non incidit in pœnā præcepti, ſm Bar. in d. l. 1. C. de exe. rei iud. & Io. An. in add. Spe. in tit. de aduocato. §. sequitur. ver. studeat. Ang. in d. §. curare. in vlt. car. vbi pro hoc assignat nouā rationē, quæ est falsa. Pau. de Cast. in d. §. meminisse. Bart. in l. ius alimentorum. ff. vbi pup. edu. debe. De quo vltimo vide plenè Alex. post Bald. & Imo. ibi in l. filiusf. §. diui. in 13. col. & seq. ff. de leg. 1. cum multis concor. vt ibi per eum, & dicit not. Bald. in addi. Spe. in tit. de sen.
7 & re iudi. ℭ † præcepta iudicum pœnalia capitosa, & cerui-cosa sunt ipso iure inania. Limita nisi p̄ceptū executiuū fieret ℈ partem, ℈ quam ex pacto poterat fieri executio sine iudice ꝓpria auctoritate, vt in casu. l. creditores. C. de pig. ſm gl. in §. ferui verò. in ver. in trāsitu. Inst. de liber. ſm Alb. & Bal. hic post antiquos per eos relatos, & vigore talis præcepti nō contraheretur pignus prætorium, nec resistens incideret in pœnam edicti, Ne uis fiat ei: quia illud habet locum, quando prætor disponeret absque conuentione partium præcedente causæ cognitione, per l. si pacto, quo pœnam, circ. fin. C. de pact. vbi dixi, & declarauit not. Bal. hic in 6. colum. ver. sed dubitatur si possum ingredi. ¶ Secundò limita, nisi præceptum executiuum fieret super eo, quod etiam altera parte præsente, & inuita deberet concedi, vt in casu. l. æquissimum ordinem. in prin. ff. de vsufr. quando fit gratia vitandi scandali, secundum Lud. in §. meminisse. alleg. Io. An. in vna addi. quā pauci libri habent tit. de sen. prola. §. species. ver. habeo dubium. licèt Ang. in d. §. curare. in antep. colum. hoc leuiter reprobet. Ego confirmo per regulam no. quæ habet, quod nunquam oportet citari illum, quo præsente, & inuito potest actus expediri. text. est melior de iure in l. 4. §. illud. in princip. ff. de fideicom lib. Facit regula quod potest inuitis. ff. de regul. iur. ¶ Tertio limita nisi tale præceptum executiuum fiat post latam sententiā: quia tunc cessat ratio huius text. ſm Bart. in l. defendente. ff. de autho. tuto.
8 † Quartò limita, quamuis tale præceptum executiuū sine clausula iustificatiua nihil valeat: tñ si vigore talis præcepti solueret, non posset repetere. Text. est solennis in l. si §. fin j. ℭ met.
9 cau. Adde, ℭ etiam non valet præceptum iudicis ꝏminantiū, ℭ nisi compareat. j. talem terminum, eum amplius non audiet. gl. not. in l. 1. §. fin. vbi Bald. & Alexand. infra si quis ius dic. Bal. in l. & in multis. C. de appellationib. & in l. 2. C. qui admit. & not. in l. quamdiu. ff. de acq. hær. & ibi singul. dicit, ℭ si iudex præcipiat hæredi, ℭ j. tantum tempus adeat hērditatem, aliàs sit exclusus: tñ nō ob. præcepto, adhuc post talem terminum poterit adire. De quo etiam per Bal. in l. si ea. in fin. col. C. qui accus. non pos. & signanter Bal. in Auth. ad hæc, in 11. col. C. de vsu. vbi limitat, nisi post talem terminum ferat sententiā
10 exclusiuam, quod no. ¶† Similiter non valet præceptū multiplicatiuum pœnæ: puta præcipio tibi sub pœna 300. & mille, ſm Nic. de Neap. in lec. Bart. in l. ius alimentorū. vbi vide omnino. vbi pup. edu. de. post relatos per eum: valet tñ præceptum iudicis, ℭ soluas j. decem dies sub pœna quanti pluris. Ita sing. Bart. in l. 1. C. de vsu. fisc. lib. 10. per Ang. in l. nemo carcerem. circa princ. C. de exac. trib. lib. 10. & in l. publicorum. ff. de publ. iud. Bald. in l. programma. C. commi. vel epistol. Et an istud procedat in arbitro, ponit Bart. in l. quid tñ §. fi. ff. de arb. cum
11 suis concor. ¶† Similiter valet præceptum iudicis factū parti, ℭ non recedat à bancho iuris, nisi aut iuret se soluisse, aut referat, aut soluat, ſm Bartol. in l. delata. per illum text. C. de
12 reb. cred. ¶† Adde not. Io. And. in addi. Spec. in tit. de iurisdict. omn. iud. in vlt. addi. vbi quærit. Nunquid valeat præceptum factum alicui, ne loquatur, vel ne exeat aulā, vel ne moueat manum à poste, sub pœna centum. Vide ibi pulchrè per eum.
13 ¶† Similiter valet præceptum, in quo continetur, quòd ni-
c si paruerit præcepto, possit impunè offendi. c Ita Angel. & Im. in l.

ADDITIONES.

a ¶ Executionem. Tu amplia. 2. vt ex tali præcepto euidēter iniusto quis mulctari non possit. Ias. in l. 1. §. is videtur. col. 1. infra si quis ius dicē. non obtē. Quartò limita, vt possit reuocari sine causæ cognitione. Bald. in l. 2. colum. 8. C. de ſerui. & aqua. PVRPV.

b ¶ Eadem tenēt Doc. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de op. no. nunc. citato aūt non comparente, præceptum in eius contumaciam firmum remanet, & transit in rem iudi. mandaturque executioni. Afflic. Decis. 167. num. 4. Doct. d. l. de pupillo. §. meminisse. vbi Ri. nu. 24. qui dicit hanc communem, & potest citatus non obstante tali præcepto in eius possessione perseuerare. Dec. cōs. 460. col. 3. & 4. Bellon. cons. 18. num. 24. Paris. consil 39. colum. 2. lib. 1. Capic. Decis. 72. MASVER.

c ¶ impunè offendi. Et non valet præceptum hūs pœnā inconsuetam ſm Ang. in l. h. C. de cano. largi. lib. x. Iason l. 1. §. is vī. col. j. j. si quis ius dicē. PVRPV.

in l.cum ſtipulatus ſim mihi à Proculo.de verb. obl. quod di-
14 ctum durum puto,non firmoque. ¶†Item valet præceptum
ſub pœna applicanda parti.De quo licèt dubitet Bald. in addi.
§.pen.in titu.de ſent.prola.in fin.col. tamen tenet quòd ſic,per
tex.in l.1.§.fi.ff.ſi quis ius dic.non obtem.& ibi Alexã. refert,&
15 ſequitur.¶†Item valet præceptum de pœna incerta factum:
puta ſub pœna arbitrio noſtro inferenda,ſecundum Bartol. &
alios in d.l.1.§.fi.vbi dicetur.ff.ſi quis ius dicẽ.non obtemp.per
16 Imo.& Mod.in l.filiusfam.§.diui.ff.de leg.1.¶†Similiter valet
præceptum,ꝙ quis reſpondeat poſitionibus, de quibus in hac
ſchedula:alias poſſit condemnari,ſecundum Lud. in d.§.me-
minisſe.poſt multos per eum alleg.maximè Can.in c.1. vbi D.
Ant.de dilat.Tamen iſtud videtur eſſe de iure communi,per
17 tex.in c.fi.de conſue.in 6.Ideoꝫ addo ꝙ plus dicit ſing.Nico.de
Neap.in d.l.ius alimentorum.§.1.ꝙ valet præceptum factum,
ꝙ quis reſpondeat poſitionib.in hac ſchedula contentis, & re-
ſpondeat verè,& iuſtè:aliàs cadat in pœnam centum,vt ibi no.
18 per eum.¶†Item valet præceptum ſub conditione,ꝙ compa
a reat,ſi ſua putauerit intereſſe.gl. - eſt ſing.in l. ea quidem . C.ſi
man.ita fuc.alic.Ang.qui eam reputat ſing.in d.§.meminiſſe.&
ibi Ludo.in add.nouiſſ.Bald.in l. præſcriptione. C.ſi contra ius.
19 ¶†Sicut valet præceptum,quòd compareas,ſi de tuo iure cõ
fidis.l.diffamari.C.de inge.& ma.c.ſignificauit.de teſti. Iſte in-
tellectus lac.de Arc.licèt approbetur per Doct.tamen, quia fa
cit violentiam tex.in ver.decretum.quia intelligere decretum
ideſt præceptum executiuum,non fuiſſe videtur de mente lu
riſc.Ideo Fulg.hic in fi.dicit poſſe intelligi tex. & exemplificari
per tex.ſolemnem in l.minorum.C.de prædi. min. quem facit
valde ſing.Lud.in ſing.ſuis. Poteſt etiam exemplificari ſecun-
dum Fulg.per l.excuſantur.ff.de excuſ.tut.Adde Bal. hic in fin.
col.qui dicit.Et ſecundum Gul.hic , poteſt poni exemplum p
l.meminerint.C.vnde vi.& per l.2.cum gl.C.ſi per vim,vel alio
modo,vt l.ſi quis in tanta.iuncta gl.mag.C.vnde vi.¶ Gl.ſimi
lem gl.habes in l.omnia quæcunque.ff.de reg.iur. Iſta gl. ponit
quatuor intellectus ad tex.& ſic ſunt quatuor partes,quę in gl.
patent.Tertia ſubdiuiditur in quinque. Primo ponit tertiũ in-
tellectum:deinde ꝓtra eum format tres opp.partes patent . Ex
1.parte glo.prin.habet tria no.Primo,primum intellectum ad
tex.noſtrum,ſecundum quem dictio,decretum,capitur ꝓ diſ-
finitiua ſententia:& libellus capitur pro epiſtola : & ſic ſecũdũ
hunc ſenſum diffinitiua non poteſt ferri parte abſente:quam-
uis ſibi poſtea per epiſtolam iudicis dirigatur. Iſte intellectus
eſt in ſe verus,ſed eſt dubitabilis:& non congruit literæ,& cõ-
20 muniter non tenetur.¶†Secundò habes ex gl. ꝙ ſententia diſ
finitiua lata abſente parte,nihil valet , imò fortius ſi iudex fe-
ciſſet citari partem ad audiendum ſententiam , & antequam
nuncius faceret relationem ferret ſententiam, eſſet nulla ſecũ-
dum Bar.in l.hæc autem.§.1.cum mille concor.ff.ex quib.cau
21 ſa in poſ.ea.¶†Tertiò habes,ꝙ ſententia interlocutoria ᵇ põt
b ferri abſente parte.Et dicitur diffinitiua,quę diffinit cauſam,&
negotium principale abſoluendo, vel condemnando. Omnes
autem alij actus iudicis dicuntur ſnĩa interlocutoria. gloſ. &
Bar.in l.cum clericis.C.de epiſ.& cle.Et ideo dicit gl.in § ad ex
cludendas.in Auth.de exhi.reis. quòd omnis citatio iudicis dr̃
22 ſententia interlocutoria.¶†Tamen magnum dubium eſt,qd
in ſententia abſolutoria ab obſeruatione iudicij, cùm diffiniat
cauſam principalem,an ſit interlocutoria , vel diffinitiua? dic
vt no.per Bar.in l.Titia.ff.de accu.Dixi in l.admonendi. ff.de iu
reiur.Circa hanc interlocutoriam ſententiam Bar.& Doc.pro
cedunt opponendo:ſed conſideratis omnib.verbis,habes regu
23 lam generalem,& vnam tantum fallentiam.¶† Regula ſit, ꝙ
omnis ſnĩa,ſiue diffinitiua,ſiue interlocutoria,requiritur,ꝙ fe
ratur partib.præſentib.vel legitimè citatis.Fallit ſolùm vno ca-
ſu in interlocutoria,quæ eſſet modici, aut nullius præiudicij:
puta quæ citationem partis contineat , vel prorogationẽ ter-
mini:& in iſto caſu ſpecialiter ſaluatur gl.hic,quæ nimium ge
neraliter dicit,ꝙ in interlocutoria nõ requiritur citatio partis.
Similis gl eſt in l.ſed & ſi interpellatur.& in l.diem proferre. in
* prin.ſ.de arbi.& in l.recuſare.in prin.ff.ad Treb. *Habetur magis
cois concluſio*,ꝙ ſi ſententia interlocutoria ſit præiudicialis par-
ti,requirit̃ citatio,aliàs nihil valet: Secus ſi ſit modici , vel nul-
lius præiudicij.Ita concludunt Bar.& cõiter Doc.hic.Bar.Imo.
& Mod.in l.ſi opus.ff.de ope.no.muncia.Bar.in l.quod iuſſit.in
pe.col.vbi Imo ff.de re iud.Ang.Imo.& Mod. in d. l.recuſare.
in prin.& in l.de vnoquoque.vbi Pau.de Caſt.ff.de re iud.Ang.
in l. 1.C.quib.non ob.lon.tẽp.præſc.Lud. vbi multa ſcribit.in l.
1.ſ.de arb.& in conſi.72.inci.circa primum, quod quæritur ad
hæc approbatoria.d.Ant.Imo.& alij in c.auditis.de proc.Quã-
uis Inn.& Io.And.ibi contrarium teneant,ſed communiter re
24 probantur.¶†Sed pulchrum eſt videre quando ſententia in-
terlocutoria dicatur præiudicialis, & quando non . Declarat
Bar.in d.l.quod iuſſit.pe.col.Et aduerte,ꝙ Bar.hic dicit, ꝙ pro
25 rogatio diei,vel termini cẽſetur leuis præiudicij.¶†Adde Bal.
in c.1.in prin.de mil.vaſ.qui contumax eſt.vbi dicit ꝙ interlo-
cutoria , qua iudex dilationes ſuas moderatur augendo , vel
minuendo eas,poteſt fieri parte non citata.Alleg.Imo.in c.ad
petitionem.de accuſ.Idem dicit Bar.in extrauag.ad reprim.in
verbo,per edictum.in 2.col.Quamuis contrarium teneat Bal.
in l.1.in fi.C.quomodo & quando iud.¶Vltra Doc. limita ſe-
cundo,qñ citatus in prima citatione ſtatim aſcendit equum:
& iuit vltra mare,non debet vlterius citari ad audiendum fer-
ri ſententiam:quia manifeſtat , ꝙ amplius non vult citari per
c actum,quem facit ꝑrium. ᶜ Ita formaliter Bal.in l.2.in fin. C.
quomodo & qñ iud dicens,ꝙ eſt dictum Inn. multum not.in
c.auditis.de procu.Dicit tamen Bald. ꝙ de hoc debet conſtare
iudici antequam pronunciet.Ihæc autem.§.1.ff.ex quib. cauſ.
ma.Bar.in l.multum.ff.de condi.& demonſt.Iſtam limi.ſequit̃
Lud.in l.ſi finita.§.Iul.ff.de dam.infec.Ego tamen non inuenio
Inn.in c.auditis.Credo,ꝙ debuit alleg.Inn.in c.ad petitionem.
d in gl.mag.de accu.¶Tertiò prin. limita ᵈ in arbitrio , vel arbi-
tratore,quando ferunt ſnĩam vltima die cõpromiſſi:tunc non
requiritur citatio partis.Ita ſing.Bal.in Auth.et qui.C.de temp.
app.& in c.1.in titu.quo tempore miles. & ibi quærit, an idem
ſit in iudice ordinario.Et quidem vr̃ dicendum,ꝙ ſi ſibi præfi-
xus ſit certus dies,ille dies ſatis citet,& interpellet. ar.l.magnã.
C.de contrah.& commit.ſtip.& l.2.C.de iure emph. Ita quòd
alia citatione non ſit opus.De quo tamen vide Pau.de Caſt in
d.l.ad peremptorium.ſi.de iud.& in l.admonendi.ff.de iureiur.
e ¶Quarto limita in Papa qui poteſt ᵉ ferre ſententiam diffiniti
uam,ꝫ tenentes res eccleſię indebitè,non præcedente alia cita
tione.Ita ſing.Io.And.in c.cum olim.de re iud. in nouella. qđ
refert Bal.in prælud.feu.in 13.col.& l.2.C.quomodo, & quan-
do iud. De cuius veritate vide Panor.in c.1.de confir. vtil. vel
f inutili.& in d.c.cum olim.in fi. ᶠ¶Quintò ſing.limita,quando
proceſſus agitatus coram iudice eſt nullus: nam iudex poteſt
proferre ſententiam , & declarare proceſſum nullum ſine ali-
qua partium citatione.Ita Abb.antiquus.in c.cauſam quæ.per
illum tex.de refer.quod ibi refert D.Ant.in not.& dicit multũ
ſingulare eſſe.alleg.tex.quem non inuenio 2.q.6.c.prolatam.ta
mea dicit,ꝙ non eſt generaliter verum . de cuius veritate vide
ibi Imo.& Pan.& conſidera:quia ex hoc poteſt nouiter infer-
ri vnum,quod eſſet bene ſingulare,ꝙ ſententia poteſt declara
26 ri nulla,parte abſente,tamen non pono pro conſtanti. ¶†Sex
to limita,niſi partes eſſent pñtes in iudicio,ſecundum Bar. in l.
1.vbi Bal.& alij.ff.de in ius voc.& licèt Bar.intelligat parte præ
* ſente in iudicio,& volente,ſed non inuita : *tamen coiter tenetur*,
ꝙ data præſentia partium etiam inuitis eis poteſt ferri quæcũ
que ſnĩa etiam diffinitiua ſine citatione,ꝑ tex.in l.de vnoquo-
que.in verbo præſentib.de re iud.vbi Ang. & Imo. & ibi Alex.
in 1.no.qui ponit multas concor.& in l.1.de in ius voc. Doc.in
c.1.de iudi.Facit.l.in cauſæ prima.§.cauſa cognita.in verbo p̃-
ſentib.vel circa.ff.de min.& in l.etiam.§. fina. ff.de minoribus.
27 Et ad hoc vide omnino Bal.hic in 6.col.qui per hoc dicit,ꝙ ſi
teſtis dum producitur,eſt pñs in iudicio,poteſt iurare, & depo
nere ſine citatione,per l.poſt legatum.§.his verò.ff.de his , qui.
vt indig.quia cùm finis citati ſit comparitio , fruſtra citatur q
præſens eſt in iudicio,ſecundum Inn.& Io.And.in c.1.de elec.
in 6.in nouel.hoc de teſte vide D.de Rota in deci.365.D.Anto.
28 in c.in nomine domini.de teſt.†Imò dicit ſing.Bal.in Authẽ. ſ
omnes.C.ſi ſe ab hęre.abſti.ꝙ etiam ſi ſtatutum expreſsè requi
reret in aliquo actu citationem,ſi partes ſunt præſentes poteſt
ille actus expediri ſine citatione . Quod dictum commendat
Lud.in l.j.in 4.col.infr.de arbi.imò ſingularius dixit Bal.in l.j.in
fi.C.quomodo,& quando iud.& in d.Auth.ſi omnes. quòd ſi
partes eſſent præſentes,non requireretur aliud præceptum pe-
* remptorium,ꝙ tamen debet ad diffinitinam procedere,*vt di
cam ſ. Intellige tamen prædicta, dummodo præſens in iudi-
cio certioretur de actu celebrando: aliàs actus dicitur factus
tanquam ꝫ abſentem. Ita Bar.no.in l.furioſo.in fin. de re iudic.
Secundò mirabiliter intellige,niſi quis eſſet præſens in iudicio

ob

A D D I T I O N E S.

a ¶Illam gl.ſingularem dicit Barba.in Rep.rubr.C.qui admitti.35.colum. ver.
quia ad hoc. BELLOT.
b ¶Sententia interlocutoria.Adde Bal.in l.fi.C.de ſen.ex bre.reci. Lanfr.in re-
pe.c.quoniam contra falſam.de proba.
c ¶Contrarium.Adde Alex.in l.contumacia.2.col.ver.quinto fallit. de re iud.
& in l.de vnoquoque.11.limita. PVRPV.
d ¶Limita.Adde Alex.in l.de vnoquoque.6.limita. PVRPV.
e ¶Qui poteſt.Adde Archi.in c. qui Lotha.2.q.1.quem refert, & ſequitur Dec.
in c.eos.in pe.col.de immu. eccl.
f ¶In fi.Adde Alex.in d.l.de vnoquoque.9.limita. PVRPV.
* ¶Ante diffinitiuam præcedere.

ob aliam causam, vel litem, pp quam fuisset citatus, fm Bald. in l. fi accusatorib. C. de accu. quem reprobat Alexan. in d. l. de
29 vnoquoque. in 1. col. Addo Bald. in c. 1. in 5. col. de iud. ¶† Septimo fallit in sñia lata à principe, quæ põt ferri partib. non
a citatis, a fm Bald. in l. nec causas. C. de app. & ibi respondet ad cle. pastor. de re iud. Idẽ tenet Bal. in l. 2. in prin. C. quomodo, & qñ iud. per gl. not. in l. antep. in fi. ff. ex quib. cau. ma. Pro hoc fa-
b cit, quia coram principe ꝺ nõ requiritur exactus ordo iudiciorũ, fm Ang. in l. oĩum. C. de test. facit c. fi. de iur. cal. Ista tñ limitatio non est vera, & in ꝟrium est gl. no. quam ibi multum no. Bal. in l. fi. C. de legi. Ludo. in l. 1. in 6. col. j̃. de arb. Facit text. in c. 1. de causa pos. & prop. & ꝙ in simili vult Bar. in l. adoptio. ff. de adop. per l. Nam ita diuus, quam simul legit. & in l. diui. ff. de lib. causa. & in l. Gallus. §. & quid si tñ. de lib. & posth. Bal. in l. 2. C. de tẽp. app. Cano. in c. cũ olim. de re iud. & in c. in nostra. de procu. Facit, quia si speciale est in Papa ferente sñiam diffinitiuam ꝟ tenentes res ecclesiæ indebitè, vt dixi. in 4. fall. ergo in ꝟrium est ius cõe. Intellige tñ semper nisi princeps ex plenitudine potestatis, & ex certa scientia sñiam ferret, per l. 2. in fi. ff. de in integ. rest. Ita Host. & Io. An. in c. in præsentia. de procu. Bal.
30 in l. fi. in ver. extra opponitur. C. de fru. & li. expen. ¶† Octauò fallit in inhibitorijs, quas faciunt iudices ecclesiastici secularibus, quia valent sine citatione, fm Bald. in Auth. causa, quæ fit cum monacho. & melius in l. præsb. C. de epis. & cler. Alleg. Archi. in c. Iota. 2. q. 1. Facit, ꝙ vult Bald. in l. consulta diualia. C. de testa. Idem tenet d. Ant. de But. in c. tuam. in 4. col. in ver. ex his potest decidi. de ord. cog. Principale fundamentum tenentium istam partem est: quia etiam citatus nihil ad hoc posset ꝟdicere, ergo non vr necessaria eius citatio. c. pasto. §. 1. de app. Idem tenet Are. in consil 75. inci. diligenter, & maturè. in j. col. & 4. in fin. & 5. & 6. vbi idem in reuocatione inhibitoriæ, licèt in illa 6. col. videatur aliter tenere. Contrarium est verius, & in hoc erratur in practica. Vnde si coram iudice secul. petitur exe cutio instr̃i ex forma statuti, & ille contra quem petitur executio narrat iudici ecclesiastico, qualiter tale instr̃m est vsurarium, & petit inhiberi iudici seculari, ne vltra procedat, nõ valet talis inhibitio, parte non citata. Ita Fed. de Sen. in consil. 300. inci. factum tale proponitur: debitor promisit. motus per id, ꝙ habetur in c. Romana. §. si vero, & in c. non solum. de appel. in 6. Idẽ tenet Imol. in c. debitores. circ. med. vbi Pan. in 7. col. de iureiu. Imo. in l. 4. §. condemnatum. ff. de re iud. Pet. de Anch. in cons. 234. inci. casus talis est, post præceptum. & Lau. de Rodul. in repe. cap. consuluit. de vsu. in q. 131. vbi inter multa, quæ adducit, præcisè mouetur: quia ad hoc, vt possit iuhiberi, oportet coram iudice inhibente pendere litem ptæiudicantem illi liti, pro qua inhibetur. c. tuam. de ordi. cog. c. lator. & c. causam. qui filij sint legi. sed lis non potest dici pendere, nisi saltem secuta citatione partis. cle. fin. vt lit. pen. Idem consuluit Alexan. consil. 91. in 2. vol. inci. visis, ac mihi transmissis. in 4. col. & seq. in consil. 9. in 4. vol. inci. præstantissimè Doc. & in d. l. 4. §. condemnatum. & in l. Titia. in fin. ff. solut. matr. & vtrobique dicit
* *Istam esse magis communem op.* ꝙ requiratur citatio. Are. in consil. 20. inci. in q. & causa Barnabei. in pe. col. in fi. & in consil. 33. ꝙ inci. ꝟsultatio præmissa. in 3. col. Facit, ꝙ vult Spec. in titu. de app. §. de officiali. ver. sed nũquid eo casu. vbi tenet, ꝙ iudex appellationis ad hoc, vt possit inhibere iudici primo, requiritur
* citatio, per d. §. si verò vocatus. *Et communiter tenetur*, licèt in pra
31 ctica malè obseruetur. Tñ † in contrarium facere vr: quia nũquã requiritur citatio illius, quo etiam præsente, & inuito posset actus expediri. l. 4. §. illud. ff. de fideic. lib. & regula, ꝙ potest inuitis. s̃. de reg. iur. Et tenendo cõem sñiam, eam limita, vt per Bal. in l. præsby. in 2. col. C. de epis. & cler. post Gemi. ibi per eum allegatum. Item limita: vt per Lau. de Rodul. in d. repe. c. consuluit. in 2. parte. q. 131. & ibi in effectu limitat quando ad
32 instantiam partis: aliàs secus. ¶† Nono fallit, quia in sententia diffinitiua, vel interlocutoria nunquam debet citari ille, de cuius præiudicio prin. non agit: licèt in consequentia agatur, glo.
33 in l. de vnoquoque. in gl. 2. in fi. ff. de re iud. ¶† Quæ no. facit fm
* Ang. Imo. & Alexan. ibi, qd̃ qñ fit executio * bonorum contra principalem debitorem, ad hoc, vt postea possit peruenire cõtra principalem fideiussorem, per Auth. præsente. C. de fideiuss. an requiratur citatio fideiussoris. vide ibi per eos cum concor. ibi per Alex. & cum illa gl. tenet Ang. in l. filiusfam. §. diui. ff. de leg. 1. & ibi Imo. dicit illam gl. esse ad hoc fin. quam etiam sequitur Bal. in l. ab eo. in vlt. col. C. quomodo, & quando iud. & Alex. in consil. 228. inci. visis dubitationib. elegantissimè forma-
34 tis, in 1. & 2. col. & in consil. 297. incip. stantib. his. † Vnde dicit Bar. fin. in l. in diem. ff. de aqua plu. arc. ꝙ quando agitur iudicium cum hærede, peruenientes ab intest. substituti non sunt citandi, per tex. no. in l. 1. §. pe. ff. de vent. insp. Idem tenet Ang. & Im. in d. l. filiusfa. §. diui. & Imo. in l. 10. de verb. ob. & Alex. in consi. 123. inci. discussis exhibitionib. in 4. col. 1. vol. Facit, ꝙ dicunt Imo. & Bal. in c. humilis. de ma. & obe. dum dicunt, non esse citandos illos, quos incidenter negotium tangit, sed sufficit principalem citare: alleg. text. pro not. in d. l. 1. §. pe. de vent.
35 insp. ¶† Facit, ꝙ vult gl. not. in c. quamuis. in gl. fi. de pact. in 6. per quã infert ibi singu. Gemi. in 6. col. ꝙ actus non dicitur verti in præiudicium alterius, quando non infert ei principaliter præiudicium, licèt in consequentiam: ex quo decidit singul. Gemin. (& nunqam obliuiscaris,) quòd si ex forma statuti debent citari illi, in quorum detrimentum fit actus, intelligitur tale statutum de his, in quorum detrimentum fit actus directè, non secundariò. quod est not. secundum eum. Tamen dubitabile videtur, quia hoc mõdo statutum non addderet iuri communi: & tamen statutum semper debet sic intelligi, vt aliquid addat iuri communi secundum Bart. & alios in l. 4. §. prætor ait. ff. de damn. infect. in l. 2. in fin. ff. de vsu. cum alijs concor. Ad idem facit, quòd vult Bald. in l. si pro te. C. de do. promis. per illũ tex. & retuli in l. 3. in prin. j̃. de transactio. Ad idem facit gl. not. in l. in cognitione. ff. ad Syl. iuncto eo, quod per illam gloss. dicit Angel. ibi in fin. & infr. dicam. Limita not. istam
36 conclu. † quòd in sententia non debet citari ille, de cuius præiudicio princ. non agitur: sed in consequentiam: vt procedat quo ad hoc, vt sententia, vel alius actus valeat: sed ad hoc, vt præiudicet illi tertio, de cuius præiudicio in consequentiam agitur, requiritur eius citatio, saltem generalis. iuxta notata per Bartol. in l. si eo tempore. per illum text. C. de remiss. pig. & in extrauag. ad repr. in verb. per edictum. Facit glo. not. in l. cum miles. in verb. facienda. ff. ex quib. caus. maior. Ita Alexand. limitat. in dict. l. de vnoquoque. in fi. colum. & no. in consil. 149. incip. in causa, quæ vertitur inter agentes. in 4. colum. & multũ not. Ioan. Fab. quem omnino vide, in §. licèt antem. Institu. de adoptio. & vide iura sua, quæ videntur facere contra principalem limitatonem. Contra tamen istam vltimam declarationem videtur facere gloss. not. in l. in cognitione. ff. ad Syll. per quam dicit ibi Angel. in fin. quòd sententia lata contra vnum, quem negotium princip. contingit, præiudicat in quandam necessariam consequentiam ei, quem negotium accessoriè tangit, etiam si non sit citatus ad processum. Vnde dicit ex hoc inferri, quòd sententia lata contra pricipalem debitorem nocet fideiussori, & mandatori etiam non citato. non tamen taliter, quòd contra eos possit via executiua agi, nisi esset fideiussor iudic. solui, per not. in l. 1. ff. iudic. sol. de quo vltimo, scilicet de fideiussore tangitur per Ang. Imol. & Alexand. in di-
37 cta l. de vno quoque. ¶† Decimò c limita principalem conc clusio. nisi pars à principio fuisset citata ad totam d causam, & d communem processum vsque ad sententiam inclusiuè: tunc non requiritur postea specialis citatio ad audiendum ferri sententiam. Ita Innoc. vbi vide alios maximè domin. Anton. in capit. consuluit. de offic. deleg. & Innoc. in cap. auditis, & in capit. constitutis. de procurator. & in c. cum olim. in fi. de testi. & no. Bart. in l. statuliberos. §. 1. per illum text. ff. de statulib. vbi Bartol. intelligit hoc esse verum duobus concurrentibus. Primò, quando in citatione generali fuit posita comminatio de ꝓcedendo ad sententiam, si non cõpareret. Secundo procedit data contumacia partis. Idem etiam dicit not. Bartol. in extrauagant. ad reprim. in verb. super dicto crimine. & Bald. in Authen. qui semel. C. quomodo, & quando iudi. Tamen aduerte, quia præfati Doctor. non aperiunt, an loquantur in sententia diffinitiua, an in interlocutoria. Ideo Bald. singular. in l. sancimus. in 10. quæstio. C. de iud. distinguit istam limitationem procedere quo ad sententias interlocutorias, ad quas, qui à princip. generaliter fuit citatus, non debet amplius citari. Secus quo ad diffinitiuam. Sequitur Petr. de Ancha. in clem. 1. in 10. & 12. not. de foro compe. per Angel. in l. fi. prætor. in princ. ff. de iud. & in d. l. de vnoquoque. & limitationem, quam ponit

ADDITIONES.

a † Non citatis, Quòd verũ esse iure ciuili: secus autem iure Cano. scribit Vigui. inter com. op. lib. 17. ver. sententia principis. Cui adde Rob. de ord. iu. c. 29. ver. cita. num. 10. vbi dicit hoc procedere existente tamen iusta causa. cùm regulariter etiam sententia principis non valeat sine citatione, ex quo princeps non potest tollere id, quod est iuris naturalis, text. vbi glo. & Bald. in l. fin. C. de legi Quæ omnia declarat Seb. de nullit. cap. 5. num 11. num. 14. vbi dicit com. opi. prædictam, quòd ex citationis defectu vitietur, ex Alex. consi. 11. num. 5. lib. 7. Deci. consil. 544. num. 27. Rom. sing. 664. MASVER.

b ¶ Coram principe. Adde Bal. in cap. 1. de for. fide. in vsi. feu. Inn. in cap. in cau. de re iud. Et hæc ponit Alex. in l. de vnoquoque. 8. limita. PVRPV.

c Decimò limita. Adde Alex. in l. de vnoquoque. §. fi. vers. & iuxta hoc. PVRPV.

d ¶ Totam. in materia, vide Are. in §. fi. Instit. de pœn. temp. litigan.

* Excussio.

nit Barto.super verbo,dicto crimine. Adde etiam quòd Ioan. And.in addi.Specu.in titu.de cita.§.viso. verti. & post peremptorium.dicit se intelligere d.conclu. Innoc.quando pars esset in longinquis partibus. Tunc amplius citari non deberet. Secus si esset in partibus propinquis.Sequitur Lud.in l.1.in 5.col. ff.de arbi.& Imo.in d.l.de vnoquoque. De quo vltimo vide ēt Bal.in l.si quando.C.de test.& in l.1.in 5.q.ff.si quis cau.& in l.si accusatoribus.C.de accus.Ludo.in l.4.§.hoc autem iudicium.
38 in fin.in addi.nouis.ff.de damno infect.¶†Vndecimò fallit cō clu.princ.in eo,qui fuit contumax in respondendo positionibus:quia ad sententiam audiendam amplius citari non debet. Ita singu.Specu.in titu.de positionibus.§.8.in fin. Tamen istud dictum non est verum,& contrarium tenet Ioan.And.in cap. 2.de confes.in nouella.in 6.& plenius in addi. Specu.in titu. de
39 cita.§.viso,versic.Item licèt.in fin.& Lud.in sing.suis.¶††Duodecimò fallit,quando per iudicem interdicitur administratio alicui tanquàm prodigo,& sibi curator datur. Tunc non requiritur alicuius citatio:quia non iudex,sed lex istud facit.l. 1. in princ.cum glo.ff.de cur.fur.Ita Bal.Ang.& Moder.in l.is,cui
40 bonis.ff.de verbo.oblig.¶††Decimotertio fallit in datione tutoris,vel curatoris,quam facit iudex, in qua non requiritur, ꝙ aliquis citetur,nisi tutor esset per inquisitionem dandus. Ita Bar.in l.qui habent.§.quolibet ff.de tutelis.& in l. legitimos. in prin.ff.de legi.tut.& Bal.no.in Auth.matri, & auiæ. C. quando mu.tute.offi.& no.Alex.cōsi.86.in 2.volum.incip.visis dubita
41 tionibus elegantissimè formatis. ¶††Decimoquartò fallit sing. quando sententia est ferenda secundum conscientiam alicuius:tunc potest ferri partibus absentibus,& non citatis. Ita singu.Bal.in l.certum.in 2.colu.in fin. C.vnde legi.vbi formaliter dicit,quando Papa mandat aliquem examinari, si est dignus, ibi non est aliquis citandus, cum sufficiat probationem concludere soli examinatori:& quia hæc commissio est potius cō scientialis,quàm iudicialis.Istud dictum,quod in sententia cōscientiali non requiratur aliqua citatio,refert,& simpliciter sequitur Lud.in repe.rub.ff.de arbi in 2. colum. in fine. Sequitur simpliciter Alex.in d.l.de vnoquoque.in pe.colum.¶Ego puto,quòd istud dictum non sit simpliciter verum.Et primò adduco ipsum met Ludo.in d.l.certum.in fi.vbi formaliter dicit, quod illud dictum Bald.ibi non procedit, quando extaret alia persona,de cuius præiudicio ageretur per id,quod not. glo. in l.fin.C.de bono.possess.secundum tabu. vbi ad hoc,vt rectè determinetur,necesse habet rectè informare cōscientiam suam: ergo requiritur causæ cognitio:& sic citatio.l.fin.C.si per vim,
42 vel alio modo.l.in causæ.§.causa cognita. j.de mino.¶††Confirmo per id,quod egregiè dicit Bald.in dispu.incip.statuto canetur,quòd fœnerata.in fina.colum. vbi dicit,quod ille cuius conscientiæ aliquid committitur,non potest leges transgredi, quod intelligitur de conscientia legibus munita,& secundum leges regulata,non de ea,quam quisque sibi fabricat.arg. l. co-
43 dicillis.§.fina.ff.de lega.2.¶††Tertiò contra Bald. incuitabiliter stringit,quia istud verbum,cōscientia, importat arbitrium bo
a ni viri, non liberam voluntatem,secundum Bald.in l. fina.in fin.C.de iure do.impe.patet ex no.in clem. 1. in verbo oneramus.de iure patron.per Bald.in l.nulli.in 4.colum.C.de epis. & cler.per Doct.post glo.singu.ibi in cap.statutum.§.alieflorem. de rescrip.in 6.Sed sic est, quod quando committitur aliquid per verba importantia arbitrium boni viri, debet talis commissarius necessariò partes requirere,& facere citari,secūdum Barto.in extrauag.ad reprim. in verbo, sine figura,& in verbo
b videbitur.& Bal.in l.captatorias.in 3.q.C.de testamen.milita.
44 †Salua tamen dictū Bald. & hoc modo erit 15. limitatio, qñ commissio fieret per verba, quæ solam monitionem important,quando Papa mandat alicui,prouideri de beneficio in certa ecclesia,si ille est idoneus,vel dignus.Nam ista verba nō faciunt aliquam conditionem,vt notabiliter Barto.declarat in l. muto.§. sub conditione. ff. de tut.& glo. & melius Doctor. in cle.1.de offi.deleg.patet:quia tacitè intunt, etiam si non exprimantur.c.cum adeo, cum glo.in verbo,si dignus.de rescrip. in c.causam.vbi not.de elect.& ita not.soluat Alex. in consi. 218. in 2.volum.incip.visis verbis.& quòd isto casu quando committitur alicui,quòd prouideat,si est idoneus,vel dignus,ꝙ nō requiratur aliqua citatio,firmat Bal.in l.non dubium. in 8. col. C.de leg.& in l.si qua per calumniam.C.de episco.& cler.& in
45 l.neq; natales.C.de prob.Can.in c.fi.de præsum. ¶††Decimosextò fallit,quando alicui committitur reuisio rationum,puta inter certos mercatores,tunc si ex inspectione constat esse absentem debitorem,valet sententia contra eum lata, quamuis non esset absens per contumaciam:nec aliter sit citatus ad sententiam.Ita Bar:in l.2.§.1.per gl.ibi.ff.de admi.rerum ad ciuit. perti sequitur Pau de Cast.in l.2.in fin.C.vbi de curiali, vel cohor.d.Abb.in c.ex insinuatione.ad fi.de appel.& in c.1.in 2.col. de causa pos.& propr.in c.cum olim.in 6.col.de re iudi. & in c. vestra,prope fin.de cohabi.cle.& mu.in c.bonæ.el 1.in 4.colu. de elec.& in c.cum sit Romana,prope fi de appel. Facit,ꝙ cumulatè scribit Lud.Rom.in consi. 483.inci. dubitatur primò, vtrum elect.in vlti col.& in consi.499. incip. in præmissa consultatione.Inteilige,quando certum est isti absenti defensionē non competere,secundum Abb.in d.c.1.in 2.col.in princi. de cau.pos.& propr.& in consi.68.in 2.vol.incip. Quamquam super vacatione.cir.fi.quod est in 2.volu consi.68.in d.c. cum sit Romana.propè fi.& in d.c.vestra.& in c.causam quę.in 1.col. in fi.de rescri.Et ita consului de facto in ciuitate Astensi,quod
46 bene nota. ¶Decimoseptimò fallit & in sententia taxationis expensarum,in qua non requiritur alterius partis citatio,secūdum Bar.in l.terminato.in 2.col.C.de fru. & lit. expen. & in l. 1.C.quomodo,& quando iudic.Innoc.& alij in c.fi.quod met.
47 causa.¶††Decimooctauò fallit,quando disputatur de validita te processus agitati coram alio iudice: tunc non requiritur citatio illius primi iudicis.Eodem modo, quando est appellatū à sententia:& coram iudice ad quem disputatur de iniquitate primæ sententiæ,primus iudex non est ad hoc citandus,secundum Inn.in d.c.de cætero.de transac & in c. dilectus filius Abba.de rescr.& in c.cum speciali.vbi ordinariè Can.de app.Bar. in l.1.§.fi.ff.ad Turp.Et facit conclu.quam dixi in 9.limi.vbi dixi,ꝙ sufficit citari eum, ad quem negotium principaliter spe-
48 ctat,non eum,ad quem accessoriè,vt hic in iudice. ¶††Decimononò fallit hoc modo:Nam licèt dubium sit, an sententia lata pro absente non citato saltem valeat in eius fauorem: an verò ita sit nulla,sicut quando fertur contra absentem non ci
✲ tatum.*Et communis conclu.est*.ꝙ vtroque casu non valeat, c etiā
c in fauorem absentis nō citati.De quo per gl.& Bar.in l.ea quæ. C.quomodo,& quando iud.& in l.furioso.ff. de re iud. ꝑ Bart. in extrauag.ad repri.in ver.figura.in fi. & est tex. in l. properandum.§.finautem reus,vbi Bar.Bal.& omnes C.de iud. Bal. hic in 6.col.& in l.si accusatoribus.C.de accus.D.Ant.in c.causam. de iud.¶Ista communis conclu. limitatur, vt procedat in sententia diffinitiua,secus in interlocutoria lata in fauorē absentis non citati,quia tunc valet.Ita sing.Ang in l.1.C.quibus non
49 obt.long.temp præscr.Alleg.Inn.in c.auditis.de procu. ¶††Vltra s.scripta no.diligenter,ꝙ absolutio, vel habilitatio à iuramento confirmatorio contractus,vt in casu Auth.sacramenta.C.si aduer.ven.& c.cum contingat de iureiu. & c. licèt mulieres.de iureiur.in 6.in c.quamuis. de pac. in 6. non potest ali-
d cui concedi per iudicem ecclesiasticum,nisi parte d citata,& si concedatur,talis absolutio vel habilitatio iuramenti nihil ipso iure valet.Ita D.Ant.Card.& Inn.in c.debitores.de iureiur. vbi dicit Card.se ita sæpius consuluisse:& latè Panor.in c. 1. de iureiu.Pet.de Anch.in consi.188. incip. prædictis subtiliter, & ad plenum deductis.Lau.de Ro.in commen.c.consuluit.de vsu. in q.125.Alex.in cons.222.in 2.vol.incip.visa facti narratione. in 4.col.in fi.cum seq.Ista conclusio confirmatur aperta rōne: quia in absolutione à iuramento requititur causæ cognitio, secundum Inn.in c.ad aures,quod met.cau.Spe. in tit. de iudice deleg.§.nunc ostendendum.in ver.24.cum duob. seq. Et istud patet,quia relaxatio à iuramento non debet concedi per iudicem ecclesiasticum,nisi appareat de magna læsione, vt ponūt Doct.in c.cum contingat.de iureiu.& dixi in d.Auth. sacramēta.Si ergo requiritur causæ cognitio,ergo & citatio.d.l in causæ.§.causa cognita j.de min.& l.fi.C.si per vim, vel alio modo. Imò plus dicit Inn.in d.c. debitores ꝙ etiam simplex habilitatio à iuramento solùm facta,ne iurans periurium incurrat,nō valet,nisi parte citata,quia si pars citatur,poterit esse, ꝙ ostendet,ꝙ per calumniam petitur talis habilitatio iuramenti,arg.l.
50 2.C.de Fals.¶††Item no.ꝙ ille qui semper fuit contumax in to
e to processu: e tamen debet citari tempore ferendæ sententiæ, alias non valeret.Inn.in c.cum olim.in fi.de testi.& in c. ad petitio-

ADDITIONES.

a ¶Boni viri. Adde Pau.de Cast in l. de pupillo.in §.qui opus.ff.de no.ope.nūc. Bal.in c.si sacerdos.de off.ordi.Io.de Ana. consi. 34. incip. visis & diligenter consideratis.

b ¶Testa.mili.Idem vult Alex.in l.de vnoquoque.7. limita. PVRPV.

c ¶Hanc ampliationem, id concl.quæ habet,sententiam non posse ferri parte non citata,& latam non præiudicare,refert etiam,& sequitur Viui. inter cōmun.opin.lib.17.verfic.sententia non potest.vbi ponit limit. & declarationes. PANCIR.

d ¶Citata. Adde,quòd contrariam magis communem in absolutione à iuramento ad effectum agendi,vel excipiendi dicit Rol.consi.57.num. 28. lib.1. Afflic.deci.220.col.3.Capel.Tolos.q.6.Nat.consi.167.col.3.& 4.consi.173. col.fi.& ita de facto seruari dicitur idem Rol.consi.13.nu. 38. lib.1.cui adde Osas.deci.125.nu.7.vbi tollit omnia contraria in hoc artic. MASVER.

e ¶Processu.Secunda ampliatio est Alexan.in l.contumacia. in 2.not. 3.limita. PVRPV.

titionē. de accuſ. & gl. magiſt. in c. 2. de dolo. & ꝙtu. in 6. Ego al
lego gl. in Auth. iubemus. in gl. fin. in verbo, ſpectans, de iudic.
51 ¶ †Item no. (quia quotidianum eſt) ꝙ iudex non poteſt defer
re iuramentum in ſupplementum probationis ei, qui ſemiple
nè probat, niſi parte ad hoc citata. Ita ſing. Ang. in l. in bonæ fi-
dei, per illum tex. C. de reb. cred. cum multis concor. quas de-
52 di in l. admonendi, in pe. car. magna, de iureiu. dic vt ibi. ¶ †An
a autem in ſententijs ª interlocutorijs, in quib. requiritur citatio
ſit etiam neceſſe, quòd interueniat peremptorium, ſicut in diffinitiua ſententia? Bar. ſing. in l. conſentaneum. in 2. col. C. qūo,
& quando iud. tenet, ꝙ ſi ſit interlocutoria grauis præiudicij,
vt dixi in princ. præſentis materiæ: tunc requiritur peremptorium, aliàs ſecus. Et idem firmat Bald. in l. tres denunciationes.
C. quomodo, & quando iud. & melius quàm alibi Matheſilanus in no. 132. 1mo. & Lud. in l. ſi finita. §. Iulianus. ff. de damno
infec. Facit l. properandum. §. & ſi quidem. C. de iudi. vbi in interlocutoria ferenda ab obſeruatione iudicij, requiritur perēptorium. De quo vltimo dubitat Bar. in d. l. conſentaneum. Et
an in tali abſolutoria ab obſeruatione iudicij requiratur citatio: declarat no. Bar. in l. Titia. in 2. col. ff. de accuſ. Bar. & omnes
53 in d. §. & ſi quidem. Bar. in d. l. tres denunciationes. ¶ †† Vltimò
eſſet videndum, an in dubio ſententia præſumatur lata præcedente peremptorio, & citatione; in quo multa dicunt. reſideo
in hac ſententia, quòd ſi ſit appellatum à tali ſententia, nō præſumatur lata præcedēte citatione, & peremptorio, niſi in actis
appareat, ſecundum Doc. in c. quoniam contra falſam. de proba. Io. And. in addi. Spe. in tit. de ſent. §. iuxta. verſi. & nota. Et ad
hoc vide, quod no. dicit Bal. in c. bonæ. in 2. col. de electio. vbi
ponit ſingularem limi. ſ. ad id quòd dicitur, quòd in dubio nō
præſumitur citatio præcedere niſi appareat, ſecundum Archi.
in c. propoſuiſti. 86. diſt. vide etiam Bal. in c. 1. §. ad hoc. in 9. co
lum. per illum tex. in verbo deuinxi. de pace iur. fir. in vſi. feud.
quamuis aliter teneat Bal. in l. hi, qui ad ciuilia. C. de appella. &
malè. Intellige, niſi eſſet ſententia de antiquo lata, ibi præſume
retur citationem, & peremptorium præceſſiſſe, ſecundū Doctor. præfatos, & Bal. in c. 1. de mi. vaſal. qui contu. eſt. Facit, ꝙ
dixi in q. de notario putatiuo in l. Barbarius. s̄. de off. prēto. aliàs
ſi non ſit appellatum à ſententia, in dubio præſumitur lata p̄cedente citatione, & peremptorio, vt latè ponit Alexan. in d.
54 l. de vnoquoque. in 2. colum. quicquid ibi teneat Ang. ¶ †† Præ
dicta omnia procedunt in ſententijs iudicum ordinariorum.
Quid in laudo arbitratoris, an poſſit ferri partibus abſentibus,
& non citatis? Examinat Barto. hic in 7. & ſeq. colum. & eſt articulus valde diſputabilis. & quia tangitur ordinariè in l. ſi quis
55 arbitratu. ff. de verbo. oblig. dic vt ibi. ¶ †Quid autem in ſenten
tia arbitri, ſeu laudo? Lud. in l. 1. in 4. colu. ff. de arbi. dicit, quòd
per omnia debemus dicere prout in ſententia iudicis. Credo,
quòd motus ſit: quia arbitria ſunt redacta ad ſimilitudinem iudiciorum l. 1. ff. de arb. Bar. verò in d. l. ſi quis arbitratu. in 3. col.
dicit hoc eſſe indubitatum: quia in laudo arbitri debet præcedere citatio. l. diem proferre. §. ſi quis litigatorum. ff. de arb. Sed
aduerte, quia in hoc cadit magiſtralis differentia inter ſententiam iudicis, & laudum arbitri: quia iudex poteſt ferre ſententiam parte abſente: dummodo fuerit legitimè citata. l. de vnoquoque. cum ſim. ff. de re iudic. Sed arbiter non poteſt vna par
te abſente etiam legitimè citata ſententiam ferre: quia per abſentiam vnius partis bene committitur pœna poſita in compromiſſo: ſed poſtea expirat compromiſſum, niſi iſta poteſtas
eſſet data in compromiſſo. Ita probat tex. no. in d. l. diem ꝓferre. §. ſi quis litigatorum. & ita in ſpecie not. Bal. in l. ſi qui ex cōſenſu. in 3. no. per illum tex. C. de epiſcop. aud. licèt referat Cy.
& Iaco. de Are. ibi aliter. diſtinguere, ſed reprobat, & bene. iſtud
idem tenet Bald. in cap. Quintauallis. de iureiur. vbi Imo. in 5.
56 colum. ¶ †Iuxta prædicta ſuccedit ſolennis quæſtio, & quoti-
diana. Pone, factum eſt compromiſſum in aliquem, duraturū
per menſem, cum poteſtate ſpecialiter in compromiſſo attributa, quòd arbiter, vel arbitrator poſſit prorogare terminum
illius menſis ſemel, bis, ter, & pluries, prout voluerit partib. præſentibus, vel abſentibus citatis, vel non. Pone, quòd arbiter prorogauerit ad alium menſem in abſentia partium, & non intimauerit partibus, an valeat: & an geſta poſtea per errorem valeant? Bal. ſing. in l. eos. §. Apoſtolos. in 2. col. C. de app. determi
b nat, quòd talis prorogatio nihil valet, ᵇ per l. diem proferre. in
princ. dum dicit, vel præſens, vel per nuncium, vel per epiſtolam. ĵ. de arbit. ergo requiritur notificatio partibus, iuxta glo. in
l. 1. in fi. ff. de contrahen. empt. Mouetur etiam Bal. per doctri.
gl. in cle. 1. in fi. de app. quæ dicit, quòd vbi termini aſſignatio
poteſt aliquem lædere, debet ſibi intimari. & dicit Bal. ſe ita cō
c ſuluiſſe. ᶜ Mar. Lau. hic refert ꝙ collegium Mediolanenſe conſuluit contrarium, & mouebatur: quia poteſtas arbitri pendet
à poteſtate partium. i. tantam poteſtatem habet arbiter, quantam partes ſibi dederunt. l. non diſtinguemus. §. de officio. ff. d
arbi. Si ergo partes dederunt expreſſam poteſtatem arbitro in
compromiſſo, ꝙ poſſet prorogare terminum partib. præſentibus, vel abſentibus citatis, vel non: cui ergo dubium, ꝙ poterit prorogare abſque præſentia partium, & abſque ꝙ eis notificetur? Et per hoc dicunt non obſt. d. l. diem proferre. quia ibi
arbiter non habebat iſtam expreſſam poteſtatem à partib. vt
in caſu noſtro, & iſtam ſententiam dicti collegij ſequit̄ Mar.
Lau. hic per tex. qui videtur prima facie expreſſus in l. diē proferre. §. ſi quis litigatorum. ĵ. de arbi. Tamen ad illum tex. ex ĵ.
dicendis patebit ſolu. Dicit tamen, ꝙ poſſet ſaluari opi. Bal. qā
in primo termino primi menſis arbiter nil cognouiſſet de meritis cauſæ: tunc bene tenetur intimare ſecundam prorogationem partibus, aliàs ſecus. Addo, ꝙ primam opi. Bal. videtur ēt
tenere idem Bal. in Auth. ei qui. in 2. col. in prin. C. de temp. app.
vbi dicit, ꝙ ſi tempus compromiſſi fuit prorogatum per arbitros, partes ipſæ videntur prorogaſſe, dummodo prorogatio
ſit intimata partibus, aliàs non valeret. Eſt verum, quòd Bal. ibi
non expreſsè loquitur, quando data erat arbitro poteſtas, de
qua. s̄. Adde etiam Bal. in l. 1. in fi. col. ver. quæro, an interlocutoria. C. de ſent. & interlo. om. iudi. vbi dicit, ꝙ habens poteſtatē
prorogandi compromiſſum poteſt hoc facere nulla parte citata: quia iſta non eſt propriè ſententia: tamē debet arbiter iſtā
prorogationem notificare partibus per ſeipſum, vel per nun-
57 cium, vel epiſtolam. d. l. diem proferre. ¶ † Adde etiam, ꝙ illā
opi. Bal. in d. §. Apoſtolos. ſequitur Sal. & tenet expreſsè Alex. in
conſi. 34. inci. viſo themate. s. reſcripto. in 1. vol. & 63. inci. in cā
& lite vertente inter Tho. Pro iſta opi. Bal. facit, quod ſing. vult
Spe. in tit. de arbi. § excipitur. ver. ſed pone ꝙ ſit actum, qui eſt
verſ. pen. vbi expreſsè dicit, ꝙ ſi ſit actum in compromiſſo, ꝙ
arbiter poſſit partibus abſentibus proferre laudum: tamen tenetur partem citare, per l. properandum. §. & ſi quidem. C. de
iud. & l. pe. §. illud. C. de temp. app. & dicit ibi Io. And. in addi.
ꝙ illud dictum alibi non habetur: & quod ita aliàs fuit iudicatum propter auctoritatem Specu. dum ipſe eſſet aduocatus
vnius partis. Iſtud dictum Spec. eſt bene ſingulare: tamen prima conſideratione vī contra tex. in d. l. diem proferre. §. ſi quis
litigatorum. Sed aduerte, ꝙ tex. bene ibi dicit, ꝙ arbiter poteſt
ferre ſententiam parte abſente, quando in compromiſſo hoc
fuit dictum, ꝙ abſentibus partibus poſſet iudicare; tamen text.
ille non dicit, ꝙ licèt poſſit partibus abſentib. ꝙ tamē poſſit eis
non citatis: quia vt dixi s̄. proximè arbiter non poteſt pronunciare vna parte abſente, etiam legitimè citata: quia abſens bene incidit in pœnam compromiſſi: ſed compromiſſum expirat, niſi in compromiſſo ſit dictum, ꝙ poſſit partibus abſentibus pronunciare, tunc poteſt. d. §. ſi quis litigatorum. tamē debet eas citare. & hoc dictum Spec. eſt ſingulare. Ideo Alb. in d.
§. ſi quis litigatorum. dicit poſt Gul. ibi, ꝙ ſi in compromiſſo
ſit dictum, ꝙ arbiter poſſit abſentibus partib. pronunciare, tūc
poteſt partib. abſentib. pronunciare, non autem eis nō citatis,
niſi in compromiſſo etiam eſſet dictum partibus abſentib. &
non citatis. Alleg. Spe. in d. §. excipitur. ver. pen. Iſtud eſt etiam
quod vult Imo. in l. ſi quis arbitratu. in 2. col. in prin. ff. de verb.
obl. vbi dicit, ꝙ quotidie in compromiſſis additur clauſula, ꝙ
arbiter poſſit pronunciare parte abſente, & non citata, & tunc
nō eſt opus citatione, vel notificatione. & dicit, ꝙ ſic obſeruat̄.
58 Ita etiam dicit Imo. in c. cum dilectus. de arb. † Ad idem facit
quod pulchrè no. Bal. in l. 2. C. vbi in rem act. in 1. col. per illum
tex. in verbo, ad notitiam, quòd quando terminus aſſignat̄ alicui in abſentia ſemper debet ſibi notificari, aliàs aſſignatio termini non præiudicat abſenti, quod eſt no. ſecundum Bald. Tamen potes dicere, ꝙ iſtud non facit in propoſito, quia aliud eſt
quærere, an prorogatio, vel aſſignatio termini præiudicet ignoranti, & tunc loquitur Bald. in d. l. 2. & alibi ſæpe. Aliud eſt quærere, an illa prorogatio valeat, & iſta eſt quæſtio noſtra. Et tenendo iſtam partem, reſpondeo ad fundamenta collegij Mediolanen. dum dicebatur, ꝙ poteſtas arbitri pendet à poteſtate
partium. Fateor d. l. non diſtinguemus. §. de offi. & c. cum dilectus. de arb. Et dum dicebatur, ꝙ partes in compromiſſo dederunt poteſtatem prorogandi compromiſſum partib. p̄ſentibus, vel non, citatis, vel non: ergo arbiter poteſt prorogare partib. abſentib. & non citatis, quia fateor. Tamen tenetur intimare partib. niſi in compromiſſo etiam eſſet ſpecialiter dictum,
quòd

ADDITIONES.

a ¶An autem in ſententijs. Adde l. ſi quando. C. de teſt. & in c. 2. de teſt. Inn. in c. petitione. de accuſ. Io. And. in c. conſuluit. de offi. deleg.
b ¶Nihil valet. Adde, ꝙ hanc communem dicit Dec. conſi. 39. in prin. qua de re plura no. Alex. conſi. 34. col. fi. circa fi. lib. 1. MASVER.
c ¶Conſi. 35. col. 2. ver. modo videamus. vlt. vol. Fely. in c. 1. col. pe. ver. 3. no. extra de conſti. Rom. rep. Rub. de arb. col. 7. q. 17. BELLOT.

q̄ non teneatur intimare,vt ex ꝛ.dictis patet.Ex quib.fac istam no.regulam, quòd arbiter potest facere id,quod specialiter est à partib.concessum,nec plus.Nec sufficiunt verba generalia, sed oportet quòd specialiter,& nominatim concedatur.Facit quod dicit Bar.in l.Aquiliana,in fi.ff.de transac.cum his,quæ di
59 xi ibi in l.1.¶†Vlti.quærit Bar.an sententia interlocutoria debeat in scriptis proferri.& tenet quòd non,iuxta gl.in l.2. ff. de app.reci.Dicit tamen in q̄rium esse tex.in l.fi.C. de priuil.scho. lib.12.circa fi.l.in verbo,interlocutione in scriptis proferenda. Bar.& Mod.respōdent,quod ibi est casus specialis. Non intelligo Barto.quòd in illa l.fina.casus ille sit specialis.sed vult dicere Bart.prout dicit ille tex.quod si sumus in casibus specialib. in quib.sententia interlocutoria debeat proferri in scriptis,tūc milites de quibus ibi,& alij de eorum familia tenentur soluere
* duos solidos.Et qui sint illi casus spāles,dicam ff.*Cuius ergo cōclu*
a *sio est*,quòd sententia interlocutoria [a] non est necessario in scriptis proferenda,prout etiam dicit gl.in c.fi.in gl.1. de re iudi.in 6.& in c.quoniam contra falsam.in verbo interlocutiones, de proba.quæ dicit,quòd licèt sententia interlocutoria non sit in scriptis proferenda,tamen debet postea in actis redigi ad scri
b pturam.Et quod interlocutoria scripturam non requirat, [b] tenet Bar.in l.2.in fi.C.de sen.ex breu.per rationem,¦vt ibi per eū. & Bar.in l.3.ff.de app.reci.Bal.in l.fi.C.de sen.ex breu.reci.Ang. & Imo.in l.1.§.libelli.ff.de appellat.& ibi plenè Angel. de Are.
60 †Hinc dicunt Ang.Imo.& Alex.in l.patris, & filij. de vulga. & pup.quòd interlocutoria in condemnatione expensarum nō requiritur,quòd feratur in scriptis de necessitate.Idem dicunt Ang.& Imo.in l.Paulus.ff.de re iud.Imò sing.tenet Bald.in d.l. patris,& filij, quòd ēt si sententia expensarum feratur cū sententia diffinitiua simul,quamuis diffinitiua requirat,quod primò sit scripta,tamen sententia condemnationis expensarum potest voce proferri,& sufficiet eam probari testib.& sequitur ibi Alexā. quamuis Comensis.ꝛ.dictis contradicat.Intellige tñ prædicta in expensis,quæ veniunt officio iudic. tantum. qđ est regulariter,vt dixi in l.1.C.de iudi.sed si deberentur iure actionis,puta,quia promisisset per stipulationem,iuxta glo.in l.3. §. si rem.ff.de leg.3.& in l.non solum.ff.de rei ven. quia tunc sententia ferenda esset diffinitiua,iuxta gl.magistram in clem.1.in verbo diffinitiua,de sequest.poss.& fru.tunc sententia condemnatoria talium expensarum debet necessariò in scriptis proferri.In quo tamen aduerte,quòd si iudex expressè in scrip. condemnaret in expensis,sed reseruaret postea sibi taxationem talium expensarum & declarationem,certè si iudex post sententiam,& ex interuallo postea taxaret,non requireretur alia scriptura:quia non condemnat,sed declarat: & qui declarat non dat de nouo.l.hæredes palàm.§.si quis post.de testa. Ita Bal. in
61 l.terminato.in 3.col.C.de fru.& li.expen. ¶†Pro prima concl. facit,quod dicit Bar.in l.Titia.in 3.col.ff.de accu.vbi quærit,an sententia absolutoria ab obseruatione iudicij sit diffinitiua, an interlocutoria.Vtilitas est:quia si est diffinitiua, debet in scriptis proferri:aliàs secus,vt ibi per eum.Facit,quod in simili ha-
c betur in præcepto [c] iudicis de soluendo intra 10. dies, quod fit contra confessum,iuxta gl.in l.si debitori.ff.de iudi.Nam cùm sit sñia interlocutoria,non requirit scripturam.Ita Gemin.in c.
62 fi.de re iud.in 6.Imo.in d.l.patris,& filij.¶†Limita prædictam conclu.non procedere in sententia excommunicationis,interdicti,& suspensionis,quia quamuis nil diffiniant,tamen necessariò debent in scriptis proferri.c.1.in prin.iuncto versi.hæc eadem.de sent.excom.in 6.quem ad hoc no.Bal.in l.prolatam.in
63 2.col.C.de sen.¶†Secundò mirabiliter fallit in sententia primi,& secundi decret..Ita sing.Bal.in l.iustè possidet.ff.de acqui. pos.Motus fortè propter earum grauitatem, & præiudicium.
64 An†autem interlocutoria [d] debeat ferri iudice sedente ꝑ tri-
d bunali,remitto te ad Bar.in l.2.in fi.C.de sent.ex bre. Bal. in l.1. in 2.col.eod.tit.& in d.l. patris,& filij.Sententia autem, seu lau
e dum [e] arbitri debet de necessitate in scriptis proferri.l.1. C. de sent.ex bre.re.gl.in l.cum antea.in ver.susceperint.C.de arbitr. Secus in arbitratoris laudo.Bal.in l.fi.in 5.col. C. de contrahen. emp.De sententia autem diffinitiua est expeditum, quòd necessariò de scripti recitatione proferri debet.l. 1. & per totum. C.de sent.ex breui.re.Fallit in casibus de quibus per gl. in c.fin. in ver.illustrium.de re iudic. in 6. Plures casus ponit Panor. in
65 c.1.de libel.ob.¶†Inter alios illum no.quod in causa matrimo
f niali [f] valet sententia diffinitiua,licèt non scriptis lata.glos.in c.
66 Albericus.vbi Innoc.& alii.de test.¶†Item quando profertur in præsentia principis,secundum Specu.in titu.de sen.prola.§. iusto.versic.non valet etiam si est lata.De quo per Ioan.Andr. & alios.in c.in causis.de re iudi.Bal.in l.fin. C. de leg.& in c.1.de
67 no.for.fidelit.¶†Item de consensu partium valet diffinitiua sine scriptis lata.Ita videtur probari in l.fi.in verbo,consentientes,& ibi glo.& Bar.expressè.C.de priu.scho.lib.12. per aliqua
* similia,vt ibi per Barto. *Contrarium est verius, & communiter tenetur*.Ita tenet gl.in d.c.fi.in verbo,illustrium.de re iud. in 6. & in c.de causis.de offi.deleg.& in cle.sæpe.in gl.pe.& fi.de ver.sig.& glo.in §.sicubi.in Auth.de mand.princ.Ang.de Are.in l.1. §.libelli.in 9.col.ff.de appel.plures alios casus speciales inuenies in
68 locis prælleg.¶†No.tamen perpetuo qd singu.tenet Ang. in ꝓsil.250.incip. Domina Liberina de Mantoa. vbi consuluit, quòd si de causa vertente coram ordinario sit petitum consilium sapientis,& causa sit commissa consilio vnius confidentis partium:Pone,portatur consilium ordinario,iudex ordina
g rius diffigillat consilium, & dicit pronuncio [g] prout in isto consilio continetur. Postea tradit consilium notario banchi, & notarius in fi.scribit qualiter iudex pronunciauit, prout in consilio continetur,consuluit Ang.quòd ista sententia est ipso iure nulla:quia sententia diffinitiua debet proferri de scripti recitatione.Iudex ergo debuit primò scribere ista verba,pronuncio prout in isto consilio continetur,deinde proferre,aliàs sententia est nulla.Et istam deci.sequitur D.Ant.de Alex.in l.1.circa fin.C.si aduer.liber.Ex istis remanet expeditus primus intellectus princ.glo.nostræ.Sum in 2.lect.glo.ibi, alij dicunt per libellum.ex qua habes in effectu,considerato, quòd glos.reprobat istum intellectum,quòd quando imploratur offic. iudi. in causa,in qua requiritur causæ cognitio, ibi est necessarius libellus:tamen aduerte secundum Doct.quòd. §.oportet. secūdus, per quem mouetur glo.ad reprobandum istum intellectum, non dicit,q̄ sit necessarius libellus:dum dicit,si vult,& no. circa illum casum,quem glo.ponit,q̄ in alienationib. rerum immobilium minoris requiritur decretum iudicis causa cogni-
69 ta.¶†Circa hoc perpetuò no.quod singu.cōsuluit Pet. de Ancha.in consi.83.incip.visis diligenter actis,& actitatis. Pone tota die contingit. Volo emere rem minoris immobilem: sed quia minor non habet curatorem,scio q̄ non possum emere,
h nisi cum auctoritate curatoris,& decreto [h] iudic. Pone,iudex huic minori petenti constituit curatorem:& similiter postquā constituit curatorem interponit decretum cum auctoritate illius curatoris,super alienatione illius rei minorris immobilis:consuluit,& verè Pet.de Anch.quòd alienatio est ipso iure nulla,& illud decretum nihil valet:quia decretum debet interponi in alienationibus minorum causa cognita.l.magis puto.§.ne passim.ff.de reb.eorum,l.fin.C.de cur.fur.Cy.in l.actus. C.de fer.Sed ex breuitate temporis non potest dici interuenisse causæ cognitionem in decreto:ergo nihil valet,per id,quod in simili dicitur,quod sententia lata ex breuitate temporis est nulla,quando iudex tulit sententiam tam breui tempore, q̄ non potuit verisimiliter acta considerare.Ita Bart.in l. prolatā. in fi.& in l.ex stipulatione.per illum tex.C.de sent.cum suis cōcord.Singularis certè est decisio,quam refert,& sequit Alexā.
70 in consi.359.inci.visis verbis testamenti.in fi.colum. ¶†Not. secundò diligenter id,quod nouiter consuluit Pau. de Cast.in consi.79.incip.super eo,quod quæritur:vbi dicit,q̄ si notarius sit rogatus de interpositione decreti facta per iudicem, dicat in instrumento,qualiter iudex cum causę cognitione sup hoc interposita,super ista alienatione rerum minoris:an ista verba notarij assertiua sufficiant ad probandum, quòd interuenerit causæ cognitio,prout requiritur?consuluit, q̄ non, per regulā no.quæ habet,q̄ qñ notarius attestatur aliquid in instrō, q̄ nō potuit fieri, tunc tp̄e rogati notarij instrm illud non probat.

est

ADDITIONES.

a ¶Sententia interlocutoria.Adde Spe.& ibi Bal.in addi.titu.de sen.vers. quid de interlucutoria.Bal.in l.hac consultissima.C.qui testa.face.pos.

b ¶Hoc procedit in causis leuibus,& modici momenti,& partibus consentientibus,secus si cā erit magna.l.quoties.C.de priu.scho.li.12.& facit tex.in Authen.nisi breuiores,C.de sen.ita no.Seb.de nulli.c.13.post num.73.& nu.74. vbi enumerat casus, in quib. nō procedit dicta conclusio,cui adde Rober.de ordi.iud.in 6.par.c.53.nu.12.nu.16.qui etiam prædicta declarat. MASVER.

c ¶In præcepto.Adde ita velle Alex.post Ang.in l.fi.col.8.C. de eden.dum loquitur de præcepto facto à notario. PVRPV.

d ¶Interlocutoria.Adde Cy.in l.emancipatione.C.de fide instru.

e ¶Laudum arbitri.Adde Lanfr.in repe.c.quoniam contra falsam.de proba.

f ¶Matrimoniali.Adde gl.in c.fi.de reg.iur.li.6.Arch.in c.statutis.2.q.1.

g ¶Pronuncio.Quòd sententia possit ita ferri pronuntio,vt in cōsi.tenet Alex. in l.1.§.si quis ita.col.4.de ver.ob. PVRPV.

h ¶De interpositione decreti in alienatione rei minoris, & an Decretum debeat interponi ante actum:vel post,vide Ias.in l.fi quis mihi bona. §.iussum. colum.penul.ff.de acquiren. hæred. Item, quomodo Decretum à sententia differat,& alia plura,vide per Nat.consilio 161.colum.5.& colum. 8. & seq. Dec.consi.209.& quòd quando index interponit Decretum,non debet dicere,si & quatenus iuris sit,sed prius debet discutere.teste Bar. in l.cū propter. ff.de leg.præst.quæ omnia latius examinat Ro.consi.33.nu.10.conli. 76. nu. 15.consi.99.nu.23.lib.1.melius consi.7.per tot.lib.3. BELLAC.

est doctr. Bar. licèt ipse alia alleget in Auth. si qs in aliquo, circa fi. C. de eden. cum concor. quas ibi dedi: sed cāæ cognitio non potuit statim illo tunc adhiberi, ergo verba notarij, ꝙ interposuit iudex decretum cum causæ cognitione, nihil probant de
71 causæ cognitione. ¶† Imò plus consuluit Pau. in cod. cons. ꝙ si iudex tempore, quo interponit decretum, dicit, ꝙ in hoc adhibuit causæ cognitionem, ista verba iudicis non probant, ꝙ cāæ cognitio interuenerit, per aliam regulam, ꝙ quotiescunqꝫ non potest liberè aliquem actum facere, nō stat assertioni fuę. l. & si fortè, vbi pulchrè Bar. ff. de cast. pec. cum multis concor. quas dixi in l. 1. in prin. ī. de offi. eius. Tamen, vt ibi dixi, posset dici, ꝙ illa regula procedit in priuato, non in iudice, de quo lex multum confidit: quomodo ergo fiet in casu nostro ad probandum, ꝙ decretum sit interpositum cum causæ cognitione: si non statur nec instro notarij, nec confessioni iudicis? consuluit Pau. in d.c. cons. ꝙ notarius debet facere duo instra separatim, & diuerso tempore, in vno attestari de causæ cognitione, quam iudex primo adhibuit ſm formam casus contingentis. Postea in alio instro attestari, qualiter decretū interposuit cū cāæ cognitione, vt in primo instro continetur, & ista not. bene. Et ad ista dicta Pau. de Cast. adde omnino quæ dicā ī. in 2. col.
72 & seq. ¶† Redeundo ad gl. omissa doctri. Bal. Bar. hic examinat qñ imploratur off. iud. an, & qñ de necessitate requiratur libellus, vt hic per eum, & vide per Bal. in rub. extra de off. iud. in 9. col. & seq. Inquātum Bar. facit tria membra, dicens. Quoddam esse off. iud. quod succedit loco deficiētis actionis. Quoddam, quod succedit loco deficientis excep. &c. Poterat Bar. clarius
73 loqui, & vti terminis magis conuenientib. † & dicere, ꝙ triplex est off. iud. quoddam nobile aduersarium, & mercenarium, vt declarat Bar. in l. 1. in 7. col. de iur. om. iud. De primo. ſ. de nobili loquitur primum membrum Bar. quia est illud, quod competit loco deficientis actionis. De secdo. ſ. de aduersario loquitur ſm membrum Bar. quia est illud, quod aduersatur, dum dicit, loco deficiētis except. Tertium est mercenarium, quod deseruit circa actiones propositas, in his, quæ emergunt in lite circa fructus, interesse, & similia. Et de ista materia qñ imploratur offi. iud. an, & qñ sit necessarius libellus, vide ēt per Bar. in repe. l. 3. in fi. C. de pig. & in l. 4. in bonis lect. C. depo. & in l. 1. §. fi. ff. de var. & extraor. cog. & in l. ab hostib. §. sed quod simpliciter. ff. ex quib. cau. ma. & in l. 4. §. hoc autem iudicium, in 6. & 7. q. de dā. infec. Bal. in Auth. offeratur. C. de lit. contest. & in rep. l. incerti, in pe. & fi. col. C. de interdi. & in l. 1. ff. de iur. omn. iud. vbi latius per Cy. Spec. in tit. de integ. rest. §. fi. ver. vlt. & in tit. de lib. ꝙcep. §. nunc videndum. ver. fi. D. Ant. & alij ibi, vbi mare magnum
74 in c. fi. de offi. iu. ¶† No. tñ circa doctri. Bar. ꝙ in omnib. casib. in quib. concluditur, ꝙ in imploratione off. iud. non requiritur libellus, intellige tñ semper, ꝙ requiritur qualisqualis petitio in actis, quia alias non posset iudex impartiri officium, si non implorarentur, per l. 3. §. hoc autē iudicium. ff. de dam. infec. Ita no. Alb. hic, alleg. l. de submersis. C. de nau. li. 10. & cle. fæpè, de ver.
75 sig. ¶† No. ēt diligenter, ꝙ in omnib. casib. in quib. non competit actio, sed solū offi. iu. vt in 1. membro Bar. licèt alias ad constituendū debitorem in mora sufficiat sola interpellatio extraiudicialis, gl. in l. q Romæ. §. coheredes, in gl. in ver. testato. ff. de verb. obl. & in l. vinum, in gl. mag. ī. si cer. pet. cū concord. quas ibi dedi: Isto casu non sufficit ad cōstituendum in mora in his, quæ debentur off. iu. nobili: sed requirit interpellatio iudicialis, tex. est sing. ſm Bar. & alios ibi, in l. cum postulassem, in princ. ff. de dam. inf. & rō clara est, q a cùm nihil debeatur parti, ergo si pars interpellat extraiudi. nihil facit: oportet ergo ꝙ sit iudex, q interpellet. Istam rōnem assignat Bar. in l. 1. in 7. col. ff. de iu. om.
76 ind. † imo plus nec per productionem libelli cōstituitur tunc in mora, nisi interueniat lit. contest. vt per Bar. in l. denunciasse. §. quid tñ. ff. de adul. per illum tex. Ang. & Lud. in d.l. vinū. Bal. & Ang. in rub. C. de in ius vo. Itē vbi imploratē off. iud. non hēt locum reconuentio. glo. in l. sed & si restituat, in ver. adierit, vbi
77 Ang. ff. de iud. ¶† Itē licèt aliàs filiusfa. non possit esse in iudicio sine cōsensu patris. l. fi. § necessitate. C. de bo. quæ lib. tñ potest implorare off. iu. absq; licentia patris, ſm Lud. in rub. ff. de arb. in 8. col. per gl. quam dicit sing. in l. 1. C. q admi. vbi ēt Ang. dicit illam gl. esse singularē; sed Lud. ibi alleg. concor. in l. 4 §. cā cognita. in l. fi seruus. ff. de bo. pos. quę tñ gl. loquuntur in seruo. Idem Lud. in l. cum filiusfam. viaticum. ff. si cer. pet. ponderat ibi esse aliam gl. sed nihil facit, q a loquit in casu speciali, qñ pa-
78 ter erat absens. ¶† Facit alia gl. in l. cog. § si pater, in ver. obsequium. ff. ad Treb. quam gl. dicit Lud. in repe. rub. ff. de arb. in 8. col. esse singularem ad aliud, ꝙ licèt filius emācipatus non possit agere nisi impetrata venia, tñ quando implorat officium iudicis, non requiritur impetratio veniæ. Tñ cogita, quia gl. istud non bene dicit, dic vt ibi habetur. Intellige tñ quod dixi, ꝙ filiusfam. potest esse in iudicio implorando officium iudicis sine cōsensu patris, verum est, qñ officium non in figura iudicij implorat, & ita loquitur gl. in d.l. 1. C. qui admit. & ibi Barto. in fin. col. & alij post eum: sed si imploretur in figura iudicij, vt in casib. hic not. per Bart. tunc bene requiritur consensus patris.
79 ¶† Item adde dum s̄. retuli. Pau. de Cast. in cons. 89. tenere, ꝙ non credatur attestationi notarij, nec etiam iudicis, si dicatur decretum interpositum cum debita causę cognitione. Nam in contrarium videtur mihi restringere illud, quod vult glo. in l. 1. in glo. mag. in ver. ordine. C. de fide instru. lib. 10. secundum ꝙ eam pro not. sequitur Bal. in l. fi. C. de præd. mino. quæ vult, ꝙ decretum iudicis prę̄sumatur interpositum ex iustis causis, & ista glo. est ad hoc sing. secundum Bal. in c. sicut. circa fi. de re iud. Si ergo currit præsumptio iuris, quid est quod assertioni, quæ iuuatur præsumptione iuris, stari non debeat, quia etiā sine assertione iudicis, vel notarij decretum præsumeretur in-
80 terpositum ex iustis causis? † Sed potes respondere, quòd illa glo. non loquitur in decreto super alienationibus minorum, quod patet, quia in alienationibus minorum opottet allegare causas iustas, & eas legitimè probare, & de his debet in actis constare, vt iudex possit decretum interponere, text. est no. in l. minorum. C. de prædi. min. Facit l. lex, quæ tutores. C. de admi. tuto. & quod vult glo. in l. 2. C. quando decreto opus non est.
81 ¶† Item adde circa doctri. Barto. dum in secundo casu primi membri princ. dicit, quoddam esse officium iud. per quod nihil concluditur parti, sed iudici, vt in integ. restitut. & in cautione damni infect. & in isto dicit, quod requiritur libellus, vt hic per eum. Non inuenio aliquem in hoc aduertisse, sed dubia multum videntur verba Barto. in eo, quod dicit in cautione damni infecti in tribus. Primò dum præsupponit, ꝙ in ea nihil concluditur parti, quia concludit ex quo peto, ꝙ pars caueat. Item dum innuit Barto. quòd hic requiratur libellus. Item innuit, ꝙ hic causæ cognitio requiratur, neutrum videtur posse procedere, cùm cautio damni infecti celeritatem desideret, l. 1. & l. 3. in princ. ff. de damn. infect. Cogita. Et quòd in cautione damni infecti requiratur libellus, vide Barto. in l. 4. §. hoc autem indicium, in 6. & 7. q. ff. de dam. inf. Item adde, ꝙ in missione in possessionem ex secundo decreto non requiritur libellus, ſm Bar. in l. iubere cauere, in vlt. colum. ī. de iur. om. iud. per rationem de qua ibi per eum. ¶ Sum in 2. lect. glo. ibi, tertij dicūt. in qua habes tertium intellectum, & 4. opp. ex quib. habes colligere fallentias ad istum intellectum, quem communiter tenent Doct. hic. Eum tenet Inno. in c. constitutus, de reli. do.
82 recolligendo. d glo. in istis fallentiis, & doct. ¶† Fac regulam, ꝙ causæ, quę requirunt plenam cognitionem, & decreti interpositionem, delegari non possunt, vt patet in alienatione rerum minorum, quæ cum requirat causæ cognitionem, delegari non potest. l. 2. §. 1. de offi. eius. Eodem modo in causæ cognitione super transactione alimentorum. l. cum hi. § sed nec mandare. ff. de transact. Ista regula fallit in resti. in integ. siue maiori, siue minori competente, quæ potest delegari, licèt plenam causæ cognitionem requirat. l. fi. in fi. C. vbi, & apud quos, & licèt Bal. hic dicat glo. istam dicere, ꝙ sit speciale fauore minorum, tamen non dicit: glo hic, quæ solùm dicit, sed in ea speciale. Bene istud dicit gl. in l. ea quæ. §. 1. ff. ad munici. Et videtur tenere gl. in l. 1. ff. de dam. infect. quam ibi expressè ad hoc no. & sequitur Ang. Idem tenet Bar. in d.l. fi. C. vbi & apud quos, & in l. 4. §. 1. in 1. col. ff. de dam. infect. & in l. imperium, in pen. col. in prin.
* ff. de iu. om iud. *Tamen communis sententia est*, ꝙ speciale in minore non sit, imò etiam procedat in maiore, quia de vtroque loquitur d.l. fin. C. vbi, & apud quos. secundum Bar. Albe. & communiter alios hic. Imo. & Moder. in l. 1. ff. de dam. infect. reprobata glo. ibi ¶ Secundò limita in causis, quæ requirunt plenam cognitionem. Secus si tantum semiplenam, vt in 2. opp. Ponderatamen, ꝙ Barto. hic in distinctione quam ponit, secundum Iac. But. in fi. illius limitat istud procedere hoc modo, ꝙ causæ quæ requirunt solùm semiplenam cognitionem, possunt delegari, verum est, quo ad cognitionem, non quo ad executionē realem. Ita etiam tenent Bar. & Ang. in l. cognitio. §. 1. ī. de offi. eius. Aliter tamen videtur tenere Bart. in l. imperium. in penul. colum. & in l. iubere in fin. colum. ī. de iur. om. iud. Et ideo Pau. de Cast. in d.l. cognitio. §. 1. quamuis de prædictis mentionem non faciat, dicit se multum mirari de hoc, & quod nunquam fuit clarus: sic istis causis quæ requirunt semiplenam cognitionem, si delegentur, & delegatus adhibuerit istam semiplenam cognitionem, quare postea non possit facere missionem realem, quæ non requirit aliam cognitionem, de hoc plenè tangam in d.l. iubere. ¶ Tertiò limita istam regulam procedere in his, quæ requirunt plenam causæ cognitionem, & postea expectant decreti interpositionem, & de his propriè lo-
83 quitur text. noster, ſm istum tertium intellectum. ¶† Quædam autem sunt causæ, quæ requirunt plenam cognitionem,

sed poſtea expectant diffinitiuam,& iſtæ an,& quando poſſint delegari,ſiue loquamur in ciuilib.ſiue in criminalib. diſtingue, vt magiſtraliter hic per Bar.& Alb.& ſigna iſtam doct.¶Quare ò vltra gl.& Docto.no.limita, vt procedat in cauſis,quæ officio iudicis nobili expediuntur. Secus in his, quæ expediuntur officio iud.mercenario ſuper aliquo incidenti in cauſa,quia licèt plenam cauſæ cognitionem requirat,tamen poteſt delegari.Ita Bar.in l.arbitro.ff.qui ſatiſd.cog.per iſtum tex.ſecundum
84 tertium intellectum gl. ibi,de quo ibi dicam.¶† Quintò limita non procedere in cauſis ſpiritualib. in quib. licèt requiratur plena cauſæ cognitio,tamen Epiſcopus poteſt delegare Archidiacono,& ſimilib.puta examinationem ordinandorum,& ſimilia.c.ad hoc.de offi.Arch.&c.Epiſcopus, & c.placuit.10.q.1. ita Inn in c.conſtitutus,de relig.dom. Refert,& ſequitur Alber. hic,circa fi.& etiam Ang. Redeundo ad iſtum tertium intellectum adde, ꝙ licèt omnes eum ſequantur,vt prædixi, tamen Raph.Fulg.in l.iubere cauere.in 2.col.ad fi.ff.de iur.om.iud. dicit,ꝙ talem expoſitionem per libellum, ideſt per delegatum, non meminit ſe legiſſe in toto corpore iuris.¶Quarta lect. gl. nullo modo tenetur,quia tex. non conuenit.¶Circa quintam lect.Iaco.de Are.quàm refert Bar.hic, in fi.vide Alb. de Roſa. hic,in 4.col.& ſeq.Iaſon de Mayno Mediol.vtriuſque cenſuræ Doctor,Papiæ legens.

SVMMARIVM.

1 *Geſta per procuratorem Cæſaris,dummodo eius commodum reſpiciant, valent.*
2 *Hæreditas,quamuis regulariter non poſſit adiri per procuratorem, tamen ſpeciale eſt in procuratore Cæſaris,& nu.4.*
3 *Adminiſtrator habens mandatum generale cum libera,non poteſt alienare.*
5 *Cæſar quando eſt inſtitutus hæres,requiritur, ꝙ hæreditas adeatur per ipſum vel eius procuratorem.*
6 *Verba illa, ꝙ procurator omnia agere poſſit, & gerere, ac ſi dominus præſens eſſet,ſi ſint inſerta in procuratorio, intelligitur per hæc verba conceſſa libera.*
7 *Hæres qui ſemel fuit,non poteſt deſinere eſſe.*
8 *Res quæ alienatur,ſi in veritate eſt procuratoris, & procurator credat eſſe domini,cuius nomine tradit,cùm non transferatur dominium, tamen repellitur,ſi vellet agere contra ementem.*
9 *Error an,& quando impediat translationem dominij.*
10 *Rem meam ſi trado tanquam alienam,non transfertur dominium.*
11 *Error in cauſa dominij non impedit dominij translationem.*
12 *Error in traditione an impediat dominij translationem,& nu.13.*
14 *Dominus ſum alicuius fundi: & credo me tantum ſuperficiarium, vel emphytentam;confero tale ius ſuperficiario,vel emphyteuſis, an dominium,quod habeo,impediat translationem iuris.*
15 *Dominus ſum alicuius fundi,quia fuit maiorum meorum,talis fundus tenetur ab eccleſia,ego ignorans fuiſſe,& eſſe meum,conduco in emphyteuſim,credens eſſe eccleſiæ, an talis error habeat mihi in aliquo præiudicare.*
16 *Error an matrimonium impediat,vel contractum annullet.*
17 *Sacerdos,ſi habeat quindecim hoſtias ante ſe, & putabat tantum decem,& protulit verba conficientia corpus Chriſti, an omnes ſint conſecratæ,vel nullæ,vel decem.*
18 *Procurator fiſci,an poſſit habere fidem de pretio, quando venditur res fiſcalis.*
19 *Procurator priuati an vendendo poſſit habere fidem de pretio.*
20 *Creditor,quando vendit rem pignoratam ex pacto,poteſt habere fidem de pretio.*
21 *Procuratorem aliquis conſtituit ad talem,& talem actum:deinde ſubijcitur clauſula multum lata,& ampla quòd promiſit habere rata quæcunque geſta per eum,an per iſtam generalitatem dicatur habere mandatum cum libera ad omnes cauſas,& actus.*
22 *Mandatum procuratoris quid ſi contineat,quòd procurator poſſit facere ea omnia,quæ poſſet dominus,ſi eſſet præſens,an dicatur habere mandatum cum libera.*
23 *Dominus ſi promitteret habere ratum, & firmum totum quicquid legitimè factũ fuerit à procuratore,quis erit effectus mandati,an valeat.*
24 *Procuratorem ſi quis conſtituit ad vendendum librum,ſi ipſe procurator conſtituat alium procuratorem, qui vendat, an valeat venditio, vel dominus poſſit eam reuocare.*

De officio procur.Cæſaris. Rub.

LEX PRIMA.

QVæ acta. Iſta l.cum ſequenti diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur dictum generale. In ſecunda aliud dictum, per quod limitatur primum. In tertia ponitur vnum ſpeciale.In quarta aliùd.Secunda ibi,ſi rem Cæſaris. Tertia ibi
1 eſt & hoc præcipuum. Quarta ibi,& ſi Cæſar.¶† Omnia geſta per procuratorem Cæſaris, dummodo eius commodum reſpiciant,valent,& tria ſpecialia ſunt in Cæſare. Primò, ꝙ eius procurator poteſt cogere ſeruum inſtitutum,vt adeat. Secundò quòd hæreditas ſpectans Cæſari poteſt adiri per procuratorem. Tertiò,quòd hæreditas ſemel adita per Cæſarem,poteſt per eundem repudiari.hoc dicit, cum l. ſeq. ¶Ad euidentiam præmitto quod dicitur per Cyn.& Docto.in l.ſi procurator.C.de eden.quòd princeps,ſiue Imperator habet duos pro-
a curatores: [a] vnus eſt procurator Cæſaris, de quo hic. alius eſt procurator fiſci. Procurator Cæſaris eſt procurator patrimonij Imperatoris, videlicet bon.priuatorum, vt ſi inſtitueretur hæres per aliquem, vel ſi habebat bona antequam crearetur princeps,vel Imperator.Procurator fiſci eſt procurator bonorum, quæ habet tanquam princeps. Primò eſt ponderanda litera ibi quæ acta, & geſta. quod hic videtur text. quòd inter acta, & geſta eſt differentia propter dictionem, &, quæ cadit inter diuerſa.glo.in rub. ff.de iur.& fac.igno.& glo.in cap.quærelam, de Simo. ſed quia glo. 1. tangit,ibi ponam.¶Secundò ex tex.videtur probari,quod dominus conſtituendo procuratorem,qui poſſit facere ea omnia,quæ ipſe dominus, talis procurator videtur habere mandatum cum libera, de quo tangam. ĩ. in vlt. q. extra glo.¶Tertiò not. ex verſic.ſi rem Cæſaris,hic eſſe tex.expreſſum,quòd error circa rem impedit tranſlationem dominij ipſius rei. De quo per puncta videbitis in glo. magna, quæ eſt melior de corpore iuris.¶ Sed aduerte, quia iſtud not. non bene colligitur ex hoc text. in quo non apparet,quòd iſte procurator errauerit:ſed bene potuit eſſe, quòd erat in mala fide,appropriando ſibi rem Cæſaris pro ſua: prout etiam dicit Albe.hic.in 2.colum. quamuis etiam glo. mag. hic in prin.idem dicat,& fortè non bene, quia vt dixi de erro-
2 re in iſto text. nihil apparet.¶† Quartò not. ex iſto text. quòd quamuis regulariter hæreditas non poſſit adiri per procurato-
b rem, [b] vt eſt tex.in l.Paulus lib.12.reſponſorum reſpondit per procuratorem.ff.de acq.her.tamen ſpeciale eſt in procuratore Cæſaris.Barto.in d.l.Paulus.conatur dare rationem, quare non poſſit adiri,ſed eſt falſa,vt patet ex his, quæ dicit ibi Raph. Cu. qui eum reprehẽdit.Aliam rationem ponit ibi Bart.quę etiam mihi non placet.Veritas eſt,(& iſta mihi placet,) ꝙ hæreditas non poteſt adiri per procuratorem generalem, ſed per habentem ſpeciale mandatum bene poteſt adiri. Iſta eſt opi. Vltramont.quam referunt Cy.Alb.& Bal.in l.1.C.qui admi.& Batt. in d.l.Paulus,de quo etiam latè per Paul. de Caſt. in l.fi. in vlt. col.C.vnde legi.& latè Do.And.Bar.in repe. rub. C. qui admit. & in 77.colu.& duab.ſeq. & in 83.col. Sed pro nunc aliter non diſcutio,nec firmo:Sed iſtud fallit in procuratore Cæſaris, qui poteſt adire per generale mandatum.Nam ipſe habet mandatum cum libera,vt dicam.ĩ.licèt ſecus ſit in procuratore reipublicæ.l.præſes.C.de tranſ.¶Quintò not. ex verbo, denique.hic
3 eſſe tex.expreſſum,& not.† ꝙ adminiſtrator habens [c] manda-
c tum generale cum libera non poteſt alienare. Nam procurator Cæſaris,& quilibet publicus adminiſtrator habet liberam, vt ĩ.dicam,& tamen non poteſt alienare, vt hic. Contra iſtud videtur tex.in l.procurator,cui libera. de procu. Reſpondebat ſing.Bal.hic,ꝙ regula l.procurator,eſt vera,quando habet mandatum cum libera ab homine.Secus ſi à lege,vt in caſu noſtro in procuratore,Cæſaris & in quocunque,quia non poteſt alienare,niſi ſit in commodum domini.Et iſtud verbum puto no. ad illud quod dicit no.gl.in l.mandato generali, in gl.fi.de procura.Bal.& Mod.in l.præſes.per tex.C.de tranſac.vbi dicitur,ꝙ adminiſtrator reipub. dicitur habere mandatum cum libera, quia dico, ꝙ cùm habeat mandatum cum libera à lege, non habet ita latas habenas, vt habens mandatum cum libera ab homine.Et eſt tex.no.ad tutorem, qui mandatum habet cum libera à lege,vt per Barto.in l.inter bonorum. ff.de adminiſtra. tuto.Et iſta puto eſſe addenda ad ea,quæ dicuntur in l. præſes. C.de tranſac.Sed caue, quia tex. iſte loquitur etiam de tranſactione, & ſic huic ſolutioni obſtaret de directo d. l. præſes. C. de tranſact.vbi Bar.& omnes notant.iuncta d.l.mandato generali. Vnde puto (& iſta eſt veritas) quòd iſte tex.loquatur non in procuratore fiſci, ſed in procuratore patrimonij Cæſaris,in quo cenſetur priuatus,& ſine libera,ut tenet Barto.hic in 2.colum. Et ad prædicta vide omnino Bald. in cap. contingit, ad

ADDITIONES.

a ¶Procuratores.Et adde not.Alex.lib.4.conſ.6.in 2.argum. PVRPV.
b ¶Procuratorem.Quare hæreditas non poſſit adiri per procuratorem, vide aliam rationem infra.6.col.
c ¶Adminiſtrator habẽs.Adde Barb.in repet.rub.de rebus. eccleſ.non alien.in 13.colum.

ad fi. de transſ. Nec dicas, ꝙ in ista l. istud sit spāle in fisco, quia in fisco nihil prę sumitur speciale nisi l. expresse dicat, ꝙ sit spāle. l. Item veniunt. §. pridie. ff. de pet. hęr. gl. in l. 1. in gl. 1. de pet. hęre.
4 ¶ Sextò no. ex ver. & si Cæsar. vnum speciale in procuratore Cæsaris, quia licèt hæreditas regulariter per procuratorem adiri non possit. l. Paulus, lib. 11 ff. de acqui. hær. vbi habetur, ꝙ per nullum procuratorem, nec generalem, nec specialem adiri possit; istud est clarum, ꝙ hoc est speciale. Sed tenendo opin. Vltramon. ꝙ procurator specialis possit, generalis non, istud est speciale in procuratore Cæsaris, quia ex mandato generali poterit. Si dicatur paria sunt habere mandatum speciale, vel generale cum libera. l. procurator cui. ff. de procur. sed iste procurator mandatum habet generale cum libera, ergo &c. Responde, quòd illa æquiparatio procedit, quando habet mandatum cum libera ab homine, secus si à lege. Et quare procurator non possit hæreditatem adire, vltra rationes Bart. quas heri assignabā, aliam ponit hic Bald. & dicit esse, quia iura hereditaria directa acquirerentur in personam procuratoris, sed semel hæres non potest desinere esse hæres. l. & si fine. §. sed quod Papin. ff de min. & sic ipse ꝓcurator remaneret hęres, quare &c.
5 ¶† Septimò not. quòd quando Cæsar est institutus hæres, requiritur, ꝙ adeatur per ipsum, vel per procuratorem suum. ℨ de leg. 1. §. an bona. ℨ. de iure fisc. & l. commissa. ℨ. de publ. Respondeo, ꝙ loquuntur in bonis, quæ deferuntur in fiscum iure speciali, vt in bonis damnatorum. Nos loquimur in bonis acq̄rendis iure communi, vt acquirere hæreditatem, vt quilibet priuatus acquirit. Vel aliter respondeo, quòd contraria loquū tur in bonis delatis fisco. Secus est in bonis delatis Cæsari tanquam priuato.
6 ¶† Octauò ista l. alleg. in prin. ꝙ si in procuratorio sint inserta illa verba, ꝙ procurator omnia gerere possit, & agere ac si dominus præsens esset, ꝙ per hæc verba intelligitur concessa libera, de quo per Bart. in l. procurator ad vnam speciem. C. de procur. Gul. de Cu. hic, & in l. quā Tuberonis. ff. de pec. Ita dicit Ang. hic. Tu vide Bar. in l. creditor. §. Lucius. ff. de
7 mand. Et dicam de hoc latius. ℨ. in q. extra gl. ¶† Vltimò no. ex l. seq. hic esse tex. specialem, & sing. qui non est alibi, secundum Doct. & Bar. ꝙ licèt is, qui semel fuit hæres, non potest desinere. l. sicut. C. de repud. hære. Tamen istud fallit in Cæsare, vt hic. Et subiungit Bar. ꝙ istud non est alibi, nisi in minore, vt l. 1. C. si minor se ab hære. absti. Sed tu dic, ꝙ ibi est beneficio restitut. in integ. quod non est hic. Dicit tamen Bal. ꝙ omnia, quæ dicuntur in Cæsare, habent locum in Papa, qui etiam habet suos ꝓcuratores, siue collectores. ¶ Glo. in verbo, acta. in ea. glo. ad fi. No. ex glo. differentiam inter terminum, acta, & gesta, quia terminus, acta, est generalis, & gesta, specialis, & comprehendit tā tùm extraiudicialia. Bar. dicit, ꝙ lex alleg. per glo. nihil probat, sed est l. Labeo, la 2. & bene probat. Est verum, ꝙ iurisconsul. in l. licet. ff. eo. tit. dicit, quòd inter facta, & gesta, licet videatur subtilis differentia, tamen non est. Vide tamen aliam differentiam inter gesta, & acta, quam ponit Laur. Vallensis in lib. 4. Elegantiarum. in c. 191. Aliqui antiqui propter istam gl. hic reprehendebant libellantem se gessisse in iudicio negotia nomine alicuius, & dicunt, ꝙ debet succumbere, quia gesta dicuntur extra iudicium. Bar. respondet. Sed ego dico, quòd etiam si propriè staret, sustineretur ꝓpter regulam, ꝙ verba libelli possunt impropriari, vt sustineatur. Barto. in l. sed & si possessori. §. Item si iurauero. ff. de iureiur. Bar. in l. si olei. C. loc. Quod ita sine dubio teneo, ꝙ bene procederet. ¶ Gl. in verbo, dominium, diuiditur in tres partes prin. In 1. assignat rationem ad tex. In 2. opponit, & soluit. In 3. ponit not. distin. Secunda ibi, sed contra. ℨ. mand. in l. seruum Titij. Tertia ibi, vt plenè hæc scias. ¶ In ea. glo. ibi, quia nemo errans. Ista ratio glo. (vt dicebam) non bene congruit ad tex. nostrum, in quo litera non aperit, ꝙ iste procurator erraret, & ideo dicere, quòd ꝓcedit istud errore, est restringere tex. qui potest intelligi, ꝙ sciebat non suam, & ꝙ mala fide cōuerterat, & alienabat. ¶ In ead. gl. ibi. Sed contra. Istud contrarium. l. seruum Titij, venit à remotis, tenendo etiam, ꝙ in l. nostra interuenerit error: quia etiam hoc tenendo in casu legis nostræ error est & in procuratore, & sic in tradente. Sed in d. l. seruum Titij. non fuit error in procuratore, & sic in tradente, sed in domino. Nam ibi verus dominus verè fuit institutus hæres ab emptore, sed ipse nesciebat se prius fuisse dominum, & mandauit alienari, credens se dominum ex causa hæreditaria, & sic errabat. Et sm Bar. & Doct. ibi error non erat in dominio, sed in causa ipsius dominij. ¶ In ea glo. ibi. l. Iuli. § 1. Teneatis ex glo. ꝙ si res est procuratoris alienantis, & alienaret tanquam alienam, sciens suam, bene transfertur dominium, quia dicitur habere animum transferendi, ex quo scit suam esse, & eam alienat.
8 ¶† In eadem gl. ibi, & ℨ. man. l. si seruum Titij. 2. responso. Teneatis ex gl. not. concluſ. quòd si res, quæ alienatur, in veritate est procuratoris, & procurator credebat esse domini, cuius nomine tradit, cùm nō transferatur dominium. l. si procurator. ℨ. de acqui. rer. domi. Tamen repellitur, si vellet agere contra emētem, & emptor est tutus, quia quem de euictione tenet actio, multomagis agentem repellit exceptio. l. vendicantem. ff. de euict. cum simi. ¶ Circa conclusionem glo. Albe. hic post Dyn. dicit, quòd glo. dicit de directo contra illum tex. in l. si procurator. la 2. ff. de acquir. rer. dom. quia ibi dicitur, quòd non transfertur dominium, nec tenet alienatio. Sed si non transferretur dominium, non debet posse repelli, quia si repelleretur, esset perinde ac si transferretur. l. nihil interest. ff. de reg. iur. ergo &c. Propterea licèt Bart. & alij non aduertant, mihi placet ista opi. Albe. & Dyn. quòd non transferatur dominium. Nec obst. exceptio, quia est tex. in d. l. si procurator. Nec obst. l. si seruum Titij. quia est differentia inter procuratorem. Nam aut habet mandatum speciale ad vendendum rem suam indiuiduam, videlicet procuratoris, quia tunc valet: nam habet regressum contra principalem. Sed in casu. l. nostræ, & l. si procurator. non interuenit speciale mandatum, & ex hoc non potest habere regressum contra principalem, quia non venit in mandato, quòd venderet suam propriam, & ex hoc non potest habere regressum. Item aduerte, quòd contra communem sol. ad d. l. seruum Titij. in 2. retponso, quam etiā tenet Albe. hic 2. col. & Bar. in diffinitione magna. in 4. col. fortiter facit tex. in l. & si consensum. §. fi. ff. de contrahen. emp. de quo tex. in alio proposito opp. glo. in l. eius, qui in prouincia §.
9 quas vero, super ver. alienatas. ff si cer. pet. ¶† In ea. gl. ad fi. Pro clara intelligētia gl. erit punctus videre, (& loquor generaliter in quocunque errante) an, & quando error impediat translationem dominij. Bar. & Albe. dicunt, quòd considerandi sunt. 5. casus. Nam aliquando error interuenit in persona, & hoc primo casu dicit Bar. Aut est error in substantia personæ, Aut in qualitate. Primo casu impeditur. l. si quis vxori. §. cum Titio, & in l. si is, qui rem pignori. §. si Titium. ff. de fur. Si in qualitate, dicunt: Aut est qualitas, quæ facit aliquem habilem, vel non, & tunc impedit translationem dominij, vt in l. quod meo. §. si furioso. ff. de acquiren. pos. Aliquando error in qualitate personæ non reddit eum inhabilem, & tunc dicit Bar. Aut credo, &c. vt hic per eum, & quæ sit pœna errantis in mensuris, & ponderibus, siue falsificantis mensuram, & pondus, vide glo. no. in l. arbitrio. §. de eo. in ver. traderetur. ff. de dolo, & d. Abb. in c. 2. extra de emp. & vend. vbi concludit, quòd sit in arbitrio iudicis, & vide l. medicos. C. de suscep. præpo. & arca. lib. 10. & vide tex. & Doct. in l. annonam. in fi. ff. de var. & extraord. cog. Aliqui tamen dicunt, quòd sit pœna tantum falsi, per l. Paulus. ff. de fal. ¶ Tertium membrum principale est, quando erratur in dominio rei, & ista est materia legis nostræ, & tunc &c. vt hic per eos. ¶ Circa hæc dicta Docto. quando error cadit in dominio rei, quia errans tradit rem suam credens alienam, sunt 4. membra, & ad ea vide glo. not. quam Barto. not. multum in l. eius, qui in prouincia. ver. quas verò. in ver. alienatas. ff. si cer. pe. & Bal. ibi assignat rationem in specie in vnoquoque membro,
10 in 4. colum. ¶† Limitate istam doctri. inquantum dicitur, ꝙ si trado rem meam tanquam alienam, quòd non transfertur dominium, quia fallit ratione rei iud. secundum Bart. hic. Secundò ego limito, quando translatio dominij fieret ab homine, quia bene impeditur, secus si fiat à lege, tex. est valde sing in l. si is cui, & ibi Bart. not. ff. de leg. 2. Tertio limitate istam doct. glo. Bart. Bald. & aliorum vt procedat, quando error in dominio procedit ex persona tradentis, quia trāslatio dominij ex casu impeditur, secus si sit ex parte accipientis, quia error nunquam impedit. tex. est multum sing. & signandus in l. regula. §.
11 si ignorauit. ff. de iur. & fac. igno. ¶† Quartum membrum Bar. est, quando erratur in causa dominij, & tunc non impedit. l. seruum Titij. in 2. respons. ff. mand. & vide glo. in l. eius, qui in
12 prouincia. ver. quas verò. ff. si cer. pet. ¶† Quintò, & vlt. quando est error in traditione, & tunc dicunt verum. Et quantum ad intellectum l. si ego. ff. si cert. pet. & l. cū in corpus. ff. de acq. rer. dom. non tango nūc, qa aliàs dixi in d. l. si ego, vbi est locus
13 suus. ¶† Vnum not. pro extensione huius vltimi membri; & sic tituli. ff. & C. de condi. indeb. ex quibus habetis, quòd error in traditione non impedit translationem dominij, istud procedit non solùm quando fieret per principalem, sed etiam si fieret per procuratorem, glo. est in l. seruus inscio. ff. de fideiuſ. quam Ange. ibi dicit singularem. & ignotam pro extensione ti. ff. & C. de condi. indeb. Sed quid est necesse tantum exclamare gl. tex. est in l. rem indebitam. ff. de condi. indeb. & l. si procura-
14 tor. eo. ti. ¶† Circa istam doctri. Bar. & Alb. occurrunt aliquæ quæstiones in materia erroris. Et primò pone: sum dominus fundi, & credo me tantum superficiarium, vel emphyteutam, confero tale ius superficiei, vel emphyteusis, an dnium, qđ habeo, impediat translationem iuris? Reperit quoddā ꝓsiliū Dy.

quòd tale ius non transfert, alleg. l.in venditione.ff.de ℈h.emp. Alibi Bal.in rub.C.de contrah.emp.in 24.q. tetigit, & dixi veritatem,quam teneo,& dicit,Aut quis habebat nudam proprietatem,& cùm penes alium esset ius vtile, & talis habens nudā proprietatem credebat penes se esse ius vtile, & tunc impeditur,non tñ ratione erroris,sed quia tale ius erat penes alium.Si verò plenum ius erat penes conferentem, & tunc non impe-
15 ditur translatio dñij,ita Bal. quem vide. ¶† Quid de ista quæstione, Sum dñs fundi, quia fuit maiorū meorum:talis fundus tenetur ab ecclesia:Ego ignorans fuisse, & esse meum,conduco in emphyteusim,credens esse ecclesię, an talis error habeat mihi in aliquo præiudicare? Est quæstio,quam ponunt Bart.& Doct.omnes in l.si rem aliquam ff.de acquir. pos.Bal.in l. censualis,per illum tex. C.de do. Ang.in §.emphyteusim.in Auth. de non alienan.Bal.in addi.Spec.in tit.de loc.in 6.car. & in eod. tit.ponit Spec.in §.nunc verò aliqua.ver. 52. & Dom.Anto.de But.in c.ex parte,in 2.colum.extra de confes.& in simili no.per Bar.Bal.& omnes in l.cum falsa.C.de iur.& fac. igno. Et posito ꝙ præiudicaret,an possit reuocari, & vsque ad quantum tempus,& quomodo,ponit Ioan.And.in addi Spec.in tit. de loc.§. nunc vero aliqua,in ver.præalle.& credo me dixisse in d.l.cum
16 falsa,vel in l.error,C.de iur.& fact. igno. † An error matrimo-
a nium impediat, [a] vel ℈ctum annullet?habetur 29. q.1.quasi p totam illam causam,& in c.1.eadem causa,& quæstio. Habetis gl.etiam ibidem no.& ibidem per Archi. & Bal.in l.error,in 4.col.C.de iur.& fac.igno.Et per ista expedita est ista materia, quantum ad propositum eorum, quæ tradunt Bar. & Docto. An autem error personæ impediat matrimonium ℈hendum, an dirimat ℈ctum,& quis error impediat matrimonium, habes 29.q.1.quasi per totam illam causam,& ibi in c.1. habes gl. magistram in summa,vbi etiam per Arch. & vide Do.Ant.de Butr.in q. quam dicit fuisse cum Rege Cypri. in cons.65.aliàs, 74.incip. multa dubia tangit quęrens, vbi ponit,qñ quis credit ℈here matrimonium cum filia minore,& ℈hit cum antiquio re propter errorem nominis,an talis error noceat. Et ibi etiam per eū, quid si postea ratificatio superueniat. Allegat inter alia tex.in l.in venditionib.ver.idem est,ibi etiam est bona glo.ff.de
17 ℈hen.emp.† Quid autem si sacerdos [b] habebat 15. hostias an-
b te se,quas putabat esse tantum 10.& protulit verba conficientia corpus Christi,an omnes sint consecratæ,vel nullæ, vel.10. vide per Io.Cal.in c.si sacerdos?de offi.ord.& ibi Do. Anto.de But.¶ Extra gl.pro complemento huius l.quęrunt hic Docto. presertim Bart. quia dī ꝙ quæcunque gesta per procuratorem
18 Cæsaris hñtur rata,ac si Cæsar gessisset.† Quærit Bar.an ꝓcurator fisci qñ venditur res fiscalis possit habere fidem de pretio, & qñ dicatur haberi fides de pretio.Est gl.in l. inciuile.C.de rei vend.in l.si quasi,per illum tex.de pig.act.Bal.& Ang.in l.si cum dotem.§.fi.ff.solut.matrim.Qñ procur.possit habere fidem de pretio,Bal.alleg.gl.fi.in l.procur. ff. de insti. act. debet allegare
* gl.in l.procura.§.sed si dedi. ff. de trib. *communis sententia est,quòd non.* Ita gl.in d.§.sed si dedi.tex.cum glo no.in l.cum vendente. C.vbi causæ fisca.Tex.in l.si ꝓc.§.1. & ibi Bar. circa fi.C.de fid. instr.& iu.hastæ fis.lib. 10.Bar.in l.à diuo pio. §.sed si emptor ff. de re iud.Bal.& Sal.in l.inciuile.C.de rei ven.Pan.in ca. 2.extra de preca.Bal in l.& si instrā.C.de fide instr.& iure hastæ fisc. lib. 10.& quod no. Ang.in l.2.ff.de iur.om.iud.Adde,ꝙ illud,quod dicitur in procura.fisci,habet locum etiam in procuratore minoris,& prælato ecclesiæ, quia non pñt habere fidem de pretio.Bar.in d.l.si procur. §.1.ff.de iur.fis. Intellige tñ istam doctri. ꝙ procurator fisci vendendo non potest hīe fidem de pretio, est verum,quantum ad translationē dñij, sed quantum ad validitatem instrī,bene valet instrm. Ita gl.in d.l. cum vendente. C.vbi causæ fiscales,& ibi Bal.& Saly.no.& tenet Bal. in l.inci-
19 uile.C.de rei vend. q̃uis Saly. sibi ℈rius aliter dixerit.† Quid in alio procuratore priuati, an vendendo possit habere fidem de pretio?Bar.hic incidenter tetigit,& primo dicit videri ꝙ sic,per tex.in l.quæcunque.§. item si institor.ff.de insti.Contrarium,ꝙ procu.priuati non potest habere fidem de pret io,dixit Bar.facere tex.in l.à diuo pio. §.si post. versi. sed si emptor, in verbo præsenti pecunia.ff.de re iud.& ibi gl.ponit.Concludit Bar.hic post Iac. de Are. ꝙ aut dñs expresse mandauit, &c. vt hic per eum.De hoc vltimo licèt Bar.hic sequatur Iaco.de Aret.vide Bar.aliter tenētem,& melius in d.l.à diuo Pio.in ver.sed si em-
20 ptor quæ doctri.Bar.ibi tenetur,ista reprobata. ¶†Vnū not.ꝙ quādo creditor vendit rem pign.ex pacto,potest habere fidem de pretio,ita ꝙ si res excedit creditum, tenetur debitor expectare reliquum summæ vsque ad tempus, tex.est sing.ꝙ sic, & ibi Bar.multum not.in l.eleganter.§.si vendiderit. ff.de pig.act.
21 ¶† Secundò quærunt hic Doct.quia dicitur in tex.quæcunq; gesta, &c. Pone aliquis constituit procuratorem ad talem, & talem actum,deinde subijcitur clausula multum lata, & am-
c pla,ꝙ promisit habere rata quæcunq; gesta per eum, [c] an per istam generalitatem dicatur habere mandatum cum libera ad omnes causas, & ad omnes actus? Iste tex. in sui princ. fin Bar.probat ꝙ sic.Idem probatur ratione, quia verba ita debēt intelligi,vt aliquid operentur l.si quando.ff.de leg.1. cum ergo per mandatum habeat authoritatem ad dictos duos actus,illa
* verba nihil operarentur,ergo &c. *communis conclusio est*, quod ponantur dicta verba ad abundātiam,& nihil operentur.l. quàm Tuberonis,in ver.alia,cū gl.ff.de peculio. Ita antiqui, & Alber. post Cy.hic,& Albe.dicit ꝙ ita obseruatur. Ita Bar.in l.procurator,cui libera.ff.de procu Ita Cyn. & Bald.in l.procurator ad vnam speciem.C.de proc.& ad hanc conclusionem adde glo. primam in c.per tuas.extra de arb.& gl.in c.contingit:de transac.& gl.in c.petitio,de proc.& quod no. per gl.& Cano.in ca.
22 ex parte decani. de rescri. ¶† Quid si in mandato procuratoris continetur,ꝙ procurator possit facere ea omnia,quę posset
d facere dñs si esset præsens, [d] an dicatur habere mandatum cum libera? Tangit Ang.hic,& se remittit ad no.per Barto. in l. procurator ad vnam speciem.C.de procu.& Gul. hic.Et ad gl.
* in d.l.quam Tuberonis. *Communis* conclusio est [e] quòd habeat
e mandatum cū libera. Ita Bar.Bal.Ang.Sal.& Mod.in d.l.si procurator ad vnam speciem.C.de procu.& Barto.in l.creditor.§. Lucius,in fi.per illum tex.ff.man. Habent Cano.tex.no.in ca.fi. de dilat.& ibi omnes post Ioan.And. maximè D.Anto.de But. Bal.in l.1.in fi.C.de bon.mater.Et propterea dicit Are. in c.1.de rescrip.in 6.ꝙ quando in procuratoris mandato continetur,ꝙ procurator possit ea omnia,quæ dominus potest,ꝙ potest apponere manum ad ea omnia,quæ aliàs requirunt speciale mā-
23 datum.Est verum,ꝙ Io.An.in d.c.fi.tenet cōtrarium.¶† Quid si dñs promitteret habere ratum, & firmum totum quicquid legitimè factum fuerit à procuratore,quis erit effectus mandati,& an valeat?Disputat Spe.in ti.de proc.§.ratione autem formæ.ver.Item excipitur.vbi Spec.multa alleg.ad partes,& nihil
* decidit pro suo more. *Communis opin. est*, ꝙ talis constitutio est nulla,quia gesta à procuratore non possunt in parte acceptari, in parte non.Ita no.Bar.in l.quæ omnia.§. planè. ff. de procura. Cy.& Bal.in d.l.si procurator ad vnam speciem. C.de procura. Bal.in l.cum man.C.mād.Can in d.c.fi.in fi. de dila.Gl.in clem. 1.de procu.Rom.in l.qui bona.§.si alieno. ff.de dam.infect.Eodem modo si quis constitueret procuratorem cum hoc, ꝙ nō intendit per eum obligari,nisi vtiliter ℈hat, talis constitutio nihil valet.Ita Bal.no.in rub.C.de exerci.in 3.colum. per eandem rationem,quia factum procuratoris non potest in parte acce-
24 ptari,& in parte non.¶† Vlt.quærunt Doct. si constitui procuratorem ad vendendum lib.& sic dicitur ad negotia,si ipse procurator constituat alium procuratorem,qui vendat, an valeat venditio,vel dominus possit eum reuocare? Et punctus est in hoc,an procurator constitutus ad negotia possit alium procuratorem substituere.Sunt duo tex.contrarij.tex. in l.si procuratorem.§.si quis mandauerit.ff.man.vbi videtur tex.directò, ꝙ sic.In contrarium facit tex.in l.in vsucapione. §. item adijciendum.ff.de diuer. & temp. præscrip. Glo. in d. §. Item adijciendum,& in d.§.si quis mandauerit.videntur velle, quòd secundus procurator videatur vendidisse de mandato domini. In hoc passu Doct. varia scripserunt.Aliqui vt Mar. distinguunt, an loquamur in procu.generali,vel speciali,&c. Bart. hic concludit distinguendo,ꝙ aut est electa industria primi procuratoris, & tunc non possit, & loquitur. §. Item adijcien.Si verò non est electa industria, possit. Sed ꝙ in §. Item adijcien. esset electa industria personæ, istud est diuinare ad tex.Quid tenendum? Subtiles Vltramon. Iacob. de Rau. Petrus, & Cyn. hic tenuerunt indistinctè, quòd procurator constitutus ad negotia,non potest alium substituere nisi de voluntate domini, vel expressa,vel tacita, & dicunt esse text. expressum in d. §. Item adijciendum.& istam opin.tenet Alber. de Rosa. hic,& adducit bonam rationem. Nos habemus, quòd differentia est inter nuncium, & procuratorem, quia nuncius censetur organum domini, & quæcunque facit, facit in nomine domini,& in eius personā cōcipit verba;procurator concipit in psonam pro-

ADDITIONES.

a ¶An error matrimonium impediat. Adde diffusè per Card. Alex. in c. 2.in 1. col. in 1.opp.de coniug.seruorum.

b ¶Quid autem si sacerdos. Adde.S.Tho.in 3.par.q. 54. Pet. de Palu. in 4.sent. dist. 11.q.4.in fi.Lau.in suo sacramentali,de sac. Eucharistię,in 11. col.ver.3. an possit.Io.Neapo.in quolibet.

c ¶Gesta per eum. An clausula de habendo ratum omne id,&c.operetur speciale mandatum.Iason in d.l. si procurator. 3.not. PVRPV.

d ¶Esset præsens. Limita tamen,vt non possit donare.Iason in l.1.§.si procurator,col.vlt.infra si quis ius dicen. PVRPV.

e ¶Vide quæ scribit Pract. Pap.for.resp.Rei.ver.Simoninus.

propriam.l.multum interest.C.si quis alteri,vel sibi.vbi tex.de vtroq;.Tunc sic,si dñs constituit ꝓcur.suū, constitutio ꝓcuratoris est,ꝙ actus debeat se fundare in persōā ꝓcuratoris,sed si constituo alium, nō se fundat in ꝑsona mea:sed tñ ꝑsto nudū ministeriū,& sic non seruo formā mandati,ergo non debet valere,l.diligenter.in prin. ff.man.Non tamen respondent Vltramont.ad l.si procuratorem.§.si quis mandauerit.ff.man. Quid tenendum? Vera conclusio est,ꝙ fiat differentia inter procuratorem generalem,siue vniuersalem,& specialem, quia vniuersalis potest per d.l.si procuratorem, & l. 1. §. magistrum. ff. de exerci. Specialis verò si fuit ordinatus cum limitata, & certa forma, puta constituo te procuratorem ad vendēdum talem domum pro mille,cum hoc pacto, &c. & tunc potest alium substituere,quia non est electa industria,quod patet, quia dedit ei formam, nec est confisus de eius industria, tex. est in l. si ego.ff.quod vi,aut clam,& in cap. is qui. de offic. deleg.in 6.Si verò non dedit formam aliquam,non potest substituere,quia est electa industria.Ita intelligatur tex.in d.l in vsucapione.§. 1. Et ista doctri.probatur in d.c.is cui, & ista est vera. Istam doct. ponit ipse Bar.in d.l.in vsucapione.§. 1. ff.de diuer. & temp.præscrip.Bar.in l.quod quis.C.de procur.& ibidem Bal.Sal.Pau.de Cast.& do.meus. d.Alex.cum aliquib. limitationibus, de quibus ibi per eos.Tangitur per Gemi.in c.1.§. fi. de procu.Inn.in c.1.in vlt.colum.vt lit.non contest.no.aliquid Pau.de Cast.in l. si cum dotem.§.transgrediamur. in princ.ff.solut.matri.Et per ista expedita est prima lex.

SVMMARIVM.

1 *Sicut procurator non potest adire,ita nec repudiare.*
2 *Aliud est repudiare,& aliud recusare.*
3 *Hæreditas potest per specialem procuratorem adiri.*

LEX II.

1 QVod si ea. Istam.l.summaui cum l.præcedēti,& ibi collegi no.† Bar. 2 ponderat hic glo.velle,quòd quemadmodum hęreditas non potest adiri per procuratorem. l. Paulus respondet.ff.de acquir.hæred.& dixi in l.1. s̄. eod.Ita etiam dicit Bar.hic esse glo.quòd non possit per procuratorem repudiari, quæ glo. nisi in meo libro sit corrupta,non probat.Eandem sententiam tenet Bar.in l.recusare.in prin. ff. ad Trebel.& ibi Io.de Imo. & Raphael Cuma. Ratio secundum Bart. quia sicut non potest adiri nisi per voluntatem immediatam, ita etiam non potest repudiari nisi per immediatam. Ponderat etiam istum tex.ꝙ tex.dicit,ꝙ procurator Cæsaris potest repudiare,& etiam adire,& sic tex.videtur æquiparare.Sed Bar.non benè alleg.tex.quia tex.istud non dicit.Contra istam opin.videtur tex. in d.l. recusare,in princ.Respondet Bar. ꝙ ille tex.non
2 † probat,quia aliud est repudiare,aliud recusare, & licèt Bart. nihil alleget,poterat alleg.bonum tex.in l.ita tamen.§. si patronum.ff.ad Trebel.vbi tex. not. ponit hanc differentiam. Poterat etiam Bar. respondere,ꝙ tex. ille non probat, quia non sequitur,possum recusare per nuncium,vel epistolam,ergo possum per procuratorem repudiare. Dicat Bart. quicquid velit,
3 sum in opin.in qua eram in l. 1.s̄.eod. videlicet †,quod hæreditas possit per procuratorem specialem adiri, & sic repudiari, non autem per generalem, & glo. hic non dicit contrarium, & ita est glo.in l.apud Iul.§.vtrum.ff.ad Trebel.Iason de May. Mediolan.Papiæ legens.

SVMMARIVM.

1 *Procuratores non habent ius deportandi,vel banniendi.*
2 *Ratio non debet esse eadem cum dicto.*
3 *Testis,si dicat se aliquid scire, interrogatus quomodo scit,si respondet, ego scio,quia scio,eius dictum nihil valet.*
4 *Testis,qui deposuit se scire aliquid,interrogatus,quomodo scit;si respondeat,scio,quia ita est,eius dictum est nullum.*
5 *Ratio in teste est illa,quæ validat dictum,& inualidat.*
6 *Testis deponens per verbum,credo,nil probat.*
7 *Testis non tenetur reddere rationem,nisi sit interrogatus.*
8 *Procurator Cæsaris,& etiam quilibet officialis potest ex causa prohibere,ne quis accedat ad alienum fundum.*
9 *Inimici,si duo sint adinuicem,quòd arbiter potest prohibere,ne vnus vadat ad contratam alterius,nec alius ad aliam alterius.*
10 *Arbiter non potest arbitrari,nisi de his, quæ sunt commissa in compromisso.*
11 *Iudex potest præcipere, ne alter transeat ante domum alterius, si duo sint,qui habeant guerram.*
12 *Iudex,si ad instantiam creditoris dederit bannum debitori propter contumaciam, an creditor possit tale bannum remittere sine authoritate iudicis,si partes sint concordes.*

LEX III.

C VRatores. Ista l. est solennis, secundum Bald.in c. accedens,vt limit.non contest.Procurator Cæsaris deportare non potest, sed potest prohibere quem, ne accedat ad prædia Cæsaris. Non potest postea ei licentiam concedere, ꝙ redeat,hoc dicit in summa. † Not. ꝙ pro-
1 curatores Cæsaris non habent ius deportandi, vel banniendi. Et ratio est,quia deportare, vel bannire est de genere prohibitorum. Omnes enim censentur prohibiti, quibus non est expressè permissum,sed procuratoribus Cæsaris non est permissum,ergo sunt prohibiti.Et ista est ratio, quam voluit assignare Iurisconsultus,licèt glo.dicat, ꝙ est eadem ratio cum dicto.
2 ¶† Secundò no.ex tex.ibi,pœnæ constituen. iuncta glo. ꝙ ratio non debet esse eadem cum dicto, & ita pluries allegamus istum tex.cum glo.Et ideo dicunt Albe.Bar.Bald.& Doct.ꝙ si testis assignaret eandem rationem cum dicto,dictum suum nihil valeret.Addo,ꝙ idem,quod glo. hic dicit gl. in l. Labeo, & Neratius.ff.de vsuc & glo in l.1.ff.de excep.& tex.in l.qui interrogatus,& ibi Barto. ff. de pe.hær.Bald.in l non omnium.ff.de
3 leg.† Et propterea dicit in specie Bar.in d.l. qui interrogatus. ꝙ si testis dicit se aliquid scire,interrogatus, quomodo scit, si re-
4 spondet, ego scio, quia scio, eius dictum nihil valet.† Et alibi Bald.in l.solam,in 2.colum.C.de test.dixit,ꝙ si testis,qui deposuit se scire aliquid,si interrogatus,quomodo scit,respondeat, scio, quia ita est, eius dictum est nullum, quia ista ratio nihil
5 addit dicto.† Alibi dicit sing Bal in l. conuenticulam, in 6.col. in vers.modo venio ad testes.C.de episc. & cle. & millies allegatur in consilijs,quòd ratio in teste est illa, quæ validat dictū, & inualidat,& propterea dicit si testis in dicto vtatur termino, propter quem dictum non valeret, si assignat bonam ratio-
6 nem,valer. † Exemplum, testis deponens per verbum credo, nihil valet, l. testium. C. de testi. modo testis dicit,Ego credo, quia eram presens,quando mutuauit,& vidi,valet.Idem è contra si diceret,Ego scio, ꝙ mutuauerit 10. Scio, dictum valet: sed si interrogatus de ratione dicat scio,quia audiui à Sempro-
7 nio,dictum nihil valet.† Ego dico, ꝙ Bal.in l. solam,in 3. col.in bonis lect. C. de test. dicit vnum verbum bene mirabile, si est verum:testis non tenetur reddere rationem, nisi sit interrogatus,glo.in l.solam.C.de testi. Sed si simul cum dicto testis assignat rationem, non tenetur amplius assignare, nec respondere,puta dixit,Ego scio,ꝙ Scius mutuauit decem Caio,quia vidi,si postea interrogatur de ratione, non debet assignare.Dicit tamen Bald.quod si diceret,Ego scio,ꝙ Caius mutuauit 10. Titio, quia vidi. Interrogatus de ratione respondet, quia scio, ꝙ eius dictum nihil valet,quia ratio est inepta. Ego dico ꝛrium, & adduco rationem, quia quandocunque quis non tenetur à lege quid facere,si fiat, & ineptè, illud non vitiat actum l. 1. C. de rei vxo. act. in prin. Ideo cum dicta ratio non esset necessa-
8 ria,non vitiat.¶† Tertiò no.ex tex.ibi,si tamen tumultuosum, ꝙ procurator Cæsaris, & etiam quilibet officialis potest ex cā
9 prohibere,ne quis accedat ad alienum fundum.† Et propterea decidit Alb de Rosa. post Iaco.de Are. & est no. ꝙ si sunt duo inimici adinuicem,ꝙ arbiter potest prohibere, ne vnus vadat
10 ad ꝛtam alterius, nec alius ad aliam alterius, † & puto bene no.ad doct. Bar.in l.cum aquiliana. ff.de transa. & Cano in ca. Quintauallis.de iureiu. vbi dicunt, ꝙ arbiter non potest arbitrari,nisi de his,quæ sunt commissa in compromisso,& tamen videtis Iac.& Albe. qui dicunt, ꝙ possit arbiter prohibere, vt
11 s̄.licèt non contineatur in compromisso. † Item adde, quod no.Bar.in l.quod iussit,in 1.col.per gl. ibi, ff. de re iud. ꝙ si sunt duo,qui habent guerram simul, ꝙ iudex potest præcipere, ne vnus transeat ante domum alterius,vt l.1.in fi.ff.de off.procu. Cæsa.Alibi tñ dicit Bal.in c.Quintauallis,in 2.col.in prin.de iureiu. ꝙ arbitrator pro bono pacis non potest mandare alicui, ꝙ exeat ciuitatem propriam. Et dicit, ꝙ olim fuit quæstio de hoc, & similiter fm eum non potest prohibere, ꝙ non exeat domum,quia esset species seruitutis,nisi hæc potestas esset sibi specialiter concessa.¶ No. quartò, ꝙ quando procurator, vel officialis prohibuit aliquem ingredi fundum, non potest po-
12 stea ei licentiam concedere. † Et ista inducuntur ad illud, ꝙ si iudex ad instātiam creditoris dederit bannum debitori ꝓpter contumaciam, an creditor possit tale bannum remittere sine auth.iud.si partes sunt concordes.Primò videtur,ꝙ sic,quia ꝙ, fauore meo introductum est,& c.Secdò qa creditor pōt remittere iuramentum de soluendo sicut Papa,sicut alibi dicit Bar. in l.Labeo.ff.de iureiu.cum cōcor.quas ibi dedi paucis.Gul. Alber.& Bar.hic tenent,ꝙ nō possit ꝓp istum tex. & in l. 2.in fi.C. de lib.& eorū lib.De hoc pūcto,qa ponit latè Bar.in l. 1.§.& post

operis.ff.de ope.nou.nunc.non pono hic, ponit Bal. in Auth. quæcunq;.C. de epiſc. & cler. & ad iſtam quæſtionem faciunt pulchrè no.per Bar. in l.inter omnes. §. rectè. ff. de furt. Et per iſta erit iſta lex expedita,& ſic iſte tit.Iaſon de May.Mediolan. I. V. D.Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus Papæ, vel Principis, licèt cenſeatur dignior quocunque ordinario, tamen non habet maiorem, vel firmiorem iuriſdictionem quàm ordinarius.*
2 *Vicarius de iure canonico eſt ordinarius.*
3 *Delegatus non tenetur de imperitia delegati ſui.*
4 *Delegatio facta per delegantem non habentem iuriſdictionem, an confirmetur, ſi ſuperueniat iuriſdictio delegati.*
5 *Delegatio poteſt fieri vni priuato de iure ciuili, ſed de iure canonico, Papa non poteſt delegare cauſas, niſi exiſtentibus in dignitate.*
6 *Clerici nunquid poſſint eſſe delegati laicorum.*
7 *Delegatio, vt valeat, non requiritur q̃ delegatus ſubſit deleganti.*
8 *Laici an poſſint eſſe delegati in cauſis clericorum.*
9 *Fratres mendicantes an poſſint eſſe delegati apoſtolici.*
10 *Guardianus fratrum minorum, & priores mendicantium dicuntur habere dignitatem, & poſſint delegari à ſede apoſtolica.*
11 *Delegatus quomodo diffiniatur.*

De officio eius, cui mand. eſt iuriſd. Rubrica.

IN glo. Rubricę, quę diuiditur in duas, prout duas ponit continuationes. Secunda ibi, alij. Sic tene primam continuationem, quia ſecunda non congruit huic tit. qui nõ tractat de off. eius, qui delegat, ſed de officio eius, cui delegatur. Nam idem eſt dicere, de offi. eius cui man. eſt iuriſd. q̃ eſt dicere, de offi. deleg. ſm Pau. de Caſt. hic, licèt aliquę leges incidenter tangant, & licet Alex. conetur ſuſtinere ſecundam continuationem glo. ſed eſt ſine vtilitate, ideo omitto. ¶ Circa iſtam rub. cadit difficultas, quare in compilatione decretalium factum eſt totum èconтra eius, q̃ in iſto vol. ſlorum. Ibi n. prius ponitur titulus de officio delegati, & poſtea titulus de off. ordinarij, & ſic ibi prius tractatur de delegatis, poſtea de ordinarijs. hic autem fit totũ èconтra, quia, vt dicit gl. rubricæ. ſ. in titulis præcedentibus tractatum eſt de drdinarijs: nunc tractat de delegatis. Ad hoc rñdent Pau. de Caſt. & d. Alex. in 1. & 2. col. & ante eos Io. An. & d. Ant. de But. in rub. de off. deleg. q̃ vtrunq; fuit factum bona ratione. Nam in decretalib. in illo ti. de off. deleg. tractatur vt
a plurimum de delegatis Papæ. Cùm ergo delegatus Papæ [a] cenſeatur maior quocunq; ordinario c. paſto. de off. ord. c. ſanè, de offi. deleg. Ideo ibi congruenter prius poſuit de delegatis, tanq̃ de dignioribus, & poſtea de ordinarijs. Sed in iſto tit. non tractatur de delegatis Papæ, vel vel Imperatoris, vel principis, ſed de delegatis ordinariorum, ergo cùm ordinarij ſint digniores ſuis delegatis, quia cauſa eſt nobilior ſuo cauſato, ideo cõgruẽter hic prius ponit de ordinarijs, & poſtea in hoc tit. de delega-
1 tis. Iſta eſt pulchra ratio, & vera. † tamen attende, q̃ licèt delegatus Papæ, vel prin. cenſeatur dignior quocunque ordinario, tamen non habet maiorem, vel firmiorem iuriſdictionem, q̃ ordinarius, imò èconтra ſm Arch. 7. q. 6. c. ſi. Epiſcopus, & iſtud multis fundamentis probat Alex. hic, & vltra eum alijs fundamentis idem firmat Barba. in rub. de off. deleg. Tu autem omnes canoniſtas, & legiſtas nouiter conſidera, q̃ imò in ordine non eſt differentia inter ordinem decretalium, & ordinem ſlorum. Nam quemadmodum. Iuriſcon. primò ponit de omnibus ordinarijs habentibus ſpeciale nomen à tit. de Senatoribus vſque ad iſtum tit. Ita conſidera q̃ in decretalib. ante tit. de off. deleg. præponuntur ſpeciales ordinarij habentes ſpeciale no-
2 men. † Patet, quia ponit de offi. vica. quem conſtat de iure can. eſſe ordinarium. glo. in c. 2. in ver. officialem, de offic. vica. in 6. & glo. in c. perfectis, in verbo iurgia, circa med. 25. diſt. probatur in c. ſua, vbi per Inn. de off. vica. in c. Roma. in prin. cum gl. de appel. in 6. Hoſt. & Ioan. And. in c. 2. ne prel. vic. ſuas. Bart. & Ang. in l. præcipimus. in prin. C. de app. & in l. 1. §. 1. ff. quis, & à quo app. Bal. in l. à proconſulib. C. de app. Ang. in l. ſi aduerſus. C. ſi aduer. rem iu. Facit quod vult gl. reputata ſm. in cle. 2. in gl. antepe. de reſcript. ſecundum quam iſtud eſt intelligendum, & limitandum, & per Bar. in l. 1. §. his quibus. ff. de lega. 3. Item in decretalibus anteponitur de offi. Arch. qui ſimiliter habet iuriſdictionem ordinariam, & non delegatam, de quo plenè per glo. in c. perlectis. in glo. mag. in ver. iurgia. 35. diſtin. habetur in c. ſi. de offi. Arch. Poſtea etiam prius tractat de habentibus officium ſpeciale ſine iuriſdictione, vt de offic. ſacriſtæ, & officio cuſtodis. Poſtea expedius ordinarijs habentibus ſpeciale nomen, ponit titulum de offic. deleg. prout etiam fit hic. Deinde poſt titulum de offi. deleg. ponit titulum de off. ord. & ille titulus tractat de his, quæ ſunt communia ad omnes ordinarios. Ita in volum. ſlorum poſt iſtum titulum de off. deleg. poſtea ponit tit. de iur. om. iur. qui titulus eſt communis ad omnes ordinarios: & ſic ſubtiliter intuẽti apparet ordinem decretalium non diſcrepare ab ordine ſlorum. ¶ In ea glo. ibi, de primo in l. ſi. in prin. ſ. eo. Tu dic, q̃ de hoc primo, ſcilicet, quis deleget, vel poſſit delegare, habetur plenè in l. more, & in l. & quia. ff.
3 de iur. omn. iud. † Et not. q̃ delegans non tenetur de imperitia delegati ſui. Patet, quia aliàs ad eum appellaretur, ſecundùm Bald. in rub. C. de pẽ. iud. qui malè iud. circa med. per Inno. qui
4 aliter tenere videtur in c. dilecto, de teſti. † Et an delegatio facta per delegantem non habentem iuriſdictionem confirmetur, ſi ſuperueniat iuriſdictio deleganti, eſt gl. not. q̃ ſic, in l. vni. vbi Bart. & Doct. C. qui pro ſua iur. vt ibi per Bart. declarando, qui alleg. gl. contrariam. Plenius Can. Inno. Imo. & Pan. in cap. cum ex off. de præſcr. ¶ In ea. ibi de ſecũdo nihil, Dic melius ſecundum Alb. & Mod. q̃ imò dicitur in l. & ſi prætor, & in l. ſi. §. 1. ſ. eo. plenius per gl. & Doct. in l. eum, qui. in princ. ff. de iuriſd.
5 omn. iud. & in l. 1. C. qui pro ſua iur. † Et pondera, q̃ in d. l. ſi. §. 1. eſt tex. q̃ de iure ciui. delegatio poteſt fieri vni priuato, ſed de iure cano. Papa non poteſt delegare cauſas, niſi exiſtentibus in dignitate c. ſtatutum, in prin. de reſcrip. in 6. aliàs proceſſus eſſet pro ipſo iure nullus, vt ibi per glo. & Doct. adeo, q̃ partes non poſſent tali exceptioni expreſsè renunciare, ſecundùm Ioan. And. in add. Spec. in tit. de iud. deleg. §. excipi poteſt, in add. inci. hodie falſum eſt. quem ſimpliciter ſequitur d. Ale. in conſ. 77. in 2. volum. incip. in cauſa, & lite vertente coram Reuerendo patre, in 3. col. imò de iur. cano. ſunt aliqui caſus, in quibus non poteſt fieri delegatio inferiori ab Epiſcopo. tex. eſt in c. aqua, & ibi glo. 2. enumerat. de conſecra. eccle. vel alta. quam alleg. etiã Alber. hic. ¶ Circa iſtam partem glo. cui poſſet fieri delegatio, pro ornamento huius rubricę formo tres quę ſt. non tactas cõ-
6 muniter à legiſtis. ¶ Primò quæro, nunquid clerici [b] poſſint eſſe delegati [c] laicorum, & ſic nunquid Poteſtas huius ciuitatis
b c poſſet delegare cauſam ciuilem, & temporalem vni ſacerdoti, vel prælato eccleſiaſtico? Iſtam quæſtio. latè examinat Io. Cal. in conſ. 1. poſito ſub rub. de off. deleg. & concludit finaliter, q̃ ſic, motus potiſſimè, quia ędictum de iudicibus delegatis eſt prohibitorium certarum perſonarum, ſicut in ſimili dicimus in edicto de teſt. l. 1. ff. de teſt glo. in l. quoniam. C. de hære. ergo omnes illæ perſonæ, quæ non prohibentur expreſsè, poterunt eſſe delegati. Ad hoc etiam ponderat tex. in c. ſæpè, & ſequent. 23. quæſt. vlt. & in c. in archiepiſcopatu. de raptoribus. Vltra eum, ſi diceres delegationem non valere, quia delegatio debet fieri ſubdito delegantis. l. 1. C. qui pro ſua iuriſd. & l. eum qui ſ. de iuriſd. om. iud. ſed clerici nullo modo poſſiunt ſubeſſe laicis. Ad hoc nota. reſponde, vt magiſtraliter dicit Bar. in d. l. 1. circa med. quòd ad hoc vt delegans poſſit cogere delegatum ſuum ad iudicandum, bene requiritur, quòd ſibi ſubſit. Sic intelligit
7 iura præalleg. ſed ad hoc vt † ipſa delegatio valeat, non requiritur, quòd delegatus ſubſit deleganti. Adde etiam quod dicit Bald. in l. 2. per illum tex. C. communia vtriuſque iudi. Do. Anto. de Butr. & Dom. Abb. in cap. 2. de iud. licèt nullam de prædictis faciant mentionem, tenent, quòd clerici honeſtius faciunt abſtinere ſe à delegationibus, laicorum, & ſi ſe impediunt peccant mortaliter. cap. 1. & per totum, ne cleri. vel monachi, cap. te quidem. 11. quęſt. 1. Tamen ſi acceptant, va-
d let proceſſus, [d] & ſententia, ex quo apud eos eſt iuriſdictio habitu. Nam clerici in ſeculares habent iuriſdictionem habitu, non econtra. cap. de foro compet. c. nouit. de iud. quamuis Do. And. Sicu. in rub. de offic. delegati, ex aliquibus teneat proceſ-
8 ſum eſſe ipſo iure nullum. ¶ † Secundò quæro quid èconтra, an laici poſſint eſſe delegati in cauſis clericorum? Dubium facit, quia clerici ſunt infecti laicis, c. laicos. 2. quæſt. 7. c. clericis, de immu. eccleſ. in 6. Ad idem glo. not. in cap. ſi Imperator, in verbo, diſcuti. 97. diſt. & in c. Quamquam, in ver. diuino, de cenſi. in 6. Breuiter, gl. eſt ordi. c. 2. de iud. q̃ Papa poteſt delegare laicis,

ADDITIONES.

a Delegatus Papæ. Adde c. ſtuduiſti, de off. deleg. Archi. in c. ſi Epiſc. 2. q. 6.
b ¶ Clerici. Adde Barb. in rub. de off. deleg. in 11. col. ver. vlt. pro inſtructione huius tit. Et an tales clerici peccant, acceptando talem delegationem? vide per Cal. conſ. 6. in c. an ſacerdos, in tit. de off. deleg.
c ¶ Delegati. Adde, q̃ ſi iudex ſecularis delegat cãm epõ, ab eo non appellatur ad Papã, ſed ad iudicẽ delegantẽ, quia tunc non cenſetur Eps, ſed vt delegatus ſæcularis, & ſic non poſſet excommunicare. Bal. in Auth. ſi qui litigãtium. C. de epiſc. aud. Bal. in l. & ſi prætor, col. 2. infra eodem. BELLAC.
d ¶ Proceſſus. Limita tamen, vt non poſſint vti remedijs eccleſiæ. l. & ſi prętor, & ibi Iaſ. 2. col. inf. e. Et idem q̃ hic tenet ibi, in ſi. & nil. 2. col. 3. PVRPV.

a laicis,nō solùm causas ciuiles clericorum,sed ēt criminales. [a] Eps autem potest delegare causas ciuiles per rationem, de qua ibi in gl.Item,quia delegati repręsentāt personam delegantis, vt prædixi.Pro primo faciunt duo tex.in c.verum.32.distin.vbi
b Papa cōmisit duob.Ducib. [b] cām clericorū simoniacorū dando potestatem deponendi eos,secundo tex.in c. Mennam.2.q. 4.vbi fortius Papa commisit arbitrio fęminæ. s.Reginæ Fran. purgationem infamiæ,quam de Simonia quidam Eps patieba tur,& ita latè firmat Do.Abb in c.2.de ma.& obe.& in c. literas.in 5.col.de resti.spol.& in c.proposuisti.in 4. col. de concess. præb.& in c.eccl.S.Mariæ,de consti.D.Card.in repet.c.perpen dimus,in prin.de sent.exc.Ludo. Rom.in l.si vero.§.de viro,in 7.fal.ff.solut.matr.& in sing.suis Etiam de Epo adde D. Abb.in c.significasti,ad fi.de foro compet. Limita, nisi iudex ecclesiasticus vellet delegare laico vniuersalem iurisdictionē, qa non posset,sicut non potest eum constituere vicarium,tex.est in c. in noua.ver.indecorum.16.q.7. Facit bo. tex.in l.1. & quod ibi Bar.C.de præpo.agen.in reb.lib.12.& quod per illum tex.decidit no. Bal.in l.parabolani circa fi.C.de Episc. & cler.¶† Tertiò quæro, an fratres mendicantes possint esse delegati apostolici?
c Breuiter dic,q sic si sint in dignitate, puta priores,vel guardiani,vel ministri.Ita tenet D.Abb.in c.cū olim. de maior.& obe. Gemi.in c.nullus in 2.col.de elec.in 6 vbi pōderat ibi gl.in ver. prælaturam,† q guadianus fratrum, [d] & priores mēdicantiū dicuntur habere dignitatē, & sic possunt dari delegati ab apostolica sede.Intellige tñ,& declara,vt per tex.in cle.& si principalis.de rescr.& adde quod no.in cle.1.in verbo, prælatum, de elec.quam ibi multū no.D.Card.Flo.in 10.q.† Quomodo autem diffiniatur delegatus,vide Host.in sum. eo. tit.& Specu.in tit.eo.in prin.& Cano.in rub.de offi.deleg.Bal.in l. & quia.j.tit. 2.& d.Alex.hic,vbi etiam latè per eum, quæ differentia sit inter delegatum,& vice gerētem,seu vicarium, & quare in rub. dictum sit de officio, non de iurisdictione, ponunt Canonistæ in rub.extra eo.& quod ponit Bal.in l.1.C.de ope.lib.

ADDITIONES.

¶Criminales.Contra Barb.h.2.conf.45.inci.mandato,& iussu.col.3.PVRPV.

b ¶Duob.Ducib. Adde Io.de Imo.in c.ex tuæ.in 10.colum.de cle. nō resi.Io.de Ana.in c.sicut in vno,in 1.col.de hære.Abb.in c.causam.in 1.col.de præscrip. Abb.in c.si quis contra clericum, de foro compet. Abb. in c.canon.de sent. excom.Abb.in disputa.inci.Eps,& quidam rector Parmensis. in 22. col.Car. Zabare.in conf.56.inci.Redemptoris nostri patrocinio postulato.

c ¶Dignitate.Hoc declaratur dummodo ex certa scientia.Aret.conf.13.incip. diligenter.1.dubio. PVRPV.

d ¶Guardianus fratrum.Adde Fel.in.c.cum olimán 1.col.de ma.& ob.

SVMMARIVM.

1 *Magistratuum sunt quinque ordines.*
2 *An illustrissimus,& superillustris idem importent.*
3 *Papa,& Imperator, sunt superillustres.*
4 *Superillustris non est dignitas,sed culmen dignitatum.*
5 *Senatores,consules,& dictatores,& patricy an dicātur Superillustres.*
6 *Qui dicantur illustres.*
7 *Reges dicuntur illustres.*
8 *Cardinales dicuntur illustres.*
9 *Patriarchæ sient illustres.*
10 *Consiliarij principum sunt illustres.*
11 *Doctor,qui legit publicè per 20.annos,efficitur illustris.*
12 *Licèt doctor conductus ad legendum non possit substitutum ponere tamen qui legit per annos,20.poterit.*
13 *Quis sit effectus illustrium.*
14 *Pratores qui dicantur.*
15 *Prætor dicatur spectabilis.*
16 *Episcopi,licèt non sint illustres,tamen sunt similes illustribus.*
17 *Capitanei guerræ,qui per Papam, vel Imperatorem mittuntur vltra mare,quo ad dignitatem sunt pares proconsulibus.*
18 *Quis sit præses,& in quo differat a proconsule.*
19 *Hodie Abbates, & alij habentes terras& iurisdi. sunt vice præsidū.*
20 *Qui dicantur memoriales.*
21 *Præses morabatur in vnaquaque prouincia in ciuitate principali, quæ vocabatur Metropolitana.*
22 *Metropolis vnde dicatur.*
23 *Hodie vnaquaque ciuitas Italiæ habet vim prouinciæ.*
24 *Omnis iurisdictio,& quælibet eius species erat penes pop. Romanum.*
25 *Quæ autem sint reseruata soli Papæ.*
26 *Omnia,quæ tribuuntur specialiter, & in priuilegium maioribus magistratibus,& clarissimis supra,alijs delegari non possunt.*
27 *Dictio,cæteri,est relatiua similium.*
28 *Causæ meri,vel mixti imperij delegari non possunt.*
29 *An vbi est electa industria personę,possit fieri delegatio.*
30 *Per hęc verba in rescripto principis posita, Per te cognoscas,non intelligitur electa industria personæ.*
31 *Confessio extraiudicialis geminata ex interuallo,facit fidem.*
32 *Ad hoc,vt duo actus consuetudinem inducant,requiritur, quòd fiant ex interuallo.*
33 *Ex trina solutione probatur,quem semper retro soluisse.*
34 *Hęc verba,sint,& habeantur pro ciuibus,propter geminationem important veritatem.*
35 *Delegatus à lege ciuili non potest causas mixti, vel meri imperij subdelegare.*
36 *Argumentum à contrario est validum in lege.*
37 *Non est licitum argumentum à contrario, per quod induceretur correctio legum.*
38 *In constitutionibus feudorum non habet locum argumentum à contrario sensu.*
39 *Argumentū cōtrariò,hēt locum in cōtractib.bonæ fidei, & stricti iuris.*
40 *An argumentum à contrario habeat locum in legibus statutarijs.*
41 *Vbi est statutum,q statuta intelligantur ad literam, cessat argumentū à contrario.Sub simplicib.non coprehenditur casus mixtus in statutis.*
42 *In statuto non debet sumi argumentū à contrario, quando per hoc statuentes inciderent in pœnam.*
43 *Argumentum à contrario,non habet locum in testibus,quando per hoc inciderent in aliquam falsitatem.*
44 *Si testis dicat,Antequam Titius reuerteretur ad domum,ad prandium, filius suus occidit Caium:q dictum eius non redditur falsum,si illa die nunquam sit reuersus domum.*
45 *Testis non deponens falsum super principali,sed super accessoris, non tenetur de falso.*
46 *Dicens se occidere Caium antequam reuertatur ad domum,ad prandiū, in præsentia testium:Qui Caius reperitur occisus, non propterea probatur contra eum.*
47 *Argumentum à contrario non habet locum in statutis,ad corrigendum ius commune.*
48 *Taxatiua tantùm,nunquam excludit,si induceretur legum correctio.*
49 *Si statutum est,q minor 20.an.non possit se obligare sine certa solennitate,non potest sumi argumentum a contrario,vt post illam ætatem se possit obligare.*
50 *Si statutum nihil operatur in sensu directo, potest sumi argumentum à contrario,etiam ad correctionem iuris communis.*
51 *Statutum,q non stantibus masculis fœminę succedant,sumitur argumētum à contrario,quòd stantibus fœminæ non succedant.*
52 *Non debet assumi argumentum à contrario, quando resultat prauus intellectus.*
53 *In correctorijs licitum est arguere, & extendere,quando per hoc redditur ad ius commune.*
54 *Argumentum à contrario habet locum in vltimis voluntatibus.*
55 *Argumentum à contrario habet locum in rescriptis.*
56 *Argumentum à contrario habet locum in sententijs.*
57 *Argumentum à contrario habet locum in mandatis.*
58 *Causæ meri,vel mixti imperij possunt ex causa absentiæ delegari.*
59 *An stetur assertioni delegantis,dicentis se delegare ob causam necessarię absentiæ.*
60 *Notarij,& alij officiales possunt alios subrogare ex causa.*
61 *Cessante causa delegationis,cessat delegatio.*
62 *Causæ meri,vel mixti imperij non possunt per ordinarium,nec generaliter,nec specialiter delegari.*
63 *Numquid delegatus principis possit causam meri, vel mixti imperij sibi delegatam,puta homicidij,alteri subdelegare.*
64 *Quando lex generalis aliquid principaliter inducit super actu iam disposita:tunc bene intelligitur generaliter,nec restringitur de habilitate.*
65 *Causæ,quę competunt maioribus magistratibus, & spectabilibus, non competunt alijs inferioribus.*
66 *Datio tutoris de iure.ff.non competebat iure magistratus.*
67 *Hodie,si facultates pupilli sunt intra 40.aureos,datio tutoris competit cuilibet magistratui.*
68 *Licèt præses possit delegare,tamē non pōt loci conseruatores cōstituere.*
69 *Dictio,si,potest capi tribus modis.*
70 *Quòd causas meri imperij ex causa necessaria absentiæ possint delegari,intelligitur quo ad cognitionem,non tamen quo ad diffinitionem.*
71 *Quando mora est periculum allatura,receditur à regulis iuris communis.*
72 *Sententia lata non visa relatione nuncij est nulla,est verum,nisi periculum esset in mora.*
73 *Iudex,à cuius grauamine fuit appellatum, potest procedere non citato amplius appellante,nisi à superiore inhibeatur,tamen si quis timet,ne contra ius ad tormenta ponatur,& appellet, confessio postea sequuta erit ipso iure nulla.*
74 *An vicerector gaudeat eisdem priuilegijs, quibus rector.*
75 *Necessitas non habet legem.*
76 *Quę specialiter non possunt concedi,non veniunt in generali cōcessione.*
77 *Delegatus,sicut potest delegare causas meri,& mixti imperij ex causa absentię necessaria,an ita possit propter infirmitatem.*
78 *Notarius viuens non potest facere,q alius ex protocolis suis extrahat instrumentum,nisi longo impedimento occupatus.*
79 *Sicut sententia lata contra absentem est nulla,ita lata cōtra infirmum.*

80 *Licitum est argumentum ex identitate rationis in casibus exceptuatis à regula.*

81 *Dictiones taxatiuæ nunquam excludunt casus similes.*

82 *Statutum permittens per dictionem taxatiuam aliquas tantum exceptiones opponi & nō alias,nō intelligitur excludere similes expressis.*

83 *Ordinarius potest causas meri imperij delegare non solùm propter infirmitatem suam,sed etiam suorum.*

94 *Ordinarius si sit recusatus suspectus, & postea superueniat infirmitas, non poterit delegare causas meri imperij.*

85 *An propter multitudinem causarum possit ordinarius delegare causas meri imperij.*

86 *Quando delegatus ex causa necessaria absentiæ delegauit,eo reuerso expeditum est delegationem finiri.*

LEX PRIMA.

QVæcunque. Bal.in recollectis antiquis,vt refert Mar. Lau.sic exordit̃, ꝙ omnes Philosophi naturales non potuissent elegantiorem, & meliorem tex.cōponere:& ꝙ plenus est iste
1 tex.difficultatibus.¶† Ad euidẽtiam prẽmitte,sm Bar.ꝙ magistratuum 5.sunt ordines, superilluſtres,illustres,spectabiles,clarisſ.& infimi,licèt gl.hic in verbo,tribuuntur,non enumeret nisi 4.species.Ita gl. in Auth. vt ab illustrib.& qui super eam dign.sunt,& gl.in §.in summa. Insti.de iniur.& in l.qui indignus.ff.de Sena.gl.& Ang.in l.præcipimus,in prin.C.de appel.& qui sint isti declarant Spec.& Io. And.in tit,de iurisſ.om.iud.Ang.& d.Alex.in rub.ĩ.de iurisſ.om. iud.Alb.de Rosſ.in l.imperium,in 14.col. & seq.ff.de iurisſ.omn. iud.Bal.in c.cum accessissent,in 4.col.de const. d.Mar.Laud.in d.l.imperium.in pen.car.& melius in tract.de prin. sub. rub.de prin.& plenius sub rub. de censi. & Doct. hic in glo. in ver.tribuuntur. ¶Ego vltra alios intendo hanc materiam magistra-
2 tuum accuratè expedire.† In primis quæro,an illustrissimus,& superilluſtris idem importent?Pro certo videretur dicendum, ꝙ sic,sed ob.tex.in §.illo,in ver.Illustrissimam præfecturam,in Auth. de appel.& intra quæ tempora, vbi præfectus dicitur illustrissimus,& tñ nemo præfectus dr̃ illustris,vt patet ex.ĩ.dicẽ
3 dis.Cogita super hoc,quia non inuenio ab alio tactũ.¶† Nunc quærenda sunt exempla cuiuslibet gradus magistratuum. Primus gradus est superilluſtrium.Bar.& Ludo.Rom.hic ponunt duo exempla.s.in Papa,& in Imperatore. Idẽ tenet Spec. in d.tit.de iur.omn.iud.gl.& Ang.in d. l. præcipimus, in princ. Imo.& d.Abb.in c solitæ.de ma.& obe.;Bal. in c. cum accessissent,vbi formaliter dicit, ꝙ Imperator est superilluſtris, Reges illustres, Duces, & Comites spectabiles, Præsides ꝓuinciarum sunt clarissimi.Et arguẽdo de similib. ad similia,in ecclesia Dei Papa est superilluſtris.Cardinales sunt illustres.Episcopi spectabiles:Qui verò mittuntur ad regendam prouinciam, sunt cla-
4 rissimi.Subdit tamen Bal.posse dici ,† superilluſtris non est di-
a gnitas, sed culmen dignitatis. ¶Paucis conclude,ꝙ Papa, [a] & Imperator sunt supra hos gradus,sicut,& ĩ.omnia iura,c. cuncta per mundum.9.q.3.c.proposuit,de concess.præben.Et ideo non debent enumerari in istis gradibus, vt patet in Auth.vt ab illustrib.& qui super eã dign.sunt.Nam,vt dicit Ang. in rub.ĩ.
b de iur.om.iud. Papa,& Imperator [b] sunt fontes,à quibus ma-
c gistratus tanquam riuuli descendunt. Adde Bald. [c] in cap. 1. in prin.in 1.not.quis dicitur Dux,vbi per illum tex. no. ꝙ omnes dignitates à principe profluunt tanquam à fonte, & quod in eo sunt omnes dignitates,& ꝙ Papa, & Imperator non sint in numero superilluſtrium,tenent Raph.Fulg.& latius.d.Alexan. hic in 10.& 11.col.Ioan.And.in addi. Spec.vbi reprobat Spec. in tit.de iur.omn.iud.Cyn.in l.fi.vbi sena.vel clarisſ. Albe.in d.l. imperium.in 4.colum.& seq.d.Alex.in rub.ĩ. de iur. omn.iud. ad fi.Nec obst.tex.in c.solitæ de maio.& obe.iuncta.ĩ. scriptione,vbi Imperator appellatur illustris.Respondè,quia loquitur in Imperatore Græcorum,qui non est verus,& vniuersalis Imperator,vt no.glo.& Doct.in c.venerabilem, in verbo germanos.de elect.& in c.in apibus.7.q.1.& in c.si Imperator.96.dist.
5 ¶† Pone ergo.4.exempla. ſ. Senatores, vt l. fi. ff. de Senatorib. Consules,Dictatores,& Patricios.l.fi.C.de cõsul.li. 12.§.filiusfam.Insti qui.mo.ius pat.pot.sol.Senatores à Romulo institutos constat,qui ex ciuibus,& quidẽ primioribus centum numero elegit.l.fi.C.de peti.her.quos ob ætatem Senatores appellauit,vt per Arch.16.q.1.in c.Senatus.Innoc. & alij in c.cum I, & A de re iud.penes Senatores semper totius reipub.Romanæ summa residet,vt nec Reges,nec Dictatores incõsulto Senatu quicquam possent. Eorum potestas maior erat quàm præfectorum prætorio.Patet,quia poterant restituere famæ.l.1.§.de qua re.ff.de postul. Poterant concedere licentiam extrahendi aquam de flumine publico, sicut & Imperator potest. l. quominus.ff.de flumi.poterãt & legẽ gñalem ꝓdere. l. non ambigitur. ff. de leg. Ideo meritò superilluſtres dicuntur. ¶Secundum exemplum est de Cõsulibus, à principio vrbem Romanam sub nomine Regum rectam liquet vsq; ad Tarquinium superbum, quo è regno electo authore Bruto ob violatatam Lucretiam,& sic post expulsos Reges,creati fuerunt duo consules vice Regis, qui à consulendo dicti sunt, eo ꝙ haberent consulere quicquid de repub.esset.l.2. §. exactis. ff.de orig.iur. Isti domi rempub.gubernabant:foris autem bella in creditam sibi prouinciam exercebat, nihil à Regibus imminutum habentes, nisi quòd eorum magistratus non erat perpetuus, vt Regum, sed annuus. ¶Dictator tremendus,& summæ potestatis magistratus fuit,cui in caput cuiuslibet ciuis Rom. animaduersio data est,nec ab eo ad populum prouocabatur. d.l. 2.§.populo.Deinde autem Dictatorẽ appellamus, eo ꝙ dicto eius parendum esset,sed nunquam nisi magno vrgente periculo creabatur,nec vltra 6.mensem durabat.Patricios idem esse ꝙ Senatores dicit Ange.de Aret.in §.filiusfam. Instit.qui.mod. ius pat.pot.sol.l.fi.ff.de Sena.Sed ob.d.§. filiusfam. vbi Senatoria dignitas non liberat à patr. pot. sed bene patriciatus:nisi capias largè,prout dicit glo.in d.l.fin.de seq.¶Tu aduerte,ꝙ propriè à principio Patricij nuncupati sunt,qui ex primioribꝰ cẽtũ c. patrib.à Romulo in Senatum electis geniti sunt,vt clari scriptores atteſtantr̃. Et ad hoc vide tex.in l.fi.in fi. ff.de Senat. Qui postea inde descendebant dicebantur ex gente patricia. Sed postea Imperatores aliquos excelsos viros sibi delegerũt,quorum consilijs vterentur,quos tanquam Imperatores patres patricios appellarũt. Ita dicit tex.in l.fi.C.de consul.lib.12.& in d. §. filiusfa. & sic habes quatuor exempla superilluſtrium. Sed tu vltra omnes aduerte,quomodo prædicti possunt superilluſtres censeri,ex quo consules, & similes vice Regum successerunt,nec amplius aliquid ĩ.Reges habuerũt, & tamen constat Reges nõ esse superilluſtres, sed illustres tantum, vt statim di-
6 cam in seq. membro. Cogita, quia multum dubito. ¶† Secundus gradus est illustrium,de quo habes tria exempla, præfectum prætorio,præfectum vrbis,& quæstorem,& ita ĩ.post Senatores,& consules ponuntur tres tituli de istis, secundùm gl. in prælleg. locis.De præfectis prætorio habes in 1. lib. C.duas rub.vnam de officio præfc.præto.oriẽtis,vel illiri.Nam in Asia, quæ est maior pars mundi, quia est media,erant duo Præfect. præto. vice Regũ, quorum vnus appellabatur præfect.præto. illirici.Alius præfect.præto.orientis. Et etiam alia rub. de offic. præfect.præto.Aphr. In Europa autem,in qua est Roma, erat præfectus vrbis intra centesimum lapidem, amplam habens potestatem.l.1.§.cum vrbem. ff. de offic. præfect. vrb.Quartò erant quæstores,tex.est melior de iure.in l. si quando,post medium.C.de appel.qnorum triplex reperitur officium,& in primis duobus erant illustres, vt per glo. magistram in ver. plebeios.l.1.ff.de offic.quæst.& aliquid glo. in pro institutionum in ver.exquæstori, vbi etiam ponit, quis sit exquestor, & quæ sit inter eos differentia.Postmodum, & quarto superadditum est genus quæstorum,in Auth.de quæst.diuersum à primis,cuius officium erat,vt peregrini existentes Romæ pro causis, vel negotius expedirentur. Adde etiam, ꝙ Bald. post Odofred.in in l.2. C.de pet.bon. subla.lib.10.declarat tres esse quæstores. Vnus,qui sedet ad latus principis, & iste est illustris, & ad officium eius pertinet se subscribere in rescriptis,& respondere vi-
d ua voce aliquid implorantib. Alius est quæstor prouincialis, [d] qui quæstum à prouincialib.recipit.i.tributorias functiones,vt in toto tit.ff.de off quæst. Alius quæstor erat, qui causas criminales audiebat. Subdit & ibidẽ Bal. ꝙ erat ꝓpositor consistorij
7 imperialis,per text. in d.l. 2.† De illustrib. potes hodie ponere quatuor bona exẽpla.Nam Reges illustres sunt, in cap. nouit, in ver.illustris Regis Francorum,de iud. & ca. nouit, iuncta.ĩ. scriptione.de offic. delegat. Nam æquiparantur præfectis prætorio.sm Bar.in l.omnes populi,in 4.q.1.q prin.ff.de iust.& iur. & in l.1.in prin. ff. quod quisque iur. cum concord. de quibus
8 Alex.hic in 11. col.sed præfc.pto.sunt illustres,vt prædixi.† Itẽ Card.

ADDITIONES.

a ¶Conclude,quòd Papa. Vide Barba.cons.1.li.1. colum 15.cum sequent.ibi signaui. PVRPV.

b ¶Imperator,Vr̃ ꝙ Imperator ponendus sit in gradu senatorum, & sic in superilluſtribus,per tex.in l.ius senatorum.C.de dig.lib.12. PANCIR.

c ¶Idem Bal.lib.4.cons.359.inci.Quemadmodum Imperator,& tñ ibi dicit superilluſtrem, & ibi de Duce Mediolani. Et idem Bald. lib. 5. cons. 300. ad euidentiam præmitto,ꝙ Rex.impe.& licèt multi in suo territorio æquiparentur Imperatori, vt per Bar.in l.hostes.tñ pro nullo est tanta præsump. Barba. lib.1.cons.38.inci.scribitur,col.6.post Sal.in l.ab hostibus. C.de capti.& lib. 2.cons.24.inci,clementissimi Dei.col.1. PVRPV.

d ¶ Prouincialis.Thesaurarius tñ gñalis,ĩ.vr̃.Barba.lib.1.cõs.1.col.13.PVRPV.

Cardinales sunt illustres ſm Bald. in d.cap.cum accessissent. & in l.1.§.fin.ff.de offi.præf.præto.Not.idem Bal. in l. ad similitudinem.in 2.not.C.de episc.& cler.Et patet: quia Card.æquiparantur præfe.præt. qui sunt illustres, secundum glo.in l.1.§.fin. in verbo,iudicaturus.ff.de off.præfe.præto.& in gl.in l.episcopale.C.de episcop.aud.Sed in contrarium ob.text.in cap.2.de offic.lega.lib.6.vbi Card.legati Papæ æquiparantur proconsulib. sed proconsules non sunt illustres, sed spectabiles tantum,vt j. dicam.igitur &c. Oportet dicere, q̃ Cardinales quãdo sunt ad latus Papæ,tunc censentur illustres, per tex.in l.1. C.de præpo. laborum.lib.12.in ver.quos lateris nostri comitatus illustrat.Si autem Card.à latere mittantur extra in legationem: tunc æquiparantur propriè proconsulib. Ita loquitur text. in d. cap. 2. & tunc non sunt illustres.Ita declarat Barto.in rub.ff.de offi. proconsu.& legati.Sequitur d.Alex.hic.Facit simile. Nam cõsules erant superillustres,vt prædixi: & tamen proconsules,qui mittebantur ad prouincias remotas, licèt eligerentur ex consulibus,vt declarat glo.in l.1.ff.de offi.præsi.tamen nõ erat illustres, sed superillustres tantum,vt j.statim dicam.Durum tamen videtur,q̃ Cardinalis,quando est legatus Papæ, & sic Papam repræsentat,sit minoris ordinis,quàm quando est circa latus Papæ.Cogita.¶†Tertiò Patriarchæ sunt illustres:quia redacti sunt ad instar Regum:ex quo multas prouincias regunt.Ita Bald.in l.1.§.1. ff. de offic. præfec. præto.¶†Quartò consiliarij principum sunt illustres,vt l.quisquis in vers. virorum illustriũ. C. ad l.Iul.maiest.& ibi Angel.expresè not.q̃ omnes consiliarij consistorij principis intelliguntur esse illustres:& ideo infert,q̃a Carolus princeps assumpsit Bart.in suum consiliarium,& fecit eũ illustrem.¶†Quintum exemplum videretur esse in Doctore, qui legit publicè ann.20.nam efficitur illustris,secundum Bart. & Bal.ſ.in proœ.fforum.in prin.per text.in l.1.in fin.vbi glo.C. de profes.qui in vrb.Cõstan.lib.12.Bart.in l.ex eo.ff.de test.mil. & in proœ.Cod.ad fi.prin.d.Abb.in cap.proposuisti.de proba.†& ex hoc dicit d.And Sic.in cap.fin.pen.car.ad fi.de offic. deleg.se inferre vnum,quod est nouissimum,& inauditum,q̃ licèt aliàs Doct. conductus ad legendum , non possit legere per substitutum,vt per Bar.in l.nemo est,qui nesciat.cum seq.ff.de duob.reis.Tamen si legisset 20.ann.posset postea legere p̃ substitutũ,sicut illustris potest per substitutum seruire. l. quisquis, & ibi Bald.C.de episcop.& cler. & l.nullus qui nexu. C. de dec. lib.10.& ideo secundum eum Bald. in d.l.quisquis. dicit,quòd Episcopus cum sit illustris potest seruire per substitutum. Sed aduerte licèt *communiter ita teneatur*, q̃ Doctor.qui.20.ann. publicè legerit,efficiatur illustris:tamẽ d.Alex.reprobat bono fundamento,& mihi placet. Nam talis Doctor, qui legit 20. ann. efficitur Dux, & Comes.l.1.in fin.cum glo. C. de profes. qui in vr.Constan.libr.12.sed Dux,& Comes nõ sunt illustres:sed spectabiles tantum,vt dicam in seq.gradu.Igitur &c.Et ad dictam primam rub.fforum,vbi Doct.appellantur illustres,respondeſecundum Bar.ibi.in 5.col.q̃ ibi ratione alterius dignitatis erãt illustres,& per hoc infertur, q̃ illud dictum Barr. non est verum:quia fundamentum non est bonum, q̃ Doct. efficiantur illustres,qui ann.20.legerint. & minus est verum quod dicit de Episcopo:quia non est illustris,sed tantum spectabilis, vt j. dicam:nec Bald.in d.l.quisquis dicit,sed eum dicere refert.¶Ego fortius dico,q̃ Doct qui legit 20.ann.bene efficit Dux, & Comes,non propriè sed abusiuè.Per illud dicit Bald.in c.1.quis dicatur Dux,vel Marchio.vbi not.q̃ ille dicitur propriè Comes, qui est inuestitus de comitatu: ergo sine comitatu non dicitur propriè Comes,sed abusiuèsi:cut secundum eum sunt Comites sacri palatij.Idem tenet d.Abb.in c.veniens.in 3.not. de præscrip.& in cap.legebatur.de maio.& obed. Card.in cle.ne Romani.§.sanè.in 6.q de elect. ¶†Circa prædicta posset quæri,qs sit effectus illustrium? Respondeq̃ vltra excellentiam dignitatis multi not. effectus possunt in specie reperiri. Nam personæ illustres non possunt esse in iudicio per se, sed necessariò debent constituere procuratorem : aliàs puniuntur in amissione causæ.l.pen.& Auth.ibi posita.C.de procurat.Item personæ illustres non possunt ducere vxorem sine interuentu dotalium instrumentorum. §. quia vero dudum . in Auth. vt liceat matri,& auiæ.Item personæ illustres possunt pronũciare sniãs per alium,& valent.l.2.C.de sent.ex bre.reci.c. fin. de re iudi.in 6.d. Abb.in c.nos.in fi.de his quæ fi.à præla.sine cõsensu cap. ¶Tertius gradus est spectabilium,& de hoc sunt 4.exempla in tit.de de offi.præto.& trib.titu.seq.vbi gl.in rub. cuiuslibet tituli not. ¶†Circa Prætores sciendum est, quòd Romæ primò Consules ius populo reddebant, sed propter nimia impedimenta creati sunt ad hoc prætores,qui populo ius dicerent,sic appellati:quia authoritate populi præirent.l.2.§.deinde placuisset,& §.seq.ff.de or.iud. Numerum Prætorum Roma pro tempore varium habuit, vt ibi dicitur. Posteà ab Imperatore statutum fuit,vt tres tantum habentes Romæ domicilium essent Prætores.l.fin.C.de off. præto. Prætores etiam edicta publica in albo proponebant,ad supplendum & corrigendum in aliquib.casibus duritiem iuris,quæ posteà dicta sunt viua vox iuris ciuilis, & aliqua approbata fuerunt, & in leges publicas relata.l.ius ciuile.l.nam & ipsum.& l.ius plurib.ff de iust.& iu.Declarat not. Bald.in rub. C. qui admitti.in 1. col.tales Prætores constat esse spectabiles.text.est in §.similique modo,in Auth.de appel.quẽ alleg.glo.in rub.ff.de offic. præto. In contrarium facit text.in l. 1.§.1.ff.de reb.eo.vbi Prætor dicitur clarissimus. Respondeq̃ cùm sit spectabilis: & sic maioris dignitatis, vtique etiam inferioris est.l.cum furti.ff.de in lit.iur.Stat ergo conclusio,q̃ Prætor dicitur spectabilis. † Ex hoc infertur , q̃ cùm Duces, Marchiones,Comites,& Episcopi æquiparentur , secundum Bald. in l.5.in princ.ff.de verbor.obl.cum suis concor.etiam prædicti dicuntur spectabiles.vt est text.in l. si quando. C. de appel. in l. raptos.C.de rap.vir.in §.fin.in Auth.de appel.& intra quæ tempora. Declarat Bal. in d.cap.cum accessissent . De Comitib. q̃ sint spectabiles, est text.in d.§.similique modo. in Auth. de appel.Ex istis etiam sequitur,q̃ cum Episcopi æquiparentur prædictis,q̃ sunt propriè spectabiles:[c] & ita tenet Spec. in titu. de iur.omn.iud.Bald.in d.cap.cum accessissent,& fortius Bald.in l. 1.§.1.ff.de offi.præfec.præto. vbi tenent, q̃ non solùm Episcopi, sed etiam Archiepiscopi sunt spectabiles, sicut & Comites. Sed aduerte:quia idem Bald.in addi. Spec. in titu. de iur. omn. iudi.in ver.superillustres , tenet quòd imo Comes etiam dicatur illustris,& etiam Episcopus, quod etiam firmat d. Anto. in cap.tuæ.in fin. de procu.Idem tenet Bald.in l.nullus, qui nexu. C.de decu.lib.10.vbi not.q̃ executor vltimæ volun.non possit istam execu.alteri committere: Fallit in Episcopo , qui est illustris,vt l.ad similitudinem.C.de Episco. & cler. Ita ibi dicit Bal. & confirmatur per illud, quod volunt gl.in l.episcopale. C.de episcop.aud.& gl.in l.1. in fin.ff de off.præfe.præto. quæ dicũt, q̃ Episcopi æquiparatur Præfectis prætorio : sed Præfecti præt. sunt illustres,vt prædixi:igitur &c. Facit, & secundò: quia Episcopi dicuntur summi Sacerdotes.cap. 1.de sac. vnct. & Card. non habent[d] maiorem dignitatem sed maius officium. secundum Bar.in l.1.§.si quis,in 1.col.ff.de appel.d.Abb.in cap.eccle. vestra.vlt.in pen.& vlt.col.de elect.& in cap.2. de cler.non resi. & est gloss. sing. in cap. Quanquam. in glo.fin. 2.q.7.quę dicit, q̃ Episcopus est maior[e] dignitate presbytero Card. facit text. in cap.si Abbate.de elec.in 6. Propterea non sine causa Bald.in l.ad similitudinem.C.de Episcop. & cler.tenuit, † q̃ licèt Episcopi non sint illustres:tamen sunt similes illustribus:adde tex. in cap.fin.in ver.ad instar illustrium.de regu. iur. in 6. Quis autẽ dicatur Dux, Comes, & Marchio, ponitur in c.1.in tit. quis dicatur Dux, & in c.1.de feu.mar.gl.& Doct.in cap.fundamenta.§.proinde.in ver.Marchio.de elect.lib.6. Barto.in consil.136. incip.quidam capitaneus . Alij tres magistratus qui sint,habes clarè in titulis suis de proconsulib.& qui sint, & quare sic dicãtur,declarat glo. in l.1.ff. de offic. præsi. † Alibi not. Bald.in l.2. per illum text.C.de comi.rei mil.lib.12.q̃ capitanei guerræ,qui per Papam,vel prin.mittuntur vltra mare,quo ad dignitatem sunt pares proconsulib. Item prædictis Comitib. & similibus æquiparantur,qui à Papa , vel Imperatore deputantur ad custodiã ciuitatũ. Ita Bar.in l.2.C.de comiti.rei mil.libr.12.Item & medicus Papæ, vel Principis eadem dignitate qua Comites fruuntur,secundum Bar.in l.1.C.de Comi.& Archiatris lib.12. ¶Quartus gradus est clarissimorum, & de hoc habes duo exẽpla.ſ.de off.præsi.& de offic procurat. Cæsa. vt est gloss. super vtraque rub. † Quis autẽ sit Præses , & quid differat à Proconsule,declarat glo.in l.1.ff.de offi præsi. Præses enim mittebatur ad regendam prouinciam,& habebat merum & mixtum imperium.l.illicitas.§.qui vniuersas.ff. de off. præsi. † Hodie[f] Abbates,& reliqui habentes terras,& iurisdictionem vice præsidũ sunt,& sic sunt clarissimi, secundum Bald.in l.1.§.1.ff. de offic. præfe.præto.Similiter Doctores legentes,qui de iure habent iurisdictionem in scholares,vt est gl.in §.pen.ſ. in proœ. fforum. sunt clarissimi.l.diui.ff.de iu.patr. ¶Aduerte etiam,q̃ Comites rerum priuatarum erant duo;vnus qui stabat in prouincia , & eius

ADDITIONES.

a ¶Infertur.vide Syl.nupt.lib.5.nupt.36.
b ¶Personæ illustres.Adde Spe.titu.de actore.in ver.Item illustris.Idem Specu. titu.de iu.omn.iud.per totum.Feli.in cap.pastoralis.in prin. de offic.deleg.
c ¶Spectabiles.Vide Curt.Senior.consil.80.Barba.d.consil.1,col.14. PVRPV.
d ¶Card.non habent.Adde Calde.consil.1.in titu.de transla.prælat.
e ¶Episcopus est maior.Adde glo.in cap.le.93. dist. Doct. in c. generaliter. 16. q.1.Abb.in cap.quod super his.de fid.instrum.Ioan.Mon.in c. super eo.de hære.libr.6.Bart.in tract.de præstantia Cardinalium.
f ¶Hodie.Quid de Præposito,& Abbate simplici, vide Dec.consil.161.

cius officium erat capere bona vacantia fiſco incorporanda. l.fi qñ.C.de bo.vacan. lib.x. Alius, qui erat quæſtor conſiſtorij imperialis,qui eſt illuſtris in l.2. & ibi declarat Bald. C. de peti. bo.ſubla. lib.x. Adde.l. procurator. & q̃ ibi declarat.Cy. C.de eden. † Adde etiam, q̃ memoriales erant quidam notarij curiæ,quorum ſcripturæ fides tantum adhibebatur de reſcriptis, qui erant ad hoc deputati. Ita dicit idem Bal. in d.l.2. C.de pe. bo. ſubla. lib. x. Ibidem etiam ſubdit, q̃ reperiuntur Palatini, qui licet habeant nomen generale: tñ interdum aſſumuntur pro illis officialib. qui ſunt deputati ad exequendas cauſas delatas in fiſco.l.2.C.de dela.lib.x.& l.ſi vacantia. C.de bo.vacan. eod. lib. Interdum aſſumuntur pro illis, ad quorum officium pertinet facere reſcripta redigi in publicam formam: & ita accipitur in d.l.2.C.de pet.bo.ſubl.li.x.& ibi Bal.¶Quintus, & vltimus gradus eſt eorum,qui infimi ſunt magiſtratus: de quib. habes duos vltimos titulos in 1.lib. C.in tit. de defenſo. ciui. & de magiſtratib.municipalibus. † In vnaquaq; prouincia (vt dixi) præſes morabatur in ciuitate principali quæ appellabatur Metropolitana, hodiè appellatur Archiepiſcopalis,† & vnde dicatur Metropolis, eſt tex.in c.cleros. 21. diſt.tangit glo.in l.ſi duas.§.decet autem,vbi Nic.de Neap.ff.de excu.tut.& plenius Bar.in l. 1.C.de Metrop. Berito li.xj. Et iſte præſes habebat omnem iuriſdictionem. Sed in vnaquaq; ciuitate conſtituebatur magiſtratus,qui vocabatur defenſor ciuitatis, qui ſolũ poterat cognoſcere in cauſis ciuilib.à 30.aureis.j.§. & iudicare.in Auth.de defenſo.ciui.Item poterat præbere auctoritatem ſupa inſinuationi teſtamẽtorũ,& ſimilib Magiſtratus municipales, & ſic magiſtratus villarum poterant ſolum cognoſcere in cauſis ciuilib. infimis: puta à 10. florenis. j. ne villa cogeretur pro quacunq; minima cauſa adire præſidem:† Sed hodiè vna quæq; ciuitas Italiæ habet vim prouinciæ. glo.eſt reputata ſin. in l.fin.C.de præſcr.lon. temp. Ideo hodiè defenſores ciuitatũ, quos appellamus Poteſtates, æquiparantur præſidib. prouinciæ, ſm Io. And. in addi. Spec.tit.de iu.om. iu.in 1. col. in fin. Ang. in l. 1. §. ſolet.ff. qñ app.ſit: & ſic hodie defenſores ciuitatum habent merum, & mixt.imperium: ſicut olim præſides poſt paœm conſtan. & aliquæ propter præſcriptionem iuxta glo.in §.iuſiurandum.in Auth.de defen.ciui.& ideo iſta.l. in 2.regula non procederet hodie in defenſorib. ciuitatum, ſm glo. in d.§.& iudicare: quia hodie non cenſentur de minimis magiſtratib. & ita remanent declarati v. ordines magiſtratuum. ¶ † Secundo propius ad tex.ad euidentiam præmitte, q̃ omnis iuriſdictio, & quælibet eius ſpecies erant penes populum Ro.ſed à populo Ro.tranſlatæ ſunt in Imperato.l. 1.ff. de conſti.prin.declarat Bart.in l.imperium.in 4.col.j.de iur.om.iu.ſed quia impoſſibile erat,quòd imperator vniuerſas cauſas per totum mundum expediret: ideo communicauit cum alijs magiſtratib.Quaſdam. n.cauſas conceſſit maiorib.magiſtratib.non q̃ de cauſis criminalibus,& aliis meri, & mixti imperij cognoſceret; ſed ſolum conceſſit exiſtentib. in quatuor primis gradib.magiſtratuum tanquam maiorib. & ſuper hoc factæ ſunt variæ leges,ſenatuſconſulta, & conſtitutiones prin. patet in l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de oſſ. præ. Quaſdam vero cauſas conceſſit Imperator, & communicauit cum omnibus magiſtratib.etiam infimis; vt de illis quilibet magiſtratus poſſet cognoſcere: Quædam vero ſibi reſeruauit princeps b in ſignum cuiuſdam ſuperioritatis, quæ noluit generaliter communicare cum aliquo alio magiſtratu, vt eſt condere legem generalem l.fin.C.de leg.concedere veniam ætatis l.2.de his, qui veniam æta.impe. concedere ius aureorum annu.l.2.C.de iu.aure.annu.Itẽ legitimare. c §.fi. in Auth.qui mo.na.effi.leg.c. per venerabilẽ.qui fil.ſint legi.Itẽ creare notarios. d c.cum P.tabellio,vbi per Inn.de fi inſt.& generaliter, quæ ſint illa, enumerat Bal.xv.in d.l.imperium.in 2.col.vbi etiam Alb.circa 14. col.aliqua enumerat. & ibidem Lud.Ro. & Bal.in l.1.C.de iu.aure. annu.tex.in c.1.quæ ſint reg.& ibi Bal. † Quæ autem ſint reſeruata e ſoli Papæ, enumerat glo. in cap.quod tranſlationem.de cleſti.le.& in c.ſicut iniuriæ. de exceſ.præl. Bald.in l. reſcripta.C. de preci.imp.off.& plenius Spec.in tit.de off.leg.§.nunc dicendum.per totum.¶ Tertiò præmitte ſm Paul. de Caſt. & d.Ale. hic poſt Bart.& non fuerũt memores, q̃ iſtud totũ ponit glo. in §.iuſiurandum.in verbo iuriſdicto.in Auth. de defen.ciui.q̃ iuriſdictio eſt nomen gñale. Nam diffinitur, q̃ eſt poteſtas de publico, &c. ſm gl.ibi, & in l.1.j.tit.2. & ideo ſub ſe continet omnes tres ſpecies. ſ. merum imp. mixtum, & ſimplicem iuriſdictionem, & hoc patet hic in tex.ibi, iuriſdictionem ſuam mandant,vbi verbum, iuriſdictionem, capitur pro mero, & mixto imp.vt ibi glo.patua not.¶Quid autem ſit merum impe.f mixtum, & ſimplex iuriſdictio, & qui ſint gradus cuiuſque,ponit Bart.in d.l.Imperium.vbi dicam. Nunc in iſta l. ponunt duæ reg..quod ea, quæ ſpecialiter tributa ſunt maiorib. magiſtratib.ita,quòd minorib. denegantur, non poſſunt delegari,ſed quæ conceſſa ſunt ciuilibet magiſtratui, bene poſſunt delegari.¶Iſtis ſic præmiſſis,venio ad ipſam l.quam diuido in 5.partes,vt per Bar.& alios hic: & eſt communis diuiſio, licet Ful.diuidat in octo, & pondera vnum ſubtiliter in text.quod non inuenio ab alio ponderatum, quòd omnia exempla poſita in tex.ſunt de mero imperio tantum:quia tendunt ad vindictam publicam, vt patet.ff.ad l. Iul. de adul.& de vi, & cauſa dñi occiſi per ſeruos ſuos:& de mixto imperio, quod expeditur ad priuatam vtilitatem,in tex.nullum exemplũ. Et ex hoc conſiderabam poſſe verificari intellectum Gui. de Suza. ad hanc.l.non hic,ſed in l.1.& in l.imperium.j.tit.2. & ſimpliciter refert Io.And.in addi. Spec.in tit. de iuriſd.om.iud.in addi.inc. hoc poſuit ſub mero. vbi dixit, quòd prima reg.negatiua huius.l.ſolùm procedit in mero imperio.Illud.n.eſt,quod non poteſt delegari, quia illud eſt ſpecialiter attributum alicui maiori magiſtratui,vel per legem, vel Senatuſcon. vel conſtitutiones principum: ſed de cauſis mixti imperij non loquitur prima reg.ſed ſecunda: quia cauſæ mixti imperij competut magiſtratui eo ipſo,q̃ eſt magiſtratus: & de his loquitur ſecunda reg.legis,ibi, quæ vero iure magiſtratus, &c. Nam ſecundum eum cauſæ mixti imperij poſſunt delegari propter publicas occupationes. l. imperium. in fin. j. tit.2.niſi in tribus caſib.in cauſa tutelæ,de quo dicitur in gl.in verbo,poſſit.In cauſa miſſionis in poſſeſſionem: quia illa participat etiam de mero imperio. l.iubere j.tit.2.& vbi requiritur decretum iud.l. cum hi. §.ſed nec mandare.ff.de tranſa. ſed cauſæ meri imperij etiam propter occupationes delegari non poſſunt. Addo,q̃ iſtum intellectum ſibi adſcribit,& tenet Ray.hic, prout refert,& ſimpliciter ſequitur Albe. hic in 2.col. in fin.Iſtum intellectum latè ſequitur Alb.in d.l.imperium. in 31. col.ver.do. Gui.dicit, q̃ glo. hic. Nam vltra (vt dixi) multum applaudent exempla tex. quæ omnia ſunt meri imperij: & licèt ipſi non dicant,ante eos iſta fuit epi. Pla. quod cauſæ mixti imperij poſſint delegari.Quam opi.glo.reprobat in d.l.imperium.in verbo,mixtum,circa fin. Sed iſtum intellectum reprobat Alex. hic in 17. col.licèt de prædictis mentionem non faciat, maximé per l.2. ver. quod non ita. C. de ped. iud. & per vnum, quod ſtringit, alijs omiſſis. Nam ſecundum Gui. cauſæ mixti imperij g poſſunt dellegari interueniente occupatione aliarum cauſarum. ergo ſi ver.quæ vero.loqueretur de cauſis mixti imperij (vt dicit ipſe) eſſet neceſſe dicere,quòd hic aderant aliæ publicæ occupationes:quod eſſet diuinare,& reſtringere tex. Ego etiam, ne communes ſententię confundantur,intelligo primam reg. non ſolùm de cauſis meri imperij, ſed etiam mixti: & reſpondeo, quòd exempla declarant, ſed non reſtringunt regulam.l. 1.§.Labeo. ff.de aqua quo. & æſti.l. damni infecti. in prin. ff.de dam.infe.Alius etiã fuit intellectus Ful.hic, de quo dicã in.gl.h. d.ſecundum communem intelle.Cauſæ,quæ ſpecialiter,& in priuilegium competunt ſolùm maiorib. magiſtratib. & infimis denegantur:prout ſunt cauſæ criminales,& aliæ cauſę meri,, vel mixti imperij non veniunt in generali delegatione: nec etiam poſſunt ſpecialiter delegari, niſi ex cauſa neceſſariæ abſentię, ſed illæ cauſæ, quæ competunt cuilibet magiſtratui etiam minimo, prout ſunt cauſæ leues,ſimplicis iuriſdic.bene poſſunt delegari. h.d. vſque ad. §. qui mandatam.¶ † Not.ex principio regulam negatiuam, quòd omnia, quæ tribuuntur ſpecialiter, & in priuilegium maiorib. magiſtratibus, & clariſſimis. ſ. alijs delegari non poſſunt. Pro intellectu huius regulæ pondero, quod alibi do. Alexan. & do. Ant. de Alexan. in l.à iudice. C. de iud. reprobant vnam communem Deciſ. quam dicunt eſſe expreſſam contra regulam huius. l. *Nam communis ſententia eſt legiſtarum*, & cano.quod ordinarius: puta prætor, vel poteſtas poteſt delegare cauſam, & delegato dare poteſtatem ſubdelegandi. Ita concludunt Cyn. Ray. Gui.

ADDITIONES.

a ¶Magiſtratus municipales propriè dicuntur in ciuitatib.& oppidis, & eligũtur ex decurionib. vt l.1.C. de defenſ. ciuit. eligunt. etiam à plebe. l. 2. C.e. Quib.autem æquiparentur,ſcribit Cacialup. in rep.l.dñ functo.j.col.ff.de of. aſſeſſor. BELLOT.

b ¶Princeps.Declarat Anch.conſ.331.col.3. PVRPV.

c ¶Item legitimare.Adde Ant.Roſel.in trac.de legit.

d ¶Creare notarios.Adde Alb.de Ro.in 1.parte ſtat.q.73. Old.conſ.75.incip. quis poſſit creare notarium.

e ¶Reſeruata.Adde Spe.in ti.de leg.§. nunc oſtendendum.Inn. & Ioan. de Imo. in c.de multa.de præben.Hoſt.in c.literas. de conceſ.præb.Dom.de Ro.Deciſio.286.incip.Item legatus de latere,in nouis.

f ¶Quid ſit merum imperium. Adde Spec. in tit.de iur.om. iud.in §.1.ver. notandum.Doc.in c.quod ſedem.de off.ord.

g ¶Cauſæ mixti impe.Adde Bar.in l.1.C.qui pro ſua iur.glo.& Doc. in c.quod ſedem. de of.ord.gl.in c.in Archiepiſcopatu. de rap. Car. Za.in cle.1.3. & 4. opp.de off.dele.

Gul.Bal.Sal.& Ful.in d.l. à iudice, & glo.ord. per plures rationes in c.is,cui.in glo.fin.de offi.deleg.lib 6.Bar. in l.more.ĵ.tit.2. & ibi Ful.dicit, q̄ ista op. communis interpidè est tenenda.Eã tenet Pan.in c.cum Bertol.de re iud.Imo.in cle.1.de off.deleg. vbi dicit istam esse communem opi. Bar. in l. solent. ĵ. tit.2.& Alex.met ita consuluit dicens,q̄ ista magis communiter tenetur in cons.157.in 2.vol.inc.vlo instrumẽto donationis.in vlt. col. circa fin. Nam ſm d.Alex.& d. Ant. de Alex. ista cõmunis ſnĩa confunditur ineuitabili fundamento, per regulam huius tex.Hæc.n.est regula, q̄ quæcunq; ſpecialiter competunt maiorib.magistratib. alijs delegari non possunt, sed posse delegare competit ſpecialiter maiorib. magistratib. quib. l. vel senatusco. vel constitutione principum tribuitur, istud expresè dicit tex.in l. cum prætor. §.1.ff.de iudi. ergo ista potestas ſpecialiter concessa ordinarijs, q̄ possint delegare, non debet poſſe concedi per eos suis delegatis:& per hoc idem tenet Card.in cle.2. in 12.q. de of.del e.& Imo. sibi ꝯrius in c. super quæstionum.§.porro,& seq.de of.dele.vbi d.Ant.& Pan. nihil audent firmare:& fuit snĩa Spec.in tit.de iud.§.2.ver. sed nunquid delegatus.& tenuerunt multi antiqui, quos sequitur Arch. in c.q̄uis.de off.dele. in 6. Et sic iste punctus vĩ multum ambiguus, & eius veritas consistit in intellectu regulæ legis nostræ.Ego dico,q̄ isti Doc.errauerunt in intellectu. l.nostræ: q̄a ista regula eos decepit,& proba t ꝯriũ, & sic pro cõi. Nam ad hoc,vt habeat locum prima reg.duo copulatiuè requiruntur, vt dicunt gl.nostræ, & oẽs sequuntur.Primò, q̄ causæ tribuantur maiorib.magistratib.Scdo,q̄ ſpecialiter,& in priuilegium, ita q̄ minimis magistratib.denegentur. Nam si vnicuiq; magĩatui cõpetunt,tunc possunt delegari:sed ego habeo,q̄ ista prãs, posse delegare,non competit ſpecialiter, & in priuilegium maiorib. ordinarijs:ita q̄ inferiorib. denegetur:imò quilibet etiam minimus magistratus dummodo ordinarius põt delegare. Ita dicit d.l.cum prætor.§.1.ver.cæterique Romæ magĩatus:ergo com
27 petit iure cuiuslibet magĩatus.† Et si dicas, q̄ dictio,cæteri, sit similium relatiua. iuxta gl. in l. si fugitiui.C.de ſer.fug.& sic dictio,cæteri, intelligitur de magistratib. similib. superiorib.& sic qui sunt etiam maiores, aliàs si oĩbus magĩatib. indistinctè competeret, frustra fuisset facta enumeratio præcedentiũ: q̄a ostendo ineuitabiliter, q̄ est falsum: q̄a cùm quilibet ordinarius ẽt minimus habeat iurisdictionem à lege, & iure proprio: ergo quilibet minimus ordinarius põt delegare. Ista est regula.l.more,& l. & quia.ĵ.tit. 2.nam ibi dĩ,q̄icunq; habet ordinariam iurisdictionem à l. põt delegare: ergo posse delegare cõpetit cuilibet magĩatui ordinario,ẽt minimo:ergo potestas delegandi competit iure magĩatus cuiuslibet: ergo ꝯ eos sequitur,q̄ sumus in scda regula huius text.non in prima: & sic, q̄ iste text.ineuitabiliter retorquetur ꝯ eos:ergo est hic regula, q̄ quilibet ordinarius põt delegare cum ptãte subdelegandi. Et ideo do.Alex.in d.l.more.in 11.col.ĵ. tit.2.emendauit errorem suum,& tenuit cum cõi. Et circa primam regulam huius.l.sic considera multum p̄p d.l. cum prætor. §. 1. iuncta regula d. l.
28 more.& l.& quia.ĵ.tit.2.¶† No.scdò in effectu rĩam,q̄ causæ meri, vel mixti imperij delegari non possunt.Facit. l.solent.in prin.s.de off. procon. & in l.nemo põt. de regu.iur. & in l.2.C. de ped.iud.Ratio est:quia p̄p magnitudinem cãrum,& dignitatem personarũ, quibus cõmittuntur, censetur electa industria personæ:ideo non põt actus per alium explicari.l.1. §.nec autem.C.de cad.tol.c.fin.de offi.deleg.l.intet artifices. ff.de sol. Istam rõnẽ assignant Gul. Iac.de Ra. Ray.& Alb. hic in 2.col. & sequuntur Ful.& Ale.hic, & Cy.in l.vnica.in 4.q. C.qui pro sua iurisdictione.Et dicit.Io.An.in addi.Spec.in tit. de iud.dele. §.fin.super ver.Item, q̄ est delegatus,istam rõnem non attendi
a de iure canonico,ſm,qd etiam causæ meri imperij possunt delegari, vt ĵ. dicam. ¶Limita a istam regulam septem modis. Primò ex causa necessariæ absentiæ, vel alterius necessarij impedimenti,vt hic in tex.& per Io.An.in addi.Spec.in tit.de iuri.om.iu.in addi.quæ incipit,ex necessitate. Nam ex causa necessitatis aliàs prohibita permittuntur.l.casus.& ibi no.Bald.C. de testa.c.1. in fi.de pign.l.1.ff.de offi.consul.c.2. de despon.impuber.c.licet.de ferijs. glo. in regula, qd nõ est licitum. de reg. iur.& in cap.sicut.32.q.4.Secundò limita in principe, qui bene põt causas meri,vel mixti imperij delegare.l.fin.C.vbi sena.vel clarif.ſm Bar.hic in pen.col. & aliàs est tex.in c.illud. vbi gl.fin. 23.q.4.Facit.l.1.in versi.demandare. & ibi Bald.in 4.notabili, vt dixi.C.de præcib.imper.offer.Idem est in habentib.iura principis,ſm do. Abb. in c.in Archiepiscopatu. in 2.no.de raptor.vbi intelligit illum tex. ¶Tertiò fallit in delegato à principe.l.1.ad fi.vbi gl.& Bar.C.qui pro sua iur.& Bar.hic,de quo.ĵ.plenius dicetur. ¶Quartò fallit in proconsule.d.l.solent. in prin.& gl.hic in ver. cognitionem. ¶Quintò fallit in causa remotionis tutorum: quæ licèt sit mixti imperij:tamen fauore pupillorum videtur,quòd possit delegari.l.cognitio.in prin. vbi dicetur.ĵ.c' ¶Sexto fallit in causa rest.in integ. quæ licèt sit mixti imperij, & non competat inferioribus magistratib.l. ea quæ.§. 1.ff. ad mun. Tamen potest delegari.tex. est in l.fi.C.vbi,& apud quos.
b vbi Bart.& alij.Bart.in d.l.imperium. in pen.col. ¶Septimò, b ista regula procedit de iure ciuili tantum. Nam de iure cano. omnes causæ etiam meri, vel mixti imperij possunt delegari: quia illo iure quicquid est cognoscibile est delegabile. Ita tenent.gl.& Doct.in c.qd sedes.de offi.ord.glo.& Doct.in clem.1. de offi.deleg.gl.in c. in Archiepiscopatu. de rap. glo. in c.clericis.ne cle.vel mona.& in c.illud.23.q.3.Alb. hic in 14.col. Bart. in l.nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offi. procon. & leg. Bald. in rub. de off. dele. in 8. col. vbi assignat vnam rationem specialitatis,quæ non est generalis.Io.And. in addi.Spec. in tit. de iud.deleg.§.fin. super ver. Item, quòd est delegatus. Fallit hoc vltimum in reseruatis Papæ,quæ etiam de iure can.si vni delegentur,subdelegari non possunt,secundum d.Ant.& Imo. in d.c.quod sedes.Bal.in l.gesta.in 1.col. C.de re iu. & in rub.de offi.dele.in 8.col.cum concor.de quibus hic per Alex.Et idem tenet Pau.de Cast.hic in 2.col.licèt Ful. in hoc vltimo reliquerit cogitandum in l. 1.ſ. de offi. procon. Tamen etiam de iure cano. vbi esset electa industria personæ, ibi etiam non potest fieri delegatio:sed ex hoc solo, quòd causa sit meri, vel mixti imperij non intelligitur de iure canon. electa industria perso-
29 nę sicut de iure ciuili. Sed hoc colligitur ex verbis delegationis: puta quando Papa diceret: per te ipsum personaliter cognoscas,propter dictionem personaliter, vel similia verba: vt est tex.in c.fin.de offi.deleg.vbi glo.& Doct.maximè Pan.quærunt,ex quibus possit colligi,quòd de iure cano.sit electa industria personæ.Et dicunt ibi Imo.& Pan.quòd per illa verba(in quo conscientiam tuam oneramus) quæ frequenter in bullis
c Papæ imponuntur,intelligitur electa industria personæ, c per not.in glo. in c. statutum. §. assessorem.de rescrip. in 6. & dicit Pan. quod ita respondit in facto in causa commissa Episcopo Perusino. Ita etiam tenet Panor. in c. cum in veteri. per illum tex.de ele.& d.Alex. in l.à iudice C. de iudi. & in l.more.ĵ.tit.2. quicquid teneãt Ang.& malè.in Auth.ad hęc.C.de iud & Pau.
30 de Cast.in l.à iudice.per cle.1.de offi.deleg. quæ non facit. † Et eodem modo dicit sing.Bald in d.c.fin.in 2.col. & est nouum, & sing. dictum, & paucis notum, quòd licèt Papa, vel princeps in rescripto dicat,Per te cognoscas.non per hoc intelligitur electa inductria personæ, quin possit alteri subdelegari: quia illud pronomen per te,ponitur ad demonstrandum, nõ ad coarctandum:sed si poneretur geminatè:vt quia diceretur, tu tu,vel per te te cognoscas: tunc intelligitur electa industria personæ,& non posset subdelegare: quia primum pronomen tu, esset positum ad demonstrandum, secundum, ad confirmandum virtute geminationis. arg.l. Balista. ff. ad Treb. & illud dictum sequitur ibi Imol.& videtur sequi.Card. licèt non ex toto firmet.Barb.autem in d.c.fin.ver.id quoque.reprobat:
d quia non potest dici geminatio d effectualis, vbi non cadit interuallum temporis,per glo.not.in l.si conuenerit. prima.ff.de pig. act.vbi trina interpellatio, quæ debet fieri per creditorem debitori, vt possit pignus vendere, non posset fieri simul di-
31 cendo,ter solue.† Facit, quod dicit signanter Bal. in proœ.C. vbi dicit,quòd ad hoc, vt confessio exiudicialis geminata habeat vim confessionis iudicialis,vt not. sing.Bart. in l.cum scimus. in fin.C.de agri,& censi.lib.x.cum concor.dicit Bal.quod hoc est verum, si sit facta ex interuallo vna post aliam. Secus
32 si simul.† Facit,quod vult do. An in c.fin.de consue. quod ad hoc, vt duo actus consuetudinem inducant, iuxta ea, quæ vidimus in d. l.de quib. ff.de leg.oportet, quòd sint facti ex in-
33 teruallo. Secus si simul.† Facit vltra eum: quia ex trina solutione probãt quem semper retro soluisse, tex.est fin. in l. quicunque.C.de apo. pub.lib.x. quam.l. Bal. alibi dicit auream in c.literæ. de dila. eam dicit sing. Sal.in l.2.in 3. colum.C.de iur. empy.Istud est verum,si illæ tres solu. sint factæ diuersis tem-

poribus,

ADDITIONES.

a ¶Extenditur hæc limitatio simpliciter, vt hic per Purp.colum.64. Primò dũ se prępparat ad absentiam.Secundò ex causa infirmitatis proprię,vel suorum. Tertiò propter magnam debilitatem, quæ impedit animi iudicium. BELLOT.

b ¶Octauo limitat Parpa.hic,& Mod.Pap. in Limp erium.ĵ.tit.2. quando causa meri imperij delegatur suo maiori vel equali.Nono in omnib. viterioris gradus,meri,& mixti imperij. Bart.d. l.imperium. Decimò in magistro militum, l.fin.de re.iu.Vndecimo si fuisset aduocatus in causa.l. prætor. de. iur.om. iu. Duodecimo,vt non procedat de consuetudine,secundum Albe.hic,& Parp. col.penul.& Dec.in glo.non aliter. BELLOT.

c ¶Quid quando suis manibus,& pedib? Cur.Sen.cons.80.

d ¶Vide Ias.in l.1.col.pen.ver.per prædicta.C.de pact.& quando censeatur electa industria personæ, not. Fely.in c. 1. colum. 1. & 2.de summa Trin. & fide catho. BELLOT.

poribus, ſecus ſi ſimul. Ita limitant Cy.& Bal. in l.2. C. de do. promiſ. & in terminis Bart. in l.eum, qui alias incipit, Iabolenus.ff.de annu.leg. Tamen iſtis non ob.teneas, ꝙ dictū Bal.in illo.c.ſit verum,& ſing.per rationem ſuam: & quia licet in geminatione actuum, quando actus debent eſſe geminati, requiratur interuallum inter vnum, & alium. (ita procedunt omnia contra adducta) tamen in geminatione verborum ibi nō
a requiritur interuallum, imò verba [a] geminata eodem tempo-
34 re prolata multum operantur, per d.l.Baliſta.† Hinc dixit ſing. Bar.in proœ.ff.in fin.col.prin.quod iſta verba, ſint, & habeantur pro ciuib. propter geminationem important veritatem. & ſequitur d Alex.in l.1.§.fin.ff. quod quiſq; iur. Similiter Bal. in tit.de pa.conſtan.in verbo, in irritum reducant. dicit, quòd iſta verba geminata, caſſentur, & irritentur, licèt ſint futuri temporis, propter geminationem, intelliguntur ipſo iure. Facit tex.in c.eam te. de reſcrip.in illa geminatione, mandamus, & præcipimus, vt ibi Bal. Item ex alio cognoſcitur electa induſtria perſonæ de iure cano.tex.not.in c.is cui. de off.deleg.in
35 6.ſecundum Pan.in d.c.fin.& Ful.hic in 1.col. ¶ † Tertiò not.
b ibi, lege, vel ſenatuſ.delegatam.quòd delegatus à lege ciuili [b] nō poteſt alij delegare cauſas meri, vel mixti imperij. Et ex hoc pari ratione probat, quòd delegatus à principe, qui cenſetur delegatus à l. ciuili, non poteſt ſubdelegare cauſas meri, vel mixti imperij, ſecundum Alex.hic in tertio not. gloriantem de hac ponderatione,& dicentem, quòd iſte text.non conſueuit ad hoc induci. Sed ante eum facit expreſsè Alb. hic iſtam pondera. in 14. colu. ver. Item quæro ſi princeps alicui delegauit, &c. Ita etiam inducit Ale.j.in 43.colum. Ego puto, quòd iſte tex.nihil ſtringit, etiam fatendo, quòd iſte dicatur delegatus legis. quod Alex.per multa iura conatur firmare: quamuis ſit ordinarius.l.& quia.vbi gl.3.j.tit.2.& firmat Pau.de Caſt.hic in 3. col. Et ideo Bar.hic exponit tex.delegatam, id eſt conceſſam. Nam pondero, quòd ideo in hac.l. delegatus legis non poteſt alij delegare cauſas meri, vel mixti imperij: quia hic duo concurrunt ſecundū glo. & rationes hic per ipſum met.d. Ale. alleg. Primo propter cauſam: ꝙa erat meri, vel mixti imperij. Secundò (& hic eſt punctus) quia iſte delegatus legis erat de maiorib. magiſtratib. Si ergo princeps delegaret cauſas meri, vel mixti imperij ſolùm maiorib. iſteꝙ text. aliquid faceret: ſed cùm princeps poſſit cauſam meri, vel mixti imperij delegare, nedum inferiori magiſtratui, ſed etiam priuato. l.fin.§.1.in verbo, priuato. j. e. Certè, quòd iſte delegatus principis non poſſit ſubdelegare cauſam meri, vel mixti imperij: quia cenſeatur delegatus legis per iſtum text. non bene probatur hic: quia non adeſt paritas terminorū: quia iſte delegatus principis non eſt de maiorib. ſicut delegatus legis hic. Principalem tamen articulum, an delegatus principis poſſit cauſas meri, vel
36 mixti imp.ſubdelegare.j.latiſſimè examinabo. ¶† Quartò no. in ver. huius rei. quòd argum.à contrario ſenſu validum eſt in legib. Facit l.qui teſtamento.§.mulier. ff.de teſt.l.ex eo.ff. de teſti.in c.cum apoſtolica. de his, quæ fiu. à præla. ſine conſen.capi.in c.cum virum, in verbo, à contrario.de regu. Iſta reg. limitatur aliquib.modis per Io.An in c.publicato, de elec.per Can. in d.c.cum apoſtolica. illas limita. refert in ſpecie. d. Alex. hic, ſuper gl.in verbo fortiſſimum. Primò limita, quando ſumendo arg.à contrario ſen.reſultat prauus,& abſurdus intellectus: tunc non licet.l.conuenticulam.C.de Epiſ. & cler. vbi Doct.l. 2.cum gl.C.de cond.inſer.& eſt de mente Bar.hic in 3.col.cir-
37 ca fin. † Secundo ex hoc correlariè infertur, quòd non eſt licic tum argumentum [c] à contrario ſenſu, per quod inducereturcorrectio legum, glo.in c.vnico.in gl.2.de æta.& qual.in 6.& in c.ſignificaſti.in gl.fin.de fo.compe.& in cle.1.in ver.obſeruare. de ſen.exc.vnde dicit gl.ſin.in c.cupientes. in §.quod ſi per 20.
d de ele.in 6.ꝙ per ſubauditos intellectus [d] non debet induci correctio legum: ſed arg. à ℈rio ſen.dī ſubauditus intellectus.glo. in l.2.C.de condi.infer.& venit ex coniectura, glo.in l. apud antiquos.C.de fur.intellige verum, qū.l.noua in ſenſu directo ℈rio aliquid operaretur: aliàs ſi nihil operaretī, licèt ſumere arg. à contrario ſenſu ēt ad corrigendum ius commune, vt j.vide bis. Tertiò fallit, qñ in l.eſſet dictio, præſertim, & maximè, & aliæ ſimiles implicatiuæ: quia cùm denotēt maiorem eſſe rationem in caſu ℈rio, ſm glo.in l.illud.ff.ad l.Aquil. & in l.qđ ſi minor. §. reſtitutio. ff. de mi.non pōt ſumi argñ à ℈rio ſen.ſecundum Ia.But.in d.l.conuenticulam.per illum tex.prout ibi habetur dictio, etiam, & expreſsè.d.Ant. in d.c.cum apoſtolica. & ibi Imo.in 7.col. vbi referunt Ia. Bu.ſ.alle. Tu tñ caue, ꝙ differentia eſt in hoc inter dictionem, etiam, & maximè, vt declarat Fulg. in l. qui ſe patris. in verbo maximè emancipatus. C.vnde lib. Quartò fallit in verbis narratiuis legis, ſm Cano. in d.c.publicato. & in d.c. cum apoſtolica.c.ſi Papa. de priu.in 6.& cle.ſi ſummus pontifex.de ſen.exc. Ego dico fortius, ꝙ ex ver bis narratiuis legis, ſeu ex narratione facti in l.poſita, nedū à ℈rio ſen. ſed nec ex ſenſu directo non eſt licitum arguere. Gl. eſt, qua m pro ſingulari alle. Ro.in l.vnica.in 3.lec.C. qñ nō pet. par. quæ mihi nihil probat. tñ Lud. eam alle. pro ſingulari ad hoc in repeti. Auth.ſimili ter.C.ad l.Fal.in 10.ſpeciali pię cauſę inter vltimas voluntates.& in conſ.70.incip. totum fundamētum.circa fin.& in conſ.134.incip.pro declaratione primæ dubitationis.in 2.col.& in conſ. 191.incip.ſpectabilis dñe mi. Idē tenet Pan.in c.in præſentia.in 13.col.de prob.Imo. in cōmen.c. potuit.in 5.col.de loc. & Rap.Cum.in l.qui Romæ. §.Callimacus.& Rap. Cum.in l.ſi inſulam.ff.de ver. ob.dū rñdet ad l.Lucius.ff.de act.emp. Sed ego allego gl. expreſſam in c.auditis, in ver.ex poſtfacto. in fin.de ele. & glo. in c.2.in ver.teneris.circa med.vbi Moder.de dolo, & cōtu.li.vj. Limita tñ niſi intētio legislatoris fundaretur in illis verbis narratiuis: quia tunc idem iudicamus ac ſi eſſent verba diſpoſitiua: & tunc ita licitum eſt arguere, ſicut ex verbis diſpoſitiuis. cle.1.de proba. Ita Imol.in d.c.cum apoſtolica. ¶ Quid autem ſit de verbis enunciatiuis legislatoris, tangit aliquid Alex. hic in 20. col. & plenius in l.qui ſe patris. C. vnde lib. dic, vt ibi dixi. ¶ Quintò fallit in verbis modalibus legis, vel alterius diſpoſitionis, ſm Cano.in dictis locis poſt Spe.in ti.de diſpu.& alle.§.poſt hoc.ver.vel nō ob.qđ in
e tellige, vt per Imo.in d.c. cum apoſtolica. ¶ Sextò fallit in [e] argumento ſumendo à ℈rio ſenſu cauſæ impulſiuæ, cum ceſſante cauſa impulſiua, tñ non ceſſet diſpoſitio legis.l.1.§.ſexū. ff.de poſtu. ſm Ia.But.& Bal.in d.l. conuenticulam.d.Ant.in d. c.cum apoſtolica. & ita expreſsè Pau.de Caſt.in l. qui teſtō.§.
f mulier ff.de teſta. [f] ¶ Septimò fallit, qñ argueremus à ſenſu ℈rio vnius cauſæ finalis, qñ ſunt duæ cauſæ finales: ꝙa eſt regula, ꝙ licèt vna cauſa finalis ceſſet: tamen in alia militat diſpoſitio legis.gl.in §.affinitatis.Inſti.de nup.in l.ſi vētri.§.fin.ff.de priuileg.cred.in l.liberorum.§.notantur.ff. de his, qui not.infa.& eſt tex. de iure melior ſm Bal. ibi in l. ſi non lex Eliaſentia.ff.de hære.inſtit. & iſta limitant do.Anto. & Imol. in d. c.cum apo-
38 ſtolica. ¶ † Vltra eos nouiter limita in conſtitutionibus feu-
g dorum, [g] in quib. credo, ꝙ non habeat locum arg. à contrario ſenſu. Moueor: quia cauſæ feudales, quæ non reperiuntur
h deciſæ per iura feudorum, debent decidi per leges ciuiles. [h] c. 1.vbi gl.& Bald. de grad. ſucceſ.in feu. imo per argumenta iuris ciuilis, vt probat glo.no.in c.1.de feu.cog & ibi Bal. in 2.col. ad hoc eam ſignat,& reputat not.dignam. Modo habeo aliā regulam, ꝙ ad hoc, vt poſſit recedi à iure cōi in cauſis feudorum, requiritur, ꝙ in feudis ℈rium ſit expreſsè deciſum. Bal.in l.2.C.de ſuis,& leg.& in l.cum oportet, in fin.prin.C.de bo.quę lib.ſed arg. à ℈rio ſenſu dicitur eſſe coniectura.gl.in l.apud antiquos.in prin. & ibi Bald.C.de fur. & facit l.vnica ff. ſi tab.teſt. nul.exta.Item dī ſubauditus intellectus.gl.in l.2.in glo.fin.& ibi Bal.C.de condi. inſer. Igitur, &c. Facit d.c.cum apoſtolica.in verbo, indirectè.licet Bar.in l.ſi quis locuples.ff. de man.teſt.videatur ibi notare tex. in verbo apertiſſimè. ꝙ arg. à ℈rio ſenſu dicatur apertiſſimè venire. ¶ Limito iſtud in conſtitutionibus feudalibus: ſed in ipſo contractu feudi, vel in eius inueſtitura credo, ꝙ habeat locum arg.à ℈rio ſenſu. Probo, quia feudum eſt ℈ctus nominatus, ſm Bar.in l.iuriſgentiū.§.quinimo.in vlt. col.de pac.Bal.in c.quæ in eccleſiarum.in 10.col. & ſeq de cō-
i ſti. ſed arg. à contrario ſenſu habet locum in contractib. [i] text. eſt in l.inter ſocerum. §. cum inter. ff.de pac.dot.quem ad hoc reputat ſingu.do.Abb.in d.c.cum apoſtolica. ſed eſt ſimilis in l. pecuniam.ff. ſi cer.pet. tenet Bald.in l.vēditi.2.C.de act.emp.& in l.3.ad fin. C. de inſt. & ſubſti.& in l. apud antiquos.vbi limik tat.C. de fur. [k] Ibi etiam extendit, † quòd habeat locum non
39 ſolùm in contractib.bonæ fidei: ſed etiam in contractib.ſtricti iuris. Sequitur Lud. Ro. in conſ. 399. incip.vt præſens conſultatio

ADDITIONES.

a ¶Iſtud eſt contra glo.in d.l. ſi conuenerit. & contra Bald. in proem.C.vbi loquuntur in geminatione verborum. BELLOT.

b ¶Delegatus à l.ciuili. Adde Io. An. in c.1.de maiorit. & obe. lib.vj. in nouel. Car.in cle.1,in 5.op.de ſup.neg. prælat.

c ¶Quod non eſt licitum arg. Adde gl.in c.ſciendum. 8.q.1.

d Subauditos intellectus Adde Ioan. de Imol. in l. dotalem. in .9. co. ff.ſo.mat.

e ¶Vide Dec.in c.cum ceſſante, col.10.de appell.

f ¶De teſt. Adde, quòd iſtam glo.ſequitur Iaſ.in l.vt liberis.6.colum.C.de coll. PVRPV.

g ¶Feudorum. Adde Iaſ.vbi etiam ſublimitat.vt hic, in l. de quib.in 4.col.in 2. not.ſupra de leg.& fuit limitatio Ale. lib.5.conſi. 7.col.pe. & 15.col. 4.& 5. Fel.in c.quæ in eccleſiarum.col.fin.de conſti. PVRPV.

h ¶Vide Cur.trac.feud.1,par.q.4.nu.7.

i ¶In contractibus. Adde Bal.inl. apud antiquos.C.de fur.in l.iij.in fi.C.de inſti. & ſubſt.in l. vendi. C. de actio. empt.Alex.lib.4. conſil.31.circa princ.Dec. conſil.232. PVRPV.

K De furt.Adde Iaſ.in l.quæ de legato.col.5.in 5.opp. regulę.de leg.1.& in l.pecuniam.1.no.j.ſi cert.pet. PVRPV.

tatio clarior reddatur, in duo debet quæsita distingui. Et ad istã regulam in ℈ctib. vide, qđ dicit Bald. in l. pro hæreditarijs. in fin. C. de hære act. reputans illud pulchrum, & subtile. Limita tñ qđ dicit de ℈ctib ſm Bald. in d.l. apud antiquos, qñ in sensu ℈rio esset ℈ria ratio: secus si eadem, vel maior. ar. l. si extraneus. ff. de condi. ob cau. ¶ Secũdò limita, nisi verba cõtractus essent negatiua licet priuatiua, non licet ex eis sumere arg. à ℈rio sensu. Bal. in l. 2. C de condi. inser. de quo. j. latè dicam. ¶ Secundò moueor. In contractib. fit stricta interpretatio, in vltimis volũ. largior, in beneficijs latissima. c. cum dilecti. de do. l. fin. ff. de consti. prin. sed feudum est beneficium. c. 1. §. pen. in qui. cau. feu. ami. Bar. in l. 1 in vlt. q. C. de iu. & fac. ign. Si ergo in ℈ctib. in quibus fit stricta interpretatio, habet locum arg. à ℈rio sensu, vt prædixi: ergo fortius in feudis, vbi debet fieri latissima interpretatio. ¶ Tertio allego no. decisi. Bal. in l. voluntas. in 2. col. in ver. Pone concessum est mihi feudum. C. de fideicom. vbi fortius tenet, q̃ in feu. habeat locum arg. à contrario sensu etiam contra naturam feu. & sic ad alterandum naturam feu. quam
40 decisionem valde not. quia seruit ad multa. ¶ † Sed an arg. à ℈rio sensu habeat locum in legibus statutarijs ponit Bart. hic in fin. prin. Alb. & Mod. & latius Bart. in l. omnes populi. in 6. q. prin & latè Bened. de plum. in l. si qs locuples. ff. de manu. test. Cano. in d. c. cum apostolica. Omissis superfluis facias duas conclusiones. Prima conclusio est, q̃ qñ statutum loquitur præter ius cõe: & sic in casu non prouiso à iure communi: & tunc sicut in legibus, & in contractibus habet locũ arg. à ℈rio
* sensu, vt prædixi: ita etiam habet locum in statutis, ſm Bart. & *communiter alios hic*, & Bart. in l. omnes populi. in 6. q. prin. ff. de iusti. & iu. Bal. in l. 2. C. de condi. inser. & in l. apud antiquos. C. de fur. Sal in l. conuenticulam. C. de epis. & cle. Cano. in d. c. cum apostolica. & ibi in specie Imo. & Alex. hic firmant: & ista est vera conclusio, quicquid teneat Albe. hic in 13. col. &
a Bened. de plum. in d. l. si quis locuples. Limita, * nisi alio statuto caueretur, q̃ statuta non recipiant extraneum, vel subauditum intellectum: cùm argumentum à ℈rio sensui dicatur subauditus intellectus, vt prædixi. Ita tenet Bal. in d l. 2. C. de cond. inser. & d. Abb. in d. c. cum apostolica. per illum tex. in verb. indirectè. Pet. de Anch. in d. c. Canonũ statuta. circa fi. in ver. alibi
41 etiam statuto caueretur. Pau. de Cast. in cons. 224. ¶ † Secundo
b fallit, qñ adesset aliud statutum, q̃ statuta [b] intelligantur ad literam prout iacent: cùm arg. à ℈rio sensu non possit legi, sed veniat per coniecturã. l. 1. ff. si tab. test. nul. exta. Et ita colligitur ex doctri. Bal. in l. 2. C. de patri. qui fil. distr. Facit, q̃ vult Ang. in l. si ita scriptum. ff. de lib. & posthu. q̃ stante prædicto statuto, sub simplicibus nunquam continetur casus mixtus. & q̃ vult Bal. in l. precibus. C. de impub. & alij substit. q̃ stante prædicto statuto sub expressa vulgari non continetur tacita pupillaris: nec è contra Et puto (licet in specie non inueniam tactum,) q̃ his duob. modis etiam limitari debeat conclusio cõis, quam. j. videbis, q̃ qñ statutũ in sensu directo nihil operatur: tunc licitum est sumere arg à ℈rio sensu, ẽt ad corrigendum ius cõe, vt istud non procedat in istis duobus casibus, de quibus hic.
42 † ¶ Tertiò considera, q̃ in statutis nunq̃ debet sumi arg. à ℈rio sensu, qñ per hoc statuentes inciderent in pœnam: puta si fierer statutum, q̃ vsurarij non possint accipere vltra vnum denarium pro libra, per hoc non intelligitur concedere, q̃ possint capere vnum denarium. gl. est no. in cle. 1. in ver. facere. de vsur. q̃ ad hoc no. Bal. in Auth. ad hæc, in 3. col. C. de vsur. & in l. Gallus. § ille casus. ff. de lib. & posthu. & in l. si eum. §. qui iniuriarum. vbi d. Alex. ff. si quis cau. Sed caue: quia ibi sumendo arg. à contrario sensu, esset non solum contra ius canonum: sed etiam contra ius diuinum. Ideo nimirum si sic sumi non
43 potest. † Sed pro ista limitatione melius facit text. in c. quod dicitur. cum glo. de ver. sig. per quam ibi colligunt do. Ant. & d. Abb. quòd arg. à contrario sensu non habet locum in dictis testium, quando per hoc inciderent in aliquam falsitatem.
44 Item per d. c. quod dicitur. no. ibi Pan. quòd si testis deponat hoc modo: Antequam Titius reuerteretur domum ad prandium, filius suus occidit Caium, quòd dictum testis non redditur falsum, per hoc, quòd Titius illa die non reuersus sit do-
45 mum: & tex. ille hoc bene probat. † Et vltra eum hoc fortifico, quia dummodo testis nõ deponat falsum super facto principali, licet dicat falsum in accessorijs non tenetur de falso: Ita Spec. & Io. An. in tit. de test. §. 1. ver. Item, quòd addit de suo. vbi Io. An. dicit, quod illud sibi contingit in persona sua, puta si testis dicat veritatem in facto principali, postea interrogatus de qua parochia, vel de quo loco sit, & an sit de attinentib. dato, quod in hoc scienter falsum dixerit tamen non debet puniri de falso. Et sequitur d. Ant. in cap. cum causam. in fin. de test. Facit, quod not Bart. in l. eos. in fin. col. ff. de fal. imò plus dicit sing Iac. But. in l. Lucius. ff. de infami. vbi Angel. refert, & summè exclamat, quòd ad hoc, vt testis dicatur falsum deponere, est necesse, quod falsum deponat super facto principali. sit autem super appendicijs, puta an sit consanguineus, non dicitur tunc falsum deponere, sed mentiri, & non debet puniri de falso, sed extra ordinem pœna stellionatus. & hoc idem tenet Ang. in consil. 194. incip. visis processib. Et idem Bart. expressè in l. pen. in 2. lec. quam libri impressi non habent, in 2.
46 col. C. de transac. vbi etiam dixi. † Vltra alios pondero, quod in d. c. quod dicitur. probat text. valde not. quòd si dico in præsentia testium, Antequam hodie vadam ad prandium, ego occidam Caium, Pone, quòd Caius reperitur occisus per ista verba, alio non probato, nec alio apparente, non erit probatio contra me, quia illa verba antequam, nihil includunt, vt ibi in text & ita ponderat quidam Bart. in apostillis suis, quas fecit ad decretales impressas. Puto tamen aduertendum, an sit persona, quæ consueuit minas mandare executioni, prout dicunt Doc. in l. metum C. quod me cau. cum suis concor. & his, quæ
47 dixi. §. in l. vt vim. §. de iusti. & iur. ¶ † Secunda conclusio est, quòd arg. à contrario sensu non habet locum in statutis ad corrigendum ius commune, sicut nec habet tunc locum in le
c gibus. [c] Glo. est in c. 1. in glo. 2. de æta. & quali. in 6. & in c. significasti. in glo. magna. ad medium. de for. compe. & glo. in cle. 1. in ver. obseruare. de sen. excom. Facit, quod vult glo. in cap. cupientes, §. quod si per viginti. in ver. petere. de elec. lib. 6. quæ dicit, quòd per subauditos intellectus non debet induci correctio iuris communis, sed arg. à contrario sensu est subauditus
48 intellectus, vt prædixi, igitur, † &c. Ad idem facit, quod not. decidit Bart. in l. 3. §. cum Titio. ff. de adi. leg. quòd dictio taxatiua, tantum, quæ tacitè habet sensum exclusiuum, tamen nũquam excludit, quando sic induceretur correctio. Et per hoc infert Bart. quòd si pro tali delicto per statutum imponatur pœna centum. Posteà alio statuto cauetur, quòd pro tali delicto sit pœna quinquaginta ducatorum tantum, non excluditur maior pœna: quia induceretur correctio alterius statuti. Sequitur Imol. in l. si vero. §. de viro. in 6. colum. ff. fol. matr. do. Alex. in l. si constante, in princip. in 8 colum. ff. fol. matr. & in l. 1. C. de bo. pos. secundum tab. Tamen tu pondera, quod contrarium tenet idem Bart. in l. viros. C. de diuer. offi. lib. 12. Item secundum statutum nihil operaretur in sensu directo,
49 vt j. dicetur. ¶ † Pro ista conclu. etiam facit, quod decidit Bald. in l. 1. C. de inu. stip. si statutum disponat, quòd minor. 20. ann. non possit se obligare sine certa solennitate, non potest sumi arg. à contrario, vt post illam ætatem possit se obligare. Ita tenet Bald. ibi post Iac. de Bel. Primò: quia inducta ad infringẽdum, contrarium non debent operari contrarium. quod parum facit. Secundo, quia iste est casus omissus, qui debet relinqui dispositioni iuris communis. l. si extraneus. ff. de cond. ob causam. quod etiam parum facit: quia potest dici, quòd non sit casus omissus, cùm comprehendatur à contrario sensu. Tertio (& hoc stringit,) quia per tacitos intellectus, & sic per argumentum à contrario sensu non debet induci correctio iuris communis sed ex hoc corrigeretur, quod maior. 18. ann. esset legitimæ ætatis contra ius commune, quod requirit lapsum 25. an. l fin. C. de his, qui ve. æta. imp. Et quod in statutis nõ possit sumi arg. à contrario sensu ad correctionem iuris communis, tenent Bart. & alij hic. & in locis prælleg. in præced. concl.
50 Bald. in l. properandum. in prin. in 3. colum. C. de iud. ¶ † Limita istam conclu. [d] qñ statutum aliquid operaretur in sensu
e directo: [e] aliàs sumeretur arg. à contrario sensu etiam ad corrigendum ius commune, ne statutum sit superfluum, vt probatur ex glo. in l. nulla nisi emersis. iuncta Auth. diaconissa. C. de Epis. & cler. quam ad hoc ponderat Lud. Ro. in l. si cum dotem. in prin. ff. fol. matr. & in Auth. ex testamento in prin. C. de colla. vbi etiam dicit probari: & est originalis doctri. Bal. in l. ob seruare. §. proficisci. in 3. q. ad fi. ff. de offi. procon. & leg. vbi videas, quod per hoc infert, & ponderat etram Ful. in l. vt liberis.

C. de

ADDITIONES.

a ¶ Limita. Pro qua limita. vide Ias. in l. 1. col. pe. & fi. C. de suc. edi. & in l. Quamuis. ver. fcđo fallit. C. de impub. Fel. in c. trãslato. col. ante pe. de cõst. PVRPV.

b Statuta, Et est com. op. quod hmõi arg. ex statutis sumere liceat, vt per Tiraq. de vtroq. retra. tit. 2. §. 2. gl. vni. post nu. 2. dummodo non sumatur ad correctionẽ iuris communis. Bald. in l. omnes populi, col. pe. de inst. & iur. licèt aliter loquatur in l. conuenticulam. C. de epis. & cle. & hanc magis communem dicit Cur. Se. cons. 16. nu. 14. sequitur Ro. cons. 11. post prin. cons. 392. num. 25. Goza. consil. 37. nu. 5. Capic. decis. 21. nu. 5. MASVER.

c ¶ Legibus. Ale. li. 5. cons. v. co. pen. & 15. col. 4. ver. nec obst. tex. & li. 2. consil. 17. inc. visis, & cons. 68. inc. visa facti, in fi. PVRPV.

d ¶ Conclu. Pau. de Cast. cons. 83. inc. præsens casus. 198. inc. in causa appel. col. penul. lib. 2.

e Directo. Adde simpliciter. Ias. in l. 1. in prin. col. 2. j. si quis dicen. Alex. li. 2. cons. 17. col. fin. Cur. cons. 50. col. 55. PVRPV.

C.de collà.& in ſpecie ponunt Imol.& Alex.in pen.colum.in l.ſi cum dotem. in prin. ff.ſol.mat. & Imol.in l. ſeruo legato.§. ſi teſtator.ff.de leg.1. † Et ex hoc verificatur illa not.deciſ. Cy. & Dy.quam ponit, & ſequitur Bald.in l.conuenticulam.C.de Epiſc.& cle.in ſtatuto Florentino[a] diſponente, ꝙ non exiſtentib.maſculis, filiæ fœminæ patri ab inteſtato ſuccedant: quia iſtud ſtatutum in ſenſu directo nihil operatur, ſumitur arg. à contrario ſenſu, ꝙ exiſtentib' maſculis fœminæ non ſuccedāt: & ita corrigit ius commune in l. maximum vitium. C. de lib. præter.Idem tenet Fulg.Pau.de Caſt.& Alex.hic.Idem tenent Cy.& Bal.Ang.Imo. & Mod. in l.ſi cum dotem.in princ.ff.ſol. mat,vbi d.Alex.in pen.& fin.col.Pau. & d.Fran.de Are. in l.qui teſtamento.§.mulier.ff.de teſta.Pau.in conſ.324.incip. præſens caſus.d.Bened.de plum. in l. ſi quis locuples. ff. de manu.teſta. Io.And.in addi.Spec.in.tit.de ſuc.ab inteſt.ſuper rub. d.Abb.in d.c.cum apoſtolica. Pet. de Anch in d. c. canonum ſtatuta. in 10. char. Fortius voluit ſignanter Bald.in l. ſeruo legato. §. ſi teſtator.& ibi ſequuntur Ang.& Pau.de Caſt.ff.de leg.1.ꝙ ſtante dictio ſtatuto,ꝙ non extantib.filijs maſculis fœminæ ſuccedant,non ſolùm ſumitur arg.à ℈rio ſenſu, vt dixi:imò ,quia ſtatutum præſumitur factum fauore maſculorum,non attendimus ad quem verba ſtatuti dirigantur, ſed ad quem effectus, & intentio ſtatuentium,& ſic ad maſculos. Ita ꝙ maſculis cōpetet condictio ex illo ſtatuto, & ex ea poterūt agere.& idem Bar.in l.emancipatis.§.fin.ff.de colla.bono.& in l.1.§.filius.[b] ff. de ℈ta.cum multis cōcor.ꝙ vltimum pro nunc aliter non examino.Sed Lud.Rom.in l.ſi cum dotem.in princ. tenet ℈rium quo ad principalem deciſ. quia imò ſtatutum in ſenſu directo multum operatur,cùm ex eo oriatur condictio ex ſtatuto,ſm Bar.in l.1.in prin.ff.ad l.Fal.per l.vnicā. ff.de condi.ex lege. Cōprobo vltra eum per id, ꝙ vult Bart.in l.3. §.ſi rem.ff.de le.3.& in l.non ſolum.ff.de rei ven.vbi dicit,ꝙ ſtatutum diſponens,ꝙ victus victori condemnetur in expenſis, dī diſponere vltra ius commune in hoc:quia oritur cōdictio ex ſtatuto:& ſic fœminæ admittentur duplici iure.ſ.communi, & ſtatutario. Vnde repudiando ex vno iure,poſſunt ex alio venire.l.1.§. ſed viden dum.ff.de ſucc.edi. Ad iſtud reſpondet. d.Alex. in l.ſi cum dotem.in vlt.col.in prin.multiplicando inconueniens,dicendo,ꝙ ſi verum eſſet fundamentum Romani, multæ doctrinę Doc. confunderentur,vt ibi per eum. ſed certè multiplicare inconueniens,non eſt ſoluere.Tu melius rñde, ꝙ cùm iſtud ſtatutū loquatur formaliter: puta de ſucceſſione, oritur vtilis peritio hæreditatis, & non condictio ex ſtatuto.Iſta eſt doctrina Bart. propriè in talib.terminis ſtatuti in d.l.omnes populi.in vlt. col. & in l.de quib.in vlt.col.ff.de leg.& in l.ſi duo patroni. §.ſi quis iurauerit. per illum text. de iureiu. & in l. 1. ff.de cond.ex lege. per Bal.in l.ex placito.C.de rer.perm.in 10.q. Vltra alios, contra communem ſententiam fortiter ſtringere vī: nam ſtatutū debet potuis intelligi,vt ſit fruſtratorium, & nihil operetur, q̄ ꝙ aliquis indebitè damnum patiatur, vt dixi in l. Iuſtitia ℣.de iuſti.& iu.ſed ſumendo arg.à ℈rio ſenſu in hoc ſtatuto,filiæ indebitè patiuntur damnum:ergo, &c. Sed rñde, ꝙ qñ filiæ priuantur hæreditate patris,non debent pati dānum,ſed bene perdere lucrum.glo. eſt approbata in l.2.& ibi dixi concordantes.

52 C.de iu.& fac.ign.¶ † Adde prædictis, ꝙ in materia per plura conſuluit Lud.Ro. in conſil. 399.incip.vt præſens conſultatio clarior reddatur, &c. In ſtatuto Senarum diſponere, ꝙ fratre decedente ab inteſtato ſine aſcendentib. ſuccedant fratres excluſis ſororib.ꝙ in hoc ſtatuto non debet ſumi arg. à ℈rio ſenſu,ꝙ ſi extat aſcendens, ꝙ ſimul admittatur cum fratrib. prout de iure communi venit. Auth.defuncto.C. ad Tertul.Motus potiſſimum: quia iſtud ſtatutum intendit priuilegiare lineam maſculinam, & excludere fœminas, ꝙ non eſſet ſi admitteretur mater: Vnde non debet ſumi argumentum à ℈rio ſenſu,qñ reſultat prauus intellectus: ſed prauus dī intellectus, qñ relicta ad vnum effectum operantur ℈rium.l. legata inutiliter.ff.de leg. 1. & l. 1.ff.de adi.lega,& c.cum tranſmiſſæ. de ver. ſign.Credo,ꝙ malè conſuluit: quia ſtatutum bene vult priuilegiare maſculos, & excludere fœminas in linea tranſuerſali, quo ad ſorores: ſed non in linea aſcendenti quo ad matrem.

53 † Et ℈ Lud. ineuitabiliter ſtringit,ꝙ etiam in correctorijs licitum eſt arguere,& extendere, qñ per hoc reditur ad ius commune.Gl.eſt ſolennis in c ſtatutum.in verbo,numerandum.de præben.in 6.d.Ant. in c. olim tibi. de ver.ſig.d.Alex. in l.ſi conſtante.in prin.in 6.col.Poſteà cōtra Lud.facit:quia ſic illa verba poſita in ſtatuto ſine aſcendentib.eſſent ſine effectu:& quia mater de iure communi non excluditur. dicta Auth. defuncto.per iſta verba abnegatiua, & poſita fauore aſcendentium,

54 excluderetur, ꝙ non vī dicendum. † Similiter arg. à cōtrario ſenſu habet locum in vltimis volun.[c] l.aliqñ.ff. de cond.& demon.l.ſi legatum purè.in prin. ff.de adi.leg.& l. ꝙ purè. in prin. ff.qñ dies leg.ce. Rom.in cōſ.prę alleg. Facit ratio: quia ſi habe locum in contractib. vt prædixi, fortius habet locum in vltimis volun.in quib.latior interpretatio debet fieri. l.in teſtamē tis.ff.de reg.iur.c.cum dilecti.de do.vnde conſuluit. d.Alex.in conſ.93.in 4.vol.inc.aliàs conſultus rñdi.in 1.col. ꝙ etiā in ſubſtitutione fideicommiſſaria habet locum arg. à contrario ſenſu.¶ Limita iſtam conclu.quatuor modis. Primò qñ reſultaret turpis diſpoſitio,vel aliàs reprobata.l. 2.vbi glo.C.de condi.

d inſer. & glo. hic in verbo, fortiſſimum.¶ Secundò limita[d] in verbis teſtatoris conditionaliter prolatis,hoc modo: Si Titius deceſſerit ſine liberis, ſubſtituo Caium: non ſumitur argñ à contrario ſenſu:ergo ſi deceſſerit cum liberis, inſtituo liberos. Ita probatur ex gl.in l.Lucius.2.in verbo,liberos. & ibi expreſſius Bart.ff.de hęr.inſt.dixi in l.1.C.de pac.vbi videas,& ibi limitaui duob.modis: & ideo hic omitto oēs illas auctoritates,& limitationes.¶ Tertiò limita,qñ ſumendo arg. à ℈rio ſenſu ſequeretur proteſtatio derogatoria ad actus ſequentes: hoc non ſufficit ad inualidandum actum poſtea ſequutū. tex. eſt ſing. in l.fin.in prin.vbi glo.& Bart.ff.de leg.2. quem ēt valde not. ad hoc Bal.in l.humanum.in 1.col.C.de legi.& in l.filium, quem. in 12.col.C.fam.ercīſ. Si tñ bene conſideras,iſta nō eſt propriè limitatio: quia ibi ſumitur arg. à ℈rio ſenſu: ſed non habet illum effectum,prout expreſſa derogatio.Refert.d.Alex. hic, ꝙ Imo.in l.ita ſtipulatus. in 4.colu.ff.de verb.obl. ſing.limitat illū tex.ſed nō inuenio. ¶ Quartò limita qñ diſpoſitio teſtatoris eſſet priuatiua, text.habes, & exemplū in l.ex facto ēt.ff. de hær. inſt.vel qñ eſſet diſpoſitio negatiua.l.Titia.§.fi.ff. de manu.teſt. ſm Bal.in l.2.C.de condi.inſer.vbi per hoc infert, ꝙ ſi pater habebat filium,qui diu fuit abſens,& dixit in teſtamento. Si filiū non reuertatur in patriā, non ſit hæres, non ſumitur arg. à ℈rio ſenſu; ergo ſi reuertatur ſit hæres. Pet.de Anch. in d.c.canonum ſtatuta.in 8.char.in ver. & per hoc infert. q̄is hoc vltimum reprobet.d.Alex.hic per text.in l. ſi quis ita libertatem. §.fin.ff.de ſtatulib. ſed ibi eſt propter aliam conditionem affirmatiuam,vt ibidē expreſsè dicit tex.in fi. Declaro: nā teſtator ibi reliquerat libertatē ſeruo hoc modo. Qñ erit 30. ann. ſit liber. Poſtea incotinenti ſubijcit conditionē negatiuā: Si rōnes non reddideris,liber ne eſto. Bene ibi ſumitur arg. à ℈rio ſenſu ex illa conditione negatiua: q̄a primò erat relicta libertas affirmatiuè,vt dicit text.ibi in fin.libertati, quæ prius data erat: & hoc ēt ſentit Alex.hic Ad l.ſi verò Titia.§.fi.rñdet Alex.prout rñdet Bar.& alij in l.actione.C.de rranſ. & in l.ſi eū.§. qui iniu-

55 riarum.ff.ſi quis cau.† Similiter arg. à ℈rio habet locum in reſcr.Gl.in l.ſi procuratorem.§.ſi ignorantes.in ver. intelligere.& in ver.igitur.ff.mand.q̄ ad hoc reputat ſing.Sal. hic.Ro. & cæteri Mod.ſequūtur.& idē Sal.in d.l. conuenticulam. & Ro. in d.cōſ.399.Quod intellige verū, niſi per reſcriptū cōcederetur priuilegiū, cùm in priuilegijs nō ſumatur arg.à ℈rio ſenſu.gl. in c.licet.de priui.li.6.Ratio: quia cū priuilegiū ſit ℈ ius cōe,de

56 bet ſtrictiſſimè intelligi,vt dixi in l ſi.ſ.de conſt.prin.¶ † Item habet locū in ſententijs. l. Pomponius.§. ſed & ſi is.in fin.ff.de

57 proc.l.ſi inter te, & me.ff.de except.rei iud.Ro.conſ.399. † Itē

e habet locum[e] in mandatis,tex.eſt in l.eum,qui duob.§.filium. ſm primā lect.& ibi no.Bart.ff.de acq.hær.dato, ꝙ forma mādati ſit diligēter cuſtodienda.l.diligēter. in prin.ff.man.c. cū dilecta.de reſc.¶ Limita tñ iſtā cōcl.vt per Bar.in d.§.filius. poſt gl.in cle.1.de offi.deleg.& plenius Bal.in l.2.in col.2.C. qñ prouoc.non eſt neceſ.per Bar.in l.muto.§. ſi ſub conditione. ff.de tut.¶ Quintò principaliter not.ibi, poſſit eam ſi proficiſcatur

f mandare. ꝙ cauſæ meri, [f] vel mixti imperij poſſunt ex cā abſentiæ delegari.Et gl.hic in verbo proficiſcatur. intelligit de abſentia ex cauſa neceſſaria:& omnes ſequuntur hic, & Io.And. in addi. Spec.in tit.de iur.om.iu.in addi.ex neceſſitate. Et ideo Bar.no. ex text. ꝙ multa permittuntur ex cauſa neceſſitatis, quæ aliàs non permitterētur: & ſic neceſſitas facit aliquid permitti, ꝙ aliàs non permitteretur,vt hic in glo Poſſem multis compro-

ADDITIONES.

a ¶In ſtatuto Florentino. Adde Bal.in l.conuenticulam.C.de Epiſ. & cle.Lāfr. in §.cæterum.Inſti.de leg.agna.ſucceſ.

b ¶.§.Filius.Aliàs §.q̄ habebat.ſed in his locis Bar.nō loquit,qđ nō obſ.maſculis filiæ ſuccedant,ſed quando ſtatutum dicit extantib.maſculis filiæ non ſuccedant, & vlterius non progreditur, ita vt ineptè hic ponantur iſtę deciſ. & idem tenet Bar.in l.liberorum.col.7.ff.de verb.ſigni. PVRPV.

c ¶Volun.Adde Bar.in l.ſi.C.com.prædi.Dy.& Doct. in l.pactum.ff. de pac.Bal. in l.fin.C.de legib.

d ¶Secundo limita.Adde Iaſ.in l.qui de legato.col.5. in 5.oppo.2.reg. de leg.1, in l.pecuniam.1.no.ff.ſi cer.pet. PVRPV.

e ¶Dic, quòd locum non habet in glo. nec dictis Doct. ſecundum Alex. in l.1. de leg.2.

f ¶Cauſæ meri. Adde glo. in cap. illud.23. q.4. Bald. in l.1.C. qui pro ſua iuriſdict.Card.Zab.in cle.1.in 3. 4.oppo.de offi.deleg.

comprobare:sed vide c.q̃ non est.de regiur. & concordantes ibi in glo.sunt.Facit l.1.de offi.consu. & ad propositum text.in c.si pro debilitate.de offi.dele.& in c.sciscitatus.de reser. Et subdit no. Ioan. And. in d.addi. q̃ præses, vel prætor etiam anteq̃ se absentet,potest delegare causam meri, vel mixti imperij:& delegatus potest incipere cognoscere illo medio tempore,do nec ordinarius componat sarcinulas ad recedendum. l.ab hostib.§.sed q̃ simpliciter.ff.ex quib.cau.ma. q̃ dictum exclamat Alex.hic in 30.col.dicens,q̃ est diligenter no. ad limitationem huius l. de qua alij mentionem non faciunt. sed eã ponit Alb. hic in repe.in 7.col.ver. Item quæro,præses habet necesse pro-
59 ficisci. quis ipse non alleget Io. An. † Sed nunquid in hoc stabitur assertioni delegantis, qui dicat se delegare ob causam ne
a cessariæ absentiæ?[a] Gul.de Cun. & Alb.hic in pe.col.tenet, q̃ sic:quia præsumptio est pro iudice, qui iurauit officium legaliter exercere.c.ad audientiam. de præsumpt.iuncta.l.fi.C.ad l.
b Iul.repetun. Item, quia creditur literis officialis. [b] l.diuus.ff.de offi.præsi.& l si publicanus. in prin. ff.de pub.c.post cessionem. de prob.gl.in l.pacta nouissima. vbi Bald.& alij. C.de pac.cum alijs concord.de quib.ibi per Ale.Facit.§. si quis verò comprehensorum. in Auth. vt nulli iud. Tñ fm eos admitteretur probatio in ꝓrium, q̃ non sit causa necessaria, arg. l.diuus. C. de cust.reo.& l.1.cum gl.C. de fide instr.li.10. & c.prudentiã,cum gl.de off.dele.& de hoc est gl.ord.in c.pastoralis,in ptin. in verbo,exonerare.de off. deleg.q̃ tenent oẽs ibi vsq; ad Mod. & se-
60 quitur Barbatius. † Idem tenet Bal. in l.imperium. in 4.col.de iurisd.om.iu.& in rub.de offi.dele.in pe.col. & in c.de causis. 15. col.eo.tit.Sequitur d. Ale.hic, qui dicit esse menti tenendum: quia aliqñ notarij, & alij officiales possunt alium subrogare ex causa.Nam creditur officiali causam asserenti. Idẽ tenet simpliciter Mar.Lan.hic in 1.char.& d.Alex.in cons.34. in 4.vol.in cip.consultus alias in principali causa.Facere videtur, q̃ egregiè decidit Bar.in l.ambitiosa.in 9.col. in ver.visis, & examinatis.ff.de decr.ab or.fa.q̃is ibi in extraiudicialib. loquatur. Et si dicitur,q̃ nõ sufficit alleg.causam,nisi probetur:aliàs frustra requireretur cã.Ita dicit gl.valde not. in l.item si suspectus. ff. de procu.Rñdet no.Bal.in d.rub. q̃ illa gl.procedit, q̃ñ allegatio fit per partem:secus q̃ñ per iudicem, quia pro iudice præsu
c mitur,vt ibi per eum. [c] Ego teneo ꝓrium:quia regula est,q̃ q̃ñ quis non potest liberè facere aliquem actum nisi in certo casu speciali,non statur eius assertioni,in l.si fortè.vbi Bar.ff.de cast. pec.Bar. in l. per diuersas.in 2.col. C.man. & in Auth.si quis in aliquo.circa fin.C.de eden.Bal.in Auth. hoc ius porrectum.C. de sacrosan.eccl.& in l.cum aliquis.C.de iu.delib.in l.iubemus. §.1.C. ad Treb. & in præludijs feudorum. in 16. col. & seq. Io. An.in Spec.in tit.de reb.eccl.non alie. super rub.gl. Bart.Bal.& alij in l.si donatione.C. de coll. Et ideo licet verba enunciatiua emissa inter partes plenè probent quo ad partes.l.optimam.C. de ꝓhen. & commi. stip. est verum in his, in quib. partes possunt liberè disponere:sed in his, in quib. partes non possunt disponere nisi ex certa causa,non creditur eis, vbi aliàs crederetur,fm Bar.in d.l.si forte.& Doct.præalleg. Et ideo si pater profitetur,q̃ emit de pecunia filij, non creditur ei, fm Bald.no.in d.l.iubemus.§.1.& in dictis præludis feu.vbi no. per eum,quid si talis assertio esset cum iuramento, & ibi multa dixi, quæ hic adde. Et per istud fundamentum respondeo ad allegata in ꝓrium,dum dicitur,q̃d creditur literis officialium:est verum in his,quæ possunt per officialem expediri, & ita limito dicta iura,sicut in simili Bar. in d.l. si fortè.limitat.d.l. optimam. sed in his,in quib.officialis non potest liberè disponere, imò prohibetur nisi ex certis causis:tunc non credo, q̃d eius simplici assertioni staretur: aliàs de facili occurreretur dispositioni legis. nisi dixeris, q̃d illa regula procedat in personis priuatis, secus si in
d iudice,de quo lex multum confidit, [d] vt inquit Bald.in d.rub.
61 de off.dele.in pen.col. ¶ † Vltimò no.in ver.sic non aliter itaque.q̃d cessante absentia,& sic cessante causa delegationis,ces-
e sat delegatio. [e] Sic cessante causa dilationis cessat ipsa dilatio. [f]
f Là filia. §.alumno. ff.ad Treb. Item cessante causa officij cessat officium.l.tutelas.ff.de cap.di.Item cessante contumacia, cessat pœna pro tempore futura.l.1.§. si frater.ff. de col.bon.c. ex literis de consti. Similiter cessante causa priuilegij,cessat priuilegium.l.Titia Scia.§.vsura. ff.de leg.2.& ibi Bart. Ideo priuilegium concessum filijs propter parentes non durat mortuis parentib.gl.in l.2 in fin.& ibi Bar.C.de epis.& cle. Et priuilegium concessum ob paupertatem, superuenientib. diuitijs cessat. l.cura.§. deficientium. ff.de munc. & hon. Facit, q̃d per plura consuluit Lud.Ro.in cons.459.incip.in proposita consultatione.q̃d priuilegium ciuitatis concessum à Senensib. Pisanis propter concordiam inter eos existentem, cessat rupta inter eos guerra,& generaliter,q̃d cessante cã,cesset effectus, adde c.cũ cessante.de ap.c.post translationem.vbi glo. & Doc.de renun. Bar.in l.2.§.fin.ad fi.& ibi latius Imo. ff.de do. Et circa hoc no. quatuor tex.Primò l.1.C.de nau.fœno.per q̃ no. ibi Bal.q̃d arbitria, quæ concedunt ratione alicuius timoris, vel periculi, sublato eo extingũtur. ¶ Secõ adde tex.in c.cũ tu.in verbo donec.iuncta gl.de vsu. vbi constitutio odiosa edita ꝑ vsurarios, cessat cessante vsura.Ita alleg. Bart.in rub. C.de vsu.Lud.Ro.in cons.404.incip.in casu propositæ consultationis. ¶ Tertiò adde tex.in l.fin. C.qui ad lib. perue. non pos.quem Bal. ibi multum not. & ex eo colligit, quòd si mulier priuatur patria ex forma statuti propter maritum bannitum, eo mortuo potest in patriam reuerti.Idem tenet Bar.in d.§.vsuras.Bald.in l.1. §.qui in perpetuum.ff. si ager vect. & in l.cum acutissimi. in 4. col.C.de fideicom. & in l.voluntas.cir. prin. c.tut. & in l.omnes populi.in 12.col.ff.de iustit.& iur. ¶ Quartò adde text.in c.priscis.& ibi Arch. & Gemi.55.dist. vbi dr, q̃d l. dispensatiua cessat,cessante cã dispẽsationis.Adde etiam, q̃d vult Inn.in c.quia
g pleriq;.de immu.eccl.q̃d licet princeps [g] ex causa possit auferre rem suam alicui: tñ si causa cessat,debet eam sibi restituere. Idem tenet d.Ant.& Imo.in c.quæ in eccle. de constitu.¶ Vlt. adde,q̃d per plura consuluit Lud. Ro.in cons.417.inc. in proposito casu aduertendum: q̃d si aliquis populus contenit soluere certum sensum superiori protegenti terram eius, & illa terra demoliatur, non cogitur amplius soluere illum censum. ¶ Vlt.circa ver.& si à familia.quomodo prætor de cã crimina li possit se impedire,dic,vt per Ful.Ro. & plenius Alex. hic,q̃d non refero,quia est sine vtilitate.¶ Capio gl. in verbo constitutione,quæ ponit quatuor exempla ad text. fm reprobat Bart. quia ibi est ius nouum, & dicit debere exemplificari,fm l.placet.C.de ped.iud.alleg.in gl.Vult dicere Bar.ne erres, q̃d in l.1. C.ne lic.poten. est ius nouum nouiter inuentum ab Imperatore.Ideo de eo non potuit ista.l.cogitare.sed in l.placet. idem disponitur,q̃d erat de iure fforum. Ideo bene exemplificatur ista. l. sed teneas etiam primum exemplum vltra Cyn. in 1. q. Ray.& Alb.in 2.col.Nam cùm ista l.semper loquatur, & sit in viridi obseruantia.l.Arriani.in fin.C.de hæret. licèt non potuerit diuinare de illa.l.1.tñ cum adhuc hodie loquatur, pót exẽplificari fm illam l. & etiã si hodie fieret vnum statutum, per q̃d aliquid specialiter tribueretur maiori magistratui, haberet locum regula huius l. fm Alex.hic. Alia duo exempla glo. reprobat solus Alb.hic,tanq̃ non sint propria exempla: quia loquuntur de interpositione decreti. Nam scias,prout declarat Bar.in l.nec quicq̃.§.vbi decretum. in 3.col. vbi Alb.in euiden. s.de offi. procon. q̃d quædam sunt causæ, quæ expectant sententiam diffinitiuam: & de his loquitur ista lex. Quædã sunt causæ,quæ non expectant sententiam diffinitiuam, sed solùm interpositionem decreti,& de his loquũtur iura alleg.in duob. vltimis exemplis gl.ergo apparet, q̃d non sunt propria exempla ad hanc.l.Tu caue, q̃d etiam aliquæ leges huius tit. similiter loquuntur de interpositione decreti,vt l.2.& 3.j.eo.Et ideo non videtur inconueniens, q̃d regula huius l. generaliter posita restringatur: & sic exempla gl. sunt bona. ¶ Glo. in verb.tribuuntur.diuiditur in tres partes. In 1.enumerat quatuor ordines magistratuum, dixi in euidentialib. & facit vnam consequentiam,q̃d ea, quæ competunt spectabilib. fortius competunt maiorib.magistratib. De quo est gl.plenior in l. illicitas. in §.qui vniuersas.ff.de offi.præsid.& licèt Ant.& Ful.hic, & Gul. & Ang. in l. imperium.j. tit. 2. reprobent istã consequentiã gl. salua eam,vt per Alex.& Lau.hic,in 2.parte declarat tex. & bene,quæ est ibi.dic ergo tribuuntur.In 3.ibi,sed vbi causæ.quærit,& clarè respondet.dic vt in ea. ¶ In gl. in verbo iurisdictione.Ex ista gl.habes,q̃d causæ meri, vel mixti imperij non possunt per ordinarium,nec generaliter, nec specialiter delegari:
62 & in hoc gl. bene loquitur. † Iuxta gl.Bal.hic in 4. col. formatduas q.post antiquos. Prima est, an princeps possit delegare causas meri,vel mixti imperij.Et indubitatum est, q̃d sic per l. fin.C.vbi sena.v el clarissim. Adde tex.in c.illud.vbi gl.fin.24.q. 4.Ad idem videtur text.in l.1.in verbo, demandaremus. C.de precib.impe.offe.quem tex.ad hoc alleg.Alb.in 31.col.& Ale. in 1. char. magna. sed ille tex.nihil facit, secundum Bald. ibi in 4.

ADDITIONES.

a Absentiæ.Et partem primam Fel.post gl.tenet in c.pasto.in prin.col.1.eo.ti.
† Et quomodo probandũ,q̃ñ aliquid fit ex cã necessitatis.no.Abb.cons.24.li.j.
b ¶¶Literis officialis.Adde tex.cum gl.in c.cum inter.de offi.deleg.
c ¶Per eum.Adde Ias.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.col.12.ver.imò plus. s.de off.procon.sed contra Ias,videtur c.placuit.18.dist. PVRPV.
d ¶Confidit.Imò illam expresè limitat Bart.in d.l.ambitiosa.ver. visis.& examinatis.de dec.ab.or.fa. PVRPV.
e ¶Vide Dec.in cap.1.col.3.de iudi.
f ¶Dilatio. Adde huic not.pulchras decis.Alex.in l.ex facto.in prin.4. & x. not. ff.de vul.& pup.substi. PVRPV.
g ¶Quod licet princeps. Adde Doc.in c.quæ in ecclesiarum.de consti.

in 4 not. quia ibi princeps demandauit præfecto prætorio: & sic aliàs habenti iurisdictionem ordinariam in hoc: quo casu non censetur delegatio, sed quædam excitatio iurisdictionis. c. cum aliquib. de refer. in 6. declarat Bald. in l. ius autem ciuile. §.
63 de iusti. & iu. vbi dixi. ¶ † Secundò iuxta istam glo. quærit Bar. nunquid delegatus principis possit causam meri, vel mixti imperij sibi delegatam, puta causam homicidij alteri subdelegare? Istum passum habui semper pro valde dubitabili. & dicit Gul. in l. vnica. C. qui pro sua iurisd. secundum, q ibi refert Pau. de Cast. q aliàs habuit longam disputationem super hoc artic. cum quodam venerabili Doc. qui postea creatus est Card.
a propter eius scientiam. * Gl. in l. 1. ad fin. C. qui pro sua iurisd. tenet per illum tex. q sic. quæ gl. est ad hoc sing. fm Car. in loco. ℨ. alleg. Idem tenent Bart. Bald. Ang. & Pau. de Cast. ibi. Gul. de Cun. And. de Pisis Bar. Bald. Angel. hic, & Lau. & Bart. in l. si sic. §. si quis ita legatum, per illum tex. ff. de leg. 1. Bald. in d. l. imperium. in 4. col. & ibidem Gul. Ang. in d. l. a iudice. C. de iudi. & in cons. 217. inc. in causa accusationis. d. Car. in c. in Archiepiscopatu. de rapto. Imo. & do. Abb. in c. venerabili. per illū text. de offic. deleg. & in c. q sedes. de offi. ord. Imo. in c. fin. de offi. deleg. quamuis idem Imo. in cle. 1. de off. de leg. latè examinet, & nihil firmet. & Bar. in d. §. si quis ita legatum. non solet allegari. b *Et ista est communiter sententia*, c fm Pau. de Cast. in d. l. vnica, & dicit ibi Iac. But. qui pluries ad hoc allegatur, q cū glo.
a ibi concordent plures illustres Doct. illa censetur cōis opinio in dicando. Pro qua omissis leuib. tria sunt, quæ videntur stringere. Primò fundamentum Gul. firmatum in regula l. pater. §. quindecim. ff. de leg. 3. Adde text. in l. videamus, iuncta l. præcedente. in fin. ff. q met. can. Ego vltra alios addo text. val de sing. in l. tutor rerum. ff. de admin. tut. & ibi Bar. reputat illum text. sing. in iure, vbi si res pupilli semel fuit vendita solenniter cum aucto. tuto. dato, q venditio non habuerit effectum, ipse tutor potest sua aucto. sibi retinere. Pondera ergo ibi duo, q res erat prohibita alienari. Item persona tutoris prohibita est auctorari in facto proprio: & tñ quia semel fuit alienata censetur perpetuò alienabilis, etiam in ipsum tutorem. Ad idem facit tex. in c. 2. vbi gl. & Doc. de feu. & in cap. per tuas. vbi no. d. Abb. de don. & gl. 24. q. 1. c. 2. super verbo, in hæresim. Ang. in l. non est nouum. ff. de legi. vbi rē eccles. solenniter concessam in feudū si reuertatur ad ecclesiam, pōt solus prælatus denuo concedere, intelligendo tñ, vt in dictis locis habetur. ¶ Contra tñ fundamentum Gul. videtur facere, q licèt Papa semel deleget causam extra curiam Rom. & delegatio sit, extincta, non propterea poterit extra curiam cognosci, fm Arch. in §. is ità. 33. q. 11. quem sequitur Bal. in l. si vt proponis. prima in pe. col. & ibi Sal. C. quomodo, & qñ iu. Pet. de Anch. in cons. 58. inc. circum scriptis regulis cancellarię. & Bal. in c. 1. §. ad hæc. in 4. col. de pace iur. fir. ¶ Scdo principaliter pro hac parte facit text. in d. c. venerabili, & ibi Canonistæ ad hoc not. de otri. deleg. Tu strictius inducas illum tex. Nam qñ aliquid est dubium de iure ci-
c nili, f vt hic, & hoc reperitur clarè decisum de iure canonico, vt ibi, stamus iuri canonico, ēt in foro ciuili. glo. in c. licèt ex suscepto. de foro comp. & in c. per venerabilem. qui filij sint legi. no in c. 1. & 2. de ope. no. nun. Sed potes rñdere, q ista regula non procedit, qñ sumus in materia, in qua ius canonicū de directo ℨdicit iuri ciuili: vt est in ista materia. Nam cāæ meri, & mixti imperij de iure ciuili delegari non possunt, de iure canonico secus, vt dixi in 1. not. ¶ Tertiò principaliter pro ista parte fortiter stringit tex. in l. 1. ad fi. C. qui pro sua iurisd. in verbo, nullo personarum causarūue habito tractatu. & ibi Bar. in fi. dicit, q ille tex. est ad hoc singularis. Quem tex. stringas dupliciter. Primò fm Mod. hic, qñ lex generalis loquitur in actu iam concesso, non recipit restrictionem de habilitate, vt hī in l. 1. §. nunciatio. ff. de oper. no. nun. Bart. in l. 1. vbi dixi. C. de sacrosan. eccl. sed ante illam l. erat permissum delegato principis subdelegare l. à iudice. C. de iudi. Igitur, &c. Scdo qñ adest vniuersalis negatiua, vt ibi, oratio q sumit ex vniuerso negatiuè, si in aliquo non sit vera, redditur in totum falsa. l. si is, qui ducenta. §. vtrum. ff. de rob. dub. ergo si aliqua causa reperiretur, q delegatus principis subdelegare non posset, ille text. mala diceret. Do. Alex. rñdet ad primam inductionem illius text. inquantum dicit, nullo causarū, personarūue habito tractatu. q ille text. debet intelligi de causis meri, & mixti imperij infimis, quæ aliàs sunt delegabiles, vt declarat Bar. in d. l. imperiū. Ista sol stare non potest ex duob. Primò: quia sic esset differentia causarum. Secundò, & fortius, (& huic non cadit responsum) si ver. fin. in illa l. 1. intelligeretur de causis meri, & mixti imperij delegabilib fallentia non esset bona: quia esset ordinarius, de quo ℨ dixerat, qui potest illas delegare, fm Bar. in d. l. imperium. ergo ista sol. nullatenus potest stare. Pro certo tex. ille stringit. nisi referatur ad ea, quæ superius dixit text. vt ibi declarat Pau. de Cast. Et quantum ad personas relatio est bona: sed quantum ad causas resultat absurdus intellectus, vt ibidem dicit gl. Declaro istam meam sol. & dico, q ille tex. non debet intelligi prout hic videntur præsupponere Doc. quia sic fallentia nō esset de regula. d. l. vnicæ Dico ergo, qd iste est verus sensus. Nam in prin. d. l. vnicæ, fm Bar. ibi in summario, & gl. traditur regula, qd ad hoc, vt quis possit causam delegare, requiritur, qd illa causa sit de iurisdictione delegantis. Item, qd persona, cui delegatur, sit subdita deleganti: tñ illud fm non dicit apertè text. Ab ista regula ponitur exceptio in ver. hæc teneant, nisi. Modo habeo, qd ad hoc, vt fallentia sit bona, debet esse de regula. Bart. in l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. Modo si tex. in illo ver. hæc teneant, niſi. vellet dicere, qd delegatus principis potest subdelegare causas meri, vel mixti imperij, illa fallentia non esset bona: quia illę causæ bene sunt de iurisdictione delegantis. Ad hoc ergo vt fallentia sit bona, iste est proprius sensus illius. l. fm quam, licèt in alio delegante, debet inquiri, an causa delegata sit suæ iurisdictionis, vel ne: & an persona cui delegatur, sit sibi subdita ad hoc, vt possit cogi acceptare delegationem: istud fallit in delegato principis, in quo nulla ex istis differentijs tractari debet: nec differentia causarū, vtrum spectent ad suam iurisdictionem, nec differentia personarum, an personæ sint sibi subditæ. Ratio, quia ex quo omnes causæ spectant ad iurisdictionem principis: & omnes personæ sint sibi subditæ, per consequens etiam delegato principis qui repræsentat personam principis. c. pastoralis. de offi. ord. & c. sanè. de offic. deleg. Isto modo fallentia est bona, & est de regula principij illius. l. Et ideo gl. ibi in verbo, iudicandas. dicit, q † aliqui prauè intelligunt illum tex. in fin. qd delegatus principis potest delegare causam etiam sibi nō delegatam. hoc est falsum. sed in causa delegata sibi, procedit, qd dixi. Et isto modo ille tex. non facit in proposito, & decipit Doc. & ideo pos-
64 set teneri alia pars. † Ad secundam inductionem de illo text. respondet. d. Alex. qd procedit, quando lex generalis aliquid principaliter inducit super actu iam dispositio: tunc bene intelligitur generaliter, nec restringitur de habilitate: sed quando talia verba generalia non sunt principalia: tunc restringuntur de habilitate, vt probatur in l. 1. in gl. 1. & ibi Bal. C. de fide instr. & glo. parua in verbo, probationib. in l. 3. vbi Bart. not. C. de fide. instr. li. 10. vbi habetur, q si statutum disponat, quascunq; probationes sufficere, intelligitur dum tamen aliàs legitimæ sint. Facit l. 2. §. ait prætor. cum gl. in verbo qualiscunque. ff. qui satisd. cog. aliàs secundum d. Alex. si d. l. vnica ita intelligeretur generaliter, nullo personarum causarumue habito tractatu, sequeretur absurdum, q delegatus principis posset subdelegare causam pupillo, & furioso, q non est dicendum. Teneo istam solutionem, quam sic declaro, & dico, q quando lex generalis aliquid principaliter disponit super actu iam concesso de præterito, tunc non restringitur de habilitate, quia si restringeretur, illa. l. esset superflua, ex quo illud principaliter disponit. Ita procedunt adducta in oppositum. sed quando l. generalis illud principaliter non disponit, sed incidenter, prout in d. l. vnica: tunc in illo incidenti bene restingitur ad habilitatem: & intelligitur secundum alias leges: quia dato, q in illo incidenti. l. frustra loquatur, satis est, q in principali dispositione operetur. Puto etiam, q ad istam secundam inductionem possit aliter responderi: dum dicitur, q d. l. vnica. circa fi. loquitur generaliter super actu iam concesso: quia ante illam l. erat concessum, q delegatus principis posset delegare, per l. à iudice. C. de iud. Puto, q disputando hoc possit negari: quia non apparet, q ante d. l. vnicam hoc esset statutum: quam uis d. l. vnica sit posita in tit. qui præcedat d. l. vnicam, non per hoc sequitur, q sit facta ante d. l. vnicā, fm doctri. gl. in proœmio. C. in verbo, scdò loco. Et ista sufficiant pro hac parte. Alia arg. pro eadē parte vide per Alex. post Doct. quib. ipse rñdet: sed quia parum stringunt

ADDITIONES.

a ¶ Scientiam. Et istā dicit cōem Corn. li. 1. cons. 34. inc. in hac. co. fin. PVRPV-
b ¶ Quam sequitur Boer. q. 6. col. fin. Guid. Pap. q. 624. & quid in subdelegato ab eo, an alteri subdelegabit? Dic quod non, vt no. Seb. de nullit. cap. 10. nu. 26. 27. & seq. vbi plura in materia. MASVER.
c ¶ Aliquid est dubium de iure ciuili. Adde tex. in c. clerici. de iudi. in c. vlt. de sec. nup. & glo. summæ. 10. d. ℟.
† Adde, q quando aliquid est dubium in iure Canon. & reperitur decisum in re ciuili: tunc stādum est iuri Ciuili etiā in foro Canonico, teste Ias. in l. quoties. num. 23. C. de rei vend. de quo iure Cano. in terris ecclesiæ, vel imperij seruando, plura scribunt Dec. in c. ecclesia S. Mariæ. num. 28. de consti. Aym. cons. 229. num. 12. pulchrè distinguit Osasc. Decis. 152. num. 6. quibus adde, quod ius ciuile æquum præfertur iuri Cano. rigoroso, secundum Neuiz. cōs. 22. nu. 19. & an Canones seruari debeant in foro ciuili, vide Bal. in l. omni innouatione. C. de sacrosan. eccl. de quo vide, quę habentur in Pract. Pap. for. resp. Rei; ver. præscriptionis. post. nu. 28. vbi scripsi. MASVER.

gunt,non refero.Contrariam opi.tenet Petr.& Cy.hic, & in d. l.1.vbi plerique antiq.Iac.de Are.Ray. Old.Mar. Sil. Sal.& Ful. Idem tenet Ray.Alb Lud.Ro.& plenius.d.Alex.hic, & sub dubio fortè.d.Alex.in d.l.vnica.& Bal.sibi p̃rius.in l.1.C.ne lic.poten.Iac.de Bel.in §.fin.per illum tex.in Auth.vt defuncti,seu funera eorum.Io.An.in addi. Spec. in tit.de iud.deleg. §.fin. ver. Itẽ,q̃ delegatus.Pau.de Leaza.d.Ant.de But. & Pet. de Anch. in cle.1.de offi.deleg. & d.Ant.in d.c. q̃ sedes, & dicit Alb.hic, * q̃ gl.in d.l.vnica, cõiter reprobatur:& *quod ista est cõmunior opi.* & credo, q̃ verum diceret ante aduentum Bart. Moti per aliqua,quib.leuiter respondetur,præcipuè,quia videtur electa industria personæ,& dicunt Ray.in d.l.imperium. & Alex.hic,q̃ ista ratio sola est sufficiens ad sustinendum istam partẽ, & respondendum ad obiecta:sed nõde,q̃ princeps delegando causam meri,vel mixti imperij,non per hoc censetur elegisse persona,sed bene delegauit, ne ordinarius posset se impedire.c. studuisti.de off.le.nisi appareat ex alijs verbis, q̃ electa sit industria personæ,de quib.dixi in l. à iudice.C.de iud. Et pro hoc facit: quia sola magnitudo cãæ non sufficit; nisi aliud copulatiuè concurrat.s.dignitas personæ, cui committitur, vt per glo. & Doct. hic & d. Alex.in 1.no. Mouentur etiam, quia non debet esse maioris efficaciæ delegatio facta per principem viuentem, q̃ facta per legem ordinariam: cùm lex fiat cum maiori deliberatione.l. humanum. C.de leg.iuncta l.1.ff.de cõsti.prin. & nõ ordinarius, cui per legẽ committuntur causæ meri, vel mixti imperij,non põt eas delegare, vt hac l.& l.2. C. de peda. iud.ergo minus debet posse delegatus principis:& ad hoc tendunt reliqua arg.Et dicit Pau.de Cast.in d.l.vnica,q̃ illa est pulchra ratio.Sed nõde clarè,q̃ aliud est in ordinario, aliud in delegato principis. Nam ordinarius habet iurisditionem in omnib.causis meri,vel mixti imperij: Certè si posset delegare,tractaretur de nimis magno præiudicio infinitarum causarum: sed in delegato principis non vertitur præiudicium nisi illius causæ. Ideo non est bonum arg. ab ordinario,vbi tractatur de maiori præiudicio, ad delegatum principis. Et istam rationem voluit tex.in l.2.C.de ped.iud.aliàs dãbã alias duas sol. ad istud arg.Et primò,q̃ non est bonum arg. à delegato legis, ad delegatum principis:quia primus cẽsetur propriè ordinarius. Ideo non subdelegat.Secundus autem est propriè delegatus. Istam differentiam facit glo. & ibi Pau de Cast. q̃ eam multum not. in l.1.C. ne lic. poten. Et ideo delegatus principis censetur dignior quocunque ordinario: non dico, quòd maiorem iurisditionem habeat.Vel aliter respondebam, quòd ideo ordinarius datus à lege non potest causas meri,vel mixti imperij sub delegare,quia hæc duo concurrunt.s.causæ grauitas, & dignitas personæ,cùm sint de maioribus.propter quæ duo copulatiuè concurrentia,censetur electa eius industria,quę duo non concurrunt semper in delegato principis, cùm etiam primato possit delegare,vt ẽ.dixi. Et his duob. modis respondeo ad tex. nostrum in verbo,delegatam.vt dixi in tex. Similiter responde ad l.nemo potest.ff. de reg.iur. q̃ loquitur in ordinario,per rationem prædictam. Pro ista parte mouetur etiam d.Ale.quia subdelegatus à delegato principis,cùm non sit eiusdem naturæ, & qualitatis priuilegiatæ prout primus delegatus principis.c.super quæstionum.§.nos autem.& §.si verò duo.de offi. dele.cum multis concor. vt hic per eum. ergo subdelegatus à delegato principis non potest delegare causas meri, vel mixti imperij,q̃ comprobat per simile.l.antiquitas. C.de vsufr.vbi in materia non transitoria, appellatione hæredis, intelligitur de [a] primo hærede,non vltra. Sed miror de isto argum.Ale. quia nos disputamus de primo delegato principis,an possit subdelegare:quid autem sit de subdelegato delegati,verbum nõullum statim dicam.Pro eadem parte Lud.Ro.ponderat text. à simili in l.antiquitas.C. de vsufr.ad quem patet solutio ex limitatione,quam statim tradam. Teneas ergo primam opi.quam [b] limita, vt procedat in ipso delegato principis, qui bene põt subdelegare.Secus autem sit in suo subdelegato. Et deinceps, quia aliàs res transiret in infinitum, glo.est in c.super quæstionum.§.porrò.in verbo,transferre totam.de offi dele. q̃ ad hoc reputat sing d.Abb. in c.cum Bertoldus. de re iud. Idem tenet Io.An.in c.is cui.de offi. deleg.in 6.in nouella: q̃is ordinarius possit delegato suo dare potestatem subdelegandi, vt est glo. sing.in c.is.qui.de offi.deleg.li.6.Bart.& alij.in l.more.ff.tit.2. Tñ de istis non dico hic,quia dixi plenè in d. l. à iudice. Sedò limita,qñ delegata essent aliqua de reseruatis principi,illa subdelegare non possent:vt dixi in 1.no tex. Tertiò limita, qñ ex alijs verbis appareret esse electam industriam delegati; de quib. dixi.ẽ.in notab.Et vltra ibi dicta,istud contingeret,qñ princeps in rescripto diceret, Tu,& non alius cognoscas.l.1.§.de his, vbi glo. in ver.nullus alius. ff. de separa. bono. quã ad hoc ponderauit Bened.de Plum.in l.Imperator.ff.de fideicom. lib.& Ale. hic.Quasdam alias limitationes posuit plenè in d.l.à iudice.Gl. in verb.magistratus.diuiditur in tres partes. In 1.declarat text. In 2. ponit exempla ad istam secundam regulam text. in 3.respondet tacitæ obiectioni.Secunda ibi, & dic. Tertia ibi,si verò.quia de maioribus. Et pondera, q̃ glo.in prima parte vult. q̃ in l.cum prætor. §. 1. ff. de iud. ibi competat etiam iure cuiuslibet magistratus municip. In 2. parte dum ponit exemplũ in auctoritate interponenda manumissioni. De hoc dicetur in 65 l.2.ff.c.¶ † In fin.glo.ex his, quæ dicuntur in hac glo.& ẽ.in gl. 1.& in glo.3. in verbo specialiter. habes intellectum ad hanc l. qui communiter approbatur, q̃ causæ, quæ competunt maiorib.magistratibus, & spectabilib. ẽ. quia sunt de maiorib. & non competunt alijs inferiorib.quales sunt causæ meri, & mixti imperij in quatuor primis gradib. vt per Bar.in l.imperium. ff. tit. 2. delegari non possunt: & de his loquitur prima regula huius tex. sed illæ causæ, quæ communicantur omnib. magistratibus: & propter hoc dicuntur competere iure magistratus:vt sunt causæ simplicis iurisditionis,& meri,& mixti imperij,in duob.vltimis gradib.istæ possunt delegari: quia cùm cõmunicentur omnib. magistratib. non potest dici electa industria * personæ.& hũc sensum *tenent omnes*.Fulg. contrariũ tenet, q̃ imò causæ etiam mixti imperij, quæ specialiter à lege maiorib.committuntur,non per hoc prohibentur delegari. Istud patet in causa in integrum restit. quæ est mixti imperij, & cõpetit solùm maiorib. patet: quia denegatur inferiorib. l. eam quæ. §. magistratib.ff. ad municip. & tñ potest delegari l.fin.C. vbi,& apud quos.Eod.modo missio in poss. est mixti imperij. l.iubere cauere.ff.tit.2. & competit solum maiorib. & denegatur inferiorib. d.§. magistratibus. & tñ potest delegari l. cognitio.§.vt possessio bonorum ff.eo.Et ideo ipse tenet, q̃ alius sit sensus huius legis. s.q̃ illæ causæ, quæ priuilegio causarum,& non personarum, vel magistratuum à lege specialiter tribuuntur, vt in causa decreti interponendi super alimentis, quã lex specialiter prætori demandat. l. cum ji. §. causa cognita. ff. de transact. & causa super alienationib. rerum immobilium minoris,quam etiam lex specialiter committit prætori, vel præsidi. l.1. §.1. de reb. eorum. & aliæ similes,illæ sunt,quæ delegari non possunt. aliæ sic, & sic verbum specialiter, secundum eũ positum in prin. l. nostræ. refertur ad causas non ad personas, vt hic per eũ. Et dicit Fulg. q̃ istam sententiam ita credit veram, sicut Deus est: & q̃ illud vellet à Deo, q̃ si sua sententia esset vera,q̃ haberet paradisum:si falsa infernum.Subdit tñ,qđ oportet stare cum sententia glo.& Doc.à qua non esset tutum in iudicijs recedere. Alex. istum intellectum impugnat, vt hic per eum. Ego reprobo propter aduersatiuam positam in ver. quæ verò.quæ debet aduersari præcedentib.in iure,& in facto. l.hoc amplius. §. de his autem.ff.de dam. infec. vbi Bart. ergo cùm in hoc ver. loquatur de his, quæ competunt iure magistratus,habito respectu ad personam, ergo, vt sit bona aduersatio in facto, oportet dicere, qđ principium loquatur in his, quæ competunt priuilegio magistratus.Nam si principium loqueretur in his, quæ competunt priuilegio causarum non personarum,non esset bona aduersatio ver.quæ vero. Itẽ prauus effectus resultat in differentia Fulg. Non ob. obiectũ de cã restit.in integ.quia nõdetur, qđ in ea speciale est, vt q̃is sit mixti imperij,& denegetur inferiorib.magistratib. & q̃is requirat plenam cãæ cognitionẽ,tñ põt delegari.fin gl.& oẽs in d.l.fin. C.vbi,& apud quos. & gl. & Bar.in l.nec quicq̃.§. vbi decretũ. vbi assignat ratio specialitatis ff.de offi.procon. Non obst. fin de missione in poss.quæ põt delegari,q̃a nõdeo,quòd cognitio cãæ,an quis sit mittendus,bene põt delegari.Ita loquit̃.d.l.cognitio.§.vt bonorũ.vbi glo.& alij declarant, sed missio non.d.l. iubere cauere.vbi dicã, & ita declarat glo.in d.l.ea quæ.§.ma-
66 gistratibus.¶ † Gl.in verb mandari possunt.format duo contraria ẽ secundã regulã huius l. Ex 1. parte gl. habes duas conclu. Prima est, q̃ datio tutoris de iure.ff.nõ cõpetebat iure magistratus: q̃a quilibet magistratus non potetat dare tutorẽ pupillo. Nã si erat inferior magistratus,nõ poterat dare tutorem sine * iussu p̃toris.vel p̃sidis.Et istã conclusi. glo. *tenent magis communiter Doc.hic*,& gl.& cõiter Doct.in l.1.ff.tit.2.& glo. in l.nec mandante.ff. de tut. & cur. da. ab his. & est melior tex. de iure in l. Lucius.magna.in §.cum testõ. ibi[ex præsidis prouinciæ præcepto à magistratib. tutor datus est.] ff. de admi. tut. Et quod datio

ADDITIONES.

a ¶Arg.Ale.Aduerte,quòd huic arg.Ias.nõ respondet, sed intelligit actiuè.Ale. ponderat passiuè, an delegatus possit committere subdelegato merum imperium:ex quo non habet qualitates delegati.Secundò caue,quòd solu.ad l.antiquitas.non valet:quia intelligitur de primo, ergo de principe deleg. & non de delegato subdelegante. PVRPV.

b ¶Declara, vt per Seb.de nullit.c.10.nu. 26.& alijs seq. & quid de iure ciuili, vel canoni.not.Capra inter com.opi.ver.Delegatus. MASVER.

datio tutoris non competat cuilibet magiſtratui, eſt text. fortis in l. muto. §. tutoris. ff. de tute. vbi datio tutoris eſt mixti imperij. Et ideo non competit omnib. ſed illis quib. à l. vel senatuſcon. conceditur. ergo delegari non poteſt per regulam huius text. In ꝛrium tñ multum vrget l. ius dandi. alleg. in glo. ad quam gl. vbiq; reſpondet, ꝙ quilibet magiſtratus poteſt dare tutorem, eſt verũ præcedente iuſſu maioris magiſtratus, per iura. ſ. alleg per quæ ſupplet ille tex. Ful. hic ꝛ per d. l. ius dandi, & quia ſi magiſtratus inferiores darent tutores ex delegatione ſuperioris, poſſent dare tutorem etiam alterius loci, ꝙ tñ negat d. l. ius dandi. & ſic tenet, ꝙ datio tutoris competit iure cuiuslibet magiſtratus: & dato, quòd requiratur iuſſus ſuperioris, iſtud nõ facit, ꝙ per hoc non competat iure magiſtratus, imò fortius probat hic. Nam ſcias, ꝙ differentia eſt inter iuſſum, & delegationem. Nam propriè delegatio dicitur illa, qñ committitur ei, qui aliàs non habeat iuriſdictionem in hoc: Iuſſus autem dicitur, qñ ſcribitur illi, qui aliàs habeat iuriſdictionem in hoc, & excitatur. Ita gl. in l. more, vbi vide Bar. omnino in 3. col. vbi Alex. in antepe. col. in fi. ꝛ. tit. 2. ergo iſte iuſſus, qui præcedit declarat, ꝙ magiſtratus inferior habeat iuriſdictionem in hoc. Et ſi dicas: ſi competit iure magiſtratus: quare delegari non poteſt per ſecundam regulam huius legis? Reſponde, ꝙ ea, quæ competunt iure magiſtratus, liberè abſq; alia iuſſione poſſunt delegari. Ita loquitur tex. hic: ſed cũ hic requiratur iuſſio: ideo delegari non poteſt. Et iſtam opi. ꝙ datio tutoris competat iure cuiuslibet magiſtratus, defendit Mar. Lau. in l. cognitio. in prin. ꝛ. e. & ita aliqñ ſuſtinuit publicè: ſed quia nullius eſt vtilitatis, me non extendo. Nam l. nec mandante. põt intelligi, vt faciat pro, & ꝛ hoc modo, ꝙ nec mãdante præſide, i. ſine mandato præſidis alius tutorem dare põt: & tunc concordabit cum
67 d. l. ius dandi. ¶ † Secunda concluſio ex glo. eſt, ꝙ ſi facultates pupilli ſunt intra 100. aureos, hodie datio tutoris competit cuilibet magiſtratui. & ita tenent gl. & Doct. in l. 1. ꝛ. tit. 2. & hãc ſuſtinet Alc. hic, & ibi: ſed aut non intelligo eius verba, aut errat. & mihi videtur, ꝙ hodie, qñ facultates ſunt intra quingentos aureos, non competat cuilibet magiſtratui: quia quilibet magiſtratus de per ſe non põt dare tutorem: ſed cum auctoritate Antiſtitis & ita tenet Sal. in l. placet. C. de peda. iud. & Rap. Ful. in d. l. 1. ꝛ. tit. 2. ſed d. Alex. hic. & ibi reſpondet, ꝙ verum eſt, ꝙ delegatus inferioris non poterit poſtea dare tutorem ſine Antiſtite. §. pe. Inſti. de Attilia. tu. Sed iſtud non facit ſ̃m eum, quin datio tutoris competat iure magiſtratus. Sed certè text. in illo. §. pe. non loquitur de delegato, ſed de magiſtratu, qui non po
68 teſt ſine Antiſtite dare tutorem. ¶ † Circa ſ̃m ꝛrium gl. habes ex ea, ꝙ licet præſes poſſit delegare: tñ non poteſt loci conſeruatores conſtituere. Qui ſint iſti loci ſeruatores, vide etiam per Bal. in rub. de offi. dele. in 8. col. & plenius in pe. vbi dicit Bald. alleg. hanc gl. ꝙ iſti locorum ſeruatores erant quidam barratores, non iudices, qui procederent via rationis, & erant concurſores, qui falſa crimina nunciabant, quos lex odio habet. Et iſta gl. ſ̃m Alb. hic in 5. col. facit ꝛ Epiſcopos, qui committunt viſitationes monaſteriorum, vt euitent laborem. Nam malè faciunt, & non poſſunt. de quo in c. ſi Epiſcopus, cum ibi not. de of. ord. li. 6. Potes etiam intelligendo iſtos loci conſeruatores
a in bonam partem - aliter reſpondere ſecundum Cy. & Bal. & Alex. hic, & Iac. de Bel. in Auth. vt nulli iud. in prin. ꝙ licèt præſides poſſint delegare cauſas, non tamen ex toto poſſunt cõmittere regimen loci alicui: & ſic conſtituere loci conſeruatorẽ, & ſeipſos ex toto eximere non ſubſiſtente legitimo impedimento, & ita procedant iura glo. Gl. in verbo fortiſſimum. Iſta gl. eſt intricata, & obſcura. Nam vult opp. contra text. ꝙ arg. à contrario ſenſu non ſit validum. d. l. cum patrem. C. de cond. inſer. inducendo, vt ibi per glo. q. d. l. cum patrem, eſt ſcabroſa. Ideo aduerte. Nam ibi videtur tex. ꝙ non ſit licitum arg. à ꝛrio ſenſu. Nam ibi pater inſtituerat filiam nuptam: & fecerat legata a lijs in diem, vel ſub conditione: & diſpoſuit, quòd filia teneretur cauere, ſi non diuerteret à viro: Iſta filia volebat ſumere arg. à contrario ſenſu ex verbis patris, ergo ſi diuertam à marito non teneor cauere: ſed quia iſtud diuertere à marito, eſt turpe, & improbatum à iure. l. reprehendenda. C. de inſti. & ſubſti. ſub condi. fac. Ideo tex. ibi vult, quòd filia debet cauere prout pater diſpoſuit, & allegatio filiæ procederet, quando pater expreſsè diſpoſuiſſet, ꝙ non caueret, ſi diuerterit: ergo apparet, quòd ibi non debet ſumi arg. à contrario ſenſu, cuius
69 contrarium vult text. hic in ver. huius rei. † Glo. hic in effectu tripliciter reſpondet. Prima ſol. eſt, quòd dictio, ſi, poteſt capi trib. modis. Primò cauſatiuè pro, quia, & ita capitur hic. & ſic Iuriſcon. arguit à cauſa ceſſante, & non à contrario ſenſu. Aliquando dictio, ſi, capitur pro quamuis. & tunc, licet glo. non declaret, dic ſecundum Ful. & Alex. hic, quòd non poteſt argui à contrario, cùm implicet. Item multò magis eſſet in caſu tacito: vt ſi dico, filius ignorans poteſt eſſe hæres patris, quamuis ſit emancipatus. Illa dictio, quamuis, includit idem eſſe, & fortius in filio in poteſtate. Aliquando, & tertio dictio, ſi, ſtat conditionaliter: & tunc gl. tenet, ꝙ non ſit licitum arguere à contrario ſenſu propter d. l. cum patrem. vbi in diſpoſitione conditionali ſi non diuerterit, ꝙ non ſumitur arg. à ꝛrio ſenſu. Et fortè gl. mota eſt: quia illud, ꝙ eſt in conditione, non eſt in diſpoſitione. l. ſi quis ſub cond. dandorum 10. ff. ſi quis omi. cau. teſt. ſed in hoc gl. malè dicit: quia imò in diſpoſitionib. merè conditionalib. ſumitur arg. à ꝛrio ſenſu. l. aliqñ. ff. de condi. & demõſtr. l. pecuniã. ff. ſi cert. pet. & optimè probat. in l. inter ſocerum. §. cum inter. ff. de paç. do. vbi in ablatiuis abſolutis, qui reſoluuntur in conditionem. l. ab emptione. ff. de pact. l. à teſtatore. ff. de cõdi. & demon. ſumitur à contrario ſenſu. Sed ſalua glo. iungendo ſecundam ſol. vt facit Bar. hic poſt antiquos: ꝙ qñ dictio, ſi, ponitur conditionaliter non ſumitur arg. à ꝛrio ſenſu: verum eſt, qñ reſultat abſonus intellectus. Ita loquitur. d. l. cum patrem. iuncta gl. pe. aliàs ſic, vt hoc text. Vnus tñ caſus eſt, in quo ex diſpoſitione conditionali non ſumitur arg. à ꝛrio ſenſu. quem ponit gl. in l. Lucius. vlt. ff. de cond. & demõ. cum multis concord. & limitationib. quas dixi in l. 1. C. de pact. & cogita de ratione ſpecialitatis: quare non ſumatur tũc arg. à ꝛrio ſenſu. Sed a ſol. gl. eſt. (& iſta eſt bona,) ꝙ ibi ideo non ſumitur arg. à ꝛrio ſenſu: quia reſultat prauus intellectus, vt ibi dicit text. in verbo abſurdum, & glo. declarat, & iſta eſt vera.
¶ Tertia ſolu. gl. eſt, ꝙ l. Iulia. diſponebat, ꝙ qñ præſes proficiſcebatur, poterat cauſam adulterij delegare, ergo eandem rationem idem in omni alia cauſa criminali. & ſic arguit Iuriſc. à ſimili, & non à ꝛrio ſenſu: ſed iſtam reprobant Fulg. & Alc.
70 hic, non facio vim. ¶ † Gl. in verbo, eam, diuiditur in tres partes, prout tres format oppoſitiones ꝛ text. Ex 1. opp. & ſolutione gl. habes magnam reſtrictionem ad iſtum tex. dum dicit, ꝙ ex cauſa neceſſariæ abſentiæ poteſt cauſa meri imperij delegari: debet intelligi quantum ad cognitionem: ſed non quantum ad diffinitionem: & ſic nec ad ſententiam, nec ad executionem. Sequuntur Cy. & Ray. Bal. hic. gl. in l. placet, in verbo, officio. vbi bonus text. & ibi Cy. in 4. op. & Bald. in 5. op. C. de ped. iud. Spec. in tit. de iud. dele. § fin. ver. item, ꝙ eſt delegatus. Et facit iſte tex. in verbo, exercitio, ꝙ communiter exponitur. 1. cognitio. Tene ꝛrium, quia vbicunque in lege fit mentio de cognitione, intelligitur & de diffinitione. l. 3. §. cognoſcit. ff. de offi. præſe. vigilium. l. 1. vbi glo. & Bart. C. ſi ꝛ ius, vel vti. publ. Arch. in c. fin. de offi. Archi. in 6. Bald. in tit. de pace conſtan. in verbo, ad cognitionem. vbi dicit, ꝙ ſi fiat compromiſſum in arbitrum, & ſibi detur poteſtas, quòd poſſit cognoſcere in tali cauſa, intelligitur, ꝙ poſſit ẽt diffinire. Gl. in l. qui procuratorẽ dat. & ibi Bar. & Ang. ff. de procu. Bar. in l. à diuo Pio in prin. & ibi plenius Imo. & Mod. de re iu. Et iſtã opi. tenent Gul. de Cun. And. de Piſis. Alb. Sal. Ful. & Mod. hic. Ang. & Sal. in d. l. placet. Pro iſta opi. Gul. alleg. tex. in l. fi. C. vbi Sena. vel cla. qui nihil facit, qui loquitur in delegato principis, cui princeps põt delegare cãs meri, & mixti imperij, ẽt quo ad diffinionẽ. niſi ſit cã, in
b qua agitur de vita hominis. §. phibemus. allegato b in gl. ꝙ vltimũ limitãt Gul. Bar. & alij hic, niſi eſſet magnus latro, vbi periculũ eſſet in mora differre vſq; ad aduentũ ordinarij. Nã poſſet delegatus eum punire. per tex. clarũ in l. ſi qs filio exhĩdato. §. 2. aũt. ff. de iniuſ. rup. teſt. Idẽ tenet Cy. in d. l. placet, in 4. op. licet ſolus Alc. hic teneat ꝛriũ, qa d. §. ij aũt. non loquitur in delegato, ſed in ordinario cuius iuriſdictio non eſt odioſa, ſicut delegati. ſ̃m glo. in c. 1. de reſcr. in 6. Teneo cõem, & aliàs firmo: qa ibi tractaſ de fauore reipub. prout hic vbi eſt licita ſemp extenſio. l. cętera. §. ſed, & ſi qs. vbi gl. in verbo cõmercij, q̃ ad hoc no. Mod. ff. de leg. 1. iuncta l. Senatus. ff. de contrahen. empt. Not. in l. ſi conſtante. in prin. ff. ſol. ma. & in l. ſi vero. §. de viro,
71 ff. ſol. mat. † Pondera diligenter iſtam deci. ex c qua habes,
c quòd quando mora non poteſt affere periculum: tunc licitum eſt aliàs etiam non habenti iuriſdictionem in hoc punire vſq; ad vlt. vitæ ſupplicium. Confirmo per illud, quòd ſin. decidit Bald. in c. 1. ad fin. qualiter vaſal. iurare de fide. Si ſunt duo domini in eodem caſtro, & vnus committat delictum aduerſus alterum, quòd licet alius non poſſit eum punire, ſed debeat adiri ſuperior: quia par in parem non habet imperium: vt tenent Gul. & Bart. in l. fin. ff. de rerum diui. Iſtud eſt verum ſin. niſi periculum ſit in mora. Ponder a, quia Doc. hic loquuntur.

quando

ADDITIONES.

a ¶ Bonam partem. Eſt hoc ex mente Bart. Et facit, quia Imperator aliquibus caſib. eis permittit. in Auth. vt nulli iudi. in prin. PVRPV.

b Allegato in glo. Adde Iaſ. in l. 1. col. 4. ꝛ. de of. aſ. in l. 1. 2. no. ver. 3. PVRPV.

c Adde Bart. in l. 1. §. ex incendio. ff. de inc. rui. nau. in l. non dubium. C. de leg. Abb. in c. 1. de rerum permut. Old. conſ. 49. incip. conſueuit dubitari.

quando vertitur periculum publicum. Bal. ibi, qñ vertitur priuatum. Confirmantur etiam ista: quia qñ mora est periculum allatura, receditur reg. iuris. l. de pupillo. § si quis riuos. vbi Bar. & alij no. ff. de op. no. nuucia. l. 1. §. fin. ff. de ferijs. l. diuus. ff. de pet. hær. c. baptizari. & ibi glo. in 5. dist. c. fin. vbi glo. not. de pęn. & remi. Et ideo licitum est capere [a] debitorem fugitium, etiã in die feriata in honorem Dei, qñ periculum est in mora. gl. est fin. in l. fin. in gl. 2. C. de ferijs, q̃ ampliat Bal. in c. fin. in vlt. col. e. tit. de ferijs. etiam si sint feriæ solennissimæ: puta natiuitatis, vel paschæ dñi: imò tunc licitum est laico [b] capere clericum debitorem suspectum de fuga, qñ periculum est in mora: vt eũ tñ præsentet iudici ecclesiastico, ſm Abb. in c. cum non ab homine, in 4. col. & ibi Bald. in 3. col. de iud. ¶ † Prædictis adde duas notab. decisi. Prima est, ꝙ licet aliàs sententia lata non visa relatione nuncij de citatione, sit ipso iure nulla, ſm Bar. in l. multum. ff. de cond. & dem. & in l. hæc autem. §. 1. ff. ex qui. cau. in pos. catur. & in l. si finita. § Iul. in 6. col. ff. de dam. infe. d. Ant. in c. cum dilecti. de do. & contu. Tñ vbi mora esset periculum allatura: quia interim expiraret iurisdictio, valet sententia, non expectata relatione nuncij. Ita tenet sing. Bald. in l. fal-
73 sus. in 7. colu. C. de fur. ¶ † Secundò adde, ꝙ licet aliàs iudex, à cuius interlocutoria, vel grauamine fuit appellatum, possit in causa procedere non citato amplius appellante. c. eum qui. de do. & contu. in 6. nisi per superiorem sibi inhibeatur. c. non solum. de appel. lib. 6. Bar. in l. eius qui. ff. de appel. reci. Tñ dicit sin gul. Bal. in rub. C. comminationes, vel epist. circa medium. ꝙ si aliquis timet, ne ꝯ ius ad tormenta ponatur, appellet, & tunc confessio secuta erat ipso iure nulla. l. 1. ff. nil. no. appel. pen. Nec est opus in hoc articulo, ꝙ superior inhibeat: quia expectare inhibitionem superioris esset mora, quæ interim periculum afferet, ꝙ bene not. quia per hoc datur magna limitatio ad illa iura canonica. ¶ In 2. parte gl. ibi sed aliud est in eo, qui substituitur. No. duo ex glo. Primo, ꝙ differentia est inter delegatum, & suffectum, seu substitutum. Nam delegatus propriè dicitur, qñ ordinarius, vel princeps delegat causam. suffectus aut substitutus, qui loco mortui, vel remoti ponitur. De quo propriè loquitur tit. C. de offi. eius, qui vicem alterius gerit. Scdò habes ex glo. ꝙ licèt delegatus non possit cognoscere de causis meri, vel mixti imperi: vt hic: tñ subrogatus in loco demortui, põt. Ratio est, quia in omnib. & per omnia substi-
c tuitur loco primi. [c] Et cum glo. tenet Bart. hic in 3. & in fin. col. & in l. 1. §. qb. ff. à qbus ap. non licet. Bal. in Auth. sed nouo iure. in prin. C. de ser. fug. Et ita teneas. quicquid teneat glo. in d. l. 2. C. de offi. eius, qui vicem alterius gerit. & aliquos anti-
74 quos refert Alex. hic. Pro cõmuni † facit sing. doctri. Bart. in l. filius. ff. de leg. 1. vbi quærit, an vicerector gaudeat eisdem priuilegijs, quib. rector: vbi eodem modo distinguit. sequitur Bal. in l. aliqñ. ff. de off. procon. & Car. in cle. fi. in 6. opp. de off. vic. dicit per illum tex. cum glo. in verbo, sacerdotium, de consuetudine seruari, ꝙ vicerector gaudeat priuilegijs, quib. rector. debet intelligi, vt s̃. de quo etiam per Alex. in rub. s̃. eo. in 6. col. ¶ In 3. parte glo. ibi, Item excipe legatum proconsulis. quomodo intelligatur, & quæ sit ratio dixi in l. à iudice. C. de iud.
75 ¶ † Glo. in verbo non aliter. colligit ex text. quatuor notabilia: & ꝯ vltimum opponit, & non soluit; & sic habet quinque
d partes. [d] In 2. no. ꝙ aliàs prohibita, in casu necessitatis intelliguntur permissa, quia vulgò dicitur, ꝙ necessitas non habet legem. Adde tex. in c. 2. de despon. imp. & in c. 1. de pig. & in c. licet. de ferijs. & in c. ꝙ non est licitum, vbi habes glo. alias concor. de reg. iur. Et ideo dicit gl. fin. in c. pastoralis. in verbo, mor
e tis. de offi. or. ꝙ in casu necessitatis [e] licitum est laico confiteri, & absoluere, sed est gl. consocia. 24. q. 1. c. cœpit. in verbo, præciperet. & vide tria capitula præcedentia. Et ista faciunt, an liceat Doctorib. consulere dieb. feriatis in casu necessitatis, puta pro forensi, qui habet necesse recedere. De quo per Io. And. & alios in c. 1. de ferijs. per Mod. in l. pe. cum gl. ff. de ferijs. Et generaliter, quæ permittantur ex causa necessitatis, vide gl. 32. q. 4. c. sicut. in verbo famæ. & glo. & Doct. in c. querelam. de iureiu. Non tñ propter necessitatem permittitur committere delicta l. palam. §. non est ignoscendum. de ritu. nup. Quod facit an ꝓp necessitatem licitum sit furari: de quo in c. 3. de furtis. & tex. & gl. de consec. dist. 5. c. discipulos. & 47. dist. c. sicut. per gl. & Doc. in l. 2. §. cum in eadem. ff. ad l. Rhodiam de iactu. & ibi vide Ang. no. ponentem de armigeris, qñ sunt in bello, an sit licitum deprædari pro victu, per Cano. in c. 1. de emp. & vend. ¶ Tertium no. glo. limita, vt per gl. notab. in l. cum prætor. §. 1. ff. de iud. ¶ Circa quartum not. adde tex. notab. in l. Quanq̃. ff.
76 de ritu. nup. † In vlt. parte gl. dum opponit de l. quædam. ff. de acq. rer. dom. vera sol. est, ꝙ aliud est generalitas: aliud vniuersitas Nam, quæ non possunt specialiter concedi, non veniunt etiam in generali concessione: quia idem operatur genus in suo genere, ꝙ species in sua specie. l. si duo. in prin. ff. de admitut. Nam in generalibus vnumquodq; de per se consideratur: sed in vniuersitate, in qua vnumquodque particulariter non consideratur, sed omnia simul collecta, constituunt illud vniuersale: vt hĩditas, dos, & peculium, & in hoc multa transeunt cum vniuersitate, quæ specialiter concedi non possent. Hinc licèt in obligatione generali non comprehendantur prohibita alienari. l. obligatione generali. ff. de pign. tñ in vniuersitate, puta hæreditatis, vel dotis bene includuntur. Hinc licèt ius pa
f tronatus, [f] qa est, qd spirituale vendi vel cedi nõ possit: tñ venit sub vniuersitate. c. ex literis. vbi Inn. & alij, de iure patr. Bald. in l. 1. C. de bo. li. & vide, ꝙ vult Bar. no. in l. Aufidius. ff. de priui. cre. & in l. si mercedem. §. 1. ff. de act. empti. Et istam regulam, an cum vniuersitate veniant prohibita particulariter concedi, vide glo. in c. querelam. in glo. magna in verbo. potuit. de
77 simo. Bald. in l. si quis. §. certum. C. de sec. nup. ¶ † Extra glo. quærunt Doct. nunquid quemadmodum ordinarius potest delegare causas meri, & mixti imperij ex causa absentiæ ne-
* cessaria: eo. modo propter infirmitatem? *Et tenent Doc. hic communiter*, ꝙ sic, videlicet Pet. Cy. & And. de Pisis. Gul. Ray. Alb. Bart. & Alex. & Lau. hic. Idem tenet Bald. in d. l. Imperium. in 4. col. Sal. in d. placet. ad fin. Can. in d. c. ꝙ sedes. quia eadem est ratio, ergo idem ius. Item quia causa absentiæ, & infirmitatis æquiparantur. l. si longius in prin. ff. de iud. in verbo incidente infirmitate, vel necessaria profectione. in l. aut valetudine. ff. de
78 procu. l. licet. ff. de arb. c. ꝙ sedes. de offi. ord. † Bald. in l. fin. in 1. col. in fin. ff. de in integ. rest. & in l. quædam. §. nihil interest. ff. de eden. vbi dicit, quòd notarius viuens non potest facere, quòd alius ex protocollis suis extrahat instrumentũ, nisi longo impedimento occupatus: puta secundum Bart. ex necessaria absentia, vel propter infirmitatem. Alleg. istum text. & iura. s̃. al-
79 legata. † Hinc videmus, ꝙ sicut sententia lata ꝯ absentem est nulla ita lata contra infirmum. l. q̃situm. ff. de re iud. Facit, ꝙ vult Bal. in l. fi. ad fi. ff. de excu. tut. ꝙ ratione infirmitatis potest quis per substitutum seruire. vbi aliàs non posset. Et idem tenet Bald. in c. si decesserit. si de feu. fue. contro. inter do. & agn. Facit bonus tex. in l. agentes. in ver. ꝙ si morbo. C. de proposi-
80 tis agen. in reb. li. 12. [g] † Ad idem facit: quia in casibus exceg ptuatis à reg. licitum est arguere ex identitate rationis. c. cum dilecta. §. nos igitur. & ibi ad hoc no. Imo. & d. Abb. de confir. vti vel inutil. & idem d. Abb. in c. ad audẽtiam, in 1. no. de cler. non resi. Facit bonus tex. in c. post translationem, in verb. Quanquam. quem ibi multum no. Bald. de renun. Facit gl. in l. 1. q̃ ad hoc ibi no. Alex. ff. de cond. ind. Et ita teneas, quicquid teneant Ful. & Lud. Ro. hic, & Io. An. in tit. de iur. om. iud. super ver. adi huius Nam eorum dicta potius limitãt cõem sn̄iam, q̃ impugnent: vt patet ex limitationib. quas statim tradam. Nam Ful. hic dicit, ꝙ sunt, qui dicerent oppositum, per arg. à sufficienti partiũ enumeratione: quia aut infirmitas est futura breuis: & tũc dẽt expectari potius. d. l. si longius & l. pe. §. fi. de vacat. mu. Si autem est futura longa, alius debet loco eius poni. text. est no. in l. si quos. C. de offi. præfe. præto. ori. vel illy. Ad idem ponderat istum tex. in ver. non aliter, vbi solùm in casu necessariæ absentiæ permittit. Item ꝯ cõem tenet Lud. hic per tex. in c. si pro debilitate. de offi. dele. & idem tenet Io. An. in dicta addi.
81 sed, vt dixi, non recedas à cõi, † & considera, ꝙ fragile fuit fundam Ful. de hoc tex. in verbo non aliter. cũ trita responsio sit, ꝙ dictiones istæ taxatiuæ nunq̃ excludunt casus similes. glo. in l. ob æs. C. de præd. min. & allego text. meliorem de iure in l. 1. ff. si men. fal. mo. dixe. Imò plus etiam in materia pœnali, quãuis. l. loquatur taxatiuè: tamen nõ excludit alios casus similes. gl. est in l. fi. vbi Cy. & Sal. C. de reuo. do. & text. melior de iure in c. 1. §. porro. cũ seq. in tit. quæ sue. prima causa benefi. amit.
82 secundum Bald. ibi. † Hinc est, ꝙ statutum permittens per dictionem

ADDITIONES.

a ¶ Licitum est capere. Adde Doc. in l. ait prætor. in §. si debitorem. ff. quæ in fra. cre. Spec. in tit. de acc. in §. 1. ver. hic autem.

b ¶ Licitum est laico. Io. de Imol. in c. 1. de depo. Imo. in c. vt famæ. de sen. excom. Do. 45. dist. in glo. summæ. Io. And. in cap. si clericos. de sen. excom. li. 6. in nouella.

c ¶ Primi. Adde, quòd glo. istud non vult, dum in fi. se remittit ad no. in l. 2. C. de eo, qui sibi, vel ali. vbi decidit contrarium, & licèt dixerit primo, vt quidam dicunt, non videtur illam op. tenere. Ias. in l. si idem cum eo. §. fin. col. vlt. j. tit. 2. & adde Bart. in l. 1. §. 1. 2. col. ff. quis & à quo. PVRPV.

d ¶ Partes. Adde Ias. in l. si eadem. in 2. not. j. de off. assess. PVRPV.

e ¶ In casu necessitatis. Adde glo. in ver. quia facile. in §. criminis. in glo. fin. in c. 2. de pę. & remis. lib. 6.

f ¶ Ius patr. Adde c. quando. & ibi Doc. de iud.

g ¶ Adde, quòd licèt laicus possit audire confessionem: non tamen potest absoluere, secundum Dec. in c. drcernimus. col. 16. de iud. BELLAC.
¶ Lib. 12. Adde Alex. in l. 2. col. 3. ad fi. ff. de re iudi. PVRPV.

ctionem taxatiuam aliquas tantũ exceptiones opponi, & non alias, non intelligitur excludere similes expressis. Ita dicit Ang. in l. sciendũ. ff de. euict. & in l. si tñ. §. in ædilitijs. per illum tex. ff. de ædil. edi. & in l. Paulus. §. 1. de vsur. & in l. si debitor. ff. qui pot.
83 in pig. ha. † Fac. ergo conclusionem, [a] quia ordinarius põt cau-
a sas meri, vel mixti imperij delegare ex causa infirmitatis sicut ex causa absentiæ. Extende non solùm propter infirmitatem suam sed etiam suorum, puta vxoris, vel filiorum. c. cõis. & ibi gl. no. in ver. suorum. 23. dist. Limita, nisi esset infirmitas modico tempore duratura. l. si longius. in prin. de iud. ſm Ful. hic maximè si cepisset de causa cognoscere. & est tex. no. in l. pe. §. fi. ff. de vac. mun. Si autem infirmitas esset longo tempore duratura, tunc potest delegare. & ita in simili tenet Bart. in l. 1. ff. de off. consu. Bar. & Doct. in d. l. quædam. §. in his interest. Bal. in l. vnica. §. ne autem. C. de cad. tol. & in rub. C. de fid. instr. in 12. col. ver. sed tñ hic dubitatur. Ang. in Auth. de tabel. in prin. & not. Car. & Imo. in c. fi. de offi. deleg. Alex. in consi. 129. inc. ponderatis his, quæ in præscripto themate narrant. in fin. col. in 1. vol. Fateor tñ, ꝙ ꝓp infirmitatem, quæ longo tẽpore est duratura. potest ordinarius remoueri. d. l. si quos. alle. per Fulg. Tñ si non remoueatur, procedit, ꝙ dixi. ¶ Secundò limita, nisi esset leuis
b infirmitas. [b] d. l. quæsitum. ff. de re iud. ¶ Tertiò, qñ causa esset adeo grauis, quòd non potest sine delegante, expediri. c. si pro
84 debilitate. de offi. deleg. ſm Lud. Rom. hic. ¶† Quartò limita, nisi ordinarius fuisset recusatus suspectus: quia si postea superuenerit infirmitas, non posset subdelegare. c. si iudex de offi. deleg. in 6. intelligendo tñ, vt per Gul. Alb. & Ang. in l. prætor, vbi dicetur, infr. tit. 2. quia aut causam vult in totum delegare non suspecto, & potest. secus si vult sibi aliquid reseruare: puta sententiam. Et no. ꝙ prædicta procedunt non tñ ꝓp infirmitatem suam, sed ẽt suorum per tex in c. cõis. 23. di. & ibi gl. valde not. in ver. suorum. Et si est verum, est magna ampliatio ad prædicta. & illam gl. simpliciter sequitur do. Alex. in l. quęsitum. cir-
85 ca fi. ff. de re iud. ¶† Scdo quærunt Doct. an ꝓp multitudinẽ causarum possit ordinarius causas meri imperij delegare: & concludunt oẽs, ꝙ non per l. placet. C. de ped. iud. Istud limitãt Gul. Bar. & Ang. hic, & Pan. in d. c. ꝙ sedes. nisi esset multitudo causarum criminalium, & sic meri imperij. qđ reprobãt quia quamuis posset tunc cognitionem delegare, non tñ decisionẽ. tex. est in l. placet. in ver. ꝙ non ita. iuncto ver. pen. vbi Sal. C. de ped. iud. Nam etiam in l. 2. C. de his, qui latro. occul. solùm per mittitur delegatio, quo ad actum capiendi illos latrones, qui debent ordinario præsentari. Ita And. de Pisis. Ful. Lud. & Alex.
86 hic. † Qñ autẽ delegans ex causa necessariæ absẽtię delegauit, eo reuerso expeditum est delegationem finiri, ſm Bar. & omnes hic, excepto. Lud. cui respondẽ, vt hic per Alex.

ADDITIONES.

a ¶ Conclusionem. Adde quintam limitationem, quando infirmitas esset modica. l. quæsitum. ff. de re iudic. Facit. l. sed addes. §. si quis mulierem. ff. loc. Barto. hic sequitur Alex. in l. prætо. infra titul. 2. Facit. cap. inter cætera. de off. ordinar. c. fi. de proc. in 6. ca. cum plures. de off. deleg. co. li. in c. peruenit. 8. dist. in l. si prętor. ff. de iud. c. si Eps. c. placuit, & c. si quis Epm. 18. dist. PVRPV.

b ¶ Infirmi. Adde glo. in c. placuit. 18. distinct. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Res non recipit denominationem ab eo, ꝙ erit, sed ab eo, quod est.*
2 *Delegatus non dicitur habere iurisdictionem principaliter.*
3 *Causæ ciuiles, quæ sunt à 30. aureis infra, bene transeunt in generali delegatione, sed ea, quæ sunt meri imperij, non transeunt.*
4 *Proprietas iurisdictionis ex generali mandato iurisdictionis non transit in delegatum: sed tantum vsus, seu exercitium.*
5 *Nihil est speciale in delegato proconsulis.*
6 *Delegatus, cui delegata est aliqua causa ciuilis, an possit punire de falso teste, qui coram eo falsum deposuit.*
7 *Clericus, si falsum testimonium deponeret coram iudice seculari, posset per secularem puniri.*
8 *Delegatus fungitur vice delegantis.*

§. Qui mandatam.

Iste. §. videtur admodum intricatus, ideo aduerte, ꝙ videtur sibi contrariari. In prin. dicit nullam habet iurisdictionem. Postea dicit iurisdictionem transferri, & tex. in l. cognitio. §. cũ propriam. in verbo, dederis. infr. eod. vbi dicit cum propriam iurisdictionem. Ideo in effectu legitur per glo. verbum dederis importat traslationem. Ideo in effectu legitur per glo. & Doct. duob. modis: quia licèt glo. 2. videatur ponere tres intellectus ad tex. vt eum saluet, tamen non sunt nisi duo intellectus principales: quia tertius tendit in idem cum secundo: legitur ergo primò; ꝙ in delegatum vere trãsfertur iurisdictio: sed fingitur à lege nihil habere: ex eo: quia ordinarius potest eam reuocare quandocunque vult. l. iudicium soluitur. ff. de iud. Pro isto intellectu vltra. ll. alleg. in gloss. facit text. in l. ratio, in princip. ff. de act. emp. & ibi glo. not. quòd non intelligitur traditum, quòd iure potest reuocari. Ad idem facit text. in l. si pars. §. fin. ff. de inoffic. testam. in l. fideicommissa. §. si quis
1 illicitè, & ibi no. Bald. ff. de legat. 3. ¶† Sed caue. quia alibi Bald. in l. si nondum. C. de fur. not. ex illo text. quòd res non recipit denominationem ab eo, quòd erit, sed ab eo, quòd est: & ideo
a infert, quòd si ciuitas [a] interficiat electum in Episcopum: non tamen dicitur Episcopum interfecisse. Facit text. no. in l. quod si fortè. §. 1. ver. quod ergo. ff. de sol. Præterea non attendit id, quod euenire potest: quando status rei non indicat talem contingentiam de futuro, secundum Barto. Ang. & alios in l. & si idem. §. fi. j. tit. 2. latius Barto. in l. inter stipnlantem. §. sacram. ff. de verb. oblig. Per ista iste primus intellectus redditur dubita-
* bilis Secundo modo legitur per glo. *& communiter Doct.* Quod delegatus non habet iurisdictionem. s. ordinariam, sed bene
2 hebet delegatam. † tu pondera. quòd text. cum misterio dicit proprium nihil habet, hoc est dicere, non habet proprietatem iurisdictionis, quia illa est radicata in personam ordinarij, sed bene etiam vsum, & exercitium iurisdictionis, & istud vult propriè dicere text. in verbo vtitur. & propter hoc non dicitur habere iure suo proprio: prout habet quilibet ordinarius, cui lex tribuit, sed habet alieno beneficio. s. delegantis. Istud est, quod dicit text. in l. more. vbi Angel. & Mod. infra titul. 2. Item delegatus non dicitur habere iurisdictionem principaliter, & hoc est, quod dicit, l. & quia, quæ sequitur. d. l. more, quia iurisdictio non principiatur, seu redicatur in eius personam, sed in ordinatio delegante. Et ex istis sequitur pura ratio, quòd cum delegatus nõ habeat proprietatem iurisdict. sed solùm vsum, ideo non potest alteri delegare, sicut nec vsuarius. & ista est ratio regulæ l. à iudice. C. de iud. secundũ, ꝙ ibi plenè declaraui. Et etiam ex his apparet, quòd verbum transferri, positum in hoc text. & verbum dederis, positum in d. l. cognitio. §. cum propria, intelliguntur quo ad vsum iurisdictionis, quia transfertur in delegatum. Nam delegatus potest vti iurisdictione ex persona delegantis, sed proprietas in persona ordinarij retinetur, & quia text. videtur obscurus vltra Doct. summa eum clarè isto modo. Delegatus non habet proprietatem iurisdictionis, sed solùm vsum vice delegantis, & si est delegatus ad vniuersitatem causarum, prout est legatus proconsulis, in eum transeunt ea, quæ sunt de simplici iurisdictione non ea, q̃ sunt de mero imperio, quia illa per ll. specialiter maioribus tribuũtur, nisi sint talia, quæ iurisdictioni cohæreant, vt modica
3 coercitio, hoc dicit clarè & nitidè iste text. ¶† In text. ibi, sed merum imperium, quod lege datur. vult dicere text. quòd ea, quæ sunt simplicis iurisdictio. vt causæ ciuiles a 300. aureis infra, & similes bene transeunt in generali delegatione, sed ea, quæ sunt meri imperij, non transeunt, eo quia merum imperium a lege specialiter, & in priuilegium conceditur maioribus magistratibus, ergo non venit in generali delegatione, vt in princip. huius l. Ita vult dicere text. ibi, sed merum imperium, quod lege datur. Item dum text. subdit, ponendo illationem, quòd etiam in delegatum proconsulis dato, quòd proconsul. committat vniuersalem iurisdiction. in ingressu prouinciæ, tamen per istam generalem delegationem factam à proconsule legato, ipse legatus non habet animaduersionem, id est, quòd possit animaduertere in corpus liberum, & sic non potest cognoscere de mero imperio. Quod intellige, quo ad diffinitionem, sed quo ad cognitionem sic. l. solent. in princip. ff. de offic. proconsul. & hic in gloss. saluo, nisi sit fauor causæ, puta pupillorum, tunc potest etiam diffinire. l. cognitio. §. vt possessio bonorum. infra eod. prout est in causa suspecti tutoris, & hoc etiam dicit glo. sup. in prin. huius l. in verbo causa. & hic in
b text. [d] ibi, & imperium, ꝙ iurisdictioni cohæret. Quale sit istud imperium, pondera ꝙ text. in l. fin. §. fin. j. eod. dicit, quòd non est merum imperium. In hoc. Barto. variauit. Nã in l. 2. & l. magistratib.

ADDITIONES.

a ¶ Si ciuitas. Adde qualiter punitur ciuitas interficiens suum Episcopum, vide in capitu. ita nos. 15. quæstio. 2. Doctor. in capit. in quibusdam. & in capit. ad aures. de pœn. Doctor. in clem. si quis. in §. si ciuitas. eod. tit. s. de pœn. & an idem habeat locum in interficiente electum, vide Fely. in cap. meminimus. in 1. colum. de accus.

b ¶ Hic in text. Adde pro intellectu huius ver. Alexan. in l. 4. colum. 6. vbi Ias. infra titu. 2. & saluat Bart. a contrarietate, quia in l. 2. & in l. magistratib. loquitur, an demandata iurisdictione in genere transeat leuis coercitio. Et dicit, quòd non. in l. imperium, & in §. vbi decretum. loquitur an in specie possit demandari, & dicit, quòd sic. Tamen contra facit articulus decisus per Alexand. in princip. huius legis. colum. 19. cum sequen. quia aliter saluat in l. 3. colum. 5. j. tit. 2. PVRPV.

gistratib. ff. tit. 2. dicit, ꝙ est modica coercitio verbalis, non autem in corpus, & sic vult Bart. ꝙ isti text. intelliguntur non de coercitione corporali etiam minima, quia non transit in delegatum. sed isti text. debent iutelligi de coercitione verbali, sine qua iurisdictio exerceri non potest, & sic poterit ꝺ ꝙtumacem mittere in possessionem ex primo decreto. Itē poterit ꝙtumaci denegare audientiam. l. sed, & si per prætorem. §. sed, & si cū decreto. ff. ex quib. cau. ma. Item poterit contumacē habere ꝓ confesso, & ꝙicto. c. si post præstitum. de confes. lib. 6. Istud est illud imperiū cohærēs iurisdictioni, ꝙ transit in delegatum, vt hic. Ista est modica coercitio, sine qua iurisdictio delegata esset inexplicabilis, & inefficax, in l. fi. in fi. ff. c. Et isto modo intelligit Pau. de Cast. hic. sed idem Bar. in l. nec quicq. §. vbi decretū. in vlt. co. s. de off. procon. & in l. imperium. in 6. col. vbi dicetur. ff. tit. 2. tenet, ꝙ sit coercitio in corpus, puta leuis tortura, vel alia leuis castigatio in corpus: & hoc magis ꝙuenit vrbis tex. in l. fi. in fi. ff. c. o. & isto modo melius venit fallen. hic posita in ver. fin. quæ erit de rta. s. posita, & istam difficultatem tangam in d. l. magistratib. vel in l. 2. ff. tit. 2. Diuide istū. §. in 4. partes, qa quatuor hēt dicta. Primū est, ꝙ in delegatū nō trāsit iurisdictio ordinaria. Secundū est, ꝙ bene trāsit delegata. Tertiū est, ꝙ merū imperiū nō transit in delegatum. Quartū est, ꝙ imperium iurisd. cohærens, (& sic modica castigatio) transit in delegatū: & sic
4 sunt duo dicta negatiua, & duo affirmatiua. partes patēt. † No. primo ex tex. ibi, ꝓpriū nihil hēt. ex mandato gñali iurisd. non transit in delegatum ꝓprietas iurisdōnis: sed mꝰ vsus, seu exer-
a citium: [a] sicut dicimus in eo, cui mandata est actio, & sic in ꝓcuratore, in quem non transit proprietas actionis, sed exercitiū, & bonum est arg. de vno, ad aliud. l. more. & l. & quia. ff. tit. 2. Et per istū tex. dicebāt aliqui, ꝙ delegatus nō hēt iurisdōnē:
b sed tm̄ notionem, [b] per l. ait prætor. in prin. ff. de re iu. & malè, quia imò delegatus habet iurisdōnem delegatam ex persona delegantis, cuius vice fungitur, vt hic: & ideo censetur dignior quocunque ordinario, vt dixi in rub. & d. l. ait prætor. loquitur in arbitro, quia ille nullā habet iurisd. sed tm̄ notionem, vt ibi ꝓ gl. & Bar. Rō est: quia arbitri eliguntur à partib. & ptās arbitri pendet à ptāte partium. l. non distinguemus. §. de offi. ff. de arb. c. cum dilectus. de arb. sed priuati nullam pnt tribuere iurisdōnem arbitro. l. priuatorum. C. de iur. om. iud. ergo bene stat, ꝙ
5 arbitri nullam habent iurisd. sed tm̄ notionem. ¶ † Scdo pondera subtiliter ver. quare nemo. hic expresse probari, ꝙ in de-
c legato proconsulis nihil est speciale. [c] Probat hoc iste text. sic. Nam à dicto regulari infert ad delegatum proconsulis, quæ illatio non esset bona, si esset in eo speciale: quia a regulis nō bene infert ad casus spāles. l. in his. s. de legib. Facit l. 1. §. an autē. ff. de susp. tu. & l. nec quicq. §. 1. ff. de off. proconsu. & istud not.
* *contra gl. & Doct. communiter*, qui dicunt, ꝙ speciale est in legato ꝓcon. de quo lex specialē mentionem facit. Ita dicunt glo. & Doct in l. à iudice. C. de iud. & l. more. & l. & quia. ff. tit. 2. Tertio not. in fi. ꝙ imperium iurisd. cohærens transit in delegatum, & est modica coercitio. l. fi. ff. eo. In quo autem cōsistat, Bar. est sibi
6 ꝺrius, vt s. prēmisi, dicam in l. imperium. ff. tit. 2. ¶ † Pro clara intelligentia huius tex. quæro, nūquid delegatus, cui delegata est aliqua causa ciuilis, possit punire de falso testē, qui corā eo fal-
d sum deposuit? [d] Iste est pulcher, & subtilis passus, ideo intendo eum bene discutere arguēdo ad vtranque partem, & vltra istū tex. qui potest pro, & è contra induci. Pro ista parte affirmatiua facit iste tex. in fi. intelligendo de coercitione personali, quam pōt delegatus incidēter facere sicut intelligit Bar. in d. l. imperiū in 6. col. & in d. §. vbi decretū. in fi. col. Itē pro parte affirmatiua facit rta. l. nullum. iq verbo data cunctis iudicib. ptāte. C. de test. & ibi no. Bar. in 4. no. vbi dicit Bar. ꝙ qñ delictum corā aliquo iudice committitur, pōt talis iudex per inquisitionē ꝓcere, & punire, dato, ꝙ aliàs non sit iudex maleficiorum: & hoc procedit nedum si testis deponat falsum coram eo, sed etiam si producatur falsum instrm̄, vel notarius falsum faciat instrm̄, & idem in procuratore, & aduocato coram tali iudice delin-
7 quentib. † Fortius tenet ibi glo. j. & Bal. sequitur, ꝙ etiam si cle-
e ricus [e] falsum testimonium deponeret coram iudice seculari, posset per secularem puniri. Sequitur Ang. de Are. in tract. suo malefi. in ver. falsario. & ad hoc bene facit tex. in l. acceptam. in ver. sacratissimas ędes. & ibi pulchrè Bal. in 2. col. C. de vsur. vbi dicit, quòd si depositum sit factum penes clericum, vel alium ecclesiasticum per iudicem secularem. certè iste iudex secularis potest cogere clericum depositum restituere, & potest conueniri coram iudi. seculari, quia istud iudicium fit executiuè, & in consequentiā susceptī depositi, fm Bal. Quod bene not. quamuis in hoc de clerico falsario contrarium teneat do. Abb. in c. ecclesia. s. Mariæ. de const. per no. per Inn. Host. d. An. & alios. in cap. verum. de for. comp. quia nec principaliter nec incidenter potestas laicorum se extendit ad clericos. Et ideo Bar. in d. l. nullum. in bonis lec. illud, ꝙ ibi gl. dicit de clerico, non firmat, sed se remittit ad l. presbyteri. & ad Auth. ibi posi-
f tam. C. de episco. & cle. quæ nihil faciunt, quia bene dicunt, qualiter clerici deponentes falsum puniri debeant, sed non dicunt à quo iudice. [f] Sed omissis clericis, ad idem est gl. no. in l. quæsitum in ver. pendere. ff. de testi. Facit tex. in §. si vero ignoti. in Auth. de testi. Ad idem facit regula, quia iudex, qui non pōt de causa prin. cognoscere, & iudicare: pōt tm̄ incidenter. l. fi. ad fi. C. vbi, & apud quos. l. quoties. vbi dixi. C. de iud. l. omni innouatione. vbi per Bar. & oēs. C. de sacrosc. eccl. etiam si sit causa specialis. c. tua. de or. cog. c. lator. qui si sint leg. Ad idem facit doct. Bar. in l. hoc iure §. aqua. ff. de aqua quot. & æsti. vbi per illū tex. cum gl. decidit, ꝙ quamuis rector Marchiæ distinxerit iurisdōnes, & quoſdā prēposuerit causis ciuilib. & quoſdā causis crialib. tm̄ iudex causarum ciuilium pōt incidenter cognoscere de causis crialib. puta si testis coram eo falsum deponat, per illum tex. iuncta d. l. nullum. Idē tenet Bar. in l. pe. C. si aduer. libert. Facit l. si liberti. C. de admi. tut. Pro ea parte facit bonus tex. in l. interdum. §. qui furē. quē Bar. ibi reputat sing. ff. de fur. vbi iudex maleficiorum pōt incidenter cognoscere, & ꝓnunciare in causa ciuili. f. super restitutione rei. Et istam partē in terminis nris tenet Spec. in tit. de test. §. 1. ver. item, ꝙ est corruptus. & in §. de testiū. in ver. sed quis cogit. Motus solū: quia ex quo delegatus habet modicam coercitionē, vt hic, & l. fina. in fi. ff. eo. & ꝙsequenter debet posse falsum testē punire. Bal. in c. præterea. de offi. dele. Eandē op. amplectitur Ful. hic ad fi. nullam de prædictis faciens mentionem. Nam dicit se putare, ꝙ delegatus non possit punire illum testē falsarium pęna ordinaria. l. Corn. quia illa est meri imperij simplr. l. fi. §. fi. ff. de fal. & est meri imperij maioris non autem modica castigatio: ergo non pertinet ad ipsum delegatū. vt hoc tex. in ver. sed merum imperiū, sed bene pōt eum extra ordinem punire. d. l. nullū. cū gl. Non ob. l. quoties. C. de iu. quia licèt ibi incidenter cognoscat, non tm̄ diffinit, fm eum. Idem ante eū tenet Ang. in l. querelā. in vlt. col. C. de fal. Istæ sunt rōnes & authoritates, quę pnt adduci ꝓ ista parte affirmatiua, ex quib. posset quis facile induci ad illa iudicandū. Pro parte negatiua facit, ꝙ vult Bart. in l. 2. & in l. magistratib. ff. tit. 2. vbi tenet, ꝙ in delegatū nō transit aliqua coercitio personalis ēt minima. Ad idē, & fortius facit, quia delegatus nō pōt etiam mulctare ꝙtumacē. l. 2. §. fi. ff. de iud. Bar. & Doct. in l. 1. in prin. vbi dicetur. ff. si quis ius di. no. obtemp. & ibi dicā. Gl. & Bar. in l. si qua pœna. ff. de ver. sig. quis ꝺrium, & malè teneat gl. in c. pastor. in gl. antep. de offi. deleg. quæ reprobatur ibi per omnes, saluo qñ delegatus aliter non posset delegationē exercere, nisi mulctaret, puta qa lis nōdum esset corā eo ꝙtestata, quo casu non pōt ad diffinitiuā peruenire. l. fin. §. illud. C. de temp. ap. vt dicam in d. l. vnica. in prin. Si ergo delegatus nō pōt mulctare qñ venit incidenter, qto minus poterit corporaliter punire? Istam sedam op. tenent Gul. de Cun. & Alb. hic, ꝙ delegatus nō possit punire testē deponentē falsum coram eo, imò nec torquere, sed dēat ad superiorē remittere, per d. §. si vero ignoti. in Auth. de test. qui fm Ray. potius ꝓbat ꝺrium super quo tex. varia dicuntur, quæ referā. in l. 2. ff. tit. 2. post Bar. ibi, ego tm̄ semper putaui, ꝙ ille tex. nihil faceret. Nam dī ibi, ꝙ si testis dicat falsum coram iudice. ipse potest eū torquere, & punire si sit ordinarius, aliàs dēt per apparitorem præsidis vel prætoris. Ego dico, ꝙ qñ quis non hēt familiā, ꝓ q̄ posset facere torq̄ri, vel puniri, dēt recurrere ad familiā ꝓtoris. Ful. hic in fin. refert. Gul. aliter dicere seu tenere, ꝙ imò delegatus possit coercere testē coram eo falsū deponentē, licèt. n. accusatio falsi nō possit delegari, vt hic in tex. tm̄ pōt delegatus incidenter cognoscere per regulam. d. l. quoties. Et dicit tenere ita Bar. nec refert vbi, & ꝙ Bar. tenuit ꝺrium in l. 2. ff. tit. 2. vbi tenet delegatum nullo modo posse tangere personam. & in d. §. si vero ignoti. illa verba per ordinarium inferebantur, vt ipse Fulg. putat, vt supr. retuli. Idem tenet Alber. de Ros. in l. imperium. 6. colum. in versi. Item quæro, an torquere sit mixti imperij. ff. tit. 2. & simpliciter. d. Ale. in l. 2. eo. tit. Ista secundā puto tutio-

ADDITIONES.

a ¶ Exercitium. Adde, quòd per istum tex. dicit Pan. ꝙ in nō spectantib. ad officium censetur delegata persona priuata, in c. post cessionem. 12. colum. de pęrben. PVRPV.

b ¶ Notionem. Adde gl. tenentem, quòd habeat iurisdictionem in l. 2. §. fi. ff. de iudi. l. solet. tit. 1. PVRPV.

c ¶ Speciale. Adde, quòd fuit not. Ful. in l. magistratib. infra tit. 2. Alex. refert in l. imperium. col. 5. eo. tit. PVRPV.

d ¶ Deposuit. Latè Decius in c. præterea. col. 3. eod. tit. PVRPV.

e ¶ Si clericus. Adde Inn. & Doct. in c. 2. de crimi. Fal. Inno. & Doct. in c. dilectus filius. de pęnis.

f ¶ A quo iudice. Imò dicit vterque tex. in ver. cæteri. & ibi glo. iura quæ statim alleg. nihil faciunt, nisi l. quoties. PVRPV.

tutiorem,pro qua allego text. optimum in l.Diuus Pius,& ibi Bart,not.ff.de fal.vbi quærit Bar.an quilibet iudex possit punire testem de falso coram eo deponẽtem.Breuiter determinat ibi, per illum text. (& est mirabile verbum) q̃ ille demum iudex potest punire de falso testem coram eo falsificantem, q̃a aliàs esset iudex competens, & qui posset cognoscere per illum tex. & tex.in l.fin.& q̃ ibi not.Bal.C.de spor.& quod vult Bald.in c. ex parte. 2. de rescrip. q̃ si aliquis produxit falsum rescriptum coram iudice delegato debet cum fida custodia remittere ad ordinarium, vt cum puniat, [a] Istam partem sequitur Inno. in c.dilectus filius.de pœnis.& in c. 2.de falsis.d. Ant. de Butr. in c. verum.in 7.col.de for.compe.& in c.1.in 7.col. vt ecclesiastica beneficia.Io.And.in titu.de test.§.opponitur,in ver. sed quid de legato.Petr.de Anch.in consil.173.inci.circa primum,dubium quo quæritur.Angel.in l.si quis obrepserit.ff.de fal.in l.quoties. C.de iud.in l. si vacantia. C. de bon.va.lib.10.licèt posses dicere, q̃ prædicta iura loquuntur quantum ad puniendum ordinariè.Ad idem facit,q̃ vult Spec.in titu.de test.§.1.ver.Item q̃ est corruptus.vbi tenet,q̃ si testis deponat falsum coram arbitro,arbiter non potest cum de falso punire, sed debet eum ad superiorem remittere:ñ potes respondere, q̃ ideo est quia ar-
a biter nullam habet iurisdictionem,secus in delegatis.Et tenendo istam partem oportet respondere ad l.nullum,in verb. data cunctis iudicib. q̃ intelligitur de ordinarijs de illis, qui aliàs
b habebãt potestatem puniendi [b] per d.l.Diuus Pius,vbi Bar.tamen in hoc vltimo nõ bene quiescit animus, quia d.l.nullum. in illa generalitate data cunctis iudicibus frustra occuparet membranas. Si restringitur ad ordinarios,qui aliàs posset principaliter de falsò punire, frustra daretur potentia cunctis iudicibus.Item pondera,q̃ est contra id,quod not. Bart.in d.l.nullum.in 4.not.& super hac contrarietate Bar.cogita.Item est cõtra id,quod not.Bart.in d.l.hoc iure.§.aqua.vt s.retuli:& sic difficultas remanet,quomodo concordetur d.l. nullum. in verb. data cunctis iudicibus. cum eo,q̃ ibi dicit Bart.cũ illa l.Diuus Pius. & opponen.ibi dicit Bar.ff.de fal.super quibus valde dubi
8 to. ¶†Secundò not. q̃ delegatus fungitur vice delegantis. Facit l.solet.in fin.infra titu.2.cap.sanè quia,de offic.delega. & capitu. pastoralis, de offic. ordina. & vide, quòd per istum text. tenet Innocen.in capit.dilecto,de test.contra gl.ibi, sed.d.Abb. post Hostien.eam defendit.

ADDITIONES.

a ¶Puniat.Adde c,2. de cri. fal, & dic, q̃ non debet eum retinere vltra 20.hor. ne aliàs committat carcerem priuatũ per id,q̃ vult Ias.in prin .Insti. de actio. in glo.in vers.in iudicio.in debitore fugitiuo. PVRPV.

b ¶Puniendi.Tamen istam solutionem,nec illa lex erit frustratoria: quia inducit hoc de nouo, q̃ vbi miles & alij priuilegiati non poterant puniri, nisi ab eorum iudice:tunc possunt,quando falsum coram alio iudice deponũt & sic limitat l.magisteriæ, in fi.C.de iu.omn. iud. cùm illa lex hoc inducat de nouo, intelligitur illis verbis cunctis iudicib.s.iurisdictionem habentibus. Bar. in l.1.§.nuncia.col.3.vers.venio ad quædam dicta.ff.de nou.oper. & Bar. non est contrarius:quia in diuersis iudicib.loquitur. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Interpositio decreti, quæ fit causa cognita super alienationibus minorum,delegari non potest.*
2 *Causæ,quæ requirunt decreti interpositionem,delegari non possunt.*
3 *Tutores, & curatores minorum non possunt vendere res minorum sine causæ cognitione, & interpositione decreti: & idem in omni alio contractu.*
4 *Sicut curator,& tutor non possunt alienare res minorum immobiles sine decreto: ita nec transigere.*
5 *Sicut non possunt transigere curatores, & tutores minorum sine decreto: ita nec compromissum facere.*
6 *Decretum in dubio præsumitur interpositum ex iustis causis.*
7 *Spem fideicommissi rei immobilis relicti pupillo sub conditione potest curator,vel tutor sine decreto remittere.*
8 *Quando pater dedit licentiam alienandi in testamento,dato quòd testamentum non sit solenne ex defectu testium: tamen tale testamentum probat voluntatem patris: & sufficit ad hoc, vt possit alienari sine decreto.*
9 *Si alienatio rei immobilis fit propter merita alicuius: tunc non requiritur decretum.*
10 *Prædium minoris si sit sterile, an possit alienari sine debita solennitate, sicut ecclesia potest prædia sterilia alienare sine debita solennitate.*
11 *Causæ cognitio,quæ requiritur in alienatione rerum immobilium minoris,non potest delegari.*
12 *Tutor non potest alium constituere ad petendum interpositionem decreti.*

LEX II.

MAndata. In generali delegatione non venit, vt delegatus possit interponere autho.in manumissione serui: quando requirit plenam causæ cognitionem: vt est quando fit à
1 minore.¶†Item interpositio decreti,quæ fit causa cognita,super alie.rerum minorum delegari non potest.h.d.& habes tex. clarum:& sic expone tex.consilium pro authoritate, cum causæ cognitione interponẽda in manumissione, quæ fit de seruo
2 per minorem,licèt alibi aliter capiatur. ¶†Primò notatur hic, videri tex.s̃m intellectum Guid.Io.And.Ray.& Alb.de quo dixi in l.1.in prin.s̃.eo. Nã ipsi tenent,q̃ regula d.l.in prin.solùm procedat in mero imperio, & suadent; quia de mero imperio tñ habes exẽpla in text.ibi, & in §.1. De mixto aũt imperio ibi nullũ est exemplũ. Nam s̃m eos causæ mixti imperij possunt delegari.certè hic vr̃ in oppositum. Nam causæ de q̃b. in hoc tex.sunt mixti imperij sine dubio, quia expediunt officio iudi nobili ad priuatã vtilitatẽ,& tñ delegari nõ pũt:sed ipsi ñdent, q̃ iste tex.loquit in causis,q̃ requirũt decreti interpositionẽ: & illæ delegari nõ pñt.l.nec quicquã.§.vbi decretũ.ff. de offi.procons.s̃m tertiũ intellectũ gl.sed ipsi loquunt in causis mixti im
3 perij,q̃ non requirũt decreti interpositionẽ. ¶†Not.ex 2.parte, q̃ tutores,vel curatores non pũt vendere res minorũ,nisi cum
a causæ cognitione,& interpositione decreti. [a] Et idẽ est in omni alio c̃tu.l.non solũ.& l.seq.C.de prædi. mino.imò non pñt obligare res minorũ sine decreto.l.si ad reuolutionẽ. C.de p̃di. mino.l.1.§.1.ff.de reb.eo.Tu tñ vide legẽ,quę aliter probat in l.
4 si pupillorum.§.fi.ff.de reb.eo. † Item adde,q̃ tutor & curator sicut non pñt alienare res minorũ immobiles sine decreto: ita nec trãsigere.gl.est,& ibi Bar.& Paul.& Doct.in l.1. C.si aduer. trãsa.Paul.de Cast.in l.cũ ij.§.si cũ his.ff.de trãsa. & est tex.in d.l. non solùm.C.de præd.mi.Intellige tñ sanè,qñ transactio taliter fieret,q̃ res minorum immobilis transiret in aduersariũ: secus si remaneret minori,& minor in recompensationem daret aliquam pecuniam aduersario.gl.est not.in l.nulli.quam ibi Bart. multum exclamat.ff.de transac.cũ addi.& concor.quas ibi po
5 nam.¶†Item sicut non possent trãsigere tutores, & curatores sine decreto iudicis:ita nec cõpromissum facere, s̃m Bald.in l. præses.C.de transac.cum multis addi.quas ibi dedi.Item adde, q̃ ista regula procedit non solum in re immobili,q̃ verè sit minoris: & sic in qua habeat verũ dñium: sed etiã in qua habeat quasi dñium,& sic publicianã.l.magis puto.§.1.ff.de reb.eo.Itẽ habet locum ista regula ẽt in distractu:s̃m Bal.in l.præses.C.de transac.Et ista alienatio rerũ immobilium minorũ sine decreto est prohibita,etiã si veniã ætatis impetrassent minores.l.2.& 3.C.de his qui ve æta.impe.& oportet allegare causam alienandi, & eã legitimè probare, & de his debet in actis cõstare.l.minorũ.C.de prædi.mino.Facit l.lex,quæ tutores. C.de admi.tut.
6 ¶†Dicit tñ gl.in l.1.in gl.mag.in ver.ordine.C.de fid.instr.& iure ha.fisca lib.10.q̃ in dubio decretum præsumit interpositum ex iustis causis,& cã sic allegat, & sequit Bal.in l.fi. C. de prædi. mi.& eam reputat ad hoc singularẽ in iure Bal. in c. sicut, circa fi.de re iud. Confirmo.quia vbicunque in aliquo actu reperitur decretũ iudicis interpositũ,præsumunur oĩa ritè, & rectè præcessisse.s̃m Spe.de emp.& vend.§.nunc dicendũ,ver.& breuiter.Sequitur Bal.in l.cũ ij.§.prętor.ff.de trãsa.& in pleriſq; locis relatis p̃ d.Alex.in cõsi.103.in 3.vol.incip. visis scriptis mihi trãsmissis.in 3. col. Alibi tñ egregiè p̃suluit Petr.de Anch.in cõsil.83.inc. visis diligenter actis. q̃ si eadẽ die datus sit curator minori,qua est facta vẽditio,& interpositũ decretũ,ex breuitate tp̃is p̃sumitur nõ interuenisse causæ cognitionem.& sic non
b valet. [b] allegat c.ex literis.de in integ restit. & qđ vult Bart.in l. prolatam,circa fin.C.de sen.sequitur d.Alex. in consil.223.in 2. col.inci.visis verbis.test.in vlt.col.Et inuenio,q̃ idem consuluit Rapha.Cuma.in consil.11.in 2.vol.inci. vr̃ prima frõte. in pen.
7 col. ¶†Limita istam materiã non procedere in fideicom.de re immobili relicto minori sub conditione: q̃a spem talis fideicõmissi põt remittere sine decreto.l.de fideicõ.in fi. C.de transac. & ibi Bal.qui dicit,q̃ alibi raro istud reperitur in iure:Sed adde text.meliorem in l.si pater puellæ. C.de inofficio.testam.Et facit ratio, quia facilius toleratur remissio eius, quod nondũ est acquisitum,quàm alicuius proprij & iam quęsiti.arg.l.qui aũt.in princ.ff.de his,quæ in frau.cred.¶Secundò limita,qñ tutor vel curator litigarent in iud. tunc pro cautione iudiciatia possent obligare res immobiles minorum sine decreto.l.fi. §. defensionem.

ADDITIONES.

a ¶Decreti. ¶Adde Barto.qui ampliat,& ibi Alex.limitat in l. cum lex.in fin.ff. de fideiuss. PVRPV.

b ¶Non valet.Adde Ias.in l.iudices colum.1.versic.3.fac.C.de iud. & in l.3.col 4.versic.Adde etiam.C.de eden. PVRPV.

3 nem. vbi Bar. & alij. C. de admi. tu. ¶† Tertiò limita, qñ pater in testa. dedisset licentiam alienandi: quia dato, ꝙ testũ non esset solenne: quia non interuenissent, septem testes, vel alia solennia, tñ istud testũ licèt non solenne probat voluntatem patris, & sufficit ad hoc, vt posset alienari sine decreto. Tex. est not. & reputatus sing. in l. fin. ff. de reb. eor. Adde l. prædium. C. vbi decreto opus nõ est, & ibi Bal. ad hoc no. & pulchrè limitat procedere, qñ pater testator erat legitimæ ætatis. s. maior 25. an. aliàs
2 secus. Quartò no. limita, nisi esset consue. [a] ꝙ in alienationibus rerum immobilium minorum non interponatur decretum: quia per consuetudinem tolli potest. Ita pulchrè Bal. in c. vni-
9 co, per illum text. in tit. per quos fiat inue. † Quintò limita, nisi alienatio rei immobilis fieret in aliquem pr⁊pter eius benemerita: tunc non requiritur decretum, prout dixi in l. ex hoc
10 iure. ff. de iust. & iur. † Quid autem si prædium minoris esset sterile, an tunc posset alienari sine dicta solennitate? Glos. hic tenet, quòd sic, & eam sequitur Ang. hic & Mar. Lau. quia minor, & ecclesia æquiparant. l. Respu. cum gl. C ex quib. cau. ma. cap. auditis. de in integr. rest. sed eccl. potest alienare prædium
b sterile, & res damnosas sine solennitate [b] debita. §. penulti m. in Auth. de non alien. hic alleg. in glo. ergo idem in minore, & Bart. in l. 2. C. de agric. & cen. lib. 11. Facit bene text. in l. si fundus sterilis, in princip. ff. de reb. eo. Contrarium tenet glo. in l. ob æs. C. de præd. mi & glo. in d. l. si fundus sterilis. in princip. glos. in l. cum ij. §. eam transactionem. & ibi Bart. & alij. ff. de transactio. Sal. Ful. Pau. de Castr. & Ludo. Rom. hic, & dicit Pau. quòd ista
c glo. [c] communiter reprobatur. Idem tenet d. Anto. in cap. vt super. ad fin. de reb. eccle. non alien. & pro ista parte facit bonus text. in l. magis puto. §. si æs alienum. ff. de reb. eor. Et facit clara ratio, quia si subsistente necessitate non possunt res minorum immobiles alienari sine decreto iudicis, vt hic in glo. quanto minus propter vtilitatem minoris, & ita tenendo respondeo ad fundamentũ Ang. & Mar. Laud. quod fuit glo. hic, ꝙ ecclesia potest talia prædia sterilia, & damnosa alienare sine debita solennitate: ergo eo. modo debent posse minores. Dic, ꝙ mgna ratio est diuersitatis. Nã in ecclesia ideo istud permitti
tur: quia cùm ecclesia nũquam effici possit maior. ideo lex facilius eam dispensauit: sed in minore ꝓp ætatem in breui efficietur maior. Ideo lex permittit, ꝙ etiè res immobiles steriles
nõ possit alienare sine decreto: sed dẽt expectare, ꝙ sit maior,
vel requirere decretum iudicis. Istam rationem ponit gl. not. in
d l. nisi finita. in prin. ff. de tu. & ra. distr. Sed concorda istas [d] opi.
vt per Bal & plenius Alb. hic, ꝙ si fundus sit sterilis ita, ꝙ vtilitatem non afferat: nec tñ affert impesam: & tunc alienari non possit. Ita loquuntur iura secundo loco allegata: aut fundus nõ solùm est sterilis, sed etiam affert plus incommodi, quã commodi, & tunc procedat glo. hic. Et ad hoc bene facit text. in l. propriè bona. ff. de verb. sign. fm quem intellige. l. 3. in prin. ff. de
11 bon. pos. ¶† Secundò no. ex hoc tex. ꝙ causæ cognitio, quæ requiritur in alienatione rerum immobilium minoris, non po-
e test delegari. [e] † Adde, ꝙ eodem modo tutor non potest aliũ
12 constituere ad petendum interpositionem decreti super tali alienatione, text. est sing. in l. minorum. C. de prædi. mi. fm vnã lec. glos. ibi, quam Bald. ad hoc reputat singu.. & ibi glos. mouetur per istum tex. Idem tenet Ang. in l. post mortem. §. 1. ff. de adop & Lud. Rom. hic, quamuis Spe. non recordatus de illo text. dubitauerit, & arguit ad partes, posteà dicit se consulere, quòd ipsimet tutores, vel curatores petant, in tit. de procuratorib. §. 1. versi. quid ergo si constituerunt ad impetrandũ.

ADDITIONES.

a ¶Consuetudo. Adde Ias. col. 16. in l. de quib. supra de legib. PVRPV.

b ¶Quid si minor, cuius res alienanda sit, est clericus, quis iudex sit adeundus, vide Anch. in repe. cap. ea, quæ. quem refert Soc. in cap. 1. col. 13. versi. 18. de for. compe. Dec. consil. 5. colum. 2. BELLOT.

c ¶Ista gl. hic, non vult ob hanc causam cessare solennitates, sed quòd propter eam Prætor cum solennitatibus alienationem permittit, nam etiam in ecclesia non tenere simpliciter, quod dicit gl. hic, not. Fely. in cap. causam. col. fin. de iud. Ias. in l. cum hi. §. eum. infra de transf. BELLOT.

d ¶Limita, vt per Ias. in l. cum hi. §. eum. infra de transa. quem sequitur Dec. in c. quæ in ecclesiarum 5. no. de const. Aliam limita. vide Bal. in l. quęcunque. C. de bo. quæ lib. Ias. in l. Barbarius. col. 3. sup. de off. præto. BELLOT.

e ¶Delegari. Facit, quòd vult Ias. in l. 3. §. item acquirimus. col. 4. j. de acquiren. poss. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Qualitas committentis non commissarij debet attendi in causa delegata.*
2 *Quando causa delegatur ordinario, efficitur in ea delegatus.*
3 *Quando ordinario delegatur causa, quæ non erat de sua iurisdictione, in tali causa, censetur delegatus.*
4 *Casus omissus relinquitur dispositioni iuris communis.*
5 *Non debet attendi qualitas, seu dignitas delegati, sed qualitas committentis.*
6 *De iure communi scholares habent tres iudices.*
7 *Quando causa committitur ordinario, non efficitur delegatus: sed censetur excitata iurisdictio.*
8 *Per præoccupationem vnius ordinarij, cæteri censentur recusati.*

LEX III.

1 ET si prætor. ¶Delegatus licèt aliàs sit ordinarius: tamẽ in causa delegata fungitr̃ vice delegãtis. h. d. vel sic,† Qualitas committentis non autem cõmissarij attendi debet in causa delegata: effectus est magnus: quia appellatur tunc ad delegãtem: sed vbi aliàs procederet vt ordinarius, appellandũ esset ad immediatè superiorẽ. l. vni. vbi glo. & Bar. C. qui pro sua iur. l. 1. §. fi. vbi gl. & plenius Bar. ff. quis, & à quo ap. Item fm Ang. hic, obseruari dẽt consuetudo, quæ est in foro delegantis, non ẽt delegati, dato, ꝙ sit ordinarius. Itẽ licèt omnes causæ, quæ vertuntur coram ordinario, debeant spectare ad eius vicarium: tñ illa, in qua est delegatus, ad eius vicarium non spectaret, fm Gul. & Ful. hic in fin. Item ordinarius non põt pro snĩa licitè capere salarium à partib. cũ de iure cõi salarium percipiat. vt dixi in l. nec quicquã. §. vbi decretũ. in j. eui-
2 dentiali. ff. de off. procon. tñ isto casu posset. ¶† No. ex ista l. nõ violãdo text. ꝙ qñ causa delegatur ordinario, efficitur in illa causa delegatus. Cõtra istud opponitur. Nã qñ Papa, vel princeps delegant causam ordinario, nõ censentur eũ facere delegatum, sed solũ excitare iurisdõnẽ, nisi sit alterata eius iurisd. c. licèt in corrigendis. de of. or. c. cum aliquib. de rescr. in 6. dixi plenè in l. ius ciuile. s. de iust. & iur. ¶Considera verba Bart. hic, dum dicit, ꝙ iste tex. dẽt intelligi, qñ delegatio fit volẽti. Ita etiã intelligit Io. An. in addi. Spe. in tit. de iudice delegato. §. iam nũc dicendũ, in addi. magna. Nam per ista verba apparet, ꝙ intelliguut istam l. nõ qñ superior, puta princeps, vel imperator delegunt ordinario; quia isti possent delegare inuito, sed volũt dicere, ꝙ iste titulus loquatur, qñ vnus ordinarius delegat alteri, quo casu, quia par in parem non hẽt imperium l. ille à quo. §. tempestiuum. ff. ad Treb. non posset geri nisi eo volente: ergo sequitur, ꝙ hic non põt dici, ꝙ sit excitatio iurisdõnis ordina-
3 riæ: ergo sequitur, ꝙ est delegata. ¶† Potes plenius intelligere tex. ex mente Fulg. hic. ꝙ ista lex loquatur, qñ ordinario delegabatur causa, quæ nõ erat de sua iurisd. puta prętor vrbanus delegabat cãm, quæ erat inter duos ciues prætori peregrino: tũc in ista cã censetur delegatus. Aduerte tñ inquantum in d. iurib. habetur, ꝙ qñ superior delegat cãm ordinario, & mutat in aliquo formam iurisd. suæ cẽsetur eũ facere delegatũ. Istud notabili. limitat Ia. But. in l. qui procuratorẽ dat, in prin. ff. de ꝓc. vt non ꝓcedat, qñ alteratur iurisdictio ordinaria solùm in modo ꝓcedendi. Nam erit delegatus q̃tum ad ꝓcedendum: sed ordinarius q̃tum ad snĩandum: puta si Papa delegat Episcopo cãm vertentem inter duos clericos, quæ omnino erat de sua iurisd. & mandat, ꝙ in ea summariè procedat, & sine debito decidat: certè ex quo ꝯmissio solũ discrepat à iure cõi in modo procedendi, q̃tum ad processum erit delegatus, sed in iudicãdo erit ordinarius. Ideo si appellatur ab aliquo actu circa ꝓcessum, dẽt appellari ad Papã; quia q̃tum ad ꝓcessum cẽsetur delegatus Papę, sed lata snĩa diffinitiua in qua censetur ordinarius, appellabit̃ ad Metropolitanum. Et idẽ dicit in statutis Bononię permittentib. in causis homicidij plenum arbitriũ in ꝓcedendo. Nam non intelliguntur ꝯcedere tale arbitriũ in ꝓnunciando. Nec ob fm cum, ꝙ qui ꝯcedit antecedentia, intelligatur ẽt ꝯcedere ꝯnĩa. l. indebita. ff. de ꝯdi. ind. l. 3. §. Scio. ff. de mino. Rñdet, ꝙ est verũ, qñ illa ꝯnĩa esset necessaria, ꝙ non est in proposito, vbi põt delegari solus ꝓcessus abiq; snĩa. Auth. ad hoc. C. de iud. Pau. de Ca. hic refert, ꝙ habuit istum casum de facto, & audiuit à Bal. reprobari illã opi. Ia. Bu. qa iudex dẽt esse talis in pronunciando, qualis fuit in cognoscendo. arg. d. l. qui procuratorem dat, in prin. Adde, ꝙ potuit allegare Bald. in addi. Spe. in tit. de legato, in ver. legatus est ordinarius. Vbi recitat dictam opi. Iacob. Bu. & eam reprobat trita ratione, quia eadem res non debet diuerso iure censeri. l. eum, qui ędes. ff. de vsuc. c cum in tua. de decimis. Facit l. 1. ver. nec ratio patitur. ff. de rer. permu. sed facile est huic respondere: quia nõ est eadem res processus, & snĩa, vt patet in Auth. & ad hoc. C. de iud. inducendo, vt s. Vnde ipsemet Bal. in d. l. qui procuratorem dat, in vltim. colum. principij tenet illam opin. Iac. Butr. quam dicit se habuisse ex libro scripto manu propria Bar. Pro ista opi. quæ in puncto iuris videtur verior, facit, quia limitata causa limitatum producit effectum. l. in agris. ff. de acquirend. rer.
4 domin. l. age. vbi dixi. C. de transac. ¶† Ad idẽ facit, quod mirabiliter consuluit Bar. in consil. suo. inc. consiliũ populi. in 5.

dubio. q̃ si per statutum ciuitatis fuit ordinatum, q̃ iudex procedat, non obstante præscriptione. certè, cum istud statutum solùm disponat super modo procedendi, & non super iustitia causæ: quamuis possit procedi non obstante præscriptione, tamen in sententiando nõ obstabit exceptio præscriptionis, quia istud vltimum est omissum in statuto: ergo relinquitur dispositioni iuris communis. l. si vero. §. de viro. ff. solu. matr. Et illud consilium refert, & sequitur Lud. in consil. 257. incip. hæc sententia duplici ratione nulla est. Sed caue: quia tunc in effectu illud statutum esset impositum verbis, & non reb. cõtra l. 2. in fin. C. communia de leg. Not. multum prædicta, quia ex eis datur solẽnis limitatio ad prædicta' iura canon. &, ista. adde ad ea, q̃
a dixi in l. ius ciuile. §. de iusti. & iu. [a] ¶† Secundò not. ex isto text.
3 q̃ non debet attendi qualitas, seu dignitas delegati: sed qualitas
b committentis. [b] Adde bene facere illud, qđ not. Bal. in Auth. si quis litigantium, in vlt. not. C. de Episcop. aud. vbi per illum text. not. quòd si iudices seculares delegant causam Episcopis, q̃ ab eis non appellatur ad Papam, sed ad secularem delegantem, quia tunc non censetur vt Episcopus: sed vt delegatus secularis: & sic nõ posset excommunicare. Et istud adde his quæ tetigi. §. in rub. in 1. q Alibi tamen dignitas, vel priuilegium testantis nõ excusat delictum notarij de testa. rogati l. in fraudẽ.
9 §. si quis se. vbi glo. quã Bal. multum not. ff. de mil. testa. ¶† Glo.
1. diuiditur in duas partes. Primò potuit exemplum ad tex. quã do magister delegat causam inter scholares Potestati vel Epi-
c scopo. Nam scitis, quòd de iure cõmuni scholaris [c] habet tres iudices, Doctorem seu magistrum, Potestatem, & Episcopũ, vt §. in proœ. ff. & habet scholaris electionem, Auth. habita. cir. fin. cum glo. C. ne fi. pro pat. Secundo colligit notabile ex text. ibi, & trahe. † Circa primam partem dic, q̃ istud exemplum gl. corroborat Lud. Rom. quia quando causa committitur ordinario, non efficit delegatus, vt dixi in text. sed censetur excita ta iurisd. sed istud parum facit. Nam procederet, quando delegatio fit à superiore. quod non est hic, vt declaraui in text. Reprobat ergo fortius exemplum glo. Fulg. & ante eum reprobat Ray. & inclinare videtur Alb. sed Ful. plenius. Primo per rationem incuitabilem. Nam si delegatus incipiat habere idem imperium, prout habet delegans, extinguitur delegatio l. iudiciũ soluitur. ff. de iudi. ergo fortius debet impediri, quando à princ. habet idẽ imperium, per rſam l. patre furioso. §. de his qui sunt sui, vel alie. iu. cap. Quemad. de iureiu. Secundò facit: nam cum iste habeat remedium ordinarium, debet cessare iurisdictio delegata, quæ est remedium extraordinarium. l. in causæ. in princ. ff. de mino. Tertiò facit l. 3. §. fin. & l. sed in seruum. §. si quis iudex. ff. de arb. vbi non potest eligi arbiter, qui habet ordinariam potestatem. Quartò facit in simili text. not. in l. licet. §. is. cui, ver. pono. ff. de procurat. vbi vnus ex correis credendi non potest constituere procuratorem alium correum, cùm habeat idem ius iure proprio. & similiter in actione populari. Et ideo dicebat Fulg. in vtraque lectura, q̃ iste text. debet intelligi, & exemplificari in ordinario, qui tamen in illa causa particulari aliàs non erat iudex, vt dixi supra. Gul. de Cun. volens seruare
8 exemplum glo. respondet † quod per prœoccupationem vnius ordinarij cæteri censentur recusati. argum. l. 1. ff. de offi. consul. sicut quando sunt constituti plures procuratores insolidum. l. plurib ff. de procurat. c. si duo. de procu. in 6. cum bonũ sit arg. à procuratore ad delegatum. l. & quia, in fi. ĩ. titu. 2. Ista similitudo non videtur bona ex duob. Primò per lit. contest. procurator efficitur dominus litis, nec potest amplius reuocari l. post lit. ff. de procu. secus in delegato, qui potest quãdocunque etiã post lit. contest. reuocari. l. iudicium soluitur. ff. de iud. Item si sunt plures ordinari, & vnus cœperit cognoscere, si sit impeditus, potest per alium collegam expediri. l. 1. ff. de offi. consul. secus in pluribus procuratoribus: nisi adesset clausula, q̃ non sit melior conditio occupantis. d. l. plurib. & d. cap. si duo. vnde po ne melius exemplum: vt dixi in tex. quando iudex secularis delegaret causam Episcopo. vt not. Bald. in Auth. si quis litigantium. in vlt. not. C. de Episcop. audien.

ADDITIONES.

a ¶Et iure. Adde Ale. in l. iubere. col. j. in fin. in tit. 2. & in l. j. in prin. 9. col. supra eod. PVRPV.
b ¶Committentis. Adde Bal. in rub. extra eo. col. 2. PVRPV.
c ¶Scholaris. Adde gl. in proœ. ff. orum. Spe. ti. de reo. in §. j. versi. Item scholaris. Io. And. in c. significantib. de offi. dele.

SVMMARIVM.

1 *An causa suspecti tutoris possit delegari.*
2 *Priuare aliquem officio, an sit pœna.*
3 *Cui committitur cognitio, an intelligatur commissa executio.*
4 *Quamuis lex loquatur vniuersaliter, & negatiuè, no per hoc excludun tur cæteri similes.*
5 *Si statutum dicat, quòd nulla alia exceptio possit opponi, opponentur tamen similes.*
6 *Per hæc verba posita in aliqua scriptura, solus Episcopus, non excluditur capitulum.*
7 *Natura termini restrictiui est sic excludere extranea, quòd cuncta pertinentia ad ipsum includat.*

LEX IIII.

COgnitio. Cognitio suspecti tutoris potest specialiter delegari: & venit etiam sub delegatione generali. hoc primò. & quæ requirunt semiplenam cognitionem, & decreti interpositionem, delegari possunt. h. d. vique ad l. fin. Et præmitte pro intellectu ver. vt possessio, quæ dicit glo. & Bar. Glo. format duas opp. cõtra tex. & duas examinat. Primò, an datio tu-
1 toris possit delegari. Dixi in l. j. in prin. §. eo. † Secundò, an causa suspecti tutoris possit delegari, nedum quo ad cognitionẽ, sed etiam quo ad priuationem. de quo fuit inter antiquos Bononiæ magna controuersia: & istud tangit glo. hic in 2. opp. & quia glo. se inuoluit, distingue, vt per Alb. & Mod. hic. s. Pau. de Cast. & clarè Bar. quem videas in d. l. j. §. suspecti. ff. ad Turpil.
2 ¶† Et pondera ex doctrin. Bar. ibi duo. Primo, q̃ priuare aliquẽ officio, non est pœna: cuius contrarium vult tex. not. in l. testõ Centurio. ih fi. ff. de manu. testa. in l. eum qui. C. de proc. in l. iniu riarum. §. fin. ff. de iniu. Sed intellige Bart. vt loquatur de pœna
3 corporis afflictiua. † Secundò pondera Bar. velle, q̃ cui committitur cognitio, non intelligitur commissa, nec potest committi executio, cuius contra rium dixi in l. j. in prin. super. glo. in verbo, eam. §. e. Dic vt latè habetur per Mod. post Bart. in l.
4 ait prætor. in prin. ff. de re iud. ¶† Not. etiam diligenter hic esse glo. expressam, q̃ quamuis lex loquatur vniuersaliter, & negatiuè puta, quia dicat, nullus alius, non per hoc excluduntur cæteri similes. facit gl. in l. j. §. & per vim. in ver. nulla. ff. q̃ vi aut
5 clam. † ex qua Bar. ibi no. q̃ si statutum dicat, q̃ nulla alia exceptio possit opponi, poterunt tamen opponi similes, vt ibi per eum, cum suis concor. & per d. Ant. in c. item cum quis. de resti. spo. Simile in dictione, solus, glo. in l. cum notissimi. in prin. in ver. solam. & ibi Bal. & Ang. C. de præscri. 30. ann. Bal. in l. j. C.
6 de bono. poss. contratab. † vbi inter cætera dicit, q̃ per ista verba, solus Episcopus, non excluditur capitulum ecclesiæ suæ,
7 secundum Archi. in c. 2. de accu. in 6. ¶† Adde etiam tex. solennem in cle. exiui. in versi. cum autem natura. de verb. signi. qui formaliter dicit, q̃ natura termini restrictiui est sic excludere extranea, q̃ cuncta pertinentia ad ipsum includat, quem text. dicit esse aureum, & singularem Io. de Ana. in consi. 36. inci. circa primum vtrum cophani.

SVMMARIVM.

1 *Cognoscere, & pronunciare, an quis sit mittendus in possessionem, bene potest delegari, sed non ipsum mittere actualiter.*
2 *Missio realis in causis, in quib. requiritur modica cognitio, potest delegari.*

§. Vt possessio bonorum. Iste tex. intelligi
* tur per glo. Bar. Ang. & *communiter omnes hic,* [a] & per gl. in l. j. in
a ver. pos. ĩ. ti. 2. † q̃ cognoscere, & pronunciare, an quis mitten-
1 dus sit in pos. bene potest delegari, vt hic, sed non ipsum mitte re actualiter, seu cõmittere notario, & familiæ q̃ mittat: quia istud est mixti imperij. l. iubere cauere. ĩ. tit. 2. & non competit inferiorib. magistratib. l. ea quæ. §. magistratib. ff. ad munici. ergo non debet posse delegari per regulam. l. j. in prin. §. eo. Pau. de Cast. hic dicit, q̃ de hoc semper dubitauit. & non reperit declaratum à Doctoribus: quia an quis sit mirtendus, requirit aliquam cognitionem: sed postquam est declaratum in ipsa missione, non requiritur aliqua cognitio etiam modica. Si ergo potest delegari primum, fortius & secundum: dicit se dicturũ in d. l. iubere cauere: vbi nihil dicit, sed in vlt. col. simpliciter trãsit cum communi. D. Alex. ibi in 2. & 3. col. refert Bal. in aliquib. locis respondere. sed ipse reprobat, debuit allegare Bal. clarius, quam alibi in Auth. ei qui, in 5. colum. in versi. nunquid primũ decretum sit mixti imperij. C. de bon. auth. iu. pos. Ego in d. l. iubere cauere. per istam, & plures alias rationes tenebo contra
2 communem sententiam, q̃ † etiam ipsa missio realis potest delegari in istis causis, in quib. modica cognitio sufficiat: & ipsa missio paruum incommodum affert, ibi dicetur. Item dum gl. & communiter Doct. restringunt istum tex. ad tres bo. poss. quę ius nõ tribuunt, magna est restrictio, maximè cum in specie tex. ponat de bon. poss. ventr. nomine.

ADDITIO.

a ¶Omnes hic. Vide alium intellectum per glo. in c. ex literis. in ver. sub delegatus. de offi. delega. PVRPV.

SVMMA-

SVMMARIVM.

1 *Delegatus non poteſt ſubdelegare, quamuis modicam habeat correctionem.*
2 *An ſit differentia inter iuriſdictionem mandatam, & delegatam.*
3 *Actus validus, qui non poteſt habere effectum, dicitur nullus.*

LEX V.

1 MAndatam. ¶† Delegatus non poteſt ſubdelegare, quamuis modicam habeat coercitionem. h. d. Prima regula fallit in 3. caſib quos habes in 3. op. glo. Alias fallentias dixi in l. à iudice. C. de iudic. in 2. parte. Quæ ſit iſta modica coerctio, dixi. in l. j. §. fin. s̄. eod. † Vltra alios pondera nouiter hic eſſe tex. contra differentiam, quam ponit gl. in l. j. §. fi. in verbo, mandata. s̄. eo. dum dicit, q̄ differentia eſt inter iuriſdictionem delegatam, & mandatam. Nam delegata eſt, q̄ñ committitur vna ſpecies: ſed quãdo vniuerſitas cauſarum, tunc dicitur mãdata: hic eſt tex. ad op. dum dicit, mandatam iuriſdictionem, & tamen non loquitur de vniuerſali. Nam ſi eſſet delegatus ad vniuerſitatem, poſſet ſubdelegare vt in j. op. glo. Ad idem tex. in l. cognitio. in prin. s̄. eo. vbi non fuit ſatis dicere, mandata iuriſdictione: ſed ſubijcitur, generali. Tamen ad iſtum tex. poſſes dicere, q̄ loquitur de iuriſdictione vniuerſali demandata. Et ſi dicas: ergo poſſet delegare. Reſponde, q̄ tex. etiam cum miniſterio dicit, mandatam iuriſdictionem alteri mandare non poſſet: & quia volebat vniuerſaliter delegare iuriſdictionem ſibi demandatam, & non poteſt: ſed vnam cauſam particularem bene poteſt: Ita procedit prima op. glo. Pondera text. in fin. ibi nulla eſt Bald. exponit, ideſt, non poteſt effectualiter exercere.

3 ¶† No. ergo ex iſto tex. pulchram regulã, q̄ actus validus, qui
a non poteſt habere effectum, dicitur nullus. [a] Iſta regula poteſt ad multa ſeruire. Confirmo eam ex quinque. Pri. no. ex gl. no. in l. ij. in glo. fin. ff. de condi. ob tur. cau. quæ dicit, q̄ ſicut pignus non poteſt accedere obligationi, quæ nulla eſt, ita nec ei, quæ eſt inefficax. ¶ Secundò facit, quod vult glo. in l. fin. in gl. ij. C. ad l. fla. de plagiarijs. q̄ vxor, quæ habet maritum ſed inutilem, dicitur vidua, & orbata marito, & idem in patre habente filium inutilem. ¶ Tertiò allego, quod vult Bal. in c. 1. §. ſi quis de man ſo. circa fi. C. de contro. inueſt. q̄ ſi ſtatutum ciuitatis diſponat, q̄ ſi aliquis habet molendinum in aquis publicis, teneatur tantum ſoluere principi pro gabella, illud ſtatutum non habet lo
b cum in molendinis non reddentib. fructum, & inefficacibus. [b] ¶ Quartò facit, quod vult Bald. in l. j. in vlt. col. C. de ædi. act. q̄ ſtatutum puniens certa pœna debilitantem membrum alicuius, non habet locum in debilitante membrum inefficax, vel inutile. ¶ Quintò facit, quod vult Bar. in Auth. ſed nouo iure. in vlt. colum. C. de ſer. fugi. & in l. ij. C. vt intra certum tempus. q̄ ſtante ſtatuto, q̄ pro aliquo delicto puta pro primo furto debeat amputati manus, ſi aliquis habet manum aridam, vel inutilem, non debet illa manus amputari: quia ſic eſſet quodam modo ſine pœna. Facit, quod vult Bald. in l. conuenticulam. in 3. col. C. de Epiſc. & cle. q̄ ſtatutum diſponẽs de effodiendo alicui oculum, non habet locum in oculo, ex quo nihil videt: & ſic in oculo inefficaci. ¶ Contra tamen illud, quod tenet Bald. de manu arida tenet Ang. in l. 3. §. pen. ff. ar. fur. cæſa. per illum
c tex. vbi appellatione arboris [c] continetur arbor ſicca, donec ſit præciſa à ſolo, quamuis eius radices deſierint viuere. & idem per illum tex. tenet Sal. in l. ij. C. vt intra certum tempus. & Io. And. in regula in pœnis, in mercurialib. Facit bonus tex. in cap.
d ſicut vrgeri. j. q. 1. vbi manus carẽs ſanguine, [d] tamen eſt vnum membrum, de quo etiam per Ang. in l. de quib. vbi etiam Bal. ff. de leg. Imo. in l. ij. ff. de pub. iud.

ADDITIONES.

a ¶ Dicitur nullus. Adde Ias. in l. de quib. col. 9. 3. de legib. & in l. ſi dari j. not. j. de ver. obl. vbi dicit eſſe tex. ad oppoſitum. PVRPV.
b ¶ Inefficacib. Adde q̄ Bal. ſequitur Ale. in l. j. in prin. in j. no. col. j. ff. de acquir. poſſeſ. PVRPV.
c ¶ Appellatione arboris. Adde Fely. in c. 1. in 1. col. de calum.
d ¶ Manus carens ſanguine. Adde Bal. in c. 1. de prohi. feu. alie. per Lotha. in l. j. in fi. C. qui acc. non poſ. Ioan. de Ana. in c. poſtulaſti. in j. col. de in. Marianum de Se. in c. ſicut. in 6. col. eo. tit.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſor dicitur propriè ille, quem nos corruptè vicarium poteſtatis appellamus.*
2 *Aſſeſſor nullam habet iuriſdictionem, niſi per ſtatuta tribuatur.*
3 *Qui poſſint eligere aſſeſſores, & cuius ſumptib. & quis poteſt eſſe aſſeſſor.*
4 *Quilibet ordinarius poteſt ſibi aſſeſſores aſſumere.*

De officio aſſeſſorum. Rubrica.

¶ Continua rubricam hoc modo. Supra in titulis præcedentibus dictum eſt de magiſtratib. ordinarijs, habentib. ordinariam iuriſdictionem à ti. de Senatorib. vſque ad tit. de offic. eius cui man. eſt iuriſdi. vbi ſucceſſiuè viſum eſt de delegatis. Nunc in iſto tit. tractatur de offi. illorum, qui prædictis aſſiſtunt tanquã eorum conſiliarij. l. conſiliarios. C. eo. Auth. ad hoc. C. de iudi.

1 ¶† Et propriè aſſeſſor dicitur ille, [a] quem nos corruptè vica-
a rium Poteſtatis dicimus: qui aſſidet cum ordinario, & ei con-
2 ſulit in iure, quod facere debeat, † ſed nullam habet iuriſdictionem, niſi per ſtatuta tribuatur, ſecundum Bal. in l. j. ad fi. j̃. eo. & l. præcipimus. §. q̄ ſi is. C. de app. Bal. in d. Auth. ad hoc: & ſic apparet, q̄ differt à vicario, qui de iure cõmuni habet ordinariã iuriſdictionem. c. 2. de offi. Vic. in 6. glo. in l. ij. C. de offi. eius, qui vicem alterius gerit. Poteſt tamen aſſeſſor aliqua expedire, de quib. in l. j. j̃. eo. Pro ornamento huius ti. adde, quod no. Ang. in l. metum. §. ſed quod prætor. ff. quod met. cau. vbi per illũ text. in ver. me aſſidente. inuehit contra eos, qui parum probè vere cundantur eſſe aſſeſſores Poteſtatis, cùm ibi Vlpianus Iuriſcõ. fuerit aſſeſſor prætoris: Similiter Sabinus Iuriſc. l. lex Cor. §. hac l. in ver. in aſſeſſorio. ff. de iniur. & Cyn. fuit aſſeſſor. d. Lu. de Sabaudia Senatoris. & refert Ang. q̄ Ray. multum gloriabatur de illo tex. quia fuerat aſſeſſor in ciuit. Piſarum, & Tudert. & vtrobique etiam fuit aſſeſſor Bar. lucerna iuris ciuilis: & ſic eum appellat Ang. in l. j. C. de iud. Refert etiam Io. An. in addi. Spec. in tit. de iur. cal. §. ſequitur. verſic. ſed quid de cauſa, magiſtrum
3 ſuum in legib. fuiſſe aſſeſſorem Mediolani. ¶† Qui autem poſſint eligere aſſeſſorem, & cuius ſumptibus, & quis poſſit eſſe aſſeſſor, habes in c. ſtatutum. §. aſſeſſorem. de reſcr. in 6. & ibi Ge
b minianus tenet, q̄ laicus [b] non poteſt eſſe aſſeſſor Epiſcopi, qđ probat ex duob. Primò per illud, quod videmus ècõtra, quod clericus non poteſt eſſe aſſeſſor in curia laicali, ſecundum Spe. in tit. de aſſeſſor. §. debet, verſi. ſed nunquid clericus. Secundò per tex. in c. in noua. 16. q. 7. vbi laicus prohibetur eſſe vicarius
c Epiſcopi. Et pondera rationem ibi aſſignatam in tex. [c] *Communiter tamen tenetur* contra Gem. q̄ licèt laicus [d] prohibeatur eſſe
d vicarius Epiſcopi d. c. in noua. eo quia non habet iuriſdictionẽ vt prædixi: tamen poteſt eſſe aſſeſſor Epiſcopi, cùm per hoc non habeat alienam iuriſdictionem, ſed ſolum habeat conſulere. Ita tenent Hoſt. Bald. d. Ant. de Bu. & d. Abb. in c. decernimus. de iudi. Idem tenent Hoſt. in c. contingit. de arbi. Archi. in c. plures. 16. q. 1. Motus, quia iſtud edictum eſt prohibitorium certarum perſonarum. qui ergo non reperitur prohibitus expreſsè, vt in caſu iſto, cenſetur admitti poſſe. Lu. Ro. idẽ tenet,
4 nullam de prædictis faciens mentionem in l. ij. j̃. e. † & quilibet ordinarius poteſt ſibi aſſeſſorem aſſumere, vt habetur in l. j. C. eo. & in §. feſtinabunt. in Auth. de iudicibus.

ADDITIONES.

a ¶ Aſſeſſor dicitur ille. Adde Bal. in l. metum. in §. licèt. ff. quod met. cau.
b ¶ Quod laicus. Adde Io. de Fantu. in c. in noua. 16. q. 7. Arch. in c. plures. 16. q. j.
c ¶ Aſſignatam in tex. Et ita Dec. in c. ſi pro debilitate. in fi. 6. col. de offi. delega. in c. 2. de iudici.
d ¶ Licèt laicus. Adde c. iudicatũ. 81. diſt. Doct. in c. Io. de cleric. coniugat. Doct. in c. ſicut. de hæreti. Doct. in c. j. de ſind. Doct. in c. tua nobis. de offi. vic. Doct. in c. per lectis. 25. diſtin.

SVMMARIVM.

1 *Aſſeſſor, vel Poteſtas poteſt interrogare aduocatum, an ſit infamis, & aduocatus tenetur ei reſpondere.*
2 *Poſitioni criminoſæ an quis teneatur reſpondere.*
3 *Iudex poteſt imponere ſilentium aduocatis.*
4 *Iudex ex officio debet reijcere libellum malè conceptũ, vel de re illicita.*
5 *Iudex non debet facere actum nullum, vel eluſorium.*
6 *Iudex, licèt poſſit lacerare libellum ineptum, non tamen cogitur.*
7 *Libellus quando eſt ineptus, non poteſt ex probationibus aptis ſuppleri.*
8 *Libellus ſi poſsibile eſt debet ſuppleri per ſententiam iudicis.*
9 *Iudex non debet recipere probationes, quæ non deſcendunt ex libello.*
10 *Libellus quando eſt ipſo iure nullus, poteſt exceptio quandocunque opponi.*
11 *Reus quando oppoſuit libello actoris, quòd eſt incertus, & obſcurus, iudex debet pronunciare reum non teneri reſpondere tali libello, & eum abſoluere ab obſeruatione iudicij condemnando actorem in expenſis.*
12 *Edicta facere, ſpectat ad Decuriones, quorũ loco hodiè Conſiliarij ſunt.*
13 *Edicta publica, ſeu banna proponuntur à Poteſtatibus, ſeu rectoribus ciuitatum de conſilio aſſeſſoris.*
14 *Decuriones ſeu conſiliarij, ſi commiſerint delictum qualecunque ſit, nullus ordinarius in ciuitate, quicunque ſit, poſſet eos condemnare, aut punire ad mortem.*
15 *Iudex an, & quando poſsit ſcribere ad iudicem alterius loci, vt teſtes ibi exiſtentes recipiat, & eorum dicta ſecretè mittat ſigillata.*

Aſſeſſo-

Assessores nullam habent iurisdictionem, & propterea non possunt ferre sententias

Potestas si ferat sententias iniquas de consilio assessoris sui, vel suæ curiæ: tamen assessor tenetur in sindicatu, & facit litem suam.

LEX PRIMA.

Mne officium. ¶Officium assessoris ferè consistit in sex, hac l. positis. h. d. ¶† In gl. in verb. postulationibus. ponderat Bar. istam gl. velle, ꝙ assessor, vel potestas potest interrogare aduocatum an sit infamis: & aduocatus tenetur ei respondere: aliàs frustratorium esset, secundum Bar. quod gl. dicit, ꝙ assessor possit interrogare aduocatum super eius infamia, si non tenetur respondere. Bar. reprobat istam glo. per c. 1. de excep. vbi contrarium dicitur in
2 teste. † Et quia positioni criminosæ non tenetur respondere, per no. in l. si duo patroni. §. Iul. ff. de iureiur. quam Bart. voluit allegare, qui est corruptus, vt hic per eum, quem sequuntur Salyc. & Lud. Rom. hic. & adde, ꝙ eodem modo reprobat istam glo. Bar. in l. ij. §. quod obseruari. C. de iur. cal. Facit, quod vult idem Bar. in l. si duo patroni. §. idem Iulia. circa fi. ff. de iureiur. Sed idem Bart. alibi approbat istam glo. pro notabili in consi. suo. 194. incip. Cæcus de Spoleto. in 3. dubio. & in l. fi. in 3. col. ff. de ijs, quib. vt indi. in quib. locis tenet nouam opin. ꝙ imò positioni, per quam crimen, vel turpitudo detegitur, teneat̃ quis respondere. Mouetur per plura, præcipuè per glo. not. hic. Ta-
* men ista sententia est *communiter reprobata*, & cõtrarium tenet hic, & in loc. præalle. Spe. & Io. And. in tit. de test. §. iam de interrogatorijs. ver. pono lata. Bal. in l. accusationem. C. de accu. glo. in l. qui iurasse. §. si pater. vbi dixi. ff. de iureiur. cum alijs glo. & concor. ibi adductis. Alibi, & tertiò idem Bar. in l. Marcellus. §. j. in fin. ff. re. amo. aliter saluat istam glo. ꝙ hic aduocatus interrogatur an sit infamis. ſ. per sententiam. Et sic ista glo. debet intelligi, quãdo infamia erat prius ab alio detecta: quo casu quãdo crimen est ab alio prius detectum: tunc cogitur quis respõdere positioni criminosæ, vt latè per Bar. in l. iusiurandum, qđ ex conuentione. §. procu. vbi dixi. ff. de iureiur. Sed ista est diuinatio, & restrictio ad glo. Tu salua glo. aliter, & melius ex mente Fulg. hic, ꝙ eius sensus est, ꝙ iudex interroget eum. ſ. aduocatum de his, quæ pertinent ad causam, ad veritatem inquirendam, & ei opponat, vt dicit glo. Non autem referas glo. ad id,
3 quod superius dixerat, an sit infamis. ¶† Successiuè in quantũ ista glo. dicit, & eum silere faciat. habes, ꝙ iudex potest imponere silentium aduocatis. Adde tex. in l. Imperator. in ver. silentium. ff. de postu. Imò plus dicit glo. sing. in l. ex ea. in glo. j. ff. de postu. ꝙ iudex potest priuare aduocatum officio aduocandi, qñ est nimium verbosus. qđ dubito, an sit verum. Eodem modo potest iudex imponere silentium partib. gl. in l. Aufidius. in verb. suo. ff. de leg. 3. imò fortius potest quis petere à iudice, ꝙ sibiipsi silentium imponatur, si actor videt se malè egisse, potest petere à iudice, quod sibi actori silentium imponatur, quãtuis aduersarius petat procedi, ſm Spec. in titu. de lib. concep. §. nunc ostendendum, post prin. quem commendat Bal. & dicit ꝙ nemo alius tãgit istũ pallium, in l. si quis libellos. C. de appel. effectus est magnus propter Auth. qui semel. C. quomodo, & qñ iud. Credo etiam, ꝙ text. iste in verbo postulationib. possit aliter intelligi, quàm per gloss. & Doct. ſ. pro petitionib. l. 1. hoc autem iudicium. & §. postulare. ff. de damn. infect. & differt à libello, de quo subdit tex. quia libellus propriè dr̃, qui in scriptis solenniter producitur. l. 1. in princ. cum gl. ff. de eden. sed postu-
4 latio capitur pro petitione, quæ fit voce sine scriptis. † In gl. in ver. libellis. habes gl quæ tota die allegatur, ꝙ iudex ex officio debet reijcere libellũ malè ꝯceptũ, vel de re illicita. Istud de re illicita, vltra exẽpla, quæ hic ponit Ang. tu. no. exemplifica per tex. in l. cæteræ. §. 1. ff. fam. ercis. Istud idem, qđ hic tenet glo. in l. 2. C. vt ne. pri. glo. in c. sacerdotib. 11. q. 1. Item in libello calumniosè, vel notoriè dictato contra veritatem, ſm Inno. in c. 1. de offi. vic. per Canonistas in c. examinata. de iud. & de hoc est gl. no. in l. qui cum maior. §. si patris. in verbo calumniosam. ff. de bo. lib. quam reputat sin. Inn. in l. pe. §. ad crimen. ff. de pub. iud. Idem tenet Inno. in c. 1. de offi. Vic. Cy. & Bal. in l. reos. C. de ac. Bal. in l. 2. C. vt ne. pri & in l. 1. C. quomodo, & qñ. iu. & in l. vni. C. ne ex deli. defun. & in l. 2. C. qui accus. non pos. & in l. peremptorias. C. sen. resci. non pos. Eodem modo iudex debet spernere libellum productum ꝫ consuetudinem, sicut contra ius. gl. in l. de quib. in verbo, inueterata. & gl. in l. diuturna. & ibi no. Ange. ff. de leg. & Angel. hic & dicunt Bar. & alij hic per istam gl. ꝙ iudex debet talem libellum dentib. lacerare: & ꝙ ita quotidie fit in practica. Idem dicit Spec. in titu. de assess. §. officium. circa prin. & in tit. de lib. conce. §. sequitur. versi. iudex autem si viderit. & in titu. de accus. & peti. §. sequitur. ver. antepe. d. Ab[b]. in c. cum inter, in fi. de consue. & in c. si clericus laicum. de for. compe. & in cap. fi. de li. obl. & in c. examinata. in pe. col. de iud.
5 vbi etiam alij Canonistæ. † Pro istis gl. facit ratio: quia iudex non debet facere actũ nullum, vel eluſorium. l. si prætor. in prin. ff. de iud. sed qñ libellus est ineptus, iudicium est nullum, & sententia est ipso iure nulla. gl. est Inst. de obli. in verb. fm, ad fi. quam ad h. d. esse singularem Bal. in l. actori. C. de reb. creditis. & in l. ex hoc iure. in pe. col. & in l. ius plurib. circa princip. ff. de iust. & iur. & in l. peremptorias. in 3. col. C. sen. rescin. non poss. Imò exceptio ineptitudinis libelli potest qñcunq; etiam post sententiam opponi. vt est tex. sin. in c. cum dilecti. de emptio. & vend. & ibi Io. de Imo. refert Pet. de Ancha. dicere, ꝙ sæpe audiuit Bal. allegare illum tex. ad hoc cum alijs concor. quas dixi. in l. 1. C. de iu. & fac. igno. & in l. elegantes. §. si quis post. circa fi. ff. de condi. inde. Et intellige, vt per eundem. j. cad. l. in secundo casu distinctionis. Et per eundem in l. edita. in 4. car. C. de eden. Istam conclusionem glo. limita trib. mod. Primò in causis, in quib. non requiritur libellus. gl. in l. vinum. in gl. magna, in fi. ff. si cert. pet. cum concord. quas ibi dedi. Secundò fallit, qñ libellus aliquo modo potest sustineri. Nam semper libellus est tolerandus, si aliquo modo tollerari potest, ſm Bald. in l. 2. C. de formu. post Inn. in d. c. examinata. cùm multis concor. quas allegaui in l. sed & si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiu. Tertio nota. fallit. nisi coram vicarijs ruralibus, qui sunt communiter ignari iuris, ibi procedunt libelli aliàs inepti, ſm Bal. & Salic. in Auth. nisi breuiores. C. de sen. ex breui. reci. Alex. in consil. 203. incip. viso processu causæ vertentis inter Io. in penult. col.
6 † Aduerte etiam pro quarta limitatione, ꝙ licèt iudex possit lacerare libellum ineptũ: non tamen cogitur ſm Pau. de Cast. in l. vbi pactum. C. de transac. per l. non quicquid. ff. de iud. Idẽ ante eũ ſm Ang. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. dotal Ant. in c. bonæ. de postu. præla. & est de mente Spec. in titu.
7 de offi. iud. §. de seruit. ver. quid si libellus. ¶† Tu vltra alios subtilius põdera ex ista glo. & aliis præallegatis, ꝙ qñ libellus est ineptus, non potest ex probationibus aptis suppleri. Si. n. iudex
a debet libellum dentibus lacerare, [a] vt prædixi, ergo non potest ex probationib. supplere. Et quia iste est difficilis passus, & valde necessarius in practica, volo eum plenè examinare: quamuis mallem in eo discere, quàm docere. Et vt veritas clarius habeatur, arguo ad vtranque partẽ. Et pro parte affirmatiua, ꝙ libellus ineptus sustineatur ex probationibus aptis, est decisio Spec. ad quem se remittunt Bal. & Pau. de Castr. hic in titu. de offi. omn. iud. §. deseruit. ver. quid sit libellus. Adde, qđ vult Spec. in tit. de sen. pla. §. qualiter. ver. quid si lis. ꝙ si quis libellat ad centum sibi debita ex causa depositi, postea in processu probat commodatum, sententia tñ potest in eadem instantia ferri. sequitur Lud. Rom. in consi. 21. incip. ita de iure dicendum arbitror. ¶Secundò allego decisionem Pet. de Anch. in cons. 255. incip. in causa, & quæstione, quæ vertitur inter nobilem virũ dñm Ruber. Mauro. & c. vbi tenet, ꝙ malè facit iudex, qui libellum malè conceptum lacerat: quia ex superuenientib. probationib. potest postea confirmari. ¶Tertiò facit glo. no. in l. 1. §. si quis argentum. in ver. iuranti. ff. depos. & glo. no. in l. Pomponius scribit si frumentum. §. fi. in gl. fi. ff. de rei vendi. quæ volũt, ꝙ incertitudo libelli declaratˉ, & sustinetˉ per ꝓbationes aptas, & idẽ tenet Bar. in l. in actione. post. gl. ibi. ff. de fur. Quartò est decisio Pet. de Anch. post Pau. de Leaza. in cle. cõstitutionẽ de cle. ꝙ si in libello accusatorio quis omisis opponere idẽ, & locum commissi delicti iuxta l. libellorum. in princ. ff. de accus. ꝙ
b sufficiat istud suppleri ex probationibus. [b] ¶Quintò facit, qđ vult Lud. Rom. in l. non solũm. §. sed vt probari. s. de ope. nou. nunc. ꝙ si in libello accusatorio quis omisit opponere, ꝙ delictum fuit commissum tpe prohibito, aut in loco punibili, vt ibi requirit Bar. an istud possit suppleri ex probationibus? Refert se vidisse Raph. Cu. consulentem, ꝙ non ipse dicit eum malè consuluisse: quia per probationes potest suppleri illud, qđ deest libello. ¶Sextò facit, qđ vult Bald. in l. generaliter. in 2. col. C. de Episc. & cleri. ꝙ si aliquis in libello omisit deducere consuetudinem, sufficit, ꝙ postea illam probet in processu. ¶Septimò, & vltimò facit doctri. d. Ant. in c. dudum, super gl. fi. de
8 dec. vbi post Host. in c querelam. de cle. dat istam doctrin. † ꝙ libellus si possibile est, debet suppleri per sententiam iudicis: tunc habeo regulam, ꝙ quicquid potest suppleri per sententiam, potest etiam suppleri per probationes, & testes, text. est in l. lege

ADDITIONES.

a ¶Dentibus lacerare. Adde Inno. in c. 1. de offi. vi. Io. And. in addi. Spec. titu. de accus. §. 1. Bal. in l. edita. C. de eden.

b ¶Probationibus. Adde Alexand. in dicto. §. sed vt probari, aliàs sciendum. in fine.

PVLPV.

l.lege Iul.ff.de manumiſ.quem ſic allegat Bald.in cap.domino guerram.§.ad hoc.in titu.hic finitur lex: deinde conſue. regni incipinnt. ¶In contrarium pro parte negatiua diceret aliquis eſſe tex.in l.edita.& ibi doctrina Doctorū.C.de eden,vbi habetur,q̄ libellus ineptus non poteſt emendari niſi vſq; ad litem conteſtatam: poſtea non niſi in acceſſorijs: ſed ita eſt, q̄ probationes non poſſunt recipi ante litem conteſta. vt in toto tit. vt lit.non conteſt.Igitur,&c. Sed illa materia nihil ad propoſitum.Nam procedit,q̄ quis vult propria auctoritate libellum ineptum emendare: ſed q̄ noſtra eſt non in parte,ſed in iudice,an libellum ineptum poſſit ex probationib. aptis ſuſtinere. Omiſſa ergo illa allegatione, adde, q̄ iſtam partem negatiuā, q̄ libellus ineptus aut malè conceptus non ſuſtineatur ex probationibus aptis,ſed bene libellus obſcurus poſſit declarari ex probationib.claris,vī tenere Inn.in c.2.de ordi.cog.& in c.1.de offi.vica.Bal.in l.2.in 9.col.C.de reſcin.vend.& in addi. Spec.in tit.de offic.om.iud.in ver.ſed an iudex.& Bal. expreſsè in l.edita.in 5.col.in 8.opp.C.de edē.vbi quærit, ſi in libello criminali omittatur locus,& tempus an ſufficiat ſuppleri per probationes: concludit,q̄ per confeſſionem partis poſſit. c.1. de accuſ. in 6.ſed non per teſtes,vel alias probationes. Idem Bal.in 9.col. dicit,q̄ probatio apta non ſuffragatur libello inepto: quia eſt medium ſine principio.alleg. Io. And.in d.c.examinata.in nouel.Idem melius,quàm alibi tenet Bal.in l.1.in lec.antiqua.ff.ſi menſ.fal.mo.dixe.vbi quærit,ſi libellus eſt ineptus. & probatio apta,an poſſit ferri ſententia valida pro actore.concludit,vt §. q̄ per confeſſionem partis poſſit,& non aliter.Mouetur bono fundamento: quia conteſtatio facta ſuper inepto libello, non tenet.l.ſi patronus libertum,vbi Mod.not.ff.de iureiur. Sed ſic eſt,q̄ probationes receptæ non conteſtata lite nihil valent, toto tit.vt lit.nō conteſt.Idem in terminis per omnia tenet Bal. in l.1.in vlt.col.ff.de iuriſd.omn.iud. vbi etiam tenet idem eſſe q̄n exceptio eſt inepta, & probatio apta, vel q̄n articulus eſt ineptus,& probationes aptæ: Concludit in omnib.q̄ non ſuppleatur per probationem aptam,q̄d reputat no.dignum.¶Ad idem,& ſecundo facit, q̄d vult glo.not.in l.verbum oportere. aliàs eſt in l.præcedenti.ff.de ver.ſig.q̄ ſi in libello petij minorē ſummam,poſtea probaui de maiori: tñ iudex non poteſt cōdemnare in maiori.& illam glo.no.Bald.in c.1.in 2.col. de mil. vaſ.qui contu.eſt.Dixi.in l.quidam exiſtimauerunt.ff ſi cer.pet. ¶Ad idem facit,q̄d vult Bal.in l.2.§. quod obſeruari,circa fin. q̄ poſitiones actoris debent omnes extrahi de libello ſuo: nec aliunde poſſunt ſuppleri. Ad idem facit, q̄d vult Bald.in l.1.ad fin.C.de pig.act. q̄ q̄n eſt malè actum,& bene probatum,bene poteſt denuo agi: ergo non ex illo proceſſu condemnari. Ad idem facit,q̄d pulchrè vult Ang.in l. Claudius.in pen. col.poſt med.ff.qui pot.in pig.ha.q̄ ſi iudex videt ex vna cauſa in libello malè fuiſſe actum: ex proceſſu apparet,q̄ ex alia cauſa poterat agere,debet tamen ferre ſententiam ꝯ eum, reſeruato ſibi iure de nouo agendi. Et iſta practica multum mihi placet. Alleg. tex.pro ſing.quē Dom.ſuus Bal. ſemper habebat in ore. vt ipſe refert in l.Bebius Marcellus.ff.de pac.do. Pro iſta etiam parte facit,q̄d vult Bar.in l libellorum.§. q̄ ſi libelli.ff.de accuſ. Sed quia eius deciſioni obſt.§.fi.in ea.l.in verbo, reo poſtulante.Ideo in hoc dic,vt dixi in l.edita,circa.3.colum. C.de edend.

9 ¶†Vltimò ad idem facit,q̄d vult Bal.in l.1. ad fin. C. vt in poſ. leg.vbi no.ar.illius text.q̄ iudex non debet recipere probationes,quæ non deſcendunt ex libello.Et ideo q̄n libellus, & probationes ſunt diuerſorum generum,oblatio talium probationum nihil operatur,vt ibi per eum. ¶In iſta difficultate puto ſic eſſe concludendum, (ſaluo ſemper iudicio alterius rectius ſentientis:) q̄ aut libellus eſt ipſo iure nullus,etiam ſi non opponatur à parte,vt eſt q̄n libellus deficit in ſubſtantialib.vt declarat Bar.in l.edita.in 2.col.C.de edend.& tunc credo, q̄ non poſſit iuuari,& ſuppleri ex probationib. quia quod à principio nullum eſt,non poteſt ex poſt facto validari,vt in regula iuris, q̄d ab initio. in 6. Item quia talis exceptio ineptitudinis libelli impedit proceſſum,& litis conteſtationem, ſm Bal.in l.2.in fi. C.de for.Alle.Io.An.in c.vt circa.de ele.in 6.in nouel. & ſic iſto caſu probationes receptæ lit.non conteſt.vel inualida, nihil valerent,vt §.retuli.Et ita in terminis firmat Bar.in l.ſi p̄ſens,circa fi.de pœ.vbi tenet, q̄ q̄n libellus deficit in ſubſtantialib. puta, quia in eo non eſt appoſitum tempus, vel locus, non poteſt ſuppleri ex p̄bationib.& ita apparet malè dixiſſe Pet. de Anch. in cle.conſtitutionem,de elec. qui contrarium tenuit, vt §.retuli.Si autem libellus ipſo iure procedit,prout eſt q̄n eſt generalis,incertus,obſcurus,vagus,& c. quo caſu procedit, ſi opponatur à parte.l.fi.de anna.excep. & tunc ſi non eſt appoſitum à parte,res eſt clara, q̄ ſuppletur ex probationib. ſecundū Bal. in d.l.fin.C.de anna.except. Eodem modo ſi non fuit oppo.in tempore: quia talis exceptio contra libellum debet opponi ante lit.conteſt.cùm ſit dilatoria, ſecundum Bal. in l.exceptio-
10 nem,in 4.col.C.de proba.Pau.de Caſt.in d.l.edita. ¶†Hinc colligе notabilem differentiam: quia q̄n libellus eſt ipſo iure nullus, poteſt talis exceptio quandocunque opponi, vt dixi.§.& plenius in l.1.C.de iur.& fac.igno. ſed q̄n libellus procedit, niſi opponatur à parte, tunc non poteſt quandocunque opponi, ſed ſolùm ante lit.conteſta.tñ, vt prædixi.Aliquando,& tertiò loquitur q̄n ei fuit oppoſitum à parte ante lit. conteſta. & iſto caſu,qui eſt dubitabilis, puto, q̄ ſuppleat̄ ex probationib.quia tunc libellus non eſt nullus,niſi in effectu: & ille effectus ceſſat per aptas probationes. Ad hoc facit optimè gl.in d.l.1.§.ſi quis argentum.cum alijs.§.alleg.& hoc etiam voluit Barto. in d.l.ſi præſes.ad fi.dum dicit,q̄ libellus per circunſtantias non declaratus poteſt poſtea per probationes ſuppleri, & declarari. Et ſic patet bene dixiſſe Lud.Rom.in d.l.non ſolum.§.ſed vt probari.ff.de oper.nou.nun.vt §.retuli. Facit, quia probatio, quæ non debuit fieri, facta tñ debet per iudicem obſeruari, ſecundum Inn.in c.cum Bertoldus. de re iudi. & in c. conſtitutus.de fil.præsb.Bal.in l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.præſid. Nam multa facta tenent,quæ tñ fieri prohibentur.l.patre furioſo. de his,
11 qui ſunt ſui vel alien. iuris.c.ad apoſtolicā. de regul.† Sed vnū facit me dubitare.ſ.practica,quam ponit Spec.in tit. de lib.concep. §.fi.ver.cautus.vbi dicit, q̄ quando reus oppoſuit libello actoris,q̄ eſt incertus, & obſcurus, & ſic non procedit, debet iudex pronunciare reum non teneri reſpondere tali libello, & eum abſoluere ab obſeruatione iudicij, condemnando actorem in expenſis,iuxta.l.1.in princ.ff.ſi menſ.fal.mo.di. & c. examinata.de iud.Et iſtam practicam ſequitur d. Ant.de But.in c. fi.de lib obla.Pau.de Caſt.in d.l.edita d.Alex.in l.1. in prin. in 1. col.ff.de eden.Niſi dixeris, q̄ prædicta procedūt quādo iudex
12 non ita declaraſſet. ¶† In glo.in verb.edictis.Iſtam glo.reprobat Bar.quia tacere edicta ſpectat ad decuriones, quorum loco hodie conſiliarij ſunt,vt hic per eum. Tu ſalua gl.vt loquatur in edictis, ſeu bannis pertinentibus ad iuriſdictionem poteſtatis: non autem de pertinentib.ad regimen ciuitatis:prout in ſimili declarat idem Bar.in l.omnes populi.in 5.q.1.q. prin.de
13 iuſti.& iur.& in l.1.in princ.ff.quod quiſque iur.† Habes ex ea. glo.q̄ publica edicta,ſeu banna proponuntur à Poteſtatib.ſeu Rectorib.ciuitatum de conſ.aſſeſſoris. Iſtam gl.reprobat Bart. quia hoc ſpectat ad decuriones ciuitatis repreſentantes totū populum,quorum loco ſunt hodie cōſiliarij, vt hic per eum: & vnde dicatur decurio, eſt text.in l.pupillus.§. decuriones.ff. de verb.ſig. Puto glo.poſſe ſuſtineri diſtinguendo. Aut quærimus de edictis,ſeu bannis publicis pertinentib.ad regimen totius ciuitatis: & dicit verum Bar.q̄ proponere talia edicta,ſpectat ad decuriones.Aut quærimus de bannis ſpectantib. ad officium,ſeu iuriſdictionem prætoris: & procedat glo.noſtra,ſicut in ſimili diſtinguit Bart.in l.1.in prin.cum multis concord. ibi traditis per Alex.ff.q̄d quiſque iu.& in l. omnes populi.in 5.
14 q.primæ.q.princ.vbi aliquid tetigi.ff.de iuſti.& iur. ¶†Et circa iſtos decuriones, ſeu conſiliarios noſtri temporis illud not. q̄ ſi aliquis eorum commiſerit delictum,qualeſcunque ſit,nullus ordinarius in ciuitate, quicunque ſit poſſit eum condemnare, aut punire ad mortem, ſed expectet principis reſponſionem. l.diui fratres.§.fi.ff.de pœn. Et idem in principaliorib. ciuitatis, quos magnates appellamus.d.l.diui.§.fin. Facit.l.2.§.1. de bon. eo.qui mor.ſibi conſci.& l. ſi quis filio exhæredato.§. eis. ff. de iniu.rup.& l.qui eędem.ff. de fica. in quib. iurib.limitatur iſtud procedere,niſi immineret periculum publici ſcādali. Pro quo vide in ſimili Bar.& alios in l.1.in prin.vbi dixi.§.ti.j. & prædicta ponit,& multum not.Bart.Cęp in cau.11.¶In gl.in verbo,epiſtolis.Iſta glo.diuiditur in 2.partes. In 1.declarat tex.nr̄m. In 2.
15 format q.& rñdet bene. Secunda ibi,ſed an iudicare. ¶†In 1. par.gl.dum gl.dicit iudicem ſcribere ad iudicem alterius loci, vt teſtes exiſtentes recipiat,& eorum dicta ſecretè mittat ſigillata: de quo eſt tex.ponēs practicam in c. p̄ſentium de teſt.lib. 6.Et circa hoc diligenter not. q̄ ſi talia dicta teſtium mitterentur aperta,& diſſigillata,per hoc nō vitiarent̄ dicta teſtium,ſm Alb.hic, qui dicit, q̄ ratio eſt: quia q̄ dicta teſtium recepta in executione literarum per iudicem alterius territorij mittantur ſecreta,& ſigillata d.c.præſentium.& §.q̄n.in Auth. de teſt.iſta eſt ſolennitas leuis: ergo eius omiſſio non vitiat, per regulam. l.1.§.fi.ff.de ven.inſpi.traditur.in l.fi.§.1.C.de iur.delib. No quia pulchra,& rara deciſio eſt. Caue tñ, quia Alb. non probat, q̄ iſta dicat̄ leuis ſolennitas:& iura p̄alleg.probat ꝯrium.Ideo co
16 gita pro veritate:quia non pono eius dictū pro ꝯſtanti.¶† Ad fi.gl.habes,q̄ aſſeſſores nullam hñt iuriſdictionē: & propterea non poſſunt ferre ſnīas: ſed poteſtates debent eas ferre, niſi ex delegatione,vel ex forma ſtatutorum,vt hic per Bar.& in l.prę cipimus.§.1.per illum tex.C.de app.& in Auth.ad hoc,vbi etiā Bald.C.de iud.Bal.in l.1.C.qui accſa.non poſſ.Alb.in l.2.in fin.

ff.quod

ff.quod quisque iur.Ibi tamen refert Alb.quosdam tenuisse, q̃ assessores possunt pronunciare:sed debent verba sententię concipere in p̃sona potestatis, quod reprobat, & bene post Iac.de
17 Are.¶†Not.tamen diligenter,q̃ si potestates [a] ferunt sentẽtias
a iniquas de consilio assessorum suorum vel suæ curię,q̃ tamen ipsi assessores tenentur in syndicatu,& faciũt litem suam. Ideo debent esse cauti assessores, q̃n potestas aliquid facit iniustum: puta format inquisitionem iniustam. q̃ expresse protestentur q̃ non consentiunt:aliàs etiam ipsi tenentur.text. est in §.quoniam verò,& ibi not.Ang.in Auth. vt null. iud. & in §. omnẽ. & ibi Ang.in vlt.not.in Auth.de liti.tex.no. in l. quoniam iudices.C.de appel.& in l.omnes iudices.C.decu.lib.10.not.Bart.in tract.repretaliarum,in 2.q.6.q.prin.Bald.in Auth.& omnino.in 6.col.C.ne vxor pro ma.Bald. & Albe. in l.2.ff. quod quisq; iu. Paul.de Castr.& d.Alex.in l.diem funẽcto.ĩ. eod.d.Barth. Vero. in caut.61.& in istis locis inuenies,quòd non sufficit ad releuãdum assessorem, quòd in actis non reperiatur, quòd sententia iniqua sit lata ex consi.& deliberatione ipsius:quia,vt dicit Bal. in l.2.ff.quod quisque iu.assessores tenentur de imperito consilio, q̃ dederunt Potestati: licèt sententia nõ reformetur in persona assessoris,sed Potestatis tantum. vnde illud consilium nõ sufficeret: sed esset opportunum, quòd assessores protestarentur in actis, quòd talis sententia vel inquisitio non est formata, vel lata de eorũ consilio aut voluntate,vt dixi. Similiter ècontra consilium assessorum curiæ non excusat potestatem, quin faciat litem suam,pronunciando iniquè de eorum consilio.gl. est not.in d.l.2.ff.quòd quisque iu. vbi. Bart. & alij multum no. Ibi dicam,& limitabo.

dicit Bald.in Auth.hoc ius porrectum,in fi.col.C.de sacrosan. eccles.q̃ si vna ecclesia vnitur alteri, põt vna res vendi pro debito alterius,allegat Innoc.in c.pastoralis.de priu. & sequuntur
6 Imol.& Mod.in d.§.cohæredem. ¶†Secundò not.q̃ nemo potest in sua patria esse assessor:nisi per quatuor menses & cum licentia principis,vt iuribus.in gl.alleg.Potest tamen ciuis Rom. esse Senator vrbis Romæ.c.fundamenta.versi.fin. de elect.in 6. sicut & potest esse prætor.l.2.C.de offic.præto.Et rationem hu
7 ius secũdi not.ponit gl.in l.hi qui.ff.ex quib.cau.maio. ¶†Iuxta illud no.succedit solennis quęstio:an in patria sua possit quis esse locumtenens. Gul. & Alb. hic tenent q̃ sic. Primò :quia locumtenens cẽsetur delegatus ad vniuersitatem causarum: sed sic est,q̃ ad hoc vt delegatio alicui fieri possit ita vt cogi possit, requiritur,q̃ subsit deleganti.l.cum qui.ĩ.titu. 1.l.vni.cum gl. & ibi Doct.C.qui pro sua iu.¶Secundo:quia aliàs non esset facilè reperiri locumtenentem.arg.l.fin.ĩ.eod.& ita obseruatur.Contrarium tenet Mar.Laud.hic,per viua fundamẽta. Primò:quia si prohibetur quis assessor in patria sua, qui tamen nullam habet iurisdictionem,nec potest ferre sentẽtias,vt dixi in l.1.ŝ.eo. quanto minus poterit esse locumtenens,qui habet iurisdictionem,& potest pronunciare? Secundo : quia rationes, propter quas quis prohibetur esse assessor in propria patria, militãt magis in locumtenẽte. Ideo enim prohibetur esse assessor: quia in propria patria vniuersaliter habet consanguinitates, & amicitias,ex quibus redditur suspectus, quæ suspicio magis militat
8 in locumtenẽte. ¶†Tertiò mouetur ex doctri.Bal.in l.paraboIani.C.de episc.& cler.vbi per illũ tex.tradunt Doct. q̃ ad hoc,
b vt quis possit [b] esse substitutus alterius, requiritur quòd sit per omnia talis qualitatis, q̃ principaliter ipse posset tale officium exercere. Et ad hoc adde text. in l.1.vbi Bart.C.de prin.agen.in rebus.lib.12.& tex.in l.1.quem ibi not.Bar.C.de colo.& manci. reipu.lib.11.Nec obst.secundum eum, quòd adducitur de delegato: quia delegatio potest fieri existenti in patria & subdito. Respondet verum esse : quia tractatur de modico præiudicio. scilicet vnius causæ delegatæ : Sed hic tractaretur de maximo præiudicio : quia locumtenens de omnibus causis cognoscit. Limita tamen, nisi non inueniret alium idonẽũ locumtenentem,nisi illum de patria propria : quia necessitas facit probabile,quòd alias esset prohibitum.l.1.ŝ.de officio consulis,glo.in l. 1.in prin.in verbo non aliter.ŝ.de offic. eius. Et si vera esset ista opi. Laud.grauiter erraretur in practica. Breuiter considero in hoc,quod bonum sit arg.de re ad tempus.l.fin.ff. de tritica.l.vinum.ff.si cert.pet.sic delegatio potest fieri vni subdito in patria sua:quia secundum Lauden.non tractatur de magno præiudicio:quia solùm de præiudicio illius causæ delegatæ. Ita arguendo de re ad tempus in locumtenente versatur paruum præiudicium modici temporis.& quia locumtenens constituitur ad paucos dies. Nam ad multos dies non potest ordinarius abesse:& si longo tempore deberet abesse,deberet loco sui alius ordinari:nisi princeps dispensaret.l.si quos.C.de offic.præfe.præto. orientis.¶Gl.in ver.in sua.diuiditur in duas partes.Primo ponit rationem dubitandi ad tex. In secunda colligit notabile ex tex. Et ad illud allegat pro concord. l. 2. §. qui & ipsi animaduerterit.ff.de orii.iu.Credo,quod velit allegare.§.exactis, & puto, q̃ ille §.veniat hoc modo: quia ibi à prin. & in origine fuerũt 10. tabulæ,& accidẽtaliter additæ sunt duæ aliæ:& ab isto accidenti appellatæ sunt.ll.12.tab.& non 10.† Et dic tu,q̃ ideo in l.nostra attenditur accidens: quia cõtradicit naturali, aliàs si se cõpateretur cum naturali,quid tunc præualeat, & magis attendi debeat,distingue vt per Albe hic cùm aliis concor.quas statim
10 dicã.Secunda ibi,& sic no.¶†In fin.gl.de hoc an attẽdi debeat causa originalis,vel accidẽtalis,vltra Alb. & Sal.hic dic,vt per Bar.in l.qui habet,in princ. ff.de tute. & in l.1.§.remouet. ff. de postu.& in l.naturale.§.apium.ff.de acq.rer.do.per Mod.in l.filio,quem pater.ff.de libe.& posthum.Bald.in l.1. C. de cur.fur
11 & in l.1.C.de iur.& fac.igno. ¶†Et adde quæstionem, quando Archipresbytero debentur oẽs oblationes,quæ fiũt diebus dominicis: Sacristæ autem debentur oblationes,quę fiũt in festo Sancti Lauren.si contingit festũ Sancti Lauren. venire die dominico, ad quem spectabunt oblationes? Barto. in l. fin. ff.de offic. proconſ. tenet quòd spectabunt ad Archipresby. quasi
* attẽdi debeat dies Dominicus: *Sed communiter concluditur*, quòd debeant diuidi æqualiter inter eos.Ita tenent Gul.Alb. Bald. & Fulg.in d.l.fin.C.de offic.proconſ.Cyn. & Bald. in l. 3. §. 1. ff. de leg.2.

ADDITIO.

a ¶Quòd si Potestates.¶Adde Lud.Roma.in suis sing.in verb.assessor.

SVMMARIVM.

1 *Assessorem esse,non est dignitas.*

LEX II.

Iberti. Hoc dicit. Libertus potest esse assessor:sed non ille,qui est infamis. dubiũ faciebat in hac l. titulus. C. si ser. aut liber. ad dec.
1 aspi.lib.10. † Ex quo collige, quòd esse assessorem, non est dignitas,quia sic interdiceretur liberto, quamuis sit honor, vt dixi.supra in rub.

SVMMARIVM.

1 *Vna prouincia potest in duas diuidi.*
2 *Ciuitates, vel prouinciæ possunt vniri.*
3 *Quando duæ ciuitates vniuntur, an ciuitas vnita debeat regi proprijs statutis,an illius,cui adiungitur.*
4 *Vna ciuitas vnita cum alia, an debeat supportare debita ciuitatis vnitæ.*
5 *Si vna ecclesia vniatur alteri, poterit vna res vendi pro debito alterius.*
6 *Nemo potest esse assessor in sua patria, nisi per quatuor menses, & cum licentia principis.*
7 *An quis possit esse locumtenens in patria sua.*
8 *Ad hoc,vt quis possit esse substitutus alterius,requiritur, quòd sit per omnia talis qualitatis, quòd principaliter ipse posset tale officium exercere.*
9 *Quando accidens se non compateretur cum naturali, quod sit attendendum.*
10 *An sit attendenda causa originalis,vel accidentalis.*
11 *Quando Archipresbytero debentur oblationes, quæ fiunt diebus Dominicis: Sacristæ autem quæ fiunt in festo Sancti Lauren. si tale festum cadat in die dominico,diuidentur tales oblationes.*

LEX III.

Si eadem. Quod originaliter vnum erat, & ex accidenti in duo diuiditur,
1 attenditur vt duo.h.d. † Not. q̃ vna prouincia põt
a in duas partes diuidi. [a] Intellige cum consensu superioris,& non aliter,secundum Bar.in l.1.C.de Metro.Berito.
2 lib. 11. Facit text.in cap.1. ne se. vac. ¶†Eodem modo ècontra prouinciæ,vel ciuitates possunt simul vniri.§.illud tamẽ. in Authen.vt iu.sine quoquo suffr.cap.sicut vni.vbi Docto. de excess.
3 pręla.& cap.1.ne sede vacan.& per Bar.in d.l.1.& ibi Ang.† & quando plures ciuitates vniuntur, an ciuitas vnita debeat regi proprijs statutis an illius,cui adiungitur?Ponit Bart. in l.si conuenerit.§. si nuda.ff.de pign. act.† Et an tũc vna ciuitas debeat
4 supportare debita ciuitatis vnitæ? Ponunt Bar.& alij in l.1.§.si cohæredem.ff.ad l.Falc.Lud.in consil.275.incip.quo ad primũ
5 an Abb. & ibi vide pulchra per eum in præsenti materia. ¶†Et

ADDITIONES.

a ¶Potest in duas diuidi.Adde glo.1.& ibi Cyn.in 1.q.C.de long.temp.præscr. Doct.in c.coram.de ele.glo.& Doct.in cap.prouinciæ.99.dist.
b ¶Vide Iaso. in §. fuerat.j.not.institut.de act. & Bal. in l.1.§.à præfecto.de legat.3. MASVER.

leg 2. Ang. in l. si ita, in prin. ff. de libe. & posthu. d. Anto. de But. in c. fin. de fer. dixi in l. si arrogator. super vlt. par. glo. mag. supra de adopt.

SVMMARIVM.

1 Ista tertia lectura an discrepet à prima.
2 Verbum, est, adaptatur ad omne tempus sibi adiectum.
3 Lex debet seruire titulo, sub quo est situata.
4 Assessores eliguntur propter præsumptam scientiam iuris.
5 Aliquando in ll. fit transitus de singulari ad pluralem, & ècontra.
6 Præsens remotus ante finem officij, præsumitur remotus culpa assessorum.
7 Præsides communiter sunt ignari iuris.
8 Mortuo Præside ante finem officij, salarium residui temporis debetur comitibus vsquequo se cum alio non collocauerit, si sit ab officio remotus.
9 Rectoribus ciuitatum debet solui totum salarium in principio officij pro toto tempore, non solùm pro se, sed etiam pro suis officialibus.
10 Assessori debetur salarium tantùm propter eius laborem.
11 Aduocato an debeat solui salarium in principio causæ, vel ad finem.
12 Medici non debent habere salarium, nisi quando est sanatus infirmus.
13 Procurator, & nuncius debent habere salarium finita causa.
14 Salarium quo tempore debeatur.
15 Quantum salarium debeatur assessoribus mortuo præside, quando non est taxatum.
16 Consuetudo est attendenda in salario soluendo assessori.
17 Doctor simpliciter conductus ad legendum, intelligitur secundum consuetudinem studij.
18 Si princeps concedat officium vni, & in concessione dicat, secundum salarium consuetum: ista verba intelliguntur in dubio, sicut habuit prædecessor suus.
19 Doctor conductus pro certo salario pro vno anno ad legendum, si recedat, & iterum conducatur sine salario: intelligitur conductus pro salario, quod prius perceperat, & idem in domo. nu. 20.
21 Salarium, quod debetur Doctoribus legentibus, est priuilegiatum sicut pecunia dotalis.
22 Assessori locanti operas ad tempus, debetur merces pro toto tempore: quamuis eas non præstiterit propter mortem conductoris.
23 Mortuo præside, an assessores debeant habere salarium statim residui temporis, an debeant expectare finem anni.
24 Assessoribus an compelat actio ex locato.
25 Regulariter conductor non tenetur soluere pensionem, nisi in fine cuiuslibet anni.
26 Si assessor medio tempore se locauit cum alio, non potest petere salarium primum.
27 Mortuo præside, vel assessore, officiales sunt absoluti, & liberati à conductione, & omnibus pactis super hoc initis.
28 Quando assessor remouetur culpa sua, perdit salarium.
29 Si præses sit remotus ab officio, assessores non debent habere salarium.
30 Si potestas sit remotus culpa sua, assessores debent ab eius hæredibus habere salarium.
31 Si propter inimicitias alicuius, cui debeo præstare officium, illud præstare non possum, cùm inimicitia ascribatur culpę: tamen debeo habere salarium, etiam si alij seruiam medio tempore.
32 Si Doctor conductus non potest legere propter guerram, quæ fit ciuitati conducenti: debet tamen habere salarium integrum, & etiam si alibi legeret.
33 Si locaui fundum tibi ad quinquennium, pro certa annua pensione: quia tu fundum sine causa deseruisti: quamuis eum postea alij locauerim pro eadem pensione: potero tamen à te pensionem petere.
34 Qui facit contra l. præcepti diuini, in cuius intellectu sunt variæ opiniones non peccat.
35 Quando quis conuenitur ratione culpę, vel doli præteriti, quamuis in futurum cesset interesse: tamen per hoc non desinit teneri.
36 Potestas conductus ad vnum annum pro certo salario, si mortuus sit durante officio, an eius hæredes debeant habere integrum salarium.
37 Si Doctor debet duas sedes regere: vnam Logices, aliam Theologiæ, & vnam tantum regat, vel lecturus per annum, & non legit, nisi per sex menses, ei non debetur salarium, nisi pro rata laboris, & temporis.
38 Socij vnius capitanei, seu caporalis, si moriatur ille caporalis, debent habere salarium, nisi cum alio se collocauerint.
39 Assessori debetur salarium propter operam tantum.
40 Doctore legente in medio anni moriente, transmittitur salarium totius anni ad hęredes.
41 Doctor, vel stipendiarius absentans se de licentia principis, debet habere salarium illius temporis.
42 Doctor absens de licentia principis, debet habere salarium, etiam pro tempore in eundo, & redeundo.
43 Si potestas non est ingressus officium, tamen se præparauerat ingredi, an hæredes debeant habere salarium totius anni.
44 Quando quis seruit per substitutum, non debet habere emolumentum.
45 An officialis remotus propter suam culpam, debeat habere salarium totius temporis.
46 Famulus, qui promisit seruire per annum, si recedat ante, vel expellatur, an debeat habere salarium, saltem temporis præteriti.
47 Famulus infirmus an debeat habere salarium pro tempore, quo fuit infirmus,
48 Si ambasiatores infirmentur in itinere, tandiu debent habere salarium, quandiu sunt infirmi.
49 Officialis remotus propter infirmitatem, in cuius locum est alius subrogatus, an si postea sanetur, debeat recuperare officium, & habere salarium temporis, quo fuit infirmus.

LEX IIII.

Diem functo. Ista est vtilis, & solennis lex, & quia in tex. est scabrosa, ideo præmitte fm Bart. & Albe. q̃ ista lex in princ. legitur altero de tribus modis. Primò, vt loquatur de salario præstando assessori, & soli. Secundo modo, q̃ loquatur de salario præstando nedum assessori, sed etiam hæredibus præsidis mortui. Tertio modo legitur de salario, q̃ erat præstitum legato à Repu. vel Principe, & est præstandum per hæredes defuncti præsidis assessoribus. Sed tu caue, † quia
1 ista tertia lect. non discrepat à prima, nisi quia secundum primam exponitur tex. præstitum, idest præstandum legatis, fm tertiam lectu. non debet esse in tex. præpositio, à, & tunc text. stat bene legatis præstitum. Sed teneas primum intellectum, q̃ hic tractatur solùm de salario præstando comitibus præsidis defuncti, prout clarius dicit consimilis text. in l. diem functo. ff. loc. Et tunc tex. iste in versi. præstitum, intelligitur, idest præstandum, vt hic in glo. & propriè idem tex. in d. l. diem functo. dicit præstandum. Vel intellige præstitum, idest præstitutum, seu taxatum: non q̃ actualiter fuisset præstitum. Nam sciendum est, q̃ aliqui habent præstitutum: & ista esset plana litera: sed quia libri communiter habent præstitum, & propter hoc videtur tex. continere contradictionem, q̃ comitibus debeatur salarium, q̃ à legatis præstitum est. Nam si est præstitum, amplius non debetur: propter h. d. gl. exponitur, præstitũ, idest præstandum: & tunc fm glo. litera erit plana: quia ista expositio est communis, & necessaria. Pondera, q̃ pro ea facit tex. vt dixi in l. diem functo. ff. loc. aliàs est. §. fin. sub. l. sed addes. vbi ponuntur formalia verba l. nostræ: & tamen text. ibi dicit præstandum. Ful. dicit, q̃ ista expositio præstitum, idest prẽstandum, non videtur plana, prout dicit glo. Primò: quia oportet subaudire, quondam, cùm à legatis, qui mortui sunt, præstari non possit, sicut subauditur per glo. in l. diuortio. in princ. ff. de neg. gest. & in l. eius, qui in prouincia. ff. si cert. pet. cum alijs con cord. hic adductis per Alex. Secundò, quia si exponeretur, præstitum, idest præstãdum, non bene staret verbum, est, sed erat.
2 † Sed istud nihil facit: quia verbum est, adapratur ad omne tempus sibi adiectum. l. verbum erit. ff. de verb sign. Ideo Fulg. dicit, q̃ litera debet exponi, præstitum, idest præstitutum, q̃ idem est, q̃ taxatũ, seu ordinatum. nihil allegat. Alex. in 3. col. in fi. dicit se allegare quinque iura pro hoc, quæ nihil faciunt: quia in illis bene reperitur terminus, prẽstitutum, vel prẽstitutere: sed q̃ terminus præstitum intelligatur, idest præstitutum, seu ordinatum, non memini me legisse, nec credo, q̃ sit, congrua expositio. Dicit etiam Alex. q̃ iste intellectus Ful. ex alio redditur falsus, & quòd tex. non potest stare, præstitum est, si habeas legatis, sine A. si autem habeas A. etiam non esset bonus sensus: quia legatus non potest ipse de per se constituere salaria assessoribus: sed licet simul cum consensu assessoris, cum quo celebrat contractum: tamen istud vltimum leue est. Tene ergo expositionem glo. præstitum, idest prẽstandum. propter d. l. diem functo. Secundò aduerte, q̃ tex. in verbo comitibus, restringitur, idest assessoribus, & comites, idest assessores, vt seruiatur huic tit. fm glo. & Doct. hic, & gl. in l. 1. §. iudi. in vers. sed & comites. ff. de var. & extraord. cogn. arg. l. Imperatores. ff. de in diem adic. Tu autem sine restrictione intelligas tex. & generaliter pro omnib. qui simul cum præside ad officium iuerunt, prout sonat vis vocabuli comitibus, composita, A. cum I. simul. & eo, is. Et ita tenet Angel. hic, q̃ ista l. loquatur non solùm in assessoribus, sed etiam in alijs: puta militibus, vel conte stabilibus, & idem vult glo. in l. si vno. §. item cum quidam.
3 ff. loc. Bar. in l. 1. §. diuus. ff. de var, & extraor. cogn. ¶ † Non obst. q̃ debeat intelligi secundum naturam titu. quia considero, q̃ ista lex est etiã posita in l. sed addes. §. fi. aliàs. l. diem functo. ff. loca. & natura illius titu. suadet, quòd intelligatur de quibuscunque comitibus, prout importat generalitas dictionis, &. Ex prædictis infero non bene dicere Laud. hic, qui dicit, quòd ista lex solum procedit in assessoribus: & non haberet locum in militibus

militibus baruarijs, & alijs quos præsides secum ducunt:quia mortuo præside ante tempus tales non debent habere salariũ residui temporis: etiam si se cum alijs non collocauerint. Ratio,† quia assessores eliguntur propter præsumptam scientiam
4 iuris l.1.in verbo,iuris studiosi.s.eo.quę ratio non militat in mi
a litibus, & baruarijs. Nam salarium [a] non debetur eis propter scientiam,vel virtutem animi:sed propter laborem corporis, sed sic est,q̃ quando debetur salarium propter laborem corporis,non debet præstari salarium,nisi pro tempore,quo seruiuit.istam doctr. dicit tradere Bar.in l.1. §.diuus ff.de var.& extraord.cogn.Ego (vt dixi) puto Lauden.errare per istum text. inducendo, vt s. Non obst.fundamẽtum Lauden.quia in hoc ipse æquiuocauit: Quia aut mors contingit in persona conducta, & tunc an salarium debeat eius hæredibus, bene debet distingui, an talis persona fuerit conducta ratione scientiæ, & eius hæredibus debeatur salarium: an propter laborem personæ: & tunc secus. Sed nos loquimur quando mors contingit in persona conductoris,non personæ conductæ:& tunc omnibus debetur salarium,siue sint conducti ratione scientiæ, siue
b aliter, [b] & ita tenet Bart.in d.l.1.§.diuus.& patebit.j. ¶Tertiò, præmitte,q̃ versi.fin.in ver.in eo. legitur fm Bar.tribus modis. Primò,in eo,scilicet præside.Nam cùm s.dixisset,quando prę ses est mortuus, nunc dicitur, quid si præses sit remotus ante tempus.¶Sed caue,quia prima lec.parum differt à tertia:quia remoto præside,intelliguntur remoti assessores,& alij fm Bar.
5 hic in vlt.col.Bald.in lect.antiq.Fulg.& Mod.hic.¶†Item considera,q̃ secunda lectu. q̃ hẽt tex.in ver.in eo, intelligitur,scilicet assessore,non videtur posse stare: quia text.non diceret in singulari in eo,sed in plurali,in eis.Fulg. & d.Alex. respondent, q̃ aliquando fit transitus à plurali, ad singularem, & ècontra, vt in Auth.vt ij, qui obligatas.& ibi glo.in ver.latiori.Miror,q̃ non viderint tex.hic, qui in eadem constructione primò dixit legato in singulari: postea in plurali,legatis. Tertia lectu.est,q̃ verbum,in eo,intelligatur,scilicet præside, & assessore.& hoc modo faciet relationem ad vtrunq;.Sed caue subtiliter: quia vt dixi ista 3.lect.non videtur differre à prima, quia fm primã, si intelligas remoto eo,scilicet præside,certè habeo,q̃ remoto præside intelliguntur remoti assessores, & comites sui,vt dixi: nisi sustinendo dicas, q̃ secundum primam lecturam præses solus fuit remotus propter culpam propriam, licèt in consequentiam intelligantur remoti assessores. Sed secundum tertiam lect.intelligendo in eo, scilicet præside,& assessore, intelligamus,quando præses propter culpam propriam,& assessor etiam propter culpam propriam fuit remotus. Isto modo diuersificatur 3.lect.à prima.Tene,q̃ text.intelligatur in eo,scili-
6 cet præside,& magis congruit literæ.¶†Quarto aduerte,quòd idem ver.intelligendo, in eo, scilicet præside, legitur altero de duobus modis.Primo,q̃ quando præses est remotus ante tempus,q̃ assessores non debent habere salarium residui temporis: prout debetur in primo casu, quando præses est mortuus ante finem officij. Ratio, quia præsumitur remotus culpa assessorum l.2.ff.q̃ quisque iuris. ¶Istum intellectum tenent gloss.
* *& communiter Doct.* hic,& etiam Pau.de Cast.& d.Alex. Et istã primam lect.reputat multum not. Ioan.de Plat.in l.pen. C.de anno.& trib.libr.10. Sed istum intellectum reprobat idem do. Alex.in l.2.ff.q̃ quisque iur. & ante eum Fulg.hic:quia non est verum, quòd præses in dubio præsumatur remotus culpa assessoris: imò, qui istud allegat debet probare. l.quoties. §.qui dolo.ff.de probatio.& tex.in d.l.2. loquitur in casu claro,quando apparebat de ignorantia, seu culpa assessoris. Sed tu cogi-
7 ta circa hoc: † nam cùm assessores assumantur, quia creduntur periti iuris à præsidibus, qui communiter sunt iuris ignari. l.certi.C.de iudi.Certè si tales præsides remoueantur ante tempus, quia non bene iura administrent, ista culpa respicit assessores,& sic non sumus in casu dubio:& sic in casu d.l.quoties. §.qui dolo. Ego ex alio reprobo istum intellectum communem:quia cùm iste text.loquatur generalitet non solùm in assessoribus,sed etiam in alijs comitibus,vt prædixi: certè in alijs dici non posset, quin debeant habere salarium residui temporis,cùm non possit dici,quòd eorum culpa sit remotus. Secundus est singularior intellectus, quòd quando præses est remotus propter culpam suam propriam ipsiusmet præsidis: tunc magis diuersum est,q̃ in casu p̃cedenti,q̃ comites debent habere salarium residui temporis dato, quòd medio tempore locauerint operas suas cum alio: & sic habebunt salarium à duobus. Istum intellectum tenet Bartol. hic in 1. col. & dicit Fulgo. hic, quòd secundum istum iutellectum ista lex redditur singularis,& not.digniſſima: tamen videtur periculosum, vt dicam in gloss. Tertio modo, & planius potes intelligere istum versi.fin. secundum Fulgos.hic, licèt dom.Alex.eum leuiter impugnet: quòd loquatur quando princeps non culpa præsidis, vel assessorũ seu comitum, sed aliquo alio respectu: puta propter aliquam necessariam,vel vtilem causam cõcurrentem principi remouit præsidem ante tempus & alium loco sui posuit: tunc prędes non tenetur omnibus pro residuo tempore:quia factum principis, & sic superioris non debet sibi in hoc nocere.arg.l.2.§.merito, & §. si quis à principe.ff.ne quid in loco publico. & l.nec auus. C.de eman.lib. sed istud esset cum damno præsidis remoti, si teneretur soluere salariũ residui temporis comitib. Dicit tamen, quod princeps bene faceret ordinando, quòd comites remanent cum nouo præside,vel eis satisfacere de salario.& licèt Alex.impugnet: tamẽ eius impugnatio nihil obst.quia dicit ipse,si princeps ordinet, quòd isti comites stent cum nouo prędide,non erit tunc diuersum à casu prędcedenti:sed non intelligit sic Ful.istum tex.quãuis dicat,quod ista consuleret principi remouenti. ¶ Vltimo aduerte,quod Bar.est superfluus.Nam in j.col.in ver.allegatur lex ista in arg.format q. & soluit, & idẽ postea repetit.j. in vlt. col. ¶ His sic prędmissis diuide istam.l.in tres partes. In 1.ponit decisi.In 2.fall.In 3.alia decisio.Secunda ibi, modo nõ potest.
8 Tertia ibi,diuersum in eo. ¶ † Mortuo præside ante finem officij, salarium residui temporis debetur comitib. vsque quo se cũ alio nõ collocauerint: secus si prędes sit ab officio remotus.h.d.Pondera tex.in verbo legatis sine A.Intelligẽdo tex.in verb.prędstitum propriè, quod salarium non fuit à principio
9 solutum in toto prędsidi pro se & officialibus suis.† Ideo hic est tex.secundum Bal. in lect.anti.& Pau. de Ca.quòd rectoribus,& potestatibus terratum debet solui totum salarium in principio officij pro toto tempore, non solùm pro se: sed etiã pro officialib.suis. Ratio, quia eis soluitur non solùm pro eo labore:sed ẽt pro oneribus,& expẽtis.arg.l.si vero nõ remune-
10 randi.§.fi.ff.mand.& l.insulam.§.fi.ff.loc.† Non sic in assessore, cui salarium solum debetur propter eius laborẽ. arg.l.si à colono.ff.de fideiuss.& l.si seruus cõmunis Mœuij, & Cai.§.fi.ff.de stip.ser. Idem tenet Bal.in l.diuortio.in prin.in 4.col. ff.sol.ma. Pet. de Anch. & Imo. in c. propter sterilitatem. de loc.& latè Alex.hic in 2.& 3.col.Tamen considera,quòd iste tex.nihil facit.Primo:quia cõmuniter habetur.A.& quando non esset.A. dicit Alb.hic in 1.col.quod iste tex.poneret contingentiam facti.s.salarium totum fuisse legatis prędstitum. Nam de hoc nihil quęritur hic in iure, sed solũ quęritur de salario comitibus
11 præstando. ¶† Quid autem in aduocato, [c] an ei debeat so-
c lui salarium, finita causa, an etiam ante? Spe.& latius Io.An. post Ros.in ti.de salario.§.sequit. versi.sed quando soluetur salarium,tenẽt quòd ab initio solui debeat:& idem tenet Alex.
* hic in col.3.Tene contrarium,prout tenet Innocen.Ioan. An. *& alij communiter* in d. cap. propter sterilitatem. de loc. Cyn.
12 & Salicet.in l.vnic. C.de suffrag.quibus † adde quod not.Bartol.in l. Archiatri.per illum text.C. de profess. & medi.libr.10. Nam ibi est text. (quem etiam not.Bartol.) quod medici non debent habere salarium, nisi quando est sanatus infirmus. Per hoc not.Bartol.quòd etiam aduocati non debent habere sala-
13 rium lite durante.† Sic etiam in procuratore, & nuncio, qui non debent habere salarium, nisi finita causa.Bald.post Cyn.
14 in l.1.C.mand.† In alijs personis, quando debeat eis solui salarium,seu prędmium dic,vt per gloss.Cyn.Bartol. & omnes in l. 2.C.locat.per Bart.in l.1.§.diuus.in antepen.col. ff.de var.& extraor.cogn.per Barto.in l.qui insulam.§.qui ædem.ff.loca.Pet. de Ancha.& Imo.in d.c.propter sterilitatem. Secundò pondera text. in verb. prædstitum. exponendo, idest, prędstitutum,secundum Fulgos. licèt non tenuerim supra, quòd salarium taxatum assessoribus mortuo prędside debeat per hæredes eius
15 solui. ¶† Hinc dubitat hic Fulgos. quid si assessoribus non est taxatum certum salarium, mortuo præside quantum salarium eis deberetur. Et dicit respondendum secundum l.si tibi pollicenda. ff. de præscript. verb. quæ nihil facit. Alij non
d tangunt. [d] Ista quæstio est multum vtilis: eam tamen non
16 inuenio benè discussam. † Ego autem puto sic posse dici. Aut consuetudo est certa, quantum salarium solitum sit præstari assessori & tunc illud consequi debet, q̃ solitum est præ-
e stari: quia simpliciter conductus [e] intelligitur conductus secundum

ADDITIONES.

a ¶Quid in sportulis soluendis per partem, quando fertur sententia de consilio iuris periti? vide Bald.in l. 3.circ.fin. de adult. vbi quod si pars,recusat soluere,poterit altera pro eadem soluere,& repetere. BELLOT.

b ¶Siue aliter.Respondeq̃d hic datur propter laborem, & industriam.Bar. ibi col.3.versi.30. PVRPV.

c ¶In aduocato. Adde Doc. in l.quisquis C. de postu.Doc.in l.properandum.in §.illo.C.de iud.gl.& Doc.in c.vendentes.1. quæst.3. Dec.cons.70.

d ¶Non tangũt.Primus casus.Ias.in l.vt liberis.C.de colla.vbi addidi.PVRPV.

e ¶Conductus.Adde quod hoc procedit generaliter in omni salario.Soc. cõs. 196.libr.2.Ale.cons.30.libr.2.cons.206.co.vol. MASVER.

secundum salarium solitum præstari. l. licèt: & ibi ī proposito no. Bal. C. loc. Et facit etiam, q̄ ibi no. Ang. Confirmo pro id, q̄ not. Bar. in l. magistratus. per illum tex. ff. ad muni vbi no. q̄ officia vñr ϗcedi in dubio fm consuetudinem. Sic etiam ϗctus simplr facti, vt ibi p̄ eū. Facit, q̄ dicit Bal. in l. 1. in 2. q. C. p̄ soc. vbi dicit, qñ erat consuetum fieri, vel dari, illud tacitè actū intelligitur: quia fm ϗsuetudinē quilibet actus intelligit celebratus. d. l. licèt. C. loc. Sic etiā dicit Bald. in l. incendiū. circa fi. C. si cert. pe. q̄ illud præsumitur actum, q̄ fieri consueuit. arg. l. q̄ si nolit. §. quia assidua. ff. de ædi. edi. Facit gl. in l. 5. §. cōmissoria. ff.
17 de l. commissoria. † & q̄ alibi dicit Bar. de Doct. simplr cōducto ad legendū, q̄ intelligitur ϗductus fm consuetudinē studij. in l. nemo est, qui nesciat, in 2. col. ff. de duob. re. Sequitur Pan. in c. cum M. Ferra. de constitutionib. Et istum casum habeo pro claro. Si autem consuetudo salarij præstandi non est certa, sed varia: quia aliq̄n vni assessori datū est plus aliq̄n minus: tunc si assessor simplr conducatur, q̄tum salariū percipere dēat, non inuenio tactum: & vī, q̄ in dubio debeat hīe minus, q̄ fuerit præstitum, per l. semp in obscuris. ff. de reg. iur. Puto (saluo meliori deliberatione) quòd in dubio debeat hīe salarium, qđ habuit prædecessor suus, qui immediatè præcessit.
18 Istud probo ex eo, q̄ singulr decidit [a] Bal. in l. binos. circa. fi. C.
a de aduo diuer. iud. vbi quærit: quid si Princeps ϗcedat officiū vni: & in literis officij dicat, fm salariū ϗsuetum: si salariū officij fuit variū retroactis tēporib dicit Bal. q̄ illa verba fm salarium ϗsuetū, intelliguntur in dubio, sicut habuit prædecessor suus. l. Mela. §. 1. ff. de ali. & cib. leg. l. si mī. in fi. C. ne de statu defun. In quo considera pp illud verbū salariū ϗsuetum. Nā per hoc, q̄ antecessor habuerit non dī ϗsuetum: quia per vnicum
b actum [b] non dī quid ϗsuetum. l. 3. in fin. C. de epi. aud. iunctis no. per gl. in l. de quib. ff. de legi. vbi dixi. Tñ pro illa decis. Bald. facit, q̄ in simili vult Bal. in l. si filia. in fi. C. de in of testa. Fed. de Se. in cons. 246. Contra tñ istam decisi. Bal. & sic pro prima opi. q̄ minus attendi debeat, est tex. solennis in c. ex parte. de censi. vbi in dubio sequenda est minor mentura: niſi dicas, q̄ ideo ibi sit: quia erat concessio gratuita facta ecclesiæ: & debet intelligi de minori mensura, ne alios sacerdotes videantur nimiū opibus secularibus inhyare. Cogita super hoc passū: quia dubius est: & adde, q̄ dicit Bar. in l. 1. §. sed, & si comites. per illum text. ff. de var. & extraor. cog. vbi no. q̄ si assessor fuit conductus absque taxatione certi salarij, assessor poterit petere in sindicatu
19 istius potestatis, q̄ salarium sibi constituatur arbitrio sindicatoris. ¶† Adde etiam illud, q̄ decidit. Bal. in l. etiam. in fi. C. de iure do. q̄ si ciuitas conduxit doctorem ad legendum, pro certo salario ad annum: deinde doctor finito anno reuertatur in patriam: deinde denuo reconducatur ad legendum, intelligitur conductus pro illo salario, q̄ prius perceperat, per tex. not.
20 in l. pen. §. vxor. ff. solut. matr. † Et idem dicit de domo simpli-
21 citer conducta. † Et not. quòd salarium, quòd datur Doctoribus legentibus est priuilegiatum, sicut pecunia doralis. Et ideo si appareant duo instrumenta eodem die facta: in vno sit salarij taxatio facta doctori legenti, præsumitur præcessisse salarium doctoris legentis sicut in dote. Ita Bald. sing. in l. 1. circa fin. ff. sol. matrimo. Adde etiam id, quod decidit Bald. in l. si constante. C. de do. ante nup. quòd si quis officialis fuit conductus pro certo salario, & cum certis pactis: deinde fuit cassatus ab officio: & denuo fuit confirmatus, intelligitur cum eodem
22 salario, & eisdē pactis, sp̄ d. l. pe. §. vxor ff. sol. mat. ¶† Not. ex
c ista l. tertiò, quòd assessori < locanti operas ad tp̄s, debetur mercès pro toto tēpore: quamuis eas non præstiterit pp̄ mortem
d conductoris. [d] Adde, quod illud procedit nō solùm in assessore: sed generaliter in quocunque locatore operarum suarum. l. sed addes. §. cum quidam, & l. qui operas. ff. locati. gloss. in l. si vno. §. item cum quidam, in gl. magna. eo. tit. sed quia text. sim-
23 pliciter dicit, salarium debetur, † occurrit subtile, & necessarium dubium. Nunquid mortuo præside assessores debeant statim habere salarium residui temporis: an verò debeant expectare finem anni. Pau. de Castr. hic post Bald. in lec. antiq. tenet, q̄ statim debeant habere salarium residui tp̄is, quia frustratoriè expectaretur tp̄s, postquam officiū non pōt amplius exerceri. l. aliq̄n. ff. ad Velleia. dummodo caueant hæredib. q̄ si cum alio se locarent, salarium restituent. sicut in simili dī in tit. ff. si cui plus quam per l. Falc. Istam decisi. reprobat dom. Alex. in vltim. colum. per text. in l. in illa stipulatione si calen. ff. de verb. oblig. vbi debet expectari finis tp̄is expressè, vel tacitè conuenti: quamuis expectatio sit frustratoria, & hoc p̄p̄ interusurium debitoris, cuius in hoc interest medio tp̄e non soluere: & sic expectare illud tēpus non est omnino frustratoriū. prout in d. l. aliq̄n. facit. l. insulam intra biennium, & l. cum stipulatus sim mihi à Proculo. ff. de verb. oblig. Secundo mouetur: quia haberi debet consideratio interusurij medij tempo-
ris. l. si constante. §. quoties ff. sol. mat. & l. 4. ff. de pact. do. Istam partem vltra cum confirmo: quia ex persona hīdum non immutat ϗditio obligationis. l. 2. §. ex his. ff. de ver. obl. sed si præses viueret, non teneretur statim soluere, fm vnā opin. Igitur, &c. ¶ Vltra alios tu pro opi. Pau. de Cast. alleg. tex. in l. si in lege. §. si domus. ff. loc. & ibi gl. in ver. statim agere. qui plenè disputat, & firmat etiam pro annis seq. statim posse peti. allegat inter cætera bonum text. in l dñs. §. fi ff. loc. & idem firmāt Bar. & Ful. in d. §. si domus. & ibi Bart. rñdet ad d. l. in illa stipulatione si calen. q̄ procedat in ϗctib. stricti iuris: secus est in ϗctu bonæ fidei: vt hic. & dicit Raph. Ful. q̄ est no. limitatio ad d. l. in illa. quā limitationem sequuntur Bal. Imo. & Raph. Cu. in l. stipulationes non diuiduntur. §. fi. ff. de verb. obl. & ipsemet do. Alex. in d. l. in illa. Sed Pau. de Ca. ibi, & in d. §. si domus. repro-
e bat istam sol. Bart. & dīam inter ϗctus bonæ fidei, & stricti iuris, per l. Item quæritur. §. fin. in l. operis. ver. nec annua. ff. loc. vbi in ϗctu locationis expectatur aduentus tp̄is, nec ante agi potest. Et ad d. §. si domus. Rñdet multum coloratè, q̄ in d. §. si domus, ideo statim potest agi pro oībus quinque annis futuris: eo quia ibi interceſſit culpa conductoris, qui sine causa deseruit fundum, vel domum. Si autem culpa non interceſſiſſet, tunc oporteret expectare finē tp̄is, fm eum, per d. l. in illa stipulatione si calend. sed hic nulla fuit cupla, sed casus fortuitus mortis in persona p̄sidis. Istam sol. reprobat d. Alex. in d. l. in illa. q̄ etiam vbi culpa intercedit in ϗctib. stricti iuris, non tñ statim agi pōt, sed expectetur finis tp̄is, per text. in l. si cum. §. 1. ff. si quis cau. Facit in sui gñalitate text. in d. l. insulam intra biennium. & ibi rñdet d. Alex. ad. §. fi. in l. operis. allegatum per Pau. de Cast. quia ibi non loquitur, qñ constabat impleri non posse: imò fm Iac. de Are. & Pau. de Ca. met. ibi ille text. debet inteligi, q̄ non posſit ante agi: eo quia dubium adhuc erat an posset impleri. Nam si constaret ante impleri non posse, statim poſſet agi pro futuro tempore. vnde si tenemus hanc differentiam magis approbatam, in quæstione nostra est aperta decisio ϗ Alex. q̄ assessores statim poterunt agere pro toto tempore. Intellige tñ, habita ratione interusurij medii temporis: ita Pau. de Cast. in d. §. si domus, in fi. Tu autē primò considera, q̄ text. in d. l. si eum. §. 1. parum facit: quia loquitur quo ad committendam pœnam. Secundo caue, & considera qūo in d. §. si domus, ibi certum sit, q̄ factum amplius impleri non possit.
24 † Tertiò caue, an verum sit, q̄ istis assessorib. ϗpetat actio ex locato, per id, q̄ dicit Bar. in l. 1. in prin. ff. si mens. fal. mo. dixer. post gl. ibi not. quòd illis, qui locant operas consistentes in aliqua scientia liberali, non competit actio ex locato, sed solùm officium iudicis: & ideo inter aduocatum, & clientulum inter medicum, & infirmum, inter magistrum, & scholarem non ϗpetit actio ex locato: sed solùm officium iudicis: quamuis gl. in l. maritus à Flacco. ff. loc. teneat medico ϗ infirmum ϗpetere actionem ex locato. De quo vide gl. Bald. & alios in l. vnica. C. de suffra. & Bar. in l. 1. §. 2. vel 3. & in §. diuus. ff. de var. & extraor. cognit. Quartò, & strictius pondera illum text. in d. §. si domus, vt faciat pro opin. Pau. hic: nam considera, quæ possit esse ratio illius text. Nam ratio est, non illa, quam dicit Pau. sed
25 alia. Regulariter † conductor [f] non tenetur soluere pensio-
f nem, niſi in fin. cuiuslibet anni. l. si seruus communis Męuij. §. fi. vbi Bartol. ff. de stipul. seruo. not. in l. ædem. C. loc. eo quia pensio soluitur in compensationem vsus rei. Et ideo oportet, qđ locator prius præstet patientiam vsus. Vnde quādo cessat causa istius dilationis, debet cessare ipsa dilatio. l. à filia. §. 1. ff. ad Treb. dixi in l. 1. in princip. sup. titul. 1. prout est, quando colonus, vel inquilinus deserunt habitationem, vt est in d. §. si domus. Ista ratio formaliter militat in casu isto. Nam si præses viueret, assessori deberetur salarium propter operam, vt hic per Bartol. & sic oportet expectare finem officij. Vnde quando præses est mortuus, cessat causa istius dilationis: quia operā amplius prestare non potest: ideo statim potest salarium petere. Tertiò subtiliter pondera rationem, quam assignat Bart. hic in 1. colum. dum dicit, quòd quando mortuus est præses, lex fingit istos assessores seruiuisse, cùm per eos non steterit.

ADDITIONES.

a ¶ Decidit. Adde Aret. consil. 11. incip. procedendum est breuiter. col. pen. P V R P V.

b ¶ Et hoc est tenendum, nec obstat l. mella. §. sed si alimenta. quia ibi non fuerunt soluta legata alimenta, sed ea, quæ viuus præstabat, ideo debet hoc casu attendi frequentia actuum. B E L L A C.

c ¶ Quòd assessori. Adde Car. Zab. in cap. ad hoc. de offic. vic.

d ¶ Conductoris. vide Dec. consil. 18. P V R P V.

e ¶ Bonæ fidei. Adde Spec. tit. de locat. in §. 6. versic. 3. quæritur. Doct. Instit. de act. in §. in bonæ fidei.

f ¶ Conductor. Adde Doct. in cap. propter sterilitatem. de loc.

ſa terit. a Si ita eſt: ergò non debet expectari finis anni: niſi reſpõdeas, q̃ lex fingit: q̃n lapſus eſt annus: ſed eſt cauilloſa reſpon-
26 ſio. Et ſic habes diſcuſſum iſtum ſubtilem paſſum. ¶† Quartò not. ibi, modo non poſtea comites cum alijs, q̃ ſi aſſeſſor medio tempore ſe locauit enim alio, non poteſt petere ſalariũ primum. Ratio eſt, vt hic ſubtiliter per Bar. in 1. col. qui ponit pulchram rationem. Nam q̃n tempus medium fuit vacuum aſſeſſorib. lex fingit eos ſeruiuiſſe, ex quo, per eos nõ ſterit, ſed q̃n ſe cum alijs collocarunt, cùm non poſſit quis eodem tempore duob. inſeruire. l. nemo, cum gl. C. eo. tunc lex non poteſt fingere ſuper caſu impoſſibili. Vltra eum aſſigna pleniorem rationem, quia tunc ceſſat intereſſe, cùm aliunde ſalarium habuerint: & iſti aſſeſſores, & officiales, qui locarunt operas ſuas, agunt actione ex locato ad ſuum intereſſe. l. ex conducto. in prin. ff. loc. Propterea dicunt Bal. hic in lec. antiqua. Paul. de Caſt. & d. Alex. q̃ ſi minus ſalarij habuiſſent à ſecundo, vel minori tempore ſe locaſſent cum ſecundo: quia tunc non ceſſaret eorum intereſſe in totum, poſſent reſiduum petere ab hæredibus præſidis mortui. arg. l. prædia. ff. de act. emp. & l. ſi quis à ſocio, cum l. ſeq. ff. pro ſoc. Imò dicit Ful. hic. in 2. colum. habendam eſſe rationem identitatis expenſarum: quia non po-
27 tuerũt officiales transferre ſe ad alium ſine expenſa. ¶† Quintò ex eo. verſi. colligo, ſm Bald. in lec. antiqua. Ful. Pau. de Caſtr. & do. Alex. hic, q̃ mortuo præſide, vel aſſeſſore officiales ſunt abſoluti, & liberati à conductione, & omnibus pactis ſuper hoc initis, nec tenentur ſtare cum ſucceſſore, etiam ſi eius filius ſubrogetur. Adde, quòd fortius tenet Bar. hic in vlt. col. in ver. ſed an aſſeſſores durẽt, quòd mortuo præſide etiam nõ durant aſſeſſores vſque ad euentum ſucceſſoris: & iſtud probat vna ratio ne, quæ tñ, ſi acutius inſpexeris, non tendit ad hoc
28 probandum. ¶† Sextò no. in ver. diuerſum in eo. intelligendo eo. ſ. aſſeſſore: (tñ non tenui in euidentialib.) q̃ q̃n aſſeſſor removetur culpa ſua, perdit ſalarium: & hoc eſt verum in ſe. Pater, quia tũc ceſſat ſubtilis ratio aſſignata per Bar. ad hunc tex. quia tunc lex non fingit eum ſeruiuiſſe: quia vbi ceſſat æquitas, ibi non cadit fictio. l. denique, & l. nec vtilem. ff. ex quibus cauſ. maior. Intellige tñ, q̃ aſſeſſor culpa ſua remotus perdit ſalarium. Eſt verum pro futuro tempore, non præterito. Ita not. Bart. in l. Mœuia. in prin. ff. de ann. leg. Secundo intellige ſm Pet. hic pro futuro tempore. ſ. computando à die remotionis non culpæ commiſſæ, quia poſtquam fuit toleratus, & ſeruiuit, non debuit gratis ſeruire. ſed tempore, quo fuit remotus,
29 procedit dictum not. ¶† Septimò no. ex eo. verbo, ſm aliam lec. q̃ ſi præſes fuit remotus ab officio, aſſeſſores non debent habere ſalarium, quia præſumitur remotus præſes p̃p̃ eorum culpam. De quo dic, vt dixi in euidẽtialib. & ſubijciunt Pau. de Caſt. & Alex. q̃ aſſeſſores debent proteſtari in actis, q̃n præſes
30 aliquid iniuſtum facit. de quo dixi in l. .ſ. eo. ¶† Octauo not. ex ver. ſi ſm vlt. intellectum gl. ſuper verbo in eo. approbatum per Bar. q̃ ſi poteſtas ſit remotus ab officio p̃p̃ culpam p̃priã, aſſeſſores, & officiales debent ab eius hẽdibus habere ſalarium reſidui tẽporis dato, q̃ cũ alio ſe collocauerint, & ſic cõſequẽter ſalariũ à duob. & ſm iſtum intellectum pro certo iſta lex eſſet valde ſingularis, & not. digniſſima ſm Ful. Nam ex hoc
31 inferuntur duo ſolennes effectus. † Primò, q̃ ſi p̃p̃ inimicitias alicuius, cui debeo præſtare officiũ, illud præſtare nõ poſſum, cum inimicitia aſcribatur culpæ gl. or. in l. ſi merces. §. culpę. ff. loc. vbi omnes, & in l. ſi. in prin. ff. ſol. mat. ego tñ debeo habere
32 ſalarium, etiam ſi alij ſeruiam medio tempore. † Secũdus ſingularis effectus infertur, quem alibi non legi, q̃ ſi aliquis Doctor ſit conductus ad legendum Paduæ, ſi non potuit ibi legere propter guerram, quæ inferebatur dominio Venetorum,
33 debet habere ſalarium integrum, etiam ſi alibi legat. ¶† Ex iſto intellectu infert Pau. de Cãſt. ad prædicta, q̃ ſi locaui tibi fundum ad quinquennium pro certa annua penſione: quia tu fundum ſine cauſa deſeruiſti, quamuis eum poſtea alij locauerim pro eadem penſione, tñ potero à primo etiam penſionem petere. Et dicit, q̃ ita debet intelligi tex. in l. ſi in lege. §. ſi duob. ff. loca. vbi etiam Pau. idem tenet. & dicit, quòd eſt ſingulare, & quotidianum: & quòd non tangitur per aliquem alium. Idem tenet Pau. de Caſtr. in l. ſed addes. §. fi. ff. loc. contrarium in terminis in hoc vltimo tenet Bart. & Fulg. in d. §. ſi domus: vbi dicunt, quòd ille text. qui vult penſionem poſſe peti à conductore expulſo, debet intelligi, niſi alij domum locaueri, à quo tantum recipiat, per text. in d. l. ſed addes. §. fin. qui text. nihil facit: quia ibi interuenit caſus fortuitus mortis non autem culpæ. Fulg. ibi alleg. l. vt puta, cum duabus. ll. ſequen. ff. locat. quæ nihil faciunt. Punctus ergo eſt videre, nunquid iſte intellectus ſit verus. Raph. Fulg. hic circa fin. eum reprobat, quia creditor propter moram debitoris ſatis eſt, q̃ ſeruetur indemnis: non autem debet lucrum facere. l. 3. §. fi. ff. de eo, q̃ cer. lo. & licèt d. Alex. dicat per eundem text. quòd imò habeatur etiam ratio lucri in ſolito lucrari, tamen nihil eſt ad propoſitum, cũ iſte non ſit ſolitus habere ſalarium à duob. D. Alex. reprobat iſtum intellectum ex alio. ſ. quia ratio, quam aſſignat Bartol. in 3. colum. militat etiam, quando præſes culpa ſua remotus eſt, vt hic plenius per eum. Dicit etiam, quod cùm iſta lex habeat varios intellectus, non bene allegatur ad deciſ. per Pau. de Ca-
34 ſtr. vt inquit Barto. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. † Addo ad hoc vltimum illud, quod alibi diximus, quòd qui facit contra legem præcepti diuini, in cuius intellectu ſunt varij intellectus, & opiniones, non peccat, vt ſingul. colligitur ex text. & gl. in cap. cappellanus, de terijs. & ibi Ioan. And. dom. Ant. & alij notant. Sequitur do. Alex. conſil. 143. incip. circa primum dubium primo arguitur. in 5. colum. in 1. volum. Quid tenendũ? Ego teneo contra iſtum intellectum, & contra deciſionẽ Pau. de Caſt. contra quam allego bonum text. in l. dominus horreorum. §. fin. in fin. ff. locat. Secundò, quia actio ex locato, quæ competit, datur ad intereſſe, vt ſup. dixi, ſed eorum nihil intereſt, cùm aliunde tantumdem perceperint. Pau. de Caſ. de hoc perpendit in d. §. ſi domus. & reſpondet valde debiliter, quòd conductor recedendo ſine cauſa ante tempus, tenetur loco pœnæ. Ideo intereſſe non conſideratur. l. ſtipulatio iſta. § alteri. ff. de verbo. obl. tñ non probat Pau. de Caſt. nec lege, nec ratione, q̃ hic ratione pœnę poſſit agi. † Poterat ſubtilius reſpondere, quòd quando quis conuenitur ratione culpæ, vel doli præteriti: quamuis in futurum ceſſet intereſſe: tamen per hoc non definit teneri, vt habetur in l. qui autem. §. final. & ibi dicam. ff. ſi quis cau. tamen ad hoc caue propter d. l. dominus horreorum. §. final. ¶ Gloſſ. in verſicul. pręſtitum. diuiditur in tres partes. Primo timore taciti ℈arij exponit text. præſtitum, ideſt præſtandum. Si enim erat præſtitum, fruſtra petis, quòd intus habes. propter hoc exponitur. i. præſtandum, & ita dicit text. in l. diem functo. ff. loca. In 2. ibi. & ne duo. glo. facit illationem timore alterius contrarij. Nam ſi preſes, vel eius hæredes nihil habuerunt de ſalario, iniquum eſt, quòd ipſi alijs teneãtur. propter hoc abſurdum gloſſ. infert in hoc text. duo dici. vnum expreſsè, quòd ſalarium debetur comitibus: aliud in neceſſarium antecedens tacitè, quòd hæredibus præſidis ſalariũ debetur. In tertia contra iſtam illationem opponit, & ſoluit.
35 ¶† Pro clara intelligentia reuoco in dubium: Pone, poteſtas ciuitatis conductus ad vnum annum pro certo ſalario mortuus eſt durante officio: an eius hæredes debeant habere in-
b tegrum ſalarium pro toto anno? Gloſſ. hic tenet, quòd ſic, b & gloſſ. in l. ſi vno. §. item cum quidam. ff. locat. & in l. 1. §. diuus. & ibi Bartol. ff. de var. & extraordinar. cognition. Gui. de Suz. Gul. de Cun. Alber. Bartol. Angel. Salicet. Lud. & do. Alexand. hic, idem Laud. hic, & plenius Bartol. ibi quædam alia allegat in conſil. ſuo 43. incipien. quidam capitaneus de caſtello. Bart. & Angel. in l. final. C. de dome. & protecto. lib. 12. Sa-
* lycet. in l. ſed addes. §. final. ff. loca. *iſta eſt communis opin.* & refert Alber. hic, quòd iſta quæſtio de facto fuit inter Cremonenſes, & hæredes domini Bernardi de Bononia: quia à Cremonenſibus fuerat aſſumptus in poteſtatem ad annum: mortuus eſt in medio tempore: fuit iudicatum in facto, quòd eius hæredibus deberetur ſalarium reſidui tẽporis. ¶ Pro iſto caſu (omiſſis legibus) tria ſtringunt. Primo. text. in dict. §. diuus Fulg. reſpondet, quòd nihil facit: quia loquitur quando aduocatus iam receperat ſalarium, & ſic eo mortuo tractatur de repetitione, quæ facilius denegatur, ſed hic non erat ſalarium ſolutum. Iſtam ſolutio. reprobat Alexand. quia iſtud de retentione concedenda procedit, quando illud, quòd retinetur, eſſet debitum ſaltem naturaliter. iuxta materiam l. 1. cum gloſſ. ff. de condi. indeb. quod non eſt hic, quo ad ſalarium futuri temporis nullo iure debitum. Tu ſtringe illum tex. pro communi, & pondera, quòd text. ibi non ſe fundat, quia tractetur de repetitione, ſed de eo, quia non ſtetit per eũ, ſed per caſum fortuitum mortis, & illamet ratio militat in caſu noſtro. Vnde quando ratio legis eſt generalis, licèt caſus ſit ſpecialis, tamen generaliter procedit, ſecundum Bartol. in l. regula. §. ſi quis. ff. de iur. & fact. ignoran. Secundo, pro iſta parte ſtringit text. in l. poſt duos. allegata in gloſſ. Fulg. reſpondet, quòd ibi eſt ſpeciale in aduocatis fiſci, & quod illa lex corrigit. l. petitionem. §. quando autem. allegatam in gloſſ. Ergo non debẽt trahi in conſequentiam, ſed vtrunque eſt maledictum, quia in fiſco nunquam aliquid cenſetur ſpeciale, niſi lex exprimat. l.

Item

ADDITIONES.

a ¶ Pro hac ratione, quod debeat quis habere ſalarium: quando per eum non ſtetit, vide Dec. conſil. 78. & conſil. 108. MASVER

b ¶ Vide Decium conſil. 70.

Item veniunt. §. in priuatorum. & ibi gl. ff. de pet. hær. glo. in l. 1. C. eod. Similiter secunda responsio non est vera: quia non est correctoria, sed limitatoria, & in limitatorijs bene fit extensio, sm Bar. in l. si constante. in prin. ff. solu. mat. in 9. q. 1. partis prin. Tu aliter respondes, q̃ l. post duos. loquitur in diuersis terminis. Vnde non fit bona illatio. l. inter stipulantem. §. sacram. versic. sed hæc dissimilia sunt. ff. de verb. obl. l. Papin. exuli. ff. de mino. Ibi enim loquitur in aduocato fiscali, cuius officium erat perpetuum. Vnde eo mortuo fuit dubitatum, an hæredes aduocati deberent habere emolumentum, cùm non succedunt in officio: & quia in l. petitionem. §. quando autem. dictum fuerat, q̃ hæredes nihil emolumenti sperare poterant: Istud fuit modificatum in d. l. post duos. vt ex toto residuo limitetur hæredibus salarium pro vno anno, sed in q. nostra officium Po-
36 testatis non erat perpetuum: sed annum tantum. † Vnde male infertur ex illo tex. q̃ hic hæredes Potestatis debeant habere salarium anni, sicut ibi: quia termini non sunt partes. ¶ Tertiò, pro ista parte Bar. alleg. rationem æquitatis: quia si hæredes tenentur soluere assessoribus, & alijs officialibus: æquum est, q̃ ipsi etiam salarium habeant: & istud propriè voluit hic glo. in secunda parte. Fulg. dupliciter respondet, q̃ assessoribus debetur salarium, non ab hæredibus præsidis mortui: sed à procuratore. l. fin. in versi. publico salario. j. cod. q̃ est de directo contra istum tex. Secundo modo respondet, q̃ præses credebat lucrari cum istis assessorib. ergo si damnum eueniat sibi, vel eius hæredibus, non debet dolere. l. si pater puellæ. C. de inoffi. testa. Tu aliter respondes, q̃ si vera esset ratio Barto. sequeretur, q̃ si assessores medio tempore se locassent cum alijs: quo casu nõ deberetur eis salarium, vt hoc tex. & tunc hæredes Potestatis mortui non possent etiam ipsi salarium petere, quia tunc cessaret ratio Bar. & tamen istud restringeret nimium opin. gl. & communem. Ad idem Bar. in d. consi. 43. alleg. l. 1. C. de primip. libr. 12. & l. si quis in sacris. C. de proxim. sac. scri. libr. 12. Nec dicitur, q̃ in illis legibus sit speciale: quia scriptæ sunt illæ leges ad certas particularesque personas: quia secundum Bart. cùm sint redactæ in corpore iuris, censentur generales: vt no. glo. in §. pen. in ver. præscri. in procem. Codi. & in l. neque Dorotheũ. C. de decur. lib. 10. no. Bart. in l. relegatorum. §. interdicere. in 2. notab. de interdi. & releg. ¶ Contrariam opi. & sic negatiuam tenet d. Beltran. de monte Fauentrino, quem Bar. & cæteri referunt. & dicit Albe. de Ros. q̃ iste do. Beltran. repetijt istam l. in monte Pessulano, & q̃ fuit magnus iurista: & fuit creatus in Cardinalem: & quod eum vidit magnæ auctoritatis in cœtu Card. Eandem opin. tenet. Iacob. Butr. Petr. Cyn. Richard. de Sal. & Fulgo. hic, & Bald in c. 1. quis dicatur Dux, vel Marchio. in §. fin. ¶ Pro ista parte plura allegantur per Bart. & alios hic, quibus Mod. respondent: inter cætera per tex. in l. Scio. in prin. ff. de ann. leg. per quem text. Bart. in fin. decidit quæstionem de famulo trium scholarium: vt ibi per eum. Bald. in Auth. habita. ad fin. C. ne fil. pro patre. Alberic. in l. æde. in fin. C. loc. cui respondetur, q̃ loquitur, quando salarium debebatur solùm contemplatione laboris. hic autem debetur propter industriã, & dignitatem: & quia tenetur soluere alijs officialibus. Pro ista solutio. adde Bald. in l. 1. in 2. oppo. C. de leg. vbi dicit, q̃ in illa. l. Scio. salarium debebatur medico propter laborẽ. & ista erat causa finalis, cùm sit limitata limitat etiam legatum, per § li-
37 bertis. in ead. l. † Et per hoc infert, q̃ si Doctor debet duas sedes regere, vnam logicæ, aliam philosophiæ, & vnam tantum regat, vel debeat legere per annum, & non legit nisi per sex mẽses, quod non debetur salarium nisi pro rata laboris, & temporis, q̃ est no. secundum eum. Cogita tamen ad illam. l. Scio. & l. nostram. Nam in hac. l. salarium debetur assessorib. seu comitibus propter solum laborem, vt dixi supra, & tamen si moriatur præses, cui seruire debeant, & sic diminuatur sibi labor in totum, tamen quia per eos non stat quominus seruiant, debẽt habere integrum salarium, quare non sic in d. l. Scio. in princ. cùm non stet per medicum? Cogita, quia potest responderi.
a Considera* etiam circa. d. l. Scio. in prin. vltra Doct. quia mihi videtur, q̃ Bart. & Doct. circa illam. l. aliqualiter contrarientur. Nam in ista q. quam nunc examino, Bar. Doc. sequaces dicunt, q̃ illa lex non facit in proposito, quia ibi salarium præstabatur solùm intuitu laboris. Vnde labor, & tempus ibi diuisionem recipiunt, q̃ non est in q. nostra de Potestate mortuo, vt supra dixi, & tamen Bart. & Docto. in quæstione, qua quærunt, si Potestas sit remotus ab officio propter eius culpã, an debeat perdere salarium. Bar. * *communiter Doct.* dicunt, q̃ salarium præteriti temporis non perdit, sed futuri sic, quia tempus, & labor diuisionem recipiunt. d. l. Scio. & sic aut ibi malè allegatur, aut hic. Tu caue, quia illa l. Scio. loquitur in casu contrario ad nostrum. Ibi enim nõ est mortua persona, cui debetur salarium, vt hic, imò Seius, cui salariam annuũ debebatur, viuebat, sed bene erant mortui aliqui ex filijs, à quibus opera debebat impendi, & sic ibi est casus contrarius ad nostrum, prout in simili dicit Bart. respondendo ad text. nostrum supra in 1. colum. & vltim. Et propterea considera rationem ibi alleg. in fin. tex. quę est generalis, & generaliter attenditur, prout not. Bart. in l. regu-
38 la. §. si quis. ff. de iur. & fac. ignoran. ¶ Pro ea parte adducitur etiam tex. in l. 1. C. de re milit. libr. 12. per quem tex. Lau. hic reprobat Angel. hic tenentẽ, quòd socij vnius capitanei seu caporalis, si moriatur ille caporalis, debent habere salarium nisi cum alio se collocauerint per hanc. l. Nam dicit Lau. hic hoc esse contra. d. l. 1. sed mihi videtur, quòd d. l. 1. non facit contra Ang. sed in proposito. Nam ibi est tex. quẽ not. Bart. quòd milites nostri temporis non debent habere salarium pro eo tempore, quo steterunt capti apud hostes. casus est valde diuersus. quem text. etiam sic not. Bald. in fin. C. de condi. infer. Bene mirandum est, q̃ alibi Specu. dicit contra casum illius legis in tit. de loc. §. postquam. versi. quid si mercenarius. in fi. vbi dicit, q̃ si miles sit captus, debet habere salarium pro eo tempore, quo stetit in captiuitate, cùm per eum quominus militaret non steterit: ita & etiam tenet Gem. in cap. 1. de cle. non resid. lib. 6. & Lau. in tracta. de principibus in titu. de militibus. in conclu. 4. Nam est contra. d. l. 1. Et ideo ipsemet Lau. in tit. de militibus, conclus. 9. perpendit de isto errore: tamen licèt d. l. 1. non faciat in proposito, melius facit text. in l. ijs scholaribus. & in l. pen. C. de ero. mil. anno libr. 12. Tamen ad illum tex. potest responderi, vt respondet Bar. hic, si rutum est fundamentum, vel vt respondent Alex. & Lau. vt dicam in seq. fundamẽto. ¶ Tertiò pro ista parte adducitur; quia casus fortuitus contingens in persona vnius, alteri non nocet. l. si vno. §. item cum quidã. ff. loc. l. si quis fundum. §. Imperator. co. tit. Respondet Bar. hic, q̃ salarium hic debebatur intuitu personæ Potestatis, & aliorum, quibus salarium debetur, quod non est in contrario, qđ fragile est, vt infra subijciam. Aliter respondent Alex & Lau. hic, quòd leges præalleg. loquuntur, quando salarium debebatur ex contractu bonæ fidei: sed in quæstione nostra salarium debetur ex dispositione legis, vel statuti: nimirum si largior fit interpretatio. Quartò adducitur: quia speciale est in domesticis principis per l. fin. C. de protec. & domesti. libr. 12. Sed respondes, quòd ibi bene est casus specialis, q̃ hæredes illius domestici mortui debeant habere salarium etiam pro anno seq. q̃ est mirabile, secundum Bart. ibi, & sing. secundum Ang. hic. ¶ Quintò mouetur Fulg. retorquendo istam legem contra Doct. quia si verum esset, q̃ salarium deberetur hæredibus Præsidis, vel Potestatis mortui ista. l. est de indubitabili. Nam cui dubium, q̃ hæredes tenerentur postea assessorib. vel comitib? Tamen respondes, q̃ dubium erat: quia licèt salarium deberetur hæredib. Præsidis, vel Potestatis mortui, propter eorum dignitatem: tamen non sic in assessoribus, qui non habent dignitatem, vt dixi in l. 2. §. eo titu. & dicit Fulg. hic, q̃ ista sua opi. communiter obseruatur: quòd si moriatur Potestas, vix hæredes possiunt habere salarium præteriti temporis; quia domini superiores sibi ius dicunt prout volunt. Subdit tamen, q̃ ista opin. licèt possit defendi: tñ propter auctoritatem maximam gl. non esset ab ea recedendum. Et quædam alia adducuntur, quibus respondent Mod. hic. Sunt qui pro eadem parte mouentur, quia si vera esset opi. communis, resultaret absurdum, q̃ respublica grauaretur duplici onere soluendi pro eodem anno duplex salarium: Sed respondes, non esse inconueniens, sicut grauatur duplici salario respu. in l. si post. C. de aduo. diuer. iudi. & similiter clientulus grauatur duplici salario aduocati. in d. l. 1. §. diuus. Pro ista opi. contra cõmunem valde stringit, q̃ hæredes Potestatis mortui non debeant indistinctè habere integrũ salarium totius temporis. Nam si isti hæredes nulla alia actione possunt petere salarium, quàm ex locato, quę datur ad interesse, quantum ex præsenti interest. l. ex conducto. in in prin. ff. loc. & dixi in notab. tũc si salariũ debebatur pr̃sidi propter impensam, quæ facit in consilio, & propter salarium, q̃ assessorib. & alijs soluit. sed si impensa officij cessat, solum durat impensa salarij assessorum, & similium: ergo eis non debet competere actio: nisi quatenus interest: ergo non ad totum salarium. Nec in hoc video, quid dignitas faciat, vt videtur prę supponere Barto. in d. §. diuus. & per hoc patet, q̃ non obst. §. diuus: quia in illo hæredes aduocati mortui non habent necessario agere: sed solùm retinere. Et hoc est, q̃ volebat dicere Ful. Tene communem cõclu. quam limitat sing Iac. Bu. & Sal. in l. si vno. §. Item cum quidam. in l. sed addes. §. fin. ff. loc & in l. post

ADDITIO.

a ¶ Dic, q̃ ille tex. loquit in vlt. volũt. nos in ptractib. Secundo in l. Seio. petitur legatum tanquã lucrum, in hac. l. consideratur tanquam interesse: quia tempus vacuum non debet sibi nocere. Bar. in l. 1. §. diuus. ñ. alleg. BELLOT.

l. post duos, quando vnica tantum præstatio salarij pro toto anno erat facienda: puta, quia Potestati erat taxatum salariũ mille ducatorum in anno. Secus qñ præstatio erat fienda per singulos menses: puta, quia Potestati soluebant singulo mẽse centum ducati. Nam si potestas moriatur in medio vnius mẽsis, bene hæredes debent habere salarium totius illius mensis, & non totius anni. Idem tenet Bal. in c. 1. quis di. Dux, vel Mar. circa fi. per rationem: quia salarium pro primo anno censetur purum, pro seq. conditionale. l. si Stichum. §. stipulatio. ff. de ver. obli. Nimirum si pro mense, vel anno inchoato tantum transmittit ad hæredes. Ista fuit ratio assignata per Bar. hic in 2. col. circa fin. dum dicit, ꝙ in isto salario pro futuro tempore inest tacita conditio operarum, vt hic per eum. Et considera, ꝙ ista ratio Bart. procedit siue salarium sit vnicum, siue diuisum per menses, vel annos, vtrobique inest tacita conditio operarum. Et ideo ista limitatio redditur periculosa. nec etiam apparet, ꝙ in illa. l. post duos. salarium esset distinctum per tempora; verisimiliter tñ esse debuit, & contra istam limit. tenet Alex. hic, ponderando Bar. in d. §. diuus. in plerisque locis, quæ communiter sunt corrupta, vt hic per eum. ¶† Secundo limita secundum Pau. de Cast. vt cõmunis conclusio procedat in Præside, seu Potestate mortuo: Secus est in assessore propter rationem Bar. hic: quia assessori debetur salarium propter operam tñ. Item ponderando subtiliter rationem Bart. dum vult, ꝙ hæredib. Potestatis ideo salarium debeatur: quia aliàs esset iniquũ, cùm ipsi alijs (puta assessorib.) teneãtur salarium præstare: ista ratio cessat in assessore mortuo. Sed caue: quia ob. dict. l. post duos. & per quam ibi Sal. tenet contrariu. n. & idem tenet Bar. in l. fi. C. de dome. & prote. lib. 12. & latius d. Alex. hic post Bar. in §. diuus. ¶† Adde etiam idem esse in Doctore legẽte: [a] quia si moriatur in medio anni, transmittit ad hæredes totius anni salarium. Ita sing tenet Bal. & vidi sæpius in facto. l. 1. in vlt. col. C. de suffru. Mouetur, quia totius anni vna lect. est. l. diuortio. §. fi. ff. sol. mat. & ideo vnum est salarium, & indiuisibile, quo ad transmissionem. Adde, ꝙ de hoc est glo. ord. in l. 1. §. diuus. ff. de var. & extraor. cog. in gl. mag. post. medium in verſi. quid in Potestate mortuo. & ibi Bart. in vlt. col. in versi. 3. casu in do. idem Lau. hic per istam legem. Aduerte, ꝙ Bal. ibi loquitur, qñ Doctor legens est mortuus, si autem viueret, & nõ legeret per totum annum, non debet habere salarium, nisi pro rata temporis, quo legit, sm Bal. in l. j. 2. op. C. de leg. & l. 2. C. loc. & in l. æde. in 3. col. eo. tit. vbi fortius tenet, ꝙ quando non legit per totum annum, nihil debet habere de salario, etiã pro rata temporis, quo legit. Et ad prædicta vide Bal. in l. si ea conditione. C. de cõ-
41 di. inser. † Item adde, ꝙ si Doctor, vel stipẽdiarius se absentent cum licentia principis, debent habere salariũ pro illo tempore quo absentes steterunt, gl. in l. desertorem. §. si ad idem. ff. de re mil. quam pro no. alleg. Bal. in d. l. si ea conditione. & est text. in l. hac. lege. & ibi Bar. C. de proxi. sa. seri. lib. 12. Bald. in Auth. ha-
42 bita, in 8. col. C. ne fil. pro patre. † Imo plus dicit Bal. in d. l. si ea conditione, circa fi. ꝙ nedum debet habere salarium pro tpe, quo fuit absens: sed etiam pro tempore in eundo, & redeundo. Ad hoc vltimum facit, ꝙ not. Bart. in l. suo victu. in fin. ff. de oper. libe. vbi not. ꝙ si conduxi medicum, vel aduocatum ad certum locum pro salario certo in die, debet etiam habere salarium in dieb. quibus vadit, & reuertitur. & Bald. in l. liberti. in 8. col. C. de ope. lib. vide etiam in materia quæstionem Bal. in l.
43 pen. C. de cond. ob causa. † Successiuè quærit Bar. quid si Potestas non est ingressus officium, tñ se præparauerat ad ingrediendum, si interim moriatur, an hæredes sui debeant habere salarium totius illius anni? & distinguit, vt hic per eũ. Facit. l. post duos. in ver. peragere cęperit, alleg. in gl. Idem tenet Bal. in c. 1 ad fin. quis di. Dux, vel Mar. & ibi addit rationem: quia commoda officij demum post administrationem debentur. l. 1. C. de primip. li. 12. Idem tenet Imo. in c. propter sterilitatem. in 13. col. & seq. de loc. & latius d. Alex. hic, quicquid indistinctè teneat Bar. in d. §. diuus. in 6. col. vbi tenet consilium eius, ꝙ hic, ꝙ præses etiam si non sit ingressus officium, nec per se, nec per substitutum, debent tñ indistinctè hæredes habere eius salariũ: quia in talib. magnis dignitatib. consequitur, quis ius à tempore collati officij, non à tempore adeptionis: sed illum reprobat Imo. vbi. s. latè refert, & sequitur Alex. hic, ad quem te remitto. Lud. Rom. hic etiam reprobat primum membrum Bart. quia est casus specialis in l. 1. C. de primip. ergo in contrarium est ius
44 commune. † Item quia qñ quis seruit per substitutum, [b] & nõ
b per seipsum, non debet habere emolumentum. l. 2. ff. de excus. tuto. Sed responde, ꝙ illa lex non procedit in casu necessitatis, prout limitat Bal. Caue tamen, dum Bar. alleg. l. si pecuniam. in princip. de condi. ob cau. Nam ineptè alleg. illam legem, quæ loquitur in contractibus innominatis, in quibus re integra bene est locus pœnitentiæ, vt ibi. Nos loquimur in contractu nominato locationis, vbi etiam re integra non est locus pœnitentiæ. l. in commodato. §. sicut. ff. cõ. & l. sicut. C. de actio. & oblig. Et ita dicit ipsemet Bart. & melius in d. §. diuus. in pen. colum. Præterea secundum illam. l. si pecuniam. in prin. sola præparamenta faciunt desinere rem esse integram: & tamen Bart. hic vult, ꝙ vltra præparamenta debeat Potestas per alium facere
45 ingressum officij. ¶† Quærit etiam Bar. an officialis remotus propter suam culpam debeat habere salarium totius temporis: & determinat, quòd pro tempore præterito, quo seruiuit,
c debet habere, sed non pro futuro. [c] adde not. tex. in l. 2. ff. de itin. actuque priuat. Idem & plenius tenet Bar. in l. Meuia. in princ. ff. de ann. legat. & in dict. §. diuus. ad fin. & in l. iudices. C. de ann. & trib. libr. 10. Bald. in l. 1. ad fin. C. de suffr. & in l. æde. in 3. col. C. loc. In contrarium fortiter facit l. etiam si partis. ff. de lega. 1. per quem text. not. ibi Bald. ꝙ si potestas recedat ab officio per vnum mensem ante finem anni, debet carere toto salario. Bar. in d. l. Meuia. respondet, & malè arguendo de re ad tempus. l. miles ita hæredem. in princip. ff. de milit. testam. vnde responde secundum Raphael. Cu. in d. l. etiam si partis. ꝙ procedit in legato, ꝙ est indiuiduum. & sic non potest acceptari in parte, vel diuidi. l. neminem. ff. de lega. Limita prædictam conclusio. non procedere in officiali deputato ad exigendas collectas, seu pecunias, publicas: quia si remoueatur, perdit salarium etiam præteriti temporis. l. iudices. & ibi Barto. ad hoc not. C. de ann.
46 & trib. lib. 10. ¶† Quid etiam sit in famulo, qui promisit seruire per annum pro certo salario, si ante expellatur, vel ipse recedat, an debeat habere salariũ saltem præteriti temporis? dic, vt per Bald. in l. 2. C. loc. & in l. æde. in 2. colum. eod. titu. in vers. sed pone famulus, vbi dixi, ꝙ licèt de rigore nullum debeat habere salarium: tamen attenta æquitate debet habere salarium præteriti temporis: nisi domini multum interesset propter recessum famuli. Facit, ꝙ vult glo. in l. si vno. §. item cum quidã. & ibi Bart. in 3. & vltim. col. ff. loc. vbi vult. gl. & ibi sentit Bart. ꝙ
47 nullum debeat habere salarium, sed tene cum Bald. ¶† Quid
d autem de famulo infirmo, [d] an debeat habere salarium pro tempore, quo fuit infirmus, & sic non potuit seruire domino? Est quæstio valde dubia, & magnum est eligere, quid tenendum propter tot auctoritates, pro & contra. Glo. in l. arboribus. §. de illo. in ver. ægrotante. ff. de vsufru. tenet arg. illius tex. quod debeat habere salarium. Idem tenet Spec. titu. loc. §. postquam. versic. quid si mercenarius. per iura per eum allegata, & quia per eum non stetit. Idem tenent Imo. & Ioan. And. in c. propter sterilitatem de loc. Hostien. in summa titu. de loc. §. quæ actiones. versic. quod autem. cum sequen. Bald. in l. fin.
48 C. de conditio. inser. circa fin. quem infra referam. † Pro ista opin. facit, quod pulchrè not. Bart. in l. si cui. §. tandiu. per illum text. ff. ex quibus cau. maior. vbi. not. quòd si Ambasiatores in-
e firmentur [e] in itinere, tandiu debent habere salarium, quandiu stant infirmi, quod dicit esse perpetuò notandum. Contra de famulo infirmo, ꝙ non debeat habere salarium pro tempore infirmitatis, tenet Bar. in l. opere testamento. ff. de vsufruct. vbi reprobat glo. in d. §. de illo. & Barto. in l. si vno. §. item cum quidam. ff. loc. & Bal sibi contrarius in d. l. liberti. in 6. col. & expressè do. Anto. & Pet. de Anchar. in d. c. propter sterilitatem. & ibi Imo. in 12. col. per text. in d. §. item cum quidam. cui bene non
f potest responderi. Imò fortius vult Bar. [f] in d. §. item cum quidam, in fin. col. ꝙ si famulus steterit infirmus per duos, vel tres menses, non debet habere salarium illius temporis, quo sterit infirmus etiam si postea sanatus velit per tantundem tempus seruire. Facit, ꝙ vult Bart. in l. si ita stipulatus essem abs te. ff. de ver. ob. tamen in contrarium tenet Bal. in d. l. fi in fin. C. de condi. inser. vbi formaliter tenet, quòd famulus debet habere salarium pro tempore infirmitatis, dummodo postea per tantun-
49 dem tempus seruiat. ¶† Quid in officiali remoto propter infirmitatem, si alius sit subrogatus iuxta l. si quos. C. de offi. præfec. prẽto. or. an si postea sanetur, debeat recuperare officium, & habere salarium temporis, quo fuit infirmus? Tenet Alber. hic, ꝙ recuperat tñ officiũ non salariũ, per l. 2. ff. de iure immu. De quo vide per eundem in d. l. si quos. Gl. in ver. eodẽ tempore. diuiditur in tres partes. In 1, declarat tex. In 2. format. q. In 3. alle. concor. In 2. parte adde, ꝙ idẽ tenet gl. in d. l. sed addes. §. fi.

Facit

ADDITIONES.

a ¶Legente. Adde glo. fin. & ibi Doct. in l. potest. C. de aduo. diuer. iud. Spec. tit. de salar. §. fin.

b ¶Substitutum. Adde Spec. tit. de sala. in §. vtrum. versic. quid si Doct. Petr. de Anch. in c. extirpandæ. in §. quia verò. de præben.

c ¶Pro futuro. Adde Ias. in l. nemo. col. 116. de leg. 1. PVRPV.

d ¶Infirmo. Adde Barto. in l. si vno. in §. item cum quidam. ff. loc. consil. incip. lacrilegus.

e ¶Infirmentur. Adde Io. de Ana. in c. quam sit. in 1. col. de iudæ.

f ¶Vult Bar. Adde Pan. in c. fi. in no. de iud. PVRPV.

Facit regula.l.Labeo scribit si mihi bibliothecam.ff.de contrahend.empt.l.si quis domum.in prin.ff.loc.l.qui autem.§.1.ff.de consti.pecu.& cum glo.tenent alij excepto Lau.qui reprobat. sed respondè, vt hic per Alex.Limita conclu. gl. dupliciter,vt per Ful.& Alex.hic. alias gl.declaraui in euidentialib.

SVMMARIVM.

1 *Eodem tempore non potest quis esse assessor,& aduocatus in eodem auditorio.*
2 *Ciuis non prohibetur esse assessor curatoris reipublicæ.*
3 *Curator reipublicæ accipitur pro administratore reipublicæ.*

LEX V. & VI.

1 Onsiliarijs. † Eodem tempore nō potest qs esse assessor, & aduocatus in eodem auditorio: sed in diuersis sic.h.d. tamen hoc vltimum est correctum per l. fi.C.eod. allegatam in gl. † Item non prohibetur ciuis esse assessor curatoris reipublicæ.h.d.cum l.seq. ¶Gl. *& communiter Doct.* intelligunt curatorem reipubl.i.procuratorem fisci, vel Cæsaris, & sic curatorem capiunt pro procuratore, quod est violare text. Item q̄ respub.& fiscus sint pro eo.De quo latè per Bar.in rub. C.de iure fis.lib.10.per Bar.& Bal.in l.1.C.de pœna iud. Cy. Bal. & Angel.in prœm. ffiorum. † Congruentius intelligit Pau.de Cast.curatorem reipubl.hoc est administratorē reipubl. l.præses.C.de transa.& vt sunt hodie Anciani, seu Decuriones deputati circa vtilia reipub.& rationem huius tex. reddit text.q̄ a publico salario non fruitur: quia ei non est statutum de publico salarium,quia causæ sunt paucæ,& ideo vix posset reperiri alius assessor,quàm ciuis.Item solùm cognoscit inter fiscū, & priuatum. vt in glo.

2 *SVMMARIVM.*

1 *Appellatione iurisdictionis in dubio venit etiam delegata.*
2 *Verba in dubio debent accipi in potentiori significatu.*
3 *Iurisdictio ordinaria est potentior delegata.*

De iurisd.om.iud. Rub.

¶Ammodo ingrediemur materias difficiles, vnde dicit Fulg.in l.1.circa prin.j.eo. q̄ quando erat scholaris,in alijs materijs studio camerario aliquid percipiebat: sed in ista nihil potuit intelligere, nisi quando audiuit in scholis voce magistra.¶In glosſ.rubr.diuide eam in duas partes. In prima continuat rub. In secunda format q. Secunda ibi, sed quæ est differentia. Secunda subdiuiditur in quatuor partes,prout formar. q. & tres differentias ponit,quę patent in gl.Teneas quam vis, secundū Doct.hic. Mihi tamen plus placet prima: quia secunda posset
1 infringi. † Ex ista tamen glosſ.not d. Alex. q̄ appel.iurisdictionis in dubio venit etiam iurisdictio deleg.nedum ordinaria,licèt secundum eum ista gl.ad hoc non ponderetur à Doctoribus.vnde dicit hic esse glo.ordin.contra d.Ant.de Butr.in c.sua nobis.de offi.vic.vbi indiscussè dicit, q̄ appellatione iurisdi.in
a dubio intelligitur de ordinaria, [a] & super hoc distinguit dom. Alex.vt hic per eum, & plenius in l.ait prætor.in prin.in vltim. col.ff.de re iud.Teneo opin.d.Ant.de But.quam confirmo tali
2 ratione. † Nam verba in dubio debent intelligi in actu potentiori.l.1.§.qui in perpetuum.ff.si ager.vect.vel emphy.pe.l.quę ritur.ff.de stat.homin.sed sic est,q̄ licèt delegatus censeatur dignior ordinario: tamen iurisdictio ordinaria est firmior, & potentior,quàm sit iurisdictio delegata,Arch.in c.si Episcopus.2. q.6.quem refert,& sequitur Bal. in l.si vt proponis.in 3.col. C. quomodo, & quando iud.& in c.in literis.de offi.deleg.& latè, & per plura fundamenta.d.Alex.in rub.ſ. de off.eius. Nec obst. ista gl. quia mihi nihil facit.loquitur.n.gl. capiendo iurisdictionem in genere, prout capitur in tit.dum dicitur de iurisd.om. iud.q̄ tunc comprehendit nedum propriam iurisdictionem, & sic ordinariam; sed etiam habentes delegatam. Sed nos loquimur,quando in aliqua materia fit simpliciter mentio de iu-
3 risdictione. † Nam tunc credo, q̄ in dubio intelligatur de ordinaria tanquam de potentiori, vt supra dixi.

A D D I T I O.

a ¶Ordinaria.Adde gl.in ver.iurgia.in c.perlectis.25.distin.glo. in cap.licèt.de off.vic.libr.6.

SVMMARIVM.

1 *Officium iudicis complectitur omnia, quæ iudex ratione suæ iurisdictionis potest exercere.*
2 *Officium multipliciter capitur.*
3 *Verbum, potest, de per se non importat necessitatem, sed voluntatem.*
4 *Pater, si dicat in testamento, Relinquo filium sub potestate matris suæ,*
an per hæc verba eam tutricem testamentariam faciat?
5 *Sententia de mittendo aliquem in possessionem,dicitur diffinitiua.*
6 *Pupillorum fauore licèt inductum sit,quòd datio tutoris,quæ est mixti imperij,possit delegari: tamen alia,quæ sunt mixti imperij fauore pupillorum delegari non possunt.*
7 *Iurisdictio, & officium iudicis an sint idem.*
8 *Officium iudicis,& actio an sint idem.*
9 *Officium iudicis, & exceptio an sint idem.*
10 *Restitutio in integrū an à minore peti possit, si ex forma statuti nulla potest opponi exceptio contra instrumentum publicum.*
11 *Officium iudicis est triplex.*
12 *Iurisdictio an cohæreat territorio.*
13 *Castro præscripto,an intelligatur præscripta iurisdictio.*
14 *Iurisdictio non venit appellatione bonorum,vel rerum,vel substantiæ: cùm ipsa sit qualitas territorij.*
15 *Princeps qui concessit mihi castrum cum territorio, & sic cum iurisdictione, si postea addit territorium castro,intelligitur etiam addere iurisdictionem,& vide limita.nu.16.*
17 *Castro donato, an intelligatur donatum merum, & mixtum imperium.*
18 *Ciuitates, castra, & villæ non habent iurisdictionem, sed populus earum.*
19 *Licèt non sit reperire seruitutem seruitutis, est tamen reperire iurisdictionem iurisdictionis.*

LEX PRIMA.

1 Vs dicentis. † Officium iudicis cōplectit omnia,quæ iudex ratione suæ iurisdictionis potest exercere. Ideo dī latissimum.h.d. Et licèt in text.solum ponantur quatuor exempla, quorū tria sunt de mixto imperio: potest addere plura alia, quæ plene ponit Spe. in tit.de offi.iudi.§.1.& quare tex.dicat ius dicentis,tangit gl.&
2 ibi dicam.¶†In tex.ibi officium. [a] Iste terminus [b] officiū,mul
a tipliciter capitur,vt per Arch.in c.1.de consue.in 6. Io.And.&
b alij.in c.de multa.de præb.& latè Alber. hic post Gul. & in dictionario suo in verbo officiū.Ang.& Mod.hic, & Bal.in rubr. C.de ope.libe.& no.in l.1.in 3.col.C.si à non compe.iu. & in l. fi.C.vbi.& apud quem.plenè Sal.in l.pro officio.post gl.de neg. gest.sed in l.nostra.secundum Gul. Alb.& Mod.officium capitur pro exercitio iurisdictio.Alibi capitur pro nudo ministerio sine aliqua iurisdictione: vt patet in tit.ſ. de offi assess.cùm assessor nullam penitus iurisdictionem habeāt,vt dixi in l.1.illius tit.Item in decretalib.in tit. de offi.custo. & de offic.sacristæ.& similib.qui habent officium sine iurisdictione:& ideo dubitāt. Can.in rub.de offi.dele Statuto ciuitatis Bono.cauetur. q̄ qui habuit officium in ciuitate non possit intra annū ad aliud officium promoueri,an ille, qui fuit deputatus ad custodiam portarum,vel arcis, vbi nulla vertitur iurisdi.comprehendatur in statuto? quod etiam tangit Alex.hic, & diffusè Andr. Barb.in rub.de off.deleg.Aliquando etiam capitur officium pro administratione,vt quando dicimus,officialis non potest conueniri officio durante,idest, durante administratione officij. l.pars literarum.ff.de iud.l.Senatusco. ff.de offi.præsid. secundū Alb. hic.Quæ autem differentia sit inter officium,& potestatem,cū in decretalib.habeatur de offi.& po.iu.dele. & naturæ copulæ,
c &,[c] est cadere inter diuersa.declarant Can. in d.rub.& dicunt, q̄ Papa sic intitulauit, quia intēdit duo principaliter in illo tit. tractare. Primò quid,quale,&. quantum sit officium.Secundò qualis, & quāta sit eius potestas, vt ibi plenius per eos maximè Mod. ¶In tex.ibi latissimum.quare nō dixit,longissimum? dic. vt per Bar.hic,tamen dubium maius est cum Iurisc.vtatur superlatiuo supra quē gradum nihil est l.vbi aūt non apparet.ff. de ver.ob.l.cum post.§.gener. ff.de iur.dot. & tū exempla text. sunt de mixto imperio, de mero verbū nullum. qūo ergo potest dici latissimum, si verū esset,q̄ eis, quæ sunt meri imperij,
* non cōpeteret ius dicendi? Bar. *& cōiter Doct.* mdent,& dicunt, q̄ dictio &,posita in tex.implicat quęcunq; alia exempla,& sic etiā causas meri imperij, sed istud non placet Fulgo.nec mihi, quia sic implicaret casum magis dubitabilem, quod est absurdum, & esset perinde ac si tex.diceret,non solum iudex potest damnare ad mortem, sed etiam darebon.pos. & tamē implicatiua,

A D D I T I O N E S.

a ¶Officium.Adde Panor.& Fely.in c.post cessionem. de prob. PVRPV.
b ¶Terminus officium.Adde Cald.& Abb.in c.post cessionem,de prob.Abb.in cle.dispendiosam.in apost.de iud.Albe.de Ros.in 4.part.statut.q.23.Cardin. consi.1.in tit. de transl. prælu.
c ¶Copula,&. Adde Bar.in l.si finita.in §.eleganter.ff.de dam.infect.Iacob.de. Arc.in dispenci.quidam paterfam.Ful.consi.8.incip.do. Pet. Bolgus.

catiua, &,debet implicare casum minus dubitabilem: secundum gl.in l.illud.ff.ad l.aquil.& in l. quod si minor.§.restitutio. ff.de mino. Soleo declarare in'l.qui se patris. C.vnde lib.vnde dicit Rap.Fulg q̃ Iurisc̃on.in hoc tit.intendit tractare de causis pecuniarijs,& ciuilib. & sic de causis, quæ sunt mixti imperij, non autem de causis criminalib.quarum, vt dicit text. Insti.de pub.iud.magna dissimilitudo est à ciuilib.Nam de criminalib. facit specialem tractatum: imò duos libros speciales.l.ff.de priuat. delict. cum seq. & de pub.iud.cum seq. Sed nec istud placet.Procederet enim quando merum imperium cõsisteret solum in causis criminalib.sed cum etiam consistat in ciuilibus, prout est condere statuta,creare tabelliones: ista sunt meri imperij.Similiter concedere licentiam trahendi aquam de flumine pub.vt dicetur in l.imperium.j̃.eo.in tex. ibi tutores constituere. Intellige etiam nemine petente,secundum tñ,q̃ declarat Bar.post gl.ibi in l.hoc autẽ.in prin.& in l. Fulcinius.§.adeo. ff.ex quib.cau.in pos.ea.Bald.in c.1.de mil.vas. qui contu.est.& in l.nec quicquam.§.1.10.col.s̃.de off.procon.& latè Alex.hic, quem vide.In tex.ibi iudices litigantib.dare. Istud exemplum secundum gl.& omnes non est de mixto imperio,vt præcedẽtia: sed est de iurisdictione, vt videtur tex.dicere.l. imperium. j̃.eo.De hoc dicam statim in gl.1.in ver. ius dicentis,dum facit differentiam inter ius dicentem, & iudicem. Et adde bonum tex.in l.voluit.§.1.ff.de interro.act. Sed Bart.Alber.& communiter Mod.reprobant istam differentiam per tex. in c.forus.de verb.sign.vbi iudex dicitur idem,q̃ ius dicens. Potes dicere, q̃ iurisc̃on.dixit ius dicentis,vt ostendat se loqui de his,qui habẽt iurisdictionem actu: ad differentiam eorum qui solùm habẽt iurisdictionem habitu,vt sunt iudices chartularij, de quib. est gl.in l.1.ff.de iud.& in l.rem non nouam. C.eo.secundum Bal. & Lud.Rom.hic.Et istud tene. aliter etiam saluant glo. Sal.&
2 Alex.hic,aliter Ang.sed nõ curo referre.† Item aduerte, dũ gl. dicit,q̃ delegare nõ est mixti imperij,sed simplicis iurisdict.dicẽ dicit gl.fi.& cum istis gl.transeunt omnes,& text.est clarus in l. imperium.in fi.s̃.eo.nec vnquam fui de hoc bene clarus. Nam imo delegare est mixti imperij,& nullo modo potest esse simplicis iurisdictionis: patet,quia expeditur offi. nobili ad priuatam vtil.ergo est mixti imperij: Nam illud dicitur iurisdictionis in specie,qđ expeditur iure actionis, & mediante offic.iudi. mercenario illi deseruiente. Istæ sunt diffinitiones doctorum approbatæ in d.l.imperium.nec dicatur prout dicit d. Alex.in d.l.imperium.in vlti.col. q̃ ideo delegare sit iurisdictionis: eo quia competit cuilibet magistratui ordinario. Nam ista solutio non tollit obiectum,nec etiam est vera; quia etiam aliqua, quæ sunt mixti imperij,competũt iure cuiuslibet magistratus. vt per Bart.in d.l.imperium. quia pendet ab intellectu illius legis,& declarabo,an delegare iudicem possit dici,q̃ expediatur officio iudicis mercenario. Bene fateor, q̃ illæ causæ,quæ sunt delegabiles,sunt iurisdictionis,sed q̃ actus delegandi,& sic dandi iudicem dicatur iurisdictionis, necessariũ est, q̃ expediatur officio iudicis mercenario,ibi dicam: In glo.in ver. bono. mirandum est de gl. q̃ laborauerit ad probandum, q̃ concedere bono.posset.sit mixti imperij, cùm de hoc sit ad literam text. clarus in d.l.imperium,in ver.mixtum,& tanto plus, quia arg. glo.in omni parte est falsum.Primò enim dicit,q̃ non est meri imperii,eo quia non consistit in animaduersione,quia merum imperium cõsistit etiam in aliis mulctis, quæ nõ sunt animaduersio in corpus.Nam condere statuta, creare tabelliones,concedere licentiam trahendi aquã ex flum.publico: ista & multa alia similia sunt meri imperij, vt dicetur in d.l.imperium. & tamen non consistunt in animaduersione. Item dum gl.dicit, q̃ est mixti imperij,quia non potest delegari. Nec istud est semper verum, quia multa, quæ sunt mixti imperij,possunt delegari,vel quæ sunt mixti imperij inferioris,vt ibi dicetur. Poterat gl.melius probare, q̃ esset mixti imperij, & non meri, nec iurisdictionis in specie,eo quia expeditur offi.iud.nobili, & ad priuatam vtil.non autem publicam principaliter,ergo non est meri imperij.quia illud expeditur principaliter ad pub.vtil. Itẽ non est iurisdictionis simplicis, quia illud expeditur offic.iudi. mercenario. Dum postea glo.subdit hodiè contra, ego intelligo istam glo.aliter,quàm Doct.secundum legem quam alleg. Dictum enim gl.debet semper intelligi fm legem, quam alle. vt inquit Bar.in l.non solum.§. si liberationis verba. ff.de liber. leg.& Io.And in c.cùm nuncius.de testi. Sal.in l.si ex cautione. in 10.col.C.de non nu.pecu.Vult ergo dicere gl.q̃ licèt in bon. pos.requireretur causæ cognitio,vt s̃.dixi,hodiè est contra, qa nulla causæ cognitio requiritur.l.fi.alleg in glo.quæ proprie dicit hoc Doct.omnes aliter intelligunt istam glo.quia proximè dixerat,q̃ bon.pos.mixti imperij est, & successiuè subdit hodiè contra,q̃ bon.pos.nõ sit mixti imperij, prout etiam tenet Spe. in hoc tit.§.1.in versi.an bonorum. Istud reprobant antiqui,& postea Bar.& Ang.hic, & Bar.in l.3.§.si causa cognita.ff.de bon. pos.qđ prosequere,vt latè per dom.Alex. hic, licèt Bald.Ful.& Lud.hic defendant gl.sed non curo referre. Sed ista glo.potest subtilius induci, vt velit illud, qđ dicunt Doct.eam velle.Nam ex quo dicit,q̃ hodiè in bono.pos.non requiritur causæ cognitio, per consequens cessat ratio, per quam gl. concludebant.s̃. q̃ olim esset mixti imperij, quia requirebat causæ cognitionẽ, ergo à cessante ratione, cùm hodiè sit contra, elicitur ex hac glo.q̃ non est mixti imperij. In glo. in ver.potest,dum supplet
* ad tex.& necesse habet,cum ista suppletione gl.ad tex. *transeũt omnes Doct.* & antiqui, & Moder. qđ est facile redarguere text.
3 † Ex ista glo.no.q̃ verbum,potest, a de per se non importat ne-
a cessitatem,sed voluntatem.l.sæpe audiui Cæsarem, vbi glo.& Docto.ff.de offic.præsid.nisi essent verba geminata, puta quia quia diceretur possit,& debeat.c.1.in versi. possumus. & debemus,vt eccle.benefi.d. Alex.consi.223. in 2.vol. incip.visis verbis dicti testamenti.in fi.Ibi tamen alleg.alia iura, quæ nihil faciunt.Facit te.in c.eam te.in versi.mandatum dedimus, & præceptum: & ibi Bal.de rescrip.Tñ aliquando verbum potest,ratione subiectæ materiæ necessitatem importat,vt hic secundũ Mod.& l.si mandauero tibi.§ fi.vbi similis gl.ff.mand.in Auth. sed & periculum. C. sine centu vel reliq. Adde idem ècontra, vt patet in l.1.in prin.in ver.oportet. vbi gl.ff.de iust. & iur. imò fortius ratione subiectæ materiæ verbum necessitatiuum, dedebet,etiam si adijciatur dictio præcisa,omnino: vt quia dica-
b tur,omnino debet,[b] tamen nõ importat necessitatem,sed honestatem.tex.est valde signandus in c.1.in versi. omnino debet, & ibi gl.fi.de despon.impu.& ibi do. Abb.multum no. ad hoc, & ante eum alleg.gl.in cle.attendentes.in ver.debeant, de statu mona.¶ Ex ista etiam parte glo.no.Ang.Ful. & Lau.hic,q̃ verbum,potest,relatum ad iudicem parte instãte,& si iustè petat, importat necessitatem: & ita procedat gl.subaudiendo, iũcta regula.l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damn.infec.l.1. §. magistratib.ff.de magi.conue. Ego puto, q̃ text.bene & propriè stet prout iacet absque aliqua subauditione. Nam iurisc̃on.in hac. l.vult ostendere quantam potentiam habeat officium iudi.& sic quantum possit: & dicit,q̃ potest,& illa, quæ sunt in tex.& multa alia: Nunquid autem iudex teneatur illa facere? Non est materia huius legis,sed l.de qua re. & in l.nõ quicquid. ff.de iud.hĩ in l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de dam.infec. & sic text. sine subauditione bene dicit potest: quia postea, an teneatur, non est intentio huius.l. Et iste est verus intellectus huius text. qũi vult declarare quid, & quantum possit iudex, vt appareat
c officium esse latissimum. [c] ¶ Not.successiuè ex gl.diffinitionẽ iurisdictionis. Similem gl.habes in §. iusiuran.in ver.iurisdictione.in Auth.de defen.ciu.per Bal.in c.1.§.ad hoc.in 2.col.de pace iur.fir. Declara istam diffinitionem per singula verba, vt hic
4 per Bar.† & dum circa dictionem potestas, alleg.tex.in l.potestatis verbo.ff.de ver.sig.qui declarat tripliciter accipi. Adde,q̃ si pater in testamento dicat, relinquo filium sub potestate matris suæ, per hæc verba eam relinquit tutricem testamentariã, tex.est in c.ex parte M. & ibi Bal.in fi.ad hoc not.de app.qđ adde ad ea,quæ plenius dixi in l.manumissiones.s̃.de iust. & iur.& dic,vt ibi dixi.Successiuè Bar.huic diffinitioni addit, tanquam à publica persona, & sequitur do. Alex.hic reiecta saluatione Ang.& puto,q̃ non sit necesse, quia illa verba cum necessitate iurisdicendi,non conueniunt patri, nec tutori, nec domino, qui etiam si essent iudices,non possent ius dicere in causa filiorum suorum.l.qui iurisdictioni.j̃.eo.prout etiam dicit Ful.hic. & l.Senatusc̃on.ff.de offi.præsid. Patet, quia Bart.dum vult, q̃ ista verba cõueniant patri,dño,& tutori,calumniatur,& dicit, q̃ ipsi habent necesse ius dicere.i.facere,qđ iura disponũt. Sed hoc non est ius dicere: sed obseruare,qđ ius dicit.Vñ intelligẽdo verba diffinitionis propriè,illis non cõueniunt: & sic diffinitio per se est bona. Tu ꝑsidera, q̃ ista diffinitio vĩ diminuta ex alio; quia non conuenit omnib.diffinitis: ergo nõ est bona.l.1. §.dolum.cũ si.ff.de dolo.¶ Nã in diffinitione dĩ cum necessitate iurisdicendi:& tñ reperitur iurisdictio vera, vbi nõ est necessitas iurisdicendi. Patet in iudicib. chartularijs,de quib.dixi.s̃.in gl.1.qui habẽt iurisdictionẽ habitu: & tñ non est cũ necessitate iurisdicendi.Itẽ princeps habet iurisdictionẽ,sed non est cũ necessitate.l.princeps.ff.de legi.Item si iudex sit excõicatus,vel suspensus.c.ad probandum.de re iud.Item si iudex sit extra territorium,habet iurisdictionem habitu, vt est glo.not.in l.3.ff.de offic.

ADDITIONES.

a ¶Verbum potest.Adde gl.& Bart.in l.Gallus.ff.de lib. & posthu.in l.1.ff.de iust.rup.test.Inn.in c.scisc̃itatus.de rescrip.

b ¶Omnino debet.Adde gl.in c.ex parte.el 1.de offi.deleg.Ioan.de Imo.in c.in causis.de test.Io.de Ana.in c.qualiter,& quando,el 2.de accu.

c ¶Esse latissimum.Sequitur Ias.in l.more.col.12.j̃.eo. PVRPV.

offi.præsi.dixi in l.fin.ſ.de iuſti.& iur. & tamen non eſt cum neceſſitate iuris dicendi : & ſic vī, q̄ hic ſolùm diffiniatur iuriſdictio actualis, quam quis habet, & in potentia,& in actu : non autem diffiniatur iuriſdictio habitualis, quam quis ſolùm habet habitu. Et hoc modo multum reſtringeretur iſta diffinitio, quæ generaliter non congrueret omnib.diffinitis Cogita ſi poſſit reſponderi ſaluando gl.Item periſtam diffinitionem,in ver. æquitatis ſtatuēdæ.Bar.in l.omnes populi.in 1.q.prin.ſ. de iuſt. & iur.tenet,q̄ condere ſtatuta,eſt iuriſdictionis.Ibi examinaui, & reprobaui Bar.quia hic in glo.verbum,ſtatuere,non ponitur pro ſtatuta condere,vt capit Bar. ſed pro eo,quod eſt pronunciare,vel decernere.l.pronunciatum.in prin.ff.de verb.ſign.c.in his.eo.tit.in antiquis. An tamen hoc verum ſit,q̄ condere ſtatuta,ſit iuriſdictionis,ponunt Bal.& latè Alexan.hic, dixi in d.l. omnes populi. in 1.q.prin.Item repugnat verbum neceſſitate, vt ibi plenius dixi. vnde autem dicatur iuriſdictio, declaratur in l.imperium.in gl.magna,in ver.mixtum.poſt prin.& ibi Bar. in 2.col.ĵ.cod.& glo.in d.§.iuſiur. ¶Glo.in verſi.poſſeſſionem, diuiditur in tres partes.In prima remouet contrarium.In ſecūda per viam quæſtionis opponit,& dupliciter ſoluit. In tertia, de materia ſe remittit. Secunda ibi, ſed nonne per vnum nuncium.Tertia ibi,& potes hic dicere. Materiam huius glo.videbis in l.iubere cauere.ĵ.eo.& ex prima parte habes duo notare.

5 Primò ibi,ſi dicas de pronunciatione diffinitiua. ¶†No.q̄ ſententia de mittendo aliquem in poſſeſſionem dī diffinitiua: & ad hoc not.iſtam gl.Bal.Ful.Lud.& Mod.hic.ſed gl.malè dicit, & contrarium tenet gl.in l.præſenti.§.ſed ſi hoc.in ver.vſq; admodum.ad ſi.C.de his,qui ad eccl.confu.& gl.in l. Fulcinius.§. quid ſit latitare. ff.ex quib.cau.in poſſ.eatur.in ver. debet enim. in ſi.& glo.in c.cum olim de teſt. Quod non ſit diffinitiua, patet ex doctr.gl.magiſtræ in cle.1.in ver.diffinitiua.de ſeq. poſ. & fru. Niſi ſalues gl.in miſſione in poſſeſſionem ex ſecundo decreto,quæ vī habere effectum diffinitiuæ, ſm Bal.in l.2.in 10. q.ff.ſi ex nox.cau.aga.& latius per d.Alex.hic. ſed ex primo decreto propriè eſt interlocutoria, licèt largè poſſit diffinitiua appellari,ſm Bal.Fulg.& Mod.cum alijs concor.vt hic per Alex. Secundò habes notare ex gl.ſm Iac.de Are. Cy.Bald. & Mod. hic, q̄ maioris iuriſdictionis eſt exequi, quàm pronunciare de exequendo: & hoc facit ſecundum eos,q̄ iudex ex forma ſtatuti vltima die offici non poteſt executionem facere: poteſt tamen pronunciare de exequendo, quod comproba, vt hic per Alex.¶In ſecunda parte glo.ibi,vel dic, aliud iubere, aliud delegare.glo.vult facere differentiam inter delegationem, & iuſſum.Nam delegatio dī quoties exercitium iuriſdictionis trāſfertur in delegatum: ſed quando iudex ordinarius p̄cipit nuncio,q̄ aliquid faciat,exercitium iuriſdictionis non transfertur in eum,ſed nuda executio nudi miniſterij, & iſta non eſt delegatio,ſed iuſſus: &idem dicit Bar.in l. & quia, vbi alij.ĵ.e. ¶Gl. in ver.tutores diuidit in tres partes, prout tres format q. In prima diſputat,an datio tutoris ſit iuriſdictionis: & ſic an poſſit

6 delegari.Dixi.in l.1.in gl.in verbo,poſſunt.ſ.de off.eius. † In vlt. parte gl.habes,q̄ licèt fauore pupillorum inductum ſit, q̄ datio tutoris, quæ eſt mixti imperij, poſſit delegari: tamen alia, quæ ſunt mixti imperij,fauore pupillorum delegari non poſſunt etiam habenti iuriſdictionem: vt eſt decernere bono.poſ.

a pupillorum. [a] Ratio ſm gl.quia iſta talia rarò accidunt: & lex conſiderat,quod plerunque,non qđ raro euenit.Fatua vī hæc ratio : quia dare bono.poſ.pup. & ſimilia poteſt plerunq; euenire.Vera ergo ratio eſt,ſm Alb.& ſentit Bart. hic aliqualiter: quia maius præiudicium prætenditur pupillo non habenti tutorem. Ideo eius fauore lex permittit dationem tutoris poſſe delegari,qđ non eſt in alijs cauſis,poſtq̄ tutorem habet.Subdit tñ Bar. (ſub dubio fortè,) vnum eſſe caſum ſpecialem, in quo cauſæ mixti imperij poſſunt delegari fauore pupilli:qñ aliàs pupil.haberet neceſſe litigare extra prouinciam, per l.1.C.quādo Imp.inter pup.& vid.quæ lex nihil facit, prout etiā dicit Fulg. hic :quia ibi bene dī,q̄ pupillus non cogitur litigare extra prouinciam : niſi intelligas,qñ princeps delegaret extra prouinciā: licèt Alex.fatendo,q̄ illa lex non probet, conſiderat, q̄ ille caſus ſit fauorabilis,& poſſit recipere extēſionem, vt hic per eū. ¶Extra gl. Bar.format plures quæſtiones, & quatuor tñ proſequitur : & licèt Ful.dicat,q̄ Bar.examinet 7.prin.mihi tamen

7 videtur,q̄ non examinet niſi quatuor. † Prima eſt, an iuriſdictio,& officium iudicis ſint idem. In quo licèt Bart.faciat tres caſus: tamen ſi conſideras,tertius caſus in nullo differt à ſecun

b do.[b] Fac ergo duos caſus. Aut conſideratur iuriſdictio, vel officium in abſtracto, & de per ſe: & ſic non prout cohæret alicui perſonæ : vt cùm dicimus in ciuitate iſta ſunt variæ iuriſdictiones,& infinita officia : tunc nihil differunt in effectu, licèt Barto.dicat, q̄ differentia ſit tunc : quia officium principaliter denotat perſonam in conſequentiā iuriſdictionis : ſecus è contra. Cogita,cuius vtilitatis ſit iſta differentia Bart.an principaliter denotetur iuriſdictio,vel perſona,an in conſequentiā. Aut conſideratur officium iudicis,ſeu iuriſdictio in concreto: & ſic prout cohæret perſonæ,& tunc iuriſdictio, & officium in hoc differunt : quia iuriſdictio eſt publica poteſtas iudicis : officiū autem eſt exercitium illius iuriſdictionis; & ſic ſe habent adinuicem,ſicut diceremus in ſimili, q̄ obligatio eſt ius, & actio eſt exercitium illius iuris.Iſtud eſt, quod in effectu vult Bart.in

8 tota.1.q.etiam in prin.2.q.princ.¶†Circa 2.q.inquantum quæritur,nunquid officium iudicis, & actio ſint idem : (de quo etiā per gl.in l.1.in prin.ff.de eden.ponunt Doct.Inſti.de act.in prin. vbi aliquando plenius dixi.Can.in c.fi.de offic.iud.) & breuiter concludendo dicta Bar.conſidera, q̄ ſi loquimur de officio iudicis, quod ſolùm reſidet in perſona iudicis, iſtud nihil habet commune cum actione, vt patet ex diffinitione, vt hic per Bar.& de hoc non eſt dubium. Aut loquimur de officio iudicis conſiſtente in parte, largè tamen : & in hoc, quid differat ab actione, Bart.multa effundit verba. tamen circa iſtud officium iudicis,qđ competit largo ſumpto vocabulo,collige ex

c doctri. Bar.in effectu quatuor differentias [c] inter actionem, & officium iudicis.Prima eſt in natiuitate: quia actio præſupponit obligationē,ex qua naſcitur.l.licèt.§.ea obligatio. ff. de procur.§.1.Inſt.de actio.ſed officium iudicis nullam præſupponit obligationem.l.qui per colluſionem. ff.de actio. empti.l.quintus.ff.de ann.leg.niſi impropriè, & largo modo,vt eſt glo.in l.ſi ſeruum.§.ſequitur.& ibi Ang.& Mod.notant pro ſingulari.ff. de verb.oblig.Bar.in l.ſi.ff.de iniur.cum alijs concord. quæ traduntur hic,& in illo.§.ſequitur.Ex iſta differentia ſequit correlariè ſecunda differentia, q̄ quando intentatur actio,debet in concluſione libelli tale quid concludi,per qđ appareat partem eſſe obligatam : ſed in officio iudicis nō concluditur de aliqua obligatione. Adde Barto.in l.4.in bona lect. quæ communiter non habetur.C.depoſi.dom.Anto.& Imo.in c.fin.de officio iudicis,per Spec.& Ioan.And.in titu.de libel.conce.§.1.ver.ſis tamen cautus : ibi tamen dicit not. Spec. q̄ ſuſtineretur libellus, in quo intentaretur officium iudicis, & reuera competit actio. Et idem tenet Ioan.And.in tit.de iuriſd.om.iud.ſuper rub.& d. Alex. hic : quemadmodum è contra ſuſtinetur libellus ſi quis intentat actionem,& ſolùm competit officium iudicis,ſecundum Bald.in l.& ſi ſine,in vlt.col.C.ad Treb.d.Ant.de But.in c. examinata.in 9.col.de iud.& eſt tex.in c.ex literis & ibi d. Ant. & Imo.ad hoc no.de pig.Et facit ratio,quia libellus debet omnimodo poſſibili ſuſtineri etiam impropriando vocabula, vt dixi latè in l.ſed & ſi poſſeſſoris.§.itē ſi iurauero.ff.de iureiuran. Alia differentia eſt : quia in his, quæ debentur officio iudicis, interpellatio extraiudicialis non conſtituit in mora, vt eſt tex. in l.cum poſtulaſſem.in prin.vbi Bar.& alij.ff. de dam. infect.& idem Barto.in l.vbi.§.1.ff.de edend.& in l.ſi ex legati cauſa.ff.de verbo.ob.Adde fortius, q̄ etiam tunc per productionem libelli non conſtitueretur in mora, ſed requiritur lit.conteſt.ita ſingulariter Bar.in l.denuntiaſſe.§.quid ergo.ff.de adul.quem.§.legit ſub.l.præcedenti.per rationem, de qua ibi per eum. tenent Ang.& Lud.Rom.in l.vinum.ff.ſi cert.pet. Limita ſecundum Bal.hic in 3.col.poſt Cy.in l.1.circa medium.C.de alie.iud.vt ſit verum in officio iudicis nobili,ſecus in mercenario, vbi mora contrahitur per interpellationem extraiudicialem. Sequitur Lud.Rom.in repe.l.1.in 8.char.ff.de arbit.Vltra Bar.& Docto. adde quatuor alias differentias. Prima eſt in nomine : quia officium iudicis dicitur remedium extraordinarium. l. cui. ff.de cond.& demon.l.cum filiusfa.vbi gl. & Doc.ff.ſi cert.pet.cum ſimi.Et ideo ceſſat,vbi aliud remedium competit.l.in cauſæ.in

d prin.ff.de mino.Secunda differentia [d] eſt in effectu:quia qui nō poteſt intentare actionem, poteſt tñ implorare offi.iud. Patet, quia fratres minores, qui non poſſunt petere iure actionis aliquid,qđ ſit eis relictum,cle.exiui.de ver.ſig.poſſunt tñ implorare offi.iud.vt hæredes compellāt ad ſoluendum.l. hæreditas.in fi.de pet.her.l.quintus.in prin.& ibi Bar. ff.de ann.leg.l. ſeruos. & ibi Bar.ff.de alim.& cib.lega.Idem Bar.in l.nec quicquam.§. fi.ff.de offic.proc.& in l.ſeruo.ff.de leg.1.Bald.in l.1. C.de fideic.

e Eodem modo filiusfamilias, [e] qui non poteſt agere in iudicio ſine conſenſu patris.l.fin.§. neceſſitate. C. de bonis,quæ liberis, tamen

ADDITIONES.

a ¶Pupillorum. Imò pro hac ratione facit Alexand.in l.1. §.1. de nou. operis nunciatione. PVRPV.

b ¶A ſecundo.Adde Iaſ.ſimpliciter in l.more.in 2.col.ĵ.e.& 3.in prin. PVRPV.

c ¶Quatuor differentias.Adde duas Iaſ.in l.de alimentis.C.de tranſa.aliā Bart. in l.cum lex.in prin.col.fi.in ver.3. PVRPV.

d ¶Differentia.Pro hac differentia adde gl.in c.ſicut.47. diſt.alleg.in l.1. col.19. ſ.titu.2. PVRPV.

e ¶Filiusfa.Adde Bal.in l.nec quicquam.in §.de plano.ff.de offic.proc. Alex.de Imo.conſi.59.inc.viſo proceſſu cauſæ 1.col.in 2. vol.

tamen potest implorare offi.iudi.extra ordinem, gl.est in l.1.in gl.1.C.qui admit.quam Ang.Lud.Ro.& alij Mod.ibi reputant ad hoc singu.Idem est in seruo.l.seruus.in prin. & ibi glo.ff.de
a bono.possess.gl.in l.3.§.causa cognita.co.tit. Tertia differentia a est: quia vbi imploratur offic.iudi.non defertur iuramentum in litem; gl.est no.in l.harum.§.fin.ff.si ser.vend.quam sequuntur Bal.& Raph.Fulg.ibi.& dicit Bald.q illa glo.est no. & quòd raro alibi inuenies illam glo.Sequitur Bar.in l.si prius. ff.de ope. nou.nun.in pen.char.in 2.q.& ibi Imo.reputat illam gl. ad hoc sing.Eam etiam sequuntur Bal. Ang. & Mod. in l.argentarius. §.cum autem.per illū tex.ff.de eden.Pau.de Castr.in l. in actio. nibus.vbi dixi.ff.de in lit.iur.quamuis contrarium teneant Bar. & Pau.sibi contrarij in d.l.harum. Io.Fab. in §. præterea quas-
b dam.Insti.de actio.Quarta differentia est: b quia vbi imploraratur offi.iud.non habet locum reconuentio. gl. est fin.in l.sed & si restituatur.in prin.in gl.1.ff.de iud.quam simpliciter sequitur,& reputat sing.Lud.Rom.in l.1.in 8.col. ff. de arbit. sed illa glo.est falsa,& in contrarium est tex.clarus.in l.1.§.fi.& ibi Bar. ff.de var.& extraord.cog.Idem Bar.in d.l.sed & si restituatur.& in Auth.& consequenter.in vlt.col.C.de senten.& interlo.om. iud.Barb.in rub.extra de offi.iudi.in vltim.col. ¶Ex supradictis omnib.habes octo differentias inter offi iud.& actionem.adde aliquas conuenientias.Nam sicut filiusfa. vel libertus non pñt agere contra patrem,vel patronum nisi impetrata venia, alias incidunt in pœnam quinquaginta aureorum.l.2. & fin.C.de in ius vocan.cum sim.codē modo non possunt implorare officium iudicis absque impetratione veniæ.gl.est sing. in l.cogi.§. si pater.in verbic.obsequium.ff.ad Treb. quā Nic.de Neap.d.& Alex.ibi reputant ad hoc sing.& Lud.Rom.in l.1. in 8.col.ff.de arbi.Item sicut cuilibet actioni regulariter præscribitur 30.an. l.sicut.& l.omnes.C.de præscript.30. anno. & Instit.de perpe.& temp.act.in prin.ita officio iudicis præscribitur 30.ann. glo. est in d.l.sicut.in ver.persecutionum. quam Bald. ibi dicit non haberi alibi.Eam etiam reputat sing.Bald.in l.2.in 3. col. de execu. rei iud.sequitur Bart.& limitat in l.prætor.§.fin. ff.de oper.nou. nun.Adde glo.consociam,sub dubio fortè, in l.querela.in glo. 1.in fi.C.de fal.tñ loquitur in officio iudicis inquiretis in crimi-
* nalibus,& *communiter* reprobatur, quia tunc annis 20.præscribitur,fm Bar.& alios ibi.Bald.in l.falsi.C.de fal.& in c.licèt causam.in 14.col.de prob.& in c.cum venerabilis.de except.Ang.
9 in l.si vacantia.in vlt.col.C.de bon.vac.libr.10.¶††Nunquid autem offic iudi.& exceptio sint idem? Conclude, q non,imò, qui non potest opponere except. potest tamen implorare offi. iud.l.planè.vbi Bar.& alij.& l.fin.vbi etiam Bart.& alij.ff.de pet. hære.l.4.§.nouissimè.& ibi Barto.ff.nau.cau.stab.Istam conclu.
c firmo ex multis.c Primò ex eo,quod vult Bar.in l.1.§.& parui. ff.quod vi,aut clam. q si statutum prohibet opponi cōtra instrumentum except.pacti,vel aliam similem competentem de iure communi,potest tamen implorari off.iud. idem Bar.in locis præalleg.d.Ant.& d.Abb.in c.item cum quis, de restit. spol. Pet.de Ancha.in cle.1.de seq.pos.& fruc.quamuis contrarium teneat Bald.in l.1.in vlt.col.C.de condi.indeb. & in l.si non fortem.§.1.ff.eod.Sal.in l.in l.ita nobis cordi pudor. C.de adul.Sed concorda,vt per Imol.& Ang.de Are.in l.fi.ff.à qui.app.non licèt.Ad idem facit,qđ vult Ange.in d.l.planè.q si ex forma statuti in causa criminali nullus debet admitti ad aliquam exceptionem, nisi personaliter compareat: sicut est statutum Perusij,& communiter vbique,poterit implorari off.iudic vt ex off.capiat informationes,q iste inquisitus est clericus,vel q ille occisus erat bannitus, & ex forma statuti poterat impune occidi.Et dicit Ang.q ista practica vsus est infinitus vicib.& idem Ang.in l.filiusfam.in §.veterani.post Rycard.Malumb.ibi.ff.de
d procu.& in l.reos.C.de accus.d Ad idem facit, quod vult Ang. in l.quos prohibet.post Iaco. Butr.ff.de postu.quod qui ex forma statuti non admittitur ad excipiendum,nisi satisdet,potest implorare off.iud.cùm officium,& exceptio differant realiter, & essentialiter secundum eum,& idem Alb.de Ros.post.Iaco. But.in d.l.fin.ff.de peti.hære.vbi dicit,q stante statuto, q in causa capitali non admittatur aliquis procurator ad aliquam except. vel declinatoriam opponendam, sed principalis debeat personaliter venire: si procurator comparet,non debet oppo nere except.nec declinatoriam,sed implorare off.iudi.vt ibi plenè per eum.Ad idem facit,quod volunt Spe. & Io. And.in tit. de instr.edi.§.fin.versi.sed quid si debitor. q si pars renuntiauit productioni testium,vel instrumentorum cum iuramēto,quo casu valet.c.fi verò.de iureiu.tamen potest procurare testes recipi ex off.iud.sequitur Imo.in c.2.de prob.& Lap.in c.quamuis.de pac.in 6.d.Alex in Auth.iubemus,vbi dixi.C.de iud. Ad idem facit, quia si alicui precluса est via excipiendi: puta quia certus est terminus statutus à iudice, vel à lege, vel iam lata sententia,potest implorare off.iud.vt se informet de tali except. & ideo aduocatus in hoc debet esse bene cautus.Ita Angè.Ful. & reliqui Mod.in l.nam & postea.§.si damnetur. ad fi. ff. de iureiurand.Angel.in l.fin in 2.col.ff.de pet.hæred.vbi dicit,quòd istud est tenendum fixum menti,& q nunquam exeat de memoria. Idem dicit Bart.in l.domum. in 2.col. C.de rei vendi.& d.Abb.in c.inter monastetium.de re iudic.Ang. tamen in d.§.si damnetur. videtur restringere illud mirabiliter, vt procedat, quando apparet ex actis talem exceptionem competere, & idem Pan.vbi supra. Tamen quando ex actis apparet, etiam si non opponatur à parte,nec imploretur off.iudi.iudex tenetur supplere,d.An.in c.ab excommunicato.in 3. col. de rescrip. qđ summè exclamat Alex.in d.§.si damnetur.in fi.col. vbi dixi plenius de hoc vltimo.Ad idem facit,qđ vult Bal.in l.si ex cautione.in 9.q.C.de non nume.pecu.vbi si exceptio non nume.pec. vel non numeratæ dotis nō potest amplius opponi: puta propter lapsum temporis: tamen off.iud.in locum illius exceptionis deficientis potest implorari,& idem tenet Bald. in l.in contractib.in prin.in 2.no.C.de non nume.pecu.& Bal.in l.illicitas,
10 in princ.per illum text.ff.de off.præsidis.¶††Prædicta pondera ad id,de quo dubitauit Bal.in l.in causæ primę,in prin.ff.de minorib.post gio.ibi, q si ex forma statuti contra instrumentum publicum nulla potest opponi exceptio, an possit peti restitutio in integrum à minore contra tale instrumentum? Arguit ad partes: Demum inclinat, q non. Tamen non est sine magna dubitatione.Puto indubitanter contrariū per ea, quę proximè dixi,cum in integrum restitutio veniat off.iudi. vnde excluса quacunque except.ex forma statuti, non tamen intelligitur excluсum off.iud.vt prædixi,& multominus in minore,per id quod vult glo.sing.in l.postquam liti.in glo.fin.vbi dixi.C.de pac.q in generali exclusione nunquam intelligitur excludi beneficium restitutionis in integ.competens minori. Facit,quod vult glo.solennis in l.1.in glo.pen.C.si de mom. pos.fue.app.q in casibus, in quibus non admittitur appellatio, potest tamen minor implorare restitutionem aduersus talem sententiam,& glo.in l.& si fine.§.fi.ff.de minor. Aduerte tñ in prædictis: quia differentia est,an competat exceptio,an verò offic.iudi. Nam vbi exceptio proponitur,non remouetur propter præsumptā calumniam.c.licèt causam.de prob.sed qñ officium misericoditer imploratur, potest ex præsumpta calumnia per iudicem denegari.l.si quis libertatem.§.planè.ff.de pet.hære. Ita declarat
11 Bal.in d.l.in contractib.in princ.in 2.no.¶††Tertiò principaliter
e quærit Bart.quotuplex est officium e iudicis, & concludit,q est triplex.vt hic per eum post glos.in l.4. C. depos. vbi etiam
f Bar.& per Can.in c.fi.de off.iud. f Dic melius,quod est duplex tantum.s.nobile,& mercenarium secundum Alb.& Bald.in l. incerti.in vlt.col.C.de interdi.& in fin.col.dicit,quod offic.iud. nobile est,quando iudex principaliter aditur ob ipsum, qđ petitur: mercenarium autem, quando principaliter aditur ob aliud,sed etiam propter aliud in consequentiam. Ita dicit not. in l.1.ff.de præto.stipu.Nam illud,quod dicit Bar.de offic.iudi. aduersario est superfluum, cùm semper contineatur sub vno ex prædictis duob. quia si offic.iudi. competit loco deficientis exceptionis: tunc est nobile; si autem deseruit exceptioni cōpetenti,tunc est mercenarium.secundum Io.de Imo.in c.fi.17 col.& seq.de off.iudicis.Adde etiam,q similiter reperitur actio nobilis,& mercenaria,secundum Bald.in rub. de off. iudi in 5. col.Nam actio hypothēcaria est mercenaria,ideo cumulatur cum principali.§.sed neque.in auth.de fideiuss. Item dum Bar. hic dicit, q officiū iudicis aliquando mercenatur circa actionem determinatam exequendam, aduerte, q Bar.non firmat, q executio sententiæ fiat officio iudicis mercenario an nobili: sed se remittit ad l.iubere.ff.eo vbi ipse in fi.col.1.firmat, q fiat officio iudicis nob. Et ideo Imo.in d.cap.fin. in 18.col. & seq. de officio iudicis non bene dixit Barto. esse sibi in hoc contrarium.Et idem,q executio sententiæ fiat officio iudicis nobili tenet Bar.in l.à diuo pio.§.1.ff.de re iud. Angel.in l.qui restituere.ff.de rei vend.sequitur Imo.in l.si finita.§.si plures. in 18.col. ff.de dam.infec.& ibi etiam dicit,q officium iudicis mercenarium est propriè illud,quod deseruit actioni ad hoc, vt causa

terminetur

ADDITIONES.

a ¶Differentia est. Adde Alex.in l.naturaliter.§. nihil commune.20.colum,de acquir.pos. PVRPV.

b ¶Quarta differentia est. Adde Ias.in l.nec quicquam.§.vbi decretum.col.13. vbi multa circa hoc dicta repetit.supra de offi.procon. PVRPV.

c ¶Ex multis. Adde Alex.vbi ponderat tex.contra Bart.in l.3. §. si procurator. in 3.no.ff.quod quisque iu. PVRPV.

d ¶De accusa.Adde Ias.in l.vbi pactum.col.4.C.de transac. PVRPV.

e ¶Officium.Adde Spe.tit.de act.seu peti.in §.fi.ver. dicendum.

f ¶De offic.iud.Bart.sequitur Ias.in d.l.nec quicquam.§. vbi decretum.col.2.5. de offi.procon. PPRPV.

ærminetur per sententiam diffinitiuam : ideo lata sentẽtia expirat : ideo pro executione sententiæ non potest competere off.iud.mercenarium, nec pro interpositione primi decreti,vt
12 hic per Alex.¶† Quartò,& vltimò cùm quærit Bar. vtrum iurisdictio cohæreat territorio. Ante omnia quærendum est cuius sit effectus : aut cuius vtilitatis:& vltra effectum Bar.q̃ cõcesso territorio intelligatur concedi iurisdictio: adde quinque alias vtilitates.Prima est,quam tradit Barto.in l. inter eos.ff.de acqui.rer.dom.An Baro,qui vendidit castrum,intelligatur vendidisse iurisdictionem : distinguendo, vt ibi per eum : & ibi vī aliqualiter contradicere his , quæ dicit hic. & plenius Bald.vbi multas similes. q.format in c.1.de cap.qui cur.ven. Lud.Rom.
13 cõsi.444.incip.an dictum castrum,in secundo dubio.† Secũda
2 vtilitas est,an præscripto castro, * intelligatur prescripta iuris-
14 dictio,de quo per Bar.in l.si aliena.§.1.ff.de vsuca. Tertiã † vtilitatem tradit Bald.in l.data opera.in 16.col. C. qui accusa.non poss.vbi tenet,q̃ iurisdictio nõ veniat appellatione bonorum, vel rerum,vel substantiæ,cùm sit qualitas territorij : & fuit verbum Guid.hic per l.quid aliud sunt iura.ff.de verb.sig.quod tñ vltimum reprobat Bar.hic.& ad hoc vltimum facit,qđ volunt gl.Gul.Bart.Albe.& plenius Bald.Ange.& Mod.in l.1.ff.de stat. hom.vbi ponunt an appellatione rerum,vel bonorum veniãt iura,& actiones : vt ibi per eos. Quarta not.vtilitas traditur per Bar.in l.fin.in 2.col.per illum tex.C.vbi,'& apud quos.dum declarat,quando dicatur concedi iurisdictio ordinaria , & qñ de-
15 legata. † Quinta vtilitas est , quia princeps,qui concessit mihi castrum cum territorio : & sic cum iurisdictione: si postea addit territorium castro,intelligitur etiam addere iurisdictionẽ , secundum Ang.in §.1.circa prin. in Auth.de æqua.do. ¶Colli-ge ex tota doctr.Bar.vt eam clarè habeas,quatuor conclu. Prima est,q̃ iurisdictio non cohæret territorio,sed personæ magistratuum,aut populo,intra tamen territorium . In hoc magis placet doctr.Bar.in l.1.§ in initio.in 2.col.de offi.præf.vrb. q̃ iurisdictio formaliter , & actiuè dicitur esse in magistratu ius di-
* cente : sed magistraliter, * & passiuè dicit̃ esse in personis subditis. Ratione autem situs,& sic sub prædicamento, vbi, dicitur inesse territorio : quia territorio terminatur.l.fin.j̃.eod. De quo etiam per Bal.in c.1.§.ad hæc.in 2.col.de pace iur.fir. Bart. in l.fi.per illum tex.C.vbi & apud quos : cum multis concord. vt per Alex.Et adde eundem in cõsi.35.in 4.vol.incip.viso processu causæ vertentis inter communitatem ciuitatis. in 2. col. ¶Secunda conclu.est, q̃ si princeps concedat alicui vniuersa-
b liter territorium,videtur iurisdictionem concedere: [b] de quo etiam per Barto.in l.si quando.j.ad fin.C.de bon.vac.lib.10.latè Spec.& Io.And.in hoc tit.in versi.sed an meri. Ang.in l.1.§.fin. s̃.tit.2.cum alijs concord.no.per d.Alex.hic , & in l.3.in prin in penult.col.ff.de acquir.poss.& qđ dicit Bal.in c.1.§.in generali, si de feu.fue.contro.inter do.& agna.¶Tertia conclu.est, quando princeps concedit particulariter aliquas res,non intelligitur concedre iurisdi.quæ non accedit nisi vniuersalitati. Facit bene,quod not.decidit Bal.in l.à procuratore.C.man.vbi quærit, si princeps concedit tibi vnam possessionem , in qua erat domus, & in qua solebat exigi vectigal , an intelligatur cõcessisse etiam ius exigendi illud vectigal ? Et dicit,q̃ non,per d.Innoc. & Doct.in c.ex literis.de iurepa.Sed dico,q̃ deciditur ex doctr. Bar.hic,quia cùm hic non concedatur aliqua vniuersitas territorij,sed aliqua res,non venit ius exigendi vectigal.vt per Bald. in c.1.in pen.col.de cap.qui cur.ven. vbi quærit : si vendo possessionem talis castri,an intelligar vendidisse iurisdictionem ca-
16 stri . † Item adde , q̃ si princeps concessit castrum cum territorio, quo casu intelligitur iurisdictionem concessisse: postea augmentetur territorium illi castro, intelligitur addere iurisdictionem.Ita Ang.in §.1.circa prin.Auth.de æquali.do.Et si Epi
c scopus concedat alicui * castrum cum pertinentijs, veniunt ẽt
17 iura spiritualia.Inn.& alij.in c.ex literis.de iurepat.† An autem
d donato castro,[d] intelligatur donatum merum,& mixtum imperium ? Ponit latè Bald.in c.1.in 3. & 4.& seq.col.de cap.qui cur.ven.vbi vide Bal.de alijs similib.q.Pau.de Cast.in cõsi.132. Et si princeps concedit alicui caput castri , an intelligatur totũ castrum concessisse,& totam iurisdictionem ? Ponit Bald.in c. 1.§.ad hoc.in 3.col.de pace.iur.fir.Lud.in d.consi.344. & est bonus tex.in l.cum in diuer.ff.de reli.& sump.fu.vide etiam quod fin.decidit Bart.in l.1.C.de exac.lib.10.vbi dicit, q̃ consuluit de facto super capitulis factis cum Archiepiscopo Mediol.quib. cauebatur,q̃ omnia castra occupata per Vbal.regerentur sub eorum regimine,an propter regimen intelligatur concessa iurisdictio,& merum,& mixtum imperium ? & mirabiliter con-
18 cludit,q̃ non.Cogita tamen,quia dura est decisio . ¶† Quarta conclu.est,q̃ ciuitates, castra , & villæ non habent iurisdictionem,sed populus earum,& ex hoc sequitur no.q̃ sufficit præscribere scientẽ populo, & non requiritur scientia superioris.l. sed Celsus.in prin.cum glo.ff.de contrahend. emptio. & quod not.in l.inter pub.ff.de verb.signifi. Sequitur Petr.de Ancha.in commento.c.canonum statuta.in 11.char.de consti. Contrarium , q̃ iurisdictio sit penes principem illorum locorum , & consequenter,q̃ oporteat prescribere de scientia illius principis,tenet Inno.in c.cum accessissent. circa medium.de constit. Bald.in c.1.in 3.col.si de inuest. inter do. & vasl. lis ori. & in c. bonæ. 2.in 5.col.de postu.præla.& do.Alex.hic,qui dicit,q̃ habuit de eo consulere in causa valde ardua , & ita consuluit in consi.35.in 4.volum.incip. viso processu causæ vertentis inter communitatem.in 2.volum.Tu salua Bar. vt loquatur in populo non recognoscente superiorem , quia habet vim supremi principis , secundum Bart.in l.relegati.ff.de pœn. & in l.hostes.ff.de cap. Et adde Bart.in consi.incip. quæritur vtrum iuris-
19 dictio.& in extrauag.qui sint rebelles.in ver.Lõbardiæ. ¶† Vlt. inquantum Bart.reprobat æquiparationem Gul.inter seruitutes,& iurisdictionem: Adde plenius Bal.in c.vno delegatorũ. in vlt.col.de offic.deleg.per aliquas rationes præsertim,quia licèt non sit reperire seruitutem seruitutis.l.1.in fin. ff. de ser.leg. tamẽ est reperire iurisdictionem iurisdictionis, vt ibi per eum.

ADDITIONES.

a ¶Castro.Adde Dy.in l.1.in §.damus.de susp.tut. Bal.in l.fin.in prin.C.de bon. quæ lib.Ang.in l.1.in fi. C.de bon.vac. lib.10.

* Materialiter.

b ¶Concedere.Amplia,vt videatur dare ea,quæ sunt meri imperij,quando consueta.Ias.in l.vt liberis.4.col.C.de coll. PVRPV.

c ¶Alicui.Adde Abb.in dispu. inc.Augerio. in 19.col.

d ¶Donato castro.Adde Bal.in l.fin.ff.de constitu.prin. & Pet.de Ancha.in reg. accessorium. de reg.iur.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Reperiuntur principaliter duæ species citationis.*
2 *Cui conceditur aliquid,censentur concessa omnia illa, sine quib.expediri non potest.*
3 *Tacitè videntur concedi ea , sine quibus expressè concessum non potest exerceri.*
4 *Qui potest se propria auctoritate vindicare ex forma statuti , non potest alteri demandare : tamen potest sibi adhibere complices ad vindicandum.*
5 *Licèt iudex proprietatis non possit de possessione cognoscere & è contra, est verum,nisi aliàs non posset de proprietate cognoscere.*
6 *Testis , qui iurauit dicere veritatem super principali, intelligitur etiam iurasse super accessorijs & connexis ,sine quibus testificatio super principali esset inutilis.*
7 *Quæ incontinenti fiunt , censentur ineße.*
8 *Si notario sit commissa nuda receptio testium , poterit tamen interrogare super contingentibus,& connexis , & si testis respondeat , valebit.*
9 *Commissa examinatione testium,transit potestas recipiendi protestationes super reprobatione testium,licèt super illis non possit examinare.*
10 *Ille , cui est commissa cognitio causæ , potest causam diffinire , & sententiare.*
11 *Lex nostra ampliatur,quòd intelligãtur commissa ea , cum quibus facilius expediretur causa.*
12 *Quilibet delegatus etiam inferioris à principe , potest citare verbaliter per nuncium, vel epistolam.*
13 *Quilibet delegatus etiam inferioris à principe post lit.contest. potest citare reum : & sic facere capi personam.*
14 *Tortura aliquando adhibetur pro pœna delicti : vt in portante arma.*
15 *Suspectus de fuga potest capi à quocunque iudice, etiam incompetenti.*
16 *Clericus repertus in delicto , potest capi à iudice seculari ; vt præsentetur ecclesiastico.*
17 *Si forensis transit cum re mea mobili : puta equo per locum, vbi aliter non habet forum : non possum eum ibi conuenire.*
18 *Vbi periculum est in mora, iudex etiam incompetens potest examinare testes : & valet dictum eorum : non obst. incompetentia.*
19 *Creditor potest propria auctoritate capere debitorem suspectum de fuga.*
20 *Debitor in diem,vel sub conditione, si est suspectus de fuga,interim potest contra eum fieri executio.*
21 *Debitor suspectus de fuga captus per incompetentem iudicem, non potest opponere de incompetentia.*
22 *Delegatus principis potest & ante, & post litem contest indistinctè citare : faciendo capi personam inuitam.*
23 *Lex nostra, & eius regula loquuntur in delegato.*
24 *Mutatione formæ rei extinguitur vsusfructus.*
25 *Quando prohibetur aliquid , intelligitur prohibitum omne id, per quod peruenitur ad illud.*
26 *Prohibitus facere molendinum sine licentia superioris sub certa pœna, non incidit in pœnam , faciendo aquæductum pro molendino.*
27 *Quando aliquid prohibetur in termino , intelligitur prohibitum in vi..*

LEX II.

Vi iurisdictio. Subtilis est, & sæpe datur in punctis, & præmitto ad euidentiam,† q̃ reperiuntur duæ ſpecies principales citationis verbalis,& realis. Prima potest dupliciter fieri: per nuncium seu seruitorem: & istam potest facere arbiter.vt hic per Bar.similiter per epistolam,seu præceptum. Aliquando ista citatio verbalis fit per edicta posita in albo,vel in alio loco publ.& istam potest facere ordinarius,sed non delegatus,nisi à principe.§.omnem. in Authen.de lirig. vnde sumit Auth.qui semel.C.quomodo, & quando iudex,& est glo.in l.sancimus.in fi.C.de iniur.declarat Alber.hic. De citatione etiam verbali,quę fit per preconem,seu tubicinē communis,habes in d.Auth.qui semel.Secunda est citatio realis,de qua.ꝯ.sæpe mentionem faciam.& ista dicitur,q̃n iudex facit partem inuitam per personam trahi ad iudicium, quæ magis ꝙgruè appellatur personalis,& sic citare realiter nihil aliud est,quàm facere capi personam.Præmitto secundò, q̃ iurisdictio in specie propriè dicitur,q̃n aliquid expeditur off.iud.mercenario deseruienti actioni ad vtilitatem priuatam intentatæ, vel intentandæ: vt diffinit Bar.in l imperium.in pen.col.ꝯ.eod. & licèt Bar.ibi dicat, q̃ iurisdictionis in specie sunt sex gradus: tñ,vt ibi dicam,non sunt nisi tres gradus,maxima,& est vbi tractatur de statu personæ.i.de libertate, vel seruitute; media iurisditio cēsetur,vbi tractatur de causa pecuniaria à 300.aureis. ſ.minima à 300.aureis.ꝯ.Ista præmissi ꝓp ea,quæ dicit Bar.q̃ ordinarius potest cognoscere incidenter de vna superiore iurisdictione,& maiore,& maxima,de qua nō posset principaliter. Præmitto etiam,q̃ ista lex legitur tripliciter.vno modo per gl. q̃ loquatur de iurisdictione delegata, & tūc oportet intelligere tex.data.à.permissa,sicut exponitur in l.1.§.fin. & in l.cogno. §.cum propriam.ff.de offi.eius.Secundò modo legitur ꝓ Bart. q̃ ista lex loquitur de iurisd.ordinaria ꝓp dictionem,data,impropriādo eam.Tertio modo legit *fm* Bal.Ful.Pau.de Cast.& *communiter* Mod. hic, q̃ ista lex intelligitur de vtroque tam de iurisdictione ordinaria, quàm de delegata. & istam vltimam tenco.¶†Not.ex ista l.regulam, ad quam tota die allegatur,q̃ cui conceditur aliquid,intelliguntur cōcessa omnia, sine quib. illud explicari non potest. [a] Facit.l.fi.ſ.tit.2.c.preterea.& c.suspitionis.de off.deleg.& adde tex.in l.3.§.fi.in fin.de pe.leg.& in l.veteres.ff.de itin.actuq; pri.& ibi gl.& Bar.no. q̃ tacitè videntur concedi ea,sine quib.expressè concessum non potest exercere. ¶† Ad istam regulam adde primò, qđ pulchrè consuluit Oldr.Lau.in consi.11.incip.thema tale est in quadam clausula priuilegij,&c.q̃ si concessum est priuilegium cuidam hospitali pauperum,q̃ de prouentib.& reditib.qui expenduntur in vsus pauperum non soluat decima: q̃ de prouentib.& reditib,quę expendunt in vsus illorum,qui hospitali præsunt,& pauperib. deseruiunt,non debet solui decima, quia sine talib.seruientib. pauperes illi viuere non possunt: allegat multa iura, de qb.ibi per eum.Bñ facit tex.in l.huius.n.in prin. versi. sine quib.nauis salua peruenire non poterat.ff.qui pot.in pig.hab.& text.in l.2. C.de epis.& cler.¶†Secundò adde,qđ not.vult Bald.in c.fi.in 2. col.de iur.cal.quòd si aliquis ex forma statuti potest sę propria aucto.vindicare, q̃ licèt hanc facultatē non possit alteri cedere,vt est gl.reputata sing.in l.cùm fundus.ff.de vi, & vi arm. tñ potest secum adhibere socios & cōplices,sine quib.non posset verisimiliter tutè peragere tale factum: quia cui ꝙceditur aliquid,vr̃ concedi etiam cum familiarib. & amicis,sine quib id esse non pōt.vt est tex.no.in l.si stipulatus fuero per te nō fieri. ff.de verb.obl.¶†Tertiò adde,q̃ vult gl.no. in l.5. in gl.fi.in ver. noceat.C.si à non cōpe.iudi. fue.iud. vbi dicit, q̃ licèt aliàs iudex proprietatis non possit de possessione cognoscere, vel è ꝯ, est verum nisi aliàs non posset de proprietate cognoscere, nisi de possessione cognosceret, tunc potest per hanc.l.¶†Quartò adde,q̃ ista regula *fm* Ang.Pau.de Cast.& Mod.hic facit ad illud,quod vult Inno.in c.cum super.& ibi Bal.de confes.& Inn. in c.inquisitionis.de accusa.& in c.pasto.de except.q̃ testis,qui iurauit dicere veritatem super principali,intelligitur etiam iurasse super accessoriis, & connexis, sine quib.testificatio super principali esset inutilis.de quib.per gl.in c.cum causam,quę inter Archiepiscopū.in gl.magn.& ibi d.Ant.in 12.col.de test.per Spec.in tit.de test.§.iam de interrogatorijs.per totum. Dicit tñ Ang.q̃ ꝯrium tenuit idem Inn.in c.per tuas.de test.sed concorda *fm* Ang.& do.Alex.hic,vt procedat in connexis, & dependentib.sine quib.iu*fm* nihil operaretur,vt hic per eos. ¶† Sed caue,q̃ ꝯ istam saluationem facit,q̃ notab.vult Bal.in l.peremptorias.in vlt.ver.C.sen.rescin.non pos.q̃ si testis producitur super articulo mutui: & dicat verum esse, q̃ Titius mutuauit Sempronio centum: sed q̃ fecit pactū de non petendo, tenet Bald.q̃ dictum de illo pacto valet,& tenet, & tñ sine illa adiectione dictum principale de per se valuisset,sed intellige,vt ibi declarat Bal.q̃ illud pactum fuit factū incontinenti,quo,casu censetur inesse: & sic censetur pars ipsius mutui.l.lecta. ver.dicebam.ff.si cer.pet.Secus si tale pactum fuisset ex interuallo,& ita limitat saluationem Ang & d.Alex.¶†Quintò ista regula facit ad illud,q̃ vult Inn.in c.cum Bertoldus.in gl.in ver. alijs,ad fi.de re iud.q̃ si notario est commissa nuda receptio testium: vt quia sint sibi data capitula, & interrogatoria limitata: tñ poterit interrogare super contingentib. & connexis, & si testis rñdeat,valebit.[b] Ad quod vide,qđ dixi in l.si duo patroni.§.idem Iulia.ff.de iureiu.¶†Sextò per istam regulam decidit Inn.in c. licèt causam.& ibi Bald.in 3.col.de prob.si alicui committitur examinatio testium,virtute huius cōmissionis transit potestas recipiendi protestationes super reprobatione testium.tñ super illis non potent testes examinare: quia hoc vltimum non est necessarium ad expeditionē primi,& ita exemplificat istam legem.Sequuntur Ang.& Pau.hic. ¶†Septimò facit regula *fm* Alb.q̃ ille,cui cōmissa est cognitio causæ,potest causam diffinire,& sententiare.Adde gl.in l.1.vbi Bar.C.si ꝯ ius.Bar. & alios in l.à diuo Pio.ff.de re iud.gl.in l.qui procuratorē dat.vbi Bart. & Ang.ff.de procu.Bal.in tit.de pace constan.in ver. ad cognitionem.Spe.& Io.And.in tit.de iudi.deleg.§.sequitur.ver.& no. q̃ simpliciter. ¶† Amplia nunc regulam huius.l.vt procedat non solùm quo ad accessoria principalis cōmissionis: sed etiā quo ad ea,quæ veniunt accessoriè ad accessorium causæ commissæ.Ita probat tex.in c.prudentia.§.si verò.de off.deleg.& ibi multum no.d.Abb.& reputat tenendum menti inducendo,vt ibi per eum.Istam regulā limita nunc quinq; [c] modis. Primò, q̃ licèt intelligantur commissa ea, sine quib.cōmissio expediri non potest: tñ intelliguntur cōmissa ea, cum quib.facilius expediretur.Alleg.glo.pro singulari in c.solet.in gl.3. in ver.superiorem.de sent.excom.in 6.& ibi expressè not.Gem.in pen.col. post Io.And.Tu allega tex.meliorem de iure in l.1.§.fi. ad fi.ff. si vsusfru.pet.& qđ latè concludit Gem. in c.præsentium.§.testes.in 2.col.de test.in 6.contra dom.de Rota decis.379.quod si Papa committat alicui,q̃ recipiat testes, & instrumenta, quæ partes infra mensem producere voluerint,non intelligitur cōmissum, q̃ possit recipere confessionem partis: quia licèt per eam facilius possit causa explicari': tñ sine tali receptione poterat commissio explicari. Allegat multa ad hoc,sed præcipuè gl.in d.c.solet.Sed alibi do.Fran.de Are. [d] ætatis nostræ proculdubio Iureconsultorum princeps: quamuis de prædictis non faciat mentionem in c.de testib.in 3.col.de testi.tenet,q̃ imò in dispositione hominis vno concesso veniunt non solùm ea, sine quib.actus explicari non posset: sed etiam ea, cum quib.facilius,& cōmodius expeditur.Alleg.duos bonos tex.in l.pen.ff. de vsufru.& tex.in l.1.§.si ei quem.in versi.fin.ff.de institor. Vltra eum bene facit tex.in c.fin.de dolo & contu.per quem not. ibi Bal.q̃ qui habet mandatum ad quæcunq; necessaria, videt etiam habere ad ea,quæ vtilia sunt. Secundò notab. limita istā regulam,vt non procedat in iurisdictione præscripta, vbi non transit modica coercitio,nec potestas coercēdi, quamuis sine istis iurisdictio explicari non possit.text.est in c.cum contingat. & ibi Card.& d.Abb.in 6.col.de for.compe.d. Card.& Imo.in c.pastoral.in prin.de offi.deleg.& Alex.hic. Non obst.*fm* eos.l. fi.in fin.ſ.de offic.eius.vbi dr̃, q̃ iurisdictio sine modica coercitione nulla est: quia si est nulla,non potest sic de facili expediti; tñ valet: & sic pondera ꝯ limitationem præcedentem.Puto,q̃ ratio sit:quia quantum possessum,tñ præscriptum,& nō plus.l.1.§.si quis hoc interdicto.& ibi pulchrè Bar.ibi etiā Bart. constituit differentiam inter iurisdictionē concessam,& ꝑscriptam.ff.de itin.actuq; priu.In ꝯrium facit: quia præscripta re, puta domo, intelliguntur etiā præscripta accessoria: puta seruientes,tex.est in l.si aliena.§.1.ff.de vsucap. ad quem text.vide Bart.in l.de quib.in 2.col.ff.de leg.vbi dicit, q̃ sicut in præscriptione,qui præscribit fundum,præscribit oīa accessoria fundi: puta seruitutes,ita si consuetudine aliquid inducatur circa aliquod factum,intelligunt̃ consuetudine induci oīa emergētia, & ꝙnexa circa illud factum. qđ multū ibi notaui.nisi dicas, q̃ ibi illæ seruitutes insunt rei.In contrarium etiā facit doctr.Bal, in l.

ADDITIONES.

a ¶Non potest.Duas limita.ponit Bart.quas iste non refert in l. ambitiosa. col. 5.ad fin.2.reg.de decre.ab ord.fa. Et adde,q̃ qui potest impugnare instrumentum,potest illius editionem repellere.Fely.in c.1.col.10.versi.fallit nono.de prob.& qui concedit institutionem,fatetur præsentationem. Feli. in c. possessionem.in 4.col.versi.Fallit quinto.de probatio. PVRPV.

b ¶Valebit.Vide Alex.lib.5.consi.incip.eum.circa. 2.dub.

c ¶Quinq; modis.Fel.in c.veniens.3.not.de test.el 1.& in c.præterea, vbi duas alias hic non positas ponit,extra de offi.dele.& Ro.in consi.460. PVRPV.

d ¶De Aret.Adde pro opi.Are.l.veteres.in prin.ꝯ.de itin.actuque priui.l.1.§.fi. de vsufruct. leg. PVRPV.

in l. Imperium. 6. col. in ver. circa vltimum punctum. ff. eod. & ibi Paul. de Cast. in 1. col. in fin. Cyn. in l. 1. ad fin. C. de eman. libero. Tertiò limita secundum Angel. & Paul. de Castr. hic, qñ ille, cui cõmittitur, est etiam capax illius accessorij, aliàs secus. Et ponit Ang. exemplum in Episcopo, qui delegauit laico causam petitionis hæreditatis. Nam si contingat opponi, q̃ ille nõ sit verè filius, & sic q̃ matrimonium de iure non tenuit, nõ potuit laicus de causa matrimonij cognoscere, quamuis aliàs nõ possit vltra in causa principali procedere: eo quòd laicus non est capax iurisdictionis spiritualis, nec principaliter nec incidenter. c. tuam. de ord. cog. cap. lator. qui fil. sint legi. Tradit̃ per Bartol. & alios in l. omni innouatione. C. de sacrosanct. eccles. & reputat Angel. esse hoc valde singulare. Sed ista limitatio nõ est vera in terminis Angel. quando Episcopus delegauit laico: quia cùm laicus fungatur vice delegantis. l. 1. §. fin. vbi dixi, supra. titu 2. dicitur habere iurisdictionem ecclesiasticam, non autem laicalem, vt expressè inquit. d. Abb. in c. significasti. in fin. de foro compe. sicut &ècontra, si laicus committeret causam Episcopo, diceretur Episcopus in illa causa habere iurisdictionem secularem ex persona delegantis, non ecclesiasticam. Et ideo non posset in illa causa excommunicare, vt not. Bald. in Auth. si quis litigantium in vlt. not. C. de Episc. aud. Ista ergo limitatio procederet, quando talis delegatio esset facta à laico, quia tunc de causa spirituali quamuis impediẽte principalem commissionem, nõ posset cognoscere delegatus: sicut nec de-
a legans, sed in laico delegato Episcopi est secus, vt prædixi. [a] ¶ Quartò limita, dummodo illa nõ sint maioris iurisdictionis quàm ea, quę principaliter demandantur, vt latè per Barto. hic in 1. & 2. col. quem sequuntur alij. ¶ Quintò limita, nisi sint de reseruatis Papæ. Ideo delegatus non potest absoluere ab excõmunicatione, cuius absolutio reseruatur Papæ, quamuis aliter in causa procedere non possit. Ita notab. limitat d. Abb. in cap. prudentiam. §. sexta. per illum tex. de offic. deleg. Et facit ratio, quia talia, quæ reseruantur Papæ, non transeunt, nisi ex speciali commissione. cap. q̃ translationem. de off. leg. ¶ Gl. vnica diuiditur in quatuor partes prin. In 1. dupliciter exẽplificat text. In 2. respon. tacitè quæstioni, an delegatus possit in possessionẽ mittere. In 3. colligit ex text. nota. allegando multas concor. Postea opponit & nõ soluit: & sic ista pars potest subdiuidi in tres. In 4. ponit aliud notabile ècontra. Secunda ibi, si vero quæras. Tertia ibi, & forma hic generale. Quarta ibi, contra eum quod prohibetur. In 1. parte glo. & primo exemplo de modica coercitione, in quib. consistat ista modica coercitio, dixi in l. 2. §. fin. de off. eius. & an consistat in modica coercitione, quę personã tangit, Bar. fuit sibi contrarius. Nam in ista l. & in l. magistratib. ff. eod. tenet, q̃ non. Contrarium tenet in l. imperium. ff. eod. vbi dicam. ¶ Ex 2. exemplo huius primæ partis gl. collige quatuor
12 principales conclusiones. † Prima est, quòd quilibet delegatus etiam inferioris à Principe potest citare verbaliter per nunciũ, vel per epistolam. Ista conclusio est indubitata: quia si arbiter, qui nullam habet iurisdictionem. l. ait prætor. in princi. ff. de re iudi. potest facere istam citationem verbalem. l. sed & interpellatur. §. 1. & l. diem proferre, in prin. ff. de arbi. Quãto magis po
13 terit delegatus? Secunda conclusio glo. est q̃ quilibet delegatus etiam inferioris à principe post lit. contest. potest citare re, & sic facere capi personam. Istam conclusionem reprobant
* Bartol. & *communiter* alij hic, & in l. plerique. ff. de in ius vocan. & ita reprobat Fran. Accur. vt refert Cyn. in Auth. qui semel. C. quomodo & quãdo iudex. & in §. si vero. & in Auth. de exhib. reis. Inter cætera mouentur Barto. & alij per. §. si verò ignoti, in Auth. de testib. vbi secundum eos delegatus non potest facere torqueri testes vacillantes, aut pecunia corruptos: sed debet ad superiorem remittere, ergo apparet, q̃ delegatus inferioris nõ potest se impedire de persona. Et ad hunc text. respon. vt per Alb. & alios hic. Certè Barto. & Docto. non videntur rectè consideraſſe illum tex. quia ibi non dicitur, quod remitti debeat ad superiorem, sed quod delegatus, qui non habet istos seruitores publicos, debet facere torquere, & verberare testes vacillantes per apparitores præsidis. Certè isti apparitores non sunt iudices superiores: imò sunt nuncij & seruitores publici ad similia deputati, & ad inferendum torturam. l. omnes. in prin. & §. si verò apparitor. C. de Episcop. & cler. Quia ergo delegatus nõ habet familiam talem, petit familiam potestatis, per quam punit testes, & sic ille tex. probat contra Bar. q̃ imò delegatus punit testes per familiam Præsidis. & ideo respõ. Fulg. q̃ ibi speciale est in teste falsum deponente, quia potest à quocunque puniri, coram quo falsum deponit, per regulam. l. nullũ. C. de testi. Sed ista non est tuta responsio, cùm dubium magnum sit, an d. l. nullum. procedat in legato, de quo dixi in l. 1. §. fi. ff. de off. eius. Tu ergo pro vera responsione, & intellectu huius text. aduerte, quod d. §. si verò ignoti. non loquitur de pœna imponenda teſti vacillanti, vel falsificanti: sed de tortura, quæ sibi adhibetur pro veritate eruẽda, quam delegatus facit per apparitores,
b vt ibi. [b] † Vnde tortura adhibetur aliquando pro pęna delicti,
14 si sit statutum, quod si quis portet arma, torqueatur. i. habeat duos ictus fimis. ista est pœna, & est meri Imperij, & non posset expediri per delegatum. Aliquãdo tortura imponitur pro eruenda veritate testis. & iste est propriè casus. d. §. si verò ignoti. & torquere illo modo testem ad inquirendam veritatem in casu d. §. si verò ignoti. est simplicis iurisdictionis, prout tenet ipsemet Barto. in l. Imperium. ff. eod. in vlt. col. in quarto gradu meri Imperij, vbi ponderat Fulg. in 7. colum. in fin. & sentit hic Fulg. de quo dicam pulchrè in d. l. Imperiũ, & sic per d. §. si vero ignoti. declaratum vt s. periclitatur sententia Bar. & Docto. hic: quia si delegatus potest torquere testem pro eruenda veritate in executione iurisdictionis, quare etiam non debet posse procedere ad capturam, & sic ad citationem realem? Cogita. Pro communi tamen sententia facit: quia cùm delegatus talis non posset ante lit. contest. quia lit. contest. non facit eum haberi pro ordinario, cùm semper possit reuocari. l. iudicium soluitur. ff. de iud. nec lit. contest. efficitur dominus litis sicut procurator. ¶ Teneas tamen *communem conclusionem*, quòd delega-
* tus inferioris non possit facere citari reum, & sic nec capi personam inuitam: prout etiam tenet glos. in l. consentaneum, in ver. eo. C. quomodo & quando iud. & glo. in §. si vero etiam in
15 Authen. de exhi. re. Cy. in d. Auth. qui semel. & Doct. hic. † Istã
c conclu. limita [c] secundum Lud. Roma. hic, nisi talis captura personæ fieret de suspecto de fuga: potest enim fieri à quocunque delegato, & à quocunque iudice aliàs incompetẽti. Nam contra capturam personæ factam propter suspicionem fugæ, non potest opponi de incompetentia iudicis. Ita refert consuluisse Petr. de Anch. in consil. 184. quod consilium etiam allegat d. Alex. hic, & dicit, quòd incipit, premittẽdum est: sed corruptè allegant. debent allegare Petr. de Anch. in consil. 192. incip. In auxilium veritatis. & pro confirmatione eorum, quę scripta sunt mouetur: quia si debitor suspectus de fuga potest capi per ipsum creditorem: & sic per priuatam personam. l. ait prætor. §. si debitorem. ff. de his, quæ in frau. cred. multomagis per iudicem: quamuis aliàs incompetentem. arg. l. fi. C. de malefi. per l. generali. de decu. lib. 10. Fortificatur per id, quod vult glo. sing. in §. ferui vero. in verbo. in transitu. Instit. de lib. de qua glo. Bald. in multis locis facit festum in l. cõsentaneum. C. quomodo & quando iud. & alibi sæpe. Nam vult illa gl. q̃ quando aliquis actus potest fieri sine iudice, pone, q̃ interueniat authoritas iudicis sed minus solenniter, nihil vitiat. quod comprobari potest multis similibus tendentibus ad illam regulam, q̃ qñ aliquid non requirebatur necessariò, si interuenit minus solenniter, non vitiat. de quibus dixi in l. vinum. in glo. magi. ff. si cert. pet. ¶ Secundò; quia die feriato in honorem Dei iudex est incõ petens, quo ad exercitium iurisdictionis: & tñ in illo tpe potest
d facere capi debitorem [d] suspectũ de fuga. vt est gl. sing. in l. fi. C. de fer. Igitur &c. & illam gl. sequũtur omnes in l. si feriatis. ff. de ferijs. & ibi dixit Albe. q̃ illa glo. obseruatur de consuetudine: ergo arguendo de tpe ad personas, quod est bonum argumentum, sicut &ècontra. l. qui plures & l. vel singulis. ff. de vulga. & pup. sicut in tpe, ita & in persona iudex aliàs incompetens poterit facere capi suspectum de fuga. ¶ Tertiò, cùm mora sit periculum allatura, cessant regulæ iuris prohibitiuę. l. de dupillo,
16 §. si quis riuos. vbi Doct. ff. de noui. ope. nunc. ¶ † Quartò adduc-
e unt simile de clerico reperto [e] in delicto, qui potest capi per iudicem secularem, vt prælententur ecclesiastico: quia periculũ est si dimittitur, fm Bar. in l. si quis in seruitute. ff. de fur. Inno. & alij in c. vt fame. de senten. excom. & plenè Doct. in c. cũ non ab homine. de iud. Bal. in l. si qua per calumniam. C. de episcop. & cler. Istam decisionem Petr. de Anch. sequitur per dicta fundamenta Lud. Rom. hic & in cõsil. 242. inci. vnum est, quod subtiliter obijcitur. & plenius in d. l. de pupillo. §. meminisse. in addi. nouis. vbi quędam alia addit. ff. de oper. nou. nunc. Idem simpliciter sequitur d. Alexand. in d. l. de pupillo. §. si quis riuos. quamuis hic dicat, q̃ prædictum fundamentum de tpe feriato non sit bonum: quia multæ causæ possent expediri die feriato

ADDITIONES.

a ¶ Vt prædixi. Adde Bart. & Feli. in cap. cæterum. col. 4. PVRPV.

b ¶ Vt ibi. vide Soc. consil. 253. colum. 2. & Deci. consil. 33. colum. 2. & Alexand. libr. 1. consil. 63. PVRPV.

c ¶ Limita. Limitatio hæc comprobatur ex eo, quod Bald. in l. nec quicquam. §. vbi decretum. dicit, colum. 5. de offic. proconsul. l. creditores. C. de pign. PVR.

d ¶ Debitorem. Adde Bald. in cap. fin. in vlt. col. de ferijs. etiam si sint feriæ solennissimæ, puta Natiuitatis, vel Paschæ Domini.

e ¶ Reperto. Adde Bald. in capit. 1. in §. si quis. de pace iur. firm. in vsib feud. in l. si qua per calumniam. C. de episcop. & cler. & per Ioan. de Imol. in capit. 1. de depos.

riato in honorem Dei.l.2.ff.de ferijs.& tamen nemo diceret, q̃ illæ cauſæ poſſent expediri per Iudicem incompetentem: tamen poſtea in effectu videtur trãſire cum hac limitatione, & eam multũ notare.¶Poſſes planius reſpon.ad fundamen.Petr. & Ludo.quòd die feriato, licèt iudex non habeat iuriſdictionem in actu & exercitio:habet tamẽ in habitu, qui facilius deducitur ad actũ, quando iudex eſt penitus incompetẽs. Adde, quòd ſummus Iuriſcon.Franc.de Aret.in conſil.95.inci.reſpõdeo breuiter dubijs elegantèr motis &c. refert iſtam deciſionẽ Petr.de Anch. & dicit,quòd eſt falſiſſima, & quòd Petrus non fundauit tunc ſe.ſ.firmam petram:ſed quòd aurum, & pecunia corruperunt eum,& fecerunt malè conſulere: & quòd rationes eius ſunt ſomnia: multa alleg. Et primo gloſſ. in l. 2. §. ſed & ſi dubitetur. ff. de iu. quam approbant ibi Docto. & Barto in l.hæres abſens.in princip.ff.de iud. quæ gl. tenet quòd ille, qui non poteſt conueniri in certo loco ipſo iure, non poteſt ibi cogi ad cauendum,ſeu ſatiſdandum,quando reſpondebit in loco fori ſui. Et illa glo. ſecundum eum debet intelligi in ſuſpecto:quia ſi non eſſet ſuſpectus,nullũ eſſet priuilegiũ.Si ergo ſuſpectus de fuga per illam glo. non poteſt in loco nõ ſuo, & ſic à Iudice incompetenti cogi ad reſpondendum in loco fori ſui, quantominus capi poterit, cùm illa captura ſolùm
17 fiat, vt captus repræſentetur iudici ſuo? ¶†Secundò mouetur per doctri. Ioan And.in addi.Spec.in tit.de emp.& ven.in prin. in ver.20.quem ſequuntur dom.Anto.de Mod. in cap.fi.de fo. compe.vbi notab.volunt, quòd ſi forenſis tranſit cum re mea mobili pura æquo,per locum vbi aliter non habet forum, nõ poſſum eum ibi cõuenire, nec facere ibi capi æquum:& tamẽ eſt ſuſpectus de receſſu, & ſic de fuga: ſed inter cætera tertio loco alle.optimum text.qui valde ſtringit in l.1. §. hoc autem. ff.de fer.fug.vbi magiſtratus non tenet capere fugitiuum, nec ei ferre auxilium ad capiendum: niſi ad literas Iudicis domicilij,quod eſſet abſurdum,ſi ratione fugæ quilibet iudex incompetens poſſet capere. Et ſtringe tu fortius illum text. quia ſi ibi non poteſt,quando fuga iam eſt in actu: & ſic eſt maius periculum,quantominus hic,vbi ſolùm eſt ſuſpicio fugæ? ¶Quartò dicit aliud quod etiam placet, quòd fundamentum Petr. de Anch.non eſt verum, dum dicit, poteſt fieri tempore feriato: ergo poteſt per iudicem incompetentem. Hoc nõ eſt verum. Nam tutores, & curatores poſſunt dari dieb.feriatis.l.2.ff.de ferijs, & tamen non poſſunt dari per Iudicem incompetentem. l.1.C.vbi pet.tut.& ſic reincidit in ſolutionem d. Alexan. Item ſequeretur ſecundum eum, quòd cum publici latrones poſſint etiam ſuſpendi die feriato in honorem Dei.l.prouinciarũ. C.de ferijs.eodem modo contra latrones publicos quilibet iudex incompetens poſſet procedere. quod eſt falſum. §. ſi quis verò comprehenſorum.in Auth. vt nulli iudicum, in l.1. cum ibi not.per Bart. C.vbi de crimine agi oportet. cum alijs alleg. per eum.Concludit vltimò in hoc paſſu,ita diſtinguendum eſſe. Aut iſte ſuſpectus de fuga non poſſidet immobilia in loco fori ſui, ita quòd ibi ſuſpectus eſt de fuga: & tunc poteſt per quemcunque iudicem aliàs incompetentem capi tamẽ vt captus remittatur ad Iudicem fori ſui:ita quòd iſte iudex incompetens vltra procedere non poterit, per d.l.1. cum ibi not. per Barto.C.vbi de cri.agi op.& l.1.C.vbi Sena.vel clariſs. Aut iſte ſuſpectus de fuga poſſidet immobilia in loco ſuo:& tunc non poteſt capi per Iudicem incompetentem: quia inter partes intelligitur actum, quòd conueniatur in loco fori ſui, & debet expectari donec ibi reperiatur: & dicit, quòd iſta ſententia eſt ita vera ſicut Deus eſt. Quid tenẽdum in hoc notabili & ſubtili paſſu?Ego teneo deciſio. Petr.de Anch.& Lud. quam puto eſſe veriſſimam,& eam confirmo quatuor optimis fundamentis.Primò,quia clericum debitorem ſuſpectum de fuga poteſt capere iudex ſecularis,& valet captura, quando aliàs periculũ eſt in mora: imò ipſemet creditor ſecularis poteſt tũc propria authoritate capere clericum ſuſpectum de fuga, & tamen ibi eſt omnimoda incompetentia.Ita concludit d.o.Abb.in capit. cùm non ab homine. in 3. & 4. col. de iud. vbi latè loquitur in iſta materia, & eius dicta aliàs retuli per vnã col. Sed ſufficiat pro nunc ſua finalis conclu.& ante eum Bald.ibidem in 3.col. licèt ipſe non referat:& idem Bald.in cap.dilecti.in 5.col.de ap-
18 pel.¶†Secundò moueor: quia vbi periculum eſt in mora, iudex aliàs incompetens poteſt examinare teſtes:& valet dictum teſtiũ, & probat, non obſt.incompetentia,ſecundum Barto.in
a l.2.[a] per illum text.C.de naufr.libr.11. Sequitur Ludo. Roma. in l.ſi vero.§. de viro in 54.fall.ff.ſolu. matrimo. dicens ſe apud Valentiam ita conſuluiſſe.Facit, quod vult idem Bart. in l.admonendi, de iureiuran. circa 10. colum. in ver. quid ſi dictum teſtis deficit ex parte examinantis: vbi ponit de teſte examinato ab incompetenti, quando non poteſt imputari parti,quare non fecit examinari à competẽti:quia periculum eſſet in mora.Sequitur dom.Anto.de Butr.in cap.fin.in 6. colum. de iureiur.& Ludo.Rom.in d.§.de viro.in 55.fall.cum multis concor.
19 quas ibi dedi. ¶†Tertiò moueor. Nam ſi creditor poteſt propria authoritate capere debitorem ſuſpectum de fuga, vt eſt text. in d.§.ſi debitorem.certè ſi fecerit capi per iudicem incõpetentem,nihil debet nocere incompetẽtia iudicis, quia regulariter eſt, quòd quando aliquid de neceſſitate non requiritur in actu,ſi illud interueniat,& malè, nõ vitiat actum.l.1.in prin. cum ſimil.C.de rei vxo.act.Et quòd tunc non obſtet incompetentia iudicis,quando non requiritur,eſt bona glo.in §.ſerui verò.in ver.in trãſitu.Inſt.de liberti.quã ab hoc reputat ſing. Bal. in l.conſentaneum.in 5.colum.C.quomodo, & quando iud.& in l.2.3.col.C.de iur.emphyt.& in c.1. §.ſi verò. de pace iuram.
20 fir.¶†Quartò facit;quia debitor in diem, vel ſub conditione ſi eſt ſuſpectus de fuga, interim poteſt cõtra eum fieri executio. l.quæſitum,cum glo.in ver.intereſt.ff.de pign.& ibi clarius Bar. & Angel.in ſummario:quia text.non loquitur clarè de debitore conditionali. & per illum text. dicit Bald. in l. 1. in fin. C. de cõdi. ex le.quòd debitor fugitiuus etiam ante diem poteſt capi. & idem Bald. in l.3. in fin. C.commo.& in l.ſi debitori.ff.de iud.vbi allegat aliam gloſſ.concor.in l.pen.in gloſſ.fin.C.de pig. act. Item ſi lite pendente debitor efficiatur ſuſpectus de fuga, poteſt non obſt. pendentia litis propria authoritate capi. Ita notabiliter tenet Angel. in repet. l. nemo carcerem. C.de exac. trib. libr.10. poſt medium,in ver. Item quæro, quid ſi lite pen. quem refert,& ſequitur do. Alexan.in conſil.quod non reperi-
b tur. [b] inci. Magnificè prætor.in 12. col. Item alibi tenet Bald.in rubr.de treug.& pa.in 2.colum. quòd debitorem meum fugitiuum poſſum capere,etiam tempore treugæ:quę treugua nõ prodeſt fugitiuis, per glo.in d.l.prouinciarum.C.de fer. & ſuiſ ciunt ſol.: præparamenta ad fugam,dixit Bald.in l.ſi quis in tantã in 17.col.C.vnde vi.& in l.generali.C.de decur.libr.10. Bald. & Sal.in d.l.pen.per gl ibi.C.de pign.act.quamuis contrarium, & malè teneat Angel.in d.l.nemo carcerem, quem in propriis terminis reprobat Alexand.in conſil.64.in 3.vol. inci. & ſic ce-
21 leberrime Doctor.in fin.col.¶†Concludendo ergo,quòd debitor ſuſpectus de fuga ſi capiatur authoritate iudicis incompetentis,non poteſt opponere de incompetentia iudicis:intellige tamen ſanè, quando periculum erat in mora: quia non poterat tunc haberi copia iudicis competentis:& ſic aliàs potuiſſet fugere,per rationem d.§.ſi debitorem. Item intellige, quòd talis captura facta per Iudicem incompetẽtem valet: cum hoc, quòd poſteà eum conſignet iudici competenti: ſicut quando creditor propria authoritate capit,ſecundum Bar.in d.§.ſi debitorem,glo.in cap.1.de pace iur.fir.not.in l.generali. vbi Bald. C.de decu.libr. 10. Facit §.audient. in Auth. de defen.ciu.ſicut
c quando iudex laicus [c] capit clericum ſuſpectum de fuga; quia debet eum conſignare iudici eccleſiaſtico, ſecũdum do. Abb. in d.cap.cum non ab homine. Sicut etiam quãdo iudex laicus capit clericum repertum in flagranti crimine, debet eum conſignare iudici eccleſiaſtico,ſecundum Barto.in l.ſi quis in ſeruitute.ff.de fur. Bald.in l.ſi qua per calumniam. C. de Epiſcop. & cler.Can.in cap.vt famæ. de ſenten. excommu. & in cap. cum non ab homine. de iud. & ita etiam videtur tranſire Alex. hic. Not. tamen diligenter, quòd creditor faciens capi,vel detineri verum debitorem authoritate iudicis incompetentis: ſi ſcienter fecit, perdit ius crediti ſui.Ita ſing. tenet Bal.in cap.cauſam matrimonij.in fin.de offic.deleg. referens iſtud voluiſſe Cyn.in l.fin.§.ſi fœnerator.ff.quod met.cau.¶Accedar.l.extat. cum glo.
22 ff.quod met.cau.¶†Tertia principalis cõcluſio eſt, quòd delegatus principis & ante,& poſt lit.conteſta.poteſt indiſtinctè citare, faciendo capi perſonam inuitam. Sequuntur Bar. Angel. Paul.de Caſtr. Ludo.Rom.& dom. Alex.hic.Dyn.in Auth. qui ſemel.in 5.quæſt.C.quomodo & quando iud.Spe.in titu.de iu. deleg.§.ſequitur.ver.poteſt.& in titu. de primo & ſecundo de-
* creto.§. pen.circa prin.*& iſta eſt communis conclu. & ſententia.* ſed contrarium eſt verius in puncto iuris:prout tenent Saly.& Ful. hic,& Sal.in d.l.conſentaneum, & videtur etiam tenere Iac. de Belu.in §.ſi vero etiam quidam iurent.in Auth. de exhi.re.quia nullibi in iure cautum eſt. & text.per quem mouentur gloſſ.& Doct.in §.omnem.in Auth.de litig.vnde ſumitur d. Auth.qui ſemel, nihil dicit de citatione reali:ſed bene dicit, q̃ delegatus principis poteſt citare per edicta, & in hoc bene eſt ſpeciale in delegato

ADDITIONES.

a ¶In l.2. Vide ad dicta Bar.in d.l.2.& adde Soc.in 2.par.conſil.244.conſidera,colum.4.verſic.4.& 262.col.5. PVRPV.

b ¶Non reperitur. Imo reperio libr. 3. conſil. 106. colum. 9. verſiculo pro hoc. PVRPV.

c ¶Laicus. Adde Bald.in cap.1.§.ſi quis.de pa.iura.fir.in vſib.feud.in l.ſi qua per calumniam,C.de Epiſcop.& cleri.

delegato principis,secundum glo.& Doct.in l.sancimus. C. de iud.& per Alb.hic:Pro eadem parte fortiter stringit text.in §.si vero etiam quidam.in Auth. de exhi.re. qui loquitur etiam in delegato principis: & tamen dicit,quòd ante lit.contesta. nihil potest facere,quamuis d.Alex.hic conetur ad illum tex.simpliciter respondere.Non obst.similia adducta per d.Alex.pro cõmuni opi. quia solùm loquuntur in executione, quæ fieret in
23 reb. sed nos loquimur de executione in personam. ¶†Quarta principalis conclusio glo.est, q̃ ista lex, & eius regula loquuntur in delegato.sed Odof.& Bart.tenent,q̃ loquatur in ordinario,per text.in ver.data,qui non facit, vt patet in l. cognitio.§. vt pos.bon.in ver.dederis.s̃.titu.2.& in l.præscriptione.C.si contra ius,vel vtil.publ.& in l.à iudice.C.de iud.Tu tene,quòd ista l generaliter loquatur in vtroq;, prout tenent Alb.& Bal.& reliqui Moder. Pondera tamen subtiliter inquantum Bart. facit differentiam inter ordinarium & delegatum. Nam vult, q̃ in ordinarium transeãt etiam ea,quæ sunt maioris iurisdictionis, & coercitionem personæ continent, quando aliter iurisdictio expediri non põt,per l.quoties. C. de iud.sed in delegato vult, q̃ non transeant ea,quæ sunt maioris iurisdictionis: sed æqualis,vel minoris. & sic vult, q̃ d.l.quoties, non habeat locum in delegato.quod esset nimium restringere illum text. & propterea reprobatur in hoc per Sal.& Ludo. Rom.in l.Imperium.j̃. cod.& Sal.in l.placet.in 6.colum.C.de peda.iud. & multum latè per Alex.hic.Et q̃ malè dicat, patet: quia regula d.l.quoties. habet locum etiam in arbitro.glo.est sing. in l.cum proponas. in fi.quam Angel.ibi reputat singularem.C.de reb. cre. Si ergo habet locum in arbitro, qui nullam habet iurisdictionem, vt prædixi: ergo multo magis habebit locum in delegato. Itẽ aduerte,q̃ contra Bald.facit d.§.si vero ignoti.quem pro se alleg. qui verè loquitur etiam in delegato,vt dixi in 2.conclu.gl.Vnde tene, quantum ad materiam huius. l. non esse differentiam inter ordinarium & delegatum, nisi quantum ad citationem realem, quam potest facere ordinarius:sed non delegatus, vt in superiorib.dixi. ¶In 2.parte glossi.ibi, si verò quæras de quæstione, plenè dicam in l.iubere.j̃.eo.Pondera tamen dum Bar. hic reprobat glo.de contrarietate,quia s̃.dixi,q̃ delegatus post lit.contest.potest citare,ante non. & tamen quo ad mittendum in possessionem, non facit istam differentiam glo. vnde secundum Bar.si delegatus etiam post lit.contest.non potest mittere in possessio.quod est minus;certè nec citare,quod est plus. *Et*
* *ita Doct.communiter* pertranseunt.Sed aduerte,quod Bart.met.j̃. in 2.col.in alio proposito,respon. ad obiectum, q̃ ideo potest fieri captura personæ.quia est eiusdem iurisdictionis in specie, licèt maioris:sed mittere in possessionem non est eiusdem spe
24 ciei,sed alterius.f.Imperij, vt dicam in d.l.iubere. ¶†In 3.parte glo.dum opponit de §.ædificium. & non soluit. Respond. vt ibi per glo.q̃ ideo vsufru. non potest perficere ędificium,dato q̃ aliàs sic vti non posset:quia mutaretur forma rei,& sic vsusfructus extingueretur.& distingue,vt per Bar.& vide latius per Cyn.Alb & Bald.hic.& ad hoc not.glo.comprobandum, vide tria similia Bald.in l.fin.in 2.colum. C.de fideicom. ¶In vltima parte glo dic,quòd istud notabile gl. potest intelligi dupliciter secundũ duas ll.quas alleg.quæ in varijs terminis loquũtur, vt hic per Bar.primò potest intelligi not.glo. vt eius verba sonãt, q̃ quando aliquid prohibetur, intelligitur prohibitum omne, quod ex eo sequitur:& ad hoc tendit.l. non dubium. C.de leg.
25 vbi dixi.& examinatur per Cyn. & Bal. hic. † Secundò modo
a potest intelligi secundum l.oratio. ff. de spon. [a] & tunc habes notare,quòd quando prohibetur aliquid,intelligitur prohiberi omne id,per quod peruenitur ad illud.l.oratio.alle.in glo.Facit cap.constitutus.& cap.ex tenore.de cõcess.præb. Facit quod not.Bald.in l.fin.in prin.per illum text.C.ad l.Fal.q̃ qui non potest alienare, non potest etiam promittere de alienando.Istam regulam limitat Bart. quando illud antecedens directè ordinatur ad hoc,aliàs secus,per l.non omne.ff.de stat.libe.Tu limita secũdò notabilius, quod licèt vbi ptohibetur matrimonium, intelligantur etiam prohibita sponsalia.d.l. oratio. tamen pœna imposita contrahenti matrimonium,non censetur imposita contrahenti sponsalia.glo.est not.in clem.1.in verbo contrahere.de consang.& affin.& sic dicta regula non habet locũ quo ad pœnalitatem incurrendam.Confirmo ex trib.Primò per illud, quod notab.vult Bald.in l.1.in vlt.colum.C.si rec.prouin. & idem Saly.post Cyn.& antiquos,vbi dicunt, quòd ista regula venit per interpretationem extensiuam: vt probat text.in d. l.oratio.in verbo,suppleatur. Ergo non habebit locum in statutis pœnalibus, quæ non recipiunt interpretationem extensiuam. Et per hoc infert ibi Bald. quòd si per statutum ciuitatis prohibitum est formari aliquid in fauorem bãnitorum sub certa pœna, quòd si aliquis fecit solùm propositum,non incidit in illam pœnam. Secundò facit, quòd vult Bald. in l.pen.§.
docere.in vlt.quæstio.ne quis eum.vbi decidit,Stante statuto ciuitatis Floreniæ, quod nullus Guelfus possit contrahere matrimonium cum aliqua de comitib. de Baptistis sub certa pœna. Pone,quod aliquis contraxit spõsalia,an incidat in dictam pœnam?videtur quòd sic per l. oratio. Contrarium determinat per illum text.quia in istis delictis ad hoc,vt quis incidat in pœnam non sufficit, quod delictum sit inchoatum, sed sit inchoatum illud, per quod peruenitur ad prohibitum pœnale:
26 † Tertiò facit,quod consuluit d.Alexand. Imol.in consil. 114. incipit consideratis verbis instrumenti.in pen.& vlt.colum.vbi consuluit,quod prohibitus facere molendinum in certo loco, sub tanta pœna absque speciali licentia superioris, non incidit in dictam oœnam;per hoc, quòd fecerit aquæductũ pro molendino.Per ista reprobo duas decisio. Bal.vnam, quàm ponit Bald.in l.1.C.quæ res expor.non poss. per illum text.in ver.nec gustus causa. vbi tenet, quòd prohibitus portare vinum extra districtum sub certa pœna, incidit in talem pœnam, si solùm portat phialam vini gustus causa tanquam præambulum venditionis futuræ.Nam in pœnalibus istud non procedit,vt dixi. Bene credo, quòd sit prohibitum portare extra districtum illã amphoram vini,quãdo portatur pro degustatione, vt vinum vendatur: tamen pœna statuti nõ habebit locum isto casu per
27 doctri.illius gl.not. † Secundò reprobo illud, quod vult Bald. in cap.nam concupiscentiam.in 2.colum. de constit.vbi no.ex illo text. quãdo aliquid prohibetur in termino, intelligitur etiã prohibitum in via. Et ideo secundum eum prohibitus ex forma statuti deferre frumentum extra territorium,sub certa pœna:repertus in via potest puniri:quod non videtur ex prædictis verum, & ad hoc not. vltra prædicta vide Cyn. & Bald. hic. & Ray.& Sal.post glo.ibi in l.vnica.C.si rec.prouin. Ioan. And.in regula,cum quid prohibetur.in mercurialibus.

ADDITIO.

a ¶De spon.Adde no.dictum Alex.in l.si vni.col.3.ff.de re iudi.Socin.cõsil.262. in 1.dub.ad fin. PVRP.

SVMMARIVM.

1 *Gladius aliquando ponitur pro gladio ciuili punitiuo delictorum.*
2 *Imperium mixtum nihil aliud est, quàm expedire officio iudicis nobili pertinentia ad priuatam vtilitatem.*
3 *Mixtum, seu compositum ex duobus attribuitur ei, quod est dignius.*
4 *Iudicem dare, & sic delegare, est iurisdictionis.*
5 *Mixtum dicitur illud,quod participat de duob. vel plurib.*
6 *Sentẽtia ad hoc,vt dicatur merè diffinitiua,non sufficit quòd finiat causam principalem: sed etiam requiritur, quod in causa sit processum ordinariè.*
7 *Iurisdictio in genere sumpta continet quatuor species.*
8 *Merum Imperium consistit in tribus.*
9 *Causa vt sit mixti imperij non est necesse, quòd in ea requiratur causæ cognitio.*
10 *Papa vel Imperator, si concederet alicui loco, vel alicui nobili in illo territorio iurisdictionem simpliciter, intelligeretur concessisse merum & mixtum imperium,& simplicem iurisdictionem.*
11 *Infeudatus de castro,vel ciuitate cum iurisdictione, non poterit condere statuta.*
12 *Dictio omnimoda,quid importet.*
13 *Omne signum vniuersale non prædicatur de pluribus differentibus specie, sed pluribus differentibus numero.*
14 *Beneficia Principum sunt largissimè interpretanda.*
15 *Imperium quare dicatur merum.*
16 *Merum imperium est iurisdictio seuerioris vltionis, publicam vtilitatem respiciens.*
17 *Via accusationis quando in criminalibus proceditur, adhuc dicitur procedi officio iudicis nobili.*
18 *Merum imperium quibus competat.*
19 *Potestates ciuitatum nostri temporis numquid de iure communi habeant merum,& mixtum imperium.*
20 *Imperium merum nunquid possit præscriptione acquiri.*
21 *Scientia,& patientia cuius requiratur in præscribendo mero, vel mixto imperio.*
22 *Imperium merum,vel mixtum quanto tempore præscribatur.*
23 *Præscriptio mixti,vel meri imperij an sit fauorabilis,vel odiosa.*
24 *Imperij meri quot sunt gradus.*
25 *Imperium mixtum,& confusum tripliciter differunt.*
26 *Septem diffinitiones mixti imperij sunt.*
27 *Imperij mixti quot sunt gradus.*
28 *Potestas legitimandi, aut creandi tabelliones expressè concessa per Imperatorem Comiti Palatino, non potest per eum alteri delegari etiam de iure Canonico.*

29 Can-

29 *Causæ appellationum sunt mixti imperij medij.*
30 *Sententia lata, quando dicitur nulla, an sit mixti imperij, an simplicis iurisdictionis.*
31 *Iurisdictio in specie quid sit.*
32 *Causæ minimæ intelliguntur à centum aureis infra.*
33 *Iurisdictio, quæ est voluntaria respectu partium, respectu iudicis semper est necessaria.*
34 *Sententia lata in causa summaria, non est merè diffinitiua.*

LEX III.

a IMperium. [a] Ista l. est clauis, & fundamentum totius tit. Ad euidentiam præmitte pro intellectu literæ, quòd legitur altero de duob. mod. Primo modo, quod Iurisconi. in hac l. non procedat diffiniendo: sed ponēdo exempla: quia si essent diffinitiones, non essent bonæ: quia non conuerterentur cum omnibus diffinitis, iuxta. l. primam. §. Labeo. ff. de dolo. Ita tenet glo. 1. & glo. fin. in prin. & Bar. & magis communiter antiqui & Mod. Spe. & Ioan. And. in hoc titu. in §. notan-
* dum. circa prin. *Et iste est communis intellectus & verus.* Secundò modo, & subtilius legitur ista l. per Ang. & de eo multum gloriatur, & prosequitur per 3. primas col. quòd imò hic ponantur diffinitiones: & propterea dicit Angel. se valde admirari, q̃ Doctores tantum laborauerunt in ponendo diffinitiones cùm sext. hic ponat. Ad hoc ponderat in primis text. qui dicit merũ est, &. j̃. mixtum est. & posteà, iurisdictio est. Nam per illud verbum, est, Iurisdictio denotat essentiam, & quidditatem, quæ
1 datur per diffinitiones. † Secundò dicit aduerrendum, quòd terminus gladius, positus in text. non ponitur pro gladio materiali ad incidẽdum: sed pro gladio ciuili punitiuo delictorum. L. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de offi. præsid. l. solent. in princ. ff. de offic. proconi. & leg. & l. nemo potest. ff. de regu. iur. quæ leges allegantur per Angel. Melius facit. text. in c. dilecto. de senten. excom. in 6. & 23. q 8. cap. non pila. in princ. vbi dicunt text. q̃p
b arma clericorum [b] sunt lachrymæ, & orationes. ergo non capitur pro armis materialibus, sic etiam in Euangelio. Ecce gla-
c dij duo. [c] vbi significatur potestas Papæ, & Imperatoris. cap. nouit. de iud. cap. per venerabilem. qui fil. sint legit. & capiẽdo modo pro gladio ciuili delictorum punitiuo, diffinitio erit bo
2 na, & conuertetur cum omnibus diffinitis. † Similiter secundũ Angel. in 2. parte diffinitur mixtum Imperium, vt sit illud, cui principaliter inest iurisdictio: tũc enim dicitur iurisdictio principaliter inesse, quando illud quod versatur in causa principaliter, continet vtilitatem priuatam: Nam mixtum Imperium nihil aliud est, quàm expedire officio nobili pertinentia ad priuatam vtilitatem, vt est decernere bon. pos. Nam in hoc conueniunt mixtum Imperium, & iurisdictio in specie, quia vtrunq; principaliter tendit ad priuatam vtilitatem & in hoc differunt à mero Imperio, quod principaliter tendit ad publicam vtili. vt est punire delicta. l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Similiter dicit Angel. quòd in vltima parte diffinitur iurisdictio in specie: sed ponit quidam diffinitionem, cuius verba non sunt in text. Nam dicit, quòd est potestas, &c. & istam. à remotis trahit, & multum gloriatur Angel. de isto intellectu. sed ante eum quo ad primam partem fuit intellectus Iacob. de Ray. prout hic referunt Cyn. Alb. in 1. colum. & Fulg. & istum intellectum sequitur Alb. idem videtur tenere Paul. de Castr. hic in fi. dum tenet, quòd illa dictio gladij, non ponatur pro gladio naturali sed ciuili, declarando per omnia, vt Ang. licèt eum nõ referat & ante omnes istud vult glo. in l. 1. ver. bonorum. s̃. eod. Istum intellectum reprobat Fulg. bono fundamento, quod sibi ascribit d. Alexan. quia cõdere legem est meri Imperij, vt j̃. dicetur. & tamen non consistit in gladio punitiuo. Patet: quia non omnis lex tendit ad puniendum. l. legis virtus. ff. de legi. & ante eos fuit fundamentum Bartol. in 2. col. vnde reprobat diffinitionẽ Iac. de Are. volentis, quòd merum Imperium sit iurisdictionis seuerioris: cùm condere legem sit meri Imperij. & tamen non est seuerioris vltionis. Tu autem sustinendo intellectum Ang. qui videtur peregrinus, eo modo quo possibile est, cõsidera, q̃p Iurisco. in hoc titulo tractat de mero Imperio, prout exercetur per ius dicentes, vel per magistratus, & tunc cõsistat in animaduersione. quia si consideras omnes gradus meri Imperij infra enumeratos per Bartol. omnes consistunt in punitione delictorum: & sic in animaduersione: excepto primo gradu maximo, quod est legem condere. Istud enim competit supremis principibus, de quibus non tractatur hic: quia illi supremi Princeps non sunt in numero magistratuum: sed. s̃. omnes magistratus, prout dixi in l. 1. in princip. s̃. titul. 2. Et hoc modo nihil obstabit intellectui Angel. Considera etiam, quia gloss. nostræ vbique tenent, quòd merum Imperiũ consistat in animaduersione. Ita tenet gloss. in l. 1. in ver. bon. s̃. eod. hoc expressè tenet gloss. mag. hic circa medium: dum dicit, quòd sub mero Imperio continentur solùm causæ capitales, quæ in tribus capitulis consistunt. Ita etiam tenet Iaco. de Are. Oldr. Laud. d. Anto. & Petr. de Anch. in diffinitione meri Imperij, quam j̃. referam. & sic video gloss. & Docto. in hoc inclinare, quòd merum Imperium consistat solum in animaduersione, & tunc bona videtur consideratio Angel. ¶ Tu autem vltra alios reproba intellectum Angel. ex quatuor. Primò, quia diffinitio debet constare ex genere, & differentijs, aliàs non est bona, vt declarat Bart. in l. 1. ff. de test. & alibi. Sed ista diffinitio non habet genus, ergo non est bona. Nam iste potius effectus est meri Imperij: & propterea Bartol. & alij diffiniendo merum Imperium dicunt, q̃p est iurisdictio ibi iurisdictio ponitur vt genus. & similiter dicũt in diffinitione mixti Imperij, & iurisdictionis simplicis. Nisi calumniando dixeris, quòd potestas ponatur hic vt genus: sed iuuenti literam apparet non esse verum. Secundò moueor per id, quod dixi, quòd condere legem, est merij imperij: & tamen non cadit sub ista diffinitione, ergo non est bona, cùm nõ conuertatur cùm omnibus diffinitis. l. 1. §. dolum. ff. de dolo. Nec ob. quod dixi, quòd condere legẽ, est maximi gradus meri Imperij, quia solum competit supremis principibus. vt per Barto. quia dico, quòd etiam condere legem competit magistratib. Nam competit Senatoribus. l. non ambigitur. ff. de leg. Itẽ præfectis prætorio. l. formã. C. de offi. præf. præto. Imo quilibet magistratus potest condere legem in spectantibus ad iurisdictionem suam, secundum Bart. in l. omnes populi. in 4. quæstio. 1. quæst. princip. ff. de iusti. & iur. & in l. 1. in princip. ff. quod quisq; iur. Tertiò facit, quia leuis mulcta pecuniaria est de mero Imperio, secundum Barto. hic in 6. gradu meri Imperij, & sequuntur Paul. de Castr. & alij Moder. & tamen non conuenit diffinitio text. Nisi intelligas animaduersionem multum latè pro quacunque pœna etiam pecuniaria applicãda fisco. Quarto moueor, quia in hac l. nullo modo potest dici diffinita iurisdictio in specie, nisi suppleas verba ad text. vt facit Angel. & tamen ibi dicit, est, ergo per illum verbum non intendit diffinire. Teneas igitur communem intellectum, quòd in hac l. ponant exempla, & non diffinitiones. ¶ Secundo aduertẽdum dũ text. dicit, cui etiam iurisdictio inest. Legitur altero de duobus modo. Vno modo secundum Cyn. Barto. & Sal. & d. Alexand. hic, q̃p illud iurisdictio, capiatur pro iurisdictione in genere, prout genus inest cuilibet speciei. l. si quid earum. §. interemptum. ff. de leg. 3. l. iurisgentium. §. sed si fraudandi. ff. de pac. & hoc modo iurisdictio tanquam genus inest in mixto Imperio: & etiam in mero, sed aliter, & ait. Nam in mixto inest iurisdictio, quæ principaliter exercetur ad priuatã vtil. in mero autem ad publicã, vt j̃. dicetur. ¶ Secundò modo legitur secundum Ang. & Ful. hic, q̃p ibi iurisdictio inest, capiatur pro iurisdictione in specie. Nam propriũ iurisdictionis in specie est versari circa id, quod principaliter concernit priuatam vtilitatẽ & hoc propriè conuenit mixto Imperio, q̃d semper exercetur ad priuatam vtilitatem. Sed istud vltimum reprehẽdit d. Alex. quia si caperetur iurisdictio in specie, non dicitur alij inesse. Sed tu pondera, q̃p Bart. met inferius diffiniendo mixtum Imperium idem tenet. Nam ibi in 6. colu. & seq. diffiniendo, quid sit mixtum Imperium, dicit, q̃p dum dr̃, q̃p est iurisdictio, intelligitur. i. qualitas iurisdictionis: q̃a quemad. iurisdictio in specie versatur circa causas pecuniarias: (vel melius dicit Bar.) principaliter respicit priuatam vtilitatem. Ita mixtum Imperium. & sic ibi ꝺriatur: tñ prior sensus placet magis, q̃p capiat in genere. ¶ His sic præmissis, diuiditur ista l. in quatuor partes s̃m Bart. vt hic per eũ. Sed tu acutius diuide s̃m Ang. in 6. vt hic per eum. h. d. Merum Imperium consistit in animaduersione, & gladij potestate. Mixtũ in decreti interpositione. Iurisdictio in cognitione, & delegatione ciuilium causarum. h. d. s̃m Bal. ¶ †
3 Not. ex isto tex. in ver.
d mixtum [d] est. s̃m d. Alex. q̃p mixtum, seu compositum ex duobus attribuitur ei, quod est dignius. Patet hic, vbi appellat̃ mixtum Imperium, non autem mixta iurisdictio. Facit. l. cum in diuersis.

ADDITIONES.

a ¶ Imperium. In ista. l. Imperium. Ias. sibi appropriauit nõ nominato Doct. quæ fuerunt d. Gul. Mainer. in tribus regulis. videlicet in reg. omnia quæcunque. in reg. nemo põt. & in regu. quoties sermo. ff. de reg. iur. qui d. Gul. publicè profitebatur ius ciuile. in Gymnasio Auenion.

b ¶ Clerico. Adde gl. in verbo, ecclesiastico. in c. dilecto, de senten. excom. lib. 6. glo. fin. in cap. continentia. de cler. percuss.

c ¶ Ecce gladij duo. Adde glo. in verbo, cęlestis, in c. 1. 20. dist. glo. in verbo, ipse met. in c. nouit. de iud. gl. in verbo, apud regem, in cap. causam quæ, qui fil. sint legit. & Luc. 22.

d ¶ Mixtum. Hæc dicta sunt pro parte Alex. in l. præcipimus. §. eo obseruando. C. de appel. Fel. in cap. 1. col. 3. & 4. de rescrip. & vide Ias. in l. si emancipatus. col. 3. & 4. C. de appel.

uersis.ff.de reli.& sump.func.c. qđ in dubijs.de consecr.eccl.vel
a alta.vbi glo.not.q̃ dignius [a] trahit ad se minus dignum. similis
glo.est in cap.ieiunio.72.dist.text.in cap.1.de consecr.eccle.vel
alta.in 6. Not.Bald.in l.2.in princ.in 1.no.per illum tex. C.com-
mu. de leg. vbi not. q̃ in vnitis adinuicem dignius trahit ad se
minus dignum. Facit glo.in cle.fin.de cele.miss.l.quæritur. ff. de
stat.ho. Adde, quod vult glo.in l.1.in prin.ff.de verb.obl. quòd
genus à digniori su parte suimit nomen. Alibi tñ glo.in c.super
quæstionum.§.si verò.de offic.deleg.not.q̃ minus dignum tra-
hit ad se magis dignum. Ego istud not.confirmo ex.j̃.scriptis.
Primò, q̃ licèt in ecclesia Dei sint multi ordines & dignitates.
cap.cleros.21.distin.tamen Papa appellat se Episcopum:eo qa
in ecclesia Dei nullus est minor ordo episcopali. Ita dicit gl. in
proœmio.6.in vers.Episcopus.Facit glo.in cap.2.in gloss.2. de
præb.in 6.quæ dicit, q̃ Episcopatus non est dignitas, sed digni-
tatum culmen.Idem not.d.Car.in cle.1.in 3.not.per illum tex.
de renun.tenet d.Abb.in c.solitæ.in 3.col.de maio.& obed. Fa-
cit glo.in cap.quamquam.2.q.7.quæ dicit, q̃ Episcopus est ma
ior presbytero Cardinali: de quo tamen vltimo vide text. in c.
si Abbatem. de elect. in 6. quia aliter non examino. Gem.in d.
cap.quamquam.& in cap.1.in 2.col.de offic.leg. in 6. Bart.in l.
1.§.si quis in appellatione.in 1.col.ff.de appel. ¶ Secundò prin-
cipaliter ad idem facit: quia vbi in eadem persona cõcurrit du
plex dignitas:puta, quia aliquis sit Dux,& Comes; vel Dux &
Marchio,attenditur maior dignitas, & ab ea denominatur, se-
cundum Inno.in d.cap.solitę.de maio.& obed.Facit,quod ha-
betur in cap.inter dilectos.de fid.instru. de eo, qui erat Episco-
pus,& Comes.¶ Tertiò facit:quia si aliquis procedit vt ordina
rius,& vt delegatus principis, vt in casu c. significauit. de corp.
vitia.appellabitur tanquam à delegato principis: quia dignior
est talis iurisdictio:non tanquam ab ordinario,secundum Spe.
in titu.de appel.§.nunc tractemus.ver.quid si appellet. ¶ Quar
tò facit,si iudex ecclesiasticus, & secularis simul iudicarunt in
certa causa, appellari debet ad superiorem iudicis ecclesiastici
tanquam digniorem,secundum Bar. in l.1.§. si quis in appella-
tione.in vlt.col.ff.de appel.Bald.& Saly.in l.præcipimus. per il-
lum text.C.de appel.Bald.in rub. extra de appel.in col.2. Alex.
in consil.183. in 2. vol. viso processu causæ vertentis inter An-
dream. ¶ Quintò facit, q̃ si sit vnum collegium clericorum,&
b laicorum [a] (data paritate personarum) censetur totum eccle
siasticum: quia pars clericorum tanquam dignior trahit ad se
partem laicorum,secundum Bart.in l.fin.in 3.col.ff.de colle.il-
lici.& in l.cùm Senatus.ff.de reb.dub.Imol.in cap. ex literis. de
const.d.Abb.in c.1.de loc. ¶ Sextò facit: qa si clericus & laicus
sint debitores vnius, tota causa tractabitur in foro ecclesiasti-
c co: & sic occasione clerici laicus coram Episcopo [c] conueni-
tur,secundum Barto.in d.l.præcipimus.§.eodem obseruando,
per illum text.d.Matthesil.in no.144. quamuis contrarium vi-
deatur tenere Bart.in l.solent.in 3.col.ff.de ali. & cib.leg. Bal.in
l.fin.in 15.col.C.de edi.di.Adr.tol. Facit quod vult d. Abb.in c.
fin.ad fin.de iur.pa.& in cap.1. de præscr. ¶ Septimò facit:quia
d si factum est compromissum [d] in duos arbitratores: quorum
vnus est clericus,alter laicus, reductio debet fieri ad superiorẽ
clerici,& sic ad Episcopum,secundum Bald. & Sali.in d.l.præ-
cipimus:& latè Petr.de Anch.in sua disputatione,quæ inci. cũ
C.laicus,in 2.dubio.d.Matth.in d.no.144. Lud. Roma.in con-
sil.265.inci.In casu proposito aduertendum. ¶ Octauò facit, q̃
si clericus,& laicus constituti sunt executores testamẽti, iudex
eorum erit ecclesiasticus,cùm sit dignior, & non secularis, se-
cundum d.Car.in cap.cum Io.de test. quem simpliciter sequi-
tur d.And.Barb.in rub.de offic.deleg.in 2.col. Alibi tamen ha-
bes,q̃ quando aliquid est mixtum,seu compositum ex plurib.
attenditur illud,in quo magis versans est. text.est not.in l.lega-
tis.§.si vnus.ff.de leg.3. per quem text.vide quod decidit Bar.in
l.quæritur.ff.de sta.homi.per Bald.in l.2.in vlt.col. C. de consti.
pec. ¶ Secundò not.text.ibi, q̃ in danda bon.pos.hic esse tex.de
eo,de quo disputat gloss.quæ non recordatur de hac. l. in l.1.in
4 ver.bonorum.vbi dixi.s̃.eo. ¶† Tertiò not.ex hoc text.in fin.q̃
dare iudicem,& sic delegare,est iurisdictionis. Adde,q̃ eodem
modo ècontra. Reuocatio delegati est iurisdictionis, vt est gl.
in cap.si delegatus.in verbo,reuocandas,extra de offi. dele.in 6.
¶ Glo. mag.in ver. mixtũ. diuiditur magistraliter in sex partes.
In 1.assignat duas rationes,quare dicatur mixtum. Tene secun
dã:quia prima nihil valet. In 2.ponit gl.an appellatione iurisdi-
ctionis contineat merum Imperium, & tenet, q̃ sic, per duo.
Primum nihil valet: quia esset arguere ab etymologia voca-
buli affirmatiuè,contra ea,quæ dixi in l.2.§.appellata. ff. si cert.
pet. In 3.glo.ponit quot sunt species iurisdictionis in genere:&
enumerat quatuor. Sed tu dic, q̃ modica coercitio non est spe-
cies de per se:quia si exerceretur ad puniẽdum delictum prin-
cipaliter,est meri Imperij,aliàs est simplicis iurisdictionis,secũ
dum Doct.ptæcipuè Angel.hic,& in l.magistratib.j̃.eod. In 4.
parte declarat prædictas quatuor species. In quinta ponit, an
merum,& mixtum imperium possint delegari,saltem quo ad
cognitionem: & tenet, q̃ non,nisi in quatuor casibus. In sexta
reprobat opi. Placen.qui tenebat, q̃ mixtum imperium, & iu-
risdictio sint idem. Secunda ibi, & dic, q̃ nomine iurisdictio.
Tertia ibi,dic ergo quatuor esse gradus. Quarta ibi, sub mero
imperio. Quinta ibi,prima duo non delegantur. Sexta ibi,qui-
dam tamen dixerunt. Vel si vis aliam diuisionem,diuidere po-
tes in decem partes. In prima ponit duas rationes, quare dica-
tur mixtum. Tene secundam, vt j̃.dicam. In secunda, quæ est
ibi, & dic, q̃ nomine. probat, q̃ iurisdictio in genere sumpta
comprehendit sub se merum imperium. In tertia, quæ est ibi,
dic ergo quatuor. gl. concludit, q̃ iurisdictio in genere sumpta
habet sub se quatuor species. In quarta ibi, sub mero imperio.
declarat primam speciem.s.merum imperium,& quid sub eo
continetur. In quinta ibi, sub mixto. declarat secundam speciẽ,
idest mixtum imperium,& qđ sub eo ꝯtinetur. In sexta ibi, sub
iurisdictione. declarat tertiam speciem. In septima ibi, coercitio
autem. declarat quartam. In octaua ibi, prima duo non dele-
gantur. declarat, an & quando merum, & mixtum imperium
possit delegari. In nona ibi, quidam tñ dixerunt, ponit opi. quã
reprobat. & de ista opi. feci mentionem eam disputando in l.1.
in prin.ff.de offi.eius. In decima ibi, ex his ergo patet. ponit illa-
tionem. Et ista diuisio sit loco declarationis, & glo. vt plurimũ
5 in omnib. reprobatur. ¶† Ex 1.parte gl.no. Ang. q̃ illud, qđ par-
ticipat de duob.vel plurib.dr̃ mixtum, & ex hoc infert, q̃ sen-
tentia lata in causa summaria, quamuis diffiniat negotiũ prin-
cipale, & propter hoc videatur diffinitiua, tñ non est mera:
eo quia participat cum interlocutoria, quæ fertur sine lit. con-
testa. sine alijs solennitatib. iudiciarijs: & propterea non cade-
ret sub statuto loquente de sententia merè diffinitiua, & ita re-
fert se consuluisse. & illi conf. se subscripserunt Io. de Lig. Doct.
Mediolanẽsis, & alij quamplures, & ita fuisse iudicatum. Pau.
e de Cast. hic tenet contrarium, [e] per tex. in cle. sæpe. de verb. sig.
vbi talis sententia appellatur diffinitiua. Secundo, quia senten-
tia diffinitiua dicitur illa, quæ diffinit negotium principale: nec
ibi attenditur forma processus. gl. est in l. qui restituere. in gl. fi.
ff. de rei vend. Adde pro eo facere, qđ vult Bar. in l. si quis à libe
ris. §. si vel parens, & in §. seq. ff. de lib. agn. q̃ in causa alimento-
rum, vbi proceditur summariè: tamẽ sententia, quæ fertur, est
diffinitiua, & non interlocutoria. Secundò facit doctr. gl. in cle.
1. in ver. diffinitiua. de seq. pos. & fru. Teneas opin. Ange. quam
etiam tenet idem Ang. in d.l.qui restituere. & in cõsi. 114. incip.
quidam petijt, & melius in cõsi. seq. Lud. in rub. ff. de re iu. & d.
Alex. hic, & d Fran. de Are. in consi. 101. incip. in præsenti dubi-
tatione. in 2. colum. & in consilio 119. incip. in præsenti consul-
tatione, procedendo breuiter, & qđ habes per eundem in cõsi.
6 162. incip. diligenter, & maturè. in 6. col. ¶† Pro ista parte facit,
quia ad hoc, vt sententia dicatur merè diffinitiua, non sufficit,
q̃ finiat causam principalem, sed etiam requiritur, q̃ in causa
sit processum ordinariè, dato libello solenni: facta lit. contest.
f & cum alia solennitate iudiciaria, glo. est not. [f] in cap. dudum.
secundo, in §. licèt autem. versi. responsionem. de elec. & in c. ex
parte. in gl. fi. de re iud. & in l. fi. §. filius. in ver. necessitate. in glo.
mag. C. de bon. quæ lib. Bar. in l. Titia. in 2. col. ff. de accus. & in l.
si exceptione. §. hæc autem actio. ff. quod met. cau. ¶ In secun-
da parte glo. habes duo. Primò, q̃ iurisdictio in genere sumpta
cõtinet sub se merum, & mixtum imperium: & in hoc bene:
& quod conferat, hoc infra dicam. Secundò gloss. probat
conclu.

ADDITIONES.

a ¶ Dignius. Adde c. quod in dubijs. de consecra. eccl. vel alt. Arch. in c. anterio-
rum. 2. q. 6.

* Fallit hæc regula, vt in casu. l.1. ff. de senatorib. Item fallit in matrimonio,
quod denominatur à matre, licèt pater sit dignior. l.1. ff. de sentent. text. in
capitu. ex literis. de conuer. in fin. Socin. consilio 1. columna. 2. & 3. libro 1.
Secundò fallit, vt in l. quæritur. de stat. hominum. Tertiò fallit, vt per Alex. in
consilio 54. libro tertio. Felyn. in capit. clerici. de iudic. in proœm. Decretal.
colum. penult. in rub. extra de magist. Quartò fallit, vt per Abb. in cap. super
quæstion. §. si vero. extra de officio delega. Quintò vt per Fely. in c. cleri. col.
4. de iud. Sextò vt per Riminald. hic, & Dec. in l. si emancipati. col. 3. de colla.
Soc. consi. 12. col. 5. lib. 1. BELLOT.

b ¶ Laicorum. Adde Alexand. in l. præcipimus. §. eodem obseruando. C. de ap-
pellatio. PVRPV.

c ¶ Intellige, si causa sit indiuidua, aliàs secus, Socin. consi. 12. libr. 1. Dec. in l. si
emancipati. C. de colla. BELLOT.

d ¶ Compromissum. Adde Pet. de Ancha. in c. cur. de iur. patro.

e ¶ Contrarium. Adde Rom. consil. 174. col. 1. incip. amplissime Doct. col. 1. &
357. dicitur mihi. PVRPV.

f ¶ Gloss. est not. Istæ glo. fuerunt prius allegatæ per Alexan. in l. stipulationum
aliæ. colum. 2. in princip. j̃. de verbo. oblig. PVRPV.

a conclu.præcedentem per etymologiam vocabuli. ¶ Idem dicit glo.in §.iuſiuran. in verbo iuriſdictione, in Auth. de defen. ciu.In hoc reprobatur: quia eſſet arguere ab etymologia vocabuli affirmatiuè,quod non poteſt,vt plenè dico in l.2.§. appellata.ff.ſi cer.peta.quia eſſet arguere à genere ad ſpeciem affirmatiuè, quod non valet. Item ſi licita eſſet iſta argumentatio, pater, tutor, & dominus, qui habẽt poteſtatem iurium legitimam, dicerentur habere iuriſdictionem,vt declarat.Bar. in l.1. in diffinitione iuriſdictionis. ſ.eo. Melius ergo probatur in text.quem alleg.Itẽ probatur, in verbo poteſtas.inducendo,
7 vt per Bar.hic in 2.col.¶ In 3. parte gl. ibi, dic ergo.habes † qd iuriſdictio in genere ſumpta continet quatuor ſpecies.approbatur in duobus. Primo ſm Bart.in 3.col. poſt Pe. quia ſpecies iuriſdictionis immediatè non ſunt niſi duæ, vt hic per Bar.Secundò approbatur,quia modica coerctio non eſt ſpecies iuriſdictionis de per ſe, quia aut cadit ſub mero imperio, aut ſub mixto,aut ſub ſimplici iuriſdictione,vt hic per Ang.& Mod.&
8 Ang.in l.magiſtratib.ĩ.eo. ¶† Circa quartam partem gl. dum dicit,ꝙ merum imperium conſiſtit in trib. Adde, ꝙ iſtam glo. multum no.Bal.in l.ſi.ff.de off.præfec.vigi.ꝙ pœnę pecuniarię, vel mulctæ non ſunt ſub mero imperio, quia ſunt redactæ ad inſtar ciuilium cauſarum.Et per hoc infert,ꝙ ſi Papa,vel princeps donauit mihi reditus talis caſtri, reſeruato ſibi mero imperio: ego debeo habere mulctas pecuniarias impoſitas pro delictis: quia non cenſentur de mero imperio per hanc glo. Idem tenet Bald.hic in 7.col. Sed iſta gl. malè dicit,& ſic deciſio Bal.non eſt vera.Primò:quia merum imperium etiam cõſiſtit in alio quàm in his trib.vt condere leges, creare tabelliones, & ſimilia de quib. dicetur.ĩ. Secundo, quia omnes cauſæ crĩales,ſiue capitales, ſine non, ex quib. imponitur pęna pecuniaria applicanda fiſco, dicuntur meri imperij: quia eis conuenit diffinitio meri imperij. Nam expediuntur officio nobili ad publicam vtilitatem.ſ.vt delicta puniantur.Itẽ animaduertitur in eis in facinoroſos homines:quamuis corpus non lædatur,vt per Bar.hic in 6.gradu meri imperij.Pau. de Caſt.hic ad
9 ſi. & d.Alexan.¶† In 5.parte glo.ibi, ſub mixto malè loquitur, quia ad hoc,vt cauſa ſit mixti imperij,non eſt neceſſe,quod in ea requiratur cauſæ cognitio, vt hic per Alexand. In 6.ibi,ſub iuriſdictione.etiam malè loquitur, quia non eſt verum,quod omne id, quod competit iure magiſtra.i. quòd cuilibet magiſtratui etiam minimo cõpetit, quòd illud dicatur ſemper iuriſdictionis in ſpecie:patet, quia aliqua ſunt meri imperij minoris,quæ competunt cuilibet magiſtratui, vt cauſæ criminales leues.§. audient. in Auth. de defen. ciui.& tamen non ſunt iuriſdictionis. patet etiam in l.ea, quæ in §. mgiſtratibus. ff.ad municip. Alias partes. gloſſ. vide per te. ¶ Gloſ.final. in verbo iuriſdictio. diuiditur in duas. In 1.ponit dictum timore contrarij:de quo dixi in no.In 2.ibi, ſed cum delegatus.opponit, & dupliciter ſol. Tene ſecundam ſolutionem,vt dicetur in l.more.infr. eod. Aliter tamen ſoluit Barto. hic in 1.colum.in fin.ſecundum Pet,quòd delegatus non ſubdelegat: non quidem ex defectu cauſæ, quia cauſa bene eſt delegabilis, ſed ex defectu perſonæ, ſicut in ſubſtitutione procuratoris, quæ per dominum tamen fieri poteſt, non per procuratorẽ.l. neque. C. de procurat.De alijs,quæ tanguntur in glo. dicetur. infr. in materia.¶ Expeditis glo.ad corticem, reaſſume totam materiam, in qua primò hãbes iuriſdictonem in genere diffinitam per gl. in l.1 vbi dixi.ſ.eo. & iſta comprehendit ſaltem mediatè tres ſpecies ſub ſe. ſ. merum imperium, mixtum, & iuriſdictionẽ.
10 ſm gl.Bar. & indiferenter omnes.¶† Ex hoc, vltra alios,infero pulchram conclu. quę eſt maximæ importantiæ, quòd ſi Papa, vel Imperator concederet alicui loco, vel alicui nobili in illo territorio iuriſdictionem ſimpliciter, intelligeretur conceſſiſſe merum, & mixtum imperium, & ſimplicem iuriſdictionem, cùm beneficium principis ſit largiſſimè interpretandum.l. final. ff. de conſtitu.princip.capitul. cum dilecti. de do. Idem in ſpecie tenet.Io.And. in addi. Specu. in hoc tit.in addi. quæ incipit,vidiſti duas,& ante eum. Old.Laud. in conſil. 252. inci.ad quæſtionem,qua quæritur.Bal.in l.fin. in 2.colum.ff. de
b conſti.prin.vbi dicit,quòd ſi princeps b donat mihi ſimpliciter iuriſdictionẽ caſtri, videtur omnem donare iuriſdictionem:& ſic illam, quæ eſt nomen gñis, & ſic omnes reditus cauſarum ciuilium,& crĩalium pertinebunt ad me.arg.l. 1.§.cum vrbẽ.ff. de off.præfect.vrb.d. Alex. in conſil.35. in 4. volum. incip.viſo proceſſu cauſæ vertentis inter communitatem.in 2.col.Idem, & fortius tenet idem Bal. in l. cum multa. poſt Gul. & Ray.ibi C.de bo.quæ lib. vbi dicit, quòd ſi caſtrũ concedatur alicui ab Imperatore, vel eccleſia Romana ſimpliciter (& ꝙ plus eſt, nihil etiam dicitur de iuriſdictione,) tamen intelligitur conceſſum cum pleniſſima iuriſdictione,per d.l. 1. §. cum vrbẽ. & in l.2. C. de fun. limi. lib.11. intellige ũ ſm cum de iuriſdictione,quæ circunſcribit territorio: non de ea, quæ ratione priuilegij perſonæ alicui competijſſet: fortè anteceſſori, per no.per Dyn.in l.ergo.ff.de acquir.rer.domi.Secundò intelligitur ſaluo
11 iure vaſallorum,per no.in c.1.de capi.qui cur.vend.¶† Tu aduerte,licèt omnes ita tranſeant,ego teneo contrarium: motus per quatuor.Primo per illud,ꝙ vult hic Ang.in 3.col.ꝙ infeudatus de caſtro,vel ciuitate cum iuriſdictione,non poterit cõdere ſtatuta meri imperij maximi.qđ reputat not.dignum. Secũdo, & fortius moueor per l.ſi in aliquam.§.cum pleniſſimã, vbi gl.no.& ibi Bald.ff.de offi.procon. vbi quando conceditur iuriſdictio pleniſſima cum tali ſuperlatiuo, bene tunc intelligi
12 tur concedi merum,& mixtum imperium. aliàs ſecus. † Ter-
c tio per gl.fing. c in cle.1.in verbo.omnimodam.de foro comp. quam do.Abb. & alij ibi ſequuntur: quæ not.vult, ꝙ quando adijcit verbum omnimodam: vt quia ſic dicitur cõcedo omnimodam iuriſdictionem: tunc bene iuriſdictio ſumitur,vt genus,& comprehendit ſub ſe merum,& mixtum imperium,& ſimplicem iuriſdictionem.Secus ſi dicatur iuriſdictionem ſimpliciter: quia ſolùm intelligitur conceſſa iuriſdictio in ſpecie, & idem tenet d.Ant.de But.in c.ſuper quæſtionum. in princ.in 3.col.de offic.deleg.Quartò moueor per illud,qđ fortius tenet Bal. (& nunquam obliuiſcaris) in c.quanto,in pen.col.de iudi. ꝙ ſi etiam dicatur omnem iuriſdictionem, adhuc non conti-
13 tur merum,& mixtum imperium, quia illud † ſignũ vniuerſale,omnem, non prædicatur de plurib. differentib.ſpecie, ſed de plurib.differentib.numero. Iſta.n.ſuprema ſm eum requirunt ſupremum, id eſt, ſpeciale mandatum. l. Pomponius.in prin.ff.de procu.Et idem ſm eum,ſi princeps concederet iuriſdictionem alicuius caſtri,qđ haberet ex priuilegio merum,vel mixtum imperium.nam non includeretur ſub nomine iuriſdictionis merum,& mixtum imperiũ. arg. l.4.§. duas.ff.de dam. infec.¶ No.perpetuò iſtam deciſ. Bal per quam primò tollitur obiectum,ſi dicerẽt, ꝙ indefinita æquipollet vniuerſali, vt latè per Bar.in l.ſi plurib.ff.de leg.2.gl.in c.vt circa. de elec.in 6.quia etiam ſi adijciatur terminus vniuerſalis omnem, non tñ venit merum,vel mixtum imperium.Secundò habes magnam limitationem ad gl.d.cle.1.in verbo,omnimodam, ꝙ procedat,qñ dicitur omnimodam. ſecus ſi dicatur omnem.Et ſic tertiò habes,ꝙ plus importat dictio,omnimodam,quã dictio omnem: quia prima eſt geminata. Ideo plus debet importare.arg.l.baliſta.in prin.ff.ad Treb.Ex iſtis facio nouam concluſionẽ in hac. l.contra Doct.ꝙ ſi a Principe,vel Papa concedatur iuriſd. ſimpliciter,intelligatur concedi iuriſdictio in ſpecie, & ſic cognitio cauſarum ciuilium,quæ expediuntur iure actionis: non autem intelligitur cõceſſum merum,aut mixtum imperium,niſi
14 adijciat pleniſſima iuriſdictio,aut omnimoda iuriſdictio. † Et tenendo iſtam nouam concluſionem non obſt. fundamentũ ſrium, ꝙ beneficia principum ſunt largiſſimè interpretanda. Reſpon.dupliciter. Primò,ꝙ illa regula procedit, qñ beneficiũ
d conceditur motu proprio principis. d ſecus ſi ad poſtulationẽ partis,vt in dubio preſumitur.l. ſi quando. ſm vnum intellect. C.de ope.pub.& in ſpecie Ang.in d.l.ſi in 1.col.poſt Cyn.ibi.de conſt.prin.Secundo,& notabilius reſpond.ꝙ eſt verum,niſi derogetur vtilitati publicę,per d.l.ſi quando. ſm alium intellectũ. & ita expreſsè idem Ang.in d.l.ſi.in 3.col.Bal.in l.2.C.an ſeruus ex ſuo fac.prout.eſt hic.c.intellecto. de iureiur. circa qđ vltimũ tñ vide,qđ vult Bar.in l.prohibere.§.plane.per illum text.ff.qđ vi,aut clam. ¶ Venio ad materiam meri imperij, circa quam
15 videndum eſt de plurib.iuxta ordinem Bar.& Doct. † Primò videndum,eſt quare dicatur merum imperium. Bar.hic ſequẽdo Iac.de Are.& Pet.de Bellaper. aſſignat tres rationes ſimpliciter,quas ſequitur Pau.de Caſt.hic. ſed duæ primæ ſunt falſæ, quia eis attentis,etiam mixtum imperium poſſet appellari merum,prout ponit Fulgo.hic.Adhærco ergo tertiæ rationi, quã etiam tenet Alb.& Ray. Fulgo.hic dicit,ꝙ merum eſt illud,ꝙ eſt purum, & ſimplex, & cum nullo alio mixtum.l. qui res.§. mihi Romæ.cum gl patua in ver.merum.ff.de ſol.gl. in §.prætoriæ.l niſi.de diui.iſtip.Facit.l.ſi ſic in prin.vbi Ang. & Imo.no. ff.de leg.1.Dr̃ ergo merum imperium, quia eſt ſimplex, & de per ſe,& non cum alio mixtum.De iſta materia, quia eſt modicæ vrilitatis,vide diffusè per Alb.hic in 6.col. & ſeq. ponentẽ ſex rationes, quare dicitur merum, & alleg. Arch.declaran-
16 tem in c.1.de conſec.diſt.3. ¶†Secundo quæro, quid eſt merũ imperium.

ADDITIONES.

a ¶Vocabuli.Adde text.& gl.in l.Tugurij.ff.de verbo.ſig.glo.in l.facta.in §.ſi in danda.ff.ad Treb.Doct.in c.cum ſecundum. de præb.
b ¶Princeps.Adde Card.Alex.in c.1.de capi.qui cu.ven.in vſib.feud.
c ¶Per gl.fing.Adde Abb.in c.conqueſtus.in 2.col. de for. compe.
d ¶Idem tenet Gram, conſi.6.col.ii.

Imperium. [a] Iac. de Are. diffinit, q̃ est iurisdictio seuerioris vltionis ad publicam vtilitatem respiciens. Istam diffinitionem tenent Oldr. in consil. 10. inc. est venditum castrum. d. Anto. in c. in Archiepiscopatu. de rap. & in c. quod sedem. vbi etiã Petr. de Anch. de offi. ordi. Cum hac diffinitione concordat glo. magna hic in 3. parte. & in l. 1. in verbo, bonorum. s̃. eod. Ista diffinitio non est bona, f̃m Bar. & alios, quia multa sunt meri imperij, de quib. j̃. dicetur, quæ non sunt seuerioris vltionis: vt condere leges, creare tabelliones, & similia. Item ista diffinitio non conuertitur cum omnib suis diffinitis, ergo non bona. Probo minorem, quia leues pœnæ, seu mulctæ, quæ imponuntur pro delictis, sunt meri imperij, vt dixi in glo. magna. in 4. parte, & tamen non sunt seuerioris. vltionis. Teneas ergo diffinitionem, quam ponit Bart. cum quo communiter alij transeunt. circa quàm moueo pulchram subtilitatem. Nam punire delinquentem: & sic animaduertere in facinorosos homines bene est mei imperij: quia expeditur officio iudicis nobili ad publicam vtilitatẽ principaliter: vt dicit Bart. sed f̃m hoc absoluere reũ à pœna delicti non est de mero imperio: eo quia principaliter fit ad priuatam vtilitatem illius, qui absoluitur, vt declarat Bar. in l. 1. ff. sol. matr. licèt in consequentiam, q̃ absoluãtur innocentes, respiciat etiam vtilitatem publicam. c. cùm inter. de excõ. & t̃ solutio actus debet esse eiusdẽ potẽtiæ. l. prout. ff. de sol. & in l. nihil tã naturale. ff. de reg. iur. Bald. hic post Gul. de Cun. tenet q̃ liberare, & absoluere reum à pœna criminali est meri imperij. Idem tenet Saly. qui formaliter dicit, q̃ absolutoria in causa criminali est de mero imperio. Facit bene tex. in l. solent. in prin. ff. de offi. procons. ibi, nec liberandi igitur rei ius habẽt, cùm accusari apud eos non possint. Facit simile de liberatione à contractu, quæ censetur eius naturæ, prout est contractus, sũ per quo interponitur. l. de tutela. vbi glo. & Bar. C. de in integr. restit. min. Bar. in l. sub prætextu, in pen. col. C. de transact. [b] Et isto modo subtiliter pondera, q̃ diffinitio cõis Bart. & aliorum non est vera, q̃ merum imperium exerceatur semper ad publicam vtilitatem principaliter, faciendo vim in ver. principali. vt facit Bart. quia absoluere reum [a] delicto est merij imperij, vt prædixi, & suadet natura correllationis. l. fin. cum si. C. de indic. vidui. tol. & tamen istud principaliter fit ad priuatam vtilitatem eius, qui absoluitur. ¶ † Secundò aduerte, inquãtum Bar. vult, quando in criminalib. proceditur per viam accusationis; adhuc dī procedi officio iudicis nobili, idem tenet Saly. & plenius. d. Alex. hic, quia f̃m Saly. causæ criminales non expediunt̃ per actiones. Inst. de pub. iud. in prin. ergo ibi non potest cadere officium mercenarium, quod deseruit actioni. Ad id põderat Alex. tex. in l. placet. in ver. quod non ita. in verbo ex officio. C. de peda. iud. inducẽdo, vt per eum. Contrarium tenet Bal. hic in 4. col. debili fundamento f̃m Alex. & Bar. met. in l. iudex postea quam. circa prin. ff. de re iud. & ibidem d. Alex. sibi contrarius in 2. col. sed. d. Alex. hic saluat Bar. à contrarietate, & intelligit, q̃ Barto. in d. l. iudex posteaquàm. loquatur necessario de officio mercenario, quod exercetur in criminalibus circa dilationes dandas, & similia. & illud est mercenarium, sed Bart. & Saly. hic loquũtur de officio circa institutionem accusationis factæ per accusatorem, in qua petitur, q̃ iudex condemnet, vt hic per eum. Sed mihi vī, q̃ istud f̃m quod tenet Bald. hic. in 4. col. sit verius f̃m regulas communes, cùm officium iudicis nobile dicatur illud, quod per se stat, & nulli seruit, vel famulat̃, f̃m Bal. & alios in l. 1. s̃. eo. & Dan. in c. fin. de offi. iud. Sed quando porrecta est accusatio, officium iudicis non stat de per se. imo deseruit illi accusationi institutæ. Ergo ita debet censeri mercenarium, sicut qñ in ciuilibus proposita est actio, cui officium iudicis dī famulari, & sic patet, q̃ fundamentum Salyc. non est bonum. Verum est, q̃ qñ in delictis proceditur per solam inquisitionem iudicis: tunc illud officium bene est nobile: quia ibi nulla est accusatio partis, cui deseruiat: & ideo nõ sine causa Petr. dubitat, & adiecit in diffinitione, per accusat. vt hic refert Bart. & considera, si hoc de accusatione est verum, diffinitio Bar. & cõis ex alio non est vera: quia dicetur merum imperium, etiam si nõ procedatur officio iudicis nobili sed mercenario: vt est qñ in delictis proceditur per accusationem partis: & hoc modo apparebit, q̃ suppletio Petri de Bellaper. quã refert Bar. fuit necessaria. ¶ † Tertiò quæro, quib. competat merum imperium. Dic vt hic per Bart. facientem quatuor membra, cum quo alij transeunt. Adde Bart. in l. 1. ff. de damn. infect. & in consil. 189. incip. Primo quæritur, vtrum iurisdictio. & in extrauaganti, qui sint rebelles, in ver. Lombardiæ. † Sed videndum est, quid de Potestatib. [c] ciuitatum nostri temporis: nunquid de iure cõi habeant merum, & mixtum imperium? Bar. hic in 2. membro vult, q̃ nõ, nisi fuerit concessum a principe: aut præscripserint. & vide Barto. etiam l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de off. Præsidis. Idem & latius firmant Spec. & Io. And. in hoc titu. §. 1. post̃ glo. in §. nullam. & in ver. iurisdictio. ad fin. in Auth. de defenso. ciui. Idem tenet Bal. in l. magistratib. j̃. eo. & in tit. de pace cõstan. in §. Imperialis. ver. in iurisd. criminalib. vbi vide multa per eum post Iac. Butr. & Old. Sed aduerte, q̃ in cõtrarium facit. glo. sing. & approbata in l. fi. in princ. C. de præscr. long. temp. quæ est sin. & non habet sociam in iure, secundum Bald. & Angel. ibi, quæ vult, q̃ hodiè quælibet ciuitas Lombardiæ habeat vim prouinciæ. ergo habet merum, & mixtum imperium, prout olim habebat quælibet prouincia, vt hic per Bart. Et istud expressè tenet glo. super verb o solutos. in titu. hic finitur. l. quam sequitur ibi Bal. sibi contrarius. Idem tenet Bal. in alijs locis hic notatis per d. Alex. & vide per Bald. in repe. in 8. col. in ver. sed nunquid prætores. & ibi etiam per eum, quid de Episcopis, [d] an habeat merum, & mixtum imperium. Limita tamen illam glo. in d. l. fin. secundum Angel. ibi, quando singulæ ciuitates sunt constitutæ sub diuersis principib. Secus si sub vno: quia tunc quælibet ciuitas non habet vim prouinciæ, vt ibi singulariter Angel. in vna lect. quasi velit pro nunc, quod Metropolis ciuitas habeat vim prouinciæ. ¶ † Quartò quæro, vtrum merum imperium [e] possit præscriptione acquiri. Bart. hic dicit se dicturum in l. more. j̃. eo. ibidem in 2. col. dicit, q̃ nõ potuit tunc cogitare: & q̃ est profunda quæstio. & alibi dicit. Angel. etiam hic. in 4. col. dicit, q̃ ista quæstio est magna & longa. Ideo nõ tangit hic: sed q̃ alibi tanget. Ista quæstio fuit disputata per Fran. Accursij. vt refert Cyn. in l. 1. C. de eman. lib. Ioan. And. in c. cum contingat. vbi omnes Cano. de iureiu. Istam q. latè disputauit Iac de Bel. arguendo ad partem, & multa adducendo in §. nullam. in Auth. de defen. ci. cuius disputationem ponit formaliter Albe. hic in 12. col. & seq. eã etiam latè disputauit Bald. in disputatione inc. Romanus Apulus, quam disputationem ponit in repe. l. 1. C. de eman. lib. In isto diffuso articulo Iac. de Are. Parmensis tenuit partem negatiuam, q̃ merũ imperium præscribi non possit: motus ex plurib. sed tria sunt, quæ stringunt. Primò: quia ea, quæ sunt imperij, vel quæ competunt principi in signum superioritatis, prę̃scribi nõ possunt. l. competit. de præscrip. 30. ann. & l. fin. C. de fundis patrimonia. lib. 11. c. cum nõ liceat. de præscr. Secundò: quia qui nõ habet merum imperium aliquo in loco, & eo alibi vtitur, incidit in crimen læsæ maiestatis, & puniri debet. l. 3. §. fin. ff. ad l. Iul. maiest. ergo præscribere non potest. [f] Respon. verum, si dolosè faceret, sed hic credit sibi licere: quia maiores sui sem per vsi sunt mero imperio in illo loco. Tertiò mouetur: quia incarceratio est meri imperij, vt j̃. dicetur, sed q̃ facit incarcerare, & ius non habet, incidit in pœnam priuati carceris. l. 1. C. de priu. carce. l. capite quinto. vbi Docto. ff. de adul. ergo præscribere non potest. Item merum imperium, vel mixtum competit ei, cui lex, senatusconsul. vel constitutio tribuit. l. 1. in princ. ff. de offic. eius. l. muto. §. tutoris datio. ff. de tut. ergo nõ debet cõpetere ei, qui præscripsit, aliàs Iurisconsul. fuisset diminutus. in d. l. 1. Facit etiã: quia ea, quæ sunt vsus publici, non præscribuntur. l. viam publ. ff. de via publ. l. præscriptio. C. de ope. publ. Et ad hoc multa similia possunt adduci, vt hic per Albe. & in ista parte vī inclinare Bald. hic in 6. col. dum vī velle, q̃ merum & mixtum imperium bene possit quæri per consuetudinem, sed non per præscriptionem, assignando tres differentias inter consuetudinem & præscriptionem. Eãdem opi. tenet Host. in c. 2. de purg. vulg. & etiam ibi referunt d. Ant. & d. Abb. vbi dicit Host. q̃ ciuitates Italiæ non potuerunt præscribere merum imperium: quia habuerunt initium violentum: ex quo causatur vitium reale, quod semper impedit præscriptionem: nisi tale vitium purgetur: quia res reuersa sit ad dominũ. l. vitia. C. de acquir. pos. §. furtiuæ. Inst. de vsuc. Facit bene text. in l. si qs emptionis. §. sed hoc super illis. C. de præscr. 30. ann. quem Bar. ibi dicit esse singularẽ, & se nescire alibi. Eandem opi. tenet Bart. in l. 1. §. denique. cum l. sequen. ff. de aqua pluu. arcen. vbi dicit, q̃ fortè in Italia nulla ciuitas est, quæ præscripsit merum, vel mixtum imperium, cũ in corporalib. requirat̃ quasi possessio, quæ causatur ex scientia,

ADDITIONES.

a ¶ Quid est merum imperium. Adde Spec. titu. de iur. omn. iud. in §. 1. vers. Notandum. Docto. in cap. quod sedem. de offic. ordina.

b ¶ De transl. mo videtur esse contra hoc simile quod ibi dicitur. & pro Bar. facit. l. non tantum. j̃. de appel. & hæc dicitur publica vtilitas in prima specie. Bart. in l. 1. 6. col. ff. solu. matrimo. PVRPV.

c ¶ Potestatibus. ¶ Adde Bald. in c. 1. de leg. Cor. in vsib. feud.

d ¶ Episcopis. Adde cap. si quis Episcopis. 2. q. 7. & Doct. in c. cum contingat. de for. competen.

e ¶ Vtrum merum imperium. Bal. in l. hostes. ff. de capt. in addi. Spe. in tit. de iur. omn. iudi. in §. 1. ver. fin. Inno. in cap. in causis. de elect. Io. And. in cap. cum venerabilis. de cens. Arch. in c. 1. 16. q. 2. Bal. in q. disputata incip. Apulus quidã.

f ¶ Præscribere non potest. Bar. in l. omnes populi. in vlt. q. ff. de iust. & iur. & glo. in l. 1. §. 1. infra de itin. actuque priua. PVRPV.

tia,& patientia aduerſarij.ſed longum tẽs eſt, ꝙ Imperator nõ fuit in Italia,ita ꝙ potuerit ſcire,& pati.Idem tenet Barto.in l.ſi publicanus.§.fi.ff.de publ.vbi dicit ſe putare,ꝙ ciuitates,& caſtra Tuſciæ,quæ exegerunt vectigalia publica longiſſimo tempore,non tñ præſcripſerunt,cùm hoc non peruenerit ad notitiam Imperatoris,nec ius officialium:quia à tpe Federici citra, nulli fuerunt officiales Imperatoris in Italia. ergo non præſcripſerunt,ſicut nec præſcribitur vacanti eccleſię.Sed huic fundamento Bart.reſpon.dupliciter.Primò,ꝙ nõ procedit in preſcr. tanti temporis, de cuius initio memoria non ſit in cõtrarium, vbi non requiritur ſcientia eius,contra quem preſcribitur.cap. ſuper quibuſdam.§.præterea.de verbor.ſignif.l.hoc iure.§.ductus aquæ.ff.de aqua quot.& æſti.facit.cap. 1.de præſcr.in 6. Et ita firmat Bald.in c.1.quæ ſint regalia. do.Anto.in commento cap.peruenit.in 21.& 24.col. de cenſi. Sal.in l.2. C. de nou. vectigal. Imol.in d.l.ſi publicanus.§. fin. Ludo. Roma.in d.l.1.§. deniq:.& in l.vectigalia.ff.de publ.Paul.de Caſtr.hic d.Alexã.in
a cõſil.6.[a] incip.viſo themate,& dubijs præſcr.in 1.vol.ſecundo reſpon.prout dicit not.Bald.in l.2.ff.quæ ſit long.cõſue. quemadmo.conſuetudines multum vulgatas princeps præſumitur ſcire, ita Italici, qui præſcripſerunt merum imperium,præſumuntur præſcripſiſſe de ſcientia Imperatoris.all. gl.in d.§ nullam.in Auth.de defen.ciui.Cy.vero in l.1. C.de eman.lib.diſtinguit.ꝙ aut quis vult acquirere merum imperium, qui nullam habet iuriſdictionem:& ſic eſt penitus priuatus:& tunc nõ poſſit.l.1.iuncta.l.priuatorum.C.de iuriſd.omn. iud. Aut aliàs habet iuriſdictionem.& vult eam extendere, præſcribẽdo etiam merum,& mixtum imperium: & tunc poteſt.l.viros. C. de diuer.off.libr.12.quia facilius extẽditur id,quod eſt.l.ſed & ſi manente.ff.de preca. Aliter diſtinguit Bald.in Auth.quas actiones. in vlt.col.C.de ſacroſan.eccleſ. Aut quis vult præſcribere merum imperium contra Imperatorem, ita ꝙ nihil apud Imperatorem de eo remaneat.& hoc non poteſt:aliàs Imperiũ poſſet deſinere per præſcriptionem, quod eſt falſum.§.fi.in Auth. quo.opor.epiſ.Aut vult acquirere vtilitatem meri imperij, reſeruato iure directo Imperatori,& hoc poteſt.d.l.viros.¶ Con
* cludendo teneas,*& iſta eſt communis ſententia*, ꝙ merum impe-
b rium poteſt per præſcriptionem acquiri,vt eſt de mente Bar.[b] hic,& in locis præalleg.& ita tenent Iacob. de Bel.Gul.de Cun. Oldr.Lau.& latè Alb.hic,& Bal.in repe in 9.col.& ſeq.Paul. de Caſtr.hic,& ita tenet glo.in §.nullam,in fin.gl.magnæ.in Auth. de defen.ci.quam ad hoc reputat ſin. Lud.Rom.in d.l.1.§.denique.Sed idem tenet glo.in cap. conqueſtus. & ibidem Arch.9. quæſt.3.& gl.in c.quanto.de oſſ.ord.Idem in effectu tenet Bal. in d.diſputatione Romanus Apulus.& in d.l.1.C.de eman.lib. vbi Petr.& Cyn.in d.l.1.circa fin.C.de hær.vel act.vend.Ang.in l.hæc autem iura,preſertim in vlt.col.ff.de ſerui.vrb. præd. Sal. in l.3.§.denique.Bart.in Auth.Præſides.C.Epiſc.audien. & plenius in conſil.189.in ci.quæritur vtrum iuriſdictio.in pen.col.& eſt de mente Bart.hic,& in l.1.ff.de dam.infec.Idem tenet Old. conſil.245.dom.de Rota in conclu.209.Lapus alleg.92. & cõmuniter Canoniſtæ in c.cum contingat.de fo.compet. vbi do. Anto.& latius do.Abb.in 3.col. & duab.ſeq Petr.de Anch.in c. canonum ſtatuta.de conſti.in 7.col.prin.in fin.& latius in conſil.111.Inno.in c.bonæ.de transla.præl.Io.And. in cap.1. de cler. ægro.& refert d.Card.in c.ſi diligentia. ad fin. de præſcr.dominum ſuum.ſ.d. Ant.de Butr.conſuluiſſe per text. in c.irrefragabili.§.1.de off. ord. ꝙ licèt ciuitas Peruſina ſit ſubdita Papæ, & ſit de patrimonijs S.Petri:tamen potuit præſcribere merum,& mixtum imperium in ſuos ſubditos.¶ Pro iſta parte eſt bonus text.in l.viros.vbi glo.& Bar.C.de diuer.off.lib.12.quamuis poſſes dicere, ꝙ ibi loquatur in iuriſdictione nõ in mero imperio. Ad idem text.in l.2.C.de fundis limitro.lib.11.& text.in d.c.irrefragabili.§.1.& in d.c. ſuper quibuſdam. §. præterea. & eſt opt. text.in c.cùm contingat.de for.compe.& ibi d. Abb.in 1.col.in vlt.not.& in 3.col. dicit,ꝙ alibi melius nõ probatur in iure.Ad idem adde rationem:quia per conſuetudinem acquiritur iuriſdictio ordinaria,glo. in l.more.ĵ.eod.vbi ad hoc addam plures text.ergo ſimiliter debet poſſe quæri præſcriptio. Ang.hic in 4. colum.qui iſtud ſenſit,dicit ꝙ merum imperium nec conſuetudo, nec ſtatutum poſſunt dare, ſed bene ſimplicem iuriſdictionem,& ita loquitur glo.d.l.more.Pro eadem parte facit:ꝙ quicquid eſt conceſſibile per principem,eſt præſcriptibile.l.qđ principis.ff.de aqua pluu.arc.& l. quominus. ff. de fluminib. Et tenendo iſtam partem ad allegata in contrarium reſpõ. vt per Doct.hic & in locis præalleg. ¶ Limita iſta cõmunem conclu. vt non procedat in his, quæ competunt principi in ſignum ſupremę poteſtatis,vel in ſignum vniuerſalis recognitionis.Nam talia nunquam præſcribi poſſunt contra principem. l. competit.& ibi Bald not.C.de preſcr.30.ann.Nam in d.l.competit,eſt text.quod aduerſus tributum,vel cenſum,qui debetur in ſignũ ſuperioritatis,& recognitionẽ, præſcribi non põt. Et ideo dicit
c Bald. ibi not. quod aduerſus ſolutionem cenſus [c] præſtandam principi non præſcribitur:niſi immunitas ſit conceſſa à principe,& non violata per 40.ann.permanſerit,vt not.in l.fin. C. de fun patr.lib.11.de quo etiam per Bar. in l.locatio.§.earum.ff.de
d publ. Et ꝙ contra ſupremam poteſtatem [d] principis non procedat præſcriptio,eſt glo.cap.cùm non liceat.de preſcr. Bald.in l.1.in 6.col.C.de eman.lib. & in c.1. quæ ſint regalia.Ideo con-
e tra obedientiam [e] principis nunquam præſcribitur. ꝙ cum inter.vbi glo.& Doct.o.de conſue. Facit quod vult Bald.in Auth. quas actiones.in vlt.col.C.de ſacroſ.eccleſ.vbi dicit,ꝙ nõ poſſet præſcribi ne appelletur ad principem : qa iſtud pertinet ad ſupremam iuriſdictionem,licèt poſſit præſcribi, ne appelletur ad alium inferiorem puta Epiſcopum, c.venientes. de iureiur. Similiter aduerſus ſupremam poteſtatem Papæ, non præſcribitur c.cum non liceat.de præſcr. Facit text. cum gl. in c.nulla. 93.diſtiñ.Not.glo.in cap.1.ver.non obſt. in fi. de cler.ægro.in 6. Can.in d.cap.cum cõtingat.de fo.compe. Imo collegium Car
f dinalium [f] non poteſt præſcribere ſupremam poteſtatem Papæ,ſecundum Inno.in cap.bonæ. el 2.de poſtu.præla.d.Abb.in capit. ex geſtis. de cler. non reſi. Similiter,ſi ſunt aliqui populi exempti ab Imperio ex priuilegio, poteſt Imperator reuocare priuilegium,& reducere in ſubiectionem,ſecundum Bar.exẽplificantem in Venetis,in l.hoſtis.in 1.colum.in fin. ff. de capti-uis.Certè aduerſus iſtam poteſtatem reuocandi nunquam poteſt præſcribi, ſecũdum Bald.in cap.ſicut, vlt.in 3. col. de iureiur.ſed alia,quæ ſunt meri imperij, puta habere gladij poteſtatem,bene poſſunt præſcribi,ſecundum Doct. in locis præal. & do.Abb.in cap.peruenit.de cenſi.Angel.in l.vſuca ff.de vſucap. Lud.Rom.in l.more. ff. de acq hæred.etiam ſi ſint de reſeruatis Papę,iuxta dictum cap.ſuper quibuſdam.§.præterea,quod loquitur in impoſitione collectarum nouorum vectigalium', & ſimilium,quæ ſunt reſeruata Principi in ſignum ſupremæ Poteſtatis:& tamen poſſunt præſcribi per tantum tempus, cuius initij memoria non extat in contrarium,ſecundum do.Abb.in d.cap.cum contingat in 5.col. de for. compe. Ideo per inferiorem à Principe poteſt præſcribi poteſtas legitimandi,& creandi tabelliones:& tamen iſta ſunt de reſeruatis inſignum ſupremæ poteſtatis.Patet in cap.cum P.rabellio.de fid.inſtrum.& ſimilia quæ ſunt reſeruata Imperatori, ſm d.Anto.in c.per venerabilem.qui fil.ſint legi.& dicit Pan.in c.cum cõtingat,in 5.col. hoc velle Inno. in d.c.cum P. & Bar. in l.hoſtes.ff.de cap. & in l.infamem.in prin.ff. de pub.iud. & in pleriſq; alijs locis, in qb. nihil dicit. Tamen conſidera,ꝙ Bar.in l.2.ff.de off.proconſ.& in l.nec ei.§.eorum.in fi.col.ff.de adop.præſupponit ex conſuetudine,vel ſtatuto ciuitatis poſſe creari notarios: & ideo dubitat an inſtra ſua alibi probabunt. vt per eũdẽ in l.1.C.de ſum. tria. Tamen circa iſtum punctũ aliàs non fui ex toto clarus.ſ. an generaliter ea omnia,quæ ſunt reſeruata Prin. vel Papæ, in ſignũ ſupremæ poteſtatis poſſint præſcribi: quia qđ iſta præſcribi nõ poſſint, tenet gl.16.q.4.c.volumus.Inno.in d.c.bonę.Bal.in d.diſpu. incip. Romanus Apulus. in l.1.in 2.col.C.de iur.aur.annu. & in Auth.quas actiones.in fi.col.in prin.C.de ſacroſ.eccleſ.do. Ant.in d.c.cum contingat.& Ludo.in d.l.1.§.deniq;.Et 16.ſpecialiter reſeruata Principi enumerat Bald.hic in 3.col. Ponunt eriã Alb.& plenius Lud.hic, & Bal.in d.l.1.C.de iur.au.an. & in l.reſcripta.C.de prec.Impe. offer Reſeruata aũt Papæ enumerat gl.in c.qđ tranſlationem.de off.leg.in c.ſicut vnire.de exceſſib.præla.& Bal.in d.l.reſcripta. ¶Sed limita cõem cõclusionẽ, ꝙ merum imperium poteſt præſcribi,eſt verum ab illo qui habet caſtrũ,vel territoriũ.Itẽ intellige quo ad ſibi ſubditos tũ,& ita d.Ant.in d.c.cum contingat.& Lud.Roma.in d.§. denique.

21 ¶†Circa precedentem materiam de tribus alijs eſt videndum. Primò cuius ſcientia, & patientia tequiritur in præſcribendo mero,

ADDITIONES.

a ¶In conſil.6.Felin.in cap.ſuper literis.col. 6. verſ. tertia regula.de teſta. & in cap.1.col.2.ver.3.amplia.de re iudi. PVRPV.

b ¶De mente Barto.Adde eundem Barto.in l. ſi ego. in fin.§. 1. de publ. & in l. iuſto.§.non mutat.de vſucap.verſic.non ob.ſi dicatur. PVRPV.

c ¶Cenſus. Adde gloſſ. 2. in capit.tua. el 2. de deci.Abb.in capitu.ſignificauit. in fin.de cenſi.in capit.cum contingat.de for.competen. in capit. ad audientiam.de præſcrip.

d ¶Poteſtatem. Adde gloſſ. in ver. poſſi minio. in ca. prima actione.16.quæſtione 3.

e ¶Obedientiam.Adde ca.Abb.18.quæſt.2.

f ¶Collegium Cardinalium.Adde Archi.in capitu.quamuis.de offic.ordina.lib. 6.in glo.Gul.in extrauagan.execrabili.Felin.in rub.de conſti.3.colum. in capitu.cum nobis.de præſcrip.in 1.colum.in cap.cum te.de re iudica. in 7. col. in cap.quod tranſlationem,de offic.leg.Paul.de Caſtr.in conſil. 280. incip. in facto præſenti.

a mero,vel mixto imperio. [a] Nam scitis,q̃ ad hoc vt habeat lo-
b cum præscriptio,requiritur bona fides,& possessio. [b] Item sci-
tis,q̃ est differentia an præscribantur res immobiles corpora-
les,an iura,& sic incorporalia. Nam in incorporalib.non est da
re possessionem.l.seruus.§.incorporales.ff.de acquir. rer.do. Est
bene dare quasi poss.& ista quasi possessio inducitur per scien-
tiam,& patientiam aduersarij, & in hoc differt à reb.corpora-
libus,quia res corporales possiunt possideri ignorante aduersa-
rio,& ideo in eis currit præscriptio,etiam contra ignorantes.l.
sicut,& l.omnes.C.de præscrip. 30. an. sed in præscribendis iu-
ribus incorporalibus non potest præscribi aduersus ignoran-
tem,quia sine quasi possessione præscribi non potest,sed quasi
poss.constituitur ex scientia,& patientia aduersarij,ergo in prę
scribendis iuribus requiritur scientia aduer.Ita Bar.in l.1.§.fina.
de aqua plur.arc.& in l.1.& 2.vbi etiam alij.C.de ser.& in l.1.§.
fi.de itin.actuque priua.Vnde cùm in proposito agatur de præ
scribendo mero,vel mixto imperio, & sic de iure incorporali,
& ista præscriptio non possit causari, nisi data scientia, & pa-
tientia aduersarij, operæpretium est ergo videre cuius scientia
vel patientia requiritur in præscribendo mero, vel mixto im-
perio.Barto.in locis prælleg.tenet,q̃ requiritur scientia,& pa-
c tientia Imperatoris. [c] Et ideo dicit Bart. (sub dubio tamen) in
d.l.1.§.denique.q̃ forte nulla ciuitas Italiæ potuit præscribere
imperium merum, vel mixtum,quia Imperator multis annis
retro non fuit in Italia,cuius scientia necessariò requiritur, vt
dixi.Et ideo dubitat Barto. quia vacante imperio interim suc-
cedit ecclesia.ca.licet, de foro compe.an illo tempore sufficere-
ret scientia Papæ reliquit cogitandum.Dubitat etiam Barto.in
Anchona,de comitatu,an sufficiat scientia Comitum, & Mar
chionum,qui electi sunt ab Imperatore,& non decidit. Circa
primum dictum Bar.adde pro eo facere, quod vult ipse Bart.
notabiliter in l.si publicanus,§.fi.ff.de publ.vbi dicit, quod ciui
tates,& castra Tusciæ,quæ exegerunt vectigal.longissimo tem
pore,tamen non præscripserunt,cùm non peruenerit ad notí-
tiam.Imperatoris, nec Præsidijs sui, quia à tempore Federici
Imperatoris citra, non fuit aliquis Præses in Italia, vnde sicut
non præscribitur ecclesiæ vacanti,ita nec hoc casu. Veritas est
contra Bart.quòd quando esset præscriptio,cuius non esset ini
tij memoria in contrarium, in ista non requiritur scientia, vel
patientia,& sic nec quasi possessio, & ista processisset sine scien
tia Imperatoris.Et ideo Bart.qui dicit de longissimo tempore,
malè loquitur,quia ista habet fomentum à l.& habet vim con
stituti, seu priulegij: & sic non stat in terminis præscriptionis
propriè.Ita probat tex.in d.cap.super quibusdam. §. præterea,
& in l.hoc iure §. ductus aquæ. ff. de aqua quot, & æsti. Facit
tex.in c.1.de præscrip.in 6.Et ita contra Barto. tenet Bald.in c.
1.quæ sint regalia,in vsib.feud.& Dom. Anto.in c.peruenit, de
censi.in 20.& 24.colum.& latè Imo.vbi multa adducit, in d.l.si
publicanus §.fin.Sal.in l.2.C.noua vectigalia imponi non pos-
se.Ludo.Roma.in l.vectigalia,in prin. de publi.& not. Alexan.
* quem omnino vide,qui dicit quod opinio Bart. est in hoc *com-
muniter* damnata,in consi.6.incip.viso themare,& dubijs supra
scriptis.& Ludo.Rom.in d.l.1.§.deniq;,sed in præscriptione al-
terius temporis procederet dictum Bar. dicit tamen circa hoc
vltimum Bal.in l.2.in fi.C.quæ sit long.consue.vnum bonum,
& singulare verbum,quod s.retuli.Circa aliud in quo Bar.reli-
quit cogitandum in d.l.1.§.denique,an vacante imperio, quo
tempore succedit ecclesia, sufficeret scientia Papæ, dic quòd
non,imò si præscriptio esset ante inchoata, contra Imperato-
rem patientem & scientem,mortuo Imperatore licèt ecclesia
succedat in administratione, tamen interim præscriptio dor-
miret,nec vltra procederet.Ita Barto.not. in l. naturaliter,in 7.
col.ff.de vsuc.quem sequitur Bal. in l. cum notissimi §. imò in
fin.col.C.de præscrip. 30.ann & in l.si.C.de temp. in integ.resti.
pet. Panor.in consi.102.incip.in quæstio.quæ vertitur,seu verti.
speratur,in 9.colum.in 1.volum.& in d.cap.cum contingat,in
4.colum.¶Circa aliud in quo etiam dubitat Barto.& non de-
cidit.in d.§.denique,an sufficeret patientia istorum Comitum,
vel Marchionum,qui ab Imperatore essent electi, teneo quòd
quo ad præscribendum merum,& mixtum imperium contra
istos Marchiones, eorum scientia sufficeret, sed non quo ad
præscribendum in præiudicium Imperatoris. Ita Imol. in d.§.
denique.quia secundum eum isti censentur quidam admini-
stratores imperij,tamen hoc vltimum reprobat Ludo.Roma.
in d.§.denique.Teneo præcedentem opin.& addo Bar.in d.l.si
publicanus.§.fi.idem tenentem,& Innocen.in cap.conqueren
te,de offic.ordin.Pan.in d.cap.cum contingat,in 4.colum.vbi
etiam ponunt Car.& Imo.& addo bonum text. in c.1.§.quòd
22 ergo,quem ad hoc ibi not.Bald.de inuest.de re alie.fac.¶†† Se-
cundò circa prædictam materiam videamus,quanto tempo-
re præscribatur merum,vel mixtum imperium. In quo omit-
to referre ea,quæ diffusè ponit Alber.hic post Gul. & Ray.sed
Bald.hic 6.colum.dicit quosdam putare,quòd requiritur tan-
tum tempus,cuius initij memoria non sit in contrarium. Ipse
d tenet q̃ longum tempus,[d] & sic 10.anni sufficiant, per l.viros.
C.de diuer.offi.lib.12.sed Bal.in repe.huius l.in 10.colum. sic di
stinguit. Aut quis habet merum, vel mixtum imperium, sed
vult illud extendere,vel propagare, & sufficit tempus 10.ann.
d.l.viros,& l. quicunque. C. de fund.lib. 11. Aut vult de nouo
quærere meum, vel mixtum imperium,& tunc requiritur spa
tium tanti tpis,cuius initij,&c.per multa iura ibi per eum alle-
gata. Ratio diuersitatis est,sm eum, quia q̃ est in esse facilius
extenditur,& propagatur,q̃ aliquid de nouo inducatur.l.priua
torum.C.de iurisd.omn.iud.l.1.& 2.cum ibi no.ff.de iud.Facit.
l.sed & si manente.ff.de precario.Pau.de Cast.hic in fi.colu.te-
net,q̃ in præscribendo mero,vel mixto imperio,indistincte re
quiritur spatium tanti tpis,cuius initij memoria non sit in con
trarium,sicut requiritur in præscribendis alijs, quæ non solent
competere,nisi ex concessione principis,quia tale tps æquipa-
e ratur concessioni.d.§.ductus aquę.[e] Adde,q̃ idem tenet Bal.in
rub.C.quæ sit long.consuetud paulò post principium. Tñ Bal.
ipse in l.1.circa fi.C.de hered. vel actio. ven formaliter dicit,q̃
merum imperium prescribitur longęua ꝯsuetudine, per gl.in
d.§.nullam.in Auth.de defen.ciuit.sed longęua dñ 10.ann.vt di
xi in l.de quib.ff.de leg. Breuiter puto, q̃ vera decisio eliciatur
ex prædictis in precedenti quæst. Nam si agitur de prescribẽdo
mero, vel mixto imperio ꝯ Imperatorem absentem,& igno-
rantem,necessariò requiritur spatium tanti tpis,cuius initij &c.
per fundamentũ,quod feci in precedenti quæst. aliàs prescribi
non posset,vt ibi declaraui.Sed si aliquis prescriberet merũ,vel
mixtum imperium ꝯ Papam, vel Imperatorẽ presentẽ,scien-
tem,& patientem,aut prescriberet ꝯ aliquem Marchionẽ,tũc
non requireretur tñ tempus.cuius initij, &c.Sed an tunc requ-
ratur saltem tps 30.ann? q̃ videtur dicendum,quasi ista prescri-
ptio meri, vel mixti imperij non habeat cãm continuam, vel
quasi,cũ requiratur factum hominis,sed potius vr̃ habere cãm
discontinuam,neq;. n.merum imperium continuo exercetur.
Non n.continuo decapitantur hoĩes, ergo tanquam hñs cãm
f discontinuã requirit præscriptio 30.ann.ex doctri.not. gl. ma-
gistralis in l.seruitutes.magna ff.de seru. declarant Bal. & alij in
l.2.C.de fluui,& aqua. Istud vide examinatum,& discussum p
* Alb.hic.In hoc *communior sua est*, q̃ sufficiat tps 10.ann.per d.l.
viros,cum gl.& isto casu ꝓcedat opinio Bal.in lect.& d.l.1.circa
fi.C.de hęret.vel act.vend. Quãtum aũt ad prescribendum
feudum ab eo,q̃ non esset vasallus,q̃ requiratur tps 30.ann.ha
bes tex.in c.si quis per 30.in tit.si de feud.fue contro.inter dom.
& agna.cũ suis concor.& ea,quæ ibi no.conferunt ẽt multum
23 ad veritatem huius qõnis. ¶†† Tertio circa prędictã materiam
videndũ est,an prescriptio meri,vel mixti impe.sit fauorabilis,
g vel odiosa.[g] Vtilitas est, q̃a si sit fauorabilis erit extẽdẽda,aliàs
secus per regulam.l.cũ quidam.ff.de lib.& posth.Puta si ꝓbaui
me prescripsisse merum impe. in mutilatione mẽbri, an dicar
probasse quo ad alios gradus.Inn.in c.dilecto. de o. Arch.te-
net,q̃ talis prescriptio iurisdõnis non extendatur,licèt consue-
tudo sic. sed Bal.hic in 6.col. 1 net q̃ prescriptio iurisdõnis ex-
tendatur ad ea,quæ sunt eiusdem speciei, & probat bono fun-
damento.Nã cùm iurisdictio præscribatur per actus, qui exer-
centur, non est dicendum,q̃ solùm acquiratur ius circa actus
gestos,quia sic nihil præscriberetur in futurum. Vnde dicendũ
est,q̃ oẽs actus eiusdem speciei quasi possidentur, & præscri-
buntur,vt no.in l.ob carmen.§.fi.ff.de test. per Inno.in c.quali-
ter.& quando.de accu.Istam opi.Bald.declarat,& ampliat Lu
do.Rom.hic in 4.car.q̃ cùm mesum impe. exerceatur plurib.
modis,si probaui quasi possessionem meri impe.in vno gradu,
prescriptio extenditur vt probet merum impe.nedum in alio
minori gradu,sed etiam in maiori, quia eadem est species: nã
plus,& minus non ꝯstituũt speciem,sed gradum.l.fi.ff.de fun.
inst.Idem in effectu tenet Alb.hic,& Io.And.in d.c.dilecto.Fa-
cit

ADDITIONES.

a ¶Mixto imperio.Adde Alex.in l.1.in fi.supra.eo.& lib.5.cons.94.inci,visis,& ſæpius,col.3.vers.9.& hoc sequitur Soc.in consi.277.col.9.versi.5.PVRPV.

b ¶Et possessio.Declara scientiam præsumi ex vicinitate locorum.Alex.in con sil.incip.in ca.col.8.lib.5.& cons.23.inc. viso processu.2.col.PVRPV.

c ¶Imperatoris.Ang.sequitur in §.res fisci.Inst.de vsuc.col.1. PVRPV.

d ¶Longum tempus.Adde gl.2.in l.cum de in rem verso.ff.de vsur.

e ¶§.ductus aquæ.Et ad limitationem dicti.§.Alexan.lib.4.cons.33.incip.viso puncto.Felyn.in c.cum contingat.1.& 2.col.de foro compet. PVRPV.

f ¶Gl.magistralis.Adde,q̃ hoc non consideratur in hac materia,quia in iurisdi ctione non adhibetur illa distin.Bar.in l.iusto. §. non mutat.in fi.de vsucap. PVRPV.

g ¶Fauorabilis, vel odiosa.Soc.cons.225.col.4.& cõs.74.col.3.in fi.Soc.in cap. cum contingit,in 6.col.antepe,de foro compet. PVRPV.

cit optimè, q̃ dicit Innocen. ſm cap. dilectus. de capell. monac. vbi dicit q̃ vſus, & conſuetudo in vno actu poteſt ſe extendere ad alios actus licèt aſperiores, & grauiores, ſed vſus contra certas perſonas non extenditur ad alias. Cyn. in l. 1. in fi. col. de emancip. lib. refert iſtam opin. Cano. & tenet q̃ cùm tres ſint ſpecies iuriſdictionis ī genere, quas. s̄. dixi, ſi eſt vſus vna ſpecie, intelligitur præſcripſiſſe quo ad omnes actus, qui ſunt eiuſdem iuriſdictionis, & ſpeciei, ſed non intelligitur præſcripſiſſe in alia
a ſpecie iuriſdictionis a, per l. ſi prius, in prin. ff. de aqua plu. arc. Et iſtam opi. Cy. tenet Pau. de Caſt. hic ſubijciens, q̃ ſi quis præſcripſiſſet merum impe. per vnum modum, quia conſueuit decapitare delinquentes, poteſt mutare modum puniendi, quia nō eſt diuerſa ſubſtantia, ſed qualitas, vt probatur in l. 1. §. ſi quis
* nouum. ff. de riuis. Et ſic vides, quòd *magis communis ſententia eſt*, quòd præſcripto vno gradu iuriſdictionis in vna ſpecie, fit extenſio ad alios gradus, ſed non ad aliam ſpeciem diuerſam. Et pro hoc vltimo facit, quia in præſcriptionibus tantum dicitur præſcriptum quantum poſſeſſum, & non plus. l. 1. §. ſi quis hoc interdicto, cum glo. not. ibi. ff. de itin. actuque priu. Et facit q̃ ibi not. dicit Bart. quòd in præſcribenda iuriſdictione probata quaſi poſſeſſione certi actus in illo tantum actu præſcriberet, ſe cus ſi haberet conceſſionem iuriſdictionis ab alio, tunc ſi vtitur iuriſdictione in illo actu, intelligitur in omnibus retinere, & hoc vltimum ſequitur Pau. de Caſt. hic. Nam quomodo intelligi debeat illa deciſio Bart. patet ex prædictis. Ex iſtis infero ad illud, quod not. Card. in cap. cum contingat, per illum text. de foro compet. vbi Panor. in 6 colum. & Card. & Imo. in c. paſto. in prin. de offi. delega. & Alex. in l. 2. in 1. col. ſup. cod. dum dicunt, quòd eſt dare iuriſdictionem ſine modica coercitione, quando quis iuriſdictionem præſcripſiſſet, non intelligeretur præſcripſiſſe modicam coercitionem in corpus. Nam illud cōfirmatur ex prædictis. Nam cùm modica coercitio in corpus ſit alterius ſpeciei, quàm quæ eſt de mero impe. licèt minimo, vt ſ̄. dicam præſcripta iuriſdictione in ſpecie, non intelligitur præſcripta alia ſpecies, tamen conſidera, quia Docto. præalleg. non propriè loquuntur, quando alia ſpecies, veniret tanquam acceſſoria in quandam neceſſariam conſequentiam, vt facit
24 hic, vt dixi in l. 2. s̄ eo. ¶† Quintò principaliter q̃ro, quot ſunt gradus meri impe. Bar. hic ſex gradus. Tu autem facias 4. gradus tantum. Primus eſt gradus maximus, ſub quo continentur ea, quæ competunt principibus, & conſtitutis in ſumma dignitate. De quo Bar. ponit vnum exemplum tantum. ſ. condere. l. generalem. Adde tu tria alia exempla, ſcilicet creare tabelliones generales, hoc ſolùm ſpectat ad principem, & habentes poteſtatem ab eo, ſecundum Inn. & alios in cap. cum P. tabellio. de fid. inſtr. Iſtud dicitur meri imperij, quia expeditur officio iudicis nobiliſſimo, & principaliter ad publ. vtilitatem. Et quòd creare tabelliones ſit meri impe. maximi, firmat Bald. hic in 3. colum. qui etiam generalius tenet, q̃ omnia reſeruata principi, vt reſtituere famæ, concedere q̃ veniam ætatis. & ſimilia, ſint iſtius meri imperij maximi. Tu dic melius, q̃ imò ſunt mixti imperij, cùm principaliter expediantur ad priuatam vtilitatē, ſecundum Bart. ſ̄. in 1. gradu mixti impe. Tertium exemplum
b eſt publicare bona delinquentis, b contra diſpoſitionem Auth. bona damnatorum. C. de bon. dam. Iſtud eſt de reſeruatis principi, & ſic meri impe. maximi, ſecundum Bald. in c. 1. in princ. de pace tenē. in vſib. feud. Quartum exemplū eſt cōgregare cōcilium generale, & eſt de iſto mero imperio, ſecundum Inn. in
c c. tranſmiſſam, de elect. Patet quia ſolus Papa c poteſt congregare. glo. in c. quod translationem. de offic. leg. & in c. ſicut vnire, de exceſ. præla. Bal. in conſ. ſchiſmatis, in 14. col. & deficiente Papa poſſet collegium Cardinalium, ſecundum glo. in cap. ſi duo. 79. diſt. Bal. in c. olim ex literis, de reſcrip. vbi ſubdit, q̃ nec Imperator, nec Rex Francorum poſſunt facere congregare concilium generale. ¶ Secundus gradus meri imperij eſt magnus, & eſt habere gladij poteſtatem ad animaduertendum in facinoroſos, vt hoc tex. & ſub iſto continentur tria genera cauſarum capitalium, quando vita naturalis adimitur in totum, vel etiam in partem, per abſciſſionem membri. Item quando adimit vita ciuilis, & ſic libertas, vel quando ciuitas, puta p̃ deportationem. Et quòd mutilatio membri æquiparetur morti quantum ad hoc vt dicatur de mero imperio, vltra glo. & Docto. hic adde Cyn in l. ſi quis non dicam rapere. 19. q. C. de epi. & cler. & in l. tranſigere, in 4. quæſt. C. de tranſ. Bald. in l. reos, in 2. colum. C. de accuſ. & in l. data opera, in 15. colum. in fi. C. qui accuſ. non poſſ. vbi dicit, q̃ amputatio manus eſt de iſto mero imperio. Item dixi, quòd animaduertere in corpus eſt meri imperij, intellige ſiue animaduertatur in corpus rationale, ſiue in corpus irrationale, vt in feram, vel beſtias, vt habes text. & exēplum in cap. mulier. 15. quæſt. 1. quem tex alleg. Ludo. Roma. hic, & in l. 2. C. qui teſt. fac. poſſ. & in l. ſi vero. §. de viro, in 16. fallen. ff. ſolut. matrim. Imo, in l. defuncto. ff. de pub. iudi. Item intellige ſiue animaduertatur in corpus animatum, ſiue etiam in corpus inanimatum, puta mortuum, & ſic in cadauere. Nam iſtud eſt meri imperij, vt in delictis atrociſſimus, in quibus etiam poſt mortem inquiritur, & damnatur memoria defuncti, vt habes gl. enumerantem Inſti. de hæred. quæ ab inteſt. in §. per contrarium, & gl. plenior in l. ex iudiciorum. ff. de accuſ. glo. in l. ex teſtamento. C. de teſtam. manu. & in l. 1. C. ſi reus vel accu. mor. fue. vel in caſu, quem ponit gl. ſing. in l. 2. ff. arbor. fur. cæſa. vbi publici latrones, poſtquam fuerint ſuſpenſi, eorum cadauera debent dari feris, & volucribus deuoranda. Sub
d mero impe. magno continetur damnatus d ad perpetuum carcerem, ſm iura canonica, cùm æquiparetur damnato in metallum, ſecundum Barto. hic, quia æquiparatur ſeruituti, ſecundum Bald. hic. alleg. Innocen. in cap. qualiter, & quando. de accu. Tu alleg. text. in l. 2. de lib. hom. exhib. & in l. Titio centum. §. 2. ff. de condit. & demonſt. ¶ Tertius gradus meri imperij eſt paruus, & ſub iſto continentur relegatio, & tortura, quæ fit ad pœnam delicti, & pœna corporis afflictiua, vt hic per Barto. ¶ Quartus, & vltimus dicitur minimus. Sub iſto
e continentur leuia crimina, & modica coercitio e corporalis, & leuis mulcta, vt hic habes per Bart. & alios. Item addę dum Barto. hic in 5. gradu mixti impe. dicit, quòd modica coercitio corporalis, quæ fit ad vindictam maleficij, eſt meri. impe. & quòd de illa non loquitur. l. fin. ſup. de offic. eius, quæ ſecundum Barto. loquitur de modica coercitione verbali, quæ fit coercendo contumaces per denegationem audientiæ, vel condemnando in expenſis, vel ſimilibus modis, & iſta coercitio verbalis, cum expediatur officio iudicis mercenario, tranſit in delegatum. Fulgo. reprobat ſubtiliter, quia tex in d. l. fina. in fine dicit imperium, quod non eſt merum, ergo in mixtum tranſire, ergo de modica coercitione verbali, cùm ſit iuriſdictionis in ſpecie, non poteſt intelligi ille text. Alexand. reſpondet, quòd d. l. fin. in verbo, merum, intelligitur, ſcilicet maioris gradus, eſt tamen de mero impe. minoris. ¶ Secundò contra Barto. mouetur Fulgo. quia merum impe. non tranſit in legatum proconſulis. l. 1. § fin. ff. de offi. eius, & tamen modica coercitio in corpus tranſit in legatum proconſulis. l. ſi quid. ff. de offic. proconſ. ergo apparet, quòd modica coercitio non eſt meri impe. Sed reſponde vt ſupra, quòd merum imperium non tranſit in legatum proconſulis, eſt verum, maioris gradus, ſed minoris, vel minimi ſic. Item dicicit Fulg q̃ Bart. non bene reſpondet ad d. l. fi. q̃ intelligatur de modica coercitione verbali. Nam cùm iſta ſit ſimplicis iuriſdictionis, eſſet contra illum tex. qui vult, q̃ modica coercitio ſit imperij, ſed non meri, ergo mixti. Alex. ſaluando Barto. dicit non negare, quin modica coercitio verbalis poſſit eſſe mixti imperij, quia imò poteſt eſſe. vt in caſu. l. cognitio §. 1. s̄. de offic. eius, & declarat Bart. in l. magiſtratibus. ſ̄. eo. Sed bene dicit Barto. q̃ d. l. fi. intelligitur de modica coercitione verbali, nec per hoc ſequitur Bar. velle, q̃ magis ſit iuriſdictionis, quām mixti impe. Sed puto, q̃ Bar. nullo modo ſic poſſit ſaluari, quia verba Bart. ſunt nimium clara. Dicit enim Barto. hic, q̃ d. l. fi. loquitur de modica coercitione verbali, & q̃ iſta expeditur officio iudicis mercenario, & ſic eſt iuriſdictionis, ergo non poteſt intelligi Barto. quod ſit mixti impe. cùm expediatur officio iudicis mercenario, vt ad literam ſunt verba Barto. veritas patebit ex his, quę dicam in ſeq. queſt. ¶ Sed aduerte; quia reperiuntur quædam cauſæ, quæ poſſunt eſſe meri impe. Item iuriſdictionis ſimplicis, ſed diuerſis reſpectibus. Et hic pono. 5. exempla Primum eſt in tortura, quia ſi aliquis torqueatur ad pęnam, eſt meri impe. quia expeditur officio iudicis nobili ad pub. vtilitatem, ſecundum Barto. in l. interdum. §. qui furem. ff. de fur. & in l. cum ſeruus. ff. de condi. ob cauſam. Eodem modo ſi tortura imponatur in cauſis criminalibus ad veritatem eruendam; ſimiliter eſt meri impe. Si autem imponatur in cauſis ciuilibus ad veritatem eruendam; puta quia teſtes viles perſonæ vacillant, poſſunt torqueri. §. ſi vero

ADDITIONES.

a iuriſdictionis. Et adde, quia facilius quid retinetur quam quæratur. l. patre furio. ff. de his qui ſunt ſui vel alien. iur. PVRPV.

b ¶ Delinquentis. Adde. l. 1. C. ne lic. ſine iud. Alex. in l. 1. col. 21. ſupra tit. 2. Fel. in c. pen. in tit. de offi. deleg. PVRPV.

c ¶ Papa. Adde Card. Alex. in c. 1. 22. diſt. Catel. ver. Concilium, vbi licèt regulariter ad Papam pertineat, fallit tamen, quando tractatur de eius exauctoratione, & ibi docet cautel. pro Pontifice, & in ver. iudex cauſæ, vbi quod concilium ſit iudex competens, ſi agatur de crimine Pontificis. MASVER.

d ¶ Dānatus. Adde Bar. in l. 2. ff. de pub. iu. Abb. in rub. de teſta. in c. tuæ. de pęn.

e ¶ Coercitio corporalis. Adde quid de coercitione propinquorum, de qua in l. 1. C. de emen. propin. alibi in c. cum contingat in 7. col. de foro comp. Bart. in l. omnes populi. in 1. q. PVRPV.

vero ignoti.in Auth. de testi. & tunc erit simplicis iurisdictionis,secundum Albe.hic in 6. colum.in fi. & Bald.in repet.in 6. col.nu.11.in ver.sed quæro an quæstionare, & Ful.hic.De quo etiam per Ang.in §.audient.in Auth. de defen. ciui. & in l. 2.ff. de in ius vocan.Ad vnum aduerte,q̃ ideo §. dum loquebar de tortura,quæ imponitur in causis ciuilib. ad eruendam veritatem,exemplificaui in testib.vilis conditionis, & vacillantibus, eo quia in causis ciuilib.etiam ad inuestigationem veritatis nō possunt liberi homines torqueri, sed tñ serui,l. diuus Piuus.in prin.& ibi no.Bar ff de quæst.Bar.in l.ex libero. ff.eo.Tñ fallit in vili persona producta in testem,& vacillante,vt statim dixi,& declarat Cy.in l.fi.C.de quæstio. Item adde no.q̃ etiam q̃n agere
a tur ciuiliter de falso ad interesse, & præcederent indicia, [a] locus est tormẽtis,etiam in causa ciuili.l.sicut falsi,& ibi no. Bar. C.de Fal.per Cy.in l.sicut,& in l.quoties.C.de quæstio.Imò fortius vbicu nq; factum,pro quo ciuiliter agitur,haberet delictũ annexum,vt est quoties depositi aliquam rem penes te, & dũ repeto,negas depositum,committis furtum.l.4.C.depo.Tunc
b in ista causa ciuili locus est tormentis, [b] ita probat tex. in c.grauis,de depos.i. & ibi no.Pau.de Leaza.D.Ant.& Imol.qui multum commendãt pro limitatione regulæ.d.l.diuus.& sequitur Alex.qui ita consuluit in consi.77. incip. in causa accusationis de crimine fal.in pen.col. Secundum exemplum est de modica coercitione, quia si imponatur ad pœnam leuis delicti,est meri impe.minimi.Si autem in ciuilib.exerceatur ꝺ contumacem,est simplicis iurisdictionis,vt per Ang.hic, & l.magistratibus.ſ. eod.¶ Tertium exemplum est de incarceratione, quia si fiat ad puniendũ delictum in foro cano.erit meri imperij,alias potest esse mixti imperij,vel simplicis iurisdictionis, ſm Doct. hic,maximè Gul.Alb.Bal.Sal.& Alex.hic,in 10.col.quicquid teneat Bar.hic in secunda specie meri imperij. Quartũ exemplũ est de excommunicatione,& licèt Inn.in c.tranſmissam.de ele. teneat,q̃ excommunicatio sit meri impe.dic, hoc verum, q̃n imponitur contra rebelles,vel contumaces ex causa publica, sed si ad instantiam partis,vt in c.venerabilib.de sent.excomm. in 6.tunc est simplicis iurisdictionis.ſm Abb.in c. contingat. in 6.col.de foro compe.¶ Quintum exemplum est in appellatione,de qua statim inferius dicetur,& sic habes expeditam mate
c riam meri impe.Sextò quæro,an causæ meri imperij possint alij delegari?Bar.hic concludit, q̃ primi. 4. gradus meri impe. non possunt delegari, nisi ex causa necessariæ absentiæ. l. 1. in princi.ff.de offi.eius. Tu adde, q̃ fallit secundo in principe,qui causas meri, & mixti imperij. maioris, vel magni indistinctè potest delegare.l.1.& ibi gl.& Doct.C qui pro sua iurisd.Dixi in l.1.in prin.ff.de off.eius. vbi plenè disputaui an delegatus principis possit alijs postea delegare. Tertio fallit de iure cano.quo iure omnes causæ meri,& mixti impe.sunt delegabiles regulariter,ſm glo.& Doct.in c. quod sedem.de offic.ord.& in clem.1. de offi.deleg.gl..n c.in Archiepiscopatu,vbi tex.principalis, de rap.gl.fi.in c.illud,& in c.clericis,ne cle.vel mon. Bart. in l.nec quicquam.§.1.in pen.col. ſ. de offic.procon.cum multis concor.vt hic per Alex.in 11.col.Et ista *est communis sententia*, Licèt Imo.in d.c.quod sedem,& in d.clem.1.teneat, quod etiam de iure cano.causæ meri, & mixti imperij nõ possint delegari,nisi in certis casibus.Intellige tamen,q̃ de iure cano.causę meri,& mixti imperij possint delegari, nisi sint de reseruatis prĩcipi in signum supremæ potestatis,vt dixi in l. 1.in prin.ſ.de offic.eius. Secundò intellige,nisi esset causa criminalis clerici,quia illa nõ potest delegari laico,nisi à Papa gl. in c.2.in verb. præsumant, vbi Docto ad quos te remitto.de iud.Arch.& Io.And.in c.1.de cler.coniug.in 6.subdit Bar.hic, q̃ duo vltimi gradus meri imperij,s.minus, & minimum imperium possint delegari, & sic vides,q̃ Bar.vult,q̃ modica coercitio corporalis potest delegari.Patet quia competit cuilibet magistratui.§. audiẽt. in Auth. de defen.ciuit.Idem tenet Bar.in d.§.vbi decretum,in pen. col. Contrariũ tenet Bar.in l.2.ſ.eo. vbi dixit, q̃ si citatio realis non transit in delegatum etiã principis,multominus coercitio corporalis.Idem tenet Bar in l magistratib.ſ.eo.Sed (quod fortius est) ipse Bar.hic in fi.col.in prin.in 2. specie iurisdictionis etiam videtur oppositum apertè velle.Alex.hic in 10.col.concordat, vt hic per eum.aliter concordat Fulg.in d.l.magistratibus. ſ.e. Mihi semper magis placuit sententia Bar. hic, q̃ imò in delegatum tranſeat modica coercitio corporalis,per d.l.fi.ſ. de offic. eius,vbi modica coercitio,quæ est imperij,sed non meri; ergo mixti;transit in delegatum. Nam de verbali coercitione verbum nullum,quia non esset imperij,sed iurisdictionis, vt dixi. ſ.facit.d.l.magistratibus,in aduersatiua ibi posita.¶ Capio nũc materiam mixti impe. circa quàm Bart.& Docto. quærunt de
25 tribus.¶† Primò quare dicatur mixtum, dic vt hic per Barto. & adde triplicem differentiam inter mixtum, & confusum, quam ponit glo.in l. idem Pomponius. §. sed si plumbum, in
26 ver.vtraque.ff.de rei vend.¶† Secundò quid sit mixtum impe. Alb.refert hic 7.diffinitiones.Aliam octauam ponit Old. Lau. in cons.10.incip.venditum est castrum, quam sequitur Dom. Anto.de Butr.in c.in Archiepiscopatu,de rap. & in c.quod sedem.de offi ord.Tene diffinitionem traditam per Bar.hic post Pet.& Bal.in l.4.§. duas.ff.de dam.infect.& in l. 2. circa prin.C.
27 de ped. iud. ¶† Tertio quæro,quot sunt gradus mixti imperij. Barto.hic facit sex gradus. Tu fac tres gradus maximum, medium,& minimum,prout facit Barto. met. in d.l.4. §. duas, & Bal.hic.Nam primum,& secundum iunge simul,cùm spectet ad principem,& supremos magistratus. Similiter tertium, & quartum iunge simul,cùm ambo requirant plenam causę cognitionem,& non competant inferioribus magistratibus, nec delegentur,vt hic per Bar.Similiter iunge quintum, & sextum gradum,in quibus pariter est ècontra.Sed considera,quia videtur,q̃ Barto.sit superfluus in ista sua doctr.dum dicit,q̃ cognoscere per viam supplicationis de sententia,à qua non sit appellatum,est de secundo gradu mixti imperij.Nam videtur,quòd istud debeat esse de primo gradu. nã istud cõpetit & principi, & præfecto prætorio.l 1.cum Auth.ibi posita.C.de offi præfe. præt.dixi in Auth.quæ supplicatio.C.de prec.impe.offi.& Bart. supra in mero impe.posuit in 1.gradu ea, quæ competunt nõ solùm principi,sed etiam præfe.præto. Quare ergo non sic fecit in mixto imperio? Cogitaui,quòd Barto.posset subtiliter saluari:nam ideo in mero impe. fecit totum vnum gradum maximi imperij,quia in mero impe. nihil reperiebatur præcipuũ, quod competeret principi, quin illud competeret præfecto præt.vt est condere. l non sic in mixto impe. in quo reperiuntur aliqua specialia,quæ competunt solum principi in signum supremæ potestatis,& non præfe.præto.vel senatoribus, vt concedere veniam ætatis, interponere authoritatem in arrogationibus minorum,& in emancipationibus infantium, & in legitimationibus,de quibus hic per Bart. ideo de eis fecit primum gradum mixti impe.In 2.vero gradu posuit illud, quod competit etiam præfe.præto.sed cogita,quia si teneas,q̃ creare notarios sit mixti impe.maximi,cùm principaliter fiat ad publ. vtilitatem,& hoc etiam sit de reseruatis principi in signum supremæ potestatis.c. cum P. tabel. de fide instrum. potuisset de eo Bar. facere gradum de p se in mero impe.sicut fecit hic in mixto.Cogita,& aduerte dum Bar.concludit,q̃ mittere in possessionem est mixti impe.nam videtur, q̃ quando incidenter fit missio in possessionem ex 1. decreto,fiat iudicis officio mercenario deseruienti actioni intentatæ, vel intentandæ. Bal. hic in vna lect.subtiliter respondet,& ita ante eum respondit Bar.formans istam oppo.in l.iubere cauere.in vlt.col.ſ. eod. q̃ etiam quando missio in possessionem incidenter,non tamen fit vigore actionis intentatæ,sed officio nobili, & virtute edicti prætoris positi in l.Fulcinius.§.1.ff.ex quib.cau. in possessa. Item dum Barto. vult,q̃ interponere decretũ in emancipationib.filiorum,quod est de mixto impe.quinti gradus, & sic minori,adde,q̃ hoc tenet glo.in l.emancipari.in glo.fin. ſ. de adop.quam alleg. Fulg. hic,licèt contrarium teneat gl.& malè, in l. ab ea parte,in ver.
28 rectè.ff.de proba.¶† Item not.quòd potestas legitimandi, aut creandi tabelliones, expressè concessa per Imperatorem Comiti palatino, non potest per eum alteri delegari,etiam de iure cano.cum ista sint de reseruatis principi, secundum Butr.in rub.de offic.deleg.in 8. colum. & in cap. quoniam.vult. in fin. eod. tit. & in l.gesta.in 1.col.um.C.de re iud.& no. Do.Anto.& Imo.in c.quod sedem,de offi.ord.Alex.hic in 14.colum.& plenius in l.1.in 2.colum.in fi.& sequent.ſ.de offic. eius.quamuis super hoc dubitet Fulg.in l.1.de offi.procon. & reliquerit inde-
29 cisum. ¶† Adde etiam, quòd causæ appellationum sunt mixti impe.medij. Patet quia non competunt iure cuiuslibet magistratus.Item quia delegari non possunt, vt est glo. in l. eos, in princip. C. de appell. & in l. 1. C. de ped. iudi. Item quia expediuntur officio iud.nobili ad priuatam vtili.secundum Barto. in l.1.§.solent, vbi Imol. & Ange. de Aret. ff. quando appel.sit glo.in c.super quæstionum.§.intentionis.in ver.alij,de offic.deleg.Bald.in rub.de offic.deleg.in 7.colum.in tit. de pa. constan. in ver.secundum mores,& in l.eius,in princ. & in l. cum post. C.de appel.Ludo.& Dom.Alex.hic,Ang.in l. & quia.in vltim. verbis.

ADDITIONES.

a ¶Præcederent indicia.Adde Alex.in l.diuus.in prin. ff.de quæst.Dec.in c. at si clerici,in prin.colit.2.ver.secundo limita.de iud. PVRPV.

b ¶Tormentis. Soc. 2. par.cons.219.circa primam difficultatem.vlt.dubio.Vide Alex.lib.3.cons.122.col.& consil.72. PVRPV.

c ¶Imperij. Adde Ang.in l.à iudice.C.de iud.Card.Zab. c. in Archiepiscopatu, de rapt.Abb.in c.quod sedem.de offi.ord.Io.de Imo.in c. 1. de offic.deleg. & Ang.in cons.217.incip.in causa accusationis.

verbis.ꝯ.eo.Et ratio eſt, quia non reperitur actio appellatoria, ſecundum Bal.in d.rub. de offic.deleg.in 7.col. & ꝙ appellatio non ſit actio,ſed officium iud.nobile, eſt glo in l. 1.in princ.ff. quæ ſententiæ ſine appel.reſcin.quam ad hoc reputat ſing.Bal. in c.in prẽſentia.in 2.col.de renun.hoc etiam patet ſm Bal.hic, quia reus etiam appellat,& tamen non habet actionem, & licèt detur libellus, per talem libellum concluditur iudici,& nõ parti.Sed idem Bal.ſibi contrarius tenuit contrarium in c.ex ratione.de appel.quia ſi cauſæ appellationis eſſent mixti impe.ſequeretur,ꝙ eſſent cauſæ arduæ,ſed iſtud nihil valet, cùm reperiantur cauſæ mixti imperij,quæ ſunt minimæ. Tu tamen conſidera ꝙ videtur,ꝙ nec ex parte iudicis à quo, nec ad quẽ cauſæ appellationis ſunt mixti impe.quia ſi bene cõſideres ex parte neutrius exercetur offic. nobile quo ad actum appellandi. Nam iudex à quo appellatur, nihil facit, niſi ꝙ ſemel admittit appellationem,ſi & inquantum, & quo ad eum non credo, ꝙ Bar.dixerit eſſe mixti impe.Item nec ex parte iudi.ad quem videtur,ꝙ appellatio ſit mixti impe vnde vide Bar.contra prędictam.l.1.in prin.in vlt.col.de app.tenentem ꝙ appellatio non expediatur iure actionis,nec etiam officio iudicis,& ſic contra prædicta,vt ibi latius per Bar.hoc probantem.Raph. Cuma. in d.l.1.in §. ſolent.tenet, ꝙ appellatio eſt eiuſdem iuriſdictionis, cuius eſt cauſa principalis, cùm per appellationem non mutetur qualitas principalis cauſæ, & iudex appellationis ſuccedat in locum primi iudi.l.cum apud Sempronium.ff.de iud.ſol.Et ideo ſi prima cauſa erat criminalis,& ſic meri impe.appellatio etiam cenſebitur meri imperij,aliàs erit mixti imperij,vel iuriſ dictionis,tanquam ſequela cauſæ principalis. Faciunt quæ di-
30 xi ſ.in vlt.q.meri impe.¶† Quid autem de cauſa nullitatis, qñ ſententia lata dicitur nulla,an ſit mixti impe.an ſimplicis iuriſdictionis? Bal.in l.ſi vt proponis,prima,in pen.q. C. quomodo, & quando iud.tenuit,ꝙ non ſit mixti imperij,ſed ſimplicis iuris.Mouetur,quia quilibet iudex ordinarius poteſt ſententiam per ſe latam declarare eſſe nullam,vt ibi eſt gl.Item iſte articulus poteſt delegari ab ordinario.glo.in l.eos,in prin.C.de appel. Facit l.cum poſt ſententiam diſcuſſoris.eo.tit.ergo ex iſtis apparet,ꝙ non eſt mixti impe.ſed iuriſdictionis.Sed caue,quia rationes Bal.non ſunt veræ,quia non eſt bona conſequẽtia, quilibet ordinarius poteſt de iſta cauſa cognoſcere,item poteſt delegare, ergo non eſt mixti impe.ſed iuriſdictionis, quia iuriſdictio in ſpecie non diſcernitur à mixto imperio per hos modos.Nã etiam aliquæ cauſæ mixti impe.competunt cuilibet magiſtratui, & delegantur.Veritas eſt,ꝙ eſt mixti imperij, quia expeditur officio iud. nobili ad priuatam vtilitatem: prout tenet idẽ Bal.in rub.extra de oſſi.deleg.in 6.col.Pau.de Caſt. in l.ſi idem cum eo.§.1.ad fi.ꝯ.eo.per rationem proximam. Tamen ſubdit, ꝙ quamuis ſit de mixto impe.tamen competit cuilibet magiſtratui, vt poſſit quilibet adiri ſuper hoc,vt declaret ſentẽtiam eſſe nullam.Ita dicit eleganter & no.Bal.in d.l. ſi proponis,in fi. ſed ſuper nullitate alterius ſentẽtiæ quam ſuæ; ſecus videtur dicendum,ſm eum,niſi adeatur per viam recognitionis.Nam ſi conuenias me coram vno iudice,ego poſſum te reconuenire, vt iſte cognoſcat de nullitate ſententiæ contra me latæ per aliũ judicem,ad hoc inducit deciſio.Bart. in l. 1.§. fi.ff.de var.& extraor.cog.quod reputat no.& merito,quia ſing.eſt deciſio.Cõſidera etiam nouiter,quę ſit ratio diuerſi.ꝙ cauſæ nullitatis ſententiæ competunt iure cuiuslibet magiſtratus,& poſſunt per quemcunque magiſtratum tractari, ſecundum Bal. & expreſſus Pau. de Caſt.in locis præalleg.tamen Bart. in d.l. 1. §.ſolent, cum concord. præalleg. vult ꝙ cauſæ appellationum ſint de mixto imperio,& magno.Patet,quia tractari non poſſunt, niſi per maiores,vt ibi no.per Bar. Cõſidera etiam ſi poſſet nouiter attentari, ꝙ cauſæ nullitatis tanquam ſequelæ cauſæ principalis debeant cenſeri meri,vel mixti impe.vel iuriſdictionis,ſicut erat cauſa principalis,non ꝙ faciant certam ſpeciem de per ſe, per ea quæ ſ.tacta ſunt:& ſic habes expeditam materiam mix
31 ti impe.¶† Sequitur in vlt.videre de iuriſdictione ſimplici', & ſic in ſpecie,circa quam duo ſunt videnda.Primò, quid ſit iu-
a riſdictio [a] in ſpecie.Barto. diffiniuit vt hic per eum,& cum eo tranſeunt Raph & Fulg.& D.Alex. hic, dic plenius ſecundum eundem Bar.in l.2.circa princ. C. de peda.iud.ꝙ eſt iuriſdictio, quæ expeditur propoſita actione per officium iud.mercenariũ illi actioni deſeruiẽs,& dicit Ang.hic in 4.col. eſſe regulam infallibilem, ꝙ omnes cauſæ de mundo reſpicientes priuatam vtil.& quæ expediuntur iure actionis,ſunt ſemper ſimplicis iuriſdictionis.¶In ꝟrium moueo aliam difficultatem:nam delegare eſt iuriſdictionis ſimplicis,vt hoc tex.in fi. vbi gl. & alij,& gl.approbata in l.1.in gl.fi.ſ. eo. & tñ delegare cauſam non expeditur iure actionis,imò off.iud.nobili.D. Alex. in vlt.col.rñdet ſm Gul. de Cun. ꝙ hic diffinitur iuriſdictio prout concernit ſolam perſonam iudicis.Miror,ꝙ non allegauerit Bal.in re-
pe.huius.l.in 4.& 5.col.formantem oppoſitionem, q̃ ſ.dixi,& rñdet,ꝙ hic in tex.diffinitur iuriſd.prout conſiſtit in perſona iudicantis tñ,& ſic concernit ſolum iudicem, ſed vbi ꝙſideratur iuriſdõ prout concernit exercitium cauſarum, tunc aliter eſt diffinienda.Ita rñdet Alb.hic in pen.col.& vltra Docto. coloro iſtam rñſionem.Nam ꝙ iuriſdõnem prout concernit exercitium cauſarum diffiniant Doct patet, dum dicunt,ꝙ expedit propoſita actione,ergo ſuper exercitio cauſæ, ergo non intendunt diffinire iuriſdõnem iudicis in abſtracto à cauſis, prout
b perſonam iud.tñ concernit, [b] ſed iſta rñſio non tollit difficultatem.Primò per id,quod dicit Bar. hic in fi.dum recitat deciſionem aliquorum,ꝙ quædam eſt iuriſdõ voluntaria, & quædam contentioſa.dicit Bar.non facit ad propoſitum,quia eſt reſpectu partium,ſed in ſuperiorib.dictum eſt de iuriſdictione reſpectu iudi.tñ,quia huic poteſt rñderi.Secundo,& fortius me mouet,quia in ſuperiorib.diffinitum eſt mixtum impe.non ſolum quod concernit exercitium cauſarum,ſed illud quod cõcernit perſonam iud.tñ,vt eſt videre in 1.gradu mixti impe. & ſm iſtam ſol. omnia ſubuerterentur, ſi delegare iudicem eſſet iuriſdõnis in ſpecie,& non mixti imperij,eo quia concernit pſonam tñ iudicis,quia & illa ſimiliter concernunt,& minus facit arg.D.Alex.dum dicit, ꝙ delegare ꝙpetit cuilibet magiſtratui etiam infimo, ergo eſt ſimplicis iuriſdõnis,per hoc non rñdetur difficultati,nec arg.eſt verum, quia plura competũt magiſtratib.inferiorib.quæ tñ ſunt de mero, vel mixto impe. inferiori,vnde Bal.hic in lect.& in repe.aliter diffiniuit iuriſdõnem in ſpecie,& aliter Ang.in 3.col.in fi. & ſeq. tñ nec eorum diffinitiones tollunt prędictam difficul.Quid tenendum?dubito,tñ credo,ꝙ delegare regulariter ſit mixti imp.patet, quia expeditur offi. iud.nobili ad priuatam vtil.Tñ poſſet etiam eſſe ſimplicis iuriſdictionis,qñ fieret per officium iud.mercenarium, puta ſi propoſita actione,& pendente lite petatur fieri delegationem,fortè ex cauſa noua ſuſpicionis quæ ſuperuenit,iuxta.l.ſolet.ꝯ.eo.vel propter impedimentum,aut neceſſariam abſentiã ordinarij,& tunc poſſet attentari, ꝙ fiat officio iud. mercenario vt actio intentata exerceatur,& ad fi.perducatur,iuxta doctri.Bar.in l.1.ſ.eo.& niſi ſalues gl.& Doct.ꝙ delegare iſto modo ſit ſimplicis iuriſdictionis,credo, ꝙ aliter malè dicerent,& ꝙ imò ſit mixti impe.Vñ autem dicatur iuriſdõ, declarat glo. magiſtr.hic,& Bar.in 2.col.& dixi in l.1. ſ. eo.¶† Scdò quæro, quot ſunt gradus iuriſdictionis ſimplicis.Bart. hic facit ſex gradus,quem recitat ad literam Fulg.hic, ſed eſt ſuperfluus, & ſuperfluitas perpenditur, quia in 5. gradu nullum ponit exemplum.Ideo Fulg.illud quod ponit Bar.in 6.gradu iuriſdictionis, ipſe ponit in 5. ſcilicet cãm à cẽtũ aureis. ꝯ. Sextus autem gradus eſt à 25.ducatis.ꝯ.quod puto ridiculum,quia ſic poſſent fie
c ri mille gradus per diminutionem quantitatum. [c] Facias tres gradus,magnum,medium,& minimum, ſecundum eundem Bar.in l.2.C.de ped.iud.& Bal. hic in vlt. col. ¶In 1. gradu ſunt cauſæ ſtatus,perſonæ,libertatis.vel ſeruitutis,vt hic per Bar.Facit quod vult Bal.in c.edoceri,in 3.col. de reſcrip. ꝙ negotium dicitur arduum, in quo quæritur de ſtatu, vel libertate monaſterij,& idem Bal.in c.ex ratione,in 2.colum.de appel. dicit,qđ omnis cauſa famoſa, vbi agitur de infamia hominis dicitur ardua,de quo etiam per Ant.de But.in c.ad hæc.in 2.col.de offic. Archi.aduerte,ꝙ dum Bar.in 2.gradu iuriſdictionis dicit,quod cauſa maioris iuriſdictionis eſt in caſib. ciuilib. in quib. vigore ſententiæ latę ſuper aliqua actione poteſt peruenirì ad cruciatum corporis,quia qui non habet in ære,luat in corpore.l.quicunq;.C.de ſeru.fug.l.diuus.ff.de iniur.l.fi.ff.de in ius voc.Et putat,quod iſta non tranſeat in delegatum,quia coercitio in corpus non cõpętit iure cuiuslibet magiſtratus.Tu dic, ꝙ meliori ratio reddi poteſt, quare iſtud non tranſeat in delegatum,quia iſta eſt quædam executio,quæ non tranſit in delegatũ, quia de iure ciuil.delegatus non exequitur ſnĩam.l.à diuo Pio.in princ. cum ibi no. ff.de re iud. vñ iſta pęnę commutatio,& ſic executio ſnĩæ debet fieri per ordinarium. Tñ puto ꝟ Bar. quod cum modicam coercitionem contineat,quod ẽt magĩratib. municipalib.competat.l.magiſtratib.ꝯ.eo.& iſtud poſſet de per ſe delegare per id,quod vult Bart.ꝟ. in 3. gradu meri impe.& ibi dixi. non dico quod iſtud ſimpl'r tranſiret in delegatum per rõnem quã dixi.¶In 2.gradu ſunt cauſæ pecuniarię à 300.aureis.ſ.quę non competũt magiſtratib.inferiorib.§.& iudicare. in Auth.de defen.ciui.& ſic delegari non poſſunt niſi propter impedimentum multitudinis cauſarum, & iſte eſt caſus in l. 2. C. de ped. iud.

ADDITIONES.

a ¶Iuriſdictio.Adde gl.in verb.iuriſdictione. in Auth.de defenſ.ciuit.in §.nulla & in l.antiqua.& ibi Doct.C.ad velle.

b ¶Concernit.Reſponde,ꝙ ibi partim tenet exercitium vtriuſq;. PVRP.

c ¶Quantitatum.Pro hoc facit.§.illud.in Auth.de appel.collat.4. PVRPV.

iud.vt per gl.mag.hic in fi.Fel.& plenius D.Alex.in vlti.col.Idē tenet Bal.& Sal.in d.l.2. quamuis aliter ibi teneant Bar.& Ang. ¶Contra istud,& contra Doct.moueo difficultatem. Nam leuia crimina,& modica coercitio in corpus competunt magistratib.inferiorib.& pñt delegari.d.§.audient,& Bar. s̃.in 5.gradu meri imperij.ergo fortius debent competere cāæ pecuniariæ.à 300.aureis.s̃.cum regula sit,quòd quælibet pęna corporalis quantuncunq; minima, censeatur maiòr quacunq; pecuniaria.l.in seruorum.ff.de pœ.limitando,vt per Bar.in l.1.in fi.co.ti.f.non procedere in vilib.personis:& idem tenet Bar.in l.leuia.ff.de acc.Nic.de Neap.in §.pęnales,in 2.opp.gl.Inst. de act. & tanto fortius,quia si leuia crimina,quę sunt meri imperij,& sic de alia specie iurisdictionis competunt magistratib. inferioribus,multo facilius debēt competere causæ pecuniarię à 300. aure.s̃.cùm sint de eadē specie iurisdictionis simplicis. Ex hoc colligitur,si velles dicere vt dicit Bar.in l.2. s̃. cō. quòd qui pōt quod est plus,potest quod est minus,qñ est eiusdem speciei,secus si diuersæ,sed respon. ꝙ primum conceditur, quia punitio delictorum fit principaliter ad vtil. publicam, & vbi versatur vtilitas publica, non attenditur interesse priuati. l. si quis in graui. §. vtrum. ff. ad Sill. Ideo ob publicam vtil.qñ non est magnum præiudicium,conceditur omnib.magistratib.quæ ratio cessat in causis pecuniarijs, in quib. non versatur nisi fauor priuatorum.Et hanc sol.vide in simili per D. Alex. in l.iubere
32 cauere.circa.5.aut 6.col. j̃. eo. ¶† In 3. gradu sunt causæ pecuniariæ minimæ,& pondera diligenter Bar.velle,ꝙ causæ minimæ intelligūtur ab aureis 100. j̃. & quod in his debet summariè procedi,per Auth.nisi breuiores.C.de sent.ex breui.re Adde gl.in terminis in §.sit tibi quoque tertium studium.ver breuiores.in Auth.de man.prin.Barto.in l.placet.prima,in 3. col.C.de ped.iud.Imol.fortius tenet gl.in §.illud,in ver. minimis. in Authen.de app.& intra quæ tempora,ꝙ causa dr̃ minima,quæ est à 10.lib.auri.j̃.& sic quæ est à 500.ducatis.j̃.& plus, cum 72.au
a rei[a] olim facerēt lib.auri, hodie[b] 96.f̃m Bar.in l.quoties.C.de
b suscep.& arcar.lib.10.& in rub. C.de vet. numisma pot.lib.11. alibi tamen aliter tenet gl.in c.de app.extra de app.quæ dicit,ꝙ minimæ causæ sunt aliqñ à 2.aureis.j̃.aliquando à 10. aliquando à 50.aliquando quia non sufficiunt ad expensas litis, & Ful. hic intelligit à 25.aureis.j̃.& aliter gl.in c.fi. in ver. vel illustriū, de re iud.in 6.Bar.in l.mediterraneæ.per illum tex. C. de anno. & tribu.lib.10.vbi dicit,ꝙ illæ dicuntur causæ breuiores,quando si procederetur ordinariè,plus expenderetur,quàm valeret cā,quod etiam dixit gl.in vna opi.in d.c.de appel.& aliter Bart. in l.diuus,per illum tex.ff.de bon.dam.vbi dicit,ꝙ sunt à duob. aureis,vel quinq;.j̃.& idem gl.in vna opp.in d. c. fi.in ver.illu-
c strium. [c] Veritas est,*& ita communiter tenetur*, ꝙ istud relinquatur arbitrio iud.f̃m Bar.& alios in d.Auth.nisi breuiores, & gl. in d.c.fi.ex quo non est aliter determinatum à iure, per regulā l.1.in fi.ff.de iur.deli.& l.1.§.effractores ff.de effract.& expil.Facit,quod vult gl.in l.sed & si susceperit.§.1.ff.de iud. & vide qđ vult.Bar.in l.admonendi.in antepe.col.ff.de iureiu.cum multis
33 concor.quas ibi dedi.¶† Penultimò dicit Bar. hic in fi.ꝙ diuisio aliquorum est,ꝙ iurisdictio alia est voluntaria, alia contentiosa.Non facit ad propositum,quia illa est respectu partium, non iudicis,prout loquimur nos,tamen videtur obstare.l.1.s̃. de off.proc.vbi voluntaria,& contentiosa est respectu iudicis, vt etiam dicit Fulg.hic,& Bar.in d.l.1.de offic.procon.ꝙ iurisdictio quæ est voluntaria respectu partium, tamen respectu iud. semper est necessaria,quia iudex semp cogitur, & bene dicit. Dubitat etiam Ful.hic in pen.col.de actio.competen.fisco, an causæ illæ dicantur imperij,vel iurisd.& ꝙ non sint imperij,patet,quia non expediuntur officio nobili,sed iure actionis,& sic officio mercenario. Non etiam possiunt dici simplicis iurisdi. quia non expediuntur ad priuatam vtilitatem, sed ad publicā, & super hoc relinquit cogitandum. Sed credo, ꝙ sint iurisd. in specie,& ꝙ in fisco publica vtilitas aliter capiatur, quàm in ꝓposito nostro,iuxta ea quæ in simili declarant Bart.& alij in l.
34 1.ff.sol.matr.¶† Vltimò pro cōplemento huius,l.adde inquātum dixi.s̃.in prin.gl.magnæ sequendo Ang. ꝙ sn̄ia lata in causa summaria non est merè diffinitiua,adde ꝙ idē sequit̃ Ludo. Rom.in l.1.in 5.col.ff.de arb.& pro ratione,quam ibi dixi,facit quod no.vult Bal.in l.1.§.initio. in vlt.col. ff.de off. præf. vrb.ꝙ qñ sn̄ia fertur in causa ord.& libellus est nullus,sed fertur ex cō fessione partis,talis sententia non est diffinitiua,sed interlocutoria,secundum eum. Adde etiam,quod vult idem Bal.in l.etiā, in 1. opp. de fur. ꝙ sententia lata in criminalib. ex inquisitione iudicis,dicitur interlocutoria,eo ꝙa inquisitio est processus extraordinarius.

ADDITIONES.

a ¶Lxxij aurei.Adde diffusè per Fel.in c.conquerente.de off.ord.

b ¶Dic quod hodie aurei 107. faciant libram auri, licèt alias 72. & alias 96. constituerent librā.Ita no.Rolan.de dote q.53.nu.16.qua da re etiam aliqua scribit cons.39.nu.40.lib.1. MASVER.

c ¶Illustrium.Adde Barto.in d.l.diuus. & Dec. in cap. de appel.extra de appel. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Consules mercatorum, & massarij artium non possunt concedere tenutam,siue mittere in possessionem.*
2 *Mittere in possessionem sicut est mixti imperij, similiter & reuocare tenutam seu possessionem.*
3 *Prætor additur propter stipulationes prætorias.*
4 *Iudex an possit dare licentiam parti,ꝙ ipsamet capiat tenutam, seu possessionem propria authoritate sine alio executore.*
5 *Vsus licentia iudicis inualida,non priuatur iure suo.*
6 *Cognitio,& pronunciatio,ꝙ quis sit mittendus in possessionem,non possunt delegari.*
7 *Cognitione,& declaratione facta de mittendo in possessionem,ipsa realis executio potest fieri per quemcunque nuncium.*
8 *Missio actualis, quæ postea nullam cognitionem requirit, delegari non potest.*
9 *Missio modicam causæ cognitionem requirens, in qua tractatur de modico præiudicio,potest delegari.*
10 *Missio in poss.an sit mixti imperij,an simplicis iurisdictionis.*
11 *Ad hoc vt aliquid dicatur expediri officio iudicis mercenario,oportet,ꝙ expediatur virtute actionis intentatæ.*
12 *Executio iudicati fit officio iudicis nobili.*
13 *Missio in pos.quia non cauetur de damno infecto, potest fieri per magistratus municipales,ex delegatione prætoris mortui.*
14 *Iubere cauere in causa damni infecti,an sit mixti imperij.*
15 *Magis,aduerbium fiat comparatiuè.*
16 *Natura comparatiui est participare de vtroque, sed de vno magis, quàm de alio.*
17 *Pœna vbi non est expręsse declarata,debet extra ordinem imponi arbitrio iudicis.*
18 *Delegatus inferioris à principe non potest mittere in possessionem ex primo decreto.*
19 *Causæ,quæ non tribuunt ius,& summariam cognitionem requirunt,possunt delegari,etiam quo ad realem possessionem.*
20 *Missio realis in possessionem ex primo, vel secundo decreto est mixti imperij,non autem ipsa cognitio de mittendo.*
21 *Missio in possessionem ex secundo decreto non habet locum, nisi in causa damni infecti.*
22 *Decretum secundum, etiam quo ad cognitionem, non potest delegari.*

LEX IIII.

IVbere. Ista lex secundum Docto. difficilis est maximè in gl. Ego puto, quòd magis videatur difficilis,quàm sit verè. ¶ Præmitte quid sit primum,& secundum decre.& qualiter pueniatur ad primum decretum, & qualiter ad secundum, & quis sit eorum effectus,de quib.omnib. est gl.in l.si finita.§.Iul. de dam infect.vbi Bar.& Docto.¶ Præmitte secundò quæ sint prætoriæ stipulationes,& cautiones,vt enumerat tex.Inst. de diui.stipulatio,& in l.5.in prin.ff.de verb.obl.& in l.1.in prin.ff.de præte.stip.& cuius vtilitatis sit, an cautio sit prætoria vel iudicialis,pungit vnum verbum Bar.in d.l.5.in prin.in fi.col. in 5.q. ibi,quæro de cautionib.quæ introducūtur. Aliter dicit Io.Fab. in §.fi instit.de diui.stipul.vt j̃.dicam. ¶ Præmitte etiam secundum Bar.& alios,quòd ista l.legitur in gl.dupliciter, & primus intelle.secundum Barto.variatur per glo.dupliciter, sed tu dic melius, quòd tribus modis,vt j̃ ostendendam. ¶ Glo. obtuscauit intellectum huius l.Ideo tu pone casum clarum, & nitidū hoc modo.Testator fecit mihi legatum,vel fideicom.in diem, vel sub conditione,vellem, quòd hæres cogeretur mihi ad cauendum cum bonis fideiussoribus,vel pignoribus, quòd eueniente die,vel conditione habebo rem legatam, & si nolit cauere,mittar in possessionem rei legatæ,prout disponitur à prætore in tit.ff.vt leg.nom.caue,vellem scire,nūquid istud sit mixti imperij,an iurisdictionis simplicis. Quia si est mixti imperij, istud spectat ad magistratus superiores, puta ad præsidē, ꝓuinciæ,vel similes,& non posset præses alteri delegare. Si verò est simplicis iurisdictionis,quilibet magistratus poterit istud expedire,similiter poterit delegare.Respondet iurisconsultus, ꝙ iubere,& cogere quem ad cauendum prætoria stipul. & in poss. mittere,est mixti imperij,& patet ratione,quia vtrunque expeditur offic.iudicis nobili ad priuatam vtili. Et ex hoc sequitur, quòd magistratus municipales,& inferiores non possiunt se de hoc impedire, vt patet in l.ea, quæ.§. magistratibus. ff. ad munic.Iste est casus nitidus huius.l. Et quòd ista cautio intelligatur cum fideiussoribus, vel pignoribus,patet ꝙ quando ver-

bum, cautio,profertur à iure prætorio, regulariter intelligitur cum fideiuſſore,vel pignore.l.1.§.caueri.ff.de coll. bon.l.1. & l. prætoriæ,vltima.ff.de præto.ſtipu.glo. & Barto.in l. ſancimus. C.de verbor.ſign Et ſi dicis,quare tex.dicit prætoria ſtipulatione? Reſponde,quòd in hoc conſiſtit intellectus huius.l. q̃ iſtud dixit ad differentiam cautionum iudicialium, de quib.eſt text. in l.5.in princ.ff.de verb. oblig.& ratio diuerſit.quia cautiones prætoriæ ſunt neceſſariæ: & ſemper interponuntur non attenta dignitate,aut ſummis facultatibus eius, à quo petitur caueri,vt eſt tex.ſolennis in l. 1. in princip. in ver.ſemper enim.ff.vt leg.no.caue.ſed cautiones iudiciales non ſunt neceſſariæ, imò præſtantur arbitrio iudicis conſiderata qualitate perſonę, patet l.in omnibus.ff.de iud.& ita in ſpecie declarat Io. Fab.in §. fi.in fi.Inſtit.de din.ſtipu. Fuit ergo neceſſarium in hac l. tractare de præto.ſtipu.ad quas neceſſariò quis ſemper cogitur,& per iſtũ

1 tex.dicit Bald.hic,quòd conſules mercatorum, † & maſſarij artium non poſſunt concedere tenutam,ſiue mittere in poſſeſ. quia cenſentur magiſtratus municipales quo ad ſuos collegiatos.Idem dicit Bal.in l.1.§. initio,in 3.colum.ff.de offi.præf.vrb. & no.in Auth.ei,qui.in 5.colum.C.de bon.auth.iud. poſ. Poſſent tamen ex contumacia priuare ſocietate,& Docto.priuare collegio.ſecundum Bald.in cap.ex literis,per illum tex de conſtit.¶† Item adde,quòd ſicut mittere in poſſeſ.eſt mixti impe.

2 ſimiliter,& reuocare tenutam,ſeu [a] poſſ.l.3.§. ſi fortè in fi.iuncta glo.no quem tex.not.Bal.hic in fi.in lect.antiqua ff.de dam. infect.quam Pau.de Caſt.hic dicit non eſſe alibi, & Barto.in d. l.4.§.1.in vlt.colum. ſimiliter reputat ſingul. limitando, vt per Pau.de Caſt.hic in fi.quem ſequitur Dom.Alex. in d.l.4.§.1.in pen.colum.videlicet,quòd ſi magiſtratus municipalis conceſſit miſſionem in poſſ. ex 1. decre. quod facere poteſt in cauſa damn. infect. propter celeritatem, eodem modo poſſet concedere reuocationem tenutæ,per reg.l.prout. ff. de ſol. Facit reg. l.nihil tã naturale. ff. de reg. iur.Facit regula.l.3.de re iu.

3 & quod vult Bart.in d.l.4.in princ.in 1.q.¶† Limita,& intellige iſtam.l.vt procedat in prætorijs ſtipulationibus, pro quib. principaliter prætor aditur,quia illæ petuntur officio iudicis nobili,vt in exemplo.s̃.tradito,ſecus in cautionibus prætorijs, quæ incidenter petuntur, vt in cautione de iudicio ſiſti,& iudicato ſoluendo. Illæ enim videntur peti officio iudicis mercenario incidenter deſeruienti,& conſequenter ille poſſunt delegari.Ita vult glo.no.in l.5.in princ.ff.de verb. oblig. quam allegant Alb. Pau.de Caſt.& alij Moder.hic pro limitatione huius. l. ¶ Item adde circa rationem,quare hic dicit de prætoria ſtipulatione, quòd ratio Ioan.Fab.ſuperius relata eſt vera,vt prædixi,& melior,quàm ratio aſſignata per Pau.de Caſt. hic, qui dicit,quòd ideo iſta l. loquitur in prætorijs ſtipulationibus, eo quia in illis prætor principaliter aditur, & ſic illæ præſtantur offic. iudicis nobili, ſic ſunt mixti imperij. Sed in cautionibus iudicialibus non poſſet loqui iſta lex:quia illæ petuntur incidenter:& ſic veniunt officio iudicis mercenario,& ſic non ſunt mixti imperij, prout loquitur iſta lex.Iſta ſol.confunditur per dictam. l.in omnibus.ff.de iud.quæ loquitur de cautione iudiciali,& tamen ibi

4 iudex principaliter aditur. ¶† Circa iſtum tex. per eius intellectu quæro de q.neceſſaria,an iudex poſſit dare licentiam parti,quod ipſamet capiat tenutam,ſeu poſſeſſionem propria authoritate,ſine alio executore, adeo quod non incidat in pœnam.l.meminerint. C. vnde vi. vbi dicitur ſecundum tertium intellectum Bar.& Docto. ibi, quòd ſi quis impetrauit reſcriptum à principe, vel à iudice poſt latam ſententiam obtinuit licentiam,q̃ poſſit propria authoritate ingredi poſſeſſionem, tamen ſi talis licentia ſit conceſſa non citato prius ad hoc poſſeſſore,an iſte ingrediens poſſeſſionem cum licentia iudicis priuaretur omni iure ſuo? Iſtam.q.ponunt Pet.& Cy.hic,in 1.q.& Bald.hic in pe.q.circa fi.& decidit,q̃ parti poſſit committi à iudice per l.iuſtè poſſidet.cùm glo.ff.de acquir.poſ.& per d.l.meminerint,& credo q̃ Bald.voluerit allegare glo.2.in verbo vulgatum,in fi.in d.l.meminerint,quæ gl.in terminis format. q.ſed illa gl.ibi per omnes reprobatur. Mar. Lau. hic in 8.char. dicit deci.Bal.eſſe ſanè intelligendam citato prius poſſeſſore:aliàs incideret in pœnam d.l.meminerint, niſi eſſet caſus,in quo pars poſſet propria authoritate ingredi poſſeſſionem, tunc valeret licentia iudicis,non citato poſſeſſore, & dicit q̃ iſta eſt no.opi. Ray.in l.creditores.C.de pig. Iſta ſunt quæ inuenio ſcripta per Docto.Tu dic,q̃ veritas eſt,q̃ quis non debet ingredi tenutã, vel poſſeſſionem fundi authoritate propria, vel ex licentia Iudicis, niſi citato prius poſſeſſore, aliàs cadit à iure ſuo per d.l. meminerint,& ibi Bar.in 2.colum. & glo. in d. l. iuſtè poſſidet. Et ideo Barto.in conſ.incip. miſſius in poſſeſſionem,in 4.dubio principali,dicit.No quòd qui vult authoritate ſententię ingredi poſſeſſ.alicuius rei,debet inquirere diligenter, quis ſit poſſeſſor,& eum facere citari,& ſi hoc neglexerit,priuatur iure ſuo. d.l.meminerint,& ſic negligentia in inueſtigando poſſeſſorem punienda eſt,per d.l.meminerint,nec excuſatur ratione ſenten

* tiæ,vt ibi per eum, & idem dicit Bald. in l.fin.in 3.colum.C.de edic.diui Adri. tol. Pet. & Gemi.in cap.fin.de elect.in 6.vbi refert Petr.de Anch.ſe ita conſuluiſſe, & ita conſuluit in conſil. 270.incip.In primo dubio,quo quæritur,& in conſil. 269.inci. prima facie,& d. Alex in conſi.83.in 2.volum. incip. viſa. facti

5 narratione,in 5.colum.in fi.† Sed aduerte,quia contra d.l. meminerint.fortiter obſt tex.in l.fin.§.fin.in fi.reſpon. ff.quod met. cauſa,vbi dicit text.ſolennis, quòd ſi iudex non habita cauſæ cognitione,& ſic extra cognitionem, & ſic parte non citata facit fieri executionem,& debitor ita coactus ſoluit, ſi debitum erat verum,non poteſt reuocari ſolutio, ergo ille, qui eſt vſus licentia iudicis licèt inualida, quia conceſſa ſit parte non citata,tamen non priuatur iure ſuo.Iſtam difficul.tangit Ang.in l.à diuo Pio. §.in venditione. ff.de re iud. Et reſpondet, quòd ille §.fin.eſt hodie correctus per l.meminerint. quæ ſol. non valet, cùm ſit euitanda legum correctio.Imo. in d.§.in venditione.in pen.colum.ponit tres alias ſol.prima nihil eſt,quod §.fi.loquatur ante latam ſententiam, ſed l. meminerint.poſt, ſed dicendum eſſet potius è contra.Reſpondet ſecundo,quòd d.l. meminerint. loquitur quando quis ingreditur poſſeſſionem rei ab alio poſſeſſæ,ſed in d.§.fin.non ingreditur, licèt cogat debitorem ſoluere,& ſic loquitur in violentia compulſiua. Vel tertiò reſpondet,quòd quamuis in d.§.fi.non incidit in actionem quod met.cauſa,quæ datur ad damnum, non tamen excuſatur à pœna.d.l.meminerint.Et iſtam etiam ſol.ponit glo.in d.§. fi.in glo.fin.in fin.ſed non placet inducendo. d.§.fi. vt dixi. Co-

b gita etiam circa d.l.meminerint.[b] poſtquam lata eſt ſententia, quare non poteſt concedi licentia apprehendendi poſſeſſionem ſine alia citatione poſſeſſoris, cùm non ſit citandus ille, quo inuito poteſt actus expediri.l.4.in princ. in ver.illud. ff. de fideicom.lib.l quod poteſt inuitis.ff.de re.iur.Sed potes dicere; quòd ideo lex requirit citationem,quia multa poſſent opponi poſt ſententiam,quæ tranſiuit in rem iudicatam, quæ ponun-

6 tur per Bar.in l.1.C.de iur.& fac.igno.vbi dixi.¶† Contra iſtum text. moueo tres difficul. neceſſarias, ad intellectum literæ,& materiæ. Prima eſt,nam cognitio,& pronunciatio, quòd quis

c ſit mittendus in poſſeſſionem,poſſunt delegari.l. cognitio.[c] §. vt poſſeſſio bonorum,vbi Barto. & alij.s̃.tit.2.gl. & omnes hic, & Bar.in l.nec quicquam.§.vbi decretum,in vlt. col.s̃.de offic. proconſ. quanto ergo fortius debet poſſe delegari ipſa realis miſſio,quæ expeditur per actum facti,& alia cognitio non requiritur? Pau.de Caſt.in d.l.cognitio §.1.dicit,quod ſemper ſuper hoc dubitauit, & non reperitur à Doctrib. declaratũ. Fortificatur difficultas, quia facta cognitione,& declaratione de mittendo in poſſeſſionem, poſtea ipſa realis executio poteſt

7 †fieri per quemcunque nuncium,imò etiam per partem met, cui iudex poteſt dare licentiam,quòd per ſe abſque alio executore poſſeſſionem accipiat, quia non demandatur iuriſdictio. l.is cui.§.miſſus.ff.vt in poſſ.leg.ſed executio eſt nudi facti.l executorem.C.de exec.rei iud. ſecundum Barto. & alios in l. iuſtè poſſidet. ff. de acquiren. poſſeſſ. cum concord. ibi ſignatis per Moder.Cano.in cap.de cætero.de re iud.Et dicit Barto in l.1.ff. de ſer.fug.probari ex illo tex.quòd quis poteſt eſſe executor in

d cauſa propria.Et quòd quis poſſit eſſe nuncius [d] in cauſa propria ex commiſſione iudicis,dicit etiam Bart in d.l. iuſtè poſſidet,per l.eum qui.§.ſi epiſtola.ff.de fur.Saly.in l.dotis. C. ſolut. matrim.Imò fortius tenet Bald.in Auth. ſed omnino.in 5. col. C. ne vxor pro matr. quòd non ſolùm executio in rebus, ſed etiam captura perſonæ poſſint per iudicem committi ipſi parti,dummodo talis executio ſine violentia, & periculo armorum fieri poſſit. Alibi Ange. in l. miles. §. qui iudicati. ff. de re iud.multum not.ex glo. ibi, quod parti obtinenti ſententiam, poteſt per iudicem committi venditio bonorum condemnati,quod dicit eſſe mirabile verbum propter l. meminerint. C. vnde vi.Dicunt ēt alibi Cy.& Bal.in l.2. C. ſi in cã iud.q̃ iudex pōt dare licētiã creditori,q̃ pignus ſibimet in ſolutũ accipiat, p̃ no.p̃ gl.in d.§.iudicati.imò plus pōt dari licētia actori,vt ipſe

met

ADDITIONES.

a ¶ Poſſeſſionem.Facit quòd dicit Iaſ.in l.imperium, vltim. not. ſupra eodem. PVRPV.

* Licentiæ.

b ¶Meminerint.Secunda eſt oppoſitio contra legem meminerint,& caue,quia ſi executio fiet in re petita,non exigitur alia citatio.Barto. & Alex. in d.§.in vendit.Fel.in ca.veniens,el 2.col.3.de teſt. PVRPV.

c ¶L.cognitio.Oppoſitio Alex.circa.l.cognitio.§.vt bonorum, & hæc omnia de quib.opponit Iaſ.cumulat Alex.in l.iuſtè. col.8. & 9.ff.de acquiren.poſſeſſ. PVRPV.

d ¶Nuncius.Adde Bar.in l.ſæpe.C.vt memin.licet.ſine.

met citet partem, secundum Bart. in extraua.ad reprimen.in verb.per literas.Bal.& Sal. in l.si vt proponis.secunda,per glo. ibi.C.quomodo, & quando iud. d.Ant. & alij plenè in c. 1. de iud.post Spe.tit.de cita.§. sequitur.versi. quandoque committitur patri. & in tit. de act. & pet.§. super verbo. Idem videtur per Ang. in l.2.C. vt nemo priua. est verũ,quod glo.in d.l.iustè possidet.formabat istam opp. quia ista missio in pos. ex 1. vel. 2.decre.cùm expediatur offi.iud.nobili, vt declarat Bar. hic in fin.col.non potest delegari etiam alteri,vt hic per glo. & Doc. multominus potest delegari, & committi parti. & ibi Dy. firmat hanc partem.sed Bar.ibi,vt supra retuli,cum quo alij trãseunt,tenet ꝙ valet talis licentia, dummodo ritè,i.parte citata possidente: eo quia non demandatur iurisdictio, sed executio nudi facti, vt dixi. Et ista fuit sol.gl.in l.1. in verbo possessionẽ. ℣.e.Intelligit tamen Bar. dummodo resistentem non inueniat per reg. l.non est singulis.ff.de regu.iur. & ista decisio est approbata:& idem tenet Bar.in l.1.per illum tex.C.vt ne.li. sine licen. iud.& in repe.l.creditores.in 4.q.prin.C. de pign.& in l.si finita. §.Iuli.in 6.col.ff.de dam.infe. & Dy.hic in 1.quæstio. cum alijs concor.quas addit Alex.in d.l.iustè possidet. vbi refert Bald.&
2 Lud.variare, vt ibi per eum. † Difficultas ergo est videre,quare cognitio, & pronun. de mittendo in pos. possint delegari, vbi requiritur aliqua cognitio:sed ipsa actualis missio, quæ postea nullam cognitionem requirit, delegari non potest? Huic difficultati respondet Bal.hic,& in d.§. vbi decre.in pen.col. & in l.1.§.in initio.in 3.col.ff. de off. præf.vrb. & in c. significasti. de off.deleg.eo quia iurisdictio, quæ exercetur in iurisdictione reali, cohæret territorio. Ideo cùm delegatus nullum habeat territorium,talem missionem facere non potest. Ista ratio reprobatur per.d.Alex. & bene, per 4. fundamenta, de quib.hic
a per eum. [a] Tu responde aliter ex mente Bald. sed plenius in Auth.ei qui.C.de bo.auth.iud.pos.in v.col. in vers.quæro nun quid primum decr.& c.quòd missio in poss.potest considerari multipliciter.Primò nunciatiuè,dum interloquitur mittendũ fore: & ista interlocutoria de mittendo competit iure magistratus,& potest delegari,vt prædixi.Item potest cõsiderari ipsa commissio,quæ fit nuncio, qua mediante succedit actualis missio :& ista est alia interlocutoria l.pe. ff.ne vis fi.ei, & l.si finita.§. illud. ff. de dam. infect. & ista est mixti imperij, & non competit iure cuiuslibet magistratus: sed ab edicto prætoris maiorib.reseruatur.l. Fulcinius.§.1.ff.ex quib.cau. in pos.ea.eo quia continet expulsionem de possessione, propter quam solent scandala generari.Ideo lex statuit, quòd per maiores magistratus fiat, vt ob eorum reuerentiam partes acquiescant.
b Grauior ergo est executio realis quàm verbalis, [b] prout etiã dicit Pau.hic circa fin.Bene verum est, quòd postea executio nudi facti potest committi simplici nuncio, vt inquit gl.in l.1. in ver. possessionem. s̃. eod.& etiam potest committi ipsimet parti,vt prædixi.¶ Secunda,& maior difficul. est contra tex.ꝙ imo missio in poss.ex 1.decr.& actualis,debeat posse delegari.
9 † Nam quando missio modicam causæ cognitionem requirit,& in ea tractatur de modico præiudicio: certè potest delegari: vt in missione in poss.ventris nomine, vel in carboniana bo. poss. quia illæ nullum ius tribuunt, & modicam cognitionem requirunt.l.pe.§.vt possessio bonorum. iuncta glo.s̃.tit.2. & hic firmat Bar.per illum tex. in duob.locis.in 1.col. & in vlt. circa fin.& assignat rationem: quia licèt sint mixti imperij: tñ sunt minoris.Ideo delegari possunt. & idem Bar. in l.imperiũ. in 5.& 6.gradu mixti imperij.s̃.eo.sed sic est,quòd miss.in pos. ex 1.decr.fit sine causæ cognitione.c.quoniam frequenter.§.pe. in ver.summatim.vt lit.non conte. & l.2.in ver.summatim.C. vbi in rem act. Imò ad solum iuramentum partis per regulã. l.thesau. ff.ad exhib. secundum Cy.& Lud. Rom.hic, Spec.in tit.de of.iud. §. postremo. in vers. 6.& nullum ius transfertur: imò nec possessio l.3.§.fin fi.de acq pos.ergo debet posse delegari. Huic difficultati respondet dupliciter: primò ex mente Bar. hic in vlt. col. quòd quamuis missio in possessionem ex 1. decr. fit modici præiudicij in se, & summariè concedatur, vt prædixi: tamen quia est præambulum ad 2. decr. ꝙ aliàs non posset dari nisi primum præcederet secundum,glo. & Doc. in d.l.si finita. §.Iul. quod 2. decr. est maximi præiudicij, cùm sit adiudicatiuum rei, vel perueniatur ad venditionem rei. l.2.ff. si ex nox. cau. aga. & l. p̃toris. ff. de dã. in fe. Ideo hoc respectu prohibetur delegario. Per hoc infert subtiliter Bart. qđ quamuis magistratus inferior non possit facere dictam miss. in poss. ex 1.decre.propter dictum periculũ: quia est preambulum secundi: tamen posset facere aliã execut.in reb.Nam posset accipere pignora, vel similia facere, quæ non sunt præambulum ad 2. decret. quòd bene not. pro limitatione huius. l. Circa quòd vltimum vide tamen ipsummet Bart. in l. 4. §. 1. in vlt. colum. ff. de dam. infe. & clarius ibidem. d. Alexan. in 1. & 2. colum.Secundò respondet,quòd imò etiam ea, quæ requirũt modicam cogni.& inducunt paruum præiudicium,adhuc delegari non possunt quantum ad realem miss. sed solum quan-
c tum ad cognitionem, & [c] pronun.d.l.cognitio. §.vt possessio bonorum. ita expressè tenet ipsemet Bart. sibi contrarius in d. §.vbi decretum. in vlt.col. circa fin. sic intelligens dictum.§.vt possessio bonorum. & plenius Bart. in l.4.§.1.ff. de dã.inf.Ang. in d.§.vt possessio bonorum.& nemo vsque adhuc perpendit de ista contrarietate Bart. quamuis idem in discursu teneat d. Alex.hic,non faciens mentionem de Bart.in locis præall. Not. diligenter ista,ex quib.habes mag.ampliatio.ad istam l.vt procedat etiam quando missio cesset modici præiudicij, nec requireret causæ cognitionem: quia adhuc delegari non posset, quantum ad actualem missionem. Tertia difficultas est con-
10 tra tex. qui vult, † quòd missio in poss. sit mixti imp. Contra, imò est simplicis iurisdictionis: quia quando missio in pos. petitur incidenter propter contumaciam rei,expeditur offi. iud. mercenario deseruienti actioni propositæ, vt tædio affectus veniat responsurus.Propter istud fundaꝫ Io.An. & d.Anto in c.1.de li.ob.fatentur verum esse, quòd missio in pos.expeditur offi.iudicis mercenario, non recordati de isto tex. Bart.hic tenet oppositum,quòd imò expeditur offi.iud.nobili: eo quia primum decre.non expeditur virtute primæ actionis: quia intentata actio non tendebat ad hoc: sed vt fieret condemnatio fortè in x.petitis.Ista condemnatio fit ex edicto.de quo in l.Fulcinius.§.1.ff.ex quib.cau.in pos.ea.ergo officio nobili.Idem tenet Bart.in d.§.Iul.in 11.col.& Cy.in d.auth.ei qui. vbi Bal.in 6. col.& in l.imperium. s̃.eod. cum alijs concor.vt hic per Alex. quamuis Saly.in d.Auth.ei qui.putet,quòd missio in poss.ex 1. decr. sit sequela causæ principalis, vt si causa principalis expediebatur officio nobili, ita & ista, prout retuli. s̃. cum alijs ibi
11 alle. *Sed communiter tenetur decisio* Bar.hic. † ex qua colligo pulchram doctri. ꝙ ad hoc, vt aliquid dicatur expediri offi. iud. mercenario,oportet, quòd expediatur virtute actionis intentatæ, & quòd ad illud tendat, ad quòd tendebat actio principaliter intentata i. ad diffiniendum rem principaliter petitam: secus si tendat ad aliud,& ex alio capite. Et ad hoc intelligendum facit,quòd subdit Bart.hic.vbi dicit se putare,quòd si magistratus municipalis vellet grauare partem contumacem pignorib.captis, vt compareat potest, quia cùm hoc faciat, vt reus compareat, & sic reo comparente potest perueniri ad diffinitiuam, secundum quòd ad hoc principalis actio tendebat, tunc dicitur expediri offi.iu.mercenario. Hinc est,quòd si magistratus pro executione miss.in pos. ex primo decr. quam facere potuit in causa damni infe. propter celeritatem causæ, si aduersarius noluit admittere missum,& resistat,iudex non poterit tunc eum cogere pignorib.captis: quia non fieret tunc ad illum finem,ad quem tendit causa principalis,sed ad alium finem:& sic expediretur officio nobili. Ita dicit Bar. qui videtur contrarius non vltra intelligenti in d. l. 4. §. 1. in fin.col. in ver. quartum est cogere. Et sic videas, quòd grauare contumaciam partis per capturam pignorum, aliquando potest fieri offi. iud. mercenario, & sic per quemcunque magistratum, quando fit ad fi. vt reus compareat, & procedat in causa super actione intentata.Ita loquitur Bart. hic Aliquando captura pignorum fit pro executione missionis in pos.ex 1.decr.quã aduersarius non patitur; & tunc quia fit ad alium finem quam tendat actio principalis, exercetur officio nobili,& non potest exerceri per magistratus inferiores. Ita loquitur Bart. in d.l.4. §. 1. & ibi vide Alexan. in 1. & 2. colum. & ita teneas, quamuis Imo. in d.§. Iul.in 17.col. dubitet, quomodo magistratus municipales possint facere executionem realem capiendo pignora, vel mittendo in poss.cùm sit prohibit.a. d.l.ea quæ.§.1.Sed respondet,vt per.Ale. hic in fi.col. & melius in d.l.
12 4.§.1.in 1. & 2. col. Subdit etiam Bart.ꝙ † executio iudicati fit offi.iud.nobili:idẽ tenet in l.à diuo Pio. §.1.ff.de re iud.& Ang. in l.qui restituere.ff.de rei ven. ꝙ verum est,licèt Imo. in commento.c.fin.in 18.col. & seq. de of.iud.ponderet, ꝙ Bart.tenet contrarium, & sit sibi ipsi contrarius in l.1.in pen.col.in prin.s̃. eo.sed non est verum,vt ibi dixi.Vnde teneas cum Bar. quamuis Bal in plerisque locis hic alleg per Alex,aliter dixerit,& nõ
13 bene. ¶ † Glo. vnica, principaliter facta est timore contrarij. l.4.§.duas. ff. de dam. infe. vbi miss. in pos. quia non cauetur

de

ADDITIONES.

a ¶Per eum.Ista clarius repetit hac eadem.l.1.9.& 10.col. PVRPV.
b ¶Quam verbalis.Facit.l.si pignora.ff.de euictio.iuncta l. cum filius.ff.si cert. pet. PVRPV.
c ¶Et pronunciationem. Ampliatio.legis, sed corruptè imo more, allegat Bar. in §.vbi decretum.qui in pe.col.dicit contra versi.aut exigunt. PVRPV.

de dam.poteſt fieri per magiſtratus municipales ex delegatione prætoris mortui.l.1.eo. tit.ergo non eſt de imperio mixto, vt hic dicit tex.quia ſi eſſet imperij,non poſſet expediri per magiſtratus municipales,nec delegari.l.1.in prin.ff. de offi.eius.Gl. vt euadat illud contrarium; ponit duos prin.intellectus. Primus eſt,ꝙ iſta duo iubere,quòd caueatur,& mittere in poſ.& quodlibet de per ſe ſunt mixti imperij: & in hoc bene dicit, cùm vtrunq; expediatur officio nobili ad priuatã vtillitatẽ, & iſtum intellectum proſequitur gl.vſque prope.fin. vbi ponit ſecundũ intellectum, ꝙ iſta duo ſimul iuncta ſunt mixti imperij:& ſuadetur in tex. qui dicit in ſingulari, eſt.quaſi capiens vtrunque pro vno,& iſtum intellectum tenet ſolus Ful. hic. Iſte ſecundus intellectus nihil valet; quia cùm vtrunq; de per ſe expediatur offi.iu.nobili,& ad priuatam vtillitatẽ,ergo vtrunque de per ſe eſt mixti imperij, & ideo reprobatur. Primus intellectus,qui eſt verus, & cõis, ꝙ vtrunque de per ſe ſit mixti imperij,ſubdiuiditur ſm Bar.in dnos.die melius, quòd imò in tres.Primò,ꝙ tex.loquatur in miſ.in poſ. ex 1.decc. ſed ex alia cauſa quàm danni infecti,quia illa non eſt mixti imperij, cùm expediatur per magiſtratus municipales.d.§.duas. Secundò,ꝙ loquatur de miſ.in poſ.ex ſecundo decr. & nõ ex primo: quia ex ſecundo bene eſt mixti imperij,ſed ex primo non d.§.duas. Tertiò,ꝙ loquatur in vtroque, ſed intelligatur de actuali miſſione:ſed poterat glo.omittere tot ambages,& reſpondere ſm Alberi.quòd generaliter iuſſus de cauendo, & etiam miſſio in poſ.ex quacunque cauſa,vtrunque ſit mixti imperij, & non poſſit xpediri per magiſtratus municipales. Fallit in cauſa damni inf. propter eius celeritatem: & ita loquitur. d.§. duas. Diuide ergo iſtam gloſ. in duas partes princip. prout duos princip. intellectus ponit. Secunda eſt propè fin. Vel dic ſecundo, Prima principalis ſubdiuiditur in ſex. In prima ponitur primus intelle. In 2. ibi, & quòd ſubijcit.glo. declarat text. In 3. ibi, ſi ergo eſt mixti imperij. infert ex text. & contra illationem format tres oppo. In 4. ibi, vel dic, mitere. ponit ſecundum intel. In 5. ibi, vel dic,quòd verius eſt.glo. ponit tertium intell.In 6 ibi, lex tamen iſta. remouet aliam opp. quam ſic forma. Nam glo. ſ. proxi. dicit, quòd cognitio, & pronun.poteſt delegari,ſed non actualis miſſio. Iſtud videtur cõtra hunc text. vbi ſola iuſſio de cauendo,quæ ſimiliter eſt verbalis tantum, delegari non poteſt. Glo. reſpondet, quòd iſte text. non loquitur de ſimplici iuſſione verbali, ſed de miſſione reali captis pignoribus, & eſt ſimilliter coercitio realis,ſicut mittere in poſſ. Vel ſi vis aliã diuiſio.ſubdiuide iſtam primam partem prin. in 7. In 1. glo. princ. mota propter contrarium. d. §. duas.ponit primum intellectum ad tex. quòd iſte text.intelligatur de miſſione in poſ. ex alia cauſa quàm dam. infe.& hoc modo ceſſabit contrarium. In 2.ibi, ſi ergo eſt mixti imperij. Infert ex hoc intellectu vnum, & contra illud opp. & ſe remittit.In 3.ibi,item contra in Auth. de exhi.re.Glo. ad idem opp. & dupliciter ſoluit. In 4.ibi, item contra ſ. de dam.infe. format principale contrarium. d. §. duas. & ponit veram ſol. quæ ſola ſufficiebat: quòd ideo ibi eſt, quia celeritatem deſiderat. In 5. ibi, vel dic mittere in poſ. ponit ſecundum intellect. quòd hic text. intelligatur de miſ. in poſ. ex 2. decre. & tunc nihil obſtabit contrarium, quod loquitur de primo. In 6.ibi,vel dic,ꝙ eſt verius.ponit tertium intellectum, ꝙ iſte tex.loquatur in primo, & 2.decre. ſed loquitur de actuali miſſione.In 7.ibi,lex tñ iſta.oppo.contra iſtum tertium intell.de l. noſtra, & ſoluit. ¶ Rurſus ſecunda pars prin. ſubdiuiditur in duas.In prima,vt dixi. ponitur ſecundus prin. intellectus. In 2. ibi,aliud ſi loquaris.reſpondet tacitæ opp. vel ſecundum Bart. tacitæ quæſtioni.Ex prima parte prin.gl. habes primum intelle.ad tex,timore contrarij.§.duas.quòd duo prima dicta huius l.debent aliter,& aliter intelligi.Nam primum,ſ.iubere cauere, intelligitur ex cauſa damni infe. & iſto modo nõ ob.d.§. duas. quia loquitur de miſſione ex cauſa dam.infe. & iſte tex. loquitur de cautione. poſtea ſecũdum dictum tex. ſ.mittere in poſ. intelligitur ex alia cauſa quàm damni inf. quia miſſio in poſ. ex cauſa dam. infe. cùm competat cuilibet magiſtratui. d. §.
14 duas.ergo non eſt mixti imperij. ¶† Iſte primus intelle.in vtroque membro reprobatur, & primò dum gl. vult bene inuere, quòd iubere cauere in cauſa dam.infe.ſit mixti imperij: ſecus in miſſione ex cauſa dam. infe. quia illa ſecundum glo.non eſt mixti imperij:quia iſtud eſt falſum. Nã ſi iuſſio cautionis, quæ eſt verbalis tantum, dicitur mixti imperij, quanto magis ipſa miſſio in poſ. quæ eſt realis? Præterea vtrunq; expeditur offi. iud.nobili, & ad priuatam vtili.ergo vtrunq; eſt mixti imperij. Præterea primum dictum tex. generaliter loquitur de omni cautione:ergo non eſt reſtringendum ad cautionem ex cauſa dam.infe.Niſi dicas, quod glo.iſtud exemplificando poſuit, non quod voluerit reſtringere text. In ſecundo membro, inquantum glo.reſtringit ſecundum dictum tex.quòd intelligitur de miſ.in poſſeſ. ex alia cauſa quàm dam.infe. reprobatur: quia tex.iſte generaliter intelligi debet. Item etiam miſ.in poſ. ex cauſa dam.infe. eſt mixti imperij.Patet,quia expeditur officio nobili ad priuatam vtili. vt probat Bart. hic in fin. col.Bene verum eſt, quòd eſt ſpeciale in cauſa dam. infe. vt quamuis ſit mixti imper. tamen per magiſtratus municipales poſſit expediri. d.§.duas. Ratio ſpecialitatis eſt proprer celeritatem, vt dicit.ꝯ. glo. & ita etiam melius,quàm hic dicit gl. in l.1.ff.de dam.infe. vbi confirmat per alios duos ſpeciales caſus, in qb. caſus eſt mixti imperij: tamen cauſa expeditur per quoſcunq;
15 magiſtratus. ¶ † Ex 2. parte no.tria. Primò, quòd dictio magis,ſtat comparatiuè.Idem dicit glo.in l.ſi conſtante.§.quoties. in ver.vſurpatur.ff.ſo.mat. glo.in l.3.§.proinde.in ver.magis.ff. de mi.glo. in l. clam poſſidere. § qui ad nundinas.in ver. magis.ff.de acq.poſ.Aliquando tamen ponitur electiuè, vt in hoc tex.ſecundum Bart.& glo.in l. tranſactione finita. C.de tranſa. & glo.in l.2.§.1.in ver.magis.ff.commo.& in l.quia magis.ff.fin. reg. & l.1.ff. communi.diui. & l. pœnales. § fin. ff. ad l.fal. Pro concordia dic ſecundum Bald in d.l.tranſactione finita. quòd
a quando dictio magis, [a] ponitur inter incompatibilia, [b] ſeu
b contraria,tunc neceſſario ſtat electiuè.l.& magis.ff.de ſol.quia ad poſitionẽ vnius contrarij ſequitur remotio alterius.l.ſi ancillam.in fin.ff.pro ſuo. ſed quando ponitur inter duo compatibil ia,quæ cadunt in eodem ſubiecto, vt eſt hic in mixto im-
16 perio, tunc ſtat comparatiuè. ¶† Secundo habes ex gl.quòd de natura comparatiui eſt participare de vtroque, ſed de vno magis quàm de alio.facit. l. vbi autem non apparet. in prin. ff. de ver.ob. No. Bart.in l. cum filius.§.pater.per illum tex. ff. de leg.2.& ſic pondera,quòd iſta glo.facit ad id, quòd no.decidit Bart.in l.2.in vlt colu.C.de proba. quòd ſi ſtatutum diſponat, quòd ſi quis inſultauerit aliquem cum armis, puniatur pœna
17 10.ducatorum:ſi vulneraverit,puniatur pœna maiori, quòd iudex non poteſt punire pœna corporali, ſed tantum pecuniaria ad hoc, vt comparatiuum participet de poſitiuo, licèt aliàs † vbi pœna non eſt expreſsè declarata,debeat extra ordinem imponi arbitrio iudi. vt eſt glo reputata ſing. in l. nemo martyres. C. de ſacroſ. eccleſ. ¶ Tertiò habes ex glo. quòd dictio, magis, hic comparatiuè poſita participat hic magis de imperio, quàm de ſimplici iuriſdictione. Nam habet à mero imperio illud,quòd eſt eius præcipuum. ſ. quòd delegari non poſſit: à iuriſdictione, quòd eſt eius minimum, quod conſiſtit in commodo pecuniario: ſed vtrunque dictum glo. videtur minus bene poſitum:nam non eſt verum, quòd præcipuũ meri imperij ſit ne delegetur:quia quæ ſunt de mero imperio etiam delegantur, vt patet in duobus vlt. gradib. meri imperij.Item non eſt verum, quòd ſimplex iuriſd.conſiſtat ſemper in commodo pecuniario: nam cauſæ liberales, quæ exercentur iure actionis,ſunt de ſimplici iuriſdictione, vt per Bart. in 1. gradu iuriſdictionis,& tamen non conſiſtunt in commodo pecuniario. Item cauſæ mixti imperij non ſemper conſiſtunt in commodo pecuniario:nam dare tutorem,interponere auctoritatem emancipationi, manumiſſioni, & legitimationi, ſunt mixti imperij:& tamen non conſiſtunt in commodo pecun.Dic ergo,ꝙ mixtum imperium participat cum mero in hoc: quia vtrunq; expeditur officio nobili, & in hoc differt à iuriſ.ſimpli.Item participat cum iuriſdictione: quia vtrunque exercetur ad priuatam vtilitatem, & in hoc differt à mero imper. ſed denominationẽ ſumpſit potius ab imperio ꝙ à iuriſd. quia dignius eſt,& iſta eſt veritas. ꝙ habes etiã per Bar. & alios in d.l.imperium. ¶ Item aduertẽdum,ꝙ gl.opponit de l.pen.§. vt bonorum,& ſe remittit.Rũde, ꝙ illſe tex.non contradicit.l. noſtræ: quia ibi non negatur, quin mittere in poſſ. ſit mixti impeij, quamuis dicatur, quòd poſſit delegari, tamen ſecundum. Bartol. non eſt abſurdum: prout glo.reputat, quòd etiam cauſæ mixti imperij poſſit delegari, vt patet in duob. vlt. gradib. mixti imperij. Iſtud quòd dicit Bart. eſt verum in ſe, ſed non referas ad text. quod Bartol. ita voluit reſpondere ad text. noſtrum: & ita concordare cum illa. l. pen. §. 1. quia malè diceret, & cum reprobat Fulnen. hic: quia ſic præſupponeret, quòd in caſu. l. noſtræ poſſit fieri delegatio,

ADDITIONES.

a ¶Magis,Adde l.quoties.C.de iud.& in l.2.C.qui da.tu.Et dic tu, quòd comparatiuè ponitur. l. magis puto. de reb. eor. quandoque electiuè.l. & ſi forte. §. hæc actio.ff.ſi ſer.ven.l.1.C.communi diuid.quandoque pro minus.l.2.§.1.vi bon.rap.quandoque negatiuè.c.magis.32.q.5.& vt dixi,electiuè, Pariſ.conſ. 215.num.13.lib.1.&idem Iaſ.in l.Stichum, qui meus erit, num.17.de leg.1. MASVER.

b ¶Incompatibilia. Ibi non eſt inter incompatibilia, niſi quis recipiat, quòd vna ſumma inſolidum pro omnibus ſatisfaceret. PVRPV.

gatio, sed sol. ad illam l.pen. §. 1. ponam in sequen. par-
18 te leg. ¶† In 3. parte glo. dum opponit de §. si vero etiam qui
a dam. habes, quòd delegatus a inferioris à principe non potest
mit.in pos.ex primo decret.Idem tenent Bar.Pau.de Cast.& la
* tè Do.Alex.hic,gl.Bar.& *communiter* alij in l. 2.s̃.eo.Pet. & Cy.
in l.cum proponas.C.de bon.auth.iud.pos. Spec. in tit. de 1.&
2.decre.§.nun videamus,in prin.& in tit.de iud. deleg. §.sequi-
tur.ver.potest etiam. Innoc. in ca. dilecto, in prin.de verb.sig.
Bal.in d.Auth.ei q.in 6.col.& in l. cognitio.§.1.s̃.ti.2. & in l.nec
quicquam.§.vbi decretum.ff.de off.procon. Ang.in d.§.si ve-
* ro etiam,& Dom.Alex.in l.4.§.1 de dam.inf. *Et ista est communis*
sententia, pro qua vltra istum tex.multum facit.l.ea,quæ.§.ma-
gistratibus.ff.ad mu.quæ non potest loqui nisi de primo decre.
vt j̃.in gl.¶ Contraria opi.q̃ imò quilibet delegatus possit mit-
tere in pos. ex primo decre. non quidem principaliter, sed in
consequentiam p̃ contumacem,per reg.l.2.s̃.eod.& l.quoties.
C.de iud tenent Albe.post Mar.Sil.Ang. Saly. Raph. Fulg. hic,
& idem Fulg.in d.l.cognitio.§.1.addens,q̃ imò mixtum impe
rium potest regulariter delegari, quod reprobatur per omnes
in l.pen.in prin.ff.de offi.eius.Idem tenet Lud. Rom.hic Ang.
in l.2.s̃.eod.& in l.1.in prin. ff.si quis ius dic. non obten.Sal.in l.
cũ ꝓponas. & in Auth ei,qui.C.de bon.auth. iud. pos.vbi plus
tenet Saly q̃ mis.in possess.ex 1.decre.non solùm venit in con-
sequentiam causæ delegatæ,prout tenebant Docto.supra rela
ti,sed etiam potest principaliter,& de p̃ se delegari , & plenius
in l.placet.in 6.7.& 11.col. C. de peda. iudi.imò in l.4.§.duas.ff.
de dam.infect Et eandem opi.tenet Iac. de Aret. hic, vt refert
Cy.in d.l.cum proponas,eo quia multa veniunt in consequen
tiam,quæ principaliter concedi non possent. l. quoties.cum si.
C.de iud.Sed potes rñdere,vt per Bar.in l.2.in 2.col. s̃.eo,q̃ ve-
rum est si sunt eiusdem speciei , licèt maioris, secus si alterius.
Pro ista sentẽtia dicit Ang.hic esse tex.in d.§.si vero etiam, cir-
ca fi.cùm ille. §. loquatur ita de delegato inferioris,sicut prin-
cipis,nisi dicas vt glo.hic,q̃ loquitur de ordinario.Inter cætera
multum se fundant Albe. & Sal. quia quando mis.in pos. non
tribuit ius,vt est in bon. pos. carb. ventris nomine , gratia litis
agnoscendæ,potest delegari.d.l.cognitio.§.1.fm vnum intelle.
gl.ibi communiter approbatum, & istud firmat Bart. hic in 5.
col.& in l.imperium,in pen.col.s̃.eo.in 5. gradu mixti imperij.
Et ratio est:cùm ius non tribuant,& sic in eis tractetur de mo-
dico præiudicio,sufficit summaria,vel semiplena cognitio, er-
go delegari possunt.per reg.gl.approbatæ in d.§.vbi decretum.
Modo sic,missio in poss.ex 1. decre. nullum penitus ius tribuit
non solùm in proprietate,sed nec etiam in pos. quia non con-
stituit possessorem missum ex 1.decre.l.3.§.fi.ff.de acquir.pos.
& sic cum in ea tractetur de modico præiudicio,sufficit semi-
plena cognitio.Bal.in l.si finita.§.Iul.in 15.col.in fin. ff. de dam.
infect.ergo debet posse delegari,sicut in alijs mis.in pos.quę ius
non tribuunt. Et ex hoc inferebat Sal. q̃ quando per missionẽ
in pos.ex primo.decre.transfertur ius in pos.vt est q̃ fit missio
in realibus,vbi transfertur possessio , licèt fm aliquos intra an-
num possit recuperare.l si quis emptionis.§. sed & si quis.C.de
præscr. 30.vel 40.annos.Bar.in l.si prius,in 9.opin primæ partis
prin.in fi.ff.de ope.nou.nun.Dom.Ant.in c. q̃ frequenter.§.in
alijs,vt lit.non contest.Imol.& Mod.in d.§.Iul.tunc talis missio
delegari non posset , & sic delegatus in actione reali non po-
test mittere in pos.ex primo decret.& dicit,q̃ ista est sua noua
illatio ¶ Huic rñdet Dom.Alex.q̃ d.l.cognitio.§.1.non loqui-
tur de actuali,seu reali mis. in poss.quia illa delegari non po-
test:sed loquitur de cognitione,& pronunc. tantum de mitten
do,prout dicit ibi clarè tenere Ang.& est de mente glo. fi. iun-
cta gl.1.ibi.Tu adde,q̃ istud tenet Bar.in d. §. vbi decretum, in
fi.col.circa me.Et ideo pondera istam p̃rietatem Bar.ad quam
nemo aduertit,vt tetigi in tex.in 2.dist.Nam Bar.hic in fi. col.&
in l.imperium,in pen.col in 5.gradu mixti imperij,vult p̃rium:
nam vult,q̃ missio in pos.q̃ non tribuit ius , possit delegari,&
tñ in d.§.vbi decre.aliter dicit.Nisi dicas,q̃ Bar.hic, & in d.l im
perium. debeat sic intelligi , q̃ missio in poss. q̃ non tribuit
ius,potest delegari quo ad cognitionem , & pronunc.tantum,
sed non quo ad missionem actualem,ne aliàs Bar.sit p̃rius his,
quæ dicit in d.§ vbi decretum,in fi.col. Sed aduerte,ista sol. D.
Alex.in nullo tollit difficultatem:nam d.l.cognitio. §. 1.habet
duas lect.principales: vna est , q̃ cognitio , & pronunciatio,an
quis sit mittendus in pos.potest delegari,etiam vbi posita mis-
sio transferret ius,quia sola cognitio,& pronun.semper est de-
legabilis,& ita loquitur d l. cognitio. §. 1. sed non ipsa actualis
missio,& ad istum intellectum vadit solut.Dom.Alex.Verùm
quia tex in d.l cogni §. 1.vt̃ loqui de actuali missione,ideo fuit
secundus intel glo.ibi communiter approbatus, q̃ ille tex.non
loquitur de actuali mis.in pos.sed loquitur in his bon.pos.quæ
ex missione non tribuunt ius,& quia in eis non requiritur ple-
na,sed semiplena,seu summaria cognitio, qa modici prę̃iudi-
cij sunt,delegantur principaliter,& de per se,& huiusmodi est
missio in pos.ex primo decre. & huic non rñdet Alex. & malè
vt̃ posse responderi , & quando non esset ille text. regula est,q̃
causæ,quæ requirunt semiplenam causæ cogni. possunt indi-
stinctè delegari etiam quo ad missionem,vt per glo.in d.§.vbi
decre.Secundò mouetur Sal.per tex.in d. Auth. ei qui.sumpta
ex d.§.si verò etiam,vbi administrator potest mittere in pos.ex
primo decre.sed administrator dr̃ defensor, & sic inferior ma-
gistratus , & sic missio in pos. competit iure magistratus, ergo
delegatur.l.1.ver.quæ vero.ff.de off.eius.Rñdet Alex.q̃ licèt ter
minus administrator, possit intelligi de minori magistratu,ta-
men quatenus loquitur de missione in pos. debet intelligi de
maiori magistratu fm subiectam materiam,vt iura iurib.con-
cordentur.Et tenendo istam partem,ad d.l.ea quæ.§. magistra-
tibus,rñdet Sal.subtiliter,q̃ loquitur, q̃ missio in pos. petebatur principaliter,& consequenter expediebatur off. iud. nobili,
vt est,q̃ petitur cautio legatorum,tunc bene verum est,q̃ nõ
competit inferiorib. magistratib. sed nos loquimur,q̃ missio
in pos.fit incidenter p̃ contumacem pro exercitio iurisdictio-
nis simplicis,& tunc cùm competat offi,iud.mercenario,com
petit cuilibet magistratui,& potest delegari, & ita refert dicere
Iaco.de Aret.& Cyn. in d.l.cum proponas,in 7.q. post antiq.&
idem firmat Iac.But.hic,& Bal.hic in vna lect.referens idem te
nere Do.Philip.de Regio concurrentem suum, & Mar.de Fa-
no hic.Istam sol.acutius reprehendit Dom.Alex.hic per illum
tex.in ver.dotis seruandæ causa , cum iure fforum ageretur ad
dotem iure actionis.l.sed & si ideo.ff.solut.matr. & sic cum ibi
ageret iure actionis,patet, q̃ non agebatur off. iud. nobili. Sed
ad hoc potest rñderi duobus modis. Primo prout rñdet Bart.
hic in vlt. col.Sedò,& melius, q̃ errat Dom.Ale.ad illum tex.
quia ibi non agebatur ad restitutionem dotis, vt præsupponit
b Dom. Alex.quia tunc bene ageretur iure actionis, b sed solùm
agebatur ad conseruationem dotis,vt clarè ibi dicit tex.in ver.
dotis seruandæ cã. Quo casu solùm consulitur per officium
iud.nobile,& iste est verus intelle.ad illum tex. Pro eadem par
te Lud.Roma.hic adducit fundamentum: nam cùm iste pas-
sus sit dubius de iure ciuili,& de iure cano. sit clarè decisum,q̃
delegatus potest mittere in pos. ex primo decre. c. cùm venis-
sent.de eo,qui mit.in pos.certè standum est iuri cano. ẽt in fo-
ro ciuili,vt no.in c.1.& 2.de oper.nou.nunc. Bar. & alij in l.pri-
uilegia.C.de sacrosan.eccl.Dom.Alex.rñdet,q̃ imò iste articu-
lus non est dubius de iure ciuili,per tex.in d.l. ea quæ. §. magi-
stratibus,qui tex.verè non facit vt prædixi: imò q̃ sit dubius,pa
tet per tex.in § si vero ẽt.alleg in glo. cui sine violentia non rñ-
detur.Dic ergo melius, q̃ in hac materia non est standum iuri
canonico,ex quo in hac materia ius canonicum de directo p̃-
riatur iuri ciuili,cùm de iure cano.omnes causæ meri, & mixti
ti imperij possint delegari , vt dixi in l.1.in prin. s̃. tit. 2. Ideo de
iure cano. potest delegari mis. in pos. cuius p̃rium est directò
de iure ciuil. *Teneas ergo communem sententiam*. Eandem opin.
cõtra communem tenet Imo.vt s̃.retuli in d.l.4.§.duas,vbi di-
cit se admirari,q̃ defensores ciuitatum,& magistratus munici
pales possint cognoscere de leuibus criminibus, & etiam puni
re.§.audient.in Auth.de defen.ciui.no.Bar.in l. imperium. s̃.eo.
& tamen non p̃nt mittere in pos.nisi in causa dam.infect.& nõ
p̃nt coercere contumacem pignoribus captis, & tñ quælibet
coercitio licèt minima corporalis,est maior omni pecuniaria.
l.in seruorum.ff.de pœn.ergo cui licèt quod est plus, debet li-
cere quod est minus.l.cui licèt.ff.de regu iur. l.nec in ea. §. pe.ff.
de adult.Dicit Imo.q̃ istud non reperit tactum,nec declaratũ.
Sed ego reperio,q̃ istud tangit Bar.hic in fi. col.dum disputat,
an mittere in pos ex primo decreto expediatur offi. mercena-
rio,vel nobili.Et arguendo,q̃ offic.mercenario in secundo ar-
gum.facit istud arg.quia si potest coercere personam,&c. & fa
cit magis expresse Albe.hic,tñ neuter rñdet.Dicit Imo.q̃ præ-
dicta procederent de iure. ff. quo non erant defensores ciuita-
tum,vt patet ex officijs.ff.bene erant magistratus municipales,
qui in leuibus criminibus solùm poterant seruos punire. l.ma-
gistratibus.j̃.eo & licèt Lud.Rom.in d.§.duas.reprobet hoc de
punitione seruorum,tñ est tex.in l.si seruitus. ff.qui & à quibus.
sed cùm hodie sint ciuitatum defensores, quibus est data pote
stas puniendi in leuibus criminib.d.§.audient.multomagis po-
terunt in pos.mittere:& sic vult Imo.q̃ d. l. ea quæ.§.magistra-
tibus,

ADDITIONES.

a ¶Delegatus.Adde gl.in vers.subdelegari,in c.ex literis. de offic.deleg.glo.& Docto.in c.si quis contra clericum.de foro competen.Doct. in c.cum venis-
sent.de eo,qui mitt.in pos.causa rei seruan.

b ¶Iure actionis.Caue,quia illa verba referuntur ad missionem,& non ad actio-
nem. PVRPV.

tibus. sit correcta. Sed eius arg. respondet Alex.hic, & bene, ꝙ non est bona consequentia: defensores ciuitatum possunt punire in leuibus ad vindictam publicam,vel in executione simplicis iurisd.per d. §. si vero ignoti. in Auth. de test.ergo etiam possunt ea, quæ sunt mixti imperij ad priuatam vtili.Nam attento fundamento Imo.non solùm possent in possess.mittere, sed expedire, quasi omnia, quæ sunt mixti imperij, quod est falsum.Item sequeretur secundum fundamentum Imo.quod sicut possunt punire in leuibus criminibus, ita possent cognoscere in causis ciuilib.à 300 aureis.s̄.si attē deremus hic,qd quælibet pœna corporalis minima esset maior omni pecuniaria, ꝙ est contra d.§.iudicare.& d. §. audient. Tamen istud non est nisi multiplicare inconueniens: & sic vides, quòd difficultas,quam moui in l.imperium.quasi propè fi.non est soluta. Alex. hic latè tenet communem sententiam, quod etiam sequitur Bald.in d.l.4.§.1.& adducit tria fund.Primo d.§. magistratibus,in ver.dotis seruandæ. ad quem respondet,vt sup. [a] Secundo tex.in §.si verò etiam, in ver. iudice agere aliquid nō valente.in Auth.de exhi.re.sed ille text.vult aliud dicere,vt declarat Bart.in l.2.s̄.eo.in d.col.in fi.Tertiò, quia missio in poss. ex primo decre.expeditur offi.nobili,vt dicam.j̄.& s̄.dixi:ergo non potest delegari. l. placet. ver. quod non ita.C. de ped.iud. Sed cauc,quia ista non est sufficiens consequentia, cùm aliqua quæ expediuntur officio nobili, etiam si sint meri imperij, de-
19 legantur, vt vidistis in d.l.imperium.† Quid tenendum? Puto quòd principalis difficultas consistat circa intellectum.d.l. cognitio.§.1. & regula, quæ sumitur ibi ex 1.glos.quòd in causis, quæ non tribuunt ius,& summariam cognitionem requirunt, ꝙ possit fieri delegatio etiam quo ad realem missionem, & hic vult Bart. in fin.col. quia est mixti imperij minoris. & licèt Bar. nō videatur exprisè loqui de actuali miss. tamē dum format.q.1.ver.Item quærit gl.loquitur de actuali miss.Idem vult Bar.in d.l.imperium.in pen.col.in 5.gradu mixti imperij. Et,ꝙ ita sit, à parte ostendo:nam nisi Bar.vellet, quòd in istis missionibus, quæ non tribuunt ius, posset fieri delegatio etiam quo ad realem mis. sed solùm quo ad cognitionem, & pronun.nō esset differentia: quia etiam missio in poss. quæ tribuit ius quo ad cognitionem,delegatur,vt firmat Bart.in 4.gradu mixti imperij.in d.l.imperium.& sic.5. gradus esset superfluus: & si hoc est verum, tunc militat arg. Sal. contra communem. Nisi respondeas, quòd miss.in poss.ex primo decr.quamuis summariam cogn. requirat, & non tribuat ius tamen non possit delegari nisi in causa dam.infect. quia maioris præiudicij est, cùm sit præambulum ad secuudum decr. ꝙ postea transfert ius, vt declarat Bart.hic in fi.col.non sic in alijs bon.pos. quæ non tribuunt ius: quia non sunt antecedens ad fm decre.tamen videtur,ꝙ bo. poss.gratia litis agnoscēdæ sit præambulum ad prę-iudicium. s. ad querelam. Si autem teneas, quòd tenet idem Bart.ꝙ etiam missio in poss.quæ non tribuit ius,& solam semiplenam cognitionem requirit: tamen non possit delegari, nisi quo ad cognitionem, & pronunciationem tantum, non quo ad realem miss.& ita loquitur.d.l.cognitio.§.j.prout tenet Bar. in d.§.vbi decretum.in fin.col.circa med. & ꝙ presse Ang.in d. l.cognitio. §.1. & ibi videtur velle etiam Bar.tunc fundamentum Sal.non ob.& sol.Alex.militaret.Ego inuenio, quòd Bart. in d.l. 4.§.1. ff.de dam.infect. habuit tertiam opi. & Moder.ibi nihil dicunt.nam dicit Barto.ꝙ mixtum imperium est triplex, Magnum,vt est,quando causa requirit plenam cogn.vel coercitionem personalem, & hoc non potest delegari, nisi in casibus, vt ibi per eum. Medium, quando causa summariam cogni. requirit, & potest delegari quo ad cognitionem tantum, sed nō quo ad realem miss.in causa dam. inf propter celeritatem. Aliud est mixtum imperium, in quo sufficit summaria cogn.sed non expectat missionem post se: & hoc etiam potest delegari: ita intelligit. d.l.cognitio.§.j.sed non perpendo quare ibi post illam summariam cogni. non expectetur realis missio etiam in bon poss.carboniana, vel vētris nomine, maximè cū d.l.cgonitio.§.1.loquatur etiam de missione ex causa dam.inf. verū, quia veritas huius videt pendere ab alia difficultate quā s̄ tetigi,quare cognitio,& pronun.de mittēdo quem poss. possunt delegari, sed non ipsa missio, cùm postquam cognitum est in ipsa missione,alia cognitio non requiartur:& sic videtur quędam potius executio nudi facti, quæ possit cōmitti parti, multomagis alij. & dixi, quòd de hoc multum dubitat Pau. de Cast.in d l.cognitio.§.1. vnde postquam committitur vni, quòd cognoscat, & pronunciet de mittendo, deberet etiam posse realiter committere, ne eadem res coram diuersis iudicibus tractetur.contra l.non est nouum.ff. de act emp.& l.1.& 2.ff.de quib. re.ad eundem iudi. catur. Vnde aut neutrum deberet concedi:aut vtrunque permitti. Puto, quòd ista sit sol.& s̄.in textualib.dedi.2.fol. sed nunc vnam dando clarius,& pinguius loquar.Nāmittere in poss. est sententia interlocutoria. l. pen.ff.ne vis fiat ei. l. si finita.§. illud.ff.de dam. infe.l. fina. C. de edi.di. Ad. tol. & ista interlocutoria non potest fieri, nisi à maiorib.iudicibus, qui istud possunt facere ex permissione edicti prætoris,vel ex alia constitutione.d.l.fi. in ver.competenti iud. C.de edi.di.Adr.tol.Et ideo requiritur, quòd ille,qui facit miss. realem. i. qui interloquitur de mittendo, habeat mixtum imperium,vt declarat Bal. magistraliter. ex cuius verbis percipio sol in Auth.ei,qui.in 5.colum.in ver.quæro nunquid missio in
b poss.ex primo decr.sit mixti imperij.C.de bon.auth.iud.poss. [b] vbi per hoc infert, quòd etiā si executio fieret per literas prætoris,vel maioris potestatis scribentis ad aliquem super missio. reali,ille, ad quem scribit, non posset facere executionem,nisi prius receptis literis.l.qui absenti.ff.de acquir.poss.& nisi haberet mixtū imper. Et per hoc infert, quòd Potestas Mediolani non posset scribere consulibus mercatorum Papiæ: imo nec priorib.quòd exequerentur miss.in poss.in bonis sitis Papiæ,cū non habeant merum imperium in omnibus ciuilibus causis: vnde deberent scribere ad Potestatem ipsius ciuitatis. Vnde considero,quòd aliud est commissio mitten. in poss. & sic ista interlocutio: & istam specialiter ab edicto prætoris habemus commissam maiorib.magistratibus,vt dixi. Verum est, quòd postquam facta fuerit commissio ista, & ista interlocutio de mittendo, quòd postea executio,idest ipsum actualiter mittere, expeditur per nuncium, & hoc est,quod vult gloss.in l.1.in verbo, possessionem. s̄. eod. & istud posset fieri per ipsammet partem,vt s̄.declaraui.Et ideo aduerte, vt declarat Fulg.hic in pen.colum.in lec. antiq. quòd quando alicui delegatur cognitio, & pronunciatio, an quis sit mittendus in poss.iste non debet simpliciter pronunciare eum esse mittendum, sed debet pronunciare,quòd prætor interloquatur, & licentiam concedat: & sic secundum eum erunt in effectu duæ interlocutoriæ: & sic aliud est commissio, seu interlocutio de mittendo actiuè: aliud est ipsum mittere in executionem commissionis. & hoc vltimum bene nudi facti est, & sic cessant obiecta. ¶In quarta parte glo.dum dicit speciale esse in illa causa: dic,quòd vera est sol.declarando, vt dixi in 1.parte.Ex 5.parte glo. habes secundum intellectū, quòd ista lex intelligitur de miss.in poss. ex secundo decr. & ista cùm requirat plenam causæ cogn. est mixti imperij,& nō cōpetit glibet magīratui: & sic vult,ꝙ miss. in poss.ex primo decre.non sit mixti imperij. Ita loquitur. d.§. duas.sed vtrūque est falsum,quia imò missio in poss. ex primo decre.est mixti imperij, cùm expediatur officio nobili, vt dixi s̄.non competet magistratibus municipalibus, per d.l.ea. §.1. quæ loquitur in primo decre.vt onstedit gl. in sequen.particula. Item iste intellectus est ꝺ gñalitatem.l. nostræ,quam intelli-
20 gere in scdo tm̄ decreto est nimis restringere. ¶†Ex sexta parte gl.collige tres conclu.Primò teriūintell.ad tex.in quo aduerte,ꝙ si glo.intellexit,ꝙ missio realis in possess.ex primo, vel secundo decr.sit mixti imperij, non ipsa cognitio de mittendo, vel pronū.malè loqueretur, quia imò vtrunque est mixti imperij,cùm expediatur officio nobili ad priuatam vtilitamtem. Verū est,ꝙ primo.s.actualiter mittere in pos.est mixti imperij maioris: quia permittitur solùm maioribus magistratibus, vt sup.plenè declaraui.Ergo denegatur inferiorib magistratib.d.l. ea quę.§.1.nisi in causa dam.infe.pp celeritatē.d.§.duas. Scdm autem.s.cognoscere,& pronunciare,an quis sit mittendus, est etiam mixti imperii, sed minoris: ideo delegari potest. d. l. cognitio.§. 1. hoc modo gl.bene loquit̄. & *ita transeunt cōmuniter*
21 *Doctor.* ¶† Secunda conclusio est, ꝙ missio in pos.ex scdo decre. non habet locum nisi in causa dam. inf. Intellige quo ad adiudicandum bona illi,qui mittitur ex secundo decr.absq; eo ꝙ venditio præcedat, si fieri possunt: isto modo non habet locum nisi in causa dam.infe.l. si finita. §. ex hoc edic.ff.de dam. infec.& fm Bar.hic, idē est in noxali actione.l.& genelatiter.ff. de noxa.& in act.de pecu.l.ædium.ff.de pecu.quæ nihil faciūt, fm Fulg.& Alex.hic,sed in alijs causis benè fit missio in poss.ex secundo decr. hoc modo, quòd illæ res vendantur, si possunt. aliàs adiudicentur huic misso, secundum Bart. Fulg. & Paul de Castr.hic.Sed aduerte, quòd ista differentia Bartol.non est vera inter miss.in poss. ex secundo decre. ex causa dam. infect. vel noxali,vel de peculio, vt in his casibus statim adiudicentur bona misso. In alijs autem primò peruenire debeat ad venditionem. nam Bartol.in dict. §. Iulian. in 13.colum. versicul.

quæro

ADDITIONES.

a ¶Respondet,vt supra.Ista respons.nihil valet: quia Bar.ibi loquitur, quando sumitur argumentum à cotrario. Alex. arguit indirecto. PVRPV.

b ¶Iud.poss. Adde Ias.in l. properandū.§.finaute reus.2.not. C. de iud.PVRPV.

quærò quibus casibus interponitur ſm decre. reprobata iſta ſua differentia tenet, q̃ imo in omnibus perſonalibus actionibus ſicut in tribus casib.prædictis, miſſ.in poſſ.ex ſecũdo decr. ꝫ contumacem fit ſtatim adiudicãdo bona miſſo, non autem vendendo, quia edictum prætoris poſitum in l. Fulci.§. 1. ff.ex
a quib.cau.in poſſ.ea loquitur alternatiuè, a ibi, vendi, aut adiudicari iubebo, ergo ſtatim adiudicatio poteſt fieri, & ita loquũtur Imo.& alij cum concord.de quib.ibi.¶Benè eſt vna differentia inter cãm dam.infect.peculiarem,& noxalem, in quib. fit adiudicatio totius rei non attenta quantitate eius quod petebatur, ſed in alijs fit adiudicatio tantum pro menſura debiti, ſm Bar.Imo.& alios ibi, ad quos te remitto: quia non eſt pro-
22 priè materia noſtra.† Tertia concl.eſt, q̃ ſecundum decre.nul
* lo modo delegari poteſt, etiam quo ad cognitionem. *Et hoc tenẽt communiter Doct.* hic,& Bar.ſ.l.proxi.Nam cùm requirat plenã cauſæ cogn. & decreti interpoſ. ergo delegari nõ poteſt per l.nec quicquam §.1.ff.de offi.procon. ſm tertium intellectum gl.communiter approbatum. Contrarium tenet Ang. hic per fortem tex.in d.l.cognitio.§.1. qui §. loquitur in ſecundo decr. dum dicit poſſidere iubeatur. Nam per primũ decr. non tranſfertur poſſ.ſed ſolùm per ſm.l.3.§.fi.ff.de acq.poſ.& tamen poteſt delegari. Neceſſe eſt intelligere ſm Bal.Pau. de Caſt.& Ale. hic poſſidere.i.in poſſ. eſſe, prout in ſimili exponitur in l. cum legati ff.ex quib.cau.in poſſ.catur. Imò tenet Ful.hic,& in d.l.cognitio.§.1.& in l.magiſtratib.ſ.eo.q̃ ſm decretum poteſt delegari, nedum quo ad cognitionem, ſed etiam quo ad realem miſſionem, quod nihil eſt, vt hic per Alex. ¶In ſeptima parte glo.ibi, lex tamen, iſta gl. in hac particula quæ eſt obſcura vult opponere ꝫ proximè dicta, q̃ cognitio,& pronun. de mittendo non competant cuilibet magiſtratui per iſtum tex.qui vult in primo dicto, q̃ ſola iuſſio de cauendo eſt mixti imperij, & & non competit minoribus magiſtratib. Et dicit gl. q̃ intelligi debet tex.de iuſſu cum coactione,& ſic captis pignoribus, & ſic vult, q̃ iubere ſimpliciter q̃ caueatur ex cauſa dam. infect. & non ſecuta alia coactione, puta per capturam, non eſt mixti imperij, quod nimium reſtringeret iſtum tex. Ideo dic melius, vt ſ.dixi.¶Sum in ſecunda parte prin.glo.ibi, vel dic ſecundo, quæ habet duas particulas. In prima ponitur ſecundus intellectus ad text. ſ. q̃ iſta duo ſimul iuncta. ſ.iubere cauere, & ſimul in poſſ.mittere, ſunt mixti imperij. Ita loquitur hic, nam ſi Iuriſcon.ſeparatim intellexiſſet, dixiſſet magis ſunt, non autem eſt, referendo ad duo, & iſtum intellectum ſolùm tenet Fulg hic, ſed reprobatur per omnes hic, quia imò vtrunque de per ſe eſt mixti imperij, vt dixi in euidẽtialib. huius gl. In ſecunda particula ibi, aliud ſi loquaris. gl. vult reſpondere tacitæ obiectioni: nam dictum eſt, q̃ miſſio in poſ. eſt mixti imperij quo ad bon.poſſ. Et quicquid gl.dicat, diſtingue, vt per Bar,hic in fi. col. ſaluis his, quæ ſupra dixi.

A D D I T I O.

a ¶Alternatiuè. Imò copulatiuè,& Bar.in l.Iul.non dicit id quod iſte. PVRPV.

S V M M A R I V M.

1 *Delegatus quare non ſubdeleget,& nu.3.*
2 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum poteſt ſubdelegare.*
4 *Potentius,& dignius cenſetur illud ius, quod quis habet iure proprio, quàm quod habet iure alieno.*
5 *Delegantis morte re integra expirat iuriſdictio delegata.*
6 *Delegatus principis per mortem principis re integra expirat.*
7 *Delegatus non poſſet vltra procedere de conſenſu partium.*
8 *Delegatus,& partes ſi ignorent mortem delegantis, tamen ipſo iure extingueretur delegatio, vide huius extenſionem,& nu.9.*
10 *Mandatum inquiſitorum hæreticæ prauitatis re integra non extinguitur per mortem mandantis.*
11 *Mandatum executorum gratiæ Apoſtolicæ vel imperialis, an extinguatur morte mandantis, re etiam integra,& nu.14.*
12 *Mandatur alicui illud, ad quod omnino tenebatur ex neceſſitate officij an morte mandantis extinguatur mandatum eius?*
13 *Radix iuriſdictionis quandiu remanet, durat ipſa iuriſdictio ſubdelegata.*
14 *Delegatio facta nomine dignitatis, nunquam moritur,& nu.65.*
15 *Delegatio facta ſub hac forma, quoties mandantem abeſſe contigerit, vel donec ad ſe reuocauerit, per mortem mandantis non extinguitur.*
16 *Delegatio de latere non expirat, Papa etiam moriente re integra.*
17 *Mandatum per mortem mandantis aliquãdo extinguitur, quamuis non ſit res integra, imò q̃ lis fuerit conteſtata in mandato Epiſcopi, vel alterius prælati pro eccleſia, vel beneficio ſuo.*
18 *Iuriſdictio ordinaria non expirat re integra morte concedentis.*
19 *Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum, æquiparatur ordinario.*
20 *Argumentum eſt bonum à mandato iuriſdictionali, ad mandatum procuratorium.*
21 *Attendendum eſt à cuius perſona principietur iuriſdictio.*
22 *Initium ſpectandum eſt in delictis.*
23 *Solutio debet fieri ei, qui eſt officialis tempore ſolutionis.*
24 *Statutum concedens arbitrium Poteſtati ſuper homicidijs, ſi eius tempore aliquis fuerit mortiferè vulneratus: & tempore ſucceſſoris ſit mortuus, quomodo iudicabitur?*
25 *Maleficium ſi ſit commiſſum tempore primi anni, & etiam ſit facta condemnatio, ſed executio pœnæ facta ſit tempore ſecundi, ad quem ſpectabit commodum, an illi, qui emit reditus fiſcales primi anni illius, an qui ſecundi.*
26 *Confirmans an dicatur dare.*
27 *Papa ſi confirmat ſtatuta alicuius loci valida, non per hoc dicuntur ſtatuta Papalia.*
28 *Papa ſi confirmat excommunicationem factam ab Epiſcopo, tamen ſolus Epiſcopus poteſt abſoluere.*
29 *Ratione contractus licèt quis ibi ſortiatur forum, tamen ſi aliquis fecit contractum in vno loco, deinde in alio confirmauerit, non ſortitur forum in loco confirmationis.*
30 *Quando actus eſt nullus, qui confirmat, dat.*
31 *Confirmans actum imperfectum, dicitur perficere,& nu.32.*
32 *Eligendus ſi quis ſit ab aliquibus,& ab alijs confirmãdus, ſi in electione nihil fuit oppoſitum contra perſonam, non poterit poſtea opponi in confirmatione.*
34 *Confirmans actum tanquam factum, qui in veritate nunquam fuit factus, cenſetur de nouo dare.*
35 *Priuilegium (vt probetur) an ſufficiat producere confirmationem.*
36 *Priuilegium confirmationis impetratum à Papa, vel Principe, ſi ſit ſubreptitium, talis confirmatio nihil operatur, vide huius extenſionem, nu.37.*
38 *Papa ſi confirmat priuilegia alicui eccleſiæ, intelligitur confirmare ea quæ iuſta ſunt.*
Feudum ſi confirmetur, intelligitur verum feudum, & legitimum.
39 *Papa ſi vellet, poſſet confirmare ſtatuta contra libertatem Eccleſiæ.*
40 *Confirmatio ſuperioris ſupplet defectum ſolennitatis, defectum formæ, & defectum perſonæ.*
41 *Confirmationis natura eſt adhibere robur,& validitatem actui confirmato, vide huius limitationem & nu.42.*
43 *Conſuetudo poteſt dare iuriſdictionem ordinariam. Limita, vt numero 44.& 45.*
46 *Conſuetudo an in dubio cenſeatur dare ordinariam iuriſdi.tanquam firmiorem, an verò delegatam tanquam digniorem.*
47 *Authoritate noſtra, vel vice noſtra, ſi dicatur in commiſſione, an cenſeatur concedi iuriſdictio delegata.*
48 *Commiſſio certarum cauſarum an cenſeatur delegatio.*
49 *Clauſula acceſſoria non immutat naturam principalem.*
50 *Officiales deputati ad ſyndicandum, cenſentur delegati, non autem ordinarij.*
51 *Vniuerſitas cauſarũ reſpectu territorij, ſi cui committitur, an is cenſeatur ordinarius.*
52 *Auditores Papæ, vel principis cenſentur ordinarij,& non delegati.*
53 *Iuriſdictio ordinaria nunquam intelligitur data, niſi inde fiat ſcriptura publica.*
54 *Delegatus principis poteſt ſubdelegare.*
55 *Commiſſio vniuerſalis an extinguatur morte mandantis.*
56 *Delegatus ſi ſit aliquis ad vniuerſitatem cauſarum, ſi cœpit vnam cauſam gerere, dicitur perpetuaſſe iuriſdictionem quo ad omnes cauſas etiam non cœptas, ita quòd per mortem mandantis non expirat eius iuriſdictio.*
57 *Res quando dicatur cœpta geri, ad hoc, vt non expiret iuriſdictio per mortem delegantis,& nu.60.*
58 *Iuriſdictio delegati dicitur perpetuata per ſolam commiſſionem de citando.*
59 *Iuriſdictio iudicis delegati dicitur perpetuata per ſolam præſentationẽ libelli.*
61 *Mandatum extraiudiciale ad negotia re integra expirat.*
62 *Mandatum factum nuncio publico de mittendo aliquem in poſſ.non extinguitur per mortem mandantis re integra.*
63 *Nuncio ſi ſit commiſſum, vt aliquem in poſſ.induceret, & mortuus ſit nuncius, an alius nuncius in mortui officio ſuccedens, poterit talem executionem facere ſine noua commiſſione.*
64 *Licentia intrandi poſſeſſionem per executorem conceſſa per iudicem, durat tantum biennio.*
65 *Delegatio, quando ſit alicui ſub nomine dignitatis, non extinguitur per mortem illius delegati, ſed tranſit ad eius ſucceſſorem.*
66 *Delegatio quoties per mortem delegati extinguitur; non tamen per hoc ordinarius poteſt ſe intromittere de illa cauſa.*
67 *Delegatio an,& quando per mortem impetrantis delegationem, vel eius contra quem fuit impetratio, expiret.*
68 *Iuriſdictio delegati ipſo iure, an morte mandantis extinguatur, an ope exceptionis.*

Ias. super Prima. ff. Vet.

LEX V.

MAore. Ista lex cum l. seq. habet duplicem materiam. Prima est, quis possit delegare, & istā expediui in l. à iudice. C. de iud. ideo in multis me remittam ad ibi dicta. Secunda materia erit, an, & quando mandatum iurisdictionale expiret morte mandantis. Et diuide istam l. cum sequ. & summa, & pone casum, vt hic per Bart. & Moder. & colliguntur ex istis ll. duæ regulæ, vna affirmatiua, alia negatiua. Affirmatiua est, ꝙ ille potest delegare, qui habet iurisd. iure proprio, vt sunt ordinarij. Illi verò, qui habent ex concessione alterius, sunt delegati, & illi nō possunt delegare, & ratio ponitur in l. & quia, hoc modo. Nam ille dr̄ habere iurisd. ordinariam, cui lex siue inanimata, siue animata (vt est princeps) principaliter confert iurisd. quia sola lex animata, vel inanimata potest ordinariam iurisdictionem conferre: hic autem si alij delegat, non confert ordinariam. Et si dicas, qñ ordinarius delegat, istud facit ex virtute, & potestate. l. quæ sibi concessit. l. si prætor, in prin. ff. de iud. ergo lex ipsa conferre videtur. Rñdet tex. ꝙ lex isto casu principaliter, & immediatè non confert, quamus confirmet istam delegationem factā ab ordinario. Et ideo alleg. hic tex. ꝙ qui cōfirmat, non dicitur dare, de quo dicetur in gl. & sic potentius est illud ius, quod immediatè ꝓuenit à l. q̄ illud, ꝙ habetur ab homine ex permissione, l. seu mediante auxilio legis. ¶ Considera vltra alios tex. in ver. principaliter, nam gl. & clarius Bar. in figuratione casus intelligunt principaliter. i. à principe, vt sic tex. arguat à sufficienti
a partium [a] enumeratione, ꝙ ille potest delegare, qui habet iurisd. principaliter. i. à principe, vel q habet à l. Sed postea idem Bar. in 1. col. in fi. recedens à gl. aliter, & melius intelligit text. ꝙ quando iudicium principaliter radicatur in persona vnius, ille
1 potest delegare, quod non est in delega. † Ange. tertio loco, & adhuc notabilius declarat istum text. & multum gloriatur de ista declaratione, & dicit, ꝙ pauci scholares, & Docto. intelligunt medullam huius tex. Nam ratio huius text. quare delegatus non subdelegat, est, quia radix, & proprietas iurisdictionis residet in ordinario, quam etiā si vellet à se abdicare, non posset l. pe. ff. de offi. præsi. vnde in delegatum non transit nisi vsus iurisd. Ideo nihil proprium dicitur habere. l. 1. §. qui mandatā §. tit. 2. Ideo tex. hic dicit, quia iurisdictionem iure suo non habet, ideo alteri delegare non potest, sicut videmus in vsurario, qui cùm habeat simplicē vsum, alij locare non pōt. l. 2. in prin. de vsu & hab. Et ex hoc bñ sequitur illatio tex. ꝙ per mortem mandantis re integra extinguitur iurisd. delegati, q a extincta radice, necessariò extinguitur quicquid inde ꝓcedit. l. corruptionem. C. de vsufr. Et si dicis, ergo mortuo ordinario, & sic extincta radice deberet expirare iurisdō delegati, dato ꝙ delegatus cœpisset gerere. dicit Ang. verum est de rigore, sed sustinet̄ de æquitate, ꝙ vbi cœptum est iudicium, ibi finiri debet. l. vbi cœptum. ff. de iud. & istam rōnem sequūtur Pau. de Cast. & Alex. hic, & sibi adscribit Pau. de Cast. in l. à iudice. C. de iud. Fulg. impugnat æquiparationem Ange. de vsuario ad delegatum: nam vsuarius habet vsum proprium, quem pōt per actionem confessoriam vendicare. l. vti frui. §. 1. ff. si vsusfru. pe. quod secus est in delegato, licèt Lau. hic dicat rñdendo, ꝙ imò pro iurisd. vēdicanda competat confessoria. alleg. no. in l. 1. in princ. ff. de rei vend. Item q cōcedit vsum, non pōt amplius reuocare. l. sicut. C. de act. & obl. Sed delegatus potest qñcunque reuocari. l. iudicium soluitur. ff. de iud. Sed tu aduerte, ꝙ Ang. facit similitudinem quantum ad potentiā transferendi in alium, non quo ad alia, & fundamenta Ful. magis confirmant, q a si vsuarius, qui habet potentius ius, & irreuocabile, non pōt alteri locare, quātominus poterit simplex delegatus, qui hēt ius debilius, & reuocabile? Lau. reprobat Ang. alio fundamen. nā si ꝓprietas iurisdōnis esset ī ordinario, eo mortuo trāsimitteret̄ ad eius hr̄dē: quod est ꝺ istam. l. & quia. circa fi. Verum est sm eum, & aliqñ iurisdō cohæret personæ rōne ꝓprietatis, qñ transit ad hr̄dem, vt in Ducib. Comitibus & Marchionibus, vt no. in c. grādi. de sup. neg. præla. qđ nihil est: quia hoc attento sequitur, ꝙ ꝓprietas iurisd. mortuo Imperatore, vel Papa non transiret ad eius hr̄des, ꝺ c. venerabilem. de elect. & ad obiectum Lau. rñde ex
b verbis Bar. in l. 1. §. eo. dum declarat, an iurisdō [b] & offi. iud. sint idem: & declarat an mortuo prǫside iurisd. sit idem. ¶ Aliā tñ decla. ad tex. ponit Ful. hic Nam qui habet iurisd. iure proprio, ideo potest delegare, quia in re ꝓpria quilibet est moderator, & arbiter. l. in re mādata. C. mand. l. nemo exterus. C. de iudeis, & tunc iudex delegatus dr̄ per delegatum iudicare. l. fin. C. vbi & apud quos. & in re sua quilibet est moderator, & arbiter, ēt in abutendo. tex. est reput sing. in l. sed & si. §. consuluit, in verbo, dum re sua se abuti putant. ꝺ. de pet. hæred. delegatus autē, qui habet ab alio, non potest, nisi sibi committatur, quia non debet egredi fines mandati. l. diligenter. in princi. ff. mandati, & c. cum dilecta. de reser. ¶ Aliam declarationem ponit Io. And. in c. is cui. de offi. deleg. in 6. in nouel. Tene declarationē Ang.
2 quæ cæteris notabilior est, & sequūtur alij Mod. † Tñ circa istas rationes moueo difficultatem propter illud, quod tenent gl. & Doct. hic, & vbiq;, dum volunt, ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum potest subdelegare, & tñ non habet iurisd. iure proprio, sed alieno, nec in eo fundatur radix iurisdi. Item non habet iurisd. à l. vel à principe immediatè, cùm ēt prætor possit facere delegatum ad vniuersitatē causarum. l. solet. ꝺ. eo. vbi omnes. Nec facit, ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum æquiparetur ordinario, quia ꝺrium ostendam. ꝺ. in 6. no. Et ideo cogita si posset attentari ista noua cōclusio ꝺ omnes legistas, & Cano ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum non possit de iure ciuil. subdelegare. Nam tex. in l. 1. §. fi. ff. quis & à quo app. super quo se fundant gl. & Docto. valde ambiguus est in intellectu, vnde non potest fieri capitale, per id, quod dicit Bar. in l. in am-
3 biguo ff. de reb. dub. ¶ † No. primo ex hac l. regulam, ꝙ delegatus subdelegare non potest. Istam regulam limitaui 15. principalib. modis in l. à iud. C. de iud. quorum aliqui colliguntur ex
4 quæstionib. Bar. hic, vbi videas, non repeto vlterius. ¶ † Secūdò no. ibi, qui eam suo iure. fm Bal. & Mod. ꝙ potētius, & dignius censetur illud ius, quod quis habet iure proprio, quàm quod
c habet iure alieno. [c] facit. l. si filius. §. erit, cum gl. magna. ff. de fideicom. lib. l. si Augustæ, iuncta. l. quod principi. ff. de leg. 2. vnde dicit gl. in l. si q d bello. ff. de capt. ꝙ vnusquisq; debet gloriari de eo, quod propria virtute acquisiuit, non quod sibi progenitores reliquerunt. Facit illud satyrici. Et quæ non fecimus ipsi, vix ea nostra puto. Propterea dicit Ange. in l. isti quidem. §. fi. ff. quod met. cau. ꝙ plus diligimus illud, quod ꝓprio sudore acqrimus, quàm illud quod à parentibus, vel aduētitio iure nobis aduenerit. ¶ Et ad hunc tex. qui distinguit, an quis habeat iurisdictionem proprio iure, vel alieno, adde similem dist. per Bar. in l. 2. §. 1. ff. de opt. leg. cum concor. de quib. per Mod. in l. serui electione, in prin. de leg. 1. Hinc est, ꝙ delegatus, qui semel tulit sn̄tiam nullam, non potest amplius iudicare, quia semel est functus officio suo siue bñ, siue malè. Secus ī ordinario. l. iudex postea quā, vbi gl. & Bar. de re iud. l. si ut ꝓponis, vbi Bar. & alij. C. quomodo & qñ iudi. ¶ Tertiò no. ꝙ potentius est illud ius, qđ immediatè prouenit à l. quàm illud, quod prouenit ab homine ex permissione. l. Hinc videmus, ꝙ ius accrescendi, quod immediatè per l. competit, transmittitur ad hæredes. secus in iure substitutionis, quod procedit ex prouisione hominis. tex. est de vtroq; no. in l. si ex plurib. ff. de suis & legi. licèt gl. & Bar. ibi aliā rōnem assignent. ¶ Quartò not. in verbo, ideoque. principalem
5 regulam, † ꝙ morte delegantis re integra expirat iurisd. [d] dele-
d gata. Sed opp. delegans delegat virtute ordinarię ptātis, sed ordinaria iurisdō nunquam expirat, q̄uis potestas moriatur. l. proponebatur ff. de iud. ergo non debet extingui iurisd. delegata. Petr. de Anch. vt hic refert Pau. dicit se non videre bonum responsum ad istam difficultatem. Pau. rñdet, ꝙ delegatio virtute ordinariæ potestatis tibi cohærentis nō expirat, sed per mortem dissoluitur ipsa cohærentia, per consequens extinguitur ipsa delegatio. Tu melius rñde ex doctri. Bar. in l. 1. in 5. col. ꝺ. eo. ꝙ iurisd. ordinaria potest dupliciter considerari, vno modo absolutè, & de per se, & illa nunquam extinguitur. d. l. proponebatur. Idem potest cōsiderari in concreto, hoc est prout est in ꝓsona ordinarij: illa bene extinquitur morte, vel mutatione ipsius ordinarij, cùm alia censeatur in persona successoris l. cum
6 apud Sempronium. ff de iud. fol. ¶ † Amplia istam regulā trib. no. modis. Primò vt procedat etiam in delegato principis, vbi per mortem principis re integra expirat. c. relatum. de offi. deleg. & debuit allegare gl. hic in ver. principaliter, quæ idem tenet. Facit tex. in c. fi. §. officium autem. de off. deleg. in 6. Hinc refert Bal. in si vt proponis, prima, in 3. col. C. quomodo & quando iud. ꝙ licèt delegatus principis dicatur maior ordinario, tñ eius iurisd. est debilior, & facilius extinguitur, quàm iurisd. ordi
7 narij, vt patet ex prædictis. ¶ † Scđo extende istam regulam, ꝙ etiam de consensu ambarum partium non posset postea delegatus vltra procedere. ita per bonas rationes tenet gl. in c. cum
8 venissent, in verbo, egerit. de test. ¶ † Tertiò extende ēt si delegatus, & partes ignorarent mortem delegantis, tñ ipso iure extinguitur

ADDITIONES.

a ¶ Partium. Adde l. filius, in §. filius, de lega. 1. Bald. in l. conuenticula. C. de episco. & cler. in c. cum venerabilis, de exceptio Doct. in c. venerabilem, de elec. Petr. de Anch. in c. dilecto. de præbendis.

b ¶ Iurisdictio. Adde Spec. tit. de iudi. deleg. in §. restat videre, per totum.

c ¶ Iure alieno. Adde Ias. in §. Cato. colum. 14. in 9. opp. & dicit Bal. in proœ. ff. ꝙ magis honoratur, qui propria virtute pollet. PVRPV.

d ¶ Delegata. Exornat Marsil. in l. fi. col. 6. inf. de quæstion. PVRPV.

guitur delegatio.gl. in l.eius qui in ꝓuincia,in verbo,ignorasse. ff.si cert.pet.Bar.& Pau.hic in vlt.col.reprobantes Innoc.qui tenet ꝯrium in c.licèt vndiq;.de off.deleg. Tu pondera bene facere tex.in c.fi.§.officium,de offi.deleg.in 6.in ver.ipso iure.& qđ vult Bar.in l.multum.ff.de condit & demonstr.In ꝯrium tamẽ pro Innoc.pondera fortẽ tex.in l.si fortè. ff.de offi.præsi. vbi nõ intelligitur reuocatus præses per aduentum successoris, quandiu ignorat successorem aduenisse,& per illum tex.tenet Lud. Rom.in l.diem functo.s̃.de off.asset. ꝙ quis debet habere salarium,quãdiu ignorat successorem aduenisse. Ad idem glo.in l. meminisse.ff.de offi.procon.Facit quod per d. l. si fortè.vult gl. sing.in l.tribunus. ff.de milit. test. ꝙ etiam priuilegium non dr̃ quis perdere per aduentum successoris quandiu ignorat , sed ĩde ꝙ ille tex.loquitur in iurisdictione ordinaria,quæ est fauorabilis,& hoc propriè vult tex.in d.l.meminisse. Nos autem loquimur in iurisdõne delegata,quę est stricti iuris.ca. cũ dilecta. de rescrip. Item est odiosa cùm deroget iurisdictioni ordinaria,igitur &c.¶† Quartò extẽde dictam regulam,vt procedat etiam in delegato ad vniuersitatẽ causarũ , vt statim dicam in seq.no.¶† Istam regulam limita primo in mandato inquisitorum hæreticæ prauitatis,quod re integra non extinguitur per mortem mandantis,& hoc fauore fidei.c.ne aliqui,de hæret.in 6.fm Ang.& Pau.de Cast.hic. ¶† Secõ fallit in mandato executorum gratiæ apostolicæ,vel imperialis.c.si super gratia , de offic.deleg.in 6.Secus tñ in mandato priuilegij gratię apostolicę,vel imperialis.c.fi.de offi.deleg.in 6.fm Ang.hic.Tertiò limita q̃ † mandatur alicui illud,ad quod omnino tenebatur nec cessitate officij,vt hic in gl.per Bar.& Doct.vbi dicẽt.¶† Quartò fallit,q̃ moritur subdelegans,sed primus,qui delegauit,adhuc viuit,quia ex quo remanet radix iurisdi. durat ipsa iurisdictio subdelegata.ita tenet Innocen.sub dubio tñ fortè in c.licèt vndiq;.de offi.deleg.sequitur Ang.hic,& reputat no.dignũ,sed tu dic melius prout in simili Barto. in l. 2. ff.de cur. bon. dan. ¶† Quintò limita,nisi delegatio esset facta sub noĩe sedis apostolicæ,cùm sedes apostolica nunquam moriatur. c. si gratiosæ,de rescri.in 6.fm Bal.Ang.Sal. & Mod. hic & ad hoc allegat Bal.in c.ad abolendam.in prin.de hęr.in 6.& sequitur ẽt Ful.hic qui reputat valde no.Host.in c. q̃ Abbas, de offi. deleg.quicquid teneant Io.And.& Card.in d.c.licèt vndiq;, dum volunt, ꝙ non sit dr̃ia quo ad perpetuationem actionis, an delegatio fiat sub nomine sedis,vel proprio,sed reprobatur in d. locis, vt hic per Alex.¶† Sextò limit.Inn.in d.c.licèt vndiq;. q̃ delegatio fieret sub hac forma,quoties mandantem abesse contigerit,vel donec ad se reuocauerit , tunc per mortem mandantis non extinguitur,alleg.tex.in c.si delegatus.de off.deleg.in 6.Tu caue,quia tex.ibi expresse loquitur,q̃ res non erat integra: secus si fieret ad beneplacitum ꝓcedentis. l.4.ff. loc. non idem si ad bñplacitum sedis apostolicæ. d.c.si gratiosæ, & Ang.hic,alter tñ pro nunc non excutio. ¶† Septimò fallit fm aliquos in legato delatere,ꝙa moriente Papa etiã re integra non expirat delegatio.c.2.de off.deleg.in 6.imò nec cœtus Cardinalium potest talem legatum reuocare,fm Spe.in ti. de legato.§ finitur. ver.sed nũquid sede vac.bona gl.in c.1. de schisma.in 6.Sed certè talis legatus censetur ordinarius,vt est tex.in illo c.2.& sic talis limitatio non facit ad propositum.† Adde tñ casum no.è ꝯ, in quo mandatũ per mortem mandantis extinguitur , q̃is res non,sit integra,imò lis fuerit contestata in mandato Epi vel alterius prælati ꝓ ecclesia, vel suo bñficio, tex est sing.in clem.si de ꝓcur.¶† Quintò no.ex eo tex.à ꝯrio sensu fm Pau.de Cast. & Alex. hic,ꝙ iurisdõ ordinaria non expirat re integra morte concedentis. ratio , quia iurisdõ est radicata in ipso ordinario. Facit tex.in c.2.de off.deleg.Limita, nisi illa ordinaria cohereat alij ordinariæ tanquam accessoria,& ab ea dependens,vt in vicario Episcopi,qui habet ordinariam iurisdõnem,vt in c.2.de offic.vicarij in 6.& dixi in rub. s̃. de officio eius.Nam mortuo Epo nõ durat iurisdictio vicarij , sed deuoluitur ad capitulum. c.pen.& fine sede vac.fm Inn.& alios in c.penult. de offi.vica. Host in c.quoniam Abb.de off.deleg.Bal.in l. aliquando,in 10. q.ff.de offi.procon.Lud.Rom.in l.fundi,in vlt.col.ff.de acquir. poss.& Dom.Alex.hic in 3.no.¶† Contra istud notabile vr̃ facere :nam delegatus ad vniuersitatem causarum [a] æquiparatur ordinario,gl.in c. cum causam.in glo.fi. de app. & gl. in l.fi. C.de iud.& glo.& Doct in l.si vni.ff.de re iud.& Bart. hic in 2. colum.ver.venio ad finem.l.imò gl.appellat eum ordinarium in c.statutum.§.insuper, in ver.moderatas de rescrip. in 6. Bal. in l.si vt proponis.prima,in 2.col.C.quomodo & quãdo iudex, vbi dicit,ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum,cùm remaneat in essentia iurisdõnis vniuersalis cohærentis territorio, idẽ potest quod ordinarius,& tñ re integra per mortem mandantis expirat iurisdictio, [b] quando nulla causa cœpta est geri,fm Bar.hic in penul.colum.ver.quæro quid si committuntur plures causæ,cum quo omnes tenent,vt ibi dicam.Facit tex. in d. c. fi.§.officium.In isto passu dic vt per d. Abb. in c.relatum, in penul.col.de offi.deleg.ꝙ imò delegatio ad vniuersitatem causarum extinguitur re integra per mortem delegantis:prout dicit probari arguendo à speciali.c.ne aliqui.de hæret. in 6.& qa militat ratio hic assignata in text.vbi plenius per eum, & istud plus placet quàm illud,quod tenet Petr.de Anch. in d. c. licèt vndique,ꝙ iurisdictio delegati ad vniuersitatem causarum nõ extinguitur per mortem delegantis, cùm æquiparetur ordinario.Sed certè hoc non est in omnib. verum, vt patet ex multis differentijs,quas ponit d.Alex.hic in 7.col. & vult gl. in clem.2. in gl.antep.& ibi Docto.de rescrip. Et ideo respondendo de directo difficultati motæ,pro respons.dico, ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum [c] non est ordinarius, vt est glo. & ibi Docto.in d.clem.2.in gl.antep.Istud ostendẽdo aliquib.nam à sententia subdelegati per talẽ delegatũ ad vniuersitatem causarũ non appellatur ad eum.l.1.§.fi.ff. quis & à quo appel.quod tamen fieri deberet si esset ordinarius,quia à sententia delegati ꝓ ordinarium appellatur ad ipsum ordinarium.d.l.1 & l.vni. circa fi.vbi casus specialis , & ibi glo. & Docto. C. qui pro sua iurisdi.Istud etiam patet , quia licèt ordinarius de iure ciuili non possit recusari vt suspectus.l.fin.& Auth.ibi posita C.de iudi.tñ delegatus ad vniuersitatem causarum potest recusari de iure ciuili,fm Iacob.But.& Bal.in d.l.fi.C. de iud. Hinc alibi dubitãt Doctor.an sicut ordinarius qui tulit sentẽtiam nullam non tamen dicitur functus officio suo sed bene delegatus , qui posteaquam tulit sententiam etiam nullam functus est officio suo.Iudex posteaquam,cum glo.ff.de re iud quid erit in delegato ad vniuersitatem causarum:de quo per Ang & Imo.contrariantes ad inuicem,in d.l.iudex posteaquam , & notabiliter Bal.in d.l.si vt proponis,& plenius Alex.in d. l. iudex. Hinc etiã alibi dubitant gl. & Docto. an sicut ex pluribus ordinarijs solus vnus sine alijs potest à principio cognoscere, quia quilibet habet iurisdictionem ordinariam radicatam in persona sua,secus in pluribus delegatis.l.si vni,in prin. ff. de re iud.c.prudentiam.in prin. de offic. deleg. Quid in pluribus delegatis ad vniuersitatem causarum,an æquiparentur delegatis an ordinarijs? In hoc in quo Doct. variant post glo.in d.l.si vni.tangit Panor. in c.causam matrimonij.de offi.deleg.& in c. fi.de re iud.vbi tenet opi.ꝯ glo.& Bar.in d.l.si vni. Quod in hoc non æquiparentur ordinario,tangit Imo.in d.c.prudẽtiam,in prin.& sic ex istis mihi vr̃ concludendum,ꝙ quamuis delegatus ad vniuersitatẽ causarum æquiparetur ordinario quo ad hoc, vt sicut ordinarius potest delegare,ita delegatus ad vniuersitatem causarum, fm glo.& Docto. in d.l.à iudice , & aliquando etiam vbi concurrit identitas rationis æquiparentur,tamen regulariter delegatus ad vniuersitatem causarum non est ordinarius , imò nec censeri debet habere similitudinem cum eo. Patet in text. nostro,vbi iurisdictio ordinaria re integra non expirat morte cõcedentis , & tamẽ iurisdictio delegati ad vniuersitatem causarum re integra expirat morte concedentis , & in hoc concordant *communiter* Docto. & Bar.hic in penult.col.& probatur in d.c.fi.§.officium.ergo patet, ꝙ delegatus ad vniuersitatem causarum non debet censeri ordinarius, imò non semper æquiparatur ordinario, & ista no. Et ad hoc vltimum faciũt rationes, quas dixi s̃. in notabil.ib. qa in delegato ad vniuersitatẽ causarum non est radix,& proprietas iurisdictionis, nec sibi semper conceditur à l.vel principe.¶† Septimò no.ex fi.text. ibi,sicut in reliquis casibus , ꝙ bonum est arg.à mandato iurisdictionali, ad mandatum procuratorium.Ideo per hanc l. dicit Innoc in c.cum olim Abbas.in prin.de offic.deleg. quem referunt Ang. & Mod.hic,ꝙ sicut procurator potest dari etiam ad lites futuras,& in diem,vel sub conditione. l. 3. ff. de procur.idem est in delegatione.Referunt,& sequuntur Ang.Pau.de Cast.& Alex. hic,idem per hanc l.dicit Inno.in c.in nostra.de procu.ꝙ cùm ista duo mandata sint multum similia , & vtrunq; sit stricti iuris,in vtroq; veniunt solum ea,quæ expressa sunt. Intellige tamen æquiparationem tex. quo ad finiendum mandatum . In alio sunt miltæ differentiæ, quia procurator lite contest. efficitur dominus litis,ideo non potest amplius reuocari per dominum,nisi noua causa superueniret. l. post litem. ff. de procura. sed delegatus potest quandocunque reuocari. l. iudicium soluitur.

ADDITIONES.

a ¶Vniuersitatem causarum.Adde gl.in c. statutum. in §. insuper,de rescrip. in 6.Host.in c.quoniam Abb.de offic,deleg. Arch. in c.statutum.de hęret.lib.6. Doct.in clem.1. de rescrip.

b ¶Iurisdictio.Declarat Dec. notanter in c.in litteris.col.3.vers.fallit.j.de offic, deleg. PVRPV.

c ¶Ordinarius.Adde Ias.in l.cum specialis.col.pen.C.de iud. PVRPV.

uitur.ff.de iudi.& hic in glo fi.Secundò,quia in mandato iurisdictionali res desinit esse integra per solam citationem, vt dicetur ĵ.in gl.sed in mandato procuratoris requiritur litis contest. Tertio in procuratore ad petendum restitutionem in integ.requiritur speciale mandatum.l.illud.ff.de min.& tamen resti.in integr.venit in generali delegatione.l.fi.in fi.& ibi no. Fulgo.C. vbi & apud quos.qui tex est ad hoc melior de iure ſm D.Alex.

21 hic, & l.1.in prin.in vlt.q.extra gl.s̃.ti.2.¶† Vlt.inquantum iste tex.in verbo,principaliter, vult attendi debere, in cuius persona principietur iurisdictio,vt s̃. declaraui, & in specie Pau. de Cast.in l.1.§.qui mandatam.s̃.titu.2.Facit pro eo,quod decidit Bal.in l.fi.in vlt.q.post Cy.ibi. ĵ.eod.& in l.diuortio.in princ.in vlt.col.ff.fol.matr. ꝙ si aliquis emit omnes redditus iurisdictionis fiscalis pro primo anno,& alius emit pro secundo,& in primo anno commissum est delictum, sed in secundo facta est condemnatio,ꝙ ad emptorem primi anni condemnatio spe-

a ctabit,cui ius erat acquisitum,[a] per l.quæcunq; actiones. ff.de act.& obl.& in l.is qui in puteum.§.si postea ff.quod vi aut clã. Idem tenet Petr.de Anch.in c.1.ne prælat.vices suas.Do. Alex. cum aliquali. distin in d.l.diuortio. in §. si fundum, in pen.& vlt.col.& in cons.7 in 3.vol.inci visо themate,& statuto, quãuis contrarium teneat idem Bal.in l.fi.in 2. col. C. de fru. & lit. expen.quem reprobat D. Alex. in prædictis locis. Adde tu be-

22 nefacere,† ꝙ in delictis initium spectandum est,vt sciamus ad quem spectet punitio.l.ꝙ ait lex.§.1.ff.de adult.vbi Bar.inducit ad plures notabiles quæstiones.Bal.in c.1.§. iniuria.de pac.iura.

23 fir.& in c.olim,ad fi.de dolo,& contum.† Vide etiam in proposito,ꝙ not. Bar.in l.susceptores.per illum tex.C.de suscep.& arca.lib.11.vbi dicit,ꝙ solutio debet fieri ei,qui est officialis tẽpore solutionis non ei,qui fuit tempore quo fieri debuit solu. nisi officialis antiquus,qui nõ exegit, iam soluisset de iure suo,

24† & ꝙ decidit Bal.in l.1.ff de orig iur.in statuto concedente arbitrium Potestati super homicidijs, si eius tempore aliquis sit mortiferè vulneratus, & tempore successoris sit mortuus, & sic vno tempore delictum accepit principium, alio finem,à quo,& quomodo condemnatur,& tenet,ꝙ à primo.Aliter tenet idem Bal in l.sed & milites. §. qui enim ignominiosa. ff. de excu.tuto.ꝙ neuter in hoc habeat arbitrium, quia non fuit homicidium totaliter consumatum tempore primi nec totaliter perpetratum tempore secundi,& in l.cum ancillis.C.de incest.nup. de syndico, qui ex forma statuti tenetur denunciare maleficia commissa tempore sui officij, si suo tempore sit delictum commissum,sed non peruenit ad notitiam suo tempore,sed sui successoris, an ipse, vel eius successor teneatur nunciare?Concludit ꝙ successor,de quo etiam vide Ludo.Roma.

25 in l.1.§.occisorum,per illum tex.ff. ad Sylla.† Quid autem sit retento primo themate,si maleficium sit commissum tempore primi, & etiam sit facta condemnatio, sed executio pœnæ facta sit tempore secũdi,ad quem spectabit commodum? Ponit Alex. in d.§. si fundum.in fin. col. vbi distinguit inter causam onerosam,& lucratiuam.allegando Bald.in d.l.diuor.in fi. colum.ff.de verb.oblig.Credo ꝙ allegatio sit corrupta,quia ibi Bald.nihil dicit.¶ Glo.in verbo,alieno, diuiditur in 4. partes.In prima declarat tex.In secunda per viam quæst.opponit contra tex.& soluit,sed non bene.In tertia idem facit.In 4. opponit,& tripliciter soluit.Partes patent.In secunda,& tertia parte respõ de melius,ꝙ intentio huius l.est aliter quã glo.præsupponit,vt hic per Barto.& Docto. & dixi in text. & hoc modo nihil ob-

b stant ista contraria. ¶ In quarta parte de isto legato proconsi. quomodo possit delegare,& an sit in eo speciale, vel istud sit, quia censeatur delegatus ad vniuersitatem causarum,dixi plenè in l.à iudice,vbi etiam Docto.C.de iudi.¶ Glo. in ver. principaliter.expediui in 3.not.¶ Glo.in ver lex, diuiditur in 5. partes In prima dupliciter exponit text. In secunda per viam distinctionis remouet contrarium. In tertia contra text.opponit,& malè soluit, sed solue vt per Bar.& alios hic. In quarta per viam notabilis declarat,qui possint dare ordinariam iurisdictionem. In quinta delegatam. Secunda ibi, & tunc distingue.Tertia ibi,sed cum lex.Quarta ibi,& no.hic breuiter.Quinta ibi,delegatam autem.In tertia parte glo. quia glo. non sufficienter respondet ad directum,ideo dic,lex confirmat iurisdictionem delegatam prout est,non autem eam transfert in ordinariam,& tunc talis confirmatio non est de nouo datio. ca. examinata,de confirm.vtilit. vel inutil. & ita Barto. hic in vlti.

26 membro suæ distinctionis.† An autem qui confirmat dicatur dare, distingue vt per Barto. hic facientem quinque casus, & ante eum fuit Do. Cyn. & Gul. de Cun. quam etiam sequuntur Albe. Bald. Ang. & reliqui Mod. hic. Et inhærendo eorum doctrinæ fac regulam,& tres fallen. Regula est, quòd qui confirmat non dicitur dare, vt hic, & est text. solennis in l.si dona-

27 tę.§.1.ff.de donat.inter vir.& vxo.† Facit,ꝙ latè vult Bal.in l.ex placito, in 3. colum. C.de rer. permut. & in cap. cum contin-

c gat,in 3.colum.de iureiur. ꝙ si Papa confirmat < statuta alicuius loci valida,non per hoc dicuntur statuta Papalia, sed illius loci. Ad idem facit,quod vult Bald. in proœmio decretalium

28 super verbo Rex pacificus,† ꝙ si Papa confirmat excommunicationem factam ab Episcopo, tamen solus Episcopus potest absoluere.Bene facit text.in cap.nuper.de sent. excommu. vbi Episcopus potest absoluere ab excommunicatione cano-

29 nis.† Quarto adde quod licèt ratione contractus [d] quis sortia-

d tur ibi forum.l.hæres absens.§.fin.ff.de iud.cap.Romana.§.contrahentes, de foro compet. in 6. tamen si aliquis fecit contractum in vno loco,deinde in alio confirmauerit, non sortitur forum in loco confirmationis. l.si quis in legitimatione. ff. de iud.& ibi solus Lud.Roma.ad hoc not. illum text. & dicit esse

30 perpetuò tenẽdum menti, quia nescit eum alibi.¶† Ista regu. fallit primò secundum Bart. quando actus est nullus, quia ꝙ confirmat,dat.l.adop.2.& ibi not. Ange.ff.de adopt.Adde text. in §.fi.vbi glo. & Bald. instit. de tutel. Ista fallentia non semper procedit in principe, quia confirmãdo electionem inualidam non intelligitur eam validare,nisi faciat ex certa scientia,secundum Bar.in l.si constat.in 2.not. per illum text. ff.de appell. Facit quod vult gl.no.in l.ex verbis,in ver.cui.C.de do.inter vi.& vxor. & Papa, vel princeps confirmando priuilegia antiqua, nunquam intelligitur de nouo dare, sed ea confirmare, prout sunt.Facit quod voluit Innoc.& Ioan. And.in c.dudum,de decim. ꝙ quando apparet principem confirmantem voluisse de nouo inducere,in dubio præsumatur confirmasse eo modo,quo potest de iure communi, non autem de plenitudine potestatis.Et dicit D.Anto.ibi, ꝙ illud dictum de facili non repetitur alibi,de quo facit mentionem Bart. in l.bonorum.in 1. col. C.qui admit.& in c.1.in princ.per quos fiat inuestitura, & in l.Barba.in 17.col.ff.de offi.præt. Pau. de Cast.in l.princeps.ff. de legi.D.Ant.in commento.c. consultationib. circa medium, de iure patr.D.Alex.hic, & in cons.quod non reperitur.inci. visо statuto,& themate.in 4.col.cum alijs concor. per eum rela-

31 tis.¶† Secundo fallit secundum Bart. quando quis confirmat actum imperfectum,nam dicitur perficere,& dare. §. interim. in Auth.de defen.ciuit.alleg.in gl.Adde qđ vult Bar.in l.fi.C.de defen. ciuit. ꝙ si aliquis fuit electus ab vno, & confirmatus ab alio,& velit renunciare,debet renunciare in manib.confirmantis, & non eligentis,& ita intelligitur lex penult. ff de off.præsi.

32 ¶† Circa hoc diligenter no.ꝙ si aliquis sit eligendus ab aliqb. & ab alijs postea confirmandus,si in electione nihil fuit oppositum contra personam, non poterit postea opponi coram cõfirmatorib.Ista valde notabiliter tenet Inn.in c.cum dilecti,de elect.& in c.1.de causa poss. & ppri.& expressè Ang.hic & inl.

33 & quia.in 1.col.¶† Tertiò fallit ſm Bar. quando actus pendet à potestate confirmantis, & apparet eum velle de nouo con-

34 firmare.l.quærebatur.ff de milita.test.¶† Vltra Bart.& Docto. fallit quarto, quando quis confirmat actum tanquam factũ, qui in veritate nunquam fuit factus,nam censetur de nouo dare,tex.est not.in l.si donatio,& ibi ad hoc Bal. no.C.de dona.&

35 idem Bal.in l.antep.C.si aduersus rem iudi.† & ad hoc vide D. Abb.in c.inter dile.in 6.col.de fid.instr.vbi examinat,an ad pro

e bationem < priuilegiorum sufficiat producere confirmationem,de quo est glo ord.in c.si Romanorum, in gl.pen.19.dist.

36 dixi in Auth.si quis in aliquo. C. de eden.† & Pan.in d.c.inter dilectos,in 9,col. tenet,ꝙ si priuilegium confirmationis impetratum à Papa,vel principe sit subreptitium,puta,quia sit confirmatorium alicuius instrumenti falsi, vel simulati, & de his non sit facta mentio principi confirmanti,talis ꝯfirmatio nihil operare-

ADDITIONES.

a ¶Acquisitum.Adde ꝙ redditus, & emolumenta processuum crimi.adhuc pendentium tempore finitę conductionis, remanent secundo conductori vel dño,teste Guido.Pap. q.5. & 35.Boer.q.5.parte 1.Alex.cons.7.lib.3.hic p Ias. alleg.vbi Doct.in apost.concludunt,tempus sententię inspiciendum,quia nõ prius debetur pęna,vt no.in l.rescriptum.ff. de pact. nec ante est aliquod ius quæsitum emptori vel conductori,sed si sit appellatum & sententia confirmata,inspicitur tempus primæ sententiæ quo ad pœnam in ea adiudicatam, qa ius semel quæsitum tolli non debet occasione appellationis iniustæ. MAS.

b ¶Contraria.Adde Ias.repetentem,dum dicit speciale in l.1.§.fi.1.no.s̃.tit.2. PVRPV.

c ¶Confirmat.Adde Fely.in c.de Francia.in 3.col. de spon.vbi alleg. Bal.in d.l. exemplo.

d ¶Contractus.Adde Barto.in l.1.C.vbi, & apud quem.in l.qui certo loco. ff.de cond.ind.Doct.in c. vlt.de foro compe. Doc. in c. ex parte M. de restit. spol. Doct.in c. 1.de spons.

e ¶Probationẽ. Adde Spec.tit.de instr.edi.§.nunc autem videndum.ver.quid si est concessum.Archi.in c.præsentiũ.7. q.1. in c.in synodo.63.dis.Ant.de But. in c.ex insinuatione.de rescrip.Doct.in c.1.in 4.col.de sent.excom.lib.6.Car. Zab.cons.119.incip.Mona.S.Iuliani.

operaretur, etiam si in confirmatione ponatur, confirmamus
37 actum, si de se est validus, aliàs de nouo concedimus. † Imo fortius, etiam si esset clausula, supplentes de plenit. potestatis, omnes defectus tam iuris, quàm facti, tũ etiam stantib. omnib. istis clausulis, confirmatio nihil valet, vt ibi per eum, quod multũ
38 not. ¶† Adde etiam quod no. Bar. & Docto. in l. 1. per gl. ibi, ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. si Papa confirmat priuilegia alicui ecclesiæ, vel princeps confirmat statuta alicuius ciuitatis,
a intelliguntur confirmare ea, quæ iusta sunt. [a] idem dicit Bal. in c. in præsentia, in 5. col. de proba. & in l cum oportet, in princ. C. de bon. quæ lib. & in l. leges. in 1. col. ff. de const. prin. & no. in c. 1. per quos fiat inuest. & in l. 1. C. de monopolijs, & in l. 3. C. de preci. Impera. offe. Lud. Rom. in cons. 218. incip. præsens casus. Alex. in cons. 58. incip. viso instr. & ti. q. in antepe. colu. in 1. volum. sicut in confirmatione feudorum intelliguntur solùm confirmata feuda verè legitima, & non alia. tex. est in c. 1. & ibi Bal. p quos fiat inuestitura, & in c. ea quæ. de re iud. & in alijs lo-
39 cis præalleg. † Et sic in simili Papa si vellet, posset confirmare statuta contra libertatem ecclesiæ, vt no. Inno. in c. 1. de transa. tamen Papa generaliter confirmando statuta, non intelligitur confirmare ea, quæ sunt ꝯ libertatem ecclesiæ, ita not. Bald. in Lomnes populi, in 8. col. ff. de iust. & iure. & in c. venientes. in 3. col. de iureiur. & in §. ius ciuile, in fin. Insti. de iu. nat. gent. & ciui. D. Alex. in consil. 209 in 2. volu incipit, statuto, in 3. col. & in d. consi. quod non reperitur. incip. viso statuto, & themate, in penult. col. Facit quod consuluit D. Abb. in cons. 94. in 2. vol. incip. In quæstione hæredum D. Pet. ꝙ approbatio Papalis de omnibus ordinamẽtis populi Tudertini nihil operatur quo ad alienationes factas ab illo populo de rebus ad ecclesiam spectanti bus. Facit quod not. Bal. Imo. & Mod. in l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. ꝙ licèt Papa reprobet quædam statuta, fortè contra libertatem ecclesiæ, per hoc non videtur confirmare alia iuualida.
40 ¶† Item in materia adde, quod multum egregiè not. Bald. in l. si per illum text. ff. de testa. tutel. quòd confirmatio superioris supplet defectum solennitatis, defectum formæ, & defectum personæ, quod valde not. Intellige, quo ad defectus iuris ciuil. non autem iur. naturalis vel gentium, puta consensus, secundum Ange. in l. adopt. ff. de adop. alleg. Innocen. in c. nihil, de elect. Facit Auth. sacramenta pub. cum glo. in ver. puberi. C. si aduer. vend. Secundò intellige in Papa, & Imperatore: nullus enim inferior à summo Pontifi. etiam si esset Cardi. legatus de latere, potest confirmando supplere defectũ solennitatis omissæ in contractu. Ita tenent Cano. in ca. 1. per illum tex. de tran
41 sac. vbi Dom. Anto. & Dom. Abb. & Bald. ad hoc notant. † Vltimo aduerte, quòd natura confirmationis est adhibere robur, & validitatem actui confirmato, non autem illum extendere, ita dicit not. Bald. in l. aduersus in fi. C. si aduer. rem iud. & in l. nominationes. in fi. C. de appell. & vtrobique alleg. tex. no. cum glo. in l. Aurel §. testamento. ff. de lib. leg. & idem no tenet Bal. in c. 1. in prin per quos fiat inuest. vbi voluit post Innocen. in c. dudum. de decimis, quòd si certa priuilegia confirmentur per Papam, non intelliguntur confirmari, vt aliquod ius nouum detur, nisi aliter constet de intẽtione confirmantis. Facit, quod alibi determinat Bald. in cap. decernimus, in 2. colum. ad fin. de ind. quòd si princeps confirmet iurisd. delegatam, quæ erat nulla, tamen adhuc remanet delegata, nec princeps confirmando censetur eam facere ordinariam, cùm subsit materia, in qua influit confirmatio principis, ita vt persona sit ex qua agat. allegatur in simili l. qui ex liberis. §. testamento. ff. de secund. tab. & not. in ista l. & quia subijcit tamen quòd talis iurisdictio delegata erit ancilla ordinariæ, & censebitur ex persona domini,
42 arg. l. debitor. §. seruo. ff. de leg. 2. † Limita singulariter, nisi princeps confumaret ex certa scientia, quia tunc propter clausulam ex certa scientia, non solùm dat robur actui confirmato, sed etiam illum extendit. Ita notabiliter dicit Bald. in c. ex parte, in fi. & in d. l. nominationes. Tu allega. pro hoc in terminis gl. in c. dudum, in ver. concessionem prædictam. de deci. quàm limita vt per Dom. Abb. ibi, & per alios, & in cap. examinata, & in cap. 1. de confir. uti. vel inutil. ¶ In quarta parte glo. ibi. Et not hic breuiter, dum glo. alleg. l. sacrilegij. C. de crim. sacrilegii debet allegare. l. disputare. Nam l. sacrilegij, non est sub illo
43 titu. sed in titu. C. de diuer. rescrip. ¶† In ea glo. ibi, item con-
b suetudo. habes ex glo. hic, & in prin. §. quòd consuetudo [b] dat ordinariam iurisdictionem. Adde l. 1. cum gl. & l. fi. C. de eman. lib. glo. in c. conquestus, in ver. consuetudo. 9. quæst. 3. tex. in ca. 1. de offi. ordin. in 6. & in c. Romana. §. 1. & ibi glo. in ver. consuetudine. de appell. lib. 6. & tex. in c. fin. §. fi. de offi. Archid. & in c. duo. de offic. ordin. & in ca. dilecti, vbi glo. in ver. consuetudinem. de arbi. & ibi est tex. quòd consuetudo potest dare iurisd.
44 ordinariam non solùm masculis. sed ẽt fœminis. ¶† Limita istam conclusionem singulariter non habere locum in causis maioribus vel arduis, in quibus consuetudo non dat iurisdictionem. dictum est singula. Hostien. in cap. literas, in 1. colum. de restitut. spol. quod ibi simpliciter refert Dom. Abb. in 2. col.
45 † Secundò limita in mero imperio, quia licèt consuetudo, vel statutum possint dare iurisdictionem, non tamen possunt dare merum imperium, secundum Ange. hic, & in l. imperium, in 4. colum. §. eo. Sed in hoc tene contrarium, prout in terminis tenet Bald. in l. cum prætor. §. item ij qui. inf. de iud. per illum tex. per quem nota, quòd consuetudo dat merum imperium. ad hoc etiam allegat. l. viros. cum glo. C. de diuer. offi. lib. 12. Facit quod tenui in l. imperium. sup. eo. quòd merum imperium potest præscribi, ergo similiter consuetudine induci, sicut etiã potest consuetudo disponere circa pœnas in mero imperio. l. sacculatij. §. sunt quædam, in ver. ex more prouinciarum. ff. de extraord. crim. quem text. alleg. Bald. in tit. de pace constant. in §. damna. ver. ab vniuersitate, in fin. quòd consuetudo habet potestatem etiam in sanguine hominis, vt ibi per eum. ¶ In ea. glo. ibi, omnes qui dare possunt ordin. habes ex glo. quòd princeps, vel populus possunt dare iurisdictionem & ordinariam,
46 & delegatam. † Pulchrum ergo est videre, quid in dubio, an in dubio censeatur dare ordinariam tanquam firmiorem, an vero delegatam tanquam digniorem, vt declarau in rub. §. eo. Distingue, vt not. per Barto. hic, facientem tres casus principales, cum quo alij simpliciter transeunt, & nihil addunt. Et idem Bar. in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ord. facien. & in l. 2. §. 1. ff. de opt. lega. & in l. fin. C. vbi & apud quos. Cano. præcipuè Innoc.
47 in c. quoniam Abb. de offic. deleg. ¶† Circa primum membrum Barto. quòd si in commissione dicatur, authoritate no-
c stra, [c] vel vice nostra, quòd censeatur concedi iurisdictio delegata. Adde vltra tex. alleg per Bar. c. cum venissent, & ibi no. D. Ant. de test. Ex hoc dicit Dom. Math. in no. 90. ꝙ ꝙñ princeps scribit ordinario, censetur excitare eius iurisd. non autem facere delegatum. c. licèt in corrigendis, de offi. ord. in c. cum aliquibus, de rescrip. in 6. Istud est singulariter verũ, nisi in rescripto diceretur authoritate nostra, vel vice nostra, tunc per ista verba censeretur eum facere delegatum, vt hic vult Barto. & de hoc cumulatè dixi in l. ius ciuile, vbi pulchrè limitaui. §. de iu-
48 sti. & iu. ¶† In secundo membro Barto. quando fit commissio certarum causarum, quòd censeatur deleg. tamen considera ꝙ Barto. videtur loqui quando de nouo cõceditur iurisdictio. Istam regulam siue decis. limita per Car. & Imo. in c. quoniam Abb. de offic. deleg. vt procedat quando ista verba, vice nostra, vel authoritate nostra, ponuntur in principali dispositione rescripti, puta, Cõmittimus tibi, ꝙ auth. nostra cognoscas, tunc intelligitur concedi iurisdictio delegata, secus si post concessionem rescripti in fi. dicatur, & quæcunque egeris auth. nostra rata sint, tunc non intelligitur immutari iurisdictio ordinaria in
49 delegatam, † quia clausula accessoria non immutat naturam principalis. arg. not. in clem. 1. de præb. quod reputat valde not.
50 Alex. hic. † Adde ꝙ ex hoc notabiliter infert Barto. in l. fi. ad fi. C. vbi & apud quos, ꝙ deputati ad sindicandum officiales censentur delegati, non autem ordinarij, & sic poterunt de iure ciuili tanquam suspecti recusari. l. apertissimi. C. de iud. quia deputantur ad certas causas, non autem ad certum territorium,
51 vt ibi not. per Bar. ¶† In tertio membro, dum vult Barto. quòd cui committitur vniuersitas causarum respectu territorij, cen-
52 seatur ordinarius † Adde, quòd inde apparet, quòd auditores Papę. vel principis censentur ordinarij, & non delegati, de quo vide Bald. in l. præcipimus, in princip. C. de appell. & in l. fin. ad fin. vbi senat. vel clarissimus. vbi dicit fuisse quæst. tempore Sabinensis Card. qui cũ duos auditores haberet, ne in discretè procederent, ordinauit, ꝙ nemo eorum procederet sine eius speciali commissione, fuit dubitatum, an sint delegati, & dicit Bald. per illam l. ꝙ sunt ordinarij, quia illa est potius distributio causarum quàm delegatio, sicut videmus in pluribus tutoribus testamentarijs, quando iudex inter eos distribuit administrationem, non per hoc efficiuntur datiui. l. inter tutores. ff. de admituto. & dicit ita fuisse responsum per sapientes. ¶ Limita vt sing. per Do. Ant. de Butr. in c. cum ab ecclesiarum, in 4. col. de offi. ord. nisi princeps vteretur verbo, delegato, quia licèt commiser it

ADDITIONES.

a ¶ Adde, ꝙ cõfirmatio Pontificis quamuis simpliciter, & generaliter facta, tñ restringitur ad actus validos. Ias. in l. legata inutiliter, in prin. de leg. 1. Fel. in c. 1. col. 10. prima declara. 4. fal. de consti. & idem in statutis, & priuilegijs iniquis. Bal. consil. 134. lib. 3. BELLOT.

b ¶ Consuetudo. Adde Docto. in ca. cum contingat, de foro compet. in ca. referente, de præben. in cap. significantibus, de oper. nou. nunc.

c ¶ Nostra. Adde Lille aut ille, in §. cum in verbis. ff. de leg. 3. Docto. in cap. 1. de cler. ægrò. lib. 6.

miserit vniuersitatem causarum, tamen diceretur delegatus, quod perpetuò teneme̅tu, quia est magna limitatio ad doctri.
53 Barto. ¶† Item aduerte, quòd ordinaria iurisdictio nunquam intelligitur data, nisi inde fiat scriptura publica, & sic ordinaria non potest probari nisi per publicum instrumentum. Ita singulariter dicit Bal. nec alibi legi in l. prohibitum. in 4. colum. C. de iur. fis. lib. 10. & in colum. sequen. Per hoc infert, quòd quando committitur iurisdictio certi territorij, quo casu censetur dari iurisdictio ordinaria, vt hic per Barto. debet per scripturam publicam probari, & ita secundò limita singul. doctri. Barto. Et istum casum adde ad alios casus, quos enumerat glo.
54 magistra in c. 1. de censi. lib. 6. ¶† In quinta parte gl. dum vult quòd delegatus principis possit delegare, limitat Barto. hic in 4. colum. verum esse, quando delegatur iurisdictio, secus si nudum officium. c. fi. de offi. deleg. & istam, & octo alias limi. dixi in l. à iudice. C. de iud. ¶ Item dum glo. limitat dupliciter regulam negatiuam huius l. quòd delegatus inferioris à principe subdelegare non potest, primò nisi sit delegatus ad vniuersitatem causarum, dixi in d. l. à iudice, & ibi dixi, quis sit delegatus ad vniuersitatem causarum, & ibi reprobaui id, quod per hoc infert Bart. hic, quòd delegatus ad vnam causam potest vnum
a artic. illius subdelegare. *Et in hoc communis sententia est* contra Barto. vt ibi dixi. Secundò limita glo. nisi lis sit coram delegato contestata. reprobaui in d. l. à iudice, vbi latè examinaui aliam limit. traditam per Bart. hic, quòd delegatus potest subdelega-
a re, quando in delegatione fuit sibi data licentia subdelegandi.[a]
* *Et ista est communis sententia*, quam nouiter defensaui contra Card. & Imol. in locis ibi signatis, & Alex. in d. l. à iudice, & retuli, quod Alex. hic in 10. col. se correxit. Ibi etiam addidi duas alias limit. ¶ Glo. in ver. antequam, diuiditur in tres partes princip. In prima remouet duo contraria ad tex. In secunda latè disputat, quando res dicatur cœpta geri ad hoc, vt non expiret delegatio per mortem delegantis. In tertia contra tex. opponit & tripliciter respondet. Secunda ibi, sed qualiter. Tertia ibi, sed videtur. In prima parte dic, quòd vult glo. respondere ad d. l. si quis mancipijs. §. si impubes, quòd ibi res non erat integra, & istam solu. tenet Fulg. hic. Barto. in 2. colum. aliter respondet, quod ibi loquitur in mandato vniuersali, quod æquiparatur concessioni ordinariæ, ita etiam dicit Barto. in l. eius qui. ff. si cert. pet. & in l. 2. §. sed & si quis. ff. de donat. & in l. si per epistolam. ff. de acquiren. hæret. ¶ Quantum ad contrarium. d. §. si impubes. dixi in d. l. eius qui. vbi retuli, 8. vel 9. principales intelle-
55 ctus ad illum text. hic non repeto. † Sed circa solu. Barto. hic in 3. colum. in fine quòd ibi loquatur in mandato vniuersali, quod æquiparatur concessioni ordinariæ, & sic vult Bart. quòd vniuersalis commissio non extinguatur morte mandantis: Cōtrarium vult idem Barto. in penult. colum. in ver. quæro, quid si committuntur plures causæ. d. Alexan. saluatur à contrarietate, quòd in 2. colum. loquatur in mandato vniuersaliter ad negotia. sed in penult. colum. loquatur in mandato vniuersali, quod est iurisdictionale. ista saluatio nihil valet, quia si mandatum vniuersale ad negotia extraiudicialia æquiparatur concessioni ordinariæ, fortius ergo debet æquiparari mandato iurisdictionali. Dicit ergo Dom. Alexan. quòd illud quod primò loco dicit Barto. debet intelligi secundum ea, quæ postea dicit in penult. colum. vbi dicit, quòd mandatum vniuersale re integra expirat, nisi cœpta vna causa, quia tunc perpetuatur quo ad omnes alias, secus in mandato particulari trium, vel 10. causarum, quia si sit cœpta vna causa, non perpetuatur quo ad
56 alias, & ista sit differentia quam vult facere Barto. ¶† Videamus ergo an verum sit illud quod dicit Barto. in penul. colum. vbi concludit Bartol. post Innocen. in d. cap. licet vndique, quòd si aliquis sit delegatus ad vniuersitatem causarum, quo casu censetur vnica delegatio vniuersalis, si cœpit vnam causam gerere, dicitur perpetuasse iurisdictionem quo ad omnes causas, etiam non cœptas, ita quòd per mortem mandantis non expirat eius iurisdictio, saluo nisi esset delegatus ad vniuersitatem causarum alicuius loci, vel territorij, tunc vna cœpta geri, in alijs fit perpetuatio propter vnitatem & cōnexitatem, per l. etiam, la prima. §. 1. ff. de mino. Idem tenent Ange. & Sal. hic. Imol. in l. 2. §. sed si quis. ff. de donat. Innocen. Bald. & Dom. Anto. in c. licet vndique. de offi. deleg. Mouetur Bald. in d. ca. licet, in penul. colum. quia vnica est delegatio, licèt varias causas variarum qualitatum sub se contineat, sicut vnica dicitur hæreditas, licèt plura sub se contineat, & mobilia, & immobilia, & ideo propriè appellatur vniuersalis iurisdictio, secus secundū eum si esset generalis delegatio, puta si princeps delegaret alicui causas omnium pupillorum, esset generalis delegatio, sed non vniuersalis, & ad hoc aliqua adducit, quæ per te videas. Cō trarium tenent Lud. Rom. Fulg. & D. Alex. hic. Bal. sibi contrarius in l. mandatum, in 2. colum. C. mand. Imo. sibi contrarius in d. c. licet vndiq;. Contra Bar. stringunt duo tex. scilicet tex in c. fi. §. officium, de offi. deleg. in 6. vbi officium conseruatoris, qui cēsetur delegatus ad vniuersitatem, extinguitur morte mā dantis, nisi quo ad negotia cœpta. Ang. simpliciter dicit, quod ibi speciale est in conseruatore, & nō assignat rationem specialitatis. Secundò & fortius ꝺ Bar. stringit tex. in c. ne aliqui. de hæret. in 6. vbi dicit tex. speciale esse fauore fidei, ꝙ officium inquisitoris hæreticæ prauitatis non extinguatur morte committentis, ergo in alijs in ꝺrium est ius commune. Istam partem aliàs legendo solitus fui sequi, nunc autem sequor opi. Barto. pro qua addo rationem. Bonum est arg de personis ad causas. l. qui plures liberos, & ibi Bar. no ff. de vulg. & pup. Bar. in l. miles ita. §. 1. ff. de mil test. Bal. in l. conuenticulā. C. de episc. & cle. sed in plurib. personis habeo tex. no. in c. cum plures, de offic. deleg. lib. 6. ꝙ si causa est delegata plurib. personis adiecta clausula, ꝙ si non omnes, duo, vel vnus exequantur, & per vnum sit cœpta geri, ꝓpetuatur iurisd. quo ad alias personas, ergo idē dicemus in causis, nisi diceres esse diuersitatem, ꝙ ibi vnum sit negotium, sed hic vniuersitas. Et tenendo cum Bart. pro quo etiā potest adduci. d. l. si quis mancipijs. §. si impubes. alleg. in glo. licèt habeat varios intellectus, potes respondere ad illos duos tex. alleg. in contrarium. Primò ad d. §. officium. nam pondera, ꝙ dicit ibi volumus, de cuius natura est denotare vt sit ius nouum, vt est gl. sing. in c. le. in ver. volumus, de offi. vica. vnde patet ꝙ cum ille. §. inducat ius nouum exorbitans à iure communi, & loquatur in officio conseruatorum, nō debet trahi ad simplices delegatos ad vniuersitatem causarum. Non obst. text. in d. c. ne aliqui. super quo Moderni faciunt maius fundamētum, cùm ibi in tex. dicatur speciale fauore fidei. Tu respondes clarè, ꝙ specialitas est in hoc, ꝙ etiam si res sit omnino integra, quia inquisitor nihil agere cœperit, tamen adhuc durat inquisitio post mortem mandātis, vt patet ex generalitate illius tex. Nos loquimur, quando res non erat omnino integra, quia vna causa cepta erat geri. Hoc modo habes clarè defensatam opi. Bal. Tenendo tñ aliam opi. Mod. cōtra Bart. eam notabiliter limitat Fulg. hic, nisi causæ essent inuicem connexę. l. 1. ff. de fideiuss. tuto. l. hæres socij. ff. pro socio, & tex. no. in l. nam & seruius §. si viuo. ver. nam quæcunq;. ff. de nego. gest. Adde. ꝙ ante eum ita tenent Cano. Ioan. And. Dom. Anto. Imo. & Do. Abb. in c. pastoralis. §. qñ. de reseri. Ad hoc allegant. l. fi. C. de duob. reis, vbi citatio facta ꝺ vnum ex correis, ꝓpetuat quo ad alios correos. Facit bene quod tenet Fed. de Senis in consi. 4. incip. Quæstio talis est, in fi. ꝙ commissio facta de absoluendo excommunicatos, expirat morte committentis quo ad non absolutos, licèt in aliquib. cępta sit absolutio, nisi fm cum negotium omnib, qui debuerunt absolui, sit connexum. Facit quod vult gl. no. in c. accusatus, in §. eum verò ver. iudicari. de hæret. in 6. & quæ dixi de istis connexis in l. 1. C. de trani. Secundò limita nisi commissio vniuersalis concernat vtilitatem apostolicæ sedis, quia tūc perpetuatio fit vna causa operatur quo ad omnes alias. ita limitat Saly. in l. mandatum. in 8. opp. C. mand. per d. l. si quis mancipijs. §. si impubes, vbi dicit tex. propter vtilitatem pupillorum durare mādatum vniuersale institoris et post mortem mandantis. Ita debet esse in iurisdōne demādata à Papa ad vtilitatem sedis apostolicę, & dicit ꝙ super illo tex. fundat decisio c. ne aliqui. de hæt. in 6. ꝙa extirpatio hereticorum ꝺcernit illud, quod maximè spectat ad sedem apostolicā. Et dicit, ꝙ iste intellectus ad illum tex. est subtilis, & Canonistis incognitus. Adde tu fortiorem tex. in §. & hoc verò iubemus, in 3. respons. in Auth. vt nulli iudicum, vbi fortior est tex. ꝙ quando commissum est illud, quod ad vtilitatem publicam spectat, per mor-
57 tem delegantis non extinguitur. ¶† In secunda parte gl. disputat, qñ res dicatur cepta geri ad hoc vt non expiret iurisdō per mortem delegantis, & concludit, ꝙ per lit. contest. per aliqua quæ veniunt à remotis. Host. & alij in c. relatum. de offi. deleg. referunt, ꝙ dum ista q. esset de facto Bononiæ, & Azo esset aduocatus ꝓ vna parte, fuit instructus à quodam, ꝙ pro eius opi. qui tenebat idem quod gl. esset casus in d. c. relatum. quem tex. cū allegasset, fuit allegatus ꝺ eum tex. in d. c. gratum. eo. tit. volens sufficere citationem, & sic remansit confusus. Istam sententiā gl. sequitur Iaco. But. in l. 1. C. de lit. contest. & Ray. hic, vt refert Ang. Idem tenet Fulg. hic ponderando, ꝙ per d. c. relatum. erat decisum per glo. vnde licèt postea ex humanitate aliter statutum sit in c. gratum, illud seruari debet tantum in iure cano. & ad fundamentum Barto. responde, vt hic per eum. Idem tenet Ang. in repe. l. 1. C. de iud. ꝙ de iure ciuili requiritur lit. contest. Secus de iure canonico. Idem tenent Cy. Ray. Gul. & Iac. Butr. hic.

A D D I T I O.

a ¶ Subdelegandi. Et de delegato principis an possit dare hanc licentiam, vid. Deci. in c. cum causam. 3. no. de appel. PVRPV.

* hic. *Vera & communis sententia est*, q̃ per solam citationẽ perpetuatur iurisdictio delegati, per tex.in c.gratum.de off. deleg.
* per quem *communiter* secundum Doct corrigitur.c.precedens. Ad idem est optimus tex in c.fi.ad fi.de off.lega. Ad idem Bar. hic ponderat istum tex.inducendo, vt per eum. & dicit Ange.
58 q̃ ista opi.de consuetudine seruatur.† Fortius vult Bar.hic, q̃ p̃ solam commissionem de citando factam nũcio, dicatur perpetuata iurisdictio delegati. Ad hoc põderat istum tex.in verb. geri cœperit.& est similis tex.in c.licèt vndique in ver.geri cœperit.de off.deleg.nam commissio citationis
b est actus iurisdictionalis.§ fi.Insti.de perpe.& temp.act. Idem in terminis tenet gl.in c.ne aliqui in ver.inceptã de hære. in 6. quæ tenet, q̃ per actum citeriorem citatione perpetuatur iurisdictio delegata, & illam gl. pro singulari multum no. Imo in l.2.§.sed & si quis. ff.de don.vbi latè examinat istum passum, & ibi retert ita tenere Dominos de Rota conclusione 362. Idem tenent Ang. Pau. de Cast.& Lud.Rom.hic. Io.And.& Do.Ant.in d.c.fi. de offic. leg. latè D.Ant.in c.relatum. in c.licèt vndique. & in c. quoniã Aboas.de offic.deleg.& D.Ant.in d.c.relatum.conatur respondere, præsertim ad d.c.fi.q̃ ibi sit speciale: quia per mortem legati non solùm extinguitur iurisdictio; sed officium & dignitas. Pro ista opi.facit, quod volunt Host.& Io.de Lig. in d. c.licèt vndique. per illum tex.in verbo, geri cœperit. vbi tenent, q̃ qualitercunque delegatus incipiat vti iurisdictione, perpetuatur iurisdictio: puta eligendo notarium ad illam causam, vel nuncium,& hoc tenent Io.And.& Host.in d.c. gratum. Facit, quod vult gl.fing.in c.fi à subdelegato.de offi.deleg.in 6.q̃ vult quod per solam subdelegationem factam ante mortem dele-
c gantis dicatur res cœpta geri: & sic subdelegando dicit vsus iurisdictione.& hoc tenet Ang.hic, quamuis Fulgo. simpliciter dicat, q̃ non sit securum. Et vltra alleg. per Bar.& per D. Alex. hic, adde, q̃ nouissimè D. And. Barb. in d.c.relatum, ponderat in hoc tex. esse casum meliorem, qui possit in iure allegari: dũ dicit, antequam res geri cœperit. ponderat, q̃ dictio, res, est multum generalis l.1.in fi.ff.si cer.pet. Vnde iste tex. non dicit, q̃ iudicium debeat esse cœptum geri: sed solùm generaliter res. & ideo quodcunque sufficit, vt ibi plenius per eum. Sed tu aduerte, q̃ Bal.in d.c.licèt vndique. exponit istum tex.in verbo, res. i. factum commissum, vel i. actus. Secundo mouetur Barb. quia commissio de citando, est sententia interlocutoria, iuxta gl.in l.cum clericis C. de episcop.& cleric. glo.in §. ad excludendas. in Authent. de litig. & in §. si quis vero non implens. in Authent. de hær. & fal. ergo per solam commissionem de citando dicitur delegatus cœpisse vti iurisdictione. quod confirmatur: quia nemo potest citari sine speciali commissione iudicis, vt no.Bal.& alij in l.n.C.de exhib.reis. Bart.in l.fin.C.de iure do. impe.& in l.si finita.§. Iul.ff.de dam.infec. vbi plenè alij. D. Ant. & alij in c.1.de iudi.& vltra eum hic potest confirmari: quia cum commissio de citando non possit geri citra ius, & nomẽ iurisdictionis: ergo committendo citationem, dicitur vti iurisdictione, arg.l.pro hærede.in princ.ff.de acq.hær. Mouetur ẽt, quia pendentia litis est aliquid plus quàm sola perpetuatio iurisdictionis: sed pendentia litis inducitur per solam citationẽ, cle.2 vt lit.pend. ergo perpetuatio iurisdictionis, quæ est quid anterius, debet induci per actum citeriorem citatione. Et per illa secundum eum declarantur multa iura canonica. maximè tex.in c.quamuis.in c.plures.& c.si delegatus.de offic. deleg. in 6. qui dicunt, q̃ si res non sit integra. Nec obst. secundum eum tex.in d.c.gratum.& in d.c.fi.de offi.lega. quia respondet, quòd quamuis illa iura dicant per citationem perpetuari iurisdictionem delegati: non tamen negant quinetiam perpetuetur p̃ actũ
* citeriorem citatione. *Breuiter communis sententia est contra Bar.* q̃
d ad perpetuandum iurisdictionem delegati, requiritur citatio, vt est tex.inuiolabilis in d.c.fi.de off.deleg.& in c.gratum. per q̃ iura declaratur ista lex, & similes: quando dicatur res cœpta geri. Ideo per solam commissionem de citando, vel per actum citeriorem citatione, non potest dici perpetuata iurisdictio. Ita tenet glo. in c. licèt vndique. in verbo, repetet, & ibi notabiliter
* Bal.& *communiter* alij omnes Cano. maximè Inn. Io. Cal. Cardi.
* & Imo. de off.deleg.& ibi dicit Imo. q̃ *ista est communis opi.* Bal. primo refert Host. in ista materia dicere mirabilia, q̃ delegatus recipiendo literas delegationis, & faciendo illas sibi legi corã notario, dicitur vti iurisdictione: sed malè secundum Bal. quia non cœpit vti, sed bene præparauit se ad vtendum. l. quemad. ff.de inoff.test. sicut in procuratore recipiente literas mandati, & rogante notarium qualiter literas accepit. Nam hoc non est incipere vti mandato sed quoddam præambulum, vt ibi per eum. Subdit Bal. q̃ licèt aliqui putent, quòd per solam cõmissionem citationis perpetuetur iurisdictio, per d. c. quauis, & c.cum plures, & c.si à subdelegato. ipse putat hoc esse verũ secuta actuali citatione, & non aliter: quia licèt incipiat velle vti, hoc non sufficit, nec per hoc dicit vsus, sicut qui vult ascẽdere arborem, non per hoc dicitur ascendisse, sm gl in l.in vendentis. C.de ꝑh.emp. Nec qui vult eligere, per hoc dicitur elegisse, iuxta gl.in l.fer.leg.in prin.ff.de lega. 1. & quædam alia, vt ibi per eum. Idem tenet Imo.& D.Abb.in d. c. relatum. & ibi dicit Imo. q̃ istud communiter tenetur per Legist. & Can. & ibi Panor.dicit, q̃ est impossibile respondere ad d.c. fi. nisi violetur. Allegatur ẽt cap proposuisti.de fo.compe.& l.si quis postea.ff.de iud.& quia ista perpetuatio fit respectu partium: ergo requiritur, q̃ aliquis actus interuenerit cum parte, prout est citatio, quæ est fundamentum iurisdictionis, vt ibi per eum. & idicit, quòd iura quæ debent geri, necessario debent intelligi mediante citatione, per tex.d.c.gratum.& d.c.fi. Et idem tenet Arch.2.q.6.c.non ita. Idem tenet Gemi post Arch.in c.fi.§. allegato.& in c.quamuis.de off.delega. in 6. Salyc.& D. Alexã. hic. Moti omnes per d.c.fi. dum requirit citationem. Facit text. in d.c.fi à subdelegato, qui vult, q̃ non sufficiat esse factã subdelegationem, ad hoc, vt res dicatur cepta geri: sed requiritur, q̃ subdelegatus aliquem alium actum ceperit, licèt glo. ibi restringat. Ad idem facit, quod vult gl.in c.super qõnum.§. si vero duo.in gl.magna, in verbo, si non possunt, de offi.deleg. quæ vult, q̃ ad hoc, vt delegatus, qui in totum subdelegauit vices suas, non possit expresse reuocare delegationem, requiritur, q̃ processum sit ad actualem citationem. Idem dicendum in tacita reuocatione, quæ inducitur morte delegantis. Istam opin. contra Bar. tenet Bal.in d.c.gratum. vbi plus tenet, q̃ non sufficit, si sit facta citatio, & reus citatus non comparuit: nisi faciens citari accusauerit contumaciam citati, aliàs non diceretur perpetuata iurisdictio, quia talis citatio, nemine comparente, nõ habet effectum. l. quamuis. ff.de in ius voc. & sequitur ibid. Pet. de Ancha. per d.l.quamuis.ff.de in ius voc. & quædam alia, vt ibi per eum, referens se illis diebus ita vidisse consultum. Istam opi. teneas, quamuis idem Imo.in d.§. sed si quis post multa resideat in illa opi. q̃ fortè de iure cano etiam per actum citerio rem citatione perpetuetur iurisdictio, per gl. Canonistarũ primò relatas: sed de iure ciuili requiritur citatio. & ad id qđ vult gl.fing.in d.c.fi à subdelegato. adde, q̃ Panor. illam expresse reprobat in d.c.gratum, per illum tex. & quia subdelegando non vtitur iurisdictione delegata, quia delegare est actus iurisdictionis ordinariæ. capitu. pastoralis. de offic.delega. Item dum Barba. ponderat text. nostrum in dictione, res. Tu pondera, quòd Bald.in dicto cap.licèt vndique. aliter exponit, vt supra retuli.
59 † Per ista dicit Domin. Alexan. malè dixisse Bald.in rubr. C.de in ius voc. vbi tenuit, quòd per solam præsentationem libelli dicitur perpetuata iurisdictio iudicis delega. Nam patet Bald. malè dicere, ex quo nulla citatio præcessit. Ego contra. Bald. allego tex. apertum in §. si vero initium. in Authen. de litigiosis. Item quia sola oblatio libelli nõ habet vim alicuius principij iudicialis, vt l.libertus aduersus, cum ibi no. ff.de in ius vocan. Tertiò, quia sola obiatio libelli non habet vim etiam interpellationis extraiudicialis, nec constituit in mora, secundum Bar. in l.denunciasse. § quid ergo. ff.de adulte. quam Barto. legit sub l. præced. Ang.& Ludo.Roman.in l.vinum.ff.si certum petat.
60 Ang.in rubr.C.de in ius voc. ¶†† An autem per citationẽ nulle lam, vel alium actum nullum dicatur res cœpta geri, & per
. petuari iurisdictio delegati? Hostien. tenet, quod sic, quem refert gl.in c.cum plures.in gl.fi.de offi. deleg. in 6. Pro quo facit tex.fortis in cap.venerabili.de offic.delegat.vbi Abbas delegatus excessit formam mandati apostolici.& sic quod gessit fuit nullum. capitu. cum dilecta. de rescript. & tamen per illum actum nullum perpetuauit suam iurisdictionem. Ioannes And.Card.& alij ibi multipliciter rident, sed diuinãdo.tñ illa
* opin.Host. *est citer: probata*: & eam reprobat gl.in d.c.cum
f plures.in fi.& Ang.in l.si qs postea. ff. de iudi.& eã ibi alleg. Archi.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Neuiz.consi.98.nu.2. & 5.vbi etiam quòd in dubio iudican. est in risdictionem perpetuatam esse, vt actus sustineatur. de quo plura scribunt Capel.Tholo.q.140.Dec.consi.404.nu.12.& an citatio necessaria sit ad perpetuandam iurisdictionem delegati, no.Por.l.b.4.conclu.11. MASVER.

b ¶Citationis. Adde Barb.in c.relatum.de off.deleg.Neuiz.consi.98.

c ¶Communis est in oppositum, vt testatur Fely.in cap.relatum. col.3.versi.& respondet, de offi.deleg.& li Io.And.pluribus in locis contrarium tenuerit, vt in c.vlt.de off.deleg.& in c.quamuis.eo.tit.in 6.& in addi.ad Spe. titu. de recusa.§.2.ad fi. PANCIR.

d ¶Et an citatio nulla inducat perpetuitatem iurisdictionis, vide Por.li.4.conclu.12.& an perpetuetur per actum nullum, die, vt per Roman. singu.149. MASVER.

e ¶Nullam. Adde Ioã.de Fantu.in 10.q.in maternis.de consec.dist. 4.

f ¶Vide Por.lib.4.concl.12.

chi.in c.nonita. 2. q. 6.& pro ista communi sententia ꝑ Host. est bonus tex.in c.proposuisti.in verbo,legitimè citatus,de fo. compe.facit tex.solennis in l.accusaturus.& ibi Bart.not. ff. de adult.vbi libellus nullus,& citatio nulla non perpetuant accusationem, nec interrumpunt præscriptionem, & idem tenet Bal.in l.nec quicquam.§.1.in 13.col.ff.de offi.proconf. Et no.in l.& post edictum.in prin.ff.de iudi.Facit,ꝙ vult gl.no.in l.si pater,per illum tex.vbi etiam Bal.C.ne de statu defunc quæ vult
61 q' etiam litis contest.nulla non interrumpit ꝑscriptionē. ¶† In 3.parte prin.gl.subdiuide illam in quatuor, prout opponit,& triplic iter soluit.Partes patent. Prima sol.nihil valet: quia etiã mandatum extraiudiciale ad negotia re integra expirat.l.mandatum.C.mand.Tene secundam solu.declaratam,vt per Bart.

* *Quæ communiter tenetur*, ꝙ quando per superiorem committit alicui aliquid,ad quod tenebatur ex officio, iste cēsetur iussus necessitatem importans:& tunc non extinguitur morte committentis:quia censetur potius quædam excitatio:vt in c.licèt vndique.præalle. & in c.cum aliquib.de referi.in 6.sed quando committitur alicui illud,quod non spectabat ad eius officiũ, ista dicitur delegatio,quę bene extinguitur re integra per mortem delegantis,& hoc modo limita,& declara istam l. Idē tenet gl.in d.§.& hoc vero iubemus.& in l.iubere cauere,circa fi. ꝛ̄.eo.& in l.1.in ver.possunt.ꝛ̄.tit.2.Idem tenet Spe.in tit.de iud. deleg.§.restat,in fi.1.col.& in tit.de leg.§.finitur.versi sed pone de facto.D.Abb.in d.c.relatum.in vlt. col. & ibi ponit rationē diuersitatis: quia per dationem præcepti datur noua potestas ad actum:Ita ꝙ in exercitio gerit vicem mandatoris. Vñ eius morte extinguitur commissio:secus in mãdato, quod fit aliàs habenti potestatem:quia tunc non datur noua potestas,sed exciratur antiqua.c.cũ aliquib.de referi. in 6. Vnde tunc non extinguitur per mortem committentis.c. eam te.de referip. vbi bonus tex.& vide quod per hoc infert Bal.in l.cum qui.§. 1. ꝑ. eo.
62 ¶† Ex ista doctr.Bar.inferẽ,ꝙ mandatum factum per iudicem nuncio publico de mittendo aliquem in possessionē, nõ extinguitur per mortem mandantis re integra, imò durat, & potest nuncius post mortem illius iudicis facere illam executionem realem:& ad hoc alleg.tex.in c.si super gratia,de offic. deleg.in 6.vbi mandatum executoris gratia: apostolicæ etiam mortuo Papa re integra durat.Ad idem alleg.tex.l. fundi venditor.ff.de acq.pos.Tu aduerte,ꝙ neuter tex. videtur facere ꝓ Bar.Nam ibi somniauit Bar.ꝙ in d.c.si super gratia,ille cui Papa commisit executionem,haberet prius tale officium, certè hoc est diuinare.Præterea tex.ibi non se fundat, eo quia Papa committeret illi,ad quem aliàs officium spectaret: sed eo ꝙ a gratia principalis erat perfecta: & ideo commissio executoris tanquam accessoria debet durare,ex quo principalis durat, & ita posset dici in casu præsenti, quando commissio nuncij de mittendo in possessionem fieret in executionem actus iam ꝑfecti.Et ideo Lud.Rom.in d.l.fundi venditor, fortè ista considerans aliter inducit d.c.si super gratia.ꝙ licèt regula sit, ꝙ finiatur delegatio morte committentis, verum est nisi delegatus esset articulus dependens, & accessorius illius causæ in se perfectæ & consummatæ, habentis propriam vim de per se, quoniam tunc sicut durat principalis causa,ita & accessoria,& ista est ꝓpria ratio,& casus.d.c.& istud militat in casu nostro, ergo &c.Similiter tex.in d.l.fundi,non videtur,quod loquatur in casu ècontrario. Ibi. n. necessitas non erat in persona illius amici mandatarij,vnde Bar.qui fortè de hoc perpendit in d. l. fundi,aliter inducit illum tex.ꝙ ibi necessitas erat ex parte mãdantis,& hic est ex parte venditoris, qui tenebatur tradere, & sic in possessionem mittere,& hoc modo probat ille tex.quòd quando mandans committit illud, ad quod ipse mandans tenebatur ex necessitate,eo mortuo etiam re integra, non extinguitur illud mandatum:& ita est in casu isto,vbi iudex mandabat illud,ad quod ipse mandans tenebatur ex necessitate officij:& sic Bar. non considerat ibi necessitatem ex parte nuncij, seu mandatarij,prout facit hic,sed considerat necessitatem ex parte mandantis.& hoc modo faciet d. l. fundi. Sed certè nec ista consideratio videtur bona:quia ea attenta nunquam mandatum iudicis re integra extingueretur per eius mortẽ, quod est de directo contra istum tex.quia semper iudex facit ex necessitate officij,vel iurisdictionis: vt patet ex diffinitione iurisdictionis traditæ per gl.in l.1.ꝑ.eo.Tene istud idem quod Bar. hic.Tenet idem Bar.in d.l.fundi & ibi D.Ang.& communiter Mod.Ang.Pau.de Cast.& Lud.Rom.hic,idem Ang.in l.& puto.vbi limitat.ff.de postu. & in l.si per epistolam. vbi etiam limitat,& ibi Lud,Rom.ff.de acq.hærc.no. Bal.d.in l.si de interpretatione.ff.de legi.D.Abb.in d.c.relatum,in vlti. col. alij Cano.in d.c.si super gratia.Pet.de Anch.& Gemin.in d. c. si super
* gratia.Petr.de Ancha.in clem.ne Romani,de elect. *Et ista est communis sententia*,pro qua bene facit, quod not. Barto. in l. vendi-
a tor.§.iudices,per illum tex.ff.de iudic. quòd si nuncius habet a in mandatis à iudice citandi aliquem, eo mortuo potest talis nuncius sine aliquo mandato successoris citare.Sequitur Imo. in d.c.quoniam Abbas.quicquid teneat Pau.de Cast.in d.l.fundi.Ad idem facit,quod no.dicit Bald.in l.edictum.ff.de iudi. in ista ciuitate practicari,& rationabiliter, quòd mortuo primo iudice,vel remoto,successores renouant licẽtias capiendi absque noua citatione partis.& vide etiam Spe.in tit.de iudic.deleg.§.restat,in verbo,item mortuo.Subdit Angel.in d.l.fundi. idem in licentia data nuncio de capiendo debitore:quia durat etiam mortuo iudice, dummodo sit concessa causa cognita, aliàs secus,vt ꝑdicam.Contra decis.principalem Bartol. tenet Bal.hic in 3.colu. dicens in ciuitate Papiæ seruari contrarium: quia faciunt semper renouare licentiam per successorem: & ista practica est melior,secundum eum: quia nuncius est nudum organum iudicis.l.si pater.ff.de manu.vind.& habet formare negotium in persona iudicis.l.qui autem.§.fi.ff. de confti.pec.l.multum interest si quis alteri,vel sibi:ergo mortuo iudice non debet posse nuncius facere executionem: & per hoc apparet non obstare.d.§.& hoc vero iubemus. quia ibi non fit commissio vt nudo officio,sed officiali.Idem tenet Bal. in l.1. C.de postul.& Fulg.hic in pe.col.Sed ad hoc notabiliter respõ de secundum eundem.met Bal.in l. si de interpretatione. ff. de legi.ꝙ nuncius publ.facit tanquam organum, verum est officii,quod nunquam moritur,sed non illius iudicis. Tenetas ergo decis.Bar.quam limita, quando tales licentiæ de capiendo personam,vel de mittendõ in possessionem,essent factæ causa cognita,aliàs secus,secundum Angel.Imo.& Mod.in d.l.fundi. & Ang.in d.l.si per epistolam.Facit,quod vult Bal.hic in 3.col. ꝙ præceptum,quod fit cum causæ cognitione, est perpetuũ, vt dicit notari in l.1.C.de postu.& ad istum artic. vide Angel.
63 aliter diffinguentem in l.puto.ff.de postu. ¶† Quid autem sit ècontra,si commissum sit nuncio, vt aliquem in pos. induceret,& mortuus sit nuncius,an alius nuncius in eius officio succedens poterit talem executionem facere sine noua commissione?Ang.in d.§.& hoc vero iubemus.tenet ꝙ sic.Facit,quod vult Bal.in l.consentaneum.in fi.col.C.quomodo, & quando
64 iud †No.tamen diligenter,quòd licentia intrandi possessionē per executorem concessa per iudicem durat tantum biẽnio. Ita no.Bar.in l.si finita.§.si quis metu.in fi.ff.de dam.infec.& in l.prætor.§.in eum.ff.de bo.auth.iu.pos.Item circa tex.d.c.si super gratia.adde ꝙ illum tex.dupliciter limitat Lud.Rom.in l. 2.§.sed si quis.in 1.col.ff.de dona.Primo, vt procedat in mero executore,qui alio non cognito habet exequi gratiam,non autem in mixto,qui cognito prius an impetrans sit idoneus, vel an dixerit veritatem in rescripto,postea habet exequi. Secundò limita,vt procedat in executore gratiæ iam factæ: non autem gratiæ beneficij concedendi,per c.si cui.de præb.in 6.Sed tamen vide ambas limit.plenius per Gemi.in d.c. si super gratia.in pen.& in fi.col.¶ In ea.glo.ad fi.Ista 3.sol.est vera quo ad
65 principium.d.§.& hoc verò iubemus.non quo ad fi ¶† No.ex gl.ꝙ quando delegatio fit alicui sub nomine dignitatis,nõ extinguitur per mortem illius delegati, sed transit ad eius succes
b sorem. b Sed quando facta est sub nomine proprio:quia censetur facta personæ,eo mortuo extinguitur, & non transit *in* successorem in dignitate,vt iurib.alleg.in gl.in d.§.& hoc vero iubemus.& gl.in l.tale pactum.§.fi.in gl.magna.in fi.ff.de pact. Latè Doct.in d.c.quoniam Abbas.Limita tribus modis, quos collige ex theorica Bar.in pe. col. Primò, quando committeretur aliquod negotium facti: tunc licèt commissio fiat sub nomine dignitatis,non transit ad eius successorem.c. fi de offi. deleg.Ad hoc vide pulchrè,& latè Bart. & alios in l.qui liberis. §.hæc verba.ff.de vulga. & pup.Secundò limita,quando quis habet dignitatem nomine alterius,vt Vicarius Episcopi,argu. l.quod prin.vbi etiam Bar.no.in fi.ff.de leg.2.Bal.Sali.& Fulgo. hic.Bal.in l.hac consultissima.in 1.col.C.de testam. Cyn. Ang. & Fulg.in l.si quis Imperatorem.C.de test. Cano.in d.cap.quo
* niam Abbas.vbi Imo.dicit,*quòd istud communiter tenetur, quamuis contrarium*,& malè teneat glo.in clemen.& si principalis, in glo.2.de rescrip.Tertiò limita secundum Bar.& Fulg. quando commissio fieret expressio vtroq; noïe & proprio, & dignitatis:

ADDITIONES.

a ¶Habet, Adde Barto.in l. fundi,de acquiren.possess.Angel.in l. si per epistolam,de acquir.hæred.Bal.in l.si de interpretatione,ff.de legibus.Barto.in l.1. ff.de postul.

b ¶ Sequitur Euerard. lib. argumen. cap. à vi subrogationis. vbi allegat Doc. in c.quoniam Abbas.de off. deleg.Distingue,vt per eos ibi.Quid si delegatio fiat sub nomine proprio,an successor illius possit cognoscere?& dic, vt per Doc.ad l.placet.ff.de lib.& posth.Euerar.vbi supra. MASVER.

tis:tunc.n.attenditur, quid procedat.l.si seruus cõis Titij. §. fin. vbi plenius Bar.ff.de stipu.seruorum.Quartò limita,quando ille cui facta est delegatio est ꝙiunctus sanguine,aut valde.amicus delegantis:quia tunc quamuis delegatio sit facta sub noīe dignitatis : tamen quia censetur facta principaliter intuitu personæ ꝓp coniunctionem sanguinis,vel amicitiã:ideo tunc non transit ad successorem, vt probatur in c. requisisti. de test. gl.in c.religiosus.in gl.pe.de test.in 6.Bal.Ang.& Fulg.hic.Quintò limita,quando commissio esset extraordinaria, & de causa graui:tunc potius præsumitur facta personæ, quàm dignitati,ideo non transiret ad successorem, quamuis facta esset sub nomine dignitatis,ita singulariter tenet Bal.in l.1.§. ne autẽ. in 1.no.C.de cadu.toll.alleg.Spe.in tit.de instr edi.§.nunc autem. ver.quid si Papa.¶Sextò limita,quod dictum est de delegatione facta nomine proprio delegati, ꝙ censeatur personalis, & non transeat ad successorem,nisi esset incognitus deleganti:qa quamuis delegatio sit ei facta sub nomine proprio, tamen intelligitur facta dignitati si eam habet,& sic transit ad successorem.Ita probat tex.solennis in l.qui habebat.ff.de reb. dub.per quem tex.ita limitant Gul.& Ang.in l.tale pactum.§.pe. ad fin. ff.de pac.& ille tex.non est alibi in iure,secundum Bal. in cap. quoniam Abb.de offic.deleg.Pau. de Cast.in l.si in nomine.in
66 fi.C.de testa.¶†No.tamen perpetuo, ꝙ quoties per mortem
a delegati [a] extinguitur delegatio, non tamen per hoc ordinarius potest se intromittere de illa causa,sed solus Princeps,vel Papa,qui semel delegauit,quia semel delegando dicitur traxisse causam ad se,& exemisse ab ordinario, ita singulariter Bal. in l.si vt proponis.in pe.col.post Arch.per eum allegatum. C. quomodo,& quando iudi.vbi refert,ꝙ causa semel commissa in curia Rom.non exibit de curia,nisi Papa deleget, vel remittat ad ordinarium,& idem tenet Sali.ibi.Idem tenet Imo. in l.si expressim.ff.de app.Pet.de Anch.in cons. 58. incip. circũscriptis regulis Cancellariæ.Facit,ꝙ vult Bal.in c.1.§. ad hoc,in 5.col.de pac.iur.fir.¶Et quia visum est, an & quando per mortem delegantis extinguitur delegatio:Item, an, & quando per
67 mortem delegati:†Restaret videndum,vt nihil omittatur, an & quando per mortem impetrantis delegationem, vel eius ꝺ quem fit impetratio,expiret delegatio,& quando non, de quo habetur in c.significauit.de rescr.& plenius in c.quia V. de iud.
68 ¶†Extra gl.tangit Bar.hic in fi.col.an morte mãdantis [b] extin
b guatur iurisdictio delegati ipso iure,an ope exceptionis.Vtilitas est,quia si ope exceptionis tantum,partes fatentes mortem deleganus,si sponte litigaret,valeret processus ex quo iurisdictionis substantia non est ipso iure extincta. Sed si dicamus,ꝙ ipso iure extingueretur delegatio, secus,quia cùm iurisdictio sit ipso iure extincta,consensus priuatorum nihil facit.l.priuatorum.C.eo.Inn.in c.licèt vndique.de offic.deleg.tenet,ꝙ ope exceptionis tantum delegatio extinguatur. Et idem videt velle in c.cum venissent.de testi.Bar.hic in fi.col.alleg.duas glo. in contrarium,& præsertim in illo c.cum venissent.in verb. egerint.& tenet contra Inn.per istum tex.qui simpliciter dicit,mãdatum solui.Pau.de Cast.hic in fi.col.dicit,ꝙ dictum Inno. est singulare,si est verum,& quamuis non inueniat ab aliquo reprobatum,tamen non est verum,quia mandatum ius dicentis æquiparat mandato procuratoris,vt hic, in fi. sed mandatũ procuratoris morte domini extinguitur.l.4.ff.locati. Miror, ꝙ non viderit Bar.hic reprobantem Inn.Et ego pro ista.opi.contra Inn.pondero tex.in c.fi.§.officium. in verbo, ipso iure. de offi.deleg.lib.6. Iason Papiæ.

ADDITIONES.

a ¶Delegati.Adde Arch.in c.is ita.35.q.8.& per Fely.in c.quoniam Abb. in fin. vlti.col.de off.deleg.

b ¶Mandantis.Adde Spe. tit.de leg.§.videndum.ver.quid si is.Io.Andr.& Ant. de But.post eum in c.ex tua.de filijs presby.

SVMMARIVM.

1 *Etiam in pœnalibus masculinum comprehendit fœminas.*
2 *Lex pœnalis extenditur fauore Reipub.*
3 *Genus masculinum in &, quando comprehendat femininum.*
4 *Masculinum continet femininum in vltimis voluntatibus.*
5 *Sub masculino venit femininum,etiam si testator transeat de singulari,ad pluralem, vel ècontra.*
6 *Masculinum continet femininum etiam in statutis.*
7 *Masculinum continet femininum etiam in rescriptis.*
8 *Masculinum continet femininum etiam in priuilegijs.*
9 *Vbi tractatur de odio irrationabili, masculinum non continet femininum.*
10 *Masculinum continet femininum etiam in materia correctoria.*
11 *Quando ratio statuti est indifferens tam ad masculos, quàm ad fœminas, masculinum non continet femininum.*
12 *In his, quæ possunt adaptari fœminis, masculinum continet fœmininum non in alijs.*
13 *Vbi lex loquitur disiretiuè de per se de masculo, & de per se de femina masculinum non continet femininum,*
14 *In officijs masculinum non continet femininum.*
15 *Quando à lege profertur masculinum, etiam in casu odioso continetur femininum, secus si ab homine.*
16 *Quando lex esset simul pœnalis, & correctoria, masculinum non continet femininum.*
17 *Masculinum nnn continet fœmininum, quando profertur in materia odiosa, & odium est irrationabile.*
18 *Quando statuto prohibetur fœminam succedere existentibus masculis, & pater instituat filios, fœminæ non comprehendentur.*
19 *Masculinum non continet femininum, quando aliud apparet de mente testatoris.*
20 *Quando statutum loquitur per verbum, vir, non continebitur fœmina.*
21 *Masculinum simpliciter prolatum continet femininum, nisi adijciatur dictio masculina.*
22 *Masculinum non continet fœmininum, quando substituta est causa pia.*
23 *In contractibus appel.masculorum non continentur fœminę.*
24 *Appellatione fœminarum non continetur masculus.*
25 *Quando lex vtitur verbo præteriti temporis, non comprehenditur præsens de proprio significatu, & multominus futurum.*
26 *Ablatiui absoluti licèt sint præteriti tempris: tamen verificantur in præsenti.*
27 *Vbi ex delicto imponitur pœna pecuniaria, non habet locum cessio bonorum.*
28 *Qui non habet in bonis, luit in corpore.*
29 *Quando quis non potest soluere pœnam pecuniariam, est in arbitrio iudicis illam commutare.*
30 *Cautela pro debitore carcerato.*
31 *Imperitia excusat à dolo.*
32 *Rusticitas excusat à dolo, & ab igaorantia iuris.*
33 *Iussus magistratus excusat à dolo.*
34 *Iusta causa excusat à pœna legali.*
35 *Causæ, quæ excusant a pœna doli.*
36 *Lex puniens facientem delictum, comprehendit mandantem.*
37 *Mandans non continetur statuto puniente facientem.*
38 *Mandatarius licèt non sit in dolo, tamen mandans tenetur.*
39 *Quando plures delinquunt, quilibet tenetur insolidum ad pœnam.*
40 *Nihil sub sole perpetuum.*
41 *Vbi verba l.non conueniunt, consequens est, quod nec dispositio legis conueniat.*
42 *Pœna à lege imposita, in dubio cui sit applicanda an fisco, vel parti.*

LEX VII.

Si quis id quod. Ista lex non reperit alibi in iure, ſm Bar. in l.si familia.ff.eo.in qua ponitur edictum ptoris ꝺ eos, qui in contemptum iurisdictionis ordinariæ corruperunt edicta,& alia proposita in albo prętoris. Et quid sit album prætoris,declara, vt per Bar.hic,in prin.vt incidant in pœnam 50.aureorum.& pro tali cã quilibet de populo põt agere.Rõ est,quia vbi offenditur iurisdictio iudicis. semper quilibet de populo agere potest,ſm Bal.hic referentem sic Dy.consuluisse per hanc l.& reputat no.& sequuntur simpliciter Pet. de Anch.& Alex.hic,Postea in ver serui quoque.ad fin.cum l. seq.& seq.luris.procedit declarando verba edicti. h.d.Corrũ-
a pens [a] album prætoris punitur pœna quinquaginta aureorũ, siue sit liber,siue seruus,siue masculus,siue fœmina,& qui non potest soluere in ære,luit in corpus,à qua pœna excusatur propter ia.ſ.pp imperitiam,rusticitatem,& iussum ptoris. & mandãs ac mandatarius eadem pœna puniunt. Et si plures fuerint delinquentes,oẽs insolidum tenentur, & vnius solutio non libe-
1 rat alium.h.d.cum l.seq.& erit notabilis in tex.¶†No.primò in ver.sed vtrunq; sexum.ſm Bar.& alios,ꝙ masculinum prola-
b tum à lege, [b] comprehendit etiam fœminas. Tu autem subti
c lius no.& erit prima ampliatio ad hanc regulã.dic esse text. ꝙ
d etiam in materia pœnali, [c] & sic odiosa, [d] masculinum cõprehendit

ADDITIONES.

a ¶Corrumpens.Et de corrumpentibus imaginem Saluatoris, Paris de Puteo in tract.de ludo.cha.fin.col.2. PVRPV.

b ¶A lege.Adde Bar.in l.1.ff.de ver.sig.in l.si ita scriptum.ff.de leg.2.in l. ancillæ.C.de fur.

c ¶Pœnali.Adde l.si quis in tantam.C.vnde vi.l.quicunque.C.de ser.fugi.Barb. consi.16.in 3.col.in primo vol.

d ¶Odiosa.Adde l.quisquis.cum gl.C.ad legem Iul.maiest.Doc.in l.1.in prin.ff. de pœn.Arch.in c.si quis suadente.17.q.4.Alex.consi.95. inci. animaduersis. in 4.volum.

hendit fœmininum:& ita ad hoc no.istum tex. Alber. de Ros. Pan.de Cast.hic,qui dicit ideo esse in hac.l quia materia subiecta vtrique congruit sexui.Et hoc addit Alb. tex. in l.ait diuus. ff.de iure fis.& distinguit,vt hic per eum. Facit l. si quis in tantam.vbi Doc. C. vnde vi. Adde,quod ante eos ita ponderauit istum tex.glo.in c.generali.in gl.2.de elect.in 6. Bar. in l.1. ff. de verbo.sig.vbi dicit,quòd istud procedit in hac l. quia odiū hic est rationabile,& in l. 1.§.Sed & si incertum. ff.de ven. in possi. mit.Pondera etiam pro hoc glo.in l.cum proponas.in glo. fin. C.de transac.quæ iuncto tex. vult, ꝙ l.si quis maior. eod. titu. quæ est pœnalis,& loquitur in masculo, habeat locum in fœmina.Adde etiam gl.in cle.1.in gl.1.de sepult.quam ibi no.Io. de Imo.post antiquos Doc.per eum relatos,& dicit istud solū procedere in l.condita à Iurisconsulto Imperatore,vel Papa: quia tales non præsumuntur aliquid condere nisi iustum,& rationa
2 bile.† Considera tamen,quod ista lex quamuis sit pœnalis: & sic videatur odiosa, tamen debet extendi tanquam fauorabilis,cùm tendat ad fauorem Reipub.ꝙ delicta puniantur,vt dicit Bar.in l.quemad.circa medium.C.de agri.& censi.libro 11. cum concor.quas aliàs dedi,& j.referam,& ibi Bar. Inter cætera ad hoc ponderat istum text. vbi pœna statuti [a] punientis
a facientem maleficium habet locum in fieri faciente.Facit tex.
3 no.in simili in l.si quis in graui.§.vtrum.ff.ad Sylla.† Et ista materia,an,& quando masculinum genus contineat fœminas, & an sit de propria significatione,vel per extensionem,vide glos. magistram in d.c.generali.in glo.2.de elect.in 6.& in c.indemnitatibus.§.postremò.eo.tit.de elec.in 6.Bar.in l.1.ff.de verbor. sig.& melius,quàm alibi Bar.in l.1.in prin.in vlt.col.ff.de pecu. & in l.si quis in tantam.vbi etiam alij.C.vnde vi. Aliquid Bart. in l.Plautius.ff.de aur.& arg.leg.Spec.in titu.de dispu. & alleg. §.post hoc,ver.vel vbi masculinum genus. latè per Imo. in l.si ita scriptum.in prin.ff.de leg.1.per Cy.& plenius Bald.& Salic. in l.quicunque.C.de ser.fug.& plenè Archid.ad quem semper Cano.se remittunt in c.si quis suadente.17.q.4.Cano. in clem.
b 1.de elect. Facit, ꝙ appellatione fratris [b] venit soror.l.tres fratres vbi Barto.& alij no.ff.de pac.vbi in specie dicunt rationē quare masculinum concipit fœmininum, & assignat Petr. de Ancha. in consi.120. pro clariori decisione dubij: quia de iure masculi non differunt à fœminis.l.maximum vitium.C.de li-
c be.præt.Merito appellatione filiorum [c] veniunt masculi,& fœminæ.Item adde,quòd dispositum in monachis, & abbatibus extenditur ad moniales,& abbatissas.tex.est in c.fi.ad finem, & ibi Abb.ad hoc no.de statu regularium. & sic habes regulam,
4 & vnam ampliationem. ¶† Secundo extende dictam regulā, ꝙ masculinum continet fœmininum in vltimis volun.& multo fortius in d.l.si ita scriptum.& l.qui duos ff.de leg.3. ponunt
d Doc.in locis prælleg. [d] Hinc est,ꝙ si testator substituit hoc modo:si hæres moriatur absque filijs legitimis: intelligitur nō solùm de filijs masculis,sed etiam fœminis, secundum Ioann. And.& Can.in c.Ray.de testa.& ibidē D.Ant.de But.in 2.colu. per iura per eos alleg.D.Alex.in consi.55.in 3. vol. inci.ponde-
5 ratis his quæ in themate narrantur.in pen.col.¶† Tertio extende,etiam si testator de numero singulari tranieat ad pluralē, vel ècōtra:vt quia dicat,filio,& filijs,adhuc sub masculino venit fœmininum.tex.est no.in l.seruus.de ver.sig.& vide.l.quisquis.co.tit.De intellectu d.l.seruus.vide per D.Signorolum de Homodeis in consi.17[1].incip.testator in suo solenni testamen
6 to. in 3.in penul.& vlt.col.& consi.seq. ¶† Quartò prædicta re
e gula etiam procedit in statutis. [e] vnde statutum disponens, ꝙ nullus vadat de nocte sine lumine,comprehendit etiam fœminas,secundum Barto.in l.iura.ad fin.ff.de legi. Doctor.in l.quicunque.C.de serui.fug.Imo.in d.l.si ita scriptum.1.col. Petr. de Ancha.in consi.112.incip.superstite domina.& Bal. & Imo. in l.si constante.§.fi.ff.solu. matri. vbi tenent, quòd statutum puniens violentiam cum armis,comprehendit etiam fœminas. Hinc est,quod si statutum dicat,ꝙ coniuncti ex linea paterna vsque ad certum gradum præferantur alijs, sub illo termino coniuncti simpliciter prolata comprehenduntur de proprio significatu tam fœminæ,quàm masculi,secundum D. Alexā. in consi.110.in 2.vol.incip.circa dubitationem. in 4. colu. Per ista puto non esse verum,quod sing.decidit.Nic.de Neap. in l. 5.C.vestibus olober.lib. 11.vbi decidit:si statutum dicat,quòd nullus induatur de tali panno, vel quòd nullus possit portare tales vestes,istud refertur ad homines,non ad mulieres.Credo quòd non sit bene dictum per prædicta.Et caue quia tex. in d. l.1.cum glossf.videtur potius probare oppositum, cum ibi expressè interdicatur masculis tantum,vt patet ibi in verbo.viri-
7 les.¶† Quintò prædicta regula habet locum etiam in rescript. secundum Doct.in locis prælle.maximè Imo.in d.l. si ita scriptum.Ad hoc adde tex.in cap.significauit. vbi not. Doctor.de rescrip.vbi sub illa clausula,& quosdam alios,venit etiam fœmina.Idem tenet Spec.in titu.de rescript.præsentatio.§.fi.vers. sed quæritur vtrum.vbi per illam clausulam, tam clerici, quā laici positam in rescripto, possunt etiam mulieres conueniri.
8 ¶† Sexto dicta regula habet locum etiam in priuilegiis,secundum Bal.in c.ad audientiam.in vlt.col.de rescrip. Per hoc dubito de eo,quod consuluit sing.D.Signo.de Homodeis in cōs. 184.incip.in q.vertente inter Durantem. vbi mirabiliter consuluit,quòd si in priuilegio legitimandi concesso Comiti palatino detur potestas legitimandi spurios,non poterit fœminas spurias legitimare:& sic in tali priuilegio legitimandi, masculinum non comprehendit fœmininum. Mouetur per sex fundamenta præcipuè:quia vbi tractatur de odio, & masculinū profertur ab homine, non continet fœmininum.l. 1.§.1.ff.de
9 ventre in pos.mit.& infra dicam.† Item vbi tractatur de odio irrationabili,prout est hic,masculinum non continet fœmininum.l quisquis.§.ad filias.C.ad l.Iul.maie.& dicam j. Itē, quia fines mandati sunt diligenter custodiendi.c.cum dilecta.de reseri.l.diligenter.ff.man.Item si Imperator voluisset posse legitimari fœminas,istud expressisset.l.1.§.pe.cum sim.C.de cadu.tollen.Mouetur etiam,(& ista est magis colorata ratio.)† Nā maior ratio est,ꝙ plus possint legitimari masculi,quàm fœminę: eo quia masculi legitimati ad publicos honores, & magistratus aspirabunt,qui fœminis omnino sunt interdicti.l.fi.ff.de re iudi.No.quia si vera est ista decisio,esset maximæ importantiæ in contingentia facti.& inuenio ꝙ istam decisio,refert, & simpliciter sequitur Do. Præpositus nunc Eps Alex.& Romæ de collegio Do.de Ro.in c.per venerabilem.ver.videbatur,in 12.
10 col.qui fil.sint leg.¶† Septimò dicta regula locum habet etiā in materia correctoria ita probat glo.iuncto tex.in l. Gallus.in prin.in gl.parua,in ver.neptis.de lib.& posthum. quam ad hoc ibi ponderat solus Raph.Cu.ꝙ in materia correctoria masculinum continet fœmininum.Sed istud reprobat ibi Do.Alex. quia in materia strictè interpretanda, masculinum non comprehendit fœmininum l.1.§.item quæritur.ff.de ven.in possess. mit.Sed certè errat:quia imò in materia strictè interpretanda masculinum concipit fœmininum,vt patet ex his,quæ dixi.§. præsertim in statutis,rescriptis,& priuilegijs.& ad tex.per eum alleg respondē,vt dicam.j.in 5.fall.Ex istis ampliationibus po
tes facere generalem regulam,ꝙ in omni materia semper ma
f sculinum continet fœmininum. † Istam regulam limita pri-
11 mò,qñ rō statuti est indifferens tam ad masculos, quàm ad fœminas:secus qñ rō esset differens,& diuersa sm Bar.in locis prę alleg.& vide no.Bal.in l.1.in vlt.col.& in l.fi.C.qui admi.Quòd si statutum disponat,ꝙ in ꝯctibus mulierum, & minorum debeat interuenire consensus,& auctoritas coniunctorum,licèt tale statutum loquatur de coniunctis in masculino genere,tñ non comprehendit fœminas:quia consilium,& authoritas potiùs est virorum,& non mulierum.l.quidam decedens.§.Papinianus.ff.de admi.tut.& quia si statutum facit mulierem inhabilē in facto suo,non debet quoque auctorari in facto alieno, in l.fi.C.de legi.tuto. Ad idem bene facit,quod volunt Paul.& Mod.in l.sed si hac.§.liberos.ff.de in ius voc. ꝙ licèt appellatione liberorum comprehendantur tā masculi,ꝙ fœminæ, & descendentes ex eis,vt ibi,verum est,qñ sumus in materia indifferenti,ꝙ conueniat vtrique sexui. Secus si conueniat masculis tñ:vt in feudis.Vnde si aliqs acquirat feudum pro se,& liberis suis,non cōprehenduntur filię fœminę,cū rñr fœminæ nō succedant [g] in feudo. c. 1. §. filia.de suc.feu.c.1.§.1.vbi Bald.& alij
g cum

ADDITIONES.

a ¶Statuti. Adde Ludo.Ro.in l.si is,qui pro emp.ff.de vsuc.Ang.& Io.de Imo.in l.si seruus.in §.prætor.ff.de acq.hære. Card.Zab.in c.constitutus. in 14.q. de consuetu.Alb.de Ros.in 3.parte statutorum.q.55.Pet.de Anch.consi. 271.inci.de titulis criminum.

b ¶Fratris. Adde Alex.de Imo.consi.85.inci.animaduersis.in 3.col.

c ¶Filiorum. Adde Cy.in l.quicunque.C.de ser.fug.Bald.in l. si ita scriptum. ff. de leg.1.

d ¶Prælleg. Alex.lib.7.consi.17.inci.circunscriptis verbis test.Sig.consi.172. inci.testamento.& consi.seq.Corn.lib.3.consi.202. PVRPV.

e ¶Sed quid si statuta essent correctoria,Vide Alex.consi.24.col.1.lib.2. Cur. Iun.consi.102.in prin. BELLOT.

f ¶Adde vnum sing.generale ad hanc Regu.quòd masculinum concipit fœmininum in his,quæ possunt adaptari fœminę,Bald.in l.seruus.C.communia de succ.in l.1.in fi.prin.ff.de pec.Qua in materia plura no.Dec.in l.2.nu.95.ff.de reg.iur. BELLOT.

g ¶Fœminæ non succedant. Adde Spe.tit.de feud.in §.quoniam.vers.25.Pe.de Anch.consi.173.incip.D.Lazarius. Cal.consi.3.in tit.de feud.Ang.consi.321. inci.D.Iordanus.Lud.Rom.consi.33.incip.viso inuestiturę tenore.Raph.Cu. consi.137.inci.consultis & infra scrip.Raph.Fulg.consi.220.inci.nobilis de Fortiare.Alex.de Imo.consi.30.inci.omne datum.in 2.col.in 1.vol.Alex.cōs. 1.incip.ponderatis his,quæ.in 8.col.in 5.vol.

cum similib.qui feud.da.poss.Barto.in l.vt iurisdict.§. si liberti.
12 ff.de oper.liberto.Bald.in l.quoties.C.de suis & legi.vbi quinque rationes assignat, quare fœmina non succedat in feudo. Facit,quod dicam infra in quarta limitatione: & quod statim sequitur. Secundò limita in his, quæ possunt adaptari fœminis: non in alijs. Item nec in his quæ ratione carent. Ita dicit
13 Bal.in l.seruus.C.communia de succes. ¶ † Tertiò limita vbicunque lex loquitur discretiuè,ideò de per se de masculo, & de per se de fœmina:tunc masculinum nunquam fœmininum continet,eo quia expressum facit cessare præsumptum. l.si ita. de liberis & posthum.l.Clemens patronus. ff. de hæredit. instit.secundum Bald.in l.in multis.ff.de statu hominum.Confirmo,quia clausula in fin. posita non refertur ad aliam clausulam,quæ habet propriam,& specialem determinationem, secundum Bald.in l.1.in fin.C.de legi.hæred.Et dicit Bald. in capitu.secundò requiris.in vltim.colum.de appel. quòd clausula specialis,& discretiua non refertur ad præcedentia:& de istis habes text.not.in capitu.cum dilecti.de donatio. & ibi ad hoc notat Domin. Cardinal. & Ioannes de Imol. in duobus locis.
14 ¶†Quartò not.limita in officijs, in quibus masculinum non continet fœmininum.Ita singul.Bald. in capit. ad audientiam. circa finem,de rescript.vbi per hoc infert, quòd si testator dixit, Relinquo filios meos, vel fratres meos executores testamenti mei,non intelligitur de sororib. l.cuius bonis. ff.de cur. fur.quia fœmina habet inualidum consilium: sicut nec intelligitur de pupillo,cùm habeat consilium imperfectum.l.fina.
15 C.de legi tu.Facit quod dixi supra in prima limitat. ¶†Quintò limita,quando masculinum profertur à lege, etiam in casu odioso: secus quando profertur ab homine in casu odij: tunc non comprehendit fœminas. Vnde si testator in testato exhæredat filios,non continentur filiæ:l.1.§.sed & si incertum. & ibi Bartol.ff.de vent in poss. mit. & idem Barto. in consilio suo 54.incipien.Angel.Matthiæ habebat vnum filium.& glos.
16 in dicto capitn.generale.¶†Sextò limita, quando profertur in materia odiosa,& odium est irrationabile:puta quod propter delictum patris descendentes puniantur: tunc masculinum non comprehendit fœmininum.l.quisquis.§. ad filias. C. ad l. Iul. maiesta. secundum Barto. in l. 1. ff.de verborum significa. & in alijs locis prælleg.& per hoc egregiè consuluit. Francis. de Aretin.in consilio 39.incipien. In facto dicitur contigisse. quòd si aliquis pro crimine læsæ maiestatis, puta quia tradidit arcem hostibus vel fortilicium,per cõsilium generale populi factus sit rebellis ipse,& sui,sub illo pronomine,& sui, non veniunt filiæ fœminæ natæ ex illo rebelle. Facit, quod vult Bald. in l.quicunque.C.de seru.fugit.si ex forma statuti filij bannitorum non possunt inhabitare in ciuitate, non comprehendun-
17 tur filiæ fœminæ.¶Septimò,quando esset lex pœnalis,& correctoria simul, tunc masculinum non comprehendit fœmininum.Istud patet: quia aliàs fit extensio, quando lex est solùm pœnalis, vel est solùm correctoria, vt est quando ratio est expressa in lege:tamen si simul,& semel sit correctoria, & pœnalis,nunquam fit extensio.glo.est singul.in clem. vt ij, qui. in verb.in eisdem.de ætate,& qualitate.iuncto text. Et dicit ibi Dom.Abba.quòd illa glo.est singu.& quotidie allegatur: eam sequitur Dom.Anto.de But.in cap.fin.in 1.& 12.fallen. de constitu.Gemin.in cap.1.in 5.colum.in 1.fallen.de.tempo.ordi. in 6.Ludo.Rom.hic, & in consilio 129. incip. licèt magna apud me fuerit dubitatio semper.Dom.Alexand.in l.si constante. in
18 princip.ff.soluto matrimon. ¶† Octauò singu.limita,quando per statutum ciuitatis prohiberetur filia fœmina succedere existentibus masculis, & testator instituit filios, non comprehenduntur fœminæ:quia testator videtur disponere secundũ ius municipale.Ita tenet Pet.de Ancha post Bald. in l.tres fratres.ff.de pactis.Sequitur simpliciter Domi. Alexand.in l. Gallus,§ primo,ad fin.ff.de liber.& posthum.& in consilio 127.incipien.viso testamento dicti Ioan.in 1.volum. idem tenet Pau. de Castr.in consi.69.Casus iste frequenter contingit.in 2.colu. Bene facit: quia dispositio testatoris debet regulari secundum statuta loquentia etiam ab intesta secundum Barto.in l. hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebel.cum concordan.de quibus ibi, quod habet locum etiam in contractibus,secundum Bart. in l.iusiurandi.§.si liberi.ff de ope.liber..Ad idem bene facit,quod tenet Anton.de Butr.in consilio 9.incip.viso puncto, & quæsitis supra dictis.in prima & secunda colum. quòd appellatione descendentium, vel posterorum veniant ita masculi, vt fœminæ.l.cognoscere.§.primo.ff.de verborum significa.l.1.ff.de iure immun.Tamen stante dicto statuto, quòd existentibus masculis filiæ fœminæ non succedant,certè appellatione descen-
a dentium, a vel posterorum non veniunt fœminæ, nec masculi descendentes ex eis.Ad idem bene facit, quod dicit Petr. de Ancha.in consi.120.incip.pro clariori deci. dubij. vbi dicit, quòd quia de iure masculi non differunt à fœminis. l.maximum vitium.C.de lib.præter. Ideo merito appellatione filio-
b rum b veniunt masculi,& fœminæ.l.si ita scriptum. ff.de legat 2.& l.si quis ita.ff.de testa. tu. ergo si per dispositionem statuti masculi differant à fœminis,quia excludant fœminas:certè ap
19 pellatione filiorum non veniunt fœminæ.¶† Nono limita,nisi ex coniecturis verisimilibus probetur testatorem aliud sensisse. puta,testator instituit filium suum hæredem:& si decederet sine filijs maribus, vel nepotibus ex fratre,certè illud,nepotibus ex fratre,intelligitur solùm de masculis, non autem de fœminis,ne plus videatur tribuisse nepotibus ex fratre, quàm ex filio,secundum Raphael. Comensem in consilio 127. incip.in testam.Et quòd masculinum non concipiat fœmininũ, quando aliud appareret de mente testatoris, dicit Barto. in l. fina.ff.ad Trebel.Facit bene.text.in l. si vitia matre. circa med. in ver.vt in hoc casu deteriores esse nepotibus filij non sinantur.C.de bono.mater.Facit text.in l.Publius.§.fina. circa fin. ff. de conditio.& demonstr. Ad istam limitationem adde,quod not.decidit Pau.de Castr.in consilio 357.viso dicto testamento.& notabilius,& pulchrius in consilio 79. casus iste frequenter contingit.& in l.1.in vlt.colum.C.de condi.infer. & ibidem not.Raph.Fulgos.& in istis locis ponitur per Fulgos.& Pau.de Castr. alius notabilis casus in materia,quem vide: & latius per Dom.Andr.Sicu.inter consilia Alexan.in consilio 5 .in 4.volum.circa hanc dubitationem, & in consilio sequen. quod est
20 contrarium.¶†Decimò limita quando lex, vel statutum loqueretur per dictionem, vir: tunc nunquam comprehenditur mulier: quia est vocabulum præcisè masculinæ significationis,secundum Bald.in capitu.licèt vniuersi.de testi. Facit bene quod not.Barto.in l.1.in fine,per illum text.in versic.virorum. de legi.& ibidem Alber. Cyn. & Angel. Ad idem bene facit quod not.Bald.in l.scripturas.ad finem per illum text. in versi. virorum. C. qui pot.in pigno habea. Item limita quando est eadem ratio,vi eiusdem rationis,non vi sexus. Secus quando est diuersa ratio,secundum Cyn.Bald.& Alber.in d.l.si ita scriptum.in princip.ff.de leg. 2.& ibi Alber.allega. bonum text. in l.sicut.in fine.ff.de bon.liber.Facit quod dicit Bald.in l.quicun-
21 que.in 4.colum.C.de seru.fugi.¶† Vndecimò limita, quando masculinum profertur simpliciter, tunc bene comprehendit
c fœmininum. c Secus si adijceretur dictio,masculis:puta,quia testator diceret, Instituo filios masculos, tunc propter adiectionem masculos,nunquam fœminæ continerentur, etiam in materia fauorabili.& etiam ad pias causas, secundum.Do. Abb.in consi.37.incip.videtur primo, q; ex hac ratione. vbi ad hoc adducit sex fundamenta:& præcipuè bonam deci. Bart. quam videas in l.cum auus.in pen.q.ff.de condi. & demonstr. Adducit etiam decis.Host.Io.And.in c.Ray.de test. vbi si testator substituat,si hæres decesserit absq; filijs masculis, propter dictionem,masculis,fœminæ non faciunt deficere substitutionem,prout aliàs facerent.Quod vltimum etiam tenent Ang. & Moder.in l.sed si hac.§.liberos. ff. de in ius vocan. Adde, q; idem quod Abb.tenet Anto.de But.in consi.66.rectè decisum est.Confirmo vltra eum per duo. Primò per regulam vulgarem,In claris non est opus coniecturis.l.continuus. §. cum ita, ff.de verbo.oblig.Secundò & notabilius confirmo optimo si-
d mili. Nam licèt aliàs appellatione liberorum d contineantur etiam nepotes ex fœmina.l.cognoscere.§.liberorum. de verb. significatio.l.1.C.de condi.infer.istud procedit,quando terminus liberorum,profertur simpliciter. Secus si adijceretur dictio, masculorum, vnde si aliquis acquireret emphyteusim pro se,& liberis masculis,non venirent nepotes ex filia, secundum Specu.in titu.de emphyt. §. nunc aliqua.in versicu. 146 Bald.in Authen.si quas ruinas. C. de sacrosanct. ecclesiæ. An-
22 gel. & Moderni in d. l. sed si hac. §.liberos. † Aliàs in contingentia facti dedi aliam nouam limitationem, quòd masculinum non comprehendit fœmininum, quando substituta est

ADDITIONES.

a ¶Appellatione descendentium.Adde Bar.in l.semper.in §.idem scripserunt ff.de iure immu.per Feli.in c. nouit.in 2.col.de iudi.

b ¶Appellatione filiorum.Adde Bar.in l.qui filiab.in §.1.ff. de leg. 1.¶in l. Gallus.§.instituens.ad fi.ff.de lib.& posthu.

c ¶Fœmininum. Vide dicta per Socin. in l. cum auus.& libr. 3. consilio 14. PVRPV.

d ¶Appellatione liberorum.Adde gl.in cle. 1.de bap.Barto.in l.alimenta. ff. de alim.leg.Io.And.in c.statutum.de hære.lib.6.in nouel.Ant.de But. in c.ad extirpandas.de fi.presby.tamẽ si sit nepos,quẽ auus solebat semper tractare & nominare filium,venit appellatione liberorum,secundũ Bar.in d.l.alimenta, & illud dictũ Bar.sequitur,& reputat sing.Ludo.Rom.in l.si vero.§.de viro.in 23.fal.ff.sol.mat.& per eundem Lud.Ro.cons.438.col.fi.incip.in casu præsenti consultationis.

a est ecclesia,vel pia causa: ꝫ puta si testator dicat, ꝙ vult Titiũ, & eius filios habere talem fundum:& eis non existentib. substi tuit monasterium.tunc sub illo termino filios,non veniunt filiæ fœminæ.Motus fum:nam licèt terminus communis,vt est homo,de propria significatione comprehendat tam masculum,quàm fœminam:& tamen terminus singularis vt est filius de propria significatione non comprehendit fœminam, sed per extensionem & præsumptionem legis(tex.est in l.pronunciatio,in prin.in verbo,porrigitur.ff.de ver.sig.gl. & Bar. in l.1.ff.eo.tit.)ergo ista præsumpta dispositio. l. debet cessare,vbi est substituta pia causa:& sic cessat præsumpta dispositio. l. cũ cum auus.cum si.ff.de condi.& demon. quando substituta est pia causa,ſm Pet.de Anch.in consi. 46. prima facie videretur. Sic in simili,licèt aliàs filij filiorum positi in institutione nõ cẽ seantur substituti,vt per gl.& ibi clarius Barto.& Doc.in l.Lucius.ff.de hær. insti. tamen quando filijs deficientibus,qui sunt positi in institutione,vocatur pia causa,secus est,secundũ Pet. de Anch.in consi.74.contra Philip. vbi dicit hoc sibi videri iustissimum & æquum.Ad idem facit:quia vna præsumptio tol lit aliam.l.diuus.& ibi no.Bar.ff.de in integ.restit.l. qui adulterij. C.de adult.l.siue possidetis.& ibi Bald.C.de probat. sed fortior est præsumptio,vbi est substituta pia causa, vbi est alia p̃sumpta dispositio legis.arg.l.sancimus.C.de sacrosc.eccl.& c.præcipimus.in prin.12.q.1.& c.Matthæus.in fi.de sim.Et ita consului
23 Pisis,ego Ias.vbi plenius posui.¶††Tertiodecimò, & vltimò li
b mita [b] no.dictam regulam non habere locum in contractib. vbi appellatione masculorum non continentur fœminæ, nisi
c exprimantur: [c] quia imputandum est ei,quare legem apertius non dixit.Vnde si aliquis acquisiuit emphyteusim pro se, & filijs,non comprehenduntur fœminæ,ex quo non sunt expressæ.Ita originaliter tenet Guid.de Suza.in l.veterib.ff.de pact. & in l.quicunque.C.de ser.fug.quem refert, & sequitur Archi. in d.c.si quis suadente.Io.de Imo.vbi reputat hoc esse valde not. in d.l.si ita scriptum.& in commento.cap.potuit.in vlt. col.de de loc.vbi refert se ita de facto consuluisse.& in l.cum vir. ff.de ꝺdi.& demõ.Lud.Ro.in l.2.in prin.in 7.col.ff.de ver.ob. & in l. sed si hac.§.qui manumittitur.ff.de in ius voc.& in consi.35.incip.visa facti serie mihi proposita.D.Alex.vbi disputat in cõsi. 61.incip.super eo,de quo quæritur, videlicet an si ab ecclesia. in 1.vol.& in consi.201.in 2.vol.inci.consideratio.in 4.col.& in d.l.sed si hac.§.liberos.Raph.Cuma.in cons.183.incip. visa copia testamenti:tamen contrarium tenet Sali.in discursu in l.2. in 17.q.C.de iure emphy.& idem videtur ibi tenere Bald.in 2. col.Et potest confirmari,cùm bonum sit argumentum ab vltimis voluntatib.ad ꝺctus,& ècontra l.seruum filij. §. eum qui chirographum.& l.quæ de legato.ff.de leg.1.Sed in vltimis volun.masculinum continet fœmininum, vt prædixi. Igitur &c. nisi dicas,ꝙ aliud sit in contractib.quia imputandum est contrahenti,quare legem apertius non dixerit.*Tene primam opi. quæ est communis.*pro qua duo bene faciunt.Primò,ꝙ licèt appellatione filiorum contineantur nepotes l.liberorum.ff.de ver.sig. tamen secus est in contract. per d.l.veterib.Ita sing. tenet Bart. in d.l.liberorum.circa 5.col.in ver. quæro quid si appellatio filij profertur à contrahentibus.sequitur Ant.de But.in c.in quibusdam.in pe.col.de pœnis Pet.de Anc.in cle.1.eo. tit. Imo.& Sali.per quatuor fundamenta determinãt in l.2.in 20. q. C. de iure emphy.& emphyteusis acquisita pro se,& filijs non comprehendit nepotes,quod perpetuò not.Idem tenet Imol. in l. quod dicitur.in antepen.col.& ibidem alij Mod.ff.de ver. obl. & in l.cum vir.ff.de condi.& demõ.& in c.potuit.ad fi. de loc. D.Alex.in ꝺsi.91.incip.ponderatis his de quibus in themate.in 16.col.in 1.vol.& in consi.128.incip.consideratis verbis instrumenti.in 11.col.in fi.& prin.seq in eo.vol.Secũdò facit, ꝙ licèt in vltimis volun.monasterium habeatur loco filij.c. in præsentia.de proba.§.sed hoc in præsen.in Auth.de sanc.episc. in Auth.nisi rogati.vbi glo.& Doc.C.ad Treb.tamen secus est in cõtractib.secundum Spe.in tit.de emphy.§.nunc aliqua, ver. 30. quem sequitur Bald.in l.filium eum diffinimus.de ijs qui sunt sui vel alie.iur.D.Anto.in d.c.in præsentia.in 7.col.Faciunt quę habentur in Auth.ingressi.C.de sacrosan.eccl. ¶Conclude ergo,ꝙ in contractib.masculinum non continet fœmininum.Limita quatuor modis.Primò,ꝙ quando quis accepisset emphyteusim ꝙ se,& filijs per istam dictionem filijs,tunc non continentur fœminæ.Secus si accepisset pro se & liberis:quia latior est dictio,liberorum,quàm filiorum.§.fina. Instit.qui da. tuto. pos. Ita tenet Bal.in d.l.sed si hac. §.liberos. Petr.de Ancharan. in consi.125.incip.visis & diligenter ruminatis. D.Alex.in d.§. liberos.per fundamenta de quibus ibi per eum. & in consilio 8.opportunè animaduerso.in penul.colum.in 1. volu. quamuis idem Dom.Alex.de hoc dubitet in consi.61. incipiẽ. super eo,de quo quæritur,videlicet an sit ecclesia.in penul.colum.in eo.vol.Secundò notab.limita, nisi quis accepisset emphyteusim pro se,& filijs,& hæredib.Nam cùm non requiratur vtrũque copulatiuè,secundum Bar.in l.Gallus. §. etiam si parente. cum concor.ff.de lib.& posthu.Certè fœminæ venient pp dictionem hæredib.& ita in specie tenet d.Alexã. in d. §.liberos. Tertiò no.limita,vt procedat in contractib.stricti iuris. Ita voluit Raph.Cum.si eius rõnem consideras in cons.183.inci.visa copia testamenti.vbi dicit,ꝙ ideo in contractu emphyteutico masculinum non continet fœminas: eo quia contractus emphyteuticus est stricti iuris,vt patet ex §.actionum.Insti.de act. Sed ꝺctus stricti iuris non recipiunt interpretationem extensiuam.l.quicquid adstringendæ.in prin.ff.de ver.ob.vnde ex ista ratione vĩ velle,secus esse in contractib. bonæ fidei. Pro certo ista esset maxima limitatio,sed non puto eam esse veram, per duo.Primò quia d.l.veterib.procedit etiam in contractib. bonæ fidei,ſm gl.& Bar.ibi.Secũdò,quia ratio sua est falsa,& cõfunditur ex extensionibus quas ꝺ.dedi.Quarto tu limita in cõtractib.ex liberalitate procedentibus,puta in donatione,duplici fundamento.Primo,quia cessat tunc ratio d.l.veterib. Secũdò,quia in eis fit latior interpretatio quàm in vltimis volun.c. cum dilecti.de dona.¶Ex istis habes plenè examinatam regu-
24 lam,ꝙ masculinum continet fœmininum. †Econtra autem appellatione fœminarum clarum est masculos non contineri.tex.est,qui rationem assignat in d.l.si ita scriptum,in princ.& ibi Imo.in vlt.col.gl.in §.fi.Inst.qui da.tut.pot.& in l.1.ff.de ver. sig.Facit,quod vult gl.in cle.attendentes.de statu mona.quæ dicit,ꝙ appellatione Abbatissę non venit Abb.Quid ergo si statutum disponat,ꝙ quis non teneat capras in villa sub certa pęna,an tenens hircos incidat in illam pœnam? vide per Albe.de Ros.in 1.parte statu.in q.114. incip. sed quid si statutum est in villa.vbi refert Host.dicere, quòd fuit determinatum Mutinæ de consilio Albe.Papiensis,quòd non:tamen Albe.dicit,quòd vidit seruari contrarium,& licèt nihil alleget, pro eo facit, ꝙ valde no.dicit D.Ant.de But.in cõmento.c.fi.in 9.car. de ꝓsue. ꝙ qñ rõ est vtrobiq; indifferens, tunc etiam fœmininum continet masculinum.quod diligenter not. pro limitatione iurũ
25 prælleg.¶††Secundò not.in versic. quod si dum proponitur. secundum Barto.& alios,quòd quando lex vtitur verbo præteriti temporis,non comprehenditur præsens de proprio significatu.& multominus continetur futurum tempus.l.cum lex vbi Bar.& alij.ff.de leg & istud inducitur per Bart.& alios post Iac.But.ad quæstionem statuti,quam plenius vide per Pau. de Cast.cum concor.de quibus per D.Alex.& quia Bar. non perfectè refert disputationem:ideo aduerte.Quærit Iac.But.Statuto cauetur, quòd si capitaneus aliquid proposuerit, quod sit contra vtilitatem public.sit priuatus ipso iure officio.Alio statuto cauetur, quòd non valeant reformationes ciuitatis, nisi sit facta propositio per capitaneum. Pone,capitaneus aliquid proponit contra public.vtilitatem:ciuitas statuit illud, an statutum valeat?dubium facit:an eoipso, quòd capitaneus incepit proponere contra publicam vtilitatem, sit priuatus officio.& si hoc dicimus,statutum ciuitatis non valebit.quia proposita non erit facta à capitaneo;sed à priuato. & est quasi qõ de puncto,vt in simili per glo.in l.sed & partus.§.fina. in verb. amisisse.ff.quod met.cau.Nam determinat Iac.quòd cum statutum vtatur verbo præteriti temporis,proposuerit,denotante perfectionem,fuit priuatus post propositionem:& vltra eũ facit,ꝙ si statuto cauetur, ꝙ quicunque portauerit bladum extra ciuitatem,puniatur certa pœna, non habet locum in eo q captus est in itinere,dum portaret: ex quo statutum vtit verbo præteriti tpis,ſm Bal.in l.si quis nõ dicam rapere.C.de epis. & cle.& in l.si fugitiui.C.de ser.fug.Io.And.in addi.Spe.in ti.de
26 consti.circa prin.† Alibi tñ Barto.in l.2.§.deinde.ff.de ince.rui. nauf.no.ex illo tex.ꝙ ablatiui absoluti, licèt sint præteriti tpis, tamen

ADDITIONES.

a ¶Pia causa.Contra facit Soc.lib.3.consi.55.inci.visis consilijs. PVRPV.

b ¶Limita.Limitatio 13.est,quam tenet Ias.in vt liberis.colum. 3. C. de collatio. PVRPV.

c ¶Adde,quòd secundum aliquos regula est, quòd in materia indifferenti quæ congruit vtrique & fauorabili masculinum concipit fœmininum. l. si quis ita.ff.de test.tut.l.si ita scriptum.de leg.2.cuius contrarium voluit Archi. 17. q.4.c.si quis suadente.quem sequuntur Alex.consi.61.lib.1.Ias.hic,& in l.2. nu.193.C.de iur.emphy.in l.maritus.nu.4.C.de procu.Dec.in ca.in præsentia,nu.46.de proba.consi.171.nu.4.consi.203.in prin.107.nu.4.Rip. in l. ex facto.§. si quis rogatus. nume.59.ff.ad Treb.& hoc in omnibus contract. locum habet. Dec.consi.301. numero 3.Hippol.singul.191. qui respondet ad contraria ꝙ loquuntur in testamentis in quib.plena fit interpretatiò,secus in contract.in quibus verba contra proferentem interpretantur.l.veterib.ff.de pac.l.Labeo.ff.de contrah.emp.ita refert Rom.consi.35.infra allega.qui hoc in art.plura etiam no.consi.98.148. cui adde Dec.d.l.2.de reg.iu. MASVER.

tamen verificantur in præsenti.Idem no.Bar. in l. si quis iacentem.per illum tex.co.ti. vbi reputat hoc esse mirabile.Alibi habes gl.in c.dilectus.secundo.in gl. 1.& ibi Doc. de præb. q̃ si in rescripto Papæ dicatur,si qua præbenda nunc vacat, q̃ comprehenditur ẽt vacatura in futuruu.Idem tenent Imo.& Ludo.Ro.in l.si quis mihi bona.§. iussum.& ibi limitant.ff.de acq. hær.¶ Limita notabile huius tex.vt procedat in pœnis temporalib. secus in pœnis spiritualib. puta in excõmunicatione. Vnde si Epͣs excommunicat eos,qui elegerint Titium,quamuis vtatur verbo præteriti temporis, quamprimum incipiunt eligere,quamuis non perficiant,statim sunt excommunicati, fm Inn.in c.præterea.de appel.Ratio est fm Pau. hic, quia excommunicatio gladius domini est penetrabilior vnguibus ac-
27 cipitris.¶† Tertio pondera tex.ibi,& eos qui inopia laborant. ex quo collige tria. Primò, q̃ vbi ex delicto imponitur pœna pecuniaria,non habet locum cessio bonorum, ex quo corpus debet torqueri.& ita limita tit.ff.de cessio.bon. imò plus vbicũque aliquid debetur fisco,non habet locum cessio bon. secun
a dum Bart. in l. fi.ff.ad l.Iul.pec.¶† Secundò collige regulam,
28 q̃ qui non habet in ære,luit in corpore. concor.iunt in glos.
b Imo si reus posset totam pœnam soluere excepto vno denario,adhuc procedit ista regula,fm Bal.in l.cum sit.C. de sepul. viola.quem sequitur D.Alex.hic.Tu tene ꝺ̃rium: quia pro minimis pœna pecuniaria non conuertitur in corporalem, dato q̃ non sit soluendo,fm Bal.in l.quicunque.in 2.col.C. de seru. fug.dixi in Auth.qui rem.C.de sacrosanct.eccle.¶ Limita istam regulam,qñ pœna pecuniaria debeꝫ rõne delicti: secus si ex contractu,cum tunc possit cedere bonis,fm Iaco.But.& D.Alex. hic.Bal.& Ang.in l.fi.ff.de in ius voc.Facit regula.l.nam is. ff.de dolo.¶ Secundò intellige creditore volente,cui pœna applicatur:alias secus d.l.fi.in ver.ex querela patroni.& ibi no.Bal.Angel.& Mod.& Bal.in l.si minor.§. si seruus.ff.de mino. Innoc.& alij in c.Odoardus.de solu.¶ Tertio limita in personis vilib. nõ in aliis,secundum Bar.qui tamen non firmat in l.1.in fi.ff.de pœ. sed firmat Saly.in 3.col.C.de infami.in l.& si seuerior.¶ Quartò limita dictam regulam in pœna limitata, quæ imponitur a iure:secus est in mulcta,quę imponitur extra ordinem arbitro iudi:illam potest iudex remittere pp paupertatem.l.illicitas.§. fi.vbi gl.& Bar.ff.de off. ꝓc. l.fin.& ibi no.Bal.C.de modo mulct. Bar.in l.1.in fi.ff.de pœ.& in l. 1.ad fi prin.si quis ius dic. non obtempe. & in l. ult. ex postea quam. vbi rõnem diuersitatis assignat ff.de re iud. Bal.in l.certa ratione.in fi. C. quando prouo-
29 non est necel.¶† Tertiò collige ex eo.tex. q̃ quando quis nõ
c potest soluere pœnam pecuniariam,est in arbitrio iudicis illã commutare in corporalem,per quã liberatur ipso iure: adeo q̃ si postea efficeretur soluendo,amplius non teneretur,secundum Paul.de Cast.& Lud.Rom.hic per l.diuus.in fin. ff.de iure par.Tu adde gl.in reg.peccatum.in gl. 1.in fi.de regu.iu.in 6. &
30 Bal.& Mod.in d.l.fi.ff.de in ius voc. ¶† Per ista potes colligere pulchram cautelam secundum Ang.Fulg.& Pau.de Cast. hic. quando habes amicum in carcerib.condemnatum,qui nõ potest soluere condemnationem,& vis eum eximere à carcerib. debes procurare, quòd iudex mutet illam pœnam pecuniariam in corporalem,& si vis seruare eius honorẽ, facias quòd illa pœna ei in carcerib.imponatur.Sequitur Ange.de Are. in §.pœnales,in 8.col.Insti.de act.& no.D.Bartho.Vero.vbi istud limitat tribus modis in cautela 3. Tu intellige ẽt & limita, vt dixi supra in 1.& 2.fallen.& tunc iudex causæ ciuilis hoc facere non posset,sed iudex criminalium.d.l.fin.in verbo, à præfecto.& ibi not.Ange. quamuis videatur hoc incidenter venire. Intellige etiam,nisi debitor hoc procurasset,vt valde no. Ang.
31 in l.si seruus plurium.§. si quis ante. vbi pulchrè tenent Mod.
d ff.de leg.1.¶† Quartò no.in ver.doli.quòd imperitia excusat à dolo:limita verum durante ignorantia: sed postquam sciuit, perseuerando constitueretur in dolo,& sic puniretur,secundũ Bald.hic in lectu.antiqua.per tex.etiam no.in l.cum ancillis.C. de incest.nup.per quem tex.etiam no.ibi Bald. quòd ex superuenientia scientiæ punitur,qui prius propter ignorantiam excusabatur.& declarat Bar.in consi.suo 91. incip. in q. vertente in curia capitanei ciuitatis Narniæ.in vlti.colum. Fallit etiam in doctore,& iurisperito.l.2.ff.quòd quisque iur.& ibi no. Angel.& Alex.hic.Et puto,quòd ratio sit, quia iuris ignorantia in alijs est lata culpa.l.latæ.ff.de verbor.significa. In doctore autẽ dolus.ita Bald.singu.in cap. 1.§. iudices.de pace iur. fir. Limita
32 etiam vt per Barto.in l.diuus.in prin.ff.de falsis.& ponunt Angel.Fulg & Alexan.hic.¶† Quinto not.quòd rusticitas excusat a dolo,& ab ignorantia iuris. Vnde rusticus personaliter citatus,& verus contumax,tamen audirur appellans,licèt non cõparuerit,iudice adhuc sedente pro tribunali:iuxta l.diuus.ff. de in integrum restitutio.secundum Bald.in l.2.ff.si quis in ius vocatus non ierit:& in l.1.§. fina.per illum text.ff.de eden.Iaco.Butr. Ang.& D.Alex.in l.vbi.in princ.per glo.ibi.ff.de eden.Imo.in l. ex consen.§. 2.in princ.in vlt.char.ff.de appe. Et idem vult Bar. si inspexeris in l.fin.in vlt.colum.in princip.ff.de in integ.restit. Similiter rusticus excusatur à præsumpta fraude vsurarũ propter ignorantiam iuris.glo.est in l.cum allegas.& ibi Bald.in 4. oppo.C.de vsur.per quam infert ibi vtiliter Fulgo.quòd si rusticus emat fundum cum pacto de retrouendendo, non censebitur contractus vsurarius:quod valde not. pro limitatione eorum,quæ habentur in cap.ad nostram.de emptio. & vendi. in c.illo vos.de pigno.Item si rusticus deponens testimonium sit sibi contrarius,non tamen potest puniri per iudicem de fal
e so, e nisi appareat,quòd ex malignitate falsum depoluerit. Et ad hoc debet iudex multum aduertere,secundum Angel.in §. & licèt.in 2.col.in fi.in Auth.de testi. quod no. ad excusandos
f rusticos f à pœna falsi.Contrarium in terminis tenet Io. And. in c.cum Io.de fide instr.quem refert.& sequitur Bald. in l.scripturæ.in vlt.col.post medium.C.de fide instrum.Limita prædictam regulam non habere locum in rustico sagaci,aut sqüadrato.gl.no.in l.athletæ.§.de rusticis ff.de excusa. tuto. Secundo,quando faciunt actum clam,glo.in l.1.& ibi Bald. C.de interd.mat.¶ Tertiò fallit in his,quæ sunt contra speciem honestatis,secundum Bal.in l.quicunque.in 3.colum.C.de ser.fugit. Faciunt quæ habentur in l.venia.C.de in ius voc. Quarto fallit in omnibus his,quæ inducta sunt ad rigorem iuris conseruandum,secundum Bal.& alios in l.iuris ignorantia.vt dixi.C.qui admit.Quintò generaliter rusticus non excusatur,nisi in casib. expressis a iure,secundum D.Anto.de But.in c.2. in 4. colu. de ꝓsti.& Alex.hic.Facit l.fi.vbi dixi.C de in. & fac ign.& gl.j.q.4.c. fi.Sextò limita in his quæ sunt de genere prohibitorum: puta in delictis,secundum Bal.in l.fin.in prin.in 3.q.C.de iure delibe. Not.in l.vbi.in prin.ff.de eden.Septimo limita, quando rustici contrariantur testimonio,vel contrarias scripturas producũt, secundum Bal.in d.l.scripturæ. Intellige tamen dummodo appareat,quòd malitiosè faciant,secundum Bal.ibi, & Angel. in
33 d.§.& licèt.¶† Sextò no.ex tex. ibi, ab ipso ꝓtore iussus q̃ iussus magistratus excusat à dolo.Facit tex. no in l.mulier.ff.de lege commissoria.l.iustè possidet.vbi Bar.& alij.ff.de acqui. post. & vide glo.magistram in l.non videtur data. §. qui iussu. ff. de regu.iur.Vnde facit tex.secundum Alber. de Ros. q̃ si debitor promisit soluere ad certum diem sub pœna,& iudex ei præcipiat,ne soluat,excusatur à pœna, quod dicit facere pro interdictis de soluendo,quæ fiunt tota die in ciuitate Bergomi. Miror,q̃ non allegauerit tex.expressum de hoc in d. l. mulier.Intellige tamen sanè,nisi debitor istud procurasset l.2.§.fina.ff. si
34 quis cau.¶† Septimò not.ex hoc text. quòd iusta causa excusat à pœna legali.Facit glo.in l.ab executore.in glo. parua, in verbo,perperam.C.quorum appel. non recip. Istam regulam tradit Ioan.Andr.in cap.1.de electio.in 6.in nouella,circa.6.colum.in versicu.probabilis.post Archid.ibi:& refert, & sequitur Bald.in Authen.generaliter.in 3.colum.C. de episcop. & cleri. & in addi.Specu.in titu.de arbitro.in 7.colum.in versic. forma statuti.& in cap.si inter pares.de l.Conrad.Ludo.Roman.in repe.rub.ff.de arbi.in pen.col.Sed à mulcta,quę extra ordinẽ imponitur,quælibet causa etiam iniusta excusat.glo.in l.1.§. fina. in glo.magna in fin.ff.si quis ius dicen.non obtemp.glo.in l. ex consensu.§.fina.in glo.penultima.ff.de appella. glos.in l.satis. ff. de in ius vocan. Bald. in l. deberi. C. de fideicommiss. libert.
35 ¶† Octauò pondera nouiter istum text. cùm ponat quatuor causas iustas,quas dicit excusare à dolo, & pœna doli. Nam videtur stringere contra communem regulam glossarum, & Doctorum,quæ habet,quòd quælibet causa etiam iniusta, &
g temeraria excusat g à dolo.glos.in l.plagij criminis, & ibi notabiliter Angel. C. ad legem Flauiam de plagiarijs. glos. in l. prima, in fine, ff. de abige. imò quælibet credulitas etiam fatua excusat à pœna doli. secundum Angelum in l. prima.

ad

ADDITIONES.

a ¶Idem tenet Ias.in §.fi.insti.de act.

b ¶In corpore.Limita quinto vt ista castigatio debeat esse modica.Ang.hic. & in l. imperium. 24. col.sup.eod.

c ¶Ex eodem tex.Ad istum tertium art.vide Bal.in l.Lucio.ff.de leg.2.Feli.in c. inter cæteras.de rescr.col.3.ver.tertio aduertenda.vide Mod.in §.fin. Inst.de actio. PVRPV.

d ¶ignorantia.Hoc etiam ponunt Ang.& Dec.in consi. 37. colum. 4. versiculo 4. PVRPV.

e ¶De falso.Vide Soc.in §.vtrum.de reb.dub.col.pe. PVRPV.

f ¶Rusticos.Adde hic vltra scripta mea,limitationem, quòd licèt pareatur rustico in casu huius l.quo ad integram pœnam,tamen leuiter castigatur arbitrio iudi.Caccialup.post Bal.in l.1.C.de sum.trin.col.21. PVRPV.

g ¶Idem tenet Lud.Care.in repe.l.2.§.homicidij autem.nume.48.C.quor.app non recip. PVRPV.

ad fi.prin.ff.de eo per quem factum erit.imò propter temeritatem ſecundum Ang.in d.l.plagij.in vna lec.Iſtud videt ꝫ hūc tex.qui ineptè enumeraret has quatuor cauſas iuſtas, ſi quælibet cauſa iniuſta excuſaret à dolo:tamen pro dicta regula eſt tex.apertus in Ligitur.§.poteſt.in ver.iuſtis rationibus vel iniuſtis.fi.de lib.cau.Subdit tamen ibi tex. ſine tamen calliditate. p quem tex.videtur,quod iſte ſuppleatur. Facit quod not.Bald. in l.1.in fi.per glo.ibi.C.vbi cauſa ſtatus.quòd bona fides poteſt cauſari non ſolùm ex iuſtis rationibus,ſed etiam iniuſtis,& te-
36 merarijs.quod reputat tenendum menti.¶ Nonò no. ex text.
a ibi,& qui alij mandat.& in ſeq. verbis, quod lex puniens [a] facientem delictum,comprehendit etiam mandantem: tamen dicunt Bar.& alij,quod iſtud prouenit ex ſententia, & non ex verbis.Pro clara intelligentia videndum eſt, an ſtatutum imponens pœnam pro homicidio,adulterio,vel vulnere,intelligatur eandem pœnam imponere ei,qui mandauit.Et quia eſt paſſus vtilis,& quotidianus,arguo ad vtranque partem. Pro parte affirmatiua facit tex.in l.hæc verba.ff.ad l.Iul.de adul. in verb pertinent,iuncta doctr.Bart. ibi,qui no.quòd quando lex vtitur verbo pertinet,intelligitur de propria ſignificatione vocabuli,& non per extenſionem.Idem quando lex vtitur verbo,continetur.ſecundum Bar.in l.cui eorum. §. affinitates. ff. de poſtul.No.iſtam regulam,quia vtilis eſt ad intellectum ſtatutorum. ego tamen in contrarium pondero tres text. Primò tex.in l.in legib.ff.de teſti.iuncta l.ſi qua.§.1.& ſeq.in verſi. non propriè.ff.de ritu nup. Secundò pondero text. in l. hæreditatis appellatione.ij.cum gl.de verbo.ſignific.iuncta.l.2.cum glo.ff. de bono.poſ.quicquid no.Bar.in l.1.§.bonorum.cum glo. 1.ff. de actio.& obl.iuncta.l.actio in perſonam.cum glo.1.cod.titu. ¶ Secūdò principaliter pro iſta parte affirmatiua facit tex.fortius in l.certè.§.1.in ver.propriè.ff.de precar. quem reputat ſingu.Bal.in l.1.§.his ita.C.de cadu.toll.& in c.1.§.iniuria.de pace iur.firm.¶ Tertio ſtringit mirabilis tex.in cap. mulieres, in fin. de ſenten.excommu.vbi dicit:is verè committit,cuius auctoritate,vel mandato delictum commiſſum probatur. Pondero verbum,verè.& ibi ad hoc no.D.Ant.& Dom.Abba.Et ibi dicit D.Abba.quod ille tex.ſing probat in verbo,verè.quòd ſtatutum loquens in faciente delictum,comprehendit mandantem,ex quo verè dicitur facere. Tamen Bar. in l. ſed ſi vnius. §. ſi ſeruus in vlt.col.ff.de iniu.reſpondet ad illum text. quòd loquitur in foro pœnitentiæ,& peccati,vbi ſolus animus conſideratur.Iſtam ſol.reprobat D.Abb.in d.c.mulieres. per illum tex.vbi agitur de pœna.ſ.excommunicationis,qua nulla ma-
b ior de iure cano. [b] reperitur.24.qō.3.c.corripiantur. Aliter reſpondet ad illum tex.Bal.in c.ſi quis deceſſerit.ſi de feu. fue.cō trou.inter dom.& agn.quòd aut conſideras actum prout procedit ab aliquo : & tunc qui mandat non dicitur verè facere, aut conſideras paſſiuè reſpectu patientis:& tunc mandans dicitur verè facere,d.c. mulieres.¶ Quartò facit glo.no.in c.ſicut dignum.§.clericos.in ver.conſilium. de hom. & ibi dicunt Io. And.& Dom.Abb.quòd illa gl.multum vtuntur aſſeſſores iuris ciuilis,inducentes eam ad intellectum ſtatutorum punientium homicidas,vt comprehendant etiam mādantes.¶ Quintò eſt ad literam deciſio Bar.& Doc. ineuitabilis. in l.quemadmodum.circa medium.C.de agr.& cenſi.lib.11.quam ſequuntur Imo.& D.Alex.in l.cum quidam.ff.de lib.& poſth.Pau.de Caſt.in l.bona fides.ff.depoſiti.Ludo.Roman.in conſi.105.incip.viſo themate propoſito,& alleg.Bar.Aug.& Dyn.in l. 2. §. exercitum.ff.de infamib.Bal.in l.non ſine.circa fin. C. de bon. quæ liber.Iſtam partem,quòd tale ſtatutum habeat locum in mandante,tenet Cy.in l.ſi per alium.ff.ne quis eum qui. & in l. non ideo minus.in fi.poſt Iaco.de Are.C.de accuſ.Bal.in l.Gallus.§.quid ſi is.ff.de lib.& poſthu.latè Lud.Rom.in l. ſi is qui ,p emptore.in 26.colum.& ſex ſequen.ff.de vſucap.¶ Pro iſta parte,facit quod decidit Barto.& ibi ſequuntur alij in l.ſi quis mihi bona.§.ſed quid ſi mandauit.ff.de acqui.hære. de milite Florentino,qui fuit decapitatus propter verba mandati etiam ambigua dicta famulo,cum concor.quas latè dedi.in l.1.C.de ſer. fugi.Ad idem facit,quod fortius vult Bar.in l.ſi veniri. §. fin. ff. de priui.credi.de eo qui ſecretè locutus eſt ad aurem illius,qui poſtea homicidium fecit.Iſtam eandem partem tenet Bald.in titu.de pace conſtan.in 28.colum.in ver.aliquam. vbi dicit, ꝙ qui per alium facit, dicitur ipſe facere.quæ interpretatio ſecūdum eum habet locum etiam in ſtatutis : quia naturalis ratio potentiſſima eſt in ſtatutorum interpretatione. Ad idem pro iſta parte facit,quia quando lex, vel ſtatutum punit facientē perſonaliter delictum, vel proprijs manibus faciens fieri illud delictum,licèt peccet:tamen non incidit in pœnam illius ſtatuti,vt infra videbis.ergo quando talia verba non eſſent in ſtatuto,ſequitur quòd ſtatutum puniens facientem homicidiū vel aliud delictum,comprehendit mandantem. ¶ In contrarium pro parte negatiua facit doctr.Bar.& aliorum hic, dum dicit iſtud venire non ex verbis,ſed ex ſententia. ¶ Secundò, quia mandans non dicitur verè facere ſed interpretatiuè. l. 1. §.deieciſſe.vbi gl.in ver.video.& ibi Bar.no.ff.de vi & vi arma. Facit tex.in c.vt famæ.ad fi.in ver.videtur,de ſentē.excommu. in 6.& bonus tex.in c.2.& ibi Dom.Abb.ad hæc no. de clericis pugnantibus in duello,& tex.in c.ſi quis vidua.50.diſt.& iſtam partem latè tenet Albe.de Roſ.in 3.parte ſtatu.q. 55. vbi dicit
c ita fuiſſe concluſum,& determinatum Bono. [c] facit quod vult Bart.in l.ex hoc iure.ff.de iuſt.& iur.ꝙ ſtatutum prohibens fieri pacem cum homicida, non habeat locum in mandante. ¶ Tertia fuit conſideratio Iaco.Butr.in l.non dubium C. de legib.cuius doctr.commendat Pau.de Caſt.in d.l.ſi per alium.ꝙ aut ſtatutum loquitur per verbum denotans actum immediatum:vt quia dicit,ſi quis occiderit : & tunc non comprehendatur mandans:aut per verbum denotans actum mediatum, puta quia dicit:ſi quis commiſerit homicidium: & tunc eadē pœna debet puniri mandans:quia tunc mandans dicitur verè commiſiſſe,& non interpretatiuè.¶ Quarta fuit diſt.Bald. in l. omnes populi,in 8.colum.de iuſti.& iur. Aut ſtatutum loquit de indulgentia pœnę,& tunc fortius comprehendit mandantem.Aut loquitur de pœna imponenda.& tunc ſi pœna eſt regularis iuxta qualitatem delicti: & tunc etiam comprehenditur mandans:aliter ſecus.& hoc vltimum etiam ſequitur Do.
* Abb.in d.c.mulieres.¶ Quinta,& vlt.*eſt theorica Bar. & commu-*
d *nis*, [d] quòd aut ſtatutum loquitur in rem: puta quia dicat,pro homicidio,vel pro vulnere imponatur talis pœna: & tale ſtatutum comprehendit etiam mandantem. Aut ſtatutum loquitur in perſona:puta quia dicit,ſi quis fecerit homicidium: tunc non comprehenditur mandans.Ita tenet Bart.hic,& plenius in d.l.ſed ſi vnius.§.ſeruus.in l.hæc verba.ff. de adult.& in l.aut qui aliter.§.fina.ff.quod vi aut clam.vbi dicit ſe illo anno ita conſuluiſſe.Idem ſequitur Bal.in l.non ideo minus.in 7.qō. & ibidem Sali.C.de accuſ.Pet.de Anchar.in commen.c.cano. ſtatuta.de conſti.58.col.in verſi.ſi ſtatuto cauetur,quòd quicūque maleficium fecerit.D.Abb.in d.c.mulieres.Ang.in l.patrē qui.ff.de his,quæ in frau.credi.Bar.in d.l. ſi is qui pro emptore. in 19.col.Ang.de Are.in tract. malefic. in ver. & Semproniam mandatorē.de quo etiam per Bald.Ang.& Imo.in l. ſi ſeruum. §.prætor.ff.de acqui.hæred.Bal.in l.tranſigere.C.de tranſact. & in l.peremptorias.in 6.colum C.ſent.reſcin.non poſ.& in l.nō dubium.in 2.colum.C.de leg.Imo.in l.Gallus.§. & quid ſi tantum.ff.de lib.& poſth.Flo.in l.ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. Ex iſtis apparet,quòd falſa eſt deciſio Bar.in d.l.quemadmodum. Aut ſaltem reſtringi debet,quando ſtatutum loquitur in rem, vide etiam latè per Dom.Vinc.de Palliotis inter conſilia Do.
37 Alex.in conſi.(*non reperitur*)incip.viſa quadam conſti. † Adde etiam,quòd quando ſtatutum puniret perſonaliter facientē, tunc nunquam continetur mandans.gl.eſt no.in cle. 1. in verbo,publicè.de vita,& hone.cler.quam reputat ſing.Do. Abb. in d.c.mulieres.Facit quod vult Bald.in c.1.§.iniuria. circa fin. de pace iur. fir. quando ſtatutum punit occidentem proprijs manib.Facit l.1.§.ne autem.in verſ.ſuis manib.C.de cadu. tol. Facit iſte tex.in ver.ſuis manib.fecit.iunctis ſeq.Facit quod no. Bar.in l.per hanc.in verſic.per ſuam manum. C. de erog.mili.
38 ano.lib.12.¶† Decimò no.in ver.ſed ſi alius.prout etiam nota. glo.quòd licèt non ſit in dolo mandatarius: tamen mandans tenetur.& ad hoc ſingu.vide Bar.in l.non ſolum.§.ſi mandato. in 1.colum.in fin.ff.de iniur.& Bal.in l.non ideo minus. in 5.colum.C.de accuſ.Contra quod opponit glo.& bene ſoluit declarando ſolutionem,vt per Barto.hic,qui dum dicit furtum eſſe maleficium nominatum:dic vt dicam in l.ſeq.aliter tamē
39 ſoluit iſta contraria glo.Albe.hic in 3.colum.¶† Vlti.no.in verſicu.fin.regulam,quòd quando plures delinquunt,quilibet tenetur inſolidum ad pęnam, & ſolutio vnius non liberat alios, de quo vide Albe.hic,& in l.ideo.& Bar.in l.fi.ff. de Sica. & in l.ſemper.

ADDITIONES.

a ¶Lex puniens. Adde Card.Zab.in c.conſtitutus.in 14.q.de conſuet. Alber. de Roſ.in 4.par.ſtat.q.56.

b ¶De iure can.Adde gl.in verbo.totam.in c.ſac.de ſent.excom.Abb.in a.cum ſit generale.in 4.col.de foro compe.

c ¶ Bono. & hanc opinionem vt ſit interpretatiuè, & ideo ſtatutum loquens de faciente, locum non habet in mandante.teſte Alexand.qui dicit communem conſi.65.colum.pen.in fin.lib.4.& fac.quæ ſcribit Oſaſc.deciſ.67.num. 10.& ſeq. MASVER.

d ¶Et pulchrè etiam diſtinguit Dec.in reg.l.is damnum dat.nu.3.& num.6.vbi Cagnol.de reg.iur.Catel.ver.mandans homicid.Iaſ.in §.pęnales.inſti.de act. Cur.in l.3.§.ſi procurator.ff.quod quiſq; iur.& quid ſi mandatarius alteri mādet,qui perpetrauit homicidium,quis ſit puniendus,vide tex. in l.ſi ego. ff.qd vi aut clam.vbi Doc.in apoſtil.Bar.in l.hæc verba.ff.de adult. MASVER.

l.semper.§.si in sepulchro.ff.quod vi aut clam. cum concord. vt hic per Alex.Fallit in pluribus officialibus per l.si multi. ff. 40 publ.secundum Bald.hic in fin.¶ ¶Glo.in verbo perpetuæ,diuidit in tres partes.Primo timore ꝓrij exponit text.ꝑpetuę,id-est generalis.eo quia nihil est sub sole perpetuum.l. eum debere columnam.ff.de ser.vr.præd.Multis enim modis capitur ista dictio perpetuò,vt per gl.in l.1.ff.pro socio. In 2.parte ibi, edicta enim.declarat tex.vt procedat in edictis generalibus. In 3. ibi,sed an & hæc sententia.format quæstionem, & respondet. Adde in 2.parte glo.quod ista l. secundum Barto. & Doctor. generalius procedit in omnibus,quæ proponuntur in albo publico prætoris.Per hoc infert Barto. duo. Primum, quòd ista lex habet locum in corrumpente libros positos in archiuis publi.Idem tenet Ang.in l.familia.ꝯ.eod.Specu. & Ioan. Andr. in titu.de dolo,& contuma.§.restat.versic.1.cum sequen. & communiter alij.excepto Fulg.hic, per vnum fundamentum, cui Dom.Alexan.respondet:sed tu caue cùm tales libri non pro-
41 ponantur in albo prætoris:& sic non conueniant verba,consequens est,quòd nec dispositio legis conueniat.l. quod constitutum.ff.de milit.testam.Facit,quod vult Ioan. Fab. in §. pœnales.4.colum.Institu.de actio.vbi tenet, quòd corrumpens statuta Episcopi,vel capituli reposita in scrinijs publicis ecclesiæ, vel statuta consulum in libris publicis, non incidit in pœnam huius edicti.Secundò inferunt Bart.& alij, quòd corrumpens imaginem depictam in loco publico, incidit in pœnam huius edicti.Tu limita quando talis imago esset depicta in vituperium alicuius proditoris.Ea autem,quæ depicta sunt in laudem,& gloriam alicuius,eo proditionem faciente,debent destrui. text. est not. in l.eorum.& ibi Barto.ff. de pœn. Facit l. 3. C.de offic.recto,prouinciæ.¶In vlti.parte glo.dic, quòd ista gl.
* *communiter reprobatur*:ex quo edictum prætoris specialiter excipit hunc casum,vt patet in hoc tex.in versi.non quidem, prout res incidit.& ita etiam reprobat Ioan. Andr.in addi. Specul. in titu.de citatione.§.sequitur.in versic.not. Et de pœna criminali corrumpentis instrumenta publica, vide in l. qui tabulas. ff.ad l.Iul.pecu.¶Glos. in verb. quingentorum. quæ dicit aliàs quinquaginta.Ista secunda tanquam mitior videtur tenenda secundum Cyn.Albe.Bald.& Moder.hic.Et dum glos. subdit, quòd ista pœna applicetur actori, hinc Angel. & Alexand. hic
42 examinãt de ꝓpœna,cui debeat in dubio applicari, an parti,vel
a fisco, [a] post Barto.in l.Agraria.& ibi glos. ff.de termino moto. vide per eos, & Bald. in l. vnica. C. de his, quæ pœnæ nomine.& in l.si ecclesiæ venerabilis.C.de episcop. & cleri. Latè Salic. in l.mulctarum.C.de modo mulct. Quid autem in pœnis conuentionalibus cui applicentur,ponit Bald. in l. si quis maior.C.de transact.Ioan.Andr.in regu.bona fides. in mer. Quid in pœnis ex vltima volnntate?Est vtilis quæstio.Pone,testator grauat filios, vt bene tractent vxorem, matrem eorum: aliàs priuat eos hæreditate:cui applicabitur ista hæreditas,si filij priuentur ex mala tractatione?Ponit Barto.in l.vxorem. §.hæres. ff.de leg.3.& in l.paterfam.vbi Angel.Imo.& Moder.ff.de hær. instit.Bal.in Authen.cui relictum. C.de indi.vidu.tol. in l.vnica.in 12.colum.C.de his,quæ pœnæ nomine.Iaco. de Bel. in §. quæ vero.in Auth.de nup.Pet.de Anch.& Imo.in c.si heredes. de testam.D.Alexan.in consi.130.incip.opportunè consideratis.in fin.colum.

ADDITIO.

a ¶An parti vel fisco.Adde Flo.in l.1.in §.hoc autem.in fi.ff.de his, qui deie.vel etiu.Bar.in l.1.C.de ven.rer.fi.lib.10. Sali.in l.3.C.ad leg.Fal.Ang. de Aret. in trac.malefic.in verb.dandis,vel soluen.

SVMMARIVM.

1 *Dictio quemadmodum,denotat similitudinem facti, & non iuris.*
2 *Quando factum dicatur vnum,& non plura.*
3 *Quæ dicantur delicta nominata,& quæ innominata.*
4 *Lex,vel statutum loquens per dictionem,si quis,comprehendit non solum singularem personam,sed etiam vniuersitatem.*
5 *Quæ est differentia inter damnum,& furtum.*
6 *Si familia vnius domini committat furtum, dominus soluendo pro vno liberatur quo ad alios.*

LEX VIII.

SI familia. Summa,vt per Barto.vel clarius.Vbi facta sunt plura, & plura reputantur ex iuris dispositione, non sufficit vna pœna:secus si sunt plura facta, & reputantur vt vnum.h.d.secundum Ang.& ista lex non est alibi in iure secundum Barto.hic in duobus locis. & est satis difficilis.Diuide istam.l.in 5.partes.Primò ponitur differentia inter edictum positum in tit.ff.si familia furtum fecisse dicatur. vbi plures serui vnius familiæ committentes furtum non faciunt dominum teneri,nisi ad vnam pœnam: ac si vnus liber commisisset: & plures serui corrumpentes album prætoris vbi dominus puni tur pro quolibet seruo.In secundo ibi,fortasse.assignantur duę rationes,quas debes simul iungere.Prima, quia quando corrũpitur album prætoris,lędit̃ maiestas publica,& sic agitur de vindicta publica,secus in furto, vbi agitur de interesse priua. Et ista ratio clara est.Secunda ratio est, quia corrumpere albũ prætoris est delictum innominatum:ergo attenduntur facta,q̃ cùm plura sint,plura vtique delicta resultant,sed cùm furtum sit delictum nominatum, attenditur nomen. vnum ergo fac-
1 tum censetur,& pro vna familia punitur.†In 3.ibi, quemadmodum.ponitur similitudo.Sed caue ne tex.te decipiat: quia tex.facit similitudinem quo ad factum: quia sicut quando plures serui corrumpunt album prætoris, censentur plura facta, ita quando plures serui iniuriam,vel damnum dederunt, & sic bona est similitudo quantum ad factum, sed non quãtum ad ius:quia in primo casu cùm agatur de vindicta publica,do minus punitur pro quolibet seruo, sed non in alio casu. & ita declarat glo.in versic.vnum,secundum intellectum Io.qui est verus.Et sic habes,quòd dictio,quemadmodum,denotat similitudinem facti,& non iuris.& quot modis capiatur in iure declarat Barto.in rub.ff.soluto matrim. in pen. col.Bal.in l.in suis. ff.de liber.& posthum.In 4.ibi.Octauenus.refertur opin.Octaueni contraria prædictis. In 5. ibi, sed hoc potest dici. saluatur
a eius opin.vno casu. ¶† Pro clara intelligentia tex. [b] necessa-
2 riò intelligendum est,quando factum dicatur vnum,& quan-
b do plura,cùm text.velit,quòd si plures serui vnius domini cõmittant furtum,censetur vnum factum, & vna pœna locum habet:sed si iniuriam vel damnum dederit,vel corruperint album prætoris,censentur diuersa facta. Dic,quòd quando maleficium est nominatum,quo casu attenditur nomen delicti. certè familia tenetur pro vno,cùm vnum sit delictum,sed q̃n delictum est innominatum,quo casu non potest attendi nomen delicti,sed attendendum sit factum, & facta sunt plura,
3 dominus tenetur pro quolibet ad pœnam. ¶†Videndum est, ergo quæ dicantur delicta nominata,& quæ innominata. Bar. latius in l.nunquam plura.in 2.col.ff.de publ.iud.& in l. 1. in 2. col.ff.ad Turpil.& in l.1.§.vnde quæritur.ff.de pub.& in l.Senatus.ff.de accus.voluit declarare.Tu dic clarius,quòd quemadmodum in contractib.illi dicuntur contractus nominati,q habent nomen speciale,qui autem remanent in nomine ꝯctus, & sic facti dicuntur innominati.l.iurisgentium. in princ. ff. de pac.gl.& Doct.in rub.C.de rer.permu.declarat Bal. in rub. extra de trãs.in vlt.col. qui ẽt dicit,quòd est reperire distractũ no nominatum, quando liberatio fit per acceptilationem: & distractum innominatum,quando fit pacto nudo l. vbi pactum. C.de transac.Ita eo.modo arguendo à contractib. ad delicta.l. omnem.ff.de iudi.illa dicuntur delicta nominata, quæ habent à iure nomen speciale:vt est furtum,homicidium, adulteriũ, & similia.Illa verò delicta,quæ nomen iuris non habent, sed meri facti,sicut ipsum factum sonat:vt est hic corrumpere album prætoris,vel dare damnum iniuria, censentur delicta innominata:& ꝯnr dum in eis non possit attendi nisi factum, & facta sint diuersa,certè tot censentur delicta,quot personæ: & ꝯnr tot diuersæ pœnæ succedunt,vbi de vindicta publica agit̃. Et si dicis,fm hoc iniuria erit delictum nominatum,cùm habeat nomẽ speciale,& ꝯnr si plures serui committant iniuriã, debebit iudicari vnum delictum, & tamen ꝯrium dr̃ in text. fm verum intellectum gl.respondet Bar.ꝙ ideo iniuria est delictum innominatum:eo quia edictum,& lex Corn.de iniurijs sonant in factum.sed certè istud nihil est. Tu dic melius sicut in ꝯctibus,q̃ contractus habet nomen generis, vt est permutatio,censetur innominatus fm glo.& Doc.in rub.C.de rerum permu.ita iniuria habet nomen generis,vt dicit tex.insti.de iniur.in prin.continet enim omne delictum:quia quicquid non
4 iure fit,est iniuria,vt ibi.¶†Not.ex ista l. [c] iuncta l.si quis id, qđ.
c sup.eo.ꝙ lex,vel statutum loquens per dictionem,si quis, [d] cõ-
d prehendit non solùm singularem personam,sed etiam vniuersitatem,vt hic,vbi comprehẽdit familiam seruorum,ꝯ doctr. Bal.in l.omnes populi,de iust.et iu.quam reprobaui per plures alios tex.in l.si quis maior.C.de transac.et induxi ad qõnẽ mihi tunc occurrentem:an illa.l.si quis maior,loquens per dictionẽ

si

ADDITIONES.

a ¶Vno casu.Vide Bal.in l.quicunque.col.1.& 3.C.de ser.fug. PVRPV.
b ¶Textus.Istum tex.dum loquitur de maiestate,no.Bal.lib.1.consi. 69. inci.licèt eleganter. 1.col. PVRPV.
c ¶Ista lege.Vide eum in l.fi.C.de pac.quæ addo ibi.& Bart.in l.1.ff. de verbor. signifi. PVRPV.
d ¶Per dictionem si quis.Adde Raph.Fulg.in consi.47.Ser Michael contra Ser Stephanum.

5 si quis,habeat locum in vniuersitate,ibi videas.¶ Secundò pō dera istum tex. dum ponit vt diuersa furtum,& damnum. & tex.in l.quantæ.in prin.ff.de pub.& in l.2 in prin.& §.si quis ho mines.ff.vi bonorū rapt.Nam facit pro eo, quod tota die oc-
a currit.Statutum est per totam Italiam,q̄ de damno [a] dato ste tur iurō damnum passi.Aliquis accusat Titū, q̄ de vinea sua exportauit ligna,& iurat,q̄ damnum sibi datum est in centū ducatos,an possit vigore statuti? & certè ista iura probant, q̄ non,cùm diuersum sit damnum,& furtum:& ita no.Bal.in l.si seruus seruum.§.si oliuam.ff.ad l.Aquil.vbi no.per illum tex.q̄ aliud est damnum,aliud furtum: quia damnum est cum rei corruptione:furtum cum amotione.& hoc dicit no.pp statu-ta,quæ dant certam formam in damnis datis.Idem expressius tenet Bal.in l.nauta.§.1.ff.nau.cau.sta. vbi per illum tex. deter-nat,q̄ stante statuto, q̄ de damno dato credat iurō damnum passi,non idem erit in furto.Et per hoc infert,q̄ si aliquis in vi-nea mea non inciderit arbores,sed incisas exportauit,& sic nō dedit damnum,sed furtum commisit,non habebit locum dictum statutum.& sic non stabitur iuramento accusatoris, nisi probato furto.iuxta l.si q̄n.C.vnde vi.c.fi.quod met.cau.Idē,& latius tenet Bal.in l.ait prætor.in prin.ff.de iureiu.D.Alex.in l.2. ff.de dam infec.& in cons.168.in 2.vol.inci.requisitus.in 1. & 2. col.Bene facit gl.ad hoc valde no.in l.prætor.§.hoc edictum.in ver.& alijs.ff.de dam.infec.quæ dicit, q̄ furtum nō est propriè damnum,sed impropriè,ergo non cadit in statutis,in quib.ver ba debent propriè intelligi:vt iurib.vulgarib.Ad idem bene fa-cit:quia actio l.Aquiliæ,quæ competit pro damno iniuria da-to.Insti.ad l.Aquil.in prin.non tamen competit pro furto. d.l. si seruus.§.si quis de man.& §.si oliuam. Caue tn cùm damnū sit diminutio patrimonij.l.2.ff.de dam.infec. certè qui ligna ex
6 portauit de vinea,q̄is non incidit,dī damnum dedisse.¶ Ter tiò no.ex hoc tex.q̄ si familia vnius dñi commiserit furtū,do-minus soluendo pro vno,liberatur quo ad alios. Limita trib. modis ex dist.Bar.hic,& in l.1.ff.si fam.fur.fe.di. Primò proce-dit in familia seruorum:secus si famuli essent liberi. Secundò procedit q̄n familia furtum facit dño ignorante:secus si scien-te:quia tunc cessat beneficium dandi seruum pro noxa.& tūc dñs tenetur pro vnoquoque.d.l.1.in princ. Tertiò procedit,q̄n illi serui tpe commissi furti erant sub vno dño, si autem sub diuersis,licèt postea sint effecti de familia vnius, secus. l. quod dat.§.fi.ff.de nox.Quartò vltra eum limita, quando sub diuer-sa qualitate:quia aliqui serui fecerunt furtum manifestum: eo quia sunt deprehensi:alij furtum non manifestum.tex. est not. in l.si quis quid perferēdum.§.1.ff.de fur.quem ibi Ang.ad hoc reputat perpetuò no. ¶ Quintò,q̄n cōi voluntate & consilio furtum fecerunt:secus si vnusquisque propria voluntate. text. est in l.semper.§.si in sepulchro.ff.quod vi aut clam.qui est ad hoc sing.fm Bar.ibi.& quō cognoscatur istud,declarat ibi glo. in ver.superiorem,quæ est ad hoc bene no.fm Ang.ibi.¶ Sex-tò limita,q̄n ageretur ad vindictam publicam,punitio vnius alios non liberaret.& hoc ne delicta remaneant impunita.l.ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.fm Bar.& Ang.in d.l.1.ff.si fam.fur. fe. di.& Fulg.qui mouet ratione prædicta.sed caue,quia Bart. hic
7 in summario,& in dist.sua vult p̄rium,& expressius. D.Alexā. hic,& multum stringit istte tex.in fin. vbi quando delictum est vnum,dato q̄ agatur ad vindictam pub.tamen vna pœna suf-ficit.sed cogita,quia Bar.non vī contrariū bene formasse. Nā dum quærit,quid si pro furto agitur ad vindictam publicam, non vī apertè decidere.Et cōsidera illum tex.qui vī refragari
* ad doctr.quam superius dedi,q̄n delicta dicantur nominata,& q̄n non.Vltra prædicta,q̄n dicatur vnum delictum,& quando plura,ponit latè Bal.hic in 2.lec.& aliquid Pau.de Castr. hic in fi.& vide tex in l.vulgaris.in prin.vbi gl.& Bar.in l.inficiando.§. infans.ff.de fur.¶ Glo.in ver.vnum.diuiditur in tres partes. Pri-mo infert vnum ex tex.In 2.opp.p̄ tex. & dupliciter soluit.Pri-ma solutio est in se vera: sed quia nimium restringit tex. tene
* solu.Ioannis,*quæ vera est,& communis.* In 3.etiam oppo. contra
* tex.& dupliciter soluit.*communiter tenetur 2.solutio.*sed mihi plus placet 2.sol glo.posita in l. contraria. secundum quam illa lex concordat cum ista. Iason de Mayno Paduæ legens.

ADDITIO.

a ¶Quod de damno. Adde Insti.ad l.Aquil.in prin.

SVMMARIVM.

1 *Ius dicere quis non debet in causa propria.*
2 *Iudex sicut quis esse non potest in causa propria, ita nec potest esse arbiter.*
3 *Si potestati aliquis daret alapam, potest Potestas eum facere decapi-tari.*
4 *Leges transgredi licitum est propter atrocitatem delicti, & hoc habet tantum locum in supremis iudicibus: vt principibus.nu.5.*
6 *Ius dicere in causa suorum an quis debeat.*
7 *Sententia lata per iudicem suspectū suspitione iuris, est ipso iure nulla, etiam si non fuerit per partem recusatus.*
8 *Verbum debet,necessitatem importat.*
9 *Comes Palatinus potest legitimare filium suum naturalem coram se-ipso,& filium fratris sui,vel alterius.*
10 *Episcopus potest esse iudex in causa ecclesiæ suæ.*

LEX X.

1 Vi iurisdictioni. † Nota ex ista l. duas regulas. Pri-
a ma est,q̄ quis non debet ius dicere in cā propria: [a] vt hic,& in toto tit.C.ne quis in causa propria. non solum in cā ciuili,sed etiam criminali.l.lex Corn.in princ.ff.de
2 iniur.¶ †Amplia istam regulam,q̄ sicut quis non potest esse iu-
b dex in causa propria, [b] ita nec potest esse arbiter. [c] tex.est not.
c in l.pe.ff.de arbi.Facit regula.l.1.ff. eo. quod est verum vt arbi-ter,sed bene vt arbitrator.l.si libertus.ff.de ope.lib.Sicut etiam valet compromissum factum in venditorem,quando res ven dita euincitur ab emptore,secundum Spec.in titu.de arbi.§.1. ver.sed nunquid in venditore. Similiter non valet cōsuetudo, quòd offendens ponat se in manibus inimici, & patiatur ab eo læsionem corporalem eius arbitrio,tex.est.in c.contingit.de sent.excom.per quem tex.Bar.reprehendit consuetudinem ci-uitatis Pisanæ in l.1.§.vsque adeo.in fin.ff.de iniur.licèt, vt dicit Ludo.Rom.hic in fi.ille tex.prohibeat talem consuetudinem,
3 quo ad clericos tantum.† Per istam regulā limita dictum sing. Bal.in c.1.§.iniuria.in prin.de pace iur.fir.vbi tenet, quòd si ali-quis daret alapam Potestati,posset Potestas eum facere deca-pitari,per duo fundamenta,de quibus ibi per eum. Posito,q̄ sit verum,intellige sanè,quòd tamen ipse Potestas passus talē iniuriam personalem non posset facere eum decapitari, ne sit iudex in causa propria: sed deberet remittere ad superiorem, c.dilectus.vbi Inno.& D.Abb.in 2.no.extra,de pœn.& ipsemet Bal.in l.1.ne quis in sua causa.& est glo. ord.2.q 7.c.si quis ergo in gl.fi.Facit,quod vult Spe.in tit.de iudi.deleg.§.sequitur vide re quid sit oth.iudi.in fi.prin.quòd si aliquis iudici delegato in-tulerit iniuriam personalem,non possit ipse eum punire, sed debet remittere ad superiorem.Ita tene,quicquid dicat Nico. de Neap.in lec.Bar.in l.Spadonem.§.si ciuitatis. per illum text. ff.de excus.tut.Limita tamen,quando iniuria esset notoriè,& publicè sub populi præsentia illata Potestati:tunc ipsemet Po testas posset eum punire,secundum Inn.in c. ex parte. de verb. sig.quod procederet secundum D.Ant.& Abb.ibi,quando pe na esset limitata à iure:secus quando esset arbitraria,vt in casu isto.Idem tenet D.Abb.in c.1.de clerico maledico.Faciunt quę dicam.p̄.in seq.regula in 7.fallen.Pro decisi tamen Bald. in d.§. iniuria.facit,quod dicit ipse in l.fin. in fi. ff.de rerū diuisi.quam-uis multum dubitem,quia vtrunque fundamentum Bald. ibi vid-tur falsum.Nam primò mouebatur Bal. quia secundum eum,in arbitris vbi certa pœna non est in contrarium,licitum est arbitro propter atrocitatem delicti vsq; ad mortem inclu-siuè se extendere, per gl.sing.in §.in summa. Insti. de iniur. Se-cundò mouetur Bal.quia propter atrocitatem delicti licitum
4 est leges transgredi.† Nam ego dico,q̄ in primis glos. in d. §.in
* summa.*est communiter reprobata*,per tex.no.in l.1.ff.de furib.bal nea.quem ad hoc ibi ponderauit Old. & illum tex. pro singu-lari ad hoc no.Card.in c.ex literis. de consti. & ibi Imo. qui re-probat illam gl. Idem Imo.in l.2.ff.de pub.iudi.& in contrariū est alia gl.solennis in c.inquisitionis.in verbo,alioqui.de accus. vbi Imo.& D.Alex.in cons.111.inci.ponderatis verbis inquisi-
5 tionis.in pen.& vlt.col.in 1.vol.† Eodem modo secundum fun damentum Bal.non est bonum,dum dicit, q̄ propter grauita tem delicti licitum est leges transgredi,per dictū Inno.in c.1.de p̄sti.Nam illud dictum Inn.non habet locum nisi in supremis iudicib.vt in principibus,vt sing.limitat Bal.in Auth.hodie. C. de iudi.& in l.1.C.de preci. impe. offer. cum multis concord. quas ibi dedi.Ista regula limitatur 19.modis per Spe.in titu.de actore.in ver.Item,quòd vult propria auctoritate, per Inno.& alios¶

ADDITIONES.

a ¶Causa propria.Ad hanc regulam vide multas limitationes, & ampliat. per Pan.in c.cum venissent.col.2.& seq.de iu.Ratio ponitur per eundem in c.3. col.6.de proba.Ampliat ad Episcopum in c.post cessionem.8.colum.de pro-batio. PVRPV.

b ¶Iudex in causa propria.Adde l.1.C.ne quis in sua causa.Bar.in l.proximè. ff. de his,quæ in testa.dele.

c ¶Nec potest esse arbiter.Adde Spe.in tit.de arbi.in §.2.in c.cum venissent.in pe.col.de iudi.c.cùm olim.in pe.col.de præscr.Old. cons.156.inci. primum, de quo quæritur.

alios in c.ex parte.de ver.sig.per Cy.in l.vnica.C.ne quis in sua causa.& plures fallen.ad istam regulam enumerat Lud.Rom.
6 in l.si vero.§.de viro.in 41.fal.sol.ma. ¶†Secunda regula huius text.est, ꝙ quis non debet ius dicere in causa suorum. Et facit tex.in c.postremo.vbi Doc.de appel.& 3.q.7.c.tua.vers.cognitores.Ista regula procedit vsque ad decimum gradum cognationis,vsque ad quem permittitur successio,ſm Bar. Angel.& Mod.hic,& Bar.in l.qui testamento.§. quod autem, in vlt. col. ff.de testa.gl.& Doc.in d.c.postremo.& in c.insinuante. de off. deleg.vbi etiam Card.& Imo. ponunt,quid de consanguineo consanguinei.Facit quod dicit Bar.in l. sciendum. per illū text. ff.de legationib.& vide qđ vult glo.not.in l.1.§.cum patronus. in verbo,cum inimicis.ff.de off.præfec.vr.no.Bal. in l. vnica.C. si rector prouin.Ad istam regulam vide Spec.in tit.de iud. deleg.§.supereſt.per totum.§.præsertim in ver. Item si est maritus.Limita istam regulam procedere si opponatur à parte: [a]
a aliàs si non opponatur,potest esse iudex : quia partes non opponendo intelliguntur tacitè consentire,& prorogare eius iurisdictionem,quæ aliàs poterat declinari,in l.in priuatis.in ver. habere potest.alleg.in gl.secundum Alb.in fi.Fulgos.& Pau.de Cast.& plenius.D.Alex.Io.And.in d c.postremo. vbi Do. Ant. limitat in causa criminali.Arch.in c.statutum.§.1.de rescr.in 6.
* Do.Card.in cle.quia contingit.de relig.do. *Et istud cõiter tenetur.* Sed tu aduerte,ꝙ D.Ant.de But.in d.c.dilecti.de appel.tenet,ꝙ nullo modo valet sententia in causa propria,vel filiorum, ēt
7 si non opponatur exceptio.†Facit doctr.no.Bal.in l.eos.in 2.colum.C.de appel.ꝙ sententia lata per iudicem suspectum suspicione iuris est ipso iure nulla,etiam si per partem non fuerit recusatus,& ponit exemplum secundum gloſſ.ibi in iudice, qui tulit sententiam in causa principali:quia si in causa appellationis eidem fiat commissio per superiorem : ex quo ius facit eũ suspectum,non valebit snia,ēt si non recusetur:sed ita est in ista. l.vbi est suspicio iuris,vt hic tex.Facit l.2.cum gl.ff.in ius vocã.
8 vt eant.& l.propter insidias.C.qui accus.non possunt. † Ad idē
b facit tex.in vers.non debet. Nam verbum debet, [b] necessitatē importat.glo.in cle.attendentes.in ver.debeant, de sta. monac. præcipuè quando præcedit negatiua. secundum Bar. in repet. l.3.in 1.col.C.de pig.¶Ista regula procedit in ordinario : secus est in delegato,vt hic in gl. 1.vbi dicet.¶Tertiò ista regula procedit in eo,qui agit:secus si conueniatur.Ita probat tex.in l.lex Corn.in prin.in ver.ei qui agit.ff.de iniu.Facit bene regula Bar. in l de pupillo.§.seruo.ff.de oper. no. nunc.cum suis concord. ¶Quarto ista regula procedit in iurisdictione contentiosa: secus est in voluntaria.l.si consul.ff.de adopt. l. apud filium. ff.de man.vind.facit quod no.Arch.post gl. ibi in c.omnes. 30.q.1. ꝙ sacerdos potest absoluere propriã concubinam, intelligen-
9 do tamen vt ibi per eum.¶†Pro ista limit.bene facit qđ singu. decidit Bal.in d.l.si consul.in 4.q.ꝙ Comes Palatinus potest legitimare filium suum naturalem coram seipso,& multo magis filium fratris sui,vel alterius coniuncti. Sequitur & latius Io.de Ana.in consi.29.inci.visa imperiali & apostolica legitimandi potestate.Tu tamen in contrarium pondera tex. in c. per venerabilem §.insuper.qui filij sint leg.& ibi glo.no.in ver. regi gratiam.expresse dicit, quod Rex non potest legitimare filium suum,licet posset alienos filios legitimare.Accedat,ꝙ in tali legitimatione requiritur causæ cognitio.arg.l.si pater,in fi. ff.de adop.& per illud,quod sing.dicit Bal.in c.illud. de pſum. ergo videtur, ꝙ coram ipso fieri possit . & ita respondetur ad iura prælleg.ꝙ loquuntur in iurisdictione voluntaria, in qua non requiritur causæ cognitio.¶ Quintò fallit, quando actio esset tempore peritura:tunc permittitur vsque ad litis contest. l.Senatusc on.ff de offi.præsi.& hic in gl.fi.¶Sextò fallit in causis vilissimis,in quib lex non suspicatur,quod debeat à recta iustitia declinare.d.l.Senatusc on.in ver.quam parcissimè.secundum Ang.& Fulg.hic,quicquid teneat D.Alex. ¶Septimò fallit inter duos pariter coniunctos: quia par affectio suspicionē tollit.l.non solùm.§.denuò.& ibi Bar.no.ff.de ritu nup.Bart. & alij hic in glo.Cano.in d.c.postremo.gl.3.q.5.c.1.Bar.in l.extraneo.§.de quæstione.per illum tex. quem legit sub lege repeti. ff.de quæstio.Facit quod no.vult Bar. in d. l. qui testamento. §. quod autem.in pen.q vbi dicit,quòd licèt frater non possit esse testis [c] pro fratre saltem in causa criminali:fallit nisi esset in-
c ter ipsos fratres,pro quo est glo.in cap. consanguinei. in versi. parentes.3.q.5.¶ Octauò fallit in officiali delinquente in officio,puta in notario,vel assessore:quia Potestas potest eum cõdemnare,nec ab eius sententia appellatur.text.est not.in l.nulli.& ibi Barto.& Ang.C.quorum appel.non recip.Angel. Sali. & Alexan.hic.Aliter tamen intellexit illum text.Specu.in titu. de comp.iud.adi.§.sequitur.ver.Item not. & est canonizatus. 2.quæst.6.cap.nulli. Tu vide Bartol. in l. si quis. ff. de pœn.vbi plus tenet,quòd Potestas potest punire officialem suum , etiã qui deliquit extra offic.quando delictum est notorium. Idem tenet Dom.Anto.in c.ex parte decani.in 4.colum.de rescr.Sed istud no.limitat D.Abb.in c.proposuit. in fi. de appel. quando pœna est certa,& limitata à iure . Secus quando esset arbitraria:tunc non posset punire,etiam quando delictum est notorium:sed debet ad superiorem remittere.Facit quod dixi §. in prima regula.¶Nonò fallit in casu cap. 1.de pœ. in 6. ¶Decimò fallit,quando consuetudo hoc induceret,secundum Doc. in c.cum contingat.per gl.ibi,de foro comp. sequitur simpliciter D.Alex.hic.Tu allega tex.expressum in c. 1. de pœnis in 6.
10 cum glo.in ver.punire,in fi.¶† Vndecimò fallit in Episcopo,
d qui potest esse iudex [d] in causa ecclesiæ suæ.glo.est ordin. in c. si quis erga.in glo.fi.2.q.7.& in c.cum venissent.de iudi.Innoc. iu c.nosti.de elect.& dicit Lud.Rom.hic pro hoc esse text.expressum in cap.cum personæ.de priuil.in 6.qui mihi parum sa-
e cit. [e] ¶Duodecimò quando Episcopus vendidit rem ecclesię, & postea vult talem venditionem retractare : quia potest coram eius vicario litem mouere . Et similiter quando Episcopus vult mitti in possess. bonor. relictorum pauperibus,potest per eius vicarium sibi dari tenuta dictorum bonorum, secundum Bald.in l.1.C.ne quis in sua causa.& in l.si quis ad declinã dam.C.de epis.& cle.quicquid teneat Inn.in c.ex parte.de ver. signi. ¶Decimotertiò sing.fallit, vbi persona iudicis esset talis qualitas,quòd omnis suspicio verisimiliter in eo cessaret: puta,quia esset religiosus ordinis Chartusiensium,ita sing.Specu. in tit.de iudi.dele.§.supereſt.vers.quid si non est cõsanguineus. ¶Pro ista limit.adde 13.bona similia,quæ posui in Authen.iu-
f bemus.C.de iud.quæ etiam hic possent poni. [f] Vltra tamē ea quę dixi in contrarium,vide illud quod not.Bal.(& nunquam obliuiscaris)in c.1.in fi.per illum tex.vt lit.pend.quòd subrepti tia impetratio rescripti non tenet , etiam si sit sanctus ille,qui impetrauit:prout ibi in illo tex.erat bonus Thom.Cantuariē. Vnde ex hoc infert ibi Bald. quòd propter meritum vitæ non est recedendum à iuris dispositione.& istud adde ad ea,quæ dixi in dicta Authen.iubemus.¶In glo.1.ibi.hic in ordinario, ibi
* in delegato.Istam solu.approbant gloſſ. *& communiter Doct.hic.* glo.in l.1.ff.de offic præto.gl.in l.quinetiam. ff.de arb. & quòd ista lex loquat de ordinario, & sic ista solutio non sit diuinatiua,facit iste tex.in vers.ic.iurisd.cùm appel.iurisd. debeat intelligi de ordinaria tanquam de potentiori,vt dixi in rub. sup. eo. Secundò facit iste tex.in ver.præst.quòd non conuenit nisi ordinario.l.1.§.fi.ff.de offic.eius dictum fuit in l.more.supra eod. Ratio diuersitatis est secundum Doct. quia delegatus de iure ciuili potest recusari:ordinarius non.l.cum specialis. in glos.1. C.de iudi.& l.apertissimi.cum Auth.ibi posita: & sic maius periculum vertitur in ordinario quàm in delegato. Istam rationem reprobat Pau.& Dom.Alex.hic: quia etiam de iure ciuili ordinarius potest recusari,quando subest talis causa , qualis est hic.l.prætor.ſ.eod.sed dic,quòd etiam tunc non recusatur in totum:sed potest ei peti adiunctus.Auth. si verò contigerit. C.de iudic. Ego ex alio reprobo istam rationem:quia attenta hac ratione sequeretur, quòd ista l. procederet de iure canon. cùm de iure can.possit recusari,sicut delegatus.c. legitima. de app.in antiquis.sed inter ius ciuile,& cano. non debet induci discordia,vbi expressè non reperitur.c.cum expediat. de elec. in 6.vnde tutior videtur ratio:quia delegatus potest quandocunque reuocari.l.iudicium soluitur. ff.de iudi. quod non est in ordinario.l.pe.ff.de offi.præsi.¶In ead.glo.ibi, hic in criminalibus ibi in ciuilib.Istam solu.tenet glo.3.q.7.ver.item si cõtra patrem.& in l.quinetiam.ff.de arbit.Spec.in tit.de iud.deleg.§.supereſt.in ver.Item si est maritus.D.Ant.in c. cum contingat.in fi.de foro compe.& D.Alex. hic.Ista solutio põt esse bona quantum ad d.l.in priuatis. Nam cùm dicat in priuatis, innuit secus esse in criminalib.sed non placet ad istum tex. q nimium restringeretur, si solùm loqueretur in criminalibus.

¶In

ADDITIONES.

a ¶A parte. Adde,quòd hanc limitationem tenet idem Ias.in l.patre, col.ante-pe.ver.20. facit.supra de his,qui sunt sui,vel alie.iur.

b ¶Verbum debet. Adde gl.in l.sæpe andiui Cæsarē.ff.de off. præsid.& in l.obseruare.Io.Cal.in c.intelleximus.de iu.Abb.in c.cum locum.de spon. in c.1. de despon.impu.in c.fi.de his,quæ fiunt à præla.

c ¶Frater non possit esse testis. Adde Doc.in c.in literis.de test.& Ant. de But. & Abb.in c.literas.de præsump.

d ¶Qui potest esse iudex. Adde Bar.in l.vni.C.ne quis in sua causa.Inn. in 6. ex parte.de ver.sig.

e ¶Parum facit. Adde aliam limitationem, quando deesset copia iudicis, qui in breui non esset reuersurus,secundum Alex.latè in l.1.§.nunciatio.col. 1.& 2.ſ.de no.ope.nunc. PVRPV.

f ¶Poni. Imò ibi hoc dicit in 2.col.& adde quòd istam limitationem ibi ponit, & comprobat in l.ex quacunque.col.7.infra si quis in ius voc. PVRPV.

¶In eadem glo.ibi,vel dic,hic quando agit. Ista fol.est vera in se,vt dixi in tex.in 7.fallen.sed nimium restringit istam l.Vnde quarto modo respondet Pau.de Cas. q̃ iste tex. dicit non dēt, verum est si opponatur: sed si pars non opponat, tunc potest esse,vt dicit tex.in illa l.in priuatis.in ver.potest.dixi in tex. in fal len.¶Gl.fi.diuiditur in tres partes.In prima declarat tex.In 2.p viam fallentiæ remouet contrarium, vt est ibi, & huius legis prohibitionem.In 3.allega.concord. vt est ibi, & facit ad hanc l.dic,vt in ea.

SVMMARIVM.

1 *In eodem libello possunt intentari contra vnum plures actiones differentes numero,& specie.*
2 *Validum est argumentum de contractibus ad delicta.*
3 *Cumulatio summarum non fit, quando agitur de exclusione iurisdictionis.*
4 *Si statutum dicit,quòd bannitus in centum possit occidi,non poterit occidi bannitus,qui ex vna causa est in quinquaginta,& ex alia in alijs quinquaginta.*
5 *Delicta alibi commissa,de quibus non posset hic cognosci, tamen cumulantur,vt quis grauius puniatur.*
6 *Ad hoc,vt cognoscatur iurisdictio limitata alicuius iudicis,debet attendi tempus petitionis.*
7 *Cumulatio temporis an sit facienda.*
8 *Si statutum disponat,quòd credatur libris mercatorum vsque ad summam 10. cum corum iuramento, & mercator producit plures summas,tamen quælibet non excedebat dicta decem, an debeat fieri cumulatio.*

LEX XI.

Si idem cum eodem. ¶Ista tota lex habet tres partes.In 1.loquitur, quando vni ℈ eūdem plures actiones cōpetebant. In 2. in §. q̃ si mutuę. loquitur,quando plures actiones diuersis personis competebat adinuicem.In 3.ibi,si vna actio.ponit de actionibus cōibus eisdemmet competentib.nec plures casus poterant considerari.Cumulatio summarum diuersarum ex diuersis causis ab eodem actore petitarum non fit ad impediendum iurisd.iudicis: & petitiones mutuæ coram eodem iudice tractandæ sunt, licèt vna excedat iurisd.iudicis.h.d.¶Dubium faciebat secundū Bal.Ang.& Mod. hic: quia omnes istæ summæ erant in eodē libello cumulatæ:& sic propter vnitatem libelli videbatur, q̃ deberet censeri vna summa.Contrarium tamen decidit: quia quot sunt summæ,tot debent cēseri libelli.in l.scire debemus.
1 in prin.& ibi An.ad hoc no.ff.de ver.ob.† Et sic intelligēdo tex. isto modo,vt sit indubitabilis,hic erit tex.secundum Angel.&
a Mod.q̃ in eodem libello a contra vnum possunt intentari plures actiones differentes & numero,& specie,℈ Bart. in l.edita. in 7.col.in 2.specie cumulationis,vbi dixi.C.de eden. & ℈ Bar.
2 est gl.in c.dispendia.in ver.personales.de rescr.in 6.†Confirmo arguendo à contractib.ad delicta.l.omnem.ff.de iudi. Nam in eodem libello quis potest accusare alium de diuersis delictis differentibus specie.c.peruenit.primo.& ibi Bal.ad hoc not.de testi.cog.vbi in eodem libello quis accusatur de adult. & de simonia.Idem tenet Bal.in addi.Spe.in tit.de accus.§.1.Tamē ad istum tex.posses dicere,q̃ non stringit ℈ Barto.intelligendo,qñ
3 essent plures actiones differētes numero,sed nō specie.¶†Not. q̃ cumulatio summarum non fit, quando agitur de exclusione iurisd.Ratio secundum Doc.quia istud censetur odiosum, secus vbi esset fauorabile,vt est quando tractatur de conseruādo debito creditori.l.si plures.§.pe.& fi.ff.de pac.allegata in gl. pro contraria,quam Doc.ita concordant. ¶Ex ista communi solu.plura possunt inferri.Primo tu potes inferre peregrinam limitationem ad hunc tex.vt non procedat in iudice delegato:quia per iurisdictionem delegatam impeditur iurisd. ordinarij.c.studuisti.de offi.leg.c.sanè.de offic. deleg.ergo cùm tractetur de iurisd.ord.quæsita conseruanda, & de exclusione delegata,debebit fieri coaceruatio plurium summarum, per d.l. si plures.§.fi.Secundo cōfirmatur,quia iurisd.deleg.est odiosa, & sic multum restringenda,secundum gl.in cle.2.in gl. pen. de offi.ordi.& in c.statutum.§.sancimus.in versi. sedis apostolicæ. de rescr.in 6.ergo eam excludi est fauorabile: ergo fieri debet
4 cumulatio.¶†Secundò ex ista communi doctr.infertur,stante
b statuto,q̃ bannitus in centum b possit impunè occidi, si aliqs sit bannitus ex vna causa in quinquaginta, & ex alia causa in aliis quinquaginta, non fit cumulatio, vt dicatur bannitus in centum:quia est materia odiosa,gl. est sing. in l. vbi fideiussor. & ibi Bar.& alij ff.de solu.Bar.in l.2.§.1 per illum tex.vbi etiam Bal.& alij.ff.de condi.inst.Bar.in l.si vnus. §. si cum mihi 10. ff. de pact.Bal.in c.in omni negotio.de test.vbi reputat illam glo. esse ad hoc valde solennem.Cano.in c.pe.de don.cum alijs cō
* cor.hic signatis per D. Alexan. *& ista est communis sententia Doct.*
¶Contrarium tenet solus Lud.Ro.hic,per tex.in l.fi. §. qui sępius.ff.de abigeis.qui tex.fortiter stringit, iungendo principiū illius l.& §.quidam decem.ad quem text. non bene potest responderi.Nisi dicas,vt per Alex.hic.Imò plus dicit Bar. in d.l. vbi fideiussor. q̃ ēt si iudex in eadem sīa cōdemnasset aliquē in quinquaginta libras ex vna cā:puta vulnere,& ex alia ī quinquaginta,puta ex insultu,non fit coaceruatio. Nam non dicitur condemnatus in centum,per tex.no.in l.Lucius.§. qui habebat.ff.ad Treb.vbi etiā per Bar.quod intellige nisi ex eo. delicto eiusdem temporis coaceruatio fieret, secundum Angel. Pau.de Cas.& Alex.hic,vide Bal.& alios in l.si plures.ff.de pac. Ego pro ista opin. Lud.℈ communem retorqueo in oppositū fundamentū Docto.& dico,q̃ non sumus in materia odiosa, imò fauorabili,& per consequens fieri debet cumulatio,cùm publico fauore inductum sit,vt delicta puniantur.l. ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.& sic expressè dicit Bar.in l. quemadmodū. circa med.C.de agr.& censi.lib.11.cum concor.quas dedi in l. si quis id quod.℈.eo.Secundò moueor:quia statutum,q̃ bannitus possit impunè offendi,vel occidi est inductum ob publicā vtilitatem,& sic tale statutum est fauorabile,sm Bal.in l.vbi pactum.in pe.col.in fi.vbi dixi.C.de transac.& expressius Bar.in consi.incip.statuto castri plebis.ad fin. vbi dicit,q̃ istud statutū est introductum fauore reipub.& pro cōi quiete. Ideo censet
5 fauorabile,& extendendum.¶†Tertiò,quia delicta alibi commissa,de quibus non posset hic cognosci,tamen cumulantur, vt quis grauius puniatur.Ideo stante statuto,q̃ si aliquis in alieno territorio commiserit duo furta,de quib.non posset hic inquiri,vel puniri,si postea committat hic aliud furtum, cumulantur duo prima vt possit furca suspendi.Ita tenet Barto.post Dy.in l.si cui §.fi.ad fi.per iura per eum alleg.ff.de accus. Ioan. And.in addi.Spe.in tit.de fur.super rub.Bal.in Auth.sed nouo iure.in 4.col.C.de fer.fug.& in l.fi.in 3.q.℈.eo & in l. certum.ff. si cer.pet.Sali.in l.seruos.in vlti.col. C.ad l.Iul.de vi.Pet.de Ancha.in cle.1.de pœnis & in regula,semel malus.Lud.Rom.hic, quicquid dixerit Bal.in l.1.in 3.colu. C.de ædil.act.Imò fortius tenet sing.Bal.in Auth.qui semel.C.quomodo,& quando.in 6. col.in ver.in gl.in paucis.q̃ etiam si furta alibi commissa fuissent ibi punita,vel si essent præscripta,adhuc cumularētur,vt si faciat postea tertium,vigore statuti furca suspendatur.quod est valde no.secundum cum.& sequitur Pet.de Anch. in commen.c.canonum statuta.de consti.in ver.formiat. Accedat,qd dicit Bal.in l.Grachus.C.de adult.Ista videntur mihi stringere ℈ communem sīam: tamen si vis tenere cōem,potes respondere ad d.l. fina.§.qui sæpius.q̃ cum abigeus sit, qui causa abigendi studium quasi artem exercuit. vt inquit Iurisconsul.in l. 1.§.1.ff.de abig.nec aliquis tex.præcisè requirat nu.10.Ideo tex. in illo §. qui sæpius. dicit vnū, vel aliud pecus abegerit quasi studium tunc,& artem exerceat. Tene tū tex.fortiter. Ad alia posses dicere, quòd procedant in bannitis occasione delicti.
6 †Adde etiam dum Bar.Alb.& alij hic concludunt, q̃ si in ciuitate iudex habeat iurisdictionem limitatam ad certam summam,prout habebant defensores ciuitatum vsque ad quinquaginta.l.1.C.de defen.ciui.attendi debet tempus petitionis, dato q̃ valor rei postea creuerit:aut causa per negationem sit aucta:& idem tenent Bal.& Ang.in §.fi.℈.ea.l. vbi ponunt etiā de alia.q.Bar.& Alb.hic.quādo petitur aliquid annuū pro omnibus annis:& tunc quomodo cognoscatur an sit vnum, vel plura,est tex.no.in l.Firmio.§.fi.& ibi Bar.& in l.si cum præfinitione.in prin.ff.quando dies vsusfr.leg.ced.& no.Bal.in l.non dubium.in fi.col.C.de testa. Et quid si quis verè sit creditor in maiori summa,in qua iudex non est competens,& petat minorem summam ad hoc,vt sub illo iudice possit litigare? ponunt Bal.& Pau.de Cast.hic.Et vide tex. vbi dicetur in l. cum quædam.§.fi.℈.eo.& tex.no.in §.& iudicare.in Auth. de defen.
7 ciu.quem pro singu.no.Lau.hic.¶†Dictum est de summis,an cumulatio fieri debeat,quid in temporibus? Pone,statutum disponit,quòd qui steterit in carceribus per annum, debeat liberari amore Dei: aliquis stetit in carcerib.p sex menses: denuò incarceratus stetit per alios sex menses, nunquid debeat fieri cumulatio,vt dicatur stetisse per annum,& sic locus sit statuto? Ang.hic,& Mod.tenent quòd non.& Angel.in l. quoties in stipulationib.ff.de ver.obl.alleg.Spe.in tit. de statu monach. §. 1.in ver.37.& Bar.in l.fin.§.quoties.per illum tex.ff.de publi.& in l.necnon.§. si sæpius.ff.ex quib.caus.maio. ponderat etiam dictio-

ADDITIONES.

a ¶In eodem libello. Adde Spe.in tit.de libel.ob in §.fi.Doc. in c. 1.de lib. obl.
b ¶Bannitus in centum. Adde Bal.in l.sancimus in §. si quis autem. el 1.C. de do.Ang. & Mod.in l.si quis separatim.in §.1.ff.de app.

a dictionem per, [a] quæ denotat perfectionem l. vrbana. §. pernoctare. ff. de ver. sig. Tu potes tenere ꝫrium per doctr. Doctorum hic. s̄. relatam: quia cū hic tractetur de liberatione amore Dei, & sic de materia fauorabili, debet fieri coaceruatio tēporum, sicut fit & summarum, vt prædixi arguendo de re ad re ad tempus. l. miles ita hæredem. in princip. ff. de mil. testam. Ad facit bene tex. in l. Paulus. §. fin. ff. de lib. cau. vbi in fortiorib. terminis loquitur, qñ erat relicta libertas seruo, si per triennium continuo seruiuerit: & tamen ibi fit cumulatio temporum, licèt conditiones sint præcisè implendæ in forma specifica. l. qui hæres. & l. Męuius. ff. de condi. & demon. Ad idem tex. in l. seruus qui testamento. §. 1. ff. de sta. lib. Nisi dicas, ꝙ non sit tantus fauor relaxandi, quantus est fauor libertatis. Multum tñ sunt considerandæ verba, & rō statuti. Bene fateor, ꝙ in materia odiosa non fieret coaceruatio temporum. ad hoc adduco dec. Angel. in §. hæc autem tria. s̄. in procemio fforum. vbi stante statuto ciuitatis Senarum, ꝙ quicunque retinuerit bannitum duob. dieb. puniatur in mille florenis: quidam retinuit bannitum vna die, & per interuallum plurium dierū, postea retinuit alia die, an puniatur in mille ex forma statuti? Refert se vidisse consuli, & determinari per gl. ibi in versi. denariū. qa duo dies ita separati non debent iungi. Eodem modo ſm eū si statutum disponat, ꝙ Potestas non possit retinere aliquem in palatio per quinque dies sub pœna centum: si retinuit aliquem in palatio tot diuersis diebus, quot simul iuncti sunt quinque, tamen non punietur forma dicti statuti, per tex. in l. capite quinto. ff. de adul. Quid aūt in ingresso monasterium, q̄ fecisse professionem tacitè si ibi steterit per annum. Pone, ꝙ quis steterit per sex menses: deinde exijt: postea reuersus stetit per alios sex menses, an fiat cumulatio, vt dicatur stetisse anno, & sic esse professus? Ang. & Mod. hic determinant, ꝙ nō. Idem tenet Spe. in tit. de statu mona. in ver. 38. & no. Bart. in l. fi. §. quoties. ff. de pub. & in l. 2. §. 1. ff. de condi. inst. Ang. & Imo. in d. l. quoties in stipulationib. Ang. in proœ. fforum. in §. fi. & in l. fi. §. 1. de condi. insti. Contrarium tenet gl. in regula eū qui certus. in gl. fi. per illum tex. vbi Doc. de reg iur. in 6. per Bal. in l. non solū. in prin. per illum text. & in §. annus, de excus. tutor.

3 ¶† Successiue quæro de noua, & quotidiana qōne. Statuta cōmuniter diuponunt, ꝙ libris mercatorum, vel artificum creda tur vsque ad summam 10. cum eorum iuramento. Pone mercator, vel artifex conuenit aliquem ciuem ad plura diuersa debita, & producit librum suum, in quo sunt ista plura capitula, & nullum de per se excedit summam 10. florenorum: vnde vult iurare iuxta formam statuti, an possit, an verò debeat fieri cumulatio istatum summarum? Vidi sæpius istū casum in facto, quem ponit solus D. Mar. Lau. hic, nec reputo legisse alibi in specie tactum. Ipse determinat, ꝙ fieri debeat cumulatio. Mouetur: Nam statutum, ꝙ debeat credi libro mercatoris in eius fauorem absque alijs probationibus, est ꝫ ius cōe, vt habetur in l. admonendi. ff. de iureiu. in l. nuda ratio. ff. de dona. in c. si cautio. de fide instr. per consequens est odiosum: ergo excludi illud est fauorabile: ergo fieri debet cumulatio summarum, per Docto. hic. Ego autem in ꝫrium pondero dec. Bald. quasi in terminis in l. vnica. C. de confes. in 3. colum. in ver. qd ergo est in codicib. mercatorum. vbi quærit. Pone, ꝙ in libro mercatorum sunt scripta debita & credita, clarum est, ꝙ talis liber probat contra mercatorem, sed an probet in eius fauorem? Finaliter concludit, ꝙ si mercator est nobilis, & persona fide digna, & quantitas est parua, creditur eius scripturæ in fauorem suum. Postea subdit (& istud est, quod ego pondero) ꝙ in ista materia non debes coaceruare minutas quātitates, nec facere cumulum: sed sigillatim, & de per se singulas contemplare, & referre singula singulis. Ita ibi formaliter Bald. & credo, ꝙ ita obseruetur in practica. ¶ Venio ad versi. ꝙ si mutuæ. quem summam in prin. l. Iste ver. legitur in gl. trib. modis, quilibet approbatur per Doc. Tene vltimum, qui notabilior est. & dum text. rationem assignat ne in potestate aduersarij sit &c. Ista non vī bona rō: sed ꝙ ratio sit ꝓp naturam reconuentionis, vt hic per Alb. sed Bar. in Auth. & consequenter. in 2. colu. C. de sent. declarat rationem huius text. hoc modo, videlicet ne reus conuentus possit trahere actorem ad alia iudicia: & sic hoc modo eum perturbare, ne coram primo iudice litem prosequatur. Tu dic clarius, ꝙ tempore Romanorum in qualibet prouincia non erat nisi vnus, qui habebat merū, vel mixtum imperium. s̄. præses, aut proconsul. l. illicitas. §. qui vniuersas. ff. de off. præsi. & iste præses morabatur in ciuitate principali prouinciæ: & sic in Metropolitana ciuitate. Postea in vnaquaque ciuitate morabatur defensor, qui solùm poterat cognoscere de summa quinquaginta aureorum. ꝫ. l. 1. C. de defen. ciu. Pone modo, ꝙ ego conueni te coram defensore ciuitatis ad quinquaginta. Tu vis me reconuenire ad centum, & extrahere de ciuitate, & ducere ad locum remotum, vbi est præses, certè deciditur hic, ꝙ non potes: imò debes me reconuenire coram defensore, dato ꝙ summa, ad quam me reconuenis, sit vltra eius iurisdictionem, quia aliàs esset in potestate tua trahendi me ad aliam ciuitatem, ne procederē in prima coram primo. Et istud est, quod voluit dicere tex. hic. Sed aduerte, ista ratio, & declaratio procedunt tenendo primum, & ſm intellectum gl. sed tenendo tertium, qui est melior, ratio est magis plana in tex. Nam actor reconuentus ad maiorem summam coram defensore reclamabat, & nolebat ibi posse conueniri, decidit in hoc tex. ꝙ eo inuito potest reconueniri ibidem ad maiorem summam, ne aliàs sit in potestate aduersarij, ne ibi reconueniatur. Ias. Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Dictionem per. Adde l. Vrbana. in §. pernoctare. ff. de ver. sig. & in l. 2. ff. de leg. 1. gl. in c. si constiterit. de accus. gl. in cle. causam, in ver. perfect. de elec.

SVMMARIVM.

1 *Actor in duplicibus iudicijs quando sit, qui prouocat, vel qui prouocauit.*
2 *Diuisio quando est incommoda, est in arbitrio iudicis, cui velit adiudicare totum, cum hoc quòd alteri æstimationem partis soluat.*
3 *Opiniones plures quando recensentur in lege vel statuto, in dubio vltima censetur approbata.*
4 *Clausula in fine posita an referatur ad præcedentia.*

§. Si vna actio. ¶ In actionib. communib. non inspiciuntur singulorum partes: sed ipsum totum, quantum ad impediendum iurisd. h. d.

1 † Et istæ tres actiones, de quibus in tex. appellantur cōes duplici rōne. Prima, quilibet est actor, & reus. l. in trib. ff. de iudi. l. in iudicio. 2. ff. famil. ercis. limitando, vt no. per D. Matthęs. in no. 100. per tex. sing: in l. duo iudices, ſm vltimum intellectum gl. ff. de re iud. videlicet vt prædicta regula sit vera, quo ad ordinem litis: quia quo ad eam is qui prouocat alios ad diuis. est actor: sed quo ad effectum sententiæ is qui prouocauit, non magis est actor quàm alij. Hinc licèt aliàs quando sunt duo iudices, qui ferunt duas sententias adinuicem contrarias, præferatur lata in fauorem rei. l. inter partes. ff. de re iudic. non sic in istis tribus iudicijs diuisorijs, quia per hoc ꝙ vnus prouocauit, non censetur actor ad hoc vt sententia lata pro prouocato tanquam fauorabilior prætualeat. tex. est sing. in d. l. duo iu-

2 dices. † Secundo, quia quando diuisio est incommoda, est in arbitro iudicis cui velit totum adiudicare, cùm hoc, ꝙ alteri æstimationem partis soluat. l. 2. §. fi. cum duob. seq. ff. finiū reg. §. pe. & fi. Inst. de offic. iud. Ideo inspicitur istud quod pōt euenire: quia ad hoc pręsens status habet respectum, vt hic in tex. non sic in l. sciendum. §. pe. ff. qui satisd. cog. & in alijs. ll. de quib. gl. opponit: quia in eis præsens status non respicit futurū. Nā vtrum quis teneatur satisdare, inspicitur solùm an de præsenti immobilia possideat. d. l. sciendum. §. 1. de quo puncto vltra Doc. hic pręcipuè Bal. vide latè per Bar. & alios in l. inter stipulantem. §. sacram. cum concor. ff. de ver. ob. Et vltra prædicta, quare istæ tres actiones dicantur communes, vel mixtę, vel verius habere mixtam causam, dixi subtiliter post Io. Fabri ibi

3 in §. præterea quædam. instit. de act. ¶ † Iste tex. quotidie allega

a tur, quod quando in lege, vel statuto [a] referuntur plures opin. in dubio vlti. censetur approbata. & ita ad hoc no. Bal. & Angel. hic, quod bene no. quando gl. Inn. aut Spe. referunt opi. &

b nullam firmant, censentur vltimam approbare. [b] Adde gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. Io. And. in c. 1. de sent. excom mu. in 6. in nouel. & in c. 1. de pœnis in 6. in nouel. no. Bart. in l. bona fides. per illum tex. ff. de posit. Bald. in Auth. ex testamento. in 2. col. vbi h. d. in dictis Inno. C. de colla. & in l. fi mater. in fi. C. ne de statu. defun. & in l. si ego. §. partus. in 3. col. ff. de pub.

Bene

ADDITIONES.

a ¶ Quando in lege vel statuto. Adde Cy. in l. 1. C. de sacrōſſ. eccl. & tex. in c. capellanus. in ver. posteriori sententia. de ferijs. Bal. in l. fi. C. de iure emph. Io. de imo. in c. fi. in pe. col. de rescri. Lud. Rom. in consi. 84. col. 1. consi. 327. colu. 4. circa med. vbi quòd vltima sententia cuiusque scrib. attenditur. no. Ias. in §. sed istæ. nu. 55. insti. de act. Alex. consi. 55. col. 13. lib. 4. consi. 164. nu. 2. lib. 2. vbi Doc. in apostil. declarant. & dixit Bal. tit. an apud iudi. vel curiam. nu. 2. quod vlt. opi. gl. corrigit primam correctione probabili, non necessaria. Quibus adde quòd illud, quod dicitur per glo. in d. l. qui filium. §. Sabinus. de opt. vlti. non procedit quando posterior opi. refertur per verba. vt no. Docto. ad Rom. consi. 516. col. fi. Quo in arti. facit tex. in l. Diui. ff. de iure patron. in l. si ita sit scriptum. 2. ff. de hæred. insti. & no. Alex. d. consi. 55. col. 14. consi. 92. nu. 4. lib. 1. MASVER.

b ¶ Approbare. Adde Corn. consi. 2. col. 4. Alex. lib. 1. consi. 72. col. 4. repetito, nu. 2. consi. 175. PVRPV.

Bene facit l.Mela.§.1.ad fi.ff.de ali.leg.tex.in l.3.§. Neratius. & ibi no.Imo.ff.de acq.poſ.& in l.quid de creditore. iuncta gl. 1. ff.de damn.infec.in §.pretium.vbi Ang.de Are.ad hoc no. in ſti.de contrah.emp.Limita iſtam regulam trib.modis. Primò niſi præcedens opi.fuerit meliorib.rationibus comprobata,ſecundum Io.And.in locis prælleg.& eſt glo.ordin.in d.§.Sabinus.Secundò limita ſing.quando prima opinio ſapit æquitatem:ſecunda merum iuris rigorem:tunc prima in dubio cenſetur approbata.Ita D.Fran.de Are.in conſi.164.incip. diligenter,& maturè diſcuſſis.in 7.col.per gl in l.ſi cum exceptione. §.ſed & ſi quis.ff.quod met.cau. Tertio limita,quando glo.primam opi.recitat ſimpliciter.in 2.dicit alij dicunt, vel quidam dñt,tunc prima opi.cenſetur gl.& nõ ſecunda,ita probatur in gl.in rub.ff.ſi cer.per.iuncta gl.in l.certi condictio,in prin. eod. tit.Et facit ratio,quia dictio alij,excludit loquentem. ¶In glo. vlt.ad fin.not.iſtam gl. ſecundum Bar.& Doc.pro limitatione
4 regulæ,quæ habet,q;†clauſula in fi.poſita debet referri ad omnia capitula præcedentia.in l.talis ſcriptura.in fi.ff.de leg. 1.l.1. in fi.C.de lib.præte.c.ſecundo requiris.vbi.Canoniſtæ.de app. Illud eſt verum,niſi capitula præcedentia ſint inuicem contraria:quia tunc cùm clauſula finalis non poſſit ad omnia referri, refertur ad vltimum præcedens,niſi reſultet abſurdum : quia ratione abſurditatis euitandæ refertur ad capitulum remotius.Adde D.Abb.in c.eccleſia. vltimo. per illum tex. de elect. vbi dicit ſingulariter probari in illo tex. iuncto c. quia propter, in fi.de elec.eo.tit.& quòd neſcit ſimilem tex. in toto corpore iuris canonici,q; clauſula in fi.poſita,non debet referri ad omnia præcedentia,quando ex tali relatione ſequeretur abſurdũ, vel inconueniens,vel iurium correctio. Idem tenent Oldrad. Laud.in conſi.152.incip.factum tale. D. Clemens Papa V. ſed mihi melius probat tex.in d.l.in adoptione. in fi. allegata in gl. Alias plures fallentias ad dictam regulam ponam in l.1.in fin. C.de liber.præte. Ias.Paduæ.

pet.Pau.de Caſt.& Alex.hic,quamuis contrarium, & malè te
1 neat gl.in cle.paſtoralis.de re iudi.¶†In text.ibi,modica autem caſtigatio,dic ſecundum Ang.q; dicitur illa,q̃ attenta qualitate perſonæ,& cauſæ nullam communi opin. infert ſeueritatẽ, iuxta l.ſi.cum gl.C.ad Silla.& iſta modica caſtigatio in perſonã ſecundum Bar.non tranſit in delegatum:ſed tantum coercitio verbalis.Sed contra Bar.facit tex.in c.præterea.in verbo ſeueritatem eccleſiaſticam.& ibi Bal.& D.Abb.ad hoc notant, de offic.deleg.& contrarium tenet ipſemet Bal.in l.imperium. in vl
2 timis gradibus meri imperij. ſupra eodem. dic vt ibi dixi.†Et an iſta modica caſtigatio ſolùm permittatur quo ad ſeruos, vel etiam in liberis,Imo.in d.§.duas.dicit, q; iſta modica caſtigatio perſonalis eſt ſolùm permiſſa iure iſto,in ſeruis,non in liberis:& licèt Ludo.hoc reprobet,tamen pro prima opi.Imo. eſt bonus tex.in l.ſi priuatus.in princip.ff.qui & à quibus.hodie autem per ius Authenticorum iſta ſunt mutata.§. audient.in
3 Auth.de defen.ciui.iunctis his,quæ dixi in d.l.Imperium.†No. illud,quod tenet Bar.hic in 3.q.q; confeſſio delicti facta corã magiſtratu incompetenti, non probat poſtea coram iudice competenti.& tex.in l.diuus.2.vbi etiam no.Bar.de cuſto. reo. Idem plenius tenet Alber. de Roſa.hic,& alii ſequuntur.& eſt tex.principalis in c.ſi clerici.vbi Doc.de iud.Facit glo.in l. quid ergo.in §.ex compromiſſo.ff.de arbit. Limita primò, quòd talis cõfeſſio facta coram iudice incompetenti, licèt non faciat plenam probationem coram ſuo iudice, facit tamen indiciũ ſufficiens ad torturam,& ſic poterit cogi perſeuerare in confeſſione,ſecundum Bal.Ang.& Mod.hic.& not.Ang. in l. 1. C. de confeſſis.cum aliis concor.& additionib.Domini Alex.hic, quas per te videas.Et ita teneas,quamuis contrarium velit Inno
4 cen c per inquiſitionem.& ibi Do.Ant.de accuſ.† Iſta limitatio comprobatur per duo.Primo,quia confeſſio extraiudicialis facit indicium ſufficiens ad torturam. gl. in l.ictus furtiũ. ff.de iis qui no.infa.& in l.capite quinto.& ibi Bar. ff. de adulte. Baram l.fi.ff.de quæſt.cum ſimi.ergo ſimiliter debet facere indicium confeſſio facta coram iudice incompetenti, ac ſi eſſet extraiudicialis.Et no.quia in d.l.capite quinto.eſt glo. ad aliud ſingulare,quòd licèt confeſſio facta in tormentis non ſufficiat ad condemnandum,niſi fieret extra tormenta ad banchum l. 1.§.ſi quis vltro.cum ſim.ff.de quæſtio.fallit niſi præceſſiſſet cõfeſſio extraiudicialis:quia illa facit, quòd confeſſio poſtea facta in tormentis abſque alia ratificatione, ſufficiat ad condem
5 nandum.†Secundò fallit:quia confeſſio facta coram ſolo notario maleficiorum abſente iudice,vel coram iudice ſolo nõ in figura iudicij,quamuis non plenè probet, tamen facit indicium ſufficiens ad torturam,ſecundum Bald.in l. iubemus.C. de liber.cauſa.& in l.pen.C.de fideinſ.& in addi.Spec. in tit.de confeſ.in ver.confeſſio.¶Iſtud vltimum de indicio ad torturam,limita quatuor notabilibus modis. Primò,quando confeſſio eſſet facta coram iudice penitus incompetenti,cuius iuriſdictio nullo modo expreſsè,vel tacitè poſſet prorogari: vt in clerico confitente coram laico.Nam talis confeſſio non faceret etiam indicium coram ſuo iudice, ſecundum Ang. in l. 1.C.de confeſ.& Alexã. hic, & iſto caſu poteſt ſaluari deciſio Innoc.& D.Anto.in d.c.per inquiſitionem. & in c. at ſi clerici. in prin.p illũ tex.de iud.Facit bñ tex.ad hoc in d.c. at ſi clerici. in prin.in ver.aliquatenus.vbi Canoniſtæ ordinariè ponunt de indicijs.ibi Imo.dicit,quòd licèt opinio.Do.Anto.videatur de iure verior:tamen in practica ſeruaretur opinio, quam ſupra
6 retuli.¶†Secundò ſingulariter limita,vt per Bal.in d.l.1.in pe. col.C.de confeſ.niſi talis confeſſio fuerit reuocata.vnde ſecundum eum cautus ſit aduocatus, quod faciat illum reuocare talem confeſſionem,quam poteſt reuocare etiam non docto aliter de errore,cùm ſit confeſſio nudi facti,iuxta l.error. cum materia vbi dixi.C.de iur. & fac. igno. Not.perpetuò iſtam limi.in practica:quia per eam poſſes euadere amicum à tortura:& per eum modum poſſes limitare aliam regulam, quam dixi,quòd confeſſio extraiudicialis facit indicium ad torturã.
7 ¶†Tertiò limita ſecundum Bal.in l.clarum.in fin. C.de auct. præſt.quando talis confeſſio eſt veriſimilis. aliàs ſecus. quod firmatur per dictum Inn.in c.per inquiſitionem.de elec. & in c.cum ſuper.de confeſ.vbi confeſſionem factam coram iudice incompetenti tenetur refirmare coram competenti, quando ex tali confeſſione orta eſt ſuſpicio,vel infamia contra eũ, aliàs ſecus.d.c.at ſi clerici.§.1.Tu dic iſtud fuiſſe famoſum, & ſingulare dictum Abb.antiqui in c.grauis,per illum tex.de depoſito.vbi clericus ex confeſſione, vel alio indicio nunquam poteſt torqueri,niſi ſit infamatus de illo delicto. Mouetur per illum tex.in ver.audierit.& dicit ibi.Dom.Abba.Panor. quod eſt notabile & ſingulare dictum,quod etiam refert Io. Andr. in regula cum in contemplatione.de regu.iur.Refert, & ſequitur Ioan.de Ana.in c.1. in 8. colum.de cleri. percuſ. licèt illud repro-

Bene facit l.Mela.§.1.ad fi.ff.de ali.leg.tex.in l.3.§. Neratius. & ibi no.Imo.ff.de acq.poſ.& in l.quid de creditore. iuncta gl. 1. ff.de damn.infec.in §.pretium.vbi Ang.de Are.ad hoc no. in ſti.de contrah.emp.Limita iſtam regulam trib.modis. Primò niſi præcedens opi.fuerit meliorib.rationibus comprobata,ſecundum Io.And.in locis prælleg.& eſt glo.ordin.in d.§.Sabinus.Secundò limita ſing.quando prima opinio ſapit æquitatem:ſecunda merum iuris rigorem:tunc prima in dubio cenſetur approbata.Ita D.Fran.de Are.in conſi.164.incip. diligenter,& maturè diſcuſſis.in 7.col.per gl in l.ſi cum exceptione. §.ſed & ſi quis.ff.quod met.cau. Tertio limita,quando glo.primam opi.recitat ſimpliciter.in 2.dicit alij dicunt, vel quidam dñt,tunc prima opi.cenſetur gl.& nõ ſecunda,ita probatur in gl.in rub.ff.ſi cer.per.iuncta gl.in l.certi condictio,in prin. eod. tit.Et facit ratio,quia dictio alij,excludit loquentem. ¶In glo. vlt.ad fin.not.iſtam gl. ſecundum Bar.& Doc.pro limitatione regulæ,quæ habet,q;†clauſula in fi.poſita debet referri ad omnia capitula præcedentia.in l.talis ſcriptura.in fi.ff.de leg. 1.l.1. in fi.C.de lib.præte.c.ſecundo requiris.vbi.Canoniſtæ.de app. Illud eſt verum,niſi capitula præcedentia ſint inuicem contraria:quia tunc cùm clauſula finalis non poſſit ad omnia referri, refertur ad vltimum præcedens,niſi reſultet abſurdum : quia ratione abſurditatis euitandæ refertur ad capitulum remotius.Adde D.Abb.in c.eccleſia. vltimo. per illum tex. de elect. vbi dicit ſingulariter probari in illo tex. iuncto c. quia propter, in fi.de elec.eo.tit.& quòd neſcit ſimilem tex. in toto corpore iuris canonici,q; clauſula in fi.poſita,non debet referri ad omnia præcedentia,quando ex tali relatione ſequeretur abſurdũ, vel inconueniens,vel iurium correctio. Idem tenent Oldrad. Laud.in conſi.152.incip.factum tale. D. Clemens Papa V. ſed mihi melius probat tex.in d.l.in adoptione. in fi. allegata in gl. Alias plures fallentias ad dictam regulam ponam in l.1.in fin. C.de liber.præte. Ias.Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Caſtigatio modica dicitur illa,quæ attenta qualitate perſonæ,& cauſæ nullam communi opinione infert ſeueritatem.*
2 *Caſtigatio modica an ſolum permittatur quo ad ſeruos, vel etiam in liberis.*
3 *Confeſſio delicti facta coram magiſtratu incompetenti, non probat poſtea coram iudice competenti.*
4 *Confeſſio extraiudicialis facit indicium ſufficiens ad torturam.*
5 *Confeſſio facta coram ſolo notario maleficiorum abſente iudice,vel coram iudice ſolo non in figura iudicij facit indicium ſufficiens ad torturam. Limita,vt nu.6.7.8.& 9.*
10 *Inquiſitor hæreticæ pranitatis ſi aliquem condemnauit de hæreſi, & poſtea tradidit iudici ſeculari puniendum,an iudex ſecularis antequã puniat,debeat denuo cognoſcere.*

LEX XII.

MAgiſtratibus. In tex.ibi, *magiſtratib. muni.*de quibus intelligatur tex.vltra Alber. & Pau. de Caſt. hic vide latè Imo.in l.4.§.duas.ff.de dam.infec. Nam de municipalibus intelligitur.i.alicuius municipij,ſeu villæ,& in hoc differunt à defenſoribus ciuitatum, vt patet ex diuerſitate titulorum.C.de magi.mu.& ibi declarat Azo in ſum. & C.de defen. ciu. Tamen iſta regula loquens in magiſtratibus municipa.etiam habet locum in defenſoribus ciuitatum : quia nec vni,nec alteri magiſtratui hoc permittit,per rationem, quam nunc dicam:ſed tex.ideo facit mentionem ſolùm de magiſtratibus municipalibus:quia tpe illorum non erant defenſores ciuitatum,vt declarat Imo.in d.§.duas.& iſta eſt veritas.¶In tex.
8 ibi,ſupplicium.gl.Bar.& Ang.*& communiter antiqui* intelligunt. i.mortem,& malè.Nam talis expoſitio procederet,quãdo tex. diceret vltimum ſupplicium,vel maximum.l. vltimũ. de pœ. alleg.in gl.ſed cum tex.ſimpliciter dicat,ſupplicium,debet generaliter intelligi,ſecundum Fulg.& Mod.in quocunque genere ſudplicij perſonalis:nam quomodocunque ſumatur ſupplicium de aliquo etiam citra mortem,dicitur meri imperij : & ſic non competit magiſtratibus municip. vt dixi in l. imperiũ. 3.eo.tamen licèt magiſtratus municipales non poſſint ſupplicium à ſeruo ſumere,& multominus à libero:poſſnnt tamen capere delinquentem,non vt eum puniant, ſed vt ad maiorẽ puniendum mittant.§.audient.in Auth.de defen. ciui. l. ſi quis filio exhæredato.§.cius.ff.de inius.rup.ſecundum Bar.& alios. & hoc multomagis facere debet ad requiſitionẽ maioris magiſtratus,nec tunc ipſe aliquam cognitionem etiam ſummariam adhibere debet,ſecundum Bar.in l.ſi.§.1.ff.de pub. & in l. 1.vbi etiam Sali.C.vbi de cri.agi oportet.poſt Cy.in Auth.qua in prouincia.eod.tit.latè d.Anto.in c.ſi.in 4. col. de foro com-

reprobet D.Abba.in d.c. grauis. nihil tamen adducit quod vrgeat:Et ideo iuncta auctoritate Bald. prælegata multum faceret ad euadendum quem à tormentis, cùm vt plurimum ribaldi noſtri temporis ea ratione ſe clericos faciant. Et cogita,an iſtis duobus vltimis modis etiam limitari poſſit alia regula, quòd confeſſio extraiudicialis facit indicium ſufficiens ad torturam:tamen non firmo,quia nullibi in ſpecie tactum inuenio:& ſi eſſet verùm,eſſent mirabiles deciſiones, ſuper q-
8 bus iterum cogita.† Quartò limita, quando talis confeſſio facta coram iudice incompetenti,eſſet facta ad eundem finem. Secus ſi ob aliam cauſam:quia tunc poteſt reuocari, ſecundũ Ang.in d.l.vnica.quod licèt reprobet.D.Alex.tu potes ſuſtine-
9 re per ea,quæ dixi ſupra in 2.limita.¶† Secundo principaliter limita deciſionem Bar.niſi cum tali confeſſione facta coram iudice incompetenti,vel extra iudicium,concurrerent alia indicia:quia tunc talis confeſſio plenè probaret coram iudi. cõpetenti.Ita latè limitat Do.Tinda.in ſuo ſolenni dialogo de teſtium varietate fol.111.in c.6.incip.dic quæſo Balde, quid credis operari confeſſionem extraiudicialem in criminalibus.vbi per quatuor col.latè proſequitur,& principaliter mouetur p tex.in l.quæro.§.fin. ff.de ædil.edi.vbi dicit tex.credendum eſſe confeſſioni ſerui fugientis factæ extra iudicium, ſi cum eo cõcurrant alia indicia.Cum ergo tex.dicat credendum: ergo intelligitur,quo ad plenam probationem, per illud,quod notat Barto.in l.Lucius.per illum tex.ff.de condi.& demonſt. & in l. ait prætor.§.fin.ff.de re iudic.& expreſſius glo.in c.fi.de ſucc.ab inteſt.Nec dicatur, quòd tex.ibi non loquitur in cauſa criminali,nec in præiudicium confitentis,quia dicit ſatis eſſe, quòd bene probet:& licitum eſt arguere à cauſis ciuilibus ad criminales.l.abſentem.de pœn.Obſtat tamen, quia ex confeſſione extraiudiciali nunquam quis poteſt condemnari, niſi in iudicio ratificet.glo.in l.filium.& in l.iubemus.C.de lib.cauſa. Ad
10 hoc conatur reſpondere,ſed non ſufficienter reſpondet.¶†Vltimò quærit Barto.de inquiſitore hæreticæ prauitatis, qui aliquem condemnauit de hæreſi: & poſtea cum tradidit iudici ſeculari puniendum,iuxta cap.præſidentes.de hære.in 6. an iudex ſecularis,antequam puniat, debebit denuò cognoſcere? Et mirabiliter tenet,quòd ſic.ſequutus Gul.de Cu. per text. in §.ſi vero crimen.in Auth.de ſan.Epiſ.Idem tenent Alb. & Bal. dicentes hoc eſſe not.dignum:& quotidie contingere in punitione hæreticorum.Idem tenet Ang. hic, qui tamen dicit iſtã opi fuiſſe hodie correctam per quandam extrauagantem Federici,editam Paduæ,cuius non habuit notitiam Bart.ſed cuius copiam cõmuniter inquiſitores habent.Idem tenent Fulg. & Pau.de Caſt.hic,Bar.in l.diuus. 2.& in l.non dubium. de cuſto.reo,aliquid in l.vnica ad fi.prin.ff.ſi quis ius dicen. non obtemp.D.Anto de But in c.1.de off.ordin.& ibi dicit Imo.quod
* legiſtæ *communiter tenent iſtam opi.* Tene contrarium [a] proculdubio,per tex.expreſſum in c. vt inquiſitionis. §. prohibemus. de hære in 6.& ita tenet Bal.in Auth.clericus.C de epiſ.& cler. Ang.in d.l.diuus.& in l.1.C.de exhib.reis.Sal in l. ea quidem. in 8.col.C.qui accuſ.non poſ.D.Abba.& Petr.de Anch. in d. cap. at ſi clerici Imo.& Dom.Abba.in cap.1.de offic. ordina. & ad tex.in d.l.ſi verò crimen.reſponde dupliciter. Primò, quòd ibi delinquens mittebatur condemnandus: ſed hic iam erat condemnatus,ſecundum Salic.in d.l.ea quidem,& Angel. in d.l.1. Vel ſecundò reſponde ſecundum Dom. Abba. in d.cap.1. in antepen.col.& Alex.hic,quòd ille text. loquitur in alio crimine,quàm hæreſis,quod non eſt merè eccleſiaſticũ: ſed de quo vterque tam ſecularis,quàm eccleſiaſticus poterat cognoſcere,vt habetur in capitu.cum ſit.generale. de foro competenti. Iaſ.Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Et hanc communem dicit Boſ.in tit.de hæret.nu.3.& quòd non poſſit eo caſu iudex ſecularis commutare pœnam, ſecus ſi eſſet crimen ſeculare, vel mixtum,habetur inter cõ.ap.Ciar.lib.5.ver.iudex ſecul.q̃ ſtãdũ eſt proceſſu iud.eccle.quando delictum eſt merè eccl.no.Dec.in c.at ſi clerici. col. 8. circa med. de iudic. Quæ de re plura not. Cagnol. in l. cum quædam puella. nu.33.hoc titu.Boer.q.90.nu.1,& 2.par.1.Foler.prac.crim.§. pœnis. num. 56. & ſeq.Guid.Pap.q.574. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Quilibet ordinarius etiam minimus poteſt delegare.*
2 *Dictio, aliqua, quando adijcitur alicui termino, immutat eius naturam.*
3 *Duo requiruntur,ad hoc vt delegatio valeat,& vnum,ad hoc, vt poſſit cogi.*
4 *Ad hoc,vt delegatio valeat,requiritur quòd delegatus ſit capax illius iuriſdictionis.*

LEX XIII.

E Vm,qui. Ille poteſt delegare,& delegatum cogere,qui eſt ordinarius: non tamen eo die,quo priuatus futurus eſt.h.d.ſecundum Ang.q̃ omnis magiſtratus habet facultatem delegandi:& ſic quilibet ordinarius etiam minimus.& ita amplia regulam.l.more.ſ.eo.Contrarium tenet Fulgo.hic per iſtum tex.à contrario ſenſu,& per exempla in ea poſita.& per tex.in l.cum prætor §.1.in ver.propter vim imperij. ff.de iudi. & quia nullibi reperitur ſecundum cũ,q̃ magiſtratus inferiores,puta municipales poſſint delegare,imo contrarium immutur in l.rem non nouam.& in l.properandum.in prin.C.de iudi.vbi enumerantur perſonæ,quæ poſſunt delegare:inter quas non reperitur magiſtratus municipalis. Tu ſtrictius inducas iſtum tex.in verb.poteſtatem.iũcta l.poteſtatis verbo.ibi,quæ imperium.ff.de ver.ſig.& iuncto tex.qui plus ſtringit in l. nec magiſtratibus.ff.de iniur.Stringe etiam tex.in d.l.cum prætor. §.1.in ver.cæteri que Romæ magiſtratus.cum dicto cæteri,ſit repetitiua ſimilium,iuxta gl.in l.ii fugitiui.C.de ſer.fugi.habe-
1 tur in c.quod ſedes.de reſcr.¶† Tene primam ſententiam, q̃ quilibet ordinarius etiam minimus poteſt delegare,per regulam.l.more.& rationem tex.ibi.ſ.eo.declarando,vt ibi dixi,cũ quilibet ordinarius habeat iuriſdictionem iure proprio. ¶ Se-
2 cundò facit l.imperium.in fi.ſ.eo.declarãdo,vt ibi dixi.¶†Tertiò pondera iſtum tex.in verſic.in poteſtate aliqua ſit.Nam de natura dictionis aliqua, eſt q̃ quãdo adijcitur alicui termino, immutat eius naturam,& facit de quocunque minimo intelligi.gl.eſt no.& approbata in clem.1.in verſi. aut earum parte. de foro compe.quam no.Bar.in l.1.in pe.col. C.de inoff. don. ergo iſto modo vult hic tex.q̃ quicunque habet poteſtatem etiam mininam,poteſt delegare, & erit falſum hoc modo illud,quod dicit Fulg.q̃ nullibi cautum in iure reperitur. Iſto modo etiam nihil obſtat iſte tex. iuncta d. l.poteſtatis verbo, quia procederet arg.quando tex.ſimpliciter diceret poteſtate,
3 ſed addit aliqua.¶†Secundò no.ex iſto tex.iuncta gl.duo,quæ
a requiruntur ad hoc,vt delegatio valeat,[a] & tertium,vt poſſit cogi.Ad quod adde l.vnicam.vbi gl.& Doc.C.qui pro ſua iuriſd.c.paſtoralis.in prin.ff.de off.ordi.Adde & quartum requiſitum ſecundum Ang.& Mod.hic,q̃ cauſa ſit delegabilis:aliàs
4 ſecus l.1.in prin ſ.de off.eius l.placet.C.de peda.iud. † Quintò requiritur,quod delegatus ſit capax illius iuriſdictionis, vnde
b Eps [b] non poſſet cauſam ſpiritualem delegare laico.c.2.de iudi.c.tuam.de ord.cog. cum ſim.Et ad hoc vide,quæ dixi in rubri.ſ.de off. eius. Sextò requiritur, q̃ in perſona delegati non ſit defectus intellectus,vel ſimilis: & ſic habilitas, vt declarat per plura exempla tex.in l.cum prætor.§.fi.de iud. Facit text. in c.ſciſcitatus.de reſcrip.¶In verſi.iudicare.dic,q̃ iſte verſ.legitur in gl.altero de duobus modis,vno modo,q̃ ablatiui abſoluti,eo die,referantur ad verbum iudicare:alio modo, q̃ referantur ad verbum iubere.ſecundum primum intellectũ eſt ſenſus,q̃ delegatio,quæ expreſsè confertur in tempus ſucceſſoris,non valet:ratio eſt,quia paria ſunt,aliquid fieri tempore prohibito,vel fieri tempore licito,ſed conferri in tempus prohibitum l.quod ſponſæ,vbi Bar.no.C.de don. ante nup. vnde ſecus eſſet qñ delegatio non expreſsè confertur in tale tẽpus, licèt contingat iuriſdictionem delegantis finiri.l.venditor.§.fi. alleg.in gl. Secundum alium intellectum ordinarius non põt cogere delegatum vltima die officij ſui.l.pridie.ff.de fer.c.cõſuluit.vbi gl.& Doc.ff.de off.deleg & iſte ſenſus magis ꝯgruit his,quæ præcedunt in tex.quicquid hic dicat gl. Iaſ. Paduæ.

A D D I T I O N E S.

a ¶Valeat.Vide Bal.in l.fi.ſup. de off. proconſ. PVRPV.
b ¶Vnde Epiſcopus.Adde Hoſt.& Doc.in c.2.de æta.& qualita.

S V M M A R I V M.

1 *Maior poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni minoris, vel æqualis.*
2 *Papa poteſt ſe ſubmittere inferiori.*
3 *Papa non poteſt ſubijcere clericos ſecularibus iudicibus.*
4 *Papa poteſt laicos facere delegatos,& eis committere aliquas particulares cauſas clericorum.*
5 *Papa,& Imperator de honeſtate ſe poſſunt ſubmittere inferioribus non de neceſſitate:nam poſſunt eſſe iudices in cauſa propria.*
6 *Prorogari non poteſt illud,quod non eſt.*
7 *L.noſtra non habet locum in his,quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis.*
8 *Legitimare eſt actus voluntariæ iuriſdictionis.*
9 *Si aduocatus emancipat filium ſuum, & facit interponi auctoritatem per collegam,non valet emancipatio.*
10 *Filius vt dicatur ſe geſſiſſe pro patrefam. requiritur, quòd ſaltem ſit lapſum decennium.*

Recon-

11 *Reconuentio locum habet etiam in iurisdictione prorogata per sub missionem facta à superiore, vel æquali.*

12 *Reconuentio licèt coram delegato habeat locum, secus tamen est coram arbitro.*

13 *Si compromißum fieret ex forma statuti inter affinem, haberet locum reconuentio.*

LEX XIIII.

1 Est receptum. † Not. ꝙ maior potest se submittere iurisdictioni inferioris, vel æqualis. Ideo fm gl. Imperator habens litem cum priuato, vel vniuersitate potest a se subijcere iurisdictioni inferioris: " & ista submissio potest fieri expressè vel tacitè altero de duob. modis, " vt per Angel. & b clarius Pau. de Cast. & Alex. hic. Et ideo secundum Oldr. Cy. Bal. & Fulg. hic, Federi. Imperator ita obseruauit, quando fecit pacem Constantiæ cum ciuitatibus Lombardiæ. † Idem est in Papa. c. nos si incompetenter. 2. q. 7. gl. in c. nemo. 9. q. 3. & gl. in c. sanè quia. el 2. in gl. 2. de off. deleg. Traditur in c. oēs. maximè p Do. Ant. de pen. & remiss. In quibus etiam locis traditur qūo c Papa se submittat " iudicio confessoris sui; dummodo Papa non subijciat se iudici seculari: puta Imperatori, vel Regi, quia cùm sit Vicarius Dei, irrogaretur iniuria Deo, fm Io. Andr. & alios in c. ecclesia S. Mariæ. de consti. & in c. significasti. vbi latè per Abb. de foro compe. Idem. D. Abb in c. at si clerici. in prin. in 14. col. de iud. & in c. P. & G. in pe. col de off. deleg. Facit regula. c. si diligenti. de foro compe. Auth. statuimus. C. de epis. & cler. Nec obst. ista l. vbi traditur regula, ꝙ superior potest se submittere iurisdictioni inferioris: quia respondet Imo. in d. c. ecclesia. S. Mariæ. ꝙ procedit quando superior poterat prorogare iurisdictionem inferioris. sed Papa non potest prorogare iurisdictionem laici: ergo nec se ei submittere. Fortius tamen obstat tex. in d. c. nos si incompetenter. cui durum est respondere: sed communiter respondetur per Doc. præalle. vt statim dicam. *Istud communiter tenetur*, quis contrarium, ꝙ imò Papa * possit se subijcere etiam laico, teneat gl. in c. synodo. in ver. apostolicam. 63. dist. & in c. nemo in gl. 1. 9. q. 2. glo. in proœm. 6. in ver. seruus. & ibi Gemin. in 7. col. ꝙ potest Papa iustè prorogare iurisdictionem secularis: tamen hoc potius ex humilitate, ꝙ ex debito faceret. & stringit fortiter tex. in c. nos incompetenter. tamen pra fati Doct. communiter respondent, ꝙ tex. ibi in ver. iudicio. intelligitur non pro sententia, sed pro discretione, prout ibi ponit Arch. & sequitur etiam D. Alex. hic. Sed huic expositioni multum refragatur text. ibi in versi. terminetur. in ver. diffinitiuum, vt ibi ponderat Gemin. post alios: tamen præ-
3 cedens opinio est magis approbata † Imo Papa non potest d subijcere clericos secularibus iudicibus: & sic disponere, quòd laici clericos iudicarent: quia clerici habent hoc priuilegium à Deo: & quia per hoc conturbaretur vniuersalis status ecclesiæ: ergo Papa non potest super hoc disponere. Ita Panor. in c. 2. de maio. & obe. & in c. proposuit. in 4. col. de concess. præben. & in c. literas, in 5. col. de restit. spo. & in c. at si clerici. in prin. c. in 13. col. de iud. & in d. c. ecclesia. S. Mariæ. & sequitur Lud. Rom. in l. si vero. §. de viro, in 7. col. ff. solu. mat. & ponit etiam in singu. suis & in istis locis allegat gl. valde no. in c. si Imperator. in verb. discuti. c6. dist. gl. in c. quamquā. in verb. diuino. de censi. in 6. & de illa gl. in d. c. si Imperator. faciunt Canonistæ in mul-
4 tis locis festum. † Posset tamen Papa " facere laicos suos delee gatos, & eis committere aliquas particulares causas clericorū: vt euidenter patet in c. Mennam. 2. q. 5. vbi (quod fortius) arbitrio fœminæ Reginæ Francorum committitur purgatio cuiusdam Epi, qui erat suspectus de simonia. Ad idem tex. & ibi omnes in c. 2. de maio. & obed & text. not. in c. vt officium. 32. dist. vbi duob. iudicibus laicis committitur inquisitio quorundam clericorum simoniachorum cum potestate illis attributa, ꝙ eos possint deponere. Facit tex. in c. verum. de fo. compe. & in c. Romana. §. debet. de app. in 6. & communiter Doct. in
5 istis locis plenius tangunt. † Intellige tamen quæ dicta sunt, ꝙ Papa, & Imperator possunt se subijcere iurisdictioni inferioris, istud procedit ex honestate: non autem ex necessitate, quia si volunt, de iure possunt esse iudices in causa propria l. & hoc Tiberius. vbi Bar & alij no. ff. de hære. instit. l. proximè. ff. de his quæ in test. delen. vbi etiam Bar. no. c. cum venissent. & c. nouit. de iudi ponunt Doct. in l. 1. C. ne quis in causa propria. Et istud secundum Bar. procedit etiam in Regib. Principibus, & Commitibus, qui superiorem non recognoscunt. Idem tenet Bart. in d. l. & hoc Tiberius. Bal. in l. 2. ad fin. C. de sent. quæ sine certa quanti. ¶ Sed limita singula. verum, quo ad sibi subditos, non quo ad exteros, secundum D. Abb. in d. c. nouit. quod multum notat, & commendat D. Alex. hic dicens, ꝙ habuit aliàs de facto in causa ardua allegare. ¶ Secundò ad intellectum huius l. vide Bal. in c quæ in ecclesiarum. in 9. col. de consti. vbi dicit ꝙ. intellectu huius l. tenendum est, ꝙ inferior non habet aliquam iurisdictionem in superiorem, quam superior possit prorogare. Ideo hic est submissio necessaria, & præcisa: sed prorogatio est impossibilis secundum eum, & sic Bal. facit differentiam in
6 ter prorogationem, & submissionem. Tu ꝙsidera †, ꝙ illud, qđ dicit Bar. procederet, qñ nullo modo haberet iurisdictionē, vt in priuato: tunc ibi non caderet prorogatio: quia illud, qđ non est, prorogari non potest. l. sed si marcite. ff. de preca. Facit qđ no. Bar. in l. 4. in prin. ff. de dam. infe. sed cùm iste iudex inferior habeat iurisdictionem, illa bene potest prorogari à superiore. Nec obstat, ꝙ iste tex. dicat, subijciat, quia etiam tex. in l. 1. de iud. loquens, etiam de prorogatione dicit, se subijciant. Et ideo ipsemet Bal. in l. si conuenerit. ff. eo. referens istam dīam, quòd aliud sit prorogare iurisdictionem, & aliud se submittere, eam reprobat per d. l. fi. ff. de iudic. ¶ Iuxta prædicta qro pro eorum intelligentia, & pro enucleatione tex. quare Papa, vel Imperator, aut alij iudices superiores se submittunt iurisdictioni inferiorum? Dicunt Doc. ꝙ istod faciunt ex honestate, & vt tollat omnis suspicio. sed considera, ꝙ ista submissio in effectu videt modicum releuare, cùm lata sñia omnino appellabitur ad Papam, vel Imperatorem, & sic omnino reuerteretur causa ad eorum manus, & idem in alio iudice superiore submittente se iudicio inferioris, vt si Archiēps submittit se iudicio Epi, lata sententia per Epm appellatio reducetur ad Archiēpm. Modicum ergo releuat submissio: quia ex toto non remouetur postea suspicio. & ita Alb. hic circa fi. qui dicit pp hoc se intelligere istum tex. ꝙ maior potest se submittere iurisdictioni minoris: dum tamen non sit sibi subditus, vt cesset dictum obiectum. Ideo Archiēps potest se submittere iudicio Epi, sed non sibi subdito: sed qūo faceret Imperator, de quo gl. intelligit istū
7 tex. maximè tempore istarum legum? Cogita ¶¶ Gl. in ver. maior. diuidit in tres partes. In prima infert ex text. In 2. ibi ar. tñ opponit, & non soluit. Respondet, vt per Bart. & alios hic iuncta. l. interpositas. vbi gl & Doc. C. de transact. In 3. ibi, & accipe. per viam limitationis remouet aliud contrariū. Ex ista vlti.
f parte no. limi. ad hanc legem, † vt non habeat locum in his, q̄ sunt voluntariæ iurisdictionis. Ratio, quia cùm illa possit cori se expedire. l. si consul. ff. de adop. non dēt se submittere æquali, vel superiori, fm Bal & Ang. & Mod. hic. Hinc est, ꝙ si causa voluntariæ iurisdictionis esset talis, in qua ipse non posset interponere auctoritatem, nec expedire eam: vt est qñ minor vult manumittere seruum, in qua manumissione requirit causæ cognitio: tunc posset & deberet se submittere iurisdictioni æqualis. l. 1. in fi. & ibi gl. & Bar. ff. de off. consu & Pau de Castr. hic, licèt Fulg. de illa l. opponat, & non soluat: sed causæ iurisdictionis contentiosæ non sunt coram se expediendæ. l. qui in risdictioni. §. eo. Ideo in eis submittit se inferiori, vel æquali. Ita loquitur regula tex. nostri. Et ꝙ in causis volūtariæ iurisdictionis non possit magistratus se submittere, est tex melior de iure in l. apud cum. ff. de manu. vin. Et ita tenent Bal. & Ang post quosdam. & Fulg. & Pau de Cas. & Alex. hic, & ita teneas, licèt teneat ꝟrium Ray. & Cy. hic. & Dy, Ang & Bened. de Plum. in d. l. apud cum. & Imo. in c. P. & G. post medium. de off. delega. Moti, quia iurisdictio voluntaria facilius est prorogabilis, quā
8 contentiosa: sed patet solutio ex fundamēto s facto. ¶¶ *Ex ista* * *magis communi concl.* gl. & Doc. sequuntur in practica duæ notag biles decisiones. " Prima est, Pone aliquis Comes Palatinus hñs ab Imperatore priuilegiū legitimandi hēr filium naturalem, quem vult facere legitimari per alium Comitem Palatinum interponentem authoritatem super hoc, talis legitimatio esset ipso iure nulla, quia cùm legitimare sit actus voluntariæ iurisdictionis, vt habetur in cap. per venerabilem, qui filij sint legitimi, pater habens istam potestatem debuit ipse legitimare: si hoc non fecit, et si se submisit æquali, nihil valet,

&

ADDITIONES.

a ¶ Inferioris. Vide quod dicit Alb. in l. si præses. C. de episc. aud. Ang. de malef. necnon ad querelam. col. 21. ampliat ad voluntaria iuris. Dec. consi. 150. dubitatur. sed vide in consi. 2. PVRPV.

b ¶ Duobus modis. Bal. lib. 1. consi. 328. inci. in regula 249. PVRPV.

c ¶ Papa se submittat. Adde Host. in sum. tit. de pēnitentijs. in §. cui confitendū. ver. cui Papa.

d ¶ Papa non potest. Adde Card. Zab. in repe. c. perpendimus. de sent. excomm. diffusè per Fely. in c. ecclesia sanctæ Mariæ. 2. de const. in 4. col. vers. subdit hic D. Abb.

e ¶ Tamen Papa. Adde Fely. in c. ecclesia sanctę Mariæ de constit. in 4. col. ver. pro limitatione.

f ¶ Ad hanc legem. Alex. dib. 2. consi. 157. incip. viso instrumento. columna 3. PVRPV.

g ¶ Decisiones. Vide Socin. lib. 4. consi. 950. incip. nulli dubium. primo dubio. PVRPV.

& ita Mar.Laud.hic,q̃ no. Scdò ex ista limit.dicit Bal.fuisse determinatũ Flo.vbi aduocati collegij hẽnt oẽm iurisdictionem
9 voluntariã. † Quidã aduocatus emancipauit filiũ suũ, & fecit interponi authoritatẽ p̃ collegam. Postea multa donauit tali filio sic emãcipato: & talis filius tanq̃ emancipatus multa gessit.Fuit determinatũ, emãcipationem non valuisse,& p̃ñr nec donationẽ,nec gesta p̃ eum.Sequitur.d.Ale.hic, & idẽ plenius reassumit Bald. in l.i. in vlt.col.ff.de off.p̃sul.& dicit,q̃ de hoc fuit qõ Florentię in facto multũ ardua. Sed Paul. de Cast.dicit fuisse malè iudicatũ,quia licèt emancipatio non tenuerit:tñ gesta p̃ eũ debent valere, ex quo gerebat se pro pr̃familias,& ita communiter reputabatur, per l.3. ff.ad Mace. & l Zenodorus.
10 C.eod. † Tu aduerte, quòd ad hoc, vt illa iura procedant, est necessè,vt diu se gesserit pro patrefamilias, & sic,quòd saltem sit lapsum decennium , secundum Bald. in l.2.C. si aduer.rem iud.& l.post mortem.ad fin.princip.sup. de adop. quod valde not. pro limitatione illorum iurium. ¶ In glo. fin. ista glo.facit duo. Primò dupliciter intelligit dictionem ius pro sententia, vel pro actione. Tu potes clarius intelligere secundum Fulg. in lect.possit ei ius dici, si ipse agat, & aduersus cum si conueniatur.quasi dicat tex maior põt se subijcere minori,siue agat,
11 siue conueniatur.¶ † Secundo multum not.istam glosſ.q̃ etiã in iurisdictione prorogata per submissionem factam à superiore,vel æquali,habet locum reconuentio.Et ideo si Imperator conueniret me coram isto magistratu,possum cum ibi reconuenire absque hoc,quòd aliter se submitteret.Contrarium videbatur, quòd submissio nõ haberet locum, nisi in casu suo: tamen ita habet locum reconuentio, sicut habet locum in iurisdictone ordinaria,& delegata.l cum Pap.& Auth. & consequenter.C.de senten. & istã glo. sequitur simpliciter Bart. eam multum not.Angel.& Fulg.hic,qui dicit, quod ista glo.est singularissima pro extensione regulæ. l. cum Pap. & Auth.& cõsequenter.C.de sen.cap.1.& 3.de mu. peti. cum si secus tamen est in arbitro. cap. cum dilectus.de arb.l.non distingemus.§. itẽ
12 si quis Romæ.ad fin.cum gl.in ver.defendit.ff.de arbit. † Et sic licèt coram delegato, vel iudice prorogato habeat locum reconuentio,tñ non habet locum coram arbitro.Hinc est,quod coram arbitro non potest opponi compensatio,quia est quedam species recõuentionis, sed bene coram delegato, ſm Bal. & Sal.in l.neque,circa fi.C.de compen.Bal.in l.1.C.de arb.Quæ autem sit ratio diuersitatis inter delegatum,& abitrum,vide d. Abb.in d.c.cum dilectus.in 3.col. vbi duas rationes diuersitatis assignat. Prima est, quòd delegatio fit de iure , & ex potestate legis.Ideo succedit dispositio reconuentionis,quæ est à lege inducta,sed cõpromissum fit à solis partibus,q̃ nihil est,quia per hoc non defenditur ratio illius tex. vt j̃.ostendam. Secunda est melior,& fuit respon.Bart.in d.Auth. & p̃ñr. in fin.q. q̃ qñ reus inuitus trahitur ad iudicium, potest tunc aduersarium reconuenire, iurib.præalle. & c.dispendia. §.reus. de rescr.in 6.Sed ita est in iudice delegato, coram quo reus inuitus trahetur. Ideo potest aduersarium reconuenire, non sic est in arbitro, in quẽ fit compromissum de communi consensu vtriusque partis. Ideo coram eo non habet locum reconuentio. Ex ista ratione inferuntur duæ notabiles conclusiones. Prima est , quòd si iudex delegatus esset impetratus de communi consensu vtriusque, tunc corã eo non haberet locum reconuentio , & ita expressè tenet Bart.in d.Auth.& p̃ñr in fi.d. Abb.in d.c.cum dile-
13 ctus.† Scdò ex ista ratione ego infero, q̃ si p̃promissum fieret ex necessitate statuti cogentis affines compromittere, vt per Bar.in l.fi.C.de iud.& in proœ.C. & in l. si quis maior.C.de trãsac. q̃ isto casu coram arbitro haberet locum reconuentio, & est noua, & peregrina limitatio ad d. c.dilectus. prout eam ibi not.d.Abb in vlt.col. Sed certè caue, quia licèt hoc casu partes cogantur compromittere: tamen cùm postea elligendo arbitrum interueniat consensus vtriusque partis,imputari debet reo,si non adiecit in compromisso facultatem reconueniendi. Et ad hanc limita.adde etiam Abb. in c. 1. ad fin. de mu. peti. Tu autem circa prædicta subtilius considera circa rationem,
a quare coram arbitro non habeat locum reconuentio. [a] d. Ab. vt dixi assignat duas rationes,sed certè in d.c.cum dilectus,ponit rationem, quia arbiter habet tantam potestatem quantam partes ei dederunt, & non plus. potestas.n.arbitri pendet à potestate partium ei attributa. l. nõ distinguemus.§. de officio.ff. de arb.Ideo coram arbitro non potest fieri recõuentio, ex quo partes non dederunt ei hanc potestatem.Contra istam rõnem fortitèr obstat, quia ea attenta sequeretur, q̃ etiam coram delegato non haberet locum reconuentio , q̃ est expressè p̃ iura prælegata, cùm etiam delegatus tantam habeat potestatem, quantam ei dedit delegans,& non plus.c. cum olim.c.de causis.cap P.& G.de offic.deleg. cum si. & iurisdictio delegata est odiosa,& strictè intelligenda, vt est glo. in cle.2.de offic. ordin.

¶ Cogita , quia difficile est respondere , & sustinere rationem Romani Pontifi. assignatam in d.c.cum dilectus,nisi simul cũ ea iungas aliam rationem domini Abb.s̃.relatam.

ADDITIO.

a ¶ Vide Ro.sing ul.150.& 783.Rob.de ord.iudic.4.par.prin.6.distin.nu.14.nu 20.& seq.Spec.tit.de rec.§.effectus.ver.sed nunquid coram istis.nu.22.vbi p̃ iura pro declaratione doct.Ias.hic. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Quid sit prorogatio.*
2 *Quot modis fiat prorogatio.*
3 *Illa iurisdictio potest prorogari per forenses , quam iudex habet in suos subditos.*
4 *Stante statuto,quòd mercatorum iudices non possint cognoscere,nisi de causis mercantiæ,non possent duo forenses litigare coram dictis iudicibus de alia causa quàm mercantiæ.*
5 *Si iudex sit deputatus in ciuitate super causis damnorum datorum, non poterit fieri prorogatio ad aliam causam meri , vel mixti imperij.*
6 *Iudex,notarius , nec aliquis officialis vnius banchi, se possunt impedire de causis alterius banchi.*
7 *Vbi iurisdictiones in ciuitate sunt diuisæ per portas , iudex vnius non potest se intromittere de causis alterius.*
8 *Si præsbyter parochialis dat licentiam subdito confitendi alibi peccata, non poterit confiteri coram alio sacerdote , qui non sit eiusdem qualitatis.*
9 *Error impedit prorogationem.*
10 *Error,vel scientia an in dubio præsumantur in l.nostra.*
11 *Scire quilibet præsumitur,quod publicè scitur.*
12 *Receptans bannitum, non excusatur propter ignorantiam, quando erat notorium,quòd erat bannitus.*
Quilibet de prouincia præsumitur scire illud , quòd publicè factum est in aliqua parte prouinciæ.
13 *Error impedit prorogationem.*
14 *Error in eo, quo quis potest de facili certiorari , tamen admittitur, & est tolerabilis.*
15 *Varia sunt scire, vel de facili scire posse.*
16 *Inter errorem,& dubitationem est differentia.*
17 *Si percussi Seium, volendo percutere Titium,teneor eodem modo.*
18 *Argumentum valet à partibus sufficienter enumeratis.*
19 *Error non solùm ex parte actoris, sed & rei, impedit iurisdictionis prorogationem.*
20 *Quando actor producit libellum obscurum , vel alternatiuum, vel incertum reus non tenetur respondere.*

LEX XV.

1 SI per errorem. † Præmitte, quòd prorogatio dicit in materia nostra iurisdictionis extensio ad alias res, vel causas, vel personas , quæ non sunt sub iurisdi-
a ctione ordinaria. [a] Hinc est , q̃ vbi non est aliqua iurisdõ, vt in
b priuato,ibi non cadit prorogatio, [b] quia q̃ non est, prorogari non potest.l.sed & si manente.ff.de preca.Bar. in l.4.ff.de dam.
2 inf.† Ista prorogatio [c] sex modis fit, quorum tres enumerat gl.
c in l.1.C.eo.& in c.P. & G. vbi mare magnum.de off. deleg. vbi Doct. addunt tres alios modos. de qua materia traditur etiam plenè per Cy. & Bald.& alios. in l. si qui ex consensu.C.de epis. aud.& in l.j.& 2.per omnes.ff. de iud.& est bonus text.in l.inter conuenientes. ff. ad mun. Lex nostra tractat de prorogatione, quæ fit de persona ad personam,& de ista dicam aliquid infra.
3 ¶† Not. tamen diligenter, q̃ illa demum iurisdictio põt prorogari per forenses, quam iudex habet in suos subditos. Et ideo si in ciuitate deputatus sit iudex super maleficijs , non possunt duo forenses in causa ciuili coram eo litigare. l. solemus.§.latrunculator. ff. de iud. Nam prorogatio debet fieri in his , quæ sunt eiusdem naturæ, & formæ. glosſ. in capit.hi, qui authoritate.de præben.in 6.Ita Iacob.de Are.Cyn. Bald. & alij
4 in l.testamenta omnia.per illũ tex.C.de test. † vnde dixit multum signanter Cyn.in l.1. C.eod. quòd stante statu. quòd iudices mercatorum non possint cognoscere nisi de causis mercantiæ, non possent duo forenses litigare coram iudice mercatorum de alia causa non mercantili, quòd sequitur Imol. in dict.cap.P.& G.in 33.colum.& ibi Pan.in 9.& Paul.de Cast. in consil.26.incip. viso puncto , quamuis de hoc nõ memine-
rit

ADDITIONES.

a ¶ Ordinaria. Vide Pau.libr.1. consil.389. incipien.si consideremus. circa fin. PVRPV.
b ¶ Prorogatio.Vide Marc.in repe.l.fin.num.193.infra eo.
c ¶ Prorogatio.Melius Ang. consil.93.inc.visis. & inspectis.primo.dub.& latè 162.incip.petita. PVRPV.

rit ipse Pau.de Ca.qui tenet contrarium in d.l.testamenta om
3 nia. † Facit,quod dicit Ang.in l.1.in fi.col.ff. de iud. qd si in ci-
uitate sit deputatus aliquis iudex super causa damnorum da-
torum, non posset coram eo fieri prorogatio ad aliā causam
meri, vel mixti imperij,& quod vult Bar.in d.l.inter conuenie
6 tes ff.ad mun.† Facit,quod volunt Bald.& Ful.in l.repetita.C.
de epi.& cle.vbi volunt,quòd nec iudex,nec officialis, nec no
tarius ad vnum banchum possint se impedire de spectanibus
ad alios, per gl.sing in l.quicūque.C.de exce.& exac.li.12.Ideo
7 coram eis non posset fieri prorogatio.† Facit etiam quod vult
a Bald. in d.l. testamenta [a] omnia. q̄ si in ciuitate iurisdictones
sint diuisæ per quarteria, vel per portas, illi, qui sunt sub vno
quarterio, non possent sponte litigare coram iudice alterius
quarterij, & sic prorogare iurisdictionem cum limitatione ta-
* men, vt ibi per Sal. *& est communis, & vera conclu.* quāuis Car.
in d.c.P.& G. teneat p̄rium. cuius rationem confutat Imo.ibi
Et pro eo videtur facere,quia sicut q̄n iudex habet iurisdictio-
nem limitatam quo ad certas personas, vel in determinato
loco, vel tempore: tamen fit prorogatio ad alias personas,vel
ad aliud tempus, quare non sic, quando iudex habet iurisdi-
nem limitatam quo ad causas, puta mercantiles, quare non
potest extendi ad causas non mercantiles, per generalitatem.l.
1.in verbo,vel aliam iurisdictionem.ff. de iud. Tamen,vt dixi,
8 precedens opinio communiter tenetur † cui adde in materia,
q̄ dixit glo. quam totus mundus allegat pro singulari in cle.1.
in verbo speciali. in fin.de priuilegijs, quæ vult, q̄ si sacerdos
parochialis dat licentiam parochiano, vt possit confiteri ali-
bi peccata: tamen non potest confiteri coram alio sacerdote,
qui non sit eiusdem qualitatis, & sic, qui non habeat curam
animarum actu.Tamen idem vult gl.in c.omnis vtriusque se-
xus,in verbo sacerdoti.de pēniten. & remiss.tī Pan. in d.cle. 1.
post relatam distinctionem Pet. de Leaza. dicit se nouiter in-
uenisse Host.tenere p̄rium in tit.de pēni. & remiss.§. cui. quem
Pan. ibi sequitur reprobata illa gl.& ante Pan. de illa p̄rietate
Host.perpendit Archi.in c.perlectis.25. di.& in c.1.16.q.1.Pre-
mitte secundò, q̄ in ciuitate Romana erat prætor vrbanus,&
peregrinus, qui habebant iurisdictiones separatas, vt patet in
l.2.§.deinde cum placuisset.ff.de ori.iur. Nam prætor peregri-
nus poterat solum cognoscere de causis peregrinorum, vt di-
cit glo.nostra.& Albe.hic. Cogita tamen tu super text. in d.§.
deinde cum placuisset. dum dicit, q̄ plerunque inter peregri-
nos ius diceret. super illo verbo plerunque. ¶ His sic præmis-
sis diuiditur ista l.in 3. partes. In 1 ponitur decisio In 2. quæ est
ibi.nec.n. respondet tacitæ obiectioni.In 3.ponitur ratio rīsio
nis, & est ibi, q̄ enim.h. d.Error litigatorum impedit prorога-
tionem, cùm impediat consensum, quo mediante fit prorо-
b gatio. [b] h.d.¶† Not. regulam,q̄ error impedit prorogationē,
9 vt hic,& l.2.in prin.ff.de iud. & c.significantibus. de off.deleg.
Amplia istam regulam procedere nō solùm in errante,vt hic,
sed etiam in dubitante,secundum Bart.in l.2. in 3.col.ff.si quis
in ius voca.non ier. cum dubitans, & ignorans æquiparentur.
l.fin.vbi Bart. & Doctor. C.de condi. indeb.l.final. §. finautem
dubius.vbi Bart.& alij norant. C.de fur.Facit, quod dicit Bald.
in l.leges sacratissimæ.C.de legi.quòd ita parcitur dubitanti,si-
cut erranti, vel ignoranti. Imò dubitans dicitur nescire.l. 2. in
princip.in ver.fieri.enim potest. ff. quis ord.in bo.pos.seruetur.
vide tamen in oppositum tex.in l.3.§.is,qui nescit.ff.de lib.ho.
exhi. Limita,vt dicam.ī.in sequ.no.Secundò amplia istam re-
gulam,vt procedat non solùm quando erratur in totali iuris-
dictione, sed etiam quando erratur in qualitate. Nam pone,
quòd partes consentiunt prorogare iurisdictionem alicuius
iudicis, quem credunt esse delegatum, & errant,cùm sit ordi-
narius, & iurisdictio delegata non sit prorogabilis, nisi ad per-
sonas in rescriptio contentas d.cap.P.& G. certè iste error im-
pediet prorogationem, vt non valeat etiam vt iudicis or-
dinarij, secundum dom. Abb. in dict.capitul.P. & G. in 3.co-
lum. per gloss. 2. ibi. ¶ Tertiò amplia siue sit error facti, siue
c etiam iuris, [c] per rationem generalem huius l.& l.2.in princip.
ff.de iud. & hic in gloss. & firmat Angel. ¶ Quartò notabiliter
amplia siue error sit ex vtraque parte, prout loquitur iste text.
d in versi. eos, siue ex vna parte tantum. [d] ratio est,quia in pro-
rogatione requiritur consensus vtriusque partis l. 1. & 2. ff. de
iudic. ergo error vnius partis impedit prorogationem. Et
facit,quòd processus, & sententia non valeant, vt hic in text.
in verb. nihil valebit, quod actum est. Imò fortius tenet hic
Ang. q̄ non valebit talis processus, nec talis sn̄a ēt in p̄iudi-
cium scientis,& hoc ne iudiciū claudicet.p̄ l.fi.C.de fru. & lit.
expen.alleg.in gl.de quo vide per Spe.in tit.de compe.iud.adi.
§.1.ver.x.& ibi per Io.An.in addi.¶ Limita istam regulam pro-
cedere in personis priuatis: secus est in vniuersitate, vel popu-
lo per errorem litigantibus coram iudice incompetenti: quia
per tales actus non obstante errore inducitur consuetudo.l.
quod non ratione. f̄m primum intellectum glo. ff. de leg. per
quam consuetudinem datur iurisdictio non habenti, vt dixi in
l.more.post gl.s̄. eo.ita singulariter limitat Bal.in l.2.in 3.col.C.
quæ sit lon.consue.Sequitur d.Ale.hic per l.Barbarius.ff.de off.
præto.& per eandem.l.d.And. Barb.in d.c.P.& G.in 33. col.Ista
limitatio mihi non placet, quia etiam isto casu militat ratio
hic assignata in text. ¶ Secundo per illud,q̄ dicit Bar.in l.3.§.fi.
ff.de suppel.lega. dum respondet ad l.q̄ non ratione.¶ Tertio:
quia actus agentium non debent operari vltra eorum inten-
tionem.l. non omnis. in prin. ff. si certum petatur. Nec ob. d.l.
Barba quia ibi plura concurrebant. & ibidem declaraui. ¶ Se-
cundò limita nonhabere locum, quando partes per errorem
litigant coram iudice habente iurisdictionem mero iure, sed
non plenum vsum,vel exercitium iurisdictionis,vt in duobus
delegatis sine clausula, q̄ si non omnes, quorū quilibet de per
se habet iurisdictionem insolidum,vt est glo.in c.prudentiam,
in prin.in ver. teneatur.de of.dele.sed non habet exercitium al-
ter sine altero.l. duo ex trib. ff.de re iud. Certè quamuis partes
per errorem coram altero procedant, valebit processus; quia
facilius prorogatur solus vsus quàm ipsa iurisdictio, secundū
Inn. in d.c.prudentiā. in prin.quē sequuntur Ang. Pau.de Cast.
& Lud. Ro. hic.Bal. in l.si conuenerit.ī.e. Ang.in l. Pomp.alias
incip.l.si vni.ff. de re iud. & in l.1.ff.de iud.& in consil. 162.inc.
petita fuit. Pau. de Cast. in l.pridie.ff.de fer. Ista limitatio non
est vera,per tex.in d.c.prudentiam. qui dicit indistinctè proces-
sum non valere,& per text. in fortiorib. terminis in c. cum su-
per abbatia. de of. deleg. & quia ista limita. nullibi iure proba-
tur, secundum Ful. & d.Alex.hic. Idem tenent Card. Imol.&
d.Abb.in d.cap.prudentiam.& Imol.in d.l. si vni. & Inno. in d.
cap.prudentiam.in 4.colum. mutauit propositum. Ita etiam
tenet Lau.non hic:quia sequitur Inn.sed in l. si conuenerit.ī.eo.
& pondera,quòd dixi nunc.s. quòd Inn.in d.cap. prudentiam,
in 4.colum. videtur mutare, quod s̄. tenuerat. Tu pondera,
quòd pro limita. Inn. videtur facere text. in l.1.§.1.ff. de fer.vbi
iurisdictio,quæ impeditur in exercitio tempore feriarum,quo
tempore iudex habet habitum iurisdictionis, sed non exerci-
tium,potest prorogari,vt ibi:ergo idem in casu nostro,arguen-
do à tempore ad personas.quod licet.l. vel singulis.ff.de vulga.
& pup.Nisi dicas,quòd in d l.1.§.1. non interuenit error in pro
rogatione, vt hic, patet ibi in verb. sponte. facit l. si feriatis in
ver.ex voluntate partium. ff. de fer. ¶ Tertiò limita, nisi index
coram quo errore litigabatur, pronunciauerit se competen-
tem inter partes, & à sententia illa non sit appellatum: quia
cùm habeatur pro veritate.l. ab eo. C. quomodo, & quando
iud. non poterit amplius de errore obiici, secundum Inn.in
cap.super literis. de resc. Bart. in l.2.in 3.colum. ff.si quis in ius
vo.non ie.Pau.de Cast.& d.Alexan. hic,quamuis pro certo ni-
hil hoc casu possit partib.imputari, quare non appellauerint
ex quo errabant: nisi præsupponas post sententiam superue-
nisse scientiam infra tempus appellandi. ¶ Quartò limita in
iudice, qui mero iure est ordinarius, sed partes ex priuilegio
possunt eum declinare, vt in scholaribus quantum ad pote-
statem: certè si per errorem processerit, valet processus: quia
de facili priuilegium tollitur. l. eius militis. §. militia missus.ff.
de mil.testa.glo.est solennis in l.2.§.1. in ver.confessus.ff.de iud.
quam sequuntur Doc. ibi, & Sal.in l.1.in 7.q.C. de iud. & Pau.
de Cast.hic,quamuis de illa glo.non fuerit recordatus, sed so-
lùm allegat rationem: quia partes censentur renunciasse pri-
uilegio declinandi. imputent. n. sibi, quare non perquisiue-
runt, si priuilegium habebant: sed fragilis est ratio, quia iuri,
quòd quis ignorat,non intelligitur quis renunciare.l. mater de
cedens.ff.de inof.test.iuncto eo, quod sing.dicit Bart. in l.fin.§.
finautem dubius per illum text. C. de fur. ¶ Quintò limita
istam regulam,vt procedat in prorogatione vera.Secus quan-
do partes litigarent coram suo iudice, quem tamen pos-
sent exceptione repellere, quia non opposita tali excep-
tione per errorem iuris, vel facti valet processus. dom.
Abb.

ADDITIONES.

a ¶Omnia. Hoc est contra text.cùm glo. & Bald. ibi non loquatur hoc modo, sed quando vnus in porta alterius. & sic cadit in prorogato de loco ad locum. Bald.in d.l.si qui ex consensu.& dicitur in l.fin.s̄.eo. PVRPV.

b ¶Prorogatio. Ratio est, quia errans non consentit. Alex.lib.2.cons.13. col. fin.in fin. PVRPV.

c ¶Siue iuris. Adde Pan. in cap. post cessionem. 13. colum. de probatio. PVRPV.

d ¶Tantum. Amplia generaliter,vbi agitur de transferenda iurisdictione.Abb. lib.2.cons.3.inci.nitur in præsenti.in fi.in 5.quæstione. PVRPV.

Abb.in c.ad petitionem.in 3.col.de accuſ.poſt Inn.ibi.¶ Sextò limita, quando partes ꝑ errorem diu litigaſſent coram iudice non ſuo, & poſt ſuperueniſſet ſcientia, & adhuc proceſſiſſent corã eo,tũc retro geſta per ratihabitionem ratificantur.glo.eſt valde no.in l.1.in ver. incohare.quã Bar. ibi multũ cõmendat. C.vbi de cri.agi.oportet,quam gl.ſequitur,& reputat ſing.Bal. in l.ſi conuenerit,ad fin.ff. eo.& in l.1. in vlt.col.C.ſi à nõ com
10 pe.iud.& in l.licet. vbi etiam Bar. in fi.ff. de iud. † An autem in terminis huius l.in dubio prę ſumatur error,vel ſententia par-
a tium;[a] *communiter concluditur*,quòd in dubio præſumatur error
* ſeu ignorantia, [b] per regulam l.verius.ff.de prob.Ita tenet Spe.
b in tit.de compe.iud adi.§.1.ver.ſed nunquid præſumitur.quem ſequũtur Bal.Ang. & Lu. Ro.hic.Bal.in l. eos in prin.C. de ap. Ang.in l.ex quacunque.ff. ſi quis in ius voc.non ie. communiter Can.in d.c. P. & G. Ego in caſu huius l. puto contrarium: attento, ꝙ in ciui. Romæ debebat eſſe notoriũ, quis eſſet ꝓtor
11 vrbanus, vel peregrinus. † Vnde quilibet ꝓſumitur ſcire quod publicè ſcitur.l. ſi tutor petitus, vbi gl.& Bar.no.C. de peri.tu. gl.in l.quinquaginta ff.de exc.tu.in §.q autẽ.in ver.cognouerit. Inſt.e.ti.& l.1. & ibi Bart.ff. de recepta.gl.in c. quod dicitis. 15. diſt.Bar.in l.ſi cui.§.ijſdem ff.de acc.& in l.abſenti,in 2.col.C.de don.& latius in l. is põt.ff.de acq. hęr.bonus tex.in c.1.de poſtu. præl.& in c.ſi qui ma.acc.poſ.Facit l.ſed ſi pupilus.§. ꝓſcribere. ff. de inſtito. & in Auth. qũo oporteat Epiſcopos. in princ.
12 † vnde tenet Bar.in l.omnes.C.de agri.& cenſi.l.11. quod non excuſatur receptans bannitum à pęna ſtatuti propter ignoran tiã, quando erat notorium in loco, quod erat bannitus. Imo fortius ſubtiliter not.dom.Abb.in d.caprit.1.de poſtu.prę.per illum tex.iuncta gloſſ.3. quod quilibet de prouincia prę ſumitur ſcire illud,quod publicè factum eſt in aliqua parte prouincię, limitando, vt ibi per eum. Et ideo in terminis,l.noſtræ dicit Angel.quòd ſi iuridictio eſſet notoria,vel eſſet litigatoribus veriſimiliter nota, vt quia eſſent illius ciuitatis,præſumeretur ſcientia.Et ideo concluſ. Doct.ſupra relata procederet quo ad
13 aduenas, & peregrinos. † Item ad regul. huius text. qui habet, quòd error impedit prorogatione, addc, quod ſimiliter metus impedit,vt eſt tex.no.in l.2.ad fi.prin.& ibi Bar.in.j.no.ff. de iud. no.gl.in l.ſi mulier.§.ſi dos metu.ff. quod me. cauſa.& illum text.ad hoc reputat ſing.d.Abb.in d.c.P.& G. ad fi.Singularitas in hoc conſiſtit: quia actus geſtus metu,ipſo iure valet, ſed poteſt reſcindi per actionem quod me. cauſa. vel per officium iudicis, glo.& ibi Bar.e.alij in l.interpoſita.C.de tranſ. ſed ibi prorogatio facta metu eſt ipſo iure nulla, & in hoc ille tex.eſt ſing.ſm d.Abb.Sed tu adde tex.in l.ſi ꝙex cõſenſu.in ver. ſpõte, & ibi Bar.in 3.co.C.de epi.aud.Eo.modo pœnitẽtia par-
tium impedit ꝓrogationẽ.l. ſi ꝙuenerit.j.e.l.ſi cũ dotẽ.§.eo aũt tẽpore.ff.ſol.mar.Eodẽ modo inhabilitas ꝑſonarum ꝓrogãtiũ puta ſeruorũ, vel inhabilitas iudicis,ita Cy.in d.l.ſi ꝙ ex ꝙtenſu
14 in 3.q.& Doct.in d.c.P.&G. ¶† Secdo principaliter no.ex iſto tex. vltra alios, ꝙ errori in eo, in quo poteſt qs de facili certiorari, tamen admittitur, & eſt tolerabilis.Nam in hac l.quis eſſet præ tor vrbanus, & quis peregrinus,poterat de facili certiorari: & tamen iſte error toleratur, & impedit prorogationem & an-
15 nullat proceſſum.† Vnde iſte tex.videtur facere contra illud, quod not,Ang.in l.ſi duo.ff.de acquir.hær. vbi ex illo text.not. quod paria ſunt ſcire, vel de facili ſcire poſſe,& per hoc infert ad bannitum cancellatum, quòd eum occidens, non excuſetur per ignorantiam. Nam cum in eod. libro, in quo erat deſcriptum bannum, eſſet etiam deſcripta cancellatio, certè ſicut occidens ſciebat eum bannitum per inſpectionem libri: ita etiam ſcire poterat eum cancellatum per eandem inſpe-
16 ctionem.† Tertio ex eodem text. vltra alios coniunge differentiam inter errantem,& dubitantem: nam errans licèt poſſet de facili certiorari, vt hic: tamen eius error tolleratur. non ſic eſt in dubitante,qui de facili potuit certiorari.glo.eſt in l.locus.in ver.mei iuris.ff.de acquir.poſ.per quam ità limitat Bald. in l.fin.§.1.in 3.colum.C.de fur.Facit.l.regula. §. ſed & facti. in verbo diligenter inquirendo.ff.de iur.& fact.ignoran. Ratio diuerſitatis eſt, quia dubitanti magis imputatur, cũ haberet animum dubium, quare non informauerit ſe diligentius, quàm erranti, qui ita credit eſſe. & ita limita ea, quæ dixi.s.in 1. ex-
17 tenſione.¶† In glo.in verbo error.ibi arg. ẽ.j.de iniurijs.l.eum, qui.§.ſi iniuria.Reſponde,ꝙ ibi cõſenſerit delinquere, licèt erauerit in conditione perſonæ,ſm Barto.& alios.vide tñ tex.in l.ſcientia.§.ſed ſi defendendi.ff.ad l.Aquil. & per iſta iurã determinat Bar.in l.reſpiciendũ.§.delinquunt,in fin.ff.de pę. & ibidẽ Ang.ꝙ ſi volebã percutere Titiũ, & percuſſi Scium: tñ teneor eo. modo.Per illa iura dicit Bar. ꝙ ſi volebã percutere vnũ, & percuſſi duos, teneor tñ de vtroq;.Aduerte tñ, ꝙ non poſſem punri pęna ſtatuti,cùm non ſim in dolo,ſed puniar tñ arbitrio
c iudicis c ꝓꝓ culpam. Ita notabili. lĩtat Ang.in d.§. delinquũt,& in l.ſi cum ſeruo.ff.de iniur.& notabilius Bal.in l. 4. §. quacunque.in verſ. quo ad tertium. ff. de iureiur. & ita ſemel in facto per iſtam limita.defendendi vnum à magno diſcrimine.Aliter tñ,& fortè melius tenet Bal.in l.ſi quis non dicam rapere.in pe. col.C.de Epiſ.& cler.vbi dicit, ꝙ in delictis ſufficit dolus in genere,licèt ſit erratũ in corpore.alleg.Io. An.in regula cum quis in ius.in mercurialibus.Secundò limita,per tex. in d.l. ſi cũ ſeruo.ff.de iniur.¶Gl.in verbo.ꝫrium, dum allegat. l.1.ff. ꝙ met. cau.dic,ꝙ illa.l.nihil facit.debuit allegare.l. nihil ꝫſenſui. ff. de reg.iur.dic, vt ibi per gl. & Bar.hic, qui reprobat glo. noſtram. ¶Gl.in verbo, error, colligit nõtabile ex tex. & alleg. pro concor.l.ſi proc.Adde,ꝙ eſt la.2.deinde opponit,& nõ ſoluit. Solue,vt hic per Bar.& alios.¶Glo.in verbo, detegit. Iſtam gl.primò exponit tex. poſtea refert tria dicta Guar. gloſſatoris antiqui,quæ reprobat.Primum facit differentiam inter errores.Secundum facit differentiam inter perſonas litigatoris. Tertium
18 facit dr̃iam in tpe,qñ error ceſſat.† Primum dictum glo. illud reprobat per hunc tex.in verbo,per imperitiam,ꝙ ad errorem iuris refertur,ſed ſm Bar.non eſt bona reprobatio, cùm etiam ad errorẽ facti poſſit referri. Tu primum dictũ reproba à partibus ſufficienter enumeratis, quia aut error iuris interuenit ante lit.conteſt.& tunc cùm annullet lit.conteſt. quæ ſequitur.l.ſi pater cum gl.C.ne de ſta.defun.ſemper dicitur eſſe ante lit.cõt. aut error iuris interceſſit poſt lit.conte. & iſtud non poteſt cõtingere,niſi per mutationem noui iudicis.ſed in his,quæ emergunt poſt lit. cont. ſemper habetur perinde, ac ſi lis non eſſet conteſt.l.5.C.de conſor.eiuſdem litis.Et ſi dicas: quare hic non diſtinguitur inter ꝙrorem iuris,& facti,& inter tempus ante li. cont.& poſt,prout in l.non fatetur.ff.de confeſ. ꝓꝓ quam principaliter factæ ſunt iſtæ notæ Guar. quæ ſit ratio diuerſitatis,gl. s.in ver.errat, tangit referendo opi. tandem dicit, ꝙ hic eſt error circa iuriſdictionem, ibi in alio, ꝙ ſolùm eſt diuerſificare factum.vnde Bald & clarius Pau.de Caſt.hic rñdet, ꝙ hic agitur de conferendo ius de nouo,ꝙ ius fundatur in conſẽſu partiũ.Ideo error illud impedit: ſecus quo ad ꝫfeſſionẽ infringendã.vel non, ſup qua dẽt diſtingui,vt in d.l.non fatetur.Sed nec iſta rõ me clarum reddit, quia ẽt ibi agit̃ de iure nouo acquirendo mediante ꝫfeſſione.Ang.hic per multa verba vĩ rñdere aliter,quæ tñ non diſcrepant in effectu à ꝑcedenti ſolutione,& dicit, ꝙ iuriſdictio prorogata principaliter fundatur in cõſenſu partium, quicuque error ſit cõſenſum remouet,& ſic prorogationẽ impedit,non ſic in confeſſione partis facta rñdendo poſitionib.vt hic per eũ,ꝙ potius inuoluit, ꝙ rñdeat. Sed certè ẽt ius, ꝙ queritur ex confeſſione recipit principale fundam̃ ex ꝫſenſu partis cõfitentis,& tñ fit diſtinctio,de qua.in d.l.non fa-
19 tetur.Cogita de ſoſone.† In ſecunda gl.bene dicit, & ex eo hẽs not.ꝙ non ſolùm error ex parte rei, ſed etiam ex parte actoris impedit prorogationem iudicis incompetentis. ita etiam te-
* net gl.in d.c.P.& G.Et ex iſta conclu. *per omnes approbata*, ſume cautelam pulchram, ſm Bald. & Pau. de Caſt.hic, qñ eris aduocatus rei, quem actor fecit conueniri coram iudice incompetenti,credens,ꝙ eſſet iudex ꝫpetens rei. Nã cùm ꝫpares pro reo,non dẽs opponere exceptionẽ iudicis incõpetentis, prout faciunt procuratores non cauti, quia hoc mõ inſteueres actorem, vt ꝙeniat te corã iudice ꝫpetenti. Vnde nihil opponas ſuper incõpetentia iudicis, ſed patiaris,ꝙ fiat proceſſus, quia qñcunq; potes opponere, ꝙ proceſſus eſt nullus. vt hoc text. in ver.nihil valebit, ꝙ actum eſt. Nec hic cadit prorogatio, cũ requiratur conſenſus vtriuſque. Vnde error ex parte actoris impedit prorogationem,ſm gl.hic,& hoc modo ſm eos poteris trahere actorem ad cõcordiam. Dicunt tñ, ꝙ licèt iſta cautela ſit honorabilis, tamen in foro pœnitentiæ eſt abſtinendum. Ita Cyn.in l.vni.C. vt quæ deſunt aduo. Addo pro iſta cautela facere,ꝙ in ſimili dicunt Doct.qñ actor producit libellum obſcurum, vel incertum,vel alternatiuum, non debet reus petere,vt libellus declaretur, ſed debet ſimpliciter opponere, ꝙ libellus non procedat,quia malè conceptus eſt.Ita magiſtraliter Spe.in tit.de lib.concep.§.fi.ver.cautus tñ ſis.ſequitur d.Ant.in c.fi.de li.obla.Pau.de Ca.in l.edita.C.de eden.Ale.in l. 1.in prin. in 1.col.in fi.ff.de eden.& no.ꝙ ꝓcuratores noſtri cõiter errant
20 † Circa tertium dictum gloſſ. dic,quòd gl.malè dicit,vt dicetur

ADDITIONES.

a ¶Partium. Adde Ange.conſil.93.incip. viſis,& inſpectis.col.3.& in conſ.27. inci.quidam victor.in fin. Alex. lib.7. conſil. 206.incip.ponderatis his.in nn. PVRPV.

b ¶Ignorantiã. Alex.hanc q.limitat lib.3.conſil. 183. incip. viſo proceſſu. col. fi.& dupliciter lib.6.cõſil.12.inc.videtur prima conſideratione. PVRPV.

c ¶Iudicis. Fallit ſi ſtatutum diceret, quòd homicida puniatur morte qualitercunque homicidium commiſerit, quia tunc pœna mortis puniri debet etiã iſto caſu, ſecundum Dec.in c.1.de reſcrip. BELLOT.

tur in l. si conuenerit. ĵ. eod. Facias ergo ex predictis generalẽ extensionem ad l.nostram secundum Ang.hic,quod generaliter error impedit prorogationem iudicis incompetentis, siue iuris, siue facti, siue ex parte rei, siue actoris, siue ante lit.cont. siue post, quia semper dicitur esse in initio causæ, cùm error contestationem impediat, nisi superueniat scientia quę purget errorem: quia in prorogatione requiritur cõsensus partiũ, in quo fundatur iurisdictio prorogata, quę nulla est quo ad partes deficiente prorogatione, & consensu, vt apparet ex prædictis.

SVMMARIVM.

1 *Causa suspitionis est iusta, si iudex fuerit prius aduocatus in hac causa,*
2 *Aduocatus sicut est suspectus iudex, ita & suspectus testis.*
3 *Causa suspitionis, quæ est in delegante, non durat in eius delegato.*

LEX XVI.

a SOlet. Iurisdictio quamuis delegetur [a] in totũ vel in parte non abdicatur à delegãte. h d.& istud est, quod vult dicere in ver.nam & is. vt declarat gl. pen.& alij Doc. Idem dicitur in l.se. & ibi in specie ponitur iusta causa suspitionis, propter quam
1 ordinaris tanquam suspectus debet alij delegare. ¶† No.ex l.
b prætor, quòd iusta causa suspitionis [b] est, si iudex fuit prius aduocatus in hac causa. Facit l.fi.in fi.C.de assess.not.in c.postremo. de app. gl.in l.eos.in prin.ver. prouocatum.C.de app. quę subdit idem esse, quod iudex primæ sententiæ successerit in locũ iudicis appellationis. Nam debet tanquam suspectus alij delegare, imò fortius per istum tex.tenet Spc. in ti.de assess. §.fi.in fi.quòd si iste,qui fuit aduocatus,& nunc est iudex, pronunciat in causa,quod sententia esset ipso iure nulla.Intellige, si fuit recusatus: aliàs secus.c. iudex ab apostolica. de off.dele. in 6.iunctis no.per Barto.in l.quia poterat. ff.ad Treb. per Ca-
2 no.in c. cum speciali.de app. † Item adde, ꝙ sicut aduocatus est suspectus iudex, vt hic: ita est suspectus testis. l. final. ff. de test. capit. Romana.de testi. in 6.Bart. in l.deferre.§. idem decreuerunt.in fin.ff.de iur.fis.gloss.not.in capit. statuendum. in vers.cognitor. 2.quæst.6. Ioan. Andr. ibi limitat duobus modis in titul.de teste.§. 1.versic.Item,quòd fuit. in aditione, quæ incipit non inuenio.Bald.in cap.ex literis, vbi aliter limitat per gloss. 2. ibi de transac. Istam l. & similes limita, vt procedant
c quando requisitus pro aduocato declarauit intentionẽ suã, [c] secus si nondum propalauit:licèt secreta clientuli audierit, secundum Inno.in cap.irrefragabili.de offic.ordina.qui hoc no. per illum text.in § excellius.cum glo.in ver.capitulum. sequũtur Imo. & d. Abb. ibi in vltim.col. quamuis contrarium ibi teneat d. An. ¶ Secundò limita istum tex. quòd licèt aduocatus alterius partis possit à me si efficiatur iudex recusari:ramen ille, quem ego habui pro aduocato,non potest à me recusari,quamuis ei reuelauerim secreta mea, cũ nõ debeat iudicare secundum conscientiam, sed prout sibi constabit ex actis. gl.est not.in cap.dilecto vers.recusatis.de testi.Adde,quòd non est iusta causa recusationis,quòd aduocatus partis aduersæ est commensalis, vel familiaris iudicis. text.est & ibi glo.in c.1.de off.iudicis.vide tñ tex.in c.ex insinuatione. de app. ibi allegatũ
3 in gl.† Vltimò not.ex istis legib.ꝙ causa suspicionis,quæ est in delegãte, non durat in eius delegato,ꝙ intellige, & limita s̃m tex.in c.iudex ab apostolica.de offi. del,in 6. quem debuit allegare Bar.hic, qui alium corruptè allegat.Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Delegetur.Not.differentiam inter mandare,& delegare,glo. in l.1.§.1. supra tit.2. PVRPV.
b ¶Iusta causa suspitionis.Adde Card.Alex.. in c.postremo.de app.vbi enumerat.70.casus,in quibus iudex recusatur suspectus,
c ¶Suam.Adde gl.in c.dilecto,in ver.accusatis.de testib. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictio iudicis non sui si sit prorogata de communi consensu vtriusque partis, tamen habet locum pœnitentia vsque ad litis contestationem. Vide huius limitationem nume. 2. 3. 4.6.22.23.24.25.26.27. 28.29.30.31.& 35.*
5 *Iuramentum interpositum super actu reuocabili, non impedit reuocationem.*
7 *Pœnitentia non habet locum amplius in lite contestata, sed iuramentum habet vim litis contestatę.*
8 *Iuramentum nec intelligitur, nec restringitur secũdum naturam actus, super quo imponitur, sed semper aliquid addit actui.*
9 *Substitutio iuramento firmata, quę non valet iure directo, valet iure obliquo.*
10 *Testib.quinque adhibitis in testamento, si apponatur iuramentm, valet testamentum.*
11 *Purgatio moræ impeditur, vbi adest iuramentum.*
12 *Iuramentũ appositum in testamento, habet vim clausulæ derogatoriæ.*
13 *Iuramentum appositum in secundo testamento, habet vim reuocationis clausulæ derogatoriæ appositæ in primo.*
14 *Fideiussor non tenetur, quando interuenit in causam duriorem, quàm principalis*
15 *Iuramentum an habeat vim expressi.*
16 *Consensus de præsenti non potest esse in generali renunciatione omniũ exceptionum competiturarum in futurum.*
17 *Actus vbi non valet ex præsumptione defectus consensus, ibi iuramentum nihil operatur.*
18 *Promissio iudicialis obligat præcisè ad factum.*
19 *Actus factus in iudicio est efficacior.*
20 *Confessio sine causa,cùm sit indiscreta,est inefficax.*
21 *Pactum nudum est inefficax ad agendum: tamen si fiat in iudicio ad iudicium adiuuandum,est efficax,& producit actionem.*
32 *Via pœnitentiæ,& declarationis iudicis õn præcluditur per præstationẽ satisdationis de iudicio sisti facta coram iudice incompetenti.*
33 *Exceptio dilatoria quando opponitur, antequam opponatur exceptio iudicis, amplius opponi non potest, cum censeatur consensisse in personam iudicis. Vide huius limitationem. nu.34. & 49.*
36 *Pacta, quæ quotidie apponuntur in instrumentis, si licita est pœnitentia,quid operantur.*
37 *Promittens posse conueniri,intelligitur promittere,& soluere.*
38 *Debitor si promisit in quocunque loco, in quo placuerit creditori, istud pactum non releuat, vide etiam num. 41.& 42.*
39 *Remissio non habet locum in contractibus.& num.40.*
43 *Debitor si promiserit creditori soluere in quocunque loco fuerit inuentus,potest vbiq; conueniri, vbi reperitur. vide huius limitationem ibidem,& nu.44. & pro complemento totius materiæ.num.48.*
45 *Rex si vendidit terram cum quibusdam iurib. regalib. expressis, adiecta clausula vniuersali, & quibuscunque iuribus regalibus, non veniunt iura regalia maiora expressis.*
46 *Verba generalia indefinitè plata recipiunt à verbis spãlib. intellectum.*
47 *Verba generalia debent generaliter intelligi, nisi distinguantur, vel limitentur per speciem.*

LEX XVIII.

I conuenerit. Ista l. hẽt materiam subtilem, & repetibi lem.h.d.In iurisdictione prorogata hẽt locum pœnitentia vsq; quo iudex prorogatus adeatur. h.d. vel sic.In iurisdõne prorogata hẽt locum pœnitentia vsque ad lit. cont. vel sic. Pacto de litigando corã iudice non suo quis non
1 cogit stare. ¶† No.ex isto tex.ꝙ si iurisdictio iudicis non sui sit prorogata de cõi ꝯsensu vtriusq; partis,tñ hẽt locum pnĩa vsq; ad lit.cont.vt hic.& in c.1. s̃m cõem intell̃m.extra de iud. Videndum est ergo anteq̃ vltra procedamus, quæ sit ratio huius decisionis,ꝙ nõ obstãte ꝯsensu vtriusque partis licita sit pœnitentia, cùm habeamus regulam,ꝙ illud,ꝙ semel placuit,amplius displicere non põt, vt in regula,ꝙ semel. de reiur.in 6.& in l.1.ff.de pac. Itẽ quæ à principio sunt voluntatis, ex post facto sunt necessitatis.l. in cõmodato.§. sicut. ff. commo.& in l. sicut.C.de act.& ob.Ang.hic breuiter,& obscurè dicit,ꝙ ratio est,qa pactum principaliter ꝯfertur sup̃ iurisdictione, quæ est publici iuris. Ideo ius publicũ talẽ prorogationem nõ firmat, nisi litis conte. interueniat. ego istã rõnẽ sic declaro. Nam iurisdictio est publici iuris,vt patet ex diffinitione gl.in l.1.ĵ.eod. Facit.l.1.§.ius publicũ.fl.de iust. & iu.sed in his,quæ sunt publici iuris,solus cõsensus priuatorum nihil dẽt operari l.priuatorũ.C.eo.iuncta.l.1.§.publicũ.ff. de pac. vnde est necesse, ꝙ etiã interueniat alius actus legitimus,puta litis cõt. vel alius actus, qui expediatur p̃ iudicẽ.Et per hoc apparet non obstare ratiõem prædictã,qa loquitur in his,quę sunt iuris priuati, & quæ pendent à libera volũtate partiũ,vt est ꝯhere, ꝙ non est hic in iurisdõne,cùm sit publici iuris,vt prædixi. Ista ratio,q̃uis colorata,mihi non placet,quia procederet, qñ ageretur de danda iurisdõne de nouo ei,q non hẽt, tunc verum est, ꝙ ꝯsensus priuatorũ nihil facit.Ita loquit̃ d.l.priuatorũ.sed hic erat iudex,& hẽbat iurisdõnẽ ordinariã,& solũ agitur de ea p̃roganda. Vnde faciljus aliq̃d prorogatur,q̃ de nouo detur.l.sed & si manẽte.ff.de prec. & in tali prorogatione solus consensus partium sufficit,nec requiritur consensus iudicis, imò nec eius scientia. est tex. in l.2,in prin.& ibi Bar.in 2.no.ff.de iud.q̃ tex.est ad hoc vnicus in iure,s̃m Bal.in c.cum olim Abbas. in 2. col. de offic. deleg.Aliam,& secundam rationem assignat Bal.hic in lec.antiqua,quia nõ est aduersario ius quæsitum ante lit. conte. Ratio est propter l.ius publicum.ff.de pac.Ideo licita est pœnitentia.Secus est post lit. cont. quia tunc consensus tranſit ad contractum inter partes.l.3. §. idem scribit.ff.de pec. Tertiam subtiliorem rationem potes colligere ex verbis domini Fr.de Are. in alio p̃posito.in c.1.in vlt.col.de iud. Nã in iurib. istis incorporali-

poralibus vsus cum patientia habetur loco traditionis. l. quoties. ff. de serui. vnde quamuis partes expresse consentiant in iudicem non suum: tñ ex sola conuentione nõ ꝓstituitur illud ius incorporale, quin possit reuocari. l. si partẽ. in prin. ff. quem admo. ser. amit. l. 3. §. dare. ff. de vsufr. Ideo est necesse, ꝙ iudex incipiat vti, & consequẽter, ꝙ interueniat litis contest. vel alius actus iudicij. Per hoc adducit, ꝙ vult Bart. in l. ꝙ meo. in prin. in vlt. col. ff. de acq. pos. ꝙ licèt rustici exꝑsse se subijciant alicui, & constituant se nomine eius possidere, per hoc non acquiritur illi iuridictio, nec quasi possessio iurisdictionis, nisi incipiat vti domino sciente. Alleg. etiam quod vult Inno. in c. dilectus. de capellis monachorum, quòd licèt rustici faciant homagiũ alicui, vel ei præstet iuramentum fidelitatis, per istos actus non acquiritur quasi possessio iurisdictionis. Ista ratio licèt pulchra, & subtilis, tamen potest morderi eodem fundamento, quo vsus sũ ꝙ primam rationã, & similia adducta non faciunt in proposito, quia loquuntur in rusticis non habentib. ius. Ideo requiritur vsus cum scientia principalis dñi, vt dicit Bart. in d. l. ꝙ meo. Nos autem loquimur in ipsis partib. principalibus, quę ex consensu habent potestatem sibi derogandi. Quarta ratio est ſm Bal. hic in lec. antiq. quia ista ꝙuentio est facta super iudicio futuro, sed ab actu iudicij potest recedi lite nondũ cont.

2 l. si quis libellos. C. de app. ¶† Limita istã l. nisi iuřm interueniſ-
a set, tũc non esset locus pęnitentiæ, etiã ante lit. cote. [a] ſm Ang. Fulg. & Pau. & d. Alexã. hic. Idem tenet Imol. in c. 1. & ibi. do. Fr. de Are. in 13. col. de iud. Idẽ Imo. in c. per tuas. de arbit. Pro ista parte tria adducuntur. Primò, quia iuřm, ꝙ potest seruari sine salutis ęternæ interitu, seruandum est c. si verò. & c. cum

3 contingat. de iureiur. † Secundo, quia licèt aliàs in obligationibus facti quis non teneatur præcisè facere: sed soluendo interesse liberetur. l. stipulationes non diuiduntur. in ver. Celsus. ff. de verb. oblig. l. si quis ab alio, in fi. ff. de re iu. tñ vbi interuenit iuřm, tale iuřm obligat præcisè ad factum. c. fin. & ibi Can. ne præl. vi. suas. & est gl. sing. in l. si pecuniam. in prin. in gl. paruula, in verbo necesse habes. ff. de cond. ob cau. cum concor.

4 quas ibi dedi. ¶† Tertiò facit, quia iuřm dẽt impleri in forma specifica. c. ad nostram. primò. de iureiur. Ideo non admittitur ꝓpensatio, vt ibi, ſm Bar. in l. amplius non peti. vbi etiam Ang. Pau. de Cast. & Raph. Cum. ff. rem rat. hab. & in l. Iulia. parua. ff. de condi. & demon. Bal. & d. Abb. in d. c. ad nostram, primo, & dixi latius in l. eum, qui. §. final. ff. de iureiuran. Contrariam opin. tenet d. Ant. de Butr. in d. c. 1. in 20. colum. de iud. vbi dicit,

b quòd licèt præcedens opinio sit tutior animę iurantis, [b] tamen alia est verior de iure. Mouetur bono fundamento, quia iuřm intelligitur ſm subiectam naturam actus, super quo interponitur. l. fi. C. de non nume. pec. & l. fi. ff. qui satis. cog. Tu confirma ex eo, ꝙ vult Bar. in l. sed & si quis. §. quæsitum, in fi. vbi alij sequuntur. ff. si quis cau. Io. And. & alij Canonistæ in c. 1. de cõmo. eandem opin. tenet. d. Abb. in d. c. 1. in 11. col. per notabile dictum Inn. in c. per tuas. de arb. vbi si aliquis iurauit stare arbitrio alicuius, intelligitur, vel soluere pœnam, quia ita est natura illius actus. Eandem opin. tenet Lud. Rom. hic. in 1. col. Motus, quia iuramentum habet tacitam conditionem, si res in eo. statu permanserit. c. cum inter P. & G. de renun. c. quemad-

5 mo. de iureiur. † Tu pro ista parte adde, quia iuramentum interpositum super actu reuocabili, vt est hic, non impedit reuocationẽ. puta quando interponitur super testam. non impedit testamentum posse reuocari. gl. in c. vltima. volun. 13. q. 2. Bar. in l. si quis in prin. testamẽti. in vlt. col. ff. de leg. 3. & in l. cum duob. §. idem respondet. primo. ff. pro soc. & in l. stipulatio hoc modo. ff. de verb. oblig. & in consil. suo inci. maritus fecit testamentum, & iurauit. Bald. in c. 1. §. item sacramenta. de pa. iu. fir. & in Auth. sacramenta puberum. in 6. colum. C. si aduer. ven. & in repe l. 1. in vltim. colum. C. de sacrosanc. eccles. & in Auth. hoc inter liberos. C. de test. plenè Ioan. And. in regula, quod semel in mercu. tamen adistud vltimum respondetur secundũ Bar. in locis præal. quòd illud sit in testamento: quia iuramentum esset contra bonos mores, cùm auferat liberam facultatem testandi, l. stipulatio hoc modo cõcepta. ff. de ver. obl. Ideo iuřm tale illo casu non valet, nimirum si non impedit reuocationẽ.

6 † Tenę primam opin. pro qua adduco 4. fundamenta. Primò, quia actus aliàs retractabiles, vbi interuenit iuramentum, non possunt reuocari. Patet in minore, per Auth. sacramenta puber. C. si aduers. ven. & in fundo dotali. per cap. cum contingat. de iureiuran. & c. licèt mulieres. eod. titul. in 6. & in pacto de non succedendo. cap. quanta. de pact. in 6. ¶ Secundò moueor, quia aliàs istud iuramentum nihil operaretur, contra

7 regulam. l. si quando. in princip. supra. de leg. 1. ¶† Tertiò, & fortius moueor: nam in ista l. lit. contest. non habet locum amplius pœnitentia, vt in text. sed iuřm habet vim lit. cont. & operatur illos effectus, quos lit. conte. l. Nam, & postea. §. si is, qui

8 tẽporali, & ibi dixi. ff. de iureiur. ¶† Quartò moueor nouo fun
* damento: nam licèt *communiter dicatur*, ꝙ iuřm intelligitur, & restringitur ſm naturam actus, super quo interponitur. d. l. fi. vbi Bar. & Bal. ita no. C. de non nu. pe. & illa lex est ad hoc sing. ſm Bal. in c. q̃ in ecclesia. 12. col. de const. & d. Ant. in d. c. 1. vt §. retuli. Ego facio regulam in ꝓrium, ꝙ imò iuřm non debet restringi ſm naturam actus, super quo interponitur, imò semper aliquid addit actui. Patet, quia facit actum valere omni modo, quo potest, dato, ꝙ aliàs sine iurꝫ non valuisset. l. cum pr̃. §. filius matrem. ff. de leg. 2. Bar. in l. si quis maior. in vlt. colu.

9 C. de transac. † Hinc dixit Bal. in l. verbis ciuilibus. ff. de vulg. & pup. & in l. si iure. C. de test. manu. ꝙ substitutio iuramento firmata, quæ non valet iure directo, valet iure obliquo ꝓp iura-

10 mentum, vbi aliàs annullaretur. † Hinc etiam videmus, ꝙ si in testa. non sint adhibiti, nisi 5. testes. & apponatur iuramentum, valet: quia iuřm habet vim clausulæ codicillaris. ſm Bar. in l. eam quam. in vers. sextus casus. & ibidem Bal. C. de fideicom. Bar. in l. si quis pro eo. in pe. col. ff. de fideiuss. ¶ Secundò facit quia licèt in obligationibus facti succedat obligatio ad interesse: tñ si interponat iuřm, obligat præcisè ad actum, vt prædi-

11 xi. ¶† Tertiò, vbi adest inřm impeditur purgatio morę, ſm

12 Bar. & alios. in l. si quis maior. C. de transa. ¶† Quartò iuramẽtum appositum in testa. habet vim clausulæ derogatoriæ ſm Bart. in l. omnes populi. in 3. q. princ. ad fit. ff. de iustit. & iur. & in l. si quis. in prin. testamenti. circa fin. princip. ff. de leg. 3. Io. And.

13 in regula, ꝙ semel. in mercu. ¶† Quintò facit, quia iuramentũ appositũ in secundo testam. hẽt vim reuocationis clausulæ derogatoriæ appositæ in primò. Ita sing. Bal. in l. sancimus. in vlti.

14 col. & ibi Mod. C. de test. ¶† Sexto fideiussor non tenetur, qñ interuenit in cãm duriorem, quàm principalis. l. 1. per totam. ff. de fideiuss. tñ si iurauerit, tenetur, ſm Bart. in l. si quis pro eo. in

15 vlt. col. de fideiuss. ¶† Vltimò facit, quia iuřm habet vim expressi, & sic vbi requireretur specialis renunciatio, & non sufficeret gñalis, si interueniat gñalis cum iurꝫ, valet actus propter iuřm, quia habet vim expressi, ſm Bal. in l. 1. in 2. q. & ibi Sal. C. commodati. Lud. & d. Alex. in l. 1. §. si quis ita ff. de verb. obl. Ex istis patet, ꝙ iuřm nõ restringitur ſm naturam actus, imò sem

16 per aliquid vltra addit, & operatur † Nec ob. d. l. si. C. de nõ nu. pe. quia rñdendo aliter, quàm d. Fran. de Are. in d. c. 1. & clarius, quàm Imo. ibi. & in d. c. per tuas. rñde ſm Bar. in d. l. si quis pro eo. in 8. membro. ꝙ d. l. fin. propriè loquitur, qñ in principali dispositione deficit consensus, vel est certo modo limitatus, tunc iuřm non extenditur vltra ꝓsensum, & ita etiam rñde ad illud, ꝙ vult Barto. in d. §. quæsitum. in fi. vbi in gñali renunciatione oĩum exceptionum ꝓpetitarum in futurũ, non põt esse cõ-

17 sensus de pñti: ideo iuřm non conualidat. bene facit, quod dicit Bal. in l. 1. in q. 2. C. commo. ꝙ vbi actus nõ valet ex præsũptione defectus ꝓsensus, ibi iuřm nihil operatur. Idem tenet Ludo. Ro. in consi. 517. inci. in casu propositæ cõsultationis. in 10. col. ad fi. & prin. seq. d. Fr. de Are. in consil. 24. inci. quatuor dubia. in 2. col. & per hoc fundamentum patet, cessare allegata in oppositũ, & ista est melior solutio, quã alię, quæ dantur ad prædictũ fundamentum. d. Ant. & Pan. dũ dicebãt, ꝙ iuřm intelligit ſm naturam actus, super quo interponitur: sed in isto actu hẽt locũ pœnitentia. Igitur, &c Nam rñdet Imo. in locis præallegatis, & Alex. hic, ꝙ in his legib. colligitur fuisse de mente iurantis, ꝙ iuřm non extenderetur ad casum non excogitatum: aliàs iuřm intelligitur, vt aliquid addat, & facit, vt actus valeat omni modo quo põt. Quæ solo non satisfacit, vnde aliter rñdet d. Fr. de Are. vbi s. ꝙ iuřm intelligitur ſm naturam actus, super quo interponitur, verum est ſm naturam primordialẽ: non autem accidentalem, quæ prouenit ex mora. l. Item veniunt. §. petitam. ff. de pe. hær. similis glo. n. in l. certi condictio. in princip. vbi Barto. & alij. ff. si cert. pet. sed quod in obligationibus facti veniat interesse, procedit ex mora: ergo attẽdi non debet in iuramento. Sed nec istud satisfacit, quia primordialis natura huius promissionis est, quòd habeat locum pœnitentia,

18 vt hoc tex. ¶† Secundò limita, nisi talis conuentio facta fuerit præsente iudice, & acceptante, tunc non est locus pœnitentiæ, ne pars fallat fidem duobus, maximè iudici, & quia promissio iudicialis obligat præcisè ad factum, vt not. per gloss. in l. filiusfam. §. final. & in l. sed & hæ. §. final. ff. de procurator. secundum Angel. & omnes Moder. hic. Cyn. in l. est receptum. s. eod. per illum text. quem sic intelligit, ne aliàs ꝓriaretur huię legi.

ADDITIONES.

a ¶ Sequitur Nat. consil. 381. num. 4.

b ¶ Animæ iurantis. Guido Papæ in tract. quando subditi Ducis Sab. col. 8. cõsil. 196. inci. arbitri, qui concordauerunt. q. 77. inci. lex si conuenerit, vbi dicit hanc l. repetijsse in hac ciuitate Taurini anno 1427. mense Iulij, & ibi dicit, ꝙ de stylo non admittitur pœnitentia in parlamento. PVRPV.

legi. Idem tenet Gul. Bald. & Ang. in l. 1. ff. de iudi. vbi. Bald. per hoc ponderat ibi esse gl. Idem tenet Cy. & Guli. in l. nemo. C. eo. d. Mathesi. in notabili. 106. Card. d. Ant. & 10. de Ligna in d. c. 1. de iud. per illum text. secundum vnum intellectum, quem tamen reꝓbant Imo. & Pan. ibi. idem tenet Pan. latè in d. c. 1. in 8. col. & seq. preſertim per l. 1. ff. de iudi. inducendo, vt ibi
* per eum. *Et ista est communis*, à qua nemo discrepat per aliqua fundamenta, quæ referunt Mod. & præcipuè d. Alex. hic, per text. in c. significasti. quem ad hoc ibi no. d. An. de fo. ꝓpe. & super eo multum se fundat d. Ab. in d. c. 1. Limita tamen nisi in ꝓmissione esset adiecta pœna. vt ꝓ Bal. & Iac. Bu. in l. codicillũ.
19 C. de test. & Alex. hic. † Tu ꝓ ista parte adde: q a actus factus in iudicio præsente iudice est efficacior, ita ꝙ non potest retractari, vbi aliàs secus fuisset, patet ex tribus. Primò si quis confiteatur se recepisse ex causa mutui, habet exceptionem non nu. pe. intra biẽnium. Insti. de literarum obli. per totum. & toto ti. C. de non num. pec. & tamen si quis confiteatur in iudicio ex causa mutui, non habet talem exceptionem infra bienniũ,
20 secundũ Saly. in l. 1. in 1. col. per gl. 2. ibi. C. de ꝓfes. † Secundò confessio sine causa cùm sit indiscreta, est inefficax l. cum de indebito. §. fi. ff. de ꝓba. c. si cautio. de fid. instr. & tamen si fiat in iudicio, valet. gl. in l. 1. ad fi. in gl. pe. ff. de interr. ac. Cy. & alij
21 in l. generaliter. C. de non nu. pec. † Tertiò pactum nudum est inefficax ad agendũ: tamen si fiat in iudicio ad iudicium adiuuãdum, puta super expensis, vel iudicato soluẽdo, est efficax, & producit actionem. gl. in Auth. generaliter. in verbo conferi bat. C. de Epis. & cle. & in l. eum pro quo. ff. de in ius vo. Bal. in repe. l. tale pactum. §. qui prouocauit. in 7. & 11. col. ff. de pac. d. Alex. in rub. ff. de ver. ob. in 2. col. & in l. 1. in prin. eo. ti. ¶ Sed aduerte, quod licèt istam limitationem teneant omnes legistæ, & Canonistæ, posset tamen teneri contrarium. Primò considerando rationes huius text. relatas supra in princip. quę militant isto casu. Secundò stringit: quia in prorogattione iurisdictionis non requiritur consensus illius iudicis: imò nec eius scientia. l. 2. in prin. vbi Bar. not. ff. de iudi. & dixi. §. sed qñ in aliquo actu non requiritur præsentia iudicis, si interueniat nihil operatur. l. siue apud acta. in princi. & ibi Bal. not. C. de transa.
22 † Tertiò limita, qñ prorogatio fieret nõ per modum conven-
a tionis, sed confessionis, [a] puta aliquis ꝓfitetur se esse sub iurisdi ctione talis iudicis, vel se posse sub tali iudice ꝙueniri: tunc nõ hẽt locum penitentia: quia confessio hr̃ pro veritate. l. 1. ff. de confes. Ita sing. Bald. in l. si pater. C. ne de statu defun. sequitur simpliciter d. Alex. hic in 6. co. Ego aliqualiter dubito per ea,
b quę dixi in pręcedenti fallentia. [b] Et no. ꝙ in proposito valde sing. dicit Barb. in c. P. & G. de of. del. in 3. col. in ver. Quæro po ne mutuaui pecuniam cuidam mercatori, & c. vbi dicit, quod si mutuaui pecuniam cuidam mercatori, qui expresè se submisit iurisdictioni Episcopi, & Episcopus incõtinenti sibi præcipit, quod talem pecuniam restituat creditori intra talem terminum sub pœna excõmunicationis, & quod sentẽtiam excomunica. ex nunc, prout ex tunc profert in scriptis, tenetur debitor stare huic sententię: nec ab ea poterit vnquam appellare: quia in ipso die contractus potest Episcopus facere sententiam excõmunicationis de voluntate partium, secundum Io.
23 An. ibi, & quod dicit Bal. alibi non reperiri. ¶† Quartò limita, quando vt dixi prorogatio fit per viam conuentionis: secus si ibi contrahendo, vel delinquendo, tunc non habet locum pœnitentia, secundum Ray. Alb. & Ange hic. Sal. in l. nullũ. 2. op. C. de test. ¶ Quintò limita, quando agitur de iurisdictione proroganda: Ita loquitur hic; secus si de iuridictione nõ declinanda, vt habes hic in gl. fi. vbi dicetur. Facit ꝙ volũt Gul. Ang. d. Ale. hic, quod quando iudex erat mero iure competens: tamen ob aliquam causam probabilem poterat vt suspectus recusari: certè propter casum de quo hic non habebit amplius locum recusatio. Facit c. primum. cum gl. in ver. interrogatus,
24 de iud. ¶† Sexto limita signanter, ꝙ quando partes promittunt sistere in iudicio, & parere mandatis curiæ, isto casu non est licitum pœnitere: nec habet locum ista lex: quia per talia verba quasi per talem contractum est factus non solùm illius iudicis, sed etiã illius fori subditus quo ad illã causam. Ita sing. limitat Bal. in addi. Spe. in ti. de reo. in 1. col. Nota, quia pulchra li-
25 mitatio est, quis nõ sit forti ratione comprobata. ¶† Septimò limita quando partes qui consenserunt in iudicem nõ suum, etiam specialiter renunciassent huic legi, ꝙ non sit locus penitentiæ, cũ quilibet possit renunciare fauori suo. l. pe. C. de pac, l. si quis iusiurandum. C. de. reb. cre. secundùm Alb. de. Ro. hic ad fi. in vlt. q. qui subdit, quòd nõ sufficeret generalis renuncia tio omnium exceptionum etiam declinatoriarum: quia legitimę non intelligerentur reiectæ, sed friuolę. c. ex parte. de off. delegat. l. 3. in princi. ff. quod vi aut clam. Adde, quod contrarium in terminis tenet Bal. in c. P. & G. in 4. col. de off. deleg. vbi formaliter quærit, an huic legi possit renunciari per pactũ, & determinat, quod non, quia ista l. continet ius publicum. Idẽ tenet d. Mart. Laud. hic. Motus, qnia quãdo lex aliquid inducit pro forma, ei renunciari non potest. l. nemo potest. ff. de leg. 1. sed ista lex inducit pro forma, quòd in iurisdictione prorogata habeat locum pœnitentia vsque ad litem contestatam, & non vltra. Igitur, &c. sed istud fundamentum est fragile, cùm istud hic non sit de forma: Bald. tamen (sub dubio fortè) limitat, nisi in renunciatione interueniret iurm, remittens se tñ ad c. si diligenti. de for. compe. vbi in his, quæ sunt iuris publici, nõ potest etiam cum iuro renunciari. Sed idem Bald. in c. quę in ecclesiarum. in 11. col. ad fi. de cõst. firmat expresè, ꝙ possit cũ iuro renunciari: sicut in ꝯctibus innominatis, licèt sit locus pœnitentiæ: tñ si iurm interueniat secus est, per gl. fin. in d. l. si pecuniam, in prin. tamen ibi loquitur in his, quæ sunt iuris priuati.
26 ¶† Octauò limita in prorogatione tacita, quæ potest cum effectu fieri ante lit. conte. ita ꝙ non sit locus pœnitentiæ, iuxta. l. sed & si susceperit. in prin. ff. de iud. fin Bal. in d. c. P. & G. in 4. co.
27 qui reputat valde no. idẽ tenet Ang. hic, dicetur. j. ¶† Nonò limita istam l. procedere, qñ conuentio fuit facta pacto nudo. Et ꝓpea text. dicit, si conuenerit, ꝙ intelligitur pacto nudo. l. lecta. ver. conuenit, vbi Bart. & alij. ff. si cer. pet. Ideo dicit Bart. in vlt. q. ꝙ ista lex procedit, quando conuentio fuit facta pacto nudo, tunc nihil releuat, cùm sit locus pœnitentiæ? & ideo, si ista conuentio esset facta per stipulationẽ, quamuis quo ad iudicẽ prorogatũ haberet locum pœnitentia, tñ posset agi ad interesse ꝯ cum, si non est promissa pœna, per l. diem proferre. §. fi. ff. de arb. fin Alber. Angel. & omnes Moder. hic. & idem te-
28 nent Canonistæ in c. 1. de iud. † Hic inferũ decima limitatio, ꝙ ista lex non procederet de iure cano. vbi ex pacto nudo agi
* potest, *secundum communem sententiam*. c. 1. & 3. de pact. ita no. Bal. in d. l. si quis in conscribendo. C. de Epis. & cler. & ita in specie. d. Alexan. hic in 3. fall. Hinc etiam infertur 11. fall. secundum Bald. in lec. antiqua. Paul. & d. Alex. quòd ista lex non haberet locum, qñ pactum nudum fuisset vestitum cohærentia contractus: Quo casu parit actionẽ præscri. verbis ad interesse. l. in bonæ fidei. ff. de pact. Et idem tenet Spec. in tit. de compe. iudi. adi. §. 1. ver. quid ergo si dictum. Sed istæ differentiæ ad istam legem non videntur bonæ: imò ista lex generaliter procedit, siue interuenerit stipulatio, siue pactum nudum, prout tenent Pet. & Cy. in l. si qui ex consensu. in 3. q. C. de epis. aud. Io. An. in ti. de ꝓpe. iud. adi. §. 1. vers. sed quid si promisi. Mouent per istã. l. quæ dicit nemo compellitur huiusmodi conuentioni stare: ergo impunè receditur, quia ꝙ fit lege permittente, pœnã non meretur. l. Gracchus. C. de adul. ne aliàs quis decipiatur sub authoritate legis. l. 1. in fin. C. de his, qui veniam ætatis impe. & refert. d. Car. Flo. in c. 1. de iud. ꝙ pro ista parte consulit venerandum collegium Paduanum per quasdam aliàs rationes, quas ipse ibidem refert. Istam opin. puto veriorem. Primò, quia rationes. §. assignatæ in text. militant etiam isto casu. Secundò, & fortius, quia si ista lex non haberet locum, quando interuenit stipulatio, eo quia possit agi ad interesse: certè etiã non haberet locum vbi interuenit solum pactum nudum, quod est cõtra text. quia quando prætenditur interesse etiam de iure ciuili, potest agi ex pacto actione de dolo ad interesse. Text. est no. in l. eleganter. §. seruus pactionis. in fin. ff. de dolo, per quem text. Bartol. ibi in fin. & Bald. dicunt limitari totam materiam pactorum. Idem tenet Bal. in l. cum mota. in 3. colum. C. de transac. Angel. in quæst. 1. in fin. dom. Alexand. in consil. 40. in 3. volum. incipien. viso puncto, & his, quæ narrantur in co. in 2. colum. & hic, & istud etiam fatetur dom. Abb. post do. Anto. ibi. in dict. capit. 1. in 11. colum de iudi. Item aduerte, quia ll. videntur parum curare de isto interesse, cum non sit licita pœnitentia, nisi re integra, pars aduersa modicum interesse potest prætendere, de quo lex non curat, per regulam. l. scio. ff. de in integr. restitutio. bene esset differentia, quia actio de dolo non durat hodie nisi anno. l. final. C. de dolo. sed actio ex stipulatione esset perpetua, tamen ad hanc differentiam
29 Doctor. non descendunt. ¶† Duodecimò, & vltimò limita qñ factum est pactum super iurisdictione proroganda. secus quãdo factum est pactum super solutione, quia ratione destinatæ solutionis, cùm fortiatur forum in loco illo, non habet
30 locum pœnitentia, vt dicam extra glos. post Bartol. ¶† Secundò not. ex text. ibi priusquam adiretur, à contrario sensu secũdum cõem intellectum, ꝙ lit. cont. coram iudice prorogato, non est locus pœnitentiæ. Amplia etiã si illa instantia periret,

vel

ADDITIONES.

a ¶Sed confessionis. Not. Bald. in l. nec si volens. C. de lib. causa. PVRPV.
b ¶Fallentia. Vide Dec. in cap. præterea. de appella. PVRVP.

vel annullaret, & de nouo inchoaretur coram eodem iudice, non haerbet amplius locū pœnitentia.nec amplius posset opponi de incompetentia iudicis, ſm Gul. de Cun.in l.eum, qui, in fin.ff.de consti. pecu. per tex. notabilem in l.si quis repetere. in prin.ff.ad Turpil. Sequuntur Pau.de Cast.& d.Alex.cum limitatione, de qua hic per Pau.Idem tenet Ang. in l.si quis postea.ff.de iud.Rapha. Fulg. in l.proxima, quamuis contrarium teneant Bal.& Ang.hic,& Angel.in l. proxima, quem reprobat Fulg.¶Glo.1.dicit hic tolli contrarium, & aliud nō dicit. Alex. dicit,q̄ est contrarium,quod format glo.fin. Tu aduerte ista 1. gl.habetur multipliciter. aliqui habent in verbo iurisdictio. Et isto modo est verum , quod dicit Alex. quod verbum iurisdictio,tollit contrarium,de quo in gl.fi.quia hic agebatur de cōferenda iurisdictione ei,qui non habebat isto casu.Secus in cōtrario.Alij habent in verbo conuenerit. Et isto modo verbum conuenerit , quod intelligitur pacto modo , non tolleret contrarium gl.fi.quia etiam in illo contrario fuit pactum nudum, sicut hic.Vnde tunc gl. vult tollere aliud ꝯrium, quod colligo ex doct.Bar.hic in fi.q.dum dicit,quòd ista lex procedat,quando conuentio fuit facta pacto nudo,quia non releuat.Et ideo tex.dicit conuenerit.s.pacto nudo.l.lecta.ver.conuenit.ff.si cer. pet.vbi not. Doct.Et ideo gl.bene dicit, quod verbum conuenerit, tollit contrarium,sed si cōuentio fuisset facta stipulatione:tunc dcit Bart. q̄ quamuis quo ad iudicem prorogatū haberet locū pœnitentia, tamen posser agi ex stipulatione ad pœnam promissam,vel ad interesse,si non est promissa pœna,per Idiem proferre. §.fi. de arb. de qua differentia an sit bona quo ad terminos legis nostræ,dic vt s.dixi in textual.¶In glo.in ver. adiret.ibi §.eo autem tempore. Ille.§. ſm Fulg. & d.Alex. nihil facit,pro glo.quia ibi filia debet consentire patri tempore, quo agit.l.2.§.q̄ si in patris.§.voluntate.ff. sol. mat.& sic debet consentire tempore,quo litē contestatur.l.amplius nō peti. ff. rem ra.ha.ergo ante potest variare. Tu aliter responde dando pulchrum intellectum ad d.§.eo autem tempore, q̄ cùm ibi pœnitentia non concedatur filiæ , nisi sit cum causa , vt declarat tex.in l.dotem.& ibi gl.eo.tit.ff.sol.mat.Ideo extenditur in longius tp̄s,quàm pœnitentia,de qua loquitur ista lex, quæ fundatur in sola voluntate absque alia causa. Aliæ duæ leges allega-
31 tæ in gl.parum faciunt,vt hic per Fulg. & Alex. ¶† In fi.gl.cōcludit glo. q̄ in iurisdictione prorogata hēt locum pœnitentia vsque ad litem contest.Idem tenet glo.in l.si per errorem.in gl. vlt.in fi.s.eo. Bart. hic in effectu idem tenet concludendo duobus modis tolli pœnitentiam.Primò per lit.contest.vt hac glo. Secundò, quando aliæ exceptiones dilatoriæ essent prius oppositæ, non autem per oblationem libelli , vel per petitionem copiæ,aut per satisdationem,vt hic per eū,& in l.quidam con-
32 sulebant, vbi latius per Imol. & Moder.ff. de re iud. ¶† Circa ista dicta Bar.aduertendum primò concludit,q̄ per præstationem satisdationis de iudicio sisti factam coram iudice incompetenti non præcluditur via pœnitentiæ , & declinationis talis
a iudicis. a idem tenet d.Ant. in c.1.in 20.col. in versi.ex his deciditur quæstio. de iud.glo. tamen alibi de hoc dubitauit. & non decidit in l. fin. in glo.2. ff.quando appell. sit.Alibi visus est dubitare Bar.in l.si pupillus.§.j.ff.de priuileg.credit. Breuiter opin. Bartol.procedit, quando satisdatio præstatur ex necessitate. Ita propriè loquitur Auth.offeratur,alleg. ad hoc per Bato. quam ita intelligit Innoc. in capit. inter monasterium, de re iudic. Si autem satisdatio esset voluntariè præstita , an procedat tunc dictum Barto.est maius dubium.In quo dic,vt notabiliter per Imol.in dict.l.quidam consulebant. in 17.colum.& sequen. & ibi aliquid per Alexand. in fin. colum. cum alis concor. ibi per
33 cum allegat.¶† Sed aduerte,in quantum concludit Bar.quòd quando opponuntur aliæ dilatoriæ exceptiones , antequam opponatur exceptio iudicis , quòd amplius opponi non potest,cum censeatur consensisse in personam iudicis, & si omissa exceptione incompetentiæ iudicis opponatur , quòd actor est excommunicatus , vel seruus , vel aliter inhabilis , non habet amplius locum pœnitentia, nec declinatoria iudicis, per l. sed & si susceperit,in princip.ff.de iudi. & quia opponendo tales exceptiones coram iudice incompetenti, consentio,quòd super illis pronunciet: ergo etiam consentio , quòd super causa principali,per l.cùm Pap.in fin.C.de senten.Et dicit Alex.hic in fin.colum. quòd ille text.solus sufficit ad defendendum opi. Bartol. Idem tenet glosſ. ordin. quæ istam legem alleg. ad alias rationes Bart.in cap.inter monasterium. in verbo iudicum.de re iudic.quam alleg. Bar. hic. idem tenet Barto. in l. non videtur,secunda.ff.de iud.& in l.eleganter.§.si quis post.ff. de condi. indeb & in dict.l.quidam consulebant,vbi etiam dom.Alexan. idem Bald in l.fin.C.de iud. & in l.exceptionem, post glo.C.de excep.vbi dicit,quòd illa lex,sed & si susceperit,est ad hoc singul.Idem tenent Innoc.d. Car. & d.Abb. in d.cap. inter monasterium.Pau.de Castr.d.Alex.hic. Fulg. tenet subtiliter contrarium , quia terminus opponendi declinatorias est indistinctè præfixus vsque ad litē contest. l. apertissimi. in ver. antequā lis inchoetur. C. de iud. & l.nemo.C.de iurisd.om.iudi.sed potest responderi hoc esse verum , nisi aliæ dilatoriæ prius opponantur.d.l.sed & si susceperit , vt hic per Barto.¶ Secundò mouetur, quia qui opponit tales dilatorias in personam actoris, opponit ad istum finem, & effectum,vt talis iudex procedere nō possit,ergo inducta ad istum effectum,non debent operari cōtrarium , quòd intelligatur consensisse in iudicem, contra regulam.l.legata inutiliter.ff.de adim.legat. l. cum tale. §. legato falsam.ff.de cond.& dem.cum inducta ad impediendum,non debeant operari approbationem.l. Titia.§. fi.ff. de manu.test. Et ad l.sed & si susceperit,respondet vt ibi in gl.per litis cont.& quamuis tex. ibi dicat , ante sententiā non posse reuocari ad hanc except.non sequitur ergo ante litē cont.non licet.Tamen Alex.damnat istam solutionem per text.in §.sancimus,in verbo susceptо.in Auth.de exhi.reis. Istam opi.Ful.& eius fundamēta sibi ascribit d.Fr.de Are. in c.1.in 13.col.de iud.hāc tenet Cy.in l.fi.C.de sponſ.& Cyn.post Iac.de Are. in l.1.in 2.q.& ibi etiam Bal. ff. si quis in ius voc. non ier. Istam opin. latè tenet Imo.in d.l. quidam consulebant.in 19. col.& sequ. Et ista pl us placet,vbi Imol.plenius examinat,quàm alius de mundo. Mouetur per fundamenta proxi. relata Item ponderat. l. fi. C. de exce.quam Bar. alleg .pro se dū ibi dicitur, quòd exceptio inconpetentiæ iudicis debet in initio opponi.Nam initium dicit̄ per lit conte.§.si verò ab initio.in Auth.de exhi.reis. & in c.super quæstionum.§.nos vero. alleg. in glo.nam post litem contest.definit esse initium. Ponderat etiam text. in d. c.inter monasterium.in verbo ante iudicium susceptum,& per hæc dicit
34 non obstare.d. l.sed & si susceperit. ¶† Mouetur inter cetera etiam subtiliter contra Bar. Nam Barto. errat dum arguit à minori ad maius.nam vult Bar. quòd pars opponendo dilatorias in personam actoris, consentit in personam iudicis, quòd possit super illis pronunciare, & in hoc benè dicit : postea subdit , ergo consentit in personam iudicis, vt possit in tota causa principali cognoscere.Istud est malè dictum,quia consentiendo , quòd cognoscat super dilatorijs , quæ sunt minoris præiudicij, non intelligitur consentire, quòd cognoscat in principali causa , quæ est maioris præiudicij , & istud est verius. Item, quia licitum est reo vti exceptionibus contrarijs. l. nemo prohibetur. infr. de excep. nec sibi per hoc præiudicat , si non opponit exceptionem incompetentiæ iudicis , quam scit durare vsque ad lit.contest.& respondet ad Auth. offeratur, quòd exceptio incompetentiæ iudicis vsque ad 20. dies est opponen-
b da multipliciter, vt ibi per eum. Tenendo b tamen opi. Barto. eam notabiliter limita non habere locum in causis criminalib. quia licèt aliæ exceptiones sint prius oppositæ ante exceptionem incompetentæ iudicis inquirentis in casu prohibito, tamen ista poterit q̄ncunque opponi. Ita singulariter tenet Bal. post Iac.But.in l licèt.in 2.col. C.de procu.vbi reputat hoc esse no.dignū.& quòd fuit de facto.Sequitur simpliciter in d.Alex. in d.l.quidam consulebāt. in pe.col. Cogitabam si istud est, q̄ fortè debuit allegare d.Fr.de Are. in d.c.1. in pe.col. de iud.vbi refert quoddam dictum Bal. pro singulari in l. 1. C. ad leg. Iul. pec.q̄ prorogatio iurisdictionis, quæ tacitè inducitur ex eo, q̄ partes litigant coram iudice incompetenti , nunqnam potest habere locum q̄n iudex procedit per inquisitionem , quia ibi nunq̄ potest hr̄e locum prorogatio iurisdictionis , quæ debet induci ex consensu ambarum partium, vt declaraui in l.si per errorem.s.eo.sed hic non esset consensus,nisi solum rei inquisiti: ergo non sufficit.d. Fr. reprobat,quia ꝯsensus vtriusque partis requiritur q̄n potest interuenire: aliàs ꝯsensus vnius sufficit.alleg.Bar.in l. nō solùm.§. morte.ff.de op.no.nun. Non inuenio' q̄ Bal.in d.l.j.nec in toto illo tit.imò nec in toto lib.9.C.de hoc dicat,nec etiam Sal.fortè vt dixi, voluit allegare Bal. in d. l. li-
* cèt. Secundò *limita communem conclu.* vt procedat in principali parte , quæ respondendo expresse ante litis contest. quòd vult litigare corā tali iudice aliàs incompetenti,videtur ꝯsentire,nec pōt amplius declinare: Secus si constituisset procuratorem

ADDITIONES.

a ¶Talis iudicis.Marsil.in l.si quis.ff.de quæstio.col. 5.declarat Soc.lib.3. cons. 113.inc.quoniam in causa cap.col.pe.limitat Marsin.fin. 227. p dationē fideiussoris.Limitat,& sublimitat Anch.cōs.192.inci. in auxilium veritatis,& pro confirmatione.col.2.* Quib.Adde pra.Pap.for.decl.iurisd.ver.nec esse iudicē.in prin.ibi loquit̄ de satisdatione.de iud. sisti.idē in cautione iud. soluend'.no.Aflic.Decis.133.num.4. Capel. Tolo. q. 180.Lanfr.Cherien.conclu.90. MASVER.

b ¶Declara vndecim modis,vt per Fel.in cap.inter monasterium.num.5. & sequen.de re iud. BELLOT.

torem ad mndendum coram tali iudice incompetenti, quia si procurator diceret,q vult coram illo litigare, posset tn vsq; ad litem contest.declinare.Ita D.Ant.in d.c.1.de iud.per tex.in c.fi. de dila.qui.nihil facit,quia ibi procurator non erat ad hoc simpliciter constitutus,sed cum mandato limitato reseruandi exceptiones competentes dño:tunc simpliciter consentiendo nō præiudicat dño, & ita tenet Imo. reprobans istam limitationē in d.c.1.de iudi.cùm ratio diuersitatis reddi non possit. ¶ Gl.fi. in ver.stare.opponit ꝫ tex.& tripliciter soluit,& reprobatis primis solutionibus,tenet vltimam,quam etiam approbat gl.in l.
35 ꝫria,† & est vera solutio,q in hac lege fuit pactum,q quis cō ueniretur coram iudice non suo, & sic fuit pactum de prorogando iurisdōnem iudicis non sui, & tunc admittitur pœnitentia vsq; ad litem contest.vt hic,sed in l. ꝫria ille erat iudex, tn poterat ex priuilegio declinari, vn factum fuit pactum ne posset declinari,tūc non habet locum pœnitentia,vt ibi, & c.i fm verum intellectum,de iudicijs.Facit quod vult gl. no.in l.2.§.1. in ver.consensu.ff.de iud. & quod notabiliter vult Pan. in c.ad petitionem.in 2.col.post Inn.ibi, de accu. & vtrunq; retuli in l. si per errorem.s.eo.Ratio diuersitatis est : quia facilius conseruatur iurisdō in esse producta,remouendo exceptionem priui legij fori,quàm de nouo inducatur.Simile,nam pactum nudū non est sufficiens ad producendum actionem de nouo.l. iurisgen. §. sed cum nulla. ff. de pact. tn si actio competebat ei,cui obstabat exceptio, pactum nudum est potens ad remouendū exceptionem,& ad conseruādum actionem.l.si vnus.§.pactus. ff.de pact.Alia ratio subtilis diuersitatis est fm D. Ant.in d.c.1. in 19.col. & ibi D. Abb.in 6.col.in fi.& ante eos fuit ratio Bald. hic in lect.antiqua.Nam qn agitur de iurisdōne non declinanda, agitur de remouēdo illud ius,qđ ipsi parti cōpetit.Ideo ei potest renunciare,& istud est,quod propriè dicit tex.in d.l. pe. sed hoc pactum erat super proroganda iurisdōne,quę cùm sit iuris publici,consensus priuatorum non sufficit,vt dixi in tex. Tu cogita si posset dari alius nouus intellectus ad d. l.pe. dum ibi tex.dicit, si quis in conscribendo instro confessus . Pondera verbum, confessus , & sic ibi ille cōsensus fuit præstitus per viā confessionis,ergo magis præiudicat,quàm si fuisset præstitus p viam solius cōuentionis,prout singulariter tenet Bal.in l. si pater. C. ne de statu defunctorum, & retuli in tex.in 3. fallen. Tn tex.in illa l.pen.non fundat se super confessione,sed super regu
36 la,q quilibet potest iuri suo renūciare.¶† Extra gl.quærit Bar. quid operentur aut releuent pacta, quæ quotidie apponuntur in instris,si licita est pœnitentia,vt per hanc l.3.Et constituit differentiam in modo concipiendi verba, vt hic plenius per eū , & idem tenet Bar.in l.3.§.si quis ita.ff.de eo , quod certo loco, & in l.si quis in conscribendo, vbi Mod. C. de pact. & in l.Titium,& Męuium.§.1.ff.de admin.tut.Cyn. & Bal.in l.si quis in conscribendo.C.de episc.& cle.Canonistæ præsertim D.Ant.in
37 in d.c.1.de iud.† Circa hæc dicta Bar.aduerte ad quatuor. Primo, dum facit differentiam,an debitor promiserit posse cōueniri vbicunq; fuerit inuentus (per verbum conueniri) & tunc nihil releuet,cùm sit locus pœnitentię, vt hac l.aut promisit soluere vbicunq; fuerit inuentus,vel vbicunq; fuerit petitum, & talis promissio valet, quia ratione destinatæ solutionis censetur ꝫxisse,ergo non est locus pœnitentiæ,vt hic per eum. Istam differentiam reprobat Fulg.hic,& in d.l.pe.C. de pac.& plenius in l.si quis in conscribendo.C.de epis.& cler.quia qui promittit posse ꝫueniri,intelligit ꝑmittere soluere,p l.in bonę fidei,in fi. cum gl.ff.de eo quod cer.loc.sed ad illum tex. D. Alex.tripliciter rndet.Secundò alleg.fortiorem tex.in c.cum dilecti, de foro compe. Ad illū text.d.Alex. in d.l.pe.dat nouum intellectū, quem ibi reprobaui,q verbum,rndere , intelligatur.i. soluere, quod est ineptum, cùm vtrunq; ibi sit in tex. nam erat ibi promissum,aut rndere,aut soluere.Ego in d.l.pen.vbi etiam retuli Pau.de Cast.dicere,q in curia Rom.vidit obseruari ꝫriū, dedi planiorem intellectum,& verum,q tex.in d.c.dilecti.loquitur fm morem mercatorū : nam ibi illi mercatores Anglicani ꝑmiserant aut soluere ipsimet citra mare , aut rndere. s.per lite-
38 ras cambij.¶† Sedò inquantum Bar.vult,q si debitor promittit soluere in quocūq; loco,in quo placuerit creditori, q istud pactum nihil releuat.Adde q idem tenet Bal.in rub.C.de ꝫsti. pec.in 2.col.& in l.si quis in conscribendo.C.de episc.& cler.& Lud.Rom.& d. Alex.hic.mouetur Lud.quia verbum,placuerit,non est absolutæ voluntatis:sed intelligitur arbitrio boni vi ri.l.Thais,§.sorore.ff.de fideic.liber.Bart. & alij in l.si sic,in prin. ff.de leg. 1. sed bonus vir nō arbitraret q reus conueniat extra domicilium suum,quia bonus vir non debet arbitrari, nisi fm q ll.disponunt.l.vir bonus.ff.iud. solui. ¶Contrariū tenet Fulg. in vlti.col.per tex.in d.l.Titium,& Męuium.§. 1. ver.vbicunq; fuerit petitum.quod est perinde ac si diceret,vbicunq; placuerit.potest enim petere vbicunq; placet,& per tex. meliorem in l.Lucius, in prin in ver.vbicunque volēs.ff.depo.Contra Bar. etiam tenent Dom.Anto.in d.cap.1.in 17.col.& ibidem Imol. moti,quia aliàs verba essent superflua.Sed Dom.Abb.in 13.colum. distinguit. Aut sunt apposita verba, quæ important arbitrium boni viri,vt in verbo placuerit,& tunc procedit dictum Bart.Aut sunt apposita verba , quæ important absolutam voluntatem,vt est verbum,voluerit,vt declarat Bar.in d.l.si sic,in princ.& tunc procedit alia opin.& istam distin. sibi ascribit D. Alex.hic.Tu considera, si indistinctè potest teneri contra Bar. etiam quando adest verbum,placuerit.Nam considera , quòd si debitor promisit posse conueniri vbicunque placuerit creditori , tunc Barto. verum diceret, quia cùm verbum placuerit, intelligatur arbitrio boni viri, & bonus vir intelligatur iudex.l. vir bonus. ff. iud. fol. sed iudex debet iudicare secundum , q lex disponit,& lex vult quòd pœnitentia locum habeat vt hic. Sed quando promisit soluere, vel vt loquitur Bart.vbicunque placuerit creditori , certè ratione destinatæ solutionis in omni loco bonus vir arbitraretur , quòd vbicunque extra domicilium suum possit conueniri.Cogita tamen, an poni possit pro cōstanti.Fateor bene, quòd si debitor promisisset se posse conueniri in omni loco,vbi placuerit creditori,& si non esset vsus verbo soluere,sed conueniri , tunc procederet dictum Barto.
39 attenta eius differentia. ¶† Tertiò aduerte , inquantum tenet Barto.quòd quando debitor promisit soluere in quocunq; loco,q vbique possit conueniri,hoc est verum secundum Bar.si ibi personaliter reperiatur,cùm in contractibus non habeat lo
a cum remissio.ª l.hæres absens.§.fi.ff.de iud.c.Romana. §. contrahentes.de foro cōpe.in 6.Istud quadrupliciter limita.Primò nisi ibi habeat bona, tex. est ad hoc sing.in d.l. Titiū. §.1.in ver. neque Romæ prædia habeat,& ibi not.Bar.& ante eum lac.de Are.& Ray.ibi,quos refert,& sequitur Do. Anto.in d.c.1.in 17. col.Idem tenet Alb.hic,Bal.in l.fi.§.sed & si quis.C. cōmunia de leg.in pen.col.vbi etiam ponit,quid operaretur, si talis clau
40 sula apponeretur per testatorem in vlt. voluntate.¶† Secundo limita multum notabiliter,nisi debitor renunciasset priuilegio fori,prout semper fit in instrumentis . Ista renunciatio habet singularem effectum,q in contractibus habeat locum remissio,gl.est sing.in l.1.vbi Bar.& alij,& ibi dicetur de veritate. ff.si quis in ius voc.non ier.quam in isto proposito pro singulari alleg.Bal.in l.cum Archimedoram.C.vt in poss. leg. & Dom. Abb.in d.c.1.in 12.col.vbi dicit illam glo.esse Canonistis incog-
41 nitam.¶† Tertiò limita,quando quis promisit soluere,& promisisset etiam se repræsentare ad petitionem creditoris quandocunque voluerit,quia licèt ibi non inueniatur,poterit cōueniri ibi,& cogi,vt se repræsentet,secundum Bal.in d.l.cum Archimedoram,in 2.col.per l.si fideiussor.§. pen.ff.qui satisd. cog.
42 ¶† Vltimò limita, quando debitor promisisset soluerein aliquo loco certo limitato tempore, puta Venetijs in talib. nundinis,quia tunc licèt ibi non inueniatur, poterit tamen conueniri,quia fingitur per dolum abesse.Vnde habetur pro præsente,sicut qui dolo desijt possidere.l.is,qui dolo,& l.sinautem.§.1. ff. de rei vendi. secundum Innoc. in c. si aduersarius,de eo qui mit.in poss.quem sic notabiliter refert Bal.in c. 1.in 4.colum.de
43 milite vasal.qui contu.est.† Quarto inquantum Bar.tenet,q si debitor promisit creditori soluere in quocunque loco fuerit inuentus , potest vbicunque conueniri vbi reperitur . Limita duobus notabilibus modis.Primò,nisi in illo loco reperiatur à casu per transitum,vel nauigando,iuxta l.hæres,absens,§. 1. ff. de iud.vel tempore pestis,iuxta l.de ætate.ff.ad Trebel.tunc ibi conueniri non poterit,secundum Ange. & Do.Alex. in l.cum res,in princ.de leg. 1.& Alexand.hic,quicquid ibi teneat Imol.
44 Secundò intellige Bartol. quando debitor promisit soluere vbicunque inuentus absque aliqua enumeratione locorum,tunc vbique potest conueniri , secus si aliqua loca essent specialiter enumerata , deinde esset subiecta clausula generalis,puta quia debitor promisit soluere Bononiæ, Flo.& vbicunque inuentus fuerit,tunc non poterit conueniri in aliquo loco qui sit remotior expressis , per text. in cap. sedes. de rescrip.& tex.in clemen.non potest.de procur.& in l.fi.§. cui dulcia. ff.de vino trin.oleoque leg.secundum Dom.Anto.de Butr.in c.1.in 17. colum. de iud. Contrarium tenet ibidem Ioan. de Imo.in penult.colum.& Dom. Alex. hic , quia dicta iura procedunt, quando adest clausula indefinita, puta , & quidam alij . Secus quando esset clausula per verba vniuersalia , vt in casu nostro, fm Io.And.sic limitantem illa iura in c.2. de rescrip.in 6.in nouella.qui verè non dicit hoc.Istud idem tenet. Imo. in cle.1.in 4.col.de re iud. per glo.in ver.quamuis causa. Tu tene limitationem.d.Ant.quam etiam tenet d.Abb. in d.c.1. in 13.col. in prin.

ADDITIO.

a ¶Remissio Ista repetit in l.1.ꝫ.de eo,quod cert.loc. PVRPV.

a prin. Lud. Ro. in consil. 180. incip. si admittimus. ad fin. [a] & d. Bar. Vero in cau. 70. Moueor per istud, q̃ per dictum c. sedes. & d. cle. non potest. tenet Bar. in l. sed & si quis. §. quęsitum. in duo bus locis. ff. si quis cautionib. in 2. col. circa medium, & in vlt. 45 col. circa fin. ¶ † Secundo moueor per illud, quod tenet Lud. Ro. in cons. 271. incip. vis tota. in prin. q̃ si rex vendidit terram cum quibusdam iurib. regalibus expressis, adiecta clausula vniuersali (& quibuscunque alijs iuribus regalib.) non tamen ve-
46 niunt iura regalia maiora expressis. ¶ † Tertio facit, q̃ no. Bal. in l. quoties, per illum text. in 2. not. C. fam. erc. q̃ verba generalia indefinitè prolata recipiunt à verbis specialib. intellectum: & idem Bal. in l. fin. in C. de hær. vel ac. vend. Not. ex illo tex. q̃
47 verba generalia debent generaliter intelligi nisi distinguãtur, vel limitentur per speciem. ¶ Quinto aduerte inquãtum Bart. in fine respondendo ad l. sed & si quis. §. quæritum. ff. si quis cau. innuit, q̃ talis promissio ratione nimiæ incertitudinis vitiaretur, quam incertitudinem dicit non esse, q̃n quis promisit soluere in omnib. locis Tusciæ. Idem tenent Gul. & Cy. in l. si duo. ff. de const. pecu. & in l. si quis in conscribendo. C. de pac. prout refert Alb. hic. Contrarium voluit Bart. met. s. dum tenuit, q̃ si debitor promisit soluere vbicunque fuerit inuentus, q̃ talis promissio valeat: & istam contrarietatem ponderat d. Abb. in d. c. 1. in 12. col. Breuiter tene, q̃ talis promissio non vitiatur propter incertitudinem, tex. est in l. Titius. §. 1. in ver. vbi cunq; petitum fuerit. ff. de adm. tut. & ibi expresè Bart. post Spec. per eum allег. Ad idem bonus text. in l. Lucius, prima, in ver. quando voles, & vbi voles. ff. depos. quem text. alle. Alb. hic post Old. & ita tenet Alb. & d. Alex. hic. Bart. in l. 3. §. si quis ita. ff. de eo, q̃ cer. loc. Bal. in l. si quis in conscribendo. C. de epi. & cle. & in d. l. si duo. in lec. antiqua. Canonistæ in d. c. 1. Nec ob. d. §. quæsitum: quia loquitur in stipulationib. prętorijs, in quib. prætor non vult aliquem decipi sub inuolucro verborum, si-
48 cus in stipulationib. conuentionalib. vt hic. ¶ † Vltimo pro complemento huius materiæ ad tollendum dubitationes præ dictas, debes clausulam concipere hoc modo, q̃ debitor promisit soluere dictam pecuniam totam, & integram Bononiæ, Floren. & vbique locorum, siue in illis reperiatur, siue nõ: quia in omnib. & singulis promisit se repræsentare ad omnem requisitionem creditoris: siue illa loca sint remotiora expressis, siue non: siue ibi esset causa suspitionis: siue principaliter reperiatur: siue per transitum, vel nauigando. & renunciat omnib. legib. exceptionib. & speciali priuilegio fori, & omnib. saluis conductis tam impetratis, quàm impetrandis, & prædicta omnia iurauit, &c. secundum d. Bart. Veronen. in cautela 70.
49 † Aduerte etiam, quòd dum dicitur in hac lege. & glossis, q̃ si exceptio incompetentiæ iudicis non sit opposita ante litis cõte. non potest postea opponi post litem cõtest. quia tunc intelligitur facta prorogatio irreuocabiliter. Limita singulariter non procedere in rustico, muliere, & milite: quia cùm tales præsumantur omisisse per ignorantiam iuris, possunt q̃ncunque post litem conte. opponere de incompetentia iudicis. Ex quo sequitur, quòd tales personæ litigando. & litem cõtest. coram iudice incompetenti, non intelliguntur prorogare eius iurisditionẽ irreuocabiliter. Ita singulariter Ang. in l. fin. C. de excep. alleg. Spec. tit. de compe. iud. adi. §. 1. vers. sed nunquid. & sequitur simpliciter Lau. hic, licèt istorum auctoritas sit magna in actu practico, maximè cùm non habeant contradicentem ego dubito, nec credo verum, nec puto, q̃ hoc casu tres tales personæ excusentur per ignorantiam iuris per id, q̃ dicit
* Bal. *& ibi omnes sequuntur* in l. iuris igno. C. qui admit. vbi dicit, quòd sicut rustici vadunt ad nemus pro lignis: & mulieres vadunt ad indulgentias: Ita debẽt ire ad aduocatos pro habendis consilijs, maximè cùm sit regula, q̃ talibus errantibus in iure non succurritur nisi in casib. in iure expressis. l. fin. cum concor. multis quas ibi dedi. C. de iur. & fac. ign. & d. Alex. in l. si quis id, quòd, in prin. s. co. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Sequitur Soc. in l. quidam relegatus. num. 7. ff. de reb. dub. Fel. in c. Sedes. ver. clausula generalis ver. & ideo Abb. de resc. Dec. in c. 1. 1. lec. colu. 16. ver. 2. prædicta conclusio. de iu. Maria. in c. dilecti. nu. 30. de for. com. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Mulier nubendo viro alterius fori mutat forum suæ originis, & domicilij.*
2 *Mulier sicut sequitur forum viri quo ad domicilium: ita etiam quo ad ius sepulturæ.*
3 *Priuilegium concessum alicui, & omnibus descendentibus masculis, vel fœminis, ita demum competit fœminis, si non sint maritatæ.*
4 *Iurisdictio quando non est præoccupata, licitum est mutare forum.*
5 *Iurisdictio alicuius iudicis quotiescunque per sententiam, vel litis contestat. aut per alium actum firmatur, talis iurisdictio intelligitur firmata non solum ad cognoscendum de principali causa, sed etiam quo ad executionem.*
6 *Iurisdictio dicitur præoccupata per litis contestationem, aut per sententiam, imò per solam citationem.*
7 *Titius si sit captus, & positus in carceribus, dicitur præuenta iurisdictio per hanc citationem realem.*
8 *Præuentus, si moriatur, & succedat sibi alius de alieno foro, tenetur prosequi litem coram iudice præueniente. Vide huius limitationem, numero 9.*
10 *Laicus si commiserit delictum, & formata in eum inquisitione, vel sub secuta condemnatione efficiatur clericus, vel religiosus, per talem mutationem fori non impeditur iudex secularis eum punire. Vide huius limitationem num. 11. & 12.*
13 *Laicus si commiserit delictum, & antequam citetur, vel aliter præoccupetur iurisdictio iudicis secularis, ingrediatur religionem, quid iuris.*
14 *Collectarum facta impositione à superiore, si aliquis mutet forum, vel domicilium, vel efficiatur religiosus, quid iuris.*
15 *Concubina quamuis parum differat ab vxore: non tamen mutat domicilium; & nu. 16. & 17.*
18 *Index, in cuius territorio sita sunt bona, non potest executionem facere sine literis primi iudicis.*
19 *Index, qui nollet, vel negligeret exequi literas primi iudicis, isto casu ei permittitur citare condemnatum existentem extra territorium per nuncium, vel per edicta, ac si esset in territorio, & nu. 20.*
21 *Statuto stante, quòd instrumenta habeant executionem paratam, si de instrumento hic celebrato peto alibi executionem vigore huius statuti, non sum audiendus.*

LEX XIX.

Vm quædam. Mulier prẽuẽta per sentẽtiam ante litẽ contest. mutando postea forum, non eximitur à iurisdictione iudicis præueniẽtis. h. d. Possent poni alia summaria, sed in idem reincidunt: & habet tria dicta, quæ patent in litera. ¶ In tex. ibi, litem susceperat. supple cum authoritate curatoris per l. 1. & 2. qui legi. perso. & in l. vniuersis. C.
1 qui petant tutores. ¶ † No. 1. quia mulier nubendo viro alterius fori, mutat forum suæ originis, & domicilij, & transit in
a forum mariti, [a] vt hic, & l. exigere. ff. de iud. plenè not. in c. 1. de spon. ¶ Amplia tribus modis. Primò etiam non sequuta co
b habitatione, [b] dummodo sit matrimonium per verba de præsenti. l. ea quæ. la. 2. ff. ad muni. Et per hoc infert Bald. q̃ etiam si vxor traduceret maritum ad domum suam, nihilominus fortitur forum viri: q̃ facit contra illud, q̃ tenet idem Bal. in l. fin. in 1. col. C. si à non compe. iud. vbi dicit, q̃ quamuis speciale sit in dote, q̃ non attendamus locum celebrati contractus, sed domicilij viri. d. l. exigere. eo quia maritus contrahit tanquam statim recessurus, & vxorem secum transuecturus: est verum, quando maritus ducit vxorem ad domicilium suum. Secus esset ècontra: quia tunc attenderemus domicilium vxoris. Alleg. not. per Imo. & Io. An. in nouella in c. 1. de spon. Quod no. propter statuta de dote lucranda, vt tetigi in l. 1. C. de sum. trin. Secundo amplia etiam si vxor litiget cum viro se defendendo. c. constitutis. 2. de test. & ibi Bal. in primo no. ad hoc notat.
2 & reputat tenendum menti. ¶ † Tertiò amplia etiam mor-
c tuo viro in vidua. [c] l. filij. §. vidua. ff. ad municip. dummodo castè, & honestè viuat. §. fin. in auth. de rest. & ea, quæ parit. secundum Ang. & d. Alex. hic, facit tex. in l. his solis. §. fin. & ibi Bart. & Bal. no. C. de reuoc. don. Idẽ tenet Spe. in tit. de tutore. §. nũc dicendum, ver. ita excipitur. quamuis contrarium, & malè te-
d neat Fulg. hic. Quæ autem dicatur propriè vidua. [d] dic, vt per
3 Bald. post gl. in l. fin. C. ad leg. Flauiam de plagia. † Et sicut mu-
e lier sequitur [e] forum mariti quo ad domicilium: ita etiam quo ad ius sepulturæ. c. vnaquæque mulier. 13. q. 2. & ibi glo. dicit, quòd

ADDITIONES.

a ¶ Mariti. Limitat Fel. post Bald. quando matrimonium non tenet. in c. iurauit, de prob. aliter Bal. lib. 5. cons. 139. incip. fiat. communis. PVRPV.
b ¶ Cohabitatione. Secus ergo in spons. Bald. in Auth. omnes C. com. de succ. dixi in l. 1. C. de sum. tri. in 1. q. Bar. PVRPV.
c ¶ In vidua. Adde text. in l. his solis. C de reuo. don. & ibi Bal. dicit, quòd mulier non casté viuens, amittit priuilegia. primi thori.
d ¶ Vidua. Adde glo. in c. vidua. 34. dist. l. malum. §. viduam. ff. de ver. sig. Bart. in l. deo nobis. C. de epis. & cle. Doc. in c. v. de consan. & affi. † Fel. in c. significantibus. nu. 8. de offi. deleg. Rol. cons. 15. lib. 2. Quid de vidua impudica? Fel. in c. pastoralis. nu. 7. de iud. & vidua censetur esse in primo matrimonio. l. si. C. de bon. ma. Declara, vt per Alex. cons. 207. nu. 20. li. 6. MASVER.
e ¶ Sequitur. Adde Bar. in l. Imperatores in §. item rescripserunt. ff. ad muni. Spe. tit. de fo. comp. in §. fin. ver. 20.

a quòd si, plures habuit maritos [a] sequitur sepulchum vltimi mariti, & quamuis illa glo.non dicat, est tex.ad literam in c.is
4 qui.§.fin.de sepul.in 6. † Et facit iste tex.pro eo, ꝙ vult Bar.in l. quoties.C.de priui.schola.lib.10.vbi dicit illum tex. esse singula riter notandum ad hoc, ꝙ priuilegium concessum alicui, & omnibus descentibus masculis, vel fœminis ita demum competit fœminis,si non sunt maritatæ,aut si sunt viduæ, non autem quando sunt nuptæ, cùm in totum transeant in forum mariti,vt hic.Et licet d. Alex.reprobet, quia ille text. loquitur de filia nupta:& dato,ꝙ loquatur,non debet extendi: quia est contra ius commune:tamen cum Bar.tenet Ant. & Io.de Pla. ibi,Ludo.Ro.hic,& in l.1.in prin.ff.ad syll.& dixit Brixien. in re
5 pertorio suo in ver.posteri. ꝙ illud dictum Bar.est bene singula re, & ꝙ ita obtentum fuit de facto. ¶ † Secundò not. ex hoc tex. à contrario sensu ſm Ang.& Mod. quòd quando non est prꝙoccupata iurisdictio licitum est mutare forũ. intellige verum quo ad forum ratione domicilij. l. fideicom. §. pen. ff. de iud.Secus in foro ratione cõtractus.l.2.C.eod.ꝙ extende,vt per Bart. ibi. Et de veritate illius extensionis habetur plenè per d.
6 Ale.hic post Cano.in c.proposuisti.de fo.comp.¶ † Tertiò no. ꝙ quotiescunque per sententiam, vel litis contest. aut per aliũ actũ firmatur iurisdictio alicuius iudicis, talis iurisdictio intelligitur firmata non solùm quo ad cognoscendum de principa li causa:sed etiam quo ad executionem.Secus est in iurisdictio ne prorogata. tex.est in l. Episcopalem. C.de epis.aud. per quẽ
b limitatur ista lex, [b] ſm Alb. & Mod.hic. Spec. & Io.An.in tit. de compe. iud.adi. §.1.ver. sed quis exequitur. Saly.in l.1.§.fin. C.eo.d.Ant.in c.P.& G.in vlt.char.vbi vide gl. magnam in fi. de off. deleg. Habẽ in l. à diuo Pio. §.1.ff.de re iudi. per Mod.
7 in l.1.§.& post operis.ff.de oper.no.nun.¶ † Quartò not.ꝙ iurisditio dicitur prꝙoccupata per lit.cont.aut per sententiam, imò secundum Ful. Pau. de Cast.& d. Alex. per solam citationem, per text. in l.si posteaquam.ff.de iud. & c.proposuisti.de fo. compe. per quæ iura suppletur ista l. quicquid inaduertenter dixerit Ang. hic. Sed tu aduerte cùm text. dicat post susceptam cognitionem, vel post latam sententiam, si sola citatio sufficeret, iste text.esset de indubitabili. vnde considera si text. posset intelligi prout iacet, ꝙ licèt aliàs sola citatio impediat ne mutatio fori eximat. à iurisditione iudicis prꝙuenientis: tamen in casu istius legis non sufficit sola citatio, sed requiritur litis conte. eo quia ista mutatio fori per viam matrimonij est potentior alijs.Patet,quia non impeditur per originem. in alijs secus,vt hic per Bart.& alios. Et hoc modo per istam legem limitatur.d.l. si quis postea. & d.c.proposuisti. sed caue. propter
8 ver.fin.quod generaliter.¶ † Adde, quòd eodem modo si aliquis sit captus, & positus in carcerib. dicitur prꝙuenta iurisditio per hanc citationem realem, secundum Bal. in l.officiales. C.de epis.& cle.& in addi.Spec. in tit.de citatione. Item adde, quòd si prꝙuentus moriatur, & succedat sibi alius de alio foro,tenetur prosequi litem coram iudice prꝙuenièt. l.si is, qui Romæ.& l.hꝙres absens.in prin.ff.de iud.etiam si sit clericus secundum Pau.de Cast.hic in fi. alleg.11. q.1. c.clericum nullus. In quo dic melius, vt per Bar. in d. l. hæres absens. & in Auth. qua in prouincia.C.vbi de cri.agi.opor.Fallit tamen in fisco.l.si constante.§.fin.ff.sol. matrimon, quæ est ad hoc sing. secundũ
9 Ang.Ful.& Mod.hic,dic tamen, vt ibi habetur plenius. † Limita principalem decisi.huius text. nisi mutatio fori fieret ex priuilegio principis concesso motu proprio.tex. est in l. idem Vlpianus.in fin.ff.de excu.tut.quem ad hoc ibi no. Bart.& in l.1.ff. de pœnis.gl.& Doc.in l.qui autem.in prin.ff. si quis cau.vnde si princeps concederet priuilegium, motu proprio, quòd quis non teneatur respondere nisi coram tali iudice, proderit etiã quo ad iudicem, coram quo erat prꝙuentus, secundum Pau. de Cast.in l.si quis in iudicio. ff.si quis cautio. ¶ Vltimò ista lex
10 facit secundum Bart.& alios, quòd † si laicus commiserit delictum,& formata in eum inquisitione, vel sequuta condemnatione efficiatur clericus, vel religiosus, per talem mutationem fori non impeditur iudex secularis eum punire, vt per Bart.& alios hic,& in l.1.ff.de pœnis, facta tamen prius degradatione à iudice ecclesiastico. Et hoc habeo pro indubitato.
11 † Limita singulariter,nisi fecisset votum clericatus, vel intran-
c di religionem antequam delictum committeret [c], tunc nullo modo potest puniri per iudicem secularem, quasi votum trahatur retrò.Ita singulariter tenet Bald. in l.1. C. an seruus ex suo facto. quòd valde not. quia possẽs quem euadere in prac.
12 à pœna mortis, † maximè: quia hic staretur iuramento suo, an votum emiserit ante commissum delictum, sicut stari debet iuramento de alijs, quæ dependent à voluntate, vel conscientia nostra. glo. in §. aliæ vbi plenè dixi. Instit. de act. & glo. in cap.significasti. el.2. de homi. Bart.in l.interdum.§. qui
13 furem. ff. de fur. vbi notabiliter limitat. † Quid autem est si laicus commiserit delictum, & antequam citetur,vel aliter prꝙoccupetur iurisdictio secularis iudicis, ingrediatur religionem? dic vt per Bart.in d.l.1.ff.de pœ.post Io.An. in c.1 de obl. ad ratio. per Cano.in c. proposuisti. cum alijs concor. de quibus per d.Alex.hic,& est bonus tex.in l.si quis decurio. vbi Bald.no.C.de falsis. Et ꝙ dicitur in religioso, procedit in eo,ꝙ est intra annum professionis.Nam intra annum (quantum ad hoc)censetur persona ecclesiastica,secundum Ang.in l.1.ff.de pœnis.per tex.opt.in l.statulib.ff.de quæstio.quamuis extra hãc materiam, qui est intra annum professionis,non hꝙ pro ingresso,vt per Bart.& alios in Auth.ingressi.C.de sacros. eccl.Secus si efficiatur de fratribus tertij ordinis: quia in isto casu iudex laicus non impeditur, secundum Canon. in c. perpendimus.de
14 sen.excom.post Fed. de Sen. in cons. 303.¶ † Quid autem sit in collectis, si post impositionem factam à superiore aliquis mutet forum,vel domicilium, vel efficiatur religiosus? dic vt
15 per Bar.in l incola.ff.ad municip.¶ † In gl.1.diuide in duas partes.In prima declarat text. In secunda ibi:sed cõcubina, ponit dictũ,per quòd respondet tacitæ obiectioni,ꝙ sic forma.Nam concubina parum differt ab vxore. l. Item legato.§. parui.ff.de leg.3.& tamen non mutat domicilium,vt in ll.in gl.alleg.Dic, vt in glo.ibi,secus in concubina.Aduerte, quia tex in l.de iure. §.fin.alleg.in glo.non loquitur in concubina, sed in vxore non legitima: & videtur in contrarium facere text. in l. item legato. §. parui. de leg. 3. qui dicit, ꝙ concubina parum differt ab
* vxore. licet Doc. *communiter* teneant cum ista glo. & tunc re-
16 sponde, ꝙ ille text. loquitur quantum ad affectionem.¶ † Limita illud, ꝙ dicit glo. in concubina, ſm d.Alex.hic, ꝙ licè
d concubina [d] non mutet forum originis per hoc solùm, ꝙ sit concubina alterius:tamen si ad eum se trãstulit animo cũ eo commorandi, sortietur nouum forum ratione domicilij. Allegat ita tenere Bal.hic in lec.antiqua.debuit allegare Bar.in ter
17 minis in l.fin.§. item rescripserunt.ff.ad mun. ¶ † Secundò li-
e mita istam gl.non habere locum in concubina clerici, [e] quę efficitur de foro ecclesiastico clerici, ſm glo. in c. eos.32.dist. vbi gl.tenet, ꝙ concubina clerici debet puniri per Episcopum: & si non potest eam punire, tradat eam iudici seculari. contrariũ tenet gl.in c.clericum cuiuslibet.11.q.1.Lud.Ro.hic approbat primam gl. ista ratione: quia concubina est de familia clerici. arg.l.1.§.familiæ.ff.de public.ergo gaudet priuilegio clerici.l.1. & 2.C.de epis.& cle.Tamen istud parum facit:quia illa iura debent intelligi de familia clerici licita, arg.l.relegatorum.in fin. ff.de interdi.& relega.Tamen idem, ꝙ concubina clerici sit de foro clerici,tenet d. Abb. post d.Ant. in c.cum sit generale.13. col.de fo.compe.& idem d. Abb.in c. si concubinæ.de sen.excom.per glo.in d. c.eos. ex qua colligit ibi notabiliter Gemi. ꝙ familia clerici etiam si sit prohibita retineri, dicitur de foro ecclesiæ.Istam opi.teneo alia ratione.s.propter honorem clericorum,ne aliàs per laicos scandalizentur,quibus sunt exosi. c.nullus laicus.& c.laicos.2.q.7. Et ista ratione vtitur in simili Per.de Anch. dum consuluit non valere statutum conditum à laicis contra concubinas clericorum,in cons.196. incip. Magn. & illustr.princeps.& in repe.regulæ,ea,quæ.in 24.q. de regu. iur.in
18 6.quem refert, & sequitur Io. de Ana. in rub. extra de adul.in vlt.col.¶ † In glo.in ver. ꝙ generaliter.diuide eam in 4.In prima declarat.In secunda ibi, & facit.alleg. concor. In tertia ibi, Item ibidem,ponit dictum.In quarta ibi, sed si non habet. Respondet tacitæ q.& circa fin.pondera diligenter glo.innuere,ꝙ sine literis primi iudicis non posset iudex in cuius territorio si-
f ta sunt bona executionem facere. [f] Et dicit Bald. post Cy. hic ita fuisse de facto obtentum Florentiæ, ꝙ executio sententiæ fuit nulla: quia facta per iudicem territorij, non habitis literis primi iudicis. & tenet glo. in l. 2. in verbo ex causa. ff. si quis in ius vo.non ie. In quo puncto distingue, vt latè per Bart. in l. à diuo Pio. §.1.ff. de re iud. Bald. in l.Episcopale. vbi limitat vno modo.C.de epi. aud & plenius in l.fin.in 7. & 8.q. C.de edi.diui.Adr.tol.vbi Bal.limitat dupliciter. Ang. & Imo. in l.intra.ff.
19 de re iud.& hoc per Alex. † Adde, ꝙ si iudex territorij nollet, vel negligeret exequi ad literas primi iudicis: isto casu ei permittitur

ADDITIONES.

a ¶Maritos.Adde Doct..in c.de vxore,de sepul.
b ¶Lex.Adde,quòd ita ipse Ias.opponit. & tres limit.tandem addit in l. si plurib.col.6.& 7.de leg.1.
c ¶Committeret,quòd notat Thom,Ferr.caut.23.
d ¶Licet concubina.Adde Bart.in l.Imperatores.§.1.ff.ad municipa. & glo.fin. in l.exigere.ff.de iudi.
e ¶In concubina clerici.Adde Doct. in l.de iure. in §.fin.ff.ad munici.Doc.in l. 2.C.de epi.& cler.Spec.in tit.de comp. iud.in §.1.verl.44.
f ¶Facere.Ampliat Bal.li. 5.cons.156. incip. quidam in terra Burgi. cons. 140 incip.domini iudices. PVRPV.

mittitur citare condemnatum existentem extra territorium
a per nuncium,vel per edicta,ac si esset in territorio.ª Ita singulariter tenet Bar.in extrauag.ad reprimendum. in ver.edicta.in 4.col.sequitur d.Fran.de Are. in cons. 58.incip. Diligenter con-
20 sideratis omnibus.in 3.col. † Limita etiam conclu. glo. procedere, quando executio fit de iure communi. Secus qñ ex forma statuti : quia iudex alterius territorij non tenetur executio-
b nem facere virtute statuti alterius loci.ᵇ Ita singulariter tenet Bald.in l. 1.in vlt.dicto.C.de confess.vbi reputat hoc esse tenendũ menti.Alleg.l. missi opinatores.C.de exact.trib. lib.10.sequitur d. Alex. in l. à diuo Pio. §. 1. ff. de re iudi. quamuis referat contrarium tenere d.Ant. de But. in c.fin. in 10. col.de confes.
21 ¶ † Confirmo per illud,ꝙ tenet Bald.in l.1.in 4.& 5.q.C. ne filius pro patre.ꝙ stante statuto, ꝙ instrumenta habeant executionem paratam, si de instrumento hic celebrato peto alibi executionem,vigore huius statuti non sum audiendus . Et facit ratio,quia in executiuis debent attendi statuta illius loci, in quo fit executio,& non alterius, secundum Bart. in l. 1. vbi dixi.C.de summa Tri.Et ita teneas. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

2 ¶Territorio.Restringe,quando sententia nulla est.Ange.cons.276.incip.nulli dubium,quòd Episcopus.& aliter,vt per Guid.sing.635. PVRPV.
b ¶Loci. Limitatio hæc est valde not. pro impedienda executione.Hippol.sing. 138.incip.iudex vnius territorij. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Debitor, si debeat mihi centum, possum petere quinquaginta tantum & eum conuenire coram magistratu municipali.*
2 *Iurisdictio an alicui competat pro cognoscendo, inspicitur illud,quod petitur in libello.*
3 *Reus si petat à iudice,quòd super hoc summariè se informet, ad hoc vt cognoscat,qualiter debet ista clausula procedere.*
4 *Index licèt debeat sequi formam libelli, & petitionem actoris, tamen si postea in processu reperiat veritatem aliter se habere, debet absoluere reum conuentum,& condemnare actorem in expensis.*
5 *Actionis effectus non debet attendi, sed solùm summa petitionis.*
6 *Statuto stante, quòd de pretio rei venditæ soluatur tantum de gabella, quomodo intelligi debeat. Simile quid num.7.& 8.*
9 *Donatio, quæ est vltra quingentos aureos absque insinuatione, nihil valet.*
10 *Beneficium primo vacaturum si impetrauerim à Papa in tali ecclesia valoris centum florenorum de camera quolibet anno, si contingat vacare beneficium valoris centum florenorum, & triginta, tamen in effectu deductis expensis non restant nisi centum floreni, an potero illud obtinere.*
11 *Verba debent intelligi cum effectu.*

§.Quoties. ¶Quæstio iurisdictionalis expeditur iuxta formam petitionis, & libelli,non attento, ꝙ in veritate debetur. h. d. Et est not. text. ad mul-
1 ta.¶ † Not.hic videri tex.ꝙ si debitor debet mihi centum,possum petere quinquaginta tñ, & eum conuenire coram magistratu municipali, qui aliàs non posset de maiori summa cognoscere.l.1. C.de defen.ciuitatum. & ita per istum text. dicit Bart.in l.in commodato.§.duab.ff.commod. & intelligitur iste text. parte opponente. aliàs non haberet dubitationem. ꝙ videtur contra Bar.in l.prætor ait.§. si mihi plures.in fin.ff.de iniu rijs.Intellige etiam ita istum tex.qñ solùm opponeretur de iurisdictione iudicis,vt hic:secus si opponeretur, ꝙ ex eo.debito non debet in diuersis iudicijs vexari:tunc secus esset, ſm Bald: Ang. & Ful.hic, Bart.in l.non est nouum.in fin. ff.de act. emp. Istud intelligit Bart.in d.§.duabus. in fin. esse verum, si iurisdictio iudicis patitur:aliàs secus per istum text.Sequitur,& limitat Saly. hic habere locum, vt in l.quidam æstimauerunt. vbi
2 dixi.ff.si cert.pet.¶ † Secundò.no.ꝙ ad cognoscendum, an iurisdictio alicui competat, inspicitur illud, ꝙ petitur in libello. Ratio est, quia ante litem contestatam de summa debiti non est agendum, nec probationes recipiendæ sunt.c.1. vt lite non contest.Adde,ꝙ fortius per istum text.tenet notabiliter Bar. in l.2.in 3.col.in ver.quæro aliquis Florentinus.ff.si quis in ius vo. non ier.ꝙ si conuenio quem forensem in ista ciuitate ratione contractus hic celebrati, vel delicti hic commissi: & forensis dicat se non posse hic conueniri,quia hic nunquam ꝓxit, neq; deliquit, tenet Bart. per hunc text. ꝙ iudex huius ciuitatis potest procedere : quia attendi debet forma citationis libelli, vt hic, & ꝙ etiam summaria informatio non possit super hoc à iudice recipi: quia habetur pro vero illud, ꝙ petitur in libello quantum ad iurisdictionem iudicis,per hunc text. & est glo. in cle.dispendiosam.in vers.vsuris,de iud.Contrarium, & melius tenet Bart.in l.præscr.in vlt. col.C.si contra ius, vel vti.pup.di-
3 cam in d.l.2. † Item per hunc tex. dicit glo. valde not.in d.cle.
a dispendiosam, in verb. vsuris, quòd si actor petit ª aliquid tali modo, ꝙ si est verum, debet in illa causa procedi summariè, simpliciter,& de plano:si autem non est verum,debet ordinariè procedi sicut in alijs causis : An si reus petat à iudice, quòd super hoc summariè se informet ad hoc, vt cognoscat,qualiter debet in ista causa procedere : an iudex debeat hoc facere? Tenet,quòd non,sed quòd debet attendere petitionem actoris,& secundum illam procedere in causa. Tamen vide, quòd notant Inn.& alij in c.cum sit.de fo.compe.& Inn.in c.Roma-
4 na.§. contrahentes in glo. sua in verbo contractibus. de fo. cõpe.lib.6. † Tamen attende, quòd licèt iudex debeat sequi formam libelli, & petitionem actoris: tamen si postea in processu reperiat veritatem aliter se habere, debet absoluere reum conuentum,& condemnare actorem in expensis. §.& iudica-
5 re.in Auth.de defen. ciui.& hic in gl. & ita teneas, quicquid teneat Ang. in l.ampliorem. C. de app. vide Alex. hic. † Tertiò no. quòd non debet attendi effectus actionis, sed solùm summa petitionis,vnde facit iste text.secundum Bart.& alios, ꝙ si statutum disponat, quòd actor de summa litis soluat gabellam ad rationem sex denariorum pro libra, quòd si petat magnam summam à debitore inope, debet attendi summa petitionis, quamuis in effectu parum possit consequi propter pau pertatem debitoris. Idem tenet Bart. in l.in offerendis. per illũ tex.& in l.fin.§.fin. C.de app. & in l.qui tabulas. in prin. vbi etiã Ang.ff.de fur.d.Math.in no.142.Tene cum Bar. in casu.quando debet solui gabella habito respectu ad litem, prout loquitur Bar.aliàs debet semper attendi effectus exactionis. ᵇ † Istud
b 6 probo ex eo, ꝙ notabiliter decidit Bar. in l.sed si hoc.§.quidã. ff.de cond. & demon. quod stante statuto, quòd de pretio rei venditæ soluatur tantum de gabella, debet intelligi de pretio, quòd in effectu remanet penes venditorem, deductis omnib. expensis tam in subhastationib. quã in proxenetis, limitando, vt ibi per eum,& per Ang. & Imo.in l. ciuitatib.§. fin.ff.de lega. 1. Facit glo. no.in l.per diuersas.in glo.fin. magna circa medium,& ibi Bart.C.mand.quæ notabiliter dicit,quòd pretium
7 rei dicitur deductis expensis, & labore. ¶ † Secundò facit, qđ volunt Bald. & Ang. in l. non amplius.in princ. per illum text. ff. de leg. 1. quòd stante statuto, quod de quolibet legato debeat solui tantum pro libra ratione gabellæ, certè debebit solui pro eo, quòd in effectu supersit de legato deducto omni
8 ouere,per illum tex.ibi.Tamen vide plenius Imo. & alios Moder. quia in contrarium videtur facere l.ad veterani.§. fin.ff.ad legem Falc. vbi no.¶ † Tertiò facit, quod vult Bar. in l.in lege fal.non habetur,per illum tex.ff.ad legem Fal. stante statuto,ꝙ de quolibet debito soluatur tantum pro qualibet libra pro gabella,quòd si debes mihi mille,de quibus teneris soluere quinquaginta omni anno, debet deduci interusurium medij temporis, cùm in effectu quantitas tota sit minor omni anno 10.
c 9 pro centenario.ᶜ ¶ † Quartò facit, ꝙ vult Bart.in l.quoties.ff. ad leg.fal.per illum tex.quem ad hoc reputat no. Nam de iure communi donatio, quæ est vltra quingentos aureos absq; insinuatione nihil valet.l. pe. §.fin. C.de don certè si detracta ga-
10 bella,in effectu non restant nisi quingenti aurei, valebit donatio.¶ † Quintò facit,quòd dicit Bald.in l.1.in 2.col. in ver.pone impetraui à Papa.C.de fruc.& lit.expen. quòd si impetraui à Papa primum beneficium vacaturum in tali ecclesia valoris centum florenorum de camera quolibet anno, si cõtingat vacare beneficium valoris florenorum centum 30. tamen in effectu deductis expensis non restant nisi centum floreni, potero illud obtinere.Idem tenet Pau.de Cast.licèt de Bal.non faciat mentionem in d.l.non amplius.in prin. per illum tex.Dicit tamen Pau.quòd fortè Rom.curia istud non admitteret,cùm
11 tales gratiæ sint odiosæ, & consequenter restringendæ c.quamuis.j.de præben.in 6.Tu vide de hoc Ioan.And.in addi.Spec.in tit. de concess. præben.super rub. in vlt.q. † Accedat trita regu-
d la,quòd verba debẽt intelligi ᵈ cum effectu. l.1.§. hæc verba.j. tit.1. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Quod si actor petit. Adde Doc.in c.super literis.de resc. Doc. in c. si clericus.de foro compe.
b ¶Exactionis. Adde,quòd hæc omnia repetit in l.non amplius. in prin.de leg. 2.vbi opponit contra dicti.Bart.hic.& soluit. PVRPV.
c ¶Pro centenario.Restringe ex decisi.Bar.in l.per tabul.ff.de fur. PVRPV.
d Verba debent intelligi.Adde glo.in verbo si non possunt.in c. super quæstionum,de offi.deleg. glo. 1.in c.qualiter.de pact.glo.in ver.cum effectu.in c.relatum,de cle.non resi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex an possit excedere iurisd.suam, respectu territorij, quantitatis, & temporis.Limita hoc,vt num.13.& 15.*

2 *Statutum*

2 *Statutum si disponat, quòd bannitus possit impunè offendi, vel occidi, ta men extra territorium non posset offendi, vel occidi.*
3 *Effectus banni non extendit se extra territorium bannientium.*
4 *Bannitus captus extra territorium bannientium, debet relaxari.*
5 *Paria sunt, vel locum esse exemptum, vel esse extra territorium.*
6 *Sacerdos porochialis existens extra territorium suæ parochiæ, potest parochianum suum vbique confiteri, & absoluere.*
7 *Episcopus existens extra suam diœcesim potest conferre beneficia, licet collatio sit actus iurisdictionalis.*
8 *Existens in alieno territorio potest causam delegare, cùm ibi non vertatur causæ cognitio.*
9 *Præses duarum pronunciarum existens in vna, potest ius dicere, quo ad aliam.*
10 *Contra expulsores magistratuum possunt magistratus ius dicere extra territorium.*
11 *Absoluens ab excommunicatione fauore animarum, potest dicere ius extra territorium.*
12 *Cautionem si fecerim mihi præstari de non offendendo me sub tanta pœna, licet quis offendat extra territoriorium, tamen tenetur.*
14 *Iudex potest ius dicere extra territorium de consensu expresso partium, intercueniente tamen consensu illius iudicis, in cuius territorio ius dicit.*
16 *Iudex istius territorij si dederit tutorem pupillo, talis tutor potest dare licentiam de administrandis bonis, quæ sunt extra territorium.*
17 *Episcopus potest ferre sententiam excommunicationis contra suum subditum existentem in alieno territorio.*
18 *Consuetudo potest inducere, quòd quis in alieno territorio possit iurisdictionem exercere.*
19 *Arbiter electus Papiæ existens Mediolani, an possit prorogare terminum compromissi.*
20 *Statutum Episcopi si disponat, quòd non residens in suo beneficio per duos menses continuos, sit eo priuatus ipso iure.*
21 *Statuentes non possunt statuere extra territorium.*
22 *Bannitum ab vno territorio si quis offendat in alio territorio, debet decapitari.*
23 *Iudex potest extra territorium cognoscere in notorijs.*
24 *Iudex vnius territorij vtrum possit citare suum subditum existentem in alieno territorio.*
25 *Excedenti metam suæ iurisdictionis impunè non paretur: vide huius limitationem.num.26.*
27 *Iudex si fecerit sententiam supra iurisdictionem suam, sententia est in totum nulla.*

LEX XX.

EXtra territorium. Ista lex habet duo dicta. Primum est clarum, quando iudex excedit iurisd. suam respectu territorij. Secundum ibi, idem est. intelligitur per glo. fin. qñ excedit iurisd. respectu quantitatis, [a] & ita etiam videtur intelligere Fulgo. hic, qui propterea
a not. ꝙ bonum est arg. de loco ad quantitatem. † Tu generalius intellige tex. ſm Alb. Ang. & Pau. de Cast. etiamsi excedat respectu temporis, vltra tempus suæ iurisd. Item si vltra causas sibi commissas, vel etiam vltra persona, tamen non est prorogata iurisd. Ita innuunt illa verba. si ꝯ. iurisd. suam: & ideo Alb. egregiè summat istum ver. hoc modo. Excedenti iurisd. suam re, loco, persona, vel tempore, nō paretur impunè. h. d. ¶ † No.
b ex prima parte regulam, de qua in text. & idem tex. in c. vt animarum. in fin. de consti. in 6. [b] Hinc est, ꝙ si statutum disponat, ꝙ bannitus possit impunè offendi, vel occidi, tñ extra territorium non posset offendi, vel occidi. & qui occideret extra territorium, non esset tutus ab homicidio, propter tale statutum, secundum Imo. in clem. pastoralis in 3. col. de re iudi. Pet. de Anch. in commento. c. canonum statuta, in 17. char. in ver. 3. principaliter. de consti. † Facit, quia effectus banni non se extendit extra territorium bannientium, secundum Bald. in l. 1. in 2. col. C. de hæret. insti. & l. executorem. in 9. col. C. de execu. rei iud. gl. in c. 1. in tit. hic fin. lex Corra. † Ideo bannitus captus extra territorium bannientium debet relaxari, quia non legitimè captus, secundum Bald. in l. 2. C. de ser. fug. etiam si familia voluerit eum capere in territorio, & fugientem ceperit extra territorium, secundum Bald. in c. cum olim. in fin. de dolo, & contu. Bart. in l. quod ait lex. §. 1. ff. de adul. † Extende regulam huius tex. procedere etiam in loco exempto existente intra territorium. quia paria sunt, vel locum esse exemptum, vel esse extra territorium. c. cum Episcopus. & ibi glo. de off. ord. in 6. Io. And. in c. 2. & ibi Gem. in 5. col. de consti. in 6. vbi dicūt, quòd sicut statutum Epis. non ligat delinquentem extra territorium: ita nec delinquentem in territorio in loco exempto. Idem tenet Pet. de Anch. in rep. c. si propter tua debita, in 31. col. de reser. in 6. Cal. in cons. 13. in tit. de fo. compe. quem refert Gemi. in c. 1. in vlt. col. de priui. in 6. parificat existentem in loco exempto, & existentē extra diœcesim. Hinc cōsulu it Ang in cons. 233. in c. quædam. D. Margareta. in 2. col. ꝙ testiñ confectum in monasterio exempto non dī factū in territorio Senēsi per paritatem, de qua dixi: licèt dicat. ꝙ sine magno periculo non poterit transire. ¶ † Limita regulam huius tex. non ha-
c bere locum in iurisd. voluntaria, [c] vt hic in gl. 2. & iurib. in ea allega. Hinc dicit Host. in summa in tit. de pœni. & remiss. §. cui confitendum. ver. & nunquid extra territoriū. ꝙ sacerdos parochialis existens extra territoriū suę parrochiæ, pōt parrochianū suum vbicunq; confiteri, & absoluere, cùm sit voluntariæ iu-
d risd. [d] Alibi tñ Gem. in c. cum ex eo. de cle. in 6. not. ex gl. ibi in vers. subiectus. ꝙ Ep̄s originis, vel domicilij non vtitur iurisd. voluntaria in concernentib. beneficiū alibi sitū, de quo per Bal. in Auth. hoc ius porrectū. in 4. col. in prin. C. de sacrosan. eccl.
7 ¶ † Secundò ex ista limit. notabiliter sequitur, ꝙ Ep̄s existens extra suā diœcesim pōt ꝯferre beneficia licet collatio sit actus iurisdictionalis, & ibi est tex. in c. post electionē. de conce. præp. gl. in cap. nouit. de offi. leg. Hinc, & tertiò infertur, ꝙ Ep̄s extra diœcesim existens pōt infirmare electiones, si nō appareat ꝯdictor: quia est tūc voluntariæ iurisd. vt not. Arch. in c. qui in alie-
8 no. 2. dist. Pau. de Cast. hic. ¶ † Secundò prædicta regula fallit quantum ad delegati onem: quia exist ens in alieno territorio pōt causam delegare, cùm ibi non vertatur causæ cogni. l. fi. ff. de of. præfe. vr. gl. in l. 3. ff. de offi. præsi. & in d. c. nouit. & vide, ꝙ dicit glo. de Guasconib. qui dicunt se teneri sub rege. Anglię in
9 d. l. 3. ¶ † Tertiò fallit in præside. duarū prouinciarum, vel in potestate duorum territoriorū, quia existens in vno, pōt ius dicere quo ad aliud, ſm Ang. & Mod. hic maximè Pau. de Cast. Alc. Lau. post Inno. in d. c. nouit. vbi probatur in tex. Idem tenet Bar. & Ang. in l. 1. C. de Metropo. Berito. li. 10. In ꝯrium facit,
10 ꝙ dicit gl. de Guascoñ. in l. 3. & ibi Bar. ff. de off. præsi. ¶ † Quarto fallit in magñatibus per vim expulsis de suo territorio: quia contra expulsores possunt extta territorium ius dicere. cle. 1. de fo. compe. Idem si vi impediantur ingredi eorum territorium, arg. l. aliqñ. ff. de off. procon. & not. per Inno. in d. c nouit.
11 ſm Ant. & Mod. hic maximè Pau. de Cast. ¶ † Quinto fallit quantum ad absoluendū ab excōicatione, fauore animarum, ſm Ang. & d. Mar. Lau. hic post Inn. in d. c. nouit. sed vide in ꝯ-
12 rium gl. ord quæ disputat in d. c. nouit. ¶ † Sextò limita ex eo, ꝙ notabiliter decidit Bart. post Gul. de Cun. in l. illicitas. §. nec potētiores. ff. de off. præsi. in 2. col. in ver. quæro si Titius, de quo timebam. & ibidē Alb. in 3. col. in fi. qñ feci præstari mihi cautionem de non offendendo me sub tanta pœna, ꝙ licèt me offendat extra territorium: tñ teneatur, & ibi videas, & notabili-
13 ter Ang. in cons. 463. inc. magn. D. Anciani. ¶ † Septimò limita
e ex eo, [e] ꝙ singulariter tenet Bar. in extrauag. ad reprimendū,
14 in ver. per edicta. in 4. col. prout retuli in l. præced. in fi. ¶ † Octauò limita istam regulam, vt procedat inter partes inuitas, sed de consensu expresso partium potest iudex extra territorium ius dicere, intercueniente tñ consensu illius iudicis, in cuius territorio ius dicit. cùm extra territorium habeat iurisd. habitu, licet non actu, ſm gl. hic, & in l. 3. ff. de offi. præsi. Ideo pōt prorogari. c. statutum. §. in nullo. de rescr. in 6. gl. in c. vt litigantes, de offic. ord. in 6. Bar. in l. fin. ad fin. de iust. & iur. & ibi latius dixi. ponunt Bald. Fulgo. Pau. & latius d. Alex. licèt aliqui ꝯrium te-
15 neant, prout retuli in d. l. fin. ¶ † Nonò limita fauore libertatis. l. non tñ. §. pe. & ibi glo. in ver. prouinciæ. ff. de fideic. liber.
16 ¶ † Decimò limita ex eo, ꝙ vult Bar. in l. legitimos. in prima. col. ad fi. ff. de legi. tut. ibi tenet, ꝙ si iudex istius territorij dedit tutorem pupillo, ꝙ tutori pōt dare licentiam de administrandis bonis, quæ sunt extra territorium. Sequitur Pet. de Anch. in
17 cle. 2. de sta. mona. & in simili Bar. ff. de tuto. & cur. dat. his. in l. pupillo. ¶ † Vndecimo fallit in sententia excommunicatio-
f nis. Nam Episcopus potest ferre sententiam [f] excommunicationis ꝯ suum subditum existentem in alieno territorio: qa nō fit circa corpus, sed circa animam, quæ non circunscribitur loco,

ADDITIONES.

a ¶ Quantitatis. Adde Bal. li. 1. cons. 177. incip. visis institutis actis. Et de rebus subditi extra territorium Bolog. cons. 35. inc. nobiles viri octo. PVRPV.
b ¶ In sextò. Quid in locis confœderatis Fel. in c. consti. col. pen. de fide instrumen. PVRPV.
c ¶ Voluntaria. Amplia istam regulam, & si judex incepisset exercere iurisdictionē: puta prosequendo malefactorem, qui fugit in alieno territorio, quia in eo capi non poterit. Ang. de malefi. in gl. fama publica. ver. 6. quæro. col. 14. licet contrarium velit d. Scar. in l. 1. in prin. ff. de iust. & jur. PVRPV.
d Iurisdictionis. Istam q. alias ponit Monfer. in c. vt animarum. §. statuto. col. 3. de cōsti. lib. 6. & de Eucharistia, extrema vnctione, ordine & aureis annulis. Guid. q. 102. inc. vbi quis emittit votum col. fin. PVRPV.
e Bar. Idem Ias. in l. properandum. §. fin autem reus. 2. nota. C. de iud. PVRPV.
f ¶ Excommunicationis. Vide Monferratum in c. vt animarum. §. statuto. de cōsti. libr. 6. col. 1. & 4. PVRPV.

loco, gl. est in c. Episcopum. x. q. 2. Inn. & alij in c. fi. de fo. cõp. d. Abb. cum limitatione, de qua per eum in d. c. nouit. & ibi est gl. in casu ècontrario, q̃ si ipse Episcopus sit extra suam diœ-
18 cesim non possit excommunicare. ¶ † Duodecimò limita nisi consuetudo sit in ꝓrium. Nam consuetudo põt inducere, q̃ quis in alieno territorio possit iurisdictionem exercere, tex. est no. in l. 3. §. fin. ff. de test. fm Bal. qui reputat hoc valde not. in c. 1. de test cog. Tu adde tex. in c. vt litigantes. in fi. de of. ord. in 6.
19 ¶ † Decimotertiò limita ex eo, q̃ decidit Bald. in c. Quintauallis. in pen. col. de iureiu. vbi quærit an arbiter electus Papiæ, existens Mediolani possit prorogare terminum compromissi. Refert vidisse istam quæstionem de facto. dubium facit: quia prorogatio est pars iurisdictionis, & in ea requiritur citatio partiũ. l. non distinguemus. §. dies. ff. de arbi. sed ista non possunt exerceri extra territorium suæ commissionis. Bald. ibi determinat ꝓrium, cum ista prorogatio sit mera executio potestatis ei attributæ per consensum partium: & sic non requirat aliam citationem, põt fieri extra territorium. Et q̃ non requiratur alia citatio est tex. in l. diem proferre. in prin. & ibi not. Bal. ff. de arbi. & singulariter Bald. in l. eos. §. apostolos. in 2. col. C. de app. & in
20 Auth. ei qui, circa prin. C. de temp. app. ¶ † Decimoquartò limita ex eo, q̃ decidit Fed. de Se. in cons. 182. in hoc puncto dubitabili, &c. si statutum Epi disponat, q̃ non residens in suo beneficio per duos menses continuos sit eo priuatus ipso iure: & aliquis se absentat, & vadit extra diœcesim: certè incurrit talẽ pœnam: quia respectu rei delictum dicitur factum in diœcesi, licet persona non residens sit extra. Sequitur Per. de Anch. in commento. c. canonum statuta. de const. in 29. char. in ver. reli-
21 peri eius consilium. Gemi. in c. 2. in 9. col. de const. in 6. ¶ † Decimoquintò notabiliter limita, q̃n locus est confederatus sta-
a tuentib. [a] quia licèt statuentes non possint statuere extra territorium, verum est nisi in locis, & ciuitatib cõfœderatis, seu colligatis. Ita singulariter dicit Bart. in l. cunctos populos. in 8. q. principali, circa prin. C. de sum. tri. vbi per hoc infert, q̃ statutũ Perusij põt disponere, q̃ delinquentes in Forliuio puniantur Perusij. Facit, q̃ vult Bar. in l. non dubito. per illum tex. ff. de cap. q̃ bannitus non solùm põt impunè offendi ex forma statuti in territorio statuentium, sed etiam in locis confœderatis. se-
22 quitur Bal. in l. executorem. in 12. col. C. de exec. rei iud. ¶ † Decimosextò limita ex eo, q̃ refert Bal. se de facto Aretij consuluisse in d. l. cunctos populos. in 7. col. in verbo, sed hic quæritur si bannitus. q̃ q̃is bannitum ab vno territorio, si quis offendat in alio territorio, debeat decapitari, vt dixi s. ij. prin. tñ si caperetur in loco statuti, non posset per hoc puniri, q̃ illum bannitum extra territorium offenderit, vt ibi notabiliter per eum. & sequitur d. Nellus de S. Gemi. in suo trac. bannitorũ, in secunda parte secundi temporis. q. 67. vbi dicit, q̃ ita de facto
23 seruatur. ¶ † Decimoseptimò, & vlt. generaliter limita in omni actu, in quo non requitur causæ cognitio: & sic expeditur iudice non sedente pro tribunali. Nam talia possunt extra territoriũ expediri, fm Host. Io. And. & d. Abb. in d. c. nouit. de offi. leg. & ex hoc inferuut Host. Io. And. d. Ant. Pet. de Anch. & d. Card. ibi, q̃ in notorijs põt iudex extra territorium cognoscere, sed Car. & Imo. ibi dubitant. quia licèt in notorijs non requi
b ratur causæ cognitio: tñ requiritur citatio. [b] c. ad nostram. el. 3. de iureiu. c. cum sit Romana. in fi. vbi no. de app. sed iudex existens extra territorium non põt alium citare, vt hic per Bal. igi-
24 tur, &c. Sed dic melius, vt nunc sequitur. ¶ † Quero ergo vtrũ
c iudex vnius territorij [c] possit citare suum subditum existentẽ in alieno territorio? Est passus valde dubius adeo, q̃ Ang. hic dicit, q̃ iste passus egeret decisione Cæsarea. Breuiter considera tres casus. Aut quæris, an possit citare scribendo iudici illius territorij, q̃ eum citet. & tunc clarum est, q̃ sic. l. 1. §. 1. ff. de requi. reis. Aut quæris an possit eum realiter citare faciendo eũ personaliter capi, & clarum est, q̃ non. l. quis sit fugitiuus. §. idem Celsus, & ibi gl. in verbo abduci. ff. de ædil. edi. Bart. in l. si cui. §. cum sacrilegiũ. de accu. & est tex. in c. ex parte. de verb. sig. Aut quæris de citatione verbali, an possit mittere suum nuncium, vel seruitorem extra territorium ad citandum eum ibi: & in hoc est difficultas, & sunt variæ opi. Cy. tenet, q̃ sic, per text. in l. omnes. §. si verò apparitor. vbi Bart. Bal. & alij not. C. de epi. &
* cle. In contrarium est tex. in cle. pastoralis. de re iud. *communiter* [d]
d *tenetur* distin. Bart. in l. 1. §. 1. ff de requi. reis & latius in extrauaganti ad reprimendum. in ver. per edicta. q̃ si istę ciuitates sunt sub vno principe, vel vno dominio: & tunc talis citatio permittitur, aliàs secus, de quo per Io. And. & latè Gem. in c. Romana. §. contrahentes. de fo. comp. in 6. Bald. post Io. And. in c. meminimus. de app. latè per Old. Lau. in cons. 88. incip. tertio
25 quæritur. per d. Ant. & alios in c. fin. de fo. comp. ¶ † Secundò principaliter no. ex secunda parte tex. q̃ excedenti metam suę iurisdictionis impunè non paretur. Limita duob. modis. Primò q̃n sumus in casu claro: secus in dubio, vbi parendum est. l. si quis ex aliena. ff. de iudi. Secundò vbi dicetur. ff. si quis in ius vo. non ie. Io. And. in regula. scienti. in mercuria. bona gl. in l. si
26 putas. C. de pet. her. no. in cap. præterea. de dila. ¶ † Secundò limita, nisi iudex pronunciasset iurisdictionem ad se spectare, & ab illa sententia non esset appellatum, fm Inn. in c. super literis. de rescr. quem sequitur Bar. in d. l. 2. in 3. col. Nisi statutum
e impediat, [e] quia disponat, q̃ iudex non possit extendere iurisdictionem suam vltra limites suæ iurisdictionis. Nam tale statutum operatur, q̃ in casu dubio quamuis iudex pronunciauerit se competentem, tamen non valet, & processus sit nullus. Ita singulariter tenet d. Ant. de But. in c. præterea. in 6. col. in fin. de dilationibus. & licèt d. Alex. hic de isto dubitet: tñ illud pro singulari sequitur ipse d. Alex. in cons. 443. incip. visis dubitationib. eleganter formatis. in 1. col. & in cons. 547. incip. viso processu causæ vertentis inter vniuersitatem. in 2. col. ¶ Gl. 2. tripliciter intelligit text. in primo dicto, & quilibet intellectus est bonus. Ex secundo no. q̃ si iudex ordinarius tulit sententiam contra subditum suum habentem bona in alieno territorio, in illis bonis non potest executionem facere. Intellige tamen, q̃ per literas potest rescribere iudici illius territorij, vt ipse exequatur, vt vidisti in l. præced. ¶ Gl. vlt. diuidit in tres partes. In prima per viam limitationis remouet vnum contrarium, & dum alle. l. de qua re. §. 1. Adde etiam text. in l. inter conuenientes. ff. ad municip. In secunda format quæstionem. In tertia allegat concordantes ad text. Secunda ibi, sed quid si vltra. Ter-
27 tia ibi, & facit. ¶ † Ex secunda parte habes, q̃ si iudex fert sententiam supra iurisdictionem suam, sentẽtia est in totum nulla. Contrarium tenet glo. in l. 2. C. de re ind. quam sequitur Io. Andr. in addi. Spec. in tit. de sententia. §. iuxta. ver. Item, q̃ est nulla ratione quantitatis: sed alibi gl. disputat, & nihil decidit in regula. ea, quæ fiunt. de reg. iur. in 6. Tene distinctionem Bar. quam cæteri tenent. & vide, quòd tenet gl. & ibi Doc. in l. 1. C. si aduer. rem iud. & in simili glo. in c. fin. de pę. & remiss. in 6. & vltra remissiones Alex. hic, vide etiam per Alb. in l. si idem cum eodem. in fin. col. s. eo. Caue tamen, dum Bart. allegat l. certa. C. quando prouoc. non est necess. quia ille text. videtur probare contrarium. in vers. id, quod contra ius. secundum And. de Pisis. & Albe. de Ros. hic. Iason de Mayno vtriusque censuræ Doctor in Antenorea ciuitate.

ADDITIONES.

a ¶ Statuentibus. Adde dicta per Laur. in trac. de concess. prin. c. 7. & ante pen. Pari. in tra. syndica. in ver. capi. quæstione, iudex processit. PVRPV.

b ¶ Tamen requiritur citatio. Adde gl. in c. delictus. de procu. Cano. cum gl. in c. quæ lotarius. 2. q. 1. Inn. in c. sacro. de sen. excom.

c ¶ Vtrum iudex vnius territorij. Adde Ang. in repe. l. si vacantia. de bo. vacan. li. x. Pet. de Anch. in rep. c. 1. de consti. Abb. in c. de illis. de rap.

d ¶ Sequitur Rob. de ord. iud. 6. par. 1. membro. tit. de cita. mihi ca. 29. nu. 40. & licet de hoc disputatio sit inter Doc. in prac. tamen iudices semper citant Reos in alieno per literas subsidiales. teste Bos. tit. de cita. nu. 24. à qua prac. non recedeñ. esse dicit Clar. li. 5. sen. §. fin. q. 31. MASVER.

e ¶ Impediat. Declarat Aret. in l. qui ante calendas. ff. de verb. obl. colum. 9. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Magistratus, qui ius iniquum statuit, debet simili iure vti contra se.*
2 *Tortura an imponatur alicui pro finali pęna delicti.*
3 *Pœna est capitis de quacunque tortura, quam iudex dolo malo, & sine causa dederit, & nu. 4.*
5 *Statutum quamuis iniquum valet, & tenet.*
6 *Statutum factum à magistratu, ligat etiam ipsum magistratum.*
7 *Ius nouum, vel antiquum si quis impetrauerit à iudice, vel officiali, vel principe, fit retorqutio eiusdem contra eum.*
8 *Instrumentum factum manu tabellionis, qui erat tunc monachus producens, & nihil fuit oppositum, non poterit opponi contra alia instrumenta eiusdem monachi notarij si producantur.*
9 *Titius si per chartam minus authenticam obtinuit, iudex assessor, & litigator eandem, vel similem chartam tenetur contra Titium admittere.*
10 *Doctor si consuluit in vna causa vno modo, & similis casus sibi contingat, debet iudicari secundum consilium suum contra ipsum.*
11 *Magistratus maximè inferiores quomodo possint legem condere.*
12 *Verbum statuerit, etiam de sententia intelligitur.*
13 *Licet contra statuentes fiat retorqutio si malè statuerint. non tamen potest fieri contra alias personas de populo.*
14 *Sententiæ appellatione continetur etiam interlocutoria.*
15 *Iudex, qui tulit sententiam iniustam, tenetur pœna huius edicti, quamuis grauatus possit appellare.*
16 *Iudex, qui iniustè iudicauit, facit litem suam.*
17 *Ius nouum quod dicatur.*

Quod

Quod quisque iuris. Rubrica.

LEX PRIMA.

HOc edictum. ¶Diuide, vt hic per Bar. Contra
a statuentes,vel impetrantes ius nouum fit re-
torquitio eiusdem iuris. a h. d. vsque ad fin.
¶No.primam regulam,q̃ quis illud, q̃ puta
uit æquum in se, vel in alio, debet similiter
putare æquum contra se. Concor. text. in c.
cum omnes.de constit.& tex.no.in l.cum in eo.ff.de pact.& in
1 l.cum hæredes. ff. de adminis. tuto. ¶† Secundò nota in ver.
qui magistratum.q̃ magistratus;qui ius iniquum statuit,debet
simili iure vti contra se. facit.l.1.in prin.in vers. quiuè cũ magi-
stratus.de sica. Vnde dicit Bart.hic in fin.Stante statu,q̃ pro ho
micidio debeat imponi pœna pecuniaria: & potestas pro ho-
micidio fecerit aliquẽ indebitè decapitari, quod ipse similiter
in syndicatu est decapitandus, nec iuuabitur ex statuto dispo-
nente,quòd pro homicidio sit pœna pecuniaria. Idem tenent
Ang.& Mod.hic,refert Ful.ita fuisse aliàs obseruatum: & nota
biliter Bal. in rub. C.de pœna iudicis. in 2.col. quicquid teneat
Bal. hic in vlt. col. qui in effectu non discrepat. ¶Limita pri-
b mò, b quando dolo statuit,aliàs secus.l.8.j̃.eo. & in hoc differt
à parte impetrante etiam sine dolo, quæ tamen tenetur per
hunc tit.vt per glo.hic in ver.statuerit. quæ rationem diuersita
tis assignat. ¶Secundo limita nisi consuetudo fuerit in loco ita
statuendi,secundum glo.magnam in fin. & Bart. in vlt.verbis.
c Nam consuetudo etiam iniqua c excusat à pœna. glo. est in c.
cum venerabilis. in glo.1.de consue.quam d.Abb. ibi dicit esse
sing.& non tradendam obliuioni. sed est alia glo.in c.denique.
vbi limitat.4.dist.Lud.Ro.in cons.476.incip. vel prima fronte.
d Similiter consuetudo excusat notarium d a falsitate commis
sa,secũ dum Bal.in c.1.in 2.col.de feu.cog.& in rub.C.de fid.in-
str.in 7.col.Host.Io.An.& alij in c.2.de fide instr. dixi plenius in
l.singularia.ff.si cer.pe.Facit bene,q̃ no.Bar.in l.si pignore.§.fin.
per illum tex.ff.de pig.act.quod etiam non est in culpa,qui fa-
2 cit illud,q̃ fieri consuetum est.¶† Tertio limita non procede-
re istum tex. in tortura iniustè illata per iudicem alicui, in qua
non fit retorquitio similis torturæ, cùm non reperiatur iure
cautum, q̃ tortura imponatur alicui pro finali pœna delicti:
sed bene tenebitur iniuriarum,& pro motu, & arbitrio iudicis
punietur extra ordinem. l. iniuriarum æstimatio. ff. de iniu. Ita
dicit singulariter Bal.in rub. C.de pœna iudi. qui malè iudi.Se-
3 quitur Sal.in l.si.eo.tit.& d.Alex.hic in fin. † Lud. Ro.hic dubi
tat per tex.in l.decuriones.C.de quæstio. vbi Bal.in fin.dicit, q̃
illa.l.est in arg. q̃ de quacunque tortura,quam iudex dolo ma-
lo,& sine causa dederit est pœna capitis. q̃ intelige, & restrin-
ge ad terminos illius tex.Nam dictum Doctoris debet intelligi
ſm text.super quo se fundat, vt inquit Bart.in l.non solum.§.si
liberationis verba. ff.de lib. leg.cum concor. sed ille text.loqui-
e tur in decurione, in quo speciale est propter officium, e vt si
quis sine causa, & indebitè torqueatur,sit iudici pœna capitis:
& ideo Bal. ibi in primo no. melius dixit,dum notat ex illo tex.
q̃d si Potestas facit torqueri aliquem de priorib. durante offi-
cio: tunc est sibi pœna capitis,nisi faciat pro crimine læsæ ma-
iestatis,vel pro turbatione status publici.Sed considera, q̃ pri-
mum notabile Bald. procedit etiam si ex causa faciat torque-
ri illum, qui est de priorib.nisi sit causa læsæ maiest. aut turba-
tionis status,quia tunc bene est speciale, quòd vbi Potestas ex
tali causa posset priuatum torquere, Decurionem, vel aliquẽ
de priorib. durante officio non potest: sed in vltimo dicto in
fi.Bal.generaliter dixit,in quacunque tortura, quæ fit sine cau-
sa,& dolo iudicis. Et ita generaliter intelligatur decisio Bald.in
l.decuriones. Non videtur, quòd sit tuta,per text.not. in l.lege
Corn.in prin.ff.de sica. per quem not.ibi Bart.contra rectores,
& potestates terrarum,qui per iniustitiam testes, vel reos incul
patos tantum torquent,quòd faciunt eos mori in tormentis.
f tunc tales iudices tenentur.l.Corn.de sica. & sic pœna capitis. f
Idem tenet Bar.in l.quæstioni.ff.de quæstio. vbi dicit, quòd ita
4 sibi contingit, dum esset iudex maleficiorum. † Pondera er-
go, quòd si pro tortura indebitè imposita per iudicem, tunc
est pœna capitis, quando propter torturam sequitur mors
certo,ergo vbi non sequitur mors, non debet esse iudici pœna
capitis.Facit ad prædicta, quia iudex exequens sententiam ca-
pitalem pendente appellatione à tali sentẽtia incidit in l. Corn.
de sal. & tenetur ipse simili pœna capitis, per d.l.lege Corn.in
prin.per quam ita decidit Bald. in l.si quis filio exhære.§.hi qui.
ff. de iniusto. rup. & in l. addictos. C. de epis.aud. & in l.1.in 9.
col.C. ne ex def. defun. Cogita in prædictis. Tu autem pon-
dera, quòd ratio, in qua se fundat Bald.hic,non est vera, quia
imò etiam tortura aliquando imponitur pro finali pœna de-
licti,vt declarat Bart.in l.imperium.circa.v.col.& ibi dixi.s.tit.
1.¶Tertiò nota ex eodem ver.in ver.noui iuris.exponendo,id
est iniqui,vt videtur probari ex l.2.& 3.in prin.j̃.eo.hic esse tex.
5 secundum d.Alex.† quòd statutum quamuis iniquum valet,&
tenet, sicut secundum eum, valet statutum conditum dolo,
vt probat tex.in l.2.in ver.dolus. & ibi Ang.Pau. & alij Moder.
no.j̃.eo.Et probatur,quòd statuta sunt stricti iuris: ergo dolus
non debet ipso iure vitiare,per regulam. l.eleganter. in prin. ff.
de dolo.cum ibi not.Adde tu Bald.in tit.de pace.constan.in 9.
col.in ver.in criminalib.ad fin. vbi formaliter quærit, an statu-
tum iniquum teneat. Et determinat, quòd sic, si sit solenniter
factum,donec per superiorem corrigatur. Secus si sit impossi-
bile.Alleg.Ioan.And.in c.ti.de appel.in 6.in nouella. tamen iste
tex.parum probat,quia verbum, noui. necessario non intelli-
gitur.i.iniqui, vt per Bar. hic in 1.col.quia imò potest intelligi
etiam de inualidis, dummodo de facto obseruata fuerint per
iura sua. Et idem firmat Imol. in d. c. cum omnes.& faciunt,
quædam quæ dicam in sequenti no. Not. tamen, quòd à tali
iniquitate statuti licet appellare. l.1.in fin. ff. de excep. doli. se-
cundum Bart. in l.omnes populi.in v.q.in fin. ff.de iust.& iu. &
l.fin.in 1. col.ff. de appel.reci. de quo per Panor. & alios in d.c.
cum omnes.& in c.fin.in 3.col.in fin de consti. & in rub.de cõ-
sti.& in c.consuluit.3. de ap.Petr. de Anch.Imol. in cap.fin. de
his,quæ fiunt à maio.parte capi.Bald.in l.2.§.postea. ff.de orig.
iu. & in l. quisquis. C.quo. app. non recip. & in l. iudicib. C.de
app. & in l.1. in prin.ff. de legi.Alex. in consil.190.in 2. volum.
incip.maturè. in v.colum. Et dicit Bald. in l. vnica. §.similique
modo.C.de cad.toll.quòd in hoc fortior est diffinitiua, quæ li-
cèt iniquissima, transit in rem iud. Secus in statuto iniquo,
6 quod nunquam transit in rem iudicatã.¶† Quarto no.ex eod.
ver.statuerit:intelligendo pro statuto, quod statutum factum
à magistratu ligat etiam ipsum magistratum: & sic no.secun-
dum Bart. quòd statutum ligat etiam ipsos statuentes. Dic
contra, quia condere statuta est iurisdictionis,secundum Bart.
in l.omnes populi. in 1.q.vbi dixi s.de iust.& iur.ergo non po-
test in seipsum exerceri.l. pen. ff. de arb. & ita tenet Io. And.&
alij in cap.vt animarum.de const.in 6. & in regula, cui licet.de
reg.iur. in 6.in mercurialib. d. Abb.in cap. de illis. de rapto.&
idem Bart.in l.Lucius Titius Septitiæ. §.1.ff. de fideicom.lib.&
Bald. in no. q.inc. cum omnes. in 14.col. de const.& ad istum
tex.dic,quòd ideo est:quia lex ita disponit,quòd statutum ini-
quum retorqueatur in ipsum statuentem, secundum Ang.&
Mod.Bald.in l.si consul.ff.de adop. & in cap.1.§ ad hæc. de pa-
ce iur. fir. Lud. Ro.in consil. 443. incip. an dictum castrum.in
7 vlt. dubio.† Quintò not. ex versi. si quis apud eum. g quòd si
g aliquis impetrat ius nouum, vel iniquum ab aliquo iudice,vel
officiali, vel principe fit retorquitio eiusdem iuris contra eũ.
8 Facit,quod decidit text.in c.fin.de mu.pe.† Item facit, q̃d no-
tabiliter decidit Bald.in l.si quis testib.in 1.col.C.de testi. quòd
si aliquis producit instrumentũ factum manu tabellionis, qui
erat tunc monachus,& sic instrumentum non valet.c. sicut.ne
clerici,vel mo.& quia nihil fuit oppositum obtinuit, quòd iste
non potest opponere contra alia instrumenta eiusdem mona
chi notarii,si producantur.† Facit, quòd vult Imo. in c.cum
9 venerabilis.post medium.de excep. vbi per istum tit. tenet, q̃
si aliquis obtinuit per chartam minus authenticam, quòd iu-
dex assessor,& litigator eandem, vel similem chartam tenetur
contra eum admittere.Facit etiam, quòd vult Bald. in l.fin.cir-
ca medium.C.si cer pet.quòd iudex, qui admittit instrumen-
tum inualidum,non solùm facit litem suam,sed etiam similia
instrumenta poterunt contra eum produci. Ita dicit eleganter
10 notare Inn.in d.c.cum venerabilis.¶† Vltimò facit iste c.tex.
secundum Ang. quòd si Doctor consuluit in vna causa vno
modo,

ADDITIONES.

a ¶Iuris.Amplia contra imp.Bald.lib.1. cons. 327. pridie enim consului.col.4. PVRPV.

b ¶Distingue,si dolo excessit tenetur de homicidio,si verò ex culpa, tenebitur pro modo culpæ.Bello.cons. 84. nume. 32.Clar.d.§.fi.q.64.ver. iudex autem. MASVER.

c ¶Iniqua.Adde gl.in verbo.antiqua consuetudo.in c.sane.de temp.ord.in c.fi-gitia,in verb.omnes.32.q. 7. & in cap. obijciuntur. in verbo crimen.32. q. 4. Ale.cons.8.col.fi.nu.9. lib. 6.plura Hippol. in pract.§. quoniam.nu.97. intel-lige à pœna tẽporali,secundũ Crem.fin.150. itẽ intellige in his, quę nõ sunt de se mala,vt notat Gerar.sing.13.n.6.Bal.in l.de qb.ff.de legibus. MASVER.

d ¶Notarium. Adde Ale.de Imo.cons.62.inc.visa facti.in 2.vol.

e ¶Officium.Comprobatur per eum in l.1.col.4.s.de of.assess. PVRPV.

f ¶Adde,quòd licet hæc sit communis opi. non tamen seruatur de consuetudi-ne,teste Clar.lib.3.sen.§.fin.q.58.in prin. MASVER.

g ¶Apud eum. Adde Fel.in rub.de rescrip.col. 2.Ias. in l.fin.C.de indic. vid.tol. col.2.vers.9.

modo, & similis casus sibi contingat, debet iudicari fm consilium suum contra se. quod limita, vt per Pau. de Cast. & melius per d. Alex. hic, ad quem te remitto. Adde tamen Bald. in l. fin. §. sed cum in secunda, ad fi. C. de fur. vbi arg. illius text. not.
a quòd Doctor, qui malè consuluit, [a] potest consilium emenda-
b re. Similiter Doctor, qui semel consuluit [b] vno modo, potest postea contrarium consulere, si contrarium iustius sibi videatur, secundum Bal. in c. ne innitaris. in vlt. col. de const. Ang. in l. Labeo. ff. de serui. vrb. prædio. ¶ Capio gl. in ver. magistratum, quam diuide in duas partes. In prima timore contrarij, quòd nunc formabo, declarat text. In secunda timore alterius contrarij ponit tres solutiones. Secunda ibi, potest enim quilibet. Potest etiam diuidi in 3. In prima timore contrarij, quod statim formabo declarat tex. In secunda, ibi, potest enim. respon-
11 det tacitæ obiectioni, quomodo † magistratus maximè inferiores possint legem condere. In tertia ibi, & sic non obst. gl. op ponit, & dupliciter soluit. Dic melius, vt per glo. in d. l. fin. C. de legi. In prima parte format contrarium hoc modo. Tex. dicit, qui magistratum potestatemque habebit. Text. videtur superfluus. Item videtur malè dicere, cùm debeat cadere inter diuersa glo. in rub. ff. de iur. & fact. ignor. & in c. cum quærelam, de simo. sed ista idem important, magistratum, & potestatem: patet in l. l. eum qui. s. tit. 1. ¶ In vlt. parte Bart. & alij hic plenius attingunt, an & quando magistratus possint condere legē, vel statutum, & cōsiderant tres ordines magistratuum. Dixi post Bar. in l. omnes populi in 1. q. prin. ff. de iust. & iur. vbi Bart. in vno vi
12 detur contrariari his, quæ dicit hic. ¶ † Capio gl. magnam in ver. noui iuris. Pro eius intelligentia aduerte, quòd tex. dicit si quid in aliquem noui iuris statuerit, illud verbum, statuerit, intelligitur per istam glo. tripliciter. Primò per viam præcepti. Secundò per viam statuti conuocatis procerib. Tertiò per viam sententiæ tam interlocutoriæ, quàm diffinitiuæ. Nam verbum statuerit, etiam de sententia intelligitur. l. statutis. & l. seq. C. de sen. Ideo diuide statim gl. intellectualiter in quatuor partes. In prima timore contrarij. l. 2. s. eo. gl. intelligit istum tex. quando scienter, & sic dolo malo statuit. In secunda, quæ est ibi, & est exemplum. glo. ponit primum intellectum ad text. secundum quem verbum statuit, intelligitur per viam præcepti. & illum sic declara. Pone, iudex concessit alicui saluum conductum, ne posset vsque ad tres menses molestari: talis saluus conductus non valet: quia iudex non potest concedere: si tamen præcepit creditorib. ne aliquid noui facerent contra debitores, & sic saltem fecit de facto seruari, si iste iudex haberet aliquos ex his creditorib. qui sibi deberent, si vellet eos intra tale tempus molestare possent vti retorquutione contra cū. In tertia, quæ est ibi, vel sic habito tractatu gl. ponit secundum intellectum, secundum quem verbum, statuit, intelligitur pro statuto, quādo magistratus conuocatis proceribus populi condidit statutum, & circa hoc glo. format vnam q. & istam partem gl. Bal. commendat, & reputat mirabilem, & ex ea infert aliquas notabiles decis. quas sequuntur Ang. Sal. & communiter Moder.
13 excepto Pau. de Cast. † Inter alias perpetuo no. quòd si magistratus cum consilio Decurionum, qui repræsentant populum secundum gl. in rub. C. quæ sit long. consue. statuat aliquid iniquum, licèt fiat retorquutio illius iuris contra magistratum & Decuriones, tamen contra alias personas de populo non potest fieri retorquutio. Ex quo infert notabiliter Batt. quòd cùm in ciuitate Perusij sit statutum, q̄ si Perusinus occidat forensem, sit mīn pœna pecuniaria plectendus, si forensis occideret Perusinum, non fieret retorquutio istius statuti: nec posset forensis dicere, q̄ sibi solùm possit imponi pœna pecuniaria: quia retorquutio huius statuti iniqui solùm fieri debet contra magistratus, & Decuriones, qui tale statutum condiderunt: & non contra personas singulares, per istam gl. no. Sed si forensis occideret vnum ex illis Decurionib. p ossit vti retorquutione. Idem tenet Ang. Sal. Fulg. & Alex. hic: & ita declarando teneas Bar. licet contrarium teneat Pau. de Cast. per fundamentum, q̄ sumit ex c. si sententia, in fin. de sen. exc. in 6. cui ex prædictis patet solutio, & respondet hic Alex. ¶ In quarta, quæ est ibi, quid ergo si conoscendo. gl. aggreditur tertium intellectum, q̄n verbum statuerit, intelligitur per viam senten-
14 tiæ. Et ista quarta subdiuiditur in quatuor particulas. † In prima extendit istum text. vt loquatur in omni sententia tam in-
c terlocutoria quā diffinitiua: & vult, q̄ appellatione sententiæ c etiam contineatur interlocutoria. de quo dic, vt per d. Ale. hic, & plenius in rub. ff. de re iud. In secunda timore contrarij, limitat istum tex. vt procedat, quando error iuris non fuit expressus in sentētia diffinitiua: sed tu dic, quod vtroque casu potest procedere tex. dummodo talis sententia saltem sit de facto obseruata: vt hic per Bart. s̄. dixi. In tertia opponit, & eius timore ponit opi. In quarta, & vlt. per viam notabilis limitat alio modo istum tex. quando sententia contra ius esset lata secundum consuetudinem Secunda ibi, & quod in sententia dixit. Tertia ibi, item hoc in interlocutoria. Quarta, & vlt. est ibi Item no. ex
d eo, quòd dicit. [d] In ista vlt. parte ibi, quid autē in diffinitiua. [e]
15 † habes ex ista glo. diligenter notare, q̄ iudex, qui tulit sententiam iniustam, tenetur pœna huius edicti, quamuis grauatus
e potuerit appellare: quia causa potuit subesse: quare non appellauit: & ad hoc ista gl. est sing. secundum Bal. in c. Quintauallis. circa fi. de iureiu. dic melius secundū Doct. hic, q̄ etiam si nulla fuerit causa, tamen iudex adhuc tenetur: eo quia iudex fuit in dolo: pars verò, quæ non appellauit, fuit in culpa, sed dolus
16 præponderat culpæ. l. Item si obstetrix. ff. ad leg. Aquil. † Per istam glo. determinant Bal. Ang. & Mod. hic post Inn. q̄ iudex, qui iniustè iudicauit facit litem suam, & tenetur in sindicatu ad totale interesse parti, iuxta. l. fin. ff. de var. & extraor. cog. dato, quòd pars potuerit appellare, & non appel. & idem per hāc glo. tenet Bart. in l. item si res, in prin. ff. de ali. iud. mut. causa fac. & in l. 1. in fi. principij. ff. de app. & in q. per eum disputata, quæ incipit à sententia iudicis, & melius quàm alius in l. si minoris. per illum tex. ff. de admi. tu. Ang. Imo. & Mod. in l. 4. §. si tam vicinum. ff. de dam. inf. Idem si appellauit, & appellationem post deseruit eadem ratione, secundum Pau. de Cast. & Lud. Ro. hic. imò fortius tenet Ang. in l. si filiusf. ff. de iud. quòd etiam si iudex appellationis confirmasset talem sententiam iniustam, & ex forma statuti non posset amplius appellari, adhuc potest agere contra iudicem. Idem tenet Pau. de Cast. &
17 Lud. Ro. hic ¶ † In fin. glo. habes, quòd dicatur ius nouum, & istud inducit Bald. ad statutum, vt hic per eum, & dicit Ang. qui etiam inducit ad intellectum similis statuti hic, & in l. si negotia. ff. de neg. gest. & in rub. ff. de ope. no. nun. vbi etiam alij Mod. quòd ista glo. melius declarat, quàm alibi, quis dicatur nouus casus. Adde glo. in cap. generali. in ver. de nouo. de elect. in 6. Alias gl. vide per te. Iason de Mayno Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶ Consuluit. Adde Iac. de Are. tract. de consilio sapientis, prope finem.
b ¶ Consuluit. Adde Bal. in l. de tutela 2. C. de in integr. rest. mi.
c ¶ Appellatione sententiæ. Adde Bald. in addi. Spec. in tit. de sen. prola. in §. 2. Fel. diffusè in rubr. de re iud. in 2. col.
d ¶ Quod dicit. Vide Ang. in conf. 308. incip. nunc videndum. 5. dub. latè Barb. li. 4. conf. 12. incip. illud. Bal. in margarita. iudex. s̄. xj. PVRPV.
e ¶ Quid autem in diffinitiua. Adde glo. in l. 1. §. biduum. in ver. sententiæ latæ. ff. quando appell. fit. gl. in ver. sententiam. c. cum olim. de test. Doc. in c. venientes. de iureiu. diffusè per Fel. in rub. de re iud. in 6. col. ver. scias etiam.

SVMMARIVM.

1 *Verbum, statuerit, licèt sit futurum subiunctiui: tamen denotat rem perfectam, & consummatam.*
2 *Statuerit, habet duplicem sensum.*
3 *Statuta Italiæ cùm dicant, si quis occiderit, non verificantur nisi morte actualiter secuta: & sic non attenditur animus occidendi.*
4 *Statutum si disponat, quòd si aliquis extraxerit frumentum extra districtum, puniatur tanta pœna, & aliquis inuentus sit in itinere, non incidit in pœnam statuti.*
5 *Futurum subiunctiui, quod reperitur in præterito, & in futuro, si apponatur in lege, vel statuto, intelligitur in futuro.*
6 *Verba debent intelligi cum effectu.*
7 *Statutum si dat premium capienti bannitum, intelligitur quando accepit cum effectu, & præsentauit superiori.*
8 *Verba non sufficiunt, vbi facto opus est.*
9 *Lex puniens facentem actum, non comprehendit factum nullum.*
10 *Statutum puniens in centum cedentem actionem nobili, non habet locum in cessione nulla.*
11 *Pœna imposita per l. emphyteutæ alienanti irrequisito consensu domini, vt cadat ab omni iure suo, non habet locum quando alienatio est nulla.*
12 *Clericus contrahens sponsalia de iure nulla, non priuatur beneficio.*
13 *Factum frustratorium pœnam efficaciter non meretur.*
14 *Iudex, qui tulit sententiam nullam, tenetur parti ad interesse, quando etiam de facto executioni mandauit.*
15 *Manum cum pugno, vel cum ense si quis eleuauit, vt aliquem percuteret, quamuis eum non percussit, tenetur actione iniuriarum.*
16 *Nemo pœnam incurrit in delictis, nisi delictum fuerit consumatum.*

§. Hæc autem verba.

¶ Quando nouū ius à magistratu statutum non habuit effectum, cessat pœna huius edicti. h. d. &
1 est in decr. de pœn dist. 1. c. vulgaris. §. hæc autē verba. ¶ † No. 1. quòd verbum statuerit, licèt sit futurum subiunctiui: tamen denotat rem perfectam, & consummatam, vt hic, & l. si quis stipulatus Stichum. ī prin. ff. de verb ob. Ratio est, quia formatur à præterito indicatiui, quod rem præteritam, & sic perfectam

ſectam ſignificat, vt eſt glo.in l.hæc venditio. in prin.ff.de contrah.em.no.in l.centeſimis.§.fin.ff.de verb.ob.Hinc eſt,quòd licèt edictum prætoris loquetetur per verbum ſtatuerit: tamen iuriſconſultus hic aſſignando rationē dicit: quia ſtatuerit, rem perfectam ſignificat,quod ideo eſt:quia verbum ſtatuerit, formatur ab illo præterito perfecto ſtatuit,vt hic per Bart. ¶ † Secundò no.quòd verbum, ſtatuerit , quòd eſt futurum ſubiunctiui,habet duplicem ſenſum: nam poteſt intelligi in præterito:item & in futuro. Certè intelligitur in præterito perfecto. a tex.eſt hic,& gl. in c. ad hæc. in gl.2. in ver. elegerint. de reſc.& glo.in c.2.in ver.commiſerint.& ibi Gemi.de conſti.in 6.† Hinc dicit Bar. in l. 1.§. diuus. & in l.fin.ff.de ſica. quòd cum ſtatuta Italiæ dicant,ſi quis occiderit,nō verificantur,niſi morte actua liter ſequuta:& ſic non attenditur animus occidendi. Et idem Bart.in l.is,qui cum telo. C.de ſica. cum infinitis concor. † Facit,quod vult Bald.in l.ſi fugitiui. C.de fer. fug.& in l.ſi quis nō dicam rapere. C.de epiſ. & cle. qđ ſi ſtatutum diſponat , quòd ſi aliquis extraxerit frumentum extra diſtrictum , puniatur tanta pœna, & aliquis inuentus ſit in itinere , quòd non incidit in pœnam ſtatuti. Nam cùm ſtatutum loquatur per verbum,extraxerit , intelligitur de actu perfecto, & conſumato † Sed cane,quia Bar.alibi in l.omnes populi ff.de iuſt.& iu. in 3.q.6.quę ſtionis prin. in ver.iuxta præmiſſa quæro , quid ſi in ſtatuto eſt aliquod verbum inſertum,&c. tenet , quòd ſi in l.vel in ſtatuto apponitur futurum ſubiunctiui, quod reperitur in præterito & in futuro , cùm de natura legis , & ſtatuti ſit futuris dare formam negocijs , intelligitur in futuro , vt ibi per eum,quem ſequitur d. Abb.in c.ad hæc.de reſc.d.Ale.in conſ. 190.in 2.vol. quod incip.maturè. in 3.col. Et latius idem Bart. ibi limitat in conſ.quod incipit,ſtatuto ciuitatis Aſſiſij cauetur, quod ſi qua mulier.Facit gl.notabilis in l.cum tale.§.pe. in ver.dixerunt : & ibi Bal.& alij.ff.de cond.& dem.quæ vult , quòd ſubiunctiui in ſtatutis accipiantur pro futuro tempore , quam gl. ad hoc cōmendat Bal.in l.leges.2.in 4.col.C. de legi.Imol. & d.Abb.in c. fin.vbi etiam cæteri.de conſt. Alibi verò Lud. Ro. in conſ.333. quod incip.quod ad primum articulum quæritur.tenet, quòd cum futurum ſubiunctiui ſit aptum importare & præteritū & futurum,importabit vtrunque. Vnde refert, quòd conſtitutio concilij generalis cōcedens certas prærogatiuas ijs, qui per annum laborauerint in concilio, verificatur tam in ijs , qui laborauerunt ante conſtitutionem , quam poſt. b Bene facit , quod volunt Imol. & Pau.de Caſt.in l. hoc articulo. ff.de hær. inſt. Pau.de Caſt.in l.fin.C.de indi.vid.tol.d.Alex.in l.cum ſtipulamur. ff. de verb. ob. quòd ſi teſtator in teſtamento dixerit. Lego cuilibet filiæ meæ,quæ vidua fuerit centum, in tali legato venit etiam illa , quæ prius erat vidua tempore facti teſtam. Ad idem facit , quod multum egregiè determinat. d.Car. Flo. in c.ſignificauerunt , in vlt. col. de teſti. In ſtatuto ciuitatis Paduæ diſponentis , quòd maritus non poſſit conſtituere dotem vxori,niſi de his,quæ euidenter receperit : vnus conſtituit dotem:poſtea ex interuallo receperit , quòd eſt futurum ſubiunctiui,extenditur etiam ad futurum.Ad iſta accedit text.in l.verbum erit.ff.de verb.ſig. vbi ſi in teſtmento dicatur: confirmo illud,quòd in codicillis ſcriptum erit , fit demonſtratio præteriti temporis , & futuri. Tu in prædictis, vt ea concordes,conſidera, quòd quando lex , vel ſtatutum vtitur futuro ſubiunctiui : aut quæris an comprehendat ſolùm caſus præteritos ante ſtatutum:an verò ſolum comprehendat caſus futuros , qui poſtea euenient poſt ſtatutum conditum:& tunc procedit doctrina Bar.in d.l.omnes populi. quòd comprehendat ſolum futuros: quia etiam iſta eſt natura legis , vel ſtatuti prouidere futuris negocijs . Iſtud patet in hac l. Nam quando prætor condidit iſtud edictum,& diſpoſuit, quòd ſi aliquis ius iniquum ſtatuerit, voluerit prouidere in futurum , ſed non in præterium. Limita tamen,vt per Bart.in conſ.præall. ¶ Secundò limita niſi ſubiecta materia , vel ratio ſtatuti aliud inducat : vel gratia abſurditatis euitandæ aliud ſit dicendum,ſecundum d.Abb.in d.c.ad hæc : ſic intellige vltimo loco dicta . Aut quæris an lex, vel ſtatutum loquens per futurum ſubiunctiui in caſib. quos comprehendunt,requiratur,q̄ actus ſit perfectus, & conſummatus:& dic,quòd ſic.Ita loquitur iſte text.cum alijs.s̄. in prin. alleg.¶ † Tertiò no.ex hoc text quòd verba debent intelligi cū effectu , c & ad hoc vulgò allegatur , d tamen nimis generaliter alleg.quia iſtud propter hoc eſt,quia verbum ſtatuerit , deſcendit à præterito perfecto,vt s.declaraui. Vnde alleg. meliorem text.in l.pe.§.pe.ff. ne quis eum , qui.Facit.l. quoties.ff.qui ſatiſ.cog.text.in c.fi.cum gl.de ſpon.tex. in c.relatum. cum gl. de cle.non reſi. in c.qualiter. de pac. Facit.l. aliud eſt capere. ff. de ver.ſig.& l.is,qui rem pignori ſecunda. §.ſi tu Titium. ff.de fur. Ad iſtud no.adde quinq;,quæ dixi in l.cum quędā.§.fi.s̄.tit. 1.† Per iſtud not.determinant Gul. de Cun. Alb. Bald. Ang. & Mod. quòd ſi ſtatutum dat præmium capienti bannitum , intelligit quando accepit cum effectu,& præſentauit ſuperiori.Facit l.ſi Barſatorā. & ibi Cyn. & Ang.C.de fideiu. imo plus tenet Bart.in l.1.in prin. in 3.q. ff.de acq. poſ. quòd ſi ſtatutum diſponit,q̄ ſi aliquis fuerit inuentus cum armis , puniatur tanta pœna:intelligitur, & captus.Sequitur Ang. in l.qui ſeruum. ff.de verb.ob. Idem dicit Bart. in l.1.in verb.deprehenſus. C.de pet.bo. ſubl. libr. 10.Tamen in hoc vltimo contrarium tenent Ang Imol.& Mod.in d.l.1.in prin.& in l.3.§.Neratius. ff.de acqu.poſſeſſ.Sal..n d.l. ſi Barſatoram. ¶ † Quartò not.ex text.ibi, non verbotenus.illud vulgatum,quod vbi facto c opus eſt,verba non ſufficiunt.Adde glo.in c.1.de eo,qui mit. in poſ.& glo. not.in c.vt circa.in ver præſtito. de elect.in 6. Ideo vbi requiritur oblatio , non ſufficitur verbalis. l.qui decem.ver. Idem reſpondet.in fin.ff.de ſol.l.ſeruus , qui hæredi. in fin. ff. de ſta.lib. Bart.& alij in l.prętor.§.ſi quis paratus. ff.de ope.no.nun.habetur in l.acceptam.C.de vſu.glo.in c.paſtoralis.in glo. fin de off. ord.Facit.c.primum.de ſeq.poſ.& fru.¶ † Quinto not. ex text. ibi quoniam pro nullo hoc habetur, quòd lex punicns facientem actum , non comprehendit factum nullum. Vnde per iſtum text.dicunt Ang. & Mod. quòd iudex , qui tulit ſententiam nullam non facit litem ſuam. glo.eſt in l.fin. in glo.1.ff.de va.& extraor.cog Bart.in q.per eum diſputata, quæ inc. à ſententia iudicis. ¶ Iſtud no confirmo per 4. Primò per illud , q̄ decidit Bart.in l.filium.§. ſi quis bonorum. per illum text. ff.de leg præſt.& in l non putauit. §.non quæuis.per illum. tex. ff.de contrata Quòd ſtatutum puniens in centum cedentem actionem nobili,non habet locum in ceſſione nulla.Idē tenet Bald. in l.1.§.quod autem.per illum tex ff.de off.præfe.vib.† Secundò facit,quod no.vlt.Bald.in l.2.in 1.col.in fin.C.de epiſ.aud. q̄ pœna impoſita per l.emphyteutæ alienanti irrequiſito conſenſu domini,vt cadat ab omni iure ſuo. l.fin. C. de iud. emphy. non habet locum,quando alienatio eſt nulla : puta q̄n mulier alienauit non ſeruata forma ſtatuti.¶ † Tertiò facit,quod vult Imol.in cle.gratiæ. de reſc. quòd clericus contrahens ſponſalia de iure nulla,non priuatur beneficio. † Vltimò facit,quod generaliter vult Bald. in l. ea quidem. per illum text. C.ſi mancipium ita ſue.alie. quòd fruſtratorium factum pœnam efficaciter non meretur , quia ex nihilo nihil fit , ſecundum Philoſophum. Limita iſtum tex. niſi talis ſententia nulla de facto fuerit per iudicem executioni mandata. ſecundum Ang. Bart. & Mod.hic.Facit bene , quod vult Bald. in l.obſeruare. §. profici ſci in 16.q.ff.de off.proc.& leg. † quòd iudex, qui tulit ſententiam nullam, tenetur parti ad intereſſe , quando eam de facto executioni mandauit. ¶ Sextò ſubtiliter pondera tex. ibi quoniam pro nullo hoc habetur, nec eſt vlla ſententia, ſecundum Bal.in pr. c.fforum,in vlt. col. principij , quòd licèt verbum, habeatur , denotet fictionem , cùm aliud ſit eſſe tale , & aliud haberi pro tali.l.mercis.ff. de ver.ſig. Bart. in l. ſi maritus.§.1.ff. de adul.Tamen ſi in l.vel in ſtatuto iungatur iſtud verbum,habeatur : tunc importat veritatem . Ita dicit eſſe text. hic cum tunc iungamus intellectum rationi , & ſequitur ſæpe. d. And. Barb.præſertim in repe.rub.C.qui admit.in 25.col. vbi dicit ſe penumero ſe cōſuluiſſe ſecundum hanc doctri. Bal. Tu adde, quòd contrarium expreſsè tenet idem Bald.in c.licet de vitan da. in 2. colum. de ele. & iſte text. non multum facit. ¶ † Vlt. not.text.ibi quid.n. fuit conatus , cum iniuria nullum habuerit effectum. Nam iſtum text.limita per text.in l. Item apud Labeonem. §. ſi quis pulſatus. ff. de iniu.quem Bart.ibi multū not.quod neſciret dare concordantem text.in iure,quod ſi aliquis eleuauit manum cum pugno,vel cum enſe , vt aliquem percuteret : ſed tamen poſtea eum non tetigit : tamen ex ſola comminatione , vt dicit Bart. quia ei timorem incuſſit , tenetur ſibi actione iniuriarum. ¶ Capio glo. fin. in ver. putamus. quam diuide in 5.partes.In 1. not.ex text. & alleg. concordantes.

ADDITIONES.

a ¶Perfecto.Latè Mod.in l.qui falſam.ff. de falſ.Doc.in l.non vult.ff. de reg.iur. PVRPV.

b ¶Et ibi , quòd verbum , quòd poteſt poni in præterito , & futuro , in ſubiecto vtrunque tempus complectitur,quādo par ratio eſt vtrunque complectendi. Iaſ.in l.2.§.ex pluribus.n.25.ff. de acq.poſ.Fel. in ad hęc.2.ver.adde etiā iſta. de reſcr.Gomes.ſuper reg.de publicati.q.6.nu.3. & licet in cōtrarium videatur communis opi.per gl.Gem.& alios in c.2.de conſti.li.6. veriorem tamen putat Iaſ.ſententiam in hoc §.Lud.Gome.Rep.d.c.2.§.ſtatuto.nu.76.& ſeq.de quo principali articulo vide eundem Rom.d.conſ.333.nu.5. MASVER.

c ¶Effectu.Adde glo.in ver.non ſi poſſunt.in c.ſuper quæſtionum.de of.del.

d ¶Allegatur.Adde Iaſ. in l. non amplius de legat. 1.in prin.& in l. pe.§.fin. ad fin.s̄.tit 1. PVRPV.

e ¶Vbi facto.Adde gl.fin.in c.cum inter.de electione.

f ¶Effectum. Adde dicta Iaſ.in l. qui iuriſdictio. s̄. tit. 1.Alex.in c. fin. de ſpon. PVRPV.

16 tes. Posteà format 4. oppo. Partes patent in gl. ¶ † In fi. gl. fac regulam, ℘ in delictis nemo pœnam incurrit, nisi delictum fuerit perfectum, & consumatum, vt in regula in pœnis, [a] de reg. iur. in 6. Et licèt aliqui casus reperiantur, in quib ex solo conatu quis puniatur, vt in ll. alleg. in gloss. & in l. Is qui cum telo. C. de sica. & in l. si quis non dicam rapere. C. de episc. & cle. tamen di-
17 cit Spec. in titu. de accu. § 1. ver. quid si primò. † ℘ in omnibus ll. de mundo disponentibus, ℘ ex solo conatu, quis puniatur, derogatum est per generalem consuetudinem. quod dictũ est perpetuò tenendum menti, secundum Ang. & Paul. de Cast. hic. Fallit in crimine læsæ maiesta. & patriæ expugnatę, vel perturbationis status. l. quisquis. & ibi Angel. C. ad l. Iul. maiesta. & ad illud dictum Spec. vide Bartol. in l. 1. §. diuus. & in l. fin. ff. de sica. & in d. l. is qui cum telo. C. eo. & alibi sæpè Docto. cũ multis concor. de quib. hic per Alexan. quib. adde eundem in cõsil. 45. inci. viso processu inquisitionis formatæ per Potestatẽ Parmæ. in 3. col. & in consil. 232. inci. videtur in casu proposito.

ADDITIO.

a ¶ In pœnis. Dec. in cap. penul. de constitu. Limitat Angel. in consil. 14. incip. nos Carolus. PVRPVR.

SVMMARIVM.

1 *Imperitia assessoris excusat magistratum, sed non ipsum assessorem.*
2 *Dolus in statuendo, seu condendo legem non reddit actum nullum.*
3 *Nemo tenetur ex consilio, nisi illud dolosè dederit.*
4 *Magistratus imperitus iuris, licèt excusetur à pœna huius edicti, non tamen excusatur, quin faciat litem suam.*
5 *Medicorum dicto, ad hoc vt stare debeamus, an vulnus sit mortale, an ex eo sit remansura cicatrix, satis est, quòd medici sint in similibus experti.*
6 *Officialis si promittat Reipub. ducere secum duos iuristas, sufficit ducere tales, qui vulgò iuristę appellantur, licèt non sint Doctores.*

LEX II.

1 HOc edicto. ¶ † Imperitia assessoris excusat magistratum, sed nõ ipsum assessorem. h. d. Limita primam partem, nisi etiam ipse magistratus esset iurisperitus, per illud, quod vult Bartol. in l. bonorum. in fin. cùm similibus. ff. depos. Bald. & Salic. in l. iuris ignorantia. C. qui admit. Ita in specie limitat Ludo. Roma. hic, & eo tacito sibi ascribit do. Alex. Pondera tamen, ℘ contrarium innuit glo. mag. hic circa med. in il la implicatiua, magistratus vero etiam imperiti. ¶ Secundò limita secundũ Alb. hic, nisi magistratus fuerit in culpa imperitum assessorem eligendo. l. vtrique. ff. de rei vendi. & l. 1. §. 1. ff. si mens. fal. mo. dixer. quamuis aliter teneat Fulg. hic, non faciens de Alb. mentionem, quia mala electio magistratus bene nocet magistratui, quo ad hoc vt faciat litem suam, sed non quo ad hoc vt habeat locum hic tit. per id quod dicit glo. nostra in fin.
2 ab omnib. approbata. ¶ † Not. ex isto tex. in ver. dolus, iuncto text. ibi, ius aliter dictum sit, quod intelligitur, non solùm per viam sententiæ, sed etiam per viam statuti, vt est glo. in l. 1. §. fi. vbi Doct. s. eod. Not. hic esse text. secundum Ange. & do. Alex. ℘ dolus in statuendo seu condendo legem non reddit actum nullum. Nam si esset nullus, non esset locus huic edicto. l. 1. §. fin. s. eod. Sed ista inductio nõ est bona, & sic iste tex. non probat. Nam etiam si statutum esset nullum, & iudex fecisset de facto obseruari, esset locus huic edicto secundum Bar. & omnes in l. 1. §. fin. ff. eod. Tamen puto ℘ non sit verum alia ratione, quia statuta sunt stricti iuris. l. quicquid astringendæ. & ibi Barto. in fin. ff. de verb. oblig. §. actionum. Instit. de act. ergo dolus non vitiat ipso iure. l. eleganter. in princ. ff. de dolo. Hinc est, ℘ contra statutum dolo conditum habet locum exceptio doli. l. 1. in fin. ff. de excep. dol. Bart. in l. fin. in 1. col. ff. de ap. recip. & & in l. omnes populi. in 5. q. prin. ad fin. ff. de iusti. & iu. Cano. in cap. cum omnes. de consti. & ita limita text. in cap. erit autem lex. 4. dist. Item pondera hinc videri text. quòd imperitia in assessore, & sic in eo, qui asserit se peritum, est dolus præsum. & ita ad hoc not. istum text. Bald. in cap. 1. §. iudices. in 1. col. de
a pa. iur. fir. [a] & sentit Angel. hic. Adde Bald. in cap. in nostra. de procu. vbi not. ex illo text. quòd in viro literato faciente contra iustitiam præsumitur dolus. Tutius est tenere, quòd imò talis imperitia sit potius lata culpa, prout tenet Bald. hic in lect. antiq. Sal. & alij Mod. Bald. in rub. C. de pœ. iud. Sal. in l. fin. eod. titu. cùm imperitia in arte sua attribuatur latę culpæ, & nõ dolo. l. imperitia. ff. de reg. iur. & l. 1. §. hæc actio. ff. si men. fal. mo.
3 dix. † Item not. ex isto tex. limitationem ad regulam, quòd nemo tenetur ex consilio, nisi illud dolosè dederit, vt in regula nullus ex cõsilio & l. 2. ff. man. adeo quòd consultor, qui malũ consilium iudici dederit, nõ teneatur, nisi dolo dederit, secundum Spec. in tit. de req. conf. §. 1. in ver. consiliarij, quem sequitur Bart. in l. 2. & in l. idemq; §. si quis ea. ff. man. & in l. ex maleficijs. §. si iudex. ff. de act. & obl. Paul. de Cast. in l. pen. C. de pact.
b talis regula limitatur per hunc text. [b] in assessore, qui per imperitiam iniquum consilium magistratui dedit. Nam tenetur pœna huius edicti. ¶ Glo. mag. diuide in duas. In 1. ponit rationem diuer. inter magistratus, & assessores, die vt in ea. In 2. quæ est ibi, quidam tamen. remouet cõtrarium. In fin. signa istam vlti-
4 partẽ glo. quæ est sing. & ex ea habes. quod † quando magistratus imperitus iuris, tulit sententiam iniquam consilio assessoris sui, licèt excusetur à pœna huius edicti, non tamen excusatur, quin faciat litem suam, & teneatur parti ad totale interesse, per text. in glo. alleg. qui tamen non expressè loquitur hoc ca-
* su. *Et istam gl. communiter sequuntur*, & commendãt Doct. [c] & di-
c cit Bart. ℘ multoties accidit in facto, & ℘ ea facit fm oẽs. §. necessitatẽ. cũ gl. in ver. periculi, in Auth. de iudi. quamuis cõtrarium videatur tenere glo. in §. hoc etiam. in glos. fin. 2. quæst. 6. quam alleg. Imol. in l. 4. §. in cum. ff. de damn. infect. quicquid etiam teneat Fulg. hic, qui in vna lec. dicit quòd in contrarium facit. l. si post depositam. C. de assess. vbi est text quòd sufficit si magistratus præsentet assessores finito officio. Extende istam glo. non solum quando ipse magistratus sententiam tulit; sed etiam si ipse assessor. §. nullo. ver. periculo officiorum. in Auth. de iudi. secundum Ludo. Roma. hic. ¶ Limita istam gl. vt procedat in magistratu, qui sibi assessorem elegit. Secus quando respublica talem assess. sibi dedisset, tunc excusaretur, secũdum Bald. in rub. C. de pœ. iu. per glo. solennem in l. Polla. vbi dixi. C. de his, quibus vt indi. Istam limi. sequitur Sal. in l. fin. C. de pœ. iu. dom. Alexand. hic. & in consil. 64. quod in ci. habita super cõ-
d tentis in superiori themate. ¶ Secundò, & sing. limitat Sal. [d] in in d. l. fin. nisi talis assessor haberet instrumentum suæ approbationis factæ à doctoribus in studijs publicis, cùm tũc magistratus habuit iustam causam credendi. argu. l. argentum. iuncta l. qui non tam idoneum. & l. si in ea causa. §. 1. ff. com. Vel etiam dato, ℘ non esset doctoratus, erat tamen exercitatus assessor in similib. officijs, quod vlt. exclamat do. Alex. & dicit, quòd per illud poteris multos Prætores defendere in syndicatu. Sequitur
5 idem dom. Alex. in consil. 64. in 2. col. in 1. vol. † Dic, ℘ consuluit idem dom. Alex. in ꝯsil. 15. incip. viso processu inquisitionis formatæ per Potestatem Parmæ. in vlt. col. in eo. vol. ℘ re-
e gula quæ habet, dicto medicorum [e] stari debere, an vulnus sit mortale, an ex eo sit remansura cicatrix, & in similibus, iuxta l. semel. vbi not. Barto. & Angel. C. de re mil. lib. 12. c. significasti, secundo, de homi. Spec. in titu. de prob. in 2. parte. §. 1. ver. hoc quoque. Bart. in proœ. ff. in pen. col. & ibi Bal. & Ang. & Bart. in l. quotiens. C. de ponde. libr. 10. Bald. & Sal. in l. comparationes. C. de fid. instrum. Doct. in c. proposuisti. de prob. Ang. in repe. l. si vacantia. C. de bon. vac. lib. 10. in 2. car. Lud. Roma. & alij in l. 1. §. fin. ff. de verbo. obl. & satis est, quòd medici sint in similibus experti. vt dicit text. in capit. fin. de frig. & male. iunctis iuribus prædictis. Facit. l. 1. in prin. vbi Barto. not. & declarat, qui dicantur medici. ff. de var. & extraor. cogn. & no. Bal. in l. 1. C. cõmod. procedit etiam si talis medicus non esset doctoratus, per text. in l. 1. §. ne autem. C. de communi ser. manu. vbi serui possunt esse medici, quod esse non posset, si ad hoc, vt quis dicatur medicus, requireretur doctoratus. Nam cùm doctoratus sit dignitas, vt not Barto. in l. ex eo. ff. de test. mil. c. quanto. de mag. Bar. in proœ. C. & in alijs locis, vt dixi in rub. ff. de iust. & iur. sed seruus ad nullam dignitatem potest aspirare. l. 1. & 2. C. si seruus ad liber. lib. 10. sed debuit allegare Bal. in l. sciendum. §. dictum. per illum tex. in vers. dictum. ff. de ædi. edi. vbi dicit quòd dum in quadam ecclesia esset ꝯstõ, prout est in ecclesijs monialiũ, quòd nemo possit eorum claustrum intrare sub pœna excommunicationis, nisi sit medicus, qui causa medendi, &c. si medicus, qui non erat doctor, intrauit claustrum, non incidit in excommunicationem, dummodo sit talis quem vulgus medi-
6 cum appellet. † Et per illum text. Angel. ibi in fin. prin. decidit, ℘ si officialis promittat reip. ducere secum duos iuristas, sufficit ducere tales, qui vulgò iuristæ appellantur, licèt non sint
f Docto. [f] & not. Ang. de Are. in §. cunque hoc. in 1. not. in proœ. Insti. Ias. de May. I. V. D. Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶ Firmanda. Idem tenet Ias. in l. si quis id, quod. 4. not. colum. 7. supra de iurisd omn. iudi. PVRPV.
b ¶ Per hunc text. Et vide ℘ per istum text. dicit Bald. in l. mancipia. C. de fur. quem sequitur Barb. libr. 1. consil. 47. colum. 14. PVRPVR.
c ¶ Doctores. Et sequitur Ias. in l. 1. in fi. sup. de off. assess. Fel. in c. scisciitatus. col. 6. de rescrip. Bald. in Margarita iudex. PVRPV.
d ¶ Sequitur Dec. consil. 8. nu. 3. vbi alleg. Sal. d. l. fin. & ibi quid in iudicibus.
e ¶ Medicorum. Adde Fel. & Bart. de Belen. in c. postulasti. de proba. vbi diffusè.
f ¶ Doctores. Limita, nisi promisisset Doct. quia tunc non sufficeret licentiatus. Ias. in l. filiæ licèt. col. 3. C. de coll. PVRPV.

Ias.super Prima.ff.Vet.

SVMMARIVM.

1 *Impetrans ius iniquum ad suam postulationem,tenetur edicto. l. si quis iniquum,quamuis eo non vsus sit. & nu.13.*
2 *Præsumitur in dubio concessum ad postulationem partis.*
3 *Princeps quando concessit ius iniquum, verisimile est, quòd fecerit ad instigationem partis.*
4 *Ex tenore rescripti apparet Papam, vel Principem habuisse notitiam facti, & etiam impedimenti resultantis ex iure, in datione iuris iniqui.*
5 *Clausula,motu proprio,licèt non possit probari per testes,tamen non debet extendi ad clausulam ex certa scientia.*
6 *Rescriptum geminatum præsumitur concessum motu proprio.*
7 *Benemerita,quæ præcedunt,faciunt præsumi rescriptum fuisse concessum motu proprio.*
8 *Priuilegium concessum per viam legis, vel statuti. præsumitur concessum motu proprio.*
9 *Priuilegium si fuerit posteà clausum in corpore iuris, præsumitur concessum motu proprio Principis.*
10 *Priuilegium concessum omnibus ecclesiis,præsumitur motu proprio concessum.*
11 *Iudex an possit ferre sententiam motu proprio.*
12 *Ius non acquiritur alteri parti ex sola impetratione rescripti.*
14 *Si impetrauerim delegatum in causa mea contra aliquem,an possit aduersarius meus in alia causa me coram eodem reconuenire.*
15 *Reconuentio est quodammodo retorquitio.*
16 *Licita est pœnitentia, quia ecclesia non claudit gremium pœnitentibus.*

LEX III.

1 SI quis iniquum. † Impetrans ius iniquum ad suã postulationẽ tenetur hoc edicto: quamuis eo vius non sit, hoc dicit. Et distinctio huius text. non reperitur alibi in iure, secundum Bald. Angel. & Paul. de Castr. hic. Per istam distin. vide quod decidit Barto. in l. fin. §. donec. C. de iur. delib. vbi licèt hæres intra tempus conficiendi inuẽtarium non possit à creditoribus hæreditarijs cõuenir, tamen ipse bene potest intra illud tempus debitores hereditarios conuenire, nec tunc habet locum hic titu. quia non fuit illud concessum ad postulationem partis, sed lex ex priuilegio indulget, contra quem pondera text. in l. die sabbati, & ibi Barto. C. de iud. & vide per Imol. & Ang. in l. 1. §. hæc stipulatio, ff. si cui plus quàm per l. Fal. & Raph. in d. l. fin. §. si vero postquam. In quibus locis dicunt contrarium per text. not. in l. 2. §. sed si agatur. ff. de iud. Limita istum text. fing. quando tale ius iniquum est circa decisionem causæ principalis. Si autem esset circa processum litis, quamuis esset concessum motu proprio, tamen fieret retor-
a qutio. a text. est mirabilis in l. fin. vbi glo. & Docto. C. de fru. & lit. expen. secundum communem solu. Est verum, quòd gloss. Barto. & alij ibi multipliciter respondent sed diuinando, & ita sequitur simpliciter Alex. hic in 2. col. Et cogita super ratione diuersitatis, & an fortè tutius esset dicere, ꝙ illa lex finalis intelligeretur secundum hanc, & præcipuè si consideras exempla ad hunc titulum tradita per glo. in l. 1. in glo. mag. ſ. cod. & ibi approbata; puta ne Titius conueniatur à creditoribus intra mensem, istud non respicit decisionem totius causæ: tamen fit
2 retorquitio, vt ibi iũcta distinctione huius l. Cogita. ¶ † Item adde istum text. ꝙ in dubio præsumitur cõcessum ad postulationem partis. iuxta. cap. si motu proprio. de præben. in 6. secundũ Bar. & alios hic, Bar. in l. 1. C. de pe. bon. sub. lib. 10. & in l. 1. C. de bon. vac. cod. titu. & in Auth quas act. in 2. col. C. de sacrof. eccles. Bald. in l. quod fauore. C. de legi. Præcipuè in materia no-
b stra, quando princeps b concessit ius iniquum, verisimile est, ꝙ
c fecerit ad partis instigationem. cap. ex parte. el 1. de reser. c † &
3 talis clausula, proprio motu, nisi sit expressa in rescripto, nõ potest probari per testes, secundũ gl. in d. c. si motu proprio. Ang. & Mod. hic, sicut clausula ex certa sciẽtia, secundum gl. in c. & si principalis in gl. fi. de reser. quæ non est alibi, secundum Bal.
4 in prælu. feu. in 14. col. Facit † quod vult glo. in cap. statutum. in prin. in ver. literarum. in fin. & ibi Gemi. in 8. & 9. colum. de rescript. in 6. Nam Gemi. per glo. ibi dicit, quòd ex tenore rescripti apparet Papam, vel Principem habuisse notitiam facti & etiam impedimentu resultãtis ex iure, & propter illud factum dicitur scribere, ex certa scientia, nec tunc est necessaria alia expressio ex certa scientia. Et per hoc dicit, quòd semel vidit sal-
5 uari quoddam rescriptum, vt hic per eum not. † & quòd clausula ex certa scientia, non præsumatur, nec probari possit per testes, vltra Alexan. hic, & plenius in l. quidam consulebant. ff. de re iudi. adde Pan. in cap. cum inter. in 1. colum. de excep. Tamen in hoc vltimo cõtrarium tenent domini de Rot. in deci. 211. alias. 118. inci. licèt Rom. curia, quia licèt clausula (motu proprio) non possit probari per testes. d. cap. si motu proprio. Tamen cùm hoc sit exorbitans, non debet extẽdi ad clausulã ex certa scientia, maximè cùm tantam vim habeant in probãdo testes, sicut instrumenta l. in exercendis. C. de fid. instrumen. Mouentur etiam per alia, quæ refert Gemi. & respõdent in d. cap. statutum. in 8. col. & seq. die vt ibi per eos. ¶ Limita quin-
6 que modis. † Primò nisi rescriptum esset geminatum: tũc præsumitur concessum motu proprio. §. & hoc verò iubemus. in Auth. vt nulli iudicum. Ita singulariter tenet Bald. in l. nec dam-
7 nosa, vbi dixi de hoc. C. de preci. impe. offeren. ¶ † Secundò limita, nisi præcesserint benemerita, quia benemerita, quæ præcedunt, faciunt præsumi rescriptum fuisse concessum motu proprio, argum. l. si verò non remunerandi. §. inde Papinianus. ff. mand. secundum Gul. de Cun. in §. si procurator. in ea. l. Albe. in
8 l. 1. in 5. col. ſ. eo. ¶ † Tertiò limita, quando priuilegium est concessum per viam legis, vel statuti, tunc præsumitur concessum motu proprio, secundum Bart. in l. 1. ad fin. C. de bon. vac libr. 10. & in l. 1. C. de pet bon. subl. eod. lib. Facit, quod vult Bar. in d.
9 l. fin. §. donec. C. de iur. delib. ¶ † Quartò, & notabilius limita, nisi tale priuilegium posteà fuerit clausum in corpore iuris, quia etiam tunc non præsumitur concessum ad postulationẽ partis, sed motu proprio Principis, & sic non erit locus retorquitio. ni. glo. est in Auth. quas actio. vbi Bar. & alij. C. de sacrof. eccles.
10 ¶ † Vltimò limita in priuilegio concesso sing. personis. Secus si sub vniuersitate, puta si esset concessum priuilegium omnibus ecclesijs, quia esset quasi impossibile quod omnes ecclesiæ po-
11 stulassent, ſm Bald. in d. Auth. quas actiones. in 1. col. ¶ † Secundo subtiliter ponderat Alb. de Ros hic probari ex isto tex. ꝙ iste tit. non habeat locum in impetrante sententiam iniustã, vel iniquam, vbi non sit retorquitio contra eum. Nam ista l. venit ad declarandum istum tit. sed distinctio huius l. non potest cadere in sententia, vbi non potest distingui, an sit lata ad postulationem partis an motu proprio, cùm iudex nunquam possit ferre sententiam motu proprio. l. de vnoquoque. ff. de re iudi. iuncta regula. l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infect. ergo cùm distinctio huius l. non possit conueniri sententiæ iniustæ, ergo nec iste titulus. arg. l. quod constitutum. ff. de test. mili. saluo nisi dicas secundum Albe. ꝙ imò distinctio huius tex. potest adaptari vno casu, quando sententia iniusta esset lata inter cedente falso procuratore, & posteà dominus haberet ratum, tunc dicitur lata domino nõ postulante. Sed certè ex quo procurator postulauit, & dominus habet ratum, est perinde ac si dominus postulasset, quo ad retorquitionem huius tituli, vt in §. si procurator. ſ. ea. l. in ver. vel ratum habui. Breuiter circa illud, quod dicit Alb. ꝙ retorquitio huius tit. non habet locum in sententia iniusta, tene indubitanter contrarium, prout tenet gl. & Doct. in l. 1. in prin. ſ. eo. per illum text. in ver. statuerit. secundum vnum sensum, probat text. in l. 1. §. fin. in verbo, sententia. ſ. eo. Nec obst. fundamentum Albe. quòd ista distinctio nõ cadat in sententia, quia hoc est falsum. Nam sententia potest ferri pro aliquo eo postulante, vt dicit tex. & etiam eo non postulante, prout est, qñ sententia fertur pro absente, vel pro contumace aduersario instante. l. properandum. §. finautem reus. C.
12 de iudi. ¶ † Tertio not. ex text. ibi, siue vsus est, siue non. colligi not. limitationem ad regulam, quæ habet, quod ex sola impetratione rescripti non acquiritur ius alteri parti. Et ideo si ego impetraui rescriptũ, & posteà nolo eo vti & aduersarius meus quamuis prætendat interesse: tñ non põt me cogere ad præsentandum, ſm Cano. in c. ex cõquestione. de rest. ſpol. imò ex impetratione rescripti, & etiã ex eius præsentatione nõ est acquisitum ius parti, nisi fuerit ad hoc citata, ſm d. Abb. in d. c. ex cõquestione. Et prædictam regulam tradunt etiam do. Anto. & do. Abb. in c. ex literis, in prin. de fid. instru. Bal. in l. postquam liti. in vlt. col. C. de pact. & in l. 1. C. vt lit. pen. & in l. mãdatum. in pen. col. C. man. & in l. falsus. in 6. & 7. col. C. de fur. & in l. fi. ff. de consti. prin. & in l. petẽdæ, in 2. col. C. de temp. in integ. resti. peten. Ang. in l. obseruandũ. ff. de iud. Illa regula limitatur per istũ text. nisi quis impetrauerit rescriptum, in quo contineatur ius nouum, vel iniquum: quia etiam si voluit eo vti, tamen est ac

quisitum

ADDITIONES.

a ¶ Retorquitio. Quando priuilegium motu proprio conceditur, non fit retorquitio. gl. mag. in Auth. quas actiones. C. de sacrof. eccl. & gl. fi. in c. 2. de mutu. peti. & cũ ille loquatur In ecclesijs patet, ꝙ hic tit. in ecclesia locũ habet. facit cap. cum omnes. de consti. Et ita male dicit Dec. in cap. nouit. col. 12. vers. vlt. de iudi. PVRPVR.

b ¶ Quando princeps. Adde, quia princeps in dubio non præsumitur velle vti plenitudine potestatis, sed iure cõi tñ, vt dicit Inno. in cap. innotuit. de elec. quẽ refert, & cõmẽdat Abb. in c. ad hoc. de reser. in c. illa quotidiana, in 2. no. de elec. Ang. in l. bene à Zenone. C. de quad. præscr. Bal. & Paul. de Castr. in l. fi testamentum. C. de testi. vbi limitant verum, nisi princeps apponeret in rescripto clausulam non obstante, vt ibi per eos, & per Anto. de Butr. & Ioan. de Imol. in cap. quæ in ecclesiarum. de consti.

c ¶ De rescriptis. Adde text. in §. idem Vlpianus. de excus. tut PVRPV.

quiſitum ius aduerſario, vt poſſit vti retorqutione contra eum, tex.eſt hic, & Angel.hic in fin.¶Not.iſtam limita. quam poſſes cũ honore practicare, ſi in reſcripto impetrato per partem diceretur,non obſtante, quòd ſit vltra duas dietas, prout ſæpè apponitur in reſcriptis Papæ: vel diceretur, quòd procedat ſummariè,vbi cauſa eſt ordinaria. Certè ex tali impetratione iuris noui, quamuis impetrans nolit poſteà vti reſcripto impetrato,tamen cogitur, quia iſto caſu ex ſola impetratione eſt acquiſitum ius alteri parti, vt poſſit retorqutione vti, text. eſt hic notabilis.In contrarium tamen facit,quod vult gloſſ.in cap. ex tenore. quam omnes ibi approbant. de reſcrip. quòd ſi aliquis impetrauit diuerſos iudices contra vnum, punitur, qa carere debet commodo vtriuſque reſcrip. gloſſ. & Docto. ibi intelligunt verum, quando vtitur vtroque reſcr. Secus ſi vno tantum vtatur. Niſi dixeris, quod ibi non impetrauit ius ini-
13 quum, ſed fecerit actum à lege prohibitum. ¶†Quartò not. iſtum text.in ver. ſiue vſus ſit, ſiue non. Ponderat Imol.in cap. cum omnis.in 6.colum. de conſti. contra Innocen. ibi, quod contra condentem ſtatutum iniquum ſit retorqutio, quamuis eo non ſit vſus. Sequitur ſimpliciter dom.Alexand.hic. Adde text.in cap.diſpendia.& ibi Ioan.And.& Gemi.in 4. colum. de reſcr.in 6.Tamen ad iſtum text. poſſes reſpondere, quod non loquitur in ſtatuente,& ſic in 1.capite edicti prætor.ſ.ſed in impetrante:& ſic in 2.capite,prout dicit Barto.in princip.huius le-
14 gis.† Ex iſto tex. venit nouiter in mentem quędam limitatio, quam alibi non legi: Nam licèt ſi impetraui delegatum in cauſa mea contra aliquem, poſſit aduerſarius meus in alia cauſa me coram eodem reconuenire.l. cum Pap. & Auth. & conſequenter.C.de ſenten. vbi gloſſ. & omnes.cap.diſpendia.§.reus. de reſcrip.in 6.capit.1.& 2.de mu. peti. Conſiderabam, ſi Princeps, vel Papa motu proprio delegaret cauſam alicui, quam haber Titius cõtra Seium, & in literis dicatur motu proprio, videtur poſſe dici,quod tunc Seius non poſſit recõuenire acto
15 rem in alia cauſa: † quia iſta reconuentio eſt quodammodo quædam retorqutio,prout dicunt Gul.Bald.Angel.& Mod.hic in alio propoſito. Sed quando interuenit motus proprius,ceſſat retorqutio,per hunc text.& ſic reconuentio,quę eſt ſpecies retorqutionis, & quia tunc videtur ceſſare ratio, quæ aſſignatur in dictis iuribus,& regula,cuius in agendo.ff.de reg.iur.Cogita tamen.¶Gloſſ.in ver.non ſit.diuiditur in 4.partes. In 1.declarando text. remouet contrarium. & ratio eſt: quia ſi potuit vti,& ſic non ſit vſus,quia per eum ſtetit, in eius odiũ eſt perinde, ac ſi vſus fuiſſet. In 2. ibi, patet ergo. Infert vnum ex text. In 3. ibi. licèt R. dixerit, opponit de 4.ll.& non ſoluit quo ad l. qui falſam. Dic, quòd ibi delictum non erat conſummatum,vt ibi in glo.Ad l.ſi quis libellos. Reſpondet,quòd ibi non
16 ſumus in prohibitis,ſicut hic: † Ideo licita eſt pœnitentia. Ad alia duo iura,dic, q ſpeciale eſt fauore fidei, quia Eccleſia non claudit gremium pœnitentibus. In 4.ibi, & facit. alleg. concordantem. Iaſ. de Mayno Mediolanenſis vtriuſque cenſuræ Doctor,legens in Antenorea ciuitate.

SVMMARIVM.

1 *Impetratio iuris iniqui facta per procuratorem, poteſt in dominum retorqueri.*
2 *Lex pœnalis ſi loquatur perſonaliter: tamen comprehenditur dominus mandans.*
3 *Caſus ex quibus ex impetratione iuris iniqui facta à procuratore domi nus teneatur.*
4 *Coatumacia,& inobedientia procuratoris nocet domino;quando dominus fuit conſcius,& non prouidit.*
5 *Procurator habens mandatum limitatum, ſi excedat fines mandati domino ſciente ei præiudicat.*
6 *Procurator obediens domino in delictis, non patitur pœnam.*
7 *Mandatum ſuperioris excuſat in his, quę poßunt eße licita, & illicita.*
8 *Mandato generali procuratoris quæ veniant.*
9 *Reſcriptum impetratum à falſo procuratore, poteſt ratificari.*
10 *Geſta in audientia principis per falſum procuratorem, non poſſunt ratificari.*
11 *Ratihabitio non ſolùm in materia præmiſſa æquiparatur mandato: ſed etiam in his, quæ habent ſpeciem delicti.*
12 *Procurator generalis cum libera, ſi impetrat ius iniquum, fit retorqutio tantum contra procuratorem.*
13 *Mandatum generale cum libera tantũ operatur,quantum ſi eſſet mandatum ſpeciale.*
14 *Procurator non datur inuito.*
15 *Vſurarius ſit teneat ad banchum aliquem factorem, qui vſuras exercet,licèt ille factor peccet: tamen non tenetur ad reſtitutionem vſurarum, &c.*

16 *Procurator non poteſt vti retorqutione contra dominum,cùm ſit particeps criminis in impetratione iuris iniqui.*

1 **§.Si procurator.** Summa vt per Barto. † Not. primo ex iſto text. q impetratione iuris iniqui facta per procuratorem, poteſt fieri retorqutio contra dominum.contra hoc opponit Bart. de l.aut qui aliter.§.fin.ff.quod vi aut clàm.iuncta.l.1. in verſi. ſi quis.ſ. eod. & reſponde,vt hic per eum inferentem ad aliqua not. dicta.& plenius idem Bartol.in l.ſed ſi vnius.§.ſi ſeruus.ff.de iniur. & cũ eo tranſit Bald.& Paul.de Caſtr. hic.& Bald. in l. non ideo minus.in 7.quæſtio.C.de accuſ.& in l.1.in vlt.colum.C.de ſenten. ſed Angel.in d.§.ſi ſeruus.& latius. Sal.in d.l.non ideo minus,in 5.& 6.colum.& dom.Alexan.hic reprobant Barto.per l.ita autem.§.geſtiſſe.ff.de admin.tut.vt hic per Alexan. Vltra eos non eundo per mendicata ſuffragia,doctri. Barto. confunditur per text.expreſſum in c.mulieres.de ſenten.excom. Ad idem con-
a tra Barto.pondero † text in l. Diuus.§. ſcribere. iuncto princ.illius. l. ff. de fal. vbi in materia meri delicti edictum loquitur in perſonam:& tamen idem ſi notarius per alium ſibi aſcribat in pœnam illius edicti.Ad idem text.in l.ſi quis id quod, in fi.iuncto prin.illius.l.ſ.titu.1.Ibi.n.in materia delicti loquitur in perſonam,& tamen continetur mandans. Ad idem.l. pen. in 1. & 2.reſpon.ſ.ne quis eum qui. & text.in l.1.§. deieciſſe. & §. quoties.ff.de vi & vi arm.per quæ iura fortè tutius eſt tenere, quod
2 etiam † ſi lex pęnalis loquatur perſonaliter, tamẽ comprehendatur dominus mandans. Non obſt. d.l. aut qui aliter. §. fin. quia reſpondet Fulg.quod ille text.habet alium ſenſum, quòd ſi edictum loquatur in perſona, comprehendatur ſemper dominus mandans. Si autem loquatur in rem, non ſolùm comprehenditur dominus, ſed alij enumerati in illa.l.1.§.pen. Vel reſpon.vt per Barto.in l.ſi is,qui pro emptore.in 5. col.princ.ff. de vſuc.cuius verba refert & ſequitur Alex.hic. dic vt plenè di-
3 xi in l.ſi quis id, quod.ſ.tit.1. ¶†Secundo not.ex iſto text.duos caſus,in quibus ex impetratione iuris iniqui facta à procuratore,dominus tenetur,& fit retorqutio cõtra dominum.Puto q vltra tex.poſſunt addi alij duo caſus. Primus,quando domino præſente,& non prohibente facta eſt talis impetratio,per illud quod vult gl.not.in c. tantis.in glo.ſi.81. diſt. Item per id,quod vult Guid.de Suza.in l.licèt.C.de procu.vt refert do. Alex.in re pe.l.ſæpè. in 63.col.ff. de re iud. tenere, q ſi ſcio te eſſe falſum procuratorem, & quando comparuiſti nomine meo, ego fui præſens in iudicio,& tacui, præiudicatur mihi. Secũdus caſus eſt;quando dominus ſciebat talem impetrationem fieri à procuratore generali nomine ſuo,& non prohibuit, tunc etiã præiudicatur ſibi. arg.l.2.in prin.ff.de noxa.l.procuratoris.§. 1.ff. de trib.& c.ſi.in ſi.de iureiu.in 6.Iſtam extenſio.probo ex trib. Primo per vulgatum dictum Innoc.in c.ex parte decani.de reſcr. vbi tenet, q ſi ſcio aliquem tanquam procuratorem agere nomine meo, & non prohibeo, videor mandare, quia patientia habet vim mandati.l.qui patitur. cum vulg. ff. man. De cuius dicti veritate vltra Canoniſtas ibi,ponit diffusè do. Alex.in d.l.
4 ſæpè,in 1.col.& 10.ſeq. ¶†Secundo facit, quia contumacia,& inobedietia procuratoris nocet domino, quãdo dominus fuit conſcius,& non prouidit.text.eſt in l.fin.& ibi Bart. C. de exac. & transla.mil.an.libr.12. Barto.in l.1.§.ſi procurator.in 1.col.in
5 fin.ſ.titu.1.¶†Tertiò facit ſimile, quia procurator habens mandatum limitatum,ſi excedat fides mandati domino ſciente,ei prejudicat.Ita tenet Io.And.in c.cum quis.de ſenten excom.in 6.do.Anto.de Butr.in c.cæterum ad fi.de iud. Io. de Imol.in d. c.ex parte decan.& in l.2.§.voluntatem.ff.ſol. matr. Gemin.in
6 c.qui ad agendum.de procu.in 6 ¶†Tertio not hic videri text.
b q procurator obediens domino in delictis non patitur pęnã. Nec obſt. ſi dicatur q imò in delictis mandatum non excuſat. l.1.§.quoties,alleg.in glo.l.non ideo minus, C.de accu.l.ſeruus. ff.de act.& obl.l.liber homo.2 in princ. vbi glo.magiſtra.ff.ad l. Aquil.quia reſpondent Ang.& do.Alex.hic,quod prædicta iura procedunt in his,quæ ſunt merè delicta.Secus eſt in his,quæ non ſunt merè delicta, imò ſortiuntur aliquem effectum iuris,vt eſt impetratio iuris iniqui,quæ ſortitur effectum,licèt impetrans incidat in pœnam:& tunc procurator parens domino nõ punitur.tex.eſt hic,& ad hoc ſing. fin eos,per quem ita limi
7 tantur iura prædicta.¶†Tu adde,q in his quæ poſſunt eſſe licita,& non licita,mandatum ſuperioris excuſat. Et ideo quidam Florẽti.q erat miles vnius poteſtatis, dũ accuſaretẽ in ſindicatu, quod

ADDITIONES.

a ¶Pondero.Tex.& rationes huius text.vide declara.per Ang.in malefi. in ver. Sempronium.colum.12.quæſt.14. PVRPVR.
b ¶Procurator obediens domino. Adde Bald.in conſil. incip. in Chriſti nomine,in primis.

quòd de mãdato Poteſtatis aliquem indebitè poſuerat ad tor
turam,fuit laceratus libellus,& abſolutus, quia mandatum ſu
perioris eum excuſabat,ſecundum Bald. & Floria.in d.l. liber
homo.2.in prin.Et idem Bald.in l.2.§.quid ſi actor.C.de iur.ca-
lum.& in l.certi condi.in princ.in penul.colum. ff.ſi cert.pet.&
in l.admonendi.in 11.colum.ff.de iurciu. & in addi.Spec.in tit.
de accuſ.in ver.4.quæro. Angel.in l.libellorum.§.fin.ff. de infa.
& eſt bon.text.in cap.miles.23. quæſtio.5. ſed ibi glo.not.argu.
illius text.q̃ ratione mandati excuſatur aliquis, etiam ſi contra
8 conſcientiam faciat.¶†Quartò not.ex text.in verſ. ſpecialiter,
quòd in mandato generali procuratoris non ſolùm venit, q̃
faciat aliquod illicitum,ſed nec etiam licitum,per quod domi
a nus poſſet in pœnam incidere.[a] Ex quo Barto.infert vt hic per
eum,& plenè Bart.in l.ſi procurator.in princ.ff.de cond.indeb.
vbi dixi,ponẽdo ex hoc nouem pulchras deciſi.in ſpecie. Dein
b de limitaui multis modis. ibi videas.[b] ¶†Quintò not.text.ibi,
9 vel ratum habui.intelligendo,q̃ loquatur de impetratione re-
ſcripti facta à principe,hic videri,tex. prout ponderat Barto.in
l.ſi procuratori falſo.in 5.col.in princ.ff.de condi.ob cau. quòd
reſcriptum impetratum à falſo procuratore, poteſt ratificari.
& ſic eſt text.contra reg.Innoc.in d.cap.ex parte decani.q̃ licèt
in contractibus geſtum à falſo procuratore poſſit ratificari,ta-
men ſecus eſt in reſcriptis impetratis à principe,ſecundum cũ.
10† Quod confirmatur,quia geſta in audientia principis per fal-
ſum procuratorem, non poſſunt ratificari,ſecundum Bald. in
l.falſus.in 1.col.C.de fur.ſequitur Paul. de Caſtr. in l.licèt. ff. de
iud.Quicquid teneant Can.in cap. nonnulli.§.1. de reſcr. Bald.
in d.l.ſi procuratori falſo. defendendo regulã Innoc.dupliciter
reſpondet ad iſtum text.Primò,quòd iſte text.intelligatur quã
do non impetrauit vt procurator, ſed fortè geſtorio nomine.
Vel ſecundo, quòd hic erauit in iure, putans mandatum ge-
nerale ſufficere:ſed neutra ſolutio valet. Tu ergo cõſidera text.
qui dicit, ſi procurator meus, & ſic non videtur loqui in falſo
procuratore,vnde tu ſubtiliter inducas iſtum text.quòd loqua
tur in falſo procuratore: nam iſte procurator habebat genera-
le mandatum. ſed ſic eſt, q̃ ad impetrandum reſcriptum re-
quiritur ſpeciale mandatum.d.c.nonnulli.§.1. & ibi glo. in ver.
mandato. & gloſſ. in capit. qui ad agendum. de procu. in 6.ita
c ille dicitur falſus procurator, [c] qui habet generale manda-
tum, vbi requiritur ſpeciale, vt not. Bald. in d.capitu.nonnul-
li.in 1.colum.per illum text. & in c. ex parte,el 2.in 1.col.in fin.
de reſcrip. Vnde tu reſponde not.quod reſcriptum prin.impe-
tratum à falſo procuratore,nõ poteſt ratificari,verum.eſt,quo
ad commodum,& vtilitatem ipſius ratificantis. Ita procedit
dicta reg.Inno.ſed quantum ad damnum,& ad hoc vt incidat
in pœnam,bene poteſt.Ita loquitur text.hic,quem ad hoc ſing.
11 noto pro limitatione dictæ reg.Inno.† Potes etiam ex eiſdem
verbis,vel ratum habuit,colligere alia duo. Primò quòd non
ſolùm in materia permiſſa ratihabitio æquiparatur mandato:
ſed etiam in his, quæ habent ſpeciem delicti, vt hic. In delictis
aũt merè diſtinguit,ſi delictũ ſit cõmiſſum noĩe alicuius,& ille
ratũ habeat,eſt perinde ac ſi cõmiſiſſet. Secus ſi nõ ſit cõmiſsũ
noĩe meo, licèt habeam ratum.c.pen. de ſenten. excõ. in 6. de
quo vide glo.not.in l.1.§ quoties.& ibi Barto.ff.de vi & vi arm.
& Ang.ponentem quæſtionem de eo, qui habuit ratum homi
d cidium [d] factum in perſonam clerici, an incidat in excommu
nicationem,per Barto.in l.bonorum.ff.rem rat.ha.Secundo ex
iiſdem verbis ſubtiliter collige,q̃ licèt ad impetrandum reſcri
ptum requiratur ſpeciale mandatum.c.nonnulli.§. 1. vbi gl.in
verb.mandato.de reſcr.Spec.in titu.de procu.§.1.ver. Item op
ponitur,q̃ licèt habeat generale mandatum &c. gl.in c.qui ad
agendum.in glo.penul.de procu.in 6. Tamen hic probat tex.q̃
ſi impetratio reſcripti fiat nomine alicuius, poteſt rata habe-
ri per dominum. De quo per Doct. in cap. ex parte decani. de
reſcrip. ¶Sextò not.in verſ.ſi verò tutor.quòd quamuis in con
tractibus mitius agatur cum tutore, quàm cum procuratore,
vt patet in l.procurator,qui pro euictione,vbi gl. & Doct.ff.de
procu.eo quia tutor & curator datur inuitus:ergo ei magis eſt
ſuccurrendum.l.ſi fideiuſſor.§.1.ff.qui ſatiſd.cog. Tamen ſecus
eſt in delictis,vel in his,quę habent ſpeciem delicti,vt hic.ratio
nem,dic vt in gl. ¶Capio glo.in verbo ſolùm. quam diuide in
5.partes prin.In 1.opponit contra tex.& ſoluit.Poſtea format.
12 4.q. Partes patent. ¶†In ea.glo.ibi, quia extra negotia mea ad-
miniſtrauit impetrando.habes ex iſta 2.parte glo.duas conclu.
Prima, q̃ ſi procurator generalis cum libera impetrat ius iniquum,fit retorqutio tantum contra procuratorem. Barto.hic
in fin.reprobat. (ſub dubio fortè:) quia requiritur, q̃ impetra-
tio de iure teneat.l.1.§ fin.ſ.cod. quod non eſt hic. nec eſt verũ,
quòd dominus potuerit vti, vt hic per eum, cum quo tenet
13 Bald.Fulg.& Alexan.hic.¶†Secundo not.diligenter iſtam par
tem glo. quam reputo ſing.quæ multum bene declarat, quo-
modo intelligatur regula, quæ habet, quòd tantum operatur
mandatum generale cum libera, quantum ſi eſſet mandatum
ſpeciale.l.procurator cui libera.ff.de procu. Bald.in l.illud.ff.de
min.Illa regula intelligitur quantum ad contrahendum, & ea
quæ reſpiciũt adminiſtrationem rerum domini, ſed in his quæ
fiunt extra adminiſtrationem, illa parificatio non procedit, vt
hac gl.not.Et adde Alb.de Roſ.hic. & ideo quo ad faciendum
dominum incidere in aliquam pœnam (quia iſtud eſt extra
adminiſtrationem) non parificantur iſta duo,vt iſta glo.iuncto
14 text.¶†In ea.glo.ibi,quia tutor datur inuito. Iſta ratio eſt falſa,
quia curator non datur inuito.§.item inuiti.Inſt.de cura. & ta-
men iſte rex.non ſolùm loquitur in tutore, ſed etiam in cura-
tore. Vnde teneas ſequentem rationem glo.quę eſt,quòd ideo
e procurator [e] non tenetur hoc edicto,propter domini volunta
tem,quæ ceſſat in tutore, & curatore. Voluntas ergo domini,
quæ obligat dominum ad pœnam,facit ne procurator tenea-
15 tur. Et ideo per hoc infert Paul. de Caſtr. † q̃ ſi vſurarius [f] te-
f neat ad banchum aliquem factorem,qui vſuras exerceat:licèt
ille factor pecc et,tamen ipſe nõ tenetur ad reſtitutionem vſu-
rarum, ſed dominus cuius voluntate exercet. Secus in tuto-
re, vel curatore, quia ſi vſuras exerceant nomine pupilli, vel
adulti, dato quod vtilitas peruenerit ad pupillum, vel adultũ,
ipſi tenentur ad reſtitutionem. gloſſ. 47. diſtinct.cap. ſicut non
ſuo.de quo vide Docto. aliter concludentes in capit. Michael.
de vſu.& Lau.de Rodul.in reper. cap. contuluit. de vſur.in 57.
quæſtio.& ſequen.& latè Alexan.hic,& gloſſ.not.in l.ſi ſciente.
& ibi Rayn.Bartol.& Angel. ff.ad l. Pompeiam de parrici. quæ
not. proxenetam vſurarij contractus teneri ad reſtitutionem
16 vſuræ.¶†In ead.gloſſ.in fin.gloſſ.format queſtio.& non reſpon
det.Iacob.de Are.Mar.Sil.Dyn.Bald.Paul.de Caſtr.hic tenent,
quòd procurator non poſſit vti retorqutione contra domi-
num, cùm ſit particeps criminis in impetratione iuris iniqui.
Iacit.l.ex facto, circa.fin.ff.de nego.geſt. Ricar. Malum.Iacob.
* Butr.Bartol.Albe.Angel.Fulg.Lud.Alexan.hic. *& ſic Doct. cõ-
ter tenent*, quòd etiam procurator poſſit vti retorqutione per
tres rationes, quas ponit Bartol. in vltim.colum. præcipuè per
vltimam rationem. ¶In glo.in ver. coercetur. *omnes tenent cum
glo.* excepto Fulg.vt hic per Alexand. Adde gloſſ.magiſtram in
l.ſi dolo. & ibi Bartol. ff. ſi quis omiſ. cau. teſta. & dicit Ludo.
quòd eſt melior gloſſ.quæ ſit in iure. Adde, quòd illam gloſſ.
reputat vnicam,& ſing. Bald in capit. cum acceſſiſſent.in pen.
colum.in fin.de conſt.& in capitu.1.in 6.colum.vt lit.non con-
teſta. Iaſon Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Incidere. Adde Bartol.de accep. præbendæ illicita conſil. 73. inci. quæri-
tur.2.dub.Rom.conſil.60.inci. miror.colum.1.nume.2.conſil. 74. & 220.co-
lum.2. PVRPVR.

b ¶ibi videas.Et de appellatione ab executione,Dec. in cap. nouit. vlt. not.de
appel.& Ang.in §.præterea,el 2.col.19.Inſtitu.de action. PVRPVR.

c ¶Ita ille dicitur falſus procu.Adde Specul.titu.de teſt.in §.3. Bald. in l. falſus.
in 1.colum. C.de fur.

d ¶Ratum homicidium. Adde Docto.in reg. ratihabitio eſt. de regul. iur.
libro 6.

† Et licèt is cuius nomine fit delictum poſteà lętetur, non tamen videtur *ratifi
care* vt ſuo nomine geſtum,quando ex ipſo delicto ſibi nihil adeſt. Nat.con-
ſil.83.col. fin.nume.10. MASVER.

e ¶Cogita ſi dici poſſet,q̃ ideo procurator non tenetur hoc edicto,quia poſtu-
lauit coactè ex neceſſitate mandati. Sed tutor vel curator non fuit coactus
facere iſtam poſtulationem.Sed ex propria voluntate,vnde magis ſuccurri-
tur facien-actum ex neceſſitate,quàm ex propria voluutate,l.in fideiuſſor.§.
ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſd.cog. BELLAC.

f ¶ſi vſurarius.Adde Doct.in cap.quia in omnibus, & in cap.ſuper eo. de vſu.
Hoſt.in ſum.de vſu.

SVMMARIVM.

1 *Ius iniquum contra Titium aliquis impetrauit, vel à principe, vel à
iudice:an vltra Titium omnes alij poſſint vti retorqutione contra im-
petrantem,*

2 *Pars mitior tenenda eſt in pœnalibus,quando ſumus in dubijs.*

3 *Lex vel ſtatutum ſi imponant ſimpliciter pro aliquo delicto pœnam ca-
pitalem,intelligitur de mitiori, & nu.4.*

5 *Iura correctoria, & etiam pœnalia loquentia in vno ex correlatiuis,ex-
tenduntur ad aliud.*

§.Hæc pœna.

Iſte §. eſt clauis totius tit. quia ab eius intellectu pendet declaratio totius titu. Legitur ſecundum gloſſ. *& communiter Docto.* quòd intelligatur quando quis impetrauit generaliter ius iniquũ contra omnes,licèt ꝯ vnum ſpecialiter ſit vſus, nã tunc omnes pñt vti retorqutione ꝯ eum.ex hoc ſequit̃,q̃ ſi ſpecialiter impetraſſet ꝯ vnum,alij non vterẽtur retorqutione ꝯ eum.† Pro clara intelli-

intelligentia, reassumo istud in dubium. Pone, aliquis impetrauit vel à principe, vel à iudice ius iniquum contra Titium, an vltra Titium omnes alij possint vti retorqutione contra impetrantem? glos. & Docto. tenent, quòd non, sed solus Titius vti poterit. Ita tenet glo. hic, & glo. in l. 1. in prin. & ibi Cyn. in 16. q. * 3. cod. *& alij communiter hic*, videlicet Ray. Bartol. Bald. Angel. & Paul. de Castr. Lud. & Alexand. hic, & etiam inclinat Alb. & plenè Cyn. in l. ratas. per 4. fundamenta. C. de rescin. vend. Pro ista parte stringit text. in d. l. 1. in prin. in versi. aduersario postulante. 3. eod. Et tu fortius stringe illum tex. nam illi ablatiui absoluti resoluuntur in conditionem. l. à testatore. cū si. ff. de condi. & demonstr. & sic est perinde, ac si tex. diceret, si aduersarius postulauerit. sed conditio debet impleri in forma, & persona specifica. l. qui hæredi. in princip. & l. Męuius. ff. de condi. & demonstr. alleg. etiam Cyn. text. in l. Fulcinius. §. quod si aduersarius. ff. quib. ex caus. in poss. ea. Pro ista parte etiam facit regula res inter alios acta. C. res inter alios acta, & l. fæpè. ff. de re iudi. Item, quia ista materia est pœnalis, sed in pœnalibus pœna nō debet egredi personas prin. l. sancimus. C. de pę. l. reseriptum. §. fin. ff. de his, quib. vt indi. vt in gl. Item facit secundum Bar. ista. l. in princ. Et tenendo istam partem, respondetur ad istum tex. generaliter loquentem, & multum stringentem, ꝙ iste text. debet intelligi, quando quis impetrauit generaliter cōtra omnes, vel indistinctè: tunc per omnes fit retorqutio. Secus si speciale contra vnum, ad l. ratas vbi est text. ineuitabilis. Barto. qui non videt responsum, consultò remittit se ad Cyn. ibi, qui dupliciter diuinando respondet. & dicit do. Alex. ꝙ ista opi. est æqua: & ideo tenenda. Pro qua vltra alios multum facere videtur:
a † quia in pęnalibus, quādo sumus in dubijs, mitior pars tenenda est, quia pœnę mitigandę, non exasperandæ sint. l. si de interpretatione. & l. sanctio legum. ff. de pœ. & regula in pœnis. de
3 regu. iur. in 6. † Hinc dixit gl. multum singu. in l. 1. C. ne Iudęus, vel paganus mācipium Christianum. quòd si lex vel statutum imponant simpliciter pro aliquo delicto pœnam capitalem: quia pœna capitalis potest multipliciter intelligi, dicit glos. ꝙ
a intelligitur de mitiori, & sic de pœna deportationis, [a] non vi-
4 tę. † Imo plus dicunt Io. And. & omnes in cap. quanto. in glo.
b 1. de iureiu. quòd etiam si lex vel statutum [b] imponeret simpliciter pœnam capitis, etiam tunc fit interpretatio non de amputatione capitis, sed de pœna deportationis: & referūt, quòd Io. glossator aliàs defendit vnum à morte, quod multū exclamat Imol. in l. 2. in 5. col. ff. de publi. iud. dicens hoc nunquam exeat memoriam: quia posses lucrari vnam bonā vestem. quia vbi vertitur quæstio vitæ, ibi pecuniæ vndique fluunt. Sequitur Angel. de Are. in tractatu malefi. in glo. in verbo, & ibi caput. in 5. colum. Alexand. in consil. 106. in 3. vol. incip. in causa inquisitionis formatæ contra dominam Helenam. Facit. l. 1. cum glo. & hos accusare. §. omnibus. in verbo capitis. vbi gl. ff. de accus. l. cum patronum. ff. de iure patr. glo. in l. pen. & ibi Bal. C. quæ res ven. non pos. Sed redeundo ad principalem articulū, tene contrarium, prout tenet Azo, & Placen. Mar. de Fan. & Ant. de Pisis, vt refert Cy. in d. l. ratas, & Raph. Fulg. hic, & ista opinio pro cul dubio est vera contra communem. per tex. clarum ad literam in hoc. §. Nec est verus intellectus glo. ad hoc, ꝙ intelligatur, quòd impetratio fuit facta generaliter contra omnes, quia diuinat, & destruit text. Item hoc modo tex. iste esset de indubitabili, quia si impetrasset ius iniquum contra omnes, proculdubio omnes vterentur retorqutione contra eū: dato, quòd contra vnum solùm vteretur: quia etiam si contra nullum vteretur, habet locum retorqutio, vt hac. l. 3. in princip. Item refragatur tex. ibi, non solum eo postulante, qui ab eo læsus est, secundum Fulg. Nam si impetratio fuisset generaliter facta contra omnes, ex impetratione omnes fuissent læsi, tamen posses dicere, quòd licèt omnes essent lęsi habitu, tamen actu solùm est lęsus ille, contra quem vsus est. ¶ Secundò stringit ineuitabiliter. text. in d. l. ratas. nec duæ solu. ibi datæ per Cyn. aliquid valent, quia destruunt illum text. Minus etiam valet solutio Sal. hic, qui dicebat quòd ibi milites volebāt impetrare ius iniquū per modum. l. generalis. ¶ Tertiò inducit Raph. istum text. in edictum incidit. Istud enim potest multis modis contingere, vel statuendo, vel sententiando. Si ergo iudex incidit in edictū sententiādo ver. in impossibile est, ꝙ generaliter contra omnes sententiauerit. & tamen iste text. dicit, quòd quilibet vtitur retorqutione cōtra eum. Nisi dicas, ꝙ iudex fortè indefinitè pronunciauerit, quòd ex pacto nudo de iure ciuili potest agi, non restringendo se ad casum magis presentem, quàm ad alios. Tu quartò pondera fortem text. in d. §. illud quoque. ĵ. ea. l. intelligendo realiter text. prout iacet, & ibi Raph. Fulg. ad hoc not. quamuis glos. & Docto. ibi destruendo text. intelligant, quando impetratio fuit generalis super omnibus actionib. ¶ Quinto pondera text. & ad idem in §. si is pro quo. ĵ. ea. l. vbi iniquū

fuerat impetratum contra debitores, & tamen ea vtuntur retorqutione, non illi debitores tantum, sed alij creditores impetrantis. Et si dicas, quòd ibi erant debitores & creditores ex causa diuersa, ridiculum est stringere illum text. nisi fortè dicas, ꝙ
5 ideo ibi est ex natura correllationis. ¶† Hinc alibi videmus, ꝙ iura correctoria, & etiam pœnalia loquentia in vno ex correlatiuis, extenduntur ad aliud. l. 1. C. de cupressis. libr. 11. not. Bar. & alij post eum in l. fin. C. de indi. vidui. tollen. cum multis concor. quas ibi signauit. glos. & Docto. in cap. 1. de loca. tamen nec ista sol. satisfacit, quia licèt lex imponēs pœnā vēditori, intelligatur etiā imponere emptori, ratione correlationis, item lex loquens in conductore, habet locum in locatore, eadem ratione, tamen quòd hoc de debitoribus ad creditores cadat, ista solu. non satisfacit. Et istam partem tenet glos. expressè in l. fin. ĵ. cod. quamuis Alb. & dom. Alexand. ibi, & Cyn. in d. l. ratas. dicant, quòd illa glos. sit corrupta. Pro ista etiam parte, pondero id, quod volunt Ricar. Iacob. Butr. Bartol. Ang. Fulg. & Alexand. in §. præcedenti. in glos. mag. in fin. vbi volunt, ꝙ etiam procurator, qui impetrauit ius iniquum pro domino mandante, etiam ipse potest vti retorqutione contra dominum: & tamen ibi procurator non impetrauerat contra se. Et si dicas, quòd ibi impetratio fuit generalis, dico quòd in generali locutione non comprehenditur loquens, & sic procurator impetrans. l. inquisitio, cum si. C. de solu. Et tenendo istam partem, nō obstant allegata in oppositum, & primò reg. quòd res inter alios acta, &c. quia est verum mediante retorqutione, vt hoc titu. Finaliter tenendo istam partem, quæ est contra cōmunem (sed puto, quòd sit verissima) restat solùm respondere ad text. qui fortiter stringit in l. 1. in ver. aduersario postulante. ŝ. cod. Sed respondeo, quòd loquitur de aduersario, non de illo, cōtra quem est impetratum ius iniquum, sed de illo, qui est aduersarius tempore retorqutionis, cùm terminus aduersario, debeat intelligi secundum tempus participij, cui adijcitur. l. in delictis. §. extraneus. ff. de noxa. & sic iste, qui nunc vult vti retorqutione, est aduersarius. Et ideo dicit, postulante, quia iudex non posset facere talem retorqutionem, nisi peteretur à parte, per regulam l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damn. infect. Et quòd text. in ver. aduersario postulante, intelligatur non de aduersario, contra quem est impetratum, sed de illo aduersario, qui nunc vult vti retorqutione, probo subtiliter. Nam etiam in 1. cap. edicti prætoris ponitur, aduersario postulante, tunc si primum caput loquitur, quando magistratus ius iniquum fecit statuendo, sed faciēdo statutum generale, nullum per hoc habebat aduersarium, ergo text. aduersario postulante, intelligitur de eo, qui est aduersarius mediante retorqutione. Pondera etiam quòd primum caput prætoris declaratur in l. 1. §. fin. & in l. 2. ŝ. eod. Secundum verò caput prætoris declaratur in ista l. 3. in princip. Verùm quia in vtroque capite dicebatur aduersario postulante. iste. §. propriè declarat, quomodo intelligatur illud aduersario postulante in vtroque capite edicti prætoris. & dicit quòd intelligitur quicunque vult vti retorqutione. Et tenendo istam partem vana redditur quæstio formata per Bartol. & alios hic, & per Alber. in l. 1. in princip. in vltim. colum. supra eodem. arguendo de personis ad res. l. vel singulis. ff. de vulga. & pupil. cum sim.

ADDITIONES.

a ¶ Quod dicatur exilium perpetuum, communem dicit Didac. de sponsal. 2. par. capitu. 7. nume. 16. not. Alexand. consilio 121. nume. 2. libr. 7. consil. 104. col. 2. libr. 1. consil. 115. nume. 7. lib. 3. Blanc. Pract. crim. cap. 3. num. 7. Folle. in prac. ver. pœnis. nu. 43. & in dubio, quòd non intelligatur de morte naturali, scribit Abb. in cap. at si clerici. nu. 38. de iud. qua de re plura not. Rober. Mar. disput. 3. nume. 7. MASVER.

b ¶ Si lex, vel statutum. Adde Raph. Fulg. in l. præsenti. C. de his qui ad eccl. confugi. Petr. de Ancha. in cle. pastoralis. in 10. not. de re iudi. Abb. in c. at si clerici. in 20. colum. de iud. Ioan. de Ana. in cap. 1. in 2. colum. Idem in c. qualiter. el 2. §. ad conscrib. de accusat.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non petendo factum principali, prodest fideiussori, sed non ècontra.*
2 *Facilius fit descensus à principali ad fideiussorem, quam ècontra.*
3 *Si princeps concedit, ne quis possit vti exceptione contra me, intelligitur de valida, non solùm dilatoria, sed etiam peremptoria, secus si a lege concedatur, quia tunc de inualida.*
4 *Si in rescripto dicatur, nulla exceptione obstante, intelligitur de friuola.*
5 *Clausula, appellatione remota, intelligitur de friuola, quando apponitur in rescripto.*
6 *Bonum est argumentum de statuto, ad rescriptum.*

7 *Princeps ex certa scientia, & cum clausula,non obst. potest tollere excep.peremptorias.*
8 *Exceptiones an sint de iure ciuili,vel de iure gentium.*
9 *Exceptio impropriè est defensio.*
10 *Princeps de plenitudine potestatis non potest auferre ea,quæ sunt de iure gentium,non subsistente causa.*
11 *An exceptio,& officium iudicis sint idem.*
12 *Fideiussor non potest conueniri ante excussam principalem debitorem.*
13 *Exceptio competens fideiussori, etiam mediante pacto & facto debitoris,non potest sibi auferri.*
14 *Reus per viam conuentionis, vel pacti non potest præiudicare fideiussori.*

§.Si is,pro quo. Impetratio iuris iniqui facta à principali debitore, nocet etiã
a fideiussori: [a] sed non contra. h. d. † Et idem etiam in pacto de
1 non petendo facto principali debitori: quia illud prodest etiã fideiussori,l.& hæredi.§.fin.& l.sequen.ff.de pact.Sed non è contra,pactum fideiussoris prodest principali.l.fideiussoris.in prin-
2 cip. eod.titu. Ratio diuersitatis est: † quia facilius fit descensus à principali ad fideiussorem,quàm è contra.l.si à te.§.fin.cum l.
3 sequen.ff.de excep.rei iudica. ¶ †Nota ex isto text.iuncta gloss. 1.quòd si princeps per viam priuilegij concedit, ne aliquis possit vti exceptione contra me, intelligitur etiam de exceptione valida non solùm dilatoria,sed etiam peremptoria: nõ autem intelligitur solùm de friuola. licèt secus sit in lege, vel statuto
* requirente * exceptionem: quia intelligitur solùm de friuola. Gloss. in l.1.§. & parui.in ver. nulla.& ibi Bartol. ff. quod vi aut clam.Bald.& not.Angel. in l.non tantum. §. quòd si pro possessore,per illum text.cum gloss. ff. de petitio. hered. l. si ita nobis pudor.cum gloss.C.de adul. Ratio diuersitatis est,secundum Bald. hic: quia priuilegium semper debet sic intelligi, vt aliquid operetur. l. 1. in fin. ff. ad muni.l.si quando, in princip. cum gloss. C.de inoffic. testamen. sed sine priuilegio principis iudex debet exceptiones friuolas reijcere.l.2.C.ad l.Corn.de fal. Sed certè ista ratio non est sufficiens, cùm & in statutis verba statuti debeãt sic intelligi,vt aliquid operentur,secundum Bar. in l.2.ff de vsucap.& in l.4.§.prætor ait.ff.de damn.infect.Dic ergo melius secundum Imol.in l.1.§.fin ff.quis,& à quo appel. q doctri.gloss.& Bald hic procedit, quando in rescripto est appo sita clausula non obstante:tunc intelligitur reiecta etiam exceptio peremptoria valida. Sed quando non adest illa clausula: tunc intelligitur solùm de friuola. Ita procedit contrarium.
4 Istam solu.sequitur dom.Alexan.† No.etiam,quia datur magna limitatio ad regulam.quæ habet, quòd si in rescripto dicatur, nulla exceptione obstante,intelligitur de friuola tantum, vt est gloss.ord.& approbata in cap. ex parte.in gloss. 2. quam
5 Abb.reputat sing. de offi. deleg. † Eodem modo si in rescripto
b apponatur clausula,appellatione remota, [b] intelligitur de friuola.cap.pastoralis.in princip.& c.vt debitus.de appella.cap.licèt.& ibi Bald.no.de offic.ordi glo.in l.1.§.fin.& ibi Bartol. ff. à quib.appel.non licet.Bald.not.in cap.pastoralis.§.fin.de offi deleg.vbi rationem assignat:deinde extendit etiam,si talis clausula esset apposita de partium voluntate. Sic etiam dicimus in statutò disponente, quòd statuta non recipiant aliquam interpreta.intelligitur de friuola tantùm,secundum Bar.in l.omnes populi in penul.colum.ad fin.& sequen.ff.de iusti.& iu.Eodem modo si statuto caueatur, quòd contra instrumentum publicum non possint opponi aliquæ exceptiones,intelliguntur rejectæ solùm exceptiones friuolæ. Ita Bartol.in l.1.§. & parui.ff. quod vi aut clàm.cum suis concor. ¶ Prædicta valde limitantur per istam glo.declaratam, vt s.quando in rescripto adesset clausula,non obstante. Sed tu aduerte,quod sicut in statutis dicimus,quod statuta generalia,vel vniuersalia debent potius intelligi,vt sint frustra, & nihil operentur, quàm quod aliquis indebitè damnum patiatur,vt per Bartol.& clarius per Mod. in l.fin.§ in computatione. per glo.ibi C.de iure delibe cum con-
6 cor.Ita etiam dicimus in rescriptis, † cùm bonum sit argum.
c de statuto ad rescriptum,secundum Innocen.in capit.cùm accessissent.de consti.quem refert & sequitur Bald.in l.ex facto.in princip.pen.colum. ff.de vulga. & pupil. Vnde intellige istum text. quando in rescripto est facta mentio specialiter de exceptione peremptoria, adiecta clausula ex certa scientia, & non obstante. Ita propriè loquitur gloss. hic: aliàs nisi de ea fieret mẽtio,princeps nullo modo intelligeretur peremptoriam exceptionem tollere, cùm sit nimis gratus præiudicij. Ita not. dom.Anto.de Butr.in capit. ex parte B.de for. competen. in 1. not.& in Apostillis.Innocen. in capitu. super literis. de relatio. Specu. in tit.de rescrip. prę sienta.§. ratione autem formę:versi.
7 illud not. Habetur in capitu.1.de lit.contesta.in 6. ¶†Secundò not. ex eodem text. iuncta gloss. quòd princeps ex certa scientia,& cum clausula, non obstante: potest tollere exceptiones peremptorias:& sic defensiones partis,& gloss. exemplificat in exceptione pacti de non petendo.Bald.dicit hoc esse verum in causis ciuilibus:secus in criminalibus,vel in causis status.clem. pastoral.de re iudica glo.in l.pactum inter hæredem.ff.de pact. sed oritur difficultas. Nam exceptio pacti de non petendo est de iure naturali,vel gen.l.1.ff. de pact. sed ea,quæ sunt iuris naturalis vel gen. princeps non potest tollere,nisi subsistente causa iusta,& rationabili:vt tenent gl.& Docto.in l.fin. C.si contra ius vel vtilita. publi. & in l. fin. ff. de constitu. princip. gloss. & Docto.in capit. quæ in ecclesiarum. de consti. Imò generalius tenet dom.Abb.in rubr.de excep.quòd exceptiones à iure naturali prouenium, cùm exceptiones sint defensiones. l. si quidem.& l.defensiones. C.de excep.in capit.dilecti. eod. titu. sed defensio est de iure naturali.l.1.§.cum arietes. ff. si quadr.paup. fec. dica. l. vt vim. ff. de iusti. & iur.vbi omnes. Quæ defensio nec per rescriptum principis,nec per statutum tolli potest, vt not. maximè per Bald. in d. l. vt vim. Facit. l. defensionis, vbi Bartol.C.de iur.fisc.libr.10. Paul.de Castr.hic respondet, quod ideo hic permittitur, vt seruetur æqualitas inter actorem, & reum. l. fin. C. de fruct. & li.exp. vt sicut actiones possunt tolli actori per rescriptum principis; ita etiam exceptiones reo,
8 quamuis à iure naturali proueniant. † Aliter respondent Fulg. & dom. Alexand. hic, quòd imò exceptiones sunt de iure ciuili, quamuis materia, idest consensus sit de iure gen. sed ea, quæ sunt iuris ciuilis possunt tolli per rescriptum principis. Sed aduerte, quia Bartol. in l. ex hoc iure. circa fin. antepenul. quæstio. ff. de iusti & iur. tenet,quod imo exceptiones sunt de iure gen. Vnde alibi Petr.de Anchar. & dom. Abb. in capit. ex parte tua. de offic. delega. in hoc passu, an exceptiones possint tolli per rescriptum principis, ita distingunt. Aut sunt exceptiones inductæ à iure positiuo, vt præscriptionis, rei iudic. & similes:& istæ possunt tolli per rescriptum princ. Aut sunt exceptiones, quæ descendunt à iure naturali, vel gen. quæ sunt propriæ defensiones: vt exceptio pacti de non petendo: & istæ non possunt tolli per rescriptum princ. Tu aduerte: quia secundum hanc distin. confunderetur exemplum gloss. hic approbatum à Docto. dum exemplificat in exceptione pacti
9 de non petendo. † Secundo considera, inquantum dom. Abb. præsupponit, quod exceptiones dicantur defensiones. Nam exceptio impropriè est defensio, & latè sumpto vocabulo gloss.est fingin capit.1.de lit.contesta.in 6. quam ibi not.Gemi. & ex ea infert, quod stante statuto, quòd contra instrumentum non possit opponi exceptio: tamen poterit opponi defensio, & idem vult Bartol. in l. 1. § & parui.ff. quod vi aut clàm. Quid ergo dicendum in hac difficultate? Volendo sustinere exemplum gloss. habes dicere, quòd gloss. loquitur quando princeps sustulit talem exceptionem ex certa scientia, & cum clausula non obstante, vt loquitur gloss. & conse-
10 quenter de plenitudine potestatis,vt dicit Bald. † Quo casu dicit alibi Angel. quòd mentiuntur per gulam,qui dicunt,quòd princeps de plenitudine potestatis non possit auferre ea, quæ sunt iuris gen. etiam non subsistente alia causa. Ita dicit Ang. in l.fin.C.de sentcu.& interlo.omn.iud. Bal.in l.2.C.de appel.nõ recip.Doct. in cap.pastoralis.de appell. Lap.alleg.121.
11 curatorem. §. si ignorans. ff. manda. ¶ † Vltimò vide istum text. in 1. decisi. ponderatum per Bald. in l. 1. in fin. C.de condi indeb. & Sal. in l. ita nobis pudor. C. de adul. contra doctr. Bart.in l.1.§.& parui. ff.quod vi aut clàm, vt hic per Alexand. & plenius per Imol. Angel. de Aret. in l.fin. ff. à quibus appel. non licet. Tetigit in l.1.ff.de iurisdi. omn.iudi. in illo articulo,an
12 exceptio,& officium iudicis sint idem. ¶ † Circa istum tex.opponit

ADDITIONES.

a ¶Fideiussori. Vide Alex.lib.3.consil.9.col.3. PVRPVR.
b ¶Remota. Adde qd operetur ista clausula posita in literis Apostò. Vide Ang. in l.fin.C.de sentcn.& interlo.omn.iud. Bal.in l.2.C.de appel.nõ recip.Doct. in cap.pastoralis.de appell. Lap.alleg.121.
c ¶Cum bonum sit argumen.Adde Innocen. in capitu. cum in ecclesiarum. de consti.tu.& Alber.de Ros.in opere statuto.quæst.o.9 Plura not.Natt.consilio 327.colum. 4. vbi latius interpretatur statutum quàm rescriptum, vide ibi tius ibi. MASVER.
* Rejciente.

a ponit Bartol. quòd fideiussor a non poterit conueniri ante excussum principalem debitorem. per regulam Auth. præsente. C. de fideiuss. & respondet vt hic per eum. Secundam sol. impugnat Fulg. quia cùm principalis debitor non possit conueniri facto creditoris, qui fecit pactum de non petendo, non poterit conueniri fideiussor, cui creditor debet cedere iura sua: & illa cedere non potest in effectu, propter pactum de non petendo: ergo etiam fideiussor conueniri non posset. Ista est doctrina glos. in l. nisi. ff. de pact. Breuiter respondet, quòd in primo casu nec reus principalis, nec fideiussor potuissent in effectu conueniri propter pactum de non petendo, nisi fuisset impetratio iuris iniqui: quæ quare præiudicet creditori, dictum est §. in 2. casu. Ideo potest conueniri fideiussor: quia per factum suum culposum, scilicet iuris iniqui impetrationem, sibi præiudicauit. Ideo sibi imputet, & cùm illa impetratio non noceat principali debitori, & sic in effectu, principalis debitor conueniri non possit: ideo procedit solutio Bartol. quòd habetur etiã iure nouo regressus primò ad fideiussorem. & vide Bartol. ad hoc in d. l. nisi. ff. de pact. vbi alleg. not. ad hoc tex. nostrum. ¶ In glos. 1. dic, quõd vterque intellectus est bonus, licèt glo. reprobet primum, per text. in fin. ibi, mandati actionem non habebis. sed glos. fin. parua respondet ad hoc, & bene, vt hic per
a3 Bartol. ¶† In glos. 2. in verficu. exceptione vti. fortissimè opponit de regula. l. fin ff. de pact. vbi exceptio competens fideiussori etiam mediante pacto & facto debitoris non potest sibi auferri per factum debitoris met. Quomodo ergo hæc exceptio de non petendo, quæ acquisita est fideiussori, potest sibi auferri per ius iniquum impetratum à debitore principali? Glos. dupliciter respondet; & primò, quòd ius iniquum erat prius impetratum antequam fieret pactum de non petendo: & sic exceptio pacti de non petendo non erat efficaciter acquisita fideiussori. Nam si prius competijsset exceptio fideiussori, non potuisset sibi auferri per ius iniquum posteà impetratum à debitore. d. l. fina. Simile in filio, & seruo, qui possunt præiudicare domino, & patri in quærendis: non in acquisitis. l. filius paciscẽdo. C. de pact. iuncta glos. l. fin. C. de acquirend. possess. Simile in l. qua autem, in princip. ff. de his quæ in fraud. credi. Secunda solu. glos. est, quòd hic fideiussor consensit expressè impetrationi iuris iniqui, factæ à reo principali. Ideo sibi fideiussori præiudicat, quæ aliàs non præiudicaret. per d. l. fina. Facit. l. si cùm Hermes. C. loca. Sed glos. sequens in versi. iniuriam. sentit cõtrarium, dum vult, quòd impetratio iuris iniqui indistinctè noceat fideiussori: quia fideiussor ab initio hoc euẽturum debuit cogitare, quòd posset reus impetrare ius iniquum: argum. l. si quis domum. ff. loca. quasi in omni casu intelligatur fideiussisse, argumen. l. quæro. ff. loca. Sed istam vlt. glos. *reprobant omnes.* quia etiam in d. l. fin. poterat fideiussor illud euenturum cogitare & tamen sibi non præiudicat. non obst. d. l. si quis domum. quia illud naturaliter poterat euenire vsufructuarium mori posse. sed quòd hic impetraretur ius iniquum non de-
* buit cogitari Bartol. *& communiter Docto.* dicunt, quòd vtraque solutio potest procedere. Bald. dicit, quòd ambæ solutiones debent similiter iungi: & quòd ista glo. melius, quàm alibi declarat, quando factum principalis nocet fideiussori. Sed certè prima solu. glos. diuinat, & valde restringit text. sed fortius Paul. de Castr. & Alexand. hic post Iacob. Butr. reprobant istam solu. fortissimo fundamento. Nam si verum esset, quòd ius iniquum prius fuisset impetratum à reo & posteà fuisset factũ pactum de non petendo, per istud pactum intelligitur recessum ab illa retorqutione iuris iniqui. quia creditor qui poterat vti retorqutione iuris iniqui, faciendo debitori pactum de non petendo, intelligitur recedere ab illo iure, per regulam. l. si quis postquam. ff. de fideiuss. Tamen tenendo primum intellectum, respondet Paul. de Castr. quòd oportet intelligere, quòd licèt ius iniquum prius fuisset impetratum: tamen creditor, quando postea fecit pactum de non petendo, ignorabat impetrationem iuris iniqui. ergo non potest dici remisisse, per regulam. l. mater decedens. ff. de inofficio. testamen. & sequitur Alexan. hic. sed Paul. de Castr. dicit, quòd est nimia diuinatio: & ideo putat, quòd primus intellectus glos. non possit sustineri. Ego autem dico, quòd est text. qui tollit obiectum in §. illud. j. ea. l. vbi dicitur, quòd si quis impetrat ius iniquum, fit retorquitio: non tantum quo ad actiones, vel exceptiones tunc competentes: sed etiam quo ad eas, quæ in futurum competere inceperunt: & sic per impetrationem iuris iniqui factam generaliter, vt hic præsupponitur, non solùm potest fieri retorquitio, quo ad exceptiones ante competentes, sed quo ad eas etiam, quæ posteà cœperunt competere ex pacto de non petendo posteà facto. Secunda procedere non posset: quia isto modo etiam esset in 2. casu, vbi etiam impetratio fideiussoris
¶4 noceret reo principali, quando ipse reus consensisset: † vnde

intelligendo literam planè absque violentia, respondet secundum Iacob. Butr. & Bald. quòd reus per viam conuentionis, vel pacti non potest præiudicare fideiussori. Ita loquitur contrarium: sed per viam delicti, vt est hic per viam impetrationis iuris iniqui, quæ habet speciem delicti, bene potest sibi præiudicare: sicut in simili prælatus non potest præiudicare ecclesiæ contrahendo: sed bene delinquendo. Liubemus nullam. C. de sacrosanct. eccles. cap. cum venerabilis. de exceptio. Habetur in regula, delictum prælati. & est tex. not. in cap. 1. §. fin. vbi glo. & Bald. de capi. Contra. tamen hoc vltimũ de delicto quomodo procedat, quia videtur obstare regula. cap. delictum personæ, de regu. iur. in 6. dic vt per Cyn. & Bald. in d. l. iubemus. & Bar. not. in l. aut facta. §. fin. ff. de pœ. in fin. col. & not. per Bal. in rub. extra de consti. in 5. colum. vbi dicit se tradere nouum intellectum ad l. iubemus nullam. Et ideo mora rei principalis nocet fideiuss. l. mora. in princip. ff. de verbor. oblig. cùm mora dicatur delictum, vt not. Imol. & Moder. in l. si mora. post glo. ibi. ff. solut. matrimo. Istam solu. impugnant Ang. & do. Alex. hic per text. quem ad hoc reputant sing. in d. l. mora. in 2. respõso, vbi postquam est acquisita exceptio fideiuss. mora, & sic delictum rei non nocet fideiussori. Paul. de Castr. respondet ad illum text. quòd ibi est, quia ex facto rei præiudicaretur fideiussori. hic tantũ prouenit ex dispositione legis sic disponentis in impetratione iuris iniqui. dom. Alex. impugnat hanc sol. & bene: quia vtrobique procedit ex facto hominis ibi committentis moram: hic impetrantis ius iniquum. Inuenio q̃ Bal. super glo. seq. in verbo, iniuriam, aliter & mirabiliter respondet, licèt videatur dicere ad aliud propositũ: q̃ ideo hic impetratio iuris iniqui nocet etiam fideiussori, quo ad tollendum exceptionem sibi prius competentem: quia fideiussor in hac lege vtitur adminiculo ex persona rei. Nam pactum de non petẽdo erat factum reo: sed ex eo transit ad fideiussorem, d. l. hæredi. §. fin. Ideo transit cùm sua causa. l. Pompo. §. cum quis. ff. de acquir. posses. vbi dicitur, q̃ qñ quis vult vti accessione ex persona alterius, debet vti cum sua causa, & suis vicijs. q. d. Bal. secus, si exceptio competeret fideiussori non ex persona rei principalis: sed aliter. ita intelligatur. d. l. fi. ff. de pactis. Ista solutio est colorata: sed contra tex. in d. l. fi. ff. de pact. vbi pactum de non petendo fuit factum principali debitori, & ex eius persona transiuit in fideiussorem: & tñ per factum principalis non potest posteà præiudicari fideiussori. Tu ergo notabiliter respõde (& est pulchra & vera solutio) q̃ tex. in d. l. mora. in 2. responso, loquitur, qñ exceptio fuit quæsita fideiussori mediante facto ipsiusmet fideiussoris, qui fecit oblationem, vnde si posteà debitor sit in mora, succurritur fideiussori, vt ibi dicit tex. & non tollitur exceptio acquisita fideiussori mediãte facto proprio: sed text. hic loquitur quando exceptio erat quæsita fideiussori propter pactum debitoris de non petẽdo, quòd etiam prodest fideiussori. l. & hæredi. §. fin. ff. de pactis. l. exceptiones. §. rei. ff. de excep. firmius enim, & efficacius est illud quod nobis acquirit̃ mediante facto nostro, quàm mediante facto alieno, vt est gl. in l. si qd bello. ff. de capti. Et ex hoc potes dare nouam limitationem ad tex. in d. l. mora. in 2. responso, vt non procedat, quando ipse debitor talem oblationem fecisset, & non fideiussor.

ADDITIO.

a ¶ Quod fideiussor. Adde Bar. in l. decem. ff. de verbor. oblig. Et latè examinat Gabriel. commu. opinio. lib. 4. de fideiuss. conclu. 1. vbi q̃ fideiussor non tenet̃ non facta discussione contra principalem. secundum magis commu. opin. de qua etiam per Rom. consil. 241. num. 6. Pract. Pap. for. libel. contra plur. Reos deb. ver. interc. fferunt. in fin. & Reg. cum fallen. ponit Mising. Cent. 2. obser. 15. Nat. consil. 262. col. 6. nu. 14. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Si filiusfamilias impetret ius iniquum, etiam in actionibus quæsitis per filium patri, non præiudicat patri.*
2 *Prælatus in iam quæsitis non potest præiudicare ecclesiæ. Secus in quærendis.*
3 *Prælatus potest facere, ne bona ingredientis monasterium acquirantur monasterio.*
4 *Prælatus potest præiudicare ecclesiæ negligendo.*
5 *Pater censetur fideiussor filij.*

§. Si filius meus. Impetratio filij non coercet patrem. hoc dicit secundum Bartol. & Angel. Istud summarium non conuenit literæ: quia text. non loquitur in 2. capite edicti prætoris, scilicet quando filius impetrauit: sed loquitur in 1. capite, quando filius erat in magistratu, & statuit ius iniquum. Et ad istum text. adde l. post legatum. §. si filius. cum glos. ff. de his quib. vt indig.

Item dum text.dicit,quas ex persona ejus intendo.declara istũ tex.vt per glo.in l.si longius.§.1.ff.de iudi.¶† Not.quod si filiusfamil.statuit, vel impetrat ius iniquum, non præiudicat patri, etiam in actionibus quæsitis per filium patri. Et ratio ponitur in text. quia per filium non poterit fieri deterior conditio patris,etiam in iuribus & actionibus,quæ quæruntur ex persona filij patri,mediantibus contractibus à filio celebratis. Facit l.filius paciscendo.vbi gloss.& Docto. C.de pact. l. nec filius. C. de rebus cred. vide no. secundum Bald. hic, quòd ex delicto filij pater nihil tenetur assignare filio in vita, de quo plenè dixi in Authen. nouissima. C. de inoffic. testamen.Item ex delicto filij non publicatur peculium etiam aduentitium. l. 4. §. sed vtrum.ff.de mino.imò nec peculium castrense, vt est text.singu.in l.si filius. C.de bon. proscrip. habetur in l. si finita. §. si de vectig.ff.de damn.infect. Et adde,quod istum.§.extendit gloss. 1.approbata per omnes, vt procedat non solùm in actionibus iam quæsitis per filium ante impetrationem iuris iniqui : sed
* etiam in acquirendis postea. *Et istud omnes tenent*. Contra hoc moueo aliam difficultatem,& assumo rationem text.quæ vrget in contrarium. Nam filius, & seruus bene in acquirendis possiunt præiudicare patri,& domino.l.fin.C.de acquir.possess. licèt non in iam acquisitis. Facit in simili text. not. in l.qui autem.in princip.ff.de his,quæ in fraud. cred. & in simili text. l. si sponsus.§.si maritus.ff.de dona.inter virum. & vxo. & in simili
2 text. in l.1. §. confertur.ff.de col.bono. † Sic etiam videmus in
a prælato, [a] qui licèt in iam quæsitis non possit præiudicare ecclesiæ:bene tamen potest in quærendis. l. iubemus nullam. vbi gloss.Bartol.& alij.C.de sacrosanct.eccles. dom.Anto. & alij in capitu. 1. de dol. & contu. Inde est, quòd si emphyteuta ecclesiæ cessauerit biennio soluere canonem, (quo casu potest priuari iure emphyteutico) tamen solus prælatus potest recipiendo solutionem remittere ius caducitatis: vt tenet dom. Card.in cap.potuit,de loca.& ibi latius Imol. in 17. colum. &
3 sequen. † Inde etiam est,quòd prælatus [b] potest facere, ne bo-
b na ingredientis monasterium acquirantur monasterio, secundum Bald.in Auth.si qua mulier. vlt. colum. C. de sacrosanct.
c eccles. Hinc solent quæri, an solus prælatus [c] possit repudiare hæreditatem,acquirendo monasterio. De quo per Fede de Se
d nis in consil.9. [d] Bald.in l.penul.C.de repud.hære.& in l.contra iuris ciuilis regulas.§.1.vbi dicetur. ĩ. de pact. Ponunt Cano.in cap.tua.de his,quæ fu à præla.& in cap.vt super.de rebus eccl. non alienan. Istam difficultatem non inuenio sic in specie ab alijs tactam:tamen Bald.hic in discursu post Iacob. Butr. videtur respondere,quòd filiusfam.delinquendo vel faciendo actũ illicitum non potest præiudicare patri,etiam in quærendis.Ita loquitur text. hic cùm gloss. sed benè poterit præiudicare per viam contractus. Ita loquuntur contraria. Istam solu.simpliciter tenet Ludo. Roma.hic. sed ista solutio non placet : quia facilius præiudicatur delinquendo, quàm contrahendo,prout dixi in §. præcedenti. Vnde considera,quòd in acquirendis filiusfam.potest solùm præiudicare patri, omittendo, nolendo acquirere. Ita procedunt contraria si bene aduertas. Sed faciendo non potest, vt hic nisi in ipso contractu l. contra iuris ciuilis regulas. §. 1. hic alleg. per Bartol. Facit text. in l.4. §. ab ignoto.& in l.Caius ff.de manumissio. Accedat,quod dicimus
4 † quòd grauius censetur illud, quod committitur faciendo quàm negligendo,glo.in l.si mora.ff.solut.matrimo.& gloss.in l.lege Cornelia.ff.ad Syll. sicut, & prælatus potest præiudicare negligendo. cap. de quarta. de præscrip. & similiter in delictis, vt declarant Cyn. & Bartol. & alij in l. iubemus nullam. C. de sacrosanct.eccles.Bartol.in l.aut facta. §. fin. ff. de pœnis. in vlt. colum. Cano. in regula delictum personæ. de regul. iur. in 6. ¶Gloss.in verbo intendo. Primò declarat text. Secundò illum extendit generaliter intelligendo. Secunda ibi, & hoc accipe. Ex isto fine habes,quòd decisio huius.§.generaliter, & indistincte procedit, tam in actionibus iam quæsitis per filium antequam impetraret ius iniquum, in quo non est dubium, quàm
5 in acquirendis post impetrationem. ¶†Vltimò, inquantum Bartol.opponit ad istam extensionem gloss. de eo quòd tenuit gloss.in §.præcedenti in reo, & fideiussore, cùm pater censeatur fideiussor filij.l.cùm filius. in princip. ff. de verbor. oblig. & hic in gloss.seq.licèt variæ solu.dentur,tene primam solu.Bart. quam clarius ponit Bald. & eam intelligendo cessabit impugnatio Fulg. Nam patri quæritur per filium directò,argumen. l.Paulus.§.Paulus.ff.de bon.libe.quæ parum facit.& immediatè ex dispositione legis etiam inuito filio, vt habetur in l. cùm filio.ff. de legat. 1. Ideo factum filij non potest præiudicare patri etiam in quærendis; sed illud ius,quod acquiritur per reum fideiussori, benè etiam acquiritur ex dispositione legis.l.& hæredi.§ fin.ff. de pact.l. exceptiones. ff. de excep. licèt Bartol. videatur innuere contrarium, quem ideo Fulg. reprobat, non principaliter, sed accessoriè. Item reo volente & non aliter.l. nisi. ff.de pactis. Ideo potest reus præiudicare tunc fideiussori. ¶Non obstat,quòd pater censetur fideiussor filij:quia gloss.sequens respondet vt sit verũ, quando pater conuenitur ex persona filij. Secus si agit. Vult dicere gloss. quòd quando filius contraxit, se alij obligando, tunc ipse censetur vt principalis, & pater in peculio vt fideiussor. sed quando filius contraxit, alium obligando,quia obligatio,& actio statim in totum quæritur patri:ita vt momento non stet penes filium.l.placet.ff.de acquirend. hæredi. & sic non sit dare principaliorem patre, in obligationibus actiuis non potest hoc cadere,quòd pater censeatur accessorius. Et istam rationem tene. Aliam assignat Bartol.quia.§.præcedens loquitur in exceptionibus, quæ facilius transeunt,quàm actiones.l.etiam si in rem. ff. de iureiuran. Istam sequitur Angel.hic, sed est falsa: quia concludit contrarium:quia si exceptiones facilius transeunt, quàm actiones:ergo trantire debent cum earum vitio. aliam rationem assignat Fulg hic,quæ non discrepat à prima Bart.declarata, vt supra.

ADDITIONES.

a ¶In prælato.Adde gl.in cap. 2.de dila.Inno.in cap.cum dilectus.de ord.cogn. Anto.de Butr.in c.1. de dol.& contu.Doct.in reg.delictum. de reg.iur.lib.6. Abb.in cap.cum venerabilis.de excep.

b ¶Quod prælatus.Adde Doct.in cap.in præsentia. de proba.

c ¶Prælatus.Adde Bart.in l.tutor.ff.de bon.poss.Cyn.in l.Deo nobis.C.de Episcop.& cler.Bald.in l.bonorum.C.qui admi.Ludo.Roma. in l. is qui hæres.in §.fi.ff.de acquiren.hæred.Paul.de Castr.in l.legatum.ff.de leg. 1.Lap.alleg.26. Ludo.Roma. consil. 184. incip. Visis, quæ narrantur in facto.Abb.consil.32. incip.circa duo dubia præscripta.in 2.vol.

d ¶Opi.Fed.affirmatiuam sequitur Lap.al.26.Ias.in ea.l.pen. C. de repu. hær. Lambert.de iu.patr.lib.3.quæstio. 2.artic.9. & communem dicit Ias.in l.lega ta.colum.3.& sequen.de leg.1. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium iuris iniqui concessum impetranti, non transit ad hæredes.*
2 *Pœnæ delictorum non transeunt ad hæredes.*
3 *Pœna huius tituli imponitur ipso iure.*
4 *In pœnis, quæ ipso iure imponuntur, requiritur tamen sententia declaratoria.*
5 *Vassallus si committit causam, propter quàm priuetur feudo, tamen requiritur,quod declaretur per sententiam.*
6 *Nunquam lex præsumit condemnare, nisi iudicis ministerio.*
7 *Pœna,quæ transit ad hæredes non transit, nisi præcesserit sententia declaratoria.*
8 *Quando pro pœna delicti causatur exceptio, illa semper transit ad hæredes.*
9 *Actio ex delicto transit ad hæredes, quando actor propter subterfugia & moram rei non potuit litem contestari.*
10 *An ex hoc edicto oriatur actio,exceptio, & replicatio.*
11 *Titulus nostler procedit, quando priuilegium sequuta retorquione aliquid operaretur.*

§.Quod autem ait.

Pœna huius edicti trã sit ad hæredem.h.d.

¶Capio gloss. in ver. hæredi eius, quàm diuide in duas partes principales. In 1.opponit contra text. & dupliciter soluit. In 2. format aliam oppositionem contra text. & ei tripliciter re-
1 spondet,si bene inspexeris.Secunda ibi.Item alia ratione. † Re deo ad 1. partem, in qua formo oppo. hoc modo. Priuilegium iuris iniqui concessum impetranti, non transit ad hæredes in l.omnibus causis ff.de regul. iur. ergo cùm illa impetratio non habeat locum, nec habere possit in persona hæredis: ergo nec pœna similiter in persona hæredis locum habebit:
1 quia quando impetratio iuris iniqui non habet effectum, non habet locum pœna.l.1.§.fin.ĩ.eo.gl.respondet diuinando. Re-
2 spondeo melius,vt per Ang. & alios Moder. ¶†In secunda parte habes duas notabiles limitationes ad regulam, q̃ pœnæ delictorum non transeunt contra hæredes.l vnica. C. ne ex delic. defun.l.1.ff.de priua delic. Prima limitatio est, q̃n pœna per legem ipso iure imponitur,quo casu est perinde,ac si interuenisset sententia:tunc trãsit ad hęredes.& ita est hic,vbi pena retorqutionis imponitur ipso iure per legem. ergo transit contra
* hæredes,*cum ista gl. transeunt indifferenter omnes,& antiqui,& Mod.* Hoc idem tenet.Barto.in l.1.in 2.col.ff de priu.delict. & omnes Doct.in l.vnica.C.ne ex delic.defun. Et ad hoc est ista gl.singulariter not.fm Bal.in rub. C.de priui.do.in pen.col. licèt tamen
3 omnes ita tenent, † ego teneo contrarium ad terminos tit.nostri : nam glo.& omnes volunt, q̃ pœna huius tit. imponatur ipso iure.Istud est contra tex.in l.l. 1. in princip.ĩ.eod.vbi tex.in

vtroque

vtroque capite prætoris dicit,reo poſtulante. Si enim requiritur,ꝙ reus poſtulet,ergo pœna non imponitur ipſo iure,cùm illi ablatiui reſoluantur in conditionem: vt dixi in §. hæc pœna.ſ.ea.l.Secundo poſito,ꝙ verum eſſet illud,qđ volunt glo.& omnes, ꝙ pœna huius.l. imponatur ipſo iure † in contrarium 4 moueo difficultatem. Nam in pœnis,quæ ipſo iure per legem 2 imponuntur,requiritur tñ ſententia iudicis declaratoria.ª Tex. eſt qui declarat omnes leges ciuiles, & can.in c.cum ſm.§.fi.de hær.in 6.ſi ergo requiritur declara.iudicis: ergo non debet ante b declarationem pœna tranſire ad hæredem,ᵇ vt ſ.dicetur.† Vn 5 de conſuluit do.Cardin.Flor.in conſi.128.qđ incip.habui hunc punctum à quodam Car. &c. ꝙ ſi vaſallus cõmiſit cauſam, propter quam iura expreſsè priuant eum feudo: tñ requiritur, ꝙ iſtud declaretur per ſententiam.Facit, qđ dicit Bal.in Auth. qui ſemel.in 1.col. C.quomodo,& qñ iu.ꝙ nunquam lex præ- 6 ſumit condemnare, niſi iudicis miniſterio. † Vnde etiam vbi quis priuatur ipſo iure, per l.tñ ad hoc deuenitur cauſa cognita,& mediante ſententia iudicis, vbi per eum. Et ꝙ in pœnis, quæ imponuntur ipſo iure, per l.requiratur ſententia ſaltẽ declaratoria, adde Bal.in l.iubemus.2.§.ſanè. C.de ſacroſan.eccl. & in l.qui ſub conditione.§.fin.ff.de condi.inſti.& in c.1.§.vel ſi cum filia quib.mod.feu.amit.Angel.in Auth. de inceſt.nup.in prin.in 2.col.do.Abb.in c.verum.ad fin.de ſo.compe.& in cap. peruenit.el 1.de app.Pet.de Anch.in cle.1.in 6.no.de pœ.Ioan. 7 Anch.& Gemi.in c.2.in 1.col.de præſcrip.in 6.† Quod autem non tranſeat contra hæredes,niſi illa ſententia declaratoria præ c ceſſerit: patet per ſimile. nam licèt à lege,vel à ſtatuto aliquis habeatur pro confeſſo, & condemnato: tñ ad hoc,vt iſta ficta confeſſio tranſeat contra hæredes,requiritur ſententia declaratoria, quæ præcedat. Text.eſt in l.eius, qui delatorem.ff.de iur. fiſ.& dicit ibi Bart.ꝙ illa fuit prima lex, quæ fecerit ſibi honorẽ, & eam reputat ſing.Bal.in l.1.in pen.col.C.de eden. Huic difficultati potes reſpondere ex doctrina no. Bal.in l.quæ ſub conditione.§.ſi per illum tex.ff.de condi.inſti.vbi dicit,ꝙ qñ lex imponit ipſo iure pœnam,& trahit ſecum executionem, ita ꝙ in tali executione non requiritur actio facti mediante miniſterio iudicis: tunc ibi non requiritur aliqua ſententia etiam declaratoria,quo ad talem effectum: aliàs ſecus.Alibi Gemi.in cap. felicis.in princ.in 3.col.de pœn.in 6.poſt Inno. ibi dicit, qđ non eſt neceſſaria aliqua ſententia, etiam declaratoria ſuper pœna ipſo iure impoſita,quo ad effectus,qui immediatè trahũt executionem: nec expectant aliam extrinſecam executionem facti,vt eſt irrogatio infamiæ à iure impoſitæ, quæ ſtatim reddit quem inteſtabilem.Secus vbi expectatur factum iudicis, vt in auferendis bonis confiſcatis: tunc ibi bene requiritur, ꝙ præcedat ſententia declaratoria.Ita propriè loquitur tex. in d.c.cũ 8 ſm.§.ſi.¶†Secunda principalis limitatio, quæ colligitur ex hac gl.eſt,ꝙ quando pro pœna delicti cauſatur exceptio, illa ſemper tranſit ad hęredes: quia non poteſt imputari ei, qui habet ſolum exceptionem, quare non fecerit litem conteſtari, cùm non ſit in eius poteſtate, qñ actor agat.l.purè.§.fin.ff.de excep. 9 doli,ſm Bal.in lec.antiqua.& Mod.hic.Confirmo,† q a quando actor per ſubterfugia, & moram rei nõ potuit litem conteſtari,& interim mortuus eſt: tñ ex quo non ſtetit per eum, actio ex delicto tranſit ad hæredes, ac ſi eſſet lis conteſt. Tex.eſt ſing. in l.ſi eum.§.qui iniuriarum,vbi dicam.ff.ſi quis cau. & ibi Bal. in 6.not.dicit,ꝙ ille tex.alibi non reperitur. Eum etiam ad hoc reputat ſing.Bal.in c.qñ contra faltam.in 14.col.de proba.Potes dare aliam rationem ad predictam limitationem: quia exceptiones facilius tranſeunt ad hæredes,quã ius agendi,ſecundum Bart.& alios in §.fi filius.ſ.ead.l. Hinc eſt,ꝙ ius excipiendi tranſit ad ſingularem ſucceſſorem.l. etiam ſi in rem.ff. de iure- 10 iuran. Secus in iure agendi. † An autem ex hoc edicto oriatur actio,exceptio,& replicatio? Dic,ꝙ ſic, declarãdo, vt per Bar. cum quo alij tranſeunt,Bal.Ange.& Mod in §.hæc pœna.ſ.ea. l.& Alber.in l.4.ñ pen.col. magna.ſ.eo. & dum glo.hic tangit, quomodo priuilegium iuris iniqui tranſiuerit ad hæredes: & dicit: quia priuilegium erat obtentum pro ſe, & filijs, dic, vel quando priuilegium erat in rem,ſm Bar.& Ang.hic,quod dic, vt hic per Alex.& Bar.in l.quia tale.ff.ſol.matrim.& in l.1.ff.de 11 conſti.princi.¶†Vltimò ex quæſtione Bart. hic collige limitationem ad hunc tit.vt procedat, quando priuilegium ſequuta retorquione aliquid etiam operatur, vt in exemplo Bart. Et idem tenet Cy.in l.1.18.q.vbi Albe.in fi.col.ſ.eo. Ful.in § fin.ſ. ea.l.& Ang.in l.fin.ſ.eo.& Bal in l.fi.in 2 col. in ver. Pone ſcholaris.C.de fru.& lit.expen.Iaſ.May.humani,& diuini iuris Doc. in Patauino Gymnaſio legens.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur.Dec.in c.cum non ab homine.de iud.in Auth.Caſſa. C.de ſac.ſan. eccl.præſertim,quando factum non eſt notorium.glo.no. adde in l.Lucius.§.

tutelæ.ver.ipſo iure.ff.de admi.tut.Capel.Toloſ.q.440.Iaſ.in l.qđ te.nu.31.ff. fi cer.pet.in Auth.hoc amp ius.nu.4.C.de fidecom.Alex.conſi.103.nu.15.& ſeq. conſi.124. lib.1. MASVER.

b ¶Hæredem. Ad hoc vide Iacob. in feudis, in verſicul. dictique vaſalli. columna.33. PVRPV.

c ¶Simile non procedit: quia Bar.ibidem non intelligitur,ꝙ in caſu d.l.qui delatorem. pœna non imponebatur ipſo iure. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Retorquio iuris iniqui, ſit etiam quo ad actiones futuras.*
2 *Diſpoſitio ſimplex non trahitur ad futura, vide num. 3.4.5.6.7.8. 9. & 10.*

* §.Illud quoque. *Iſtum §. glo.& communiter Doctor.* intelligunt, quando impetratio iuris iniqui fuit generaliter facta contra omnes actiones præſentes,& futuras: tunc ſimiliter retorquio fiet ꝺ cum, etiam quo ad actiones futuras: ſecus ſi impetratio fuiſſet ſimpliciter facta,per regulam.l.ſi ita ſcripſiſſet.ff.de leg.2. Caue, qa gl.in l.omnium.ff.de procu.dum aſſignat rationem ipſius text. 1 intelligit, ꝙ † ſemper retorquio iuris iniqui fiat, etiam quo ad actiones futuras,dato, ꝙ impetratio fuerit ſimplex, & illud eſt melius: aliàs iſte tex.parum dubitationis haberet. Ad idem ſtringit.§.hæc pœna cũ his, quæ ibi dixi.ſ.ea.l.& iſtud expreſsè 2 confirmat Bal.in lec.antiqua.& Ful.hic: † tenendo tñ communem intellectum glo. & Doct.hic, habes notare,ꝙ diſpoſitio 3 ſimplex non trahitur ad futura. † Iſtud no. hic procedit in ma- 4 teria pęnali. † Idem eſt in publicatione bonorum facta ex delicto, vbi non veniunt futura l.ſi tibi mandauero.§. is cuius.ff. 5 man.l.eius qui.§.1.& ibi Bal. ff.de teſta.cum ſimi. † Idem in re- 6 ſcriptis.c.fi.de reſcrip † Idem in priuilegijs.c.ad audientiam.ſecundo.de eccle ædific.glo.in c. cum capellanus. de priuilegijs. 7 † Idem in iuramento.c.clericus. de iureiur. c.2. de renun. † Idẽ 8 de pignore.l.4.C.de vſur.Idem in venditione l.Rutilia.ff.de cõ 9 trahen.emptio.† Idem etiam in materia merè fauorabili;vt eſt in vltimis voluntatibus,vbi non veniunt futura l.ſi ita. vbi latè 10 Bar.ff.de auro.& argen.leg. † Et dicit, ꝙ Pau.de Caſtr.in l.cum ſtipulamur.ff.de verbo.ob.aliàs conſuluit in iſto caſu. Teſtator iuſſit ſatisfieri omnibus debitorib.de pecunijs, quas habebat in monte Florentiæ. Poſtea illud,qđ reſtaret ſolutis debitis,reliquit hoſpitali: tempore teſtamenti ſolutis debitis, reſtabant mille: Poſtea teſtator tanto tempore ſuperuixit, & tot pecunias addidit in monte, ꝙ ſolutis debitis tempore eius mortis reſtabant plus quam decem mille ducati. conſuluit, ꝙ intelligitur de pecunijs, quæ reſtabant tempore teſtamenti tantum: ex quo ſolutis debitis legatum tunc erat cum effectu. aliàs ſecus,vbi videas plenius per eum,& alios Mod.& per eundem Pau.de Caſt.in l.ſolemus. per illum tex.ff.de cond. & demonſt.

SVMMARIVM.

1 *Impetratio iuris iniqui, vel exceptio retorquionis non tollunt naturalem obligationem.*

1 §.Ex hac cauſa. † Impetratio iuris iniqui,vel exceptio retorquionis non tollit naturalem obligationem. Ideo ſolutum non repetitur. h.d.ſm vtrunq; intellectum gl.niſi per errorem facti ſoluatur.l. fi.ad Macedo. ſm Pau.& Modernos hic, per Bar.in l.1.in 45.& fi.col.ff.de condi.indeb. & traditur in l. pœnæ cauſa.eod.tit.

SVMMARIVM.

1 *Reconuentio reconuentionis non poteſt fieri.*
2 *Iniuriarum actiones qui teneantur. & nu.3.4.5.6.& 7.*
8 *Exceptio non ampliat text. vltra quàm prius regula comprehendat. & num. 9.*
10 *Papa confirmando generaliter priuilegia, non cenſetur confirmare priuilegia,quæ ſunt contra ius.*

LEX IIII.

1 Llud eleganter. Pars vtens retorquione iuris iniqui contra impetrantem ex diſpoſitione huius tituli, & magiſtratus eum defendens per ſententiã: cum illud faciant permiſſione. l. non patiuntur poſtea ipſi retorquionem retorquionis. h.d. ſecundum proprium intel- 1 lectum huius literæ. † Allegatur iſto text.per Gul.de Cun.Bart a & alios, ꝙ non poteſt fieri reconuentio reconuentionis, & eſt glo.

ADDITIO.

a ¶Reconuentionis. Adde Bal.lib.3.conſil.173.quidam Bar.cohæ. PVRPV.

eſt gl.in Auth.& conſequenter.in glo.2.& ibi Bar.in 4.col.C.de ſent.& interlo.om.iud.Bonus tex.in l.iuſtur.& ad pec.§.ait prætor.vbi Ang.& Ludo.Rom.ad hoc notant.ff.de iureiur.Speculin tit.de recon.§.1.ver.Item pone impetraſti. & in §.nunc dicamus.in ver.ſi.& in tit.de reſcrip.præſen.§.fin.verſi. ſed nunquid poſſum.cum alijs concord.† Item facit iſte tex.ſecundum Gul. Ang.Bald.Sal.& alios, ꝙ ſi contra reſtes contra me productos opponam ,ꝙ ſunt infames,criminoſi,& ribaldi,dato,ꝙ nō probem,non teneor actione iniuriarum : quia talia non oppoſui animo iniuriandi : ſed ad defenſionem iuris mei.de quo etiam per Ang.in l.Item apud Labeo.§. qđ ait. & in l.iniuriarum.§.ſi quis.ff.de iniur.Dicunt tñ,ꝙ tutius eſt opponere proteſtatione præmiſſa,ꝙ non opponit animo iniuriandi:ſed certè talis proteſtatio parum releuat: quia qñ actus eſt potentior proteſtatione,proteſtatio nihil releuat.c.ſolicitudinem.de appel.† Ideo ſi dicam,tu mentiris,eſt grauis iniuria.Pro qua agit̄ actione inrum,ſm Bar.in l.Item apud Labeo.§.1.ff.de iniur. licèt ſubiungā,ſaluo honore tuo : quia talis proteſtatio nihil releuat , quin tibi tenear actione iniuriarum,ſm Bar.& alios in l.ſi quis extraneus.in prin.ff.de acquir.hær.Alb.de Roſ.in 2.parte ſtatu.q.44. incip.ſed quid ſi quis dicat.d.Abb.in c.cum te.de re iud.Sequitur Alex.hic,& in l.turpia.ff.de leg.1.& do.Abb.in c.eam te.de iureiur.quicquid teneat Spec.in tit. de aduoc.§. iam nunc.ver. hoc tñ caueat.Pondera tamen rationem,qua mouentur Dyn. & Bar.in d.l.ſi quis extraneus.in prin.qui dicunt,ꝙ ratio eſt , qa iniuria præcedens declarat, ꝙ habuit animum iniuriandi : licèt dicat,ſaluo honore tuo. Nam ex iſta ratione vī velle Bart.ꝙ ſi proteſtatio præcederet : deinde ſequerentur verba iniurioſa, excuſaretur : vt ſi dicerem,ſaluo honore tuo,mentiris.Et inuenio,ꝙ ita dicit Ang.qui ita ponderat rationem Dyn.& Bald.in repert.ſuo in ver.verba illa,tu mentiris.& ita refert,& ſequitur Io.Bertho.in reper.in verbo iniuria.in 3.col.ſed nō puto, ꝙ iſta limitatio ſit vera.Primò per regulam,quæ habet, ꝙ in his,quæ in vno contextu fiunt , non eſt dare nec prius , nec poſterius.l. nec enim.ff.de ſol.iuncta.doctr.Bart.in ſimili in l.2.§.prius.ff.de vulg.& pup.Nec credo,ꝙ illa fuerit intentio Bart. Secundò,& fortius per regulam ,ꝙ quoties proteſtatio ſiue præcedens ſiue ſequens , eſt contraria actui , qui geritur , talis proteſtatio non relenat.d.c.ſolicitudinem.vbi Docto.& no.in c.cum M. Ferra. de conſti.ſed iniuria eſt contraria proteſtationi, ergo ſiue præcedat,ſiue ſequatur non releuat. Et hoc eſt , qđ voluit dicere Bart.in d.l.ſi quis extraneus. ꝙ verbum iniurioſum declarat,ꝙ habuit animum iniuriandi, non obſt. proteſtatione contraria
4 actui. † Similiter ſi dico alicui : tædet me, ꝙ fueris condemnatus de falſo, teneor tñ actione iniuriarum ; ſecundum Ang. in
5 l.veſtem.ff.de iniu. ¶† Tertiò facit iſte text.nam ſi aliquis dicit
a mihi verba iniurioſa, poſſum ei dicere. Tu mentiris, [a] nec teneor iniuriarum : quia prouocatus ita reſpon. text. eſt in l. qui omnia.in ver.ſed ſi aduerſarius.& ibi no. Bart.ff.de procu.& in l.qui cum maior.§.ſi libertus.ff.de bon. lib. Spec.in d.verſi.hoc tñ caueat. Tamen non liceret poſtea primo replicare , imò tu mentiris, ſecundum Pau.de Caſt.& alios Mod. hic,poſt Ange.
6 ¶†Quartò facit tex.noſter pro eo, qđ frequenter poſſet euenire , ꝙ ſi præſes , vel poteſtas conuocato concilio ciuitatis fecit præceptum , ꝙ nemo auderet loqui ſub certa pœna,pone, ꝙ aliquis impatiens ſilentij locutus eſt, & alius dixit eum incuſando,domine poteſtas iſte incidit in pœnam , & ille ſibi reſpondeat . Et tu, quæ pars eſt : an vterque in pœnam incidat ? Iſte tex.probat , ꝙ ſecundus non incidit in pœnam : quia locutus
7 eſt,defendēdo edictum prætoris. ¶†Quintò facit,ꝙ ſi propter timorem turbationis pacis ſit factum ſtatutum Florentiæ , ꝙ nullus ex magnatib. audeat intrare palatium ſub tanta pœna : pone,ꝙ vnus ex magnatib.intrauit : alius etiam intrauit, vt accuſaret eum : an iſte ſecundus incidat in pœnam ? Et iſte text. videtur probare,ꝙ non : quia ſecundus intrauit,vt defenderet edictum prætoris. Tamen licèt iſtæ duæ vltimæ deciſio.poſſint eſſe in ſe veræ,tñ Ful.hic in lec.noua dicit,ꝙ iſte text.nihil facit, quia ſi vnus impetrat ius iniquū , ꝙ alius poſſit vti retorqutione contra eum , iſtud facit ex permiſſione prætoris , de qua in hoc tit. Ideo cùm faciat lege permittente, pœnam non meretur,ſed in quæſtionib.ſupra formatis, ꝙ ille ſecundus potuerit loqui,vel intrare palatium accuſando primum ,non permittitur aliqua lege igitur, &c. & fortè multum eſſet conſideranda ratio finalis ſtatuentium. ¶Capio gl.primam,quam diuide in duas partes.In prima declarat tex.In ſecunda fortiter opponit contra text. Nam vī,ꝙ exceptio hic poſita ſit inepta, & ſuperflua. Nam edictum prætoris loquitur in obtinente ius iniquū, vel inſtauente ius iniquum dolo,ſed in hoc tex.iſte,qui vtitur retorqutione contra impetrantem, vel adminiſtrantem , nihil iniqui facit : imò æquiſſimum facit,& l.1.in prin.ſ.eo.Item magiſtratus,qui concedit retorqutionem , non ſtatuit ius iniquū, imò æquiſſimum : per conſequens non eſt in dolo : ergo exceptio eſt incongrua. Item ſuperflua,cùm non ſit de contentis in regula , vt declarat Bart.in l.ſi eum.§.qui iniuriarum.ff.ſi quis tau. Bonus text.in l.in his.ff.de reg.iur.Glo.reſpon.ꝙ iſtud fecit ad abundantiam,ſeu ad cautelam. Tu potes dicere,ꝙ retorqutio iuris iniqui ex æquitate permittatur. Tñ ipſum ius,qđ retorquetur in ſeipſo,eſt iniquum : licèt permittatur cōtra primum propter retorqutionem : & ideo prætor hic poſuit fall.
8 ¶†No.tñ diligenter iſtam gl.iuncto tex.ꝙ exceptio nō ampliat text.vltra quam prius regula comprehendebat.imò talis exceptio intelligitur facta ad abundantiam. Vnde facit iſta glo.ꝙ ſi
b conſtituo te procuratorē meum [b] generaliter ad omnia, præterquam ad iurandum , & ſic excipio vnum caſum requirentem ſpeciale mandatum , certè propter talem exceptionē non ampliatur mandatum,vt intelligatur,ꝙ habeas generale mandatum cum libera ad omnes alias cauſas requirentes ſpeciale mandatum,de quib.per gl.in c. qui ad agendum. de procu.lib. 6.poſt Spec.per eam alleg gl.& Doct.in l.Pompo.in princ.ff.de procur.& ad hoc no.iſtam gl.d.Alex. & dicit,ꝙ non conſueuit hic à Doctorib.ponderari. Adde, ꝙ ad hoc ponderat expreſsè iſtam gl.d.Fran.de Are.in conſi.8.incip.abundè.circa fi.& conſ. 143.inci.viſa conſultatione.in 4.colum. Et iſtam partem tenet Petr.de Ancha.in rub.de reg.iur.in 6.in 4.q. Lapus de Caſtel.& Pet.de Ancha.in c.5.de offic.vic.in 6.d.Franciſ.de Are.in dictis duob.conſilijs & in conſil. 30.incip.viſo themate, & ꝯſultatio-
9 ne.in 6.col.Moti.† quia licèt exceptio firmet regulam in caſib, non exceptuatis : tñ eam non ampliat,vt comprehēdat caſus , quos aliàs non comprehenderet.l.generali.§. vxori. & ibi Bart. no.ff.de vſufr.leg.No.idem Bar.in l.Lucius.§. plurib.per illum tex.ff.ad Treb.& in l.1.in fi.ff.de reg iur. Bald.in not.q. ſtatuti in l.in his.de legib.Petr.de Anch.in cap.1.de priui.in 6. Et pro iſta parte vī facere,quia inducta ad diminuendum, & excipiendū, non debent operari contrarium.ſ.augmentum.l.legata inutiliter.ff.de adim.leg.Tñ poſſēs dicere, ꝙ imò operantur augmentum: qñ non poſſent operari diminutionem,niſi prius augmētum operarentur : tunc operarentur augmentum tanquā neceſſarium antecedens.l.denique.§.interdum.ff.de pecu.leg.& l. Proculus.ff.de vſufr. Tene contrarium prout in procuratorio generali tenent Lapus,& Gemi.in cap. qui ad agendum.§.1.in vlti.col.de procu.in 6. quia aliàs exceptio non eſſet de regula, prout eſſe debet.Idem tenet Imo.in l.fin.in 13.col.& in 2.limitatione.ff.à quib.app.licet.& latè.d.Alex.hic,qui reſpon. ad iſtā gl.Nec eſt dicendum,ꝙ talis exceptio ſit poſita ad abundantiā: quia nulla clauſula,imo nec ſyllaba debet intelligi, vt ſit poſita fruſtra à ϗhentib.dicit Bal.in rubr.C.de ϗhen.emptio.in 9.q.&
10 ante eum gl in c.ſolitæ.de maio.& obed.† Pro iſta parte pondera,ꝙ facit illud,qđ ſing.tenet Bald.ſi bene inſpexeris,in c.1.in 2.col.in prin.per quos fiat inueſti.ꝙ licèt regula ſit,ꝙ Papa con
c firmando [c] generaliter priuilegia non cenſeatur cōfirmare priuilegia,quæ ſunt contra ius,vt aliàs dixi , tamen ſi Papa confirmaret priuilegia generaliter,& exciperet vnum, qđ eſt contra ius,talis exceptio facit,vt Papa intelligatur confirmaſſe omnia alia priuilegia , quæ ſunt contra ius,ad hoc , vt exceptio ſit bona.Allegat l.tribunus.§.fi.ff.de teſta.milit.qđ teneas bene cordi. Et iſtis adde d.Abb in c.in noſtra.per illum tex.de ſepult.*Iaſon de Mayno Paduæ legens.*

ADDITIONES.

a ¶Sed ſi dixero, tu non dicis verum,non infero iniuriam. Alex.in l.de tutel. col.2.C.de in integ.reſt.min.in Gallia verò talia verba reputantur iniurioſa, de quo vide,quæ ſcribit Alex.in l.& ſi pepercerit.col.2.poſt prin. ff.de libe.& poſthu.Aufr.ad Capel.Toloſ.q.127. & an iniuriauri liceat dicere , tu mentiris , vide Nat. conſi.6.nume.5.Cur.hic.Felin.in cap.cum te.ad fin. extra de re iudicata.

MASVER.

b ¶Procuratorem meum. Adde Docto.in l.tranſactionis.C.de tranſac. Doct. in l. procurator.ff.de tranſa. Doct.in c.contingit.de tranſa.

c ¶Confirmando.Adde Doct.in l.1.& 2.ff.de ijs, qui iunt ſui, vel alie.iur.

SVMMARIVM.

1 *Omnes magiſtratus poſſunt inobedientes,& contumaces mulctare.*
2 *Clauſula conſueta apponi in reſcriptis, ſcilicet , quòd ſi aliqui auſi fuerint contrauenire , nouerint ſe indignationem Apoſtolorum Petri, & Pauli incurſuros,quid importet.*
3 *Magiſtratus non poſſunt mulctare inobedientes ſuo arbitrio, ſed ſtatuto à iure.*
4 *Quando verba referuntur ad iudicem , an oriatur officium iudicis , vel actio.*
5 *Iudex non neceſſitatur inobedientes mulctare : licèt hoc poſſit facere.*
6 *In his , quæ ſunt poſita in arbitrio iudicis vti faciat , vel non faciat ex cauſa,ſi petente parte non facit, poteſt appellari : ſecus ſi in mero arbitrio ſunt relicta.*

Pro

7 *Pro aliena iurisd. non est licitum mulctare.*
8 *Iste terminus, Duumuiri, quid significat. & nu. 15,*
9 *Dictiones taxatiuæ affirmatiuè positæ excludunt omnes alias personas, & omnes alios casus, præter expressos.*
10 *Dictiones taxatiuæ impediunt ius accrescendi inter hæredes.*
11 *Hæc verba, ita tamen, obtinent locum taxatiuæ.*
12 *Testis, qui deponit per taxatiuam, tantum, non probat.*
13 *Testis an debeat criminaliter puniri de falso, tanquam falsarius.*
14 *Ad hoc, vt quis puniatur de falso, requiritur, quòd probatio falsi necessariò concludat.*
15 *Qui non habent iurisd. sed tantum administra. Reipu. non possunt mulctas imponere.*
16 *Mulctare est iurisdictionis.*
17 *Arbiter potest mulctam imponere, quãdo sibi data est potestas à parte.*
18 *Delegatus an possit mulctare.*
19 *Magistratus inferiores non possunt mulctare.*
20 *Delegatus non potest mulctare, nisi ista potestas sit data à delegante.*
21 *Delegatus, & arbiter non possiunt mulctare.*
22 *Si iudex eligat vnum remedium, & non sufficiat, potest aliud eligere.*
23 *Si pars intentat vnum remedium executiuum, poterit aliud, & aliud intentare, donec satisfiat.*
24 *Quo remedio, seu iure imponatur mulcta.*
25 *Iudex habet multa remedia contra contumaces, & rebelles.*
26 *Præceptum sub pœna arbitrio iudicis imponenda, non vitiatur propter incertitudinem.*
27 *Petens dilationem ad producendos testes, quos dicit absentes, tenetur deponere quantitatem pro expensis.*
28 *Ad faciendam condemnationem mulctæ non est opus nouo processu.*
29 *In leuibus delictis repertus in flagranti crimine, potest poni incontinenti ad cathenam.*
30 *Ad imponendam mulctam requiritur noua actio.*
31 *Mulcta imposita propter contumaciam, potest propter paupertatem diminui.*

Si quis ius dicenti non obtemp. Rub.

Continua istam rub. vt per Bar. & alios hic.

LEX PRIMA.

OMnibus. Ista lex est tota subtilis, & difficilis. Omnes magistratus, exceptis Duumuiris, possiunt inobedientes mulctare. h. d. vsq; ad §. is videtur. Et diuiditur istud principium fm veram literã tex. in tres particulas. Primò ponitur regula generalis. Secundò ponitur fallentia: ibi, non tñ Duumuiris. Tertio ponitur modificatio regulæ: ibi, fm ius potestatis suæ. Et præmitte primò, ꝙ legitur istud principium super ver. Duumuiris altero de quinque modis quos videbimus in glo. Secundò præmitte, ꝙ quamuis litera dupliciter habeatur, & *communior sit non tantum*, vera tñ debet esse, non tamen: & sic exceptiua, vt ĩ. dicam in glo. 1. Tertio præmitte, qui sunt isti Duumuiri: & quare sic dicantur. de quo ĩ. dicam in glo. 1.

a Quarto præmitte, ꝙ differentia est inter pœnam, & mulctam, vt in l. aliud est fraus. & in l. si qua pœna. ff. de ver. sig. ¶† Primò not. ex hoc tex. regulam gñalem, ꝙ oẽs magistratus pñt inobedientes, & contumaces mulctare. Quid autem de contemnen-

b tib. præcepta sedis apostolicæ? habes 19. dist. in c. nulli fas est. vbi glo. & 20. dist. in c. de libellis. vbi per Archid. & in istis locis concluditur per glo. ꝙ si aliquis abnegaret potentiam Papæ, vel asseret constitutiones Papæ, non ligare, deducendo eas in contemptum, debet puniri de hæresi. alias autem per hoc solum, ꝙ contemnat præcepta Papæ, debet extra ordinem solũ

a puniri. Et vide etiam Barto. in l. 1. §. 1. ad fi. ff. de requi. re. † Quid autem importet clausula, quæ semper apponitur in rescriptis Papæ, ꝙ si aliqui ausi fuerint contrauenire, nouerint se indigna-

c tionem Apostolorum ꝑ Petri, & Pauli incursuros. Tex. de iure ciuili. in c. 1. § porrò. in ver. item si delator, quæ fuit prima causa benefi. ami. in ver. indignationem domini non euitabit, & ibi glo. exponit, i. feudo debet priuari. Vnde illum tex. in specie no. Bald. in 2. col. ꝙ verba dictæ clausulæ indignationem Apo-

d stolorum Petri & Pauli, d important commination em priuationis beneficiorum ecclesiasticorum, qđ est tenendum mẽti fm eum. Ad qđ adde, quod dicit rex in §. fi. 4 dist. Puto contrarium contra Bal. per illud, qđ dicit Bar. in extrauag. qui sint reb. in ver. indignationem. vbi dicit, ꝙ si ius verbi nullum effectũ reperit, nisi prout verbum sonat. f. qđ princeps indignatus non

e exhibebit eis se gratiosum. e Ad idem, qđ vult Bal. in Auth. statuimus. in 1. col. ad fin. C. de epis. & cler. vbi dicit, ꝙ comes, vel alius, qui incurrit indignationẽ superioris, puta Imperatoris, debet puniri extra ordinem: non tamen propter hoc iurisdictionem amittit. Alleg. § super hoc. in Auth. de questore. nec ob. tex. in d. § porrò. quia ibi verba legislatoris prolata in materia priuationis feudi intelliguntur fm subiectam materiam. Ita respon. Iacob. Aluar. in d. c. 1. §. item si delator. & d. Alex. in cons. 103. quod incipit, videtur prima cõsideratione. in 6. vol.

3 Secũdò † no. ex tex. ibi, fm ius potestatis suæ, ꝙ magistratus nõ possunt mulctare inobedientes pro eorum arbitrio: sed secundum modum limitatum à iure. Nam aliqui magistratus possunt maiorem mulctam imponere: aliqui minorem, fm ꝙ limitatur in l. eos. C. de modo mulc. & in l. 2. C. de sportulis. adeo ꝙ si excederet puniretur, & teneretur eã soluere fisco. d. l. eos: circa medium. ¶ Limita fing. qñ iudex in præcepto nullam certam mulctã expressisset: tunc non põt excedere metã limitatam in d. l. eos. secus, qñ in præcepto esset expressa certa pœna, ẽt excedens metã iuris: tunc potest eam imponere non obst. d. l. eos. Ita probat tex. subtiliter consideratus in l. si quis reũ. iuncta gl. fi. ff. de cust. reo. per quem tex. ita fing. limitat Old. Lau. in consi. 15. qđ incip. circa processum. Sequitur Ioan. And. in addi. Spec. in tit. de sẽt. prola. §. species. in pen. addi. d. Alex. Imo. in §. 1. in pen. col. j. eo. quamuis contrariũ teneat Imo. in l. filiusfa.

4 §. diui. in vlt. col. ff. de leg. 1. & in l. 2. in fi. ff. de pub. iud. ¶† Tertiò pondera tex. in ver. concessum est. ex quo duo colliguntur. Primo, cùm verba referantur ad iudicem, vĩ, ꝙ oriatur officium iudi. & non actio, fm doctr. gl. in l. si soror. C. de colla. & l. si hæres obligata. §. fi. ff. de leg. 1. Bart. in l. vnica. ff. de condi. ex lege. & in l. metum. §. sed qđ prætor ait, per illum tex. ff. qđ met. causa. Et ita ponderat Barto. hic in 3. col. & in l. 2. in vlt. col. ff. si quis in ius voca. non ier. licèt gl. 2. hic velit, ꝙ oriatur actio in factum.

5 ¶† Secundò probat iste tex. in ver. concessum, ꝙ iudex non habet necesse istud facere, iuncta regula non quidquid. ff. de iud. & sic iudex non habet necesse mulctare inobediẽtes; licèt possit. sed Bart. hic in 2. col. dicit, ꝙ imò necessitatur per diffinitionem glo. in l. 1. ff. de iurisd. om. iudi. Adde §. si vero. in Auth. vt diffe. iu. & tex. in Auth. statuimus. C. de epis. & cler. vbi latè Bal.

6 † Adde etiam doctr. no. do. Anto. de Butr. in c. cum parati. in 3. col. de appel. & in c. super his, post gl. ibi, de accus. ꝙ in his, quæ sunt posita in arbitrio iudicantis, vt faciat; vel non faciat ex causa, tunc si parte petente id non fiat, potest appellari, secus autẽ in his, quæ sunt concessa libero arbitrio iudicis, quia tunc non potest appellari, vt ibi per glo. de quo etiam per Lud. Rom. in

7 repe. l. 1. in 10. col. ff. de arb. ¶† Vltimò pondera text. ibi iurisdictionem suam. qui vĩ probare à contrario sensũ, ꝙ pro aliena iurisdictione non sit licitum mulctare. Tu dic, ꝙ idem etiam pro aliena iurisdictione. vt hic per Barto. in 3. col. & vltra iura per eum allegata, adde tex. in c. administratores, 23. q. 5. & tex. in c. 2. de malefi. & in c. dilecto. de sen. excom. in 6. ¶ Capio glo. 1. in ver. Duumuiris. quã diuide in quatuor partes principales. In prima declarat text. In secunda opponit contra text. & eius timore ponit primam opin. & sic primum intellectum ad istũ tex. In tertia ponit secundum intellectum Azo. In quarta glo. per viam distinctionis concordat has opin. & sic ponit alium intellectum. Secunda ibi, & hoc olim. Tertia ibi, alij contra, vt Azo. Quarta ibi, & dic. In fi. gl. Pro eius intelligentia videndum

f est de trib. Primo, qui dicuntur Duumuiri. & licèt Bal. hic dicat, ꝙ capiuntur in iure tribus modis. Item licèt Ang. teneat, ꝙ Duumuiri importent magistratus excelsos supremã potestatem habentes. † Ego. puto, ꝙ iste terminus, duumuiri, sit termi-

8 nus magistralis aptus comprehendere quemcunque magistratum, cui præsideant duo viri. Nam apud Romanos erant Duũuiri classici, Duumuiri capitales, & Duumuiri sacrorum: tamẽ fm leges nostras Duumuiri intelliguntur magistratus infimi: & sic defensores municipiorum, vel ciuitatum, vt hic in gl. licèt gl. in l. fi. C. de iu. in ver. Duumuiros dixerit, ꝙ dicũtur Duumuiri, eo quia duorum suffragio creabantur. i. populi, & plebis. Te-

ne, qđ

ADDITIONES.

a ¶ Mulctam. Adde Spec. tit. de sent. prola. in §. species. versi. est & quarta species. Arch. in c. statuimus. 16. q. 1. Cardin. Zab. in clem. 1. in §. inquisitor. b. in 2. q. de hær.

b ¶ De contemnentib. Adde Doct. in c. si Papa. 41. dist. Docto. in c. huic sedi. 17. distin. Card. Zab. in cle. 1. de æt. & qual.
¶ Old. consi. 271. Fel. in c. 2. de maio. & obed.

c ¶ Apostolorum. Adde cle. exiui de paradiso, in fi. de verb. sig. Bal. in l. cunctos populos. in repe. C. de sum. tri.

d ¶ Petri, & Pauli. Adde Alex. 1. lib. consi. 103. col. pen. & fin. & Caccialup. in l. cunctos populos. colum. 10. C. de sum. trinitate. PVRPV.

e ¶ Gratiosum Adde Alex. lib. 1. consi. 21. circa prin. in 3. dubio. PVRPV.

f ¶ Qui dicantur duumuiri, vide apud Io. Longoual. in l. imperium. parte tertia. nu. 138. & melius. nu. 175. Zas. in l. vnic. in prin. si quis imperen. non obtẽp. nu. 6. & Cagnol. in l. 2. vers. Cumque consules. nu. 93. de orig. an. & hi Alciatũ, & alios referunt. De his Pomp. Letus, & Fenestella, & alij. Cæterũ, ꝙ Duumuiri magistratus essent municipales, vt hic. Iaſ. volunt, multo communem esse Doct. sententiam. TROTTVS.

nè,qđ dixi, & ꝙ capiatur pro magiſtratib.municipalibus tenet etiam glo.in d.l.fin.& bonus tex.in l.1.ff. de alb. ſcrib.& in l.4.§. duas,in ver.ſi fortè.ff.de dam.infec.in l. Duumuirum. cum gl. 1.C.de decur.lib.11.in l.1.& ibi gl.& Cy.C.de emanci.lib.in l.in honorarijs.§.fin.& in glo.ff.de act.& obl.Alb.in dictionario ſuo in ver.Duumuiros.Pau.de Caſt.& do.Alex.in l.fi. circa prin.C. qui admit.Ita teneas,quamuis tex.in l.fi. C.de iud.ponat ibi alternatiuam inter Duumuiros, & magiſtratus municipales, vt ibi dixi.¶Secundò videndum eſt,quæ litera debeat eſſe in tex. an litera non tamen,an verò litera non tantum. Bart.& alij hic dicunt, & bene, ꝙ debet eſſe dictio exceptiua, non tñ: quia ſi eſſet dictio non tantum, eſſet incongrua loquutio: quia includeret caſum in quo non eſſet tanta dubitatio.Hinc ſumpta occaſione,examinat Bar.quæ ſit natura dictionum taxatiuarum, vt tantum,tantummodo,duntaxat,ſolum,& ſolummodo.Tu
9 facias regulam,& quinq; falentiàs.† Regula eſt,ꝙ iſte taxatiuæ affirmatiuè poſitæ excludunt omnes alias perſonas, & omnes
10 alios caſus præter expreſſos, vt hic per Bart. † Adde, qđ etiam impediunt ius accreſcendi inter cohæredes: ideo ſi teſtator inſtituit duos hæredes, vnum in duabus vncijs tñ: alium in decem vncijs tantum,vno repudiante.alteri non accreſcit.tex.eſt ſing.in l.Lucius.§.quæ habebat.in fi.ff.ad Treb. & ita etiã alleg. Bal.in repe.l.1.in 17.col.C.de ſacroſan.eccleſ.& idem Bal.in l.fi arrogator.ff.de adop.& Lud.Rom.hic.Tu pondera diligenter, ꝙ tex.ibi loquitur de dictione tñ: & tamen vult,ꝙ habeat vim taxatiuæ: qđ eſt de directò contra Bar.hic.Sed ſalua,ꝙ ibi non ponitur,tamen, ſimpliciter, ſed ita tñ,& ſic limitatiuè: & ſic in effectu taxatiuè.¶Confirmo prędicta: quia ſi duob.ſint relicti fructus ad alimenta,vno eorum repudiante, vel mortuo,non accreſcit alteri.tex.eſt ſing.in l.dominus.§.per fideic. ff.de vſufr. Ratio eſt ſm Bald.ibi: quia legatum alimentorum dicitur habere taxatiuam. Ideo impedit ius accreſcendi. per d.§.quæ ha-
11 bebat.† vide tamen pro limitatione illud,qđ decidit Ang.poſt Gul.de Cun.in l.nulla.ff.de legi.ꝙ ſi teſtator legat vxori domũ: & ſi domus valeret minus quam 200. libras, debeat vxori ſupplere,ita ꝙ habeat valorem 200.librarum, an ſi domus valet vltra debeat etiam vxor habere, id qđ eſt vltra? dicit videri,ꝙ non: quia illa verba, ita tñ, & ſimilia, obtinent locum taxatiuæ: & ſic impediunt.argu.d.l. Lucius.§. quæ habebat.& l. qui in aliena.§.liberto.ff.de neg.geſt. Contrarium determinat, quia cùm illa verba ſint prolata à teſtatore ad amplificandũ, & ſic ad fauorem vxoris,non debet operari contrarium,vt ibi,
a & l.legata inutiliter.ff.de adimen.leg. ¶Iſta regula principalis[a] primò fallit cauſa contrarietatis, vel abſurditatis euitandæ,ſm Bart.hic, qui nihil ad hoc alleg. Tu allega illud,qđ ſing.decidit Bar.in l.3.§.cum Titio.ff.de adimen.leg.ꝙ ſi vno ſtatuto cauea tur, ꝙ pro vno vulnere ſit pœna librarum mille: alio ſtatuto dĩ,pro vulnere ſit pœna 50.librar.tantum:certè dictio,tñ,non ſtat excluſiuè: quia ſic induceretur correctio alterius ſtatuti. Iſtam deciſ.ſequitur Imo.in l.ſi vero.§.de viro.ff.ſol.matr. Pet. de Anch.in commento.c.cano.ſtatuta.de conſti.in 8.col.in 14. q. D.Alex.in l.ſi conſtãte.in prin.in 8.col.ff.ſol.ma.& in l.j.C.de bono.poſ.contra tab. Sed in contrarium pondera Bart.in l.vi-
b ros.per illum tex.C.de diuer.offi.lib.12.[b] ¶Secũdò,& fortius: quia quãdo ſtatutum in ſenſu directo nihil operatur prout eſt ibi: tunc ſumitur arg.à cõtrario ſenſu etiam ad correctionem iuris communis, vt dixi in l.1.in prin.ſ.de offi.eius, cui mand. eſt iur.Pro iſta fallentia adde etiam,qđ voluit Bald.& Ang.in l. cum notiſſimi.in prin.in 2.col. C.de præſcr.30.ann. per illũ tex. in gl.in verbo ſolus.vbi notant, ꝙ dictio ſolus, & aliæ taxatiuæ nunquam excludunt,quando reſultat abſonus intellectus, vel contrarietas. Facit, quod vult gl.in §.ſed quod prin.Inſti.de iu-
c re naturali. ¶Secundò limita,[c] ꝙ dictiones taxatiuæ nunquã excludunt caſus ſimiles, vel ſimilem rationem habentes.l.obæs.cum glo.1.C.de præd.min.gl.in l.ſerui nomine. & ibi Bar.ff. de vſucapio.& eſt bonus tex.in l.1.§.1.ff.ſi men ſal.mo. dix.Facit,quod dicit Bald.in l.nullus. C.ad l.Iul.maieſt. ꝙ dictio taxa-
d tiua excludit ſolummodo diſſimilia.[d] Tertiò facit, quod vult Bal.in l.1.C.de bono.poſ.contra tab.ꝙ ſi ſtatutum dicat, ꝙ ſolus Epiſcopus faciat, non intelligit excluſum capitulũ eo quia non excluditur id,quod eſt cõnexum,& eſt gl.in c.Eps.24.diſt. ¶Quartò facit, quia ſtatutum permittens tantum aliquas exceptiones opponi,non impedit,quin etiam ſimiles poſſint opponi,ſecũdum Ang.in l.ſciendum. ff.de cuic. & in l.ſi hominẽ. §.in ædilicijs. per illum text. qui aliàs eſt ſub. l. ſi tantum. ff.de ędi.edic. & Angel.in l.ita nobis cordi pudor. C.de adult.Idem Ang.in l.Paulus.§.1.ff.de vſur.& in l.ſi debitor.ff. qui po.in pig. hab.¶Quinto facit: quia natura termini taxatiui eſt, ꝙ ſic excludat extranea, ꝙ cuncta pertinentia ad ipſum includit.text. eſt in cle.exiui. ver.cum autem natura.de verb.ſig. quem alleg. Lud.Ro.hic in locis ꝑ.alleg.& illũ tex. ad hoc reputat aureum, & ſing.lo.de Anan.in conſi.36.quod incipit,vtrum coſani.Tamen tex.ibi non propriè loqnitur in taxatiua.Sextò facit,quod not.Ang.in l.ſi mora.ff.ſol.matr.per illum tex.in ver.dumtaxat. ꝙ ſi aliquis ſit electus in rectorem, cum hoc, quòd poſſit ſyndicari de furtis, & barattarijs tantum, non obſt.illa taxatiua poterit etiam ſyndicari de delictis culpa leuiſſima cõmiſſis: aliàs daretur materia delinquendi,contra l.cõueniri. ff. de pact.dot. tamen Imo.& plenius dom.Alex.ibi iſtud reprobant. Adde,ꝙ iſta fallentia etiam procedit in materia pœnali, vt probat glo. ſing.iuncto tex.in l.ſi.C.de reuo.don. quam glo. ſequuntur Cy. & Saly.ibi.Facit tex.in c.1.§.porrò.& ibi no.Bal.quæ fuit prima cauſa benefic.amit. Sed contrarium in terminis tenet Bart.in l.
e ſerui nomine.ff.de vſucap. ¶Tertiò principaliter[e] fallit dicta regula,ꝙ dictiones taxatiuæ non excludunt ea,quæ veniunt in conſuetudine. Iſtud probo ex eo,quod dixit Lud.Rom.de facto ſe obtinuiſſe in l.3.§.iurari.ff.de iureiur. Data fuit poteſtas alicui,ꝙ acciperet mutuo duodecim tãtum, vel dumtaxat iſte accepit duodecim mutuo, ſed ſub vſuris: an dicatur exceſſiſſe mandatum? Refert ſe obtinuiſſe,ꝙ non, quia videtur feciſſe id, quod eſt de natura contractus, cùm ſit quædam conſuetudo,ꝙ mercatores iſto modo mutuent. Nihil alleg.in ſpecie.Tu vide Bald.in l.viros.C.de diuer.offi.lib.12.vbi vult,ꝙ dictio taxatiua non excludat ea, quæ veniunt de conſuetudine, dato,ꝙ excludat ea,quæ veniunt ex iure communi. ¶Quartò limita, ꝙ dictiones taxatiuæ bene excludunt perſonas extraneas,ſed non perſonas hæredum, cùm cenſeantur eędem perſone cum defuncto,vt in Authen.de iureiuran.à mor.præſti.in prin.vnde ſi aliquis promittat de ſuo dato,& facto tantum,venit etiam factum hæredis ſui.l.ſtipulatio habere licere.in verſi. ſi ſe.ff.de verb.oblig.qui eſt ad hoc ſing. ſecundum Bald.& Sal. in l.fin C.de actio.empti. not. Ludo.Rom. Pau.de Caſtr.& d. Alex.in l.ſtipulatio.Melius facit tex. in l.ſi.neceſſarias.§.de vendendo.ff.de pigno.actio.& quod plenè traditur per Bar.& alios, in l.ſi ſic.magna.ff.de verbo.obliga.Vide tamen in contrarium
f fortem,& mirabilem tex.[f] in l.non ſolum.§.tale. ff.de libe.leg. contrarium videtur tenere Bald.in l.qui ſe patris. in 10.colum. C.vnde libe.Similiter ècontra ſi hæres conuenit, & voluit ſe ſolùm velle teneri de ſuo facto tantum. tamen tenebitur etiam de facto defuncti, cuius factum reputatur factum hæredis, vt eſt glo.not.in l.ſi ſeruus.in princip.in verbo, intereſt, & ibi not. Bar.& Bald.ff.de cond.fur. Bald.in c.1.in fi. qui ſucce. tenean. Et facit ratio clara, quia ſi dictiones taxatiuæ non excludunt caſus ſimiles: quanto minus debent excludere caſus,qui fictio
g ne iuris cenſentur ijdẽ? Quintò fallit,[g] quãdo ſequeretur nullitas actus: ſi tales dictiones taxatiuæ ſtarent excluſiuè:tunc nõ excludunt, vnde dicit Lud.Rom.hic, ꝙ procurator conſtitutus ad agendum tantum, non obſt.taxatiua, poteſt etiam defendere: aliàs conſtitutio procuratoris non valeret.l.mutus.§. pœna.vbi etiam Bar.idem tenet.ff.de procur.Eſt verum,quòd contrarium in hoc vlt.tenet Bar.in l.ſeruum quoque.§.ait prætor.ff.de procu.Facit c.conſtitutio.de procu. dixi de hoc plenè in l.actionem.C.de procura.Ponit Alex.hic. Item circa iſtas taxatiuas attẽde,ꝙ licèt aliàs ꝓfeſſio qualificata non poſſit in parte acceptari,& in parte ſperni.l.Aurelius.§.idẽ q̃ſijt.vbi Bar.ff. de lib.leg.per gl & oẽs in l.ſi quidem. C.de excep. tñ confeſſio qualificata per taxatiuam tñ, poteſt in parte acceptari. Vnde ſi creditor petat centum, & debitor cõfiteatur in iudicio ſe debere quinquaginta tantum, poteſt creditor acceptare confeſſionem quantum ad quinquaginta, non obſtan.taxatiua, tantum,& probare de reliquo.tex eſt no.in l.ſi quidem.& ibi Bart. & Bal.& alij.C.de tranſac. Bar.in l.ſi cũ dos.in prin. vbi limitat. ff.rerum amot. In reliquis quo ad materiam taxatiuarum dic,

vt

ADDITIONES.

a ¶ Principalis. Ias.in l.ſi mora.quarto notab. ff. ſoluto matrimonio. Felyn. in cap.quoniam frequenter.in verſic.ſecundo limita, vt lite non conteſta.& amplia etiam ſi taxatiua eſſet geminata.Alex.ſing.libr.4.conſi.130.incip.in eam.col.3.verſi.nec obſtat,ꝙ ſtat. PVRPV.

b ¶ Libr. 12. Ias. in l.2.in gloſſ.1.infra de vul.in l.prima. colum. ſecunda.ſupra de offi.eius,&c. PVRPV.

c ¶ Secundo limita.Adde Iac.per omnia in l.cogni. ſupra de iuriſd.omn. iud.& latè in l.1.in prin.vlt.col.ſupra de offi. eius.
¶Dec,in l.1.col.3.ff.de bon.poſ.contra tab. PVRPV.

d ¶ Diſſimilia. Adde vi.ad fallen. vt taxatiua non excludat caſus neceſſarios, cle.exiui.§.cum autem.de verb.ſignif.Ias.poſt. Zo.per glo.ibi in l.4. §. iurati. col.pen.ĩ.de iureiur. PVRPV.

e ¶Tertio principaliter.Adde Ias.in l.vt liber.col.4.C.de coll.in l. ſi mora.ĩ.ſol. matrim.4.no. Ro.conſi.400. PVRPV.

f ¶ Reſponde ad illum text.quòd hæres non excluditur vi taxatiuæ,ſed ex natura ſeruitutis legatæ perſonaliter,quæ non tranſit ad hæred. MASVER.

g Adde aliam fallen.quando per taxatiuam veriſimiliter, quis non intendebat excludere perſonas,vel res,tex.in l.tale pactum.§.pater.ff.de pact.& in l.cum in teſtamento.ff.de verb.ſig. BELAC.

vt hic per Bar.Et idem dicit Bart.in l.ſi cum.§. qui iniuriarum. ff.ſi quis cau.& vide tex.& Bar.in l.cum ita legatum. ff.de cōdi. demonſtra.Bar.in l.ſi conſtante.in 9.queſt. 1. partis prin.ff.ſolut. matrimo.glo.& Bar.in l.rationes.C.de prob.& gl.no. in l.ſerui nomine.in verſi.tantum poſſidetur.ff.de vſucap.& in l.contractus.ff.de regul.iur.Bal.in l.ſi qui ex conſenſu.in 1.col.C.de epiſc. aud. Bald.latè,& Alex.in l.1.C.de contratab.Bald.in l.neganda. C.qui accuſ.non poſ.& in repet.l. cum mulier. in 13. colum.ff. ſolut.matrim.Alb.in dictionario ſuo, in verbo tantum, & in l. 2.C.ſi aduer.rem iud.Sal.in l.ſerui.C.de nox. Pet.de Anchar.in
12 repe.c.canonum ſtatuta,in 10.car.magna.de conſti.¶† Vltimo inquantum Bar.tenet,q̄ teſtis,qui deponit per taxatiuam tan-
a tum, qui tacitè negatiuam aſſeruit, nō probat,& eius dictum nihil operatur,per tex.clarum in c.cum eccleſia ſutrina.in ver. vos igitur.de cauſa poſ.& propr.ſequuntur alij hic, & idē Bar. in conſ.ſuo,quod incipit commune Lucani.Adde,quod dicit Bal.in c.licèt cauſam.in pen.col.in fin.de prob.q̄ negatiua ſenſus teſtis idem eſt, q̄ ignorantia, & ideo teſtis deponens ſuper negatiua,nihil probat. ibidem etiam per Imol. poſt medium.
13 † Sed an talis teſtis debeat criminaliter de falſo puniri tanquā falſarius? Angel.& Raph.Fulg.in l.pen.§.docere.ff.ne quis eum qui.tenent,q̄ ſic,ideo dicit ibi Ang.q̄ teſtis caueat tanquam ab igne,ne deponat ſuper negatiua non coarctata loco,& tempore,quia incidit in falſum. Alleg.tex.in d.c.cum eccleſia ſutrina, & ibi Imo. Sed certè nec tex.probat,nec Imo. dicit. Idem firmat Ang.in l.Lucius.ad ſi.ff.de infam.vbi dicit, q̄ teſtis aſſerēs meram negatiuam in teſtificando,eo ipſo incurrit falſum.alle. Inno.in d.cap.cum eccleſia. Et ideo ſecundum eum ſit cautus aduocatus in videndo diligenter, an aliquis ex teſtibus aduerſarij aſſerat meram negatiuam, quia repellet eum vt falſariū. Contrarium videtur eſſe de mente Bal.in c.ſi quis per triginta. ſi de feud.fue.controuer inter do.& agn.& d.Abb.in d.c.eccleſia. Nam dicit ibi Bald. q̄ teſtis deponens ſuper negatiua non implicans affirmatiuam, non probat, & eſt ſuſpectus de falſo, ergo ſentit Bald. q̄ pro hoc ſolo non poſſet de falſo condemnari,& iſtud firmat d.Alex.hic,& plenius in l.2.ſ.titu.1.vbi examinat,an teſtis deponēs ſuper negatiua puniatur de falſo,concludit,q̄ nō, ſed bene extra ordinem arbitrio iudi.prout tenet Ang.in l.plagij criminis accuſatio.C.ad l.flauiā de plagia. Adde Bal.in l.de die.§.pen.ff.qui ſatiſ.cogan. vbi dicit, q̄ talis teſtis eſt ſuſpectus de periurio. Ego firmo iſta partem, q̄ talis teſtis nō poſſit de falſo criminaliter puniri: & moueor per duo. Primum,per illud, quod vult Bart.in l.1.in 4.col.ſolut.matrim.q̄ teſtis, qui deponit, q̄ vidit Titium poſſidere temper per 20. annos: tamen ſic deponendo non punitur de falſo: quamuis
14 probetur Titium aliquo tempore fuiſſe abſentem. † Secūdo, & fortius probo: quia ad hoc,vt quis puniatur criminaliter de falſo,requiritur,q̄ probatio falſi neceſſario,concludat,vt colligitur ex notatis per glo.in l.iuris gentium.§. quod ferè. in verſi. approbetur.& ibi Bald.ff.de pact. Bal.in l.Imperator. ff.de ſtatu homi.in l.de tutela. C. de in integ.reſtit.min. expreſsè d.Alex.in conſi.70.quod incipit,viſo proceſſu inquiſitionis. in 2.col.in 1. volum.& in conſil.74. quod incipit viſo teſtamento. Io. in 8. colum.in eo.vol.¶ Tertio principaliter videndum eſt de intellectu huius.l.in illa exceptione,non tamen Duumuiris. Reperio quatuor principales intellectus. Primus eſt,quem ponit gl. in fin. & communiter ſequunt Doct. q̄ terminus, Duumuiris capiatur pro magiſtratibus municipalibus, vt ſit ſenſus, quod magni magiſtratus poſſunt in magnis cauſis magnas mulctas imponere: ſed magiſtratus municipales in magnis cauſis non poſſunt, ita loquitur exceptio. Sed in paruis cauſis bene poſ-
* ſunt paruas mulctas imponere. *Iſtum intellectum, qui eſt communis*, tenet Pet.Cyn.Alb.Bar.Ang.Sal.& d.Alexan.hic. Bart.in l.ſi qua pœna.ff.de verb.ſignifi.Spec.in titu.de ſenten. prola.§.ſpecies.verſ.ſed nunquid titulus.& in titu.de contuma.§. fin.verſi. 1.Hoſtien.in ſumma in titu.de ſent. & re iud.§.hic not.quid ſit mulcta.verſicu.hic autem in ordinarijs.Ioan.de Pla.in l.1.C.de vſur.fiſ.lib.10.Nam tenent pro conſtanti glo.& Doct.q̄ magiſtratus poſſunt in paruis cauſis mulctare per regulam l.2.ſ. tit. 2. Nam magiſtratus municipales non poſſunt alias iuriſdictiones expedire, niſi contumaces mulctare poſſent: ergo tanquā ſit neceſſarium antecedens,intelligitur eis conceſſum.d.l. 2. Et q̄ hodie poſſint cognoſcere, & punire in leuibus criminib.eſt glo.in §.audient,in Auth.de defen.ciu. vnde ſicut poſſunt paruam coercionem imponere; ergo & paruam mulctam, qd firmat Alex. quia contumacia dicitur delictum,l. omne delictum.in prin.vbi Bar.ad hoc no.ff.de re milit. Si ergo magiſtratus municipales poſſunt hodie punire in delictis, & contumacia ſit delictum,vt no.in §.fi.ſ.ea.l.vbi dicam.igitur,&c.ad hoc d.Alex.ponderat duos tex.l.aliud.circa fi.ff.de verb.ſig.vbi omnes magiſtratus poſſunt mulctare, niſi delegati: ergo etiam magiſtratus municipales,& tex.in l.2.§.fin.ſecundum primum intellectum gl.ff.de iud.Iſte intellectus communis non eſt bonus ad text.quia deſtruit literam. Item quia inepta eſſet exceptio,q̄ magiſtratus municipales non poſſunt in magnis cauſis magnas mulctas imponere: quia cùm notorium ſit, q̄ in magnis cauſis non habent iuriſdictionem l.1.C.de defen.ciu.Ergo in magnis cauſis non poteſt coram eis committi contumacia: multo ergo minus mulcta. Item iſte intellectus ſatis exprimitur in illis verbis,ſecūdum ius poteſtatis ſuæ. Quod nihil aliud eſt dicere, niſi q̄ magni magiſtratus poſſunt magnas mulctas imponere: & parui paruas: ergo ſuperflua eſſet exceptio,non tamen Duumuiris. ¶ Quarto, quia iſte intellectus etiam non eſt in ſe verus,vt j.vlt.loco dicam. ¶ Secundus fuit intellectus Pet.& Cy.poſt Iaco.de Are.quem etiam ſequuntur Bart.Bald. Sal.Pau.de Caſt.& d.Alex.hic,cùm iſte tex.in ver.Duumuiris, non loquatur de magiſtratibus habentibus iuriſdictionem: ſed de habentibus ſolùm adminiſtrationem, & gubernationem ciuitatis.Nam iſti non poſſunt mulctare: quia iuriſdictionem non habent: ſicut nec procurator fiſci, & Cæſaris.l.2.& 3.C.de modo mulct.& ſecundum Bal.& Pau.de Caſt.hic, poteſt exē-
b plificari in Comitibus palatinis b habentibus poteſtatem legitimandi: quia ſi faciant citare illos, quorum intereſt, & non comparent,non poſſunt eos mulctare. Sed iſto modo fallentia non eſſet ex toto bona ad regulam,cùm regula, vt prædixi, loquatur in magiſtratibus iuriſdictionem habentib. ſaluo niſi dicas, q̄ fallentia ſuſtineatur, quo ad verbum, magiſtratibus, ſumptum in genere,quia etiam iſti, qui nō habent iuriſdictionem, ſed adminiſtrationem latè dicuntur de magiſtratibus.
15 ¶† Nota tamen diligenter ex iſto intellectu,q̄ illi, qui non habent iuriſdictionem,ſed tantum adminiſtrationem,vel gubernationem Reip.nō poſſunt mulctas imponere. ex quo infertur,q̄ deputati à Ciuitate ſuper prouiſione annonæ, aut ſuper alio bono publico ſtatus,non poſſent inobedientes mulctare: niſi ſpecialiter ad hoc ciuitas cōceſſiſſet,ex his, quæ tradit Bar.
16 in l.ambitioſa.ff.de decr.ab or.fac. † Ex quo ſequitur not.concluſio ſecundum omnes,q̄ mulctare eſt iuriſdictionis Facit bene,quod vult Inno.in c.cum acceſſiſſent in gl.ſua in verſ.ſedis. de conſtit.q̄ ciuitates, & populi, qui ſubſunt ciuitatibus,vt l. qui ex meo.ff.ad municip.l.nulli.C.de epiſco.& cler. cùm non habeant iuriſdictionem, poſſunt ſolùm condere ſtatuta circa adminiſtrationem rerum ſuarum, ſecundum Bart.in l.omnes populi.in 1.q.vbi dixi.ſ.de iuſti. & iur.tamen non poſſunt ſtatuto huiuſmodi pœnas adijcere, cùm iuriſdictionem non habeant.Sequuntur Ang.& d.Alexan.hic.Ioan.de Pla.in l.1. C.de vſu.fiſ.lib.10.Bal.in rub.extra de conſti. in 4.colum. Canoniſtæ in c.cum omnes.eo.ti.Contra iſtam conclu.quam tenent om-
17 nes legiſtæ,& canoniſtæ,ego fortiter arg.† Nam arbiter poteſt mulctam imponere, quando iſta poteſtas eſt ei à partib.attributa.l.non ex omnib.vbi glo.& Bar.ff.de arb.Arch.in cap.legitima.de appel.in 6.& tamen conſtat, q̄ arbitri nullam habēt iuriſdictionem,ſed notionem tantum.l.ait prætor. in prin. ff.de re iudi. imò non poſſent partes arbitro iuriſdictionem dare.l. priuatorum conſenſus.C.de iuriſd.om.iudic. ¶ Tertius fuit intellectus Odof.Iacob.Bald.& Alb.hic,q̄ verbum, Duumuiris, non importet in hoc tex.nomen magiſtratus,ſed capiatur pro duobus viris: hoc eſt pro procuratore fiſci, & pro procuratore Cæſaris,q̄ non poſſunt mulctare.l.2.& 3.C.de modo mulct.
c Quartus eſt intellectus Ang.q̄ c litera debeat eſſe,non tantum, prout communiter habetur, & q̄ Duumuiri erant magiſtratus excelſi, habentes ſupremam poteſtatem, quo caſu dictio, tantum,bene ſtabit,& includet caſum magis dubitabilem,ſed iſtud nullibi probatur,& eſt contra iura, & ea, quæ dixi in pri-
d ma parte. Ego vlt.loco d intelligo literam planè prout iacet ſine vlla violentia,prout etiam eſt de mente Fulg.hic,q̄ omnes magiſtratus poſſint inobedientes mulctare. Fallit in Duumuiris,qui etiam in paruis cauſis non poſſunt paruas mulctas imponere,& hoc modo litera planè procedit. Teneo enim,q̄ magiſtratus municipales nullo modo etiam in paruis cauſis poſſunt aliquo modo mulctare, & ſic teneo opin. Azo. relatam in glo.quam ſequuntur Raph.Fulg.& Pau.de Caſt.hic. Pro iſta parte

ADDITIONES.

a ¶ Per taxatiuam tantum. Adde Ioan.de Imo.in l.ſi quem.C.de preſcrip. Doct. in c.cum eccleſia ſutrina.de cauſa.poſſ.& propr.Card.Alex.in.in c.nos eſt.in no. 1. diſtin. PVRPV.

b ¶ Palatinis. Vide in l.libertus.ſ.de in ius vocan. PVRPV.

c ¶ Pro intellect.Ang.eſt tex.in l.2.§.Deinde.ff.de orig.iur. ibi Triumuiri capitales, & ponit Feneſtell.de mag.Ro.cap.de Duumuir.qui allegat. text.in l.1. ff.de offi.quæſt. BELLAC.

d ¶ Vlt.loco. Quintus intellectus Iaſ.poſt Fulg. Idem in l.1. in vlt.not. infra ne quis eum. PVRPV.

parte reſtringit tex.clarus in l.defenſores nihil. C. de defen.ciu. alleg.in gl.in ver.nullas infligant mulctas.Et intelligere (vt facit d.Alex.) in magnis cauſis ineptum eſt, vt prædixi. Facit.l. eos alleg.in glo. ¶Secundò ſtringit tex.in l.3.§. ſi quis ad pedaneū. vbi Alb.de Roſ.ad hoc no.ff.ne quis eum, qui.quamuis Bar.& alij ibi cum violentia aliter intelligant tex. Tertiò facit.l.2.§.1. in verſi. à competente iudice. ff. ſi quis in ius voca. non ier. quem ad hoc alleg. Alb.de Roſ.hic. Facit etiam tex.hic in ver-
a bo poteſtatis, quod referē ad magiſtratus ſuperiores * habentes merum,& mixtum imperium.l.imperium.s̄.titu.2. quamuis Alex.hic poſt Iaco.But.& Bar. in lect.antiqua dicat, q̄ ver. poteſtatis,impropriè ponitur: ſed deſtruit tex. & ſic vltra text. hæc iura videtur aperta, q̄ magiſtratus municipales nullo mo-
b do poſſunt mulctare. Nec pro communi opi. [b] aliquid video adduci,quod vrgeat, propter quod neceſſe ſit violare intellectum huius tex.Nam regula.l.2.s̄.de iuriſd.omn.iud.nihil facit ex duobus.Primò,quia illa regula loquitur etiam in delegato, prout omnes ibi volunt,& tamen conſtat, q̄ delegatus nō po teſt mulctare,vt ſtatim dicetur. Secundo licèt magiſtratus municipales non habeant ius mulctandi: tamen per hoc eorum iuriſdictio non eſt inanis,cùm habeant alia remedia, vt decla-
18 rat Bar. in l.magiſtratibus.s̄.tit.2. † poſſem etiam dicere, quòd quemadmodum delegatus, qui non poteſt regulariter mulcta re, vt dixi, tamen poteſt quando aliter iuriſdictionem ſuam expedire non poteſt, vt firmat Inno.in c.paſtor.in fin.princ.de offic.delega. Spec.in titu.de ſenten.prola.§.ſpecies. verſic.eſt & quartus,& in tit.de iud.deleg.§.ſequitur.2.ver. Item ad eius of-
19 ficium.Firmant Ange.& Alex.hic. † idem in magiſtratibus inferioribus,qui cùm regulariter mulctare non poſſint: tamē debent poſſe,quando aliter iuriſdictionem exercere nō poſſent, per regulam.d.l.2. Nihil etiam facit, quod dicitur de criminib. leuib. Ibi enim agitur criminaliter: & ſic principaliter ad vindictam publ quod non eſt hic. Non obſt.l.aliud eſt fraus.alleg. per dom.Alex.quia probat contrarium, cùm dicat, magiſtratus enim ſolos,& præſides prouinciarum. Nam ſi ſub illo termino magiſtratus, omnes continerentur etiam infimi, ineptè adijceretur,& præſides prouinciarum. Ad l.2.§.fi.dic, q̄ ſecundum alium intellectum gl.ibi nihil facit. Vel poteſt reſpon.vt ibidem per Raph. Fulg. q̄ magiſtratibus municipalib.non dicitur ineſſe publicum iudicium, nec dicuntur publici iudices: ſed ſolùm defenſores,vel magiſtratus municipales,vt declaratur in rub.C. de defen. ciui. ¶Conclude ergo ex prædictis planum intellectum ad text.prout iacet. Item q̄ magiſtratus municipales etiam in leuib. cauſis nullo modo mulctare poſſint.
20 ¶†Extra gl. [c] Bar.hic aliqua tangit, in quibus concluſiuè pro-
c cedam.Primo inquantum tenet Bar.q̄ delegatus, [d] non poteſt
d mulctare,niſi iſta poteſtas ſit ei conceſſa à delegante,per tex.in l.2.§.fin.ff.de iu.Adde glo.& Bart. in l.ſi qua pœna. ff.de verbo. ſig.in gl.l.eos.C.de mulctis.plenè per Imo.& alios in c.de cauſis.de offic.deleg.licèt do. Anto.teneat contrarium in d.cap.de cauſis.& malè,& licèt Sal.hic diſtinguat, q̄ delegatus ante litē conteſt.mulctare non poſſit, ſed poſtea ſic.per §.ſi verò etiam quidam iurent.in Auth.de exhi.rei.qui non probat, vt per Bar. in l.2.ſ.tit.2.Limita tamen iſtam conclu.niſi ſit delegatus principis: ita loquitur glo.in c.paſtor.in gl.antepen.eo.tit. quia cenſetur.maior ordinario.c.ſanè.de offi.deleg.¶Limita etiam alijs quatuor modis, vt per Ange.in conſi.8. quod incipit,relatores introitus regni.per d.Alex. poſt Ang. hic, & per Cano.in d.c.de
21 cauſis.† & ſicut delegatus mulctare non poteſt,ita arbiter,niſi partes ei dederint poteſtatem: quia poteſtas arbitri dependet à poteſtate partium.l.non diſtinguemus.§.de offic.ff.de arb.Ita Bar.& alij.in l.non ex omnib.ff.de arb. Arch.in cap.legitima,de
22 app.lib.6.† Adde etiam dum Bar.hic.in 2.col.in fin.dicit not.q̄ ſi iudex vnum remedium elegerit,& non ſufficiat, poteſt aliud eligere.l.1.§.quid ergo.ff.de ven.inſpicien. in l.conſentaneum.
23 C.quomodo,& quando iud.adde,† q̄ idem eſt in parte, quæ ſi intentat vnum remedium executiuum,poteſt aliud intentare,donec ſatisfiat.Ita Bar.ſing.in l. conſentaneum.in fin.C.quomodo,& quando iud.vbi formaliter dicit,dato, q̄ in actorem ſit tranſlata poſſeſſio, poteſt tamen adhuc facere capi reum perſona iter.Adde Bald.in l.qui legati.C.vt in poſ.leg.per illum text.& in Auth.quæ ſupplicatio. C.de preci.imper.offer.& in l. fi.§.ſed ſi cum Scio.ff.ſi cer.pet.& in l.ignorare.in fin. C. de reſti. mil.& in l.vnica.in fin.col.poſt gloſſ. C. de prohi.ſeque.pec.vbi dicit, q̄ contra contumaces poteſt quis vti miſſione in poſ. & ſequeſtratione, & alijs remedijs ſimul. Et idem tenet Ang.in rep.l.nemo carcerem,circa prin. C.de exac.trib.lib.10 & not.in l.qui reſtituere,ff.de rei ven.vbi limitat Ang.niſi per viā primā intentatam eſſet plenè conſultum creditori.Sed Doct.præalle. tenent contrarium: quia requiritur, q̄ ſit actualiter ſatisfactū. Dicit etiam ſing.Bald.in l.creditori.ff.ſi cert.pet.q̄ inhærens pignori non poteſt implorare capturam perſonæ, quod verum eſt ex capite ſuſpitionis fugæ: ſed ex alio capite,vt cogatur ſatisfacere,recurre ad ſupra dicta. Dicit etiam Bald.in §.fin.in 4. col.ī.ea.l q̄ in iſtis remedijs prætorijs,quæ ſunt inducta ad contumaciam propulſandam,vnum remedium intentatum non excludit aliud.vnde licèt fecerim poni debitorem in carcerib. tamen poſſum implorare miſſionem in poſ.ex primo,& ſecundo decreto,per dictam.l.conſentaneum.c. quoniam frequenter.§.fi.vt lit.non conteſt.Alibi etiam dicit Bald.in §. is videtur. per gl.ibi,quam reputat no. .ea.l.q̄ licèt actor ſit miſſus in poſ. ex primo, & ſecundo decreto, & ſi ei ſit plenè ſatisfactum,tamen adhuc poteſt contra reum contumacem agere de præceptis ſpretis ad mulctam: quia non eſt purgata contumacia: & licèt ſit punita vno remedio: poteſt tamen alijs remedijs puniri.Idem tenent Pet.& Cyn.in §.fi.ī.ea.l. & ibi etiam Bal.&
24 not.Alex.in antepe.col.¶† Item dum Bar. hic tangit,quo iure ſeu remedio imponatur hæc mulcta,dic, vt hic per eum.& in
25 l.2.in fi col.ff.ſi quis in ius vocan.non ierit ¶† Item inquantum Bar.in alia q.dicit, q̄ iudex habet multa remedia contra contumaces,& inobedientes,& ponit tria remedia, de quib.etiam per Bar.in l.magiſtratib.s̄.tit.2. Adde tu duo alia magna remedia. Primum eſt,q̄ etiam bannum poteſt imponi à iudice propter inobedientiam,vel contumaciam,ſecundum Bart.in l.illicitas.§.fi.ff.de offi.præſid. Bald.in l.1.C.ne ſine iuſ.prin.Bannum enim mulctæ æquiparatur.glo.in l.1.§.ex hoc reſcripto.cum ſi. ff.de ven.inipi.& l.3.§.ergo.ff.de ſuſpe.tu Item propter contumaciam poteſt imponi teſti pœna confiſcationis bonorum, ſecundum Bald.in c.2. per illum text.de teſt.cog.quod reputat
26 no.dignum.† Item adde,inquantum Bar.vult præceptum ſub pœna arbitrio iud.imponenda propter incertitudinem non vitiari,meliorem tex.in l.ſi quis reum.ff.de cuſt.reo.Imo. & Moder.in l.filiusfam.§.diui.ff.deleg.1. De hoc & ſimil.præceptis de quib.hic per Alex dixi plene in l.nec quicquam.§. vbi decretū.
27 ff.de offi.procon. † Inter alia not. q̄ ſi quis petit dilationem ad producendum teſtes,quos dicit habere in partib. valde remotis, licèt debeat ſibi concedi dilatio. §. & quoniam.in Auth.de teſt.tamen petens dilationem debet deponere quātitatem pro expenſis,ſi calumnioſè inueniatur petiiſſe, vt eſt gl.ſolennis in c.ſtatutum.§.fin. de reſcrip.lib 6. Pan.& alij.in c.conſtitutus.de fidei.Certè ſi iudex dubitaret, q̄ iſte peteret dilationem animo
e calumniandi, poteſt ſibi facere præceptum pœnale, [e] q̄ niſi reperiatur verū,q̄ per tales teſtes pōt probare,q̄ poteſt imponere mulctam.Ita Pet.de Anch. Imo.& alij in d.c.conſtitutus.
28 quod multum exclamat Imo.ibi.& Alex.hic †. Item inquantum concludit Bart. q̄ ad faciendum condemnationem mulctæ non eſt opus nouo proceſſu. Adde Barto.in l.2.in 2.col. per illum tex.ff.ſi quis in ius vocat. non ie.& in l.eum qui res. C.de procu.& no.in l.3.§.ſi ad diem.ff.de re mili.Inn.& Io.And.in c. Raynaldus.de teſt.Spec.in tit.de ſen.§.1.ver.ſed nunquid.¶Sed aduerte dum Bar.& Doct.hic volunt q̄ coram eo. iudice non requiritur nouus libellus, aut proceſſus, q̄ contrarium tenet Ang.in §.proxi.Sed concordā,vt pulchrè per Fulg.hic. Nam ſi pro impoſitione pœnæ intentaretur actio in factū ex hoc edicto: tunc requireretur libellus.Sed ſi imploraretur officium iudicis,ſecus: ſicut in ſimili diſtinguunt Bart. & alij in l.ſi intra.ff. de re iud.Item adde prædictis Bald.in l.ſi irruptione. §. ad officium.ff.finium reg.vbi arg.illius text.dicit, q̄ ſi iudex videt aliquem deferre arma, [f] poteſt eum punire de delatione armorū
29 abſque alia ratione,& ſic abſq; aliquo proceſſu.¶† Item adde, quod vult Ang.in l.ædil.ſi.de ædil.cur.q̄ in leuib. delictis inuentus in flagranti crimine ſine aliquo proceſſu poteſt poni ad ca-
30 tenam, prout ſæpe videmus de facto obſeruari. ¶† Succeſſiuè inquantum Bart.vult,q̄ ad imponendam mulctam requi-
* ratur noua citatio, *dicit omnes cum eo tenere*: tamen adde,q̄ cōtrarium in terminis tenet Bald.in c.grauis.in 7. col. de reſt.ſpo. vbi formaliter dicit, q̄ contumax poteſt mulctari abſque eo, quòd

ADDITIONES.

a ¶Superiores. Adde Ang.in repe.l.nemo carcerem.C.de exac.trib.

b ¶Imò pro communi opin.eſt text.in l.2.C.de ſpor. & in l.ſancimus. in fin.C. de iudi. BELLAC.

c ¶Extra glo. Adde Iaſ.vbi aliter intelligit glo.in c.paſtoralis. in l.1.§.fin.ſupra de offic.eius.& Barto.in l.1.in vlt.not.infra ne quis eum. PVRPV.

d ¶Quòd delegatus. Adde Arch.in c.illud.95.diſt.in c.1.de homic.lib.6. Doc.in c.licèt.de pœ. Doct.in c.ſæpe. de appel.
¶Qui limitat in conſuetudine Delphinatus', & not.Capel.Tolo.q.174.

e ¶Adde Fely.in cap.fi.col.fi.de calum. Alex.conſi.35.lib.2.idem quando delictum eſt notorium.Bar.in l.ictus fuſtium.ff.de his, qui not.infam.Corſ.ſingul. ver.Notorium. BELLOT.

f ¶Vide Alex.in l.1.§ editiones.col.2.de edend.Nat.in Rep.clem.ſæpe.ver. Dilationes.de verb.ſig. PANCIR.

quòd amplius ad hoc citetur: eo quia hoc est connexum cõtumaciæ,& venit consecutiuè. Ita dicit esse elegantem doctri. Inno.in c.quoniam.de pœ.quam etiam refert ibi Bal.in c.cum dilecti,in 4.col.de dolo,& contum. Pro ista parte vltra Bar.facit simile. Nam contumax, qui non debet audiri,nisi resarcitis
a expensis, potest in talib.expensis [a] condemnari absque alia citatione.glo.est in c.constitutus.in glo.pen.de procu.Docto.in l. sancimus.& ibi dixi.C.de iud.Tamen ad hoc vltimum respon. Imo.in l.quidam consulebant,in vlt.col.ff.de re iud.q̃ aliud est in mulcta,quæ imponitur ratione contumaciæ: quia cùm veniat extrinsecus,noua citatio requiritur,vt hic per Bar.Sed pœna condemnationis expensarum litis,est pœna intrinseca. Ideo aliam citationem non requirit. Tu adde aliam instãtiam, quia
b mulcta non potest imponi [b] nisi pro vera contumacia, secundum Bar.§.fi.in vlt.col.vbi dicetur.ĩ.ead.l.& tamen ad hoc,vt imponatur condemnatio expensarum, sufficit ficta contumacia,secundum Doct. in d.l.sancimus. & ratio quare aliud sit in mulcta, aliud in condemnatione expensarum in prædictis vltra Imo. est, quia mulcta est mera pœna, & applicatur fisco: Ideo in ea requiritur noua citatio. Sed in condemnatione expensarum propter contumaciam, quæ applicatur parti,& eatenus imponitur,quatenus interest parti, ideo non cẽsetur sic odiosa.Tenendo tamen conclu. Bart.q̃ requiratur noua citatio,eam sing.limita, nisi in præcepto pœnali iudex fuerit comminatus,q̃ non comparente,procederet ad impositionẽ mulctæ prout communiter dicitur in præceptis, dum dicitur alioquin,&c.tunc absq; alia citatione potest mulcta imponi.prout colligitur ex doctr.no.Bar.in l.impuberib.§. fi.ff.de excu. tut. & in l.non ignorat.ad fi.C.de fruc.& li.expen. Idem tenet Imo.in l.si finita.§.Iulianus.in 13.col.ff.de dam. infect. & ibi d. Alex.in 24.col.ibi dicit hoc probari in c.2.cum ibi not.per Io. And.& Doct.de testi.cog.quamuis contrarium teneat. Pau.de Cast.in
31 §.1.ĩ.ea.l.& d.Abb.in c.1.in 3.col.de iud.¶†Vlt.inquantum tenet Bart. q̃ mulcta imposita ratione contumaciæ potest pro-
c pter paupertatem [c] diminui: secus est in pœna.Adde, q̃ idem tenet Bar.in l.illicitas.§.fi.ff.de offic.præsid. Bal.in c. at si clerici. in 7.col.de iud.Pau.de Cast.& Lud.Rom.in §.1.ĩ.ea.l.Et rationẽm diuersitatis inter mulctam, & pœnam in hoc assignat notab.Bar.in l.iudex posteaquam.in 1.opp.ff.de re iud.Sed q̃ imò pœna ratione paupertatis possit minui, tenet Bal. in l.certa ratione.C.quando prouo.non est nece.& videtur esse doctr. Bar. Bal.Ang.& aliorum in l.quid ergo.§.pœna grauior.ff.de infam. dum concludunt,q̃ pœna potest ex causa diminui, vel augeri. Facit,qđ vult glo.no.in c.nisi.in glo.1. de offi.leg. quæ dicit arg.
d illius tex.q̃ Episcopus potest [d] ratione amicitiæ remittere pœnam gratis,sed non per pecuniam. Breuiter prædicta loquuntur antequam pœna sit imposita, quæ potest ex causa minui. Sed Bar.hic loquitur postquam pœna iam est imposita à iudice.& istud patet ex ratione,quam assignat Bar.in d.l.iudex posteaquam.Et propterea Bal.& do. Ant.de But.in d.c.nisi.intelligunt illam glos.procedere antequam Episcopus imposuerit pœnam per suam sententiam.

ADDITIONES.

a ¶Expensis. Adde Doct.in c.querelam.de procu.
b ¶Imponi. Adde Bar.in l.1.in prin.ff.si quis ius dicen.non obtemp. Bald.in l.si quando.in 2.col.C.de test.
c ¶Paupertatem.Adde Bal.in l.acceptam.in 24.q.C.de vsu.Spec.tit.de sen.§.6. vers.ergo.Io.An.& Car.in c.auctoritate. de Initi.
d ¶Potest.Adde gl.in c.licèt.de pœ.gl.& Host.in c.in Archiepiscopatu.de rap. Inno.in c.1.de const.

SVMMARIVM.

1 *Punitus vno remedio, potest alio puniri.*
2 *Contumax ad hoc, vt mulctetur, requiritur, quòd pro tali contumacia non sit processum ad aliquem actum punitiuum.*
3 *Pœna inconsueta quando imposita esset in præcepto, excusatur non comparens.*
4 *Inconsueta apposita in literis Papalibus, inualidant rescriptum,etiam si dicatur in eo,quod motu proprio Papæ sint apposita.*
5 *Mulcta ad hoc quòd possit imponi, requiritur, quòd sit vera contumacia.*
6 *Mulcta vt imponatur, requiritur in præcepto comminatio, culpæ, & quod per contumaciam fuerit retardatus processus.nu.7.*
8 *Lite non contestata iudex non potest procedere.*
9 *Inobediens in extremo debet mulctari.*
10 *Laborare in extremis quis dicatur.*
11 *Laborantes in extremis an possint facere aliquem contractum sine præsentia suorum propinquorum.*
12 *Contumax an possit pro quacunque citatione mulctari.*
13 *Principium intelligitur vsque ad medium.*

14 *Iurisdictionis duo sunt extrema.*
15 *Iudex potest mulctare non solùm litigantes, sed etiam aduocatum, & testes.*
16 *Iudex an possit punire penitus extraneos turbãtes suam iurisdictionem, tam in causis criminalibus, quàm in ciuilibus.*
17 *Carceres si quis frangeret,vel aliter faceret aufugere carceratos, incideret in l.Iul.maiest.*
18 *Debitorem alicuius occultans,& non patiens eum capi,an teneatur maximè ad creditum.*
19 *Si duo habent iurisdictionem in vno castro, & alter impediat alterum vti iurisdictione, tamen impeditus non poterit impedientem mulctare.*

§. Is videtur. Iste.§.legitur altero de nouem modis; quinque in gl. & quatuor extra gl.& omnes lecturæ approbantur excepta lectura Bulgari.h.d. Pro quacunque inobedientia in quacunque parte iudicij,& in quacunque specie iurisdictionis commissa,potest quis mulctari.hoc dicit.Et terminus,extremum,secundum vim vocabuli significat quicquid est extra medium,& ita Iurisconsult.ponit
a exemplum de inobedientia in executione.¶In ver.veluti,[a] qui est obscurus. talis est casus. Egi contra te rei vend. puta ad rẽ mobilem, vel ad æquum, vel ad librum,petens in libello me declarari dominum.Tu fuisti contumax in respondendo libello,& consequenter lis non potuit contestari, & sic non es passus rem vendicari,hoc est pronunciari.super rei vendi. diffinitiuè: quia vbi non est lis contesta.non potest perueniri ad aliquam sententiam diffinitiuam.l.fi.§.illud. C.de temp. app.not. in l.prolatam.C.de sent. Tamen propter contumaciam tuam iudex processit contra te ad primum decretum, quo mediante fecit rem petitam à te abduci, si erat animata,vt equus: vel fecit auferri, si erat inanimata: tamen quia magis intererat in ea rem vendicari mediante sententia, & sic pronunciari diffinitiuè me esse dominum illius rei.& istud fieri non potuit propter contumaciam tuam, ideo debes mulctari. ¶In text.ibi,& sequentia.i.medium,& vltimum, quia medium, & finis sunt sequentia ad principium.q.d.siue sit contumax in prin. siue in medio, siue in fine pro quacunque inobedientia potest mulctari,cùm iudicium tres partes habeat.Auth.ad hæc.C.de iud.
1 ¶†No.ex isto tex.in ver. veluti, q̃ licèt reus sit punitus in hoc, quia res petita propter contumaciam suam fuit ab eo ablata, & data parti in tenutam,& cõsequenter passus est miss.in poss. ex primo decreto: tamen adhuc potest mulctari,& consequẽter punitus vno remedio,potest adhuc alio puniri. Tex.est hic no.& ita tenet Bal.hic,& in §.fi.in 4.col.per gl.ibi ĩ.ea.l. & Bar. (si bene inspexeris) in Auth.qui semel.in vlt.col.in ver. q̃ si res est præsens.C.quomodo,& quando iud.Facit tex.in c. quoniã frequenter.§.fin.vt lit.non contest. Istum tex.in verbo,sed duci eam,vel auferri,limitat sing.Paul.de Castr. hic. vt procedat,vt
b iterato [b] citetur,& perseueret in contumacia: alias per missionem in poss.sat is fuit punita prima contumacia.l.satisque.infra.tit.1.& dicit Pau.de Cast.hic,q̃ illud præstat intellectum ad totum tit.Facit tex.in d.c.quoniam frequenter.§.fi. vbi gl. & d. Abb.qui limitat,nisi nimia contumacia deprehenderetur. Istã
c limita.sequitur,& commendat do.Alex.hic,[c] qui dicit ita limitari sing.doctr.Bar.in d.l.consentaneum.in fin.col.cum multis concord.quas dixi in princ.huius.l.q̃ sequitur etiam d. Alex.in
2 §.fi.in pen.col.infra ea.l.† Et ex hoc collige vnum requisitum, q̃ ad hoc,vt contumax mulctetur,requiritur, q̃ pro tali contumacia non sit processum ad aliquem actum punitiuum.vnde si aliquis fuit citatus ad respondendum libello,& fuit contumax,fuitque cõcessa missio in pos.ex primo decreto, & sic isto modo fuit punita eius contumacia, licèt iudex habeat alia remedia,quib. possit procedere contra contumacem.l.1.§.quid ergo.ff.de ven.inspi.l.consentaneum. C.quomodo, & quando iud.tamen iudex non posset vti alijs remedijs nisi de nouo citaret,& esset adhuc contumax: quia præcedens cõtumacia,quę fuit punita non sufficit ad hoc, vt possit procedi ad alia remedia.Satis enim fuit,q̃ fuit punita,vt prædixi.Adde secundò requiri,q̃ præceptum fuerit iustum.Nam si euidenter esset iniustum,posset impunè superni: nec per hoc potest quis mulctari.l.2.& 3.ff.ne quis eum qui.gl.in l.non videtur.§.qui iussu.ff.de reg.iur.Bar.hic in vlt.col.circa.prin.in 2.oppo. vnde dicit idem Bart.in vlti.col. post medium, q̃ ita demum pro contumacia potest

ADDITIONES.

a ¶Veluti.De verbo,veluti,Dec.in c.1.2.lect.vlt.no.de iudi. PVRPV.
b ¶Sed quòd non requiratur noua citatio, no. Dec.in cap. de causis.col.8.de offic.deleg.Bal.hic.3.col.& supra in prin.Item procedit respectu fisci secundum Dec.vbi supra,& vide Bal.hic.2.col.in prin.huius.l. BELLOT.
c ¶Fac.l.Fulcinus.§.fin.quib.ex causis in pos.ea Bal.consi.54.libr.2. Barb. consi. 36.col.3.lib.3.Socin.consi.20.col.3.lib.3. PANCIR.

s potest quis mulctari,qñ est inexcusabilis: aliàs secus. ¶ † Adde fortius, (& nunquam obliuiscaris,) ꝙ quando in præcepto esset apposita pœna inconsueta, excusatur non comparens: & propterea nec potest mulctari: puta cùm in causis ciuilib.in præcepto solitum sit dici,ꝙ compareat sub pœna 10.florenorum.Certè si in p̃cepto diceretur sub pœna æris & personę,excusaretur non comparens. Ita sing.tenent Ang.nec alibi in mũ
a do inuenies in l.fi.ª C.de can.largitio.lib.10.Facit,quia clausulę insolitæ arguunt actum esse suspectum.gl.est trita in l. quæ sub
4 conditione.cum concord.ff.de condi.inst. † in tantum, ꝙ dicit sing.Bar.in l.fidei com.§.si quis decem.ff.de leg.3. ꝙ inconsueta apposita in literis Papalibus inualidant rescriptum,etiam si dicatur,ꝙ in eo motu proprio Papæ sunt apposita,qđ valde no.
5 ¶† Tertiò requiritur ad hoc,vt mulcta possit imponi,ꝙ quis sit in vera contumacia. Nam pro ficta contumacia quis mulctari non potest,ita tenet Bar.in §.fi.vlt.col.vbi dicam.j.ea.l.Pro nũc dr̃ verus contumax,qui personaliter fuit inuentus à nuncio:& dicit,ꝙ non vult comparere,vel non comparuit sine iusta causa,vt est gl.in l.fi.ff.de in integ.resti.Si autem ex iusta causa non compareat,non potest mulctari.gl.in §.fin.j.ea.l.quam multũ.
6 no.Doct.Et istud etiã dicit Bar.hic in discursu in fi.col.¶† Quartò requiritur,ꝙ in præcepto sit apposita comminatio mulctę: aliàs si fieret præceptum alicui simpliciter,& non compareret, non posset mulctari: quia iste potuit credere, ꝙ eo non comparente non deberet procedi ad aliquam mulctam: sed ad alia remedia.Ita tenet Pau.de Cast.hic, dicens ita fuisse de mente.
b Iac.But.hic,& licèt d.Alex.ᵇ reprobet,vt hic per eum: tamen æquiuocauit: quia intellexit Pau.de Cast.velle,ꝙ in præcepto debeat esse expressa certa pœna: sed ipse hoc non dicit,sed solùm de comminatione mulctandi: & pro eo potest addi simile,ꝙ ad hoc, vt præceptum peremptorium teneat,requiritur, ꝙ in eo sit comminatio,vt est gl.in l.si apparitor.quam Bar.ibi multum no.C.de cohor.lib.10.& est tex.in l.in peremptorio,in ver.comminatur.ff.de iud.quem bene alleg.gl. in d.l. si apparitor.¶† Quintò,& vltimo requiritur, ꝙ propter talem contu-
7 c maciam fuerit retardatus,vel impeditus processus: & alia pars damnificata: aliàs non potest mulctari vt contumax: puta si aliquis esset citatus ad videndum iurare testes, vel eos examinari.Nam si fuit contumax,per hoc non potest mulctari, quia eo non comparente proceditur ad examinationem. Ita tenet Pau.de Cast.hic,referens,ꝙ ita limitat istum tit.solus Bal.in lec. antiqua,& ꝙ nullus alius tangit, & ꝙ est singulare dictum. Et monetur per l.non ex omnib.ff.de arbi. Sequitur.d.Alex.hic.3. col.& etiam in vlt.circa fi.sed debuerunt allegare Bald.plenius in lect.ord.s̃.ea.l.in prin. vbi dat regulam generalem, ꝙ omnis contumacia, in quolibet genere, quæ habet impedire iurisdictionem iud.quominus sortiatur effectum, debet mulctari, vt contumacia in non veniendo.l.contumacia.ff.de re iudi. Item in non patiendo.l.si quis missus.ff.ne vis fiat ei. Item in non restituendo.l.qui restituere.ff.de rei vend.non autem potest mulctari contumacia in non probando,quia per eam non offenditur prætor, & satis punitur contumax per exclusionem à iure probandi.d.l.non ex omnib.& c.coram felicis.de in integr.rest. iuncta regula.l.qui accus.C.de eden.Simile in contumacia nõ agendi,vel non accusandi non offenditur p̃tor,sed contumax excluditur.l.Titia.ff.de accus.l.si ea.ff.qui accus.non poss. Et similiter in cõtumacia non appellandi. Subdit tñ ibi mirabiliter Bal.secus esse in cõtumacia in non rñdendo positionib.quia licèt habeatur pro confesso.gl.in l.certum. in princ.ff.de confes. (& sic non interest aduersarij) tamen ſm Bald.quia offenditur prętor, potest contumax mulctari. Sed certè ista ratio parum concludit,quia idem posset dici in casibus proximè præcedentib.vnde considera si dictum Bal.posset saluari per illud, qđ dicunt domini de Rota conclu.19.prout refert Gem. in c.1.§.fi. de elec.in 6.& d.Alex.hic in fi. ꝙ quando ex contumacia citati non impeditur processus,nec interest aduersarij, quamuis tũc iudex non possit eum mulctare ad instantiam partis, tamen si
d iudex perpenderet, ꝙ istud malitiosè faceret, ᵈ & in contemptum iudicis,posset eum mulctare.arg.l. & si prætor.in prin.ff.
8 de iud.¶† Contra prædictum quintum requisitum facit, quia eo attento non posset quis mulctari pro quacunq; contumacia,& inobedientia,vt omnes volunt, sed solũ pro inobedientia commissa ante lit.contest. quia lite non contest. iudex non potest procedere. Si ergo contumacia committeretur post, quia nunquam impeditur processus,non posset pars mulctari, qđ est falsum. Patet ex eo,qđ volunt omnes hic super vlt.q.dũ quærunt, quæ differentia sit inter istum titu.& illum, si quis in ius voc.non ie.& dicunt, ꝙ ille tit.solùm habet locum, quando quis fuit contumax in non veniendo ad iudicium. sed iste tit procedit quotiescunque quis sit contumax in non veniẽdo in omni tempore iudicij: siue etiam sit contumax in non faciendo,puta in non restituendo,vel in non patiendo executionem,prout etiam dicit Alb.in §.fi.in fi.col.j.ea.l.& tñ in istis ex contumacia non impediebatur processus. Cogita circa istud
e quintum requisitum. ¶Capio gl.magnã in ver.extremum. q̃ diuide in 6.partes.in 1.ponit vnum intellectum.In 2 ponit aliũ intellectum Bul.& postea p̃ eum format duas leues opp. In 3. ponit alium intellectum Ioannis,quẽ approbat, & circa illum intellectum format duas q.In 4.ponit alium intellectum. In 5. aliũ. In 6.& vlt.quærit,quid differat iste tit.a ti.j.fi qs in ius voc. non ier.& ponit tres differentias. Secunda ibi, secundo dic ſm Bul.Tertia ibi,tu autem ſm Io. Quarta ibi, vel puto literã hãc. Quinta ibi,vel dic.Sexta,& vlt.est ibi,item qđ differt.sed in hac vlt.dic meliorem dr̃iam,vt s̃.dixi in text. ¶In gl.ibi,trib.modis lege. Ang reprobat, qa imò quinq; modis legit, vt patet in gl. sed salua gl. quia non sunt nisi tres intellectus in effectu: quia quartus, & quintus non diserepant à tertio, quia ſm omnes illos tres,extremum capietur pro principio, & fine, licèt aliter
9 exemplificet,& primus intellectus toleratur.¶† In ea.glo.ibi secũdo dic ſm Bulg.Pro isto intellectu,ꝙ extremum capiatur.i. vltimum.Facit,qđ dicimus.iste laborat in extremis.i.in vltimis vitæ.Facit etiam,qđ dicimus, extrema gaudij luctus occupat, & ſm hunc intel.in hoc tex.sunt duo dicta. vnum expressum, inobediens in extremo.i.in fin. & sic in executione debet mulctari,& de hoc ponitur exemplum in versi.cæterum.in verbo sequentia,hoc capiendo pro executione.Ex hoc sequitur tacitum,ꝙ qui fuit inobediens in prin.vel medio, non mulctatur, dummodo obediat in executione.Et ponitur exemplũ in ver. veluti.& licèt Bart.dicat, ꝙ nullus tenet hunc intel. tñ Alb.refert Gabrielem audiuisse in publica disputatione sustineri hũc intellectum,pro quo multum stringit aduersatiua cæterũ: vbi punitur contumacia. Ergo cũ aduersatiua debeat aduersari in iure,& in facto: ergo in casu præcedenti non punitur. vñ oportet,ꝙ sit copula,& dicatur cæterum, & si, quia aduersatiua cũ copula denotat idem ius, vt infra dicit gl. Ad idem põderatur dictio tunc,quæ denotat extremitatem.l.4. in fin.ff.de condi.& dem.Pro eo. intellectu bene facit tex.in l. sed & hæ.§.fi. cum l. seq.ff.de procu.Iste intellectus Bulg.reprobatur per omnes.Primò,quia facit violentiam literæ.Secundò per tex.in l.2.§.1.ff.si quis in ius voc.non ie.vbi ẽt contumacia in prin.cõmissa mulctatur.Tertiò in p̃rium facit: quia si aliquis fuit citatus,& in 1. & 2.citatione fuerit contumax: licèt postea in tertia cõpareat: tñ pro duab.primis est mulctandus,ſm gl.Bar.& alios in l.sancimus.C.de iud.vbi dixi,& Bar.hic. Ad tex.in d.l. sed & hæ.§.fi. cum l.seq.variæ solutiones dantur per gl.& Doct.ibi. Quãtum ad propositum rñ.ꝙ ille tex.loquitur quantum ad hoc, vt dãs dicatur defendi,non autem quantum ad hoc, vt inobedientia mulctetur,vel non: quia tunc procedit ista,ſm Alb.& Ful.hic.
10 † Quis autem dicatur laborare in extremis, dic, ꝙ ille, qui ex aliqua infirmitate decessit absque hoc,ꝙ aliqđ interuallum sanitatis habuerit,daro,ꝙ multis dieb.superuixisset.Tex.est no.in l.alumnę.ff.de alimen.lega.quem tex. dicit esse vnicum in iure
11 Bal.in c.1.in vlt.col.de pac. † & infert ad statutum disponens, ꝙ in extremis laborantes non possint aliquem p̃dictum facere sine præsentia suorum propinquorum. Facit p̃ illud,qđ tenet Bar.in repe.l.1.in 3.col.vbi dixi.C.de sac.san.eccl. vbi in simili re
f net Bar.ꝙ ille dicatur in articulo mortis constitutus,qñ instat periculum mortis.Tertius intellectus Ioan. approbatur à gl.& Doct.ꝙ extremum capiatur pro primo, & vlt. & hoc denotat vis vocabuli,qđ componitur ex integro,& corrupto.Nam extremum dr̃ omne, qđ est extra medium, & sic principium, & finis.Et ad idem tendunt duo alij intellectus seq. licèt aliter, & aliter exemplificent.¶In ea.gl.ibi,nam omnis vocatus non ve-
12 niens,vel inobediens puniendus est. Habes † ex hac glo.ꝙ pro quacunque citatione potest contumax mulctari,prout dixi in parte præcedenti gl.& sic ex ista gl.infertur,ꝙ ad hoc,vt contumax possit mulctari,non requiritur,quòd ter fuerit citatus,vel
* peremptoriè, & istud tenet Bar. *& alij omnes hic.* Sed tu pondera,ꝙ gl.inferius ibi dum dicit,cum & citari pluries debeat.sen-
g tit contrarium.ᵍ Et ꝙ trina citatio requiratur,tenet Bal.in l.qui crimen.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Fely.in c.2.ver.stylus.de Rescr. & vide Ias. in l.testium. C.de testib.
b ¶Pro Alex.est tex.in simili in l.si quis domum.§.fi.ff.loc. BELLOT.
c ¶Sexto requiritur,quòd constet iudici de vera contumacia.Dec.post Abb.in c.Quoniam contra.col.11.de prob.
d ¶Requiritur tamen, ꝙ constet iudici de vera contumacia,secundum Dec.in c.Quoniam contra falsam.col.1.post Abb.de proba. PANCIR.
e ¶Requisitum. Adde l.vxor.ff.de vsufr.leg.gl.in cle.1.de iure pa.Raph.in cons. 50.incip.quidam Raymundinus.
f ¶Mortis. Adde glo.& Doct.in c.pastora.de offi.ord. Inno.& Host. in c.de his. de sent.excommun.
g ¶Vide Ias. in l.sancimus.col.5.q.6. C. de iud. BELLAC.

crimen.in 8.q.C.qui acc.non poſſ.vbi tenet, ꝙ ad hoc vt pars conſtituatur in contumacia, requiritur trina citatio. Ad idem facit, quia ēt ad miſſionem in poſſ. ex primo decreto requiritur trina citatio.l.pñt.§.2.C.de his,qui ad eccl. confu. l.cōſentaneum,vbi Doct. C.quomodo, & qñ iud.& plenè per Bar.& alios in l.ſi finita.g.Iulianus,in 1.car. ff.de dam.infect. Ad idem facit,quia non poteſt quis priuari officio, niſi ter citatus,l.impuperib.§.fi.ff.de ſuſpect.tu.Bald.& alij Canoniſtæ in c.ex literis,de conſt.Facit gl.in cle.1.de vi.& hon.cle.& voluiuit Ang.in §.ſi quis verò non implens.in Auth.de hęr.& Fal.cum concor. quas aliàs dedi.¶In ea.gl.ibi, vel extremitatem quamlibet vſq;
13 ad medium procedere. ſigna multū † iſtam gl.quę inducit per Bar.& alios ad ſtatutum faciens mētionem de principio tpis, vel de principio loci, puta ꝙ Poteſtas teneatur tale quid facere in principio ſui officij, vel qđ delictum cōmiſſum in princi.
a platea grauius puniatur.Nam principium intelligitur [a] vſq; ad mediū, ſic in gl. prima extremitas intelligit̄ à principio vſq; ad medium,de quo dic,vt plenius per Bar.in l.per hanc.in prin.C. de temp.appel.& in l.2. vbi etiam Ange. ff.de fur.Bald.in l.1.in prin.p illū tex.ff.de ori.iu.& in rub.ff.de rer.diui.in antep.col.p Ang.in Auth.de menſura.ordinandorum, & in l. diuortio.ff. de neg.geſt.¶In ea.gl.ibi,vel dic quinto.adde ſextum, & ſeptimum intellectum,vt hic per Bar.Octauum intellectum poſuit quidam D.Benedictus Doctor antiquus,quem refert Albe. de Roſ.hic in vlt.col.fidelis conſeruator antiquitatis, q intelligebat extremum.i.peremptorium,vt ſit ſenſus,ꝙ qñ aliquis citat̄ peremptoriè,& ſit contumax, tunc bñ poteſt mulctari. Si autem ſimpliciter citetur,ſecus eſt. ſed iſte non eſt bonus intellectus:quia exemplum poſitum in ver.veluti.non bñ adaptatur. Item quia cōtumax in 1.& 2.citatione,ante peremptorium tñ mulctari debet,ſm gl.& Docto.in l.ſancimus.C.de iud.& Bart. & alios hic,licet Spe.in plurib. locis relatis per me in d.l. ſancimus.teneat ꝫrium.¶Nonus, & vlt. fuit intellectus Bald.hic,ꝙ iſte tex.non loquatur de extremitatib.iudicij,prout gl. & Doct. intellexerunt:ſed loquatur de extremitatib iuriſdōnis, vt clarè
14 patet in tex.qui dicit, quod extremum in iuriſdōne.† Vñ dr̄, ꝙ duo ſunt extrema iuriſdōnis, vnum conſiſtit in iubēdo partes coram ſe comparere.aliud quod cōſiſtit in iubendo partib.aliquid dari,vel fieri,vel pati,poſtq̄ comparuerunt.Vñ vult tex.dicere,ꝙ ſi in quacunq; extremitate iuriſdōnis aliqs ſit cōtumax poteſt mulctari.Et de primo ponit exēplum in ver.veluti. de ſcdò in ver. cæterum. Et dicit Bal.ꝙ iſtud voluit dicere Io. in ſuo intellectu,dum dicit extremum.i.primum,& vltimum iuriſdōnis,q̄uis gl.non intellexerit,& dicit Pau. de Caſt. ꝙ iſte in-
15 tellectus Bal.eſt pulcher,& ſubtilis.¶† Ex gl.format Bar. tres q. Adde in prima dum concludit,ꝙ iudex pōt etiam mulctare non ſolum litigantes ſed ēt aduocatos,& teſtes. Adde, imò pp contumaciam pōt imponere teſti pęnam confiſcationis bon. ſm Bal.in c.2.per illum tex.de teſt.cog. quod reputat no.dignū. ¶Limita iſtam concl.Bart.duob.modis.Primo vt procedat in iudice ordinario,ſecus eſt in hñte iuriſdōnem prorogatam, q non poteſt teſtes contumaces mulctare,ſm Lud.Rom.hic allegantem gl.in c.Romana.in verbo ſuſcipere,iunctam cum tex. de foro compe.in 6.¶Scdò limita vt procedat in iudice,de cuius iuriſdictione non dubitatur,aliàs ſi eſſet iudex, de cuius iuriſdōne dubitatur,q̄uis ipſi litigantes citati teneantur compare re,aliàs pūt mulctari.l.2.ſ.ſi quis in ius vocat.non iere. & in l.ſi quis ex aliena.ff.de re iud.Tñ ſecus eſt quo ad aduocatos,& teſtes.Ita ſing.limitat Inn.in c.cū ꝓtingat, de reſcr.in 1.col.in fin. in gl.ſua in ver.innoteſcat.in ver.Item no.ꝙ licet partes.Refert
16 & ſequit̄ Ang.in l.2.in 1.col.ff.ſi quis in ius voc.non ier.¶† Circa ſecundam q.Bart.in quantum quærit,an iudex poſſit punire penitus extraneos turbātes iuriſdōnem ſuam, tam in cauſis criminalib.q̄ in ciuilib.& ſe remittit. Adde,ꝙ ſi aliqui eximerēt ex manib.familiæ Poteſtatis captum pro aliquo delicto,p quo eſſet condemnatus, certè eximentes incidunt in crimen læſæ maieſta.ſm Bar.in l.cuiuſque.per illum tex. ff. ad l.Iul.maieſta. & in l.legis Iuliæ.ff ad l.Iulia.de vi priu.Ponit not.Bal.in l.addictos.C.de epi.aud.vbi etiam per eum. Quid ſi eſſet captus pro debito priuato,dic vt p Bar.in extrauag.ad repr.in gl.ſua in ver. tangat. Prædictam conclu.limitat ſing.Io. Fab.in §.pœnales,in pen.colum.Inſti.de act. quando damnatus pro delicto eſſet captus ab Imperatore,vel eius officiali, tunc bene incideret in l. Iul.maieſta.& idem in alio principe non recognoſcente ſuperiorem.Si autem eſſet captus ad inſtantiam inferioris puta,Ducis,vel Marchionis,vel ſuorum officialium,tunc eximens non incideret in l.Iul. maieſta. ſed aliter deberet extra ordinem pu-
17 niri. ¶† Not. quia eſt magna limitatio ad prædicta iura, & ad
b dec.Bar.adde ꝙ eodem modo ſi quis frangeret carceres, [b] vel aliter faceret aufugere incarceratos, ſimiliter incidit in l. Iulia. maieſt.ſm Bal.in d.l.addictos,ſed de hoc aliter dicā in l.ſed exi

mendi.§.1.poſt Bar.& alios ibi.ff.ne quis eum qui.Si autem eſſent incarcerati pro debitis priuatorum, faciens eos aufugere
c de carcerib.tenetur [c] ſatisfacere omnib.creditorib.tex.eſt ſolēnis in l.quoties.C.de exac.trib.lib.10. vbi tex.iuncto vno intellectu glo. adhuc probat illud, quod eſt ſing. ꝙ etiam ſi illi denuo reducantur ad carceres,hoc non obſt. qui fecit eos primò fugere,tenetur creditorib.ſoluere. Et ita per illum tex. tenet in ſpecie Sali.in l.in bonæ fidei.in 10.col. C.de reb.cred.& in l admonendi.ff.de iureiur.& ibid.Lud.Rom. in 25.col. refert,& ſe-
18 quitur.¶† Si aūt aliquis occultat debitorem alicuius,& nō patitur eum capi,an teneatur maximè ad creditum? Bal.in l.fi. C. de oper.li.tenet,ꝙ nō teneatur.Sed Sali.ibi tenet ꝫrium, & for-
19 tè melius.¶† Circa vltimam qōnem Bar.inquātum tenet ꝙ ſi
d duo [d] habent iuriſditionē in vno caſtro,& vnus impediat aliū iuriſditione vti,ꝙ non poteſt eum mulctare, quia par in parē non habet imperium. Limita niſi eſſemus in caſu, quo mora eſſet periculum allatura, donec interim adiretur ſuperior, put no.dixi in l.1.in prin.ſ.de off.eius cui mād.eſt iuriſd.vbi ad hoc allegaui in terminis Bal. & quoſdā alios cōcor. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Intelligitur. Adde Bar.in l.2.ff.de fur.Bal.in rubr.ff.de rer.diui. Et ex principio regulatur medium, & finis, & ea omnia concordare neceſſe eſt ad hoc, vt actus valeat.no.in l.4.§.ſi ab ignoto.ff.de manumiſſ. MASVER.

b ¶Carceres. Adde Spe.in tit.de præſe.in §.2.Hoſt.in c.à nobis,de apoch.Hippol.ſing.273.

c ¶Tenetur. Adde,ꝙ hoc ſequitur Euerard.lib.Argu.loco à fiſco ad Eccl.& no. Anch.conſ.340.Barba.conſi.76.lib.4.Hippol.ſing. 137. 237.Alex. conſi.35. lib.2. MASVER.

d ¶Si Duo. Adde Cy.in c.prudentiam,de offi. deleg.& quod qñ ſubditus offendit dñm,alius condominus poſſit cognoſcere, tenet Nat. conſ.87.poſt Bar.& Iaſ.in l.qui iuriſdictioni.de iur.omn.iud.& ꝙ vnus collega non puniat alium turbantem ſuam iuriſdictionem,ſcribit idem Nat.d.conſ.87.Bart.in l. ſi quis violauerit.ff.de rer.diui.quæ omnia declara vt per Catel.ver. par.in parem. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Ex contumacia procur. non poteſt dominus mulctari.*
2 *An in his,quæ ſunt gravis præiudicij, contumacia procuratoris noceat domino.*
3 *Contumacia eſt delictum.*
4 *Ex contumacia procuratoris excommunicatur dominus.*
5 *Si cuſtodia eſt diuiſa per deputatos, vt medietas ipſorum dormiat vſq ad mediam noctem, & alia vigilet, ſi interim occupetur caſtrum, medietas, quæ dormiebat, non tenebitur.*
6 *Si caſus eueniat procuratori, per quem de iure communi excuſatur, ita excuſabitur dominus.*
7 *Quando procurator eſt factus dominus litis per litē conteſt. procurator & dominus cenſetur vna perſona.*
8 *Si procurator citetur, & eſt contumax, an eius contumacia noceat domino.*
9 *Contumacia procuratoris non nocet domino, vt poſſit mulctari.*
10 *Ex contumacia procuratoris non poteſt veniri ad ſecundum decretum contra dominum.*
11 *Contumacia procuratoris in non reſpondendo poſitionibus præiudicat domino.*
12 *Ex contumacia procuratoris præiudicatur domino in non appellando.*
13 *Sententia lata in cauſa vſuraria, nunquam tranſit in rem iudicatā. Ideo ſemper poteſt appellari.*
14 *Ex vera contumacia procuratoris non perdit dominus beneficium appellationis.*
15 *Si procurator generalis eſt contumax in vno articulo, (quo caſu non debet audiri, niſi refectis expenſis) quis debeat condemnari in talibus expenſis.*
16 *Procurator quando præiudicat domino in faciendo.*
17 *An, & quando factum, vel delictum procuratoris noceat domino.*
18 *Notarius præſumitur rogatus, vt ponat clauſulas conſuetas, quando fuit rogatus, vt faceret inſtrumentum ad conſilium ſapientis, vel quando eſt ita ſapiens, ꝙ non eget dicto conſilio.*
19 *Procurator conſtitutus ad contrahendum, vel aliud faciendum, poteſt in contractu ponere pacta, & pœnas, quæ ſolitæ ſunt apponi.*
20 *Vbi in mandato ſunt talia verba, ꝙ procurator poſſit facere omnia, quæ dominus principalis, an per hæc verba poſſit donare, vel alienare.*
21 *Ex contumacia tutoris, vel curatoris non mulctatur minor.*
22 *Si tutor egerit litem calumnioſam, ipſe poteſt in expenſis condemnari.*
23 *Ita mulctatur inobedientia actoris, ſicut rei.*

§. Si procurator.

Iſte §. in text. & glo. parum habet, ſed continet materiā multum vtilem,& Barto. nullibi plenius attingit. Qui eſt in iudicio nomine alieno per ſuam inobedientiam mulctatur, & non dominus. Item hoc edictum habet locum tam in actore
1 quàm in reo.hoc dicit, vſque ad §.fi.¶† No.primò, ꝙ ex contu-

macia,vel inobedientia procuratoris non potest mulctari dominus,sed procurator.Concor. tex.in l.neque infantes. ff de fideicom.liber.quem Bar.ibi ad hoc no. & ad multa bona inducit, & dicit q̃ illum tex.non allegauit in ista l.quia non fuit memor.Ante omnia inuestiganda est ratio huius tex.Bar.in 1.col. ante fi.assignat rationem,quia impositio mulctę est magni pręiudicij. Ideo non præiudicat domino,sicut nec in missione in poss.ex 2.decreto,quæ similiter est magni pręiudicij.Istam rõnẽ reprehendunt D.Ant.& Imo.in c.1.vt lit,non contest.Saly, in l.3.C.de procu.cum iste tex. loquatur non solum in grauib, multis,sed ẽt in leuib.Patet, quia principium loquitur ẽt de leuib,& in hoc §.nostro ponitur quædam limitatio, seu fallentia:quod confirmo,quia per quacunque minima inobedientia potest quis mulctari,vt probat gl.mag.in prin.in §.1.ſ.ea.l.quã
2 Ange.ibi ad hoc no.† Item non est verum prętsuppositum Bar,
a q̃ in his,quæ sunt grauis præiudicij contumacia procu. non noccat dño,Nam sententia diffinitiua est grauis præiudicij, & tñ contumacia procur.facit, vt possit deueniri ad sententiam diffinitiuam contra dñm.c.1.in fi.c.cum causam.de dolo,& cõtum.c.suborta.de re iud.l.3.C.quomodo & qñ iu.cum fi.Item contumacia procu.in non appellando præiudicat dño. l.1.§.fi. ff.quando appel.& ĩ.dicẽt.Item contumacia procu.in non rñdendo positionibus facit eas haberi pro confessatis in præiudicium dñi.cap.si post præstitum.de confes. in 6. quicquid dicat Bar hic in 2.col.& tamen ista sunt grauis præiudicij,ergo ratio
b Bar.non est vera. Item propter contumaciam procu. potest excõmunicari dñs.c.1.in fi.vt lit.non contest. & tñ est magni
3 præiudicij,ergo ratio Bar,non est vera.¶† Secunda ratio est,
c quia contumacia est delictum. gl.in §.fi.& ibi Bar.in fi.vbi di
d cetur.ĩ.ea.l.ergo nunquam procurator censetur habere mandatum,vt sit contumax,imo totum ẽcontra,vt compareat,ergo si diligenter non obseruat formam mandati,non præiudicat domino,l.diligenter.in prin.ff.man.c. cum dilecta.de referi. c.porro,& ibi glo. de priuileg. Istam rationem voluit assignare gl.hic dum dicit, q̃ erat procurator non ad hoc, sed ad alia. Istam rationem sed in alio proposito tenuit.Bart.hic.in 2.col. & in l.1 §.fi quando appel sit.Bal.in Auth.hodie in 1.colum.C. de appel.Istam rationem impugnat ipsemet Bal. in c.1. in fi.in vlt.colum.vt lit.contest. Nam vult, q̃ prædicta regula,q̃ fines mandati sunt diligenter custodiendi,procedat committendo, & sic in faciendo,non autem in omittendo,quia ratione omissionis præiudicat ille,qui non præiudicaret committendo. l.iubemus nullam.in prin.C.de sacrosan.eccl. l.fi. §.si quis professus.ff de pub.Et ad hoc multa adduxi in l. 2. in §.si filius.s̃.tit.1, ¶Not. quia magna, & solennis limitatio est ad regulam prædictam,sed non pono eam pro constanti. Huic rationi magis obstat,quia attenta contumacia procu.cùm sit delictum, non deberet præiudicare etiam quo ad miss.in poss.ex primo decreto, contra ea,quæ inferius dicam.¶ Tertio est vera ratio, & fundamentalis,& hanc tenẽt Canonistas in c.1. vt lite non contest.Saly.in l.3.C.de procu.Nam ad hoc vt quis possit mulctari,requiritur vt sit in vera contumacia,& ficta nunquam sufficit,vt no.Bar.in §.fi.in vlt.col. post gl.vbi dicetur, ĩ.ea.l.sed contumacia procur.non habet verum contemptum domini, sed fictum.Tex.est in d.c.1.& ibi Bal.multum no.& tex.in d.l.neq; infantes,& ibi Bar.no.Et q̃ ex ꝯtumacia procu,dominus dicatur fictè contumax,& non verè,ponit Bart.in l.sed si vnius.§.si seruus.ff.de iniur.per l.1.§.deiecisse.cum glo.ff.de vi,& vi arm. Potes quarto aliam rationem adducere, quia cùm ista pœna mulctæ quando est pecuniaria æque possit cadere in procuratorem,sicut in dñm, & delictum immediatè committatur à procuratore,æquius est mulctari procuratorem, quam dñm. Istam rationem voluit Bar.alleg.istum tex.in l.si procurator.in 2.col.in prin.ff.de condi. inde. Tu ista ratio non est gñalis,cùm possint contumaci imponi aliæ mulctæ,quàm pecuniariæ, vt dixi in prin.huius l.¶ Limita istum tex.nisi dñs fuerit sciens l.fi. & ibi Bar.ad hoc no.C.de excoct. & transla. lib.12.& Bart.hic. in 1.col.in fi.Faciunt quæ dixi in l.3.§.si procurator. s̃.tit.1. Facit quod no.Bar.in l.2.per illum tex.ff de nox.vbi not. q̃ procurator delinquendo facit dominum incidere in pœnam,licèt nõ haberet speciale mandatum ad hoc,quando dñs est sciens, qa talis scientia,& patientia domini habetur pro mandato.Alleg. Inn.in c.ex parte decani de rescrip.& tex.in l. qui potest prohibere.ff.de reg.iur. Istam rationem comprobo pulchra ratione. Nam ideo contumacia procura. non facit, vt dominus possit mulctari,eo quia requiritur vera contumacia, vt prædixi, sed ego habeo,q̃ illa,quæ erat ficta contumacia,efficitur vera domino sciente,& non purgante.tex.est in d.c.1. in fi. & ibi Bal.in 3 colum.ad hoc no.& dicit, q̃ est melior tex. qui sit in iure ad
4 hoc.¶† Pro clara intelligentia text.opponitur, q̃ imò contumacia procur. noceat domino, vt hic per Barto. qui tripliciter opponit,quia & vltra Barto.comprobatur, q̃ ex contumacia procur.excommunicatur dominus.Item peruenitur ad diffinitiuam contra dominum. Item positiones habentur pro confessatis contra dominum,vt prædixi.& sic patet, quòd contumacia procur.in multis nocet domino.Innoc.in c.1.vt lit.non contest.Respon q̃ contumacia procur. nocet domino in his, quæ respiciunt processum iudicij. Ita loquuntur cõtraria.aliàs secus.Et istam doctri refert simpliciter Bart.hic, sequitur Sal.in l.3.C.de procu.Sed Inn.in d.c.1.reprobat,quia ista distinctio iure non probatur.Ego reprobo ex alio. Nam secũdum decretũ est de processu iudicij,& tamen contumacia procu.non nocet domino,de quo tamen.ĩ.dicam.Barto.hic plenius,quàm alibi examinat,an,& quando contumacia procur. noceat domino. Facit duos casus.Aut dñs tenetur facere,quod est à principio, quia tunc debet ipse citari, & tunc si dñs sit citatus, & mittat procuratorem,qui sit contumax, censetur contumacia dñi,& non procuratoris.Ideo dñs tenetur sicut in plurib. tutorib. per
5 tex.in l.si procuratorem.§.si tutores. ff.man. ¶† Limita ex eo, quod not.decidit Albe.de Rosa.in 2.parte statu.q.159.quæ incipit,si ex forma statuti,eligantur custodes, vbi ponit, q̃ si aliqui deputati ad custodiam castri,vel arcis diuiserũt inter se custodiam nocturnam,hoc modo, q̃ medietas dormiat vsq; ad mediam noctem,& postmodum alia medietas, si interim occupetur, illi non teneantur, & hoc dicit de facto contigisse in custodibus communis Bononiæ, qui sic custodiebant Imolã, & propter eorum malam custodiam noctis tẽpore Marchio Astensis eam intuasit.Refert, q̃ ista quæstio fuit multum ruminata Bononiæ,& finaliter fuit determinatum, q̃ illi qui fm di uisionem noctis poterant dormire,non tenerentur, vt ibi ple-
6 nius per eum.¶† Limitat ẽt Bar.nisi casus euenerit in personã procuratoris,quia sicut excusat̃ procurator, ita dñs.c.significante,de pig.vbi exemplum notab.& l. cum à matribus.C.qui petu. Tu adde pro hac limitatione tex.in l.præses,& ibi no.Bar.C. de appel. dummodo de iure communi succurratur procuratori.Secus si priuilegio personæ.l.cum mandato.in princi ff.de min,Ita limitat Bar.in l.cũ filius.§.in hac.circa fi. ff.de verb.obl. Trib.alijs modis limitat Barth.Vero. in cautela. 57. vbi prosequitur materiam Bar.hic. ¶† Secundus casus principalis Bart.
7 est,qñ procurator tenetur facere,quia litem est contest.quo casu efficitur dñs litis.l.procuratorib & l.nihil.C.de procur.Nam lite cõtest procurator,& dñs censentur vna persona. est gl.not. in l.si procurator.2.in glo. pe.in fi.ff.de excep.doli, q̃ de cætero debet citari procurator,& non dñs.gl.in l.1.cum sin. C.de sent.
8 † ista est propriè materia nostra,si procurator citetur,& sit contumax,an eius contumacia noceat dño.Bar.largè distinguit,vt hic per eum. Tu colige ex eius doctri.quinq; concl.Prima est, qd̃ ex contumacia procu. põt peruenire ad primum decretum ꝯ res dñi,quia est magni pręiudicij.Adde q̃ ꝯrium tenent Pet. & Cy. in l.3.C.de procur.& ibidem Raph.Fulg.& Pau. de Cast. D. Barth. Veronen. vbi reassumit totam istam materiam in d. cautela 57.Nam fundamentum Barto. non est verum,quia ea missio in poss.ex primo decreto sit parui præiudicij, ideo possit præiudicari domino. Nam etiam iste titulus loquitur in leui mulcta,vt s̃.dixi, & tamen in ea procurator non præiudicat domino.Sed respon.q̃ aliud est in mulcta, quæ cùm requirat veram contumaciam,vt dixi,ideo contumacia procu.nõ nocet dño,& aliud est in missione in poss. ex primo decreto, vbi ficta contumacia sufficit,vt declarat Barto.in l.si finita.§.Iulianus.in 6.col.ff.de dam.infect. Item militat ratio diuersitatis, q̃ vltimo loco assignaui in tex.super quo tamen cogita,quia ista pœna missionis in poss.ex primo decre. quæ dicitur tædialis.potest fieri in bonis procuratoris.Mouentur etiam, quia l.3.C.de procu.alleg.per Bar.potius probat ꝯrium in ver.deliberauit autem prætor.Pondera,non dicit tex.q̃ semper mittat,sed debet deliberare,ergo cautæ cognitionem adhibere.l.3.§.causa cognita. ff.de bono.poss.ergo dominus debet citari,& eo absente debent citari consanguinei,vel vicini.l.2.cum glo.fi. ex qui.cau in poss.ea.Non obst.l.quoties.C.de dig. vbi vult text. q̃ ex contumacia procur.fiat missio in reb domini,& non dicit tex.deliberabit.Respon.Ful.Pau.de Cast & d.Ale.in d.l.cum qui. q̃ illud est,quia in d.l.quoties. dñs fuit sciens contumaciæ procura. qd̃ est somniare.Vnde potes respon. q̃ ibi est pp periurium.super quo text.se fundare videtur,& isto modo ille text.potest retorqueri contra Bartol. arguendo à speciali, quòd ibi sit speciale concurren-

ADDITIONES.

a ¶Procuratoris. Adde Bar.in l.fi.in vlt.co .ff.de in integ.restitut.

b ¶Contumaciam.Adde an quælibet contumacia sit digna excommunicatione,vide gl.in c.duo sunt.96.dist.Abb.in c.1.de sent.excom.

c ¶Secunda ratio.Pro hac facit Cum.cons.12. id interim promitto.in 2.dubio vbi limitat. PVRPV.

d ¶Delictum.Adde l.omne delictum,& ibi Bar.ff.de re iud.

concurrente periurio principalis. Istud tamen non firmo. Tene sententiam Bartol. hic, quòd ex contumacia procu. indistinctè fit miſ. in poſ. bonorum domini ex 1. decreto. Et ita tenent Fulg. Paul. de Caſt. hic, qui ſunt contrarij. & Alex. in d. l. 3. & vltra reg. Bartol. probant nonnulla, quæ ſtatim adducam. ¶ Non obſt. quòd etiam in mulcta leui procuratoris non præiudicaret domino, quia reſponde, vt ſtatim dixi. ¶ Non obſt. glo. in d. l. 2. quia dic, quòd illa gloſſ. non procedit generaliter, licèt in certis caſibus, quos ponit Barto. in l. hæc autem. §. 1. cum concor. ff. ex quib. cau. in poſ. ea. & Imol. in l. ſi finita. §. ſi plures. in 13. col. ff. de damn. infec. cùm multis concor. vt habes per Alexan. in d. l. eum qui res. Et illud cum deliberatione, procederet, vbi plena cauſæ cognitio requiritur, quod non eſt hic. Vnde tene iſtam primam concluſionem Barto. pro qua facit. l. quamuis, cum glo. & ibi Bartol. not. & l. hoc amplius. §. de his. & §. quæſitum, vbi etiam Bart. not. ff. de damn. infect. Accedit etiam ratio, quia per interuentum procuratoris nō debet fieri deterior conditio aduerſarij. l. 2. §. defendi. & ibi Bartol. ff. ex quib. cauſ.
9 in poſ. ea. ¶†Secunda cōcluſio Bart. eſt, quòd contumacia procuratoris non nocet domino, vt poſſit mulctari, vt hoc text. eo quia mulcta eſt magni præiudicij. Iſta ratio Bartol. non eſt bo-
10 na, vt ſuperius dixi. ¶†Tertia concluſio eſt, quòd ex contumacia procuratoris non poteſt perueniri ad ſecundum decretum contra dominum, eo quia eſt magni præiudicij. Adde quòd idem tenet Bartol. in l. quamuis, in vltim. colum. & in l. ſi cùm vſufructuario, per illum text. vbi etiam Bartol. idem tenet. ff. ſi ex noxa. cau. agatur. Bald. in d. l. 3. d. Anto. & Imol. in d. capit. 1. contrarium tenet Innocen. in d. cap. 1. Bald. & Angel. hic. & retorquent fundamentum Bartol. contra eum, quia imò etiam in his, quæ ſunt magni præiudicij, contumacia procuratoris nocet domino, per ea, quæ ſuperius dixi. Secundo alleg. l. ſed & hæ. §. fin. cum. l. ſequen. ff. de procu. Nec dicas, quòd ibi loquitur in primo decreto, quia cùm loquatur in ſeruo, & ſic in re mobili, vt patet etiā in text. in ver. duci. in re mobili non eſt dare primum decretum, vt declarat Bartol. in d. l. ſi finita. §. Iul. Et ad fundamentum Barto. de fructuario, qui dicitur procurator domini. l. 1. §. fin. ff. de oper. nou. nunc & tamen non præiudicat domino quo ad miſſionem in poſſeſſionem ex ſecundo decreto; reſpondet, quia eſt fictus procurator conſtitutus a lege, & in rem ſuam, quo ad vſumfru. non quo ad proprietatē. Ideo propter contumaciam non fit miſſio ex ſecundo decreto, quia fieret in proprietatem. Breuiter tene cum Bartol. quia ad hoc, vt perueniatur ad ſecundum decretum, requiritur vera cōtumacia. l. Fulcinius. §. 1. & 2. ff. ex quib. cauſ. in poſ. eatur. declarat Bartol. in d. §. Iulianus. in 9. colum. ergo contumacia procuratoris non ſufficit. Secus eſt in alijs adductis contra Bartol. puta in ſententia diffinitiua, ibi enim ficta contumacia ſufficit. l. ab eo. C. quomodo & quando iu. not. in l. 1. §. item cum ex edicto. ff. quæ ſenſine ap. reſcin. Fulg. hic habuit pulchram conſiderationem. Aut loquimur in actionibus realibus, & tunc quia ad hoc vt fiat miſſio in poſſeſſionem ex ſecundo decreto, & ſic adiudicatio rei petitę, non requiritur vera contumacia, ſed ſufficit ficta, vt declarat Bartol. in d. §. Iul. & tunc vera ſit ſententia Bald. & Angel. hic contra Bartol. quòd ex contumacia procuratoris poteſt fieri miſſio in poſ. ex ſecundo decreto ſuper re petita, & ſic in actionibus realibus. Simile in ſententia diffinitiua, vt prædixi. Aut loquimur actionibus perſonalibus quādo agitur pro aliquo debito, & tunc ad hoc vt poſſit fieri miſſio in poſ. ex ſecundo decreto pro aliquo debito perſonali, requiritur vera contumacia. Rationem diuerſitatis ponit Bartol. in d. §. Iul. & tunc ex contumacia procuratoris non fiet miſſio ex ſecundo decreto in alijs bonis domini, & ita procedat ſententia Bartol. & do. Anto. in d. capitu. 1. & ſic generaliter in omnibus alijs rebus quo ad ſecundum decretum videtur ſemper conſi-
11 derandum, an requiratur vera contumacia, vel non. ¶†Quarta concluſio Bartol. eſt, contumacia procuratoris in non re-
* ſpondendo poſitionibus præiudicat * domino, niſi dominus fuerit ſciens, in hoc Bartol. malè dicit, & contra text. in capit. 2. de cōſt. in 6. per quem text. eum reprobat d. Anto. in d. capit. 1. in 13. colum. & nimium eſſet diuinare & reſtringere illum tex. quòd loquatur quando dominus fuit ſciens, & de eius intellectu vide per Imol. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudica. per Sal. & latius d. Alex. in d. l. 3. C. de procu. Nam conſidera, quòd ille tex. fortiter obſtaret contra præſentem materiam. Ibi enim in his, quæ ſunt grauis præiudicij, contumacia procuratoris nocet domino. Barto. hic ſentit, quòd ideo præiudicat, quia dominus fuit ſciens. Truffa eſt ad illum text. Sali. in d. l. eum, qui. C. de procu. aliter reſpondet, quòd non eſt mirum ſi in caſu. d. cap. 2. cōtumacia procuratoris nocet domino, quia ibi ſumus in his, quæ ſunt de proceſſu. Ratio huius ſolutionis eſſe poteſt, quia cùm procurator lit. conteſt. ſit effectus dominus litis, ideo circa ea, quæ reſpiciunt litem, & ſic proceſſum poteſt præiudicare tanquam dominus litis, & ſic Sal. videtur ſtare cum Inno. in d. cap. 1. quem. s̄. reprobaui. Imol. in l. 4. §. ait prætor. ff. de re iudi. aliter reſpondet, q̄ ideo in d. capit. 2. contumacia procuratoris nocet domino, quia illa pœna non poterat æquè cadere in procuratorem, ſicut in domino. Ideo ne illa contumacia ſit impunita, nocet domino. argu. l. Polla. C. de his qui. vt indi. Iſtam ſolutionem reprobat d. Alex. in d. l. eum qui. vbi aliter reſpondet ex mente d. Anto. in d. cap. 1. q̄ ideo in d. c. 2. contumacia procuratoris noceat domino, quia ius fingit procuratorem contumacem in reſpondendo fuiſſe confeſſum, & ſic ſumus in caſu in quo ficta confeſſio ſufficit, & non vera. Puto vltra alios ſic poſſe reſponderi ex doctr. Bald. quando id, quod facit procurator, conſtat eſſe delictum, nunquam præiudicat domino, quia in mandato quantumcunque generali non venit, vt procurator delinquat, vt hic per Bar. ſed quando illud quod facit procurator poteſt eſſe, & non eſſe delictum, tunc ſemper præiudicat, ſed non reſpondere poſitionibus, & ſic non negare, poteſt eſſe delictum & non eſſe. Fortè enim procurator non reſpondet, quia videt, q̄ poſitiones non ſunt negandæ. Ideo præiudicat domino, & q̄ reſpondere, vel non reſpondere poſitionib. poſſit eſſe, & non eſſe delictum, ideoque præiudicet domino,
12 dicit Bart. hic in fin. col. poſt prin. ¶†Quinta concluſio eſt, q̄d ex contumacia procuratoris præiudicatur dominø in non appellando, de hoc eſt tex. clarus. in l. 1. §. fin. ff. quando appel. ſit. quem tex. extende, vt procedat, quādo procurator appellauit, ſed poſteà non petijt Apoſtolos intra terminū iuris, adhuc pręiudicat domino, quia Apoſtoli ſunt appendices appellationis, ita tenet Bal. in c. 1. in 6. col. vt lit. non conteſt. & dicit q̄ eſt no-
a uus paſſus, & non tactus ab aliis. [a] non tamen poſſet procurator expreſsè renunciare appellationi, ſecundum Bald. in l. fin. §. fin. C. de temp. appel. ¶ Limita iſtam concluſionem, vt procedat, quando procurator fuit negligens in appellando, tunc bene præiudicat domino. d. l. 1. §. fi. Secus quando fuiſſet verè cōtumax, vt per Bart. hic, & in d. l. 1. §. fi. qui aſſignat rationem diuerſitatis & clariorem aſſignat idem Bar. in l. fin. in vlt. col. ff. de
b in integ. reſtit. Et aduerte [b] incidenter ad vnum, q̄ illa regula, in qua habetur, q̄ vetus contumax de iure non appellat. l. ex conſenſu. §. fin. vbi gl. Bar. & Moder. plenius ff. de appel. latè d. Alex. in l. properandum. §. finautem reus. C. de iud. iſta regula procedit etiam in caſib. in quib. ſententia non tranſit in rem iudica-
13 tam, de quib. tetigi in l. admonendi. ff. de iureiu. † Et vltra illos adde hoc etiam procedere in cauſa vſuraria, quia ſententia lata in cauſa vſuraria nunquam tranſit in rem iudicatam, quin ſemper poſſit appellari. Ita ſingulariter Albe. in rub. C. de vſu. certè in illis etiam caſib. verus contumax perdit beneficiū appellandi. Ita ſingulariter d. Ant. & Imol. in c. tenor. de re iudi. Et
c facit glo. ſing. [c] in c. ad reprimēdū. in ver. ſuſpēdatur. de off. ord.
d Et quis dicatur verus cōtumax, [d] ponit gl. & ibi Bart. in l. ſi. ff. de in integ. reſt. gl in l. tres denuntiationes. vbi Bar. & plenius Bal. C. quomodo & q̄n iud. Ponunt alij in alijs locis præalleg. Secūdò limita ſm Fulg. hic, q̄n procurator non eſt ſoluendo, tunc negligēria procuratoris in non appellando non p̄iudicat dño. gl. eſt ſm eum in d. l. 1. §. fi. in gl. fi. & ibi Bar. & alij. Bald. & Sal. in Auth. hodiè. C. de appel. & Bald. not. in l. ab eo. in 2. col. C. qūo & quando iud. d. Alex. in conſi. 95. in 2. vol. quod inci. viſis proceſſib. circa lites. in 5. col. & Bart. Veron. in d. cautela. 57. Sed caue, quia illa gloſſ. in d. l. 1. §. fin. mouetur per text. in l. properandum. in fin. C. de iudi. qui propriè loquitur in minore, ergo in procur. maioris text. ſuper quo ſe fundat gloſſ. non probat, & ita ponderat Cuma. in d. l. 1. §. fin. tamen tenet iſtam limitationem. Intellige tamen ſanè petita prius reſtitutione in integrū, & obtenta, non autem ipſo iure. Ita ſingulariter limitat Bald. in cap. ſignificante. in vlt. colum. de appel. & dicit no. iſtum intellectum. Bene facit tex. in l. diuus. in verſ. deceptis ſine culpa ſua. ff. de in integ. reſtitut. ¶ Tertiò limita, quando procurator fraudu-

ADDITIONES.

a ¶Ab alijs. Idem dicit in col. ſeq. ver. item addo. PVRPV.
b ¶Et aduerte. Limita illam legem quando fuit nullibi repertus contumax. Alex. poſt Barto. in l. 4. §. condemnatum. 2. not. ff. de re iud. PVRPV.
c ¶Glo. ſing. Adde Abb. in c. ab excommunicato. de reſcrip.
d ¶Contumax. Adde gloſſ. in cle. 1. de dolo & contu. gloſſ. in capit. venerabilibus. de ſenten. excommu. libr. 6. Bartol. in l. ex conſenſu. in §. vltim. ff. de appel. Bald. in l. properandum. C. de iud. Et vide Rob. de ordi. iudi. capit. 53. numero 274. Roland. conſil. 47. libr. 2. Fol. pract. crim. verſ. & ſi confitebuntur. 4. part. 3. par. & ſicut verus contumax appellare non poteſt, ita nec ſupplicare. l. ex conſenſu. §. fin. ff. de appel. not. Roland. conſil. 38. nume. 15. libr. 2. Dec. conſil. 34. idem Roland. conſil. 94. libr. 3. Afflic. Deciſ. 29. nume. 3. niſi compareat poſt ſententiam iudice adhuc ſedēte, quia audietur appellans. l. Diuus. ff. de in integ. reſtitu. MASVER.

* Non præiudicat, legendum videtur.

fraudulenter omiſiſſet appellare intra decem dies,vel niſi ex actis appareat euidenter, quod procurator debuerit appellare, quia non præiudicat domino,iſtud eſt,ꝙ vult dicere tex.in d.l. 1.§.fi.in ver.non facile,& ibi Bar.& alij,& Bal.in d.Auth.hodie, & in l.ab eo.& D.Ant.in d.c.1.clarius ponit D.Ale.in d.q̃ſt.95.in eo.vol.in 4.& 5.col.Et not.ꝙ procurator in dubio non tenetur appellare à ſententia, niſi euidenter de iniuſtitia appareat, quia in dubio præſumimus pro ſententia l.Herennius. §. Caia. ff.de euict.c.in præſentia,de renun.c.cum inter.& c.ſicut, de re iudi. Ita in ſpecie Cy.in l.inuitus.C.de proc.in 6.q.quem ſequuntur Bal.& alij ibi.Et ideo Bar.in l.1.§.fi. dicit, niſi ex actis euidenter appareat,quod debuit appellare.An autem confeſſio procuratoris tollat dño beneficium appellandi.D.Ant.in d.c.concludit ꝙ non,& ibi ſequitur ſimpliciter Imo.Pro nunc non examino. Item adde,ꝙ licet dñs prin.poſſet renunciare appellationi, tñ non poteſt procurator,quia eſſet ſpecies donationis, ſm Bald. in l.fi.§.fi.circa me.C.de temp. appell. vbi dicit idem eſſe in re-
14 ctorib.eccleſiarum.¶† Quartò aduerte inquantum Bar.& *omnes* tenent, ꝙ ex vera contumacia procuratoris non perdit dñs beneficium appellandi,prout etiam tenet Bar.in d.l.1.§.fina in vlt.col.ff.de in integ.reſt.& in l.neq; infantes,per illum tex.cum gl.ff.de fideic.lib.& D.Ant.in d.c.1.in 11. col. vbi ēt alij. & Bar. Vero.in d.cautela.25.Nam iſtud limitat ſingulariter Spe.in tit. de appel.§.1.ver.illud autem notandum. dummodo appelletur intra decem dies,qui currunt à tempore ſententię,non autem à tempore ſcientiæ domini.Idem tenet Inn.in d.c.1.& ibi D.Ant.in 8.col.& Io.de Imo.in vlt.no.Sed tene ꝫrium, quod eſt æquius,prout tenet Gemi.poſt Lap.in c.2. in prin.2.colu.de confeſ.in 6.d.Abb.in d.c.1.in 6.col.ad fi.& ſeq.Ang.in cōſ.258. quod inci.tutor.in vlt.col.& in d.l.1.§.fi.ff.qñ appel.ſit,& eſt de mēte Bar.hic,& ibi de quo etiam per dños de Rot. in deci.16. quæ inci.Item ꝙ appellatus in cauſa,& in deciſ.343.quæ inc.ex hoc inſurrexit.An autem ipſemet procurator,qui fuit verus ꝫtumax,poſſit appellare nomine domini,ponunt Imo.& Ang.
15 de Are.in l.1.§.fi.ff.qñ appel.ſit, ad quos vos remitto. ¶† Iuxta prædicta quærit Bar.ſi procurator gñaliter conſtitutus fuerit ꝫtumax in vno articulo,quo caſu non eſt audiendus, niſi prius reſarcitis expenſis iuxta.l.ſancimus.C.de iud. quis debeat condemnari in talib.expenſis,& concludit ꝫ Inno.ꝙ ipſe procurator ſit condemnandus per duo fundamenta,de quib.per eum. Dicit tamen quod poſſet denegari audientia dño,niſi expenſas reſarciat,& hoc vī tenere gl.no.in l.non poteſt dolo.in glo. magna.in fi.ff.de regu. iur.quæ non eſt alibi,ſm Bal.hic in lect.antiqua. Tñ glo. ibi propriè loquitur in procuratore vniuerſitatis. Idem tenet Bar.in l.4.in prin.& ibi Imo.& D.Alex ff.de re iud. Bar.in l.Plautius.ff.de procur.& in l.ſi procurator. in 2. colu in prin.ff.de cond.inde.& d.Abb.in d.c.1.in 5.& 6.colu. in effectu Spec.in ti.de execut.ſent.§.ſequitur.ver. ſed quid ſi procurator. Contrarium tenet Inn.in d.c.1.& idem Hoſt.Io.And.& Dom. Ant.in 11.col.qui dicit,quod opi.Inno.ꝫ Bar.de conſuetudine obſeruatur,quia ſemper dñs cōdemnatur, & non procurator. Mouetur d.Ant.ratione, quia condemnatio expenſarum non eſt mera pœna, quia aduerſarius conſequitur veras expenſas, & ſic id quod ſibi abeſt. Ideo debet ſufficere contumacia procuratoris,quod ſecus eſt in text.noſtro. Sed caue, quia fundamentum D.Ant.non eſt verum, quia etiam ex hoc ædicto nō agitur ad meram pœnam ſed ad intereſſe partis §.fin.ꝫ.ea.l. Tñ ita etiam tenet Ang.in d.l.4.in prin.Tu pro iſta opi.cōtra Bart. adde duo bona fundamenta.Primum eſt,quia vbi non requiritur vera contumacia ſed ficta ſufficit,tunc contumacia procuratoris nocet domino,vt pluries.ſ.dixi ſm Doct.ſed in tali cōdemnatione expenſarum ratione contumaciæ vnius articuli, & ſic ratione retardari proceſſus ficta contumacia ſufficit,ſm Dy.Sal.& Pau.de Caſt.in d.l. ſancimus vbi dixi. C. de iud.Do. Anto.de But.in c.finem litib.de dolo, & contum. Imo. in d.l.ſi finita.§.Iul.& per hoc apparet,ꝙ nō eſt verum fundamentum Barto.dum arguit de expenſis ad mulctam,cùm in mulcta requiratur vera contumacia.Secundò ſtringit,quia ex contumacia procuratoris fit miſſio in poſſeſſionem ex primo decreto contra dominum,ſecundum Bart.vt ſ.dixi,& tamen talis immiſſio non reuocatur,niſi reſarcitis expenſis per ipſum dominum.l.cum proponas.C de bon.auth.poſſ.c.1.& cap.quoniam frequenter.in fi.vt lit.non conteſt. & iſta pars contra Bart.nihil plus placet,& obſeruatur in practica.Tamen pro alia opi.Barto.facio duo alia fundamenta. Primum eſt, ꝙ cùm iſta pœna poſſit æquè cadere in procuratore,ſicut in domino, & delictū immediatè commitatur à procuratore,æquius eſt procuratorem condemnari,ex doctri.Barto.in l. ſi procurator.in 3. col.in prin.ff de condi.inde.Dom.Abb.in c.reprehenſibilis,in fi. de appellat.Secundò ſtringit fundamentum Bar.hic.Nam ex contumacia procuratoris debet ipſe procurator mulctari,& non dominus, vt hic eſt text. & in iſta mulcta venit condemnatio expenſarum partis aduerſæ.§.fin.ꝫ.ea.l.quod an ſit verum, ibi di-
16 cetur.† Succeſſiuè quærit Barto.hic,quia dictum eſt de contumacia procuratoris,quæ conſiſtit in omittendo,an & quando præiudicet domino,quid autem ſit ſi procurator aliquid faceret an,& quando domino præiudicet? Dic vt hic per eum, & totam eius doctri. ſequitur Dom.Ant.in d. c.1.in pen.& antepen.colum.& ibi Panor.quam intellige,vt per Bart. in l. ab eo. C.quomodo & quando iud.in 2.colum. & in l.2.in 2. & 3.col. C.qui accuſ.non poſſ.Dicit etiam Barto.ꝫ.in vlt. colum. quòd
a ſi procurator nomine domini calumnioſam litem mouerit, a ꝙ debet ipſe procurator condemnari in expenſis, non autem dominus,& de hoc dicit eſſe tex. expreſſum in l. non eſt ignotum.C.de adminiſt.tut. qui text. non loquitur in procuratore, ſed in tutore minoris,vt ipſemet Barto.dicit in fi.Et ita pronunciauit Clemens Papa,prout refert Spec.in titu. de execu. ſent. in §. ſequitur. in ver.ſed quid ſi procurator malitioſè. Sequuntur Bar.Imo.& alij in l.4.in princ.ff.de re iudica Barto. & Ang. hic,& Dom.Abb.in d.cap.1.in 9.colum.ſicut in ſimili ſi procurator,vel alius fecit expenſas pro obtinendo Simoniacè beneficium in curia Romana,tales expenſas perdit, & non recuperat à domino.gl.eſt in l. quæ vtiliter,in glo. magna ad fin. ff.de nego.geſt.Do.Abb.in cap. bonæ. 2. in 11. not. de poſtulat.prælat.Iſtam doctri. Barto.limitat not.Ange.hic,ꝙ in omnibus caſibus,in quibus concludit Barto.ꝙ factum, vel delictum procuratoris noceat domino,eſt verum quo ad hoc vt præiudicet in aliqua parte,ſed nunquam poteſt in totum præiudicare, vt dominus totam cauſam perdat, quod reputo verbum ſignandum, & ſubſtantiale. Per hoc infert,quod licèt ſurripiens inſtrumenta alteri parti debeat cauſam perdere. l. in fraudem.§. neque. ff. de iure fiſ. tamen ſi procurator ſurriperet, dominus
17 non perderet totam cauſam, vt hic per eum. ¶† Iuxta hanc materiam an, & quando factū,vel delictum procuratoris noceat domino,applicatur notabilis quæſtio. Pone,conſtitui ſimpliciter procuratorem ad fideiubendum pro Titio, procurator tempore quo fideiubet nomine meo renunciat beneficio de fideiuſſoribus, & ſic ordinis, & ſic Auth. præſente. C. de fideiu.an iſta renunciatio præiudicet domino, ita ꝙ poſſit conueniri ante principalem? videtur, quod non,quia renunciatio eſt quædam donatio,& eſt ſpecies dilapidationis l.ſi quis delegauerit, vbi Barto. ff.de dona. ſed in mandato generali non venit donatio.l.contra iuris.§.fi.ff.de pact.etiam ſi mandaret cum libera,vt ibi,& l.filiusfamilias.in princ. ff. de dona. Iſtam quæſtionem tangit Barto.in l.fin.in princ.ff.de his,quæ in frau.cred. & poſt multa concludit, quod iſta non eſt propriè donatio, quia per eam creditori nihil accedit,licèt facilius poſſit conſequi creditum,per.l.in ædibus.§.fin.ff de dona.& per tex.expreſſum in l.1.§.ſed ſi fideiuſſerit.ff ſi quid in fra.pat.& quia de conſuetudine ſeruatur,quod qui fideiubent,renunciant beneficio ordinis,ergo in generali mandato venit illud, quod eſt fieri cō ſuetum.Iſtam deciſionem Barto.ſimpliciter ſequitur Pan pro ſingulari in c.1.in 9.colum.in fi. & ſequen. vt lite non conteſta. Tamen dum Barto. vult,ꝙ cùm de conſuetudine ſit,fideiuſſorem renunciare beneficio ordinis,ideo veniat in generali mandato,& notarius ſimpliciter rogatus, poteſt apponere renun-
18 ciationem.† Adde,quod Bald. in rubr. C.de his, quæ in fraud. credi.in fin.colum.ſubijcit vnum,quod eſt mirabile,& ſi eſt verum, eſt valde ſingulare, quod illud quod dicitur quòd notarius in dubio præſumitur rogatus,vt ponat clauſulas apponi conſuetas,dicit Bal.ꝙ eſt verum,quando notarius fuit rogatus vt faceret inſtrumentum ad conſilium ſapientis, vel quando notarius eſt ita ſapiens, quod non eget conſilio ſapientis, tunc ſeruata formula tabellionum poſſet apponere.ſuper quib.verbis Bal.bene conſidera,quia Bar.non bene firmat.Sed non puto, ꝙ ſit bona, quia imo ſemper notarius ſimpliciter rogatus intelligitur rogatus, vt ponat clauſulas de conſuetudine ap-
b poni ſolitas, b nec alibi alia iuris peritia requiritur, text. eſt in l.fi.

ADDITIONES.

a ¶Et ſortius ſi obtineret,nō poſſet impenſas repetere á domino.Abb.in c.bonæ,el.2.extra de reſti.ſpol. PANCIR.

b ¶Sequitur Dec.in 15gu.l.ſemper in ſtipulationibus,nu.9.de reg. iur. per d.l. fi.C.de fideiuſſ.l. ꝙ ſi nolit.§.qui aſſidua.ff.de ędil.edi.limita tñ in iuramento, & ſtipulatione,quæ non præſumitur rogatus apponere,teſte Butr. in ca.pen. circa fi.de iureiur. Soc.conſ.24.col.8.conſ.85.col.3.lib.1.Iaſ.in l.ex ea parte, 2.no.de verb.obl.Cate.ver.Notarius ſimpliciter.Quæ concl.procedit,quando contractus eſt in fieri,aliàs ſecus,teſte Fely.in c.1.col.7. ver.reſtringe dupliciter.vt lit.non conteſt.neque etiam in clauſulis ſubſtantialib. ex not.per Dec. in c.cum M.Ferra. colu.2.circa fi.de conſt.& in l. vt liberis. nu.15.C.de collat. MASVER.

l.fin.in fin.vbi glo.fing.quam multum not.Bal.C.de fideiusso. not.Bal. & Mod. in l.huiusmodi. in prin. ff.de leg.1. cũ multis
19 concord.ibi positis. † Imò dicunt Bal.& Ang.in l. bene à Zenone.C.de quadri.præscr.no.ex illo text. quod procurator simpliciter constitutus ad contrahendum, vel aliud faciendum, potest in contractu ponere pacta , & pœnas, quæ solitæ sunt apponi.Ad quod vide no.Pan.in c.2.de præca. vbi ponit, quid in prælato.Vnde concluſiuè teneo,quòd si apparet de consuetudine(quę tamen aliter esset probanda quàm ex sola aucto.Bar. cùm sit facti,vt dixi in l.de qb. ff.de leg.) verũ est,sed circũscripta consuetudine, non puto, quòd procurator simpliciter cõstitutus ad fideiubendum, possit renunciare beneficio de fide-
20 iussorib. † Quod probo ex eo , quod signanter dicit Bald. in l. 1.in fin.colu.in pe.q.C.de bon.mater.vbi quærit. Pone,in mandato procuratoris est dictum , quòd procurator possit omnia facere,quæ posset dominus principalis:an per ista verba posset procurator donare,vel alienare? Et respondet, quòd non , sed intelliguntur , quod possit facere , secundum naturam officij: Et ideo non posset facere renunciationes damnosas, vel inutiles domino , cùm debeat procurare vtilitatem domini circunscripta sua.& ad hoc vide Bart.& Doc.in l.procurator cui
21 libera. ff.de proc. Bald. in l.si procurator. C.eod.¶ † Secundo
a not.ª ex isto tex.quòd ex contumacia tutoris, vel curatoris nõ mulctatur minor,sed ipse tutor,vel curator. Hinc sumpta occasione examinat Bart.hic, & in l.quamuis.ff. de dam. infec.an & quando delictum tutoris , vel curatoris noceat minori , & ibi etiam per eum , quid de contumacia neg gest. Adde inquantum Bart. tenet , quòd in l. meminerint. C.vnde vi. illud ibi sit , quia tutor colludebat. in hoc malè dicit , vt habet ex text.ibi in ver.plerunque.& ibi glo.& Bart. met sibi contrarius in vlt.col.& cæteri Doc.intelligunt illum text.etiam vbi collu-
b sio non interuenit. & Alex. hic. Item aduerte, dum Bart. hic vult,quòd ideo in casu.l.Polla. C.de his quib. vt indig. factum tutoris, vel curatoris minoris iniustè accusantis testamentum de falso,in quo erat factum legatum minori,& succubuit,præiudicat minori:quia ibi pœna non potest cadere in administratore.Istum intellectum latè reprobat Alex. hic per d. l. meminerint.& refert alias solutiones , & alios intellectus ad d. l.Polla. Dic ergo aliter prout dicam in l. Polla. C. de his quib. vt indig.vbi ponam de intellectu vtriusque text. Vide etiam in materia glo. notabilem in l. si dolo. ff. si quis omissa cau. test. quæ declarat , an & quando factum aut delictum administratoris
22 noceat minori. ¶ † Item adde inquantum tenet Bart. quòd si tutor egerit litem calumniosam , quòd ipse potest in expensis condemnari . Idem tenet Bart. & alij in l.4. in princip.ff. de re iud.& in l.quamuis,in vlt. colum.ff. de dam. infec. & in l. edi-
23 ta.ad finem, vbi plenius dixi.C.de eden.¶ † Tertiò not.in ver. non solum , quòd ita mulctatur inobedientia actoris , sicut & rei.Facit , quia pœna imposita reo intelligitur etiam imposita actori & ecõtra. glo. in l. per interuallum. ff. de iud. glo. in c.1. de conf. in 6. imò maior censetur contumacia actoris , quam rei.glo. est in c.1. in glo.2.in fin. & ibi not.Gem.de dolo, & contum. in 6.

ADDITIONES.

a ¶Secundo nota.Quid in contuma prælati,tex.& ibi Peru.i.not.in cap. Nicolaus.de app.laf.in l.sancimus.col.1.de iud. PVRPV.

b ¶Item aduerte.Vide Bal.in l.2.col.2.C.qui acc.non pos. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Merum dicitur,quod est ab omni compositione abstractum.*
2 *Actor,qui fecit citare reum,licèt nullum ius foueat: tamen reus contumax potest mulctari.*
3 *Contumax potest mulctari,etiam si tempore,quo comparere debeat,iudex non sederit ad banchum.*
4 *Iudicium non datur ad hoc,quod interest.*
5 *Expensæ,quæ veniunt ratione contumaciæ, debentur actione in factum. vide ampliationem.& num.6.*
7 *Expensæ debentur solùm officio iudicis mercenario, si iudex in sententia non condemnauerit.*
8 *Iudex si absoluerit simpliciter ab expensis , quæ expensæ intelligantur.*
9 *Expensarum appellatione quæ veniant in condemnationem in expensis.& num.10.11.12.13.14.& 17.*
15 *Expensæ, quæ habentur ratione victoriæ differunt ab expensis , quæ debentur ratione contumaciæ.& num.16.*
18 *Interesse duplex est.*
19 *Iudex propter contumaciam non potest aliquem condemnare in tota causa.*
20 *Occultans dolo instrumenta aduersarij, licèt causam perdere debeat;tamen si procurator talem occultationem faceret, non mulctaretur dominus in amissione causæ.*
21 *Iudex propter contumaciam an possit denegare audientiam parti.*
22 *Absens contumax circumscriptis statutis de iure communi , non potest à iudice haberi pro confesso,& conuicto.*
23 *Fiscus nullum interesse prætendit.*
24 *Causa quælibet etiam iniusta,dummodo sit colorata,absque contemptu iudicis,excusat quem à mulcta.*
25 *Consuetudo praua,iniqua,temeraria,& iniusta excusat à pœna.*
26 *Consuetudo potest excusare periurum à pœna temporali,non diuina,nec consuetudo laicorum potest disponere super spiritualibus.*
27 *Causa iniusta licèt excuset à dolo: tamen non excusat à vera contumacia.*
28 *Citatus si propter aliquam paruam tempestatem maris timuit comparere,excusatur à vera contumacia , & mulcta.*
29 *Accusatus de præcepto spreto , potest defendi allegando eius absentiam, vel qualequale impedimentum.*
30 *Causa absentiæ debet esse iusta,& non friuola.*
31 *Occasio leuis excusat à vera contumacia.*
32 *Contumacia requiritur , quòd sit vera ad hoc , vt quis possit mulctari. & num.36.*
33 *Bannum an dicatur mulcta.*
34 *An personaliter dicatur citatus ille,cuius dolo factum fuit, ne personaliter citetur.*
35 *Peruenire ad secundum decretum quamuis possit contra dolosè latitantem:tamen non potest contra eum imponi mulcta.*
37 *Contumacia ficta licèt quis non possit mulctari : tamen si mulctaretur, & non appellaret,valeret mulctæ impositio.*
38 *Præceptum iudicis comminatorium de mulctando partem contumacem in pœna applicanda alteri parti,valet.*
39 *Contumacia dicitur esse delictum.*
40 *Dolus dicitur etiam delictum.*
41 *Contumacia dicitur etiam maleficium.*
42 *Contumacia an sit peccatum mortale.*

§. Hoc iudicium.

Ad euidentiam, & intellectum huius. §. præmitte,q̃ iste.§.reputatur difficilis : eo quia in seipso videtur continere duas contrarietates. Prima est in primo dicto,dum dicit, q̃ istud iudicium non datur ad id,q̃ interest, sed quanti ea res est.Ista verba idem important, & significant interesse commune,prout Bar.& Doc.allegant duos text.l. inter hæc verba.& l. hæc verba.4.ff.de ver.sig.Tu allega meliorem tex.in l.qui restituere.ante fin.ff.de rei vend.& sic perinde est ac si text.diceret, non dat ad interesse, & datur ad interesse. Propter istã primã cõtrarietatem.gl.1.magna exponit tex.trib.mod.& vult in effectu,q̃ ista verba in hoc text.nõ importent idem,sed diuersum: sicut etiam in l.pe.§.1.ff.ne quis eum,qui.¶ Secunda contrarietas tex est quia in prin.dicitur,q̃ hoc iudicium datur quanti ea res est.q̃ exponitur.i.ad interesse particulare. Postea in ver. fin. dicitur, q̃ meram pœnam continet : sed ista sunt inter se con-
1 traria.l.pe.§.1.ff.ne quis eum,qui.Patet, † nam merum dicitur, q̃ est ab omni compositione abstractum , vt dixi in l.imperiũ. §.tit.3. vnde mera pœna dicitur , qñ non est aliquod pœnitus interesse.vnde dicere, q̃ sit mera pœna , & q̃ detur ad interesse particulare , ista sunt de directo contraria. Propter hanc secundam contrarietatem facta est alia gl. in ver.pœna, quæ legit istum.§.altero de trib.mod. ¶ Quartam lec. addunt Bart.&
* alij.Istos intellectus videbimus in ambab. gl. *communiter tenetur intellectus* Azo.q̃ iste.§.ponat duos diuersos casus: principium loquitur in pœna,quæ applicatur parti. Finis autem variat casum,& loquitur in pœna , quæ applicatur fisco. Istum intellectum tenet gl.Bar.& communiter antiqui, & noui. & s̃m istũ intellectũ. h. d. in effectu. ¶ Ex hoc edicto datur actio parti ad id,q̃ eius particulariter interest ratione contumaciæ: non autem ad totale interesse totius litis.Hoc primò.Item ex hoc edicto oritur actio fisco ad pœnam ei applicandam.& ista secunda est mera pœna,ideo non datur post annum,nec in hæredẽ. h.d.s̃m intellectum gl.& communem doctri.Istum intellectũ nullatenus teneo,qa destruit tex. qui continuatiuè loquit̃ semper in eo.casu.Vnde teneas alium intellectum , q̃ totus iste.§. loquatur in mulcta applicanda fisco:& istud patet, quia regulariter mulcta,quæ imponitur contumaci,vel inobedienti applicatur fisco,non autẽ parti.l.5. C.de modo mulc.alleg.in glo. Et hoc modo cessabunt prædictæ ꝯrietates : & totus text. sine violatione copulatiuè procedet in eodẽ casu, prout vult text. dum in singulari dicit hoc iudicium: & s̃m istũ intellectũ, qui est planus.h.d.In mulcta, quæ ex hoc edicto imponitur ꝯ inobedientes,& applicatur fisco,non attenditur interesse: sed solũ quanta sit ipsa mulcta,& cùm sit mera pena,non dat̃ vltra annum nec in hæredẽ.h.d.s̃m verũ intellectum.Et pondera,q̃ in hoc tex.solũ quæritur, an det̃ ꝯ hr̃dẽ passiuè , non aũt actiuè
2 an hr̃di:eo quia datur fisco , qui nunq̃ morit̃. † Pondera etiam

a istum tex. a in ver.non ad id,quod interest,& adde, quod tenet D.Ant.de But.in c.fi.de clande.despon. q̃ licet actor, qui fecit reum citare nullum ius foueat,tñ reus contumax potest mulctari,quod est notabile ſm eum. Adde, q̃ ratio est vltra eum, qa mulcta, quæ imponitur ex hoc edicto ꝯ contumaces,non imponitur ratione interesse, vt hoc text.sed propter contẽptã
3 potestatem prætoris,vt in priñ.huius.l. ¶† Scdo adde,q̃ contumax potest mulctari ẽt si tp̃e, quo comparere debebat, iudex non sederit ad banchũ,& sic nihil videatur interesse partis, ſm d.Anto. de But. in c.fi.de dolo.& contum. licèt gl.ibi sentiat ꝯrium,& in ꝯrium vr̃ tex.vbi dicetur in l.2.in ver.fin. ff.si quis in ius voc.non ier.¶Capio gl.1.mag.quam diuide in sex par.In 1. ponit vnum notabile ad declarationem tex.In 2.timore primę ꝯrietatis superius relatę,ponit primũ intellectum ad istũ tex.In 3.ponit alium intellectum.In 4.alium.In 5.quęrit.In 6.& vlt.ꝯ tex.opponit,& no.soluit Scda ibi,item no.q̃ hæc litera. Tertia ibi,scdo exponitur.Quarta ibi,tertio dici potest.Quinta ibi, itẽ rõne facit hoc.Sexta,& vlt.ibi,item nonne satis est.Primã par-
4 tem vide per te.Ex 2. par.hẽs quatuor colligere.¶† Primo hẽs primum intellectum ad istum text. q̃ istud iudicium non dat̃ ad id, q̃ interest, hoc est,non datur ad totale interesse. ſ. totius cãæ,& litis, sed bene datur quanti ea res est.i.ad particulare interesse expensarum,& aliorum damnorũ,quę passus est ex eo, q̃ aduersarius fuit contumax. Et istũ primum intellectum, vt
5 dixi tenent gl.& magis *cõiter* Doct. ¶† Scdo habes ex hac gl. q̃ expensę quę veniunt rõne contumaciæ debentur actione in factum ex hoc edicto,vt clarius dixit gl.in prin.& sic non solùm potest implorari officium iudicis mercenarium vt fiat condẽnatio in talib.expensis: sed ẽt intentari actio in factum,secus est in expensis quæ debentur rõne victoriæ, quia solùm debentur officio iudicis mercenario.l.properandum. §.finautem alterutra,vbi Bar.& alij.C.de iud.& in hoc ista gl. non reperit alibi in
6 iure ſm Pau.de Cast.hic.† Amplia no.istã gl. vt idem sit in expensis,quæ debentur rõne deferte appellationis,quia ille debẽtur ẽt iure actionis, per istam gl.ita singulariter tenet Bal. post
7 Host.ibi in c.ex par.2.in 6.col.de reser. † Ex ista dña sequuntur duo no.effectus. Primus est,qñ expensæ debetur solùm officio iudicis mercenario,si iudex in sñia non condẽnauerit iuxta. l. Paulus.ff.de re iud.non possunt amplius de per se peti, quia lata sñia expirat officium iudicis mercenarium.l. 4. C. de depo. glo.in l. 1. & ibi dixi.C.de iud. Secus qñ expensæ debentur iure actionis,ſm Bal.hic in vlt.col.post medium,in ver. vlt. quæro, & sequuntur Mod.Facit gl.no.in l.3.§. si rem, & ibi Bar. de leg. 3.gl.in l.non solum,& ibi Bar.ff.de rei vend. Et ita teneas,quãuis ꝯrium teneant Petr. & Cyn.in l.sancimus. in 9.q.in fi.& ibi Bal.post eum.in 10.q.C.de iudi.vbi mouetur colorata ratione. Nam quoties expensæ, vel interesse debẽtur iure actionis de p se,tunc procedunt glo.prælleg.Sed qñ debentur respectu litis præcedentis, tunc tanquam accessoria litis extinguuntur cum ipsa lite:sed istud fundamentum non est verum,quia qñ expẽ sæ sunt promissæ per stipulationem, certè promittuntur habito respectu ad litem,& tñ lata sententia,& sic finita lite, de per se peti possunt,ſm gl.& Doct.in d.l.4.§.si rem. & in d.l.non so-
8 lum.¶† Secundus effectus notabilis est, quia si iudex absolueret simpliciter ab his expensis, intelligeret absoluere ab his expensis, quæ solum officio ipsius iudicis mercenario veniunt, non autem ab illis quę iure actionis debentur. Ita singulariter dicit solus Sal.in d.l.properandum.§.finautem alterutra. quod valde no.quia est multum vtile in practica. Puto tamen q̃ inter expensas quæ iure actionis debentur sit differentia. Nam in illis quæ debentur iure actionis, eo quia promissæ sunt per stipulationem, iusta causa litigandi non excusat à talib.expensis. gl.est no.in §.oportet.in gl.magna,in ver.solo ad fi.& ibi Ange. in Auth.de iud.quam ad hoc reputat sing.Bal. in c.breui.de iureiu.Io.de Imo.in l.fi.in vlt.colu.ff.de re iud.& Sal.in d. §.finautem alterutra.vbi plenius dixi. secus tamen est in istis expensis quæ debentur propter contumaciam, quia non solum iusta causa,sed etiam colorata excusat,vt not.vult ista gl.in fi.vbi di
9 cetur.¶† Tertiò habes no.ex ista glo.quòd licèt in condemnatione expensarum,quæ fit ratione victorię,veniant tantum expensæ litis,non autem habeatur consideratio aliorum damnorum,vt est gl.in l.1.& ibi Bart.ff.de alie.iud.mut.cau. fac. & gl. in l.sancimus.C.de iud.in d.§. finautem alterutra. tamen in expensis,quæ veniunt ratione contumaciæ, non solùm veniunt expensæ litis,sed etiam damna,vt in hac gl.no.quam sequitur Bar.& cæteri sequuntur,& gl.& Bar.in d.l.1.& est tex. in d.l.sancimus,in ver. omnia damna. Ego autem ꝯ primum tex. soleo allegare fortem tex.in §.hæc autem omnia, in versi. etiam dãnum,& impensas litis.Inst.de pę.te.lit.dixi in illo. §. finaũt alte-
10 rutra.† Ful.tñ hic putat idem esse in expensis rõne victoriæ,& rõne cõtumacię.Vñ considera quid sit diffinitiua, & si sententia victoriæ feratur contra contumacem, an tũc veniant vltra expensas litis damna,cum hic concurrat etiam contumacia. Ista glo.facit q̃ sic,& si est verum est magna limitatio ad gl. &
11 communem doctrinam,de qua.s. † Adde etiam ad ista glo.q̃ idem est etiam in expensis ratione retardari processus in quib. vltra expensas litis etiam veniunt damna.tex.est in l.non ignorat.C.de fruc.& lit.expen.Bar. in d.l.1.ff.de alie.iud.sed vide duo pulchra,quæ per d.l.nõ ignorat.vult singulariter Cy. in l.vnica,
12 in 2.opp.C.vt quæ desunt aduo.† Idem etiã est in expẽsis, quæ veniunt ratione temeritatis commissæ ante sententiam diffinitiuam.l.eum quem temerè,vbi gl. & Bart.ff.de iud.& declarat
13 not.Bart.in l.edita.in vlt.col.C.de eden.† Secundum ista intellige, & declara illud quod singulariter vult Bar. in l.si procurator.2.in fi.ff.rem ra.ha.quod Pau. de Cast. hic commendat, & dicit esse perpetuo tenendum menti,& sæpè contingere in practica. Nã ibi no.Bar.q̃ quis nõ solùm repetit expensas litis sed etiam omne illud,in quo reperitur damnificatus ex eo, q̃ abfuit à negotijs suis:nam debet sanè intelligi non quando expensæ debentur ratione victoriæ, cùm in illis non habeatur ratio istorum damnorum, sed quando debentur ratione contuma-
14 ciæ.† Item dum dixi,quòd in expensis ratione victoriæ non veniunt damna, est verum de damnis passis in rebus suis:sed si superueniunt damna ratione personæ, vt si erat artifex, qui solebat ex artificio tantum lucrari in die.Ita Bart.in d.l.1.ff.de alie. iud.cum multis concord.quas dedi in d. §.finautem alterutra.
15 † Adde etiã aliam notabilem differentiam inter expensas,quæ debentur ratione victoriæ, & quæ debentur ratione contumaciæ, quia primo casu debent computari expensæ,quas fecisset domi.Secus in secundo casu.ita singulariter Bald.& Ange.in l. sed & si lege.§.quod autem.2.per illum tex. ff.de peti.hær.post
16 Gul.& Cyn.l.properandum.§.& si quidem.C.de iudi.† Adde tu aliam,& quartam notabilem differentiam,quia contumax reficit omnes expensas,non solùm necessarias, sed etiam vtiles tantum, sed ille qui non est contumax reficit tantum necessarias,secundum Inno.in c.cum venissent,de eo qui mit. in poss. quem refert,& sequitur Ange.in d.§. finautẽ alterutra, circa fi.
17 ¶† Quartò no.ex ista gl.sing.secundum Bal.inquantum ponit expensas litis,& damna tanquam diuersa:& sic vult, q̃ si iudex condemnauit aliquem in expensis simpliciter q̃ non veniunt damna.Facit quod vult Bal.in l.terminaro,in vlt.col.in ver.modo quæro iudex reseruat.C.de fru.& lit.expen. & Sal. in l.non
b ignorat.eo.tit.q̃ appellatione expensarum non veniunt damna,nec èconta.Adde tex.no.in c.in nostra.de iniur.vbi est text. q̃ qui facit pacem cum inimico,& remittit omnia damna,nõ
18 intelligitur remisisse expensas.¶† In 3.par.glo.ibi 2.exponitur, habes secundum intellectum pro concordia tex.qui in principio videtur contrariari.Et scias,q̃ duplex est interesse,singulare quod concernit personam agentis tantum. Quoddam est cõmune interesse omnium,nam pone,q̃ ista res communi æstimatione.valet 20.tamen est mihi cara in 30. istud 30. est interesse singulare meæ affectionis. Vult ergo text. dicere, quòd ista actio non datur ad interesse singulare affectionis,sed ad interesse commune.glo.dicit,quòd iste sensus est fatuus, quia se-
c quitur absurdum,vt in glo.Bart.saluat, & saluationem reprobat. Tu salua istum intellectum intelligendo non de vero interesse totius litis, prout glo. præsupponit reprobando.sed de particulari interesse. Et isto modo intellectus est clarus.Et ex
19 ista parte glos. habes tria notare vtilia ad practicam. ¶† Primò, quòd iudex propter contumaciam non potest aliquem condemnare in tota causa, & sic non posset iudex facere præceptum, quòd si reus non compareat, mulctabit eum in amissione totius causæ,& fatuus esset iudex qui ita mulctaret. Et ita istam gl.alle.ad hoc Bal.in l.& in multis. C.de appell.Adde quod in simili vult Inno.in c.1. vt lit.non contest. quem sequuntur Ang.& Ful.in §.si procurator. ſ.eo. q̃ licet contumacia procuratoris aliqñ noceat dño, vt ibi, nunquam tñ nocet in

ADDITIONES.

a ¶Adde q̃ secundum istum intellect.Ias. iste tex. esset de indubitabili, & illa verba non ad id q̃ interest,frustra essent posita,nisi referantur ad partem,cũ interesse nunquam consideretur respectu iudicis,nec obst.si dicas considerari interesse respectu fisci,quia fisci interesse potest non esse obtemperatum iudici,non autem interesse obtemperatum. Præterea secũdum istum intellectum pars,quæ passa est damnum ratione contumaciæ, & expen. illas perderet,& in hoc grauaretur,fiscus vero reportaret istud commodum in detrimentum partis,quod non est præsumendum per l. non puto. ff. de iure fisci. BELLAC.

b ¶Expensarum.Adde Arch.in c.in primis.2.q.1.Docto. in cap. si canonici.de offi.ordin.

c ¶Et saluationem reprobat.Quod ex contumacia non amittatur tota causa, vide Alex.li.2,conſ.81.pondera.in fi. PVRPV.

20 in amissione totius causæ. † Et ideo licèt occultans instrumenta aduersarij dolo, debeat causam perdere, vt per glo. & Barto. in l. in fraudem. §. neque instrumenta. ff. de iure fisci. Tamen si procurator talem occultationem faceret, non mulctaretur do
21 minus in amissione causæ. ¶† Secundo ex ista gl. collige limitationem ad regulam, quæ habet, ꝙ iudex propter contumaciam potest denegare audientiam parti. l. sed & si. per prætorem. §. sed si dum decreto, vbi glo. not. ff. ex qui. ca. maio. In tantum, ꝙ dicit singulariter Bald. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iud. in 6. colum in ver. deinde ad euidentiam prę mitto. extendendo illum tex. ꝙ contumax non solùm repellitur à limine illius iudicij, in quo fuit contumax, sed etiam alterius in quo contumax non fuit, si iudex hoc decernat. Intellige tamen inter easdem personas, & est multum not. secundum Bal. ibi, & in cap. fin. de mu. pet. Illa regula debet intelligi ad tẽpus, non autem in perpetuum, per istam gl. quam ad hoc pon
22 derat Bald. hic in lect. antiqua. ¶† Tertiò habes not. ex ista glo. iuncto tex. secundum Bald. hic, ꝙ de iure communi circun-
a scriptis statutis absens contumax [a] non potest à iudice haberi pro cõfesso & conuicto, quia isto modo perderet totam causam, quod fieri non potest, vt hac glo. Et ita etiam tenet Bar. in l. certum. in prin. ff. de confes. & in l. 2. §. ꝙ si actor. C. de iur. calum. & in l. 1. §. sed ꝙ rescriptum, per illum tex. ff. de vent. inspi. Cano. in cap. 2. de confes. in 6. ¶ In 4. par. glo. habes tertium intellectum verum, & planum, quod totus iste. §. loquatur in mulcta applicanda fisco, prout regulariter fit. l. 5. C. de modo mulct. Istum intellectum reprobat Barto. Bald. vterque Sali. Fulg. & D. Alex. hic, quia est extranea expositio ad tex. ibi, quanti ea res est. Quæ verba referuntur ad communem æstimationem, ergo non congruunt fisco. Tu tene istum intellectum, ꝙ sine violentia congruit literæ, vt ꝛ̃ declaraui, & eum tenet Iac. de Rau. Cyn. Albe. Ang. & Pau. de Cast. hic. Nec obst. ꝙ videatur extranea expositio ad illa verba, quanti res est, quia tu pondera ꝙ Barto. & sequaces, dum referunt, & sequuntur intelle-
23 ctum Nico. de Ma. tenent eamdemmet expositionem. † Et ista lect. est magis congrua tex. ad tollendum ambas contrarietates ad text. vt sic totus tex. loquaꝛ̃ de vna actione, quæ datur fisco ad mulctam, in qua condemnatus est contumax. Nam non datur ad id, quod interest, quia fiscus nullum interesse prętendit, sed datur quanti ea res est, idest, ad quantitatem mulctę in sententia comprehensam. Vel si non est lata sententia, quanti res est. i. prout exigit qualitas contumaciæ, & causę, & tunc bene sequitur secunda pars tex. ꝙ est mera pœna. Ideo non datur post annum, nec in hæredem. Quod probo. nam de actione, quæ datur parti, non fit mentio expressa in superiorib. Item in dubio mulcta semper applicatur fisco. l. 5. C. de modo mul. & de tali mulcta loquitur iste tit. & ita videtur posse teneri reiecto intellectu Azo. quem omnes tenent, vt dicam in alia gl. ꝙ primum dictum loquitur in parte, secũdum in fisco, quia tex.
24 continuatiuè loquitur. ¶† Quinta [b] pars gl. est clara. In ea glo.
b in fi. Not. diligenter ex hac gl. [c] ꝙ quælibet causa etiam iniusta,
c dummodo sit colorata absq; contemptu iudicis excusat quẽ à mulcta. cum ista glo. transeunt Bar. Bald. vterque Saly. & Ange. hic. Istam glo. alibi commendat Bal. & dicit esse sing. & perpetuò tenendam mentor in l. deberi. C. de fideic. lib. sed est similis glo. in l. satis. ff. tit. 1. & gl. fin. in l. ex consensu. §. fi. & ibi Ang & Rapha. Cum. sequuntur. ff. de appell. Facit triata regula, ꝙ quælibet causa etiam iniusta excusat à dolo. l. igitur. §. potest. ff de lib. causa. cum multis concor. quas dedi in l. si quis id quod. ꝛ̃. tit. 2. Qui b. adde facere l. 3. §. si quis ignorans. ff. ad Sylla. & al. bi dicit singulariter Ange. in l. prætor. §. hęc actio. ff. vi bon. rap. ꝙ vbi aliquis aliqua ratione etiam iniusta motus committit crimen, ex quo est imponenda pœna corporalis, non tenetur propter illam iniustam causam, quod magni facio, & multum cõfert ad euadendum aliquem in causa criminali, tamen non pono pro constanti. Sed puto, ꝙ intelligi debeat secundũ ea, quæ
25 dicit Ang. in l. plagij. C. ad l. flauiam de plagi. † Confirmantur etiam ista ex eo, quod in simili vult glo. no. in c. cum venerabilis, in gl. 1. in fin. de consuetud. quam Pan. in 1. colum. multum
d extollit, quæ vult, declarando vt ibi per eum, ꝙ consuetudo [d] & praua & iniqua, & temeraria, & iniusta excusat à pœna, & est similis glo. 4. distin. c. denique, quæ limitat, ꝙ verum est à pę
26 na temporali, non diuina. † Et per istas duas gl. consuluit Lud. Rom. in cons. 466. incip. videtur prima fronte, ꝙ consuetudo potest excusare periurum à pęna temporali, non diuina, tamẽ istud de periuro non pono pro constanti, quia consuetudo laicorum non potest disponere super spiritualibus, per not. in ca. eccles. S. Mariæ. cum concord. de contest. Ad hoc vltimum, & ad hanc glo. vlt. alleg. vide omnino quæ not. ponit Alexand. in consi. 107. in 2. volum. incip. pro inuestigatione prædictorum, in fin. colum. Et vide ꝙ dixi in l. de quibus. ff. de legi. Istam gl. reprobant Cyn. & Pet. de Anch. hic per aliqua leuia, quib. respon
det d. Alex. qui etiam contra istam gl. facit ponderationem de verbis Barto. in d. l. ex consensu. §. fin. & in l. fi. ff. de in integ. rest.
27 † Nam d. Alex. reprobat hanc conclusionem gl. sic. Nam licèt causa iniusta excuset à dolo, dictis iurib. tamẽ nõ excusat à vera contumacia. Ita ponderat Barto. velle, & Imo. in d. l. ex consensu. §. fi. & in l. ea quæ. C. quomodo, & quãdo iudex. si nõ excusat à vera contumacia, ergo nec à mulcta, quæ imponitur ratione veræ contumaciæ, vt nunc dicam. Tu autem adde quòd istam gl. no sequitur Bal. in c. plerunque. in pe. colum. de rescrip. Ang. in l. Imperator. ff. de sta. hom. & in l. prætor. §. hæc act. ff. vi bon. rap. & in l. 1. §. 3. ff. de vi, & vi arm. Ludo. Roma. in
28 repe. rub. ff. de arbi. in 32. colum. † & per istam gl. dicit in specie Bal. in l. ea quæ. circa fi. C. quomodo & quando iud. ꝙ si citatus propter aliquam paruam tempestatem maris timuit compa-
29 rere, excusatur à vera contumacia, & à mulcta. † Item per istã l. dicit not. Bald. hic, ꝙ poteris defendere accusatum de præcepto spreto secundũ formam statuti allegando eius absentiam,
30 vel qua, quale impedimentum. † Sed aduerte vltra alios, ꝙ contra istam glo. tenet Bald. in c. cum Bertoldus. in 2. colum. ꝑ illum tex. de re iud. vbi not. ibi esse casum, ꝙ causa absentię debet esse iusta, & non friuola, licèt gl. hic dicat, quòd causa frituo la excusat à dolo, sed Docto. non approbant istam glo. secundum Bal. ibi, & propterea Bal. hic in vlt. col dicit, quòd multi
31 non approbant istam gl. ¶† Secundò contra istam gl. ponde-
e ra text. [e] c. cum parati. de appell. & ibi Bal. ad fi. in vlt. not. dicit ibi esse casum contra istam glo. Accur. quæ dicit, quod etiam leuis occasio excusat à vera contumacia. Nam ibi Episcopus habebat excusationem, & non paruam, quia fuerat in seruitio Regis, & tamen quia excusatio non erat iusta, excommunica-
f tur, & punitur, & sic ibi est text. contra istam gl. ¶ Tertiò [f] in ꝯrium facit arguendo à speciali fauore matrimonij. tex. in cap. in literis. de in integ. restit. Accedat etiam tex. in l. 1. §. dolum, in fi. ff. de eo per quem fact. erit quamuis ibi secũdum gl. potius arguatur culpositas, quàm dolositas, & sic ex istis d. conclusio gl. redditur valde dubia. Item ista solutio continet diuinationẽ. Vnde Bart. secundo loco post Pet. de Bellaper. & Nico. Mar. alter respondet, ꝙ hic contumax fuit personaliter citatus. Not.
g multum [g] istam sol. Bart. cum qua cæteri transeunt, nam ex ea
32 habes quatuor notabiles conclusiones. ¶† Prima est valde necessaria pro limitatione totius tituli, ꝙ ad hoc vt quis possit mulctari, requiritur quòd sit vera contumacia, & non sufficit ficta. Idem tenet Ang. in cons. 8. quod incip. relatores introitus, seu expensarum communis. Pau. de Cas. not. in §. 1. ꝛ̃. ea. l. opti mè probatur in §. si procurator. ꝛ̃. cod. quia si ficta contumacia sufficeret ad mulctandum aliquem, ex contumacia procuratoris posset mulctari dominus, cuius contrarium ibi decidi-
33 tur, & ibi declaraui, & declarat Alex. hic. ¶† Secundò collige ex hac sol quòd cum bannum dicatur mulcta, vt dixi in princ. huius legis, ꝙ de iure communi non potest quis banniri, nisi sit
34 in vera contumacia. ¶† Tertiò not. & subtilius collige ex ista sol. quod non habetur pro personaliter citato ille, cuius dolo factum fuit ne personaliter citaretur, eo quia latitabat, prout propriè loquitur tex. in d. l. satis, quod pro certo videtur mirabile, & contra æquiparationem, quam facit tex. in simili in l. is,
35 qui dolo, & in l. si nautem. §. sed & is. ff. de rei vend. ¶† Quartò subtiliter collige ex hac sol. quamuis contra dolosè latitantem possit peruenire etiam ad secundum decretum. l. Fulcinius. §. quid sit latitare. ff. ex qui. cau. in poss. ea. declarat Bar. in l. si finita. §. Iul. ff. de dam. infect. tamen ꝛ̃ latitantem non potest imponi mulcta, quia licèt sit in dolo, tñ est in dolo velato, vñ non mulctaꝛ̃, sicut personaliter citatus, ꝙ venire cõtẽpsit. † Tenẽdo istã

ADDITIONES.

a ¶Absens contumax. Adde Bar. in extraua. ad repri. in ver. arreptionem. Spec. ti. de actore. in prin. Doct. in c. veritatis. de dolo, & contum.

b ¶Quinta pars glo. est clara, sing. & alleg. text. pro ea Iason. in l. 2. 3. not. C. de carb. edi. vbi arg. contra. PVRPV.

c ¶Gl. quam sequitur Aret. in l. fi. C. de carb. edict. quamuis Iason ibi dubitet, & remittat hic, quam limita, vt per Alex. in l. 4. §. prętor ait. col. 6. in prin. infra de dam. inf. Adde tamen ꝙ non excusat à pœna conuentionali, vt per glo. in l. fi cum militaribus. C. de re mil. de qua Cors. singul. 213. versicu. pęna. BELLAC.

d ¶Consuetudo. Adde glo. in versi. antiqua consuetudo. in c. sanè. de temp. ord. Ludo. Rom. cons. 466. incip. videtur prima fronte.

e ¶Pondera text. Textus non ita dicit, & vide Dec. in cap. cæterum. de iudi. 4. not. PVRPV.

f ¶Adde contra istam glo. tex. in l. 2. infra si quis ius voc. non ier. vbi citatus qui non erat de iurisdictione citan. & sic habebat iustam causam non compareñ. tamen si non comparet, mulctatur. BELLAC.

g ¶Multum. Adde Iaf. in l. plerique, in 4. col. 11. limitn. de in ius voc. & ꝛ̃. ea. l. 1. in vlt. col. ver. succeſſiuè, & §. si procurator, col. 2. vers. 3. PVRPV.

ſol.cp ad hoc vt quis poſſit mulctari,requiratur vera contuma
cia,& non ſufficiat ficta,limita duobus mod.Primò vt procedat quo ad mulctam applicandam Fiſco, ibi bene requiritur vera contumacia,ſecus quo ad mulctam applicandam parti, ſm Cy.Bal.& Sal.in l.ſancimus.C.de iud.Imo.in d.§. Iul.quicquid ibi teneat Ange. & Cano. in cap. finem litibus.de dolo.& contum.Ratio diuerſitatis, quia mulcta, quæ applicatur fiſco, eſt mera pœna vt ſuperius dixi,& ſic eſt magis odioſa, tñ pondera,cp Bar.hic poſt Petr.& Nico. de Neapo. vr̃ expreſsè tenere ꝺrium.Nam loquitur in mulcta applicanda parti, & tñ not.cp
37 ibi requiritur vera contumacia †Secundò limita,cp licèt ex ficta contumacia non poſſit quis mulctari, tñ ſi mulctaretur,& non appellaret, valeret impoſitio talis mulctæ,quia multa facta tenent,quæ tñ fieri prohibentur,l.1.§.biduum. ff.qñ appell. ſit.Ita tenet Bald.in l. & in mulctis.C.de appel.Vltra Barto.poteſt tertiò rñderi ad d.l.ſatis,ſm Pet. Cyn.& Bal.in lect. antiq.& Alb.hic cp illa, l. ſatis.procedit quo ad partem, ſed non quo ad iudicem,cuius poteſtas cõtemnitur, poteſt etiam mulctare,vt ¶in prin.huius legis.Vel quartò reſponde ſm Ful.cuius ſolutionem ſibi aſcribit Dom.Alex.cp ſatis eſt miſſio in poſſeſſionem, quantum ad hoc,ne extrahatur inuitus de domo. ¶Capio gl. in ver.meram pœnam. Iſta glo. timore ſecundæ ꝺrietatis.s.in princ.relatæ ponit tres intellectus ad iſtum tex.& ita eam diuide in tres partes.Secunda ibi,ſed ſecundum Azo. Tertia eſt in fi.ibi,ſed videtur melius.¶Primus intellectus eſt,cp text.in ver. meram pœnam,intelligatur ex parte ſoluentis tñ.Iſte intellectus *reprobatur per omnes*, quia non eſſet mera pœna,cùm non
* fit ex parte vtriuſque.¶Secundus eſt intellectus Azo. *qui communiter tenetur*,& ſm Bar.vſu approbatur,cp principium loquatur in pœna applicanda parti,finis autem in pœna applicanda fiſco,quæ bene eſt mera pœna ex parte vtriuſque,& tunc tex.
* ibi,*& cum meram pœnam*,non debet exponi, cum pro quia[1], ſed cum pro qñ,& erit ſenſus. Quando continet meram pœnam, ſed refragatur litera,quæ deberet dicere continet,& tñ dicit cõtinent,& ſic hic intellectus facit violentiã literæ, vt dixi.¶Tertius eſt intellectus cp totus iſte.§. loquatur in mulcta applicanda fiſco, & hunc tene,vt s. declaraui. ¶Quartum intellectum poſuit Nico.de Muti.quem ſequuntur Iac.Butr. Bar. & Mode. hic,cp totus iſte.§.loquatur in pœna applicanda parti,& loquatur in mera pœna impoſita per iudicem abſq; aliquo intereſſe alterius partis,& tunc tex.hoc modo intelligatur,datur non ad id quod intereſt,ſed quanti ea res eſt,id eſt,quantum iudex cõdemnauerit, & ſic reincidit in expoſitionem tertij intellectus primæ gl.quem Bar.reprobat,& malè.¶Contra iſtum intellectũ obſtat regula,quæ habet, cp mulcta in dubio applicatur fiſco, & non parti.l.5.C.de modo mul.Ad iſtum rñdet Albe.dupliciter.Primo,cp illa regula procedit in mulcta,quæ imponitur ratione delicti commiſſi extra iudicium,ſecus ſi in iudicio.Not. quia magna eſt limitatio ad illam regulam.Secundo modo reſpondet,cp iſte tex.intelligitur,qñ iudex in ſententia expreſsè ap
38 plicauit mulctam parti.quod eſt diuinare,† tñ pro eius confirmatione facit illud quod per iſtum tex.dixit Bal.in addi.Spe.in ti.de ſent.prola.in 3.col.cp valet præceptum iudicis commina torium de mulctando partem contumacem in pœna applicãda alteri parti.Item ꝺ iſtum intellectum obſt.tex.in l.2.in ver.
* fi.ff.ſi quis in ius voca.non ier.¶In ea.gl.ibi *videtur dari poſt annũ*. Iſta gl.malè dicit,eo quia actio ad intereſſe,qñ datur ex delicto non datur vltra annum. l. 1. §. fin. ff.de eo per quem fac. erit, gl.in l.pupillum.§.in hæredẽ.ff.de reg.iur.Bar.in l.1.§.hęc actio. ff.ſi mul.ven.no.in pol.& ita reprobat iſtam glo. D.Alex.hic,& dicit cp Doct.non tangunt.Et tu dic cp ante eum ita reprobant
39 iſtam gl.Dy.Iac.But.& Alber.de Roſa.hic,in 2.colu.¶† In ea.
a gl.ibi,quia ex delicto no.ex iſta gl.iuncto tex.quod ꝓtumacia[a] dicitur eſſe delictum,ideo condemnatus ex contumacia dicitur eſſe condemnatus ex delicto,ideo ſic ex forma ſtatuti condemnatus pro delicto poteſt impunè offendi,certè ſimiliter cõdemnatus ex contumacia poterit impunè offendi,vt per Bart. & alios hic.Adde gl.expreſſiorem in l.ſi filius.in ver.ſuccurrendum.ff.de interrog.act.quam reputat ſing.Imo.in l.pe.§.ad crimen.in 24.col.ff.de pub.iud.& gl.4.q.1.in ſumma.& in c. ex literis,de conſti.& glo.iuncto tex.in l. ſi plures tutelam.ff.de adminiſt.tu.no.Bar.in l.omne dilectum. in prin. per illum text.de
40 re milit.Bal.Imo.& Mod.in l.ſi mora.ff.ſol. matrim. † Eodem modo dolus dicitur eſſe delictum.Ita no. Bar.in l.1.in fi.princ. ff.de fid.tut.& tex.eſt melior de iure in l.1. in §. nũc tractemus,
41 in ver.planè. ff.de tut. & ratio. diſtra. † Imò contumacia dicitur eſſe maleficiũ,vt probat gl.iuncto tex. in 2.l. ſi plures tutelã, & ibi no.Bar.quod eſt verum latè ſumpto vocabulo, non autem ſtrictè,& propriè ſm Bart.hic,& in l. ſi mora. vbi alij.ff. ſolut.matrim.& in l fin.C.de cri.ſtelli,& latius in c.ex literis,in 5.colum.de conſti.& in c.ſuper eo.de teſt.Bar.in d.l.omne delictum,in prin.† Alibi no.pulchrè D.Abb.in c.1.in 3.colum.ad
42 fi.de iud.cp cõtumacia eſt peccatum mortale. † Limita tamẽ
43 illud quod dixi,cp contumacia eſt delictum ex eo, quod not. decidit Bar.in l.ſi ideo,in prin.per illum tex.ff.de euic.& in l.Papinianus §.meminiſſe.in 3.no.per illũ tex. ff.de inoff. teſt. Iaſon Maynus Mediolanen.Cæſarei, & pontificij iuris Doctor legẽs in Patauina academia.

ADDITIO.

a ¶Contumacia. Adde Iaſ.in l. 1.in §.ſi procurator.ſup.eo.tit.Alex. in l.ſi mora. nu. 13.ff.ſol.mat.& in l.non hoc.nu.5. C.vnde le.Caſt.in l.plerique.nu.9.ff.de in ius vo.Dec.in l.in actionib.nu.3. ff.de in lit.iur. & quòd non ſit propriè delictum, ſed interpretatiuè cùm fit ommittendo,no.Lanf. concl.154. ſecus in committendo. Diſtingue tamen,vt per Capel.Toloſ.q.263. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium incipit à citatione.*
2 *Citatio dicitur eſſe de proceſſu.*
3 *Prima citatio cenſetur extraiudicialis.*
4 *Si actor, qui fecit citare, non comparet in termino citationis, circunducitur citatio, ac ſi non eſſet.*
5 *Per citationem, quam actor fecit, & non comparuit ipſe actor, non cenſetur præſcriptio interrupta.*
6 *Per citationem inualidam non interrumpitur præſcriptio.*
7 *Citatio inualida nil operatur.*
8 *Citatio inualida non conſtituit aduerſarium in contumacia.*

De in ius vocando. Rubr.

1 ¶In gl.rub.no.† cp iudicium incipit[a] à citatione. Idem tenet
a glo.in rub.C.eo.vbi Bar.& Mod.& ibi plenius dixi, & iſtud habet locum non ſolùm in cauſa principali, ſed etiam cauſa appellationis.l.fi.§.illud,& ibi no.Bar.C.de temp.appell.† & ſic habes,cp citatio dicitur de proceſſu, prout expreſſius tenet glo.in c.prudentia,in prin.in ver.formam,de offic.delega.Facit tex.in c.quoniã contra falſam,in ver.citationes,& ibi Doct.de prob. Et ideo ſi ſtatutum dicat,cp appellans debet poſt appellationẽ intra tot dies procedere in cauſa,aliàs appellatio habeatur pro deſerta,ſufficit,cp fecerit partem citari ad hoc, vt dicatur proceſſiſſe,ſm Pau.de Caſt.hic.† Fallit in 1.citatione,quæ cenſetur
3 extraiudicialis,ſecundum gl.in clem.1.in ver. citationes.de iud.
4 ¶† Secundò fallit[b],qñ actor qui fecit citare non comparet in
b termino citationis,quia eo non comparente circunducitur ci-
5 tatio,ac ſi non eſſet facta.l.& poſt edictũ.§.cp ſi is.ff. de iud.† Et ex hoc dicit no.Bal.in l.1.ꝯ.eo.poſt Gul.de Cum.in l.ſicut C.de præſcrip.30 ann.cp per talem citationem qñ actor non comparuit non cenſetur interrupta præſcriptio. Idem tenet Bald.in l. fi.in prin.ff.de eo per quem fac.erit,& in d.l.& poſt edictum.§. 1.vbi hoc reputat no.dignum,& ſequitur Dom. Alex. hic, qui prædicta alleg. Adde,cp idem ſimpliciter tenet Do.Lanfran.de Ori.Brix.in tract.de arb.in 7.par.in q.32. Adde,cp idẽ,& plenius tenet Bal.in c.conſuluit,in 3.col.de offi.deleg.vbi hoc comprobat duab.rationib.Primo, quia actor non comparẽdo videtur renunciare tali citationi. Secundò, quia iſta citatio non habet ſuum perfectum eſſe.d.l.& poſt edictum.§.circunducto.Idem etiam tenet Bald.in addi.Spec.in tit.de cita. in vlt. col.& idem Bal.in reperto. ſuo ſuper Inn.in ver.citatio.Motus,quia actore non comparente,citatio eſt imperfecta,cũ non conſtet ex ſuis partibus, & eſt in caſu caduci. ideo non interrumpit præſcri-
6 ptionem.† Facit[c],quia per citationem inualidam non interrũ
c pitur præſcriptio,ſm Bar.in l.accuſare ff.de adult. Bal.in c.quoniam contra falſam.in 6.col.de prob.& in c.tua nos.in pen.col. de cohabi.cler. & mu.ſicut nec per conteſtationem lit. inualidam factam coram iudice non ſuo interrumpitur præſcriptio. gl.eſt in c.placuit.2.§.cp ſi per naturalem.in ver. interrupta. 16.
7 q.3.& glo.& l.ſi pater,& ibi Bal.C.ne de ſta. defun † Item citatio inualida nihil operatur.glo.in l.ſi accuſatoribus,in glo.fi.C. de accu.quam no.& ſequitur Bal.in c.in nomine domini,in 4.
8 no.de teſti.& in d.c.quoniam contra falſam.in 6.colum.† Item
d citatio inualida[d] non conſtituit aduerſarium in contumacia. gl.in c.de cauſis.i.ver.venire,de offi.delegati.

ADDITIONES.

a ¶Incipit. Adde Bar.in l.& quia.ff.de iur.om.iudi.Bar.Bald.& Doct. in l.vbi cẽptum.ff.de iud.Bal.in addi.Spec.in tit.de appel.verſ.iudicium dicitur.

b ¶Idem ſi Actor compareat, ſed contumaciam Rei non accuſet, vel recedat abſq; licentia iudicis: p ea quæ dicit Anch. conſ. 96.& vide Ang. in rub.inſti. de exce.6.q.prin.in fin.Bart.in l.2.in fin.ff.ſi quis in ius voc.non ier.BELLAC.

c ¶Facit.Adde Iaſ.in l. more.col.11.s. de iud.om.iud.Fel.in cap.illud.de præſc. PVRPV.

d ¶Adde glo.in c.ſi Epiſcopus.3.q.5.glo.in c.paſto.de reſcri.gl. in c.veniens.de acc.Inn.in c.præterea.de dil.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium an valeat sine alia citatione, si partes sint præsentes.*
2 *Præsentia an æquiparetur citationi, & nu. 3.*
4 *Consilium ciuitatis quando non est vocatum, nec citatum prout moris est, si tamen est præsens, & aliquid statuit, an valeat ac si fuisset vocatum.*
5 *Testis non citati dictum nihil valet.*
6 *Sola præsentatione rescripti pars non dicitur conueniri, nisi fuerit citata.*
7 *Sententia diffinitiua lata sine citatione valet vtraque parte præsente.*
8 *Præsens in iudicio compellitur suscipere libellum absque alia citatione.*
9 *Pars si sit præsens in iudicio ob aliam causam; tamen non est vltra citanda, & nu. 11.*
10 *Monitio iudicis habet vim peremptorij, si pars sit præsens.*
12 *Præsens in iudicio præsumitur fuisse citatus.*
13 *Monitio vbi est de substantia, scienta partis non sufficit.*
14 *Pars præsens in iudicio an debeat certificari per iudicem in actu, qui debet fieri.*
15 *Præsens sciens præsumitur.*

LEX PRIMA.

1 IN ius vocare. † Tangit hic Barto. si pars
2 est præsens [a] in iudicio, an valeat iudicium sine alia citatione, & distinguit inter volentem, & inuitum, vt hic per eum. Idem tenet Bar. in l. prolatam. in vlt. col. C. de sent. Paul. de Cast. & Raph. Fulg. hic. Pro distinctione Bar. adde tex. melius facientem, quàm iura, per eum alleg. in c. vocatio ad synodum, in ver. nisi sponte voluerit. 5. q. 2. Tu tene indistinctè, ꝙ data præsentia partis in iudicio non requirit alia citatio. tex. est melior de iure in l. ēt §. fi. in ver. præsente, vel euocato ff. de min. & in l. causa §. causa cognita. eod. titu. & in l. de vnoquoque. in ver. præsentibus, & ibi Ang. & Imo. & Mod. ad hoc no. ff. de re iudi. ita tenet Spec. in ti. de lib. concep. §. sequitur videre. ver. Item dicunt quidam. Io. And. in c. fi. de elec. in 6. in nouella, & in add. Spec. in tit. de sententia. §. vt autem. ver & not. Arch. in c. proposuisti. 28. dist. Bal. hic, & in l. nam ita diuus. ff. de adop. & in Auth. si omnes, in 2. col. C. si mi. se ab hær. abst. & in Auth. offeratur. in 3. col. C. de lit. contest. & in l. 2. & in l. cōsentaneum, in vlt. col. C. quomodo & qñ iud. & in l. addictos. C. de appell. & in l. 2. ad fi. prin. ff. de pac. & in c. plerunque. in 2. col. de rescrip. & in c. consultationi, in 4. col. de offic. delega. & in l. 2. § nam & diuus, ff. de iud. & in addi. Spec. in titu. de reo. in ver. præsumitur quis citatus, & in c. 1. de iud. vbi latè. D. Anto. & alij. Idem tenet Do. Abb. in c. tenor. in vl. col. de re iud. ¶ Pro ista conclusione primò facit ratio, quia cùm citatio fiat ad finē comparitionis, ergo si pars est presens, non est vlterius citanda, sicut certus certiorari non debet. l. 1. in fi. ff. de act. emp. l. 1. in fi.
2 ff. de dote præleg. ¶† Secundò facit, quod vult Bart. hic ꝙ cùm præsentia æquiparetur citationi, vt dixi, certè per productionē instri factam contra præsentem in iudicio ita interrumpitur præscriptio, sicut per citationem, quod est not. fm eum, & ita etiam limita aliam regulam, quæ habet ꝙ productio instri facta sine citatione partis nihil valet. tex. est ī c. chartę. 9. q. 3. & nota. Bart. in Iudices. per illum tex. C. de fi. instrum. quia intelligitur, nisi pars esset præsens. ¶† Tertiò facit & fortius, quia etiam
3 in statuto faciente mentionē de citatione, idem operatur præsentia partis, quod citatio. Tamen si statutum dicat, ꝙ à die citationis vsq; ad talem terminū debeat iudex id facere, certè si non interuenit citatio, sed præsentia partium, habet locum statutum, fm Bal. singulariter in Auth. si omnes. in 2. colu. post lac. But. ibi. C. si min. se ab hæret. abstinuerit. Sequitur Lud. Roma. in l. 1. in 5. col. ff. de arb. Adde Io. And. in d. c. fi. de elect. li. 6.
4 in nouella. ¶† Quartò facit, quod no. vult. Bar. in l. 2. C. de decr. lib. 10. ꝙ quando consilium ciuitatis non est vocatum, nec citatum prout moris est, sed tamē est præsens, & aliquid statuit, valet ac si fuisset conuocatum, quod valde no. licèt Ange. ibi
5 ℨrium teneat. ¶† Quintò facit, ꝙ licèt aliàs dictum testis non
b citati [b] nihil valeat (quia ex quo vltrò deponit nō citatus, redditur suspectus. l. quæ omnia, & ibi Bart. no. ff. de procur. glo. in l. post legatum. §. is vero, & ibi Bar. ff. de his qui. vt indig.) tamē quando testis non esset citatus, & ibi deponeret præsentib. partib. & non ℨdicentib. valeret eius dictum, fm Bal. in l. alia. ad fi. C. de his qui. vt indig. & in l. nec quicquam. §. vbi decretum, in 7. col. ff. de offi. procon. & leg. & in c. porro, quæ fu. pri. causa benefi. ami. D. Ant. de Butr. in c. in nomine domini. de test. Ad hoc
6 alleg. Spec. in ti. de teste. § qualiter. versicu. & iudex. ¶† Sextò facit ꝙ no. vult. Bal. in c. plerunq;, in 2. col. de rescrip. vbi egregiè limitat regulam, quæ habet, ꝙ per solam præsentationem rescripti non dicitur pars cōueniri, nisi fuerit cita. a. l. libertus aduersus. ℨ. eo. Nam illa regula ꝓcedit nisi præsentatio rescripti fieret præsente aduersario, quia præsentia haberetur pro citatione: & quia præsens non est aliter citandus. ¶† Septimò fa-
c cit, quia sententia diffinitiua [c] lata sine citatione, valet vtraque parte præsente, fm Bal. in d. l. nec quicquam. §. vbi decretum, in 7. col. & in l. si accusatorib. C. de accus. & l. 2. C. quomodo, & qñ
8 iudex. D. Abb. in c. tenor, in vlt. col. de re iud. ¶† Octauò facit, quia præsens in iudicio compellitur suscipere libellum absque alia citatione saluo tñ iure deliberandi, etiam si fortuitò ibi reperiatur, fm Bald. in l. addictos. C. de appel. & in d. c. plerunq;. in 2. col. & in c. de causis. in 15. col. de offi. deleg. & D. Abb. in c. tenor. ad fi. Imò fortius tenet Bal. in Auth. offeratur, in 3. col. C. de lit. contest. quòd si aliquis est citatus, ꝙ ℨ. decem dies veniat ad recipiendum libellum, & interim ob aliam causam reperia
9 tur præsens in iudicio, compellitur libellum recipere. ¶† Nonò facit, quia etiam si pars sit præsens in iudicio ob aliam causam, tamen nō est vltra citanda, fm D. Alex. in d. l. de vnoquoque, in 1. col. per iura per eum alleg. Sed tu aduerte, ꝙ in hoc vltimo ℨrium tenet Bal. in c. 1. in 5. col. de iud. & in l. accusatorib. C. de accus. & in l. 2. §. nam & diuus. ff. de iudi. vbi tenet, ꝙ citatus ex vna causa non potest cogi ex alia rñdere. Idem Bal. in l. cum fratrem. in fi. C. de his qui. vt indi. Pet. de Ancha. in consil. 410. Facit ꝙ pulchrè vult idem Bal. in c. conquestus, in pen. col. de fer. ꝙ præsens in iudicio ex vna causa, intelligitur ex omni
10 alia esse absens, & nō cogitur respondere. ¶† Decimò facit, & fortius, quia ēt vbi requiritur peremptorium, si pars est ꝑsens in iudicio, monitio iudicis habet vim peremptorij, secundum Bal. qui reputat hoc not. dignum in l. 2. ad fi. C. quomodo &
11 quando iud. ¶† Vndecimo pro ista conclusione videtur facere ratio, quia præsens in iudicio præsumitur fuisse citatus, fm Arch. in c. proposuisti. 32. dist. quem simpliciter refert Bald. hic, & in l. 2. in pen. col. C. quomodo, & qñ iudex. & in add. Spec. in tit. de reo. in ver. præsumitur quis citatus, & Lud. Rom. hic, sed istud non est verum, cùm præsens in iudicio non præsumatur citatus, vt tenet Bar. in l. furioso. ad fi. ff. de re iud. Bal. in l. 1. C. de sent. Nā in dubio non præsumitur monitio, vel requisitio. text. est no. in cap. 1. ad fi. de allod. in vsib feud. Istud probo ratione.
d Nam citatio non potest fieri [d] sine commissione iudicis, l. neminem, & ibi Bar. & alij notant. C. de exhib. & transf reis. Bart. in l. 1. §. cura carnis. ad fin. ff. de offic. præfe. vrb. sed monitio iudicis non præsumitur fm Bal. in addi. Spec. in ti. de citatione, in ver. an statur. Ang. in l. ne diu. C. de pœ. D. Ant. de But. in c. quoniam ℨ falsam. in 4. col. de prob. & in c. 1. vbi etiam Imo. de iu. tangit remissiuè Bal. hic, quicquid teneat hic Ludo. Rom. habe
e tur in l. sciendum. ff. de verb. obl. Intellige, [e] nisi pars de longinquo venisset, quia tunc bene præsumitur citata, fm D. Anto. & alios in d. c. 1. & Lud. Rom. hic. Fran. de Are. in cons. 30. inc. viso themate, & consultatione ad me transmissa. in pe. col. Vel nisi misisset nuncium ad comparendum, tunc etiam præsumitur citatus. tex. est no. in c. bonæ. j. in ver. per nuncium, & ibi Bal. ad hoc not. de elec. Et dicit in simili. Bald. in c. cum in iure. in 2. col. de off. deleg. ꝙ si probatur responsio rei, præsumitur interroga
12 tio actoris præcessisse. ¶† Ex prædictis omnib. stat conclusio, ꝙ
f indistinctè pars presens in iudicio nō est aliter citanda. Limita [f] quando citatio fit solùm ad fi. simplicis comparitionis, vt citatus simpliciter cōpareat, secus si fieret ad finem rñsionis, & defensionis. Vnde si aliquis est presens in iudicio, & iudex velit eum compellere ad respondēdum inquisitioni, certè non potest cogi, nisi prius citetur, quia citatio ℨ inquisitum fit non solum vt compareat, sed etiam vt suas defensiones instruat, fm
13 Bal. in l. cum fratrem. C. de his qui. vt indi. ¶† Secundò limita, quando

ADDITIONES.

a ¶Præsens. Adde Abb. in c. tenor. de re iud. Fel. in c. gratum, in 2. colum. de offi. deleg. in c. cum oporteat. in 3. no. de accus. Alex. in l. de vnoquoque, in 5. not. de re iud. Iason. in l. nec quicquam. §. vbi decre. col. 5. 6. limita, supra de offic. proconf. Abb. lib. 1. conf. 36. col. fi. Lanfr. in c. quoniam. de prob. col. 12. Perusi. in c. fi. de elect. lib. 6. col. pen. Fely. c. 2. de test. col. 6. ver. 13. limita. in c. fi. de iudi. col. 7. in c. gratum. col. 2. de offi. deleg. fac. Ang. in §. omnis. insti. de verb. oblig. col. 2. PVRPV.

b ¶Citati. Adde, ꝙ fallit vbi agitur de peccato impediendo, secundum Abb. & Io. de Imo. in c. iurauit. de proba.

c ¶Diffinitiua. Adde But, in c. quoniam contra. de proba.

d ¶Adde Ange. in l. 1. in §. hæc stipul. ff. si cui plusquam per l. falcid. diffusè per Lanfran. in repet. c. quoniam contra falsam. de proba.

e ¶Intellige. Perusi. in c. cum parati. colu. 3. & 4. de appell. Aret. in §. quadrupli. colum. 4. de actionibus. PVRPV.

f ¶Adde aliam limit. videlicet vt non procedat in sententia, in qua non sufficit partem esse præsentem, sed requiritur citatio, vt per Abb. & Deci. in c. ecclesia S. Mariæ. col. 9. ver. prædicta conclusio, de consti. BBLLAC.

quando citatio requireretur per modum formæ,ſm Bal.in ca. 2.de mi.vaſal.qui contumax eſt.Facit ꝙ vult Bald.in c. 1. §. ad hoc.in 8.col.de pace in.fir.ꝙ vbi monitio eſt de ſubſtantia,ſciẽtia partis non ſufficit.pendet tamen veritas huius limitationis ab eo, ꝙ alibi traditur, an in his quæ requiruntur pro forma, ſufficiat implere per ęquipollens,de quo per Mo.in l.2.ff.de li.
14 & poſt. ¶† Tertiò limita, dummodo pars præſens in iudicio certificetur per iudicem de actu, qui debet fieri, aliàs cenſeret factus tanquam ⁊ abſentem,ſecundum Bar.in l.furioſo,ad fin. ff.de re iud.quem ſequitur D.Ant.de But.in d.c.1.de iud. Contrarium,& melius tenent Ang.& Imo.in d.l.de vnoquoque.d.
15 Fran. de Aret in d.c.1. in 9.colu.eo'† quia præſens præſumitur ſciens,ſm Bal.in c.1.in 1.colu. ſi de inueſt.inter dom.& vaſa.lis oria.& in l.teſtium,ad fi. vbi etiam Sal.C.de teſt. Hinc dicit no. Bar.in l.1.§ fi.ff.de auth. tut. ꝙ teſtis qui dicit ſe ſcire, quia fuit præſens,optimè probat,licèt aliter non dicat,ꝙ audiuerit, vel intellexerit,& eſt bonus tex.in §.ſi quis igitur,in ver. præſentib. & ibi Ange.ad hoc not.& in §.oportet. 2.in ver. præſentibus.in Auth.de miſtru.cau.& fi.Bart. Ange.Imo.& Mod.in l.2.§.fi.per gl.ibi ff.ſol.matr.& in l hæredes palam.§.fi.de teſt.Bald.in l.1.ad fi.C.de bon.poſſ.ſecundum tab.& in l ſi non ſpeciali. in princ. ff.de teſt.Imo & Dom.Abb.in c.peruenit. 2. de teſti. cog.
Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Magiſtratus durante officio non poſſunt in ius vocari,nec conueniri, vide pulchras limitationes.nu.2.& 3.*
4 *Dum,dictio monoſyllaba an importet conditionem actu perſeuerantem.*
5 *Præco,qui vadit per ciuitatem præconizando, non poteſt interim citari verbaliter,nec etiam realiter,nec per perſonam capi.*
6 *Statutum in marito,quando habeat locum in vxore.*
7 *Aſſociantes ſanus non poſſunt interim in ius vocari.*
8 *Vidua mortuo marito an teneatur intra annum filijs tutorem petere, & an poſſit in ius vocari.*
9 *Conſiſtere qui habet coram vno iudice,non poteſt coram alio in ius vocari.*
10 *Carceratus non poteſt citari, & proceſſus contra ipſum eſt ipſo iure nullus.*
11 *Infantes,& furioſi non poſſunt in ius vocari.*

LEX II.

IN ius vocari. In iſta l. & in l.ſequenti,& ſeq.vſq; ad §.prætor ait,enumerantur 15. perſonæ, quæ à iure ciuili prohibentur in ius vocari, & ſm Bar. iſta lex ſeruatur de facto ,ut iacet .Sed aduerte, ꝙ in iſtis ll. loquitur iuriſc. de his perſonis,quæ iure ciuili prohibentur omnino in ius vocari,adeo ꝙ etiam de permiſſu prætoris non poſſent in ius vocari.Poſtea in d.§.prętor ait,& l.ſeq.tractat de his perſonis,quæ à iure prætorio prohibentur vocari in ius,tamen ex permiſſio
1 ne prætoris impetrata venia poſſunt in ius vocari.¶† No. regu
a lam,ꝙ magiſtratus durante officio non poſſunt in ius voca-
b ri,nec conueniri. Facit l.pars literarum,vbi gl.no.ff.de iud.cũ concor.alleg.per gl.hic,& ibi intelligendo, vt ibi gl.eſt tex. in c. prohibentur.2.q.1.Bar.in l.de pupillo.§. ſi quis ipſi prætori.in 1. q.ff.de ope.nou.nun.Amplia iſtam regulam ꝓcedere in quacunque citatione,ſiue reali,ſiue verbali,ſm Bar.hic.¶Secundò not. amplia,ꝙ adeo magiſtratus prohibetur durante officio ꝛ ueniri,ꝙ etiam nõ tenetur per ꝓcuratorem cõparere,aliàs nullum eſſet eorum priuilegium,ſm Bar.in l.2.§.ſi quis in iudicio ff.ſi quis cau.¶Iſtam regulam limita primò ſm Bar hic,vt procedat quando magiſtratus citatur, vt compareat dum eſt in magiſtratu,ſecus ſi citetur vt compareat finito magiſtratu, dũ talis citatio conferatur in tpus permiſſum, per regulam l. ſi in tempus.ff.de hær.inſti.ſicut valet citatio facta die feriato vt citatus compareat die non feriato,vt habetur per Bar. & alios in l.1.§.nunciatio,cum ſuis concor.ff.de oper.nou.nun. & in l. ſi. C.de fer.Adde,ꝙ iſtam limitationem ponit gl.in c. prohibent. 2.q.1.Cano.in c.legebatur.de maio.& obed. Facit.l.ſi adulteriũ
2 cum inceſtu § fi.ff.de adult.¶† Secundò limita, ' qñ conueniũ
c tur pro delictis in officio commiſſis,ſm gl.hic & in l.nec magiſtratib.& ibi Bar.ff.de iniur. & eſt tex.in l.iubemus.C.ad l.Iul.repe.& ibi gl.no.in ver.adminiſtrat,quam ad hoc reputat ſingu. Iud.Rom.in conſi.415.Facit tex. in §. ſi quis vero.in Auth.vt dif.iud.& tex.in c.ſancimus.2.q.7.gl.in d. ca. prohibentur,& ibi Gemi.Bal.in l.mancipia.C. de ſeru. fug. Ideo magiſtratus poſſunt pro furto interim conueniri,ſecundum gl.hic,& eſt tex.in §.ſi quis.in Auth. vt iud.ſine quoquo ſuſira. quem Ange.ibi ad hoc reputat ſing.Facit tex.in §.illud. 2.eod.tit.Adde etiam text. ſolennem in l.nulli,& ibi clarius Barto.C. quorum appell.non recipi.Facit quod no.Bal.in ti.de pace conſtan.in ver.in nomine Chriſti, ꝙ anciani durante officio poſſunt pro delictis per eos commiſſis remoueri ab ancianatu,& Ang.in l. 2.§.fin ff.de his,qui ſui vel alien.iur. tenet ꝙ anciani poſſunt remouere Poteſtatem durante eius officio, ſi nolit facere id, ꝙ debet.Adde etiam,ſi delegatus Papæ delinquat,poteſt recuſari coram ordinario,& punietur poſtea finito officio.glo.eſt ſing.in ca.fin.& ibi Imo.in 9.colum.de reſcrip.c.fin.& ibi D. Abb.de ſtatu mo. ¶Ex prædictis apparet malè dicere glo.in l.2.in ver.locum habere.ff.quod me. cau. quæ vult,ꝙ etiam pro delictis commiſſis in officio non poſſunt tunc magiſtratus conueniri, ſed demum finito officio,per iſtum tex.& Ange ibi, dicit, ꝙ iudices habentes merum, vel mixtum imperium, & ſic altam iuriſd. ſi reperiantur in expreſſa barataria, vel furto,non poſſunt conueniri durante officio. Secus eſt in magiſtratibus habentibus baſſam iuriſd.Nam illa glo.& Ange. ibi malè dicunt, vt patet
3 per prædicta.¶† Tertiò limita prædictam regulam, vt procedat in habentibus dignitatem cum adminiſtratione,vt ſunt Poteſtates, vel Vicarij: Secus ſi habeant dignitatem ſine adminiſtratione,vt ſunt Comites,Marchiones,Duces, & Reges: quia iſti proculdubio poſſunt conueniri.l.2.C.vbi ſenato, vel clari. ſecundum Bar.in d.l.nec magiſtratibus. ff. de iniur.Cano.in d. c.legebatur.Gemi.in d c. prohibentur. Sed tu dic,ꝙ melior eſt ratio,quia habent officium perpetuum,vt j.ſubijciam.¶Quartò no limita,ꝙ magiſtratus non poſſunt conueniri, verum eſt in loco ſui magiſtratus, ſed alibi ſic, puta in patria ſua,glo.eſt notabilis in l.ſi præſens.in gl.1.C.de epi.aud.Albe. vbi eam no. declarat in l.ſenatus in vlt. colum. ff.de off.præſid.¶Quintò limita in officiali perpetuo, vel ad beneplacitum,qui perpetuo æquiparatur,ſecundum Bar.in l.de pupillo.§.ſi quis ipſi prætori,in 2.& 3.q.ff.de oper.nou.nun.Ange.& Mod.hic. Spec.in tit. de actore.§.1:ver.Item illuſtris,& in tit.de reo.in ver.Item conſultus.Bald.in l.pars literarum.ff.de iud.& in l. niſi finita per illum tex.ff.de tute.& ratio.diſtra.D.Ant.de But. in c. cæterum, ad fi.de iura.calum.¶Sextò limita,niſi à iure imponatur pœna remotionis ab officio, tunc poterit etiam durante magiſtratu conueniri,quia ſi expectaremus finem officij,fruſtra fieret talis amotio,ſecundum Bald.in tit. de pace conſtan. in ver.credentia,ad fi.per d.l.iubemus.C.ad l.Iul. repe. ¶Septimò limita,niſi actio eſſet tempore peritura,quia ſaltem vſque ad lit.conte.poteſt magiſtratus conueniri.l.ſenatus,cum glo.ff.de off.præſi.Canoniſtæ in d. cap.legebatur,de maio.& obed.¶Octauo limita, quando aliquid faciunt contra iuriſd.ſuperioris, tunc etiam ſi ſint maximi magiſtratus, poſſunt durante officio conueniri. tex.eſt in l.ſi appellationem,& ibi Bal.no.C.de appell.¶Not.ex tex.ibi (dum ſacra facit,)quod ępiſcopus vel ſacerdos dum ſacra colit,non poteſt conueniri,quod intelligit Bart. vt compareat tunc,ſed bene poteſt citari,vt poſtea compareat finito officio.Contrarium tenet Ang.& Raph. Fulg.quia talis ſtrepitus citationis non debet fieri in eccleſia, dum ſacra celebrantur.ca. decet.de immu.eccl.in 6.& idem tenet Ang. in l. pleriq;. infra eo.licet verum ſit,ꝙ actus citationis poſſit aliàs in eccle.fieri.l. præſenti.§. 1.vbi Bart.not. C. de his,qui ad eccle.confu.& idem
4 Barto.in d.l.plerique,vbi dicetur.j.eo.¶† Tertio iſtum text.in ver.dum ſacra facit.alleg.Ioan.And.in pe.q.in addi.Spec.in tit. de cõdit.appoſitis, ſuper rub.an iſta dictio monoſyllaba,dum, importet conditionem actu perſeuerantem, quando certa cõmunitas conceſſiſſet prædia publica in emphyteuſim Titio, dum princeps cõſenſerit,an ſufficiat principem ſemel conſenſiſſe,an verò requiritur, ꝙ perſeueret, ita ꝙ mutare poſſit? Ibi
d videas,aliàs enim clarum eſt,ꝙ dictio dum, facit conditionẽ, ſecundum gl.& Bar.in l.1.C.de leg. Bart.in l.1.in 8. colum.ff.de
5 condi.& demonſt.¶† Quarto not.in verſi. nec cum, ꝙ præco, qui vadit per ciuitatem præconizando, non poteſt interim citari verbaliter, nec etiam realiter: & ſic non poteſt capi per pſonam,& dicit Bar.ꝙ per iſtum text. fecit liberari a carceribus quendam præconem,qui fuerat captus pro debito, dum iret præconizando.Intelligitur ſecundum Ang.Ful. & D.Alex.hic, quando ibat præconizando pro cauſa publica, ſecus quando
6 ad inſtantiam priuatorum iret citando.¶† Quintò pondera tex.ibi (qui vxorem ducit aut quæ nubit.)hic probari,quod ſtatutum in marito non habet locum in vxore, niſi etiam de ea exprimatur,aliàs iſte tex.eſſet ſuperfluus, & ſic ſtatutũ in vno ex

ADDITIONES.

a ¶Magiſtratus.Adde Cy.in l.presbyteri.C.de Epi.& cler.Bar. in l. principalib. ff.ſi cert.pet.
b ¶Cõueniri. Facit latè tex.in c.legebatur.de maio.& obed.Alex.lib.4.conſ.1. col.3.verſi.2. PVRPV.
c ¶Secundo limita. Vide Fran. Are. in l.1. ſupra de iud.om. iud. Adde Alex.in c.dilectus.col.4.de reſcrip. PVRPV.
d ¶Dictio dum.Adde Io.And.in c.ex tuarum.de auth.& vſu pal.

in vno correlatiuis non habet locum in alio, nisi exprimatur. Istud vī contra tex.in l.fi.vbi Bar.& alij.no.C.de indi.vidu.tol. cum concor.quas ibi dedi.Ideo potes dicere fm Doct.D.Ant. de But.post Innoc.ibi in c.vniuersitatis,in 2.col. C. de sent. excom.p qñ vnum correlatiuorum in aliqua materia non æquè proportionatur alteri,tunc dispositum in vno non intelligitur in alio dispositum, nisi exprimatur. Vñ hoc in iudicialib. quia comparitio spectat ad virum pro vxore,non ècontra,non videbatur æqua proportio,ideo expressum fuit etiã de vxore per tex.in l.2.in prin.ff.de iniu.vbi iniuria facta viro,non intelligitur facta vxori,sed bene eꝫ, quia vxores debent defendi à viris,sed
7 non eꝫ. ¶† Sextò not. p associantes funus non pñt interim in ius vocari,imò associãtes funus familiare hñt ẽt nouẽ dies post ꝫ.quos adhuc conueniri non pñt.§.pe. in Auth. vt cum de appell.cog.hic allegato in gl.in Auth.sed nec,& in Auth.item cũ C.de sepul.vio. per quæ iura dicit Bar. in l. interdum,in prin.ff.
8 de iud.se defendisse † multas viduas,quæ mortuo marito intra annum non petierunt tutorem filijs suis:nam debẽt priuari hæreditate filiorum,iuxta l.sciant.cum si.C.de leg.hæred.nam fm Bar.vltra annum habent ẽt nouem dies,intra quos non tenentur exire domum,& ire ad iudicem,iurib.præalleg. Adde etiã
9 quod vult Bar.in l.1.§.eleganter.ff.de lib.agno.¶† Septimò no. ex l.quinq;.p qui coram vno iudice habet consistere, non potest coram vno alio in ius vocari,quod intellige, & limita vt p Bar.in l.2.ꝫ.eo.& in l.3.§.1.ff.de custodia reo.Bal.Ange.& Pau.
10 de Cas.in l.2.§.1.ff.si quis caut.Ang.in l.ꝫ.§.1.ff.de re iud.† Per istum text. tenet Bart. p qui est in carceribus non potest citari,& processus ꝫ eum factus est ipso iure nullus, si iudex sciuit eum esse carceratum,alias sibi datur restitutio in integ.l. quæsitum. cum gl.ff.de re iud.Melius facit tex.in l.2. & ibi Bald.C. ex qui. cau.ma.idem tenet Bart.in cons.298.inci. Catherina accusauit Ritam.Pau.de Cast.in cons.41.p inci.visis actis, & actitatis in captura Thomasij.in fi.Contrarium tenet ipsemet Bar. & melius in l.is qui reus.in vlt.col.ff.de pub.iud.per gl. fi.ibi in fi.imò incarceratus potest citari, & debet comparere per procuratorem.Pau de Cast.hic,& in l.quæsitum.ff.de re iud. & in l.sed & si quis.in prin.ff.si quis cau. dicit se vidisse de hoc dubitari Florentiæ,vbi multoties proceditur ꝫ eos, qui sunt in carcere, & tenet, p si sit iniustè carceratus,& habeat facultatem cõparendi per procuratorem,quia ibi sit copia procuratorum,tunc vera sit opinio Bar.in d.l.is,qui reus. sed altero istorum deficiente procedit opi.Bar.hic.Idem punctum aliter tenet D.Fran.de Aret. licèt de Pau non faciat mentionem in cons.131.p inci.consultissimè domine collateralis. Bene facit tex.in l.idemq;. in prin. ff.pro soc.per quem no. ibi Bar. p vbicunq; lex dicit p aliquis debeat mittere procuratorem,debet intelligi si erat ei facile inuenire idoneum procuratorem, & ita teneas secundam opi. ꝫ Bar.hic,quod qui est in carceribus.potest citari, & debet comparere per procuratorem,vt est gl.in l.2. C.ex quib.cau.ma. & ita etiam tenet Bar.& Lud.Rom.hic,& Bal.in c.dilecti.in 2.col.de appel.& in l.nemo carcerem.C.de exact. trib. lib. 10. & in l. ab eo.in 2.col.C.quomodo,& qñ iudex.Ang. in cons.65.quod in-
11 cip.dictum statutum , seu ordinamentum. ¶† Vltimò not.p infantes,& furiosi nõ pñt in ius vocari, & eorum citationes essent ipso iure nulle fm Ang.hic,& Bal.in c.1.in pe.col.de milit. vasal.qui contu. est: si autem est pupillus maior infante , tunc potest citari.vt compareat legitimè per tutorem , vel curatorem,vt hic in glo. & l.si minor. ff.de bon. auth.iud.poss.& licet Pau.de Cast.dicat,p vidit de hoc pluries dubitari,& quosdam tenere,p semper citari debeat ipse tutor. & Pau. de Cast.in l.2. ff.de condit.fur.dicit p aduocati,& procuratores cõiter practicant,p nunquam citetur pupillus,veritas est, p imò etiam pupillus potest citari, vt legitimè compareat , fm practicam huius gl.prout etiam tenet ipse Pau.de Cast.hic,& Bar.in l.1.§.sufficit.ff.de adminis.tut.& in l.qui habet.§. 1. ff.de tut. & not.Io. And. in addi. Spe.in ti.de reo.in addi.inci.querit Ros.latè Imo. in l.ꝫ pupillum,in prin. ff.de re iud.Bal.in l.1.C.de procu.
Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Parentum appellatione veniunt parentes in infinitum.*
2 *Parentes propriè intelliguntur vsq; ad tritauum. A tritauo supra propriè dicuntur maiores.*
3 *Si statuto caueatur, p quilibet compellatur venire ad habitandum in communitate,in qua ipse,& maiores sui nati fuerunt, quod si probatum fuerit,p aliquis,& pater,& auus eius fuerint oriundi ex communitate,istud non sufficit,vt habeat locum tale statutum.*
4 *Verba licèt deficeant capi in proprio significatu , tamen causa honestatis conseruandæ fit extensio ad improprium significatum,& nu. 7.*
5 *Statutum cogens affines ad compromissum,comprehendit etiam affines qui sunt in tali affinitate,de qua ius non curat.*
6 *Filiorum appellatione propriè non veniunt nepotes.*
8 *Parentum appellatione veniunt parentes vtriusque sexus.*
9 *Statutum si disponat,p quælibet hæreditas , & successio ascendentium deferatur masculis legitimè descendentib. exclusis fœminis , si dotatæ fuerint,vel masculi parati sunt dotare,tale statutum quamuis generaliter loquatur,no habet locum in successione matris,vel auiæ maternæ.*
10 *Parentis appellatione venit etiam pater naturalis.*
11 *Filius occidens patrem naturalem,ita tenetur.l. Pompeia.de parri. vel alia pœna municipali,sicut si occidisset patrem legitimum.*
12 *Patris appellationes venit etiam pater adoptiuus.*
13 *Statuto stante,p existentib.filijs masculis,fœminæ non succedant patri, tale statutum non habet locum in filijs arrogatis.*
14 *Filius licèt mutet statum,tamen debet patrem honorare.*
15 *Filius naturalis tantum licet non possit vocare patrem in ius sine venia,tamen secus est in filio incestuoso, cùm sit natus ex damnato, & punibili coitu.*

LEX IIII.

§ Prætor ait. Hic ponuntur tria genera personarum , quæ prohibẽtur vocari in ius non simpliciter vt legib.precedentib.sed sine permissione,& licentia prætoris , & sic non impetrata prius ab eo venia. Primò parentes.Secdò patroni,& patronæ.Tertio liberi.& parentes patroni,vel patronæ,quæ singula Iurisc.in ista l.& in ll.seq.vsq; ad d.l.quis.procedit declarando.¶No.p parentes in infinitum prohibentur vocari in ius,nisi petita venia,concor.sunt in gl.Ideo dicit gl.in § pœnales.in ver. parentem. Insti.de act.p si Adam à quo oẽs processimus,hodie viueret,nemo posset eum vocare
1 in ius sine venia. ¶† Secdo not.p appellatione parentum a ve-
a niunt parentes in infinitum,& sic oẽs ascendentes in infinitum, imò gñalius fm subiectam materiam terminus parentes non solùm capitur pro omnib.ascendentib , sed etiam pro omni,q per genus,vel matrimonium coniunguntur. Vñ si statutum dicat,p parentes rebellium non possent hẽre officium in cõmuni,intelligitur de omnib.qualitercunq; coniunctis, probat tex. in §.œconomus,vbi Ang.ad hoc not.in Auth.de alie.& emph.
2 ¶† Tertiò no.p propriè parentes intelliguntur vsq; ad tritauũ, à tritauo.s.propriè dicuntur maiores,vt dicit tex in l. iurisc. §. parentes.ff.de gradi. hic alleg.in gl.Per ista iura determinat no. Albe.de Ros.in c.dat statutorum.q.79.inci.Item quæro cauet,
3 p si quis oriundus,& c.† p si statuto caueatur, p quilibet compellatur venire ad habitandum in communitate,in qua ipse,& maiores sui nati fuerunt,p si probatum fuerit p aliquis,& pater,& auus eius fuerint oriundi ex illa communitate , p istud non sufficit vt habeat locum tale statutum , & sic vt compelli possint ad veniendum habitare in illa cõitate,eo quia maiores dicuntur vltra tritauum:parentes verò sunt pater, & auus vsq; ad tritauum,iurib.præalleg.Sed adde, p in ꝫrium facit illud,p egregiè consuluit Old.Laud.in cons. 25.p inc.thema tale est. aliquis propter defectum etatis.vbi attingendo intellectum.c. is q,&c licet pater.de sepul. in 6.in quib.dr pro si aliquis decessit non electa sibi sepultura,dẽt sepeliri in ecclesia,in qua maiores sui sepulti fuerunt , quo intelligitur illud maiores:nam pone p pater, & auus suus elegerunt sepulturã apud fratres pdicatores.S.Dominici.alij verò superiores sunt sepulti in ecclesia cathedrali,quid horũ attendetur? Arguit ad partes,& præcipuè p maiorum appellatio propriè , & strictè sumpta est vltra tritauum tantum,vt hoc tex.& d.§.parentes, ergo à prima significatione non est recedendum? Finaliter determinat contrariũ per plura , præsertim qa maiorum significatio in patre,& auo verificatur.Allegat text. peregrinum in l. si cohortalis.in versi. maiorum suorum. C.de cohor.lib. 12. quem text.etiam alleg. Bal.sed ad aliud in c.si vasallus,circa prin. si de feud. fue. contr. inter dom.& agna.Istam decis.Old.sequitur Ioan.And.in add. Spec.in tit.de sepul.super rub.& Gem.in d.cap.is qui Facit tex. in d.l.lex quæ tutores.in ver.maiorum imagines.C.de adm.tu. Putarem etiam,p in hoc deberet attendi communis vsus loquendi,qui in statutis præualet proprietati vocabulorum , fm Bar.in l.Labeo.§.idem Tubero,per illum tex. ff.de supel.leg. & in rub.ff.de oper.nou.nun.in 2.colum.& Dom.Anto.de Butr. in prœmio decreta. Et prædicta not.ad intellectum.l.si in emptione.in ver. maiorum eius. ff. de min. & ibi glo. quæ dicit nota mirabile interesse.Prædictis etiam adde, p Laur.Valla.in 4.elegan.suarum in ca.47. quod inci. partes,reprobat audacter istam dñiam Iurisc on. p maiores more Romano solùm intelligantur à tritauo vltra, nam in ꝫrium dicit esse authoritatem Ciceronis

ADDITIO.

a ¶Parentum. Adde glo. in l. appellatione parentis. ff. de verbor. sign. l.inter agnatos. C.de eman.libe.

Ciceronis in Crispum Salustium. Ego maiorib. meis preluxi, vt si prius minus noti fuerunt, à me initiũ capient, &c. vbi verbũ maiorib. non intelligit à tritauo vltra. Illud tñ non multũ face ret ad reprobationem Iurisconſ. ¶ Quarto no. ex eo. tex. ꝙ licet parentes propriè intelligantur vſq; ad tritauum tñ. d. l. iuriſc. §. parentes. tñ hic intelliguntur vſq; in infinitum, quia honeſtius
4 eſt, vt dicit litera. † Ex hoc not. ꝙ licèt verba debeant capi in
a proprio ſignificatu. l. 1. §. ſi is qui nauem. ff. de exer. l. non aliter, & l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. Bar. in l. non dubium. in 2 col. C. de legi. Tñ cauſa honeſtatis conſeruandæ fit extenſio ad improprium ſignificatum, quod eſt no. ſm Ange. hic, & ſequuntur Raph. Fulg. & d. Ale. hic. Tu conſidera ꝙ hic ſumus in materia fauorabili, propter reuerentiam, & honorem conſeruandum, vt in tex. & expreſsè Bart. & alij. Ideo fit extenſio ẽt ad improprium ſignificatum. Vñ pondera hic eſſe text. ꝙ vbi ſumus in materia fauorabili, fit extenſio ẽt ad improprium ſignificatum, & ita limita regulã prędictam. Ideo hic dicit tex. ꝙ appellatione parentum in iſta materia fauorabili edicti p̃toris, veniunt parentes in infinitum ⁊ Scd̃m ſignifica. Itẽ veniunt parentes naturales tñ. Imò veniunt parentes ciuiliter tñ. ſ. adopti ui. Cõfirmo per illud, quod vult Bal. in l. qui ſe patris. in vlt. col. C. vnde lib. & cum eo ibi tranſeunt Pau. de Caſt. Lud. Rom. & Alex. ꝙ ſtatutum diſponens, ꝙ agnati teneantur compromittere, quia eſt fauorabile, extenditur ad caſum improprium, vt comprehendat etiam filium emancipatum, ita etiam nepotẽ conceptum, & natum poſt emãcipationem patris, & alios deſcendentes ab eo, quamuis impropriè ſint agnati. Et per hoc re
5 fert † Pau. de Caſt. ibi, ſe conſuluiſſe, ꝙ ſtatutum cogens affines ad compromiſſum, comprehendit ẽt tales affines, qui ſunt in
6 tali affinitate, de qua ius non curat vt ibi per eũ. † Ad idẽ facit quod volunt Bal. Sal & Mod. in l. 2. C. eo. ꝙ ſtatutum diſponẽs ꝙ exiſtentib. filijs maſc. fœminæ non ſuccedat patri, quia iſtud ſtatutum eſt fauorabile ex parte maſculorum, dum loquitur de filijs, etiam comprehendit nepotes, & ſic caſum impropriũ,
b cùm appel. filiorum non veniant propriè nepotes. l. liberorũ, & ibi Bar. in 2. quęſtio. declarat. ff. de verb. ſign. & hoc propriè dixit tex. in l. filium habeo. ff. ad Mace. Ad idem facit, qđ vult Bar. in l. quemadmodum. circa medium. C. de arg. & cenſi. lib. 11. cum concor. quas dedi in d. l. ſi quis id ꝙ. ſ̃. de iur. omn. iud. Accedat etiã, ꝙ vbi ſumus in materia fauorabili, licita eſt extẽſio, ſm Bar. in l. ſi conſtante. in prin. in 11. q. 1. partis prin. cũ ſuis concor. ff. fol. matrim. Facit bonus tex. in l. hoc modo. in fi. ff. de
7 cond. & demonſt. ¶ † Not. perpetuò iſtam fallent. quia ſeruiet tibi ad infinita, pręſertim ad interpretationem ſtatutorum, vbi dicimus, ꝙ verba debent propriè intelligi, quia ſi loqueretur, in materia fauorabili, extẽderetur ẽt ad ſignificatum impropriũ.
8 ¶ † Quintò no. ex hoc text. ꝙ appellatione parentum veniunt ẽt parentes vtriuſq; ſexus, & ſic pater, mater, & alij aſcendẽtes. Imò appel. patris in materia odioſa venit etiam mater. glo. eſt no. in l. q ſquis. in ver. minus auſuras, & ibi Bald. no. C. ad l. Iulia.
9 maie. † Sed aduerte, ꝙ ſi ſtatutum diſponat, ꝙ quælibet hęreditas, & ſucceſſio aſcendentium deferatur maſculis legitimè deſcendentib. excluſis fœminis ſi dotatæ fuerint, vel maſculi, parati ſunt dotare, tale ſtatutum q̃uis gñaliter loquatur, non habet locum in ſucceſſione matris, vel auiæ maternæ, ſed ſolùm in aſcendentib. per lineã maſculinã. ita ⁊ſoluerunt. d. Chriſtoph. de Caſt. Ioan. de Imo. & Raph. Cum. inter ⁊ſilia ipſius Raph. in conſ. 207. in ci. item ꝙ quęlibet hęreditas. Motus præcipuè triplici fundamento. Primo quia ratio, & mens iſtius ſtatuti fuit conſeruare hæreditates agnatorum inter ipſos agnatos, & ſic tale ſtatutum fuit editum fauore agnationis, vt no. vult Bal. in l. maximum vitium. in 4. col. C. de lib. præte. ergo nõ debet extẽdi ad hĩditates cognatorum. Scd̃o, & fortius, quia ſtatutum excludit fœminas, ea ratione, quia dotatæ fuerint: ſed iſta ratio ceſſat in matre, & auia, quia ad eas non pertinet officium dotandi. l. mater. C. de iu. dot. dixi in Auth. res quæ. C. communia de leg. Ergo iſtud ſtatutum debet intelligi de hęreditatibus eorum, qui tenentur dotare, & ſic de hæreditatibus patris, aui, vel proaui paterni. Tertiò quia iſtud ſtatutũ eſt correctorium iuris communis, quia corrigit. l. fin. C. de lib. præte. Ergo debet reſtringi, vt minus corigat ius commune quàm ſit poſſibile. Nota eſt deciſio, & magna ad intellectum iſtius ſtatuti, ſed caue, quia prima ratio nõ videtur tuta, ꝙ in iſto ſtatuto iſta ſola fuerit ratio fauore agnationis, quia contrarium dicit Bar. in l. liberorum. ff. de verbor. ſig. in 6. colum. in ver. his præmiſſis reducamus hanc materiam ad quæſtionem de facto. in fi. illius ver. Sequitur Fran. de Are. in conſ. 27. quod inc. proponitur ex facto. in 3. colum. in fi. D. Alex. in conſ. 80. in 1. volum. quod inci. viſo, & opportunè animaduerſo. in 6. colum. Bal. in l. ſi defunctus, in vlt. colum. C. de ſuis, & legi. & dicit Bal. in l. Titia cum teſtamento. §. Lucius Titius. 2. per illum tex. ff. de leg. 2. ꝙ ratio iſtius ſtatuti eſt, quia maſculi maiora onera ſupportant, q̃ fœminæ. tñ ex aduerſo, quòd illa ſola fuerit ratio. l. rõne agnationis, tenet Io. And. in addi. Spec. in tit. de ſucceſ. ab inteſt. ſuper rub. Cy. in l. 1. & ibi Ang. & Sal. C. de adult. Bar. (ſi bene inſpexeris) in l. 2. §. videndum. ff. ad Tertul. Bal. in l. 2. C. de in ius vocand. & in l. cun ctos populos. in 15. colum. C. de ſum. trinit. & in l. fi. vbi etiam Imo. ff. de hæred. inſtitu. & in d. l. maximum vicium. in 4. col. Saly. in l. 2. C. de noxa. Aug. in conſ. 63. quod inci. Mart. Ló. de Floren. Tñ pro prima, ꝙ illa non ſit ſola rõ, multum facit, quia in lege, vel ſtatuto nõ præſumitur, ꝙ ſit vna ſola ratio, ſed plures, ſm Sal. in l. ſi ſerui veſtri. C. de noxa. quem refert, & multũ exclamat. D. Alex. in l. ſi conſtante. in prin. in 6. col. ff. ſol. ma. Similiter ſm fundamentum non vr̃ tutum, quia bene fateor, ꝙ tale ſtatutum intelligitur, ſi dotatæ fuerint ab ea perſona, de cuius
c hĩditate agitur, c aliàs ſtatutum illud non haberet locũ, prout no. dicit Bal. in l. 1. C. de legit. hære. cum concor. quas dedi in l. q̃ nouella, vbi eſt bonus tex. in fi. C. de inoffi. teſt. Similiter nec tertium fundamentum valet, ꝙ tale ſtatutum debeat reſtringi. imò ècontra cenſetur fauorabile, & multum largè debet intelligi, ſm Bar. in l. 1. C. de ſum. tri. Bald. Sal. & Mod. in l. 2. C. de in
10 ius vocan. cum concor. ibi traditis. ¶ † Sextò not. ꝙ appellatione parentis venit etiam pater naturalis, quod ideo procedit ſm Bal. & Mod. hic, & Imo. & Mod. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Treb. eo quia ſumus in materia, in qua lex conſiderat ſolùm naturalem cauſam reuerentiæ, vel affectionis. Facit l. hos accuſare. §. omnibus ff. de accuſ. & tex. in l. adoptiuus. §. 1. ff. de
11 ritu nup. † Et ideo ſm Bart. Bal. & Mod. hic filius occidens patrem naturalem ita tenetur. l. Pompeia de parricidijs, vel alia pœna municipali, ſicut ſi occidiſſet patrem legitimum, & naturalem. Idem tenet Cy. & Bal. in l. quiſquis. C. ad l. Iul. maieſt. Bal. in l. cum acutiſſimi. C. de fideic. & in l. Lucius. §. fi. vbi Imo. limitat. ff. de leg. 2. Bal. in c. naturalis. ſi de feu. fue. contro. inter dom. & agna. & in l. ius ciuile. ff. de iuſt. & iu. & in c. per tuas. de proba. in c. nonnulli. de reſcri. & in c. de cætero, de teſti. Imo. in l. ex facto. §. ſi quis rogatus, & ibi D. Alex. in 30. col. ff. ad Treb.
12 ¶ † Septimò no. ex l. adoptiuum, ꝙ appellatione patris venit ẽt pater adoptiuus, eo quia non ſolum ſumus in materia fauorabili, ſed etiam in materia reuerentiæ, & honeſtatis, aliàs regulariter eſſet ⁊ l. fideic. ff. de condi. & demonſt. l. ſi ita quis. §. fi. ff. de leg. 2. §. adoptiui. Inſtit. de excu. tu. & §. adoptiuus. ſi de feu. fue. contro. inter do. & agna. quia verba legis vel teſtatoris, aut ⁊hentium debent intelligi de parentibus, vel filijs naturaliter, nõ
13 autem ciuiliter. l. fi. C. de his. qui ve. æta. impe. Hinc eſt †, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ exiſtentib. filijs maſculis filię fœminæ non ſuccedant patri, tale ſtatutum habet locum in filijs arrogatis, quia non ſunt verè, & naturaliter filij. Ita tenet Io. de Ana. in conſi. 27. quod inci. viſo caſu. Et ex hoc ego confirmo vnam regulã, quam tradit Bar. in l. ſi te parens. C. de ſuis. & legi. ꝙ plus eſt eſſe filium legitimatum, q̃ eſſe filium adoptatum, licèt vterq; dicatur filius legitimus tñ. Hoc ego probo ſic: nam ſtatutum excludens filias fœminas exiſtentibus filijs maſculis, non habet locũ in filjs arrogatis, vt prædixi, & tñ habet locum in filijs legitimatis. ſ. qñ eſſent legitimati ſimpliciter, ſecundum Pau. de Caſt. ſecus qñ cum conditione. Ita tenet. Bald. in l. cum acutiſſimi. C. de fideic. & in l. eam quam. in 9. & 13. col. C. eo. Et facit, quia licet diſpenſationes ſint odioſæ, tamen legitimationes ſunt fauorabiles, & ampliandæ. Ita dicit Gemin in c. 1. §. 1. in pen. col. de fil. presb. in 6. Per. de Anch. in conſ. 427. qđ inc. circa primũ
14 quæſitum fuiſſet ſatis expediens, &c. ¶ † Vltimò no. ꝙ licèt filius mutet ſtatum, tamen debet patrem honorare, ex quo dicunt Bal. & Lud. Rom. hic, ꝙ etiam ſi filius efficiatur Papa, tñ debet reuerentiã patri. ¶ Capio gl. in l. q a certa. quam diuide in tres partes, put in effectu remouet tria ⁊ria. Secũda ibi, ſed non
15 inceſtuoſus. Tertia ibi. Item quod dicit. ¶ † Ex 2. par. habes magnã limitationẽ ad text. ꝙ licèt filius naturalis tñ non poſſit reuocare in ius patrem ſine veniæ, tamne ſecus eſt in filio inceſtuoſo, cùm ſit natus ex damnato, & punibili coitu, & iſtam gl. ſequitur Imo. in l. Lucius. §. fi. & in l. ex facto. §. ſi quis rogatus. ff. ad Treb. & ibi D. Alex. in 7. col. in fi. & ſeq. & hoc ibi plenius vide per te. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Capi. Adde Doct. in c. in noſtra, de iureiu. Card. in c. cum dilectus. in 13. ꝙ de conſuetud.

b ¶ Filiorum. Adde gl. in cle. 1. de bap. Ioan. And. & Ant. de But. in c. ad extirpandas. de fil. presby. Io. And. in c. ſtatutum. de hær. lib. 6.

c ¶ Niſi conſtet de voluntate ſtatuen. ex verbis ſtatuti, & velle excludere etiam aliunde dotatam, vt per Dec. in l. vt liberis, nu. 8. C. de collat. Ias. in l. quoniam nouella. C. de inoffi. teſta. & contra Raphaelẽ, & Chriſtoph. ꝙ ſtatutum generaliter excludens à ſucceſſione aſcenden. excludat etiam à ſucceſſione materna, tenet Geor. Nat. in Rep. c. quamuis. col. 58. nu. 177. de pac. in 6. BELLOT.

SVM-

SVMMARIVM.

1 Beneficia concessa ciuibus, competunt etiam illis, qui in veritate nõ sunt ciues, sed habentur pro ciuibus.
2 Delictum patris non nocet filio, quo ad iuspatronatus, & nu. 3.
4 Vasallus licèt commiserit felloniam in dominum, propter quam ipse debet priuari feudo, quòd non noceat filijs.
5 Feudũ si tibi concesserim in emphyteusim per decem annos, hoc pacto, q̃ de fructibus dares singulis ann. 10. corbes frumenti Titio, vel vni hospitali, q̃ si cessasti in solutione canonis, & propterea fundus est ad me reuersus, quod ego similiter tenebor singulis annis dare 10. corbes frumenti Titio, vel hospitali.

§. Patronum. ¶Appellatione patroni positi in edicto prætoris, venit qui dedit libertatem seruo, ēt si ex causa necessaria, puta fideicommissi, & similiter qui habetur pro patrouo, quamuis verus non sit, vt in trib. exemplis tex. Qui autem perdidit iuspatronatus sua culpa, vel pacto, quamuis ipse possit vocari in ius sine venia, tñ
1 hoc non nocet filijs. h. d. cum l. seq. vsq, ad §. patronum. ¶†No. primo ex tex. ibi, cum alioqui non fuerit. æquiparari verum patronum, ei, qui in veritate non est patronus, tñ habetur pro patrono. Et ex hoc tex. no. Ang. & Mod. arg. q̃ beneficia concessa ciuib. competant ēt illis, qui in veritate nõ sunt ciues sed habẽtur pro ciuib. & hoc q̃ñ continent honestatem, & non sunt iuri ꝓria, vt hic, & in l. cum oratione, vbi Bal. ff. de excu. tu. alias secus, cum aliud sit esse ciuem, & aliud haberi pro ciue.
2 a l. merces, & ibi glo. ff. de verb. sig. Bar. in l. si maritus §. legis Iuliæ. ff. de adult. & in l. si is, qui pro emp. in 3. q. princ. ad f. ff. de vsuc. cum aliis concord. de quib. per Mod. hic. Fu limita ex eo, quod no. tenet Bal. in l. omnes populi. ff. de iust. & iu. in 20. col. in vers. sed pone, q̃ statuto caueatur, vbi si statuto caueatur, q̃ nullus possit esse de collegio, nisi sit originarius ciuis, si aliquis receptus est in ciuem cum clausula, q̃ habeatur pro originario, quo ad omnia, certè iste poterit esse de collegio, de quo sit specialiter ordinatum cum illo vniuersali quo ad omnia. Et ita limita regulam d. l. merces cum gl. Secus si non adiiceretur, quo ad omnia, vt no. Bal. in Lingenui. arg. illius tex. C. de inge. manu. Limita etiam, nisi statutum diceret q̃ habeantur, & sint ciues, quia tunc propter illam geminationem, omnia disposita in veris ciuib. haberent locum in istis, ꝛm Bal. in prooe. ff. orum. in fi. prin.
2 per tex. in l. 1. §. fi. vbi posui. ff. quod quisq; iur. ¶†Secundò not.
b q̃ delictum patris non nocet filio quo ad iuspatronatus, & ratio est, quia verba edicti prętoris diriguntur non solùm in patrem, sed ēt in filios, & sic filij istud beneficium consequuntur ex prouisione legis, licèt mediante facto patris, ideo tunc delictum patris non debet nocere filio innocenti, iuxta doctri. gl. in l. diui. ff. de iur. patr. & in l. emancipatum. §. fi. vbi Bar. ff. de ge-
3 nat. & in l. 3. ff. de interdict. & releg. † Et ad hoc q̃ factum patris non debeat nocere filijs, inter cætera adde, quod no. Bal. & Sal. in l. transactione matris, per illum tex. C. de trans. q̃ licèt aliquis recognoscat se in vasallum, vel in hominẽ alicuius principis,
4 q̃ talis recognitio non noceat postea filijs. † Et ex isto text. iuncta gl. no. hic argumentum, q̃ licèt vasallus commiserit felloniam in dñm, propter quam ipse debet priuari feudo, q̃ non nocet tamen filijs in quo passu vltra Ang. & Pau. de Cast. hic distingue, vt per Bar. in l. cum qui. ff. de interdi. & releg. cum cõcor. traditis per D. Alex. hic, & latius in consi. 30. in 1. vol. quod incip. quoniam omne datum optimum. &c. Et vltra cum adde Bar. in consi. quod incip: dicamus q̃ ex themate, & in consi. quod inci. Do Annathus. per gl. & Cano in c. 1. vbi latè Imo. de feu. No. Io. de Ana. in cõs. 32. q̃ inc. vltra alia dubia, & melius, quam alibi per Albe. de Ros. in reper. suo iuris canici in ver. feu.
5 in 11. colum. & tribus seq. † Item not. ex ver. prostituta. arg. secundum Gul. & Moder. quod si concessi tibi fundum in emphyteusim per 10. annos, hoc pacto, quod de fructibus dares singulis annis decem corbes frumenti Titio, vel vni hospitali, q̃ si cessasti in solutione canonis, & propterea fundus ad me sit reuersus, q̃ ego similiter tenebor singulis annis dare decem corbes frumenti dicto Titio, de quo plenius per Bar. & alios in l. qui Romæ. §. flauius. ff. de verb. obl. dixi in l. 2. C. de iure emph. Ideo hic non repeto.

ADDITIONES.

a ¶ Adde & declara, vt per Catel. ver. Ciuem esse, & ver. statuto cauetur in multis Ciuitatibus Insubriæ, eundem Iason. in l. is. qui pro emptore. colum. 23. de vsuc. in l. 4. C. de mil. test. in l. 1. 1. no. de legat. 1. & hæc possent inseruire por statuto Veneran. nostri Taurin. collegij, pag. 7.
b ¶ Iuspatronatus. Adde Abb. in cap. quanto. in fi. de iudi. in cap. cum laici, de iure patronatus.

SVMMARIVM.

1 Impetrans beneficium spectans ad præsentationem patroni, non facta mentione de iure patronatus, nihil agit.
2 Rescripti impetratio per obreptionem facta non valet saltem in effectu.
3 Rescriptum impetratum per eum, qui suppressit defectus suos, non valet.
4 Legitimatus si non expressit defectus natalium, quos patiebatur, non valet legitimatio.
5 Ius aureorum annulorum consequutus, non eximitur à iure reuerentiali.
6 Restitutus natalibus, & is, qui ex dispensatione consequitur iura ingenuorum, differunt.
7 Testes possunt esse in causa vniuersitatis etiam ij, qui de vniuersitate sunt.

§. Patronum. ¶Minima capitis diminutio non tollit ius patronatus, nec arrogatio per obreptionem facta, nec impetratio aureorum annulorum, sed bene restitutio natalium. Item manumissus ab vniuersitate non est libertus singulorum, ideo singulis honorem non
1 debet sed vniuersitati. hoc dicit. ¶† Pondera tex. in ver. dum arrogetur per obreptionem. tex. no. ad tria. Primo secundum An
a ge. & Mode. q̃ impetrans beneficium, a spectans ad præsentationem patroni non facta mentione de iure patronatus, nihil agit, alleg. Innoc. in c. cum olim. de re iud. & est glo. in clem. per literas, in ver. appellationi, de præben. Facit, quod vult D. Anto. de Butr. in ca. dilectus vltra, in 3. colum. de præben. q̃ mandatum Papæ, quamuis multum generale de conferendo beneficia, non extenditur ad beneficium iuris patronatus, quia Papa, vel Princeps non præsumitur velle derogare iuri tertij, vt est
2 text. in l. 2. ff. de nata. resti. cum si. ¶† Secundo not. ex eo text. q̃ impetratio rescripti per obreptionem facta, non valet, saltem in effectu, de quo in c. super literis, de rescrip. & in l. præscriptionem, vbi dixi. C. si contra ius, vel vtil. publi. Et istud adeo est verum, quia subreptitia impetratio non v.. ct, etiam si esset sanctus ille, qui impetrauit. c. 1. in fin. vt lit. pen. q̃ ibi Bald. not.
3 dum loquitur de beato Tho. Cantuariensi. ¶† Tertiò not. ex eo. tex. meliorem tex. de iure ciuili secundum Paul. de Cast. q̃ rescriptum impetratum per eum, qui suppressit defectus suos, non valet. Facit tex. in c. ex parte. de off. ord. & in c. cum pro cã.
4 de senten. ex com. † Hinc est. q̃ si legitimatus non expressit defectus natalium, quos patiebatur, non valet legitimatio, secundum Ioan. And. in addit. Spec. in tit. qui fil. sint legi. super rub. in ver. quæro quid si natus. Bal. in l. nonnunquam. in 9. colu. in ver. sed pone quidam. C. de fideic. & in l. eum qui. ff. de sta. ho. & in l. si qua illustris. C. ad Orfi. & no. in c. nisi cum pridem in pen. col. de renun. Dom. Anto. de Butr. in ca. per venerabilem, in 25. col. & ibi Do. Abb. in 8. colum. qui fil. sunt legi. Pet. de Anch. in ꝓl. 427. qd inc. circa primum quæsitum. Et dicit no. Bal. in l. præscriptione. in 4. col. C. si ius, vel vti. publ. q̃ si pater fecit legitimare filiũ, asserens eum esse natum ex se soluto, & muliere soluta, cùm in veritate mulier esset maritata, vitiat talis legitimatio, & vertitur nũc de facto quæstio in ciuitate Teruisij. Sed ꝓrium in terminis tenet Ange. in cons. 204. quod inci. quidam
5 Bar. ¶† Quartò no. in ver. sed & si ius. q̃ ille qui consequitur ius aureorum annullorum, non tñ eximitur à iure reuerentiali, ex quo text. not. Ang. q̃ generalis exemptio facta per Episcopum de ecclesia vel prælato, non tamen liberat à iure reuerentiali. Et ideo cùm clerici ex consuetudine teneãtur ire obuiam Episcopo processionaliter, eodem modo dicti de eodem monasterio tenebuntur ire, & refert Bal. & Old. Laude facto consultus ita respondit Episcopo Rauennati. Idem not. Ange. & Imo. in l. alia. §. eleganter. per illum text. vbi cæteri Mode. ff. fol. matrim. Doct. in c. cum venerab. de censi. & est glo. no. in c. pastoralis. in verb. cathedraticum & ibi Doct. de dona. Limita quando talis exemptio esset facta per Papam, quia illa censetur esse plenaria, secundum Dom. Abb. in c. cum inter. in 5. colum. de re iud. vel nisi esset confirmata per Papam, vt est glo. in d. c. pastoralis.
6 ¶† Quintò not differentiam inter restitutum natalib. & eum, qui ex dispensatione consequitur iura ingenuorum, quia in primo est totalis reintegratio, in secundo, quia potest fieri quo ad quædam, & quo ad quædam non, glo. in c. cum initio. de clande. desponsa. sed est dispensatio, vt hoc tex. & sic cum legitimatio sit restitutio natalibus, illa dicitur propriè legitimatio, quando fit simpliciter. Secus si adijciatur aliquod pactum in legitimatione, puta, q̃ non succedat existentibus legitimus, & naturalibus, vel quòd succedat in certa portione tantum. iuxta c. 1. de fil. nat. ex matri. ad morg. contract. prout etiã declarat Paul. de Cast. in rub. C. de iur. aur. annu. & in l. pactum, quod dotali. C. de collat. Et ex hoc infert Pau. de Cast. dicens se consuliſ-
se,

ADDITIO.

a ¶Beneficium. Adde tex. & ibi Host. in c. cum dilectus. de iurepat.

ſe,q̃ in omni materia,vbi filij legitimati excludunt filiaſ fœmi
a nas,prout dixi in l.adoptiuum.in prin.ſ.eo.t.ſtante ſtatuto, a q̃ exiſtentibus filijs maſculis fœminæ non ſuccedant,q̃ ſtatutum habeꝛ locum etiam in legitimatis,vt ibi dixi,iſtud procedit ſm Paul. de Caſt. qñ eſſent legitimati ſimpliciter,ſecus ſi cum aliquo pacto,quia iſta nõ eſt propriè legitimatio,ſed diſpenſatio, quod bene not. quia vtilis eſt limitatio. Adde Paul. de Caſt. in conſ.221.quod incip.ſuper iſto puncto plura ſubtiliter, & copiosè.Idem tenet D.Ant.de But.in c.tanta,& in c.per venerabilem,in vlt.q.qui fil.ſint leg.¶Sextò not.in ver. qui manumittit̃, q̃ iſtud,quod eſt vniuerſitatis,non dicitur eſſe ſingulorum, &
7 habes iſtum tex.in decretis.12. q.2.in c.qui manumittitur.† Vn de facit iſte tex.ſm Bart.& alios,q̃ illi,qui ſunt de vniuerſitate,
b poſſunt eſſe teſtes in cauſa vniuerſitatis. b ita tenet glo. in l.in tantùm.ſ.vniuerſitatis,vbi plenius Barto.& alij.ff.de rer.diui.& gl.in l.ſi municipes,vbi Bal.& Ang. ff. quod cuiuſque vniuerſi. & in ſ.cogitandum,in Auth.de mona.& in l.idonei. ff. de teſti. & in c.cum nuncius,vbi tex.eo.tit.per Cy.Bal.& Sal.in l. parentes.C.eo.per Spec. & Io. And.in tit.de teſti.ſ.1. in ver.ſed nunquid in cauſa vniuerſitatis.D.Abb.in conſ.16.quod inci.ad claram deciſi.præſentis dubij.in 3.& 4.col.in 1. vol.& latè D. Ale. in conſi.68.in 2.vol.quod incip.viſo, & bene diſcuſſo proceſſu,
c in 2.colu.& in 6.& duab.ſeq.¶Limita ſm c Barto. & alios, qñ illa cauſa vniuerſitas non concerneret commodum ſingulorum in particulari,aliàs ſecus, puta quando communitas haberet nemora,vel paſcua,in quibus quilibet poteſt mittere animalia ad paſcendum,tunc quia quilibet in ſingulari poteſt percipere vtilitatem, nemo de vniuerſitate admitteretur in teſtẽ. Pro iſta limitatione adde text. optimum, qui prædicta declarat in l.ciuitatib.in prin.ff.de leg.1.quem alleg.Bar.in d.ſ.vniuerſitatis.Idem tenet Bal.in c.inſuper,& in c.cum nuncius.de teſt. & in c.cum acceſſiſſent.in 7.col.& ſeq.de conſtit.& in ca.tertio loco.in 2.colum.de prob.& in c.bonæ.1. in 3. col.de elect.& in addi.Spec.in tit.de teſt.in ver.in cauſa vniuerſitatis, & in rub.ff. de rer.diui.in 9.colum.lac.de Bel.in d. ſ. cogitãdum,in 8.q.vbi ponit de communitate habente molendina.¶Secundò not.limita,q̃ licèt illi qui ſunt de vniuerſitate,poſſint eſſe teſtes in cã vniuerſitatis:non tamen eis plenè creditur.Ita tenet Arch.12.q. 2.in ſum.& 14.q.2.in c.ſuper prudentiam.Bal.& Alb.in d.ſ.vni
d uerſitatis. d Do.Anto.& Imo.in d.c.cum nuncius. Do.Alex.in conſ.42.in 3.volum.quod inci.viſis,& ponderatis his, quæ continentur in inſtrumento,in 2.colum.Plus refert Io. And. in addi.Spec.in tit. de teſt.in verſ.ſed nunquid in cauſa vniuerſitatis. tenere Vbertum de Bon.q̃ non creditur plenè teſtibus de vniuerſitate ſine aliis adiunctis.Ita teneas, quamuis contra iſtam limitationem teneat.Dom.Abb.in c.inſuper, & ſequitur Dom. Alex ſibi contrarius in d.conſ.68.in 7. colum. ¶Tertiò limita, quando eſſet talis cauſa,in qua ſi vniuerſitas ſuccũberet oporteret ꝓ ſolutione talis debiti imponere collectam ſingulis de vniuerſitate,cùm aliunde ſatisfieri nõ poſſet,ſm Bal.in d.cap. inſuper.& in d.c.tertio loco,& no.Ang in l.omnibus. C.de teſti.¶Quartò limita, quãdo veritas aliter ſciri nõ poſſet,quàm per iſtos de vniuerſitate, tunc indiſtinctè ſinguli admittuntur, iuxta c.veniens.ſ.de teſti.& l.ex conſenſu.ſ.1.C. de repub. aliàs procedit diſtinctio Barto. & Docto. hic, ſecundum Bald. in d. c.cum acceſſiſſent.in 7.col.de conſti.& Bar.in d.ſ. vniuerſitatis. ¶ Quintò, litima quando cauſa ſuper qua litigatur eſt criminalis,vel multum ardua,ſecundum Bar.in rub.ff.de rer. diui. 9. colum.& in d.ſ.vniuerſitatis,per Do.Ant. in d. c. cum nuncius de teſti. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Statuto.Adde Card.Alex.in c.per venerab.qui fil.ſint.legi.
b ¶Vniuerſitatis.Quando autem cauſa eſſet vniuerſitatis & ſingulorum, dicitur mixta.Vide Bal.conſ.377.lib.3.Deciſ.conſ.72.col.fi. PVRPV.
c ¶Limita ſecundum.Declarat hoc Alex.lib.2.conſil.63.colum.5.& lib.5.conſ. 16.col.7.ver.poſſet. PVRPV.
d ¶Vniuerſitatis.Et in argu.teſtium dicit eſſe arbitrarium Bal.lib.5.conſil.420. incip.verba principis.col.fi.Vide & in repe.in verſ.teſtis. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Appellatione liberorum veniunt maſculi,& fœminæ.*
2 *In emphiteuſi eccle.non veniunt filij naturales, imò nec legitimati.*
3 *Deportatus perdit honorem ſibi debitum ex iure patronatus.*
4 *Deportatus reſtitutus recuperat id,quod erat alteri quæſitum.*
5 *Duo poſſunt eſſe vaſalli diuerſis temporibus.*

§.Liberos.

¶Iuriſconſultus hic exponit verbum liberos, & verbum parentes, patroni, &
1 verbum,ſine permiſſu,vſq; ad §.ſemper.¶† No. q̃ appellatio-
a ne liberorum a veniunt maſculi,& fœminæ, & ſic maſculinũ
b genus b concipit fœmininum. Ex quo infert.Bald.q̃ ſi aliquis acquiſiuit emphyteuſim pro ſe & liberis, veniunt etiam filiæ fęminæ.Iſtam materiam plenè examinaui in l.ſi quis id,quod. ſ. de iur. omn. iud. & ibi dictis adde nouam litimationem ad id,quod ibi tenui, q̃ in contractibus maſculinum non concipit fœmininum.Et ideo ſi aliquis acquiſiuit emphyteuſim pro ſe,& filijs,non veniunt filiæ fœminæ.Limita vltra ibi dicta niſi conceſſio fieret à fœmina,quæ veriſimiliter æquè fœmininum ſexum,ſicut maſculinum diligit, cùm verba debeant intelligi ex conditione,& qualitate perſonæ.ca.ſi de beneficio,de præb. in 6.l.plenũ.ſ.equitij. ff.de vſu & hab. & ita in ſimili tenet ſing. Pet.de Anch.in conſ.356.inc.pro maiori intelligentia dicendorum.in 10.col.vbi ita limitat.l.1.ſ.fi.ff.de iure immu.Sic èc̃tra
2 dicimus conſiderata perſona acquirentis. ¶† Hinc eſt, q̃ licèt in emphyteuſi eccleſiaſtica non veniant filij naturales tantùm, imò nec legitimati, prout tenet Bal.in l. generaliter. ſ.cum autem,vbi dicam.ff.de inſti.& ſubſti.tamẽ ſi à principio talis emphyteuſis eccleſiaſtica fuiſſet conceſſa naturali, certè tranſiret ad alios filios naturales,inſpecta origine,& radice.c.1.ſ. ex eadem,de leg.Conrad.l.qui id,quod. ff.de don.Ita ſing. tenet Bal. in c.quæ in eccleſiarum.in vlt.col.in prin.de conſti. ¶Not.quia ſic poſſes egregiè limitare tex.in c.naturales,ſi de feu. fuc.ꝓtro. inter dom.& agna.ſed tu pondera in contrarium tex. in d.l.generaliter.ſ.cum autem, vbi ſubſtitutio erat facta filio naturali tantum, & tamen ibi filij naturales tantum nõ excludunt ſubſtitutum,vt ibi eſt tex.in ver.iuſta ſobole, & ibi Ang.& Pau.de
3 Caſt.¶† Secundò no.in ver.ſi per pœnam.q̃ deportatus perdit honorem,qui ſibi debetur ex iure patronatus.Reatus enim honorem excludit.l.1.C.vbi ſena.vel cla.Imò plus,tenet glo.hic in verbo,honorem. q̃ deportatus etiã cum impetratione veniæ non poteſt conueniri,quia cùm exulet nudus.liberatur ab omnibus obligationib.l.tutelas.ſ.fi.ff.de capi. di.alleg.in gl.Bart.re-
c probat,cùm deportatus æquiparetur c excommunicato.glo.in
d ſ.minor,ſiue media.Inſti.de ca.dim. & excommunicatus d poteſt conueniri,& debet ſe defendere per procuratorem.c.intelleximus.de iud.ſed intelligebat, quo ad obligationes poſtea ꝛctas.l.ſi tibi mandauero.ſ.is cuius.ff.man.quia pro illis bene poteſt conueniri,prout etiam tenet Io.And.in addi.Spec.in tit.de accuſ.ſ.ſequitur.in addi.mag.in 1.col.Bal.in c.cum contingat. in 9.colum.de dolo, & contum.& in l.fin.ff.de in integ.reſt.Fa-
4 cit l.Papinianus exuli.ff.de mino.¶† Tertio no.in ver.ſed ſi fuerit reſtitutus,q̃ deportatus,& reſtitutus recuperat id,q̃d erat alteri quæſitum,quia libertus per deportationem patroni acquiſiuerat liberationem à iure patronatus. Neċ obſt. ſi dicatur,q̃ reſtitutio non extenditur ad iura tertio quæſita. l.ſi. vbi Docto. C.de ſent.paſ.c.quamuis.de reſcrip.in 6.Bart. & alij in l.Gallus. ſ.& quid ſi tantum.ff de lib.& poſthu. vnde dicit Bart. in l.qui ad tempus,in princ.per illum text.ff.de decu.& in l.1. C.de his, qui in exi.da.ſunt lib.10. q̃ Doct. collegiati expulſi de Bononia tempore domini Romei de Pepulis, reſtituti non recuperauerunt locum ſuum in collegio,cùm eſſet alij aſſignatus.Quia reſponde, q̃ obiectum procedit, quando tale ius fuit quæſitum aliter,quàm ex ipſa deportatione.Secus quando ex ſola deportatione abſque alio facto extrinſeco.text.eſt hic,& in l.ſiue patronus.ff.de iur.pat.& in l.intercidit.ff. de condi. & demon.ſm Bal.& Ludo.Rom.hic,& Bal.Imo.& alios in d.ſ. & quid ſi tantum.Bal.in c.domino guerram.in prin.in rit. hic ſi.lex.& Bald. & Ang.in l.ſi pater filium.ff.de adop.Petr.de Anch.in c. quamuis.in 2.col.de reſcr.in 6.& in conſ.275.quod incip.filio ſuo,& in conſ.408.quod inci. probata tanti viri ſæuitia. in vlt.colum. ¶Quartò no.in ver.ſi liberta ex patrono fuerit enixa.Primò caſum pulchrum,q̃ duo ad inuicem diuerſis reſpectibus debent
5 ſibi reuerentiam.† Vnde facit ſm Bal. Ang.& Mod.q̃ duo poſſunt eſſe adinuicem vaſalli diuerſis reſpectibus.Facit bene tex. in l.eius qui in prouincia.ad fi.vbi gl.& Bar.ff.ſi cert.pet.Secundò habes,q̃ licèt patronus concubuerit cum liberta, non per hoc remittitur ius patronatus, tamen de hoc vide quod tecidit ſing.tex.in l.fi. C.communia de manumiſ. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Liberorum.Adde Bal.in l.id,q̃ pauperibus.Cy.in l.publico.C. de adult. Fed. de Sen.conſ.29.incip.quidam volens.
b ¶Genus.Adde Bar.in l.1.ff.de verb.ſign.in l.ſi ita ſcriptum.ff.de leg.2.Bald.in l.ancillæ.C.de fur.glo.in c.2.de reſcrip.lib.6.Spec.in tit. de alleg. & diſpu.in §.poſt hic.Arch.in c.ſi quis ſuadente.17.q.4.
c ¶Aequiparetur.Adde Bal.in addit.Spec.in tit.de ſpon. verſ.pari ratione.in c. licet vndiq;.in vlt.col.de offic.delega. Abb.in c.paſtoralis.de appel.& in rub. de teſta.
d ¶Excommunicatus. Adde Docto.in c.cum inter. de exceptio. Card. Zab.in c. ex parte decani. in 2.no.de reſcrip. Doct. in c.poſt ceſſionem.de prob.Abb. in c.conſulunt.de procu.

SVMMARIVM.

1 *Non valet decretum iudicis super alienatione rerum immobilium minoris, quando eodem momento temporis fuit interpositum, quo tutor creatus fuerat.*
2 *Grauissima iniuria dicitur, quem flagellis cedere.*
3 *Atrocissima iniuria dicitur, quando sequitur mutilatio membri.*
4 *Patrono debetur reuerentia etiam si alieno nomine conueniatur.*
5 *Priuilegium concessum per se, quod respicit actum conueniendi, non habet locum, quando per alium conuenitur.*
6 *Honor, qui debetur domino, non debetur eius officiali seu ministro.*

§. Prætor ait. ¶Liberto, vel filio non conceditur actio famosa, nisi ex grauissima iniuria. Item patrono ēt alieno nomine conuento debetur reuerētia. Secus, si alius pro eo tutorio, vel curatorio nomine conueniatur. h. d. vsq; ad fi. legis. No. 1. fm Bar. Ang. & Mod. q vbicunq; lex vult aliquid fieri cum authoritate, vel cōsensu iudicis, debet intelligi causa cognita. Idem not. Bart. in l. cum hi. §. vult igitur, in 1. no. per illum tex. ff. de transa. Io. And in addi. Spec. in tit. de arbi. §. constat. in addi. inc. fortè intendit. Pau. de Cast. in consi. 177. quod inci. ꝫ superius consulta facere videtur aliqua.
1 Habetur plenius in l. sciendum. ff. de verb. obl. † Et ideo no. consuluit Pet. de Anch. in cons. 83. quod inc. visis diligenter actis, & actitatis, q non valet decretum iudicis interpositum super alienatione rerum immobilium minoris, qñ eodem momento tpis fuit interpositum, quo fuerat creatus tutor, quia ex breuiate tpis apparet non potuisse interuenire cautæ cognitionem. c. ex literis. de in integ. rest. iuncto eo quod vult Bart. in l. prolatā. in fi. C. de sent. Sequitur D. Alex. in cons. 208. in 2. vol. quod inci. visis verbis. circa fi. ¶Idem tenet Raph. Cum in cons. 170. quod inci. vī prima frōte. in pen. col. quod enim subito fit, dī sine cautæ cognitione factum, fm d. Ant. de Butr. in c. auditis. 2. de elec.
2 ¶† Scdò not. q grauissima iniuria a dī, quem flagellis cædere. quod multo magis procedit, vbi cruor effunditur, vel oculus euellitur. l. vulneris magnitudo. ff. de iniur. fm Bal. Ang. Alb. & Pau. de Cast. hic, & dicit Bal. in l. si magis. C. qui accus. non pos.
3 q vulnus est grauis offensa. ¶† Limita quantum ad hoc, vt qs
b possit absolui ab inferiori à Papa, b quia non dī atrocissima iniuria, si quis fregerit caput clerico, vel aliud membrum, quin legatus de latere possit talem excommunicatum absoluere, quia non dī atrocissima iniuria, nisi qñ sequitur mutilatio membri. Ita declarat Spec. in ti. de leg. §. nunc dicamus, ver. quod ēt dixi. Sic intellige tex. in c. peruenit, & ibi Doct. de sent. excom. & adde, quæ ponit Bar. in l. non solum. §. si mandato. in 2. col. ff.
c de iniur. dicunt etiam Gul. de Cu. & Bal. hic, q percussio c cum manu vacua, vel cum pugno non dī atrox iniuria. Idem tenet Ang. in l. leuia. ff. de accus. Facit quod no. vult idem Ang. in l. itē apud Labeonem. § si cōem. ff. de iniur. q statutū puniens verberantem, non intelligitur in eo, qui verberat cum pugnis. dicit tñ Bal. in c. 1. §. iniuria in vlt. col. de pace iur. fir. q occidens aliquem manu vacua, tenetur, ac si gladio occidisset, dummodo dolo fecerit, per l. qua actione. §. 1. & ibi Iaco. But. ff. ad l. Aquil.
4 ¶† Tertiò no. in ver. semper. casum mirabilem, in quo patrono debetur reuerentia, ēt si alieno nomine conueniatur, secus si alius pro eo, & tñ videretur dicendum oppositum, quia qñ patronus conuenitur pro facto alieno, nō potest ipsum sequi infamia. secus si alius pro eo conueniatur. Difficile est assignare concludentem rōnem diuersitatis, tñ potest dici, q quando patronus est personaliter in iudicio, eius præsentia exigit reuerētiam. l. liberto. ff. de obseq. & vox liberti funesta est patrono, nisi veniam impetrauerit. l. si quis ex familiarib. C. qui accus. nō poss. Non sic est, qñ alius, puta, tutor, vel curator pro patrono comparent, fm But. Alb Ang. Sal & Pau. de Cast. hic. Et adde tex. in l. apud Celsum. §. si aduersus. ff. de exce. dol. & in l. licet, cū
5 gl. ff. de obseq. ¶† Quartò no. ex eo. ver. semper quod priuilegium concessum per se, quod respicit actum conueniendi, nō habet locum, qñ per alium conuenitur. secus si priuilegium respiciat merita causæ, quia durat etiam si per alium conueniatur. Vnde priuilegium concessum marito, ne teneatur vltra, q̄ facere possit, habet locum ēt si per alium conueniatur. l. si cum procuratore. ff. de re iud. l. si minor. & fin. cum l. seq. ff. de procu.
6 ¶† Vltimò no. ex fi. tex. fm Bal. q honor, qui debetur dño, non debetur eius officiali, vel ministro. Ex quo infert Bald q maior honor debetur Epō, quam vicario, vel nuncio suo. Et sic facit, q honor, qui debetur dño rectori, non debetur vicerectori ab eo cōstituto, de quo per Bar. in l. si filius. ff. de leg. Bar. in l. aliqñ. ff. de offi. procon. Do. Card. in cle. 1. in 7. oppo. per illum tex. de offi. vica. Et q maior honor debeatur Episcopo, quàm eius vicario, patet, quia Episcopus confert beneficia. cle. 2. de offi. ord. sed non eius vicarius. ca. generali, de offic. vica. in 6. Item Epus existens extra diœcesim potest confirmare præsentatum à patrono, sed nō eius vicarius, fm Bal. in l. 2. ff. de offi. procon. Item licet Episcopus esset priuilegiatus, q ab eius sententia non appelletur, tamen à sententia vicarij appellabitur, fm Barto. in l. à proconsule lib. C. de appel. Item si recusetur delegatus ab Epo, cognoscit Episcopus, sed non eius vicarius. c. si ꝫ vnum. de off. deleg. in 6. Item licèt Episcopus exerceat iurisdictionem in illustres personas, non tñ eius vicarius. c. 1. in fi. de off. ord. in 6. Lud. Rom. in l. si verò. §. de viro. in 4. fallen. ff. solu. mat. Item si in aliquo actu de cōsuetudine requiritur Episcopus, eo absente nō requiretur eius vicarius, fm Ang. in l. adoptio non iure fac. ff. de adop. vide tamen Arch. qui ꝫrium tenet 63. dist. in c. Reatina ecclesia. dixi in l. cum filius fam. ff. si cer. pet. Item relictum Episcopo sub nomine dignitatis transit ad eius successorem: secus si relinquatur vicario, tunc nō transit ad eius successorem, fm Bar. in l. quod prin. in fi. per illum tex. ff. de leg. 2. Subdit tñ Bal. hic, q qui offendit vicarium, vel nuncium Episcopi, videtur ipsum Episcopum offendisse, ita dicit esse bonum tex. in l. ossa, in fi. ff. de relig. & sump. fu. Adde Bal. in c. ex literis. in fi. per illum tex. de off. deleg. Similiter notarius deputatus ad scribendas sententias Epi, dēt etiam scribere sententias eius vicarij, secundum Bal. in l. fi. C. vbi, & apud quos. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Grauissima iniuria. Adde Bal. in l. leuia. ff. de accus. Spe. in ti. de leg. 1. §. tractemus.
b ¶Ab inferiori à Papa. Adde glo. in vers. sanguis. in c. cum illorum. de sent. excommunic. Arch. in c. si quis laudente. 17. quæst. 4. Imo. in c. de cætero. de sent. excommunic.
c ¶In contrarium videtur facere text. in l. non solum. in prin. iuncta l. prætor. §. atrocem. ff. de iniur. & in l. Item appel. §. 1. eo. titu. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Lex quando indistinctè loquitur, non est licitum distinguere, nisi per aliā legem distinguatur.*
2 *Statuta non possunt interpretari, vel glossari glossis hominis, sed legis.*
3 *Verba licèt sint præcisa, tamen recipiunt interpretationem.*
4 *Iuramentum habet vim præcisam.*
5 *Verba generalia restringuntur ad id, quod rationis est.*
6 *Statuta recipiunt interpretationem per punctum rationis.*
7 *Rationem allegare sufficit, quando legem non habemus.*
8 *Rationale dictum ita debet mouere iudicem, sicut lex scripta.*
9 *Pœnitentia, quæ reducit ad pristinum statum, habet locum in extraordinarijs criminibus.*
10 *Iniuria non fit volenti.*

LEX XI.

QVamuis. Pœnitenti, & remittenti actio nē, venia conceditur. h. d. Secūdum Bar. & Ang. istud summarium est defectiuū, q a non tāgit nisi primū casum tex. ideo aliter summa. Liberto, qui vocauit in ius patronum sine venia, in trib. ca
1 sib hic positis de benignitate succurritur. h. d. ¶† Not. q qñ lex indistinctè loquitur, non est licitum distinguere, nisi per aliam legem distinguatur, vt hic, & l. de precio. ff. de pub. & l. 1. §. gñaliter. ff. de leg. præstan. gl. in l. 3. ff. de offi. præsi. Vnde dicunt Bar. Ang. & Mod. q nisi facta fuisset ista lex, non fuisset nobis licitū per magistralem interpretationem sic limitare edictum prætoris. Et per hoc inferunt, q si ex forma statuti producenti aliquā exceptionem imponitur certa pœna, non erit locus pœnitentiæ, ex quo statutum non distinguit. Idem latius tenet Bart. in l. ea mente. ff. de fur. Adde, quod no. Bal. in l. in fraudem. §. fi. per illum text. & glo. ff. & de testa. mili. q vbi statutum nullum casum excipit, nō debet iudex excipere, & idem Bal. in l. cum ancillis. in vlt. col. C. de incest. nup. no. arg. glo. ibi, q vbi statutum non determinat, nec ego determino, & sic statutum seruandū est, prout iacet. Et idem Bal. in l. si furiosi, per illum text. in ver. non loquitur. C. de nup. & in l. testiū non ideo. in fi. C. de test Facit. l. si seruum §. non dixit prætor. ff. de acq. hær. Item dum Bar. per istum tex. no. post gl. q lex. gñaliter, vel indistinctè loquens
2 recipit distinctionem per aliam legem, † Adde bñ facere illud, quod no. vult Bal. in l. omnes populi. in 17. col. ff. de iust. & iu. q si statuto caueatur, q statuta non possint interpretari, vel glossari, sed præcisè seruentur, debet intelligi de glossis hominis, & non legis. Et rō est, quia interpretatio legis est necessaria, ergo non potest per statutum tolli, fm Bal. in l. fin. ff. de orig. iur. Adde etiam, quod no. Bal. in c. post translation. in 1. not. per illum tex. de renun. q sacra concilia, licèt sint tanquam Euangelia cu
3 stodienda, tamen ipsa recipiunt etiam interpretationem. † Dicit etiam Bal. hic per istum tex. q licèt verba sint præcisa, tamē recipiunt interpretationem. Adde Bald. in l. 1. in pe. char. C. qui accu. non poss. vbi per istum tex. no. q verbum præcisum recipit interpretationem probabilem, & necessariam. Et q verbū

præci-

prȩciſum recipiat limitationem,no.Bar.in l.ſtipulatus ſum damam.ff.de verb.oblig.glo.in l.filiusfam. §.fi.in ver.cogan.& ibi Bar.& Bal.& Ang.ff.de procu.Bald.in l.ſuper reb. in 1.col.C.de ℨhen.emp.& in c.2.ad fi.vbi alij Can.de reſcri. Facit,quod not. idem Bal. in c.cum M.Ferrarien.in 8.col.de conſti.ꝙ verba Papę etiam prȩciſa recipiunt tñ interpretationem,& tacitam cõditionem.Facit glo.no.in c.licet de vitanda,in ver.exceptionis, de elect.quæ vult,ꝙ ſi Papa præcisè ſcribat , tñ legitimæ exce-
4 ptiones ſunt admittendæ.† Tñ prædicta optimè cõfirmantur: nam iuramentum habet vim prȩciſam,vt eſt gl.ſing.in l.ſi pecuniam,in prin.in gl.parua in verſ.neceſſe habes.ff.de cond.ob cau.& tñ recipit interpretationem,& modificationem.c.quẽadmodum.de iureiu.l.fi.ff.qui ſatiſd.cog.Bal.& Sal.in l.fi.per illum tex.C.de non num.pec.Adde etiam, ꝙ vbi lex non diſtinguit,nec per aliam legem diſtinguitur,tñ poſſumus eam diſtin-
5 guere per vrgentem cãm,ſm Raph.Fulg. hic.† Adde tu Bal.in Auth.ingreſſi.in 1.col.C.de ſacroſ.eccl. vbi per iſtum text. dicit ꝙ verba gñalia reſtringũtur ad id,quod rationis eſt.Et per hoc
6 infert,vt ibi per eum.† Dicit etiam Bal.in c.1. in 6.col.de conſti.ꝙ ſtatuta recipiunt interpretationem per pũctum rationis.
7 † Item ſufficit allegare rõnem, [a] vbi legem non habemus. Ita
a dicit gl.in c.ex eo.in ver.rationis, de elect. in 6. Facit quod vult D.Ant.de But.in c.3.de præben.D.Abb.in c. propoſuit, & in c. ſuggeſtum.de appel.ꝙ lex ſiue ſtatutum gñaliter loquens, poteſt reſtringi per rõnem naturalem,quæ habet vim legis.l.ſcire oportet.§.ſufficit,& ibi Bal.ad hoc nota. ff.de excuſatio. tutor.
8 † Item rationale dictum ita debet mouere iudicem , ſicut lex
9 ſcripta.ita dicit And.de Iſer. in prooem.feu.in vlt.col. ¶† Scdò pondera tex.ibi pœniteat libertũ , & actionem remittat. Et ad-
10 de,† ꝙ in extraordinarijs crimib.habet locum pȩnitentia, quæ reducit rem ad priſtinum ſtatum.tex.eſt no.in l. ex hoc edicto. §.pe.ff.de alie.iud.quem ſic alleg.Bald.in c. 1. in princ.de prohi. feu.alie.per Fede.limitat iſtũ tex.Sal.in l. ſi quis maior. in 5. col. C.de tranſ.vt procedat in pȩna legali.ſecus autem in pȩna conuentionali. Vñ ſi promiſi non vocare te in ius ſub certa pœna, eo ipſo,ꝙ vocaui te in ius,nõ poſſum amplius pȩnitere,vt euitem pȩnam,ẽt ſi remittam actionem.Mitius.n. agitur cum l.q̃ cum homine.l.Celſus,in fi.ff.de arbi.declarat Bart.in l.amplius non peti.ff.rem ra.ha.Tertiò pondera tex.ibi ſi patronus vocatus non veniat,& dic rõnem eſſe, quia iſta pœna committitur ratione citationis, ergo ſi citatus non comparuit , quia citatio non habuit effectum,debet remitti pȩna.l.1. §. Offilius. cum l. ſeq.ff.ne quis eum,qui.Item alia ratio eſt ſm Bal.in Auth.habita in pe.col.C.ne fil.pro pat. quia hæc citatio eſt iure circundu cta,& ſic habetur pro nõ facta.Amplia iſtum text.vt procedat etiam ſi patronus citatus non comparuit , eo quia fuit ab alio detentus, adhuc remittitur pȩna per gñalitatem huius text.Ita ampliat Bal.in l.1.§.1.ff.ne quis eum,qui.¶ Vlt.pondera tex.ibi,
11 aut non inuitus.ex quo habes illud vulgatum,† ꝙ volenti non fit iniuria.Facit l. cũ donationis.C.de dona.l.1.§.non vſq; adeo, & ibi no.Bar.ff.de iniu.& tex.in l.non putauit. §. ſi quis ſua manu,vbi gl.no.ff.de ℨtabu.Item adde,ꝙ iſte tex.procedit ſiue patronus expreſsè conſenſerit citationi, ſiue & tacitè , puta,quia comparuit , & nihi oppoſuit de venia non impetrata. Secus ſi non comparuiſſet,quia abſens,vel comparuit,& oppoſuit ante litem conteſt ſm Bar.& alios hic,& in l.fi.ℨ.eo.d. Alex.in ℨſ. 317.quod incip.viſo puncto mihi tranſmiſſo,&c.

ADDITIONES.

a ¶Rationem. Adde Io.de Imo.in cle.conſtitutionem.in 1.not.de elec. Doct.in c.ſuper eo.in 1.no.de hȩre.lib.6.& in c. degradatio in 5.not. de pȩ.eo.li.Do. in c.fi.in 3.no.de pȩ.& remiſ.eo.lib.Card.Zab.in c.venerabilem.in §.vbi electioni.in 6.no.de elect.Benedi,Capr. in cle.1. de iureiur, Abb.in cap. veſtra. in 1.no.de cohab.cle.& mul.

LEX XII.

Si libertus.

¶Filius in poteſtate abſente patre poteſt agere actione pœnali ex hoc edicto.hoc dicit. De quo dic, vt per gl.& Doct.in l.ſi longius.§.fi. ff.de iud.dixi in l.cum filiusfam.ff.ſi cert.pet.

SVMMARIVM.

1 *Pater ſpiritualis non poteſt vocari in ius ſine venia.*
2 *Pater ſpiritualis non poteſt eſſe teſtis in cauſis filioli ſui.*
3 *Defenſor ciuitatis non poteſt vocari in ius ſine venia , quia loco patris habetur.*
4 *Vaſallus feudatarius an poſſit dominum vocare in ius ſine venia.*
5 *Clericus poteſt vocari in ius ſine venia.*
6 *Sacerdos parochialis poteſt vocari in ius ſine venia.*
7 *Clerici veniunt appellatione aſinorum.*
8 *Scholaris poteſt vocare magiſtrum in ius ſine venia.*
9 *Scholaris tenetur defendere opi.ſui magiſtri.*
10 *Si iudex ſequutus opi.magiſtri ſui iudicauit contra communem,excuſatur in ſyndicatu à condemnatione expenſarum.*
11 *Priuignus poteſt vocare in ius ſine venia nouercam.*

LEX XIII.

Generaliter.

¶Iſta lex breuius ſummari non põt. † Exemplifica iſtã legem in patre ſpirituali, & ſic in eo, qui de ſacro fonte baptiſmatis aliquem leuauit, qui non poteſt vocari in ius ſine venia, ſm Gul. de Cun.Bald.& Ange.Pau.de Caſt.Lud.Rom.& D.Ale.hic.Adde Ang.& Raph.Ful.in l.adoptiuum.in prin.per illum tex.ſ.eo.Bal.in c.1.§.fi.in 3.col.de ꝑhi. feu.alie.per Fed.quicquid teneat ipſe Lud. in l.ſed ſi hac.§.prætor.ſ. eo.Et ex hoc infert Bal.† ꝙ pater ſpiritualis,& ſic compa
2 a ter [a] non põt eſſe teſtis in cã filioli ſui,nec ècontra,qđ eſt menti tenendum ſm eum , & de hoc ſæpè ſolet in practica dubitari.Adde,ꝙ idem tenet Sal.in l. teſtis idoneus.ff.de teſti.per l.ſi quis alumnam.in fi. C. de nup.Idem tenet Raph. Fulg.in l.4.§. prętor ait.ſ. eo.facit tex.in c.ita diligenter. 30. q. 3. qui dicit talem patrem ſpũalem diligendum eſſe tanq̃ patrem carnalem, quia maior eſt talis cognatio ſpiritualis , q̃ vinculum adoptionis.Et idem dicit gl.27.q.2.in c. qui dormierit. plus tenet gio.in
b c.pythacium.in gl.2.30.q. 3. qui dicit ꝙ pater ſpũalis [b] eſt magis diligẽdus q̃ carnalis,licet poſtea gl.in fi. videatur variare, Facit ẽt quod vult Bal.in l.1. in pe.char.C.vñ vi.ꝙ quemadmodũ mulier non repelliẽ ab accuſando ꝑ iniuria illata perſonis ſibi coniunctis,ita põt accuſare pro iniuria illata cõpatri ſuo. Breuiter tene ℨrium,ꝙ compater non repellitur à teſtimonio, eo quia edictum de teſtib. eſt prohibitorium certarum ꝑſonarũ, vnde omnis ꝑſona,quę non reperitur expreſſe prohibita , põt teſtificari.l.1.cum gl.ff de teſti.gl.in l.qñ.in fi.C.de hære.& iura prælegata in oppoſitum loquuntur quo ad impedimentum mſimonij ℨhendi,& quantum ad reuerentiã, & ita tenet Bar. in conſ.ſuo.92.quod inci.in qõne vertente inter dñm Simonẽ. Bal.& Sal.in l.parentes.C.de teſt Flo.in l.teſtis idoneus.ff.eo.Ludo.Rom.& Alex.& hic.idem D.Ale. in conſ.42. in 3. vol.quod incipit in cã,& lite vertente inter Chriſtoph. in pen. col.in fi.& in conſ.115. in 3.volum. quod incipit vito themate præmiſſo.
3 ¶† Scdò exemplifica iſtum tex.in defenſore Ciuitatis.vel in ℨſtituto in ſimili magiſtratu,cùm loco parentis habeatur.§.fi. in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuff.ſm Ange. & Pau. de Caſt.hic. Facit bene tex.in d.l.non dẽt.ff.de dolo.¶ Tertiò exemplifica in presbytero parochiali , qui ẽt non poteſt vocari in ius ſine venia,cùm ſacerdos ẽt pater appelletur.96 diſt.c. quis dubitet,& 6.q.1.in c.ſacerdotes.ſm Do.Alex.hic,qui dicit, ꝙ non inuenit tactum ab aliquo,q̃ à Io.Fab.in §.& in eum.Inſti de act. vbi Io. Fab.dicit,ꝙ licèt ſatis videreẽ æquum , ꝙ debeat peti venia,ñ putat de iure ℨrium,cùm nõ reperiat iure expreſſum . Tu dic, ꝙ imò iſtud in terminis examinat Alb.de Roſ.hic,& ipſe ẽt tenet,ꝙ ſacerdos parochialis non poteſt vocari in ius ſine venia. Idem eſt de mente Bal.in c.1.§.fi.in 4.col.de prohi.feu.alie. per Fede.dum æquiparat ſacerdotem parochialẽ, & eum q̃ de ſacro fonte leuauit,vt ℨ neutrum corũ poſſit actio famoſa intentari, l.non debet.ff. de dolo.Facit, q̃a ſacerdotes dicũtur *Dij*,& Deorum noĩe veniunt.tex.eſt in c.cum ex iniuncto.circa med. de hȩreti.& 6.q.1.c.ſacerdotib.Facit c.duo ſunt genera.12.q.2.
4 Facit ẽt ꝙ ſtatim dicetur in gl. de clericis. † Sed pulcherhũ dubiũ ſuccedit,q̃d in vaſallo feudatario , an poſſit vocare in ius dñm ſine venia?gl.in c.1.in ver.reuerentia.de mil. vaſal.qui contu.eſt tenuit,ꝙ ſic,& idem tenet ibi Bal. circa fi. Io.de Pla.in l.1.C.de eo.thracen. lib. 11.Io.Fab.in §.& in eum.Inſti.de act.& D.Ale. hic,pro iſta parte Bal.in d.c.1.ad fi.adducit rõnem, q̃a vaſallus nõ eſt de perſonis nominatis in edicto prętoris, vt patet ex no. in §.pȩnales.Inſti.de act.vñ iſtæ prohibitiones pȩnales non hñt locum niſi in caſib.expreſſis per iſtam.l.in l.quęſitum.ſ.eo.Ego teneo intrepidè ℨrium , ꝙ imò vaſallus non põt vocare in ius dñm ſine venia,prout tenet Spe.in ti.de feu.§ qñ.in ver.17.moueor.Primò per gñalitatem huius legis , quæ multum ſtringit. Scdò , & fortius , ꝙ vaſalli æquiparantur libertis. Ita ęquiparat Bal.in l.liberti.in vlt.col.in prin.de li.& eorum lib.gl.in l.ſolo C. de li.cau.gl.in c.1.in ver.ſalua reuerentia.de mil.vaſal.qui contum. eſt.ſed libertus non põt vocare in ius patronum ſine venia , vt toto iſto tit. ergo nec debet poſſe vaſallus. Tertiò moueor , quia ẽt in materia pȩnali vbi agitur de priuatione totius feudi,gl.arguunt à libertis ad vaſallos,ita glo. in l.1. §.cum patronus

ADDITIONES.

a ¶Compater.Adde Io.And.in ſum.in tit.de teſt.Arch.in c.regulæ.29.diſt.Ange conſ.1.Ale.de Imo.cõſ.143.inci.Redẽptoris noſtri inuocato ſuffrag.in 3.vo
b ¶Spiritualis.Adde Barba.in c.coram.in 9.col.de offi.deleg.

tronus.ff. de of. præfe. vrb. & glo.in d.l.ſolo. Quartò, quia libertus non poteſt intentare actionem famoſam : puta furti contra dominum.Ita tenet Bald.in c.1.§.fin.in 4.col. de prohi. feud.alie.per Fede.Facit bene text. in l.non debet. ff. de don.ergo requiritur impetratio veniæ, per l.ſed ſi hac.§. prætor ait.s. eo.Et propter hoc dubitauit Bal.in c.1.§.fin in 4.col.an requiratur impetratio veniæ,quando vaſallus vult vocare in ius dominum.Nec obſtat fundamentum Bal.ſuperius relatum, dum dicit,q̃ iſtę probationes ſunt pœnales:ergo extendi non debent: quia iſtud fundamentum probat contrarium, quia imò iſta materia ex parte perſonarum, quæ debent vocari in ius,eſt favorabilis, & extendenda. Ita tenet gloſſ. in l.ſed ſi hac. §.prætor.s.cod.& gl.& Doc.in l.venia.C.eo.gl.in l.qui bona. §.ſi alie no.in gl.fin.ff.de dam.infe.& glo. in l.apud Celſum.§.ſi aduerſus.ff. de exce.do. & de iſto articulo tangit etiam Alb. hic, ſed nihil clarè decidit.& idem Alb. in l. ſed ſi hac.§. qui manumittitur.s.eo.¶ † In glo.ibi,& nullum clericum. Habes ex gl.q̃ clericus poteſt vocari in ius ſine venia.Idem tenet Spé.& Io.Antit.de actore.§.j.ver.ſed nunquid edictũ.vbi in omnib.approbant iſtam glo.¶ † Secus eſt in ſacerdote parochiali, vt dixi in text.*Et cum iſta glo.omnes tranſeunt* : licèt clericatus ſit maior honor quocunque honore temporali.ſm Bart.in conſ.ſuo,quod incipit.quæritur ſi aliqua poſſeſſio.Alibi tamen do.Ant.de But.& pro certo minus modeſtè, quàm eum decebat in c.2. de treug. & pa.no.ex illo tex.in 1.no.q̃† clerici veniunt appellatione aſinorum.¶ † In ea gl.ibi,& nullum magiſtrum.habes,q̃ ſcholaris poteſt vocare in ius magiſtrum ſuum ſine venia. Sequuntur Spec.& Io.And.in loco præalleg & Io.de Pla.in §.pœnales. Inſti.de act.idem vult Bart.hic & Alb.poſt Gul.de Cun. *& communiter* Mod. dum limitant iſtam glo. procedere in vocatione verbali, non autem reali:& ſic in captura : quia tunc diſcipulus puniretur arbitrio iudicis.l.mèdicus, & ibi Bart. C. de profeſ.& medi.li. 10.do. Mathe. in no.59.& ſeq. Sed aduerte : quia contrarium vult gl.in l.liberto.ff.de obſeq. per quam glo. Nic. de Neap.ibi in fin.expreſsè tenet, q̃ ſcholaris non poteſt vocare in ius magiſtrum ſine venia. † Et per illam glo.vide, q̃ vult Bart.in l.omnes populi.in 6.q.1.q.prin.ff.de iuſt.& iu.Accedat, q̃ ſcholaris tenetur defendere opinionem magiſtri ſui.l.dicere.& ibi Bar. no. ff. de arbi.in tantum, q̃ alibi dicit egregiè do. Abb.in c.1.in 6.col.de poſtu.præl.† Quod iudex,qui iudicauit ſm opi. magiſtri ſui, quamuis ſit contra communem ſententiam, excuſatur in ſyndicatu à condemnatione expenſarum, quia vt diſcipulus probabiliter ſequutus eſt opi. Doct.ſui. & refert fuiſſe not.dictum Old.Lau.in l.quęſitum.§.1.ff.de fun.inſtr. ¶ † In ea gl.ibi,& nouerca. habes, quod priuignus non poteſt vocare in ius nouercam ſine venia. Tene contrarium,cũ actio famoſa poſſet contra eam intentari.l.ſi nondum, & l.de his.ff. de fur.ergo non requiritur impetratio veniæ.l ſed ſi hac.§.prętor ait.s.eo.Et ita latè tenent Raph. Ful.& do.Alex. hic. quicquid teneat idem Raph.in 1.col.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Prohibitus agere, non intelligitur excluſus ab excipiendo, & ſe defendendo.Vide limitationes nu.eo.& 2.*
3 *Princeps licèt concedat alicui iudicem delegatum contra aliquem, non propterea videtur eum habilitare ad agendum.*
4 *Libertus non dicitur vocaſſe in ius patronum per libellum ſupplicatorium porrectum principi, vel per libellum conuentionalem iudici porrectum.*

LEX XIIII.

Libertus. ¶ Libertus, qui ſe defendit in crimine, non videtur vocare in ius, licèt iudicẽ interpellet, vt cauſam terminet. Item per ſupplicationẽ reſcripti non incidit libertus in pœnam huius dicti,niſi ſequatur citatio patroni.h.d.¶ Not.primo regulam ſecundum Gul.Bar.& alios hic, † quod prohibitus agere ſicut eſt excommunicatus.c.1.de excep.in 6.vel bannitus ex forma ſtatutorum, non intelligitur excluſus ab excipiendo,& ſe defendendo. & eſt text. in c. cum inter. de excep. in Auth. credentes.C.de hær. no.in l. cum mulier. ff.ſol.mat.& in c.intelleximus.de iud. Adde gl. in l.ad cognitionem. in gl.ſi. ff.ex quib.cau.maior.dum gl. ibi dicit not.pro bannitis. Ex qua colligitur,q̃ bannito, [a] & excommunicato redditur ius in excipiendo,& ſe defendendo. quam gl. dicit eſſe ad hoc vnicam in iure Bal.in c.accedens.2.vt lit.non cõteſt.& in c.intelleximus. de iud. Limita iſtam regulã trib.modis.Primò ſm Ange.q̃n defenſio conſiſteret in reconuentione.tex.eſt in d.c.inter.q̃ intelligе verum q̃n bannitus, vel excommunicatus reconueniunt ex alia cauſa, quam ex ea qua ipſi conueniuntur: ſecus q̃n ex eadem cauſa,ſm Inn.in c.ſi vero. de ſent.excom. ¶ Secundò limita in mera exceptione tendente ad excluſionem actionis,ſecus quando exceptio habet vim actionis, vel accuſationis. l. 2 quoniam Alex.& ibi Doct.de adul. ¶ † Tertiò limita in defenſione neceſſaria, quæ eſt,q̃n quis ſimpliciter citatur : quo caſu tenet̃ comparere:& eo ipſo cenſetur eius perſona habilitata,ſecundum Bar.& alios in l.de pupillo.§.1.cum concor.ff.de ope. nou.nun.& no.do. Bartho. Vero. in cautela 97. ſecus ſi citatur ſub conditione,ſi ſua putauerit intereſſe, vt eſt glo. in l.ea quidem.C.qui accu.non poſ.quo caſu non cogitur comparere, ſi non vult, ſecundum Paul. de Caſt.hic, & Bald.in l.fin.in 5.q.C. de edic.diui.Adri.tol.& in l.2.C.de pac.Lud. & Mod. in d.l.qđ pupillo.§.1.cum aliis cõcor.ibi traditis. Facit,q̃ vult Bal. in c.1. in 5.col.de mil.vaſal.qui contu.eſt, q̃ quando quis citatur ſub conditione,ſi ſua putauerit intereſſe, citatio non ligat eum. ¶ Et 3 ita limitat.s.tit.ſi quis ius dicen.non obtẽ. ¶ † Secundò no.ex l. libertus, quòd licèt princeps concedat alicui iudicem delegatum contra aliquem, non videtur eum habilitare ad agendũ. Imò non obſtan. delegatione poſſunt opponi contra eum omnes exceptiones,quæ poterant opponi coram ordinario.Et fa- b cit iſte text. [b] ſecundum Ang.Paul.de Caſt.Lud.Ro.& do.Ale. c hic, quòd Papa dando iudicem [c] delegatum excommunicato,non videtur per hoc excommunicatum abſoluere, vel diſpenſare, quòd agere poſſit. Facit c.1.de reſcr.in 6.cle.ſi ſumus Pontifex.de ſen.excom.per Anch.in c.ſi eo tempore.de reſc.in 4 6. ¶ † Tertiò not. quòd per libellum ſupplicatorium porrectum principi, vel per libellum conuentionalem porrectum iudici,non dicitur libertus vocaſſe in ius patronum: & ſic non incidit in pœnam huius edicti Limita ſingulariter, niſi talis libellus offerretur parte præſente,cùm præſentia habeat vim citationis.ita tenet Baldus c. plerunque. in 2.col. de reſcri.dixi. in l.1. ſupra eo.

ADDITIONES.

a ¶Bannito. Adde Alb.de Ro.in 4.par.ſtatu.q.59.incip.ſed ſtatuto.
b ¶Iſte text.Limita iſtum text.niſi venia petita eſſet à ſuperiore.Are.conſ.114. inc.vera videtur. PVRPV.
c ¶Iudicem. Adde Card.Zab.in prooe.Grego.in 6.col.ver.3.quæro.Abb.in cap. propoſuiſti.de cle.excom.

SVMMARIVM.

1 *Libertus tutorio nomine poteſt in ius vocare patronum ſine venia.*
2 *Exceptio aliqua obſtat agenti nomine proprio, quæ non obſtat agenti nomine alieno.*
3 *Auctoritas, ſeu conſenſus an requiratur in filio agente nomine alieno.*

LEX XVI.

1 **Quæſitum.** ¶ † Libertus tutorio nomine poteſt in ius vocare patronum ſine venia.h.d.Limita,quando libertus ageret procuratorio nomine, cùm officium procuratoris ſit voluntarium.l.ſi filiusfa.§.ſi inuitus.ff.de procu.ergo imputatur liberto, qui ſponte ſuſcepit officium procurationis contra dominum,ſed officium tutoris, & curatoris eſt neceſſarium. l.1.in prin.& ibi gl. ff.de tute. Ideo neceſſitas eum magis excuſat l.tutorem.in prin.ff.de his.quib.vt ind.iuncta l. ſi fideiuſſ.§.neceſſaria.ff.qui ſatiſd.cog. & ita dicit gl. in l.ſed ſi hac. §.fin.s.eo & ita tenet Gul.Ray. & Sal.Pau.de Caſt. & do. Alex. 2 hic. ¶ † Secundo not. quòd aliqua exceptio obſtat agenti nomine proprio, quæ obſtat agenti nomine alieno. Fact l.iubemus.§.ſanè.C.de ſacroſan.eccle.l cum quædam. ff.de admini. tutor.l.1.§.item eorum.ff. quod cuiuſque vniuer. l. ſocium.in prin.ff.de pro ſoc.& l.filius.poſt prin.ff.de admin.tutor. ¶ † Ter- 3 tiò facit iſta l.ſecundũ Bald. quòd in filio nomine alieno agenti non requiritur auctoritas, ſeu conſenſus patris, & eſt text. in cap.qui generaliter.§.1. de procu. in 6. licèt glo. teneat contrarium,& malè.reprobatur per Bart.& omnes in l.fin.§.neceſſitate.C. de bo. quæ lib. ¶ Quarto per iſtum text. tenet. Alb.de Ro.in 3.par.ſtatutorum.in q. 61.incip. Item quæro ſi bannitus agit,&c. quòd licèt per ſtatutum bannitus repellatur ab agendo : tamen ſi bannitus agat nomine alterius, non repelletur. ¶ Quinto per iſtum text.dicunt Lud.Ro.& do.Alex.hic,quòd ſtatutum diſponens, quòd mulier, vel minor non poſſit contrahere ſine conſenſu propinquorum, tale ſtatutum non habet locum, quando contrahunt nomine alieno. Facit l. cum mandato. ff. de minor. Idem tenet Paul. de Caſt. vbi limitat. in l. quicunque.§.ſi ab alio.ff.de inſtor.& facit, quod proximè ſequitur. ¶ Sexto per iſtum text.decidit Angel.in l. quamuis.in prin.ff.de acqui.poſ. ſtante ſtatuto, quòd minores non poſſint

se obligare fine consensu duorum propinquorum: tñ sine isto consensu poterunt constitui procuratores ad negocia alterius: quia tale statutum debet intelligi quando se obligant nomine proprio: non quando ad damnum & vtilitatem alterius.Facit glo.in l.lis nulla.ff. de iud.dum dicit, secus si nomine alieno.¶Septimò per istum tex.dicit Io.Fab.in §.pęnales.in 5.col.Insti. de acti.quod filius beneficiatus potest patrem conuenire nomine beneficij sui sine venia: quamuis ȩcontra si pater esset beneficiatus non posset eum filius conuenire nomine beneficij sine venia,per l.sed si hac.§.fin.ɜ.eo. ¶Vltimò ad intelectum huius tex.considera, quòd propter contraria, quæ formantur in glo.text. iste potest intelligi de patrona pupilli, non autem tutoris:prout glo. & Doct. intelligunt. Et sic dum text. dicit patronam suam.intelligitur.s.pupilli.per id,quod in simili dicit Bart. in l.cum in testamento. ff.de auro, & arg. leg. Sed aduerte, quia isto modo tex.esset de indubitabili propter l.sed si hac. §. fin.ɜ.eo. cùm istud edictum ex parte patroni sit fauorabile,& extendum,vt ibi dicit glo.magistra.& tamen non habet locum, quando conuenitur tutor patroni, ergo non esset dubium in tutore liberti pupilli, cùm ex eius parte sit odiosum:& sic strictè intelligendum. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Fideiußores,qui dantur de præsentando aliquem,lata sententia liberantur.*
2 *Præsentare promitteus aliquem in iudicio toties quoties fuerit à iudice requisitus,intelligitur secundum dispositionem iuris.*

LEX XVII.

EVm, pro quo. ¶Qui ꝓmittit aliquem exhibere in iudicio, siue officiali curiali, siue parti apud acta, cogitur adimplere.h.d.Et secundum Bar.ista
1 lex est notanda: quia quotidiè dantur fideiussores † de præsentando aliquem. Adde, quòd lata sententia liberantur.l. græcè. §.& post litem.ff.de fideiuss.etiam si promisissent aliquem præsentare,& parere mandatis curiæ:adhuc lata sententia liberantur,secundum Bald.in addi. Spec. in titu.de reo.in 1.col.Sequitur do.Alex.in l.2. §.fin. qui satisf.cog. quamuis Bald. hic dubitet,quasi videatur promittere iudicatum solui.& remittit se ad no.per Dy.in l.cõtinuus.§.c ũquis.ff.de verb.ob. Sed ad hoc respondet ipsemet Bal.in tit.de reo.in 1.col.quòd illud de parendo mandatis curiæ venit accessoriè: & sic intelligitur promittere, quòd parebit mandatis curiæ quantum ad ipsam exhibitionem,non autem,quod intelligatur promittere soluere iudi-
2 catum Facit, † quòd no. vult Ang. in l.quod si nolit.§.si quid ita.ff. de ædil.edi. quod si aliquis promisit præsentare aliquem in iudicio toties, quoties fuerit à iudice requisitus, intelligitur secundum dispositionem iuris. s. vsque ad sententiam, & non plus.d.§.post litem.dicam plenius in d.l.2.§.fin.ff.qui satisd.cog. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Citatio verbalis semper potest ad domum fieri,etiam si ianua sit clausa.Vide extensiones.nu.1.& 6.7.8.9.10.11.& 12.*
2 *Contumax verus non potest appellare à sententia contra eum lata, non sic in ficto.*
3 *Nemo inuitus potest personaliter capi in domo propria.& nu.14.*
9 *Nauis æquiparatur prædio vrbano.*
13 *Familia Potestatis volens aliquem capere, & eum fugientem insequatur,& in alieno territorio eum capiat,an talis captura valeat.*
15 *Causæ ciuiles magnæ æquiparantur criminalib.*
16 *Domus propria sicut liberat quem ab extractione,& captura,ita etiam ecclesia.*
17 *Personaliter quis potest capi in apotheca.*
18 *Viator potest capi in hospitio.*
19 *Porticus domus an liberet quem à captura.*
20 *Capi potest inuitus existens in ostio extra clausurum domus. Vide alias limitationes.nu.21.22.23.24.25.26.27.28.& 29.*
30 *Vim patitur,qui de domo inuitus extrahitur.*
31 *Nuncius, quando citat aliquem, non potest per vim intrare domum, etiam si inueniat ostium apertum domino probibente:& si intrat tenetur de vi.*
32 *Dominus existens in vinea potest re, & verbo ibi citari, & personaliter capi.*
33 *Citatio nedum verbalis,sed etiam realis est permissa.*
34 *Mulier pro debito ciuili non potest capi,nec in domo,nec extra domum. Quid in muliere meretrice? Vide nu.35.*
36 *Adulterium an committatur cum meretrice nupta.*

LEX XVIII.

PLerique. ¶Nemo inuitus potest de domo suæ habitationis extrahi: sed contra talem latitantem conceditur parti aduersæ missio in possessionem bonorum eius. verba liter autem in domo potest citari,si aditum præstat, vel ex publico conspiciatur. In alio autem loco, puta vinea,balneo,vel theatro potest non solùm verbaliter, sed etiam realiter citari, & inuitus extrahi.h.d.cum ll.seq.vsque ad l.neque. ¶Et pro intellectu tex.aduerte, inquantum vult, quòd existens in domo potest verbaliter citari in duobus casibus Primus est, quando ad se aditum præstat:puta, quia dimittit ianuam apertam,& nuncius potest ingredi domum.Secundò, quando ex publico
1 conspicitur:puta,quia stat ad fenestram.Nam debes scire, † ꝙ citatio verbalis semper potest ad domum fieri, etiam si ianua sit clausula,& ipse latitet: quia citabitur per nuncium affigendo schedulã in ostio,vel proijciendo schedulam citatoriam in
2 domum, prout tota die fit. † Sed certè non dicetur verus contumax,nisi duobus casib.positis in text.sed erit fictus, seu præsumptus contumax.Ita declarant istũ tex.Ang. & Pau.de Cast. hic,& ante eos Io.And. in c. Romana. §. contrahentes.de for. compe. in 6. in nouella. vbi tractat materiam istius legis. Effectus est magnus: quia verus contumax non potest appellare à sententia contra eum lata:fictus contumax sic l.pe. vbi glo.& Doct.ff.de in integ.rest.glo.& Doct. in l.ex consensu.§. fin.ff.de appel. cum sim. Itẽ si est verus contumax potest mulctari per iudicem:sed non,quando est fictus contumax, vt dixi in l.vnica.§.fin.ɜ.tit.1.¶ † Not.ex isto text.regulam, quòd nemo inui-
3 tus potest personaliter capi in domo propria, vt hic,& in l.ne-
4 mo de domo.ff.de reg.iur.¶ † Extende istam regulam. Primò, vt procedat non solùm in domo sua propria, vt dicit text.sed etiam in domo aliena conducta, vel etiam si in ea gratis habitat.l.lex Cornelia.§. domum. ff.de iniur.l.1.§. 1.ff de lib.agn. l.1.§.habitare.ff de his,qui deie. vel effud. secundum Bart.Alb. Bald.& reliquos hic.Bart.in l.qui domum.per illum tex.& in l. nec in ea.ff de adul.Pau.de Cast.in cons.43.quod inc.viso puncto suprascripto. vbi plura scribit ad intellectum huius legis.
5 ¶ † Secundò extende, vt procedat etiam si quis esset in domo sibi data per iudicem ex 1.decre. & in ea habitaret, secundum
6 Bald.in Auth.ei qui.C.de bon.auctoritate iud.pos. ¶ † Tertiò extende,etiam si quis habitaret in cassina,vel in capana:quia nõ posset ibi capi,cùm talis capana,vel cassina veniat appellatione domus. Secus si esset capana, vel cassina bestiarum, secundum Bald.in c.2.de duo. fra. de nouo benefi. inuesti.vbi alleg. gl.ficientem mentionem de tali capana.in §.cum in suo.in ver.appellatione.Insti.de rerũ diui.Sequitur Lud.Ro.hic, & alij post eum,& idem Lud. in l.1.§. domini.2.ff. ad Syl.& in l.eum qui ædes.ff.de vsuca.Imo & alij Mo.in l.Senatus.§.Marcellus. ff.de leg.1.Adde,ꝙ tenet Alb.de Ros.in 4.parte statutorum,in q.98. quæ incip.quod si statuto cauetur, quòd bannitus non debet recipi,&c. vbi determinat,quòd stante statuto, quòd bannitus non possit receptari in castris, vel villis sub tanta pœna, quòd si receptetur in cassina quæ non sit in castro,vel in villa:tamen receptans tenetur ex identitate rationis, & fauore *Reip. l.2.*
7 §.1. C. de fal. mo. vt ibi plenius per eum. ¶ † Quartò amplia istam l. vt procedat etiam in domuncula, vel tenui casa, per id, quod vult Bald. in l.1.§.1.ff. nau. cau.sta. & per id, quod vult Angel.in §.hinc nobis.in Authen.de hæred.& fal.& Mod. in l.Senatus.§.Marcellus.ff.de legat.1.dicam plenius in l.scien-
8 dum.in princip.ff.qui satisd.cog.¶ † Quintò procedit etiam in stabulo iuncto domui.secus si sit separatum. l. hoc iure.§ stabula. cum gloss. ff. in quib.cau. pig.tac. contraha. per Bald.&
9 Pau.de Cast.in l.fin. in princip. ff.de seru. vrb præd. ¶ † Sextò procedit in naui, secundum Alber. de Ro. in l. pen.§. fin. per illum text. ff. de his, qui deie. vel effud. & in 2. parte statutorum.q.35.quæ inc.item quæritꝫ si ex statuto maior pœna.in fin. Facit, quod vult Bald. in l.certi iuris. in 2. colum. in fin. C.loc. vbi vult, quòd nauis æquiparetur prædio vrbano, & non rustico.Contrarium tenet Lud.Ro.in d.l.1.§. domini appellatione.ff.ad Syl.per text.optimum in l.1.§.si quis de naui.ff.de vi,& vi arma. quem text. etiam alleg. Bald. sed ei non respondet in
10 d.l.certi iuris. ¶ † Septimò procedit in molendinario, qui esset in molendino,qñ illa est sua habitatio,sm Alb. de Ro.in d. q.35.licet in ɔrium faciat,ꝙ vult Bal. in d.l.certi iuris. in 2.col. in fi.vbi dicit, ꝙ molendinum est potius prædium rusticũ quã
11 vrbanum. ¶ † Octauò procedit ista lex, quando quis esset in horto iuncto domui, ad quem esset aditus ex domo.l.fin.vbi Bald.& alij.ff.de seru.vrb.præd.l.prędij.§.qui domum.ff.de leg. 3.glo.in l.statuæ.ff.de verb.sign. & in cap. religiosum.12 quæst. 2. not. Docto. in cap. Raynutius. per illum text. de test. do.

Abb.in c.1.in 3.not.per illum text. de cenſi.& in c.1.de decimis
12 ¶ † Nonò procedit iſta lex, etiam ſi aliquis ſit repertus extra
domum,& familia eum inſequente,vt caperet,in domum fu-
a gat. ª arg.l.quis ſit fugitius.§.idem Celius.cum glo. de ædil.edi.
13 ſecundum Bald. & Lud. Ro.hic. † Et idem in eo, qui aufugiſ-
ſet in eccleſiam,ſecundum Bal. ita teneas,quicquid teneat Bal.
in repe. mag. l. cunctos populos.circa medium. C.de ſum. tri.
vbi vult contrarium,conſiderato initio per doctrinam Bart.in
l.quod ait lex.§.1.ff.de adul.Pro 1.parte,quæ eſt vera.adde, qđ
in ſimili habetur, quòd ſi familia Poteſtatis volens aliquem ca
pere,cum fugientem inſequatur, & in alieno territorio capiat,
b talis captura non valet, ᵇ & debet relaxari, ſecundum Bal.in l.
ſicuti.§.Ariſto.ff.ſi ſer.vend.& in c.cum olim.in fin.de dolo, &
14 contu.Ang.in l.nemo carcerem C.de exac.trib.lib.10.¶ † De-
cimò extende iſtam legem, vt procedat etiam pro cauſa cri-
minali, quando venit imponenda pœna pecuniaria applican-
da parti,quamuis impropriè dicatur cauſa criminalis:quia pro
executione talis pœnæ nõn poteſt quis in domo propria capi.
Ita ſentit Bart. ſi rationes ſuæ ponderentur in conſilio ſuo, qđ
15 incip.ſtatuto ciuitatis Tuderti.¶ † Vndecimò extende iſtam l.
vt procedat, etiam ſi eſſet dubium magnum per generalitatẽ
* huius. l. ſecundum Alb.de Roſ. hic referentem Doctores, *ita communiter tenere.* Pondera, quia ex hoc limitatur regula, quæ
habet, quòd cauſæ ciuiles magnæ æquiparantur criminalibus.
l.propter litem.ff.de exc. tut.in c.frequens.§. illud. de reſti. ſpo.
in 6.& ita æquiparat Bart. Ang. & Doct. in l.admonendi.circa
10. col.vbi dixi.ff.de iureiu.Bart. in l.Athletæ. in prin.per illum
text.ff.de excu.tuto.Hinc eſt, quòd ſicut habens litem mecum
in cauſa criminali, dicitur inimicus capitalis: ita etiam ſi ha-
beat litem mecum in cauſa pecuniaria magna, dicitur inimi-
cus capitalis,ſecundum Bart.in l.3.in prin.ff.de teſti.¶ Iſta ęqui
paratio fallit hic: nam pro cauſa criminali poteſt quis in do-
mo capi,vt dicam.j̃.in 10.fallen.ſed non pro debito ciuili, licèt
maximo. Ratio diuerſitatis eſt: quia cauſa criminalis propriè
dicitur,quæ ſpectat ad fiſcum.glo.& Bart.in l.3. in prin.cum ſi-
mili.ff.de ſepul.vio. Cano. in rub. de iud. ſed pro debito fiſcali
16 quis poteſt in domo capi,vt dicam. j̃.in 12.fall. ¶ † Duodeci-
mò extẽde iſtam l. vt quemadmodum in domo propria quis
c capi non poteſt,ita nec in eccleſia,ᶜ ſecundum Gul.Bart.Bal.&
alios hic.Bart.in l.2.C.de ſacroſ.eccl. & in l.etiam.in 4. colu.C.
de execu.rei iudi.& in l.ſi quis ad declinandam. in 14.col. C.de
Epiſc. & cle. Habetur in cap. decet domum. per illum text.de
imm.eccl.in 6.do.Ant.de Butr. & alij in c. inter alia.in antiquis.
imo nec in circunſtantijs eccleſiæ poteſt quis capi,ſm Bar.in d.
l.præſenti.imò nec in porticib.circa eccleſiam, ſm d.Ant.in d.
c.inter alia.Imò ſi ſit maior eccleſia,nec per 40. paſſus circa ec
cleſiam,in alijs eccleſijs per 30.paſſus. text. eſt in c. ſi quid anti-
quitus.& ibi glo.17.q.4.Ioan.And.in addi.Spec. in tit.de im.ec-
cl.ſuper rub.Bar.in l.Item apud Labeonem.§.conuicium.ff.de
iniu.Old.in conſ.55.incip.conſueuit dubitari. Lud.Ro.in conſ.
227.quod incip.Spectabilis domine collaterális.Ange.de Are.
in tract.maleſi.in ver.in ſcalis ſancti Petronij. Et quod dictum
eſt in eccleſia, quem capi non poſſe,procedit etiam in hoſpi-
d tali, ᵈ ſm Bald. in d.l. ſi quis ad declinandam. in 14.col. vbi re-
fert ita tenere Arch.in cap. diffiniuit.17.q.4. & reputat not. di-
17 gnum. ¶ † Limita nunc iſtam l. primo non habere locum in
apotheca, in qua bene poteſt quis perſonaliter capi.l.lex Cor-
nelia.§.ſit tamen.in ver.meritoria.cum gl.ff.de iniur.l.1.in prin.
& ibi Bar.ff.de lib.agno. Idem Bart.in l.4.§. prætor ait. in 2.col.
ff.de dam.infe.& in conſ.ſuo.7.quod incip. ſtatuto cauetur, ꝙ
pro maleficio.Alb.de Ro.in d.q.35.Pau.de Caſt.& alij Mo.hic,
& plenius idem Pau.de Caſt.in conſ.43.quod inc.viſo puncto
ſupraſcripto. vbi no. extendit etiam ſi apotheca eſſet connexa
18 domui,vt per apothecam haberetur aditus in domum. ¶ † Se
cundò limita, quando quis eſſet in hoſpitio tanquam viator:
quia ibi poteſt perſonaliter capi. Secus ſi ibi conduxiſſet came
ram ad habitandum per annum,vel ſex menſes,vel ſimile tem
pus.l.1.§.habitare.ff.de his,qui deie.vel effu.l.pe.§.in factum.ff.
nau.cau.ſtab.& per d.§. habitare.dicunt Bald.& Flor.ibi, quòd
ſi ſtatutum puniat offendentem aliquem in domo, non com-
prehendit offendentem in hoſpitio.Idem tenet Bal.in l.ea quæ.
19 ad fin.C.quomodo,& quando iud. ¶ † Tertiò limita, quando
quis eſſet in porticu domus, ſecundum Bald.& Ang. & Mod.
hic,Bart.& alij in l. cætera.§. hoc Senatus, per illum text. ff.de
20 leg.1.cum concor. de quibus per do. Alexan. hic. ¶ † Quartò
limita, quando quis eſſet in oſtio extra clauſuram domus, ſe-
cundum Bart.in l. 1.§.1. ff.de cloa. & in l.meminiſſe.ff. de offi.
procon.cum concor.de quib.per do.Alexan.hic. Et dicit Ang.
quòd de hoc eſt text. melior de iure. in §. ſi ab hoſtib. Inſtitut.
quib.mod.ius patr.pot.ſol.Facit, quod vult Bald. in l. de quib.
ff.de legi.quòd teſtes ſunt ſingulares,quorum vnus dicit,quòd
factum fuit in domo: alius quòd factum fuit in oſtio. Si au-
tem quis caperetur in oſtio intra clauſuram domus: tunc ſe-
cus eſſet ſm Doct.in locis præalleg.Ad quod adde, quòd dicit
glo.de omnib. Veronen. quorum oſtia ſunt extra clauſuram.
ita glo.in l.fin.§.fin.in ver.apparuit.ff.de ſer.vrb.præd. Sic intel-
lige,quòd vult Bald.in l.ſi ita.§.idem ait.ff.nau.cau.ſtab.quòd il
21 lud,quòd fit in oſtio, dicitur fieri in domo. ¶ † Quintò limita,
quando quis caperetur in ſcalis affixis murò domus: ſed extra
domum per id,quod voluit Bald. & alij in l. fiſtulam.§. ſcalas.ff.
de ſer.vrb.præd. quamuis Lud. Ro. hic teneat contrarium per
22 aliqua iura,quæ parum probant. ¶ † Sextò limita in domo alie
na,ſecundum Alb.hic, qui dicit,quòd ita vidit de facto.& pro-
bat iſte text.in verſ.in domo ſua,à contrario ſenſu. Intellige ni-
ſi dominus domus prohiberet ingreſſum: quia tunc non eſſet
licitus ingreſſus, nec captura.l. iniuriarum.§.fin. & l.qui domũ
alienam.ff.de iniu.& l. diuus.ff.de ſer. vrb.præd. ſecundũ Lud.
c & do.Alex.hic. ᶜ Item niſi eſſet domus viri, vel vxoris, vel pa-
tris:dato,quod filius eſſet emancipatus, ſecundum Bald.in l.1.
23 §. ſi vir. & §. ſeq. ff. ad Syl. ¶ † Septimò limita in domo pro-
pria,quando in ea non habitat, ſed in alia,ſecundum Bart.in l.
nec in ea.ff.de adul.Alb.de Roſ.in d.q.35. Pau.de Caſt.hic.Fa-
24 cit l.in l.Cenſoria.ff.de verb.ſign. ¶ † Octauò limita,vt qs acce
ptet officium publicum, ad quod eſt deſignatus: quia propter
hoc licitè extrahitur de domo propria.text.eſt ſing.in l.ex om-
nib.& ibi Bart. & alij.C. de decu.libr.10. quem ad hoc reputat
ſing. Lud. Rom. in l.4.§. prætor ait. in 1.not.ff.de damn. infect.
quamuis Albe. hic dicat,quòd ille tex.procedit in curiali fugi-
tio. & ex illo text. dicit Lud. Ro. hic poſſe adhiberi cautelam,
quando habes debitorem, qui nunquam exit domum:& pro-
pterea non potes eum facere perſonaliter capi:debes procura-
re,quòd habeat aliquod officium publicum:nam poterit tunc
extrahi de domo ad acceptandum, & eo extracto poteris eũ
25 facere capi. ¶ † Nonò multum not. limita iſtam l. vt proce-
dat in obligato ad dandum: & ſic in debitore quantitatis, ſe-
cus ſi eſſet obligatus ad factum, ad quod poſſet præcisè cogi:
quia tunc poſſet extrahi de domo,& de quolibet alio loco,præ
ſertim ſi ſit annexũ delictum,& fuga.Ita formaliter dicit Bald.
nec alibi inueniens in l.ex omnib.per illum text.C.de decur.li.
x.Nota, quia ex hoc poſſunt dari multæ limitationes ad hunc
tex.cùm multi reperiantˉ caſus,in quib.põt qs perſonaliter co-
gi ad factum,qui enumerantur in l.ſtipulationes non diuidun-
f tur.ff.de verb.ob. ᶠ præcipuè, quando adeſt iuramentum, per
glo. paruulam in l. pecuniam. in princ. vbi dixi.ff. de condi.ob
26 cau. ¶ † Decimò limita in debitore ſuſpecto de fuga, qui po-
teſt in domo propria capi,arguendo de tempore ad locũ,iux-
ta l.vinum. ff. ſi cer. pet.& l. fin. ff. de tritica. ſed debitor ſuſpe-
ctus de fuga poteſt capi tempore feriato, etiam in honorem
Dei,vt eſt glo.reputata ſing.in l.fin.C. de fer. cum concor.quas
dicam poſt Bart. in l. 2. ff. de fer. etiam ſi eſſent feriæ ſolenniſſi-
mæ:puta Natiuitatis, vel Paſchæ Domini,ſm Bal. in c. fi.in vlt.
col.de fer.Item talis ſuſpectus de fuga poteſt capi etiam per iu
dicem penitus incompetentem: puta per iudicem laicum fa-
cientem capi clericum,vt dixi.in l.2.ſ̃:de iuriſ. omn.iud. Et in-
uenio,ꝙ ita in terminis tenet ſolus Bal.hic. in lect.antiqua. vbi
formaliter dicit,ꝙ iſta lex fallit ratione ſuſpicionis.Alleg.l. quæ
ſitum. in prin. cum glo.ff.de pig. quamuis aliter videatur velle
27 Bald. in d.l.ex omnib.C. de decur. li.x. ¶ † Vndecimò fallit in
cauſis criminalib.ſm gl.hic,& in l.ſed etiam.j̃.eo.& glo.in l.ne-
mo ex domo.ff.de reg.iur.Bart.in conſ.ſuo ꝙ inc. ſtatuto ciui-
tatis Tuderti.Ex hoc coligit hic Ang.cautelam, qñ habes de-
bitorem,qui nunquam exit de domo, & ideo non potes eum
facere perſonaliter capi,cautela eſt, ꝙ facias ſibi facere præce-
ptum ſub pęna applicanda fiſco:nã ſi non comparuerit,pote-
rit pro tali mulcta capi in domo,cùm mulcta dicatur delictũ,
vt dixi. in l.vnica.§.fi.iuncta glo.ibi.ſ̃.tit.1.& poſtquã fuerit ca-
ptus pro tali mulcta, potes facere eum reccommendari in
g carceribus pro tuo debito, & iſta fuit cautela ᵍ Bartol. in
l.cum

ADDITIONES.

a ¶In domum fugit.Limita quando officialis voluit capere extra, & fugientem perſecutus eſt in domo,dicit Bald.quod refert,& comprobat Alex.in l.2.cõſ.23.inc.animaduerſis.col.8.cõtrariũ tenet Iaſ.ſ̃.verſ.nono procedit. PVRPV.
b ¶Vide Bar.in l.ſi cui.§.fin.2.q.ff.de accu.
c ¶Eccleſia. Adde c.inter.alleg.& ibi Docto.de maio.eccle.
d ¶Hoſpitali. Adde Doct.in cle.per literas.de præb.Doct.in clem.quia contingit.de reli.do.
e ¶Alex.hic.Adde Iaſ.in l.ſciendum, in princ.col. vlt. j̃.qui fatiſ.cog.Parpa.in l. placet.col.25.de ſacroſ.eccle. PVRPV.
f ¶De ver.ob. Adde Iaſ.in l.2.vlt.col.j̃.de ferijs. PVRPV.
g ¶Iſta fuit cautela. Adde quod iſtam cautelam ponit Iaſ.in l.2.§. quod prætor. col.3.j̃.ne quis eum. PVRPV.

lcum eo.ff.ad l.Iul. peeu. Sequuntur Pet. de Anch. & Imol. in cap.2.de pig. Pau. de Cast. & latius do. Alex.hic.Ang. & Pau. de Cast.in l.vnica.§. fin.ſ.tit.1. Lud.Ro.in l.4.§. prætor ait.ff.de damn.infec. Angel.de Are.in §. fin.ad fin. Inſtit. de act. ſed do. Abb.in cap.ad petitionem.de accu. reprobat iſtam cautelam: quia poteſt euitare contumaciam comparendo per procuratorem,cũ non cogatur perſonaliter comparere,niſi ex cauſa.l. fin.vbi not.C.de procu.cap.1.de iud.in 6.do.Alex.ſaluat ſeruata practica Bart.in d.l.fin. ſecundum quam erit in poteſtate iudicis arctare citatum ad comparendum perſonaliter. ¶ Tu aduerte, quòd illa practica Bart. ſolùm procedit in cauſis criminalib & ſic non facit ad propoſitum, cùm iſta regula ſolùm procedat in cauſis ciuilib. Item nec in criminalib.procedit illa practica Bart.niſi quando ſunt indicia contra reum,ſecundum Bald.& do.Alexan.in d.l.fin.& Bald. in l.ſeruum quoque.§.publice.ff.de procu.Petr. de Anch.in cap. 1.de iud.in vj.Præterea ſolùm procedit in criminalib. in quib.poſſit eſſe locus torturæ, ſecundum Do.Alex.in d.l.fi.Præterea, & fortius exiſtens in domo,niſi ex publico conſpiciatur,vel præſtet aditum ad ſe,non poteſt dici in vera contumacia, vt dixi. ſ. in prin. huius.l.ergo mulctari non poteſt, per regulam quam dixi in l.vnica. §.fin.ſ.
28 titu.1. ¶ † Duodecimò fallit ob debitum fiſcale. l.ſacrilegij. in fin.ff.ad l.Iul.pec.ſecundum Bald. hic in lect. antiqua.not.in d.
29 l.nemo carcerem. ¶ † Decimotertiò limita,quando in inſtrumento eſſet renunciatum beneficio huius l. quia tunc non diceretur inuitus trahi de domo. Et quòd poſſit renunciari, patet: quia iſta lex principaliter eſt inducta fauore priuato: ergo renunciari ei poteſt, per regulam. l.pen. cum ſimili. C. de pac. Ad quod tamen vide,quod habetur per Bar. & alios in l.alia.§. eleganter.ff.ſol.mat.& in l.Titio centum.§.2.ff.de condi. & demon. & quod dixi in l. ad egregias perſonas. ff. de iureiu. poſt Cyn.in l.nec honore.C.de epiſ.& cle.Et pondera,quòd ſufficeret ſi in inſtrumento diceretur, quòd renunciauit omni legum auxilio: quia ſatis diceretur renunciaſſe huic legi, per illud, quod vult Bart. in Auth. matri, & auię in pen.colum.C. quando mulie.tute. offi.fungi. poteſt. & in l. ſi quis ſub conditione.in v.colum.ff.de teſt.tute. & referam.ſ. in glo. Decimoquartò limita iſtum text. dum vult, quòd nemo inuitus poſſit de domo extrahi,in caſu.cap.ipſa pietas.ver.Item ſi duo.23.
30 q.4 quem alleg. Mod. in l. quamuis. ff. ſol. matr. ¶ † Secundò principaliter not.ex iſto tex. ſecundum Bart. quòd qui de domo inuitus extrahitur, patitur vim. Ideo debet priſtinæ libertati relaxari,ſicut in ſimili dicit Bar.in l.quis ſit fugitius.§.apud Labeonem. ff. de ædil. edic. Item poteſt agere actione iniuriarum.l.l.ex Cornelia. §. 1. & l.qui domum. ff. de iniur. Item ſecundum Bald.& Lud.Ro.hic, poteſt facere reſiſtentiam cum armis.l.prohibitum. C. de iure fiſ. libr.10. & l. deuotum. C.de
31 metal. eo. lib. dixi in l,vt vim. ſupra de iuſt.& iur. † Item nuncius,quando citat aliquem, non poteſt per vim intrare domũ citari, etiam ſi inueniat oſtium apertur domino prohibente, & ſi intrat, tenetur de vi,ſecundum Ang.hic per iſtum text.& ſecundum do.Ant.de But.in cap.fin.in 1. colum.de eo,qui mit.
32 in poſſ. cauſa rei ſeruan. ¶ † Tertiò not.ex iſto text. quod exiſtens in vinea poteſt re, & verbo citari, & ibi perſonaliter capi.Adde,quod dicit Bald.in l.data opera. in x.colum. in fin.C. qui accuſ.non poſſ. quòd inſultus factus in agro, vel in vinea, non dicitur factus in domo, & non punitur ea pœna, qua inſultus factus in domo. ¶ Vltimò not.text.in ver.balneo.& li-
33 mita per text.in l.prædiis. §. balnea. ff.de legat.3. ¶ † In glo. in ver.nemo.quæ obſcura eſt: dic, quòd eius intentio eſt, quòd quando requiritur citatio nedum verbalis,ſed etiã realis,tunc captura perſonæ eſt permiſſa. Fallit in tribus caſibus, in quibus bene permittitur citatio verbalis, ſed non captura perſonæ.Primus eſt in matrefami.Secundus in eo, qui eſt in domo propria, qui ſi aditum præſtat, vel ex publico conſpiciatur, bene poteſt verbaliter citari, ſed non perſonaliter, vt in iſtis legib.Tertius caſus eſt in delegato, vel arbitro, qui bene poſſunt facere citari partes verbaliter,ſed non capi per perſonam,
34 vt dixi in l.2.ſ.de iuriſd omn. iud. ¶ † Circa.1.caſum gloſſ. de
a muliere, [a] quæ pro debito ciuili non poteſt capi, nec in domo,nec extra domum.l.1.& Authen ibi poſita. C. de offic. diuer.iud.& Authen.nouo iure.C.de cuſto.reo.Bartol.& Angel. in d.l.nemo carcerem.& per iſta iura dicit Spec. in titu. de do. & contu.§.fin.verſic.ſed an mulier, quòd iudex non poteſt iu-
b bere, quòd mulier re ipſa exhibeatur. [b] Limita niſi aſſumpſiſſet tutelam filij, & renunciaſſet omni legum auxilio, tunc videretur huic renunciaſſe,& ſic poſſet perſonaliter capi, ſecundum Bartol.in Authen. mat. & auiæ.in pen. colum. & ibi Sal. quando mul.tute.offi.fun.po. Bartol. in l. ſi quis ſub conditione.in v.colum.ff.de teſt.tute.Lud.Roma. & do. Alexan.hic.& Lud.Ro.in l. ſi vero. §.de viro. in 2. principali. fall.ff.ſol. matr.

Et iſtud pro mirabili not. & ſequitur do. Matheſil. in not. 108.
35 ¶ † Secundò limita in muliere meretrice,ſeu luxuriosè viuen-
c te: quia non meretur legum [c] laqueis innodari. l. quæ adulterium.C.de adulte ſecundum Bal. in l.conſentaneum.in vlt.col. C.quomodo, & quando iud.niſi talis meretrix eſſet nupta, & ſic haberet maritum,per l.ſi vxor.§.1.ver. qualecunque matrimonium.ff.de adul.Ioan.And. in addi.Spec. in tit. de iniur. & de dam.da.ſuper rub.Lud.& do. Alexan.hic,& Lud. in d.§.de viro.in 2.fall. Et per iſta deciditur illud, de quo Bart. poſt glo.
36 dubitauit in d.l.quæ adulterium,in fin.† an cum meretrice nu
d pta [d] committatur adulterium. Et per iſta ſunt expeditæ iſte leges. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Adde Docto.in c. ad egregias.de iureiu. Hippo. ſing. 248. Dec. in l. fœminæ.ff.de reg.iur. PVRPV.

b ¶ Exhibeatur. Ange.in tract.mal efi.in glo.1. PVRPV.

c ¶ Iſte intellec.non videtur verus, quia vix impubes pro delicto capi poteſt.l. auxilium.ff.de mino.l.impuberem.ff.de fur.& l.impuberem.ff.de falſ.ergo munus pro ciuili cauſa capi poterit.verius autem videtur,quòd iſte text. loquatur de citatione verbali,vt non poſſit fieri contra impube. nec puellas, quæ ſunt in aliena poteſtate.ex tit.C.qui leg.perſon.ha.ſtan.in iud. vel ſine patris conſenſu.l.fin.§.neceſſitate. C. de bon. quæ lib. Item quia impub. & puellæ. non poſſunt obligari.§.pupil.inſt.de inutil.ſtip.nec dicatur,quòd poſſunt obligari ex Caſtren. quia iſte text. non loquitur de Caſtren. quæ non cadunt in puellis. BELLAC.

d ¶ Nupta. Adde Bart.in l.inter.ff.de adul.Bald.in l.ſi ea.C.de adul.

SVMMARIVM.

1 *Impubes,& puella in poteſtate alterius conſtituti,non poſſunt perſonaliter capi.*
2 *Minor 25 annis an poſſit eſſe in contumacia.*
3 *Statutum diſponens, quòd contumax habeatur pro confeſſo, & poſſit poni in banno,habet locum etiam in adulto.*
4 *Impubes doli capax propter contumaciam poteſt mulctari, & excommunicari, ſed habet beneficium reſtitutionis in integrum.*
5 *Captus perſonaliter, vt veniret ad ſe defendendum, an debeat relaxari,& quomodo.*

LEX XXII.

NEque impuberes. Impuberes conſtituti in aliena poteſtate non poſſunt in ius vocari: & citatus realiter debet relaxari:ſi comparet legitimus defenſor,vel ſi de negotio fuerit tranſactum. h.d. Iſtum text.in 1. parte intelligunt Bart. & Sal.hic, vt procedat in citatione verbali:quia impuberes, & puellæ non poſſunt perſonaliter capi, ſed bene verbaliter citari cum auctoritate tutoris.l.1. §.ſufficit. ff.de admi.tu.dixi in l.2.ſ.eo. ¶ Contra iſtum intellectum videtur obſtare fortis difficultas. Nam ſi loqueretur de captura perſonæ,text.ineptè diceret puellis,q̃ alieno iuri ſunt ſubiectæ:cũ indiſtinctè mulieres prohibeantur capi pro debito ciuili, vt tenet gl.in l.præce.vbi dixi.Item tex.ineptè diceret puellas, cum etiam mulieres antiquæ non poſſint perſonaliter capi,& tñ relatiuum quæ, poſitum hic ſine copula ſtat reſtrictiuè.l.ea tamen adiectio.ff.de leg.3.dixi poſt Bar.in l.1.C.de ſum.trí ¶ Aduerte ſi teneas, quod mulier iſto iure florum, & C. poſſit carcerari,vt probat text.in l.pen.in ver. vtriuſque ſexus. C.qui bo. ced.poſ.vbi permittitur mulieri,quòd cedat bonis, ne incarceretur:per quem text.ita tenet Bal.in l.1.in 3.col.C.qui bo.cede. poſ.do.Abb. in c. ad petitionem. de accu. tunc fallentia huius text. eſſet bona, & ceſſaret obiectum: ſed quia in contrarium ob.text.in l.1.C.de offi.diuer. iud.alleg. per glo.in l. præcedenti cum concord.quas ibi dedi: ideo aduerte, quòd illa lex prima loquitur in matrefam.quæ iſto iure,& C. incarcerari non poterat,ſed filiusfam. bene poterat incarcerari. Ita propriè loquitur.d.l.pen.& declarat do.Alexan.in l.præcedenti: & tunc bene ſtat fallentia huius text. niſi eſſet puella, & ſic minor in pote-
1 ſtate alterius. ¶ † Conclude ergo, quòd impubes, & puella in poteſtate alterius conſtituta,non poſſunt perſonaliter capi. Limita niſi ſit pupillus doli capax, ſm Bar.in tractatu ſuo de carcere.4.q.per tex.in l.fin.in ver.ætate C.de cuſto.reor. ¶ Contra
a rium tenet Ang. [a] in l.nemo carcerẽ.in 4.col. C.de exac.trib.¶ imò etiam adultus pro debito priuato incarcerari non poteſt Refert,& ſequitur Lud.Ro.hic,& in conſ.120. quòd incipit circa primum,quo quæritur.Mouetur,quia nullus põt incarcerari niſi

ADDITIO.

a ¶ Contrarium tenet Angel. Adde, quòd cum Ange. tenet Alex.in l.4.§.condemnatum.col.6. de re iud. PVRPV.

ri nisi ex contumacia, tex.est in d.l.nemo carcerem. sed minor 25.anno.secundum eos non potest esse contumax. per tex.iun
2 cta glo. in l. minor etiam si quasi contumax. ff.de min.¶ † Tu tene opi.Bar.per tria. Primo, quia minor 25.an. patitur secundum decretum.tex.in l.si minor.ff.de bon.auct. iud.pos. & tamen non interponitur, nisi adsit contumacia. l. Fulcinius. §.1. ff.ex quib.cau.in pos.eatur.ergo apparet, q̃ minor 20.ann.po-
3 test esse in contumacia. ¶ † Secundò facit, q̃ no.vult Bal.in l. vnica. C.de confes.16.col.in ver.iuxta hoc quæro, an adultus vbi tenet, quòd statutum disponens, quod contumax habeatur pro confesso, & possit poni in banno, habet locum etiam in adulto: quia ex contumacia potest banniri, & fuit originalis decisio, (licet ipse non dicat,) Guid.de Suza. in l. vnica.s.tit.1. prout refert,& sequitur Io An.in addi.Spec. in tit. de primo & 2.decre.§.restat.ver. sed pone pupilli. cũ vers.seq. in addi. mag.
4 ¶ † Tertiò facit, quod vult idem Ang.hic, quòd impubes doli capax, propter contumaciam potest mulctari, & excommunicari: sed habet beneficium restitutionis in integrũ.alleg.Spec. in tit.de contuma.§.fin.in fin.prout etiam dicit Bar.in loco præ alleg. Minori incarcerato posse succurri beneficio restitutionis in integrum. Alio, & secundo modo, & generalius intelligunt istum text. Pau.de Cast. & do. Alex.hic, quod possit loqui etiã
5 in citatione verbali, vt hic per eos.¶ † Secundo not. in ver.qui ius. duos casus, in quib. captus personaliter, vt veniret ad se defendendum, debet relaxari: Intellige text. sanè, quando erat suspectus de fuga,& propter hoc fuit captus, vt veniret ad se defendendum, vel quando iurasset de iudicio stisti: quia si nolit comparere potest personaliter capi, vt veniat ad se defendendum.§. si vero etiam quidam.in Auth.de exhib. reis, secũdum Bar.& alios in l.consentaneum.C.quomodo,& quando iud. Intellige etiam istum tex.quando fuit captus, vt veniret ad se defendendum. secus si fuit captus, vt solueret, quia non debet relaxari nisi soluat, etiam datis fideiussorib. secundũ Bart. & alios hic, per l.si pecuniæ.§.fin.in ratione sui.ff.vt in pos.leg.quę non est ad hoc alibi, secundum Bar.in d.l.consentaneum.

SVMMARIVM.

1 - *Ius patronatus est quid indiuiduum.*
2 *Ius patronatus ecclesiæ an sit indiuiduum.*

LEX XXIII.

COmmunis. Libertus plurium dominorum vocando vnum ex eis in ius sine venia, incidit in pœnam huius edi-
1 cti.h.d. Ratio est: quia ius patronatus est † quid indiuiduum: ideo vnicuique patronorum debetur insolidum.l.Carmelia pia.ff. de iur. patro.l. quædam mulier. in fin.ff.fam. ercis.
2 † Istud procedit etiam in iure patronatus ecclesiæ, quòd similiter est indiuiduum. cap.1.& ibi glo. de iure pat. Host.in summa de iure pat. §. qualiter transferatur. circa princip. Io. And. in regula in re cõmuni, in 1.col. in mercu.Bal. notabiliter in c. quamo.in 1.colum.de iudi.& in l.cum secundum.in vlt.col.C. de fideicom. Inducitur iste tex.secundum Gul.Alb.Bal.& alios ad emphyteutam, vel feudatarium plurium dominorum, vt dixi in l.fin.C.de iure emphy.

SVMMARIVM.

1 *Qui non habet in ære, vnde pœnam soluat, luat in corpore.*
2 *Solidus, & aureus idem important in iure.*
3 *Extensio non habet locum in pœnis. & nu.6.*
4 *Simile in legibus, & statutis habetur pro expresso.*
5 *Lex quando est pœnalis, & correctoria simul, & semel tunc non fit extensio.*
7 *Lex, vel constitutio, quæ aliàs extenditur ex identitate rationis, quamuis extendatur quo ad principale dispositum: tamen non extenditur respectu pœnæ.*
8 *Lex, vel constitutio declaratoria, licèt trahatur ad præterita: tamen si talis lex declaratoria exponat pœnam de nouo, non trahitur ad præteritos casus respectu pœnæ.*
9 *Dispositum in vno ex correlatiuis, intelligitur in alio dispositum.*

LEX XXIIII.

INeum. Contra libertum vocantem in ius patronum sine venia, datur actio in factum ad meram pœnam quinquaginta aureorum, quam si non potest soluere, luit in cor-
pus patrono postulante. h. d. vsque ad fin. titu. cum l. sequen.
1 ¶ † Not. 1. quòd, qui non habet in ære, vnde pœnam soluat,
a luat in corpore. a & habes istum text.in decr.12.quæstio.2.cap. episcopus.§.libertus.facit text.in cap.finem litib.de do. & contu.& est text.in l.si quis id,quòd.in versic.seruit.s̃. de iur. omn. iud. vbi latè examinant Docto. istam regulam.ponunt. Cano. in cap. Odoardus.de solu. ¶Capio glo. in verbo aureos.quam diuide in duas partes. In prima declarat text. In 2. formal
2 quæstionem. † Ex prima parte habes, quòd solidus, & aureus
b idem important in iure, & quòd 72. aurei b faciunt libram auri. idem dicit in l.quicunque. vbi Bald. & Sal.C.de ser.fug.& in l.quoties. C. de fusce. & arca. li.x. & in l.2.de spor. & in rub. C. de vet. numi. pote. lib. x. in l. fin. vbi not. Bald. & Pau. de Cast. C. commu. de leg. & gloss. in §. nos autem. Insti. de author. tut. & in §. fin. Institit. de pœna teme. liti. & in cap. 2. vbi Docto.de malefi. & in cap fin. vbi Docto.de decim.Hodie tamen aurei quib. vtimur puta Veneti, vel Flor. sunt minoris ponderis: & 96. faciunt libram auri: & sic hodie ducatus non
c est nisi octaua pars vnciæ, c secundum Bar.in d.l.quoties. & in d.Rub.C.de vet.numi.li.10.d.Abb.in cap. conquerente.de off. ord. & in cap. nulli. de iud. & hoc est magnæ vtilitatis in pra-
d ctica. Nam lex dicit, quòd donatio vltra quingentos d aureos sine insinuatione non valet.l.sancimus.de dona.pondera, quòd hodie donatio etiam vltra septingentos aureos valeret, prout in specie dicit Pau.de Cast.in d.l.fin.vbi dixi.C. commu.de leg. libra autem argenti valet. x. aureos, secundum Alb.hic,& Ioan.Fa.in d.§.nos autem.¶Ex secunda parte glo.habes,quòd vocans in ius personas prohibitas in ius vocari, quæ enumerantur in l.2. & 3.s̃.eod. non incidit in istam pœnam quinquaginta aureorum, sed bene aliter punitur arbitro iudicis. l.me-
3 dicos C. de profes. & medi. lib. x. † Et sic habes ex ista glo. se-
e cundum Bart. Bald. Ful.& Lud. hic, quòd in pœnis e non habet locum extensio: & sic lex pœnalis non extenditur vltra terminos, & personas in eo comprehensas. Adde, quòd plus not. ex ista glo.d. Ant. de Butr. in cap fin. in 12.colum. de consue. quòd lex imponens pœnam in vno casu, non intelligitur eandem pœnam imponere in alio casu, ad quem fit extensio. Et ita etiam ad hoc not.istam glo.Lud.Ro.hic in fin. & plenius in d.l. si quis id quod. in 2. colum.vbi per istam glo. infert in specie, quòd si sit statutum, quòd mulier popularis non possit portare perlas sub pœna centum: si pœna fiat per aliud statutum, quòd sicut mulier prohibita est portare perlas, ita etiã prohibeatur portare sericum, quòd non intelligitur repetita illa pœna de centum. Sed in contrarium dicit Lud. esse glo. not.in c.de mulcta.ver.ecclesias.vbi Cano.de præb. Lud. concordat dupliciter, quod aut in ea.l. vel statuto fit extensio, & tunc intelligitur etiam repetita pœna, & hoc operatur vnitas constitutionis. Ita loquatur d.cap de mulcta. cum glo. secus si sit diuersa lex, vt hic. Vel secundò dicit, quòd aut ab eo. auctore fit extensio, & tunc etiam intelligitur repetita pœna. Ita loquitur.d.ca. de mulcta. cum glo. aut de diuerso conditore,& tunc secus, vt hac glo. Tu autem aduerte, quòd ista glo. non bene ponderatur per Bart. & Bald. & alios hic, qui nimis generaliter allegant istam glo. & minus ponderatur per d.Ant. de Butr.& Lud.nam ista glo.propriè loquitur, quando pœna imponitur habito respectu ad priuilegium personæ, vt est hic, vbi pœna imponitur ab edicto prætoris, habito respectu ad priuilegium personæ patroni: tunc verum est, quòd non fit extensio ad alias personas. Istud expressius dicit gloss. in d. §. pœnales. versic. item in ista. in versic. imperasset. Institit. de act. & ibi Ray.de Forli.& Nic. de Neap.in 9.quæstio. gloss. dicunt, quòd isto modo debet intelligi ista gloss. & ita de ista gloss. facit festum Bald.& eam reputat sing. & tenendam menti in ca. 1.§. porro. in 3. colum. quæ fuit prima causa benefi. amit. Ita tenet in discursu.d.Alex.in l.iuratione.§.quod vulgò.in xii. col. ff. ad leg. fal. ¶Secundò aduerte circa regulam Bart. & Bald.
* quòd in pœnis non habet locum extensio. *Licèt istæ sint communes*

ADDITIONES.

a ¶Corpore. Adde Bald.in rub.C.de pœna iud.qui male iudi.
b ¶Aurei. adde Felin. in cap. conquerente. de off. or. Alci. libr. 3. disunct. cap.9.
c ¶Et quot vnciæ faciant marcham, vide Ias.in l.sciendum. in princip. colu.6.ff. qui stat.sol.cog. BELLAC.
d ¶Quingentos. adde Bald.in l.illud.C. de fac.san.ecc. Ioan.And.in addi. Spec. in tit.de instru.edi.§.porro.versi.quid si renunciant.
e ¶Quod in pœnis. Adde Bart.in l.furti.in q.fin.ff.de his, qui not.infa. Card.Zabar.in c.per inquisitionem.in 9.oppos.de ele. Idem Card.in c.be næ.el.s.in 4. col.eo.tit. Ioan.de Imol.in cle.1.in x.col.eod.tit.

nes doctrinæ Dost. quòd aut sumus in materia fauorabili, vel odiosa, & tunc secus, per regulam. l. cum quidam.ff.de lib. & posthu.c.odia.de reg.iur. in 6. Ita tenent Bar. & alij in l. si constante.in prin.in ix.q.1.partis prin.ff.fol.mat.cum concor.ibi traditis idem Bar. in l.quemad. circa med. C.de agri. & censi.li.xi. ponunt Repetentes in l.si vero.§.de viro.per illũ tex.ff.fol.mat. d.Anto.in c.fin.de consue.A communib.doctrinis non est recedendum. Tamen considera si posset attentari regula in oppositum, q̃ imò in pœnalibus fiat extensio ad similes casus, & sic ex identitate,vel maioritate rationis. Nam de hoc est text.in d. c.1.§.porro. & ibi Bal. ad hoc not. & dicit ibi esset text. meliorem de iure, quòd in pœnalib. statutis, & in consuetudinibus fit extensio de similib.ad similia. Ita etiam tenet Sal. in l.2.in x. col.C.de noua.facit gl.in l.si quis id, quod. in gl.1.ſ. de iu.omn. iud.per quam ibi no.Bal.& Mod. quòd in pęnis maleficiorum proceditur de similib. ad similia. Idem tenet Inn. in c.qualiter, & quando. in 2. & 5. col. de accu. Bald. not. in l.si quis non dicam rapere.in 2.no.C.de epi. & cle.& in l.1.C.de interdi. & in l. si te.C.de infa.& in l.trãsigere,in 4.col.& in vlt.C.de trãs.& in l.2. in prin.C.quæ sit long.consue.& in l.data opera .in 8.col.C.qui accu. non pos. Imò plus lex pœnalis etiam taxatiuè loquens, extenditur ad casum similem.gl.est in l.fin.C.de reuo.don.quã Cy.ibi & Sal. sequuntur, quamuis posses dicere, quòd illa extensio ibi fiat per aliam legem. Item in d. regula non debet nimirum videri: quia vbi est omnino ratio eadem, non dicitur extensio nec similitudo,imò eadem dispositio iuris,secundum Bal.in locis præallega. vbi ad hoc semper allegat text. in l.milites agrum. ff. de re mili. ita etiam dicit Bald. in l. quod vero
4 contra.ff.de legi. & in d.l.data opera. in 6. col. † Sed est melior tex.in l.his solis.circa fin.in ver.satis tacitè cautum putamus.C. de reuoc.don.quem tex. no.Bal. in l.cum specialis. in 3. col.de app.Et dicit,quod ibi est text.singularior, qui sit in iure, quòd simile in legibus,& statutis habetur pro expresso.Et ad hoc vide omnino notabiliter Pau. de Cast.in cons. 336.qui incipit præsens casus modicam dubitationem. in 2. colu. Tenendo istam regulam contra communem sententiam limita duobus modis. Primò nisi imponeretur habito respectu ad priuilegium personæ, tunc ibi non fieret extensio de similib. ad simi-
5 lia,vt ſ.dixi, per istam glo. † Secundò nisi esset lex pœnalis, & correctoria simul,& semel: tunc non fit extensio, etiam si ratio sit expressa,glo.est no.in cle.2.in ver.in eiusdem. iuncto tex. de æta.& quali,quam ad hoc no. d.Ant.de But. in c.fin. in 1.& 12.fall.de consue.Gemi.in c.1.in 1.fal.de temp.ord.in 6.& eam ad hoc reputat sing.Lud.Ro.in cons.129.quod incip. licet magna apud me fuerit dubitatio semper.& in d. l. si quis id quod. & d.Alex.in d.l.si constante.in prin.in 6.col. Sed non recedas à communib. regulis, quibus retentis ad text. d. c.1. §. porro.d. Alexan. in l. cum mulier. in 1.colum. ff.fol. mat. not. respondet, & satis debiliter, quòd text. in d. cap. porro. loquitur in pœna vtilis dominij existentis penes feudatarium sibi auferendi: quasi velit, quòd ista non sit vera materia pœnalis. Ad alias auctoritates Bald. quæ loquuntur in pœnis maleficiorum, potes dicere, quòd censeatur materia fauorabilis per illud,quod dicit Bart.in l.quemad.circa medium.De cuius veri-
6 tate dixi in d. l. si quis id quod. ¶ † Tertiò aduerte circa regulam,quam ex hac glo. colligunt d.Ant. & Lud. in locis præalle.ista glo.nihil probat declarando eam, vt superius dixi:& circa duplicem concordiam traditam per Lud. in contrarium
a videtur glo. [a] iuncto text. in cle.1.§.fin.de vi. & hon. cle. vbi in eadem decretali,& ab eo eodem conditore fit extensio: & tamen in extensione non intelligitur repetita pœna. Nisi dicas, & bene, quòd ibi in secundo casu non sit tanta ratio, prout in primo. Adde etiam glo. in cap. cum Christianos. in glo. fin. de
7 hær. in 6. † Sed mirandum est de Lud. Ro. qui alias semper est abundantissimus, quòd non meminerit istam regulam tradi in multis locis. Regula enim est,quòd lex, vel constitutio,quæ aliàs extenditur ex identitate rationis, quamuis extendatur quo ad principale dispositum, tamen non extenditur respectu pœnæ. Istam regulam tradit Io. And. in cap. dispendia. de rescr.in 6.& ibi Gemi.in 4.colum.Refert,& multum not.Ioan. And.in cap.si fortè. de ele.in 6. & ibi Gemi. in 3. colum. d.Ant. in cap.fin.& ibi Imol. in 5.colum. de rescr.d. Ant.in cap.fin.in 13.colum.de consue.d. Abb.in proœ. decretalium. in 4. colu. quicquid teneat idem d. Abb. in cap. fin. in 3. colum. de con-
8 sue. † Bene facit: quia licèt aliàs lex, vel constitutio declaratoria trahatur etiam ad præterita. §.1. in Authen. de fil. ante dota. instrumenta natis, & in Authen. de rap. muli. in fin.glo. in data sexti in glo.fin.in princip. Bart. in d. l. omnes populi. in 2, quæst.5.quæst.principalis.ff.de iust.& iu.Bald.in l. non dubium. in 1. colum. & in l. leges, & constitutiones. vbi not. Pau. de Cast. C. de leg. cum simi. Tamen si talis lex declaratoria imponat pœnam de nouo, non trahitur ad casus præteritos respectu pœnæ, text. est in cle. 1. cum gloss. in versi. decreto. de vsufr. quam ad hoc ibi multum not. d. Abb. & d. Card. & Imol.ibi in 6.colum.ad hoc reputat fin. Sequuntur Can. omnes.in c.fin.de consti.cum concor.quæ ibi tradi consueuerunt. Ad idem facit bene: quia regula. l.oratio.ff.de sponsa. non habet locum respectu pœnæ.glo.est no.in cle. 1.de consan. & af-
9 fi.de qua glo.dixi in l.2.ſ.de iur.om.iud.¶ † Quartò facit: quia
b licèt alias in correlatiuis dispositum [b] in vno ex correlatiuis,intelligatur in alio dispositum.l.fi.vbi Bart.& alij not.C.de indic. vid.tol. cum concord. ibi signatis. Tamen fallit respectu pœnæ,secundũ d.Abb.in c.1.in vlt.col.post gl.ibi, de loca.nisi esset omnimoda ratio,secundum eundem d.Abb. in proœ. decretalium.in 4.col. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Contrariam gl. vide in c. de mulcta. ver.in eadem. quam dicit communem Abb.extra de præben.& digni. PANCIR.

b ¶Vide Ias.in l.fin.colu.3.C.de indic.vid.vbi tenet contr. BELLAC.

Si quis in ius vocatus non ierit. Rubr.

Continua rubricam,vt per Bar.continuantem omnes primos titulos in rubr. infra ne quis eum, qui.

SVMMARIV

1 *Fideiussor duplex est.*
2 *Fideussor idoneus non dicitur ille,qui non potest conueniri coram illo iudice,coram quo principalis.*
3 *Fideiubens pro aliquo de iudicio sisti, vel præsentando, non per hoc prorogat iurisd. illius iudicis, nec per hoc renunciat declinatoriæ fori.*
4 *Fideiubere qui potest coram delegato à principe.*
5 *Priuilegio fori renuncians,est idoneus fideiussor.*
6 *Minor an possit sine curatore fideiubere,& an sit idoneus fideiuss.*
7 *Aduena, sicut contrahendo in aliquo loco non sortitur ibi forum ratione contractus,ita nec fideiubendo de iudicio sisti.*
8 *Fideiussionis ratione licet quis sortiatur forum in genere in isto loco: non tamen specialiter sortietur coram illo iudice,vbi fideiubet.*
9 *Remissio,licèt non habeat locum in contractib.tamen habet locum si renunciauerit priuilegio fori.*
10 *Clericus an possit fideiubere pro laico.*
11 *Quando aliquid dicatur fieri specialiter,& quando generaliter.*
12 *Verba quæ dicantur generalia,& quæ specialia.*
13 *Procurator ad hoc, vt dicatur habere speciale mandatum ad petendam restitutionem in integrum, an sit necesse specificare in quo actu.*
14 *Quando aliquid debet fieri verbis specialibus, non sufficit, quòd fiat verbis generalibus,& nu.15.*
16 *Filius si mortuo patre vocat se tacitum, & contentum de relictis sibi factis à patre,pro omni, & toto eo,quod sibi debetur de bonis patris: an per hoc excludatur à petendo supplemento legitimæ.*
17 *Tutelæ an cassari debeant, eo quod tutor nominatim non promisit suscipere defensionem pupilli.*
18 *Exceptiones an debeant proponi specificè.*
19 *Tacens an videatur consentire.*
20 *Iuramentum habet vim expressi, vbi requiritur specialitas, & interuenit generalitas cum iuramento. vide alias limitationes num. 2. & seq.*
22 *Derogatoria clausula quando est in primo testamento, necesse est, quòd in secundo testamento fiat de ea specialis mentio.*

LEX PRIMA.

1 SI quis in ius. ¶ † Præmitte secundum Bart. q̃ duplex est fideiussor,quidam de iudicio sisti, quem oblato libello reus conuentus tenetur dare,qui promittit,quòd reus stabit iniudicio vsque ad fin.litis, de quo loquitur Auth. offeratur. C. de lit.cont. & l. 1. & per totum.ff.qui satis.cog.& quidã de veniendo,seu de præsentando, de quo loquitur totus tit.in ius voc.vt eant. prout ẽt dicit Bart. & Ang.in rub.ſ.in ius voc.vt eant.& Bald.in l.1.eiusdem tit.Et prima fideiussio de iud.sisti habet tractũ successiuum: quia tenetur sistere à principio causæ vsque ad sententiam: sed lata sententia expirat.l.græcè.§. & post lit.ff.de fideiuss. quem Bart. dicit singularem.sed concor. text.in l.1. in prin. iuncta glo.parua.in ver.iudicium.ff.si ex noxa.causa agn. sed fideiussor de veniendo,

riendo,seu de preſentando aliquem, quamprimum ſemel preſentauit,eſt liberatus:niſi promiſiſſet toties quoties fuerit requiſitus præſentare.gl.eſt ſin.in l.duob.§. ſi ei.in ver.exhibuerit.vbi dixi.ff.de iureiu.Pau.de Caſt.in l.2.§. fin.j.qui ſatiſ. cog.& idem Pau.de Caſt.& d.Alex.hic.Adde aliam no.differentiã,quia qui poſſidet immobilia,non tenetur ſatiſdare de iudicio ſiſti.l. ſciẽdum. in princ. ff. qui ſatiſ. cog.ſed ſecundam fideiuſſionem deveniendo ad Poteſtatem, vel de præſentando, quæ præſtatur nuncio,vel familiæ Poteſtatis indiſtinctè cogitur præſtare, etiã q poſſidet immobilia. Ita ſing.dicit Rap.Ful.(ſub dubio tamẽ fortè) in rub.j.in ius voc. vt eant. motus ſolùm ex generalitate illius rub.Refert, & ſequitur ſolùm d.Alex. in d.l. ſciendum.in prin.ſicut in ſimili in actore,qui tenetur cauere de proſequendo litem vſque ad fin. Auth.generaliter.C.de epiſ & cle. Nam etiam ſi poſſideat immobilia,tenetur talem ſatiſdationem prę ſtare,ſecundum Ful.& d.Alex.in l.de die §.qui mulierem.in fi. & d.Alex.in d.l.ſciendum. in prin. in 2.col. Sed tu caue, quòd eorum fundamentum non valet:quia licèt rub.generaliter loquatur:tamen debet diſtingui,an poſſideat immobilia, vel ne. per d.l.ſciendum. hoc patet in fortiorib. terminis: nam Auth. offeratur.C. de lit.cont.quæ eſt ius nouiſſimum, & indiſtinctè loquitur, tamen diſtinguitur per d. l. ſciendum. prout ibi firmat glo.& omnes ſequuntur:quia non eſt nouum,quòd leges nouæ indiſtinctè loquentes diſtinguantur per leges antiquas, vt ibi in glo. quanto magis debent diſtingui leges eiuſdem tẽporis fforum?¶Adde etiam,dum ſubdit Bart.tota die obſeruari,quando familia Poteſtatis vadit perſcrutando eos, qui deferunt arma contra edictum pœnale prætoris. Nam ſi aliquem inuenerit cum armis,eum ducunt ad Poteſtatem, niſi dederit idoneum fideiuſſorem de ſe præſentando Poteſtati. Adde, q̃ poteſt agi actione iniuriarum contra familiã Poteſtatis, vel militum eius ſi inuentum cum armis non relaxaunt, quando offert idoneum fideiuſſorem de veniendo,vel de præſentando ſe Poteſtati,ſecundum Ang. Raph.& Ful.in l. ſi vero.§. pro rei qualitate.per illum tex.j.qui ſatiſ.cog.Et facit,quod ibi no Bar. in 2.no.¶Adde etiam,quòd plures inuenti cum armis, vel de noctè, & capti à familia Poteſtatis, poſſunt inuicem fideiubere vnus pro alio,ſecundum Bart.in l. Romanus Apulus,in fin. per illum text. de tu. & cu.da ab his. Adde etiam, quòd licèt Bart.intelligat illum text.loqui in fideiuſſore ſecundo, & ſic in fideiuſ.de veniendo,vel præſentando iuxta tit.ſeq. magis congruit litera, quòd intelligatur de fideiuſ. de iudicio ſiſti. vt dicit litera ibi fideiuſſorem dederit in iudicio ſiſtendi cauſa,ſecundũ Pau.de Caſt.quicquid dicant Bar.& d.Alex.hic,qui dicit,quòd ideo iſta lex non poteſt loqui in tali fideiuſſore: quia text.dicit reum citatum non veniſſe, quod non dicitur in text. ¶Secundò præmitte ſecundum Bart.quod iſte tex.dupliciter intelligitur per glo.vel in fideiuſſore dando,vel in fideiuſſam dato.Magis congruit ſecundus intellectus propter text. in ver. dederit.,
2 & in ver.pro non dato. Exemplifica iſtum text. in ſcholari, [a] qui habet priuilegium fori,iuxta Auth. habita,cum glo. C. ne fil.pro pa. & glo in § fin. ſ.in proœ. ffforum. Ideo non eſt idoneus fideiuſſor,niſi tali priuilegio renunciaret, cui bene poteſt renunciare,vt per gl.& omnes in l.ſi cõuenerit.ff.de iuriſd. oẽ. iud.& in l.pe.C.de pac.Vel in milite, qui ſimiliter habet priuilegium fori.l.magiſterię.C.de iuriſd.om.iud.Et ad id,quòd dixi de ſcholari,vide not.Spec.in tit.de ſatiſ.d. ver. quid ſi ſcholaris.
2 in clerico autem exerceri non poteſt, vt j.dicam.¶ † Not. 1.ex
b text. ibi pro non dato: q̃ ille non dicitur idoneus [b] fideiuſſor qui non poteſt conueniri coram illo iudi. coram quo principalis,licèt coram alio eiuſdem loci. Intellige verum quantum ad fideiuſſorem de iudicio ſiſti, vel de præſentando aliquem in iudicio:ſed quo ad alias fideiuſſiones, puta in cõtractib.ſecus eſt,
3 ſecundum Bar.in l.3.in pen.q.ff.de fideiuſ. ¶ † Secundo not. ex tex.ibi,niſi ſuo priuilegio ſpecialiter renunciauerit,duo.Primo ſecundum Moder.hic, quòd fideiubens pro aliquo de iudicio ſiſti, vel de præſentando,non per hoc prorogat iuriſd. illius iudicis,nec per hoc renunciat declinatoriæ fori, niſi ſpecialiter ſe ſubmittat, vel renunciet priuilegio fori.Adde fortius, qđ nec etiam principalis præſtando talem fideiuſ. intelligitur prorogare iuriſd.aut renunciare declinatoriæ fori.Ita probat text. in d. Auth. offeratur.tenet no.Bar.in l.ſi conuenerit.ſ.de iuriſd. om. iud.Ratio.eſt: quia ſua promiſſio cenſetur habere tacitam cõditionem,ſi tenebitur coram illo litigare, ſm Cy.in l.fin.C. de ſpon. Fallit tñ niſi talis fideiuſſor etiam prommitteret parere mandatis curiæ: tunc cenſeretur ſe ſubmittere illi iudici, quia talia verba nihil aliud poſſunt importare, ſm Pau.de Caſt.hic referentem ita tenere Bal.in lec.anti.Idem tenet Fulg. referens Ang.idem velle,ſed Ang. loquitur, qñ aderant alia verba; q a promiſit parere curiæ aliqua exceptione non obſtante, & vide Bal.in addi.Spec.in tit.de reo.in 1.col.in ver.ſed an reus. Sed ca-
4 ue:quia contra prędictum notabile videtur obſtare.l.eum pro quo.ff.de in ius vo.Niſi reſpondeas diuinando,quòd ille fideiubens erat ſubditus illi iudici. ita etiam reſpondet Pau. de Caſt. hic.¶ † Vltimo circa iſtum tex.no. differentias, de quib.ſ.circa illum fideiuſ. de præſentando aliquem, ſcias, quòd etiam coram delegato præſertim à principe poteſt quis fideiubere de præſentando aliquem, & ſe ſubijcere iuriſd. illius delegati, caſu quo non præſentet, ſm Pet.& Cyn.hic. Non ob.regula.c.P. & G.de of.del.vbi dicitur, q̃ iuriſd.delegati non extenditur ad alios,præterquam ad expreſſos in iudicio delegatorio. Reſpondet,verum eſſe quo ad perſonas principales: ſecus quo ad acceſſorias, vt hic, & ſequitur Pau. de Caſt. hic in fin. qui com-
5 mendat.¶ † Secundò ex eo.text.habes,quòd renuncians priuilegio fori,eſt idoneus fideiuſſor.ita vult iſte tex.à contrario ſenſu.Limita,vt procedat in ſubſidium,quando alium fideiuſ.dare non poteſt, tunc iſte cum renunciatione priuilegij aſſumitur:aliàs ſecus,tex.eſt in l.fideiuſſor.in prin.& ibi Bar.vbi dicam. j.qui ſatiſ.cog. & declarat not. Spec. in tit.de ſatiſd. dicto.ver.
6 q̃ ſi ſcholaris. † Secundò limita ſm Ang.in minore, qui fideiubet ſine curatore:quia etiam ſi iuraret, nõ cenſetur idoneus: quia Auth.ſacramenta puberum.C.ſi aduer. vend. quæ minorem iurantem habet pro maiori,procedit in cõtractib. & non in iudicijs.Alleg. Spec.in tit.de actore. §.1.verſ. q̃d ſi minor.ſed non aduertit, q̃ Spe.met. ibi in ver. ſed quid ſi iurauit.dicit ꝯ-
c rium, & melius, & ita etiam tenet Mar. Lau. hic: [c] quia illa Auth. habet locum etiam in iudiciis, qñ minor iuraſſet ſtare ſententiæ:prout tenet gl.& Doct.in illa Auth.& in corpore, vnde ſumitur.in gl.ſuper verbo ꝯctib. quia ratio illius Auth. quæ eſt fauore animæ,quia iuramentum, q̃ põt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ,ſeruandum eſt.c.cum contingat, & c.ſi verò. de iureiu.militat in iudicijs, in quib. quaſi ꝯhitur.l.3. §.idem ſcribit.ff.de pecu.¶Capio glo.1.in ver.dederit.quia exponit.1.dare voluerit,timore ꝯrij.l.3. in fi.ff.de fideiuſ.Sicut alibi è ꝯ: verbũ voluerit facere,exponitur.i.voluntariè fecerit,glo.in l.fin.& ibi Bar.ff.de re.diui.& gl.in l.fin.C. de cond.cum concor. quas ibi ponam.ſed reſponde melius,vt per gl.ſeq. in fi.& dum gl.ſubdit,ſed hodiè,dic vt per Bar.& alios hic,quia per viam queſtionis opponit,& in eius ſolutione præſupponitur, q̃ cum hodie citatus nõ ſolũ teneat dare fideiuſſorẽ, ſed teneatur ẽt perſona
* liter compatere.per d.Auth.offeratur. quòd hodie iſta Auth.* eſſet correcta.ſed malè loquatur. Primò, q̃a euitanda eſt legũ correctio.Scđò,quia d.Auth.offeratur.loquitur de alia fideiuſſione q̃ iſta lex,quæ loquitur in fideiuſſione de præſentando,vt declarauit.ſ.in euidentialib.¶Capio glo.in ver. pro non dato. q̃ diuide in duas partes prin.in j.opponit ꝯ tex.& ſoluit. Scđa ibi. Itẽ non ne vr̃. Prima põt ſubdiuidi in quinq;: ſicut primò opponit:deinde quatuor ſolutiones ponit.¶In gl.ibi quo ad dantis proficuũ.nã ſibi non proficit:quia tenetur aliũ fideiuſſorem dare:ſed bene proficit recipienti,qui habet talẽ fideiuſſorẽ obligatũ:licet eum conuenire debeat corã ſuo iudice.gl.dicit, q̃ nihil eſt.Vult dicere,q̃ ſi recipiens vult habere fideiuſſorẽ, dẽt
7 primũ liberare:q̃a nemo cogit̃ duos fideiuſſores dare¶† In ea. gl.ibi, vt in mercatore aduena.Not, q̃ ſicut aduena ꝯhendo in aliquo loco non fortitur ibi forum rationę ꝯctus. d.l.hæres absens. ita nec fideiubendo de iudicio ſiſti, vel præſentando aliquem.Iſta glo.malè dicit.Primò diuinat ad text.q̃ loquatur in mercatore aduena.Scđò illud procedit,qñ aduena ſimpliciter ꝯhit.Secus qñ ꝯhit in aliquo loco, & promittit ibi ſoluere, ſicut hic promittit ſiſtere.gl.eſt in c.romana.§.ꝯhentes.in ver.ex
8 tendere.de fo.comp.in 6.prout ẽt dicit Pau.de Caſt.hic.¶ † In
* ea.gl.ibi,ſed Io.dicit.iſta eſt vera ſolutio,*& cõiter approbatur.* ex qua habes, q̃ licet ratione fideiuſſionis q̃s fortiatur forũ in genere in iſto loco:non tñ ſpecialiter fortitur coram illo iudice, vbi fideiubet.Idem no.gl.in d.l.ſi fideiuſſor.in gl.2. & glo.in d.l.
9 cum furioſus.§ fin.allega.in gl.¶ † In ea.glo.ibi, tu potes attentare.No.perpetuò iſtam gl. valde ſingularem,quæ vult, quòd licèt aliàs in contractib.non habeat locum remiſſio, vt in text. in d.c.romana.§. contrahentes. tamen ſi renunciauerit priuilegio fori,quæ clauſula apponitur per notarios in omnib.inſtrumentis,prima renunciatio operatur, q̃ habet locum remiſſio: & ideo ſi peregrinus faceret hic ꝯctum, & renunciaret priuilegio fori:quis non reperiatur hic,ſed alibi, p̃p talẽ renunciationem debet remitti ad primum locum. No.q̃a hodie eſt valde vtile

ADDITIONES.

a ¶Scholari.Adde Spe.in tit.de cõp.indi.in §.1.Bar.& Doc.in l.2. qui ſatiſ.cog.
b ¶Idoneus.Adde Bald.in l.ſi fideiuſ.in §.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſda.cog.in l.fin, C.per quas perſonas nob.acqui.
c ¶Mar.Lau.hic.Salua Ang. ex conſil.Bart. 102.incip.Girardus. in fin.d.Alex. li.2.conſ.126. PVRPV.
* Iſta lex.

vtile in practica. Istam glo. sequitur Bar.hic, & dicit multum not.& signa istam gl.Eam etiam sequitur Bart. in d.l. hæres absens.§.1.Alben.de Rot. hic.qui dicit,qđ vsus iudiciorum eam approbat.Lud.& d.Alex.hic, & dicit do. Alex.quòd istam glo. * *approbant communiter Doct.* eam approbat, & dicit non esse alibi Bart.in l.cum Arthimedoram.C.vt in pos. leg. d.Abb.in c.fin. de for.comp.& in c.1.in 12.col.de iud. vbi reputat istam gl.sin. & dicit eam esse Canon.incognitam. Sed contra istam glo. tenet Ang.qui dicit,quòd licèt ista glo.sit sing. & non reperiatur alibi, tamen non est vera: quia qui non sortitur forum alia ratione quam contractus, nullo modo ibi conueniri potest, nisi ibidem inueniatur, per tex.in d.§. contrahentes. & dicit esse de mente glo. in d. l. hæres absens.§.1.& ibi etiam Ang. reprobat istam gl.& Raph.Fulg.hic dicit,quòd licet ista gl. reputetur singularissima per Docto.nec alibi inueniatur: tñ nõ est vera. Moueatur optimo fundamento:nam quòd in contractib.quis non possit remitti ad locum contractus si aiibi inueniatur, illud est ius commune, & non priuilegium fori.Io.de Imol.in c. fin.de fo. compe. dicit, quòd licet hæc glo. sit sing. & eam sequatur Bar.hic, tamen secundum eum communiter seruatur contrarium,per text.d.§.contrahentes. qui text.verè non obstat: quia non loquitur, quando fuit renunciatum priuilegio fori, vt in terminis nostris.¶Vltra alios contra gl. quatuor stringunt.Primò illud,quòd voluit dicere Ful.Nam,quòd in contractib.nõ habeat locum remissio, illud est ius commune.text.est in d.§. contrahentes. non autem est priuilegium. Modo arguo sic, qui renunciat priuilegijs,non intelligitur renunciare iuri communi.tex.est in l.miles.§. sexaginta.ff.de adul. quẽ tex.sic alleg. Bal.in l.sed & si quis.§.quæsitum. circa fi.in pen.q.ff. si quis cau. Et quod ad renunciationem iuris communis non sequatur renunciatio priuilegij, nec contra,est tex. in c.1.de transl. In alternatiua ibi posita de lege,aut priuilegio, & ibi ad hoc no. illum tex.d.Ant.& Imol.in 2.no.¶Secundo moueor: quia potentius est ius commune, quàm sit priuilegium. l. eius militis. §.militia missius.ff.de test.mili. ergo qui renunciauit priuilegio, & sic ei, quòd est fragilius, non debet intelligi renunciasse ei, quòd
9 est potentius.¶ † Tertiò facit: quia actus agentium non debẽt vltra eorum intentionem operari.l.non omnis.in prin.ff.si cert. pet.sed intentio non præsumitur fuisse de eo, quòd verba non important.l.quod constitutum. ff. de test. mil. cum verba sint notæ earum,quæ sunt in animo,passionum.l.Labeo. §.idẽ Tuber.ff.de sup.le.¶Quartò facit:quia in contractib.quando verba sunt obscura,debet fieri interprætatio contra eum, qui vult ex tali pacto se fundare: quia imputandum est ei,quare legem a pertius non dixerit.l.veterib.ff.de pact. Hinc est,quòd in contractib.masculinum non concipit fœmininum, nec in contra-
a ctib.appellatione filiorum [a] veniunt nepotes: prout de vtroq; dixi in l.si quis id,quod.s.de iur.om.iud.Et pondera,quòd glo. hic non firmat:sed dicit,quòd potest attentari. Bene verũ est, quòd vbi fietet pactum expressum, quòd remitti debet ad locum contractus: tunc bene fieret remissio: prout etiam dicit Ful.hic.Imo singularius tenet Bald. in d.l.cum Arthimedorã. quòd si forensis contrahens expressè promisisset se repræsentare hic,haberet locum remissio,quod bene no.Ista sunt,quæ videntur vrgere contra conclusionem gl. ¶Sed pro ista glo.duo stringunt,per quæ patet allegata in oppositum nõ obstare.Primò stringit: quia quando forensis contrahit in certo loco, & renunciat priuilegio fori, certè illa renunciatio nihil aliud penitus potest operari,nisi remissionem: ergo ne sit frustra, ita necessariò debet intelligi.arg.l.si quando. in prin.ff.de leg.1. Et per illud fundamentum Bal. tenet istam glo. & dicit esse vnicam. in iure ciui.in c.præterea,in vlt.col.de offi.del. Facit, quòd dicit idem Bal. in rub. C. de contrah. emp.in 6.q. quòd in contractib.nulla clausula, imò nullum verbum debet intelligi appositum sine virtute aliquid operandi, & fuit ante eum dictum glo.in c.solitæ.in verbo.tanquam.de ma & obe Et per hoc respondet ad adducta in oppositum.¶Secundò facit:quia illud, quod competit ex priuilegio,dicitur iure competere, & ècon-
b tra:& sic appellatione iuris [b] venit illud, quod competit ex priuilegio,vel de iure singulari,& ècontra.Glo.est no.iuncto text. in c.1.in glo.fin.vt lit.pend.quam glo.no. & sequitur d. Abb.in rub.extra de consue.& est glo.in c.Cumana.in ver.competere. & ibi d.Abb.in antep.col de ele.Nec ob.illud,quòd fortiter adducebatur contra istam glo.quòd qui renunciat priuilegijs, nõ intelligitur renunciare iuri communi, quia vltra proximè dicta,respondeo notabiliter,quòd illa regula procedit,quando alicui vtrunque competit. arg. l. si domus. ff. de ser.vrb. prædi. & ibi Bald. Alb.Ang.& Paul.de Cast.inducunt ad multas decis. secus quando vnum ius competit, vt in proposito nostro, per text.not.in l. si stillicidij. ff. quemad.serui.amit. & ita habes be-
10 ne discussam,& defensatam conclusionem glo. ¶ † Circa præ dicta inquantum Bart. infert ad clericum fideiubentem. Pro singulari adde,& aduerte ad duo. Primò præsupponit Bart.qđ clericus potest fideiubere pro laico, quod videtur contra tex. in c.te quidem.12.q.1.qui tex.videtur interdicere clericis,ne fideiubeant.quem text.alleg.Alb.hic,& text. in c.1.de fideiu. sed veritas est,quòd clerici debent abstinere: tamen si fideiubeant pro laico valet fideiussio:patet in c.peruenit.& in c.constitutus. de fideiuss. Et ita tenent glo. & Doc.in c. quod quibusdam. & in c.fin.eo.tit.Lud.in consil.460.incip. quo ad propositum cõsultationis articulum.in 2.dubio.¶Secundò aduerte, si Bar.voluit,quòd ista lex possit exemplificari in clerico, non bene di-
c ceret, cùm clericus [c] nõ possit renũciare priuilegio fori. Auth. statuimus.C.de epis.& cle.c.si diligenti. & in cap.significasti.de for.comp.& ita tenet expressè ipse Bart. in l.3.in pen.q.ff.de fideiuss.vbi dicit, quòd ista lex non potest exemplificari in clerico,nisi saluares Bar.hic in quantum videtur sentire, quòd ista lex possit exemplificari in clerico, vt dicat verum attento iure.ff. & C. quo clericus poterat renunciare priuilegio fori.l.pe. C.de pac.cogita.¶In ea.gl.in fin.ista solutio tenetur per Doct. hic. & Bart. in l.3. ff. de fideuis. Rationẽ diuersitatis dic, vt per Alb.hic,qui dicit,quòd ratio est:quia quando est inhabilis quo ad facultates,speratur,quòd possit fieri habilis,& superueniant facultates.l.si defunctus.C.arb.tu. sed quando est inhabilis quo ad comenien.ista spes non potest subesse: quæ ratio forsan nõ videtur concludere,si bene cogitabis:sed aliam rationem sentit tex.in d.l.3.ff.de fideiuss.circa fi.& limita nisi dolo partis fuisset quis inductus ad capiendum talem fideiuss. non idoneum, text.est in l.si Titius, & Scia.in §.fin. ff.de fideiu. secundũ Ang. in l.quoties.ff.qui satisd.cog.& Bar.in d.l.3.ff. de fideiu.Potes etiã
11 ad istud contrarium gl.aliter respondere,vt per Bar. hic.¶† In
d glo.in ver. specialiter declarat [d] hic Bar. quem cæteri sequuntur,quando dicatur specialiter fieri,& quando generaliter. Facit,quòd in simili vult Bart. in l.fin. circa. fin.vbi dixi. C.si contra ius,vel vti.pub.& in simili vult idem Bar.in l. si quis in prin. testamenti.in 4. col. in ver. quid si testator. ff.de leg.3. Ange. &
12 Mod.in l.si mihi,& tibi.§.in legatis.ff.de leg.1. ¶ † Secundo addo,quod vult Bald.in c.cum dilecta ad fin.de reser. dum quærit,quæ dicantur verba generalia, & quæ specialia.& dicit, qđ specialia sunt, quæ certum significant, licèt multa contineant. Generalia autem, quæ prædicantur de plurib. differentib. specie:ideo obscuritatem pariunt.l.Titius.vbi gl.ff.de lib.& posth.
13 ¶ † Tertiò adde,qꝑ vult Bal.in l.illud. §.1.si.de min. vbi quærit, an ad hoc, vt procurator dicatur habere speciale mandatum ad petendam restitutionem in integrum,sit necesse specificare in quo actu & causa,an sufficiat totum dicere,quòd est constitutus ad petendum restitutionem in integrum: & tenet illud ſm sufficere,licèt in libello requiratꝰ specificatio. cle.2. de pro-
14 cu.¶ † Quarto adde glo.in cle. 1.in ver.specialiter.de iud.quæ
e vult,qꝑ qñ aliquid debet fieri verbis specialib. [e] non sufficit, qꝑ fiat verbis generalib. Idem tenet Io.An. in c.1.de exce. in 6.Facit tex. in cle. constitutionem. & ibi ad hoc no.d.An. vt refert Imo.de elec.qꝑ vbi requiritur fieri expressam, vel specialẽ mentionem alicuius actus, non sufficit, qꝑ fiat verbis generalibus.
15 ¶ † Quintò adde gl.valde sing.in c.inquisitores.in verb.expres
f sè.de hær. in 6. quæ vult, qꝑ vbi respectu certæ personæ [f] debet fieri mentio expressè,non sufficit, qꝑ fiat mentio verbis generalib. contra quascunq; personas cuiuscunq; qualitatis, gradus, aut conditionis existant: sed debet fieri singularis mẽtio per denominationem personæ. dicit tñ d.Ant. de But.in cons.19.inc. quia hic agit.in 3.col. qꝑ illud dr̃ expressè fieri, qꝑ simpliciter,&
16 nominatim fit.¶ † Sexto adde tex.in l.si qñ.§.& generaliter.C. de inof.test.per quem tex.in ver.specialiter.dicit Gul.de Cun. Bal.& Sal.qꝑ si mortuo patre vnus filius vocat se satisfactũ, & contentũ de relictis sibi factis à patre pro omni,& toto eo,qꝑ sibi debetur in bonis patris,nõ per hoc excluditur à petẽdo supplementũ legitimę,prout etiam tenent Alb.Bal.& Ang.in l.de his.ff.de transl.& est tex in §.ceterum.in Auth. vt cum de app. cog.Dixi plenius in d.§.& generaliter, vbi etiam dixi idem esse respectu dotis.Et pondera, quia illud videt facere ꝯ doctri-
nam

ADDITIONES.

a ¶Filiorum. Adde glo. in cle.1.de bap. Ant. de But.in c. ad extirpandas. de fil. præsby.Io.Ant.in c.statutum.de hæreti.li.6.in nouel.
b Iuris. Adde D.in c.ea noscitur.de his,quæ fi.à præla.
c ¶Clericus. Adde Bald.in l.2.C.de sac.san.ecc.
d ¶Specialiter declarat. Adde his dicta p Iaso.in l.prętor.ff.de nou.& ope.nun. & Alex.li.1.cons.134.viso themate. PVRPV.
e ¶Specialibus. Adde Pet.de Anch.in c.1.de reser.li.6.
f ¶Personæ. Adde Alex.de Imo.cons.122.incip.viso puncto,& accuratè pensato.in 4.volu.

nam Bart.hic.Ibi enim text.dicit,ſpecialiter:ſicut hic,& tamen volunt ibi Doctor. quòd in indiuiduo debet renunciare legitimæ,& non ſufficit ſpecialiter renunciare pro toto eo, ꝙ competit in bonis patris, & tamen iſta eſt ſpecialis renunciatio, ſecundum Barto.hic,licèt non ſit in indiuiduo.Nec dicas, quòd ibi ſit ſpeciale in legitima; quia eſt refugium miſerorum, ſe-
17 cundum glo.in l.filium, quem habentem.C.fam.ercis. ¶† Septimò,adde text.in l.fin.§. omnem.in ver.ſpecialiter.C. de admi.tut.per quem text.dicit Bartol. in l.legitimos.circa fin. ff. de leg.tut.& in l. prætor ait.in princip.ff. de ope.nou. nunc. quòd vidit caſſare multas tutelas, eo quia tutor nominatim nō promiſerat ſubire defenſionem pupilli, prout ibi requirit text. in verſi.ſpecialiter.Et pondera, quia iſtud etiam facit contra doc.
18 Bart.hic,quia ibi non eſt ſpecialiter,ſed in indiuiduo. ¶†Octauò adde tex.in l.ſcire oportet.§.ſufficit.in verſi.ſpecialiter. ff.de excu.tut.per quem text.not.ibi Bald.quòd non ſufficit generaliter dicere. Propono exceptiones meas, ſed debent proponi ſpecificè. Facit gloſſ. in c paſtoralis. de excep. quæ notabiliter vult, quòd non ſufficit dicere, Oppono,talem exceptionem, ſaluis mihi alijs competentibus,ſed debet illas ſpecialiter exprimere; & ſecundum iſta proximis diebus conſului in ciuit. Brixiæ in quæſtione, in qua dubitabatur de relictis factis vxori ꝙ ſatisfaciendis debitis, an intelligeretur debitū dotis ipſius vxoris, vt ſic tale relictum intelligeretur factum animo compenſandi cum dote.Conſului, quòd non: eo quia text.vult, quòd ad hoc, vt legatum factum vxori intelligatur factum animo compenſandi, requiritur,quòd ſpecialiter hoc dicatur.tex. eſt
19 in l.vni.§.ſciendum.C.de rei vxo.act.¶† Nonò adde,quòd vbi ex diſpoſitione capituli requiritur ſpecialis renunciatio, taciturnitas ex qua elicitur præſumptus conſenſus inducit virtutem huius ſpecialis renunciatiouis, quia tacens videtur conſentire,eo modo quo debet.ita Angel.in l.ſi fideiuſſ.in princip. per illum text.ff.qui ſatiſda.cog.latius Are.in c.tuis.in c.1.in fin.
20 de teſti.¶† Limita prædicta duob.modis. Primò niſi interuenerit iuramentum: nam vbi requiritur ſpecialis, & interuenit generalis cum iuramento, iuramentum habet vim expreſſi. ita dicit Bald.in l.1. in penul. colum. in 2. quæſt.C. cōmmo.ſequitur Lud.in l.1. §. ſi quis ita.in 10.colum. & ibi per do. Alex.
21 in 5.colum.ff.de verbor.oblig.† Ad hoc benè facit,quòd quādo in primo teſtamento adeſt clauſula derogatoria, eſt neceſsè, quòd in ſecundo teſtamento fiat de ea ſpecialis mentio.l. ſi quis in princi.teſt.ff.de legat. 3. Tamen ſi adſit iuramentum, ſufficit,ita ſingul.Bald.in l.ſancimus.in vlti.colum. & ibi Mod. ſequūtur.C.de teſt.¶ In contrarium tamen ob.quòd vult Bar. & cæteri ſequuntur.in l.ſed & ſi quis.§. quæſitum.circa fin. ff.ſi
22 quis cau.Can.in c.1.de cōmo.dixi de hoc aliàs plenius. ¶† Secundò not. limita, quando apponeretur clauſula non obſtantib. quibuſcunque in contrariū facientib. etiam ſi de his oporteret fieri ſpecaliter, & nominatim mentio.l. omnes. in verſi. ſpecialiter, & nominatim. C.de preſc.30.ann. quem ad hoc ibi not.Bald.& Angel.& dicunt eſſe meliorem text.de corpore iuris.Facit,quod vult.Bald. in c.cum dilecta. in vltim.colum. de
23 excep.quod qñ obſt.aliquid, de quo oportet ſpecialiter facere mentionem,ſufficit, quòd Papa in reſcripto dicat, quòd tenor obſtantium habeatur pro ſcripto de verbo ad verbum: ita, ꝙ nulla obſtantia officiat reſcripto. Ita teneas, quamuis contrarium teneat. Cy.in l.vni ad fi.C.quando impe inter pup quem refert, & ſequitur Lud.Rom. in conſil.437.incipien. Iſtæ ſunt rationes in 4. colum.& conſil. 426. incip.quòd indultum. in 3. col. quod intellige ſanè, quando talis clauſula apponeretur in l.vel in ſtatuto,aut in reſcripto Papæ,vel principis,quorum diſpoſitio habetur pro lege. Si autem iſta clauſula apponeretur à priuatis,puta à contrahentib.non ſufficeret, ita enim limitat Angel.in d.l.ſed & ſi quis.§.quæſitum.in fi. & in l.diuus.§. licèt.
24 ff.de iur. cal. † Et pro hoc allego optimum text.in cap.qui ad agendum. de procu. in 6.vbi ſi conſtituo procuratorem generaliter, & ad omnia, & poſtea dico,etiam ſi eſſent alia,quæ requirerent ſpeciale mandatum, certè iſta verba non ſufficiunt, vt dicatur habere mandatum in cauſis requirentibus ſpeciale mandatum. Et per hunc modum concordat text. in illo c.qui
25 ad agendum.cum text.in d.l. omnes. ¶† Sum in vltim.parte. glo.ibi.Item nonne videtur.Doctor.tranſeunt cum iſta ſol.hic. & ibi.ſ.in d.l.ſi conuenerit. Vel notabilius reſponde ſecundum Alb.hic.in fi. ꝙ d.l.ſi conuenerit.loquitur qñ illa conuentio fuit facta nudo pacto, abſente iudice,tunc bene licita eſt pęnitētia vſq; ad lit. conte. ſed hæc renunciatio priuilegij non ſolùm eſt facta parti,ſed iudici, vel eius nuncio,prout Bar.met.& alij præ ſupponunt.ñdendo ad dict. l.3. ff.de fideuſſ. Ideo tunc non eſt licita pęnitentia etiam ante litis conteſta. vt probat text. in c. 1. de iudic. ſm vnum intellectum Io.de Lig. & do.Ant.ibi, cū multis concordan.quas dedi in d.l.ſi conuenerit. Iaſ.Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Citatus pro quacunque cauſa, tenetur comparere: aliàs vt contumax mulctabitur.*
2 *Citatus à delegato,an debeat comparere, vide alios effectus.num.7. & 8.9.11.*
3 *In cauſis ſummarijs,& breuioribus citatio cum inſertione reſcripti delegatorij habet vim libelli.idem nu.4.*
5 *Mandatum irrationabile principis non poteſt aliter probari, niſi per ſcripturam Authenticam principis.*
6 *Delegatus poteſt cognoſcere,an ipſe ſit,vel eſſe poſſit iudex.*
10 *Cauſa iniuſta an excuſet à contumacia,*
11 *Ruſticitas excuſat à vera contumacia.*
12 *Intereſſe partis inſpicitur in multis, quæ applicantur fiſco.*
13 *Citatus coram iudice incompetenti, ſi non comparet, poteſt mulctari.*
14 *Citatus pro die feriata, ſi non comparuit, excuſatur à pœna contumaciæ.*
15 *Iudex citans an ſemper ſit competens,quo ad imponendam mulctam.*
16 *Reuerentia,quæ debetur magiſtratui,eſt de iure quaſi naturali.*
17 *Iudex prohibetur iudicare propter ſolam affectionem ad cauſam ex conſanguinitate, vel affinitate procedentem.*
18 *Quæſtio ſi vertatur inter partes, an aliquæ res comprehendantur in compromiſſo,arbiter poteſt de hoc cognoſcere,& pronunciare.*
19 *Iuriſdictio an ſpectet ad iudicem eccleſiaſticum,vel ſecularem,quando eſt dubium,maior præſertur. & vide limitationem nu. 20.21.22.23. 24.25.26.27.28.29.& 30.*
31 *Citatus non tenetur comparere, quando certum eſt ipſum non eſſe de iuriſdictione citantis.*
32 *Citatus an teneatur comparere, ſi duo ſunt, vel tres iudices delegati,& vnus ſolus citaret.*
33 *Regulæ ſtandum eſt, donec de exceptione doceatur.*
34 *Suſpicio reſultans ex affinitate, tollit propter auctoritatem viri,& dignitatem.*
35 *Scholaris ſi citatur, an teneatur ſaltem comparere ad allegandum priuilegium exemptionis ſuæ.*
36 *Notorium licèt releuet ab onere probandi: non tamen releuat, quin debeat proponi, & allegari.*
37 *Iuriſdictio an ſit iudicis citantis, quando dubium eſt: citatus in dubio tenetur comparere.*
38 *Sententia,qua iudex pronunciat ſe eſſe, vel non eſſe competentem iudicem,valet.*
39 *Partes ſi citantur coram iudice non ſuo, & nihil opponant,valebit proceſſus.*
40 *Poteſtas ſi fecerit citare aliquem pro delicto,qui erat clericus,tamen Poteſtas ignorabat eum eſſe clericum: & quia fuit contumax bannituit eum ex forma ſtatuti,nunquid occidens clericum ſic bannitum,excuſetur ab homicidio,ſtante ſtatuto, ꝙ bannitus poſſit impunè occidi.*
41 *De homicidio ad hoc,vt quis teneatur,requiritur, quod homicidium ſit dolo commiſſum.*
42 *Actio eſt ius proſequendi in iudicio.*
43 *Reus impeditus à tertio ne veniret ad iudicium, ad quod fuerat citatus, poteſt agere ad intereſſe contra impedientem.*
44 *Proceſſus contra contumacem, quo ad primum decretum, valet, licèt à principio dubitaretur de iuriſdictione iudicis.*
45 *Pars citata à iudice incompetenti, ſi comparuit, & ante omnia oppoſuit de incompetentia; an requiratur, quòd ante omnia pronunciet ſuper tali exceptione,declarando ſe eſſe iudicem competentem.*
46 *Exceptio quando opponitur,& iudex ea non obſtante procedit ad vlteriora,intelligitur tacitè eam reprobare.*
47 *Forenſis ſi conueniatur hic ratione alicuius contractus, vel delicti hic commiſſi: & ipſe excipiendo dicit, quòd nunquam hic contraxit,nec deliquit: an ante litem conteſtatam debeat ſemper ſummariè cognoſci, & poſtea cognoſcatur in proceſſu plenariè.*

LEX II.

EX quacunque. Materia huius l. ſecundum Alber. eſt quotidiana, vtilis,& ſubtilis,ideo ad eam eſt aduertendum. ¶Diuiditur iſta lex in quatuor partes. In prima ponitur vna regula generalis. In ſecunda declaratur, quæ pœna imponitur contrafacienti huic regulæ. In 3. ponitur vna fall. In 4. ponitur alia. Secunda ibi, ſi quis in ius voca. Tertia ibi, ruſticitati enim hominis. Quarta ibi, item ſi nihil.
1 hoc dicit in ſumma. ¶† Quilibet citatus [a] pro quacunque
a cauſa tenetur comparere,aliàs vt contumax mulctabitur: niſi propter ruſticitatem excuſetur, vel niſi hoc non interſit actoris,quia citatio erat facta ad diem feriatam.h.d. ¶ Exemplifica in

ADDITIO.

a ¶Quilibet citatus. Lalè Fel.in capit.contra ordinem.de reſcrip. verſic.ad alleg. PVRPV.

a in exemptis: [2] quia in dubio tenetur venire coram ordinario, & ostendere priuilegium exemptionis. c. cum personæ. & c.1. de priui.in 6.habetur per Inn.& alios.in c. venera.de censi.Alb. hic.in 1. colum. & hoc etiam dicit text. in l. si quis ex aliena.in fin.ff.de iud.¶In primis pondera tex. ibi, qui iurisd.præsunt: & sic loquitur de ordinario,qui propriè præest iurisd. l.1. §. fin.ſ. de offic. eius.l. more.ff. de iur.omn. in l.ait prætor. in prin.cum glos.ff.de re iud. Tamen adde,quòd habet locum in delegato, secundum Bald.hic. in 3.colum. & alios quo ad duos effectus,

a qui traduntur in hac l.iuncta.l.si quis ex aliena.ff.de iud. ¶† Primus effectus est , quia citatus à delegato etiam tenetur comparere,aliàs venit mulctandus, vel ab ipso delegato si pōt , vel ab ordinario, dummodo in citatione inferatur tenor rescripti delegatorij. nam citatio delegati non arctat citatum ad comparendum, nisi in citatione inferatur tenor delegationis, vt pbat text. in Auth. qui semel. in ver. aduersario cognitis. & ibi Barto.in 3.colum ad hoc not.C.quomodo,& quando iud.expressius text.in capit. præterea.in prin.vbi Cano.de dila.& in c. prudentia.de offic.deleg. glo.in §. si episcopus.& ibi Arch.3. q. 2.Bald.in Auth.offeratur.in 5.colum. C. de lit.contest. & ratio est , quia non præsumitur pro iurisdictione delegata, cùm sit odiosa.cap. cum iure peritus, vbi glo. not. & Doctor.de offic. deleg.Bald.in l.vni.C.de man.prin.Et ratio rationis est,quia delegatus non habet iurisdictio.naturalem dict.l. more.sed eam habet ex accidenti. Nimirum si partes citatæ credere non

3 tenētur , nisi in citatione inferatur tenor delegationis. † Et circa.h.d signanter.Inno.in c.dudū in gl.sua in verbo constitutione.de elec. quòd in causis summariis , & breuiorib. in quibus non requiritur solennis libellus,sed sufficit qualisqualis petitio, iuxta clem.sæpè.de verb. signific.illa citatio cum insertione rescripti delegatorij habet vim libelli.Idem tenet Arch in cap.fe-

4 rebat. 22.q.7. † quòd dictum singulariter sequitur dom.Anto. in cap.præterea.in 3.colum.de dil.vbi singulariter subdit,quòd idem est in causis beneficialib. quòd talis citatio cum insertione rescripti habet vim libelli, quod perpetuò not. ¶Limita not.prædicta, quando citatus est in eo loco,vel modicum distat,quia quamuis in citatione non inferatur tenor delegationis, sed citans simpliciter asserat se delegatum : tenetur citatus comparere, alias potest mulctari, cùm oriatur dubium iurisd. & sit ei modicum præiudicium comparere, ex quo est in eo loco.Ita limitat dom.Abb.in dict. cap. præterea.in 2.colum.&

5 ante eum dom.Anto.ibi not. quia est pulchra limitatio, † quā confirmo per optimum simile. Nam licèt alias madatum irrationabile principis non possit aliter probari , nisi per script. authen. principis. l.vni.vbi Barto.& Doctor.C.de mand.princ. not.Barto.in l.vni.per illum text.C.de superind.lib.10. Istud est verum, nisi princeps sit in illa ciuit. quo casu haberi potest facilitèr copia principis mandātis,ita tenet Spe. in ti.de proba.§. videndum.in ver.auditorib. de quo dicto facit festum Lud.in l.sciendum.ff.de verb.oblig. allegans pro hoc casum in §. quia

6 verò.in Auth.vt litig.iur. † Secūdus effectus est:quia delegatus potest cognoscere, an ipse sit , vel esse possit iudex.cap.pastor. & cap.super literis. de rescrip.licèt contrarium, & malè teneat glo.in capit.accusatus §. sanè.in verſi. manifestè. de hæret.in 6.

* *Sed cōmuniter reprobatur*, & reprobat Car.Flo.in d.c.super literis. ¶Intellige, nisi rescriptum esset penitus falsum, puta, quia nūquam emanauit de cancellaria Papæ,vel principis, tunc cùm mero iure nō sit aliqua iurisd. super qua possit se fundare,licèt citatus non compareat,tamen non potest pronunciare se cōpetentē, &licèt pronunciaret,tamen nō posset procedere:quia eius pronunciatio tanquam penitus carens fundamento nihil valet, secundum Innoc.in dict.capit præterea. in glo.sua in verbo hoc autem fatemur.de dila.Angel.in hic 1. col.& Paul. de Castr.& Innoc.in dict.cap.super literis. De quo vide plenius Bart. in l. præscrip. C. si contra ius.dum quærit an rescriptum pēnitus falsum tribuat iurisd. Item , & secundo intellige , nisi delegatio esset remota per secundas literas delegationis, secundum Innoc.in capit.cæterum.de rescrip.quem refert,& sequitur Angel. hic in 3. colum. in verſic.6.fallit , vbi circa hoc

7 mouet etiam dubium , vt hic per eum. ¶† Secundò pondera text.ibi, venire debet , & intellige, etiam si non sit de iurisdict. illius citantis.dict. l. si quis ex aliena. dummodo citatus reperiatur in territorio citantis , secus si extra, per l.fin. ff.de iurisd. omn.iudic.& l. quæro.ff. de eo, qui pro tut.secundum Innoc. in capit.Rom.in gl.sua in verſi.causa. de appel. in 6. Io.And.in regula scientiam.in mercu.& secundum Angel.in d.l.si quis ex alie. Istud est singul. notandum pro limitatione huius l. idem tenet Paul.de Cast.hic in 3. colum.licèt de prædictis non faciat

8 mentionem . ¶† Tertio pondera text. ibi ex causa , & sic non statim , quòd non comparuit, mulctabitur , sed iudex iterum faciet eum citari ad allegandum causam, quare mulctare non debeat, cùm fortè potuit habere iustam causam, vel impedimentum,& ita ad hoc not.Bart.istum tex.in vltim.colum.qui etiam plus dicit , quòd iudex debebit ei statuere terminum ad faciendum suam defensionem. Adde text. in l.3.§. si ad diem. & ibi Barto. ff.de re mili. & Bart.in l. vni. in princip. in vltim.q.

9 vbi plenius dixi.supr.tit.2. ¶†Quartò pondera text,ibi,mulcta damnabitur. Adde etiam , & excommunicabitur, & ponetur in banno,quod censetur mulcta l.1.§.quid ergo.cum glo.ff.de ven.insp.Bart.in l.1.§.fin.in fin.colum.si quis ius di.non obtem. vel procedetur ad missionem in possess. ex primo dec. vt per Barto. in dict.l.vni.in princip.in 2.colum. vbi dixi, non tamen poterit procedi contra eum ad missionem in pos. ex secundo decr.quia est magni præiudicij.secundum Ang.& Barto. in l.3.

10 ff.de iud.Sequit d.Ant.in d.c.præterea.in 5.col. ¶† Quintò pō-

b dera, hic esse fortē text. contra glo. approbatam per Bartol. & alios ibi.in l.vni.§.fi.in glo.mag.ad fin. supr. si quis ius di.non obtem. quæ vult , quòd causa licèt iniusta excusset à vera contumacia, & sic, vt quis mulctari non possit , hic est text. in oppositum.Nam iste non comparuit , quia non erat de iurisd. citantis , & sic habuit causam non solùm iniustam, sed iustam, sed tamen non excusatur à vera contumacia,quin possit mulctari. Et istum text. adde ad alia iura, quæ ibi alleg. contra glo.

11 ¶†Sexto pondera text. in verſi. rusticitati hominis. secundum Bald. & Paul. de Cast. & dom. Alex.Nam non dixit text. rusticis,ad denotandū, quòd rustico sagaci non parcitur, vt est glo. in Lathletis. §. de rusticis. de excu.tut. ¶Hinc probatur in hoc

c text. quòd rusticitas [c] excusat a vera contumacia,quæ requiritur ad hoc,vt quis possit mulctari, vt dixi in d.l.vnica.§. fin.Ex hoc sequitur, quòd rusticus non excluditur à facultate appellandi propter veram contumaciam, secundum Bart. in l.fin.in vltim.colum.ff.de in integr.rest.cum concord.de quib. latè per

12 do .Alexand.hic. ¶†Septimò not.in verſi item si nihil interſit. text.no.quòd in mulctis,quæ applicantur fisco,inspicitur interesse partis,& si cessat interesse,remittitur mulcta, quæ mulcta regulariter applicatur fisco.l.5.C. de modo mulc.glo. in dict.l. vnica.§. final.in glo. magna.in princip. & sic hic est fortis text. contra intellectum,quem tenet Bart. & cæteri sequuntur in d. l.vni.§.fi.ff. si quis ius di. non obtem. vbi intelligunt illum text. quòd in mulctis non inspicitur interesse actoris, quòd est contra istum text.vt ibi retuli.Nisi respondeas,& primo, quòd hic loquitur de mulcta applicanda parti nō fisco , quod est tamen contra regulam communem , vel quòd non inspicitur quantum interſit, & sic nō habetur respectus ad quantitatem,vt secundum illam debeat mulcta imponi:ita loquitur dict. §. fin. sed bene inspicitur vtrum interſit actoris, vt hic. Super quo cogita.Contra istum text.Raph.Fulgos. mouet difficultatem. nam iste text. videtur seipsum confundere , cùm velit in fin. citatum contumacem non mulctare , quando citatus fuit tēpore feriato : quia nihil interest actoris, eo quia si comparuisset, procedi non potuisset.Modo arguendo à tempore ad personas,iuxta l.vel singuli.ff.de vulg. & pupil. idem videtur in re-

* gula huius text. quæ intelligitur *communiter secundum Doctor.* etiā si talis iudex citans si incompetens,vt clarius probat in dict.l.si quis ex aliena. quia si citatus comparuisset, opposuisset declinatoriā, per consequens etiam tunc nihil interesset actoris,nec est inspiciendum , quòd iudex per iniuriam quamuis incōpetens potuisset procedere , arg. l. eo tempore. ff.de pact. & per hoc putat Fulgos. posse nouiter teneri contra omnes, quòd iste text. debet intelligi , quando quis fuit citatus à iudice cōpetenti, prout dixi in text.in 2.par.in verbo , à competenti iudice.Non tamē rīdet ad tex.in d.l.si quis ex aliena. Pro ista sententia confirmanda addo text. in l.1. §. offilius, quem ibi ponderat Fulgos. ff. ne quis eum qui.Nam grauius punitur ille,qui eximit vocatum ad ius, quàm vocatus si nō sit obediens. Probatur,

ADDITIONES.

a ¶In exemptis. Adde Hosti.in sum. tit. de for.compe. in §.in quibus.verſic.liquet.Spec.in tit.de cita.§.1. in ver.sed pone iudex. Ioan.And.in reg. scienti. de reg.iur.libr.6. in mercurialib.

b ¶Quintò pondera. Adde quòd istæ ponderationes faciunt ad l.2.C.de carb. edict.

c ¶Rusticitas.Adde Doct.in l.si quis id,quòd.ff.de iurisdict.omn.iu. Et fac.quæ scribit Ale.conſ.14.lib.2.cōſil.165.li.6.in l.si quis id,quod. de iur.om.iu.Dec. consil.284. Rip.de peste. c.4.nu. 206. & dic quod rusticitati parcitur præter quam in iure naturali.Rol.conſ.54.nu.8.lib.1. & quod rusticitati consultum sit in casibus à iure expræſis , text. est in l. fin.C.de testa.Sunt tamen plures casus,in quibus ei non subuenitur,qui habentur in l.fi.in glo.ibi.C. de iur.& fact.ignor.An autem restituantur rusticus, & mulier aduersus pronunciationem pos.factam in procu.vel eorum contumaciā.& an aduer. omissam probationem, & an possint producere testes post didicit a testificata,vide Osasc. decis.87.vbi num.4. concludit mulieri & Rustico non succurri, nisi in casib, à iure expressis. MASVER.

batur,quia eximens ad ius vocatum,tenetur ad totale interesse totius litis: etiam si illa lis fuisset calumniosè mota.l.pe.§.fin. ff. ne quis eum. & tamen ipse vocatus in ius si sit contumax, nõ mulctat in interesse totius litis,vt vidistis in l.1.in §.fi.si quis ius dicen.non obtem. & tamen dicit text.in illo.§.Offilius, q si aliquis eximat vocatum in ius coram iudice competenti, qd non potest mulctari: ergo multominus vocatus coram incõ-
13 petenti tene communem sententiam, † q etiam citatus coram iudice incompetenti, si non comparet, potest mulctari, per d.l. si quis ex aliena. per quam suppletur ista lex. Ad obiecta facilis est solutio. Nam dum Fulg. arguit de tempore ad personas,argum.est bonum.& dum ponderat,q citatus tempore feriato,si non comparet,non potest mulctari.Ratio,quia nihil interest actoris: ergo eo. modo citatus coram iudice incompetenti si non comparuit, non debet posse mulctari,quia nihil interest actoris, quia si comparuisset opposita incompetentia iudicis,non potuisset vltra procedi: Nec est præsumendum, q omisisset opponere. Ad hoc est clara solutio: nam in isto ver.fin.clarè constabat, q tali tempore feriato procedi nõ poterat,& sic constabat,q actoris nihil interesse poterat, sed in casu nostro dubium est,an iudex sit incõpetens, vt probat tex. in versi.sciatur.Hinc si esset clarum,& certũ de incompetentia iudicis,tunc dato, q citatus non compareret, non posset mulctari,vt firmat glo.mag.in 2.par. & tunc idem esset in persona, q in tẽpore.& ita etiam procedit.d.§.offilius.Non obst.tex.noster in verbo à competenti iudice,quia erat iudex competens quo ad imponendam mulctam, licèt non esset competens quo ad partes in causa principali, vt etiam declarat gloss. hic: Ad istum text. dum vult, q vbi non interest actoris propter diem feriatum,reus mulctari non potest,habes gl.fin.de dolo, & contu. quæ per istum tex. concludit, q si citatus noluit cõparere: tñ iudex pro tribunali non sedit ex aliquo incidenti, vel propter morbum, excusatur à pœna contumaciæ: adde etiã, q vult de bannito Bald. in c. 3. in 2.col. de eo qui mit. in poss. quòd non habetur pro contumace, qui propter mortem Po-
14 testatis non potuit comparere in termino banni. ¶† Octauò not.in versi.fin.ibi,quia feriatus dies,q citatus pro die feriata,si non comparuit,excusatur à pœna contumaciæ. ¶Limita istũ text.trib.mod. Primò, vt procedat in ferijs solennib. quæ celebrantur dieb.solennib.& sunt certę,& possunt præuideri.Secus in ferijs repentinis,quæ sunt incertæ .l sed & si per prætorem.§. sed & si ferię.ff.quib. cau.ma.fm Bal.in c.bonæ.2.in j.col.de ele. Secundò limita istum tex. vt procedat,qñ dies feriata fuit nominatim expressa in citatione, & sic à principio apparet non tenuisse citationem pp expressionem diei feriati. Ita loquitur iste text.secus si simpliciter fuisset citatus, vt tali die compareret,quis esset feriata.Ita mirabiliter limitat istum tex.Bal.in c.fi.in vlt.col.de dol.& contu. Ista limitatio mihi non placet per id, qd vult glo.in illo c.fin.& proximè retuli. Secundò per rõnem, quã assignat hic text. quia nihil interest actoris eo tpe aduersarium in ius non inuenisse, quia si venisset omnino procedi non poterat.Ista ratio text. militat, siue dies feriata fuerit expressè posita in citatione,siue non. Tertiò limita istum tex. dummodo postea citatus tpe competenti compareat, vt per Bar.in l.2. C. de temp.app. & in l.j.§.nunciatio.cum concor.ibi traditis.ff.de op.no.nun.& Bald.post Inn.in c.bonæ.2. in 1. col.de elec. & in d.c.fi.in vlt.col.de dolo,& contu.& in simili Bal. in c.2.in 2. col. de eo, qui mit. in poss. vbi tenuit de bannito, qui non potuit comparere in termino banni pp mortem Potestatis, q excusatur,& non habeatur pro contumace,dummodo,q non potuit, faciat cum primum poterit.l. Labeo.ff.de nau. fęno. & l. non.n.neligentib.ff.ex quib.cau.ma.Item ad istum tex. de citato die feriata, q excusetur à mulcta si non comparet, vide gl.
15 in c. placita secularia.15. q. 4. ¶†Nonò ponderà istũ tex.dum dicit à competenti iudice, & intellige, q semper iudex citans est ꝓpetens quo ad imponendam mulctam: licèt aliàs non sit ꝓpetens quo ad causam principalem. Vnde Bal.in l. criminali. C.de iur.om.iud.& in Auth.statuimus.C. de epi.& cle.q iudex qui est incõpetens respectu causæ principalis, non dicitur in-
16 competens respectu pœnæ. ¶† Vltimò dum text.dicit parci rusticitati, videtur dubitabile, ex quo reuerentia, quæ debetur magistratui, est de iure quasi naturali.l. veluti.ff. de iust.& iur. iuncta doctrina gl. not.in l. regula. in princip. ff. de iur. & fact. ignoran. sed in istis reuerentialib. quæ proueniunt à iure quasi naturali,rusticitas non excusat à pœna.l. venia.C. de in ius vo. ¶Capio glo. in versi. sciatur,quam diuide in 5. partes. in 1.per viam quæstionis remouet vnum contrarium. s. quòd nemo
a in causa propria a potest esse iudex. l. vnica. C. ne quis in causa propria.l.qui iurisd.5.de iurisd. omn.iud.In 2. quæ est ibi, & distingue. gl per viam distin. remouet aliud contrarium. s.del. fi.5.de iur.om.iud.In 3.quæ est ibi,& tenebit hoc iudicium. gl, ponit vnum dictum.In 4.quæ est ibi, vnde non potest dici. gl. ñdet tacitæ quæstioni,& remouet ꝯrium de l.fi.C.si à non cõ pe.iudi.In 5.quæ est ibi,& no.per viam no.gl. re,pbat opi.quorundam.¶Ex 1.parte gl.hẽs,q ideo iudex, de cuius iurisd.dubitatur, cognoscit an sua sit iurisdictio: eo quia nullum commodum,vel emolumentum ad eum spectat. Innuit ergo ista gl.fm Bart. q si iudex speraret aliquod emolumentum, puta, qa ex forma statuti aliquid ei deberetur, non posset tunc ipse cognoscere,nec haberet tunc locũ ista lex.Tu caue: qa gl.non habuit istũ sensum,sed intellige de emolumento causę principalis:non autem de emolumẽto extrinseco salarij¶ Pro clara tñ intelligentia quæro: Pone, q ex forma statuti debetur certum salarium iudici: puta debet hĩe duos solidos pro singula libra,vel pro singulo ducato,an tunc possit cognoscere an sua sit iurisd. & pronũciare? In isto arti.reperio fuisse quinq; sñias: Prima gl.in l.de iure.§.1.ff.ad mun.quam Bar.hic reputat sing. quæ tenet,q non.Idem tenet Ang.Sal.Ful.& Pau. de Cast.hic. Bart.& Bald. Ang.& Raph. Cu.in l. quidam ꝯsulebant.ff.de re iud.Bar.in d.l.de iure.§.1.& in l.si quis ex aliena.ff.de iud.Bal.in c.1.in tit.an apud iud. vel cu. in c. 1. apud quem aut quos debeat causa feu.termi. & in capit. imperialem. §. præterea. 3. de prohi.feu.ali.per Fed.in c.iuper literis.13.col.de rescr.vbi etiam reputat illam gl. esse ad hoc sing.Idem tenet Angel.in l.1.C.ne quis in sua causa.& in l.1.C.qui pro sua iurisd. d.Ant.de But.in c.cæterum.de iud.do.Car. Flo.in c.pasto. de rescri. Mouentur
17 Bar.& alij, quia si † propter solam affectionem ad causam ꝓcedentem ex consanguinitate, vel affini. prohibetur iudex iudicare.l.qui iurisd.ẽ. de iu.om.iud. quanto magis ex affectione lucri pecuniarij?iuxta id,q vult gl. in l.hæ operæ. ff. de ope.lib. sed istud simile non videtur bonum:nam propter consanguinitatẽ habetur maior affectio ad vnam ꝑsonam, quàm ad aliam.Hinc est, q si iudex esset æqualiter consanguineus parti vtrique, non posset repelli,quia per actionem parem omnem suspicionem tollit.l.non solùm.§.de vno.ff.de ritu nupt.Bar.& alij in d.l.iurisdictoni.sed hoc salariũ pręstatur ab vtraq; parte, & sic pp salarium non magis afficitur vni parti, quàm alteri. Vnde simile Bar.& Doct.non videtur bonum.Sed tu considera,q Bart.mouetur,quia pp spem, vel auaritiam lucri mouebitur ad iudicandum, q sua sit iurisdictio: ergo ista affectio lucri debet eum repellere.Scda est opi.ꝯria,q imò pp commodum sportularũ non prohibeatur iudicare,q sua sit iurisdõ,& istam tene,quam tenet Rofir.in libel.suis, vt hic refert Bart.tenet Pet.de Bella .Iac.But.Alb.& Bal. Io.And in addi.Spe.in tit. de cita.§.1.in versic.item generaliter. Bal.in c. suspicionis.in 3. col.de offi.deleg.& in c.ex literis.2.de præsum.Io. de Imo.in d. c.cęterum.vbi dicit,q gl. d.l.de iure.§.1. non est sine scrupulo, quia non est præsumẽdum q propter modicum salarium iudex aliter iudicare debeat,quàm ius velit.arg.c.& si q̃stionem, de simo.& in d. l.quidam consulebant.& in cap.& si quæstiones.arg.illius text.de simo. eo quia attenditur, q principaliter agitur.l.si quis nec causam. ff.si cert.pet.Et ideo legatarius potest esse testis in testamento; quia principaliter ad eum non spectat commodum hæreditatis: licèt in consequentiam habeat lucrum legati.Ita dicit text.in §.legatarijs.Insti.de testa.dixi plenè in l.dictantibus C.de testa Facit l.1.in prin. ff. de auth. tut. Tanto fortius, quia commodum sportularum non spectat pro certo ad iudicem, ex hoc solo, q pronunciauerit se iudicem, sed istud pendet de futuro postea facto, si processu pronunciet diffinitiuè in causa principali, & ideo multa contingere possunt, vt non pronunciet. Sed ad hoc respondeo notabiliter, quòd non est bona argumentatio de teste ad iudicẽ, quia leuior causa sufficit ad repellendum iudicem, quàm testem,cùm facilius sit alium iudicẽ inuenire.gl.est in c.insinuãte,& in c.cum R.canonicus. & vtrobique Canonistæ. de offic. delegat. Sed pro ista parte fortius stringit. nam delegatus de iure communi semper debet habere salarium à partibus.§.ne autem labor. in Auth. de iud.& tamen si sit dubium, ipse cognoscit,an sua iurisd.sit,vt statim dicam.¶Tertia fuit opi do. Ant.de But.& Imol.in c.super literis.de rescr quæ videtur satis ęqua.sequitur d.Alex.hic, refert Imol. in d. l. quidam consulebant.in 12.& 25.col.vt distinguatur, an commodum sportularum sit magnum, vel paruum, & ante eos istam opin.tenet Bald.in c.literas.de præsump. ¶Quarta fuit opi.gl.in c.statutũ. in §.sancimus.in ver.copia.de rescr.in 6. quam sequitur d. Ale. in d.l.quidam consulebãt. q aut est quæstio iurisd.inter ipsum iudicem, & ambas partes: tunc ipse non posset cognoscere, an sua sit iurisdictio, sinautem quæstio sit inter ipsos litigantes

ADDITIONES.

a ¶Propria. Adde Inno.in cap.nostri.de ele.in c.cum venissent. de iudic.in c.ex parte.de verbo.signi.

tes, & tunc iudex tanquam medius bene potest cognoscere. ¶ Quinta fuit opin. Bald. in c.conquerente.de rest.ipol.quod aut tales sportulę pertinent ꝑsonæ, & tunc iudex est suspectus. Ita intelligit procedere gl.l.de iure. §.1.Aut tales sportulę pertinet dignitati, vel sedi,& tūc secus Auth.bona damnatorum. C.de bo.damn.Ista opi.non sapit : quia esset imponere legem verbis, & non reb.contra.l.2.in fin.C.communia de le.Teneas secundam opi.quam.s.retuli,& facies conclusionem,& regulam generalem. Quod quando dubitatur de iurisd. iudicis citantis,quòd ipse potest cognoscere , an sua sit iurisd.siue ad cū spectet commodum sportularum , siue non.Istam regulam amplia, vt procedat etiā in delegato. c.pastor.& in c.super literis.de rescr. Probatur in l. præscri. secundum vnum intellect.

* C.si contra ius,vel vti.pub *Et ita communiter tenetur*,quicquid teneat gl.in c. accusatus. §. sanè. in ver.manifestè, de hæreti.in 6. quam in specie reprobat d. Card. in d. c. super literis. Istud tamen de delegato limita duob.modis , vt per Ange.hic, in 3.

18 col.in ver.6.fallit.& in ver.seq.& s.retuli.¶† Item ad hanc regulam adde , quòd etiam in arbitrio si vertatur quæstio inter partes an aliquę res comprehendantur in compromisso , ipse arbiter potest de hoc cognoscere & pronunciare , secundum

19 d.Abb.in c.cū dilectus.in 5.col.de arb.per gl.ibi in prin.† Item

a ad istam reg.[a] adde , quod vbi est dubium an iurisd.spectet ad iudicem ecclesiasticum , vel secularem non coniunguntur prout aliàs , vt in ca. pastor. in prin. & in c. cum contingat. de reseri.nec vterque cognoscit:sed maior præfertur,& sic ecclesiasticus. Ita signanter tenet d.Anto. de Bu. in c.cęterum. in 4.

20 col.de iud. colligendo hoc ex verbis Inno.ibi. *& hoc communi-*

* *ter tenetur*,secundū Io.de Imo.ibi.¶†Ista conclusio limitatur [b]

b primò per Bart. hic , nisi contra iudicem opponatur aliqua exceptio,quæ suggillat personam iudicis,puta quod est furiosus, vel pupillus, vel infamis, vel similis. Idem tenet Host. Io. And.& Pet.de Anch.in c.pia.de excep.in 6.Spec.in tit. de recusa.in prima parte.in §.fi.versi.& si quis excommunicatus.& in tit.de excep. §. nunc videndum. versi. sed quæro de his exceptionib.Arch.& Gemi.in c. quod suspecti.3. q.5. Arch. in capit. hortamur.3.q.6.Ant.de But.in c.secundo requiris post prin.de appel.& in c.cum super. vbi etiam d. Car. de offi. deleg.& in c. præterea.de dila. & communiter Cano. in d. c.super literis. Et ita tene,quamuis ꝓrium teneat Io.de Imo. in d.l. quidam cō-

21 sulebant.sequutus Inno.in c.cum super.de offi.deleg.¶†Scdò limita fm Bar.& Ang.hic,nisi cognitio contineat aliquid speciale,vt si conuentus opponat,ꝙ est clericus , & sic iurisdictio non spectat ad secularem.Et idem tenet Angel. in d.l. quidam consulebant d.Ant.de But. in c. si diligenti.in 4.col.de præscri.

22 ¶†Tertiò limita in causa suspitionis,prout tenet ista glo.in fi.

* *communiter approbata* ¶†Quarto limita , qñ iudex procederet

23 ex mero officio, quia cùm tunc procedat tanquam pars, nō posset de hoc cognoscere , an sua sit iurisd.Ita colligitur ex ista glo.in prima parte,prout etiam ponderat Bart.hic.in rep.in 4. col.& hoc etiam est de mente gl.in d.c. statutum.§.sancimus.

24 in versi. copia.† Facit, ꝙ volunt Pa. de Cast.& Ludo.Rom. hic,ꝙ qñ iudex procederet per inquisitionem,tunc non posset cognoscere,an sua sit iurisd.Ita referunt tenere Inn.in c.ex parte in Christo.in 2.col.de verb. sig. Ita etiam vī velle.d.Ant.d.c. super literis.quamuis non clarè firmet. Tu tene ꝓrium,ꝙ prędicta regula gñaliter procedat etiam , qñ iudex ex mero offi. procedit,& ita tenet Bart.hic in rep. in 3.col. per tria fundmenta. de quib.per eū.Idem tenet d.Abb. & Gemi.in d.c. super lris. Moti per tex.in c.cum personæ de priuil.in 6.& per istum tex. quem tu pondera,dum dicit ex omni causa, iuncta glo. 1.quæ exponit criminaliter, vel pecunialiter. Ad idem facit optimus text. in cap.si iudex laicus.de sent.excommunic.in 6.quem ad hoc not.ibi Gemi.in vlti.not. idem expresè tenet d.Abb. in c. solicitudinem.in 3.col.de appell.& Io.de Imo.in d.l.quidam con-

25 sulebant. ¶† Quinto limita , quando causa iurisdictionis est separata à causa principali , secus quando est vna & eadem , puta in casu. cap. venerabili. de censi. Quando Episcopus visitat prouinciam suam : & pro visitatione vult habere debitam pensionem subsidij charitatiui , & monasterium dicit se esse exemptum à tali visitatione : certè causa principalis , & causa iurisdictionis est vna,& eadem.Ideo Episcopus non potest cognoscere.ita dicit Inno.in dict.cap. venerabili.in vlt.col. in versic. sed hic habet locum. & ibid. d. Abb.in dict.cap. super literis.& Ang. hic in 3. colum. & plenius Gemi. in c. cum personæ de priuil. in 6. vbi per illum text. dubitat. ibi videas: quamuis Alb.de Ro.hic in 7. colum.in discursu teneat contrarium non facta mentione Innoc. Ista limitatio mihi placet, sed alia meliori ratione, quia tunc principaliter Episcopus esset iudex in sua causa , ex quo commodum principalis causæ ad eum spectat , vt hac glo. vnde , quando ad iudicem spectat aliquod cōmodum de causa principali, prohibetur tunc cognoscere, an sua sit iurisdictio. Ita tenet Inno. in d. c. ex parte. primo.in 2. col.in versi. sed dices nonne. de verbo.sign.de quo

26 etiā per Abb.in c.cū venissent.in 6.col.de iud.¶† Sexto limita, qñ esset contentio inter religiosum,& suum prælatum,vtrum religio,ad quam vult transire,sit strictior,non erit prælatus iudex in hoc, sed alius superior immediatus, ita tenet d. Abb.in

27 c.licèt.in 2.col.de regula.hoc colligens ex d.Innoc.ibi. ¶†Septimò limita , qñ esset dubium inter duos iudices de iurisdictione adinuicem contendentes , tunc neuter eorū potest cognoscere , cuius sit iurisdictio , sed si sunt ordinarij, causa remittitur ad superiorem: si autem delegati , eligunt arbitri inris,qui de hoc cognoscant,ita tenet Ange.hic. in 4.colu. Paul. de Cast.& Lud.Rom.hic.d.Abb.in c.pastoralis. per illum text. de reser.facit gl.in d.c.statutū. §. sancimus.in versi.in copia. de reser.in 6.& in l.inter conuenientes.cum gl. ff.ad muni.Est verum,ꝙ Ang.hic allegat.l.de iure. ff.ad muni. quæ parum facit.

28 & d.c.pastor.¶† Octauò limita, [c] vt procedat, qñ esset dubiū

c super vna.q.vel vna causa, seu vnico artic.tūc bene iudex posset cognoscere, an sua sit iurisd.secus si dubitetur de totali iurisd. vel totali officio,puta,ꝙ sit potestas, capitaneus, vel Episcopus:Isto casu non posset is cognoscere, ita sing.limitat Bar. in l.ex snīa.per illum text.ff. de test. tute.refert, & sequitur do. Ant.de Bu.in c.cętetum.in 7.col.de iud.d.Abb & Gemi. in d. c.super literis.Ang.de Are.in l. constōnes.ad fi.ff.de app.sed ista limitatio est dubia, nam ꝓrium tenet Bal. in l.iudices.C.de fid. ĩnstr.& ꝓriū no.d. Abb. in c.ex parte decani.in 3. col. per illum tex.de reser.Gem.in c.si à subdelegato.in fi.per gl.fi.de offi.dele. in 6.Io.de Imo.in d.c.cęterum.bona rōne,quia in delegato sē-

29 per dubitatur de totali iurisdictione , & tñ ipse cognoscit, an sua sit iurisdictio, vt s.dixi.Et pondera, ꝙ istud idē vult Bar.si bene inspexeris in l.præscr.in vlt.col.C.si ꝓ ius, vel vti.pub. de quo etiam vide ꝑ Ang.& Imo. in d.l. quidam ꝓsulebant.Bald. in c.2.ad fi.de alie.feu.pa.& ad hoc vide,ꝙ pulcrè no.Inn. in c.

d cum contigat. de reser. ¶†Nonò singulariter limita, [d] qñ sta- tutū esset in ciuitate , ꝙ iudex non possit extendere iurisdōn[e] suā vltra limites suæ iurisdictionis:tūc non pōt se pronunciar[e] competentem iudicem.Ita sing.tenet d. Ant.de Bu.in c.præterea.in 6.col.in fi.de dil.ꝙ dictum pro sing. sequitur simpliciter d.Alex.in cons.442.ꝙ inci.visis dubitationib.eleganter formatis.in 1.col.& in consil.457.ꝙ inci. viso processu causæ vertentis inter vniuers.in 2.col.licèt ipsemet d.Alex.in l.fi.in 4.co.s.de iur.om. iud. dicat , ꝙ ista limitatio non est apud eum sine du-

30 bio.¶† Decimò,& vlt.limita dictam regulam,vt procedat qñ dubium est super facto , seu ex facto , tunc iudex potest pronunciare se esse competentem: secus si esset dubium super iure,quia tunc snīa lata ꝓ ius non valeret.l.1.§.pe.ff.quæ sen.sine ap.resc.Ita limitat Imo.post Inn.in d.c. super literis, sed ista li-

31 mitatio est periculosa.& cōfunditur ex superius dictis. ¶† In 2.parte prin.gl. assumo primum membrum, quando certum est citatum non esse de iurisd. citantis, ꝙ tunc non tenetur cō-

e parere. [e] quando autem dicatur hoc certum , Bart.hic declarat: & vide per eundem in l.non vī.ff.de iud. Tu dic clarius, ꝙ istud potest esse certum altero de quatuor modis.Ex causa,ex persona,ex loco,& ex tpe,vt habes hic sing.casus declaratos ꝑ Bar.¶Et qñ aliqui casus speciales reperiātur,in quib.pōt quis citari:puta in l.1.in fi.& in l.2.& in l.si feriatis.ff. de fer.Tñ nisi illi casus exprimantur,non tenetur citatus ꝓparere , ex quo re-

32 gula est in oppositum. † Facit,ꝙ vult Inn.in c prudentiam.de offi.deleg. quem refert, & sequitur Alex.hic in 3.col. vbi vult, ꝙ si sunt duo , aut tres iudices delegati : & vnus solus citaret partem,nō tenetur citatus comparere, nisi inferatur causa, ꝓpter quam appareat illum insolidum habere exercitium iu-

f risdictionis. [f] ¶Not.istam doct.Barto. post Inno.in c. præterea.

33 de dila. quam aduocati sæpè in palatijs allegant , † ꝙ sufficit habere regulam pro se,& illa debet attendi:qñis aliquæ fallentiæ

ADDITIONES.

a ¶Item ad istam regulam. Et ante omnia quæstio hæc est discutienda. Barba. lib.1.consi.50.inc.illud.colu.3.sed vide Bar.in trac.de iurisdict.quæstio.2.& Barba.declarantem Bar.hic lib.3.consil.56. à Ioue.col.2. PVRPV.

b ¶Ista conclusio limitatur.Plures limita.vide per Corset.in fing.in ver.iurisd. el 1.Are.post Ang.hic in §.præterea. el 2.col.8.& col.9.de excep. PVRPV.

c ¶Octauò limita.Ang.in §.appellantur.col.8. circa fin. nu.12. Insti. de exc. Bald.lib.3.consil.43.ad euiden. PVRPV.

d ¶Limita.Adde Iaso.in l.Gallis.in prin.col.4.ff.de lib.& posthu.& Dec.consil. 18.incip.viso puncto.col.3. PVRPV.

e ¶Comparere.An citatus coram non suo iudice teneatur comparere.& quid si ab ordinario effecto delegato.Ang.consil.239. visis statuto. col.h. de quo dubito propter doct.Abb.in c.præterea.de dila. PVRPV.

f ¶Iurisdictionis. Adde Alexan. in l.4. §. condemnatum. colum. 2. de re iudic. PVRPV.

tiæ sint in ꝫrium, per text.in l.ab ea parte.ff.de probat.alleg.per Bart.Adde text.in l.suus quoque.in versi.puto.ff.de hær.instit.& in c. venerabilib. in versi.potest quoque.de sen.excom. in 6.& in c.decimas.de restitu.spol.in 6.Item standum est regulæ, donec de exceptione doceatur, ſm Alb.de Ros.in 2.parte statu.q. 159.quæ incipit, si ex forma statuti eligantur custodes.Item regulæ iuris sunt tenaciter seruandæ, nisi in ꝫrium appareat dispositio specialis ſm Bald.in l.si tutor.in fi.C.de fer. pig.da.manumiſ. Item pro regula semper est pronunciandum, nisi probetur ꝫrium, ſm Bal. in c.1.in 3.col.de alie.iudi. mut.cau.fa.& ita dicit eleganter not. in l. qui restituere. ff. de rei ven.Fortius dicit Bar.in l.quoties.ff.si quis cau. ꝙ non dr esse dubiũ, de quo est regula iuris, licèt sint aliqui casus excepti, nisi de illis casib. specialiter doceatur.Item in quantum Bar.concludit, ꝙ qñ regulariter non pōt quis citari, nisi in casib.specialibus, debent illi casus specialiter exprimi in citatione: aliàs citatus non tenetur comparere. Adde ad hoc glo.in c.Roma. in prin.in ver.citent.de appel.in 6.Lud Rom.in consil.483. ꝙ inci.dubitabatur in primo vtrum electio facta.in pen. col. Et dicit Ant.de Bu.in c.fin.in vlt.col.de dila.ꝙ ad hoc, vt citatio non arctet citatum, sufficit, ꝙ concludat ipsum regulariter non esse subiectum: licet aliquo casu speciali possit esse subiectus. Contra istam cōclusio.facit text. cum gl.quam Mod. *communiter approbant* in c. peruenit.el 1.de app. vbi ille, quia appellat à præcepto de residendo, non dicitur appellare frustratoriè, quia in aliquib. casib.quis non tenetur residere, licèt appellet nulla causa expressa. Item in ꝫrium facit.l.quia autem.§. nō simpliciter. ff.si quis omiſ.cau.testa. & text.in c. nisi esset. in prin. & ibi do. Abb.de præben.quem s.proximè alleg.Sed ad ista iura respōde, vt per Are.l in illa in 7.col.ff.de verb.obl. ¶ Limita singulariter istam doctr.Bar. nisi talis citatio esset facta à persona prouida & honesta: nā tenetur citatus ꝓparere: [a] qa licèt citatio prima fronte habeat iniustitiam, tñ ex quo potest aliquo casu speciali iustificari, præsumendum est, ꝙ talis iudex vir circunspectus, & honestus non fecisset talē citationem in casu à iure improbato.Ita sing.limitat d. Abb. in c. nisi essent. in 1. not.de præben. per illum tex.iuncta glo.1. vbi actus, qui aliàs prima frōte præsumitur, iniustus tñ ex quo aliquo certo casu iustificari pōt, si est gestus à persona prouida, & honesta, præsumitur iustus, & factus in casu possibili. Per hoc etiam allegat not. dictum Inn. in c.j.de cle.pereg.vbi vult, ꝙ si aliquis probat se ordinatum ad certum ordinem à viro multum prouido, & honesto, præsumendum est, ꝙ habeat alios ordines præced. quia non est verisimile, ꝙ vir circunspectus ordinasset eum ad maiorem ordinem, nisi prius fuisset informatus, ꝙ minores recepisset. Facit, ꝙ vult Ang.in repe.l.ea quidem.in 16.col. C.qui accu.non
34 posſ † ꝙ suspicio resultās ex affinitate tollitur pp authoritatē, & dignitatem viri. Ad hoc multa dixi, & cumulaui in l. properandum.§. finautem alterutra. C.de iud. & in l. qui iurisdi-
35 ctionis.ff.de iu.omn.iud. † Iuxta istum casum gl.qñ certum est citatum non esse de iurisdictione citantis, ꝙ non tenetur cōparere, cadit subtile dubium.An notorié exemptus, vel priuilegiatus, puta scholaris si citatur teneatur saltem comparere ad allegandum priuilegium exemptionis suæ? Io.An.in regula scienti.in mer.tenet, ꝙ non. Idem tenet Hosti. & Ant. de But & d.Abb in c.cum ordinem.per illum text.de rescr.Bart. in l.j. post gl.ibi.ff.de iud.Inno. in cap. ex parte.1. in glo. mag.in fin. de verb.sig.Bald in l. generaliter. in 2.col. per illum text. C. de epis.& cler. vbi dicit istam legem procedere in his, qui non sūt exempti ipso iure, sed ope exceptionis, quia isti tenētur comparere, cùm aliàs exemptio sua eis non prodesset, nisi eam allegarent.l.scire oportet.§. sufficit.ff. de exc.tut.secus in his, qui sunt exempti ipso iure, vt ibi per eum. Sed ego in contrariū fortiter arguo: nā legati habent priuilegium insertum in corpore iuris, vt non possint conueniri In illo loco, in quo sunt legati.l.2. §.omnis. ff. de iud. & sic eorum priuilegium est notorium, cùm sit insertum in corpore iuris, & tamen si citantur debent comparere ad alleg. illud priuilegium, dicit expressè
36 tex. in l.si quis ex aliena.in fi.ff.de iud ¶† Secundo fortiter ob-
b stat, quia licèt notorium releuet [b] ab onere probandi, non tamen releuat, quin debeat ꝓponi, & allegari.gl.est sing.& approbata in cle appellanti de appel.Bar.in l.1.in vlt.colum.ff. de appel.& pro illa gl.est tex.clarus in d.l.si quis ex aliena.in fi.inducendo, vt induxi. Videas tamen glo.in l.ea quidem.C. de accu. d.Abb.in d.cle appellanti.limitat. regulam illius gl. procedere quando pars est præsens in iudicio, tunc non releuatur, quin debeat notorium allegare: aliàs si non opponat, videtur ei tacitè renunciare, sed absens citatus qui notoriè est exemptus, non tenetur etiam notorium proponere. Alleg. Innoc. in d.c. præterea.& tex.in l.3.ff.de iud. Relinquit tñ super hoc cogitādum. Sed istam limit.firmat ipse d.Abb.in capit.ex parte.1. in fi.de app.& in c.si clericus.in 7.col.de for.comp. Ista limitatio est ꝫ text. in d.l.si quis ex aliena.in fi. vbi absens citatus tenetur comparere, & allegare illud priuilegium, ꝙ erat insertum in corpore iuris. Puto sic dicendum. Si citatur aliquis simpliciter non vt legatus, ille tenetur comparere, & allegare se esse legatum, & priuilegiatum. Ita procedit text.in d. l. si quis ex alie.in fi. Sed si aliquis citaretur à iudice, vt legatus vel vt forensis, vel vt clericus, ita ꝙ ex citatione appareret iudicem fuisse certum de eius conditione, & priuilegio: tunc nō tenetur cōparere aliquid allegaturus. Ita declarat Bart.in l.3.ff.de iud. Facit bene, ꝙ dicit Lud.Rom. hic in 3.col.ꝙ regula gl. & Doct.hic, ꝙ qñ est certum citatum non esse de iurisdictione citantis, ꝙ non tenetur comparere, procedit quando talis certitudo est apud ipsū iudicē, & non sufficeret esse apud partes.alleg.tex.in c.si duob.
37 de app.Tu adde tex.no.in c.ad communi.de rescr. ¶† Circa aliud membrum gl.ꝙ qñ dubium est, an iurisdō sit iudicis citantis, ꝙ citatus in dubio tenetur comparere: nam pp istum casum facta est ista lex.& d.l.si quis ex aliena. Limita istam regulam, vt procedat quantum ad ipsos principaliter litigantes. Secus est quo ad alios: puta testes, aduocatos, & procuratores, qui licèt aliàs possint & ipsi propter inobedientiam mulctari, vt tenet Bart.in l.vnica.§.1.in vlt.col.ff.si quis ius dicen.non ob. tñ donec est dubium de iurisdictione iudicis, & sic donec fuerit liquidatum, ꝙ sua sit iurisdictio, si citentur interim, & non compareant, non possunt mulctari. Ita dicit Inn.in c. cum cōtingat.de rescri.in 1.col.in fi.in gl.sua.in ver.innotescat.in versi. item not.ꝙ licèt partes. Sequitur Ang.hic.in 1.col.& credo dixisse in d.l. vnica. §. 1. ¶ Secundò limita istam regulam in iurisdictione vniuersali, puta in Potestate, Vicario, vel simili: Secus in eo, qui habet iurisdictionem principalem certarū causarum, vel personarum, & sic est ordinarius sing. vt est dominus feudi, qui habet iurisdictionem cognoscendi de causis inter vassallos.c.ceterum.cum gl.de iud. vel pares curiæ, qui sūt iudices in causa feudi inter dñm, & vasallum. c. 1. apud quem vel quos causa feu. termi. quia citatus coram eo non tenetur comparere in casu dubio, donec fuerit liquidatum, ꝙ sua fuerit iurisdictio.gl.est no.in c. 1. in gl.pe. super verbo illud.de inuest.in mar.fac. quam Bald. ibi no.& dicit alibi non reperiri in iure. Eam sequitur. Lud. Ro.hic, Ang.in l.1.C. si à non comp. iud. sed eam reprobat d.Card. in d. c. super literis. per illud, ꝙ ibi dicitur de legato, qui similiter est iudex singularis: & tamen cognoscit, an sua sit iurisdictio. ¶ Tertiò limita istam regulam in his, quæ sunt contentiosæ iurisdictionis, secus in his, quæ sunt voluntariæ. Vnde emancipatio facta coram iudice, de cuius iurisdictione dubitatur, nihil valet, ſm Bald. in l.1.circa fi.in pe.q.C.cōmi.vel epist.vbi alleg gl.in l.ex militari.§.1.ff. de
38 mili.test. ¶† In 3. parte.glo. habes, ꝙ valet sñia qua iudex pro-
c nunciat [c] se esse, vel non esse ꝓpetentem. Adde, ꝙ tñ potest à tali sñia appellari, vt est gl in Auth.habita.in glo. fi. & ibi Bald. in x.col.C.ne fil.pro pa.quā gl. sequitur Bar. hic in pe. col. Cy. Alb.& cæteri Mod.hic, & plenius Bar.in repe. huius l. in 5. col. & in l.3.in 2.q.prin.ff.de app.reci.Bal.in l.2.C.de epis. aud. Imo. in d.l.quidam consulebant.in pe.col.Dicit tñ mirabiliter Inno. in c.coram felicis.de in integ.rest. ꝙ licèt à tali sñia, qua iudex pronunciauit, se esse competentem, possit appellari: tamen nō posset peti restitutio in integrum à minore, vel ab ecclesia: cùm censeatur modica læsio. Sequuntur Ang.& Lud.Ro.hic, & Ang.in d. l. quidam consulebant. licèt Imol. ibi in antepen. colum.reprobet, & credo melius. ¶ Secundò limita, quando ipsemet iudex de cuius iurisdictione dubitabatur, fuit ille, qui pronunciauit se iudicem competentem: tunc bene ab eius
d sententia potest appellari, [d] secus si alius, dum esset controuersia inter duos iudices. Ita tenet Innocen. in dict. capitul. super literis.in glos. 1. sequuntur Angel.& Fulgos.hic. An autem iudex, qui pronunciauit se iudicem competentem pos-
e set talem sententiam reuocare? [e] dic, quòd sic, quia est interlocutoria, per regulam. l. quòd iussit. ff. de re iudic. & l.

qualem

ADDITIONES.

a ¶Comparere. Adde c.prudentiam.in prin.de offi.deleg. PVRPV.

b ¶Releuet. Adde Io.de Imo. in l. accusa.ff. de verb.oblig. in 4. col.Fel.in c.ad hæc.el 1.de appel.in 4.no.Barb.in c.cum R.canonicus.de offic.deleg.in 2.no. Bald. in c. si duobus.de app. in colum. 2. Barb. in repe.rub. de rebus eccle. non alie.in 3.q.prin.in 5.col.de quæst.

c ¶Pronunciat. Bald.lib.5.consil.2.incip.visa petitione, in primo dubio, & talis pronunciatio non est necessaria, quando certum est.Bal.lib.3. consil.124. inci.super arti.iurisdictionis.Imò, nec qñ est dubium, vt per gl.hic.Et effectus huius pronunciationis not.in cle. sæpe, in prin.col.23.versi.fallit. PVRPV.

d Appellari. Imò statutum prohibens non comprehendit appellantem. Glo. hic.Dec.consil.49.incip.præstantissime Doctor.versi.3. PVRPV.

e ¶Reuocare. De reuocatione.Cor.lib.4.consil.11. incip. viso processu.agitato.in primo dub. Rom.consil.19.si iudex. PVRPV.

qualem, in fin. ff. de arbitr. Si autem pronunciaret se non esse competentem: tunc reuocare non posset: quia functus esset officio suo.c.significantib.de offi. delega. secundum Fulg.hic. in 3.col.Sed Pau. hic in fin.tenet oppositum: quia text. in d.c. significantib. loquitur in delegato: nos autem in ordinario, qui quamuis pronunciauerit se nō esse ꝑpetentem :adhuc tamen durat eius iurisdictio:ergo debet posse talem sententiam
39 reuocare,per d.l.quod iussit,& hoc magis placet.¶† In quarta parte gl.habes,quòd si partes citantur coram iudice non suo, & nihil opponant,valebit processus,eo quia per tacitum consensum intelligitur prorogata iurisdictio, adeo quòd non potest amplius de incompetentia opponi.¶ Limita istam cōclu. trib.modis.Primò, vt procedat reo citato comparente, secus si fuisset contumax: quia per cōtumaciam nunquam videtur consentire in illum iudicem, secundum Ang.hic in fin.& Ful. & est text.not.in l.si qui ex consensu,in ver.attuisse & ibi Bald. ad hoc not.C.de episc.aud.cum alijs concor.hic additis per.d. Alex. ¶ Secundò limita secundum Bart.& alios hic, quando partes comparentes sciuerunt illum non esse iudicem: secus si ignorauerunt, vel dubitauerunt. ¶ Tertiò limita istam cōclu. procedere in tali contumace, qui si comparuisset, potuisset consentire in iudicem: secus si talis est,qui non possit nec expressè, nec tacitè consentire: vt est clericus, qui nullo modo potest in laicum consentire.c.si diligenti,de for.compe.si compareat cor̄ iudice seculari & nihil opponat:vel sit contumax: tamen non valebit processus factus contra eum, secundum
40 Bald. hic in 3.col. & in d.l. generaliter.in 2.col. ¶† Iuxta hoc quærit hic Bald. de vtili.q. Pone, Potestas fecit citari aliquem pro delicto, qui erat clericus: tamen Potestas ignorabat eum esse clericum, & quia fuit contumax, banniuit eum ex forma statuti: nunquid occidens clericum sic bannitum excusetur ab homicidio, stāte statuto, quòd bannitus possit impunè occidi? arguit ad partes, & finaliter determinat, quòd sic.s.quod excusetur. Adde quod istam q.latè disputauit Io. An.in regula quod quis mandato.in mercu. vbi refert idem fuisse decisum. Idē tenet Alb. de Ros in 4.parte statu.in q.26. quæ incipit. q̄rit etiam ipse Gandi. sequitur.d. Alex. in cons. 55. in 3.vol. quod incipit,attenta dis positione statuti.in 4.col.Adde,quòd notabiliter tenet ipsemet Bal.sibi contrarius in l.5. C.si à non compe. iudi.vbi tenet,quòd non excusetur,qui occidit clericum bannitū:quamuis ign rauerit eum esse clericum.sequitur d.Alex. sibi contrarius in cons.87.in 3 vol.quod incip.visis dubitationib. eleganter formatis. in 3.col. Prima opi. plus placet, & est tenenda: quia in criminalib. quando variæ opi. reperiuntur, semper tenenda est illa pars, quæ tendit ad absoluendū.l.inter-
41 pretatione. & l.sanctio legum,ff.de pęn. ¶† Secundo quia ad hoc, vt quis teneatur de homicidio, requiritur, ꝙ homicidiū sit dolo commissum.Ita dicit Bart. si bene inspexeris. in l. quid ergo.§.pœna grauior.in 3.col.ff.de insa.Bald.in l.omnes populi.in 17.col.ff.de iust.& iur.Ang.& Pau.de Cast.in l.1.vbi dixi.ff. de leg.Pau.de Ca.in l.& si seuerior.C.de insa.in pe.col.in fin & in prin.seq.dum ponit casum de eo, qui proiecit lapidem animo non occidendi, tñ occidit, iudex maleficiorum volebat eum facere decapitari ꝑ statutum, quo simpliciter cauetur, ꝙ homicida decapitetur,& vix potuit obtineri,cm ꝙ ostendit Bald.in l.data opera.C. qui accu.non pos. Omisit allegare Bal. ibi,qui expressius dicit,& idem dicit Sal. in d.l. & si seuerior,cū multis concor.alleg.per Alex.in cons. 144.in 2.vol. incip. post redditum consilium.& in cons. 160.in 2. vol. incip. vī in casu proposito.sed quælibet causa excusat à dolo,vt dixi in l.si quis id,ꝙ.s̄.de iu.omn.iud.& quamuis iste possit dici in aliqua culpa:tñ in criminalib.lata culpa nō æquiparatur dolo.l. in actionib.& ibi dixi.ff.de in litem iuran. & ad hoc vide omnino, quæ dixi in l.vt vim.s̄.de iust.& iur. ¶Glo in verbo, ex causa.dividitur in tres partes.In i. ibi not.ex causa. In secūda ibi, & competentem.ponit vnū dictum.In tertia ibi, licèt sīa, ponit vnū
a dictum,per ꝙ rñdet tacitè obiectioni. a In fin. limitat, vt per Bar.hic in vlt.vers.quem sequuntur Ange.& Fulg.hic; & adde, quòd istam gl. commendat,& dicit esse tenendam fixè menti Bald. in capit. significasti. de offic. del. vbi secundo modo limitat istam gl. quando esset dubium non de iurisdictione, sed de ipso territorio,quia tūc ratione dubitationis territorij pos-
42 set in pos.mittere.¶†Glo.in verbo mulcta.ibi, quæ dabitur fisco.per istam glo.Bartol. hic in fin.colum.reprobat Ros. in libel. suis tenentem, quòd ad mulctam, quæ competit ex hoc edicto,competit actio in factum.nam secundum Bart. est falsum.cùm actio sit ius prosequendi in iudicio, quod sibi debetur.Instit.de act.in princip. Sed mulcta hoc edicto applicatur fisco,vt hac gloss. ergo non est actio, sed potius accusatio,vel cōpetit officium iudicis. cùm verba referantur ad iudicē. Adde,quòd Brtol.in l. 1. in 3. col.ff.si quis ius dicen. non obtemp. tenet, ꝙ non solùm officium iudicis, sed etiam actio competat.Ita etiam tenet Ang.in l.fi.in fin.ī.eod. vbi defendit Ros.& Bald.hic.Ita etiam tenet Fulg. hic,& ista vlt. est vera,quia imò ꝑpetit actio, sed est popularis, & in ea sunt duo specialia.Primo ꝙ emolumentū non spectat parti, prout regulariter fit in actionib.popularib.Secundò, ꝙ causa non agitur coram procuratore fiscali,prout declarat Bart.in l.vnica.in §. fi.in col.fin. cum quo simpliciter ibi tenent Fulg. & Pau. de Cast.ff. si quis ius dicen.non obtem. vbi tenet contrarium eius, ꝙ hic. ¶Capio glo.fi.in verbo feriatus. quam diuide in quinque partes. In prima extendit text. vno modo. In secunda ponit fallentiā.In tertia ostendit alio modo. In quarta format quæstionem. In quinta,& vlt. colligit no. text. Secunda ibi, si actor. Tertia ibi, idem si locus.Quarta ibi,sed quid si fuerit.Quinta est ibi, nota
43 ergo. ¶† In secunda parte dic, quòd gloss.malè dicit,& eam reprobat Bar.& alij hic. & Lud.Ro. in l.si quis arbitratu.in 10. colum.ff. de verbo.oblig. & dum gloss. allegat. l. 1.§.1. debuit allegare.l. 1. in §.sed si stipulator. infr. de eo per quem fact. erit vbi reus impeditus à tertio ne veniret ad iudicium, vbi fuerat citatus,agit ad interesse contra impedientem:dato,quod actor etiam non venerit similiter ab alio impeditus.Ergo ibi probatur,quòd licèt actor non venerit ad iudicium, tñ reus non veniens mulctatur, aliàs non potest agere contra impedientem, quia nihil interesset sua, sic voluit inducere gloss. illuum text. ¶In quarta parte glo.dic gl.procedere quando in citatione facta die feriata inseritur expressè causa specialis, quæ posset die feriata tractari, aliàs citatus simpliciter non teneretur cōparere, quia sufficit habere regulam pro se, ſm Bar.s̄.in 1.col.ad fi.
44 & in prin.seq.vbi dixi. ¶† Quid autem si processum est ꝺ contumacem,& diffinitiuè pronunciatum in casib.in quib.potest peruenire ad diffinitiuam lite non conte.vt habetur in l.fi.in §. illud.C.de temp.ap. & in c.quoniam frequenter.in princ.vt lit. non contest. vel sit processum ad primum, vel ſm decretum? Rñdet Bart.hic in 3.col. circa fi.distinguendo, ꝙ aut iudex primò pronunciauit se iudicem competentem,& reliqua acta iudicij valebunt: cùm talis sententia faciat ius. Si autē non pronunciasset se iudicem competentem, posset ille comparens quandocunque facere illam reuocari. Istam doctrin. Bartol. formaliter sequitur Pan.in cap.cum ordinem.in fin.de rescrip. & cum ea videtur transire Imol. in l. quidam consulebant.in penul.colum.ff. de re iud. Breuiter illud, quod dicit Bartol.de primo decr.non est verum: quia imo processus quo ad primū decr.valet, licèt à principio dubitaretur de iurisdictione iudicis, dato etiam, quòd primus iudex non pronunciauerit super comptentia.Ita Bartol. met, & melius in l.3. ff.de iud. &in
45 l.neque.in fin. per illum text. ff. de fideicommiss.lib. ¶† Iuxta prædicta succedit vtilis quæstio, & valde necessaria ad intellectum text. & prædictorum. Quid si pars citata à iudice incompetenti comparuit, & ante omnia opposuit de incompetentia iudicis. Pone, quòd talis iudex non ob. tali exceptione incompetentiæ procedit ad vlteriora: an intelligatur reiecisse talem exceptionem,an requiratur,quòd ante omnia ꝓnunciet super tali excep. declarando se esse iudicem competentem?Ang.hic tenet, quod eo ipso,ꝙ procedit ad vlteriora, intelligitur talē excep. reiecisse,per regulam,ꝙ vbi opponitur aliqua exceptio, & iudex ea non obst.procedit ad vlteriora,in
b telligitur talem excep.reprobasse. b c.ex parte. tertio,de appel. cle.fi.eo.tit.l.finautem.§. fi.& ibi pulcherrimè.Bart.ff. de nego. gest.l.quod si in diem.§.1.cum ibi no.ff. de compens.c. exhibita.vbi Doct.de iud.not.Bart.& alij.in l.à procedente.C. de dila. Idem tenet Fulg.hic in 3. colum.licèt d.Ang. mentionem non
c faciat,motus per d.reg.Idem tenet Pan. c in c. præterea.in penul. colum. circa med.de dila. & refert Innoc. ibi ita tenere sed Paul.de Cast.hic in fin. colum. tenet contrarium, & refert Bartol. tenere oppositum, quòd imo tunc necessariò requiritur, quòd ante omnia iudex pronunciet se competentem, quia regula. s̄. tradita procedit in alijs exceptionib. dilatorijs,

non

ADDITIONES.

a ¶Obiectioni.Bal.sequitur,& extendit li.3.consil.121.inci.orta guerra.co.s. pro Comite Sabaudiæ.dicit singulariter Bal.in Margarita. iurisd. ꝓgatur. §.12.Limita ét qñ esset cōsuetudo,vt in in parlamēto.Guido.q.77.BELLAC.

b ¶Not.Bart.in l.à procedente.in fin.C.de dila.Dec.in c.ex parte.de app. Aymo consil.77,nu.27.fallit in exceptione incompetentiæ.Nat.consil.271.nu. 3.Nec debet de iustitia exceptionis constare,sed sufficit assertio quo ad modū ꝓcedendi.Bar.in trac.ad repri.ver.asseratur.Dec.in ca.de priore.de app. nec admittat nec procedet monendus est ter,deinde appelan.Fel.in c.significauerunt, co.pen.in fin.de testi. quia tunc habetur pro negante.Dec. in ca. ex eo.nu. 3.de appel.Fely.in c.nonne.col.3.de præsum.quod declarat Neap. consi.92.nu.15.nu.16. 17.18, Seb.de nullit c. 14. nu.8.& seq.& nu.62.Gab. Com.opi.lib. 2. tit.de exce.conclu.1. MASVER.

c ¶Panor.Sequitur Soc.li.3,consi.909,Serenis.col.pe. P V R P V.

non in ista, quæ opponitur contra iurisdictionem iudicis, quia procedendo ad vlteriora, iudex non intelligitur istam reiecisse, vel reprobasse. Ratio diuersitatis est, quia in alijs exceptionib. cõstat eum esse iudicem, sed in ista dubitatur, an sit iudex, ideo sic ratione incertitudinis processus redderetur nullus, nisi prius pronunciaret se competentem, dato etiam, q̃ esset cõpetens, postquam oppositum est de incompetentia, & ſm Pau. de Cast. ista est tutior practica, & ſm eum est pulchra limitatio ad regulã. d.c. ex parte. cum alijs prę all. Nescio in quo loco velit Pau. de Ca. allegare Bart. nam Bart. hic in 1. lec. non tangit, sed in repe. in 6. colum. circa fin. & seq. diffusè examinat, & ibi refert Inn. in d.c. præterea. tenere, q̃ processus sit in totũ nullus, si opposita exceptione incompetentiæ iudicis iudex non ꝓnunciat sup hoc: sed procedat ad vlteriora. & sic Bar. refert Inn. tenere oppositũ eius, q̃ eũ refert tenere Pan. in d.c. præterea. Veritas, est, q̃ Inn. in d.c. præterea. (& est in 1. col. ante fi.) formaliter dicit, ꝓut refert Bar. postea ipse Bart. sup hoc tradit longã distin. quali per vnam col. & in effectu tenet istã vlti. opi. cum limitatione, de qua ibi per eum. Nisi pronunciando super diffinitiua necessario pronunciaretur super ista exceptio
46 ne competentiæ, declarando, vt hic per eũ. † Addo, q̃ d. Ant. in commen. c. super literis. in 21. col. de reser. latè examinat, & tenet istam vlt. op. Et ad regulam, q̃ qñ opponitur exceptio, & iudex ea non ob. procedit ad vlteriora, q̃ intelligitur tacitè eã reprobare, rñdet, q̃ est verum, vbi adeit fundñ iurisdictionis. ita procedunt iura ad hoc alleg. sed vbi deficit, quia ꝓcessus, qui postea fit est nullus, ex processu inualido non potest intelligi exceptio reprobata, per plures glo. quas ipse alleg. & subijcit se aliàs de facto allegasse. Nã in ciuitate Perusij est statutũ, q̃ instrumentum, de quo non est soluta gabella, non mandetur executioni, & si aliter fiat, processus sit ipso iure nullus. Ponetur petitur executio alicuius instrumenti: ꝯ ipsum instrumentum vltra alias excep. opponitur, q̃ non est soluta gabella: iudex nõ obst. tali except. procedit ad vlteriora, an per hoc intelligatur talem excep. reiecisse? Refert se rñdisse, q̃ non, & istam deci. magni facit Alex. in consil. 84. in 4. vol. inci. consideratis his. de quib. in themate ante scripto. circa fi. Et istam vlt. teneo, & vltra limitationes proximè traditas, not. etiam, q̃ prædicta regula tunc demum procedit, qñ super tali except. opposita fuit plenè cognitum, & discussum: tunc si iudex ea non obst. procedit ad vlteriora: tunc bene intelligitur eam tacitè reiecisse, & super ea tacitè pronunciasse: aliàs secus. Ita Io. And. in addi. Spe. in tit. de senten. in addi. inci. Item est sciendum. Doct. in c. insinuante. de off. deleg. Bald. in l. si iudex. ff. de his, qui sunt sui, vel alie. iud. Pau. de Cast. in l. fi. ff. si cer. pet. Lud. Rom. in consi. 244. in 3. col. cum concor. de quib. in istis locis. Et pro opin. vltima, quam tenui, pondera facere tex. in versi. hoc ipsum sciatur, an iurisdictio eius sit. quomodo autem sciri potest, nisi iu-
47 dex super hoc pronunciet? ¶ † Quærit etiam Bart. hic, quid si
a forensis conueniatur hic ratione alicuius ꝯctus, vel delicti hic commissi, & ipse excipiendo dicit, q̃ nunquam hic ꝯxit, nec deliquit. & sic nullo modo est sub iurisdictione huius iudicis, an ante litẽ contest. debeat super hoc summariè cognosci, & postea cognoscatur in processu plenariè? concludit Bart. q̃ non, quia satis est ex seriè libelli, si vera essent, quæ narrantur, an iurisdictio huius iudicis competeret, per regulã. l. pe. §. quoties. ff. de iur. om. iud. vt hic per eũ. Istũ passum plenius examinat Bart. in l. præscriptione. in pe & fi. col. C. si ꝯ ius. & ibi tenet ꝯriũ eius, q̃ hic. Dic, vt ibi dixi, & vide plenè ꝑ Alex. hic, & Alber. per Imo. & Mod. in d.l. quidã consulebant. d. Ant & Imo. in c. super literis. de reser. & latè d. Ant. in c. fi clericus. vbi Pan. de for. compe. cum alijs concor. Iaſ. Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶ Adde Inn. in c. cæterum. de iud. Ioan. Cal. in c. de illis. in 4. q. de rap. Io. Aud. in c. Romana. in §. contrahen. de for. comp. lib. 6.

S V M M A R I V M,

1 *In promissionib. facti interesse est in obligatione, & petitione.*
2 *Qua actione agatur ad interesse.*
3 *Iure fforum an stipulatio pœnalis continens minus, quàm prima obligatio, nouabat præcedentem obligationem.*
4 *Lex fin. C. de noua. habet locum in stipulatione pœnali.*
5 *Nouatio propriè sumpta quid sit.*

L E X III.

Cum quis. In obligatione facti post moram succedit & obligatio, & actio ad interesse. h.d. secundum Barto. vel sic planius ad tex. Contra fideiussorẽ de iudicio sisti si nõ sistat, agitur ad interesse, qñ pœna non fuit appõsita. h.d. & sic

1 tex. ibi cum quis, debet intelligi. ſ. fideiussor. ¶ † Not. ex text. ibi, cum eo agendum esse. ſm glo. & Bart. q̃ in promissionib. facti interesse est in obligatione, & petitione. de quo dic, vt dñ in l. stipulõnes non diuidun. in ver. Celsus. ff. de ver. ob. & in l si quis ab alio. § fi. ff. de re iud. ¶ Tu pondera subtilius hic esse text. expressum ꝯ illud, q̃ tenet Pau. de Cast. in l. eum pro quo. per illum tex. s. de in ius voc. q̃ in promissione facti explicandi in iudicio promittens põt præcisè cogi ad faciendum: adeo q̃ soluendo interesse non liberatur, & ibi d. Alex. facit mentionem, & aliqua addit. Tu habes hic text. in oppositum, qui loquitur in promissione facti explicandi in iudicio, & tñ text. dicit eum
2 teneri ad interesse. ¶ † Glo. in verbo incerti. vult remouere contrarium. Nam tex. præsupponit, q̃ ad interesse agatur actione incerti. & hoc est falsũ, quia imò agit certi condictione. l. certi condictio. in prin. vbi gl. & oẽs. ff. si cer. pe. ad q̃ rñdet tripliciter; * *Communis est sententia*, q̃ ad interesse semper agatur certi cõdictione, siue tale interesse sit certũ, siue certificãdũ à iudice, vt no. in d.l. certi ꝯdictio. in prin. Et ad hũc tex. & similes rñdetur, q̃ dictio incerti, nõ denotat nomen actionis, sed significat factum. Quia tñ per hoc destruitur iste text. & multi similes: Ego pro nunc teneo, q̃ imò incerti sit nomen actionis, & sic reperiatur condictio incerti, sicut certi condictio, ſm q̃ qñq; dixi in l. sed si me putem. §. cum inter. ff. de condi indeb. ¶ Capio gl. fi. quę diuidi. in 3. partes. In 1. colligit vnũ no. ex tex. In 2. colligit aliud no. In tertia format quæstio. Scda ibi, ita no. Tertia ibi, sed quid si adiecit pœnam. ¶ † Ex vlt. parte. collige duas
3 conclu. Prima est, q̃ stipulatio pœnalis continens minus quã prima obligatio, isto iure nouabat præcedentem obligationẽ. In hoc gl. malè dicit, & eam reprobat solus Alb. hic, quia qñ scda obligatio continet minus, quàm prima, non est verisimile, q̃ pars voluerit nouari primã, arg. l. prædia. ff. de act. emp. & si quis à socio. ff. ꝓ soc. Tu idẽ dic: eo quia scda stipulatio continens minus, quàm prima, nunq̃ nouat primam. text. est in l. qui vsumfructum, & ibi Bart. & alij. no. ff. de verb. obl. & in l. si pupillus. §. qui actum ff. de noua. Declarat mirabiliter Bart. faciens 4. casus in l. fi. ff. de pœto. stip. imò etiã si interueniret noua persona, non fieret ad hoc nouatio isto casu: quia scda stipulatio continet minus quàm prima, tex. est not. in l. eum, qui
4 ita. §. pe. vbi Bar. & alij ad hoc no. ff. de ver. ob. Scdò † hẽs, q̃ l. fin. C. de noua. habet locum etiam in stipulatione pœnali. In
* hoc etiam (licèt passus sit disputabilis) malè dicit, *& communiter reprobatur*, a & tenetur, q̃ d.l. fi. habeat locum in nouatione
5 ꝓpriè sũpta. † Et nouatio ꝓpriè est, qñ scda stipulatio, vel obligatio est coæqualis, idest, qñ illud, q̃ continebatur in prima, continetur etiam in scda, & tunc est bene statutum, q̃ nunq̃ fiat nouatio, nisi actum sit inter partes. Ita loquitur d.l. fin. C. de noua. & §. præterea. Inst. qui. mo. tol. obl. sed qñ promittitur aliquid; & si illud non datur promittitur certa pœna: ista non est obligatio coæqualis, vt declarat tex. ponens istas duas ſpecies in l. duo societatem. ff. pro soc. in prin. & sic tũc non est ꝓpriè nouatio, sed quasi. Text. est in l. obligationum ferè. §. final. ff. de actio. & oblig. & consequenter de ista, quæ non est propriè nouatio, non loquitur. d.l. fin. C de noua. Et ita tenet Bartol. in l. ita stipulatus. in 9 opp. vltimæ partis. ff. de verbo. oblig. & l. predia. ff. de act. emp. Bald. & Ang. in l. rescriptum. 3. fin. ff. de pact. & in l si pacto, quo pœnam. C. eo. licèt disputando soleat teneri contrarium, q̃. d.l. fin. etiam habet locum hoc casu propter rationem text. d. l. fin. quæ etiam hoc casu militat. Vnde etiam in correctorijs, quando ratio est expressa, fit extensio, vt dixi in Auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl.

A D D I T I O.

a ¶ Not. Gabriel. commun. opin. lib. 3. titul. de nouat. conclu. 1. num. 67. vbi, quę sit communis, an in stipulatione pœnali aliquid immutauerit dispositio d.l. fi. quam dicit procedere etiam in pœnali stipulatione interposita post principalem obligationem, limitando tamen, vt per eum: cui adde Dec. consil. 22. colum. penultim. in fin. Bartol. in l. ita stipulatus. nume. 27. nume. 32. Iaſ. num. 19. de verbor. oblig. vbi Mar. Socin. num. 144. dicit opin. Barto. magis communem. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Vocati in ius debent ire ad iudicem, aliàs possunt mulctari*
2 *Defensor si compareat pro aliquo citato ad allegandum causas absentiæ, vel impedimenti, non debet audiri, nisi promittat præsentare illum in certo termino.*

In ius vocati vt eant. Rub.

¶ Quia glo. non continuat, tu continua, vt per Bart. super. rub. tit. seq. vbi continuat omnes istos tit. Glo. rub. diuiditur in tres partes,

partes,ſicut opponit,& tripliciter ſoluit.Tu dic melius,vt per Barto. & Ang.in l.1.ſ.tit.1. & per Bartol. & Paul.de Caſtr. hic.

1 ¶†Vnde pro intellectu iſtius rub.habetis tres partes, dic, quòd vocati in ius debent ire ad iudicem: alias poſſunt mulctari.l. 3. ſ.tit.1.l.vni.in prin.ff.ſi quis ius dicen.non obtem. & poſtquam venerint ad iudicium,debent ſatisdare de ſtando in iudicio vſque ad fin.cauſæ. de iſta ſecunda non loquitur hic tit. ſed ꝯ qui ſatisd.cog.& Auth.offeratur.C.de lit.cont. & ſic copulatiuè tenentur,& venire,& ſatisdare,iurib.præalleg. de quib.gloſ.rub. opponebat, cùm rub. noſtra loquatur alternatiuè, & reſpondet gloſſ. tripliciter, & non bene. Aliquando vocati ad iudicium,quia impediti ſunt, nō poſſunt venire,debent tunc mittere alium, qui pro eis ſatisdet, quòd ad iudicium venient. de his loquitur ſecunda pars huius rub. Et ſic pondera, quod intelligo hanc rub. loqui de citatione verbali,prout etiam intelligit Pau. de Caſt. hic, non autem intelligo de citatione reali, quando quis captus à familia Poteſtatis ducebatur ad Poteſtatem prout intelligit Barto. [a] quia non poſſet iſto caſu procedere tertia pars rubr. ſi talis captus non poſſet fideiubere, quod ſufficeret cauere cum iuramento, iuxta Auth.generaliter.C.de epiſcop.& cler.ita, quòd per hanc cautionem verbalem debeat relaxari per familiam Poteſtatis, ſicut quando fideiuſſorem præſtat: prout innuit Bart. Sed intelligendo de citatione verbali,tertia pars planè procedit, & per hunc modū tollitur contrarium in glo. formatum d. Auth. offeratur,quæ loquitur in alia ſatisdatione,vt prædixi, & declaraui in l. 1.ſ.ſi quis in ius voc.non.ierit.licèt glo.rubr.hic primò ſoluat, quòd iſte titulus ſit correctus,& malè.Secundò,quòd vtrunque copulatiuè debet interuenire,quòd ſatisdet citatus;& vadat, niſi fideiuſſor in ſe præiudicium ſuſcipiat animo nouandi. [b] & ad
b hunc caſum reſtringit hanc rub. quod eſt ineptè dictum. vel tertiò dicit, quòd alteruatiua reſoluitur in coniunctam, quod eſt deſtruere rub. dic ergo, vt dixi. ¶† Not. tamen ex ſecunda
2 ſol.glo.hic, eſſe glo.valde ſing.quòd ſi defenſor comparet pro aliquo citato ad alleg.cauſam abſentiæ, vel impedimenti,nō debet audiri,niſi promittat præſentare illum in certo termino. & ita not.Bald.hic in lec.antiqua,& dicit Pau.de Caſt.quòd eſt perpetuò no idem Pau.de Ca.in l.filius ff.qui ſatisd. cog.& ita intellige, quæ tradit Bart. in l.quæſitum.ff. de re iud. vt hic per Alex.Sed dum glo.ſubdit, quod iſte comparens tenetur ſuſcipere in ſe iudicium animo nouandi, malè loquitur: quia ſatis eſt,quòd ille,qui comparet ad defendendum,promittat.de iudi.ſol.l.neque. §. 1. ff. de in ius voc.ſecundum Angel. Paul. de Caſt.& Alex.hic.

ADDITIONES.

a ¶Intellige Bartol.Adde d.Iaſ.in l. 1.infra qui ſatisd. cogan. colum. penultim. verſ.4.& 8. PVRPV.

b ¶Nouandi. Et de hac iudicij nouatione Angel. in rubr. Inſtit. de exception. col.9.Et caue,quia Bald.& Pau.non improbant, ſed ſequūtur glo. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor licèt non ſit idoneus facultatib.tamen habetur pro idoneo, ſi ſit de coniunctis perſonis,& nu.*10.
2 *Statuta laicorum, quæ aliqua diſponunt contra conſanguineos clericorum, an ſint nulla,ſicut ſi in clericos diſponerent.*
3 *Metus eſt par in ſe,& in ſuis.*
4 *Infirmitas propria ſicut excuſat à contumacia, ita etiam infirmitas ſuorum.*
5 *Metus illatus conſanguineis clerici, habetur pro illato ipſi clerico.*
6 *Promittētes ſe non offendere,offendendo conſanguineos incidunt in pœnam.*
7 *Iniuria facta conſanguineo meo,cenſetur facta mihi ipſi.*
8 *Offenſo vno de ſanguine, intelliguntur offenſi omnes, qui ſunt eiuſdem ſanguinis.*
9 *Matrimonia debent liberè contrahi abſque metu alicuius perſonę.*
11 *Coniuncta perſona debet capi pro fideiuſſore coniuncti.*
12 *Diſpoſitio.l.edicto.in ius voc. vt eant, an procedat in omnib. cauſis,& in omni materii.*
13 *Ratio,quando eſt expreſſa in iurib.correctorijs,licita eſt extenſio.*
14 *Perſonarum neceſſariarum appellatione veniunt non ſolùm perſonę coniunctę ſanguine,ſed etiam affines.*
15 *Coniunctorum ſuorum appellatione veniunt coniuncti vſque ad ſeptimum gradum.*

LEX PRIMA.

1 a **Dicto.** †[a] Fideiuſſor licèt non ſit idoneus facultatib.tamen habetur pro idoneo, ſi ſit de coniunctis perſonis: adeo quòd recuſans eum accipere, incidit in pęnā. 50. aureorum.

hoc dicit cum duabus. ll. ſequen. vſque ad l. fin. ¶In text.ibi datus. neceſſariò exponitur ideſt dandus propter verbum detur, quod infra ſequitur. ¶In text. ibi, veluti. iſta dictio veluti, ponitur exemplificatiuè,non reſtrictiuè.Ideo gloſſ.in l.ſequen. dicit idem eſſe in ſimilib. perſonis. & infra dicam. Ratio iſtā-
b rum legum [b] affignatur per gloſſ.not. hic: quia ius habet pro conſtanti, quòd neceſſarius neceſſarium ſuum illaqueatum
c non ſinet, ꝙ nemo vnquā [c] carnē ſuam odio habuit, & ſunt
2 verba text. in capit. non eſtimemus. 13. quæſt. 2.† quæ gloſ.eſt not.ſecundum Angel. Bald. & Mod. hic ad ſtatuta laicorum, quæ aliqua diſponunt contra cōſanguineos clericorū, vt ſint nulla, ſicut ſi in clericos diſponerent, prout etiam tenet Bartol.in l.1.in fin.ff.de his,quæ pœn.nom.not.in l. hi penes.C.de
3 agric.& cenſi.lib.11.cū concor.traditis per d.Alex.hic.† Tu dic primò ad iſtam gloſſ.& text.illud, quòd dicit Bald. in l.1.C. de ind.vi.tol.quòd paria ſunt cōmittere in aliquem,vel in illos de
d ſanguine ſuo: [d] ꝙ par eſt metus in ſe,& ſuis. ¶†Secūdò adde,
4 quòd ſicut infirmitas [e] propria excuſat citatum ſi non com-
e paruit à contumacia. l. quæſitum. ff. de re iudic.capit teneor. eod.titul.ita etiam excuſat infirmitas ſuorum. gloſſ.eſt not.23. diſtin.capit.communis.in gloſ.in verſi.ſuorum.vbi etiam text. quem gloſſ.notauit,ſequitur dom.Alexan. in dict.l.quæſitum. ¶†Tertio adde, quod vult Bartol. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi prætor.9.quæſt.ff. de oper.nou.nuncia. Sequitur Card. & Bal. in l.ſi quam, in fin.C. de oper. liber.& in l.interpoſitas.in 4.col.
5 C.de tranſa. ¶†Quarto adde text.not. in cap. ſciant cuncti. de elect.in 6. vbi metus illatus conſanguineis clerici habetur pro illato ipſi clerico,& per illum text.auſus eſt tenere Ludo. Romain repe.rubr.ff.de arbitr.in 24.colum. in verſic. quid autem ſi compromiſſum. quòd vulnerans conſanguineum clerici,eo quia clericus aliquid ſibi fecit, eſt ita excommunicatus,
6 ſicut ſi vulneraſſet ipſum clericum. ¶†Quinto adde text.not. in capitul. quinque. in verſi.in bonis ſuis, vel ſuorum. de ſenten.excommunī.in 6.per quem text. decidit not.Petr. de Anchar.in dict.capit. ſciant cuncti. quod ſi duo inimici fecerunt pacem ad inuicem, & promiſerunt ſe non offendere ſub pœna certa, quod offendendo conſanguineum, incidunt in pœnam,ſicut ſi offenderent eum, qui pacem facit. Teneas cordi,
7 quia frequenter occurrit. ¶†Sexto adde text. in l.lex Cornel. & in l. item apud Labeonem. §. conuicium. cum ſimil. ff. de iniur. per quæ iura dicit Bartol. in l. 3. §. ſi tutor inimicis. ff. de ſuſpect. tutor. quòd iniuria facta conſanguineo meo, cenſe-
8 tur facta mihi ipſi. ¶†Septimo adde, quod vult Bald. in l. 1. C.ſi quacunque præditus poteſtate. quòd offenſo vno de ſanguine,intelliguntur offenſi omnes, qui ſunt eiuſdem ſangui-
9 nis. ¶†Vltimo adde,quod ſicut in ſponſalibus,vel matrimonijs non poteſt imponi pœna per contrahentes, & ſi apponatur, non valeret, eo quia matrimonia debent liberè contrahi abſque metu alicuius pœnæ. capitul. gemma. de ſpon. idem eſſet ſi pœna promittatur à partibus, vel aſcendentibus, vel etiam collateralibus,ſecundum Cyn. in l.final.C.de ſponſa.& Ang.hic,& not.Bart.in l.Titia.in princip.in 1.quæſtio.ff.de verbor.obliga.Ioan.de Imol.in l.hæres meus.§.fina.per illum text. ff.de condi.& demonſtr.Ludo. Roman.in l. nolle ff. de acqui-
10 rend.hæred. quod not. quia tota die fit contrarium. ¶†Pro clara intelligentia iſtarum ll.quia vt inquit glo.iſta iura videntur continere iniquitatem, quòd qui non eſt idoneus fideiuſſor,tamen capiatur pro idoneo, quando eſt coniuncta perſōna; imò plus recuſans cum capere incidit in pœnā 50. aureorum, videndum eſt in quib.terminis loquantur iſtæ leges.Primò videndum eſt,an procedant ſolùm in ſubſidium: & ſic in caſu neceſſitatis, quando alios fideiuſſores reperire non po-
* teſt.Gul.de Cun.Bartol. *& omnes concludunt*, quod iſtæ ll. generaliter procedunt etiā ſi alios idoneos fideiuſſores dare poſſit, aliàs

ADDITIONES.

a ¶Edicto.Formā libelli in hoc edicto ponit Spec.in tit. de dol. & contuma.§. fin.colum.5.& ibi ſentit,quòd reo competit actio.Sed Bap. à S.Blaſ.in tract. de act.in acti.104.videtur tenere,quòd coniuncto pro fideiuſ.non accepto. P V R P V.

b ¶Iſtarum legum.Exornat Pantaleon Cremenſis in l.2.C.de reſcin.vend. colum.71. PVRPV.

c ¶Nemo vnquam.Adde Spec.in tit.de adul.in §.1.verſic.item, quod poſtula & ſunt verba originalia Apoſtoli ad Ephel. 5.c.

d ¶Sanguine ſuo.Et idē dicas in amicis.l.nemo dubitet.§.1.ff.de hæred.inſti.& Iaſo.in l.exigendi.col.2.de procu. Et propterea valet ſtatutū, ꝙ vno de cognatione delinquente, alij puniantur, quia ſic magis abſtinebunt à delictis. Bart.in l.iure prouiſum.C.de fabr.lib,11.Iaſ.in l.dę quib. col.14. ī. de legib. P V R P V.

e ¶Infirmitas. Adde, ꝙ has deciſiones ante congeſſit Alex. in l. de pupillo.§.ſi quis ipſi.col.5.in quæſtio.Bart.de nou.ope.nun. PVRPV.

aliàs nullum esset priuilegium istarum. ll. in necessarijs personis, quia quilibet, qui non inuenit fideiussores excusatur, vt etiã tetur iuratoriæ cautioni. Auth. generaliter. C. de episc. & cler.
11 not. in l. 1. vbi dicam. ĩ. qui satisd. cog. ¶ † Et no. ex istis ll. bonã practicam, quod si officiales Potestatis, qui vadunt quærendo, pro armis, si ceperint aliquem deferentem arma contra edictũ prætoris, & ille velit dare fideiuss. de se præsentando vnam cõ nunctam personam: & familia Potestatis nolit eam accipere in fideiussorem, quia non sit idoneus facultatib. incidit in pœnam 50. aureorum. & ita expresse dicit Bal. hic, ponẽdo exemplum in patre, qui volebat fideiubere pro filio capto pro armis. Facit, quod no. Doct. in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ĩ. q
12 satisd. cog. ¶ † Secundo videndum est, nunquid dispositio istarum. ll. procedat in omnib. causis, & in omnia materia: an verò restringatur, vt solum procedat in fideiussore de repræsentando aliquem Potestati. Gul. de Cun. Bar. & omnes Doct. tam antiqui, quàm noui (nemine discrepante) tenent, q̃ istæ ll. solũ habeant locum in fideiussore de repræsentando aliquem iudici: nã si contineant ius singulare, non debent extendi ad alios casus. Idem tenet Ang. in l. 2. §. quod ait prætor. ĩ. qui satisd. cog. Facit, quia istæ ll. sunt pœnales; cùm imponãt pœnam 50. aur. ergo videtur, q̃ non sint extendendæ, secundum communes regulas. l. cum quidam. cum si. ff. de lib. & posth. Sed licèt omnes ita teneant: ergo teneo contrarium, q̃ imò istæ ll. generaliter procedunt in omni fideiussore iudiciali. Primo per rationem, quam assignat l. quoniam. ĩ. eod. quæ ratio est generalis: & dato, q̃ istæ ll. loquerentur in casu speciali, tamen quando ratio est generalis, generaliter intelliguntur, etiam extra casum specialem. Ita no. Bar. & Bal. in l. regulam. §. & si quis. per illum tex. ff. de iur. & fac. igno. Bal. in c. secundo requiris. de app. bona glo. in rub. C. etiam ob chirogra pe. per Lud. Ro. in consi. 74. qd in ci. amplissime Doctor, in prin. d. Alex. in consi. 110. qd incip. ponderatis verbis inquisitionis. in 5. col. in 1. vol. ¶ Secundò facit, quia si ratio assignata in l. quoniam. ĩ. eod. restringeretur ad illum casum specialem: certè non esset bona ratio, quia tunc esset eadem ratio cum dicto, qd esse non debet, glo. in l. Labeo. §. Neratius. ff. de vsuc. & in l. si. de offi. procur. Cæsa. ¶ Tertiò, & fortius pondera tex. in l. 1. in prin. dum dicit, fideiussor iudicio sistendi causa datus: ergo loquitur in alio fideiussore, quàm de repræsentando, cùm sit differentia inter fideiussorem de repræsentando, & fideiussorem de iudicio sisti, prout declarat Bar. & omnes ibi sequuntur in l. 1. circa prin. ĩ. tit. 1. ¶ Quartò facit, qd sing. tenet Bal. per istas ll. in l. filius. circa fin. ff. de his, qui sunt sui vel alien. iur. vbi tenet, q̃ si aliquis promisit dare obsides, & det coniunctas personas non idoneas facultatibus: tamen ex quo sunt coniunctæ, debent reputari idonei obsides, qd reputat no. dignum, & sequitur d. Alex. hic. Pondera ergo, q̃ Bald. intelligit generalius istas leges, etiam in alio, quàm de fideiussore de repræsentando. ¶ Quintò facit, qd volunt Raph. Fulg. & Pau. de Cast. in l. 2. §. prætor ait. ĩ. qui satisd. cogan. vbi intelligunt illum tex. loquentem in coniunctis personis, quæ dantur in fideiuss. vt generaliter procedat in omni fideiusso. iudiciali: quamuis
13 Ang. ibi aliter teneat, & restringat illum tex. ¶ † Sextò facit: quia quamuis istæ. ll. sint pœnales: tamen ex quo ratio est expressa, ego habeo, q̃ in legib. pœnalibus, quando ratio est expressa, fit extensio ex indentitate illius rationis. Ita probat tex. not. in l. cũ mulier. 1. ff. solut. mat. & ibi ad hoc multum not. illum text. do. Alex. & ante eum Raph. Comen. ibi, sicut est in iurib. correctorijs, quando ratio est expressa, licita est extensio. gl. & ibi clarius Bal. & Pau. de Cast. in l. quamuis. C. de fideicom. Bald. in Auth. quas actiones. in 2. col. cum simi. C. de sacrosan. eccl. ¶ Septimò pondera Bar. non calumniando, in l. sciendum. in fin. prin. ff. qui satisda. cog. & ita videtur inclinare Lau. hic, licèt prædicta non
14 alleget. ¶ † Secundò no. ex hoc tex. in ver. necessarijs personis. [a]
a iuncta. l. seq. in ver. vxore nuruũe. hic esse text. no. q̃ appellatione necessariarũ personarum veniunt non solum personæ coniunctæ sanguine, sed etiam affines, & sic latior est huius termini necessarijs significatio, quã termini agnatis, vel cognatis, vel propinquis, qã est notatu dignum ad statuta loquentia de necessarijs personis, secundum Ang. & Raph. Ful. hic, cum iurib. hic additis per d. Alex. Idem vult Bal. in repe. c. si pater. in 8. colum. de test. in 6. Quæ autem dicantur personæ necessitudine coniunctæ, Guliel. de Cun. Barto. & cæteri hic extendunt ad omnes coniunctos, qui non coguntur inuiti testimonium dicere. de quibus in l. Iulian. ff. de testibus. & in l. 1. & 2. & quod ibi vult Barto. ff. de actio. Adde, quod vult glo. not. in l. si
15 fœmina. in gl. 1. ad Turpil. † quòd appellatione suorum, [b] vel
b coniunctorum veniunt coniuncti vsque ad septimum gradũ, quam glo. reputat singul. Bald. in c. accedens. primo, vt lit. non contesta. & in c. cæterum. de testi. & in cap. postremo. de appel. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Necessarijs personis. rex. est in l. fi. ĩ. de iust. & iur. Bar. in repe. l. cum acutissimi. col. 6. C. de fi. dei com. PVRPV.

b ¶ Appellatione suorum. Adde Bald. in l. negandum. in fin. C. qui accu. non pos. Doct. in c. ſtu. de at. circa fi. 50. dist. † Et dic, q̃ venit singularis amicus: imò continentur omnes illi, qui possunt persequi iniuriam illatam suis attinentibus, & non comprehenditur fœmina, teste Catel. ver ii. Suorum appella. vbi, & quid de verbo suis. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Nihil fecisse videtur, qui fecit vnum de duobus.*
2 *Oratio quando sumitur ex vniuerso, si quid est falsum, tota oratio dicitur falsa.*

LEX IIII.

1 VIduos. † Qui facit vnum de duob. nihil fecisse videt. hoc dicit. Adtex in cap. defleat peccator. cum glo. de regul. iur. &
2 † quando oratio sumitur ex vniuerso, si quid est falsum, tota oratio dicitur falsa, sic inquit Iurisconsultus in l. Si is
a qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub. [a] Item ad istum text. adde, quod not. Bal. in l. minorib. in fi. per illum tex. & idem Sal. Paul. de Castr. & alij mod. C. de his quibus vt indi. quod si plures interuenerunt ad perpetrãdum maleficium, & Syndicus omisit vnum ex eis denunciare, ita punitur ex forma statuti, ac si neminem denunciasset. Item adde, quod vult Bald. in l. 1. in 13. q. C. de his, quæ pœnæ nomine. q̃ si testator grauauit hæredem, quòd daret mihi decem intra mensem, & si non dederit, daret fundum, quòd si hæres dedit nouem, cadit in pœnam, vt teneatur fundum dare, ac si nihil dedisset. Ad hoc adde, quod vult glo. no. in Auth. qui rem. C. de sacrosanct. eccle. cum multis similibus, quas ibi cumulaui. ¶ Gloss. in versic. non videtur, diuiditur in tres partes. In prima colligit not. ex text. In secunda fortiter opponit contra text. & dupliciter soluit. In tertia alleg. concordantem tex. Secunda ibi, hoc tamen de mero iure.
* Tertia ibi, & facit ad hanc legem. ¶ In secunda parte glo. *communiter tenetur* prima solutio. glo. tenet, quòd iste text. loquatur de rigore: lex contraria loquatur de æquitate, vt ibi habetur. Sed caue, quia nihil aliud est dicere, nisi, quòd ista lex corrigatur per illam; vt inquit glo. in l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. Ideo teneas intellectum Bald. quamuis aliqualiter diuinet, q̃ promissio, de qua in hoc tex. inferebat vnum effectum indiuisibilem. Ideo implementum in vno nihil operatur, ac si in nullo esset impletum. Nam pone, quòd quis promisit sistere duos testes, cum quib. probarem intentum meũ: Pone, quòd vnum sistat, effectus probationis ex vno impleri non potest, quia est perinde, ac si nullum sistisset. in similibus terminis oportet intelligere istum text. secus, quando promissio non respicit vnum effectum indiuisibilem. ita loquitur cõtrarium, & ad d. l. 1. §. si cum duobus. alleg. in glo. respondet, dic, vt per Raph. Fulg. vt hic refert dom. Alexan. qui etiam alio modo respondet, dic, vt per eum. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ De rebus dubijs. Adde dicta Iaſ. post Bald. in l. fancimus. 2. C. de iudi. Dec. consi. 33. col. 6.

SVMMARIVM.

1 *Eximens per vim vocatum in ius, tenetur pœna huius edicti, si talis citatio tenuit.*
2 *Pœna huius edicti habet locum, siue citatus fuisset quis verbaliter, siue realiter.*
3 *Actio ex hoc edicto est pœnalis, & oritur ex maleficio.*
4 *Quando vocatio in ius non valet, impunè potest quis eum eximere.*
5 *Quod non est punibile, potest tamen dici delictum.*
6 *Illud, quod non meretur pœnam, dicitur tamen offensa.*
7 *Faciens duas positiones contrarias, qualiter sit saluandus.*
8 *Verba in contractib. debent semper sic intelligi, & adituari, vt nullam contrarietatem contineant: sic in iuramento.*
9 *Testis, qui interrogatus de certis articulis dixit se nihil scire, & in alijs deposuit, & postea dixit, quod de his, quæ dixit, est publica vox, & fama, intelligitur de his, quæ respondit se scire.*
10 *Quando statuta sic contrariantur, quod saluari non possint, quod tenendum.*
11 *Aduersatiua posita sine copula, aduersatur in totum præcedentibus in iure, & in facto: si ponatur cum copula, denotat diuersum factum, sed idem ius.*
12 *Aduersatiuæ natura est, aduersari his, quæ sunt eiusdem generis, & non diuersi.*
13 *Licèt aduersatiua aduersetur in iure, & in facto præcedentibus, tamen etiam inducit repetitionem omnium qualitatum præcedentium.*

14 *Si statutum dicat, quòd existentibus masculis, fœminæ non succedant ab intestato, nisi in dote: facto vero testamento non succedant nisi quatenus testator duxerit relinquendum: debet intelligi, facto testamento, & masculis existentib.*

15 *Delegatus non habet potestatem mulctandi, nisi contineatur in rescripto delegationis.*

Ne quis eum, qui in ius. Rubr.

Continua, vt hic per Bartolum.

LEX PRIMA.

HOc edictum. Præmitte, quòd istud edictũ prętoris habet tres partes, quarum prima ponitur in rub. Secunda in l.4 §.prætor ait. Tertia in l.pen.§.in eum.ĩ.eod. Et si iungas istas tres partes, habebis totum edictum. Prima pars edicti posita in rub. declarat in primis 4.ll.vsq; ad § prætor.& Iurisconsultus procedit hoc ordine. Primò ponit causam edicti. Secũdò declarat dictionem, ne quis. in ver.serui. Tertiò declarat dictionem, eum, in versic. Offilius. Quartò declarat dictionem, vi, in ver. ꝙ prætor. Postea in l.sed eximendi. declarat verbum eximat. ¶ Eximens per vim vocatum in ius tenetur pœna huius edicti: si talis vocatio tenuit, aliàs secus. h.d.cum d.l.seq.& seq. vsque ad §. qđ prætor. vel sic
1 plenius. ¶† Eximens per violentiam vocatum in ius, vt non cõpareat, tenetur actione in factum ex hoc edicto, quæ cùm sit pœnalis, & oriatur ex maleficio, ideo ex facto serui datur contra dñm ignorantem, noxaliter. Hoc verum, nisi citatio fuerit non ritè facta, quod potest altero de quinque modis contingere. Primo ex persona citantis, qui fecit vocari in ius sine venia eum, qui vocari non poterat. Secundò ratione loci alieni. Tertiò ex iure declinandi forum, qđ habet citatus. Quarto ex defectu citati, qui erat seruus, & non potest esse in iudicio. Quintò ex defectu iudicis citantis, qui erat delegatus, fm vnam lec. vel erat iudex infimus, secundum aliam. h.d. vsque ad d.§.qđ prætor, secundum intellectum quem.ĩ. tenebo. ¶ Et aduerte pro intelligentia text. ꝙ in l.2. sunt duo versi. qui videntur ponere eundem casum: ideo alter eorum vī superfluus. s.ver. eadem æquitas, & versic. sed & fortius. ibi, cui sit ius, ibi non conueniri. Nam vterque versi. vī loqui, quando quis citabatur in loco, in quo citari non debebat, & propter hoc variatur hic tex. in intellectu. Nam fm Iaco. But. Ang. & Alex. verum est, ꝙ isti duo ver. ponunt eundem casum, sed in ver. Sed & fortius. Iurisconsultus vult ostendere, ꝙ iste est fortior casus, quàm ille, quem dixerat in l.1.in fi.s.eo. qñ libertus, vel filius fecerunt citari patronum, vel patrem sine venia. Ibi autem saltem impetrata venia valeret citatio: sed hic nullo modo poterat citari ad alium locum. si bene consideras, iste intellectus non habet bonum saporem: ideo aliter diuersificant, ꝙ ver. eadem, loquatur qñ quis vocatur in ius in alio loco, in quo vocari non debuit. versic. sed & fortius. loquatur quando quis cõueniebatur non in alio loco: imò in loco suo, sed coram alio magistratu, quam coram quo conueniri debebat. Sed iste sensus mihi non satisfacit, quia per hoc secundus casus nõ esset fortior primo. Vnde teneo alium tertiũ intellectum, quem tenet gl. in ver. non conueniri. quem sentit Bar. numerando casus harum legum, & sequitur Ful. Et iste est propriè intellectus, ꝙ versic. eadem. loquatur in eo, qui conueniebatur in alio loco, in quo ipso iure conueniri non poterat, & sic à quo erat mero iure exemptus: puta si forensis cõueniatur hic. In versi. sed & fortius. ponit casum fortiorem, & sic magis dubitabilem, quando quis citabatur in loco, in quo mero iure poterat conueniri, sed habebat ius excipiendi ex priuilegio, vt patet in text. ibi, cum sit ius. & secundum hunc sensum est hic tex. no. ꝙ nedum eximens eum, qui ipso iure citari non potest in certo loco, excusatur, sed etiam eximens eum, qui potest ibi citari, sed habet ius declinandi forum. Et ita teneas, & istum intellectum inuenio, ꝙ tenet Bar. in l.sed eximendi. §.1.ĩ.eo. Istam intellectum reprobant Iaco. Butr. Ang. & plenius Alex. hic, quia quando citatur aliquis, qui mero iure citari potest, licèt habeat priuilegium declinandi forum: tamen valet citatio, & citatus tenetur comparere allegaturus suum priuilegium. l.si quis ex aliena. ff. de iudi. ergo cùm citatio valeat, eximens excusari non debet. Ad hoc respondet Fulg. ꝙ etiam quando aliquis ipso iure conueniri non potest, nisi istud sit notorium, si conueniatur, debet comparere declinaturus forum: sicut in casu, quando habet priuilegium. Alex. ponderat Bart. in l.1.in prin in 3.col. ff. de ope.nou.nun. & in l.2.in 1.col. si quis in ius vocat. non ier. Spec. in titu. de oper.nou.nun. in versi. sed nunquid verum est. videtur expresse velle, ꝙ quando quis mero iure citari potest, vel quando est dubium de iurisdictione, ex quo citatio tenet, eximens talem citatum non excusetur à pœna huius edicti. Vnde considera, ꝙ hoc modo multum restringitur iste text. ad casum, quando certum est, ꝙ citatio ipso iure non tenet. Sed quia istud diuinat, & restringit text. ideo sequor vltimum intellectum, quem dixi. ¶ Non obst. ꝙ quando dubium est de iurisdictione, vel quando quis mero iure potest citari, licèt habeat priuilegium declinandi, ꝙ citatio ipso iure tenet, & citatus posset mulctari si esset contumax. d.l. si qs ex aliena. ergo eximens non excusatur: quia respondeo ex singulari limitatione, quam tradit ad iura prę alleg. Inno. in c.cum contingat. in 1.col. de rescrip. & sequitur Ang. in d.l.2.in 1.col. ſ.si quis in ius vocat. non ier. & ibi dixi, vbi dixit singulariter, ꝙ dict. l.2. & d.l. si quis ex aliena. procedunt, solùm quo ad partes prin. & non quo ad tertias personas: quia facilius excusantur à mulcta tertiæ personæ quam principalis persona, & hoc quan-
2 do tractamus de eximente, & non citato. ¶ † Not. 1. quod eximens violenter eum, qui in ius verbaliter, vel realiter citatur, tenetur ex hoc edicto, cuius pœna ponitur in l. pen. §. 1. ĩ. cod. Practicam huius tit. ponit Spec. in tit. de do. & contu. §. 1. versi. item sæpè vocatus in ius. Et aduerte, ꝙ iste titulus loquitur, quando agitur contra eximentem ciuiliter: potest tamen etiã criminaliter agi propter vim, secundum, ꝙ fuerit vis publica, vel priuata, vt declarat Alb. de Ros. ſ. in rub. huius tit. Quæ au-
3 tem sit pœna eximentis incarceratum, dicam cras plene. ¶ † Secundo no. in ver. serui. ꝙ actio ex hoc edicto, cùm sit pœnalis, & oriatur ex maleficio, facit dominum ignorantem teneri noxaliter: si autem fuisset sciens, teneretur in solidum, vt hic, & l. 3.ĩ. de noxa. alias ex contractu serui dominus solum teneretur de pecu. l.3.§. ex causa. ff. de pec. Adde, ꝙ iste tex. & similes, qui volunt ex delicto serui dominum etiam ignorantem teneri, non habent locum in alijs famulis, qui non sunt serui, secundi Bal. hic, per tex. in §. fi. Insti. de nox. & tex. no. in c.cum ad sedẽ. de resti. ipo. & idem dicit Bald. in l.2. ff. de eo per quem fac. erit. Adde Bar. in l.1.§. familiæ. ff. de pub. & in l. ne quid. ff. de incen. rum. naufrag. & in l. si seruus seruum. §. Proculus. per illum tex. ff. ad l. Aquil. Bald. in l. apud antiquos. C. de fur. Cano. in c.1. de restitu. spolia. Ludo. Rom. in consi. 111. quod incip. In proposito quæst. breuiter videtur dicendum. & in consi. 15. quod incip. plura sunt, quæ quæruntur, & quod vult Bart. in l. Titius per illum text. ff. de testam. milita. Et similiter pater non tenetur pro delicto filij, nec pro eo tenetur aliquam condemnationem soluere. l. quoties. 2. cum l. seq. ff. de noxa. per Bal. in l. reos. in 9. col. C. de accusa. imo nec de legitima filij condemnati tenetur pater condemnationem soluere. ita Bart. in l.1. §. si impubere, per illum tex. ff. de colla. bon. in l. Stichus. circa fin. ff. de pe. leg. Spec. in tit. de execu. sent. §. sequitur. ver. quod si filius. Bal. in l. omnimodo. §. 1. in pen. colum. C. de inoff. testam. Imo & Mod. in si filio. 2. ff. solut. matrim. Accedat tex. reputatus sing. in l. si filius. & ibi Bald. C. de bon. prosc. Similiter emphyteuta non tenetur de culpa, aut delicto suorum rusticorum. l. si vendita insula. ff. de peri. & commen. rei vend. quæ lex est ad hoc valde not. secundum Bald. in rub. extra de pac. in 4.col. Tamen Potestates, & Rectores ciuitatum bene tenentur pro delicto familiæ, quã secum ducunt. l.1. & ibi Bart. ff. ad l. Iul. rep. l. si post depositam. & ibi Bart. C. de assess. Bart. in l.1. §. familiæ. & in §. fin. ff. de pub. Bald. in rub. C. de pœn. iudi. qui malè iudi. & in l. obseruare. §. proficisci. ff. de offi. procon. & leg. & no. Ludo. Rom. in d. consi.
4 40. ¶ † Tertiò not. in versi. Offilius. * quod quando vocatio in
a ius non valet, impunè potest quis eum eximere, & istum text. pro sing. not. & inducit Lud. Rom. in consi. 319. incip. hæc illorum quoque captura, &c. & ibi videas per eum. An autem eximens vocatum in ius non ritè, quamuis excusetur à pœna huius edicti, quo ad partem, an respectu iudicis possit mulctari? ponit Barto. & non decidit, in l. sed eximendi. §. 1. ĩ. eod. & ibi
5 dicam. ¶ † Quarto pondera, quòd iste tex. in fi. dicit, non de-
b linquit, sed in l. seq. in versi. simili delicto. dicit eum delinquere. Sed cõcorda istos tex. altero de quatuor modis. Primò secũdum Bal. non delinquit. ſ. iuris interpretatione, quia non punitur, tamen verè delinquit quo ad bonos mores: & sic illud, qđ non est punibile, potest ĩn dici delictum, qđ inducit Bal. ad varias quæstiones, de quib. hic per eum. Adde tex. in l. & si quis. §
6 diuus autem † Marcus. ff. de relig. & sump. fun. & tex. in l. ff. de his quib. vt indig. quem pro sing. not. ibi Bar. ꝙ illud, quod non meretur

ADDITIONES.

a ¶ Adde, quòd istum text. cum l. sequen. versicu. eadem æquitas. allegat Dec. ad hoc, quòd valet argum. de persona ad locum, in cap. 1. colum. 2. versi. 1. lect. extra de Consti. BELLAC.

b ¶ Delinquit. Vide Ang. in tract. malefi. versi. nec non. col. fin. PVRPV.

meretur pœnam, dicitur tamen offensa, & idem dicit Bal.in l. decuriones.C.de infa.& in l.1.in 4.col.C.si à non compe.iudi.& in c.1.in 2.col.de iudi.Secundo salua tex.secundum Ang.q̃ nõ delinquit s.quo ad partem vocantem: tamen delinquit quantum est in seipso. Vel tertiò secundum Iaco.de Are. Sal.& Ful. hic, non delinquit attento iure prætorio, quod vetat patronũ sine venia in ius vocari, sed bene delinquit considerato iure ciuili. Vel quartò secundum Iaco.Butr.& Bar.iste non delinquit, sed si diceres eum deliquisse, deteriori loco est, &c. vt dicit litera. ¶ † Istam vltimam saluationem not.& inducit Pau.de Cast. 7 hic post Bald.in lect.antiqua, quando quis facit positiones, quę videntur adinuicem contrariari, debent saluari per modum.s. dictum. Nam pone, q̃ reus conuentus ad mutuum, facit vnã positionem, q̃ nihil sibi mutuasti: deinde facit aliam, q̃ fecisti sibi pactum de non petendo. Vel dum peteres ab eo fundum vigore stipulationis, fecit duas positiones, vnam, q̃ non promisit: aliam, q̃ præscripsit illum fundum. Certè istæ positiones, ne sint contrariæ, debent saluari per istum modum, q̃ non promisit, & dato, q̃ promisisset, q̃ præscripsit. Et dicit d.Alex. q̃ est diligentissimè notandum in practica. Adde Cyn. & Bal.in l. cum falsa.in fi.C.de iur.& fac.igno. Sal.in l.cum præco.in fin.C. de lib.cau.not. Pet.de Ancha.in consi.257. [a] † Facit, quod dicit Bar.in l.fin.§.idem quæsijt.ff.de condi.inde q̃ verba, quæ apponuntur in contractib.[b] debent semper sic intelligi, & adiuuari, q̃ nullam contrarietatem contineant. Sic in iuramento.c.fi.cũ gl.de iureiur.in 6.Bal.in l.fin.in prin.C.de reb.cred. sic in instrumentis, secundum Bar.in l.scripturæ.in fi. C.de fid.instru.& tex. no.in c.inter dilectos.§.cæterum.de fid.instr. quem ad hoc ponderat d.Abb.in c.cum tu.de test. Sic etiam in testibus.d.c.cum tu.vbi Can.& Bart.in l.inter stipulantem.§.1. ff.de verb.ob.& in l.2.in prin.cum suis concor.ff.si cer.per. Sic etiam in legibus, vt in §.quib.& ibi no.in 1.consti. Codicis. Sic etiam in statutis, s̃m Bar.in l.omnes populi.ad fi.3.q.prin.ff.de iust.& iur. & Bar.in l. fi.in vlt.ver.C.per quas perso.no.acqui.& quod no. Bar.in l.sed & posteriores.ff.de legi. † Adde etiam bonum simile, q̃ si testis interrogatus super primo, secundo, & tertio articulis, dixit se nihil scire: & super quarto, & quinto deposuit, postea in fi.dicit, q̃ de prædictis omnib.est publica vox, & fama, per hoc nõ dicitur sibi contrarius, quia intelligitur, q̃ dicat esse famam de his, de quib.deposuit: non autem de his, de quib. dixit se nihil scire. Ita Spe.in tit.de execu.sen.§.1.versi.illud not. q̃ testes.do. Anto.de Butr.in c.cum causam. in c.fraternitatis. in 11. col.de 10 testi. † Quando autem statuta sic contrariantur, q̃ saluari non possunt, quod eorum seruandum sit, declarant Bar.& alij in locis præalleg. ¶ Circa, quod vltimum not.quod sing.dicit Bal.in c.cum olim.de consue. q̃ si in eo.volum.statutorum reperiuntur duo statuta contraria, semper seruãdum est illud, quod est iustius, & æquius, & sequitur d.Alex.in consi. 58.in 4. vol.incip. in præsenti causa. Confirmo per id, quod sing.dicit Bart.in extrauag.ad repri.in versi.non obst.in pen.col.in princ. q̃ quando reperiuntur duo statuta contraria, & vtrunque est speciale, seruandum est illud, quod est magis fauorabile, & in quo cadit euidentior vtilitas, & illam decis. Bart. sequitur Bal.in l.1.in 3.q. ff.de offi.consul. Et confirmo per id, quod pulchrè dicit Bal.in l.hac consultissima.in 1.colu.ante fin. C.qui testamen.fac.poss. 11 ¶ † Quinto no.in ver.sed & fortius.iuncta gl.regulam. quæ tota die alleg. quod aduersatiua posita sine copula, aduersatur in totum præcedentib.& in iure, & in facto: sed si ponitur cum copula, bene denotat diuersum factum, sed idem ius: & sic nõ aduersatur tunc in iure. Adde glo.in l.patris & filij. & ibi Bar.ff. de vulg.& pup.gl.& Bar.in l. hoc amplius.§. de his autem.ff.de damno infect.gl.in l. vnica.§.1.in gl. magna circa medium.vbi Bal.& Fulg.no.s̃.si quis ius dicen.non obtemp.glo. in l.sed & si lege.in princ.ff.de pet.hæred.& per istam regulam apparet vltra supradicta, q̃ intellectus primus Iacob But.Ang.& Alex.ad ver.sed & fortius.cum ver.præced.dum dicunt, q̃ ponit eundẽ casum.licèt dicat fortiorem esse, quam in l.1.in fin.non potest stare propter aduersatiuam: quia effectualiter non teneret ef- c fectum suum. [c] Sed contra secundam regulam adde tex.in l.3. §.sed & si sic acceperit. & in §. sed & si mutuam. ff. de in rem verso.& tex.in l.si quis ex argentarijs.§.rationem.in versi.sed & quod soluit, & ibi Raph. Ful.ad hoc not.ff.de eden.nisi referas ad prin.§.& non ad proxima, secundum Ray.& Alb.ibi.Item in contrarium adde tex.in l.1.§.sed is cui.ff.de ope.nou.nuncia. * Sed tenendo istam reg. quæ *communiter tenetur*, scilicet, q̃ aduer- d satiua cum copula denotat identitatem in iure: [d] vt sit vera non simpliciter, sed secundum quid. Ita probatur in l.nam & postea.§.sed & si quis.ff.de iureiur.iuncto.§.præcedenti.vbi datur replicatio aduersus exceptionem iuramenti.sicut in §.præcedenti: sed non requiritur resti.in integr.vt ibi. Et ad istam limita.adde glo.quæ idem vult in d.l. patris & filij. & isto modo potes etiam limitare regulam, quam ponit Bal.in l. omnes populi.in 15.colum.ff.de iusti.& iur. de qua statim infra proximè 12 faciam mentionem. † Adde etiam, q̃ natura aduersatiuæ est aduersari his, quæ sunt eiusdem generis, & non diuersi. vnde si dico scholares legunt, Petrus autem currit, intelligitur Petrus, scilicet, scholaris.glo.in l.mariti.§.fi. & ibi Bar.ff.de adult. Cyn. in Auth. sacramenta puberum in prin. C. si aduer.vend. dom. Alexan.in l.si filius à patre. in princip. in 14.colum.ff.de libe.& 13 posthu. † Sed aduerte, quòd licèt aduersatiua aduersetur præcedentibus in iure, & in facto: tamen etiam inducit repetitionem qualitatum præcedentium, quod diligenter not.quia in- 14 seruiet ad infinita. † Vnde si statutum dicat, quòd existentibus masculis fœminæ non succedant ab intestato, nisi in dote: facto verò testamento non succedant nisi quatenus testator duxerit eis relinquendum: debet intelligi facto testamento, & masculis existentibus. Ita singu.dicit Bald.in l.omnes populi. ff.de iusti.& iur.in 15.col.in versi.tertio modo posterius trahit ad se prius.alleg glo.in §.item lapilli.Iusti.de rer.diui sequitur Pet.de Ancha.in commento.cap.cano.statuta. de consti.in ver. quærit etiam Bald.vtrum vnum statutum.do. Alex. vbi dicit illud non reperiri alibi in dict.l.filius à patre.in princip. in 12.colum. ¶ Sexto.& vlt.aduerte in versic.si quis ad pedaneum.glo.intel- * ligit in deleg. propter vtilitatem feudi * in iudice delegato ab inferiore: quia potest recusari. Fragiles sunt rationes: vnde Ange.& Ludo.Rom.hic dicunt, quod nulla bona ratio potest assignari. Bald.Salic. & do. Alex.intelligunt, quòd loquatur in delegato citantis personaliter, quod facere non potest, vt vidimus post glo. & alios in l.2.s̃. de iurisdictio. omn.indic. ideo eximens talem non incidit in pœnam huius edicti. Idem tenet dom.Alex.in consi.35.in 2.volu. quod incipit visto themate, & dubijs.in 7 colum.& sic oportet subaudire & restringere hunc tex. Nam si citasset verbaliter, eximens incideret in pœnam huius edicti, & dato quod mulctari non posset à delegato, quia 15 delegatus non habet potestatem mulctandi † etiam principales contumaces nisi in rescripto delegationis data sit facultas mulctandi, vt vidistis in l.vnic.in prin.ff.si quis ius dicẽ non obtemp.tamen eximens poterit conueniri ad pœnam huius edicti coram ordinario: quia tamen hoc nimis restringit tex.ideo Bald.Ang.& Pau.de Cast.intelligunt generaliter text. quod loquatur in omni citatione, quia iurisdictio delegata non extenditur ad personas tertias non contentas in delegatione. cap.P. & G.de offic.delega. sed certè istud nihil est, quia saltem à delegante, vel ab ordinario eximens puniretur.l.2. in versi. à competenti iudice.s̃.titu.2. Mihi placet plus, quòd tex.intelligatur propriè prout iacet in pedaneo, & sic in infimo magistratu, e qui tamen est ordinarius, [e] iuxta glo.in l.fin. C. de iudic. prout etiam intelligunt Bald.in lect.antiqua. & Fulg.hic, per ea, quæ latè tenui in l.vnica.in prin.s̃.si quis ius dicen. non obtemp.vbi videas regulam quemadmodum ordinarij, & sic magistratus inferiores non possunt mulctare contumaces, prout est tex. secundum verum intellectum in d.l.vnica. in princip. in versic. non tamen Duumuiris: multominus tertia persona eximens citatum coram talibus, vilissimis iudicibus incidit in pœnam huius edicti, quia si bene reuolues iura, mulcta non imponitur nisi pro contemptu magistratuum superiorum: nam de infimis magistratibus lex non curat.

ADDITIONES.

a ¶ Consi.257. Adde Ias.in l.cum falsa.col.fi.C.de iur.& fac.igno. PVRPV.

b ¶ Adde Bal.in l.Stichus.§.idem quæsijt.col.2.in prin.ff.de cõd.inde.vbi ponit exemplum no.& quid in instrumento, & dic, q̃ sic debet intelligi, & declarari, ne contradicat.c.inter dilectos.§. cæterum.de fid.instr. Dec.consi.500.nu. 7. vitiatur enim ex contrarietate, l.vbi repugnantia.de regul.iur: Dec.consi. 644.nu.12.& seq.qua in materia contrarietatis vide, quę scribunt Alex.cõsi. 48.col.3.lib.1.Dec.consi.163.169.Rolan.consi.61.libr.2.Pract. Pap.For.Respon.Rei.ver.contrarietatem.for.excip.contra posi.ver.sibi ipsis.& for.opp. contra testes post pub.ver. inuicem. & versi.seq. vbi dixi. MASVER.

c ¶ Adde l.sed & si postea.ff.de noxa.& in l. non solum.§.1. versi. sed & si.ff. de vsucap.& in l.cum hi.§.si integræ.ver.sed & si.de transi. PVRPV.

d ¶ Adde Catel.verb.Aduersatiuæ. vbi, q̃ eius natura est, q̃ per eam qualitates casus præcedentis intelligantur repetitæ. Declara, vt ibi per eum, & Bal.in l. omnes populi.ff.de iusti.& iur. MASVER.

* Propter vilitatem serui.

e ¶ Secus in delegato à principe. Sed contra Alex.in rub.s̃.de offic.eius.col.2. ver.quod primo.quem ibi damnat, & declarat Aquen.col.2.& Dec.arguit, & saluat Bal.in c.1.5.no.de offi.deleg. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Lex, vel statutum debet simpliciter intelligi prout iacet: nec debet subaudiri aliquod extrinsecum*

2 *Statuta pœnalia semper intelliguntur, si delicta dolo commissa sunt, & num.3.*

4 *Eximere,& eripere differunt inter se,vt genus,& species.*
5 *Auferre, habet duos significatus.*
6 *Vocatum in ius retinens violenter, ita incidit in pœnam, sicut si violenter exemisset.*
7 *Debitorem meum occultans, ne posset capi, an mihi teneatur ad omne damnum,& interesse.*
8 *Debitor alicuius si aufugiat, si aliquis sit causa,tenetur creditori ad totale interesse.*
9 *Eximens vocatum in ius,licèt calumniosè, tamen incidit in pœnam.*
10 *Incarceratus pro debito non vero, potest pro alio vero debito recommendari: dummodo captura non habuerit defectum formæ.*
11 *Eximens non vitè citatum, an possit mulctari.*
12 *Pœna eximentis aliquem de carceribus, vel facientis fugere incarceratos, qua sit.*

LEX III.

QVod prætor. In eximente non requirit dolus respectu exēpti, sed respectu actoris, ad cuius instantiam quis fuit citatus.hoc primo,cum glo.& verbum eximere,est generalius quàm eripere.hoc secundo.& eximens vocatum,licèt calumniosè,tamen tenetur hoc edicto.h.d. cū l.seq.
1 vsque ad §.prætor ait.¶† Not.1.fm Bal.q̄ lex,vel statutum de-
a bet a simpliciter intelligi, prout iacet: nec debet subaudiri ali-
2 quod extrinsecum.dic,vt dixi in l.quamuis.§.de in ius voc.† Et facit iste text fm Bald.q̄ si statutum dicat, q̄ si quis percusserit aliquem,puniatur in centum, q̄ non requiratur dolus,ex quo statutum non facit mentionem doli.bene tñ requiritur culpa, vt sit delictum. Adde,q̄ idem dicit Bal. in l.in actionib. in prin. & ibi Lud. Ro. ff.de in lit.iur. Bal.in l.pignus.in vlt.col. C.de pig. actio. vbi dicit, q̄ in pœnis statutorum si statutum non faciat mentionem de dolo,nec nos facere debemus, quia non debemus statutum glossare. Et idem Imo.in c.1.in 7.col.de cōmo. de quo vide Bar.in l.1.§.non autem.ff. si quis test. liber esse iuss. fuc.sed idem Bal.in l.fi.per glo.ibi.ff.q̄ quisque iur.dicit, q̄ statuta pœnalia semper intelliguntur habere clausulam in se, si delicta dolo commissa fuerint. Adde etiam doctr.no.Bar.in l.1. in prin.in 3.col.ff.ad Turp.quem sequitur Lud. Ro.consi.145. quod incip.inquisitione.& in consi.152. qđ incip. in proposita.
3 q.† Item adde,q̄ statutum puniens homicidium, vel aliqđ delictum corporale, intelligitur si dolo sit cōmissum,non casualiter,etiam si culpa interuenerit.l.cum autem. §.excipitur.ff.de ædi.edi.Bar.in l.quid ergo.§.pœna grauior.in 3.col.ff.de infam. Bal.in l.omnes populi.in 17.colum.ff.de iusti.& iur. & in l.data opera.in 4.col.C.qui accus.non pos.in repe.l. cunctos populos. in vlt.car.C.de sum.tri.& in l.quicunque.in 5.col C.de ser.fug. & latè in c.fi.de const.& in l.2.vbi etiam Sal. C.de noxa. Ang.in l.is qui cum telo.C.de sicca.no.Pau.de Cast in consi.100.quod incip.in causa carceratorum.d. Alex.in consi.182. quod incip. videtur in casu proposito. Et dicit Pau. de Cast.in l. & si seuerior.post Bal.& Sal.ibi. C.de insa. quòd habuit casum in facto de quodam, qui proijciendo lapidem rixando percussit transeuntem, & occidit: iudex capitosus inhærebat verbis statuti dicentis,q̄ qui hominem occidit, decapitetur. Dicit Pau.de Castr.q̄ nisi ostendisset auctoritatem Bald.in d.l.data opera.q̄ vix potuisset liberare illum ne decapitaretur, & ista etiam ponit Pau.de Cast.in l.si fugitiui.in 2.col.C.de serui.fug. & refert, & sequitur.d.Alex in consi.114.quod incip. post redditum primum consilium.ad fi.Adde etiã,quod dicit.d.Card.Flo.in c.lator.de homic.& ibi Io.de Ana.refert accidisse de facto.Cũ duo socij in vna naui inuicem rixarentur,& alter cum ligno in quo erat ferrum ad trahendum ramos arborum,qui obstabant naui,percussit socium,qui mortuus est, an debeat decapitari sub forma statuti superius relati? Dicit fuisse consultum, q̄ non: quia illud statutum debet intelligi de homicidio doloso,alleg. l.2.ff.de noxa. Bal.in c.in nostra.de iniu.Item refert d. Signo.de Homodeis in consi.27. quod incip. statuto ciuitatis Papiæ cauetur.in pen.colum.euenisse de facto: Cùm quidam transiens vellet euitare canem ferocem,ne ipsum morderet,proiecit lapidem contra canem in loco, in quo publicè iter fiebat, & sic fuit in culpa,& hominem transeuntem percussit, & occidit, q̄ tamen decapitari non debet virtute statuti superius relati: quia quamuis fuerit in culpa, tamen non fuit in dolo. Item adde, quia in fortioribus terminus tenuit dom. Nel.de San. Gemi.in tract.banni.in 2.par.2.temporis.q.37.Stante statuto, quòd bannitus possit impunè occidi, dum esset bannitus quidam Titius Ioan.aliquis credens,q̄ ille esset ille Titius bannitus; appensatè fuit ad eum occidendum,cùm ipse non esset ille bannitus, sed alius, q̄ tamen iste occidens non debet decapitari virtute statuti: ex quo re vera non fuerit in dolo: quamuis fuerit in magna culpa. Vnde solùm pro modo culpæ erit arbitrio iudicis puniendus. Quæ decisio pro certo fortis est, sed periculosa,sed adde text.in l.scientiam.§.sed se defendendi.ff.ad l.Aquil. ¶ Limita prædicta,nisi statutum diceret, quod quicunq; occiderit quomodocunq; decapitetur: tunc non debet distingui,an dolo, vel culpa fecerit, secundum Bald.in l.2.in 3. col.C.de noxa.dicam de hoc in l.2.§.prætor ait.vbi tex. in simili.ff.qui satisda.cogan. ¶ † Secundo no.ex l.sed eximendi.quòd
4 eximere,& eripere differunt inter se, vt genus, & species, quia eripere est de manibus per vim auferre,qđ inducitur per Iaco. But.Alb.Ange.& Moder.hic, ad statutum de rapiente moniа-
5 lem,vt hic per eos.† Adde aliud esse in verbo.auferre,quod habet duplex significatum,scilicet, cum violentia,& sine, glo.est in l.postquam.in ver.abstulisset.ff.de pet. hæred. per quam glo. Ange.ibi in fin.dicit, quòd semel liberauit accusatum de rapina: quia testes deponentes de rapina,interrogati de causa scientiæ dixerunt, quia viderunt rem auferri de manib. accusantis per accusatum.certè per istos testes non probatur rapina, quæ non potest committi sine vi,& testes deposuerunt per verbum auferre,habens duplicem significationem,vt dixi: ideo probatio trahibilis ad plures sensus, interpretatur contra accusantē. c.in præsentia.de accusa.maximè in criminalib. in quibus probationes debent esse luce meridiana clariores. l. sciant cuncti. C. de proba.ad hoc vide plura, quæ dixi in l.non hoc. C. vnde legi.vide tamen text.in l.non solum. cum glo. ff. de incen. ruin.
6 naufrag.¶†† Tertiò no.in versi.sed, & si eo loco. q̄ retinens violenter vocatum in ius, ita incidit in pœnam huius edicti, sicut
b si violenter exemisset, b & sic facit secundum Pau.de Castr. &
c do.Alex. q̄ si aliquis includat clericum c inuitum in aliquo loco,quamuis corpus non tetigerit,incidit in excommunicationem.c.si quis suadente.17.q.4. sicut si manus violentas iniecisset.de quo plenè per Cano.in cap. nuper. de senten.excommu. Bar.in l.licitatio.§.quod illicitè.ff.de publ.Bal.in l.si qua per ca-
7 lumniam.C.de episco.& cler.Et facit † etiam iste tex.ad quæst. de occultante debitorem meum,ne possit capi,an mihi teneatur ad omne damnum,& interesse. d Ray. & Sal.in l.fin.per il-
d lum tex.C.de oper.libe tenent quòd sic.& per tex.in l. quoties. C.de exac.tri.lib.10 & per l.3. C.de assel. Bald.ibi tenet contrarium, quia speciale est in illis legibus, & eximens non tenetur, nisi vi exemerit,vt hoc tex.& per totum istum titu. Sed Sal.ibi respondet,q̄ licèt per hunc tit.requiratur violentia: tamen saltem tenebitur per edictum. ſ. de eo, per quem fa.erit. vbi non requiritur violentia, & in hoc differt ille titulus ab isto, vt not. gl.ibi in rub.Pau.de Cast.& Raph.Ful.ibi tentē,q̄ si propter talem occultationem creditor perdit creditum suum,possit agere actione de dolo contra occultantem, argu.l.eleganter.§.fin.
8 ff.de dolo. † Tu adde, quòd ille,qui est causa,q̄ debitor alicuius fugiat, tenetur creditori ad totale interesse. Ita sing.consuluit Ioan.de Ana.in consi.55.quod incip. quia dubia.ad fi. quod not.quia valde quotidianum. Sed tu vide in terminis de hoc Bald.latius in cap.dilectus.in 7.col. de appel. vbi not. per eum. Quid si aliquis detinet debitorem meum ne possit laborare,& ex laboribus lucrãdo mihi satisfacere,an aliquo remedio prouideatur mihi contra eum? & tenet,quod non.¶† Quarto no.
9 in ver.si quis eum.quod eximens vocatum in ius licèt calumniosè,tamen incidit in pœnam huius edicti. Et ad hoc iste tex. est mirabilis secundum Pau.de Cast.hic. similis text.in l.pen.§. cum in eũ.ſ.eo.Contra istum tex.fortiter facit.l.1.§. fin.ſ.eo.gl. respondet,& minus bene, sed salua fol.vt hic, per Bart.qui videtur aliter soluere.vel tertio dic, vt per Iacob. Butr. Angel.& Alexan.hic.¶ Secundo contra istum tex.opponit Barto. Actio ex hoc edicto competit ad interesse.d.l.pen.§.in eum.sed quando quis calumniosè est vocatus,cessat interesse, per consequēs ista actio debet cessare. Respondet Barto.post antiquos,vt hic per eum,qui dicit, quòd quamuis actor calumniosè non prætendat interesse respectu præsentis causæ, in qua calumniatur: tamen potest prætendere aliud interesse, quia si citatus comparuisset,reconuenisset eum ex alia causa vera, quod est diuinare
10 ad tex.† & ex eius solutione infert Bar.quòd incarceratus pro debito non vero, potest pro alio vero debito recommendari in carceribus,dummodo captura non habuerit defectum formæ. Idem & plenius tenet Barto.in quæst.per eum disputata, quæ incip.Lapus.& est bon.tex.in l.fin.& ibi Bart.& Bal.ff.quod met.causa.Idem Bar.in l.2.§.fi.in fi.ff.de cust.reo. Bar.& Ang.in l.si

ADDITIONES.

a ¶Statutum debet.Adde Iaco.Butr.in prooem.ffor. quem referunt Ango.de But.& Abb.in prooe.decre.Adde Fely.& Dec.in c.1. de offi.deleg.
b ¶Exemisset.Ias.in §.prætales.Inst.de act.col.19. PVRPV.
c ¶Clericum.Adde Fel.in c.super eo. de sent.excom.
d ¶Interesse.Bal.lib.1.consi.259.in q.Mil.col.3.versi.sequitur.Socin. tenet cum Bal.in rub.ſ. eod. PVRPV.

l. si vnus in prin. ff. de bon. auct. iu. pos. Bar. in l. 1. §. fin. ff. quo. leg. & in l. 1. C. cõ. vel epi. Bald. in Auth. ei. qui. in 4. col. C. de bon. au. iudi. pos. & in l. legata inutiliter. ff. de leg. 1. & in l. 3. in prin. ff. de in ius voc. Sal. in l. fi in prin. C. de bon. auct. iu. pos. Ang. & Imo. in l. si finita. in prin. ff. de dam. infec. gl. 2. q. 1. in fum. & gl. in l. qui in carcerem. ff. quod met. cau. Imo etiam captus in domo pro debito fisci, & incarceratus potest in carcerib. pro debito priuati recommendari, secundum Bar. in l. cum eo. circa fi. ff. ad l. Iul. pec. & in l. quoties C. de exac. trib. lib. 10. Et per hoc Bar. in d. l. cum eo. circa fi. dat. no. cautelam. Quando habes debitorem, qui non exit de domo, & propterea non potes eum facere capi, vt ibi, per eum, & de qua dixi in l. plerique. ff. de in ius voc. Sed quantum ad oppositionem Bart. respondemelius, ꝙ imò actio in factum ex hoc edicto non datur ad interesse, vt præsupponit Bar. & malè: imò datur ad meram pœnam, etiam si actoris nihil interest. tex. est clarus in d. l. pen. §. 1. in ver. hic. n. habitum est, & ibi Bar. met. ⁊. co. & ita melius respondent Iac. Bu. Pet. Cy. Alb. Ang. Saly. Ful. & do. Alex. ¶ † Vltimò quærit Bart. quid si aliquis fuerit citatus non ritè, vel indebitè captus, quo casu clarum est, ꝙ eximens non tenetur hoc edicto, quo ad partem l. 1. §. fi. cum seq. s̃. eo. an saltem possit mulctari à iudice, cuius potestatem contemnit? Bar. dubitat, tamen inclinat, ꝙ nõ. Ang. in l. 1. in prin. s̃. eod. & idem Ang. & Ludo. Rom. hic distinguunt, vt hic, per eos, quia aut ista captura iniusta fit per delegatum, & tunc, ꝙ ei non creditur, & nisi ostendat literas commissionis, posset ei licitè resisti. Aut est ordinarius: puta potestas, & tunc licèt citatio sit iniusta: tamen quia de eius iurisd. constat, non est licitum talem captum eximere de facto, nisi talis captura esset notoriè iniusta. Alleg. no. per Inno. in c. si qñ. de offi. deleg. Tu tene indistinctè istum mulctari non posse, ex quo non deliquit, vt est tex. clarus in l. 1. §. fi. in ver. nõ deliquit, & ibi Bal. s̃. eo. Ful. & latius d. Alex. hic, Raph. Fulg. in §. prætor ait. ⁊. l. proxi. Quæ autem sit pœna eximentis captum de manibus familiæ, habes text. singul. in l. cuiusque. & ibi Barto. ff. ad l. Iul. maiest. Bar. in extrauag. ad repri. in ver. tangit. Bald. in l. additos. C. de episc. aud. limitando tamen sing. vt per Ioan. Fab. in §. pœnales. Inst. de act. vbi dixi. & posui duas alias limitationes.

11 † Quæ autem sit pœna eximentis aliquem de carcerib. vel facientis fugere incarceratos, Bar. hic in fin. aliqualiter pungit remissiuè, & in d. l. cuiusque. breuiter per conclu. contra eximentem referendo aliquas ll. speciales. Nam lex interdum punit eximentem pœna 10. lib. auri, qñ quis eximit violentum raptorem. §. arripiat. & melius in §. fin. in Auth. vt omnes obed. iud. prouin. Aliquando quis eximit confessum, & condemnatum de crimine, & tunc est pœna criminis læsæ maiest. tex. est sing. in d. l. cuiusque. vbi Bar. no. & in extrauagan. ad reprim. in verb. tangat, quod tripliciter limita no. vt scripsi in illo. §. pœnales. & statim retuli. Aliquando eximit reum maleficæ, seu magicæ artis, & iste punitur pœna vltimi supplicij l. fi. C. de malefic. In aliis autem casib. præter. s̃. dictos, qui specialiter à l. puniuntur, qua pœna puniatur eximens de facto quem à carcerib. dic, ꝙ si est exemptus reus, & culpabilis alicuius criminis, eximens punitur illa pœna, quam merebatur exemptus. l. 1. C. de his, qui latro. occul. & alleg. Bar. hic, & sic si ꝓsideras tres tex. quos alleg. Bar. hic, ex illis colliges. d. dist. Facit pro hoc vltimo, quod not. Ang. in l. 1. in prin. s̃. eod. Si autem eximitur aliquis de facto de
a carceribus, qui non sit reus alicuius criminis, & tunc aut iste * erat incarceratus pro debito publico, vel priuato ad instãtiam creditorum, & tunc eximens tenetur soluere de proprio proprium debitum creditorib. perinde, ac si esset fideiussor exempti. tex. est sing. in l. quoties. C. de exac. trib. lib. 10. & licèt glo. ibi videatur restringere illum tex. vt procedat tantum in eximente debitorem fisci, tamen Bar. And. de Barulo, & alij ibi tenent, ꝙ etiam loquatur in debito priuati, & ita tenet Bald. in l. additos. circa fi. C. de epis. aud. & Io. Fab. in §. Item aduersus. Insti. de act. Et facit ratio, quia nunquam aliquid censetur speciale in fisco, nisi lex specialiter dicat. l. item veniunt. §. in priuatorũ. ff. de pet. hæred. gl. in l. 1. C. de pet. hær. Imò probat sing. d. l. quoties. secundum intel. gl. ibi. ꝙ si aliquis eximit incarceratum pro pro debito priuato, tenetur soluere creditoribus, etiam si talis exemptus denuo incarceratur, ita Sal. in l. in bonæ fidei. in 10. col. C. de reb. credit. & in l. admonendi. ff. de iniur. & ibi Ludo. in 15. col. in repet. Si autem eximitur de facto de carcerib. qui non sit reus criminis, nec pro debito incarceratus, & tunc quia eximere de facto est turbare iurisdictionem iudicis, potest eximens mulctari pecuniariter, secundum potestatem iurisdictionis iudicis, per titu. s̃. si quis iusdi non obtemp. & quod ibi vult Bart. in penult. quæst. & per istum titu. & præcedentes declarat Spec. in tit. de sent. prola. §. species. in ver. nunquid titulus posset etiam per arbitrium iudicis extra ordinem puniri, per l. 1. §. effractores. ff. de effract. Ista est vera, & perfecta doctrin. in hoc quotidiano passu, & secundum istam doctri. necessariò debes intelligere determinationem Bal. super hoc, quæ aliàs poneretur tunc in magno discrimine in l. ad dictos. circa fi. C. de epis. audien. vbi quærit, quæ sit pœna eximentis quem de facto ex publicis carcerib. & respondet, ꝙ est pœna criminis læsæ maie. d. l. cuiusque. licèt alia ipse alleget, nam eius decisio sic indistinctè est falsa, vnde debet distingui, vt prædixi. Et ad ista vide Io. Fab. in §. item aduersus. Insti. de accus. vbi tetigi. vide etiam omnino Alex. in cons. 177. incip. viso themate, & dubijs. in 2. dubio prin. Et no. circa vltimum casum, in quantum dixi eximentem posse mulctari secundum iurisdictionem iudicis, & quantam mulctam possit vnusquisque iudex imponere, est tex. in l. eos. C. de modo mulct. & dixi in l. vnica. in prin. ff. si quis iusdi. non obtempe. Nam inuenio, ꝙ Spec. sing. in tit. de sen. prola. §. species. in versi. sed nunquid tit. dicit, ꝙ de facto seruatur per iudices, ꝙ imponunt mulctas arbitrio eorum vltra metam taxatã in d. l. eos & sic, ꝙ ilia lex in hoc non seruatur, & sequitur dom. Alex. in d. consi. 35. in 2. vol. in pen. col. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Adde, quòd etiam ille qui notificauit debitori alicuius, ꝙ aufugeret, quia creditor suus ordinauerat capturam; tenetur creditori ad soluen. debitum, si talis debitor aufugerit. Hippol. sing. 137. Ias. in l. sed ex mendi. 2. not. s̃. eo. & in l. 1. §. 1. in fi. supra si quis iusdi. non obtemp. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Dolo malo eximens etiam per alium tenetur, quamuis præsens non fuerit.*
2 *Transeuntem per locum periculosum si quis videat, & eum vi faciat retineri, an teneatur.*
3 *Equum alicuius, si quis viderit in stabulo multum sudantem, & extraxerit, & ligauerit ad vnum palum, & ille equus incapistrauerit se, & mortuus sit, an ille, qui extraxit, domino teneatur de equo.*
4 *Videns duos cum armis, & bona fide, se interponit, vt eos separaret, si occidatur, occiditur impunè.*
5 *Maleficium committi, qui mandat, tenetur etiam si non sit præsens tempore quo committitur.*

LEX IIII.

1 PRætor ait. † Dolo malo eximens etiam per alium, tenetur hoc edicto: quamuis præsens non fuerit. hoc dicit, cum prin. legis seq. vsque ad §. in eum. ¶ In tex. ibi, veluti cum iusta causa, quæ autẽ possunt esse iustæ causæ eximendi, declarat gl. hic, in verbo iusta causa, per duo exempla, quę multum no. Ang. & Fulg. hic. An autem causa etiam iniusta excusaret eximentem à pœna, vidistis glo. no. in l. vnica. in gl. magn. in versi. interest. in fin. ff. si quis ius dicen. non obtemp. vbi dixi.
2 ¶ † No. 1. ex isto tex. iuncta gl. ꝙ si aliquis videt volentem transire per locum periculosum, & eum per vim faciat retineri, nõ tenetur hoc edicto, secundũ Bar. & no. Ang. & Fulg. ꝙ non te-
3 netur, nec quo ad Deum, nec quo ad Mundum. † alibi tamen Ang. in l. eleganter. §. idem Labeo. ff. de dolo. decidit per illum tex. qui bene probat casum, quem dicit se habuisse in facto, ꝙ si quis viderit equum alicuius in stabulo multum sudantem, & illum extraxerit de stabulo, & ligauerit ad vnum palum, & demum equus ille se incapistrauerit, & mortuus sit, ꝙ ille tenetur emendare dictum equum domino: quamuis princi-
4 pium eius fuerit licitum. Adde † simile de eo, qui vidit duos cum armis, & bona fide se interponit, vt eos separaret. Nã si occidat occidit impune. gl. est sing. in l. 2. & ibi expressè Ang. C. de sicca. dixi in l. vt vim. ff. de iust. & iur. ¶ Contra tñ decis. Ang. allego fortem tex. in l. sed an vltro. §. 1. ff. de nego. gest. & quod dicit glo. parua in l. cum qui. §. in popularibus. ff. de iureiurand.
5 quòd illud dicitur bene fieri, quod bona fide fit. ¶ † Secundò not. in l. si per alium. quòd qui mandat maleficium committi, tenetur etiam si non fuit præsens tempore, quo committitur, & secundum Pau. de Cast. illud fortè non reperitur alibi ita bene. ¶ Tertiò no. secundum Ang. & Fulg. ꝙ licèt edictum prætoris loquatur in personam, tamen mandans, vel fieri faciens tenetur. de quo dixi in l. si quis id quod. s̃. de iurisd. om. iud.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in litem non habet locum, nisi dolus interueniat.*
2 *Agens, qui se fundat in negatiua, tenetur illam probare.*
3 *Lex quando requirit actum qualificatum, non sufficit probare actum sine illa qualitate, vide nu. 5. 6. 7. & 8. & qualiter sunt formandi articuli in hac materia, nu. 8. & 9.*

4 *Accusans aliquem de percussione cum sanguinis effusione, si postea solùm probet de percussione, debet reus in totum absolui.*

11 *Solutio eximentis liberat principalem debitorem in eo, in quo continet debitum principale. vide aliam conclusionem.nu.10.*

LEX V.

NEum. Actio in factum ex hoc edicto datur ad meram pœnã, quę est quãti actor in litẽ iurauerit, & probationes debent concludere exemptum propter talem exemptionem non comparuisse.h.d.vsq; ad §.fi.& licèt iste tex.non faciat mẽtionem de iuramento in litem, & propter hoc Pet.de Bellaper. aliter tenuerit, quem sequitur Raph.Ful.& Lud.Ro.hic, & in l. n actionib.ff.de in li. iur. tñ alij omnes tenent istam actionem dari in tantum, in quantum fuerit iuratum in litem, vt in iurib. hic per Bar.& alios allegatis, maximè per text.ibi, quanti fuerit ab actore æstimata.nam si requirerentur probationes, non fieret æstimatio ab actore.Item per id, qđ dr de actore calumniãte.Item per simile, qđ videmus odio dolosi. in l.si qñ. C. vnde vi.in c.fi.qđ met.causa.& l.semper.§.hoc interdicto.ff.qđ vi aut clam.tñ istud vltimũ simile non cõgruit, quia in illis iurib.ideo præstatur iuramentum in litem nõ propter solum dolum, sed quia etiam concurrit difficultas probationis.quæ duo copulatiuè requiruntur, vt in d.iurib.traditur, & declarat Barto.in l.in actionib.in pen.& fi.col.ff.de in lit.iur.vnde quamuis in proposito arguatur dolus eximentis: tñ cùm non concurrat difficultas probationis, illa iura nõ videntur in proposito facere, & fm
1 Pau.de Castr.illud, qđ declaratur in tex.est mirabile.† Ex quo no.q̃ in eximente necessariò requiritur dolus, prout tenet gl.in l.3.§.fin.ſ.eo.quæ ita declarat illum tex.quia nisi dolus interueniat, non habet locum iurm in litem.glo.in l.semper.§. hoc interdictum.ff.qđ vi aut clam.Bar.in l.in actionib.vbi dixi.ff.de in lis.iur.gl.& Doc.in c.fi.cum fi.qđ met.causa. & practicã huius. l.ponit Spec.in tit.de dolo & contu.in §.fi.ad fin. Limita istum tex.in eximente debitorem fisci. Nam fisco, vel eius procuratori non defertur iuramentum in litem. & sic in hoc fiscus habet minus iuris, quam priuatus.gl. est sing. quæ ita expreisè limitat istum tex.in l.quoties.in gl.fi.C.de exactri.libro.10.tñ illam glæprobant Bal.& Io.de Pla.ibi.Io.Fab.in §.item aduersus.Inſti.de
2 actio.& dom.Alex.hic.¶† No.in ver.docere.q̃ ille, qui agendo fundat se in negatiua, tenetur illam probare, & fm Ang & Ful. hic, ista regula procedit siue negatiua sit fundamentum exceptionis, siue actionis, qđ facit ad statutum disponens, q̃ nõ soluens collectas, non audiatur, & est regula Inn.in c. super his.de accus.de qua per Bart & alios in l.hoc iure. cum suis concord. ff.de verb.obl.Cy. & alios in l.2.C.de iure emphy.& ista negatiua.f.iustè nõ comparuisse, probatur ex inspectione actorum. l.fi.& ibi Doct.C.de reb.cred.no.in l.Titiæ textores in prin.ff.de leg.1.Bal.in l.2.C.de ser.adu.¶† Item no.ex eodem versi.docere, q̃ qui agit ex hoc edicto contra eximentem, tenetur probare, q̃ aliquis fuit exemptus, & q̃ propter talem exemptionem nõ
3 venit in ius, vt dicit litera.† ex hoc not.Pau.de Cast.q̃ quando lex requirit actum qualificatum, non sufficit probare actũ sine illa qualitate.Facit.l.pror. 1.§.docere.ff.vi bonora.p.l.Fulcinius.§. cum hoc.vbi glo.not.& ibi not.Bart.ff.ex quib.cau.in pos.ea.& per hanc regulam refert Pau. de Cast. Mar. Syl. determinasse, stante statuto, q̃ villa teneatur pro homicidio in ea commisso, q̃ non sufficit si reperiatur corpus mortuũ illa villa, quia posset esse mortuus, & postea in illam villam portatus. Tu adde ad istam reg.quæ est no.& quotidiana, tex.in l.1.§.ait prætor.& ibi ad hoc no. Bart.ff.ne quid in loco pub. & tex.in c.licèt causam.& ibi nõ.d.Abb.in 12.no.de prob. & ibidem Bal.in 12.col. dicit, q̃ ibi est tex.singul.qui vix alibi reperitur de proponente qualitatem non solùm agendo, sed etiam excipiendo, q̃ tamẽ eam probare tenetur. Adde etiam text.in c.ab eo.de elec.in 6. Bal.Imo.& Lud.in l.Titia ff.sol.matri. Bar.in l.certi condictio. §.quoniam.in vlt.col.ff.si cer.pet.d.Anto.& Imo.& d.Abb in c. 2.de rescrip.do.Abb.in c.significauit.in vlti not. per illum text. de app.& in c.Abb.in 2.col. qđ metus causa. Ratio prædictorũ est, quia factum qualificatum censetur vnum, & idem. Hinc est, q̃ sermo qualificatus censetur vnum, & quid indiuiduum, vt per Bar.in l.Aurelius.§.item quæsit.circa fin.cum si ff. de lib. leg.sic iniuria verbalis qualificata censetur vna, vt si dicam occidisti hominem proditoriè, fm Bart.in l. Item apud Labeo.§.
4 id quod dicitur.ſ.de iniu.† Ad istam regu.adde, q̃ accusans aliquem de percussione cum sanguinis effusione, si postea solùm probetur de percussione, debet reus in totum absolui, secundũ Cy.Bal.& Sal.& post eum Iaco. de Are.in l.2.C.de prob. Bal.in l.in causis.C.de accus.Ioan.And.in addi. Spec.in tit.de accus.& inquisi.super rub.d.Abb.in c.examinata.in 3.col.de iud.& in c. conquestus.ad fi.de foro comp. Lud.Rom. in consi.110.quod incip.quæstio consultationis propositæ.Et faciunt, quæ latè tra
5 duntur per Bar.in l.denunciasse.§.quid tamen.ff.de adult.† Itẽ ad istam regulam adde, qđ vult not. Io. And in c.1.de homi.in 6.in nouel. vbi refert se liberasse quendam Prælatum à pœna imposita de iure Prælato faciẽti assassinare Christianum, vt ibi est tex. Nam fuerat plenè probatum per testes, q̃ iste Prælatus fecerat assassinare vnum: tamen, quia non fuerat probata qua
a litas a, scilicet, q̃ esset Christianus, fuit absolutus, q̃a poterat esse vnus iudæus, vel aliter infidelis.Idem tenet Bald.in l.si quis non dicam rapere.in 3.col.C.de episc.& clc. d.Alex.in consi 172.li. vol.quod incip.visis,& opportunè discussis.in 2.col.& in consi. 214.in 2.vol. quod incip. viso processu inquisitionis formatæ contra Peregrinum.& in consi.1.in 3.vol. quod inci. viso processu inquisitionis formatæ contra Antonium, in 9. colu.& in consi.82.in 3.vol. quod incip. viso processu causæ vertentis in-
6 ter vniuersitatem.in 6.col.¶† Item ad istam reg.adde bon.tex. in c.auditis.de præscrip.quem ibi dicit Io. And. practicasse Bononię in quodam Bidello, qui locauerat equum ad vecturam, & conductor per socios itineris probauit, quod equus in itinere naturaliter mortuus est.dicit Ioan.An.q̃ fecit eum condemnari, vt solueret equum, quia licèt probauerit vnum equum in itinere mortuum esse, non tamen probauit, q̃ fuerit ille, quẽ conduxit.Poterat enim esse alius equus, & ideo debuit probare signa equi.Sequuntur d Ant.in pen. col. & d.Abb.ibi in 9.& dicũt, q̃ est no.ad instructionem aduocatorum iuuenum. Sequitur etiam d.Alex.in consi.118. quod incip. In causa, & lite vertente inter Peregrinum in vlt.col.in 1.vol.& in cons.seq.qđ incip.viso processu.in 4.col. Item ad istam reg.adde, quæ not. ponit Bart.in l.non solum.§.sed vt probari, cum suis concord. ff.de oper.nou.nun Bal.in l.matrem.C.de prob.d.Ant.in d.cap. audiris.Item ad prædicta accedit, quod dixit glo. not.in c.1.de
7 collu.dete.† Prædicta procedunt, quando talis qualitas erat requisita à lege, vel erat necessaria ad actum. Quid autem si fuisset qualitas non requisita, tamen agens in libello fecit mentionem de tali qualitate, & eam capitulauit? videtur, q̃ non teneatur eam probare, per doctr.Cy.in l.cum te.C.de prob.& per gl. & Doct.in c.2.de rescrip.Dic, q̃ adhuc tenetur etiam probare: alias succumberet, quasi ad eam probandam se astrinxerit, fm Pau.de Cast.hic, Bal.& alios in l.diuos ff.de re iud.& in d.l. Fulcinius.§.cum hoc. Bal.in l.1.in 6.q C.de condi.inde.& in l.1.C. vt in pos.leg. Can.in d.c.licèt causam. Facit ad hoc, quod pulchrè no.Bar.in l.1.§.item quęsitum.per illũ tex.ff.de aqua quot.
8 & æsti.& in d.l.denunciasse.§.quid tamen.ff.de adult.† Et ideo cauti procuratores, & aduocati semper apponunt illam clausulam, non astringens se propterea ad aliquid probandum, nisi quatenus sit necessarium ad victoriam causæ, secundum Bart. in l.diuus.& in l.circa.vbi gl bona.ff.de prob.& in l.propter litẽ. §.1 per illum tex.ff.de excusatoro.d. Abb.& alij in d.c.licèt causam.in 7.no.& vide Ang.in l.edita.in fin.C.de eden.¶† Tertiò,
9 per istum tex.dicit Bart.& Pau. de Cast.hic colligi, qualiter formandi sunt articuli in ista materia, & plenius quàm Bar.dic, q̃ quatuor debẽt articulari. Primò, q̃ reus fuit ritè citatus aucto. cõpetentis iudicis, p̃ l.1.§.fi.cum l.seq iuncta.l.3.§.si quis ad pedaneum.ſ.eo. Secundò, q̃ dum cõpareret, vel discederet a familia Potesta.fuit vi exemptus. Tertio, q̃ exẽptio fuit facta in damnum agentis.l.2.§.fi.cum gl.ſ.e.Quartò, q̃ pp̃ talem exemptionem citatus non comparuit, vt hoc text. de quo vltra eos vide Spe.in tit.de reo.§.restat.in ver fi. ¶ Vltimò no. in ver.cñ. q̃ verba cũ effectu accipienda sunt. Facit.l.1.§.fi. vbi supra, qđ quisque iur.¶ Capio gl.in ver.in veritate. quam diuide in quatuor part.In prima declarat tex. In secunda format quæstionẽ, & respondet.In tertia etiã respondet tacitæ quæstioni. In quarta, per viam no.remonet tacitum cõtrarium.Secunda ibi, Sed
10 nunquid.Tertia ibi, Et prout venit.Quarta ibi.Item no.¶† Ex 2.& 3.parte gl.simul iunctis habes duas conclu. quas simul expedio, quia veritas vnius pendet à veritate alterius.Prima est, q̃ in ista actione ex hoc edicto continetur illud, ad qđ tenebatur
11 reus exẽptus, & sic continetur debitum principale.† Secunda conclu.q̃ solutio eximentis liberat principalem debitorem in eo, in quo continet debitum principale.Breuiter gl.in vtroque malè dicit, secundũ Iac.But.Bar.Ang.& Sal.Cy.& latius Alb.in l.fin.

ADDITIO.

a ¶ Qualitas, Adde Barto.in l.1.in §.ait prætor.ff.ne quid in flumin. public.in l.penult.in §.docere.ff.ne quis eum, qui in ius. † Adde, quod hanc communem dicit Alexand.consi.166.lib.7. Hippol.in l.si quis ne quæstio.ff.de quæst. fac.not.per eundem singul.187.Aym.consil.196. Dec. consilio 256. colum. fin.circa medium. Capel. Tholos.quæst.144.Rom.consi.110. Lanfran.concl. 223.& in proposito huius conclu.Pract.Papien.for.libe.actio.real.versi.non astringens se.nu.3.& for.inquis.versic.hæc est.colum.3.vbi dixi.& no. Catel. ver.Qualitas.

MASVER.

l.fi.ẽ.eo.quia cum ista actio sit merè pœnalis, vt patet in tex.& dicit gl.met.in fi.in ver.in singulos, & ibi Alb.no.ẽ.eo. per consequens in ea nihil includitur de debito principali : ergo sequitur,ꝙ nunquam solutio vnius liberat alium. Econtra autem si prius esset exactum debitum principale,tũc solutio bene prodesset eximenti , tanquam accessorio.l. Stichum.§. qui dolo.ff. de sol.l etiam.§.si quis dolo.& ibi glo. ff.de pet.hær.latè Bart.in Lquoties.ff.si fam.fur.fe.di. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Actiones ex delictis passiuæ nunquam transeunt contra hæredem delinquentis,nisi iis fuerit contestata cum defuncto : vel nisi quatenus ad ad manus hæredis peruenerit.*

Citatum quando plures exemerunt,vno soluente alij non liberantur.vide duas conclusiones.nu.3.& 4.

5 *Facultas iurandi in litem contra violentum eximentem transit ad eius hæredem.*

6 *Facultas reuocandi confessionem erroneam, cùm concedatur per legem, ita competit hæredi sicut defuncto, cùm viueret.*

7 *Iuramentum quando defertur ex forma statuti, transit ad hæredem : dummodo hæres sit talis,qui possit iurare.*

§.Hociudicium. Ad euidentiam huius.§. & eorum , quæ dicuntur in gl. † præmitte,ꝙ actiones ex delictis passiuæ nunquam transeunt contra hæredem delinquentis : nisi lis fuerit contest. cũ defuncto: vel nisi quatenus ad manus hæredis puenerit.l.vnic. C.ne ex delict defun.Rationem assignat Ang.in l.si eum.§.qui iniuriarum.in 1.col.ff.si quis cau. & in istis terminis procedit finis huius tex. ibi,neque autem in hæredem. Actiuæ autẽ nunquid ad hæredem transeant , distingue : quia si dantur ad pœnam,transeunt indistinctè ad hæredes.l.1. ff.de priua.delic & d. §.qui iniuriarum.Si autem dantur ad vindictam, nunquã transeunt ad hæredes actiuæ,nisi lis fuerit contest. per defunctum, vel nisi interlit hæredis.Casus est hic,ibi hęredib.autem ita dabitur,si eorum interlit, &c. & l. prætor.edixit.§.1.vbi Bart.ff.de iniur.Dicitur autem competere ad vindictam,qñ quis nullum damnum pecuniarium passus est , vt est hic in actore calumniante, & patet in actione iniuriæ verbalis. Illa.n.competit ad vindictam. Qñ verò ex tali delicto quis est damnificatus,vt patet in furto,actio dr̃ competere ad pœnam l.1.ff.de priua.deli. Ita declarat gl.no.in l.2.§.emancipatus filius. ff. de colla. bono. quam ad hoc reputat sing.Bal.in l.rei iudicatæ.§.1.ff. solu mat. sed est gl.similis in l.pro hærede.§.fi.in gl.fin.& ibi Imo.& Mod. ff.de acq.hæred.declarat Bart.in d.l prætor edixit.§.1.& in l.1 in 2.euidentiali.C.quando ciu.act.cri.præiud. Imo.in l.interdum. 2 ff.de pub.iud.¶† Not.ex isto text.quando plures violenter exumerunt citatum,vno soluente alij non liberantur.l.item Mela. §.sed si plures.ff.ad l.Aqui.& hic in gl.in verbo, in singulos.quã vide iuncta l.qui seruum. cum glo ff.de inter.act.similiter omnib.eximentib.soluentib. non liberatur principalis exemptus, vt in l.fi.eo.tit. quia ex diuersis causis tenentur : ergo vnius solutio alios non liberat.d.l.qui seruum.cum gl.& per hoc infert Ang.ad iudicem,qui iniquè sententiando fecit litem suam , ꝙ si soluat,non prodest parti principali,qđ limita,& prosequere, a vt per d.Alex.hic. ¶ Gl.ª in ver.in veritate.diuiditur in tres partes.In prima declarat tex. In secunda ibi , sed nunquid. formatquæst.& disputat,ex qua parte.No.duas conclu.quas simul expedio,quia veritas vnius pendet ab alia.† Prima conclu.est, ꝙ 3 in ista actione in factum ex hoc edicto cõtinetur etiam illud, ad quod tenebatur reus conuentus principalis . ex quo sequi- 4 tur † secunda conclu.ꝙ solutio eximentis liberat principalem debitorem in eo,in quo continet debitum principale.Et caue, dum gl.alleg.l.si pro iure.§.furti.ff.de condi.fur. illa lex nihil facit : debuit allegare.l.1.C.de condi.fur. Breuiter glo.in vtraque conclusione malè loquitur, & reprobatur ab omnibus hic , & per Cy.& Alb.in l.fi.ẽ.eod.quia est contra tex. in d.l.fi. Secundò euidenti ratione. Nam cùm ista actio sit merè pœnalis, in qua nihil includitur de debito principali,vt melius dixit gl.ẽ.in ver. in singulos.quam ad hoc ibi not Albe.ergo sequitur, ꝙ solutio eximentis nunquam liberat principalem. Ecotra tamẽ si primò sit exactus debitor principalis, tunc solu.bene prodest eximenti tanquam accessorio l.Stichum.§. qui dolo. ff.de sol.l.ẽt. §.si quis dolo.& ibi gl.no.ff.de pet.hæred.quam debuit allegare Bar.hic.q est corruptus.de quo plenè p Bar. in l.quot.ff.si fam. fur.fe.di.¶In glo.3.ibi.Item no.hic.pondera diligenter,ꝙ gl.per viam no.remouet contrarium. ¶In gl.in ver. interfit.diuiditur in tres partes.In prima remouet contrarium. In secunda quærit.in tertio ponit dictum.Secunda ibi,sed cur aliud.Tertia ibi, 5 & tũc datur,& est valde sing.& sæpè alleg. ¶†No.perpetuò ex ista glo.ꝙ facultas iurandi in litem contra violentum eximentem, quæ conceditur à l.principali, transit,etiam ad eius hæredem,& quia competit ad vindictam,requiritur,ꝙ interfit hæredis,& in hoc ista gl.est sing.secundum Lud. Ro.in l.ꝙ bona. §.damni.ff.de damn.infect.& sic infertur ex ista glo.secundum Bal.Ang.& Pau. de Castr.ꝙ quamuis contra hæredem dolosi, puta contra hæredem tutoris , qui non confecit inuentarium, non iuretur in litem.l.fin.C.de in lit.iur. Bart.in l. in actionib.in vlt.colum.vbi dixi.ff.de in lit.iur.tamen ècontra transit ad hæredes dolum passi. Puto,ꝙ ratio diuersitatis sit, quia ista facultas iurandi ex parte eius,cui competit actiuè,est fauorabilis,ꝙ suo iuramento credatur absq; alia probatione.l.semper.§.hoc interdicto.cum glo.ff.quod vi,aut clam.Ideo ex eius parte extenditur ad hæredes eius actiuè, vt hac glo. Sed ex parte eius, contra quem potest iurari , & sic passiuè est odiosum, ideo restringitur,vt non tranſeat contra eius hæredem. d.l.fin. C.de in lit.iu. Ista est doctr.gl.in l.sed si hac.§.fin.ẽ. de in ius voc.& in l. b venia.cum simil.C.eo.ᵇ ¶ Circa tamen conclu. glo. ꝙ facultas iurandi transeat etiam ad hæredem,in contrarium quatuor faciunt.Primò l.generaliter.in prin.C.de reb.cred.iuncta ratione tex.ibi,& Bal.no.quia alia est fides defuncti, alia hæredis, & sępe bono,& legali viro succedit infidelis, & improbus. Et tu stringe , quia quando ratio assignata in l.est generalis, quamuis l.loquatur in casu speciali , tamẽ generaliter intelligitur,vt no. Bald.& Bar.in l.regula.§ sed & si quis. ff.de iur. & fac.ign.Bal.in c.secundo requiris.de app.¶Secundò facit,qđ not.tenet Bal.in l.ait prætor.in princ.ff.de iureiur.ꝙ stante statuto,ꝙ de damno dato stetur iuramento damnum passi , ista facultas non transit ad eius hæredem . Mouetur per d.l. generaliter. in prin.& per illud,qđ vult gl.in l. Pomponius scribit si frumentum.§ fi.ff.de rei vend.ꝙ facultas declarandi libellum obscurum, quæ competit actori,per l.si quis intentione ambigua. ff.de iud.eo mortuo non transit ad eius hæredem, de quo vltimo per Barto. & Moder.in l.inter stipulantem.§.1.cum concor. ff.de verb. obli. Tertiò facit,quod vult Bal.in l.2.ff.de cond.indeb. vbi dicit,qđ facultas iurandi nunquam transit ad hæredes, per d.l.generaliter,in prin.¶ Quarto facit,qđ vult Bald.in l.in bonæ fidei.3.col. C.de reb.cred.vbi tenet,ꝙ iuramentum necessarium, qđ defertur in supplementum probationis , non deferatur hæredi , nec transeat ad hæredem.per d.l.generaliter.in prin. ¶ Pro concordia placet doctr. Lud.Rom.hic,quam ego plenius prosequar. & idem Lud.Rom.in l.qui bona.§.qui damni.in addit.nouis.ff. de dam.infec.& in l.3.§.fin. & in l.iuliuran.quod ex conuentione.in fi.prin.ff.de iureiuran.& plenius in consi.180.quod inci.In casu propositæ consul.breuiter dicendum,dictum Fran.Vt distinguamus an facultas iurandi deferatur à lege, vel ab eius ministro,& sic à iudice, & ita transeat ad hæredem . Ita loquitur gl.hic,& facit ratio,quia l.semper loquitur. & semper est in viridi obseruantia l.Arriani.C.de hære. & consequenter ita respicit personam hæredis,sicut defuncti.Pro hoc bene facit text.in c.1.in ver.successorib.in titu.si de inuest. inter dom. & vassal.lis oria.per quem text. Bald.ibi in 1.colum.not.quòd ius probandi per sacramentum transit ad successorem. ¶Secundò facit, quod per hanc glo.volunt Pau.de Cast. & dom. Alex.hic,ꝙ in casu.l.si quando.C.vnde vi.& c.fin. quod metus causa.facultas probandi æstimationem rerum per solum iuramentum tran- 6 sit etiam ad hæredem . ¶ † Tertiò facit bonum simile.nam facultas reuocandi confessionem erroneã , cùm concedatur per legem,ita competit hæredi sicut defuncto dum viueret.l. non idcirco.C.de iur.& fact.ign.quæ est ad hoc no. secundum Bal. in l.error.in fin.eod.titu. † Ex istis infero , quòd malè loquitur 7 Bal.in d.l.3.in prin.ff.de iureiuran.quando iuramentum defertur ex forma statuti, & eum in specie reprobat Lu. Rom.in d. l.3.§. fin. Intellige tamen semper,dummodo hæres sit talis, qui possit iurare , quia verisimiliter sit plenè informatus de veritate.Ita expresè dicit Bald. in d.c.1.in 1.colum. Lud. Rom.in d. consi.290.in 2.col.Facit quod vult Bar. in l. admonendi.in vlti. col.vbi dixi. ff.de iureiur. quòd quamuis actor semiplenè probauerit intentionem suam : tamen si verisimiliter non bene sciat veritatem , non debet ei deferri iuramentum in supplementum probationis.Idem tenet Bald.in l.in bonæ fidei.in vlt. col.C.de reb.cred.& est glo.in §.si vero pecuniæ.in ver. iureiur. in Auth.de nup.& est in 33.coll.Aut nos loquimur in iuramẽto,qđ defertur ab homine,& sic ex voluntate partium,& tunc tene,

ADDITIONES.

a ¶ Glo. Hanc glo. expediuit ipse Ias.in §.in eum autem.supra ea.l.in ver. quod in veritate ; sub breuiori tamen compendio verborum. quare meo iudicio hic superfluè posita est. PVRPV.

b ¶ C.eod. Ista repetit in l. si quando. columna.antepenult. verficul. extra. C. vnde vi.

tene,ꝙ non trāſit ad eius hæredem,& ita propriè loquitur tex. in d.l.generaliter.in prin.Ratio,quia alia eſt conſcientia defuncti,de qua conſcius eſt iuramentum ſibi deferens. alia eſt con-
a ſcientia eius hæredis. ª Ex hoc no. infertur, ꝙ ſi in inſtrumento adſit pactum, (qđ ſemper ſolet apponi,) ꝙ de damnis, & intereſſe ſteť iuramento damnum paſſi: talis facultas non tranſit ad eius hæredem,ita tenet Gul. de Cu.in l. cùm debitoris.ad fi.ff.de iud. Lud.Rom.hic, & in Liuſiuran. qđ ex conuentione, in prin.ff.de iureiur.Et ita intellige, quæ traduntur per Bar.in l. fi.ff.de præto.ſtip.cum ſuis concor.

ADDITIO.

a ¶Hæredis. Limita niſi in eodem inſtrumēto hæres fuiſſet creditor,quia pro parte defuncti etiam iurabit,eo quia ceſſat ratio, cùm videatur approbatus. l. ſi quis teſtibus. C.de teſtib.

SVMMARIVM.

1 *An ſatiſdatio de iudicio ſiſti debeat etiam præſtari per reum conuentū in cauſis ſummarijs, & in alijs cauſis ſpecialibus, in quibus procedi poteſt ad ſententiam diffinitiuam abſque litis conteſtatione.*

Qui ſatiſdare cogantur. Rub.

¶Iſta rubrica habet tres partes, quas declara, vt per Bart.in l.1.in fin.& melius in l.ſciendum.in prin.in 2.col.j̃.eo.Nam reus poſt quam ad iudicium venit, oblato ſibi libello, tenetur ſatiſdare mediantib.fideiuſſoribus,ꝙ ſtabit in lite vſq; in finem cauſæ,& ita regulariter tenentur omnes facere,& de iſtis loquitur prima pars.Sed quia aliqui ſunt,qui per impotentiam non inueniunt fideiuſſores,& tunc ſtatur eorum iuratoriæ cautioni,& de iſtis loquitur ſecunda pars.Quidam ſunt,qui non tenentur ſatiſdare,nec iurare,vt poſſeſſores immobilium.l.ſciendum.in princ. j̃.e.tñ tenentur promittere ſub obligatione bonorum ſuorū, & de iſtis loquit tertia pars rub. ¶Gl.rubricæ diuiditur in duas partes. In prima timore contrarij, quia iſta rubrica vī ſuperflua: quia ſimilem vidimus habentem tres partes ſicut habet iſta.s̃.in ius voc.vt eant,& nihil debet eſſe ſuperfluū.§. Quibus prima conſtitutione. C.glo.ponit duas differentias inter iſtum titulum,& illum,quæ reprobantur per Bart. & alios hic: tñ ad reprobationes Bar.facile eſt rīdere: ſed non curo,quia eſt ſine vtilitate. In ſecunda ibi,de ſatiſdatione autem iudicatum ſolui.tacitè opponit ad id,qđ ſupra dixit,ꝙ in hoc tit. generaliter tractetur de alijs ſatiſdationibus, etiam de ſatiſdatione iud.ſol. Iſtud non vī verum: quia de ea eſt titulus ſpecialis. j̃. iudi.ſol. gl.rīdet,ꝙ ibi incidenter tractatur,hic principaliter. Sic intelligo gl.licèt Ful.& Lau.dicant,qđ ibi ponitur tertia differētia, & malè.Et breuiter dic,ꝙ differentia eſt inter iſtum tit.& illum ſupra in ius voc.vt eant,&c.nam ille titulus loquitur, qñ citatus ad iudicium vult euadere pœnam contumaciæ,quia teneť alterū de tribus facere,de quib.ibi in rubrica: ſed iſte titulus propriè loquitur,qñ reus eſt præſens in iudicio, quia tenetur ſatiſdare mediante fideiuſſore, ꝙ ſiſtet in lite, vſq; in finem cauſæ, & ſic fideiuſſio, quam dat,durat ſemper vſq; ad ſententiam.l. græcè.§.& poſt litem ff.de fideiuſ.ſed ſatiſdatio, quæ præſtatur per eum qui citatus nō comparet,cùm ſit de preſentando eū, facta vna præſentatione liberat fideiuſſorem, vt declaraui in l.
1 1.s̃.ſi quis in ius voc.† Et pro intelligentia tituli eſt videndū,an ſatiſdatio de iudicio ſiſti,de qua principaliter loquitur iſte titulus.vt declarat etiam Bart.in l.1.s̃.ſi quis in ius voc. non ie.& in rub.s̃.in ius voc. vt eant. debeat etiam præſtari per reum conuentum in cauſis ſummarijs,& in alijs cauſis ſpecialib. in quib. procedi poteſt ad ſententiam diffinitiuam abſq; lit.conte.quæ no.in l.fi.§.illud.C.de temp.app. Ang.ſingulariter tenet, ꝙ non in l.Iul.in fi.s̃.eo.Quod ſi eſt verum,eſt magna limitatio ad totum iſtum tit.Contrarium,& melius tenet Raph. Fulg.ibi in 3. col.Bal.in §.1.Inſti.de ſatiſd.& eſt glo.not.in cle.ſæpe.§.1.verſic. dilationes.& in verſi.defenſiones legitimæ de verb.ſig.Et ſic generaliter procedit iſte tit.in quibuſcunque cauſis, ſaluis limitationibus, quas ponam in l.ſciendum.in prin.j̃.eo.

SVMMARIVM.

1 *Satiſdare quid ſit, & quid ſatisfacere.*
2 *Condemnatus non intelligitur ſoluere,licèt pignora offerat.*
3 *Satisfacere ſi aliquis promiſerit,intelligitur promittere,quòd ſoluet.*
4 *Debitor,quando alternatiuè promiſit,aut ſoluere,aut ſatisfacere: tunc verbum ſatisfacere, non poteſt intelligi, ideſt ſoluere.*
5 *Debitor ſi alternatiuè promiſiſſet, vel ſoluere,vel dare pignora: adhuc volendo præſtare pignora, non ſufficeret.*
6 *Promiſi tibi, quòd in meo nemore poſſis accipere vnum plauſtrum lignorum, vel duo, an ſit electio mei debitoris.*
7 *Promiſiſti in inſtrumento me facere ſecurum,an tenearis dare fideiuſſorem, vel pignora. & nume. 9. & 10.*
8 *Verba in dubio debent intelligi ſecundum naturam actus, ſuper quo interponuntur.*
11 *Securitas quid ſit.*
12 *Fideiuſſores qui tenentur dare,an dando pignora liberentur, etiam inuito creditore.*
13 *Fœnerantes, qui reſtituunt pignora; puta veſtes corroſas à tineis, vel muribus,an teneantur ſoluere damnum,& intereſſe.*
14 *Creditor,quando vendidit pignus ex conuentione partium,vel permiſſione Poteſtatis, ſi non poſſit conſequi pretium ab emptore, quia aufugit: nihilominus debitor remanet ſibi obligatus.*
15 *Perſonarum tria genera ſunt,quæ non tenentur ſatiſdare.*
16 *Facultatib.manifeſtè idoneus ad nullā ſatiſdationem tenetur,& nu.17*
18 *Quando aliquid requiritur pro forma,debet in forma ſpecificè impleri, quamuis etiam videatur in aliquo caſu non neceſſarium.*
19 *Virtus hominis an ſufficiat pro ſatiſdatione.*
20 *Ille,cui remittitur ſatiſdatio, tenetur tamen cauere cum hypotheca bonorum ſuorum.*
21 *Bona obligare an teneatur is,qui ſatiſdedit cum fideiuſſore.*
22 *Impotentia præſtandi fideiuſſores probatur per ſolum iuramentum.*
23 *Cautioni iuratoriæ ſtatur propter impotentiam ſatiſdandi.*

LEX PRIMA.

Atiſdatio. Iſta.l.cōmuniter non ſummatur: tñ poteſt ſic ſummari.Quid ſit ſatiſdare,& quid ſatisfacere hic declaratur.h.d.Verùm,quia ſimilitudo text. vī à remotis, ideo pro intellectu tex.ſumma eum.Sicut ſatisfacere dī, qui nō ſoluit, qđ debet, ſed reddit creditorem alio modo contentum, ita dī ſatiſdare,qui non ſoluit, ſed facit creditorem ſecurum,dando.l.fideiuſſores.h.d.& ſit iſtud loco cauſus. ¶† No.quid ſit ſatisfacere,& quid ſatiſdare.Et circa verbū
1 a ſatisfacere ª ex doctrina Gul.Bar.& aliorum hic facias duas cōcluſiones. Prima eſt, ꝙ verbum ſatisfacere prolatum in diſpoſitione legali,largè accipitur pro quacunq; ſatisfactione.l.ſolu
b tionis verbum,& l.ſatisfactio.ff.de ſol.ᵇ & ideo fm Bal.Lud.& d.Alex.hic.ſi ſtatutum diſponeret, ꝙ condemnatus pecuniariter pro aliquo delicto: ſi non ſatisfecerit intra decē dies,amputetur ſibi pes,ſufficit,ꝙ intra decem dies dederit pignora,vel fi-
c deiuſſores.Tu tñ cogita,cùm in ſtatutis verba ᶜ debeant ſtrictè intelligi: ſecus,qñ diceret ſtatutum ſi non ſoluerit: tunc requiritur ſolutio pecuniaria, & non ſufficeret dare pignora, vel fideiuſſores.l.3.§.ait prætor.ff.de re iudic.iuncta.l. item liberatur.
2 §.1.ff.quib.modis pignus,vel hypo.ſol.† Adde Bal.in c. cum alı quibus.de re iud.vbi per illum tex.no.ꝙ condemnatus non intelligitur ſoluere,licèt pignora offerat.Et per hoc infert,ꝙ ſi alı quis eſt condemnatus pro maleficio in centum,& ſi infra mēſem non ſoluerit,pœna duplicetur, ꝙ non ſufficit iſti condemnato.j̃.menſem offerre pignora in communi. Adde etiam,qđ vult Bar.in l.ſtatu liberos.§.ſi quis acceperit.ff.de ſtatu lib.ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ qui non poteſt ſoluere condemnationem pecuniariam de mille,capite puniatur: non ſufficit, ꝙ velit dare fideiuſſores,prout tenet Bal.in l.1.ff.de cuſto.reorū.No.tñ in hoc pulchrā doctrinam Ang. in l. aduerſus. C. de vſu & vſufruct. leg.& in l.4.§.1.& ibi Imo.& Moder.ff.de re iud. ꝙ ſi aliquis eſt condemnatus per iudicem ad reddendum rationem infra mēſem ſub pęna,quo caſu intelligitur condemnatus, vt ſoluat reliquum pecuniæ,qđ erit penes eum.l.ſtatuliberi rationem.ff.de ſtatu lib.l.quamuis.ff.de cond.& dem.& l.1.§.officio.ff.de tute. & ra. diſt. certè cautela eſt, ꝙ condemnatus compareat infra mēſem,& dicat creditori,calculata ratione, reſto debitor tuus in vno nummo: ecce iſtum nummum: & ſi in plus apparebit me eſſe debitorem do fideiuſſorem,iſtum tibi de ſoluēdo. Iſto modo euitabit condemnatus pœnam. Et ex hoc habes notabilem caſum, in quo condemnatus ad ſoluendum, dando fideiuſſorem liberatur,& ita notabiliter limita dictam.l. Item liberatur.§.1.& l.promiſſor.§. fin.ff.de conſti.pecu.& l.ſolutionis verbum.ff. de ſol. Conſidera etiam bene quantum cōmuniter Doc.hic poſt Gul.& Bart.opponunt contra iſtum text. ꝙ imò ſatiſdare, & ſatisfacere capiantur pro eodem.d.l. item liberatur.

ADDITIONES.

a ¶Satisfacere.Adde l.ſi rem.ff.de pig.act.† Et dic,ꝙ ſatisfactum alicui eſſe dicitur,licèt non ſit ſolutum præciſè,id ꝙ debetur,ſed alia res data ſit de voluntate creditoris loco eius,quod debebatur.l.ſolutum.§.ſatisfactum. de pignor. act.l.item liberatur.in prin.ff.quibus mo.pign. vel hyp.ſol.& quando ſatisfactio ſit in duas cauſas copulatiuè, dicatur facta pro rata. vide text.in l.illud ff.de ſol.Soc.conſi.225.l.b.2. MASVER.
b ¶De ſolu.Adde Alex.in l.3.§.ſi ex conuentione.3.no.ff.de re iud. PVRPV.
c ¶In ſtatutis verba. Adde l.inſulam.ff.de præſcr.ver.l.ſi vno.in prin. ff.loca.

tur. §. 1. ff. quibus modis pignus vel hypo. solui. quomodo ille text. hoc probet, quia videtur posse induci, quod probet contrarium, & magis videtur facere tex. in l. si rem. §. omnes. in ver.
a satisfactum. ff. de pign. actio. ¶ Secunda conclusio est, a secun-
3 dum Barto. & alios, quod † in contractibus si aliquis promisit satisfacere, intelligitur promittere, quod soluet. Auth. si quādo. C. de constitu. pecu. cum alijs hic allegatis per Barto. Adde tex. in l. ꝙ si nō soluere. ff. de pign. actio. & in l. rescripto. §. planè, cū gl. ff. de mune. & hon. ¶ Limita istam conclusionem procedere in eo, qui promisit se satisfacere, secus si promisisset se facturū, & curaturum, quod alius satisfaciet, tunc liberatur satisdando, & sic dando fideiussores, vel pignora. l. fin. in fi. & quod ibi Bar. ff. si certum peta. & l. illa stipulatio. §. cum qui. & in l. si ita stipulatus. §. possiant. ff. de verb. obl. secundum Gul. de Cun. & Ange.
4 hic. ¶ † Secundo limitat Ludo. Roman. quando debitor alternatiuè promisisset, aut soluere, aut satisfacere, tunc verbum, satisfacere, non posset intelligi, idest soluere, quia sic esset superfluum, bene tunc verbum satisfacere, stat propriè, & tunc in alternatiuis electio est debitoris. l. plerunque. in princip. ff. de iure dot. & ad hoc Lud. Roma. allegat text. in l. penul. ff. quibus modis pignus, vel hypo. tol. tamen secundum gl. ibi in secunda solutione text. ille loquitur, quando creditor ſpōte recipit, & ita
5 dicit Alex. hic. † Tu vnà cum eo tene cōtrarium, etiam (quod est fortius) si debitor alternatiuè promisisset, vel soluere, vel dare pignora, adhuc volendo prestare pignora, non sufficeret, qa tunc electio est creditoris, vt fin. determinat Barto. post Gul. de Cun. in l. quamuis. in prin. ff. de pign. act. Sequuntur Albe. Fulg. & Paul. de Castr. ibi. Saly. in l. quod fauore, in vlt. col. C. de leg. vbi tenet decisionem Barto. licèt rationes impugnet. Facit tex. in l. 4. §. ex conuentione, in versi. quippe, & ibi Paul. de Castr. & d. Alexan. ad hoc not. ff. de re iudi. & text. in l. causam. §. puellā. ff. de manum. & in l. qui legati. C. vt in pos. lega. Sequitur etiam
6 Paul. de Cast. in l. cum proponas. C. de hær. inst. ¶ † Not. diligenter illam decisionem Barto. quia seruit ad infinita, præcipuè ad id, quod tetigit Nic. de Neap. in §. plus autem. in 8. quæstio. extra glo. Instit. de ac. post Iacob. de Ra. ibi, & Pet. de Bellapert. in l. cum quidam. C. de verb. sig. quòd si promisi tibi, quòd in meo nemore possis accipere vnum plaustrum lignorum, vel duo, an sit electio mei debitoris, prout regulariter est? Et certè illa decisio Barto. facit, quòd sit electio creditoris, cuius fauore cēsetur tale pactum appositum. Et consideraui quandoque dubitando de illa decisione Bar. post Gul. in d. l. quamuis. dum dicunt, quòd illius alternatiuæ non habet debitor electionem, quia hoc pactum est appositum fauore creditoris. Ideo non debet in eius damnum retorqueri. nam non video in quo illa alternatio sit posita fauore creditoris, imo est fauor debitoris. Nam soluere in certo termino bene posset respicere fauorem creditoris. sed illa alternatio videtur, quod respiciat solùm fauorem debitoris. Nec obst. quòd dicunt, ꝙ si esset in electione debitoris non soluere, sed dare pignora, ꝙ esset in eius electione an deberet, contra regulam. l. nam vtique. in princi. ff. de eo quod certo. quia ex mente Saly. in d. l. quod fauore, & Fulg. in d. l. quamuis, ita conuentio debet intelligi quòd datis pignoribus debitor non possit statim cogi ad soluendum: non tamen quin in futurum possit cogi. Et ita tenendo ratio Bart. nō obst. tamen, quia illa decisio ab omnibus approbatur, putabam aduerten. cuius gratia tale pactum sit appositum. & in dubio vi-
7 detur, quòd fauore debitoris. ¶ † Secundo not. ex tex. ibi, securū faciamus datis fideiussoribus. hic videri text. quòd si in instrumento promisisti me facere securum, teneris dare fideiussorē, vel pignora, & sic non sufficit si velis cauere, & te obligare per instrumentum. Et ideo facit secundum Albe. hic, quod si in instrumento pars promisit facere securum ad consilium sapientis, ꝙ sapiens non potest ordinare de nuda promissione, sed debet facere, quòd dentur fideiussores, vel pignora. Facit tex. quē alleg. Alb. hic in l. prætor ait. §. deinde. ver. hoc interdictum prohibitorium. & ibi etiam ad hoc not. Ludo. Roma. ff. de ope. no. nunc. Facit l. si Titius, in fin. ff. ad Trebe. Breuiter in contrarium est veritas. ꝙ qui promisit aliquem facere securū, tenetur solùm per stipulationem promittere, non autem dare fideiussores vel pignora text. est in l. 1. §. communes, & ibi Barto. in fi. ad hoc not. ff. de præ. stipu. glo. in l. si mandato Titij. §. fin. ff. mand. Specu. in titu. de empti. & vend. §. 1. versicu. sed si in instrumento. Bald. in l. sancimus. C. de verbor. sign. & in l. executorem. in 5. col. C. de execu. rei iud. ¶ Limita trib. modis. Primò nisi aliquis antea se obligasset per instrumentum, postea promitteret facere securum, certè ista secunda promissio si intelligeretur de nuda cautione verbali, esset superflua. l. qui bis idem. ff. de verbor. oblig. & nihil operaretur, contra l. si quando, cum si. ff. de leg. 1. Ideo tunc intelligeretur mediantib. fideiussorib. vel pignorib. secundum Angel. Paul. de Cast. & dom. Alex. hic, & Lud. in d. §. deinde. & ita intellige iura in oppositum alleg. Et vide latius Albe. hic, qui videtur considerare, in qua materia proferantur
8 hæc verba. ¶ Nam verba in dubio debent intelligi secundum naturam actus, super quo interponuntur, & debet impropriari, & largè & impropriè accipi, vt intelligantur secundum naturam actus. l. si vno, in prin. ff. loca. l. insulam. vbi dixi, & ibi no. Bart. ff. de præscrip. verb. l. si olei. C. loca. vbi glo. Bart. & alij. c. in intelligentia sermonum. de verb. sign. vnde secundum eum, si hæc verba proferātur in prætorijs stipulationibus, quia illæ regulariter solam nudam cautionem requirunt, verba securum facere intelligerentur de nuda cautione. Si autem essemus in stipulationibus iudicialibus, quæ requirunt fideiussores, vel pignora, vt declaratur in l. 1. ff. de præto. stipu. & Insti. de diu. stipu. in princ. secus esset. Si autem sumus in contractibus, tunc aut sumus in tali contractu, de cuius natura est, quod veniat præstatio fideiussorum, vel pignorum, vt in contractu emptionis, quando euictio imminet in limine contractus. l. post contractum. C. de euic. & tunc illa verba eodem modo intelligerentur, aliàs autem regulariter in contractibus illa verba intelligerentur de nuda cautione, seu oblig. per instrumentum. cum limitatione, quam dedi nunc, nisi ante omnino debitor esset per
9 instrumentum obligatus. ¶ † Secundò limita secundum Albe. & Mod. hic, nisi promisisset plenè, vel idoneè facere securum. glo. est in d. l. si mandato Titij. §. fin. cum alijs, quæ dicam latè in d. l. sancimus. Bart. in l. prætoriæ. vltima circa fin. ff. de præto.
10 stipu. ¶ † Tertio limita, quando promittens esset forensis, ita qđ verisimiliter posse suspicari de eius fuga. gloss. in §. suspecto in Auth. de exhib. reis. secundum Paul. de Castr. & do. Alex. hic.
11 † Quid autem sit securitas, b declarat Bald. in Auth. agricultores. C. in quib. caus. pig. ta. contra. Quid autem importent illa verba, quando princeps, vel communitas concedit alicui securitatem veniendi, ponit Ang. in l. Papinia. aliàs in l. contra veterani. §. si quis mortis. ff. de inoff. testam. per illam text. in verbo securè testari, & per text. in l. 1. in verbo securitatem. P. R. ff. ad l. Iul. maiest. quòd illa verba importāt, quòd iste non possit, nec directè, nec indirectè molestari, nec offendi. Et putat Angel. ꝙ talem securitatem nemo potest dare, nisi summus Princeps. quod aliter non tango, quia non est in proposito, sed vide Bar. & Angel. in l. vtimur. ff. de sepul. vio. & per Barto. & alios in l. 1. ff. ad l. Iul. maiest. faciunt quæ traduntur per Barto. & alios in l. illicitas. §. ne potentiores. ff. de off. præsi. ¶ Capio glo. in verb. datis fideiussoribus. quam diuide in 5. partes. In 1. declarat text. de qua satisdatione loquatur. In 2. respondet tacitę quæstioni. an sufficiat dari pignus. In 3. enumerat tria genera personarum, quæ nō tenētur satisdare. In 4. ponit vnum dictum. In 5. aliud. Secunda ibi, sed & de pignoribus. Tertia ibi, quibusdam tamē, Quarta ibi, si autem qui fideiussorem, Quinta ibi, sed etiam nu-
11 da. ¶ † Ex secunda parte habes, quòd qui tenetur dare fideiussores, liberatur dando pignòra etiam inuito creditore. Idem tenet glo. in d. l. prætoriæ. 3. vbi Barto. ff. de præto. stipu. gloss. in §.
* suscepto. in Auth. de exhib. reis, & ita tenet Barto. & *magis communiter Docto.* c hic, Cyn. & Bald. in l. 1. C. de procu. Ioan. And. in
c addi. Specu. in titu. de pign. super rub. & in tit. de satisd. §. dicto. circa princip. Facit ratio, quia melius est habere pignora, quàm in personam agere, & sic habere fideiussores. l. plus cautionis. ff. de regul. iur. Barto. in l. in eo. § 1. ff. eod. In contrarium facit tex. in Auth. offeratur & ibi glo. C. de lit. cont. Iaco. Butr. Sal. & Flo. in l. 1. C. de procur. Fulg. & Ludo. Rom. & dom. Alex. hic. Nam si aliquis promisisset expresse dare fideiussores, non est verum, quòd posset inuito creditore dare pignora, quia aliud pro alio inuito creditore dari non potest, etiam si melior conditio offeratur. §. præterea. Instit. de act. l. fin. ff. de vsu, & habit. Bene verū est quod quando quis simpliciter tenetur satisdare, posset tunc vel fideiussores, vel pignora dare, vt hac glo. & alijs. s. alle. Hoc etiam patet, quia labor est in custodiendo pignora, & pericu-
13 lum, quibus creditor non tenetur se subijcere. † Et ad hoc vide text. not. in l. quemadmodum. §. pen. ff. ad l. Aquil. quem no. contra Hæbreos fœnerantes, qui restituūt pignora, puta vestes corrosas à tineis, vel muribus, quòd teneantur soluere damnum,

ADDITIONES.

a ¶ Tex. in l. promissor. in fi. ff. de consti. pec. videtur probare contrariū. PANC.
b Securitas. Adde Bal. in l. illicitas, in §. ne potentiores. ff. de offi. præsi.
c ¶ Sequitur Dec. in reg. l. plus cautionis. de regul. iur. nume. 3. vbi Cagnol. de hoc disputat nume. 4. dicens contrariam communem. Priorem autem communem dicit Viui. commu. opi. libr. 1. conclu. 115. vbi quòd eo casu debitor dans pignora creditori, si vellet postea dare fideiussorem, & repetere pignora, non audiretur inuito creditore. Quòd autem fideiussio & pignus æquo iure procedant, text. est in l. promissor. in 1. §. vltim. vbi Angel. ff. de consti. pec. Tiraquel. de leg. connub. glo. 3. in text. contractus. nume. 102. Ias. in l. 1. ff. de legat. 1. MASVER.

nũ,vel intereſſe. & qđ dicit Bal.in l.q fortuitis,ĩ 6.col.C.de pig. act. vbi dicit,qp fœnerator q pignoratas res minus diligẽter excuſſit à tinéis,eſt in leui culpa,per cõſequens tenetur,per regu-
14 lam.l ſi vt certo.§.nunc videndum.ff. commo.† Adde tamen text.mirabilem in l.quæſitum.in princip.ff.de diſtra.pign. & ibi Barto.dicit, quod eſt lex multum not. quando creditor vendidit pignus ex conuentione partium, vel permiſſu Poteſtatis,ſi non poſſit conſequi pretium ab emptore, quia auſugit, quòd
15 nihilominus debitor remanet ſibi obligatus.¶† In tertia parte glo. habes tria genera perſonarum, quæ non tenentur ſatiſdare.Sed caue dum glo.alleg l.cum clericis C.de epiſcop. & cler. illa dicit contrarium. ſed corrigitur per §.ſi quis autem pro pe-
16 cuniaria cauſa,alleg.in glo.† Adde vltra glo.quartum caſum in officiali,dum eſt in ſyndicatu. Nam ſufficit, quòd iuratoriã cautionem præſtet,text.eſt in l.vnica. vbi aliquando dixi. C. vt omnes cau.tam ciuiles quàm criminales,ſecundum do.Alex. hic.Adde quintum caſum in eo, qui eſt manifeſtè idoneus facultatibus,quia ad nullam ſatiſdationem tenetur nec ex diſpoſitione legis nec ſtatuti, quando nulla ſubeſt veriſimilis cauſa ſuſpitionis,ſecundum Paul.de Caſt.hic.& in l.diuortio,in §.interdum.ff.ſol.matr.per text.in l.de creationibus. C. de Epiſcop. aud.& l.quicunque.2.C.de fund.patrimo.lib.11.per quam no. ibi Bart.arg. quòd vbi ex forma ſtatuti aliquis tenetur ſatiſdare antequam accepret officium,puta Poteſtariæ, quòd ſi eſt idoneus, creditur ſoli cautioni cum generali hypotheca bonorũ. Iſtam deciſionem reprobat do. Alexan.hic, & in d.l.diuortio. §.interdum,in pen.colum. Inter cætera alleg. duos bonos text. l.1.in princip.in ver. ſemper autem. ff. vt leg.no.ca. & text.in l. minor 25.ann.§.fin.ff.de procu. vt hic plenius per eum. Idem contra Barto.& Paul.de Caſt.tenet Are. in d.l.diuortio.§.interdum,motus'potiſſimè per tex.qui ſecundum eum decidit hãc quæſtionem in d.l.minor 25.annis.§.fi.cum l. ſequen.ff.de procu.in verbo etiam ſi locupletiſſimus. per quem tex.not.ibi Bal. quòd ſi ex forma ſtatuti inquiſitus debet ſatiſdare, antequam reſpondeat inquiſitioni tenebitur ſatiſdare, etiam ſi ſit euidenter ſoluendo.Mouetur etiam Are.quia licèt tempore,quo debet ſatiſdari ille principalis ſit euidenter ſoluendo, tamen poteſt fieri non ſoluendo, & hoc eſt conſiderandum in diſpoſitione.l.prout etiam conſiderat text.in l. vniuerſa, & ibi Bald.not. C.de preci.impe.offer. Secus in diſpoſitione hominis, vbi non debet conſiderari aduerſa fortuna. l. inter ſtipulantem.§.ſacrã. ff.de verbor.oblig.Et ad text.in d.l.quicunque.reſpondet, quòd ibi l.vltra procedit determinando, quando debet ſatiſdari, & quando caueri. ſicut etiam ſit in l. legitimos.§.1. ff. de legi.tut. Sed nos loquimur quando. l. vel ſtatutum ſimpliciter requirit
17 ſatiſdari.† Iſte eſt pulcher,& ſubtilis paſſus, quando à lege, vel à ſtatuto requiritur, quòd aliquis ſatiſdet cùm fideiuſſore,an ſi ſit euidenter idoneus remittatur ſibi.Pro opin. do. Alexan.adde,quia cùm ſpeciale ſit in perſonis illuſtribus, & ſuperilluſtribus,quæ ſunt euidenter idoneæ,vt eis remittatur iſta ſatiſdatio cùm fideiuſſoribus, vt hac gloſſ. & iuribus in ea allegatis. ergo in alijs perſonis quamuis idoneis debet in contrarium eſſe ius commune. ¶Secundò quia intereſt habere plures obligatos, dato quòd principalis eſſet idoneus. vt inquit glo. in l.pen.§.in
18 cum.ſ.titu.1.¶† Tertio, quia quãdo aliquid requiritur pro forma,debet in forma ſpecificè impleri,quamuis etiam videatur in aliquo caſu non neceſſarium.Ita tenet Bald. Imol. & Mod. in l.1.ff.de libe.& poſthum.cum concor.ibi ſignatis. Facit bene bene l.teſtium.§.ſi quis ex teſti ff.de teſti. Hinc eſt,quòd ſcholaris notorié peritus,tamẽ ſi vult doctorari,debet etiam examinari,cùm iſtud ſit pro forma,ſecundum Bald.in cap. conſtitutus.2.in 1.col.de appel.Sed iſtis nõ obſtãtibus teneas opi. Paul. de Caſtr.& Bartol.in l.quicunque.quam etiam tenet, Barto.in l. priuate.C.de murileg.lib.10.tenet Ioan.de Pla.in d.l.quicunq;. Ludo.Roma.in conſil. 67. quod incipit viſo themate prænarrato,ac Lucana conſtitutione,in 3. colum. & d.Alex. ſibi contrarius in conſil. 179. quod incipit viſo & opportunè diſcuſſo proceſſu.in 6.colum. & quod vult Bald. in l. abſtinendum. C. quorum appel.non reci.Pro iſta parte facit primò text.in l.1.§. ſi magiſtratus.ff. de magiſtra.conu. per quem notat ibi Bald.in fi.quòd ſi ex forma ſtatuti teneatur Poteſtas accipere idoneos fideiuſſores ab accuſato,vel inquiſito ſub certa pœna,quòd excuſatur Poteſtas ſi eos non recipit, quia principalis erat idoneus.Facit l.mulier.cùm gloſſ. C. de iure do.¶Secundò facit l. legitimos.in princip.iuncto.§.legitimis & ibi expreſſius Bald.in ſecundo & tertio not. qui no. quòd licèt lex requirat, quod tutor legitimus teneatur ſatiſdare, & ibi concurrit fauor pupilli, quod eſt plus,tamen ſi eſt multum honeſta perſona,releuatur à ſatiſdatione.ff.de legitimis tut.¶Tertiò facit tex.in l.1.in ver. aut propter ampliſſimas facultates.ff.de cuſt.reo.¶Quarto facit,quod volunt Angel.& Imol.in l.prætoriæ,vltima.ff.de præ-
to. ſtipul. quòd quando quis tenetur idoneè cauere, quo caſu propter verbum idoneè, tenetur dare fideiuſſores, vel pignora,vt eſt glo.in l.ſi mandato Titij.§.fin.ff.mandati.& ſ.dixi,certè ſi eſt perſona diues non tenetur, per l. ſi quis ſtipulatus Stichum,& l.ſi quis ſtipulatus.§.fi.ff.de verbor. oblig. quamuis in hoc vltimo contrarium tenuerit idem Bald. in rubrica de eo
19 qui mit.in poſ.¶† Quinto facit,quod vult gloſſ. not. in l.1.§. is autem. ff. de ripa muni. quod virtus hominis ſufficit pro ſatiſdatione,quam gloſſ.reputat ſingu. Bald.in capit.2.in 5.colum. de iud.eam etiam multum not.Bald.in rub. de eo, qui mit.in poſ.¶Sexto facit,quia ſatiſdatio præſtatur vt cautũ ſit, vt hoc text. ergo ceſſante cauſa debet ipſa ſatiſdatio ceſſare. cap. cùm ceſſante.de appel.cap. poſt translationem,vbi gloſſ. & Docto. cum ſi.de renun.fruſtratorijs autem cautionibus non eſt vtendum.l.hæc ſtipulatio.§.diuus. ff. vt legatorum nomine caue.l. non cogendum.§.Sabinus.ff.de procu.¶Septimò facit text.in Auth.cui relictum.C.de indic.vid. tollen. in ver. ſi perſona eſt idonea eadem eſt cautio,alioquin & fideiuſſores exigentur, & ibi Paul.de Caſt.in vltim.colum.not.& dicit quòd ille tex. melius declarat;quàm aliquis.quomodo intelligatur,& procedat d.l.ſancimus.de verbor.ſignifi. Tenendo iſtam partem non obſtant duo text.alleg.per d.Alex.primo.d.l.1.in princ.in verſicu. ſemper autem. quia ibi etiam eſt ſpeciale in ſatiſdatione requiſita in vlt. voluntate ad hoc,vt feliciorem exitum ſortiatur. Ita intelligit illum tex.Cyn.in l.1.C.vt in poſſ.lega. Non obſt.d.l.minor 25.ann. quia etiam ibi eſt ſpeciale, quòd cùm aduerſarius in vno grauetur,quòd cogitur admittere defenſorem, ſine vllo penitus mandato, in alio etiam alleuiatur, vt talis defenſor quamuis ſit locupletiſſimus, non tamen admittatur ſine ſatiſ-
20 datione,vt ibi dicit text.¶† Circa dictas quinque fallentias aduerte,quòd iſte,cui remittitur ſatiſdatio,tamen tenetur caue-
a re cum hypotheca bonorum ſuorum l. filio. in fin. ff. vt leg. no.caue.l.omnes,ante medium.& ibi Bal.ad hoc no.C.de epiſcop. & cler.l.multis. ante fin. de princip. agen.in re.libr.12.§.ſi quis autem pro pecuniaria. in Auth. de ſanct. epiſcop.l.ſciendum.§.fin.in verſ. poſt cautionem.& ibi gloſſ.& Bartol.ĩ.eod.
* Idem tenet.Barto.*& communiter Doct.* hic.Bartol.& Angel.in d. l.prætoriæ.3.vbi dicit,quòd conſuetudo ita obſeruat. Bartol.in l.ſi prius.in 4.quæſt.ff.de oper.nou.nunc.Imol. & Paul.de Caſt, in d.l.diuortio.§.interdum.Facit quod vult Barto.in l.ſciendũ, in princip.in 2.colum.ĩ. eod. vbi vult quòd is qui poſſidet immobilia,licèt non teneatur ſatiſdare de iudicio iiſti,vt ibi,tamẽ teneatur cauere cùm hypotheca bonorum ſuorum,per dictã. l.filio,licèt dicat,quòd iſtud nõ obſeruetur. Et pro hoc vltimo eſt text. in d.l.ſciendum. §. fin. in verbo poſt cautionem. & ibi gloſſ.& Barto. not. ĩ. eod. Et ita tene,quamuis contrarium teneat Imol.in d.l.prius, & in d.l.prætoriæ. & d.Alexan.ſibi contrarius in d.§.interdum.Imò plus videtur, quòd tunc teneatur promittere certam pœnam, vel quantitatem nomine pœnæ, quando releuatur à ſatiſdatione fideiuſſoria, vt not. gl.in l.niſi. §.quamuis.ff.ſi cui pluſquam per l.Fal. ſecũdum Paul.de Caſt. hic,& minus bene,vt latius per d.Alex.hic, & in d.l.diuortio.§.
21 interdum.† An autem is, qui ſatiſdedit cum fideiuſſore,tenea tur etiam obligare bona?glo.in d.l.prætoriæ.dubitat.Bartol.ibi concludit quòd ſit arbitrarium iudici, & ita etiam tenet Ang.
22 hic.¶† In quarta parte gloſſ.habes notare duas concluſiones. Prima eſt, quòd impotentia præſtandi fideiuſſores probatur
* per ſolum iuramentum.*& ita tenent omnes.* eſt bonus text.in l.generaliter.alleg.in glo.& ibi Bald.in 3. colum. ad hoc not. illum text.ſed in contrarium fortiter facit text.in l.1. in verſi. omnes vero.ibi,hocque iudici manifeſtet. C. de aſſer.tol. tamen Bald. ibi tenet opin. huius gloſſ. ſed non reſpondet ad illum text. Intellige ſanè,niſi iudex ex veriſimilibus coniecturis contrarium cognoſceret,ſecundũ Albe.& Bald.in lectura antiqua,& Paul. de Caſtr. & Alexand. hic, per l. tertiam. §. 1. verſicu. alioqui.
23 ff. de iureiurand. ¶† Secunda concluſio eſt, quòd propter impotentiam ſatiſdandi ſtatur iuratoriæ cautioni. & ita quo-
b tidiè practicatur.¶Limita iſtam regulam. Primo, quando quis non poſſet inuenire fideiuſſores in loco iudicij, eo quia forenſis eſt. Nam ſi in loco proprij domicilij poſſet reperire, illuc remittendus eſt. l. ſi fideiuſſor. §. ſi neceſſariam.& l.de die.§.tutor.ĩ.eod.ſecundum Paul.de Caſt.& do. Alex.hic.¶Secundò intellige iſtam regulã,vt procedat in cauſis ci-

ADDITIONES.

a ¶Hypotheca bonorum ſuorũ. Soc. libr. 1. conſil. 121.inci. cum in præſen.a. dubio. PVRPV.

b ¶Præticatur.Adde, quòd ſi ſtatutum exigat cautionem,tamen ſtatur iuratoriæ,quando quis eſt bonæ vitæ.gloſſ.in l.1.ff.de rit.nupt.Idem tenet Marſil.in l.1.§.ad q.ff.de quæſtio. PVRPV.

lis ciuilibus, secus est in criminalibus, in quibus etiam si pœna pecuniaria ingeratur, qui non potest satisdare incarceratur, nō autem statur eius iuratoriæ cautioni. l. 1. & l. si quis reum. ff. de cust. reo. glo. in §. necessarium. in ver. iudicij. iūcto text. in Auth. vt nul. iud. secundum Paul. de Catt. & do. Alex. hic. ¶ Tertio limita in periuro, qui perdit beneficium iuratoriæ cautionis, [a] secundum Bald. in Auth. ei qui iurat. in primis verbis. C. de bon. auth. iud. pos. sequitur Ludo. Roma. in l. 2. in princip. in 10. col. ff. sol. matr. Facit bene text. in cap. paruuli 22. quæst. vlt. vbi semel periurus perdit beneficium probandi per iuramentum. quem text. not. Ludo. in commento. l. admonendi. in 7. & 28. col. ff. de iureiu. Facit etiam, quia semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali. l. si cui. §. iisdem. vbi glo. & Barto. ff. de accu. & l. non omnis. §. à barbaris. ff. de re mili. Facit etiam quod vult glossa. not. in l. lex Cornelia in ver. ex vinculis ff. ad Syl. ¶ Quarto fallit in eo, qui fuit contumax in non pārēdo iuri, vel iudici, qui perdit beneficium iuratoriæ cautionis, glo. est in d. Auth. ei qui iurat, in glo. 1. & ibi Bald. in 2. colum. & glo. in ca. qua fronte. in ver. cautionem. & ibi do. Abb. circa fin. de appel. ¶ Quinto limita, vbi timetur, ne quis veniat contra proprium iuramentum, tunc nō debet stari eius iuratoriæ cautioni, secundum Docto. in cap. fin. de restitu. spol. & in capit. ad reprimendum. de off. ordi. & expressè do. Abb. vbi reputat hoc esse pulchrum dictum, in cap. qua fronte. in fin. de appel. Nam suspecto de periuro non est facilè deferendum iuramentum. glo. & Docto. in cap. 2. qui cle. vel vouen. bona glo. in c. quamuis. 12. quæst. 1. text. & gloss. in cap. clericos. de coha. cler. & mulie. not. Bal. in l. 2. per illum text. C. de indi. vid. tollen. & in l. quæ sub conditione. in princ ff. de condi. institu. bonus text. in §. nos igitur videntes. & est in 28. coll. in Authen. de nupt. ¶ Sexto limita in eo, qui sponte se obligauit ad satisdandum in casu, in quo non tenebatur dare fideiussores, quia tunc imputandum est sibi quòd se astrinxit. vnde si non posset tunc dare fideiussores, non statur eius iuratoriæ cautioni. l. si fideiussor. §. si necessaria. in ver. sinautem ibi, quia sibi ipsi necessitatem imposuit. ff. eod. & ibi Paul. de Cast. ad hoc not. illum text. [b] ¶ Septimo limita, quando impotentia satisdandi procedit propter paupertatem, vel eo quia sit forensis. secus si propter malos & corruptos mores nullum fideiussorem inueniat, tunc non stabitur eius iuratoriæ cautioni, cùm eius mores corrupti sint, & tale iuramentum vilium personarum pondus non habet. ita singulariter limitat Bald. in Authen. cui relictum. in 3. colum. C. de ind. vid. tollen. sequitur Floria. in l. 2. C. de vsufruc. ¶ Octauò limita in officijs administrandis. Hinc est, quòd si electus in tutorem, vel curatorem non potest dare fideiussorem, non statur eius iuratoriæ cautioni. l. 2. C. de tut. & cur. qui non satisde. Ita dicit Bald. in l. 2. C. de vsu, & fru. leg. & in cap. coram. in vlt. colum. de offi. deleg. in cap. 1. in 2. colum. de procu. ¶ Nonò limita, quòd nunquam iuratoria cautio præstita propter impotentiam satisdandi sufficit, vt arctet aduersarium ad aliquid præstandum. Bald. in l. 2 in 2. not. C. de vsu, & fru. leg. ¶ Decimò limita quando satisdatio est præstanda de necessitate, & pro substantia actus, vt in vsufructuario, iuxta glo. in l. 4. & ibi Doct. C. de vsufru. tunc non sufficit iuratoria cautio. Ita probat text. not. in l. filiusfam. §. diuus. in ver. idem princeps. ff. de leg. 1. & in l. si constante. §. quoties. vbi Paul. de Cast. ff. solu. matr. Ita expressè dicit Ludo. Roma. in l. 2. in princip. ff. sol. matr. & in consil. 439. quod incipit, circa primum propositæ consultationis articu-
c lum. in vltimo dubio. [c] ¶ Vndecimò limita quo ad impediendum sequestrum, vel faciendum reuocari, vbi cautio iuratoria non sufficit, secundum Spec. in tit. de sequestr. pos. §. 1. versi. sed pone. d. Anto. Imol. & d. Abb. in c. 2. de sequest. pos. & fru. d. Alexand. in l. si fideiussor. §. fin. ff. eo. facit, quod dicam in seq.
d limitatione. ¶ Duodecimò [d] limita, vbicunque potest alio remedio esse consultum, quam per iuratoriam cautionem. Ita Bald. Angel & Imol. in d. l. filiusfam. §. diuus. per illum text. not. Bald. in l. fin. secūdo & tertio not. per illum text. C. de ordi. cog. bene facit text. in d. l. si constante. §. quoties. & ibi nōt. Paul. de Cast. ¶ Decimotertiò limita in suspecto de fuga non valente satisdare, quia non statur eius iuratoriæ cautioni, secundum Ang. & Imol. in l. non facilè. ff. si cui plusquam per l. Fal. ¶ Decimoquarto limita in eo, qui venit nomine alieno, vt in procuratore, vel simili, quia leges, quæ loquuntur de iuratoria cautione, loquuntur in causa propria, non in aliena, ideo procurator de cuius mandato dubitatur, quamuis admittatur cùm satisdatione. l. 1. C. de procu. si nō possit satisdare, non statur eius iuratoriæ cautioni. Ita Bald. in capit. 1. in 2. colum. de procu. & plenius in c. corā. in vlt. col. de off. deleg. Facit qđ dixi. s. in 8. fallen. quicquid teneat d. Alex. post Iac. Butr. non faciens de prædictis mentionem in l. actionem. C. de procu. ¶ Iaf. de May. Mediolanensis vtriusque censuræ Doctor, Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶ Cautionis. Amplia etiam si esset emendatus. Innoc. in cap. antep. de test. quē refert Bar. in l. imperialis. §. 1. C. de rit. nupt. Et istam limitationem tenent in terminis Alex. & Ias. in l. 2. §. quod di. 2. col. inf. si quis cautio. Fel. in cap. pastoralis. 9. col. de exceptioni. PVRPV.

b ¶ Illum text. idem in l. 1. colum. fin. C. de procu. vbi etiam ponit sequentem limitationem. PVRPV.

c ¶ Dubio Item in l. si fideiussor. §. si satisdatum. 3. in fin. post Alb. PVRPV.

d ¶ Adde Ias. in l. 1. colum. 3. C. de procur. & in l. 1. colum. 2. nume. 1. C. de Carb. edic. PANCIR.

SVMMARIVM.

1 *Duo requiruntur ad hoc vt fideiussor dicatur idoneus.*
2 *Tutor non dicitur idoneus, si non habet tantum in bonis, quantum ipse pupillus.*
3 *Testis ad hoc, vt dicatur idoneus, requiritur quòd habeat tantum in bonis, quantum est valor causæ.*
4 *Testis propter paupertatem non repellitur.*
5 *Quando principalis est valde diues, & idoneus, sufficeret fideiussor non ita idoneus facultatibus.*
6 *Quando dicatur fideiussor difficilis ad conueniendum.*
7 *Quando principalis est homo rixosus, & litigiosus, non est necessaria eius excussio, sed potest deueniri ad fideiussorem.*

LEX II.

FIdeiussor. Fideiussor de iudicio sisti debet esse idoneus facultatibus,
1 & facilitate conueniendi, hoc dicit. ¶ † Nota ex isto text. duo, quæ requiruntur ad hoc, vt fideiussor dicatur idoneus. Adde tertium secundum Angel. Paul. de Cast. & alios Moder hic, scilicet quòd possideat immobilia, per glo. not. in §. suspecto. in Authen. de exhib. reis. Bald. in cap. coram. in vltim. colum. de offic. delega. Spec. in titu. de satisda. §. dicto. vers. sed si scholaris. vbi tenet idem si possideat multa mobilia, & secundum Ludo. Roma. hîc debet fideiussor iudicialis habere tanta bona immobilia, quæ ascendant ad valorem cau-
a sæ, pro qua intercedit, & hoc etiam est de mente gloss. hic. [a]
2 † Idem est in tutore, qui non dicitur idoneus, si non habet tantum in bonis quantum pupillus. §. sed & propter paupertatē.
3 & ibi gloss. inst. de excu. tut. & l. paupertas. cum glo. ff. eod. † Sic etiam in teste, quia ad hoc vt dicatur idoneus, requiritur vt ha-
b beat [b] tantum in bonis, quātum est valor causæ, super qua deponit, glo. est sing. in §. si verò absunt. in ver. substantiam. in Authen. de hære & fal. quam Angel. ibi. not. & sequitur, & dicit esse meliorē, quàm aliqua alia quæ sit in iure. Eam ēt sequitur, & reputat sing. Ludo. Roma. hic, & d. Alex in consil. 15. in 3. vol.
4 quod incipit, viso processu causæ inquisitionis. † Ego semper dubitaui de illa gloss. cùm testis propter paupertatem non repellatur, gloss. in capit. si qui testium, in glo. fin. vbi Canonistæ, & not. d. Fran. de Are. de test. & idem d. Fran. in consil. 12. quod incipit, viso diligenter themate. in 10. col. ¶ Adde quartum requisitum, quòd fideiussor sit de eodem foro, vel quod renuncier priuilegio fori. l. 1. vbi dixi. s. si quis in ius vo. non ie. Bald. in
5 d. cap. coram. in vltim. colum. ¶ † Limita istum text. quatuor modis. Primo nisi principalis esset valde diues, & idoneus, tūc sufficeret fideiussor, quamuis non idoneus facultatibus. l. mulier, cum gloss. in verī. præstitisse. C. de iure do secundum Paul. de Cast. Ludo. Roma. & cæteri Moder. hic. Facit text. in l. tam dementis. C. de episcop. audien. & in l. si quis stipulatus §. fin. ff. de verbor. oblig. & in l. 1. §. si magistratus, & ibi Bal. ad hoc not. ff. de magistra. conueni. Imò tunc non tenetur dare fideiussorem. vt dixi in l. præcedēti. ergo succedit regula. l. vnicæ. in prin. C. de rei vxo. act. ¶ Secundò fallit in fideiussore dato à coniuncta persona. §. prætor. ī. ea. l. 1 & 2 s. in ius voca. vt eant, vbi plenius dixi. Bartol. in l. teiendum. in fi princ. ī. eod. ¶ Tertiò fallit, quando fideiussor esset pauper quo ad facultates, tamen aliàs esset multum fidelis, & consuetus satisfacere obligationib. pro quibus intercedit, tunc censetur idoneus fideiussor. l. si quis stipulatus sit Stichum. §. fi. in fin. ff. de verbor. oblig. & ibi Paul. de Castr. ita dicit per illum tex. facit in simili l. suspectum. ff. de suspec. tut. & quod not. Bald. in l. legitimos. in secundo & tertio not.

ADDITIONES.

a ¶ Hic. Adde Doct. in l. nonnulli. ff. de act. & oblig.

b ¶ Habeat. Adde Cyn. in l. 3. in 7. quæst. C. de reb. cre. Spec. titu. de test. in §. 1. vers. item, quod est pauper. Adde eundem Ias. in l. si constante. nume. 154. ff. sol. matr. PANCIR.

not.per illum text.ff.de leg.tut. quicquid hic dicat d. Alexand. ¶Quartò limitat ſolus Gul. de Suza. hic iſtum text. vt procedat in fideiuſſore de iudicio ſiſti. ſecus aũt eſt in fideiuſſore prẽſtito in contractu, qui cenſetur idoneus, quamuis non ſit facilis ad conueniendum. per l.3. ff. de fideiuſſo. ſed ille text. debet ſuppleri per iſtum, & per d.l.ſi quis ſtipulatus.§. fin. ſecundum
6 dom.Alexan.hic.¶†In glo prima, quæ dupliciter declarat text. quando fideiuſſor dicatur difficilis ad conueniendum, adde tertium exemplum ſecundum Bartol. & alios in notario, & procuratore, qui ſunt rixoſi, & cauilloſi. Idem dicit Bartol. in d.l.ſi quis ſtipulatus.§.fin. Facit quod vult glo.in l.2.§.ſuſpectum. & ibi Bartol.& Docto.ff.ſolu.matrimo. Adde, quod dicit Ludo.
7 Roma.in l.fin.ff.ſi cert.pet. quod † ſi principalis eſt homo rixoſus,& litigioſus, non eſt neceſſaria eius excuſſio, ſed poteſt deueniri ad fideiuſſorem. Adde etiam quod vult notabiliter Bar. in l.cum ſatis.in 1.col.in fin.C.de agri.& cenſi.lib. 11. & text.in l.ſi conuenerit.in fin.& quod ibi vult not. Barto.ff.pro ſocio.

SVMMARIVM.

1 *Satiſdatio iudicialis ibi non tenet, vbi non tenet iudicium.*
2 *Satiſdatio præſtita iudici incompetenti de parendo mandatis ſuis, vel de ſoluendo iudicatum, nihil valet, cùm iudicium ſit nullum.*
3 *Iudex etiam incompetens poteſt alteri ſtipulari, & actionem illi acquirere ſine ceſſione.*
4 *Satiſdatio ſecundum ſubiectam materiam an aliquando importet nullitatem ipſo iure.*
5 *Excommunicatus non poteſt agere in iudicio.*
6 *Fideiuſſor dicitur impropriè ille, qui fideiubet de iuditio ſiſti.*
7 *Fideiuſſor de iudicio ſiſti an habeat priuilegia alijs fideiuſſoribus competentia.*
8 *Fideiuſſio de iudicio ſiſti præſtita in cauſa priuata, expirat, ſi lis negligatur per duos menſes.*

§.Si quis his. Inhabilitas recipiẽtis, vel fideiubentis, vel præſtantis fideiuſſionem, vitiat ſatiſdationem de iudicio ſiſti. hoc dicit ſecundum omnes
1 lecturas glo. † Not.primò, q vbi non tenet iudicium, [a] ibi non
2 tenet ſatiſdatio iudicialis. Ex hoc duo inferuntur. Primò ſecundum Paul. de Caſtr. q fideiuſſor de iudicio ſiſti poteſt dicere de nullitate proceſſus, ex quo non obligatur, quando proceſſus eſt nullus, quod not.propter.l.ſancimus.C.de fideiuſſ.& l.ob
2 ſententiam.in princip.ff.de appel.¶†Secundo infertur ſecundũ Bald.& dom.Alexand.hic, quod ſatiſdatio præſtita iudici incõpetenti de parendo mandatis ſuis, vel de ſoluendo iudicatum, nihil valet, cùm iudicium ſit nullum. quod Bald. reputat not. dignum. Facit ratio, quia talis promiſſio habet tacitam conditionem, ſi apparuerit principalem teneri ibi comparere, Auth. offeratur, C.de lit.conteſta. Bartol. in l. quidam conſulebant.in
3 vlrim.colum.ff.de re iud.& in l.vir bonus.ff.iud.ſolui. † Tu aduerte, quod in contrarium facit, quia iudex etiam incompetẽs poteſt alteri ſtipulari, & actionem illi acquirere ſine ceſſione, ſecundum Bal.in l.2.C.per quas perſo.no.acqui.& in l.certi cõdictio.§.quoniam.ff.ſi cer.pet. & notabiliter in l.1.in verſic.ſed quid de iudice.C.per quas perſo.no.acqui. Reſpõde declarando, prout declarat notabiliter Ang.in l.emancipari.ff.de adop. & emanci. quòd iſta regula procedit, quando ſtipulatio interponitur in his, quæ ſunt voluntariæ iuriſdictionis, tunc quilibet iudex toleratur, cùm fiat inter conſentientes. Sed notabile Bald. procedit in ſtipulationibus iudicialibus, quæ exiguntur ab inuitis.l.minor 25.ann.§.fin.ff.de procura.§.ſinautem, Inſtit.
4 de ſatiſd.& ſic ſunt contentioſæ iuriſdictionis.¶†Secundo pon
b dera text.in ver.fruſtra [b] erit datio. qui denotat, quòd ſatiſdatio ſit ipſo iure nulla, ſecundum Bart.& clarius Imol. in l. pen. §.ad crimen.in fin.ff.de pub.iud. Sal.in l.quamuis.in vlt.colum. C.de adul.Gemi.in cap.1.in vlt.colum.de accu.in 6. Facit text. cum glo.in cap. quia fruſtra.vbi Ioan. And. & alij. de vſu.licèt aliquando ſecundum ſubiectam materiam non importet nullitatem ipſo iure, ſed ope exceptionis.l.ſi totius. in princip.ff.de fideiuſſo.l.1.cum glo.1.& ibi Bald.in prima oppoſitione. C. de non nume.pecu.declarat.dom.Abb.in cap.veniens. in penult. colum.de accuſ.¶Capio gloſſ. vnicam, in qua aduerte, quòd gloſſ.dicit, quod iſte §. legitur tribus modis, & ponit quatuor lecturas. Nam re vera ſunt ſolùm tres lecturæ principales, quæ patent ex ſummario. s. dato. ſed tertia ſubdiuiditur in duas. ¶Diuide iſtam gloſſ.in duas partes principales. In prima ponit tres principales intellectus ad text. ſed tertius ſubdiuiditur in duos. Tene primum, qui clarus eſt, alij reprobantur per Bart.
5 & Moder.† nam ſecundum reprobat Barto. iſta ratione, quia
c excommunicatus non poteſt [c] agere in iudicio. cap. Intellexi-
mus, de iudic.not.in capit.cum inter R.de excep. & tamen poteſt eſſe fideiuſſor, [d] ſicut poteſt & cõtrahere. ea.ſi verè, de ſen
d ten.excom.not.in cap.veritatis, de dol. & contum. ſed ad hoc defende glo.quæ loquitur in eo, qui non poteſt eſſe in iudicio, nec agendo, nec excipiendo, & ſic nullo modo, prout eſt ſeruus, ſed excommunicatus licèt non poſſit eſſe agendo, tamen poteſt excipiendo, vt in iuribus præalleg. ¶Tertius intellectus gl.nõ procedit iure ſtorũ. ¶Quartus non conuenit literæ, quæ dicit agere, ſed hic conueniebatur.¶In ſecunda, qnę eſt ibi, ſed
6 quid ſi agere. glo.format quæſtionem. † Not. diligenter ex iſta vlt.partę glo. quòd qui fideiubet de iudicio ſiſti, dicitur impropriè fideiuſſor, & ſic leges huius tituli impropriè eum fideiuſſorem appellant, & ſic ſtatutum loquens de fideiuſſore, non haberet locum in iſto. Idem tenet glo. in l.ſi Barſatoram. C.de fideiuſſo.in glo.in rubrica.s.in ius voca.vt eant.& gloſſ. quam multi libri non habent.in l.1.in ver.fideiuſſoribus.s.eo. ¶Contrarium tenet Gul.de Cun.hic, prout refert, & ſequitur Bartol. in §.fin j.ead.l. Idem tenet Albe.Fulgo.& Ludo.Rom.hic.Ang. in l.1.s.eod.Ludo. Roma.in l.græce.§.& poſt litem. ff. de fideiuſ.¶Conclude diſtinguendo, quòd ſi ſolus fideiuſſor ſe obligauit ad ſiſtendum eo caſu, quo reus principalis non erat obligatus, puta, quia nondum ad iudicium vocatus, & tunc dicatur impropriè fideiuſſor, per fundamentum gl. hic, aliàs ſecus, ſecundum Sal.Paul.de Caſt.& plenius do. Alex.hic cum con-
7 cor.per eum alleg.† An autem iſte fideiuſſor de iudicio ſiſti habeat priuilegia aliis fideiuſſoribus competentia, puta, excuſſionis per Auth præſente.C.de fideiuſſ. vel epiſtolæ diui Adr.§. ſi plures.Inſti.eod.Ludo.Roma.hic tenet, q ſic, per glo.ſing.in Auth.de fideiuſſ.in princip.in ver.fideiuſſorem. quæ enumerat quinque genera fideiuſſorum, & in illis omnibus dicit competere beneficium excuſſionis, ſed illa glo.non loquitur de fideiuſſore de iudicio ſiſti. vnde veritas eſt in contrarium, ſecundum Gul.Bald.& Paul.de Caſtr. hic, cum aliquali tamen diſtinctione, de qua hic per eos. Idem tenet Albe.in §. fin. ad fin. j. ead.l. Bald.in l.fin.§.1. circa princip. C. de vſu.rei iud. Imol. in l. cum filius.§. 1. ff. de verbor. ſignific. dicunt tamen Gul. de Cun.& Alb.hic, q iſte fideiuſſor de iudicio iſti habet priuilegium.l.ſancimus.C.de fideiuſſ.quæ lex ſecundum Barto. & Docto. ibi eſt multum ſing.& dicit ibi Cyn. q illa l. eſt vnum de mirabilibus mundi,& illa lex procedit etiam in cauſa criminali, ſecundum Specul. in titul. de accuſ.in tertia parte. in §. fin.ver. ſed quid ſi fideiuſſor. Imol.in l.penul.§.ad crimen.in 7.char. ff.de publindi.reprobata gloſſ.ibi in verſicu.procurator, Adde etiam quòd illa lex procedit etiam ſi iuramentum interueniſſet, ſecũdum Bal.in l.qui crimen.in 11.q.C.qui accuſ.non poſ. Sed tu aduerte, q illa lex loquitur de fideiuſſore de repreſentando aliquem. vnde dicere, q etiam loquatur in fideiuſſore de iudicio ſiſti, eſt magna extentio, cũ inter eos ſit magna differentia, vt declarat
8 Bar.in l.1.circa prin.s.ſi quis in ius voc.non ier.† Adde etiam, q iſte fideiuſſor de iudicio ſiſti habet priuilegium. l. pen. C. de fideiuſſo. quæ propriè loquitur in fideiuſſore de iudicio ſiſti, quę lex eſt multum ſingularis, ſecundum Bartol.& alios ibi, vbi fideiuſſio de iudicio ſiſti præſtita in cauſa priuata, expirat ſi lis negligatur per duos menſes. Et rationem illius text. aſſignat d. Abb.in conſil. 23. incip. videtur dictum Petr. in 2. colum. in 1. volum. quia actor tenetur cauere, q conteſtabitur litem intra duos menſes. Auth. libellum. C.de lit.conteſt. quæ eſt canoniza ta in cap.induciæ.§.libellum.3. quæſtio. 3. ergo elapſis duobus menſibus videtur actor litem neglexiſſe,& ſic fideiuſſor liberatur. Et ita dicit declarare Hoſt. in ſumma ſua in titu. de fideiuſ. §.qualiter fit fideiuſſio. Sed tu aduerte, q iſtam rationem formaliter ponit, & reprobat gloſſ. in d.l.penul. in ver. liberari C. de fideiuſ.& gloſſ.in §.ſed hodiè. Inſtitu. de ſatiſda. Illam legem pen.ſingulariter limitat Bal.in §.fin.in lect. antiqua. j.ea.l. quando talis promiſſio fieret reſpectu litis mouendæ. Si autem quis promitteret iudici, vel parti præſentare aliquem non reſpectu litis, tunc obligatio ſua eſſet perpetua. Allegat l. ſi quis vxori.§. ſi fugitiuum ſeruum.ff.de fur.vbi iſtud non probatur. contrarium vult.Bar.in d.l.pen.& d.Alex.reprobans Bald. in l.ſi j.ea.l

ADDITIONES.

a ¶Iudicium. Adde Bart.in l.quidam conſulebant.de re iudi.
b ¶Fruſtra. Adde Rapha. Fulgo. conſil. 151. incip. egregius miles dominus Obertus.
c ¶Non poteſt. Adde glo. ſummæ.3.quæſt.1.
d ¶Fideiuſſor. Adde Docto.in cap.cum inter.de exc.

SVMMARIVM,

1 *A perſonis coniunctis qualiſcunque fideiuſſor accipitur.*
2 *Maritus poteſt eſſe fideiuſſor in omni caſu, ſiue ciuili, ſiue criminali pro vxore ſua.*

3 *Hæc verba, qualiscunque, vel quæcunque, quid importent.*
Ne induc atur. ll. correctio, debet fieri restrictio de habilitate.
5 *Appel. hæredis, no venit legatarius, nec alius singularis successor, tamẽ si quis acquirat feudum pro se, & quibuscunque hæredibus, poterit legare feudum propter verbum, quibuscunque, cùm legatarius largo modo dicatur hæres.*
6 *Si quis acquirat feudum pro se, & hæredibus quibuscunque, venient extranei.*
7 *Quæ dicta sunt de verbo, quibuscunque, habent locum etiam in contractibus principis habentibus vim legis.*
8 *Si fiat statutum, quòd nulla possit opponi exceptio contra instrumentũ confessionatum, debet intelligi, dũmodo tale instrumentum subsistat, quando factum est per notarium.*

1 **§. Prætor ait.** Iste §. erit valde vtilis. ¶ †A personis coniunctis hic enumeratis qualiscũque fideiussor accipitur. hoc dicit vsque ad §. fin. Ratio est secũdum Bald. propter fauorem coniunctionis personarum, sicut etiam in simili in l. 1. & 2. §. in ius voc. vt cant. sed differentia est, quia hic istud operatur fauor coniunctionis personarum inter se litigantium. sed in d. l. 1. & 2. illud operatur fauor coniunctionis personarum inter reum, & eum qui fideiubet. Aliam subtiliorem rationem assignat Paul. de Castr. hic, quia istas personas non potest actor vocare in ius sine venia, prout etiam dicit gl. hic in verbo vocabit, & sic tenetur eis ad reuerentiam præstandam, propter quam reuerentiam reus est in hoc priuilegiatus, vt possit dare quemlibet in fideiussorem. Ista ratio non placet propter text. in ver. liberosve suos. iuncta *glo. communiter approbata*, quę exponit idest fratres, & sic sunt transuersales, quibus nõ debetur reuerentia. ¶ †In text. ibi, vel vxorem, adde quod maritus potest esse fideiussor p vxore in omni casu ciuili, siue criminali, text. est in l. pen. & ibi ad hoc not. Bald. C. ne vxor pro marito. sed nõ ecõtra propter beneficium Velleiani. l. 1. C. ne vxor pro marito. ¶ †Not. in ver. quod ait prætor, & in ver. qualiscunque, iuncta glo. quòd licèt ista verba geminata qualiscunque alias soleant multum importare, & pluſquam verba simplicia. l. Balista. cum sim. ff. ad Treb. tamen restringuntur ad personas habiles, quæ alias possint se obligare. Ideo non comprehenduntur furiosi vel pupilli. Facit l. sed vt gradatim. §. sed si lege. ff. de mun. & hon. l. 1. cum glo. C. de sacrosan. eccles. latè Bartol. & alij in l. 1. §. nunciatio. cum cõcor. ff. de nou. ope. nun. ¶ Per istam glo. iuncto text. inferunt Bart. Bald. & alij. hic, quod stante statuto, quod sententia arbitri qualiscunque fuerit, mandetur executioni, intelligitur dummodo sit lata à persona, quę potuerit esse arbiter, & ita declarat text. in l. fin. circa princip. in ver. sententia qualiscunque. C. de appel. Adde pro ista decisione bene facere gloss. in clem. 1. §. fin. de sequest. pos. & fru. quàm d. Car. ibi ad hoc ponderat. Pro ista decisione Barto. & de eius veritate habetur per Moder. in l. de pupillo. §. qui nunciat. ff. de oper. nou. nunc. & ibi Alexand. in pen. col. in fin. põderat istam decisionem Bartol. hic pro illa gl. ¶ Secundo adde bonum tex. in cap. 1. §. fin. de iureiu. in 6. ¶ Tertiò facit, quod vult not. Bald. in rubr. C. qui accus. non pos. in pen. & vlt. colum. quòd si statutum dicat, quòd de homicidio quilibet volens accusare admittatur, non tamen intelligitur, quòd etiam minus legitimi, puta furiosi, dementes, aut excommunicati. & ita etiam tenet Angel. hic. ¶ Quartò facit text. in l. sed & si instrumenta. in ver. quibuscunque iũcta glossella, quæ intelligit, fidoneis, vbi Bart. no. ad statuta. C. de fid. instrum. & iure hattæ fisc. lib. 10. & similis glo. in l. 1. iuncto tex. & ibi Bald. ad hoc not. C. de fid. instru. in quibus locis habetur, cp si lex, vel statutum dicat, cp sufficiat qualiscunque probatio, intelligitur dummodo alias sit legitima, & idonea. Et propterea Bar. hic in ver. & si filius. not. quòd si statutum dicat, cp contra magnatem sufficiat qualiscunque probatio, debet tamen esse talis, quæ de iure valeat, & quæ nõ remoueatur per probationem contrarij. Tu tamen in istis considera, cùm statuta debeant semper sic intelligi, vt aliquid operentur contra ius commune, alias essent superflua, secundum Bar. in l. 2. ff. de vsucap. & in l. 4. §. prætor ait. ff. de damn. infect. cum simil. ¶ Quinto adde glo. in §. sed hæc solennia. Instit. de verbor. oblig. dum text. dicit quibuscunque verbis, & gl. intelligit. habilibus & infert, vt ibi not. in glo. quam ad hoc reputat sing. d. And. Barb. in repe. rubricæ. C. qui admit. in 23. col. ¶ Sextò adde gl. in l. 1. in verb. vtilem. & ibi Barto. & Docto. ff. de eo quod certo loc. quem tex. dicentẽ, quolibet loco, intelligit idoneo, & habili. ¶ Septimò adde quòd vult Io. And. in addi. Spe. in tit. de senten. §. vt autem. circa princ. cp stante statuto, cp contra instrumentum factum manu authẽtici notarij, nulla exceptio possit opponi, tamen potest semper opponi exceptio resultans ex inhabilitate personæ in instrumento contentæ, quæ obligari non poterat. Pro qua decisione facit text. in l. tutor. §. prodigus. & ibi Lud. Rom. ad hoc not. ff. de iureiu. Facit quod[d] vult Bar. hic in fi. Octauo, & vltimo facit, quod vult not. Bal. in[n] l. cum virum, in vlt. col. C. de fideicom. quod si aliquis acquisiuit feudum pro se & hæredibus quibuscunque, dicit (sub dubio tamen fortè.) quod illa dictio quibuscũque, refertur ad habiles tantum, & sic non venient hæredes extranei, de quo j. dicetur. ¶ Nono adde glo. in l pen. C. qui admitti. nam tex. ibi dicit, quamcunque aliam. & glo. ibi intelligit. f. iustam. Item adde cp secundum ista debet intelligi tex. in l. fin. in prin. in verbo familia qualiscunque. C. de appel. & quod dicit Gemi. in c. decet, in prin. in 3. col. de immu. eccles. in 6. vbi dicit, cp quando. l. vel statutum dat potestatem cognoscendi de quibuscunque causis, nulla censetur exclusa. ¶ Limita prædicta duobus notabilibus modis. Primò, quando generalitas verborum non patitur restrictionem, quã fieri vult. l. quod testamenti ff. de test. mil. Istã limitationem probo per tria. Primò per illud, quod not. vult Sal. in l. 2. in 3. col. C. de noxa. quòd si statutum disponat, quicũque occiderit hominem quouis modo, vel qualitercũque, decapitetur, tunc non distinguitur dolo, vel culpa, nec fortè an fecerit ad sui defensionem, vel non, quia generalitas verborum, nõ patitur. Sequitur d. Alex. in l. & si seuerior, in 2. colum. C. de insa. de quo etiam per Bald. in l. data opera, in 5. colum. C. qui accus. non pos. in l. quicunque. in 6. colum. C. de ser. fugi. d. Car. & Ioan. de Ana. in cap. lator. de homi. ¶ Secũdò adduco, quod vult Barto. in l. generaliter. §. vxori. in fin. ff. de vsufruc leg. quod licèt alias quando testator reliquit vxori omnia, quæ habet in domo, non veniat frumentum, quod ibi erat causa vendendi, vt ibi est text. not. Fallit secũdum Barto. nisi diceretur, relinquit omnia, quę habet in domo, quoquomodo erunt, tunc non fiet restrictio ratione prędicta. ¶ Tertiò allego quòd vult glo. fing. & peregrina in l. promittendo, in princip. in glo. 1. ff. de iurẽ do. quæ mirabiliter vult, quod illa verba omnes cuiuscunque cõditionis & status, comprehendant non tolum laicos, sed & de ricos, quàm gloss. pro singulari ponderauit solus d. And. Barb. in consil. 123. in 4. volum. inter consilia. d. Alexan. & inciscripsit ecclesiasticus, in 3. colum. vbi reprobat illam glo. quando talia verba proferuntur in statutis laicorum, per ea quæ habentur in capit. ecclesia sanctæ Mariæ, cum simil. de consti. Et vide tu text. contrarium. in capit. 1. in fin. de iureiu. in 6. Item cane, quia illa glossa respon. excipit, dum tamen legitimæ fuerit ætatis.

4 ¶ ††Secundo nouiter limita prædicta, vt procedant in dispositione legali, vel statutaria, vbi debet fieri restrictio ad habiles, ne inducatur correctio legum, vel prauus sensus, vt per Barto. in d. l. 1. §. nunciatio. cum concor. Secus quando talia verba, quibuscunque, qualitercunque, vel similia apponerentur in contractibus, tunc nõ restringerentur ad habiles, imo operarẽtur augmentum. Ita egregiè limitat Bald. in l. fin. in 1. colum. C. sine cen. vel reli. ¶ Pro ista limitatione adde tria. Primò illud, quod
* vult glo. not. *communiter approbata* in l. cum pœna. ff. de arb. cp si promitto tibi de euictione quomodocunque eueniente, & tu fecisti compromissum, & fuit tibi euicta per sententiam arbi. quòd licèt alias ego non tenerer de euictione. l. si dictum. §. si compromisero. ff. de euict. tamen propter illa verba geminata quomodocũque eueniente, ego tenebor de euic. Ita est ibi gl. not. per quam ita dicit Bald. in d. §. si compromisero. in lect. antiqua. de qua glo. habes etiam per Bald. Imol. & Moder. in l. si
5 domus. §. de euictione. in princip. ff. de legat. 1. ¶ †Secundo ad-
b de, quod licèt alias appellatione hæredis [b] non veniat legatarius nec alius singularis successor. l. quædam. §. nihil interest. ff.
c de eden. licèt alias fendum legari [c] nõ possit, etiam pro anima. capit. 1. §. donare, qualiter olim feud. pote. alienari. Tamen si aliquis acquirat feudum pro se & hæredibus quibuscunque, propter dictionem quibuscunque, poterit legare, cùm legatarius

ADDITIONES.

a ¶ Adde quòd hæc omnia declarat Roma. consil. 31. Catel. ver. Qualiscunque. gloss. & Docto. in l. cùm pœna. ff. de arb. Roma. consil. 271. nume. 3. Roland. consil. 5. nume. 44. & alijs sequen. lib. 1. De dictionibus quicquid, quæcunque, quòd omnia includant, quæ cogitari possunt, Bald. in l. cum virum. C. de fideicom. cap. fin. de re. perm. Dec. consil. 29. nume. 3. Quid de dictione omnia, & quæcunque? not. Roland. consil. 54. num. 39. vsque in fin. libr. 3. consil. 55. nu. 48. 49. 53. 54. eod. lib. Doct. in l. q quid astringẽdæ. in l. qui Romæ. §. Augerius. de verbor. oblig. Quid de dictione quibuscunque? Roma. d. consil. 31. Catel. versi. quibuscunque. Paris. consil. 68. colum. pen. libr. 1. Alexand. consil. 30. lib. 5. & dic, quòd appositum in inuestitura, facit transire feudum ad hęredes etiã extraneos, Brun. consil. 39. nu. 7. Bart. Soci. consil. 104. nume. 2. fallit in casib. de quibus per Brun. consil. 18. MASVER.

b ¶ Hæredis. Adde l. tempus. in fin. ff. de vsucap. Bart. in l. in conuentionibus, de verb. sign. Lud. Rom. in l. 1. in §. bonorum. ad Treb. Spec. in tit. de test. in §. 1.

c ¶ Legari. Adde Felyn. in capit. quæ in ecclesiarum, de constit. in 47. col. ver. cæterum.

rius largo modo dicatur hæres.l. id tempus.§.1. de vsucap. Ita tenet Bald.in cap.imperialem.in princ. in pen.colum.de prohi. feud.alien.per Feder. & in d.cap.1.§.donare. in 2.col.d.Alexan. in l.quædam.§.interest.in 1.colum.& in l.Gallus.§. etiam si parente.ff.de libe.& posthum.& in l.si patroni,in princip.in penul.
6 colum.ff.ad Treb. ¶† Tertiò facit, quia si aliquis acquirat feudum pro se, & hæredibus quibuscunque, propter dictionem quibuscunque, veniunt etiam extranei, & sic alteratur natura feudi.cap. 1.de feu.non habente naturam feudi, secūdum Bal. in l.1.in 34.& in 48. quæst.ff.de rerum diuis. Et ex hoc apparet, q̄ malè dixit Bald.in d.l.cum virum.quem s. retuli, & eum in specie reprobat d.Alexan.in l.si patro.in prin.in penul.col.ff.ad
7 Trebel. † Et pondera,quòd prædicta loquuntur etiam in contractu principis habente vim legis,vt dicit Barto. in l.ciuitas.in 1.colum.& ibi dixi.ff.si cert.pet.& Barto. & Bald. in l. donationes quas parentes.C.de donat.inter vir.& vxor.& Bart in l.Cæ-
8 sar.ff.de publ.cum concor. quas dixi in d.l.ciuitas. ¶†Secundò, principaliter inducit Barto.istum text.q̄ stante statuto,q̄ contra instrumentum cōfessionatum nulla possit exceptio opponi, debet intelligi, dummodo instrumentum illud subsistat, quando factum sit per notarium.Adde Barto.in l.diuus, per illum text.ff.de test.mil.& in l.1.§. & parui. ff. quod vi aut clàm. gl.in l.iurisd.§.quod ferè,vbi Angel. & Moder.ff.de pac.Bald.in l.1.C.de iur.& fact.igno. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Contra fideiussorem de iudicio sisti, nulla competit actio prætoria.*
2 *Contra fideiussorem de iudicio sisti non est parata executio.*
3 *In iudiciaiibus ex mora particulari succedit interesse totale.*
4 *Fideiussor de iudicio sisti,non tenetur vltra quantitatem, quam fideiussit, secus si simpliciter fideiussit.*
5 *Quando quantitas est minor quàm interesse,an fideiussor de iudicio sisti possit conueniri ad illud plus.*
6 *An, si quantitas à fideiussore promissa est maior, quàm principale interesse causæ, fideiussor teneatur.*
7 *Fideiussor de iudicio sisti,tenetur successiuè vsque ad sententiam.*
8 *Fideiussor, qui tenetur ad præsentandum, an liberetur semel præsentando.*
9 *Fideiussor de iudicio sisti,lata sententia liberatur.*
10 *Fideiussor de iudicio sisti,non tenetur promittere certam quantitatem loco interesse.*
11 *Quando promissio debet fieri ad consilium sapientis, an sapiens debebit facere apponi certam quantitatem.*
12 *Fideiussor de iudicio sisti, tenetur ad duplum,vel quadruplum, quando actio super qua reus conueniebatur,competebat ad istud.*
13 *Ex facto,vel mora principalis nunquam augetur obligatio,vel condemnatio fideiussoris.*
14 *Si stante statuto,quòd dans opem, vel auxilium maleficio,condemnetur inquantum principalis, si principali propter negationem duplicatur pœna, non per hoc pœna dantis opem multiplicabitur, nec diminuetur.*
15 *Fideiussor de iudicato soluendo, non tenetur ad augmentum condemnationis procedentis ex negatione principalis.*
16 *Si ex forma statuti pater teneatur soluere condemnationem filii delinquentis, & est aliud statutum, quòd si condemnatus non soluat intra mensem, quòd teneatur ad pœnam quanti pluris, pater non tenebitur ad istam pœnam quanti pluris.*
17 *Si ex forma statuti pro vulnere imponitur pœna centum,pro morte mille,& accusatus de vulnere decit fideiuss. de iud. soluendo, & pendente iudicio mortuus est vulneratus, licèt iudex formauerit processum super vulnere,tamen poterit condemnare de homicidio,sed fideiuss.non tenebitur ad mille.*

§.In fideiussorem. Secundū Bald. & Paul. de Cast. habet materiā subtilem,& optimam.Et præmitte,quòd ver. quod vtrum veritatem.legitur tripliciter. V no modo in glo.in verbo veritatē.
1 † quod contra fideiussorem non sistentem reum in iudicio, prout promisit, datur actio ad verum, & commune interesse, non autem ad quantitatem taxādam à iudice.¶Secundò modo legitur secundum Ricar.vt hic per Bart. ¶ Tertiò & notabilius legitur secundum Bartol. & alios (& hunc tene) quòd tex. velit dicere,vtrum ista actio contineat veritatem ideſt quantitatem,quæ verè probabit deberi à reo principali,an verò quantitatem petitā in lite, ideſt an fideiussor de iudicio sisti si sit contumax, debeat condemnari in tota quantitate petita per actorem,an in eo solo,quòd actor probauerit verè deberi.Et respō det, quòd tenetur ad quantitatem verè probatam non attenta summa petita in libello. ¶Summa istum.§. cum l.sequenti, vt hic per Barto. In text.ibi actionem dat prætor. ponderā istū text.ad duo.Primò,quòd hic est text.contra glo.Barto. & Docto. qui volunt contra fideiussorem de iudicio sisti nullā actionem prætoriam competere, vt ibi dicit gloss. quam sequitur Fulg eo quia prætor nullam actionem dat, sed competit ciuilis certi condictio.Pro certo est contra istum text.in ver.actionem dat prætor.nisi exponas secundum Alb.dat, ideſt format,
2 quod nihil est. ¶†Secundò probat iste text. quòd contra fideiussorem de iudicio sisti non est parata executio,ex quo competit actio, sed oportet agere via actionis, & sic via ordinaria, secundum Gul.hic,quem reprobat Barto.in l.1.ff.iud. solui.per l.sancimus.in verbo statim.ff.de fideiuss.sed opin.Barto.reprobatur per Angel.& Comensem ibi.In quo distingue,vt per Bal. Angel.Sal.& Moder.hic,cum concor. allegatis per d.Alexand. Quid autem in alio fideiussore contractus? vide Barto.& Ang.
3 in l.1.ff.iud.solui.¶† Tertiò not.in ver.quod vtrum.quod in iudicialibus ex mora particulari succedit interesse totale, quod videtur durum. Et ideo si reus est iussus sistere,vt respondeat li bello vel potitionibus,& fideiussor sit contumax,tenetur ad totale interesse totius causæ non expectato, quòd aliter sit contumax in tota causa, & hoc propter rigorem iudiciorum, vt hic,& l.3.§ fin.& l.cum quærebatur.ff.iud.sol. Secus in alijs obligatio nibus facti extraiudicialibus habētibus tractum successiuum, quia propter particularem moram non succedit totale particulare interesse.l.stipulationes non diuiduntur. in versi. planè.ff.de verbor.oblig.& ibi Barto.in 5.quæstio.assignat rationem diuersitatis.& idem Bar.in l.3.§.si plures.ff.iud.solui. quic-
4 quid teneat Ioan. Fab.in §.1. Insti. de satisd. ¶†Quartò not. in ver. niti pro certa quantitate. quòd fideiussor de iudicio sisti, qui fideiussit non simpliciter,sed in certam quantitatem, vltra
a non tenetur. [a] Ratio est quadruplex. Prima,quia limitata causa limitatum producit effectum.l.in agris. ff. de acq.rer.domi.l. age.& ibi not.Bald.vbi dixi.C.de transact. Secunda ratio, quia obligatio non potest nasci vltra intentionem obligantis.l.non omnis.in princ.ff.si cert.peta. Tertia ratio,quia expressum facit cessare tacitum l.cum ex filio.§.filio.& ibi Barto ff. de vulga.& pupil. Bald.in l.testamento.C.de impu.& alijs substit. Ita expressum præfertur tacito,secundum Bald.in l.3.in 3. colum. C. de hære.inst.Quarta ratio, quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.l fin.cum sim. C.de pac.conuen. Hinc est,quòd substitutus præfertur coniuncto, & sic excludit ius accrescendi.l.2.§.si duo.ff.de bon.poss.secundum tabu. & l.vnica.§.in primo.C.de cad. tol. tamen ista vltima ratio est periculosa,per ea quæ tradunt Barto.& Docto.in l.in prouinciali.in princip.ff.de
5 oper.nou.nunc.Bart.in l.2.cum sim.C.de iure emphy. ¶†Quid autem si illa quantitas erat minor,quàm interesse,an fideiussor possit conueniri ad illud plus? videtur q̄ sic,per glo. in l.fin.ff.si quis in ius voc.non ter.tamen secundum Paul.de Cast.contrarium est verius, quia fideiussor non tenetur in plus, quàm expressè promisit.l.fideiussor obligari.§. 1.ff.de fideiuss. Ad glo. in d.l.fin.respōdet,q̄ ibi loquitur in principali,sed errat,quia imò ibi glo.propriè loquitur in fideiussore de iudicio sisti,vt hic. &
* illa glo.*communiter approbatur*,quæ præstat mirabilem limitatio
6 nem ad hunc text. super qua tamen cogita. † Quid autem si quātitas à fideiussore promissa est maior, quàm principale interesse causæ? videtur fideiussorem non teneri, qui non potest in plus teneri, quàm principalis, sed bene firmius.l.græcè.§.illud ff.de fideiusso. Tene contrarium, quia fideiussor ex mora propria potest se obligare in plus quàm principalis. quod pa-
b tet, q̄a potest [b] promittere pœnam,& ad illam efficaciter tenebitur,licèt principalis non promiserit.vt est glo.singula. *communiter approbata*,in l.sicut.in glo.magna in fin.& ibi Ang.& Imol.
* ff.de fideiuss.& Bart.in l.centum Capuæ. in 2.col.ff. de eo,quod certo loco.vbi non fuit recordatus de illa glo. & Barto.hoc notabiliter limitat in l.hi qui. in pen.col.ff.de fideiusso. Bald.in l. pro ea.in 5. quæst. C. mandati. & istam vltimam quæstio.vide etiam per Paul.de Cast.hic.¶Gloss.1.in ver. promiserit.diuiditur in duas partes.In 1.ponit dictum.In secunda alleg.concor. ad text. vel melius ad dictum suum & sic re vera potest dici tota vna pars. Secunda ibi,& facit. Habes duas regulas,vnā expressè

ADDITIONES.

a ¶Adde facere,quæ scribit Rol.consil.58.nu.10.lib.1.q̄ fideiussor, qui in certa causa fideiussit,non obligatur vltra consensum proprium. Sed solùm ad ea, quæ per stipulationē promisit.l.si vltra.l.Blanditus.C.de fideiuss. Abb. consil. 75.col.2.lib.2.facit Alex.consil.102.nu.5. MASVER.

b ¶Dic,q̄ fideiussor in duriorem causam iurans obligatur tanquam principalis.communem dicit Alex.in c.cùm contingat.nu.174.de iureiu. quod declara vt per Villa.inter commu.opi.lib.6.ver.fideiussor.Mant.patau. sing.537. 661.Io.Fab.in §.fideiussores.nu.6.insti.de fideiuss.Bulgar. in rub. de verb.obl. nu.18.Crem.sing.42. Mathes.56.Alexan.consil. 29. in fin.lib.7.Dec. in Reg. in eo, q̄ minus.nu.12.de reg. iur.consil.379.col.penul.Paris.consil. 12.num. 70.lib.1.&1.consil.97.nu.14. MASVER.

preisè aliam tacitè à contrario sensu. ¶† Prima regula expressa est, quòd fideiussor de iudicio sisti tenetur succedanè vsque ad sententiam l. græcè. §. & post litem. ff. de fideiu. quæ l. non reperitur alibi, secundum Barto. ibi. & Angel. hic, & d. Math. in no. 177. sed concordat. l. 1. in princip. iuncta glo. parua, in ver. iudicio ff. si ex noxa, causa aga. ¶ Limita secundum Bart. Angel. & alios hic, quando actor prosequitur in lit. contra principalem debitorem, secus si esset negligens per duos menses, quia talis fideiussor liberatur. l. pen. C. de fideiuss. cum distinctione, de qua ibi in glo. & per Angel. hic. dixi in §. 1. s. ead. l. ¶ † Sextò limita
8 istam regulam in fideiussore de sistendo. secus in fideiussore, qui promittit aliquem repræsentare iudici, quia si semel præsentauit, est liberatus secundum d. Alex. & Paul. de Cast. hic, est & glo. in l. duobus. §. si ei. in verb. exhibuerit. vbi latè dixi. ff. de iureiur. ¶ † Secunda regula est quæ tacitè colligitur ex hac gloss. à
9 contrario sensu, q̃ fideiussor de iudicio sisti lata sententia liberatur, ex quo sequũtur duo effectus. Primus, quòd talis fideiussio non durat in executione sentẽtiæ, d. l. græcè. §. & post litem. Secundus effectus, quòd fideiussio de iudicio sisti non durat in causa appellationis, & ita est glo. not. in Auth. de his qui ingrediuntur ad app. in prin. Angel. & Paul. de Cast. hic. Bar. in l. cum apud Sempronium. ff. iud. sol. ¶ Amplia istam regulam quatuor modis. Primò non solùm lata sententia, sed etiam instantia perempta, dato quòd de nouo inchoaretur. glo. est not. in l. pen. in glo. mag. C. de fideiuss. quam sequitur, & multum commendat Angel. hic, sicut in fideiussore de iudicato soluendo. d. l. cùm apud Sempronium. ¶ Secundò amplia istam regulam, vt procedat non solùm in causis ciuilibus, sed etiam in criminalibus. glo. est no. in l. si quis reum. ff. de cust. reo. Propterea dixit Bald. in cap. dilectis. in 6. colum. de appel. quod cauere debent officiales, ne incarceratos pro criminalibus relaxent dato fideiussore de iudicio sisti, cùm talis fideiussio lata sententia expiret. d. §. & post litem. sed debent accipere fideiussores etiam de iudicato soluendo. Et dicit Bal. quòd quidam Potestas prędicta ignorans, quia relaxauerat incarceratum pro crimine accepto fideiussore de iudicio sisti, fuit condemnatus in sindicatu, & propterea remansit desolatus. ¶ Tertiò amplia, etiam si fideiussor promisit iudici sistere aliquem in iudicio. & parere mandatis curiæ, adhuc lata sententia fideiussio expirat, ita singulariter tenet Bald. in addi. Specul. in titu. de reo. in 1. colum. d. Alexand hic. ¶ Quartò amplia etiam si fit dictum primo, Promitto talem sistere in iudicio, & omnia facere, quæ sunt in iudicio facienda, quia ista verba debent ad ius referri. ita solus Bald. hic. ¶ Limita quando fideiussor de iudicio sisti ante fuit in mora exhibendi, quo casu commissa est stipulatio ad totale interesse contra reum, & licèt lata sententia liberetur fideiussor ab obligatione principali de sistendo, tamen non liberatur ab interesse prius commisso. Ita tenet Specul. in titu. de accus. in 3. parte. Spec. in §. sequitur. ver. Item quæritur, Ecce. Raph. Fulgo. hic, qui tamen nihil allegat, licèt dicat, quòd non meminit se alicubi legisse. Idem tenet Angel. & d. Alexand. in l. si vero. in princip. infra cod. & ostenditur viua ratione. Nam ex quo fideiussor semel fuit in mora in aliquo actu non sistendi reum, statim commissa est stipulatio ad totale interesse, & tenetur ad totale interesse totius causæ, non expectato fine causæ. text. est hic, & supra dixi, ergo licèt lata sententia fideiussor non teneatur amplius sistere reum principalem, tamen tenetur ad totale interesse, & ad illam totalem obligationem, in qua semel incidit, quamuis contrarium teneat, & malè Raph. Fulgo. in d. l. si vero. in princip. per glo. ibi. & sic Raph. Fulgo. fuit sibi contra-
a rius. ¶ Secundo limita, a quãdo fideiussor simpliciter promisit sistere in iudicio, secus si promisit sistere quandocunque fuerit requisitus, vel toties quoties placuerit iudici, tunc lata sentẽtia non liberatur, secundum Bart. in l. 4. in vltim. colum. ff. de cust. reo quod sequitur Lud. Roma in l. græcè. §. & post litem. ff. de fideiuss. q̃is contrarium teneat Bald. in l. qui crimen. in 3. quæstio. C. qui accus. non pos. per duas rationes, quibus respondet d. Alexand. hic. Aliter etiam & malè tenet Angel. in l. quod si nolit. §. si quid ita. ff. de ædil. edict. argum. illius tex. qui parum facit, & refert ita dicere præceptorem suum hic, q̃ nihil dicit.
20 ¶ † In gloss. in verbo accesserit. not. quòd fideiussor de iudicio sisti non tenetur certam quantitatem promittere loco interesse. & ostenditur vna ratione. Nam actor habet necesse probare verum interesse, vt hic secundum tertium, & verum intellectum, & declarat Barto. & plenius Alb. hic. quod non esset, si fideiussor teneretur certam quantitatem promittere, de quo plenius in l. fin. ff. de præto. stipu. & ad hoc ista gloss. est sing. secundum Bald. in cap. coram. in 2. colum. de offic. delega. ¶ Limita tribus modis, vt per Bartol. & Paul. de Cast. hic, & clarius Bartol. in l. fin. ff. de præto. stipu. & in l. 3. §. sed quamuis. ff. si cui plusquam per l. Fal. post glo. in l. 3. §. si dubitetur. ff. de iud. cum
11 multis concor. de quibus dixi in l. 1. supra eod. † Quid si promissio debet fieri ad consilium sapientis, an sapiens debebit facere apponi certam quantitatem? dic, vt hic plenè per Alexan. ¶ Capio glo. in l. seq. quam diuide in quatuor partes. In prima declarat text. per exemplum, postea formar tres quæstiones. Secunda ibi, sed quid si ab initio. Tertia ibi. Item quid si per iu-
12 siur. Quarta, & vltima est ibi, an idem in eo. ¶ † In secunda parte glo. habes not. limitationem ad hunc text. qui dicit fideiussorem de iudicio sisti teneri ad duplum, vel quadruplum, quia procedit, quando actio, super qua reus principalis conueniebatur, originaliter competebat ad illud, vt in exemplis gloss. sed si actio originaliter nõ competebat ad hoc, sed propter factum rei, puta negationem, vel aliam moram augetur condemnatio, tunc ad illud augmentum incidenter proueniens propter culpam rei non tenetur fideiussor, qui solum intelligitur se obligasse ad id, quod est de principali natura actionis, non quod de accidentali. iuribus in gloss. alleg. & ita alij tenent, licèt Fulg. teneat oppositum, & respondeat ad duas leges in glo. alleg. Et
13 tenendo conclusionem gloss. non obstat. d. l. si quis pro eo. §. si nummos. quia omissis solutionibus Angel. † vera solutio est, quod ex facto, vel mora, vel negatione principalis debitoris nunquam augetur obligatio, & condemnatio fideiussoris, vt hac gloss. & plenè scribitur in l. centum Capuæ. ff. de eo quod cert. loc. & in l. 1. ff. de in lit iur. sed bene potest confirmari obligatio, quæ ante erat inualida, vt ibi in mutuo, quod recorroboratur sequuta consumptione. Et ista reconualidatio obligationis sequuta cõsumptione etiam nocet fideiussori. & ista est
14 proprie casus in d. §. si nummos. quia per hoc non augetur obligatio fideiussoris, sed bene confirmatur. † Et ad istam secundam partem gloss. adde quod not. decidit Bartol. in l. liberis quos. §. posthumus. per illum text. ff. de alim. leg. Stante statuto, quod dans opem vel auxilium maleficio debeat condemnari in tantum in quantum principalis delinquens, si principalis ex delicto debeat condemnari in centum, sed propter eius negationem duplicatur pœna, aut propter confessionem diminuitur, non per hoc multiplicabitur, aut diminuetur pœna istius, qui opem præstitit. In tertia parte glo. die vt dixi in l. 1. ff.
15 de in lit. iur. ¶ † In vltima parte gl. diligenter nota, quòd etiam fideiussor de iudicato soluendo non tenetur ad augmentum condemnationis procedens ex negatione, vel ex contumacia principalis, quod est valde not. Fundat se glo. super l. fin. ff. de fideiuss. in qua tamen non apparet, an ille esset fideiussor de iudicio sisti, & iudicato soluendo. Et tenendo istam opin. glo. cum qua Bal. Angel. Paul. de Cast. & Alexand. simpliciter transeũt, non obstant duo text. de quibus glo. opponit, & non soluit s. d. §. si nummos. Nam respondet, vt dixi in secunda parte huius gl. Ad l. mora. respondet, quod ibi bene mora rei principalis nocet fideiussori quo ad perpetrandum obligationem iam competentem, sed non quo ad augendum. Contrarium tenent Iaco. de Rauen. Alb & Raph. Fulg. hic. Primo ex vi vocabuli, promissionis de iudicato soluendo. & probat text. in l. iudicatum solui. ff. iud. sol. Secundo per text. in l. 3. §. si is pro quo. s. quod quisque iuris. Ad tex. in l. fi. ff. de fideiuss. alleg. in gl. conantur respondere, sed eorum solutiones nihil valent. Nam dicit Fulg. q̃ illa lex decipit Doct. cum gl. quia ille tex. loquitur in contumacia stipulatoris, q̃ non debet nocere reo principali, nec fideiussori. Nos loquimur in mora principalis. Sed credo q̃ æquinocet, vt patet ibi in tex. Vnde respondet, vel q̃ text. ibi non loquitur in fideiussore de iud. sol. sed de iudicio sisti, vel q̃ ibi lata fũ sententia reus fuit contumax in executione in non restituendo rẽ, & illa non nocet fideiussori, quando culpa rei procedit post sententiam, quia tunc delictum rei non nocet fideiussori. sed nos loquimur quando contumacia & negatio rei processit ante latam sententiam, cuius virtute in sententia grauior fuit cõdemnatio, & tũc fideiussor iudicatum solui tenetur. vel dic, vt dixi in l. 1. ff. de in litem iuran. & cum ista gloss. tenet Bald. hic.
16 † Item per istam gloss. tenet signanter Bald. in l. si qua pœna. in antepenul. quæst. ff. de ijs, qui sunt sui vel alie. iur. q̃ si ex forma statuti pater teneatur soluere condemnationem filij delinquẽtis, deinde fit aliud statutum, quod nisi condemnatus soluat condemnationem infra mensem, teneatur ad pœnam quanti pluris,

ADDITIONES.

a ¶ Adde, q̃ tunc sufficit bis sistere, secũdum Alex. in l. si finita, in prin. ff. de dam. infec. si quis autem promiserit aliquem præsentare toties quoties, non liberatur b. na præsentatione, testẽ Rol. consil. 21. nu. 13. lib. 2. qui consil. 58. nu. 2. in fin. videtur tenere contrarium, sed loquitur in simplici promissione, & hic q̃ remaneat eo casu liberatus per præsentationem semel factam. sequitur Cast. in l. duobus. §. 1. per gl. in' ver. exhibuerit. ff. de iureiu. Alex. hic. Quid si dicatur quandocunque? Dic, q̃ tenebitur præsentare etiam vltra sententiam. Crem. ing. 11. Qua de re plura not. Alexan. consil. 145. lib. 2. Afflic. dec. 130. Gabriel. commu. opin. lib. 7. conclu. 40. Roma. consil. 15. MASVER.

pluris,quòd iſto caſu pater non tenebitur ſoluere illam pœnã quanti pluris,per iſtam glo.quia pater,vt fideiuſſor tacitus iudicatum ſolui non debet teneri ad pœnam cõtumaciæ,niſi ver-
17 ba ſtatuti aliud ſonarent. quod reputat Bald. not. † Item per iſtam gloſſ. decidit Spec.in titu. de fideiuſ.§.1.verſ.ſed pone ei. cum ver. ſequen. q̃ ſi ex forma ſtatuti pro vulnere imponitur pœna centum,pro homicidio verò imponitur pœna mille,& accuſatus de vulnere dedit fideiuſſorem de iudicato ſoluendo,ſed pendente iudicio ſequatur mors vulnerati,quo caſu licèt iudex formauerit inquiſitionem ſuper vulnere, tamen poteſt condemnare de homicidio,quia cenſetur idem proceſſus, ex quo mors ſequitur ex illo vulnere,vt latè per Barto.& alios in l.damni.§.cũ parietem. ff.de damn.infect. Tamen fideiuſſor non tenebitur ad pœnam mille. de quo per Barto.& alios in l. fideiuſſores magiſtratuum.ff.de fideiuſſo. & latè Ludo. Rom. hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Promittens ſiſtere Titium in iudicio, mortuo Titio liberatur, ſicut debitor ſpeciei perempta ſpecie ante moram liberatur, & nu.2.4. & 15.*
3 *Hæres,in quem tranſit inſtantia cauſæ,tenetur denuo ſatiſdare,cùm per mortem rei extincta ſit prima ſatiſdatio.*
5 *Fideiuſſor ſi fuerit diſiunctiuè obligatus, vel ſiſtere, vel ſoluere iudicatum, an per mortem rei liberetur ab vtraque obligatione.*
6 *Poteſtas ſi teneatur ex forma ſtatuti ſtare ad ſyndicatum pro familia, & ſoluere condemnationem familiarium, non tenetur ſtare ad ſyndicatum, pro eo qui interim decedit.*
7 *Iudicis præceptum continens impoſſibile,eſt ipſo iure nullum, dato quòd iudex ignoret.*
8 *Impoſſibilitas ſuperueniens intra terminum excuſat, ne ex lapſu termini quis conſtituatur in mora, ſicut ſi impoſſibilitas fuiſſet a principio.*
9 *Præceptum pœnale de faciendo aliquid intra certum terminum habet tacitam conditionem, ſi erit poſſibile illud in termino fieri.*
10 *Mors ciuilis,& naturalis an æquiparentur.*
11 *Stante ſtatuto,q̃ vxore mortua in matrimonio ſine liberis, maritus lucretur dotem,quòd ſi mulier ingrediatur religionem ordinis mendicantium,maritus ſimiliter tunc debet lucrari dotem ex forma ſtatuti, ſicut ſi naturaliter eſſet mortua.*
12 *Præcepti tempore quando erat iam mortuus ſiſtendus, liberatur fideiuſſor,nec tenetur hæredem ſiſtere.*
13 *Debitor in inſtrumento expreſsè conuenit, quòd ſi non ſoluerit in termino,poſſit incarcerari, præſuppoſito, quod tale pactum valeat, hæres debitoris quamuis non ſoluat, non poterit vigore talis pacti incarcerari.*
14 *Diuerſitatis ratio triplex inter pactum, & ſtatutum.*
16 *Stipulatio, an ſtatim ſit commiſſa,quando cœpit eſſe certum, quòd non potuit impleri, an verò tunc committatur, quando erit lapſus totus terminus.*
17 *Mitius agitur cum lege, quàm cum homine.*
18 *Terminus,qui ſupereſt,an impediat ſaltem executionem.*
19 *Promiſſio iudicialis,& promiſſio facta extra iudicium,an differant.*

LEX IIII.

SI deceſſerit. Iſta lex habet materiam, quæ multam declarationem requirit. Diuiditur in duas partes. In prima loquitur, quãdo reus deceſſit antequam fideiuſſor eſſet in mora. Et circa hoc ponit tria dicta. In ſecunda loquitur, quando fideiuſſor prius fuit in mora, poſteà reus deceſſit. Secunda ibi, ſi autem poſt diem. hoc dicit. Si reus, qui debuit ſiſti in iudicio mortuus ſit naturaliter, vel ciuiliter ante moram,fideiuſſor de iudicio ſiſti liberatur, ſecus ſi poſt morã.
1 ¶†Not.quòd promittens ſiſtere Titium in iudicio,mortuo Titio liberatur, ſicut debitor ſpeciei perempta ſpecie ante morã liberatur.l.ſi ex legati cauſa.ff.de verb.obl. & l.quod te.ff.ſi cert. pet. & ad iſtũ text.adde.l.ſed & hi.§.ſinautem. ff.de pub.l.ſanci
2 mus.ver.pen.& fin. C.de fideiuſ. ¶†Ex iſto not.ſequuntur duæ illationes. Prima eſt, q̃ qui promiſit ſiſtere Titium in iudicio,
3 eo mortuo non tenetur ſiſtere eius hæredem. ¶†Secunda illatio eſt,q̃ hæres in quem tranſit inſtantia cauſæ, vt ſtatim dicã, tenetur denuo ſatiſdare, cũ per mortem rei extincta ſit prima ſatiſdatio.l.ſi ab arbitro.§.fi.ſ.eo.l.p̃toriæ.vlti. ff.de præto. ſtipula.l.ſi finita.in prin.ff.de dam.infec.ſm Bal. & Paul.de Caſt. hic. contra tamen primam illationem fortiter obſtat, quia ex quo inſtantia cauſæ trãſit ad hæredem.l.ſi eum hominem.vbi Bart. ff.de fideiuſſ.l.tam ex contractib.ff.de iud. & ſatiſdatio de iudicio ſiſti præſtatur occaſione inſtantiæ. Patet,quia finitur, finita inſtantia,vt dixi in l.2.§.fi.ſ.eo. ergo vĩ q̃ debeat extendi ad perſonam hæredis.Bar.hic,& cæteri Doct.ĩdent, q̃ ideo ſit, quia ſiſtere eſt factum cohærens perſonæ defuncti,ideo nõ veniat hę
res.l.vnica.§.ne autẽ.& quod ibi Bal. C.de cad.tol. quæ ſoluti
4 non ex toto eneruat difficultatem. ¶†Limita iſtum tex.vt proceedat in fideiuſſore de iudicio ſiſti ſimpliciter, ſecus ſi copulatiuè ſit fideiuſſor de iudicio ſiſti, & de iudicato ſoluendo, tunc per mortem rei, quamuis liberetur à iudicio ſiſti,ex quo ſiſtere non poteſt,quia illud factum.ſ.ſiſtere cohæret perſonæ defuncti ſm,tamen tenetur ſoluere iudicatum, & ſic non liberatur à ſecunda obligatione de iudicato ſoluendo,quia illa conſiſtit in quantitate,vel in re,quæ mortuo Titio poteſt impleri, text.eſt in l.ſeq.ſm vlt.lec.gl.ibi,& etiam ſm lect.Bar. & cõem, quæ in effectu non diſcrepat à lec.gl.iuncta.l.4. in prin.ff.ſi quis cau. & tamen prima facie vĩ aliter dicendum,ex quo mortuo principali iſte non poteſt aliter condemnari, quia ſnĩa contra mortuum lata,nulla eſt.l.pen.& fi.ff.quæ ſen.ſine ap.reſcin.vnde dato,q̃ hæres,in quẽ tranſit inſtantia,condemnetur, de eius condemnatione fideiuſſor non promiſit, ergo non vĩ teneri. Contrarium tamen vt prædixi videntur velle Bart. & alij communiter in l.ſeq. & ibi dicam. † Quid ergo ſi diſiunctiuè fuerit fi-
5 deiuſſor obligatus,vel ſiſtere,vel ſoluere iudicatum? Dic,q̃ per mortem rei liberatur ab vtraque obligatione.ita not. Bald. in l. ſed & ſi quis,in princ. in lect.antiqua.ſ.ſi quis cau.& ante eum Spec.in tit.de accuſ.in 3.parte.§.fi.ver.item quærit, ecce. Imol. in l.4.§.ſi ex conuentione.ff.de re iudi. quod not. q̃a magna eſt
6 ampliatio ad iſtum text. † Item per iſtum text. dicit not. Bald. hic in lec.antiqua, q̃ ſi ex forma ſtatuti Poteſtas teneatur ſtare ad ſyndicatum pro ſua familia, & ſoluere condemnationem familiarium, q̃ non tenetur ſtare ad ſyndicatũ pro eo, qui interim decedit,per hanc legem. Adde bonum tex.in l. ſed & hi. §.ſiue autem. ff. de publi. Conſidera tamen, q̃ Poteſtas dicitur fideiuſſor iſto caſu non ſolùm de iudicio ſiſti,ſed etiam de iudicato ſoluendo,& ĩo in caſu,in quo poſſet familiaris poſt mortem condemnari, Poteſtas teneretur,vt patet ex his,quæ proxi
7 mè dixi. ¶†Secundo not.in ver.quod ſi ignorans.ſm Alb.Bald. Ang.& Moder.hic, q̃ præceptum iudicis continens impoſſibile eſt ipſo iure nullum,dato quòd iudex ignoret,vt hic,& l.pe. in fi.& l.fin.ff.quæ ſent.ſine appel. reſc. & l.de qua re.§.fin.ff.de iud. ſecus ſi non erat omnino impoſſibile ſed difficile, quia ſi Poteſtas fuit ignorans valet,aliàs ſecus.l.quæſitum.cum glo.in
8 ver.iudicatum.& ibi Bar.ff.de re iudi. ¶†Tertio not.ex text.ibi vel poſt decretum. q̃ impoſſibilitas ſuperueniẽs. ſ. terminum excuſat, ne ex lapſu termini quis conſtituatur in mora, ſicut ſi impoſſibilitas fuiſſet à principio. Facit quod vult Inno.in c.P. & G.de offic.deleg.de eo,qui fuit excõicatus,niſi ſolueret infra certum terminum, q̃ ſi medio tpe interueniat difficultas, vĩ
9 impoſſibilitas excuſet. † Et ſic habes correlariè notare ex tex. q̃ præceptum pœnale de faciẽdo aliquid. ſ. certum terminum habet tacitam conditionem, ſi erit poſſibile illud in termino fieri & ideo ſi non ſit poſſibile,excuſatur à pœna, niſi nimium ſe arctaſſet,vt hic in glo.& plenius per Paul.de Caſt. & d.Alex. qui per hoc inferunt ad quæſtionem de matre, quæ nimiũ ar-
10 ctauit ſe ad petendum tutorem filio. ſ. terminũ anni. ¶†Item
a not.ex text.ibi deceſſerit,aut amiſerit ciuitatẽ. q̃ mors ciuilis,
b & naturalis æquiparantur. Facit.l.1.§.pen. ff. de contratab. & ratio eſt ſm Ang. quia hæc habet eundem effectũ prout mors naturalis,cùm deportatus perdat ciuitatem.l.legati.ff.de pę.Itẽ perdit omnia,quæ ſunt iuris ciuilis.l.quidam.ff.de pen.per conſequens non pòt eſſe in iudicio.l.is qui reus.ff.de pub.iud.l.4.in prin.ff.ſi quis cau.ergo ita debet liberari fideiuſſor ſicut,ſi verè, & naturaliter eſſet mortuus.Et q̃ mors ciuilis æquiparetur naturali,qñ eũdem effectũ habet,dicit gl. 16.q.1.in c.placuit.Bart. in l.cũ pater.§.hæreditatẽ.ff.de leg.3. & Authẽ.ſi qua mulier. vbi
11 dixi. C. de ſacroſ. eccleſ. † Ideo iſto anno conſului in ciuitate Veronæ,ſtante ſtatuto, q̃ mortua vxore in matrimonio ſine liberis maritus lucretur dotem, q̃ ſi mulier ingrediatur religio-
c nem c ordinis mendicantiũ, q̃ maritus ſimiliter tunc debet lucrari

ADDITIONES.

a ¶Mors ciuilis. Adde Bal.in Auth.ſi qua mulier.C.de epiſ.& cler.in l.Gallus in §.& quid ſi tantum.ff.de libe.& poſthu. Docto.in c.cum ſis,de conuer.coniu. Archi.in c.in veteri.77.diſt.Ant.de But.in c.licèt vndique.in pen.col.de offic. deleg.Abb.in cle.ne Rom.de elect.

b ¶Dic,q̃ æquiparantur in caſu, in quo ex ciuili effectualiter cauſaretur idem quod per naturalem, ex quo ſequitur q̃ monachus ſeruus, & perpetuò exulatus effectualiter dicuntur mortui, ſecundum cõem per Villa. inter communes opi.lib.10.ver.mors ciuilis. Qua de re plura ſcribit Boer.q.323.n.6.Vbi mors ciuilis his duntaxat caſibus naturali confertur, & exequatur,quos ius expreſſim dictat,ſecundum cõem ibi:cui adde Abba.in c. tuæ diſcretionis, extra de pœnis.faciũt not.p Bar.ĩ l.2.ff.de publ.iudic.Bal.ĩ l.reos.C.de accu.MASVER.

c ¶Religionẽ. Adde Bar.in l.iubemus.in §.ſanè.C.de ſacroſ.eccl.Bal.in l.fi.C.de dotis promiſ.Paul.de Caſt.in l.ſed hoc ita.ff.de re iud.Bar.in conſil.incip.q̃ri, an ſtatuto.Idem Barto.conſil.incip.ſtatuto cauetur.Angel.conſil. 178. incip. ſtatuto ciuitatis Camerini.

erari dotem ex forma statuti:sicut si naturaliter esset mortua, per tex.in l.Deo nobis.ad fi.prin.& ibi in terminis Bal.in 3.col. ad fi.& Pau.de Cast.C.de epis.& cler.& est tex.in §.si vero constante.& ibi gl.in ver.placitum.& Ang.in primo not.in Auth. de sanc.epis.notat idem Ang.in §.illud. ad fi.per illum tex. in Auth.de mona.quamuis contrarium teneat Salice.in d.l.Deo nobis.Et de hoc,an mors ciuilis æquiparetur naturali,vide per Bar.& alios in l.ex ea.§.in insulam.ff.de ver.ob.& l.Gallus.§. & quid si tantum.cum ibi traditis.ff.de libe.& posth.& glo.sing.in c.susceptum.de rescrip.in 6.quæ dicit,q̃ mors ciuilis non æquiparatur naturali,nisi in casibus à iure expressis. ¶ Capio glos. mag.in verbo sistendi causa.quam diuide in quatuor partes.In prima declarat tex.In secunda colligit tres casus.in l.nostra, & circa primum fortiter opponit,& soluit. In tertia circa secundum casum tex.format duas difficiles quæstiones. In quarta ponit tertium casum tex.& tanquam sit indubitatus circa eũ nihil addit.Secunda ibi,tres casus tantum ponit.Tertia ibi, secundus casus est.Quarta,& vltima ibi, tertius casus est planus.

12 Posset aliter diuidi,sed pro nunc sufficiat ista diuisio.¶†In ea. glo.ibi,non vt noceat,vt hic.Pro clara intelligentia gl. assumo primum casum tex qui est, q̃ quando tempore præcepti erat iam mortuus sistendus,liberatur fideiussor:nec tenetur hæredem sistere.Contra istud fortiter opponit glos.de l.cum quasi. hic in ea alleg.vbi hæres grauatus in testamento manumittere seruum,si eum manumittat,habet ius patronatus: si verò non manumittat tempore debito,seruus ipso iure efficitur liber p̃ Senatusconsultum Rubricanum, de quo loquitur ille titulus: & hæres perdit ius patronatus, nisi absens ex iusta causa non manumisit in tempore debito.dicitur ibi in tex.q̃ si iudex per decretum suum declarat istum,qui debet manumittere,abesse ex iusta causa, ita q̃ non dicatur negligens nec perdere ius patronatus,si tempore decreti iudicis iam erat mortuus,prodest eius hæredi.Quæritur ergo in textu nostro effectus fideiussionis, quæ non transfertur in hæredem mortuo principali,vt fideiussor cogatur hæredem sistere.Glo.respondet, q̃ ibi trãsfertur ad p̃ficuũ hæredis. s.vt hæres ius patron.retineat, nõ vt noceat,vt hic.Adde q̃ ita etiam respondet gl.in l. Neratius. ff. de regu.iur.& glo.in l.pe.ff.quæ sen.sine app.rescin. Ista solutio gl.non videtur esse bona:quia iudicium non debet claudicare. l.fi.C.de fru.& lit.expen.c.cum inter R.de exce.Hinc est, quod quemadmodum non valet sententia lata contra absentẽ non citatum,eodem modo non valet,si in eius fauorem sit lata.vt no.in l.furioso.ff.de re iud.& in l.ea quæ.C.quomodo,& quando iudex.Considera etiam si contra istam solutionem põt adduci,q̃ videtur inepta:quia etiam hoc est proficuum hæredis transire obligationem fideiussoriam ad hæredem,cùm non teneatur aliam præstare.Alio modo respondet glo.in d.l.pen.ff. quæ sen.sine app.rescin.Bar.in l.in summa.§.fi.ff.de re iudic.& Pau.de Cast.hic,q̃ ibi speciale sit fauore libertatis,& in consequentiam resultat commodum iuris patronatus quo ad hæredem mortui.Istam solutionem etiã sequitur D.Alexã.hic, sed non valet,& eam reprobant Albe.& Salic.hic:quia in hoc nullus est ibi fauor libertatis,cùm omnino seruus ad libertatem perueniat:& sic solùm ibi consistit in iure patro.¶ Alio,& tertio modo respondet Alb.hic,& Raph.Cum.in d.l.pen.q̃ contrarium loquitur in decreto iudicis,quod potius respicit rem, quàm personam:ideo cùm sit reale transit etiam ad hæredẽ. Quarto modo respondet Raph.Fulg.hic,q̃ illa sententia poterat cadere & in defunctum,& in hæredem.nam etiam defunctus dicitur abesse.¶ Quintò modo respondent Bar.& Ang.& alij Moder.hic,q̃ in ista l.promissio de sistendo Titium in iudicio cohæret personæ,ideo non transit ad hæredem, per regu-

13 lam.l.vnicæ.§.ne autem,& ibi Bal.C.de cadu.tol.† Per hoc infert no.Bar.hic,q̃ si debitor in instrumento expressè cõuenit, q̃ si non soluerit in termino possit incarcerari,præsupposito q̃ tale pactum valeat,de quo per Bar.in l.Titio centum §.2.ff.de condi.& demon.& in l.alia.§.eleganter.ff.solu.matr. quòd hæres debitoris,quamuis non soluat, non tamen poterit vigore talis pacti incarcerari.Adde secus esse in statuto:quia si statutũ disponat,q̃ debitor non soluens possit incarcerari,eo mortuo similiter eius hæres poterit incarcerari:& sic statutum de incarcerando loquens in debitore habet locum etiam in eius hæredẽ.Ita tenet Bal.& alij in l.postulante.in princ.ff.ad Trebel. vbi Dom.Alex.limitat tribus modis post Bald. in l. per diuersas.in 10.q.C.mandati.& post Salic.in l.fi. §. in computatione. C. de iure delib.Idem tenet Ang.in l.1.C.qui bo.ced.pot.Ludo.in d. lalia.§.eleganter.Pau.de Cast.& Dom.Alexã.hic,quicquid teneat Ang.sibi contrarius in repe.l.nemo carcerem. in vlti. car.

14 C.de exac.tri.lib.10.†Et puto,q̃ triplex sit ratio diuersitatis inter pactum,& statutum. Primò,q̃ statutum semper loquitur, & semper est in viridi obseruantia.l.Arriani.in fi.C.de hære. & sic loquitur in hærede,sicut in debitore,cùm tunc hæres sit debitor.Et ad hoc bene faciunt quę dixi in l.pe.§.fi. ff. ne quis eũ qui. vbi feci differentiam, an facultas iurandi inducatur à lege,vel à statuto:& tunc transeat ad hæredes: secus si ex voluntate,vel ex conuentione partium.Secunda ratio est: quia plus potest statutum quàm pactum,vt declarat Bar.in l. omnes populi.in 3.q.3.q.prin.ff.de iust.& iur.Tertia ratio est: quia in pacto,qñ verba pacti sunt dubia,debẽt interpretari ꝯ eũ,q̃ ex pacto se fundat,cùm debuerit legem apertius dicere: & sic facere de hærede mentionem.l.veteribus.ff.de pact.¶ In ead.gl.ibi,

15 & conditionem,s.si tunc viuat.†Pro clara intentia reassumo qõ.glos.quid si fideiussor promisit sistere Titium infra decem dies,& intra illum terminum non fuit in aliqua mora, sed in aliqua culpa: puta,quia nimium se angustauit, an si interim moriatur Titius,fideiussor liberetur? Et subijcio exemplum. Fideiussor promisit sistere in iudicio infra decem dies Titium distantem per decem dietas à iudicio, & passus est labi octo dies, ita quòd non supersunt nisi duo,infra quos impossibile est,eum sistere,si Titius moriatur infra illos duos dies, an fideiussor teneatur?Dubium facit:quia licèt fideiussor nondum sit in mora:quia non est lapsus totus terminus ad sistendum: tamen fuit in culpa:quia se angustauit ad tam breue tempus, infra quod est impossibile,etiam si Titius viueret, quòd sisteretur.Glo.obscurè respondet,sed vult, quòd fideiussor teneatur.

16 †Sed dubium est, an stipulatio statim sit commissa, quando cœpit esse certum,quod non poterit impleri,an verò tunc cõmittatur,quando erit lapsus totus terminus?glo. dicit considerandum esse,quod promissio de sistendo habet in se diem, & hoc est clarum. Item habet in se conditionem.s.si Titius viuet.gl.in hoc inaduertenter est locuta,secundum Bal. & Pau. de Cast.quia cum ista conditio tacita insit ex natura actus, nõ reddit dispositionem conditionalem: nec attenditur. l. conditiones extrinsecus.ff.de conditio.& demonst. vnde debuit melius dicere gl.quod inest tacita conditio.s.si non sistatur:& quo ad conditionem quamprimum certum est, quod non potest sisti,statim clarum est commissam esse stipulationem.Verùm supereſt adhuc dies,& ista præualet,secundum glo. Ista sol. gl. potest dupliciter intelligi.Primò,quod dies quæ supereſt,facit vt si contingat Titium interim mori, stipulatio nullo modo committatur,& fideiussor nullo modo teneatur.Secundò potest intelligi, quòd dies quæ supereſt non impediat stipulationem committi:quia bene committitur, sed impediat executionem:quia donec terminus venerit, non potest fieri executio.Ad hoc gl.alleg.tres leges ad idem,quę tamen sunt de directo contrariæ.nam.l.insulam intra biennium.dicit, q̃ dies quæ supereſt impedit,ne stipulatio vllo modo committatur. l. cũ stipulatus sim mihi à Proculo.dicit,quòd stipulatio mero iure committitur,sed non in effectu,quia non potest fieri executio,donec dies supereſt.l in illa.dicit,quod non obstante termino qui supereſt,stipulatio statim committitur, & potest fieri

17 executio,& sic mero iure,& in effectu.†Pro concordia *communiter* dicitur secundum Bartol.& alios hic,& plenius in l. cum stipulatus, quòd quando quis promittit facere aliquid intra certum terminum:puta sistere,& tunc aut eo casu, quo non faciat,puta quia non sistit,promittit interesse, & tunc quia interesse est quædam pœna legis, & semper mitius agitur cum l. quam cum homine,ideo dies qui supereſt,impedit stipulationem committi,quo ad interesse:& sic fideiussor in totum excusatur. Ita propriè loquitur d.l.insulam.Aut verò quis promisit facere,seu sistere:eo casu quo non faceret,promisit certam pœnam:& in hac durius agitur: quia stipulatio ipso iure committitur, quamprimum certum est in termino facere nõ

18 posse.Ita loquitur d. l. cum stipulatus. † An autem terminus, qui supereſt,impediat saltem executionem, Bartol. hic concludit, quòd sic, sed per hoc non solueretur. d.l.cum stipulatus.& d.l.in illa. Ideo pro concordia debet distingui: aut conuentio incipit à promissione pura:aut à conditione,vt dicam in 2.quæstio.glos.declarat Barto.in d.l.cum stipulatus. Breuiter quo ad quæstio.glo.nostræ concludunt antiqui. & Bartol. cum quo alij tenent,quòd in quæstio.glo.fideiussor non tenetur ad pœnam,nec ad interesse:quia culpa sua, quæ præcessit in se nimium angustando, non erat angustata ad casum mortis. Ideo ille casus non attenditur,per casum. l.si vehenda. §. idem iuris.cum seq.ff.ad legem Rho. de iact. & licèt Paul. de Castr. dicat se non intelligere, quid in hoc velint Doctor. tamen melius declarando solutionem Doctor. hic ex mente eiusdem Paul.de Castr. dic, quòd ideo in quæstio. glos.culpa fideiussoris, quæ præcessit patiendo labi octo dies, ita quod non supererant nisi duo, intra quos absens sisti non poterat, ista culpa, ideo attendi non debet: quia etiam si fuisset diligens, & intra octo dies eum adduxisset ad ciuitatem:

tamen ante terminum non potuiſſet ſiſtere: & ſic omnino intra illos duos dies fuiſſet mortuus: & ſic diligentia non plus feciſſet,quàm negligentia.Ideo attendi non debet. nam ſi fuiſſet culpa,quæ dedit cauſam mortis,ſecus eſſet l.ſi vt certo, §.ſed interdum.ff.commo. Hinc eſt, ꝙ ſi mors non fuiſſet ſequuta,tunc culpa faceret eum teneri.l.2. §. ſi quis tamen, vbi tex.no.ff.ſi quis cau.quem ad goc alleg.Pau.de Caſtr. hic, licèt aliter ſoluat Bal.vt hic per Alexan.Et ad concordiam illorum trium iurium,quæ videntur contraria,& ſupra declaraui,vide bonam glo.in c.vbi periculum. in prin.de elec.in 6.& eſt tex.in
19 c.commiſſa.eo.tit.¶†In ſeq. [a] q.gl.ibi, item quid ſi promiſiſti,
a gl. malè dicit conſtituendo differentiam inter promiſſionem iudicialem,& promiſſionem factam extra iudicium: imò idē in vtraque,prout tenuit,& melius glo. in l.ſi homo mortuus. ff.de verb. ob. Vnde diſtingue melius:aut conuentio incipit à promiſſione,aut à conditione. Primò caſu pone exemplum. Promitto purè dare tibi Titium intrē 10.dies, & ſi non dedero,promitto decem.Pone,ꝙ interim moriatur Titius ſine culpa mea:ego ſum liberatus à Titio,& à pœna: quia ego non teneor ad pœnam, niſi ſim in mora dandi Titium: & ſic pœna committitur ex mora non dandi Titiū: ſed ego non fui in mora,nec in culpa,ꝙ mortuus ſit Titius ante tempus: ergo ſum liberatus à pœna.d.l.ſi homo mortuus. Aut conuentio incipit à conditione.puta,ſi non dedero tibi Stichum intra 10.dies, promitto decem nomine pęnæ.Pone,ꝙ Stichus inita iſtos 10.dies ſine culpa mea moriatur:ego tamen teneor ad pœnam.l.in illa ſtipulatione ſi calendis.ff.de ver.ob.ratio eſt:quia iſto ſecundo caſu pœna non committitur ex mora. Ratio rationis eſt: quia Stichus erat ſolùm in conditione,non in obligatione,nec petitione.l.ſi quis ſub conditione dandorum. ff. ſi quis omiſſa cauſa teſt.Stichus ergo peti non poterat: & vbi non poteſt eſſe petitio,ibi nec mora.l.pupillus.in princ.ff.de noua. iuncta l. lecta.ver.pe.ff.ſi cer.pet. ergo cùm hic non poſſit cadere petitio,per conſequens nec mora,ergo pœna non poteſt dici cōmiſſa ex mora,quia hic mora cadere non poteſt: ergo pœna dicitur ſolùm promiſſa in defectum conditionis:ergo quomodocunque conditio deficiat,pœna committitur, & debetur.d. l.in illa ſtipulatione ſi calendis. Et adde quæ habentur in l. ad diem ff.de ver.ob. Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶In ſequenti.q.Adde ad iſta quæ dicit,Pau.de Caſt.conſi.146.inci.videtur, ꝙ c,Pau.& Dec.conſi.45.col.9. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Fideiubens in certa quantitate pro eo,qui tunc erat condemnatus, non liberatur illo naturaliter,vel ciuiliter mortuo.*
2 *Sententia lata,& ſic ſequuta condemnatione,tollitur fideiuſſio de iudicio ſiſti.*
3 *Fideiuſſio de iudicato ſoluendo, non extinguitur morte naturali, vel ciuili,ſicut extinguitur fideiuſſio de iudicio ſiſti.*
4 *Sententia condemnatoria ſi eſſet lata ſuper eo ſuper quo reus erat conuentus,licèt fideiuſſor prius fuiſſet in mora ſiſtēdi reum principalem, tamen adhuc lata ſententia liberatur.*
5 *Fideiuſſio de iudicio ſiſti non requiritur in caſibus,in quibus poteſt perueniri ad diffinitiuam abſque litis conteſtatio. vide etiam cautelam. num.6.*
7 *Cauſa affectata,& procurata non prodeſt quantum ad beneficium reſtitutionis in integrum.quod eſt de iure ſingulari.*
8 *Delinquens ſi procurauit ſe conueniri coram officiali minoris curiæ, vbi minor pœna imponitur de delicto,an iſta præuētio patrocinet ſibi,quin proceſſus contra eum factus poſtea coram officiali maioris curiæ valeat, & teneat.*
5 *Actus licèt deuoluatur ad Epiſcopum propter negligentiam capituli, tamen ſi Epiſcopus hoc procurauerit,ad eum non deuoluitur.*

LEX V.

I verò Legitur altero de tribus modis. Vno modo ſm gl.in prin.ꝙ iſte tex.loquatur in fideiuſſore de iudicio ſiſti, & iſte variat in gl. altero de trib modis. Scdo modo legitur ſm gl. in fin.ꝙ iſte tex.loquat in fideiuſſore de iudicato ſoluēdo.Tertiò modo legitur extra gl.per Bart.& Doct.hic,ꝙ tex. loquatur in fideiuſſore,qui poſt condemnationem fideiuſſit in certa quantitate.puta,in quantitate contenta in condemnatione, & iſte intellectus eſt planus ſine violatione literæ, ſm quam ponitur caſus diuerſus,& in iure,& in facto à l.præcedenti.& ſecūdum
1 iſtum intellectum h.d.†Fideiubens in certa quantitate pro eo, qui tunc erat condemnatus,non liberatur illo naturaliter, vel ciuiliter mortuo.h.d.¶Capio gl.magnā, quam diuide in duas partes princi. prout duos principales ponit intellectus ad text. ſed primus variatur in tres ſecundum diuerſitatem literæ. Se-
2 cundus eſt prope fin.glo.ibi,vel dic,quòd hic fatildedit.¶†Pro introitu glo.opp.dupliciter.Et primo ſic.nam lata ſententia,& ſic ſequuta condemnatione tollitur fideiuſſio de iudicio ſiſti. l.Græcè.§.& poſt litem.ff.de fideiuſ.dixi in l.2.§.fi.ſupra eo.quā to magis debet à princ.impediri per regulam. l. patre furioſo. ff.de his.qui ſunt ſui vel alie.iur.ergo ſi quis fideiubeat pro condemnato:& ſic lata ſententia non debet valere fideiuſſio:& tamen tex.noſter vult contrarium. Secundò deportatus cenſeē
a ſeruus,& non poteſt eſſe in iudicio, [a] vt dixi in l. præcedenti, ſed ſi quis fideiubeat pro ſuo ſeruo,vel alio,qui non poteſt eſſe in iudicio,fideiuſſio eſt nulla.l.2.§.1. ſupra eod. l. de die. §. ſi ſeruus.s̄.eod.Propter iſta glo. ponit duos intellectus principales,ſecundum primum intellectum iſte tex.loquitur in fideiuſſore de iudicio ſiſti,qui non liberatur per mortem naturalem, vel ciuilem principalis:eo quia fideiuſſor iam fuit in mora,antequam reus moreretur:& ſic propter moram præcedentem mors non liberat ipſum fideiuſſorem,& iſtud idem erat deciſum in l.præceden.in fi.Ideo iſte intellectus reprobaē per Bart. & Doc.propter aduerſatiuam,ſi verò,quæ denotat diuerſitatem in iure,& in facto,prout dixi in l.pe.s̄.titu.1. Tu ex alio reproba:quia quòd in hoc tex.fideiuſſor prius fuerit in mora,nō dicitur in tex.& ſic eſt diuinare.Imò fortius mora dicitur dolus.l.dolus.ff.mandati.l.non poteſt dolo carere.ff.de regu.iuris. Imo.& Dom.Alex.in l.ſi mora.ff.ſolu.matr. ſed in dubio non præſumitur dolus.l.quoties.§.qui dolo.ff.de proba. Et facit ratio:quia dolus dicitur delictum,vt no.Bar.in l.1.in fi.per illum tex.ff.de fideiuſ.tut. & eſt melior tex.in l. 1. §. nunc tractemus in ver.planè.ff.de tute.& rā.diſtra. ſed in dubio nunquam debet preſumi delictum.l.merito.ff.pro ſoc.& in l.moueor.& ibi ad hoc no.Bal.C.de ſer.expor.Item dum gl.intelligit iſtum tex. in verſ.pro condemnato. de condemnato per relegationem, malè intelligit:quia text.eſſet ſuperfluus, dum poſtea ſubdit, aut amiſit ciuitatem.¶Secunda principalis lectu.eſt, quòd iſte
3 tex.loquatur in fideiuſſore de iudicato ſoluendo. † Ex hoc intellectu habes, quod fideiuſſio de iudicato ſoluendo non extinguitur morte naturali, vel ciuili rei principalis, ſicut extinguitur fideiuſſio de iudicio ſiſti,vt in l.præcedenti. Rationem diuerſitatis dic,vt hic per Bart. ſed iſte intellectus, licèt in ſe ſit verus,non conuenit literæ, quæ dicit, quòd fideiuſſit pro condemnato:ſed fideiuſſor de iudicato ſoluendo dicitur propriè,
* qui fideiubet in lite pro futura condemnatione: ſed ſic eſt, ꝙ qualitas adiecta verbo,debet intelligi ſecundum tempus verbi,cui adijcitur.l.in delictis.§.ſi extraneus.ff.de noxa. ergo ten.
4 debet intelligi, quando reus iam erat condemnatus tempore fideiuſſionis.Ideo tene intellectum Barto. & *communem*, vt ſupra dixi.†Item aduerte circa glo.ibi.non in eadem, qua conuenitur.Iſta gl.innuit ſecundum Fulgoſ.& bene,quicquid dicant Ang.& Alex.hic,ꝙ ſi eſſet lata ſententia condemnatoria ſuper eo,ſuper quo reus erat conuentus,licèt fideiuſſor prius fuiſſet in mora ſiſtendi reum principalem:tamen adhuc lata ſententia liberatur:& iſto modo multum extenditur regula d.l. Græcè.§.& poſt litem.Confirmat Fulgo.in lec.antiq.quia ſententia ſubſequuta declarat nihil interfuiſſe actoris,ꝙ reus prius ſiſteretur.ideo mora præcedens non attenditur.arg.l.ſi vehenda.§.
5 pen.ff.ad leg.Rhod.de iac.¶†Confirmo per id,quod ſingulariter tenet Ang.in l.Iul.in fi.j̄.eo.vbi tenet,ꝙ in caſib.in quib.pōt perueniri ad diffinitiuam abſque lit.conteſt. non requiritur fideiuſſio de iudicio ſiſti:quæ ideo præſtatur,vt poſſit ad diffinitiuam perueniri.Breuiter teneo ꝯ gl.& Fulg.hic,per auctoritates,& rōnes,quas dixi in l.2.§.j.s̄.eo.& ipſemet Ful.in lec.nova tenet oppoſitum.Nec eſt verum fundamentum Fulg. ꝙ ſufficiat fuiſſe deuentum ad ſinīam: quia ſatiſdatio de iudicio ſiſti datur pro omni actu,vt celerius expediatur: nec ēt eſt verum dictum Ang.in d.l.Iul.vt dixi.s̄.in rub.quia aliàs ſequereē,ꝙ fideiuſſio de iudicio ſiſti,non duraret niſi vſq; ad lit.conteſ.quia
6 lite cōtę.pōt ſemper deueniri ad diffinitiuā, & tn̄ eſt falſum ꝙ d.l.Greçè.§.& poſt litē.¶†Extra gl.inquantū Bar. reprobat cau-
b telā,[b] qua vſus eſt Doc.Bon ꝙ ꝓmiſerat ſcholarē repn̄tare Pīti,& ſcholaris fugā arripuit, vn̄ Doctor accuſauit ſcholarē de alio delicto,& fecit eū bāniri ex ꝓtumacia, credens ſe liberari à ſi-

ADDITIONES.

a ¶Iudicio.Adde Bar.in l.ſed ſi hac.in §.liberos.ff.de in ius voc.gl. Inſti.de cap. dim.in §.media.Doc.in c.intelleximus. de iud.
b ¶Reprobat cautelā.Cautela eſt Bar.circa actum procuratū. Adde c. paſtoralis.§.fi.de off.deleg.dicta Iaſ.in l.ſi ſeruus plurium.§.ſi quis ante. ff.de leg.2. late Marſi.in l.1. §.cum quis.col.2.ff.de quæſt. PVRPV.

à fideiussione propter bannum,& sic mortem ciuilem principaliter,vt in l.præced.concludit Bar. ꝙ cautela non est bona: ex quo bannum processit ipso procurãte,& sic existẽte in culpa l.si eum.§.homo.ff.si quis cau.l.Stichum aut Pamphilum. in fi.prin.ff.de sol.Idem tenet Alb.Ang.& Sal.in l.præce. Pau. de Cast.in l.sed & si quis,in prin.ff.si quis cau.& D. Alexã.hic. Raph.Fulg.reprehendit Bar.quia tex.alleg. per Bart. loquit,qñ fideiussor iniustè occidit reum,quem promisit sistere, sed in q. ista Doctor licitè accusauit,& fecit condemnari:ergo debet excusari.l.si seruum merentem.in prin.ff.de verb.ob.l.quid ergo. §.si hæres.ff.de leg.1.tamen quia pro Bart.videtur facere regula.l.& qui data.ff.ex qui.cau.ma. † respondet Fulg.verum esse, ꝙ cã affectata,& procurata non prodest quantum ad beneficium restitutionis in integr.quod est de iure singulari. secus in ea,quæ competit de iure communi:cùm facilius tollatur ius singulare,quàm ius commune.l.eius militis.§.militia missus.ff. de testa.mil.Tu tenendo Bar.facies regulam generalem, q̃ seruit ad multa,ꝙ cã affectata,& malitiosè procurata, quæ aliàs prodesset,nunc non prodest,ẽt quo ad remedium de iure cõmuni competens.Pro ista regula primò facit tex.in l.si spadonem.§.fi.ff.de excu.tut.& in §.tria onera.in versi.non affectatæ. Insti.eo. ¶ Secundò facit text.in l. vniuersi.fin vnam lec.& ibi Bar.no.C.de leg.lib.10.vbi officia publica,vel dignitates publicæ,quæ aliàs præstant immunitatem ab onerib. tamen si sint procuratæ,vt tota die fit,nullam immunitatem præstant:tñ ad omnia ista iura,& ad d.l.& qui data.potes respondere,ꝙ loquũtur, qñ immunitas, vel exemptio conceditur ꝓp aliqd onus. Vnde qui procurauit tale onus,non eximitur:rõ quia non cenſetur onus,ex quo illud affectauit, & procurauit. Ita propriè loquuntur iura præal.quæ ratio cessat in propolito. Vt generaliter regula procedat,allegat tertio bo.tex.in l. si seruus pluriũ. §.si quis ante.ff.de leg.1 vbi factum,quod aliàs prodesset de iure cõi,& liberaret,si sit procuratum,nihil prodest. † Vnde per illum tex.decidunt Bal.Ang.& Mod.ꝙ si delinquens procurauit se conueniri coram officiali minoris curiæ,vbi minor pœna imponitur pro delicto,ista præuentio non patrocinaꝫ sibi, quin processus contra eum factus.postea coram officiali maioris curiæ valeat,& teneat.Facit quod vult Io.And.in c.fin.de testi.de eo,qui accus.aliquem criminaliter, vt postea cum repelleret à testimonio,ꝙ istud nihil sibi prodest:sicut nec ei,qui dedit alapam alicui, vt postea à testimonio eũ repelleret tanq̃ inimicum, fm Bar.in l.1.§.cum quis.ff.de qõ.Bal.in Auth. si dicatur.in pe.col.C.de test.Sicut nec prodest ei,qui expulit famulum de domo,vt possit pro eo testificari,secundum Bar.in l.1. §.si seruus.2.ff.de q õ.¶ Quartò facit tex.in l.2.§.fi.in ver.nam si ipse hoc affectauit,vel causam præbuit,& ibi Bar.& alij. no. ff. si quis cau.¶ Quintò facit: quia titulus procuratus nihil prodest ad repellendum agentem contra eum,fm Bar. in l.sive autem,§.si duob.ff.de pub.dixi in §.sed istæ.Insti.de act.¶ Sextò facit tex.no.in c.qñ frequenter.§.põrrò vt lite non contes.ꝙ quẽ no.Inn.in c.ad petitionem.ad fi.de accus. ꝙ qui malitiosè procurat ne ad eum citatio perueniat, non est amplius citandus, 9 ẽt ad diffinitiuam sententiam.¶ † Vltimò facit, ꝙ licèt propter a negligentiam [a] capituli actus deuoluatur ad Episcopum. c.irretragibili.§.excetius.de off.ordi.tamen si Eps hoc procurauit, ad eum non deuoluitur,fm Inn.& alios in d.§.excetius.facit c. pastoralis.in fi.de concess.præb.Per ista media defenditur opin. Bar.tamen pro opi.Fulg.ℨ Bar.posset induci tex.in l.capitis.fm intellectum gl.ibi. ff. de fideius. vbi creditor procurauit reum condemnari:& tamen durat obligatio fideiussoris: si ergo ibi factum procuratum non nocet creditori ad obligandum, minus debet nocere factum procuratum ipsi fideiussori ad liberãdum.per regulam.l.fauorabiliores.cum simi.ff.de regu.iur.Sed respondeꝫ,quòd ibi factum procuratum non tangebat obligationem:nec eam alterabat,prout facit in terminis nostris, vbi bannum procuratum agebat liberare fideiussorem. Iason Paduæ legens.

ADDITIO.

a ¶Propter negligentiam.Adde Doc.in c.2.de concess.præbẽ. Doc.in c.cum in cunctis.de elec.Card.Zab.in clem.1.in primo no.de celeb.mis.

SVMMARIVM.

1 *Dictio locuples,quid importat.*
2 *Notorium,& sententia æquiparantur.*
3 *Officialis,qui inuentum cum armis, & dantem idoneum fideiussorem non relaxat,tenetur actione iniuriarum.*
4 *An in criminalibus deponens tantam pecuniam,in quantam poterit cõdemnari,debeat pro illo crimine relaxari.*
5 *Iniuria est diffamare aliquem de paupertate,cùm sit diues.*
6 *Ista nomina sunt synonyma,euidens,manifestum,& notorium.*
7 *Triplex est notorium.*
8 *Quæ differentia sit inter notorium,& manifestum.*
9 *Quæ differentia sit inter euidens, & manifestitum.*
10 *Notoria probatione non egent.*
11 *Licèt notorium non debeat probari,tamen debet opponi.*
12 *Licèt notorium non egeat probatione veritatis ipsius facti,tamen oportet quod constet iudici,vt iudici ex actis esse notorium.*
13 *Testes deponentes de notorio non probant, nisi reddant rationem, seu causam etiam non interrogati.*
14 *Qui fundat se in paupertate,seu diuitijs tenetur istud probare.*
15 *Quilibet tenetur probare,quod est fundamentum suæ intentionis.*
16 *Paupertas quomodo probetur.*

§.Qui pro rei. Habet materiam vtilem, & amenam.Qui recusat accipere fideiussorem euidenter idoneum,tenetur actione iniuriarum principali,& ipẽ fideiussori.h.d.†Et exemplica tex.in eo,qui vult dare vnum camsorem communiter reputatum locupletẽ pro fideiussore,vt no.gl.in l.3.§.fi.ff.de in diem addi. Pondera etiã, quòd iste tex.cum ministerio dixit locupletem.i. locis plenũ: & consequenter quòd possidet immobilia, prout requiritur ad hoc,vt quis sit idoneus fideiussor,vt est gloss.in §.susceptor. aliàs est in §.sancimus.in Auth.de exhi.reis.dixi in l.2.in prin.ℨ. eo.& ita declarat Alber.hic,& Ludo.Roman.in l.si ab arbitro. ℨ.eo.tamen rectius dicitur locuples,qui habet loculos plenos. ¶ In tex.in approbatum fideiussorem.tex. potest dupliciter intelligi. Primò, ꝙ illi fideiussores fuerint approbati per sententiam interlocutoriam iudicis,secundum Bal.hic.Secundò potest loqui in illis,qui approbant fideiussores. de qb.est text. in l. arbi.& in l.si ab arbitro.ℨ.eo.Et si sint ad hoc deputati,& postea fideiussores non reperiantur idonei, ipsi tenentur, secundum Ang.& Pau.de Cas.per l.cum ostendimus.§.fi.ff.de fideius. tut. aliàs secus,nisi sint in dolo.l.& eleganter.§.fi.cum l.seq.ff.de do
2 lo.secundum Fulg & Alex.hic.¶ ¶No.ex tex. ibi euidentissimè. iuncto tex.in ver.approbatum,secundum primum intellectũ.
a ℨ.relatum,ꝙ notorium,& sententia [a] æquiparantur.Facit.l.emptorem.in prin.& ibi gloss.ff.de actio.empti.cap.fina.cum sim. de cohabi.cleric.& mulie.Et pondera plus,quòd notorium,& sententia hic æquiparantur, non solùm quo ad probandum: sed etiam quo ad producendum effectum actionis iniuriarũ: quicquid hic dicat Bald per l.palam.in princip.ff. de ritu nupt. quod not.pro limitatione eius, quod vult gloss. & ibi plenius dixi in l.sed & si possessori.§.fina.in glo.1.ff.de iureiuran.Limita nisi requiratur ministerium iudicis in priuando: tunc notorium & sententia non æquiparantur. capitulo primo, versicu.
3 apertam.& ibi no.Bal.qualiter dom.proprie.priue. ¶ †Secun-
b do no. [b] ex text.ibi,non est sine qualibet iniuria. contra officiales,qui inuentum cum armis nolunt relaxare præstito idoneo fideiussores,nam tenentur actione iniuriarum,secundum Angel.& Fulgos.hic,Barto. & Angel. in l. 1. supra si quis in ius voca.Bald.in l.sed & is.ff. de in ius vocan. Facit etiam iste text. secundum Barto.& Doctor hic contra iudices, qui renent eũ in carceribus,qui vult idoneè satisdare.Nam tenentur in syndicatu pro iniuria,quod intellige non solùm in causis ciuilibus, sed etiam in criminalibus, vbi pœna pecuniaria venit imponẽ
4 da.l.1.2.& 3.ff.de custo.reorum.† An autem in causis criminalibus volens deponere tantam pecuniam, in quanta poterit condemnari,debeat pro illo crimine relaxari? tangit Bartol. in l.nemo dubitat.ff.de regu. iu.& in l.statulib.§.si quis acceperit. ff.de statulib.& nihil decidit,sed in l.1.ff.de custo.reor.determinat quòd non.de quo vide Barto.in l.item liberatur.§.1.ff.quibus mod.pign.vel hypothec. solu.& text.not.in l. 4. §. ait prætor.ff.de re iudica.¶ Vltimò not.secundum Angel.& Paul. de
5 c Castr.quòd iniuria est, [c] diffamare aliquem de paupertate, cũ sit diues, & potest agere actione iniuriarum. Facit text. in l. si creditores.in fine.ff.de priuileg.creditorum.& l.quisquis. C. ad
6 legem Iul.maiesta.¶ †In eadem glos.in versicu. euidentissimè. habes tres conclusiones.Prima, quod ista tria sunt synonyma, euidens, manifestum, & notorium. Secunda, quòd aduerbium euidentissimè idem importat,quod notoriè. Tertia conclusio, quòd notoria probatione non indigent. ¶ Circa primam adde,quòd contrarium tenet glo.in l.ciues.& ibi Bartol. ponit.C.de app.quæ dicit,quòd notorium non debet probari,

sed

ADDITIONES.

a ¶Sententia. Adde Bar.in l.is cui bonis.ff.de verbo.ob.Bal.in l.1.C. de cur.fur. Bal.in l.ea quidem.C.de accus.
b ¶Secundo no.Adde Ias.in l.1.col.2.in ius voc.vt eant. PVRPV.
c ¶Iniuria est.Adde Cy.in l.si non conuicij.in 7.q.C.de iniu. Bar.in l.iniuriarũ. in §.si quis.ff.de iniu.Host.in sum.tit.de iniu.Doc.in rub.de iniu.

Ias.super j.ff.Vet.

a ſed manifeſtum ſic,& de iſta materia [a] traditur per gl.& plenè Doc.in c.veſtra.de cohab.cle.& mulie. cum concor.vt hic per Alex.& omnino vide gl.2.q.1.c.manifeſta. vbi etiam dicit circa prin.gl.q̃ multi de notorio loquuntur:tamen quid ſit ignob rant.quæ autem ſint crimina [b] notoria ponit Bar.in l. ab accuſatione.§.nunciatores.ff.ad Turp.Bal.in l.cum fratrẽ,in 3.colu. C.de his quibus vt indi.Tu autem pro intelligentia præmitte
7 c †q̃ triplex [c] eſt notorium. Præſumptum , quando ius aliquid c præſumit,taliter q̃ in notorium tranſeat,vt quòd natus in domo vicinis ſcientibus præſumatur filius. l. filium eum diffinimus.ff.de his,qui ſunt ſui vel alie.iur.l.ſi vicinis.C.de nup.no.in c.tertio loco.de proba.& tex.ſolennis in l.miles.§. defuncto.ff. de adul.¶Secundò eſt notorium iuris,& iſtud reſultat ex confeſſione partis facta in iudicio.declarat Imo.in c.1.de coha.cle. & mulie.eo modo acta iudicis faciunt notorium.l.geſta.cum ibi no.C.de re iudic.c.cum olim.de ver.ſig. quod intellige,quãdo concluſum eſt in cauſa,vt eſt gl.no.in c. ſignificauerunt.in ver.liberè.& ibi Doc.de teſti. & de iſto duplici notorio non loquuntur hic.¶Tertiò eſt notorium facti,quod factum ipſum durat,& de iſto notorio facti propriè loquuntur gl. & Docto. hic.¶Item notorium facti eſt triplex. Quoddam eſt notoriũ facti permanentis,quod durat de prẽſenti:puta q̃ palatiũ potè ſtatis ſit in platea.Iſtud eſt notorium facti permanentis , & de iſto intellexit Bal.in Auth.quod locum.in 6.q.C.de colla.dum dicit,q̃ notorium eſt illud,quod omnes continuò videre poſſunt.& idẽ Bal.vbi multa dicit in l.cum fratrem. C.de his, q̃b. vt indi.& ibi dicit,q̃ notorium eſt,quod omnes de ſui natura ſciunt, vel ſcire veriſimile eſt.Et ideo notorium eſſe nõ poteſt de eo,quod de nocte fit.Et dicit tex.in c.fi.de cohab.cle.& mulie. q̃ notorium eſt illud , quod negari ſine rubore non poteſt. Quoddam eſt notorium facti tranſeuntis,quod eſt de præteri to:puta q̃ Chriſtus fuerit crucifixus.& dicit gl.& Bar. in l. 1. C. qui & aduer.quos,q̃ eſſe decurionem,ſeu de priorib. ciuitatis dicitur notorium Quoddam eſt notorium facti interpellati: vt qñ aliquis publicè mutuat quibuſcunque ſub vſuris. Iſtud dicitur notorium facti interpellati,eo quia non cõtinuò,& de prædictis habes gl.magiſtram in c.veſtra.de coha.cle. & muli. & gl.in c.manifeſta. 2 q. 1. ponunt Doc.in l.ea quidem. C.q̃ ac-
8 cuſ.non poſ.C.m in c.fi.de coha.cler.& mulie.¶ †His præmiſd ſis,ſi quæras,quæ differentia ſit inter notorium,& manifeſtũ, [d] aduerte q̃ manifeſtum póteſt capi largè:& tunc idem importat quod notorium.Ita loquitur glo.hic.Si autẽ ſtrictè capias, dic q̃ manifeſtum ſe habet in minus quàm notorium: nã notorium dicitur illud,quod omnibus vel maiori parti patet:manifeſtum autem quod publicè factum eſt.c.tertio loco.de præſum.No.etiam multum illud,quod vult Cy.in d.l. ea quidem, q̃ illud,quod probatur per 10.teſtes,dr notorium. ſequit Bal.
9 hic,& in rep.l.de quib.in 10 col.ff.de legi. ¶ † Quæ autem dria ſit inter euidens,& manifeſtum,dic vt per gl.in c.2.in princi. in ver.manifeſtum.de verbo.ſig.in 6.Gemi.in c.forte.de elec.in 6. ¶Circa ſecundã q̃clu.gl.dic,vt no.q̃ Bar.in l.ſi q̃ſtante.in prin. in 1.q.1.par.prin.ff.fol.ma.quem refert,& ſequitur D. Anto.de But.in c.veſtra.in 11.car.de cohab.cle.& mulie. & ponit Alex.
10 hic in 1.no.¶ †Circa tertiã q̃clu.q̃ notoria probationẽ nõ indigent,adde tex.in c.manifeſta.2.q.1.& in c.euidentia.de accu.& in l.1.ff.de in integ.reſt. Et iſta. 2. eſt bona intelligendo notoriũ propriè,vt ſupra declaraui,quãdo eſt notum populo,vel maiori parti.nam illud non eſt probandum,iuxta glo.& Bar.in l.1. C.qui & aduer.quos habetur in c.ad noſtram el 3.de iureiu. & in d.ca. veſtra. Si autem ſit notorium in tota vicinia,vel parochia:aut in maiori parte: tunc illud probari debet , & iſto caſu ſufficit,q̃ teſtes deponant ſuper notorio abſque eo,q̃ ſuper facto deponant.ita colligitur ex gl.& ibi Bal.& plenius Salic.in l. ea quidem.C.de accuſ.Bar.in l.ciues.C.de app. Et ad hoc vide Bal.in rub.C.de proba.in 4.col.Manifeſtum autem bene ꝓbari debet:& tunc teſtes debent deponere ſuper facto,ſm Barto.& alios in d.l.ciues.& iſta eſt veritas,licèt circa hanc concluſionẽ
11 Alb.hic multa verba effundat . † Et circa iſtam regulam tria no.Primo,q̃ licèt notorium non debeat probari, vt hic, tamẽ debet proponi, & allegari.gl.eſt reputata ſing.in clemẽ. appellanti.de app.Bal.in l.1.in vlt.col.ff.de excep.Bald.in l.1.in 2.col. C.qũo.& qñ iud.¶Contrarium tenent gl.in c 2 in gl.1.vt li. nõ
* conteſta.ſed illa glo.*communiter* reprobatur per Doc.ibi.Et prima tu alleg.tex.optimum in l.ſi quis ex alie.in fi.ff. de iud.iũcta.l.2.§.omnes.eo.it.Accedat quod no.pulchrè Barto.& quæ ibi dixi in l.cum quid.in fi.colum.in princ.ff.ſi cer. pet. Limita tamen ſingulariter non habere locum in notorio,locum non eſſe tutum ad comparendum:quia illud notorium etiam allegari non debet,ita no.Inn.in c.præterea.de dil.& ibi Do.Anto,
12 Imo.& Panor.Secundò aduerte,†q̃ licèt notoriũ non egeat e e probatione veritatis ipſius facti:tamen oportet , quòd conſtet iudici vt iudici,ex actis eſſe notorium:nec ſufficit, q̃ fuit allegatum eſſe notorium.Ita tenet Cy.in d.l.ea quidem,in 2. q. & ibi Bal.in pen.car.in verſi.item quæro,an ſit neceſſe notorium probari,& clarè Bal.in Auth.qui ſemel,in 2.& 4.col.C.quomodo,& quando iud.Ang.in l.1.C.qui & aduerſus quos. D.Alex. in conſi.109.in 4.vol.incip. viſo proceſſu cauſæ vertentis inter
* Dominam Luciam.vbi dicit,quod ita ſe habet *communis opin.*
13 ¶ †Tertiò aduerte , quod teſtes deponentes [f] ſuper notorio, f non probant,niſi reddant rationem,ſeu cauſam,etiam non interrogati,ſecundum doctr.Abb.in c.contuluit. el 1. de app. ſicut etiam quando deponunt ſuper fama,ſecundum Angel.in repe.d.l.ea quidem.in 4.colum.Dom.Abb.in c.cum cauſa inter Archiepiſcopum.in 2.col.de teſti.Lud.in l.1.in priuci.ff.de ope.no.nunc.D.Alex.in conſi.25.in 4.vol.incip. in cauſa verten.inter Ant.in 2.col.& in d.conſi.109 ¶ Capio gl.in ver.dubitetur.quam diuide in quatuor partes. prout timore contrarij
14 gl.ponit quatuor ſolutiones.Tene vltimam,quæ vera eſt.† Ex g tertia diligenter [g] no.q̃ ille,qui fundat ſe in paupertate, vel in
15 diuitijs,tenetur illud probare. Et facit, † quia quilibet tenetur probare quod eſt fundamentum ſuæ intentionis,per regulam. l.eum qui.ff.de proba.& dato, q̃ in dubio quis præſumat̃ idoneus.l.cum quidam.ff.de leg.. iſtud eſt verum ſm hanc gloſſ. quo ad mores,ſecus quo ad facultates,vt hac gl.not.circa quã Albe.hic multa ſcribit,& ad hoc iſta glo.non reperitur melior alibi,ſecundum Angel.Pau.de Caſt.& alios hic.& ad hoc iſta gl.eſt ſing.& melior de corpore iuris,ſecundum Bal. in l. 4. C. quando fiſc.vel priua.eam etiam reputat ſingularem Bal. in c. fi.in 1.col.de præſump.Facit,quia ei , qui dicit beneficium eſſe tenue,vel reditus eſſe diminutos,incumbit onus probãdi. tex. eſt formalis.in §. ſinautem fortuita.in Auth.de æqua. do.ibi.& probetur apertè fortuita diminutio,quem ad hoc alleg.Angelus in conſi.274.incip.Bonifacius,in vlt.col.Idem tenet Card.in tr.
16 de prob.conſi.10.D.Card.in c.fi.in 2.col.de præſump.† Sed aduerte,quia contra iſtam glo.videtur refragari illud, quod vult Bar.in fin.quòd paupertas probetur per modum, quem tradit gl.in l.cum de lege.ff.de proba.Dico Titium habere 10.in bonis,& non plus:& ſic eſſe pauperem.qui vult dicere contrariũ offendat.Nam ſi conſideras,iſte , qui fundat ſe in paupertate effectualiter eam non probaret,ſed transferret onus probandi in aduerſarium:vnde de veritate illius gloſſ dic vt dixi poſt Bar.in l.fi.§.licentia.C.de iure delib.vbi Bar.no. eſſe ibi tex. pro
h illa glo.Et qualiter probetur paupertas, [h] gl. multum vãtant, vt per Barto.hic,& pleniusin repe.l.ſi conſtante.in 2.q.1. parte prin.ff.ſolu.matri.Canoniſtæ in c.fi.de ſolu. dicam in Auth. præterea.C.vnde vir,& vxor.

ADDITIONES.

a ¶De iſta materia.Adde Do,in l.hæredes palàm.ff.de teſta. Doc.in Auth. qui ſemel.C.quomodo,& quando iud.

b ¶Crimina.Adde Doc.in c.at ſi cle,de iud.in c.tuę.de pœ.in c. qualiter & quando. e 2.de accuſ.

c ¶Triplex.Adde Io.And.in c.dudum.de elec. Arch.in c.manifeſta.2.q. 1. Doct. in c.Ro.in §.ſinautem.de app.lib.6.Abb.in c.veſtra.de cohab.cle.& mul.

d ¶Et manifeſtum.Adde Spe.in tit.de voto cri.in §.ſequitur de manife.Doc.in c.tertio loco.de proba.Doc.in c.veſtra,de cohab.cle.& mu.

e ¶Non egeat.Adde gl.in ver.receperit.in c.bonæ.el 1.de elect.gl.1.c.ſuper eo, de teſti.Cog.gl.& Doc.in c.ad noſtrã,de iureiu.Arch.in c. Quæ Lotha.2.q.1.

f ¶Deponentes.Adde Domin. de S.Gemin.c.1.in 7.col.de offi.deleg.

g ¶Diligenter.Alex.lib.5.conſi.41.col.1.& ſingulariter Bal.in l. non prius.C. quando fiſcus.

* Affli.deciſ.377.nu.4.& 6.Alex.conſi.37.lib.7.Alcia.de præſump. reg.2.præſumpt.27.

h ¶Paupertas.Qualiter probetur paupertas , adde gl.in l. paupertas. ff.de excuſ.tut.Doc.in Auth.præterea.C.vnde vir.& vxo.Bar.in l.ſi conſtante.in 1.q. prin.ff.ſol.mat.Doc.in c.Odoardus.de ſolutio.

SVMMARIVM.

1 *Non intelligitur cautum, vel ſatiſdatum,quando vitiosè cautum eſt.*
2 *Quando ſatiſdatio non eſt idonea ſolùm propter defectum facultatum, tunc ſi ſcienter ſit recepta,ſibi præiudicat,ſecus ſi ignoranter .*
3 *Paria ſunt aliquid non eſſe factum,vel non idoneè.*
4 *Paria ſunt,vxorem non habere maritum,vel habere inutilem .*

LEX VI.

1 QVoties. †Non intelligitur cautum , vel ſatiſdatum,qñ vitiosè cautũ eſt , vt hic,& l.1.vbi dixi.ff.ſi quis in ius voc. non ie.& intelligitur vitiosè cautum, ſiue ex defectu facultatum,vt l.proxim.& l.2.in princip.ſ.eod.ſiue quia fideiuſſor habeat

beat priuilegium fori, vt in l. seq. & in l. 1. ff. si quis in ius voc. nõ ier. Siue quia sit in loco munitissimo, ad quem non sit facilis accessus. iuxta gl. in l. 2. in prin. ℨ. eo. Et istis omnibus casibus est ex integro satisdandum, vt dicit gl. secus tamen est in satisdatione, quæ præstatur ex conuentione partium: quia si non sit idonea, non potest peti vt denuò satisdetur, sed agitur ad interesse, tex. est in l. si quis stipulatus sit Stichum. §. fi. secundum verum intellectum. ff. de ver. ob. secundum Bart. in l. 3. ff. de fideiuss. & Ang. & Pau. de Cas. hic. † Item scias, q̃ quando satisdatio
2 non est idonea solùm propter defectum facultatum: tunc si scienter sit recepta, recipiens sibi præiudicat: secus si ignoranter: sed quando non est idonea propter defectum oblationis: quia iste erat talis, qui non poterat se obligare: tunc non facta differentia scientiæ, vel ignorantiæ denuò est satisdandum. l. 4. ff. de fideiuss. quia tunc non dicitur satisdatum, ex quo noua p̃sona effectualiter obligationi non accessit, secundum Ang. & Pau. de Cast. hic. & vide circa hoc Bal. hic, latè opponẽtem, &
3 distinguentem. ¶ †No. q̃ paria sunt aliquid nõ esse factum, vel non idoneè. Facit tex. no. in l. nulla. ff. de auth. tut. & in l. quamuis. §. si conuenerit. vbi Bar. no. ff. ad Vell. & in l. nõ putauit. §. nõ q̃uis. ff. de cõtrata. Item nihil, & inualidum æquiparantur. l. si aũt nullũ. & ibi Bal. no. C. de legi. hær. Similiter paria sunt nolle comparere, vel minus legitimè comparere. c. Nicolao. & ibi no. Bal. de app. Similiter paria sunt non esse, vel esse inutilem. l.
4 1. §. quib. vbi concor. alle. ff. quod cuiusque vniuer. † sicut paria sunt vxorẽ non habere maritum, vel habere inutilem. gl. in l. fi. C. ad leg. Fla. de plagia. Quemadmodum paria sunt ecclesiam non habere Prælatum, vel habere inutilem. c. inter corporalia. de transla. episc. Item paria sunt nõ adire, vel nulliter adire, seu via incompetenti. l. 2. & ibi Saly. Fulgo & alij ad hoc notant. C. de suc. ed. l. fi. ff. de libe. & posthu. & l. filius emancipatus. ff. de colla. dotis. Item paria sunt, vel quòd nulla causa exprimatur, vel friuola, q̃ habetur pro nulla, gl. in l. 1. in prin. in gl. magna. in ver. hactenus, circa princ. & ibi Bald. ad hoc no. ff. de ope. no. nuncia. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Qui habet priuilegium fori, non est idoneus fideiussor, nisi in subsidium, & cum renunciatione priuilegij.*
2 *Vbi requiritur renunciatio specialis, protestatio facta præsenti, & tacenti habet vim specialis renunciationis. vide cautelam ad excludendum declinatoriam. nu. 3.*
4 *Is, qui debet præstare fideiussorem, debet eum personaliter exhibere, & nisi opponatur ei de inhabilitate fideiussoris, nihil debet vltra facere.*

LEX VII.

1 **I**fideiussor. †Qui habet priuilegium fori, non est idoneus fideiussor, nisi in subsidium, & cum renunciatione priuilegij. h. d. Et per istam l. sic necessariò limitatur. l. 1. ff. si quis in ius vocat. non ie. in fi. quæ aliàs à contrario sensu ineuitabiliter obstaret, & ita declarat Spec. vbi practicam istius l. ponit no. in tit. de satisd. §. dicto. ver. sed pone, q̃ scholaris. di-
2 xi in l. 1. ℨ. si quis in ius voc. non ie. ¶ †No. ex ista l. iuncta d. l. 1. q̃ vbi requiritur specialis renunciatio, protestatio facta præsenti, & tacenti habet vim specialis renunciationis. quod procedit quantum ad tollendum priuilegium. ita loquitur iste text. quia priuilegium de facili perditur. l. eius militis. §. militiæ. ff. de testa. mili. alias protestatio facta præsenti, & tacenti non sufficit quo ad inducendam obligationem, vel ad tollendum ius cõmune. gl. in l. fi. §. item si prædixerit, & ibi Barto. ff. nau. cau. stab. Bar. in l. non solum. §. morte. in 6. col. ff. de ope. no. nunc. quem simpliciter refert Alex. hic. Cano. præcipuè Imo. in c. cum M.
3 Ferra. de consti. † Item per istum tex. cum glo. D. Barth. Veron. in cautela 171. tradit cautelam ad excludendum declinatoriã fori, quòd interrogetur aduersarius, si vult litigare, vel soluere: & si respondeat, q̃ vult litigare, perdit declinatoriam fori: sed iste tex. parum facit, quia expressè fuit dictum, q̃ non vtatur declinatoria fori, vnde melius facit tex. in c. 1. cum glo. de iud. & ibi Domi. Anto. in 6. no. & alij Can. dixi in l. si conuenerit. ℨ.
4 de iurisd. omn. iud. ¶ †Vltimò circa id, quod dicit Barto. de eo qui debet fideiussorem præstare, quòd debet eum personaliter exhibere: & nisi ei opponatur de inhabilitate fideiussoris, nihil debet vltra facere. Adde plenius Barto. in l. de pupillo, §. si quis paratus, & ibi no. Ang. & Imo. ff. de oper. no. nunc. Bar. in l. creditor. ff. de distr. pign. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Fideiussorem promittens, intelligitur de illa ciuitate, & de hominibus illius ciuitatis. & nu. 2. 3. & 8.*

4 *Testis deponens super fama, si dicat, quòd audiuit à maiori parte populi, probat.*
5 *Testium dicta sunt interpretanda ad bonum intellectum, & non calumnianda.*
6 *Posse illud dicimur, quod facilè, & commodè possumus.*
7 *Ciuitas illa, in qua datur fideiussor, si sit eiusdem prouinciæ, sed sub diuerso principe, an admittatur fideiussor.*
9 *Subuenitur magis ei, qui ex necessitate facit, quàm ei, qui ex voluntate facit.*
10 *Seruus, & bannitus æquiparantur ad se defendendum.*

§. Si necessaria. Qui de iure arctatur ad satisdandum, si non potest satisdare, remittitur ad alium locum eiusdem prouinciæ: secus
1 quando voluntariè se ipsum arctauit. h. d. ¶ †No. ex isto tex. secundum Bar. Ang. & omnes Mod. quod qui promittit fideiussorem, intelligitur de illa a ciuitate, & de hominibus illius ciuitatis, quod Barto. reputat tenendum menti. Sed caue, quia de hominibus eiusdem ciuitatis non probatur in hoc tex. & propterea Bar. cum misterio alternatiuè locutus est: & Bal. expressè intelligit de ciue, vel forensi, qui sit idoneus. non. n. quia fo-
2 rensis repellitur si sit idoneus: & ita dicit velle Bartol. hic. † Et per ista dicit Alex. se aliàs respondisse. Cum aliquis vendidisset domum sitam Bono. & promisisset pretium conuertere in emp. prædiorum pro securitate euictionis domus: postea volebat emere prædia in alio territorio non Bon. dixit, quòd non poterat: quia ita actum intelligebatur, per istam not. Bart. do-
3 ctri. & vide quod infra dicam. ¶ †Circa illud, quod dicit Bart. de hominibus eiusdem ciuitatis, adde quod vult Bald. in cap. ex parte Adæ. in 2. colum. per glo. ibi. de testi. Stante statuto, q̃ quilibet possit accusare: intelligitur quilibet de illo populo sta-
4 tuentium, non autem de populo extraneo. † Item adde, quod vult Bald. in cap. præterea. de testi. per illum tex. in verſic. fama viciniæ. quòd si testis deponens super fama, dicat quòd audiuit à maiori parte populi, probat: quamuis non dicat, cuius populi, nam intelligitur de populo illius ciuitatis, per illum text. præsertim secundum eum: quia dicta testium non sunt cauillanda, vel calumnianda. Contrarium tenet Bart. in l. de minore. §. tormenta. in 4. col. ff. de quæstioni. quia dictum talis testis est ambiguum. & de necessitate non concludit. & propterea
5 sis cautus, secundum Bar. quòd dicatur à maiori parte populi illius ciuitatis. † Mihi plus placet opi. Bald. contra Bar. quia verba talis testis debent intelligi secundum subiectam materiam. l. si vno. §. 1. ff. locati. Item dicta testium sunt interpretanda ad bonum intellectum, & non calumnianda, secundum Bald. in c. causam quæ. in vlt. col. de referi. Item dicta testium non recipiunt interpretationem extraneam, nec ceruotinam, nec trãsgredientem terminos suos, secundum Bal. in c. 1. in 7. colu. de consti. Item quia vt dixi dicta testium nõ sunt calumnianda,
6 sed adiuuanda, prout etiam dicit Bal. in l. de quibus. in vlt. col. ff. de leg. & in c. cum dilectus. in pe. col. in fi. de consue. ¶ †Secũdo not. ex tex. ibi, & non facilè possit. illud vulgatum, q̃ illud
b dicimur posse, b quod facilè, & cõmodè possumus. Facit text. in l. nepos Proculo. & ibi Barto. ad hoc no. ff. de verbo. signific.
7 ¶ †Tertio pondera tex. ibi, si in alia eiusdem prouinciæ ciuitate. super quo cadit nouum dubium, quid si illa ciuitas sit eiusdem prouinciæ, sed sub diuerso principe, an procedat iste tex? dubium facit: quia tunc quælibet ciuitas censetur prouincia de per se. gl. est. & ibi Docto. in l. fi. in princip. C. de præscri. lon. temp. & illam gl. no. Bar. in l. fi. C. de metro. berito. lib. 11. & in extrauaganti, qui sint rebelles. in ver. Lombardiæ. Contrarium consuluit D. Alex. in consi. 57. in 3. volu. quod incip. ponderatis verbis testamenti D. Io. in 2. col. ad fi. & seq. vbi ad hoc optimè ponderat verba Bar. in l. sciendum. §. 1. infra eo. vbi Bart. vult expressè, q̃ sufficiat præstari fideiussorem in prouincia propinqua, in qua tamen possit faciliter conueniri: quia ibi non sit multum potens. Ad idem ponderat Bartol. l. de die. §. tutor. infra eodem. vbi Bartol. intelligit istum text. ibi, si in alia eiusdem prouinciæ ciuitate, pro loco non multum distanti. Facit optimè, quod vult gloss. nota. in capitu. coram. de electio. quam not. sequitur Bart. in extrauag. qui sint rebelles. in verbo
8 Lombardiæ. circa fin. † & si est vera ista consultatio Dom. Alexan. considera si potes elicere pulchram limitationem ad illud, quod dicit Alexand. se respondisse de venditore domus, qui

ADDITIONES.

a ¶ De illa ciuitate. Adde no. per Marsil. in l. de minore. §. plurium. colum. 5. ff. de quæstio.
b ¶ Illud dicimur posse. Adde glo. in c. faciat homo. 25. q. 2. glo. in c. scisitatus. de rescrip.

qui pretium debet conuertere in emptionem prædiorum, ꝙ illa prædia debent emi in territorio domus. Nam ſecundum hanc conſultationem videtur, ꝙ ſufficiat in alia ciuitate, dummodo non remota, etiam ſi ſub diuerſo principe. Niſi dicas, ꝙ aliud ſit in fideiuſſione, in qua permittitur remiſſio ad alium locum, quando in loco iudicij non inuenitur, quod non cadit in emptione prædiorum, niſi argueretur magna difficultas emptionis in illo loco. Puto contrarium per iſtum tex. requirentem, ꝙ illa alia ciuitas ſit eiuſdem prouinciæ: prout etiam eſt tex. in l. de die. §. tutor. cum ſeq. ĵ. eod. Sed ex quo iſtæ ciuitates ſub diuerſis principib. cenſentur diuerſæ prouinciæ, vt dixi: ergo iſte tex. locum non habet. Item conſidero, quæ potuerit eſſe ratio huius tex. conditionaliter requirentis, quòd illa alia ciuitas ſit ſub eadem prouincia: ꝙa tota prouincia erat ſub vno præſide. l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offi. præſi. Adde notandum, ꝙ ille qui non eſt ſub iuriſdictione illius iudicis, vbi eſt dandus fideiuſſor, non eſt idoneus fideiuſſor, maximè quando ſaltem, nec ſub illo iudice nec ſub magiſtratu illius territorij conueniri non poteſt. arg. d. l. 1. ff. ſi quis in ius voc. non ier. Sed iſta ratio militat, quando ſunt ciuitates ſitæ ſub diuerſis principibus licèt proprinquæ: quia nec mediatè, nec immediatè iuriſdictio vnius habet vim in alia ciuitate, & pro hoc apparet non obſtare gl. in d. l. coram. quia non loquitur in actu contentioſæ iuriſdictionis. & ita in terminis tenet Ang. & Raph. Fulg. in d. l. de die. §. tutor. & ibidem expreſsè Do. Alexã. ſibi contrarius. Nec obſtant allegata in contrarium: quia pondera, quòd Bar. in dictis locis non loquitur, quando ſunt ſub diuerſis principibus. ¶ †Quartò no. regulam, ꝙ magis ſubuenitur ei, qui ex neceſſitate facit actum, quam ei, qui ex voluntate facit. l. quod ſi minor. §. reſtitutio. ff. de mino. & l. cum poſtulaſſem. in fin. ff. de dam. infec. ‡Et ideo facit ſecundum Bar. ad declarationem regulæ, ꝙ ſeruus, & bannitus æquiparantur ad ſe defendendũ. l. ſeruus. C. de accuſ. & idem in excommunicato. c. cum inter. & c. cum venerabilis. de excep. Nam iſta iura intelliguntur in defenſione neceſſaria, vt hic per eum, & per Doc. in l. libertus à patrono. per illum tex. ff. de in ius voc. & in l. de pupillo. §. 1. ff. de ope. no. nunc. Fulgo. in l. ſed & ſi hac. §. libertus. ff. de in ius voc. facit quod no. Barto. in extrauag. qui ſint rebelles. in verb. mille librarum. ¶ Vltimò not. ex hoc text. limitationem ad glo. in l. 1. in glo. magna in fin. ſupra eod. vt ibi dixi. & no. Paul. de Caſt. hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Tranſeuntes cum equis alienis, vel alijs rebus, domini recognoſcentes poſſunt per officium iudicis facere ſequeſtrari tales res penes hoſpitatorem.*
2 *Sequeſter quid ſit, vnde dicatur, & quid differat à depoſitario.*
3 *Sequeſtrum recipere quis inuitus cogitur.*
4 *Sequeſtrum autem qui voluntariè accepit, non poteſt propria auctoritate relaxare, niſi ex iuſta cauſa.*
5 *Sequeſtrum ſi quis ex mandato iudicis reſtituat, ſtatim eſt liberatus.*
6 *Sequeſtrum ſi fiat penes perſonam eccleſiaſticam, iudex ſecularis poteſt ei præcipere, quod illud reſtituat.*
7 *Sequeſtrum cadit pro re mobili.*
8 *Sequeſtrum quamuis non cadat in rebus immobilibus, tamen poteſt interdici alienatio.*
9 *Sequeſtrum ad hoc vt fiat, requiritur cauſæ cognitio, per quam appareat de ſuſpicione fugæ.*
10 *In omnibus caſibus in quibus requiritur citatio, vel partis præſentia, poteſt ſemper procedi abſque citatione, ſi periculum ſit de fuga.*
11 *Qualiter probabitur reum eſſe ſuſpectum de fuga, ad hoc vt poſſit ſequeſtrum concedi.*
12 *Sequeſtrum non valet, nec poteſt fieri, niſi de debito principali conſtet per publicum inſtrumentum.*
13 *Salarium publicum, quod datur militibus vel Doctoribus legentibus, an poſſit ſequeſtrari.*
14 *Sequeſtrum ad hoc vt fieri poſſit, quæ probatio requiratur. Vide etiam de lectura quæ falsò Bartolo attribuitur. nu. 15.*
16 *Pecunia vel aliæ res depoſitæ non poſſunt ſequeſtrari, neque penſiones domorum, neque ſalaria publica.*
17 *Satiſdatione præſtita tollitur ſequeſtrum.*
18 *Satiſdare ſi pars non poteſt ad reuocandum ſequeſtrum, an ſufficiat iuratoria cautio.*
19 *Sequeſtrum ſicut poteſt fieri die feriata in honorem Dei, quando ſuſpicio eſt fugæ prout etiam captura perſonæ, & ita ſequeſtrum factum poteſt die feriata reuocari. & nu. 20.*
20 *Satiſdatio de re ſequeſtrata reſtituenda, non durat niſi triennio.*
21 *Sequeſtrum finitur, quando lis eſt finita.*
22 *Inſtantia an ſit perpetua de iure canonico.*
23 *Sequeſtrum non durat in cauſa appellationis.*
24 *Lis finem accipit quando res datur ei, qui vicerit.*
25 *Suſpectus quis redditur propter quatuor.*
26 *Conuentus ad rem mobilem per hoc ſolùm, quòd non poſſideat immobilia, an reddatur ſuſpectus.*
27 *Sequeſtratio regulariter eſt prohibita, niſi in ſex caſibus in glo. enumeratis.*
28 *Deſcriptio, & inuentarium bonorum ſemper admittitur in omnibus caſibus, in quibus eſt prohibita ſequeſtratio.*
29 *Iudex poteſt præcipere ratione contumaciæ, vel alterius iuſtæ cauſæ, quòd oſtia domus alicuius claudantur, & ſigillentur.*
30 *Res licèt poſſit ſequeſtrari, tamen reus debet habere fructus rei ſequeſtratæ pro expenſis fiendis in lite.*
31 *Sequeſtratio, deſcriptio, & inhibitio de alienando, quomodo differunt.*
32 *Tertius an, & quando admittatur ad faciendum reuocari ſequeſtrum, remiſſiuè.*

§. Si ſatiſdatum.

Iſte. §. erit no. propter materiam ſequeſtri, quæ eſt vtilis, & quotidiana. hoc dicit. Quando conuentus pro re mobili eſt ſuſpectus, debet illa res ſequeſtrari quouſque ſatiſdetur, vel
1 lis finem accipiat. h. d. †Et facit iſte. §. ſecundum Angel. & Pau. de Caſt. contra tranſeuntes, puta per hanc ciuitatem cũ equis alienis, vel alijs rebus: nam domini recognoſcentes poſſunt p officium iudicis facere ſequeſtrari tales res penes hoſpitatorẽ: quia ſunt ſuſpecti, quaſi ſemper habeant pedem in ſtaphio, arg. not. in l. hæres abſens. ff. de iudi. & tunc ſi tales perſonę volunt releuare ſequeſtrum, debent ſatiſdare de iudicio ſiſti, & de re non barattanda, vt dicit glo. fi. ĵ. eod. §. Non credas tamen, ꝙ ibidem poſſint conueniri, niſi ſortiantur ibi forum ratione contractus, vel aliter. glo. eſt in l. fi. & ibi Bart. C. vbi in rẽ actio.
2 Can. in c. fi. de foro compe. ¶ †In tex. ibi, apud officium. glo. exponit. i. apud officiales: & talis officialis appellatur ſequeſter. & quid ſit ſequeſter, vnde dicatur, & quid differat à depoſitario, habes tex. in l. licèt, in prin. & in l. propriè, & in l. ei apud quem. §. fi. ff. depoſi. & in l. ſequeſter. ff. de verbo. ſig. gl. in l. vnica. & ibi Bal. C. de prohi. ſequeſt. pec. Aliter inielligit Raph. Fulg. iſtum tex. apud officium. ſ. ſuum, & ſic penes ipſummet iudicem, coram quo litigatur. Et refert, quòd non multis retro temporib. fuit de facto conſultus ex ciuitate Feltrenſi, an valeret ſequeſtrum, quod iudex fecit fieri penes ipſummet, & dicit, ꝙ non fuit auſus conſulere: quia pro illa parte, quòd depoſitum non valeat, dicit videri tex. in l. ſi tibi mandauero. §. ſi tibi dedero. ff. mandati. & arg. l. planè. ff. quod cuiuſque vniuer. Pro alia parte dicit ſe ponderaſſe tex. hic, intelligendo verbum apud officium, ideſt apud ipſum iudicem: tamen dicit Fulgoſ. quòd gl. & Docto. exponunt apud tertium, qui ſequeſter appellatur, & propter hoc noluit reſpondere. Tu dic, quòd de hoc eſt glo. ordin. in l. Senatuſcon. §. fina. in glo. fi. in verſi. deponatur. ff. de offic. præt. quòd poteſt fieri vel penes iudicem, vel penes alium. Facit tex. in l. acceptam. C. de vſucap. & ita tenent Bald. Ludo.
3 Rom. & Dom. Alex. hic. ¶ †Not. ex iſto tex. in verſic. apud officium. retenta expoſitione glo. i. apud officiales. hic videri text. quòd ſequeſter dicatur officialis publicus: & ad mandatum iudicis cogitur quis inuitus recipere ſequeſtrum. quia iſta eſt natura officij publici. l. munerum. §. iudicandi. ff. de mune. & honor. Contrarium & melius tenet Angel. & Pau. de Caſtr. per tex. in l. fi. circa med. C. de bon. auth. iud. poſſ. eo quia largè dicitur & impropriè officium. Idem tenet Barto. in l. litib. in vlti. colum. C. de agri. & cenſit. lib. 11. Patet, quia ſequeſter obligatur ex quaſi contractu. vnde tenetur actione præſcriptis verbis. l. ſi oleum. in princ. & ibi Bar. not. ff. de dolo. ſed nemo inuitus cogitur contrahere, vel quaſi contrahere. l. nec emere. C.
4 de iure delib. †Poſtquam aũt voluntariè accepit, non põt propria auctoritate relaxare, niſi ex iuſta cauſa, tex. eſt not. in l. ei apud quem. §. fi. ff. depoſi. Circa quem tex. vide Bar. in rubr. C.
5 quod cum eo. ad fi. † Si tñ ſequeſtrũ qs mandato iudicis reſtituat, ſtatim eſt liberatus. tex. eſt in d. l. fin. §. pen. in ver. per ſuam
6 aũt interlocutionem C. de bo. auth. iud. poſſ. & ibidem †eſt tex. not. ad aliud, quòd ſi ſequeſtrum fiat penes perſonam eccleſiaſticam, quòd iudex ſecularis poteſt illi præcipere, quòd illud reſtituat. Vnde per illum text. dicit Bald. hic in lectu. antiq. quòd ſi iudex fecit fieri ſequeſtrum, ſeu deponi apud ſacriſtã fratrum, quòd licet ſit iudex ſecularis: tamen mandabit ſequeſtrum reddi ei, ad quem ſpectat. Adde quod no. Bald. in d. l. acceptam. in 1. colum. in fi. C. de vſu. per illum tex. in verſi. ſacratiſſima ſedes. quòd ſi clericus ſit depoſitarius, poteſt cogi ad reſtitutionem depoſiti officio iudicis ſecularis: quia non proceditur propriè contra eum per modum iudicij: ſed executiuè in conſequentiam officij ſuſcepti. ¶ No. prædicta, per quæ datur magna limitatio ad iura can. ſ. ad cap. nullus. & ad cap. ſi diligenti. de foro comp. & ad Auth. ſtatuimus. C. de epiſc. & cl.

¶ Secun-

¶† Secundò no. ibi pro re mobili, & ꝙ pro re mobili cadit se-
7 a questrum: secus est in re immobili. Bene tamen possunt seque-
strari fructus etiam pendentes, licèt dicantur pars soli. l. 1. §. fin.
& ibi Bar. ff. de requi. reis. & quod vult Bar. in l. Imperatores. §.
8 fi. ff. de app. † Item in rebus immobilib. quamuis non cadat se-
questrum: tamen potest interdici alienatio. tex. est in l. de pollici-
ta. & ibi Bar. ad hoc no. ff. de pollic. & illum tex. ad hoc repu-
tat sing. Bal. in l. per diuersas. in 9. q. cum sim. C. mandati. Facit
l. diuus. in prin. ff. de peri. hære. & l. si creditores, circa fi. prin. ff. de
9 priui. cred. & tenent Alb. & Bal. hic. ¶† Tertiò not. ex tex. ibi: &
persona suspecta sit. iuncto tex. ibi. si hoc iudici sederit, secun-
dum Bal. ꝙ ad hoc vt fiat sequestrum, requiritur vt præcedat
causæ cognitio, per quam appareat de suspicione fugæ. Dicit
tamen no. Bal. hic. ꝙ in tali causæ cognitione non est pars citā
da, si timeatur de fuga, ne fuga instruatur: eo quia contra fugi-
tiuos, vel suspectos de fuga procedit de facto iuris ordine non
seruato. Patet, quia proceditur etiam die feriata in honorem
Dei, vt est gl. sing. in l. fi. cum sim. C. de ferijs. Et in istis terminis,
q̃n timetur de fuga, Bal. bene dicit. & idem tenet D. Abb. in c.
3. ad fi. de sequest. pos. & fruc. D. Alex. hic, & in simi. Bal. in l. con
sentaneum. in 4. col. C. qūo, & quando iud. & in l. creditor. 2. ff.
10 si cer. pet. † Et facit, quia in omnib. casibus, b in quib. requiritur
citatio, vel præsentia partis, potest semper procedi absq; cita-
tione, si periculum sit de fuga, fm Inn. in c. significauit. de testi.
vbi autem non esset timor fugæ, non valet sequestrum factū
absque c citatione partis: quia est species cuiusdam executio-
nis. & quia pars potest lædi, ideo debet citari. l. de vno quoque.
ff. de re iudi. & l. nam ita diuus. ff. de adop. & ita tenet Angel. de
Are. in d. l. Imperatores. §. fi. in 3. col. D. Card. in cle. 1. in prin. in
22. & 25. q. de sequest. pos. & fru. D. Alex. in consi. 6. in 4. vol. qđ
incip. ponderatis his, quæ in s. scripto them. narrantur. in vlti.
col. Idem voluit Arch. 11. q. 1. in c. qui res. circa pen. col. dum al
leg. l. fi. C. si per vim. cuius verba reassumit Io. And. in regula Io
cupletari. in merc. in antepen. col. ¶† Qualiter autem probabi-
tur reum esse de fuga suspectum, ad hoc vt possit sequestrum
concedi? vr ꝙ per solum iuramentum, cùm tractetur de mo-
dico præiudicio. l. thesaurus. ff. ad exhib. ita tenet Salic. in l. vni-
ca. C. de prohi. sequest. pec. & Lud. Rom. hic, sicut q̃n agitur de
captura personæ, suspicio fugæ per solum iuramentum pro-
batur, fm Imo. in l. 2. §. fi. ff. sol. mat. Angel. in l. nemo carcerē. C.
de exac. trib. lib. 10. Breuiter veritas est, quod iuramentum non
sufficit, sed debet aliter fides fieri iudici: & etiam q̃n procedit
ad capturam, fm Bal. Ang. & Mod. in l. apertissimi. vbi dixi. C.
de iudi. Ang. Imo. & Mod. in l. qui bona. §. qui damni. ff. de dam
no infec. Bal. ēt vbi latè Mod. in l. 2. §. fi. vbi videas. ff. solu. matr.
Bal. in l. creditor. 2. ff. si cer. pe. Ang. in l. ab arb. ī. eo. Pau. de Cas.
in consi. 10 quod inci. pro pleniori. cum alijs concor. quæ tra-
12 duntur in d. l. 2. §. fi & Alex. hic in pe. & fi. col. ¶† Aduerte tñ di
ligenter, ꝙ non valet sequestrum, nec potest fieri, nisi de debito
principali constet per publicum instrumentum. l. per hanc. in
ver. super his vero. & ibi Bar. ad hoc. no. C. de erog. mi. ann. lib.
11. Idem Bar in d. l. litib in fi. Bal. in c. olim ex literis. in princ. 3.
col. de reser. D. Matheſi. in tract. de carcere. vbi per hoc not. in-
fert, ꝙ si non potest fieri sequestrum in reb. nisi de debito ꝓstet
per publicum instrumentum: multominus poterit cōcedi cā-
ptura personæ, nisi de debito principali constet per publicum
instrumentum. Breuiter tene, ꝙ illa decis. Bar. non est vera. eā
reprobat Io. de Pla. in d. l. per hanc. D. Abb in d. c. 2. ad fi. de se-
quest. pos. & fru. Io. de Imo. & Ang de Are. in d. l. Imperatores.
d §. fi. & D. Alex. hic, quia imò sufficit semiplena probatio, d ꝓ-
ut q̃n agitur de captura personæ, vbi tractatur de maiori præ-
iudicio, per notata per Ange. in l. nemo carcerem. C. de exact.
13 trib. lib. 10. † Tu pondera ꝺ Bar. ꝙ tex. in d. l. per hanc. in quo se
fundat Bar. probat ꝺrium, cùm ibi sit speciale in salario publi-
co, quod præstatur militib. vt illud sequestrari non possit, nisi
de debito constet per publicum instrumentum. & idem po-
tes dicere in salario, quod præstatur de pubi. Doctoribus legen
tibus. arg. l. aduocati. & l. fori. C. de aduo. di. iud. ¶ Secundò, quia
in d. l. per hanc in versic. super his verò. tria concurrunt. Primo
erat salarium, quod præstabatur de publico militib. Item erāt
de nu. 30. Item erant absentes. ergo cū ille tex. non procedat ēt
in omnibus milit. sed in his, qui erant de nu. 30. & erant absen-
tes, ergo in aljs ēt militib. ille tex. non procedit: ergo cū ius spe
ciale præsupponat ius cōe esse in ꝺrium. l. 1. in fi. ff. ad muni. cer
tè ille tex probabit de directo ꝺ Bar. Considerabis tamen dili-
gentius illum tex. & aduerte, qa ex illo tex. non possumus ar-
guere, vt idem sit in salario Doctorum legentium: quia in eo
14 non concurrunt illa tria. ¶† Tertiò facit, quod vult Bal. in l. vni
ca. ante fi. C. de prohi. sequest. pec. vbi quærit, quæ probatio re-
quiratur ad hoc, vt fierit possit sequestrum. & tenet, ꝙ summa
ria, vel semiplena, prout in missione in possessionem ex primo
decre. pp similitudinem, quam habent inter se. ¶ Quartò facit:
quia tex. noster ad hoc, vt fiat sequestrum, requirit suspicionē
fugæ, nec vllam probationem instrumentalem requirit. & ita
15 teneas. Nec ob. auctoritas Bar. in locis præal. † quia illa non est
lec. Bar. quia Bar. non legit nisi vsq; ad titulum. C. de peric. eo-
c rum, c qui pro magi. interue. lib. 11. & ibi Ang. in rub. illius tit.
ita expressè dicit. sequit D. Alex. in l. 1. ī. eo. & in rub. de acq. hæ.
in prin. & in rub. ff. sol. mat. in vlt. col. & in l. diuortio. §. interdū.
in pe. col. & in l. si filio. §. si vir in quinquennium. ff. sol. mat. & in
16 consi. 50. in 2. vol. qđ incipit, visis actis causæ. in vlt. col. ¶† Circa prædicta moueo nouum, & pulchrum dubium, cū habeamus, ꝙ pecunia, vel aliæ res depositæ non possunt sequestrari, nec pensiones domorum, nec salaria publica. Auth. sed iā cautum. C. depositi. an si debitor sit suspectus, possint prædicta ex præcepto iudicis sequestrari? gl. in d. Auth. sed iam cautum, & clarius in corpore vnde sumitur, tenet ꝙ sic, per generalitatē tex. nostri, & ita tenent Alb. & Sali. in d. Auth. & ibi dicit Albe. ꝙ ita practicatur: & ad iura alleg. respondeo, ꝙ procedunt, q̃n sequestrum fit sine iudicis auctoritate: nec in hoc inuenio ꝺdi centem. Puto, ꝙ de iure ꝺrium sit verius, per tex. apertos in d. Auth. sed iam cautum. & melius in corpore iuncta rōne text. ibi. Et dicere, ꝙ illa iura procedunt, q̃n fierēt sine auctoritate iu dicis, est debilis solutio, quia sine iudice in nullo casu potest se questrari, vt hic. ¶ Secundo, nam regula est, ꝙ vbi in aliqua. l. speciali ponuntur aliqui casus speciales: tunc etiam si superue niret lex noua, quæ aliquid generaliter disponeret, non intelli gitur disponere in illis casibus, nisi de illis fiat mentio, vt vidē bitis in l. sciendum. in prin. ī. eo, Facit. l. de creationib. C. de silē. lib. 10. Quomodo ergo in casibus specialib. positis in d. Auth. sed iam cautum. intelligitur derogatum per generalitatē text. nostri? Imò generatitati potius istius. tex. debet intelligi deroga tum per d. Auth. quia generi per speciem, &c. vt plenè per Bar. in l. quæsitum. §. fi. ff. de fun. instr. Facit. l. dōli cla. ff. de ver. ob. Co
17 gita. ¶† Quintò no. ex tex. ibi, donec vel satisdatio detur. vnū modum releuandi sequestrum: quia præstita satisdatione, & sic dato fideiussore tollitur sequestrū, vt hic, & c. 2. de sequestr. pos. & fru. Et ista satisdatio secundum gloss. & Doct. hic debet duo continere, vt in gl. Adde tertium no. quia debet continere promissionem de illa restituenda absque vlla procrastinatio-ne in casu victoriæ, adeo ꝙ non sufficeret simplex satisdatio, nisi hæc verba præcisè apponerentur. tex. est in d. l. litib. & ibi Bar. in vlt. col. expressè ad hoc no. illum tex. sequuntur Ang. & Io. de Pla. ibi. D. Abba. in d. c. 2. Ang. de Are. in d. l. Imperatores. §. fi in vlti. verbis, Lud. & D. Alex. hic. & dicit D. Alexā. ꝙ istud est in pract. diligenter notandum, quia multum erratur. Fiat ergo regula, quod sequestrum tollitur per satisdationem. ¶ Li mita primò verum esse, quando sequestrum fuit factum ob litem agitandam. ita loquitur tex. hic. secus si sit factum ad fi-nem, vt debitor solueret, puta in executione sententiæ: tunc ꝓ satisdationem non tollitur. tex. est in l. si pecuniæ. §. finia. ff. vt in pos. leg. quod alibi ita expressè non reperitur, secundum Pau. de Cast. hic, & ille tex. est ad hoc sing secundum Bar in l. cōsen taneum. in vlt. col. C. qūo, & quando iud. ¶ † Secundò limita, q̃n sequestrum fuisset factum propter scandalum euitādum; tunc ꝓ satisdationem non tollitur, cùm per illam non remo ueatur periculum scandali, fm D. Abb. in d. c. 2. ¶ Tertiò limita, q̃n essemus inter personas, inter quas non cadit satisdatio. iuxta l. Imperator. ff. ad Treb. fm Bal. in d. l. vnica. ¶ Quarto q̃n tale præceptum fuisset factum ex præcepto principis, vel alte rius superioris, fm Io. And. in addi. Spe. in tit. de sequest. poss. & fru. super rub. Et no. sing. fm Pau. de Cast. hic, ꝙ ad reuocationem talis sequestri quilibet admittitur, siue habeat mandatū, siue non: quia ista est quædam species defensionis. alleg. Iaco. de Are. in l. de pupillo. §. qui remissione. ff. de oper. nou. nunci.
18 † An autem ad reuocandum sequestrum, si pars non potest
f satisdare, sufficiat iuratoria cautio? tenui in l. 1. s. eod. ꝙ non. f
Et ibi dictis adde Albe. hic, qui licèt multum dubitet: tñ istud
tenet:

ADDITIONES.

a ¶ Pro re mobili. Adde Doct. in l. fi. C. vbi in rem act. Doct. in c. quoniam con-tra, de proba.

b ¶ Casibus. Adde Doc. in c. inter quatuor. de maio. & obed.

c ¶ Ang. consi. 107. Dec. consi. 366. col. fi. nam tunc fieri debet citatio, & adhi-beri causæ cognitio super sequestratione. BELLOT.

d ¶ Idem tenet Dec. in l. pactum quod bona fide. col. fi. C. de pac. Fel. in c. exami nata. col. 6. de iud. & in c. sicut. col. 1. & seq. de re iud. BELLOT.

e ¶ Adde eundem Ias. in Rep. l. omnes populi. in princ. col. 1. supra de iusti. & iu-re. PANCIR.

f ¶ Contrarium tenet Lanf. Balb. concl. 6. sed dicit hoc procedere, si persona, contra quam factum fuit sequestrum, sit honesta, & non suspecta: alias secus. vt in simili distinguit Bar. in l. vsufructu. C. de vsufruct. not. Mising. Cent. 2. obser. 11. BELLAC.

19 tenet:& dicit semper ita obseruari vidisse.† Adde ēt, quòd si-
a cut sequestrum [a] potest fieri die feriata in honorem Dei,quā-
do est suspicio fugæ,secundum Bal.hic,& Bal.& Sali.in d.l.vni
ca.Ang de Are.in d.l.Imperator.§.fin.prout etiam captura p-
sonæ,vt est gl.in l.fi.C.de ferijs.quam sequitur ibi Bar.& in l.ait
prætor.§.si debitorem.ff.de his,quæ in frau.cred. & illa glo. est
singularis,secundum Ang.& Fulg.in l.2.ff.de ferijs,& Ange. in
l.qui restituere.in fi.ff.de rei vend.& dicit Albe. in l.si feriatis.ff.
20 de ferijs.quod consuetudo illam glo.obseruat.Ita eod. modo
sequestrum factum potest die feriata reuocari.glo. est in l.mi-
nor.in prin.ff.de euic.Bal.& Sali.in d.l.vnica.& in l.fin.C.de fe-
rijs.Similiter relaxatio incarcerati potest fieri die feriata, secun
dum Bal.in l.lecta.ff.si cer.peta. Intellige quaudo sequestratio
fuit concessa die feriata:tunc similiter potest die feriata reuo-
cari:aliàs secus.Ita propriè loquitur glo.in d.l.minor.Barto. &
alij in l.1.§.nunciatio.ff.de oper.no.nunc. Et propterea dicit
Bar.in d.l.minor.quòd malitiosi aduocati faciunt fieri seque-
strationes vltima die iuridica,vt reuocatio postea peti nō pos-
sit durantibus ferijs. Tu autem considera, quòd non videtur
eadem ratio in reuocando sequestrum prout in concedendo.
ideo enim conceditur die feriato in honorem Dei,propter su
spicionem fugæ:& sic quia periculum esset in mora. Sed ista
ratio periculi cessat in reuocatione.Facit simile. nam licèt su-
spectus de fuga possit capi, & carcerari die feriata in honorē
Dei,gl.in d.l.fi.C.de ferijs.tamen tali die non potest fieri recom
mendatio seu sequestratio personæ,iam incarceratæ, cùm ces
set ratio fugæ.Ita tenet Bal.in Auth.ei qui.3.col.in ver.Quæro
dictat statutum.C.de auth.iud. post.sequitur Do.Alex.in consi.
159.in 1.volum.quod incipit.Circa primum dubium,omissō
verborum apparatu.nihilominus glo.& Doct.tenent,vt supra
ratione correlationis.¶Sextò not. ex fin. ibi,vel lis finem acci-
piat.alium modum, per quem releuatur sequestrum.s.finita li
te.Quod intellige vt per Bar.hic in fin.per Bar.in l.fin.circa fin.
21 C.de ordi.cog.¶†Septimò pondera eundem tex. in fi. qui vi-
detur facere pro eo,quod no.Bar.in d.l.litibus, in vlt.col.per il
lum tex.vbi not.quòd satisdatio de re sequestrata restituenda,
non durat nisi triennio: quia tanto tempore durat instantia.
Istud probatur etiam in hoc tex.nam sequestrum finitur,quā-
do lis est finita,vt hic.sed lis per triennium finitur. l. properan-
dum.in princ.C.de iudic.quicquid dicat Imo.in d.l.Imperato
res.§.fin.Limita nisi esset appellatum,vt dicam in seq.not.¶Se
cundò limita,quando sequestrum fit propter litem: tunc non
durat nisi triennio.Ita loquuntur prædicta. secus si esset factū
ex alia causa: tunc duraret perpetuò secundum Bal.in c. olim
ex literis.in 3.col.de rescri.Per hoc infert,quòd si instantia cau
sæ esset abbreuiata per statutum disponens,quod instantia nō
duret nisi per 50.dies,vt no.in d.l.properandum. in prin. quòd
etiam sequestrum,vel eius satisdatio tanto tempore duraret,
22 & non plus.†Et ideo cogita,quòd cùm de iure canonico in-
* stantia sit perpetua *secundum magis communem opi.* [b] vt dixi in
b d.l.properandum. in princ. quid iuris esset tunc de sequestro,
vel eius satisdatione:an tunc deberet esse perpetua quousque
23 lis finiretur?& iste tex.in fin.probat quòd sic. ¶†Octauò pon-
c dera ex eod.tex.in fi.probari,quòd sequestrum [c] non durat in
causa appellationis:quia instantia causæ prin.non durat in cau
sa appellationis:ergo non debet durare sequestrum,vel eius sa
tisdatio.Item,quia si sequestrum duraret etiam in causa ap-
pellationis post finitam primam causam, duraret vltra trien-
nium:& tamen Bar.in d.l.litib.vult quòd non duret vltra triē-
nium:quia vltra triennium non durat instantia causæ. Quod
confirmatur,quia sequestrum quod fit propter litem succe-
dit in locum satisdationis de iudicio sisti, quæ satisdatio lata
sententia expirat.l.græcè.§.& post litem ff.de fideiuss.& non du
rat in causa appellationis,gl.est in Auth.de his qui ingre. ad ap
pel.in prin.Ang.& Pau.de Cast.in l.2.§.fin.vbi dixi. supra eod.
Bal.tamen hic tenet contrarium, quòd imò sequestrum factū
in causa principali,durat etiam in causa appellationis. ita di-
cit esse tex.in d.l.litib.& credo quòd voluit ponderare in versi.
plenissimam diffinitionem. Idem tenet Bal.in addi. Spe. in tit.
de sequest.pos.& fru.in vers.1.Spec.in eod.tit.in ver.sed pone.
latè Ange.de Aret.in d.l.Imperator.§.fi. Ego idem sequor per
tria.Primò per tex.in l.fi.circa med.C.de ord.cog.in ver.seque
strari in eum diem, quo controuersia sopiatur. & per istum
tex.in ver.lis finem accipiat. nam si est appellatum,non dici-
tur lis finita.quod patet,quia potest transigi, quod non posset
si lis esset finita.l.& post rem.in princ.& l.post rem. ff. de tran-
sac.l.eleganter in prin.ff.de condi.indebi. ¶ Secundò moueor,
quia sequestrum posset de nouo fieri in causa appellationis. l.
ab executione.C.quorum app. non reci. ergo fortius factum
debet durare,cùm facilius aliquid extendatur quàm de nouo
concedatur. l. sed si manentis.ff.de preca. ¶ Tertiò pondera
24 verba Bart.hic in fi.dum intelligit istum tex.quòd †lis finē ac-
cipiat,quando res datur ei,qui vicerit, secundum illud non fit
pendente appellatione.Idem dicit no.Bal.in l.fin. circa fi. C.de
ord.cog.¶Capio gl.in ver.apud officium.quam diuide in tres
par.In 1.declarat tex.In 2.colligit no.In 3.format q. Partes pa-
25 tent in glo.Et ex 3.parte not.†quòd propter quatuor redditur
quis suspectus.dicunt tamen Bar.Alber. & alij,quòd ista qua-
tuor non semper copulatiuè requiruntur, sed aliquando vnū
sufficit arbitrio iudicis.Et dum glo.dicit ex malis morib. quē
reddi suspectum. Limita nisi mutauerit malos mores, & ad
bonam frugem peruenerit,& triennio perseuerauerit. tex. est
in l.hinc etiam nobis.& ibi Ant.no.in Auth.de mona. qui tex.
est ad hoc sing.secundum Sali.hic,& in l.si minorem in 3. col.
26 C.de in integr. restitu. minor.†Sed an conuentus ad rem mo-
bilem per hoc solum, quòd non possideat immobilia reddā-
tur suspectus,adeo quod res possit sequestrari,glo.Bar.& An-
gel.tenent quòd sic Spec.& Ioan.And.in titu.de sequest.pos.&
fru.§.1.vers.Sed pone.Dom.Anto.in d.c.2.Sali.in d.l.vnica. C.
c de prohib.seque.pecu.sed Bal.hic tenet contrarium per hunc
tex.vt hic per eum,cuius inductioni respondet Alex.hic.& idē
tenet Iacob.But.refert Albe.hic.Idem tenet Bal.in l.sciendum.
in princ.infra eod.& Pau.de Cast. in consi.38.quod incipit pro
pleniori.& Alexan.hic latè examinat,sed nihil firmat.Pro ista
opi.pondero etiam tex.hic vltra inductionem Bal.nam in isto
tex.oportet præsupponere,quòd iste reus non possidebat im-
mobilia,quia si possedisset,non posset dici suspectus, nec te-
netur satisdare per regulam.l.sciendum.in princ.ff.eo.& tamē
potest sequestrari.Nisi dicas,& bene, quòd vltra hoc, tex. spe-
cialiter requirit,quòd persona sit suspecta. ergo istud solū nō
possidere immobilia,non facit personam suspectam,alias tex.
in specie frustra requireret,quòd persona suspecta sit. Intelli-
ge tamen, si illa res, quam peto,fuit sequestrata, secus si alia
res.¶Capio glo.fi.in ver. satisdatio. quā diuide in duas partes.
In 1.ad declarationē tex.format opp. In 2.opponit. Secūda ibi
27 sed nonne. † Ex secunda habes, quòd sequestratio regulariter
est prohibita,nisi in sex casibus enumeratis per glo.hic,& glo.
in d.l.vnica et in d.l.Imperatores.§ fi.et glo.pleniorem in d.c.
2.per Archi.in c.quia res.11.q.1.Io.And.in regula locupletari.
in mercurialib.¶Vltra glo.adde aliam fallentiam,quādo sub-
d est verisimilis timor,ne partes deueniant ad arma, [d] tunc fru
ctus possunt sequestrari,secundum Specu.in titu. de sequest.
pos.& fru.in prin.& in titu.de expen.§.postremo. circa princ.
Bal.in l.fin.C.de ord.cog. D.Abb.in d.c.2.& in simili Barto.in l.
sed si vsusfructus.§.sed si inter duos. per illum text. ff.de vsufr.
¶Secundo in odium contumacis.tex.est in c. ex literis. de do-
lo & contu.& in c.olim ex literis.vbi Doct.præcipuè Bald.de
rescr.glo.in d.c.2.in glo.magna in fi.Bal.in l. consentaneum.in
9.no.C.quomodo,& quando iudi.Ang.in d. l.Imperatores.§.
fin.in pe.colum.Tertiò lata sententia in iudicio vniuersali, in
qua declaratus est aliquis hæres,certè omnes res,de quibus est
dubium an sint hæreditariæ, debēt sequestrari,ita singulariter
tenet Bal.in l.fin.C.quib.ad lib.procl.non licet.¶Quartò,quan
do iura partium sunt obscura,secundum Bal.in l.fi.in 4. colu.
C.de edic.diui Adr.toll. ¶ Quintò etiam aliquando vxor po-
test sequestrari.c.ex transmissa.& c.literas.in fi.de testi.ipo.Bal.
in addi.Spec.in titu.de sequest. pos.& fru.in ver.1. Not. etiam
28 †quòd in omnibus casibus,in quibus prohibita est sequestra-
tio,semper admittitur descriptio,& inuentarium bonorum,
secundum Barto.& Docto.in d.l.vnica. & in l. defensionis fa-
cultas.C.de iur.fis.lib.10.& in l.fi.in prin per illum tex.ff.de re-
quirendis reis,& in l.1.§.pen.per illum tex. ff. de ventre in pos
mitt.& in l.Imperatores.§.fi.ff.de appel.& in l.post contractū
ad fi.ff.de don.Canonistæ in d.c.2.& limita,vt per Bar.& Sali.
in d.l.vnica.Contra tamen istud facere videtur:quia nostra in-
teresst,ne patrimonij nostri secreta pandantur.l.2.C.quando &
29 quib.quarta pars debetur.lib.11.†Alibi no.Ang.in l.1. C.vt ne
lic.sine iudi.auth.sig.imprimere,aliàs imponere,per illū text.à
contrario sensu,quòd ratione contumaciæ, vel alterius iustæ
causæ potest iudex p̄cipere, quòd ostia domus alicuius clau-
dan-

ADDITIONES.

a ¶Sequestrum.Adde Doc.in c.fi.de feri.& Pet.de Anch.in repe.c.1.de sequest.
pos.& fruc.

b ¶Sequitur Abb.in c.venerabilis.de iudi.Fely.in c.de causis.in princ.de offic.
deleg.licèt contrarium videatur sustinere Rom.consi.220.num.12. priorem
tamen approbat Seb.de nul.cap.9.nu.126.Rob.de ord.iud.c.26.num. 14.&
21. MASVER.

c ¶Sequestrum.Adde Doc.in c.app.2.q.6.Doc.in c.vlt.de sequest.possess.& fru.
Abb.in c.quod ad consultationem.de re iud.

d ¶Ad arma.Adde Bal.in l.si discept.ff.vbi pup.edu.deb.Inn. in c. in præsentia
de proba.

dantur,& sigillentur.Et dicitur, quòd istud multum practicāt officiales Ecclesiæ Romanæ, facit. l. si iniuriæ. ff. de iniurijs.
30 ¶† Vltimo attende,quod licèt res possint sequestrari, vt hic: reus debet habere fructus rei sequestratæ pro expensis fiēdis in lite.tex.est in l.fin.C.de ord.cog.& ibi Sali. post alios ad hoc notat,& dicit alibi non reperiri in iure. Et vide quod ibi dicit gl.in ver.litis. Et cogita de quo sequestro intelligatur hoc dictum.nam in re immobili nō cadit sequestrum,vt dixi in tex. rei autem mobilis sequestratæ cogita qui fructus percipi pos-
31 sunt pro expen litis.† Aduerte etiam,quia reperiuntur tria inter se differentia sequestratio,quæ propriè cadit in re mobili, vt hoc tex.in verbo mobili. & s̄.dixi. Item descriptio: quia in omnibus casibus,in quibus prohibetur sequestratio, potest fieri descriptio,vt s̄.dixi.Item reperitur inhibitio de alienando: nam licèt res immobiles sequestrari non possint: tamen in eis potest fieri præceptum à iudice ne alienentur:& talis inhibitio tantum importat,quantum sequestratio in rebus mobilibus, secundum Bar.in l.de pollici.in fi.ff. de pollici.& dixi in tex.in
32 verbo mobili.† Quo autem remedio teneatur sequestrum restituere,& cui,est tex.in l.si oleum. & ibi Bar.ff.de dolo.Angel. in Interesse.ff.de acquir.possess.Ang.de Are. in d.l. Imperatores.§.fin.in fin.col.& an, & quando tertius admittatur ad faciendum reuocari sequestrum,vide per Raph.Fulgos.in cons. 18.incipien. Factum tic sic habet.secundum ordinem meum. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

Lex cum quid.ff.si cert.pet.solùm procedit in contractibus,qui re contrahuntur.

Reo,an actori,cui magis fauendum sit.

Probationes quando essent pares inter fiscum,& priuatum, quamuis fiscus sit actor,debet ferri sententia in fauorem fisci.

LEX VIII.

De die ponenda.

Istud principium est multum difficile,secundum Bar.Præmitte,quòd legitur altero de duobus modis,secundum glo.& clarius Bar. & Docto.Vno modo in stipulatione nondum formata,sed formanda:& tunc procedit sine scrupulo, & cessant contraria, secundum Ang.& Fulgos.& Dom.Alex.Iste intellectus probatur in tex.in ver.ponenda quod certè nihil facit,cùm referatur ad dictionem die,non ad dictionem stipulationē. Istum intellectū sentit glo.magna in fi.quæst.quam ibi format secundum Bar. in 3.col.¶ Secundo modo legitur in stipulatione iam formata à partibus,& tunc obstant multæ oppositiones formatæ in gl. q̄a hoc modo tex.vult duo.Primò,q̄d omissio diei in stipulatione nō vitiat stipulationē. Sc̄dò,q̄ declaretur ex voluntate actoris,& non rei. Tertiū intellectū posuit Nic de Muti.& refert Bar.hic in fi.sed litera non patit illū intellectū iō omitto. ¶ Secundò præmitte quòd iste text. secundum glo. primam,
* *communiter approbatam*, loquitur in fideiussore, qui volebat per stipulationem promittere præsentare reum in iudicio: & inter talem fideiussorem,& actorem orta est controuersia de tēpore.Iste intellectus non placet vulgo,nec mihi, quia litera dicit inter litigatores,sed fideiussor non est litigator. Nisi dicas, q̄ fideiussor non est litigator quo ad causam principalem,sed quo ad diem,in quo contendebant Melius tamen est intellige re,quòd controuersia erat inter actorem & reum:quia reus,q̄ habebat se absentare,volebat maius spatium temporis ad sistēdum.¶ Tertiò præmitte,quòd ista lex secundum Raph. Fulg. non loquitur de stipulatione de iudi.sisti vniuersaliter interponenda in tota causa,prout est natura istius tituli: quia ibi posset dubitari de die:quia tempus est determinatū à iure à principio causæ vsque ad sententiam.l.græcè.§.& post lit. contest. ff.de fideiuss.dixi in l.2.§ fi.s. eo.vnde iste tex.secundum eum necessariò debet intelligi de promissione sistendi in iudicio ad aliquem certum actum,vel articulum. Vel potest intelligi, vt in glo.1.in stipulatione de præsentando aliquem iudici,iuxta tit. supra in ius vocan.vt eant.vbi tempus non est à iure determinatum. Tu aduerte,quòd in satisdatione de iudicio sisti, duplex est tempus.vsque ad quod,& illud bene est determinatū à iure à principio causæ vsque ad fi. Quoddam est tempus à quo incipiat:& istud non est determinatum. & de isto loquitur iste tex.Ita declarat Bar.in l.ita stipul.in prin.in 3.op.1.par. ff.de ver.obl.Istis sic præmissis.hoc dicit. In stipulationibus iudicialibus formatis,vel formandis,si de die non conueniat inter partes,terminanda est arbitrio iudicis,qui in hoc debet fauere actori.hoc dicit secundum vtranque lec.¶ Istum tex.Bar. circa fi.inducit ad aliquas quæst.quando partes discordant, q̄ fietur arbitrio,& decisioni iudicis.De istis qō. & alijs simi. dixi in l.iusiurandum.& ad pecunias.§.si de qualitate.post Bar.per illum tex.ff.de iureiu.ideo hic non repeto.¶ Capio glo.magnā quam diuide in quinque partes princ.In 1.opponit cōtra text. & tripliciter soluit.1.& 3.sol.procedunt tenendo primum intellectum. Secunda tenendo secundum.In 2.quæ est ibi. Item adhuc videtur.gl.opp.de d.l.ita stipulatus.quæ vt declarat Bar. ob.duobus modis,& prout obstat primo modo dupliciter respondet:postea ad vtrunque modum dat aliam sol.Et ista secunda pars princ.post subdiuidi in quatuor,inhærendo declarationi Bar.in 1.opp.de l.ita stipulatus.Et ista lex obstat in duobus,vt hic per Bar.In 2.soluit prout obstat primo modo,& bene.In 3.soluit,prout obstat secundo modo,& istæ solu. procedunt intelligendo tex.in stipulatione iam perfecta. In quarta respondet ad vtrunque contrarium simul tenendo alium intellectum,q̄ loquatur in stipulatione non perfecta. & dū obstat secundo modo,soluit Bar.q̄ tex.iste loquitur ni stipulatione iudiciali,seu prætoria de iudicio sisti:in qua cùm sit iudicialis,iudex habet auctoritatem declarandi.l. 1 in fi. ff.de prætor. stip.& l.in conuentionalibus ff.de verb.ob. sed contrarium loquitur in stipulatione extraiudiciali. Et isto modo declarat Bar.solutionem glo.sed huic solutioni multum refragatur lex contraria,quæ generaliter procedit, etiam in stipulationibus prætorijs iudicialibus,prout ibi firmat glo.in versi.certo loco, & ibi Bar.& alij.Et pondera quòd Alexan. videtur in hoc sibi contrarius:nam in pen. col. reprobat istam solutionem per id, quod dixi.deinde in vlti.col.vt respondeat difficultati Ang.tenet istam solu.In 3.ibi,item adhuc non stipulatoris dicto. glo. opponit,& dupliciter respōdet. Prima sol. reprehenditur per oēs:quia non assignat rationem specialitatis. Secunda solutio procedit secundum vnum intellectum tex.Tu dic clarius, q̄ illa lex non contrariatur isti,sed eam limitat, nisi adsit consuetudo,quia stipulatio debet intelligi, & moderari secundum consuetudinem.l si quis reum.ff.de custo.reo.§.fina.Institu.de satisd.& l.3.§.fin.ff.de testi.cum simi.In quarta quæ est ibi, sed in quo moderabitur.glo.videt formare qō.sed in veritate sunt duo contraria,quæ inducas,& eis respondeas,vt hic per Bar. In quinta & vlt.glo.format q̄ quæ secundum Barto.procedit tenendo illum intellectum, quòd ista lex loquatur in stipulatione formanda,& non formata. ¶ Redeo ad primam partē
* gl. *Bar.& communiter Docto.* approbant primam solu. quòd iste tex.procedat in his quæ respiciunt ordinem.litis,in quibus magis fauetur actori,quàm reo.Secunda solu.glo.etiam est vera.
1 † Tertiam solutionem impugnat Bar.quia dicit,q̄ l.cū quid.ff. si cer.pet.solùm procedit in contractibus,qui re contrahūtur. secus in contractib.qui celebrantur verbis.In hoc Bar.malè dicit:quia illa l.procedit etiam in contractibus, qui verbis celebrantur,per l.triticum.ff.de ver.ob.per quam idem tenuit ipsemet Bar.sibi contrarius in d.l.cum quid.in 2. colum.& in l.
2 ita stipulatus.magna,in 1.opp.ad fi.ff.de ver.ob.† Pro clara intelligentia glo & tex.videndum est,cui magis sit fauendum, an actori,an reo.D.Azo in tit.de reb dub.tradit nor.doctrinā,
* *quam omnes indifferenter sequuntur* præcipuè Ang.& Pau.de Cast. post Bar.hic,& est gl.ordi.in c.cum ad sedem de resti.spo.glo. in c.cum sint partium iura.& in c.contra reum.de reg.iur.in 6. & gl.in c.ex literis.de spon.Bar.in l.inter stipulantem.§. 1. ff. de ver.obl.Bal.in l.qui accusare.in pen.col.C.de eden.& in l.si ita
a tus.in fi.C.de ord.cog.[a] Nam fieri debent tres casus,in princip. causæ.& sic in his quæ respiciunt ordinationem litis magis fauetur actori,quàm reo.tex.est hic. Et ex hoc secundum Bald. hic post Odoff.colligitur notabilis limitatio ad l.fi.ff. de feriis. vbi dicitur,q̄ in causis ciuilibus circa dandas dilationes æquè fauetur reo,sicut actori:nisi simus in respicientibus ordinem processus,vt hic.Secundus casus est circa media causæ, & sic
b circa processum:& tunc pariter vtrique fauetur. [b] Tertius casus est in fi.causæ:& sic tempore ferendæ sententiæ,& tunc fauorabiliores sumus reo quàm actori. nam fauorabiliores sumus ad liberandum,quàm ad condemnandum. ita loquitur regula fauorabiliores.ff.de reg.iu.l.Arrianus.ff.de act.& obl. c. ex literis.de proba.Ad istam doctr. Azo. adde,quod dicit Bal. in l.edita.in 23.colu. C.de eden.q̄ libelli sunt fauorabiliores in litis ingressu,pares in progressu,& odiosi in egressu,& sic in fi. litis.Adde etiam quod dicit Bal.in addi.Specu.in tit.de appel. in 11.col.in ver.dubio.q̄ appellatio est fauorabilior,quàm sententia in principio litis:sed in medio est par.In fine autem fauendum

ADDITIONES.

a ¶De ordi.cogn.Et in electione iudicum.Soc.in lib.3.consi.94. incip. in causa.col. 4. PVRPV.

b ¶Fauetur.Adde Alex.vbi loquitur in prorog.in l. 4. §. si quis condemnatus. col.2.ff.de re iudi. PVRPV.

uendum est sententiæ,si actor appeilauit.l.Herennius.ff.de eui ctio.¶Nunc assume vnumquodque membrum de per se.Primum est,q̃ in princ.litis in respicientibus ordinationem,magis fauetur actori quàm reo.Contra istud membrum moueo duas difficultates.Prima est,nam sicut reus tenetur satisdare de iudicio sisti,vt hoc tit.& Auth.ofiератur.C.de lit. cõtest. Ita actor tenetur satisdare de lite prosequenda.Auth. generaliter. C.de epis.& cler.& tamen ego habeo ,q̃ quod si reus possideat immobilia,releuatur ab onere satisdandi.l.sciendum.in princ. j̃.cod.& tamen actor quamuis possideat immobilia,non releuatur ab onere satisdandi.Ita vult Bar.in §.quidam.in fi.j̃.ea.l. & ibi ponderant Raph.Fulg.& D.Alex.Idem tenet D.Alex. in l.sciendum. in prin.in 2. col. j̃.cod.ergo ibi est casus contra istã doc. quia in istis satisdationibus magis fauetur reo,quã actori. dicam de hoc,& plenè examinabo in d.l.sciendum. in princi. ¶ Secundò contra istud primum membrum moueo aliam difficul.nam ad defendendum reum quilibet etiã extraneus admittitur,etiam si constet clarè eum non habere mãdatum: dummodo satisdet de iudicato soluendo.l.vnica.C.de satisdãdo.& l.exigendi.C.de procu.& tamen ex parte actoris nõ admittitur procurator,quem constat non habere mandatũ, dato q̃ velit satisdare de rato.l.1.cum gl.& ibi Doc.C.de procur. gl.& Doct.in l.non solùm.§.qui alieno.ff.eo.ergo ibi in præparatorijs magis fauetur reo,quàm actori.Nisi dixeris,q̃ plus ꝓuideat satisdatio de iudicato soluendo , quam præstat defensor,quàm satisdatio de rato.Super quo tamen cogita.Item cõtra istud membrũ facit tertiò, quia actor tenetur edere actionem suam in scrip.l.edita.C.de eden.Auth. offeratur. C. de lit. contest.no.per glo.& Doc.in l.1.in princi.ff.de eden. & tamen reus non tenetur regulariter suam exceptionem in scriptis ꝓponere.l.scire oportet.§.scire autem oportet.ff.de excus. tuto. c.quoniam contra falsam.in ver.excep.& ibi D.Anto. de proba.Bar.in l.1.in 2.col.ff.de excep.& in Auth. hanc autem querelam.C.de non num.pec.& ibidem etiam Bal. & in l. ne causas.C.de app.Ang.in d l.1.in prin.ff.de eden.Ang.de Are. Insti. de exce.in prin.in 14.colu. Quartò in contrarium facit:quia libellus actoris debet continere conclusionem,vt est gl.in d. l. 1. in prin.& ibi Bar.& alij.j̃. de eden. secus est in exceptionibus, & sic in libello exceptionum rei.Ita Bar.ad hoc multa iura allegans in d.l.1.in 2.col.ff.de excep.Bald.& Ang. in l.emptor.C. de præscrip.long temp.Bal.in l.edita in 12.colum.C.de eden.D. Ant.in c.1.in 5.col.de lit.conte. ¶ Capio secundum membrũ princ.q̃ circa media causæ pariter fauetur actori & reo.Contra istum casum arguo:nam reus non tenetur edere actori instrumentum ad fundandam eius intentionem.l.1.& l.qui accusare.C.de eden.& tamen actor bene cogitur edere reo ad fundandam eius intentionem.l.iustum & l.fi.C.de eden. ergo circa media causæ magis fauetur reo,quàm actori,vnde siue velis dicere,q̃ ibi sumus in præparatorijs,prout dicit glo.in rubr. C.de eden.tunc obstabit circa primum membrum distinctionis. Aut vis dicere,q̃ ibi sumus circa media causæ,& tunc obstabit circa secundum membrum. Huic difficultati Mod. vario modo respondent,quorum solutiones impugnaui in d. l. non est nouum.& ibi posui veram solutionẽ. ibi videas. Istud secundum membrum limita tribus modis.Primò fallit in causis criminalib.in quibus accusatori non dantur nisi duæ dilationes:reo autem dantur tres.l.fin.ff.de ferijs.no. glo. in c.cum ad sedem.de resti spol.& q̃ in criminalibus circa media causæ magis faueatur reo,quàm actori,ostenditur alio medio.Nam etiam lite non contest.pro reo possunt examinari testes ad perpetuam rei memoriam , quando sunt de proximo recessuri: vel quando sunt in mortis articu. constituti,ne reo fortuitis casibus subtrahatur defensionis facultas.l.defensionis facultas.C. de iu.fis.lib.10.& tamen secus est ex parte accusatoris. text. est in c.quoniam frequenter.in prin.in ver.ciuiliter.vt lit.non contest.& ibi Bal.in 4.col.(sub dubio tamen forrè)ponit istam differentiam.¶ Secundò fallit,q̃ licèt in causis ciuilibus non dentur plures dilationes reo quàm actori.l.fi.ff.de ferijs.tamen nõ possunt dari maiores,& longiores.glos.est no.in l. sicuti. §.& si quæratur.ff.si fer.ven.in gl.1. quam Bal.ibi reputat ad hoc esse sing.no.Bar.in l.si prius in 7.opp.1.par.ff.de ope.no.nunc.& ibi Imo.expressè no.q̃ in hoc est casus,in quo circa media causæ magis fauetur reo,quàm actori.sequitur Dom.Alex.in l.fin. in 1.col.ad fin.ff.de ferijs.¶ Tertiò fallit,quia in causis ciuilibus ex parte rei lit.non conest.possunt examinari testes ad perpetuã rei memoriam,& publicari,quod est fortius. l. in lege Aquilia si deletum.& ibi Bar.ff.ad legem Aquil.secus est ex parte actoris.d.c.quoniam frequenter,in princ.& ibi Bal.in 4. col. ad hoc expressè no. istum casum,in quo in ciuilibus circa media magis fauetur reo,quàm actori.¶Capio vltimum membrum, q̃ in fine causæ,& sic in sententiando magis fauetur reo , quàm actori.Ista regula fortius procedit in causis criminalib. l.inter-
a pretatione.l.præses.& l.sanctio legum.ff.de pœn. [a] Ad istam regulam adde no.quod si vulneratus etiam existens in articulo mortis inculpauerit aliquem,q̃ eum vulnerauerit, non statur eius imputationi.l.si quis in graui.§.1.ad Syllan.adeo q̃ etiam non facit indicium sufficiens ad torturam.ita inducit glos.in l. mater.in glo.penul. C.de calum.& ibi expressè Ange.istud firmat,& sequitur no.Dom.Alex.in consi.14.in 3. volum. quod incip.ponderatis narratis in themate. quamuis contrarium teneat ipsemet Ang.in d.l.si quis in graui. §. 1. tamen è contra si aliquis sit accusatus de vulnere, & captus & vulneratus eum exculpauerit,statur exculpationi vulnerati quantum ad istum effectum, q̃ licèt sint indicia contra accusatum, quæ aliàs essent sufficientia ad torturam : tamen isto casu ex talibus indicijs torqueri non potest:quia habet testimonium innocentiæ pro se l.Paulus.§. 1.ff.de bon.lib.Ita ad literam,& sing. Bald. in l.1.in vlti.colu. C. communia de leg.& nunquam obliuiscaris pro defensione amici.Item ad istam regulam adde, q̃ legatũ propter incertitudinem vitiatur,sed non ademptio & liberatio.l.si fuerit.ff.de reb. dub.† Istud membrum limita trib. modis. Primò limita in fisco actore: quia vbi probationes essent pares inter fiscum,& priuatum:quamuis fiscus sit actor,debet ferri sententia in fauorem fisci,& non rei,sicut in fauorem ecclesiæ.c.fi.de re iudic.Ita in fisco tenet Spe.& Io.And.in titu.de teste.§. 1.ver.quid si.Io.And.& Do.Anto.de But.in c.in nostra. de test. Sed in contrarium fortiter videtur facere.l.non puto. ff.de iure fisc.per quem text.contrarium tenet Dom. Mathæs. reprobando Ioan.And.in no.72.Pro quo facit,quia nunquam præsumitur aliquid speciale in fisco magis, quàm in priuato, nisi in lege expressè caueatur.l.item veniunt.§.in priuatorum. & ibi glo.no.ff.de pet.hæred gl.in l. 1. C. eod.Tenetas tamen limitationem præcedentem, quam etiam tenet Dom. Alexã.in l.1.in 1.col.& sequen.ff.solu.matr.Et ad l.non puto.respond.q̃ loquitur,quando fiscus agebat ex causa lucratiua descendente ex delicto,vel incapacitate hæredis indigni:tunc iudicandũ est contra fiscum,& q̃ ita loquitur illa lex, patet ex natura tituli,sub quo situata est. l. Imperatores. ff. de in diem adi. aliàs quando fiscus ageret ex contractu, vel aliter,procederent prædicta.arg.l.vnicæ.§.fi C.de cadu.tol.ita limitat Raph.Cuma.in d.l.non puto.& in d.l.1.vbi etiam Moder.ff.solu.matri.refert, & sequitur Ang.de Are.in l.sciendum.ff.de app.reci.& in §.fin. Insti.quib.mod.test.infir. ¶ Secundò principaliter limita istud membrum in causis pijs,& fauorabilibus, puta libertatis, & similibus causis.tex.est no.in l.lege Iulia.ff.de manumiss.Facit ex literis.de proba.& c.fin.de re iudi.& tex. in l. sunt personæ. ff.de relig.& sum.fun.& in omnibus causis,in quibus præfertur quis in sententia,similiter præfertur in probationibus, text. est in d.l.lege Iulia.quem ad hoc reputat sing.Bal.in cap.dominò guerram.§.ad hæc.in tit.hic fini.lex Corradi.deinde consuetudines regni incipiunt.¶ Tertiò prædicta regula procedit, quando fundata iurisdictione iudicis insurgit dubietas super probationibus:secus antequam sit fundata iurisdictio iudicis. gl. est no.in c.cum contingat.in glo. 3.magna ad fin.& ibi Docto. not. de rescrip. & Domin. Alexan. hic. Iason de Mayno Paduæ legens.

ADDITIO.

a ¶De pœn. Amplia,vt etiam si probationes actoris excedant in aliquo probationes rei,non tamen pro eo fertur sententia. Gl.in c.clerici. 81.dist. Dec. consi.303.col.pen. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Mulier,miles, & minor 25. annis non sunt idonei fideiussores nisi in rem suam.*
2 *Minor habens curatorem,licèt non possit se obligare sine curatore,tamẽ obligatur sine eo fideiubendo pro suo procuratore.*
3 *Mulier an possit fideiubere pro marito.*
4 *Dominium rei dotalis constante matrimonio licèt sit mariti,tamen commoditas,& incommoditas spectant ad ipsam mulierem.*
5 *Dolus non præsumitur nisi probetur.*

1 **§.Qui mulierem.** †Mulier,miles, & minor 25. ann. non sunt idonei fideiussores,nisi in rem suam: & mulier dicitur fideiubere in rem suam,quando est quæstio super fundo dotali. hoc di-
2 cit.vsque ad §. si seruus.¶†No.hic esse tex.no.secundum Ang. q̃ licèt minor habens curatorem non possit se obligare sine curatore.l.si curatorem habens.C.de in integr.resti.mi.tamen hic obligat̃ sine eo fideiubendo ꝓ suo procuratore,& ad hoc no.istum tex.Spec.in tit.de defen.ciui.in ver. sed pone fideiussor.

sor.Istum tex.ad hoc reputant sing.Fulg.& Pau.de Cast.hic.& sequitur Ludo.Rom.hic. Ratio huius l. est, quia tunc minor facit illud,quod quilibet maior facere debet: quia releuat suũ procuratorẽ.§.si verò aliquis.Insti.de satisd. & iõ huic minori isto casu non competeret restitutio.Tu aduerte,prout etiam perpendit Alexan.hic,quòd iste tex. necessariò hoc non probat:quia in eo non apparet ꝙ iste minor haberet curatorem. nam iste tex. bene loquitur de minore 25.annis. sed non decidit,ꝙ haberet curatorem.cùm ergo habere curatorem sit facti,facta non præsumuntur,nisi probentur.l. in bello. §. factæ. ff.de cap.¶Secundò pondera tex.in ver.quidam.ibi,si à marito fundus dotalis petatur.nam sensus huius litéræ propriè est in passiua significatione,s.ꝙ iste fundus petebatur per alium à marito:& sic maritus erat reus.tamen Bar.hic in fin.in vna solutione intelligit istum tex.quòd loquatur actiuè,quãdo maritus petebat ab alio.prior sensus plus placet.¶†Tertiò not.ex
3 isto tex.limitationem ad iura,quæ volunt, ꝙ mulier[a] non po
a test fideiubere,etiam pro marito,quia iuuatur Velleiano. Authen.si qua mulier.C.ad Velleia.& in l.1.& fi. C. ne vxor pro marito.nam illa iura limitantur per hunc tex.nisi vxor fideiuberet pro marito in causa fundi dotalis: quia tunc bene posset,casus est hic notabilis.¶Capio glo.in ver. in rem suam . q̃ diuide in duas partes.In prima declarando tex. remouet vnũ contrarium.In secunda contra text. opponit,& tripliciter soluit.Secunda ibi,sed quare prestatur.¶Ex prima parte habes cõ
4 clusionem,†ꝙ licèt dominium rei dotalis constãte matrimonio sit mariti.Instit.u.quib.ali.licet uel non. in princ. l.doce ancillam.C.de rei vendica. & in l. in rebus. in princi. C.de iu.dot. tamen commoditas,& incommoditas spectant ad ipsam mulierem.¶Ex ista conclusione no.Bar.quod sententia lata contra maritum super re dotali cõstante matrimonio nocet vxori postea solu.matrimon. quod intelligit verum,si mulier fuit sciens:aliàs secus,vt hic per eum, cum quo alij tenent. Adde Cyn.& Albe.in d.l.doce.Imo.post Ray.in l.Titio centum §.fi. in vlt.no.per illum tex.ff.de condi.& demon.Et ex hoc posset dari cautela ad alienandum fundum dotalem constante matrimonio,vt per Gul.Ang.& Fulg.hic,& etiam per Alexan.& hic adde Aret.in l.Iulianus.§.qui fundus circa fi.ff.de verb.obl. ¶In secunda parte glo.dic,quòd licèt Bar.teneat primam solu
5 tionem gl.& in se sit vera,tamen diuinat,& non placet ad istũ tex.†quia dolus non præsumitur nisi probetur.l.quoties. §.qui dolo.ff.de proba.dixi in l.si verò.supra eod. Similiter secunda solutio,quam gl.approbat,diuinat,& non est verisimile,quod quis præstaret fideiussorem,si non teneretur. vnde teneas tertiam solu.glo.quam etiam sequuntur Mode. hic,quòd res immobilis,ad quam quis conuenitur,non releuat ab onere satisdandi quantum ad aduersarium,vt hic,licèt quantum ad tertium secus.l.sciendum.§.pen.ĩ.eod. & ita declarat Barto. in l. vnica.in 3.colum.C.vti pos.& in d.l.sciendum.in principio. Iason Paduæ.

ADDITIO.

2 ¶Quod mulier.Adde glo.in versi.& vxorem.in cap.ex relcripto.de iureiur. Doct.in c.non solent. 2.quæst.6.

SVMMARIVM.

1 *Lite contestata non potest amplius peti satisdatio de iudicio sisti.*
2 *Lite nondum contestatã non potest peti cautio rati .*
3 *Exceptio cautionis rati,sicut debet opponi ante litem contestatam , ita etiam exceptio pendentiæ litis.*
4 *Minori vel mulieri si detur fideiussor non idoneus,eis succurritur,etiam post litem contestatam.*

§. Si seruus. Pro eius intellectu aduerte,quòd iste tex.legitur in glo.transportando tex. hoc modo,quòd si seruus interueniat,qui fideiusserit iudicatum
1 solui,succurritur actori , antequam iudicium accipiatur. †Ita transportat glo.tex.mota:quia si lis esset contestata,non posset amplius peti ista satisdatio de iudicio sisti,per regulam l.Pomponius.§.rati.ff.de procu.& l.ita demum.C.eodẽ.nec amplius posset opponi,quòd seruus non sit idoneus fideiussor. Sequitur Bal.Ang.& Pau.de Cast.& Dom.Alex. hic. Mihi non placet ista transportatio:quia facit violentiam literæ.vnde intelligo literam planè prout iacet,secundum Iaco.de Aret.Albe.& Fulg.hic,ꝙ si seruus interueniat:quia antequam iudicium accipiatur fideiussit:quòd tamen postea succurrendum est actori& sic tunc etiam post lit.contest.potest petere, quòd de nouo satisdetur,quando per errorem facti prius omisit,ignorans eum esse seruum.tex.est in c.pastoralis.& ibi Do.Abba.reprobata glo.ibi.de except.Bar.in l.error.in vlt.col.cum concordan. quas ibi dedi.C.de iu.& facti igno. & ita intelligendo cogita quid importet , quòd seruus fideiusserit antequam iudicium accipiatur. sed dicas: quia sic est natura istarum satisdationũ,
2 vt nunc dicam.†Tenendo tamen intellectum præcedẽtem gl. no.ex hoc tex.ꝙ lite nondum contestata non potest peti cautio rati,iuribus præalleg.ita etiam non potest peti satisdatio de iudicio sisti,nec de iudicato soluendo,nec aliæ similes. Et ista est magna extensio ad regulam.d.§.rati. & dicit Pau. de Castr. se nescire alibi tex.de hoc ita bene.sed tu allega tex.meliorẽ,& expressum in l.vnica. C.de satisda.in duobus locis in medio,& in fin.& ibi ad hoc no.Bar.illum tex.Idem tenet glo.in rubr.ff. iudi.solu.quamuis Albe.de Ros.hic inaduertenter dicat contrarium.Et per hoc reprobo rationem,quam ad d.§. rati.assignat Bar.in l.eleganter.§.si quid post.ff.de condi.indebi. vbi dicit,ꝙ ratio est,quia lit.contesta. procurator efficitur dominus litis:sed dominus non tenetur cauere de rato. nam confunditur per prædicta:quia non est generalis.nam cùm ille tex. procedat non solùm in cautione rati, sed etiam in satisdatione de iudicio sisti,& de iudicato soluendo, ratio Bart. non est bona: quia etiam dominus litis tenetur satisdare de iudicato soluendo,vt hoc tit.†Adde aliam extẽsionem ad d.§.rati. quòd sicut
3 exceptio cautionis rati debet opponi ante lit.contes. ita etiam exceptio pendentiæ litis,quæ debet opponi ante lit. contesta. postea opponi non potest.Ita Bald.in l.peremptorias.in fin. C. sent.rescin.non pos.& in disputatione incipiente,accusatus de vi turbatiua.in 11.colum.in Auth.sed nouo iure. in versic.sed pone in ciuitate.C.de serui.fugi.& in l.2.C.de peti.hæred.Imo. in l.cum procurator.§.dominus.ff.de oper.nou.nunc.Alexan. in consi.116.3.volum.incip.magnifice prætor.in 10. colum. & ita consuluit.¶In vers.minor quoque.Aduerte pro eius intellectu,quòd legitur secundum glo.& Barto.vt sit sensus, quòd minor,& mulier non sunt idonei fideiussores de iudicio sisti , sed repelli possunt sicut seruus.& istum sensum videtur innuere tex.ibi,minori quoq;.Iste intellectus mihi nullo modo placet:quia istud erat clarè decisum in §.proximè præcedenti : & sic isto modo iste § sequens in hoc esset superfluus . contra §. quib.in 1.constitutione.C. ¶Secundo & fortius littera non patitur istum sensum,dum dicit succurrendum est minori , & mulieri:nam secundum istum intellectum succurretur actori,qui accepit in fideiussorem minorem,vel mulierem, nõ autem succurretur ipsi minori,vel mulieri,vt dicit tex.†Intellige
4 ergo secundum Ioan.ꝙ si minori,vel mulieri detur fideiussor non idoneus,quod eis succurritur etiam post lit.contest. & licèt glo.hic non teneat istum intellectum:tamen glo.in l.in eo. §.fin.ff.de reg.iu.eum approbat.Et si dicis,si succurritur maiori,vt supra proximè,quod dubium est, quod debet etiam succurri minori,vel mulieri? Respond.ꝙ maiori succurritur,quãdo errauit in facto:minori autem,& mulieri etiam si errant in iure.vt hoc tex.ver.propter imperitiam.¶In ver.si fideiuss. dic rationem dubitandi fuisset secundum Ang.& Moder. quia cũ fideiussio sit extincta facto stipulatoris, qui adiuit hæreditatẽ fideiussoris,videbatur , ꝙ de nouo reus non esset grauatus ad satisdandum:tamen quia istud procedit sine culpa stipulatoris,procedit iste tex.

SVMMARIVM.

1 *Concessionem tenutæ quicquid impedit à principio , illud etiam postea oblatum eam reuocat.*

§. Tutor. Pro satisdatione necessaria,quæ ex l.necessitate præstatur,fit remissio ad alium locũ, præstato prius iuramento calumniæ. Fallit in duobus casibus. Primus est in hærede volente reuocare tenutam ex eius contumacia concessam:vel quando in loco, ad quem petit aliqs se remitti,potuit prius satisdare, & non voluit.h.d.vsque ad fi. l.¶Omissis no.quæ literaliter colliguntur per Pau.de Castr. &
1 alios hic,maximè Alex.post Ang.¶No.in ver.planè.ꝙ licèt regula sit,quòd quicquid impedit à principio concessionem tenutæ,illud etiam postea oblatum eam reuocat,tex. est not. in l.si pecuniæ,§.fi.vt in pos.leg.hic allegata in glo.quæ respõdet ; sed malè.Illa regula procedit,quando illud impediuisset tenutam de iure communi.secus,quando ex priuilegio, vel aliquo modo speciali: quia debilius est ius speciale , quam commune.l.eius militis.§.militia militis.ff.de testam.mili. Facit l.si seruum.§.prætor.iuncta l.si extraneus.in princip. ff. de acquiren. hæredita.text.est hic notabilis,qui est ad hoc singu.secundum Angel.& Modern.hic.Angel.& Imol.& alios in l.si finita. §.videamus. ff.de damno infect.¶In tex.ibi,in municipio.an istud hodie procedat,cùm quælibet ciuitas habeat vim prouinciæ, ponunt Angel. Fulgos.& Alexan. hic. dixi in l.si fideiussor.§.1. supra eodem.

SVM-

Ias. super Prima. ff. Vet.

SVMMARIVM.

1 *Iudex si pronunciat tales testes esse, vel non esse admittendos, ab ista interlocutoria potest appellari.*
2 *Appellari non potest à sententia interlocutoria circa legitimationem personarum.*
3 *Appellari non potest à sententia arbitri. & nu. 6.*
4 *Appellari potest ab illa sententia, ex qua oritur actio, vel exceptio iudicati.*
5 *Non solùm potest fieri compromissum in arbitrum de tota causa principali, sed etiam de aliquo articulo incidenti, vel emergenti.*
7 *Appellari licèt non possit à sententia aliqua, potest tamen implorari iudicis officium querelando.*
8 *Appellatio est officium iudicis.*
9 *Arbiter an habeat aliquam iurisdictionem, an notionem tantum.*
10 *Medici si malè referant de vulnere, potest implorari officium iudicis cõtra eorum relationem, & sententiam.*
11 *Actio quamuis hodie oriatur ex sententia arbitri, tamen hodie ab ea nõ appellatur.*
12 *Causæ, quæ requirunt causæ cognitionem, & expediuntur officio nobili, & sunt meri vel mixti imperij, non possunt delegari.*

LEX IX.

ARbitro. Ista lex est no. & subtilis, & Bar. dicit se alibi nescire. Et præmitte, q̃ timore contrarij l. 1. C. de arbi. ista l. legitur in glos. tribus modis, & quarto modo, & melius extra glo. hoc dicit in effectu. A sententia electi ad probandum, vel improbandum fideiussores, potest appellari, sicut à sententia iudi
1 cis. h. d. † Per istum tex. dicit Spec. an titu. de teste. §. 1. versi. recepta autem probatione, quòd si iudex pronunciat tales testes esse, vel non esse admittendos, q̃ ab interlocutoria potest appellari. Sequuntur Bald. in lect. antiq Angel & Ludo. Rom. hic. Ex
2 hoc refert Ang † q̃ à sententia interlocutoria circa legitimationem personarum potest appellari. l. ait prætor. §. permittitur. ff. de mino. & ita no. limitatur regula, quæ habet, quòd regulariter de iure ciuili à sententia interlocutoria appellari non põt. l. ante sententiæ tempus. C. quorum app. non reci. & l. 2. ff. de appel. rec. Tu teneas in prædictis contrarium: quia quando interlocutoria affert grauamen, quod potest postea reparari per appellationem à diffinitiua, nũquam à tali interlocutoria potest appellari. l. 2. vbi Bar. & Imo. ff. de appel. reci. & ita etiam tenet Fulg. hic. Et ideo Spec. in loco prælleg. non videtur se firmare, ex quo in contrarium adducit regulam d. l. 2. ¶ Capio glos. mag. quam diuide in 4. partes. In 1. glo. fortiter opponit de l. 1. C. de arbi. & eius timore ponit tres sol. & sic tres intellectus ad tex. & approbat tertium intellectum. In secunda, quæ est ibi, sed an hodie. glo. format. q. In tertia, quæ est ibi. Sed quomodo potuit gl. opponit contra tertium intellectum, quem approbauit supra, & respon. quadrupliciter. In quarta, quæ est ibi, posito casu. glo. addit tres alias fallen. ad regulam d. l. 1. C. de arbi.
3 ¶ † Redeo ad primã partem. Difficultas huius text. est propter contrarium l. 1. C. de arbi. vbi ponitur regula, quòd à sententia arbitri appellari non potest, & ratio assignatur ibi in text. quia ex ea non oritur actio iudicati. Ratio rationis est, quia arbitri compromissarij eliguntur à partibus, & consensus priuatorũ non potest tribuere iurisdictionem non habenti l. priuatorũ. C. de iurn. omn. iudi. Ideo arbitri non habent iurisdictionem, sed solùm notionem: id est possunt cognoscere. l. ait prætor. in princ. vbi glo. & Bal. ff. de re iudi. prout declarant Bald. & Ang.
4 in d. l. 1. & Fulgos. hic dicit totum contrarium. † Imò generaliter dicit glo. in d. l. 1. quòd ab illa demum sententia potest appellari, ex qua oritur actio vel exceptio iudicati, quam glo. dicit esse valde singularem Bal. in c. præsentata. in vlti. col. de testi. & in c. pastoralis. in 5. col. de appel. Primus intellectus gl. est, q̃ sit speciale in hac l. Ratio specialitatis est secundum Barto. quia in hac l. non fuit compromissum in arbitrum de causa principali, sed de isto articulo incidenti, an fideiussores essent idonei: ideo potest appellari. Ratio specialitatis est, vt hic per Bar. Istum primum intellectum tenet Bar. hic, secundum quẽ dicit se nescire alibi istum tex. Istum etiam intellectum sequitur Ang. hic, & latius Ang. de Are. in l. ex consensu, in princ. in
5 3. colum. ff. de appel. † Ex isto intellectu no. duas conclusiones. Prima est, quod non solùm potest fieri compromissum in arbitrum de tota causa principali: sed etiam de aliquo articulo incidenti, vel emergenti. Et idem tenent Ang. & Imo. in l. fi. ff. à qui appel. non licet. & in l. 1. ff. quis, & quo. Facit text. in l. si qs in conscribendo. C. de pact. secundum vnam lect. gl. & ibi Bar. circa finem notat, & reputat ad hoc sing. & infert ad no. decisionem, vt ibi per eum. Facit tex. in l. seq. & istum text. aliegat et
6 Bald. hic in 1. no. ¶ † Secundò no. magnam limitationem ad regulam d. l. 1. q̃ à sententia arbitri non potest appellari. Illa regula procedit, quando compromissum est in arbitrum de tota causa principaliter quando solùm est compromissum de aliquo articulo incidenti quia tunc potest appellari. Istum intel-
* lectum reprobant *alij omnes*, & antiqui. & Mod. Ioan. de Imol. in l. 1. §. fi. ff. quis, & à quo app. & in l. fin. in prin. ff. à qui. app. non licet. Bal. in §. 1. Institu. de iustitia. Contrarium intellectum duo stringunt omissis ceteris. Prima ratio, quia, de iure ciuili à sententia arbitri appellari non potest, quæ ponitur in d. l. 1. C. de arbi. s. quia non habet auctoritatem iudicati: eo quia arbiter eligitur à partibus, quæ non possunt aliquam iurisdictionem tribuere huic priuato. l. priuatorum consensus. C. de iurisdict. omn. iud. Ideo sententia ab eo lata, qui nullam habet iurisdictionem, non habet aliquem effectum sententiæ. Ideo ex ea non oritur actio iudicati: & ideo ab ea appellari non potest. Istamet ratio militat, quando arbiter assumit à partibus super aliquo articulo incidenti. ergo cùm sit eadem ratio, idem iudicamus de parte quo ad partem, quod de toto quo ad totũ. l. quæ ad tota. ff. de rei vendi. & l. qui scit. in princ. vbi glo. infinitas leges alleg. ff. de vsur. ¶ Secundò stringit, & fortius: quia de iure ciuili difficilius appellatur à sententia interlocutoria quã à diffinitiua: patet, quia à sententia diffinitiua regulariter potest appellari, sed à sententia interlocutoria regulariter de iure ciuili appellari non potest, vt in iuribus supra allega. si ergo à sententia diffinitiua arbitri appellari non potest, multominus debet posse appellari à sententia arbitri interlocutoria lata super articulo incidenti. Considera tamen si iste primus intellectus posset alia subtiliori ratione defendi: nam iste tex. procul dubio loquitur, quando iste arbiter fuit assumptus super isto articulo incidenti, an fideiussores essent idonei. vnde considera, q̃ iste arbiter assumitur super eo, quod propriè pertinet ad ipsum iudicem, s. super ista prætoria stipulatione de iudicio sisti. l. 1. in prin. ff. de præt. stipu. vnde itur ad talem arbitrum, nõ vt à iudicio recedatur. ideo ab illo, quod per istum arbitrum decidetur respiciens id, quod erat agitandum per iudicem, tãquam assumat naturam iudicialium, potest appellari: sed q̃n fit compromissum in arbitrum de tota causa, tunc in totum à iudicio receditur, nec partes volunt esse amplius in iudicio super hoc. Ideo tunc appellari non potest. & per hunc modi patet subtilior ratio, quia non potest appellari à sententia arbitri, quando assumptus est super tota causa: quia tunc ex toto receditur à iudice, secus quando incidenter assumitur super articulo incidenti: quia ex quo non recedit à iudice, ille actus, qui veniebat per iudicem expediendus, si expediatur per arbitrum ad hoc assumptum, potest appellari, quando censeatur iudicialis, & grauamen illius interlocutoriæ non sit reparabile per sententiam à diffinitiua, vt prædixi. Secundus principalis intellectus glo. est, q̃ in hoc tex. non habet locum appellatio, sed officium iudicis. Istum intellectum tenet Bart. & dicit sibi plus placere quàm præcedens, per l. fin. ff. à qui. app. non li. & p
7 rationem, de qua hic per eum sequuntur Ang. Sali. & Paul. de Cast. hic. ¶ † Pro isto intellectu bene facit tex. in l. seq. in versicu. querela. Facit, quod dicit Bald. in l. edicto. C. de edi. diui Adria. tollen. vbi dicit, quòd licèt à sententia aliqua non possit appellari: potest tamen implorari officium iudicis querelando. Istũ intellectum reprobant Bald. Fulgos. & Alex. hic. Imo. in l. fin. ff. à quib. app. non li. Ang. de Are. in l. ex consensu. in prin. in 2. co-
a lum. ff. de app. Moti, quia licèt reperiatur, quòd laudum a arbitratoris possit per officium iudicis rescindi, petendo reduci ad arbitrium boni viri l. si societatem. §. arbitrorum. cum seq. ff. pro soc. tamen nullibi reperitur, q̃ sententia arbitri per officium iudicis possit rescindi, ergo stabimus regulæ. l. 1. C. de arbi. & l. diem proferre. §. stari. ff. eod. Nec obst. tex. in d. l. fin. ff. à quib. appel. non li. quia non loquitur in arbitro compromissario electo de consensu partium, sed in arbitro dato ab ipso iudice, vt
8 patet ibi in tex. in versic. datos. & in vers. qui eos dedi. ¶ † Vltra alios contra istum intellectum secundum, quatuor faciũt. Primò stringit tex. in ver. appellare licèt. qui tex. loquitur de appellatione propriè. vnde dicere quòd tex. non loquitur de appellatione, sed de officio iudicis, est facere violentiam literæ. ¶ Secundò obstat similitudo tex. ibi, vt à iudicib. nam à sententia iudicum propriè appellatur. ¶ Tertiò considera, quòd Barto. est sibimet contrarius. Bar. approbat primum intellectum glo. & eum sequuntur Ang. & Pau. de Cast. deinde etiam approbat istum secundum intellectum. sed videtur, quòd isti intellectus ambo stare non possunt: quia secundum primum intellectum

ADDITIO.

a ¶ Laudum. Adde Doc. in c. Quintauallis. de iureiu.

cum hic appellatur propriè: secundum alium intellectū non appellatur,sed officium iudicis imploratur.ideo Bar.met.fortè istud sentiens in d.l.fi.tenuit,quòd ista duo remedia copulatiuè competant,s. ꝙ possit appellari propriè.Item officium iudicis implorari.Quartò contidera,dum glo.& Barto.volunt,ꝙ non potest appellari, sed officium iudicis per viam supplicationis implorari.Nam ista non videntur posse stare,cùm appellatio sit officium iudicis,& sic qui appellat,implorat officium iudicis.gl.est in l.1.in prin.ff.quæ sent.sine appel.rescind.quam ad hoc reputat singu.Bal.in c.in præsentia.in 2.col.de remun.licèt Bar.in l.1.in prin.in vlt.col.ff.de app.teneat contrarium, ꝙ appellatio non sit actio, nec etiam sit officium iudicis: quia absque aliquo officio iudicis appellatio producit effectū suū extinguendi sententiam,& deuoluendi ad superiorem, & tenet,quòd appellatio sit quoddam ius de per se, quod vocatur appellatio.Tamē veritas est,ꝙ appellatio est officium iudicis: quod probatur clara ratione.nam appellatio est mixti imperij,vt tenet Bar.in l.1.§.solent.ff.quando app.sit.cum multis cōcor.quas dedi in l.imperium.s.de iurisd.omn.iud.cùm ergo appellatio sit mixti imperij,ergo expeditur per officium iudicis. quia mixtum imper.est,quod expeditur officio iudicis nobili ad priuatam vtilitatem,sm Bar.& alios in d.l.imperium.vbi dixi:& sic appellare,& implorare officium iudicis,videntur idē. Et quotiescunque implorat officium iudicis, semper misericorditer imploratur,& per viam supplicationis.gl.est in rubr. ff.de interrog act.declarat Bal.in l.1.in antepe.col.s.de iurisdic. omn.iud.Item in appellatione aditur superior, vt corrigat' qđ improbè factum est.in l.1.in prin.ff.de app.Nec differentia,quā facit Bar.de tempore probatur iure.tamen pro gl.& Bar. multum facit tex.in l.fi.ff.à quib.app.non li.quæ vult aliud esse appellare,aliud implorare officium iudicis. ¶Tertius intellectus gl.est,ꝙ iste tex.loquatur in arbitro.i.in delegato,& hoc modo nihil obst.contrarium.Istum intellectum approbat glos.hic,& gl.j.l.proxi.& gl.in l.pe.C.quo.app.non reci.& in l. fi. ff. à quib. appel.non li.Bal.& communiter Moder.& iste intellectus *communiter tenetur*,sm Pau.de Cast.Lud.Rom.& D.Alex.hic.Et si dicatur,quæ potuit esse ratio dubitandi in hoc tex.tenendo,ꝙ loquatur de arbitro.i.delegato,ex quo indubitatū est,ꝙ à sententia delegati potest appellari,quicunque delegatus sit. l. 1.§. fi.vbi glo.& Bar.ff.quis,& à quo app.& l.vnica. C. qui pro sua iurisdictio?Respondē,ꝙ dubium faciebat: quia licèt à sentētia delegati diffinitiua possit appellari: tamen cùm hic delegatur super isto articulo incidenti eius sententia est interlocutoria, ideo videbatur,ꝙ à tali interlocutoria appellari non posset:attento,ꝙ de iure ciuili à sententia interlocutoria [a] regulariter appellari non potest, vt dixi. Contrarium tñ hic deciditur, ꝙ ab ista suā delegati quamuis interlocutoria potest appellari: eo quia affert grauamen irreparabile appellando à diffinitiua, vt j. dicit gl.in 3.parte,& ibi Bart. ¶Contra istum intellectū vr̄ fortiter obstare,quia litera impropriatur exponendo arbitro.i. delegato.nisi dicerēs,vt statim dicam in seq.intellectu, reiectis
9 illis tol.glo.¶Teneas quartum intellectum clarum, & apertū, ꝙ l.contraria.s.d.l.1.C.de arbi.loquitur in arbitris compromissarijs elect.extra iudicium de solo cōsensu ipsarum partium. vnde ex quo consensus priuatorum non potest tribuere iurisdictionem.l.priuatorum.C.de iurisd.omn.iud. & sic talis arbiter nullam habet iurisdictionem,sed notionem tantum. l. ait prætor.in prin.ff.de iud.per consequens sententia ab eo lata dicitur lata à persona priuata:& sic non habet effectum sententiæ,nec ex ea oritur actio iudicati.In istis terminis propriè loquitur tex.& ratio ibi assignata in d.l.1.C.de arbi. Sed iste text. & similes loquuntur in arbitris datis ab ipso iudice,vel à partibus cum auctoritate iudicis.& cùm isti habeant iurisdictionē, ab eis potest appellari,vt hic,vel officium implorari,vt l.fi ff.à quib.app.non li.Et ꝙ iste tex.loquatur in arbi datis à iudice,patet per tex.similem isti in d.l.fi.ver.qui eos dedit. & isti arbitri dati à iudice sunt in effectu delegati.Et hoc modo procederet tertius intellectus gl.dum intelligit de arbitro,i.delegato. Pro isto intellectu,& ista differentia pondero esse text. expressum in l.cum antea.circa prin.in ver.neque iudex dederat.C.de arbi.iuncta l.1.eod.tit. Ad cuius declarationem venit illa l. cum antea.Istum intellectum in effectu, licèt non sic declarent, tenent Iac. But.& Albe.de Ros.hic,& dicunt, ꝙ ita practicatur in palatijs.tenet Ang.hic in prin.& Ang.de Are.& Io. de Imo.
10 in l.ex consensu.in 1.col.de app.† Ex isto intellectu bene sequitur illatio Bar.quando iudex eligit notarium, qui faciat comparationem literarum,vel medicum,qui videat, an vulnus sit mortale,& in simi.ꝙ si malè referant, potest implorari officiū iudicis contra eorum relationem,& sententiam. Idem tenet Alb.& alij hic.Do.Ant.& Imo.in c.Quintauallis.in 24. differē tia.de iureiu.Io.de Imo.in d.l.fi.ff.à quib.app.non li.Tu autem

pro intelligentia prædictorum aduerte,dum tex.in d.l. 1.C. de arbi.assignat rationem,quare à sententia arbitri non appellat̄, quia non parit actionem iudicati:& glo.ibi vult,ꝙ à nulla sententia,quæ non parit actionem vel exceptionem iudicati, pōt appellari.In contrarium facit tex.in l.à sententia. §.idem rescripserunt.ff.de app.qui videtur velle,ꝙ à transactione,& ab actu extraiudiciali,qui non lædit,potest appellari:& tamen ibi non oritur actio iudicati.per quem tex.ita tenet Lud.Rom. hic. & in consi.261.tamen Bart.in d.§.item rescripserunt.vr̄ velle cōtrarium,remittendo tamen se ad ea,quæ dixit in l.fi.de app.rec.¶Secundo & fortius,ꝙ ab actu extraiudiciali appelletur,est tex.in c.cum sit Romana.§.si vero.in ver.extra iudicium.& ibi gl.de app.& in c.concertatione.eo.tit.in 6.& tamen non oritur actio iudicati.Nisi dicas aliud esse de iure cano.quo iure ab oī grauamine appellatur.Tertiò in contrarium facit: quia ex sententia lata super legitimatione personarum non oritur actio iudicati:& tamen potest appellari.tex.est in l.ait prætor.§.'permittitur.ff.de mino.& dixi supra in tex. & per hoc fundamentum Bal.in c.pastoralis in 5.col.de app.tenet,quòd glo.in d.l.1. sit falsa.¶Quartò in contrarium facit:quia ex sententia absolutoria lata pro reo,nulla oritur actio iudicati,nec alia, vt habetur in l.Iulianus verum debitorem.ff.de condi. indebi. & tamen potest appellari.¶Quintò,& vlti.in contrariū facit: quia si iudex,de cuius iurisdictione dubitatur,pronunciat se esse iudicem competentem,potest à tali sententia appellari. glo. est in Auth.habita in gl.fi.& ibi Bal.in 3. col. & alij sequuntur. C. ne fil.pro pa.Sequitur Bar.in l.2.in vlti.col.vbi dixi. supra si qs
11 in ius voc.non ierit.& tamen non oritur actio iudicati. † Venio ad secundam partem principalem glibi, sed an hodie. ex
b qua habes, ꝙ etiam hodie à sententia arbitri [b] non appellatur,quamnis ex ea hodie oriatur actio, l. in casu. l.cum antea. C.de arbi.quando est compromissum pacto nudo,& sine pœna concurrentibus illis,de quibus ibi in tex. nam quando compromissum fuit factum per solennem stipulationem,vel quādo pœna fuit solemniter promissa, ex compromisso non orit̄ actio:quia alio remedio agenti subuenitur mediante stipulatione,vel ad pœnam.idem tenet glo.in l.2.C.eo. reprobat Bar. hic.& in l.1.C.de arbi.& in l.2.ff.eo.& in l.nemo potest.ff.de lega.1.per rationem fundatam in l.3.§.falsus. ff. rem ra. hab. Et refert Alb.ꝙ ista fuit opin.Iac.de Are.Idem tenet Pau.de Cast. hic alia ratione, quam ponit Albe.hic in 1.colum. quam reserua,vt hic per Alex.sed opi.Bar.damnatur per Angel.& omnes Moder.hic,& Albe.post And.de Pisis.& contra Bart.tenet Do. Ant.& Imo.in d.c.Quintauallis.Imo.in l.fi.à quib. app. non li. vt hic plenius habes per Do.Alex.¶Sunt in 3.parte glo.ibi. sed quomodo potuit.in qua glo.tenendo tertium intellectum, ꝙ iste text. loquatur in delegato, opponit, ꝙ ista causa delegari non potuerit,& erat in fundamēto:quia dicit ꝙ requirit causæ cognitionem:ergo delegari non potest.Nam falsum est:qa
12 omnes causæ regulariter requirunt plenam causæ cognitionem.l.iudices.C.de iud.ergo nulla causa posset delegari.†veritas est,ꝙ causæ,quæ requirunt plenam cognitionem, & expediuntur officio nobili,& sunt meri,vel mixti imperij,nō possunt delegari,ita loquitur §. vbi decretum. secundum tertium intellectum glo.ibi.sed causæ,quæ expediuntur officio iudicis mercenario,vt causæ simplicis iurisdict. istæ possunt delegari,licèt requirant plenam causæ cognitionem.sed ita est in proposito, quia ista causa super hoc incidenti expeditur officio mercenario,ergo delegari potest. & ista est vera solutio, licèt gl. nostra,quæ decepta est,vt dixi,ponat quatuor alias solutiones, quæ nihil valent.primam reprobant Ang & Fulg.hic. Primò quia diminat,ꝙ delegata sit causa principalis. Secundò,& fortius licèt ita esset ratio gl. ꝙ ab interlocutoria ideo potuerit appellari,quia facit præiudicium circa executiones, est falsa: nam procederet si tractaretur de satisdatione de iudic. solu̇ē.

illa

ADDITIONES.

[a] ¶A sententia interlocutoria.Adde Doct.in c.vt debitus.de app.in cap.cordi. eod.tit.lib.6.clem.appellanti.eod.tit.

† Adde,quòd licèt iure ciuili non appelletur ab interlocutoria. l. ante sentētiā. C.quor.app.non recip.appellatur tamen vbi grauamen infertur irreparabile post diffinitiuam,puta quia pronunciat se competen.cùm sit incompetens,vel reijcit aliquam exceptionem, vel dat dilationes nimis breues, vel longas.l.1.§.quæsitum. ff.de app.ita scribit Nat.consi.172.col.1.circa med.& ibi,quid de Decreto prohiben. appellari ab interlocutoria, quale est in hac subalpina patria Ducal.Decretorum lib.3.c.28.& an prohibita appel. supplicatio quoque prohibita intelligatur,vide eundem Nat.d.consi.Dec.cons. 533.vbi concludit,quòd non,sequitur Rol.cōs.38.nu.7.& 8.lib.2. MASVER.

[b] ¶A sententia arbitri.Adde Bal.in l.cum quidam.ff.de lega.2.in l.fi seruus plurium.ff.de leg.1.Doc.in c.ab arbitris.de offi.deleg.lib.6.Doc.in c. quintauallis.de iureiuran.

illa bene respicit executionem:sed intelligendo de satisdatione de iudicio sisti,ratio gl.non est bona. Item non est vera ratio seq. gloss.quia aliter in negotio principali procedi non potest.Ista ratio procederet,si negatiuè pronunciaretur fideiussores non esse idoneos:sed si affirmatiuè,quòd sint idonei, non impediretur processus:& sic ratio glo.non est bona: quia non generalis.Aliæ solutiones nihil valent: quia secunda non reddit rationem specialitatis,alia diuinat. ¶ In vltima parte gloss. tene secundam solutionem ad illam Authen. si quis litigantium.

SVMMARIVM.

1 *Præiudicat sibi non appellans à sententia cum possit.*
2 *Querela contra sententiam arbitri an possit fieri perpetuò.*
3 *Creditor,si iuret,quòd habeat debitorem suspectum de fuga, & iudex concedat familiam pro eo capiendo,talis captura nihil valet.*
4 *Debitor si in instrumento promisit de damnis,& interesse stare iuramẽto creditoris,potest istam conuentionem reuocare, antequam creditor iuret.*
5 *Creditor non potest facere capi debitorem propter suspicionẽ fugæ, nisi à tempore contractus citra superueniat noua caus. suspicionis.*
6 *Lite pendente contra debitorem,si incipiat debitor essici non soluendo, an pendente lite poterit tanquam contra suspectum impetrari captura personæ à iudice.*
7 *Debitor in diem,vel sub conditione,an si superueniat suspicio fugæ,possit capi pendente die,vel conditione.Vide etiam nu.8.*
9 *Quoties periculum est in mora,ne debitor fugiat,donec probationes inquiruntur,sufficit quæcunque probatio,quæ aliàs non sufficeret.*
10 *Reprobare denuò non potest,qui idem recessit à reprobatione.*
11 *Fideiussores,qui à principio erant idonei, si postea efficiantur non idonei,denuò est satisdandum.*
12 *Vsurarius manifestus, si præstitit idoneos fideiussores de restituendis vsuris, & ita facit testamentum validum,postea illi fideiussores effecti sunt non soluendo,& sic non idonei,tamen ille vsurarius manifestus non dedit alios fideiussores idoneos,& ita mortuus est, an vitietur testamentum.*
13 *Qui voluit religionem intrare, si intrat, & exit,an dicatur impleuisse votum.*
14 *Inopia,& paupertas differunt.*
15 *Querela,& appellatio ponuntur pro eodem.*

LEX X.

SI ab arbitro. Ista lex habet tres partes prima & tertia sunt claræ. Secda vr valdè obscura.In ver. qui ex cã improbat. nam iste ver.intelligendo prout iacet,videtur dicere vnum,quod est absurdum,quòd si arbiter aliquos fideiussores approbauit, & aliquos improbauit, ꝙ actor ex causa improbando fideiussorem ab arbitro approbatos,videtur approbare alios,quos arbiter improbauerat.qui sensus proculdubio esset absurdus.Quidam putant,quod non sit verum, sed relatiuum,qui referatur ad superiora,dum dicitur, poterit querela apud competentem iudicem deferri, qui iudex ex causa postea improbat.vt habes in tex.Ego puto, quòd alius sit sensus, & quod hoc sit verum de per se.Imo.Alb Bal.& Ang. faciunt hic.§.vnde non intelligo,ꝙ oratio sit perfecta ibi, alios improbatos probat:quia resultaret absurdus intellectus, quem prædixi:vnde intelligo,ꝙ constructio sumitur,ibi, contentus his esse debet,& sic tex.in vers. qui ex causa,loquatur totus simul,& decisio sit ibi,contentus esse debet,& sensus literæ sit iste,quod si arbiter aliquos fideiussores approbauerit tãquam idoneos, aliquos verò reprobauerit,deinde actor ex iusta causa improbauit fideiussores, qui erant ab arbitro approbati, deinde approbauit illos,quos arbiter improbauerat, debet esse contẽtus his,quos approbauit,non obst.quòd arbiter eos reprobasset.& multo magis si eos sua voluntate acceperit,dubium faciebat: quia ex quo illi fideiussores fuerant per arbitrum reprobati,videbatur,quòd approbatio actoris nihil faceret.Et si dicas, secundum istum intellectum superfluò diceretur in text. quòd improbauit probatos ab arbitro.Sed dic,quòd non est superfluum, imò necessarium: quia nisi tex.poneret,quòd improbasset fideiussores ab arbitro probatos,videretur tacitè eis acquieuisse.Frustra ergo de alijs quæreretur. & nisi text. isto modo intelligatur,non video,quomodo aliter apertè possit intel
1 ligi.†Not.1. ex text. ibi,pro locupletibus habendi sunt. iuncto tex.ibi,cum potuerit querela,quòd qui non appellat à sententia cùm possit,sibi præiudicat.nam censetur cõsentire. Facit l. j.C.de postul.l.ab eo.C.quomodo,& quando iud.l.fi.C.de sen. quæ sine cer.quan.l hi qui ad ciuilia.C.de app.& l. 1.C.si sæpius in integ.resti.ibi. appellare debuisti,si tibi sententia displicebat.
2 ¶†Secundò pondera eundem tex. in versic.cum potuerit,qui vult,ꝙ querela contra sententiam istius arbitri non possit fieri perpetuo.Ex quo.n.tex.dicit potuerit:ergo patet, ꝙ hodie non potest.l.cum lex.ff.de legi. Et sic pondera subtiliter, ꝙ hic est tex.contra illud,quod tenet Bar.& Doc.s.in l.præcedenti. sup 2.lect.gl.vbi dicunt,ꝙ ista querela potest perpetuò fieri, & nõ est limitata aliquo tempore. Istud est contra istum tex. quia si posset perpetuò fieri,tex. non bene diceret, cùm potuerit, ex quo etiam de præsenti posset.Facit quod no.Bar.per istum tex. ꝙ qui non appellat ab interlocutoria,censetur consentire,& interlocutoria post 10.dies transit in rem iudicatam.c. cum cessante.de app.c.cum dilecti.de elec nec dicatur,ꝙ Barto. ibi loquatur quo ad iudicem,sed iste tex. procedit quo ad partem: quia ex quo hic sumus in his,quæ respiciunt priuatam vtili. iudex non potest officium impartiri,nisi parte petente.l.3.§. hoc
3 autem iudicium.ff.de dam.infec.¶†Tertiò no. ex tex. ibi contentus his esse debet.iuncto tex.ibi insignis, vel magna inopia, secũdum Ang.qui dicit se pluries practicasse:& sic fecisse plures à carceribus relaxari:quia iudices vt plurimum imperiti sequuntur consilia aduocatorum imperitorum, vt ostenso instrumento debiti,si creditor iurat, ꝙ habet debitorem suspectum de fuga,concedunt familiam pro eo capiendo. talis.n.captura sic facta nihil valet. & debet ille sic carceratus relaxari.
a Ad hoc enim,[a] vt captura debitoris propter suspicionem fugæ valeat,plura requiruntur.Primò,ꝙ debitor tempore contracti debiti esset idoneus,& soluendo:aliàs imputandũ est ei, qui contraxit cum eo,quem sciebat non idoneum.l. cum mãdato.in prin.ff.de mino.Secundò requiritur, ꝙ debitor postea mutauerit conditionem suam in peius,vt statim dicam. Tertiò,ꝙ ei supuenit magna calamitas,vt hoc tex. Quartò,ꝙ creditor nesciuerit. Si.n.sciuisset istam nouam calamitatem supueniss debitori,& diu tacuisset, sibi ꝑiudicaret. l.si creditores, in ver.planè.ff.de priuil.cred.Quinto,debet de prædictis facere fidem saltem summariam.Sexto,& vltim.debet postea iurare debitorem suspectum de fuga:quando periculum est in mora,nisi ista omnia copulatiuè interueniant captura nihil valet, & debet carceratus relaxari.& ita dicit Ang.se infinitis vicibus practicasse.istam doctr.sequuntur,& commendant Mode.hic. & Ang.Insti.de act.in prin.in 11.col. vbi aliquando dixi. idem tenet Ang.in repe.l.nemo carcerem.C.de exac.trib.li.10.Imol. in l.2.in prin.in vlt.col.ff.fol.mat.Et ꝙ requiratur causam suspicionis de nouo superuenisse, facit tex.in l.si is à quo.§.fin.& ibi Bar.ff.vt in pos.leg.& tex.in l.qui bona.§.de illo.& ibi Bar.ff.de dam.infec.& tex.in l.fi.& ibi Bar.C.de spon.tenet Bar.in Laiꝑtor.§.debitorem.ff.de his,quæ in frau.cred.& in l.quæsitum.ff. de pigno.& in l.fi.vbi etiam Bal.C.de fer.Do.Abb.in c. quemadmodum.de iureiur.& in c.2.de sequest.pos. & fru. Idem tenet Bal.& Pau.de Ca.in l.apertissimi.C.de iudi.& dicit ibi Pau. de Cast.ꝙ istæ causæ debent summariè probari:nec sufficit iuramentum.Et dicit Bal.in l.quod euitandi.in fi.C.de condi. ob tur.cau.ꝙ quis non debet personaliter capi ante summariam fidem,& probabilem suspicionem de recessu.alleg.Archi.in c. si clericus.de sent.excom.in 6.& ibi Io.And.in nouel.Imò plus tenet no.Ang.in d.l.apertissimi.ꝙ ẽt si statutum diceret, ꝙ creditori putanti debitorem suum esse suspectum teneatur iudex familiam concedere, intelligitur dummodo alleget,& probet
4 causas suspicionis,quare ita putet.† Ad ista adde simile,nam Bar.in l.fi.ff.de præt.ssip.vult,ꝙ si debitor in instrumento promisit de damnis,& interesse stare iuramento creditoris,ꝙ pôt istam conuentionem reuocare, antequam creditor iuret. Sequitur D.Ant.de But.in c.2.in 6.col.de fid.instr.& in c. finem litib.in vlt.col.de dolo & contu. ¶ Limita decisionem Bart.(ita sæpè vidi in practica obtineri)quando creditor mutasset conditionem suam in deterius, tunc licèt debitori reuocare illam facultatem iurandi,alias secus.ita not.limitant Angel. Imo.&
5 Raph.Comen.in d.l.fi.†Stat ergo ex prædictis conclusio,quòd creditor non potest facere capi debitorem propter suspicionẽ fugæ,nisi à tempore ꝯctus citra superueniat noua cã suspicionis.¶ Limita quatuor no. modis. Primò qũ debitor à principio non erat idoneus:sed dolo persuasit creditori se esse idoneum,tunc licèt postea non mutet statum in deterius, poterit tamen capi.ita limitat sing.Pau.de Cast.in l.etiam, §.1. ff.solu. matrimon.per tex.sing.in l.pen.§.fina. ff.de iure do.quem text. multum no.Bal.in c.quæ in ecclesiarum.de constit. & c. sedes.
b de rescrip. [b] Et vide quod per illum tex.dicit Bal.in l.alia.§. eleganter.in fi.ff.soluto matrimo.vbi dicit, quòd licèt incarceratus

ADDITIONES.

a ¶Quando capi possit debitor propter suspicionem fugæ, Adde alios casus, quo ponit Bar in l.fi.ff.ad l.Iul.pecul. BELLAC.
b De rescr.Adde Pau.de Cast.2.vol,consi.36.in fi. PVRPV.

tus cedendo bonis,debeat à carcerib.liberari.l.1. & per totum. C.qui bon.ced.poss.tamen si debitor dolosè asseruisset se esse soluendo tempore ꝺcti debiti,perdit,beneficiū cessionis.¶Secundò limita,nisi creditor à principio tempore contracti debiti ignorasset,si postea superueniat sibi scientia, quamuis debitor nō mutauerit conditionem in peius, tñ potest eum facere capi,ſm Bar.in l.quæsitum.ff.de pig.Bal.in l.fi.C.de spon.An autem creditor præsumatur in dubio sciuisse,vel ignorasse?dic vt per Alex.hic,& in l.2.in prin.ff.sol.matr.¶Tertio limita,quādo debitor tempore contractus bene cœperat dilapidare bona,non tamen in tantum,quin adhuc esset idoneus: si postea fortius dilapidet,potest creditor eum vt suspectum facere capi,ſm Bal.in l.si pro ea.in prin.per illum tex. C. man. quia ſm eum non omnis dilapidatio facit quem suspectum. ¶†Quartò limita,quando quis contraheret cum aduena, & sic cū eo, quem verisimiliter scire debuit recessurum:quia licèt nulla noua causa superueniat post debitum contractum:tamen cū volentem recedere absq; satisfactione potest facere personaliter capi.Ita limitat Bal.vbi latius videas in rub.C.de reuo.his, quæ fiunt in frau.cred.in 2.col.in ver.sed vlterius quæritur incidenter.Sicut nec pro modico debito potest qs iudicari suspectus, ſm Bal.post Cy.in Auth.sed iam necesse.C.de dona. ante nup.
6 per id, quod ibi in gl.no.Sed audi pulcharam qōnem. † Quid si lite pendente ꝺ debitorem incipiat debitor effici non soluendo,an pendente lite poterit tanquam ꝺ suspectum impetrari captura personæ à iudice?Vr̄, ꝙ non:quia lit.pend.nihil est innouandum.l.1.& 2.C.vt lit.pend.Facit,ꝙ no.dicit Bal.in l.2.C. de fer.& aqua.vbi dicit,ꝙ pendente iudicio super re,quam peto,non debeo propria auctoritate ingredi possessionem talis rei:quia via,quam elegi,hæc pateat mihi.l.fi mulier.§. fi.in fi.ff. quod met.cau.Contrarium est verum: quia si licita est captura personæ ante iudicium pp suspicionem fugæ: ergo etiā eo pendente,quia lit.conte.non debet creditori damnum afferre: nec debet esse deterior conditio creditoris, qui litem est contestatus.l.non solet.ff.de reg.iur.l.dēlegata. ff.de noua. & ita tenet Angel.in repe.l.nemo carcerem. C.de exac.tri.lib.10.post med.in ver.Item quæro,quid si lite pen.& ibi dicit, quòd istud sentit.gl.in l.fi.C.de fer.vbi ſm eum lis pendebat. Ita dicit de facto obseruari.& sequitur Alex.in cons.106.in 3.vol.incip. Magnifice prætor.in pe.col.Nec obst.quod vult Bal.in d. l. 2. quia non loquitur, quando noua causa ex mutatione conditionis
7 personæ superueniret pend.lit.¶†Item aduerte, ꝙ supra dicta procedunt in debitore simplici.Quid in debitore in diem, vel sub conditione:an si superueniat suspicio fugæ, & concurrant alia quæ dixi,possit capi pendente die,vel cōditione? Vr̄,ꝙ nō: quia pendente die in effectu agi nō potest.l.1.in fi.ff. quan. diēs vsusfru.le.ce.multo minus pendente conditione capi posset ꝑ regulam l.cedere diem.ff.de ver.sig. In contrarium est veritas, & ita tenet gl.sing.in l.quæsitum.in ver.interest.iuncto tex.ff.de pig.quam hic pro singulari alleg.Bal.in l.1.in fi. C. de condi. ex leg.& in l.3.in fi.C.commo.& in l.si debitor.ff.de iud.& ibi ad-
8 dit gl.in l.pe.in gl.fi.C.de pign.act.¶†Vltimò circa prædicta restat aliud dubium:an prædicta,quæ requiruntur ad hoc, vt debitor propter suspicionem fugæ possit capi,sufficiant, maximè si suspicio fugæ probetur per solum iuramentum creditoris ad finem,vt captura sequatur.Ang.hic tenet,ꝙ probari dēt per duos testes,& vltra hoc creditor debet iurare:& ita dicit se infinitis vicibus practicasse.Idem simpliciter sequitur Fulgos. hic.& ꝙ non sufficiat iuramentum ad probandum suspicionem, sed requiratur allegatio suspicionis:puta quia non possidet immobilia, & ꝙ ista causa debeat probari,tenent Bal.& Sa lic.in l.apertissimi.in fi.col.C.de iud.& Bal.in l.2.in prin.ff. solu. matr.& l.creditor.2.ff.si cer.pet.& Pau.de Cast. cum aliquali limitatio.in cons.37.incip.pro pleniori.Facit id, quod dicit Bal. in l.id quod euitandi.in fi.C.de condi.ob turp.cau. & supra retuli.Facit quod volunt Ang.imo.& Mod.in l.qui bona. §. qui damni.ff.de dam.infec.vbi volunt,ꝙ creditori iuranti debitorem suspectum,non debet iudex credere.Et istam opin. quòd suspicio non probetur per solum iuramentum,tenet Alexā.in l.si fideiussor.in §.fi.s̄.eo.& plenius in l.2.in princ. in 12.colum. & sequen.ff.solu.matrimo.post Bal.in l.consentaneum.in 3.colum.C.quomodo,& quando iudi.& in l.sciendum.in princip. in penul.colum.infra eod.Et ita aliàs transibam.¶Nunc appa
9 ret,quòd contrarium sit verius, quòd imò iuramentum sufficiat ad probationem fugæ,ad hoc vt debitor capi possit: † qa quoties periculum est in mora,ne debitor fugiat, donec probationes inquiruntur,sufficit quæcunque probatio, quæ aliàs non sufficeret.Ita Imo.in cap.quoniam frequenter. in princip. in versic.summatim,vt fit.non contesta.Item,quando periculum est in mora,recedimus ab omnibus regulis iuris:nec tunc attenditur incompetentia iudicis etiam secularis contra eccle siasticas personas,vt dixi in l.2.ff.de iurisd.omn.iudic. Et istam partem in terminis tenet Ang.in l.nemo carcerem.C.de exac. trib.lib.10.vbi no.concludit,ꝙ sufficit iuramentum creditoris iurantis debitorem suspectum de fuga ad finem, vt concedat̄ captura propter periculum, quod aliàs esset in mora: tñ post capturam oportet creditorem iustificare, & suspicionem ꝑ apertissimas probationes confirmare:quia eo capto cessat periculum,ideo cessare debet priuilegiata probatio,aliàs captura redderetur iniusta.Idem tenet Imo.in l.2.in prin.in fi.col. ff. sol.matr.Lud.in l.si fideiussor.§.fi.supra eo.& in terminis Alex. in consi.inci.viso processu capturæ.vbi subdit,ꝙ isto modo debet intelligi statutum loquens de captura debitoris suspecti. idem tenet Sali.in l.1.C.de prohi.se.pecu.vbi tenet,ꝙ reum esse suspectum,vel non possidere immobilia,probatur per solū iuramentum actoris:eo quia de modico prēiudicio tractatur, per l.Thesaurus.ff.ad exhib.tamen fundamentum Salice. non esset tutum,quando solùm agitur de sequestratione rerum. Quicquid tamen sit,quia passum habes pro ambiguo, circa debitum principale nemo dubitat,quin debeat per testes, vel instrumenta summariè probari:alias non potest cōcedi captura personæ.Ita firmant Doc.vbi supra maximè Bal.Ang.& Salic.in l.apertissimi.& Bal.in c.fi.in fi.col.de iureiur.& tamen ibi vertitur periculum moræ.& propter hoc videtur, quòd Doc.
10 de periculo tantum curauerint.¶†Quintò no in versic. qui ex causa,quòd qui recedit à reprobatione,non potest denuò re-
a probare.Facit tex.in c.accepimus.de æta.& quali. & in simili tex.in l.si quis iusiu.C.de reb.cred.per quem tex. dicit Bald. in Auth.habita.in 13.col.in ver.3.quæro.ad fi.C.ne fil. pro pat.ꝙ
b variatio non permittitur nisi semel.¶Sextò no.ex eo. tex.,ꝑbari regulam.l.quod semel placuit, amplius displicere nō potest.¶Septimò no.in ver.quod si medio.secundum gl. & Bart.
c ꝙ ea,quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.concor
11 dan.sunt in gl.¶†Octauò no.ꝙ si fideiussores, qui à principio erant idonei,postea efficiantur non idonei,ꝙ denuo est satisdādum.Adde d.l.prætoriæ.2.ff.de præto.stip.& l. litib.in versicu. item remouetur.& ibi Bar.in vlt.col.ad hoc no.C.de agr.& cē sitis.lib.11.Et tex.in l.si is à quo.§.fina.cum l.seq.ff.vt in poss.leg. ¶Limita istum tex.& similes procedere in fideiussoribus iudicialib secus est in his,qui ex conuentione partium debet prastari.vnde si in contractu venditionis promisi dare fideiussorē de euictione,& dedi,si postea efficiatur non soluendo, ego nō teneor denuò satisdare.l.pupilli.§.soror. ff. de solu. secundum Ang.& Fulg.& latius Albe.hic.Ang.Fulg.& Pau.de Castr. in l. quoties.supra eod.Bar.in l.prætoriæ 2.ff.de præto.stip.& in l. 2.
12 ad fi.ff.de fideiuss. ¶†Prædicta induco ad quæstionem, quam ponit solus Bal.in c.ex literis.in 8.colu.de constit.ꝙ si vsurarius manifestus prestitit idoneos fideiuss.de restituendis vsuris iuxta cap.quamquam.de vsur.in 6.& ita fecit testamentum validū, postmodum illi fideiussores effecti sunt non soluendo, & sic non idonei:tamen ille vsurarius manifestus non dedit alios fideiussores idoneos,& ita mortuus est,an vitietur testamentū? Bal.ibi arguit ad partes,& tandem tenet,ꝙ non:quia sufficit semel fuisse satisfactum legib. Nihil allegat,poterat allegare. l. si quis hæredem.& ibi Doc.C.de insti.& substit.& tex. no in l.fin. §.fi.C.de indi.vid.tol.& ibi Bal.in secundo no.& nota. Paul.de
13 Cast.quem omnino videas.†Facit,quod mirabiliter tenet Ar-
d chid.in c.sancimus.12.q.2.de eo, qui vouit intrare religionē, si intrat,& exit dicitur implesse votum, & videtur casus in c.ex transmissa.de renunc.quod vltimum non aliter pono pro constanti.¶Breuiter teneo contra Bal. ꝙ testamentum talis vsurarij manifesti rumpatur per tria.Primo per doct.Doctorum.supra relatam:quia si fideiussio debet prestari ex dispositione legis,

ADDITIONES.

a ¶Facit tex.Declara istum tex.ꝙ non reprobando dicitur quis fideiussorē approbare.l.si fideiuss.ff.ad Maced.& arg.Bar.in l.1.C.de rela. PVRPV.

b ¶Ex eo.tex.Limita istum tex,vt approbatio fideiuss. in vna causa non noceat in alia,quia constat, ꝙ in vna fuerit sufficiens in alia non. & sic ex diuersis non infertur.l.Papinianus exuli. ff. de mino.& tanto magis, quando est vna grauior pœna.arg.Bal.in c.scriptum.de elec.Fely.in c.cum venerabilis. col. fi.de excep.Et idem dici potest in vno actu, respectu alterius actus eiusdem causæ,pro quo vide Alex.in l.de die.§.seruus.supra eo.Non obst.l. si quis testib.C.de test.quia ibi fides consideratur in teste vniformiter in omni causa, sed fideiussor consideratur etiam respectu bonorum.l.si vero.§.qui pro rei. supra eod. PVRPV.

c ¶Quæ de nouo emergunt.Adde glo.in versic.nouissimè.cap.cæterum.de iur. calum.

d ¶De eo,qui vouit.Adde S. Thomam.in 4.q.189.

* Et contra hoc est tex.cum glo.in l.si pro patre.§.versum.ff.de in rem verſ. in l.si ita legauerit.de condi.& demon.sed contra istam opi.tenet idem Ias.in l. si quis ita.in 4.q.C.de insti.& substit. BELLAC.

gis,si fideiussores dati efficiantur non idonei,de nouo satisdan dum est.¶Secundò & fortius,quando dispositio habet tractũ successiuum,non sufficit,quod semel sit impletum,sed requiritur ꝙ duret.l.si quis ita legauerit.ff.de condi.& demon. l. si à te.ff.si ser.ven.Bal.in l.humanitatis.in 5.col.& seq. C. de impu. & alijs subst.Imo & Pau.de Cast.& Mod. in l. in substitutione. ff.de vulg.& pup.no.Do.Alex.in consi.33.in 3.vol. quod incip. consideratis his,quæ in themate præscripto narrantur. in vlti. col.¶Tertiò moueor:quia quando actus nondum habuit effectum,si res deueniat ad eum casum, à quo incipere non potest,vitiatur.l.plurib.§.& si placeat.vbi Bar.& alij.ff.de ver.obli.
14 cum simi.¶†Nonò pondera istum text.in ver. magna inopia. contra differentiam Arch.in c.quo iure.8. dist. quam sequitur Pau.de Cast.in l.id quod pauperibus.C.de epis.& cleric.'dum vult,ꝙ differentia sit inter inopiam.& paupertatem, nã inops dicitur,qui nihil penitus habet, ab in,quod est nõ, & opus opere:pauper verò dicitur,qui aliquid habet,sed parum. Ista differentia confunditur per hunc tex.nam si inopia diceretur quando nihil penitus habet,non posset appellari magna inopia,vel parua,& tamen tex.hic dicit magna inopia,& ita ponderat D. Alex.in l.si verò.§.1.ad fi.supra eo.¶Capio glo.in ver.querela. quam diuide in tres partes.In prima declarat text. In secunda format quæstionem.In tertia colligit not.ex text.Secunda ibi, sed quis est competens.Tertia ibi,item no.hic. In prima parte dum gl.exponit querela.i.appellatio,dic melius,quod text.stat
15 propriè,vt per Bar.& alios hic.¶†No.tamen ex ista gl.ꝙ querela,& appellatio ponuntur pro eodem: & sic facit ad illud, qđ vult Bal.in tractatu bannitorum,ꝙ stante statuto, ꝙ querelæ bannitorum non audiantur, ꝙ bannitus ẽt non auditur ad appellandum.Tene contrarium per tex.in c.1.de rescrip.in 6.vbi excõmunicatus licèt non admittatur ad alias querelas: tamen
a admittitur ad appellandum. [a] facit.c.cum inter priorem, de excep.& ita tenet Alb.hic:nec obstat ista gl. quia procedit largo modo,& impropriè sumendo querelam.

ADDITIO.

a ¶Admittitur ad app.Adde Bal.& Bar.& Io.de Imo.in l.amplius, in fin. ff.rem ra.hab.Cy.Bal.& Sali.in l.quoniam.C.de adult.

SVMMARIVM.

1 *Satisdationes iudiciales de iudicio sisti, vel de iudicato soluendo debent peti ante litem contestatam.*
2 *Satisdatio præstita per reum ei, qui sine mandato nomine alieno agere inceperat, non euanescit superueniente mandato.*
3 *Mandatum super lite prosequenda operatur confirmationem eorũ, quæ prius gesta sunt.*
4 *Mutatio dicitur esse propria, quando fit de esse ad esse.*
5 *Mutatio quando superuenit in persona eius, qui fideiussores accepit, mutatur conditio satis accipientis.*
6 *Nemo conuentus suo nomine hodie tenetur satisdare de iudicato soluendo.*
7 *Satisdatio de iudicio sisti an requiratur in causis summarijs, & executiuis, & in alijs, in quibus potest procedi ad diffinitiuam absque litis contestatione.*

LEX XI.

VLianus. Licèt Bar. dicat, ꝙ ista lex non sit fortis:tamen ista l. est difficilis,præcipuè propter contrarium formatum in gl. in l.si ante.ff.iu.sol.quam Bar.ibi dicit esse difficilio rem legem,quæ sit in illo libro:& ibi plenius prosequitur Bar. quàm hic.Ad euidentiam præmitte, ꝙ ista lex legitur in gloss. duob.modis.Primò,ꝙ loquatur in satisdatione de iudicato soluendo:& hoc tenuit gl.propter.l.sciendum.in prin.ĩ.eod. nam cùm iste reus conueniretur ad fundum. ergo fundum possidebat,sed qui possidet immobilia non tenetur satisdare. glos. dicit,quia verum est,ꝙ non tenetur satisdare de iudicio sisti, sed de iudicato soluendo.& istum intellectum prosequitur glo. à prin.vsque ad fi.& ibi postea ponit secundum intellectum, ꝙ loquatur in satisdatione de iudicio sisti. nam dum fugit ꝫriũ d.l.sciendum.incidit in aliud,quod est maius,circa quod multum laborat:quia satisdatio de iudicato soluẽdo est huiusmodi.No.ꝙ per quamlibet minimam mutationem iudicis,vel instantiæ expirat satisda.l.2.& 3.ff.iud.sol.vel per mutationẽ procuratoris.l.si ante acceptũ.ff.iud. sol. sed hic interuenit mutatio conditionis personæ,propter mandatum superueniens, ergo si esset satisdatio de iudicato soluendo,extingueretur: & tamen tex.in fi.dicit fideiussores teneri,propter quod gl. multũ laborat.& vt dixi circa fi.intelligit tex. de satisdatione de iudicio sisti.Tu autem legas tertio modo,ꝙ ista l.loquatur generaliter de vtraque satisdatione.s.tam de iudicato soluendo, quã de iudicio sisti.nam pondera,ꝙ text. indefinitè dicit satis acceperis, & generaliter loquitur in quacunque satis acceptione & ita intelligunt Gul.de Cu.& Alb.& Angel.hic. & isto modo nihil est subaudiendum ad tex.prout fit primo modo intelligendo,prout in gl.vel secundo modo.h.d.in summa. Satisdatio præstita ei,qui alieno nomine erat acturus, non euanescit superueniente mandato.h.d.vel sic.Propter mãdatum superueniens ei,qui accepit fideiussores ex parte actoris,vel de iudicio sisti,vel de iudicato soluendo,fideiussoris obligatio nõ ex-
1 tinguitur.h.d.secundum verum intellectum.¶†In tex. ibi petitus.pondera,ꝙ lis nondum erat contestata. l. amplius non peti.ff.rem ra.hab.& sic patet,secundum Ang.& Modern.ex hoc tex.ꝙ istæ satisdationes iudiciales de iudicio sisti, vel de iudicato soluendo debent peti ante lit.conte.postea non possunt,sed melius facit tex.in l.vnica.in princ.& in fi.& ibi no. Bar.C.de satisd.dixi in l.de die.§.si seruus.s.eo.Et ex hoc text. probatur secundum Ang.& Fulg.ꝙ falsa est solutio eorum, qui referunt in gl.qui dicunt,ꝙ mutatio hic fuit post lit.contest. Sed tu aduerte,ꝙ illi non habuerunt respectum ad tempus acceptæ satisdationis:quia illud bene fuit ante lit.conte.sed habuerunt respectum ad tempus,quo mandatum superuenit. vnde fortius obst.text. dũ infra dicit,& postea agere instituerisː vt ibi patet, ꝙ mandatum superuenit,antequam ageres:& sic ante lit.contest.propterea Bal.exponit agere instituerisː i perseuerare intentata,quæ expositio facit vim literæ,sed non est vis,an mandatum superuenerit ante lit,conte.vel post: quia vtrobique eadẽ
2 est ratio,secundum verum intellectum,vt infra dicetur.¶†Itẽ no.ex tex.ibi,fideiussores teneri,ꝙ satisdatio præstita ei, qui sine mandato nomine alieno agere inceperat,non euanescit superueniente mandato:imò magis confirmatur : quia mandatum implet causam,propter quam satisdatio fuit interposita, & in hoc consistit tota vis huius legis. Et erat ratio dubitandi duplex.prima quia satisdatio erat præstita huic carenti mãdato:& sic erat præstita vt defensori, vnde si postea superueniat mandatum,& sic efficiatur procurator, propter istam mutationem videbatur extingui obligatio fideiussorum.Ratio aũt decidendi est:quia non videtur mutata conditio,ex quo mandatum superueniens trahitur retro, & operatur ratificationẽ eorum,quæ prius gesta erant.¶Secũda subtilior erat ratio dubitandi:nam differentia est inter mandatum, & ratificationẽ, nam ratificatio respicit præterita : mandatum tamen respicit solùm futura,gl.est no.in l.si verò non remunerandi. §. si post creditam.ff.mandati.ergo mandatum superueniens videbat, ꝙ non traheretur retrò ad ea,quæ in præteritũ gesta sunt.Ratio autem decidendi fuit, ſm Pau. de Cas.hic: quia sequentia cùm habeant dependentiam à præcedentib.non valerent, nisi præcedentia ratificentur: & ideo qui vult cõsequens, censetur velle necessarium antecedens ad illud.l.2.vbi dixi.s.de iurisdic.
3 om.iud.†Ideo dicunt Bald. Ang. & Mod. hic esse tex.sing.qui
a non reperitur alibi in corpore iuris, ꝙ mandatum [a] super lit prosequenda operatur confirmationem eorum,quæ prius gesta sunt.Et dicit Fulg.ꝙ hoc est singulariss.imũ. Ad hoc ẽt istã legem reputat sing.Ang.in l.licèt ff.de iud.Idem per istam.l.tenet Io.And.in addi.Spe.in tit.de procu.§.1.super vers.sed quid si procuratorium.vbi limitat istum text.procedere, cũ dominus sciebat talem satisdationem præcessisse:aliàs secus Sequit. Pau.de Ca.hic.quod no:quia est magna limitatio & restrictio ad istum tex.Sed caue,quia futurus processus nõ habet necessariam dependentiam à præcedentib.quia processus põt validè fieri absq; eo,ꝙ satisdationes iudiciariæ valeãt. quod patet: quia si non petantur ante lit.conte.amplius peti non põt:vt ĩdixi,& tũ valet processus.¶Capio gl.magnam, quã diuide in duas partes principales. In prima ponit vnum intellectum,ꝙ ista lex loquatur non de satisdatione de iudicio sisti, sed in satisdatione de iudicato soluendo:quia aliàs obstaret.l.sciẽdum. in prin.ĩ.eo.Istum intellectum prosequitur gl.vsq; propè finẽ ibi,alij,vt Bulg.ponunt casum. Ibi est secunda pars principalis, in qua ponitur secũdus intellectus,ꝙ ista.l.loquitur in satisdatione de iudicio sisti.Tu tene,ꝙ in vtroq; casu loquatur:vt dixi in euidentialib.Prima pars gl.in qua stat difficultas,subdiuiditur in sex partes.In prima facit,quod dictum est:quia ponit primum intellectum ad istam.l.ꝙ loquatur in satisdatione de iudicato soluendo.In secũda ĩ istum intellectum fortiter opponit de l.si ante acceptũ.§.fi.ff.iud.sol. & rñdet ꝙ ista.l.loquat in procuratore actoris:illa in defensore rei, & assignat vnã rõnem differentiæ.In tertia ĩ illam rõnem opponit, & respõ.sed non

ADDITIO.

a ¶Quod mandatum.Adde Ant.de But.in c.ex parte Decani.de re scr.Dom.de Rot.dec.f.443.inci.Item fuit dubitatum.in antiquis.

non ſufficienter.In 4. aſſignat aliam rõnẽ dñiæ, quæ cõiter approbant.In 5.ponit ſcđam principalem ſolonem ad d.l.ſi ante acceptũ.In 6.& vlt.ponit quandam diſtin. Azo. ex qua colligitur tertia ſol.ad d.l.ſi ante acceptũ.Scđa ibi,ſed cum conditio. Tertia ibi,ſed hæc ſolutio nulla vr̃.Quarta ibi,adde,& aliã rõnem.Quinta ibi,alij verò ſoluunt.Sexta ibi, porrò etiã in procuratore actoris.Et aduerte, ꝙ glo.primò ponit caſum in gñe, & eſt clara.dum tñ dicit,ꝙ iudiciũ eſt nullum, declara, vt hic per Pau.de Caſt.& Alex.poſtea in ver. item dic, ꝙ recipit. ponit in ſpecie.i.intellectum¶ Pro introductione huius gl.p̃mitte duo.Primò,ꝙ difficultas huius glo. conſiſtit circa duo ⁊ria. nã tex.ſimpliciter dicit ſatis acceperis.Si intelligis tex.ꝙ loquat̃ in ſatiſdatione de iudicio ſiſti, obſtat regula. l. ſciendũ. in prin. ⁊eo.Si verò vis euadere illud ⁊rium,& intelligere tex.ꝙ loquatur in ſatiſdatione de iudicato ſoluendo , obſtat tunc fortiter, d.l.ſi ante acceptum. in fi. ¶†Secundò præmitte, ꝙ iſta gl.pr̃ſupponit vnum quaſi per totum , ꝙ illa propria dicatur eſſe mutatio,qñ fit de eſſe ad eſſe:vt eſt qñ iudicium à principio valet,ſi ſupueniat poſtea mandatum: tunc dr̃ ꝓpriè mutatio,qa fit de eſſe valido ad aliud eſſe:ſed qñ fit de non eſſe ad eſſe,tunc non eſt propriè mutatio,ſed quidã tranſitus. Ita loquitur text. hic:tñ gl.non probat iſtud ꝑ aliquã.l.Pro ſolone ⁊rij dictæ. l.ſi ante acceptũ.in fi.dic, ꝙ prima ſolutio gl. *coiter approbatur*. Iſta lex loquitur in procuratore actoris , qui in principio comparuit ſine mandato, ſi in eius perſona ſuperueniat mandatum, non extinguitur obligatio fideiuſſorum de iud. ſoluen. ſed lex ⁊ria loquitur in defenſore ex parte rei. ¶†Tu dic clarius , qđ iſta l.loquitur,qñ mutatio ſuperuenit in perſona eius, qui fideiuſſores accepit, & ſic mutatur ⁊ditio ſatis accipientis, ibi verò mutatur ⁊ditio ipſius ſatiſdationis. Duas rõnes diuerſitatis aſſignat gl.Prima eſt ꝙ in defenſore rei ſuꝑuenientia mandati inducit propriè mutationem, qa ꝓpriè mutatio eſt de eſſe ad eſſe: nec ibi mandatũ ſuꝑueniens põt operari ratihabitionem, ex quo actus valebat. Sed qñ mandatum ſuperuenit in perſona agẽtis ꝑ actore , tunc non eſt ibi mutatio, ſed quidã tranſitus , & ibi mandatum operatur ratificationẽ prius geſtorum, cùm non valerent. ideo hic non extinguitur obligatio fideiuſſorũ,imò magis ⁊firmatur. ¶Iſta ratio dñiæ aſſignata ꝑ glo.reꝓbatur per Bar.hic,in quadam aſſerta repetitione, *& cõiter per alios*,& ⁊funditur duplici fundamẽto.Primò,quia vult, ꝙ l.licèt.ff.de iud.hẽat ſolùm locum in procuratore ex parte actoris,ſed non ex parte rei.Iſtud eſt falsũ ⁊ gñalitatem illius.l. & l. ſi mater.§.hoc iure.ff.de excep. rei iud. & dum glo.dicit, ꝙ ex parte rei iudicium à principio valebat,ideo mandatũ ſuperueniens non poteſt operari ratihabitionem , cùm actus eſſet validus,in hoc gl.errat:nam bene valebat in præiudicium defenſoris, non autem in præiudicium ipſius rei: ideo mandatum ſuperueniens operatur ratihabitionẽ in præiudiciũ rei principalis.¶Scđo,& ſubtiliori rõne cõfunditur gl. Nam vult,ꝙ cõditio illius, qui defendit reum ſine mandato, dicatur aliqua, antequam mandatum ſuperueniat: ſed conditio illius , qui agit ſine mandato,non dr̃ aliqua , ſed nulla ante ſuperuenientiam mandati.gl.malè dicit:quia non eſt dñia. Quod oſtendo, quia q̃tum ad præiudicium dñi neutrius cõditio eſt aliqua: quia neuter poteſt præiudicare dño,qui non mandauit, nec ratum habuit,ſed quantũ ad pr̃iudicium ipſorũ,valet in vtraq;, quia ſicut ⁊ defenſorẽ mittitur ſnĩa executioni. l. Plautius. ff. de proc.Ita & ⁊ falſum ꝓcuratorem actoris.l.3.§.falſus.& l.ſi. ff.rem ra.ha.not.in l.licèt.C.de proc.Solũ eſt dñia in hoc: quia ad agendum pro alio,cùm ſit actus odioſus tendens ad alium moleſtandum,non admittitur quis,imò poteſt repelli,etiã qñ conſtat eum non hr̃e mandatum.ſed ad defendendum aliquẽ, cùm ſit actus fauorabilis , non põt quis repelli, imò admittit̃, etiã ſi ⁊ſtet nõ habere mãdatũ etiam pro inuito in pr̃iudiciũ ipſius defendentis.l.ſolonem.ff.de ſolutio.¶Scđa ratio dñiæ aſſignata in gl. eſt talis eam bene declarando: quia qñ contingit mutatio ex parte procuratoris actoris, ſemper durat ille reſpectus, ꝓꝓ quem fideiuſſores pro reo interceſſerunt.ſ.vt dño teneantur, & mandatum ſuperueniens implet , & confirmat iſtam cauſam.Secus eſt in defenſore rei: quia fideiuſſores obligant ſe pro ſnĩa,quæ fertur ⁊ defenſorem,& quæ ⁊ eum mittetur executioni. vnde cùm ſuperueniente mãdato ſnĩa liget ipſum dñm. d. l. Plautius. & non ipsum defenſorem, meritò tales fideiuſſores liberantur. Iſtam rationem ſequuntur Bar.& alij hic.Facit bene text.in l.fi.ff.quib.mod.pig.vel hypo. ſol.Iſtã * rationem gl.*& communem* reprobat Fulgo. hic in 2.col.& in 4. quia fundamentum glo. & Doct.eſt falſum, dum præſupponunt,ꝙ ſi ſuperueniat mandatum defenſori, ꝙ amodo in antea ſnĩa mittetur executioni ⁊ dñm non ⁊ defenſorem , ꝙ eſt * falſum,& contrariun not.glo.*ab omnib. approbata* in l. ſi procurator meus.ff.de procu.not.in d.l. Plautius. ergo adhuc durat idem reſpectus fideiuſſorum , & licèt circa hoc Fulgo. multa replicet,q̃ ſibi aſcribit Alex. hic.Tu vltra alios ⁊ſidera,ꝙ d.l.ſi ante.in fi. ponit duos caſus. Primus, qñ defenſori ſuperuenit mandatum,& hoc mõ prædicta procederent.Secundus eſt caſus,qñ defenſor fuit hæres rei: & ad hunc caſum non bene ſatisfacit rõ præcedens, imò idẽ eſſet vtrobiq;, ſi ſubtiliter inſpexeris.Declaro, nã vt dixi in l.ſi ante.in fin. ponuntur duo caſus æquiparati,ꝙ ſiue defenſor rei efficiatur poſtea procurator,ſiue hæres rei , ꝙ extinguitur obligatio fideiuſſorum, quos defenſor dederat,& volunt gl.& oẽs, ꝙ ille tex. non habeat locũ in eo,qui intercedit pro actore:ergo volũt,ꝙ ſi iſte,qui agebat, efficiatur hæres actoris , ꝙ tñ non extinguitur obligatio fideiuſſorũ rei,imò ⁊firmetur: & tñ iſto caſu ceſſat reſpectus, ꝓꝓ quem fideiuſſores interceſſerant.Nam interceſſerant, vt tenerentur dño principali, nunc tenentur alij, qui pro eo agebat, qui eius eſt hæres: & ſic mutatur reſpectus perſonæ, & tñ durat obligatio fideiuſſorũ: ergo ratio cõis non vera. Et ſi dicas dato,ꝙ hic mutetur perſona: & ſic fideiuſſores non teneantur dño,ſed eius hæredi, tamen per hoc nullum intereſſe prætendunt,an condemnentur dño principali,an eius hr̃di. Vnde ſola mutatio ꝑſonæ, qñ aliud intereſſe nõ ſubeſt, non liberat fideiuſſores,qa dico fortiter,ꝙ idem per omnia,qñ defenſor rei eſt hr̃s rei: nam fideiuſſores per eum dati nullum prætendunt intereſſe , quia in plus non condemnãtur fideiuſſores per hoc, ꝙ defenſor ſit hæres rei, & durat eadẽ perſona, licèt iſta qualitas ſuperueniat, ꝙ ſit hæres: & tamen ibi dicitur, ꝙ iſtud facit liberare fideiuſſores rei,ergo ratio Doct.non bona:vnde dic,ꝙ verior ſolutio ad d.l.ſi ante.eſt, ꝙ illa l.non eſt ⁊ria , ſed eſt diuerſa.nam in iſta l. mandatum ſuperuenit in perſona eius, qui fideiuſſores accepit: quo caſu non extinguitur obligatio fideiuſſorum, quia ſi extingueretur,graueretur reus de nouo ad ſatiſdandũ.l. ſi ab arbitro.in fin.vbi dixi.ſ.eo.& ſic ſine facto ſuo fieret ſibi iſtud præiudicium,ideo ne hoc abſurdum ſequatur, fideiuſſores tenentur,vt dicit tex.ſed in l.⁊ria ſuperuenit mandatum ei,qui dedit fideiuſſores, vel eſt effectus hr̃s: vnde cùm iſtud eueniat facto ſuo, extinguitur obligatio fideiuſſorum,& debet denuo ſatiſdare. ita tñdet Iac.de Are.Pet. de Bellaper.& Alb.de Ro. hic, & eſt de mente gl.in d. l.ſi ante. & iſtam tene. Reliqua ad materiam vide plenè per Bart.in d.l.ſi ante.& plenius per Alber.Ang. & Fulgoſ.hic. ¶Secunda principalis ſolutio gl.ibi alij verò ſoluunt,vltra reprobationem gl.eſt ⁊ iſtum tex.in ver. petiturus, & in ver.agere inſtitueris. vbi patet, ꝙ ſatiſdatio,& ſuperuenientia mãdati fuerunt ante lit.cont.¶ Tertia ſolutio glo.ibi porrò,quæ in effectu eſt ⁊ria ad præcedentẽ, ſimililiter nihil valet,quia eſt ⁊ l.⁊riam,ibi ante cœptum. pr̃terea, qñ procurator caret mandato,ſemper dicimur eſſe ante lit.conteſt.cùm lit.conteſt. & reliqua ſint nulla. l. licèt. vbi glo.& Docto.C.de procur. ¶Sum in 2.parte principali ibi, alij vt Bul. quę ponit fin intellectum ad hunc text.qui etiam eſt bonus,ꝙ loquatur in ſatiſdatione de iudicio ſiſti.& ad l. ſciendũ.in prin.⁊.eo.tene 1. ſolutionem,licèt gl reprobet. Scđa ſol.
6 etiam eſt in ſe bona, ſed diuinat. ¶†Vltimò pro complemẽto huius tex ad duo aduerte.Primò inquantum glo.in prin. dicit, quòd hodie nemo conuentus ſuo nomine tenetur ſatiſdare de iudic.ſoluen.§.hodie Inſtit.de ſatiſd.Illum §. in practica ſingulariter extendit Spe.in tit.de ſatiſd.§. dicto.in verſi.Pone Titius.vt procedat etiam in forenſi,qui conuenitur ad quantitatem pecuniæ, vel ad genus, quia quamuis ſit veriſimile, ꝙ ſi ſententia feratur contra eum, ꝙ arripiet fugam , tñ non cogitur ſatiſdare de iudicato ſoluendo.Sequitur,& multum commendat Bal.in Auth.ei qui iura.citca prin.C.de bon. auth.iud. poſ. (aliquæ lect.Bal.habent in l. cum proponas.in fin.eod.tit.) Nunquid autem illud,quòd dicitur in §.hodie.Inſt.de ſatiſd.& melius in prin. tit. ꝙ olim ⁊uentus noĩe proprio actione in rẽ præſtabat ſatiſdationem de iudicato ſoluendo, procederet de iure.ffⁱorũ? gl.hic vult, ꝙ ſic.Multi tamen hoc reprobant:quia iſtud erat ante ius ffiorum ,tñ,quia eſt ſine fructu.nõ refero , vide per Bartol.in l.ſi eum hominem. ff. de fideiuſſ.& in l.ſi pro-
7 curator datus. in fin. ff.de procurator.† Secundò dicit Angel. hic,in ſim.vnum quod valde limitat totum iſtum tit. quod in cauſis ſummarijs,& executiuis,& in alijs in quib.poteſt procedi ad diffinitiuam abſque lit. conteſt. non requiritur ſatiſdatio de iudicio ſiſti,dato , quod reus conuentus non poſſideat immobilia.Retuli,& reprobaui in rubr.ſ. eo. Reprehendit dom. Alexand.in l.ſciendum.in princip.in 1.not. infra eod. & Raph. Fulg.hic. Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M,

1 *Pro debito ſub conditione ex vltima voluntate indiſtinctè cauetur, etiã ſi non ſubſit alia cauſa.*

2 *An ſi plures ſint ſubſtituti, ab hærede cauendum ſit omnibus.*

Iaſ.ſuper j.ff.Vet. S

3 *Hæres institutus sub conditione tenetur cauere substituto.*
4 *An in substit. pupillari pupillus teneatur substituto cauere.*
5 *Pupillus potest cum auth.tut.& decreto iudicis bona alienare: nec veniente conditione poterit substitutus talia bona reuocare.*
6 *Lex nostra non habet locum, quando hæres institutus sub conditione non haberet substitutum sed venientes ab intestato. nam illis non tenetur satisdare.*
7 *Lex ista non habet locum, quando fiscus esset institutus, vel quando testator remisisset hæredi hanc cautionem, vel esset obligatus restituere fratrib. vel filijs suis.*
8 *Statute statuto, quòd donec supersit filius masculus, fœmina dotata non succedat, an interim fœmina possit cogere filium ad satisdandum de non dissipando, seu alienando bona paterna.*
9 *Dictio vniuersalis restringitur.*
10 *Hæres sub conditione, si interim occupat bona hæreditaria, non tamen perdit ius suum.*
11 *Qui nulli est obligatus, an teneatur etiam satisdare*
12 *Si plures sunt substituti diuersi gradus, quem alius antecedit, calumniosè videtur satisdationem petere.*

LEX XII.

INter omnes. Diuide in tres partes, vt per Bart. hoc dicit. Pro debito sub ꝯditione ex vltima voluntate indistinctè cauetur. aliàs non, nisi cã cognita. h. d. fm Bart. vel sic plenius declarando totum tex. cum gl. h.d. Institutus sub cõditione, si ea pendente possess. rerũ hĩditariarum de
a inre, vel de facto adeptus fuerit, cauere debet substituto a de non minuendo bona hĩditaria, & de restituendo ea ipsi substituto in defectum conditionis, quæ cautio tunc cõmittitur cũ defecta hĩdis conditione substitutus adiuerit: & vigore substõnis hĩditatem obtinuerit. Similiter alius debitor in diem, vel sub conditione cogitur cauere de soluendo adueniente die, vel ꝯditione, dummodo hoc casu subsistat iusta cã suspitio-
1 nis. h.d. ¶† Et sic pondera, ꝙ in 1. casu, qñ est debitum ex vltima voluntate, tenetur indistinctè cauere, etiam si nõ subsit alia cã: & hoc spãle in debito ex vlt. voluntate: sed in 2. casu, qñ est debitor in diem, vel sub conditione ꝑ viam ℈ctus, requiritur, ꝙ superueniat causa: vt patet hic in tex. ad fi. & in l. in oĩb. in vers. ex iusta causa. ff. de iud. & in l. si creditores. ff. de his, quę in frau. cre. Et iusta causa censetur esse, qñ noua suspicio fugæ superueniret, vt dixi in l. si ab arbitrio. s. eo. Fallit, nisi in ℈ctib. dilatio ꝯcedatur debitori per viam priuilegij. ibi hẽt necesse cauere, si vult vti dilatione principis. l. vniuersa. C. de præci. impe. offer.
2 ¶† Pondera etiã, ꝙ l. sequens, quæ vult, ꝙ si plures sunt substituti, ꝙ ab hĩde oĩbus cauendum est, non aperit, an illi plures substituti essent omnes in eodẽ gradu substitutionis, an in diuerso: nam si oẽs pariter fuissent substituti primo loco, ꝙ omnibus cauendũ esset, paruum esset dubium. Si autem essent in diuerso gradu substituti vnus primo loco, sẽds secundo, an oĩb. esset cauendũ? tangit solus Fulg. hic, & tenet, ꝙ sic. Ego teneo ℈riũ, quia text. est planus in l. Paulus in 2. m̃. ff. de præt. stip. & per illum intelligitur text hic, qñ oẽs substituti erant in eo-
3 dẽ gradu. ¶† Not primò ex hoc tex. ꝙ hæres institutus sub cõditione tenetur cauere substituto, vt prædixi, & aduerte, si tex. loqueretur in substituto per fideic. esset de indubitabili, quia
b istud disponitur per totum tit. ff. vt leg. nom. cau. & intellige b tex. fm gl. & Doct. in substituto vulgari. & hoc modo ista l. reddit ur sing. & si non esset ista l. posset de hoc casu multum dubitari. nam ꝙ hĩs cogatur cauere fideic. illud est, quia obligatur restituere aduenient e conditione fideicom. sed in substõne vulgari nulla subest obligatio, ꝙa hĩs non obligatur restituere substituto, imò substitutus venit iure directo, & capit
4 bona ꝓpria authoritate. ¶† Circa istũ text. primò quæro, quid in substituto pupillariter, an pupillus teneatur ei cauere, & sic an habeat locum ista l. Bald. in lec. antiq. tenet, ꝙ non, ad hoc alleg. gl. sing. in l. cùm Archimedorã. in glo. mag. in fin. C. vt in pos. leg. sed in illa gl. verè dicit ℈rium. nam dicit, ꝙ substitutus pupillaris, donec viuit pupillus, non dẽt esse solicitus de hĩditate pupillari. l. 2. §. 1. in fi. ff. de vulg. & pup. sed bene debet esse solicitus de satisdatione: ergo substitutus pupillaris põt à pupillo petere satisdationem. d. Alex. tenet cum Bald. ista ratione, quia in substitutione pupillari tractatur de hæreditate pupilli viuentis, ergo nihil potest tractari in eius præiudiciũ, nisi eo consentiente. l. fi. in fi. C. de pac. sed illa l. nihil facit, quia loquitur in maiore: non autem in pupillo, pro quo l. dispensat, ꝙ pater possit substituere: & fatuum est, ꝙ ibi requiratur voluntas filij. l. patris, & filij ff. de vulg. & pup. Ad l. cùm Archimedoram. rñ. ꝙ loquitur in substitutione fideicõmissaria, per quam solũ succeditur testatori, & in bonis solũ testatoris. l. coheredi. §. cùm filiæ. ff. de vulg. & pup. Secus est in pup. substitutione, per quam succeditur pupillo, & in bonis ipsius pupilli. Sed tu dic, ꝙ imò gl. in d. l. cum Archimedoram loquitur in substitutione pupillari. Quod patet per l. quam allegat. s. per l. 2. §. fi. ff. de vul. & pup. & dictũ gl. etiam dẽt intelligi secundum legẽ, quam allegat, fm Bar. in l. non solùm. §. liberationis verba. ff. de lib. leg. Eandem opi. cum Bald. tenet Bartol. in l. is potest. ff. de acquir. hær. in 3. colũm. in vers. sed circa hoc quæro, an substi-
5 tutus pupillo. † Ego c vltra alios firmo istam partem viua ra-
c tione. Nam pupillus cui facta est substitutio pupilaris potest nihilominus cum tutore, & decreto iudicis alienare bona, nec eueniente conditione potest substitutus talia bona reuocare. ratio est, quia substitutio pupillaris dicitur testamentũ ipsius pupilli. l. patris, & filij. in princip. ff. de vulg. & pup. sicut ergo testator non obstante suo testamento potest sua bona irreuocabiliter alienare: ita potest pupillus non obstante substitutione pupillari, fm Ang. & Imo. & do. Alex. in l. Marcellus. §. res, quæ. ad fi. ff. ad Treb. Barto. & Imol. in l. sed & si conditioni. §. si seruum communem. ff. de hæred. insti. Ful. in l. si arrogator. in 2. colum. de adop. & ibi Bar. in repe. (si est Barto.) in 3. col. in 4. opp. Pau. de Cast. in Auth. res, quæ. vbi dixi. C. com. de leg. quicquid teneat, & malè Bald. in l. nec ei. 2. col. ff. de adop. per text. qui videtur obstare. in l. 1. §. 1. in vers. ad substitutum. ff. de tu. & ra. distra. ad quem respondi in d. l. si arrogator. Et respon. Alex. in dict. §. res quæ. ergo ista l. non potest habere locum in substitutione pupillari. Quomodo. n. tenetur pupillus cauere de non alienando, si potest non obstante substi. pup. irreuocabiliter alienare? Secus est in substitutione vulgari, vel fideicommissaria. l. fi. §. sinautem sub conditione. cum si. C. com. de leg. & sic hẽs vnam limitationẽ ad hãc l. vt non procedat in sub-
6 stituto pupillari ¶† Secundo limita istam l. quando quis esset institutus hæres sub conditione: & in defectum conditionis nullus esset datus substitutus: quo casu intelliguntur vocati venientes ab intestato. l. conficiuntur. & l. si quis cum nullum. ff. de iur. codic. nam hæres non cogitur cauere venientibus ab intestato per hanc l. quia cum ista l. sit exorbitans, & loquatur in substituto, non debet extendi ad venientes ab intestato, secundum Spec. in tit. de testa. §. penul. vers. sed si quis est sub conditione institutus. Contrarium tenet Pau. de Cast. & d. Alex. hic, per identitatem rationis. Tu adde, ꝙ statim dicam in
7 seq. not. ¶† Tertiò limita istam l. non habere locum in fisco sic hĩde instituto. l. j. §. si ad fiscum. ff. vt leg. no. ca Itẽ in Repub. l. si quando. §. admonendi. eo. tit. ¶ Quartò limita, nisi testator hanc satisdationẽ remiserit. l. 3. & l. pen. C. vt in pos. leg quo casu etiam si hæres postea cepit dilapidare, non cogitur satisdare. tex. est no. in l. fi. in prin. & ibi Bar. vt leg. no. ca. ¶ Quintò limita, qñ quis esset grauatus restituere fratrib. vel filijs. l. iube-
8 mus C. ad Treb. ¶† Secundò principaliter ista l. facit pro eo, ꝙ Barto. reliquit cogitandum in l. fin. in vltim. colum. C. ad Tertul. stante statuto, ꝙ donec, vel quousque supersit filius masculus, filia fœmina dotata non succedat, an interim filia possit cogere filium masculum ad satisdandum de non dissipando, vel alienando bona paterna: & de restituendo hæreditatem? Bartol. ibi reliquit cogitandum: sed Bald. eum referens in l. si quis filium. in 3. quæstio. C. de inoffic. testam. tenet, quòd potest cogi satisdare si est suspectus, vel incipiat dilapidare, per istam. l. idem tenet Bal. in l. extraneum. C. de hær. inst. Imo. in l. ei, qui. ff. de hære. inst. Fæciunt, quæ hãtur in l. imperator. ff. ad Treb. & sic pondera, ꝙ Bal. & Imo. intelligunt istã l. procedere etiam penitus ab intestato, ꝙ facit ad ea, quæ dixi in precedenti not. in 2. limitatione. ¶ Gl. 1. no. ꝙ oratio vlis restringi-
d tur. d & ita not. Bar. & alij hic, & plenius. in l. 1. §. nunciatio. ff.
9 de oper. nou. nun. † Per istam gl. no. Bart. post antiquos, quòd
e si notarius in instrõ e dicat, placuit omnib. de cõsilio, vel de voluntate omnium de capitulo, instrumentum nõ redditur falsum, quamuis aliqui essẽt absentes, quia intelligitur de omnibus, qui erant prẽsentes. Adde Bald. in l. 1. in 4. colum. per glo. in

ADDITIONES.

a ¶Substituto. Imò fieri debet inuentarium. Gãliau. in repe. l. Centurio. vbi adde in repe. Socy. Et istam regulam amplia ex dictis Lap. in c. per vestras. de don. inter vir. & vxo. col. 55. PVRPV.
b ¶Intellige. Ripa in c. sæpè. de resti. spol. colum. pen. PVRPV.
c ¶Adde aliam rationem, quare ista lex locum non habeat in substituto pupillo, quia ista lex non habet locum in filio, sed in extraneo siue, sit substitutus vulgar. siue per fideicom. Nam filius non potest instituì sub conditione casuali, prout intelligitur ista lex secundum glo. hic. l. suus quoque. in prin. ff. de hæred. instit. l. filius. ff. de condi. instit. ergo non potest habere locum in substituto pupillo, cum pupillaris substitutio fieri non possit extraneo, vt notatur in l. 2. in prin. ff. de vulg. & pup. BELLAC.
d ¶Restringitur. Idem not. Alex. in l. intra. col. 3. ff. de re iud. PVRPV.
e ¶Si notarius in instrumento. Adde Anto. de But. in c. 1. de syndi.

glo.in verb.omnib.C.com.de leg. per Bartol. & Mod. in l.1. §.
a nunciatio.ff.de op.nou.nunc. in ꝓrium vī facere,quia nomina eorũ, qui inrerfuerunt capitulo,debent ſpecificari in inſtrõ. l.fi.C.de ven.re.ciui.lib.11.Spe.in tit.de fi.in fi.verſi.Item no. ꝙ nomina abſentium. ſequitur Ang. qui dicit ita practicari. ſed tu in hoc vide Bar.not.diſtinguentem poſt Spe.s. relatum in l. 1.per illum text.ff.de alb. ſcrib. Et ſm eius diſtinctionem intellige id,ꝙ prædixi.& illam diſtinctionem Bart.ſequitur.d.Anto. de But.in cap.1.de ſyndico.Pet.de Anch.in commen. capituli canonum ſtatuta.de conſtit. in 4 1.car. in verſi. & pp hoc, & alia.Bal.in l.1.in prin.ff.de reb.eo.in l.ciuitas.in fi.ff.ſi cer. pet.& in c.Imperatorum.de iur.calum.& in c.tertio loco.in 4.col.de prob.do.Alex.in conſil.1.in 4.vol. ꝙ incipit ponderatis his, de quibus in themate fit mẽtio in 3.colum.Limita,niſi in inſtrumento fieret mentio de præſentia:puta quia diceretur, ꝙ omnes Canonici interfuerunt,tunc non poſſet procedere ſaluatio prædicta. nam ſi aliqui erant abſentes,inſtrm redditur falſum. idem tenet Bald.in l.fin. in 1.col.C.ſi cen.vel reli. Fallit tñ iſtud vltimum,qñ notarius in inſtro atteſtaretur, ꝙ omnes ꝯſiliarij interfuerunt.certè ſi aliqui exempti fuerunt abſentes, quia nõ coguntur venire ad conſiliũ,ſaluaretur inſtrm, ꝙ omnes conſiliarij interfuerunt.ſ.omnes,qui coguntur venire, & mouetur Bal.per illud,ꝙ vult gl. ibi in ver. omnib.ꝙ bene not.¶In gl.in ver.poſſidentem. iſta glo. timore vnius ꝓrij ponit tres ſolutio-
10 nes.partes patent.Teneas ſolutionem q vis.† Tertiã ponderat Bal.& ex ea no.ꝙ hĩs inſtitutus ſub conditone,ſi interim ꝓpria authoritate occupat bona hĩditaria,non tñ perdit ius ſuum.& ita litatur.Lextat.cum ſi.ff.ꝙ met.cauſa.l.ſi quis in tantã.C. vn-
11 de vi,& ita etiã limita.l.non dubiũ.C.de legi. † Iſtã tertiã ſolonem multum etiã no.Ang.hic,dicens,ꝙ eſt cæteris notabilior, & ꝙ eſt mirabile,ꝙ ille,qui nulli eſt obligatus, tñ tenetur ſatiſdare:nam qui apprehendit poſſeſſionẽ de facto, non eſt hĩs: & ſic non eſt alicui obligatus: & tñ tenetur ſatiſdare. Tu autem dic rationem eſſe apertam : ne melioris conditionis ſit, qui de facto hæreditatem occupat,quàm qui de iure. ꝯ.l. ꝙ Seruius. ff.ꝙ vi,aut clam,& l.non ſolùm ff.de nox.¶Capio gl.in verbo, de hæreditate,quam diuide in 4.partes.In 1.declarat text.In 2. ſimiliter ad declarationem text. reſpon. de quo ſubſtituto loquatur iſta lex.In 3. ponit vnum dictum.In 4. opponit, & tripliciter ſoluit. Sẽda ibi, non dicas per fideic. Tertia ibi , & hæc cautio gñliter præſtatur.Quarta ibi, ſed certè hoc caſu. In iſta 4.licèt Bar.& Mod.ſequantur.ſecundam ſolutione gl. Tu melius tñ. ꝙ illa lex in prin. intelligendo no. 1.ꝯcordat cũ iſta, in verbo,& poteſt videri.tex.vī ꝓriari huic legi. & gl. & Doct. la-
12 borant in ſolutione. † Tu dic, ꝙ nihil ob. quia realiter tex. ibi loquitur,qñ alius antecedat in gradu.vnde ſi ſunt plures ſubſtituti diuerſi gradus, quem alius antecedit, calumniosè vī ſatiſdationem petere:iſte eſt propriè caſus illius ver. & licèt Raph. Fulg.reprobet per l.ſequentẽ paruulam,dic, ꝙ nõ obſtat, quia ibi non aperit, ꝙ ibi ſunt diuerſi gradus. Vnde intelligo,quod eiuſdem gradus eſſent,per d. l. Paulus, & dubium erat, an ſingulis cauendum eſſet. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

2 ¶Ope.no.nwe. Secus ſi ſemper dicat conſiliarij,Alex.lib.2.conſil.198.inci. ſuper hac dubitatione.lib.6.conſil.47.inc. in cauſa. col.3.lib. 7. conſil.212. incip.viſa copia.col.pen.& conſi.195.incip.reddito per me conſ. PVRPV.

S V M M A R I V M,

1 *Nemo admittitur ad defendendum alium ſine ſatiſdatione de iudicato ſoluendo,etiã ſi ſit perſona coiuncta. vide limit.a.nu.2.3.4.5.6.& 7.*
8 *Satiſdare amplius non tenetur de iudicio ſiſti, qui ſatiſdedit de iudicato ſoluendo.*
9 *Pater legitimus adminiſtrator filij habet plus iuris,quàm tutor.*

L E X IIII.

1 FIliusfamiliàs. †No.regulam, ꝙ nullus admittitur ad defendendum alium ſine ſatiſdatione de iud. ſol.etiã ſi ſit perſona valde coniuncta.Concor.ſunt in gloſ. quib.adde l.& ideo.§.ſi filia.ff.rerũ amo. Extende iſtam regulã dupliciter. Primò etiã ſi veniens ad defendendũ hĩret mandatũ.l.ſi ad defendendum.ff.iu.ſol.l.vnic.C. de ſatiſd.etiã ſi iſte defenſor poſſideat immobilia,& ſit locuples , adhuc tñ tenet ſatiſd.de iud.ſoluen.ſm Bar.in l.ſciendum.§.tutores.ꝯ.eo. per d.l. vnicam.C.de ſatiſd.Tu alleg.tex.no.& fortiorem in l.minor.§. fi.cum l.ſeq.ff.de procu.gl.in l. non ſolùm.§. qui alieno.in gl.2.
2 ff.eo.† Limita iſtam regulam,vt procedat, qñ defenſor a vult
a venire ad defendendum in tota cauſa, ſecus ſi in vno articulo, puta ad allegandum cãm abſentiæ.iuxta gl.in l.eo.§. nemo. ff. de reg.iur.quã ad hoc reputant ſingularẽ Ang.& Pau.de Caſt. hic, cum alijs multis ꝯcordantijs notatis per Ale.hic, quas per te videas: tñ ſuper illo articulo tenetur ſatiſda. vt ſit eadẽ ratio de parte ad partem, quæ de toto ad totum. l. qui ſic.cũ glo.de vſur.ſm Fulg.hic.ſic intellige Io.Fab.in §. ſi vero aliquis. Inſti.
3 de ſatiſd.¶†Secundò limita, qñ quis veniret ad defendendum tali defenſione , quę notoriè reſultat ex actis , cùm tunc iudex
* etiam nomine defendentis * debeat ſupplere, vt not.in l.vbi pactum.C.de tranſa.Item quia in tali defenſione, quæ notoriè ex actis reſultat,quilibet aliàs inhabilis,vt minor,& mulier cẽſetur iſto caſu habilis,vt not.Inno.in c.veniens,de accu.ita per prædicta limitat Angel.hic.ſequitur Ludo.Roma. in l. de pupillo.§.ſi procurator.ff.de op.no.nun.Pau.de Ca.in l. exhiben-
4 di.C.de procu.quicquid teneat.do.Alexan.hic.¶† Tertiò limi-
b ta in Abbate , vel prælato b eccleſiæ , cùm cenſeantur in rem ſuam defenſores,ſecundum Innoc. in c. cum inter.de verbor. ſigni.ergo non requiritur, ꝙ ipſi ſatiſdent de iudicato ſoluendo,& ita refert,& ſequitur Ange.hic,in fin. Sed caue,quia Ca-
* noniſtæ ibi *hoc communiter reprobant* per generalitatem. §. pen.
5 Inſtitu.de ſatiſda. habetur in c.cùm deputati.de iudi.¶† Quartò limita in tutore. l.fin.§.defenſionem. C.de admin.tutor.hic alleg.in gloſſ. Facit.l.tutores debita. C. eod. de adminiſt.tutor.
6 † Quinto limita in patre, quando eſt legitimus adminiſtrator, & venit vt legitimus adminiſtrator.gl. eſt in l. fin.§.vbi autem. C.de bonis,quæ lib.Bartol.& alij hic,& in l.2.§.fin. ff.ſolu.mat.
7 ¶†Sexto limita, niſi dominus principalis releuaret eum ab iſto onere ſatiſdandi , promittendo pro eo in inſtrumento: prout tota die practicatur, text. eſt in §. ſi vero aliquis. Inſtitu. de ſatiſd.declarat notab.Bar. in rub.ff.iud. fol.Cyn. & alij. in l. vnica.C.de ſatiſd.Ioan.And.in addi.Spec. in titul.de procu. §. vt autem. ver.ſed nunquid talis procu.do. Fran.de Aret.vbi limitat trib.modis in conſil.135.ꝙ inci. Clariſſime domine Collateralis.Ang.Pau.de Ca.& d.Ale. hic, vbi aliter limitant, dãdo cautelam, per quam nõ repelleretur non obſt.ſatiſdatione domini,quam etiam repetit idem d.Alex.in l.ſciendum.§. 1.ꝯ.eo. Nam debet talis dominus, qui vult releuare à ſatiſdando procuratorem,poſſidere immobilia, quia ſicut ſi ipſe defenſor daret alios fideiuſſores non poſſidentes immobilia,non dicerentur ſufficientes. glo.ſing.in §.ſuſpecto.in Auth.de exhib.reis.dixi l.2.in princip.s. eod. Ita dominus ad hoc, vt cenſeatur idoneus fideiuſſor, requiritur, quòd immobilia poſſideat. Secundò requiritur,ꝙ poſſideat immobilia in loco, in quo debet ſatiſdari glo.eſt ſing.& appobata in l.fi.C.de prin.agen.ſm reb.lib. 12.quam approbant Doc.in l.ſeq.in prin. Imò plus tenet Lud. Rom.in conſil.72. ꝙ incip. Florentina conſti. ꝙ ſtante ſtatuto ciuitatis Florentiæ , ꝙ nullus procuror defenſor audiatur, niſi primò , & ante omnia legitimè ſatiſdederit per idoneos fideiuſſores,adhuc procedat.d.§.ſi verò aliquis,quia ſufficit, ꝙ dñs cum releuet in inſtro promittendo pro eo. Motus præcipuè, quia ſtatuta recipiunt interpretationem paſſiuam à iure cõi.l. 2.C.de nox.gl.in l.fi. §. in computatione. C. de iur.delib. Idẽ in eodem caſu præcisè conſuluit Io. de Ana.in conſil.82. ꝙ inci. viſo ſtatuto Florentino.Puto contrarium,quia ſtatuta debent ſemper intelligi,vt aliquid addant iuri cõi,ſm Bart.& Mod.in l.4.§.prætor ait.ff.de dam.infec.& in l.2.ff.de vſuc. Facit text. in c.paſtoralis.in prin.de app.& ꝙ in fortiorib.terminis dixi in l.j. in prin.s.de offi. eius cui manda. eſt iuriſd. ¶Secundò, quia interpretatio caderet,qñ ſtatutum loqueretur in caſu dubio,ſed cùm hic verba ſtatuti ſint clara,interpretatio non debet plus
8 valere,vt inquit text.in l.3.in fin.C.de lib.præte.¶† Gloſſ.1.vult tacitè opponere , ꝙ cùm leges debeant ſituari ſub congruis titulis. l. Imperatores. ff.de in diem addi.iſta lex, quæ tractat de ſatiſd.iud. ſol. non debuit poni hic, ſed ſub tit ff. iud.ſol. ¶† In ea ibi,pertinet ad hanc de iudicio ſiſti.Facit, quod vult glo.no. in l.ſi defunctus.§ fin.& ibi Barto.ff.de procur. quæ tenet,quod qui ſatidedit. de iud.ſol. non tenetur amplius ſatiſdare de iud. ſiſti , cùm contineatur ſub prima Bart.hic reprobat per duo, ſed in ſecundo puto,ꝙ malè dicat per l.neque impuberes.§.ſi. s.de in ius voc.& l.ſi cum, in prin. ff. ſi quis cau. & l. ſancimus. verſi.ſed ſi quidem.C.de fideiuſ. & ita etiam tenet Lud. Rom.
9 hic.¶†Capio gl.ſi.in verb. edicti,quam diuide in 2.partes In 1. declarat tex.In 2.opponit,& dat quinq; ſol. Sẽda ibi, ſed vī.In iſta 2.parte inducas fortius,quã gl.iſtud ꝓrium hoc modo.Nã pater legitimus adminiſtrator filij habet plus iuris, quàm tutor, ꝙ probatur ſic. Nam tutor etiam ſubſiſtente iuſta cauſa non poteſt alienare res immobiles pupilli ſine decreto iudicis.

l.lex

A D D I T I O N E S.

a ¶Quando defenſor.Adde Bart.in l.pe.in d.§.ad crimen.de pub. iud. Bal.in l. reos.C.de accu.Ang.in l.liberto.in §.fi.ꝯ.de neg.ge. Inn.in c.veniens.de acc.
* Nemine defendente.
b ¶In Abbate,vel prælato. Adde Doct.in l.præſes.C.quomodo, & quado iud. Iaſ.ſuper j.ff.Vet.

Ias. super Prima. ff. Vet.

Lex quæ tutores. C. de adm. tut. l. non solum. C. de præd. min. toto tit. ff. de reb. eorum, & tamen pater quando est legitimus administrator, potest alinare res immobiles filij subsistente cã absque decreto iudi. vt probat tex. in l. fi. §. sinautem alienum, cum. seq. C. de bo. quæ lib. vbi text. non requirit decretum iudicis, & istud fuit sing. dictum do. Azo. in summa tit. C. de bo. quæ lib. quod pro sing. refert, & sequitur Bald. in mille locis. præcipuè in l. præses. vbi latè examinaui. C. de transl. ltē tutor nõ potest constituere aliũ procuratorē, nisi lite cõtest. l. neq;. C. de procu. sed. pater sic, qñ est legitimus administrator, vt tenet Barto. & Docto. in l. 1. C. de bo. ma. reprobata gl. ibi. Si ergo tutor defendens pupillum non tenetur satisdare de iud. sol. l. fi. §. ad defensionē, alleg. in gl. ergo multominus tenebitur pater, qñ est legitimus administrator filij. Gl. vt dixi dat quinque solutiones. Prima est, licèt illã teneat Bar. ꝫ istũ tex. dũ dicit filiusfa. ergo erat in potestate. l. nam ciuium. ff. de his, qui sunt sui vel alie. iur. secundum Alb. hic. Secunda so. diuinat. Tene tertiã, quia de iure fforũ nõ erat inuētũ, ꝙ pater esset legitimus administrator, hodie autem fuit inuẽitum per iura noua. C. l. cum oportet. & l. fi. §. vbi autem. C. de bon. quæ. lib. & l. 1. C. de bo. ma. in quo distingue, vt per Bar. & alios hic, & in d. l. 2. §. fi. ff. sol. ma. post. gl. in d. l. fi. §. vbi autem. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Actori satis cautum est per immobilium possessionem.*
2 *Lex noua an distinguatur per veteres leges, quãdo loquitur de materia antiqua.*
3 *Reus conuentus, qui non possidet immobilia, tenetur satisdare de iudicio sisti.*
4 *Lex noua quantuncunque generaliter, & indistinctè loquens, debet tamen intelligi, & distingui secundum leges antiquas.*
5 *Lex noua generaliter corrigens non intelligitur corrigere leges, quę in casibus specialibus loquuntur.*
6 *Possessor immobilium, quamuis non teneatur satisdare de iudicio sisti: tamen tenetur promittere cum iuramento.*
7 *Possessio rei immobilis vilis, aut modicæ, non releuat ab onere satisdandi.*
8 *Statutum si disponat, quòd possidens apothecam non possit tanquam suspectus personaliter capi: tamen possidens vilissimam apothecam, poterit non obstante Statuto capi.*
9 *Prælatus solus quamuis non possit alienare res ecclesiæ immobiles sine solennitate: tamen si esset res vilissima, posset alienare sine dicta solennitate.*
10 *Forensis an possit acquirere vnam domunculam, stante etiam statuto, quòd forensis immobilia acquirere non possit.*
11 *Dispositio loquens, quando matrimonium est sine dote, procedit etiam si sit cum dote, sed parua.*
12 *Debitor nominari vt suspectus pro paruo debito non potest.*
13 *Statutum loquens de vulnere, non habet locum in vulnusculo.*
14 *Tortus parum, seu leuiter, non habetur pro torto.*
15 *Debitor vel creditor licèt non possit esse tutor pupili: tamen si debitum esset modicum, posset esse tutor.*
16 *Potestas, vel officialis non est de modicis, aut de leuissimis culpis syndicandus.*
17 *Rasura modica in instrumento non vitiat instrumentum.*
18 *Contrarietas modica in testibus non facit eos reputari varios, nec habet eos repellere.*
19 *Statutum puniens comburentem domum certa pœna, habet locum in comburente domunculam.*
20 *Prætor non curat de minimis.*
21 *Possessio rei immobilis ad hoc vt releuet ab onere fanisdãdi, requiritur, quòd sit sufficiens ad litis æstimationem & nu. 22.*
23 *Possidens annuos reditus, an releuetur ab onere satisandi.*
24 *Rem alienam possidens, an releuetur ab onere satisdandi.*
25 *Possessio immobilium patris, non releuat filium ab onere satisdandi.*
26 *Statuto si cauetur, quòd nullus possit esse prior ciuitatis, nisi sit æstimatus in centũ, ꝙ si pater sit æstimatus in centum, & habeat plures filios, istud estimum omnibus insolidum sufficit, donec pater viuit.*
27 *Pater, & filius pro vno capite reputantur.*
28 *Habitatio patris censetur habitatio filij.*
29 *Collectam vnus de familia si soluerit, istud debet toti familiæ prodesse.*
30 *Immobilia non possidens, an censeatur fideiussor idoneus.*

LEX XV.

Sciendum. No. ex ista. l. duas regulas vnã expressam, & aliam, quæ colligitur tacito contrario. Regula expressa est, quod qui possidet immobilia a non tenetur satisdare de iudicio sisti. [a] ¶† Capio primam re-
1 gulam expressam, & quæro, quæ sit ratio. Gl. in pe. parte sentit rõnem, quia per possessionem immobilium est satis cautum actori. Ista reprehenditur per Bart. & Docto. per tex. in §. si fun-
* dus, & in §. si fundum. j. ea. l. *communis ratio Bart. & Doct.* est, quia
b cum reorum [b] sit fugere à iudicio, l. properandum. §. sinautem reus. C. de iudic. certè possessio immobilium tollit suspicionem fugę. Potest alia tertia ratio reddi, quia possessio immobiliũ loco satisdationis cedit. text. est in l. de bonis. §. qui pupillo. in fin. ff. de carbo. edict. Bartol. in §. 1. vbi dicetur. infr. ead. l. Istam primam regulam limita, vt procedat in satisdatione de iudicio sisti, quam præstat reus conuentus, quia possessio immobilium ab ea releuat. ita loquitur text. hic: secus autem est in satisda. de prosequenda lite, quam præstat actor secundum formam Auth. generaliter. C. de epis. & cleri. quia eam
c tenetur præstare, dato, quòd immobilia possideret. [c] Ita tenet sing. Bartol. si bene inspexeris in l. de die. §. quidam. in fin. supr. eo. & ibi Raph. Fulg. & do. Alexan. ad hoc ponderant, & sequuntur. Et sic etiam sequitur dom. Alex. hic. Contra istam limitationem fortiter obstat, quia Auth. offeratur. C. de lit. contest. quæ dicit, ꝙ reus conuentus tenetur satisdare de iudicio sisti, quamuis generaliter, & iudistinctè loquatur: tamen distinguitur, & limitatur per istam l. nisi possideat immobilia. Ita firmat glo. & omnes hic, quia ll. nouæ limitantur, & declarantur per antiquas, vt in glo. Quare non idem dicimus in Auth. generaliter. C. de epis. & cler. quòd quamuis generaliter, & indistinctè dicat, quòd actor debeat satisdare, debeat tamen distingui per hanc l. nisi possideat immobilia? Potes subtiliter respondere, (& est mea noua ponderatio ad hoc) quod dicta Authen. offeratur. loquitur de satisdatione de iudicio sisti prestanda per reum conuentum, de qua loquebatur iste titul. & ista l. Nimirum si Auth. offeratur, loquens de eadem satisdatione, limitatur, & declaratur per istam l. Sed Auth. generaliter. loquitur de vna noua specie satisdationis, quam præstat actor, quæ nunquam fuit cognita de iure. C. vel fiorum, sed fuit nouiter inuenta per illam Authe. Ideo nimirum si non
2 intelligitur, & limitatur per istã l. Istud † probo clarè per talem regul. quòd lex noua distiguitur per ll. veteres, quando loquitur de materia antiqua, sed quando lex noua inducit vnam materiam nouam non cognitam à iuribus antiquis, tunc nunquam distinguitur, vel limitatur per ll antiquas. glos. est in capitul. 1. in versic. declaramus, ne cler. vel mona. in 6. & gl. in capit. licèt canon. in glos. magn. de elect. in 6. & in capitul. ea quæ à iure. de regul. iur. in 6. & in capitul. constitutionem. de regula. in 6. Facit, quod vult glos. in capit. si postquam. §. fin. & ibi Gemin. de cle. in 6. licèt ab ista difficultate possit defendi limiatio Bartol. & Modern. & nemo contradicat, ego puto, quòd non sit vera, eo quia ratio assignata per Bartol. & Do-
d cto. hic, quia non teneatur satisdare, qui possidet immobilia, [d] eo quia cessat suspicio fugæ, multò fortius militat in actore, cùm reorum potius sit fugere, & non actoris. l. properandum. §. sinautem reus. C. de iudi. nec potes dicere, quod alia fuerat ratio dictæ Authen. generaliter. Secundò confunditur ista limitatio per doctri. omnium in l. de die. in princip. vbi dixi. supra eod. quia in princip. in istis iudicialib. magis fauetur actori, quam reo. Si ergo in satisdationibus iudicialib. releuatur reus, quãdo possidet immobilia, fortius debet actor releuari. ¶ Tertiò accedat, quia ars, & natura nihil operantur frustra. l. qui bis idem. ff. de verbor. oblig. præsertim in istis satisdationibus. l. hec stipulatio. §. diuus. ff. vt leg. no. cau. Secundò limita, quando quis petit reuocari tenutam alteri concessam propter suam contumaciam infr. annum, iuxta. l. si quis emptionis. §. penultim. C. de prescrip. 30. annor. iste tenetur satisdare de iudicio sisti. Auth. ei qui iurat. C. de bon. autho. iud. pos. etiam si immobilia possideat. glos. est not. in §. si verò etiam quidam iurent. in fin. in versi. fideiussorem. in Auth. de exhiben. reis quam pro singul. not. Bald. hic in lect. antiqua. Idem tenet Alberic. & cęteri

ADDITIONES.

a ¶De iudicicio sisti. Et limita in prætorijs stipula. l. 1. in princip j. vt legat. no. caue. vbi adde. PVRPV.
b ¶Cum reorum. Adde Spe. tit. de fer. in §. fin.
c ¶Sequitur Catel. versi. immobilium possessor, vbi allegat Ias. hic. & quæri, quid si non possidet immobilia, an teneat cauere de iudicio sisti, & in causis summarijs, & in quibus potest procedi absque litis contestatione? & concludit, quòd sic, ex Ias. in rub. in fin. sup. hoc tit. cum alijs ibi alleg. not. idem Catel. versic. cautio quando. MASVER.
d ¶Immobilia. Vide aliã limitationem in defensore, p Dec. in l. in eo. §. nemo. ff. de reg. iur. amplia ad vniuersitatem. Alexan. lib. 6. consil. 17. incip. in causa in 2. dubio. PVRPV.

teri. Mod. hic. Bart. in l. hæc autem. §. fi. ff. ex quib. cau. in pos. ea. Bald. in c. quoniam frequenter. §. in alijs, vt lite non contest. d. Fran. de Are. in consil. 135. qp inci. Clarissime dñe Collateralis. Facit bene text. in l. de die. §. tutor. vers. planè. s. eo. & ibi Angel. & Paul. de Castr. ¶ Tertiò limita istam regulam, vt procedat in eo, qui est præsens in iudicio, & satisdat de iudicio sisti, iuxta materiam huius tit. secus in absente, qui est citatus realiter, vel verbaliter, & debet satisdare de præsentando: aliàs personaliter debet duci, iuxta titulum. s. in ius voc. vt cant. nam non releuatur, quia possideat immobilia. ita limitat Raph. Fulg. (sub dubio tamen fortè,) in rub. s. in ius voc. vt cant. sequitur d. Alex. hic. dixi in l. 1. s. in ius voc. vt cant. ¶ Quartò fallit in satisdatione. de iud. soluendo, à qua non releuatur possidens immobilia, fm Bart. in §. tutores j. ea. l. & dixi. in l. præcedenti, & sic vult gl. hic in princ. Facit tex. not. in l. minor. §. fin. ff. de procur. ¶ Quintò fallit, qñ quis possidet immobilia: sed in loco ruinoso, vel periculoso, propter innudationem aquarū. ita limitat not. Bar. in l. 2. in prin. in ver. nec cogitur. in vlt. col. per glo. ibi. ff. sol. mat. Facit, quòd not. Bar. in l. si quis stipulatus sit Stichum. §. fi. ff. de verb. obl. cum alijs concor. traditis hic, & ibi per Alexan. ¶ Sextò limita, qñ quis possidet immobilia, sed sunt sterilia, vel inutilia fm Gui. de Suza. quem refert, & sequitur Alb. hic in 3. col. Et facit, quia tunc hic non cessat ratio suspicionis fugæ, & sic ratio istius legis, vt s. retuli. vide tamen text. in l. si fundus in prin. & ibi glo. ff. de reb. eorum. & Auth. item prædiñ. C. de sacrosc. eccl. ¶ Septimo fallit, qñ quis possidet immobilia, sed vilissima, vt hic in glo. in pen. parte, vbi dicetur. ¶ Octauò fallit, quando quis possidet immobilia, sed in alio territorio, extra locum iudicij. gl. est not. in l. fi. C. de prin. agen. in reb. libr. 12. de quo dicam in §. i. j. ead. l. vbi Barto. & alij ponunt. ¶ Nonò fallit in eo, qui possidet immobilia, sed sine titu. & bona fide, secundum Bartol. hic in 2. q. vbi dicetur extra glo. ¶ Decimò fallit in cautis criminalib. in quib. etiam locuples non excusatur in dandis fideiussorib. fm Bald. Iud. Roma. & alios Mod. hic, per l. 1. & l. si quis reum. ff. de custo. reo. ¶ Vndecimò fallit, qñ quis possidet rem immobilem, super qua litigatur inter ipsas partes. l. de die. §. quidam, & l. Iulia. s. eo. dicetur. j. in gl. ¶ Duodecimò fallit in causa naufragij. l. ne quid. §. ne domino. ff. de incen. rui. naut. hic allegata in fin. gl ¶ † Capio secundam regulam, quæ tacitè colligitur à contrario, per istū text. quòd reus conuentus, qui non possidet immobilia, tenetur satisdare de iudicio sisti. ¶ Limita, nisi quis possideret multa mobilia, quæ de facili exportari non possunt, vt per Barto. & alios hic. ¶ Secundo limita in mercatore, qui in loco illo haberet debitores magnarum quantitatum, quamuis non possideret immobilia, secundum Bald. expressim. Imo. & Mod. in l. facere posse. ff. solu. mat. ¶ Tertio limita in cautis summarijs, & in alijs, in quib. potest perueniri ad sententiam diffinitiuam absque lit. contest. Ita mirabiliter tenet Ang. in l. Iul in fi. s. eod. sed reprehenditur per Raph. Fulg. ibi, & bene dixi. s. in rub. huius tit. ¶ Quarto limita in eo, qui fuit conuentus ad aliquam rem, & dum ab eo peteretur, quòd satisdaret de iudicio sisti, fuit contumax, si illa res postea perueniat ad manus aduersarij, & iste ab eo petit satisdationem de iudicio sisti, non cogitur eam præstare, quamuis immobilia non possideat. ita probat in argum. text. l. qui bona. §. si quis. quia. & ibi not. Angel. & expressius Ludo. Roma. ff. de dam. infect. & idem Lud. Rom. hic. Facit, q dixi in secunda limit. præcedentis regulæ. ¶ Quintò limita in eo, qui iustè incarceratus est: si conueniatur non cogitur satisdare de iudicio sisti, cùm in eo cesset timor fugæ. secundum Angel. hic. in 1. colum. Considera tamen, quia cōtra istud dictum sic generaliter intellectum, facit: quia posset relaxari inscio actore, nisi ad eius instantiam fuerit recommendatus in carcerib. ¶ Glo. magna format quatuor quæstiones, & vnam oppositionē, & sic diuiditur in 5. partes, quæ patēt in gl. Prima q. gl. clara est, quòd regula huius text. intelligitur in satisdatione de iudicio sisti, nō de iudicato soluendo: quia licèt glos. non dicat indistinctè, illa præstatur siue quis possideat immobilia, siue non, vt dixi in 3. fallen. primæ regulæ. Et dum subdit glos. quòd hodie nemo conuentus suo nomine satisdat de iudic. sol. siue possideat immobilia siue non, limitat glo. in l. Iul. in glo. mag. in 2. parte. supr. eod. vbi extendit not. quòd ista regula procedit etiam in forensi. ¶ † Ex 2. parte not. quòd lex noua quantumcunque generaliter, & indistinctè loquens, tamen debet intelligi, & distingui secundum ll. antiquas. Adde glos. in § sed hodie. Institu. de satisd. & in §. suscepto. in Auth. de exhiben. reis. & glos. in dict. Auth. offeratur. C. de lit. contest. quod est valde not. & tenendum menti secūdum Bartol. pro statutis, & reformationib. nouiter factis. Idē tenet Barto in l. omnes populi. in 3. q. princip. ad fin. ff. de iustit. & iur. & in l. sed & posteriores, vbi pulchrè loquitur. ff. de legi.

a Amplia istam regulam secūdum Bar. hic, etiam si in l. noua vel in statuto adesset clausula non obst. ll. in contrarium faciētibus, vt est glos. in Auth. de hære. ab intest. in princip. in vers. vocantibus. Idem plenius tenet Barto. in extrauag. ad reprim. in vers. non obst. Ludo. Roma. in consil. 40. quod incip. visis, & discussis puncto, & constit. in penult. colum. & in consil. 321. quod incip. in casu propositæ consultationis videtur dicendum prima fronte ipsum ius dicentem. & in consil. 390. quod incip. vt præsens consultatio clarior reddatur, in duo debet quæsita distingui. in 3. colum. Facit, quod vult Bartol. in l. 1. §. & parui. in 2. colum. ff. quòd vi aut clam. Adde domin. Alexand. in l. fructus. in 2. colum. ff. solut. matrimo. & not. in consi. 80. inci. viso, & opportunè animaduerso. in 3. col. in 1. volum. vbi ad hoc quædam alia alleg. ¶ Limita regulam huius glos. tribus not. modis. Primò, nisi in l. noua, vel in statuto diceretur non obst. aliqua l. quæ generaliter, vel specialiter contradiceret. ita singul. limitat Bar. in dict. vers. non obst. in 3. colum. Sequitur Paul. de Castr. & dom. Alexan. hic. Petr. de Anch. in cōmen. cap. cano. statuta. de constit. in 10. car. in vers. sed quid si in l. noua. ¶ Secundò ego limito, quando lex noua loquitur de eadem materia, de qua loquebantur ll. antiquæ: tunc bene distinguitur, & limitatur per ll. antiquas. Secus si induceret materiam nouam, vt volunt quatuor glos. not. quas allegaui in text. in 1. fallen. ¶ Tertiò limita, nisi appareat de mente. l. nouæ, q quòd velit corrigere ll. antiquas, secundum Imol. in d. l. si vero. §. de viro. in 6. colum. ff. solut. matrimo. per c. contra Christianos. iuncta glos. fin. de hære. in 6. sequitur dom. Alexan. hic. Adde quæ dixi in l. omnes populi. ff. de iustit. & iur. dum posui duas limitationes ad regulam, quòd statutum debet intelligi c secundum ius commune. vt ibi dixi. d Item ad istam glo. quæ semper allegatur, † quòd l. noua generaliter corrigens non intelligitur corrigere leges, quæ in casibus specialibus loquuntur. Adde bene facere text. in l. in testamentis. C. de test. iuncta l. hac consultissima. vbi glo. & Doctor. C. qui testa. fac. poss. & ad hoc not. Rapha. Fulgos. in d. l. in testamentis. ¶ † In 3. parte glos. habes, quòd quamuis possessor immobilium non teneatur satisdare de iudicio sisti, tamen tenetur promittere cum iuramento. Contrarium tenent Cyn. Bartol. * *& alij communiter respondentes* ad ll. qui dicunt, quòd contrariū de consuetudine seruatur. Ita dicūt Bartol. & Alberic. hic, & Ioan. Fabr. in §. sed hodie. Insti. de satisd. tuto. Tene cum glos. prout etiam tenet glo. in l. final. C. de princ. agen. in reb. libr. 12. & glos. in dict. §. sed hodie. in vers. promissioni. Rapha. Fulg. & Paul. de Castr. & alij Moder. hic, per tex. ineuitabilem in d. l. final. in vers. qui immobiles possident facultates. imò debent etiam promittere cum obligatione bonorum suorum, secundum Bartol. & Doctor. hic, quos sequitur Ludo. Roman. in l. si prius. ff. de oper. nou. nunciatio. Facit text. in §. final. in vers. post cautionem. vbi gl. & Bartol. infra ead. l. Facit, quod volunt Bartol. & Doctor. in l. 1. vbi dixi, supra eod. vbi tenēt, quòd in casibus, in quibus quis releuatur ab onere satisdandi, tenetur tamen promittere cùm obligatione bonorum. & Bartol. in l. prætoriæ. in fin. ff. de prætor. stipul. Ita teneas, quicquid teneat Angel. hic, & malè. ¶ † Ex quarta parte glos. habes tres conclusio. Prima est, quòd possessio rei immobilis vilis, aut modicæ non releuat ab onere satisdandi, quia per eam non euitatur suspicio fugæ. Adde glos. in l. si fideiussor. §. final. in glos. 1. supra eodem, & glos. in §. sed hodie. Instit. de satisd. & quia ista glos. sæpè allegatur ad hoc, confirma eam ex infra scriptis. † Primò facit, quod vult Angel. in §. hinc nobis. in 1. columna in Authen. de hæred. & falc. per glos. hic, & per glo. ibi in vers. facultatem, quòd stante statuto, quòd nullus possidens apothecam possit tanquam suspectus personaliter capi: tamen possidens vilissimam apothecam, poterit non obstan. statuto capi. e ¶ † Secundò facit, q vult Angel. in §. hinc etiam. in fin. in Authen. de ali. & emph. quòd quamuis aliàs f solus prælatus f non possit alienare res ecclesiæ immobiles sine solennitate. capitul. sine exceptione. 12. quæstio. 2. tamen si esset res vilissima, puta vincola, posset alienare sine dicta

ADDITIONES.

a ¶ Si in l. noua. Adde Bar. in Auth. offeratur. C. de lit. contest.
b ¶ Legis nouæ. De mente legis constat, vt per Dec. consi. 301. in fi. PVRPV.
c ¶ Intelligi. Adde l. fin. C. de nox. glo. Bart. Bald. & Doct. in l. fi. §. in computatione. C. de dolo. de. lib. Paul. de Cast. consi. 102. inci. non est dubiū. in 2. col.
d ¶ Dixi. Adde Ias. in l. si fideiussor. la 2. §. satisdatum. col. 3. s. eo. PVRPV.
e ¶ Capi. Curtius. 2. par. seu. q. 2. PVRPV.
f ¶ Solus prælat. Doctor. in c. fi. de reb. eccl. non alie. per Lau. de Rodul. in rep. c. fine excep. 12. q. 2. & Docto. in c. nulli. de reb. eccl. non alie.

cta ſolennitate, per tex. in c. terrulas. 12.q.2. Idem tenet. Io. And. in reg. qui tacet. in mer. d. Abb. in c. vt ſuper. in 4. col. de reb. eccl. non alie. vbi fortius tenet poſt Fed. de Sen. in conſ. 230. ꝙ res modica non continetur ſub iuramento prælati, qui iurauit nō alienare inconſulto Rom. Pontifi. Sequuntur Petr. de Anch. &
10 Imo. in d. c. vt ſuper. ¶ † Tertiò facit text. in l. Senatus. §. Marcellus. ff. de leg. 1. per quem no. Imo. & Mod. ibi, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ forenſis non poſſit immobilia acquirere, tñ poterit acquirere vnam domunculam: ſicut in ſimili dicit Bald. in c. ſi duo fratres. de duo. fra. de no. beneſi. inueſt. ꝙ ſtante dicto ſtatuto, ꝙ forenſis non poſſit immobilia acquirere: tñ poterit acquire-
11 re vnam capanam. ¶ † Quartò facit, qđ volunt Bald. Saly. & Mod. in Auth. præterea in vlt. q. C. vnde vir, & vxor, ꝙ diſpoſitio illius Auth. loquens, quando matrimonium eſt ſine dote, procedit etiam ſi ſit cum dote, ſed parua. Idem tenet. Lud. Ro.
12 in l. diuortio. in prin. ff. ſol. mat. ¶ † Quintò facit, ꝙ volunt Cy. & Bald. & alij in Auth. ſed iam neceſſe, per gl. ibi. C. de do. propter nup. & Lud. Ro. in conſ. 330. ꝙ pro debito paruo non po-
13 teſt debitor nominari vt ſuſpectus. ¶ † Sextò facit text. no in l. 1. §. ſed ſciendum. in ver. proinde leuis febricula. ff. de ædi. edi. per quem text. no. ibi Bal. & Alb. de Roſ. ꝙ ſtatutum loquens
a de vulnere, non habet locum in vulnuſculo.[a] dicit Bald. in d. §. ſciendum. ver. ſi. in 1. col. C. de ædil. act. ꝙ vulnuſculum nullum habet in ſe delictum. Et ideo ſi ſtatutum diſponat, ꝙ ſyndici teneantur denuntiare percuſſiones ſanguinolentas, vbi eſt leuiſſima cutis ſciſſura, denuncianda non eſt: quia leuis ſciſſura non dicitur vulnus. Et ideo ſi ex forma ſtatuti pro vulnere facto in platea imponatur pœna manus. certè, ꝙ pro vulnuſculo non imponeretur talis pœna ita tenet ibi Bal & in cap. cum
b adeo in 3. col. de reſcri. ¶ Septimò facit: quia ſtatutum loquēs[b] de vulnere cum ſanguinis effuſione, non habet locum ſi modicum cruoris effunditur. glo. eſt not. in c. cum illorum in ver. ſanguinis effuſione. & ibi Canon. de ſen. excom. Io. And in addi. Spec. in titu. de accuſ. ſuper rub. in fi. d. Abb. in c. propoſuiſti. in 2. not. de conſe eccl. vel alt. Lud. Ro. in l. ſi vero. §. de viro. in
14 3. fal. ff. ſol. mat. ¶ † Octauò facit, quia parum, ſeu leuiter tortus non habetur pro torto, ſm Bald. in l. obſeruare. in 1. col. C. quo-
15 rum ap. non rec. alleg. text. in d. l. 1. §. ſciendum. ¶ † Nonò facit, quia licèt debitor, vel creditor non poſſit eſſe tutor pupilli: tñ ſi debitum eſſet modicum, poſſet eſſe tutor. glo. in Auth. minoris debitor. vbi Bar. & alij. C. qui dari tu. poſſ. Bar. in l. ſi quis in pi-
16 gnore. §. fin. ff. de pig. ¶ † Decimò facit, ꝙ vult Bald. in c. cum R. de iud. ꝙ poteſtas, vel officialis non eſt de modicis, aut de leuiſſimis culpis ſyndicandus. Facit bene tex. in l. quamuis. & ibi Bal. ff. de cond. & dem. Bald. in l. obſeruare. §. proficiſci. ff. de off.
17 procon. & leg cum ſi. ¶ † Vndecimò facit, quia modica raſu-
c ra[c] in inſtrumento non vitiat inſtrumentū, ſm d. Ant. de But.
18 in c. ex literis, ad fi. de fid. inſtru. ¶ † Duodecimo facit, quia modica contrarietas in teſtib. non facit eos reputari varios, nec habet eos repellere ita tenet d. Ant. de Butr. in c. 2. de reg. per gl. 2. ibi ſequitur d. Ale. in l. inſulam. in §. fructus. ff. ſol. mat. & in cōſ. 166. ꝙ inc. animaduerſis. in vlt. col. & in conſ. 247. quod inc. Reuerende domine. in vlt. col. & in conſ. 244 quod incip. viſo proceſſu vtriuſque partis in 4. col. & in conſ. 407. quod inc. in cau-
19 ſa, & lite vertente inter Chriſt. in vlt. col. † Per prædicta redditur dubium illud, quod vult Bal in l. 1. § exercitorib. ff. n. au. cau. ſtab. per illum tex. in ver. lintearijs. iuncta gl. quod ſtatutum puniens certa pœna comburentem domum, habet locum in cōburente domunculam Alleg. etiam l. ſcapham. ff. de euic. & in l. fin. ff. de fun. inſtr. ſed iſtud in ſpecie reprobat d. Alex in d. l. Se-
20 natus. §. Marcellus. ff. de leg. 1. † Ad prædicta etiam accedat, quod de minimis non curat prætor. l. ſi cio. ff. de in integ. reſti. qđ qualiter intelligatur, declarat Bartol. in l. ſed ſi proprietarius. in prin ff. de dam. infe. Facit c. de appel. vbi Canoniſtæ. de appel. glo. & Doct in c. 2. de reſcrip. Ad prædicta etiam adde, quæ larè cumulaui poſt gl. ibi in Auth. qui rem. C. de ſacroſan. eccl.
21 ¶ † Secunda concl. ex glo. eſt, quod ad hoc, vt poſſeſſio rei immobilis releuet ab onere ſatiſdandi, requiritur, quod ſit ſufficiens ad litis æſtimationem. Idem ſentit glo. in §. ſed hodie. in ver. ad terminum in fin. Inſti. de ſatiſd. Contrarium tenet Bald. & alij hic, quòd imò ſufficit, quòd poſſeſſio rei immobilis ſit tanta, quod ex ea ceſſet præſumptio fugæ, vt dicit Bar. Tu pro opin. glo. videas bonum text. in l. quos nos hoſtes. §. 1. ff. de verbo. ſign. & text. in l. 1. in prin. ſ. in ius voc. vt eant. & dum iſta gl.
d facit mentionem de marchis, dic quòd 12. vnciæ[d] faciunt libram, ſecundū Bart. in l. 1. C. de metaliarijs. li. 10. Octo vnciæ faciunt marcham. & ſic marcha eſt minor. 4. vncijs quàm libra.
22 ita declarat Io. Fab. in §. nos autem Inſtit. de auth. tut. ¶ † Tertia concl. glo. eſt, quòd poſſeſſio rei immobilis, ſuper qua litigatur, ſufficit ad relenandum ab onere ſatiſdandi. licèt glo. hic referat Bul. tenere contrarium. & ponit quædam verba obſcura ad reprobationem Bul. quæ habentur corrupta, quæ ſunt iſta. Sed certè hæc ratio non videtur bona: quia ſecundum hoc creditor deberet euitare, & vſufructuarius cùm alias ſint locupletiſſimi, quæ verba volunt dicere, quòd ſi poſſeſſio rei ſuper qua litigatur, & pro qua quis conuenitur, releuaret poſſeſſorem à ſatiſdatione, vſufr. qui poſſidet, & conuenitur, deberet releuari, & tamen eſt falſum. §. 1. ver. item qui ſolam. ĵ. ea. l. idem eſſet in creditore, contra. §. creditor. ĵ. ea. l. & licet Alex. hic referat, quòd glo. firmet ſufficere poſſeſſionem rei immobilis, ſuper qua litigatur ad releuandum à ſatiſdando: tamen videtur, quòd glo. teneat contrarium ex implicatiua, dum dicit, etiam ſi de alia re conueniatur: ſed quòd imo ſufficiat, vltra glo. idem tenet glo. in l. de die. §. quidam. & in l. Iul. circa fin. s̄. eo. l. ac. But. & Ang. hic, & in §. creditor. ĵ. ea. l. & dicit Raph. Fulg. quòd iſta
* *opi. eſt* ſecurior. pro qua facit text. in §. ſi fundum. ĵ. ead. l. ¶ Secundo facit ſecundum Ang. ratio Bart. qua quæritur, an poſſidens immobilia non teneatur ſatiſdare: quia ceſſat ſuſpicio fugæ. Iſta ratio militat, quando litigatur ſuper ipſa re. ¶ Tertiò mouetur Ang quia non eſt dubium, quòd ſi cōuentus ad fundum velit cedere fundum, quod non tenebitur ſatiſdare: ergo
* poſſeſſio iſtius fundi debet eum releuare à ſatiſdatione. *Breuiter communis concl. eſt*, quòd poſſeſſio rei immobilis ſuper qua litigatur non excuſat poſſeſſorem quo ad eum, cum quo litigat. per tex. clarum non cauillando literam, in d. l. Iul. & in l. de die. §. quidam. s̄. eod. ſed bene releuat quo ad alium in alia cauſa,
* & ita propriè loquitur d. §. ſi fundum. & ita tenet Bart. & *magis communiter* alij hic. Bar. in l. 1. in 3. col. C. vti poſſ. & in §. ſi fundus. ĵ. ea. l. pen. & Cy. in d. l. de die. §. quidam. & in d. l. Iul. Facit etiam ratio, quam ponit Ful. hic. & in d. §. quidam. licet ſibi aſcribat Alex. Nam ſicut quis non poteſt eſſe principalis, & fide iuſſor. l. Vranius. ff. de fideiuſſ. ita eadem res non debet eſſe principalis, & loco ſatiſdationis. Nec obſt. fundamentum Ang. qđ ceſſet ſuſpitio fugæ: quia dicunt Cy. & Alb. hic, quod ex quo lex præſumit actorem iuſtè petere, non tollitur ſuſpicio fugæ. Non obſt. aliud fundamentum, dum dicit Ang. quòd ſi quis conueniretur ad fundum, & vellet cedere fundum, quòd non teneretur ſatiſdare: ergo poſſeſſio illius fundi debet dum releuare à ſatiſdando Dico, quòd iſta conſequentia non eſt bona, & probo. Nam creditor, & vſufr. quando conueniuntur, quia poſſident, ſi vellent cedere, non tenerentur ſatiſdare. & tñ pro-
23 pter hoc non releuantur ab onere ſatiſdandi. §. 1. ĵ. ea. l. ¶ † Extra glo. Bart. poſt Gul. de Cun. format. 4. q. Prima eſt, an poſſidens annuos reditus releuetur ab onere ſatiſdan. Concludeſt cundum Alb. plenius cęteris, & Mod. hic, ꝙ ſi tales reditus percipiuntur ex fundo ſpecialiter obligato: tunc computantur inter immobilia: & ſic releuant ab onere ſatiſd. l. iubemus nulli. in prin. vbi glo. & Doct. C. de ſacroſan. eccl. l. hac edictali. §. hiillud. in ver. immobilium. vbi Cy. & alij. C. de ſec. nup. §. hoc ego. in Auth. de nō alie. cle. exiui. in ver. cunque annui redditus de ver. ſig. aliàs ſecus, per l. fin. §. fin. ff. de contrahen. emp. videtamen text. in c. quærelā. de elec. & tex. de vſufructuario in §. 1. ĵ. ea. l. vbi dicetur. ¶ Limita iſtam communem doctri. trib. modis. Primò, quando eſt in quaſi poſſeſſione percipiendi iſtos annuos redditus: aliàs ſecus ſecundum Ray. & Ang hic. ¶ Secundò limita, quando debentur ad longum tēpus, ſecus ſi ad modicum tempus. cle. 1. in ver. fructuum ad modicum tempus. de reb. eccl. non alie. Ita tenet Fed. de Sen. in conſ. 12. quod incip. fratres prędicatores. Refert, & ſequitur Gem. in c. 2. in prin. de reb. eccl. non alie. in 6. Bal. in c. 2. de feu. cog. ¶ Tertiò limita, qñ tales annui redditus debent ex publico, vt ſunt impoſita Venetiarum: tunc releuant: quia fiſcus, & reſpu. ſemper cenſentur ſoluendo. l. 2. ff. de fun. do. Ita limitat Raph. Fulg. ¶ Secūdo quærit Bar. an poſſidens rem alienam releuetur ab onere ſatiſdandi: & diſtingue, vt hic per eum, & per Alb. in 3. col. Idem tenet Bar. in §. ſed & qui vectigalem. ĵ. ea. l. Ita teneas. quis ĵmò teneat Ang. in §. ſi fundum ĵ. ea. l. per illum tex. & ibi non apparet de mala fide, præſertim à prin. ¶ Tertiò quærit Bartol. poſt Gul. de Cun. an poſſeſſio immobilium patris profit filio. Et determinat, quòd non: quia multa accidere poſſunt, quare filius non ſit hęres patris. l. naturalem. §. illud. ff. de acq. rer. do. & erat prouerbium antiquorum. Inter os, & offam multa poſſunt contingere. Mouentur etiam & ſecundo, quia ta-

lis

ADDITIONES.

a ¶ Vulnuſculo. Adde Felin. in cap. cum illorum. in 3. colum. verſi. in eadem. in fin. de ſenten. excom.

b ¶ Statutum loquens. Adde Doct. in c. peruenit. de ſenten. excom.

c ¶ Modica raſura. Adde Doct. in c. licet. de cri. fal. Io. de Imol. in l. proximè. ff. de his, quæ in teſta. delen.

d ¶ Vncię. Adde glo. 1. in c. 1. de teſt.

lis spes nō debet attendi. Idem tenet Alb. hic. in 3. col. post antiquos, & sequuntur omnes Mod. Facit. l. 1. §. si impubere. in ver. præmatura. n. est spes. ff. de colla. bon. Contrarium tamē tenet ipsemet Bart. in l. is potest. in 3. col. ff. de acq. hæred. dixi in l.
25 fi. de pact. Stat ergo conclu. omnium, † q̄ possessio immobilium patris non releuat filium ab onere satisdandi. In contrarium facit gl. sing. in l. 2. C. qui ætate. libr. 10. quæ vult, q̄ sufficiat patrem sustinere munera publica. nam æstimum patris censetur æstimum filj, etiam viuente patre. & ad hoc illam gl. not. & sequitur Bal. in l. fi. ad fi. C. de impu. & alijs subst. & in l. diximus. §. fin. ff. de excu. tu. & in l. non plures. C. de sacros. eccl. & in l. 2. in vlt. col. C. de lib. & eorum lib. & in c. filius. de capitaneo, qui curiam vendidit. & in addi. Spec. in tit. de cen. in ver. in æstimo. & d. Alex. in consil. 58. inc. super hæsitatione. in 3. vol. eam etiam no. Bald. hic in vlt. col. & dicit, q̄ de ea non fuerunt recordati Doct. hic. Lud. Rom. hic reprobat illam gl. quia dicit, q̄ lex secunda per quam mouetur glo. non probat. Tu dic,
* q̄ illa gl. *est vera, & communiter approbatur.* & per illam gl. dicit Bald. hic. in vlt. col. q̄ quicquid est in æstimo patris, intelligitur esse in æstimo filij. & fm talem æstimum fungitur filius munerib. publicis. Vnde si statutū dicat, q̄ nullus possit esse prior, nisi habeat in bonis mille, catastrum patris patrocinarur filio, per illam gl. fm Bal. hic. Idem tenet Alb. de Ros. in l. in suis. ff. de lib. & posth. vbi dicit se de consilio aliorum peritorum Bergami consuluisse, q̄ filius, cuius pater habebat in bonis plusquā trecenta, possit eligi ad officum, ad quòd nullus potest eligi ex forma statuti nisi habeat in bonis 300. Alleg. etiam not. 23. q. 1. c. fi. refert, & sequitur Raph. Cum. in consi. 206. q̄ inci. duo
26 fratres habent bona communia. † Imò plus per illam glo. tenet Bal. in c. quæ in ecclesiarū. ad fi. de consti. Quòd si statuto caueatur, q̄ nullus possit esse prior ciuitatis, nisi sit æstimatus in centum, q̄ si pater sit æstimatus in centum, & habeat plures filios, istud æstimum omnib. insolidum sufficit, donec pa-
27 ter viuit. q̄ bene no. pro extensione illius gl. † Item ad illā glo. dicit Bal. in l. etiam. in pe. col. C. de execu. rei iud. q̄ pater, & filius pro vno capite reputantur. Item per illam gl. dicit Bal. in l.
28 1. §. illud. C. cōia. de man. † q̄ habitatio patris censetur habitatio filij. Itē dicit Ang. in l. fi. C. de imp. & alijs subst. q̄ si requiritur habitatio ad consequendum aliquid beneficium, vel priuilegium, q̄ hābitatio patris prodest filio, & æstimū vnius prodest alteri, & hoc dicit se vidisse de facto pluries Perusij. Item per illā gl. dicit Bald. in l. 1. §. dñi. vlt. per illū text. ff. ad Syl. q̄ si statutum disponat, q̄ offensus ad domū suam possit petere offendentem puniri pena dupli, tale statutum militat in filio offenso ad domum patris. Item per illam gl. quam reputat sing. dicit Bald. in l. diximus. §. si pater. arg. illius text. ff. de excu. tuto. q̄ si statutum disponat, q̄ non soluens collectam possit
a impunè offendi, q̄ si pater soluit, filius soluisse vr. * Item ad illam gl. vide, q̄ fortius no. Bar. in l. 1. §. dñi. vlt. ff. ad Syl. vbi arg. illius tex. no. q̄ libra, seu catastrū patris prodest filio, siue in potestate, siue emancipato. non autē prodest alijs, qui in eadem familia sunt, puta alumnis, familiarib. & si. Item, q̄ dicit Bart. de filio emancipato, valde nota pro alia extensione dictæ gl. Adde etiam, q̄ fortius not. Bart. in l. cum scimus, circa med. C. de agr. & censi. lib. 11. vbi per illum text. in versi. fratres, vel patres. no. q̄ si statutum dicit, q̄ non allibrati non audiantur, nec in ciuilib. nec in criminalib. q̄ libra patris, vel aliorum consortum de domo proderit non allibrato. sufficit. n. hos consortes onera sustinere per illam legem, per quam etiam ibi dicit Bar. q̄ si statutum disponat, quòd absentes à ciuitate Perusij non gaudeāt ciuium priuilegiis, cùm onera nō supportēt, quòd si aliquis abest à cauitate, sed in ea permanet pater, vel fratres, vel cognati, qui supportant onera, q̄ non obst. absentia gaudebit priuilegio, videtur enim supportare, cùm supportant
29 illi, qui sunt de sua progenie, sequitur Ludo. Rom. in d. l. 1. §. domini. † Facit, quod not. Bal. in l. diximus. §. si pater. per illum text. ff. de excu. tuto. secundum Iacob. de Are. & Dyn. quòd si vnus de familia soluit collectā, quod istud debet toti domui, & toti familiæ prodesse. Sed sustinendo conclu. Doctor. hic respondē, quòd glo. in d. l. 2. propriè loquitur in munerib. publicis. Secus autem est in priuatis. & quo ad priuatas obligatio-
30 nes, hra not. limitat illam glo. Bal. hic in vlt. colum. ¶† Quartò, & vlt. quærit Bartol. an ille, qui non possidet immobilia, censeatur idoneus fideiussor, concludit, quòd non, prout etiam tenet Alber. hic. in vltim. colum. per glo. in §. fuscepto. in Auth. de exhib. reis. In contrarium multum vrget tex. in fui generalitate in l. quos nos hostes. §. 1. ff. de verbor. signi. tamen glo. in
* d. §. fuscepto. *est magis communiter approbata.* Et facit ratio, quia sicut repellitur principalis, si non possideat immobilia, vt hic, ita & eius fideiussor. argum. l. filiusfam. ff. ad Maced. & l. 2. ff. de acquir. hæred. & prosequere, vt per Alb. hic. in fi. colum. quod multum extollit. glo. in d. §. fuscepto. dic, vt dixi in l. 2. in prin. s̄. eo. vbi limitaui trib. mod. Iason Paduæ.

A D D I T I O.

2 ¶ Soluisse videtur. Adde Ias. in l. plerique. in 1. not. 6. limita. supra de in iu$ voc. P P R P V.

S V M M A R I V M.

1 *Possidens immobilia in alio territorio, an releuetur ab onere satisdandi*
2 *Vsufructuarius non releuatur ab onere satisdandi.*
3 *Vsufructuarius non habet ius ipsius rei, quamuis habeat ius in re, vel ad rem.*
4 *Licèt creditor quo ad multa dicatur possidere, non tamen quo ad hoc vt releuetur ab onere satisdandi.*
5 *Statuto prohibente forensem acquirere immobilia, intelligitur prohibere capere pignori pro tanto, quanti res valet.*

§. Possessor. In isto. §. vsque ad §. si fundus. declaratur, quis sit possessor, & istud sit loco sūmarij. ¶ In tex. ibi, in agro, vel in ciuitate. & sic in territorio loci, vbi conuenitur. & vbi iudex iudicij posset in illis bonis executionem facere. ita exponunt Bart. & Pau. de Cast. hic.
1 ¶† Pro intelligentia text. quæro, si aliquis possideret immobilia in territorio alterius ciuitatis, & non in loco iudicij, an sufficiat, vt releuetur ab onere satisdandi? Bart. concludit, q̄ sic per rationem, de qua hic per eū. Idem, & plenius tenet Gul. Pe. Cy. & Angel. & d. Alex. hic. & Raph. Fulg. in vna lec. Contrarium tenet Ia. de Are. Bal. Ful. & Pau. de Ca. hic, qui alleg. glos. in l. fi. C. de nili agerib. non rumpen. & latius Alb. post antiquos. s̄. in prin. huius l. in 2. col. & ibi Bal. in pe. col. qui per hoc not. infert, q̄ ad hoc, vt excussio bonorum dicatur legitimè facta, non requiritur, q̄ fiat de bonis sitis in alieno territorio, prout etiam not. Bald. in l. si fideicom. §. tractatum. per illum text. ff. de iud. Istam partem tenet glo. ord. in l. fin. & ibi Bart. sibi contrarius. C. de prin. agen. in reb. lib. 12. Facit cautela, quam tradūt Ang. & Mod. in l. filiusfa. s̄. eod. nec videtur bonum fundam Bart. q̄ possessio cedat loco satisdationis. nam Bart. met. s̄. in prin. huius l. & ibidem cæteri Doctor. hoc reprehendunt, & dicunt, q̄ ratio est, quia cessat suspicio fugæ. quæ ratio non vr cessare isto casu: tñ tenendo cum Bart. potes fortificare eius rationem sic. Nam reus non possidens immobilia, si non pōt in loco iudicij dare fideiussorem, poterit dare in alia ciuitate. l. si fideiussor. §. 1. s̄. eo. multo fortius debet releuari si possidet bona immobilia in alia ciuitate. Quod probatur sic. nam fideiussor datus in alia ciuitate, solùm obligatur personaliter. sed qui habet bona immobilia in alia ciuitate, debet ea obligare, vt releuetur ab onere satisdan. vt dixi in prin. huius l. ergo isto modo magis cauetur aduersario, quàm per simplicem dationem fideiussoris, per illud, q̄ dixi de annuo reditu. s̄. in prin. huius l. & hoc modo cessabit suspicio fugæ, cùm index iudicij possit scribere iudici in cuius territorio sunt bona. l. fin. C. de bon. auth. iud. poss. dixi in l. si idem cum eo. s̄. de iurisdi. omn. iudic. ¶† Secundò no.
2 text. ibi, qui tantum vsumfr. habet, q̄ vsufr. quamuis naturaliter possideat. l. naturaliter. in prin. ff. de acq. poss. & censeatur pars dominij. l. 3. §. 1. aliàs l. 3. ff. de vsuf. Bar. & Doct. in l. j. §. fict. de ope. nou. nunc. tamen per hoc non releuatur ab onere satisdandi. † Ratio est fm Cy. quia non habet ius ipsius rei, quamuis habeat ius in re, vel ad rem, vt per gl. & Bart. in l. rem, quæ
3 nobis. ff. de acq. re. do. Ista ratio non est bona pp eum, qui habet annuos reditus, vt dixi in prin. huius l. Vnde melior est ratio fm Ang. hic. in 4. col. quia vsusfru. est ius, quod non potest cedi, nec transferri de persona in personam, imò nec transit ad hæredem, & de facili corrumpitur. l. corruptione. C. de vsuf. §. finitur. Inst. eo. Ideo non cessat suspicio fugæ. Et ꝓptera dicit singul. Angel. supra in princip. huius l. in 1. colum. quòd si vsusfruct. esset multum pinguis, quod releuaret tunc ab onere satisdandi, quia tunc faceret cessare suspicionem fugæ, quod est valde not. pro limitatione huius text. & sequitur domin.
4 Alexand. hic. † Tertiò not. in versi. creditor, quòd licèt creditor quo ad multa dicatur possidere, de quibus hic in gl. tamen non quantum ad hoc, vt releuetur ab onere satisdandi.
a * Limita, nisi fundus esset ei pro tanto pignoratus quanti ferè valet, tunc censetur tanquam proprius, & releuat ab onere satisdandi, secundum Alberic. & Alexand. hic. Imol. & Moder. post Iacob. de Rauen. in l. 1. §. per seruum corporaliter. ff. de acquirend. possess. per text. in l. qui habeat. in princip. cum

A D D I T I O.

a ¶ Satisdandi. Huic limitationi obstat Soc. in d. §. per seruum. col. 2. iuncta ratione, quia habens immobilia non satisdat. s̄. in prin. assignata. est verum, q̄ talis pro alio non est idoneus fideiussor. P V R P V.

cum glo.& ibi Bart.ff.de leg.3.& tex.in l.legata.§.fi.& ibi Bar.ff.
5 de suppel. leg.† Facit, ꝙ vult Bart. in l.in quorum. ff. de pig.de statuto prohibente forensem acquirere immobilia, ꝙ intelligatur etiam prohibere capere pignori pro tanto, quanti res valet.Facit,ꝙ vult Bald.in l.manumissiones. & ibi dixi.s̄.de iustit.& iure.l.voluntas. C. de fideicom. ꝙ si trado tibi rem,cum pacto ne exeat manus tuas,& tu pignoras pro pretio æquiualenti, diceris contra pactum veniſſe, & incidiſſe in pœnam. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM,

1 *Fundus dotalis non ſolum releuat maritum ab onere ſatiſdandi, ſed etiam vxorem.*
2 *Maritus non releuatur propter fundum dotalem, quantum ad munera publ.merè perſonalia, in quib.habetur reſpectus ad ſubſtantiam bonorum'*
3 *Qui poſſidet bona ſubiecta reſtitutioni in euentum conditionis, interim vt poſſeſſor releuatur ab onere ſatiſdandi.*
4 *Qui habet actionē ad re immobilē, non dicitur poſſeſſor rei immobilis.*
5 *Stante ſtatuto, quòd qnilibet teneatur ſoluere collectam pro re quam habet, non comprehenditur res, ad quam alicni daretur actio, vel reſtitutio.*
6 *Stante ſtatuto, quòd nullus poſſit vendere rem ſuam immobilem forenſi, vel vendenti conſentire ſub pœna, non comprehenditur, qui conſentit vendenti rem,ad quam ſibi competebat actio,vel reſtitutio,vel quæ ſibi debebatur per fideicommiſſum.*
7 *Qui habet in ciuitate plures debitores, non poteſt dici vt ſuſpectus, etiam ſi alia bona non habeat.*
8 *Poſſeſſio adminiſtratoris patrocinatur domino ſuo.*
9 *Adminiſtrator cenſetur idoneus, licèt ipſe non poſſideat alia bona immobilia quando dominus principalis poſſidet.*
10 *Fundus dotalis, quādo ſuper eo litigatur,non releuat ab onere ſatiſdādi.*
11 *Licet tutor poſſideat immobilia, quare prodeſt pupillo, cùm executio non fiat in bonis tutoris.*
12 *Licèt poſſeſſor immobilium releuetur à ſatiſdatione de iudicio ſiſti: non tamen releuatur à ſatiſdatione de iudi.ſoluendo.*

§. Si fundus. Poſſeſſio fundi dotalis prodeſt tam marito quàm vxori, quantū ad cui tandum ſatiſdationem de iudicio ſiſti. ſecus in eo cui fundus tantum debetur. Item poſſeſſio tutorum, vnius eorum, vel pupilli releuat ab onere ſatiſdandi.h.d. vſque ad §. ſi fundum.
1 ¶† Not.primò, ꝙ fundus dotalis non ſolùm releuat maritum ab onere ſatiſdandi, ſed etiam releuat vxorem. adde. l. dotis. C.ſol.mat.Limita iſtum text. vt procedat, qñ fundus eſſet datus in dotem inæſtimatus, ſecus qñ fuiſſet datus æſtimatus, quo caſu faceret venditionem. l. plerunque. ff. de iure dot. l. quoties.s̄.eod.habetur in l. ſi æſtimatus. ff.ſolut.mat.tunc non prodeſſet mulieri, ſicut nec aliæ res propriæ ipſius mariti, ſm
2 Ang.Fulg & d.Alex.† Adde etiam caſum,in quo maritus non releuatur propter fundum dotalem quantum ad munera publica merè perſonalia, in quib.habetur reſpectus ad ſubſtantiam bonorum:puta,ſi ſit ſtatutum, quòd nullus poſſit eſſe de priorib.ciuitatis,qui non habeat mille in bonis,fundus dotalis non computaretur marito in numero mille.text. eſt notandus in l.Lucius.§ idem rñdit conſtante.& ibi Bart. ff. ad muni.Bal.
3 & Ang hic.Spec.in tit.de cen. §.1. verſi.fi.¶† Secundò,& ſubtilius not. ex eo text. ꝙ qui poſſidet bona ſubiecta reſtitutioni in euentum conditionis, interim vt poſſeſſor releuatur ab onere ſatiſdandi,& ita ad hoc not iſtum text. Ang. in §.ſi fundum.j.ead.l.& Raph.Fulg.hic.Et pondera fortius,ꝙ hæc conditio eſt omnino extitura: quia moriente marito, (quod omnino futurum eſt l.1.ff.de condi.& demon.) debet fieri reſtitutio dotis, tamen, quia dies eſt incerta ſuſpendit, & interim releuat ab onere ſatiſdandi.ita eſt text. not. hic. ¶ Secundò not. in verſi.diuerſa,quòd qui habet actionem perſonalem ad rem
4 immobilem,non dicitur † poſſeſſor rei immobilis:nec releuatur ab onere ſatiſdandi,idem ſecundum gloſ.& Doctor. ſi ha-
5 beat actionem realem.† Adde,quod vult Bart.in l.ſi.§.pe.ff.de cen.& in l.nemo.ff.de in integ reſtit. quòd ſtante ſtatuto,quòd quis teneatur ſoluere collectam pro re quam habet, non cōprehenditur res ad quam, alicui daretur actio, vel reſtitutio.
6 † Item adde,quod vult Bartol.in l. Gallus. §. videndum,in fin. per illum text.& ibi Ang & alij.ff. de lib. & poſth. quòd ſtante ſtatuto,quòd nullus poſſit vendere rem, ſuam immobilem forenſi, vel vendenti conſentire, ſub pœna, non comprehendit ille,qui conſenſit vendenti rem,ad quam ſibi cōpetebat actio, vel reſtitutio, vel quæ ſibi debebatur in fideicom. Item adde, quòd volunt Bartol. & alij in l.1. ad fin.ff. de ſtat. hom. & in l. quinius §.argento.ff.de auro. & argen. leg. Item adde bene facere, ꝙ ille cui debentur annui reditus in perpetuū, non releuatur ab onere ſatiſdandi,prout dixi in princ.huius.l. poſt Bar. & Docto.Item adde,ꝙ ꝑ iſtum tex.dicit gl.no.in §.ſi fundum. vbi dicetur.j.ea.l.& ſi eſt verum illud, quod ibi dicit gl.eſt ma-
7 gna extenſio ad iſtum text. ¶† Item, & ſextò pondera, ꝙ iſte text.ſubtiliter facit contra vnum, quod vult Bald. in l. facere per illum text.fi.ſol.mat. quod qui habet in ciuitate plures debitores, non poteſt iurari vt ſuſpectus, etiam ſi alia bona non habeat.iſte text.probat contrarium hoc modo ſubtiliter inducendo. Nam qui non eſt ſuſpectus de fuga,releuatur ab onere ſatiſdandi,vt per Bart. & Docto. in prin.huius l. & tamen hic dicitur,ꝙ qui habet actionem perſonalem, etiam ad rem immobilem, non releuatur ab onere ſatiſdandi. ergo probat iſte text. ꝙ habere actionem non reluat à ſuſpicione. Salua tamen dec.Bald. niſi eſſent debitores magnarum quantitatū,& de facili exigibiles:puta boni mercatores, tunc ceſſaret ſuſpicio fugæ,quia non eſt veriſimile, ꝙ fugiant dimittendo talia debita, per id,ꝙ volunt Bar.& Ang.s̄.in prin.huius l. & ita tenet Imo. Lud.& Mod.in d.l.facere.& d.Alex.Imol.in conſil.37. in 2.vol.
8 qđ inci.viſo,& opportunè diſcuſſo proceſſu.in 6. col.¶† Not. in verſi. tutores. ꝙ poſſeſſio adminiſtratoris patrocinatur domino ſuo.Intellige iſtum tex. procedere in terminis ſuis in adminiſtratore neceſſario, qualis eſt tutor, ſecus eſt in voluntario,vt in procuratore, quia nō ſufficit procuratorem poſſidere immobilia, vt dominus releuetur ab onere ſatiſdandi. ſm Bar.in rub.ff.de ſol.Ang.& Fulg.hic, bene facit.l. ſi fideiuſſor.§.
9 ſi neceſſaria.s̄.eo.¶† Vlt.no.tu ex eo.veri.tutores.bonam regulam, ꝙ adminiſtrator cenſetur idoneus, licèt ipſe non poſſideat immobilia, qñ dñs principalis poſſidet. Facit, ꝙ vult gl. no.in l.mulier.in ver. præſtitiſſe. C.de iur. do. quæ vult, ꝙ admittitur fideiuſſor etiam non idoneus facultatib.qñ principalis eſt diues.Facit bonus tex.in l.ſi quis ſtipulatus.in fi.ff. de ver. obl.¶Gl.1. diuiditur in duas partes, prout duo remouet con-
10 traria.† In primo dic, ꝙ illa opi.eſt vera, ꝙ fundus dotalis qñ ſuper eo litigatur, non releuat ab onere ſatiſdandi quantum ad aduerſarium,ita loquuntur contraria, ſed bene quātum ad tertium.Ita loquitur tex.hic, & ita dixi. s̄. in prin.huius l.¶Capio gl.in ver. & tutores.quam diuide in 3.partes. In 1. declarat text. Poſtea per duas q. remouet duo ꝛria. Sēda ibi, ſed certè
11 cur euitatur. Tertia ibi, ſed nunquid. ¶† Circa primū ꝛrium dū gl. admiratur,ꝙ licèt tutor poſſideat immobilia,quare profit pupillo, cùm executio non fiat in bonis tutoris, ſed dic, ꝙ iſte tex.loquitur in ſatiſdatione de iud.ſiſti,quæ ſpirat lata ſnia. l.grēcè.§.& poſt litem.ff.de fideiuſ.ergo non eſt curandum de executione ſententiæ. ſimiliter rñde ad vltimum contrarium
12 gl.Not.tamen ex vlt.parte glo. ſm Bar.& Doct. ꝙ † licèt poſſeſſor immobilium excuſetur à ſatiſdatione de iud.ſiſti, vt in princ. hnius legis, tamen non excuſatur à ſatiſdatione de iud. ſolu.Ita tenet gloſ.in l.non ſolùm.§. qui alieno. in glo. 2.ff. de proc.& eſt tex.not.in l.minor.§ fi.eo.tit. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſor fundi,qui victus per ſententiam appellauit,releuatur à ſatiſdatione.*
2 *Reus conuentus ſi poſſidebat fundum, & ideo releuatus ſit ab onere ſatiſdandi, quòd ſi poſtea vendat ipſum fundum, non cogitur denuo ſatiſdare.*
3 *Excuſatio ſemel conceſſa propter aliquā cām durat, quāuis ceſſet illa cauſa.*
4 *Cauſa ceſſante, ceſſat effectus.*
5 *Priuilegium conceſſū filijs ꝓp parentes, non durat mortuis parentibus.*
6 *Priuilegium,& immunitas conceſſa propter paupertatem, finitur auctis facultatibus.*
7 *In iudicando non eſt recedendum ab opinione communi doctorum.*
8 *Priuilegij ſi reſtant aliquæ reliquiæ,licèt ceſſet cauſa finalis ipſius priuilegij,nihilominus non ceſſat ipſum priuilegium.*
9 *Poteſtatem offendens tempore ſyndicatus, vel eius familiam, punitur ac ſi offendiſſet eum tempore officij.*
10 *Si aliquis faciat inſtrumentum tanquam notarius,ſi nunquam fuit creatus notarius, punitur de falſo.*
11 *Mater, quæ non petijt tutorem filio pupillo intra annum, non priuatur hæreditate filij,ſi erat minor.*
12 *Immunitas vbi allegatur ad defenſionem,cùm ſemel cepit competere, debet eſſe perpetua.*
13 *Quando requiritur cauſa adeſſe certo, & determinato tempore; tunc ſufficit illo tempore cauſam adeſſe,licèt poſtea ceſſet.*
14 *Contrariorum eadem eſt diſciplina*
15 *Poſſeſſio an perdatur per deſertionem appellationis.*

1 §. Si fundū. † Poſſeſſor fundi,qui victus ꝑ ſnīam appelauit, releuat ab illa ſatiſdōne. Itē tps cautionis ꝑſtandę inſpicitur, vtrū quis poſſideat īmobilia, vel

lia, vel ne, non autem tempus præcedens, vel sequens.h.d. vsque ad fin.legis. ¶Not.1. q̃ possessio rei immobilis, super qua est lata sententia, & appellatum,releuat ab onere satisdandi, non quo ad istum,qui sententiam obtinuit, sed quo ad tertiũ. Ratio, quia res inter alios acta alijs non nocet neque prodest l. sepe.ff.de re iud.licet glo.aliam rationem assignet,sed ista est vera.dixi plenius in prin.huius.l.in 4.q.glo.magnæ.q̃ ampliat glo. etiam si appellatio sit deserta, vt ibi dicetur.¶ † In ver. possessor.Aduerte,q̃ iste ver.fm, q̃ sonant verba literæ, & intelligitur per gl.*Bar. & communiter Doc.* vult,q̃ si reus conuentus possidebat fundum, & ideo releuatus sit ab onere satisdandi, q̃ si postea vendat ipsum fundum: & sic facto suo voluntario desinat immobilia possidere,quòd non cogitur denuo satisdare.& pro certo iste videtur sensus literæ: tamen iste sensus esset irrationabilis.ex eo enim sequerẽtur plura absurda.Nã, qui desiit possidere immobilia casu fortuito:puta ruinæ,vel naufragij,tenetur denuo satisdare.l. si ab arbitro.in fin. s.eo. quanto magis debet cogi satisdare iste,qui facto suo voluntario desiit possidere?Secundo, quia ex quo ista causa de nouo superuenit, nouo indiget auxilio,vt dixi in d.l.si ab arbitrio.in fin.¶ Tertio, quia satisdationes iudiciales possunt peti post litem cont. q̃ causa de nouo superuenit, vt ꝯ. dicam. ¶Quarto, quia ratio quare possessor immobilium non cogitur satisdare est, quia cessat suspitio fugæ.Ita dicunt Bar.& Doc.s.in prin. huius.l.sed quando quis vendit,non cessat suspitio fugæ, imo multum crescit: ergo iniquum,& absurdum esset dicere,q̃ non cogeretur denuo satisdare,prout videtur sonare iste text.fm istum communem intellectum.Alb. hic post antiquos per vnam columnam laborat:sed nihil sufficiens dicit.Bar.hic cum quo transit Ful. aliter dicit,quòd ad hoc vt iste, qui possidebat fundum,fuerit relenatus ab onere satisdandi, fuit necesse, q̃ obligaret bona sua, vt fuit dictum in prin.huius.l. Postquam ergo bona fuerant obligata, licèt ipsum fundum vendat, tamen cùm transeat cum sua obligatione,est consultum aduersario.Vult dicere,secus esse in l.si ab arbitro.in fi.vbi fideiussores non obligant bona sua. Ista ratio est falsa,vt per d.Alex.hic, quem videas post.Cy.Aliã rationem assignant Pet.Cy.Alber. & d.Alex.nam possessor immobilium habet beneficiũ à l.ne teneatur satisdare: ergo istud debet esse perpetuum.§.illud.in Auth.de dignitatib. c.decet.de reg.iur.in 6. sed in d. l. si ab arbitro.§.fi. ibi non habebat priui. à l.sed istud non valet in proposito,nec tollit difficultates prædictas,quia procederet, nisi facto suo voluntario desiisset possidere.Potes colligere alium intellectum ex eo, q̃ volunt Bal. & Pau.de Cast.hic,q̃ tempore cautionis petendæ, & sic tempore litis contestatæ,cùm cautio de iudicio sisti,& similes debeãt peti ante litem conte.l.de die.§.si seruus.cum glo.& ibi dixi.s. eo.reus possidebat fundum,& durauit in possessione vsque ad conte.litis.Et propter hoc actor non fecit sibi caueri de iud. sisti:quia sciebat, q̃ possessio immobilium releuat ab onere satisdandi, vt in princ.huius legis, certè si post tempus cautionis petendæ alienet illum fundum, non poterit postea peti satisdatio:quia tempus cautionis interponendæ spectandum est,& secundum istum intellectum intellige post cautionem. l. omissam peti ab aduersario. Et hoc modo iste text. est valde sing. Istum sensum vult Bald.hic,vt dixi in primo, & fi.no. dum dicit,q̃ ista quæstio est præparatoria iudicij:ideo ante litem contest.debet proponi.per.l.Pomponius.§.rati.ff.de procu.cũ isto sensu se conformat illud,q̃ vult Pau.de Cast.hic, quem simpliciter refert Alex nam Pau.dicit intelligere tex. qñ iste, qui fuit excusatus à satisdatione de iud.sisti.propter possessionem durauit in pos.vsque ad lit.conte. Si postea vendit, non reincidit in grauamen satisdandi: quia satisdatio erat præstanda ante lit. conte.d.l.de die.§.si seruus.cum glo.secus si possessionem vendidisset ante litem contest.quia cùm possessio non duraret perfectè vsque ad tempus, quo potest peti,potest denuo peti. Ita dicit se intelligere istum text. sed nec iste sensus mihi satisfacit: quia ex quo noua causa superuenit post lit. contest. potest demo peti satisdatio, per regulam.l.2. vbi glo.& Bart. C.de consor.eius.lit.l.eleganter.§.si quis post. & ibi Bart.ff.de cond.inde. & c.insinuante. de offi. dele. maximè cùm ista noua causa superuenerit facto ipsiusmet aduersarij, vt declarat Nic.de Nea. in lec.Bart.in l.2.§.numerum.per illum tex.ff.de excu.tu.Cogita:quia difficile est sustinere intellectum istius text.¶ † Not ex isto text. in vers. possessor. fm Pau.de Cast. quòd excusatio semel concessa propter aliquam causam durat, quamuis cesset illa causa.Et pondera,q̃ iste tex.fortius probat, etiam si illa causa cessat facto ipsiusmet aduersarij. vnde facit iste text. secundum d.Alex.ad quæstionem aliam,& vtilem: Si aliquis habeat numerum filiorum, qui sufficiat ad excusandum ab omnib. munerib.realib. & personalib. & aliquis ex istis filijs moriatur, an tamen daret immunitas patris. [a] Iste tex.fortiter facit,quòd sic.& ita tenet Io.An.in regula decet esse cõcessum.in mercur. & qui numerus liberorum requiratur, habes in l. sextumdecimum.§.numerus. ff.de vac.mu.& in l. semper.§. demonstrat. vbi Alb. de Ros. ff.de iu.immu. & in l.si quis decurio. vbi not. Bar.C.de decu.li.x.& ista iura videntur contrariari. vnde dicebant aliqui,q̃ si pater sit decurio:tunc numerus 12. liberorum bene eum excusat.d.l. si quis decurio.cum glo. & d. l.1.C. qui numero liberorum.li.10. aliàs requiruntur 16.d.§. demonstratur.cum glo. Et dicit Alber. in d.§ numerus.q̃ ita vidit in plurib.ciuitatib.obseruari, q̃ numerus xii. filiorum in decurione, & 16.in alio præstet excusationem.Istam q. intendo plenè examinare:quia non inuenio alicubi bene discussam. Bar. in l.2.§. non solum.ff.de excu.tu.arguit de illo tex.pro opi.Io.And.in d. regula decet. postea respondet ad illum text. & aliter non firmat se in ista q.Potes vltra Bar. aliter respondere ad illum tex. q̃ ibi filij excusarunt patrem à tutela delata, quamuis postea mortui fuerint, non autem à tutela alia postea in futurum deferenda. l. spadonem.§. qui absolute. ff.de excu. tut.d.Alex. in l.si cum dotem.§.si maritus.in 4.& 5.col.ff.fol.mat. tenet contra Io. And.motus per l.cura.§.deficientium.§. de mun.& ho. & in l.his onerib.§.pe. ff.de vac.mun. Vbi si propter paupertatem aliquis sit immunis ab onerib.publicis, & postea superue-
4 niant diuitiæ,cessat immunitas. ¶ † Secundo mouetur ex Cy. & Bal.in l.generaliter.C.de epi.& cle.in illa q.an cessante causa cesset effectus:nam volunt,vt si habet tractum successiuum in futurum,vt in casu nostro,tunc cesset effectus, per l.si tutor.in prin.ff.de excus.tut.& §.qui reipub.Insti.eo.Et ad ea, quæ possunt adduci pro Io.And. respondet, q̃ loquuntur in his, quæ momentanea sunt,non in his,quæ habent tractum,& durationem in futurum.Tamen d.Alex.nullam auctoritatem Doctoris pro se alleg. & ad eius fundamenta respondet Ioan. And.in d.regula decet.Sed vt articulum bene disputem, adde, q̃ pro ista opi,do.Ale.contra Io. An.facit,quia cessante, vel finita causa priuilegij cessat ipsum priuilegium.l. Titia Seio. §. vsuras.& ibi Bar.ff.de leg.2.vnde consuluit Lud.Ro.in cons.459.incip.in proposita consultatione. q̃ priuilegium ciuilitatis concessum à Senensibus Pisanis propter concordiam inter eos existentẽ, cessat rupta inter eos guerra.Alibi consuluit idem Lud.in cõs. 417.q̃ incip. in proposito, q̃ si aliquis populus cogitur soluere censum superiori protegenti terram eius,& illa terra denio-
5 liatur,non cogitur amplius soluere.¶ † Secundo,& melius facit regula, quam notant glo. & Bar. in l.fin.per illum tex.C.de epis. & cle. qđ priuilegium concessum filijs propter parentes non durat mortuis parentib. ergo idem debet esse ècontra, vt correlatiuorum eadem sit disciplina. l. fin. & ibi Bart. vbi dixi.
6 C.de indi.vid.tol.¶ † Tertiò facit l.non tantum.§.cos,qui.ff.de exc.tut. vbi Nico. de Neap.in lec.Bart.not. q̃ priuilegium, & immunitas concessa propter paupertatem finitur auctis facultatib. Facit text not. in l. nec maritus. C. fol. mat. Sed his non obst.teneas pro constanti opi.Ioan And. in d.regula decet. vbi Io. And. refert ita fuisse in publica disputatione determinatũ & ita fuisse consultum per præstantissimos Doc.& ita etiã fuisse iudicatum.Idem tenet Bal in d.regula decet.in addi.quas fecit ad mer.Io.And motus. qñ bene gratia fortita est effectum, nihil nocet, si aliqui ex liberis moriantur.allegat, q̃ habetur in l.si libertinis.ff.de ope. lib. & in l.si quis hæredem. C. de inst.& substit & in l.quid ergo. in prin.ff.de infam. Eandem opi. Io.An formaliter refert,& sequitur Alb. de Ros. in l.decet. ff.de reg. iur.in quo titulo reassumit omnes mer.Io.An. Idem tenet Albe.& dicit,q̃ ita de facto obtinuit in l.2.in prin.ff.de excu.tut. Ita etiam tenet d.Mar.Lau.in suo not.tract.de princip. in titu. de fisco.in cõclu.199.vbi refert se ita de facto obtinuisse in causa nobilium de Caletis in ciuitate Laud. alleg. Io. And. vbi s. Eandem opi.melius quam alibi tenet Io.de Ana. in cons. 15 q̃
7 est vltimum consilium,& incipit,circa dubium oblatum. † &
* sic apparet,*quod ista est communis op.Doc.*[b] à qua in iudicando nõ
b est recedendum propter singu.opi.alicuius Doct. vt not.Bart in

ADDITIONES.

a ¶Patris.Vide Marsi.in l.& si redhibitus.1.col.ff.de quæstio.& mortuo patre filijs non prodest.Soci.lib.3.cons.53.accuratissime.col.1.arg.l.fin. qui m.lib.x. & consuetudo inducit,quòd teneantur.Guid.q.401.incip.Sed quid de homine.& prodest fratri communi. Marsil. sing.180.incip.plura, & plura singularia,& in l.de minore.§.tormenta.ff.de quæstion.col.4. PVRPV.

b ¶Opi.Doct.Adde Abb.in c.prudentiã.de off. deleg.in c.tua nos, de vsuris.in c.nouimus.de verbo. signifi.in cap.cum desint.de decim. † Et hanc communem dicit,& sequitur Roman. cons.52. num.49.53. lib.2.plura not.Rip.in l.ex facto.num.13.nu.17.ff.de vulg.Doc.in Reg.l.in omnibus causis.ff. de reg.iur. Ale.in l.si cum dotem.§.si maritus.col.2.ff.solu.mat.cons.123. lib.5.Ro. cons. 180.idem Rol. cons.66.num. 35. lib. 1.communem dicit Alcia. de præsump. Reg.1.præsum.36.not.Dec.in l.fin.col.vlt.in fin.ff.si cert.pet. MASVER.

in l.fin.C.de pœna iu. qui malè iu. no.in c. ne inuitaris. de constituo.& est text.in l.1.in fin. & ibi Bal. not.ff. de Senato. & tex. in l.1.in ver.& sanè crebrior.vbi etiam Bal.not. ff.de Senato.in tantum,q̃ alibi dicunt Bal.& Pau.de Cast. in l.fin.C.de insti.& substit. q̃ in iudicando non est recedendum à communi opi. propter nouas fantasias Bart. imò iudex dicitur per imperitiã iudicare,qui relicta communi opi. adhęret singulari opi.alicu ius Doct.ita dicit do Alex. in cons.95.in 2.vol. q̃ inc.visis processib.circa lites.in 2.col.ad fi.Ista opi.non solùm est cõis apud Doct. sed etiam est verior in puncto iuris. & pro ea facit bene tex.in l.2.§.1.in ver.neq; rursus.ff.de excu.tut.& tex. in l.1.& ibi glo.C.qui nu.lib.nisi respondeas,vt s.retuli.¶ Tertiò facit bene text.in l.corruptionem.C.de vsufr.circa medium.in ver.& est satis durum.Et stringe,q̃ quamuis text. poneret casum specialem,ex quo tamen illa ratio est generalis , generaliter procedit, vt no. Bar. & Bald. in l.regula.§. 1.per illum tex.cum simi.ff.de
8 iur.& fac.ign.¶† Quartò pro ista parte bene facit vna ratio,per quam tolluntur adducta in contrarium,q̃ ponit in simili Ang. in l.minorib.C.de his quib.vt indi.Dy.& Io.And.in d.regula de cet. q̃ vbicunque restant aliquæ reliquiæ priuilegij , licèt cessет causa finalis ipsius priuilegij, nihilominus non cessat ipsum priuilegiũ, propter reliquias quę remanẽt.Alleg.q̃ habetur in l.fi. ff.de decu.& in l.4.ff.rer.amo.sed hic remanent reliquiæ , cùm adhuc supersint plures filij. nam allegata in oppositum procederent , q̃ omnes filij essent mortui.& sic causa cessaret in to-
9 tum. † Facit,q̃ singul.vult Bar.in l.obseruare.§.proficisci.in 9.q. ff. de offi. procon. & leg. q̃ tempore syndicatus offendens Potestatem, vel eius familiam punitur ac si offendisset eum tempore durantis officij:quia adhuc remanent reliquiæ,& appendices officij.arg l.1.C.vt causæ post pub.tutor adsit. Facit bene
10 tex. in l. seruus. C. de quæstioni. † Ad idem bene facit , q̃ sing. vult Bal.in l.data opera.in 16.col.C.qui accus. non pos. q̃ si aliquis faciat instrumentum tanquam notarius , si nunquam fuit creatus notarius punitur de falso.l.eos.§. fin.ff.de falsis. ẽ si aliquis fuit notarius,& fuerit priuatus officio tabellionatus,& postea cõficiat instrumentũ,non punitur pęna falsi,sed extra ordinem tñ arbitrio iudi. propter primordium officij , quia ad-
11 huc reliquiæ durant.¶† Ad idem facit decisio, & fundamentum Bal.in l.2.C.si aduer.delictum,q̃ mater, quæ non petijt tutorem filio pupillo intra annum, non priuatur hæreditate filij, iuxta l.sciant.C.de legi.hær.qñ stetit non petendo,quia erat mi-
12 nor , dato q̃ postea effecta sit maior. Mouetur Bal. † quia vbi immunitas allegatur ad defensionem, cùm semel cępit competere,debet esse perpetua.arg l.purè. §.fin. ff.de exce.do. & ita dicit tenere Spe.in tit.de in inte. rest.& ita se pluries consuluisse.Idem tenet Ang.& Mod.in l.minorib. per glo. vbi dixi.C.de
13 his,quib.vt indig.Pau. de Cast. & d.Alex.hic. † Ad idem facit doctr.Bal.in l.generaliter.in 4.col.de epis.& cle.q̃ qñ requiritur causa adesse certo , & determinato tempore , tunc sufficit illo tempore causam adesse: licèt postea cesset.alleg.l.quæcunque. §.fin.de pub.& l.si quis hæredem. cum si.C. de inst. & substit. Ita intellige text.no. in proposito huius q in l.2.§. qui ad munera. ff.de vac.mun. Adde etiam prædictis , q̃ not.d.Abb.post Doc,
14 in c.dilectus.in antep.no. per illum tex. de capel.mo.¶† Vltimò no. ex hoc tex. fin gl. q̃ contrariorum eadem est disciplina.Facit.l.1.vbi Bart.& alij not.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur. & insti.eod.in prin.& Insti de tut.in prin.glo.in l. fin naturam. ff.de reg.iur.Alibi no.Bald.in c.cum venisset.in vlti col. per illũ tex.de iud.q̃ contrariorum vnum,& idem est statutum.Et per hoc infert, q̃ vbi exceptio non potest probari per testes ex forma statuti,similiter non poterit probari per testes actio, vel replicatio:quia iudicium non debet claudicare. l. fin. C.de fru.& lit.expen.Facit vltra eum:quia etiam in pœnalib. quicquid statuitur in reo,intelligitur in actore,& ecõtra.glo.in l. per interuallum.ff.de iud.& in c.1.de confe.in 6.¶ Glo.in ver.possit.diuiditur in tres partes.In 1.gl.affigat duas rationes ad tex.In 2.quæ est ibi.Item not glo.not.ex text. & opponit.dic , vt dixi in d.l.si idem.§.fin.In 3.quæ est ibi.Item , quid si tempora glo. format
15 quæstionem. † Ex tertia habes per desertionem appellationis possessionem non perdi. & ex hoc habes mirabilem extensionem ad hunc text. & ad hoc ista glo. est sing. secundum Bald. Eam etiam tenet Angel. per rationem , de qua hic per eum. Bart. impugnat istam glo. quia text. in versi. diuersa. allegatus per gloss.non probat,cùm loquatur in eo , qui habebat actionem personalem ad fundum: non autem in eo , qui potest conueniri . Sed certè gloss.bene inducit:quia sicut ibi ille , qui habet actionem personalem ad fundum , non per hoc dicitur possessor: eodem modo , qui potest conueniri , ante factam
* executionem non desinit esse possessor. tamen ista gloss. *communiter reprobatur* per istum text. in verb. appellauerim. à contrario sensu : & quia non cessat suspicio fugæ , quando appellatio est deserta,secundum Alex.licèt ista vltima ratio non videatur ex toto tuta, per ver. poss.ẽ.ea.l. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Periurus non dicitur , qui iuramentum non seruat ex causa à iure permissa.*
2 *Vasallus qualiter iurare debet fidelitatem domino.*
3 *Iurans non petere reductionem ad arbitrium boni viri , à laudo arbitri, vel arbitratoris,intelligitur,nisi enormiter sit læsus.*
4 *Statutum disponens, quod à laudo arbitratoris non possit peti reductio ad arbitrium boni viri,intelligitur, nisi pars sit enormiter læsa.*
5 *Pactum iuramento firmatum, & statutum simplex procedunt à pari potentia.*
6 *Auctoritas legis , & superioris intelligitur excepta in omni iuramento.*
7 *Auctoritas superioris intelligitur excepta in omni pacto.*
8 *Auctoritas Papæ intelligitur excepta in voto.*
9 *Scholaris, qui iurauit non exire districtum Bononiæ sine licentia creditoris donec sibi soluerit,iussus à patre,vel superiore, quòd domum reuertatur, potest absque periurio reuerti;dummodo ipse non procurauerit talem iussum.*
10 *Si aliquis iurauerit,quòd nunquam iurabit,vel nunquam testificabitur, si producatur in testem , poterit per iudicem , compelli ad iurandum , vel testificandum.vide extensiones nu.11.12.13.14.& 15,*
16 *Doctor etiam cum iuramento non potest sine superioris licentia se obligare ad legendum.*
17 *Sacerdos si fecerit votum de nunquam iurando , & postea compellitur se purgare,vel super contractu veritatem dicere,cogitur iurare. Vide similia exempla nu.18.& 19.*
20 *Secretè si diceret aliquis alicui,& in confessione, quando non esset sacerdos iuramento ei præstito,quod nemini debeat reuelare,si producatur in testem,non obstante iuramento,debet illud reuelare.*
21 *Debitor si iurauerit nullam exceptionem obijcere , & postea superior concedit sibi exceptionem quinquennalem, potest istam exceptionem obijcere non obstante iuramento.*
22 *Lex ciuilis, & sic princeps secularis potest remittere iuramentum.*
23 *Lex ciuilis , vel statutum laicorum an possint dispensare super iuramento.*
24 *Pars in cuius fauorem præstitum est iuramentum,habet vim apostillæ in remittendo.*
25 *Papa de ordinaria potestate non post relaxare iuramentum sponte,& licitè præstitum,nisi ex causa.*
26 *Statuta laicorum non possunt super matrimonijs disponere.*
27 *Iuramentum non obseruans,ex causa concessa a iure, dicitur periurus licet debeat absolui:tamen interim repellitur a testimonio.*

LEX XVI.

1 **Qui iurato.** † Non dicitur periurus, qui
a iuramentum[a] non seruat ex
b causa à iure permissa.[b] h.d.Et pone exemplum,qñ quis iurauit sistere in iudicio certa die , & illa dies est feriata , vel quando iusto impedimento detentus sistere nõ
2 potest l.2.§.si quis in iudicio.ff.si quis cautio.† Et de multis alijs clausulis,quæ in iuramento intelliguntur, vide per Bal.& plenius Lud.Ro.hic. & Bald. in l.fin. C.de non nu.pe. per Can. in c.quemadmodum. de iureiur. Adde etiam text. in c. 1. in ver. sicut vasallus debet. qualiter vasallus iurare debet fidelitatem domino.& ibi Bald.in primo no.dicit.no. aureum verbum, q̃ in omni iuramento intelligitur clausula,sicut debet iurari. Et ideo contra antiquam consuetudinem noua iuramenta extorta,præsumuntur impressiua , & ita dicit Bald. respondisse cuidam magnifico viro cum consulenti super hoc in facto vade arduo. † Facit tex. secundum Bart. & alios, quòd si aliquis
3 c iurauerit[c] non petere reductionem ad arbitrium boni viri à laudo arbitri,vel arbitratoris, intelligitur, nisi enormiter sit læsus l. si libertus iurauerit .ff. de ope.lib. c. Quintauallis.vbi Canon. de iurei ur.Idem tenet Bald. in l. si societatem. §. arbitrorum.

ADDITIONES.

a ¶Qui iuramentum. Ad materiam istius l.vide in c.si Christus. & in c. quanto. de iureiur.

b ¶Permissa, Vide Dec.in c.at si.§.1.de iud.col.x.ver.2. PVRPV.

c ¶Si aliquis iurauerit. Adde Doct.in cap.Quintauallis.de iureiu. † Et Ias.hic sequitur But.in d.c.Quintaua.Natt.cons.14.col.5.Aym.cons.142.col.5.in prin. Lanf.concl.168.Dec.cons.6.col.2.post med.facit quæ scribit Cępol.Caut. 199.Ferrat.caute.8.Rip.Respon.106.col.fin.Alex.cons.106.lib.3.idem in proprijs terminis eius,qui promisit non petere reductionẽ cum iuramento,quòd non excludatur a petitione reductionis , si velit ostendere laudum fuisse latum dolo arbitratoris , not.Alex. cons.139. lib.7. Dec. cons. 39.colu. pen. & seq.& cons.533.col.1. MASVER.

rum.in vlt.col.ff.pro ſoc.Facit, qd vult Bart. in l. quidam cum filium.ff.de verbo.obl.Lud.Rom.in repe.rub.ff. de arbi. in 9.& 10.car.Old.in conſil.156. quod incip.primum, de quo quæritur. † Adde,quòd per hoc conſuluerunt Raph.Fulg. & Raph. Com.in conſ. 210. quod incipit ſtatuto ciuitatis Vincentiæ. in 2.& vlt.col.quod ſtatutum diſponens, quod à laudo arbitratoris non poſſit peti reductio ad arbitrium boni viri, intelligitur niſi pars ſit enormiter læſa Sicut enim non obſt.pacto, vel renun.poteſt peti reductio,vt prædixi, ita etiam poterit nõ obſt. ſtatuto,arguendo de pacto ad ſtatutum,vt eſt glo.in l.non impoſſibile.in fin.vbi dicetur.ff.de pact.¶Not.quia eſt pulchra limitatio ad illud ſtatutum, & poſſes in practica magnum honorem ex hoc conſequi. † Sed eorum inductio, & argumentatio non videtur mihi bona:quia eſſet arguere de pacto ad ſtatutum affirmatiuè:& ſic de minori ad maius.l.non eſt ſingulis. ff.de reg.iur.declarant Bart.in ſpecie in l.alia. §.eleganter.ff.ſol. mat. Tu ergo melius proba ſic.nam à pari potentia procedũt pactum iuramento firmatum, & ſtatutum ſimplex. Ita ſing. tenet Bart. in l.fin.circa medium. C. de pact. Bart. in l.1. in 15. colum.C.de ſum.tri.ſed ſi aliquis promiſit cum iuramento nõ petere reductionem ad arbitrium boni viri, tamen ſi eſt enormiter læſus,poteſt petere,vt per Bart.& alios hic. Eodem modo intelligetur ſtatutum ſimplex.¶ † Secundò not.ex iſto tex. ſecundum Bart.& Doc.not.regulam, quòd in omni iuramento [a] intelligitur excepta auctoritas legis,& ſuperioris. [b] Facit l. fin.in prin. ff.ad mun.c. venientes. vbi Canoniſtæ. de iureiu.c. conſtitutus.vbi glo.de reſcr. glo.in c.de forma.22.quæſtio.vlt. † Adde glo.in c. quæ contra mores.in glo.pen.quam ibi Gem. no.3.diſtin.quæ vult,quòd in omni pacto intelligatur excepta auctoritas ſuperioris. † Similiter in voto intelligitur excepta auctoritas Papæ.c.non eſt.& ibi Ioan. And. & d.Ant. de voto. † Iſta regula facit ſecundum Pau. de Caſt. & Lud. Ro. hic ad quæſtionem de ſcholari, qui iurauit non exire diſtrictum Bononiæ ſine licentia creditoris,donec ſibi ſoluerit, quod iuſſus à patre,vel ſuperiore, quòd domum reuertatur, poteſt abſque periurio reuerti, dummodo ipſe non procurauerit talem iuſſum.& dicit Gul.de Cun.hic iſtum caſum eueniſſe ſibi in perſona propria in ciuitate Bononiæ, & ita plenius tenet Fed. de Senis in conſi.191.quòd incipit quæſtio talis eſt, ſcholaris clericus.Io.And. in regula in malis. in mer.Io.de Imol.in comen. c.cum contingat.in vlt.car.de iureiu.d.Ant.Imo. & Gem.in c. conſtitutus.de reſer.d.Ant.& d. Abb. in c.venientes. de iureiu. Pau. de Caſt. in l. operis. ff. loc.quamuis contrarium teneat d. Card. in c.cum quidam. in fin. de iureiu. Et poteſt confirmari eius opin. quia mandatum ſuperioris non intelligitur cũ præiudicio tertij.l.nec auus.cum ſimi.C.de eman.lib.¶ † Secundo facit,quòd ſi aliquis iurauit nunquam iurare, vel q̃ nunquam teſtificabitur: certè ſi producatur in teſtem, poterit per iudicẽ compelli ad iurandum, vel teſtificandum: quia in eius iuramento intelligitur excepta auctoritas ſuperioris. Facit text. in c.conſtitutus.de teſti. & ita tenet Spec. in tit.de teſte.§.de teſtiũ compulſione.ver.quid ſi quis iuramento.¶ † Tertiò facit,q̃ ſi aliquis iurauerit nunquam iurare, tamẽ in cauſa in qua litigat debet de calumnia iurare, ſecundum Spe.in tit.de iur.calum. §. ſupereſt videre. ver. 2.Cy. & alij in l 2.§.ſi actor. in 6.q. C.de iur.calum. ¶ Quarto facit ſolennis text. in c. beatus. 22.q.2.vbi text.dubitat ſi ſanctus Petrus iuraſſet,quòd Chriſtus non lauaret ſibi pedes in æternum,poſtea permiſiſſet lauari, an eſſet periurus.¶ † Quinto facit iſta regula ad officiales, qui iurant ſeruare ſtatuta. nam excuſantur à periurio propter præceptum ſuperiorum.vel quando ſtatuta eſſent irrationabilia. c.1.de iureiu.in 6.& in c.1.de his,q̃ fiũt à maio. parte c. & in cap.in his. 11.diſt.gl.in l.non videtur §. qui iuſſu.ff.de reg.iur.Bald. in l.& ſi ſeuerior.C.de infa. cum ſi.¶ † Sexto facit ſm Alb. & Lud.Ro. hic,q̃ ſi aliquis iurauerit ſolnere in certo termino, & iudex facit ſibi præceptum, vel ſequeſtrum ne ſoluat, excuſatur à periurio:niſi procurauerit ipſe ſibi fieri, & ita probatur 14.q.5.in c.dixit dominus.in fi.iuncta gl. & ibi Arch. ad hoc no.idem tenet Hoſt.in ſumma ſua in tit.de iureiur.§.& ſpecies.ver.item ſi iuro.Facit bonus text.in l. [illegible]lier.ff.de l.commiſſoria.¶ † Septimò facit, q̃ ſi aliquis iurauerit accipere aliquam in vxorem, poteſt intrare religionem,& non erit periurus, eſt text.no.in c. ex publico.de conuer.coniu. & in c.licet. de reg. Facit, q̃ vult Hoſt.in ſumma titu.de obl. ad ratiocinia. §.quis obligetur.ver. nunquid ergo Poteſtas. de Poteſtate, qui iurauit exercere officium, quòd non obſt.iuramento poteſt ingredi religionem. ¶ † Octauò facit,quòd ſi Abb. cum cap. iurauerunt non recipere monachos vltra certum numerum,intelligitur, niſi ſuperior contrarium præcipiat, ſecundum Old. Lau.in conſil. 97. quod incipit, factum tale eſt, quidam Abb. ¶ † Nono facit, quod not. vult d.Abb. in c. venientes. in 1.col.de iureiu. quòd Doctor etiam cum iuramento non poteſt ſine ſuperioris licentia ſe obligare ad legendum alibi, q̃ not. quia ſæpè occurrit.¶ † Decimò facit, q̃ ſi ſacerdos fecerit votum de nunq̃ iurando:& poſtea cõpellitur ſe purgare,vel ſuper ꝑctu veritatem dicere,q̃ cogitur iurare, cùm ſit excepta auctoritas ſuperioris.ita tenet Gem. poſt Io.And. in c. quia plerique.in vlt.col. de offi.ord.in 6.¶ † Vndecimò facit, q̃ ſi aliquis iurauerit non exire de domo citra certum tempus:puta intra 15.dies.& citatur à iudice in termino illorum 15.dierum,q̃ teneatur comparere.& ita tenet Spe.in tit.de citatione. §.1.ver.pe.Arch.in c.auctoritatem.15.q.6.Gem.in c.ſi cum. in 2.col.de præb.in 6 & in c.1.§.ſtatuentes.circa prin.per illum tex.de ſepul. in 6.& in ca. quia plerique.de offi.or.in 6.¶ † Duodecimò facit, q̃ ſi pater iurauit non conſentire filio agenti in caſib. in quib. neceſſarius eſt conſenſus patris:cogitur tñ pater non obſt.iuramento conſentire,& dare licentiam filio,ſm Spec.in tit.de actore.in 8.col. in ver.ſed quid ſi iurauerit.¶ † Decimotertiò not.facit,q̃ ſi aliquis [d] dicat aliquid alicui ſecretò,& in confeſſione, qñ non eſt ſacerdos, iuro ei præſtito,q̃ nemini debeat reuelare, ſi producatur in teſtem,non obſt.iuro debet illud reuelare.Ratio, quia iuramentum non extenditur ad iſtum caſum.ſ.qñ producitur in teſtem. Ratio rationis: quia ſi intendebat iurans adhũc caſum extendere iurm certè iurũ,fuit temerarium,& non ſeruãdum.Ita no.tenet d. Abb.in c.ſacerdos. in 2.col.de offi.or. poſt Inno.in c.qualiter, & qñ.de accuſ & idem d. Abb. in c.omnis. circa fi.de pœ.& remiſ. † Vltimò facit,q̃ ſi debitor iurauit nullam exceptionem obijcere, & poſtea ſuperior concedit ſibi exceptionem quinquennalem, põt illam exceptionem obijcere non obſt. iuro: quia intelligitur excepta auctoritas ſuperioris. Ita tenet Cy.Sal.& Mod.in l.fi.C.ſi ꝑius, vel vtil. pub.Pau.de Caſt.hic.¶ Capio. glo.in ver.non videtur.q̃ diuide in duas partes. In 1.aſſignat rationem ad tex.In 2.quærit. Secunda ibi, ſed an pro vero.¶ † Ex prima parte habes,q̃ lex ciuilis,& ſic princeps ſecularis põt remittere iuramentum. Adde glo. notab.in l.adigere.§.fin.ff.de iurepat.quæ dicit,q̃ lex habet vim apoſtolici in remittendo iuramentum, & ſic lex põt remittere ſicut & Papa,& illam gl.in hoc ibi no.& ſequitur Bart.ſed iſtas gl.reprobat Lud.Rom.hic:motus,quia cùm iuramentum ſit quid ſpirituale,ſecularis ſe de hoc non intromittit. c.quanto.& c.decernimus. de iudi. c. lator. qui fi.ſint legi. & c. tuam.de or. cog. Pau. de Caſt. hic etiam in diſcurſu tenet contrarium propter defectum poteſtatis ſtatuentium: quia iurm non eſt hodie de foro ſeculari,ſed canonico.c.fi.de excep.in 6.¶ † Tu aduerte, q̃ iſta materia,an lex ciuilis, vel ſtatutum laicorum poſſint diſpenſare ſuper iuramento,eſt valde periculoſa,ſm Io.de Imo. in c.quamuis.de pactis.in 6. In iſto difficili paſſu reperio fuiſſe quatuor principales opi.Prima fuit opi.gl.quas allegaui,& præcipuè gl.in d.l. adigere.§.fin.quam glo.Bart. ibi ad hoc not. & ſimpliciter ſequitur.Illam glo.reputat ſingularem, & non eſſe alibi dicit Bal.in c.2.in pe.col.de prob.in c.venerabilem.in pen. col.de electio.in l.non dubium.in 2.col.C.de leg.Illam glo.ſequitur Bal.in l.2. in fin.C. de indi. vid.tol & in l. pactum in 5.q. C.de col.& in l.nec patronis.C. de oper.lib. & in l.1.C.ſi aduer. don.& in rub.ff.de iureiu.& in c.1.§. item ſacramenta.de pace iur.fir.& in l.2.in 9.q.C.de reſcin.ven & in l.ſi quis inquilinos.§. fin.per illum text. ff.de leg.1.& in l.iuriſgen.§. generaliter. ff.de pac.Eandem opi.tenet not.Bald.in l. omnes populi.in 9. col.ff. de iuſti. & iu. vbi tenet valere ſtatutum laicorũ diſponens, q̃ iuramentum minoris non valeat abſque curatore:quia ius ciuile poteſt ex cauſa iuramentũ reprobare, & tunc lex habet in hoc vim apoſtolici,licèt enim poſt iuramentum præſtitum ius ciuile non poſſit illud infringere: tamen ante factum poteſt facere, q̃ ex tali iuramento non quæratur ius recipienti, & Poteſtas debet illud ſtatutum ſeruare. Eandem opi. q̃ lex ciuilis,vel ſtatutum laicorum poſſit diſpenſare ſuper iuro, tenet Pet.de Anch.in c.quamuis.de pac.in 6.& in regula ea quę. de reg.iur.in 6.& in c.canonũ.ſtatuta.in ver.quid dices in materia.

ADDITIONES.

a ¶In omni iuramento. Adde glo.in c.cum in eccle. de mai.& obed.Archi. in c. auctoritatem.15.q.6.Fel.in c.conſtitutus .col.4.de reſc.

b ¶Et ſuperioris.Adde Iaſ.in l.ſi quis maior.8.not.de tranſac. PVRPV.

c ¶Similiter in voto. Adde Hoſt.in ſumma tit. de voto. in §. quot ſunt ſpecies. Doc.in c.qa plerique.in vlt.colu.de off.or.in 6.Tho. in 4.diſ. 38.q. 1.ar. 4. Et fac.quæ ſcribit Natt.conſ.19.colum.pen.nu.8. vbi inter alia loquitur de iuramento de obediẽdo Imperatori,& ibi quid poſſit ille,qui iurauit ſeruare ſtatuta,& quomodo euitet periurium,vide Ferratij cautelas. MASVER.

d ¶Quod ſi aliquis. Adde Abb.in c. intimauit.de teſti.in c.dilectus. de exceſſib. præla. & quid de interprete in confeſſione, an talis poſſit produci in teſtem, vide Tho.in 4.diſ.21.q.3.art.2.

e ¶Statutum laicorum. Adde Doct. in cap.eccleſia 5. Mariæ.de conſti. Abb. in diſpu.incip. ſtante ſtatuto.

teria iuramenti.de conſti.& in conſ. 226. quod incip.legitur in
24 cano ¶ † Pro iſta parte omiſſis leuib.fortiter facit:quia pars in cuius fauorem præſtitum eſt iuramentum,habet vim apoſtolici in remittēdo illud c.1. de iureiu. l.fin. in prin.ff.qui & a quib. Bart.in l.Labeo.ff.de iureiur.& in l.1.§.& poſt operis. ff de ope. no.nun.ergo fortius debet poſſe ſtatutum,ita dicit text. in l.fin. in fin.& ibi Bal.not.C.de fideiuſſ.Nec dicatur in parte ſic,eo qa poſſit renunciare fauori ſuo, quia etiam ſtatutum ex cauſa rationabili poteſt diſponere remittendo,ſicut pōt pars in particulari. Et tenendo iſtam partem,eam ſanè intellige ſubſiſtente iuſta, & rationabili cauſa, ita limitat Bald.in l.2.in fin. C.de ind. vid.tol.vbi dicit, q̄ qñ motiuum ſtatuti conſtat ex rationabili
25 cauſa,tūc habet vim apoſtolici in remittēdo.¶ †,Cofirmo qa
a etiam.Papa de ordinaria poteſtae non pōt relaxare iuramentum ſponte,& licitè præſtitum,niſi ex cauſa, vt habetur plenè per glo.in c.auctoritatem.15.q.6.per glo.& Doct. in c.quanto. de iureiur.Inn.in c.cum inter.de renun.Spec. in tit.de leg.§.nūc oſtendendum.ver.23.¶Secūda eſt opin.directo.p̄ria:quia nullum ſtatutum laicorum,& nullus princeps ſecularis pōt remittere iuramentum, vel ſuper ipſo diſpenſare, cùm iſtud ſpectet ad eccleſiam, vel ad Pontificem Romanum. c.venerabilē.de ele.c.nouit.de iud.ita tenet Hoſt.in c.quanto.de iureiur.& plenius.d Ant.de But.in c.cum contingat. in ver.3. caſus, eo.tit.& ibi Io.de Imo.in tertio membro,& ibi Doct.Abb.Cy. & Sal.in l.fin.& ibi Pau.de Caſt.in fin.C.ſi contra ius, vel vti.publ.Pau. de Caſt.in Auth. ſacramenta puberum.pe.col. C.ſi aduer vēd. Alex.in conſ.38.in 3.vol. q̄ inc. viſa petitione Ant. de Roſ. vbi tenet,q̄ glo.in d.l.adigere.§.fin.non procedit de iure: & poſito, q̄ procedat,de bet intelligi qñ iuſm eſt contra publicam vtilitatem,prout eam declarat Bald.in l.fin.C. de non.num.pec.vel cùm illa gl.dicit, q̄ iuramentum habet vim apoſtolici,pōt ſaluari intelligendo de lege canonica: aliàs ſecus, & ita tenet do. Alex.in conſ.7.in 4.vol.q̄ incip. videtur prima fronte dicendū
26 dictos reos.in fin.¶ † Tertia fuit opinio Bart. in d.l.omnes populi.in 2.q.3.q.prin.vbi tenet,q̄ ſi ſtatutum laicorum diſponat immediatè ſuper iuramento non valet: puta ſi ſtatutum diceret, q̄ contractus minoris etiam iuratus non valeat ſine conſenſu conguineorum:ſed bene per indirectum poteſt ſtatuere, puta ſi ſtatutum dicat,q̄ contractus minoris etiam iuratus factus ſine conſenſu duorū conſanguineorum præſumatur dolo factus,vel cenſeatur ſimulatus: quo caſu iuramētum in effectu non valet.Et dicit Bart. q̄ ſic iam vidit iudicari. Idem tenet Bart.in conſ.ſuo. q̄ incip.quæro, dicit ſtatutum, q̄ minor. Idem tenet Pau.de Caſt.hic.& in l.pe.C.de tranſa. & in Auth. ſacramenta pub. C.ſi aduer. ven. Idem etiam tenet Bald. in d. Auth.ſacr.pub.in 2.col.& idem Sal.in pen.col.do.Abb.in conſ. 72.incip.Quinque dubia.Lud.Ro.in conſ.12.q̄ incip. viſo facto propoſito, cæteriſque conſimjs. Raph. Comen.in l. ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſ.Io.de Imo. & Gem.in c. Quamuis.de pac.
* in 6.do.Alex.qui dicit *iſtam opi.eſſe veram,& magis communem*, b
b & q̄ ab ea in iudicando non eſt recedendum, in conſ.59 quod inc.inſtrumento in tit. quæſtionis. in 1. vol.& in conſil.39. in 4. vol.q̄ inc.viſo ſtatuto.& themate.Iſtam opi.Bart.dei idet Bald. & dicit,q̄ eſt truſa in d.l.omnes populi.in 9 col.& in l.iuriſgētium.§.& generaliter.ff.de pact.& dicit Ang. in l.1.ff. de conſti. principum.q̄ iſtę opin.Bar.ſunt ambages. Cōtra eam etiam tenet Pau.de Caſt.in l.ſi qs pro eo.in vlt.col.in prin.ff.de fideiuſſ. do.Ant.de But.in d. c.cum contingat. in 5. col. nam q̄ directa via non poteſt, nec per indirectum debet concedi. c.quanto. cum ſimil. de priuil. Quarta fuit opin. Fed. de Senis in conſil. 272.incip.factum tale eſt.Statutum ciuitatis Peruſinę.vbi vult, q̄ ſi ſtatutum laicorum diſponat, q̄ promiſſio filijfam. minoris ſine conſenſu patris non valeat,etiam ſi ſit iurata, q̄ quamuis filiusfam.obligetur iuramento non obſt.ſtatuto:tñ quia iuramentum recipiens facit contra prohibitionē ſtatuti ex cauſa rationabili conditi, cui ſtatuto debuit obtemperare. 8. diſt. c. quæ contra. 11.q. 3. in c. qui reſiſtit. vnde propter talēm tranſgreſſionem poteſt compelli ad relaxationem iuramenti: & per hunc modum ſtatutum obſeruabitur in effectu: licèt iſtā opi.Feder.de Senis referat,& reprobet do.Ant. de Butr.in d.c. cum contingat. in ver. tertius caſus, quòd cum per viam denunciationis euangelicæ, vel per officium iudicis poſſit cogi ad obſeruantiam iuramēti, vt habetur in c.debitores. de iureiur. certè incongruum eſt dicere, quòd peti poſſit relaxatio. Idem tenet Imol. in d. cap.cum contingat. in tertio membro: quia ex quo iuramentum ſponte præſtitum eſt, & non interceſſit dolus ex parte recipientis, certè iuramētum ſeruandum eſt, nec peti poteſt relaxatioper regu lam d.c.cum contingat. Quid tenendum in tanta difficultate? Ego teneo ſecundam opi.quod lex ciuilis, vel ſtatutum laicorum non poſſint diſponere ſuper iuramento: nec illud remittere, vel relaxare, etiam ex cauſa:Moueor ex quinque.Primò per illud, quòd generaliter tenet Io.And.in c.tua nobis.el. 1.de dec. in nouella. & ibi ſequuntur Doct. q̄ omnes leges ciuiles, quæ ſtatiuunt iuramentum non eſſe ſeruandum,non valent,neque ſunt ſeruandę,niſi ita diſponant,eo quia iuramentum ſit contra bonos mores, vel quia nutriat peccatum, cùm ad laicum non pertineat diſpoſitio de ſpiritualibus.Sequitur d.Fran. de Are.in conſ.8.inc. abundè.¶Secundò moueor: quia iuramentum ſpectat ad eccleſiam.c.fin.de for.comp.in 6.c.per venerabilem.de elect.per conſequens ſtatutum laicorum non poteſt ſuper hoc diſponere.c.eccleſia S.Mariç.de conſti.habetur in c.tuā.de ord.cog. ¶Tertiò, quia iuramentum eſt de iure diuino.c. & ſi Chriſtus. de iureiur. contra quod non poteſt fieri ſtatutum per ſeculares,c.quamuis.de pac.in 6.¶Quartò,quia iuramenta principaliter diriguntur in Deū.c.debitores,&c.& ſi Chriſtus.de iureiu. ergo non ſunt ſubiecta legi ciuili. c.1. de reg. no. in c. cum eſſes.& in c.relatum.de teſti.¶Quintò moueor, q̄ vbi tractatur de peccato,ſemper ſtamus iuri canonico,etiam in foro ciuili, vt no.in c.poſſeſſor.de re.iu.in 6.& in c.fin. de præſcri. & in c.1. & 2.de ope.no.nun.per Bart.& alios in l.priui legia.C.de ſacroſan.ec.Tenendo iſtam partem,quam puto veram, non obſtat fundamentum, q̄ pro contraria parte dicitur ſtringere, quòd pars,in cuius fauorem præſtitum eſt iuramentum, habet vim apoſtolici in remittendo illud, ergo fortius debet poſſe ſtatutum laicorum, quia reſpondeo, quòd prædicta conſequentia procedit in rebus ſecularibus, non autem procedit in ſpiritualibus prout eſt iuramentum.Probo: nam ſuper matrimonijs, & ſponſalibus fiunt pacta,& ſponſiones.c.fin.& per totum.de condi.ap.& tamen ſtatuta laicorum non poſſunt ſuper matrimonijs diſponere,vt tenet Io.And.in c.ſtatutum.primo.de hære.in 6.d.Ant.de But.in c. 1.de ſponſa. ¶Secundò reſpondeo,q̄ ideo pars poteſt remittere iuramentum, quia facit auctoritate iuris canonici volentis, quòd iuramentum recipiat hanc tacitam conditionem,vt not.in c.quemadmodum. de iureiu.& in c. tuæ. de ſponſa. Et eodem modo poteſt ſtatuere habens ſuper hoc poteſtatem diſponendi, quam laici non habent.igi-
27 tur,&c.¶ † Ex ſecunda parte glo.not. quod qui non obſeruat iuramentum ex cauſa conceſſa à iure,dicitur periurus,licèt abſolui debeat, interim ergo repelletur à teſtimonio. c. teſtimonium de teſti.Breuiter contra iſtam glo. tenent Bal.Ang. Pau. de Caſt.& d.Alex.hic, quòd imò mero iure non eſt periurus, cùm periurium non ſit ſine dolo, prout examinaui in l.qui ita raſſe.in prin.ff.de iureiur.Tu adde glo. in c.conſtitutus. in gl.1. de reſcri.vide etiam, quod tenet Bart. in l.ſi quis in prin. in vit. col.ff.de leg.3.contra Io.An. in reg. qđ ſemel. in mercur. Et ſic cum laude Dei eſt expeditus iſte tit. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

2 ¶Papa de ordinaria poteſtate. Adde Arch. in c.qui ſacro. 22.q.5. Car.in cle. 1.ante fi.de iureiu.Car. ſanct. Sixti in trac.de potoſtate Papæ.q.38. Tho.2.2. q.89.ar.9.in reſponſione ad tertium ar.Archiepi.Flor.in 2.partę ſuę ſumm. tit.10.c.5.

b ¶Sequitur Alex.conſ.38.col.3.lib.4.no.Turz.inter com.opi.li.10.ver.laici.Et quòd non poſſint ſtatuta laicorum diſponere ſuper iuramento,no. Alex. cōſ. 27.num.7.lib.1. de quo habetur etiam per eundem conſ. 59. num. 3. melius conſ.125.eodem li.Rip.Reſp.198.num.3.Fely.in c.eccleſia.S.Mariæ.nu.66.de conſti. Quibus omnibus adde, quòd ſtatutum expreſsè impugnans iuramentum,ſecundum communem,non valet.Rol.conſ.99.nu.11.li.3. &ſic.Neuiz. conſ.77.quòd ſtatutum generaliter loquens nunquàm comprehendit actum iuratum. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Actio noxalis datur contra dominum pro delicto ſerui, commiſſo ignorante domino.*
2 *Satisdatio de iudicio ſiſti etiam in ſeruo lata ſententia expirat.*
3 *Papa ſi mandat extraneo, vt alicui conferat præbendam in tali eccleſia, & antequam conferatur, ordinetur aliquis collator ordinarius in eadem eccleſia, an extinguatur poteſtas extraneo conceſſa, cum maneat eadem cauſa eccleſiæ.*
4 *Succeſſor ſingularis non ſequitur forum ſui auctoris.*
5 *Fundum,qui vult donare,habet eum pro derelicto.*
6 *Donatio,quæ fit per traditionem,non eſt propriè contractus.*
7 *Quando aliquid non apparet ſimpliciter,ſed cum aliqua adiectione, illud non eſt propriè,& ſic non habet locum in ſtatutis.*
8 *Pars poteſt petere,vt res de qua litigatur,exhibeatur in iudicio, ad hoc vt teſtes poſſint eam cognoſcere,& videre, & ſi pars noluerit exhibere,quid iuris,nu.9.*
10 *Falſus cenſetur,qui facit,vt veritas non appareat.*

Si ex noxali cauſa agatur. Rubr.

LEX PRIMA.

SI quis eum. Seruus in cauſa noxali in iudicio ſiſti promiſſus,debet ſiſti in eadem cauſa, in qua erat tempore promiſſionis: ita qđ ex nouo facto ius actoris non ſit factum

factum deterius, nec in ſubſtantia nec in exercitio. h. d. eum
1 prin.l.ſeq. ¶ † No. ex tex. ibi noxalis actio. ℣ actio noxalis datur contra dominum pro delicto ſerui commiſſo ignorate domino.l.2.ff.de noxa.ſecus eſt ſecundum Bal.hic in delicto commiſſo per famulum,qui eſt liber homo.§.fin.Inſti.de noxa. idē dicit Bal.in l.j.in prin.vbi dixi.s.ne quis eum qui. Adde fortius, ℣ imò actio noxalis non habet locum in libero homine bona fide pro ſeruo poſſeſſo l. confeſſionibus.§.fi. cum l.ſeq.ff.de in-
2 ter.ac.¶ † No.2.ibi, donec iudicium accipiatur. iuncta gloſſella, ℣ ſatiſdatio de iudicio ſiſti in ſeruo lata ſententia expirat. l.
3 græcè.§.& poſt litem.ff.de fideiuſ.dixi in l.2.§.fin.s.tit.1.¶† No. 3.℣ per iſtum text.in ver.in eadem cauſa,decidit Inn.in c.cam te.in glo.ſuper ver.de capitulo.de reſcr.& ſequitur Ang.hic,℣ ſi Papa mandat extraneo,vt alicui conferat præbendam in tali eccleſia,& antequam conferatur, ordinetur aliquis collator ordinarius in eadem eccleſia,quòd extinguatur poteſtas extraneo conceſſa,cùm non duret eadem cauſa eccleſiæ. Tu tamē adde, quud vult Bald. in l.nec quicquam. in prin.ff.de off.procon.& le.& in Auth.habita.in 10.opp. C. ne filius pro pa. & in
4 c.pen.in 3.col.de offi.deleg.¶ † No. 4.in ver.itaque. ℣ ſingularis ſucceſſor non ſequitur forum ſui auctoris, ſecus in vniuerſali l.hæres abſens.in prin.ff.de iud.& in l.eum hominē. in prin.
5 ff.de fideiuſ.¶ † In glo.in ver.promiſſoris.iſtam gl. inducit Bar. contra cauillationem quorundam volentium euitare ſolutionem gabellæ, quæ ex forma ſtatuti pro quocunque contractu ſoluitur.Nam qui vult donare fundum, habet eum pro derelicto,& ille poſtea occupat.nam ſecundum Bart. iſta eſt donatio.l.quod ſeruus.ff.de ſtipu.ſeruo.ergo, &c. idem tenet Lud. Ro.hic.& Bar.notabiliter in d.l. quod ſeruus. ad fin. Contrariū tenet Bal.in l.mater.in vlt.col.per glo.ibi.C.de rei.vend.quia titulus pro derelicto eſt ſimilis donationi:tñ non eſt propriè donatio.℣ patet: quia non interuenit ſimultaneus conſenſus: ſed ad hoc reſponde,quia iſtud procedit, quando fit perſonæ certè:aliàs ſecus,vt dicit glo. in l.℣ ſeruus. in fin. & ibidem clarius Bald.aliàs Bart. & Lud. Ro.hic. contra Bart. etiam tenet Ang. Imo.& Raph.Comen.in d.l.quod ſeruus.cùm non ſit propriè donatio, niſi conſtaret de fraude: quia qui voluit fraudare ſtatutum eo ligatur.l.non dubium.C.de legi.l.hoc modo, & l.hæ
6 res meus.in fin.ff.de condi.& dem. † Mouetur etiā Raph. quia donatio, quæ fit per traditionem, non eſt propriè contractus: ergo non habet locum in eo ſtatutum. ita patet in l. Labeo. §. contractum. ff. de ver. ſig. & ita in ſpecie in hoc vltimo tenet Bal.in l.contractus.in 2.col.C. de fi.inſtr.& in l. ſi non donationis.C.℣ me.cauſa.Et iſtam opin.contra Bar.tenet etiam dominus Alex.hic.Tu vltra alios ſubtiliter conſidera, q.t tex.in quo ſe fundat Bar.in d.l. quod ſeruus. poteſt induci ad oppoſitum. Ibi.n.dicitur, nam & hoc genere quædam donatio eſt. ponderа,℣ dicit,quædam donatio:ergo non propriè:quia qñ aliquid non dicitur ſimpliciter, ſed cum adiuncto, quædam, vel aliqua,apparet,℣ non eſt propriè.gl.eſt ſing.in cle.1.in ver. aut earum parte, de for.compe. quam pro ſingulari tenet Bal. in l.1. in pen.col.C.de inof.dona. Idem tenet Bal. in c.1.§. cum autē. in pen.col de contro.inueſti. Io.de Imo.in c.fin.in 7.col.de do-
7 na.Lud.Rom.in l.ſi cum vel in vtero.ff.de teſta.mili.¶† Secundo,quia qñ aliquid non apparet ſimpliciter, ſed cū aliqua adiectione,illud non eſt propriè, & ſic non habet locum in ſtatutis.Iſta eſt regula Bart.in l.Lucius.§.quæſitum.ff.de leg.3.¶Pro iſta parte facit: quia cùm ſtatutū de ſoluenda gabella ſit odioſum,in dubijs opinionibus iudicandum eſt contra. ita colligi-
8 tur ex verbis Bar. in l. ſi pupillus.in prin. ff.ad l.fal. ¶ † In glo.in verbo.vel act.no.ſm Bar.& Doct. ℣ pars poteſt petere, vt res, de qua litigatur,exhibeatur in iudicio,ad hoc, vt teſtes poſſint eam cognoſcere,& videre.Adde gl. expreſſiorem in c.cū cauſam,quæ inter Archiepiſcopum, in ver.de cauſis.de teſti.Bart. in l.3.§.1.ff.de teſti.& in l.ſi cum exhibuiſſet.§.1. per illum text. de pub.& in l.ſi criminis. vbi etiam Bal. C.ad exhib. Facit text. not.in l.3.§.ſi quis noxali.ff.ad exhiben. vide tñ text. in l.non ex
9 omnibus.& ibi Bar.ff.de arbi. † ſed pone,℣ pars nolit exhibere, quid erit hoc caſu?tangit ſolus Bal.in c. cū cauſam. in pen.col. de teſt.& determinat,℣ qui non vult exhibere,habet̄ pro con-
10 feſſo,& conuicto,& hoc probat ſubtili ratione. † Nam qui facit, vt veritas non appareat, falſus cenſetur. l.1.§.1.ff.ad l.Cor. de fal.c.1.de cri.fal.No.Bar.in l.præſcriptione.in fin.C.ſi contra ius vel vti.pu.ergo ℨrium eius præſumitur verum.Iſta ratio licèt colorata non eſt vera: quia illud,℣ dicitur, ℣ qui occultat veritatem falſarius cenſetur, procedit in teſte.Ita loquuntur iura prælegata:quia officium teſtis eſt facere, qđ veritas appareat:ſecus autem eſt in parte,quia non cenſetur falſarius. Ità dicit glo.not.in c.ne quis arbitretur. in glo. 1.magna ad fin. 22.q. 2.Item pondera,℣ contra iſtam deciſionem Bal. facit glo. hic iuncto text.vbi lata eſt ſententia contra actorem, qui non potuit probare, eo quia dominus noluit exhibere ſeruum: ergo non habetur pro confeſſo: quia ſi fuiſſet habitus pro confeſſo, lata fuiſſet ſententia contra eum. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Dominus perdit beneficium dandi ſeruum pro noxa duobus caſibus.*
2 *Confeſſioni ſerui habitæ per tormenta de facto proprio, ſtatur in præiudicium domini.*
3 *Confeſſio filij an præiudicet patri, quando ſtatutum diſponeret, quòd pater teneretur ſoluere condemnationem pro filio.*
4 *Lex,vel ſtatutum,licèt dicat,quod ſtari debeat confeſſioni, vel iuramento alicuius in præiudicium alterius, intelligitur niſi ille velit probare contrarium.*
5 *Lex quamuis dicat, quòd ignorantia probetur per ſolum iuramentum: tamen poteſt probari contrarium. vide limitationes num.6.& 7.*
8 *Infamis,vel vilis,ſi deponat de eo, quod ipſe fecit, eſt idoneus teſtis ad faciendum ſemiplenam probationem.*
9 *Teſtis quando teſtificatur de facto proprio:tunc vnus ſolus teſtis plenam probationem facit.*
10 *Iudici deponenti de eo,quod ipſe fecit, non creditur quantæcunque auctoritatis ſit.*
11 *Legato Cardinali non creditur de his, quæ ipſe geſſit, niſi alijs indicijs comprobetur.*

§. Si abſens. Si dominus pro ſeruo abſente noxalis actione conueniatur,cogitur alterum de tribus facere. ſ.aut promittere de ſiſtendo ſeruum in iudicio: aut eum defendere: aut cauere quamprimum poterit ſe exhibiturum, hoc eſt daturum ſeruum pro noxa. hoc primo. Et ſi dñs falsò negauerit ſe habere ſeruum in ſua poteſtate,vel dolo malo fecerit,quominus haberet: tunc tenetur ſuſcipere iudicium abſque beneficio dandi ſeruum pro noxa. hoc ſecđo. Si verò abſente dño ſeruum præſentē nemo defendat,adiudicatur ſeruus actori:& ſic ei datur inſolutū, ſed dño poſtea reuerſo,cā cognita conceditur defenſio ſerui, qua mediante recuperat ſeruū,& eodem modo actori reſtituit actio,
1 quæ per conſequutionē ſerui fuerat extincta.h.d. ¶ † Vltra ea, quæ no. Bar. no. in ver. ſi verò falſo. duos caſus, in quibus dñs perdit beneficium dandi ſeruū pro noxa.& ſic cogitur æſtimationē damni inſolidū ſoluere. Primus caſus eſt,qñ dñs falso negauit:& ſic qñ per probationē aduerſarij conuictus eſt de mendacio.l.ſi ſeruus depoſitus.§.ſi negauerit.ff.de noxa. cum limitatione,de qua ibi in tex.& in l.neque. & in l.electio.§.neq; eo. tit.¶ Secundus caſus eſt,qñ dolo deſijt poſſidere.Facit l.de illo. ff.de noxa. Adde tertium caſum,qñ ſeruus ſciente dño,& non prohibente damnū dedit.l.in delictis. in prin.ff. de noxa. & l.1.
a ſi.ſi fami.fur.fe.dica.[a] ¶ † In glo.in verb.vel iudicio.no.tria.Pri-
2 mo ſm Bar. & Doct. ℣ confeſſioni ſerui habitæ per tormenta
3 de facto proprio ſtatur in præiudicium dñi. † Vnde arguēdo de ſeruo ad filium.l.ſerui & filij.in prin. ff.de fur.vī, ℣ ſimiliter confeſſio filij præiudicat patri, qñ ſtatutū diſponeret, ℣ patet teneretur ſoluere condemnationē pro filio, vt plenius p Bart. & Mod.in l.cū filius.§.in hac. ff.de ver.ob.cū concor.ibi, & hic ſignaris.& ad hoc etiam no.iſtā gl.Bal.in l.error,in fi.C. de iur.
4 & fac.ign. ¶ † Secundò habes ex iſta gl. ℣ licèt lex, vel ſtatutū dicat,qđ ſtari debeat confeſſioni, vel iurō alicuius in præiudi-
b cium alterius,intelligitur niſi ille velit probare ℨrium,[b] & ad hoc iſta glo.eſt ſing.& non reperitur alibi,ſm Pau.de Caſt.hic. vnde ſm eum facit,qđ ſi ſtatutum dicat,qđ de maleficio reperto per familiā Poteſtatis,ſtetur relationi familiæ, vel qđ ſtetur denuntiationi Syndici, intelligitur, niſi ℨriū probetur,& q̄is dicatur iſtud fuiſſe dictū la.But in l.1. vt ibi refert Bal.C. de re iud.tñ ſm Pau.de Caſt.hic eſt gl.ordinaria, quæ eſt maioris auctoritatis.Idem repetit Bal. in l.1.C. ſi aduer. delic. & in l.ſi tutor peritus.ad fi.C.de periculo.tu.& in alijs locis,de quibus per Mod.præcipuè per Lud.Ro in l.qui bona.§. qui dāni.ff. de dā. inf.e.¶ Iſta concluſio gl. confirmatur ex duobus.Primò,quia licet.l.dicat ſtandū eſſe inſtrō publico.l. cū præcib. C.de proba. & ſimiliter idoneis teſtibus.l.in exercendis. C. de fi. inſtr. tñ admittitur probatio in contrarium. c. licet cauſam. de proba. c.
5 cum Ioan.ad fi.de fid.inſtr.¶ † Secundò facit, qđ quamuis lex
c dicat, quòd ignorantia probetur[c] per ſolum iuramētum.c.vt circa.§.vt ſuper huiuſmodi.& c.nulli.in fin.de elec. in 6.glo. in c.propoſuiſti.82.di.& in c.& qui humanis. 12.q.2. & in l. ſi cui. §.iiſdem.ff.de accu.d.Abb.& alij,in c.2.de conſti. tamen poteſt probari contrarium ſecundum Bar. in d.§.idem.& eſt gl. ordinaria

ADDITIONES.

a ¶Furtum feciſſe. dica. Vide quartam illationem de confeſſione prælati. per Pau.de Caſt.lib.1.conſ.34.inc.ego Paulus. col.2. PVRPV.
b ¶Contrarium.Adde Fel.in c.propoſuiſti.col.1.de proba. PVRPV.
c ¶Probetur.Adde Alex.de Imo.in l.qui bona.in §.ſi alieno nomine. ff.de dam. inf.

ſ naria in c.2.in ver.affectata de temp.ordi.in 6. ¶ † Limita præ dictam concluſionem duobus modis. Primò, niſi lex, vel ſtatutum diceret, ꝙ ſtetur dicto, vel iuramento alicuius pro plenaria probatione: tunc non poſſet probari contrarium, quia haberet vim præſumptionis iuris, & de iure, glo. eſt ad hoc ſingularis in cle.1.in pe.gl.in ver.feciſſe narramus, de proba. per quā glo. ita limitat Lud.Ro.in l.ſi duo.ff.de acquir.her.in d.l.qui bona.§.qui damni.& ibi d.Alex.& hic. Iſtud mirabiliter intellige, qñ ſtatutum, vt dixi diceret, ꝙ haberetur pro plenaria probatione: tunc non admittitur probatio in contrarium. Ita loquitur gl. præallegata, ſecus ſi ſtatutum diceret, qđ habeatur pro plena probatione: tunc poſſet probari contrarium. Patet: nam duo teſtes faciunt plenam probationem.c.cum eſſes.& c.relatum.de teſt.gl.& Doct. in l.admonendi. ff.de iureiu. & tñ põt probari contrarium.c. licet cauſam, de prob. ita limitat nouiter d.Alex.in conſ.595.ꝙ inc. in cauſa, & lite vertente inter fi-
7 lios.in 3.col.¶ † Secundò dicta concluſio limitatur per Bal. in c.nonnulli.in pe.col.de reſcrip.vt nõ procedat, qñ lex, vel ſtatutum diſponeret ſtari alicuius probationi, quia facit, vt non admittatur probatio in contrarium, ſecus ſi diſponat, vt ſufficiat ad probandum: quia tunc bene poteſt probari contrariũ. & ita dicit tenere Io.And.in c.ſtatutum.de reſcri.in 6. Iſta limitatio non placet per ea, quæ dixi: & contrarium in his terminis, qñ ſtatutum dicit ſtari, videtur tenere Bal. in l.1.in 1.col.& ibi clarius.Sal.C.de reb.cre.& in l.ſi tutor.ad fi.C. de pericu.tu.
8 Ang.in l.qui vas in prin.ff.de fur.¶ † Tertiò per iſtam glo.not. Pau.de Caſt.hic, ꝙ aliàs inhabilis ad teſtificandum, puta vilis, vel infamis, ſi deponit de eo, ꝙ ipſe fecit, eſt idoneus teſtis ad faciendum ſemipienam probationem: ſicut hic dicitur in
9 confeſſione ſerui de facto proprio. † Adde, ꝙ fortius voluit alibi Pau.de Caſt.& ſæpè allegatur in conſilijs per Doct. huius ciuitatis Paduę, ꝙ quãdo teſtis teſtificatur de facto proprio, hoc
a eſt de eo, ꝙ ipſe fecit, tunc vnus ſolus teſtis plenam probationem facit.& ita limitatur regula l.iuriſiu. cum ſi.C. de teſt. vbi dicitur, ꝙ ad minus duo requiruntur, ꝙ non ſufficit vnus quãtuncunque magna dignitate præfulgeat. quia procedit qñ teſtis interrogatur de facto alieno, de quo habet notitiã per ſenſum corporis: ſecus qñ deponit de facto proprio. Iſtud probatur per l quæro. §.fin.ff. de ædil.edic. vbi creditur vni ſeruo de facto proprio, ergo fortius libero. Et ſi dicatur, ꝙ ibi creditur in tortura. Reſpondet debet, ꝙ illud contingit propter vtilitatem perſonæ ſeruilis, cui non debet credi ſine tortura, ſed tantum valet libera depoſitio hominis liberi, quantũ extorta per torturam à ſeruo.& dicit, ꝙ ita ſemper viſum fuit ei, quamuis non reperiat ab aliquo tactum. ita tenet Pau. de Caſt. in l.ſeruos.C.de teſti.& in l.quicunque.ad fi.C.de ſer.fugi. & in conſ. 329. ꝙ incipit viſa petitione prædicta. 1.col. ad fin. & in conſil. 368. ꝙ incip. viſis actis, & actitatis.ad fi. Idẽ tenet Bal.in l.ſi quis decurio.in 4.opp.per illum tex. cum glo.C.ad l. Cor.de fal. & accedant verba Bart. in extraua. ad repri. in ver. per nuncium. ad fin. Iſtam deciſio. reprehendit.d.Alex. hic per aliquas auctoritas, quæ non clarè hoc dicunt. † Ego teneo contrarium, [b] &
b pondero tex.in c.cum à nobis. & ibi glo.in ver. vnius. quæ declarat, de teſti. vbi non creditur iudici deponenti de eo, ꝙ ipſe fecit, quantæcunque auctoritatis ſit. & ratio aſſignatur in text. quia regula vtriuſque iuris eſt, quod vni ſoli teſti nõ creditur, quantæcunque auctoritatis ſit: & ſic ille text. vult, qđ illa regula procedat etiam quando teſtis deponit de eo, quod ipſe fe-
11 cit. Ita nouiter pondera illum text. ad hoc. ¶ † Secundo mo-
c ueor, quòd etiam legato Cardinali [c] non creditur de his, quæ ipſe geſſit: niſi alijs indicijs comprobetur. Ita tenet Spec.in tit. de teſte.§.1.verſ.quid ſi aduocatus. d.Ant. in c. quod ſuper his. de fid.inſtr. Io.An.& alij in c.cõſtitutus.de appel. d.Ant.& alij in d.c.cum à nobis. P.de Anch. in cle.literas. de prob. licet curia Romana aliter de conſuetudine ſeruet. Ita procedit text. in c.cum parati & in c.conſtitutus.de appel. ſecundũ Doct. in locis prælle. ¶ Tertiò facit, quòd multum vniuerſaliter, & negatiuè dicit text. in c.licet vniuerſis.in fin.de teſt. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Teſtis. Adde caſus, in quibus vnus teſtis plenè probat. per Spec. in tit. de teſt. in §.reſtat.ver.hoc tamen fallit.

b ¶ Contrarium. Idem ſentit Alex.lib.2.conſ.10.col.pe.circa fin.lib.3. conſ.16. in fin.incip. ibi idem eſſet ſi vnus princeps. PVRPV.

c ¶ Cardinali. Adde c.nobiliſſimus.97.diſt. Abb. in c.poſt ceſſionem. de proba. in c.fin.de confir.vti.vel inuti. Io.And.in c.1. de off.deleg.lib.6. in nouel. Io.de An.in c. cũ ex iniuncto.de hær. Lap.alleg.5.& 34. Bal. in l.ſi qua per calũniã. C.de Epi.& cle. & Bal.in l.iuriſiurãdi. C.de teſt. Bal. in l.1.C.de manda. prin.

LEX III.

S Icum vſufructu. Vſufructuario non defendenti ſeruum in cauſa noxali, denegatur vſusfructus proſequutio. h.d. Concordant l.hoc amplius.§.fin. cum l.ſeq.& l.ſi finita.§. ſi qua ſunt iura. & §. ſi de victigalibus. ff.de dam.infe. vbi plenius traditur hæc materia.

SVMMARIVM.

1 *Defenſio eſt indiuidua in cauſa noxali.*
2 *Defendens alium ex neceſſitate l.releuatur ab onere ſatiſdandi.*
3 *Cauſa quando ſit propria.*

LEX IIII.

S Icum vno. Qui ex neceſſitate defendit etiã pro parte alterius, videtur ſuo nomine eſſe in iudicio. Igitur non cogitur ſatiſdare de iudicato ſoluendo. h.d. & legitur in glo.duobus mod. vno modo, ꝙ loquatur in ſatiſdatione de iudicato ſoluendo, & iſtum intellectũ tene, & hũc tenent Doct. Alio modo legitur, ꝙ loquatur in ſatiſdatione de iudicio ſiſti,
* ſed iſte non conuenit literę. & licèt Ang. eum ſequatur: tñ ce-
1 *teri omnes reprehendunt.* ¶ † Nota, ꝙ in cauſa noxali defenſio eſt indiuidua: ſecus eſt in cauſa quaſi noxali. vt eſt in cauſa damni infecti l.ſi communes.ff.de ne.geſt.l.ſi in ſtipulatione. & l.ſi plures.ff.de dam. infec. Rationem diuerſitatis aſſigna, vt per Bar. in d. l. ſi communes. & in l. ſupra iter. §. officium. ff. de aqua
2 plu.arcen. ¶ † Secundò no. ex iſto text. ſm Ful. & d.Alex. ꝙ qui defendit alium ex neceſſitate, lex releuat ab onere ſatiſdandi. Facit l.ſi.§. defenſionẽ. C.de admi.tut. Contra hoc ego arguo: nam procurator actoris in cauſa reconuentionis tenetur eũ defendere ex neceſſitate. l.ſeruum quoque. §. prętor ait. & l.mutus. §. 1.ff.de proc. & l.actionem. C.eo. & tñ non releuatur ab onere ſatiſdandi. l.minor. §.fi.ff.de procu. ergo iſta regula nõ eſt vera. Nec obſtat iſte tex. quia propter indiuiduitatẽ iſtud procedit. ¶ Capio gl. in ver. neceſſitas. quã diuide in tres partes. In 1.declarando remouet vnum contrarium. In ſecunda, quæ eſt ibi, item no gl. colligit notabile ex tex. In 3. quæ eſt ibi, item cõtra. gl. format duas op. & licèt ſimul formet, tñ diuerſo modo
3 veniũt. † nã l.1.§. in ꝓpria.ff. qñ appel.ſit. venit hoc modo. nã ibi dicitur, ꝙ cauſa eſt propria qñ commodum, vel incommodum ad aliquem ſpectat: ſed hic pro parte ſocij non ſpectat ad eum incommodum: ergo cauſa non dicitur propria. Ad hoc reſponde, ꝙ verum eſt, ꝙ non eſt propriè propria. & propterea dicit hic text. quodammodo totum ſuum. ſm contrarium de l.permittendum. ff. ſi pars hæred. petr. venit alio modo. nam ibi permittitur defenſio pro parte ſua tantum, ſed reſponde, quòd ibi loquitur in his, quæ diuidua ſunt. Facit l.1.C. de conſor. eiuſdem litis.

SVMMARIVM.

1 *Seruus acrius puniri debet in delictis, quàm liber.*
2 *Nouum quid eſſe non dicitur illud, quod erat in potentia, quando deducitur ad actum.*
3 *Iuſſus proueniens ex cauſa de præterito, trahitur retrò.*
4 *Domum alteri obligatam, ſi ſub conditione ego vendo alicui, & promitto, eam defendere, & manutenere in eadem forma, ſi conditio purificetur, ego non teneor emptori in aliquo.*
5 *Res conditioni aſcripta, dicitur eſſe in eadem conditione impleta, in qua erat ea pendente.*
6 *Tempus commiſſi delicti attenditur in publicis delictis, in quibus pœna eſt certa, & determinata.*
7 *Homicidium ſi committat homo exiſtens ſanæ mentis, & poſteà verè efficiatur furioſus, non poterit puniri de homicidio.*
8 *Peccatum mortale ſi aliquis commiſerit, dum eſſet ſanæ mentis, deinde efficiatur furioſus, & moriatur in furore, apud Deum damnabitur.*
9 *Filius ſi commiſit cauſam propter quam poſſit exhæredari à patre, deinde efficiatur furioſus, ex illa cauſa poterit exhæredari.*

LEX V.

S Iſeruum. Seruus in cauſis criminalibus ſiſti promiſſus, non dicitur in eadem cauſa ſiſti, ſi liber factus ſiſtatur, & tempore promiſſionis eſſet ſtatuliber. Item ſecus in actionibus noxalibus ciuiliter intentatis. h.d. cum l.ſeq. vſque ad fi.tit. ¶ Nor. in accuſationibus capitalibus locum eſſe ſatiſdationi de iudi.ſiſti. Facit l.4.ff.de cuſt.reo. & in talibus capitalibus cauſis dño conceditur defenſio ſerui. l.ſi non defendantur.ff.de pę.
1 l.Lucius.ff.de app. ¶ † Secundò nota, ꝙ acrius puniri debet in delictis ſeruus, quàm liber. Facit l.in ſeruorum. ff.de pę.l.Pedius.ff.de incen.rui.nau. & l.3.§.fin.ĩ. de ſicca. Similiter plus de-
a bet puniri ignobilis, [a] quàm nobilis, vt per Bar. in l.quidam.ff. de pe. Bal.in l.nemo.de ſumma tri. & glo.41, diſt. in c.non cogantur.

ADDITIO.

a ¶ Ignobilis. Adde Bart.in l.deſertorem.ff.de re mili. Bal.in c.1.in §. ſi ruſticus de pace tenen.in vſi.feu. Abb.in c.cum quidam.de iureiuran.

gantur.¶ † Tertiò no.in l.fin. ſecundum Bald. Pau. de Caſt. & Mod. qđ quando illud, ꝙ erat in potentia, deducitur ad actū, non dicitur eſſe quid nouum. Facit, ꝙ dicit tex.in l.in ſuis.ff.de lib.& poſthu. † Hinc eſt, ꝙ iuſſus proueniens ex cauſa de præterito, trahitur retrò l.ſi rem.§.fin.ff.de pig.actio. Et per iſtum tex. decidit Bald. notabilem quæſtionem, quam per te videas in l. obſeruare.§.poſt hoc.ff.de offi.procon.& leg.in 3.col. in verſi. pone ſtatuto cauetur. † Item per iſtum tex. Lud. Rom. in ſing. ſuo, ꝙ inc.res conditioni aſcripta, decidit, ꝙ ſi domum alteri obligatam ſub condi. ego vendo alicui, & promitto eam defendere,& manutenere in eadem forma: certè ſi conditio purificetur, ego non teneor emptori in aliquo, per iſtum text. qui vult, ꝙ † res conditioni aſcripta, dicitur eſſe in eadem conditione impleta, in qua erat ea pendente. Sed caue, quia iſta lex loquitur in ſtipulationibus iudicialibus, in quibus ex æquitate prætoris fit iſta interpretatio: vnde aliud videtur in ſtipulationibus conuentionalibus, & multo fortius in contractu bonę fidei.ſ.emptionis, & ven. ¶ In glo. in ver.vindicta.prima ſol.glo. *communiter reprobatur* per Doc.quia iſta l.non poteſt loqui in publicis delictis, cùm in eis nō habeat locum actio noxalis l. quis ſit fugitiuus.§.noxas.ff.de ædil.edi.& quæ ſit ratio declarat Bal. in l.ſi prædium.in pen.col.de ædil.act. Adde tex.in l. hæc ſtipulatio noxalis.ff.de ver.ſig.& ibi Bar. notat illum text. ꝫ iſtam glo. contra quam etiam tenet Bar.in l.omnes populi. in 3.q.quintæ q.prin.ff.de iuſti.& iur.& Bal.in l.1.ſ.eo. Tu caue, ꝙ principiū huius legis non loquitur in materia noxali propriè, vt patet in verſ.capitalium.iunctis proximè dictis, ſed bene ver.ſi.loquitur de materia noxali propriè. Tene ſolutionem Bart.quā ſequuntur Ang.Pau.de Caſt.& Mod.hic,& Bart.in l.1.ff. de pę. & Bal. & Sal.in l.1.C.an ſer.ex facto ſuo.quamuis eā impugnet Lud. Ro.hic per l.iniuriarum eſtimatio.ff.de iniur. Sed reſponde ſm. Ray.& Alb.hic, ꝙ illa l.loquitur in caſu ècontrario.hic.n.loquitur, qñ mutata eſt conditio delinquentis. ibi ècontra mutata erat conditio iniuriam paſſi. Aliàm ſolu.tradit etiam Bart.in l. omnes populi.ff.de iuſti.& iu.in 5.q.prin.in ver. Iuxta prædicta quæro, quid in delictis.& ſibi aſcribit Benedi.de Plumbi.in l.ſtatuliberi à cæteris.in prin ff.de ſtatulib. ¶ † Ex theorica Bart. & Doct.hic,& in locis prælleg.fac concluſionem. Quod in publicis delictis, in quibus pœna eſt certa, & determinata à iure, attenditur tempus commiſſi delicti: non obſtante mutatione ſtatus perſonæ l.1.§.de pœn.& l.ſi quis decurio.C. de fal.& l.1. §.1.ff.ad Turp. † per iſtam regulam Lud.Ro. hic reprobat deciſionē Bald.in l.furioſum.circa fi.C.qui teſt.fa.poſ.& ibi Lud. idem. Nam tenet Bal. ꝙ ſi exiſtens ſanæ mentis committat homicidium: & poſtea verè efficiatur furioſus, ꝙ non poterit puniri de homicidio, cū furioſus habeatur loco abſentis, & quieſcentis.l.2.§.furioſus.ff.de iure codi. ſed bene annotabuntur bona. Tñ quia illa deciſio *Bal. communiter tenetur* [a] per Mod. ibi.& idem tenet Bald. in l. humanitatis. in 3. q. C. de impub. & alijs ſubſti.& in c.1.de eo, qui interfecit fratrem domini ſui. Imo.in c.Raynutius.in materia exēplatis ſubſtitutionis. de teſta. Ideo tenendo illam deciſionem, limita concluſionem Doct. hic nō procedere, quando per ſtatus mutationem quis redigitur ad inſtar mortui: nam furioſus, & mortuus æquiparantur l.bonorum.ff.rem ra.ha.& quando opiniones ſunt variæ, in dubijs tenenda eſt mitior pars l.interpretatione.& l.ſanctio legum.ff.de pœ. Item durum videretur facere decapitari eum, qui verè eſſet furioſus. Ego tamen in puncto iuris,& in ſtricta diſputatione teneo contra Bald. per text. qui mihi iſtud probat licèt alio modo ſoleat induci, in l.diuus.ff.de offic.præſi.in verſ.nec morbo eius dando veniam,& in verſ.ſupplicio. vbi verè text. vult, quòd ſi in furore homicidium commiſit, non eſt puniendus, quia tunc afflicto non debet alia afflictio addi. Si autem commiſit dum eſſet ſanæ mentis, vel in interuallo ſanæ mentis: tūc puniri debet.¶ † Secundò facit, qđ fortius tenet Bart.in l.nunquam. §.1. per illum text. ff. de accu. quòd ſi aliquis commiſit peccatum mortale, dum eſſet ſanæ mentis: deinde efficiatur furioſus,& moriatur in furore, quòd apud Deum damnabitur, & ita dicit tenere Theologos. Si ergo furor ſuperueniens non liberat a pœna æternali apud Deum, quæ longæ immenſior eſt, minus debet liberare à pœna temporali, cùm mitius agatur cum Deo, quàm cum homine l. ſi quis reum. §. voto. ff. de pollic. ¶ † Tertiò facit, ꝙ notat Bartol. in l. ex facto. in 2. column. in verſicu. 7. & in pupillari requiritur. ff. de vulg. & pupil. vbi tenet, quòd ſi filius commiſit cauſam, [b] propter quam poſſit exhæredari à patre: deinde efficiatur furioſus, quòd ex illa cauſa poterit exhæredari. Facit text. in l. fin. §. cum antiquitas. C. de curato.furio. & in l. de creationibus. C. de epiſc. audien. & tenendo iſtam partem, quæ in puncto iuris eſt verior, datur magna extenſio ad concluſionem Doctorum hic.

Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur, & communem dicit Suarez.com.op.lib. ver.furor, vbi quòd furor poſtea ſuperueniens pœnam corporis delicto antea perpetrato infligendam extinguit.ex laſ.in d.l.furioſum,& in l.ex facto.num.30.ff.de vulg.Clar. in pract.§.vlti.q.50.ver.item q̄ro. & ver.ſeq. Cagnol.in Regu. l.in negotijs. de reg.iur.vbi quòd furioſus puniri non debet,de his, quæ ante furorem perpetrauit. Quam communem intellige,& declara.vt per Viui.inter.com.opi. lib.6.ver.furioſus occidens, vbi quòd non excuſatur à pœna confiſcationis bonorum, quamuis aliqui in hoc diſſentiant,& male. Amplia procedere, etiā ſi inter furorem fuerit condemnatus. limita, vt per Doct.ibi alleg. inter quos eſt Carer.prac.cri.trac.homici.§.6.nu.16. MASVER.

b ¶Si filius commiſit cauſam. Adde glo. in verbo exhæredaret.in c.quintauallis.de iureiuran.

SVMMARIVM.

1 *Bonum eſt argumentum ab ordine titulorum.*

De eo, per quem factum erit. Rubr.

¶Gl.rubricæ ponit qđatuor differentias inter iſtum titulum,& tit.ſ.ne quis eum, qui. Vltimum reprobat Bar.per l. fi.in fi.prin. & ibi Bar.ꝫ.eo. ſed Mod.ibi ſuſtinēt iſtam differentiam, reſpon
1 dendo ad illum tex.vt ibi dicetur.¶ † No.iſtum finē gl. qui to-
a ta die allegatur, ꝙ bonum eſt arg. [a] ab ordine titulorum.& dicit Ful. ꝙ iſta gl.eſt ad hoc ſing. in iure. Adde ſimilem in §. pœnales.in gl.mag.in ver, item aduerſus.circa med. Inſti.de act. Facit tex.in l.idem Labeo.& ibi Bart.ad hoc no.ff. rerū amo. Bar. in l.1.in 2.not.ff.ſi cer.pet. Hinc ex ordine titulorū tenuit Marti. Sili.tutorem confirmatum præferri legitimo, ſm Bar.& Doct. hic.Cy.& Bar.in l.2.ff.de confir.tut. Bart.in l.1.ff.eo. & in l.1.in prin.in 1.notab.per illum tex.ff.de pecul. quamuis contrariū teneat Ful.per l.ſi vt proponis. C.de confir.tut. quæ nihil obſtat, cùm in diuerſis terminis loquatur. ¶Limita etiam iſtum titulum,& titulum.ſ.ne quis eum.vt non procedant in eo, qui dolosè procurauit abſentiam iudicis, cùm iſti tituli loquantur in parte, ſecundum Inn.in c.paſtoralis. ad fin.de off. dele. Ang.& Pau.de Caſt.in l.1.in prin.ꝫ.eo.

A D D I T I O.

a ¶Bonum eſt arg. Adde Inſti.de tut.Bart.in l.1.ff.de ſtatu.hom.

SVMMARIVM.

1 *Apportans malum, vel triſte nouum dolosè, tenetur ad intereſſe, & dānum.*
2 *Credulitas nimia an ſit imputanda credulo.*
3 *Nuncians mihi, quòd aliquid ſibi faciam non teneor ſibi credere, niſi mihi fidem faciat per publicum inſtrumentum, vel per teſtes idoneos.*
4 *Filius non tenetur credere patri aſſerenti in teſtamento, ſe eſſe debitorem alicuius in præiudicium filij legitimi & nu.5.*
6 *Credens affirmationi teſtatoris in teſtamento factæ, excuſatur ſaltem à calumnia.*
7 *Credendum alicui non eſt in præiudicium tertij.& nu.11.& 17.*
8 *Aſſertio vulnerati in extremis conſtituti, non faciat etiam indicium ad torturam contra inculpatum, ſed ſolam præſumptionem.*
9 *Exculpatio mortiferè qualiter aſſerentis, qualiter Titius eum non percuſſit, operatur iſtum ſingulariſſimum effectum, quòd licèt contra iſtum adſint indicia ſufficientia ad torturam, tamen torqueri non poteſt.*
10 *Actori ſicut reo pariter fauetur circa media iudicij.*
12 *Arbitro non creditur, ſi dicat ſe tuliſſe falſum laudum. idem in electoribus prælati.nu.13.*
14 *Teſti in extremo conſtituto ſi dicat ſe falſum teſtimonium tuliſſe, non creditur. Idem in notario.nu.15.*
16 *Non omnis moriens, vel in extremo vitæ conſtitutus, eſt Sanctus Ioannes Euangeliſta, quanquam receperit corpus Chriſti.*
18 *Dictum notabilis viri adeo inducit iuſtam credulitatem, quod ex eo cauſatur iuſtus titulus, & ſufficiens ad præſcriptionem.*
19 *Certificatus ab vno notabili viro, & fide digno dicitur pro certo ſcire.*
20 *Teſtes de falsò puniri non poſſunt, qui depoſuerunt ſe ſcire illud, quòd audiuerunt ab homine bonæ famæ.*
21 *Nuncio ſolito mitti ad tales cauſas, qui credidit, excuſatur.*
22 *Conuentum ſi eſſet inter partes, quòd afferenti tale ſignum, daretur talis res, ſi quidam tertius hoc intellexiſſet, & veniſſet cum illo ſigno, ei credens excuſatur.*
23 *Credulus propter publicam famam excuſatur.*
24 *Credulitas nimia, licet non excuſet à culpa, niſi in aliquibus caſibus: tamen excuſat à dolo.*
25 *Incredulitas nimia an ſit imputanda incredulo.*
26 *Exceptionem habenti non prouidetur de actione.*

LEX PRIMA.

AEquiſſimum. In eum, cuius dolo factū eſt, ne quis in iudicio ſiſtat, datur actio ad intereſſe, & ſi reus dolo actoris non venerit, ſufficit ſibi exceptio. h. d.

vſque

vsque ad §.si plures.¶In versi.dolum.ibi,aliquid triste pronunciauerit.puta,quòd domus tua conburebatur,vel quod pater
1 tuus erat mortuus.† Vnde no.ex isto ver. dolum. fm Ang. qđ apportans malum,vel triste nouum dolosè,tenetur ad interesse,& damnum si ꝙ ille ex nouo malo passus est. Facit.l.2. ff.qñ
2 actio de pec.est anna.¶† Non.secundò regulam,ꝙ imputan-
a dum est ei,[a] qui nimium credulus fuit. Facit l. miles.§. pen.ff. de adul.& in Auth.hodie.C.eo.in c.relatum. qui fil.sint legi.& in l.nimia credulitate.C.de ac.& obli.gl. in c. quam magnum. & ibi Archi.23.q.3.& glo.in c.innocens.22.q.3. & c.si quis præpostera.50.dist.& in c.inquisitioni.de sent.excom. & in ca.2.de coniugio seruorum.¶Limita istam regulam non procedere in præiudicium nunciantis, quia ei possum esse credulus: nec mihi potest imputare hanc culpam: imò possum agere ad interesse contra eum,vt hoc tex.sed non in præiudicium tertij.l. 3.§.sed si sic.ff.de in rem verso.de qua l.glo.opponit,& non soluit.Ex hoc infert Bar.duo. Primò de confessione facta respondendo positionibus aduersarij.ꝙ repetit Bar.in l.error.in 2.col.
3 C. de iur. & fac. ign. & quia ibi dixi,non repeto.† Secundo infert notabiliter Bart.ꝙ si aliquis mihi nunciet,ꝙ aliquid sibi faciam, vel si mihi nunciat aliquid aliud præiudicialæ, non teneor sibi credere, nisi mihi fidem faciat per publicum instrumentum,vel per testes idoneos.Adde primo, ꝙ singulariter dicit Bart.in l.quidam decedens.§.fin.ad fin. ff.de admi.tut. quòd si denunciatum est mihi,ꝙ sum relictus tutor talium pupillorum in testamento eorum patris,non teneor credere, nisi mihi ostendatur instrumentum testamenti,vel mihi fides fiat per legitimos testes.Et ideo non teneor si pupilli dānificentur propter hoc,ꝙ non administrem eorum tutelam. ꝙ not.quia iam habui de facto in casu valde arduo.¶Secundò adde, qđ vult Spec.in tit.de appel.§.qualiter.ver. cautus etiam sit, ꝙ appellationem.Si sit mihi denunciatum latam esse sententiam contra me, non teneor credere, nec mihi currit tempus ad appellandum,nisi teneor sententiæ mihi intimetur in scriptis, vel aliter per testes idoneos fiat fides.¶Tertiò adde, ꝙ vult Spec.in tit.de cita.§.sequitur. post prin. ꝙ quis non tenetur credere aduersario suo dicenti se appellasse de sententia,nisi instrumentum appellationis ostendat.Idem tenet Archi.in c. quam magnū.22. q.4.Can.in cle.causam.de appel.¶Quartò adde,ꝙ vult Spec.de Anch. in cons. 372. ꝙ incipit pro declaratione trium quæsitorum.ꝙ si intimatio non est facta alicui sub scriptura authentica,aut non est ei lectus tenor, non dicitur inducta notitia, seu
b scientia.[b]¶† Quintò,& fortius adde,ꝙ etiam filius non tene-
4 tur credere patri asserenti in testamento se esse debitorem alicuius in præiudicium legitimæ filij: aliàs filij possunt de facili fraudari legitima sua.Ita tenet signanter Bar.in l.cum quis decedens.§.codicillis.in 1.col.in fin.ff. de leg.3.Spec. & Io.An.in tit. de confes.§.nunc videndum. in ver. sed nunquid patris.d.Ant. de But.in c.quamuis. in 3.col. de re iud.d. Alex. in cons.404.ꝙ incip.habita super his,de quibus dubitari contingit. in vlt. col. & in cons.26.in 2.vol.ꝙ inc. viso,& considerato Themate præ
5 misso.& in cons.18.in 4.vol.ꝙ inc.non minuitur legitima.† sicut etiam si pater alienasset bona,fortè, vt excluderet legitimā filiorum, non sufficeret patrem confiteri in instrumento se recepisse:nec eius confessioni staretur in præiudicium filiorū,nisi probetur de reali numeratione. Ita singulariter Io. de Pla.in §.item si quis,in fin.insti.de act. alleg.Auth. sed iam necesse C. de dona.ante nup.& ꝙ notat Bart. in l. per diuersas.C.manda. & ita refert.& sequitur Barth.Vero.in cautela 21. multum notat pro cautela Bar.in l.hęreditarium.ff.de bon.aucto.iudi.pos.
6 ad priuandum filios legitima.¶† Extra istos casus credens affirmationi testatoris in testamento factę excusatur saltem à calumnia.l.mater.C.de calum.vide tñ.l.rationes.cū Auth.ꝙ obtinet.C. de proba. vbi ponitur, ꝙ si testator in testamento affir-
7 met cum iuramento, an hæredes teneantur ei credere.† Item
c ad doctrinam Bar. ꝙ non sit alicui credendum [c] in præiudiciū tertij.Adde,ꝙ non creditur vulnerato morieti, qui in extremis vitæ dicat se à Titio vulneratū l. si quis in graui. §. 1.ff. ad Syll. & ibi dicit Ang. se semel vidisse de facto,ꝙ à quodam morien te vnus mercator fuerat inculpatus de furto, & tñ repertum
8 fuit ab alio furtum fuisse commissum.† Imò fortius talis assertio vulnerati in extremis constituti non facit etiam indicium ad torturam contra inculpatum, sed solam præsumptionem, quæ est minor indicio.Ita gl.no.pe. in l.mater. C.de calum.per quam Ang.ibi firmat, ꝙ talis assertio vulnerati non facit indicium sufficiens ad torturam, ꝙ multum no. & sequitur Alex. quem omnino vide in cons.14.in 2.volu.inc.ponderatis in the mate narr atis.licèt contrarium teneat ipse Ang.in d l.si quis in
9 graui.§. 1.† Econtra autem exculpatio morituræ vulnerati asserentis qualiter Titius eum non percussit,operatur istum singularissimum effectum, quod licèt contra istū adsint indicia sufficientia ad turturam: tamen non potest torqueri.l.Paulus. §.1.ff.de ope.lib.ita Bald.in l.1.circa fin. C.communia de leg.dicit tamen,ꝙ si constaret de crimine, ꝙ posset puniri per l.2.ad
10 Sylla.†Et ex istis habes confirmationem ad limitationem quā dedi in l.de die.in prin.ff.qui satisd.cog.dum dixi, ꝙ circa media iudicij pariter fauetur actori,sicut reo.dixi,ꝙ fallit in criminalibus.habes confirmationem illius fallentiæ ex prædictis, qa iuculpatio vulnerati non nocet inculpato, etiam quo ad indicium torturæ, & tñ exculpatio vulnerati prodest,ne aliàs indi-
11 cia sufficientia noceant.† Item ad istam doctrinam Bar. ꝙ nō credatur alicui in præiudicium tertij, facit, quia non creditur iudici, qui veniens ad mortem, dicit se tulisse sententiam falsam corruptum pecunia, quia istud esset in præiudicium tertij.s.illius,qui sententiam obtinuit. Ita Bart. in d.l.si quis in graui. §.1. & pulchrè Ang. in cons. 318. aliàs 310. inc. factum tale
12 est,Christophorus. in pen. col.† Et subijcit idē esse in arbitro,
13 cui non creditur si dicat se tulisse falsum laudum,† & idem in electoribus prælati, qui postea dicunt electionem factam simoniacè, quia fuerunt pecunia corrupti: nam eis non creditur.& hoc vltimum allegat tenere Inn. in cap.cum dilectus in
14 glo. in verbo nullam de cle.† Similiter nec creditur testi, qui in extremo vitæ constitutus dicit se falsum testimonium pro pecunia tulisse,fm Bar.in l.generaliter.in fin.& ibi Bal. C.de nō nu.pe.& Bar.in d.l.si quis in graui.§.1. & notabiliter Bal.in Au-
15 th.si dicatur.in 3.col.C.de testib.† Pau.de Cast.in l.Scia.in prin. per illum tex.ff.ad velleia. vbi dicit idē esse in notario, cui non creditur in præiudicium alterius, si in extremo vitæ constitutus dicat se falsum instrumentum fecisse corruptum pecunia partis.alleg.Spe.in tit.de instr.edi.§.instrumentum.ver. sed nun quid. Et in omnibus prædictis personis nihil facit ad eorum credulitatem,ꝙ istud deponant, quando sunt in extremis vitæ
16 constituti,† quia prout dicit Bald.in tit. de pace constantię,in ver.vasalli.el.2.in fin.non omnis, qui moritur, vel est in extremo vitę,est Sanctus Io.Euangelista,licèt receperit corpus Christi:per hoc ei non magis creditur.& sic ex istis habes primā fal-
17 lem ad regulam tex.nostri.¶† Secundo limita,nisi quis credi
d derit homini fide digno.[d] glo. est reputata sin. in l. Titio fundus.in glo.mag.in glo.accrescit.& ibi Bar. no.ff. de cond.& demon.quam gl.ad hoc allegat Alb.Bal.in lec.anti. Ang. & Lud. Rō hic.& Bar in l.non solum.§.morte.circa 16.col.de ope.no. nun.& Bar.qui tñ loquitur in plurali de hominib.fide dignis in l.de pupillo.§ si quis ipsi prætori.in 8.q.in fin.ff.de ope.no.nun. & in l.fin.circa fin.ff.de hær.insti.& Pan in c. cum contingat.in pe.col.per glo.ibi de rescrip.& pro illa glo.in d.l. Titio fundus. facit tex.in l.si res pupillares. in prin. ff.de ad. tut.& in l.si a bo-
18 næ fidei.in prin.ff.de rei vendi.† Et per illam gl. quam ad hoc reputat sin.dicit notabiliter Bal.in l.indicia.C.de rei vend.ꝙ factum notabilis viri adeo inducit iustam credulitatem,ꝙ ex eo causatur iustus titulus sufficiens ad præscriptionem. Ideo si quis audiuit à patre suo, qui erat vir notabilis,qualiter emerat talem fundum, ex hoc causatur iusta credulitas, & sic titulus habilis ad præscribendum.Idem dicit Bart.in l.Celsus.in 2.col. ff.de vsuca.pro emp.d. Ant.de Butr.in c.si diligenti.de præsc.d. Abb.in cons.102.in 1.vol.ꝙ incip. in quæstione inter monasterium,quæ vertitur.in 1.col. Facit glo.& ibi Doct. in c.cura.de
19 iur.pat.† Fortius dicit Gem.in c.de capitulis,per illum tex.10.
c dist.ꝙ quis dicitur pro certo scire,[c] qñ est certificatus ab vno notabili viro, & fide digno.Alleg. ad hoc c. sicut pro certo.de
20 simo. Archi.in c. non sunt in domo.de pœn.dist.1.¶† Item diligenter nota, ꝙ non possunt puniri de falso testes, qui deposuerunt se scire illud, ꝙ audiuerunt ab homine bonæ famæ,& opi.Ita singulariter tenet Pet.de Ancha. in cons.24.inc. visa inquisitione formata contra Philippinum de Mantua.in pe.col quòd valde teneas cordi.Adde etiam,quod dicit gl. in l.si quis præpostera.in gl.fin. 50.dist.quòd excusatur,qui statim non cre
21 didit bono viro.& per glo.in c.innocens.22.q.4.† Tertiò limita quando, quis credidit nuncio solito mitti ad tales causas, excusatur,

ADDITIONES.

a ¶Imputandum est ei.Adde l.cum plures.in §.ferunt meum.ff.loc.c.non solum 11.q.3.c.si quid.86.distin.

b ¶Seu scientia.Adde Ias.in l.si arrogator.col.10.2.no.sup. de adop.latè Ale.li 2.cons.26.incip.viso them. PVRPV.

c ¶Quod non sit alicui credendum. Adde Bal. in l.1.in vlt.col. C.com.de leg.

d ¶Fide digno.Comprobat Fel.in c.super his.col.fin. de accus.Ias.in repe.lasmonendi.col.87.ff.de iureiur. Fel.in c. de quarta.col. 8.de præsc. Soci. cons. 15.col.4.in fin.cum seq.sublimitat dupliciter Fely.in c.cum contingat. col.4 ver.secunda conclusio.de rescrip. PVRPV.

e ¶Quis dicitur pro certo scire. Adde Ant.de Butr. in c.1.de seruti. Idem in c. quoties.de test.idem in c. per inquisitionem.in 5.col. de elec.lo. de Fantu.in c.testes.3. q.9. Ioan. de Imol. in l. in repudianda. ff. de acqui. hæred. Pan. de Cast.in l.si posthumus in. §.fin.ff.de lib.& posthu.

a excusat, dato ꝙ nuncius aufugeret. ª Argumentum, & l. si mea causa. §. fi. ff. commo. quod limita singulariter procedere in specieb. secus in quantitatibus: ideo si sum debitor tuus in 10. ducatis, & tuo nomine veniat famulus solutus mitti petens istos 10. ducatos, & ego ei bona fide numero, si famulus aufugiat, b non sum liberatus. ª Ita no. Bar. vbi dixi in l. si procuratori falso. in 3. q. prin. ff. de condi. ob cau. Pau. de Cast. in d. l. argentum, licèt non alleget Barto. & Ange. in l. si finita. §. si iam fuerint. ff. de a2 dam. infect. ¶ † Quartò limita, qñ conuentum esset inter partes, ꝙ asserenti tale signum, daretur talis res: si quidam tertius hoc intellexisset, & veniret cum illo signo, si ei crederet, excusa c tur. ª l. si quis vxori. §. apud Labeo. & ibi Bar. ff. de fur. expresse Ang. & Lud. Rom. hic, considera tamen diligentius illum tex. q a3 prima fronte vr probare ꝟrium. ¶ †† Quintò limita, qñ esset publica fama. nam excusat eum, qui credulus fuit. tex. est in l. cum quidam. §. quod dicitur ff. de acqu. hære. per quem tex. dicit ibi Bar. ꝙ si ego accusaui aliquem de maleficio, vel denunciaui iudici, de quo erat publica fama, non possum puniri pœna, quæ imponitur proponenti falsas accusationes, & ita dicit Bar. sæpius fuisse de facto obtẽtum. Idẽ vult Bal. in l. fi. C. si seruus aut lib. lib. 10. vbi limitat, & in l. miles §. miles. ff. de adult. & in l. fi. in 1. no. per illum tex. ff. de hær. insti. Bal. in c. qñ ꝟ falsam. in 18. col. de proba. Duas alias fallentias ponit hic Ange. vide per te. a4 † Adde tamen, ꝙ licèt nimia credulitas non excuset à culpa, nisi in d. casibus, tamen excusat à dolo, à quo quælibet causa etiam iniusta excusat, vt per gl. in l. vnica §. fi. in gl. mag. in fi. ff. si quis ius dicen. non obtẽ. vbi dixi, & retuli dictũ Ang. ꝙ etiam fatua credulitas excusat à dolo, vide tamen tex. in c. inquisitioni. a5 cum gl. in verbo leui. de senten. excom. † Quid autem èconira, si fuit nimis incredulus asserenti sibi verum? ponit Cy. in l. si fundum. C. de rei vend. Bar. in l. non solum. §. morte. in secunda, & tertia specie protestationis ff. de oper. nou. nun. Facit, quod ha- a6 betur in l. si quis inficiatus. ff. depos. ¶ †† Vltimò not. ex ver. si reus, ꝙ ei, qui habet exceptionem, non prouidetur de actione. Facit l. 1. §. si debitori. ff. vt in poss. lega. Intellige quando talis est extraordinaria, & in subsidium reperta, ita loquitur tex. hic, & in l 1. §. fi ff. de do. Secus si esset actio ordinaria. l. metũ. §. sed ꝙ prætor. ff. quod met. causa, & regula cui damus. ff. de reg. iur. & l. 1. §. quod ait. ff. de superfi. & ita intellige tex. in l. quod mihi. ff. de lib. leg. de quo gl. opponit, & non soluit: & ista solutio plus placet, quàm solutio Bar. & Doct. hic.

ADDITIONES.

a ¶ Aufugeret. Limitat Lup. in c. per vestras. col. 34. de don. inter vir. Declara, vt per Suarez. lib. com. opi. verb. furtum. PANCIR.

b ¶ Liberatus. Facit Bal. lib. 5. cons. 222. Franci. Pet. Girardi sing. 87. no. ꝙ si quis dixerit. PVRPV.

c ¶ Excusatur. Barb. lib. 4. cons. 77. illud ꝙ prælato. col. 3. vide latè Baueri. in §. præsenti. col 4. Inslit. de testa. PVRPV.

SVMMARIVM

1 *Seruus, quando committit quid illicitum sciente domino, tenetur dominus insolidum.*
2 *Sicut ex delicto serui datur aliquando actio contra dominum in totum, aliquando noxaliter tantum: ita aliquando datur exceptio præcisa, aliquando noxaliter tantum.*
3 *Testator quando legat alicui rem alienam, quam possidebat vt suam, non debetur legatario, nisi vsucapio compleatur per hæredem.*

§. Si plures. Hæc actio ex parte eius cui cõpetit datur ad interesse: ideo si sunt plures impedientes, licèt quilibet teneatur insolidum, tñ vno soluente cẽteri liberantur, cùm cesset interesse. hoc primò: & istud declaraui in l. si quis id, quod. ff. de iur. om. iud. vbi posui rõnem. Item actio ex hoc edicto oritur ex delicto serui, ideo noxaliter ꝟ dominum competit. hoc scdò: & istud declaraui in l. 1. in prin. in ver. serui. ff. ne quis eum qui. Item ista actio ex parte eius, ꝟ quẽ competit, dr penalis: quia datur ꝟ cum cui nihil adest. ideo nõ datur vltra annum: nec ꝟ heredem, nisi quatenus ad eum peruenerit. hoc tertio. Ex parte aũt eius cui competit actiuè, cùm sit persequutoria interesse, & sic non competat ad vindictam, transit ad hẽdes, & istud declaraui in l. pe. §. 1. ꝟ. ne quis eum qui. Et ex impedimento per seruum præstito dño sciente, cõpetit exceptio præcisa ꝟ dñm, aliàs noxaliter tñ. h. d. cum l. seq. ¶ In ista l. si actoris. format Bar. oppositionem, & solu. vt ꝑ eum, & malè: quia præsupponit, ꝙ dño ignorante non detur exceptio 1 ꝟ dñm, quod est falsum, & ꝟ istum tex. † Vera solutio, & verus intellectus est, ꝙ qñ seruus committit quid illicitum sciente dño, tenetur dñs insolidum. Si aũt eo ignorante, dñs tenetur noxaliter tñ: quia non ꝑcisè cogitur soluere estimationem dãni l. 2. ff. de noxa. Qñ ergo seruus impediuit vocatum in ius, fecit actum illicitũ. vñ si fecit dño sciente, & non prohibente ꝙpetit exceptio præcisa ꝟ dñm, sicut si dñs fecisset. Ita loquitur prin. huius legis: si aũt impediuit dño ignorante: tunc non competit exceptio præcisa sed noxaliter, quia dando illum seruum pro noxa in reliquo, non obstabit exceptio dño. ita loquitur secunda pars tex. & sic apparet, ꝙ omni casu competit exceptio: & sic 2 cessat oppositio Bar & sic habes, † ꝙ sicut ex delicto serui datur aliqñ actio ꝟ dñm in totum, aliqñ noxaliter tñ. d. l. 2. ff. de noxa. ita aliqñ datur exceptio præcisa: aliqñ noxaliter tñ. text. est hic notab. qui facile non reperitur alibi ſm Bald & Ange. hic. ¶ Capio gl. in ver. non lucretur, q̃ diuide in duas partes. In prima ad declarationem tex. ponit triplex exẽplum. In 2. quæ est ibi. item ei quod hic dicit. glo. opponit ꝟ tex. & bene soluit. 3 † Ex primo exemplo nota, ꝙ qñ testõr legat alicui rem alienã, quam possidebat vt suam. & sic vsucapiebat, non debetur legatario, nisi vsucapio compleatur per hr̃dem: sed ea cõpleta indistinctè debetur legatario. Et ex hoc collige notabilem limitationem ad regulam l. cum alienam. C. de leg. vt non procedat, qñ testator legat rem alienam, quam ipse, vel hæres suus præscribebat: quia completa præscriptione indistinctè debetur legatario, quod est perpetuò tenẽdum menti, ſm Ang. & Pau. de Cast. hic. ¶ In vltima parte gl. respondet melius ꝙ ibi est speciale in causa dam. infect. ſm gl & Doct. in d. l. si quis missum. §. actio. sicut sunt multa alia specialia.

SVMMARIVM

1 *Facto tertij si quis impediatur, si tertius non est soluendo, habetur regressus contra principalem debitorem.*
2 *Consulens delictum committi, tenetur, si delinquens non est soluendo.*
3 *Interruptio præscriptionis, & perpetuatio differunt.*
4 *Citatio sola nuncij, quamuis interrumpat præscriptionem, tamen sola denunciatio extraiudicialis facta per partem parti non interrumpit præscriptionem, & nu. 7. & 9.*
5 *Præscriptio 30. an. an sit merè odiosa.*
6 *Præscriptio decennalis inducta per statutum, succedit loco præscriptionis 30. an. & sapit eius naturam.*
8 *Libertas contra seruitutes rusticas præscribitur 10. an. absq; aliquo facto præscribentis, & sine titulo, & eius bona fide.*
10 *Præscriptio quædam est merè fauorabilis. s. in vsucapione triennij, & quædam mixta. nu. 11.*
12 *Præscriptio an interrumpatur per exceptionem, & citationem.*
13 *Citatio sola sufficit ad hoc, vt actio ex delictis efficiatur transitoria ad hæredes.*
14 *Reus quando vadit per subterfugia, ne lis contestetur, tunc habetur pro contestata.*
15 *Dominium directum per præscriptionem est quæsitum.*

LEX III.

EX hoc edicto. Si impeditus venire tpe liberetur, ꝟ impedientem actio dat, si est soluendo, aliàs in pristinum debitorem actio restituitur. h. d. & est bona, & 1 fortis lex ſm Bar. ¶ †† No in ver. planè, ꝙ qñ quis impeditur facto tertij, si tertius non est soluendo, habetur regressus ꝟ principalem debitorẽ: & hoc in subsidium. ª Limita nisi ille dolum a participasset, tunc potest principaliter conueniri, dato ꝙ impediens sit soluendo. gl. est in l. sed eximendi. in prin. in ver. amittetur. ſ. ne quis eum qui. Pau. de Cast. & alij Mod. hic. Nunquid autem iste tex. loquens qñ commodum peruenit ad aliquẽ ex cã lucratiua procedat, qñ peruenisset ex cã onerosa, ponit latè 2 Ale. hic dic, vt hic per eũ. ¶ †† Item ꝑ istũ tex. dicit Inn. in c. quærelam. de elec. in gl. sua, quæ inci. dr autem qs, & sequit̃ simpliciter Ange. hic, ꝙ licèt regulariter nemo ex ꝟsilio teneat, vt in regula nullus ex consilio. ff. de reg. iur. & l. 2. §. fi. ff. manda. tñ ꝟsulens delictum ꝟmitti tenetur, qñ delinquens non est soluendo. tex. est hic notabilis. ¶ In glo. in ver. acquirat. ibi, sed non ne perpetuata est, & ibi, non perpetuabat̃ per executorẽ gl. ineptè 3 loquit̃ de perpetuatione † Vñ scias, ꝙ aliud est interruptio præscriptionis, & aliud perpetuatio: nã interruptio est dissolutio, & impedimentum preteri. ceptæ, & eius effectus est, ꝙ ꝑscriptio inchoata rumpitur, & tollitur: & si iste vult de nouo præscribere, tãto tempore debet præscribere sicut antea. d. l. sicut, in prin. & ista multipliciter fit, vt per Bar. & alios hic. ppetuatio est, qñ mediãte litis ꝟtest. actio, quę prius erat minoris tpis, perpetuat ad 30. an. & sic ppetuare est ꝓducere, seu prolongare vitã actionis vsq; ad 30. ann. & de ea est tex. in l. fi. in prin. C. de ꝑscr. long. tẽp. & in l. vnica, in ver. exceptio. C. de ann. exce. & tex. magistralis in c. placuit. el 2. in §. qđ si naturalem, cũ gl. in ver. requisierit. 16. q. 1. materia ergo gl. est de interruptione ꝑscriptionis. Et de ista debuit loqui gl. quæ intendit opponere ꝟ tex ꝙ non potuerit causari preſcriptio, ex quo ꝑ solã citationẽ fuit interrupta, dato

ADDITIO.

a ¶ In subsidium. Præpositi. in ca. ex ratione. de appel. col. 8. PVRPV.

dato ꝙ reus citatus nō venerit ad iudicium.gl.ponit 3.sol.Pri-
4 ma diuinat.Sed a est vera in se.Ex † qua no.ꝙ in calib.sola cita
tio nuncij interrumpit præscriptionem, tñ sola denūciatio ex-
traiudicialis facta per partem parti,quæ alias constituit in mo-
ra,non interrumpit præscriptionem,vt dicam.ĵ.in 1.fal.Tertia
sol.gl.pōt esse vera,declarando,vt hic per Bar. facientem qua-
tuos species præscriptionum.Pro intelligentia ergo,& vera so-
lutione ꝫrij,glo.facit quatuor species præscriptionum, vt per
Bar.hic,& in l.2.§.fi.de vsuca pro emp.& in l.in omnib.ff.de di-
ver.& temp.præscr.per Cano.in c.illud. de præscr. & istæ qua-
tuor species ſm Bar.,ꝓbantur in l.fi.§.1.vbi et Bar.C.de edic.di-
ni.Adri.tol.sed est tex.expressior in d.c placuit.§.potest.Et si ꝫ-
sideras totam doctri. Bar. vno verbo rñdetur ad ꝫrium glo. ꝙ
nulla præscriptio interrumpitur per solam citationem,nisi ꝑ-
scrip. 30.ann. Ratio , quia cùm talis præscriptio currat ex sola
negligentia non petentis, absq; tit. & bona fide alterius: & ꝓꝓ
hoc censetur odiosa:quàm primum ergo mittitur nuncius cess
sat negligentia , & præscriptio interrumpitur : sed de tali præ-
scriptione non potest loqui ista lex:quia præscr.30.ann.de iure
fforum erat incognita.gl.in l.qui occidit.ff.ad l.Aquil.Oportet
ergo,ꝙ text. loquatur de alia præscriptione. si de alia,nulla alia
interrumpitur citra lit. contest. ergo sola citatio non sufficit,
5 ergo cessat obiectum gl.¶† Circa 1.speciem, inquantum Bar.
vult,ꝙ præscri. 30.ann.fit merè odiosa.adde, ꝙ fallit in feudis,
vbi cēsetur fauorabilis,ita tenet singulariter Bal.in c.1.§. si quis
de manso.in 3.col.de contro.inueiti.Idem dum Bar.concludit
& est vera regula,ꝙ præscr.30.ann.per solam citationem inter-
rumpitur.l.cum notissimi.in prin. C.de prescr.30.ann. extende
istam regulam 7.modis.Primò,ꝙ per productionem instri fa-
ctam contra petentem in iudicio ita interrumpit præscriptio,
sicut per citationem:ita tenet Bal.reputans no.dignum in l.1.s̄.
de in ius voc.& in l.1.C.qñ libel.prin.datus.Et ratio est,quia tñ
operatur presentia in iudicio, quantum citatio,vt dixi in l. 1.s̄.
de in ius voc Secundò extende,qñ extaret statutum, vt est per
totam Italiam,ꝙ si creditor steterit per 10.ann. ꝙ non petierit
creditum, amplius non audiatur:nam cùm ista præscriptio in-
ducatur sola negligentia creditoris non petētis absq; facto de-
bitoris, per consequens censetur merè odiosa : & sic per solam
citationem interrumpit.ita tenet Bar. & Ang.in l.2.§.si rem.ff.
de vsuca pro emp.Bar.in d l.in omnib.Bal. notabiliter in addi.
Spec.in tit.de appel.in ver.quæstio talis est.Do. Abb. in c.illud.
6 de præscri.† Hoc etiam patet, quia præscriptio decennalis [a] in-
a ducta per statutum,succedit loco præscr.30. ann. & ideo sapit
eius naturam:quia vbi de iure communi non præscribitur nisi
30.ann.spatio creditum: quia ibi non potest cadere possessio ,
& titulus,& bona fides quæ omnia copulatiuè requiruntur in
præscr.10.vel 20.an.vt declarat Bal in l.Celsus.ff. de vsuca.sta-
tutum abbreuiat,vt decennio præscribatur,ſm Bal. in l.fi. C.de
temp.in integr.resti.petend.& in l.in ꝫctibus,in prin. C.de non
num.pecu.ita teneas,quicquid teneat Imo.in d.l. 2. §.si rem,&
in d. c. illud. ¶Tertiò extende,etiam si sit vnica citatio, & non
peremptoria: dummodo sit legitimè facta ſm Ange. in l.ad
peremptorium.ff.de iudi.Ioan.And. & Cano. in c.proposuisti.
de foro compet.& in c.licèt. de offi.deleg.& in c.venerabilis,&
in c.cum plures eod.titu.in 6.Oldr.Lau.in consi.253.¶ Quartò
extende etiam si fiat à iudice incompetenti:quando competē-
tis iudicis copia haberi non potest ſm Ang. in l. si vacantia. C.
de bon.vac.lib. 10. Facit l. vbi absunt,cum si.ff.de tut.& cura.
da.ab his. ¶Quintò extende , ꝙ sola citatio interrumpit talem
præscriptionem, etiam si postea non sequatur alia petitio , ſm
Bal.in addit.Spec.in tit.de execu.in ver.præscriptio,contra Spe.
ibi in ver.sed nunquid hic.¶Sextò extende, ꝙ talis interruptio
potest fieri etiam per filium fam.sine consensu patris, quando
sola citatio sufficit:non qñ requiritur litis contestatio, ſm Bal.
in l.1.in 2.col.C.qui admi.& in l.fi.§.necessitate.C. de bon.quæ
lib.¶Septimò extende, quando colonus conuentus denunciat
domino iudicis authoritate: quia ita interrumpit præscriptio-
nem , ac si nuncius publicus denunciasset,vbi sufficit sola cita-
tio ad interrumpendū prescriptionem. secus vbi requireretur
litis contest.Ita tenet notabiliter Bald.in l.2.in pen.col. C.vbi in
rem actio D. Abb.in c.illud.de præscrip.& plenius in c.qñ fre-
quenter.§. ꝙ si super,vbi text.glo.& Docto.vt lite non contest.
Limita istam conclusionem. primo non hīe locum in denun-
ciatione extraiudiciali,per quā non interrumpitur prescriptio,
tex.est in l.si alienatu,& ibi gl.& Bar.ff.de vsuca.pro empto.&
gl.hic in sexta solutione, nisi in casu.l.vt perfectius. C. de anna.
exceptio.¶Secundò limita,qñ actor qui fecit citari reum,non
comparuit in termino,nam talis citatio circunducitur , & ha-
betur pro non facta:& sic præscriptionem nō interrumpit. l.&
post edictum.§.1.& ibi no.Bal.ff.de iudi & Bal.hic,& aliis locis,
prout dixi in rub.s̄.de in ius voc. Et ex hoc vī posse inferri , ꝙ
si in isto tex.fuisset actor impeditus venire,sicut fuit reus,certe
in isto casu non habuisset locum interruptio præscriptionis ꝓ
solam citationem,quia fuisset circunducta.¶ Tertiò limita,qñ
citatio est specialis ad illam cām,non si sit generalis ad rñden-
dum in iure:quia ꝙis illa citatio generalis valeat,tñ non inter-
rumpit præscriptionem.Ita dicit no.Bar.in l.fi. C. de anna.exce-
Bal.in addi.Spec.in titu.de appel. in ver. quæstio talis est. Oldr.
Lau.in cons.253.¶Quartò limita in ciuili non in causa criminali,ſm Bal.hic & in addi.Spec.in tit.de cita.in ver.not.ꝙ in cri
minali,& in l.1.C.qñ lib.prin.da.de quo vide per Bar. in l.mari-
ti.§.quinquennium. ff. de adult. & in l.naturaliter. ff.de vsucap.
¶Quintò limita,qñ de ipsa citatione facta est per nuncium re-
latio iudici , vel in actis:aliàs secus per ea , quæ volunt Petr. de
Ancha.& alij in cle.2.vt lit.penden. & in specie Do. Alex.hic.
¶Sexto limita in citatione nulla,quæ non interrumpit præscri
ptionem.l.si pater.cum gl.& ibi Bal.C.ne de ista. defunct. Lud.
Rom.hic,puta quia facta die feriata,ſm Pau. de Cast.in l.1.§.
1.ff.de fer.vel facta sine commissione iudicis. Bart. in l.1.per il-
lum tex.C.de iur.do.impe.& plenius in l. neminem, vbi alij.C.
de exhi.reis,& in l.si finita.§.Iulia.vbi omnes. ff.de dam.infect.
Can.in c. 1.de iudi.sicut in simili de libel.inepto dicit Bart.in l.
accusaturus,per illum tex.ff.de accu. Bal.in l. nec quicq̄ §. 1.ff.
de offi.procon.& leg.Facit quod dicam. ĵ.de lite contest.¶Ista
limitatio in tñ procedit , ꝙ etiam si citatus compareret, certè
comparitio subsequens citationi nullę adhuc non interrumpe
ret præscriptionem, ſm Bal.in l.1.§.1.per gl.ibi.ff.de fer sed Bal.
est corruptus,cùm gl.ibi dicat ꝫrium, & dictum Doctoris de-
beat intelligi ſm l.quam allegat.Bar.in l.solum.§.si liberationis
verba.ff.de lib.leg.de quo ēt per Bald.in Auth.si omnes.C.si vt
se ab hær.absti. & in Authen.offeratur.C.de litis contesta.¶Se-
ptimò limita prædictam regulam, vt procedat in citatione ve
bali,secus est in citatione reali per capturā personę,illa non in-
terrumpit præscriptionem, ita tenet singulariter Bald. in addi.
Spec.in tit.de citatio in vlt.col.Motus,quia non meminit se le-
gisse,ꝙ citatio realis interrumpat præscriptionem. Ista limita-
tio vī mihi dura,cùm efficacior sit citatio realis , q̄ verbalis,vt
dixi in l.2.post gl.s̄.de iur.omn.iud.Item,quia ratio Bar.& Do-
cto.hic quare interrumpatur præscr.30.ann. per citationē ver-
balem est , quia cessat negligentia. Ista ratio fortius militat in-
7 terueniente reali citatione.¶† Circa tñ istam primam speciem
præscriptionis,inquantum concludunt Bar.& Doct.ꝙ prescri-
ptio,quæ currit sola negligentia creditoris non petentis, inter-
8 rumpatur per solam citationem,seu missionem nuncij,† in ꝫ-
rium fortiter vī obstare.Nam libertas ꝫ seruitutes rusticas pre
scribitur 10.ann.absq; aliquo facto præscribentis,& sine titulo,
& eius bona fide ex sola negligentia non vtentis, secus est in
seruitutibus vrbanis,quia nobiliores sunt. de vtroq; est tex.in l.
hæc autem iura,vbi gl.& Bar.ff.de serui.vrb præd.& in l sequi-
tur .§.si viam,vbi etiam Bart. ff. de vsuca.& tñ talis præscripto
non interruntpitur per solam citationem. l. ait prætor.§ fin.i
ver.s̄.scriptis,& ibi gl.in illo verbo.ff.ex quib.cau.maior. Istam
dīam mouet Imo.in l.2.§.si rem. ff.pro emp. & pro hoc dicit,
ꝙ doctrina Bar.solùm habet locum in præscr.30. ann.quæ be-
ne interrumpitur sola citatione:secus in prescriptione minoris
tpis,& non assignat rōnem diuersitatis. Sed tu rñde melius, ꝙ
fundamentum Imo.non est verum,dum præsupponit, ꝙ præ
scriptio ꝫ seruitutes rusticas procēdens sola negligentia non
vtentis,non interrumpatur per solam citationem nam si hoc
esset verum,corrueret doctrina Bar.& Doct. sed est falsum,&
d.l.ait prætor.§.fin.nihil facit: quia dato ꝙ loquatur de præscri
ptione ꝫ seruitutem,vt ibi dicit gl. non tñ loquitur de seruitu-
te rustica. Intelligitur ergo in seruitute vrbana , & nihil obsta-
9 bit.† Item pro alia limitatione prædictorum , adde,ꝙ sola de-
nunciatio interrumpit præscriptionem,qñ fit ab eo,cui crede-
re debuit,licèt aliàs non fieret interruptio.ita tenet D. Anto.de
10 But.in c.fi.de præscr.& ibi D.Abb.in 13.col.3.q.¶† Circa secū-
dam speciem præscriptionis,quæ est merè fauorabilis,scilicet,
in vsucapione trienn̄ij , verum est ꝙ non interrumpitur etiam
per litis contestationem, quin pendente lite finiatur vsucapio
sed si postea feratur sñia contra eum , tenetur rem restituere,
non obstante vsucapione.l.si post acceptum,vbi Bart.& Doct.
ff.de rei vend.& tex.expressior in l.2.§.fi. & ibi Bart.ff.de vsuca
pro emp.Bal.in l.1.ad fi. C.de vsuca.transfor.in l.nec bona.C.de
præscr.long.temp.vide tamen tex.in l.Iulia.§. quantum.ver.ꝓ
11 inde. ff.ad exhiben. ¶† In tertia specie præscriptionis mixtæ,&
sic 10.vel 20.ann.conclusio Barto.& Doct.est,ꝙ interrumpitur
per litis contest. Extende non solùm qñ litis contesta. est facta
coram

ADDITIO.

a ¶Præscriptio decennalis. Adde Ange.in l.1.in §.si rem. ff.pro emp.Ange.in
sicut.C.de præscrip.30.ann.

coram iudice ordinario, sed ēt si sit facta coram arbitro, quia coram eo litis contest. inducit interruptionem prescriptionis, & perpetuationem actionis: sicut coram ordinario. l. cum antea. ver. licèt non ignoramus, & ibi Bar. & alij. C. de arb. Et est ratio, quia arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum. l. 1. ff. de arbit. ¶ Limita istam conclusionem, p ita demum litis contest. interrumpit præscriptionem, qñ facta est animo, & intentione procedendi in lite vsq; ad fi. dato, p postea per casus fortuitos actor fuit impeditus, tunc illa bene interrumpit p̄scriptionē, secus si quis simpliciter litem contestaretur: & postea non procederet vlterius. gl. est in c. placuit. in §. quod si per naturalem, in ver. interrupta. 16 q. 3. & ibi gl. alleg. text. qui ita vī sonare in l. fi. C. de prescr. 30 an. & illam gl. sequitur, & reputat sing. Lu. Ro. hic, & in l. si vero. §. de viro. in 24. fal. ff. fol. matr. & pro ea alleg. tex. in simili in l. nam & si parentib. §. 1. ff. de inoff. test. Sed mirā dum est, p non viderit gl. ordinariam in d. l. fi. in gl. C. de præsc. 30. ann. vbi gl. dicit p ista fuit opi. Aldrici gl. antiqui. sed p omnes alij dixerunt p̄rium, vt ibi per gl. Sed̄o limita, qñ talis contest. esset facta coram arbitratore: quia etiam eius laudum non interrumpit prescriptionem. Ita no. tenet Old. Lau. in cōs. 176. quod inc. factum tale est, in vertice cuiusdam montis, quem refert, & sequitur Bar. in l. cum antea. in pen. col. C. de arb. Idem tenet Io. And. in addi. Spe. in tit. de lite contest. in §. effectus. D. Abb. in c. illud. de prescri. Et est ratio, q̄a arbitramentum nō est iudicium, sed est quædam transactio. gl. in §. si verò contigerit. in Auth. vt diff. iud. Bar. & Docto. in Auth. si vero contigerit. cū si. C. de iud ¶ Tertiò limita, qñ talis contestatio esset facta corā iudice incompetenti, vel non suo. gl. est in d. c. placuit. §. quod si per naturalem, in ver. interrupta. gl. in c. ex tuarum. de priui. & in c. vt debitus. de appel. & in c. illud, vbi Docto. de præscri. Spe. in ti. de lite contest. §. fi. sicut etiam non interrumpitur prescriptio p processum nullum, fm Bal. in Auth. offeratur. C. de lit. contest. & in l. 2. in 1. col. C. de fruc. & li. expen. Pau. de Cast. in cons. 299. Facit quod dixi. s̄. de cita. nulla. ¶ Quartò limita doctrinam Bart. non procedere de iure Cano. vbi omnis præscriptio interrumpitur per solam citationem, quæ causat malam fidem, quæ mala fides de iure Cano. semper impedit: vt in regula possessor malefidei, de reg. iur. in 6. idem tenet Bal. in l. 2. in 2. col. C. de ser. & aqua. & in l. cum notissimi. §. imò. C. de p̄sc. 30. vel 40. ann. Io. de Imo. in c. fi. de prescr. Adde Bar. in l. cum p̄tor. ff. de pub. & in l. sed si lege. ff. de pet. hēr. in §. de eo. & in l. si
2 alienam. ff. de vsuc. pro emp. ¶† In quarta specie præscriptionis dic, vt dixi in l. 1. C. qñ lib. prin. da. Et an per exceptionem, & citationem super eis interrumpatur prescriptio, vide quod no.
3 Bal. in c. dilectus. in pen. col. de ord. cog. † Successuè inquantū Bar. ībidem ad l. constitutionib. ff. de act. & obl. alleg. in gl. tenet illam solutionem gl. p ibi bene sola citatio sufficit ad hoc, vt actio ex delictis efficiatur transitoria ad heredes, non tñ per hoc sequitur p sola citatio prescriptionem interrumpat. Idem tenet Iac. But. & Bal. hic. & gl. in d. l. constitutionib. & Ang. in l. 2. §. si rem. ff. de vsuca. pro emp. Sed in hoc malè dicunt, quia imò requiritur litis cōtest. ad hoc vt actio ex delictis efficiatur transitoria ad hīdes. tex. est planus in l. vnica. C. ne ex delic. defun. in l. 1. ff. de priua. delic. l. si cum §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. Vñ respondeas melius dando pulchrum, & verum intellectum ad illum tex. dum dicit, quasi lite cōtest. quem ponit Io.
4 Fab. in §. pœnales, insti. de perpe. & temp. act † Nam debes scire, p quando stat per reum, qui vadit per subterfugia, ne lis cōtestetur, habetur pro contesta. tex. notab. in l. si eum §. qui iniuriarum. in fi. ff. si quis cautio. & ibi Bal. in 6. no. ad hoc not. & dicit p istud non reperitur alibi. Et idem Bal. in l. more. C. de rei vend. & sequuntur Pau. de Cast. & Mod. in d. §. qui iniuriarum, & Bar. quamus non fuerit recordatus de illo tex. in l. 1. in prin. in vlt. col. ff. de priua. deli. Cy. post antiquos in l. sicut. C. de prescr. 30. ann. Et istud est, quod propriè vult dicere text. ibi quasi lite contest. Materiam autem de perpetuatione actionis, & quomodo intelligi debeat, dixi in l. nam & postea. §. 1. de iureiur.
5 ¶† Gl. in verb. actionem. vtraq; opi. fm Doct. potest esse vera, nam per præscriptionem quæsitum est directū dīnium, vt est in prescriptione triennali mobilium, tunc quia directa est ipso iure sublata datur vtilis, sed si per prescriptionem solùm est quæsitum vtile dīnium, vt est in prescriptione 10. vel 20. an. vt no. in Auth. nisi triennalis. C. de bon. mater. & in l. in traditionib. C. de pact. vel solùm quæsita exceptio, vt in prescrip. 30. ann. d. l. sicut, in princ. & tunc quia directum dominium non est sublatum, competit directa actio. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Dolus cum dolo compensatur.*
2 *Si agis contra me calumniosam litem, licitum est mihi calumnijs, & malitijs me defendere.*
3 *An in pari causa reus sit absoluendus, & nu. 4.*
5 *Quem non soluisse gabellam probatur per inspectionem librorum communis.*

§. Sed & si stipulator.

Si tam actor, quā reus fuerunt impediti in iudicio sistere, cuilibet eorum datur actio ℈ impediē, tem ad interesse suum. Si autem ambo litigantes inuicē se im-
1 pediant, dolus cum dolo compensatur. h. d. vsq; ad §. fi. ¶† No.
a illam regulam, p dolus cum dolo [a] compensatur. cōcor. sunt in gl. habetur in l. viro atq; vxore, & in l. cum mulier. ff. fol. mat.
2 per Can. in c. intelleximus. de adulte. † Hinc est, p si agis ℈ me [b]
b calumniosam litem, licitum est mihi cauillationibus, & malitijs me defendere. Ita dicit gl. in c. cupientes. in prin. in versi. malignantium. de elec. in 6. Facit tex. in l. cum pater. §. Titio. in fi. ff. de leg. 2. in ver. nec videbitur dolo feciſſe, cum fraudem excluserit. Intellige tamen, dummodo falsa probatio nō immisceatur, vt in pulchro casu no. limitat Bar. in rub. C. de fide instr. in
3 8. col. in prin. in ver. incidenter etiam quæro. † Istum text. inducit Bart. ad statutum de gabella, si nec emptor nec venditor soluerit, p vnus non poterit alteri obijcere, sed p dolus cum dolo compensetur. Cum limitatione tamen qñ statutum redderet ℈ctum ipso iure nullum, quia tūc si actor permitteret examinationem fieri super gabella non soluta, iudex ex officio deberet reū absoluere: q̄uis pars nihil possit opponere, per illud quod habetur in l. vbi pactum C. de transa. Sed qñ statutum solum disponeret, p non soluens gabellam, non audiretur: tunc fieret hinc inde compensatio doli, ex quo neuter eorum gabellam solueret, & actor obtineret. Idem sequitur Ang. hic. Raph. Fulg. reprobat: quia data paritate doli in non soluenda gabella, non est verum, p actor debeat obtinere, vt dicit Bar. imò reus, per l. apud Celsum §. aduersus ff. de excep. do. & quia in pari conditione doli melior debet esse conditio rei. l. 2. ff. de condi. ob turp. cau. Ita etiam videtur tenere Bar. qui reputatur sibi ℈rius in l. cum mulier. in vlt. col. ff. solut. matrim. quem sequunt D. Ant. & D. Abb. in c. dilecti. ad fi. de exce. ¶ Tu omissis verbis Mod. hic, & ibi. aduerte, p in pari causa verum est, p reus debet absolui, & in hoc bene loquitur Raph & Barto. in d. l. cum mulier. sed in casu Bar. hic, ille qui agit tractabat de damno, vt declarabo nunc. Reus autem tractabat de lucro: & ideo facta inuicem compensatione, cùm neuter gabellam soluerit, actor obtinebit. Nam considera, p Bar. generaliter dixit, quando nec emptor, nec venditor soluit gabellam, p vnus contra alterum non potest obijcere. Ista verba Bar. generalia possunt exemplificari, quando venditor agit, vel qñ agit emptor. ¶† Primò exē
4 plifica sic. Pone, p venditor tradidit rem vēditam, & pretium non recepit, vnde ipse venditor agebat actione ex vendito ℈ emptorem ad pretium: Emptor excipiebat, p contractus est nullus ex forma statuti, quia gabellam non soluit, & sic non poterat agere ex contractu. Venditor replicabat, p ēt ipse non soluerat: certè neuter potest obijcere, quia dolus cum dolo cō pensatur: & actor obtinebit, quia tractat de damno, cùm rem venditam tradiderit, & pretium non habuerit, cùm etiā actor tractet de damno, reus de lucro, ideo debet actor obtinere. Similiter potes exēplificare ex parte emptoris. Pone, p emptor soluit prætium rei venditæ, ipsa res non est sibi tradita. vñ emptor agit actione ex empto, vt res sibi tradatur; Venditor excipit, p ℈ctus est nullus, quia gabella non est soluta, & sic ex ℈ctu nullo non potest agere. Replicat emptor, p ēt ipse non soluit gabellam; isto casu, quia actor tractat de damno, quia pretiū soluit, debet obtinere ℈ reum, qui aliàs tractaret de lucro, cùm haberet rem, & pretium. In istis terminis propriè loquit Bar. hic, sed qñ neuter tractaret de damno, puta quia venditor tradidisset rem, & pretium recepisset: postea vellet vendicare rem, quia contractus esset nullus propter gabellam non solutam: cùm ēt ipse nō soluerit: tunc in ista pari causa melior est conditio rei conuenti, quia reus debet absolui, & in istis terminis propriè loquitur Bar. in d. l. cū mulier, & isto casu p̄priè p̄cedit fundamentū Raph. hic. Pro ista dist. adde bo. tex. in l. senatus. in ver. planè. ff. de ℈hen. emp. quē allegat Bald. in l. acceptā.
5 in 22. q. C. de vsu. † Contra decisionem Bar. hic moueo dubitationem, inquantū Bar. dicit, p actor debet esse cautus opposita replicatione, ne patiat examinationem fieri, p gabella non sit soluta, vt hic p eum. Nam vī, p examinatio non sit necessaria: imò p istud statim pateat per inspectionē librorū cōis: nā quē non

ADDITIONES.

a ¶ Dolus cum dolo. Adde l. si duo. ff. de dolo. l. damni. §. 1. ff. de dam. inf. Doct. in ca. sicut. de iureiu.
b ¶ Agis contra me. Adde Io. de Imo. in l. si is quis reus. in 45. col. ff. de verb. ob

non ſoluiſſe gabellam, probatur per inſpectionem librorum communis,ſi in eo non reperiatur ſcriptus. l. fi. vbi Bart.& alij notant.C.ſi cer.pet.Bal.in c.tertio loco.de proba.& in l.ſi teſtamento. C. de teſt. manu. plenius Moder.in l. Titiæ textores.in prin.ff.de leg.1.abſq; ergo alia examinatione ſtatim probatur non eſſe ſolutam gabellam per ſolam inſpectionem librorum communis,quam actor nullo modo poteſt impedire.Cogita ſuper hoc. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Stipulans minorem ſummam à fideiuſſore,quàm ſit verum intereſſe,ſibi non præiudicat.*
3 *Promiſſio certæ quantitatis facta ſi aliquid fiat, cenſetur appoſita loco pœnæ non reſpectu intereſſe.*

§.Si à fideiuſſore. Hæc actio competit ad totale intereſſe:quis in ſtipulatione fideiuſſoris minus ſit deductum. h.d. ¶† Nota,q̃ licèt quis ſtipuletur minorem ſummam à fideiuſſore, quàm ſit verum intereſſe,ſibi non præiudicat,vt hic, ſicut nec apponendo minorem pœnam.l.apud Celſum.§. item quæritur primo. ff.de excep.doli,& l.prædia. ff.de act. empt. ſicut nec accipiendo pignus minoris valoris.l. creditor,qui nõ idoneum.ff.ſi cer. pet.¶†Secundò iſtum tex.pro ſingulari ſubtiliter no.d.Fran.de Are.in l.continuus.§. cum quis.in 3.& 4.col.ff.de verb.obl.q̃ regulam Doct.quæ habet, q̃ promiſſio certæ quantitatis facta,ſi aliquid fiat,cenſetur appoſita loco pœnæ, & non reſpectu intereſſe.Iſtam regulam tradit Io.And.in c.bona fides. de depoſito.Referunt,& ſequuntur Imo.& Mod.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri.cum concor.ff.de verb.ob hic videtur tex. in oppoſitum. Nam dicit hic tex.q̃ dubium faciebat,quia fideiuſſor promiſerat quinquaginta, vnde videbatur, q̃ plus peti non poſſet ab eximente,quaſi confeſſus tñ eſſet ſuum intereſſe, & non plus, ergo promiſſio certæ quantitatis ſi reus ſiſtat, cenſetur appoſita reſpectu intereſſe,& non loco pœnæ.Si enim fuiſſet appoſita loco pœnæ,certè vna fuiſſet dubitatio in hoc text.cùm in pœnis non attendatur intereſſe.Sed nõde planius vltra eum,q̃ glo. hic tenet,q̃ iſta promiſſio ſit pœna,& non intereſſe, gl.& Bart. in l.ſi.ff.de oreto.ſtipu.& ad iſtum text. nõde dupliciter. Primo, q̃ regula Doctorum procedit, quando promiſſio certæ quantitatis fit à principali debitore,non quando fit ab acceſſorio,& ſic à fideiuſſore.vt hic.Secundò dic ſm eum,q̃ dubium faciebat,q̃ illa quantitas,quamuis promiſſa in pœnam,tamen videbatur q̃ limitaret intereſſe,cùm in iſtis ſtipulationibus iudicialib. Prætor arbitretur intereſſe, & ſi ceſſat intereſſe ceſſat ſtipulatio iudicialis,vt declarat Bar.in l.3. in fi. ff. ſi quis in ius vocat. non ierit. Iaſon Paduæ.

Si quis cautionibus. Rubrica.

Gl.rubricæ duo ſimũl facit,nam continuat Rubricam ad præcedentes,& ponit differentiam inter iſtum titulum, & titulum præcedentem,& titulum.ſ. ne quis eum qui. Et conſiderauit gl.illud, de quo principaliter tractat iſte titulus,ne obſtet l.2.§.fi.ĩ.eod.

SVMMARIVM.

1 *Paſſus mille faciunt miliare.*
2 *Pes eſt quindecim digitorum.*
3 *Mercator ſit tradidit merces mulioni,qui in itinere derobetur,non tenetur ſi fuerit per viam ſolitam.*
4 *Si in ſtatuto,vel lege fiat mentio de dieta,non intelligitur de legali,ſed ſecundum conſuetudinem regionis.*
5 *Stante ſtatuto q̃ villæ,quæ diſtant miliario extra ciuitatem debeant ordinari per Syndicum,vel conſulem, q̃ debebit menſurari per rectas vias non per anfractus tantum.*
6 *Statutum ſi diſponeret, q̃ non poſſet fieri nouum molendinum, niſi fiat per centum perticas à remotis alterius molendini exiſtentis in eadem aqua,an fiat menſuratio per curſum aereum per viam terreſtrem,an per curſum loci per quem aqua decurrit.*
7 *Citatus ſi habet duas vias vnam per montes,quæ eſt breuior,aliam per planiciem,quæ eſt longior,quam capiet.*
8 *Via ſi ſit per mare breuior,quàm per terram: tamen debet capi via per terram.*
9 *Tria,quæ Cato reputabat pœnitentia digna.*
10 *Terminus ad comparendum non currit niſi à die ſcientiæ.*
11 *Dilatio ſtatuta parti abſenti,quando incipiat currere.*
12 *Terminus ſtatutus à teſtatore in vltimis voluntatibus incipit currere à die aditæ hæreditatis.*
13 *Terminus præfixus ab arbitro incipit currere à tempore lati laudi, & habitæ ſcientiæ.*
14 *Præter præpoſitio, quando ponitur in aſſignatione termini, ſtat inclusiuè.*
15 *Abſens vltra dies ad veniendum debet habere vnum diem in quo ſiſtat.*
16 *Iudex in dubijs debet eligere illam viam,per quam vtrique parti conſulitur.*
17 *Dubium quando eſt inter partes,an poſſit appellari, vel ne,iudex in dubio debet deferre appellationi.*
18 *Iudex in dubio debet admittere articulos probatorios,& capitula.*
19 *Argumentum à contractibus ad iudicia procedit.*
20 *Dies termini numquid computetur in termino,& nu.22.23.*
21 *Tempus computatur de momento ad momentum,poſtquam incepit currere. Vide duas ſequentes aſſignationes.24.25.*

LEX PRIMA.

Vicena. Abſentia ad veniendum pro ſingulis 10. miliarib. vnus dies eſt ſtatuendus,& vltra diem ad comparendum.h.d.† 1 vt dicit gl. mille paſſus faciunt miliare.paſſus autem eſt quinq; pedum.gl.& Bar.in l. 3.ff.de verb.ſig.Barto.Ang.& alij hic. a pes eſt quindecim digitorum, tex.eſt,& ibi gl.expreſſa in c.ſicut,primo.1 7.q 4.quem allegant Ang.& Ludo.Rom.hic.Idem tenet Bal.hic,& Flore.in l.die. ff. de ſer. vrb. præd.¶† Et ſi dictæ b non ſunt integræ,debet pro illo,quod reſtat,habere diem integrum.l. 1.ff de verb.ſig.gl. in c.cupientes. c in prin.in ver.commodè de elec.in 6.Bart. & alij c hic.¶ Quæ autem via debeat fieri iſta commenſuratio,Bar.& alij,concludunt hic, q̃ per illam viam,per quam frequentius itinerari ſolitum eſt.argu.l.eos.§.fina.cum gl. ff. de falſ. licèt Barto.alleget de ſolu.& corruptè.Idem tenet Bart.in l.continuus. §. cum ita. ff.de verb.obl.& in l.3.ff.de verb.ſign. ¶Pro iſta conclu. Bart.& Docto.adde quatuor.Primò illud,quod dicit Bald.in l non ſolum.in prin.ff.de excu.tut.vbi per illum tex. in ver. per rectam viam.no.arg.contra nuncios communes, quibus ſoluitur pro numero miliarium,quia debent habere facta commenſuratione per viam rectam,nõ per viam magis longinquam. Ad hoc etiam alleg.l.qui fiſcales,& ibi ad hoc notat Bart.C.de nauicu. la lib.11.niſi recta via eſſet periculoſa.l.2.§.pen.ĩ.eo.idem tenet Bal.hic.¶Sedò adde, quod vult Arch.in c.ſtatutum.§.cum verò,in ver.ad ſi.diœceſis.de reſcri.in 6. vbi quærit iuxta illũ tex. volentem, q̃ reſcriptum delegatorium non valet vltra vnam dietam à fine ſuæ diœceſis numerandum. Pone, q̃ reus diſtat à domo iudicis per duas,vel tres dietas ſed circumeundo montana,vel tranſeundo paludes diſtat per vnam dietam, an delegatio valeat? Et concludit,q̃ debet conſiderari via, vnde homines frequentius iter arripiunt,arg. l.ſi putator.ff.ad l. Aquil.& l. ſemper in ſtipulationib. ff.de reg.iur. ¶ Tertio adde,quod vult Bar.in l.1.ff.de his,qui dele.vel eſſu. per illum tex. per quem dicit eſſe deciſam qõnem Florentinorum. Nam inter Florentinos,& Vbaldinos conuentum erat,q̃ Vbaldini tenerent vias ſi curas,intelligitur per quas ſolitum eſt itinerari.Ideo ſi quis iret per viam inſolitam,& derobaretur, Vbaldini non tenerentur. 3 ¶† Quarto adde,quod vult Bar. in l.cũ proponas,per illũ tex. C.de nau.fen. ſi mercator tradidit merces mulioni,q̃ in itinere derobetur,mulio non tenetur ſi iuerit per viam ſolitam.Si aũt iuiſſet per viam inſolitam,periculum caſus fortuiti ad eũ ſpectat.Ad quod etiam adde Bar.in l.Imperator.Alex.ff.de appel. ¶Prædictam concl. limitat Bar.quando menſuratio fieret propter terminum eundi,vel veniendi, tunc bene diſtantia ſumitur eo modo quo dictum eſt, ſecus ſi ob aliam cauſam Puta, ſtatutum Florentiæ diſponit,q̃ nullus poſſit eſſe Poteſtas Florentiæ,qui ſit vicinus per quinquaginta miliaria, tunc vicinitas, vel diſtantia conſiderabitur non ſm menſurationem prædictam, ſed per rectam lineam dimenſurando per aerem,q̃ dicit Bar.ita determinaſſe Benedictum Papam quintũ in quadam ſua extrauaganti Idem tenent Bal.Ang.Sal. Fulg. & Lud. Roma hic.Bar.in l.3.ff.de verb.ſign.Spec.in tit. de citatione ſ. 1. ver.quid ſi reus,& dicit Fulg.hic in vna lect. q̃ illud præbet argumentum,ſi princeps exbanniuit aliquem de iſta ciuitate, cum hoc q̃ poſſit vbi velit reſidere,dummodo non appropinquet huic ciuitati per 30.miliaria, dicit Fulg. q̃ menſuratio ſit per rectitudinem aeream, licèt per viam ſolitam ſint pluſquam 40.miliaria.Solus Paul.de Caſt.hic in fi. tenet contra Bart. quia ſtatuentes habuerunt reſpectũ non ad menſuram, quæ fit per aerem,ſed ad mẽſurã vulgarẽ, & cõem vſum loquendi.Librorum.

ADDITIONES.

a ¶Pes. Adde Bar.in tract.tyberiadis.in §.de inſula.
b ¶Et ſi dictæ. Adde Io.de Imo.in l.continuus.in §.cum ita.de verb.ob.
c ¶Et alij hic.Alex.lib.3.conſ.32. PVRPV.

tum.§.quod tñ.ff.de leg. 3. & dicit se hunc casum habuisse de facto illo anno in Florentia, & q̃ illa extrauagans allegata per Bar.seruatur in terminis suis.Istam decisionem Pau.de Cast.ꝫ communem sequitur,& simpliciter refert d. Alex. in cons.22. m 4 vol.quod inci.consideratis verbis statuti. ¶Ego teneo etiã contra Bar.per tria fundamenta.Primò,quia mens,& ratio statuentium fuit propter conuersationem,& amicitiam, quam vicini solent inuicem habere,quæ ꝫhitur eundo per vias solitas,& non per aerem,vt dicit Bar.¶† Secdo,quia si in l.vel in statuto [a] fiat mentio de dieta, non intelligitur de legali, sed fm consuetudinem regionis ita dicit gl.optima in d.c.cupientes.§. 1.in ver.commodè,quam sequuntur Ang.& Mod.hic.Imo.in l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.ob.Cano.in c nonnulli. de reseri. in c. statutum.§.cum verò,super verbo, dictã. de reseri.in 6.Facit tex.arguendo à ſpeciali in c.præsenti.§.loca. & ibi gl.de præb.in 6.¶† Tertiò facit,quod vult Bal. in l.non solùm,in fin. prin.ff.de excu.tu.referens fuisse de facto, q̃ stante statuto, q̃ villæ,quæ distant miliario extra ciuitatem debeant ordinari p̃ syndicum,vel consulem, q̃ debebit mensurari per rectas vias, non autem per anfractus,nec per aerem.† Quid autem si statutum disponeret,q̃ non posset fieri nouum molendinum, nisi fiat per centum perticas à remotis alterius molendini existentis in eadem aqua, an fiat measuratio per cursum aereum, an per viam terrestrem,an per cursum loci, per quẽ aqua decurrit?Et ponit D.Ale.in d.cons.67.& ibi consuluit,q̃ per cursum loci,in quo aqua decurrit,nõ autẽ per aerem,non obst. doctri. Bar.hic.¶† Quid autem si citatus habeat duas vias: vnam per montes,quæ est breuior,aliam per planiciem, quæ est longior? dic,q̃ debet venire p̃ planiciem,fm Spec.in tit.de cita. §.1.ver. quid si reus.sequuntur Bal.& Ang.hic.Arch.in d.c.statutum.§. cum verò.† Quid aũt si sit duplex via, vna per mare breuior: alia per terram longior? dic q̃ debet venire per terram,licèt sit longior,fm Host.& Io.And.in c.olim.de except.D.Ant.Imo.& alij in c.nonnulli.de reser.Imo. in l. continuus. §.cum ita.ff.de verb.ob.& est bonus tex.in l.2.§.pe.j̃.c.†Et refert Plutarchus in vita Cato. eum pro trib.reb. per oẽm vitam pœnitentiã egisse. Si quod arcanum mulieri credidisset.Secdò si per aquam traiecisset,quod poterat per terram proficisci.Tertiò si aliquot dies per incuriam sine studio transijsset. ¶†† Secdò pondera text. in verbo dinumerari,& adde, q̃ incipiunt currere à die receptionis præcepti,cùm terminus ad comparendum non currat,nisi à die scientiæ,fm Bal.hic,& est gl.in c. q̃is.in ver.ex ea die.4.q. 5.quam allegat Lud.Rom.hic.Idem tenet Bart. in l.1. §.præsides per illum tex. ff.de requi. reis.cum concor. signatis per Do. Alex.† Facit quod vult Bar.de dilatione statuta parti absenti, q̃ incipiat currere,& ibi dixi in l.Labeo. ff. de iureiu.† In vltimis aũt voluntatib.terminus statutus à testatore incipit solum currere à die aditæ hæreditatis, ẽt si testõr dixerit, q̃ infra decẽ dies ab eius morte fieret.tex.est in l.1.§.si hæredi.& ibi Bar.no. ff.de sta.lib.quem ad hoc reputat sing. idem Bart. in l.fi.in prin. C.de iur.delib. Tu adde similem tex.in l.hẽditas.in prin.ff.eo.& tex.notabilem in l.si in diem.in prin.& ibi Bar.ff.de cond.& demonst.Bal.in l.vnica.in 12.col.C.de his quæ pẽno.† Terminus autẽ præfixus ab arbitrio incipit currere à tpe laudi, & habitæ scientiæ,fm Bar.in cons.suo. 230. quod incipit dñe Iac.primo quæritis,per tex.in d.l.3.§ si quis hæredi. Facit tex.in c. quisquis. 4.q.6.fm Ludo.Rom.hic,qui ẽt ponit,quid in ꝫctibus,& allegat tex.pro singulari in l.tali.in prin. ff.de iure dot. Adde alium tex. in l.si ita quis.in prin.ff. de verb.obl.Et de prædictis vide plenè Lud.Rom.in cons.228.quod incip.pro plena discussione.in primo dubio,& in cons.409.quod inci. quo ad primum, ppositæ cõsultationis arti.in quo quæritur,an hĩdes. ¶†† Tertio no. in versi.præter eum diem.fm Bal.in secundo notabili, esse hic [b] tex notabilem,quod q̃n dictio præter, [b] ponitur in assignatione termini,stat inclusiuè,& ita debet dicere Ludo.Rom.in tertio notabili,& ẽt in 3.col.qui corruptè dicit,q̃ stat exclusiuè,& malè,vt patet ex tex.¶ Quartò pondera hic videri tex.ꝫ doctrinam Bar.& Doct.in l.si eum.§.qui iniuriarum.j̃.eo.& in l.actione,vbi dixi.C.de transa.& in l.1.in fi.C.de pign. act.& q̃n dictio præter, ponitur inter duo, quæ non sunt diuersa,sed vnũ inest alteri,tũc dictio præter,stat inclusiuè,hic vĩ text.in oppositum. Sed nũde q̃ imò dictio, præter, ponitur inter diuersa,cùm diuersi sint dies ad veniendum, & dies ad sistendum. ideo bene stat in hoc tex.inclusiuè. ¶† Quintò not. ex eodem text.q̃ absens vltra dies ad veniendum debet etiam habere vnum diẽ, [c] in quo sistat.Adde,q̃ etiam debet habere vnum diem quietis [c] pro singula hebdomada.glo.est in c.cupientes.§.1.ver.commodè. ad fi.de elect.in 6.quam ad hoc reputat sing.Imo.in d.l.continuus.§.cum ita.Facit iste tex.in ver. onerosa.etiam si in præcepto,vel statuto diceretur,q̃ continuatis dieb. venire debeat. tex.est in ca.q̃is,in ver.dinumeratis dieb. iuncta gl. de off.ord. in 6.quẽ pro sing.ad hoc alleg.Lud.Rom.hic.Tenet Alex.licèt de eo non faciat mentionem, & Io. de Imo.in d. c. cum ita,& ita intellige tex.in l.si cui.§.tamdiu.ff.ex quib.causis ma.¶†Sextò no.in ver.nam sanè, fm Paul. de Cast. q̃ iudex in dubijs debet eligere illam viam, per quam vtriq; parti cõsulitur. Facit l. ex his,in fin.ff.de his,quæ in fraud.credi.† Istam regulam dicit Pau.de Cast. se allegasse,dum esset quæstio, an appellatio esset deserta,quia per hanc viam ius alicuius non perit,prout si pronunciaretur appellationem esse desertam.Idem tenet Ludo.& Dom. Alex. hic. Adde pro hoc facere, q̃ quando dubium est [d] inter partes [d] an possit appellari, vel nẽ,iudex in dubio debet deferre appellationi,fm Spec.in tit. de appel. §.nunc dicamus. ver.1.Io.And.Do.Ant.& alij in c. vt debitus. de appel.Arch.in c.cordi.& in c.si à iudice.de appel.in 6.Card.in cle.1.in 5.col.de dolo,& contum.Bal.in ca.pastoralis.in prin. in 2.col.de off.deleg.& idem Bal.in l.de statu.ff.de testa. & in l.properandum.§. finautem reus.C.de iud.Et facit ratio,quia regulariter quælibet appellatio censetur esse permissa,nisi reperiatur prohibita.glo. est in l.qui restituere.in glo.fi. ad fi. ff. de rei vend.quam glo.ad hoc reputat valde no.Bal.in c.pastora.in princ. in 3. col.de appel.& gl.in §.audient.in Auth.de iud.Facit text.in l.& in maioribus. C. de appel. † Ad idem facit bonum simile, quia iudex in dubio debet admittere articulos probatorios,& capitula,secundum Host.& Io.de Imo.in c.per tuas. de test. Adde etiam practicam.Spec.in tit.de appel.§.nunc dicamus.ver.1.vbi dicit se consulere appellanti,quòd petat à iudice, q̃ deliberet cum peritis,an admittenda sit appellatio necne,q̃ si iudex deneget, hoc ipso grauat partem, & præbet iustam causam appellandi. Sequitur Ludo.Rom.in cons.51.quod inc. vt declarationem accipiat prædicta consultatio.in 2.col. ¶Glo. 1.in ver.in singulos.diuiditur in tres partes In 1.declarat tex.In 2.quę est ibi,sed vĩ hoc stare non posse.gl.opponit contra tex. & dupliciter soluit.Prima solu.nihil valet, quia tunc non esset iudex,qui arbi- * traretur,sed lex.Tene secundam solu.quam tenet Bart. *& communiter Doct.* hic,& in l.de die, in princ. s̃. qui satisdat. cog. Sed aduerte,q̃ dum gl.subdit, q̃ l.contraria loquitur de spacio ad deliberandum, ineptè loquitur:sed debuit dicere, q̃ loquitur de spacio ad sistendum, vt ibi dixi. In tertia, quæ est ibi. Item hoc in iudicijs.glo. remouet aliud contrarium, & tenet aliud esse in iudicijs per hanc.l.& aliud in contractibus per d.l.continuus.§.cum ita.& licèt Imo. ibi conetur defendere istam solu. † tamen regulariter procedit arg. à contractibus ad iudicia. l. non est mirum.ff.de pign.act.& l.omnem. ff.de iud. Alio modo respondet Petr.& Barto.hic,& ibi.Tu aliter,& tertiò respondet secundum Bald. & Ludo. Roma. hic, quòd illa l.non contrariatur,sed quòd ista limitatur per illam, nisi ex conditione, & qualitate personæ longius tempus, aut breuius à iudice statuendum sit,q̃ in hac l.ponitur.Facit l.si cui §. tandiu.cum glo. in ver.præstitit.ff.ex qui. cau. maior.¶Capio glo.in ver. præter eum.quàm diuide in duas partes, prout duos ponit intellectus principales ad text.Secunda ibi,vel aliter ille dies, licet glo.videatur ponere tres intellectus,sed non sunt nisi duo,quia secundus,& tertius sunt idem.Primus intellectus est,quòd vltra singulos dies ad veniendum,dantur etiam alij duo dies, qui in illis non computantur,scilicet dies,in quo promisit de sistendo, & alius dies,in quo debet sistere,& huic intellectui conueniũt verba literæ,si non violentur,dum dicit text. præter eum diẽ, quo cautum promittitur,& hic est vnus,& subiicit, & eum in quem sistere oportet,& hic est alius,& facit copula,&,quæ cadit inter diuersa. glo. in rubr. ff. de iur. & fac. igno. & in cap. quærelam. de Simo. Istum intellectum approbant Gabriel de Ofoletis, & Raynu. vt refert glo. hic. Angel. & Fulgo hic, & secundum istum intellectum habes ex hoc text. quòd dies termini non computatur in termino. Istum intellectum reprobant Barto. & alij hic, tamen debiliter: quia secundum eos ista lex non loquitur de die ponenda in stipulatione, imò postquam pars promiserat sistere: loquitur de termino statuendo ad veniendum, vnde alius est intellectus, quòd iste text. non loquatur nisi de vna die,scilicet de die ad sistendum, & istum intellectum approbant Barto. & alij. Nec obstat, quod est dictum de copula, quia procedit, quando copula ponitur

ADDITIONES.

a ¶Si in lege,vel statuto. Adde Spec.in tit.de cita.§.1.
b ¶Dictio præter.Adde Bal.in l.1. ff.de pig. Dy.in regula peccatum de reg.iur. lib.6.Ludo.Rom.cons.328.inci.præsens consultatio. Raphael Cuma.consil. 111.inci.ciuis quidam Florentinus.
c ¶Vnum diem quietis.Adde Fel.in c.cum olim.in 3.col.de excep.
d ¶Quando dubium est inter partes, Adde Bal.in c.1.de reser.Bal.in addi.Spec. tit.de appel.in d.§.nunc dicamus.& per Paul.de Cast.in l.1.ff.si quis cau.

ponitur interdictiones;ſecus qñ ponitur inter orationes,vt dixi
20 in l.1.in prin.ſ.de iuſt.& iu.¶† Pro clara tñ intelligentia quæro,
a nunquid dies termini computetur in termino? Aduerte,iſta
b quæſtio poteſt intelligi dupliciter. Primo de die vltima termi-
ni,& in hoc eſt expeditum,q̃ cõputatur.l.1.§.quod dicimus.ff.
de ſuc.edi.l.pater.§ ſexaginta.ff.de aduit.Spec.in tit.de appel.§.
reſtat.ver.ſed nunquid dies, & iſto modo non intelligitur hic.
¶Secundo modo intelligitur, (& ita intellexerunt Doct. hic)
nunquid dies aſſignationis termini computetur in ipſo termi-
no,puta,iudex aſſignat mihi hodie terminum 10.dierum, nun
quid dies hodiernus computetur in ipſo termino?Albe.hic re-
* fert varias opi ſed duæ ſunt principales.*communis opi.eſt*,q̃ 1:õ,
c cùm intelligatur de dieb proximis.l cum qui.in prin.ff.de verb.
obl.niſi adiiceretur dictio,hinc,vel ſimilis,puta quia iudex di-
ceret:aſſigno tibi terminum hinc ad decem dies.Ita tenet Iac.
But.Ray Bart.Ange.Pau.de Caſt.& Lud.Rom.hic.Imo.& Ge-
mi.in ca.frequens.de reſt.ſpol.in 6.Spec.in tit.de cita.§. viſo, in
ver.pen.Ang.& Imo.in l.Gallus.in prin. ff.de lib. & poſthu.Iſta
opi.de conſuetudine ſeruatur in palatijs, vt dicunt Alb.& Ful.
hic,& Bal.in l.eos.§.ſinautem.C.de appel.Pro iſta opi.facit bo-
nus tex.in d.c frequens,& ibi glo. ad hoc alleg. plura alia iura.
Facit etiam bonus text. in ca.pia. de excep. licet Alex. reſpon-
* deat,q̃ ibi,& in d.cap.frequens,tex.loquitur in caſu claro. *Iſta
eſt magis communis ſententia,quamuis contrarium teneat Cy.hic
in addi.per aliqua fundamenta,quæ refert Bal.hic,qui idem te-
net,& idem ſequuntur Fulg.& Do.Alex.hic,& Bald.plenius in
d.l.eos.§.ſinautem,& in l ſi quando.in 5.q.C.de teſt. & in c. ſu-
per eo.2.de appel. præcipuè,quia tempus debet computari de
momento ad momentũ.l.3.§.minorem.ff.de minor. & l.2.§.bi
duum,aliàs dies,cum gl.ff.quando appel.ſit,& ſi iſtud procedit
in dilatione legis,quanto magis in dilatione hominis, cùm mi
tius agatur cum.l.quàm cum homine.l.Celſus.in prin. cum gl.
de arbi.& quia dilationes ſunt ſtrictiſſimè intelligendę.l.1.C.de
dila.l.2.in prin.cum ibi no.C.de appel.Bar.ñdet huic fundamẽ
to,q̃ ꝓcedit,qñ in aſſignatione termini apponitur dictio hinc,
21 quæ ſolutio eſt inepta ad illos tex.† Vnde ñde melius,verum
eſſe,q̃ tempus computatur de momẽto ad momentũ, poſtq̃
incepit currere,alleg.ẽt Cy.hic Spec.in pleriſq; locis,de quibus
per Alex hic.Sed in illis locis, aut Spe. nihil firmat, aut firmat
opi.Bar.& cõem, & dicit Fulg. q̃ iſta ſecunda opi. eſt in diſpu-
tando ſuſtentabilior. Alex.dicit,q̃ eſt de iure verior,quam ẽt te
net Pau.de Leaza.in d.c.frequens.nihil tñ adducunt, quod vr-
22 geat præter fundamentum Cy. ad quod rñdi.† Pro limitatio-
ne tñ Bar.de dictione hinc,alleg,tex.in l placet.cum glo. in ver.
ab hinc.C.de ſacroſ. eccl. & quem ad hoc reputat vnicum, &
ſing.Lud.Rom.hic.idem tenet Ray.& Imol.in l.huiuſmodi,la.
23 2.ff.de verb. ob. ¶† Scdò communem concluſionem limitat
mirabiliter Alb.hic ad ſi.commenti ſui,vt procedat,qñ termi-
nus ſtatuit abſenti in remotis,ſecus ſi ſtatuatur pñti,quia tunc
dies termini ꝓputaret in termino,& dicit ſe ita obtinuiſſe corã
magnis viris,quib. viſum eſt, q̃ iſta lex propriè loquatur in iſtis
terminis,& dicit,q̃ iſtud vꝫ ſentire Guido.de Su.hic,& q̃ clarè
tenet Arch.in d.c.frequens Si iſta limitatio eſſet vera, confun-
deretur practica cõis palatiorum,quæ tenet,q̃ dies termini aſſi
gnati nõ computet in termino.Tene ꝫ iſtã limitationẽ,quę eſt
ꝫ mentem Bar.& aliorum hic,& pondera,q̃ rõ Bar. & Docto.
quatenus dies termini non cõputetur in termino, eſt q̃ intelli-
gatur de ꝓximis dieb. Iſta rõ militat, ſiue ipſe aſſignet abſenti,
ſiue pñti,nec aliquid facit iſte tex.q̃a conſidera,q̃ Bar.& Doct.
non fundant ſe ſuper iſto text.ſed ſuper rõne prædicta, q̃a iſte
* tex.non probat,niſi ſm primum intelle ſed ille intellectus *com-
muniter reprobatur* per Bar.& alios hic.Tenendo tñ ſcdam opi.ꝫ
Bar.pro qua facit quod vult gl.in l.Gallus in ver.decẽ menſes.
ff.de lib.& poſth.gl.in l ſi ante nuptias.ff.ſolu.matri.quæ viden-
tur dicere,q̃ dies termini computatur in termino. Limita qñ
dies non eſt integra ſm ciuilem cõputationem,de qua in l. mo
re.ff.de fer.& tunc non computatur inter dies termini.l.annicu
lus.ff.de verb.ſign ſm Bal.in c,1.in 2. col. quo tempore miles.in
24 vſi. feu.† Quid autem ſi aſſignatio termini fieret per dictionẽ
25 à vel ſimiles? dic vt hic per Bal.& Pau.de Caſ.cum multis con
d cor. vt hic ꝓ Alex.† Quid ſi per dictionem,ſupra,[d] vel vltra? [e]
e dic vt per Lud.Rom.hic.Iaſ.May.Mediol. Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Dies termini. Adde.l.1.§.ſed ſi mantus.ff.de lib. agnoſ.& ibi Bart.& Bal.& ꝓ Doct.in l.eos.in.§.fi. C.de appel.

b ¶in termino. Adde Are.in l.1.§.biduum.ff.qñ appel.ſit.Dec.in c.ſuper eo.el. 2.de appel.col.5. PVRPV.

c ¶ſequitur,& cõem dicit Seb.de nulli.c.9.nu.160.Bal.in l.oẽs.§. ſinautem. C. de appel.de quo vide Guid.Pap.q.270.Cagn.in Reg.l.vbi lex.de reg.iu.Doc. in apoſt.ad Ror.Dec.33 nu.30.tit.de reſcri. MASVER.

d ¶Per dictionem,ſupra.Adde.l.ſi ſterilis in §.quod diximus. ff.de act.emp.Litẽ quæritur.in §.item Iul.ff.loca.

e ¶Vel vltra. Adde gl.in cle.1.de vſu.Ant,de But.in c2.Raynutius, de teſt.Raph. Cum.conſ.111.inci,eius quidam.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio interueniens antequam ſtipulatio pœnæ committatur,impedit ipſo iure ſtipulationem committi,ſed ſi fiat poſt, ſolum parit exceptionem.*

2 *Tranſactio ſuper principali intelligitur facta ſuper acceſſorijs, & etiã ſuper pœna.*

3 *Qui tranſigit ſuper ſorte reſeruando ſibi ſpecialiter petitionem pœnæ,nõ præiudicat in pœna,quia proteſtatio iuꝫ reſeruat.*

4 *Si emphyteuta cecidit à iure ſuo per triẽnalem ceſſationem de ſoluendo, & poſtea dominus recipiat penſionem,proteſtando, q̃ non intendit ſibi præiudicare in pœna priuationis,q̃ talis proteſtatio eum releuat.*

5 *Vbi factum reſiſtit proteſtationi, proteſtatio non releuat.*

6 *Si actor proteſtaretur,q̃ ſalua ſibi ſit petitio pœnæ, & reus expreſsè contradiceret,quod tunc talis proteſtatio nihil releuaret.*

LEX II.

NOn exigimus. Trãſactio facta ſup negotio principali impedit cõmitti ſtipulationem pœnalẽ de iudicio ſiſti, & ſi ſit commiſſa, parit exceptionem, niſi in
1 tranſactione pœna ſit ſpecialiter reſeruata.h.d.¶† No.1.q̃ tranſactio interueniens anteq̃ ſtipulatio pœnæ committatur impedit ipſo iure ſtipulationem cõmitti.Sed ſi fiat poſt,ſolum pa rit exceptionem.Rõ eſt diuerſitatis,quia facilius impediuntur facienda,q̃ iam facta tollãtur.l.patre furioſo.ff.de his, qui ſunt ſui,vel alie.iur.ca.ad apoſtolicam,de reg. Amplia iſtum tex.ẽt ſi tranſactio ſit nulla,& tranſigens per errorem non venerit ad iudicium,putans tranſactionem valere,nam excuſatur à pœna,niſi pars aduerſa proteſtata ſit de nullitate tranſactionis. l.q teſtamento ff.de excu.tut.l.ſi Titius. ff.de fideiuſſ.ſm Gul.Alb.
2 Bal.Ang.& Ful.hic.¶† Not.2.regulam, q̃ tranſactio ſuper ſor-
a te,& ſic de negotio prin.intelligitur etiam facta ſuper [a] pœna & ſic ſuper acceſſorijs. Adde ſimile in liberatione facta ſuper principali quæ trahitur ad acceſſoria illi connexa.l.ſi cum tibi. C.de iud.Bar in l.Aurelio.§.Caius in l.ſi.in 6.q.ff.de lib. leg. Si-mile in præſcriptione ſup ſorte principali, quia trahitur ad acceſſoria.l.eos,in princ. C.de vſu.l.ſi aliena.§.fi.ff.de vſuc.Simile in ſententia abſolutoria à ſorte principali l. ſi quis cum milli. §.ſi ancillam.ff.de except.rei iud.Amplia.iſtum tex.etiam ſi pœ na eſſet talis quæ poſſet de per ſe peti. Ita probat iſte text.cum indiſtinctè loquatur:& ad hoc reputator ſin per Pau.de Caſ. & Mod.hic,Raph.Cum.in l.cum ſtipulatus ſim mihi à Procu lo,aliàs o Procule. ff. de verb. obl. ſed melius facit ratio huius tex.iuncto eo.quod no.Bar.& Bal.in l.regula.§.& licet.ff.de iur. & fac.ign.Iſtum tex limitat ſing.Bal.in l.terminato,in prin.in 2. not. C. de fru. & lit. expen. vt procedat qñ tranſactio fit ſuper ꝫctu principali,cuius occaſione debetur ſors: ſecus ſi eſſet tranſactum ſuper actione ſortis,quia tunc non videretur tranſacti ſuper actione pœnæ,per l.ſi pro fure.§.1.ff.de cond.fur.vbi tran ſactio ſuper cõdictione furtiua,& ſic ſuper actione,quæ com petit ad rẽ principalẽ;non extenditur ad actionem furti, quæ cõpetit ad pœnã.Iſtam limita.reprobat d.Alex.quia vꝫ eſſe eadẽ ratio vtroq; caſu,& quia d.l.ſi pro fure.§.1. loquit in pœna lega li.nos in conuentionali.Tene limitationem Bal.quę eſt ſubtilis, & peregrina,& pro ea pondera iſtum tex.in trib.locis qui loq- tur,qñ ſuper negotio eſt tranſactum.Scdo facit ratio,quia tran ſigendo ſuper ꝫctu,ſeu ſuper negotio,cenſetur ſuper toto tri ſigere.Ideo extenditur ad pœnã. Secus qñ tranſigit ſuper actio ne,cũ diuerſa ſit actio, quæ competit ad ſortem,& actio quæ cõpetit ad pœnã.Tertiò facit,q̃a in hac l.pœna non eſt adiecta loco ſortis,ſed loco cõtumaciæ, & ſic ſuper diuerſo. Vñ videꝫ
3 idem,q̃ in d.l.ſi pro fure.§.1.¶† No.3.in ver.niſi ꝫrium, q̃ qui tranſigit ſuper ſorte,reſeruando ſibi ſpecialiter petitionem pœ næ,non præiudicat in pœna, quia proteſtatio iuꝫ reſeruat.l.ſi
4 debitor.§.1.ff.qui.mod.pign.vel hypoth.ſol.† Per iſtum tex.di-
b cit gl.in c potuit.in gl. 4. de loca. q̃ ſi emphyteuta [b] cecidit à iure ſuo per triennalem ceſſationem de ſoluendo, & poſtea dñs recipiat penſionem proteſtando,q̃ non intendit ſibi præiu dicare in pœna priuationis, q̃ talis proteſtatio eum releuat.Idẽ tenet Bal.hic,alleg.Spec.in tit.de loca. §.nunc aliqua.in ver.q̃ Idem tenet Bar. & alij.in l.2. C,de iur.emphy. idem in fin tenet Bal.

ADDITIONES.

a ¶Super pœna.Vide Soc.1.par.conſ.17.col.3.regulæ.Adde Pau.de Caſt.lib.1. conſ.370.inci.quantum,vbi de pœna.Tertiò limita regulam non procedere in pœna legali,quæ committitur in faciendo,Ripa.in c.ſepe,de reſcri.in 6.nu. 18.ver.7. PVRPV.

b ¶Emphy.Adde Iaſ.in l.2.C.de iure emphy.

Bal. in c.1.in 2.col.quo temp.mil. Fortius tenet sing. Bart. in d.l. 2.q̃ etiam si recipiat pensionẽ pro tempore futuro,& expressè protestetur,q̃ adhuc reseruat sibi ius repellendi. Sed ꝺ̃rium tenet in hoc D.Ant.& D.Card.in d.c.potuit, & ibi Io. de Imo.in 39.col.& seq.& Alb.in l.2.in 4.col.C.de iud.emph. Moti, quia ista protestatio est ꝺ̃ria facto,& incompatibilis, ideo non releuat,vt no.in c.cum M.Ferra.de consti.¶ Ego idem teneo cõtra Bar.& ita aliàs consului in casu valde arduo. Et moueor, quia quando dñs expulit emph. adhuc potest petere pensionem p̃teriti temporis,vt habetur in d.l.2.ergo stat simul, q̃ quis recipiat pensionem præteriti temporis,& protestetur, q̃ sibi reseruat ius expellendi: Sed si dñs expulisset emph. non posset ab eo petere pensionem pro tempore futuro, ergo recipiendo pensionem tpis futuri, non potest protestari de expellendo, quia est incompatibile.¶ Sed ò moueor, quia q̃n factum est potentius protestatione, protestatio nihil releuat. c. solicitudinem. de
5 appel.cum si.¶† Tertiò moueor ex eo, quod egregiè decidit in pulchra quæst. Bal. in c. quæ in ecclesiarum, in 15.col. de consti. q̃ si res feudalis sit reuersa ad ecclesiam, eo quia inuestitura nõ
a sit petita intra annum, & diem: [a] deinde Episcopus renouat eidem feudum, saluo, & reseruato iure ecclesiæ, q̃ propter hãc reseruationem non potest Episcopus alij concedere. Mouetur per plura, præcipuè, quia factum ꝺ̃ dicit protestationi, ergo p̃testatio nihil releuat, vt no. in d.c. cum M. Ferra. Item quia licèt fuerit protestatus, tñ recipiendo laudemium pro inuestitura, res non est integra, fortius ergo in casu nostro, vbi recipit pensionem pro tpe futuro.¶ Quartò pondera tex. in vert. specialiter. q̃ ad hoc vt ista protestatio releuet in casu isto, debet esse specialis. Q̃n ante dicatur esse specialis, dixi post Bart. in l.1.s̃. si quis in ius vocat. non ier.¶† Quintò pondera text. in ver. partib. qui probat, q̃ si actor protestaretur, q̃ salua sit sibi petitio pœnæ, reus autem expressè ꝺ̃ diceret, q̃ tunc illa protestatio nihil releuaret, cùm tex. in plurali dicat partib. Facit l. fi. §. item si prædixerit. ff. nat. cau. stab. licèt gl. ibi subaudiendo destruat illum tex. Item tñ debet operari ꝓ traditio rei, sicut protestatio actoris, præsertim cùm fauorabiliores simus ad absoluendum, quàm ad condemnandum. l. Arrianus, cum si. ff. de act. & obl. Tñ Alb. hic dicit *contrarium communiter teneri*, & licet non dicat, pro eo facit, quia remittere pœnam pendet à voluntate actoris, ergo eius protestatio sola sufficit. l. Nesennius. ff. de neg gest. & latè declarat Bar. in l. non solum. §. morte. ff. de oper. no. nun. in 5.col. in ver. sed quæro an etiam partis consensus requiratur. Tenendo tñ primam par. qua multum facit iste tex. in ver. partib. Considera, q̃ si actor protestaretur, & reus nihil diceret, tũc procedit opi. Alb. & Doct. s̃. alleg. sed quando reus expressè ꝺ̃ dicit, & expressè contrarium protestatur, secus est, per gl. magistram. in c. diaconus, in glo. 2. 22. dist. per Barto. & alios in d. §. morte. in 5. colum. Iason Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶ Et diem. Adde Cal. consi. 7. tit. de feu. incip. an feudatarius. Anch. cons. 174. inci. D. Lazarius, Card. Zab. cons. 34. inci. circa primum dubium. Abb. in cons. 83. inc. conditoris in 2.col. in 1. vol. consi. 3. incip. Nitar. in 2. vol. Io. de Ana. cons. 32. in c. vltra alia Lud. Rom. cons. 7. in prin. inci. viso themate. Paul. de Cast. cons. 162. incip. circa id. in penult. col.

S V M M A R I V M.

1 *Citatus licèt sit impeditus comparere absq; culpa sua: tamen censetur contumax.*
2 *In obligationibus facti, qui non facit, impeditus iusto impedimento, mero iure incidit in pœnam, licèt iuuetur ope exceptionis.*
3 *Citatus ad vnum tribunal excusatur, si compareat coram alio.*
4 *Testimonium dicere, est publicum munus.*

§. Si quis municipalis. Impeditus impedimento publico, & necessario excusatur à pœna ope exceptionis. h. d.
1 ¶† Per istum tex. no. Ang. q̃ licèt citatus impeditus sit comparere absq; culpa sua, tñ censetur contumax. Patet, quia mero iure committitur pœna, vt hic. Ideo talis contumax est in expẽsis condẽnandus ratione contumaciæ. l. sancimus. C. de iud. ita dicit velle gl. in c. venerabilib. in §. idẽ est. in ver. captus, de sent. excom. in 6. Sed Mod. cum reprehendunt, q̃a si in hoc tex. ope exceptionis consequit, ne condẽnet in pœna ꝙuentionali, multò magis dẽt consequi ne ꝺ̃ demnet in expẽsis. Et pondera tex. in ver. æquissimum. præcipuè, q̃n ꝺ̃ demnatio expensarũ fieret officio iudicis, cùm dẽat in æquitate fundari. l. quod si Ephesi. ff. de eo quod cer. loco, & gl. quã alleg. Ang. probat ꝺ̃ rium, cũ loquatur, q̃a potest hĩe regressum ꝺ̃ priuatum impedientem,
2 quod non est hic.¶† Sed ò no. q̃ in obligationib. facti q̃ non facit iusto impedimento impeditus, mero iure incidit in pœnã, licèt iuuetur ope exceptionis. Adde secus esse in obligationib. candi. ibi non obstante iusto impedimẽto tenetur in effectu ad pœnam absq; exceptione. l. ad diẽ. ff. de verb. obl. Pau. de Cast. & Mod. hic, & rõnem diuersitatis ponit Bar. in l. cõtinuus. §. illud. ff. de verb. obl. in vlt. col.¶† Tertiò no. in ver. simili modo. q̃ ci
3 a tatus [a] ad vnum tribunal excusatũ si cõparet coram alio. Intelli ge, q̃n illud erat maius tribunal, vel cã erat maior, vt per Albe. Bal. Ang. Pau. de Cast. & latius Lud. Rom. hic. per oẽs in l. ꝺ̃ pupillum. §. 1. vbi est principaliter tex. ff. de re iud. Bar. in l. 2. §. fi. ff. de cust. reo. Cano. in c. cum parati. de appel. & vide tex. in c. qui
4 resistit, & ibi gl. no. 11. q. 3.¶† Quartò not. q̃ dicere testimoniũ, est publicum munus: ideo põt quis inuitus cogi ad testificandũ. l. inuiti. ff. de test. & toto tit. extra de test. cogen. Et ita istum tex. no. gl. in l. si q̃n. C. de test. & in l. si filium. C. de lib. cau. Alb. & Sal. hic, & dicit Alb. q̃ istud alibi non reperitur ita clarè, imò si aliquis iurasset nunq̃ testificari, non obstãte iuro potest cogi inuitus ad testificandũ, vt dixi in l. fi. s̃. qui satisd. cog. Ias. Paduę.

A D D I T I O.

a ¶ Citatus. Adde Doc. in l. iudicium. ff. de iud.

S V M M A R I V M.

1 *Infirmitas excusat à comparendo.*
2 *Difficultas superueniens in obligationibus facti, non excusat à pœna, quin committatur ipso iure, sed bene excusat in effectu.*
3 *Promittens in iudicio sistere, si non potuit personaliter comparere, non tenetur procuratorem mittere.*
4 *Infirmitas, vel impedimentum in persona iudicis, vel alterius partis, nõ prorogat iudicium ipso iure, sed opus est, q̃ index proroget.*
5 *Sententia lata contra eum, qui est in infirmitate detentus, an mero iure valeat, & teneat.*
6 *Mulier grauida excusatur à comparendo, etiam post partum, donec decumbit, vsque ad 40. dies.*
7 *Impeditus an & quando teneatur procuratorem mittere ad iudicia.*
8 *Bannitus si citetur in loco, in quo est bannitus, quamuis ipse impediatur venire, tamen tenetur mittere procuratorem.*
9 *Bannitus an possit conueniri in loco in quo est bannitus.*
10 *Actor impeditus iusto, & necessario impedimento, an teneatur mittere procuratorem.*
11 *Reus impeditus iusto impedimento, non tenetur mittere procuratorem, nisi in duobus casibus.*
12 *Absens q̃ teneatur mittere procuratorem. Fallit in arduis causis.*
13 *Causa quando dicatur.*

§. Si quis in iudicio. Si iustũ impedimentum interueniat, vel in pson̄a, vel in itinere, vel in loco absq; culpa p̃missoris, ei ex-
1 ceptio ꝙceditur, h. d. & est cõe summarium.¶† No. 1. ex text. in
a ver. valetudinẽ, q̃ infirmitas [a] excusat à cõparendo. Facit tex. in
b c. tenor, de re iud. & in l. q̃to. ff. eo. [b] quod p̃cedit non solum in infirmitate propria, sed ẽt in infirmitate suorũ. glo. est in c. cõis.
2 23. dist.¶† No. 2. in ver. exceptione adiuuat. q̃ in obligationib. facti, difficultas superueniens non excusat à pœna, quin cõmittat ipso iure, sed bñ excusat in effectu, q̃a de æquitate datur exceptio, vt hic, & in §. seq & in §. p̃cedẽti, & in l. fi. §. 1. ff. ad l. Rhodi. de iac. Secus est in obligationib. dandi. vbi ẽt non excusat ẽt in effectu. l. ad diem. & l. ꝓtinuus. §. illud, vbi Bar. ff. de verb. obl.
3 ¶† No. 3. in ver. cum enim. q̃ qui p̃misit in iudicio sistere, si nõ potuit psonaliter cõparere non tenet procuratorẽ mittere, q̃a hic tenetur ex sua p̃missione, quę debuit impleri in forma specifica, ſm Bal. in lect. antiq. de quo dicẽt in glo. Per istũ tex. dicit Ang. in l. si q̃s instituatur in diẽ. ff. de hęred. inst. q̃ vbicunq; q̃s citatur vt cõpareat personaliter, tunc nunq̃ tenetur mittere p̃-
4 curatorem, licèt sit impeditus personaliter cõparere.¶† No. 4. in ver. diffusum esse. iũcta gl. quę exponit. i. differendum, q̃ infirmitas, vel impedimentum in persona iudicis, vel alterius partis non prorogat iudicium ipso iure, sed est opus q̃ iudex proroget, aliàs pœna non cõmitteretur ipso iure, cuius ꝺ̃ rium dicit tex. hic, & in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, aliàs ò Pro-
5 cule. ff. de verb. obl.¶† No. 5. ex. eo. tex. sic declarato, q̃ sñia lata ꝺ̃ cum, qui est in infirmitate detentus, mero iure valet, & tenet, vt hic, sed datur restitutio in integrum. gl. & Doct. in l. quæsitum. ff. ff. de re iud. intellige q̃n lata est à iudice ignorante, aliàs sñia esset ipso iure nulla, ſm Bart. & alios hic. Ratio, quia esset lata ꝺ̃
* absentẽ non contumacem. l. ea, quæ. C. quo, & q̃n iu. Licet *ita oẽs teneãt*, tñ q̃ imò sñia lata à iudice ignorãte ꝺ̃ infirmitate detentũ sit ẽt ipso iure nulla, põt subtiliter induci tex. in d.l. quęsitũ. ff. de re iud. dũ tex. ibi dicit, q̃ pp infirmitatẽ differtur iudiciũ inuito iudice, & sñia non valet, si ergo inuito iudice, ergo multo fortius eo ignorãte, p regulã qui põt inuitis. ff. de reg iur. Et p tex. no. q̃ ita arguit in l. 4. §. istud. ff. de fideicõ. lib. non tñ pp hoc recedas

A D D I T I O N E S.

a ¶ Infirmitas. Adde Docto. in c. ex parte. de appel.
b ¶ ff. eo. Adde Cic. vbi de filio, in lib. 1, officio. cap. de officiosa circunstantia.

P V R P V.

a recedas à communi ſnīa. ¶† No. ſextò.in §.ſi non pp,ꝙ mu
6 lier grauida excuſatur à comparendo ēt poſt partum, donec
b decumbit vſq; ad 40.dies, vt eſt gl.& Bal.in l.pręgnantis.ff.de
pęn. Bal. & Mod. hic. & Bal.in l.Imperator,la 2.ff.de ſtatu ho.
Limita niſi eſſet grauida pauc rum dierum,per d.l.quęſitum.
Scdò limita ſ̄m Ful.niſi eſſet mulier ruſtica,quæ non obſtante
grauedine portaret ſitulam in capite, & alia onera.arg.l. ſi lon-
gius.ff.de iud.¶Capio gl.in ver.adiuuatur,quam diuide in tres
partes.In 1.colligit no.ex tex.& ad illud alleg.ꝯcordantes. In 2.
per viam quæſtionis opponit ꝯ tex.In 3.aliter opponit, & ſol-
7 uit.Secunda ibi,ſed quid ſi potuit.Tertia ibi, itē arg.ꝯ.¶† In ſi.
gl.videndum eſt,an & q̄n impeditus teneatur mittere procura
c torē ad iudicia. Bar. hic diſtinguit faciendo plures caſus poſt
Guil.de Cun.Iaco.But.hic & Cyn.in l.1.de reſtit.milit.& ſimili
ter ſequitur Bar.Ang.& Ful.hic.Idem tenet Bart.in l.1. ff.de di-
uer.& temp.præſcr.per gl.in l.interdum.ff.de iud. & eſt gl.ma-
giſtra in c.ſi quis ægrotans,& ibi Arch.5.q.3. & gl.& latè Doct.
in c.quærelam.de procu.& in c.cum dilecti. de dolo,& contu.
¶Circa iſtam theoricam Bart. adde dum Bar.tenet,ꝙ qui non
tenetur venire priuilegio temporali, non tenetur etiam mitte-
re procuratorem.l.2. ſ̄.de in ius vocan. ¶Not. quia magna ex-
tenſio eſt,& declaratio ad illam l.2.& poteſt eſſe ratio, quia ſi
teneretur mittere procuratorem,nullum eſſet priuilegiū.d.l.2.
¶Scdò aduerte,& fortiter,ꝙ imò ille tex.etiam loquitur de pri
uilegio perpetuo,vt patet ibi in verſi. propter loci religionem.
iuncto tex.expreſſo in l.pen.in prin.ff.de vaca.mune, Item ad-
de in ſecundo membro principali Bart. dum tenet,ꝙ impedi-
tus ex cā iniuſta tenetur mittere procuratorem per l.Pap.exu-
8 li.ff.de mino.† Adde ꝙ Bar.ex hoc vult,ꝙ bannitus ſi citetur d
d in loco in quo eſt bannitus, quamuis ipſe impediatur venire,
tñ tenetur mittere ꝓcuratorem. Adde Bar.in l.ſi. ff. de in integ.
reſti.Ang. in §.quod diximus.ꝯ.ea.l.Bal. in tit. de pace conſtan.
9 in ver.ſnīæ quoq; gl & Arch.in c.ſi quis ægrotans.5.q. 3.† Ban-
e nitus enim e poteſt conueniri in loco, in quo eſt bannitus. glo.
eſt ordi,in l.eius.la. 2.§.fin.aliàs incipit l.Celſus. ff. ad municip.
Bal.in l.adulter.in prin.ff.de adult.per Can.in cap.ex parte.ꝯ.de
appel. Limita niſi eſſet exbannitus propter odia, & partialita-
tes,tunc non tenetur etiam mittere procuratorem, quia tunc
non eſſet bene conſultum cauſæ,ſ̄m Ang.in §. quod diximus.
ꝯ.ea.l.& notabilius Ang.in q.per eum diſputata,quæ incip.Bo-
no. quidam.in 4.q.Imo.& d.Alex.in l.recuſare.§.ſi.ff. ad Treb.
10 ¶† Tertio principaliter in quantum tenet Bar. ꝙ actor impe-
ditus iuſto,& neceſſario impedimento,tñ tenet mittere ꝓcura
torem. Limita niſi cauſa eſſet ardua,vt ſtatim dicam.Secundò
limita, q̄n in illo loco poteſt inuenire ꝓcuratorem idoneum,
aliàs ſecus l.idemq;in verſi.facile,& ibi no.Bar.ff.pro ſoc.Ang.
Pau.de Caſt.Lud.Rom.& Mod.hic.Ang.in l.ſi quis inſtituatur,
11 in diem.de hæret.inſti.¶† Quartò in quantum vult Bar. ꝙ im
peditus iuſto impedimento non teneatur mittere procurato-
rem,niſi in duobus caſibus. Adde in ſecundo caſu,q̄n cauſa ce
leritatem deſiderat.Spe.in tit.de procu.§.1.ad ſi. Ang. & Ludo.
Rom.hic,qui pro hoc allegant.l.ſenatuſconſulto.ff.de off.prę-
ſid.Limita tertiò, niſi cauſa eſſet cœpta antequam ſuperueni-
ret impedimentum.l.eundem.§.1.ff.de legi.gl & Bar.in l.ſi.ff.de
in integ.reſti. imò ſi cauſa ſolum erat ꝑparata, & reus ſciebat,
ſ̄m Bal.in l.ab eo.C.quomodo,& q̄n iu.qui ita no. ampliat. d.l.
12 eundem. §. 1. ſi.de lega.¶† Vltimò adde,ꝙ in omnib. caſib.in
f quib.concluditur per Bar.& Doct. ꝙ abiens f teneatur mittere
g procuratorem,fallit in cauſis arduis. g c.querelam, vbi glo &
Doct.de procu.D.Ant.de But.in c.cum dilecti.de dolo,& con-
tum.& in c.bonæ.1.per gl.ibi in ver.ſecurè,de elec.& in c.ſi pro
debilitate,per gl.ibi,de offi.deleg.D.Abb.in cle.1. per illum tex.
de foro cōp.& ibi eſt bona gl.in ver.fautorib.Idem tenet Bald.
in l.ab eo.in 2.col.C.quomodo,& q̄n iud.& in l.1.ad ſi.princ.ff.
de ꝓcu.Pau.de Caſt.hic,& Ludo. Rom.& Imo.in l.quęſitum.
ff.de re iud.& in l.recuſare.§.ſi.& ibidem D. Alex. in 2.& 3.col.
ff.ad Treb.Do.Fran.de Are.in conſi.16.quod inci.præſupponi-
13 tur in facto.in 13.col.ad ſi.† Et dicitur cauſa ardua, h quando
h quæritur de ſtatu perſonæ,vel de ſtatu libertatis,vel ſubiectio-
nis,vel de magnis reb.arbitrio iudicis,ſ̄m Bald. in c. edoceri,de
reſcrip.& in c.ex ratione,in 2.col. de appel. vbi etiam dicit Bal.
ꝙ inter cauſas arduas eſt omnis cauſa famoſa, de quo etiam
per Ioan.And.in c.quęrelam,de procu.per Arch. in d. c.ſi quis
ægrotans.Do.Anto.in c.ad hæc,in 2.colum. ff. de off. Arch.per
* Imo.in d.l.quæſitum.¶Sed aduerte, licèt indifferenter *ita om-
nes teneant*, ꝙ in cauſis arduis impeditus non teneatur mittere
procuratorem,in* contrarium eſt fortis tex. in c. cum olim,de
teſti.qui loquitur in cauſa ſtatus,& ſic in cauſa ardua,& tamē
ibi tenetur mittere procuratorem. Semper dubitaui propter il
lum tex.Dom.Fran.de Are.ibi in 2.no dicit poſt Hoſt.ꝙ per il-
lum text. limitatur communis regula, ꝙ in cauſis arduis quis
non tenetur mittere procuratorem. Iſtud limitatur per illum
tex.q̄n ipſe principalis non eſt tutus in illo loco,tunc quamuis
ſit cauſa grauis,tenetur mittere procuratorem, quod ſi eſt ve-
rum, eſt magna limitatio,& reſtrictio ad concluſionem prædi
ctam.Sed non placet,quia eſt de directo ꝯ mentem iurium,&
Doct.in locis pręalleg. Retenta tñ communi concluſione, ꝙ
impeditus in cauſis arduis non teneatur mittere procuratorē.
Amplia ex mente Inn.in c.2.de teſt.& ibi Bal.in 1.col.multum
no.& dicit,ꝙ eſt ſignanter commendandum,ꝙ in cā ſic ardua
non tenetur abſens mittere procuratorem,ad videndum iura-
re teſtes.Ex quo Bal.ibi multum not. ꝙ cùm in cauſa ardua ēt
ad vnum articulum non teneatur abiens mittere procurato-
rem,multo minus ad totam cām.Facit quod vult gl. ſing. in l.
ſi quis inſtituatur in diem.in gl.fi.ff. de hęr. inſt. quam ſequitur
Pau.de Caſt.hic, quę vult ꝙ in cauſis,in quib.impeditus tene-
tur mittere procuratorem,fallit quo ad conteſtandum litē, &
quo ad ſnīam,quaſi illi actus ſint magis ponderoſi, tñ illam gl.
improbāt Bal.& Ang. hic, & Ang.& Imo.ibi,& in d.l.quęſitū,
& tu pondera ꝯ illam gl.tex.in d.c.cum olim de teſt.¶Limita
dictam concl.vltra 1.limitationem,quam dixi. ſcdo modo,q̄
eſt abſens neceſſitate ineuitabili,ſecus ſi neceſſitas eſſet euitabi-
lis,quia tunc etiam in cauſa ardua tenetur mittere procurato-
rem.Ita eſt de mente Inn.in c.2.de teſt.ꝙ ibi expreſsè Bald.in 1.
col.ſequitur, & commendat.¶Tertiò limita in cauſa electio-
nis,quę licèt ſit ardua,tamen impeditus tenetur mittere procu
ratorem.c.cupientes.§.quod ſi per 20.cum gl.in ver.procurato
rem.de elec.in 6. Ratio, quia requirit celeritatem, ne eccleſia
diu vacet paſtore,& ita poteſt intelligi. c.cum dilectus. de do-
lo,& contum.per Bar.& Doct.hic.¶Quartò limita in Papa ci
tante etiam in arduis cauſis, quia tunc non excuſatur impedi-
tus,quin teneatur mittere procuratorem.Ita poteſt loqui text.
in d.c.cum dilecti,ſecundum alium intellectum.

ADDITIONES.

a ¶Pro qua videri poteſt Lanfr.concl.16.Rob.de ord.iud.c.53.nu.107. vbi do-
cent cautel.pro infirmo,& quomodo ea vten.ſit, & facit quæ ſcribit Maſing.
cen.4.obſer.55.& eius ſent.hic ſequitur Tremol.ad prac. Bonacur.tit.quibus
modis cita.impunè.poſt nu.8.litera b. MASVER.

b ¶Dies.Fel.in c.cum oporteat. colu.5. de accu.Guid. Papa. q. 256.& quæſtio
445.& ſequitur Tremol.ad pract. Bonacur.ti. quib. modis cita. impunè. poſt
nu.4.per plures. PVRPV.

c ¶Ad iudicia.Adde Alex.in l.ſi quæſitum.2.no.ꝯ.de re iudi.Soci.in tract. de ci-
ta.ar.5.q.28. PVRPV.

d ¶Citetur.Adde Io.And.& Doct.c.ſtatutum.§.1.de reſcrip.lib.6.Ang.in diſpu
ta.inc.Bono. à ſua ciuitate bannitus.Io.de Imol.in l.de ætate.ff.ad Treb.

e ¶Bannitus enim.Adde Albe.de Roſ.in l.1.C.de iuriſ.om.iud.

f ¶Abſens.Adde Bal.in c.2.de teſtib.Bar.in l.1.ff.de diuer.& temp.præſcrip.

g ¶Arduis.Propter arduitatem recedimus à regulis.Pan.in c.per venerabilem.
14.no.qui filij ſint legi. & mittitur ad loca vicina pro habendo perito pro-
pter arduitatem,vbi aliàs non.Pan.in c.propoſuiſti.col.2.de prob.PVRPV.

h ¶Ardua.Adde Bal.in c.maiores.in 1.col.de prob. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Caſus fortuitus,& impedimentum qualiter probentur.*
2 *Impedimentum debet edoceri euidentiſſimis probationibus.*
3 *Periurus ſemel perdit omnem facultatem probandi per iuramentum.*
4 *Conſtat,vel probatur,ꝙ tempeſtas fuit in mari, ita ꝙ tali tempore non potuit nauigari,an ſufficiat iſtud.*
5 *Dum dictio,quia eſt ſuſpenſiua in futurum,facit conditionem.*
6 *Conditio,quæ apponitur per legem,nunquam dicitur continere ſolennitatem.*
7 *Conſuetudo eſt in terris maritimis,ꝙ fiat proteſtatio, ꝙ propter impedi mentum maris non poteſt tranſiri,licèt ibi ſit cauſa tranſeundi.*
8 *Quando ſtat per iudicem debet apparere, ꝙ pars fuit proteſtata, quod cauſa non expediatur intra tempus inſtantiæ.*
9 *Impedimentum imputatur ei,qui ſe nimium arctauit.*
10 *Excuſatur,qui noluit venire per loca periculoſa perſonæ ſuæ.*
11 *Literæ iudicis tollunt plenam cauſam timoris.*
12 *Excuſatur quis ad comparendum in loco,vbi eſt peſtis.*
13 *Intemperies aeris excuſat à reſidentia.*
14 *Conditio impoſſibilis reijcitur in vltimis voluntatibus.*

§.Quod diximus. Tempeſtas maritima, vel terreſtris excuſat, niſi quis ſe nimium arctauerit,vel aliter in culpa fuerit.h. d. vſq; ad §.ſi. ¶No.primò, ꝙ caſus fortuitus,vel impedimentum in effectu excuſant,vt dixi in §.præcedenti.Hinc quærit not.Bar. poſt an-
1 tiquos †,qualiter probetur caſus fortuitus,& impedimentum. Et concludit, ꝙ per ſolum iuramentum concurrente qualita-te perſonæ arbitrio iudicis.Idem tenet D.Ant. Imo. & alij in c. quærelam.de procu.Bar.in l.quęſitum,ad ſi.& ibi latius Imo.ff. de re iud.& in l.contumacia.§.ſi.eo. tit. & plenius in conſ.ſuo, quod incip. ex facto proponitur, ꝙ in cauſa pecuniar.& in l.j. C.de

C.de naufr.lib.11.cum concor.hic traditis per D. Alex.& in d. l.quęsitum.Ponunt Cano.in c.ex ratione,de appel.Adde tex.in c.quia propter,circa fi.de elec.Facit,quod dicit Bald.hic de eo, qui dicit se ignorasse primam dilationem vt consequatur secundam,q̃ probetur per solum iuramentum,per gl. in l.si cui. §.ijsdem.cum concor.ff.de accu. De quo vlt. vide plenius per Ang.in l.fi.in pe.col.& ibi Raph.Ful.& Albe. de Ros. in 5. col. ff.de fer.Sed in ꝓrium facit tex.in l.fi.§.aliud. circa fi. C. de tẽp. appel.qui vult,† q̃ impedimentum debeat edoceri euidentiũ probationib.& licèt Lud. Rom.hic rñdeat,q̃ iuramẽtum dicatur euidens probatio per l.licet Imperator.de leg.1. tñ male dicit,per gl.ord.in l.cum de indebito,in prin.ff.de proba.,ut dixi in l.admonendi.ff.de iureiu. ¶Sed o in ꝓrium facit tex.in l. fi.circa med.C.de ordi. cog.& text.in c.cupientes.§.q̃ si per 20. iuncta gl.in ver.plena fides,quam Doct. ibi sequuntur, de elec. in 6.Nisi dicas,& bene, q̃ ibi plena ,fides non regitur circa impedimentum,sed circa aliud,vt ibi apparet in tex.Pro concordia dic,q̃ si impedimentum potest verisimiliter per testes probari,tunc non sufficit iurm, sed requirũtur probationes euidẽtes,per iura alleg.Et ita tenet Bal. Ang.& Ludo.Rom.& est de mente Bar.in l.si quis ex argentarijs.§.fi.j. de eden.Si verò impedimentum est tale q̃ verisimiliter non potest probari per testes,& tunc si non tractatur de magno præiudicio, & concurrat qualitas personæ , tunc bene potest probari per iurm,per l. thesaurus.ff.ad exhi.& l.fi.C.de fi.instru. tenet Pau. de Cast.hic. Et ita intellige doctri.Bar.& Doct. hic. ¶Sedò intellige quantũ ad cõsequendum exceptionem , tunc sufficit probari impedimentum per iuramentum,secus quo ad cõsequendum actionem.l.pe.§.docere.s.ne q̃s eum qui,fm Bal.& Lud.Roma.hic. ¶Tertiò limita,q̃ impedimentum non potest per iurm probari,nisi semel,& nõ vltra.tex.est no. ī l.fi.ad fi.ff.de bon.auth.iud. poss.fm Bal.in lect.antiqua.ff.de eden.Ludo.Rom. in rub.ff.de arbit.reputat illum text. esse ad hoc sing. ¶† Quartò limita,q̃ quis semel fuisset periurus,nam perdit oẽm facultatem probãdi per iuramẽtum.tex.est in c.paruuli.22.q.3.no.Lud.Rom. in commento.l.admonẽdi.6.col.& in 28. ff.de iureiu. Facit quod vult Bal.in Auth. ei qui iurat.in primis verbis. C. de bon. auth. iud.poss.q̃ qui periurus est si non potest satisfacere perdit beneficium,ne stetur iuratoriæ cautioni. de quo dixi in l. 1. s. qui satisd.cog.vbi quædam alia addidi,quæ possent hic poni. Ad prędicta adde Io.de Ana.in consi.1.inc. circa modum,& ordinem obseruandum.in 2.col.vbi etiam tenet ꝑ Spe.hic alleg.per Bar. per tex.in d.l.fi.§.illud,in ver.euidentissimis probationib. C. de tẽp. appel.iuncta doctri.gl.in l.fi. in prin ff.quod met.cau.quæ vult,q̃ q̃ lex requirit apertissimas,vel euidentissimas probationes,non defertur iurm in supplementum probationis. Saluat tñ dictum Spe.q̃ tractaretur de modico præiudicio,tunc bene impedimentum probaretur per solum iurm,secus quando tractaretur de mag.incomm.alleg.Bart.in extrauag.ad repri.in ver.summariè.in 6.colu. ¶† Secundo quærit Bart.pone,q̃ constat , vel probetur, q̃ tempestas fuit in mari,ita q̃ tali tpe non potuit nauigare,an istud sufficiat? Tenet q̃ non,nisi etiam probetur,q̃ de domo sua recesserit , & peruenerit ad flumen pro transeundo. [a] Alleg.tex.optimum.in l.qui commeatus , in ver. dum tñ.ff.de re mili.quem ad hoc reputat sing. Ange.hic , qui idem tenet.Idem etiam tenet.Ludo. Rom. & Dom. Alex.hic, Bart.in l.præses.C.de appel.vbi ad hoc alleg.gl.in l. antepe.ff.ex qui.cau.maio. Idem tenet D.Ant.de But.in c. cum non liceat, in 4.col.de præscr. Do.Abb.in c.ex transmissa.in 2. col.eo.titu. *& ista est communis sententia.* Contra Bar.tenẽt Raph.Ful.& Pau. de Cast.hic per bonas rationes , sed non bene rñdent ad sñam Bar.Primò mouetur Ful.q̃ imò sufficiat constare,q̃ casus,vel impedimentum processerit , eo quia casus superueniens purgat culpam non veniendi ad mare,ex quo si omnino venisset, propter tempestatem fuisset impeditus, allegat bonum text.in l.fi.§.si ea conditione.ff.ad l.rho.de iac.Ad l.qui commeatus.allegatam per Bar.respondet,q̃ loquitur ꝑ desertorem fidei, vbi agit de publica vtilitate,hic de priuata , qđ nihil est dicere.Paulus de Cast.tenet etiam contra Barto. & mouetur,quia non vr imputandum ei,qui non fecit diligentiam, quam si fecisset,nihil ei profuisset.l.fi.§.1.ver.sed quid noceat.ff.quis ordo in bon. poss.ser.Ad d.l.qui commeatus.respondet, q̃ ibi ita contigit de facto,non q̃ illud esset de necessitate. ¶Vltra alios,contra Bart. facit,quia frustra fit illud,quod factum nihil releuat.l. hęc stipulatio.§.diuus.ff.vt leg.nom.caue. l.non cogendũ.§.fabinus.ff.de procur.cum si.quia ars, & natura nihil operantur frustra. l. quibus idem.ff.de verb obl. ¶Secundo,& fortius facit, quia illud reputatur leue , & leuis solennitatis, quod factum, vel non factũ parum releuat,& sic eius omissio nihil vitiat,ita tenet Barto.in l.1.§.1.ff.de ven.inspe.& not. in l.fi.§. si vero postquam, in fi.C. de iur.delib.Sed per ista non recedas à *sententia Bart.quæ est com-*

[b] *munis.* [b] per d.l.qui commeatus , & ibi not.Barto,& per id , q̃ vult Bald. in l.fi.ad fi.C.de adult.Pro ista parte strictius inducas tex.quem alleg.Bar.in d.l.qui commeatus.ibi, dum tñ se profectum probet.† Nam dictio dum, quia est suspensiua in futurũ, facit conditionem,ita no.Bar.in l.si quis ita,per illum text. ff.de condi.& demonst.& in l.1.in 7.col.& in l.quib. diebus.§.fi.eod. tit.Io.And.in regula nullus ex consi.in mercu.† Modo ego habeo , q̃ conditio , quæ apponitur per l.nunquam dr̃ continere leuem solennitatẽ,imo oportet,q̃ præcisè impleatur. Ita dicit Bald. in Auth.matri.& auiæ.in 1.col.in fi.C. qñ mul.tu. off.fun. po.per tex.in l.prætor.in prin.ff.de colu. bon. † Subdit successiuè Bar.consuetudinem esse in terris maritimis, q̃ fiat protestatio,q̃ propter impedimentum maris non potest transiri , licèt ibi sit causa transeundi.Pondera,quia Bar.vult,q̃ talis protestatio impedimenti non debet fieri de necessitate , sed solum qñ est consuetudo in aliquib.terris:& ita ponderat, & sequitur D. Fran.de Are.in consi.161.q̃ inci.verum est,& D. Alex. hic.Adde,q̃ in ꝓrium facit gl.no.in c.cupientes §.q̃ si per 20.in versic. [c] propositum,de elec.in 6.quæ vult; q̃ vbi aliquis est ꝓhibitus [c] expedire actum in termino,non excusatur nisi protestetur , q̃ per ipsum non stetit,& per illam glo.refert ibi Io.de Imo.se semel obtinuisse in vna causa appellationis, in qua appellans nõ potuit habere copiam iudicis: & permisit sibi labi tempus sine protestatione,q̃ sibi præiudicauit.Idem tenet gl.fi.in c. plerunque.in gl.in ver.negligentia.de rescrip.Facit, quod vult Bal.in l. [8] properandum.§.inautem vtraq;.& ibi Do.Alex.C.de iud.† q̃ quando stat per iudicem,q̃ causa non expediatur , intra tempus instantiæ,debet apparere,q̃ pars fuit protestata,& ibi dixi, & multa addidi,& cumulaui ad hoc,quæ non repeto. Tamen pro i.opi.q̃ protestatio non sit necessaria,vult Bar.hic, sed q̃ sit consilij,tenet idem Bar.in l.2.§.dies.ff.quando appel.sit,dum dicit ꝑ sulo tñ,&c.& no.Bal.in addi.Spe.in tit.de appel.in 7. col.in vers.Item fallunt.Et q̃ non sit necessaria protestatio, tenet Do. Abb.in d.c.plerunq;.& in c.ex transmissa.de præscr.Pau.de Ca. in consi.21. q̃ incip. in causa desertionis.in 6. col.Et istud plus placet,cùm protestatio fiat ad conseruandum ius. l.fi.ff.quibus mod.pig.vel hypoth. sol. ergo non debet eius omissio operari [9] contrarium effectum.¶† Secundò prin.no.ex tex.ibi,ipse se arctauerit,q̃ imputatur impedimentum ei, qui se nimium arctauit,cùm sit in culpa ordinata ad hoc , [d] & quando dicatur se arctasse,declarat gl.in c.cupientes.§.cæterum.in ver.octo dies, de elect. in 6.Io.And.in regula imputari.in mercu.& per istum tex.dicit.Inn in c.ne pro defectu,de elect. q̃ si electores constituerunt compromissarium ad eligendum prælatum, & illi intra tempus concessum electorib.non elegerunt,perdunt ius eligendi , quia se arctarunt ad factum illius. Sequitur simpliciter Ange.hic.Tu dic,q̃ est de hoc hodie tex.quem Ang. non vidit [10] in ca.si compromissarius,in prin.de elect.in 6.¶† Tertiò not.ex hoc text. ibi vel præsentiam venienti periculosam fecisset , q̃ [e] excusatur,qui noluit venire per loca periculosa [e] personæ suę. Adde q̃ similiter excusatur,qui nõ comparuit in loco non tuto,ex quo potuit afferri periculum personæ suæ,cle.pastoralis. de re iud.l.sciendum. §.accusatio. ff.de lega. c.accedens.vt lite. non contest.gl.& Doct.in l.de ætate.ff.ad Treb. habetur in c.ex parte. de appel. imò citatus ad locum non tutum non tenetur comparere,etiam cum literis salui cõductus.gl. in c.statutum. §.cum vero.in ver.securè.de rescr.in 6. gl.in d.c. ex parte,& est [11] tex.in c.accedens.2.vt lite non contest.† Quod limita, qñ tales literæ salui conductus darentur ab hoste.Secus si à iudice,quia per illas tollitur plena causa timoris. Ita sing. limitat Saly. in l. reos.in 5.col.ver.expeditis ꝓrijs.C.de accu. Refert, & sequitur Io. de Imo.in l.pe.§.ad crimẽ. in 8.col.in ver.tertio casu.ff.de pub.iud. limitat dummodo ideo illo loco tales literæ soleant [12] obseruari,& à subditis,& ab ipso iudice. † Adde etiam ad hũc [f] tex.q̃ similiter excusatur quis ad comparendum in loco , vbi est pestis, vel propter intemperiem aeris.tex.est in c.ad supplicationem,& ibi gl.ī.de renun.gl.in c.cõis filius.23. dist. Bart.& alij

ADDITIONES.

[a] ¶Transeundo.Deci.latè in cap.ex ratione.de appel.q.5.col.9. PVRPV.

[b] † Sequitur Alex.conf.49.col.2.nu.5.lib.2.vbi ponit prac.no.pro eo,qui vult se excusare,q̃ propter aliquod impedimentum nõ potuit implere id, ad q̃ tenebatur,& ibi Doct.in apostil.Qua de re plura no.Feli.in c.ex transmissa. de præscr,Aym.consi.151.nu.22.consi.202.Boer.q.40.Syluan. consi.68.in fi. MASVER.

[c] ¶Prohibitus.Adde Io.de Imo.in l.in prouin.in §.fi.ff.de ope.nou.nun.

[d] ¶Ad hoc.Adde Pan.ampliantem ad vota,in c.licet.col.3. de voto,in fi. Deci. in cap.consuluit vlt.no.de off.deleg. PVRPV.

[e] ¶Loca periculosa.Et q̃ periculum loci sit iusta excusatio,vide Aret.cons.16. Petr.& Deci.in c.ex parte.de appel.Fel.in cap. accedens , vt lit.non contest. Mar.in tract.de citatione.ar.18.versi.quincum quæritur. PVRPV.

[f] ¶Excusatur quis.Adde Doct.in l.cum dilecti.de dolo,& contum.

alij in l.de ætate ff.ad Treb.facit bene tex.in c. quorundã, & ibi
13 gl.74.dist.Similiter † intemperies aeris [a] excusat à residentia.
a gl.in cle.ne in agro.§.fi.in ver.rationabile,de sta. mo. Item excusat à periurio.gl.in c.si vero,el 1.in gl. 2. de iureiu. Limita tñ quod dixi de peste,sm Io.And.in c.cum dilecti,de dolo,& cõ-
* tũ.& ibi *omnes sequuntur*,nisi tempore pestis ius in illo loco redderetur.Sequitur,& commendat Alex in §.si quis in iudicio,in
14 1.no.3.ea.l.& in d.l.de ætate.ff.ad Treb.¶† In glo.in ver.angustiæ.ibi,secus in legatis. Ista est vera,vt per Bar.& alios ibi,cp sicut in vltimis voluntatib. conditio impossibilis reijcitur.l.obtinuit.ff.de cond.& demon.gl.& Bar.in l.1.ff.de cond.inst. secus in contractib.l.non solum.ff.de actio.& oblig.ideo impossibilitas,quæ insurgit propter angustiam temporis in vltimis voluntatib.vitiatur,& non vitiat,vt ibi.secus in contractibus.

ADDITIO.

a ¶Aeris. Adde Fel.in c.accedens.2.in 5. col.vt lit. non contest. & per Mar. de Sen.in rep.ca.ex tuæ,de cleri..non resid.

SVMMARIVM.

1 *Impedimentum præstitum à magistratu nisi sit dolo procuratum, dat exceptionem.*
2 *Impedimentum affectatum non releuat.*

1 **§.Simili modo.** † Impedimentum præstitum à magistratu,nisi sit dolo procuratum,dat exceptionem, secus in impedimento priuati, contra
2 quem datur actio.h.d.cum l.seq.¶† No. cp impedimentum affectatum,vel procuratum non releuat,vbi aliàs excusaret,vel releuaret,de hoc dixi,vbi multa accumulaui,in l.si verò,in prĩ. ff.qui satisd.cog.¶In gl.in ver. cetentus. licèt cum glo. teneant
* Gul.& Bal.tamen *Bar.& alij omnes tenent contrarium* per generalitatem huius tex.quia licèt habeat actionem aduersus magistratum, tamen quia potentior est ratione officij,habetur perinde ac si non haberet.l.3.in prin.ff.de alie.iud.secundum Ang. in l.seq.in §.illud.

SVMMARIVM.

1 *Condemnatus pœna capitali liberatus est ab omni obligatione.*
2 *Vxor tanquam domestica repellitur à testimonio pro marito.*
3 *Concubina dicitur domestica,inde repellitur à testimonio.*
4 *Domesticus admittitur ad testificandum tribus casibus.*
5 *Frater potest esse testis pro fratre ad probandam innocentiam.*

LEX IIII.

Sed & si quis. Reo post promissionẽ de sistendo capitaliter condemnato datur exceptio,quę prodest etiam fideiussori, secus si tantum sit accusatus, nisi sit secuta incarceratio.Item excusatur, qui est in hostium potestate, vel qui domestico funere impeditur.h.d. vsq; ad §. quæsitum.
1 ¶† In tex.ibi dixerit aliquis. rñdet tacitæ obiectioni:nam si erat condemnatus pœna capitali,ergo erat liberatus ab omni obligatione.l.si debitori.ff.de fideiu.Item perdit omnia,quæ sunt iuris ciuilis, & per consequens in iudicio stare non potest, ergo frustra,& vana est dubitatio,an pœna committatur.Rñdet iureconsul.cp necessaria fuit decisio pp fideiussores, vel etiam ppter ipsum reum,qñ esset missus in exilium salua ciuitate,non intelligas saluo iure veniendi ad ciuitatem,sed salua ciuitate, hoc est remaneat ciuis,& retineat bona.l.relegati,& l. relegatorum.§. ad tempus. ff.de interdi. & relega. & isto casu si conueniatur ad pœnam,qui eum defendit in ciuitate,potest istam exceptionem opponere,quòd fuit accusatus propter exilium pœ
* na sistendi & istud exilium capitur tribus modis, vt l. exilium ff.de interd. & releg. glo. in l.2. ff.de publ. ind. ¶ In glo. in ver. quid ergo,ibi C.de fideiusso. l. 1. & l. defensiones, dic quòd illæ leges fortiter faciunt ꝫ istum tex.Ibi enim.dicitur, cp qñ extinguitur obligatio principalis propter status sui mutationem, non liberantur fideiuss.hic verò dicitur totum ꝫrium. Glo. respondet licèt obscurè,cp illa loquuntur in contractibus,sed hic in iudicijs, quasi in eis sit speciale. Tu rñde melius ex mente Ang & Mod.hic,& Bal.in l.si decesserit.ꝫ.qui satisd.cog.cp in iuribus ꝑalleg,erat obligatio certę quãtitatis, vel alterius rei,quæ per mutationem status non extinguitur, sed transfertur in fiscum,ideo fideiussores non liberantur,sicut mortuo reo superstite hærede.sed hæc obligatio sistendi in iudicio extinguitur, quantum ad principalem,qui non potest sistere in ciuitate,nec instantia transit in fiscum.l.si constante. §.fina.ff.solut,matrim.
2 ideo fideiussores liberantur.¶† In glo.fin.in ver.domestico,no.
a cp vxor tanquam domestica repellitur à testimonio [a] pro marito.Idem dicit gl. §.sed si filius.Insti.de test. & in l. quicunque. C.de re milit.li. 12.gl.& Bar.in l.1.§.si vir ff.ad Sylla.glo.& Bald. in l.2.C.de testi.gl.in l.præsenti.§.fanè. C.de his,qui ad eccle.ꝫ-fu.& gl.4.q.3.in §.item idonei.Bar.in l.qui testamento.§.2.in fi. ff.de test.Cano.in c. in literis. de test. quamuis super hoc vacillet Spec.in ti.de test.d.§.1. vers.sed quid de vxore. Idem tenent Bal.Ang & Mod in l.si cum dotem.§.si maritus.ff.solut.matri.
3 † Imò etiam concubina [b] dicitur domestica l.Massurius,in ver.
b in domo.ff.de ver.sign.ideo repellitur à testimonio,secundum Bal.& Ange.hic,& Bald.in l.2.C.de test.& in c.in literis.eod.tit.
4 ¶† Limita prædictam conclusionem trib.casib. in quib.persona domestica admittitur ad testificandum, & sic etiam vxor. ¶Primò,quando veritas non potest aliàs apparere, puta quia est actus, qui non fit verisimiliter nisi inter domesticos, ita in vxore in specie limitat Bal.in l.parentes,in 2.colum. C. de test. Facit tex.in l.ex consensu.§.1.& ibi no.Bal. C.de repu.& tex.in c.veniens.2.de test.Spec.& Io.And in titul.de test.§.1.ver.item, cp est domesticus. ¶Secundò no.limita in causis criminalibus: nam ad probandum aliquem innocẽtem testes domestici admittuntur, & plenè probant.ita tenet singulariter ad literam Spec.in tit.de inquisi.§.1.ver.sed nunquid eas. Refert,& sequitur Io.de Ana.in cons.59.cp inci.visa inquisitione formata,in 1.
5 col.† Hinc est,cp frater [c] potest esse testis pro fratre ad probanc dum eius innocentiam.vel ad probandum,cp homicidium fecit ad sui defensionem. Ita tenet Bald. in l.parentes. in duobus locis,scilicet in 1.col.& in 2.C.de testi.alleg. tex.in c.literas. de præsump.qui tex.bene probat hoc modo. Nam ibi excusatio, quam fecit frater in crimine hæresis, ideo non admittitur,quia fuit sibi contrarius,eo quia prius deposuerat contrarium contra fratrem,& primũ dictum erat verisimilius, ergo apparet, cp cessantibus illis qualitatibus excusatio fratris in criminalib. fuisset admissa pro fratre. Contra istam limitationem fortiter videtur obstare tex.in c.accusatores.vlt.3.q. 5.in ratione sui,nã dicit ibi tex.cp domestici,& consanguinei non admittuntur ad testificandum,quia præsumitur, quòd facilè mentirentur pro consanguineo, & domestico. Certè ista ratior fortius militat vbi ageretur de vita,vel de pena capitali,cp domesticus,vel frater debet magis mentiri, vt saluet fratrẽ.¶Tertiò limitat nouiter Raph.Fulg.in cons.48.quod incip.super eo, quod quæritur. in 1.colum. quando pro delicto ageretur ad vindictam publicam,seu ad fisci vtilitatem propter vulnus, vel percussionem, aut mortem alicuius:nam illi, qui sunt domestici eius,non repelluntur propter domesticitatem ex quo nunc causa non pertinet ad domesticum, sed ad Rempub. nihil aliud alleg.poterat alleg. bonum text. in c. super prudentia.§. potest.14.q.2. vbi est text. quòd domesticus admittitur in testem, quando non producitur in fauorem domestici,sed in fauorem tertij,multi tamen de facili crederent contrarium, quasi etiam tractetur tũc saltem in consequentiã de vindicta priuati. l. sed si seruus §.fi.de iniur.& fa.libel.

ADDITIONES.

Ita videtur legendum,quòd fuit liberatus propter exilium à pœna sistendi.
a ¶Testimonio.Adde Albe.Mal.in tract.de teste,in 1.parte,tit.quando testes repelluntur ratione domesticitatis,in 1.col.versic. sed hic dubitatur. Communem dicit Socin. cons. 17.colu. pen. ver. quantum verò.Qua de re plura no. Capel.Tolos.q.3.q.123.Rip.Respon.119.pract.Masueri.ti.de test.num.8. latè examinat Gabriel.com.opi.lib.1.ti.de test.Concl.16.vbi ponit ampliat & limita.ad Reg.negat.cp non possit vxor esse testis pro marito. MASVER.
b ¶Concubina.Adde Bal.in l.1.C.de test.
c ¶Frater.Adde Spec.in ti.de teste.in §.opponitur.ver.sed nunquid frater. Alb. Mala.in tract.de teste.in 1.parte.in 3.col.ver.minor tamen fides.Gabriel,qui concl. tractat com. opi.lib.1.tit.de testi.conclu.14. & licèt frater non possit esse testis pro fratre;tallit tamen inter ipsos fratres,teste Rol.consi.16.num. 21.li.2.Qua de re videri potest Bar.in l.qui testameto §.quod autem. cp pen. de test.Quid in causa ciuili modici præiudicii,vel in causa ardua,vide Socin. consi.17.lib.1. MASVER.

SVMMARIVM

1 *Exceptiones,quæ obstant in stipulatione,causantur ab impedimento casus fortuiti,& nu.*10.
2 *Renunciatio generalis an tantum operetur,quantum specialis,&* num 3.28.
4 *Papa quando in rescripto dicit, cp tenor obstantium pro expresso habetur,& pro scripto,tunc nulla obstantia officient rescripto.*
5 *Mulier,quæ vult admitti ad tutelam, debet renunciare beneficio Velleiani.*
6 *Renunciatio generalis quòd non valeat verum est, quo ad exceptiones futuras.*
7 *Cedens generaliter omnia iura,quæ habet contra quoscunque debitores nullo specificato,an valeat.*
8 *Renunciari non potest in causis criminalibus exceptionibus seu defensionibus.*
9 *Assessores,seu iudices maleficiorum faciunt damnatos ad mortem renunciare termino defensionis,adiecta causa.*

§. Quæsitum.

11 *Renunciatio specialis ad hoc, vt valeat requiritur, quod sit facta spontanea voluntate.*
12 *Iuri de futuro nedum generaliter sed nec etiam specialiter potest renunciari.*
13 *Renunciatio generalis subiecta, an valeat, & nu. 14.*
15 *Enumeratio aliquarum specierum si præcedat in contractibus, an generalis renunciatio valeat.*
16 *Renunciatio ad hoc vt valeat, non solùm requiritur, quòd sit specialis sed etiam singularis.*
17 *Exceptionib. omnib. enumeratis in tit. si quis cautionib. si quis renũciaret, an valeret perinde, ac si esset specialiter facta.*
18 *Donans si promittat non revocare donationem ex aliqua causa, nihil valet.*
19 *Partes nunquid possint specialiter renunciare huic. § quæsitum.*
20 *Specialiter fieri illud dicitur, quod à generali remotum est.*
21 *Legi prohibitiuæ partes renunciare non possint, & nu. 25. & 27.*
22 *Fragilitate ea quis inducitur ad faciendum generalem renunciationẽ, quæ potest esse captiosa, qua induceretur ad renunciandum huic. §. quæsitum.*
23 *Princeps si concedat priuilegium non obstante lege, quæ dicit, quòd non valeat generalis concessio, nisi in specificatis, an valeat concessio.*
24 *Lex quando aliquid disponit circa formam, tunc, ei renunciari non potest.*
26 *Potest, verbum negatiuè prolatum, necessitatem inducit.*
29 *Renunciatio valet in specificatis, si in iudicio quædam sint specialiter expressa, & postea subijciatur clausula generalis.*
30 *Periculi appellatione an veniat casus fortuitus.*
31 *Casus fortuitus, & casus improuisus quomodo differant.*
32 *Periculum in se suscipere, quid importet.*
33 *Indefinita æquipollet vniuersali.*
34 *Læsio immoderata dicitur damnum non autem moderata, & communiter cueniens.*
35 *Insolita non intelliguntur concessa in generali concessione facta Epo.*
36 *Caristiæ, quæ rarissimè contingit, an sit habenda consideratio.*
37 *Expensas promittens soluere tenetur ad expensas solitas, & moderatas.*
38 *Casus inusitatus, qui venit in mille annis vna vice, an dicatur fortuitus.*
39 *Recipiens rem suo periculo & fortuna, an per ista verba censeatur in se suscepisse periculum casuum fortuitorum.*
40 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*
41 *Incendium in dubio licèt præsumatur factum culpa inhabitantium: tamen illa culpa incendij non præsumitur nisi leuissima.*
42 *Iuramentum appositum in generali renunciatione an ipsam validet.*
43 *Iuramentum an habeat vim expressi, & specialis consensus.*

§. Quæsitum. Iste §. est difficilis, & habet materiã subtilem, & quotidianam, & ad euidentiã potes præmittere duo, fm q̃ præmittit Bald. hic, & clarius ponit Pau. de Cast. quæ respiciunt intellectum tex. ponam super gl. 1. Sed pro nunc præmitte, q̃ iurisconsultus in l. 1. per totam, & in ista l. vsq; ad istum §. tractauit, q̃ si quis promisit sistere in iudicio tali die sub certa pœna, & sit impeditus sistere pp casum fortuitũ, vel aduersum, q̃ excusatur à pœna. In isto tex. Iurisconsultus declarat, an promissor possit renunciare excusationib quæ fiunt pp casus fortuitos, ita q̃ semper incidat in pœnam, si non sistat die promissa, ẽt si impediatur per casus
* fortuitos h. d. fm Bar. *& communiter Doct.* Generalis renunciatio casuum fortuitorum non valet in iudicio, secus si specialiter
1 exprimantur. h. d. ¶†† Pondera ex isto summario, q̃ Bar. & Docto. restringunt text. vt loquatur in generali renunciatione casuum fortuitorum, & Alb. hic in fi. col. refert q̃ Gul. & aliqui restringebant tex. vt loqueretur in renunciatione casuum fortuitorum tãtum. Credo, q̃ moti sunt, quia iste tit. tractat, qñ propter casus fortuitos quis impeditus est venire ad iudicium, vnde dicit Bar. in 3. oppo. q̃ exceptiones quæ obstant in hac stipulatione, causantur ab impedimento casus fortuiti, per l. 2. supra eo. quæ lex loquitur de casibus fortuitis. Iste intellectus Bar. & Doct. & ista restrictio mihi non placet, cùm text. nihil dicat de casibus fortuitis, & nihil est quod vrgeat quare text. debeat sic restringi, vnde melius est intelligere text. generaliter, prout loquitur, absq; violentia, q̃ loquatur nedum in casib. fortuitis sed generaliter in quibuscunq; defensionibus, & exceptionibus, patet in tex. dum dicit ne vlla exceptio. Et ita videtur esse de mẽte Ang. & nonnullorum Mod. Et dato, q̃ iste titu. principaliter loqueretur de casibus fortuitis, prout dicit gl. s. in rub. tamen loquitur etiam de casibus non fortuitis. Patet, dum loquitur de muliere grauida, de ponte fracto, de retento à magistratu, de damnato capitaliter ob delictum, & de similibus. Ideo melius est generaliter de omnibus intelligere text. & non restringere ad casus fortuitus. ideo summa sic text. & generaliter. Renunciatio exceptionum, quæ in promissionibus iudicialibus excusabant non sistentem, non valet, secus si illę exceptiones specialiter exprimantur, hoc dicit, tenendo cõmunem intellectum: tamen ego ꝯ. aliter dicam. Diuide in tres partes, vt hic per Bart. & alios. ¶ Not. ꝯ. ex hoc text. q̃ non tantum operatur generalis renunciatio quantum specialis, contra istud not. Barto. formattres oppo. quæ non tanguntur in glo. Prima est de l. si duo. ff. de administr. tuto. vbi ponitur regula q̃ tantum operatur genus in suo genere, quantum species in sua specie, vt hic & l. si chorus. ff. de leg. 3. Alibi dicitur, q̃ idem operatur diuisio generalis totius, quo ad totum, q̃ diuisio partis, quo ad partem. l. tres tutores. in prin. ff. de administr. tuto. quem Bar. ibi in 1. not. ad hoc not. & dicit esse tenendum menti. Ad idem opponit de l. omnes. C. de præs. 30. ann. & denique respondet, q̃ illa iura fallunt
2 in casu huius text. & rationem fallentiæ dicam ꝯ. in gl. 1. ¶†† Põdera diligenter ex ista solut. Bart. dum vult, q̃ illa l. omnes. non habeat locum in isto casu. nam subtiliter intuendo Bart. ex ista solu. dat magnam, & no. ampliationem ad istum tex. q̃ generalis renunciatio non valet, etiam si partes dicerent, q̃ volunt haberi pro expressis, & specificatis omnes casus, qui contingere possunt, ea forma qua vtitur tex. in d. l. omnes. adhuc non sufficeret, sed haberet locum iste tex. Idem (in alio tamen proposito) volunt Ang. & Fulg. hic vterq; ad fi. Facit bene text. in c. qui
3 ad agendum. in prin. de procur. in 6. † Limitant tamen Ang. &
a Fulg. hic, secus esse, quando talis clausula esset [a] apposita in legibus vel in statutis, vel in rescriptis, motu proprio concessis, & ita propriè loquitur tex. in d. l. omnes, quem Bal. & Ange. ibi dicunt esse meliorem text. de corpore iuris ad hoc. Idem tenet Ange. in l. diui. §. licet. ff. de iur. codi. Facit q̃ vult idem Ange. in
4 cons. 249. quod incip. Philippus. in vlt. colum. † Adde etiam bene facere illud, quod limitando istum text. tenet Bal. in c. cum dilecta, in vlt. colum. de reser. vbi vult, q̃ quando Papa in rescripto dicit, q̃ tenor obstantium habeatur pro expresso, & p̃ scripto, q̃ tunc nulla obstantia officient rescripto, & q̃ iste. §. non habet locum in dispositione Papæ, vel alterius habentis potestatem, l. condendæ. Adde etiam, q̃ vult Bald. in ti. de pace constan. in 24. colum. in ver. non obstante. vbi quærit, an princeps in concessione priuilegij possit derogare legibus, quæ dicunt, q̃ generale edictum non valet, nisi in specificatis, vt hoc tex. cum fi. Et respondet q̃ sic, & ꝯ. dicetur, & sic est expedira 1.
5 oppositio Bar. ¶†† Secũdò opponit Bar. de Auth. matri, & auiæ. C. quando mu. tu. offi. fun. po. sed ille text. facit, nisi iuncta gl. in ver. senatusco̅sulta. Vnde melius facit tex. in corpore vnde sumitur, scilicet in Auth. vt matres debitrices, in §. p̃terea, & text. in l. 1. C. quando mu. tu. offi. fun. po. in quibus locis habetur q̃ mulier, quæ vult admitti ad tutelam, debet renunciare beneficio Velleia. secundis nuptijs, & omni legum auxilio, & tamen illa generalis renunciatio valet. Respondet Bar. q̃ generalis renunciatio quo ad omnes exceptiones præteritas bene valet, ita loquuntur iura prælleg. sed non quo ad futuras, vt hic. Istã solut. sequitur Ang. hic. Non est bona solutio, & eam reprehẽdunt Bal. in 4. oppo. & Rap. Ful. hic, quia imò ibi renũciabatur exceptionib. futuris, cùm beneficium Velleiani sit de futuro, quia non habet locum, antequam mulier obligetur in futurũ. Respondeo ergo melius secundum Bald. q̃ illa iura loquuntur in renunciatione necessaria, quæ fit in dispositione legali ad validitatem, & robur actus, hic in voluntaria, quæ obligat ad indebitum. Duobus alijs modis respondent Fulg. & D. Alex. hic, vt per eos. Considera etiam, q̃ ad illa iura non potes dicere, q̃ agitur de iure singulari. Ideo videtur sufficere generalis renunciatio, cùm ius singulare facilius tollatur, quàm ius cõmune, l. eius militis. §. militia missus. ff. de testa. milit. nam hoc non esset bene dictum per l. 1. s̃. si quis in ius voc. non ier. vbi agitur de renunciatione iuris singularis, scilicet priuilegij fori, & tamẽ ibi non sufficit generalis renunciatio, imo requiritur specialis. Pręterea in dictis iuribus renunciabatur secundis nuptiis; & sic
6 iuri communi. † Tenendo tamen solutionem Bar. quę in se est vera, & eam sequitur Ang. hic, ex ea habes not. limitationem ad hunc tex. q̃ generalis renunciatio non valet, verum est, quo ad exceptiones futuras, secus quo ad præteritas. Facit tex. in l. iubemus, & ibi ad hoc not. Saly. C. ad Velleia. not. Cy. in l. si quis in conscribendo. C. de Epis. & cle. Bal. in l. pacta nouissima, in fi.
7 & ibi Sal. C. de pact. † Ista limitatio facit pro eo, quod tangit Alb. in vlt. col. & dicit aperire veritatem, & intellectum huius tex. Si aliquis cedat generaliter omnia iura quæ habeat contra quoscunq; debitores nullo specificato, an valeat, & an habeat locum iste tex. & similiter, si faceret pactum generale de non petendo aliud debitum: Et tenet, q̃ in istis, & simi. casibus non habeat locum iste §. qui fm eum loquitur, quando renunciatio

ADDITIONES.

a ¶ Clausula esset. Adde Bar. in extrauag. ad reprim. in ver. nõ obst. Lud. Ro. cõs. 40. inc. visis, ac discussis. in 2. col. cõs. 322. inc. in casu propositæ cõsultationis.

tio eſt ꝫ ius commune,vt hic dicitur in gl.quia renunciat quis omnibus caſibus fortuitis,contra l.quæ fortuitis.C.de pign.act. ſed in prædictis exemplis renunciatio generalis non eſt contra ius,quia poteſt quis cedere omnia iura quæ habet,per tit. C.de hære. vel actio. vendi. Item poteſt facere compromiſſum de omnibus litibus.l.ſi cum dies.§.plenum.ff.de arbitr.Dic,ꝙ melius facit limitatio prædicta,cùm hic tractetur de prædictis. Itẽ ibi non ſumus in ſtipulationib.prætorijs,vel iudicialibus,de qbus tñ loquitur iſte tex.ſm Docto.& ꝫ.dicetur,ſed in conuentionalibus,in quib.ex quo partes voluerunt omnibus eſſe renũ
8 ciatum,valet.l.cum Aquiliana.ff.de tranſa. † Limita tñ prædicta procedere in cauſis ciuilib.ſecus in criminalibus,in quibus
a non poteſt renunciari exceptionib.ſeu defenſionib. ⁋ gl.eſt in l. pactum inter hæredem,in glo.mag.circa fi.vbi Barto.not.ꝫ.de pact. & ibi plenius dicam, & illam glo.allegant ad hoc Bald. Ang.& Mod.hic,& illa gl. procedit etiam ſi interueniſſet iuramẽtum, ſm Bal.in l.vnica,in 15.col. C.de confeſ.imò ſi reus renunciaret omnib. exceptionib. & defenſionib. tamen quilibet de populo poſſet pro eo appellare.l.non tñ. ff.de appel.l.addictos,& ibi Bald.not.C.de epi.audi. & l.addictos. C.de appel.&
9 Ludo.Rom.hic,† dicit tñ Ang.hic,in 1. col.ꝙ hodie aſſeſſores, ſeu iudices maleficiorum vtuntur hac practica, quia faciunt damnatos ad mortem renunciare termino defenſionis,adiecta cã,quia nullam defenſionem habent.Caueant etiam tñ,ne ſanguis eorum ſuper eos,& eorum filios ꝫuertatur,& ſequuntur Fulg.& Lud.Rom.hic.Idem tenet Ange.in l.1.per glo. ibi.ff.de
10 fer.¶† Tertiò opponit Bar.ꝙ iſtæ oppoſitiones cauſentur à caſibus fortuitis,ideo eis renunciare induceret impoſſibile,rñde, vt hic per eum, & ante eum Gu.de Gul. & ſequitur Albe.& Ang.hic,ſed non eſt vera ſolutio per l.ſi quis deceſſerit.ꝫ.qui ſatiſd. cog. vbi in eo, qui promiſit ſiſtere non eſt differentia, an impoſſibilitas ſit à principio, vel ſuperueniat. Vnde reſponde melius ſm Bal.in 2.oppo.& Ful.hic,qui ſibi aſcribit,ꝙ hic,& in l.2.ꝫ.eo.nõ tractatur de impoſſibilitate, ſed de difficultate,quæ
11 non vitiat.l.continuus.§.illud.ff de verb.obl.¶† Secõ principaliter no.ex tex.in ver.ſponte, ꝙ ad hoc, vt renunciatio etiam ſpecialis valeat,requiritur,ꝙ ſit facta ſpontanea voluntate,non autem metu. Adde,ꝙ plus creditur duobus teſtibus deponentibus de metu,quàm mille teſtib. deponentibus de ſpontanea voluntate,quia primi deponunt de actu viſibili, & qui cadit in ſenſum corporis,alij verò deponunt de actu mentali, & præſumpto, & ſic inuiſibili, qui ſoli Deo notus eſt. Dictum eſt famoſum,& ſolenne Inn.in c.ſuper hoc.de renũcia. quod refert, & ſequitur Bal.in conſ.ſchiſmatis.in 10.col.& no.in l.obſeruare.§.proficiſci.in 13.q.ff.de off proconſ.& leg. Ang. in l. 1.ff.qđ met.cau.& in l.fi.in prin.vbi no.limitat.eod.tit. & l.ſi quis ad ſe fundum.C.ad l.Iul. de vi. dixi in l. tranſactione. C. de tranſact.
12 ¶† Capio gl.1.in ver. conueniri.quam diuide in tres partes. In 1.gl ſupplet ad tex.ſ.per pactum,& iſtud facit timore ꝫrij, qa iuri de futuro nedum generaliter,ſed nec etiam ſpecialiter poteſt renunciari.l.ſi ita ſcriptum.§. ſi ſub condictidne.ff.de lega. 2.per gl.& Docto.in l.4.C.de pact.& latè Bal.hic in 3.oppo.cuius ꝫrium dicitur hic.glo. vult reſpondere,ꝙ verum eſt,ꝙ per ſimplicem renũciationem vnius tñ derogatur iuri de futuro: ſed hic fuit conuentio,& ſic pactum duorum, vt declaratur p gl.& Doct. in d.l. 1. C. de pact. In 2.quæ eſt ibi, & dic caſum. gl.ponit primum intellectum Mar.ad hunc tex.& aſſignat rationem,quam improbat per duo.Et ſic iſta ſecunda regula poteſt ſubdiuidi in tres,vel quatuor particulas,quæ patent ex prędictis.In 3.quæ eſt ibi, vel pone caſum. ponit ſm intellectum Ioannis.¶Pro clara intelligentia glo. & tex.duo videnda ſunt. Primò de intellectu ad tex.Secundò,quę ſit ratio huius tex.Circa primum in gl.ſunt duo intellectus.Primus eſt Mar.qui intelligebat,ꝙ in hoc text. facta fuit renunciatio in ſpecie aliquorũ caſuum,deinde ſubiecta generalis renunciatio, & iſta non va-
b let. ᵇ Ad ita intelligendum mouebatur Mar. quia tex.dicit, ne vlla exceptio in ꝓmiſſione deſerta,nam intelligebat, ꝙ dictio deſerta,eſſet caſus nominatiui, & importaret idẽ ꝙ omiſſa,& tunc vult dicere in promiſſione deſerta. i. omiſſa aliqua excep-
13 tione cùm plures in ſpecie fuiſſent nominatæ,& † propterea ſubiecta generalis renunciatio hic deciditur non valere. ¶Secundus eſt intellectus Ioan.& magis congruit literę,ꝙ hic non fuerit niſi vna renunciatio generalis,& intelligit,ꝙ dictio deſerta,ſit caſus ablatiui, & conſtruatur cum dictione proxima, & exponatur deſerta.ideſt, non obſeruata,hoc modo:nam promiſſio de ſiſtendo in iudicio dicitur deſeri, ideſt, non obſeruari quando reus non venit ad iudicium, ſed quia ex multis cauſis poteſt excuſari. Ideo conuentum erat generaliter, ne vlla excuſatio opponereẽ, & iſta 2. expoſitio ſcilicet deſerta, ideſt, non obſeruata.eſt melior,& probatur in l.ſi duo. §. 1.ꝫ. eod. & in l fi.ꝫ.qui ſatiſd. cog. Bar. dicit, ꝙ vtraque lectura, poteſt eſſe * bona, *& ita communiter tenetur* vterque intellectus per legiſtas hic,& Canoniſtas in c.1.de commo. vt refert hic Alex. tamen ſecundus intellectus magis congruit literæ.ego tamen. ꝫ. aliter tenebo.¶Venio ad ſm,ſcilicet ad rationem text. glo. refert rationem Mar.quam reprobat, & cum eius reprobatione Barto.
* *& cæteri communiter tranſeunt.* Tu aduerte,ꝙ alia fuit mens Martini,ꝙ cùm iudicia reddantur in inuitum, lex magis fauet facienti actum ex neceſſitate (non dico per metum) quàm facienti ex voluntate.l.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.ff.qui ſatiſd.cog. ideo renunciatio generalis in iudicijs non valet, ſed in contractibus ſic,& iſto modo declarando Raph.Fulg. in 1. colum.ſequitur iſtam rationem,ſed non placet, quia licèt ſatiſdationes iudiciales de neceſſitate præſtentur,tamen renunciatio eſt ſem
14 per actus voluntarius,† vnde Docto.aſſignant rationem, quæ
* *communiter tenetur* per Bald. Ange. & omnes Moder. hic,& per Cano. in c. 1. de commodato ꝙ ſpeciale eſt in ſtipulationibus prætorijs,& iudicialibus,de quibus loquitur iſte text. ꝙ renunciatio generalis non valeat,eo quia iſtæ ſtipulationes iudiciales imponuntur ex æquitate prætoris, quæ non vult pati aliquem decipi ſub generalitate, & ſic ſub inuolucro verborum, ſecus eſt in alijs contractibus precedentibus ex ſola voluntate partium,quæ partes voluerunt omnibus exceptionibus eſſe renũciatum.Facit l.ſi quis fundum,in prin.ff.loca.iuncta. l. quæ fortuitis.C.de pign.act.& ita tranſeunt omnes hic,& Cano.in c.1. de commo.Conſidera in prædictis, quia attenta ratione Doct. approbata communiter,ſequeretur abſurdum, ꝙ in contractibus ſemper valeret generalis renunciatio, ſiue præcederet aliqua ſpecificatio,ſiue non, cuius contrarium tenet gl. mag hic
* circa fi. *& omnes ſequuntur.* Et iſtud mihi videtur ſtringere, ꝙ ratio Doct.non ſit generaliter vera,tamen ad hoc poſſes reſpondere tenendo intellectum Bar.in ſuo ſummario,ꝙ iſte text.loquatur in renunciatione caſuum fortuitorum,quæ indiſtinctè in iudicijs non valet,ſed in contractibus ſi quis indiſtinctè recipit in ſe periculum caſuum fortuitorum,abſque alia ſpecificatione,valet,& tenet,vt habetur.ꝫ.per Bar.& omnes. Sed iſte intellectus,& iſta reſtrictio ad hunc tex.non eſt bona,prout ꝫ di-
15 xi in text.¶† Secundò,& ſubtilius conſidera,quæ poſſit eſſe ratio,quare in contractibus ſi præcedat enumeratio aliquarum ſpecierum, deinde generalis renunciatio,ꝙ tunc valet, ſecundum opin.Bar.relatam.ꝫ.in glo.mag. & ab omnibus, approbatam, & tamen ſi ſolùm ſit generalis renunciatio in contractib. nihil valet,puto (licet Docto.non declarent) ꝙ ratio diuerſitatis ſit, quia primo caſu promiſſio reſtringitur, & intelligitur de caſibus ſimilibus,vel minoribus expreſſis, non de maioribus.c.ſedes. de reſcrip.cle.non poteſt.de procu.Barto.in pen.& vlt. colum.& ſic illa generalitas eſt quodammodo ſpecies ad caſus ſimiles, prout etiam eſt bonus.tex.in c.qui ad agẽdum. vet. 1.de procu.in 6.& ſic ibi nulla poteſt eſſe captio. Ideo valet, & tenet.ſecus quando ſolùm eſt renunciatio generalis.Si conſideras iſtam rationem,certè videretur,ꝙ etiam in ſtipulationibus iudicialibus idem eſſe debeat, cùm numeratio certarum ſpecierum habeat reſtringere generalem renunciationem ad caſus ſimiles,vel minores, & ſic ꝙ ibi etiam non poſſit ſequi ca-
* ptio.¶Per iſta potes diſputatiuè attentare duo contra gl.*& communiter Doct. hic.* Primò,ꝙ in hac materia non fit differentia inter iudicia,& contractus,& ſic inter ſtipulationes iudiciales ex vna parte,& conuentionales: nam vtroque caſu generalis renunciatio ſimpliciter facta nihil valet ſm omnes,quia eſſet captioſa.Si verò fiat præcedente,vel ſequente ſpecificatione aliquorum caſuum,tene contra communiter omnes,ꝙ vtroque caſu valeat, cùm tunc illa generalitas reſtringatur ad caſus ſimiles vel minores expreſſis.¶Secundò potes inferre,ꝙ primus intellectus relatus hic in glo. communiter approbatus non eſt verus,imò ꝫrium eſt verius prout tenet Alb.de Ros.hic,quòd imò iſte tex.decidit ꝫrium,ꝙ quando adeſt ſpecificatio aliquorum caſuum,ꝙ renunciatio generalis valet,prout tenet Salin l.1.C.commo.refert,& ſequitur D.Card.in c.1.de commo.ꝙquid ibi teneat Imo.& D.Alex.ibi,& ꝙ tunc valeat,& ꝙ ita ꝓriè decidatur in hoc tex.patet.Nam tex.primò dixerat conuẽtionem gñalem non valere, poſtea text. aduerſatiuè dicit, ſed ego puto conuentionẽ iſtam valere. Pondera pronomen iſtã,

& ſic

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Nat.conſ.359.colum.2.poſt med.Iodoc.prac.Crimi.c.52.nu.2.vbi ꝙ nec etiam licet per concl.in cauſa,vt idem Iaſ.no.in l.admonendi. nu.56. 59.Quo autem ad prin.art. ꝙ in crimi. nemo poſſit per pactum renunciare defen. not.Fel.in c.ſi diligenti in prin.de foro compe.Cur.in l.edita, nu.84. & ſeq. C.de eden.ꝙ non procedit in ſponte confeſſo,quia poteſt renunciare defenſ.& valet renunciatio.Fole.in pract.Crim. 1.par.3.part. nu. 72. & not. Iaſ.in l.pactum inter hæredem.col.2.ꝫ.de pac.idẽ Foler.nu 1.par.2. part.nu.8.

MASVER.

b ¶Valet.Vide Soc.lib.1.conſi.112.in 3.dubio. PVRPV.

& sic generalē, postea subdit si causæ specialiter expressæ sunt: ergo vult tex. quod ista conuentio gñalis valeat, si aliquæ cāæ conuentionum specialiter exprese sunt, & ille est tertius intellectus ad hunc tex. de directo ꝯ gl. communiter, & Docto. ita posset disputando teneri. ¶ Capio gl. magnam in ver. specialiter. quam magistraliter diuide in tex partes principales. In prima per viam notabilis declarat tex. In secunda opponit, & soluit. In tertia colligit notabile ex text. & ad illud allegat plures concordantes. Postea ponit no. ꝯrium, ad quod allegat multas leges, & sic illæ ꝯdicunt ad istum text. &. glo. aliter non nñdet hic, sed nñdet in l. si quis mihi bona. §. iustum. ff. de acq. hered. & ibi p Bart. In quarta format qōnem. In quinta latè disputat, an dispositio huius § quæ loquitur in iudicialibus, hēat locum in ꝯctibus, & refert tres opi. tertiam approbādo. Et illam tu tene, pro qua est bonus tex. in c. qui ad agendum. §. 1. de proc. in 6. & ibi gl. in ver. admitteretur. no. illum tex. ad hoc pro ista opi. approbata. In sexta, & vlt. glo. vī formare duas qōnes. sed re vera sunt quatuor opi. præcedentis articuli, vt declarat Bart. hic in 2. colum. Secunda ibi, sed hoc non est contra. Tertia ibi, item no. quod quædam. Quarta ibi, item quid si in iudicio. Quinta ibi,
16 extra quæro. Sexta, & vlt. est ibi, sed quid si dicat. ¶ †† Ex prima parte habes, quod ad hoc, vt renūciatio valeat, non solùm de-
a bet esse specialis, [a] vt dicit tex. sed etiam singularis, & qñ istud sit, dixi plenè post Bart. in l. 1. §. si quis in ius voc. nō ier. Et ex ista gl. infert signanter Ang. huc, ꝙ si quis nauigaturus renūciet omni casu fortuito, qui sibi posset in mari contingere, ista renunciatio non valet, quia in mari possent multi casus cōtingere. s. tempestas, incursus prædonum, deprædatio hostium, vis ventorum, & similia, ideo oportet ꝙ istos casus singulariter nominaret, sicut in simili dī in clem. appellanti. in ver. sigillatim, de appel. & sequuntur Fulg & Alex. hic, sed Pau. de Cast. tenet ꝯ, & vī melius. quia istud non esset specialiter renunciare, vt dicit text. sed in individuo, quod non requiritur per Docto. not.
17 Bar. in l. 1. in fi. ff. quis in ius voc. non ier. vt dixi. ¶ †† Quid autem si quis renunciaret omnib. exceptionib. enumeratis in hoc titu. maximè in l. 2. an valeret pinde, ac si esset specialiter facta? Iac. de Ray. quem refert Alber. tenet ꝙ sic, quia iura patent pro ro stris, & omnib. sunt, vel esse debent nota. l. leges gñales, & l. leges sacratissimæ. C. de legi. & nemo præsumitur eas ignorare. Hinc est, ꝙ positioni iuris non est nñdendum, quia nñderetur super eo, quod est certum. l. ornamentorum. ff. de aur. & arg. leg. Bar. & alij in l. 2. §. sed quia veremur. C. de iu. calum. Alb hic circa 13. col. tenet ꝯ, referens multos tenere oppositum, quia nemo debet decipi sub inuolucro, & generalitate verborum. p-cedens tñ opi. vī sustentabilior, per rōnem proximè assignatā, & per id, quod decidit Spe. in tit. de dona. ver. quid ergo si actū,
18 vbi concludit, † ꝙ si donans promittit non reuocare donatio nem ex aliqua causa, nihil valet, propter nimiam gñalitatē, sed si dicat promittò non reuocare donationem ex aliqua de causis enumeratis in l. fi. C. de reuoca. dona. valet. Facit, quia paria sunt, vel ꝙ sit certum per se, vel per relationem ad aliud. l. certum. ff. si cert. pet. tamen istud vltimum de donatione, quia talis promissor inuitaretur ad delinquendum, an valeat, examinaui in l. fi. C. de pac. tamen opi. Albe. est æquior, quia causæ reuocandi donationem sunt quinque tñ limitatæ in illa l. fi. ibi non potest sequi captio, sed ex l. 2. §. eo. possent elici causæ millæ. ¶ Iuxta istam partem quæro de necessaria quæstione, quam
19 intendo subtiliter examinare, arguendo ad partes. ¶ †† Quid si in gñali renunciatione esset dictum, non obstante isto §. quæsitum. nunquid valeret, & sic punctus est videre, nunquid partes possunt specialiter renunciare huic. §. Gul. de Cug. & And. de P. tenent, ꝙ non, quia dispositio huius. §. fauore publico est introducta, ideo pacto priuatorum renunciari non potest. c. si diligenti cum si. de foro comp. Sed certè imò videtur, ꝙ principaliter sit inducta fauore priuato, ne priuatus renuncians decipiatur sub gñalitate verborum, vt patet ex doctri. Bart. in l. 1. solut. matri. dum tangit, an vtilitas publica præferatur priua-
20 te. ¶ †† Sedo pro ista parte facit, nam ista l. requirit, ꝙ specialiter renuncietur, sed illud dī specialiter fieri, ꝙ à generali remotum est. l. seruis vrbanis. §. fi. ff. de leg. 3. l. diuus. §. neque generalem. ff. de fal. Dyn. in reg. ꝙ semel placuit, ad fi. ff. de re iud. in 6. ¶ Tertio facit, quia vbicunq; l. negat aliquid valere nisi aliquid exprimatur, non possunt partes ei renunciare, quasi censeatur pro forma requiri. Ista est doctri. Bart. & Docto. in l. pen. C. de pact. & in l. ius publicum. ff. de pac. Et ad hoc bene facit tex. in
21 l. iurisgentium. § item si quis pactus. ff. de pact. ¶ †† Quarto facit, quia legi prohibitiuæ partes renunciare non possunt, glo. in l. 1. in gl. mag. ad fi. C. ne fide inst. do. denetur. Bart. & Mod. in l. si constante. §. quoties, cum si. ff. solut. matr. Ideo statuto prohibitorio renunciari non potest, sm Bal. in fi in 13. opp de edic. diui.
22 Adri. tol. & no. Bal. in c. transmissam, de elect. ¶ † Quinto facit, quia qua fragilitate inducitur quis ad faciendum generalem renunciationem, quæ potest sibi esse captiosa, eadem fragilitate induceretur ad renunciandum huic. §. ergo non valet. l. doli mali. ver. diuersum. ff. de nou. Sic etiam dicimus in eo, qui facit confessionem sub spe futurę numerationis, quia si expressè renunciaret exceptioni non num. pecu. sibi præiudicaret, quia eadem facilitate, qua inducitur ad confitendum, eadem inducitur ad renunciandum. l. pe. alias fi. C. de non num. pec. glo. & oēs in l. si ex cautio. C. de non nume. pec. & Inst. de lit. ob. Hoc confirmo no. quia quęcunq; verba proferantur tpe renunciationis, puta quia dicam, facio istam confessionem, quia verè recepi pecuniam, non quia spero recipere, nihil pñt prędiudicare, quia censentur eadem fragilitate prolata. Ita ingñater dicit Bar. in l. si ex cautione circa med. C. de non num. pec. multum no. & commendat Imo. in c. si cautio de fi. instr. Contrariam opi. tenet solus Albe. de Rosa. hic dicens, ꝙ quamuis sola gñalis renunciatio non valeret, tñ si specialiter diceretur, non obstante isto §. quæsitum, tunc bene valeret, & dicit, ꝙ ita vidit communiter obseruari bene facit. quod vult spec. in tit. de dolo, in ver. quid ergo si sit actum in donatione, ꝙ si donans gñaliter promittat non reuocare donationem ex aliquo casu, non valeret, secus si adiiceret in specie non obstante. l. fi. C. de reuo. do.
23 dixi in l. fi. C. de pac. † Adde, ꝙ eandem opi. vī tenere Bal. in tit. de pace Constan. in 23. col. in ver. non obstante, & licèt Bald. videatur ibi loqui in Imperatore, tamē iura ex q̄b. fundat se Bal. loquuntur in priuato: nam quærit ibi Bal. ꝙ si princeps concedat priuileg. non obstante. l. quæ dicit, ꝙ non valeat generalis concessio, nisi in specificatis, vt isto. § quæsitum, & l. iubemus. C. ad Velleia. an valeat concessio, & respondet ꝙ sic. argu. l. si quis in principio testamenti. ff. de leg. 3. & §. penult. in Auth. de test. imperfect. & l. diuus. § licèt. ff. de iur. codic. & ita refert tenere Odof. ¶ Pro ista parte, quæ vī sustentabilior, faciam quædam fundamenta, ex quibus apparebit responsum ad alleg. in ꝯrium. Primò facit. nam ratio huius tex. fm Bart. & omnes est, ne quis sub inuolucro, & generalitate verborū decipiatur: sed volenti non fit dolus, nec deceptio. l. cum donationis. C. de trāsac. l. 1. §. vtq; adeo. ff. de iniur. ¶ Secundò facit, quia ista lex est positiua inducta principaliter fauore priuatorum, vt ꝯ. dixi, ergo ei potest renunciari, per regulam. l. si quis in conscribendo,
24 cum si. C. de pac. ¶ †† Tertiò pondero multum doctri. Bart. in l. de his, circa med. ff. de transac. vbi duo dicit ad propositum. Primò, ꝙ quando l. aliquid disponit circa formam, tunc ei renunciari non potest. dicitur autem disponere circa formam fm Bar. quando lex dicit, ꝙ aliter fieri non possit vt ibi, & ita ēt not. Bart. in l. fi. per illum tex. C. de vend. re. ciui. lib. 11. Sed istud
25 non dicitur in hoc. §. igitur, &c. ¶ †† Secundò dicit ibi Bar. ꝙ legibus prohibitiuis renunciari non potest, & quod dicitur. l.,p-
26 hibitiua, quando in ea dicitur, ꝙ non possit, † quia verbum pob test, [b] negatiuè prolatum, necessitatem inducit. gl. in c. 1. de reg. iur. in 6. sed hic simpliciter dicit non valere: & per hoc apparet non obstare, quod ꝯ. dicebatur de l. prohibitiua, nec id, qđ dice
27 batur, ꝙ esset inductum pro forma. ¶ †† Vltimò pro hac parte moueor, per not. regulam, nam qñ lex aliquid simpliciter prohibet, tunc ei renunciari non potest. secus qñ vltra procedit excipiendo consensum partium, tunc ei potest renunciari. Ista regula probatur in Auth. generaliter, & ibi Bal. in 2. no. C. de Epi. & cle. & in c. nōnulli, & quod ibi Bal. in 1. col. de rescri. sed hic. procedit vltra excipiendo, dum dicit nisi specialiter. ergo ei po-
28 test renūciari. † Quid autem si partes dicant, ꝙ volunt omnes casus haberi pro specificatis, & expressis, an sufficiat? Ang. singulariter circa fi. cōcludit, ꝙ non, & sequuntur Fulg. & Alex. hic. dixi in l. fi. ff. si quis in ius voc. non ier. ¶ In 3. parte gl. ibi. Itē not. caue, quia fm no. quod colligit gl. est ꝯ. tex. nostrum, & gl. non soluit hic, sed in l. si quis mihi bona. § iussum. ff. de acq. hære. & ibi dicit, ꝙ regula est, ꝙ tñ valet gñale quātū ꝯpeciale, fallit in pluri-

ADDITIONES.

a ¶ Specialis. Cōtrariū vide per Ale. 1. lib. cons. 134. inc. prędicto themate. col. 4. vbi loquitur in terminis testamenti, & ibi, ꝙ si per quæcunq; verba etiā gñalia constare possit de mente testantis ꝙ priori testamento derogare voluerit, primum testm tollitur, & d. cons. nu. 5. ꝙ specialis renunciatio priuilegij dī si quis renunciat omni priuilegio fori sibi compet. & ista sufficit non autem requirit renunciatio singularis, puta renunciatio priuilegij auth. habita. C. ne fil. pro patr. mihi vti scholari competēti nā differunt aliquid specialiter, vel singulariter fieri, & sunt diuersa, specialiter aliquid exprimi, & aliqd singulariter, teste Rol. cons. 26. nu. 10. lib. 2. Bar. & alij in l. fi. C. si contra ius vel vtil. pub. Quo in cons. Alex. refert etiam Doct. ponen. differentiam inter speciale, & individuum vbi apparet, ꝙ quis dī specialiter obligatus ad casus fortuitos, si dixit suscipio in me periculum casuum fortuitorum, licèt casus fortuitos non enumeret, & sic concludit Alex. ꝙ vbi requiritur aliquid spāliter, non oportet illud singulariter, vel per individuum fieri, per exempla ibi alleg. MASVER.

b ¶ Potest. Adde Doct. in c. de his, de accus.

plurib. caſibus, inter quos vnus eſt iſte §. noſter. rationem fallẽtiæ aſſignaui. ſ Hinc Lud. Rom. per 2. col. examinat, quę ſint illa, quæ non veniunt in gñali oratione, vel conceſſione, & ante
29 eum ponit quaſi omnes illos caſus Bal. in 3. & 4. col. ¶† Sum in 4. parte ibi, item quid ſi in iudicio. habes duo. Primo, ꝙ ſi in iudicio quædam ſpecialiter ſint expreſſa, & poſtea ſubijciatur clauſula gñalis, ꝙ valet renunciatio in ſpecificatis, & in hoc bene. Secũdo vult, ꝙ gñalis non valet & in hoc malè, quia reſtri-
30 gitur ad caſus ſimiles ſpecificatis, vt ſ. dixi. ¶† In 5. parte glo. præmitte pro introitu, ꝙ gl. & Bar. habuerunt pro conſtanti, ꝙ appellatione periculi non veniat caſus fortuitus. Ita tenet hic, & gl. in l. litis. §. 1. ff. de neg. geſt. & in l. opus. ff. loca. mouẽtur per d. l. litis. §. 1. ff. de neg. geſt. Tu pondera, ꝙ ille text. ſubtiliter probat ꝯrium, ꝙ imo appellatione periculi veniat caſus fortuitus. patet ab eo, quod dixerat de periculo, excipit caſum fortuitum, ſed ad hoc vt exceptio ſit bona eſt neceſſe, ꝙ contineatur ſub regula, vt no. declarat Bar. in l. ſi eum. §. qui iniuriatum. ℨ. e. vnde Pau. de Caſt. hic dicit, ꝙ periculum ſe habet in plus q̃ caus fortuitus, quia periculum continet etiam illud, quod non cadit in ſpecie caſus fortuiti, quia dicitur, ꝙ̃ aliquid euenit ſine culpa, quod prouideri non poterat. l. 2. §. autem. ff. de admi. rer. ad ciui. pert. declarat gl. in §. præterea. Inſti. quib. mod. re contra. obl. vbi declarat, qd ſit dolus, lata culpa, leuis, & leuiſſima, & plenius Bar. in l quod Nerua. ff. depoſi in rep. & in l. quæ fortuitis, aliàs in l. creditor C. de pign. act. tamen pro gl. bene facit
31 tex. in l. 1. §. ſæpè. ff. depoſi. † Quæ autem differentia ſit inter caſum fortuitum; & caſum improuiſum, eſt gl. ſing in l. 1. in gl. fi. ad l. Cornel. de ſica. quam Bald. ibi expreſſius declarat: & dicit ſe neſcire alibi. Etiam glo. dicit, ꝙ inter leuiſſimam culpam, & caſum fortuitum nihil eſt medium, ita dicit gl. in l. 4. in princ. ff. nau. cau. ſtab. Sed tu dic melius, vt ibi Bart. In iſta quinta parte teneas tertiam opin. Bald. approbatam per omnes, vt ſ. dixi.
32 ¶† Iuxta iſtam partem quærit Bar. in vlt. col. quid importet ſuſcipere in ſe periculum. Et dic vt hic per eum. Adde tñ inquantum tenet, ꝙ qui ſuſcipit in ſe periculum caſus fortuiti, teneatur tunc de omni caſu fortuito. Adde l. Titius. in prin. inducendo, vt ibi per Bar. ff. de lib. & poſth. & l. ſi quis fundum. ff. loc. &
33 in l. & Ariſtoni. quam Bar. ibi ita aſſumit. ff. manda. † Facit, quia
a indefinita æquipollet [a] vniuerſali. l. ſi pluribus. cum ſi. & ibi Bar.
b ff. de lega. 2. gl. in c. vt circa. de elect. in 6. [b] Item adde inquantum Bar. circa fi. diſtinctionis dicit, ꝙ in caſibus, in quib. quis tenetur de caſibus fortuitis, intelligitur de ſolitis euenire, non autem inſolitis, per l. fiſtulas. §. frumenta. ff. de ℨhen. empt. Idem tenet Bal. in l. falſus. circa med. in vlt col. C. de fur. Ange. in conſil. 176. quod incip. præmittendum eſt. D. Ant. de But. in c. 1. de cõmo. & D. Alex. in conſi. 28. quod inci. viſis, & accuratè ponderatis. in 7. col. in 1. vol. Contrarium tenet Bal. hic in pen. colu. qui cæteris notabilius loquitur. Idem tenet Ang. Ful. Pau. de Caſt. Lud. Rom. & Do. Alex. ſibi contrarius hic, & idem Do. Alex. in l. precia rerum. ad fi. ff. ad l. Fal. Sal. in l. licèt. in vlt. q. C. loca. Io. de Imo. in d. c. 1. de commo. quod imò intelligitur de inſolitis, prout propriè decidit tex in d. §. frumẽta. quamuis Bal. alleget pro ſe, ſed re vera tex ibi. decidit, ꝙ tenetur de inſolitis. Quid tenendum? Ego teneo opin. Bar. & in primis conſidero, ꝙ text. in d. §. frumenta, qui re vera decidit venire caſus fortuitos inſolitos, bene fuerit allegatus per Bar. inducendo eum à ſpeciali: & credo, ꝙ ita voluerit inducere Bart. ibi enim, qui vendidit frumenta in herba, promiſit velle teneri, ſi quid vi, aut tempeſtate factum eſſet. dicitur ibi, ꝙ ſi niues immoderatæ, & contra conſuetudinem corruperint, ꝙ tenetur. Ibi aduertendum eſt, ꝙ ſi niues fuiſſent moderatæ, & ſm conſuetudinem, non fuiſſet caſus fortuitus, nec vis tempeſtatis, ſed fuiſſet caſus naturalis. Cũ ergo ibi promiſerit de vi, ſecundum ſubiectam materiam intelligitur promiſiſſe de caſib. inſolitis. Et iſtud eſt, quod ibi declarat gl. fi. quæ dicit, ꝙ qui obligat se ad inſolita, non ita tenetur ad ſolita, vt ibi, & idem èconTra. Arguendo ergo à ſpeciali ille tex. bene facit pro Bar. prout etiam ſentit Bal. hic in pe. col. & clarius Bald. vbi ponit caſum, & intellectum illius tex. in c. quoniam frequenter. in princ. & pen. col. vt lit. non conteſt. & idem Bald. in c. cum olim. de conſu. ſm ꝙ ℨ. ſpecialiter refert Raph Cum. in l. Scio. §. medico. ff. de ann. leg. dicit, ꝙ tex. in d. §.
34 frumenta videtur prima fronte facere contra Bar. † tamen ratio, quæ ibi colligitur, facit pro Bar. quia immoderata læſio dicitur damnum, & non moderata, & communiter eueniens, & cum Bart. tenet etiam Dom. Alex. in conſ. 108. in 3. volum. incip. perſpectis verbis inſtrumenti conceſſionis. in pen. col. & ſeq Item pro Barto. facit l. Scio. §. medico, & ibi. Barto. ad hoc
35 no. ff. de annu. leg. ¶† Secundò facit, quod not. vult Bal. in cap. cum olim. de conſue. vbi dicit, ꝙ in generali conceſſione facta Epiſcopo, non intelliguntur conceſſa inſolita, & arguit Bald. à ſpeciali caſu. d. §. frumenta. Ibi enim ideo tenetur de niuibus inſolitis, & immoderatis, quia ſi fuiſſent ſolitę non eſſet vis, nec
36 caſus fortuitus. ¶† Tertiò pro Barto. facit, quod not. tenet Io. de Imol. in l. pretia rerum. in vlt. colum. ff. ad l. Falc. vbi tenet non haberi conſiderationem cariſtiæ, quæ rariſſimè contingit. puta quando corbes frumẽti valet 7. lib. ſicut in caſu fortuito intelligitur de ſolito euenire, non autem de inſolito, vt per Barto. quamuis Do. Alex. hic reprehendat Imo. tenendo con-
37 tra Barto. prout etiam facit in lect. ¶† Quartò facit, quod vult not. Ange. in §. oportet. in Auth. de iud. per gl. ibi, quam ad hoc multum not. ꝙ q promiſit ſoluere expen. tenetur ad expenſas ſolitas, & moderatas, non autem ad expenſas immoderatas, per glo. ibi. Et iſtud dicit Ange. eſſe ſingul. not. ad ſtatutum Peruſij, quo cauetur, quòd ſi aliquis promiſerit pro debitore, & debitor non ſoluat, poteſt promiſſor capere pecuniam ad vſuram, vt ſatisfaciat creditori, & quaſcunque vſuras ſoluit, repetet à debitore: nam illud ſtatutum debet intelligi de vſuris
38 moderatis, non autem de immoderatis. † Non omitto tamen quod Barto. in d. l. Seio. §. medico, dicit vnum quod videretur
c in practica periculoſum, quòd ille dicatur caſus fortuitus [c] inuſitatus, qui venit in mille annis vna vice. ſed intellige ſanè Barto. quòd illud, quod dicit de mille annis, eſt dictum per modum loquendi, & eſt dictum gratia exempli. ſed non eſt neceſ-
d ſitatis, cùm exempla non reſtringant [d] regulam. l. damni infecti ſtipulatio pertinet. §. fi. ff. de dam. infect. vnde ſatis eſt quòd
39 communiter non eſt ſolitus euenire. † Circa doctri. Barto. adde, quid ſi aliquis reciperet rem ſuo periculo, & fortuna, an per iſta verba cenſeatur in ſe ſuſcepiſſe periculum caſuum fortuitorum? determinat ſingul. Barto. quod ſic in l. ſi is qui ff. de acq.
40 rer. dom. ¶† Quid autem ſi fiat pactum expreſſum, quòd non vult teneri de aliquo caſu fortuito. Puta, commodaſti mihi equum, ego expreſsè conuenio, quòd nolo teneri de aliquo caſu fortuito. Pone, famulus meus aufugit cum equo, vel immittit incendium in ſtabulo, an ego tenear? Videtur quòd nõ, quia contractus ex conuentione partium legẽ accipiunt. l. , §. ſi conueniat. ff. depoſi. Solus tamen Lud. Rom. hic in fi. determinat contrarium, quia conuentio negatiua, quòd quis non vult teneri de caſu fortuito, intelligitur, niſi caſus fortuitus procedat culpa familiæ. l. qui inſulam. §. fi. ff. loca. Ratio eſt ſecundum eum, quia quando quis non tenetur de caſu fortuito, intelligitur niſi culpa præcedat caſum. l. ſi vt certo. §. nunc videndum. ff. commo. & paria ſunt, vel quòd procedat propria culpa, vel famulorum. d. §. fi. Ego in contrarium allego text. in l. ſi tibi domum. in princ. ff. loca. qui text. videtur confundere rationem Ludo Rom. niſi reſpondeas ponderando text. in verb.
41 noxali actione. ¶† No. etiam diligenter, quod licèt incendium in dubio præſumatur factum culpa inhabitantium. l. ſi vendita. in prin. in verb. cum incendium ſine culpa, &c. ff. de pericu. & commo. rei vend. & l. qui inſulam. §. fin. & ibi Barto. ff. loca. Barto. in l. 3. vbi text principalis. ff. de offi. præfect. vigilum. Bal. in l. creditor. C. de pign. act. tamen illa culpa incendij non præſumitur niſi leuiſſima, niſi aliud in oppoſitum probetur. gl. ea ſing. in §. preterea. in ver. debet. Inſt. quib. mo. re ℨhi. ob. quã notat, & ſequitur Sal. in l. qui fortuitis. C. de pig. act. in fi. col. Alex. in conſ. 50. inc. viſis, & oportune conſideratis his, de qb. in præſcripto themate, in 2. & 6. col. in 1. vol. in l. domos. in pen. col. ff. de leg. 1. & plenius D. Ale. in l. ſi quis ex argentarijs. §. prætor ait. in 3. 4. & 5. col. ff. de eden. Et per hęc not ſequitur, ꝙ ſi quis conduxit domũ vel apothecam, vel fictabilis, vel emphyteuta cõduxit domum cũ prędiis, & domus incendio conſumatur, conductor ad nihilũ tenetur, quia licèt incendiũ pręſumatur factũ culpa inhabitantium, tñ cum iſta ſit leuiſſima culpa. per illam gl. conductor non tenetur niſi de dolo, lata culpa, & leui, non de leuiſſima. d. l. ſi vt certo. §. nunc videndum. Ratio, quia talis ℨctus celebratur gratia vtriuſq;. Eodem modo ſi habitantes in domo erant conſueti eſſe vigiles, & diligentes, ſi alia indicia ℨ eos non appareant, nunq̃ teneantur de incendio, quia diligentia ſua extinguit præſumptionem culpæ. ita Bal. in conſ. inc. ꝙ dam riſcorus. Mouetur arg. l. non oẽs. § à Barbaris. ff. de re mil. & l. argentum. ff. cõmo. & iſtã deciſi. Bal ſequit̃ Alex. in omnib. trib. prædict. locis, pro qua limitatione adde tex. in d. l. ſi vẽdita.
42 ¶† Extra gl. quęrit in fi. Bar. quid ſi in gñali renunciatione appo
e neret iurm, an propter iuramentũ valeret. [e] Determinat, quod non

ADDITIONES.

a ¶Aequipollet. Adde Bar. in l. ſi is, qui ducẽta. in §. vtrum. ff. de reb. dub. Ale. da Imo. conſ. 66. inci. viſo teſtamento. in 2. col. in 2. vol.

b ¶In 6. Soc. lib. 4. conſi. 123. inc. circa præſentem conſultationem. PVRPV.

c ¶Fortuitus. Adde gl. in ver. fortuito caſu. Inſti. de rer. diui. Bal. in l. quæ fortuitis. C. de pig. act.

d ¶Non reſtringant. Adde Inſt. de grad. in §. hactenus, & ibi Doct. gl. 1. in c. 1. de cle. vel mo. Card. in c. eccleſia, in fi. in 2. col. de elect.

e ¶Valeret. Iaſ. in l. ſancimus. col. 2. C. de teſt. PVRPV.

non ꝓ, per l. fin. C. de non num.pecu.cum alijs per eum alleg. Idem tenet Alb.de Roſa.Bal.Ang.& Ful.hic, Cy.in d.l.1.in 3.q. C.commo.Bal.in c.1.in 2.col.in prin.de contro.feudi inter pares term.Io.And.& *communiter Cano.* in c.1.de commodato.D. Alex.in conſ.28.ꝙ incipit viſis, & accuratè ponderatis.in pen. col.in 1.volu. Potiſſimum fundamentum eſt,quia in gñali renunciatione deficit conſenſus: ergo per iuramentum non poteſt ſuppleri,vt in iuribus.alleg.per Bald.in c.quemad modum vbi no.de iureiu. ℈rium tenet Imo.in repe.c.cum contingat,in 38.cart.de iureiu.& in c.1.de commo. Motus, quia imò adeſt ſaltem conſenſus in genere:eo ipſo, ꝙ apparet ipſum voluiſſe gñaliter renunciaſſe,per ea,quæ tradit Bar.in l.ſub prætextu.C. de tranſ.per l.qui iure militari.ff.de teſt.mili.ergo debet confirmari iuramento.Facit quod vult Are.in conſ.33.inci.conſultatio præmiſſa.in quarto dubio.Sed tu ñde,ꝙ Bar.& Docto.in l. ſub prætextu.2.loquuntur, qū tranſactio gñaliter fit ſuper omnib.iurib.competentib.de preterito, vel de preſenti: quo caſu bene potuerūt ſaltem in gñe cogitare.nam & idem eſt in materia noſtra abſq; iuramento,quæ renunciatio gñalis de omnibus exceptionib.preteritis bene valet,ſm Doct.vt ſ.retuli : ſed quæſtio noſtra eſt,qñ quis renunciat gñaliter omnib.exceptionib.& caſib.futuris:cū ergo in futurum poſſint mille caſus diuerſi contingere,de quib.nec in ſpecie,nec in genere potuit cogitare,ideo ꝓp defectum conſenſus iuramentū nihil operaī. [b] Teneas ergo deciſi.*Bar.communiter approbatam.* Pondera,† ꝙ ex ea notab.infertur,ꝙ iuramentum nō habet vim expreſſi, nec ſpecialis conſenſus, [c] ℈rium de directo dicit Bal.in l.1.in 2.q.C. cōm.per l.cum pater.§.filius matrem.ff.de leg.2.refert,& ſequitur Ludo.Rom.in l.1.§.ſi qs ita.in 10.col. ff.de verb. obli.Bene facit,ꝙ ſing.vult idem Bal.in l.ſancimus,in vlt.col.C. de teſt. & ibi Mod.ſequuntur,ꝙ qñ in primo teſtō adeſt clauſula derogatoria,requiritur,ꝙ in ſecundo teſtō fiat de ea ſpecialis mentio. l.ſi quis in prin.teſtamenti.ff.de leg.3.tñ ſi iuřm interueniat,ſufficit:ergo hēt vim ſpecialis.Tene regulā, quę colligitur ꝓ Batt. hic,pro qua pondera facere,tex.in l.fi.§.defenſionem. C.de admin.tu.iuncto eo, ꝙ dicit Barto.in l.legitimos. in fi. princ.ff.de leg.tu.& in l.prætor ait.in prin.ff.de ope.nou. nun. Nam ibi interuenit iuramentum,& tñ non habet vim ſpecialis promiſſionis de defendendo.dicit etiam Saly.in d.l.1.in vlt.col.C.cōmo. ꝙ iuramentum tunc habet vim ſpecialis diſpoſitionis in eo,in quo cónſentitur,non in alijs.Non ob.text. in §. filius matrem. alleg.per Bal.quia ñde,ꝙ procedit qñ actus deficit rōne ſolennitatis omiſſæ.Secus qñ ex defectu ſubſtantiæ, puta ex defectu omiſſi.ita limitat,& declarat Lud.Rom.in conſ.407.quod incipit,in caſu propoſitæ conſultationis circa celeberrimorū Docto.conſilia.in 10.col.in fi & in prin.ſeq.Do. Fran.de Are.in ꝙſ. 42.ꝙ incip.quatuor dubia.in 2.col. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Sequitur Alex.conſ. 16. lib. 2. & in omnem euentum iuramentum refertur ad alios ſolùm caſus,ad quos renunciatio,& non vltra,arg.l.fi. ſ. qui ſatisdat. cog.Rom.conſ.472.in fi.fac.quæ no.Rub.Alex.conſ.12.Rom.conſ.25.nu.16. lib.2.Neuiz.conſi 91.nu.16.21.23.Rom.conſ.269.Boer.q.3.par.1.Deci.conſi.27.vbi de hac materia renunciationis generalis,& latè per Gabriel.com. opi.lib.6.tit.de re iud.concl.4. MASVER.

b ¶Intellige vt per Deci.conſ.408.493.num.25.Curt.conſi.76.Nat.conſ.144. 166.Dec.conſ.530.nu.11.352.nu.7.Rol.conſ.25.per tot. lib.1.& conſ.70. eo. Ro.conſi.517.nu.23.Alex.conſ.133.nu.11.lib.5.Neuiz.conſ.22. Oſaſc.Deci. 172.num.11. MASVER.

c ¶Quod iuramentum habeat vim ſpecialis expreſſionis,not.Por.li.3.concluſ. 2.Rom.conſi.93.nume.25. & ſpecialis conſenſus,idem conſ.13.num.3.Bald. in l.2.C.commod. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *In dubio præſumitur error.*
2 *Per clauſulam ſolitam poni per notarios,ſcilicet,talis ſciens ſe ad infra ſcripta non teneri,promiſit,&c.tollitur,quòd non poſſit opponi exceptio erroris.*
3 *Creditur tabellioni,ſi dicat talis conſenſit.*

§.Item quæritur. Si ſatiſdatio in totum, vel in parte per errorem interpoſita ſit,competit exceptio fideiuſſoribus. ſecus ſi ex certa ſcientia.h.d.ſic intellige l.grecè.§.à tutore.cum gl. ff.de fideiuſ. ¶† No.ex iſto tex.ſubtiliter ſm Iac.But. & Bar.ꝙ in dubio præ ſumitur error.patet ex tex.ibi,pacti cōuenti replicatione. nam qui replicat, tenetur replicationem probare.l.3.§.in exceptioni 2 bus.ff.de proba.† Ideo ſm Bar. & Docto. per iſtam l.& ſimiles a notarij apponunt in inſtrumentis illam clauſulam,[a] talis ſciēs ſe ad infra ſcripta non teneri,promiſit, &c.vt per hoc non poſſit opponi exceptio erroris.Idem tenet Bar.in l. ſi dari.in fi.ff.de verb.obl.& in l.fi.§.idem quæſijt.ff.de cond. indeb.Bald.in l.2.in 7.q.in fi.C.de reſcin.vend.Ang.l.ꝙ ſi maritus.§. 1. ff. de conſtit. 3 pec. † Et dicit no.Bald.in l.mater.in 3.colu.C.de rei vend.quod iſto caſu creditur tabellioni,ſicut ſi dixiſſet,talis conſenſit:quia ſi talia verba diſplicebant,debebat pars contradicere.l. ſi filius. ff.ad Maced.quamuis aliter videatur tenere Bald. in l. vnica.9. col.& ſeq.C.de confeſſ.bene verum eſt,quod illa verba notarij non impediunt,quin poſſit probari ℈rium,ſecundum Bal.Ange.& Moder.hic.Pau.de Caſt.in conſi. 131.ꝙ incip.licèt iſta D. Liſa.in vlt.col.¶ In gl.in verſi.culpa.ex cōuentione.leges,quas alleg.gl.pro ℈rijs potius cōcordant,ſi bene inſpexeris: ¶ Capio gl.in ver.plus, quæ ponit tres intellectus ad tex. & ſic diuiditur in tres partes. Tu intellige text.quarto modo,& planius ſēm Iac.But.& Albe.hic,dum dicit plusq; ſtatutum ſit.Non intelligas ſtatutum à iure, nec à iudice,vt dicit gl. ſed intellige ſtatutum ab ipſis partibus,& hoc modo litera eſt plana. Nam partes conuenerant,ꝙ reus promitteret de ſiſtendo in iudicio ſub pęna 10.& ita daret fideiuſſores, & poſtea per errorem ꝓmiſit pęnam de 20. & ita fideiuſſores dedit, vt habes in litera. Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Clauſulam.Alex.lib.1.conſ.126.col.6.ver.reſtat.Dy.lib.2. conſi.259.in præſenti conſultatione.col.7.quib.Adde Rol.conſ.49.nu.45.lib.1.

SVMMARIVM.

1 *Factum,& dolus vnius ex reis credendi ſocijs,nocet alteri ſocio,quamuis non fuerit in aliquo dolo.*
2 *Pęnam,quam exigit vnus ex correis ſocijs,tenetur communicare alteri.*
3 *Quis non debet petere rem,& pęnam:ſed debet altero eſſet contentus.*

LEX V.

SI duo rei. Culpa vnius ex reis credēdi ſocijs,nocet alteri in lucris acquirendis, ne alius de dolo ſuo lucretur, cùm ſibi debeat communicari. hoc primo. Et ſi duo ſunt rei debendi,non poteſt,ab vno peti res,& ab alio intereſſe, & idē 1 eſt in quaſi reis, vt ſunt pater,& filius.hoc dicit tota lex.¶† No. primò,quòd factum,& dolus vnius ex reis credendi ſocijs,nocet alteri ſocio, quamuis non fuerit in aliquo dolo: & ſic potius toleratur, quòd neuter lucretur, quā quòd doloſus propter non doloſum aliquid conſequatur. ¶ Limita quo ad obligationem quærendam hic. ſecus quo ad quæſitam. l. ſi vnus. in princip.ℑ.de pact.ſecundum Barto.& alios hic.¶ Secundò limita,quando eſſent ſocij,ſed non correi: tunc,delictum vnius non nocet alteri.l.mora.§.fin. ff. de vſuca. l.ſi ex duobus ſocijs. ff.de negot.geſto.Barto.in l.ex duobus,in 6.q. ff.de duobus reis. 2 ¶† Secundo not.quòd pœnam, quam exigit vnus ex correis ſocijs,tenetur communicare alteri.Facit l.ſocium qui in eo.§. vlt.ff.pro ſoc. l. vtrum. ff.de pet. hered. & vide Barto. in l. qui 3 hominem.§.1.ff.de ſolut.† Tertiò not. in verſ. item ſi duo, ꝙ quis non debet petere rem, & pœnam, ſed altero debet eſſe contentus:etiam ſi ſors,& pœna ſumant originem in perſonis diuerſorum,qui tamen habeātur loco vnius. tex. eſt hic no.Facit l.1.§.fi.ff.de ſtipu.ſer.

LEX VI.

a SIis, qui fideiuſſorem dedit. [a] Exceptio ſuperueniens reo prodeſt eius fideiuſſori. & qui fideiubet de iudicio ſiſti pro filio vel ſeruo,habet illas exceptiones, ſicut ſi fideiuſſiſſet pro libero homine, ſalua tamen exceptione abſentiæ ex cauſa reipub.quæ non cadit in ſeruo. h.d.cum l.ſeq.

ADDITIO.

a ¶Dedit. Vide ad hanc l.Rom.conſi. 193. incip.negari non poteſt.PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *In ſtipulationibus iudicialibus, vbi eſt adiecta pœna,& dies,admittitur purgatio moræ.*
2 *Quæ requirantur ad hoc, vt mora poſſit purgari.*
3 *Vbi ſtatutum diſponit,quod ſeruetur rigor,ibi non habet locum purgatio moræ.*
4 *In Iudęis non habet locum purgatio moræ, cùm illis non ſit ſeruanda æquitas.*
Dictio plures,ad quos facit relationem.
5 *Secundum ſubiectam materiam aliquando appellatione partis venit totum.*
6 *Dictio,plures,hic refertur ad paucos dies.*
7 *Dictio plus, prolata à teſte quid importet,& nu.14.*
8 *Dictio vltra,quid operatur prolata à teſte.*
9 *Probatio nunquam concludit per poſſibile.*

10 *Qui vult rescindere venditionem beneficio.l.2. C. de rescind. vend.debet probare,quod venditio sit vltra dimidiam iusti pretij.*
11 *Quando agitur de probando aliquid certum , & determinatum, dictio, plus,nihil importat.*
12 *Probatio est sufficiens,quando testes deponunt per verbum , & plus, si determinatè non est probandum.*
13 *Probatio dubia nihil releuat.*
15 *Testis,qui deponit per dictionem,& plus,non probat,tamen potest repeti per iudicem,vt dictum suum declaret.*
16 *Dictio,plus,posita in libello,nil releuat.*
17 *Dictio plura à testatore prolata, quid importat.*
18 *Istæ dictiones,plus,minusue,quid importent.*
19 *Si vendo alicui rem pro 10. & illud plus,quod valet ei dono, illa dictio plus,debet intelligi de modico.*
20 *An in pœnis conuẽtionalibus , & extraiudicialibus inspiciatur interesse.*
21 *Vbi est dies,& pœna,an admittatur purgatio moræ.*
22 *Sententia interlocutoria potest per iudicem reuocari.*
23 *Geminata cautio tollit exceptionem non nume.pecu. quæ aliàs permitteretur.*
24 *Interesse expensarum an impediat purgationem moræ.*
25 *Quando committatur stipulatio,& qualiter purgetur.*
26 *Qualiter mora purgetur.*
27 *Aequitate cano.omnes contractus sunt bonæ fidei. quo ad effectum.*
28 *Omnes contractus initi cùm principe sunt bonæ fidei.*

LEX VIII.

ET si post tres. Ista l.habet altam , & subtilem materiam, ex cuius intellectu declaratur materia multarum ll.Et ista lex habetur solenniter repetita per Alber. Bald.& Angel.hic.¶ Prǽmitto, quòd iste tex. videtur decidere vnum,quod cõtinet contrarietatem in se: nam vult tex.quòd reus,qui promisit sistere in iudicio certo die , potest intra modicum tempus lapso illo die purgare moram, & se præsentare in iudicio, dummodo ex mora non sit factum ius actoris deterius:nam videtur absurda decisio,quia si ius actoris non est factum deterius,reus,qui non stitit,non tenetur,q̃ actio ex hoc edicto contra non sistentem tempore promisso , competit ad interesse.l.2.in fin.ff.si quis in ius voc.non ier. Facit.l.2.§.fi.ff.qui satisd.cog.ergo quando ius actoris non est factum deterius,q̃ cessat interesse,& sic actio contra reum ,ergo frustra hic decidi tur,q̃ possit moram reus purgare Frustra enim purgat,si ad nihilum tenet. propter hoc ponuntur in glo.2.in 2.parte duo intellectus.Primus est,q̃ reus in hac l.promiserat sistere certa die sub pœna certa,quo casu quando est promissa pœna, non curamus de interesse.l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbor.oblig. & §.alteri.Instit.de inuti.stipulat.Et ideo licèt in tex. non fiat mention, q̃ esset pœna promissa , tamen oportet subaudire. *Et iste est communis intellectus.* Alio modo legitur per glo.q̃ in isto text. bene reus promiserat sistere certa die, tamen non adiecerat pœnam.& iste videtur verior intellectus,quia non violat literam, tamen quia non bene respondet difficultati moræ , ideo communiter nõ tenetur. Alijs modis legitur secundum antiquos, præsertim Odofr.hic,q̃ in ista l. non erat promissa pœna, quia est diuinare.Et si dicas,quomodo ergo agitur,si ius actoris non erat factum deterius,& sic cessat interesse actoris? Respondent ipsi, q̃ ius actoris nõ est factum deterius, quo ad causam prin. quia actio prima durabat,sed quo ad expen. prout tangitur in glo. & tunc potest mora purgari. ¶ Venio nunc ad summandum istam l. † In stipulationibus vbi est adiecta dies , & pœna admittitur purgatio morę intra modicum tps,si ius actoris nõ est factum deterius hoc dicit secundum communem lect. Et idem si est adiecta dies,& non pœna. hoc dicit secũdum aliam lect.Nam duas habet lectu.vt in gl. Vel sic,& proprius ad text. Reus , qui fuit in mora sistendi in iudicio ad diem promissam, iuuatur exceptione ,si sistat intra modicos dies , & ius actoris non sit factum deterius, eo quia actio sua per præscriptionem non sit extincta.hoc dicit . Et diuiditur per Bartol.in duas par. prout proponitur q̃,& decis. Secũda est ibi cõsequens est.Tu considera,prout in simili dicit Bal.in repe.l,petens. in prin.C.de pac.q̃ ista lex habet vnum constructum, ideo nõ potest in partes ꝓprias diuidi, sed intellectualiter potes diuidere in tres par. In prima ponitur regula , q̃ in stipulationibus iudicialibus admittitur purgatio moræ. In 2.ponitur prima limitatio,dũmodo purgetur infra modicum tempus. In 3.ponitur secunda limitatio , dummodo ius actoris ex mora non sit factum deterius.¶ †Not.ergo ex hoc text.illa duo,quæ requiruntur ad hoc, vt mora possit purgari,ratio huius text. est quia purgatio moræ fit ex æquitate.l.si seruum.§. sequitur.ff de verb. oblig. Item istæ stipulationes iudiciales,quæ interponuntur ex æquitate iudicis, regulantur secundum æquitatem. vnde intra modicum tempus, quando ius actoris non sit deterius,æquum est quòd illud,q̃ non nocet actori,& prodest reo,concedatur , & sic admittatur purgatio moræ,argum.l.2. §. item Varus. ff. de aqua pluu.arcen.& l.Proculus ff.de dam.infect.& l rescripta.C.si cõtra ius. † Hinc est,q̃ vbi statutum disponeret,q̃ seruetur rigor, ibi nunquam haberet locum purgatio moræ, ſm Angel. in l.si insulam.ff.de verb.obl.quem ibi refert & sequitur d. Alex.post Imol. & idem d. Alex. hic. † Tu ex hoc inferas aliud, quod est nouum dictum meum , q̃ in Iudæis nunquam habet locum purgatio moræ,cùm vt dixi purgatio moræ fundetur in æquitate.Iudæis autem [a] non debet seruari æquitas,sed rigor.glo.est in [b] cap.2.in fin.de iud.q̃ est not.ad multa.¶ Secundò not.ex fi. rex.q̃ purgatio moræ non impedit obligationem ipso iure,sed solum parit exceptionem. Limita vt per Bart.hic circa fin.per l.si insulam.ff.de verb.obl.¶ Capio gl.1.in ver.plures.Ista glo. videretur diuidenda in tres par. prout tria vĩ formare contrariæ Sed tu ex medulla Docto.diuide eã in 5.par.In 1.remouet vnũ contrarium.In 2.ĩdet tacitæ q̃ni, ponendo tres opi. In 3 opponit contra tex & soluit.In 4.formar aliam opi.& soluit.In 5. ad præcedens contrarium vĩ ponere aliam solutio. & verè remouet aliam opi.vt declarat Bar.& ĵ.dicetur.Secunda ibi fortè quarta totius.Tertia ibi,sed hodiè iure nouo.Quarta ibi,ĩtè alia ratione. Quinta ibi, item ſm inducit. ¶ †Ex prima par. habes,q̃ dictio plures,indefinitè posita in tex. non solùm refertur ad paucos,sed etiam ad paucos eiusdem qualitatis, & generis. Et propterea decidit Bald.hic in 11. col. q̃ si statutum dicat, q̃ si aliquis extraxerit viduã, de domo puniatur in mille, & plus, ad arbitriũ dñi Potestatis, [c] q̃ Potestas vigore talis arbitrij non posset facere decapitare,cũ illa dictio,plus, intelligatur de modico pluri in quantitate,& non in alio genere pœnæ , quia cõparatio debet esse de eo.genere,& refert ita determinare Cyn. in l.cùm filius.§.pater.in addi.ff.de leg.2.qui dicit, q̃ ista q̃ fuit de facto Florentiæ.Adde not.Bald.in l.2.in vlt.col.C.de proba. ¶ Limita conclusionem gl.ſm Albe.hic in pen.col. post Iac.de Are.q̃ ex tali relatione resultat absurditas, tũc dictio, & plus non refertur ad modicum tantum.Vnde si statutum disponeret , q̃ qui habet mille in bonis, & plus, teneatur habere equũ ad seruitutem cõitatis,certè dictio, & plus, non restringitur ad modicum,quia etiam teneretur,qui haberet 4.mille. Similiter si statutum diceret,q̃ qui habet 60.ann.& plus excusetur à muneribus,certè dictio,& plus, non restringitur ad modicũ , imò qui haberet ann.90.similiter comprehenderetur.Adde pro ista limitatione illud,quod decidit Bar. in l.si seruus legatus.§.si ita scriptum.ff.de leg. 1.vbi decidit,q̃ si sit statutum in ciuitate,q̃ si Potestas condemnauerit aliquem in plus quàm debet,teneatur ei restituere tpe syndicatus,q̃ etiam si iudex condemnauerit indebitè in tota summa,q̃ tamen tenebitur,arg.illius tex.& l.1.§.hæc verba.ff.si cui plusquam per l.fal.Nam secundũ subiectam materiam appellatione partis aliqñ venit totum. l.virilis. ff.de verb.sign.gl.in l.vxori.in prin.& ibi no.Bar.ff.de leg.3.Secundò limita vt per Bald.in c.literæ.in 3.col. de dila. vbi dicit,q̃ ista text. procedit q̃n dictio , & plus , profertur à l. cuius interpres est iudex,vt ibi per eum. † Ex secunda parte gl.habes ñisum ad tacitam quæstionem,q̃ dictio plures,referatur ad paucos dies. Quot sint isti pauci dies,gl.ponit tres opi. Pro prima bene facit tex.in l.hęc adiectio.vbi refertur ad minusculam, sed alibi minuscula declaratur, q̃ est quarta,in l.si quis in suo. alleg. in glo. Istam reprehendit Bar. quia incertum est,an intelligat̃ de quarta totius dilationis,an de quarta 5.dierum.Secunda opin.q̃ intelligat̃ de duobus diebus vltra text.alleg.per Bar. adde tu text. in c.1.§.quod autem, & ibi no.ad hoc Bal. de notis feu. & text. not.in l.inter illam.§.fi.ff.de verb.sign.vbi est tex.contra opi.vulgarium, q̃ si promitto tibi soluere in diebus illis, intelligatur ĵ. duos dies.& ratio est,q̃a debet intelligi de minori termino,qui propter pluralitatem non potest esse minor duobus diebus. Tertia opin.*communiter tenetur* per text. clarum.in l.si ita quis.§. Seia cauit.ad fi.ff.de verb.obl.& per regulam, q̃ quãdo aliquid non est determinatum à iure , statur arbitrio iudicis. l. 1. § fin. cum simil. ff. de iur. delibe. Iudex autem arbitrabitur attenta personarum qualitate,& locorum.l.continuus.§.cum ita.ff.de verb.obl. ¶ †Quid autem si dictio,& plus,proferatur à teste,puta testes deponunt , q̃ Titius possedit 10.ann. & plus,nunquid illa dictio,& plus,aliquid importet? Bar.se remittit ad gl.in l.ab hostibus.

ADDITIONES.

a ¶Iudæis autem. Adde Lud.Rom.in rub.ff.de accus.in 2. col. iuxta illud, Omni ingenio extorquendum est aurum ab infidelibus, vt in l.2. C. de commer.glo. pen.in c.mandatis.44.distin.gloss.in cle.2.de pœ.& rem.f.In contrarium vide Fel.in cap.2.de iudæ. cui respondet Ias.in l.si insulam.3.not. de verb.oblig. & quod purgatio moræ locum habeat in iudæis, not.Rol.consil. 35.num.52.libr 2.Rip.in l.si insulam.de verb.oblig. BELLAC.

b ¶Cap.2.Imo.Fely.ponit,& contra tenet in d.cap.2. PVRPV.

c ¶Potestatis. Dec.in cap.ex litibus.col.pen.de constit. PVRPV.

hostibus.§.sed quod simpliciter.in glo. magna circa med. ff. ex quibus caus.maio.vbi glo. mouet quæstionem,& non decidit. Bart.dicit se ibi dicturum,& nihil dicit.Gul.de Cun. hic distinguit,q̃ aut testes deponunt per copulam, puta quia dicunt, q̃ Titius possedit 10.ann.& plus,& tunc p̃bant,& dictio & plus, importat augmentum temporis. Si autem deponerent alternatiuè,puta,q̃ Titius possedit 10.ann.vel plus, & tunc nihil importat,propter alternatiuam, quæ incertitudinem importat.l. prætor edixit.§.quod autem.ff.de iniur.& idem tenet Io. And. in cap.licèt causam.de proba. Idem in hoc vlt.tenet Bartol. in l.Celsus.in vltim.colum. ff. de vsuc. *Breuiter communis, & vera conclusio est*, q̃ dictio, [a] & plus, prolata à teste qualitercunque proferatur nihil importat, cùm probatio dubia nihil releuet. cap.in præsentia.de proba.l.non hoc C.vnde leg.& per text.in l.cùm furti.ff.de in litem iur.secundum Cy.in l. si quis in sua.ad fin.& ibi Iacob.de Are.& Bald. C.de inoffic.testam.& idem tenet Albe.de Ro.hic in antepen. colum.post antiquos per eum relatos.Et ita tenent alij, † & Barto. in l.cum filius.§.pater.ff.de leg.2.& in d.l.cùm furti.per illum text.& in d.l. Celsus.in vltim. colum. vbi etiam dicit idem esse, quando testis [b] deposuit per dictionem,& vltra,quòd nihil operatur.Io.Calde.do.Anto.de Butr.& alij in cap.literæ.de dila.do.Anto.de Butr.& Imol.in capit.licèt causam.de proba. † Facit regula Bald. in l.ad probationem.C.de proba.q̃ probatio nunquam concludit per possibile,sed debet concludere per necesse, & per probabile. Et si dicas,quæ est ratio diuersitatis,q̃ dictio,& plus, plata à l. aliquid importat,vt hic,secus si proferatur à teste? Respondet Bald.in d.cap.literæ.3.col. quia in teste non supponit determinato modo pro aliquo pluri.d.l.cùm furti.Ideo nihil operatur,sed quando profertur à l. indeterminatè supersest minister legis, scilicet iudex,qui habet determinare l.1.in fin.ff.de iu.delib.Facit quod dicam.j.in tertia limit. † Fortius,sed singulariter Bal.in l.2.pen. colum.C.de rescin.vend.expressius Imol. in cap.penult.vlt.col. de emp.& ven. q̃ dicũt qui vult rescindere venditionẽ beneficio d.l.2.debet probare,quod deceptio sit vltra dimidiam iusti pretij,vnde si aliquis vendidit domum pro quingentis ducatis, & probat per testes, quòd tempore venditionis valebat mille ducatos & plus,iste nõ obtinebit,q̃a ista dictio,& plus, prolata à teste nihil operatur,vt prædixi.Sequitur do.Alexan.in consil.392. [c] quod incip. viso processu causæ verten. inter Anto. in pen.col. [c] Contrarium tenet Sal.in d.l.2.in 15. col. quem simpliciter sequitur Alex.hic sibi contrarius, quia sufficit vnus denarius plus, vt per plura probat in d.l. 2. in 12. q. dixi in Auth.
1 qui rem.C. de sacrosanct. eccles. † Ego vltra alios teneo cõtra Bald.per alia tria fundamenta, quæ mihi stringunt. Primò per notabilem doctri. quæ habet,quòd quando agitur de probando aliquid certum,& determinatum,tunc dictio, & plus,nihil importat.Ita loquitur conclusio Doct.s̃.relata,sed quando sufficit probare aliquid incertum, & indeterminatũ, tunc dictio, & plus,bene probat. vt est quando duo contendunt de possessione, ille debet obtinere, qui probauerit de antiquiori possessione,nec requiritur determinatum tempus,l.si duo. & ibi Bar. ff. vti poss.c. licèt causam. de proba. Ideo si vnus probaret per testes,q̃ possedit 10.ann. Alius verò probaret per testes,q̃ possedit 10.ann.& plus,vel 10.ann. & vltra, iste secũdus præfertur. Ita dicit Bal.hic in lect.antiq.& melius in repet.in 17.col.& per text.in cap.causam,quæ inter œconomum.de test.de quo text. statim.j.dicam.Nam etiam tenet Albe.& Bald.in d.l.cum furti.sed ita est in casu nostro, ad hoc, vt quis obtineat rescissionẽ venditionis,per d.l.2.sufficit, q̃ venditio sit vltra dimidiam iusti pretij.& illud vltra,vel plus non est determinatũ à iure.ideo si testes deponunt per dictionem,& plus, probabunt. & ita etiã dicit Bal.in l.ab hostibus.§.sed quod simpliciter.in pen.col. ff.ex quib.caus.maio.vbi dicit,q̃ dictio, & plus,prolata à teste operatur,quando momentum temporis faceret prævalere probationem,vt in interdicto vti pos.vbi præfertur antiquior possessor.c.licèt causam.de proba. ¶† Secũdò alleg.in terminis optimum tex.in c.cum causa.de empt. & vend.iuncto.c.cum causa,quæ inter œconomum.de testi. quæ iura ponunt eũdem casum:nam ibi probatum fuerat per testes,q̃ monasterium erat deceptum vltra dimidiam iusti pretij, & aliter non erat dictũ, quantum esset illud vltra,nihilominus lata est sententia pro illo monasterio secundum d.l.2.& tamẽ dictio,& vltra,cùm nihil certum ponat, nihil probat sicut nec dictio, & plus, secundum Barto.in l.Celsus.in vltim.colum.ff.de vsu. not. Bald.in c. literæ.per illum text.in 1. & 3.colum.de dila. & in d.capit. cùm causa.vbi dicit melius esse expressum,quã alibi in iure. Et propterea d.Fran. de Are. quamuis de prædictis non faciat mẽtionem in d.c.cùm causa, quæ inter œconomum.in 4. no. not. q̃ ibi est tex.sing perpetuò tenendus menti.¶ Pro limi.conclusionis Doctorum, qui dicunt q̃ si testes deponant Titium possedisse 10.annis,& plus,vel 10.ann. & vltra, q̃ in eo, q̃ dicunt, & vltra,nõ probant.nam est verum,quando testes habent deponere aliquid certum,& determinatum.sed quando non requiritur q̃ determinatè probetur,vt ibi,satis est probare quòd deceptio sit in plus dimidia iusti pretij,tunc probatio non censetur obscura imò sufficiẽs. ¶† Tertio moneor,quia regula,quæ habet q̃ probatio dubia nihil releuat,vt prædixi,est verũ quando talis probatio nihil concludit,sed quando necessariò alterũ duorum cõcludit,quorum alterum sufficit,tunc probat. [e] Ita tenet d.Anto.de Butr.in c.plerunque.ad fi.& in c.ex parte,in 3. col.de reser.per text.in c.per tuas.qui filij sint leg.imò not.tenet Io.And.in c.1.de pac.in 6.& ibi Gemi.in vlt.col.quòd probatio dubia,q̃æ concludit in quolibet intellectu, prodest probanti, vt pro eo sit ferenda sententia, ex quo omnimodo est verificabilis,quo ad intentũ probantis.Refert d.Alex.in l.Gallus.§.eius. in 3.col.& seq. ff. de libe. & posthum. & in l.inter stipulantem. §.1.in vlt.colum.ff.de verbor.oblig.vbi per hoc not.infert, q̃ si accuso Titium de homicidio, & probo per testes, qui dicũt q̃ Titius commisit illud homicidium cum ense, vel cum claua, q̃ ille debet puniri de homicidio,quia qualitercũque occidat,
14 reus est homicidij. ¶† Ex prædictis recollige notabilem limit. ad conclusionem Docto.s̃.relatam,q̃ dictio, & plus,prolata à teste nihil importet, est verum quando agitur de probãdo aliquid certum, & limitatum, secus quando sufficeret probare aliquid incertum, & indeterminatum. ¶ Secundò limitat not. Bald. hic in 9. col. quando testis deponeret per aduerbium, & plus,tunc nihil probabit.secus si testes deponerent per nomen, puta quia probarent,q̃ Titius possedit 10.ann.& pluribus,tunc valeret,& p̃baret de 12.ann.quia illud plurale,& pluribus, verificatur in duobus,per l.vbi numerus.ff.de test.Refert, & simpliciter sequitur d.Alex.hic.facit glo.not.in §.& sepè,in vers.filiorum.in Auth.de trien.& semis.quam Angel. ibi ad hoc notat, quæ vult q̃ dictio pluribus,intelligatur de duobus, sed dictio plurimis,intelligatur de tribus. Ego teneo contra istam limit.& allego Bal.in terminis,qui tenet contrarium in repe.huius l.in 17.col. q̃ siue proferatur per aduerbiũ, siue per nomẽ, pluribus, nihil importet, quia est dubia probatio, vt s̃.dixi. & ita refert tenere Franc.de Rampo. hic. ¶ Secundò moneor per text.in l.cùm furti.ff.de in lit.iur. vbi profertur nomen pluris,& tamen nihil importat, & ibi pars,cui defertur iuramentum,habet vim testis.l.fin. C. de fideicom. Præterea sicut dictio pluribus,prolata à teste intelligeretur de duobus,ita dictio plus, vel pluris, deberet intelligi de vno, & sic deberet dictum valere,
15 quod est contra prædicta.¶† Tertio limita,quòd licèt quando testis deponit per dictionem, & plus, non probet per prædicta, [f] poterit tamen repeti per iudicem, vt dictum suum declaret,per reg §.illud.in Auth.de testi.Idem limitat Lud.Rom.hic in 2.col.ad fin.Tu alleg.text.not.in cap.cum causam,quæ inter œconomum. de test. vbi nedum ijdem testes, sed alij possunt
16 induci ad hoc declarandum. † Adde etiam prędictis,quòd similiter dictio,& plus,posita in libello nihil operatur.cap.literę. de dila.dicit tamen notab.Bald.in l.in actione,per illum text.ff. de furt.q̃ licèt dictio, & plus, prolata in libello nihil operetur, tamen non vitiat libellum, nisi opponatur à parte,per regulã.
17 l.1.in fin.C.de anna.excep. † Quid si proferatur à testatore,q̃d
18 importet?habes text.in l.cùm filius.§.pater. ff. de leg. 2. † Quid de dictione plus minusue?dic,quòd nihil operat̃, puta, si mercator in literis suis p̃fiteatur se recepisse cẽtũ ducatos plus minusue,text.est in l.Publia.§.fin.& ibi not.Barto.ff.depos. Bal.in rub.C.eod.in 6.quæstio.& similiter si in libello actor petat centum,& plus, & minus, prout verificabitur in processu. de quo vltimo dic,vt per Bald. in repe.l.edita.in 33.col. C. de eden.de dictione paulo plus, habes text. in l.1.§. pueritiam ff. de post.
19 † Et quid si vendo rem pro 10.& illud plus quod valet tibi dono, illa dictio, & plus, debet intelligi de modico, secundum Bald.in 10.colum.Tu vide Bartol.in l.si quis cùm aliter.in fi.de verbor.obl.cum multis concor. signatis per Alex. hic, & ibi de multis alijs similibus dictionibus,per quas testes deponunt,vide p̃ Albe.hic in antepe.& pen.col.& per Lud.hic.in 2.col.¶ In 3.parte.gl.Tene sed̃am fol.quę vera est. Ratio diuer.potest esse duplex.

ADDITIONES.

a ¶Dictio & plus,prolata à teste nihil importat. Adde hoc verum,quando agitur de probando aliquid certum,& determinatum, alias bene probat, vt per Ias.hic colum.sequen.

b ¶Quando testis. Adde Bart.in l.Celsus.ff.de vsu.

c ¶In consil.Imò est in lib.4.consil.109.in dubio.col.pen.circa fi. PVRPV.

d ¶Pen.col.Fely.in c.pastora.col.3. de rescrip. PVRPV.

e ¶Probat.Et de hoc latè Dec consil.218.col.2.parte 2. PVRPV.

f ¶Prædicta Facit Innocen.in cap.cum clamor.de test. Dec. in cap.1.in 4. not. de iudi. PVRPV.

duplex.Prima est secundum Barto quia difficilius est alium sistere, quàm seipsum, & ita intellige.l.fideiussor si pro cuictione. secundam vnam lect. glo. ibi.ff.de excep.doli. Secunda ratio est,quia fideiussor alieno morbo laborat,ideo ei facilius indulgetur,arg.l.legem.C.de na. lib. secundum Bald. hic in repe. in 7.col.& Raph.Fulg.& idem dicit Bart.in l.si insulam.in 3.col.
20 ff.de verb.obl.¶†In 4.parte gl.quæ est ibi.Item alia ratione.habet duos intellectus ad tex.Primus est,q̃ ista l.debet intelligi de necessitate, qñ in stipulatione est adiecta certa pœna. hoc ideo dicit gl.quia quamuis non sit factum ius actoris deterius,& sic quamuis in hoc text. non interesse actoris, tamen vbi est pœna adiecta,non curatur de interesse.l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de
* verbor.obl. Tu aduerte,q̃ licèt *Bart.& communiter cæteri ita transeant*,istud non vr̃ bene dictum,quòd licèt in pœnis conuentionalibus,& extraiudicialibus non inspiciatur, an interest d.§.alteri.& l.2.§.fin.vbi Bart. & Moder.ff.de verb.obl.tamen in pœnis iudicialibus bene inspicitur interesse.text.est non violando literam in l.2.in fi.& ibi Angel. ad hoc not.ff.si quis in ius voc. non ie.& Bald.hic in 13.col.licèt gl. & Bart. ibi videantur facere dif-
a ferentiam inter mulctam, [a] & pœnam.& Moder.in l.2.§.fi.ff.de verb.obl.de quo etiam per gl.in §.alteri.Insti.de inuti.stipu. Præterea magna diuinatio est ad istũ tex.q̃ hic esset adiecta pœna. Nam promittere pœnam est facti.l.consilio.ff.de cu.fu.& facta non præsumunt̃, nisi probentur. l. in bello. §. factæ. ff. de cap. ¶Præterea,& tertiò iste text.loquitur simpliciter,sed in dubio qñ quis promittit simpliciter sistere in iudicio, intelligitur promittere interesse si non sistat,non autem pœnam.l.2.§. fi. cùm glo.s̃.qui satisd.cog.& l.2.§.fi.s̃.si quis in ius voc.non ie.¶Item præsuppositio,q̃ esset promissa certa pœna,& hoc modo euaderetur cõtrarium formatum in gl. certè obstaret alia difficultas,quia vbi est dies, & pœna, ibi non admittitur purgatio moræ.l.traiectitiæ.§.de illo.ff.de act.& obl.alleg. in gl.tamen Barto. rñdet,prout etiam rñdet j̃.in gl.q̃ illa regula non habet locũ in stipulationibus iudicialibus, per rationem de qua hic per eum. Et dum Bart. hic alleg.l.si cùm dies.ff.de arb. Illa nihil facit,debuit allegare.l.Celsus.ff.de arb.Considera etiam,dum fundat se per l. iudex posteàquam.ff.de re iudi.q̃ ista sua ratio videtur debilis, quia d l.iudex.procedit in delegato, vt ibi tangitur in glo. Non pono tñ pro constanti,& ita d.l Celsus,habet varios intel
21 lectus.de quibus per Alex.in d.l.si insulã.ff.de verb. obl.† Ang. tenens opi. Vltramontanorum,quam etiam tenet Raph. Fulg.
b hic,q̃ imò vbi est dies, & pœna admittatur purgatio moræ, [b] per istam l.dat peregrinum intellectum, qui semper mihi placuit ad d.l.traiectitiæ.§. de illo. q̃ in illo text. fuit duplex mora, vna per lapsum diei, alia per interpellationẽ expressam, vt ibi cantat litera, quæ interpellatio expressa verisimiliter fuit post lapsum diei,alias fuisset incongrua. Ideo duplex mora, & sic geminata interpellatio impedit purgationem moræ in illo tex. cùm duo vincula magis operentur, quàm vnum. in Auth.de vteri.& consan.fratrib.in prin.Istum intellect ponit Ang.hic,& in l.si insulã.ff.de verb.oblig.quem simpliciter sequitur Paul.de Cast.in 3.col.ad fi.& Lud.Rom.hic,& in d.l.si insulã, & in con
22 sil.253.in 3.dubio.† Pro isto intellectu adde duo bona similia. Primò,q̃ licèt regula sit,q̃ sententia interlocutoria possit p̃ ipsum iudicem reuocari.l.q̃ iussit.ff.de re iud.tñ geminata interlocutoria reuocari non potest.gl.est sing.iuncto tex.in cle.fin.in
23 verſ.super ea.de appel.¶†Secundo similiter geminata cautio
c tollit exceptionem non numeratæ pecuniæ, quæ aliàs permitteretur.gl.est notabilis.in l.in contractibus.§.sed tantum.in versicu.opponi.in princ.& ibi Bald.& Angel C.de non nume.pec. Ioan.And.in addi.Spec.in titu.de donat.inter vir. & vxo. super rub.cir.fin.d.Abb.in cap.si cautio.in fin. de fid. instrum. Ludo. Roma.in l.si vero.§.de viro.in 31.fall.ff.sol.matr.Ad idem bene facit text. in simili in l. vnica. C. de plus pet.Istum intellectum Angel.ad d.§.de illo.reprobat Laud.hic,quia diuinat,cùm tex. in d.§.de illo.non aperiat de duplici interpellatione,sed de vna. Sed considera,si potest probari,q̃ imò ibi interceſſit duplex interpellatio:nam ibi in text.erat dies expressa.Item ibi text.dicit q̃ interuenit expressa interpellatio hominis,tunc sic. Aut iste interpellauit ante diem, & interpellatio in effectu est nulla.l.1. in fin.ff.quando dies vsusfru.leg. ced. quia totam diem integrã habet oportet ergo dicere,quod interpellauit post lapsum diẽ ad soluendum, ergo necessariò fuit duplex interpellatio, vna tacita per diem,alia expressa per hominem. Nisi dicas, quòd interpellatio hominis potuit fieri in fin. diei. ¶Secundus intellectus glo.est,quòd ista lex non intelligitur, quãdo fuit promissa pœna, quia esset diuinare, sed intelligitur quando reus simpliciter promisit sistere,quo casu intelligitur promissum interesse, si non sistat.l.2.in fin. ff. si quis in ius voc. quàmprimum in vno actu non sistit, committitur stipulatio ad totale interesse totius causæ.l.2.§.fin.vbi dixi.ff.qui satisd.cog. Vnde ad euitandum istam obligationem ad totalem interesse, quando reus non sistit die promissa, necessaria est purgatio moræ, quæ admittitur infra paucos dies, vt hoc text. Et si dicatur, si actoris ius non est factum deterius,& sic nihil interest,in quo seruit ergo ista lex, quòd mora purgetur? Respondet gloss. quod licèt actio non sit extincta, tamen potest interesse actoris propter aliud, scilicet propter expen. quas fecit, nihilominus tales expensæ non impediunt moræ purgationem. Et si dicatur, q̃ sit iniustum, quod actor in talibus expensis damnificetur. respondet gloss. quòd prouidetur actori per aliam viam, scilicet actione in factũ ex edicto.s̃.si quis ius dicen non obtem qñ iussus à iudice non comparuit. Quod autem interesse expen. non impediat purgationem moræ, probatur à contrario sensu huius text.qui vult, quòd solùm impediatur mora purgari, quando ius actoris est factum deterius, & sic actio est extincta. Ista est substantia,& mens gloss. Et si dicatur,quòd imo qualecunque interesse impediat purgationem moræ, ne alia pars sit in damno.l.Celsus.§ fin.cum l.sequen. ff. de arb. quia iura non requirunt,quòd ius totale sit peremptum,vt impediatur purgatio moræ.l.si ita quis.§.Seia.ff. de verbor. obl. Respondetur, quòd illa iura loquuntur in extraiudicialibus, in quibus nisi impediretur moræ purgatio, non esset actori alio remedio succursum: sed in casu nostro prouidetur alio remedio, scilicet actione in factum, vel officio iudicis,per titulum. ff si quis ius di.nõ obtem.Istum intellectum reprobat Bart.quia si ob morã committitur stipulatio de iudicio sisti ad totale interesse, per consequens etiam ad æstimationem eius, ad quod dabitur prima actio,vt prædixi. Frustra ergo expedit morã purgare quo ad primam actionem,quia per istam stipulationem de iudicio sisti tantum dabit,quantum per primam daturus esset. Paul.de Cast.hic sustinendo secundum intellectum gl.dicit,quòd purgatio moræ potest multum prodesse, quo ad fideiussores, qui in 2. stipulatione de iudicio sisti interuenerunt, & nõ in prima. Item potest esse vtilitas,quando prima obligatio consisteret in dando certam speciem,vel implendo certum factum, & reus vult potius soluere rem,vel implere, quàm soluere æstimationem, ad quàm secunda obligatio contrahitur.tamen Alexan. hic conatur infringere, quem vide, quia est subtilitas modicæ vtilitatis.¶Capio gloss.mag.in verſic. exceptione. Ista glo. habet duas partes principa. prout examinat duas difficiles mate-
24 rias.Secunda ibi,ea commissa.¶†Prima materia est,quãdo stipulatio committatur. Secunda,quando stipulatio est cõmissa qualiter purgetur mora. Circa primam dic diffiniendo, quòd committere stipulationem est obligationem purificari, ita q̃ illud,quod est in stipulatione deductum,possit efficaciter peti. & in isto quando stipulatio est pura,& simplex res est clara, vt in glo.quando verò est pœnalis,glo.considerat tres casus.Aut incipit à præcedenti conditione. Aut incipit à conuentione nuda.Aut à conuentione vestita per stipulationem, quæ omnia latè prosequitur Barto.in l.ita stipulatus,magna.ff.de verb.obl.
25 ¶†Secunda materia glo.est qualiter mora [d] purgatur: purga-
d re moram est emendare negligentiam ante commissam, taliter quòd reus effectualiter constituatur in eo gradu, *in quo* erat ante moram.l.si seruum.§.sequitur. ff. de verbor. obligat. gloss.in hoc recitat tres opin.& tenet secundam. Dyn. reduxit hanc materiam ad 4.combinationes. Prima est,quando promissa est dies,& pœna. Secunda quando est dies, sed non pœna. Tertia est ècontra, quando est pœna sed non dies. Quarta, & vlt. quando non est dies nec pœna. & ista omnia latè habes per Barto.Angel. & Moder.in d.l.si insulam. Quantum ad primam,quæ est de materia huius.l.Bartol.& communiter Cramontani ponunt regulã,q̃ vbi in promissione est dies expressa,& pœna certa,ibi non admittitur purgatio moræ.Ista regu-
e la fallit in multis casibus [e] enumeratis per Ludo.hic in antepe. col.&

ADDITIONES.

a ¶Mulctam. Adde Specul.titu.de senten.prolat.in §.species.verſ.est & quæri species. Aret.in cap.statuimus.15.quæst.1. Card.in cle.2.§.inquisitionibus, a 2.quæstio.de hære.

b ¶Purgatio moræ.Et pondera hic esse glo. q̃ in iudicialibus admittatur purgatio moræ,ẽt vbi dies est, & pœna, & concurrit contumacia, & contemptus iudicis, q̃ tamen non procederet quando iudex condemnasset ad mulctam. arg.l.eos in fin.C.de mo.mul.& quia quando est facta executio à lege,nõ purgatur mora l.qui ob rem,& ibi Bart.ff.de condi.indeb. PVRPV.

c ¶Cautio.Adde Bart.in l.cum scimus.C.de agr.& cens.lib.11. Lud. Roma.in l. nuda ratio.ff.de donat.

d ¶Mora.Adde gl.mag.in l.mora.ff.de vsu.Cyn.in l.in minorum.C.in quib.cau. in integ.restitu.non est necess. Doct.in l.q̃ te.& in l.vinum.ff.si cert. pet. Bart. in l.si insulam.ff.de verbor.oblig.

e ¶Declara,vt per Rip.d.l.si insulam.nu.43.Bald.in l.cum allegas.col.4.in prin. C.de vsu.Catella.ver.mora. Et q̃ de æquitate Can.semper admittatur purgatio moræ,no.Rip.respon.107.nu.13. Quam conclu.latius declarat in l.fi.nu 100.& seq.C.de reuo.donat. MASVER.

col.& duab.seq.& per Moder.in d.l.fi'insulam. nam non omit
to (quod valde not. est) quod dicta regu. non habet locum in
contractibus bonæ fidei. Ita limitat signanter Bald.in l.cùm al-
leg.in 6.oppo.C.de vsur.per text.not.in l. Lucius.in vers.neque
hæres,à contrario sensu.ff.de act.empt. Refert,& vbique sequi
tur Paul.de Castr. hic, & in d. l. Lucius.& in d.l.si insulam.licèt
dicat, ꝙ aliàs dum habuisset istam quæstionem de facto Flo-
rentiæ,& ostenderet authoritatem Bald. non tamẽ potuit ob-
tinere. Tu considera, ꝙ si ista limitatio est vera, sequuntur ex
ea duo notabiles effectus. Primus est, ꝙ in contractibus initis
cum aliquo principe,quamuis ibi sit apposita dies, & pœna,ta
men admittitur purgatio moræ post lapsum diei ad euaden-
dum pœnam, & hoc potest esse valde vtile in practica in datia
riis, qui in contractu promisissent soluere Principi tali die sub
26 tanta pœna. † Nam omnes contractus [a] initi cũ principe quan
a tum ad effectum censentur bonæ fidei.& singu. dicit Bal.in tit.
de pa.consti.in §.si qua verò.vbi ita not.per illum text. in versi.
27 bonæ fidei. ¶†Secundus effectus resultat,cùm de æquitate ca-
nonica omnes contractus sint bonę fidei quantum ad effectũ,
secundum Bald.in cap. 1.in vlti.col.de mu.pet. quia dicit Bald.
ꝙ non meminit de iure canon. in aliquo text. notasse differen-
b tiam substantificam inter contractus bonæ fidei [b] & stricti iu-
ris.Istam limit.reprehendunt Imol. & communiter Moder. in
rep.d.l.si insulam.in 31.col.& Raph.Fulg.& d. Alex.& latè idẽ
d.Alex.consil.105.lib.3.quia deberet esse potius totum ècõtra,
cùm in contractibus bonæ fidei maior fides, & obseruantia de
beat præstari,quàm in contractibus stricti iuris,vt patet per l &
eleganter.in prin.ff.de donat.& l.3.§.fin.ff.pro soc.iuncta.l.dolo
vel metu.C.de inutil.stipu.Item patet per l.mora.§.in bonæ fi-
dei.iũcta.l.videamus.§.si actionem.cum seq.ff.de vsu.Ad.l.Lu-
cius.allegatam per Bald glo.ibi in ver.exhibuit.subaudit dictio-
nem maximè.Ista responsio nihil valet. respondent ergo Mo-
der.s. alleg.ꝙ ibi non debet sumi arg. à contrario sensu,quia su
meretur ex his,quæ narrata sunt in themate non ex decisione,
quod non est licitum,vt est gl.not.in l.vnica.in 3.intellectu. vbi
latè dicam.C.quando non peten.par.Ista responsio etiam non
valet,quia imò ibi sumitur arg.à contrario sensu in decis.vt pa
tet in ver.neque hæres. Tu tene contra hanc limitationem,eo
quia purgatio moræ fundatur in æquitate.l.si seruum.§.sequi-
tur.ff.de verb.oblig.& vbi cessat æquitas,ibi cessat mora,prout
dixi in text.Modo maior ęquitas exuberat in contractibus bo-
næ fidei,quàm stricti iuris,vt per Bartol.in l.4.§. Cato.in 3. & 5.
oppo.ff.de verb.oblig. fi ergo in contractu stricti iuris, vbi mi-
nor est æquitas,tali casu non admittitur purgatio moræ, mul-
tominus admittetur in contractibus bonæ fidei, vbi est dies,&
pœna. Ad.d.l. Lucius.ego aliter respõdeo,& dico,quòd ibi po
nitur casus singu. nondum ad hoc per alios ponderatus,ꝙ vbi
est dies,& pœna,etiam si in conuentione sit actum,quòd nisi in
totum impleatur,committatur pœna, tamen quando pars cõ
tractus est impleta,de æquitate admittitur purgatio moræ,ca-
sus est ibi ad hoc sing. & ita ibi videtur se fundare text.in pluri-
bus locis,in quibus loquitur cum misterio,qñ pars contractus
est impleta,& præcipuè in princ.decis.ibi,neque eius hæres reli
quam materiam.Et ratio illius deci.est,ne creditor habeat par-
tem rei principalis, & etiam totam pœnã,propter hoc ibi ad-
mittitur purgatio moræ, & istum credo esse verum intellect.il
28 lius text. † Ad aliud autem quod dicit Bald.ꝙ de iure can.om
nes contractus sunt bonæ fidei,quia de iure can.nullus text.fa-
cit istam differentiam. Credo ꝙ non bene dicat,quia quando
aliquid est clarè decisum de iu. ciui. & contrarium non est de-
cisum de iu.can.& non sumus in materia spirituali,nec in ma-
teria peccati,stamus iuri ciui. etiam in for.can. ne inducatur di
screpantia inter ius ciuile,& ius can. Ita dicunt Cano.præcipuè.
d.Abb.in cap.fin.extrà de solu.in cap.1.& 2.de oper.nou.nunc.
in l.priuilegia.C.de sacrosanct.eccles. nec esset verus effectus.s.
dictus,arguendo à speciali c.potuit.de loca.iunctis not. in cap.
suam. de pœ. Iason Paduæ.

A D D I T I O.

¶Adde eundem in l.si insulam.nume.17.de verbor.oblig. Crem.sing.36. Are.
in §.fin.instit.quib.mod.test.infir. Dec.consil.290.colum.1. Catel.versi. Con-
tractus. PANCIR.

¶Bonæ fidei. Adde glo.in c.cum vener.de exc.do.inci.vlt.de præscrip.

L E X VIII.

SI seruus. Quando principalis est inhabilis ad sistendum, non valet pro-
missio de sistẽdo,nec quo ad principalem,nec quo
ad fideiussorem. hoc dicit.

S V M M A R I V M.

1 *Negatiua postposita signo vniuersali, facit æquipollere suo contrario.*
2 *Pluralitas respicit vnum, & eundem effectum, licèt communem plu-
ribus.*
3 *Implere pro parte illud, quod est in conditione, an & quando sufficiat,
ad hoc, vt quis consequatur legatum, vel promissum.*
4 *Quando datio, vel factum est in obligatione, an solutio, vel implemen-
tum partis aliquid operetur.*
5 *Obligatio dandi quando consistit in genere, tunc solutio partis non indu-
cit liberationem in parte.*
6 *Solutio partis de sorte principali nihil operatur, & nihil diminuit de
obligatione pignoris.*
7 *Emphyteuta si sint plures, vel vassalli, vel plures hæredes vnius, &
vnus hæredum non soluat canonem, vel committat felloniam contra
personam domini, alij non, an de rigore tota emphyteusis, & totum feu
dum incidat in commissum? vide huius limitationem nu.8.*
9 *Pœna, quando est adiecta facto indiuiduo, tunc solutio partis nihil ope-
ratur, quin pœna committatur in totum. & nu.10.*
11 *Pœna committitur contra omnes in extraiudicialibus, si contrauenia-
tur per vnum.*
12 *Difficultas an impediat, vel tollat obligationem.*

§. Si plurium. Stipulatio iudicialis plura conti-
nens, & in parte non impleta, est
mero iure indiuidua,quo ad commissionem pœnæ,licèt non
de æquitate,& in effectu, hoc dicit. ¶Vel sic planius; Qui plu-
res seruos vna stipulatione sistere promittit,omnes sistẽdo pre
ter vnum de rigore iuris incidit in totalẽ pœnam,sed de æqui-
tate,& in effectu tenetur solùm pro parte illius.hoc dicit.Adde
text.in l.qui duos.s.in ius voc.vt eant. & ea quæ ibi dixi. & text.
in c.defleat peccator. cum glo. de regu.iur. ¶Capio gl. in vers.
omnes statos,quam diuide in duas partes.In 1.opp.contra tex.
& soluit.In 2.colligit ex text.not. & contra illud oppo. & non
1 sol.secunda ibi,item est hic arg. ¶†In 1.parte opp.sic;nam ne-
gatiua postposita signo vniuersali facit æquipollere suo con-
trario,& sic vniuersali negatiuæ. Vnde ista,omnem statum nõ
esse,æquipollet huic,nullum statum esse.l.legitimos.§.an ergo.
& ibi glo.& Barto.ff.de leg.tut.& l.obligari. in princip. & ibi gl.
& Bar.ff.de auth.tut.Tunc sic, quãdo oratio vniuersalis in vno
solo est falsa,in totum redditur falsa. l. si is qui ducenta.§.vtrũ.
ff.de reb.dub.Glo.respondet ad primum,ꝙ hic in tex. debet es
se negatiua ante signum vniuersale,non autem post. quo casu
quando negatiua præcedit,æquipollet suo cõtradictorio.l.græ
cè.§.illud.ff.de fideiuss.declarat Bart.in extrau. ad reprim.in ver.
nonnullæ.Nam si dico,non omnes homines currunt,significa
tur,ꝙ aliqui currunt,aliqui non.& ita intelligitur hic, quia iste
aliquos sistit aliquos non.Ad fm mndet glo.quòd in d.§.vtrum.
est vniuersalis affirmatiua,hic est vniuersalis negatiua. Ista sol.
non est bona,imò debet esse totum ècontra,per illud quod di-
cit gl.solennis.quam Bart.ibi multum not. in l. hoc genus.ff.de
2 condi.& demonstr. ¶†In vltim.parte glo.distingue, ꝙ hæc plu-
ralitas respicit eundem effectum, licèt cõem pluribus, videli-
cet, ꝙ isti plures serui sistantur pro vna causa noxali, ideo ista
pluralitas non resoluitur in singularitates, vt hic, & in l.quãuis.
C.de impu.& alijs subst.it. sed quando pluralitas respicit diuer
sos effectus,puta respicit diuersa legata, tunc resoluitur in sin-
gularitates,vt probatur in iuribus præalleg.Ita distinguitur per
* Barto.& *communiter per Docto.hic.* [a] & in d.l.falsa.§.fin.ff. de con-
a di.& demõstr.per Bar.in l. 1.C.de condi.insti. & latius in l. pen.
C.de impu.& alijs subst.de quo etiam per glo.in cap.vt priuile
gia in fi.de priui. & in c.2. de referip. & vide in hoc mirabilem
decis.in feudis per d o. Sig. de Homo. in consil.18.quod inci.D.
Marchio Montisferrati.in 4.colum. ¶Capio gloss mag.in ver.
exceptione. Ista glo. secundum Barto.habet multum iuris, &
est difficilis in tantum,quòd dicit Raphael.Fulg.hic. quòd ista
materia est pelagus sine fundo. ¶Diuide eam magistraliter in
tres partes.In 1.tractat de his,quæ sunt in conditione,quo casu
soluens, vel faciens tendit ad acquirendam actionem de no-
uo.& in gl.quæritur an, & qñ implementũ conditionis in par-
te aliquid operetur.In 2.gl.loquit de his,quę sunt in obligatio-
ne purè,quo casu soluẽs,vel faciẽs nihil aliud ꝙsequit q̃ libera-
tionem

A D D I T I O.

2 ¶Adde text.in l.qui concubinam.§.Stichum.de legat. 3. idem etiam dicẽdum
est ècontra, ꝙ singularitas resoluat in pluralit. sed resolutio plural. in singu-
lar.non fit ex proprietate sermonis,& tunc demum locum habet, quando nõ
potest remanere in propria significatione,quin sequatur absurdũ, vt pulchrè
differit Euer.lib.Arg. loco à vi numeri.vbi inter alia,ꝙ quando pluralitas est
de forma,vel essentia actus,ibi non pôt fieri resolutio plural.in singul.Quan
do autem verba pluralis numeri verificentur in vno, scribit Dec. consil.50.
471.nume.8.consil.362.377.484.532.nu.6. MASVER.

tionem ab obligatione,qua tenebatur. In 3 gl.loquitur de his, quæ ſunt in obligatione, & diſpoſitione, & reſpectu ſui, ſed in conditione reſpectu acceſſorij, & ſic reſpectu ſecundariæ obligationis,puta pignoris, vel pœnæ, quo caſu adimplendo principale facit deficere conditionem, ſub qua pœna erat promiſſa. Et iſte caſus propriè pertinet ad materiam iſtius.§. Secunda ibi.ſecundo caſu. Tertia ibi,& hoc in principalibus. Vt ergo intelligatur in vnaquaque parte,quare glo.talem materiam poſuerit, formabo pro introitu vnam oppoſitionem in qualibet parte. In 1. ergo parte principali oppono contra text.quod ſi aliquis promiſit iſtituere tres ſeruos in iudicio ſub certa pœna,& non ſiſtat niſi duos, quod illud nihil debeat prodeſſe, nec ipſo iure, nec in effectu. & oppono de l. cui fundus. ff. de condi. & demonſtr.vbi ſi teſtator legauerit mihi fundum,ſi ego dedero 10. hæredi ſuo, pone quòd dederim nouem,certè eſt perinde, ac ſi nihil dediſſem,& mero iure,& in effectu,quia ego per hoc nullam actionem habeo, nec in parte, nec in toto fundo legato.Glo. pro ſolutione vult dicere, quod iſti ſunt caſus diuerſi. nam in d.l. cui fundus. loquitur text. quando illud, quod erat dandum,erat in conditione, & ſic implebat conditionem, vt conſequeretur legatum,vel promiſſum. Vnde non ſufficit implere pro parte.ſed in iſta l.illud, quod implebatur, erat in obligatione, & implebatur iſto fine, vt faceret deficere conditionem pœnæ,& ſic eſt diuerſa materia.¶†Hinc ſumpta occaſione glo.in iſta prima parte examinat, an & quãdo ſufficiat pro parte implere illud,quod eſt in conditione,ad hoc vt quis conſequatur promiſſum, vel legatum.ex iſta diſtin. habes colligere quatuor cõcluſ. ¶ Prima concluſ.eſt,quòd quando illud qd eſt in conditione venit implendum ad vnum implementum partis, nihil operatur quantum ad producendum actionem, iuribus alleg.in glo. Sed bene quãtum ad exceptionem,vt hoc text. in quo vltimo dic melius, vt per Angel. & Moder. hic.
¶Secunda concluſ.eſt,quòd quando id, quod eſt in conditione,eſt implendum à pluribus,tunc particulare implementum debiti pecuniarij fieri poteſt, & producit actionem pro parte implentis.d.l.cui fundus.& eſt text.not.in l.pen.§.1.ff.de condi. & demonſtr. Idem eſſet ſecundum glo.ſi implementum conditionis conſiſtit in ſpecie certa,l ſi ſtipulatus.§.1. ff.de ſolu. Limita,niſi illi plures ſint ſubrogati loco vnius, puta plures hæredes,tunc quilibet hæredum non poſſet pro parte implere. d. l. cui fundus.Et ratio eſt,quia per interuentum hæredum nõ debet mutari conditio principalis obligationis.l.2. §. ex his. ff. de verbor.oblig.Fallit in cauſa.l.qui heredi.§.ſi duorum ff.de condi.& demonſtr.& ratio fallentiæ ibi patet. ¶ Tertia concluſ.eſt quando illud quòd eſt in conditione conſiſtit in ſpecie incerta, puta, in homine in genere, tũc ſolutio in parte nihil operatur, iuribus alleg.in glo. ¶ Quarta,& vlt. conclu. quando conditio conſiſtit in facto,oportet q̃ in totum impleatur, aliàs particulare implementum non prodeſt. Limita quando factum erat indiuiduum, ſecus ſi factum eſſet diuiduum, quia tunc idem eſſet dicendum ac ſi in conditione eſſet quantitas.l.ſi plures,cũ glo.in ver.conditionem.& ibi latius Cy.C.de condi.infer. Bart. & Docto.hic, & in d.l. cui fundus. ¶ Venio ad ſecundam partem princ. glo. & pro eius introitu oppono contra text. q̃ iſte obligatus ſiſtere tres ſeruos,ſiſtendo duos debet pro illis liberari ipſo iure,nedum in effectu.l.ſi ſtipulatus.§.1.ff.de ſol.glo.voluit reſpondere,quod contrarium procedit,quando datio, vel factum eſt ſimpliciter in obligatione, tunc bene ſoluendo partem liberatur ab illa parte;ſed in hoc tex. quæritur,quando ſolutio partis fit,vt cuitetur conditio pœnæ,& ſic eſt caſus diuerſus. ¶†Hinc glo. examinauit ſecundam materiam,quando factum,vel datio eſt in obligatione,an ſolutio vel implemẽtum partis aliquid operetur.Ex iſta ſecũda parte prin.gl. collige tres conclu.¶ Prima conclu.eſt,q̃ quando factum eſt in obligatione,tunc implementum partis nihil operatur, ratio, quia facta ſunt indiuidua,vt facere domum:ratio,quia non eſt eadẽ vtilitas in parte quo ad partem,quę eſt in toto quo ad totum.Itẽ, quia habet certam formam,& omnis forma eſt indiuidua. Ita dicitur in l.ſtipulationes non diuidunt.ff.de verb.obl.¶Secunda conclu.gl.eſt,q̃ quando obligatio dandi conſiſtit in quantitate,vel in ſpecie certa,tunc ſolutio partis liberat à parte, quãuis creditor non cogatur inuitus recipere ſolutionem in parte. ¶†Tertia concluſ. glo. eſt, q̃ quando obligatio dandi conſiſtit in genere,tunc ſolutio partis non inducit liberationem in parte ſed bene ſolutio ſtat in pendenti.& ſic gl.vult duo,primum limitat in ſolutione partis quæ ſit vera,ſecus eſt in ficta,puta in acceptilatione.l.2. §. ſi eum hominem. ff.de accep.In ſecundo dum gl.vult,q̃ ſolutio ſtet in pendenti,communiter reprehenditur per Bar.& alios hic,& in l.2.§.1.ff.de verb.obl.Nam differẽtia eſt inter obligationem generis, & obligationem alternatiuam,de qua loquũtur text.alleg.in gl. quia in obligatione generis ſolutio partis in vna ſpecie nihil operatur,neq; tenet obligationem in ſuſpẽſo, imò adhuc poteſt agi ad integram rem, ſicut ſi nihil fuiſſet ſolutum.l.in ſtipulationibus.ff.de verb. obl. & l.ſi ſtipulatus.§.1.ff.de ſol.ſed in obligatione alternatiua licèt ſolutio partis non liberet ſoluentem ab illa parte, tamen ſolutionem tenet in ſuſpenſo, & ſic obligationem.l. ſi non ſortem. §.fin.alleg in gl.Ratio diuerſi.eſt,q̃a in obligatione generis,quæ eſt latiſſima, nihil eſt,q̃ poſſit prętẽdi in obligatione,quamuis id quod ſoluetur fingatur retrò fuiſſe in obligatione. l. cùm incertus.ff.de leg.1.ſed in obligatione alternatiua vtrunque eſt in obligatione,non ſolutione.l.ſi duo rei.in fin ff.de verb.oblig. plenè not.in l.Męuius.§.duobus.ff.de leg.2. ¶ Venio ad 3.partẽ gl.& oppo.contra tex.q̃ ſi plures ſiſtantur,excepto vno,q̃ imò pœna committatur in totum mero iure,& in effectu,ita q̃ tota pœna effectualiter poſſit exigi.vnde oppono de text.in l.4.§. Cato.in fi.ff.de verb. obl. pp iſtud cõtrarium facta eſt gl. in iſta 3.parte,in qua examinat materiã,quæ propriè pertinet ad hũc §.qñ ſunt duæ obligationes,vna principalis de dãdo,vel faciendo,alia ſecundaria, & ſic acceſſoria de pœna. ¶†Ex iſta parte gl collige ſex prin conclu.Primò,q̃ ſolutio partis de ſorte principali nihil operatur,& nihil diminuit de obligatione pignoris, l.quandiu.vbi gl.not.C.de diſt.pign.¶ Secunda cõclu.eſt,q̃ vbi pœna accedit quantitati,vel ſpeciei,vel generi,tunc particularis ſolutio non impedit,quin pœna in totum committatur,ſiue vnus ſit qui teneatur,ſiue plures etiã hæredes.† Ex iſta conclu infertur ſm Ang.hic in fi. q̃ ſi ſunt plures emphyteutæ,vel vaſalli, vel plures hæredes vnius, & vnus hæredum non ſoluat canonem,vel committat felloniam contra perſonam dñi, alij non, q̃ de rigore tota emphyteuſis, & totum feudum incidit in commiſſum.De quo vide glo.ordina.& ſolennem in l. communi diuid in prin.ff.cõi diuid.Spe.& Io. And.in tit. de loca §. nunc aliqua.verſ.71, Bar.in l.fraudati ff.de publ.dixi in l.2.C.de iu.emphy.¶†Limita iſtam conclu.glo.procedere de iu.ciui.ſecus de iu.cano.vbi pœna nõ exigitur,niſi pro parte nõ impleti.c.ſuam.de pœnis.ſm Bar.hic in fin.Ang.Sal.& Moder.tamẽ ille tex.habet varios intellectus,de quibus per Docto.in c.cum dilecti.de arb.¶ Secundò limita in caſu no.l.paterfa.ff. de hæred. inſti.quem reputat ſing. Bald.in l.1.in 5. oppo. vbi multa bona dicit. C. de his quæ pœnæ nomine. Paul. de Caſtr.in l.ſi quis in ſuo.§.leg.C.de inoffic.teſtam.¶†Tertia concluſ.gl.quod qñ pœna eſt adiecta facto indiuiduo, tunc ſolutio partis nihil operatur,quin pœna committatur in totum, & iſta conclu.eſt clara.
10¶†Quarta concluſ. q̃ pœna adiecta facto indiuiduo in ſtipulationibus iudicialibus ſi impleatur in parte, pœna bene cõmittitur in totum ipſo iure,ſed nõ in effectu,quia obſtat exceptio, vt hoc tex. ſed in contractibus pœna mero iure non committitur niſi pro parte.¶ Iſta conclu.gl.reprobatur per Bar.& Doct. hic,quia imò debet dici totum ẽcontra, cùm in iudicialibus mitior interpretatio fiat,vt patet ex l.præce.& quia gl in hoc ſe inuoluit:dic clarè,q̃ in ſtipulationibus extraiudicialibus etiam ſi ſit factum diuiduum,certè contra promiſſorem prin.cõmittitur pœna in totum,& cum effectu exactionis,licèt pro parte tũ contrauenerit.tex.eſt in d.§.Cato.in fi.ſed in prætorijs ſtipulationibus bene committitur ipſo iure,ſed non in effectu,text. eſt hic.Ratio diuerſi.quia prætoriæ ſtipulationes nituntur æquitate.l.1.in fi.de præto.ſtipu. ideo mitior fit interpretatio. Bene verum eſt,q̃ in hæredibus principalis promiſſoris,an vno contraueniente committatur pœna contra omnes,tunc diſtinguitur,an factum ſit diuiduum,vel indiuiduũ.d.§.Cato.¶†Quinta concluſ.q̃ in extraiudicialibus ſi contraueniatur per vnum, pœna cõmittitur contra omnes. limita in contractibus bonæfidei.l.in depoſiti.ver.fi.cùm l ſeq.ff.depo.ſm Bar.hic in fi.Ang. & Lud.quicquid teneat Fulg.hic. Item fallit in prætorijs ſtipulationibus aliis quàm in hoc text.l.pœnales. §. Iul. ff. ad l. Fal.
12 ¶†Sexta & vlt.cõcluſ.colligitur ex iſta gl.& Ang.in fi. & Lud. Rom.ad hoc multum no.iſtam gl.q̃ licèt aliàs difficultas non impediat neque tollat obligationem. l.continuus.§.illud. ff.de verb.obl.Illa reg.procedit qñ difficultas aderat in princ.Si autẽ ex poſtfacto ſuperueniat,tunc bene impedit, vt hac gl.not.Tu aduerte,q̃ ſi iſta gl.referatur ad obligationem facti,de qua gla. proximè dixerat,iſtud not.nihil valeret,quia licèt in obligationibus dandi difficultas non excuſet,tamen in obligationib. faciẽdi bene excuſat.l.ſi.§.1.ff.ad l.Rhod.de iac.Bart.declarat,rationem diuerſitat.aſſignat in d.l.cõtinuus.§.illud. Iaſon Padu.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio præſcriptionis dubia non impedit proceſſum.*
2 *Promittens aliquem in iudicio ſiſtere, ſi videat ſe non poſſe ſiſtere,quia ille aufugit,vel abſentauit ſe,euadit pœnam,ſi pro eo defenſionem ſuſcipiat in cauſa principali.*

LEX

LEX X.

SI eum. Reum tempore liberatum tenetur promissor aut sistere, aut defendere. hoc primo. Et dies apposita in stipulatione differt petitionem pœnæ etiam contra dolosum. hoc dicit vsque ad §.qui iniuriarum. Dubium faciebat in prima parte, quia ego, q promiseram reum sistere in iudicio, offerebam me paratum probare, q̃ erat liberatus præscriptione, tamen hic deciditur, quòd cùm de hoc adhuc sit dubium, cogor interim eum sistere, vt eo præsente veritas melius inquiratur.
1 † Et sic not. ex hoc text. quòd exceptio præscriptionis dubia non impedit processum. Facit l.nam & posteà in prin.& quòd
2 ibi glo.& Docto.ff.de iureiuran. ¶ †Secundo not.ibi, vel defendam. quòd qui promisit aliquem in iudicio sistere, si videt se non posse sistere, quia ille aufugit, vel se absentauit, euadit pœnam, si pro eo defensionem suscipiat in causa princip. Adde text not.in l.sancimus.in §.& si quidem. C. de fideiuss. Intellige nisi in casibus, in quibus esset necessaria præsentia personæ.l.2. §.si quis iudicio.in ver.cùm enim.ſ.eod.secundum Bar.& alios hic, puta in causis criminalibus.l.pen.§.ad crimen. ff. de publ. iud.l.seruum quoque.§.publicè.ff.de procu.

SVMMARIVM.

Promissor quamuis fuerit in mora sistendi, tamen casus mortis contingens post moram liberat ipsum promissorem, & eius hæredem.
Actio subrogata sapit naturam eius, cuius loco subrogatur. & numero 18.
Actio iniuriarum non transit ad hæredem, nec contra hæredem.
Actio iniuriarum non dicitur esse in bonis nostris.
Hæres delinquentis potest de iure Cano. indistinctè conueniri de delicto defuncti, siue lis fuerit contestata cum defuncto, siue non.
Citatio sola non facit actionem ex delictis esse transitoriam ad hæredes.
Actio quæ competebat ad interesse, extinguitur, quando ex postfacto desinit interesse, & cessat damnum.
Actio iniuriarum extinguitur tribus modis.
Reus, si vadat per subterfugia, ne lis contestetur, tamen habetur pro contestata. & nu.11.
Reus præsens an possit cogi ad contestandum litem.
Si ex forma statuti causa debeat expediri intra certum tempus, illud tempus non currit impedito per dilationem aduersarij. & nu.13.
Actori si statutus sit terminus per iudicem ad probandum id quod vult, si actor facit positiones reo, donec reus differt respondere, non currit ille terminus statutus actori. & nu.16.
Impediens, ne citatio perueniat ad eum, vel notificatio excommunicationis, quomodo punietur.
Actio an cumuletur principaliter vel accessoriè, quomodo cognoscitur.
Ius petendi supplementum legitimæ, est subrogatum loco querelæ.
Pedagium si colligebatur à transeuntibus supra certum pontem, & pons sit destructus, & reficiatur alius de nouo, idem pedagium an possit percipi à transeuntibus per pontem nouum.
Iudex ecclesiasticus supplens negligentiam iudicis secularis debet procedere sicut tenebatur secularis, vel summariè, vel plenariè.
Episcopus, qui de iure succedit in locum executorum, quando sint negligentes, debet obseruare omnia, quæ ipsi executores obseruare tenebantur, & nume.23.
Si deuoluatur ad Episcopum electio competens certis monachis habentibus eligere de gremio vnius monasterij; Episcopus tenebitur eligere ex illo gremio.
Officialis subrogatus tenet illum locum in ordine, quem tenebat ille, in cuius locum subrogatus est.
Nisi, dictio quid importet.
Nisi, dictio in sententia iudicis, quid importet. nu.30.
Sententia vltimæ voluntati æquiparatur.
Nisi, dictio in statutis an importet conditionem.
Nisi, dictio quot modis capiatur.
Nisi, & dictio si, non tantundem important.
Iudex si dicat, Petre, nisi te purgaueris, non absoluo te, si Petrus se purgauerit, per hoc non erit absolutus.
Confessus, & conuictus non appellat.
Exceptiuæ dictiones sunt tres tantum, scilicet nisi, præter, & præterquam.
Præter, & præterquam, quando fiant exceptiuè, & quando non.
Fundum si promiserim non vendere alij, nisi tibi, per talem conuentionem non possum astringi ad vendendum tibi, & nu.38. & 40.
Pœnitentiæ licèt sit locus in permutatione re integra, sicut & in cæteris contractibus innominatis, si quis tamen exposuit venalem, & conuenit eam permutare cum alia re, non est locus pœnitentiæ.
Rem venalem si exposuerim, possum cogi vendere iusto pretio.

§.Qui iniuriarum.

Diuiditur, vt hic per Bartol. & omisso summario Bart. & aliorum, quia non satisfacit, hoc dicit. Stipulatio
3 de iudicio sisti interposita super actione iniuriarum, quamuis sit commissa, eo quia prius fuerit in mora sistendi, tamen extinguitur morte tam rei, quàm actoris, sicut si expressè fuisset renunciatum actioni iniuriarum, dummodo reus non fuerit in tam longa contumacia, q̃ lis habeatur per contesta. hoc dicit complectendo totum tex. ¶ In ver. nam & defunctus. Iurisc. vult probare, q̃ extincta actione principali iniuriarum, extinguatur etiam stipulatio de iudicio sisti, quæ non est interposita pp te, sed propter principalem actionem, & probat sic. Nam si
7 defunctus viueret, & remisisset expressè actionem iniuriarum, non posset agere ex stipulatu. igitur &c. Aduerte tamen, quòd tex. in ver. omissa, intelligitur per gl. id est remissa. Ego planius intelligo text. propriè, q̃ sit omissa per lapsum temporis, quia
8 actio iniuriarũ cùm sit prætoria extinguitur anno, vt ſ. dicet.
1 ¶ †Not. 1. ex tex. ibi, commissa stipulatione, q̃ quamuis promissor fuerit in mora sistẽdi, tamẽ casus mortis cõtingẽs post moram liberat ipsum promissorem, & eius hæredem, eo quia talis casus mortis ex dispositione. l. erat ordinatus ad perimendam actionẽ. §. si insti. de iniu. Facit. l. si. §. si ea cõditione. ff. ad l. Rho.
2 de iac. & ita etiam no. Bald. Raphael. & Fulgo. hic. ¶ †Secundò not. in ver. quia tales. regu. ad quam allegatur tota die iste text.
a q̃ actio subrogata sapit naturam eius, cuius loco subrogatur. * concordantes alleg. glo. vbi dicetur. Dicunt autem Albe. hic in 2. col. & Angel. q̃ iste tex. malè allegatur ad hoc, quia non propriè loquitur de subrogatione, sed de accumulatione. Patet, q̃ a ambæ simul competunt. nam prima actio iniuriarũ durat, & ei accumulatur ista actio ex stipulatione. Nam subrogare propriè est q̃n sublata, & extincta prima actione, alia loco illius extinctæ ponitur, prout in §. fuerat. Instit. de act. & in l. vnica. in prin. C. de rei vxo. act. tamen ad istã reg. adde c. ecclesia. primo.
b vt lit. penden. & amplia [b] istam regu. not. etiam si subrogatum in aliquo discreparet, quia in alijs assumeret tñ naturam eius, cuius loco subrogatur. Ita ampliat no. Paul. de Cast. in q̃si. 131. quod inci. licèt ista D. Lisania. in vlt. col. ¶ Limita istã regu. per gl. not. quàm Bar. ibi multum not. in l. certi condictio. in prin. in
c gl. mag. ad fin. ff. si cert. pet. [c] ¶ †Tertio not. q̃ actio iniuriarum
3 non transit ad hæredem, sic nec cõtra hæredem, sic nec activè, nec passiuè, nisi lit. contesta. Et idem est in alijs actionibus, quæ ex delictis oriuntur. l. vnica. C. ne ex deli. defunc. l. 1. ff. de priua. deli. Ratio istius regulæ potest esse multiplex. Prima, quia istæ
4 actiones sunt odiosæ. Secũda † quia actio iniuriarum, vel similis non dicitur esse in bonis nostris. Patet, quia continet persecutionem vindictę. l. cùm emancipatus. §. emancipatus ff. de coll. bon. & id quod non est in bonis nostris nõ possumus ad hæredes transmittere. sed lit. contesta. dicitur esse in bonis nostris. Patet in l. si cui. ff. de verb. sign. eo quia per lit. cõtesta. dicitur quasi contrahi. l. 3. §. idẽ scribit. ff. de pec. sed actiones ex delictis transeunt ad hæredes. l. tam ex contractib. ff. de iud. secundũ Angel. hic in 1. col. & Lud. Roma. in 4. Confirmo per optimum simile: nã hæreditas non adita non transmittitur ad hæredes. l. vnica. §. in nouissimo. C. de cad. tol. sicut nec bonorum possessio non agnita. l. emãcipa. C. qui admi. Ratio est, vt dixi, quia hæreditas antequam adeatur, non dicitur esse in bonis nostris. l. pretia rerum. §. 1. ff. ad l. Falc. quem tex. ita not. Bart. in l. post emãcipationem. §. 1. ff. de lib. leg. & eum ad hoc reputat sing. Bal. in l. 2. C. de inr. & fact. igno. De veritate tñ huius vltimi dicam plenius in d. l. emancipata. ¶ Tertia ratio, quia lite contesta. instantia dicitur cepta, & instantia cœpta transmittitur ad hæredes. l. si cùm ho
5 minem. ff. de fideiu. no. in c. quia V. de iudic. † Limita istã regu. procedere de iure ciui. sed de iure cano. hæres delinquentis potest indistinctè conueniri ex delicto defuncti, siue lis fuerit contesta. cùm defuncto siue non, siue aliquid ex delicto peruenerit ad hæredem, siue non, quia hæres tenetur purgare conscientiam defuncti. c. in literis, de rap. Ita limitat gl. no. in c. fin. in fin.

de se-

ADDITIONES.

a ¶ Subrogatur. Limita quando esset diuersa ratio inter subrogatũ, & id de quo fit subrogatio. Ias. post Bal. in l. si quis filium. col. 2. C. de inoff. & de dote subrogata loco legitimæ, Cuma. in l. si Titio centum. §. Titio genero. ff. de condit. & demonstr. Alex. consil. 13. col. 5.
* Quæ omnia declara vt per Euer. li. Arg. loco à vi subrog. Fernand. Tolos. trac. de succes. conuentionali. cap. 8. nu. 3. & an subrogatus debeat gaudere priuilegijs subrogantis, vide Rom. sing. 367. Ad Regu. autẽ huius. §. plura not. Ias. in §. fuerat. col. 2. & 3. insti. de act. in l. stipulationes commodissimum. de verb. obl. Aufr. ad Capel. Tolos. quæst. 90. Rom. sing. 484. MASVER.
b ¶ Ampliat. Vide eius consil. 283. col. 2. & vide him. Alex. in l. 1. col. fin. supra de offic. eius. & in priuilegijs, & personis, Cyn. in l. placet. C. de sacrosanct. eccles. PVRPV.
c ¶ Cert. pet. Adde Bart. consil. 14. inci. an ius eligen. PVRPV.

de sepul.& glo.16 quæstio. §.in c.si Episcopum.Bald.in l.vnica. C.ne ex delic.defun.not d.Anto.in cap.si diligenti.de præscript.

6 ¶†Quarto not.secundum Fulg & d. Alex.hic,tex.not.quod ista citatio non facit actionem ex delictis esse trãsitoriam ad hæredes: hic enim erat citatus reus, & data est satisdatio de iudicio sisti, & tamen mortuo actore actio non fit trãsitoria ad hæredes,& sic hic est text. contra glossã & Bart. qui contrarium tenuerunt in l.fin,s.de eo per quem fac. erit, & in l.constitutionibus. ff. de diuers. & tempo. præscrip. Sed tu aduerte,quòd iste text,necessariò non probat contra Barto.quia in hoc text.nullibi dicitur de citatione, & illa satisdatio potuit esse præstita extra iudicium. ¶†Quinto not ex hoc text.secundum Bartol. &

7 alios,quòd quãdo ex post facto definit interesse,& cessat damnum de præterito,extinguitur actio, quæ competebat ad interesse,secus si contineret interesse,tunc non cessaret damnum

8 de præterito.l.qui autem.§.1.j.eod. ¶†Sextò not. ꝙ actio iniuriarum extinguitur altero de tribus modis, scilicet per mortẽ actoris.Item per mortem rei, lite non contest.Item per omissionem,& sic lapsum anni. Nam actio iniuriarum,cùm sit prętoria,non durat nisi anno.l.si non conuicij.C.de iniu.not.in capit.fin.extra eod.tit.Istud vltimum not.limita, vt procedat per viam agendi, tamen per viam exceptionis compellitur ob iniuriam excommunicatus satisfacere etiam post annum, quia aliàs non debet absolui, nisi satisfaciat. Ita eleganter limitant Host.d.Anto.de Butr,& d.Abb.in cap.ea noscitur.de senten.excommun. Facit bon.text.in l. Papi.§.filius.quem Bald.ibi dicit

9 esse notabilissimum.ff.de inoffi.testam. ¶†Vltimò not.ex ver. fin.text. valde not.quòd si stetit per reum, quominus lis cõtest. quia reus vadit per subterfugia, & dilationes, lis tamen habetur pro contestata, & operatur illos effectus, quos operaret lit. contest.& facit actiones ex delictis transire ad hęredes,sicut lit. contest.& ita perpetuat actiones. Et ad hoc iste textus non est alibi in iure,secundum Bald.hic.in 6.not.& Ludo.Rom.in vit. not.& Bald.in capit.quoniam contra falsam.in 14.col. de proba.Paul,de Cast. hic dicit se putare, quòd intentio huius ver.fi. est, quòd si reus fuit in mora sistendi in iudicio, tamen posito ꝙ veniss̃et ad iudicium, non per hoc fuisset lis contest. quia alter eorum interim decessit.Vnde non nocet culpa quãdo propter eam casus mortis non euenit.l. sed an in totum. ff. de impen.Bart.in l.si vt certo.§.nũc videndum ff.commod.sed quãdo reus fuit in tam longa mora, & negligentia ad sistendum taliter,quòd si comparuisset, potuisset multoties lis contest. tũc lis habetur pro contest.Ita loquitur hic ver.fin.& istum intellectum dicit Alexand,sibi placere, & quòd eum ponit Iac.Butr. hic Sed considera si dici potest, quòd iste non sit intellectus ad text.sed limitatio, vt propter longam negligentiam rei lis habeatur pro contest.fit verum, quando interim potuisset contestari,si negligentia non fuisset,secus si non potuisset, vt quia statim alter ex eis sit mortuus. Ratio est,quia vbi non habet locũ veritas,ibi nec fictio.l.qui ad certum.ff.loc.sed quando alter eorum est mortuus, non potest lis cõtestari, ergo nec haberi pro contest. Paul. de Cast.hic dicit se audiuisse Bald.dicere, ꝙ audinit à Barto. per istum text. quòd si actor fecit quicquid potuit vt lis contestaret,habetur pro contest.& facit actiones transitorias ad hæredes & perpetuat,sicut si lis esset contest.quod secũdum Paul.de Cast.esset valde sin.si esset verum. Sed ipse reprobat per istum text. in fin. qui vult, quòd imò actio iniuriarum

* extinguatur,sed non extinguatur stipulatio iam commissa.*Breuiter dic, quòd communis conclusio est,* [a] quòd quando stat per subterfugia, & cauillationes rei, lis habetur pro contestata, quantum ad transmissionem actionum, & perpetuationem, ac si verè lis esset contest.per istum text.& idem tenet Albe.hic,qui dicit,quòd ita de consuetudine obseruatur. Bald.Fulgo.Rom. & d.Alexan.hic.Cyn.in l.sicut.in 4.oppo.C.de præscrip.30.ann. Bald.in l.moræ.C.de rei vend. & in.l.vnica. in 8.colum.C.ne ex deli.defun.Barto.in l. circa fin.princip.ff. de priua. deli. ¶Pro ista communi conclu.facit bene text. in l.electio. §. si is quem. cum glo.fin.in ver.accipiendo.ff.de nox.vbi gloss. etiam alleg. istum text.ad hoc. ¶Secundò facit l. constitutionibus.in ver. quasi,lit.contest.ff de act. & oblig. secundum verum intellect, Io.Fab.in 6. pœnales.Institu.de act.quem retuli in l.fin.in princ. ff.de eo per quem fac. erit. ¶Tertiò facit:bon.text.in l.sed & ad eos.ff.ex quibus caus. maio. ¶Quartò facit:nam ad interrumpendum prescriptionem,paria sunt,vel litem esset contest.vel non posse fieri contestationem propter eius contumaciã, text. est not.in l.2. C.vbi in rem act.Tu aduerte licèt omnes ita trãseant,tamen in contrarium facit,quod not.Cyn. & Bald.in vlt. not.in l.scire oportet.§.sufficit. in ver.finantem.argu.illius text. ff.de excus.tut.ꝙ ille qui non vult litem cõtestari, habetur pro contumace,lis tamen non habetur pro contest.Neç obst.secũdum Bald.illud,quod vult Innoc.in c.statuimus.de elect.quòd

b contumacia [b] facit,vt lis habeatur pro contesta. quia debet intelligi,vbi non requiritur vera lit. contest. sed quasi. vt in l.2.C.

10 vbi in rem act.vbi dicit esse catum istius puncti.¶†Secundò facit illud,quod vult Bart.in Auth.ei qui semel.in vlt.col.C.quomodo,& quando iud,per glo.ibi volentem,ꝙ reus præsens nõ potest cogi ad contestandum litem, Nam per illam glo,dicit Bart.se fecisse verecundiam multis Doctoribus iuuenibus, qui volebant, ꝙ iudex cogeret reum ad contestandum litem. de quo vltimo per Barto.in l.si finita.§.Iul.in 5.col. ff. de damn.infect.vbi Moder.præcipuè.d.Alex.reprobant.¶Tertiò pondera, ꝙ iste text. probat contrarium, ꝙ longa mora rei non operatur effectum lit.contest. Patet,quia actio iniuriarum extinguitur,quæ non extingueretur si fuisset lis contest.Et ꝙ actio iniuriarum extinguatur,tenet glo,in l.qui autem.§.illud. in glo.1.j. eod. quam ibi sequitur Bartol. *& communiter alij*, & istud vult Barto,hic subtiliter intuenti, dum not. ex isto tex.in fin. quòd quando ex postfacto definit interesse,ergo vult actionem iniuriarum esse extinctam. Nam si non esset extincta, non desineret interesse. Bene verum est, quod actio, quæ sui natura erat transitoria ad hæredes,licèt hic propter naturam actionis iniuriarum efficeretur non transitoria,si intercenit longa mora,illa actio ex stipulatione bene fit transitoria.& de ista propriè loquitur iste ver.fin.Nam pondera,quòd in isto text.nihil quæritur,neque tangitur de actione iniuriarum,sed solùm de actio-

11 ne ex stipulatione. ¶†Tenendo tamen *communem conclus.* quòd

* quando stat per subterfugia, & dilationes rei, ꝙ lis habeatur pro contest. Adde in simili septem vel octo bonas decis. & valde vtiles,& quotidianas ad practicam.Prima est, quòd vbicunq; alter ex litigatoribus per subterfugia vadit causam protelando,ꝙ non currit instantia alteri parti glo.in cap.venerabilis.in glo.mag.de iud.bon.tex.in l.intra vtile.in princip.ff.de mi. & in l.perendæ. C.de tempo.in integ.restit.& in l.contra maiores.vbi Bald.plura similia ponit.C.de inoffic.testa.de quo tamẽ dic vt per Doct.in Auth.ei qui.C.de tempo.appel.& in c.ex ra-

12 tione.de appel.Lud.Rom.in l.2.ff.de iudi.¶†Secundò facit,ꝙ pulchrè vult Cy.in l.fi.in fi & ibi Bal. & Sal.C.de adul. Iac.Butr. & Bar.in Auth.clericus.C.de episco.& cler.quia si causa ex forma statuti debet expediri.j.certũ temp. illud tempus nõ currit

13 impedito per dilationem aduersarij. ¶†Tertiò adde text.cum gl.in l.si cùm ipse.ff.de excus.tut. per quem decidit ibi Bal.post Dyn. ꝙ si ex forma statuti omnis causa debet decidi intra tres menses,& aduersarius causa testium producendorũ, quos dicit habere vltra mare,habuit dilationem vltra tres menses, poterit non obstan. statuto causa vltra tres menses terminari. ꝙ Bal.reputat not.dignum.Facit bene tex.in l.quinquennio ff.de adul.& quod latè prosequitur Io. And.in addit.Spec.in titu.de

14 dila.§.1.super ver.sed pone. ¶†Quartò not.adde,quòd si per iudicem statutus est terminus actori ad probandum totum id quod vult,si actor facit positiones reo,quia reus posset aliquas confiteri,interim donec reus differt respondere.non currit ille terminus statutus actori glo.in clem. sæpè. in ver. post dilationem,de verbor.signif. pro qua glo. facit text. quem ibi ad hoc not.Bald.in l.1.C de iur.cal.Idem tenet Bal.in l.fi. & ibi pulchrè

15 Paul.de Cast.j.de fer.& Bald.in d.l.si cùm ipse. ¶†*Quintò* adde quod vult Bar.in l.1.§.sed & Arist.ff.quod vi aut clam, vbi valde not.istum tex.contra istos, qui impediunt, ne citatio perueniat ad eos,vel notificatio excommunicationis, vel impediũt ne appellatio interponatur coram eis.Facit cle.causam.de ele.

16 ¶†Sextò adde, quòd not.volunt Bald.Imol.& Mod.in l.quondiu.3.in fin. de acq hæred. vbi volunt, ꝙ si a iudice statutus est terminus actori ad probandum, & actor fecit capitula,vel artic. & aduersarius dicit, quòd illa capitula non sunt admittenda,donec disputatur super hoc, & donec iudex dubitat, interim non currit iste terminus statutus ad probandum. ¶Septimò & vlt.facit illud,quod vult Bald.in l.1.§.fin. ff. de eden. ꝙ si statutus sit terminus actori ad probandum, & actor petit edi sibi instrumenta in casibus, in quibus debent edi, donec reus differt edere, interim non currit terminus statutus ad probandum, No. diligenter prædicta, quia quotidiè inseruiunt in actu practico.¶Capio gl.in ver.danda non est, quam diuide in tres partes. In prima vr formare qõnem,sed verè fortiter opponit

contra

ADDITIONES.

a ¶Et ad hoc facit, ꝙ mora in lite cõtestanda habetur pro contestatione, Alex. consil.190.lib.5.cui adde Rom.consil.174.nu. 5. de quo vnaquæque prouincia sua habet Decreta, vt videre est in nouis Ducal. Decretis Patriæ nostræ Subalpinæ,l.b.3.capitu.13, de litis contest.cuius patriæ restitutio Em.Philib. Principi victoriosiss. facta est à Gallis, anno 1559,mense April. & hodiè anno 1576, regnat cùm Carolo Em. eius filio maximæ spei, & virtutis Principe. PVRPV.

b ¶Contumacia.Adde Bar.in l.scire oportet,§.sufficit.ff,de exc,tut.

contra tex.& ſoluit prout declarabo nunc.In ſecunda glo.colligit notabile ex text.& alleg pro concordantia quaſdã ll. quarum tres primæ non loquuntur de ſubrogatione actionis, put not. gloſſ. ſed de ſubrogatione vnius rei loco alterius, inter quas ſubrogationes eſt differentia.vt declarat Bart.in l.1.§.hæc actio.ff. ſi quis teſt.li.eſſe inſ. fue. Sed quartus text. quem alleg. gloſſ.bene facit,& loquitur de ſubrogatione actionis. In tertia gloſſ. format duas oppoſitiones contra prædictum notabile, quibus non reſpondet. In quarta remouet aliam oppoſitionem. Secunda ibi. Item not.Tertia ibi,argum. contra.ĵ.de petit.hæred.Quarta ibi,& ſic,iſta ratione attenta. Redeo ad primam partem,in qua verè gloſſ.opponit cõtra text.quòd ſublata prima actione non tollitur acceſſoria, prout dicitur in d.l. item illa.§.1.ff.de conſti.pecu.alleg.in gloſſ. Et gloſſ.reſpondet, quòd contrarium loquitur,quando prima actio tollitur curſu temporis:nam tempus non poteſt ipſo iure,& in totum tollere primam actionem.Ideo durat acceſſoria. ſed in noſtra prima actio per mortem bene tollitur ipſo iure, & ſic in totum. Vnde vult gloſſ. in d.l.item illa. §.1.q̃ prima actio de conſtituta etiam tollatur ope excep. quod eſt contra illum text. Vnde Barto.& Docto.reſpondent. quòd contrarium loquitur,quando vna actio accumulatur alteri æquè principaliter, tunc extincta prima non tollitur alia,cùm ſit æquè principalis.Sed iſte text.loquitur quãdo actio accumulatur alteri acceſſoriè,prout dicit text.hic in ver.propter remiſſam. tunc extincta principali
17 bene tollitur acceſſoria, & ita dicit Bart.in l. 1.§.hæc actio.† Et ſi dicas,quomodo cognoſcetur,an actio cumuletur principaliter,vel acceſſoriè?Declarat Paul. de Caſtr.& multum gloriatur de iſta declaratione, quam ſecundum eum Doct.non ponunt,& ſibi aſcribit d.Alexand.hic in 1.not. Nam actio dicitur accumulari acceſſoriè, quando in ea non continetur illud idẽ, quod erat in actione prima, ſed aliud, quod tamen eſt illi acceſſorium,vt patet in hoc text.vbi ſtipulatio de iudicio ſiſti,nõ continet idem, quod prima actio, quæ erat actio iniuriarum, & ſtipulatio non continet iniuriam,ſed aliud,ſcilicet, quòd ſiſtatur in iudicio,occaſione tamen iniuriæ. Sed quando ſecunda actio continet idem, quòd prima,tunc dicitur accumulari æquè principaliter, vt patet in d.l.item illa.§. 1. Iſta theorica licèt colorata non placet mihi.& in contrarium allego text.in l. 1.§.ſi quis ſub conditione.& in præcedenti,qui incipit, belliſſime.ff.vt leg.no.caue.vbi ſtipulatio cõtinet præcisè idem quod prima,& tamen non accumulat principaliter, imò & acceſſoriè,& extincta prima extinguitur ſecunda,ergo de directo cõtra iſtam theoricam. Ad idem facit.l. 2.§.parui.ff. de priui.cred. Item contra communem ſolutionem facit text.in l.qui id, qđ. in princip.ff.de dona. vbi actio de conſtituto aſſumit naturam primæ actionis,cui accumulatur.Sed ad hoc vltimum reſpondet Albe.hic.in 5.colum.quòd ibi eſt ſpeciale,& ratio ſpecialitatis ponitur in l.ne ex liberalitate.ff.de re iudi.Ita etiam reſpõdet Barto.in d.l. 1.§.hæc actio.in 2. colum. ¶ In 3.parte gl.dum opponit.de.§.cum prædiximus. reſponde, prout reſpondet gl. magiſtralis in l.certi condictio.in princ. in gloſſ.mag.ad fin.ff.ſi cert. peta. & diſtingue pro ſolutione omnium contrariorum, prout diſtinguit Bartol. in d.l. 1. §. hæc actio. & fuit ante eum doctri. Pet. & Cyn. in l. creditori. poſt gloſſ.ibi.ff. de leg.prout fideliter refert Albe.hic. de quo etiam per Cy. in l.vnica.§.1.C. de cad.tol.& latè Bal.& Angel.hic. Albe. & Ang.in l. eum qui. in princip.ff.de iureiur. Io.Fab.in §. fuerat.inſtit.de act. Cano.in cap.eccleſ.primo.vt lit.pen. Et in iſtis locis iſta materia inducitur ad varias quęſtiones,de quibus ibi.¶† Verùm,quia iſte tex.
18 tota die allegatur ad hoc,quòd ſubrogatum aſſumit naturam eius,cuius loco ſubrogatur, amplia.notab.vt dixi in tex. Deinde adde ſex principalia. † Primò per iſtam reg.tenuit not. Bar.
19 in l.ſi quis filium.§.fin.C.de inoffi. teſtam.& latius in conſi.ſuo, quod inci. quæritur vtrum ius petendi ſupplementum legitimæ. quòd cùm hodiè ius petendi ſupplementum legitimæ,ſit ſubrogatum loco querelæ, quòd ſicut querela extinguitur quinquennio, ita etiam quinquennio finiatur ius petendi ſupplementum legitimæ. Iſta opin. Bart.eſt falſa, *& communiter reprobatur.* [a] quia non eſt verum, quòd petitio ſupplementi ſit ſubrogata loco querelæ,patet,quia querela infringit teſtamentum,& ſic eſt odioſa. Ius autem petẽdi ſupplementum eſt inductum, ne querela locum habeat, prout latè dixi referendo
20 omnium opiniones in d.l.ſi quis filium.§.fin.C.de inoff.teſtam. ideo hic non repeto. ¶† Secundò ad iſtam reg.adde,q̃ ſi nobilis colligebat pedagium à tranſeuntibus.s.certum pontem, & pons ſit deſtructus, & reficiatur alius de nouo, idem pedagiũ poſſit percipi à tranſeuntibus per pontem nouum, qui cenſetur ſubrogatus loco veteris,ſecundum Bald.in l.3.ad fin. C. de
21 priui. fiſc. ¶† Tertiò adde,quòd iudex eccleſiaſticus ſupplens negligentiam iudicis ſecularis debet procedere ſicut tenebatur ſecularis,vel ſummariè, vel plenariè, prout faciebat ſecularis, cuius loco ſubrogatur,ſecundum Bar. in conſil.ſuo 187.quod inci.domini priores artium, & d.Abb.in repet.capit.eccleſia.S. Mariæ.in 2.colum.de conſtitu. Pro hoc bene facit tertio. nam ſubrogatus debet ſeruare terminum eius, cuius loco ſubrogatur,ſecundum Bald.in l.certum.in 6.colum.C.vnde leg. Tu allega bonum text.in l.ſi iudex.ff.de iud. Barto.in l.1.§.hi quibus.
22 ff.de leg.3.¶† Quartò adde,quòd Epiſcopus,qui de iure ſuccedit in locum executorum, quando ſunt negligentes.l.nulli. C. de epiſcop.& cler.debet obſeruare omnia,quæ ipſi executores obſeruare tenebantur,ideo ſi executores de mandato teſtatoris debebant diſtribuere in pauperes, cum conſilio prioris fratrum Prædicat.ſi fuerint negligentes, Epiſcopus eorum loco ſuccedens tenetur eandem formam ſeruare,eo quia non receditur à forma,quæ perpetua eſt,ſed à perſona,ita Bal.reputans
23 hoc tenendũ menti.in l.fin.C.ſi manci.ita fue.ali. ¶† Facit quinto,quod vult Io. And. in reg. contra eum.in merc. quòd ſi deuoluatur ad Epiſcopum electio cõpetens certis monachis habentibus eligere de gremio vnius monaſterij, quod ſimiliter Epiſcopus tenebitur ex illo gremio eligere. Facit bene text.in clem.1.de ſup.neg. præl. vbi quando ſuperior, puta Epiſcopus habet conferre beneficia regularia ex iure ad eum deuoluta, tenetur conferre eiſdem perſonis, quibus primi tenebantur.
24 ¶† Limita prædicta not.quo ad pœnam, vnde ſi teſtator in teſtamento ordinauit, quòd executores tale quid facerent, & ſi hæres eos impediret,puniretur certa pœna. Pone,quòd negligentia executorum deuoluatur ad Epiſcopum executio,& hęres impediat,non incidit in pœnam appoſitam à teſtatore, eo quia in vltimis voluntatibus in pœnis non recedimus à perſona.Ita decidit Bartol.in l.multa.per illum not.text.ff.de condi. & demonſtr.per quem text. vide etiam quod decidit Bald.in l.
25 fin.22.quæſtio.C.de hære.inſti.¶† Vltimò ad iſtam reg.adde,q̃ officialis ſubrogatus tenet illum locum in ordine, quem tenebat ille, in cuius locum ſubrogatio facta eſt.l.comperimus. & ibi Barto.in fin.ad hoc not.C.de proxi.ſac.ſcri.lib.12.Facit, qđ vult Bart.in l.filius.ff.de leg. Item attende, q̃ nemo poteſt ſubrogari loco alterius,niſi ſit æquè idoneus. Ita Barto. in l.2.C.de prin.agen.in reb.libr.12.Bald.in l. parabolani. C.de Epiſcop. & cler. ¶ Gl. in ver. non competit.dum loquitur de perpetuatione,ineptè dicit, & debuit loqui de interruptione. prout declaraui in l.fin.in princip.ff.de eo,per quem fac.erit.Capio gloſſ.in ver.Idem ait Pompo.quam diuide.14.part. In 1.declarat text. In 2.colligit not.ex text.& ad illud alleg.concor.Deinde oppo nit,& nihil ſol. In 3.inducit ad iſtum tex.ad quęſtionem,quam aliter non decidit. In quarta alleg. concordantem ad princ. deciſionem text. Secunda ibi,& not.quod hæc. Tertia ibi, & ſunt hic argum. Quarta ibi,Item ad hunc.§ facit. Prima pars glo.eſt clara. Ex ſecunda parte collige tria. Primò, quòd dictio, niſi, ponit. Secundò, quòd dictio niſi, & dictio ſi non, idem important. Tertiò habes formatum contrarium, &
26 non ſolutum. ¶† Circa primum Gul. de Cun. & Docto. hic tradunt veram doctri. quæ etiam traditur in l. actione. vbi latè dixi.C.de tranſact.quod cùm dictio niſi,ſit exceptiua, ſi oratio præcedens eſt negatiua, tunc dictio niſi, quæ debet excipere, ponit; Vt ſi dicam, nullus ſtudet, niſi Titius. dictio, niſi, ponit Titium ſtudere. Si autem præcedens oratio ſit affirmatiua, tunc dictio, niſi, negat. & ita etiam dicit Ioan. Andr. in addi. Specul. in titul. de ſpon. circa princip. Bartol. hic ſimiliter limitat iſtam theoricam procedere, quando dictio niſi, non habet verbum de per ſe, & adijcitur termino contento ſub genere præcedenti. Si autem dictio, niſi, habeat verbum de per ſe, tunc non ſtat exceptiuè, ſed conditionaliter, vt hic per eum. Tu contra iſtam doctri. licèt alij ſimpliciter ſequantur, allega fortem text. in l. diuus. in princip.ff.de petitio.hæred.licèt gloſſ. parua ibi deſtruat text. & exponat niſi, pro & ſi. & ſequitur Alber. hic in penult. colum. poſt Ricar. Malum. aliter reſpondet ibi Bartol. quem videas, ſed non ſatisfacit ad propoſitum. Ad idem contra Bartol. pondera text. in l. extraneo. ff. de ven. in poſ. mit. & in l.3.ff.de cuſt.reo.& in c.cùm acceſſiſſent.in fi.de conſti. & in regula non remittitur peccatum.de reg.iur.in 6.Subdit Barto.quod dictio niſi,

ADDITIO.

a ¶ Sequitur Alex.conſil.108.lib.1.& idem plura not.conſil.128.col.4.nume.5. eodem lib.Crem.ſingu.129. vbi ponit diſp.Bartol. & Bald., in hoc art. Guido Pap.q.82.Rip.reſpon.193.Iaſ.in l.ſi quis filium.§.fin.C.de inoffic. teſtam.vbi tenet opin. Bald. contra Bart. q̃ ius peten.ſupplementum legitimæ non finiatur quinquennio,ſed duret 30. annis, & communem dicit idem Iaſ. in l. certi condictio.colum.8.ver. Angel. hic.infra ſi certum peta. Miſing. Cent. 2. obſer.72. MASVER.

a nisi, [1] quando habet verbum de per se in vltimis volũtatibus reddit dispositionem cõditionalem.l.quibus diebus.§. quidam Titio.ff.de condi & demonstr. secus in contractibus, vt statim dicam. Rationem diuersitatis assignat Bart.in vlt.col. & sequitur Angel.quod non sit ex virtute dictionis,nisi,sed propter naturam legati, vt hic per eum. Aliam meliorem rationem assignat Bald. in d. l. quibus diebus. §. quidam Titio, & ibi Raph. Cuma. & sentit Bald.hic.in 4. col. Nam contractus postquam sunt à partibus absoluti,statim habent suam perfectionẽ,ideo ibi dictio, nisi, non potest stare resolutiuè, quia nihil est quod soluat,sed vltimæ voluntates stant in suspenso.l.fi. C. commu. prædio.Subdit etiam Barto.quòd in contractibus dictio,nisi, si præcedat,semper importat conditionem.l. obligationum substan.§.conditio.ff.de cond.& demonstr.Si autem sequatur, tũc refert,an adijciatur verbo futuri tẽporis,an verò præteriti,& rationem assignat Bart.in vlt.colum.sed ante Bar.fuit tota doctr. gloss. vbi eadem.ll.allegat.in l.2.de in diem addictio. Tu caue dum Barto.vult,quòd quando dictio,nisi,precedit,stat conditionaliter,& alleg. ad hoc tex.in d.§.conditio. Nam ibi propriè dictio,nisi,sequitur,nisi dicas,vt ibi per glo. & bene. Item dum Barto facit differentiam, an dictio nisi, præcedat, vel sequatur, adde quòd contrarium tenet idemmet Barto.in l.1.in 3.q.ff.de condi.& demonstr.& ibi Imol.in 3.col.ponderat istam contrarietatem,& sequitur illud,quòd tenet Barto.ibi, cùm magis sit attendendus ordo intellectus, quàm scripturę.l.nec enim.ff.de solu.& ita tenet etiam ipsemet Bar.in l.actione. C.de trãs.dum
27 reprehendit solutionẽ Dyn.ad l.Titia.§.fin.ff.de ma.test.† Quid autẽ si in sententia iudex dicat, excommunico te, vel pono in banno,nisi solueris 10.infra mensem,an ista excommunicatio interim sit purè resoluenda, postea si ille soluat,an sit conditio
* nalis, & sic interim non sit excommunicatus? *Communiter tenetur*,quòd sit conditionalis,& q̃ in hoc sententia equiparatur vltimæ voluntati, cùm mutetur volũtate vnius scilicet iudicis,
28 & † quia sententia vltimæ voluntati æquiparatur.l. non est mirum.ff.de pign.act. Bar.in l. centesimis.§.fin.ff.de verbor.obl. ita Bald.Angel.& Alex. hic.Bart.in d.l.obligationum ferè.§ conditio.Bald.Imol.& Comen.in d.l.quibus diebus.§.quidam Titio. Bal.in rubr.C.commi.vel epist.Docto. in c. præterea.de appel. post gl.ibi.Aduerte,q̃ ista æquiparatio non videtur posse procedere.nam q̃ in vltimis volun.dictio,nisi,faciat conditionem dicit Bart.q̃ non est propter dictionem nisi,sed quia natura legati est, vt si præcedat legatum purè,deinde adimatur sub conditione, intelligitur relictum sub contraria conditione. Ista ratio non potest congruere sententiæ, minus congruit alia ratio Bald.Imol.& Comen.in d.§.quidã Titio.dum dicunt, q̃ in vlt. volun.dictio,nisi,stat conditionaliter, non autem resoluitur in euentum conditionis.quia vltima volun.non habet perfectionem,ideo nihil est,q̃ possit resolui,prout in contractibus, quia
* ista ratio cessat in sententia,quæ latam habet persecutionem * suam,si non sit appellatum.Ideo rationes Doct.assignatæ in vltima volun.non conueniunt sententiæ. Ergo nõ videtur bona æquiparatio de vltimis volun. ad sententias.Cogita.vnde Alb. latè examinans in antepen.& pen.col.tenet cum gl. in d.§.conditio.q̃ sententia in hoc æquiparatur contractui.q̃ etiam esset nimis rigorosum.& vide aliqua pulchra per Bald.in d.c.præte-
29 reà requisisti.in pen.col.de appel.¶† Quid autem in statutis,an dictio nisi,importet conditionem? Bar.in l.2.q̃ legit pro prima ff.de in diem addic. relinquit cogitandum. Punctus stat,an statuta æquiparentur vltimæ voluntati, an contractibus.de quo
30 ponit Bart.præcipuè in l.1.C.de his quib.vt indi. † Quid in præcepto iudicis, q̃ tale quid faciat,nisi senserit se grauatum? po-
31 nit Bald. & Sal. in d. l. actione.† Quot autem modis capiatur ibi ista dictio,nisi,ponit latè Albe.hic, aliquid Bald.in d.l actione.& circa illud vltimum vide pulchram deci. Fulg.in l.sancimus.C.de dona. vbi dicit, q̃ alias fuit factum compromissum in Papam sub ista forma verborum, quòd Papa ex omnibus controuersijs,& differentijs, quæ essent inter quẽdam Regem, & Venetos, nisi de cõsensu partium posset iudicare.dicit Fulg. & ibi est gloss. quæ exponit nisi, pro siue, quòd ita debet intelligi illud compromissum, tamen dicit Fulgo.quòd cùm istud
32 displiceret Venetis,quòd adiecit dictionem, non. ¶† Circa se-
b cundam concluſ. gloss. quòd dictio, nisi, [b] & dictio, si [c] non,
c tantundem importent,facit,quia dictio,nisi,componitur ex si, & non.Barto.hic in pen.colum. si bene consideras, ponit duas differentias,quia dictio nisi, potest de per se stare sine alio verbo,vt si dicam,omnes legunt,nisi Petrus.sed dictio,si,non potest de per se stare,nisi aliud verbum adijciatur. ¶ Secunda differentia est,quia dictio, si,non semper stat conditionaliter, sed dictio,nisi,potest stare nedum conditionaliter,sed etiã exceptiuè,vel resolutiuè,vt patet ex dictis per ipsum Bart.s̃.Ista est clara,& in effectu mens, & intentio Barto. licèt ipse obscurius lo-
33 quatur.¶† Circa tertium,quod habes in glo.scilicet circa contrarium.l.Titia.§.fin. de manu.testa.vltra solutionem Barto. & Docto.hic,& in d.l.actione.vide alium intellectum,quem ponit Bald.& reputat subtilem in capit. cum nobis olim.in 2.col. de elect. & per Bald.in capitul. cum accessissent. in 5. colum. de constitu.& per d.l.Titia.§.fin. plura not.decidit Ber. in capit. præterea requisisti.in pen.colum.de appel.& ibi inter cetera dicit,quòd si iudex dicat,Petre,nisi te purgaueris,te nõ absoluo, si Petrus se purgauerit,per hoc non erit absolutus.Ita dicit esse text.qui non est alibi in d.l.Titia.§.fin. quia secundum eum ista verba non absoluunt, sed nec etiam condemnant. Subdit Bal.
34 & no.perpetuò, † quòd si dico,non confiteor,nisi sit probatũ, hic erit duplex probatio scilicet confessionis & probationis factæ.Ex hoc sequitur, quòd lata sententia non potero appellare, quia confessus, & conuictus non appellat.l. 2. & l.abstinendum.C.quo.appel.non reci.& istud est secundum Bal.q̃ importat illa respon.non confiteor, nisi sit probatum, licèt aduocati minus praue intelligant, quid sit hoc dictum secundum eum.
35 ¶† Pro intelligentia tamen Barto. hic dicit,quòd tres sunt tantum dictiones exceptiuæ, scilicet nisi, præter, & præterquam. Adde quartam scilicet si non,vt hic in glo. Dicit etiam Bart. q̃ differentia est inter dictionem, præter, & præterquam ex vna parte,& dictionem,nisi,ex alia:quia primę possunt adiungi termino non contento sub præcedenti oratione,& tunc exponitur,præter q̃ vltra, vt si dico lego Codicem præter equũ. & ita loquitur text.in l. 1 s̃.cod.& ibi vide quæ dixi, non sic in dictione,nisi.Nam si dico,lego tibi codicem,nisi æquũ, esset ineptus sermo,ideo materia istarum dictionum nõ debet simul,sed de
36 per se tractari. ¶† Circa ergo istam dictionem, præter, & præterquam, quando stant exceptiuè, & quando non, dic vt per Bart.hic.in l.1.in fin.ff.de pign.act.& in d.l.actione,vbi per omnes.& vide latè Ludo. in consil.328. incip. præsens consultatio in plura quæsita diuiditur.in 1.& 2 colum. Albe.in dictionario suo in verbo,præter.Intelige tamẽ nisi simus in materia odiosa,secundum Bart.in l.Scio.§.vxori.ff.de ann. leg. sequitur Angel.in consil.294.incip.quoniam in vltimis volun.in 3. colum. Facit quod vult glo. not.in clem. 1. in verbo facere. de vsuris. quæ dicit,quòd in statuto caueatur, quòd vsurarius non possit capere præter duos denarios pro libra, dictio, præter, non ponit,quòd illos duos possit capere,quam glo. alleg. Bald. hic,& in Auth.ad hæc.in 3.colum.de vsu.& in l. Gallus.§.ille casus.ff. de libe.& posthum.De dictione,nisi.s̃.dixi. ¶ In 3.parte gl.ibi,& sunt hic argum.gloss.format quæstionem,& non decidit. Tu in ista quæst.recolligendo dicta Bald.in 6. & vltim.colum.quia bis attingit quæstionem in l.actione. C.de transact. Ioan. And. in addi.Specul.in titu. de spon.in princ. Angel. & Imol.in l.qui Romæ.§.cohæredes.ff.de verbor.obl.Nicol.de Neap. Instit.de
37 act.in prin.in vlt.col. Fac conclusionem, & tres fallen. † Con-
d clusio est,quòd si promisi non vendere [d] alij istum fundum, nisi tibi,per talem conuentionem non possum astringi ad vẽdendũ tibi. Fallit primò,quando ista conuentio esset facta per verbum, tenearis,secundum Bart.& alios hic, & in locis prælleg.
38 ¶† Secundo limitat sing. Bar.in vlt.col.quando tempore conuentionis ille habebat rem venalem,tunc qualitercunque verba prolata sint,important quòd teneatur illi vendere. nihil tamen allegat Bar.ad hoc. Tu pro ista limitatione adde tria. Primò, q̃ in simili tenet Spec.not.in titu.de spon.ver.1. vbi tenet, q̃ si promitto,vel iuro non accipere aliam in vxorẽ, nisi te,per talem promissionem non possum astringi ad accipiendum te in vxorem,nisi secundum Specul. conuocatis publicè consanguineis,& amicis tractetur tunc de matrimonio inter nos con-
39 trahendo tempore, quo talia verba protuli ¶† Secũdò facit in simili text.not.in l.1.C.de rer.permu.quem Barto. ibi & alij dicunt esse sing.& non reperiri alibi, q̃ licèt in permutatione,sicut & in cæteris contractibus innominatis, re integra locus sit pœnitentiæ,tñ si quis exposuit rem venialem,& cõuenit illam permu-

ADDITIONES.

a ¶ Q̃ dictio,nisi.Adde Bar. in l.Titia in §.Lucius. ff.de pig. actio. Arch.in c.1. de cõsti.li.6.Inn.i c.dudũ.el 2.de elec.Paul.de Eleaz. i cle.1.de sum.tri.

* Quæ latam habet executionem.

b ¶ Nisi.Adde Bar.in l.Titia.in §.Lucius.ff.de pign.act.in l.actione. C.de transa Archid.in cap.1.de consti.lib.6.Card.in cle.multorum.de pœnis.

c ¶ Dictio si.Adde Barto.in l.1.ff.de condit.& demonstr.Card.in cap.verum.de condi.appo.

d ¶ Promittens non vendere nisi tibi, non cogitur tibi vendere. Adde tamen q̃ si promittens denunciauerit stipulanti,quòd intendit vendere,poterit elapsis duobus mensibus alteri vendere.Barto.in l.qui Romæ.§. cohæredes.de verb. oblig. & talis stipulator tenetur non solùm ad pretium commune sed etiam ad pretium ab altero singulariter repertum,si velit præferri.ita Ioan.And. Specu.titu.de empt.& vend.§.nunc dicen.ver,sed pone statutum,in Addi.ad cip.quemadmodum. BELLAC.

permutare cum alia re, non est tunc locus pœnitentiæ.d.l.1.& Bar.in l.fi.circa fi.ff.de rer.permu.Imo.in l. Aristo.in princ.ff.de donat. Et ꝙ ille tex. sit singu. dicit etiã Bal. in l.2.C.de condi.ob
40 cau.& Ang.in l.sc[illegible]dum.§.deinde.ff.de ædi.edi.¶ † Tertiò facit,qđ vult glo.sing.in l.non enim.& ibi clarè Dy.& Bart.ff.rer. amot. ꝙ si exposui rem venalem, possum cogi vendere iusto pretio,licèt contrarium in hoc vltimo teneat ibi Albe. & Cyn.
41 & Bal.in l.j. C.de epis.aud. ¶†Tertiò limita,ꝙ quamuis per talem cõuentionem non posse cogi vendere mihi. tamen si alij venderet,teneretur mihi ad interesse.l.si sterilis.§. pen.ff.de act. emp.¶Sed aduerte,licèt Bar.& Docto.hic concludant, ꝙ si sit dictum,ꝙ nõ possim vendere istam rem alij,nisi tibi, ꝙ dictio nisi, cùm ponat solùm potẽtiam,non operatur, ꝙ possim cogi ad vendendum tibi. Istud reprobat in c. cum accessissent.in 5.col.de consti.Motus colorata rõne, quia si illud vendere, nisi tibi solùm poneret potentiam, & habilitatem , certè ista conuentio esset superflua. Nam ista habilitas omnino inerat.l.sicut.C.de act.& oblig. ergo hæc adiectio debet intelligi , vt aliquid operetur.l.si stipulatus.ff.de vsu.Sed ad hoc respon. ex doctrin.Bar.ꝙ ista conuentio non est superflua. Patet, quia si alij venderet,teneretur ad interesse, vt prædixi. Pondera etiam ex conclusione Bart.& aliorum elici notab. limitationem ad l.nemo.in fin.ff.de pact.& l.ea lege.C.de cond.ob causam.in quib. iurib.dicitur , ꝙ pactum super re aliena nihil valet. Nam intelligitur,quando tale pactum est præcisum. secus si solum limitatum,vt hic,& ita in specie tenet Imo.in l.qui Romæ.§.cohæredes.2.de verbo.oblig.licèt non alleget doctr. Bar.& aliorum hic.¶Vltimò adde,quod decidit not.Bart.in l.si pater.§.fin.per illum tex.ff.de pact.dot.

SVMMARIVM.

Priuilegium superueniens in personam principalis , & excusans eum à sistendo,non tamen excusat fideiussorem de iudicio sisti.

Licèt non valeat consuetudo de non præstando iuramentum calumniæ in causis.c.cæterum.tamen bene potest per rescriptum remitti cũ clausula non obstante.

Priuilegium fori superueniens, postquam quis est præuentus coram vno iudice,non eximit illum ab illo iudice.

Princeps si lite pendente concedat priuilegium motu proprio, pars potest vti priuilegio.

Princeps non vult præiudicare tertio,etiam si aliquid faciat,vel rescribat cum clausula,motu proprio.

Motus proprius superioris non præiudicat vnioni factæ per ordinarium, & nondum sortitæ effectum.

Motus proprius superioris licèt tollat vitium obreptionis , non tamen tollit alia impedimenta.

Leges generales fiunt motu proprio principis.

Legatus , dum est in legatione , non potest conueniri in causis ante inchoatis.

LEX XI.

SI quis quempiam. Qui promisit aliquẽ in iudicio sistere , tenetur eum in eadem causa sistere, quo ad formam, licèt non quo ad facultatem exactionis.h.d.cum princ.l.seq.vel sic. In eadem causa sisti videtur etiam,qui pauperior factus sistitur ; sed non qui nouo priuile-
1 gio vtitur.h.d.¶ † Not.ex l.qui autem.ꝙ priuilegium superueniens in personam principalis,& excusans eum à sistendo, non tamen excusat fideiussorem de iudicio sisti. Facit.l.si reus.ff.iudic.solu. In contrarium vĩ facere.l.si quis cùm fideiussorem.s. eo.d.Alex.multum laborat,& dat duas sol.Tu eis omissis clarè respon.quia ibi non loquitur in nouo priuilegio,sed in absente causa reipublicæ, & sic in eo, qui iusto impedimento sisti non potest:nam hoc prodest fideiussori,sicut & in alijs impedimentis,positis præcipuè in l.2.s.eod.¶Capio glo.in ver. qui autem, quam diuide in duas partes. In prima dupliciter exemplificat tex.In secunda opponit,& dupliciter soluit.Secunda ibi,sed vĩ.
2 ¶ † Ex prima parte no. ꝙ licèt non valeat consuetudo de non præstando iuramentum calumniæ in causis. c.cæterum.de iur. cal. Tamen bene potest per rescriptum remitti : intellige cum clausula non obst.Ita tenet gl.in l.2.§. sed quia veremur. in glo. magna.& ibi Bar.C.de iur.cal.¶†Ex secunda parte glo.no.duas limitationes ad l.si quis postea.ff.de iud.& c.proposuisti.de for. compe.In quib.dicitur, ꝙ priuilegium fori superueniens,postquam quis est præuentus coram vno iudice,non eximit illum ab illo iudice. Nam limitantur,vt procedant, qñ priuilegium fori esset concessum ad postulationẽ partis: secus si motu proprio superioris.Ita tenet glo.in d.l.si quis postea.Bart.in l.1.ff.de pœn.Facit l.si reus.ff.iud.fol.Secunda limitatio est,nisi priuilegium faceret expressam mentionem de pendentia litis. ¶ † Ex prima limitatione gl.habes ex mente Bald.& Ang. & clarè ponũt Pau.de Cast.& do.Alex.hic,ꝙ si lite pẽdẽte princeps cõcedat priuilegium motu proprio, pars potest vti tali priuilegio : quamuis emanauerit lite pendente,& ita limitat c.fi.vt lit.pen. l.2.C.eo.l.tutor petitus.in princ.ff.de excus.tut.Facit l.idem Vlpianus.in fi.eo.tit.Tu tene contrarium : quia priuilegium concessum pendente lite etiam motu proprio superioris,non nocet causæ pendenti,nec parti aduersæ. Ita latè tenet Io. And.in addi.Spec.in tit.de dolo,& contu.§.fi.ver.porrò.in add.magna, quæ incip.de hoc interesse. Idem tenet Host.d.Anto.de But.d. Abb.Imo.& d.Fran.de Aret.in c. causam.el 2. de test. Eò quia
a princeps [a] non præsumitur derogare iuri tertij. per l.2.§.merito.& §.si quis à principe,cum si.ff.ne quid in loco pub. ¶ † Ego
5 teneo istam partem,& moueor trib.fundamentis. Primo,quia regula est, ꝙ princeps non vult præiudicare tertio,etiam si aliquid facit,vel rescribat cum clausula, motu proprio. Ita tenet Bal.in c.ad audientiam.de reser. d. Anto in c.per venerabilem. in 24.col.qui fi.sint legi.d.Abb.in c.1.in 13.col.de iudi.Gemi.in
6 in c.si propter.in 9.col.de rescri.in 6. Hinc est, † ꝙ in beneficialib.motus proprius Papæ non facit ſm impetrantem præferri primo,nisi de eis in literis mentio fiat,ſm d.Ant.de But.& Car. in c.mandatum.de rescrip.& ibi Imol.in pen. col. Hinc etiam est, ꝙ motus proprius superioris non præiudicat vnioni factæ per ordinarium,etiam nondum sortitæ effectum , ſm Gem.in repe.c.postulasti.in 26.col. de rescrip. eo quia motus proprius non tollit ius quæsitum alteri in re,vel ad rem, alleg.gl.3.in c.si
7 motu proprio.& ibi Io.An.de præb.in 6.¶†Secundo moueor:
b quia motus proprius [b] superioris,licèt tollat vitium obreptionis : ton tamen tollit alia impedimenta. gl. est solennis in cle.si
8 Romanus. in ver.validam.de præben . ¶† Tertiò moueor viuo fundamento. nam ll. generales fiunt motu proprio principis.l.humanum.C.de leg. Bart.in Auth.quas actiones.in 2.col. de sacrosan.eccl.& in l.1.ad fin.C.de bon.vac.lib.10. & in l.1.C. de pe.bo.subla.eod.lib. & tamen nõ trahuntur ad lites pẽdentes.l.leges & constitutiones.C.de legi.§.1.in Authen.vt cùm de
9 app.cog.& §.1.in Auth.in medio litis non fieri.¶†Vltimò dum gl.hic dicit,quòd legatus dum est in legatione, non potest conueniri in causis antea inchoatis,in hoc videtur malè dicere,per tex.in l.eundem.§.1.ff. de lega. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Princeps.Adde gl.in c.statutum.de rescrip.libr.6.Bart.in l.2.C. si contra ius, vel vti.publ.& in procœ. florum.

b ¶Proprius.Adde Io. Cal.in c.in nostra.de rescr.

SVMMARIVM.

1 *Sufficit ab initio interesse, licèt ex postfacto cesset.*
2 *Æstimatio debetur officio iudicis mercenario.*
3 *Regulariter non sufficit ab initio interesse, &c. fallit in quinque casibus.*

LEX XII.

1 ILlud. Sufficit † ab initio ĩteresse,licèt desinat ex postfacto.h.d.& est commune summarium. ¶Capio glo.in ver.interesse.quam diuide in tres partes . In prima ponit duplex exemplum ad tex.In secunda format duas opp.contra tex.quæ tñ veniunt diuerso modo,& dupliciter respon. In tertia per viã not. mdet tacitæ quæstioni.Secunda ibi,sed certè imò vĩ. Tertia ibi,& no. ꝙ vbi mortis.¶ In glo.ibi.l.3.§.in hac. Respon.ſm Bart. Alb.& Sal.ꝙ ibi mora non præcessit lit.contesta. Ideo ibi tempus lit. contesta.inspicitur. hic verò mora præcessit antequam agatur
2 ex stipulatione de iudicio sisti. † vel respon. planius ſm Fulg.ꝙ ibi loquitur de æstimatione , quæ debetur officio iudicis mercenario.l.ædiles.§.item sciendum.ff.de ædi.edi.hic , qñ æstimatio debetur iure actionis : quo casu attenditur tempus contractæ obligationis.l.fundum Corneliauum.ff.de noua.no. per gl. & Doct.in l.vinum.ff.si cer. pet. ¶In gl.ibi.l.si procuratorem.§. mandati.dic,ꝙ ibi semper desijt interesse, & in tempore præterito,& in præsenti.hic secus secundum Bar.& Docto.Facit l.iustissimè.§.fi.ff.de ædi.edi.¶In gl.ibi, speciale in iudicijs.malè dicit,quia secundum hoc durius ageretur in iudicijs,quàm extra iudicium,cõtra l.& si post tres.cum ibi not.& l. si quis.§.quæsitum.s.eo.¶ † In fi.gl.tu.in hac materia,an sufficiat ab initio in-
3 teresse,licèt ex postfacto desinat , vltra tradita per Cyn.Bald.& Sal.in l.comparandas.C.man.reducendo doctr.Bar.quam simpliciter sequuntur Sal.Fulg.& Ludo.Ro.hic.Adde regulam & quinque fallen. Dic,ꝙ regulariter nõ sufficit ab initio interesse, qñ ex postfacto desinit.l.fin.§.1.ff. ad l. Rhod.de iac nam exceptio,tua non interest, in effectu excludit agentem.l.fin.C.de rei vendi.l.loci corpus.§.competit.ff.si ser. ven.l.posthumus.§.quis

ex his.

ex his.vbi Bar.& alij.ff.de inoffi.test.c.cum inter R.seniorem.de elec.cap.non solent.2.q.6. ¶Fallit primo, qñ desinit interesse de præsenti: sed non cessat damnum de præterito.l. si eum.§. qui iniuriarum.in fi.§.eo.Ibi enim desinit interesse,quia extincta est actio iniuriarum per mortem: tñ non cessat damnum de preterito,quia propter longam moram rei, lit.cõte.non est facta actio transitoria ad hæredem.Secundò fallit, qñ agitur ex delicto,seu maleficio concurrente dolo.l.1.§. rectissimè.ff. de vi & vi arma. Adde text.not.in l.1.§.si rem.ff.dep.& in c.1. si va.post alie.seu.recuperat.vide tñ tex.in l.si cum exceptione.§.q; si homo.ad fi.in ver.si cum interdicto.ff.quod met.cau. Tertiò fallit in pœnis legalib. vbi non inspicitur interesse. l. inter omnes. in in prin.ff.de fur.l.iniuriarum æstimatio. ff.de iniur. Adde l.quæcunque.2.ff.de act.& obli. Quartò fallit,qñ desinit interesse facto rei conuenti.l.si post acceptum.ff.de rei ven. Quintò fallit, qñ desinit interesse facto alterius, quàm rei, qui tñ repræsentat personã rei.l.& ideo.ff.de cond.fur.facit.l.si quis vxori.§.1. ff.de fur.Isto modo per istã regulam, & has quinq; fallen.habes clarè doctr.Bar.& Doct.quæ aliàs videtur difficilis, & intricata.

LEX XIII.

QVoties. Fideiussio de iudicio sisti,data,vel accepta à seruo,nihil valet.hoc dicit. Iason.

SVMMARIVM.

1 *Actus celebratus à procuratore refertur ad vtilitatem domini.*
2 *Persona, quæ non est expressa in stipulatione, nunquam intelligitur.*

LEX XIIII.

SI procurator. Quãdo procurator stipulatur de iudicio sisti, consideratur interesse domini: siue sit stipulatio facta simpliciter: siue cum expressione interesse.h.d.Diuiditur in quatuor partes. In prima ponitur thema. In secunda ratio dubitandi. In tertia ponitur decisio, & ratio decidendi.In quarta ponitur extensio.Secunda ibi,prope modum. Tertia ibi,sed cum alienum.Quarta ibi,eadem,& fortius. ¶In illa secunda ibi, prope modum.vult tex.dicere, q; prima facie videretur,q; ista stipulatio sit nulla,quia committi non potest, ex quo procurator non est stipulatus certam pœnam;cùm ista stipulatio detur ad interesse,& procuratoris nihil interest. Sed ad hoc respon.text.in 3.parte, q; imò committitur ad interesse domini,ad cuius vtilitatẽ censetur interposita.¶†No.primò,q; actus celebratus à procuratore refertur ad vtilitatem domini, qđ intellige verum,qñ stipulatus est tanquam procurator, qđ facere vĩ,eo ipso, q; nominat se procuratorem.l.fin.ff.de Insti. Bar.in l.1.§.nunciatio.ff.de ope.nou.nun.& in l.3.§.& si fortè.ff. iudi.sol.& in l.post dotem.ff.sol.mat. Idem si non appellaret se procuratorem, tñ causa non poterat, nisi ad dominum pertinere.ità loquitur tex.hic.Facit l.post mortem.§.1.& l.fi.ff.qñ ex facto tu.aliàs si actus est,qui vtrique potest conueniri,in dubio cẽsetur procurator suo nomine fecisse,& non dñi.l.& magis. ff.de sol.ſm Bar.& alios hic.Melius facit.l.1.§.si communis seruus.& l.si seruus cõis Meuij.§.1.ff.de stipu.ser. Intellige,nisi aliæ coniecturæ essent in oppositũ.l.socium, qui in eo.§.vlt. ff. pro soc.& l.qui proprio.§.procu.in cæteris.ff.de procu. hĩ in l.cum aliquis.C.de iur.deli.Bald.no.in l.si patruus.in 2.col.C.com.vtr. iud.¶†Secundò no.ex hoc tex.limitationem ad regulã tex.in l. ita stipulatus.§. Chrysogonus.in fi.de verb.obli.vbi dĩ, q; in stipulatione nunq̃ intelligitur persona,quę nõ est expressa. Nam limitatur per istum text.qñ stipulatio aliàs redderetur inutilis; tũc persona subintelligitur,vt hic.Facit tex.no.in l.Caius.ff.sol. mat.Bal.in l.patruus.in 2.col. C.cõia vtr.iud.Vel secũdò limita per hunc tex.nisi sit talis persona,cuius nomine stipulatio facta esse intelligatur.ita est tex.hic,& limitat Bar.in l.post dotem.in 2.lect.per illum tex.ff.sol.mat.sed melius facit iste tex. Ias.Pad.

LEX XV.

SI tutor. Promissio de sistendo in iudicio facta per administratorem necessariũ expirat finito officio: nec patitur executionem sententiæ.hoc dicit.Et ratio est,quia tale officium a nemini debet esse damnosum.l.videtur. ff. ex quib.caus.maio.l.si quis ex signatorib.ff.quemad.test.ape. Quid autem sit in administratore volũtario,dic,vt in l.Plautius. & in l.procurator,qui pro euictione.ff.de procu.Et ad euidentiam pro intellectu tex, * aduerte,quia iste tex.loquitur secundum glo.*& magis communiter Doctо.* & præsertim Moder. qñ pupilius iam adoleuerat, & sic iam erat finita tutela antequam tutorẽ sistere oporteret: & sic antequã tutor esset in mora sistendi, & tunc oportet transportare literam,vt facit gl.Tu intellige tex.planè,& sine violentia,prout iacet,q; tutor fuerat in mora sistendi, & postea finitũ est eius officium.& ita intelligunt Iac.de Ar. Alb.& Fulg. hic. Pro isto intellectu adde tria. Primò,quia qualitas adiecta verbo,intelligitur ſm tempus verbi, cui adiicitur.l.in delictis.§.si extraneus.ff.de noxa.ergo cùm tex.dicat si tutor non obtemperauerit,apparet,q; erat tutor illo tempore,quo non obtemperauerit.Facit l.tutor pro pupillo.in prin.ff.de admi.tut. ¶Secundò pondera simile,qđ tex.in fi.adducit in ver.nam & ipsius.vbi loquitur, qñ tutor fuerat condemnatus durante tutela, & sic fuit commissa stipulatio iudicati durante eius officio: ergo similiter tex.debet intelligi,quando durante officio tutor fuit in mora sistendi: aliàs simile non esset bonum. ¶Tertiò facit,q; intelligendo tex.secundum glo.& communiter Doct. tex.esset quasi sine dubio,quia si prius erat finitum officium tutoris,antequam teneretur sistere, nullum dubium videretur, q; tutor non teneretur. dubium ergo proprium huius tex.est, quando tutor fuerat in mora sistendi,& postea finitum est officium, & iste perpetuus est intellectus literæ. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Officium.Adde Spec.in tit.de sala.in §.1.ver.pen.nisi in casu.l. cum.in eo.& ibi Bar.ff.de pact.& in l.cum hæreditas.ff.de admin.tuto.Item nisi fit admixta culpa,secundum eundem in l.cum ab initio. ff.quemad.test.aper.

SVMMARIVM.

1 *Tempore messium, vel vindemiarum nemo compellitur in ius venire.*
2 *Citatio nulla reconualidatur per comparitionem spontaneam.*
3 *Feriis potest renunciari non solùm expresiè, sed etiam tacitè.*
4 *Feriis inductis in honorem Dei,vel Sanctorum,quæ dicuntur solennes feriæ,renunciari non potest.*
5 *Sententia,quæ est nulla alia ratione,quàm consensus, non conualidatur ex renunciatione postea facta.*
6 *Feriis inductis per statutum an partes possint renunciare.*
7 *Sententiam infirmari petens videtur agere non solum de iniquitate sententiæ, sed etiam de nullitate.*
8 *Dictum quando generale,& ratio specialis,dictum non restringitur per rationem.*
9 *Renunciatio feriarum facta inter partes nõ extenditur ad alias personas.*
10 *Libellus conuentionalis an possit dari die feriata.*
11 *Iuramentum testis,quod de necessitate præstatur,potest remitti de consensu partium.*
12 *Fides alicuius, quando est approbata à partibus, an ibi requiratur iuramentum.*
13 *Partes,quando rogarunt aliquos,vt essent testes in contractu, adeo censentur eorum fidem approbasse, quòd non possunt eis opponere, quòd sint infames.*
14 *Testes non iurati non probant,quando agitur de matrimonio dissoluẽdo.*
15 *Iudex potest à testib.exigere iuramentum non obst. partium remissione.*
16 *Attestationes testium non legitimè examinatorum, possunt de consensu partium comprobari.*
17 *Testes quòd post didicita testificata non possint super eisdem capitulis produci timore subornationis.fallit,nisi de communi consensu partium producantur.& nu.18.19.& 20.*
21 *Testes corrupti pecunia, possunt produci contra corrumpentem etiam ad plenam probationem.*
22 *Tabelliones sine commissione iudicis non possunt recipere testium iuramentum de communi consensu vtriusque partis.*
23 *Sententia diffinitiua principis lata cum causæ cognitione, habet vim legis non solum in illa causa, imò facit ius quo ad omnes.Eodem modo epistola missa ab Imperatore.nu. 24.*
25 *Supplicatio porrecta Imperatori habito respectu, habet vim libelli, & litis contestatæ.*
26 *Officium iudicis potest implorari,vt declaret sententiam esse nullam.*
27 *Causa nullitatis deuoluitur ad iudicem appellationis, quando appellatur à sententia nulla.*
28 *Renunciatio feriarum etiam facta extra iudicium valet.*
29 *Renunciatio feriarum simpliciter facta intelligitur de præsentibus tantum.*

De ferijs. Rub.

Continua Rubricam, vt per Bart.

LEX PRIMA.

1 **N**E quis messium. †Tẽpore messium, vel vindemiarum nemo compellitur in ius venire: tamen valet sententia illo tempore lata contra præsentes,& sponte litigantes,sed contra absentes lata est ipso iure nulla.h.d. ¶Not.1.q; tempore messium, & vindemiarum citatus non tenetur comparere. Quãdo autem incipiat

cipiat tempus messium,& vindemiarum,& qñ siniatur, declarat Spec.in tit.de ferijs.§.1.vers.indictæ. Pau.de Cast.in l.Præsides.j.c.Adde ad istum tex.Primò,qꝫ idem est in tempore seminationum,quia tunc etiam feriæ seruandæ sunt, gl.est ord.in l.1.in glo.2.in ver.frugib.C.de agr.& cen.libr.11. Secundo adde, istæ feriæ habent locum etiam in locis, in quibus neq; messes, neq; vindemiæ fiunt, vt in locis montanis, cum occupati sint aliunde perquirere,secundum Inno.in c.fin.extra eo. Ang.in l. Præsides.per illum tex.j.eo.Tertiò adde,qꝫ istæ feriæ locum habent etiam in partib.in quib.omnes viuunt ex castaneis,vel ex pomis,ſm Bal.hic.in 1.no.& Bal.post Cyn.in l.ligni appellatio. per illum tex circa medium.ff.de leg.3. Pro limitatione tamẽ adde,qꝫ feriæ per statutum inductæ de mense Iulij, non erunt de mẽse Augusti,ad quem sunt messes dilatæ propter pluuias. Ita tenet Bal.in addi.Spec.in tit.de sent.in ver.non valet sententia.¶ Secundò no.rationem tex. quia occupati circa rem rusticam, &c. concord.l.1.C.de ag.& cen.lib.11.& vide, qd decidit tex.not.in Auth.agricultores. C.quæ res pig.ob.pos.& qd decidit tex.no.de institutione Platonis in l.2. ff.de nund. & qd ibi gl.

2 ¶†Tertiò no. ex text.ibi,ijque sponte venerint, qꝫ citatio nulla reconualidatur per comparitionem spontaneam, & ad hoc multum no.istum tex.Bal.& Mod.hic.& in l.1.j. de in ius voc.

3 ¶†Quartò no.text.ibi præsentib.illis, & spontè litigantib.qꝫ potest ferijs renunciari non solùm expressè, sed etiam tacitè,con cor.l si feriatis.j.eo.& c.fi.extra eo. Ideo feriarum exceptio debet opponi: aliàs processus valeret, ſm Pau. de Castr.in consi. 214.Ratio prædictorum est,quia istę feriæ principaliter sunt inductæ ad priuatam vtilitatem: ideo eis potest renunciari, per regulam.l.pen.C.de pact.

4 † Hinc est,qꝫ ferijs inductis [a] in honorem Dei, vel Sanctorum, quæ dicuntur solennes feriæ,renunciari non potest,d.l.fi.gl.in l.si feriatis.j.eo. & Bar.not.quem videas in l.si feriatis.ff.de arbi. vbi dicit, qꝫ clausula per quam renunciatur ferijs,quæ apponitur in compromissis,intelligitur de ferijs,de quibus hic,non de ferijs solennibus,nisi esset compromissum in arbitratorem, vt ibi no.per eum. quod ostendo vna ratione. Nam arbitramentum dr quædam transactio, ſm Bar.& alios in Auth.si verò contigerit.C.de iud. & gl.in corpore vnde sumitur,sed transactiones,& pacta possunt fieri die feriata in honorem Dei.l.actus.& l.fi.C.eo.& vide, qd vult Bal.in l.si vt proponis.prima.C.quomodo & quando iud.vbi dicit,qꝫ feriæ inductæ propter felicem aduentum Papæ,dicuntur mixtæ.i.propter honorem Dei,& repentinæ, quia reuerentia, quæ fit Papæ,fit Deo.l.non distinguemus.§. sacerdotio. ff.de arb.Similiter non potest renunciari ferijs repentinis, [b] cùm inducantur ad publ.vtilitatem, vel gratulationem. glo.magistra in cle. sæpè.in ver.necessitatem.de ver.sig. Alb.& Pau. de Cast.hic.dicunt etiam limitando istum tex. Cy. in l.cum antea.in fi.& ibi Bal.in pen.col.C.de arb.& Bald.in d.l. si feriatis.j. eo. qꝫ ista renunciatio feriarum debeat fieri ante latam sententiam.Si autẽ fieret post,nihil prodesset, quia non reconualesceret sententia,

5 quæ nulla est.Sequuntur Pau.de Cast.& alij Mod.hic.† Et facit ratio, quia sententia, quæ est nulla alia ratione, quàm consensus non conualidatur ex renunciatione postea facta.l.si expressim.ff.de app.iuncto eo,quod vult glo.fin.in l.2.C.com.vtr.iud.

6 † An autem ferijs [c] inductis per statutum possint partes renun-

c ciare,vide Bart.in §.1.in viti.q.j.ea.l.do. Alex. in consi.103. in 2.

7 vol.incip.viso,& opportunè discussio,in 2.col. ¶ † Quinto not. ex fi.ſm Bal.in 8.not. qꝫ qui petit sententiam infirmari,videtur agere non solùm de iniquitate sententiæ, sed etiam de nullitate,quia verbum infirmari,se habet ad vtrumlibet,vt hic sequitur simpliciter Alex.& Inno.in c.auditis. de procu.& in c.cum olim.de priui.& in c.cum contingat.de offi.deleg. Facit.c.2.cũ glo.in ver.cassamus.vt lit.non contest.& in c.cum Bertoldus.secundum vnam expositionem. de re iudi.tamen.glo.hic in ver. infirmabitur.exponit.i.infirma esse ostendetur, & per istam gl. multum no.Pau.de Cast.hic,qꝫ si peto infirmari actum,qui ut ipso iure nullius: petitio non est inepta,quia exponitur infirmari.i.infirmus pronunciari,quatenus de facto processit,l.exempto. §.si quis vina.cum gl.ff.de act.emp.& c.primum.vt lit.non cõ-

8 test.¶ † In gl.in ver.occupari.ibi,item totum illud generale. Illud non videtur bene dictum,quia Bar.& Bal.alibi tradunt regulam in l.regula.§.sed & si quis.ff.de iur.& fac.igno.qꝫ quando dictum est generale,& ratio specialis, dictum non restringitur

d per rationem, [d] & sequitur Bal.in c.secundo requiris.de appel.

9 & alibi Doct. quos aliquãdo retuli.¶ † In ea.ibi,per alios.f.testes.Facit,quia renunciatio feriarum facta inter partes, non extenditur ad alias personas: puta ad testes, vel aduocatos. gl.in Lomnes.2.in gl.fi.C.eo.Ang.& Mod. hic. Facit tex.in l.fin.C.de aboli.quem Bald.ibi no. & dicit hic esse meliorem de corpore

e iuris: tamen [e] in causis. in quib. de iure communi proceditur dieb.feriatis.vt in §.1.j.ea.l.& in l.2.j.eo.tunc possunt testes illo tempore euocari, quia lex, quæ vult antecedens, intelligitur velle omne necessarium consequens. l. ad rem mobilem. & l. ad leg.fi.de procu.l.2.ff.de iurisd.om.iud. secundum Bal.hic in

* lec.antiqua.Ang.& Mod.¶ In fi.gl. *communiter tenetur ista pars per Doct.* hic,& in d.c.fi.Spe.in tit.de ferijs.§.1.ver. pen.quicquid dicat Bar.in l.1.C.de agr.& cens.lib.11.ar.illius tex.à contrario, tamen postea se remittit ad glo.hic. ¶ Gl.in ver. compellendi.

10 vult,† qꝫ libellus conuentionalis [f] possit dari die feriata. Idem

f tenet gl.in c.fi.de iud.& in c.placita secularia.15. q.4. & in c.cupientes.§.qꝫ si per viginti.in ver. comparere.de elec.lib.6.quam materiam vide hic per Alex. ¶ Capio gl.in ver. sententia valebit.quam diuide in 4.partes. In prima per viam not.opponit contra tex.& dupliciter soluit.Prima sol. est vera in se per tex. in l.si idem eis.§.fi.ff.de arbit.tamẽ, quia diuinat,tene secundã sol.In secunda gl.no.aliud ex tex.In tertia format quæstionem. In quarta ponit aliud not.Secunda ibi,item secundum no.Ter-

11 tia ibi,sed an idem in teste.Quarta ibi,item tertium no. ¶ † Ex tertia parte gl.no.qꝫ iuramẽtum testis, qd de necessitate præsta-

g tur.l.iurisiurandi.C.de testib.potest remitti [g] de consensu partium: eo quia principaliter est inductum fauore partium. Idẽ tenet glo.in l.2.§.sed quia veremur. C.de iur.cal. & gl. in d.l.iurisiurandi.& ibi Bar. & Bald.& Bart.in l.si legatum. in vlt.col.in prin.ff.de fal.& est tex.clarus.in c.tuis.de test.Quæ autem sit ratio diuersitatis, quare iuramentum de consensu partium possit remitti testi,non autem iuramentum calumniæ, Alb.hic ponit aliquas rationes,sed leues,& gl.& Doct.in d.c.tuis. Breuiter tene rationem Bal.hic.nam iuramentum in teste est inductum mero fauore partium, ad hoc, vt testis metu iuramenti dicat verum,sed quilibet potest renunciare fauori suo l.penult.C.de pact. sed iuramentum calumniæ est inductum fauore publico,ad hoc,vt partes à litib.comprimantur.d.l.2. §. sed quia veremur.C.de iur.cal. ergo iuri fauore publico inducto partes re-

12 nunciare non possunt.l.ius publicum.ff.de pact.¶ †Pro ista cõclus.gl.adde tria.Primò illud, quod per istam glo.vult Bar.in l. Lucius.ad fi.ff.de fideic.qꝫ quando fides alicuius est approbata

13 à partib. ibi non requiritur iuramentum. ¶ † Secundo adde, qd vult gl.reputata sing.in §.& licèt.in ver.supplicij.in Auth.de test.quæ vult, qꝫ quando partes rogarunt aliquos, vt essent testes in contractu, adeo censentur eorum fidem approbasse, quod non possunt eis opponere, qꝫ sint infames, aut viles, aut aliàs periuri.de qua gl.habes per Bal. & Imo. in l.ad testium.in §.conditionem.vbi Imo.reputat illam gl.esse sing. ff.de testa.& illam sequitur Bald.in d.l.parentes.C.de test. Sal.in l.quoniam. C.de hære.per d.Ant. Imo & alios in c.ex literis.de transac. Illã gl.etiam sequitur,& dicit esse ord.& fin. Bal.in c.2.de testi.& ibi no.eam limitat.dummodo probetur,qꝫ illi testes inhabiles fuerint rogati à partib.& hoc probetur per duos testes idoneos, vel nisi contestetur. Nam in hoc non staretur ipsis testib.vilib. qd valde no.pro limitatione illius glo. ¶ Tertiò adde, qd vult Bald.in l.in bonæ fidei.in pen.col.& ibi Sal.C.de reb.cred.de te-

14 ste, qui datus est pro confidato ab vtraque parte. ¶ † Limita prædictam conclu.non procedere in causa matrimonij,secundum Albe.hic in pen.col.& est gl. in d.c.tuis. & c.fraternitatis. de test.qd intellige,qñ agitur de matrimonio dissoluendo: tũc testes non iurati non probant: quamuis partes eis remiserint iuramentum, arg.c.super eo.de eo,qui cog.vxo. secus vbi ageretur de matrimonio confirmando: tunc partes possunt testib. remittere iuramẽtum.arg.c.2.de eland.despon. ſm Spec.in tit. de teste.§.fi.in ver.& not. qꝫ non valet ad testimonium & gl in d.c.tuis.& ibi d.Abb.in 1.col.Et est ratio diuersitatis, quia dissoluere matrimonium, non consistit in libera voluntate partiũ, sed bene contrahere.Et per istam rationem infert ibi do. Abb. in 2.col.qꝫ generaliter in omni causa, quæ non pendet à libera

15 voluntate partium,non habet locum.d.c.tuis.¶ † Secundò limita prædictam conclu.procedere, interueniente auctoritate iudicis: aliàs posset iudex à testibus exigere iuramentum, non obst.remissione partium,secundum Spe, in tit.de teste.§.fi.ver.

& no.

ADDITIONES.

a ¶Inductis. Adde Spec.tit.de fer. in §.1.

b ¶Repentinis. Adde.l.sed & si feriæ.& ibi Doct.ff.ex quib.cau.maior.Spec.tit. de ferijs.in fin.

c ¶Ferijs. Adde gl.& Bal.in l.quadraginta.C.de fer.

d ¶Rationem. Imo ècontrario loquitur, vt per Alexan. libro.3. consilio. 41. colum 9. PVRPV.

e ¶Tamen. Limita quo ad iudicem, cui nocet. Bald.libro.1.consil.467. incip. quæritur. PVRPV.

f ¶Conuentionalis. Adde Bal.in l.iure mariti.C.de adul.in c fin. in 3 colum.de fer.in l.veteranus.C.quando prouo.non est necess.Host.in summa tit.de fer.in §.quid in eis.vers. licèt quilibet libellus. Mar. Sosan.in c.1.in vit.col. de lib. obl.Fede.de Sen.consi.11.incip. quæritur an excõmunicatio per ordinarium.

g ¶Adde,qꝫ contrariũ tenet ipse in §.in bonæ fidei.col.5.init.de Act.BELLAC.

& no.q̄ non valet testimo nium,& est de mente gl. in d.c.tuis. & sequitur Bal.hic in 2.col.Facit l.acta.ff.de re iud. Sed d.Abb in d.c.tuis.in 1.col.ad fin.tenet consensum iudicis non esse necessarium,q̄n causa est merè priuata, ex quo partes, de quorū fauore principaliter agitur, remittunt c.significasti. de elect.& ideo tex.in d.c.tuis.nullam de iudice mentionem facit,& istud
16 puto verius,& est de mente Bart.in d.l.Lucius. ¶ † Subdit successiuè ex prædictis Bart. q̄ attestationes testium non legitimè examinatorum possunt de communi consensu partium com
a probari. [a] Adde tex.in l.fin.versi.confirmari.quem ad hoc not. Bald.C.de test.tenet Imo.& Host.in c.cum causam, quæ inter Archiepiscopum.& ibi Bal.in vlt.col.de testi.& idem Bal. in c. veniens.2.in 2.col.eod.tit.& not.Spec.in tit.de teste.§. nunc tractandum.in ver.debet quoque iudex.vbi extendit illud proce-
b dere etiam intercedente consensu tacito partium, [b] Inn.in c.
17 significasti.de test. † Facit,qd̄ vult Bar.in Auth. at qui semel.in fin.C.de prob.q̄ licet post didicita testificata non possint super eiusdem capitulis produci testes timore subornationis.§. quia vero multi.in Auth.de test. Illud fallit, nisi de communi consensu partium producantur, s̄m Bar.ibi.alleg.10.And.in c.
18 fraternitatis.de testib. † Tu dic fortius,q̄ imò valet productio
c testium [c] post didicita testificata,si pars expressè non opponat, secundum do.Ant.de But.in c.in causis.vlt.col. & in c.vltra tertiam.in 3.col.de.test & est gl. expressa in cle.2. in ver.producere.de testi.Faciunt ad idem multa similia,quæ dixi in l patre fu
19 rioso.ff.de his,qui sunt sui,vel alie.iur. ¶ † Limita conclu. Bar. trib.mod.Primo,q̄n in testibus adest talis defectus,qui non potest cōsensu partium conualidari,vt q̄n testes sunt recepti ante lit.contest.secundum q̄ colligitur per Inno.in c.significauit. de testi.quē refert,& sequitur Bal.hic,& in Auth. si quis in aliquo. in vlt.col.C.de eden. Ang.in l.iudices.C.de fid.instr.& Alex.hic.
20 licèt contrarium,& malè teneat Host.in d.c.significauit. ¶ † Secundò limita, q̄n attestationes sunt receptæ coram iudice penitus incompetenti,cuius iurisdictio non esset de consensu partium progabilis secundum Lud.& d. Alex. Adde,qd̄ vult gl.in d. c.cum causa, quæ inter Archiepiscopum.in gl.fi. ¶ † Tertiò limita in testib. corruptis pecunia, nam nullitas dicti talium testium non potest de communi consensu vtriusq; partis cōprobari.Ita dicit sing. Bar.in Auth.at qui semel.in pen.col.in fi. C.de proba. Motus solùm,quia est contra pub.vtilit.Sequitur simpliciter do.Alex.hic. Ego dubito, & credo contrarium, q̄ imò hic tractetur de priuata vtilitate principaliter,prout declarat Bar.in l.1.ff.solut.matr.Patet,quia si testes pecunia corrupti
21 non possint admitti ppter pub.vtil certè sequeretur, q̄ nullo casu possint per partes admitti,& tamen hoc est falsum.† Nā testes corrupti pecunia possunt produci contra corrumpentem,etiam ad plenam probationem,tex.est in c.fi.de testi.cog. & ibi Bal.in fin.ad hoc valde no.illum tex.& reputat mirabile. ergo similiter de communi consensu vtriusque partis debent
22 valere tales testes in fauorem producentis. ¶ † Vlt.ex conclu. gl.tu impugna illud, qd̄ sing.tenet Bal.in tit.de pace.constan.in 19.col.in ver.secūdum mores, & leges illius ciuitatis. vbi tenet Bald.q̄ tabelliones sine commissione iudicis non possent recipere testium iuramentum de communi consensu vtriusque partis.Istud non est verum,quia si partes ex toto possunt remittere iuramentum testib.vt hac gl.& d.c.tuis. quanto magis possunt partes consentire, q̄ noceat præstatio iuramenti testium minus solemniter facta à notario,per regulam.l.vnicæ.in prine.
23 C.de rei vxo.act. ¶ † In glo.in ver.derogare.ibi,vnam sententiā
d dando.Istam glo.[d] multum no.Ang.& ex ea colligit no. limitationem ad l.fin. C.de legi. vbi dicitur, q̄ sententia diffinitiua principis lata cum causæ cognitione habet vim l. non solùm
24 in illa causa,imo facit ius quo ad omnes † Eodem modo epistola missa ab Imperatore.l.1.in ver.per epistolam. ff.de constit. princip.vt non procedat in inferiori à principe. vnde sententia Regis,Comitis,Marchionis,& similium non habet vim.l. imo si sit iuri contraria, potest rescindi tāquam iniqua.l.1.ff. à quib. appel.non licet. qd̄ est menti tenendum secundum eum. Sequuntur Raph. Ful.& Mod.hic, & ad hoc ista glo.est multum sing secundum Lud.hic. Sequitur etiam d. Alex.in l.ciuitas.in vlt.col.ff.si cert pet.& in consi.462. qd̄ incip.alias de facto con-
25 sultus respon.Leonardum,&c. † Sic etiam in simili supplicatio porrecta Imperatori habito respectu habet vim libelli, & litis conte. l.1.& 2.C.quando lib.prin.datus,habetur in c.significauit.de rescrip. Tamen istud non procedit in alio inferiore, puta Rege,Procon.vel Episcopo.tex.est not.in l.1.& ibi Raph. Fulg ad hoc no.C.de offi præfe.præto.Aphr.vide tamē ad præ
e dicta Ang.in litem veniunt.§.cæterum.ff.de pet.hære. ¶ Glo.[e] in ver.infirmabitur.diuiditur in tres partes.In prima timore cōtrarij,quod format Bar.dupliciter intelligit tex. In secunda ibi, & sic non.colligit not. In tertia ibi, sed si appellatur. format q.
26 † Ex prima not.Bar.q̄ possum implorare offi.iudi.vt declaret sententiam esse nullam,prout etiā tenet Bar.in l.quæ sub cōditione.§.fi.in fi.ff.de condi.instit.& in l.si expressim. in antepe.col. ff.de app.cum multis concor.vt hic per Alex. Et adde ea, quæ
27 dixi in tex.ad istam partem gl. ¶ † Ex vlt.parte diligenter no.q̄ si appellatur à sententia nulla,quo casu scias,q̄ causa nullitatis deuoluitur ad iudicem appellationis.l. quædam mulier.ff.fam. ercisc.in.declarat latè Bar.in d.l.si expressim.certè iudex appellationis potest pronunciare frustra fuisse appellatum, eo quia sententia erat nulla.hic est gl.no. q̄ si pars, quæ appellauit,non prosequitur appellationē, & sic appellatio remaneat deserta, non per hoc sententia, quæ erat nulla, confirmatur, quin ista pars vsque ad 30.annos possit de nullitate dicere. Ratio est,qa sententia nulla non potest tacito cōsensu reconualidari: saluo secundum Bart.hic, q̄n sententia esset nulla propter defectum consensus domini, quia est sententia lata contra fallum procuratorem,confirmatur si dñs appellat, quia erat nulla solū propter consensum domini.Ita loquitur l.3.§.si procurator. ff.rem
28 ratam hab. ¶ † Extra gl.concludit Bart.q̄ renunciatio feriarum ēt facta extra iudicium valet.de quo vide Alb. hic. in 2. col. &
29 seq.Subdit Bar.† q̄ renunciatio feriarū simpliciter facta,intelligitur de præsentib.tm̄ per l.si ita.ff.de aur.& arg.leg. Sequitur d.Ant.in c.fi.extra eo. Tene contrariū,vt per Fulg. & Alex hic.

ADDITIONES.

a ¶ Comprobari. Testes non legitime examinati possunt comprobari. Idem Ias.in l.admonendi.carta 13. Guido Papæ.quæst.216. incip. iudex de voluntate partium. PVRPV.

b ¶ Tacito partium.Expressus consensus excipiatur.Are.in cap.veniens.el 2.de testi.col.3.in 5.vol. PVRPV.

c ¶ Testium.Adde Docto.in c.feries.de test.& in c.iurauit.de proba.

d ¶ Item glo.Adde Alex.in l.4.in prin.col.5.de re iud.Fel.in c.1.col.5. in princ. de prob.& limita,nisi non recognosceret superiorem. Fel.c.4.col.7.versi.ita limita.e.o.tu.& hanc cum alia limitatione ponit Ias. in l.ciuitas.col.4.ff.si cert petatur. PVRPV.

e ¶ Glo.Adde pro comprobatione huius glo.Bar.no.in tract.ad repri. in versic. per accusationem. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Casus,in quibus feriæ non obstant,quot sint.*
2 *Scholares habentes cameras contiguas, & vnus impedit alium studere propter strepitus,quos facit,vel clamores,vel quia alta voce legat, potest officio iudicis compelli,aut tacere, aut recedere.*
3 *Res quando est tempore peritura, potest procedi die feriata, vsque ad litis contestationem.*
4 *Sententia lata non visa relatione nunciū facta de citatione, nihil valet.*
5 *Testes senes,& valetudinarij, possunt examinari tempore feriato.*
6 *Datio tutoris, vel curatoris facta in ecclesia, valet, & tenet.*
7 *Causa alimentorum censetur pia.*
8 *Dotis causa an possit tempore feriato tractari.*
9 *Processus factus tempore feriato,quando est suspicio de fuga, valet.*
10 *Treugæ non prosunt fugitiuis.*
11 *Relaxatio carcerati potest fieri tempore feriato.*
12 *Vulneratus si sit aliquis, & dubium est an ex vulnere sit remansura cicatrix,iudex potest adhibere medicos die feriata, & facere,quod illa die deponant.*
13 *Actiones non tantum tempore percunt, sed etiam morte.*

1 # §. Sed excipiuntur. † In isto §.& in l. seq. & seq. enumerantur certi casus speciales,in q̄b. feriæ non obstāt. & in effectu secundum, q̄ dicit Pau.hic, reducuntur ad duos casus principales.l. propter causam necessitatis,& causam pietatis, vt dicit text.in c.fi.& ibi glo.extra eo.Quosdam alios casus addit Spec.in tit.
2 de ferijs.§.2.† Adde tu alium casum. Nam si sunt duo scholares [a] habentes cameras contiguas, & vnus impedit alium studere propter strepitus,quos facit,& clamores,vel quia alta voce legat,potest officio iudicis compelli, aut tacere, aut recedere.ita dicit Spec.in tit.de iud.§.generaliter.ver.hic etiam no.do. Ant.de But.in proœ.decre.& in c.inter dilectos.de fid.instrum. Mod.in l.1.in pen.col.ff.sol.mat.per tex.in l.vnica.§.fi.C.de sta lib.vr.Rom.lib.11. Certè ista causa expulsionis potest tractari die feriata,etiam in honorem Dei,ita tenet Host.in summa de ferijs.§.fi.ver.sed nunquid magister. & in simili Spec.in eod. tit.§.sequitur.in ver.quid si magister conducit scholas, & Lud. Rom.hic.Et est ratio,quia ista ratio respicit pub. vtilitatem.d. l.vnica.§.fi.ergo potest tractari die feriata,vt hic,& l.solet.Item à tali sententia expulsionis non potest appellari, secūdum Bal. in l.

ADDITIO.

a ¶ Scholares. Adde Fel.in c.fi.in fi.in finali.b. verbis.de ind.

in l.vnic.C.si de mom.pos.fue.app.& ratio, quia talis causa celeritatem desiderat, & qñ causa celeritatem desiderat,non potest à sententia appellari.l.vlt.ff.de appel.recip. ¶†No.primo ex isto tex.q̃ quando res est tempore peritura,potest procedi die feriata vsque ad lit.contest.Adde etiam in ferijs in honorē Dei, c.fi.extra eo.Bar.in l.diuus.j̃.eo.Cy.in l.fi. C.eo.tit.cum concor. de quib.per Alex. hic, per hoc sequitur, q̃ vbi iurisdictio iudicis est finitura,potest iudex procedere, & sententiare etiã tempore feriato in honorem Dei,secundum Specu. & Io. And.in tit.de ferijs.§.sequitur.versi.1.post Gul. in l.sciendum.in prin.ff. qui satisd.cog.Bar.in l.more.in fin.j̃.eo. Facit bene tex. in c.fi.de
4 iudi.† Ad idem bene facit , q̃ licèt sententia lata non visa relatione nuncij facta de citatione nihil valeat, secundum Bart.in l.hæc autem.§.1.cum si per illum text.ff. ex quib.cau.in pos.ea. Fallit,vbi periculum est in mora,quia iurisdictio iudicis per statutum limitata expirabat, secundum Bal.in l. falsus.in 7.col.C. de fur. Per ista etiam infertur ad tex.in verbo ætates.cum glo.
5 †q̃ testes senes , & valetudinarij possunt examinari tempore feriato,quod est no.fm Alb Bald.& Mod.hic,sicut etiam possint examinari ante lit.contesta. ne pereat probatio. c. qñ frequenter.in prin.vt lit.non contest. Eodem modo causa spoliationis potest examinari tempore feriato, fm Spec.tit.de pos.& 6 petito.§.1.& ibi Bal.in addi.ver.1. ¶†Secundo ad tex.in ver.tutores,aut curatores. Adde, q̃ istud procedit etiam dieb.feriatis in honorem Dei, quia est actus, qui respicit ad pietatem.c.fi.in ver.vel pietas.extra eo.per quem tex.ita tenet Alb. hic.Ang.in l.1.in prin.s̃.eod. Bart.in l.nec mandante.§.dari tutor.per illum tex.ff.de tut.& cura.da.ab his.Bal.in l.actus.C.de ferijs.vbi multa bona dicit.Facit l.qui habent.§.quolibet loco,& tempore.ff. de tut.Hoc verum,nisi in tali datione tutoris, vel curatoris requireretur inquisitio, & sic esset necessaria causæ cognitio, fm Alb.hic,& Bar.in d.§.dari tutor. Tu põdera istum tex.ad aliud arguendo de tempore ad locum.l.vinum.ff. si cer.pet. q̃ datio tuto.vel cura.facta in ecclesia valet, & tenet: dummodo fiat sine inquisitione : sicut hic valet tempore feriato etiam in honorem Dei.Et ita tenet no.dom.Sig.de Homod.in consi.31.qđ incip.datus fuit curator generalis. Idem tenet Ange.in l.iusiur. & ad pecunias.§.si de qualitate.ff.de iurciur. vbi refert se ita de facto obtinuisse,q̃ decreta tutelæ,vel curæ in ecclesia interposita valent , si causæ cognitionem non requirunt. ¶Tertio in tex.ibi,vt officia amoueantur. Adde, q̃ si sit quæstio,an aliquis debeat recipi in potestatem alicuius loci, vel non, q̃ ista causa dr requirere celeritatem : ideo feriæ non obstabunt.c.fi. de iud.
7 Ita dicit no.Bal.in l.si pater.C.si pen.app.mors interue.¶†Quar
a tò no.ibi,alimenta constituantur,q̃ causa alimentorum [a] censetur pia: ideo potest tractari tempore feriato. Limita istum tex.duob.mod. Primo, vt procedat in alimentis de futuro, secus in alimentis de præterito,secundum Bart.in l.de alimen.in 2.lect.C.de transac. Alb.de Ros.in l.cum hi.in prin.ff.de trãsac. Secundò intellige in alimentis,quæ debentur offi.iudi.vt sunt,
b quæ debentur per patrem filio, [b] &ècontra,vt hic in tex.Nam non debentur nisi in casu necessitatis,non autem qñ filius posset aliunde se alere.l.si quis à liberis.§.fin.ver.filius.ff de lib. agn. Secus si deberẽtur iure actionis: puta ex stipulatione, quia debentur extra casum necessitatis , fm Gul.de Cun. & Mod.hic.
8 Facit,qđ vult Bart.in l.si in prin.ff.de app.rec.† Et per ista infertur, quid in causa dotis , an possit tempore feriato tractari , de quo per Ang.Imo.& Mod.in l.1.ff.solut.mat.¶Quid de causa matrimoniali, an possit tempore feriato tractari ? ponit Host. in tit.de ferijs.§.fin.ver.quid de causis matrimonialib. Traditur
9 in cle.dispendiosam.de iudi. Alber.in l. Præsides.eo.tit.† Quinto no.ex tex.ibi,vel rei seruandæ causa.iuncta gl.quę restringit, quando debitor est suspectus de fuga, q̃ ratione suspitionis fugæ.valet processus factus tempore feriato, qđ est bene not.fm Bar.& Mod.hic , imò debitor suspectus de fuga potest per iudicem personaliter capi,& incarcerari etiam tempore feriato, & in honorem Dei.gl.est sing.in l.si.in versi,fideiussiones.C.eo. quam Bal.& alij ibi sequuntur, & Bart.in l.ait prætor.§.si debitorem.ff.de his,quæ in frau.cre. Bal.in l.1.C.qui bo.ce.pos. & in l.fi.C.de exhib.re.& dicit Alb.in l. si feriatis.j̃.eo. quod consuetudo illam gl.vbique approbat, & illa gl.est de iure sing.secundum Ang.& Ful.hic.Ang.in l.qui restituere.ad fi.ff.de rei vend. Pau.de Cast.in l.diuus.j̃.eo.d.Alex in consi. 300. quod inci.circa primum dubium omisso verborum apparatu. Eam etiam reputat sing.Bal.in c.fi.in vlt.colum.extra de fer. & ibi multum ampliat, vt illa gl.procedat non solùm, qñ feriæ sunt solennes, sed etiam si sint solenniores,vel solennissimæ,vt natiuitatis,vel
10 Paschæ Domini,quod bene no.† Item per illam gl.dicit Bal.in c.1.de treug. & pace. in 2. col. q̃ debitorem meum fugitiuum possum capere etiam tempore treugæ, quia tempora treugua
11 rum non prosunt fugitiuis.† Item & tertio,q̃ relaxatio carcerati potest fieri die feriato, etiam in honorem Dei, & similiter potest ab eo accipi fideiussor de eo repræsentando,vt hoc modo relaxetur à carcerib.Ita tenet Bal.in l.lecta.ff.si cer.pet.tamẽ tali die feriato in honorem Dei non potest fieri recommendatio , & sequestratio personæ iam carceratæ , quia cùm sit in carceribus,cessat suspicio fugæ. Ita Bal.in Auth. ei qui iurat.in 4.col.in ver.quęro dictat statutum. C.de bon.auct.iud.pos. Sequitur d.Alex.in d.consi.300.per illam gl. Alias attentaui,q̃ cũ
c bonum sit arg.de tempore [c] ad locum, & èconira.l.vinum.ff.si cer.pet.l.fi.ff.de tritic.q̃ sicut suspectus de fuga potest personaliter capi tempore feriato,etiam in honorem Dei,eodem modo suspectus de fuga poterit capi in domo propria,q̃ si est verum,est magna limitatio ad l.plerique.ff.de in ius vocã. dixi in
12 d.l.vinum. ¶† Sextò not.in ver.aut vt aspectu atrox iniuria.[d]
d intelligendo aliter,quam gl.secundum Bal.Ang.& Mod.hic,q̃ quando aliquis vulnerat,& dubium est,an ex vulnere sit remã sura cicatrix , certè iudex potest adhibere medicos peritos die feriata,& facere, q̃ illa die deponant, quod multum exclamat
13 Lud.Ro.hic.¶†Septimò no.in l.solet.q̃ actiones non tñ tempore pereunt , sed etiam morte: vt sunt actiones,quæ ex delictis oriuntur,vt dixi in l.si eum.§.qui iniuriarum.s̃.ti.1.possunt die feriata expediri,quia celeritatem desiderant,vt in glo. Glo. tamen in ver.morte.exemplificat tex. Si debeas mihi bouem, & timeo ne moriatur antequam constituam te in mora. sed istud reprobat Gul.Bar.& Alb.hic , ex quo potest alia via facilius prouideri.s.per interpellationem extraiudicialem,quę sufficit ad constituendum quem in mora.gl in l.qui Romæ.§.cohæredes.in ver.testato.ff.de verb.ob.gl.in l.vinum.in glo.magn. in prin.vbi dixi.ff.si cer.pet.Potest tamen saluari gl. secundum Ang.& latius Ful. in casib.in quib. interpellatio extraiudicialis non constitueret in mora : puta,quia esset in bona fide ex probabili causa.l.quod te.ff.si cer.pet. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Alimentorum. Adde l.Mela.ff.de alim.& cib.leg.Lud.Ro.in l.si cum dotem. in §.si maritus.ff.sol.mat.Ant.de But.,& Abb.in c.1. in 3.col.de prob.

b ¶Filio. Adde Abb.in c.accedens. in fin.de procu. in cap. 2. de conuer. infide. in 1.colum.

c ¶Tempore. Adde Bar.in l.qui plures.in prin.de vulg.& pup. in l.ratio. in §.si per venditorem.de act.emp.

d ¶Iniuria. Adde,quæ dicatur atrox iniuria.vide Inst.de iniu.in §.atrox.gl.in c. si.de do.c.cum illorum.& ibi gl.& Doct.de sent.excom.c.tanta.de excess.præla.Spec.tit.de leg.in §.nunc dicamus.ver. quæ autem dicatur.

SVMMARIVM.

1 *Feriæ reuerentiales in honorem aliquorum Sanctorum an possint de consuetudine induci.*

2 *Sententia lata tempore feriarum,cùm sit nulla, non debet habere executionem.*

3 *Exceptio nullitatis, quæ est euidens , impedit executionem sententiæ.*

LEX IIII.

PRæsides. In ferijs inducendis localis cõsuetudo spectatur.hoc primo; & vlt.die officij magistratus ius reddere nõ potest. h.d.secũdo.Et sententia lata tpe feriato non valet: nec meretur executionem,nisi de communi partium consen-
1 su sit lata.h.d.cum duab.ll.seq.† Et circa tex.in versi. consuetu-
a dine.tangit Alex. hic. an feriæ reuerentiales [a] in honorem aliquorum Sanctorum possint de cõsuetudine induci, & eodem modo tolli, vt per eũ post Ang.hic,& Bar.in l.pronunciarũ.in fi.C.eo.per Can.in c.fi extra eo.cum multis concor. vt hic per Alex.Circa l.Præsides.dum glo.opponit de l.à nullo.C.eo. Respon.melius, quam glo.q̃ loquitur in ferijs repentinis,quas iudex propria auctoritate non potest inducere , nec mutare ; ex quo publicam vtilitatem respiciunt.In l.pridie.dic, vt per glo.
2 & Doct.in l.eum qui.s̃.de iurisd.omn.iud.† In l.si feriatis.ibi ne quis iudicatum ferre,ne ve soluere.no.hic esse text. q̃ sententia lata tempore feriarum,cùm sit nulla,non debet habere execu-
3 tionem.† Ex quo infertur secundum Ange. & Moder.hic,esse text.quòd exceptio nullitatis, quæ est euidens, impedit executionem sententiæ. Quid autem esset aliàs, dic, vt per Barto.& alios in l.4.§. condemnatum. ff. de re iudic.& in l.1. vbi dixi.C. de iuris , & facti ignoran.

ADDITIO.

a ¶Reuerentiales. Adde Bart.& Io.de Imo.in l.filiusfam.ff.de don.Bald.in l.si feriatis,infra eo.Per.de Anch.in cle.sæpe.de verb.sig.Bal.in tracta. reprætaliarum.in 4. quæstio.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Dilatio probatoria non debet pluſquam ſemel concedi.*
2 *Maior eſt ratio dandæ dilationis hæredi, quàm principali.*

LEX VII.

1 Ratione. † Dilatio probatoria non debet pluſquam ſemel concedi, niſi ex cauſa, & in ſucceſſore cenſetur iuſta cauſa dandæ nouæ dilationis.h.d. Et in iſta l.tractat de ſecunda parte rubr.prout etiam tractat.l.fi.ĩ.c.& ibi ponam iſtã materiam. Intellige ſm reſpon.text.ꝙ ex paruo impedimento, & leui cauſæ cognitione procedat, ſm Alber. poſt antiquos hic.
2 † Nam maior eſt ratio dandæ dilationis hæredi, quàm principali, quia veriſimiliter hæres ſuccedens in ius alterius ignorat modũ probandi, iuxta l.qui in alterius.ff.de reg.iur. Ad hoc adde tex.no.in l.fi.C.ſi pen.appel.mors interue. Et ita teneas, quicqd teneat Pau.de Caſ.hic aliter intelligens iſtũ tex.ꝙ procedat in eiſdem terminis, prout ver. primus: ſed dria eſt, vt prædixi.

SVMMARIVM.

1 *Dies eſt quintuplex.*
2 *Dies quando incipiat, & quando finiatur quantum ad diuina officia.*
3 *Dies quo ad collationem ordinum quando incipiat, & quando finiatur.*
4 *Dies quo ad eſum carnium incipit poſt cœnam.*
5 *Dies quo ad obſeruationem treugæ incipit ab ortu Solis.*
6 *Statutum ſi duplicet pœnam maleficij, quando committitur in die Sacratiſſimæ Virginis, an intelligatur de die naturali.*
7 *Dies naturalis licèt ſit 24. horarum, tamen illud quod fit de nocte, non dicitur propriè commiſſum de die.*
8 *Dies vnde dicatur.*
9 *Terminus ſi ſit ſtatutus à iudice alicui ad comparendum, non ſpecificata aliter hora iuridica, vſque ad mediam noctem poteſt comparere.*
10 *Citatus ſi quis fuerit pro cauſa criminali, ne incarceretur, debet dare fideiuſſorem de ſe præſentando, & nu. 11.*
12 *Sententia debet ferri de die, non autem de nocte.*
13 *Appellatio ſententiæ poteſt fieri de nocte.*
14 *Ampliatio huius legis.*
15 *Notarius poteſt argui de falſo, ſi dicat, factum tali die, quamuis eſſet de nocte.*
16 *Notarius quando ignoraret, an eſſet tranſacta media pars noctis, vel ne: tunc poteſt dicere, actum tali nocte, quæ fuit media intra talem, & talem diem.*
17 *Actus ſi ſit inceptus ante mediam noctem, & finitus poſt, an debeat apponi dies præcedens, an ſequens.*
18 *Factum inter diem, & noctem intelligitur factum de die.*
19 *Nox an poſſit appellari dies, eo quod deſeruit diei.*
20 *Inſtrumenta facta de nocte, niſi ex cauſa neceſſitatis, ſunt ſuſpecta.*

LEX VIII.

1 More Romano. † In gl.1.quę loquitur de duplici die. die melius, ꝙ imò quintuplex eſt dies. Quidam eſt naturalis, qui habet 24.horas, & comprehendit partem duarum noctium, & incipit à media nocte, & alia media nocte finitur, ſecundum morem Romanorum. Hinc conſonat illud, quod dicit Macrobius in primo Saturnalium, ꝙ diei ciuilis apud Romanos fuit hæc obſeruata diuiſio: Nam prima pars appellatur mediæ noctis inclinatio, & ſic concord.cũ iſto tex. ꝙ dies apud Romanos incipiat à media nocte. Secunda pars appellatur gallicinium, poſtea conticinium, qñ galli conticeſcunt, & homines incipiunt quieſcere. Poſtea diluculum, qñ incipit dies aliqualiter dignoſci. Et Iuriſcon.alibi illud dicit, albeſcente cœlo, in l.Titius.§.1.ff.de lib.& poſthu. Poſtea dicitur mane, qñ dies eſt iam clara. [a] deinde appellatur meridies. Poſtea tempus occiduum, qñ Sol vadit ad occaſum. Deinde ſuprema tempeſtas: ideo dicebatur in l. 12. tab. Solis occaſus ſuprema tempeſtas eſto. Vltima dicitur veſpera, à græco. Nã ipſi Heſperam à ſtella dicunt: ideo ipſi Heſperam Italiam appellant, quia in occidente eſt ſita. Secundus dies appellatur artificialis, eo quia artificio iure diſtinguitur à nocte, & dicitur dies artificialis à mane, & ſic quando Sol eſt ſuper terram vſq; ad veſperas, & iſte dies artificialis nihil comprehẽdit de nocte. c.ſuperfodiens.de homicidio.l.furẽ.ff.de ſicca.l.4.ff. ad l. Aquil. l.1.& ibi no.Ange.C.cuſto.reo. Hinc dicit gl.1.§.hinc nobis. in [b] in Auth.de hære & fal.ꝙ viginti quatuor horæ [b] faciunt diem naturalem, ſed duodecim faciunt diem artificialem, & idem dicit glo.valde no.in l.fin.ff.de verbor.ſignific.per tex. in l.1. vbi Benedi.de Plumbi.ff.de manum. Ex hoc reſultat vnũ valde mirabile, ꝙ dies artificialis ſemper intelligatur de æquinoctiali, quando dies, & nox ſunt æquales, & ſic de die duodecim horarum, & tamen iſtud non videtur verum, cùm differentia debeat fieri inter tempus hyemis, & æſtatis, cùm in æſtate dies ſit plurium, quàm duodecim horarum. Ideo fortè melius eſſet dicere, quòd dies artificialis non habeat præciſas horas duodecim, vt dicunt omnes glo. ſed aliqñ plures: aliquando pauciores, ſecundum diuerſitatem temporum. ¶ Tertius eſt dies legalis, ſeu emergens, qui computatur præcisè de momento ad momentum, ſecundum ꝙ inci. eodem momento finiẽ. l.3.§.minorem.ff.de min.& l.1.ff.de manum. Nam ad appellãdum ſtatuuntur à l.decem dies, quamprimum eſt lata ſententia, etiam ſi feratur medio die, in illo momento medij diei incipiunt iſti decem dies, & in medio die decimi finiuntur.l.1.§. dies.verſi.quid ergo.cum glo.ff.quando app.ſit.no.in Auth. ho die.C.de appel. ¶ Quarta dies eſt conuentionalis, ſecundum ꝙ partes conueniunt: qñ contractus ex conuentione partium legem accipiunt.l.contractus.ff.de reg.iur.l. 1. §. ſi conuenerit. ff.depo.l.in conuentionib.ff.de verb.obl. Si verò ſimpliciter, aliter õn declarato die, intelligitur de die naturali viginti quatuor horarum.l.eum qui certarum.ff.de verbo. obl.§ in diem. Inſti. eo. quia verba ſimpliciter prolata in dubio debent intelligi ſecundum naturam, & non ciuiliter l.fin.cum ſimi. C. de his, qui ve.æta.impe. Fallit quando propter ſubiectam materiam aliter eſſet dicendum: puta paterfam. conducit ſimpliciter operarios pro certo ſalario ſingulis dieb. intelligitur à ſummo mane vſque ad veſperas, & non de die naturali, quia noctis tempore operæ laboratoriæ regulariter non præſtantur, ſecundum Azo.in ſumma. C.de ope. lib. quem ſequitur Alber hic & eſt tex.in l.1.& in l.medicus.ff.de ope.lib.& in l.2.in fi.ff. de ann leg.
c ¶ Quinta eſt dies eccleſiaſtica, & quãtum ad indulgentias [c] incipit à veſperis vigiliæ, & continuatur vſque ad veſperas diei ſequentis incluſiuè, & tunc finitur indulgentia. Ita habetur in
2 c.fi.§.adijcimus.de ſent.excom.in ſexto. † Quantum autem ad
d diuina officia, [d] quando incipiat dies, & quando finiatur, habes tex.in c.2.& ibi gl.de fer.& gl.in c. alma mater. de ſent. excom. in ſexto. Hoſt.in ſumma de fer.§.qualiter.verſi.eſt tamen not. Arch.de conſecr.diſt.3.c.1.& 75.diſt.c.quod à patrib.vbi etiam
3 tex.& gl. † Quantum verò ad collationem ordinum.dic, vt eſt tex.75.diſt.c.quod dic.Arch.in d.c.quod à patrib.no.in c.literas.
4 de tempo.ordi. † Quo autem ad eſum carnium, [e] dies incipit
e poſt cœnam.de conſecr.diſt.4.c.de eſu carnium. glo. in c.2. de fer.licèt gl.teneat contrarium in c.pronunciandum.de conſec.
5 diſt.3. † Quo autem ad obſeruationem treugæ dies incipit ab ortu Solis. c.1. de treug. & pac.circa quem text. tñ diligentius conſidera, & ibi habes, quando ſit tempus bellandi, & quando inchoandum ſit bellum.dicit tñ not.Bal.hic, ꝙ in his, quæ poſſunt pariter agi de die, & de nocte, debemus in dubio intelligere diem naturalem viginti quatuor horarum, per iſtũ text.
6 qđ dictum not. ¶ † Vlt.circa prædicta quæritur: Pone, ſtatutũ duplicat pœnam maleficij, qñ committitur in die Sacratiſſimę Virginis, an intelligatur de die naturali viginti quatuor horarum, ita vt comprehendat delinquentẽ in nocte ſeq. vel præcedenti: vel intelligatur ſolùm de die artificiali? Fed. de Se.in conſi.44.quod inci.factum tale eſt, ſtatuto cauetur, ꝙ ſi aliquis commiſerit.tenet, ꝙ intelligatur de die artificiali, qñ dies eſt ſuper terram, quia qđ fit de nocte, non dicitur propriè commiſſum de die, ſed fingitur, & in ſtatutis non habet locum caſus fictus.l.3.§.hæc verba.cum ſi.ff.de neg.geſt. Iſtam deciſ. ſequuntur Pau.de Caſt.Lud.Rom.& cæteri Mod.hic. ¶ † Pro iſta deci.
7 pondera tria. Primò, ꝙ licèt dies naturalis ſit viginti quatuor horarum, tñ illud, qđ fit de nocte, non dicitur propriè cõmiſſum de die. Patet per iſtum tex. qui ponit duas improprietates
8 ibi, perinde quaſi. ergo non habet locum in ſtatutis. ¶ † Secũdo facit, quia dicitur apotudion græcè, qđ latinè claritas dicitur, ſm gl.Io.And.in data, 6.lib. Gem.in c.fi.§.feſtinitatib.in pe.col.
f de ſen.excom.in ſexto. Item in ſtatutis [f] attenditur communis vſus

ADDITIONES.

a ¶Iam clara. Adde Bar.in tract.de alueo.4.col.in ver.nouus. PVRPV.
b ¶Horæ. Adde glo.in l.2.ff.de verb.ſig.in c.1.de fer.& in c.1.de conſe.diſt.3. * Et pro intelligentia eorum, quæ traduntur in hac l. vide Catel.verſic. Diem more Romano. Et de die, menſe, & anno Cagn. in l.vbi lex duorum. de reg. iuris. MASVER.
c ¶ Indulgentias. Adde Cal.in tract.de eccleſiaſtico interdicto, in 6. membra quæſtio. 56.
d ¶Officia. Adde Fel.in c.conſuluit.in 4.col.de offi. deleg.
e ¶Carnium. Adde Fel.in d.c.conſuluit.in 4.col.
f ¶Statutis. Adde gl.in ver. non continebuntur.in l.librorum.in §. quod tamen. ibi Bar.ff.de leg.3.in l.1.de ſuis.& leg.in l.1.C.de iur.cal. Math.no.96. Anto. de But.& Abb.in proœ.decre.in c.2.in prin. de arbit. Limita hoc procederè, niſi adeſſet ſtatutum generale, quia tunc ſtatuta non intelliguntur ſecundum communem vſum loquendi. ita dicit no.Bar.in d.l.Labeo.alle.per Ias.hic. Idẽ tenet Bar.in l.cum delaniomis.§.aſinam.ff.de fundo inſtru.

vſus loquendi,vt per Bar.in l.Labeo.§.item Tubero.cum ſim. ff.de ſup.le.ſed ſm communem vſum loquendi aliud eſt factū de die,aliud de nocte, vt per Bart.in l.aut facta.§.tempus.ff.de pœ.in l.Titius.§.1.ff.de lib.& poſth. ¶ Capio glo.in ver.Lucius. quam diu:de in quatuor partes.In prima remouet vnum contrarium,cp iſta l.ſit malè ſituata ſub hoc tit. In ſecunda remouet aliud ꝯrium.In tertia aliud.In quarta extendit iſtā l. Secunda ibi,ſecus in ꝯctib. Tertia ibi,item ſecus in ſententia. Quarta
9 ibi,ſi autem generaliter.¶† Ex prima parte no.duas conclu.Prima eſt, cp ſi alicui ſit ſtatutus terminus à iudice ad comparendum non ſpecificata aliter hora iuridica, cp vſq; ad mediā noctem poteſt comparere.Intellige tñ,vt per Bar.& plenius Alex. Secundò intellige,niſi quis eſſet citatus ad actum,qui non poteſt de die expediri.puta ad audiendum ferri ſententiam, quæ
10 non poteſt de nocte ferri,vt in tertia parte huius gl. ¶† Secundam conclu.habes ex gl.ibi,vel dare pignora in cōi.nam intentio gl. eſt cp ſi quis fuit citatus pro cauſa criminali, ne incarceretur,debet dare fideiuſſores de ſe præſentando.l.1. ff. de cuſto. reo.Hic eſt glo.no.cp ſi velit dare pignora de media nocte, quæ reponuntur in loco cōi,debet relaxari.& ita not.Bald.Ange.&
11 Moder.hic, † Per iſtam gl.infert Bal. cp ſi incarceratus vult de media nocte dare fideiuſſores,cp debet relaxari. dicit tñ Bald cp niſi periculum ſit in mora, poteſt iudex differre vſq; ad mane, quia non tenetur de nocte facere copiam ſui.l.1.§.quid ergo.ff. qñ app.ſit.In gl.ibi ſecus in ꝯctib.habes,cp creditor poteſt recuſare ſolutionem,quam debitor vult facere noctis tpe,quia ſol. debet fieri congruo loco, & tempore. l.ſi ſoluturus. ff. de ſolu. Intellige, qñ creditor poteſt prætendere intereſſe, vt quia periculum eſſet aperire oſtiū noctis tempore, vel quia locus eſſet inſidioſus,vel quia poſſet decipi in qualitate pecuniæ.Aliàs iſtis ceſſantibus tenetur ſolutionem recipere, etiam noctis tempore,niſi ſit cōtentus expectare in diem ſequentem. ſm Gul.Alb. Ang.Pau.de Caſt. & Mod.hic, Bald.in l.acceptam.in 2.q. C.de vſu.Sal.in l.non minorem.C.de tranſac. Et per hanc glo.infert Bal.cp locator equi non tenetur eum à ſcholari recipere de no-
12 cte.¶† In ea.gl.ibi,item ſecus in ſententia.habes concl.cp ſentētia debet ferri [a] de die,& ſi feratur de nocte,non valet. Ita tenet glo.in §.omnis ſtipulatio. Inſti.de verbo.obl.& eſt tex.& ibi Doct.in c.conſuluit.de offi.deleg.& text.in l.2.in §. & quia magiſtratib.ff.de orig.iur.Doct.in d.l.non minorem.Iſtam conclu. ex theorica Bar.ſi bene inſpexeris,limita trib. mod. ¶ Primo de communi conſenſu partium. Secundò,niſi res eſſet tempore peritura. Tertiò,qñ iuriſdictio iudicis expiraret.& de iſta tertia dixi in d.l.non minorem.¶ Quartò limita,qñ iudex eſſet impeditus multitudine cauſarum.ita ſing. Bal.in §.itaq;.circa fi.ſ.in proœmio ff.orum.quem ſequitur Lud.Ro.hic,& in l.ſi vero.§. de viro.in 15.fal.ff.ſolut mar.Facit,qđ vult Bart.in l.1.in prin.in vlt.colum.poſt Gul.de Cun.ibi.ſ. de offi.eius cui man.eſt iuriſd. Quinto fallit,qñ pars eſt abſens,vel ſi præſens eſt, expreſsè contradicit: aliàs nihil dicendo intelligeretur tacitè conſentire, cp poſſit de nocte ferri,ſm Ioan.And.& d.Anto.in d.c.conſuluit. Sal.& Mod.in l.non minorem.¶ Sextò limita,qñ eſſet conſuetudo in contrarium. Nam per conſuetudinē poteſt induci,cp ſententia poſſit de nocte ferri,ſm Io.And.in addi.Spec.in tit.de ſent.§.iuxta ver. ſed nunquid. Ang.& Pau.de Caſt.hic.¶ Septimo fallit in ſententia arbitratorum, qui aſſumuntur de iure,& de facto.Nam arbitramentum cenſetur eſſe quędā tranſactio, vt per Bar.& Doct.in Auth.ſi vero contigerit.C.de iudic.& trā ſactio ita valet facta de nocte, ſicut de die.l.non minorem. C. de tranſac.Secus eſt in ſententia arbitri, cùm arbitria ſint redacta ad inſtar iudiciorum.l.j.ff.de arb.vnde ſnīa arbitri de nocte ferri non poteſt,niſi ex cauſa neceſſitatis.l.ſi de meis.§.fin. & l.ſi
13 feriatis,ſm vnum intellectum.ff.de arb.¶ † Vlt.adde,cp appellatio ſententiæ poteſt fieri de nocte.Ita no.tenet Bald.in Auth. hodie.in vlt.col.C.de appel.declarando tex. in l.1.§ dies.ver.qd ergo.ff.qñ app. ſit: ſicut etiam appellatio à ſententia poteſt interponi die feriata.l.1.& ibi Bar.C.eo. & Bar.in l.diuus. circa fi.
14 j.eo.¶ † In ea.gl.ibi,ſi autem generaliter velis. gl.ampliat iſtā.l. vt non ſolum habeat locum in materia dilationum,& compatitionum,vt faciat ad titulum, prout intelligit gl.in prima parte,ſed etiam generaliter poteſt intelligi in alijs,in quibus actus poteſt fieri de nocte,ſicut de die,vt etiam quo ad alios effectus multum operetur iſta l.Puta ſi notarius ſit rogatus de actu celebrato de nocte: puta de tranſac.quæ ita poteſt fieri de nocte, ſicut de die. d.l.non minorem. vel de teſtamento.l. ad teſtium. §.poſſe.ff.de teſt Effectus huius l.erit, cp Notarius debebit dicere factum de die, & ſi tranſiuit media pars noctis,debet apponere diem ſequentem, aliàs diem præcedentem. Item poteſt eſſe vtilitas ad videndum,an quis compleuerit quatuor annos.
15 Item circa vſucap.& ſimilia. Iſta eſt intētio gl.& in hoc aduerte,† cp notarius non poteſt argui de falſo, ſi dicat factum tali die,quamuis eſſet de nocte, ſecundum Inno. in d.c.conſuluit. in fi.quem ſequitur Bal. dicens, cp eius dictum non eſt alibi, & Ang.hic,& Bal.in d.l.non minorem.& in l.fin. C.de his quib.vt indi.& in c.2.de ferijs.Ang.in l.1.ff.de manu. & in l.in vſucap.ff. de vſuc.& in l.Titius.§.fi.ff.de lib.& poſthu. Imo.in c.1.vt eccle
16 ſiaſtica beneficia. & in l.qua ætate.ff.de teſt. † Quando autem
b Notarius [b] ignoraret,an eſſet tranſacta media pars noctis, vel ne,tunc bene poteſt dicere: actum tali nocte, quæ fuit media intra talem diem, puta Mercurij præcedentem, & diem Iouis ſequentem, ſm Ange.& Mod.in d.l.in vſucap. & Ang.in l.1.ff.
17 de manu.¶† Quid autem ſi actus ſit cœptus ante mediam noctem,ſed ſit finitus poſt,an debeat tunc apponi dies præcedēs, an ſequens? habes per Bal.Imo.& Mod. in l. ſi quis eum.§. 1.ff.
18 de vulg. & pup. † Et ſi in aliqua diſpoſitione diceretur, cp fuit factum inter diem,& noctem,intelligeretur factum de die. Ita intelligit Bal.in l.2.ad fi.C. quib.res iudi.non noc.alleg.l.2.cum glo.ff.de fur.balnea. Facit, quod dicit Bald. in Auth.hodie.in
19 vlti.col.C.de appel.† quòd nox poteſt appellari dies, ex quo
20 deſeruit dici.Aduerte tamen diligenter, † cp inſtrumenta facta de nocte,niſi ex cauſa neceſſitatis,ſunt ſuſpecta, ſecūdum Bal. in c.1.in pen.col.de fide inſtrum. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Ferri.Adde Bal.in 1.conſtitu. ff.orum.
b ¶Notarius.Adde Bald.in l.non minorem.C.de tranſac. Feli. in c. conſuluit.in 3.colum.de offic.deleg.

SVMMARIVM.

1 *Feriæ meſſium, vel vindemiarum an locum habeant in extraiudicialib.*
2 *Scholaribus licitum eſt ſtudere diebus feriatis,& ſcribere.*
3 *Doctoribus licitum eſt conſulere diebus feriatis pro forenſibus,qui ſunt in hoſpitio.*
4 *Die feriata poteſt procedi in cauſa incarcerati pro cauſa ciuili, vel criminali.*
5 *Licentia de capiendo delinquentem propter præſumptionem fugæ poteſt committi quocunque die feriato.*

LEX IX.

Diuus Traianus. Feriæ ob neceſſitem hominum inductæ habent locum in iudicialibus, non in extraiudicialib.nec in cauſis militum,vel cuſtodiarum, vel
2 in cauſis carceratorum.h.d. † Et cp in extraiudicialib.feriæ meſſium, vel vindemiarum locum non habeant, ſic paret, quia tranſactiones, & pacta poſſunt fieri tempore feriato, & in honorem Dei.l.actus.& l.fin.C.eo.ex quo infertur, cp etiam arbitramentum,quod cenſetur quædam tranſactio, poteſt ferri ēt
2 die feriato in honorē Dei.Bar.in l.ſi feriatis.ff.de arb. ¶ No. † in
a ver.militarem.iuncta gl.cp licitum eſt ſcholaribus ſtudere [a], & ſcribere dieb.feriatis. Et ideo erat prouerbium antiquorum,cp ſcholares,qui obſeruant feſta malè ſcient Codicē.& peius Digeſta.Tamen conſidera,cp iſta glo.relata ad tex.ex quo hoc ſumit,intelligitur de fer.ob.neceſ.hominum. Adde,cp iſtud procedit etiam dieb.feriatis in honorem Dei,vt eſt glo.1. in l.indices.C.eo.vbi Odof.Rayn.Alb. Ang. & Fulg.idem tenent,& ſequuntur Gul.& Ang.hoc argumento propter debilitatem memoriæ l.peregrè.ff.de acq.poſ.Et idem tenet Azo in ſumma.C. de ferijs in prin.& do.Abb.in c.1.extra eo. & videtur iſta prima vera ſententia,licèt Io.And.& d. Anto.in d.c.1. videantur aliter ſentire. De quo, ſi vis bene inſtrui, vide plenè per Iaco.Alu.in
b proœ.feu.in 1.& 2.col. An autem Doctorib. [b] licitum ſit con-
3 ſulere dieb.feriatis,ponunt Cano.in d.cap.1.& Alb.hic. † Nam concludunt Io.And.& do.Anto.in d.c.1. cp Doctorib. licitum eſt conſulere dieb.feriatis pro forenſib. qui ſunt in hoſpitio,& ſic propter caſum neceſſitatis. debent tamen in recompenſationem facere aliquam eleemoſynam,vt ibi per eos.Dicit etiā Alb.hic, ſe aliàs habuiſſe Romæ tempore indulgentiæ generalis 1350.cp ad delectationem,& non lucri cauſa quilibet poteſt ſtudere die feriata in honorem Dei, & conſulere in cauſis miſerabilium perſonarum, ſed gratis. nam in operib.pietatis dierum diſtinctio non habetur.de conſecra. diſt.5.c. nunquam.&
4 c.ſi.extra eo. ¶ † No.ſecundo in verſi.fin.aliter quam glo.intelligat,

ADDITIONES.

a ¶Studere.Adde Arch.in c.ieiunia. de conſec.diſt.3. Abb.in c.1.de fer.Barb.in rub.de fer. Archiepiſcopum Flor. in 2.parte ſuæ ſummæ. titu. 9. c. 7. ſup.4. Sanctus Thomas,in 2.2.q.122.art.4.& q.41. art.ſi.
b ¶Doctorib.Adde Bar.in rub.de ferijs.
† Euer.lib.Arg.loco à milite arm. mil.

ligat,q; si aliquis est incarceratus pro cã ciuili, vel criminali, in illa causa potest procedi die feriata, vt hic, & l.custodias.C.de custo.reo.secus si non esset in carceribus,vt per Angel.& Mod. hic,à contrario sensu huius tex. nisi quando proceditur cõtra
'5 insignem latronem,vel similes.l prouinciarum.C.eo. † Licentia tamen de capiendo delinquentem propter præsumptionẽ fugæ,potest committi quocunque tempore, ẽt feriato, secundum Bal.in l.fin. C. de exhi.reis. An autem quis possit torqueri die feriata.Alex.hic refert deci.Pau.de Leaza. in c.grauis.in fin. de depo. Tu alleg Bal.in l.nemo.in quinto no.p illum tex.C.de epis.aud.vbi no.q; etiam in dieb.paschalib.potest torqueri quis pro eruenda veritate criminum, & criminosorum in enormibus criminib.& specialiter in criminib. quæ secretò cõmittuntur , vt in crimine venenati hominis , adulterij , fallificationis monetæ,instrumentorum, & sim. qd reputat no.& sic põdera Bal.velle,q; ꝓ alijs criminib.non põt tortura inferri die feriato.

SVMMARIVM.

1 *Clausula prima quando habet propriam,& specialem determinationẽ, tunc clausula in fine posita ad eam non refertur.*
2 *Aduersatiua sed, quid importet.*
3 *Dilationes licèt sint angustandæ quantum est possibile in causis summarijs : tamen quando sunt necessariæ , & statutæ à lege , tolli non possunt.*
4 *Probatio plena ita requiritur in causis summarijs , sicut in ordinarijs.*
5 *Causæ summariæ, & ordinariæ differunt.*
6 *Dilatio quælibet , quæ datur ad probandum, dicitur esse peremptoria. Limita, vt nu,7.8.9.10.11.12.13.15.16.17.18.20.& 21.*
14 *Termini extraiudiciales intelliguntur peremptorij.*
19 *Sicut iudex potest statuere tetminum actori , intra quem agat : ita & reo ad exceptiones opponendas.*
22 *Terminus assignatus arbitratori , vel arbitro ad laudum , non censetur peremptorius.*
23 *Iudex an possit dare secundam dilationem ad probandum, & num.24. 27.28.& 29.*
25 *Nullatenus dictio, importat nullitatem actus ipso iure.*
26 *Nullatenus dictio,quæ est vniuersalis negatiua,tantum importat,quãtum dictio, nullo modo.*
30 *Dilationes non dantur plures reo, quàm actori in causis pecuniarijs.*
31 *Dilationes plures dantur in causis capitalibus , quam in non capitalibus.*
32 *Reo accusato magis fauetur,quàm accusatori in causis capitalib.*
33 *Dilationes licèt detur reo plures , quàm accusatori : tamen si reo detur tertia dilatio , poterit etiam accusator intra illam tertiam probare.*
34 *Dilatio prima potest concedi , etiam si iudex non sedeat pro tribunali.*
35 *Iudex non potest dare nisi vnam dilationem ad probandum, & si daret etiam esset ipso iure nulla.vide limitationes num. 36. 37. 38. 42. & 43.*
39 *Iudex si statuerit terminum alicui, etiam cum commination e, quòd vlterius eum non audiet : tamen re integra post lapsum termini debet audiri.*
40 *Dilatio secunda debet concedi ad probandum illud , ad quod admittetur in causa appellationis propter eandem aquitatem.*
41 *Dilatio primæ instantiæ non extenditur ad causam appellationis , sicut nec generalis renunciatio probationum , nec conclusio in causa.*
44 *Dilatio noua debet dari,quando fit additio ad libellum.*
45 *Actio noua an & quando accumuletur.*
46 *Dilatio secunda quando daretur vtraque parte præsente,& non contradicente, valeret ex tacito præsumpto consensu partium.*
47 *Auxilio nouo indigent,quæ de nouo emergunt.*
48 *Impedimentum qualiter probetur in prima dilatione,ad hoc,vt secunda concedi debeat.*
49 *Dilatio prima datur cum leui causæ cognitione.*
50 *Causa dicitur criminalis,pro qua imponitur pœna pecuniaria applicanda fisco.*
51 *Adulterij crimen quomodo sit immane.*
52 *Probationes factæ nulla data dilatione,an valeant, & teneant.*
53 *Sententia nulla data dilatione ad probandum, valet.*
54 *Probationes factæ ante terminum, valent.*
55 *Actor si se nimium arctet, sibi imputatur.*
56 *Causa postquam est commissa consilio sapientis , non potest consultor nouas probationes admittere.*
57 *Ordinarius non potest nouas probationes admittere , postquam causa est commissa consilio sapientis.*
58 *Consultor,cui commissus est vnus articulus ad consulendum de partium voluntate, nullum alium articulum debet admittere.*
59 *Consultor non potest cognoscere de errore , si aliqua pars diceret se errasse.*
60 *Commissio consilij est quædam conclusio in causa.*

LEX X.

IN pecuniarijs. Ista l. erit ita vtilis sicut alia quàm habueris hoc anno propter materiam vtilem.Et prẽmitte,q; in iure nostro dilationum multæ sunt species,& Spec.in tit.de dila.§.1.per totum ponit 25.species. Cyn. in l.1.C.de dila.& aliquas ponit Alb.hic,tamen in hac l.& in gl. non habemus videre nisi de duplici specie,scilicet,de dilatione data,& danda ad probandum. Secundò de dilatione expectatoria,quæ datur abienti ad ueniendum. Secundò ad euidentiã præmitte,q; ista lex legitur altero de duobus modis.Vno modo secundum glo. q; prima regula loquatur in causis ciuilibus tantum.Secunda regula loquatur in omnibus causis criminalib.siue ingeratur pœna pecuniaria,siue pœna sanguinis. Et ista lect.de consuetudine seruatur secundum Ang & Mod.hic.Secundo modo legitur secundum Gul.de Cun.& Bar.hic, q; prima regula procedit in omnibus causis pecuniarijs , siue ciuilibus,siue criminalib. in quib.ingeritur tantum pœna pecuniaria. Secunda regula loquitur in causis capitalib. & sic in quib. non imponitur pœna pecuniaria,sed corporalis, & ista secũda lect.est verior de iure, & hanc tene, & dicetur latius.ĩ.super gl. Item præmitte, q; tex.in versi.singulis causis. legitur in glo.trib. modis . Tene secundum , q; intelligatur causis ideò capitulis.
¶Diuiditur ista l.secundum Bart.in tres partes. Tu aduerte,dñi
1 Bar.vult, † q; in tertia ponatur limitatio ad vtranque regulam tex.nam in contrarium videtur facere, quia qñ prima clausula habet propriam,& specialem determinationem: tunc clausula in fi.posita ad eam non refertur.c.cum dilecti.& ibi d.Card. ad hoc no.de do.& ibidem Imo. in duob. locis.in 2. & 4.colu. Bal.no.in l.1.C.de legi.hær.& in c.inquisitioni.dẽ appel. Sed ad hoc potes respondere , q; prima clausula licèt habeat specialem, & propriam determinationem respectu numeri, non tñ habet specialem determinationem, quo ad causæ cognitionẽ. Vnde clausula in fine posita generaliter ad oĩa refertur,attẽto, q; nulla dilatio dari potest, nisi cũ causæ cognitione.l.oratione s.eo.& hic in glo.& hoc modo potes limitare regulam prædictam.† Aduerte etiam in tertia parte text.dum dicit , sed vtrq;
2 causa cognita.videtur,q; aduersatiua sed,sit male posita , quia deberet aduersari in iure,& in facto.glo.& Bar. in l.2.vbi dixi.ş. ne quis eum qui sed hic non aduersatur. Respon.not.ex doctr. Bar.in l.hoc amplius.§.de his autem.ĩ.de dam. infect.q; quãdo illud , qd sequitur p aduersatiuam,habet diuersam rationem, & tunc ponitur aduersatiuè & ad ius, & ad factum . Quando autem habet eandem rationem , & tunc non stat aduersatiuè, sed ponitur correctiuè,vel limitatiuè,vt ibi in ver.idem Neratius.& ita propriè ponitur hic.h.d.in effectu. In causis pecuniarijs vna tantum datur dilatio ad probandum,sed in capitalib. dantur reo tres, & accusatori duæ , sed omnes causa cognita. h.d. Et ad istam l.vide Spec. qui eam glossat.in titu. de teste.§. qualiter.ver.iudex quinque assignabit,& in ver.sed cum super.
¶Pondera in primis text.in illa vniuersali , in omnib.causis, ex quo duo colligũtur.Primo,q; verus est intellectus Bart.ad istã l.q; prima regula procedat in omnib. causis pecuniarijs etiã si
3 sint criminales,de quo dicetur.ĩ.in gl.¶† Secundò istum tex.in illa vniuersali ponderat sing.Bar.in consi.suo,quod incip.ex facto proponitur,q; in causa pecuniaria,&c. q; ista l.& eius materia habeat locum tam in causis summarijs,sicut in causis ordinarijs.Idem tenet d.Ant.Imo.& d. Abb.in c.vltra tertiam.de testi.Lap.de Caste.alleg.88.nam licèt in causis summarijs dilationes sint angustandæ quantum est possibile , clemen.sæpè.de verb.sig.tamen quando sunt necessariæ, & statutæ à l.tolli non
4 possunt.† Adde bene facere,quia in causis summarijs ita requiritur plena probatio, sicut in ordinarijs : nisi quando tractatur de leui præiudicio.ita Bar.in l.3.§.causæ. ff.ad Carb.& in l.si qs à liberis.§.si quis ex his.ff.de lib.agn. & latius in extrauagan.ad repri.in versi.summariè.in 3.& 4.colu. Bald.in l.1. C. vt in pol. leg.Canon.in c.quoniam frequenter.§.q; si super. & §. fin.vt lit.
5 non contesta.† Alibi tamen Bart.in materia dilationum, constituit differẽtiam inter causas summarias, & ordinarias,in extrauag.ad repr.in versi.sine strepitu. vbi tenet , q; licèt aliàs debeat dari dilatio parti ad quærendum aduocatum.l.ab hostib. in fi.& l.ait prætor.ff.ex quib.cau.ma. Tñ in causis in quib.proceditur summariè,& de plano,vel sine strepitu, non est danda dilatio propter aduocatos,quia ab ea est remotus strepitus aduocatorum. Istud dictum Bart. est valde sing.si est verum.sed ego valde dubito,quia carere aduocato est carere magna parte defensionis.l.aduocati.C.de aduoc.di.iud.Raph.Ful.in l.certi iuris.C.de iudic.gloss.not.in l.quod si nolit.§. si mancipium. in versi.medicum.ff.de ædil.edi. Et quamuis causa sit summaria, non tamen adeo debet angustari , quòd tollatur eius defensio necessaria.

necessaria. ita dicunt omnes in cle. sæpè. de verb. sig. Secundò ꝛ Bar. pondera istum tex. arguendo à spāli: quia aliàs ille tex. esset superfluus, in c. fi. in princ. de hære. in 6. in ver. & absque aduocatorum strepitu. ¶ † Tertiò no. ex tex. ibi, plus semel tribui nō potest. q̄ in causis pecuniarijs non potest dari nisi vna dilatio. ex quo infert Barto. & omnes sequuntur, quòd quælibet dilatio, quę datur ad probandum, dicitur esse peremptoria. Ideo non est necesse in ea dici, & peremptoriè, quod patet, quia prima perimit omne ius probandi, cùm alia amplius dari nō possit, vt hic, & l. oratione. in princ. in vers. amplius quàm semel. & ibi no. Pau. de Cast. ꝛ. eod. Istam regulam reassumit Bart. in l. 1. ad fi. C. de dila. & ibi etiam est tex. in versicu. amplius quàm semel. & idem Bar. in l. mancipiorum. per illum tex. ff. de opt. leg. & in l. cessante. per illum tex. C. quomodo, & quando iud. & in l. si finita. §. Iulianus in 4. col. ff. de dam. infec. & in extrauagan. ad reprim. in ver. super dicto crimine. & in l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. Spec. in titu. de dila. §. 1. vers. & no. q̄ si datus est termi nus in §. fi. in ver. q̄ si data est dilatio. ¶ Tu autem reducendo ad clarum ordinem omnia, quæ sparsim hinc inde ponūt Bar. & alij in hac l. † amplia primo istam regulam octo modis: deinde eam limita sex modis. Primò amplia istam regulam, vt procedat siue talis dilatio probatoria sit data post lit. conte. (& in hoc nemo contradicit.) siue etiam ante lit. contest. ad aliqd incidens, vel emergens. Ita tenet Bar. hic in 3. col. in versi. quæro de intellectu horum verborum sing. annis. ad fi. & Bald. hic in 3. col. & Pau. de Cast. in d. l. oratione. in 1. col. quamuis de prædictis nullam faciat mentionem. Bene facit iste tex. in versi. singulis causis, intelligendo, vt intelligunt Bar. & Doc. i. singulis capitulis. Ita teneas, quicquid Spe. referat alios distinguere in tit. de citatione. §. viso. versicu. dicunt etiam quem. quem refert Bar. in d. §. Iulia in 4. col. Spe. in tit. de ferijs. §. 1. ver. sed regulam indistincte. ¶ † Secundò no. amplia etiam si iudex dicat, assigno pro primo termino, seu pro prima dilat. nam licèt prima dicatur respectu secundæ, tamen iudex pro hoc non potest dare secundam dila. nisi probetur de iusto impedimento, quia iudex non potest immutare dispositionem l. 1. §. 1. ꝛ. eod. Idem tenet Bar. hic in 2. col. in ver. quid si dictum est in actis. in consi. suo quod inci. ex facto proponitur, q̄ in cā pecuniaria. Pau. de Ca. hic in 3. col. & alij Mod. post eum. ¶ † Tertiò amplia istā regu. vt procedat etiam in termino dato reo ad excipiendum, qui eodem modo semper intelligitur esse peremptorius. gl. est no. in cle. 1. in ver. peremptorio. in fi. de excep. quam ad hoc alleg. pro no. Bal. in l. consentaneum. in 3. col. C. quomodo, & quādo iud. Idem tenet Spe. in tit. de teste. §. qualiter. ver. sed cum super excep. quem refert & commendat Alb. hic, circa prin. Idem tenet Ang. hic in 2. col. quamuis de prædictis nullam faciat mentionē. Facit bene tex. hic, qui in. j. regula nullam facit differentiam inter actorē, & reum, limita tamen, vt dicetur j. ¶ Quarto amplia, q̄ ista regula adeo procedat, vt quælibet dilatio cēseatur esse peremptoria, q̄ si iudex absque causa rationabili daret secundam dilat. ad probandum, illa secunda dilatio esset ipso iure nulla, & processus qui fieret esset ipso iure nullus. Ita tenet Bar. in 2. col. in ver. sed quæro quid si iudex dedit secundā dilat. vbi ad hoc pōderat Bar. istum tex. in ver. non potest. vt statim dicam latè in seq. no. vbi etiam limitabo. & in huius veritate consilit substantia, & vtilitas huius l. ¶ † Quintò amplia, siue sit dilatio probatoria data præsenti, siue etiam sit data absenti semper censetur esse peremptoria, etiam si in ea non dicatur. Ita mirabiliter tenet Bar. hic in vlt. col. in prin. Bal. in Authen. iubemus. C. de ind. Sed cōtrarium, [a] & melius tenet Alb. hic in 1. col Bald. in 6. & Raph. Fulg. hic, & contrarium tenet gl. magna hic circa medium, & videas Bar. in l. cessante. C. quō, & quando iudex. vbi dicit, q̄ si dilatio ad probandum assignat a iudice, siue assignetur præsenti, siue absenti semper est perēptoria. per illum tex. sed si assignatur absenti non per iudicem, sed per nuncium, vel epistolam, vel edictā, non est peremptoria: sed requiruntur tres monitiones. quod non sapit, imò plus tenet signanter Bal. in Auth. et qui. in fi. C. de temp. app. q̄ si dilatio probatoria sit statuta absenti, dato etiam q̄ sit sibi intimata ad domum, non censetur peremptoria, nisi iudex expressè dixerit, q̄ sit vltima, & peremptoria. nihil tamē allegat. Intellige, nisi data esset absenti, q̄ contēnendo iudicē dixit se nolle venire, secundum Ang. hic per gl. in l. fi. ff. de in integ. rest. ¶ † Sextò amplia istam regulam, vt procedat non solùm in causis ordinarijs, sed multò fortius in causis, in quib. potest procedi sine figura iudicij, semper terminus iudicis intelligit̄ peremptorius, etiam si non exprimatur. Ita tenet Bar. in extrauagā. ad repri in ver. in termino. per illum tex. & per d. cle. sæpè. ¶ † Septimò amplia istam regulam, vt procedat nō solùm in termino iudicis probatorio, sed multo fortius in termino legali, q̄ semper censetur peremptorius. l. facta. §. si quis bonorū. ff. ad Treb. fm Bal. hic, & in c. sancimus. in fi. quo tempore miles. in vsi. feu. Facit tex. in l. scire. §. sufficit. & §. subsequens. ff. de excu. tut. nam fortior est exclusio termini legalis, quàm hominis, vel repudiationis, fm Bal. in l. diffamari. in 1. col. in fi. C. de inge. & manu. & 13 in l. 2. C. de temp. app. † Ad istam etiam materiam vide q̄d dicit Spe. in tit. de dila. §. fin. ver. item quid si datus. q̄ prima dilatio ad probandum in tantum censetur peremptoria, q̄ nedū non potest dari secunda dilatio ad probandum nec actori, nec reo: imò si post lapsum primi termini actor, vel reus vellet facere positiones, illis non tenetur quis respondere. c. 2. cum glo. de confes. lib. 6. & multo magis ex dispositione statutorū, certè post lapsum termini non possunt tales positiones fieri, & si fiant, non tenetur pars respōdere: quia tales positiones nō sunt species probationis. & fiunt vt pars releuetur à probando si cō fiteatur, & idem tenet Pau. de Cas. hic in 3. col. Facit l. sed & si restituatur. §. ex q̄b. causis. ff. de iud. & tex. melior de iure in l. in ꝛctib. §. illo. & ibi Bal. no. C. de non nu pecu. & de intellectu d. §. illo. dixi in l. manifestæ. ff. de iureiu. Idem etiam tenet Pau. de 14 de Cas. in l. 1. de dilatio. ¶ † Octauò pro ampliatione istius regulæ adde, q̄ etiam termini extraiudiciales intelliguntur peremptorij, licèt non adijciatur. l. si tempora. C. de fid. instr. & iure hastæ fiscal. lib. 10. & l. Titia. §. vsuras. ff. de leg. 2. quod est notabile pro terminis, qui statuuntur in interpellationibus, & similibus actibus extraiudicialibus, secundum Angel. in d. l. si tempora.
15 ¶ Istam regulam sic ampliatam limita tex modis. ¶ † Primo, nisi secunda dilatio ad probandum detur partibus expressè cō sentientibus, vel præsentibus, & non contradicentibus: quia tacitè censentur consentire, secundum Ang. hic, in 2. col. ad fin. quem simpliciter sequitur Raph. Fulg. hic circa prin. Facit bene tex. in l. 1. & quod ibi pulchrè no. Bar. C. de rela. vbi no. Bart. q̄ quando iudex facit actum, qui potest esse præiudicialis parti, debet pars expressè cōtradicere, aliàs sibi præiudicat, & ideo inolenit stylus, q̄ scribitur in actis, & hoc præsente parte con-
16 tradicente, & protestante, & est tex. in c. 2. de accu. in 6. ¶ † Secūdo limita istam regulam, vt procedat in dilationibus probatorijs, secus est in dilationibus expectatorijs, quæ dantur absenti ad veniendum: nam illæ non censentur peremptoriæ, fm Bal. hic in vlt. col. in prin. & in d. l. cessante. cum limitatione, de qua ibi per eum, & in alijs locis ꝛ. in prin. allega. Quid aūt sit de alijs dilationibus, ponit Spe. in tit. de dila. §. fi. in ver. termini aūt assi-
17 gnatio. quem refert, & sequitur Ang hic in 2. col. ¶ † Tertio istā regulam vī mirabiliter limitare Bar. (nisi lectura ut corrupta) in l. mancipiorum. circa fi. ff. de optio. lega. q̄ istud sit pp comminationes iudicis. qui in dilatione comminatur, q̄ ea elapsa procedet ad vlteriora; vnum vult Bart. q̄ si dilatio simpliciter daretur absque dicta comminatione, q̄ non censeretur peremptoria. Facit, quia præceptum nunq̄ censetur peremptorium, nisi dicta comminationem habeat. l. in peremptorio. ff. de iudi. gl. in l. ii apparitor, & ibi Bar. C. de cohor. lib. 12. sed ista limitatio non placet, pp̄ istum tex. iuncta inductione Bart. & Doc. vt ꝛ. retuli vbi non fit ista distinctio, q̄a cū non possit dari nisi vna dilatio, vt hoc text. ergo illa censetur peremptoria, ergo istud procedit absq; cōminatione: q̄a lex non vult, q̄ possit dari nisi
18 vna dilatio: ergo non curamus cōminationē. ¶ † Quartò limita in termino assignato ad agendū, iuxta l. diffamari. C. de inge. & manumis. quia ille non censet̄ peremptorius, fm Ang. in l. 1. C. vt nemo inuitus. alleg. Inn. in c. cū in tua. extra qui ma. accu. pūt. Contrarium, & melius tenet Ang. hic sibi ꝛrius. per l. si ea. cum ibi nota. C. qui accu. non pūt. & est satis de mente Bal. hic,
19 & cum Ang. hic transit simpliciter Alex. in 1. col. † Et ita tenendo limita, vt signanter p. Ang. in § si quis aūt. in pe. col. in Auth. de hær & fal. vbi dicit, q̄ licèt iudex possit statuere terminum actori, intra quem agat, & si non egerit, excludatur, l. si accusaturus. ff. de adul. d. l. diffamari. & l. mancipiorum. ff. de opt. leg. l. Titia. ff. de accus. eodem modo licèt iudex possit assignare terminum reo ad opponendū exceptiones, quo termino elapso non audiatur, vt per Dy. in regula indultum. in 6. tamē dicit Ang. q̄ ita demum per lapsum talis termini excluditur ab agendo, & reus ab excipiendo, si iudex intra talem terminum bis monuerit actorē, vt ageret, vel reū vt exciperet: aliàs actio, quæ actori cōpetebat, vel exceptio rei perpetuò nō excluditur in effectu; nisi intra illum terminum bina monitio iudicis interceserit. Mouet̄ Ang. maximè per tex. in §. si quis aūt pro redemptione. vbi ēt Ang. in Auth. de eccl. ti. dicit tamen Ang. q̄ istud dictū est verū: relinquit tñ cogitandū. Sed in d. §. si quis p redēptione. dicit se nō firmare, & dicit Ale. hic in j. col. q̄ Ang. bñ fecit nō firmare: q̄a iura Ang. loquunt̄ ī casib. spālib. & sic reprobat istud dictū. sed ipsemet D. Ale. sequit̄ illud dictū ī ꝑncip. ꝓl. 108. incip.

ADDITIO.

a ¶ Adde Dec. in c. licèt causam. col. 4. 4. no. ext. de proba.

incip.viso themate diligenter &c. in fi.in 1.vol.sequit Ang.de Are.in trac.maleficiorum.in ver.necnon ad querelam.& Bartho.Veron.in cautela.152.sed Lud.in l.quamdiu.3.ff.de acqu. hæred.multis rationibus damnat istam regulam Ang. vt ibi p eum.Subijcit tamen Lud.quòd non potuit aliàs tantum cla-
20 mare,ꝙ iudex tenuerit istam regulam Ange. † Quintò limita in termino dato ad allegandum,qui non censetur peremptorius.& hic videmus in practica,vbi multi termini dantur ad allegandum.Auth.iubemus.C.de iudi.Bar.in l.2.C.quomodo,&
21 quando iud.¶†Sextò limita,nisi intra paucos dies post primã
22 dilationem,vt dicam nunc in seq.no.¶†Septimò limita dictã regulam non procedere in termino assignato arbitratori, vel arbitro ad laudum:quia non censetur peremptorius:quia post talem terminum posset arbiter ferre laudum.ita Bar.in l. 2. C.
23 quomodo,& quando iud.¶†Quartò pondera tex.in ver. non potest.ex quo probatur,quòd iudex non potest dare secundã dilationem ad probandum.Intellige absque rationabili causa,
a vt ĩ.dicetur.[a] & si daret secundam dilationem, ipsa secunda dilatio esset ipso iure nulla,& processus esset nullus Ita ponderat Bar.hic istum tex.in 2.col.in ver. quæro,quid si iudex dedit
24 secundam.† Ponderando verbum non potest, cùm negatiua posita ante verbum potest,importet impossibilitatem. gl.in c. 1.de reg.iur.in 6.Bar.latè,& Moder.in l.Gallus.in prin.ff.de libe. & posthu.& idem quod hic tenet idem Bar.in l. 1.C.de dilatio. sequuntur Lud.Fulg.Pau.de Cas.& D.Alex.hic.Contrarium, ꝙ imò secunda dilatio valeat,tenet Bal.hic in 5.col. in versicu. iuxta hoc quæritur secunda dilatio &c.Motus:quia iudex potest facere gratiam,si vult in dando secundam dilationem, ꝑ tex.in c.consuluit.de officio delegati.& per notata per Inno. in c.auditis.de procuratoribus.Idem tenet Bal.in l.petendæ.circa principium.C.de temp.in integ.rest.peten.& Ang.hic.Tu tene opin.Bar.pro qua strictè pondera istum tex. in verbo non potest.nam cùm ista verba dirigantur ad iudicem, abnegãdo potestatem faciẽdi actum,ergo actus qui fit,est ipso iure nullus. ¶Secundò:quia quando lex vtitur verbo non possit,apparet, ꝙ non potest renunciari,quasi traditum sit pro forma, secundum Bar.in l.de his.circa med.ff.de transactio.Tertiò pro eadẽ parte pondera duos tex.s.tex.in d.c.licèt causam.in prin.in ver. nullatenus.de proba.& in c.pastoralis.in ver.nullatenus.de ex-
25 ceptionibus,quæ iura dupliciter sic induco. † Primò,quia dictio nullatenus,importat nullitatem actus ipso iure.gl.est sing. in Auth.si qua mulier.C.ad Velleianum.de qua glo. facit festũ D.Card.in c.super literis.de rescri. Secundò, & fortius stringit,
b nam dictio nullatenus, [b] apposita in l. vel in canone importat tantum quantum clausula decreti annullatiua : & sic tollit facultatem dispensandi, quòd iudex non possit contrarium dispensare,ita tenet Dom.Anto.& Imo.in clem.1.de seq. pos. & fru.per illum tex.in verbo nullatenus,& ibi refert , & sequitur D.Card.in §.si quis autem.in 6.q.idem tenet Arch.in cap.quoniam.super verbo nullatenus.de immunitate eccles.in 6. & de ista regula facit festum Ioan.de Ana.à quo primum didici,in c.quia frustra.in 3.colum.de vsuris.Idem est de mente Io.And. in c.Romana.§.pe.de app.in 6.& ibi expressè Gemin. idem tenet.(& ita teneas)quamuis contrarium sentiant glo.in d.clem. in vers.nullatenus.& contrarium teneat Gemin.in d.c.quoniã. qui est sibi contrarius,sed ista regula est vera,& eam compro-
26 bo:quia ista† dictio nullatenus,quę est vniuersalis negatiua tãtum importat,quantum dictio,nullo modo: sed dictio nullo modo,impedit ne possit dispensari contrarium, vt est glo. notabilis in cle.2.de ætate,& qualitate.quam ad hoc reputat singu.Ang.& Imo.in l.qua ætate.ff.de testa.Bonus tex.in l.fi.& ibi Moderni notant.C.qui testa.facere possunt. ergo per illam dictionem nullatenus,apparet,ꝙ secunda dilatio esset ipso iure nulla , & ꝙ iudex non posset in hoc dispensare: & hoc modo
27 inducendo illi tex.fortiter stringunt pro Bart.¶†Limita istam conclusionem duobus modis.Primò, ꝙ testis admissus in tali secunda dilatione nulla,quamuis non probet,facit tamen saltem certum indicium.Ita tenet sing.Barto.in l.2.in vlti. col. ff. de appel.reci.sed veritas huius pendet,an testis,qui non debuit admitti,si sit admissus,faciat saltem indicium,de quo est glo.in
28 l.maritus.ff.de qõ.cum suis eõcor.¶†Secundò limita, nisi probatio fieret incontinenti post terminum, vel post paucos dies, secundum Bal.hic in 3.colum.post glo.ordina.in clement. sæpè. in versic.vbi ergo.de verbo.significa.post Cyn.in d.l.mancipiorum. & hic plenius videas per Bald.& ꝙ post terminum iudicis elapsum admittatur purgatio moræ infra modicos dies, est doctr.Innoc.cum limitatione,de qua ibi per eum,in c.cum in tua.qui matri.accus.pos.sequitur no.Bald in Authẽ.ad hæc. in penul.colum,vbi limitat C.de vsu.& in d.l.diffamari.in 1.co
29 lum.circa fi.Facit tex.in clemen.1.de proba. † Aduerte tamen circa limitationem,quam ponit Innocen.in dicto cap. cum in tua. dum dicit , quòd licèt post statutum terminum à iudice possit mora purgari,& probari intra paucos dies:secus post terminum statutum à l.vel statuto:quia terminus statuitur in modum præscriptionis: quia contra istam limitationem videtur facere:quia mitius agitur cum l.quam cum homine. l. Celsus. in princ.cum glo.ff.de arbi.quæ regula potissimè habet locum in materia purgationis moræ,secundum Bart. in l.si insulam. in 8.oppo.de verbo.oblig. Considera etiam propter l.& si post tres.ff.si quis caut. vbi purgatio moræ in iudicialibus bene admittitur intra paucos dies,quando sumus circa præparatoria iudiciorum,& non aliter.vt ibi tenent omnes:& quòd incontinenti post admittatur,facit regula:quia paria sunt aliquid fieri in termino,vel incontinenti post.glo.est no.in l.Pomponius.§. rati.ff.de procura.quam reputat sing.Imo. in l. ex consensu. §. cum qui.in 25.colum.ff.de appel.& in l.2.§.prius.ff. de vulg.& pup.sed habes concordantem glo.in l.2.in princ.in versic.narrationem.C.de iur.cal.expressè Specu.in titu.de satisda.§.viso. ver.debet autem præstari.Ad istam vltimam regulam multa cumulaui in l.ita demum. C. de procurato. quæ per te videas.
30 ¶†Quintò principaliter nota ex prima regula huius tex. ꝙ in causis pecuniarijs non dantur plures dilationes reo, quã actori,& ita no.glo.magn.circa fi. Sed tu pro limitatione aduerte, quòd quamuis reo non possint dari plures dilationes numero,possunt tamen dari longiores,quàm actori.gloss.est no.in l. sicuti.§.sed si quæratur.in glo.1. quam ibi sequitur Bartol. ff.si ser.vend.& illam glo.Barto.hic reputat ad hoc sing. eam not. Bar.in l.1.§.1.in 2.col.ff.de itine.act.priu.& in l.si prius.in 7.opp. j partis,& ibi expressius Imo.ff.de ope.no nunc.Et ita intelligẽdo potest saluari gl. in l.in tribus.in gl.fi.in versi. actorem.ff.de iudi. quæ glo.aliàs de directo diceret contra istum text. Et isto modo nota.limita doctr.Doctor.in l.de die.in prin.ff. qui satisda. cogan. vbi concludunt, quòd circa media iudicij, & sic circa dilationes,& probationes fauetur pariter actori, & reo. Fallit hic,quia longiores dilationes possunt dari reo.Cogita ta-
31 men de ratione falleṇtiæ.¶†Sextò no.ex secunda parte l.quòd in causis capitalibus plures dilationes dantur, quàm in causis non capitalibus.Rationem differentiæ assignat glo.magna hic ad fin.In contrarium tamen fortiter facit, ꝙ imò totum ẽcontra esse debeat,cùm in causis ciuilibus longius duret instantia, scilicet per triennium.l.properandum.in prin.C.de iudic.quã in causis criminalibus,seu capitalibus, vbi solùm potest durare biennio.l.2.C.vt ĩ.cer.temp.cri.quæstio termi.Sed respondeo, vt per Bar.hic circa fi.post Gul.de Cu. quamuis sua responsio
32 sit persuasiua,non autem necessaria,& cõcludens. ¶†Vltimò no.ꝙ in causis capitalibus magis fauetur reo accusato, quàm accusatori,cùm tractetur de maiori præiudicio; cùm ei dẽtur tres dilationes,& accusatori solùm duæ.Ita limitatur doctrina communis posita in l.de die in princip.supra qui satisd.cog.vt ibi dixi.¶Aduerte circa prædictam rationem diuersitatis, quã ponit glo.mag.circa fi.quam omnes sequuntur:quia tractatur de maiori præiudicio ex parte rei accusati, qui venit corporaliter puniendus:quàm ex parte accusatoris. Vnde sanctius est nocentem reum absoluere,quàm innocentem condemnare.l.
c absentem.ff.de pœ. [c] Circa istam rationem dubitat Laud. hic, quia imò secundum hanc rationem idem deberet esse in accusatore,quod in accusato reo: quia si accusator nõ probauerit, tenetur pœna talionis:& sic eadem pœna , prout reus tenetur. l.fi.C.de accu.& super hoc relinquit cogitandum. Tu respondeo dupliciter:primò,ꝙ de iure fori istã inscriptio ad pœnã ta-
d lionis non habebat locum, [d] posito etiam ꝙ haberet locũ.respondeo secundò,ꝙ imputandum est accusatori , qui se inscripsit ad pœnam talionis,iuxta.d.l.fi. vnde non est ita æquum si-
33 bi succurri,sicut reo accusato.¶†Aduerte tamen,ꝙ licèt plures dilationes dentur reo,quàm accusatori: tamen si reo detur tertia dilatio,poterit ẽt accusator intra illam tertiam probare qa dilationes debent esse cões vtriq; parti l.petẽdę.& ibi Cy.& Bar.expressè ad finem.C.de tẽp.in inte.rest.peten. no. Bal. Alb. Pau.

ADDITIONES.

a ¶Dicetur.Adde Soc.lib.4.consi.47. incip.in præsenti consultatione. colo. PVRPV.

b ¶Nullatenus.Adde gl.in cle.2.de æta.& quali.Ange.& Io.de Imo.in l.si quaramus.ff.de testi.Io. de Imo.in c.2.de test.

† Osasc.decis.165.nu.140.Rol.consi.57.nu.51.lib.3.vbi ꝙ hæc dictio nullatenus,quia vniuersalis,importat ipso iure. Quam vniuersalem negatiuam dicit Ias.in l.pe.C.de mil.test. MASVER.

c ¶ff.de pç.Vide Bar.in l.transigere.C.de transac. PVRPV.

d ¶Adde hodie sublatam esse pœnam talionis testibus.Dec.in l.imperium.col. 4.ff.de iurisd,om.iud.Doc.in c.inuito beneficium.de reg.iu. in 6. Cagnol. in regu.inuito.nu.9.de reg.iur.Catel.in ver.talionis.Imbertus,in Enchirid.iuris Gall.ver.Accusare. MASVER.

Pau.de Caſt.& alij Mod.hic.¶Capio glo.1.mag. quam diuide in 4.partes.In prima format tres oppo.contra primam regulã tex.In ſecunda contra ſecundam regulam text. format vnam oppoſitionem:poſtea declarat tex.In tertia notat ex tex. & per viam fallentiæ remouet tria contraria.In quarta quærit de duplici ratione diuerſitatis ad tex.Secunda ibi, ſecundæ autem regulæ.Tertia ibi,item no.ex hac l. Quarta ibi. Item quare plures.Vel potes diuidere in nouem. Prima opponit contra primam regulam tex.& tripliciter ſoluit. In ſecunda ad idem opponit,& ſoluit.In tertia idem facit. In quarta opponit contra ſecundam regulam tex. & ſoluit. In quinta declarat, quod ſit crimen capitale,de quo in tex.In ſexta declarat ver.ſi.tex.quòd ad vtranq; regulam referatur. In ſeptima notat ex tex. & multipliciter opponit.In octaua quærit,quare plus dilationes dentur in cauſis criminalibus,quàm in ciuilibus. In nona quærit, quare plus dilationes dentur reo accuſato, quàm accuſatori. Secunda ibi,item eſt contrarium primæ.Tertia ibi, item eſt ꝯ in Auth.de teſti.Alias vide per te.¶In ead.glo. ibi, tu verò dic. *ita cõiter tenetur.* Pro clara intelligentia iſtius materiæ de tribus eſt videndum.Primò,quæ cauſæ cognitio requiratur in danda prima dilatione.Secundò,ex quibus cauſis poſſit concedi ſecũda dilatio. Tertiò,qualiter probetur iſtud impedimentum ad hoc,vt ſecunda dilatio poſſit concedi. Circa primum dicbreuiter,ſecundum glo.ꝙ ſufficit leuis cauſæ cognitio, quæ conſiſtit in duobus.Primò,ꝙ non petatur per calumniam.l. 2.C.de fal. Secundò, ꝙ moderetur ſecundum diſtantiam locorum, iuxta.l.1.C.de dila.Adde tertium,quòd faciat ad cauſam illud, propter quod dilatio petitur.ſecus ſi eſſet impertinens, vt per Barto.& alios hic.& Bal.in l.vnica.C.vt quæ deſunt adnuo.Pau. de Caſt.in l.oratione.ſ.eod.& dicit Pau.de Caſt.in l. 1. C.de dila.ſe putare,† ꝙ prima dilatio poſſit concedi,etiam ſi iudex nõ ſedeat pro tribunali.¶Aduerte tamen,dum glo. & omnes hic volunt,ꝙ nulla dilatio poſſit dari ſine cauſæ cognitione,& leui,eſt verum niſi cauſa principalis ſit talis,quæ non requirat cognitionem,& agatur de modico præiudicio: tunc poteſt penitus ſine cognitione dari, & iudice non ſedente pro tribunali. ſecundum Imo.in cap.præterea.de dila.& ſequitur Dom.Lanfran.in repe.c.quoniam contra falſam.in ver.dilationes.de prõ
5 ba.¶† Venio ad ſecundum,& vt omnia clarè,& ordinatè habeas,fac regulam,& nouem fallentias. Regula eſt, ꝙ iudex nõ poteſt dare niſi vnam dilationem ad probandum, & ſi daret aliam,eſſet ipſo iure nulla, vt hoc text. & latè dixi ſupra in 1. nota.Iſta regula fallit ſecundum glo.& *omnes*,† quãdo iuſto im
36 pedimento fuiſſet impeditus in prima dilatione. nam iſta eſt iuſta cauſa dandi ſecundam dilationem.l.oratione. ſupra eod. Sed aduerte ſecundum Iacob.But.& Barto.quòd tunc non datur ſecunda dilatio,niſi eatenus, quatenus fuit impeditus in prima.Et ideo ſi in prima dilatione fuit ſolùm impeditus ad producendum vnum teſtem, non habebit ſecundam dilationem,niſi ad illum teſtem.l.admonendi.in ver.quibus nunc ſolis.ff.de iureiu.vbi etiam Barto ad hoc notat,& limitat. Et qa ibi ordinariè dixi,ideo hic non inſiſto.& Pau.de Caſt.in l.ſi ſtipulatus eſſem abs te.ff de verbo.oblig.Solus Bald.in d.l admonendi.dicit quod iſtud eſt verum de iure: ſed de conſuetudine non ſeruatur.quod notabiliter limita ſecundum Bald hic, niſi tunc iudex concederet ſecundam dilationem generaliter, & ſimpliciter,vtraque parte præſente,& non contradicente: tũc poſſet impeditus quo ad omnia.Faciunt quæ dixi in not ¶Secundo limita, niſi aliæ probationes de nouo peruenirent ad notitiam partis:de quo ſtatur eius iuramento. c.paſtoralis. de exceptio.Barto.in d.l.admonendi.in 2.colum. vbi limitaui, & Salic.in l.1.C.de dila. & de iſtis duabus limitationibus aliquid infra dicam.Eodem modo ſecundum Barto. idem eſt dicendum reſpectu temporis:quia ſi in prima dilatione fuit ſolum impeditus in duobus diebus, habebit ſecundam dilationẽ ad duos dies tantum.l.diuus.& ibi gloſ.in verſicu. reſtituere. ff. de in integr.reſtit.& ita tenent Bald.Angel.& Modern.hic.Bald.in l.quo tempore.in 1 colum.ad fin.C.de reſti.milit.Dom.Anto, in cap.vltra tertiam.de teſt.vbi ſequitur omnia dicta Barto. & ita tene,quamuis contrarium teneat Salic.in l.1.C. de dila. per duo fundamenta,quibus reſpondet Domi.Alexan.hic. Intellige,niſi impedimentum ſuperueniens,in illis duobus diebus habuiſſet abſorbere omnem diligentiam præcedentem.Ita limitat not.Barto.in l.ſi ita ſtipulatus eſſem abs te. in fin. per illum tex.ff.de verbo.oblig.Pau.de Caſt.& Moder.hic, Bald. in l.& ſi per prætorem.§.ſed cum feriæ.ff.ex quib.cau.maio.& in l.2.C. de tempo.app.Ang.de Are.in §.rurſus.in 3.colum.Inſti. de act. Item concluſionem glo.limita ſingulariter,niſi prima dilatio fuiſſet ad probandum exceptionem aliquam merè dilatoriã, quia licèt quis fuerit impeditus in prima dilatione,tamen non debet habere ſecundam dilationem,ita Angel.hic in 1.colum. & in l.ſi quis ex argentarijs.§. fin.infra de edendo. & dicit fuiſſe mirabilem deciſio.Innocen.in cap.prudentiam.§.ſexta.in verbo probauerit.de offic.deleg.tamen Innocen. ibi nihil firmat, debuit allegare glo.magiſtram.in cap.pia.in verſicu. octo dierum.de excep.in 6.& ibi Ioan.And. de quo tamen plenius per Abbatem,& Modernos in d.cap.vltra tertiam.per Dom. Ant. & alios in d.cap.prudentiam.§.ſexta.¶ Pro iſta limitatione videtur bene facere. Nam quando aliquid non admittitur in cã appella. multominus ibi in prima inſtantia debet dari ſecunda dilatio,vt infra arguit Barto.ſed ſic eſt,quòd dilatoria exceptio,quæ non fuit oppoſita in cauſa principali,non poteſt poſteà opponi in cauſa appellationis,vt eſt text.reputatus ſingul. in l.ita demum.C. de procur. Sequendo tamen communem intellectum ibi, licèt ibidem ego latè impugnauerim, ibi vi-
37 deas vltra glo.¶† Limita ſecundò prædictam regulam,quando prima dilatio non fuit integra:puta trium, vel ſex menſiũ, iuxta.l.1.C.de dila.tunc iudex abſque alia cauſa poteſt concedere ſecundam dilationem,quaſi potius ſit quædam redintegratio primæ,ſecundum Innocen. in dicto cap. vltra tertiam. quem ſequitur Barto.in l.1.ad fin.C.de dilationibus.& in l.2. in vlti.colum.in princip.ff.de re iudic.Salic.in l fina.§.& quidam. per glo.ibi in verbo ſæpius.C.de iure deliberan. Sequitur Paul. de Caſtr.in d.l. 1.C.de dila.Dom.Abba.in d.cap.vltra tertiam. ſed Bart. hic & melius reprobat per bonam rationem,de qua hic per eum.& in conſi.quod incip.ex facto proponitur, quòd in cauſa pecuniaria.in 2.dubio.Dom.Anto.& Imo.in d.c.vltra tertiam.& Alexan.hic,qui impugnat quandam diſtinctionem
38 Pau.de Caſt.hic.¶† Tertiò limitat ſignanter Barto.hic in 2.colum.quando ius aduerſarij non eſt factum deterius,quin poſſit probare,ſicut prius,& omnia ſunt in integro ſtatu, tunc tenet mirabiliter Bart. quòd iudex poteſt concedere ſecundam dilationem abſque alio impedimento, vel alia legitima cauſa per tria, de quibus hic per eum. Adde, quòd iſta fuit deciſio. Specu.licèt Barto.non alleget.in titu.de dila.§.nunc videamus. verſi.ſed nunquid poſt lapſum temporum. cum limitatione, de qua ibi per eum,& ſequuntur omnes Modern.hic:Domin. Anto.& Imo.in d.c.vltra tertiam.cum alijs concor. de quibus per Dom.Alexan.hic,& in l.ſi inſulam.in pen. car. ff.de verbo. oblig Contrarium viſus eſt tenere Barto.in l.mancipiorum.ff. de optione leg.quem Imo.in d.l.ſi inſulam.& Dom.Alex. hic conantur ſaluare à contrarietate. Iſte paſſus eſt valde ſubtilis, & multum neceſſarius ad intellectum huius text. & præſentis materiæ.Ideo intendo eum bene diſcutere.Pro opin.Barto.videtur quaſi tex.ad literam in d.l.mancipiorum.allegata p Bar. dum text.dicit,ſi omnia integra ſunt, & pondera multum rationem illius tex.quia per hoc,quod legatarius poſt aſſignationem termini admittatur,ſi omnia integra ſunt, non eſt damnum ſubiturus hæres,quæ ratio militat etiam in caſu noſtro. ¶Secundo pro opin.Bar.facit bonus tex.in c.ſi tibi abſenti. de præben.in texto.quem allegat Ludo.Ro.hic, vbi poſt lapſum termini aſſignati per ordinarium acceptandi beneficium abſenti collatum re integra admittitur ad acceptandum, quando alteri non eſt adhuc prouiſum de illo beneficio: & ſic adhuc eſt res integra.& ſic ibi text.videtur confirmare opi. Bart. Nec dicas,ꝙ ibi per lapſum illius termini erat acquiſitũ ius alicui in ſpe, prout hic per lapſum termini erat acquiſitum ius aduerſario in ſpe,quia poteſt dici,quòd iſtud in propoſito nõ eſt habendum in conſideratione, quod ius in ſpe alij quæli-
39 tum ſit,per text.clarum in d.l.mancipiorum.¶† Tertiõ facit, quod vult Imo.in capitu.cum in tua. qui matrimonium accuſare poſſunt.quem referunt, & ſequuntur Bartol.Angel. & Modern.in l.ſi quis hæres inſtituatur,in princip. per illum tex. ff. de hæred.inſtitu.¦& Modern. in l. quamdiu. la terza, ff. de acquiren.hæred.vbi volunt,quòd ſi iudex ſtatuit alicui terminum,etiam cum comminatione,quòd vlterius eum non audiet,tamen re integra,poſt lapſum termini, debet audiri. Iſta ſunt quæ multum adiuuant opin. Barto. Sed licèt omnes ita teneant,puto ꝙ falſa ſit opinio Barto. per ſex principalia fundamenta.& quando alia non facerent, iſtud multum mouet me,quia ſecundum opin.Bar.deſtrueretur regula iſtius text. & quàm plurium concordantium,quos allegaui in 3. not. Nam iſte text. & multi ſimiles,qui dicunt,ꝙ iudex non poteſt dare niſi vnicam dilationem, reſtringeretur,quando ius aduerſarij eſt factum deterius,& ſic res non eſt integra. Nam ſi non eſſet factum deterius,poſſet ſine cauſa dari ſecunda dilatio.qđ pfecto ineptũ eſt,& deſtruit iſtum tex.& ſimiles;ꝙ ideo non poſſit

ADDITIO.

2 ¶ Concedi. Socin. libro 4. conſilio 10.incipien. inſignis Doctor. vbi latè. PVRPV.

sit hic dari secunda dilatio: quia ius aduersarij factum est deterius. ¶ Secundò in contrarium facit tex. in l. scire oportet. §. 1. in fin. ff. de excusa. tuto. vbi tex. dicit, quòd post quinquaginta dies, qui dantur ad probandas excusationes, nulla est eis relicta via. vnde ille text. malè diceret, quando re integra posset admitti, vt dicit Barto. nisi respondeas, quòd ibi loquatur fauore pupilli, ne pupillus diutius tutore careat. vel quòd ibi loquatur in termino legali, qui fortius excludit, quàm terminus hominis. l. facta. §. si quis bonorum. ff. ad Trebel. & dixi in text. & vide Bar. in l. si insulam. in 8. oppo. de verb. oblig. ¶ Tertio contra Bar. potest subtiliter retorqueri tex. in quo se fundat Bar. s. tex. in d. l. mancipiorum. Nam considera, quòd ratio illius text. est, quia causa dandi termini ibi fuit, vt hæres conseruetur indemnis; vnde licèt elapsus sit terminus: tamen quando post terminum hæres adhuc remanet indemnis, certè quia adhuc durat causa termini. ideo legatarius adhuc admittitur: ergo probat ille tex. quando post lapsum termini non duraret causa, vt in proposito nostro, quamuis omnia essent integra, non debe-
40 ret vlterius admitti. ¶ †Quartò inquantum Barto. fundat se in ista ratione, secunda dilatio debet concedi ad probandum illud, ad quod admittetur in causa appellationis, propter eandē æquitatem. licèt Bald. in 3. col. hic adducat ad aliud propositū, tamen Lud. Rom. in consi. 226. quod incipit. vltra pridie allegata, in pen. & vlti. col. istud per plura reprehendit, & bene, & inter cætera mouetur: quia ista consequentia confunditur ex his, quæ ipsemet Bart. vult supra in 1. colu. vbi vult, q̄ quando quis fuit impeditus in prima dilatione solùm in vno teste, vel in duobus diebus, quòd secunda dilatio solùm conceditur ad tantundem. s. ad producendum solùm illum testem, vel ad habendum solùm dilationem illorum dierum: & tamen in causa appellationis aliud est: quia posset producere quoscunque testes: ergo consequentia Bar. non est bona, & seipsum confun-
41 dit. ¶ †Item, & quintò, quia dilatio primæ instantiæ non se extendit ad causam appellationis, sicut nec generalis renunciatio probationum, nec conclusio in causa. vndē in causa appellationis potest dari noua dilatio, licèt in prima instantia non potuisset propter renunciationem. c. cum venissent, & ibi Innoc. in fi. & Doct. de testi. iuncto eo quod ipse notat in c. pastoralis. de causa pos. & proprie. Pau. de Cast. hic in 2. colum. ¶ Sextò si procederet æquiparatio Bar. de causa appellationis & principalis, sequeretur magnum absurdum, q̄ in causa appellationis non deberet concedi noua dilatio, nisi quando res est integra, prout hic dicitur, quod pro certo est contra generalem regulā
42 l. per hanc. C. de tempo. appel. ¶ †Quartò principaliter limita regulam prædictam, nisi statutum diceret, prout hic Paduæ, q̄ dentur tres dilationes. prima 15. dierum. Secda 10. Tertia quinq; tunc secūda, & tertia dilatio dabunt absq; alio impedimento: ex quo statutum simpliciter dicit debere dari: sicut hic dicitur in secunda regula. Ita tenet Pau. de Cas. hic in 2. col. & in l. 1. C. de dila. refereus, quòd ita practicatur vbique, & miratur quòd Doct. non tangant, quamuis D. Alex. hic in antepen. col. reprehendat, vt hic per eum, & putarem in hoc multum esse considerandā verba statuti. ¶ Quintò not. limita prædictam regulā, secundum Ang. hic (sub dubio fortè,) quando prima dilatio nondum esset finita: quia posset prorogari absque alia iusta cā, quia prorogare non est nouam dilationem dare. l. sed si manē te. ff. de precario. Pau. de Ca. hic in 3. col. dicit, q̄ hoc fuit originale dictum Spe. quem Ang. non allegat in tit. de dila. §. nunc videamus. ver. & sunt hæc in argumentum. cum vers. præced. & dicit Paul. hoc esse perpetuò tenendum menti in practica. Raph. Fulg. hic in pen. col. reprobat, quia sicut iudex nō potest abbreuiare dilationem sine causa, vt no. in l. 2. ff. de re iud. multò minus potest prorogare, cùm materia dilationum sit amputanda. l. 2. C. de temp. app. Reprobat etiam D. Alex. hic in lecui fundamēto: quia sequeretur, quòd ista. l. & l. oratione. supra eodem, essent impositæ verbis, & non rebus, quod nihil est, vt patet ad sensum. Tene hanc limitationem: quia quando prima dilatio est finita, iam est acquisitum ius aduersario: sed quādo adhuc durat, nondum est acquisitum ius parti: ideo iudex potest impedire, ne acquiratur. Sed postquam est acquisitum, nō potest sine causa tollere, per regulam. l. patre furioso. ff. de his, q̄ sunt sui, vel alien iur. & ita plenius quam ibi tenet Pau. de Cas. in l. 1. C. de dila. vbi etiam alleg. Bal. in l. 1. in vlti. colum. C. quomodo, & quando iud. qui tamen non loquitur, prout eum recitat: imò illud quod ibi dicit Bald. videtur potius facere contra. Nam quærit ibi Bald. iudex assignauit terminum ad probandum, an elapso termino possit expectare vltra? Refert, q̄ quidam dicebant, q̄ non. ex quo ius erat acquisitum parti, qd iudex auferre non potest, per gl. not. in l. 1. §. fin. ff. de prætorijs stip. dicit Bal. q̄ est verum, si pars non contradixit assignationi termini. sed si contradixit: quia nimium breuis esset: tunc pōt fibi facere gratiam ex æquitate, expectando eum in diem sequentem, & non vltra, dummodo pars citetur, sine qua, sicut non potest dari dilatio, ita nec variari, per glo. in d. l. 1. §. fina. vt ibi per Bal. & sic ibi loquitur, quando prima dilatio erat finita, & sic nihil in proposito. Nota tamen illam decisionem Bald. ad ea quæ tetigi. s. in tex. an post lapsum termini possit mora purgari: quia ista decisio Bal. refragari videt his, quæ supra firmaui: & dicit Pau. de Cas. in d. l. 1. q̄ semel vidit bonæ memoriæ Dominum Prodocimium facere magnum festum de isto dicto Ang. sed non allegabat Spec. & Bal. vbi supra. Ita etiam tenet Dom. Barth. Veron. in cautela 28. nec obstat fundamentum Fulg. quia tollitur ex limitatione Angel. quam tu teneas.
43 ¶ †Sexto limita, quando causa examinatur in consistorio principis: tunc nouæ dilationes dandæ sunt l. in offerendis. in fin. & ibi ad hoc notat Bar. C. de app. & intelligit verum, nisi per viā consultationis causa sit ad principem deuoluta. per l. cū à nobis, C. de dila. de quo etiam per Bar. in Auth. ei qui. C. de temp.
44 appel. ¶ †Septimò limita, quando fit additio ad libellum, tūc debet noua dilatio dari, secundum Ang. in l. 1. §. si quis stipulanti. ff. de verb. oblig. per Spec. tit. de libel. obla. in versic. sed & si.
45 & vers. seq. ¶ †Octauò limita, quando noua actio accumulat. gl. in verbo edita. C. de eden. & ibi clarè Bar. in 10. col. in versic. Quæro, an quando actio noua accumulatur. & glo. in c. literæ.
46 de dila. ¶ †Nonò limita, quando secunda dilatio daretur vtraque parte præsente, & non contradicente: tunc valeret ex tacito præsumpto consensu partium, secundum Bald. hic in 3. co-
47 lum. & dixi latius supra in tex. in 4. notab. ¶ †Decimo limita, quando aliqua exceptio de nouo superueniret, aut de nouo aliter deducta esset: quia quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio. l. de ætate. §. ex causa. ff. de interrog. actio. Ideo noua dilatio danda est. capitu. pastoralis. de except. Facit l. 2. C. de
48 consor. eiusdem litis. † Circa tertium, qualiter probetur impedimentum in prima dilatione, ad hoc, vt secunda concedi debeat: ponunt Alber. hic in 8. colum. Angel. & Fulgos. dicunt,
a quod solo iuramēto probatur: nisi persona sit alias suspecta, & dicit Angel. se vidisse ita practicari. Facit bene text. in capit. quia propter. §. illud. de electio. & 4. quæstio. 5. in cap. fina. latè Bald. in l. 1. C. de dila. Facit quod volunt Barto. & Docto. in l. 2. §. quod diximus. cum his quæ ibi dixi. supra si quis cau. Paul. de Castr. hic in 6. colum. licèt nihil de prædictis alleget: tamen dicit sibi placere doctr. Specu. in titu. de dila. §. videndum. vers. in summa. quod pro obtinenda secunda dilatione sufficit probare impedimentum primæ per solum iuramentum, si aliter difficilè erat probare. Sed pro obtinenda tertia, vel vlteriori dilatione requiritur exacta probatio, cum aliqua præsumptio sit contra partem, quæ toties dicit se fuisse impeditam. Tu pro hoc allega. tex. reputatum sing. in l. fi. ad fi. ff. de bon. aucto. iudi. possid. vbi est text. quòd impedimentum non potest probari p iuramentum vltra quàm semel, prout dixi in d. l. 2. §. quod diximus. Adde, quòd etiam non sufficit se simpliciter iurare fuisse impeditum: sed debet in specie exprimere qualitatem impedimenti: quia posset esse tale impedimentum, quod non meretur dilationem: puta si facto tertij fuit impeditus: ex quo cō tra illum tertium habet actionem ad interesse. l. fina. in princ. ff. de eo per quem factum erit. Ita tenet Barto. in consilio suo, quod incipit, ex facto proponitur, quòd in causa pecuniaria. in penul. col. & est de mente Bald. & Angel. hic. Aduerte etiam, quòd requiritur, vt tale iuramentum super impedimento de-
b feratur per iudicem, ꝰ secundum Barto. in eodem consi. circa fin. Sequitur Lud. Rom. in l. 2. §. si quis in iudicio. ff. si qs cautionib. Facit tex. in l. 3. in principio. in ratione sui. ff. de iureiuran.
49 ¶ †Vltimò ad istam materiam inquantum glo. & Bart. supra circa princ. volunt, quòd prima dilatio detur cum leui causæ cognitione, vt hic. secunda detur, si doceat se impeditum in prima dilatione: vt hic per Barto. Adde quòd qualis debeat esse probatio istius impedimenti non traditur hic per Docto. Ideo de hoc vide per Dom. Abb. in consi. 170. incipiē. casus in effectu talis est: quodam statuto Senensi, &c. & per alios Doct.
50 ibi per eum allegatos. ¶ † In eadem glos. ibi, sed in crimina-

li

ADDITIONES.

a ¶ Sequitur, & communem dicit Ias. in l. 2. §. quod diximus. supra si quis caut. Roman. singu. 211. nume. 2. Afflict. decisio. 79. nume. 2. Declara, vt per Lanfran. Chærien. conclusio. 317. Ias. in l. ait prætor. primo respon. colum. 2. num. 5. ff. de iureiuran. Fely. in cap. ex parte. 2. col. pen. de referip. Rot. decisio. 302. in antiq. & an impedimentum probetur iuramento, not. Neuiz. consi. 42. nume. 10. MASVER.

b ¶ Adde, quòd ad hoc, vt iuramentum probet impedimentum ad concedendū secundam dilationem, vel aliud oporteat, quòd sit delatum à iudice: secus si à parte iuretur; quia assignatio dilationis est ipso iure nulla, ita Rolā. consi. 65. nu. 28. lib. 3. MASVER.

li causa, de qua loquitur secunda regula. habes intellectus ad tex. quòd secunda regula procedat etiam in causa criminali, & idem repetit glo. prima, in tertia, & vltima parte: & sic intelligit tex. in versic. capitalib. quòd procedat in omnibus causis, non solùm capitalib. & sic in quibus imponitur pœna personę: sed etiam in non capitalibus, quæ sint criminales. Nam causa dicitur criminalis, pro qua imponitur pœna pecuniaria applicanda fisco, vt habetur in rub. extra de iud. & hoc modo glos. restringit primam regulam tex. ad causas ciuiles tantum, quæ priuatam vtilitatem concernunt. Et iste intellectus in practica obseruatur, secundum Barto. & Ang. & Moder. hic, & per hoc pulchrè infert Dom. Lanfran. de Oria. Brix. in commento c. quoniam contra falsam. de probat. in ver. dilationes. in 2. col. q̃ in causis damnorum datorum duæ dilationes debent dari accusatori, sicut in causis criminalibus, sed Gul. de Cu. & Bart. hic, & Iac. de Are. & Cy. in l. 1. C. de dil. Do. Ant. in d. c. vltra tertiam. intelligunt text. melius, & magis realiter prout iacet, q̃ prima regula in ver. in pecuniarijs. propter dictionem vniuersalem, omnibus, intelligitur in causis criminalibus, cùm in ea infertur pœna pecuniaria solùm. Secunda verò regula procedit in causis capitalibus, vbi imponitur pœna, vel coercitio in corpus: & iste intellectus est verior de iure, secundum omnes. ¶ In gl. ibi, sed vlterior cognitio non adhibetur de probatione impedimenti. iste ver. gl. est obscurus, & recipit duplicem intellectum. Primus est, q̃ in causis criminalibus semper debeat cõcedi accusatori secunda dilatio: accusato verò secunda, & tertia absque hoc, q̃ aliquid probet de aliquo impedimẽto in prima dilatione. Sed in causis ciuilibus non est sic: quia ibi nunquam cõceditur secunda, vel vlterior dilatio: nisi probetur de iusto impedimẽto in prima dilatione. & est bonus intellectus. Secundus intellectus est, q̃ in causis criminalibus postquã accusatori est data secunda dilatio, vel reo accusato est data tertia dilatio, q̃ etiam si probarent de iusto impedimento in secunda, vel tertia dilatione, tamen non daretur eis vlterior dilatio, quia quando tex. loquitur de causis criminalibus, non dicit singulis causis, id est singulis impedimentis, ad denotandum, q̃ in causis criminalibus vltra duas, vel tres dilationes, vt in textu, etiam si in eis fuisset iustè impeditus, non daretur alia dilatio. Et ad istum intellectum magis videntur inclinare verba gl. sed iste intellectus non est bonus, quia imò in causis criminalibus si interuenerit iustum impedimentum, licèt etiam pars non peteret, iudex potest concedere etiam dilationem magis quàm in ciuilibus, per reg. l. & si non defendatur. ff. de pœ. & l. si vnius. §. cogniturum. in ver. quocũque tempore. ff. de quæstio. ¶ In ead. gl. ibi, item contrarium est primæ regulæ. habes soluta quatuor contraria, q̃ iste tex. loquitur in dilatione probatoria, quæ datur præsenti: sed contraria loquuntur in dilatione expectatoria, quæ datur absenti ad veniendum, & si non veniat ad comparendum eius malitiã. Ista solutio est bona, nisi quo ad Authen. iubemus. vbi illæ tres dilationes dantur præsenti. Vnde respondeo, quòd ille tex. loquitur in dilationibus ad allegandum in iure. hic in dilationibus probatorijs, prout etiã
51 dicit Bar. in l. 2. C. quomodo & quando iud. ¶† In ea gl. ibi, sed speciale propter eius immanitatem. quomodo crimen adulterij sit immane, dic vt traditur, & ibi dixi in l. transigere. C. de transac. Habes ex gl. & l. in ea alleg. q̃ in crimine adulterij nulla datur dilatio ad probandum: & tamen fiunt probationes.
52 ¶† Ex hoc ergo secundum Bar. & alios, maximè Alb. in 8 colu. in vers. multum etiam vidi. & Bal. in 5. col. hic colligit pulchra regula, quòd probationes factæ nulla data dilatione valeant. Idem tenet Bar. in d. l. in crimine, & in extrauag. ad reprimẽ. in ver. figura. Bal. in l. si quando. per illum tex. C. de dila. & Bal. in l. cum à nobis. per illum tex. C. eo. Spe. in tit. de dila. §. fi. ver. vtrũ autem. Dom. Ant. Imo. & alij in c. licèt causam. in prin. de dila. & in c. prudentiam. §. sexta. de offi. deleg. in c. in causis. de testi.
53 Pau. de Cast. in l. oratione. §. eod. Adde, † q̃ etiam valet sententia, nulla data dilatione ad probandum, ita no. Bal. in l. petẽdę. in 3. no. per illum tex. C. de temp. in integ. restitu. per illum tex. quod reputat tenendum menti. Sed ego intelligo Bal. dum tamen reperiantur factæ probationes, quæ etiam sine dilatione valent. Sed si nullæ probationes reperiantur factæ, & nulla est data dilatio ad probandum, tunc iudex nullam diffinitiuam sententiam posset ferre, etiam absoluendo reum: tanquã actore non probante. reus sit absoluendus: quia quando nulla dilatio est data ad probandum, licèt nihil probetur, dr̃ potius nihil actitatum, quàm nihil probatum, ideo tunc solùm potest ferri sententia absolutoria ab obseruatione iudicij, non quæ diffiniat reum non teneri: sed quando esset assignata dilatio, si non probetur, tunc reus est absoluendus diffinitiuè: & tunc p̃cedit regula, quòd actore non probante reus est absoluendus. l. qui accusare. C. de eden. Ita Bar. in l. admonendi. in 4. col. ff. de iureiu. & q̃ ibi dixi, dic vt ibi. Vtilitas est: quia primo casu poterit denuo peti non obstante sententia, quæ solùm liberat reũ ab illa instantia iudicij: sed quando reus est absolutus diffinitiuè, & sic diffinitum est reum non teneri, non potest amplius peti, quia obstaret exceptio rei iudicatæ. §. item si in iudicio.
54 Insti. de excep. † Similiter probationes factæ ante terminum valent, secundum Pau. de Cast. & alios in l. fi. C. qui admi. dummodo pars sit citata, secundum Bal. in l. eos. §. Apostolos. circa med. C. de app. Et ita intellige glo. in cle. 2. in ver. post prefixum terminum. de app. bonus tex. in l. cum filius. §. fi. ff. de ver. oblig.
55 ¶† Circa verba sequentia glo. dum dicit primum tamen fallit in l. petendæ. C. de temp. in integ. resti. peten. dic, quòd ratio est, quia actor se nimium arctauerat: ideo sibi imputatur. Subdit glo. q̃ etiam fallit in l. si quando. C. eo. Dic, q̃ ratio fallentiæ ponitur ibi in tex. quia cùm actor, in cuius facultate est, quando agat, debeat venire instructus, ideo si petat dilationem ad p o ducendum instrumentum delegationis iudicis, sibi non conce
56 ditur. ¶† In ead. gl. ibi, cùm omnia plenè instructa Imperatori remittantur. no. ex hac gl. f̃m Iac. But. Bart. & alios, q̃ postquã causa commissa est consilio sapientis, non potest cõsultor nouas probationes admittere. Ratio est f̃m Bal. in 7. col. quia cõmittendo consultori, videntur partes concludere in causa: & sic renunciare probationib. Adde Bar. in l. 1. per illum tex. C. de dila. & in l. in offerendis. C. de app. & in l. 1. §. quæsitum. ff. eod.
57 Bal. in l. 1. in vlt. col. C. de dilat. † Item adde, q̃ nedum ipse cõsultor non potest nouas probationes admittere, imò nec ordinarius, tex. est no. in l. ex illo. & ibi ad hoc no. Bar. C. de app. & qd no. idem Bar. in l. per hanc. in 3. opp. C. de temp. app. Facit ratio
58 Bal. s̃. proximè assignata. † Item adde Bal. in c. cæterum, in fi. de rescri. vbi no. ex illo tex. q̃ consultor, cui est commissus vnus articulus ad consulendum de partium voluntate, nullum aliũ
59 articulum debet admittere. † Item adde, quod no. Bal. in c. fi. in vlt. col. de confes. q̃ etiam talis consultor nõ potest cognoscere de errore, si aliqua partiũ allegaret, & diceret se errasse, imò fortius dicit ibi sing. Bal. q̃ si est statutum, prout est in ciuitate Ianuæ, q̃ consultor, cuius consilio causa committitur, debeat non solũ consulere, sed etiam diffinire ipsam causam, quòd adhuc non potest cognoscere de errore: quia licèt habeat officium cognitoris, tamen etiam habet officium consultoris: & sic promiscuo officio fungitur. arg. l. Titiæ textores. ff. de leg. 1.
60 vnde † commissio consilij est quædam conclusio in causa. d. l. cum à nobis. C. de dila. quod bene no. quia est magna extensio ad istam regulam. Aliæ partes glo. sunt claræ. Super gl. fin. dic, vt per Bar. cum addi. Alex.

De edendo. Rubrica.

¶ Capio gl. rub. quam diuide in tres partes. In prima declarat verba rub. In secunda format vnam qõnem. In tertia aliã. Partes patent. ¶ Circa hanc gloss. de duob. esset videndum. Primò quare posita sit rubrica per gerundium, & an importet necessitatem. Secundò an appellatione instrumẽtorũ veniant acta. gl. vult, q̃ non. dixi de vtroq; in rub. C. eo. Vñ hic non repeto.

SVMMARIVM.

1 *Libellus actoris debet edi clarus, & certus.*
2 *Libellus generalis, & obscurus etiam reo nihil opponente est ipso iure nullus.*
3 *Libellus generalis, & generales inquisitiones an procedant in causa criminali.*
4 *Iurisdictio quando attribuitur alicui iudici in certo, & determinato casu, non procedit libellus generalis coram eo productus.*
5 *Libellus generalis an procedat in causis summarijs.*
5 *Libellus generalissimus super damnis, & interesse an procedat.*
7 *Libellus incertus procedit super legitima filij.*
8 *Libellus generalis, & incertus in dote valet.*
9 *Libellus quòd proponatur in scriptis non est necesse, sed satis est, quòd actor dicat petitionem suam apud acta notario scribenti.*
10 *Appellans viua voce non dicitur appellare in scriptis etiam si deinde per notarium facit redigi in scriptis.*
11 *Productio instrumenti cum verbali petitione habet vim libelli, vide aliam limitationem, nu. 12.*
13 *Tria requiruntur in libello.*
14 *Libelli tota vis consistit in conclusione.*
15 *Libelli conclusio debet attendi non solùm in actionibus, sed etiam in exceptionibus.*
16 *Conclusio magis attenditur in rescriptis, quàm narratio. vide pulchras limitationes. & nu. 17. 18. & 19.*
20 *Locum, & tempus apponere in accusatione coram Papa non est necesse.*

21 *Princeps potest ferre sententiam non conformem conclusioni libelli.*
22 *Princeps debet causam terminare sola facti veritate inspecta.*
23 *Libellus procedit in criminalibus sine conclusione.*
24 *In libello in spiritualibus vbi exuberat officiū iudicis sufficit narratio facti.*
25 *Conclusio non requiritur in libello exceptionum rei.*
26 *Iudicium reperitur triplex.*
27 *Actio generalis, quæ fit in rem, non reperitur, sed semper in personam.*
28 *Libellus generalis procedit libello producto in iudicio vniuersali.*
29 *Libellus procedit in petitione hæreditatis. & nu. 30. & 31.*
32 *Exceptio licèt non possit opponi contra sententiam diffinitiuam, tamen non meretur executionem. & nu. 33.*
34 *Administrationis rationem petere sufficit in iudicio generali.*
35 *Executio facti fit per officium iudicis lata sententia.*
36 *Res debent in libello singulariter exprimi in iudicijs particularibus.*
37 *Causa habilis debet exprimi in libello, ex qua inferatur conclusio ad cō demnationem.*
38 *Causa inepta quando est expressa in libello, libellus est ipso iure nullus.*
39 *Index si videat malè actum ex vna causa, tamen ex actis apparet, ꝙ potuisset ex alia causa bene agi, licet iudex ex illa causa non posset condemnare, tamen debet in sententia iudex reseruare illud ius agendi ex illa alia causa.*
40 *Causa si sit apta in libello, & concludens, sufficit, quamuis non sit vera.*
41 *Causa ꝙ exprimatur in libello cum suis qualitatibus, non est necesse.*
42 *Causa aliqua remota non debet exprimi, quando agitur actione reali, sed bene quando agitur actione personali. Limita vt nu. 43.*
44 *Nomen actionis est de necessitate in libello exprimendum.*
45 *Causa si aptè narretur in libello, deinde exprimatur actio inepta, an vitietur libellus.*
46 *Actus non vitiatur, quando aliquid de necessitate non requiritur si exprimatur, & non rectè.*
47 *Iudex fatuus est, qui in sententia exprimit causam.*
48 *Testes non tenentur deponere de tempore, nisi quando tempus est de substantia.*
49 *Dies commissi delicti an debeat apponi in criminali libello.*
50 *Processus vitiatur, si in aliquo iudicio procedatur ordinariè præter natu am ipsius.*
51 *Lex non fingit actionem in libello.*

LEX PRIMA.

QVaquisque. Petitio actoris debet reo exhiberi, vt possit deliberare, an velit cedere, vel contendere. h.d.fm Bar.Fulg.& Ludo.hic. Istud summarium non placet: quia non complectitur totum tex. precipuè vbi est obscurus. ideo plenius summa hoc modo. Actor tenetur taliter edere petitionem suam, quòd reus possit deliberare, an debeat cedere liti, an verò contendere, & defensiones suas præparare. hoc primò. Item editio fit altero de quatuor modis. Primò producendo scripturam in actis, ex qua aduersarius possit copiam sumere. Secundò dando scripturam, vel eius copiam parti. Tertiò dictando intentionem suam notario, qui eam redigat in actis. Quartò faciendo exprimi intentionem suam per aduocatum, vel procuratorem suum, vel p semetipsum absque alia scriptura. h.d.c arè & nitidè totus tex. ¶In rex. ibi actione licèt iste terminus capiatur in iure multis modis, vt est gl. Inst.de act.in prin. tamen hic, & in l.edita.C.eodem capitur pro libello bene concepto, in quo demonstratur
1 ius actori competens. ¶†No. 1. secundum Bar.& alios, ꝙ libellus actoris debet edi clarus, & certus, taliter ꝙ reus ex eius inspectione possit deliberare, an cedat, vel contendat, aliàs non valeret. Intellige parte opponente, aliàs parte non opponente procedit libellus generalis, & obscurus l fi.vbi gl.& Doc. C. de ann.excep.& gl.hic, quam Bar.in vlt.col.ad hoc no & est text. in c.abbate sanè.de verb.sign.& talis exceptio cùm sit dilatoria debet opponi ante lit.contest. secundum Bald. in l. excep.in 4.
2 col.C.de proba.no.Pau.de Cas.in l.edita.vbi dixi C.eod. †Item intellige prædicta in causis ciuilibus: secus in criminalibus, vbi libellus generalis, & obscurus etiam reo nihil opponente est ipso iure nullus, secundum Bal.in l.vnica.in 12.col. C. de confes. & in d.l.edita.in 10.col.& in addi.Spe.in tit.de sent.in 20.col. Facit l.prætor edixit.in prin.in ratione sui.ff.de iniur. & text. in
3 l.libellorum.ver.ꝙ si libelli,& quod ibi Bar.ff.de accus.† Fallit, quando proceditur contra rectores in ciuitate in syndicatu: qa in casu etiam criminali libellus generalis procedit, & inquisitiones generales. ita no.tenet.Bal. in c.quoniam contra falsam.
4 in 18.colu.de proba †Item limita, quando iurisdictio attribuitur alicui iudici in certo, & determinato casu, quia non procedit libellus generalis coram eo productus, ēt parte non opponente: sed est necesse, ꝙ fiat mentio specifica de illa qualitate iurisdictionis, dictum est famosum, & sing.Inn.in c. cum sit generale.de foro compe.quod refert Ang. & dicit esse legistis incognitum in l.2.§.si quis in ius voc.non ierit.& in cons.6.quod incip.lata est sententia. D.Alex.in consi.32.in 4.vol.quod inci.
5 in causa consultationis motæ contra Bar.in 5.col. † Item prædicta procedunt in causis ordinarijs, sed in causis summarijs procedit libellus, quamuis generalis, ita no.Bar.in extrauag.ad reprimen.in ver.& figura.in 2.col.sequuntur Cano.in cle.sæpè. de verb.sig. Do. Alex. in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.in 9. col.ff.de ver.obl.& in consi.187.in 1.vol.quod incip.in hac causa & lite, cum alijs concor.per eum alleg. Illam decisio. Bar.mirabiliter limitat. D.Alex.in consi.32.vt procedat, si non opponatur à parte, aliàs non esset verum dictum Bar. quia esset auferre defensionem parti. Item quia Bar.mouetur per l.fin.C.de ann.excep.quæ ita loquitur,& dicit, ꝙ ita aliàs fuit iudicatum de facto Bonon.eo existente aduocato. Contrariū de directo tenet D.Alex.in d.cons.187.in 2.col.& istud plus placet. quia si Bar.intelligeretur, ꝙ in causis summarijs procedat libellus ge-
a neralis, * quando non opponitur à parte, certè idem est in causis ordinarijs, vt prædixi:& tamen Bar.ibi vult facere diffe-
6 rentiam in hoc iure inter causas summarias,& ordinarias. †Item procedit libellus generalissimus super damnis, & interesse, & rerum restitutione.c.cum dilectus.de ord.cog. & ibi Bal. in 2. & 3.col.ad hoc no.illum tex. quāuis postea in 5. col. in 2.opp.
7 videatur aliter tenere. Similiter †procedit libellus incertus super legitima filij, secundum Bal.in c.conquerente.in vlt.colu. post In.no.ibi.de offi.ordi.& est tex.in l.si quis in suo. & ibi Bal. in 3.
8 not.ad hoc no.C.de inoff.testa. ¶†Similiter in dote libellus generalis,& incertus valet, cùm sit quid vniuersale l. quod dicitur.ff.de impensis.& in vniuersalibus procedit libellus generalis,& incertus, vt est hic glo.magistra.& ita tenet Bar.& Angel. in l.fina.C.de sent.quæ sine certa quantitate. Bar.in rub.ff.solu. matr.& ibid.Alex.in 12.colum.D.Math.in no.120.sed in contrarium videtur stringere tex.in d.l.fina. vbi Bald.& Salic.contrarium tenent,& Bald.hic in 4.colum.& in additio.Specu.in titu.de sent.in 4.colum.Pau.de Castr.& Raph.Comensis in rubri ff.solu.matrim. Tu tamen pro opin.Bart.potes addere duo fundamenta. Primò arguendo de dote ad legitimam, cū dos succedat loco legitimæ. l. Titio centum. §. Titio genere.ff.de condi.& demonstra. quòd quemadmodum in legitima procedit libellus generalis,& incertus, vt prædixi, ita etiam in dote. Secundò & fortius facit: quia promissio dotis incerta valet.l. 3.C.de dot.promit.ergo etiam debet valere libellus incertus: sicut in interesse.§.curare.Insti.de actionib. l. 1. C. de sent. quæ pro eo quod interest. Tamen ad hoc potest subtiliter responderi, quòd verum est, quòd libellus incertus valet, quādo promissio incerta valet de iure communi, vt est in interesse, sed in dote valet solùm de iure speciali. glo.est in l. 1. C. de dot. pro-
9 miss.& in l.cum post.§.gener.ff.de iure dot. ¶†Secundo nor. vltra ea, quæ literaliter notant Barto.& alij ex tex.ibi. vel dictare,
b quòd non est necesse, quòd libellus producatur, * in scriptis, sed satis est, quòd actor dictet petitionem suam apud acta notario scribenti: imò sufficit, quod verbo petat, vt patet ex text. infra ibi, vel dicendo. hodie autem bene requiritur libellus in scriptis, per Authen. offeratur. C. de lit. contesta.& gloss. hic in verbo edere.& glo.in clemen.sæpè.in verbo necessariè.de verbo.signific. Docto.in capitu. 1. de lib.obl.a.Barto.& Doctor.hic, ideo dicunt Bald.& clarius Ange.hic in 1. colum. in fin. quòd cautus debet esse agens, vt libellum in scriptis offerat. Nā non diceretur obtulisse libellum, si suam intentionem verbo expositam ad tribunal faceret in actis redigi per notarium causæ. nihil allega. Tu allega. gloss. ordinariam. in l. in sacris. C. de proxi.sac.scrin.libro 12.in verticu. dispositione. quam Bart. ibi multum notat, ꝙ si aliquis existens coram iudice dicat notario actorum, scribe, ꝙ ego peto à Titio decē ex cā mutui, & ita peto eū condemnari,& licèt notarius hoc scribat in actis, non per hoc dī libellum in scriptis obtulisse. Idem tenet Bal.in c.su-

ADDITIONES.

a ¶ Adde, quæ scribit Sebast.de nullit. capitulo 13. nume. 26. Rober. de ordi. iudic. 4. parte 9. distinctio. mihi. capitu. 13. numero 14.& sequentib.& capit. 31. nume. 24.& quòd libellus generalis admittatur, si non opponatur, not. Lanfran. concluf. 293.& 294. vbi declarat, cui adde Tremol. ad prac. Bonacu. tit. quibus mo. suo no. cumul. num. 31. litera Q. verticu. generalem. vbi ponit Reg. cum limit.& not. Prac. Pa. for. Resp. Rei conuen. ver. generalis. vbi dixi. MASVER.

b ¶Producatur. Adde Lanfr. in repe. cle. sæpe. de ver. sig. & Marian. de Senis in c. 1. de lib. obl.

c.ſuper quæſtionũ,ad finem principii.de off. deleg. & in Auth. offeratur.circa fi.C.de lit.conte.Lud.Rom.in l.1.in 2.col. ff. de
10 arbi.Facit†bonum ſimile. Nam non dicitur appellare in ſcriptis,qui appellauit viua voce:deinde per notarium facit redigi in ſcriptis,ſecundum Ang.& Imo.in l.à ſententia.§.fin. ff.de appel.Bal.in addi.Spe.in tit.de app.in 3.car.in ver.dubium fuit ſi dico:appello,& tu notarie ſcribe.Ang.hic.in 1.col. in fi. imò ſi quis dicat,appello:poſtea diceret notario:habeas pro expreſſo cauſas appellationis,quas cras tibi dabo in ſcriptis, talis appellatio non valet,ſecundum Ang.& Do. Alex. in l.quicquid aſtringendæ.ff.de ver.oblig.per Bal.in l.2.ad fi.C.de epiſc.aud.
11 †Limita prædicta duobus modis:primò niſi quis produceret inſtrumentum in iudicio.Nam talis productio inſtrumenti cũ verbali petitione haberet vim libelli,& ſufficit, ita Spec. in tit. de lib.concep.§.nunc videndum.vers.6.quem refert, & ſequitur Bal.in l.ab executione.in pen.colu. C. quorum app.non re-
12 cip.quod no.quia valde quotidianum eſt.¶†Secundo limita, quando ſtatutum diſponeret, quòd in certis caſibus procedatur per ſimplicem querelam: quia eſt idem dicere,quòd ſine libello.Vnde tunc ſufficeret,quòd in actis faceret ſcribi ſuã petitionem verbalem.ita tenet Bal.in l.1.ante fin.C. vt in poſſeſſ.le ga.per id,quod vult glo.not.in l.ſi quis.C.de accuſa.per quam infert ibi generaliter Bal.q̃ in criminibus ſatis eſt, quòd apud acta verbotenus fiat accuſatio: ſed iſtud ita generaliter dictũ eſt falſum:vt ibi per Sali.cùm in criminalibus requiratur libellus in ſcriptis.gloſ.eſt in §. ſancimus, in Authent.de exhib.reis. vnde ſalua illam gloſſ. in caſibus, in quibus præmiſſa eſt querela:prout eſt ibi,quando agitur de iniuria.¶Glo.magna diuiditur in quatuor partes princip.In prima timore contractus, qa tex.videtur diminutus,ponit tria,quæ debent poni in libello.ſ. res,cauſa,& actio.In ſecunda declarat,qualiter debeat deſigna ri ipſa res.In tertia,qualiter debeat cauſa in libello exprimi. In quarta proſequitur de actione.Secunda ibi,rei deſignatio. Ter tia ibi,item & cauſa.Quarta,& vltima eſt ibi.Item,& circa p-
13 poſitionem actionis.†Ex prima parte habes tria,quæ requirũtur in libello:addit Bart.quartum.ſ.concluſio. alias enim reus non poſſet eſſe certus an cedat,vel contendat, ignorans quid petatur,ex quo deficit concluſio in libello.l.ſi. C. de fideicommiſſ.lib.Item nec iudex interponit officium ſuum,niſi petatur. l.4.§.hoc autem iudicium.ff.de damno infect. Adde magiſtraliter Bar.in l.ſi prius,in 7 colum.in 5.opp.ff.de oper.nou.nunc. vbi dicit aduertendum eſſe, quòd ſicut ars logicorum habet maiorem propoſitionem,minorem, & concluſionem, & ex iſtis effectualiter conſiſtit argumentum, ita apud legiſtas libellus debet effectualiter conſtare ex tribus. Primò ex narratione facti,& illa habetur pro maiori.Secundò ex cauſa, ſiue ex medio concludendi, & illa eſt loco minoris propoſitionis. Tertiò ex ipſa concluſione.Et ſicut apud logicos ex minori ſequitur neceſſariò concluſio,ita ex medio concludendi debet neceſſariò ſequi concluſio libelli.Item aduerte, quòd tota vis li-
14 belli cõſiſtit in concluſione.Nam †ſemper debet attendi quid concludatur in libello, non autem quid narretur. ſecundum Inn.in c.ſuper literis.de reſcriptis.vnde dicit Bal.in l. nec quicquam.§.vbi decretum.in 15.colum.de off.procon.& leg. quòd
a concluſio libelli [a] reſtringit narrata ad ea,quæ concluſiuè petuntur:quia in concluſione ſtat modus agendi,qui ſemper debet inſpici,vt eſt glo.in cap.hic quippe.3.quæſt.6.Innocen.in d. cap.ſuper literis.Idem Bald.in l. edita. in 13. colum. in princip. C.de eden.dicit,quòd non inſpicitur quid,quale, & quantum narratur:ſed qualiter,& quantum ex narratis concludatur:qa modus agendi ſubſtantialiter ſtat in concluſione,vt per glo.in dicto cap.quippe.& illam glo.reputat ſing.Bald.in cap.1. de excep.Illam glo.etiam commendat Bald. in cap. cum ſeruum. C.de ſeru.fug & in l.etiam.C.de fur.in l.cum Papinianus.in penul.colum.C.de ſen.in l.1.§.cum patronus.ff.de offi.præfe.vrb. in Authen.ſed ſi quis.in 5.colum.C.de teſti.in l.presbyteri. 1.in 3.colum.C.de epiſcop.& cler.in l.1.in pen.colum. C.qui accuſa.non poſ.in cap.1.§.ſi duo. in 2. colum. de pace tenen. Item adde Bald.in l.domum.in 1.colum.C.de rei vend.vbi dicit, q̃ ſi in libelli narratione apponatur verbum generaliſſimum, & latiſſimum,quòd illud debet intelligi, & reſtringi, ſecundum concluſionem,quæ in libello ſemper attendi debet.Et quòd in libello concluſio tantum attendatur,facit tex.in l.2. ad fi. C.de peti.hæred.& ita pulchrè dicit Bald. quòd ſi in libello concludatur per duo diuerſa media concludendi,non procedit libellus,ſi excipiatur à parte.Si autem duæ diuerſæ cauſæ concludendi eſſent,& poſtea apponatur ſolùm vna concluſio, tunc bene procedit libellus,cùm libelli concluſio ſemper ſit attendenda,vt prædixi.Dicit etiam Barto.in l.Aurelius. §. Sticho. ff.
15 de lib.leg.quod ex concluſione libelli apparet, qualiter præcedentia intelligantur. ¶†Item adde,quod concluſio libelli debet attendi non ſolùm in actionibus, ſed etiam in exceptionibus,ſecundum Bald.in l.cum vltra.C.de non numer.pec. quãuis tunc non ſit neceſſaria concluſio, vt dicam infra in ſexta
16 fallentia.† Similiter in reſcriptis magis attenditur concluſio, quàm narratio,ſecundum Domin.Abb.in cap.ex parte B.in 2. nota.de foro competen.poſt Fede. de Sen.in conſi.93.Bald.ſimiliter in l.præſcriptione.in vltim. colum. C. ſi contra ius vel vtilita.pub.Similiter in contractibus, licèt multa verba interuenerint,tamen ſola concluſio attenditur.l.ſi voluntate. C. de reſcinden. vendi. & ibi Bald. ad hoc not. quòd non eſt melior
17 text.in iure ad hoc.¶†Limita prædicta ſeptem modis.Primò, quando vltra narrationem apponitur in libello aliquod verbum prægnans ſonans in concluſione, vt ſi dico, conqueror de Titio, qui me ſpoliauit de tali poſſeſſione, vel conqueror de Titio,cui mutaui decem, & non reſtituit. Nam verbum conqueror,habet vim cuiuſdam concluſionis, ſeu petitionis, ſecundum Bald.in d.l.edita.in 13.colum.per glo.in capit. quia
18 præſulatus.1.quæſtio.4.¶† Secundò limita in agente interdicto poſſeſſorio recuperandæ:quo caſu in odium violenti poſſeſſoris procedit libellus abſque concluſione,ſecundum Imo. (ſub dubio forte)in cap.examinata.de iudi.per glo.in d. c.quia
19 præſulatus.firmat Lud.Rom.hic.¶†Tertiò limita, quando libellus offertur in præſentia Principis, vel Papæ: quia ſufficit factum narrare abſque concluſione.Ita Innoc.& Doct.in c. 1. de lit.conteſt.& ſequitur Ang.in l.omnium.per illum tex.C.de teſt.Lud.Rom.hic,& in l.ſi quis arbitratu.in 3.colum.ff.de verbo.oblig.Dom.Abba.in c.in cauſis.in 1.no.de re iudi. & in cap. in noſtra.in 4.colum.de ſepult. Pro iſta limitatione adde bene facere tria.Primo:quia coram Papa, vel Principe poteſt procedi ſine libello,propoſito facto ſimpliciter.Hoſt. & Io. Andr. in cap. 1.de libel.obl.D.Abb.in c.in cauſis.de re iudi.Dom.Cardi.in clem.ſape.25.q.de verbo.ſignifi.Inno.in c. cum veniſſent. in 10.colum.de inſti.Quia præſentia principis omnem ſolennitatem ſupplet,vt d.l.omnium.C.de teſt.& c.1. de tranſac.vn de ſuccedit regula.l.vnicæ.in princ.C.de rei vxo. actio. Secun-
20 dò facit, † quia coram Papa, vel Principe non eſt neceſſe in accuſatione apponere locum,& tempus, text.eſt quem Bald. hic reputat ſing.in cap.2.in 2.colum.de confeſ. & ita limita. l. libellorum.in princ.ff.de accuſ. Quemadmodum quando inquiſitio formatur de conſenſu principis,non eſt neceſſe,quòd indicia precedant,iuxta cap.qualiter,& quando.de accuſa. ſe-
21 cundum Bald.in l.nullus.C.ad l.Iul.maieſt.† Tertiò facit:quia
b princeps [b] poteſt ferre ſententiam non conformem cõcluſioni libelli,ita ſing.Bal.in l.Aemilius.in vltim. colum. poſt medium.ff.de mino.Do.Ant.de But.& alij in c licèt hely.de ſimo. vbi D.Ant.dicit,q̃ iſtud etiam voluit Spe.in tit.de actio.& ob. in §.ſupereſt.in ver.ſed quid ergo.& ver.ſeq. Sed aduerte licèt
* *omnes ita tenent*, in contrarium fortiter facit tex. in c. in cauſis. de re iudic.vbi dicitur, q̃ in cauſis, quę agitantur in audientia Papæ,debet obſeruari ordo iuris.Et pondera rationem,quam
22 ibi tex.aſſignat.†Sed in contrarium eſt text.ſolennis in cap. ad petitionem.ad fin.de app.quem pro valde not.alleg. Bald.in c. 2.de no. for. fi. q̃ princeps debet cauſam terminare ſola facti veritate inſpecta,dato q̃ ordo iuris non ſit coram eo ſeruatus. Sed potes concordare,vt per Dom.Abb.in cap. in cauſis in 1.
23 not.de re iudi. quamuis prædicta non alleget.¶†Quartò fallit in criminalibus,in quibus procedit libellus ſine concluſione, ſecundum Barto.in l.quid ergo.§.pœna grauior.in 2.colum.ff. de infami.& in l.libellorum.in fi.prin.ff.de accuſ.& in l. 2.§. ſi publico.in 3.quæſtio.ff.de adult.Cyn.Bald.& Salyc.in l.in cauſis.poſt glo.ibi.C.de accuſ.Bal.in l.& ſi ſeuerior.in 4.colum.C. de fal.& in l.ſi quis.de accuſ.& in l.certi condictio.in princi. ff. ſi certum peta.& in l.2.C.de proba.Ang.in l.edita. C. de eden. Facit bene tex.in l.1.§.2.in fine.ff.ad Turp. Ad idem monetur Bar.quia in cauſis criminalibus agitur de vindicta publica. l. licitatio. §. & quòd illicitè. ff. de publi. quo caſu iudex poteſt ſupplere,& procedere nemine petente.Confirmo,q̃ licèt cauſæ criminales expediantur per accuſationes: tamen ſolo officio iudicis,ſecundum Barto.in l.imperium in 3. colum. ſupra de iuriſdictione omnium iudicum.& in l. iudex poſtquam. ff. de re iudic.Per iſtam rationem infert Dom.Anto.de But.in d. cap.examinata.& in cap.1.de lit. conteſt. q̃ in omnibus caſib. in quibus iudex poteſt ex officio ſupplere,parte non petente, de quibus plenè per Bartol.& alios in l. 4. §. hoc autem iudicium.

ADDITIONES.

a ¶Libelli.Adde Bal.in l.Papinianus.in pe.col.C.de ſen.in l.nec quicquam.in §. vbi decretum.in pe.col.de off.proconſ.

b ¶Princeps.Adde Hoſt.in c.querelam.de elec.Bal.in c.ſuper.in 4.col.de cauſa poſ.Ant. de But.in c.inter dilectos.in 4.col.de exceſ.prælа.

cium.ff. de dam.infect.non requiritur conclusio in libello, sed iudex ex narratis in facto potest formare sententiam.quod est
24 valde tenendum menti.¶†Quintò fallit in spiritualibus, vbi exuberat officium iudicis:quia sufficit narratio facti: conclusionem autem iudex supplet.Ita tenet Host.& alij in cap. 1.de lit.contest.Dom.Anto.in d.c.examinata.in 2.colum.dicens de hoc esse casum recte intuenti in cap.ad dissoluendum .de de-
25 sponsa.impu.¶†Sextò fallit in libello exceptionum rei,vbi nō requiritur conclusio,vt per multa iura probat Barto. in l.1. in 2.colum.ff.de excep.Bal.in l.edita.in 14.colum.C.de eden.& in Authen. statuimus.in vltim.colum.C.de episcop.& cler.Ang. in l.emptor.C.de præscrip.long.tempo.Dom.Anto. in c. 1.de lit.contes.¶Septimò fallit in causis, in quibus proceditur sine
a strepitu,[a] vel figura iudicij,vbi sufficit sola narratio facti: nec requiritur conclusio, secundum Barto. in extrauag. ad reprimen.in vers.& figura.in 3.colum.in princip.per tex.in c. afferte.de præsum.¶†Venio ad secundam partem glo. ibi, rei de-
26 signatio.ex qua habes colligere sex conclusiones.Prima est, q̄ reperitur triplex iudicium.vniuersale,generale,& particulare, de quibus etiam per glo.& Doctor.in c.2.de lib.obla. & in cap. conquerente.de offic. ordina. & declara, vt magistraliter per Barto.hic in 3.colum.& in l.edita.in repe.Perusina in 16. colu. & ibi per Salic.& Moder.C.eod.& vltra differentiam hic tradi
27 tam per Barto.†adde aliam, quam dicit Bald.in rubr.extra de iud.in penul.colum.quòd non reperitur actio generalis, quæ sit in rem,sed semper in personam.Ratio:quia genera nō possidentur,ergo in rem actio non competit, cùm possessio producat actionem realem.Tu adde aliam rationem,quia vbi reperitur ius sine obligatione,illud est reale, ius vero quod causarur ab obligatione,vt est in omnibus iudicijs generalibus,illud est personale.Ita declarat Bald.in l.si certis annis. in pertult. colum.C.de pact.Tertiam differentiam ponit Bald. in cap.ecclesia sutrina.in penul.colum.de causa pos.& proprie.quod iudicium generale est illud, quod habet species sub se, quia est quoddam prædicamentum:vniuersale verò est,quod non distinguit in species dialectico more sumptas. Item vide quod vult glo.in l.pen.ff.de fun.instr.quòd in legato vniuersali attendatur tempus conditi testamenti,sed in legato vniuersali attē
28 ditur tempus mortis testatoris.¶†Secunda cōclusio est,quòd in libello producto in iudicio vniuersali procedit libellus generalis:nec est necesse specificare res.Facit l.3.& l. si quo tem-
29 pore.ff.de peti.hæred.& tex.in l.quæsitum.ff.de pec. ¶†Tertia conclusio,quòd procedit libellus in petitione hæreditatis. Peto hæreditatem talis,cuius sum hæres.Sed Barto.& cæteri Doctor.melius dicunt, quòd in libello petitionis hæreditatis debeo petere declarari me hæredem:& aduersarium cogi ad restituendum,vt l.licèt.vbi etiam Barto.ff.de petitio.hæredi.Bal. in l.edita.in 15.colum.C.de eden.& vide per Bald.in cap.pastoralis.in pen. colum.de causa pos.& proprie.Istam conclusionē probo:nam petitio hæreditatis est actio realis.l.si autem. §. sed & his.ff.de rei vend.Bar.in l.sed si lege.§.petitio.ff.de peti.hære. Sed in omni actione reali debet semper in libello peti,& concludi,quòd declaretur illud ius reale sibi competere.l.ex diuer
30 so.§.1.ff.de rei vendi.¶†Quarta conclusio glo.est,quòd posteà in executione examinabitur de ipsis rebus.vnde no. ex ista glo. quæ tota die allegatur,quòd potest peti executio sententię nō
31 liquidæ:& postea in executione fiet liquidatio.†Istam gl.multum notat,& commendat Barto.hic,& eam infert ad statuta Italiæ,quibus cauetur,quòd instrumenta publica facta manu publici notarij habeant executionem paratam, quòd si in instrumento promisisti mihi satisfacere de damnis, & interesse, q̄ possum petere executionem talis instrumenti, quamuis interesse non sit liquidum,quia satis est,q̄ postea in processu liquidetur,& idem de damnis.Adde,quòd cum Bart. tenet Bal. Fulg.Paul.de Cast.& Ludo.Roman.hic,& Barto.in l.1.ad fi.& ibi Dom.Alex.ff.de leg.2.& Barto.in l.2.per illum tex.C.de sententia.quæ sine certa quanti.& in l.1.in vlti.col.ff.de iudi.fol.Petr. de Anch. in commento.c.canonum statuta.de consti.in vers. circa istam extensionem.Pau.de Cast.in consi.209.incip.quòd dictum præceptum veniat reuocandum. Contrarium, quòd imò tale statutum debet intelligi in debitis liquidis,& non in liquidandis,tenet Bald.in d.l.1.ff.de leg.2. idem tenet Raph. Cu. ibi per glo.ibidem,& per id,quod tenet Barto.in repe.l.3. in 2. quæstio.princip.C.de pigno. Ego etiam teneo istam opinio.
* *contra magis communem*: & puto, q̄ sit de iure verior. Et istam
b opi.tenet ipsemet Bar. in l. proinde. §.notandum. [b] per illum tex.ff. ad leg.Aquil.vbi per illum text.nota. pro statutis Italiæ, quæ dicunt,quòd instrumenta habeant executionem paratā, quod est verum,si instrumentum sit liquidum. sed si non est liquidum,secus est.Vt si promisisti emendare damnum, cùm non appareat quantum sit,certè adhibe iudicem, vt declaret damnum,non vt condemnet:& dicit,quòd ita debet intelligi. l.1.C.de sent.quæ sine certa quantitate.Istam opin.sequitur cō sulendo idem Dom.Alex.in consi.188.in 2.volum. quod incipit,viso processu agitato.Idem tenet Bald. in l. si causam. in 2. colum.C.de exec.rei iudi.vbi tenet,quòd illud statutum disponens,quòd instrumenta publica mittantur executioni, sicut sententiæ diffinitiuæ,non intelligitur de non liquidis.l.fina. C. de compen.Ad idem secundò facit,quod vult Bald.ad fi. in l. apertissimi.C.de iudi q̄ pro debito non liquido non potest cōcedi captura personæ,vel aliqua alia executio.Tertiò facit,qđ vult Bal.in l.qui testamento.in fi.C.de testam. manu. vbi dicitur,q̄ si instrumenta guarentigiata habeant conditionem verè purificatam,sed in iudicio nondum probatam,dicuntur instrumenta pura,& non conditionalia,licèt ad executionem facti non possit procedi,donec liqueat iudici,per tex.no.in l.hoc iure.ff.de verbo.signifi.¶Quartò contra Barto. & eius conclusionem moueor ratione:in qua multum me fundo. Clarum est,q̄ istud statutum disponens,quod instrumenta publica habeant executionem paratam,est contra ius commune,tex.est in l.minor 25.ann.cui fideicommissum.in vers. ad initium nouæ petitionis redegerat ff.de min.ergo debet intelligi, vt minus lædat ius commune,quàm sit possibile.cap.cùm dilectus. de consue.l.2. C.de noxa.l.Cæsar.vbi Doc.ff.de pub.glo. in l.fi. §.in computatione.& ibi Doc.C.de iure delib.ergo debebit intelligi in debitis liquidis.¶Quintò moueor. Nam statutum dicit, q̄ instrumentum publicum mandetur executioni, sicut
32 sententia diffinitiua,†modo ego habeo,q̄ licèt contra sententiam diffinitiuam non possit opponi exceptio: tamen non meretur executionem, nisi sententia sit liquida. l. hæc autem. §.1.in verbo liquere.ff.ex quib.cau.in pos.ea.qui tex.est ad hoc aureus,secundum Bal.ita tenentem in addi.Spec.in titu.de excep.in fi.in vltimis verbis.ergo idem etiam est in instrumento pub.Nec obstant iura allegata per Barto.in l.2.C.de sentē.quæ sine cer.quanti & l.defensionis C.de iure fis.lib.10. quia illa iura bene dicunt,quòd sententia incerta valet, & postea probabitur,& declarabitur,sed non dicunt, q̄ ante liquidationem, & declarationem mandatur executioni, sicut nec etiam hæc glo.Vnde tutius puto,q̄ ante omnia fiat liquidatio per iudicē citata parte,quantum sit damnum,vel interesse, & postea facta liquidatione procedatur ad executionem, prout etiam te
33 net Bar.in d.l.proinde.§.notandum. *Tenendo tamen communē opi.*
* *nionem limita*, vt procedat,quādo † interesse erat expressum in instrumento,secus si virtualiter continetur,puta quia in instrumento promissum sit factum,quo casu si nō fiat,succedit obligatio ad interesse,certè in tali interesse non haberet locum dictum statutum,secundum Dom.Anto.de But.& Imo.in cap. translato.de consti.per l. [illegible].in princ.& quod ibi Barto. ff. de his, quæ in testam.delen.quamuis contrarium teneat Ludo.nullā de eis faciens mentionem in l.certi condictio.in princ.ff.si cer.
34 pet.per glo.2.ibi,vbi etiam tetigi de hoc. ¶†Quinta cōclusio glo.est,q̄ in generali iudicio sufficit generaliter petere rationem administrationis.Subdit tamen Bar. quem sequitur Do. Anto.in c.2.de lib.obla.q̄ differentia est inter iudicium vniuersale,& generale.Nam licèt vtrobique procedat *generalis libellus*:tamen si iudicium est generale,oportet in illa prima instantia,q̄ in processu res specificè probentur, secus in vniuersali iudicio,per rationem,de qua hic per eum. Contrarium tenent Bald. Ang.Fulg.& Dom.Alex.hic,Sali.in l.edita.C.eod.& Bart. sibi contrarius in l.2.C.de sent.quæ sine certa quantita. quia in
35 vtroque sufficit,q̄ postea in executione probentur res.† Tu caue, q̄ Bart. in eius fundamento videtur errare,dum dicit,q̄ in petitione hæreditatis restitutio venit officio iudicis, prout etiam tenet Bar.in l.licèt.C.de peti.hære.in l.harum. vbi etiam Bal.ff.si ser.ven.hoc non est bene dictum: quia imò restitutio venit iure actionis,tex.est in l.ex diuerso.§.1.ff. de rei vendi.sed bene lata sententia ipsa executio facti fit per officium iudicis. Ita no.declarat Ang.in l.si quis vi.§.differentia.in 18. col. ff. de acq.pos.Imo.in l.si prius.& ibi D.Alex.in antepen. colum.ff.de
36 ope.no.nunc.¶†Sexta,& vltima conclusio gl. est, q̄ in iudicis particularibus debent res in libello singulariter exprimi. l.sire. ff.de rei ven.c.2.de libelli obla.c.significantib.de app.l.1.§.si qs argen.& §.sic ista.vbi tex.no.ff.depos.& in l. actione. ff. de fur. gl.in l.forma.ff.de censi.¶Limita istam conclusionem, vt per Bar.hic duobus modis.Pro prima facit tex.in c. inter dilectos. de fide instr.In secunda contrarium tenet Bald.in l.ex diuerso. §.1.

ADDITIONES.

a ¶Strepitu.Adde Lanfr.in repe.cle.fæpe.de ver.sig.

b ¶Pro quo videri potest Rom.consi.211.nu.5.Dec.consi.322.nu.3.consi.611. nu.5.Ofasc.decis.129. MASVER.

* §.1.ff.de rei vend. *Sed communiter tenetur opi.* Bat.vt per Bal. Ang. & Mod.in l.si marito.§.fi.ff.sol.mat.& in l.in summa.§.qui sor ti.vbi tex.prin.ff.de re iud.& in l.si filius.§.1.ff.de ver. oblig. cũ.
a simi.& ista est communis opi. a secundum D.Alex.in cons.90 q̃ incip.in causa,& lit.vertente coram arbitro.in vlt.colu.post
37 alios Doc.ibi per eum relatos.lib.2. ¶† Venio ad tertiam par tem prin.glo.ex qua habes duas conclu.princ. Prima est, q̃ in libello debet exprimi causa, habilis, ex qua inferatur conclusio ad condemnationem. Vnde si peterem centum, quia Rex est in Francia,vel quia ego sum hic,talis causa est inepta.Ita te net gl.in l.2.§.circa.ff.de excepti.do.Ampliat Bart.hoc esse verum etiam si postea in iudicio probaretur alia causa apta: nõ tamen sequeretur condemnatio l.habebat.ff.de inst.Facit cap. licèt causam.de proba.¶ Tu limita hoc esse verum in iudicio petitorio,vbi de proprietate contenditur: quia si agens deducat vnam causam inhabilem,& probat aliam aptam, non tamen sequitur condemnatio. secus est in iudicio possessorio, cùm sit minoris præiudicij.ita Inn.in c. conquerente. de elect. Ludo.Rom.hic.Adde no.Bal.in l.fi.in prima col.& ibi Angel.
38 C.de anna.excepti.† Adde & secundò ad conclusionem glo.
b q̃ quando causa inepta b est expressa in libello,libellus est ipso iure nullus, etiam parte non opponente.ita notat Bar. in l.edita.2.col.& ibi Bal.in 13.col.C.eo.D.Ant.in c.dilecti. de iudi. & est ratio.Nam quando actor exprimit causam ineptam,constat de euidenti calumnia libellantis:ideo ipso iure vitiatur libellus,iuxta gl.in l.qui cum maior.§.q̃ si in patris.in ver. calũniosam.ff.de bonis liber.Facit tex.in cle.constitutionem. cũ gl. in ver.de nouo.de elec.Et ita teneas, quamuis contrarium te-
39 neat Raph.Fulgos.hic,& in d.l.edita.vbi etiam dixi. ¶† Tertiò aduerte,quod si iudex videt malè actum ex vna causa: tamen ex actis apparet,q̃ potuisset ex alia causa bene agi, licèt ex illa causa non posset iudex condemnare,vt hic per Bar.tamen debet in sententia iudex reseruare illud ius agendi ex illa alia causa.ita tenet Bal.reputans notatu dignum in Auth.sed si quis.in
40 2.col.C.de secun.nup.¶† Quartò aduerte, q̃ satis est, q̃ causa in libello sit apta,& concludens, quamuis non sit vera l. cum putarem.ff.fam.ercis.gl.in clemen.dispendiosam.de iudi.Bart.
41 notab.in l.certi condictio.in princ. in pen.col. † Subdit etiam Bar.hic,quod non est necesse,q̃ in libello exprimatur causa cũ suis qualitatibus.Vnde si peto centum à monasterio, quæ sibi mutuaui,non habeo necesse dicere in libello,q̃ est cõuersum in sui vtilitatem:quia dicendo mutuum,intelligitur de efficaci,secundum Inn.in c.2.vbi Do.Ant.& alij,de lib.obla.Sequũtur omnes:& ibi latius Imo.in capitu.super hoc. de renuncia.
42 ¶† Secunda conclusio glo.est,q̃ quando agitur actione reali, non debet exprimi aliqua causa remota, sed bene quãdo agitur actione personali,causa enim remota in vtraque actione est ipse contractus,vt declarat no. gl. in l. & an eadem.§.actiones.in ver.singulæ causæ.ff.de excep.rei iud.Can.in c. fin. de libel. oblatio. & q̃ in actione reali non debeat exprimi contractus,& sic causa remota,sed bene in personali, est text. in d. §. actiones.& ibi Bar.& melior tex.in c.Abbate sanè.de re iud. in 6.Ratio diuersitatis est: quia dominium ex quacunque causa habeatur,semper est vniforme,siue habeatur ex contractu iuris ciuilis,siue iurisgentium,siue ex contractu bonæ fidei, siue stricti iuris,siue ex contractu lucratiuo,siue ex oneroso: quia dominium non variatur ex varietate causarum; sed actio personalis bene variatur, & diuersificatur secundum qualitatem contractus,cùm alia sit actio bonę fidei alia stricti iuris,secundum qualitatem contractus,ideo oportet scire speciem contractus,secundum Pau.de Cast.hic,& Cy.in d.l.edita.in ver se-
43 cundò iuxta hoc.¶† Limita tamen conclu.gl.& Doc. inquantum volunt,q̃ in actionibus personalibus sufficeret exprimi q̃ctum.Nam procedit in omnibus præterquam in contractu stipulationis:nam non sufficeret in libello dicere,q̃ promisisti
* centum ex causa stipulationis,quia *secundum communem sententiam* stipulatio sine causa non valet in effectu,quia obstat exceptio doli.glo.in l.2.§.circa.ff.de excep.do.Imo.& Modern. in l. à Titio.ff.de verbo.obliga.Vnde tunc oportet exprimere causam causæ.Ita not.Barto.in l.generaliter.in 5.quæstio.C.de non nume.pecun.¶ Venio ad quartam,& vltimam partem gl. ex
44 qua possent plura elici.Sed duo principaliter sufficiant.† Pric mò,quòd nomen actionis c est de necessitate in libello exprimendum, dato quòd causa sit sufficienter expressa. *Breuiter communis opi.* est in contrarium,& secundum Barto. & Docto. contrarium de consuetudine obseruatur,prout etiam glo.hic fatetur,q̃ contrarium Bononiæ obseruatur.Facit tex. in c.dilecti.vbi Cano.de iudi.no.Barto.in l.cum mota.in fin. per illum text.C.de transact.& in l.Gallus.§. si eius.in fin.vbi latius Imol.
45 cum concor.ff de lib.& posthum.¶† Secunda conclusio glos. est valde dubitabilis: an si in libello causa aptè narretur, deinde exprimatur actio inepta,vitietur libellus? glos.hic tenet, q̃ sic.Sequitur Angel.per tex.qui vrget in l.2. C. de formu. ibi, si aptam rei,& proposito negotio competentem actionem. & ibi Bald.& Ang.idem tenent per illum text.saltem à contrario sensu.Idem ante eos per illam leg.secundam tenet Spec. in tit. de actio.& peti.§. sequitur.versicu.penul.Bald.in l. certi condictio.§.quoniam.ff.si cer.pet.idem Bald.in l.& si fine.in vlt. col. C.ad Trebel.vbi aliam rationem adducit.Facit bene text. in l. 1.§.primo.ff.si men.fal.mo.dixe.Breuiter in contrarium se habet * *magis communis opin.* quam tenet Innoc. in cap. examinata. de iud.& ibi Bald.Imo.& Dom.Abba.Idem tenent Barto.Bal. & omnes Modern.hic.Barto.in l.insulam.ff.de præscrip. verb. Bald.& Ang.in l.Gallus.§.1.ff.de libe.& posthum.Ang.& Sali. in d.l.edita.C.eod.Imol.in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus. ff. de verbo.oblig.Ioan.Andr.in addi.Specu.in titu. de act.& peti.§.sequitur.super versicu.penul. Mouentur Docto. vna tantum ratione.Nam actio non est de necessitate in libello exprimenda,vt dixi in præcedenti conclusione: ergo si exprimatur, & ineptè, non debet vitiare libellum,per regulam l. vnicæ. in princ.C.de rei vxor. act. de qua regula multa dixi in l. vinum. post gl.magnam in fi.ff.si cert.peta. Nec obstant iura allegata in oppositum:quia respondent Docto.quòd loquuntur quando causa,& etiam actio sunt ineptæ, secus quando sola actio. ¶ Tertia fuit mirabilis opi.Bal.sæpius variantis in rub.extra de offi.iudi.in 7.col.vbi dicit, q̃ si in vna constructione verborũ dicam,mutuaui tibi decem, quæ peto per actionem locati: tunc totus libellus est ineptus,quasi quòd non possit fieri separatio propter vnitatem constructionis.Si autem in libello dico,q̃ mutuaui tibi decem,ad quæ peto te condemnari,& postea subiungo,& ad hoc propono actionem locati: tunc ineptitudo separata posita in diuersa oratione non vitiat libellũ, cùm vtile non vitiet ab inutili.l.Græcè.§.illud. ff. de fideiusso. Et ita dicit se intelligere dictum Innoc.in d.c.examinata.Quid tenendum in isto subtili.& disputabili passu? Puto, q̃ in puncto iuris opi.gl.sit verior,contra communem sententiam, q̃ actio inepta posita in libello vitiet libellum.Primò per tex. in l.1.§.1.& ibi Bar.no.ff.si men.fal.mo. dixe. ibi,nec tenere intentionem:qui vult,q̃ actio inepta inficiat intentionem. Nec est bona solu.Bar.hic,quam sumit ex glo.parula ibi in verbo, ex locato. q̃ ibi non solùm actio erat inepta, sed etiam causa: quoniam secundum Do.Abb.in c. examinata. istud est cõtra mentem illius literæ,& diuinat ad istum tex. Ibi enim solùm quæritur de actione inepta. Et pondera plus, q̃ ibi illa actio non erat adeo inepta,vt esset contraria,aut incompatibilis, & tamen vitiat.Ad idem facit tex.in l.fina.in versicu. exprimere actionem.C.de interdi.& tex.in l.si cum ea.in ver.competentibus actionibus,& ibi ad hoc not.Ang. C.de do. promis.& in l.petitores.in versic.competentibus actionibus.ff.de pign.& in l.pen.in ver.competenti actione.C.si ven. pig. aga. Tu stringe fortius ista iura,vtendo arg.Bar.& Docto.quia si de necessitate non requireretur actio in libello,certè non expediret,quòd esset apta,vt dicunt illi text. Item pondera, quod propter illos tex.apparet non obstare tex.in d.c.dilecti.de iudic.quia potes dicere,q̃ non sit dubium de iure ciuili propter tex. præallegatos: ideo non est standum iuri canonico.¶ Tertiò facit, quod vult Cy.in l.2.C.loc.q̃ si aliquis narrat in libello, q̃ locauit, & postea agat actione ex conducto,debet succumbere. Et pondera,q̃ ibi sumus in correlatiuis,& non sufficit vnum ex cor-
46 relatiuis poni,vbi aliud ponendum fuit. ¶† Quartò,& fortius Docto.se fundant in vno solo fundamento:& illud fundamẽtum non videtur verùm, quia quando aliquid de necessitate non requiritur,si exprimatur & non rectè,non vitiat actũ. (licèt omnes ab euo condito vsque in præsens semper ita tenue-
47 rint.)puto,q̃ non sit verum, & ostendo per quinque. † Nã in
d in primis in sñia d non requiritur,q̃ exprimat causa: imò fatuus est iudex,qui in sñia exprimit cãm.c.sicut.de re iud.gl. & Doct.in l.2.§.ignominiæ.ff.de infa. & tamen si exprimat cãm, & ineptam,vitiatur sñia.tex.est in c.cum super abbatia.de off. deleg. glo.& oẽs in l.si is ad quẽ.ff.de acq.hęr. Imò fortius, si in sñia exprimatur cã inepta: quis appareat ex processu, q̃ aderet

ADDITIONES.

a ¶ Vbi,quòd libellus valet,& sententia generalis in fructibus absque specificatione,secundum magis communem.
b ¶ Inepta. Adde Doc.in c.licèt.hely.de simo.
c ¶ Actionis. Adde Felin.in d.cap.dilecti.in vltim. colum. vbi dat quatuor fallentias.
d ¶ Sententia. Adde Cy.in l.properandũ. in §.fi.de iud.Bar.in l.qui Romæ in §. duo fratres.ff.de ver.obl.Host.in c.ex parte.de concess.præben. Doc. in c. in præsentia.de renun.Card.in c.1.in 29.not.de postula.prælat.

ret cauſa apta,tamen ſententia eſt nulla, ſecundum Doctor.in in c.ex parte.de conceſ.præben.vbi Dom.Abb.in vlti. colu. ad hoc ponderat tex.pro no.in cap.per tuas. qui filij ſint legitim.

48 ¶†Secundò facit:nam teſtes non tenentur a deponere de tem
a pore,niſi quando tempus eſt de ſubſtantia. cap. cum cauſam, quæ inter Archiepiſcopum.vbi glo.& Docto.de teſti.Bart.in l. 2.§.Item Labeo.ff.de aqua plu.arc.Bald.in l.matrem. C.de proba.& in l.teſtium.in vltima colum.C.de teſt.& ibi Cyn.in 6. & 7.q.Spec.in titu.de teſte.§.iam de interrogatorijs.verſi.Item de tempore.poſt princ.& tamen ſi de tempore ineptè deponunt, puta varia,infringunt eorum dictum. Archi. in cap.cum nihilominus.3.q.9.Dom.Anto.in cap.cum cauſam,quæ inter Archiepiſcopum.in 10.colum.de teſti.Cyn. in d. l.teſtium.in 6.q. & ibi Bal.in 5.colum.idem Bal.in l.2.C.quibus res iud.non no-

49 cet.¶†Tertiò facit : quia in libello criminali non debet apponi dies commiſſi delicti:& tamen ſi apponatur , & non probetur,ſuccumbit accuſator.cap.licèt cauſam.de proba.Barto. in l.habebat.ff.de inſtitu.l.diuus.vbi plenè Moder. ff.de re iudica.

50 ¶†Quartò facit glo.ſolennis in l.proinde.2.in gloſſ.fina.ff.ad l. Aquil.quæ notab. vult,quòd ſi in aliquo iudicio ꝓcedatur ordinariè,præter naturam ipſius,& ineptè,vitiatur ꝓceſſus. Quã glo.ſequitur,& dicit eſſe ſing.& non reperiri alibi Bal.in l.diffa-

51 mari.in 2.colum.C.de inge.& ma.¶†Quintò eſt fortis text. in d.c.cum ſuper abbatia.extra de offi.deleg.Et tenendo iſtã partem contra omnes,non obſt.d.l.vnica.in princip.C.de rei vxo. act.quia dicit Ang.quòd illa l.potius probat contrarium:& ibi ſupplet fingendo iſtam actionem : & ſic ibi cùm non ſit interpoſita ſtipulatio de reddenda dote , fingitur per l. interpoſita. Et ideo ſi inutiliter interponatur , remota inutili , remanet ficta ſtipulatio , quod non eſt hic in libello , vbi lex non fingit actionem . Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Tenentur.Adde Bal.in l.1.in vlt.col.ff.de teſt.Bar.in l.non exigitur. in §.diui fratres.ff.de in.fiſ.Ant.de But.& Abb.in c.cum lo.de fid.inſtr. Ant. de Butr. in c.fi.in pen.col.de conſue. Et no.ex hoc tex.quòd in libro rationum exigitur dies.Alex.lib.2.conſi.70.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentorum copia danda eſt aduerſario ſine die, & conſule confecti inſtrumenti.*
2 *Dies ſolutionis cenſetur eſſe pars contractus,ſeu ſtipulationis.*
3 *Tempus alicui rei præfixum dicitur eſſe de forma ipſius rei.*
4 *Hora debet apponi in inſtrumentis,quando ad aliquid expediret.*
5 *Reſcriptum ratione vnius horæ dicitur eſſe poſterius altero.*
6 *Acta publica debent edi cum die,& conſule.*
7 *Petere poteſt quod ſibi edatur omnis ille,cuius intereſt edi.*
8 *Scripturæ banni,vel alterius actus tendentis ad vindictam publicam,debent edi cuique petenti:limita vt nu.10.*
9 *Editiones inſtrumenti debent fieri cum die,& conſule ei,qui vult redarguere inſtrumentum de falſo.*
11 *Inſtrumentum ſi aliquis produxerit in iudicio pro ſe , ſi in eo aliquid cõtineatur,quod ſit ad fauorem alterius partis, poteſt aduerſarius eodẽ inſtrumento vti.*
12 *Inſtrumentum producens intelligitur eum approbare tam pro ſe, quàm contra ſe.& nu.13.& 14.*
15 *Teſtem producens pro ſe,non poteſt perſonam eius impugnare.*
16 *Approbatus in vno officio ab aliquo,non poterit poſtea ab illo reprobari in officio conſimili,vide nu.17.*
18 *Inſtrumentum producens in parte,& partibus pro ipſo tantum facientibus, nihil operatur,quin ſtetur inſtrumento contra ipſum.& numero 19.20.*
21 *Inſtrumentum quando editur à parte parti,licèt non debeat edi dies,& conſul,tamen debent edi nomina teſtium,& non notarij.*

1 §. Editiones. †Inſtrumentorũ copia danda eſt aduerſario ſine die,& conſule cõfecti inſtrumenti,ne detur materia cogitandi, vel fabricãdi ali

a quod falſum:ſed bñ debet edi dies a deſtinatæ ſolutionis. hoc primò.Libri autem rationum debet edi copia cum die, & cõſule.h.d.ſecundò,& vltim. ¶ Limita primam partem textus, quando editio inſtrumenti fit à notario, vel ſimili publica perſona:qnia debet edere inſtrumentum in forma publica: & ſic cùm die & conſule,& cum ſubſcriptione,vt plenè probet , & fidem faciat,ſecundum Bar.in l.exempla.infra eod. & in l. 1.§. diem.ff quemadmo.teſta.aper.Dom.Anto.& alij in cap. 1. de proba.¶Secundò limita,quando quis petit copiam inſtrumẽti,vt illud redarguat de falſo.l.fin.C. de fide inſtrumen. & hic in glo.Tertiò limita , quando non poſſet conſtare de die ſolutionis,niſi apponeretur dies confecti inſtrumenti:puta, quia in inſtrumento diceretur , quòd debitor promiſit ſoluere intra decem menſes,ſecundum Ray.Bal.& Iatius Alb.Pau. de Caſt. & Moder.hic.Dom.Anto.in c.G.perpetuus.in fi.de fide inſtrumen,Spec.in titu.de inſtr.edi.§.videndum. verſ. ſed cum dies. vel quando duo creditores prætenderent prioritatem in tem-

2 pore,vt hic plenius per Barto.& alios.¶†Item no.in verſi. nam dies.illud ad quod allegatur iſte tex.ꝙ dies ſolutionis cenſetur eſſe pars contractus,ſeu ſtipulationis.Intellige ſecundum Angel.& Dom.Alexan.quòd cenſetur pars qualificatiua,ſeu quãtitatiua,non autem pars ſubſtantialis.l. ex duob. prima. & ibi no.ff.de duob.re.Bar.in l.ita ſtipuiatus.in 1.colum.ff. de verbo.

3 obl.quicquid dicat Fulg hic.†Tu adde Bald. & Sali. in Authẽ. quæ ſupplicatio.circa fi.C.de preci.impe.offer.vbi not. ibi eſſe tex.circa fi.in verſ.ſub hac forma.ꝙ tempus alicuirei præfixũ, dicitur eſſe de forma ipſius rei.Et per hoc inferunt , quòd ille , qui non obſeruat tempora conſtitutionis,dicitur non obſeruare formam eius quod eſt bene notandum propter conſtitutiones eccleſiæ,quæ imponunt metas temporum.Idẽ tenet Paul. de Caſt.in l.ſi ea lege.in princ.ff.loca.& in l.qui Romæ.§.Callimachus.in fi.ff.de verbo.ob.facit optimè tex.in l.ſcire oportet. §.ſequens.ff.de excuſ.tuto.Alibi Bal.in l.obſeruare.§.proficiſci. in 3.q.ff.de offi.proconſ.& leg.& in l.liberti libertæque.in 6.colum.C.de oper.lib.dicit,quòd qui recedit à tempore,recedit à forma actus.Alibi Bal.in l.omnes populi. in vlti.colum. ff.de iuſt.& iur.dicit,quòd non eſt recedendum à forma ſtatuti. vnde ſi ſtatutum requirat tempus,& tu requiras. Alibi Bald.in l. ordo.circa medium.C.de exec.rei iud.dicit, quòd ſi ſtatuta aliquid diſponunt tam in tempore,quam in forma, ſunt ſeruanda ad vnguem:& ſi contrafieret , eſſet irritum ipſo iure. Alibi Bal.in Auth.qui ſemel.in 4.colum.in fin.C.quomodo,& quando iudex.dicit,quòd quando ſtatuta volunt certa tẽpora ſtatui,alioquin ponatur reus in banno,ita ſunt præcisè ſeruanda, vt nihil addi,vel minui poſſit:quia data eſt forma iudici:tamẽ Pau.de Caſt in d.Auth.quæ ſupplicatio. nullam de prædictis mentionem faciens, dicit quod propriè loquendo tempus nõ concernit formam,licèt largo modo dicatur de forma. ſimiliter D.Abb.in conſi. 94. quod incip. Statuto ciuitatis Groſſitanæ.in vlti. col.dicit, quòd tempus tunc demum diceretur eſſe de forma,quando eſſet appoſitum,vt eſſet de ſubſtantia:ita ꝙ eo remoto remoueretur actus , aliàs ſecus , vt ibi plenius per eum.Tu conſidera,quòd prædicta loquuntur in tempore ſtatuto à lege,vel à iure municipali:non aũt in die ſolutionis, de

4 quo loquitur iſte tex.qui dicit de die. ¶† Adde, quòd imò ali-
b quando in inſtrumentis b debet apponi hora , quando ad aliquid expediret,ſecundum Barto.in l.præſcriptione.in 7.col.C. ſi contra ius vel vtil.pub.& plenius Ioan.And.in addi. Spec. in titu.de inſtr.edi.§.breuiter.in addi.incip.hora.Iſtud declara,ꝙ poſſit expedire:nam ratione horæ vnum inſtrumentum dicitur prius altero.glo.eſt ordinaria,& ſing.in l.ſi ex pluribus cauſis.§.fin.ff.de ſolu.quam ſic alleg.Bal.in l. Imperator. prima. in 5.colum.ff.de ſtatu hom.& in l.fina. in 4.colum. C.de edi.diui Adria.tollen.in l.cum proponas.in fi.C. de interdi. ma. & in c. ego N.in prin.de iureiu.& in c.licèt.& in c.quoniam contra.de proba.& in c.2.de confeſſis.& in c.paſtoralis.in prin.& in c.capitnlum.in 1.colum.de reſcrip.& in c.conſuluit.de offi. deleg,

5 †Facit quod volunt Ioan.And.Anto.de But.Imo.& Do. Abb. in cap.paſtoralis.in princ.de reſcrip. quòd ratione vnius horæ vnum reſcriptum dicitur eſſe poſterius altero, licèt ambo habeant datam eiuſdem diei.Ad prædicta facit tex.in l. Titius.§. Lucius.in verſ.hora diei ſexta.& ibi glo.& Docto.ff.de liber.& poſthum.& tex.in l.ſi quis cum.§.1.& quod ibi Bald. Angel.& Moder.ff.de vulg.& pup.¶ Capio glo.magnam, quam diuidit in ſex partes principales.In prima declarat tex. In ſecunda ti-

* more contrarij ponit duos intellectus ad tex. *Communiter tenetur opi.* Azo.per §.edenda.infra eod.l.Idem tenet glo.in §. item verborum.in ver.idoneus.Inſti.de inutil.ſtip,& glo.in c G.perpetuus.de fid. inſtrum.& in c.cum perſonę.in ver.integraliter. de priuileg.in 6.Doc.in c.1.de proba.& dicit Bar. hic, quòd in obſeruatur de conſuetudine. In tertia gloſſ. ponit longam diſtin-

ADDITIONES.

a Adde Catel.ver.Dies. PVRPV.
b ¶Inſtrumentis.Adde Bal.in præſcriptione.in 8.colu. C. ſi contra ius vel vtil. publi.
† Declara,vt per Catel.ver. hora.vbi infert ad plures.q. notab. & vide eundẽ in ver.Actus.col.1.cui adde Cagn.in Reg.l.in ambiguis.col. 2.de reg.iur. vbi quòd horæ appoſitio in inſtrumentis attenditur.in hoc tamen videri poteſt tex.in l.quæ conditio.§.fi.ff.de condi.& demon. ex quo plures dubitationes tolli poſſent,vt ſæpius vidi in facto,& conſultum per Aduoc, celeberrimos. MASVER.

ſtinctionem,in qua tractat triplicem materiã.In prima editio nis actorum.In ſecunda editionis inſtrumentorũ.In tertia editionis rõnũ.In quarta format vnam qõnem.In quinta format aliã.In ſexta aliam. Secunda ibi,& hunc.§.accipe.Tertia ibi,vt plenè ergo ſcias.Quarta ibi,ſed quo iure.Quinta ibi, itẽ quod ſi ſponte.Sexta,& viti. eſt ibi, item nunquid nomina teſtium.

6 ¶†In tertia parte gl.circa primam ſpeciem, quæ eſt de editio-
a ne actorum,[a] habes duas concluſiones. Prima,quòd acta publica debent edi cum die & conſule. Adde meliorem tex.in c. quoniam contra falſam.& ibi bona gl.in uer.loca.de prob. Facit ratio,quam dixi in tex.quia tunc editur à perſona publica, ideo debet edi in forma publica. ſ.cum die & conſule, ſicut in argentarijs,qui tanquam publicæ perſonæ tenebantur edere cum die,& conſule.l.prætor.in prin.& ibi gl.ĩ. eo.¶† Secunda concluſio eſt, ꝙ editio actorum debet fieri propter quatuor cauſas:& ex vnaquaque poteſt inferri ad practicam, vt ꝑ Bart. in l.2. C. eodẽ, ſed quia ibi ordinariè poſui, non repetam hic.

7 †Addit Bar.generaliter,ꝙ omnis ille,cuius intereſt edi, poteſt petere ꝙ ſibi edatur.& propterea infert ad excommunicatum in curia Epiſcopi,vt hic per eum.Adde Bar.in l.2.§.diuus. el 1. in 2.col.ff.de iu.fiſ.Cy.in l.2.C.de eden.Io.And.in addi. Spec. in tit.de inſtr.edi.ſuper rub.Pet.de Anch.in cle.1.§.1.de vſu.& eſt
8 bonus tex.in l.2.C.vt lit.pen.†Accedat quod vult Bal. in rubr. C.de fide inſtrum.in 3.col.ꝙ ſcripturæ banni,vel alterius actus tendentis ad vindictam publicam,debent edi cuicunque petẽti:quia largo modo cuiuslibet intereſt.arg l.licèt.in princ. ff.de procu.quod eſt no.ſecundum eum.Idem tenet Ang.hic.¶†In
9 ea.gl.ibi;ſecundo caſu idem.Habes concluſionem, ꝙ ei q vult redarguere inſtrumentum de falsò,debet fieri editio inſtrumẽti cum die,& conſule.Limita verum in reo,contra quem productum eſt inſtrumentum,qui dicitur proſequi iniuriam ſuã: ſecus eſt in actore.Ita ſignanter limitat Bar. (ſub dubio tamen fortè)in l.tutor qui repertorium.in vlt.col.ff.de admi.tut.Petr. de Anch.in cle.2.de ſtatu mona.Pau.de Caſtr. & Modern. hic.

o ¶†Secundò limita dummodo petens inſcribat ſe ad pœnam talionis.l.ſi vtere.& l.fi.C.de fide inſtr.Ita ſentit Spe.in tit.de inſtru.edi.§.videndum.in ver.facienda.Bal.& Ang hic. Bar.in l.fi. in 2.no.per illum tex.C.de fid. inſtr.Tu dic,ꝙ idem Spe.in ver. ſi qui incip.Sed quod iam dixi. dicit, ꝙ illud quod dixerat de inſcriptione,non ſeruatur in vſu:tamen ſi iudex videt falſitatẽ malitiosè opponi,coget opponentem ſe obligare ad pœnam extraordinariam,ſi defecerit in probatione,& ita dicit obſerua
ri.dem tenet Io.Fab.in §.Item verborum.Inſti.de inuti.ſtip.& Pau.de Caſ.hic.Nec obſt.d.l.fi.C. de fide inſtr. quia loquitur in eo,qui criminaliter accuſare volebat de falsò, vt per gl.in verſ. pagina.& ibi Bal.in l.fi.C.ſi ex falſis inſtrumentis.& vide omni no no.Bal.in c.1.in 6.col.de proba.vbi etiam dat intellectũ ad d.l.fin.quem dicit eſſe ſuum nouum intellectum.De aliis,quæ tanguntur per.glo.in hac parte,dixi ordinariè in l. fina. C. eod.

11 ¶†Venio ad quintam partem glo.ibi,item quid ſi ſponte.quę eſt valde no.& ſignanda,& vult,ꝙ ſi aliquis produxit inſtrumẽtum in iudicio pro ſe,ſi in eo aliquid contineatur, quod ſit ad fauorem alterius partis,poteſt aduerſarius eodem inſtrumento vti.Ex iſta parte gl.eliciuntur quinque notabiles concluſiones. Prima eſt,ꝙ productio inſtrorum,ſicut teſtium eſt cõmunis vtriꝙ parti.& ad hoc iſtam glo.reputat ſing. Bal.in c.præte-
12 rea.in 3.col.ad ſi.de dila.¶†Secunda concluſio gl. eſt, ꝙ eo ipſo,ꝙ quis producit inſtrm, intelligitur illud approbare tã pro ſe,quam contra ſe.& ad hoc iſtam gl.reputat ſing.Bal.in c.præ
13 ſentium.in 1.col.de teſti.†Simile in producente libellum:quia contentis in libello ſtatur nedum pro eo:ſed etiam ꝫ eum. gl. in l.cum precum.in gl.1.C.de lib.cã.in l.ne fatiſdatione. ff.rem ra.hab.licèt gl.videatur velle ꝫrium in l.ſi familiæ. parua. ff. famil.ercif.de quo per Bar in l.ex hac ſcriptura.in vlt.col.ff.de do na.per Bal.in l.error.C.de iur.& fac.igno & in l Titia. parua ff. de leg.2.cum ſim.Sic ẽt dicimus in libello rei, & ſic in libello exceptionum,cui ẽt ſtatur ꝫ reum.ita no.Bar.in l.1. in fin. per illum tex.C.de his quę pęnę no.& in l certum.§.ſi quis abſente
14 ff.de confeſſis.¶†Tertia concluſio glo.eſt,ꝙ ille, qui producit inſtrumentum,vt fateri omnia in eo contenta eſſe vera: adeo ꝙ ꝫ illud aliquid dicere non poteſt.& ad hoc iſtam gl. no.Bar. in l.poſt legatum.in 2.col.vbi limitat.ff. de his,quibus vt indig. Bal.in l.2.ad fi.C.de fideicom.liber.& in l.cum precum.C.de liberali cau.& in l.j.in vlt.col.C.de eden.& in l.alia.C.de his qb. vt indig.& eſt gl.ordi in c.præſentium.in gl.1.de teſt.facit auth.
15 ad hæc.C.de fide inſtru.† Adde fortius,ꝙ qui producit teſtem pro ſe,non poteſt perſonam eius impugnare, etiam ſi producatur in illa cauſa ab alia perſona, quam ab eo contra quem fuit productus.Ita not.tenet Io.And.in addi.Spe.in tit. de teſte. § ſæpe.ver.quid ſi produxi.& voluit glo.in l. ſi quis teſtib.C.de
16 teſti.vide tamen gl.in l.1.C.qui & aduerſus quos.† Similiter q approbauit aliquem in vno officio, non poteſt poſtea illũ reprobare in officio conſimili.Inn.in c. cum venerabilis. de excep.quem refert,& ſequitur Do.Ant.de Butr. in d.c.præſentiũ.

17 Facit bonus tex.in c.accepimus.& ibi no.de æta.& quali.† Adde etiam ad iſtam concluſionem gl.quod fortius tenet ſingul. Bald.in l.ſi quis teſtib.in 1.col.C.de teſt. ꝙ aliquis producendo inſtrumentum,vĩ etiam approbare perſonam illius notarij eſſe habilem.Vnde ſi aliquis produxit inſtrumentum manu cuiuſdam tabellionis,qui tempore confecti inſtrumenti erat monachus,& ſic non valebat inſtrumẽtum.c.vt officium. de her. in 6.c.ſicut.ne cleri.vel monac.& quia non fuit obiectum obtinuit:ſi poſtea manu eiuſdem monachi producatur aliud inſtrumentum ꝫ eum,non poterit ei opponere, ꝙ non valeat ratione monachationis.& idem ſi velit ei opponere, ꝙ nunq̃ fuit tabellio:quia ex illa productione ſemel affirmando eũ tabellionem,eius auctoritatem in omnibus comprobat. quod
18 eſt no.ſm eum.¶†Quartò iſta gl.eſt mirabilis,& ſing. ſm Saly. hic,ꝙ etiam ſi producens inſtrumentum prout quotidie faciunt procuratores.i.produco inſtrumẽtum iꝑ parte, & partibus pro me tantum facientibus, in alijs ſecus,iſta verba nihil
b operantur,quin ſtetur inſtrumento ꝫ producentem. [b] Adde ꝙ idem per iſtam gl.tenet Bal.in l.vnica in 2.col. C. vt quæ deſunt aduo.& ibi latius per D.Alex.Pau.de Caſt. hic refert illud dictum Bal.& reputat ſingu.& dicit, ꝙ habuit iſtum caſum de facto.Refert tamen,ꝙ Spe.vĩ ſentire oppoſitum in tit.de inſtr. edi.§.videndum.ver.quid ſi aliquis.& ver. quid ſi producatur. Illud dictum etiam ſequitur,& reputat ſing.Pau.de Caſt. in d. l.vnica.& Lud.Ro.in conſi.433.quod incip.Quo ad primum, ꝙ ſufficiat publicationem.in vlt.dubio.Tu adde Bal. idem plenius,& notab.renentem in d.c.pręſentium.in 2.col.vbi videas.

c ¶Sed aduerte, [c] ꝙ Alb.hic in pen.colu.dicit, ꝙ in iudicijs inualuit cautela,ꝙ producens inſtrã proteſtatur,ꝙ ea ſolũ producit in partibus,& capitulis,quæ faciunt pro ſe, & contra partẽ aduerſam:ſed ꝙ talis cautela tollitur,ſi aduerſarius proteſtetur ſe velle vti eodem inſtrumento in illis partibus,quæ faciunt ꝫ producentem,vt dicit colligi ex notatis per Inn. in c. cũ olim. de cenſi.& in c.cum venerabilis.de excep. & idem vtrobique
19 tenet Dom.Ant.de But.¶†Quintò iſtam glo. dum dicit, vel vtendo,vel non vtendo,multum no.Pau.de Caſt. ad vnũ, qđ dicit ſe vidiſſe de facto,& ſæpè contingit,ꝙ ſi pars non vult ꝓducere inſtrm in iudicio ꝓp aliquam cauſam:tamẽ portat ipſum iudici in camera ad inſtructionem eius, & iudex in eo reperit aliquid,quod facit pro aduerſario contra producentem, iſta gl.ſecundum eum vult,ꝙ iudex poſſit illi inſtrumento ſtare, ac ſi fuiſſet in iudicium deductum. quod dicit ſibi videri periculoſum; cùm non conſtet iudici vt iudici, ſed vt priuato. Sed aduerte,quòd glo.non habuit iſtum ſenſum.Patet ex ſimili,in quo ſe fundat de teſte.Nam teſtes producuntur iudici vt iudici.aliàs quod dicit gl.non eſſet verum,per gl. in l.quoties.§. ſi in vestharedem.de proba. nec credit iudici niſi quatenus ex actis apparet.c.qm̃ ꝫ falſam.de prob. & gl. iſta habuit reſpectũ ad opi.Io.ſ.relatam,qui facit differentiam inter volentem vti
20 inſtrumento,& eum,qui non vult vti.† Iſtam gl. ita enucleatã limita,niſi producens renunciaret productioni re integra. per l.ſi aduerſarius.quæ eſt notabilis ad hoc.C.de fide inſtr.& l.qui familiæ.ff.fam.ercif.ſecundum Bal.in d.c.præſentium.in 1. col. per Lud.Rom.in conſi.433.quod inci.Quo ad primum,quòd ſufficiat ad publicationem.in vlti.dubio. & vide quæ dixi in l.
21 error.C.de iur.& fac.ign.¶†Ex vlt.parte gl habes, quòd quando editur inſtrumentũ à parte parti,licèt non debeat edi dies,
d & conſul,vt hoc tex.tamen debent edi nomina teſtium, [d] & notarij.Idem etiam tenet Bar.& alij.Iſtam glo. etiam ſequitur Bal.in l.ſi.C.ſi ex fal.inſtru. & in l. fina. in 6.colum. vbi limitat. C.de edend.Ita teneas,quamuis contrarium teneat Specul. in titu.de inſtrum.edi.§.oſtenſo.verſicu.ſi verò fuerit, & verſicu. ſequent. & in titu. de teſte. §. qualiter.verſicu.eadem quæſtio eſt. Iaſon Paduæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Actorum.Adde Bar.hic.2.col.&'Panor.vbi ſequitur hanc diſtin.glo.& dicta Doc.in c.1.col.pen.de proba. PVRPV.

b ¶Contra producentem.Adde quod limitat Felin.in c. 1. colum. 5.de proba. PVRPV.

† Et vide quæ de prædicta clauſula,produco in parte & paſſib. no. Iaſ.in l. non ſolum.§.morte.col.15.ff.de oper.no.nunc.Prac.Pap.for.produc.inſtru.verſi. in illis.vbi dixi. MASVER.

c ¶Adde quòd indiſtinctè videtur verior opi. quòd illa proteſtatio non attendatur,ex no.per Bar.in l.alimenta.C.de neg.geſt.vt refert Dec.in l.fi.col.fin. C.de eden.in c.cum venerabilis.col.14.ver.ſecundũ ſupradicta.extra de excep. BELLAC.

d ¶Nomina teſtium.Limitat Felin.quando de ſubornatione timetur.in c. 1.co. 5.de probatio. PVRPV.

SVM-

Ias. super Prima. ff. Vet.

SVMMARIVM.

1 *Actor si in libello faciat mentionem de aliquo instrumento, cogitur edere ante litem contestatam.*
2 *Pars, quæ tenetur edere instrumentum, si non velit producere, iudex potest pronunciare, quòd tali instrumento in perpetuum fides non adhibeatur.*
3 *Partem contractus edere non sufficit.*
4 *Minor, rusticus, & mulier excusantur à dolo præsumpto.*
5 *Mulier, & rusticus in iure æquiparantur.*
6 *Copia de allegationibus iuris, seu de consilijs, quæ dantur per partem iudici, an debeat dari aduersario.*
7 *Sententia lata per falsas allegationes actoris est ipso iure nulla.*
8 *Allegationes iuris sunt de actis, & debent in actis redigi.*
9 *De interrogatorijs, quæ dantur iudici, non est danda copia parti.*

a §. Edenda. [a] Ea omnia edi debent, quibus quis vsurus est. hoc primò. Et non dr edidisse, qui totum ℈tum non edidit. hoc secundo. Item non edenti parcitur pp sexum, ætatem, vel rusticitatem. h. d. tertiò. ¶ †Per istū
1 tex. dicunt Bal. Ang. & Pau. de Cast. hic, ꝙ si actor in libello faciat mentionem de aliquo instrumento, ꝙ cogitur edere ante litem contest. & sic antequam aduersarius respondeat. Idē tenet Inn. in c. 1. de proba. Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc dicamus. ver. quid si quis. Tu distingue melius, vt per Bar. in l. postquam
2 §. dies. ff. vt leg. no. caue. & in l. edita. vbi dixi. C. eo. † Quid autē si pars, quæ tenetur edere instrumentum, nō velit illud produ cere? Dic, ꝙ judex potest pronūciare, ꝙ tali instrō in perpetuū fides nō adhibeatur, ſm Inn. & cæteros Can. in c. G. perpetuus. de fi. instr. tenet Bar. hic, & in l. si appellationem. C. de app. & in
3 l. 2. vbi Bal. Ang. & Mod. C. de eden. & ibi dixi. ¶ †Not. secundò, ꝙ non sufficit edere partem ℈tus, & sic, ꝙ non sufficit si producatur pars instrumenti. Facit. l. inciuile. & ibi Bal. ff. de legi. In ℈rium vr tex in l. argentarius. §. edi. j. eo. & in l. ex cōuentione. in ver. sicut pars instrumenti. & ibi Bal. & Sali. ad hoc no. C. de pac. & in l. 1. C. sine cen. vel rel. habent Cano. tex. in c. accepimus. & in c. contingit. de fid. instr. Dic, vt habetur per Barto. &
4 Mod. in rub. ff. de ope. no. nunc. cum suis concor. † Item not. ex ver. ff. ꝙ minor, rusticus, & mulier excusantur à dolo præsumpto, quod est verum de præterito, non autem excusantur à dolo præsumpto de futuro, si post didicita testificata vellent testes producere, vt per Bar. & alios faciē. mentionem de hoc tex. in l. 1. §. nunciatio. ff. de ope. no. nunc. cum concor. ibi tradi
b tis. [b] ¶ †Noto ex isto tex. ꝙ mulier, & rusticus in iure æquiparā
5 iur. Facit l. 2. §. fi. ff. de iu. fis. ideo sicut mulieri non succurritur magis quàm alij, nisi in casibus à iure specialiter expressis. l. fin. C. de iur. & fac. igno. gl. 1. q. 4. c. fi. in prin. idem in rustico, secundum D. Ant. in c. 2. in 4. col. de consc. sequitur D. Alex. in l. si qs id quod. in prin. in 3. col. ff. de iurisd. omn. iud. & in l. iuris ignorantia. ad fi. C. qui admit. Alibi tamen vr constitui dria: quia iuris ignorantia non prodest mulieribus, quominus sibi currat tempus ad agnoscendum bono. pos. d. l. iuris ignorantia, & tamen prodest rusti: co. tex. est fortis in l. quicunque. C. qui admi. & ibi gl. Odof. & Fulg. ita per illū tex. tenent. Ful. & Lud. & D.
6 Fran. de Are. in d. l. iuris ignorātia. dixi in d. l. quicunq;. ¶ †Vltimo pro ꝯplemento huius §. volentis, ꝙ omnia edēda sint, q̄ro de quæstione, de qua solet sæpè dubitari. Nunquid de allegationibus iuris, ſcu de consilijs, quæ dantur per partem iudici debeat dari copia aduersario petenti? Tangit solus Lud. hic, & dicit aliàs fuisse de facto decisum in ciuit Bon. quod non, allegat doctr. Innō. in c. per tuas. de testi. per quā limitatur iste tex. ꝙ de his, quæ dantur ad solam instructionem iudicis, non debeat dari copia parti. Adde, ꝙ idem tenet Lud. Rom. in singu. suo incip. Fuit interrogatus dominus meus Io. de Imo. & est singulare nu. 267. & c. vbi refert, ꝙ aliàs interrogatus de hoc Ioā. de Imo. in ciuitate Bono. obmutuit. & ꝙ dum ipse Ludo. redijsset Bonon. ad se doctorandum, ꝙ Imol. eum interrogauit, & ꝙ sibi respondit, ꝙ non: quia iudex non compellitur dare parti aduersæ copiam eorum, quæ sibi dantur ad instructionē ipsius iudicis. h. d. esse aureum dictū Inn. & digito tangendū. in d. c. per tuas. & dicit, ꝙ istud valde placuit Io. de Imo. Tene ℈rium circunscripta consuetudine, prout tenet Io. Pet. de Ferra. in Prac. Papiensi in tit. de forma petendi copiam instrumē torum. circa princ. vbi dicit, ꝙ quemadmodum de omnibus actis debet dari copia parti. l. 2. C. eo. ita debet dari copia allegationum, & consiliorum in iure productorum, ne iudex circumueniatur ex falsis allegatiouib. l. 1. C. si ex fal. alle. & l. si quis
7 obrepserit. ff. de fal. † Adde facere, quia sententia lata per falsas allegationes actoris est ipso iure nulla, adeo quòd nō est opus appellare. l. si prætor. §. Marcellus. ff. de iudi. habetur in l. seruo
8 inuito. §. cum prætor. ff. ad Treb. † Ad idem, & fortius facit: quia allegationes iuris sunt de actis, & debent in actis redigi. c. dudum. de elec. Spe. in tit. de dispu. & alleg. §. porrò. ver. no. quòd
9 inter acta ergo debet dari copia, per regulam. l. 2. C. eo. † Non obst doctrina Inn. in d. c. per tuas. quia nihil facit ad rumbum. Nam loquitur in interrogatorijs, quæ dantur iudici ad eius instructionem, vt sciat super quibus debeat interrogare testes partis aduersæ. Nam verum est, quòd de illis interrogatorijs nō debet dari copia parti producenti testes, quia sic daretur materia subornandi tales testes glo. est not. in cap. 2. in versicu. si interrogatoria. de test. in 6. & ita declarat Specu. in titu. de teste. §. iam de interrogatorijs. circa princip. & Cano. in dicto capitu. per tuas.

ADDITIONES.

a ¶ Edenda. Amplia ad reum, vt hoc casu edat actori. Glo. 2. in c. 1. vbi Panorm. col. 3. limitat vno modo, & Fely. col. 5. ver. Fallit primo. ampliat duob. mod. de prob. & amplationem etiam ponit gl. in §. qui intendit. 3. q. 4. & in cap. 1. ver. tradi. de priuil. in 6. PVRPV.

b ¶ Ibi traditis. Adde Alex. in l. iustè. col. pen. de acquir. pos. & istum text. dum loquitur de minore, notanter declarat Ias. in l. edita. colum. pen. C. de edend. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Legatarius faciens mentionem in libello de testamento, non tenetur edere copiam hæredi. Limita vt nu. 3. 4. 5. & 6.*
2 *Instrumenti mentionem faciens in libello ante litem contestatam, tenetur illud edere.*
7 *Hæredes vsurarij præsumuntur habere codices rationum.*
8 *Emphyteuta non cogitur edere domino instrumentum inuestiturę liuellariæ.*
9 *Vasallus an teneatur edere domino copiam instrumenti feudi.*
10 *Emphyteuta si confiteatur emphyteusim, sed negat se habere instrumē tum emphyteuticum, potest incontinenti per dominum expelli.*
11 *Qui instrumentum tenetur edere, non tenetur edere originale, sed copiā.*

LEX II.

1 Si legatum. †Legatarius faciens mentionem in libello de testamento, non tenetur edere copiam hæredi, cùm hæres illud habere præsumatur. Item hæres non tenetur edere legatario testamentum authenticum, seu originale: sed bene copiam, vel exemplum. hoc dicit secundum vtranque lect. glo. Tene primam, quæ melior est, & verior, & magis con
2 gruit literæ. ¶ †Per istum text. Barto. & Docto. dicunt limitari decis. Innoc. in cap. 1. de proba. Specu. in titu. de instr. edi. §. nūc dicamus. versicu. quid si quis in libello. prout dixi in l. 1. §. fin. ſ. eod. dum dicunt, quòd si aliquis in libello faciat mentionem instrumenti, quòd ante lit. contest. tenetur illud edere, limitat per istam l. nisi faceret mentionem de instrumento, quod debet esse ita penes reum, sicut penes actorem, vt hic. limita istū
3 tex. quatuor modis. † Primò, vt procedat in instrumento testamenti: secus est in codicillis, de quibus non præsumitur hæres habere notitiam, vel scientiam. l. cum hæres. ff. de lib. leg. I. non est ferendus. in princip. ff. de transact. secundum Bald. & Ange.
4 hic. ¶ †Secundò limita istum tex. vt procedat in hæredibus extraneis, secus est in suo hærede, vel in alio, qui obtinet primū locum successionis ab intestato. Nam si conueniatur ad legatum vel fideicommis. ex quo venit ab intestato, & ab intestato succedit: cessat præsumptio huius. l. quòd habeat instrumentum testamenti penes se: ideo tunc debet sibi edi per ea, quæ no. Barto. & Angel. in l. eius, qui in prouincia. in vltr. parte, in 5. no. per illum text. ff. si certum peta. & Barto. in l. qui Romæ. §. duo fratres. in 3. q. ff. de verbo oblig. quod an sit verum, dixi. in
5 d. l. eius qui in prouincia. ¶ †Tertio limita istum tex. vt procedat, quando testamentum non est in iudicio productum per legatarium: sed tantum de eo facta est mentio in libello enunciatiuè, vel qualificatiuè. secus si esset productum in actis, quia cùm tunc esset factum commune, deberet edi. l. 1. §. edenda. supra eodem, sicut cætera acta debent edi. l. 2. C. eodem, secun
6 dum Bald. Angel. Salice. & Modern hic. ¶ † Quartò limita. & intellige istum text. vt procedat in editione, quæ fit ad deliberandum: tamen postea in processu tenetur legatarius producere instrumentum testamenti in forma authen. ad probādum intentionem suam. aliàs succumberet, tex. est in l. postquam. §. si dies. ff. vt leg. no. ca. secundum Bald. & Pau. de Castr. hic. Nil enim in iudicio produceretur instrumentum testamenti, ni-
7 hil probaret. l. quoties. §. fin. ff. de probatio. ¶ †Not secundò, præsumptionem à consuetis haberi. Hinc dicit gloss. in clementina vnica. §. cæterùm. in versicu. compellendos. de vsur. quòd hæredes vsurarij præsumuntur habere codices rationum. ideo cogun-

cogunt edere. De ista materia, quando arguitur à solitis, dixi
§ plenè in l. certi ꝑdictio. in prin. ff. si cer pet. ¶† Tertiò ꝓ istū text. dicit Bal. in lec. antiq. ꝙ emphyteuta non cogitur edere domi no instrumentum inuestituræ siuellariæ. quod intelligit Bald. verum, quando emphyteuta possideret pro suo: quia nemo cogitur ostendere titulum suæ possessionis. l. cogi. C. de pet. hæ re. Si autem possideret vt emphyteuta, concludit Bald. ꝙ tunc bene cogeretur edere, si habet penes se, vt videatur an emphy teusis sit finita, vel ne. vt l. malè agitur, & l. cū lex. C. de præscri. 30 anno. Adde Spe. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. 141. vbi ēt ipse tenet, ꝙ emphyteuta tenetur etiam edere copiam instrumenti emphy. per tex. in l. prætor ait. §. 1. j. eo. dummodo iuret de calumnia. Refert & sequitur Ang. in d. l. prætor. §. 1. & ibi limitat: nisi emphyteuta negaret se emphyteutam. per regulā. l. qui accusare. C. eo. & ita etiam latè firmat Bal. in addi. Spec. in
9 titu. de loca. in 9. col. †Idem est in vasallo, qui tenetur domino edere copiam instrumenti feudi. gl. in c. 1. §. illud. & ibi Doc. de prohi. feu. alie. per Fede. & in l. 2. C. quādo & quib. quarta pars deb. lib. 10. Lud. in consi. 163. incip. Constitutio curiæ mercan-
10 tiæ. in vlti. col. †Imo fortius tenet Ang. in d. l. prætor. §. 2. j. eod. ꝙ si emphyteuta confiteatur emphyteusim, sed negat se habe re instrumentum emphyteuticum, potest incontineti per dominum expelli, quasi præsumatur emphyteusis finita. argu. l. si seruus. C. quod cum eo. & ita dicit tenere Bal. ibi. quod limitat Ang. nisi emphyteuta probaret se soluisse per 40. ann. quia tūc præsumitur perpetua: vt est glo. in l. 2. C. de iur. emph. Adde, ꝙ illud dictum Bal. pro sing. refert D. Abb. in consi. 75. incip. Duo principalia circa ꝑdicta sunt examinanda. in 1. col. in 1. vol. vbi dicit se putare, quòd illud dictum Bald. non sit verum, quod ꝓ hoc emphyteuta non possit expelli eo casu, quo probatur eū soluisse per 40. annos, per tex. no. in l. iubemus. C. de fun. patri. li
1 bro 11. ¶† Quartò no. ex isto tex. secundum aliam lec. glos. ꝙ quando quis tenetur edere instrumentum, non tenetur edere originale, sed copiam & exemplum. Facit Leos. §. super his. & ibi glo. & Bar. C. de app. c. cum personæ, de priuil. in 6. & c. quo niam contra. de proba. ista secunda lect. licèt per alios commu niter non improbetur, imò Ray. & Alber. hic dicunt, quod est vera, tamen Pau. de Castr. eam reprobat, & bene: quia quando legatarius petit legatum, hæres non tenetur edere nec origina le, nec copiam: quia non debet in illis fundare intētionem suā. sed ipse legatarius tenetur exhibere, & probare intentionē suā, per tex. in l. postquam. §. si dies. ff. vt le. no. caue. quamuis Dom. Alexan. conetur saluare istum secundum intellectum in qua-
tuor casibus specialibus, de quibus per eum, quod esset nimiū restringere istum tex. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Speciale nunqnam aliud præsumitur in fisco, quàm in priuato.*
2 *Fisco debet edi etiam ad fundandam principalem eius intentionem. vide pulchram limitationem nu. 6.*
3 *Dos, & fiscus æqu parantur.*
4 *Emptores gabellarum succedunt in loco fisci.*
5 *Ecclesia non tenetur edere fisco.*

LEX III.

NE quisquam. Legitur in gl. duob. mo dis, & secūdum primū intellectum continet ius speciale in fisco, quod eda tur ad eius intentionem principaliter fundandam,
2 contra regulam. l. fi. & l. qui accusare. C. eo. ² secundum alium
1 continet ius commune. ¶ Et licèt ista secunda regula videretur tenenda, quia in fisco nunquam præsumitur aliud speciale, q̄ in priuato, nisi l. expressè dicat. l. item veniunt. §. in priuatoru, & ibi glo. ff. de peti. hæred. gl. in l. 1. C. eod. tamen tene primum intellectum, qui reputatur singularior, vt hic dicit Fulg. & per Bar. etiam in l. 2. §. diuus Adrianus. ff. de in. fis. Et secundum illū
b primum intellectum. h. d. in electu. Agenti nomine ᵇ fisci te-
netur reus edere instrumenta ad fundandam princ. intentionē fisci, nec tamen tenetur edere, nisi instrumenta ad causam fisci
2 facientia. h. d. ¶† No. vnum speciale priuilegium in fisco, quòd ei debet edi etiam ad fundandam principalem eius intentio-
3 nem. † Adde, quòd idem est fauore dotis, cùm dos, & fiscus æquiparentur. l. 2. C. de priuileg. fisci. Ita tenet Dom. Anto. in c. 1. de prob. quem refert, & simpliciter sequitur Ludo. hic. Adde, quòd idem tenet Ioan. Andr. in addi. Specu. in titu. de instr. edi. §. videndum. versic. ex præmissis. Pau. in l. 1. ff. soluto matri. & ibi Domin. Alexan. in 22. colum. & idem Domi. Alexan. in l. fina. in 13. fallen. C. eod. quamuis contrarium teneat Bal. in l. 1. in 10. colum. C. eod. & in l. 1. §. editiones. in 5. colum. supra eod. & D. Franc. de Are. in cap. 1. in 14. colum. de probatio. ¶† Secundò amplia istam l. vt habeat locum nō solùm in fisco, sed etiam in emptoribus gabellarum, cùm succedant in locum fisci, secundum Bal. in l. 1. §. editionis. in vlti. colum. C. eo. Repro bat Dom. Alex. hic per l. licitatio. §. fina. in fin. & quod ibi Bart. & plenius Lud. ff. de pub. Istud vltimum plus placet, cùm illud sit priuilegium personale in fisco: ergo non transit in sing. succeſſorem. argum. l. 1. §. si hæres præcepto. ff. ad Treb. & l. fina. §. fi.
5 ff. de contrahen. emptio. ¶† Limita istum tex. non procedere in ecclesia, quæ non tenetur edere fisco, cùm habeat par priuilegium. l. fin. C. de sacrosanct. eccle. secundum Bal. in c. 1. in 3. col. de proba. Ex quo habes tertiam ampliationem ad hanc. l. vt procedat etiam in ecclesia. Vide tamen pro veritate doctrinā Barto. in Auth. quas actiones. C. de sacrosanc. eccles. vbi ponit, an priuilegiatus vtatur priuilegio suo contra æquè priuilegia-
6 tum. ¶† Secundò limita istam. l. non procedere, quando ageretur criminaliter pro delicto, & sic pro pœna applicanda fisco. ita tenet glo in l. 2. §. diuus. in gl. magna. in ver. agatur. & ibi Angel. ff. de iu. fisci. & quia in fisco in causa criminali non est aliquid immutatum. vnde cùm ista. l. contineat in fisco priuilegium contra ius commune, & sic contra regulam. l. qui accusare. & l. fina. C. eod. certè debet strictè intelligi, & non extendi, vt habetur in l. fi. ff. de consti. princ. & in c. ex tuarum. de auth. & vsu pal. & ita tenet. Dom. Abb. in c. 1. de proba. quem latè sequitur. Domin. Alexan. in consi. 123. incip. Visa facti narratione. in vltim. colum. Tu autem subtiliter considera, quòd in cōtrarium stringit tex. in d. l. 2. §. diuus. in versic. nummaria non si de capitali. & ibi Bar. ff. de iur. fis.

ADDITIONES.

a ¶ C. eo. Adde, quòd primam tenet Panor. in c. 1. colu. 3. vbi Fely. de probatio. PVRPV.
b ¶ Adde, quod idem tenet Gramma. consil. 9. colum. 2. Fely. in cap. 1. colum. 5. extra de probatio. PANCIR.

SVMMARIVM.

1 *Argentarius tenetur cum die, & consule edere rationes, quæ pertinent ad petentem.*
2 *Iura quæ loquuntur in argentarijs, & nummularijs habent locum in notarijs.*
3 *Argentarij, & nummularij differunt.*
4 *Scripturas publicas, vel instrumenta publica conficiens potest licitè accipere salarium, etiam si essent scripturæ de causis spiritualibus. numero 5.*
6 *Officium argentariæ cadit in seruo.*
7 *Instrumentum licèt non contineat vtilitatem nisi vnius partis, tamen requiritur, quod notarius sit rogatus de consensu vtriusque partis.*
8 *Contractus quando concernit vtilitatem vnius contrahentium tantum, licèt notarius fuerit rogatus ab vtraque parte, non tamen debet tradere instrumentum in forma publica, nisi ei cuius vtilitatem continet.*
9 *Notarium qui non rogauit, non potest eum cogere, quod sibi det instrumentum in forma publica, quamuis prætendat interesse ex tali instrumento.*

LEX IIII.

1 PRætor ait. †Argentarius tenetur cū die, & cōsule edere rationes, quæ pertinent ad petentem. Et si filius tam. vel seruus argentariam exercuit, pater, vel dominus tenerentur in casibus edere si eorum expressa voluntate exerceant: vt si domino, vel patri quæstum faciunt. vt si pater, vel dominus rationes penes se habeant: aliàs non tenentur, nisi de peculio, vel de in rem verso. hoc dicit vsque ad §. is etiam. ¶ Et pro euidentia aduerte, quòd in superioribus legibus tractatum est de editione, quæ fit ex dispositione iuris ciuilis: nunc aūt tractatur de illa quæ fit de iure prætorio: ideo ponit edictum prætoris, quod commendat, & eius interpretationem prosequitur. ¶ Secundo aduerte, secundum Bald. quòd olim non erant tabelliones, aut erant pauci. Vñ scripturæ publicæ conficiebātur per argentarios, vel nummularios. Nam si aliquis mutuabat pecuniam alicui, faciebat scribi per argentarium in libro publico, & talis liber plenam fidem faciebat. Eodem modo
2 quando debitor restituebat, faciebat similiter scribi. † Vt ergo intelligas vtilitatem istarum legum, quicquid in his legibus de argentarijs, & nummularijs cauetur, inducas ad tabelliones nostri temporis: quia iura quæ loquuntur in argentarijs, & nūmularijs, habent locum in notarijs, vt per glo. l. quædam. §. nūmu. infra eodem. ¶† Tertiò præmitte, quòd inter argentarios,
3 & nummularios est differentia: quia argentarij erant, qui solū pecuniam argenteam exercebant, & etiam fabricabant: nummula-

mularij verò, qui omnem pecuniam exercebant, sed non fabricabant, quales sunt campsores nostri temporis, secundum Iaco.But.Alber.hic, Barto.& Angel.in l.quædam. §.nummularios.infra eod.& vide bonam glos.in §.pe.vers.argentariorum. in Auth.de fideius.& tex.in l.2.§.fin.ff.de consti.pec. ¶ Quartò aduerte, quòd ea quæ dicuntur hic in tex.in filiofamil. habent locum in seruo, secundum Bar.Bald.& Salyc. & istud patet in aduersatiua, sed &, posita in tex.quæ cùm sit cum copula, denotat identitatem in iure, vt per glo.in l.2.vbi supra.ne quis cũ
4 qui.¶†Not.primò in tex.in ver.quæsitum, quòd faciens scripturas publicas, vel instrumenta publica potest licitè accipere salarium, etiam si essent scripturæ de causis spiritualibus.c.1.& ibi vide glo.de simo.secundum Bald.& Angel. hic. tamen iste tex.necessariò non probat, quia non aperit, an iste quæstus perciperetur ex scriptura, an ex argentaria, & potius vult, quòd percipiatur ex officio argẽtariæ, prout etiam dicit Raph.Fulg.
5 hic.† Adde, quòd eodem modo Notarius licitè accipit pecuniam, & hoc dupliciter. Primò pro rogatione instrumenti, & sic pro breuiatura. Secundò postea pro extensione instrumenti in forma publica, glo.est in l.fina.circa med.C.de prin.agen. in re.lib.12. per quã gl.ita tenẽt Bar.Bal.& alij in l.argẽtarius.in
6 princ.ĩ.cod. †Secundò no.q̃ officium argentariæ cadit in seruo: secus in officio tabellionatus, quod non cadit in seruo, vel
a monacho. [a] l.generaliter.C.de decu.lib.10.cap.sicut. ne cleric. vel mona. Ratio, quia est officium publicum, sed officium argẽtariæ est quasi publicum, vt no.in l.si quis ex argentarijs. §.1.& in l.quædam §.nummularios.ĩ.eo.†Capio gl.in ver.meũ, quam diuide in tres partes, prout tres remouet oppositiones. Secunda ibi, sed hæc non est sufficiens ratio. Tertia ibi, sed cũ
7 hodie.¶†No.valde istam tertiam partem gl. ex qua habes tres conclusiones. Prima, quòd licèt instrumentum non contineat vtilitatem, nisi vnius partis, vt est donatio, vel liberatio, tamen requiritur, quòd notarius sit rogatus de consensu vtriusq; partis: secus si sit actus, qui consistat in voluntate vnius tantum, vt aditio hæreditatis, vel protestatio, tunc sufficit, quòd ab illo so
b lo notarius sit rogatus, [b] glo.in §.nos autem.in ver. inungant. in Auth.de tabel.per Bal.in l.2.ff.de stip.ser.per Ang.in l.fin.per illum tex.ff.pro dereli ponunt Cano.in cap. 1. de fide instrum. Si autem est actus, qui non pendet ex voluntate alicuius, sed à casu, puta natiuitas alicuius, vel mors. Nam pone, quod natus est mihi filius in ista ciuitate, & ex forma statuti gaudet beneficio ciuitatis, quia natus est hic, ego rogo notarium, quòd de hoc faciat instrumentum publicum, certè notarius nõ potest hoc facere ad rogationem meam, nisi interueniente auctoritate iudicis. Ita determinat Ioan.Andr.in addi.Specu. titu. de instru.edi. §. postquam in vers.& vide.in addi.quæ incip.hanc materiam. Sequitur simpliciter Pau.de Castr.hic, de quo vide
8 tu Bald.in rub.C.de fide instrum.in 3.colum.& in l.neque natales.C.de proba.¶†Secunda conclusio glos. est, quòd quando contractus concernit vtilitatem vnius contrahentium tantũ, vt liberatio, vel donatio, licèt notarius fuerit rogatus ab vtraque parte, non tamen debet tradere instrumentum in forma
c publica, nisi ei, cuius vtilitatem continet & sic donatario, [c] & non donanti, quod est singulare secundum Pau. de Castr. & Mod.hic. Adde Barto.& alios, qui idem no.in l.qui instrumenta.ad fi.per glo.ibi.C.de fideius. Limita in instrumento solutionis pecuniæ, quod potest etiam creditor petere sibi edi, vt possit probare, q̃ illa quantitas sit soluta ex debito præced. Ita no. Barto.in l.plures apochis per illum text.C. de fide instrumen.
9 ¶†Tertia notabilis conclusio glos. est, quod qui non rogauit notarium, non potest eum cogere, quod sibi det instrumentũ in forma publica: quamuis prætendat interesse ex tali instru-
d to. [d] quod valde not.& vide Spec.& Io.And. in titu. de instru, edi.§.postquam.vers.& breuiter.cum vers.seq.per Inn. & alios in cap.1.de fide instrum. ¶ Limita istam conclusionem tribus modis. Primò, quòd licèt notarius inuitus non possit cogi: tamen voluntariè postquam sibi constat de interesse petentis, si ei det copiam non peccat in Spiritum sanctum, secundum Ang.& Dom.Alexan hic. Bene facit quod vult glos.not.in l. in fraudem.§.neque instrumenta.in vers.edi.ff. de iure fisc. quòd si duo litigant in hac ciuitate, & quidam tertius primatus habet instrumenta, quæ faciunt in fauorem vnius, licèt non possit cogi edere, tamen si vult potest voluntariè edere. Secundò limita conclusionem glo.in instrumentis extraiudicialibus: secus in instrumentis quæ fiunt in foro auctoritate iudicis, vt instrumenta emancipationum, vel adoptionum, vel in actis, q̃ fiunt ad banchum iuris. nam quilibet, cuius interest potest cogere notarium, vt sibi det copiam, secundum Barto. in l. 1. §. editiones supra eodem, & in l.2.C.eod.¶ Tertiò limita, quando ego non rogaui notarium, sed alium cuius personam ego repręsento. Pone exemplum in creditore habẽte obligata omnia bona debitoris. nam potest petere à quocunque notario, vt instrumenta sibi exhibeantur, secundum Barto.& Angel.in l.si quis ex argentarijs.§.pertinere.infra eodem, Bartol.in l.fina. per illum text.C.de bon.auct.iudi.possid.& in l. Aristo. ff. de iure deliberan. & in l. controuersia. ad fin.ff.de transactionib. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Vel monacho. Adde, quòd hoc fallit in causa hæresis, vt in §.ad conscribendas.in c.vt officium.de hære.lib.6.gl.in ver.notarij.& ibi Abba. in cle. 1. de hær. Ioan.de Fan. in c.multorum.27.q.2. Bar.in l.1.§.huius studij.ff.de iusti.& iur. l.seruus.ff.de test.

b ¶Sit rogatus. Rogitus qualiter fieri debet, plenè Panor.in c.1.13.requi.col.5. de fide instr. PVRPV.

c ¶Donatario. Quando notarius teneatur dare instrumentum, adde Panorm. vbi de commu.in cap.1.colum.2.de probatio. Alexan.in l. 1. colum.2. C.de eden. PVRPV.

d ¶Ex tali instrumento. Adde Feli.in c.1.col.8.de proba.vbi plenè in vers.fallit septimo. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Officio argentariæ depositio tenetur quis edere rationes in loco, in quo argentariam exercuit non alibi, nisi sumptibus petentis.*
2 *Vsuras qui desiit exercere, ita tenetur edere librum rationum ad fundidam intentionem aduersarij, sicut ille qui actualiter exercet.*
3 *Vsurarius post prestitam cautionem de restituendo, sicut potest testari, ita potest esse testis.*
4 *Notarius si non possit effici decurio ciuitatis statuto sic disponente, aliquis fuit semel in matricula notariorum, & fecit se aboleri, non propter hoc poterit esse decurio.*
5 *Testis periurus post peractam pœnitentiam admittitur in testem.*
6 *Notarius, qui desiit artem notariæ exercere, cogitur tamen pro instrumentis edendis respondere sub consulibus notariorum.*
7 *Notarius, vel mercator debẽt libros suos retinere in loco, in quo artem exercent.*
8 *Instrumenta alibi sita debent edi in loco iudicij.*
9 *Petens aliquid fieri, debet expensas erogare.*
10 *Iudex si mittat causam ad consilium sapientis, debet mittere expensis petentis tantum.*
11 *Timens offendi ab aliquo, petijt ab eo cautionem, quòd eum non offendat, & non vult præstare. Iste qui timet, si petat à Potestate familiam Potestatis, quæ eum associet, tenetur dare, sed cuius expensis, vide ibidem.*
12 *Nuncius si debeat mitti absenti ad iurandum de calumnia, debet mitti sumptibus ipsius absentis.*

1 §. Is etiam. †Etiam depositio officio argentariæ tenetur quis edere rationes in loco, in quo argentariam exercuit, non alibi, nisi sumptibus petentis, & congrua dilatione ad hæc statuta. Item argentarius habens rationes, vel instrumenta in villa, aut illas descriptas edit, aut ducit partem ad locum, vbi sunt. hoc dicit cum l. sequenti &
2 princip.sequen.vsque ad §.cogentur.† Not. primò secundum Barto.quòd ille, qui desijt vsuras exercere, ita tenetur edere li-
a brum [a] rationum ad fundandam intentionem aduersarij, sicut ille, qui actualiter exercet, iuxta clemen.vnicam.de vsu. & ita tenetur constitutionibus temporalibus. Adde Barto. in l. quis sit fugitiuus in princip. per illum text. in versic. Celsus. de ædil.edic.& in simili Barto.in l.palàm.§. non solum per illum tex.ff.de ritu nup. Angel.in l.sicut.§.superuacuum.ff.quib. mo. pigno.vel hypot.solu.& in q.per eum disputata incip. Astensis miles.in 17.colum.Ioan.de Ana.in c.quia in omnibus. in 11.q. de vsu. Limitat Bald.in rub.C.de vsu.in 2. q. nisi etiam vsuras restituisset, per c.cum tu.in versic.donec.cum glo.de vsu. ita di
3 cit se consuluisse.¶†Considera, si posset nouiter attẽtari, quòd idem non sit, si non restituit vsuras, tamen præstitit idoneam cautionem de restituendo, iuxta formam capitu.quamquam. de vsu.in 6.per illud quod no.tenet Bald.in capit. pastoralis.in princip.in vlt.colum.de offic.ordin.vbi tenet, quòd vsurarius post præstitam cautionem, sicut potest testari.dicto ca.quamquam. contrarium tamen tenet Bald.in l.improbum. C.de infam.vbi tenet fortius, quòd etiam post restitutionem vsurarii remanent tamen infames, & non possunt esse testes: multominus, quando sola cautio de restituendo præstita est. † Adde
4 ad prædicta illud, quod not.Barto.in l.2.argum.illius text. C.de primice.libro 12.quòd si statutum disponat, quòd ille qui appellatur notarius non possit dici decurio.ciuitatis, q̃ si aliquis fuit semel in matricula notariorum, & fecit se aboleri, non propter

ADDITIO.

a ¶Ita tenetur edere librum. Adde Doc.in c.quamquam.de vsur.lib.6.

5 propter hoc poterit esse Decurio.† Adde etiam,quod no. Bart. & Bald.in l.imperialis.in versi.si tales.per illum tex. C. de nupt. ꝙ ille qui deliquit, post peractam pœnitentiam , & habitā indulgentiam habetur perinde,ac si non deliquisset . quod facit pro teste periuro,qui post peractam pœnitentiam admittitur in testem.Mirandum est,quòd dixerit contra text.in cap. testi-
6 monium.de test.¶†Secundò no.ex hoc tex.secundum Bald.& Ang.& Modern.ꝙ notarius,qui desijt artem notariæ exercere, cogetur tamen pro instrumentis editis respondere subconsulibus notariorum,sicut primò per l.incola.ff.ad munici.Melius facit tex.in l.2.C.vbi de ratioci.Nam tenetur explere rogationes veteres,sicut & monachus,glos.in c.vt officium.§ ad conscrib.de hære.in 6.Bar.in l.3.§.si penes.ff.de tab.exhi. dixi in l. 1.
7 §.huius studij.supra de iusti.& iu.¶†Tertiò no.quòd notarius, vel mercator debēt libros suos retinere in loco , in quo artem exercent,& si in alium locum deferant, sunt in dolo præsumpto,secundum Ang.Fulg.& D.Alex.hic,vel melius sunt in culpa,secundum Bald.& Pau.de Cast.ex quo tex.de dolo mētionem non facit.l.quoties.§.qui dolo.ff.de proba.¶†Quartò no.
8 ꝙ instrumēta alibi sita debent edi in loco iudicij.Si tamen esset periculum itineris,vel non possint inde extrahi , serua practicam,quam tradunt Bar.Ang.Salic.& Modern. hic per text. optimum in l.iudices. C. de fide instrum. vel serua meliorem practicam,vt scribatur ad iudicem illius loci, vt mittat copiā authenticam illius scripturæ,secundum Doc. in d.l.iudices. & Fulg.hic.¶†Vlti.not.in versi. suis sumptibus.ꝙ quando aliquis
9 petit aliquid fieri, debet ipse expensas erogare.Ideo facit secūdum Bald.ꝙ si iudex mittat notarium ad aliquem locùm pro examinandis testibus,debet mittere expensis petentis. Si autē ex mero officio, tunc debet mittere expensis vtriusque partis. l.ex parte.ff.fami.ercis.l.si irruptione.ff.finium regun. secūdum Bald. a †Item per istum tex.tenet Spec.in tit.de assess. §. salariū.
10 ver.quid si alter litigatorum . quòd si iudex mittat causam ad consilium sapientis, debet mittere expensis petentis tantum. Sequitur Bal.hic,qui ad hoc dicit bene facere.l. cum sæpè. C. de erog.mili.an.lib.12.Tu dic in hoc melius,vt per Barto.in l.si postulauerit.ad fin. princi.ff.de adult.cum quo tenet Bald. in l.
11 3.C.de adult.Et conclude, quòd regulariter debet mitti expensis vtriusque partis:prout in practica obseruatur.& habes duos tex.in c.statutum.§.assessorem.in fi.de reseri.in 6.& in l.4.§.1.ff. fi. regun. & ita tenet Bald. in l. hac lege.in 1.colum.in fin.C.de sent.ex breui.recit.per Bal.in l.generaliter.§ his de præsentibus. C.de reb.credi.¶†Adde etiam,& perpetuò no. ꝙ si aliquis ti-
12 meus offendi ab aliquo,puta inimico,petijt ab eo cautionem, ꝙ eum non offendet,non vult præstare,iste qui timet,si petat à Potestate familiam Potestatis,quæ eum associet, tenetur dare: sed cuius expensis? Videretur,ꝙ expensis eius,qui non vult cauere,& qui dat causam edicto.Veritas est,quod expensis timentis tantum.glo.est no.in l.fi.in prin.C.de erog.mili.ann.lib. 12.quam ad hoc notat,& reputat mirabilem Bar. in l. illicitas. §.ne potentiores.in vlti.colum.ff.de offic.præsi.illam gl. etiam ad hoc pulchrè no.& dicit non esse alibi Bar.in l. sancitum. ff. de re.diui.illam glo.etiam notant Bal.Fulg.& Pau. de Cast. in
13 l.1.in vlt.colum.C.eod.†Adde etiam, quòd si debet mitti nuncius absenti ad iurandum de calumnia , debet mitti sumptib. ipsius absentis.gl.est in l.2.§.defendi.& ibi Bar.in fi.ad hoc not. ff.ex quib.cau.in pos.ea de quo per Ioan.And.& Gemi. in rub. de iura.cal.in 6.Vide tex.in d.l.generaliter.§.his de præsentibus. vbi Barto.Bald.& Salic.vbi est text. quòd est arbitrarium iudici,quis tales soluat expensas,de quo etiam per Imo.in l.recusare.§.fin.ff.ad Treb. Adde etiam tex.in l.eos.§. Apostolos. & ibi Docto.C.de appella.per quem text.dicit ibi Bald. quòd Apostoli, seu literæ dimissoriæ debent dari expensis appellantis tantum.

ADDITIO.

1 ¶Secundum Bal.Vide Fely.in c.1.ext.de libel.obl.Bal. in l. si hæreditas.§. quo autem.ff.ad exhib. PVRPV.

SVMMARIVM.

Argentarij si sint plures heredes , & vnus solus haberet librum rationum,ille solus tenetur in totum edere.
Testis infamis infamia facti,non censetur esse integer testis.
Libro vnius mercatoris non creditur ad plenam fidem .
Suspicio purgatur ratione adiuncti.
Notarij si duo sint rogati de vno actu,quorum alter est habilis , alter inhabilis,an valeat instrumentum.
Testes amici licèt non faciant integram fidem,tamen si tres amici producti sint, vbi integri duo sufficiunt,probant.
Testis domestici dictum sustinetur propter alios non domesticos .
Testes domestici si essent tres,non probant,vbi duo integri probarent.
Legatarius si sit adhibitus testis in testamento, non erit testis omni exceptione maior.
Instrumentum si contineat plures testes habiles,& inhabiles,tamen valet,si sufficiens est numerus.
Probatum aliquid si sit per tres testes,quorum vnus est infamis, si opponatur ei exceptio infamiæ,non est admittenda.
Notarius si sit damnatus ex falso commisso in officio, licèt ipso iure priuetur officio tabellionatus,tamen eius scriptura suppletur ex subscriptione aliorum.& nu.16.& 17.
Suspicio mali tollitur per admixtionem boni.
Notarius succedens notario an possit authenticare scripturas notarij mortui.
Notarius condemnatus pro quocunque delicto excepto crimine falsi , quamuis efficiatur infamis ,potest tamen instrumenta conficere.
Notarius condemnatus de falso,quamuis non possit de nouo instrumenta conficere,tamen potest antiquas rationes perficere.

LEX VI.

§. Cogentur. Successor argentarij tenetur ad editionem,& si sunt plures hæredes,ille solus tenetur edere,qui habet. Et si omnes habeant, tenentur omnes edere,aut vnius editioni se subscribere.Idem in pluribus tutoribus,& pluribus argentarijs. Item petens editionem,tenetur prius de calumnia iurare.hoc dicit vsque ad §.ra-
1 tiones †Not.primo ex tex.ibi,& vnus habeat solus & c.ꝙ quando sunt plures hæredes argentarij,& vnus solus habeat librum rationum,ille solus tenetur in totum edere, nō autem pro sua parte hæreditaria.Contra istum tex.fortiter facit: nam licèt in actionibus bonæ fidei,si sunt plures hæredes, & vnus solus habeat rem,puta depositam,vel commodata , ille solus tenetur ad restitutionem.l.3.§.hæres.ff.cōmo.tamen secus est in actionibus stricti iuris.l.si tibi homo.§.cum seruus.ff.de leg.1.Rayn. & Bald.hic respondent,quòd ideo est,quia editio est in rē scripta:ideo afficit solum possessorem.Facit,quod no.in l.2. C. de hæred.actio.Sed Fulg.& plenius Pau.de Cast.dicunt,quòd officium iudicis,quo mediante petitur fieri ista editio, habet instar actionis bonę fidei.& ita refert,& tenet Barto.vbi latè exa-
2 minat,& alleg.istam l.in l.4.§.Cato.ff.de verbo.oblig. Plus placet responsio Bald.pro qua bene facit tex.in l.quædam.§.is autem.infra eod.¶†Secundò multum not.tex.in versi.quid enim. ex quo not.Bald.(& est dictum famosum,quod tota die consulendo allegatur.) quod si vnus testis est iufamis infamia fa-
a cti,a quòd non censet esse integer testis,v gl.in l.3.§.duę causę.
b ff.de Carbo.& in l.1.vbi dixi.C. de summ. trin. & alius testis est multum fide dignus,quod isti duo testes faciunt plenam probationem,quasi integerrima fides vnius suppleat imperfectionem alterius.Quod est valde tenendum menti,secundū Bald. Adde eundem Bald.per istum tex.in l.1.in 3. colum. C. de test. Salic.in l.in bonæ fidei.in 10.colum.C.de reb.cred.Idem simpliciter tenet Ludo.in consi.290.incip. In casu propositæ consultationis breuiter dictum Franc.in vlti.colum.& in l.1.§. si stipulanti.ff.de verbo.oblig.Dom.Alex.in consi.57.in 2.volum.inci. Viso processu causæ vertentis inter Ant.in pen.colum.Sed Fulgos.in l.1.C.de test.dicit,quod illud,quod no.Bald. hic, procedit quando alij testes sufficiebant absque isto inhabili, alias sequeretur,quòd si in testamento essent sex testes,& septimus inhabilis,testamentum valeret:& quòd defectus illius septimi testis suppleretur per numerum aliorum, cōtra l. hac consultissima.in versic.septem testibus ciuibus Roman.C.de testa. Do. Alexand.hic dicit,quòd in puncto iuris iste tex.non probat notabile Bald.quia hic debet edi liber rationum ab hæredibus argentarij,& omnes debent facere editionem , si liber erat apud
c omnes, meritò satis est,quòd fiat ab vno hærede etiam infame,dummodo alij cohæredes subscribant: c quia aliter non potest satisfieri dispositioni legis. aliàs qui petit editionem ad finem probandi,excluderetur à probatione absque sua culpa,
3 quæ ratio cessat in producente testem non idoneum. ¶†Vltra alios adde Bald.in cap.quoniam contra falsam.in 13.columna de

ADDITIONES.

a ¶Infamis infamia facti. Adde Bald.& Abba. in capitu. licèt causam. de probation.
b ¶ Testis. Adde in hac materia testis inhabilis , qui per habilem sustinetur, Alex.lib.2.consi.47.in prin.& lib. 3.consi.43.col.pen.
† Declara,vt per Nat.consi.354.nu.6.consi.473.col.10.& seq.& dic, quòd defectus testis non suppletur per alium,quando est omnino inhabilis.Nat.cōs. 298.col.10.nu.10. MASVER.
c ¶ Subscribant. Et ꝙ testis suppleatur nedum per alium,sed per scripturam, Alex.lib.2.consi.110.in fi.col.5. PVRPV.

de proba.qui quærit,an libro vnius mercatoris a non credatur ad plenam fidem.Quid si est liber plurium mercatorum,an ei fit credendum?Videtur,quòd sic,per istum text.sed Bald.respõdet,q̃ hic non dicitur,quod debeat credi, sed bene, quòd debeat edi:tamen Bald.concludit, q̃ si scriptura vnius mercatoris facit semiplenam probationem, q̃ scriptura duorũ faciat plenam:siue vterque scripserit,siue alius scripserit,vel sigillauerit.ita dicit esse tex.solennem hic. ¶ Item pro dicto Bal. quod
4 frequenter in palatijs allegatur,adde sex principalia. † Primò adde text.in Authen. si verò contigerit.& in corpore vnde sumitur.C.de iudic.per quem not.ibi Salicet.q̃ ratione adiuncti purgatur suspicio.Sed tu subtilius induc as illum text. nam si ibi ratione adiuncti purgatur suspicio in iudice, fortius debet purgari in teste,quia facilius,& pro minori suspicione repellitur iudex quàm testis, vt est glos.in capitu.insinuãte. & in cap.
5 cum R.canonicus.de officio delega. ¶ † Secundò facit, quod per istum text.not.Bald.hic in 3.not.quòd si plures notarij sint rogati de vno actu,& vnus est habilis,alter inhabilis:tamen valet instrumentum,& sustinetur propter habilem. Idem tenet Bald in l.Imperator. j. in 5.colum.ff.de statu homin.& in c.ter-
b tio loco. b ad fin.vbi limitat.de probatio.¶ † Tertiò facit,quòd
6 licèt testes amici non faciant integram fidem,vel probationẽ. l.3.in princip.in versicu.amicus.de testibus tamen si tres amici producti sunt,vbi duo integri testes sufficerent: tunc propter maiorem numerum suppletur defectus resultans ex amicitia.Ita tenet Iacob.Butr.in l.3.post princip.ff.de test.& ibi est gl. in §.1.in versicu.numerus. Idem tenet Imo. in l.qui testamento.in princip.in 1.colum.ff.de test.licèt contrarium teneat Angel.in consilio 228.quod incip.In facto proponitur, quod Bel-
7 latior.¶ † Quarto facit,quod notabiliter tenet Angel. in consil. 1.quod incip.Porrecta fuit petitio. quòd dictum testis domestici sustinetur propter alios non domesticos,vt refert,& sequitur Dom.Alexan.in consilio 122.in 4.volum. quod incip. Viso puncto.in 6.colum. Tamen contra duo ista vltima fortiter facit text.in capitu.in literis.de testibus,vbi tres testes domesti-
8 ci non probant, vbi duo integri probarent. ¶ † Quintò facit, quod per hunc text.tenet signanter Ludouic.Roman. in consilio 486.quod incipien. In casu propositæ consultationis breuiter dicendum donationem factam,quòd licèt fides alicuius testis ratione affinitatis detrahatur:ſn ea suspicio purgatur per alium ex testibus non affinem,& sic resultat plena probatio p
9 istum tex.¶ † Sextò facit,quod notabiliter tenet Ioan.Andr.in cap.cum super.in glo.1.de testi.q̃ si legatarius sit adhibitus testis in testamento, quòd non erit testis omni exceptione ma-
c ior, c ex quo aliquid commodi expectat. cap. personas. de testib.& tunc testamentum non probabitur sufficienter. tamen si in testamento essent adhibiti octo testes, inter quos essent duo legatarij,illi duo caperentur pro vno: & tũc cum alijs sex plenè probarent.Sequitur Imo.in l.qui testamento.in princip. ff.de test.Quid tenendum in isto quotidiano passu? Ego ita distinguo.Aut testes recepti sufficiebant absque isto inhabili: &
10 tunc teneo,q̃ iste inhabilis admittatur,vt supra tetigi. † Istum casum reputo clarum,& eum confirmo. Primò ex eo, quod per istum tex.tenet Specu.in titu.de instru.edi.§.ostenso. versi. sed nunquid crederetur. Refert & sequitur Bald. hic in lect.antiqua,q̃ si instrumentum continet plures testes habiles, & inhabiles,tamen valet si sufficiens numerus est, & in istis termi-
11 nis intellige istum tex.¶ † Secundo facit,quod dicit Bald.hic in fi.in lec.ordinaria.vbi dicit,q̃ iste tex.facit ad quæstionem, q̃ si probaui per tres testes,quorum vnus est infamis, q̃ si ei opponitur exceptio infamiæ,non est admittenda: eo quia non releuat excipientem,cùm duo testes qui restant, faciant integram probationem.ita dicit esse casum hic,si quis sciuerit inducere. Ad idem facit text. in l.cum tabulæ.ff.de bono.possess.secundũ tab.& quod vult gl.no.in l.1.§.si quis neget.ff.de bo.possess.fm tabu.& ibi Barto.in duobus locis in 1.& 2.colum.q̃ si in instrumento remanent tot testes,qui sufficiant ad validitatem, alij contradicentes non reddunt instrumentum suspectum.Idem tenent Can.in cap.cum Ioan.per illum text. de fide instrumẽ. non enim quæ abundant, solent vitiare. l. testamentum non ideo.in fi.C.de test.& tex.no.in l.pediculis.§.Labeo. ff.de au. & argen.leg.Aut testes non sunt vltra numerum, & tunc aut est talis defectus,qui ipso iure annullat dictum testis:puta,quia est infamis infamia iuris:& tunc cùm eius dictum sit nullum ipso iure, non potest suppleri,per tex.not.in l.maritus.ff.de quæ-
12 stionibus,ita tenet Bald.hic in lectu. antiq. & Angel. quem se-quuntur Petr.de Ancha.& Dom. Alexan.hic † Tu tamen subtilius pondera, q̃ in contrarium videtur facere, quod volunt glo.Barto.& omnes hic,quòd si notarius sit damnatus de falso commisso in officio,licèt ipso iure priuetur officio tabellionatus.l.si aliquid. C. de suscep. & Arc. lib. 11. tamen eius scriptura suppletur ex subscriptione aliorum. Nisi respondeas, q̃ notarius tunc priuatur quo ad futura instrumenta,sed nõ quo ad præteritas rogationes,vt dicam infra in glo.Aut est talis defectus,qui non repellit ipso iure testem,nec eius dictum annullat,sed solùm attenuat, vel diminuit fidem, vt est infamia facti: vel si est domesticus, vel affinis, vel amicus: & tunc dic, quod in causa criminali, vel ciuili ardua, quæ ei æquiparatur,testes infames non faciunt plenam probationem, etiam si essent plurimi. ita Bald.in cap.ad nostram.de probat. per text. quem ad hoc dicit esse singularem in cap.licèt causam.§. quidam vero.de proba.In istis terminis intelligo loqui tex. in d.c. ex literis.vbi agebatur de separatione matrimonij,quæ est causa grauis.Nec obstat,si tu subtilis diceres, q̃ imò in separatione matrimonij propter impedimentum admittuntur consanguinei contra regulas iuris, imò & parentes.c.videtur.qui maccus.pot.c.super eo.el 2.de test. Et pondera rationem dicti c. videtur.quanto magis domestici? Quia respondeo notabiliter, q̃ prædicta iura loquuntur, quando allegatur impedimẽtum sanguinis,& naturæ:puta,quòd mulier sit in tertio gradu consanguinitatis:nam tale impedimentum plenè probatur p eius consanguineos melius,quàm per alios.Sed in d.c.in literis. allegatur impedimentum proueniens culpa ipsius mariti: puta, q̃ cognouerit vxorem consanguinei sui,ideo ibi domestici nõ admittũtur,vt separetur matrimonium,sed requiritur, vt sint testes omni exceptione maiores.Aut sumus in causis ciuilibus non arduis,& in istis procedit notab.Bald.hic,quòd inhabilitas vnius testis suppleatur propter magnã integritatem alterius,
13 arbitrio tamen ipsius iudicis.¶ † Tertiò not.ex eo.ver. quòd suspicio mali tollitur propter admixtionem boni. Facit tex.in §. 1.& in corpore vnde sumitur. in Auth.vt diffe.iud.alibi tamen persona inhabilis adiuncta nocet,& vitiat actum,vbi alia sola sufficiebat.c.cum super abbatia.de offi.deleg.¶ Quartò not.q̃ hæredes argentarij tenentur edere rationes,& instrumenta, sicut ipse argentarius:& si non edant,tenentur actione ad interesse.§.ex hoc edicto.infra eod.l.secus in sing. successore, vt in
14 legatario.l.quędam.§.is autem.infra eod.¶ † Quintò per istum
d tex. not. Barto.q̃ licèt mortuo tabellione d alius notarius non posset authenticare eius scripturas,nisi illius protocolla sint sibi commissa auctoritate iudicis. cap. cum P.tabel. de fide instrum.tamen per istam l.videtur expressum, q̃ si notarius successerit alteri notario,videtur sibi à lege commissum:& sic non requiritur alia commissio iudicis.Sequitur D. Abb.in d. c.cum P.tabellio.Tene contrarium, q̃ imò etiam isto casu requiritur commissio iudicis,& sine ea authenticare non posset,secundũ Pet.de Anch.Pau.de Cast.& D.Alex. hic per generalitatem d. c.cum P.tabel.Idem tenet Spe.in tit.de instru.edi.§. ostensum. ver.illud quoque prætereundum.& ver seq.qui incip. Quid si aliquis tabellio.& idem tenet ibi Io.And. qui testatur ita de facto seruari.Idem tenet Ang.Bal.Salic.& Pau.de Cast.in l.quædam.§.nihil.infra eo.vbi etiam Ange. & Fulg.dicunt ita de cõsuetudine seruari:& facit secundum Bal.quia complere instrumentum est ratione officij: sed officium non transmittitur ad hæredem.l.cuius.ff.de cura.fu.l.1.si quis rem min.Nec Bar. bene considerauit istum tex.q̃ loquatur in hærede argentarij, q̃ sit eiusdem professionis.Et propterea infert ad notarium hæredem alterius notarij:nam istud est ꝯ tex.in l.quædam.§. nihil. j.eo.¶ Sextò no.ex hoc tex.q̃ paria sunt,vel q̃ plures edãt,vel vnus edat,& alij se subscribant.Ex quo no.septimò correlarie, q̃ subscriptio tantum operatur,quantum ipsa scriptura. q̃ facit fm Ang.& Fulg.& Doc.consulentes, q̃ si vnus Doctor facit consilium,& alij Doc.se subscribant,est perinde,ac si illi alij fecissent.Ideo Bal.in l.fi.C.plus valere,quod agitur. innehit per illum tex.ꝯ Doc.subscribentes consilijs aliorum Doct. eis non visis nec lectis.Facit bene,quia subscribentes se scripturę p̃ aliũ factæ,ita sibi præiudicat, ac si ipse scripsisset.ita no.Bal.& Ang in l.emptor.§.Lucius.per illum tex. j.de pac.vbi multa dicam circa hoc,quæ possent hic poni:& est tex.no.in §.1.insti.de ꝯ emp.& est tex.solennis in l.si ego.§.planè.ff.de iur. do. qui probat egregiè,q̃ istud sit p̃ fictionem:dũ tex.dicit,& velut chirographũ eius.nã dictio,velut,importat fictionẽ,fm Bal. in l.pe. C.de

ADDITIONES.

a ¶Libro vnius mercatoris. Adde Bart. in l.nuda.ff.de donat. in l.admonendi.ff de iureiuran.

b ¶Tertio loco. Felyn. in d.cap. tertio loco. ad fin. in capitu. nobis. de simon. PVRPV.

c ¶Testis omni exceptione maior. Adde qui dicantur testes omni exceptione maiores.Vide glo.in versicu.idoneos.Insti.de inutil.stipu. Bartol.in l. admonendi.ff.de iureiuran.Alex.de Imo.consi. 18.incip.Viso processu causæ.in 4. col.in 1.not.

d ¶Mortuo tabellione.Adde gl.in c.cum venerabilis.de excep. Archi. in c. indicet.52.q.2.

C.de interdic.matrim. ergo non habet locum in ſtatutis,quod valde not.¶Octauò not.in ver.exigitur.ꝙ qui petit editionem, debet de calumnia iurare,in quo diſtingue,vt per Iac.But.Alb. & Ang.hic.& Sal.in l.1.in 6.opp.C.eo. ¶Vltimò not. in ver.ne forte,vel ſuperuacuas.quòd ſupernacua editio fieri non debet. Adde etiam fauore fiſci,vt eſt tex.in l.3.s̄.eo. ¶Capio gl.in ver. editionis.ex qua collige duas ſolutiones ad contrarium.l.ſi aliquid.C.de ſuſce.& arc.lib.10.alleg. in glo. facit. l. iudices. C. de dig.libr.12.† Prima eſt, ꝙ hic vtilitas erat propter malos mores,nō quia in officio deliquiſſet,& iſta eſt bona, quia notarius condemnatus pro quocunque delicto excepto crimine falſi, quamuis eticiatur infamis,poteſt tamen inſtrumenta conficere,ſecundum Bald.in l.ea.§.hac.l.ff.ad l. Iuliam pec. & in conſi. ſuo incip.Ser.Io.cum concor. Ideo, quia tunc minuitur de fide,requiritur aliorum ſubſcriptio,vt hic in gl.† Secunda ſolutio gl.eſt,quam ſequitur Bart. ꝙ quamuis commiſerit falſitatē in officio,tamen ei creditur propter ſubſcriptionem aliorum. iſta ſolutio de per ſe mihi non placet, niſi cum ea iungas vnā de ſequentib.† Vnde intellige tertiò, qñ in officio deliquiſſet, tamen nondum eſſet damnatus per ſententiam, quia ex ſolo delicto non dicitur eſſe priuatus.l. ſi quis decurio.in verſi.non ſtatim.& ibi Bal.ad hoc no.C.de fal. Bart.in repe.l.Barbarius.in pen.char.vbi dixi. ff. de offi.præto.imò ſi contra notarium actum de falſo eſſet lata ſententia condemnationis ſecretè, ita ꝙ non eſſet nota populo, ꝙ etiam inſtrumenta poſtea per eū ꝓfecta inter ignorantes valerent,ſecundū Bar. in d.l. Barbarius. in 15.col.vbi dicit ſe ita de facto conſuluiſſe. per l.cum ſententiam.C.de ſent.per quam l.idem tenet Bal.in l.2.in vlt.col.C.de ſen.& in l.1.C.de teſta.milit.idem tenet Pau.de Caſt.hic.† Vel quartò intellige, ꝙ notarius condemnatus de falſo, quamuis non poſſit inſtrumenta de nouo conficere, tamen poteſt antiquas rogationes perficere,ſecundum Ang.& Mod. hic,per gl. in §.antepen in ver.documen.in Auth.de tabellio.firmat Bart. in l.ad teſtium.§.1.ff.de teſt.& in repe.d.l.Barbarius.in pen.char. vbi dixi,& intelligit iſtum text. Bal.in l.iubemus.2.in verſi.ſanè. C. de ſacroſanct. eccle. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

Ratio dicitur,quæ continet data,& accepta. & nu.2.
Ratio dicitur eſſe negotiatio.
Argentarius ſi ſcripſerit in libro ſolutionem debiti cum eo contracti, vel cum tertio, non tenetur edere.
Argentarius ſi aliquid ſcribat de his, quæ non pertinent ad officium ſuæ argentariæ, non tenetur illud edere.
Scriptura continens conſtitutum debet edi.

§.Rationem. † Ratio dicitur, quæ continet data, & accepta non vnum actum ſolum,puta ſolutionis.Et illa ſunt edenda,quæ pertinent ad argentariam,vel ab ea dependent,vt conſtitutum,non alia. [a] Itē contra non edentem datur actio in factum ad intereſſe ei, ad quem pertinet:pertinere autē ad aliquem dicitur, qñ eo mandante,vel eius procu. confectæ ſunt rationes. h.d. vſque ad §.ſi initium.¶† No. primò,ꝙ ratio eſt ſcriptura dati,& accepti,& ſic habet denotare quid implicitum hincinde, non vnicum actum geſtum inter partes, ſm gl. *Bal.& communiter Doct.* excepto Bar.ſolo,qui aliter intelligit,& malè.† Tu pondera dictum notabile comprobari, quia tex.dicit rationem eſſe negotiationem,ſed negotiatio non conſiſtit in vno actu. l.1.§.1.ff.de tributo.gl.in l.in eum.in prin.ff.de inſt.declarat no. Bar.in l.legatis.in prin.ff.de leg.3.vbi Bar.dicit,ꝙ illa dicitur negotiatio,qñ interuenit actus vltro citroque obligatarius, non quando ſola locatio,vel conductio poſſeſſionum, & ꝙ ex vno actu non dī quis negotiator,nec mercator,vt ibi plenius per eum, & per eundē Bar.in l.mariti.§.1.ff.de adul.Bal.in rub.C.de conſti.pec.ad fi.d. Anto.de But.in c.fi de vi.& hone.cle.Pet.de Ancha in cōmento.c.canonum ſtatuta.in ver.quis dicatur mercator. de conſti. d.Abb.in conſi.6.quod incipit, caſus ſuper quo petitæ fuerunt allegationes,in vlt.col.in 1.vol.¶† Secundò pondera text.ibi, nec vllam rationem à nuda duntaxat ſolutione debiti incipere,quæ verba ſunt valde ambigua.text. videtur dicere, ꝙ ſi argentarius ſcripſit in libro ſolutionem debiti cum eo cōtracti, vel cum tertio,ꝙ non tenetur edere, quia eſt vnicus actus, qui non facit rationem. Certè ita intelligendo text. videntur reſultare abſurda.Primò enim reſultat abſurdum,quia etiam ſi nō eſſet argentarius,tenetur actor edere librum ſuum ad probandum ſolutionem debiti.l.non eſt nouum.Iuſtum,& l.ſi. C.eo. Item ſm Fulg.ſequeretur aliud abſurdum, ꝙ ſi depoſui apud campſorem mille, ꝙ non tenetur campſor edere librum ad probādum depoſitum, & tñ in contrarium eſt communis obſeruantia ſm eum.vnde Raph.Fulg.intelligit iſtum tex.ꝙ velit dicere,ꝙ ratio non incipit à ſolutione,ſed à debito, ideo ſi debitum præceſſit argentariam, ſolutio non dicitur pertinere ad argentariam.Tu verò cōſidera, ꝙ iſte tex. realiter intelligendo vult,ꝙ ſcriptura continens duntaxat ſolutionem non eſt edenda,quia non debet edi id,qđ eſt extra rationem, & dicta ſolutio non continetur ſub ratione. Non obſt.iura in ꝯrium adducta,quia loquuntur in editione inducta à iure ciuili,quæ eſt facienda à parte parti ſine die,& conſule.l.1.§.editiones.s̄.eo. Sed iſte tex.loquitur in editione inducta à prætore, quæ fit cum die & conſule.l.prætor.in prin.s̄.eo. etiam à non litigante.l. argentarius.in prin.j̄.eo.& quia prætor in illo edicto ſolùm loquitur de editione rationis. Iuriſconſultus interpretatur verbum rationem,vt hic in tex.¶†Tertiò no.ſolennem tex.ibi.hæc enim extra rationem eſſe,ꝙ ſi argentarius aliquid ſcribat de his,que nō pertinent ad officium ſuæ argentariæ, ꝙ tenetur illud edere. Ratio eſt,quia non creditur ei. Hinc eſt,ꝙ ſtante ſtatuto,ꝙ credatur libro mercatoris,intelligitur ſi ſciebat illud,qđ attinet ad artem,& mercaturam ſuam,ad aliud non creditur. Ideo ſi ſit mercator pannorum,& in libro ſcriberet ſe dediſſe tot pannos Titio,tunc creditur libro ſuo. Sed ſi ſcriberet mutuaſſe Titio centū, non ſtaretur libro ſuo de mutuo.l.3.§.eo modo.ff.nau. cau.ſtab.Ita tenet Io. And.in addi. Specu.in tit.de inſt.edi.in §. nunc dicendum.in add.magna poſita ſuper ver.priuatorum.in 1.col.circa medium,quem ſequitur Lud. Ro.in conſi.204.qđ incip.Pro diſcutienda veritate thematis, & in conſi. 205.qđ incip. In puncto prædicto breuiter dicendum.d. Fran. de Are.in conſi.33.qđ incip.conſultatio.in 1.col. & in conſi. 44. qđ incip. In propoſita cōſultatione viſo arti.& in conſi.ſeq.circa fi.Facit qđ vult idem Lud.in conſi.319.qđ incip. In cauſa Io.ꝙ prouiſio ſtatuti diſponens ſuper adhibenda fide theſaurario nō procedit,qñ agitur de materia nō pecuniaria, & ad hoc plura alia dixi in l.age.C.de tranſ. ¶†Quartò no.ex tex.ibi,nam & hoc ex argentaria venit,ꝙ ſcriptura continens conſtitutum debet edi, quia dependet ab argentaria.Et ex hoc no.Bal.& Mod.ſequuntur,ꝙ conſules mercatorum intelliguntur habere iuriſd.nō ſolum in cauſis mercantiarum, ſed etiam in dependentib.& cōnexis,& ad hoc iſte.tex.quotidie allegatur, ſm Bal.ideo habent iuriſd.ſuper pœnis appoſitis in contractib. mercantiarum, ſm Pau.de Caſt.Facit.l.cuicunque.§.ſi ei quem.ff.de inſti.& qđ no. in l.2.C.vbi cau.fiſ.Facit regula.l.quoties. C.de iudi. & ita limitatur.l.fi.& qđ ibi no. Cy.& Bal.C.de iur.om.iud. Facit,qđ vult gl.no.in c.accuſatus.in ver.iudicati.de hæret. in 6. & quod not. Bald.in l.eum actum.in ſecundo nota. per illum text.ff.de neg. geſt.dixi in l.1.C.de tranſa.Facit tex.no.in l.Lucius.§.Paulus reſpondit.& ibi Bar.no.ff.de admi.tuto.vbi etiam in ꝯctib.ſtricti iuris promiſſio facta per fideiuſſorem de geſtis,& tutela,extenditur ad geſta extra tutelam, quæ ſunt connexa ratione tutelæ. ¶Vltimò ad id,quod no.Bart.in verſi.pertinere. dic vt dixi in l. prætor.in prin.s̄.eo.in gl.mag.ad fi. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

2 ¶Non alia. Limita in vſurario, qui etiam ſchedulam edit.glo. in l. prima. de vſur. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Dies,& conſul poſiti in principio libri, vel in vna ratione ſunt cō̄nunes ad ſequentes rationes,quæ diem, & conſulem non habent.& nu.2.*
3 *Simulatio ſequentis contractus melius probatur per contractum præcedentem,quàm è conuerſo.*
4 *Inſtrumentum ſi ſit in medio libri,vel quinterni habens diem,& conſulem,deinde ſequuntur alia,quæ non habent,quid iuris.*
5 *Dies,& conſul appoſiti in præcedenti inſtrumento,intelliguntur repetiti in ſequentibus inſtrumentis die carentib.*
6 *Locum, teſtes,diem,conſulem,annos domini,indictionem, nomen Papæ, &c.apponere debet notarius,& nu 7. & 8.*
9 *Scriptura vna ſuppletur per aliam.*
10 *Priuilegium vnum declaratur per aliud,& clauſula vna interpretatur aliam.nu.11.& vnum ſtatutum per aliud.nu.12.*
13 *Dies poſitus in inſtrumento Titij,non debet cenſeri repetitus in meo inſtrumento.*
14 *Molendinum habens in parte ſuperiori in eadem aqua,non poteſt impedire alium habentem molendium inferius, vide nu 15.*

1 **§.Si initium.** † Dies & conſul poſiti in princ. libri, vel in vna ratione, ſunt communes ad ſequentes rationes, quæ diem & conſulem non habent.h.d, & non eſt alibi ſecundum Bald. ¶Pondera primò tex.ibi,ſi initium.nam innuit,ꝙ ſi eſſet in fi aliud eſſet. Facit tex.j̄.in verſic. propoſitio diei,& cōſulis.idem vult gl.dum exponit tex;rationis.ſ.ſequentis. Idem tenet *Bar.& communiter alij*. Quicquid teneat Imo.in l.patris & filij.ff.de vulga. & pupil. & Salic.in l.eo, qđ à multis.C.ſi cer.pet.† & not.bene regulam Bar.quā poteris ſæpè practicare, quòd clauſula præcedens habet maiorem vim,& eſt maioris efficacię ad determinationem ſequentium in

quàm è contra,vt eſt glo.in l.quiſquis & ibi etiam Bar.ff.de leg. 3.Bart.in l.auia in prin.ff.de condi.& demonſt.d.Math.(licèt mhil de prædictis alleget) in notab.150.Iud.Rom.in conſi.104. quod incip.Pater honorande.& in conſi.403.quod incip. Diligenter inſpec. in 1.col.d. Alex.in conſi.51.in 3.vol, quod incip, Viſo themate ſupraſcripto. Raph.Fulgo.& Pau.de Caſt.in l.1, C.de libe.præte. † facit,quod egregiè vult Iaco.de Are,in l.4.§. 3 ſi abignoto ff.de manu.quem refert, & ſequitur Bald.in rubr, extra de pact.in pen. col. quòd per contractum præcedentem melius probatur ſimulatio ſequentis contractus, quàm è conuerſo. Nec obſt.ſi dicatur, ꝙ clauſula in fin.poſita referatur ad omnia præcedentia.l.1.in fin. cum ſimil. C. de libe.præte.quia verum eſt, quando talis clauſula eſt poſita de per ſe principaliter,ſecus ſi ad aliam diſpoſitionem qualificandam,quia tunc ad illam ſolam refertur,ſecundum Barto,in l.fin. ff.de reb.dub. quem ſequuntur Pau.de Caſt.& Moder.in l.ſi idem cum eo.§. fi.de iuriſd.om.iudic.d.Abb.in c.cum dilectus.de do. & in ç.ſecundo requiris.in 4.colum.de appella. & in c. cauſam quæ.de 4 reſcrip. † Quid autem ſi in medio libri, vel quinterni adſit inſtrumentum habens diem,& cõſulem,deinde ſequuntur alia, quæ non habent? Barto.dicit, quòd idem per duas rationes,& idem cæteri ſequuntur. Sed tu caue, ꝙ contra rationem Bart. videtur tex.apertus in c.inquiſitioni.de app. Io. de Imo. & do. Abb.not. ꝙ clauſula in medio poſita reſpicit præcedentia tolùm, & non ſequẽtia. de quo dic,vt habetur in l.3.§.filius.& §. ſeq.ff.de libe.& poſthu. Et dicunt Hoſt. & Ioan.And.in d.c.inquiſitioni. ꝙ ſuper hoc non poteſt dari certa doctr. Secundò pondera tex.ibi tabularum.nam ſecundum Bal.& Fulg.procedit in tabulis cuiuſcunque materiæ, ſiue ſint papireæ, ſiue ligneæ.l.1.circa prin.& ibi Bar.ff.de bono. poſſeſ.ſecundum tab, & Bart. & alij in l.quoniam indignum. C.de teſtam.cum concord.ſiue ſint tabulæ æreæ.l. in commodato.§. ſicut. in gloſſ.ff. commo.ſiue ſint æneæ.l.fin.in fin.C.de frumen. Vrbis Conſtantinopoli.libr.11.ſiue ſint tabulæ eburneæ.l.2.§.2.ff. de orig. iur. 5 dom.Anto.in ç.1.de fid.inſtrum. ¶ † Tertiò not. ex text.principali regulam,ꝙ dies, & conſul appoſiti in præcedenti inſtrumento,intelliguntur repetiti in ſequentibus inſtrumentis die 6 carentibus. † Adde idem eſſe in loco,& teſtibus.Ex quo apponere locum, & teſtes pertinet ad notarium, prout apponere diem, & conſulem, & ſic eſt eadem ratio, ſecundum Barto.& 7 alios hic. † Idem in annis domini, [a] in indictione, in nomine a Papæ,vel Imperatoris, ſecundum Bald.& Ang.hic,Et ꝙ idem ſit in teſtibus,tenet Bald.& Ang.& Imo.& Moder.in l.patris & 8 filij.ff.de vulga.& pupil. † Idem in ſubſcriptione,& ſigno notarij,ſecundum Angel.hic. Bald.in l.eo, quod à multis,per illum tex.& ibi Salic.C.ſi cer.peta. Bald.in rubr. C. de fide inſtrumen, in 10.colum.Ang.in l.Lucius.ff.de teſtam.milit. quamuis contrarium teneat Bal.hic,ex quo ſubſcriptio, & ſignum tabellionis apponuntur in fi.iuncto eo,quod dixi ſ.in 1.notab.¶ Limita iſtum tex.& prædicta quatuor modis.Primò,quando ſequentes ſcripturæ habent ordinatam conſequentiam ad præcedentes,aliàs ſecus, quod apparere poteſt, quando quinterni ſunt diſligati, vel ſunt filzæ notariorum, vel ſcripturæ non vadunt continuatiuè, vt per Bart.& alios hic. ¶ Secundò limita niſi coniectura ſit in contrarium: puta,quia in ſequenti inſtrumẽto incepit ponere annos Dñi, deinde dimiſit ſpacium nam ſic apparet,ꝙ noluit diem præcedent.referri ad iſtum.vel ſi inter primum inſtrumentum,& alia eſſent aliquæ chartæ mediè vacuæ,ſecundum Bar.Bald.& Ang.& Raph.Fulg.¶ Et aduerte licèt Barto.& alij loquantur in plurali: tamen Bald.loquitur in ſing.de vna charta, ſed iſtud eſt relinquendum arbitrio iudicis, per regulam.l.1.in fin.ff.de iur.deliber. ¶ Tertiò limita,quando eſſent tot inſtrumenta ſine die,& conſule,vt vix eſſet poſſibile, ꝙ in eadem die eſſet de omnibus rogatus. cùm vna præſumptio tollat aliam.l.diuus.ff.de in integ.reſtit. l. cum de indeb,in prin.ff.de proba.ſecundum Barto.hic in repet.in 2. & 3.colum. ¶ Quarto limita iſtum text. procedere quo ad generales formas,puta diei,& conſulis,ſecus in aliis,quę variantur ex voluntate contrahentium,vt ſunt renunciationes,& ſimiles,quæ appoſitæ in vno inſtrumento, non intelliguntur in ſequentibus 9 repetitæ,ſecundum Bal.in l.circa.per illũ tex.C.loca ¶ † Quintò not. ſecundum Bald. ꝙ vna ſcriptura ſuppletur per aliam, quod intelligit Bal.quando aperto modo poteſt ſuppleri: aliàs ſecus.l.cum pater.§.cum imperfecta.ff de lega.3. Tu pondera, ꝙ tex loquitur in ſcripturis diuerſis, & inter diuerſas perſonas, 10 ¶ † Adde, quòd ſimiliter vnum priuilegium declaratur per aliud. Ita not. Bald in cap.auditis.in 2.colum. per illum tex.de 11 præſcrip. † Similiter vna clauſula interpretatur aliam, ſecundum Bald. in c.ſecundo requiris. in vltim. colum. de appel.& eſt text.in l.vtrum. & ibi Bald & Ang. ad hoc notant.ff.de peti, hæred.Bald.in l.omnes populi.in 15. colum. ff.de iuſt.& iur.faciunt,quæ tradit Barto.in l.3.§. eritque differentia. ff. vi bono. rap.Cano.in clem.1.de ſupplen.negli.præla.bona glo.in §.item 12 lapilli. Inſti. de rerum diui. † Eodem modo vnum ſtatutum interpretatur per aliud, ſecundum Bal. inferentem ad not.q.in c.1.de Præsby.& no.Bal.in d.l.omnes populi.in 15.col.¶ Glo.in ver.rationis.diuiditur in tres partes. In prima timore contrarij quem ſtatim formabo,ponit primum intellectum ad tex.quia ille intellectus diuinat. in ſecunda ponit alium intellectum.In tertia inducit iſtum text. ad quæſtio. de molendinis. Secunda ibi,vel etiam ſi non continetur. Tertia ibi,& ſic facit pro mo- 13 lendino.¶ † Pro introitu huius glo.opp,contra tex.ꝙ dies poſitus in inſtrumẽto Titij, non debeat cenſeri repetitus in meo inſtrumento,cùm ſint diuerſæ perſonæ,& diuerſæ cauſæ. vnde ex ſeparatis non fit bona illatio.l. Papinianus.ff.de minor.l.fi. de calum.l.inter ſtipulantem.§. ſacram.in ver. ſed hęc diſſimilia ſunt.ff.de ver.ob.& l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq. b poſſet. Item res [b] inter alios actæ alijs non proſunt, neque nocent,toto tit.C.res inter alios acta,& l.ſæpè.in prin.ff.de re iud. Timore huius contrarij glo.ponit duos intellectus. Primus intellectus gl. eſt de indubitabili,ſi erat expreſſa repetitio eiuſdẽ diei, præcipuè cum dictione, &c.vt patet ex doctri.Barto.in l. Gallus.§.idẽ credendum.cum ſi.ff.de lib.& poſthu. Saluat Bar. in repet.in 2.col. ꝙ licèt repetitio eſſet diei, tamen non aderat repetitio anni,& conſulis:ſed iſta ſaluatio nó valet, quia ſi erat repetitio eiuſdem diei,ergo neceſſariò eiuſdem anni. Secũdus intellectus glo.eſt verus, qui poteſt dupliciter intelligi, vt per Bar.Tene ſecundum,quem Bar.& alij ſequuntur,& Spec.in tit. de inſtr.edi.§.oſtenſo.verſi.illud non eſt prætereundum. Caue tamen dum Bar.in lect.& in repe.dicit, quod relatiuũ,in quib. debet intelligi, ſcilicet die,& conſule, ꝙ eſt ineptum. Nam ſi vellet dicere tex.ꝙ in die, & conſule eſſet inſcripta ratio. Vnde referas relatiuum in quibus,ad dictionem tabularum, & litera 14 erit plana.¶ † In vltima parte glo.iſta inductio gl.de hoc tex.ad q.de molendinis venit multum à remotis, ſecundum Iaco. de Rau.& Albe.hic,tamen ex mente Ang.poteſt ſic induci, quòd ſicut hic dies ſpectans ad ſuperiorem rationem Titij,eſt communis etiam illius,qui habet rationem inferiorem,adeo ꝙ primus non poteſt impedire,quin illa dies proficiat ſecundo inferiori,ita habẽs molendinum in parte ſuperiori in eadem aqua, cum ſit communis, non poteſt impedire habentem molendi- * num inferius.In iſta quæſtio omiſſis opi. *antiquorum communiter* c *concluditur*, [c] ꝙ aut ambo iſta molendina ſunt in flumine publico, & quia hoc non poteſt ſine licentia Principis.l.quominus.ff.de flum.certe cùm vterque habeat licentiam Principis, non poteſt ſuperior reſtagnare aquam in præiudicium inferioris,ſecus ſi iſta molendina eſſent in flumine priuato, quia prior poſſet reſtagnare aquam,niſi principaliter faceret ad æmulationem,& inuidiam, & damnum inferioris, vt per Bald. & Alb. hic,per glo.Cyn.& alios in l.manifeſte. C.de ſerui. & aqua. per Bar.in repe.l.quominus.in 1.2. & 5.q.in fi.ff.de flum. per Bald.in ç.cum eccleſia vultera.in 3.col.de elect. & in rub.ff.de rer.diui. in 5.col.& in l.item lapilli.eo.tit.& in l.vnica. in 13.oppo.C.de ſent.quæ pro eo,quod intereſt.Ang in l.1.§.idem ait.ff.ne quid in loco public.Pau.de Caſt.in l.quod autem.ff de ſer. vrb prę. dom.Alex.in conſil.104. in ſecundo notab.quod incip. Conſi- 15 deratis verbis inſtrumenti.† Intellige prædicta,quãdo vtrumq; molendinum eſt in flumine publico. Si autem aliquis ex flumine publico extra aluẽum duceret aquam ad ſuum molendinum,poteſt illam aquam diuertere quò vult,nec tenetur de ea facere gratiam vicino habenti inferius molendinum, nec inferior poteſt capere aquam deſcendentem à molendino intacto primo, quamuis ei damnum non inferat, niſi ſibi debeatur ſeruitus.Not.Bar.qui dicit,ꝙ ſæpe vidit iſtam quæſtio.de facto in d.l.quominus.in 12.quæſt.in fin. quem ſequitur do. Alex.in conſi.250.quod incip. In lite vertente inter dominos.Idem tenet Bal.in l.4.C.de ſerui.& aqua. Item in materia vide quæ quotidianam, quam ponit Bald.in c. cum omnes.in 10. colum verſi.Pone ex publico.de conſti. & aliam in 12.col.in verſi.Sed quid ſi ſint duo vicini.vide etiam in materia ſolennem,& magiſtralem tex.l.ſi partem. ff.de ſer.ruſt. prædio.

ADDITIONES.

a ¶ Annis domini.Adde Io.And.in data ſexti. Io.And.in proœ.decret.in 3ª Doct.in c.in nomine Domini. 24.diſt.

b ¶ Item res.Adde tex.in c.inter dilectos.de fi.inſtr.gl.in c. quamuis.de reſcri. gl.in c.pen.de app.Inn. in c.auditis. de reſcrip.

c ¶ Adde,quæ ſcribit Practic.c. Papien.forma libe. Act. confeſſor.verſic.ſecundo aquæductus.numero ſeptimo. vbi addo aliqua in materia molendinorum, & vide, quæ ſcribit Rom..conſil. 22.numer.23. & ſequen.libr.2. conſil.2. nume.29.colum 41.conſil.97.nume.7. libro 3.Iaſ.in l.quominus. infra de flu. ſed in ſpecie,& in terminis huius q.vide Vinc.com.opin.lib.2.concl.13.2. ſequitur opi.Pan.loco ſupra alleg. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Argentario, vel eius ſucceſſori non fit editio.*
2 *Inſtruere alios qui debet, non debet ab alijs inſtrui.*
3 *Exemplum de manu notarij, qui fuerit de inſtrumento rogatus, facit fidem quemadmodum originale.*
4 *Inſtrumentum, quod notarius tradit parti, non cenſetur originale.*
5 *Notarius non poteſt facere per iudicem examinari teſtes, vt inſtruatur, an fuerit rogatus in aliquo contractu.*
6 *Inſtrumentum in forma publica ille, cui notarius ſemel dedit, non poteſt petere, quòd iterum à notario edatur.*
7 *Notarius, ſi dedit mihi inſtrumentum in aliquo defectiuum, poſſum eum cogere, vt iterum det mihi perfectum.*
8 *Teſtis minus perfectè examinatus, poteſt iterum examinari.*
9 *Atteſtationes ſi ſint deperditæ, poſſunt teſtes iterum de nouo examinari, non obſtante publicatione teſtium.*
10 *Iterum, & ſæpius aduerbia non reſtringuntur.*
11 *Amiſſionem quis debeat probare, & quomodo probetur.*
12 *In his, quæ non mutantur ſolo temporis curſu, ex præterito præſumitur in præſens.*
13 *Editio quando fit officio iudicis, tunc amiſſio probatur per ſolum iuramentum.*
14 *Editio in argentario fit officio iudicis, tamen argentarius non probat amiſſionem per iuramentum, & an ſolùm fiat officio iudicis, vide nume. 15.*
15 *Amiſſio quando eſt facta cauſa dandæ actionis, tunc qui agit, debet manifeſtè probare amiſſionem.*
16 *Editio ſecunda vt fiat, ſufficit probare amiſſionem per iuramentum omiſſa ſolutione.*
17 *Probatio per coniecturas dicitur manifeſta in caſibus fortuitis, & clandeſtinis.*
18 *Furtum non probatur per acclamationes factas in domo de nocte, ad vicinos ſuccurrite, quia fures ſunt in domo, qui omnia exportant.*
19 *Probatio per coniecturas, & indicia admittitur, & ſufficit in his, quæ à communiter accidentib ſunt difficilis probationis. & num. 21.*
20 *Informationem ſi iudex habuerit ex vehementi quæſtione, ſufficit in omnibus, in quibus non poſſunt haberi claræ, & liquidæ probationes.*
21 *Probatio præſumptiua ſufficit ratione difficilis probationis.*
22 *Probatio ſolet eſſe difficilis à communiter accidentibus.*
23 *Fama ſola facit plenam probationem in antiquis, vbi difficilis eſt probatio.*
24 *Simulatio contractus probatur per indicia, & coniecturas.*
25 *Contractus probatur vſurarius ex præſumptionibus, & argumentis.*
26 *Liberi poſſunt eſſe teſtes pro patre, ratione difficilis probationis.*
29 *Aduerſarius an debeat probare dolum, vel culpam, an alius caſum fortuitum ſine dolo, & culpa.*
30 *Culpa præſumitur in incendio.*
31 *Culpa leuiſſima non ſemper quis tenetur.*
32 *Conductor domus ſi in domo conducta noctis tempore dimiſit ſolum duas puellas 12. ann. & adoleſcentem 20. non tenetur in aliqua culpa ſaltem lata, vel leui.*
33 *Ragatius ſi minus diligenter tenuit lucernam in ſtabulo, & propter hoc domus conducta fuit combuſta, an dominus Ragatij teneatur.*

1 a **§. Prætor ait.** † Argentario, vel eius ſucceſſori nõ fit editio[a], niſi rationes caſu fortuito amiſſæ probentur, vel alia iuſta cauſa ſubſit. Item rationes ſemel editæ non ſunt iterum edendæ, niſi ex cauſa legitima, qua probata toties fieri debet editio, quoties opus fuerit. Et ſic dictio iterum, poſita in edicto prætoris ponitur pro ſæpius. hoc
2 dicit cum l. ſeq. ¶ † Not. primò, quòd qui debet alios inſtruere, non debet ab alijs inſtrui. Ideo ſecundum Pau. de Caſt. turpe eſt Doctri, ſi petat conſilium à ſcholari. Adde tex. not. in l. 2. §. Seruius autem Sulpitius. ff. de orig. iur. Tamen non ægre ferre debent ſeniores, ſi à iuuenibus, quia aliquando ſubtilius inueſtigant, reprehenduntur. l. potioris. C. de off. rec. prouin. ¶ † Secundò ex verſi. prohibet. Bar. tria no. Primò, q̃ exemplum manu notarij, qui fuerit de inſtrumento rogatus, facit fidem quẽadmodum & originale, idem tenet Bart. in Auth. ſi quis in aliquo. C. de edend. vbi dixi, & limitaui ¶ † Secundò no. Bar. quòd inſtrumẽtum, quod tradit notarius parti, non cenſetur originale, cùm originale debeat remanere penes notarium, qui debet eſſe inſtructus inſtrumẽto ſuæ profeſſionis. Et ex hoc tex.[b] ſequitur ſecundum Barto. quòd ſi ſit varietas inter inſtrumentum datum parti, & librum notarij, ſeu protocollum, ſtãdum eſt protocollo. Facit text. in §. pen. cum glo. in verſi protocollum in Auth de tabel. & gl. in l. chirographis. in glo. magna. ff. de adminiſtr. tuto. Barto. in l. Sempron. ff. de lega. 2. & in l. libra-
rius. ff. de reg. iur. & not. Barto. & Imo. in l. cum proponeretur. ff. de leg. 2. & bonus tex. in l. ſequen. in verſi. vel minus plenè edi-
5 tum. ¶ † Tertiò not. Bart. quòd notarius non poteſt facere per iudicem examinari teſtes, vt inſtruatur, an fuerit rogatus in aliquo contractu, cùm de hoc debeat habere ſcripturam penes ſe, niſi probet de amiſſione, vt hic per eum, cũ quo alij trãſeunt,
6 & Bar. in l. 1. ff. de tab exhib. ¶ † Quinto no. in verſi nec iterum, quòd ille cui notarius ſemel dedit inſtrumentum in forma publica, non poteſt petere, q̃ iterum à notario edatur niſi cũ cauſa, & cum licentia iudicis, & ſic parte citata, de cuius præiudicio tractari poteſt, ſecundum Bar. & alios hic, & Bart. in l. fin. ad fin. ff. de bon. auctо. iud. poſ. & in l. quædam. §. nihil intereſt. ad fin. j. eo. & in l. fin. ff. de tab. exhi. Sed aduerte, quod Bald. in l. ne caſu. in quarto no. a. C. de diſcuſ. lib. 10. putat, quòd tabellio, ad cuius officium pertinet exhibitio, mille vicibus debeat exhibere, ſi toties perdatur inſtrumentum, quia ſibi non nocet. Limita duobus modis. Primo ſecundum Angel. & Pau. de Caſt. hic in inſtrumentis productis in iudicio in actis. nam notarius poterit millies dare copiam actorum, cùm ſint acta cõmunia. l. 2. C. eo. & allegant ita tenere Inno. in c. quoniam contra. de proba. qui tamen non loquitur de multiplici editione. Tu caue, quòd eorum ratio nõ eſt bona. nam inſtrumentum, quod notarius me mandante confecit, dicitur meum. l. prætor. in princip. ſ. eod. & tamen non poſſum petere editionem niſi ſemel, vt hic, ergo multo minus potero per hoc, quòd ſit effectum commune. ¶ Secundò limita in inſtrumentis, quorum effectus pendet à voluntate vnius, vt teſtamẽtum, quia poteſt teſtator facere ſibi fieri plures copias. l. vnum. ff. de teſt. l. fin. ff. de his, quæ in teſt. delen. Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de inſtr. edi. §. poſtquam. verſi. ſed nunquid caſu. poſt Specu. ibi. Pau. de
7 Caſt. & Moder. hic. ¶ † Sextò ex verſic. vel minus plenè editum. no. quòd ſi notarius dedit mihi inſtrumentum in aliquo defectiuum, poſſum eum cogere, vt iterum mihi det perfectum.
8 † Vnde facit iſte text. ſecundum Gul. Bald. Albe. & Ange. hic, q̃ teſtis minus perfectè examinatus ſit iterum examinandus etiam poſt didicita teſtificata, quando fuit culpa iudicis examinantis, ſecus ſi culpa partis, quæ malè formauit articulos, quia ſibi imputatur, vt per glo. Inno. & alios in cap. per tuas. de
9 teſt. Bald. & Raph. hic. ¶ † Secundò facit iſte tex. q̃ ſi atteſtationes ſunt deperditæ, poſſunt teſtes iterum de nouo examinari non. obſtante publicatione teſtium, ſecundum Bald & Pau. de Caſt. hic, alleg. Spec. in titu. de teſt. §. ſatis vtiliter. in verſi. penul.
10 Tu alleg. tex. in c. fin. & ibi Bald. & alij not. de prob. ¶ † Septimò
c not. q̃ dictio iterum [illegible], & dictio, ſæpius, nõ reſtringunt ad bis tantum, ſed toties quoties opus fuerit. Nec obſt. l. fideicom. §. ſi quis decem. ff. de leg. 3. & l. ſicut in annos. ff. quib. mod. vſufr. amit. de quibus glo. opponit, & non ſoluit. Reſponde dupliciter. Primò ſecundum Bart in d. §. ſi quis decem. & in l. eum qui certarum. §. fin. in vlt. colum. ff. de verbo. oblig. q̃ in illis iuribus iteratio tẽdit ad damnum, & prę iudicium hęredis, ideo reſtringitur, vt bis tantum importet, ſed hic iteratio non tendit ad grauamen alterius, igitur, &c. Alio modo reſpondet Cyn. & Bald. q̃ contraria loquuntur, quando dicta verba proferuntur ab homine, hic quando proferuntur à lege. Per iſtam ſolut. infert vtiliter Bald. q̃ ſtante ſtatuto, q̃ omnes cauſæ vertentes inter conſanguineos, vel vicinos compromittantur de iure, & de facto inter duos communes amicos, q̃ ſi in vna cauſa ſemel factum fuit compromiſſum, & expirauerit per lapſum compromiſſi, q̃ iterato debebit fieri compromiſſum, imò toties, quoties opus fuerit, donec cauſa expediatur, cùm iſta diſpoſitio ſit legalis, & de natura legis ſit diſponere non ſolùm ſuper vno caſu, ſed toties, quoties opus fuerit. tex. eſt hic. aliàs lex eſſet imperfecta, & h. d. eſſe notandum, quia hęc quæſtio ſæpe de facto in palatijs occurrit. Adde, q̃ idem tenet Bald. in d. l. fideic. §. ſi quis ideo. & in l. ſi vt proponis. 2. in vlt. col. C. quomodo, & qñ iud. & in l. qui per ſalutem. per illum text. & ibi Lud. Ro. & Mod. ff. de iureiur. Raph. Com. in l. ſi dotem. §. 1. & ibi d. Alex. in 3. col. ff. fol. mar. Raph. Cõ. in conſi. 121. qđ incip. Statutum dictat. Lu. Ro. conſi. 504. qđ inci. In caſu propoſitæ conſul tationis vr̃ prima fronte dicendum vigore ſtatuti. & in l. p̃tor. §. hoc autem interdictum competit. ff. de ope. no. nun. & in l. 2. in pen. char. ff. de iud. d. Alex. in conſi. 70. in 2. vol. quod incip. Viſo

conſ.

ADDITIONES.

a ¶ Editio. Amplia, vt pars egens inſtrumento poſſit agere contra notarium, vt edat. Felyn. in cap. 1. primo. columna 6. verſicul. Fallit quinto. de probatio. PVRPV

b ¶ Ex hoc text. Adde text. & ibi not. Felin. in cap. quoniam contra. de probatio. PVRPV.

c ¶ Dictio iterum. Adde Cardi. in capitul. olim, in not. de reſcript. Raph. Fulgo. conſi. 154. incip. ſuper eo, quod primo loco quæritur. † Et quòd intelligatur de prima vice, not. Dec. in c. ſua nobis. num. 5. de appel. aliqua ponit Boer. q. 131. MASVER.

* consalias per me reddito.in 2.col. *Ista est vtilis, & quotidiana decisio, à qua neminem inuenio discrepare.* ¶ Pro eius confirmatione addo tres rationes. Primò, quia ratio fi.huius statuti est ad tollendum lites inter consanguineos. l. quamus.in fi.ff.de arbi.ergo donec durat ratio fi. ipsius statuti, semper ipsum statutum debet habere locum.vt not.in l.2.§.fin.ff. de bona. ¶ Secundo, quia statutum semper loquitur, & semper est in viridi observantia.l. Arriani.in fi.C.de hære.Ex quo ergo adhuc de præsenti est controuersia inter consanguineos, ergo loquitur illud statutum.¶ Tertio moueor,quia istud statutum est fauorabile,& inductum ob publicam vtilitatem, vt per Bar.in prima consti. C.in 2.col.& in l ambitiosa.ff.de decre. ab ord. fac. per Bart. & Sal.& Iatius Moder.in l.si emancipati.in vlt.col.C.de collat.per Moder.in l. 1.vbi dom. Alex.in 23.col. ff. solut. matrimo. ergo istud statutum,quod est fauorabile, & respicit fauorem publicum,non debet restringi ad primum casum: imo extendi, & ampliari.vt est tex.not.in l hoc modo.ff.de condi.& demon.& in l.si quis in graui.§.vtrum.& ibi Bart.ff.ad Sylla. Limita istam decis.vt potest colligi ex theorica Bal.quando compromissum deberet fieri ex dispositione statuti, secus si ex voluntate partium.Hinc est,quod si partes voluntariè fecerunt compromissum de iure, & de facto in amicum communem, & duret per mensem, cum potestate, & possit prorogare toties, & quoties voluerit, tunc ista potestas restringitur ad duas vices tantum,
a & non plus,[a] secundum Spec.in titu.de arbit.§. excipitur.ver. sed quid si fuerit actum. Bal. in l.si diuersa in 1.col. C.de transa. & in c.præsentia.in pen.colum.de test.& in c.cum tanto.in 10. colum.de consuet.& in c.olim ex literis.in 2.colum.de rescrip. & in c.tua nobis.ad fi.de appel.Bald.in aliquibus lec. & in l. 1.ad fi.C.de vsu,& fau.leg. Lud.Rom.in repe.rub. ff.de arb.in 8.col. ¶Capio glo,magnam in versi.habere.quæ opponit contra tex.
* & dat quatuor solutiones, *Prima, & vlt.communiter tenentur*, & ita diuide istam glos. in quinque partes. Secunda ibi, respon. hoc est speciale. Tertia ibi, item potest alia esse ratio. Quarta
11 ibi,vel aliter. Quinta & vlt.est ibi,vel verius. ¶ † In cad.glo.ad fin.pro clara intelligentia videndum est de duobus,secundum Bart.& alios. Primo,quis debeat probare amissionem, & quo-
b modo probetur,[b] & cum ista doctrin. Bar.transeunt Ang Sal. Furg.& Pau.de Cast hic.Eandem doctr. ponit Bar.in bonis lec. l.si creditor vbi per glo. Cyn.& alios. C.de pigno. act. sequitur dom.Abb.in c.2.de depo. Sal.in d.l.si creditor. & in l. fin.in 4. oppo.C.de fid.instrum.d. Fran.de Are.in cons.120.quod incip. Procedendo breuiter, & vide bonam gloss.in l.cum ita.§. species.& ibi per Bal.& Imo.ff.de leg.2. ¶ Circa istam doctr.Bart. & Doct.tu primò adde inquantum concludit, quòd si probatur rem fuisse penes aliquem,quod ille debet probare amissio-
12 nem per manifestas probationes. † Dic, quòd ratio est, quia in his,quæ non mutantur ex solo cursu temporis, ex præterito præsumitur in præsens,& sic,ex quo probatur habuisse,præsumitur in præsens habere.l.si possidetis.vbi Bar.& Bal.C.de probatio. Bart.in l.quidam in fuo.ff.de cond.inst.Bal.in l.non ignorabit & ibi Sal.C.ad exhib.dom.Anton.& dom. Abb.in c.cum ad sedem.de restitu.spolia.glo.in l.si minorem. C. de in integr. restit.Sed in contrarium facit,quia prædicta regula procedit in immobilibus,sed in re mobili,de qua loquitur Bar.non præsumitur, quòd qui habuit rem penes se olim, nunc habeat.ita sing tenet Spec. post Vber.de Bo.in titu.de act. & pet. §.1. ver. quid si ego Sed respon.& doctr. Specu.procedit, quando agitur rei vendi.contra non obligatum,secus quando agitur contra obligatum actione personali habentem causam à me,tunc procedit doctrin. Bar.& Doct.per tex. clarum.in d.l.si creditor.
13 per quem ita necessariò declaratur doctri. Spec. ¶ † Secundò adde inquantum Barto.concludit, & quando editio fit officio iudicis, tunc amissio probabitur pro solum iuramentum.l.fin. C.de fid.instrumen. Ista conclusio videtur de directo contra
14 istum text.nam † in argentario editio fit officio iudicis.glo.& Doct.in §.ex hoc edicto.ſ.ea.l. & tamen argentarius non probat amissionem per iuramentum, vt hoc text. & dicam in seq.concl.& probatur arguendo à speciali,per text.in l.prætor. §.sed si seruus.ſ.eod. Sustinendo Bart.aliter, quàm Raph.Fulg.
15 dic, quòd † in argentario editio non fit solum officio iudicis, imò ab eodem edicto datur actio in factum ad interesse,vt est
16 tex.in d.§.ex hoc edicto.¶ † Tertiò adde inquantum Bar.vult, quòd quando amissio est facta causa dandæ actionis, vt hic in argentario, & tunc qui agit, debet manifestè probare amissionem, cùm istud sit fundamentum intentionis suæ secundum vltimam solu.glo. Ideo non sufficeret tunc probare per iuramentum, secundum Bald.Ang.Fulg.& Moder.hic, Angel.in l. 2.C.de testi.& quod vult not.Bal.in l.fin.ad fin.C.eo.Facit bene iste tex in versi.probat, cùm iuramentum non sit probatio,sed releuatio ab onere probandi.l. cum qui. in princip. & ibi dixi. ff.de iureiuran,in contrarium facit text. in l.fin. ff.de bon. auct.
17 iu.pos. vbi ad fi. vt fiat secunda † editio, sufficit probare amissionem per iuramentum,omissa solutione Ioan. And.in addi. Spec.in titu.de instru.edi.§.postquam.versi. ibi autem.Respon. quòd ille text.loquitur,quando editio petitur à notario,vel argentario,cuius officium est edere, & tunc amissio bene probatur per solum iuramentum, sed iste text.loquitur in casu contrario,quando ipse argentarius petit editionem, & tunc requiritur vera probatio aliter,quàm per iuramentum.Ita loquitur text.hic in vltic. probat. & ideo text.in l. sequen. nihil dicit de
18 probatione.¶ † Quarto adde inquantum Bart.not. concludit, quòd in casibus fortuitis clandestinis, vt in furto, probatio per coniecturas dicitur manifesta,vt si probatur, quod ostium noctis tempore fuit fractum, vel quod famulus aufugit, sequuntur Ange. & Raph. Fulg.hic, & dicit Angel. quod semel vidit istum casum de facto Perusij in quodam Fullone quoidam pannos retinente in apotheca, quæ de nocte fuit fracta. Idem tenet Barto,in l. si quando.in fin. C.vnde vi. & in l.1.ff. furti aduersus nautas. Spec.in titu.de fur.circa fin. & no.in titu. de pig.
19 in princip.in versi.& not.quod si creditor.& versi.sequen. † & ibidem Spec.subdit vnum singulare, quòd raro alibi inuenies, quòd per clamationes factas in domo,de nocte ad vicinos,fuc currite, quia fures sunt in domo, qui omnia exportant, non probatur furtum,quia alias multæ fraudes possent fingi, quod bene not.quia sæpè posset contingere. Adde etiam,quod not.
20 vult Barto.in l.quod ad præsens. C.de murilegulis. lib.11. † Tu pro conclusione Bart. quæ est optima, adde regulam generalem,quæ seruit ad infinita,quòd in his,quæ à communiter accidentibus sunt difficilis probationis, admittitur probatio per coniecturas,& indicia,& sufficit pro plena probatione.l.filium eum diffinimus.ff.de his,qui sunt sui.l.si vicinis.C.de nup.l.consensu.§.super plagijs. C.de repud. cap.veniens.2. in fi. de rest.c. Michael.de fil.presbyt.Istam regulam tradit Fed.de Sen. consi. 118.quod incip.nulli dubium.Bal.in l.quicunque.in penult.col. C de seruis fugit.& in l.si quis in hoc genus. C. de Episcopis & clericis.Bart.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.in 9 quæst.ff.de oper.nou.nunciatio.Pau.de Cast.in consi.268. quod incip.viso processu.& in consi.326.quod incip. In causa mota. do. Alex. in consi.64.quod incip. Viso themate, & dubiis.in 1.volum.& in consi.23 in 2.volum.quod incip. Animaduersis.in 3.colum. & in consil.69.in 2.volum.quod incip. Visa facti narratione.in 1.colum.& in consi.328. quod incipit. In hac causa,& lite.in 3. colum.& in consi.212.in 2.volum.quod incip.Visis, & discussis scripturis.in fin. & in consil. 129. in 3. volum. quod incipit. Quoniam per excellentiss.& in consi.115. in 4.volum.quod incipit.Viso themate supratscripto, & attestationibus.in 4. colu.
21 † Hinc dicit Angel.hic, quod vbicunque est difficile, & quasi impossibile probare veritatem, coniecturæ habentur loco plenæ probationis. Et idem Ange.in consi.218. quod incip. Visi
22 facti narratione.in 5.colum.† Alibi Bar.in l.in illa stipul.si cal. in fin.ff.de verbo.obliga.dicit, quòd in omnibus in quibus non possunt haberi claræ,vel liquidæ probationes,sufficit,quòd iudex ex vehementi quæstione informationem habeat.argum.l.
23 non omnes.§.à barbaris.ff.de re milit.& † quòd ratione difficilis probationis sufficiat præsumptiua probatio, tenet Bald.in Auth.quas actiones.in vlt.colum.C.de sacrosanct. eccles. & in cap.vasallus.circa fin.si de feud.fuer. contro.inter. do.& agna.
24 † Hinc est,quòd vbi à communiter accidentib.probatio solet esse difficilis, tunc fama facit plenam probationem, vt not.in c.præterea.de testi.d.Ant.de But.in c.veniens.ſ.eo.tit.& in cap. transmissæ.qui filij sint leg.dom.Alex.in consi.66.in 3.volum.& incip.Viso testamento Simonis.circa fi. Facit,quòd volunt Cy.
25. & Bar.in l.si quid.ff.solu.matr.† Hinc est,quòd in antiquis vbi est difficilis probatio, fama sola facit plenam probationem. ita Inno.in c.veniens.de verb.sig.Bald.in l.cum super.C.de rei vx & in Auth.quas actiones.in vltim.col. C. de sacrosanctis eccl.

Cano.

ADDITIONES.

a ¶ Sequitur Afflict. Decis.46.& aliqua scribit Pract.Papien.for.li.ex compromisso.versic.intra duos,nume.2.vbi distinguit.cui adde Rober.de ordin.in cap.39.in princip. Dec.consi.22. post princ.& in l.vnic.2.lect.post princ.C. de senten.quæ pro eo,quod interest.Rum.consi.103. ante nu.13. lib.2. Op. autem Ro,d.consi.504.communem dicit Tiraq.in Rep.l.Boues.§. hoc verbo ne.6.limit.in prin.de verb.sig. MASVER.

b ¶ Adde,quæ scribit Barto.in l.cum ita.§. species. ff.de lega.2.in l. si quis.§. & hæredi.hoc titul.in l.si creditor. C.de pigno. act.etiam habetur li. Ac. Ibi renf.clas. 1. Ac. 8. versicul. defensiones rei conuenti. per Grat.consilio 13 numero 5.numero 22.& sequen.libro primo, & dic, quòd perdita scriptura libelli, statur dicto agentis. Neuizan.consilio 80.nume.30.vbi etiam,quòd amissio protocolli probatur iuramento. Onus autem probandi amissionem alicuius rei cui incumbat.vide Pract.Papien.for.respons.hyp. versi.coderam, circa fin.vbi dixi. MASVER.

Cano.in c.veniens.primo, de test.dixi in l.admonendi.ff.de iu-
26 reiur. † Hinc etiam est, ꝙ simulatio contractus probatur per indicia,& coniecturas. Ita tenet Pau.de Cast.in cõsi.82.qđ inci. Visis his, quæ superius alleg.& in consi.326. ꝙ incip. In causa
27 mota,quia difficile est probare.l.dolum.C.de do.† Hinc etiam est, ꝙ contractus probatur vsurarius ex præsumptionibus, & argumentis.c.cum in diœcesi in ver.si tñ argumentis. de vsur. Bal.not.in rub.extra de offi.iud.in 6.col.vbi dicit, ꝙ contractus probatur vsurarius ex perspicuis indicijs, sicut dolus propter occultas fraudes vsurariorum.Idem tenet Ioan. And.in c.ex literis de iureiur.Pet.de Anch.& Imo.in c.ad nostram. de emp.
28 & vendi. † Hinc etiam est,quod ratione difficilis probationis liberi possunt esse testes pro patre, & ècontra parentes pro liberis, vt plenè probat.l. quoties. & ibi Bart.not. C.de naufrag.
29 ¶† Venio ad secundam principalem q.Bart. quis debeat probare,an aduersarius dolum,vel culpam,an alius casum fortuitum sine culpa,in quo distingue, vt per Barto. cum quo cæteri simpliciter transeunt,præsertim Ange.& Fulg. & d. Abb.in c.2.
30 de depos. ¶† Sed aduerte,dum Bart. & Doct.volunt,ꝙ in incendio præsumitur culpa, nam incendium præsumitur fieri culpa inhabitantium.l.si vendita.ff.de peric.& commo.rei ven. l.3.§.1.ff.de offi.præfe.vigil.Ex hoc sequitur in practica, ꝙ probato incendio, est fundata intentio contra inhabitantes, nisi ipsi probent,ꝙ absque culpa sua,vel suorum incendium sit sequutum.Idem tenet Sal.in d.l.si creditor.Imo.in l.domos.ff.de leg.1.Cano.in c.2.de depos.Angel.in consi.197.quod incip.incendium est ortum.Istud no.limitat,quia incendium in dubio
1 ꝓsumitur nõ interuenisse, nisi leuissima culpa,nisi aliter probetur. † Ideo non semper quis tenetur de leuissima culpa. vnde doctr.Bar.& Doct.procedet in casibus, in quibus quis tenetur de leuissima culpa, vt in commodatario.gl. est de hoc singularis.in §.præterea.in versi.debet. Insti.quib.mod. re contrahi.ob. quæ idem etiam dicit in furto, & eam pro sing.no. Sal.in l.quæ fortuitis.C.de pig.act & in l.iudicio. C.loc.in l.si vendita.vbi bonus tex.ff.de peri.& commo.rei vendi. & latè d. Alex.hic, & in l.domus.in pen.col.ff.de leg.1.& in consi.50. quod incip. Visis, & opportunè consideratis his,de quibus in prædicto themate. in 1.& 6.col.Ang.de Are.in d.§.præterea.vbi dicit, ꝙ habuit de facto Ferrariæ in causa cuiusdam dominæ Appolloniæ viduæ. Illam glo.etiam pro singulari tenet Ioan.de Anan. in consi.71. quod incip.Visis, & diligenter ponderatis, vbi multa bona dicit de præsenti materia, & inter cætera, ꝙ ad hoc, vt quis de incendio teneatur,oportet,ꝙ probetur culpa certi,& determinati hominis, quia licèt præsumatur culpa inhabitantium, vt prædixi, tamen sine culpa determinatæ personæ fieri non potest,sed non præsumitur culpa determinati hominis,prout dicit esse text. expressium in d.l.si vendita, & ita dicit tenere Sal. ibi,& in d.l.quæ fortuitis.ꝙ quando non in probatur culpa certæ,& determinatæ personæ,remanet incertitudo, & sic nõ potest.sequi condemnatio.l.licèt.§. fin.ff.nau.cau.stab. ad hoc ẽt alleg.Bal.in l.si creditor.& in l.pignus.in 5.col.C. de pign.act. vt ibi plenius per eum,quod valde no. pro defendendo amicum.
32 † Adde etiam,quod egregiè consuluit Pe. de Anc.in cõsi.358. quod incip.conductor domus, ꝙ si conductor domus in domo conducta noctis tempore dimisit solum duas puellas 12. ann.& puerum 10.ann. quod non dicitur in aliqua culpa saltẽ lata,vel leui, ita vt teneatur de incendio, quamuis dicti pueri minus diligenter ignem custodierint, quia consueuerunt patresfam.diligentes habere familiam,tam maiorum quàm minorum in domo veluti in tuto refugio.l.plerique.iuncta.l.neq; impuberes. ff.de in ius voc. ergo communis consuetudo culpam excludit.l.pignus. C.de pig.act. & ita de facto obtinuit in
33 simili in casu in ciuitate Cre. † An autẽ si Ragatius [a] minus di-
a ligenter tenuit lucernam in stabulo,& propter hoc domus cõducta fuit combusta, an dominus Ragatij teneatur? Vide per Sal.in d.l.iudicio.C.loc. ¶Item ad prædicta adde,quod decidit Lud.Ro.in consi.301.incip.eo præsuppositio. ¶ Item circa dist. Bar.hic adde,ꝙ eadem distinctio debet adhiberi,quando contingit damnum in reb. pignoratis, secundum d. Abb. in consi. 189.inc. illud de iure quæritur, an hæres. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Si Ragatius. Adde Cyn. in l.quoniam.ff.ad l.Iul.de vi. Specul.titu. de homi. in §.1.vers. poterit quatuor. Dyn. in regula in obscuris. de regul. iur. † Et vide.l.si vendita.ff. de peric. & commo. rei vendi, Ias. in l. 1. colum.3. C. de seruis fugitiuis. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Argentarius, qui est in dolo, vel lata culpa in non edendo, vel edendo malitiosè, vel imperfectè, punitur in id, quod interest petentis.*
2 *Probato dolo notarij de damnis, & interesse statur iuramento partis.*
3 *Actio ad interesse,quando est semel formata, non recipit postea neque augmentum, neque diminutionem.*
4 *Editio vbi venit officio iudicis, non attenditur tempus moræ, sed decretum, seu præceptum iudicis.*
5 *Argentarius tenetur edere in quatuor casibus.*
6 *Mulier, minor, & rusticus excusantur a dolo præsumpto, licèt non à vero.*

LEX VIII.

1 VBi exigitur. † Argentarius, qui est in dolo, vel lata culpa in nõ edendo,vel edendo malitiosè, vel imperfectè, punitur in id, quod interest petentis, & in ista actione inspicitur quantum interest tempore decreti prætoris,nõ ante si postea desijt interesse, vt quia illud creuerit, vel decreuerit. hoc dicit tota.l. ¶Noto primò, quòd argentarius tenetur solum de dolo,& lata culpa. Vnde arguendo ab argentarijs ad notarios,vt dixi in l.prætor.in princ.ꝓ.s.eo.hic probatur secundum Barto.An.& Pau.de Cast.& Mod.quòd notarius non tenetur nisi de dolo,& lata culpa, facit. l.fin. C. de mag. conuen. Idem esset secundum Pau.de Cast.in omnibus officialibus publicis assumptis de communi consensu partium. l. 1. §. 1. ff. si men.fal.mo.dix.Cõtra istud no.obst.regula.l.si vt certo.§.nunc videndum.ff.commo. Ex quo enim notarius recipit mercedem contractus,videtur celebrari gratia vtriusque, ergo debet teneri etiam de leui culpa. Respondeo ex mente Fulg. quòd illa regula procedit in his,qui tenentur de iure ciuili. Secus si solùm iure prætorio, vt hic, & ita sentit text.in d.l.1.§.1.ff.si men.
2 fal.mod.dix. † Aduerte tamen, quòd probato dolo notarij de damnis,& interesse statur iuramento partis,secundum Bal. & dom. Alex.in l.qui accusare.C.eo.secus probata culpa notarij, quia tunc oportet interesse plenè probari, secundum Bal.in l. fin.in penult.colum. C.eo. Adde etiam, quòd si dolus notarij committatur in faciendo,tunc damna, & interesse probantur per solum iuramentum,secus si omittendo,quia tunc debent plenè probari.text.est sing.in l. argentarius.§. cum autem.& ibi Bar.& Ang.vbi dicam.ſ.eod.secundum ista limita, & intellige istum tex.æquiparantem dolum argentarij in non edendo,vel edendo. Nam æquiparantur quantum ad effectum condemnationis in interesse, sed non quantum ad modum probandi,
3 vt patet per prædicta. ¶† Secundò noto, quòd quando actio ad interesse est semel formata, non recipit postea augmẽtum, vel diminutionem.Facit.l.fundum Cornelianum.ff.de noua.&
4 l.hominem.ff.mand. ¶† Tertiò noto, quòd vbi factum, puta editio,venit officio iudicis,non attenditꝝ tempus moræ, sed attenditur decretum,seu præceptum iudicis. Facit l.cum postulassem.in princip.ff.de dam. infect. rationem assignat Bart.in l.
5 1.in 6.colum.vbi dixi.ſ.de iurisdict.omnium iudi. ¶† Quartò no.in text.tres casus,in quibus argentarius tenetur edere.Adde quartum casum, quando dolo desijt posse edere.l. quædam.§. is autem.vbi dicetur.ſ.eod.Nam paria sunt quem posse edere, vel dolo desijsse posse.l. qui dolo. cum similib. ff. de rei vendi.
6 ¶† In glo.2.hæc glo.quotidie allegatur, quòd minor, mulier,
a & rusticus excusantur [a] à dolo præsumpto, licèt non à dolo vero. Intellige à dolo præsumpto de præterito, secus in dolo præsumpto de futuro,ne detur materia delinquendi.l.auxiliũ. in princ.& §.1.ff.de mino.secundum Bart.& alios. Nisi minor pateretur damnum de præsenti, tunc aduersus dolum de futuro bene restituitur in integ. puta, si post didicita testificata vellet testes producere.l.minor 25.ann. omissam. cum glos.ff. de mino. Ioan.And.& alij in cap.auditis. de in integrum restit. Gul.de Cun.Bald.Ang.Sal.& Mod. & Iarius Bart. & Mod.in l. 1.§.nunciatio.ff.de oper.nou.nuncia. ¶Glo.in versi.desijt.diuiditur in quatuor partes. In prima ponit exempla ad tria dicta. In secunda oppo. & soluit. In tertia idem facit. In quarta alleg.similia ad text. se remittendo. Secunda ibi, sed videtur. Tertia ibi, si opponas. Quarta ibi, item sunt hic multa similia. dic, vt per Barto. & alios hic.

ADDITIO.

a ¶Rusticus excusantur, Adde Doctor. in l. si quis id, quod. ff.de iurisdictio. omnium iudicum.

SVMMARIVM.

1 *Actio ordinaria quando habet locum, cessat officium iudicis.*
2 *Argentarius, vel notarius licèt non teneantur edere rationes, vel instrumenta, nisi his quorum mandato confecta sunt, tamen ex illo mandato non oritur actio mandati.*

3 *Actio ad exhibendum non competit pro scripturis, vel instrumentis, nisi interfit ratione dominij.*

4 *Edere an quis cogatur, si non præcesserit mandatum petentis.*

LEX IX.

QVædam. Vbi ex contractu, vel quasi cõ-
petit actio ordinaria ad eden-
1 dum, remedia huius edicti cessant. hoc dicit. ¶ † No. primò, q̃ quãdo habet locum actio ordinaria, cessat officium iudicis, & actio in factum, ex hoc edicto, cũ sint subsidiaria, per regulam. l. in causæ. in prin. ff. de min. & l. in prouinciali. §. 1. vbi Bar. & Doct. ff. de oper. nou. nuncia. Vel secundum Bal. ideo est, quia remedium speciale excludit generale. l. doli clausula. ff. de verb. obl. c. studuisti. de offi. deleg. per Bar. in l. quæsitum. §. fi. ff. de fund. instru. per Cano. in c. 1. de rescrip. nisi in casu singulari. l. quoniam Augerio. C. de conue. fil. debi. lib. 10. ¶ Secundo noto ibi, mandati actionem, q̃ vbi competit
2 actio mandati, cessant remedia huius edicti. † Sed aduerte, q̃ licèt argentarius, vel notarius non teneantur edere rationes, vel instrumenta, nisi his, quorum mandato confectæ sunt. l. si quis ex argentarijs. §. pertinere. s̃. eo. tamen ex illo mandato nõ oritur actio mandati, quia mandatum debet esse gratuitum, & voluntariè acceptatum. l. 1. ff. manda. Sed istud non est gratuitum, cùm interueniat merces, & salarium, nec est voluntariũ, cùm per officium publicum cogantur. Ideo cùm cessat actio mandati, habẽt locum remedia huius tit. de quo etiam dixi in
3 l. 1. C. eod. ¶ † In glo. in versi. iudicio. habes duo. Primò, q̃ licèt actio ad exhibendum competat pro alijs reb. ratione interesse, tamen non competit pro scripturis, vel instrumentis, nisi interfit ratione dominij. Et ratio est, ne aliàs iste tract. de edendo reddatur superfluus per dictam actionem ad exhibendum, se-
4 cundum Albe. hic. Iac. But. & Sal. in l. 1. C. eo. ¶ † Secundò subtilius collige ex hac glo. secundum Bald. in vna lec. q̃ licèt per istud edictum non cogatur quis edere, nisi præcesserit mandatum petentis. l. si quis ex argentarijs. §. pertinere. s̃. eo. tamen per illam actionem in factum cogitur indistinctè edere, quamuis
a nullum mandatũ præcesserit.ª l. 3. §. interdum. ff. ad exhi. Patet, quia subrogatur in locum actionis ad exhi. in qua qualecunq; interesse sufficit. l. thesaurus. ff. ad exhib. Sed tu caue propter l. 3. §. si mecum. eo. tit. ad exhib. declarat Cy. in l. instrumenta. C. eo. ad exhi. ¶ In fi. glo. distingue plenius, vt per Bar. & alios hic.

ADDITIO.

a ¶ Præcesserit. Hanc gl. damnat Fely. post Ang. hic in c. 1. col. 9. de proba.

SVMMARIVM.

1 *Succedens in ius alterius, partibus illius fungi debet.*
2 *Successoris appellatione comprehenditur successor vniuersalis tantum, & non singularis. limita vt nu. 3. 4. 5. & 6.*
7 *Executio instrumenti guarentigionati, vel sententiæ, non potest peti contra singularem successorem tenentem aliqua bona obligati.*
8 *Notarius, vel argentarius potest legare rationes, & protocolla sua alij.*
9 *Notarius viuens, potest facere, quòd de suis protocollis sumatur instrumentum per alium.*
10 *Hæres tenetur edere copiam instrumentorum, quamuis protocolla sint alij legata.*
11 *Legatarius, & singularis successor tenetur ex causa edere.*
12 *Perceptum ex protocollis, an dicatur fructus.*

§. Nihil interest. Per istud edictum tenentur edere, qui post mortem argentarij sunt eius successores vniuersales, vel in vita, vt pater, vel dominus, quamuis non sint eiusdem professionis, dummodo habeant facultatem edendi, vel dolo versati fuerint, aliàs secus, sed singularis successor, qualis est legatarius, & donata-
1 rius non tenentur edere, nisi in subsidium. hoc dicit. ¶ † Noto primò, q̃ qui succedit in ius alterius, partib. illius fungi debet, & sic censeri eiusdem conditionis, & naturæ. Facit. l. qui in ius. ff. de reg. iur. c. significauit. de reser. l. 1. & 2. C. de offi. eius, qui vic. alte. ge. & quia subrogatum sapit naturam eius cuius loco subrogatur. l. si eum. §. qui iniuriarum. s̃. si quis cau. & dicit d. Abb. in c. dilecti. circa prin. de for. comp. q̃ contractus transit ad hæ-
2 redem cum suis qualitatib. ¶ † Secundò noto in ver. Is autem. illud, ad quod quotidie allegatur iste tex. q̃ appellatione succes-
a sorisª comprehenditur successor vniuersalis tantum, & nõ singularis. Et ad hoc etiam no. istum tex. Bal. in l. emptorem. in 3. colu. C. de loc. Puto, q̃ ratio sit, quia verba debent intelligi
3 in potentiori significatu. l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager. vect.
b & l. quæritur. ff. de statu hom. ¶ † Limita quatuor modis.ᵇ Primò, quando esset adiecta dictio quibuscunque, puta, quia aliquis acquisiuit feudum, vel emphyteusim pro se, & successoribus suis quibuscunque, tunc comprehenditur etiam legatarius, & sic singularis successor, secundum Bal. in c. Imperialem. in prin. in penult. col. de prohi. feu. ali. per Feder. & in c. 1. §. donare. in 2. col. vbi limitat. qualiter olim feudum poterat alienari. & in l. 1. 48. q. ff. de rer. diuis. Sequitur do. Alex. hic. Facit bene, quia dictio, quibuscũque, quæ est geminata, debet aliquid operari. l. Balista. cum simil. ff. ad Treb. Facit, quod vult gl. no. in l. cũ pœna. ff. de arb. Ad idem facit, quod vult alia gl. in cle. 1. in ver. aut earum parte. de foro compet. imò plus tenet Bald. in l. 1. in 3 4. q. ff. de rer. diui. q̃ si aliquis acquisiuit feudum pro se, & hæredib. suis quibuscunque, illa adiectio quibuscunque, facit vt etiam extranei hæredes succedant contra propriam naturam feudi. Sequitur d. Alex. in l. si patroni. in prin. in penult. col. ff. ad
4 Treb. quamuis de hoc dubitet, & relinquat indecisum Bald. in l. cum virum. C. de fidei com. ¶ † Secundò limita, quando iste terminus successorib. profertur de per se, vel terminus hære-
c dibus profertur de per se. Secus quãdo ambo cumularentur:ᶜ puta, quia aliquis acquireret feudum, vel emphyteusim pro se, & hæredibus, & successorib. tunc comprehendantur etiam singulares successores. Ita nouiter limitat d. Alex. in consi. 334. quod incip. ex themate præmisso. in 1. col. per tex. in l. fluminũ. §. adijcitur. ff. de dam. infect. & per rationem, quia aliàs illud verbum successorib. esset superfluum. contra. l. si quando. in prin. ff. de leg. 1. & in c. si Papa. de priui. in 6. & quod dicit Bal. in rubr. C. de contrahen. emp. in 9. q. Teneo contrarium, quia quando dr̃ hæredib. intelligitur de hæredib. vniuersalib. qui succedunt de iure ciuili. Et dum dr̃, & successorib. intelligit̃ de successorib. vniuersalib. q̃ succedunt de iure p̃to. l. stipulatio ista. in prin. cũ gl. in ver. cęterorum. ff. de verb. ob. Et ita per hanc rõnem, q̃ q̃ ista duo sunt simul, adhuc non veniat singularis successor, tenet Ioan. de Imo. in l. qui dicitur. in pen. col. ff. de verb. ob. quem sequitur d. Alex. sibi contrarius hic. in primo not. de quo etiam per Spec. in tit. de loc. §. nunc aliqua. in versi. 113. per Sal. in l. 2.
5 in 20. q. C. de iure emphyt. ¶ † Tertiò limita, quando essemus in beneficijs principium, vel in similibus, in quibus fit latissima interpretatio in præiudicium concedentis. cap. cum dilecti. de donat. c. olim tibi. vbi gl. & Doct. de ver. sig. c. ex parte. tertiò, de deci. l. 3. ff. de const. princip. Nam tunc cùm debeat fieri latissima interpretatio, appellatione successorum venient singulares successores. l. id tempus. §. 1. ff. de vsuc. l. in conuentionalibus. ff. de verb. sig. Ita limitat dom. Alex. in d. consi. 434. in 1. colum. vbi ad hoc etiam allegat quasdam auctoritates, quæ parum faciunt. Sed tu aduerte, q̃ feudum dicitur beneficium. c. 1. in fi. in quib. causis feud. amit. Bal. in l. fi. ff. de const. princip. & tamen ibi non comprehenditur singularis successor, nisi adijciatur dictio, quibuscunque. vt s̃. dixi. Nisi dicas, q̃ illud ibi sit, quia
6 natura feudi repugnat. ¶ † Quartò limita, & intellige, q̃ appellatione successoris non comprehenditur singularis, verum est, quantum ad hoc, vt ei detur ius agendi, vel contrahendi. Secus est quo ad ius excipiendi, quod bene transit ad singularem successorem. l. fin. ff. de excep. rei iud. & l. etiam. ff. de iureiuran. quæ iura gl. allegat hic pro contrarijs. vide Bart. in l. si tertius. §. si quis prius quam. ff. de aqua plu. arcen. ¶ Tertiò no. secundum Bar. & alios, q̃ remedium huius edicti directum non transit in singularem successorẽ, sicut nec cæterę actiones personales l. 1.
7 §. si hæres percepto fundo. cum si. ff. ad Treb. † Hinc est, q̃ executio instrumenti guarentigionati, vel sententiæ non potest peti contra singularem succes. tenentem aliqua bona obligati. gl. est in l. ea lege. C. de cond. ob cau. no. Bal. in l. 2. per illum tex. C. si aduer. credi. vbi dicit hoc esse no. contra ignorantes procuratores, & aduocatos. ¶ Quartò pondera notabilius hic esse tex. egregium, q̃ etiam si obligatio personalis sit contracta per respectum ad rem trãseuntem ad personam singularis successoris, q̃ adhuc ipse singularis successor non tenetur. Facit. l. hæreditas ex fideicom. & l. si hæres institutus. §. fin. ff. ad Treb. & l. fi. §. fi. ff. de contrahen. empt. quamuis contrarium, & male no. Ang. in l. quæ neptis. ff. de acqui. hered. quem reprobat Lud. ibi. & consi. 417. incipien. in proposito casu aduerte. in 3. colum.

¶ † Quinto

ADDITIONES.

a ¶ Appellatione successoris. Adde Ioan. de Imol. in l. quod dicitur. in vltimo colum. ff. de verborum obligatio. Felin. in cap. quia. G. in vltim. colum. de si. * Et Iason hic sequitur Rip. respons. 183. colum. 3. numer. 17. vbi dicit hoc procedere etiam si dispositio loquatur, de hæredibus, & successoribus simul geminatè. Cui adde, quòd vbi fit mentio de successore copulatiuè, intelligitur etiam de successore sing. ne verba sint superflua. Alex. consi. 150. lib. 2. Dec. consi. 205. col. fi. MASVER.

b Limita quatuor modis. Vide Dec. in rubr. de probatio. colum. 19. versic. Secundò limitatur. PVRPV.

c ¶ Cumularentur. Idem Cur. Iun. consi. 40. col. 9. in tract. feudo. PVRPV.

8 ¶ † Quintò noto, ꝙ notarius, vel argentarius potest legare rationes, & protocolla tua alij, & ita etiam ad hoc no. Spe. in tit. de instru. edi. §. ostenso. versic. quid si aliquis. & similiter potest
9 inter viuos donare, vt dixit tex. j. † Ex quo no. Bar. ꝙ notarius [a]
a viuens potest facere, ꝙ de suis protocollis sumatur instrumentum per alium, qđ intelligit Bart. si est impeditus longo impedimento infirmitatis, vel absentiæ. Et idem tenet Bar. in l. 1. ff. de offi. consu. Bal. in l. 2. in 5. col. ad fin. C. de iur fisc. lib. 10. Intellige dummodo notarius se subscribat, & in subscriptione mentionem faciat de impedimento, vt quotidie fit, & istam subscriptionem posset alij committere. l. fi. §. finautem dubius. C. de iu. deli. secundum Ang. Pau. de Cast. & latius d. Alex. hic, post Bar. in l. diuus. §. item senatus. ff. de fal. Bald. in l. vnica. §. ne autem. C. de cad. tol. & in rub. C. de fid. instru. in 9. col. in versi. sed tamen hic dubitatur. Ang. in Auth. de tabel. in prin. d. Card. & Imo. in c. fi. de offi. deleg. do. Alex. in consi. 126. quod incip. ponderatis his,
10 quæ in præscripto themate narrantur. in 6. col. in 1. vol. ¶ † Sexto no. ꝙ hæres tenetur edere copiam instrumẽtorum, quamuis protocolla sint alij legata, tamen emolumentum, qđ inde percipit, tenetur dare legatario. arg. l. Herennius. ff. de vsu. secun
11 dum Bar. Ang. & Sal. ¶ † Septimo noto in fin. ꝙ legatarius, & sic singularis successor tenetur ex causa edere. l. in subsidium, quando hæres vniuersalis non habet facultatem edendi, nec fuit in dolo, vel lata culpa. Adde quod no. Bald. in c. 1. in 8. col. in fi. de prob. dicit hic esse tex. aureum, ꝙ qualiscunque possessor protocolli notarij tenetur edere, tanquam rei possessor cui libet, cui teneretur ipse tabellio, & hoc per officium iud. in rem
9 scriptum. [b] Similiter dicunt Bald Ang. & Pau. de Cast. hic, ꝙ si protocolla notarij à casu reperiuntur pœnes tertium, ꝙ ille tertius potest compelli ad edendum in subsidium per istum tex. & ita dicunt tenere Inno. in d. c. 1. Sed tu caue, ꝙ iste tex. loquitur in singulari successore habente causam ab argentario. nam loquitur in legatario, qui in re legata habetur loco hæredis. l. id tempus. §. 1. ff. de vsuc. l. in conuentionalib. ff. de verb. sig. vnde secus videtur in penitus extraneo non habente causam à notario, vel ab argentario, quia tamen illa deci. Docto. habet magnam æquitatem, eam bene noto pro extensione ad istum
12 tex. ¶ † In gl. nihil est. Extra gl. quærit Bar. an illud, ꝙ percipitur ex protocollis, dicatur fructus, & sic si testator legasset alicui vsumfructum bonorum suorum, an ille debeat habere emolumentum, quod percipitur ex suis protocollis. Determinat, quòd. non, per rationem, de qua hic per eum. Limitant Ang. & Fulg. hic, vt procedat in legato generali omnium bonorum, prout loquitur Bar. secus si in specie legasset alicui vsumfructum protocollorum suorum, qa cùm alius fructus percipi non possit, de ipso quæstu sensisse videtur. argu. l. si tam angusti. ff. de serui. & l. diuus. ff. de vsu & habi. Adde, ꝙ idem tenet Bart. in l. diuortio. §. si vir in fundo. in fin. & ibi plenius per Mod. ff. sol. mat. Bal. in l. 1. in 3. col. C. de fru. & lit. expen. & in d. l. diuortio. §. si fundum. Tu autem adde Ange. (de quo nullibi Doct. mentionem faciunt) in rub. ff. de vsufr. vbi alio modo notabiliter limitat, quando testator reliquisset vsumfructum reditũ, & prouentuum omnium, & singulorum bonorum suorum, tunc veniunt quæstus, qui ex protocollis percipiuntur. Facit. l. vsufructu legato. §. 1. ff. de vsufru. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Quod notarius. Adde Doct. in c. cum P. tabellio. de fid. instru. Abb. in c. inter dilectos. de fid. instr.
b ¶ In rem scriptum. Adde Fely. in c. 1. col. 9. ver. fallit tertio. de prob. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Edictum prætoris, licèt loquatur de argentarijs, tamen extenditur ad nummularios.*
2 *Fides plena quòd detur scripturis campsorum, vel mercatorum, potest induci per statutum, vel consuetudinem, & nu. 5.*
3 *Scripturæ priuatæ quo ad plenum credatur, potest per consuetudinem induci, & nu. 4.*
5 *Libri mercatorum, vel campsorum nostri temporis non faciunt fidem pro scribente, sed contra scribentem.*
6 *Mercator si esset infamis, vel suspectæ vitæ, nõ daretur fides eius libro.*
7 *Scripturis eorum, qui eliguntur ad recipiendas gabellas, vel collectas, datur plena fides.*
8 *Mercatores quando recipiuntur in matricula, debent iurare.*

§. Nummularios. Nummularij sicut argẽtarij tenentur rõnes suas
1 edere petentib. his, ad quos pertinent, & iurantib. de calumnia. h. d. ¶ † Nota fm Bar. ꝙ licèt edictum prætoris loquatur de argentarijs, tamen extenditur ad nummularios, quia & ipsi rationes conficiunt. Ex hoc infert, ꝙ idem est in mercatorib. nostri temporis. in campsorib. in vsurarijs [a], & stationarijs, cùm & ipsi libros rationum conficiant de consuetudine. Sed inductio Bar. de hoc tex. non videtur bona, quia argentarij, & nummularij habebant officium publicum. Nam eligebantur de publico, vt hic in gl. & est tex. in l. seq. in prin. in verbo publicam causam habet. Sed isti alij negotiatores non eliguntur de publico.
b Item contra Bart. stringit tex. in l. seq. in prin. in ver. neque vllos alios absimiles. & Ang. & Mod. ad hoc not. [b] Item ꝙ dicit Bar. de vsurarijs, videtur cõtra tex. & gl. in cle. 1. §. cæterum. de vsur. vbi glo. dicit, ꝙ de iure ciui. vsurarij non tenebantur edere. Ideo facta est illa cle. Et tu aduerte, quia si verum esset illud, qđ dicit Bar. per istam. l. frustratoria fuisset dispositio illius cle. & maximè cum fundetur ratione delicti. De hoc hoc dixi latè in l. 1.
2 C. eod. ¶ † Secundò noto ex hoc tex. secundum Bald. Ange & Mod. ꝙ per statutum, vel consuetudinem potest induci, ꝙ scripturis campsorum, vel mercatorum detur plena fides, prout est Venetijs, quia tunc eorum scriptura nititur publica auctoritate. Facit tex. in c. cum dilectus. de consue. Idem tenet Bal. in l. comparationes. in 5. colum. C. de fid. instru. & in l. cunctos populos. in 11. col. C. de sum. Trin. Io. And. in addi. Spec. in titu. de instr. edi. §. nunc dicendum. in addi. magna. in fi. Inno. in c. cum P. tabel. de fid. instru. d. Anto. in c. 2. in 3. col. & ibi Imo. in 9. col.
3 de prob. Et † dicit Bald. in rub. extra de consue. in 3. col. ꝙ per consuetudinem potest induci, ꝙ ad plenum credatur priuatæ scripturæ. Et not. ꝙ stabitur consuetudini illius loci, quantum ad plenè credendum illis scripturis, etiam si alibi iudicium agatur. Ita tenet Io. Andr. in d. §. nunc dicendum. in addi. magna ad
4 fin. & d. Anto. in d. c. 2. in 3. col. quod valde nota. ¶ † Vltra alios tu pondera subtilius nouiter probari ex isto text. ꝙ per statutũ, vel consuetudinem potest induci, ꝙ etiam scripturæ personæ aliàs inhabilis detur plena fides. Ita egregiè probat iste tex. iuncta l. prætor. §. sed & si seruus. s̃. eod. Ibi enim dicitur, ꝙ etiam seruus potest esse argentarius, & tenetur edere libros rationũ: hic autem dicitur, ꝙ libris argẽtariorum propter frequentem consuetudinem datur plena fides. Nec dicas, prout dicit Ful. ꝙ licèt isti tex. dicant, ꝙ argentarij teneantur edere, tamen isti tex. non dicunt, ꝙ eorum libri plenam fidem faciunt, quia dico, ꝙ imò istud dicit iste tex. in ver. quarũ probatio codicib. continetur. Si ꝙtinetur probatio, ergo plena, & legitima, vt no. Bar. in l. Lucius per illũ tex. ff. de ꝙd. & dem. Nec obst. si dicas, ꝙ hic plura concurrebant, quia erat argentarius, & sic habebat officium publicum. Item requiritur, ꝙ de mandato partium scribat. l. si quis ex argentarijs. §. pertinere. s̃. cod. quo casu partes videntur eum tacite approbare, per glo. singularem. in §. & licèt. in versi. supplicijs. in Auth. de test. de qua dixi in l. 1. in prin. s̃. de fer. qa etiam notarius exercet officium publicum, & debet rogari ab vtraque parte, vt est glo. in l. prætor. in prin. s̃. eo. & tamen si est seruus, vel monachus non ei credit, quia non potest esse tabellio. l. generali. C. de tabel. lib. 10. & c. sicut. ne cleri. vel monac.
5 ¶ † Limita prædictum no. nisi consuetudo esset indiscreta, puta, quæ disponeret, ꝙ omni scripturæ mercatoris, etiam per se plenè credatur, quia non valeret, cùm sit prona ad falsum committendum. c. erit autem. 4. dist. secundum Bal. in l. vnic. 4. col. C. de confes. quod reputat sing. no. d. Abb. in c. bonæ. 2. ad fi. de
c postu. præla. ¶ In glo. magna in ver. decurritur [c]. habes quatuor
6 conclusiones. ¶ † Prima secundum Bar. & Doct. ꝙ hodie libri campsorum, vel mercatorum nostri temporis non faciunt fidem pro scribente, sed contra scribentem. Sed an probent pro tertio, vel contra tertium. glos. non tangit. Bart. tenet, quòd eorum libri faciunt hodie semiplenam probationem, de quo plenè dixi in l. admonendi. ff. de iureiur. Limitat Bar. post Iaco. But. nisi talis mercator non esset persona suspecta. arg. l. si quis.
7 §. 1. s̃. cod. No. istam limitat. & pro ea † adde bene facere, quòd stante statuto, ꝙ libro mercatoris detur plena fides, intelligitur nisi mercator esset aliàs infamis, vel suspectæ vitæ. ita not. tenet Bald. in repet. l. cunctos populos. C. de sum. Trinit. in 41. col. in versicu. quintum exemplum statutum permittit. & in l. Cassius. in vltim. colum. ff. de senato ¶ † Secundò dum ista glo. dicit, ꝙ hodie non creditur pro se, sed contra se, innuit fm Bar. ꝙ olim libris nummulariorum dabatur plena fides pro scribẽte, quod Barto. reputat mirandum, & contra l. exemplo. C. de prob. & quia etiam notarijs non creditur, si scribunt in eorum fauorem,

ADDITIONES.

a ¶ In vsurarijs. Adde Doct. in c. quamquam. de vsu. lib. 6.
b ¶ Ad hoc not. Et in specie reprobat Panor. in c. 1. col. 1. de prob. PVRPV.
c ¶ Decurritur. Adde Ioan. Pagliarium in cons. 35. incip. vt prima facie. inter cons. Bar. 122. incip. Factum tale. Alex. in l. 1. colum. fin. C. de eden. Fel. in c. 1. col. 8. de prob. PVRPV.

fauorem,vt per eum,cum quo Mod.tenent.Sed facilè esset tenere contrarium,prout tenet Sal. sed quia modicæ, vel nullius
8 vtilitatis est,ideo non insisto. † Terriò notat Bar.dum glo.dicit, quia publica auctoritate eligebantur, ꝙ scripturis eorum, qui eliguntur ad recipiendas gabellas, vel collectas, datur plena fides, quia auctoritate publica eliguntur, & ita transeunt Mod. facit.l.ne casu.C.de discus.lib.10. & §.coges.in Auth. de mand. prin. ¶ Limita nisi essent duo officiales, vnus deputatus ad recipiendum pecuniam publicam, alius verò ad scribendum, quia primo non crederet.l.2.& ibi Bal.ad hoc no. C.de conue. fis.debi.lib.10.Bal in l.Imperator.ad fi.ff.de stat.hom.Sal.in pul-
9 chra.q.in l.exemplo.C.de proba.¶ † Quartò vltra Bar.dum gl. dicit,ꝙ hodie iurant vbique.no.ex glo.secundum Bald.ꝙ mercatores, quando recipiuntur in matriculam,debent iurare. Facit.c.ad audientiam.de præscr.Adde,quod vult Bald.in c.præterea.in 1.col.in fi.ff.de test,cog.No.istam gl.pro solenni,ꝙ omnes,quib.committuntur scripturæ faciendæ, debent iurare legaliter officium exercere.facit d.c.ad audientiam. Alibi Bal.in c.quoniam contra falsam.in 10.col.de proba. not. etiam istam gl.pro solenni, ꝙ si argentarius in sua matriculatione, & notarius in sua creatione iurant legaliter exercere,eis creditur: aliàs tanquam priuati homines habentur.

SVMMARIVM.

1 *Argentarij, & notarij tenentur edere instrumenta.*
2 *Iudex causæ taxat salarium tabellionum in actis palatij.*
3 *Hæc dictio, &c.quid importet.*
4 *Defuncti voluntatem nemo etiam hæres potest declarare.*
5 *Si in protocollo notarij mortui reperiatur, & renunciarunt partes, &c.de commissione iudicis potest notarius talem clausulam extendere ex communi vsu notariorum, & decide, vt nu.6.*
7 *Clausulæ solitæ apponi per notarios, etiam si sint penitus omissæ, habentur tamen pro appositis, & expressis, & nu.8.*
9 *Notarius non poterit virtute illius dictionis, &c. extendere causas in appellatione ab interlocutoria, quæ non sunt expressè, & quæ debent inferi.*
10 *Et cætera imbreuiatura non sufficit, vbi aliquid expressè requiritur.*
11 *Notarius, si in protocollo diceret, anno Domini tali,& indictione,&c. instrumentum nihil valeret, nec posset suppleri de indictione, cùm sit substantiale instrumenti.*
12 *Liber totus non debet edi, sed tantum pars necessaria petenti.*
13 *Tutor, cui opponitur de inuentario non facto,non tenetur edere totum, sed tantum principium.*

LEX X.

ARgentarius. Argentarius,& alij, qui libros conficiunt ratione officij publici,tenentur edere tam cõtra se, quã tertium.Et non debet edi totus liber,sed tota ratio,
1 prout pertinet ad petentem.h.d.vsq; ad §.cum autem. † Not. primò,ꝙ argẽtarij,& similes personæ, vt notarij,tenẽtur edere rationem,vel instrumẽta.Intellige fm gl. ꝙ tamen non cogun tur edere,nisi soluta pecunia,& fm Bart. & alios notarij licitè accipiunt pecuniam tam pro imbreuiatura,seu protocollo, q̃ pro extensione,quam faciunt, cùm redigunt in publicam formam.per l.fi.circa med.C.de prin.agen in reb.lib. 12. & l.in sacris C.de proxi.sacro scr.lib.12.Adde text.in c.statutum.§. Notarium.& ibi glo.de rescr.in 6.gl. & Doct. in c.1.de simo subdit Bart.ꝙ si notarius tradidisset instrumentum absque solutione mercedis,ꝙ fortè competeret vtilis ex locato, Idem tenet Bar. in l.1.§.1.ff.de var. & extraord.cog. Sed tu aduerte, quia si verũ esset, ꝙ notario competeret vtilis ex locato, ergo alteri patri contra notarium competeret actio ex conducto ex natura correlationis, & tamen contrarium volunt Bar. & omnes in l. quædam,in prin.s.eo.vbi volunt, ꝙ competat officium iudicis ex hoc edicto. Nisi dicas,ꝙ vtilis actio, quæ datur ex æquitate, cùm sit subdiaria,non excludit officium iudicis. gl. & Doct.in
2 l.cum filius.ff.si cert.pet.† Si autem sit discordia de salario notarij,dicit Spec.in tit de sala. §.nunc de proc.versi.sed quid erit in tabellionib.ꝙ in actis palatij taxat salarium iudex causæ. Facit text.in d.c.statutum.§.notarium, sed in extraiudicialib. consul notariorum,vel ordinarius loci debent taxare salarium no-
3 tario,& sequitur Bal.hic.† Secundò per istum tex. in ver.cæteri similes. Refert Bar. Franc. Accur.dixisse. ꝙ si notarius in imbreuiatura posuit, talis vendidit tali,pro tali pretio,præsentib. testib.&c.ꝙ sub illa imbreuiatura, &c.intelligitur id, ꝙ in carta debet,& solet apponi. Et ideo quicunque alius tabellio potest illam imbreuiaturam dicto modo implere, vt hic, per eũ.
* Sed iste tex.parum,imò nihil probat. *Communiter concluditur contra* Bar.ꝙ alius notarius,tanquam non informatus, non potest talem imbreuiaturam extendere,sed spectat ad ipsum iudicẽ,
4 vel ex commissione, & ex mãdato iudicis, † quia nemo etiam hæres potest declarare voluntatem defuncti. glo.in l. Pomp.in prin.ff.de rei vend.no. Bar.& alij in l.inter stipulantem. in prin. cum sim.ff.de verbo.oblig.Ita tenent Bar.Bal.Ang.& Mod.in l. Gallus.§.idem credendum.ff.de libe.& posth. d.An. & alij in c.
5 cum.P.tabellio.de fid.instru.cum concor. † Adde, ꝙ Bald.in c. cum iureperitus.in 9.col.de offi.deleg.tenet,ꝙ si in protocollo notarij mortui reperiatur, & renunciarunt dictæ partes, &c.ꝙ de commissione iudicis potest notarius talem clausulam extendere ex communi vsu notariorum.Nam si est mulier, censetur renunciasse Velleiano: si est fideiussor intelligitur renunciasse epistolæ di. Adriani. Si sunt duo rei,intelliguntur renunciasse constitutioni de duob.reis.arg.l.quod si nolit.§. quia assi-
6 dua.ff.de ædil.edi. ¶ † Pondera istam deci. Bal.quia vult, quòd alius notarius sine speciali commissione de extendendo non potest extendere imbreuiaturam, etiam secundum consuetu-
7 dinem notariorum. † Puto in hoc contrarium, quia clausulæ solitæ apponi per notarios,etiam si sint penitus omissæ, habentur tamen pro appositis, & expressis, vt est tex.melior de iure, secundum Bal.ibi in l.fi.in fi.& ibi glo. C.de fideiuss.Bal. Imo.&
8 Mod.in l.huiusmodi.in prin.cum concor.ff.deleg.1. † Similiter in rescrip. Papæ clausulæ solitæ apponi, si omittantur, habentur pro expressis,vt est tex.melior de iure in c.cum M. Ferra.secundum Cano.ibi,de consti.Facit tex.in c.accepimus. & ibi ad hoc no.d.Ant.de æta. & quanto magis poterit notarius imbreuiaturam extendere,secundum tales clausulas solitas apponi?
9 † Adde etiam,ꝙ virtute illius dictionis, &c. [a] non poterit etiã
a idem notarius extendere causas in appellatione ab interlocutoria,quæ non sunt expressè, & quæ debent inferi, iuxta clem.
10 appellanti.de app. † Ita no.tenet Ang.in l. quicquid astringendæ.in prin.ff.de verb.ob.quod bene no.quia vult, ꝙ ista imbre
11 uiatura non sufficiat, vbi aliquid expressè requiritur.† Facit,
b quod vult Bal.[b] in d.c.cum in iureperitus.in 9.col.ꝙ si notarius in protocollo diceret,anno Domini tali, & indictione, &c. instrumentum nihil valeret,nec posset suppleri de indictione,cũ sit substantiale instrumenti.Adde etiam de ista adiectione,&c. Bal.no.in c.quoniam contra falsam. in 12.col.de prob. Bald.& Alb.in l.si duo patroni.§.si quis iurauit. per illum text.ff.de iu-
12 reiur. ¶ † Tertio not.in versi.edi autem.ꝙ non debet edi totus liber,sed tantum pars necessaria petenti, seu capitulum tantũ, quod ad eum spectat.Concord.at.c.contingit, & ibi Doct. de fi. instr.& c.personæ.de priui.in sexto. In quo distingue, vt hic per Bar.& plenius in rub.ff.de ope.no.nun. vbi Mod.cum concor. ibi signatis,& in l. in ciuile.vbi etiam Bal. per illum tex.ff.de leg.
13 do.Ant.de But. & alij in c.1.de prob. † Ideo tutor,quando litigat nomine pupilli,& ei opponitur per aduersarium, ꝙ non fecit inuentarium, & ideo non potest se impedire de bonis pupilli: certe non debet tutor edere totum tenorem inuentarij, & res in eo descriptas, sed solum principium & finem,secundum Bar.in l.tutor,qui repertorium.in prin.ff.de admi.tut.& in l.2.§.diem. ff.quemad. test. ape. & Ang. hic. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Dictionis,&c.Adde Bar.in l.Gallus.in §.videndum.ff.de lib.& posth. Bart.in l.3.in §.1.ff.de viu.Spec.& ibi Io.And.in addi.in tit. de inst.edi.§.ostenso.ver. quid ergo.Anto.de But.in c.ex literis.in vlt.col.de fid. instr.in c. quoniam.de prob.† Pulchrè Pract.Pap.for.lib.pro turb. possess.ver. contra. Lanfranc.in c. quoniam contra,nu.11.extra de prob,vbi inter alia, ꝙ quando verbum,&cætera, reperitur extensum,illud est nomen; vt plenius declarant Docto.ibi in apostil.quib.adde Bard.tract.de temp.vtil.& consi.c.19.nu.21. MASVER.
b ¶Adde,quòd contrarium tenet Gallian. in l. Gallus.§. idem credendum.col. 2.versi.item. ff.de liber. & posthum. BELLAC.

SVMMARIVM.

1 *Notarius,qui non edit, est in dolo præsumpto.*
2 *Sententia absolutoria,qua absoluitur reus,dicitur diffinitiua.*
3 *Sententia lata contra actorem,quæ transiuit in rem iudicatam, non rescinditur per hoc, quòd probationes fuerint dolo occultatæ, vel subtractæ.*
4 *Index, qui noluit admittere probationes rationabiles, facit litem suam & tenetur parti ad interesse.*
5 *Testes, quos productурus eram, si studiosè se subtraxerunt, vel recesserunt ad hoc, ne examinarentur in testes, & propter hoc succubui, probato, quòd scirent veritatem, tenentur mihi ad interesse litis.*
6 *Interesse contra dolosum non probatur per solum iuramentum, sed debet probari per testes, vel legitimas probationes.*
7 *Grauius est delictum commissum faciendo, quàm omittendo.*

§. Cùm autem. Actio in factum ex hoc edicto dat ad interesse litis, quæ est amissa propter rationes non editas, quod interesse licèt non potuerit probari in priori iudicio, potest tamen nunc probari. hoc dicit. Et diuiditur in quatuor partes, vt per Paul. de Cast. & Moder. hic. ¶† Not. quòd licèt notarius, vel alius, qui tenetur mihi edere, non ediderit, & sic malè fecerit, si tamen poteram aliter probare intentionem meam per testes, vel per instrumẽta, non tenetur mihi notarius ad interesse, quia nõ videor istud damnum pati ex suo delicto, sed ex mea negligentia. Coatra istum tex. opponit Paul. de Castr. Nam notarius, qui non edit, est in dolo præsumpto. l. vbi exigitur. §. eod. ergo debet præponderare culpæ meæ, quæ fuit in negligendo. l. item si obstetrix. §. fin. ff. ad l. Aquil. & super hoc reliquit cogitandum. Respondeo dupliciter. Primò, quòd argentarius tenetur quodam iure extraordinario edere rationes, quibus non est vsurus. Vnde cùm in hoc grauetur, in alio releuatur, vt non teneatur, si pars fuit in culpa, per regulam. l. eum qui. in princip. ff. de iureiuran. Secundò respõde, quòd ex quo potuit aliter probare, quàm per librum rationum, superuacuum videbatur peti edi. ideo argentarius non tenetur ad interesse. l. si quis ex argentarijs. §. exigit. §. eod. ¶† Secundò not. quòd sententia absolutoria, qua absoluitur reus, eo quia actor non probauit, dicitur diffinitiua, & transit in rem iudicatam. patet, quia actor vlterius non auditur volens posteà agere, & probare intentionem suam. aliàs non haberet regressum contra argentarium. Et quòd sit diffinitiua, tenet glos. in Authen. qui semel. C. quomodo, & quando iudi. dixi latè post Bart. in l. admonendi. in 4. colum. ff. de iureiuran. ¶† Tertiò not. diligenter, quòd sententia lata contra actorem, quæ transiuit in rem iudicatam, non rescinditur, per hoc quòd probationes fuerint dolo occultatæ, vel subtractæ, etiã si post tententiam facultas illarum probationum superuenit. & ad hoc istum text. reputat singu. Bald. in capit. cum venerabilis. in vltim. colum. de excep. quod ideo est, quia ei succursum est cõtra tertium, scilicet contra argentarium, aliàs retractaretur sententia per restitutionem in integrum ex clausula generali, per Cyn. & Bald in l. 1. C. de condi. indeb. Barto. in l. 1. C. de sent. adu. fis. latis. libr. 10. Angel. Imol. & Mod. in l. Imperatores. cùm si. ff. de re iudi. Idem esset, quando ille tertius [illegible] esset soluendo. l. fin. in princip. ff. de eo per quem fac. [illegible] secundum Barto. Angel. & Fulg post Innocen. in capit. prætereà. de dila. ¶† Quartò not. in ver. aut de iudice, quòd iudex qui noluit admittere rationabiles probationes facit litem suam, & sic tenetur parti ad interesse, iuxta. l. fin. & quod ibi Bartol. ff. de var. & extraordi. cogn. vnde per istum text. dicit Barto. in l. mancipia. C. de seru. fugi. quòd vidit condemnarum quendam iudicem, qui accusationem sibi porrectam bene accepit sed noluit examinare testes productos, de quo etiam per Docto. in l. si quando. C. de testib. ¶† Quintò not. ex eodem text. secundum Bald. Angel. & Paul. de Cast. & Moder. quòd si testes à me producendi studiosè se subtraxerunt, vel recesserunt ad hoc, ne examinarentur in testes, & propter hoc succubui, certè probato, quòd ipsi sciebant veritatem, tenentur mihi ad interesse litis. Sed considera, quòd istud non bene probatur in hoc text. qui loquitur de argentarijs seu tabellionibus, qui habebant officium publicum, & rogabantur ab vtraque parte, quæ rationes cessant in teste simplici, quamuis possit officio iudi. compelli inuitus dicere testimonium. l. lege Iul. & l. inuiti. ff. de testib. Adde tamen Bald. cap. de testibus. in 2. colum. de testi. vbi per illum text. in ver. iurari. not. testem ex iuramento obligari ad dicendum veritatem. Si ergo non dicat veritatem vigore iuramenti, continetur actione in factum ad interesse. Nunquid autem isto casu talis testis puniatur de falso? dixi post Barto. in l. præscriptione. C. si contra ius vel vtil. publi. Ponunt Cano. in capitu. 1. vbi est text. de crim. falsi. & not. in cap. quisquis. 11. quæstio. 3. & in capit. ne quis arbitretur. & ibi glos. 22. quæstio. 2. ¶† Sextò not. quòd etiam contra dolosum non probatur interesse per solùm iuramentum, sed debet probari per testes, vel per alias legitimas probationes. In contrarium facit regula, quia contra dolosum interesse probatur per solum iuramẽtum. l. semper. §. hoc interdicto. vbi glo. & Bartol. ff. quod vi aut clàm. l. si quãdo. C. vnde vi. capitu. fin. quod met. caus. ponit Bartol. in l. in actionibus, in penultim. colum. ff. de in litem iur. In ista difficultate inuenio tres principales solu. Prima fuit Petr. Cyn. Bald. & Sal. hic, quòd contraria loquuntur, quando dolus committitur faciendo, tunc bene interesse probatur per solùm iuramentum. sed hic dolus committitur omittendo. Istam solu. per istum text. quem ad hoc reputat singu. tenet Ludo. Roma. in singu. 406. & d. Alexand. in l. qui accusare. ad fi. C. eo. Et facit, † quia grauius est delictum, quod committitur faciendo quàm omittendo. glo. in l. si mora. infra solu. matr. & glos. expressior in l. Cornelia. ff. ad Syll. facit text. in l. si seruus. in princ. ff. de verbor. oblig. istam solu. reprehendunt Angel. & d. Alexan. hic. per l. qui restituere. ff. de rei vend. Sed respondeo, q̃ ille text. procedit propter contemptam maiestatem iudicis. Sed tu contra istam solu. pondera text. hic, q̃ loquitur nedum, quando dolus fuit commissus omittendo, & sic non edendo, sed etiam quando faciendo, puta surripiendo vel corrumpendo, & tamen text. dicit, quòd etiam tunc debet interesse probari per testes, vel per alias probationes. Nisi dicas, vt in sequen. notabili. Aliter respondet Bald. in l. fin. in vltim. colum. C. eod. quòd quando notarius conuenitur ex dolo, tunc contra eum bene probatur interesse per solum iuramentum. ita loquuntur contraria. secus quando conuenitur ex culpa. Ita dicit esse tex. sing. hic. Sed certè esset nimis restringere istum text. præcipuè iuncta. l. vbi. §. eod. vnde teneas solutionem Barto. in l. si prius. in 2. quæstio. & ibi Imol. ff. de nou. oper. nunciat. quòd contraria loquuntur in eo, qui tenebatur iure actionis. hic in eo, qui originaliter solùm tenetur officio iudicis, & sic minus est obligatus. & ita respondet Angel. Paul. de Castr. & Mod. hic. ¶ Septimò pondera text. ibi cautione surrepta. iunctis sequentibus ibi instrumentis aut testibus. hic videri text. mirabilem, q̃ etiam contra furem interesse sit probandum per testes, vel per alias similes probationes. quod videtur esse contra omnia iura mũdi. contra l. si quando. C. vnde vi. & contra cap. fin. quod met. caus. Albe. hic apostillando text. eum intelligit, quando nõ agebatur contra corrumpentem, sed contra tertium, quod nihil est. solus Bald. hic in lect. antiqua aliter respondet, quòd contraria loquuntur, quando constabat de dolo, & sic de delicto: hic hic autem non constabat, sed vtrunque simul per testes probatur. ¶ Octauò per istum text. Bald. in l. id, quod pauperibus, in 12. quæstio. C. de Episcop. & cler. decidit quæst. de qua vide per eum. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Instrumentum procuratoris debet perfectè edi cum die, & consule, & subscriptione.*

LEX XI.

EXempla. In editione instrumentorum, quæ fit ad instructionem, & de liberationem, & non ad probationem, non est necessaria subscriptio editionis. hoc dicit text. cum glo. ¶ Quando ergo editio petitur ad probationem, debet perfectè fieri. l. vbi exigitur. §. eod. † Ideo secundum Bart. l. instrumentum procurationis debet perfectè edi cum die, & consule, & subscriptione, vt si obtineat, plenè probet contra principalem, ne aliàs per interuentum procuratoris fiat deterior cõditio aduersarij, contra l. 2. in fin. ff. ex quib. caus. in pos. ea. Adde quòd idem tenent Bald. Angel. & Moder. in l. 1. §. editiones. §. eod. & ibi Albe. in vltim. colum. qui etiam subdit idem esse in instrumento syndicatus, & tutelæ, & in alijs quæ fiunt ad legitimationem personarum. & idem de instrumento iurisd.

LEX XII.

FOeminæ. Non summatur breuius, & dic, vt dixi in l. 1. C. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Hæres notarij, qui notarius dolum commisit in non edendo instrumentum, vel minus fideliter, non tenetur, nisi lis fuerit contestata cum notario doloso.*

LEX XIII.

HÆc actio. Actio in factum ex hoc edicto ex parte argentarij est pœnalis. Ideo non datur vltra annum, nec contra hæredem; sed ex parte edentis competit ad interesse, quod est passus. Ideo transit ad hæredes actiuè. hoc dicit, † & sic secundum Bald. & Angel. hęres notarij, qui notarius dolum commisit in non edendo instrumentum, vel minus fideliter, non tenetur nisi lis fuerit contesta. cum notario doloso. In glo. dic melius, vt per Iac. Butr. & Barto. quam per te videas.

SVMMARIVM.

1 *Deus etiam obligatur ex sua promissione.*
2 *Princeps, vel Imperator tenetur seruare pacta, siue fuerit cum priuato, siue cum ciuitate, vel alio.*

3 Prin-

3 *Princeps licèt ſit ſolutus lege poteſtatiua, non tamen eſt ſolutus à dictamine rationis naturalis.*
4 *Conſtitutiones naturales ligant etiam principem.*
5 *Pax quæ eſt quando ſit concordia ſuper inimicitijs, eſt ſpecies pacti.*
6 *Præſentia partium non requiritur in pacto tacito à lege inducto.*
7 *Tranſactio eſt contractus innominatus.*
8 *Stipulatio eſt contractus. & nu. 9.*
10 *Stipulatio quando interuenit ſuper contractu innominato, ſufficit implere eatenus, quatenus impleri poteſt.*
11 *Stipulatio interpoſita ſuper aliquo contractu, regulatur ſecundum naturam illius contractus.*
12 *Actus pacis, & concordiæ eſt in pacto.*
13 *Pax & concordia differunt.*
14 *Pax quid ſit, & quotuplex.*
15 *Tactus palmarum ſignificat concordiam.*
16 *Iniuriam qui remittit tacitè, vel expreſsè, non per hoc intelligitur remiſiſſe damna.*
17 *Promiſſiua, ſeu obligatiua verba, & etiam executiua conferuntur in tertium.*
18 *Promittis mihi pacto nudo, vel per ſtipulationem, quòd dabis Titio centum, & tempore promiſſionis nihil mea intereſt, & ſic ſtipulatio nihil valet: an ſi poſtea ſuperueniat intereſſe, reconualidetur ſtipulatio talis, & nume. 19.*

De pactis. Rub.

¶Iſte titulus habet ſubtilem, & bonam materiam, ſecundum Bart. in l. 1. in prin. ff. eod. & fraternizat cum titu. de verb. obl.

Continua rubricam, vt per Bar.

LEX PRIMA.

HVius edicti. Diuiditur in ſex partes, vt p Paul.
1 de Caſtr. & d. Alexan. ¶†Not. primò illa verba moralia. Quid enim tam congruum humanæ fidei &c. Facit l. 1. in princ. ff. de conſtit. pec. Et refert Bal. Ariſtotelem admoniſſe Alexand. vt promiſſa obſeruaret, aliàs malus finis ſequeretur. Refert etiam Cyn. in l. digna vox. C. de leg. tenere, quod etiam Deus obligatur ex ſua promiſſione. Ad qđ
2 vltimum vide Bartol. in l. 1. §. non fuit. in fin. ff. de dolo. † Et q
a Princeps, [a] vel Imperator teneatur ſeruare pacta, ſiue fuerint cum priuato, ſiue cum ciuitate, vel alio, tenent omnes in d. l. digna vox. & in l. donationes, quas diuus per illum text. C. de donat. inter vi. & vxo. Bald. in l. ex imperfecto. C. de teſt. & in l. fin. ad fi. C. de tranſac. & etiam text. in cap. 1. de prob. per quem not. ibi d. Abb. q idem eſt in Papa. Ratio huius eſt ſecundum Bar. & alios in d. l. digna vox. quia pacta ſunt de iure gen. l. ex hoc iure. ff. de inſti. & iur. ergo ſunt immutabilia. §. ſed naturalia. Inſti. de iu. natu. gen. & ciu. Tu dic aliam rationem colligi ex hoc text. Nam ſecundum naturalem rationem, quilibet tenetur pa
3 cta ſeruare. † vnde ſuccedit, quod eleganter inquit Bald. in l. 2.
b in 8. col. C. de fer. & aqua. q licèt princeps [b] ſit ſolutus à l. poſitiua, non tamen eſt ſolutus à dictamine rationis naturalis, nec à
4 l. naturæ, & eſt animal rationale politicum. † Alibi Bald. in c. 1. §. fi. (vbi aliqua pulchra dicit) qui feudum dare poſſunt. ſubiũgit, q naturales conſtitutiones ligant etiam Principem, quia potentius eſt ius naturale, quàm principatus. Alibi Bald. in l. 1. circa prin. ff. de conſti. princ. dicit, quòd quamuis Princeps non ligetur. l. legis, tamen bene ligatur. l. conuentionis, & contractus. Nam vt dicunt Docto. in dictis locis, licèt Deus ſubiecerit leges Principi, non tamen ſubiecit contractus, nec cõuentiones. Ad idem etiam vide q dicit Bald. inl. Princeps. ff. de leg. quòd ſi Princeps non ligaretur pacto, vel contractu, nemo ſecũ contraheret, & pulchrè Bal. in c. 1. in prin. de natur. feu. & in Auth. peregri. in vlt. col. C. communia de ſucceſ. Facit tex. in epiſtola inter claras. C. de ſum. trin. vbi dicit nihil eſſe, quòd lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides, & obſeruantia in Principe. ¶Secundò not. ibi pactum autem. tria vocabula, pactionẽ, pactum, ac pacem. & Iuriſcõſultus vult, q pactum ſe habeat per prius. Tamen ſecundum etymologiam, & alluſionem vocabuli totum eſt ècontra. vt hic in gl. Ideo Io. de Lign. in tit. de pac. in prin dicit, q hic pactio ſignificat actum, prout eſt in fieri. Nã prout eſt in fieri, eſt qñ duo, vel plures conſentiunt, & ſic ſignificat actum: pactum verò ſignificat effectum ipſius pactionis iã in eſſe deductæ. Nam poſtquam partes conſenſerũt in vnum, & ſic fecerant actum. i. pactionem, remanet effectus. i. pactum,
5 & quia actus præcedit effectũ, ideo hic præmittitur. † Pax autem, quæ eſt, eñ fit cõcordia ſuper inimicitijs, eſt ſpecies pacti, ideo prius ponit genus, & poſteà ſpecies. Et iſtud eſt, q voluit obſcurè dicere glo. cum dicit, Iuriſconſultus non conſiderauit hic deriuationem, quia eſſet totum ècõtra, cùm à pace veniat pactum, & à genitiuo pacis pactio, ſed voluit quandam deſignationem facere, & non aperit glo. q ſit iſtud deſignationem facere, ſed voluit dicere deſignationem eorum, quæ per hæc vocabula ſignificantur, cùm pactio ſignificet actum, pactum
6 autem effectum. ¶††Tertio not. diffinitionem pacti, quam intelige tam in pacto expreſſo, ſicut in tacito, quod à l. inducitur. l. ſi creditores. & ibi Bar. in fin. ad hoc. not. C. eo. Hinc eſt, q in pacto tacito à l. inducto nõ requiritur aliqua præſentia partium.
7 l. 2. & ibi Bar. no. C. eo. ¶††Quarto not. in verſ. tranſigendi, ſecundum Bar. q tranſactio eſt cõtractus innominatus, cùm habeat nomen generis. Facit l. 2. vbi Bar. & alij notant. ff. de iureiu. l. de fideicom. cum gl. in ver. tranſactio. quam Mod. ibi ad hoc not. C. de trãſac. per Bar. in l. ſiue apud acta. C. de tranſac. ¶Et aduerte, q dum tex. hic dicit contrahendi, tranſigendique cauſa. vult dicere, q cõuentio ſemper eſt, ſiue fiat animo contrahendi, ſiue animo tranſigendi, & ſic diſtrahendi. Nam trãſactio dicitur quidam tranſitus ab actione. l. 2. cum gl. C. de trãſac. Terminus ergo tranſigendi non ponitur in hoc text. in ſpecie pro tranſactione, prout capitur in l. 2. & in l. ſiue apud acta. C. de tranſ. ſed
8 capitur generaliter pro diſtractu, ſeu receſſu. ¶†Quintò no. ibi, nullum eſſe contractum. iuncto text. ibi, nam & ſtipulatio hic. probari ſecundum do. Alex. in vlt. col. q ſtipulatio eſt contractus. Tamen iſte tex. neceſſariò hoc non probat referendo, ſcilicet ad terminum obligationem, & non ad terminum contractum. Intellige tñ, q eſt contractus impropriè, & largè, cũ non ſit vltro citroque obligatorius. iuxta. l. Labeo. §. contractum. ff. de verb. ſign. Ita tenent Bar. & alij in l. ſi donationis per illũ text. C. quod met. cauſ. Et ideo non caderet in ſtatuto faciente mentionẽ de ƒcto, ſm Imol. Lud. Rom. & Mod. in l. 5. in prin. ff. de verb. obl. Bald. in l. contractus. in 1. col. C. de fid. inſtru. quamuis contrarium, & malè teneat Bart. in d. l. ſi donationis. Sed poſſet ſaluari, qñ militaret ratio ſtatuti, cùm tunc licita ſit extenſio à ſtricta ſignificatione vocabuli ad latam, iuxta gl. in cle. 1. in verbo eligatur. & ibi Docto. de elec. & glo. in Auth. vt ij, qui obli. ſe
9 hab. in prin. in verbo ad cura. & ibi Ang. ad hoc notat. ¶†Vltimò not. in fin. q ſtipulatio eſt contractus innominatus, & in iſtum text. notat Bart. in l. 2. in fin. C. de condi. ob cauſ. vbi ſingulariter infert, q cùm in omni inſtrumento notarij ſemper apponant, q partes ſibi ad inuicem prædicta per ſtipulationem promiſerunt, q materia contractuum innominatorum nõ habebit locum, qñ confecta eſt ſcriptura per notarium. quod eſt valde not. Sequitur Paul. de Caſt. hic, & in rub. ff. de verb. oblig. do. Alex in conſil. 40. in 4. vol. quod incip. ſuper primo dubio, quo quæritur. ad fi. Bene facit tex. in l. cùm precib. iũcta. l. ex placito. C. de rer. permu. & eſt de mente Bar. in l. in ædibus. 2. §. 1. ff. de donat. Facit quod notat Cy. in l. 1. in vlti. col. C. eod. & in l. ſiue apud acta. in 5. oppo. in addi. C. de tranſac. vbi vult, q quan-
10 † interuenit ſtipulatio ſuper contractu innominato, ſufficit implere eatenus quatenus impleri poteſt, licèt non perfectè impleatur, ad hoc vt competat actio, ſecus ſi non interueniſſet ſtipulatio, quia tunc non poſſet agi, ſi perfectè non eſſet impletus cõtractus, licèt non poſſit impleri de ſui natura. Vt ſi quis promiſit non petere, quia licèt non petat hodiè, poterit tñ cras, & ſic ſucceſſiuè, vt not. gl. mag. circa fi. in d. l. 1. C. eo. Item oblatio haberet vim perfecti implementi, ad hoc vt poſſit agi, qđ non habet locum in contractibus innominatis, vt eſt glo. no. in l. iuriſgentium. in prin. in glo. in verbo, vt aliquid facias. in fi. vbi dicam. ff. eo. Ad idem facit, quia qñ in contractu innominato apponitur ſtipulatio, non habet locũ pœnitentia, ſm Bal. & Paul. de Caſt. in l. quamuis. C. de tranſac. Idem qñ in contractu innominato adeſt ſtipulatio, facit ceſſare condi. ob cauſam. l. cum precib. in aduerſatiua. ſi verò. C. de re. permu. ſm Lud. Rom. in
11 l. ſciendum. in 7. col. ff. de verb. oblig. quamuis contrariũ in hoc vltimo teneat dom. Alex. hic in vlt. col. † Contra iſtam doct. Bart. facit quia ſtipulatio interpoſita ſuper aliquo cõtractu regulatur ſm naturam illius contractus. l. ſi ſtipula. in princ. ff. de vſu. l. damni infec. ſtipulatio. in prin. ff. de damn. infect. not. Bart. in l. cùm mota. in 2. col. circa fin. C. de tranſac. & propter iſtud arg. Ioan. de Imol. in d. l. ſciendum. in 20. col. dubitauit, an Bart. verum diceret. Sed Lud. ibi. in 7. col. per hoc reprehendit Bar.

Tu ad

ADDITIONES.

a ¶Princeps. Adde l. iuriſgentium. in §. prætor ait. ff. de pac. Specu. titu. de filiarum §. 3. verſ. quid ergo ſi liti. idem Specu. titu. de fru. & intereſſe. in §. 3. limita miſi ſint contra ius.
b ¶Licèt Princeps. Adde cap. iuſtum. 9. diſtin. Card. Alexan. in cap. ſi Romanorum. 19. diſtinct.

Tu ad idem adde bon.tex.in l.2.§.parui.ff.de priui. cred. & in l. 1.§.belliſſimè.& §.ſi quis ſub condi.ff.vt leg.no.caue.Et ponderа rationem,quam ibi aſſignat tex. Ad idem, & fortius contra doctri.Bar.facit tex.in l.cum mota. in ver. in id, quod intereſt C.de trãſac. vbi in obliga.dandi agit ex ſtipulatione ad intereſſe,& non præcisè ad dandum,quod ideo eſt ſm Barto. ibi in 2. col. & alios, quia ſtipulatio fuit interpoſita ſuper contractu innominato.& ſic de directo contra prædictam doctri. Bart.poteſt reſponderi,vt per Imo.Paul.de Caſt. & d.Alex.in l.miles.§. decem.ff.de re iud. per illum tex.quem ad hoc reputant ſingu. pro limitatione iurium præallegatorum, ſecundum quod plenè dixi in d.l.cum mota,& ponit Alex.hic in fin.col. qui diſtinguit,vt hic per eum.Gloſſ.in verbo pactum, declara, vt dixi in
1 tex. † Et not dum gloſſ.dicit, quòd in pacto eſt actus pacis, & concordiæ. Nam facit ſi inſtrumentum dicit, q̃ talis fecit pactum de iniurijs,eſt perinde ac ſi diceret, fecit pacẽ. Et prodeſſet ſtante ſtatuto,q̃ facta pace remittatur pœna delicti, ſecun-
13 dum Bald. Angel. Paul.de Caſtr.& do.Alex. hic. † Quæ autem
14 differentia ſit inter pacem,& concordiam,habes per Bal.Ang. & Moder.hic.per Bald.in l.fideicom.C.de tranſac. † Et quid ſit
a pax, a & quotuplex, & qui ſint eius effectus, ponit Bald. hic in
15 fin.& plenius in titu. de pace Conſtant.in fin.colum. & plenius Lud.in conſil.vltim.¶†Not.etiam in fin.gloſſ.quòd tactus palmarum ſignificat concordiam. Ideo tangendo manum inimico,intelligitur facta pax, & iniuria remiſſa, ſecundum Bald. in lect.antiq.Angel.& Paul.de Caſt.hic. Sunt etiam alij modi, per quos tacitè iniuria remittitur,vt per glo.in §.fin. Inſti.de iniur. Bar.in l.non ſolùm.§.1.ff.de iniu. Angel.hic.Spec.in tit.de actore.in verſ.Item excipitur contra actorem . Item per ſalutationem,ſecundum Bald.in l.filio quem pater.in princip.ff.de libe. & poſtlim. per text.24.q.1.cap. omnis qui. Alium modum ponit Bald.in l.in ipſius.per illum text. C.famil.erciſc. per gratum ſeruitium. Item quando paſſus iniuriam ſolicitat iudicem , vt offendentem puniat,text.eſt not.in l.ſed ſi vnius.§.ſi ante. ff. de iniu.& ibi Angel. not. Facit text. in ratione ſui in l. interdum.§. qui furem.ff.de furtis. Angel.in tractatu maleficiorum, in verbo,nec non ad querelam.in fin.colum. & ibi limitat niſi ſolicitans iudicem proteſtetur,q̃ per hoc non intendit iniuriam re-
6 mittere. ¶†Not.tamen diligenter in prædictis,q̃ ille qui remittit iniuriam tacitè,vt in prædictis caſibus vel expreſsè, non per hoc intelligitur remiſiſſe damna , intereſſe, vel expenſas , cùm ad omnia iſta poſſit agere non obſtante remiſſione iniuriarum expreſſa,vel tacita,licèt remittat quaſcunque iniurias.Ita Bald. in l.ſi tibi.§.1.j̃.eod.Ideo ſis cautus ſecundum eum,q̃ in inſtrumento pacis facias remitti omnia damna, & intereſſe,ſi vis, q̃ plena ſit remiſſio. Idem etiam , & plenius tenet Bald. notabiliter.in l.ſi domus.in princip.per illum text.ff.de ſerui.vrba. prædio.Et ibi ſubdit, quòd ſi vna vniuerſitas remiſit alteri iniurias, & inuaſiones,per hoc non videtur remittere damna,& intereſſe.quod eſt not. Et illud ſimpliciter ſequitur Alexand. in conſil.168.in 2.volum.inci.requiſitis. & credo, q̃ teneat in l.3. ff. de damn. infect. Confirmo per id,quod pulchrè tenet Specul. in titul.de accuſ.in ver.quid ſi vulneratus remiſit iniuriam. Vbi tenet,quòd ſi vulneratus ab aliquo remiſit ſibi iniuriam pecunia accepta , poteſt tamen agere pro expenſis factis in vulnere curando. An autem per confeſſionem peccatorum factam ſacerdoti intelligatur remittere actionem iniuriarum? ponit Bart.in Lſi tibi.§.quædam.j̃.eod.& ibi dicam. ¶Glo.in verbo,duorum. dicit,quòd pollicitatio non poteſt eſſe, niſi fiat abſenti , quia ſi fieret præſenti , præſens & tacens quo ad ſui commodum haberetur pro conſentiente.l.qui patitur. ff. mand. Ergo ibi eſſet duorum conſenſus,vt dixi in l.1.poſt Bar.C.eod.dic,vt ibi dixi. ¶Capio glo.in verb.in idem.Iſta gloſſ.declarat text. & format tres quæſt.& ſic diuiditur in 4.partes.Secũda ibi,ſed quid ſi paciſcimur.Tertia ibi,item quid ſi vt tertius. Quarta ibi,item q̃d
17 è contra. † In fin. gloſſ. pro veritate dic ſecundum Paul. de Caſtr.quòd ſi verba promiſſiua,ſeu obligatiua, & etiam verba executiua conferuntur in tertium , tunc non dicitur pactum. Vt ſi dico,promittis Titio , quòd dabis ei centum , per regulam.l.quæcunque gerimus.ff.de actio.& obl. & non valeret ſtipulatio. etiam ſi à princ. mea intereſſet , eo quia deficit forma. glo.eſt in l.ſtipulatio iſta.§. ſi quis inſulam.in ver. fieri.ff.de verbor.oblig. Sed ſi verba promiſſiua concipiantur in perſona noſtra , licèt executiua conferantur in perſona tertij , puta promittis mihi , quòd dabis Titio , tunc non eſt peccatum in forma.Ideo eſt pactum,vt dicit gl.ſed peccatur in materia, quando mea nihil intereſt paciſci, vel ſtipulari illi tertio . Ideo ſi intereſt mei paciſcentis,valeret,d.l.ſtipulatio iſta.§.alteri.& §.ſi qs
18 inſulam . ¶†Pro clara intelligentia quæro de pulchra, & dubitabili quæſtione.Pone,quòd promittis mihi pacto nudo,vel per ſtipu. q̃ dabitur Titio centum , & tempore promiſſionis nihil mea intereſt , & ſic ſtipulatio nihil valet , an ſi poſteà ſuperueniat intereſſe,puta, quia ego ſtipulator fui hæres illius tertij,an reconualidetur talis ſtipulatio? In iſto articulo,vt bene diſputabilem reddam,arguam pro vtraque parte,& ſingulis arg.
* ſingulariter reſpondebo. *Communis ſententia eſt*, b quòd talis ſti-
b pulatio reconualidetur ex ſuperuenientia intereſſe. Ita tenent Gul.de Cun.Bartol.& Albe.Bald.Angel.Sal. Paul. de Caſtr. & d.Alex.& do.Mar.Laud.hic,Cyn. & Salyc.in l.pacto ſucceſſorum.C.cod.Bar.Imol.& Lud. Roma.in l.ſtipulatio iſta.§.alteri. ff.de verb.obl.Bal.in l.1.in 1.col.C.per quas perſonas no.acqui. & in l.certi condictio.§.quoniam.ff.ſi cert.pet. Imol.in l.exiſtimo.in prin.ff.de verb. obl. ¶Pro iſta communi ſententia Bart. & Docto.allegant tex.in l.quamuis.§.ſi mulieri,in fin.ff.ad Velleia.& in l.Stichum.§.aliquando.ff.de ſol.Sed certè iſta iura parum faciũt,quia ibi in principio erat obligatio valida,licèt obſtaret exceptio,quæ tollitur per ſucceſſionẽ,ſed nos loquimur, quando erat à prin.nulla.¶Secundò ad idem allegant Barto.& Docto.bonum tex.in l.ſi remunerandi. §. ſi tibi mandauero. in ver.planè.& ibi glo.in verbo.intererat. in ſecundo intellectu.ff. mandati.qui tex.ſtringit iuncta.l.ſi curatorẽ.§.mandati.eo.titu. quem ibi gl.allegat. Reſpondet Raph.Fulg.q̃ ille text.de per ſe nihil obſtat,niſi iungendo ſecundam ſol. glo. ibi. Sed ipſe tenet vltimam.& ſic non obſtabit.Secundò reſpondet,q̃ ibi manda ui id, quod mea nõ intererat, ſperabatur tamẽ,q̃ intereſſet,qđ eſt diuinare.& prædictam ſol.tenet etiam gloſſ. in l.quoties. prima,in gl.2.& ibi Raph.& Bal.ad hoc not.ff.de ſeruit.& adducit Paul.de Caſt.hic.& gloſſ.in l.huiuſmodi.§.fin.quam ad hoc ibi notat,Imol.ff.de leg.1.& alleg.Alb.hic.Ad idem gloſſ.in l.liber homo.§.fin.ff.de verbor.oblig.quam alleg.Alb hic,& ibi Imol. notat.Aliter,& tertiò ad illum text.reſpondet Raph. Cuma. in d.§.alteri.q̃ ille tex. loquitur in contractu habente cauſam ſucceſſiuam in futurum. Et ideo ibi propter durationem ſucceſſiuam reconualidatur obligatio ex ſuperuenientia intereſſe. Iſta ſol.non placet,quia ibi intercedendo,vel mutuando,prout loquitur ille text.ſtatim implet mandatum. Tu potes quartò reſpondere,q̃ licèt ibi mandantis nõ interſit,nec etiam ſuperuenerit intereſſe, tamen quia ipſe mãdans obligatur mandatario indubitanter,certè ne contractus claudicet , tunc non orietur obligatio.¶Pro eadem parte Paul.de Caſtr. hic alleg. text.in l. cùm ſeruus. ff. mandati. & text. in l.1.C.ſi ſer.extero.quæ iura non videntur multum ſtringere. Pro eadem parte facit text. in l.exiſtimo.in prin.in verſ.Item viam.ff.de verb. oblig. quam ad hoc alleg.Gul.& Alb.& ad hoc ibidem not.Ioan.de Imol.Sed ad illum tex.reſponde dupliciter.Primò,q̃ ille text.bene loquit̃ in ſtipulat.habẽte cauſam ſucceſſiuam,ſcilicet in ſtipulat.ſerui tutis viæ.Secũdò reſponde,q̃ ille tex.loquitur in ſtipula. conditionali.vnde quando ſtipulatio fuiſſet pura,ille tex. innuit contrarium.& licèt Imol.ibi teneat,q̃ ille text.poſſit intelligi etiam de ſtipulat. pura,tamẽ obſtat dictio itẽ, quę non habet orationem perfectam,ergo repetit qualitates præcedentes, ſecũdum Bar.in l.in repetendis.ff.de leg 3.¶Contrariam opin.& quidem probabiliter tenuerunt ſubtiles Mod.Raph.Fulg. & Raph. Co. in d.l.ſtipulatio iſta. §. alteri. Et ante eos fuit opin. ſubtilitatum Principis do.Chriſt.de Caſtil.eorum præceptoris, cuius nouas opin.ſemper ſibi aſcribunt. Ita tenuit do.Chriſ. de Caſtil in l.ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti.§.poſſum.ff.de verb.oblig.& eum refert Imol.in d.§.alteri.¶Pro iſta parte ſecundum Raph.Fulgo. hic facit tex.in §.ſi quis alij.in ver.nihil agit.Inſtit.de inuti.ſtipu. Adde text.in l.1.§.1.in verb. nihil agit. & in §.qđ ſeruus.in verb. nullius momenti.ff.de ſtipu.ſer.quæ iura malè dicerent,ſi ex ſuperuenienti intereſſe reconualidaretur ſtipulatio. malè enim dicerent, quòd nullius ſit momenti.nam debuiſſent dicere , q̃ ſtat in pendenti.¶Sed ad iſta iura reſpõdeo dupliciter. Primò, quòd loquuntur,quando verba obligatoria,& executoria ſunt collata in perſonam tertij,quo caſu ſtipulatio eſt nulla,nec poteſt reconualidari,& non valet etiam ſi à prin.intereſſet,vt ſ.dixi,minus ergo reconualidabitur ex ſuperuenientia intereſſe.Secundò reſponde , quòd illa iura non obſtant , quia ibi non ſuperuenit intereſſe.¶Secũdò, & fortius pro iſta parte facit bon. text.in l.ſi tibi.§.pactus.j̃.eod.præcipuè ponderando rationem illius text.dum dicit, quia ex poſt facto id confirmari non poteſt. Reſpondent do.Alex.& do.Mar.Laud.hic,quòd ibi ratio eſt , quia ſtipu. fuit Titio tanquam extraneo, & non tanquam hæredi. quod nihil eſt dicere, nec per hoc tollitur iſte text. Tu

ergo

ADDITIONES.

a ¶Quid ſit pax. Adde Docto.in rub.de pac.Nicol. Moren.in trac.de fide.treug. & pac.

b ¶Adde ipſum Iaſ. in l. ſi decem. §. ſi pactus. poſt nume. 3. infra hoc titu.

MASVER.

ergo clarè rñde, q̃ ille text. loquitur in caſu cõtrario ad noſtrã quæſtionem. Nos enim loquimur, quando ſtipulator ſucceſſit illi tertio. Ibi autem èc̃tra ille tertius ſucceſſit ſtipulatori, quo caſu bene debet diſtingui, vt ibi in text. ¶ Ratio diuerſitatis patet, quia quando ſtipulator ſtipulatur ſibi, q̃ detur tertio, ex tali ſtipulat. acquiritur ſibi ſtipulatori naturalis obligatio, non autẽ
* acquiritur illi tertio, prout tenent glo. *& communiter Docto.* in d. §. alteri. Ideo ex ſuperuenientia intereſſe in perſonam ipſius ſtipulatoris reconualidatur ſtipulatio. quod ſecus eſt èc̃tra. ¶ Tertiò mouetur Fulg. quia ſi ſtipulatio, quæ à principio eſt valida, infirmatur, ſi poſteà deſinat intereſſe ſtipulantis. l. ſi ſub vna. §. fi. ff. de verb. obl. l. pro parte. ff. de fer. Fortius debet militare, quando à prin. ceſſat intereſſe. Tu corrobora iſtud arg. quia facilius quid impeditur à prin. quam ex poſt facto tollatur. l. patre furioſo. de his qui ſunt ſui, vel alien. iu. cap. ad apoſtolicam. de regulari. Ad iſtud rñdet dupliciter. d. Alex. Primo, q̃ ibi non ſuperuenit intereſſe, vt hic. Secũdo, q̃ ibi facto ſtipulatoris corrumpitur ſtipulatio. Tu dic melius, q̃ imò iſtud argu. ſtringit pro communi ſententia. Nam contrariorum eadem eſt diſciplina. l. 1. cum ſi. ff. de his, qui ſunt ſui. Sed ſtipulatio valida annullatur, ſi poſteà deſinat intereſſe, ergo à contrario, ſtipulatio inualida debet conualidari, ſi intereſſe ſuperueniat, præſertim, quia lex magis fauet validitati actus, quam annullationi. l. quoties. ff. de reg. iu. ¶ Bene fateor, q̃ à prin. ſtipulatio nõ eſt valida. & ad hoc tendit argu. Fulg. ſed recõualidatur per ſuperuenientiã intereſſe. Credo, q̃ ita voluerit dicere Alex. in 1. ſolu. ¶ Pro eadem parte mouetur Fulg. quia quando ſtipulor alteri, ego in animo meo gero quærere illi alteri & non mihi, quando mea nihil intereſt. ergo licèt poſteà ſuperueniat intereſſe, non debet mihi quæri propter deficientem voluntatem, cùm non habuerim voluntatẽ mihi acquirendi. l. obligationũ ſubſtãtia. §. fin. ff. de act. & obl. quia actus agentium non operãtur vltra eorum intentionem. l. nõ omnis. in prin. ff. ſi cert. pet. Et iſto fundamento vtitur præcipuè. d. Chriſt. de Caſtil. in d. §. poſſum. Tu rñde, q̃ iſtud fundamentum procederet, quando verba obligatoria, & executoria ſunt collata in perſonam tertij, tunc bene verum eſt, q̃ intentio mea eſt acquirere alteri, & iſta conualidari non poteſt per ſuperuenientiam intereſſe. Patet, quia ſi etiam à principio intereſſet, nihil valeret, vt ſ. dixi. Sed quæſtio noſtra loquitur, quando verba obligatoria conferuntur in perſonam ipſius ſtipulatoris, & non illius tertij, quo caſu ceſſat iſta ratio. Patet, quia tunc naturalis acquiritur ipſi ſtipulatori, & non illi tertio. ¶ Eandem opi. vt dixi tenet Rapha. Com. in d. §. alteri. in 1. & 2. col. Mouetur per text. in d. l. ſi rem meam. cum gl. magna in fi. & l. nemo rem ſuam. ff. de verb. obl. vbi ſi aliquis ſtipulatur rem ſuam, nihil valet ſtipulatio, nec reconualidatur, quamuis deſinat eſſe ſua, & ſic quamuis ſuperueniat intereſſe. Reſpõdet Imol. in d. §. alteri. & in d. l. exiſtimo. in prin. & do. Alexan. hic, q̃ interdum deficit intereſſe ex eo, q̃ quis habet penes ſe iſtud, quod ſtipulatur, & tunc ſtipulatio eſt nulla. & iſto caſu lex non curat ei ſubuenire, vt eſt quando quis ſtipulatur rem ſuam. Ita loquuntur contraria. Interdum deficit intereſſe, non quia habeat rem, quam ſtipulatur, ſed quia aliquod intereſſe non poteſt prætendere ſtipulari illi tertio, & tũc procedit communis ſententia. Sed certè iſta ſolutio diuerſificat potius caſus, quam aliter enetuet argu. ¶ Aliter reſpondet do. Mar. Laud. hic, q̃ illa iura loquuntur, quãdo peccatum eſt in forma, cùm nemo poſſit ſtipulari rem ſuam, ſicut nec rem ſacram. l. inter ſtipulantẽ. §. ſacram. ff. de verbor. oblig. Sed errat, quia tunc non dicit peccatum in forma, ſed in materia, vt patet ad ſenſum. Tu ergo reſponde, & not. quod ibi quando ſtipulatur rem ſuam, ſtipulatio eſt inutilis, q̃a nihil intereſt ſtipulari rem ſuam. Vnde ſi poſſet recõualidari ſtipulatio, per hoc q̃ deſinat eſſe ſua, certè validitas, vel inualiditas illius ſtipulationis penderet à mera, & ſola voluntate ſtipulatoris, cùm à ſua voluntate penderet facere q̃ non ſit ſua, habendo rẽ pro derelicta, vel alienãdo. Sed iſtud eſt abſurdum, & contra regulam. l. in ementis. cum gl. C. de contrahend. empt. Ideo ſtipulatio reconualidari non poteſt. Et iſta eſt vera reſponſio ad illa iura. ¶ Iſtam eandem partem tenet dom. Card. Flo. in cap. accedens. in vlt. colum. de præben. vbi dicit, q̃ iſta quæſtio eo præſente fuit diſputata per quendam do. Ludo. qui tenuit iſtam partem contra Barto. & communem opin. per tex. ſecundum eum optimum in l. ſi ita ſtipulatus fuero te ſiſti. §. poſſum. ff. de verbor. oblig. intelligendo literam plenè, prout iacet, & non deſtruendo, vt facit Barto. Sed Imol. in d. cap. accedens. dicit quòd ille tex. non probat. & dicit Alexan. hic, q̃ gloſſ. fin. ſentit, quod ſi ſuperueniret intereſſe, reconualidaretur ſtipulatio. quod nihil eſt, quia ſi non valet ſtipulatio in princip. quando adeſt intereſſe, multo minus per ſuperuenientiam intereſſe. Tu conſidera, q̃ ſi text. vellet id q̃ præſupponit do. Card: quòd ſi promitteres te daturum nomine Titij, & intereſſet de præſenti, q̃ ſtipulatio non valeret, iſtud eſſet contra omnia iura mundi, contra d. l. ſtipulatio iſta. §. alteri. & §. ſi quis inſulam. vnde oportet dicere vt ibi intendit Bar. quem per te vide as. ¶ Pro eadem parte facit, quia ſtipulationes recipiũt robur tempore contractus, & nõ debent ſtare in pendenti. l. vſusfructus. ff. de ſtipu. ſer. l. ſi filius. in prin. ff. de verbor. oblig. & l. fin. in fin. iuncta gloſſ. quæ declarat. ff. commu. prædio. ¶ Ad idem facit, quia aliàs eſſet in voluntate ſtipulat. facere quòd valeat ſtipulatio, recipiendo ab illo tertio mutuum, quod eſſet contra regulam d. l. in ementis. & ſic eluſoria eſſent iura. §. alleg. quæ dicunt, quod ſi quis alteri ſtipuletur, nihil agit. Niſi diceres, quòd imputet ſibi promiſſor, qui ita promiſit. Et pro certo diſputando iſta opin. eſt pulchra, & ſuſtentabilis. Non recedas tamen à
19 communi. ¶ † Vltimò inquantum gl. dicit, quòd non liberetur à me, ſi mihi tenebatur, ſoluendo illi tertio. Glo. malè dicit, ſecundum Fulgo. Paul. de Caſtr. & Moder. hic, quia vt declarat Bartol. hic in fin. ille tertius diceretur tunc quidam procurator meus conſtitutus ad recipiendum, ideo poteſt ei ſolui, niſi reuocet. l. ſi res. §. qui Romę. ff. de ſolu. Nam dictũ præcedẽs procedit, quando erat debitum priuſquam mandaretur, quia mea voluntate inuito promiſſore poſſum reuocare tale mandatũ. Secus quãdo aliquis eſſet adiectus ſolutioni tempore oblig. cõtractæ. Vt quando promittis mihi ſoluere 10. aut Titio, potes ſoluere illi adiecto. Nec ego poſſem reuocare te inuito, quin poſſis illi Titio ſoluere, quia debitum eſt contractum cum iſta qualitate, quòd debitor poſſit ſoluere aut mihi, aut Titio, ergo iſtam qualitatem poſitam in oblig. & ſic iſtam electionem alternatiuæ ſolutionis non poteſt creditor debitore inuito auferre. d. l. aliud. & d. §. qui Romę. & poteſt magnum eſſe intereſſe, vt ibi dicit text. q̃n debitor promiſiſſet mihi ſoluere Romæ, aut Titio Venetijs. ſecus eſt, vt dixi, quando debitum iam erat contractum. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Creditor ſi reddat debitori inſtrumentum crediti, hoc ipſo intelligitur debitum remiſiſſe. vide extenſiones nu. 2. vſque, & per totum nu. 10.*
11 *Stante ſtatuto, quod ſolutio debiti non poſſit probari niſi per publicum inſtrumentum, ille dicitur probare ſolutionem per inſtrumentum, qui producit inſtrumentum crediti cancellatum.*
12 *Quoque dictio, eſt implicatiua, ſicut dictio etiam.*
13 *Pignore reddito non intelligitur remiſſum debitum principale.*
14 *De inſtrumento reperto penes creditorem, aut debitorem, aut tertium. & nume. 15. & 16.*

LEX II.

Abeo ait. ¶ Conuentio poteſt fieri tacitè, & expreſsè inter præſentes, & abſentes, & ſi creditor reddat inſtrumentum debiti, videbitur debitum remiſiſſe. Secus ſi pignus reſtituat, niſi contrarium probetur. hoc dicit cum l. ſeq. ¶ In text. text. ibi, vel re. glo. & Docto. exponunt, ideſt tacito cõſenſu. qui intellectus ſtare non poteſt, quia text. eſſet ſuperfluus, cum ſ. dicat, ſed etiam tacito conſenſu. Vnde Raph. Fulgo. exponit re, id eſt verè, vt l. quoties. ff. de iureiurand. Tu potes intelligere re, ideſt actualiter. Vel aliter, & quartò, & melius intellige re, ideſt tacito conſenſu, qui ex rebus colligitur, vt per redditioñe inſtrumenti, prout ſ. infert. in ver. & ideo. Item tacitè, quando pactum inducitur per l. iuxta. l. 2. & l. ſi creditores. & vtrobique
1 Bart. C. eod. ¶ † Not. ex iſto text. regulam, quòd ſi creditor reddat debitori inſtrumentum crediti, hoc ipſo intelligitur debitum remiſiſſe, & debitor habet excep. taciti pacti. Adde text. in cap. eccleſia. el 2. in fin. & ibi glo. vt lite penden. & ibi Cano. reaſſumunt materiam. l. noſtræ. ¶ Et idem ſecundum glo. ſi cre
2 ditor reddit inſtrumentum cancellatum. † Et circa hoc in iſta materia teneas multum cordi, quòd ſtante ſtatu. quòd ſolutio debiti non poſſit probari niſi per publicum inſtrumentum, cui tè dicitur probare ſolutionem per inſtrumẽtũ ille, qui producit inſtrumentum crediti cancellatum. Ita ſingulariter dicit Barto. in l. eua cuatis. in fin. C. de decu. lib. 10. ad hoc not. glo. in §. quia verò. in Authen. vt ſin. proh. ma. cre. quæ glo. mihi non probat. Et in contrarium facit regula Bart. in l. 1. circa princip. C. de fid. inſtrum. & iure haſtæ fiſca. lib. 11. quòd qui habet præſumptionem iuris pro ſe, non dicitur ipſe probare, ſed eſt ipſa lex, quæ præſumit. Facit etiam, quia ſtatutum loquitur de vera probatione per inſtrumentum, non autem de iſta, quæ venit per coniecturam. l. vnic. ff. ſi tab. teſt. extab. gloſſ. in l. 1. & ibi
3 Angel. Lud. & Moder. ad hoc not. C. de teſta. mili. ¶ † Extende regulam iſtius l. quinque modis. Primò nõ ſolùm ſi inſtrumentum ſit redditum debitori, ſed etiam ſi ſit redditum illi, ſub cuius ge-

ius generali poteſtate eſt debitor, vt ſi inſtrumẽta eccleſiæ reddantur Papæ, qui ſuper omnes eccleſias habet plenitudinem poteſtatis. certè intelligeretur remiſſum debitum. Ita extendit iſtum text. Innocen. in capit. cum pridem. extra eo. Refert, & ſequitur Angel. hic. ¶ †Secundò extende regulam huius text. etiã quando in eo. inſtrumẽto eſſent duo obligati, tu, & alius. Nam reddendo tibi inſtrumentum, videtur te liberare à tuo debito, & etiam contra alium donare tibi actionem, per l. ſi is, q duos. in fin. ff. de libe. leg. quæ non facit in propoſito. & l. 1. C. de don. Gul. de Cun. Bart. Albe. Ang. & Fulgo. hic. Ego teneo contrariũ, quia cùm redditio inſtrumenti afferat vnam vtilitatem, quòd liberet eum à ſuo debito, non debet præſumi donatio. l. ſi cum aurum. ff. de ſolu. l. cùm de indebito. in prin. ff. de proba. Et dicit Bal. poſt Cyn. in l. generaliter. in 3. col. de non nume. pecu. q potius debet præſumi ſtultitia, & fatuitas quã donatio. Et hoc idẽ volunt Bart. & Docto. ſuper glo. quòd quando redditio inſtrumenti poteſt afferre aliam vtilitatem, nunquam præſumitur remiſſio debiti, & ſic donatio. Intellige ergo deciſi. Docto. procedere in caſu claro, quando apparet quòd redditio inſtrumẽti eſſet facta animo donandi actionem contra illum tertium. aliàs in dubio præſumeretur potius eum conſtituiſſe procuratorem ad exigendum ab illo, quando eſſet perſona habilis ad procurandum. ſecus ſi inhabilis, puta mulier, miles, vel pupillus, ſecundum dom. Anto. in d. cap. eccle. 2. & ibi do. Abb. in 5. col. & do. Alexan. hic. ¶ †Tertiò amplia iſtum text. vt procedat etiam quando de eo. debito extarent plura inſtrumenta, & creditor vnum ſolum traderet debitori, quia in effectu eſt vnũ inſtrumẽtum in pluribus chartis. l. vnum. ff. de teſta. ſecundum Barto. & alios hic. Sal. in l. ſi de poſſeſſione. C. de proba. Cano. in d. cap. eccleſia. quamuis contrarium teneat Raph. Fulg. hic, per l. fin. ff. de his, quæ in teſt. delen. quæ loquitur in diuerſo caſu.

¶ †Quartò amplia, quando creditor reddit inſtrumentum debitori, dato quòd originale remaneret apud notarium, tamen debitor cenſetur liberatus, ſecundum Barto. in l. fi. ff. de his quæ in teſt. delen. ſequitur Bartol. in l. noſtram. in 5. colum. C. de teſt. vbi Paul. de Caſtr. ¶ †Quintò extende iſtum text. vt procedat etiam ècõtra, quia ſi poſteà debitor reſtitueret creditori idem inſtrumentum, intelligeretur ſe reponere in prima obligatione, quando eſt talis, quæ poteſt per pactum reſuſcitari. iuxta. l. ſi vnus. §. pactus ne peteret. verſi. ſed ſi pactum. ĩ. cod. Et cauſa iſtius præſumptæ donationis reſultat pp remunerationẽ. l. ſi vero non remunerandi. §. idem Pap. ff. mand. ſecundum Gul. de Cun. Angel. & Moder. quicquid teneat Bald. in l. vnica. §. ille. C. de lat. lib. tol. & dom. Abb. in d. cap. eccle. in vlt. col. Vnum facit me dubitare, quòd in alio propoſito dicunt Gul. & Albe. hic, q diſpoſitio huius l. procedit fauore liberationis: vnde in caſu iſto eſſet totum ècontra, cùm inducatur abſolutio, tamen iſta 1 l. multum generaliter loquitur. ¶ †Limita nunc regulam huius tex quatuor modis. ¶ Primò, quando redditio inſtrumenti eſt facta à principali creditore, ſecus quando ab eius procuratore, vel actore, ſecundum Bald. hic. Patet, quia non poſſunt remittere, & ſic donare, cùm in mandato quantumcunque generali etiam cum libera, non veniat, vt procurator poſſit donare. l. filiusfam. in princip. ff. de donat. & l. contra iuris ciuilis. § fin. vbi dicetur ĩ. cod. Imò non poteſt debitori terminum prorogare. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verbor. oblig. Sed conſidera, q decilio Bald. non videtur bona, quando debitor allegaret ſe liberatum ſolutione, quam probat ex redditione inſtrumẽti, vt 9 dicam in gloſſ. ſecundum omnes. ¶ †Secundò limita, quando creditor non reſtituit actualiter inſtrumentum, ſed tantum renunciat inſtrumento, cùm intelligatur ſolum renunciaſſe probationi. a Ita limitat ſolus Bald. hic per text. in l. 3. C. de fide inſtrum. Iſta limitatio non placet. & cõtrarium dixit Bal. in l. vni. §. ille autem. ad fin. C. de lat. lib. tol. & contrarium tenet Mar. Land. hic, quia ſi tradendo ſimpliciter inſtrumentum intelligitur remittere debitum, vt hoc text. quanto fortius renunciando expreſsè inſtrumento, & ſic remittendo effectũ inſtrumenti, arg. l. poſtquàm liti. C. cod. Nec obſt. d. l. 3. quia loquitur quan 10 do quis renunciat ſolùm vſui inſtrumenti. ¶ † Tertiò limita, quando creditor prius exegiſſet illud, quod in inſtrumento cõtinetur, tradendo poſteà inſtrumentum debitori, non intelligeretur remittere debitum, ſecundum do. Anto. in d. cap eccleſia. cùm remiſſio præſupponat debitum extare. l. remitti. ff. de iureiur. l. decem. ff. de verbor. oblig. ſed hic creditum iam erat ex 11 tinctum. ¶ †Quartò limita, quando poteſt capi alia præſumptio, quàm remiſſionis debiti, vt dicunt Docto. in glo. vbi refe 12 ram. ¶ †Secundò prin. not. ex iſto tex. ſecundum Bar. q dictio, quoque, eſt implicatiua, ſicut dictio etiam. b Facit ſecundum l. ſeruum quoque, in prin. ff. de procu. Adde Bar. in l. fin. in 2. col. ff. de eo, q cert. lo. Item adde q dictio, quoque, habet includere. ita not. Angel. in l. vnica per illũ text. C. de capi. ci. cenſi. exi. lib. 11. ¶ Capio glo. in ver. ideo. Iſta glo. vult opponere contra text. q malè inferat in ver. & ideo. cùm ex puris, & meris particularibus non fiat bona illatio. Ita dicit text. in c. in Geneli. circa med. in ver. quemadmodum. de elec. ergo nõ bene ſequitur in hoc text. cõuentiones poſſunt fieri tacito conſenſu, ergo reddendo inſtrumentum liberat debitorem. Iſta non videtur bona illatio. glo. reſpondet vt in ea. & cum glo. tranſeunt Bart. Angel. & Paul. de Caſt. Tu reſponde melius ſecundum Bald. & Fulg. q Iuriſcon. non facit illationes ex aliquo particulari, ſed ex illo indefinito, q conuentio poteſt fieri tacitè, & indefinita æquipollet vniuerſali. l. ſi pluribus, & ibi Barto. ff. de leg. 2. glo. in cap. vt circa. de elec. in 6. & hoc modo Iuriſcon. bene infert ex vniuerſo. Et quòd iſtud ſit verum, apertè declarat tex. in l. item quia. in prin. ĩ. eod. quæ continuatiuè ſequitur, vbi dicit. Item, quia conuentiones tacitæ valent, ex iſto indefinito ſequitur, placet in vrbanis &c. ¶ Capio gl. magnã in l. poſtquam. quam diuide in duas par. In 1. ponit rationem diuer. inter. l. Labeo. & l. poſtquam. In 2. format. q. quam proſequitur vſque ad fin. Secunda ibi, item quid ſi apud debitorem. ¶ In 1. parte dic, q prima ratio Mar. & Irn. ſi rectè intelligatur eſt bona, non obſt. reprobatio. glo. & eam defendit Dyn. in l. ſi tibi homo. in princ. ff. de leg. 1. Albe. Bald. & Fulgo. hic. Nam non intellexerunt, q ius, oblig. cõſiſteret in inſtrumento, hoc eſt in ipſa membrana, ſed q ibi erat obligatio principalis. In pignore verò non conſiſtit obligatio principalis, ſed pignoris tantum, quæ eſt acceſſoria. Ideo ſublato acceſſorio, non debet tolli principale. l. creditricem. C. de remi pign. Quod etiam patet ſecundum Bald. quia inſtrumentum, & debitum ſupponunt pro eodem, ſed pignus, & ſors principalis ſupponunt pro diuerſis, ideo vnum poteſt tolli alio remanente. l. ſi domus. ff. de ſer. vrb. præd. Secunda ratio 10. approbatur per glo. & omnes hic, & glo. & Docto. in d. cap. eccleſia. & per glo. & Doct. in cap. ſanè. de renun. Vnde inferunt Gul. Barto. & alij, q quando redditio inſtrumẽti poſſet afferre aliam vtilitatem, prout ipſi exẽplificant in venditore, non intelligeretur remitti debitum principale. Sed tu conſidera aliter quam dicat Angel. q redditio inſtrumenti de debito principali videtur, q ſemper poſſet afferre vtilitatem, quia vbi de debito conſtat per publicum inſtrumentũ, tunc probatio ſolut. non poteſt fieri per teſtes pauciores quinque, & etiam debent eſſe rogati. l. teſtium. & Auth. rogati. C. de teſti. intelligendo, vt ibi per Docto. Vnde reddito inſtrumento, poterit debitor probare ſolu. per duos teſtes, etiã non rogatos. Nec dicas, q Doct. loquantur de vtilitate intrinſeca, dum ponunt exemplum de venditore, vt hic per Barto. & alios. Fateor tamen, q de hac vti 13 litate non eſſet multum curandum. ¶ †Item põdera, quòd ex ratione iſtarum gloſſarum, & Docto. poteſt inferri ad aliud, qđ eſt neceſſarium ſcire. Nam text. vult q reddito pignore non intelligatur remiſſum debitum principale, an ſaltem intelligatur remiſſum ipſum ius acceſſorium, & ſic pignoris, vel hypothecæ? & text. iſte nihil dicit. Ray. & Albe. hic tenent, q ſic per l. 1. ff. de libe. leg. Certè ratio glo. & Doct. vult contrarium, q ex quo remiſſio pignoris poteſt afferre aliam vtilitatem, ſcilicet vſum rei pignoratæ, vt patet in libris ſcholarium, ergo non intelligitur remiſſa obligatio pignoris. & iſtud puto verius. Et ita tenet glo. in d. l. 1. in glo. pen. in ver. fitit. & ibi Bart. ff. de libe. lega. bene verum eſt, q per redditionem inſtrumenti pignoris, intelligitur tunc pignus remiſſum, eo quia reſtitutio talis inſtrumenti non poteſt tunc aliam vtilitatem afferre, & ita loquitur text. in 14 d. c. eccleſia. in fi. & tres text. alleg. in gl. ¶ †Sum in 2. par. prin. gl. ibi. Item quid ſi apud debitorem meum. Iſta glo. melius examinat iſtum articulum, quàm alia quæ ſit in corpore iuris, ſecundum Ang. & Paul. de Caſt. hic tamen inquantum diſtinguit, an inſtrumentum reperiatur cancellatum penes creditorem, & præſumatur debitor liberatus. l. ſi chirographum. ff. de proba. an penes debitorem, & tunc aliquam præſump. faciat, ſecundum qualitatem perſonarum, prout dicit gl. in l. vnica. §. ille autem. C. de lat. lib. tol. Licèt cum glo. teneat Bart. in l. fullo. §. fi. ff. de fur. Spec. in titu. de inſtr. edi. §. poſtquam. verſ. porro. Bal. in d. l. vnica. §. ille autem. gl. & Arch. in §. ſcire debet. 76. diſt. Tamen Barto. & Bal. ſibi contrarij, & ceteri Doct. reprobant iſtam differẽtiam, cùm vtrobique ſit eadem ratio, cùm potuiſſent per alium cancellari, & ſequuntur diſt. Iac. Butr. vt hic per Bar. & ſequitur Cyn. in l. ſi de poſſeſſione. C de proba. & Cano. in d. c. eccleſia. Et dicit Ang. q ita ſeruatur de facto, quod aut debitor, qui habet inſtrumentum cancellatum, alleg. ſe liberatum pacto,

ADDITIONES.

a ¶ Probationi. pro quo facit, quia aliud eſt inſtrumentum, aliud contentũ in inſtrumento. Panor. vbi de ſtatuto in c. cum acceſſiſſent. col. 3. de conſt. PVRPV-

b ¶ Dictio etiã. Adde Doct. in cle. 1. de præben. Abb. in c. Nico. in 2. no. de conſtit. in c. ex tuæ, de cle. non reſi. in c. Rom. de appel. Cald. conſil. 2. titu. de præben.

cto, & non sufficit: aut solutione quam probat per redditionem instrumenti cancellati,& tunc secus,nisi sit persona suspecta.Rationem diuer.ponit Cyn. in d.l.si de possessione, & not. Pan.in d.cap.ecclesia, in vlt.colum.Nam quãdo debitor alleg. se liberatum pacto propter cancellationem instri,non sufficit, quia habet præsumptionem contra se, quia pactũ dicitur quædam donatio,quæ non præsumitur,quia est iactatio.l.cum de indebito.ff.de proba.Facit quod dicit glo.not.in l.cum quid.ff. si cert.pet.sed quando debitor alleg. se liberatum solutione, & eã probat ex cãcellatione instri,tunc debet obtinere,quia tunc habet præsum. pro se, quia creditor tunc cancellat instrumentum,quando sibi soluitur,ideo debitor obtineret, nisi creditor
15 probaret oppositum. d. l. si chirographum. † An autem talis
a præsumptio [a] sufficiat pro plena probatione absque iuramento debitoris?prosequitur plenè hic Alex.dic vt per eum. Ego autem dubito, quia esset imponere legem verbis,& non rebus
16 contra l.2.in fin.C.communia de leg. † Si autem instrumentũ reperiatur cancellatum penes tertium, Barto.in l.fullo.§.fin.ff. de fur.mirabiliter tenet,quod ex hoc præsumatur solutionem esse factam,& sic debitorem liberatum.l.qui tabulas. ff. de fur. & malè, cùm potius præsumatur traditum ei instrumentum causa custodiæ, quàm ad effectum liberationis debitoris, secundum Angel. in l. si vnus. C. de test. & d. Alexand.hic,& in
b consil. 201. incip. viso processu causæ tamen principalis &c. [b] in pen.col.& ad fi.sequen. Iaion Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Præsumptio.Et ideo contra admittitur probatio. Alexand.libr.2.consil.59. colum.penul. PVRPV.

b ¶Principalis &c. Imò est in lib.2.consil.59. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Inuecta,& illata sunt tacitè hypothecata.*
2 *Hypotheca tacita rerum inuectarum,& illatarum in domum conductã, non impedit alienationem.*
3 *Locator, quamuis prouiderit sibi de certo pignore speciali, tamen eius bona inuecta, & illata sunt tacitè generaliter hypothecata pro pensione domus.*
4 *Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis.*
5 *Etiam dictio,non debet implicare casum magis dubitabilem.*
6 *Mutus potest pacisci.*
7 *Promissio dotis habet in se tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur.*
8 *Exceptio aliqua si non possit opponi contra instrumentum factum manu publici notarij,tamen si est instrumentum dotis, potest opponi, quòd matrimonium non est secutum.*
9 *Sors non debet peti,donec soluantur vsuræ.*
10 *Debitor an non possit soluere sortem, nisi ad placitum creditoris.*
11 *Impresti ta montis Genuæ, vel Venetiarum an sint licita,an vsuraria.*
12 *Dicta in præfationibus intelliguntur in sequentibus repetita.*
13 *Mandatum alicuius de aliquo faciẽdo,si præcedat,& ille postea faciat, licèt non exprimat se facere nomine illius,tamen præsumitur,quòd pro illo,& nomine illius fecerit.*
14 *Res inuectæ in prædium vrbanum, & res inuectæ in prædium rusticum differunt.*
15 *Fructus, qui nascuntur in prædio rustico, sunt ipso iure tacitè hypothecati,& nume.16.*
17 *Inuectura diuiditur in tres partes.*
18 *Pretium non succedit loco rei in hypothecaria.*
19 *Dominus domus non præfertur alijs creditoribus anterioribus in rebus inuectis in domo conducta ad habitandum.*
20 *Res minoris inuectæ,vel illatæ sine auctо.tuto.in domum conductam,an sint tacitè obligatæ.*
21 *Conditio expressa sicut impedit nãtiuitatem obligationis,& actionis,ita conditio tacita impedit ortum actionis, & obligationis.*
22 *Conditio tacita an insit obligationi, an executioni, quomodo cognoscatur.*
23 *Conditio tacita.l.subrogata in locum expressæ conditionis apposita à testatore, impedit natiuitatem actionis,& obligationis.*

LEX IIII.

ITem quia. Ista lex ponit tres casus. Primus est de tacita cõuentione. Secundus de tacita conductione. Tertius de tacita repet.hoc dicit.Inuecta, & illata per conductorem in domum conductam,sunt locatori tacitè obligata.hoc primò.Et in stipulat.dotis inest tacita conditio,si nuptiæ sequãtur.hoc dicit 2. Et dicta in præfationibus censentur in seq.repetita.hoc dicit.3.& vlt. ¶In tex.ibi,inuecta, & illata. Quæ differentia sit,declarat glo.in l.si non inducta. C. in quibus caus.pig.
1 taci.contraha. ¶†Not.1.reg. q̃ inuecta, & illata sunt tacitè hypothecata.concordat.l.certi iuris.vbi glo.& Doct.C.loc.§.item seruiana.Instit.de act.vbi plenè posui istam materiam. ¶Et ad hoc vt habeat locũ ista regula,quatuor requirunt, q̃ colliguntur ex ista glo.& ex gl.in d.l.si non inducta. Primò,q̃ sit prædiũ
a vrbanum, [a] secus in prædio rustico.Et dicitur vrbanum ædificium etiam in rure,vel villa.l.vrbana prædia. & l.vrbana familia.in prin.ff.de verb. sign. & non solùm illud, quod habitatur per homines,sed etiam stabulum,& horreum.l.3. & 4.ff.in qb. caus.pig.taci.contrah. ¶Secundò requiritur,q̃ illa bona sint cõductoris,& non aliena, quia si sit res aliena non potest expressè pignorari.l. rem alienam. ff. de pign.act. multominus tacitè potent induci à lege. ¶Tertiò, q̃ sint inducta eo animo, vt ibi sint,donec finiatur cõductio. ¶Quartò, q̃ sit persona,quæ possit obligari,alias secus, vt in minore, vt dicitur in glo. Istis concurrentibus inuecta,& illata intelliguntur hypothecata non solùm pro pensione, sed etiam pro deterioratione domus.l.2.ff. in quib.caus.pig.tac. contraha. Imò talia inuecta, & illata possunt pro alio debito domini retineri. Ita mirabiliter tenet Bart. in l.solutum.§.solutam.in fi.ff.de pig.act.per l.1.& 2.ff.in quibus caus.pign. tac. contraha. quæ ll.nihil faciunt.vnde teneas contrarium per reg.l.prætextu.C.commo.prout dixi in l.si nõ sortem.§.si centum.ff.de condi.indeb. per Bart. & alios in l.si filio. ff.solu.matrimo.¶Limita istum text. procedere in rebus inuectis à primo conductore, secus si ipse locaret alteri. nam inuecta per secundum conductorem,non essent tacitè hypotheca ta dño.text. est not. in l.si in lege.§.si colonus.ff.loc.quẽ ad hoc reputat singu.Ludo.Rom.in fin.g.391. quod incipit inuecta,& illata.Sed tu vide Barto. in illo.§.si colonus. qui aliter intelligit illum text. ¶Secundo limita in habitatione gratis concessa,vbi inuecta non intelliguntur tacitè hypothecata pro deterioratione domus.tex est in l.si gratuitam.aliter incipit Pomponius. lib.13.ff.in quibus caus.pign.tac.contraha.Et licèt glo.ibi dicat, hoc esse verum quantum ad pensionem,sed non quo ad deteriorationem.gloss.malè dicit,quia ineptè decideret text.an pro pensione inuecta sint obligata, ex quo obligatio erat gratuita; necessariò ergo text. decidit quo ad deteriorationem domus, & ad istam habitationem gratis concessam, vide quod decidit
2 tex.singu.in l.si mercedem.§.fi.ff.de act.empt.¶†Item aduerte, q̃ ista tacita hypotheca rerũ inuectarum, vel illatarum in domum conductam,cùm sit generalis,& tacita non impedit alienationem,ita q̃ transeant cum aliquo onere, nisi postquam facta fuerit earum inclusio, hoc est descriptio per manum notarij in præsentia testium.l.est differentia.ff.in quib. caus.pign.tac. contraha. Et dicit ibi Bartol. q̃ non potest fieri ista conclus.nisi quando conductor est in mora non soluendi pensionem, & idem tenet Angel.hic.in 1.colum.& in l.inquilino. ff. de damn. infect.Vnde diu,& multum cogita quid operetur ista tacita hypotheca,quam ista l.& similes inducunt in bonis inuectis,cùm non impediat alienationem,pro certo eluforia, & inanis videtur decisio istarum ll.Io.Fab.in §.item seruiana Instit.de act. in 9.col & ibidem Nico.de Neapo.in 1. quæst. extta glo. ponunt vnam vtilitatem, quando facta est inclusio bonorum,quia dominus potest propria autho.capere ista bona, tãquam post inclusionem eius nomine possessa.d.l.inquilino.quod non posset hypothecarius,qui habet conuentionalem, imo quando propria autho.apprehenderet, priuaretur iure quod habet, per l. extat.cum si.ff.quod met.causa.& l.si quis in tãtam. C.vnde vi. Sed ista vtilitas ante inclusionem nihil ad propositum, & tamen decisio huius text.& l.certi iuris. C. Io. & d.§. Item seruiana.volunt,q̃ bona inuecta,& illata sint tacitè hypothecata pro pensione domus,& deterioratione, quæ hypotheca est sine effectu.Vnde do.Mar. Laud. hic quamuis prædictam difficultatem non attingat,dicit posse teneri, q̃ imò ista tacita hypotheca impediat alienationem istorum bonorum,sicut impedit hypotheca conuentionalis,per generalitatem. l. si debitor. C. de dist.pigno. Ad l.est differentia.respondet, q̃ ibi loquitur in manumissione,& sic fauore libertatis. Sed tu caue cùm text.ibi generaliter loquatur, exemplificando de libertate, non debet restringere regulam.l.1.§.Labeo.cum simil. ff. de aqua pluu.arc. Tamen ne sequantur absurda prædicta, fortè ita necessarium est tenere,& potest (pro illa solutione, quòd speciale sit in manumissione,& sic in datione libertatis) allegari optimus text.q ita dicit in l.si gratuitam.§.fi.ff.in quibus. caus.pig.tac. cõtraha. aliàs non poterit de facili tolli prædicta difficultas. Nec dicas vtilitatem esse,quia habens tacitam hypotheeam à lege in reb inue-

ADDITIO.

a ¶Quod sit prædium vrbanum.Adde Barth. Cæpol.in tracta.vrb.prædio.

inuectis & illatis, præferatur anterioribus creditoribus, quia nō est verum, nisi vno casu, quando domus principaliter non esset conducta ad habitandum, sed pro necessaria conseruatione rerum in ea tantum inuectarum. text. est in l. interdum. §. fi. cum l. sequen. & ibi Bart. in 2. not. declarat vtrunque. ff. qui pot. in pig. hab. ¶ Tertiò limita istam. l. vt procedat in locatione facta in pecunia numerata, quia illa est propriè locatio, secus si esset facta pro specie, quia cùm sit impropriè locatio. l. 1. §. si qs seruum. ff. depo. & in l. 2. ff. loc. bona inuecta, & illata nō sunt tacitè hypothecata. Ita limitat sing. Spec. in tit. de loc. §. postquā. versi porrò est quædam actio prætoria. Et facit, quia ista l. continet ius exorbitans à reg. iu. communis, ergo non debet extendi ad casum improprium. l. ille. §. cum in verbis. ff. de leg. 3. Cōtrarium tenet gl. ord. in §. item seruiana. Insti. de act. quam Bal. tenet, & dicit esse æquiorem. in l. 1. in aliquibus. lect. ff. loc. & expressius Bald. in l. certi iuris in 3. quæst. C. loc. & ibidem Cyn. & Saly. quia est eadem ratio, prout in eo, qui nummis conducit. Item licèt iste sit contractus innominatus, sequitur naturam illius contractus, cui magis assimilatur. l. 1. §. si quis seruum. ff. depos. & l. naturalis. §. sed si facio. ff. de præscrip. verb. & ita etiam tenet Lud. Rom. in sing. suo. 396. ꝙ incip. Tu scis, ꝙ inuecta. vbi per hoc ponderat text. in l. si gratuitam. in princ. iuncta glo. ff. in quib. caus. pign. tac. contraha. vbi non interuenit pecunia, & tū
3 habet locum regula huius text. ¶ † Secundò not. ex text. ibi, etiā
a si nihil nominatim conuenerit. [a] in illa implicatiua, etiam, hic esse text. prout ponderat Ioan. Fab. in d. §. Item seruiana. in 2. col. ꝙ quamuis locator prouiderit sibi de certo pignore speciali, tamen eius bona inuecta, & illata, sunt tacitè generaliter hypothecata pro pensione domus. Ad hoc etiam alleg. bon. text. in l. fundus. ff. de ann. leg. Idem tenet Bal. in d. l. certi iuris, in pen. quæst. C. loc. † Contrarium tenet ibi Cyn. in 6. quæstio. Sal. in 5. post Dyn. in d. §. Item seruiana. Idem tenet Alber. de Ros. hic. Mouentur trito fundamento, quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legis. l. fin. C. de pac. conuen. l. & habet. §. cum quis. ff. de præc. Sed istud est fragile argu. quia procedit, quando prouisio. l. est de iure speciali, secus quādo de iure cōmuni. gl. not. in l. 2. & ibi Barto. & alij. C. de iure emphy. cum simil. Facit l. creditor, qui non idoneum pignus. cum glo. ff. si cert. peta. Et ratio est, quia ius sing. facilius tollitur, quàm cōmune. l. cius militis. §. militia missus. ff. de testam. milit. Alio modo respondet Bald. ad istud argu. in d. l. certi iuris. in pen. quæst. in bonis lect.
¶ † Tu considera, ꝙ inductio 10. Fab. de isto text. non est bona,
b quia isto modo dictio, etiam, [b] implicaret casum magis dubitabilem, quod esse non debet, vt not. in l. Quod si minor. §. restitutio. ff. de min. gl. in l. illud. ff. ad l. Aquil. iuncta l. etiam. C. si tutor vel curat. &c. vnde text. iste vult implicare hoc mō, ꝙ non solum, quando nominatim conuentum est, quod inuecta sint hypothecata, erunt hypothecata, sed etiam si nihil omnino nominatim dictum sit à l. inducetur tacita hypotheca, sic etiam facit text. in l. prædijs. ff. in quib. caus. pign. tac. contraha.
6 ¶ † Tertio not. in versi. secundum hoc, & mutus. ꝙ mutus [c] po-
c test paciscì, ex quo verba non requiruntur, & quos actus possit mutus explicare, & qualiter notarius debeat instrumentū confícere, ponit Alber. hic. Bart. & Docto. in l. mutum. ff. de acquir. hæred. Docto. præcipuè Moder. in l. 1. in princip. ff. de verb. obl.
7 ¶ † Quartò not. in ver. huius rei, ꝙ promissio dotis habet in se
d tacitam conditionem, si nuptiæ sequantur. Facit l. dotis promissio, & l. promittendo. l. tali. in princip. l. stipulatio. & l. si ego. ff. de iure do. Ratio huius no. est, quia dos non potest esse [d] sine matrimonio. l. fin. C. de donat. ante nupt. Ideo matrimonium debet præcedere dotem, & ideo dicitur habere tacitam conditionem, ꝙ dos non debeatur, si nuptiæ non sequātur. Intelige,
8 siue promissio fiat ab ipsa muliere, siue ab alio pro ea. d. l. tali. in princ. & l. stipu. & l. si ego. † vnde stante statuto, quòd contra instrumentum factum manu publici notarij, non possit opponi aliqua excep. tamen si est instrumentum dotis, potest opponi, ꝙ matrimonium non est sequutum, secundum Ang. Paul. de Castr. & Moder. hic. Angel. in l. 2. §. creditum. ff. si cert. peta.
¶ Limita duobus mod. Primò, quod tacita conditio inest, verum est ex parte mariti stipulantis, non autem ex parte ipsius mulieris, quando constat dotantem ei voluisse donare, secundum Bartol. in l. qui se debere. ff. de condi. ob caut. ¶ Secundò limita in legato dotis, cùm magis faueatur vltimæ voluntati. l. in testamentis ff. de regu. iur. Ita tenet glos. in l. Titio centum. §. Titio genero. in ver. peti potest. ff. de conditio. & demonstrat. secundum Bald. & Angel. hic. Sed Barto. per plura tenet contrarium in d. §. Titio genero. & in consil. suo 200. quòd incip.
9 Quæritur de legatis filiarum, cum alijs concor. ¶ † Quintò not. in ver. idem Iuliano. quod valet pactum, quòd donec soluantur vsuræ, fors non petatur. Quando autem non adesset pactū, dato quod debitor offerret se paratum soluere vsuras, vel interesse, tamen potest compelli ad soluendum sortem. text. est
10 not. in l. fin. C. de iure do. † An autem è contra valeat pactum, quod debitor non possit soluere sortem, nisi ad placitum creditoris? Nam dicit Paul. de Castr. hic, se habuisse de facto, cùm quidam mutuasset quantitatem frumenti, & in instrumento continebatur, quòd non posset restituere nisi ad placitum creditoris, dicit se consuluisse, ꝙ pactum non valebat, quia est cōtra libertatem se liberandi ab obli. gl. est not. in l. fin. C. de pact. pign. & similis glos. in l. qui Romæ. in princip. ff. de verbor. obliga. in glos. magna, & ibi Paul. de Castr. & Com. melius dicūt, quòd valet tale pactum, si principaliter fiat, vt euitetur damnū creditoris, secus si principaliter fiat occasione vsurarum, vt hic
11 per Alexan. ¶ † Iuxta hoc tangunt Fulgo. & Paul. de Castr. hic,
e an impresti[a] [e] montis Genuæ, vel Venetiarum sint licita, an vsuraria. & ponit etiam Paul. de Castr. quid si aliquis dat omf nia bona sua monasterio, [f] cum pacto, quòd alatur donec vixerit. Quam materiam ponunt plenius Cano. in cap. ciuitate. cum simil. de vsu. cum multis concor. de quibus hic per Alexand. Quibus adde Ludo. Roma. in consil. 424. incip. pro pleniori discussione. in 3. dub. Paul. de Castr. & Alexand. in l. de fi-
12 deicommisso. C. de transact. ¶ † Vlt. not. reg. quòd † quæ dicuntur in præfationibus, intelliguntur in sequen. repetita, vt hic, & l. Titio. §. idem respondet. ff. de verbor. oblig. Quod facit, secundum Bartol. & Docto. ad conuincendum fraudes vsurariorū, vt hic per eum, de quo dixi post Bartol. & alios in l. pacta nouissima. C. eod. † Adde quod not. Bartol. & reputat diligentissimè signandum in l. qui in aliena. §. si is qui. per illum tex. cum glos. ff. de acquir. hæred. quòd si præcedat mandatum alicuius de aliquo faciendo, & ille postea faciat, licèt non exprimat se facere nomine illius, tamen præsumitur, quòd pro illo, & nomine illius fecerit. Et per hoc infert Bald. in l. multum interest, in 2. col. C. si quis alte. vel sibi. quòd si inter Caium, & Titium fuit ordinatum, quòd Titius occideret Seium, & posteà ipse Titius Seium occidit, præsumitur, quod fuerit sequutus iste tractatus, & quòd ita fuerit ordinatū inter ipsos, licèt testes dicant de finali ordinatione se nescire. Sequitur simpliciter d. Alexan. in consil. 266. incip. viso processu inquisitionis formatæ contra Anto. in penult. colum. ¶ Ad primum tamen dic, quòd contrarium videtur tenere Bartol. in l. post dotem, in 6. lect. ff. solu. matrimo. & ibi plenius per do. Alexan. in 11. colum. & sequen.
14 ¶ † Glos. in verbo, in vrbanis. habes ex glos. quòd differentia
g est [g] inter res inductas in prædium vrbanum, quia illæ tacitè sunt domino hypothecatæ, & res inductas in prædium rusticum, quæ non intelliguntur hypothecatæ, nisi dominus prædij sciat, quòd res inducātur, & sic primo casu inducitur hypotheca absque scientia domini. secundo non. Rationem diuers. assignat glo. & Docto. in d. l. certi iuris. & in d. §. item seruiana. ꝙ ideo res inductæ in prædium vrb. obligantur absque scientia domini, quia interest nostra, ne res nostræ pādantur. l. 2. C. quando, & qb. quar. pars. lib. 10. secus est in prædijs rusticis, quia rustici inducūt plaustra, ligones, & similia, & rusticitas palàm om
* nia habet. *Ita transeunt omnes vbique.* Ego semper dubitaui, quin ista ratio esset vera, si prædium diceretur rusticum, quod conducitur à rustico. Sed non est sic, quia prædium vrbanum non distinguitur à rustico, loco, sed qualitate. Nam etiam prædium rusticum est in ciuitate, & conducitur à nobili, sicut è contra prædium vrbanum conducitur à rustico, & est in rure. l. vrbana prædia. in prin. & l. vrbana familia. ff. de verbor. sign. Pone ergo, quod rusticus in villa conducat domum, dicitur prædium vrb.

ADDITIONES.

a ¶ Quid si locator prouidit sibi de pignore speciali. Adde, quòd si acceperit ademptorem à conductore, quòd inuecta, & illata desinunt esse obligata etiā si expressè fuissent hypothecata, tex. est in l. penul. §. quibus mod. pign. vel hypo. sol. BELLAC.

b ¶ Dictio etiam. Adde Abb. in cap. vnico. in 2. not. de commo. in cap. ex tuæ, de cle. non resi. in cap. cum sit Rom. de appel. Cald. consil. 4. in tit. de præb.

c ¶ Mutus. Adde Iac. Zochum, & Card. Alexan. in cap. cum apud. de spon.

d ¶ Dos non potest esse. Adde l. fin. C. de dot. promis. Innoc. in cap. per vestras. in glo. fin. de donat. inter vir. & vxo. Ioan. And. in regula accessorium. de reg. iur. lib. 6. in mer.

e ¶ An impræfitta. Adde Ioan. de Imol. in l. si maritus. ff. solu. matrimo. Bertachi. in tract. de Gabel. in 2. par. in 6. col. Archiep. Flo. in 2. parte suæ sum. tit. 1. cap. 11. Fede. de Sen. consil. 303. inci. quæst. vertitur inter cives super tali casu. Petr. de Anch. consil. 29. incip. dubitari solet à quibusdam. Anto. de Butr. consil. 17. inci. occurren. necessitatibus ciuitatis. Paul. de Catt. consil. 16. incip. prę sens in dubium, Idem Paul. de Castr. consil. 389. incip. visis, & ponderatis Alexan. de Imol. consil. 103. incip. Redemptoris nostri inuocato suffragio. visis scrip. mihi. in 2. volum.

f ¶ Bona sua monasterio. Adde Ias. in l. 1. in 3. lect. C. de sum. trini. vbi num. 63. dicit communem. PANCIR.

g ¶ Differentia est. Adde Cæpol. in tracta. de seru. rustic. prædio.

vrbanũ, etiam tñ non erunt bona inuecta obligata, niſi dominus ſciat, & tamen nihil intereſt ruſtici, ergo ratio Doctorum non bona. Niſi dicas prout in alio propoſito dicunt Doct. circa inquilinum, & colonum. Nam dicit Bald. in l. certi iuris. C. loc. quod haberi debet reſpectus ad frequẽtiam actuum, quia vt plurimum prædium ruſticum eſt in villa, & conducitur à ruſtico. ¶ Limita tamen ſecundam concluſ. de prædio ruſtico,
15 quod inuecta non ſunt ipſo iure tacitè obligata. † ſecus eſt tamen in fructibus, qui naſcuntur ex ipſo prædio, quia ipſo iure ſunt tacitè hypothecati. text. eſt not. in l. prædijs. in princip. ff. in
16 quibus cauſ. pign. tac. contraha. ¶† Capio gloſſ. in verſ. inuecta, quam diuide in tres par. prout in effectu addit tria, quæ requiruntur, vt habeat locum regula huius text. ¶ Primò requiritur, quòd ſint inuecta eo animo, vt perpetuò ibi ſint, donec conductio durat. Intellige glo. procedere in rebus, quæ inducuntur.
17 † ſecus eſt in fructibus, qui ex prædio ruſtico naſcuntur, tex. eſt in l. prædijs. in princip. ff. in quib. cauſ. pig tac. contraha. & dicit not. Bald. in l. edem. in 1. colum. in fi. C. loc. quòd etiam fructus ex fundo collectos, adhuc tamen intra fundum exiſtentes, poteſt dominus loco pignoris retinere, & prohibere, ne colonus inde exportet. Intellige in fructibus naturalibus, ſecus in induſtrialibus, qui non ſunt tacitè obligati ad penſionem. Ita ſingu. tenet Bart. in d. l. aſſiduis in 2. colum. in ver. quæro an habeat locum iſta tacita hypotheca. C. qui pot. in pign. hab. Sic nec prædium ex pretio fructuum emptum cenſetur tacitè hypothecatum text. eſt not. in l. 3. C. in quibus cauſ. pign. tac. contrahat.
18 † Ratio eſt, quia in hypothecaria pretium non ſuccedit loco rei. Text. eſt ſingu. in l. 1. iuncta glo. ff. de diſt. pign. quem Barto. dicit ſe neſcire alibi in l. qui à debitore. in princ. ff. de his, quæ in frau. cred. Ang. in l. ſi rem, & pretium. ff. de peti. hæred. ¶ Secundum requiſitum glo. eſt, quod res ſit propria. Intellige niſi ſit res aliena, in qua publicianam ex titulo, & bona fide habeam, text. eſt not. in l. ſi ab eo. ff. de pig. per quem text. dicit not. Barto. in l. ſi rem alienam. in 1. oppo. ff. de pign. act. ꝙ res aliena, in qua qs habet titulum, & bonam fidem, & ſic publicianam, poteſt pi-
19 gnorari ſine voluntate, aut conſenſu domini. ¶† Item aduerte, ꝙ pro rebus inuectis in domo conducta ad habitandum, nõ præfertur dominus alijs creditoribus anterioribus, ſed bene qã penſio domus eſt neceſſaria pro conſeruatione rei, text. eſt in l. interdum. cum l ſequen. ad fi. & ibi Bart. in 2. not. expreſsè not. ff. qui pot. in pig hab. ¶ Tertiò requiritur ſecundum glo. ꝙ conductor ſit perſona, quæ poſſit expreſsè obligari, ſecus ſi ſit mi-
20 nor. † Pro clara intelligentia huius vltimi reaſſumo in dubiũ, nunquid res minoris inuectæ, vel illatæ ſine aucto. tuto. in domum conductam ſint tacitè obligatæ? ¶ In iſto paſſu ſunt quatuor princ. ſententiæ. Prima eſt gloſſ. hic, ꝙ non. tenet Dyn. in d. §. Item ſeruiana. Barto. hic, & plenius in l. ſi conſtante. in prin. in 4. q. 3. q. princip. ff. ſolu. matrimo. & Fulgo. hic, Sal. in d. l. certi iuris in 3. quæſtio. Imol. & Raph. Comen. in d. l. ſi conſtante. in princ. Et iſta opin. eſt multum ſuſtentabilis. Pro iſta parte Bart. hic adducit duo fundamenta ad probandum, ꝙ obligatio legalis tacita non præiudicat minori, niſi cùm autho. tut. Bald & Angel. reſpondent, quod fundamenta Barto. procedunt in alienatione, & translatione dominij. Nos autem in pignore, quod non eſt tanti præiudicij. l. fin. cum glo. C. quæ res pign. obl. poſ. Item ibi minor principaliter diſponit, hic in conſequentia. Tu aduerte, ꝙ imò ſecundum fundamentum Bartol. loquitur ſolùm in tacita hypotheca, quæ inducitur per legem. Item ſicut videtur prohiberi alienatio in rebus minoris, ita hypotheca. l. fin. C. de reb. alie. non alie. & in ſpecie text. in l. lex quæ tutores. in ver. vel pignorare. C. de admin. tut. licèt mos ſit dicere, quòd loquatur in pignoratitia, quam facit tutor, non in illa, quę fit ex diſpoſitione. l. Et conſtat, quòd differt hypotheca legis, & homi nis. l. eſt differentia, ſecundum communem intellect. ff. in quib. cauſ. pig. tac. contraha. habetur in l. aſſiduis. C. qui pot. in pign. habean. ¶ Tertiò pro iſta parte facit. Nam l. introducit, ꝙ omnia bona tutoris tacitè ſint obligata pro adminiſtratione. l. pro officio. C. de admin. tut. & tamen bona minoris nõ obl gantur pro tutela. l. fin. C. de leg. tut. Tu omiſſis reſponſionibus aliorũ, reſponde, ꝙ loquitur in actu prohibito minori. Nam tutela eſt prohibita minori, vt dicit ibi text. ideo minore faciente actum regulariter prohibitum, nõ cadit tacita hypotheca legalis. Nos autem loquimur quando minor facit actum nõ prohibitum, imò permiſſum, ſcilicet conducere domum ſibi neceſſariam. Secunda fuit opin. gloſſ. in fin. in d. l. fin. C. de leg. tut. ꝙ adultus capiendo vxorem, intelligatur tacitè obligare omnia bona pro dote, quia iſta eſt obligatio legalis, tamen verè gloſſ. ibi non firmat, imò potius videtur aliter tenere, cùm dicat, quidã alij &c. prout dixi in l. ſi idem cum eo. §. fin. ff. de iur. omn. iud. Iſta ſecũda opin. per multos approbatur, ꝙ ex quo minor cum autho. tut. conducit domum, ꝙ ſuccedat diſpoſitio legalis, vt bona ſua inuecta, & illata intelligantur tacitè hypothecata, cùm vtatur iure communi. Iſtam opin. tenet Bal. Ang. & Paul. de Caſt. hic, & dicit Paul. de Caſt. quod eſt æqua opi. Idem tenet Bald. in l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxo. act. & in l. ſi. C. de leg. tut.
* *vbi dicit iſtam eſſe communem ſententiam.* Ioan. And. in addi. Specu. in titu. de donat. inter vir. & vxo. §. fin. ver. quid ſi mulier. Bald. Ang. & Lud. Roma & do. Alex. in d. l. ſi conſtante. in princ. Pro iſta parte multa adducuntur, præſertim, quia ceſſat ratio prohibitiua, ne minores decipiantur. Secundo, quia licèt pupillus non poſſit principaliter obligari ſine tutore, tamen bene in conſequentiam. l. conditionibus pupillus ff. de condi. & demonſtr. Et hoc modo reſpondet ad alleg. in oppoſitum. Sed tu caue, ꝙ in fundamentis Bar. obligatio venit in conſequentiã, & tamen non permittitur in rebus minoris. Tertiò pro iſta parte dicunt ſtringere text. in l. 1. in fin. & l. ſequen. ff. de reb. eor. nec eſt bona reſponſio Barto. ꝙ ibi obligatio tranſit cum ſua cauſa. Eam reprehendit dom. Alexan. in d. l. ſi conſtante. quia antequam eſſet acquiſita minori, erat in dominio fiſci, & per cõſequens nõ potuit dici obligata fiſco, per reg. l. neque pignus. ff. de regu. iur. & ita ante eum reprehendit Bal. hic, ꝙ ibi neceſſariò dominium minoris præceſſit hypothecam. ¶ Sed tu aduerte, ꝙ Bart. voluit aliter reſpondere, ꝙ iura quæ prohibent rem minoris alienari, vel obligari ſine autho. tuto. loquuntur in re, quæ eſt libera minoris. Sed iura contraria loquuntur in re, quæ nunquam fuit libera minoris, ſed ei fuit acquiſita cum iſta qualitate, & cum iſta ſua cauſa, ꝙ eſſet obligata donec pretium ſolueretur. Item conſidera, ꝙ ille tex. poteſt induci, vt faciat pro Bart. hoc modo. Nam ibi ponunt duo caſus, vnus in fiſco, & in iſto valet obligatio ſine tutore. alius in priuato, & in iſto text. decidit, ꝙ non valet niſi confirmetur reſcripto principis. Tamen potes reſpondere, quod loquitur in hypotheca cõuentionali, ſed quę ſtio noſtra eſt in hypotheca tacita legali. ¶ Tertia fuit opi Gul. de Cun. diſtinguentis, & concordantis glo. ſequutus Cyn *in d. l.* certi iuris. in addi. in 3. & 4. q. vt hic per Bart. ¶ Vlt. fuit opi. Pet. de Bellaper. in d. l. certi. quæ potius eſt limitatio ad præcedẽtes. Nam diſtinguit. Aut minor conduxit domum conuenientem ſecundum ſtatum ſuum, & conditionem ſuam, & ſic fecit qđ quilibet diligens paterfam. faceret, & tunc cùm ſit vſus iure cõmuni, habetur loco maioris. l. fin. C. de in integ. reſtitu. min. l. verum. §. Item nõ reſtituitur. ff. de min. & iſto caſu eius bona ſunt tacitè hypothecata, ſicut ſi eſſent maioris, aliàs ſecus. Iſtã opin. tenet Cyn. & Angel. in d. l. fin. C. de leg. tut. Bald. in d. l. certi iuris.
21 & in rub. C. de priuil. dot. in 2. colum. ¶† Gloſſ. in ver. malè peritur. habes bene notare, quod quemadmodum conditio expreſſa impedit natiuitatem obligationis, & actionis. l. cedere diem. ff. de verb. obl. Ita etiam conditio tacita impedit ortum actionis, & obli. & dicunt Albe. de Roſ. & d. Alexan hic, quòd iſta gl. eſt ſingu. & non reperitur alibi. Eam reputat ſingu. Bald. in ſignificaſti. de elect. Nico. de Neap. in l. planè. in princ. ff. de leg. 1. Imol. & Alex. in l. 3. eo. titu. Tu adde concor. in l. 2. §. creditum. in ver. poſt nuptias, quam ad hoc ibi not. Ludo. Roma. ff. ſi cer. pet. & vide quod per illam glo. infert ibi Ang. Iſtam glo. approbant Docto. & Barto. in l. interdum. ff. de verb. obl. & in l. 1. ff. de condi. & demoaſtr. quamuis contrarium, & malè teneat glo. in l. ita demum. per illum text. ff. de arb. & in l. 3. C. eo. Limita conſluſ. glo. quando tacita conditio ineſt ipſi obligationi, ſecus ſi ineſt ſolùm executioni. Ita loquitur d. l. ita demum, ſecundum Iac. Bur. Bart. Alber. & alios hic, & ſubtiliter Bal. in l. 3. C. de arb.
22 & in l. ſi ex cautione. in 8. quæſt. C. de non nume pecu. † & melius quàm alibi Bald. in cap. fin. in 2. col. de præſump. vbi etiam declarat, quomodo cognoſcatur, an conditio tacita inſit obligationi, an verò inſit executioni, & dicit quod in dubio quando conditio tacita reſpicit ſubſtantialia, ſine quibus obligatio eſſe non poſſet, tunc dicitur ineſſe obligationi, & procedit tunc glo. hic. Quando verò reſpicit accidentia, vel extrinſecus exequentia, tunc non impedit obligationem, d. l. ita demum. quę verba reputat eſſe pulchra, & ſubtilia, & vtilia in omni materia. Item ad iſtam glo. adde Bald. in l. vnica. ad fi. prin. C. de cad.
23 tol. & in rub. C. de inſti. & ſubſti. † Item vltra prædicta protenſione huius gloſſ. adde, quòd etiam tacita conditio, ſcilicet ſubrogata in locum expreſſæ conditionis appoſitæ à teſtatore, eſt eiuſdem virtutis, quia impedit natiuitatem actionis, & obligationis, ſed non tranſmiſſionem. text. eſt not. in l. quæ ſub conditione. §. fina. & ibi clarè Bartol. ff. de condi. inſtit. & de eo facit feſtum Are. in d. l. 3. ff. de legatis primo. Iaſon Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Conuentiones initæ per Duces belli ſunt ſeruandæ, & valent.*
2 *Promiſſa bannito non ſunt ſeruanda, & nu. 4.*

3 *Conuentio, vel fides data à persona publica, est seruanda etiam hosti. & nume. 5.*
6 *Proclamate facto per Lucenses, quòd quicunque ceperit vexillum Florentinorum, lucraretur mille, si multi ceperunt, primus tantum habebit mille.*
7 *Capitaneus guerræ an possit facere pacem.*
8 *Princeps propter pacem faciendam potest remittere damna, & iniurias subditorum.*
Ciuitas pro pace habenda potest concedere bona ciuium suorum.
9

LEX V.

1 CONuentionum. † Not. in fin. ℣ conuentiones initæ per Duces belli valent, & sunt seruandæ.[a] Nec
2 obst. quod fides hosti non sit seruãda. l. 1. §. non fuit.
b ff. de do. quia respondet Bart. quòd verum est priuato. [b] Ideo infert, quòd Capitaneus guerræ potest dare securitatem exbãnito, vel alij hosti. & quod ita fuit de facto. ¶ Ex istis verbis Bar. collige duas prin. concl. Prima est, quòd conuentio, vel fides non est seruanda à priuato hosti. Ex ista concl. duo inferuntur. Primò infertur decisio eius, quòd dicit aliàs accidisse de facto Rap. Ful. vigente guerra inter ciuitatem Bon. & Imo. dum quidam medicus fuisset captus ab vno milite Theutonico, & fecisset ei taleam de mille ducatis, & ita dimisit eum sub eius fide, quòd iret Bononiam ad capiendum illos mille ducatos, & reuerteretur: nec postea reuersus est. Nam facta pace Theutonicus petebat illã pecuniã à medico. Certè per doctri. Bar. decidit, ℣ non potest, quia fides à priuato non est seruanda hosti. sed bene ab alia persona publica. dicit tamen Fulg. quòd armigeri nostri seruant contrarium. Tu vide text. no. secundum quem limita hoc in l. nam & seruius. in prin. vbi glos. not. ff. de neg. gest. & ibi Ang. dicit, quòd principium illius. l. est sing. & famosum. Illud etiam pro valde sing. no. Bald. in c. ex rescripto. in 1. col. de iureiu. & in c. scisitatus. in 5. col. de rescr. & in rub. de his, quæ vi metusue cau. in 4. col. ¶ Secundò infertur, quod promissa bannito non sunt seruanda. Vnde si quis faceret pacem cum bannito, & promitteret sub pœna eum non offendere, certè contra faciendo non incideret in pœnam, cùm bannitus dicatur hostis ciuitatis. l. amissionem. §. qui deficiunt. ff. de capi. dimi. & ita expressè notat Bald. in l. iurisgen. §. ℣ pacisear. per illum tex. ibi. eo. & ibi no. Ang. qui refert ita fuisse seruatum à communi Perus. Item multò magis si post pacem efficiatur bannitus, prout tenet Bart. in l. 1. §. non fuit. per illum text. & in l. 2. C. quando lic. se sine iudi. vindi. Bart. & alij in l. qui seruum merentem. ff. de verb. obl. & in l. eleganter. in fin. ff. de pig. act.
3 ¶ † Secunda prin. conclusio est, quòd conuentio, vel fides data à persona publica est seruanda etiam hosti. Et per hoc infert Bart. quod si capitaneus belli det fidentiam, vel saluum conductum hosti, aut bannito, quod tenetur obseruare. Idem tenet Bald. & alij. Bar. & Bald. in d. l. 1. §. non fuit. Sal. in l. cum indulgentia. in 2. col. C. de fen. pas. Old. Lau. in q. per eum disputata, quæ incip. quæstio talis. Potestas Paduæ. quam formaliter refert, & sequitur Alb. in l. præsenti. in 3. col. C. de his, qui ad eccl. confu. Idẽ tenet Lud. Ro. in l. recusare. §. si quis alio. ff. ad Treb. Amplia istam conclu. quod non solùm tenetur seruare intra suum territorium, sed etiam extra, ita not. Bal. in l. illicitas. §. ne potentiores. in 2. col. & ibi Alb. in 4. col. ff. de offi. præsi. & Ang. in cons. 363. ℣ incip. magnifici do. Anciani. ¶ Limita concl. Bart. duob. modis. Primò secundum Ang. Pau. de Cast. & Mod. vt procedat in ducente exercitum nomine proprio: secus si nomine alieno, prout etiam tenet Bar. in seq. q. vbi dicetur. ¶ † Secundò intelli[gi]e sanè conclusio. Bart. q̃n quis esset exbannitus abillo, qui securitatem dat, vel ab eius inferiori: prout tenet Bar. in l. is qui reus. in fin. & ibi Imo. ff. de pup. iud. Ang. in q. per eum disputata, quæ incipit Bonoñ. quidam. in 7. col. Bald. in l. sed si hac. §. sed & si pro pœna. per illum text. vbi limitat, ℣ saluus conductus per iudicem potest concedi accusato, vt veniat, ad se defen. non autem actori, vel accusatori, vt ibi per eum ff. de in ius voc. quicquid teneat idem Bald. in l. reos. in 11. col. C. de accusat. secus, q̃n quis esset ex bannitus ab Imperatore: tunc inferior non potest dare saluum conductum illi bannito eundi, & redeundi, text. est in l. relegati. ad fin. ff. de pœ. in §. sed neque homicidas iuncta glo. in Auth. de man. prin. Bart. in l. non omnes. §. fin. ff. de re mili. Imò fortius tenet Bald. in c. 1. §. item sacramenta. in vlt. col. de pa. iur. fir. quod etiam si talis saluus conductus daretur ab inferiore cum iuramento, adhuc
5 non esset seruandus. ¶ † Secundò infertur ex hac concl. Bart. ad q. quam ponit Raph. Ful. in l. fi. §. sed quia quædam. in 2. col. C. de iur. delibe. & dicit accidisse in ciuitate Venetiarum, sed aliter eam non decidit. Dum Venetijs quinq; per vicos minus frequentatos expoliarent, & deprædarentur transeuntes, & plerosque occiderent, Serenissimum Dominium Venetorum fecit fieri proclama quod si quis reuelaret consocios, esset immunis, & lucraretur mille ducatos, venit vnus, & reuelauit socios, & ita successiuè singuli venerunt. Dubitatur, an dominiũ teneatur seruare immunitatè, & an omnib. Nihil decidit, sed solum dicit, quòd multa possent allegari, sed qđ similib. non est fauen. tñ non omnes debent mori, quia esset contra pub. vti litatem, quia si casus similis accideret, nullus veniret ad propalandum. Putò, ℣ immunitatem seruare teneatur, quia publica persona tenetur seruare fidem, & promissionem datam cuicunque personæ etiam hosti, vt est doct. Bar. & omnium hic. Sed an oĩb. quinq; seruare teneat̃, puto ℣ ista immunitas non
c debeat seruari nisi primo, [c] & non alijs, per reg. l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. sig. l. dotis promissio. & ℣ ibi Bart. ti. de iure
6 dot. & plenè dixi in l. duob. §. ei. ff. de iureiu. ¶ † Et ad hoc bene facit in specie illud, ℣ tenet Bart. in l. hoc articulo. in vlt. col. de hæ. inst. Imo. & Mod. in l. qui filiabus. §. 1. ff. de leg. 1. in quib locis concludunt, ℣ facto proclamate per Lucenses, ℣ quicunque ceperit vexillum Florentinorum, lucraretur mille, si mul
7 ti ceperunt, primus tñ habebit mille, per iura præalleg. ¶ †† Successiuè quærit Bar. an Capitaneus guerræ possit facere pacem. & distinguit, vt hic per eum. Adde inquantum concludit, ℣ si faciat guerram nomine alieno, licet non possit facere pacem, tñ potest facere treug̃am, vel inducias. In hoc malè dicit, quia cùm habeat mandatum generale tñ, vt dicit Bar. certè procurator generalis non põt etiam prorogare terminum, ℣ est minus. l. qui Romæ. §. Callimachus. ff. de verb. obl. Quantominus poterit terminum de nouo dare, cùm facilius aliquid extendatur, quàm de nouo detur. l. sed & si manente. ff. de præca. Et ita Bal. & clarius Ang. hic. ¶ Limita istud trib. modis, ſm quos poterit saluari Bart. Primo, nisi haberet mandatum generale cũ libera, ſm Bart. & alios in d. §. Callimachus. ¶ Secundò, nisi tales inducię fierent ob necessitatem belli, puta, vt cadauera sepelirentur, ſm Raph. Fulg. hic, & Alex. ponunt Can. in cap. 1. de treug. & pac. & in c. cum olim. de resti. ſpo. Tertiò limita nisi talis Capitaneus esset etiam locum tenens principis, cùm omnia possit, sicut ipse princeps, ſm Bart. in l. 1. §. à præfecto. ff. de leg. 3. & in l. 2. post gl. ibi. C. de offic. eius, qui vicem alterius ger.
8 ponit Alex. ad aliud propositum in rub. ff. de of. eius, &c. ¶ †† Secundò pondera hic esse text. ℣ cùm pax respiciat publicã causam, & publicum bonum, hic probatur, ℣ princeps propter
d pacem faciendam põt remittere danna, [d] & iniurias subditorum: ita ℣ nequaquam petere, aut querelare possint, sicut ex publica causa potest res priuatorum capere. l. item si verberatum. §. 1. vbi Doct. maximè Ang. ff. de rei vend. l. Lucius. ff. de cuic. no. glo. & omnes in l. fin. C. si contra ius, vel vti. pub. & in proœ. ff. Cano. in c. quæ in ecclesiarum. de const. ſm Bald. Ang. & Pau. de Cast. & Mod. hic, & dicit Ang. ℣ ita aliàs fuit obseruatum inter Perusium, & ciuitatem Romæ, & ita limitatur gl. in l. 2. vt dixi. C. de eden. Facit text. in c. in nostra. vbi Inn. & alij de iniu. & dam. da. & ita originaliter decidit Host. in sum. tit. de pœ. & remis. §. fin. ver. Sed pone, ℣ guerra. Bald. in l. si domum. ff. de ser. vrb. præd. Angel. in l. venditor. §. si cõstat. ff. com. præd.
9 & in l. Antiochensium. ff. de priui. cre. † Imò plus tenent Bald. & Ang. in l. bene à Zenone. C. de quadr. præsc. ℣ ciuitas pro pace habenda potest concedere bona ciuium suorum. Alle. Inn. & Io. And. in d. c. in nostra. Ad prædicta etiam adde Bald. in l. quicunque. in vlt. col. C. de ser. fug. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Sunt seruandæ. Adde quod pax nomine dignitatis facta transit ad successorem. Fel. in c. 1. in 1. no. de pro. PVRPV.

b ¶ Ad le Deci. in Reg. ea est natura. col. fin. nu. 8. de reg. iur. vbi de iudice an fidem datam intitulato seruare debeat, & concludit, quod in foro cõscientiæ non licet ei fidem rumpere. Qua de re plura etiam no. Cagno. vbi Aret. in §. præterea. col. 8. in fin. & col. seq. inst. de act. vbi distinguit tres casus, aut fidantia datur hosti, aut subdito, aut alteri. de quo etiam scribit Bos. tit. de exam. Reor. nu. 15. & 16. MASVER.

c ¶ Adde Hippo. sing. 277.

d ¶ Danna. De remissione dannorum propter pacem, contrarium videtur tenere Fel. in c. 1. col. 3. ver. 2. declara. de prob.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio nuda non est efficax ad producendum actionem.*
2 *Conuentio legitima est triplex.*
3 *Conuentio legitima nominata semper producit actionem.*
4 *Actio an oriatur ex pacto à lege fomentato.*
5 *Conuentio fomentata à lege ciuili producit actionem.*
6 *Instrumentum guarentigiæ habet vim iudicij.*
7 *Aliqua dictio, facit quod terminus præcedens sumatur largè.*
8 *Pactum nudum quomodo foueretur à lege ciuili, vt actionem pariat.*

LEX VI.

1 LEgitima. †Ad euidentiam huius l. quę est difficilis, præmitte primò, quòd regulariter conuentio nuda non est efficax ad producendum actionem. l. iurisgen. §. igitur nuda. ĵ. eo. sed solum est potens producere exceptionem, vel retentionē, & si pactum nudum tendat ad tollendum actionem, vt est pactum de non petendo, solum elidit actionem. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ĵ. eo. Ratio est, quia quod non potest inducere, non potest tollere ipso iure: tamen aliquàndo conuentio nuda fomentatur à l. ciuili: quo casu producit actionem, si ad hoc tendit, vt in casu. l. etiā. ff. de vsur. vbi statutum est, quòd si vsuræ promittantur pacto nudo ciuitati, ex pacto nudo oritur actio. istud non prouenit alia ratione, nisi quia illa conuentio (quamuis nuda) est fomentata à l. Ad idem tex. in l. ad exactionem. C. de dot promis. & in l. frumenti. C. de vsu. Aliquando conuentio nuda fomentatur à l. ciuili, sed non tendit ad producendum actionem, sed ad tollen. & tunc propter fomentū legis tollit ipso iure actionem: aliàs non, vt dixi. Vt si sum tibi obligatus actione iniuriarum, vel furti, & facis pactum nudū de non petendo, istud pactum nudum est fomentatum à l. ciuili. Ideo tollit ipso iure actionem. l. si tibi. §. quædam. ĵ. eod. & istud est, quòd in effectu vult dicere ista. l. omissis ambagib. gl. Pactum ergo nudum non produceret actionem, nec tollit ipso iure, nisi quando fomentatur ab aliqua. l. idest quando in aliqua lege disponitur, quòd aliquod pactum producat, vel tol-
2 lat actionem. ¶ † Secundò præmitte, secundum Bart. & Alb. de Rosa. & no. Angel. quòd triplex reperitur conuentio legitima. Quædam est vera, & propria conuentio legitima, & est illa, quæ habet originem, & formam à l. & sic est nominata in specie, vt in quatuor exemplis positis in prin. glo. & ista dicitur confirmari, cùm ei forma detur, quando inducitur per l. Quædam est conuentio legitima impropria, & est illa, quæ non habet formam à l. ciuili. sed solùm recipit fomentum, & robur: ipsa tamen conuentio remanet absque nomine speciali sicut prius, & istud est vbicunque lex disponit ex conuentione nuda oriri actionem, vt patet in l. etiam. ff. de vsu. in l. frumenti. C. eod. in l. ad exactionem. C. de dot. promi. in l. si tibi §. quædam. ĵ. eod. Et de hoc potes ponere bonum exemplum in l. tale pactum. §. qui prouocauit, secundum intellec Bart. ĵ. eod. vbi tex. dicit iustam conuentionem, quod idem est dicere, quod legitimam, vt est glo. in l. 1. in gl. 1. ff. de testa. & de istis duab. specieb. loquitur ista lex. quicquid glo. velit. Quædam, & tertia est conuentio legitima improprijssimè, quando est de per se valida, & nominata, vt sunt omnes conuentiones iurisgentium innominatæ, quæ solo consensu, & sic solo pacto nudo producunt actionem. l. iurisgentium. in prin. ĵ. eod. Istæ. n. largissimè possunt dici legitimę conuentiones propter assistentiam iuris ciuilis. Nam eo ipso, quòd ius ciuile non infirmat, dicitur confirmare, sicut in sim dicitur in l. lege obuenire. ff. de ver. sign. sed debent improprijssimè dici legitimæ, cū originē, formam, & speciale nomen habuerint à iure gent. d. l. iurisgentium. in princip. iuncta. l. ex hoc iure. ff. de iusti. & iur. Non intelligas tamen, ꝙ de his loquatur ista l. sed l. sequens, quicquid dixerit glo. An autem conuentio legitima nominata ita producat actionem solo consensu, sicut faciunt conuentiones iurisgentium nominatæ, dicam in l. iurisgentium, in princ. ĵ. eod. ¶ Tertiò præmitte pro intellectu text. & glo. quod glo. intelligit, & restringit principium huius l. vt loquatur in conuentione legitima, quæ est nominata, vt in quatuor casib. positis in prin. glo. Hinc resultat duplex difficultas. Primò in illatione tex. ibi, & ideo: Nam hoc
3 modo illatio erit generalior dicto, ꝙ est absurdum. † Secundò
a malè stabit dictio interdum, [a] quæ significat casualitatem, & ꝙ regulariter ꝫrium sit: sed ꝙ a casu contingat. l. interdū. ff. de condi. ind. & tñ istud est falsum, quia cōuentio legitima nominata semper producit actionem, & non casualiter. ꝓp hoc gl. dixit dupliciter. Primò, ꝙ ad principium tex. oportet subaudire ista verba, & quia pacta vestita, & nuda fomentum recipiūt à l. ciuili; ideo interdum, &c. vt sic illatio quamuis sit generalior dicto expresso, omnino tñ est generalior tacito, vel subaudito. Sed istud essēt destruere tex. Vndē gl. in fi. 2. modo intelligit, ꝙ posita sit dictio interdum, ꝓp conuentiones turpitudinē continentes. Tu istis reiectis intellige tex. planè, & nitidè prout iacet, & ita in effectu voluit intelligere Bar. ꝙ principiū huius l. non restringatur ad conuentiones legitimas nominatas tm̃, vt facit gl. quia tūc illatio, quæ sequitur in tex. non esset bona. Sed intellige principium in genere prout iacet: & sic tam de nominata, q̄ de nō nominata, quæ remansit in generali nomine cōuentionis, & sit sensus. Illa est legitima conuentio, quæ l. aliqua confirmatur. Istud autem potest esse dupliciter, aliquando dādo ei nomen specificum, & formam suam, & tunc confirmat inducendo. aliquando dat solum robur, & tunc dicitur confirmare adiuuando. Et ex isto generali dicto bene sequitur illatio
4 sequens. ¶ † Quartò habes aduerte, quid differat ista l. à l. vnica. ff. de cond. ex l. & an reddatur superflua propter illā. & Alb. hic respondet, ꝙ si quæratur, an ex pacto à l. fomentato oriatur actio, & dicit, quod sic, per l. istam. Si verò quęrit, quę actio sit illa, dicit, quòd est condictio ex l. d. l. vnica. ff. de cond. ex leg. vel melius secundum eum. Aut lex fomentat pactum taliter, quod immediatè oritur actio ex pacto, & tunc non oritur cōdictio ex lege. l. ex placito. C. de rer. permu. sed quēdo lex non fomentat pactum, sed immediate ex l. oritur actio propter pactum, tunc competit condictio ex l. d. l. vnica. Tu dic ex mente Bart. in d. l. vnica. in vlt. col. post medium. in ver. Tertius casus principalis, quòd differentia est. Nam aliter lex confirmat ipsum pactum, adeo quòd ex ipso pacto immediatè nascitur actio, & tunc actio, quæ nascitur ex tali pacto, est actio præscriptis verbis, quæ competit, vbicunque contingit, quòd ex pacto nudo producatur actio. l. in bonæ fidei. vbi Bar. no. C. eod. Bart. in l. iurisgentium. §. quinimo. in 1. col. ĵ. eod. Aliquando lex nō dat robur pacto, ita quòd faciat ex pacto oriri actionem, sed est ipsa lex, quæ dat actionem propter ipsum pactum, vt declarat exemplo naturali Bar. hic, & tunc oritur condictio ex lege. & tunc procedit illa l. vnica. ¶ Istis sic præmissis condescendo ad l. In qua primò ponitur dictum generale. Secundò secundum glo. ponitur illatio dicti, vel secundum Bar. hic in fin. col. Secundò ponitur effectus dicti, deinde declaratur illatio. Secū-
5 da ibi, & ideo interdum. Tertia ibi, quoties. ¶ † Not. ex ista l. regulam, quòd conuentio fomentata à l. ciuili, producit actionem. Per istam l. dicit not. Bald. in l. 2. in fin. C. de execu. rei iud. quod stante statuto (prout est per totam Tusciam) quòd instrumenta publica guarentigionata, seu confessionata habeāt executionem paratam, & nulla possit opponi exceptio si in tali instrumento contineatur pactum nudum, producet actionem: eo quia propter instrumentum dicitur vestitum literis. Et dicitur legitima conuentio, quia lege municipali, vel statuaria iuuatur, vt producat actionem, per hanc l. Adde, quod idē tenet Bald. in l. 3. §. si pupillus. ff. de neg. gest. & in l. ex placito. ad fin. vbi limitat. C. de rer. permu. & in l. 1. ad fi. C. de dot. promis. refert, & simpliciter sequitur d. Alex. ad fin. & in l. in bonæ fidei. in vlt. col. C. eod. ¶ Idem tenet d. Benedictus Barzius in trac. suo guarentigiæ, in 11. aliàs 12. q. 3. par. prin. Pro ista opi.
6 Bald. tria videntur facere. † Primò, quòd instrumentum gra-
b rentigiæ [b] habet vim iudicij, vt dicit Bart. in l. possessio quoque. §. & si possessio. ff. de acq. pos. & in l. non fatetur. in fin. ff. de confes. Sed ita est, quòd pactum nudū factum in iudicio producit actionem, & habet executionem paratam, vt no. Bart. in l. tale pactum. §. qui prouocauit. ĵ. eod. per illum text. secundū suum intellectum. Tamen illud, ꝙ tenet ibi Bart. est dubitabile, vt habes latè per Lud. & Moder. in l. 1. in prin. ff. de verb. obl.
c ¶ Secundò facit, quia instrumentum guarentigiæ [c] habet vim sententiæ, ita not. Bart. in l. vnica. in 3. no. & ibi Cyn. & alij. C. de confes. Sed ex sententia oritur actio etiam illi, qui alias nullum ius habet. l. cum putarem. ff. fam. erc. iuncta l. actori. C. de reb. cre. ¶ Tertiò facit, quia in instrumento guarentigionato continetur præceptum de soluen. factum à notario in confessum, vt declarat Bar. in d. §. & si possessio. dixi in l. error. C. de iur. & fac.
* ign. & ex tali præcepto oritur actio in factum, vt est gl. *communiter approbata* in l. fin. §. necessitate. in glo. mag. C. de bo. quę lib. Contrariā opi. tenuit ipsemet Bal. in l. si nō fortē. §. 1. in vlt. col. ff. de cōd. ind. Motus ꝓcipuè, qa instrm̃ guarētigiæ venit, vt q̄d accessoriū ad factū: ergo nō dēt principale vestire, aut ei robur dare. l. ex pupillari. ff. de vulg. & pup. gl. in l. iurisgentiū. §. quinimo. ĵ. eo. imò si principale esset inefficax, dēt ipsam guarētigiā inefficacē reddere. Et idē per istā rōnē sequitur Lud. Ro. in Lu. in prin. in pe. car. ff. de verb. obl. & ibi dē d. Fran. de Are. in 7. cō. Ad idē mouetur Lu. Ro. per id, ꝙ vult Bal. in l. si absentis. adi. C. si cert. pet. ꝙ si non valet id, ꝙ est principale in instrō, nō valet etiam præceptū guarentigiæ. alleg. tex. pro sing. in l. fin. ff. de const. pec. Faciunt etiam notata per Bal. in l. in ꝫctib. in fin. prin. cipij post Cy. ibi. C. de non num. pec. vbi concludit, ꝙ ꝫ instrm̃ guarentigiæ continens obligationem mutui, potest opponi exceptio non num. pecu. quia quatenus valet principale, valet, &

ADDITIONES.

a ¶ Dictio interdum. Adde Doct. in l. admonendi. ff. de iureiu. Doct. in l. 1. & 2. ff. de aq. quot. & æsti.

b ¶ Instrumentum guarentigiæ. Adde Alex. de Imo. in l. ait prætor. in prin. ff. de re iud.

c ¶ Instrumentum guarentigiæ. Adde Bart. in l. & post rem. ff. de transf. Cy. in l. certum. C. fam. ercis.

let,& accessorium.s.præceptum guarentigiæ, & non plus. Facit etiam,q̃ dicit Bal.in l.etiam.in 1.col.in ver. & quia quotidie de istis executionibus.C.de exec.rei iud.vbi dicit, q̃ si substantia, natura,vel solennitas desit, præceptum guarentigiæ nihil valet,quia oportet,q̃ assumat vim, & effectum à causa ipsam producente.Ego teneo istam partem, & confirmo, quia aliàs sequerentur duæ improprietates, & duo specialia, q̃ esse non debet,vt est glo.ꝛ̃ l.1.in fin.de dot. promis. & in l. cum post.§. gener.ff.de iu.do.Sequeretur.n.primò, q̃ instrumenta habeant executionem paratam. Istud est speciale, & contra reg.iur.cõmunis,vt statim dicam.Secundum speciale est,q̃ ex pacto nudo oriretur actio contra regulam. l. iurisgentium.§. igitur nuda.j̃.eo.& isto argum.vtitur in bono simili Bar. in l.iurisgentiũ. §.quinimo.in vlt.col.j̃.eo.Ad idem moueor, nam istud statutum, q̃ instrumentum habeat executionem paratam,est contra ius commune.l.minor 25.ann.cu i fideicom. ff.de mino.& 11.C.de exec.rei iud.ergo debet strictè intelligi, vt minus lędat ius commune,quam sit possibile,vt habetur in l.2.C.de nox.c. cum dilectus.de consue.Bar.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu. in 6.q.Ergo non erit extendendum,q̃ñ in tali instrumento continetur pactum nudum. Ad idem mouetur, quia bonum est argum.à præsumpta voluntate statuentium, vt est glo.in l.tale pactum.§.fin.j̃.eo.sed mens statuentium fuit priuilegiare instrumentum guarentigionatum,quantum ad executionẽ,non autem quantum ad producendum actionem. Et q̃ ista fuerit eorum mens,patet ex verbis. verba. n. sunt notæ earum, quæ sunt in animo passionũ.l.Labeo.§. idem Tubero. ff.de sup. leg. & per hoc apparet,q̃ Bald. malè se fundat in ista.l.Nam ista.l. procederet, quando statutum expresse fomentaret pactũ nudum, & actionem produceret, qd̃ non est in præsenti statuto. Considera etiam, q̃ fundamentum Bal. in alio capite videtur falsum,dum dicit,istud pactum vestiri literis, quia non est verum, cùm vestimentum literarum non habeat locum, nisi in contractu mutui,vel dotis.Instit.de lit.obl. & decidit gl.in l.iurisgentium.§.quinimo.j̃.eo. Præterea vestimentum literarum habet locum etiam siue pactum sit nudum,siue stipulatio,toto tit.Instit.de lit.obl.iuncta gl.in l.si ex cauti.C. de non nu.pec. Et de isto argum.vide etiam per Io. de Imo.in l. fin.in 12.col.ff. à quib.app.non licet.Secundò pondera text. dum dicit,aliqua l. Non.n. dixit l. simpliciter, sed adiecit aliqua. † Et de natura istius dictionis,aliqua,est facere, q̃ terminus præcedens sumatur largè,& etiam impropriè,vt est gl in cle.1.in verbo,aut eorum parte.de for.comp.quam pro singulari no.Bal.in l.1.in pe. col.C.de reuo.do. & in c.1.§. cum autem. in fin. col. de contr. inuest.Imo.in l.plures.ff.de dam.infe. & in c.fi. in 8.col. de don. Lud. in l.si cũ vel in vtero. C. de test.mili. cum alijs suis com. cor. Et hoc modo patet, q̃ comprehendit etiam plebiscitum Senatus.& ius prætorium,quæ sunt partes iuris ciuilis.l.2.§.nouissimè.s̃.de orig.iur.l.ius autem ciuile.in fi.cum l.sequ.s̃.de iusti.& iur.Et ideo gl.bene exemplificat istum rex.in iure prætorio,cum bene cadat ad text.ibi,lege aliqua.¶ Capio glo. vnicã, quæ est difficilis, & eã magistraliter diuide in quatuor partes prin.In prima exẽplicat principiũ l.quatuor exẽplis,ex quib.apparet,q̃ glo.intelligit principium huius l.in conuentionib.iuris ciuilis nominatis,de quo dic,vt dixi in tex.In 2.timore duplicis contrarij.Primò,quia illatio, videtur generalior dicto, & quia dictio,interdum,denotat regulam esse in contrarium, sed casualiter aliquando aliter contingere, & tñ hoc est falsum,quia conuentio legitima nominata semper actionem producit.Io. gl.ponit primum intellectum ad illum ver. Et ideo,subaudiendo plura verba ad tex.postea ponit multa exempla ad tex. Sed quia talis subauditio destruit text.hic intellectus nihil valet. In 3.quæ est circa fin. gl. ponit alium intellectum ad illam dictionem,interdum, quare hic posita sit.Tene, q̃ ista lex loquatur in conuentionib.legitimis nominatis.In quarta & vlt.gl. opponit,& soluit.Secunda ibi,& q̃ sequitur,& ideo.Tertia ibi,vel si vis intelligere.Quarta,& vltima ibi,sed opponitur.¶ Redeo ad secundam part.prin.quæ occupat quasi totam gl. & eam subdiuide in sex particulas.In prima facit, q̃ dictũ est. In secunda ponit sex exempla ad text.in quib. pactum nudũ confirmatur per legem ciuilem, vt actionem producat. In tertia ponit tria exempla ad tex. qñ per Senatusc.pactũ confirmatur. In quarta exemplificat, qñ pactum iuuatur per legem, vt ipso iure tollat actionem præcedentem. In quinta qñ similiter iuuatur per Senatusconsul.In sexta,& vlt aliter intelligit tex. ibi, vel Senatusc.adiuuatur,& est extranea expositio. Secunda ibi,vt ecce nascitur.Tertia ibi,& quid in fin.Quarta ibi,tollitur autẽ. Quinta ibi,Senatusc on.tollitur.Sexta, & vltima ibi, vel dic iuuatur. 2 .mulier. † In secunda particula secundę partis princip. ibi, vt ecce nascitur.habes sex exempla, in quib. pactum nudum fomentatur à l.ciuili,vt actionem pariat.Primum exemplum in a pacto nudo a don reprobant antiqui,& Bart.& Alb. *& communiter alij.*& Bart.in l.vnica.in vlt.col.ff.de cond. ex lege,quia tũc non oritur actio ex pacto,sed cõdictio ex l.propter pactũ.quic quid teneat Fulg.hic,qui reprobat Bar. & Ang. in repe. l.si certis annis.in 1.col.C.eo.Secundum exemplum de l.ad exactionem.erat olim bonum,hodie non,cùm fingatur stipulatio per l.vnicam.in prin.C.de rei vxo.act.contra hoc opponit Bar.Nãdos est contractus iurisgen. nominatus: ergo sine fomento iuris ciuilis debet producere actionem.l. iurisgen. in prin. j̃.eo.& respondet, q̃ datio dotis bene est contractus nominatus de iure gen. sed non promissio dotis. Dic clarius, q̃ ℈ctus iurisgen. innominati quidam denominantur à solo actu paciscendi, vt conuentio de emendo,& vendendo,quæ est emptio, & vendi tio. & isti statim producunt actionem sine alio fomento. De istis loquitur d.l. iurisgen. in prin. Quidam sunt contractus nominati iurisgen.qui denominantur ab actu exequendi, vt sunt contractus,qui re celebrantur. Nam non potest consistere mutuum,commodatum,depositum,nisi res interueniat. conuentio ergo de commodando non est commodatum: sic dos dicitur à donatione,& ab actu exequendi.Conuentio tñ de dando dotem non est actus nominatus iurisgen.nisi fomentaretur à iure ciuili.Ita salua glo.hic,prout etiam declarat Bar.in d.l.iurisgen.in prin.& l.si tibi.§.de pignore.j̃.eo. fm intellectum Bar. ibi.Alia exempla glo.bona sunt,quibus adde(vt prædixi)bonũ exemplum in l.tale pactum.§.qui prouocauit.fm intellectum Bar.ibi.j̃.eo.¶ In ca.gl.ibi,& q̃ in fine dicitur Senatusconsuluatur, habes tria exempla, in quib.pactum nudum fomentatur à Senatusconsulto.vt actionẽ producat. Primum exemplum est,qñ fit pactum nudum inter hæredem,& fideicom. vniuersalem, vt post restitutam hæreditatem teneatur creditorib. & legatarijs. Nam etiam sine isto pacto hoc erat dispositum per Senatusconsul.Treb. Ideo concurrit dispositio legis, & hominis circa idem.¶ Tu aduerte ad duo.Primò fm Paul.de Castr.glo.habuit bonum sensum,sed ineptè loquitur,quia si intelligimus,prout gl.exemplificat, q̃ pactum nudum esset factum inter hæredẽ, & fideicom.vt gl.dicit, tale pactum nihil prodesset creditorib. & legatarijs,& nihil operaretur, quia pactum factum cũ vno, non prodest alijs.l. quo tutela. de reg.iur.Ideo exemplifica fm eum,pactum esse factum inter creditores,& legatarios cum fideicom.Sed d.Alex.saluat glo. vno casu,vt per eum. Secundo aduerte, q̃ iura ad hoc allegata per glo. nihil dicunt de pactis confirmatis per Senatusconsul.sed est ex dispositione immediata ipsius Senatusconsulti. absque vllo pacto:nisi illa iura veniant iuncta ista l.q̃ pactum nudum esset factum super illo,q̃ Senatusconsulti.disponebat.Et per hoc elicit Bar.no. regulam,q̃ qñ in pacto nudo deducitur illud, q̃ erat omnino debitum ex aliqua parte iuris,illud pactum nudum fomentatur ab illa l. & actionem producit.Et ex hoc infert correlariè Bar. q̃ actio de constituta non est necessaria,qñ in pacto nudo deducitur id,q̃ debebatur ex dispositione legis, secus qñ ex conuentione partium,vt hic per eum. & dicit Paul. de Castr. q̃ in quodam examine publico vidit istum passum refricari in dubium,cui allegauit istam gl. & Bar.hic,& acquieuit. Circa primũ adde Bart. in l.non impossibile.per illum tex.j̃.eo.Adde etiam bene facere tèx.in l.inter socerum.§. conuenit.ff.de pac.dot.iuncta.l.nunquid si pro vxore.in prin.ff.de don. inter vir. & vxor.quẽ text. ad hoc reputat sing.& dicit à nemine in mundo ante eum fuisse ponderatum Lud.Ro.in singu.522.inc.Tu audiuisti. Sed ad idem adde text.in l.qui negotia,ad fi.principij,iuncta.l.idemq;. §.si procurator.ff.man.Circa fm adde, q̃ bene facit tex. in d.§. conuenit.& tex.in l.quoties.cum glo.ff.de præsc.ver. Imò plus tenet Ang. q̃ isto casu nedum non est necessaria actio de constituta,vt dicit Bart.imò non posset isto casu competere, cùm cesset,vbi alia competit.§.de constituta.Inst.de act.Sed respondet,q̃ ille tex.loquatur, qñ competit alia actio ordinaria, vt est actio ex stipulatione, sed qñ competit vtilis subsidiaria, vt dicit tex.no.in d.§. conuenit,in fi.illa non facit cessare actionẽ de constituta,argum.l.de pecorib.cum glo.C.ad l.Aquil.sic ponit Alex.hic.Aduerte etiam, q̃ illatio Bar.procedit, qñ ille,qui tenebatur ex dispositione legis,illemet cõstituit:tũc actio de cõstituta nõ esset necessaria, & in istis terminis intellige procedere Bar.Si aũt esset tertius,qui cõstitueret se soluturũ illud,ad q̃ alius tenebatur ex dispositione legis, tunc actio de cõstituta esset necessaria, quo ad tertiũ constituentẽ, aliàs ex pacto nudo non teneretur,iuxta l.1.§.an debitũ ff.de consti.pe. Scdm exẽplum gl. de l.quamuis. §. si cum essem.est bonum exemplum rectè intelligendo. s. q̃ creditor fecerit pactum nudum super eo,

ADDITIO.

a ¶In pacto nudo. Adde Bar. in l.fideiuss.§.qui certo.ff. de fideiuss.Bal.in Auth. ad hæc.C.de vlur.Inno.in c.nouit.de iudi.Doct.in c.1.de pac.

eo, q̃ disponit Velleianum, & tendit ad idem qđ præcedens. Ibi.n.in pacto nudo deuenerat id, q̃ à l.seu Senatuscon. Velle. erat disp̃situm, vt ibi, & clarius in l.1.§.fin.ff. ad Velleia. Tertium exemplum gl.de l.si stipulata. nõ est ad propositum, quia ibi interuenit stipulatio. ¶In ea.gl. ibi, Item exemplum potest poni vbicunq; tollitur Macedonianum, vel Velleia. &c. Istud exemplũ reprobat Bar. per duo.& rationem, quare Senatusc. Maced. vel Velleia. cùm sint pars iuris ciuilis, non tollant actio nẽ ipso iure, q̃ est de iure ciuili, vide per Bar. in l. Iulianus. verũ. in 12.col.ff.de cond.ind. Tu potes saluare, q̃n fieret pactum de non petendo illi, qui aliàs habebat exceptionem Senatuscon. Maced. vel Velle. vt licèt pactum nudum de non petendo de per se non tollat actionem ipso iure. l.si vnus.§.pactus ne peteret. ĩ.eod. tamen hoc casu tollit̃ propter duplex vinculum. Ita tenet Bar. hic in vlt.col. post Odof.& reputat no dignum. Idem tenent. Ang.& Pau.de Cast. hic vterque in fin. & cæteri Mod. Quod bene not. qa est sing. limitatio ad d.§. pactus ne peteret. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Contractus nominati, & innominati quomodo differant.*
2 *Emptor ad hoc, vt possit agere ad rem venditam, quæ requirantur.*
3 *Euictio venit tacitè in contractibus innominatis, etiam si nihil actum sit inter partes.*
4 *Actio natiua quæ sit, & quæ datiua, & nu. 6.*
5 *Contractus innominatus quid sit.*
7 *Permutatio quare non est contractus nominatus.*
8 *Donatio olim erat contractus innominatus, hodie verò est nominatus.*
9 *Contractuum innominatorum duæ sunt species principales.*
10 *Pœnitentia non habet locum in contractu innominato non respectiuo.*
11 *Oblatio sola in contractibus non habet vim implementi, adeo quòd possit agi, sicut si verè fuisset impletum.*

LEX VII.

IVrisgentium. Conuentio iurisgentium nominata, quę dicitur q̃n habet proprium, & speciale nomen, statim producit actionem. secus s̃ est innominata, q̃ est q̃n non transit in contractum specialẽ, quia tunc exceptionem tm̃ parit, nisi vestiatur implemento iustæ causæ, & actio, quæ ex præcedenti causa oritur, natiua appellatur, & facit, vt actio in factum datiua cessẽt. Item in contractib. innominatis venit euictio. h. d. totus text. nihil omittendo vsque ad §. si ob maleficium. ¶Et diuide in 4. partes, vt hic per Bald. Item dum tex. facit mentionem de causa, ibi, subsit tm̃ causa, accipitur causa pro implemento, mediante traditione rei promissæ. ¶† No.
1 duas differentias inter ℈tus nominatos, & innominatos. Nominati.n.habent nomen speciale, & discretiuum: per q̃ vnus contractus in specie discernitur ab alio. contractus autem in-
a nominati dicuntur, qui carent nomine speciali, & solùm stãt in nomine generis. q̃. est nomen æquiuocum, & confusum. Itẽ ℈tus nominati eo ipso, q̃ sunt in esse producti, statim producunt actionem. Sed ℈tus innominati sunt debiles, & inefficaces, & sic non producunt actionem nisi sequuta causa, hoc est nisi perfectè impleuerit ille, qui vult agere. Quæ autem sit ratio diuersitatis in hoc vlr. Gul. de Cun. hic in fin. dicit, quia lex multum curauit de ℈ctib nominatis, cùm sint fortiores, vt l.2. & q̃ ibi no. ff.de vsuc. pro emp. & l. legaui. ff.de lib. leg. sequitur Alb. hic. Sed nihil est dicere, quia posses instare, quare lex magis curauerit de ℈ctib. nominatis, q̃ de innominatis. Aliam rationem assignat Ray. de For hic: quia ℈tus nominati sunt frequentiores l. certi cõdictio. §. quoniam. ff.si cert. pet. Tu dic, q̃ melior ratio est, ſm Ang. quia ℈tus innominatus stat in nomine simplicis conuentionis, & sic in sua nuditate, & ideo non producit actionem. nisi sequatur implementum causæ, & hoc est, q̃ vult dicere tex. ibi. quæ.n. in suo nomine non stãt. Sed ℈ctus nominati saltem habent vestimentum nominis. Adde bene facere tex. in l. à nullo. in fi. C. de fer. ¶Limita istum tex. procedere in cõuentionibus iurisgentiũ nominatis: illæ solo consensu producunt actionem, & solùm nomen est elegans vestimentum, vt dixi: secus autem est in conuentionib. iuris ciuilis nominatis, quia illæ solo consensu non producunt actionem: nec sola nominatio iuris ciuilis est sufficiens vestimentum. Ita limitat, & probat Bar. in §. quinimo ĩ. ea. l. in pe. col. circa fin. in ver. quæro consuetudine, vel statuto. vbi latè vide. sequitur Bal. in rub. C. de rer. permu. Ang. in Auth. vt spon. lar. in prin. Io. de Imo. in c. quæ in ecclesiarum. extra de consti. sed considera tu de ratione diuersitatis. ¶Secundò limita istum tex. vt procedat in eo, qui principaliter facit ℈ctum iurisgentium nominatum. Nam per pactum, & solo cõsensu efficaciter obligatur, vt hic, & oritur actio: secus in eo, qui accessoriè, vt in fideiussore, qui licèt interueniat in contractu nominato, tm̃ ipse non facit illũ contractum nominatum, sed principalis, & alia est eius obligatio, q̃ principalis. l. & per iusiurandum. §. si fideiussor. ff.de accep. l.1. §. verbis, cum glo. ff.de action. & obl. Ideo tũc in fideiussore non sufficit pactum nudũ, sed requiritur stipulatio. l. blanditus. C.de fideiuss. Ita limitat Io. Fab. Insti. de fideiuss. super rub. ¶Secundò no. tex. meliorem de iure, q̃ ad hoc, vt ex ℈ctu nominato possit agi, non requiritur aliqđ implementũ ex parte sua. Aliàs non esset differentia inter ℈ctus nominatos, & innominatos. q̃ differentiam facit iste tex. quia in ℈ctibus innominatis non oritur actio, nisi sequuto implemento, vt hic, vel ĩ. ff.de
2 rer. permu. & ita eum etiam no. Ang. hic. ¶† Tertiò no hic videri tex. optimũ ℈ opi. Raph Ful. in l. filiæ licet. C.de colla. vbi tenet Ful. q̃ ad hoc, vt emptor possit agere ad rem venditã, requiritur, q̃ offerat pretiũ, etiam si non excipiatur à parte per illum tex. dum dicit non offerenti denegari actionẽ, iuncta regula, q̃ ibi tradit Bal. vbi no. Bal. per illũ tex. q̃ q̃n onus est intrinsecum, siue sit ad natiuitatẽ, siue ad exercitiũ, agens tenetur ẽt nemine opponente offerre. & dr̃ onus intrinsecũ, q̃n venit ex eadem causa, vt per eum. & per text. in l. Iuliauus. §. offerri. ff.de act. emp. vbi pondera, q̃ tex. dicit offerri pretium debet, cũ ex empto agitur, & ideo si solùm partem offerat, nondum est ex empto actio. Istam opi. reprehendit Lud. Ro. & d. Alex. in d.l. filiæ licet, vbi respondent ad fundamentum Ful. q̃ dũ text. dicit denegari actionẽ, intelligitur ope exceptionis, non ipso iure. l.1 in prin. & ibi gl. ff. ad Maced l.1. in prin. cum §. sublata. & ibi Bar. ff. ad Treb. & ibi dixi. in l. Nam & postea. in prin. ff. de iureiur. & Raph. Com. in l. eum qui ita. §. qui ita. 2. ff. de verb. obl. nam dicunt in ℈riũ esse tex. hic, cùm aliàs non esset differentia inter ℈ctus nominatos, & innominatos, si vera esset opi. Raph. Ful. & tm̃ iste text. vult esse differentiam. Breuiter veritas est ℈ Fulg. q̃ actio est ipso iure nata, etiã sine oblatione, prout etiam probatur in l. ex placito. C.de rer. permu. & vult Bar. si bene inspexeris in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit, ad fi. ff.de iureiu. & tex. in d. §. offerri. debet intelligi si petatur, ſm Bal. in l.2. C.de his, quæ sub modo. & in l.1. in 3. col. C. ne. hic. tertio prouocare, & in l. si traditio. in 3. q. C.de act. emp. & in l.1. in vlti. col. C.de vsufr. leg. Tm̃ iste tex. non multum stringit ℈ Fulg. Nã debes aduertere, q̃ aliud est quærere, an requirat implementũ: aliud est quęrere, an requiratur oblatio. Quantũ ad primũ, verũ est, q̃ in ℈ctib. nominatis non requiritur implementũ, ad hoc, vt possit agi. aliàs non esset differentia inter ℈ctus nominatos, & innominatos. Ita propriè loquitur tex. hic. Aliud est quærere, nũquid requiratur oblatio, & tunc iste tex. nihil facit, quia dato, q̃ requireretur oblatio, esset differentia inter ℈ctus nominatos, & innominatos, quia in ℈ctib. nominatis oblatio habet vim perfecti implemẽti: secus in ℈ctib. innominatis, prout declarat gl. hic in ver. aliquid facias in fin. Ex solutione, q̃ dedi ad d.§. offerri. q̃ intelligatur, si petatur. facit doc. glo. in l. vniuersa. C.de præci. Impe. offe. cum multis sim. quæ ibi plenè accumulaui. & iõ
3 hic non pono. ¶† Quartò not. ex tex. ibi, euictus est Stichus, q̃ in ℈ctib. innominatus venit euictio tacitè, etiam si nihil sit actũ inter partes, & sic euictio est ita de natura in ℈ctib. innominatis, sicut in ℈ctib. nominatis, vt declarat gl. in l. pacta conuenta. in prin. ff.de ℈hen. emp. Imo plus in ℈ctib. innominatis ille, qui pro parte sua impleuit dando, & sic transferendo dñium, si nõ vult cauere, facit, vt sit locus pœnitentiæ, & pecunia data possit repeti. tex. est no. in l. fin. ad fi. vbi dixi. ff.de con. ob tur. caus-
4 sam. ¶† Quintò no. ibi, in factum actionem à prætore dandã, ſm Bar. & alios tex. sing. & meliorem de iure, ad cognoscen-
b dum, quæ sit actio[b] natiua, & quæ datiua. Adde Bar. in l. in 1. col. ad fi. ff.de act. & obl. in l. cum quis. in 8. col. C. de iur. & fac. & ignor. & in l.1. in 10. col. ff.de condi. inde. Bonus text. in l.2. in prin. in vers. dando vtilẽ actionem. ff. cõmo. & tex. in l. cum mota. in ver. danda. C.de transac. q̃is do. Christoph. de Castil. in l. cum mota. & Raph. hic teneant, q̃ nõ reperiatur aliqua actio datiua, sed nihil, q̃ vrgeat, adducunt: nec bene vident ad hunc tex. Ideo omitto. Pro cõi sñia addit Bal. hic post Pet. illud, q̃ dicunt Philosophi, q̃ creatio differt à generatione. Nam creatio est de nihilo, generatio autem fit ex præexistenti materia, & sic actiones natiuæ dicuntur generari. ideo natiuæ appellãtur. Sed
5 datiuæ creant̃ absque materia. † Tu adde, q̃ magna est vtilitas, an actio sit datiua, vel natiua, qa actiones datiuæ non sequuntur naturam aliarum actionũ quantũ ad transmissionẽ ad hĩdes. nam aliæ actiones ex cõtractib. transmittuntur ad hæredes. l. ex contractib. ff.de act. & obl. l. vnica. C. vt act. ab hæredi. §. ex conditionali.

ADDITIONES.

a ¶Contractus autem innominati. Adde glo. in rub. C.de rer. permu. Bal. in rub. de transact. extra. in vlt. col.

b ¶Quæ sit actio. Adde Cy. in l. cum mota. C.de transf.

ditionali.Insti.de verb.obl.gl.in l.2.C.de pac.inter emp. & ven. Sed actiones datiuæ non transmittuntur ad hæredes,ita declarat glo. peregrina paucis nota in l. cum præcario.in glo.fi.ff.de preca. ¶Sextò pondero text. ibi incertam actionem. i. præscriptis verbis,qui tex.clarius,quàm alibi assignat rationem,quare ex contractib.innominatis oriatur actio præscr.ver.eo quia ipsi contractus cùm sint innominati,sunt incerti, vnde similiter habuerunt actionem incertam,& innominatam, sine generalem.s.actionem præscr.ver.vt declarat Bar.in rubr.ff. de præscr. 6 ver.& hoc est,q propriè dicit tex. hic.¶ † Vlt. pondera secundum Ang & Sal.hic videri tex.ineuitabilem contra vnam opi. quam vbique tenet Bar.s in d.l.cum mota.in l.cum proponas. C.de dolo.in l.si intra.j.eod.& in l.ex placito. C.de rer.permu. vbi dicit, q in contractu innominato do vt facias, ex parte illius,qui debet dare, est contractus innominatus, do vt facias, & sic sibi competit actio præsc. ver. sed ex parte illius, qui debet,facere,est contractus innominatus,facio vt des: & ideo sibi competit actio de dolo.l.naturalis.§. q si faciam.ff.de præsc. ver.¶In contrarium videtur tex.hic,vbi ex parte illius, qui petijt, & sic qui manumiserit, ex cuius implemento nihil adest aduersario, tamen non censetur contractus innominatus, facio vt des.Patet,quia sibi nō competit actio de dolo, sed actio præscr.ver.Et ita ad hoc etiam ponderat istum tex. contra Bar. Sal.in d.l.cum mota, vbi dixi. Tu responde clarè defendendo Bar. q iste tex. nihil obst. nam verè hic est contractus innominatus,facio vt des,sed ideo non cōpetit actio de dolo, eo quia aduersarius impleuit,quia dedit seruum promissum, licèt fuerit euictus.vnde actio de dolo competeret,quando nullo modo implesset,prout plenius dixi in d.l.cum mota,& respondet etiam Paul.de Cast.hic.¶Capio glo.in verbo, vt aliquid facias. quam diuide in 4.partes.In 1.supplet ad tex.In 2.quærit quare permutatio non sit contractus nominatus. In 3. ponit vnum dictum.In 4.format q.Secunda ibi,sed quare. Tertia ibi,præterea donatio. Quarta, & vlt. ibi. Item quid si in permutatione. † In secunda parte quæro, quare permutatio non sit contractus nominatus.gl. hic assignat duas rationes, quæ parum valent. Caue tamen,dnm gl. facit mentionem de vestimento re, & de vestimento rei interuentu, quia est magna differentia, q a vestimentum re, habet solùm locum in contractib. nominatis,qui non possunt sine re celebrari, de quib. Inst.quib.mod.re contr. obl.& dicitur vestimentum re, quia facit actionem cōpetere ad illam rem,quæ esset deducta in contractu, nec plus, nec minus:vestimentum rei interuentu habet locum in contractibus innominatis, & facit competere actionem ad aliud quàm ad illud,quod sit datum,Vt, si conueni pacto nudo permutare librum cū veste,non possum agere nisi prius impleā, q conueni,& sic dem librum.Nam interuentu libri, non ago ad id,q dedi,sed ad vestem,secundum Cy.Bal. & Sal. in l.legē. C.eo.Paul.& Mod.hic.Aliam rationem,quare permutatio non sit contractus nominatus, assignat Gul. hic, quia ad hoc,vt sit cōtractus nominatus,requiritur, q habeat speciale nomen ex parte vtriusque contrahentis, vt emptor, & venditor, sed sub nomine permutationis continetur vterque contrahens.Istam rationem reprobant Rayn.& Bald.hic.nam societas est contractus nominatus, vt hoc text. & tamen vterque appellatur socius. *Communiter tenetur ratio*,quam assignat gl. & ibi Bar.in rub. C.de rer.permu.& illam sequuntur Bar.& alij,& Bart. in l.siue apud.in pen.col C.de transac. ¶Contra istam communem rationem obst.text. in l statuliberi à cæteris.§.quintus.ad fin.ff.de sta.lib.vbi text.dicit,q appellatione emptionis l.12.tabul.omnem alienationem complectitur. Et si respondeas, verum est largo sumpto vocabulo, certè dico, q etiam permutatio propriè, & strictè sumpta non comprehendit nisi vnam speciem contractus,vt est gl.in l.1.C.de rer.permu.Dixi,& rationem assignaui in l.2.in prin.ff.si cert. pet. & idem tenet Bar.in l.2.ff. de rer.permu.Ad istud respondeo dupliciter. Primo ex verbis Bald. in l.voluntas.in vlt.col. post medium. in ver. scias tamen.C.de fideic.quod olim in primo (vt ita dixerim) latere iuris ciuilis antequam superueniret distinctio nominum in contractibus appellatione emptionis continebatur omnis commutatio.Ita loquitur d.§.quintus.in fin.sed post factam diserctionem aliud est.Secundò, & no.respondeo ex mente Bald. & clarius Imo.in l.in ædib.§.1,in vlt.col. ff.de do. quod text. in d. §.quintus. non voluit dicere, quòd appellatione emptionis omnis alienatio contineatur,sed text.ibi arguit ab identitate rationis. Nam cū esset dispositum,quòd statuliber dando pecuniā hæredi, consequeretur libertatem, si erat venditus: similiter dando pecuniam emptori consequitur libertatem. Deciditur ibi ab identi tate rationis,quod illud,quod statutum est in venditione, ha- 8 beat locum in omni alienatione. ¶ † In tertia parte principali glo. ibi præterea est donatio, habes q donatio olim erat contractus innominatus, hodie autem est contractus nominatus, cùm solo consensu producat actionem. idem tenet gl.in l. fin.ff.de cond.ob causam.& glo.in l. in ædib.§.1.ff. de do.& glo. in l.2.ff.de cond.ob causam.Istas gl.reprehendit Bart.quia si donatio olim de iure fforum fuisset contractus innominatus,certè cum pœnitentia locum habeat in contractib. innominatis. l.si pecuniam.in prin.ff.de cond.ob causam. certè etiam pœnitentia habuisset locum in donatione.q est contra tex.in l.Aristo.in vers.deniq;.ff.de donat. *Vnde communis sententia est*, [a] q donatio,& olim,& hodie sit contractus nominatus. Et ita tenent Vltramon.& Cy.in l.2.& ibi Bar.& Bal.C.de cond.ob causam. Bar.Ang.Paul.de Cast.& d.Alex.hic.Bart.in l.fin. ff.de cond. ob causam.& in d. l. in ædibus. §.1. ¶Pro ista communi sententia duo stringunt. Primò,quia donatio habet nomen speciale,per q decernitur ab alijs contractib. ergo est contractus nominatus,per doctri.gl.approbatam in rub.C.de re.permu. Secundò stringit,quia in eo non est locus pœnitentiæ.d.l.Aristo. in ver. denique.Nisi debiliter dicas, q ibi sit speciale fauore libertatis, q est contra d. l. si pec.§.1. Nec obst. q olim non producebat actionem:quia respondeo,vt per Bar.hic, & in locis prælleg. Tu autem in puncto iuris teneas de directo contra cōmunē sententiam,q imò donatio,& olim, & hodie sit contractus innominatus,prout tenent Iac.Butr.Alb & Raph.Ful.hic,& Ful. in l.fin.ff.de cond.ob causam.Bald.in rub.C. de re.permu.Io.de Imo.Raph.Com.& in effectu Lud.Ro.in d.l.in ædib.§.1.& ibi refert Imo. q recolendæ memoriæ præceptor suus d. Fran.de Ram.tenebat istam partem in repe.l fi.in 6. op.2.par.ff.de cōd. ob causam.¶Pro ista parte omissis leuib.stringit fundamentū Doct.q retorqueo contra eos. Nā donatio non habet nomen speciale, imò nomen generis: ergo non est ℈ctus nominatus. Patet,quia sub ea continetur donatio simplex,donatio ob causam,dona.causa mor.& legatum.l.alienatum.§.do.ff. de verb. sig.imo etiam aliqñ continetur dos.l.fin.in prin. C.de iu.do. Et si dicis, verum est largè, quia similiter permutatio stricto modo sumpta non comprehendit nisi vnam speciem, vt ꝫ.dixi:tñ quia largè comprehendit sub se plures alias species, ideo censetur ℈ctus innominatus. Ad istud fundamentum respondet d.Alex.hic,q nihil valet,quia etiā venditio continet sub se venditionem puram.Item venditionem ob cām. Itē venditionē sub cōditione.l. tenetur.§.1.ff.de act. emp.& tñ venditio est ℈ctus nominatus.vt hoc tex.Tu dic,q ista responsio nihil valet. nā bene militaret, qñ donatio solū contineret sub se donationem simplicē,donationē ob causam, & donationē sub conditione,q a oēs sunt de eadē specie, prout dictū est in empt. Sed donatio cōtinet etiā illa,quæ sunt de diuersa, & alia specie.nā non solū comprehendit donationem inter viuos, sed etiam comprehendit don.causa mort.Item non solùm comprehendit ℈ctum, sed etiam comprehendit legatum. l.legatum.ff.de leg.2. & q legatū est vltima volū.Itē comprehendit etiam dotem,vt prædixi: ergo cùm donatio comprehendat etiam alias differentes species,debet censeri ℈ctus innominatus, cùm habeat naturam generis.¶Et q donatio sit nomen generis, probo per text.in l.legatum.ff.de leg.2. vbi dī,q legatum est donatio quædam à defuncto facta.Pondera,q diffinitio debet constare ex genere,& differentijs, vt no.l.omnis bona diffinitio.ff. de reg.iur.vnde cùm dī in diffinitione legati,q legatū est donatio,illud,donatio,ponitur vt genus.Et si dicas, q donatio non pōt esse ℈ctus innominatus, quia ℈ctus innominati sunt tñ quatuor,qui ponuntur in d.l.naturalis.ff. de præs.ver.sub quorum neutro cadit dona. Imo. in l.hoc iure. §. si quis dederit.ff. de don.conatur respondere,ponderando gl. in l.si cum fundū. 9 in gl.1.j.co.aliter q ibi Bar.† Tu rñde clarè, & fundamentaliter, q ℈ctuū innominatorū duę sunt.species princip.Quidam sunt ℈ctus innominati hincinde respectiui, & isti tñ sunt quatuor, nec plures esse possent,& de istis loquitur.d.l naturalis. Quidā sunt ℈ctus innominati simpliciter,& nō respectiui, & isti sunt innumerabiles,vt dicit tex.in l.Senatus.§.1.ff.de don. cā mor.s m Bar.in d.l.naturalis.in prin.in 1.op. Istud clarè patet p tex. in l.si gratuitā.in prin.ff.de p̄sc ver.Istud ēt patet. nā pactū nudā simplex est ℈ctus innominatus, & tñ non est ℈ctus respectiuus,vt est gl.in l.j.in prin.in gl.mag.in fi.ff.de act.& ob.q gl no. & sequitur Bal.in rub.& in l.1.C.de pact.& eā reputat sing Bal. in c.quantuallis.in 2.col.de iureiur.& no.Bal.in l.lecta.in 2.col.ff. si cert. pet.& hoc modo donatio est ℈ctus innominatus simpliciter, & non respectiuus. ¶Tenendo istam partem, quæ in puncto iuris

A D D I T I O.

a ¶Sequit Clar.in §.donatio.q.1.Suarez.li.cō.opi.ver.Donatio.Bar.in l.in ædib. §.ex reb.ff.de dona.& ideo semel perfecta, pœnitentiæ locū nō relinquat,secūdū cōem per Vsum.cō.opi.lib.1.concl. 84.licèt de hoc disputet Rmin.al. in Rub.inst.de don.nu.62.vbi sustinet non esse propriè contractum. MASVER.

iuris est verior, non obst. d. l. Aristo. in ver. denique. in qua se fundat Bar. quia respondet Bal. hic in 3. q. ꝙ in contractib. innominatis locus est pœnitentiæ, quando fiunt gratia vtriusque. Secus quando gratia alterius tantum, vt in d. ver. denique. gratia donatarij tantum. l. qui Romæ. §. Flauius. ff. de verb. obl. l. 2. C. si seruus extero. Alio modo respondet Imo. Raph. Co. & Lud. Ro. in d. l. in ædib. §. 1. ꝙ ideo in d. l. Aristo. ver. denique. non habet locum pœnitentia: eo quia res non erat integra. nam & in contractib. innominatis non habet locum pœnitentia, quando res desijt esse integra. l. si pecuniã. in prin. ff. de cõd. ob causam. ¶ Sed ista est falsa solutio, quia ex parte illius, ꝙ impleuit, ex cuius parte definit res esse integra, deberet esse locus pœnitẽtiæ, si esset contractus innominatus, licèt non ex parte alterius, vt habetur in d. l. si pecuniam. in prin. ¶ † Tu ergo tertiò respon. no. ꝙ illud, ꝙ dicitur, in contractib. innominatis habet locum pœnitẽtia, procedit in contractib. innominatis, qui sunt hincinde respectiui. Et ratio est, quia neutra pars põt conqueri, cùm vterque liberetur. Sed in contractu innominato non respectiuo non habet locum pœnitẽtia. glo. est no. in l. si fundum in gloss. 1. ĩ. cod. Imol. in l. hoc iure. §. si quis dederit. de don. quamuis Bar. in d. l. si cum fundum. aliter intelligat illam glo. Nam pactum nudum simplex est contractus innominatus respectiuus: certè ibi non habet locum pœnitẽtia: aliàs pactum non haberet effectum exceptionis, & retentionis, & compensationis l. etiam. ff. de compen. si haberet locum pœnitẽtia, & ita propriè cõtingit in d. l. Aristo. ver. denique. vbi ante quinquennium erat donatio simplex, & non respectiua: ideo cessat pœnitẽtia. Et istud est, ꝙ etiam in effectu voluit dicere Bal. hic, in 3. q. vt ſ. retuli. ¶ † In vlt. parte gl. no. multum istam partem, ex qua habes, ꝙ sola oblatio in contractib. innominatis non habet vim implementi: adeo ꝙ possit agi, sicut si verè fuisset impletum, imò obligatio non impedit, quin sit locus pœnitentiæ. & hanc gl. multum no. & sequuntur Doct. hic. & Cy. in l. siue apud acta. in vlt. q. C. de transac. vide tamen gl. quæ facit in cõtrarium in l. si tibi rem inspiciendam. §. fin. in versi. victori. in fi. de præs. ver. ¶ Limita istam no. conclu. gl. quatuor modis. Primò, vt procedat, quando factum esset promissum, quia factũ non potest impleri sola oblatione. Sed vbi promissa esset datio, tunc quamuis sola oblatio non sufficeret, vt hac gl. tamen si quis offerret, & solenniter consignaret, haberetur pro dato, & sic non esset locus pœnitentiæ l. 1. C. de rer. permu. & l. acceptam. C. de vsur. Ita no. limitat Alb. de Ro. hic in fin. Bal. in l. ex placito. in 13. q. C. de rer. permu. ¶ Secundò limita, nisi contractus innominatus ordinetur ad nominatum, vt si promittito vendere ob certam causam. Nam tunc regulatur secundum naturam illius contractus nominati, cui magis assimilatur. l. 1. §. si quis seruum. ff. depositi. tunc non habet locum pœnitentia, & tunc oblatio sufficit pro implemento. l. Labeo scribit. & l. cum ab eo. ff. de contrahen. emp. secundũ Bald. in l. quamuis. C. de transa. ¶ Tertiò limita, quando contractus innominatus tenderet ad liberandum. nam cùm non habeat locum pœnitentia. d. l. quamuis. certè oblatio haberet vim implementi, secundum Bald. hic, & in l. si cum fundum. ĩ. eo. per illum tex. quem ad hoc reputat sing. Facit l. si maior. C. de transac. ¶ Quartò, & vlt. limita, vt concl. gl. procedat quantum ad hoc, vt agi possit ad rem principalẽ promissam ꝙ oblatio non sufficeret, nec haberet vim implementi: sed bene sufficit quantũ ad hoc, vt agi possit ad pœnam promissam, cùm non stet per cum. ita no. limitat istam glo. Pau. de Cast. in l. si pacto quo pœnam. per illum text. C. eo.

Iason Paduæ.

S V M M A R I V M.

1 *Implementum causæ iniustæ non vestit contractum innominatum.*
2 *Promissio, quam quis facit de maleficio non faciendo sub pœna, valet.*
3 *Conditio possidentis est melior in pari causa turpitudinis.*

1 **§. Si ob maleficium.** † Implementũ causæ iniustæ non vestit contractum innominatum. h. d. ¶ In text. ibi promissum. s. nudo pacto, & tunc licet causa sequatur, tamen non vestitur pactum nudum. Et ratio est, quia iste debebat gratis à maleficio abstinere. Vnde si voluit præmium, fuit turpitudo à parte sua. l. idemque. §. 1. ff. de cond. ob tur. cau. & l. fin. vbi pulchrè
2 Bal. C. eo. † Si quis tamen promitteret non facere maleficium sub pœna, valeret promissio. ita no. Bal. in l. nõ impossibile, per illum tex. ĩ. eod. & vide omnino in materia, ꝙ notabiliter dicit Bal. in l. fin. C. de condi. ob tur. causam, per illum tex. ꝙ ciuitates, vel principes occupantes alienas terras, qui nolunt postea restituere nisi habita pecunia, turpiter accipiunt, & habitã pecuntam tenentur restituere, nec iuuantur propter capitula pacis: ex quo impressio est turpis. qđ vltimum bene not. ¶ Glo. in verb. nulla, diuiditur magistraliter in quatuor partes. In prima ponitur ratio dubitandi vnà cum ratione decidendi. In secunda, quæ est ibi, siue fuit promissio per stipulationem. glo. in effectu remouet vnum contrarium, per ꝙ limitatur regula huius tex. vt procedat in promissione facta pacto nudo. Secus si interuenisset stipulatio, quia tunc oriretur actio mero iure, licèt obstaret excepio. In 3. quæ est ibi. secus si vt fiat. glo. remouet aliud contrarium. In 4. quæ est ibi, sed quid de pignore. glo. format q. In 3. parte glo. dic, ꝙ ista glo. põt dupliciter intelligi, vt hic per Bar. & plenius Bar. & omnes in l. generaliter. ff. de ver.
3 obl. vbi videas. ¶ † In vltima parte no. istam gl. ſm Ang. & Mod. pro limitatione regulæ, quæ habet, ꝙ in pari causa turpitudinis melior est conditio possidentis, & solutum non repetitur. l. pen. ff. de cond. ob tur. cau. Ista regula procedit si translatum esset dominium. secus si dominium non fuisset translatum, vt in pignore, quia tunc reus conuenitur rei vendicatione, vt quilibet possessor. Idem tenet glo. in l. 2. in gl. fin. vbi dixi. ff. de condi. ob tur. cau. & in l. 2. C. eo.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum nudum non producit obligationem efficacem. Limita vt nu. 4.*
2 *Iuramentum an vestiat pactum nudum.*
3 *Princeps si committeret causam alicui de veritate, & iustitia, intelligeretur de veritate, cui ius patrocinatur.*
5 *Pactum nudum de iure canon. producit actionem, & etiam in foro seculari. nu. 6. Limita vt nu. 7. 9. 10. vsque, & per totum nu. 26.*
8 *Obligationem naturalem contra alium non habet de iure canonico, qui non implet pro parte sua.*
12 *Compromissum si ita sit factum, quòd arbiter procedat secundum aquitatem, poterit arbitrari non obstante exceptione, quod pactum sit nudum.*
22 *Agi potest ex pacto nudo in ligis, & treugis.*
27 *Pactum nudum non dicitur contractus innominatus.*
28 *Promissio simpliciter facta in dubio præsumitur facta ex causa donationis.*
29 *L. si quis ex argentarijs, numquid habeat locum, quando in pacto nudo continetur factum.*
30 *Extensio ex identitate rationis est licita in correctorijs, quando ratio est expressa in lege corrigente.*
31 *Extensio ex identitate rationis est semper licita in limitatorijs.*
32 *Pactum nudum propriè est, quando aliquis promittit sine interrogatione.*
33 *Constitutum est contractus nominatus.*
34 *Fideiussio, cùm etiam sit contractus nominatus, & accessorius sicut constitutum, quare ex pacto nudo non producit actionem.*

§. Sed cum nulla. Cõuentio innominata nõ vestita implemento iustæ causæ remanet nuda: ideo non parit obligationem efficacẽ, & sic neq; actionem. sed si fiat ad liberandũ, bene parit excep. h. d. Et ideo dũ tex. dicit. non posse constitui obligationem, intelligę. s. efficacẽ cum productione actionis. & ita expone verbum
1 obligationẽ, ꝙ ĩ. sequitur. ¶ † Not. 1. in ver. igitur. regulã, ad ꝙ allegatur tota die iste tex. ꝙ pactũ nudũ non producit obligationẽ efficacẽ, & sic non parit actionẽ, sed bene exceptionem. Ratio huius regulæ colligitur subtiliter ex isto tex. hoc modo. Nam vbi non est causa, ibi non est causatũ. l. manumissionis. ff. de iusti. & iur. Sed actio est quoddã causatũ. l. licèt. §. ea obligatio. ff. de procu. ergo non põt sine cã oriri. sed pactũ nudũ dr, cui non subest cã, vt in prin. huius tex. ergo bene sequitur illa illatio, quæ ponitur in ver. igitur. Et ad hanc rationẽ adde Bal. in rub. extra eo. in 3. col. in fi. Et extende istã regulã etiã si debitor
2 suo iurõ confiteretur, & affirmaret nudũ pactũ. † Nã per hoc non teneretur soluere. Ita dicit Bal. in l. fi. in 2. col. C. de fideic. referens ita eleganter tenere Inn. in c. 1. ꝙ met. cau. An tũ iurã
3 vestiat pactũ nudum, dicã inferius in limitationib. ¶ † Scdò ampliationẽ huius regulæ, adde, ꝙ si princeps cõmitteret cã alicui de veritate & iustitia, intelligeretur de veritate, cui iusta patrocinatur. non autem, ꝙ ex pacto nudo agatur, ꝙa re vera ei non patrocinatur. Ita notabiliter Bal. in l. nemo. in vlt. no. per
4 illum tex. in fin. C. de sen. & interlo. omn. iud. ¶ † Ista regula limitatur sex modis in gl. vbi dicetur vltra alias limitationes Li-
a mita istam regulam procedere de iure ciuili. a Secus est de iure canon. c. 1. & c. 3. extra eo. gl. & Arch. in c. quocũq; suffragio 12. q. 2. & glo. & Arch. in cap. iuramenti. 22. q. 5. & glo. 2. in cap.
* 1. 21. q. 1. *Et ita communiter tenent* Can. in d. c. 1. extra eod. d. Anto. & Imol. in c. per tuas. de arb. Bald. in l. legitima. in 2. columna. supra

A D D I T I O.

a ¶ De iure ciuili. Adde Alex. lib. 2. conſ. 16. incip. viſo dicto themate. 1. dubio.

PVRPV.

ſupra eod.& in l.petens.C.eod.Ang.in l.ſi certis annis.in 3.col. C.eo.Lud.Ro.in l.2.§.ex his.in vlt. colum.ff.de verb.obl.¶ Pro iſta communi ſententia tria faciunt.Primò, quia inter ſimplicem loquelam, & iuramentum ius canonicum non conſtituit differentia m.c.iuramenti.22.q.5.Secundò,quia pactum nudum fomentatur à iure Can. d.c.1. & 3. extra eo.ergo eſt legitima conuentio,ergo debet actionem producere l. legitima. §.eo.Tertiò facit, q̃ in foro canonico proceditur de æquitate. c.dilecti.de iud.& vbicunque proceditur de æquitate,pactum nudum producit actionem,vt dicã.ĩ. in ſeq.limitatione. Hinc ex iſta concluſione infert no.Io. de Imo.in c.quintauallis.in 19. differentia.de iureiu.ſequitur d. Alex.in l.1. in 6.col.ff. de leg.2. q̃ licèt de iure ciuili compromiſſum factum pacto nudo ſine adiectione pœnæ nihil valeat, quia laudum eſſet eluſorium.l. non diſtinguemus.§. 1.ff.de arbi.tñ de iure canoni. valet, cùm
a ex pacto nudo a oriatur actio,& ita de iure cano.derogatur il-
* li l.non diſtinguemus. §. 1. licèt *iſta ſit communis opi.* qđ pactum nudum de iure cano. producat actionem, contrarium tamen tenuit Sal.in l.legem.in 7.q.poſt patruum ſuum.C.eod. quem refert,& ſequitur Ang.de Are. in §.in perſonam. in pen.& vlt. col.Inſti.de act.cùm tex.in d.c.1.dicat, ſuam obtineat firmitatem:ergo apparet,q̃ Papa ibi nihil de nouo ſtatuit,& quia non debet induci differentia inter ius canonicum, & ius ciuile.nec per ſubauditos intellectus debet induci correctio iuris ciuilis, vt dicit glo.in c. cupientes.§. q̃ ſi per 20.de elc.in 6. Tu confirma,quia licèt tex.in d.c.1.dicat, pacta cuſtodiantur,per hoc tñ non ſequitur,q̃ ex pacto nudo oriatur actio.Nam etiam prætor in edicto de pactis dicebat, q̃ pacta debeant ſeruari: & tñ non vult, q̃ oriatur actio.§ prætor ait. vbi Bart.dubitat ĩ.ea.l. Imò plus text.in l.pen.C.eod.apponit dictum præciſum,q̃ pacta omnino ſeruentur,& tamen non oritur actio. Tñ Bar.in d. §.prætor ait.multum dubitat, quia imò illa verba pacta ſeruabo,important,q̃ oriatur actio,per regulam l. ſtatuas.ff.de acq. rer.dom. & dicit,q̃ non vidit vnquam ſolutionẽ, ſed oportet præſupponere,q̃ erãt alia verba in edicto prætoris,ex quib.apparebat,q̃ pacta nuda non producebant actionem, quæ verba non ſunt in illo c.1.Magis facit tex.in c.3.extra eo. Sed ſimpliciter reſpondetur ad illum tex.Primò,q̃ intelligatur in promiſſione facta per ſtipulationem.Secundò, & melius,q̃ intelligatur de promiſſione facta pijs locis.Tertiò,& adhuc melius, q̃ tex in ver.operę impleantur.nõ intelligatur per viam actionis,quia corrigeretur ius, ſed intelligatur per viam denunciationis euangelicæ, vt ĩ. dicetur. ¶ † Tenendo tñ communem concluſionẽ, q̃ pactum nudum de iure canonico producat actionem, amplia, vt procedat non ſolùm in pacto nudo:ſed etiam (q̃ fortius)in ſimplici pollicitatione. Ita tenet d.Ant.de Butr.in c.ex parte.in vlt.col.de cenſi.Motus quia ſicut ex voto, quis obligatur,& compellitur per eccleſiam, vt ibi: ita etiã ex ſimplici pollicitatione ad ſimilitudinem voti. Idem tenet d. Abb.in d.c.3.extra eo.per illũ tex.in ver.promittuntur. q̃ ipſe generaliter intelligit,vt loquatur etiam de ſimplici pollicitatione. Et per hoc poterat allegare text. in l.ſciendum.§.dictum. ff. de ædil. edic. Puto in hoc contrarium, prout tenet ſimpliciter do.Abb.in c.cum inter vniuerſas.circa fin.de ele.Moueor,quia ſpeciale eſt in pollicitatione facta Deo,vel reipublicę, vt ex ea agi poſſit.gl.in c.ſcimus.in gl.1. 12.q.1. Item ſpeciale eſt in pijs cauſis,ſm Bal.& Bar.in l.illud C.de ſacroſan.eccl.Io.An.in addi.Spec.in tit.de ceſſ.actio. do.Abb. in c.ex parte.de cenſi Imo. in c.1.de conſue.ergo in contrarium eſt ius commune.¶ Tertiò moueor,quia dictum c.1.eſt correctorium iuris ciuilis: ergo non debet extendi: præſertim ad caſum habentem minorẽ
6 rationem,vt eſt ad pollicitationem,iuribus vulgatis.¶ † Secũdò extende ad pactum nudum, q̃ producat actionem non ſolùm in foro canonico,ſed etiam in foro ſeculari,in omnib.terris ſubiectis eccleſiæ,ſm Imo.in cap.quæ in eccleſiarum.in 23. col.de conſti. Bal. in Auth. ad hæc.in 4.col. C.de vſu.vbi dicit, q̃ iſtud procedit non ſolùm in clericis, ſed etiam in laicis ſubiectis eccleſiæ quo ad temporalem iuriſdi. ¶ Tertiò adde, q̃ dicit do.Ant.de Butr. in c. 1.in prin. de proba. quod coram eccleſiaſtico poteſt laicus agere pacto nudo. ¶ Quartò adde, q̃ iſtud in tantum eſt verum,q̃ non valeret ſtatutum diſponens, q̃ ex pacto nudo agi non poſſit.Ita tenet do. Abb. in c. dilecti.
7 in 3. col. de iudicijs. † Limita iſtam communem concluſionẽ iuris canonici procedere in pacto nudo non reſpectiuo: ſecus eſt in pactis nudis reſpectiuis: nam in contractib. innominatis ante implementum non orit actio l. ex placito. C. de rer. per-
8 mu. † Adde, quòd iure Cano. qui non implet pro parte ſua, non habet etiam obligationem naturalem contra alium. Ita tenet Bald.in l.cum quis.C.de iur.& fac. ign.in 9.col. in ver.vlterius etiam poſſint poni exempla. Refert, & ſequitur Ang.de Are.in §.in perſonam.in pen.col.Inſtit.de act. Idem tenet not. Bald.in l. ſiue apud acta. in 2.col. C. de tranſa. vbi dicit, quòd omnia iura ciuilia loquentia de contractib innomi. habent locum etiam de iure Cano. Vnde contractus innominatus non parit actionem,etiam de iure Can.niſi poſt implementum.al-
9 legat nota.in c. cum inter R.ſeniorem.de ele. † Secundò limimita non procedere,quando pactum eſſet nudum,& à verbis, & à cauſa: tunc etiam de iure Can. non produceret actionem: puta ſi pacto nudo promitterem tibi 10. ſine cauſa, quia non plus valet pactum de iure Can. quàm ſtipulatio de iure ciuili. Sed ſtipulatio ſine cauſa de iure ciuili non valet in effectu:quia obſtat exce.do.l.2.§,circa.cum glo.ff. de excep.doli. Ita limitat Bald.in l.ſi diuiſione. ad fin. C.fami.ercis. & in l. cum quis. in 9. col.C.de iur.& fac.ign.& in l. petens.ad fin. ſecundum aliquas
10 lect.C.eo.¶ † Tertio nouiter limita,niſi pactum nudum fuiſſet initum dolo, vel metu: quia tunc non produceret actionem,etiam de iure Cano.nec tunc haberet locum c.1. cũ ſim. extra eod. quia vbicunque pactum nudum de iure ciuili producit actionem:iuxta l.legitima.ſ.eod. & in caſibus hic enumeratis in glo.certè ſi fiat dolo, vel metu eſt ipſo iure nullum, & ſic actionem non producit: quamuis ſi eſſet veſtitum ſtipulatione valeret,ſed obſtaret exceptio vel doli, vel metus,tex.eſt ſing.ſecundum intellectum Bar.ibi in l.ſi mulier.§.ſi dos metu. ff. q̃ met. cau. Fortius ergo idem debet eſſe vbicunque ius canonicum diſponit,q̃ ex pacto nudo oriatur actio,cùm ius canonicum nitatur maiori æquitate,quàm ius ciuile.c.dilecti.de iud.Patet,quia contractus,qui aliàs de iure Can. firmaretur iuramento contra diſpoſitionem iuris ciuilis, tamen vbi interuenerit dolus,vel metus,non firmatur.c. cum contingat.de iureiur.cap.licèt mulieres. eod.tit.in 6.cap.quamuis. de pac.in 6. Et ſic habes expeditam primam principalem limitationem ad re
11 gulam huius text.¶ † Secundò fallit in curia mercatorum, &
b vbicunque proceditur de bono,& æquo, b ita notabiliter Bar. in l.quintus per illum tex.& in l.ſi fideiuſſor.§.quędam.ff.mãd. Bal.& Sal.in l.ſi pro ea.C.manda.Bal.in l.2.de conſti. pec.Sal.in l.placuit.C.de iud. quamuis contrarium, & malè teneat Lud. Rom.in l.ſi filiusfa.in princip.ff.de dona.Adde,quòd dicit Bal. in cap.ſi pro debilitate. de offi. deleg. quod bona fides requiritur in his, qui plurimum negotiantur, & in his non differt pactum nudum à ſtipulatione, per l. 1. ff. de conſt.pecu.& §.argen. cum gloſ. in Auth. de fideiuſ. ¶ Secundò adde,quòd dicit idem Bald. in cap. 1.in pen. colum. extra eod. de pac.quòd ex pacto nudo agunt mercatores, & nummularij inter ſe, vt di-
12 cit notari in d.§.pe. in Auth.de fideiuſ.¶ † Tertiò adde quòd ſi in compromiſſo dicatur, quòd arbiter procedat ſecundum æquitatem, poterit arbitrari non obſtante exceptione, quòd pactum fuerit nudum.Ratio,quia æquum eſt pacta ſeruari, licèt ſtipulatione vallata non ſint l.1. in princ. ſupra eod. Ita te-
13 net Lud. Rom. in rub. ff.de arbi. in 2. colum.¶ † Tertiò limita, quòd quamuis ex pacto nudo non poſſit agi: tamen verecundia eſt denegare promiſſum pacto nudo. Ita Bartol. in l. quintus, per illum text.ff.mand. & erit magni effectus, quia ſicut non poteſt imputari fideiuſſori,quando ſoluit illud, quod principalis per verecundiam negare non poterat, ita Bartol.in l.ſi pecuniæ.per illum text. in fin.ff.de adi.leg. & in l.fideiuſſor. in fin.de fideiuſſ.Sal. in l.placuit.C. de iud.Ita nec quo ad iſtud.
14 ¶ † Quartò limita, q̃ quamuis ex pacto nudo c agi non poſ-
c ſit de iure ciuili:tñ poteſt peti executio per viam denunciationis euangelicæ etiam in foro ciuili,ſm d.Ant. & Imo.in c.quæ in eccleſiarum.de conſt.per no.in c.nouit. de iud. tenet Bart.in extrauag ad repri.in ver. per denunciationem, & ibi ponit practicam, & formulam huius denunciationis. Bal. not. in Auth. ad hæc.in 4.col.C.de vſu. Ita poteſt intelligi.c. 1. & 3. extra eo.
15 ¶ † Quintò attento iure gentium quo pactum nudum erat efficax,vt manu regia mandaretur executioni, iuxta l. 2. in prin. ff. de ori. iur. vnde ſi adiretur Imperator, vel Princeps non recognoſcens ſuperiorem,qui locum Imperatoris obtinet, peccaret mortaliter, niſi faceret obſeruari deductum in pacto nudo. Ita tenet dom. Anto. de Butr. in captu. quæ eccleſiarum.

ADDITIONES.

a ¶Ex pacto nudo. Adde Bar.in extraua.ad reprimen.Ang.in repe.l. ſi certis annis.C.de pac.Arch.in c.ſunt nonnulli.1.q.1.Doct.in c.1 de pac.

† Et quod non producat actionem,ſed exceptionem,communem dicit Viu.cõ. opi.lib.1.ver.pactum.vbi ponit amplia. & limit. Suarez ver. pactum. vbi qđ iure cano. actionem parit, ſecus iure ciuili, tametſi etiam eo iure actionẽ gignat,ſi fuerit geminatum.teſte Alc.in Rub.nu. 14.ff.de verb.obl.qua in re, laudatur Oſaſſententia Deciſ.2.poſt nu.4.ex pacto nudo poſſe efficatius agi virtute clauſulæ ſolæ facti. &c. MASVER.

b ¶Bono,& æquo. Ita generaliter, vbi proceditur ſecundum æquitatem. Alex. lib.3.conſ.41.vel 42.incip.viſo puncto.col.2.ver.& per hoc. PVRPV.

c ¶Ex pacto nudo.Bella.& Io. de Fantu.in c.ſi peccauerit.2.q.3.

a siarum.de consti.d.Alex. hic reprehendens Imo. [a] ibi aliter te-
16 nentem.¶ † Sextò limita, qñ pactum nudum esset geminatũ:
quia secundum induceret constitutum, ex quo agi potest.l.1.
§.debitum.ff.de consti.pec. ſm Bal.& Ang. in l.fin. per illum
tex.C.ad leg.Fal.vbi per illum text.tenent, ꝙ obligatio natura-
lis geminata est efficax.Can.post Bal. in c. per tuas.de arb.& in
c.cum contingat.de iureiu.Alb.in §.quinimo.in 7.col.ad fin. j.
ea.l.Pau.de Cast.in l.1.in prin.ff.de const.pe.Raph.Com.in rub.
ff.de ver.ob.d.Math.in no.36. Lud.Ro. in l.si verò.§.de viro.ff.
fol.mat.in 30.fal.d.Alex.hic.& in l.legem.C.eo.Facit bene,quia
confessio extraiudicialis censetur pactum nudum.l.tale pactũ.
in prin.j.eod. Et sic ex ea non oritur actio.l. Publia.§. fin. ff.de-
posi.Tamen si cõfessio extraiudicialis sit geminata, habet vim
iudicialis,vt tenet Bart.in l.cum scimus.in fin. C.de agr.& cen-
si.lib.11.Et ꝙ ex ea oriatur actio, tenet d.Abb.in c. si cautio.de
fid.instr.Pau. de Cast.in d. l.Publia.§. fin.Lud. Ro.in l.nuda ra-
tio,in 1,col.ff.de iureiu.& in l.sed & si possessori.in prin.ff. de iu-
reiu.¶Ego in contrariũ soleo ponderare text. in l.si pacto quo
pœnam.vbi latè dixi.C.eod. & text.in l.si veritas.C de fideic.Et
considera,si in contrarium facit illud,ꝙ dicit Bar.hic super vlt.
parte gl.fin.dum dicit,ꝙ constitutum producit actionem,quia
est contractus nominatus,& legitima cõuentio, & ibi dicam.
17 ¶ † Septimò limita, qñ in pacto nudo deducitur illud, ad
ꝙ quis tenebatur ex dispositione legis, quia tunc ex illo pacto
tanquam l. fomentato,oritur actio.Ita colligitur ex glo.in l.le-
gitima.circa prin.& ibi clarius not. Bart. Ang.& Mod. vbi dixi
18 de hoc s̃.eo.¶ † Octauò notabiliter limita,vbicunque ex inob-
seruantia pacti aliquis pateretur damnum, tunc sibi competit
actio de dolo.text. est no.in l.eleganter.§. seruus pactionis.ff.de
b dolo. [b] & ibi Bar. & Bal. ad hoc not. & dicunt ita limitari totã
materiam pactorum. Idem tenet Bal.in l.cum mora. in 3.col.
C.de transa.Ang.in cons.1.ad fin.d.Alex.hic, & in l.si conuene-
rit.in 2. col.s̃.de iur. omn.iud. & in cons.45.incip. viso puncto.
& his,quæ narrantur in eo.in 2.col.Facit bene, ꝙ dicit Arch.in
c.quocunque suffragio. in fin. 12. q. 2. ꝙ licèt apud Catalanos
non detur actio ex promisso, tñ Catalanus qui detinet viato-
rem variis promissionib. & inutilib. inuitationib. tenetur ei de
dolo.allegat ita dicere Vincentium Hispanum in prooe. decre
ti,quem etiam ibi refert Ioan.An.super ver. fratrẽ Ray.d.Abb.
19 in c.cum inter vniuersas.in vlt.col.de ele.¶ † Nono limita, qñ
pactum nudum fieret in iudicio, tunc produceret actionem
quasi fomentatũ calore iudicij. ita per plura tenet Lud. Ro.
& d.Alex.& d.Fran.de Are.in l.1.in prin.ff.de verb.obl. & maxi
mè per tex.in l.cum ostendimus.§.fin.ff.de fideiuss.tuto.& Bart.
in l.tale pactum.§.qui prouocauit.in vlt.col.j.eo.per illum tex.
ſm intellectum ipsius Bar.& ibidem plenius Pau. de Cast.quã-
c uis contrariũ [c] ibi teneat Bal. in illo.§.qui prouocauit. per text.
in l.siue apud acta. circa prin.C.de transa. Bene facit l. omnes.
§.in hac.C.de Epi.& cle.& l.ne in arbitris.C.de arb.& vide Ale.
20 in rub.ff.de verbo.obl.in 2.col.¶ † Decimo fallit,qñ adesset sta
tutum, ꝙ instrumenta guarentigionata haberent executionẽ
paratam:tunc si ibi adesset pactum,produceret actionem,tan-
quam vestitum statuto propter instr̃m,ſm Bal. in l.2.ad fin.C.
de exec.rei iud.cum concor.quas dedi in l.vlt.s̃.eo.vbi istud la-
21 tè impugnaui. ¶ † Vndecimo fallit, qñ aliquid promiteretur
pacto nudo: deinde postea subijceretur iurm:tunc produceret
actionem.per l.si quis maior.C.de transa.licet aliàs ex iuro sim
plici de præstando aliquid in futurum,non oriatur actio de iu
re ciuili:nisi in liberto l.vt iusiurãdi in prin. & ibi Bar. ff.de ope.
lib.cum si.Ita tenet(sub dubio fortè)d.Mathesi. in no.11.incip.
d Nota regulam, [d] de quo per Sal.in l.legem.C. eo.per Lud.Ro.
qui contrarium tenet in l.1.in prin.ff.de verb. obl. per d.Ant.in
22 c.cum contingat.de iureiu.dixi in d.l.si quis maior.¶ † Duode
cimò fallit quantum ad conscientiam, vbi non differt pactum
nudum à solenni,ſm Bald.in rub.extra eod. in fin.& in c.1.in 2.
col.eo.tit.de quo vide per do.Abb. in c literarum. per illũ text.
23 de voto.& ꝙ no.idẽ d. Abb.in c.sicut.secundò,de iureiu.¶ † De
cimotertiò fallit in ligis,& treugis, vbi põt agi ex pacto nudo:
eo quia pacta publica non egent fomento verborum l.conuẽ-
tionum.s̃.eo. Ita tenet Bal.in c. 1.in vlt. col. ante fin.extra eod.
24 ¶ † Decimoquarto fallit in pacto, ꝙ vasallus seruiat dño ex-
pensis dñi:quia etiam si sit nudum, nascitur vtilis actio, ne fi-
des careat remuneratione.tex.est ad hoc vnicus in l.inter soce-
rum.§.conuenit. ff.de pac.dota. ſm Bald. in c. si cautio. in vlt.
25 col.de fi.instr.¶ † Decimoquintò limita, ꝙ licèt naturalis ob-
ligatio ex pacto nudo non possit intentari contra aliũ, vt hoc
tex. tñ negotiorũ gestor debet eam intentare contra seipsum,
& à seipso exigere debitum naturaliter tñ: sicut si esset debitũ
efficax. Tex.est in l. at qui natura, in prin.ff. de neg.gest.per quẽ
26 tex.ita not.Bal. in l.cum actum. in 5.no.eod. tit.¶ † Decimo-
sexto,& vltimò limita,quando pactum nudum fit sub condi-
tione,quia si conditio eueniat,habetur pro implemento, & fa
cit,ꝙ ex pacto nudo possit agi.Ita tenet Ang. in l. cum ad præ-
sens.per illum tex.ff.si cer.pet.& in l.si mora.j.eo. Bal. in l.quo-
niam.C.de re.permu.Tene contrarium, prout tenet Bald.in c.
cum inter.P.in pen. col.de renun. & in c. cum Io. ad fin.de fi-
de instr.& in Anth.cui relictum,in pen.col.in 8.no. C.de indic.
vidui.tol.quia aliàs resultarent duo specialia contra regulam l.
1.in fin.cum glo.C. de do.promis.Primò enim implementum
conditionis habetur pro causa. l.à Titio.ff.de verb.obl. Itẽ etiã
faceret ex pacto nudo oriri actionem. Nec obst.d.l.cũ ad præ-
sens. quia non loquitur ex pacto nudo, sed in stipulatione, vt
clarè patet ibi in text.in ver.stipul. Nec obst.verbum,spondes,
ibi positum: quia pp præcedentia necessario intelligitur de sti-
27 pula.argu.l.si seruus plurium.§.fin.ff.de leg.1. † Sedo principa-
liter not. in ver. igitur nusta, iunctis præcedentibus non cauil-
lan.literam,vt facit gl. hic esse tex.ꝙ pactum nudum non dici-
tur ℈ctus innominatus,& ad hoc allegatur gl. pro singulari in
l.1.in prin.in gl.mag.in fin.ff. de actio.& obli.tñ illa glo. solum
dicit,ꝙ omne pactũ est ℈ctus, & ita eam alleg. & sequitur Bal.
in rub.C.eo.& non dicit illa gl.ꝙ sit innominatus.Illã gl.etiam
pro singulari no.Bal.in c.quintauallis.in 2.col. de iureiu.vbi di-
cit,ꝙ illa gl.debet intelligi in pacto vestito: eo quia pactum nu
dum non est ℈ctus,vel impropriè dr̃ ℈ctus,quia non habet le-
gis adminiculum.l.fideiussor obligari.§.fideiussor ff.de fideiuss.
Item Bal.in l.lecta.in 3.col. ff.si cer. pet.quærit,an pactũ de per
se sit ℈ctus innominatus,& refert.glo.in d.l.2.dicere, ꝙ sic.Sed
ipse dicit, ꝙ imò videtur dicendum, ꝙ non sit propriè ℈ctus,
nisi qñ habita relatione pacti ad ℈ctum resultat ℈ctus innomi
natus.Finaliter tenet,ꝙ indistinctè dr̃ ℈ctus,cùm ex eo oriatur
obligatio,saltem naturalis,vt ibi plenius per eum.¶Tu aduer-
te,si quæratur an pactum nudum sit ℈ctus propriè, & respon-
deo,ꝙ non: quia non est vltro citroque obligatoris l. Labeo.§.
℈ctus.ff.de verb.sig. sic nec stipulatio proprie dicitur ℈ctus ea-
dem ratione,vt dixi in l.1.s̃.eod. Si posteà quæratur, an pactũ
nudum sit ℈ctus innominatus,& respondeo,ꝙ sic,ex diffinitio
ne, q̃ ponit Bart.in ver. igitur in hoc.§. ꝙ pactum est, ꝙ stat in
puris finib.conuentionis in genere,& non transit in speciem ali
cuius ℈ctus nominati:patet ergo, ꝙ pactum est ℈ctus innomi
natus, ex quo non habet speciale nomen ℈ctus.¶Sedò mo-
ueor, quia ex pacto semper oritur actio præscriptis verbis in
casib.in quib.est efficax ad agentum: etiam si resultet ℈ctus in
nominatus habita relatione pacti ad ℈ctum. Ita dicunt Bart.
* *& communiter Docti* in §.quinimo.in 1. col.j.eo. vbi dicetur, per
tex.in l.in bonę fidei.C.eo.sed actio præscriptis verbis oritur ex
℈ctibus innominatis.l.quoties.cum gl.ff.de præsc.ver.Conclu-
e do ergo,ꝙ pactũ nudũ [e] est ℈ctus innominatus,sed non respe-
ctimus,& sic non est de illis quatuor, qui ponuntur in l.natura-
lis.j.de præscriptis verbis:prout declaraui.s̃. in prin.huius legis.
¶Capio gl.in ver.cã,quæ est satis obscura. Ideo pro eius introi
to oppono ℈ tex. ꝙ impossibile sit reperiri conuentionem si-
ne causa:quia quando non apparet, ex qua causa sit facta pro-
missio,in dubio censetur facta ex causa donationis.l. Campa-
nus.in fin.ff.de ope.lib.glo.& Bart.in l.2.§.circa. cũ sim.ff.de ex-
ce.doli. In glo. ponuntur in effectu duæ sol. quòd contrarium
procedit in pacto nudo simplici, sed hic erat pactum nudum
respectiuum factum ob causam donationis, vel alterius facti
de futuro:tñ quia non fuerat per te impleta,tex.dicit,ꝙ est cõ-
uentio nuda,ideo actionem non parit.& istam tenet glo.& põt
stare. Secunda est responsio Marti. ꝙ hic promissio erat facta
per errorẽ. Vnde etiam si stipulatio interuenisset,non oriretur
actio,vt procederet iste.§.vnde cùm hic promissio sit facta per
errorem,non põt præsumi facta ex causa donationis. Ista opi-
* nio est falsa, *& communiter reprehenditur* per l. ex placito.C.de re.
permu.& quia tunc oriretur actio, licèt obstaret exceptio d.l.
2.§.circa.& Mod.in l.à Titio. ff.de verb.obl. cuius contrarium
dicitur hic.¶Vltra glo.Gul.de Cun.aliter dicit,quòd etiam de
to pro vero, quòd ista promissio censeretur facta ex causa do
nationis,& hodie ex pacto nudo donationis oriatur actio, ad-
huc hodie procederet iste. §. qñ in tali pacto nudo continere-
tur purũ factũ, quia isto casu non habet locũ d.l. si quis arger.

quæ

ADDITIONES.

a ¶Imo.Idẽ Imol.non loquitur in his terminis,vt dixi.in l.legẽ.C.eod. PVRPV.
b ¶De dolo. Alex. lib.3. conf. 41. incip. viso puncto. colum.2.ver. & per hoc. PVRPV.
c ¶Et bene secundum communem per Alex.Soci.sen.Ias.& alios in l.1.in pri. de ver.obli.vbi etiam Soc.iun. nu.35. dicit hanc communem.& nu.38.cum confirmat Iaço.Nig.in Rep.d.l.1.nu.96. vbi dicit ita tenere Imo.Aret.Socin. Seisell. & Senen. in rub. eo. tit. & Monferrat.in l.1.2. lect.Ias.in l. siue apud acta.nu.9.C.de transac.vbi quòd non vestitur calore iudicij. MASVER.
d ¶Regulã.Corneus lib.primo cons.235.incip.de pluribus.col.5. PVRPV.
e ¶Nudum.Adde Bar.in l.ex causa.ff.si cert.pet.

quæ ſolũ ꝓcedit,qñ nudo pacto promittitur res, vel ḡtitas.ſecus,qñ merum factum, per duo fundamenta, vt hic per Bart. Pro habenda veritate duo excutienda ſunt. Primò videndum eſt de ſolutione prædictæ difficultatis. Scdò videndum eſt, an d.l.ſi quis argentum. habeat locum etiam, qñ in promiſſione
28 nuda deducitur purum factum.† Circa primũ, ḡtum ad opp. ⁊.factam rñdeo trib.mod. Primò,qꝺ præſuppoſitũ Gul.& Bart. eſt falſum, dum dicit, qꝺ promiſſio ſimpliciter facta in dubio præſumitur facta ex cã donationis: prout plenius tenuit Bart. poſt gl.in d.l.2.§.circa.per tex.fm eũ clarum in l.hoc iure.ff.de don.per l.Cãpanus.in fi.præalle. Tene ⁊rium, qꝺ imò in dubio potius præſumitur per errorem, vel ex cauſa fatuitatis, quàm donationis,& hoc modo ceſſabit obiectum. Ita tenet gl. ord. in l.gñaliter.in ver.cãm.& ibi Bal.in 426.op.& ibidem Ang. & Sal.C.de non nu.pe.& dicit ibi Ang.ſe ſæpius ita cõſuluiſſe.Idẽ tenent Imo.& Mod.hic,& in l.à Titio.ff.de verb.ob.Io.And.in addi.Spec.in tit.de confeſ. §. nunc videndũ, ſuper ver.quæ eſt ratio.d.Ant.Im.& Abb.in c.ſi cautio.de fid.inſt.Pa.de Ca.in l.ſi diuortio.ff.de ver.obl.Lud.Ro.in l.gñaliter.c.tit.d. Alex.in ⁊ſil. 13.inci.ex his, quæ in themate narrata ſunt,difficultas reducitur in 1.vol. Facit bene text.in l.4.§. fi. & ibi ſubtiliter ponderat Bal.⁊.ſi quis cautio. Nec aliquid facit.d.l hoc iure.in qua ſe fundat Bart.quia loquitur,qñ expreſsè conſtabat,qꝺ promiſſio fiebat animo donandi. Sed dubitabatur, qua cã mouebatur ad donandũ. Nõ obſtat etiam.d.l.Cãpanus, quia expreſsè loquit, qñ ⁊ſtabat,qꝺ quis ex certa ſcĩa promittebat, ſciens ſe non teneri, quo caſu bene vĩ animo donandi promittere,ſed in dubio aliud eſſet,prout eſt in materia nr̃a. Scdo rñde,retento pro vero, qꝺ ꝓmiſſio in dubio cenſeatur facta animo donandi,qꝺ procedit,qñ illa promiſſio fit per ſolennem ſtipulationẽ, ſecus qñ pacto nudo, ne detur concurſus duorũ ſpãlium, fm Ray. Bal.Ang.Pa.de Caſt.& Mod.hic,Bal.in l.ſi chirographis.§.fi.C. ſi cer.pe. Sal.in l.creditori.in 5.q.C.co.Pa.de Ca.in l. quæ doris. ff.ſol.ma.d.Abb.in d. c. ſi cautio d. Alex.in d. conſil.13. Tertiò rñde, præſuppoſito etiam pro vero, qꝺ in ꝓmiſſione ſimplici præſumatur cauſa donationis, adhuc non obſtat ⁊rium, quia d.l. ſi quis arg. habet locum in donatione vera, & non in præſumpta,ne duo ſpecialia concurrant, qꝺ præſumatur donatio, & qꝺ pactum nudum producat actionem,⁊ gl.in l.1. in fi.C.de do.promiſ.cum ſi.Ita tenet Bar.in §.quinimo.in vlt.col. vbi lae
29 tẽ dicam.⁊.co. ¶† Circa fm,nunquid d.l. ſi quis arg. habet locũ,qñ in pacto nudo continetur factum. Gul. & Ray.& Bar.tenent, qꝺ non per duo fundamenta, de quib. hic per eos. Idem, & plenius tenet Alb.de Ro.in §.quinimo.in 3.col. & ibi Bar.in vlt.col.⁊.co. Bar.in l.ſi vnus in §.item pactus.⁊.co. Bal. in l.cum virum.C.de fideic. Ang.in rep.l.ſi certis annis.in 2. col. C.co. & in d.l.ſi quis argen. §.ſed & ſi quis. & ⁊.ea.l.in prin.in vlt. col. d. Ant.& Imo.in c. qualiter. extra eo. Contrariũ, & melius tenet Bal.hic allegans gl. ordinariam,iuncto text.in l. ſi cum mihi. ff. de dolo. q̃ ibi ſimpliciter ſequitur Bart. idem tenet Bal.in l. pacta,quæ ⁊.C.eo. Idem tenet Raph.Fulg.hic, qui audacter,& intrepidè dicit eſſe ita tenendum ⁊ Bar.alleg.glo.in l.permiſiſti.§. fi.de præſcr.ver. Idem tenet Pau.de Caſt. & Floria.hic. Sal. in l. legẽ.in 6.q.C.eo.& latè Ang.de Are.in §.in perſonã in 8. col. & ſeq. Inſti.de ac. Ego iſtã partẽ teneo, & vtor fundamento Bar. ⁊cum. Nam præſuppoſito, qꝺ d.l. ſi quis argen. eſſet correcto-
30 riatñ† in correctorijs, [a] qñ rõ eſt expreſſa in l.corrigente, licita eſt extenſio ex identitate rõnis. l. his ſolis. in ver. ſatis tacitè cautum putamus C.de reuo.dona. Bald. & alij in Auth. quas. actiones.C.de ſacroſ.eccl.cum ſi.quæ ibi dixi. Sed in d.l. ſi quis argen.ponitur ratio in ver.cum.n.in arbitro. Et iſta ratio militat etam qñ in pacto promittitur factũ, igitur, &c. Iſtud fundũ fortius militat,quia d.l.ſi quis argẽ.nõ eſt correctoria: cùm non corrigat regulã huius §.ſed eſt mñ limitatoria,quia limitat
31 vno caſu.f.in pacto nudo donationis.† Sed in limitatorijs licita eſt ſemꝑ extenſio ex identitate rõnis: vt eſt text.in c.cũ dilecta.§.nos igitur.de confir.vti.vel inuti.& ibi ad hoc not.d.Abb. & bo.tex.in c.poſt translationem. in ver. quamq̃.& ibi ad hoc Bal.de renun. ¶ Tertiò facit text. in d.l. ſi quis argen.in ver. tradere.Nã obligatus ad tradẽdũ,dr̃ obligatus ad factum.l. ſi rem tradi.ff.de ver.obl. Ad idem facit tex.in §.perficiuntur. Inſtit.de don.quẽ etiã alle.Ful.hic,vbi donatio ꝑ d.l. ſi quis argen. æquiparatur venditioni. venditor autem non tenetur ad dandũ,ſed ad tradendum,& ſic ad factum, vt prædixi. Non ob.fundamẽtum Bartol. quòd obligationes dandi ſunt præcisè,ſed non obligationes faciendi. Aduerte, ſi conſideras iſtas obligationes in natiuitate,ita eſt præciſa vna,ſicut alia. Vnde verum eſt, quòd poſtea in executione,qui promiſit factum,poteſt ſoluendo intereſſe liberari.l. ſtipulationes non diuiduntur. in verſi. Celſus. ff.de verbor. oblig. Sed hic agitur de natiuitate actionis, non de executione. Teneas ergo indiſtinctè, qꝺ d.l. ſi quis argen. habeat locum etiam in pacto nudo continente factum ex cauſa donationis: & iſtud plus placet, quàm concordia Imol.& Lud.in l.in ædibus.§.1.ff.de dona.quæ ante eos fuit Bal. in l.ex placito.in 9.q C. de rer. permu. & ſequitur etiam d.Alex. hic, qui dicunt,qꝺ aut in donatione deducitur factum merum:puta ex cauſa donationis promitto nudo pacto ire pro te Romam:& tunc non habet locũ.d.l.ſi quis argẽ.ita loquatur opinio Gul. & Bart. Aut in donatione non deducitur merum factum,ſed aliquid,qꝺ habet vim traditionis:puta, promitto pacto nudo, ex cauſa donationis, qꝺ poſſis eximere certam cretã ex fundo meo, & ſic eſt perinde,ac ſi donarem tibi cretã,& tunc ex illo pacto oritur actio,vel condictio ex lege:ita loquitur gl.in d.l ſi cum mihi.& in d. l. permiſiſti. Pro prima tñ opinio.potes allegare ⁊,vbi factum promittitur,ibi non eſt ꝓpriè donatio, quia non eſt ibi doni datio, arguendo negatiuè. l. Senatus.§.donatio.ff.de do.cau.mor. & d. l. ſi quis argen. dẽt intelligi in donatione vera, & non impropria: tñ potes rñdere, qꝺ ex quo ratio eſt ibi expreſſa in tex.ceſſat obiectum. Et tenẽdo opi.quam tenui,ſolutio Gul. & Bart.ad ⁊rium formatum. ⁊.in gl. nihil valet. ¶ Capio glo.in verbo, igitur,quam diuide in tres partes. In prima declarat text. ⁊tinuando cum ad præcedentes. In ſcda ponit quatuor exempla pacti nudi. In tertia ponit fallentiam ad regulam huius tex. licèt ſubijciat malè, qꝺ illis caſib.pactum non ſit nudũ: quia ⁊tineret ⁊rietatẽ, ſed dr̃ veſtitum. l.auxilio, & malè, quia non eſt propriè veſtimentum, fm Bar. vbi dicam in d.§.quinimo. Secunda ibi,ſed qꝺ eſt nudũ. Tertia ibi,ſed hæc regula. In 1.parte gl. malè dicit: dum dicit,qꝺ in hoc verſi. igitur, iuriſconſultus tranſit ad ⁊ctus nominatos: & vult, qꝺ conuentio nuda nedum non pariat actionem in contractibus innominatis, ſed nec etiam in nominatis: quia contractus nominati eo ipſo qꝺ ſunt producti in eſſe, ex pacto nudo pariunt actionẽ, vt hac l.in prin. Niſi ſalues gl. quando eſſet conuentio nominata iuris ciuilis, quia remaneret nuda,niſi ſpecialiter lex ciuilis aliter diſponeret, fm Bar.in §. quinimo.in 6.col. ⁊.ea.l. Nec placet etiam ſaluatio Alexand. intelligentis gloſſ. de pacto nudo appoſito iuxta contractum no-
32 minatum, quia verba gloſſ. non patiuntur. ¶† In 2. parte dic, quod primum exemplum eſt bonum,& proprium. Nam pa
b ctum nudum [b] eſt propriè, quando aliquis promittit ſine interrogatione. Nec obſtat, qꝺ dicit gl. de pollicitatione, quia debes ſcire,qꝺ pollicitatio ꝓpriè eſt,quæ fit abſenti. Si.n.fit præſenti,ſemper eſt pactum, cum ſemper adſit conſenſus duorum, ſaltem tacitus, cùm pñs de cuius commodo tractatur,cenſeatur conſentire.l.qui patitur.ff. mand. Ita declarat Alb. de Roſ. in §.quinimo.in 2.col. ⁊.ea.l. Io.de Imo.in commentto. c. cum
c ⁊tingat.de iureiu.dũ tractat,an ex iuro [c] oriatur actio,& eſt de mentẽ Bar.in l. 1.in duob.locis,& clarius ibi Cy. in 2.oppo. vbi dixi.C.eo.d. Alex.in l. 1.ad fin.⁊. eod. Aliud exemplum glo. de ſtipulatione inutili procedit,quando partes non agebant facere ſtipula.vt per Bart. & alios hic. per Imo. & Mod. in l.1. §. ſi quis ita.cũ concor.ff.de ver.obl. Adde,quòd Bal.in l.cum quis. in 8.col.ad fi.& prin.ſequentis.C.de iur.& fac.igno. dicit ſe ſaluare iſtam gl. quam Mod.reprehendunt,qꝺ loquatur in ſtipulatione, quæ redditur inutilis propter abſentiam partium. & ideo propter talem abſentiam cenſeri debet, quòd agebatur facere pactum nudum, vbi non requiritur ſolennitas. Adde etiam,quòd Bald.in rub.C.eod in 4. colum. per iſtam glo.dat doctrinam,quòd omnis conuentio,quæ fit per nuncium, vel per epiſtolam ſi non cadit in contractum innominatum, eſt pactum nudum. Vltra exempla gloſſ. adde aliud bonum exẽplum, quando in inſtrumento dicit, quòd partes conuenerunt. Intellige pacto nudo. l. lecta. in ver. conuenit. & ibi Bartol.no. vbi dixi.ff. ſi cert.peta. Secus eſt in ver. promiſit, quia qñ ꝓfertur in ſcriptura publica,intelligitur per ſtipulationẽ. §. ſi ita ſcriptum. Inſtitu.de inutil.ſtipula.l.ſciendum.& ibi Bartol. not.ff.de verbor.obliga.ſine in priuata ſcriptura.l. 1. C.de contrahen. & committen.ſtipulat. Secus ſi proferatur à teſte. l. 1. vbi gloſſ. & Doctor. C. de vſuc. Rationem diuerſitatis ponit
33 Bart.in dict.l.ſciendum. ¶ †In vltima parte gl. habes 6.fallentias ad regulam huius tex. quas etiam eodem ordine ponit gl. in l.

ADDITIONES.

a ¶In correctorijs. Adde gl.in ver.numerandi.in c.ſtatutum.de reſcr.libr. 6. gl. in ver.eligatur.in cle. 1.de ele. Ant.de But.in c.olim.de verb. ſig.

b Adde Alex.conſil.16.colum.2.circa med.lib.2.

c ¶Iuramento. Adde Bart.in l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ. Bald. in l.actori. C. de reb.cre. Hoſt.& Dec.in c.ꝓ tuas.de arb. Archi.in c.q.cunq;.12.q.2. Inn.in c.cũ veniſſent.de inſti.† Et facit,qꝺ iuramentum eſt tantæ potentiæ,qꝺ ex ſtipulatione alteri facta,& iurata,acquiritur ius abſenti, & ſi nullus ſit, qui pro eo ſtipulationem recipiat,vt ſcribit Rom.conſil.76. Rol.conſil.19.nu.30. lib.1. Alex.conſil.31.col.pe.conſi.66.conſ.185.col.fi.lib.6. MASVER.

in l.legitima.vbi dixi.3.eo.Limita istas fallentias, per text. sing. in l.si mulier.§.si dos metu,secũdum intellectum.Bar. ff. quod met.causa.& dixi.3.in text.Inquantum tamen glo.dicit, ꝙ fallit in constituto.Bart. dicit, quòd est bona fallentia: quia constitutum est contractus nominatus, & conuentio legitima, 34 ideo ex pacto nudo producit actionem. ¶†Pro intellectu huius sol.Bart. cadit alia difficultas, quia fideiussio cùm etiam sit contractus nominatus,& accessorius, sicut constitutum,quare ex pacto nudo non producit actionem.l.blanditus. C. de fiuss.Io.Fab. Insti. de fideiuss. super rub. bene assignat rationem, quare in fideiussore requiratur stipulatio, vt retuli in princip. huius text.in secunda fallentia: tamen secundum illam rationem etiam constitutum non deberet pacto nudo producere actionem,quòd est falsum.§.de constituta.Insti.de actio.vnde considera,quòd Barto.copulatiuè duo requirit, quòd sit contractus nominatus.Item,ꝙ sit couentio legitima.constitutum enim est contractus nominatus.Item fomentatur à l.prætoria. quæ est viua vox iuris ciuilis.l.nam & ipsum. supra de iustit.& iur. & ꝙ in constituto sit propter fomentũ, prætoris, vt actio nem producat,dicit Bal.in l.fin.C.ad l.fal.Alb.de Ros.in §. quin imò.in 8.col.3.ea.l.Nico de Neap. in §. de constituta. in 4. op. glossarum, post Iac.But. ibi Insti.de actio. Nam considerauit prætor, quòd ius ciuile noluit fideiussorem teneri, nisi per stipulationem promittat.d.l.blanditus.sed prætor,qui potius sequitur æquitatem,nolùit, ꝙ si quis constituit pro alio soluere, qui in effectu est fideiussor, obligetur pacto nudo. Inde est,ꝙ fideiussio licèt sit contractus nominatus, cùm habeat speciale nomen contractus, tamen non producit actionem, quia non fomentatur ab aliqua lege:prout constitutum à prætore.Ideo Bartol.duo copulatiuè requirit.Et licèt conuentiones iurisgentium nominatæ, solo nomine dicantur vestiri, vt actionem producant,vt hac l.in princip.tamen conuentiones inris ciuilis nominatæ,vt est fideiussio ex solo nomine speciali, non dicuntur vestiri, vt possint actionem producere, nisi etiam per legem specialiter fomententur, vt expressè declarat Bart. in §. quinimo. in penult. colum. in fin. vbi dicam. infra eod. Quæ autem ratio sit,quare fideiussor accedat ciuili obligationi,sed non constitutum,dic vt per Bart.in l.1.ff.de fideiusso.per Bald. in l.pe.C.de non nu.pecu. Ias. Paduæ.

SVMMARIVM,

1 *Distinctio bene tunc adhibetur, quando pactum apponitur circa naturalia, vel accidentalia contractus.*
2 *Informare est nouam formam dare.*
3 *Pactum nudum appositum incontinenti iuxta contractum nominatum,informat actionem ex illo contractu.amplia, vt nu.4.*
5 *Pactum si apponeretur in deposito, vel commodato incontinenti de eundo Romam,illud pactum non informaret.*
6 *Actui inesse dicuntur, quæ in continenti fiunt.*
7 *Testis potest incontinenti corrigere dictum suum.*
8 *Postea,& post, differunt.*
9 *Quinimo,est coniunctio continuatiua, implicatiua,& aduersatiua.*
10 *Aduersatiua debet aduersari his, quæ sunt eiusdem generis.*
11 *Vestimentum nunquid reperiatur cohærentia contractus.*
12 *Actio ex vendito, quæ sui natura est bonæ fidei,quando informatur,vt competat ad deductum in pacto,efficitur stricti iuris.*
13 *Pactorum octo sunt vestimenta.*
14 *Pollicitatio,quæ est minus efficax, si vestitur operis initio, quanto magis debet vestiri pactum.*
15 *Cõtractus nominatus inuentus à iure ciuili,vel statuto,vel consuetudine, an solo consensu producat actionem, sicut contractus iurisgentium nominati.*
16 *Feudum est contractus nominatus.*
17 *Condictio an ex lege, vel consuetudine oriatur pro feudo, vel emphyteusi.*
18 *Pactum omne an debeat producere actionem.*
19 *Lex,si quis argentum,an habeat locum in donatione remuneratoria.*
20 *Lex,si quis argentum,an habeat locum in donatione causa mortis: & an habeat locum in donatione præsumpta. num.21.*
22 *Vestimentum re solùm habet locum in contractibus nominatis, qui re contrahuntur.*
23 *Pactum quando dicatur incontinenti appositum, & num.26.*
24 *Incontinenti dicitur, quod in actu se simul teneat.*
25 *Actio de dote constante matrimonio non est nata. vide aliam conclusionem nu.26.*
27 *Pactum appositum ex interuallo an sit vtile mulieri.*
28 *Actor censetur reus in replicationibus.*

§. Quinimo. Ad euidentiam huius §.præmitte, quòd iste §. loquitur, quando pactum nudum apponitur iuxta aliquem contractum nominatum. Istud autem potest fieri altero de trib. mod. Aliquando. n.ponitur super eo,quod est diuersum à contractu.Aliquãdo super eodem in alia tamen forma. Aliquando. n. ponitur super contrario. ¶ Primò casu propriè loquitur iste text. & l. fundi partem ff. de contrahen. emp. Puta, vendo tibi istam domum pro mille.deinde etiam appono in continenti pactũ, quòd etiam vadas pro me Romam. vides, quòd pactum continet quid diuersum à ℈ctu. ¶Secundò casu propriè loquitur.§. sequens.s. §.adeo.Puta, vendidi tibi domum pro centum.postea fit pactum, quòd sit vendita pro cẽtum & 20. vel pro minori pretio. Vides,quòd pactum est super eodem, sed in alia forma, cùm augeat̃, vel minuatur pretiũ. ¶ Tertiò casu, quando pactum est contrarium contractui, & sic venit ad resoluendum contractum. Puta, vendidi tibi domum pro centum: postea fit pactum, quòd domus sit inempta.de isto pacto contrario,& resolutione contractus loquitur.l.ab emp. 3.eo.l.1.& 2.C.quãdo lic.ab.emp. discedere.l.pacta nouissima. C.eod.& l. Titius. secundum vnum intellectum. C.de præscr. 1 verb. ¶† Secundò considera, quòd iste text.loquitur propriè quando pactum apponitur circa naturalia, vel accidentalia contractus:tunc bene adhibetur distinctio: quia si incõtinenti apponatur, parit actionem: secus si ex interuallo.Et istud est, quod propriè dicit text.hic in ver. idem responsum. Ibi,extra natutam contractus, & ibi glo. declarat. Si verò apponeretur circa substantialia cõtractus, puta circa rem, vel pretiũ in vẽditione,vt declarat gl.magistra.l pacta ℨuenta.in prin.ff.de cõtrah.emp.tũc si ex interuallo,pareret actionẽ.tex.est in §.seq.& ibi ponã rationẽ, & in d.l.pacta ℨuenta.Et sic ex istis hẽs duas dñias inter istũ tex.huius §. & §.sequentis.Prima est,ꝙ iste §.loquit̃,qñ pactũ apponitur sup diuerso à ℈ctu.Sed.§.sequẽs loquit̃,qñ ponit̃ super eod.sed in alia forma.Secũda dñia est: qa iste §. loquitur,qñ pactũ apponitur super naturalib. vel accidentalib. ℈ctus:& tunc incõtinẽti producit actionẽ:secus si ex interuallo.sed §.sequens loquitur,qñ pactũ apponitur sup sub stantialib.quo casu etiã si apponit̃ ex interuallo, ꝓducit actio- 2 nem.¶† Tertiò ad euidentiã præmitte, ꝙ Iurisc.hic facit mentionẽ de verbo informare, ꝙ ſm Bar.hic.in 3.col.est nouã formã dare;vel melius,ſm glo.est extẽdere, & ampliare, vt actio ex vendito, quæ sui natura cõpetit ad pretium,nũc ℨpetat ad factũ deductũ in pacto, vt hic, & l.fundi partẽ.ff.de cõtrahen. emp.& l.tenet̃.§.si tibi.& l.si sterilis.§.si fundum.ff.de act.emp. Reformare est renouare seu nouam formã dare remanente tamen sẽper eodẽ ℈ctu.Vt si vẽdidi domũ pro centũ: deinde reformetur, vt sit vendita pro 80.remaneret idem cõtractus: sed pretium minueretur. & de ista loquitur.§. sequens,in ver. reformari. iuncto text.ibi, quę ex eodẽ sunt ℈ctu.l pacta conueta. in prin. in ver. Paulus.ff. de ℨhen.emp.l.si ꝙ.C.de rescin. vend.l.si ita quis. §. Seia cauit.ff. de ver.obl.l.lecta, ſm verum intellectum Mod.ff.si cer.pet.¶ His sic præmissis,venio ad tex. & ſm Bar. h. d.Pacta incontinenti apposita nouã producunt actionẽ & veterem informant. h. d. ſm Bar. vel sic & plenius. Pactum nudum appositũ incontinenti iuxta ℈ctum nominatum, cũ sibi censeatur inesse, & sit pars ipsius ℈ctus,informat actionem ex illo contractu,vt etiam competat ad deductum in pacto: & etiam de se (cùm sit vestitum cohærentia contractus) producit nouam actionem, quæ appellatur præscriptis verb. secus si pactum apponatur ex interuallo post contractũ absolutum, licèt apponatur tẽpore,quo actio nascitur, quod trib.demonstratur exemplis.Et in primo exemplo deducebatur plus tempore.In secundò plus re.In tertiò quid diuersum, & extraneum à contractu.Si autem pactum nudum apponitur pro reo,quamuis ex interuallo,semper sibi parit exceptionem.h.d.totus text.¶Diuiditur in 4. partes. In 1. ponitur dictũ cum ratione. In 2. limita. dicti. In 3. limitationem probat per tria exempla. In 4 ponit aliud dictum ex parte rei. Secũda ibi sed hoc sic.Tertia ibi,vt puta post diuortium.Quarta, & vltima est propè finẽ,ibi,sed ex parte rei.¶†No.1.ex isto tex.regulam generalem, quòd pactum nudum appositum incontinenti iuxta ℈ctũ nominatũ informat,& sic extẽdit actionẽ ex illo contractu,vt etiam competat ad deductum in pacto. Ratio est in tex,quia censet̃ ei inesse:& sic censetur esse pars ipsius ℈ctus,sicut ergo si à prin.deuenisset in ℈ctu,competeret actio ex ipso contractu,ita quando incontinenti apponitur, extendit actionem ex illo contractu. Similiter cũ tale pactum sit vestitum cohærentia ℨtractus nominati de per se ꝓducit actionẽ præscr.verb.l.in bonæ fidei.& l.petens,& vtrobiq; Bar.C.eo. & ꝓbatur hic, vbi in quatuor locis dr̃, nec ex pacto nascatur actio. vbi qñ pactum est appositum ex interuallo, & sic separatim ab ipso ℈ctu, tunc ex ipso pacto non oritur actio: ergo si incontinenti oriretur. ¶Amplia istam regulam trib.modis.

Primo

Primò non solùm quando pactum nudum apponitur iuxta contractum, sed etiam qñ iuxta quasi contractum, vt hoc tex. in ver. tutelæ, quæ est quasi contractus, & not. Ang. hic. Secus est si apponeretur iuxta distractum, vt est glo. in l. si tibi. in glo. mag. in fin. C. loca. ¶ Secundò amplia, vt procedat nedum, qñ pactum apponitur iuxta ℈ctum bonæ fidei: prout tex. hic exẽplificatiuè dixit, sed etiam qñ iuxta ℈ctũ stricti iuris, vt hic in
4 glo. 2. ¶ † Tertiò notabiliter amplia, vt procedat non solùm in pacto nudo, sed etiam in stipulatione apposita iuxta ℈ctum: puta venditionis. nam stipulatio etiam tunc informat, & extẽdit actionem ex tali ℈ctu, vt etiam comperat ad deductum in
a pacto. [a] Et est vtilitas, quia actio ex vendito est bonæ fid. & sic habet multa priuilegia, quę non haberet actio ex stipulatione, quæ est stricti iuris. tex. est de hoc not. in l. prædia de act. emp. ſm secundam lecturam gl. quam Bar. ibi in 1. col. approbat. &
5 ad hoc no. & alij ibi sequuntur. ¶ † Istam regulam limita plurib. modis. Prima limitatio colligit ex hoc tex. in ver. ea. enim pacta, ſm Bart. in 3. col. ꝙ ad hoc, vt pactum informet, oportet, vt sit tale, ꝙ legem de ℈ctui: hoc est, ꝙ sit tale, ꝙ congruat actioni, & sic, ꝙ potuisset principaliter in ipso ℈ctu deduci. Et ideo in ℈ctib. qui re celebrantur, puta in deposito, vel in commodato si apponeretur pactum incontinenti de eundo Romam, illud pactum non informaret, quia non potuisset cadere in ℈ctum, cum obligatio re nõ possit ad aliud ℑhi, vt l. rogasti. §. si tibi. ff. si cert. pet. Et dicit Pau. de Cast. hic in 2. col. ꝙ iste tex. declarat omnes tex. de ista materia loquentes. Idem tenet Bart. in l. petens. in vlt. col. C. eo. Ful. Pau. de Cast. & cęteri moderni in l. in bonæ fidei. C. eod. licet Sali. in d. l. petens. in 1. q. reprobet, per text. in l. fundi partem. ff. de ℑhen. emp. vbi in pacto deducit illud, ꝙ nõ potuisset in ℈ctu vẽditionis deduci. ſ. factũ. l. tenetur. ff. de act. empt. & l. insulam. ff. de præscr. ver. Tu dic, ꝙ imò in emptione factum põt venire in partem pretij, dummodo quãtitas sit maior: aliàs esset ℈ctus innominatus, vt probant duo tex. no. simul iuncti. text. in l. cum te. C. de pac. inter emp. & vendi. iuncta l. ea. condi. C. de rescin. vẽdi. declarat Bart. in l. si emptione. in princ. ff. de ℑhen. empt. & in l. Aristo. ff. de don. & in l. 2. in prin. ff. si cer. pet. Et qñ esset paritas dixit Bal. in prooemio feudorũ. in 6. col. ꝙ censetur emptio, & malè, quia imò contractus innominatus, per regulam l. 1. ff. de ęstima. ſm Bar. & Fulg. in l. 1. ff. de rer. perm. Secus est in commodato, & alijs, qui re ℑhuntur, vbi vel principaliter, vel secundariò. i. incidenter non põt plus deduci in pactum, q̃ sit res deducta in ℈ctu. Puto, ꝙ limitatio sit vera, ꝙ qñ pactum apponitur ℑ naturam ℈ctus, ꝙ non informet, vel vestiatur. l. si tibi. in prin. ĩ. eo. l. rogasti. §. si tibi. ff. si cer. pet. & l. Titius. ſm verum intellectum. ff. de præscr. ver. sed in isto tex. non videtur bene probari, quia tex. seipsum declarat. i. quæ in ingressu ℈ctus facta sunt, ꝙ est dicere, dũ ℈ctus est in fieri, est aptus recipere quãlibet formã, & tunc pactum dr̃ inesse, & esse pars intrinseca, & formalis: Ni si sustinendo Bart. subtiliter dicas, ꝙ illa expositio referatur ad declarandũ verbũ, insunt: non autẽ declarat verba, quę legem ℈ctui dant. quib. non conuenit expositio. & illa verba ponderat Bart. Subdit Ang. hic, ꝙ licèt pactũ appositum iuxta ℈ctũ, qui re celebratur, vbi obligatio non põt ℑhi in plus, q̃ sit datũ, non possit extendere actionem extra ℈ctum ℑ naturam suã, tñ tale pactum vestiretur cohærentia talis ℈ctus, puta depositi, & sic de se act. præscri. ver. ꝓduceret. Pau. de Cast. in 2. col. reprehendit per istum tex. quia si non inest, vt hoc text. ergo nõ format, neque vestit, quia isti sunt effectus cohærentiæ, & vbi non subest causa, non põt subesse effectus. Adde, ꝙ idem tenẽt Bal. & d. Alex. in l. in bonæ fidei. C. eod. per l. si tibi. in prin. & ꝙ ibi Bar. ĩ. eo. Ful. in l. fundi partem. in ver. Labeo, & Trebatius. fide ℑhen emp. ¶ Scdò limita istam regulam, vt procedat, qñ pactum est de eadem re, & de eodem negotio, prout ℈ctus, ſm Raph. Ful. hic. Requiritur. n. ꝙ sit factum in eadem causa, ex qua contractus principalis: ita quod sit de eius appenditijs, tunc bene principale infert accessorium. Secus si pactum ex alia causa fieret: puta si per stipulationem dono, deinde statim appono pactum de diuidendo hæreditatem communem. Nã pactum ex causa dona. non potest ad hoc adaptari, ideo non vestit. Ita declarat Bald. in repe. l. petens. in 13. & pen. col. C. eo. & Ful. & d. Alex in l. in bonę fidei, & in l. petens, vbi per hoc reprehendunt exemplum glo. ibi, vbi retuli. ¶ Tertiò limita, qñ pactum reperit actionem informabilem: aliàs secus esset: puta si in stipulatione deduceretur certum, quo casu competit certi condictio. deinde in pacto deduceretur factum, certè certi condictio informari non potest, vt competat ad incertum, vt latius declarat Bart. in l. lectai, n vlt. colum. vbi dixi. ff. si cert. pet. & dicit Pau. hic in 3. col. quòd Bart. ibi bene, & subtiliter loquitur. ¶ Quartò limita, quando in pacto, deduceretur pœna, & sic qd odiosum. gl. in l. sensurus ea. lege. ff. de fer. expor. &

* gl. in l. stipu. ista. §. alteri. ff. de verb. obl. *Sed communiter reprobantur* istæ gl. vt per Mod. præcipuè d. Alex. in d. §. alteri. ¶ Quintò limita in fideiussione facta pacto nudo, quæ non vestitur cohærentia ℈ctus, nec informat, ſm Bald. in l. ex placito. in vlti. col. in 7. q. C. de rer. permu. & idem Bal. in l. petens. in 14. col. C. de pac. alleg. l. 5. § satis acceptio. ff. de verb. oblig. vbi in fideiussione requiritur stipulatio, & est tex. in l. blanditus. C. de fideiuss. nisi promittat se fideiussurum, quia istud pactum vestiretur, & teneretur postea fideiubere solenniter. Tu assigna rõnem, ex quo cõtractus principalis non est factus cum fideiussione, sed inter ipsos ℑhentes, ideo non vestitur, qua rõne vtitur Io. Fab. Inst. de fideiuss. super rub. Adde etiam bene facere illud, ꝙ vult Bal. in c. 1. in pen. col. extra eo. vbi quærit, an fideiussor de iure Can. obligetur ex pacto nudo. Et tenet singulariter, ꝙ non, quia c. 1. de pac. loquitur in his, qui promittunt noĩe proprio, non in his, qui noĩe alieno. Et est pulchra limitatio ad dictum c. 1. q̃ adde trib. alijs, quas posui. in §. sed cum nulla. ℨ. ea. l. ¶ Sextò limita, qñ ℈ctus principalis fieret ad fauorem vnius partis, pactum autem apponeretur ad fauorẽ alterius partis, isto casu tale pactum non informatur, nec vestitur, ne illud, ꝙ est inductum fauore alterius, operetur in eius damnum, ℑ l. ꝙ fauore. C. de legi. Ita tenet gl. in l. petẽs. in gl. vnica ante medium, & ibi Bar. in 2. col. & postea in 1. q. vbi dixi. C. eo. Et ꝙ pactum non vestiatur tunc cohærẽtia ℈ctus, tenet gl. hic in verbo bonæ fidei iudicio, quam Bart. & cæteri sequuntur, sicut nec interuentus rei vestit pactum nudum ℑ implentem. l. si certis annis, & ibi Bar. circa finem. C. eo. glo. in l. ex placito. in gl. 1. in fi. C. de rer. permu. ¶ Septimò limita, qñ pactum nudum idem per omnia contineret, ꝙ ℈ctus, tunc non informatur, nec vestitur, quia superfluum esset, per regulam. l. qui bis. ff. de verb. obl. ſm Bar. in l. lecta. in 2. col. vbi dixi. ff. si cer. pet. Bal. in d. l. petens. Bonus tex. in l. si pacto quo pęnam. cum gl. C. eo. ¶ Octauò limita, qñ pactum nudum apponitur iuxta ℈ctum conditionale, quia non impleta cõditione non potest informare, ꝙ nullum est, nec etiam vestitur, ſm Bart. in d. l. petens. & in d. l. lecta. ¶ Nonò limita, qñ ℈ctus non esset super prin. sed super accessorio. l. quod per manus. ff. de iure cod. tex. in l. nulla. & ibi Bar. C. de ℑhen. & com. stip. gl. & Doct. in d. l. petens. Bart. in l. ex pupillari, in fi. ff. de vul. & pup. & in l. si pacto quo pœnã. C. eo. ¶ Decimò, & vltimò lĩta, qñ pactum nudum apponitur iuxta ℈ctum, qui producit actionem de iure cõi. Secus si de iure speciali, vt in donatione, cũ ius singulare nõ debeat extẽdi. l. ius singulare. & l. ꝙ verò ℑ. ff. de legi. Ita limitat gl. sing. in l. pacta ꝙuenta. in gl. magna circa medium. ff. de cõtrahen. emp.
6 ¶ † Secundò principaliter no. ex isto tex. ꝙ ea, quæ incontinenti fiunt, dicuntur inesse actui, vt hic. & l. lecta. ver. dicebam. ff. si
7 cer. pe. Facit tex. in c. officij. de ele. gl. in c. an sit. de appel. † Hinc
b est ꝙ testis põt [b] incõtinenti corrigere dictũ suum. gl. in §. quia verò multi. in Auth. de test. gl. & Doct. in c. cùm clamor. eo. tit. Bar. in l. repeti. in prin. ff. de quæst. & dicit singulariter Bal. in d. l. lecta, in fi. ꝙ dr̃ incontinenti testis se corrigere, qa nõdũ ꝓpleuerat, vel nondũ erat dimissus ab examinatione: verũ postq̃ receſsit, si reuertatur, & velit addere, vel emẽdare, nõ põt. Imò plus dicit egregiè Bal. in c. prętera. in pe. col. de testi. cogẽ. qa si testis incontinenti recurrat ad notarium, & faciat sibi legi dictum suum, & dicat notario, Ego non dixi sic, sed alio modo, ꝙ non est licitum notario emendare scripturam, nisi iudicis mandato, ꝙ valde no. ¶ Tertiò not. ex isto tex. ꝙ siue in pacto deducat̃ plus specie, vt in verſ. vt puta. siue deducatur plus re, vt in ver. idem Marcel. siue aliquid diuersum, & extraneum à ℈ctu, vt in ver. idẽ rñsum, siue ex interuallo post ℈ctum, non
* oritur actio: nec dr̃ interesse, * tñ non apponitur tẽpore ℈ctus,
8 vel quasi, licèt apponatur tpe natiuitatis actionis. ¶ † Quartò nouiter pondera ꝓbari in hoc tex. nouam, & mirabilẽ drr̃iam inter dictionem postea. & dictionem post. Nam dictio postea, simpliciter prolata denotat interuallum, tex. est hic in fi. & tex. in l. non erit. § fi. ff. de iureiur. & tñ dictio post, de per se prolata non importat interuallum, vt probatur in ver. idẽ rñsum. ibi, post emptionem ex interuallo. Pondera, ꝙ post, de se non denotat interuallum: nisi fuisset additum ex interuallo, ꝙ nõ fuit additum in dictione postea. Nec ob. si tu ponderes versiculũ, vt puta. ibi post diuortium. vbi non adijcitur ex interuallo: qa

debent

ADDITIONES.

a ¶ In pacto. Dicã in l. singularia, in 6. speciali. ĩ. si cer. pe. PVRPV.

b ¶ Potest. Adde Spe. in ti. de testa. in §. 1. in ver. itẽ, ꝙ testis. Arch. in c. Eps. 23. di. Arch. in c. graue. 35. q. 9. † Et no. Prac. Pap. for. opp. cõtra testes. ver. inuicẽ. Viu. com. opi. libr. 1. verſic. testis. Suarez. verſi. testis. vbi, qñ si incontinenti se corrigat; quod secundo loco dixerit validum est, secundum communem ibi alleg. MASVER.

* Inesse.

debēt oēs aduertere, ꝙ requiritur, ꝙ ꝯstante mr̃imonio pactū fiat. vnde facto diuortio non refert, an incontinenti, aut ex interuallo. Ideo dixit post diuortium simpliciter. Pondera tn̄, ꝙ Bart. in l. fructus. in fi. ff. sol. mat. allegando ll. quę loquuntur de dictione post, vult idē esse in dictione post, ꝙ in dictione, postea. Aliqn̄ tn̄ dictio postea,[a] fm subiectam materiam non de
a notat interuallum, tex. est in l. quoties. §. si quis ita, & ibi Bar. ff. de hær. instī. & not. Bar. in d. l. fructus. in fin. ¶ Capio gl. in verb. quinimo, q̄ diuide in 9. partes. In prima timore ꝯrij, ꝙ statim formabo, gl. ponit tres intellectus ad tex. Tene secundum, fm quē figuraui tibi casū. In scda, quæ est ibi, & dr̄. gl. ponit quid sit informare, declarando, per duos effectus. In tertia, quæ est ibi, Interdū, gl. declarat quare tex. dicat interdū, & vltra potes dicere: quia non semp pactum appositū incōtinenti informat, dixi in tex. In quarta, quæ est ibi, sed cum vellit probare, glo. opponit ꝯ tex. & bene soluit. In quinta per viam notabilis enumerat sex vestimenta pactorum & est ibi, & no. ꝙ pactum. In sexta, quæ est ibi, sed quæ dr̃ia, ponit dr̃iam inter vestimentum re, & rei interuentu. In septima addit duo alia vestimenta, & est ibi, possunt addi. In octaua opponit, ꝙ nullum pactum sit nudū, ibi, sed vr̃, ꝙ nullum. In nona, & vlt. quæ est ibi, sed quidā
9 dicunt. refert opinionem quorundā, q̄ reprobat. ¶† Redeo ad primā, & pro eius introitu hēs aduertere esse dictionem quini-
b mo, [b] quæ hēt tres virtutes, quia est ꝓtinuatiua, implicatiua, & aduersatiua, fm Bal. hic, & habetur per Bar. in §. quib. ad fi. in prima constōne. C. & hoc patet, quia dictio ꝓposita ex quin & imo, ꝙ idē est, ꝙ imo, etiā primū ꝓtinuat, & aduersāt, fm
10 implicat. † Debes etiā aduertere, ꝙ aduersatiua dēt aduersār i his, quæ sunt eius gn̄is, fm Bar. in l. mariti. §. fi. ff. de adul. Cyn. in Auth. sacra pub. in prin. C. si aduer. vē. d. Alex. in l. filius à pre. in 14. col. ff. de lib. & posth. vnde cum §. præcedens loquatur de pacto nudo, & iste loquitur de vestito, cū non sint pacta eiusdem gn̄is, aduersatiua non bene cadit, nec vr̃ bene implicare. huius timore gl. ponit tres intellectus. Tene fm, qui verus est. ¶ Circa tertiū de quo gl. gloriatur, & dicit nouū intellectum, licēt Barto. nihil dicat, tn̄ est ineptus, & falsus. Primo. n. dictio, quinimo, denotat, ꝙ vult addere illud, ꝙ est plus, vt gl. dicit, sed hic adderetur minus. nā minus est, ꝙ pactum pariat exceptionē ꝑpalem, q̄ pariat ꝑpetuam. Scdō si iste tex. loqueretur de informatione exceptionis, malē diceret: quia pactū etiā ex interuallo sēp parit exceptionē, & tn̄ tex. pluries regrit, ꝙ sit incōtinenti. Tertiò si tex. loqueretur de informatione exceptionis, pactū non esset ex parte actoris, vt text. dicit, sed esset ex parte rei, de quo loquitur tex. in fi. & sic iste nouus intellectus gl. est ineptus, & falsus. Tenendo fm intellectū gl. qui est verus, aduerte dum gl. vult, ꝙ pactum nudum appositum iuxta ꝯctū notatum nō solum informet, vt hoc tex. (ꝙ est indubitabile,) sed etiam vestiatur cohærentia ipius ꝯctus, & ex se pariat
11 actionē præscr. verb. † Pro clara intelligentia huius gl. videndū est, nūquid reperiat vestimentū cohærentia ꝯctus gl. hic tenet, ꝙ sic. & Bar. *coter, & omnes Citramontani.* Idem tenet gl. & ibi Barto. in l. ex placito. C. de re. perm. & gl. in l. in bonæ fidei. & ibi Bar. & plenius Sal. & Mod. C. eo. Bar. in l. Aristo. §. Labeo. in fi. ff. de don. & in rub. ff. de præsc. ver. latè Bal. in l. petens. C. eo. & in l. ania. C. de iur. dot. per illum tex. ibi, ad hoc subtiliter inductū per eum, quamuis verè loquatur de vestimento traditionis potius quam cohærentiæ ꝯctus. Idem tenet Ang. de Are. in §. actionū. in 16. car. Instī. de actio. Cōtrariā opi. tenuerūt subtiles Vltramō. & Cy. & nouissimè Raph. Ful. & d. Pet. de Peru. hic, & in d. l. in bonę fidei, & ibi latè d. Ant. de Ale. & pro certo disputādo est pulchra opi. & defensibilis. Tenēt. n. Vltramont. ꝙ nō sit reperire vestimentū cohærentiæ ꝯctus, sed bene vestimentum interuentus rei: & sic, ꝙ habita relatione pacti ad ꝯctum, resultat ꝯctus innominatus: sequuto implemento pactū bene vestitur: aliàs non. ¶ Ex ista opi. inferūtur duæ notabiles ꝯclusiones. Prima est, ꝙ qn̄ ꝯctus, & pactum sunt pro eodē, puta, quia stipulor mihi tradi, & incontinenti paciscor mihi fieri, quo casu, quia pactum, & ꝯctus sunt pro eodē, non pōt resultare ꝯctus innominatus, ꝙ ex illo pacto non posset vllo modo oriri actio. Scda, & vtilis conclusio in practica resultat, ꝙ si ego dono tibi rem, & trado: quo casu qn̄ donatio incipit à traditione non venit euictio. l. Aristo. §. fi. vbi gl. & Barto. ff. de don. ꝙ si incontinenti appono pactum, ꝙ teneatur de euictione, ꝙ ex isto pacto non poteris agere, quia non resultat ꝯctus innominatus: & sic pn̄s disputatio est cum magna vtilitate. Mouentur Vltramont. pp duo. Primò, quia non reperitur à iure cautum, ꝙ actio præscr. ver. oriatur, nisi pro ꝯctib. innominatis hincinde respectiuis. l. naturalis. per totam l. ff. de præscr. ver. & hac l. in prin. Scdō mouentur, quia actio præsc. verb. est subsidiaria, & nō ꝓpetit, vbi alia locū hēt. l. quoties. ff. de præsc. verb. sed hic ꝓpetit actio ex ꝯctu informata, vt hoc tex. ergo non debet ꝓpetere actio præscrip. verb. Et si dicas, attento isto fundamento non deberet etiā competere actio præsc. ver. qn̄ habita relatione pacti ad ꝯctum resultat ꝯctus innominatus. Ad hoc ipti rn̄dent, ꝙ tunc istæ actiones oriuntur ex diuersa specie ꝯctus. prima. n. l. actio informata ꝓpetit ex ꝯctu noīato, cuius pars cēsetur esse ipsum pactū: sed actio præscr. verb. oritur ex ꝯctu innoīato. Tertiò mouentur: quia actio præscr. verb. nō oritur, nisi causa subsit, hoc est implemētum, vt hac l. in prin. in ver. sed si in alium: ergo absque rei interuentu non pōt ꝓpetere actio præscr. verb. ¶ Tu quarto pro ista opi. adde idem iuris esse de parte quo ad partem, ꝙ est de toto quo ad totum. l. quę de tota, cum si. ff. de rei ven. sed ex toto ꝯctu emptionis, vel venditionis non oritur actio præscr. ver. sed ex empto, & vendito. l. ex empto. in prin. & l. Iul. §. ex vendito. ff. de act. emp. ergo etiam non dēt oriri ex pacto, ꝙ censetur pars ꝯctus. l. fundi partē. ff. de ꝯh. emp. ne eadem res diuerso iure censeatur. l. eum qui ædes. cū si. ff. de vsuc. Sed ad hoc potes rn̄dere, ꝙ non est bonū arg. de toto ad partē, vbi est diuersa ratio. Qd̄ sit diuersa rō, patet. Nam diuersitas actionū cognoscitur ex diuerso medio concludendi, vt declarat Bar. in l. certi cōdictio. in prin. & ibi dixi. ff. si cer. pe. Sed qn̄ agitur pro ꝯctu, medium ꝓcludendi in libello est, quia videndi, vel quia emi: qn̄ aūt agitur ex pacto, medium concludendi est, quia feci pactū. ¶ Quintò pro eadem parte facit, quia oēs leges loquentes de actionib. præsc. verb loquūtur, qn̄ resultat ꝯctus innoīatus, vt patet in l. 2. q̄ alleg. Bar. C. de pac. inter emp. & vend. licēt posses dicere, ꝙ ibi non sit ꝯctus innoīatus hincinde respectiuus, cū non variatur res: sic etiā loquitur l. auia. C. de iur. do. & l. si vir. ff.
* de præsc. verb *Coiter tenetur opi.* gl. & Citramont. ꝙ triplex reperiatur actio præsc. verb. quædā quæ oritur pro ꝯctib. innoīatis hincinde respectiuis, de qua loquitur. d. l. naturalis. quædā quę oritur vbi dubitāt de noīe ꝯctus, gs ꝯctus sit, l. 1. & 2. & l. si tibi. ff. de præsc. verb. & l. 1. ff. de q̄sti. actio. Quædā, & tertia est actio præsc. verb. quę oritur ex pacto nudo vestito cohærentia ꝯctus nominati, quamuis ibi non resultet contractus innominatus, vt probat text. in l. in bonæ fidei. C. eo. in ver. ex pacto. cum dictio, ex, denotet causam proximam, & immediatam. l. 1. C. si ser. extero. cum si. Ad idem facit iste tex. à ꝯrio sensu, in quatuor locis, vt s. declaraui. Tn̄ posses rn̄dere defendendo Vltramont. ꝙ actio informata dr̃ oriri ex pacto non autem ex primo ꝯctu, qn̄ datur ad id, ꝙ in pacto deuenit. ita loquitur text. hic. Et aduerte, ꝙ dr̃ia est inter has duas actiones præsc. verb. prima demum ꝓperit sequuto implemento: alia statim, cùm cohærentia ꝯctus statim vestiatur. Bene verum est, ꝙ si habita relatione resultaret ꝯctus innoīatus, tūc ambæ actiones præsc. verb. ꝓpeteret, fm Pan. de Ca. hic. in 5. col. & in d. l. in bonæ fidei, in vlt. col. & ibi cæteri Mod. post Iac. But. ibi. Item vna sublata per pactum, vel per iusiuran. non erunt aliæ sublatæ, cū oriantur ex diuersis principiis l. si actor. ff. de iureiur. & arg. l. si domus. ff. de ser. vr. præd. fm Pa. de Ca. & Mod. vbi s. lō apparet aliud esse vestimētum cohęrentię ꝯctus, ꝙ hēt locū etiam vbi non cadit ꝯctus innoīatus. & aliud esse vestimētum implementi, & illud solùm hēt locum in ꝯctib. innoīatis & ita declarat. j. gl. in 5. parte, dū dicit, ꝙ aliud est vestimentū cohærentiæ ꝯctus, vt hic. aliud rei interuentus, vt in ꝯctib. innoīatis. ¶ Pro ista cōi snīa (omissis leuib.) stringit tex. in l. frumēti. C. de vsu. q̄ contra Vltramont. inducit Bar. in d. l. ex placito. Nec dicas, ꝙ ibi ex pacto ꝓpetat actio informata, quia hoc est impossibile, ꝙ ꝯctus re informetur ad deductū in pacto, vt dixi in tex. in prima fallentia. Et pondera, ꝙ ille text. facit pro eo, ꝙ ibi dixi tenere Ang. ꝯ oēs. ¶ Scdò fortiter facit. l. Labeo scribit si mihi Biblio. ff. de ꝯhen. emp. q̄ alleg. Sal. in d. l. in bonæ fidei, vbi ad pretium ꝓpetit actio ex vendito, & actio præsc. verb. Nec potes dicere, quòd ibi resultet contractus innominatus. Primò, quia ibi non est sequutum implementum, & sic non est facta traditio. Item non potest resultare ꝯctus innominatus, ex quo factus est per dictionem, si, & per implementum nihil addi aduersario, vt notant Doct. in l. si intra. ꝯ. eo. & in l. si quis cum debitore. ff. de iureiur. vnde necesse est dicere, ꝙ ibi actio præsc. verb. ꝓpetat ex tacito pacto resultante ex verbis conditionalib. Nec valet dicere, quòd dicit Bartol. quòd ibi actio præscr. verb. oriaī ex æquitate, ꝙ nihil est. ¶ Tertiò vltra alios moueor vno fundamento, per quod tollo obiecta Vltramont. Nam actio præscrip. verb. oritur pro omnib. ꝯctib. innominatis. l. quoties. cum gl. ff. de præsc. verb. sed pactum nudum et ꝯctus innominatus, vt probat glo. in §. sed cū nulla, & ibi dix. s. ca. l.

ADDITIONES.

a ¶ Postea. Adde l. pacta. ff. de contrahen. emp. & in l. 1. & ibi Doct. C. de calū.

b ¶ Quinimo. Adde Arch. in c. tibi, qui. in §. quinimò. de rescriptis. lib. 6. Arch. in c. præmarica. 2. q. 3.

3.ea.l. Nec obstat si dicas, ꝙ actio præscr.verb bene oritur pro contractib.innominatis, qñ sunt respectiui. Quia tu considera subtiliter, ꝙ ratio quare actio præscr. verb. oritur ex ℨctib.innominatis est,quia sunt incerti: ergo ita debent hñe actionem incertam.Ita dicit tex.in hac l.in fi. prin.sed ista ratio militat in pacto nudo, qui est ℨctus innominatus: igitur, &c. ¶Quarto facit, quia pactum nudū vestitur cohærentia traditionis:vt sta
12 tim.ℨ.dicā:ergo similiter debet vestiri cohęrētia ℨctus.¶† Venio ad scdam partē principalem gl. ex qua habes, ꝙ actio ex vendito,quæ sui natura est bonæ fidei,tñ qñ informatur, vt cō petat ad deductū in pacto, quia dat̄ loco actionis præsc. verb. tunc efficitur stricti iuris.Idem tenet gl.in l.pacta, quæ ℨ,& ibi Sal.C.eo.& idem Sal.in l.2.C.de pac.inter emp.& vend. Istam opi.reprehendunt Bar.& Doct.hic,& in d.l. pacta,quæ ℨ.Ioan. Fab.& Ang.de Aret.in §.actionum.Inst.de act. Et pro hoc Bar. specialiter inducit tex.in d.l.2.C.de pac. inter emp.& vend.vbi cñ actio ex vēdito informatur ad deductum in pacto, venīūt fructus à tpe moræ:& tñ si esset stricti iuris, non venirent fructus,nisi à tempore litis contestatæ.l. cum fundus.in prin.cum
13 sil.fi cer.pe.Ad hoc rñdet subtiliter Bal in d.l.petens,in pe.col. & hoc sibi ascri. Sal. & Fulg. ꝙ illa l.2. verè nihil facit, quia ibi agitur ad id,ꝙ aliàs fuit meum, quo casu etiam in contractib. stricti iuris veniunt fructus à tempore moræ.text. est in d.l. vi-
14 deamus.la 2.§.si actionem.ff.de vsuris.† In quinta parte gl.iun cta sequenti habes octo vestimēta pactorum. Addo circa vestimētum literarū post biennium:quia gl.sentit ꝙ demum vestiatur post biennium:& sic ante non oriatur ciuilis obligatio, & actio. Facit tex.inst.de ſra.obli.vbi sic fit,vt hodie,dum queri non pōt, scriptura obligetur, ſm Ful.hic, & latius in l.1.ff.de ꝓdi. indeb. & vtrobiq; sequitur istā gl. ¶Tu tene ℨ: quia diceretur tunc vestiri cursu temporis potius, q̄ ſris, vnde dic, ꝙ incōtinenti vestitur. Patet, quia statim oritur obligatio, & actio licèt,obstet exceptio: sed bene potest post biennium esse efficax.l.si ex cautione.& l.in ℨctib in prin. C.de non nu.pecu. ſm Bart.& Ang.hic,& ita intellige tex.Institutionū. Item dum gl. dicit de vestimento rei prin.& allegat.l.1.§.1.ff.de pollicita Illa
4 l.non vī facere,quia non loquitur in pacto, sed in pollicitatione,sed defende gl.ſm Alb.& Sal.† ꝙ si pollicitatio,quæ est minus efficax,vestitur operis initio, ꝙto magis debet vestiri pactum,ꝙ est efficacius,& habet contensum duorum. Et ad hoc istam gl.reputat Sal.hic esse singularem. Intellige tñ tanē,ꝙ sicut pollicitatio facta reipub. vel simili piæ causæ, vestitur rei initio:ita pactum factum reipublicæ, non autē priuato, vestitur rei initio,& ita tenet Io Fab.Inst.quib.mo.re ꝓtra.ob.in vlt. col.in prin. ¶Vltra gl.adde duo alia vestimēta pactorum. Primū est cohærentia traditionis voluntariæ.l.quoties.C. de don. quæ sub modo,l.legem.& ibi Doct.C.eod.l. in traditionib. vbi gl.magſtra.& ibi dicetur.ℨ.eo.Secdo per implemētū conditionis ſm Ang.in l.cùm ad pñs.per illum tex ff.si cer.pet. sed istud re-
15 probaui in §.sed cum nulla.s.ead.l.† Iuxta istā partem quærit Bar.an ℨctus nominatus inuentus à iure ciuili, vel statuto, vel ꝓsuetudine, solo ꝓtensu producat actionem, sicut ℨctus iuris getium noīati.Concludit,ꝙ non per rationem,de qua hic per eū,& cogita de rōne diuersitatis.Idē tenet Bal.& Ang in l.legitima.s.eo.Bal.in rub.C.de rer.permu.in 1.col. Ang. in Auth.vt sponsa largi.in prin.Imo.in c.quę in ecclesiarum, de consti. & vide notabiliter Bald. in c.fi.in vlt. col. in versi. & scias. de cau. pos.& ꝓprie.vbi dicit,ꝙ oēs ℨctus de mundo, quos ꝓsuetudo de nouo inuenit,sunt innominati, ex quo à iure gen. vel ciuili nomen non acceperunt.l.naturalis.§. at cum do. ff. de præscr. verb.l.si margaritam. ff. pro socio. Ideo ℨctus fictus ꝓsistens in
16 alio,quā in pecunia numerata,est innominatus, de quo ℨctumento in c.Pisanis.de resti.ſpol.† Subdit tñ Bar. ꝙ feudum est ℨctus noīatus, quia à iure consuetudinario habet nomen specificum,& formam separatam. Adde, ꝙ idem pulchrè tenet Bal.in c.quæ in ecclesiarum.in 10.col.de consti. Sed ℨrium tenet idem Bald.in l.fi.in 1.q C.qñ licet.ab emp.disce.vbi tenet, ꝙ donatio,permutatio, emphyteusis, & feudum sunt omnes ℨctus innominati: eo quia non pariunt actionem nominatā, ſm nomen ipsius contractus: sed producunt vel condictionem ex lege, vel actionem præscrip. verb. Nam secundum eum contractus nominati non cognoscuntur per nomen cōtractus,sed per nomen actionis.Ideo infert secundum Cyn. ibi ꝙ contractus arrharū est contractus innominatus, quia oritur condictio ob causam ad repetendum.glo. in l.ex empto.§. is,qui vina.in verbo,poterit.ff. de act.emp. Tu considera si teneremus opi.Bar.in l.vnica.ff.de cond. ex l.quod pro feudo oriatur actio sui nominis.s. actio feudi. & similiter pro emphy-
17 teusi, cessaret argum. Bald.† *Sed communiter tenetur*, quod pro * feudo, vel emphyteusi oriatur condictio ex l. vel consuetudine,prout tenet Bar.met.& Doc.in l.1.vbi dixi.C.de iur.emphy. tunc respondeꝙ fundamentum Bald. est falsum. Ad cognoscendum,an sit contractus nominatus,vel innominatus inspicimus nomen cōtractus, an sit speciale, & non nomen actionis.Patet in permutatione, vbi non inspicimus actionem præscr.verb quæ pro ea ꝓpetit,sed nomē ℨctus ideſt ꝓmutatio,ꝙ est gñale.& idem in simili vult glo. & Bart.in l. ex placito.C.de rer.permu.& dixi in prin.huius l. Eandem opi. contra Bart. ꝙ feudum si contractus innominatus, tenet Bal.quia vsuale nomen habet in rub. C.de rer. permu. in 1. col.& in c.dilecti. de iud. Tene opinionem Bar. quæ verior est, ꝙ feudum est ℨctus
a nominatus,† sicut & emphyteusis,vt probatur in l.1.C.de iur. emphy.& ibi Bal.in 3.col. & clarius ad hoc no. & ibi dixi. Ang. in ℨ emphyteusim.in Auth.de non alie.sentit. Bart.in l.vnica.in 5.q.de cōdict.ex l. q equid teneat Bal.in d.l.fi.in 1.q. & in d.rub.
18 C.de rer.permu.† Successiuè circa istam partem opponit Bar. post Gul.hic.cum §.sed cum nulla.supr. eod.l. quòd omne pactum debeat producere actionem, vt hic per eum. Pro intelligentia eorum, quæ hic ponit Bartol. de tribus videndum est. Primo,an sit verum præsuppositum Bartol.quòd quādo promittitur id, quod erat debitum ex alia causa, quòd inducitur constitutum. Albe.hic.circa.3.col.tenet contrarium:quia nunquam inducatur constitutum,nisi appareat,quòd animo constituendi sit factum. Alleg. l. cum de indebito.in princ. & §. finuatem cautio.ff.de probat. l.mulier.C. ad Velleian. Quæ iura parum faciunt. Tu allega fortem tex.in l.si tibi.C.loc. & ibi gl. magistra.in prin. & clarius Cy. istud firmat. Nam ibi dominus per pactum nudum promisit illud, quod colonus debebat, ꝙ si non interuenit stipulatio, agi non potest,& tñ si esset constitutum,oriretur actio ex pacto nudo. §. de constituta. Insti. de actio.Quòd autem ibi non inducatur constitutum, promittendo,ꝙ alius debet, non potest dici, ꝙ fuerit ex alio, nisi quia ibi non fuit actum, ꝙ esset constitutum. Ille est fortis text. puto ℨrium per tex.in l.quidam.& in l. fi.ff. de consti. pec. & ꝙ vult
19 Bar.in l.fi ff.de instito.¶† Secūdò videndū est,an l. si quis argē. habeat locum in donatione remuneratoria. Bart. hic. & post Gul.de Cun. tenet, ꝙ non. Idem tenent Ray.& Alb.hic.Sal.in l. legem. in 6. q. C. eod. ¶Pro ista opinione vltra fundamenta Doct.tu pondera bene facere tex.in d.l. si quis argen. in §. pen. in verb.liberalitatem plenam. cùm ista non sit plena liberalitas,sed potius quædam species permutationis l.sed & si lege.§. consuluit.ff.de pe.hær. per quem tex. ita dicit Bart. ℨ. in prœmio.fiorum.d.Abb.in rub. extra de donat. Et dato, ꝙ sit liberalitas, tñ non est plena, per id, ꝙ in simili de ista dictione plena,dicit Bald.in l.mater.C.ad Tertul. & in rubr. C. de exerci.in vltim. col. imò non est propriè donatio: nec in ea habent locum regulæ donationis: vt per multa declarani in l. ex hoc iure.supr.de iustit.& iur. quæ hic non repeto. Contrariam opin. tenet Raph.Fulg.& d.Marti.Lauden.in §.sed cum nulla.s. ead. l.Imo.& Lud.Roma.in l.in ædib. §.1.de dona. Ang. de Are. in § in personam.in 9.col.Inst.de actio. Mouetur Fulg.quòd non effugit nomen donationis. l. idemque. in fi.cum l.si verò non remunerandi,in prin. ff. manda. Istud confirmat d. Alex. quia cùm ratio sit scripta in d.l. si quis argen.in versi.cum. n.in arbitrio. certè etiam in correctoriis licita est extensio de stricta significatione ad latam ex identitate rationis scriptæ. glo. in cle. 1.in versi.eligatur.& ibi Doctor. de elec.glo. in Auth. vt ij, qui obli.in prin.& ibi Angel. ad hoc not. cum similib. Tu respondeꝙ nec ex propria, nec ex larga significatione vocabuli potest contineri sub illis verbis plenā liberalitatem.Nā quamuis donatio remuneratoria possit largè dici liberalitas, tamen nullo modo pōt dici plena liaberalitas, vt ibi in tex.Præterea ratio ibi scripta in versic.cum enim in arbitrio,non conuenit ex toto donationi remuneratoriæ, cùm illa non fuerit in totum in arbitrio donatoris: ex quo ibi erat aliqualis obligatio, quæ operatur multos notabiles effectus, quos dixi in l. ex hoc iure. supra. de iustit. & iur. ¶Secundò pro ista parte mouetur Raph.Fulgos. quia donatio remuneratoria est quędam permutatio.l.sed & si lege.§. consuluit. ff. de petitio. hæredi. & in permutatione ei, qui impleuit, competit actio.l. ex placito.C. de rerum permuta. Tu respondeꝙ istud argumentum nihil facit,& respondeꝙ dupliciter. Primò, ꝙ dato, ꝙ arg.sit verū,nihil facit ℨ Bart.Nam istud arg.bene probaret,ꝙ oriretur actio præsc.verb. quæ oritur pro ꝓmutatione, & alijs contracti-

ADDITIO.

a † Sequitur Clar.in §. feudū.q. 6. vbi refert Cur.attestan. de communi Bene verum est,ꝙ ipse Clar.vbi supra dicit feudum non esse contractum bonæ fidei.secundum communem ibi alleg. De emphyteusi autem, ꝙ sit contractus nominatus.communem dicit idem Clar.in §.emphyteusis. q.2. MASVER.

contractib.innominatis.sed istud non faceret, ꝙ l.si quis argẽ. habeat locum in donatione remuneratioria, nec qd oriatur condictio ex illa.l.si quis argen.& sic nihil ad propositum.¶ Secundò,& plenius respondeꝙ non est verum,quod hic sit sufficiens implementum,ex quo oriatur actio, quia benemerita præcedentia non sunt efficacia:nec sufficiunt loco implemen-
20 ti. ¶† Tertiò monetur Raph. quia d.l.si quis argen. habet locum in donatione cau.mor.glo. in l.cum pater.§.Meuio. ff.de leg.2.& gl.in l.2.in glo.magna ad finem. C. de iure dot. & etiã in donatione ob causam, secundum Io.Fabr.in §.aliæ. Instit.de dona.Tu dic,quòd contra illas glo.tenent Imo. & Moder.in l. cum ex causa.ff.de re iudi.& Ludo.in l.1.ff.de dona. cau.mor. ¶Quartò pro ista parte Lud. Ro. in d. l.in ædibus. §. 1.dicit se allegare casum si bene aduertatur in l.fin.§.fin.ff.de act. & oblig.qui text.mihi nihil probat,quod vigeat. *Vnde teneas opi.Bart. & communem*. Pro ista tamen vltima videtur facere euidens æquitas, quia quando donatio est simplex, si ex ea datur actio, multo fortius debet dari,quando est remuneratoria, & sic ob
21 benemerita præcedentia. ¶† Tertiò videndum est, an d.l. si quis argen. habeat locum in donatione præsumpta. Bart. hic post Gul.de Cun concludit, quòd non:ne duo singularia circa idem concurrant.Idem tenet Bart.in l.si tibi. in prin.ĩ.co.Ray. Bal.Ang.Pau.de Cast.& do.Ale.in §. sed cum nulla.s̃.ead.l.Bal. in l.si pacto quo pœnam.C.eo.Sal.in l.legem.in 6.q. C.eo.Ang. in l.si quis argen.§.sed si quis.C.de dona. Imo. & Lud. Ro.in l. in ædibus.§.1.ff.de dona.Pau. de Cast.in l.quæ dotis.ff.sol.mat. d.Ant.& Imo.in c. qualiter.extra e d. Et ista est vera,quicquid dicat Raph.Ful.hic in 4.colu qui dicit non esse speciale, quod presumatur donatio per l.Campanus.ff.de ope.lib.tu dic,quod in stipulatione procedit eius dictum, sed nos loquimur in pacto nudo,in quo speciale est, quod præsumatur donatio,prout dixi in §.sed cum nulla.s̃.ea.l. Et contra Bart. per idem fundamentum tenet Ang.de Aret.& malè.in §. in personam.in 9. col.Instit.de actio.dom.Mar. Lau.in §. sed cum nulla.s̃.ea.l.& contrarium videtur tenere Bart. post glo. ibi in l.hactenus.§.1. ff.de consti.pec.& malè secundum Pau. de Cast. ibi, & in d.§. sed cum nulla.¶In septima parte glo.dic,quod differentia glo. non est bona, quia etiam in pignore interueniente postea re, actio nascitur ex veteri contractu, vt est glo.in l.si rem.§ om-
22 nis.ff.de pig act.† Vera ergo differentia est,quia vestimentum re, solum habet locum in contractibus innominatis, qui re contrahuntur,& dicitur vestimentum re, quia facit actionem competere ad illam rem,quæ venit in contractu:nec plus,nec minus,& si res desinat ad quod obligatio contrahatur. Sed vestimentum rei interuentu habet locum in contractib. innominatis,& facit actionem competere ad aliud, secundum quod in præcedenti conuentione actum est. Ita volunt dicere Sal.& Pau.de Cast.hic.Cy.Bal.& Sal.in l.legem.C.eo. Item vestimentum re,est naturale,& inseparabile, sed rei interuentu est accidentale,& sic differunt tanquam naturale, & accidens, secundum subtilem doctri.Petr. de Bellaper. hic. ¶Glo. in verbo,in bonæ fidei diuidit in tres partes, prout tres format.q.partes patent.In 1.dic,quod opi.glo.est vera.& bene probatur in d.l.pe-
* tens, secundum tertiam lecturam glo. ibi *communiter approbatam*,sed l.lecta.ff.si cert.pet.parum facit, quia non loquitur de illa informatione,de qua loquitur iste.§.per quam augetur effectus actionis,vt competat ad aliud, quàm sit de natura contractus,sed ibi loquitur de reformatione, per quam receditur à pristina forma,& nouus contractus fit,vt ibi dixi.In secunda
* parte glo.*etiam communiter approbatur*, quicquid dicat Fulg.hic. In vlt.parte glo bene dicit, prout dixi in text.in limitationibus. Facit l.si tibi.C.loca prout plenius dixi in l. petens.C.eo.¶Glo. in verbo,incontinenti.declarat text.postea format.q.Ex prima
23 parte habes,† quando pactum dicatur incontinenti [a] appositum,in quo Vltramon.Bar.& alij aliter tenent quàm gl.quod semper dicatur incontinenti fieri, antequam partes habeant contractum pro perfecto, & absoluto, & sic donec cõtractus ambulat,& est in fieri.Idem tenet Bart. in l.in bonæ fidei, ad fi. & ibi Cy.C.eo.& Bart.in l.lecta.in 4.col.ff.si cert.pet. & in l.cõtractus.per illum tex.C de fide instr.& in l.1.ff. de sol.Cy. in l.cũ antiquitas,per illum tex.C.de testa.Bald.Ang. & Ful.hic.& Sal.
* Ful.& do. Alexan.in d l.in bonæ fidei,*& ista est communis opi*.Sed mihi nullo modo placet.nam pondera, quod leges dicunt pactum informare,quando apponitur iuxta contractum incontinenti,sed si contractus nondum est perfectus,non dicitur apponi iuxta contractum, sed in contractu, & sic est totus vnus contractus, & non esset tunc extensio, vel informatio. Item quando pactum fit incontinenti.i. fingit inesse. l.lecta.ver.dicebam.ff.si cert.pet. sed hic verè inesset, & ita tenet Alb. de Ros. hic in 9.col.post Iac.de Are. Pro hoc etiam facit vis ipsius vo-
24 cabuli:† nam dicitur incontinenti.i. in actu se simul tenenti, cùm illud incontinenti componatur à cum, quod est simul, vt declarat Bald. in l. in bonæ fidei, circa prin.& ibi Sal.in pen. col.C.eo.Vnde teneas opi.gl.hic, quæ est melior, quam etiam tenet glo.in d.l.in bonæ fidei & ibi Bal. & Ang. & latius Baldus in repetitione.l.petens.in 19.col.C.eo.¶Capio gl. in verb.post diuortium, quæ est valde difficilis, & obscura. eam diuide in quinque partes. In prima ponit duos intellectus ad tex.In secũda ꝺ̃ vtrunq; intellectũ opponit, & soluit In tertia format aliã difficilẽ oppositionẽ,cui non rñdet.In quarta format quæstionem, & rñdet, deinde tribus modis opponit, & secundæ oppositioni respondet. In quinta & vlt. gl format aliã quæstionẽ. Secunda ibi, sed contra vtrunq;. Tertia ibi,sed adhuc videtur. Qnarta ibi, sed secundum hoc. Quinta, & vltima est ibi,item
25 quid si in ipso fine. ¶† Pro expeditione huius glo. præmitte duas conclusiones,quę veræ sunt.Prima,ꝙ actio de dote constante matrimonio nõ est nata.l.2.in prin.ff.sol.matr.l.2.in prin. ff.de dot.præle.glo. in l. si rem.§.omnis.ff.de pig.act. latè Bar.& Doct. in l. si constante. §.1. ff.solu.matr. quamuis contrarium
26 dicat glo.hic in vlt.parte, & malè. ¶† Secundò præsuppone, quòd actio de dote solu.matr.statim nascitur non obstante,ꝙ maritus,vel eius heredes habeant annum(miserationis gratia) ad restituendum dotem.l.vnica.§. exactio. C.de rei vxo.actio. Sed iste annus,quia non inest obligationi, non impedit actionem,vel obligationem,& quod ita sit,patet:quia sol. matr.statim incipit currere præscriptio contra actionem de dote.l. in rebus.§.fin.C. de iur.dot.ꝙ non esset si actio non nasceretur statim.l.cum notissimi.C.de præscrip.30.an.quia non valenti agere,non currit præscriptio.l.1.in fin.C. de anna exce.Facit & secunda ratio,quam alleg.Bart hic reprobando Pet.de Bellaper. vt hic per eum in ver. probo per rationem. ¶Istis sic præsuppositis,circa opi.Martini, ꝙ pactum dicatur incontinenti fieri, quotiescunque fit constante matrimonio per l.qui negocia. in fin. princ.ff.mand. Adde ibi glo.in verbo debeat, quæ declarat vbi agitur ad vsuras pacto nudo promissas,eo quia administratio habet tractum successiuum,& ideo pactum dicitur incontinenti fieri,si fiat in toto tempore,quo durat mandatum. Idẽ ergo erit hic,donec durat matrimonium, cùm habeat tractũ, & durationem sicut negotiatio. Et licèt Pau.de Cast.ita transeat,tamen est contra istum text. in ver.Idem Marcel. ſm opi. Bar.& Doct.post gl.in ver.conuenit, vbi pactum pendente administratione tutelæ non dicitur factum incontinenti,nisi fiat in ingressu tutelæ tempore assumptionis, & tñ tutela habet tractum,& durationem.glo.ibi & Bar.& Ang. hic respondent,ꝙ ibi pactum non vestitur cohærentia contractus mandati, sed rei interuentu,propter cohærentiam traditionis, quia promissio ibi habuit vim traditionis.l.si sacculum.§.vlti. cum gl.ff.depositi.iũcta regula.l.qua ratione.in §.interdum.ff. de acqui. rer. dom.¶Tu respondeclarè ſm Iaco.Butr.ibi,& Fulg.hic, quòd procurator, qui conuertit pecunias in vsus proprios, tenetur ad vsuras ex dispositione l.idemque.§.si procurator ff.mand.ergo promittendo pacto nudo vsuras, promittit illud, ad ꝙ tenebatur ex dispositione legis: ideo dicitur conuentio legitima, & actionem producere,vt dixi. in l.legitima. post gl. & Bart.s̃.
* eod.Secundus intellectus Io. *est communis* per tex.in l.quotics.ff. solu.matr.& pondera tex.ibi.Ea.n.insunt, quæ in ingressu contractus fiunt.Vbi patet, quod debemus considerare originem contractus,& non natiuitatem actionis. Et ad istum text. qui videtur innuere contrarium à conrrario sensu, ibi, *post diuortium*.Nam innuit,ꝙ si ante diuortium,& sic durante matrimonio conuenisset, quod semper diceretur incontinenti conuenisse.Respondet Io.cum quo alij tenent, quod debet construi litera transportando, vt illa dictio post diuortium,non referatur ad verbum conuenit,sed ad illa verba,ne tempore statuto. f.post diuortiũ,quod non est sine violentia tex. Contra vtrumque intellectum opponitur, & videtur, ꝙ cùm istud pactum sit fauorabile doti,ꝙ statim restituatur,ꝙ semper debeat va-

re,per

ADDITIO.

[a] ¶Incontinenti. Adde de significatu huius dictionis Cyn. in l.in bonæ.C.de pac. in l.1. C. vnde vi.Bar. in l. item est. in §. cum igitur.ff.de vi, & vi arm. Et plura notat Ias.in l.2.nu.105.C.de iur. emphyte. Alex.& Ias. in l.4.§. condemnatum.nu.30.de re iud.vbi quòd iudicis arbitrio relinquitur. & dic,ꝙ illud dicitur incontinenti fieri,quod fit paulò ante, vel post id, de quo disputatum est.l.3.C.de ædil.edic.glo.& Bart.in l. in bonæ fidei.C.de pact.in l.contractus.C.de fid.inst.& exemplum tradit Rip.Respons.143.col.2.in fin.& cõseq. diciturque incontinenti illud fieri, ꝙ fit eadem die.l. cõtinuus. de verb. obl.l.ex duob.ff.de duob.reis.& quæ incontinenti fiunt censentur inesse.gl. tens.C.de pact.l.lecta.ver.dicebam.si cert.pet.Quibus adde,quòd paria sint incontinenti quid fieri,vel breui tempore post. vt latè per Aym.consil.156. col.pen.in fin.& col.seq.vbi infert ad plura nota. Zas.trac.feud.9.part. nu.5. text.elegans in l. quod ait lex.§.fin.ff.de adul. ibi incontinenti videbitur occidisse. MASVER.

re,per l.de die.cum l.sequen.ff.de pac.do.Glo.respondet,quòd illæ leges restringuntur per hunc §. quando fit pactum incontinenti. Secus si ex interuallo. Certè nimia restrictio est. vide-
27 bis. j. alias solutiones. ¶† In 2.parte glosſ.fortissimè opponit, quòd imò istud pactum etiam ex interuallo appositum sit vti le mulieri. Nam cùm solu. matr.statim sit sibi nata actio,vt s. dixi, certè mulier agit illa actione de dote: & si maritus, vel eius hæredes excipiant,quòd habent annum ad restitutionem dotis, mulier replicabit de pacto, per quod maritus renunciauit illi anno, & sic pactum quantum ad replicationē prodest, dato,quòd sit ex interuallo positum.l.si vnus.§. pactus. j. cod. quia sicut reo prodest ad excipiendum pactum ex interuallo factum, vt in §. præcedenti. ita actori ad replicandum. d. §.
28 pactus.† quia in replicationibus actor censetur reus.Hinc est, quòd sicut debent edi instrumenta reo ad fundandā eius excep.ita actori ad fundandam eius replicationem,*vt traditur cōmuniter* in l.fi.C.de eden.glo. hic vtitur quibusdam verbis multum obscuris,in quibus videtur sibi contrariari.Nam dicit, cū per se habeat actionem, quam non habet. Vult dicere, quòd habet actionem ex primo contractu dotis, quam actionem non habet ex pacto postea sequuto. dicit Paul.de Cast. quod audiuit Bal.sæpè clamantem super istis verbis gl. q̄ glo. interdum studiosè obscurius loquebātur,vt facerent posteros musare,ne nimia facilitas redderet difficultates legales cōmunes cum idiotis. Secunda fuit solutio Pet. & Vltramontanorum, quam latè refert, & sequitur Cyn.in l. vnica. C.vt actio ab hæred.& Barto.hic, & plenius Alb. in §.igitur s.ea.l. q̄ cum solu. mat. dos debeatur in diem, ante diem non est nata actio, per istum text.Et si ita esset,remaneret soluta difficultas,quia tunc pactum tenderet ad actionē,non ad replicationem.Gul.idem tenet:quia obligatio dotis habet diem à l. Secus est in die conuentionali: quia fortior est lex ad impediendum natiuitatem actionis,quàm homo,quæ opinio falsa est:quia statim sol.mata. nata est actio de dote,non obstante tempore posito in exactione dotis,vt dixi in euidentialib.glo. per text. maximè in d. l. in reb.in prin. Ideo tertio loco huic difficultati respondet Barto. post Ia.But.& Nic.de Muti. q̄ contrarium est verum, quòd si mulier in isto text. ageret actione de dote, q̄ pactum erit sibi propitium: nec text.negat, sed hic mulier voluit agere ex ipso pacto nudo,sequitur Bal. in 2.colum.& dicit,q̄ ista est ipsa veritas, & melius, quàm possit dici. Idem tenet Alb. in §. igitur nuda.s.ead.l.Et ideo modo considera si potes respondere ad d. l.de die.cum l.seq.de quib.glo.oppotur.s.& rndet illos tex.destruendo.Ista sol.nullo modo placet: quia secundum eam iste §.esset impositus verbis, & non reb. contra l. 2.in fin. C.cōmuni.de leg.Quarta fuit Nic.de Muti.vt hic per Bar. qui dicit,q̄ potest esse bona, & sentit glo. in sequenti quæstione: sed mihi non multum placet,propter text.in verbo post diuortiū quocunque referatur. Quintam sol.ponit hic Ang. q̄ hic pactum de reddeñ. citeriori tempore continet plus tēpore, & sic plus re,ideo non prodest ad replicationem, q̄ est valde subtile fm Ang. Declaro, nam hic considerato, q̄ tollitur interusurium medij tpis,condemnatio crescit propter pactum:& si pactum nō potest prodesse ad replicationem, quin augeatur actio dotis, & sic istud pactum continet in effectu quoddam ius agendi: ideo si sit factum ex interuallo, non valet. & in hoc iste §. redditur singularis. Sed in l.fi vnus.§. pactus.pactum vltimum continebat solam replicationem, & non augebat effectum primæ actionis. Nam actor primò fecerat pactum de non petendo à reo, postea reus fecit pactum de petendo. Istud vltimum pactum, licèt sit ex interuallo, tamen prodest ad replican.quia seruat officium nudæ replicationis tantum: nec in aliquo auget effectum primæ actionis: ideo non refert an fiat ex interuallo, vel incontinenti. Et dicit Angel.quod ita respōdebat Bartol. (sub dubio fortè) sequitur Paul. de Castr. hic in fin. Tu aduerte, quòd absque pacto actio ipso iure competebat in totum statim, quia tempus restituendæ dotis non inest obligationi, sed exactioni, ideo pactum non auget actionē in plus nec tpe,nec re.Aliā sol.tradit Alb de Ro. & mihi plus placet cęteris in §.igitur nuda.s.ea.l. q̄ in hoc tex.mulier non fuit, quæ fecit pactum,sed pater,vel tertius,cui non erat quæsitum ius actionis de dote:patet, quia text. semper impersonaliter loquitur,post diuortium conuenit.& ita etiam respondent Ia.de Are.& Ang ad l.de die.& l.sequen.ff. de pact. do.s. quod in illis legib.erat mulier,quæ paciscebatur, hic autem erat extraneus, vel tertius.Et dicit Angel.hic, in pen.colū. quòd illud est multum singu.pro intellectu illarum ll.In 4. parte glo. adde, quòd idem tenet glosſ.in l. lecta. in verbo tractum.ff. si cert. petatur. & ibi Bart.in pen.col.rndet ad l.si in venditione,hic allegatam in gl. q̄ ibi pactum fuit incontinenti appositum: hic ex interuallo,& ita etiam respondet Barto.in l.petens.in pen.col.& ibi latè Mod.C.eo.& dum gl. opponit de l.3. §.conditio. ff. de adimen.leg.& §.fi.Insti.de cod. Illa iura veniunt hoc modo: quia §.conditio. dicit, q̄ conditio adiecta legato potest adimi per testatorem,verum est in testamento,sed non in codicillis.§. fi. Insti.de codicillis.Sed rnde, q̄ ibi voluntas testatoris est solennis, & efficax in adimendo conditionem, sicut & in appon. cùm voluntas testatoris habeat vim legis.§.disponat.in Auth. de nup.quod non est hic in pacto nudo.¶In vlt. parte gl.malè loquitur,q̄ constāte matrimonio actio de dote sit nata,vt dixi in euidentialibus huius gl. ¶Glos. sequens in verb. conueniat. ab omnibus reprobatur: quia ad hoc, vt pactum dicatur incontinenti appositum in tutela,oportet,quòd sit appositum in princip. & in ingressu assumptionis tutelæ, vt hic per Barto. cum quo omnes tenent. Et per ista cum laude Dei est expeditus iste §. Iason Paduæ.

SVMMARIVM,

1 *Substantialia venditionis sunt tria.*
2 *Hic §.adeo autem,vt habeat locum, quæ requirātur.*
3 *Argumentum de toto ad partem est bonum.Limita,vt nu.5. & 6.*
4 *Totum quandoque accipitur pro parte.*

§. Adeo autem.

Ad euidentiam præmitte, q̄ §. iste loquitur, qñ pactū apponitur super substantialib. ℈ctus, quo casu non refert, an incontinenti,an ex interuallo.Si autem apponitur super natu-
1 ralib.vel super accidentalib.loquitur.§. præcedens. † Substan-
a tialia autem venditionis sunt tria consensus, res, & pretium: quia sine istis trib.non posset consistere emptio, & venditio,& sic habere substantiam,vt declarat glo. in l.pacta conuenta. in prin.ff.de ℈hen emp.Bal.in l. ad exactionem. C. de do.promis. Ratio huius text. est. nam sicut emptio potest fieri solo consensu, & re integra solo consensu tollitur l. ab emptione.j.eo. ita ex solo consensu potest ex interuallo remoueri: & ex illo consensu datur actio, cùm in istis contractibus ex pacto nudo,& sic ex solo consensu nudo oriatur actio, vt hac l.in prin.
2 † Aduerte tñ fm Alb. ex mente Gul. hic, q̄ ad hoc, vt habeat locum iste §.tria copulatiuè requiruntur. Primo, q̄ sit ℈ctus, qui solo consensu ℈hitur,& producit actionem, & hoc est,q̄ dicit tex.ibi cæterisq; bonæ fidei iud.Scdò requiritur, q̄ res sit integra,& hoc est,q̄ dicit tex.ibi, re nondum sequuta. q̄ si res fuisset tradita, & sic ℈ctus habuisset exactionem, non posset postea solo consensu tolli, nec reuocari.l. 1. & 2.C. qñ lic. ab emp.dis.& l.ab emptione.j.eo.Tertio requiritur, q̄ pactū apponatur super substantialib.℈ctus: & sic aut super re vendita, aut pretio rei.nam in emptione,& venditione, si in totum per pactum tolleretur res vendita,vel pretium in totum, esset sublata emptio.Ita etiam si tollatur in parte,vñ etiā ℈ctus in parte sublatus,& hoc arg.vtitur tex.ibi. Si igitur in totum potest, cur non & pars? & licèt text. videatur esse superfluus in versi. vnde illud,qui ponit idem,q̄ in prin.& gl.vario modo rndeat. Veritas est,q̄ tex.in prin. loquitur qñ pactum fiebat super vno substantiali cōtractus.s.super pretio,sed in §.vnde illud. pactū fiebat super alio substantiali. s. super re vendita. Aduerte etiā q̄ text.ibi,quæ ex eodem contractu sunt, intelligitur secundū Iacob.But. & alios, hoc est, quando pactum fit super substantialibus.Ego planius intelligo,ex eodem sunt contractu.i.ad finem finiendi contractum eiusdem speciei. Diuiditur iste §. in duas partes princip.In 1. loquitur,quando pactum est factum inter emptorem, & venditorem. In 2. quando cum hærede emptoris. Secunda ibi, sed & cum duo. Prima subdiuitur in tres,sicut tres ponuntur casus. Primus est, quando per pactū in totum contractus emp.& vend.tollitur. Secundus, quando reformatur quantitas pretij, augendo, vel minuendo. Tertius,quādo res est vendita.Secūda ibi,si igitur in totū.Tertia ibi,vnde illud.h.d.Pacta apposita super substantialib.in cōtractib. qui solo consensu perficiuntur, re integra producunt actionem;siue sint apposita incontinenti, siue ex interuallo:siue cum emptore:siue cum vno ex eius hæredibus.h.d.¶
3 † No.
b q̄ bonum est arg.[b] de toto ad partem. Ita in trib. locis arguit Iurisc.hic.concordat.l.quæ de tota.ff. de rei ven. cum alijs hic alleg.in glo. & vide glo.quæ alleg. iura pro, & contra,in l. qui fit.in prin.ff.de vsuris. Adde, q̄ istą regula habet locum etiam in exceptionibus l.2.& ibi ad hoc not.Bald.C. de non nu.pecu.

† Item

ADDITIONES.

a ¶Consensus. Not. societatem iniri solo consensu. Amplia tacito. Io. Paglaren.inter consilia Bar.consil.35.inc.videtur prima facie. PVRPV.

b ¶Arg.Adde Bartol.in l.per fundum.ff.de fer. rust. prædi. † Et declara, vt per Dec.& Cagnol.in Regu. l.in toto. ff.de reg. iur.Cur.in Auth.ex causa.col.8. C.de lib.præter. MASVER.

4 † Item adde,q̄ q̄ñque totum ponitur pro parte.l. Titia. & ibi notant Mod.ff.ad l.fal.l.Lucius Titius,in prin. cum glo.in verbo,hæreditate.ff.de leg.1. & ibi Bald. not.inducit, q̄ ſi teſtator inſtituit plures filios hęredes,poſtea ſi quis eorum deceſſerit ſine liberis,vult hæreditatem ſuam diſtribui inter pauperes. Intellige hr̄ditatem ſuam.i. partem hr̄ditatis relictam illi ſic decedenti. Refert,& ſequitur d. Alex.in d.l.Titia.dicens eſſe tenēdum m̄enti perpetuò , quia ſæpe de facto accidere poteſt. Similiter ècontra appellatione partis totum continetur. text. eſt in l.virilis.ff.de verb.ſig.gl.in l.ſi plures.& ibi Bar.ff.de dā.infe.gl. in l.vxori.in prin.& ibi no.Bar.ff.de leg.3. ¶ Limita iſtam regulam trib.modis. Primò,vt procedat,q̄ eſt eadem ratio.ſecus ſi diuerſa.Ita loquitur.l.Papinia. §. ſed nec impuberis. ff. de inof. teſt.de qua glo.opponit,& non ſoluit,ſed Bart. & Doct. ita r̄ndent.Scdo d.regula procedit in his,quæ diuidua ſunt : ſecus in indiuiduis.l.pro parte.ff.de ſeru.gl.in l.per fundum.& ibi Bar.ff.
5 de ſer.ruſtic.præd.¶† Tertiò limita ſingulariter in falſa demonſtratione,quæ licèt non vitiet legatum.l. demonſtratio falſa. in prin.ff.de cond.& demon. Illud eſt verum, q̄ eſt falſa in totū: ſecus ſi in parte : quia bene vitiat illam partem falſam.l. ſerui electionc.§.fi.ff.de leg.1.& ita per illum tex.no.ibi Raph.Com. & ibidem d.Alex.in fin.ſequitur , & dicit eſſe diligenter notan. Puto,q̄ ratio diuerſitatis eſt, quia primo caſu legatū eſſet inutile in totum , ſed alio caſu ſufficit legatum valere in parte, in qua teſtator non errauit. ¶Secundò pondera text. ibi dum dicit, conuentiones poſtea factæ inſunt.nam videtur mirabilis, & continere contrarietatem,pacta ex interuallo meſſe. Et pōdera,quia text.non vtitur fictione , ſed dicit inſunt. Credo, q̄d ita dicat conſiderato effectu,cùm non referat,an incontinen-
6 ti,an ex interuallo.¶† Tertiò pondera text. ibi quodammodo quaſi renouatus contractus videatur. vbi ſunt tres improprietates.ſ.quodammodo,quaſi,& verbum videtur, & geminatio debet multum operari.l.Baliſta.ad Treb.hic ergo fortiter probat text.q̄ contractus verè non ſit renouatus.vtilitas eſt multiplex. Nam ſi verè eſſet renouatus cōtractus, fideiuſſores prius dati liberarentur.l.ſi cū Hermes.C.loc.Itē vtilitas eſt, vt ſciatur ex quo contractu agi debeat. ¶Item, vt ſciatur ex quo contractu debeat ſolui gabella. Item ſi eſſet res emphyteutica, & dñs ꝑſenſiſſet,caderet res in cōmiſſum,vt hic per Alb.In iſto puncto licèt gl.in l.pacta ꝙuenta.dicat,q̄ ſit nouus ꝺ̄ctus,ſi ex
* interuallo fiat,Bar. Ang.*& coiter Doct.tenent*, q̄ ſit renouatus cō tractus.Pro iſta parte d.Alex.hic allegat tex.nr̄m, qui verè probat ꝺ̄rium,in illis trib.improprietatib.Alleg. etiam text. in d.l. pacta conuenta.in ver.Paulus.qui tex.etiam vtitur verbo vr̄, q̄ verbum etiā denotat improprietatē. Tu alleg.text.meliorē de iure in l.ſi vnus §.pactus ne peteret.ver. idē ſi vnus.ſ. eo. & bo. text.in l.2.de reſc.vend.de quo vide latè Cyn.varias opin. referentem in l.pactæ nouiſſima. & ibi Bald. C. eod.& Bald. in d.l. pacta conuenta, quam legit hic. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ad hoc vt valeat,tria requiruntur.*
2 *Pactum factum inter colludentes,non valet.*
3 *Euictioni an ſit locus in re vendita in ludo.*
4 *Pecunia numerata in ludo per vnum colluſorem, non poteſt repeti.*
5 *Acquiſitum in ludo an poſſit in foro conſcientiæ retineri.*
6 *An filij amiſſa in ludo per patrem poſſint recuperare.*
7 *Actio an oriatur ex pacto.*
8 *Pactorum quædam ſunt realia, & quædam perſonalia.*
9 *Pactum factum cum vna perſona,non extenditur ad alias.*
10 *Executio ſi petatur contra tres ſententias conformes , non poteſt amplius opponi de nullitate.& num.11.*
12 *Cauſa licèt fuerit commiſſa per principem (appellatione remota) etiam ſi intelligatur de non friuola, tamen à ſententia lata tertius comparens pro ſuo intereſſe poterit appellare.*
13 *Stante ſtatuto, quòd inſtrumenta confeſſionata debeant mandari executioni, intelligitur ad inſtantiam creditoris, cum quo eſt celebratum inſtrumentum.*
14 *Pactum factum cum vno,alij non prodeſt,nec nocet.*
15 *Verba non minus attenduntur in contractibus, quàm mens.*
16 *Mens magis ſpectantur, quàm verba in reſcriptis, quamuis ſint ſtricti iuris.ſimiliter in legibus,& in ſtatutis.num.17.18.& 19.*
20 *Pactum in dubio præſumitur reale.*
21 *Plerunque,dictio quid denotet.*
22 *Interdum dictio,quid importet.*
23 *Tacitè dicitur venire illud , q̄ venit per argumentum à contrario ſenſu.*
24 *Contractus dolo initius dicitur ſimulatus.*
25 *Contractus initius per dolum , valet contra doloſum volente aduerſario,qui paſſus eſt dolum.*
26 *Dolum paſſus poteſt petere ab eo, qui commiſit dolum, vt declaret, an velit contractum valere.*

§. Prætor ait. Pacta inita non dolo, nec contra aliq̄ iuris partē,nec in fraudē.l.debēt ſeruari.hoc primò. Item pacta quædam ſunt realia , quædam perſonalia,ſecundum quod ex verbis, vel ex mente contrahētium colligitur : & in dubio cenſentur realia , hoc ſecundo. Item pactum dolo initum non ſeruatur : ſiue dolus ſit commiſſus tacendo: ſiue mentiendo:ſiue ſimulando.hoc dicit ter-
1 tiò, & vlt. ¶† Not.1.tria neceſſaria ad hoc , vt pactum valeat. Primò,quod non ſit initum dolo.Secundò,quod non fit contra l.vel aliquā iuris partem.Tertiò,quòd non ſit factū in fraudem. l. iſtis trib. concurrentibus ſuccedit edictum prætoris,q̄ talia pacta debeant ſeruari.¶Secundò no.ex text.in ver. plebſcita:iuncta glo.exemplificante, quando Præſes paciſcitur ex-
a tra eſculentum, [a] & poculentum. Nam per iſtum text.dicunt Odo.Angel.Paul.de Caſtr.& domin.Alexand. hic, quòd ſi officiales faciant pactum, quòd communitas in fin. officij donec eis vexillum, non valet id pactum : quia non poſſunt paciſci, nec accipere præter eſculenta, & poculenta. Aduerte tamen, quòd eſculenta, & poculenta,quæ poſſunt à iudicibus capi,vt hic in gloſſ. intelligitur vbi etiam in toto anno non excedant 100.aureos.Ita dicit gl.in cap.non licet. 11.quæſt. fi: ſed eſt tex.
2 expreſſus in l.eadem.§.1.ff.ad l.Iul. repe. ¶† Tertiò no. ex hoc text.in verbo.Senatuſcon.iuncta declaratione glo. hic eſſe tex. ſecundum Angel.& Pau.de Caſtr. quòd non valet pactum factum inter colludentes, ne poſſint à ludo diſcedere, donec al-
3 ter eorum totum perdiderit. † Et not. quòd ſi aliquid vendatur in ludo, quod poſtea euincatur, non eſt locus euictioni. text.eſt in l.fin.§.1.ff.qua.re.act.non da.Ibi tamen Bartol. intellexit verum, quando venditur colluſori. aliàs ſecus. Idem te-
4 net Bartol.in l. ſi quis cùm ſciret. ff. pro emp.† Item pecunia numerata in ludo per vnum colluſorem , non poteſt repeti. Ita tenet. Flo.de ſan. Pet. in l.1.in fin. ff.de aleato.& in ſimili in
5 dict.l.ſi quis cum ſciret.gloſ.14.quæſt.5. in ſumma † An autem
b acquiſitum in ludo [b] poſſit in foro conſcientiæ retineri? Innoc.in capit.quia plerique.in 2.colum. de immu.eccl. mirabiliter tenet , quod ſi aliquis non habebat propoſitum ludendi, ſed fuit prouocatus, vel ſtimulatus,poteſt licitè retinere:dummodo non fraudulenter. ſecus in eo , qui prouocauit . Quod
* *communiter non tenetur*, imò indiſtinctè non poteſt. Ita innocen. & alij maximè Imol in capit.clerici.de vi.& hon.cler.& Bald. in rub.C.de cond.ob turp.cauſam,ſed debet talis pecunia erogari in pauperes: imò ſi ille,qui perdit pecuniam, donaret illi, qui volebat reſtituere,non poteſt retinere.Ita not.Sal.in Auth. alearum.ponderans illum text. C.de aleato. Imò tenēt Theologi,quòd ſi quis in ludo perderet totam pecuniam ſuam, excepto vno nummo,& ſtatim cum illo recuperauit pecu. perditam,non poteſt eam retinere,ſed debet eam erogare in pauperes.Et pro hoc pondero eſſe glo.in l.ſi minor 25.ann.filiof.in prin.in gl.2.circa med.ff.de min. Adde etiā in materia illud,q̄ ſing.dicit Sal.in l.ea quidem.C.de acc.in 5. q. quā ponit in materia famæ, q̄ ſi aliquis prætendit ſe deceptum in ludo,vel abbarratum per falſos taxillos,& ſimil.q̄ ad iſtud probandū admittuntur viles perſonæ: quia ſimilia per tales veriſimilius ſciri debent.Quod dictum multum confert ad multa ſimilia:vbi
6 aliquid veriſimiliter nō poteſt ſciri,niſi per viles perſonas.† An autem filij amiſſa in ludo per patrem poſſint recuperare vlq̄ ad eorum legitimam? Tangit Bald.in l.1.in fi.C.ſi quid in fraud. cred.Imol.in dict. l.ſi quis cum ſciret: Facit , quod not.Bald.in
7 Auth.ex teſtamento.in 16.colum.C.de col.¶† Quartò ponderā text.in verſicul.ſeruabo, qui innuit, quòd ex pacto oriatur
c actio. [c] Nam quādo l. præcipit aliquid ſeruari, intelligitur quo ad actionem,& exceptionem.l.ſtatuas ff.de acq.rer.dom.gl.in Auth.ſacramenta puberum.C.ſi aduer.vend. Et tanto fortius cum tex.in l.pe.C.eo.addat dictionem,præciſam,q̄ pacta omnino ſunt ſeruāda.Bar.dicit , q̄ huius ꝺ̄rij nunq̄ vidit bonā ſolutionem.

ADDITIONES.

a ¶Eſculentum.Adde c.cum ab omni.de vi.& hon.cle. & ibi Doct.
b ¶In ludo.Adde gl.ſummæ.35. diſt. Car.in cle.fi. in §.ſed & tales.In 10.quæſt. de vi.& ho.cle.Hoſt.in ſum.de ven.in §.quib.ver.quid de luſorib. & ver.ſeq. † Pro cuius articuli reſolutionē vide quę ſcribit Viu.com.opin.lib.2.concl. 163.& trib.ſeq.Ab.in c.clerici.de vi.& ho.cle.Cape.Toloſ.q.192. Quib.Adde,q̄ ludēs præſumitur dilapidator ſuorum bonorum. & malè vti ſubſtantia ſua, vt ſcribit Rol. conſi.63. nu.21. lib.2.& an ei poſſit interdici bonis, vide Dec.in c.paſtoralis.col.fi.de iud.Quid de ludēn.& vicen.cū filioſa,vel ſerua de pecunia prīs,vel dñi? vide in apoſt. ad Bar.in l.ſeruus.ff. de condi. inde.& quæ hñtur per Bal.in l.aduocationis.col.1.nu.2. C.de cond.ob cauſ. vbi ponit diuiſionem ludi.Qua in materia plura etiam not.Cur.hic.Doct. ad Abb. in c.quia plerique.col.2.extra de immu.eccl. MASVER.
c ¶Actio. Adde Iaſ.& alios in l.legem.C.eod.

lutionem,& rñdet diuinando,vt hic per eum. Tñ gl.1.huius §. quam ipse ponderat,nihil supplet ad edictum prętoris,vt dicit Bar.sed loquitur de §§.præcedentib. Raph.Fulg.rñdet,q̃ iste §. & sequentes loquuntur de pactis liberatorijs,quę non pñt dici, q̃ actionem producant, & super hoc aliqua verba mania effundit. Tñ prętor in edicto non habuit istum respectum, quia ridiculum esset dicere, q̃ edictum prætoris gñale restringeret ad pacta liberatoria tñ. Alio modo rñdet Pau. de Cast. & Do. Mar. Lau. hic, q̃ ℈rium procedit,nisi resultaret legum correctio,prout hic,vbi corrigeretur reg.§.sed cùm nulla. s.ea.l. Sed nec ista valet,quia tpe quo prętor fecit edictum,non erant ista iura,licet postea edita fuerint. Necessarium ergo est dicere, q̃ verba prætoris,pacta seruabo,intelligantur, qñ habilia sunt ad actionẽ,quia vestita;aliàs seruabo,quo ad exceptionẽ.¶† Quintono.in ver.pactorum, quædam pacta esse realia,& quædam personalia,declarando dupliciter,vt in gl. plenius Pau.de Cast. & Alex.hic.V tilitas est,quia † pactum factum cum vna psona non extenditur ad alias.l.si vnus.§. ante oĩa.ĵ.eo.sicut & in trãsactione.l.Imperatores.in prin.vbi Bal.& in §.fi.ff.de transf. Confirmo per illud,quod pulchrè decidit Imol. in l.fi.ff.à quib.appel.nõ licèt.circa antepe.chart.in vers.aduerte tñ,& c.vbi tenet, q̃ stante statuto, q̃ ℈ instrm publicum non possit opponi nisi exceptio solutionis,sed debeat statim executioni mandari,statutum intelligitur,qñ agitur ℈ illum, cum quo factum est instrumẽtum,secus si ℈ tertium possessorem. q̃a ille posset quascunque exceptiones opponere. † Et idem tenet Ange.in d.l.si vnus.§. ante omnia.Imol.in clem.1.in 3.col.de re iud. per illud quod dicitur, q̃ ℈ tres suas conformes si petatur executio,nõ possit amplius opponi de nullitate.Est verum,si petitur ℈ illũ, contra quem sunt latę.secus si ℈ tertium. † Confirmo per id, quod no.dicit Bal.in l.1.C.com.de leg.q̃ statutum disponens, q̃ instrm guarentigionatum habeat executionem paratam,& & contra illud nihil possit opponi, debet intelligi, qñ agitur ℈ principalem debitorem actione personali,vel hypothecaria.secus si ℈ tertium possessorem, quia statutum nõ habebit locũ. & sequitur Pet.de Anch.in repet.c.canonum statuta.de constitu.in vers.circa istam extensionem Ad prædicta adde Alex. in cons.33.in 3.vol.inci.viso themate.s.scripto.& his quæ copiosè, & in cons.seq.in 3.col in fi.† Confirmo per tex. no.in c.sup eo.de offi.deleg.vbi licèt causa fuerit commissa per principe, appellatione remota, etiam si intelligatur de non friuola, tñ à lata sñia tertius comparens pro suo interesse potest appellare, quia ad eum verba illa non diriguntur,& idem no.Bar.in l.1.§. 31.ff.à quib.appel.non licet.† Confirmo per id,quod vult Bal.in l.si pro te. C. de dot promis.vbi dicit, q̃ statutum disponens, q̃ instrfa confessionata debeant mandari executioni ;intelligitur ad instantiam creditoris, cum quo instrm est celebratum, non autem tertij,quod limita,vt per Bal.in l. si cui legetur.§.fi. 34 ff.de leg.1.† Limita tñ principalem conclu.dum dicit, q̃ pactũ factum cum vno,alij non prodest,nec nocet,est verum,nisi tale pactum sit celebratum cum principe, vel ciuitate, vel cum alio habente potestatem legis condẽ.quia cùm tale pactũ habeat vim legis,omnib.alijs potest nocere,& prodesse.Ita Bar.& Bal.ĩ l.donationes,quas parẽtes.C.de don.inter.vir.& vxo.Bar. 15 in l.Cæsar.ff.de pub.& in l.ciuitas.in 1.col.ff.si cer. per. ¶† Sexto no.ibi (non minus ex verbis,q̃ ex mente conuenientiũ,& c.) intelligendo literam prout iacet, q̃ in ℈ctibus non minus attenduntur verba,quàm mens.Facit l.si alij fundus. ff. de vsufr. leg. & l.si repetendi.C.de condi.ob causam.Sed conuertendo literam,vt facit gl.not. q̃ in ℈ctib.magis debet attendi mens, quã verba.Et vtrunq; no.potest esse bonum,fm Bald.Nam si mens non potest aliquo modo probari,standum est verbis.l.1.§.si is, qui nauem.ff.de exerci.Bene facit c.parochianus.de priui. Verius est, q̃ in ℈ctib.debet magis attendi mens, quã ipsa verba. tex.ff expressus in l.in conuentionib.ff.de verb.sign.in l. sed & Celsus.§.si fundus.ff.de ℈hen.emp.in l.fi. C.quæ res pigno.obpos.gl.in l.blanditus.C.de fideiuss. & glo.in l. si in venditione.in gl.fin.ff cõia præd. Ang.in cons.2.quod inci. certum est,in 2. colum.† Similiter in rescriptis, q̃uis sint stricti iuris,magis spectaẽ 37 mens,q̃ verba.gl.est no.in c.si pp tua debita.de rescri.in 6.† Similiter in legib.l.non dubium.C.de legi.l.scire oportet.§.aliud. 38 ff.de excu. tuto.† Similiter in statutis magis attenditur mens, q̃ verba.Ita dicunt Cy.& Bal.in l.1.ff.si cert.pet.Ang.no.in cõs. 68.quod inci.Magn.Io.de Florentia.in pen.col & in consi.119. quod incip.statuto Tudertinæ ciuitatis.in colu.vlt.& in consil. 170.quod incip.Item statuimus.Do.Anto.de But.in c.nouit.in pen.col.de iud.Petr.de Anch.in c. canonum statuta. de consti. in 16.col.Facit quod vult gl.no.in l.tale pactum. §.fi.ĵ.eodem. Imò dicit plus no.Bar.in l.1.ff.de leg.1.q̃ in statutis, & consuetudinibus debet attendi,& seruari mens,& ratio,licèt verba statuti offendantur.Facit d. l.non dubium. C. de leg.¶† Prædicta fortius militant in vltimis volũtatib. vbi semper debet attendi voluntas testatoris tanquam Regina, potius quàm verba. l.iii conditionib.primum locum,& l.Publius.§.fi.ff.de cond. & demon.in l.3.§.cõdi.ff.de adi.lega.& l.cum proponebatur, & ibi no.Pau.de Cast.ff.de leg.2.& l.fideicommissa.§.item si quis.ff. de leg.3.& l.3.in fi.vbi tex.no.C.de lib.prę.& l.cum virum C. de fideic.& l.cũ quęstio.in fi.C.de leg.no.Bal.in l.qñ indignum C.de testi.Dicit no.Ang.in cons.169. quod incip. super puncto supra scripto.in 1.col.mentem,& rationem testatoris esse con- 20 siderandam,etiam si sit contra eius verba.¶† Septimò not.in vers.plerunq;,fm Bar.& alios, q̃ pactum in dubio præsumitur reale,dato q̃ persona sit in pacto inserta, quia censetur adduc- * ta * ad demonstrandum,non autem ad taxandum, & vt potius determinet actum rei promissæ. De quo plenius per Bart. & alios in l.qui in futurum.ĵ.eo.& in l.si sic magis. ff. de verb. 21 oblig. ¶† Octauò noto ex tex.iunctis proximè dictis, q̃ dictio a plerunq;, a denotat regulam ita esse, & non actum casualem. Facit melius tex.in l.tutela.ff.de tute.& in l. qui duos.in fi.ff.de leg.3.in l.cum vitum,vbi gl.& Docto. C.de fideicom & in §.fi. Insti.de leg. pa.tute.not.Barto.in l.1. in prin.per illum tex.cùm 22 gl.ff.de tut.& ratio distra.† Adde secus esse in in dictione interdum,quæ facit totum ècontra,quia denotat illud esse casuale, & reg.esse in ℈rium.gl.in l.legitima.s.eo.probatur in l. admonendi.ff.de iureiu.& in l.interdum.ff.de cond.inde.¶ Nono no. in ver.dolo malo,q̃ pacta dolo inita nõ sunt seruanda, & q̃is tex.non dicat,potest teneri, q̃ talia pacta etiam non producãt exceptionem,cùm exceptio sit fundata in equitate.l.2.ff.de ex- 23 cep.doli. & non est æquum seruari pactũ dolo initum.¶† Decimò noto,ibi dum dicit,prætor ait.& gl.dicit tacitè, q̃ illud quod venit per arg. à contrario sensu,dicitur venire tacitè, cũ veniat per coniecturam.l.apud antiquos.in fi.& ibi gl.vlt. C.de fur.& facit.l.si quis ex argentarijs.§.prohibet.cum gl.1.de edẽ. & est bon.tex.in c.cum apostolicam.de his, quæ fi à præla. & in l.vnica. ff.si tab.test.nul.extab. q̃uis ℈rium notet ex hoc tex. 24 Bar.& minus bene.¶† Vndecimò no.ex fi.tex fm Pau.de Cas. & Mod.q̃ ℈ctus dolo initus,dicitur simulatus. Hoc est verum largè,propriè autem est differentia,fm eum,quia simulatio dicitur,quando vtraq; pars consentit. Sed in dolo consensit solus ille,qui dolum committit. Quæ autem differentia sit inter fraudem,& simulationem,dic vt per Bal.in c.beneficium.si de 25 feud fue.contro.inter do.& agna.¶† Vlt.no.diligenter glo.hic in ver.dolo malo.quæ no.vult, q̃ ℈ctus initus per dolum,valet tamen contra dolosum volente aduersario, qui passus est dolum,& ita limitantur iura,quæ dicunt contractum initum dolo esse nullum.l.& eleganter.in prin.ff.de dona.in l.2.§.fi. ff.pro socio,& ad hoc no.istam gl.Bald. Ang. & Mod.Adde similem gl.in l.& eleganter.in prin.in gl.parua. in vers.nulla.& in gl.magna.& ibi Bar.in 2.col.ff.de don.& gl. in l.in causæ.la 2.in princ. ff.de mino.Facit.l.1.ul.§.si quis à colluden. & §. si quis à pup.ff. de act. emp. notant Cano. præcipuè Do. Abb.in ca.dilecti.de 26 emp.& vend.† Et subiicit Barr. in illo.§. si quis à colludente.in fi.q̃ ille,qui passus est dolum,potest petere ab eo, qui commisit dolum, vt declaret, an velit contractum valere, & cogitur declarare per illum.§.quem dicit sing.Bar.in l.dolum. C.de peri.& comm.rei vend.Facit l.si quos.vbi Bar.C.de decuri.lib.10. ¶ Limita nisi lex resisteret actui,in quo interuenit dolus, quia tunc passus dolum non posset facere actũ valere. tex.est in l.à diuo Pio.& ibi gl.no.ff.de ritu nup.& illam gl.dicit non esse alibi Bal.in l.1.in 2.col.C.plus vale. quod agitur.in l.non dubium. 10.col.C.de leg.& in l.ea,quæ.C.de dona.ante nupt.quem omnino vide ad istam materiam.

A D D I T I O.

a ¶Plerunq;.Adde Doct.in l.si plures. ff.de vulg.& pupil.Doc.in c.1.de offic.de leg.lib.6.& Raph.Cuma.in consi.73.inc.D.Thom.Canonicus.Lucanus.

* Adiecta.

S V M M A R I V M.

1 *Dolus,& fraus quomodo conueniunt.*
2 *Fraus,& simulatio quomodo differant.*
3 *Fallacia quid sit quid caliditas, & quid machinatio.*
4 *Fraus aliquando ponitur pro pœna.*

§. Sed si fraudandi.

Iste est fortis, & difficilis.§.& multum variatur in intellectu.De pacto inito per fraudem, edictum prætoris non facit mentionem expressam,quia omne pactum fraudulenter extortum,aut est iniquum,quando extorquetur, q̃d de iure extorqueri non debet,aut est superuacuum, qñ deceptus tale pactũ fecit.Item fraus inest dolo,tanquam species generi.Vñ cùm prætor in edicto remotiuo dicit,pacta dolo inita

non eſſe ſeruanda, vī idem ſtatuiſſe, qñ fraude, cùm ad remotionem generis remoueatur quælibet eius ſpecies. Et ſiue dolus commiſſus fuerit à prin. ſiue ex poſt facto, obſtat exceptio
* doli. h. d. ſm primum intellectum glo. *coiter approbatum.* cum quo etiam in effectu concordat ſecundus intellectus Barto. ¶ Diuiditur iſte. §. in tres partes. In prima ponitur oppoſitio ꝺ edictum prætoris, ꝙ fuerit diminutum. In ſecūda ponitur eius excuſatio. In tertia ponitur aliud dictum. Secunda ibi, ſed eleganter. Tertia ibi, ſiue igit ab initio. ¶ Ad euidentiam huius. §. præmitte, ꝙ legit in gl. duob. principalib. modis, licèt 4. videantur. Primò, ꝙ ver. incit. n. dolo & fraus. referatur ad prin. Ibi, prętor nihil edicit, excuſando prętorem, ꝙ id, quod dixit de dolo, intelligitur dixiſſe de fraude, ꝙa dolo ineſt fraus, & hoc modo
3 tranſportatur litera. † Scdo modo legitur per gl. ꝙ ille verſ. ineſt. n. referatur ad ꝓximum dictum, ibi ſuperuacuum eſt, &c. primus intelle. gl. ſubdit dit in quatuor circa illa verba, ineſt. n. dolo, & fraus Primo, ꝙ dolus ſit genus, fraus autē ſit ſpecies doli, & ſic ineſt prout ſpecies generi. Et iſte eſt cōis, quem etiam tenet Do. Abb. in c ex tenore. de reſcri & in conſi. 69. quod inc. vī primo dictum magiſtrum. in 2. col. in 1. vol. Bal. in l. pignus. in 2. col. C. de pign. act. & eſt gl. iuncto tex. in l. 2. C. de in lit iur. Alij duo intellectus gl. præſupponunt totum econtra, ꝙ fraus ſit genus, & dolus ſpecies. Quartus ſit, ꝙ ſint ſynonima, & idē
* importent, & hoc ſequitur Bar. Ang. *& communiter Docto.* & eſt
2 gl. in l. 1. in ver. fraude. ff. de his, qui no. infa. † Quæ autem differentia ſit inter fraudem, & ſimulationem, ponit Bal. in c. ſi. beneficium, ſi de feu. fue. contro inter do. & agn Alibi habetur, ꝺctus ſimulatus eſt ipſo iure nullus, factus autem in fraudem, valet, ſed reſcinditur, vt declarat Bar. in l. poſt ꝺctum. in 3. colu. ff.
8 de don. † Quid autem ſit fallacia, [a] quid calliditas, & quid ma
2 chinatio, ponit Albe. hic, & in dictionario ſuo in verſi. fallacia, & dicit, ꝙ fallacia eſt mentiendo, calliditas in tacendo veritatem, machinatio eſt ars loquendi. l. 1. in fi. & l. quæro. ff de act.
4 emp. † Item adde ꝙ fraus aliqñ ponitur pro pœna, vt eſt tex. in l. cum autem. §. excipitur. el. 1. ff. de ædil. edic. ¶ Extra glo. alio modo legitur ſm Bar. in eo, qui tempore pacti cogitabat ſe nō obſeruaturum pactum, & ſic cogitabat fraudare. Qui intellectus reprobatur per Ful. & omnes, quia propoſitum in mente retentum nihil operatur l. ſi repetendi. C. de condi ob cauſam. l. cogitationis. ff. de pēn. Alium, & quartum intellectum vī ponere Bart. ſed non diſcrepat ab intellectu glo. Quintum tradit Pau de Caſt. & dicit ſe audiuiſſe à Bald. & ſi bene referatur, vī planius, ꝙ ideo prætor in edicto nihil dicit de pacto fraude facto, quia ſi ſolùm fraus eſt re, & non conſilio, puta quia creditor fecit pactum de non petendo. ex quo re ipſa fraudatur, certè iniquum eſſet, ꝙ creditor vellet deſtruere illud, quod bona fide ſemel remiſit, ꝙuis re ipſa fraudatus reperiatur remittendo, alias ſi fraus ſit commiſſa re, & conſilio, ſuperfluum fuiſſet, ꝙ prætor iſtud dixiſſet. Ex quo. n. dixit de pacto facto per dolum, cenſetur idem diſpoſuiſſe de pacto facto per fraudem, cū in dolo ineſt fraus Sextum intelle. tradit Iac. de Are. Parmenſis, quem ſequitur Alb. & Raph. Ful. hic, & cum ita declarando, vt declaro, ſatis poteſt procedere. Nam prætor in edicto bene facit mentionem de fraude, qñ pactum ſit in fraudem. l. dum dicitur, neque quo fraus, &c. ſed qñ pactum fit in fraudem alterius pacti, nihil eſt dictum à prætoris edicto. Et ratio eſt, quia illud vltimum pactum aut eſt iniquum, aut ſuperfluum. Nā iniquum eſt, ſi primo creditor bona fide feciſſet primum pactum de non petendo: poſtea fraudulenter extoliſſet iſtud ſecundum pactum de petendo, aut eſſet ſuperfluum. Si & primum, & ſm fuiſſent fraude facta, conſtat neutrum valere, ſicut ſi eſſent facta dolo, quia dolo ineſt fraus. In glo. ſuper verb. iniquum. Reſponde ad contraria gl. vt per Bar. & alios hic, vel aliter, vt per Ang. & Ful. hic. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶ Fallacia. Adde l. 1. ff. de dolo, gl. in l. 1. in §. 2. ff. de dolo.

S V M M A R I V M.

1 *Interrogatio ſi præcedat, & ſequatur reſponſio, præſumitur ſtipulatio, niſi contrarium actum probetur.*
2 *Præſumptiones duæ ſunt pro inſtrumento, ꝙ ſit verum, & ꝙ ſit ſolenne. & nu. 3. & 4.*
5 *Verba partium quando ſunt dubia, & poſſunt trahi ad duplicem intellectum, recipiunt illum intellectum, de quo partes fuerint expreſſè proteſtatæ.*
6 *Notarius in inſtrumento non poteſt apponere niſi ea, de quibus fuit rogatus tempore confectī inſtrumenti.*
7 *Inſtrumentum non per hoc redarguitur de falſo, licèt probetur contra id, quod reſultat ex præſumptione inſtrumenti, & nu. 8.*
9 *Verba inſtrumenti quando poſſunt trahi ad falſum, & ad non falſum, in dubio ſit interpretatio, ꝙ non continet falſum.*
10 *Probatio falſi debet de neceſſitate concludere.*
11 *Probatio per teſtes contra præſumptionē reſultantem ex inſtrumento, vel contra ſolennitatem bene admittitur, licèt contra tenorem inſtrumenti non poſſit probari per teſtes.*
12 *Stante ſtatuto, ꝙ nulla admittatur probatio, vel exceptio contra publicum inſtrumentum, debet intelligi, quando vellet directo probare contra tenorem inſtrumenti, & nu. 14. & 15. vide etiam nu. 16.*
13 *Probatio quando eſt contra, vel præter inſtrumentum, vel ad interpretationem inſtrumenti, ſufficit probatio per teſtes.*
17 *Teſtes quinque requiruntur ad reuocationem legati.*

1 §. Quod ferè. † Si præcedat interrogatio, & ſequatur rñſio, præſumitur ſtipulatio, niſi ꝺrium actum probetur. h. d. Ratio huius text. eſt, quia partes præſumuntur cogitaſſe facere actum ſolennem, & efficacem. l. 3. ff. de teſt. milit. ¶ Pondera, ꝙ egregiè probat iſte text. ꝙ verba tunc non intelligantur ſm ſubiectam materiam, dū dicit nouiſſima parte pactorum, ꝙa vt verba habeant efficaciā, & actus ſubiiciatur effectui, recedimus à ſubiecta materia. Et
2 ita limita. l. ſi vno. in prin. cum gl. ff. loca. ¶ † Secūdò no. ex tex. ibi in fi. niſi ꝺrium expreſsè probetur. ꝙ quamuis regula ſit, ꝙ pro inſtrō præſumitur. l. cum precibus. C. de proba. Nam pro inſtrō ſunt duæ præſumptiones, ꝙ ſit verum, & ꝙ ſit ſolenne, ſm Bald. in c. 1. §. inſtrm. de notis feu. Item inſtrm eſt probatio probata, & non probanda, & veritas apparens, vt dicit Bal. in l. Imperator. prima in 2. col. ff. de ſta. hom. & in l. 2. in 1. col. C. qñ fiſcus, vel priuatus, & in l. quoties. in fi. C. de iud. & in l. fi. C. de vſur. pupil & in Auth. qui ſemel. C. quomodo, & qñ iud. & in c. conſuluit. in 5. col. in fi. de offi del. g. Tñ licet ita ſit, poteſt tamen probari ꝺrium, vt hoc tex. quod ideo eſt, quia inſtrm non expreſsè dicebat, ſed bene præſumebatur ex ipſo inſtrō, vt de-
3 clarat hic gl. no. † Subdit etiam no. Ang. ꝙ illud, quod dicitur, ꝙ præſumitur pro inſtrō, eſt verum, niſi in inſtrō aliquid enunciatiuè contineatur, puta, Titius filius Sempronij, nam illa verba non probant filiationem, niſi talia verba enunciatiua eſſent de ſubſtantia, vel neceſſitate. text. eſt in l. optimam. C. de ꝺhen. & commit. ſtipu. & alleg. Inno. ita tenere in c. cum in iure peritus, de off. deleg. Adde, ꝙ illum tex. in l. optimam. reputauit ad hoc ſing. Bal. in c. ſciens. de teſt. Iſtam etiam reg. ponit D. Ant. in ca
4 illud. de præſump. & D. Math. in ſuis no. dictis in no. 79. † Adde fortius, ꝙ imò ſi in inſtrō aliquid contineatur aſſertiuè, ſeu incidenter, puta, quia in eo dicatur, Sempronius, qui eſt procurator Caij, adhuc illa verba aſſertiua non probant eum eſſe procuratorem. Ita tenet no. Bal. in rub. C. de fide inſtr. in 4. col. quē ſimpliciter ſequitur Per. de Anch. in clem. 1. de prob. Idē tenet Bal. in c. 1. in 1. col. de procur. & in l. ordo. C. de execu. rei iudi. Spec. in tit. de inſtru. edi. §. reſtat. verſi. pen. Ludo. Rom. in conſ. 63. quod inc. ſolum eſt videre. Facit bene tex. in l. ne ſatiſdō. & ibi Ang. ad hoc no. ff. rem ra. ha. quam dicit ad hoc ſing. Ludo. Rom. in ſing. 368. quod inci. R. d. Card. Sancti Marcelli. ¶ Adde quod fortius, & no tenet Do. Card. Flor. (nec fortè alibi inuenies) in c. fi. de fid. inſtr. in vlt. col. in ver. vlt. pone, ꝙ tabellio, &c. vbi refert ſe alias dixiſſe in facto, ꝙ etiam ſi notarius diceret in inſtrō, Titius procurator talis, vt conſtat tali inſtrō, manu talis notarij à me viſo, & lecto, ꝙ adhuc per iſta verba non dicitur probatum de mandato illius procuratoris, quia eſſet teſtimonium reddere, non autem mandatum authenticare, vt ibi plenius per eum. Qui dicit hoc eſſe bene notandum, quia ſæpe de facto occurrit. ¶ Limita prędicta omnia, vt procedant quantū ad fauorem illius aſſerti procuratoris, tamen contra eum illa verba bene probant etiam quo ad tertium. Ita limitat Ludo. Rom. in conſi. 63. alleg. ita tenere in d. l. optimam. Tu adde Bal.
5 in terminis in c. ſeries. de teſtib ¶ † Tertio, & vlt. per iſtum text. dicit Innoc in c. cum M. Ferrarien. de conſti. & referunt Ang. & Pau. de Caſt. hic. ꝙ quando verba partiū ſunt dubia, & poſſunt trahi ad duplicem intellectum, recipiunt illum intellectū, de quo partes fuerint expreſsè proteſtatæ, quia nō debent operari vltra eorum intentum. l. non omnis, in princ. ff. ſi cert. pet. Sed quādo verba eſſent clara ad oppoſitū proteſtatio nihil operaret, quia actus ꝺrius proteſtationi tollit proteſtationem. c. ſolicitudinem. de appel. no. in d. c. cum M. Ferrarien. cum ſimi. Barto. & alij in ſimili in Auth. offeratur. C. de lite conteſt. De eo, qui dicit, talis litem conteſtatur, ſed non animo conteſtandi, & ſi proteſtatur, illa proteſtatio nihil releuat. Facit quod vult Bal. in l. ſi quis extrancus. in prin. ff. de acquir. hæred. Deo quo vltimo dixi in l. ſi. quod quiſque iur. ¶ Capio glo. in ver. probetur, quam diuide in duas partes prin. In prima opponit ꝺ tex. & ſoluit. In ſecunda format qō. Scda ibi. Item nunquid, & eſt ſing. gl.
6 ſm Ang. & Pau de Caſt. hic. ¶ † Ex prima parte gl. hēs colligere quinq; ꝓcl. Prima conclu. ꝙ quis in inſtrō dicat, Titius rogatus

tus.ſpopondit Meuius,ſi probatur non fuiſſe ſtipulationē,per hoc non redarguitur inſtrumentum de falſo; quia potuit eſſe, q̄ reſponſio ſit ſequuta ex interuallo,quo caſu non dicitur ſtipulatio.Item quia potuit pars eſſe in abſentia , vt in glo. Iſtud exemplum reprobant Bar.& cæteri omnes,cum in inſtrumentis publ.requiratur locus, & tempus, vt hic p̄ eum. Item quia notarius in inſtrumento non poteſt apponere niſi ea,de quib. fuit rogatus tempore confecti inſtr̄i,vt no.in c.1. de fid. inſtru. ¶† Secundo habes ex gl.ſing.no.f̄m Ang. & Pau. de Caſt.q̄ licèt probetur p̄ id,quod reſultat ex præſumptione inſtrumenti,non ideo per hoc redarguitur inſtrumentum de falſo. Secus ſi probaretur p̄ tenorem inſtrumenti,vel contra ea,quæ notarius atteſtatur in inſtrumento.¶† Tertiò per iſtam gl.dicit Bal. in l.Imperator.in 2.col. ff.de ſta. hom.q̄ potius præſumitur diuerſitas temporis,vel loci, quā præſumatur falſitas ſcripturæ. ¶† Quartò no.ex hac glo. q̄ quando verba inſtrumenti [a] poſſunt trahi ad falſum & ad non falſum, in dubio fit interpretatio,q̄ non continent falſum, & ita tenet Bal.in l.1.C.de ſacroſ. eccleſ.Facit reg l.meritò. [b] ff.pro ſoc.† Et ex hoc habes quintò notare ex hac gl.q̄ probatio falſi debet de neceſſitate concludere,[c] & ita per iſtam gl.no.Bal.& Ang.hic.Sal.in l.de tutela.C. de in integ.reſti.minor.D.Alex.in conſ.70.in 1.vol.inci.viſo p̄ceſſu inquiſitionis.in 2.col.& in conſi.74. quod inci. viſo teſtamento Io.in vlti.col.in eo.vol. Facit quod no. Bar.in l.quoties. §.1.per illum tex.ff.de hære.inſti.Facit bon.tex. in l. quod adhibitus.in fi.C.de his,qui in teſt. ſibi aſcri.quæ.l.eſt notabilis ad execuſationem ſimplicium tabellionum, f̄m Bal.in d.l.1.ad fin.ff. de leg.¶† Ex 2.parte gl.habes notare , q̄ licèt contra tenorem inſtr̄i non poſſit probari per teſtes: tamen p̄ præſumptionem reſultantem ex inſtr̄o, vel contra ſolennitatem bene admittitur probatio per teſtes,& ad hoc iſtam gl.multum not.Bart.& reputat tenendam menti,& ad hoc iſta gl.eſt ſolennis,f̄m Bal. in c.cum à nobis.in vlt.col.de teſt.& in c.tertio loco.in pen.col. de procu.† Et per eam inferunt Ang.& Ful.& ſæpè practicatur Mediolani,q̄ ſtante ſtatuto,q̄ contra inſtr̄m publicum nō admittatur aliqua probatio,vel exceptiò, debet intelligi , q̄n quis vellet directo probare contra tenorem inſtr̄i, ſed ſi vellet probare p̄ præſumptionem,vel ſolennitatem,puta q̄ ille, qui fecit inſtr̄m,non erat notarius:tunc poteſt probare non obſtante ſtatuto,& licèt iſta gl.allegetur pro ſingulari,habes duas alias glo. vnam in l.reos.§.cum in tabulis in ver.videbuntur, & ibi Ang. & Imo.ad hoc no.ff.de duo.re.& gl.in l.1.C.de p̄hen.& comm. ſtipu.Sequitur etiā Ang in repe.l ſciendum.in 5.col.ff.de verb. obl.Facit bene tex.in l.quicunque,& ibi Bar.ad hoc not. C.de apoc.pub.lib.10.No.etiam Bar.in l.generaliter.in vlt.col.per illum tex.C.de non num.pecu.† Et dicit Bal.hic, q̄ quando probatio eſt p̄tra,vel præter inſtr̄m,vel ad interpretationem inſtr̄i, ſufficit probatio per teſtes,vt hac gl. Alleg.etiam Cy. in l.optimam.C.de p̄h.& com.ſtip.& in addi.Facit quod no. Bar.in l.2. §.prætor.& ibi dixi.ff.qui ſatiſd.cog. q̄ licèt contra inſtr̄m nulla exceptio poſſit opponi,tñ poteſt ſtare, q̄ ille, qui fecit inſtrumentum,non ſit notarius,& iſtud poteſt opponi contra inſtrumentum,ſtatuto non obſtante.† Item ſtante dicto ſtatuto,[d] q̄ contra inſtr̄m nulla poſſit opponi exceptio , tñ ſemper poteſt opponi exceptio,quæ ex inſpectione inſtr̄i apparet,puta, q̄ p̄miſſio ſit facta ſine cauſa,f̄m Imo.in l.fi.in prin.ff.à quib.appel. non licet.Alex.in conſ.77.in 4.vol.incip. viſis dubitationib. eleganter formatis.in fi.col.[e] † Alibi etiam dicit multum ſignanter Panor.in c.ſciſcitata.in 4.col.de in integ.reſtit.per glo.ibi in verbo effectum(quam dicit ſe pluries allegaſſe circa ſtatutum diſponens,q̄ contra ſententiam nulla poſſit opponi exceptio, vel contra inſtr̄m) dicit Panor.q̄ debet intelligi,niſi opponens exceptionem legitimam offerat ſe velle probare incontinenti, quia ex quo incontinenti probationem offert , audiendus eſt, non obſtante ſtatuto.Mouetur,nam ſtatutum ideo reijcit exceptiones propter præſumptam fraudem,ſed iſta præſumptio ceſſat in eo,qui incontinenti vult probare,per multa iura,quæ ipſe alleg Idem tenet Panor.in c.ſuper eo.in fi. de off.deleg.tamen illam deci.Panor.multis modis reprobat Ale. quem vide in conſi.92.in 4.vol inci.clariſſ.Do.Vicarie, & ibi citra conſciē tiam multum inuehit contra Panor. † Item adde circa iſtam partem gl. quæ vult, q̄ contra p̄ſumptionem inſtr̄i admittatur probatio per teſtes:nam debes aduertere, f̄m Pau. de Caſt. hic,q̄ etiam ſi in inſtrumēto adeſſent tres vel quatuor teſtes,tamen ad proban.contra præſumptionem inſtrumenti , duo teſtes ſufficiunt.Sed ſi ageretur de probando p̄ tenorem, requirerentur plures.ita Bar. & alij in l. 2, §. 1. vbi vide Ang. & Imo.ff. quemadmo.teſt.aper.Cano.in c.tertio loco.de præſump.† Tol le ſimile. nam ad reuocationem legati requiruntur quinq; teſtes.l ſi.in fi. C. de codicil. tamen poſſum probare per duos teſtes , quòd poſt legatum ſuperuenerūt inimicitiæ capitales inter teſtatorem,& legatarios,propter quas intelligatur legatum reuocatum. l. fideicom. cum glo. C.de fideicom.l.3. §.fin.ff.de adim.legat.

ADDITIONES.

a ¶Inſtrumenti. Adde Bal.in l.Imperator.de ſta.homi.
b ¶L. merito.Ad illam l.merito.adde not. dicta Iaſ.in l. rogaſti.§.ſi tibi.colum. 3.ff.ſi cert. petat. PVRPV.
c ¶Concludere.Bar.conſi.111.col.2.Iaſ. in l.2.in prin.col.4. ſup. ſi quis ius dicen. PVRPV.
d ¶Statuto. Adde Bal.in l.ſi non ſortem.in §.1.ff de condi.inde.
e ¶In fi.col.Alex.in l.4.§.condemnatum.col.2.de re iud.Facit l. ſi quis teſtibus. C.de teſtibus. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio quamuis non valeat ſuper re iudicata tamen bene valet pactum.*
2 *Pactum contra publicam vtilitatem nihil valet.*
3 *Iuramentum interpoſitum contra ea,quæ principaliter publicam vtilitatem reſpiciunt,nihil valet.*
4 *Venire contra factum proprium licitum eſt.*

§.Si paciſcar. Pactum,per quod tollitur ius priuati,valet: ſecus ſi ius publicum, etiam ſi iuramento,vel ſtipulatione valletur.h.d. vſque ad §. ſi ante.

1 ¶† No.ex text. ibi, ne iudicati . q̄ quamuis tranſactio ſuper re
a iud. [a] non valeat.l.ſi diuerſa.cum gl.no.C.de tranſact.l. elegan
te,in prin.ff.de condi.indeb.& l.poſt rem.ff.de tranſac cum ſi. tñ bene valet pactum.Ratio diuerſitatis. eſt,quia tranſactio,de bet eſſe de re dubia.Secus in pacto. l. 1. & ibi glo.declarat. p̄.de
2 tranſ.ſed per rem iud.res eſt effecta clara.dictis iurib.¶† Secundò no.q̄ pactum contra publi.vtil.nihil valet , quia iuri publico non poteſt pactis priuatorum derogari.l.ius publi. p̄. eod.Si quis faceret pactum cum bannito de eo non offendendo,tale pactum non valet,quia eſt contra publicam vtil.f̄m Bal.Ang. & Mod.hic.Idem tenet Bar.in l.1. §.non fuit. ff.de dolo, & in l.
3 qui ſeruum.ff.de verb.obl.¶† Vltimò no.in verſi. & generaliter.q̄ iuramentum interpoſitum contra ea , quæ principaliter vtilitatem pub.reſpiciunt,nihil valet, quod facit ad multa , de quib.Bar.in l.ſi quis pro eo,cum concord.ff.de fideiuſſ per Cano.in c.cum contingat.de iureiur. Et iſte tex. clarè procedit de iure ciuili,attēto,q̄ olim ius ciuile poterat infringere,& annullare iuramentum,vt in ſimili patet in l. ſi inquilinos. in fi. ff. de
4 leg.1.Et quod vult gl.in l.adigere.§.quamuis. ff.de iur. patr. Tamen de iure Cano. quo ſeruandum eſt omne iuramentum , quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis æternæ.d.ca. cum contingat,& iuramentum eſt res ſpiritualis,de quo leges ſeculares ſe non poſſunt impedire , videtur q̄ iſte §. hodie non procederet de iure Cano. de quo tangit aliquid Paul. de Caſt. hic , per Cano.in c.2.de pac.lib.6.& in d.c.cum contingat.cum ſuis concord.¶Gl.in ver.non liceat.diuiditur in tres.In prima declarat tex.In ſecunda format vnam.q In tertia aliam.Secunda ibi, ſed
4 an idem quia.Tertia ibi,item quid ſi partim.† Dic vt in gl.quæ bene dicit,& poſtea aſſignat rōnem,in 2. parte , quia licèt non ſit licitum venire p̄ factum proprium,quando agitur de facto priuato,quia eſſet allegare turpitudinem ſuam. l.cum profitearis.C. de reuo.his,quæ in fraud.cred.& l.ſi creditoris. C.de com. ſer.manu. Tñ quando agitur de fauore publ.licitum eſt venire p̄ factum proprium.iuxta no.per Docto.in l.iuſiu.quod ex cōuentione. §.fin.ff.de iureiur.& in l.poſt mortē,vbi latè Bar.ff.de adop.¶Gl.in ver.depoſiti.dum vult,q̄ etiam ratione futuri doli agi non poteſt', quòd ēt dolus de futuro poteſt remitti,malè loquitur,quia inuitaret ad delinquendum, p̄ l. conuenire.ff.de pact.dot.Item quia tale pactum,per quod remittitur dolus de futuro,eſſet contra publ.vtilit.cum inuitaret ad delinquēdum, ergo non debet valere,per regulam 1.huius tex.

ADDITIO.

a ¶Re iudi.Adde Bal.in l.ſi cauſa.C.de tranſa.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio pacti directa producit obligationem naturalem, per quam creditor obligatur non petere.*
2 *Filius ſperans hæreditatem patris,ſi illo viuente faceret ſe liberari à creditoribus paternis,talis liberatio valet,& prodeſt ſibi poſt mortē patris,quantum ad exceptionem doli,nu.3.*
4 *Filiusfamilias ſi promitteret magnam dotem viuo patre pro ſorore,effectus paterfamilias teneretur illam dotem ſoluere.*

§. Si ante aditam. Iuriſconſultus hic incipit tractare materiam ſatis bonam,& quotidianam , quam proſequitur vſque ad l. reſcriptum. §. ſi pacto , quando hęres non vult adire hęreditatem propter multa debita hæreditaria , ne poſtea laceretur à

creditoribus,& teneretur de ſuo ſatisfacere,vltra vires hæreditarias, niſi creditores prius ſibi remittãt partem debiti,Iſta materia non reperitur.C.eo.Circa quam occurrunt multę q.& in hoc tex.cum l.ſeq.ponitur quæſtio, quid ſi creditores hĩditarij remittant pacto futuro hæredi,anteq̃ ſit hæres,an tale pactum adita poſtea hæreditate ſibi profit? Dubium facit,quia tpe pacti non erat debitor.Tñ ideo prodeſt, quia effectus talis pacti ꝓfertur in tps,quo erit hæres, & ideo ſi efficiatur hęres abſque aliqua mutatione ſtatus perſonæ, hębit directam exceptionẽ pacti.Si aũt contingat mutari conditionẽ ſtatus,puta,quia aliquis ſeruus inſtitutus eſt hęres,& anteq̃ libertatem ꝓſequat̃,& efficiatur hæres,paciſcatur cum creditorib. qui partem debiti remittant,ſi poſtea efficiat̃ liber, & hęres de rigore iuris pactũ ſibi non debet prodeſſe,qa quod fecit ſeruus in ſeruitute, non prodeſt nec nocet ei effecto libero, quia cẽſetur nouus homo. l.quod quis.ff.de reg.iur.l.qui res.§.aream.ff. de ſol. Et certè de rigore iuris ſibi non prodeſt, & ideo ſibi non competit directa exceptio pacti, tñ ex æquitate competit vtilis exceptio pacti, vel doli,ſicut in filio ſtatum mutante,& iſto modo habes medullã huius tex.vſq; ad §.hodie.¶ Pactum de non petendo factum per creditores ei,q eſt,vel futurus eſt hęres ſtatu nõ mutato,proficit quo ad directam exceptionem pacti,ſed ſtato mutato ꝓdeſt quo ad exceptionem doli,vel vtilis pacti.h. d. cũ l.
1 ſeq.vſq; ad §.hodie.¶† Pro intelligentia neceſſario videndũ eſt cuius vtilitatis ſit,an cõpetat directa exceptio pacti, an vtilis. Videretur,n.ꝙ in effectu non diſcreparent,per l.actio.ff.de neg. geſt.Inuenio aſſignari 4.vtilitates.Primã ponit Bal.hic,in 3.no. ꝙ exceptio pacti directa producit obligationẽ naturalem, per qnã creditor obligatur nõ petere.l.ſi vnus. §.pactus ne peteret. cum gl.in verbo ipſo iure.ĩ.eo.ſed exceptio vtilis,qa de rigore non cõpetit,ſed ex æquitate,nõ obligat naturaliter ad non petendum.Sequitur Pau.de Caſt.qui reputat pulchrum, & vtile ad intelligentiam multarum aliarũ.ll.huius tit. quæ dicunt dari vtilẽ exceptionẽ,& non directã, vt in l.reſcriptum. §.fi.& in l.hĩdi.§.1.ĩ.eo.Sequitur ſimpliciter D.Alex. hic. iſta vtilitas nõ placet. Primò,qa modici eſt effectus,vt de ſe patet.Scdò,quia falſum eſt, ꝙ vtrobiq; non oriat̃ obligatio naturalis,put ẽt tenet D.Mar.Lau.hic. Nã obligatio naturalis eſt de iure gen.l.cũ amplius.§.is natura debet, ff.de reg.iur.& oritur vbicunq; adeſt cõſenſus vtriuſq;,per tex.l.Stichum,aut Pãphilum. §. naturalis.ff.de ſol.Nec ꝓderat iſtam diuerſitatẽ iuris ciuil.inter vtile, & directũ,& hoc puto verius.Scãm vtil. tradit Bal. hic ĩ 3.no. & ſequitur D. Alex. qñ ſtatutum non ꝓmitteret opponi exceptionem veri pacti,tunc bñ poſſet opponi exceptio doli, vel vtilis pacti,ſed tale ſtatutum credo,ꝙ raro inueniat̃. Aliã ſing. vtil.ponit Ang.in l.& hĩdi.§.Iul.Nam qui habet exceptio. directam,dr̃ tutus exceptione perpetua,& fauorabili,ꝓ conſequẽs ſi ſolueret, poſſet ſolutum repetere.ſecus qñ eſt tutus exceptione doli l.qui exceptionem.in prin. ff.de condi. in deb.Sed errat Ang.in fundamẽtis,qa tutus exceptione doli non dr̃ tutus exceptione odioſa,imo exceptione fauorabili fundata in rõne naturali.ideo ſolutũ repetit,vt tenent Bar.& oẽs in l.2. C.qd met. cauſa,& gl.in d.l.qui exceptionem.Vera vtilitas eſt,quia pactũ de non petendo,quod valet in propria ui pacti,& producit directam exceptionẽ pacti, tollit ipſo iure naturalem obligationem,& elidit ciuilem, & de iſta propria loquit̃ tex.in l.ſi vnus. § pactus ne peteret ĩ.eo. Secus eſt in exceptione doli vtilis pacti,quia eſt ſubſidiaria,& cenſetur quędam renunciatio.l.& hęredi.§.Iul.ĩ.eod.ita ſing.decla.Bal.in l pacta quę ĩ.in 6.& 7.col. C.eo vbi reputat hoc eſſe no. dignum. Sequitur Pau. de Caſt. hic,licèt de Bal.non recordatus,& idem Pau. in d. §. pactus ne peteret,& ibi Do.Alex. in 5.col.& idem tenet Sal.in l.pacta nouiſſima.in duob locis.ſcilicet in 6.& in 8.col C.eo.¶ Scdo not. in ver. (idem probat.) hic eſſe tex,ſing. ſm Docto. ꝙ quamuis non ſit licitum facere pactum ſuper hæreditate viuentis; niſi ille,de cuius hęreditate agitur,cõſentiat.l.ſi. C. eo. ſiue ſit extraneus;ſiue filius,vt ibi tenet glo.in verſic.alienæ.quicquid ibi te-
2 neat Fulg† Tñ ſi filius ſperans hĩditatem patris illo viuente facret ſe liberari à creditorib.paternis,talis liberatio valet,& prodeſt ſibi poſt mortem patris, quantum ad exceptionem doli,licèt videat̃ fuiſſe nimium ſolicitus.Et dicunt Bal. Pau. de Caſt. & D.Alex.hic.Bar & Doc.in d.l.ſi.ꝙ iſte tex. ſolùm procedit q̃tum ad actum liberatorium fauore liberationis ſed quantũ ad actum obligatorium,puta,ſi donarem partem hæreditatis, eſſet illicita conuentio,niſi conſentiret pater, de cuius hæreditate agitur.d.l.ſi.Sed tu ſubtilis conſidera,ꝙ alia eſt ratio ad hunc tex.prout etiam tenet Bal. quia hic iſtud pactum non fit ſuper bonis patris, ita ꝙ requiri debeat conſenſus patris,ſed fit ſuper bonis ipſius creditoris,eo quia creditum,à quo inducitur liberatio,eſt creditoris,& non patris debitoris,ideoq; patris conſenſus non requiritur,& iſtud plus placet ad hunc tex.tñ in effectu
3 ad idem tendit. ¶† Tenendo tamen *communem ſententiam* iſte
* tex.iuncta d.l.ſi.faceret, ꝙ ſi filius liberaret aliquem debitorem patris viuente patre, & eo non conſentiente, ꝙ talis liberatio non noceret ipſi filio poſt mortem patris, de quo vide Bart. & alios in l.filius.1.ff.de ſol.& in l.cum dñs.§ fi. ff.de pec.leg.Spec. in tit.de pac.§.pen.verſi. quid ſi filius. Gemi.in ca.quamuis,de pac.in 6.Pau.de Caſt.in l.filius paciſcendo.C.eo.Fulgo.& Pau.
4 de Caſt.in l.ſi C.eo.Prædicta conſidera ad id, quod † conſuluit D.Abb.in conſ.12.quod inc.Magn.d.Io.in vlt.dubio.in 1.vol. vbi conſuluit,ꝙ ſi filiusfam.promitteret magnam dotem pro ſorore viuo patre,ꝙ effectus paterfam. teneretur illam dotem ſoluere,cùm filiusfam.regulariter obligetur ex omni ĩcto, vel quaſi excepto mutuo,vel voto.l.filiusfam.ff.de act. & obl. l.filiusfam.§.1.ff.ad Maced.Sed conſidera,ꝙ iſtud procederet,niſi filius ꝓmiſiſſet id,ad quod pater tenebatur ſaltem officio iud. l obligamur.§.lege.& ibi Bar.ff.de act. & obl.l. qui liberos.ff.de ritu.nup.& vide in propoſito aliam mirabilem deciſi.Bald.in l. fi.in vlt.col poſt med. C. de dot. promiſ. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum à maiori parte creditorum cum hærede futuro debitoris mortui,de quarta parte debiti remittenda,præiudicat alijs creditoribus,ſi in vnum conuenerint, & decretum prætoris interceſſerit, & nu.2.*
3 *Præiudicat minori parti quod maior pars facit in his, quæ pertinent ad plures,vt ad ſingulos,& agitur de præiudicando,& nu.3.& 9.*
4 *Diſcordia vbi eſt inter partes,tunc requiritur decretum iudicis, quod facit præualere illam partem,cui adhæret.*
5 *Numerus perſonarum præualet dignitati.*
6 *Perſonis duabus nobilib.vel in dignitate poſitis magis creditur, quàm pluribus alijs ruſticis,vel vilibus perſonis.*
7 *Socij ſi ſint plures, qui habeant domum communem pro indiuiſo, & vnus inhabitet totam,alijs abſentibus non tenetur ſoluere penſionem alijs pro rata.*
10 *Collectiuum totum eſt pro vna dimidia tantum, & ſingularis perſona pro alia dimidia.*
11 *Epiſcopus ſolus tantum poteſt,quantum totum capitulum in his, quæ pertinent ad Epiſcopum,& Capitulum.*
12 *Rectori,& vniuerſitati ſcholarium ſi detur poteſtas eligendi notariũ, tantam habebit vocem rector ſolus,quantum tota vniuerſitas.*
13 *Voces in aliquo actu ſi dentur Capitaneo, & Antianis, vnam vocem habebit Capitaneus ſolus,& vnam Antiani.*
14 *Tutor poteſt remittere gratis partem debiti pupilli, quando talis remiſſio fit neceſſitate cogente.*
15 *Procurator,qui habet mandatum generale cum libera,poteſt facere tale compromiſſum in arbitratorem.*
16 *Pupilli,vel tutores pro eis habent vocem, quando agitur de re familiari,vel pecuniaria,in his,quæ pertinent ad plures, vt ad ſingulos ſedin actibus vniuerſitatum non habent vocem.*
17 *Difficilè eſt,ꝙ vna perſona poſſit ſuſtinere vicem plurium.*
18 *Coacernatio ſummarum,& plurium debitorum fit,quando ſumus in fauorabilibus.*

1 **§. Hodie tamen.** † Pactum factum à maiori parte creditorum cum hærede futuro debitoris mortui,de quota parte debiti remittenda,Preiudicat alijs creditorib.ſi in vnam conuenerint,& decretum prætoris interceſſerit. Et maior pars creditorum conſideratur.Primò reſpectu cumuli debiti.Secundo reſpectu numeri perſonarum.Tertiò reſpectu dignitatis. hoc dicit cum l.ſeq. ¶ Ad euidentiam præmitte. Iſte. §. loquitur in hærede debitoris non adeunte hæreditatem, & hoc eſt planum,vt patet ex continuatione huius §.Optimè facit text. ibi, pactio huiuſmodi,iuncto §. ſi ante aditam hæred. in l.iuriſgen. in fi.ĩ. eod.ſed chrum,& neceſſarium eſt videre, nunquid etiam haberet cum in hærede debitoris, qui iam adiiſſet hæreditatem. Gl. vult,ꝙ non, quia tunc haberent creditores, quem conuenire & ſic ceſſaret ratio huius tex.& ita expreſsè tenet Gul.de Cun.
* Ray.Albe.Bal.Ang.Sal.& Dom.Alex.hic.*Et ſic eſt iſta communis ſententia.* Contrarium ſubtiliter tenet Ray. & Fulg. ꝙ imò iſte text. generaliter procedit etiam in hærede poſt aditam hæred. ponderando text.in ver. (huiuſmodi pactio) iuncto principio huius l.in ver.idem & in extraneo, qui de neceſſitate loquitur poſt aditam hæred.quia ſi intelligeretur ante aditam hæreditatem eſſet ſuperfluus, cùm eſſet iam deciſum in §. ſi ante aditam. Sed tu dic,quòd ille text.nihil obſtat,quia dato,quòd loquatur ante aditam hæredita. non ideo redditur ſuperfluus, quia ibi aliud principaliter dicitur,ſi de actione mandati,quod non eſt alibi nec ſuperius, nec inferius deciſum, imò nec tactum.Poterat Fulgn. melius ponderare iſtum text. in princip.

dum

dum loquitur de suo necessario purè scripto hærede, qa vbi est necessarius hęres, inter mortem testatoris, & aditionem nihil est medium, quia l. statim facit eum hr̃dem etiam inuitum. gl. in l. hæreditas, & ibi Bal. C. depo. Bar. in l. fi. vbi alias concordan. alleg. ff. de condi. indeb. Facit tex. Insti. de hęre. insti. in princ. Sed tu considera duo ad illum text. Primò, q̃ cum misterio dicit priusquam se immiscuerant, tñ istud non sufficeret in oppositum, cùm necessarius hęres non habeat bñficium abstinendi, prout habet suus, per §. sed his p̃mittit prætor. Insti. de hęr. quali. & diffe. & l. necessarij. cum si. ff. de acq. hære. Vñ considera, q̃ §. si ante. & principium istius. l. loquuntur in terminis valdè diuersis ab isto. §. hodie, & seq. Nam pręcedentia loquuntur, qñ remissio fiebat de voluntate omnium creditorum, & ibi non agitur de præiudicando minori parti: sed solùm quæritur, an pactum remissiuum factum existẽti in seruitute, vel in patria potestate, prosit postea effecto libero, vel effecto iuris sui. Ista est matetia §. si ante, & princij huius l. sed in isto. §. hodie, & seq. ponitur alia materia, an maior pars creditorum remittendo possit præiudicare minori parti inuitæ. Tñ aduerte, quia si præcedentia loquuntur etiam post aditam hęre. tex. iste in illa relatione huiusmodi pactio, debet gñaliter intelligi, & sic vtroque casu, [a] prout tenet Ful. ¶ Tenendo tamẽ commuuem sn̄iam, habes primò limitationem ad hunc tex. q̃ non procedat in hærede debitoris, qui iam hæreditatem adiuisset. ¶† Scdo videndum est, nunquid iste. §. locum habeat ipso debitore principali viuo, q̃ maior pars creditorum ei remittendo pręiudicaret minori parti. Gul. de Cun. Ray. Alb. Bald. Ang. Sal. Pau. de Cast. & D. Alex. hic tenent, q̃ isto casu non haberet locum iste text. qa iam omnino est obligatus, & sic habent quem p̃nt conuenire, & dicunt Ray. & Ang. q̃ istud est vtile propter mercatores, & campsores fugitiuos, & cessantes, q̃ licet maior pars creditorũ consentiat de certa parte debiti remittenda, q̃ alijs, qui non consenserunt, non nocet, & dicit Pau. de Cast. q̃ istum casum habuit de facto illo anno. Subtilis Raph. Ful. dicit, q̃ vidit de facto seruari p̄rium in multis locis; & q̃ istud putat de iure venus, quia oẽs rationes hic assignatæ per gl. quæ militant in hærede, militant ẽt in debitore viuo. Nam interest creditorum, vt debitor reuertatur, & sic habeant, quem conueniant. Item interest ẽt ipsius debitoris, ne bona eius cum infamia distrahantur. Item vt habeat hr̃dem, vt hic in gl. Tu pondera, q̃ qñ debitor principalis esset absens, nec posset ibi commodè cõueniri, fatentur Pau. de Cast. & Do. Alex. hic, q̃ tunc hr̃et locum iste tex. ex identitate rationis. Pondera ẽt, q̃ iste §. & lex sequens nihil dicunt de hr̃de, aut de debitore principali, sed tex. in illa relatione huiusmodi pactio, referendo se ad præcedentia, quę loquuntur in hęredib. debitoris, vr̃ similiter illo casu loqui. Pondera etiam, q̃ pro communi sn̄ia p̄ Ful. est singularis tex. in l. fi. C. qui bon. ced. pos. arguendo à speciali, hoc modo. Ibi. n. decidit, q̃ maior pars creditorum potest concedere principali debitori viuo dilationem, seu inducias ad soluendum, s̃m formam illius l. Modo sic, si vera esset opi. Ful. decisio illius l. fi. esset vana. quia si maior pars creditorum viuo principali debitore potest præiudicare minori in remissione crediti principalis, vanum esset decidere, q̃ p̃nt dare dilationem, arg. l. quoties. C. de preci. Impe. offi. inde retenta cõi sn̄ia, habes secundam limitation. ad hunc tex. q̃ procedat in hr̃de debitoris mortui, non autem procederet in ipso debitore principali viuo, qui prius iam erat obligatus. ¶ Tertiò limita, qñ maior pars creditorum vellet totum debitum gratis remittere, quia tunc constat, q̃ vti liter non faciunt. Ita tenet Gul. de Cun. Alb. & Bal. hic, & est gl. in l. rescriptum. in prin. in ver. creditorum. p̄. e. tenet Lud. Rom. in singulari. 100. qd̃ inci. creditores ¶ Quartò limita, qñ minor pars haberet pignus, vel hypotecam, tunc maior pars ei præiudicare non potest, in l. rescriptum. in fi. prin. & ibi Bar. rationem assignat. p̄. eo. ¶ Quintò limita, qñ res non esset integra, sed aliqua bona fuissent per debitorem distracta, tunc non p̃nt pacto maioris partis sibi præiudicari, s̃m Ange. hic, per text. in l. fin. §. sinautem libertatib. iuncto prin. illius. l. C. de manum. test. Sed s̃m Ful. & Mod. ille casus est valde diuersus, quia loquitur, qñ bona defuncti deferebãtur gratia libertatum conseruandarũ; & sic iure singulari; hic iure cõi. Præterea ille tex. procedit, siue bona sint distracta, siue non, vt patet ex seq. §. & sic nihil facit. ¶ Sextò limita quantum ad fideiussorem debitoris, quia pactũ maioris partis bene præiudicat minori, quãtum ad hr̃dem debitoris, ita loquitur tex. hic. sed non impediret, quin possit agere p̄ fideiuss. tex. est no. in l. si pręcedente. §. Lucius. ff. man. s̃m D. Math. in no. 105. ¶ Septimò limita, q̃ licèt remissio facta p̃ maiorem partẽ pręiudicet minori, est verum, nisi à tali temissione minor pars appellauerit talẽ remissionẽ continere euidẽter iniquitatẽ, puta, quia hr̃ditas est locuples, vel qa factum est odio aliorum, s̃m Bar. in l. fi. in vlt. col. ff. de appẽl. reci. sequitur Pau. de Cast. & Mod. hic. Facit tex. in c. 1. de his, quę fi. à maio' parte capituli. ¶† Scdo no. ex tex. ibi, si conuenerint in vnum' q̃ in his, quæ pertinent ad plures, vt ad singulos, & agitur de p̃iudicando non consentientib. requiritur, q̃ simul sint ad hoc congregati, & tunc q̃ maior pars facit, præiudicat minori, vt hic, & l. rescriptum. in fi. p̄. eo. & l. fi. & ibi Bal. in prin. ad hoc no. C. qui bon. ced. pos. Secus vbi agitur de pręiudicando ipsis cõsentientib. tunc sufficit consensus separatim pręstitus. l. per fundum. ff. de ser. rust. & l. fi. ff. cõia præd. s̃m Bal. & alios hic, Bar. in l. omnes populi. in 3. q. prin. ff. de iust. & iu. Bal. in l. 1. in 5. q. ff. de offic. consul. Docto. & glo. in c. cum omnes. de consti. ¶† Tertiò no. q̃ vbi discordia est inter partes, tunc requiritur decretum iud. quod facit prævalere illam partem cui adhæret. Facit tex. in c. 1. in fi. de iurepat. Hinc est q̃ si testator elegerit 4. executores, & duo faciunt vnam electio. & alij aliam, illa prævalet, q̃ per ipsum comprobatur, s̃m Bal. & Pau. de Cast. & Mod. hic, post Spe. in tit. de instru. edi. §. nunc verò aliqua. ver. quid si sunt plures. Idem tenet Bal. in l. fi. C. com. de leg. & in l. cum & magistratus. C. qñ prouo. non est nec. & in l. viduæ. C. de nup. & in l. id quod pauperib. in vlt. col. C. de Epi. & cle. ¶† Quarto no. ex l. maiorem, q̃ numerus personarum [b] pręualet dignitati. Facit l. fin. C. de bon. auct. iud. pos. quod intellige verum, vbi tractatur de commodo bursali. Si verò tractaretur de fide, vel p̃batione veritatis, tunc staretur digniorib. l. ob carmen. §. fi. ff. de testi. s̃m Iac. But. Alb. Bal. Sal. Ang. Ful. Pau. de Cast. hic, & Bart. in l. si vni. in 3. q. ff. de re iud. Facit c. dudum, & c. eccl. vestra. de elec. & c. si qñ contingat. eo. tit. in 6. Hinc est q̃ † magis creditur duab. personis nobilib. vel in dignitate positis, quàm pluribus, alij rusticis, vel vilib. personis, s̃m Bal. in l. testium. in pen. col. C. de test. no. Bar. in l. 3. in prin. per illum tex. ff. eo. & tex. in c. super hoc. in fi. de renun. Nisi esset multo maior numerus, arbitrio iudicis, & est gl. no. in c. iniuria. de test. ¶ Capio glo. mag. in versi. parte, quam diuide in 4. part. prin. In prima ponit intellectum ad hunc text. In secunda assignat triplicem rationẽ decidendi. In tertia colligit no. In quarta, & vlt. remouet p̄rium. Secunda ibi, sed quæ est hęc æquitas. Tertia ibi. Item no. hic. Quarta, & vlt. est ibi, q̃ñq; duę partes. ¶ In tertia parte facit duas reg. princ. Prima, q̃ in his, quæ sunt cõia plurib. vt singulis factum pluriũ (etiam si erunt mille) non pręiudicat alij. l. per fundum. ff. de ser. rust. præd. & l. fin. ff. com. præd. Fallit fauore liberationis, vt hac l. & l. fi. C. qui bon. ced. poss. & l. 1. §. si plures. ff. depos. Secundò fallit, qñ quis vellet vti re communi ad vsum destinatum, tunc potest ẽt cæteris inuitis. l. arborib. §. nauis. iuncta glo. ff. de vsuf. §. in commune. Insti. de rer. diui. Bar. in l. quod maior. ff. ad munici. † Hinc est, q̃ si sunt plures socij, qui hñt domum cõmunem, p̃ indiuisio, & vnus inhabitet totam absentib. q̃ non tenetur solnere pensionem aliis pro rata, ex quo vtitur domo ad vsum destinatum, s̃m Bal. in c. 1. §. præterea ducatus. in 3. col. de prohi. feu. alie. per Fed. Bal. Ang. & Mod in l. si duo. ff. de acqui. hær. Pau. de Cast. in l. 1. C. qui test. fac. poss. † Secunda principalis ratio est, q̃ in his, quæ sunt cõia plurib. vt vniuersis, & sic in his, quæ sunt vniuersitatis collegij, vel communitatis, quod maior pars facit, præiudicat minori. l. quod maior. vbi glo. & Bar. ff. ad municip. l. nulli. ff. qd̃ cu. vni. c. 1. de his, quæ fi. à maio. parte ca. c. quia propter, & c. auditis. de elec. glo. & Docto. in c. cum omnes, de consti. & gl. in c. 1. in ver. tractatus. de reb. eccl. non alie. in 6. & in c. pasto. in prin. in ver. plures. de reseri. & in l. vbi absunt. ff. de tut. & cura. da. ab his. ¶ Ista reg. fallit in plurib. casibus. Primò, licèt maior pars sufficiat, tñ debent omnes esse vocati, & citati, & rectè congregati, aliàs maior non præiudicaret minori. l. 2. & ibi Bar. & l. nominationũ. C. de decu. lib. 10. Bar. in l. nulli. ff. quod cu. vniuer. Bar. & Ang. in l. hęredes mei. §. peto. ff. ad Treb. Facit bene tex. in c. quod sunt. de elect. ¶ Scdò limita, & intellige, q̃ saltem duæ partes vniuersitatis ex tribus debent esse congregatæ, & tunc, quod maior pars illarum duarum facit, pręiudicat minori, vt dicam statim in vlti. parte glo. ¶ Tertiò limita istam reg. non procedere in his, quæ continent delictum, tunc. n. maior pars etiam in actib. collegialib. non p̃iudicaret minori, tex. est sing. in l. 1. §. 1. ff. de mag. cõue. s̃m Bal. Ang. Ful. & Pau. de Cast. hic. Facit gl. in l. 1. §. 1. ff. quod cu. vni. & pulchrè vult Bart. in l. aut facta. §. fi. ff. de pœn. vt dixi no. in l. ciuitas. ff. si cert. pet. Facit, qd̃ vult gl. in c. milites. 60. dist. ¶ Quartò limita, qñ maior pars facit aliquid, quod non ptinet ad eius officium. tex. est in d. l. 1. §. 1. ff. de mag. conue. quem ita ibi intelligit Iac. de Are. Raph. Ful. hic, Bal. in d. l. si fundum. ¶ Quintò not. limita, qñ agitur de confirmando rectore pro alio anno.

Nam

ADDITIONES.

a ¶ Vtroque casu. Adde, vt per Alex. in l. 2. col. fi. C. de pact. MASVER.

b ¶ Numerus personarum, Adde Doct. in c. in præsentia. de testi.

Nam licèt in electione ſufficiat maior pars, tñ in confirmatione requiritur,ꝙ omnes cõſentiant,nemine diſcrepante:& ideo ſi vnus ſolus de vniuerſitate ꝺ̃diceret, impediret confirmationem rectoris.tex.eſt in §.nunc autem nulli. in ver. tota ciuitas nullo reluctante,& ibi Ange. in Auth.de defen.cita.ſm Ange. Fulg.& Pau.de Caſt.hic,& Bar.in d.l.quod maior, & in l. omnes populi.in 1.q,prin.ff.de iuſt.& iu.& illum tex.ad hoc reputat ſing.Lud.Rom.in repe.rub,ff.de arb,in 13.colum.& ſępè in ſing.ſuis ad hoc eum alleg.Bal.in c.quoties.extra eo.¶ Sextò limita,qñ vniuerſitas vellet diſpenſare,ꝙ vnus extraneus,qui nõ eſt de vniuerſitate, vel de capitulo daret vocem ſuam, c.ſcriptum.de elec.& c.abſentib. 62. diſt. Certè ſi vnus ſolus ꝺ̃diceret, impediret ne alij omnes conſentientes poſſent diſpenſare. dictum eſt famoſum,& ſing.Comp.in d.c.ſcriptum, quod ibi refert,& ſequitur Io.And.in no.& D. Abb.in 2.col.vbi reputat valdè no.Lud.Rom.in l.de pupillo,in prin.ff.de no.ope.nun.& in ſing.ſuis facit bonum ſimile. Nã licèt vnus de collegio poſſit dare vocem per alium,etiam inuito collegio,niſi in electionib.vt tenet D.Abb.in c.quia propter.§. pen. de elec. per illum tex.arguendo à ſpeciali;tñ non poteſt dare vocem ſuam extraneo,cùm interſit collegij, ne eius ſecreta extraneis pateant.Ita tenet.D.Abb.in c,conſtitutus.in pen.col.de apell.ſic intelligens tex.in c.pen.de elec.in 6.¶ Septimò limita,qñ vniuerſitas aliqd ſtatueret,ꝙ non eſſet de neceſſitate, ſed ex mera volunt.fieret, tunc omnium conſenſus requiritur, nec maior pars tunc præ-
a iudicat minori,gl.eſt in c.cum omnes.[a] de conſti.quam Fulg. hic dicit ad hoc eſſe ſing.& auream.illam gl. ibi ſequitur Inno. Hoſt.Io.And. & D.Ant.& Imo.Io.And. in c. vnico. de rer. permu.in 6.& in reg.quod omnes,& c.Melius,facit qã dicit Bald. in l.1.in prin.ff.de mag.conue.ꝙ in actu nõ neceſſario,nec conſuetudinario illi ſoli obligantur, qui conſenſerunt, & non totum collegium, etiam ſi maior pars conſenſerit, vt ibi not.per eum.Eſt verum,ꝙ multi tenent,& fortè melius, ꝙ ſiue ſit neceſſitas collegij, ſiue vtilitas tñ,ꝙ illud quod maior pars facit, præiudicat minori, per gñalitatem d.l.quod maior.Ita tenet d. Card.& Abb.in d.c.cum omnes.& do.Card.in cle.1. in 94.diſt. de rer. permu.Facit bon.tex.in ca.1.de his, quæ fi.à ma.par.ca. ¶ Octauò limita, qñ maior pars vellet ordinare, ꝙ cauſa per compromiſſum finiatur,ſi vnus ꝺ̃dicit, non poteſt fieri compromiſſum,ſm D.Ant Imo.& D. Abb.in c.ꝑſtitutus.de appel. Alleg.tex.in c quia propter.in c.cęterũ,& in c.ſcriptum,de ele. quod valde not.quia frequenter poteſt contingere. ¶ Nonò limita in his,quę ſunt de genere prohibitorum,& vbicunq; lex, vel cauſa,aut ſaltem ratio non reſiſtit, tunc maior pas non ꝓiudicat minori,ſm Bal.hic,arg.eorum,quæ vult Inn. in ca. humilis,de ma.& obed.Idem tenet Bal.in l.fi. C.de auct.præſtã.& in l.1.ff.de off.procon.Ang.in d.l.per fundum. alleg.d.l.1.§.1.ff. de magi.conue. ¶ Decimò limita, qñ maior pars vniuerſitatis vellet facere ꝺ̃ illud,quod omnes ſimul, & concorditer prius ordinaſſent:tunc non ſtatur maiori parti,ſed requiritur cõſenſus omnium.Ita tenet Ludo. Rom.in d.rub. ff.de arb.in 11.col. alleg.Inn.in d.c.humilis,ꝙ intellige ſanè,niſi ex neceſſitate vellet aliàs ſtatuere,prout dicit minor,in d.ca. humilis.Sic intellige Bal.in l.fi. in prin. C.de aucto. præſtan. ¶ Vndecimò limita, qñ maior pars ſtatueret ꝺ̃ priuilegia vniuerſitatis,vel ꝺ̃ conſuetum,tunc non præiudicat minori parti.Ita tenet Inn.in c.accedentib.circa med.de priuileg.quem refert, & ſequitur D. Abb. in c.veniẽs. 10 col.de præſcr.Idem tenet Bal.in l.1. in prin.ff.de mag. conue. ¶ Duodecimò limita, qñ maior pars non fuit in collegio,& vult ratificare extra collegium illud,quod fecit minor pars,tunc requiritur cõſenſus omnium.c.in cauſis.de elec. Bal.in d.l.per fundum. Lud.Rom.in d.rub. ff.de arb.in 10. col. ¶ Decimotertiò limita, qñ tractatur de reuocatione libertatis in ſeruitutem fauore libertatis,tex.eſt ſing.ſm Ray.& Ange.ibi in l.ſi quis hac.§.pe. ff.qui & à quib.Ludo.Rom.in d.rubr. ff.de arb.¶ Decimoquartò limita, qñ ex forma l. vel ſtatuti requiritur conſenſus omnium,tunc licèt, ꝙ fit à maiori parte videat factum ab omnib.d.l.ꝙ maior.tñ illud eſt per fictionem, ideo non ſufficeret in l.vel in ſtatu.glo.eſt no. in c. vbi periculum. §. idem quoq;,ver.ſing.de elect.in 6.¶ Decimoquintò limita, qñ capitulum vult cõmittere vices ſuas in certo actu aliquib.de capitulo, tunc talis commiſſio debet fieri de conſenſu oĩum, ita dicit ſing.Archi.& alibi rarò inuenies ĩ c.Epiſcopus.16.q.7. ¶ Decimoſextò, & vlti.limita,qñ vniuerſitas vellet aliquid ſtatuere, quod principaliter tenderet in præiudicium ſingulorũ, & certarum perſonarum, tunc non poſſit, niſi illi expreſsè vel tacitè conſentirent,gl.eſt no.in l.2.C.quæ ſit long.conſue.Ang. no.in conſi.271.ꝙ incip. viſis, & examinatis.Nam maior pars capituli non poteſt diſponere de reb.ſingulorum.Innoc.& alij,
9 in c.fin.de his,quæ fi.à maio.parte capituli.¶ † In vlt.parte glo. dic,ꝙ requiritur,ꝙ duæ partes ex tribus ſint congregatæ, vt in contrarijs,& illud,quod maior pars ex illis duabus congregatis facit,præiudicat minori.l.vbi abſunt. ff. de tut.& cura.datus ab his.l.qd maior.ff.ad munic.Ita declarat glo. in l.nullius.ff.ꝙ cu. vni.& in l.aliud.§.1.ff.de reg.iur.Bar.in l.2.ff.de decre.ab ord.fa. gl.in d.c. bonæ. in ver. tenere. ¶ Tu autem pro habẽda veritate præſentis materiæ,quæ eſt valde vtilis,& quotidiana conſidera duos princ.caſus.Aliquando duo corpora vniuerſitatum, vel collegiorum ſimul iuncta,habent facere vnum actũ,& vtrunque de per ſe remanet integrum,nec vnum in aliud confunditur:tunc oportet, ꝙ habeatur maior pars vtriuſque corporis de per ſe, conſiderando vnumquodq; corpus de per ſe.Secus quando inuicem confunduntur, tunc ſtatur maiori reſpectu omnium perſonarum ſimul vnitarum.Ita colligitur ex gl. no. iuncto tex.in c.paſtoralis. in prin.in ver. plures.de reſcrip.q̃ ad hoc ibi not. & reputant ſing.Do.Anto.Imo. & Dom. Abb ibidem.Do.Abb in c.1.in fi. per illum text.de paroc. & in c. ſcriptum,ꝙ incip.caſus in effectu talis eſt, quidam teſtator. Facit, ꝙ no.vult Bal.in l.ſi adſcribatum, ad fi.C.de appel.ꝙ vbi actus debet expediri à duobus collegiis,non ſufficit maior pars iungẽdo vnum collegium totum cum minori parte alterius, ſed requiritur maior pars vtriuſq;,quia minor non reputatur mẽbrum collegij.alleg.Io.And.in c.à collatione.de appel.in 6.Adde Lud.Rom.in conſi.89.ꝙ inci. viſo propoſitæ quæſt.themate,circa id,quod quæritꝫ,ꝙ voces, & c.vbi p d.c.paſto.& d.c.ſcriptum, & alia plura iura conſuluit, ꝙ ſi teſtator committit diſtributionem bonorum ſuorum conſulibus artis lanæ, & hęredibus ſuis, ꝙ conſules habebunt vnam vocem tantum,& vnam aliam habebunt hęredes. Aliqñ & ſecundo caſu prin.actus cõmittitur vni nomini collectiuo,puta vniuerſitati vel collegio, & vni perſonæ ſingulari, tunc facias duas conclu. & ſecunda
10 erit limitatio primę.¶ † Prima conclu.eſt,ꝙ illud collectiuum totum,eſt pro vna dimidia tñ, & ſing.perſona pro alia dimidia.¶ Secunda conclu. eſt ꝙ requiritur maior pars illius collec-
11 ctiui ſimul cum alio ſingulari.† Prima concl.probatur ex eo, ꝙ vult Bal.vt ſ.retuli,ꝙ ſi aliquid pertineat ad Ep̃um,& ad capitulum,tñ poteſt ſolus Epiſcopus,quantum totum capitulũ.
12 † Sedò facit,ꝙ vult Ang.& Imo.in l.liber homo.§.Titius,ei 1. ff.de her.inſti.vbi per illum tex tenent,ꝙ ſi rectori,& vniuerſitati ſcholarium datur poteſtas eligendi notarium, tantam vocem habet rector ſolus,quãtam tota vniuerſitas,niſi ſm Imol. de mente ſtatuentium appareat aliud fuiſſe, arg.l.cum virum.
13 C.de fideic.† Tertiò facit,ꝙ volunt Bar.& Imo.in l.interdum. ff.de her.inſt.ꝙ ſi in aliquo actu dãtur voces Capitaneo,& Antianis,vnam vocem hẽbit Capitaneus ſolus,& vnam Antiani. Quartò facit,ꝙ vult Bal. in l. fi.in prin. C. de impu.& alijs ſubſti.ꝙ nomen collectiuum ponitur pro ſingulari perſona:ideo ſi ei adiungatur alius ſpecialiter nominatus, ille habebit dimidiam vocem,& totum id collectiuum aliam vocem,quia tũc vniuerſitas illa apud intellectum noſtrum habetur pro ſingu. perſona.Quintò fortius facit, quia etiam in pœnalib. prædicta procedunt.Iſtud patet ex eo,quod vult Bal.in l. ſi quis Titio,ꝙ illũ tex.ff.de vſuf.accreſc.ꝙ qñ imponitur pœna à Capitaneo,& Antianis,quilibet eſt pro dimidia, ac ſi eſſent duæ ſingu.perſonæ:ſic etiam qñ datur arbitriũ Capitaneo, & Antianis. Sextò facit, ꝙ volunt Iaco.But.Bal.& Ang.in l.quoniam.C.de appel. ꝙ ſi Papa condemnauit Cõuentum, & Abbatem in centum, dimidiam ſoluet Abbas,& aliam dimidiam Conuentus,& dicit ibi Sal. ꝙ ſi Poteſtas cum ſuis officialibus condemnatur in centum,ꝙ Poteſtas ſoluet dimidiam, & aliam dimidiam officiales ſui.Septimò facit,ꝙ vult Bald in c.1. qui fed.da.poſ.ꝙ ſi prælatus cum capitulo,incidit in pœnam. l. ſi quis.in tantam. C.vnde vi. capitulum tenetur pro dimidia, & prelatus ꝑ alia dimidia.¶ Sed a concl.valde neceſſaria eſt, in qua multum erraꝫ, & limitat precedentẽ,ꝙ licèt illa ſing. perſona habeat pro dimidia,tñ non ſufficit,ꝙ illa ſing. perſona, puta Capitaneus ſecum habeat vnam vocẽ de illo Capitulo, vt ſic dicat maior pars,prout aliquis capitoſus crederet:Sed bene ꝺ̃, ſi adſit dimidia pars nominis collectiui, & cum ea concordet Capitaneus, tunc bene eſt maior pars. ¶ Iſta conclu. probatur ex eo, ꝙ tenet D.Abb.in conſ.57.ꝙ incipit,ex ꝺ̃.ſcriptis literis.in 8.col.in 1. vol.vbi conſuluit, ꝙ ſi Papa mandat Epiſcopo Senenſi, vt aliquid expediat cum conſulib.Capituli,non ſufficit, ꝙ Epus cum aliquibus. faciat maiorem partem, ſed requiritur maior pars ipſo-

ADDITIONES.

a ¶ Omnes. Adde Card.Zab.in c. quia propter in. §. illud, de elec. Gul.de Cu. in l.iubemus.C.de ſacroſ.eccle.

* Et fac.quæ ſcribit Alex.conſ. 205.lib.2.conſ.68.col.3.eod.Aym.conſ.63.Rip. Reſponſ.198.& plura in materia no.Dy.in Reg. Quod omnes. extra de regiur.Dec.in c. cum omnes. 1.lect.de conſti.vbi Fel.num.17. & 20.Rom.conſ. 439.nu.2.& ſeq.Boer.q.3.nu.3.Aym.conſ.132.nu.1.& 8. Grammat.conſ.71. nu.8.& ſeq.Rom.conſ.372.nu.12.Alc.in l.collegarum.de verb.ſig.MASV.

ipſorum conſulum, per d.c.paſto.in princ.cum gl.Per hoc apparet non bene dicere Albe de Roſa.in 2.parte ſtatu.q.188.quę inci.Paduæ eſt ſtatutum, vbi tenet, ꝙ ſi ſtatutum diſponat, ꝙ quis non poſſit torqueri, niſi ſit deliberatum per Pōteſtatem, & Priores, ꝙ tunc obtinet vox Poteſtatis, & vnius Prioris, quia ibi eſt maior pars propter dimidiam iuncta cum vna voce alteris dimidiæ, & iſta fuit opi. Hoſt. *quæ communiter reprobatur:* ꝙ a oportet, ꝙ nomen collectiuum verificetur in maiori parte, vt per plures rationes no. concludunt Io And. & Gemi. in c. à collatione. de appel. in 6. vbi tenent, ꝙ ſi Ep̄us habeat ſecum vnū Canonicum concordem, non prævalet votū ſuum votis aliorum Canonicorum, quia habēdo vocem vnius Canonici, non habet vocem maioris partis capituli. Sequitur Fed. de Sen. in conſ. 232. ꝙ inci. vacantibus cano. & præben. ad fi. Do. Anto. de But. & Do. Abb. in d.c.poſtulaſti, & in c.quanto, de his, quæ fi. à præla. D. Abb. in c.paſto. in prin. & in d.c. ſcriptum. Gemi. in c. fi. circa med. de relig. in 6. gl. no. in c. vnico. in ver. aſſenſu. ne ſe-
14 de vacan. in 6. Ludo. Rom. in conſ. 366. ad fi. ¶† Tertiò not. in ver. & cum tutores. quòd tutor poteſt remittere gratis partem debiti pupilli, qñ talis remiſſio fit neceſſitate cogente, vt hic, & ad hoc iſte tex. eſt ſing. ſm Pau. de Caſt. & pro hoc inferunt Bal. Ang. & Pau. de Caſt. ꝙ ſi ex forma ſtatuti quælibet cauſa debet compromitti in arbitratorem de iure, & de facto, ꝙ tutor poteſt tale compromiſſum facere, eo quia facit ex neceſſitate ſtatuti. Et dicit Ang. ꝙ ita ſeruatur in practica. Idem tenēt Bal. & Sal. in l. fi. per illum tex. C. de in integ. reſti. min. & ſic volunt, ꝙ ſub tali intelligatur pupillus, ꝙ vltimū plenius diſputat Bart. in conſ. ꝙ inci. an ſtatutum de compromiſ. Dicunt tamē Pau. de Caſt. & D. Alex. hic, ꝙ quando non extaret tale ſtatutum, non poſſet tutor facere tale compromiſſum [a] de iure, & de facto, quia ſic daret licentiam auferendi de iure pupilli. Idem te
5 net Ang. in l. Imperatores. ℸ. eo. † Ego in ℸrium arguo ſic. nam procurator, qui habet mandatum generale cum libera, poteſt facere tale compromiſſum in arbitratorem, ita tenent Bart. & alii in l. mandato generali. de procu. Bal. Sal. & Mod. in l. tranſactionis. per illum tex. C. de tranſ. & eſt bon. tex. in c. per tuas, de arb. & in c. qui ad agen. in fi. de procu. in 6. Sed ſic eſt, ꝙ tutor habet mandatum generale cum libera, vt eſt glo. in d.l. mandato generali, & gl. Bal. & ibi Bar. & tex. in l. inter. & ibi no. Barto. ff. de adminiſt. tuto. nec per hoc dicitur lædi minor, vt declarat Bar. in l. ſi minor. §. minores, per illum tex. ff. de min. Ang. & Pau. de Caſt. in l. nam & poſtea §. ſi minor. ff. de iureiuran. Potes tamen ad hoc dupliciter reſpondere. Primò, ꝙ contraria loquuntur in habente mandatum generale cum libera ab homine. Secus ſi ſolùm habeat à lege, vt tutor. nam minus poteſt, vt probatur in l. 1. §. deniq;. & ibi ad hoc not. Bald. ff. de offi. procur. Cæſ. Bal. in c. contingit. circa fi. de tranſ. dixi in l. præſes. C. eo. Secundò reſpondeo, quòd ℸria loquuntur, qñ compromiſſum fit in arbitratorem ſimpliciter. ſed hic loquimur, qñ arbitratori datur poteſtas determinandi de iure, & de facto. Cogita tamen
16 in prædictis. ¶† Quartò no. ex eo. tex. ꝙ pupilli, vel tutores pro eis habent vocem, qñ agitur de re familiari, vel pecuniaria in his, quæ pertinent ad plures, vt ad ſingulos: ſed in actibus vniuerſitatum non habent vocem, quia non habent perfectum ſenſum: nec tutor admittitur pro eis, ſm Bal. hic in lect. antiq. arg. l. fi. C. de teſt. mili. Adde bonā gl. in c. 2. de æta. & qualit. No. in c. 2. de elect. in 6. & minores non habent vocem in conſ. nec in electionib. ſecundum Bar. in l. de pupillo, in princ. ff. de oper. nou. nunc. & in l. Lucius. §. penult. ff. de min. & in l. ad rempub. ff. de mun. & hon. Inno. in c. cum ex iniuncto. ad fi. de ope. no.
17 tun. ¶† Quintò no. ex tex. ibi. nam difficilè eſt, quod vna perſona non poteſt ſuſtinere vicem plurium, in quo diſtingue rñdendo iurib. alleg. vt in gl. per Iac. But. Bal. Albe. & Ful. hic, Bar. Bal. & Sal. in l. ſi conſul. ff. de adopt. ſed conſidera, quod eorum doctri. videtur ℸ iſtum tex. vbi habetur reſpectus ratione officij tutelæ, & non reſpectus ſuæ perſonæ, & tamen non poteſt ſuſtinere vicem duorū. Nec dicas ꝙ Doct. loquantur in officio publico, tutela autem eſt principaliter officium priuatū, quia iſtud colligitur ex ratione Doct. o. vnde dic, quod vbi exigitur, quod plures ſint perſonæ verè, & plura debita, tunc impoſſibile, eſt quod vnus ſuſtineat vicem plurium perſonarum. ita lo-
18 quitur tex hic. † Sextò no. in ver. fi. quòd fit coaceruatio ſummarum, & plurium debitorum, quando ſumus in fauorabilibus, vel vbi reſultaret abſurdum, quòd melioris conditionis eſſet creditor minoris, ſummę, quā maioris. Secus vbi eſſemus in odioſis, vel vbi tractaretur de annullatione actus, vt in iuribus in gl. fin. in contrarium alleg. præcipuè in l. ſi idem. §. fi. ſupra de iuriſ. omn. iud. vbi plenius dixi. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

[a] ¶Cōpromiſſum. An tutor poſſit cōpromittere, Pan. li. 1. cōſ. 62. Barb. li. 2. cōſ. 7. Soc. l. 1. conſ. 19. col. 15. Bolog. cōſ. 6. col. 1. Barba. lib. 4. cōſ. 5. col. 13. PVR.

De pactis. 188

SVMMARIVM.

1 *Antianis quando aliquid committitur per ſtatutum, vel reformationē, intelligitur, vel maiori parti eorum.*
2 *Quotieſcunque ſtatutum requirit, quòd omnes faciant, non ſufficit, quòd maior pars faciat.*
3 *Remiſſio facta per maiorem partem creditorum præſentium, præiudicat abſentibus.*
4 *Actus quando poteſt fieri aliquo præſente inuito, certè poteſt fieri eo abſente, & ignorante, & non citato.*
5 *Citari an debeat ille, de cuius præiudicio principaliter non agitur.*
6 *Controuerſia quando eſt inter Archiepiſcopos ſuper iure primatiæ, licèt cauſa tangat prouinciales, tamen non eſt neceſſe eos citare.*
7 *Quando vertitur quæſtio de proceſſu iudicis coram ſuperiore, non eſt citandus ipſe iudex.*
8 *Creditores non priuilegiati præiudicant priuilegiatis.*
9 *Reſcriptum diui Marci ſimpliciter loquens, habet locum etiam in fiſco.*
10 *Fiſcus non præfertur alijs creditoribus.*

LEX X.

Reſcriptum. Pactum maioris partis creditorum nocet abſentib. & priuilegiatis, dummodo non habeant hypothecā. h.d. ¶No. primò ex tex. in ver. omnes creditores, ꝙ licèt reſcriptum diui Marci loqueretur vniuerſaliter per termi num omnis: tñ verificatur, ſi maior pars creditorum cōueniat.

1 † Et ex hoc dicit Bar. eſſe diligenter not. ꝙ ſi per ſtatutum, vel reformationem committitur aliquid Antianis, ſeu Priorib. intelligitur, vel maiori parti eorum, & ad hoc iſte caſus eſt not. ſm Bal. hic, qui pro hoc addit tex. in l. quicunq;. in fi. cum gl. in ver. omniū. C. de omni agr. deſer. lib. 12. & illa gl. eſt no. ad hoc. Idem tenet Fulg. & dicit, ꝙ eſt valde vtile, & ꝙ ita obtinuit in quodam arduo negotio. Idem tenet Ang. & D. Alex. hic, quāuis Pau. de Caſt. plenius diſtinguat conſiderando, ꝙ tales commiſſiones debeant intelligi ſm qualitates perſonarum, quibus committuntur, vt hic per eum. Tu aduerte, ꝙ ſi ſtatutū vteret dictionib. vniuerſalib. prout videntur loqui Bar. & Doct. referendo eos ad iſtum tex. puta, quia ſtatutum diceret, ꝙ omnes Antiani tale quid faciant, tunc ſequeretur ꝙ Bar. & Doct. non
2 bene dicerent. † Et moueor, quia quotieſcunq; ſtatutum [a] requirit, ꝙ omnes faciant, non ſufficit, ꝙ maior pars faciat, quia ꝙ maior pars facit, omnes feciſſe dicuntur, procedit per fictionem, & non per veritatem: ergo non habet locum in ſtatu. vt tenet gl. no. in c. vbi §. Idem quoq;. in ver. ſign. de elect. in 6 Sed quando ſtatutum loqueretur indefinitè, prout videntur ſonare verba Bar. fortè aliud poſſet eſſe, quamuis ſæpè indefinita æquipolleat vniuerſali, vt decla. Bar. in l. ſi plurib. ff. de leg. 2. &
3 eſt gl. no. in c. vt circa. de elect. in 6. ¶† Secundò pondera tex. in ver. abſentes, ꝙ remiſſio facta per maiorem partem creditorū præſentium præiudicat abſentib. ¶Pro intelligentia huius text. viden. eſt, an ſaltem ſit neceſſe, ꝙ tales ſint citati. Bar. hic tenet ꝙ ſic, per rationem, de qua per eum. Et ſi hoc eſt verum, datur magna reſtrictio ad hunc tex. Idem tenet Albe. de Roſa. hic in fi. poſt Iac. de Are. per Auth. ſi omnes. C. ſi vt ſe ab her. abſti. & l. 1. §. cum dicitur. ff. ſi cui plus quàm per l. fal. Idem tenet Bald. Sal. & D. Alex. hic. Sal. in l. & ſuum. §. fi. per illum text. in ver. ſi conuenerint in vnum. ℸ. eo. & in ſimili Bart. in l. hæredes mei. §. peto. ff. ad Trebel. & in l. ſi vni. ff. de reg. iur. Facit reg. trita: quia ſemper citari debet ille, de cuius præiudicio agitur. l. de vnoquoque. ff. de re iud. l. nam ita diuus. ff. de adopt. ℸriam opi. tenet Ang. Ful. & Pau. de Caſt. hic, per iſtum text. in ver. abſentes, qui non requirit citationem, & ſi requireretur citatio, non reputarentur abſentes ¶Secundò, & fortius, quia præſentes diſponunt ſuper iure eorum, licèt in conſequentia ex diſpoſitione iſtarum. ll. trahatur ad præiudicium creditorum minoris partis. Ego puto ꝙ iſta ſecunda pars poſſit de iure defendi, ℸ cōem
4 ſnīam per alia fundamenta. ¶† Primò: quia qñ actus poteſt fieri aliquo preſente inuito, certè poteſt fieri eo abſente, & ignorā te, & non citato. tex. eſt in l. 1. in prin. ff. de fideic. lib. & in reg. ꝙ poteſt inuitis, & hic gl. in ver. creditorum. in fi. & in terminis noſtris ita in ſpecie arguit Iuriſcon. in l. ſi precedente. §. 1. ff. mand. hic alleg. in gl. dum dicit tex. qui potuit præſens idipſum pro-
5 clamare. ¶† Secò moueor, quia reg eſt, ꝙ nō requiritur, ꝙ citetur ille, de cuius preiudicio principaliter non tractat, licèt in ℸ-ſequētiā ſic. Ita tenet gl. no. in l. de vnoquoq;. in gl. 2. ad fi. & ibi no. Ang. Imo. & Mod. vbi p hoc inferunt ad aliquas not. deciſi. Idē tenet Ang. Imo. & Mod. in l. filiusfa. §. diuus. ff. de leg. 1. Imo

in

A D D I T I O.

[a] ¶Statutum. Adde gl. in ver. 'concordē. in c. cupientes, in §. ad hæc, de elec. lib. 6. gl. in ver. conçorditer. in cle. ne Rom. de elect. Doct. in c. non pōt. de re iud.

in c.humilis.de maior.& obe.Gem.in c.quamuis,per glo.fi.ibi,
6 de pact.in 6.Bal.in rub.de reſcri.in 3.col.† Et dicit Bal.in c.fi. cir
cā prine.poſt Inn.ibi,de dolo,& contum. ꝙ qñ eſt controuer-
ſia inter Archiepiſcopos ſuper iure primatiæ, licèt cauſa tan-
gat prouinciales,ideſt,ſuffraganeos; tñ non eſt neceſſe eos ci-
7 tari:quia ſunt appendices in conſequentiam † Facit, ꝙ not.tę-
ner Bal.in l.ſancimus.in 13.q. C.de iudi.poſt Inn.in c.in noſtra.
de procu.ꝙ quando vertitur quæſtio de proceſſu iudicis co-
ram ſuperiore,non eſt citandus ipſe iudex,eo quia non agitur
principaliter ꝺ iudicem,& iſtud eſt, ꝙ propriè conſiderat Iu-
riſconſul.in his ll.ſcilicet conſenſum maioris partis, quaſi prin
cipale præiudicium tangat maiorem partem. Tamen huic
fundamento potes rñdere,ꝙ prædicta reg.procedit quantum
ad hoc,vt actus valeat,quamuis non ſit citatus, qui in conſe-
quẽtiam læditur.tamen illi tertiò (quamuis in conſequẽ-
tiam veniat) nunquam fit præiudicium niſi ſit citatus.Ita limi
tat Do.Alex,in d.l.de vnoquoque.in vlt. col. & in conſil.449.
quod incipit in cauſa,quæ vertitur inter agentes.in 4. col. & not.
Ioan Fab.quem omnino videas, in §.licet autẽ.Inſti.de adopt.
8 ¶† Tertiò no.ꝙ creditores non priuilegiati præiudicant priui-
legiatis.¶Sed mirum videtur, cùm non tendat ad communẽ
vtilita.ſed tantum in damnum priuilegiatorum videntur pa-
ciſcentes eſſe ſuſpecti. Nam pone,ꝙ hæreditas ſit ſoluendo in
centum:& creditor priuilegiatus debeat habere centum: cer-
tè iniquum videtur,ꝙ alij creditores non priuilegiati, & ſic ꝙ
excluderentur,poſſint eis præiudicare? imo debet eſſe totum
9 è contra.Cogita de reſpon. ¶† Quartò not. ꝙ reſcriptum diui
Marci ſimpliciter loquẽs habet locum etiam in fiſco:& ſic ca-
mera fiſcalis debet contentari de eo,quo alij creditores contẽ
tantur,qui ſunt creditores maioris quantitatis.Facit, quia iura
loquentia in priuatis,habent locum etiam in fiſco:niſi aliud in
eo ſpecialiter ſtatuatur.l.item veniunt.§.in priuatorum, & ibi
gl.ff.de pet.hęr.gl.in l.1.C.eo.¶Quintò not. ꝙ huiuſmodi pa-
ctum non præiudicat creditoribus habentibus hypothecas,li-
cèt præiudicet creditoribus priuilegiatis.Ratio diuerſitatis po
10 nitur per Bar.hic in fi.& Albe.de Roſa, ¶† In glo. in verb. hy-
pothecas.ibi,quo caſu fiſcus aliis non præfertur. Pondera, ꝙ
gl.non negat fiſcum ex maleficiis hypothecam habere,ſed be
ne dicit,ꝙ aliis creditoribus non præfertur,poſito etiam,quod
habeat hypothecam:quia fiſcus tractat de lucro, & creditores
de damno. Sic in ſimili legatarij habentes hypothecam, non
præferuntur creditoribus,quia ipſi tractant de lucro,& credi-
tores de damno.l.1.§.fina.C.com.de leg. Veritas eſt, ꝙ fiſcus
habet hypothecam, non ſolùm in contractibus ſuis, ſed etiã
ex delictis lata ſententia,vt tenet glo.in l.1. & ibi Barto.C.pę.
fiſ.cred.præ.lib.10.& plenius Bar.in l.aufertur.§. fi.ff.de iur.fiſ.
Bal. in l.2.C.in qb.cau.pig.taci. contraha. & latè per Mod. hic.
¶In gl.in verbo,creditorum.ibi,ſed dic,ꝙ ibi habebat pignus,
hic non.Iſta ſolutio eſt contra illum text. qui dicit alternatiuè
pignus,vel priuilegium.ſeques ſolu.gl.eſt vera in ſe,ſed reſtrin
git,& diuinat iſtos tex.vnde aliter reſpondẽt Iaco. But.Bart.&
omnes.Sed caue:quia eorum reſponſio videtur contra illum
tex.in æquiparatione,quam facit ibi pignus,vel priuilegium.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio pacti non nouatur per commiſſionem pœnæ,*
2 *Stipulatio pœnalis quando adijcitur pacto,altero remedio debet eſſe cõtentus.*
3 *Paria ſunt promitto tibi fundum ſub tanta pœna, vel ſeparatim, promitto fundum,& ſi fundum non dedero,promitto tantam pœnam,& vnum.4.*

1 §. Si pacto. † Per commiſſionem pœnæ pacti excep
tio non nouatur,& habens exceptionem pacti & ſtipulationem pœnalem, debet altero in effectu eſſe contentus.h.d.¶Et aduerte,ꝙ iſte tex. intelligitur per glo. & Docto indifferenter in pacto liberatorio:& ſic dum text.dicit ſi pacto,ſubaudiatur,ſcilicet,de non petẽdo.Iſte intellectus communis videtur diuinare ad text. Et ſi dicas colligi ex præ-
a cedentibus,quia præcedentia a declarant ſequentia.l. ſi ſeruus plurium.§ fi.ff.de leg.1 dic,ꝙ hic ponitur noua,& diuerſa materia,ideo non debet ex præcedent.declarari per id,ꝙ in ſimili dicit gl.in c.1 in ver.declaramus,ne clerici.vel mona.in 6. & gl. in c.ſi poſtquam.§.fi.& ibi Gemi.circa fin. de ele. in 6. & idem Gemi.in c.1.in 3.& 6. colu. de temp. ordina. in 6. Imò fortius in p̃ced. fiebat liberatio ſolùm partis debiti: hic autem totius. Vnde tu dic melius iſtud probari: quia ll.huius tit. à l.iuriſgen. §.pactorum,vſque ad iſtum tex.ſequentes ſemper,& principaliter loquuntur in pactis liberatorijs de non petendo, vnde nõ eſt incognitum,propter ſubiectam materiam, ꝙ iſte tex.ſimiliter intelligatur in pactis liberatorijs: prout etiam eſt tex.in l.ſi
2 pater §.ſi mulier.ff.de pact.dot.allegata in glo. ¶† Not. ex iſto
b tex. b ꝙ quando pacto adijcitur ſtipulatio pœnalis, altero re-
medio debet eſſet contentus.Ratio eſt,quia pœna conuentio-
nalis ſuccedit loco rei. l. prædia. ff. de act. emp. vnde petendo
* rem,& pretium peteret quis id, * ꝙ bona fides non patitur. l.
bona fide. ff.de reg.iur.niſi actum eſſet,ꝙ vtrunque poſſet pe-
ti,vt in glo.mag.in prin.Item limita,vt per Are.in l.ex duob.in
15.colum.de duo.reis,vbi dicit, ꝙ eſt nouum, & ſingulare,ibi
videas.¶Capio glo.in ver.vtraque,quam diuide in tres par.In
prima,quia tex.videtur in ſe continere contrarietatem, quia
primò dicit vtraq; via vti poſſe.Poſtea in fi.dicit, ꝙ altero de-
bet eſſe contentus,gl.dupliciter exponit tex. Tu dic melius,ſe-
cundum Bal.Ang.& Pau.de Caſt. ſcilicet,ꝙ vtraq; via compe
tit origine,& habitu.Ita procedit principium text.licèt vtraq;
non competat poſtea in exercitio,& in effectu, ita loquitur fi-
nis.In ſecunda par.gl.ponit vnam limit.ad tex.In 3.ponit aliã.
Adde tertiam limit.quando adeſſet clauſula rato manente pa
cto,vt in ſeq.gl. in prin.Quartò quando adeſſet iuramentum.
l.ſi quis maior. C. de tranſ. dixi aliàs in l. cum proponas. C. de
tranſ.Capio.glo.fin.in ver.ferre. quam diuide in quatuor part.
In prima remouet vnum contrarium. In ſecunda remouet
aliud.In tertia remouet aliud dupliciter reſpondendo. In quar
ta format quæſtio.¶In tertia par.dic, ꝙ in prima ſol. ꝙ in hoc
tex.fuerit actũ,ne nouet, diuinat. ſeda Sol. ꝙ iſta lex loquaſi ſe
cundum iura noua C.ſcilicet ſm.l.ſi.C.de noua.eſt inepta.Pri
mò quia diuinat.Secundò,quia illa.l.ſi habet locum in ſtipula
tione coæqueua, continente idem quod in prima obligatio-
ne,non autem habet locum in ſtipulatione pœnali,iuxta l duo
* ſocictatem,in prin. ff.pro ſocio. *Vt communiter tenetur per Doct.*
c præcipuè Bar.in l.ita ſtipulatus.in 9.oppo.vlt.parris. ff. de ver-
bor.obl.vbi mouetur Bar.quia l.ſi.quæ eſt correctoria,& loq-
tur in nouatione,non deberet habere locum in quaſi nouatio
ne:prout eſt iſta.l.obligationum ferè.§.fi.ff.de actio. & obl.ſed
facile eſſet tenere contrarium; pondera rationem poſitam in
d.l.ſi.quæ etiam in correctorijs extenditur ad caſum largum,&
improprium,iuxta gl.in clem.1.in ver.eligatur, & ibi Cano.de
elect.& gl.in Auth.vt hi,qui.in prin.& Ange.ad hoc no. præci-
puè,quia legislator ſi fuiſſet interrogatus,veriſimiliter idem ſta
tuiſſet,iuxta gl.in l.tale pactum.§.fi.ff.eo. ¶In vlt. par.gl.quę eſt
ibi,ſed quid ſi centũ ſub pœna ſigna iſtam gl. quæ eſt ſing. ſm
3 Ang.Ful.Pau.de Caſt.& reliquos Mod † ꝙ paria ſint, promit-
to fundum ſub tanta pœna,vel ſeparatim promitto fundum
& ſi fundum non dedero,promitto tantam pœnam. Eam ſi
pro valde ſing.alleg.Imo.in l.filiusfam.§.diui. in vlti.colum. ff.
de legat.1 not.Barto.in l.ad diem.ad fina. ff.de verbor. obligat.
4 † ſic in ſimili ſi dico:mutuo tibi centum ſuper tali fundo, cen-
ſetur fundus obligatus.l. codi. §. inſtituto. & ibi Barto. ad hoc
not.ff.de lega.2.& idem Barto.in l.fundum quem.ff.de an.lega.
Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Præcedentia. Adde l. ſciendum. qui ſatiſd. cog. l. huic ſcripturæ. ff. ad leg Aquil.l.Titia.ff.de verb.oblig.
b ¶Ex iſto tex.Cui adde tres limitationes Alex.in l. qui Romæ.§. duo fratres. colum.19.ff.de verb.obl. PVRPV.
* Bis idem.
c ¶De quo per Dec.conſ.12.col.penul.in fi.

S V M M A R I V M.

1 *Actio licèt non quæratur domino per procuratorem ſine ceſſione, tamen in pactis liberatorijs bene quæritur exceptio pacti ſine ceſſione.*
2 *Procurator quibus caſibus præiudicet domino.*
3 *Mandatum ſpeciale,& generale cum libera æquiparantur.*
4 *Mandatum generale habens circa negotia poteſt etiam rem in iudi deducere.*
5 *Procuratori dato ad lites non poteſt ſolui, & ſi ſoluatur non ſequi liberatio.*
6 *Pactum iſtorum qui præſunt collegijs,prodeſt, & nocet ipſis collegijs.*

§. Plerunque. Pactum de non petendo factum procuratori debitoris, prodeſt de
bitori quo ad doli exceptionem. Pactum verò de non pete-
do factum à procuratore creditoris,non nocet creditori, ni
in tribus caſibus,ſcilicet,quando habet mandatum ſpeciale ad
hoc, vel eſt procuratori generalis cum libera, vel procurator
in rem ſuam.Item pactum prioris prodeſt, & nocet ſocietati,
ſed pactum tutoris tantùm prodeſt pupillo.h.d.cum ſex legi-
1 bus ſeq.vſq; ad l.ſi cum emptore.¶† No. primò,ꝙ licèt per ſe
cutatorem non quæratur actio domino ſine ceſſione.l.poſſeſ-
ſio

sio quoq; §. & si possessio. ff. de acquir. poss. tamen in pactis liberatorijs bene queritur exceptio pacti siue cessione. Facit tex. in l. sicut. §. 1. & ibi ad hoc no. Bar. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. tenet Bar. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. ad fi. ff. de verb. obl. Quæ autem vtilitas sit an competat directa exceptio pacti, an verò solùm competat exceptio vtilis, vel exceptio doli, declaraui in Liurisgen. §. fi. ℨ eo. Adde secus esse in acceptilatione, per quam non quæritur liberatio dño, nisi procurator habeat mãdatum speciale ad hoc, vel generale cum libera. l. 3. ff. de accep. imò nec per tutorem, & curatorem. l. & per iusiur. §. tutor, de quo tex. multum admirantur Bar. & Pau. de Cast. ibi, nec inue-
2 niunt bonã sol. ff. de accept. ¶† Secundò not. ꝙ in tribus casib. supradictis procurator præiudicat domino. Sed mirum videtur, ꝙ procurator habens generale cum libera possit facere tale pactum de non petendo gratuitum: quia est species donationis, quæ non venit in mandato generali cum libera. l. ℨ iuris ciuil. §. fi. ℨ. eod. & in l. filiusfam. in §. 1. ff. de dona. vnde Ange & Dom. Alex. restringunt istum tex. qñ pactum non esset gratuitum: sed est factum propter aliquam causam, quod est mul-
3 tum diuinare, & restringere istum tex. ¶† Tertiò no. ꝙ æquiparantur mandatum speciale, & generale cum libera. Ad idem tex. in Liusiurandum, quod ex conuentione. §. fi. cum l. seq. ff. de iureiur. vbi latè dixi de hoc, & limitaui multis modis. Ponit
4 Bar. hic, & notabilius in l. illud. §. 1. ff. de min. ¶† Quartò no. ꝙ habens mandatum generale circa negotia, potest etiam rem in iudicium deducere. [a] & ad hoc etiam alleg. istum tex. Inn. in c. ex literis. de proba. Vide tu casum notab. in l. cum clericis. circa medium. C. de epi. & cle. Idem tenent Ange. & Fulg. hic, imò plus dicunt Fulg. & Pau. de Cast. ꝙ istud procedit etiam si non habeat mandatum cum libera: ut apertè probatur in c. qui generaliter. in prin. de procu. in 6. licèt verba Bar. aliud innuant.
¶† Quintò no. ex l. sed si tantùm, quod procuratori dato ad lites non potest solui: & si soluatur non sequitur liberatio. l. hoc iure. ff. de solutio. Et per hoc inferunt Barto. & Ang. hic, quòd procurator ad lites debet in libello concludere reum condemnari sub procuratorio nomine ad dandũ. & soluen. domino. Si enim cõcluderet ad dandũ. sibi, videtur, quod libellus esset ineptus, cùm sibi solui non possit, vt dixi. Et ita teneas, quicquid teneat Raph. Fulg. hic, per Leum qui. §. Iul. 2. ff. de constit. pec. quæ loquitur in eo, qui sponte se obligauit ad soluen. procuratori. Nos loquimur in eo, qui inuitus per sententiam iudicis cõ
5 dẽnat. ¶† Sextò no. ex l. item magistri, quod pactum istorum, qui præsunt collegijs prodest, & nocet ipsi collegio: & sic videtur hic ꝓbari, quod rector vniuersitatis, vel prior collegij semper intelliguntur habere mãdatum generale cum libera, aliàs non possunt præiudicare, de quo dic, vt latè dixi in l. præses. C. de transa. vbi declaraui in quib. terminis procedat ista lex, & gl. in ea posita.

ADDITIO.

a ¶ Deducere. Ampliat & limitat Panor. & Felin. in c. 3. colum. 2. de procur. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Emptori hæreditatis competunt vtiles actiones absque alia cessione.*
2 *Exceptio directa pacti non acquiritur ex pacto de non petendo facta per emptorem hæreditatis.*
3 *Pactum habentis vtiles actiones præiudicat habenti directas.*
4 *Venditor hæreditatis si faciat pactum de non petendo debitori hæreditario, antequam emptor denunciauerit tali debitori venditionem hereditatis sibi factam, tale pactum præiudicat emptori hæreditatis habenti vtiles actiones, nu. 5. 6. & 7.*
8 *Emptor, & fideicommissarius differunt.*
9 *Cedens si poneret cessionarium in locum suum, non posset postea agere contra debitorem, nu. 11. 12. 13. 14. 15. & 16. vide vltra nu. 17.*
10 *Cedens potest denunciare debitori, ne soluat cessionario.*

LEX XVI.

SI cum emptore. Pactum de non petẽdo factum debitori hæreditario ab emptore hæreditatis, qui habet vtiles actiones nocet venditori, penes quem remanserunt directæ. h. d. ¶ No. primo ex hoc text. ꝙ licèt venditor hæreditatis possit agere contra debitores hæreditarios intentando directas actiones, vt hoc text. in ver. petat. tamen si emptor hæreditatis fecerit pactum de non petendo, obstabit venditori exceptio doli, vt hic. Ratio, quia emptor hæreditatis
1 est procurator in rem suam: ideo habet ius paciscendi in præiudicium venditoris l. sed si tantum. ℨ. eod. ¶† Secundo not. ꝙ emptori hæreditatis competunt vtiles actiones: intellige etiam absq; alia cessione. l. empta. & l. pen. C. de hęr. vel act. vend. & ẽt officium iudicis competens venditori. l. si optio. §. 1. in fin. ff. de opt. leg. Prædicta procedunt in actionibus hæreditarijs actiuis. Sed passiuæ actiones etiam vtiles non transeunt in emptorem hæreditatis: imò semper ipse venditor conuenitur. l. 2. C. eo. gl. in l. si ꝓcurator meus. in prin. ff. de procur. etiam si pactum expressum fieret. l. 2. C. de hær. vel act. vend. quia non est in potestate venditoris se liberare à creditoribus hæreditarijs, & alium
2 loco sui ponere. l. si mandato, in prin. ff. mand. ¶† Tertiò not. quod ex pacto de non petendo facto per emptorem hæreditatis, non acquiritur directa exceptio pacti, sed exceptio doli: qa mero iure non potuit præiudicare venditori indirectè, sed in effectu sic: ex quo vtilitas eorum translata est in emptorem. Sic etiam ex pacto vnius non quæritur alij directa exceptio pa-
3 cti, sed vtilis, vel exceptio doli. l. rescrip. §. fi. ℨ. eo. ¶† Quarto no. quod pactum habentis vtiles actiones præiudicat habenti directas: & sic ei præfertur. In quo distingue tres casus, vt per Iaco. But. & Bal. hic. ad fi. & clarè Bar. in l. procur. in rem suam dato. ff. de procu. & circa secundum casum vide no. q. Bal. in c. 1. §. fi. in 5. col. de prohib. feu. alie. per Fed. & not. per Io. And. in addi. Spec. in tit. de feu. super rub. per D. Abb. in c. ad audientiam, de præscrip. ¶ Capio gl. in ver. excep. & quia Barto. dicit, quod ista gl. sibi contrariatur: ideo vt eam excuses à contrarietate, diuide eam in 4. par. In prima declarat tex. & ista est plana. In secunda format quæstionem in casu ècontrario ad text. & respondet. In tertia ponit vnam limit. ad præced. decisionem. In quarta gl. ponit aliam limit. & ista limitatio vadit tam ad vtrunque casum quæstionis, quàm ad casum limitationis. Secunda ibi, sed quid ècontra. Tertia ibi, si autem hæres. Quarta, & vlt. est
4 ibi. hic autem accipe. ¶† Ex ista glo. habes tres conclus. Prima, quod venditor hæreditatis, si facit pactum de non petẽdo debitori hæreditario, antequam emptor denunciauerit tali debitori venditionem hæreditatis sibi factam, vel antequam litem cum eo sit contest. vel antequam debitam partem receperit, quod tale pactum præiudicat emptori hereditatis habenti vtiles actiones: quia sicut potest intentare actiones in præiudiciũ habentis vtiles: ita potest eas remittere. Sed postquam alterum de illis tribus interuenit, sicut non potest agere, ita nec remitte
5 re. l. 3. C. de noua. ¶† Secunda conclusio est limitans præcedentem, quod licèt venditor hereditaris, penes quem remanserũt directæ efficaces, possit facere pactum de non petendo, anteq̃ vnum de prædictis tribus interuenerit, tamen secus est in hæde post restitutam hæreditatem fideicom. vniuersali: quia cũ directæ remaneãt penes eum inefficaces. l. 1. §. Quamquam. ff. ad Treb. etiam anteqam interueniat aliquid de illis tribus, nõ
6 potest facere pactum in præiudicium fideicõmissarij. ¶† Tertia conclusio est, quæ limitat vtrunq; dictum superius, scilicet, quando debitores liberati per pactum ignorabãt hęreditatem venditam, aut restitutam: tunc propter probabilem eorũ ignorantiam pactum eius prodest, & præiudicat emptori hæreditatis, vel fideicom. Tex. est qui de vtroq; loquitur in l. fi. ℨ. tit. 1. q est ad hoc vnicus, & singularis in iure, ſm Bald. in l. 1. in vlt. col. C. quando prouoc. non est necef. Et sic aduerte, quod quamuis Bar. dicat gl. in seipsam contrariari, dum facit primò differentiam inter emptorem hæreditatis, & fideicom. sed postea in fi. parificat. nam verè gl. non est ℨria, cùm gl. in fi. loquatur quando hæredes ignorabant: tunc veritas est, ꝙ non est differentia
7 nec in persona, nec in tempore, vt in fi. gl. secus si scirent. † Bene verum est, quod alia est ℨrietas in glo. quæ non potest aptè saluari, quam no. Bar. Sal. & Ful hic. Nam gl. vult ꝙ pactum cedẽtis non noceat cessionario, qñ interuenit vnum de trib. positis in l. 3. C. de noua. inter quæ est denunciatio, & sic gl. vult: quod requiratur denunciatio, vel protestatio ipsius emptoris, vel fideicom. prout etiam tenet gl. in l. nomen. C. quæ res pig. obl. poss. sed postea gl. in fi. vult, quod sufficiat qualitercunq; debitor sciat, & sic vult non requiri notificationem emptoris, vel fideicom. prout etiam tenet gl. in l. fi. ℨ. tit. 1. In hoc bene glo. est ℨria. Bar. saluat sequendo distin. Iaco. de Are. Et si eam bene intellexeris, eius doctri. est bona, & eam tene. Nam aliquãdo cessio fit in totum ad vtilitatem cessionarij: vt est quando hæreditas donatur, vel venditur alicui: quo casu omnis vtilitas, quę ꝓcipietur ex tali hr̃ditate, est ipsius cessionarij, & tunc qualitercunq; debitores hęreditarij sciant, sufficit absq; eo, ꝙ emptor hæreditatis sibi denunciet. Ita loquitur. l. fi. cum gl. ℨ. eo. tit. 1. & ita loquitur gl. hic in fi. Aliqñ cessio est facta in totum ad commodum, & damnum cedentis: & si nihil exigatur, sit damnum cedentis: & tunc requiritur denunciatio, & de tali cessione ꝓpriè loquitur. d. l. 3. vt patet ex aduersatiua ibi posita: & ita loqtur gl. in d. l. nomen. Et idem ꝙ hic tenet idem Bar. in l. facta. §. si hęres, & ibi latius Imol. & Mod. ff. ad Treb. Bald. in l. 1. in vlt.

col.

col.C.qñ proue non est necef.Ang.in l.3.C.de nouat. quicquid teneat Ang.in d l.fi.ĩ.tit.1.& latius in d.l.pacta.§.si hæres. de quo etiam per Bald. in l. 1.in 5.q.& ibi Sal.in 12. q.& duab.seq.C.de action.& obl.per Io.And.& Imol.in c. fi. de alien.iud.mu.cauf.c.Aliter saluat istam contrarietatem Bal. in c. Cumana. in 7. colu.de elec. Sed si bene considereres in effectu non discrepat à
8 doctri. Bart.† Ex prædictis habes vnam limit.ad l.4.C.de nou. Aliam limit.ponit Ang.hic,quam colligit ex differẽtia gl. inter emptorem, & fideicommissarium. Nam in fideicom. non requiritur aliquod ex illis tribus, eo quia ponitur loco hæredis. l.
9 qui quadringenta.ff.ad Treb.iuncta l. filius. ff. q̃ cum eo.† Ex hoc dicit Ange.se confuluisse,& obtinuisse,quod si cedens poneret cessionarium in locum suum,non posset postea agere ꝯ debitorem, dato quod interuenerit aliquod de illis trib.Idem tenet Ang.in d.l.3.& in l fi.ĩ.tit.1.q̃ esset valde not. si esset verum,quia notarij de stylo semper apponunt in instrumentis illa verba,ponens in locum suum, &c. Ista limi.non est vera, & eam impugnant Pau.de Cast.d.Mar.Lau.& Do.Alex.quia cedens semper ponit cessionarium in locum suum. l. planè. ver. suo loco.ff.fami.ercis. nec in fideicõ. est illa rõ, quam assignat Ange. sed alia propter dispositionẽ testatoris,& auctoritatem Senatusconsulti.Treb & ita contrarium tenet ipsemet Ange. & melius in d.l.qui quadringenta & ibi Imo.& Mod Lud.Rom.
a in l.in prouinciali.§.1.ª ff.de oper.nou.nunc.¶Ex hoc collige, tu magnam ampliationem ad d.l. 3. vt procedat etiam quãdo
10 cedens posuisset cessionarium in locum suum. ¶† Secundò amplia,vt procedat etiam ècontra:quia cedẽs,& sic habens iura directa potest denunciare debitori ne soluat cessionario,q̃ ra directa potest denunciare debitori ne soluat cessionario,q̃ sua interest.Tex.est ad hoc sing.in l.hæres cum debuerat,& ibi
11 ad hoc ponderat Raph.Cum.ff.ad Trebel.¶† Tu limita d.l.3. non procedere,quando in instrumento cessionis diceretur, q̃ cedens non solùm transfert omnem actionem,quam habet ꝯ debitorem suum, sed etiam cedit, & transfert omnem spem, & exercitium actionis,ita q̃ apud cedentem nullæ remaneant
b actionum reliquiæ:tunc cedens nullo modo posset agere, b ẽt antequam vnum de illis tribus interueniat. Et ista est melior pract.quàm illa Ang.ꝯ relata.ita limitat Tancre. de Corn.in cõ pendiosa sua ad filium in vlt par.q.11.refert, & sequitur d.Bar.
12 Vero.in cautela.242.¶† Secundo limita d.l. 3. vt procedat in cessione facta inter vivos.Secus si fieret ex vlt. volum. text.est quem pro sing.ad hoc ponderat Bal.in l fi pecuniam. ff.de leg. 1.& ibi sequuntur Pau.de Cast & Raph. Com. licèt Imol. ibi dubitet.Tñ dicit, q̃ dictũ Bal.est sing.& tenendum menti. Idẽ videtur velle Bal.in l.ex legato nominis.in 2.colum.in ver.mo
13 do reuoco in dubium.C.de leg.¶† Tertiò limita, quando habens directas est nudus minister,vt procurator,iuxta l.in causæ.§.fi.cum l.seq.ff.de procur.tunc non habet locum d. l. 3.Ita
14 limitat Bald. hic. ¶† Quartò limitat.d.l.3.vt procedat,quando apud eum,qui cessit,remanent directæ actiones: secus si apud eum nihil remaneret: vt quia cedens haberet tantum vtiles.
15 Ita Bal.in l.ex asse.& in l.facta.§.si hĩs.ad ff.ff.ad Treb.¶† Quintò limita,quando cedens antequam interueniat vnum de illis tribus liberasset Titium debitorem scientem. Nam reuocabo eum in pristinam obligationem, dato, q̃ liberauerit antequã vnum de illis trib.interueniret.Ita Bal. in rub.C.de reuoca.his, quæ in fraud.cred.in prin.imò plus vult ibi Bal.in versi. considera. q̃ non sit opus reuocatione:sed liberatio est ipso iure nulla. Nihil tamen clarè firmat, vt ibi per eum. Veritas satis pendet
16 ab his,quę dicta sunt s̃. ¶† Sextò not. limita, quando cedens non est soluendo,& debitor sciret,secundum Cy. & Albe.in l. fi.C.de procu.Facit bene tex.in l.filiæ in ver.Claudius.in fi.ff.de sol.¶Aliam limita.habes per Bald.in Auth. sed iam. per illum tex.C.depos. Aliam per Bal.in l.3.C.mand. Aliam per Bal. in l. qui alij hæreditatem vẽdidit.per illum tex. C.de hered. vel act. vend.Aliam per Ang.in l.si post constitutam.per illum tex.C. de constit.pec.Aliam per Bal.& Sal.in l.pacto successorum.per illum tex.C.de pact.Vide etiam q̃ habes per Bar. & Ang in l.
17 non quodcunque.§.qui Caium.ff.ad Treb.¶† Extra gl.quærit Bar.an eo ipso quòd est facta cessio possit obijci cedenti malè agis ex quo cessisti alteri:Et distinguit eo modo prout s̃. retuli in gl.Sed eius distinctio in vlt.memb. est de directo contra istũ tex.vbi cessio erat facta ad commodum cessionarij, & eius periculo.l.1.C.de euic. & tamen hic venditor hereditatis poterat agere contra debitores hæreditarios, nec poterat sibi obijci de cessione:aliàs fatua esset decis.huius tex. si absq; pacto de non petendo repelli potuisset.Nec obst.l.in causæ.ff.de procu.alleg. per Bar.quia loquitur in procuratore, qui non habet directas, ad vtilitatem suam,sed domini.Et ita in hoc reprehendũt Bar. Fulg & Pau.de Cast.& reliqui Mod.Pau.de Cast.& alij in l.facta.§.si hæres.ad Treb.Bal.in d.l.3.C.de noua. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶§.1.Alias in §.si ego.vbi Alex.in 3.col.vers.Quintò fallit. IVRPV.
b ¶Adde Bart.in l.facta.§.si hæres.ad fin. ff. ad Treb. Cepol. cautel.190.Guid. Pap.q.273.530.567.Capell.Tolo.q.129. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Venditio facta per procuratorem potest rescindi per pactum domini.*
2 *Quando procurator vendidit rem domini procuratorio nomine ipsius domini,acquiritur domino vtilis sine cessione.*
3 *Quando procurator vendidit rem domini simpliciter, non quæritur domino vtilis sine cessione.*
4 *Quid quando procurator sciens rem domini vendidit tanquam suam.*

1 §. Sed & si inter. † Venditio facta per procuratorem potest resolui p pactũ ipsius domini.hoc dicit. Potest iste tex.intelligi dupliciter.
2 ¶† Primo in procuratore,qui vendidit rem domini procuratorio nomine ipsius domini,quo casu cùm contractus sit factus super re domini,& nomine domini, acquiritur domino vtilis sine cessione.l. Iul. §. si procurator.ff.de act.emp. habetur in l. stipulatio ista.in §.si stipuler.ff.de verb.obl.& hoc modo intel-
3 ligendo tex.iste haberet modicam dubitationem. ¶† Secundo modo potest intelligi,quando procu. vendidit rem domini simpliciter,quo casu non quæritur vtilis domino sine cessione.l.Possessio quoque.§.& si possessio ff. de acq. poss. Isto casu probabile erat dubium istius text. an ante factam cessionem potuerit dominus resoluere istum contractum per pactum:& hic deciditur,q̃ sic.Et ratio est: quia sicut dominus potest cogere procuratorem,q̃ illum liberet, & disponere quocunque vult.l.idemque.§.si cui.ff.mand. ita eod. modo potest ipse dominus liberare,vt probatur in l.apud Celsum.§.mandaui.iuncta gl.ff.de excep.doli.vbi Bar. per illum tex. refert se ita de facto consuluisse.Sequitur Pau.de Cast.in d.l. possessio quoque.
4 §.fina.Pau.de Cast & Mod.hic.¶† Habes etiam hic in gl aliam lect.quando procura. vendidit rem tanquam suam cùm sciat esse domini,& tunc quomodo procedat,vide gl.not.in l.1.ver. si rem,in gl.magna post medium.ff.de off.proc. Cæs.quicquid dicat Ful.vt hic per Moder.

SVMMARIVM.

1 *Duo specialia non possunt circa idem concurrere.*

LEX XVII.

5 Si tibi decem. Obligatio quæ re contrahitur,non potest per pactum in plus contrahi,quàm sit datum.h.d.Dini in l rogasti.§.si tibi. ff. si cert. pet.ideo hic non repeto.¶Glo.2.diuiditur in tres part.In prima oppo.& soluit.In secunda respondet tacitè quæstioni. In tertia format quæstionẽ, & se remittit.Secunda ibi,nec ergo vt res.Tertia ibi,sed quid si mutuo.In gl.ibi,hodie contra,vt C.de dolo,l.si quis argen.glo. malè dicit, q̃ si non constat, q̃ animo donandi promiserit,resultat donatio præsumpta.Sed d. l. si quis argen. habet locum
1 in donatione vera,& non in præsumpta,† ne duo specialia circa idem concurrant:vt tenet Barto. in Liuriſgen.§. quinimo.in vlt.col.vbi dixi.s̃.eo.Quando autem appareret, q̃ animo donandi promisisset,adhuc ista non esset propria, & simplex donatio,de qua loquitur.d.l. si quis argen. sed censeretur facta pter mutuum, & sic in effectu est vsura. l. cum allegas. C. de vsu.secundum Bar.& alios hic.

SVMMARIVM.

1 *In maleficijs non est dare naturalem obligationem.*
2 *Si quis sacerdoti in confessione remittat omnes iniurias, an per hoc perempta actio iniuriarum.*
3 *Quilibet in confessione tenetur remittere rancorem, sed non satisfactionem.*
4 *Restitutio degradati, & priuati beneficio,non trahitur ad beneficium, nisi sit plenè restitutus.*
5 *Licèt ista verba, facimus tibi gratiam, importent simplicem indulgentiam, & remissionem pœnæ:non tamen restitutionem bonorum.*
6 *Quando procurator habet plenum mandatum,idem importat, ac si haberet generale cum libera.*
7 *De iure fforum verecundia est remittere iniuriam inultam.*

§. Quædam. Actiones ex maleficijs ipso iure nolluntur per pactum. hoc dicit. concord.l.si vnus.§.pactus ne peteret.ĩ.eo.Ratio est,quia sunt personales,& sic odiosæ:ideo l.voluit, q̃ facilius tollantur. † Aliam
1 rationem

rationem assignat Alb.hic,quia in maleficijs non est dare naturalem obligationem:ideo ciuilis,quæ sola in eis est,tollitur ipso iure.In idem reincidit ratio Bar.dum dicit,quia actiones descendentes ex maleficijs non causantur ex consensu:ideo debiles sunt, & nudo pacto tollũtur. ¶ Sed ꝯ istam rationem facit, quia imò in maleficijs est dare naturalem obligationem. §. qa vero Leonis.2.in Auth.de non alie.Et ita expreſsè tenet Bar.in l.ex hoc iure,in vlt.col.& ibi Bal.in 7.col.s̄.de iusti.& iur.Bar.in l.non solùm.§.1.circa prin.ff.de iniur. Item obligationes ex delictis habent consensum:quia qui delinquit,censetur consentire.l.1.§.bestias.ff.de postu.nisi dicas,ꝙ talis consensus est fictus, & non verus,ideo magis debilis,ſm Ang. & Pau.de Cast.hic. ¶Gl.in ver.tolluntur.ponit tria dicta, & tertium extendit. Tu intellige,vt per Bar.& alios hic. ¶† Extra gl.q̄rit Bar.post Gul.de
2 Cun. si aliquis sacerdoti [a] in confessione remittat oēs iniurias, an per hoc sit perempta actio iniuriarum? concludit ꝙ non,re probata gl.in §.fi.Inst.de iniur.Idem tenent Albe. Bal.Ang.Sal. & communiter Mod.hic.Bar.in l.non solùm.§.1.ff.de iniur.Bald.in lsi domus.ff.de ser.vrb.præd.Do.Ant.& Imo.in c.de his,de accus.D.Abb.in c.1.de iniur.& dam.da.¶† Pro ista conclu.adde tres gl.in c.quia prælatus,super ver.Cano.1.q.4.gl.in ca.& qui emendat.in gl.1.55.dist.ꝙ quilibet in confessione tenetur remittere rancorem iniurianti,sed non satisfactionem,& gl.no.in c.1.de maledi.Contrarium tenet Cy.& Bal.in l. 2. ff.ad Sylla.Io. And.in addi.Spec.in tit.de instr.edi.§.nunc vero aliqua,in addi. quæ inc.Petr.hoc videtur.Idem sentit Bal. in l. 2.in vlt. colu.in prin.C. de lib. & eorum lib. ¶Pro cōcordia fac tres casus.Aut quis remisit solùm rancorem animi,& clarum est, ꝙ non intelligitur remisisse actionem,vel satisfactionem. l.si domus. ff. de ser.vrb.præd.Aut dicit se plenam remissionē facere, & tunc intelligitur remisisse non solùm rancorem, sed etiam actionē. Aut sumus in casu dubio,& tunc procedit communis opin. [a]
Bar.& Doct.Ita istam theoricam tradit Bal. in d.l.non solùm.§. 1.& in c.1.§.iniuria.in 2.col.de pac.iura fir.Lud. Rom. in l.2.ff. ad Sylla. Et ꝙ quando quis dicit se facere plenam [c] remissionem,quòd propter dictionem plenam, intelligatur remittere non solùm rancorem, sed omnem actionem.† Confirmo per tria.primò per illud,quod tenet Spe.in tit.de leg.§. 1. ver.quid si degradatus. vbi tenet,ꝙ licèt restitutio degradati, & priuati beneficio non trahatur ad beneficium, fallit,nisi sit plenè restitutus,vt ibi per eum,quem refert,& sequitur Io. And.in c.quāuis,& ibi Gemi.in fi. de reser. in 6. † Scdò confirmo per illud, quod tenet d.And.Barb.in repe.c. testimonium.in pen.cart.de testi.& in c.eam te.in 12.col.de reser. vbi refert se de facto ꝓsul uisse, & obtinuisse Ferrariæ, ꝙ licèt illa verba,facimus tibi gratiam,importent simplicem indulgentiam,& remiss. pœnæ:nō autem restitutionem bonorum,vt per Sal.in l.fi.ad fi.post Bar. ibi.C.de sent.pas.tñ fallit,quando princeps diceret,facimus tibi plenam gratiam:quia tunc obtinebit etiam bona: dummodo non alienata per fiscum.Ad hoc inducit verba Bald. in titu. de pac. constan. in verbo, plenitudine gratiæ nostræ recipimus.
6 ¶† Tertiò facit,quia qui procurator habet plenum mandatū, idem potest,ac si haberet mādatum generale cum libera, ſm Bar.& alios in l.procu.cui libera.ff.de proc.& in l.procu.C.eo.
7 not.Bal.in rub.de exer.in vlt.colu. ¶† Vlt. ad prædicta adde,ꝙ de iure ffiorum verecūdia est remittere iniuriam inultam.l.miles.§.socer.ff.de adult.quem tex.ad hoc notabiliter alleg. Ang. in cons.248.inc.In splendidissima ciuit.Flo.in 1.col.Hinc est,ꝙ tutor,vel curator non potest facere pacem de iniuria illata patri pupilli, vel pupillo, quando esset sibi dedecus,secundum Bal.& Sal.in l.pacta curatoris.C.eo. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Sacerdoti.Adde c.si quis contristatus,& ibi Doct.10.distin.
b ¶Communis opi.Sequitur,& communem dicit Clar.in pract.§.iniuria. q.88. ver.quæro quomodo,& vers.seq.Rober.de ord.iud.c.27.nu.88.pract. Masueri tit.de iniur.nu.3.Mising.cent 4.obser.10.Ias.in l.1.col.3.s̄.hoc tit.de quo plura notat.Mathesil.sing.161.Bos.tit.de iniu.nu.17. MASVER.
c ¶Facere plenam.Et de verbo,plenissimam.l.1.§. cum plenissimam vbi Bal.ff. de offi.præs.vrb.& de verbo plenariam,Bal.in l.2.i 4.col.C.de pœn.iud.PVR.

SVMMARIVM

1 *Hypothecaria an tollatur facilius,quam inducatur.*
2 *Hypothecaria est merè realis, & non præsupponit aliquam obligationem.*
3 *Quid sit pignoratitia directa,& quid contraria.*
4 *Quando vitiato expresso, vitietur tacitum.*

§.De pignore. Pignus solo consensu ꝓhitur,& ex pacto nudo de iure prætorio producitur actio,sed solo consensu ipso iure non tollitur, sed
1 ope exceptionis.h.d.ſm cōmunem intellectum glo.¶† Capio gl.magnā,quæ habet duas part. In prima tractat de natiuitate actionis hypothecariæ.In secunda de eius interitu. Secūda ibi, qualiter ergo tollatur. Prima pars est clara. Scda subdiuiditur in quinq; particulas, quę de per se statim patebūt.Pro introitu istius partis fortiter opp.ꝯ tex.Iste tex. vī velle,ꝙ hypohtecaria facilius inducatur,quàm tollatur,& sic ꝙ inducatur pacto nudo,vt actionem producat, sed per pactum ipso iure non tollatur. Istud vī irrationabile:cùm faciliores simus ad tollendum, & sic ad liberandum q̄ ad obligandum. l. Arrianus. ff.de act.& obl.Item sicut pignus solo consensu ꝓhitur, vt hic, & in l.1.de pign.act.& in l.1.in prin. ff.de pign. ita solo consensu debet ipso iure tolli,per l.nihil tam naturale.ff.de reg.iur.& l. prout. ff. de sol.& de hoc est tex.clarus in l.maior.C.de pig.propter istā difficul.ex glo. eliciuntur tres solutiones, & sic tres principales intellectus ad tex & ſm omnes istos intellectus glo. fatetur ꝯrium esse verum,ꝙ sicut pignus solo consensu inducitur, ita solo consensu ipso iure tollitur,qñ est expressa remissio pignoris.Sed ſm primum intellectum in isto tex.per pactum fuit remissum debitum principale, quo casu in consequentiam vocatur tacitè remissum pignus.l.soluitur.ff. quib. mod. pign.vel hypo.sol.& per tacitum pactum nihil vnquā ipso iure tollitur. l.2.C.eo.& ſm istum primum intellectum, dum tex.in princi. dicit quoties paciscar ne petam,intelligitur, scilicet, debitum principale. ¶Scdus intellectus colligitur ex secunda parte glo. ibi.Nos autem.ꝙ contrarium procedit in expressa remissione pignoris,sed iste tex.loquitur in tacito pacto resultante ex eo, ꝙ creditor patitur vendi pignus, quo casu tunc per exceptionem tollitur ius pign.non ipso iure.l. 2.in ver.except.de remis. pign. ¶Tertius intellectus colligitur ex quinta parte gl.ibi, si verò re interueniente:ꝙ si pignus fuisset ꝯctum solo consensu,ꝙ similiter ipso iure per pactum tolleretur,sed hic interuenit traditio pignoris,propter quam dicitur contractus re.§. fin.Insti. quib.mod. re contrahitur obl. quo casu non potest solo pacto tolli ipso iure, sicut nec alij contractus,qui re celebrantur.Istū intellectum impugnat Barto.& Ang. hic per rationem de qua hic per eos,cui clarè rñdetur per Raph.Ful.ꝙ etiam in emptionibus,& venditionib.obligatio,& actio solo consensu ꝓhitur, nec requiritur traditio rei.l.iurisgen.in prin. s̄.eo.& tñ si interueniat traditio rei,non possunt resolui solo consensu.l.ab emptione.ī.eo.l.1.& 2.C.quando lice.ab empt. disce. Istum tertiū intellectum sequuntur Ray.Albe.Bal.Ful.Pau. de Cast. & Do. Alex. hic.Iac.de But.& Sal.in l. maior.C.de pign.Et dicit Albe.
* *ꝙ ista est communis opi.* Mihi non placet aliquis intellectus ex his trib.quia diuinant,& faciunt vim literæ, sed & fortius propter aduersatiuam autem,quę nō bene staret, ſm istos intellectus, quia non poneretur inter ea,quę sunt eiusdem generis,& qualitatis,prout debet,ſm Bar.in l.mariti.§. fi. per gl.ibi.ff.de adult. Cy.in Auth.sacramenta pub.circa prin.C.si aduer.vend.vī extra gl. quartum intellectum tradit Bal.in lect.antiq qui est valde amicus literæ,ꝙ verum est,ꝙ pactum remissiuum pignoris tollit ipso iure pignus.d.l.maior. & d. l. nihil tam naturale.Sed hic per pactum non fuit remissum pignus, sed solùm fuit factum pactum de non petendo pignus, ideo nō tollit ope exceptionis.Vnde iste text. cum mysterio dicit, tollitur autem per exceptionem quoties paciscar ne petam.Quasi innuat,ꝙ si per pactum remitteretur pignus, ꝙ tolleretur ipso iure.Ratio est, quia faciendo pactum de non petendo pignus,intelligitur scilicet à pacisćente,vel eius hīde,non autem à tertio.l.iubemus. C.ad vell.l.si vnus.§.ante oīa. ī.eod. per consequens ergo non censetur funditus remissum pignus. ¶Caue tñ, cùm in dubio pactum censeatur reale,& non personale. l. iurisgen. §.prætor
2 ait.in ver.pactorum,vbi dixi.s̄.eo.¶† In tertia par.gl. ibi,sed illud quæro.gl.malè dicit, ꝙ adsit naturalis,& ciuilis obligatio, cùm hypothecaria sit actio merè realis,cùm non præsupponat aliquam obligationem,sed competat ratione iuris, ꝙ quis habet in rem.§.Item seruiana.Inst.de act.& l.vnica. C.de alie.iud. muta.causa fac.Nisi saltes in hypothecaria ꝯria,vt hic p Bart,
3 quæ tamen saluatio non est de mente gl.† Et quid sit pignoratitia directa,& quid sit ꝯria,& quomodo differunt, habes glo. magistram in §.tertij.in ver.æmula.& gl.seq.& ibi melius Bar.s̄. in prima const.fiorum.Bar.in l.pignoris.C.de pig. No. Bal.in c. 1.de feu.dato in vicem.l. commissio. per Cano.in c.illo vos,de
4 pig.¶† In quarta par.gl.ibi si verò debitum.Not.bene istā dist. gl.ꝙ vitiato expresso,vitietur tacitum.De quo per Bar.& alios in l.si fideiuss'in prin.ff de leg.1.& in l.1.in fi.ff.quib. mod.pign. vel hypo.sol.Facit tex.in l.si ꝓponsus.§.generaliter.ff.de don inter vir.& vx.& tex.in l.3.§. fi.ff. de ser.rust.præd.

SVMMARIVM.

1 *Pactum personale non porrigitur ad hæredem.*
2 *Licèt obligatio sit restricta ad personas certas nomine proprio nominatim,tamen transit ad omnes hæredes.*

§.Si

1 § Si quis. † Pactum personale non porrigitur ad hæredem. h. d. Idem in priuilegio seu bñficio. l. non solùm. §. si pupillæ. ff. de ritu nup. tex. no. in l. cũ patronus, quem ibi multum no. Pau. de Cast. ff. de leg. 1. habetur per Bar. & alios in l. quia tale. ff. solut. matr. Aduerte tñ, ꝙ iste tex. vĩ esse sine dubio. ex quo expressè erat pactum, ne à se peteretur. Sed ꝙ ab hærede petatur. Pau. de Cast. fatetur, ꝙ istud superfluum est in tex. Tu dic, ꝙ dubium esse poterat, quia qñ fit pactum taxatiuè per se tantùm, nihilominus ẽt venit hæres. l. si necessarias. §. de vendendo. ff. de pign. act l. stipulatio ista. in princ. & ibi
2 Doct præcipuè Mod. ff. de verb. obl. † Item licèt obligatio sit restricta ad personas certas nomine proprio nominatim, tamen transit ad omnes hetedes. l. eum, qui ita. §. te & Titium, & l. continuus. §. fi. ff. de verb. obl. & l. auus, vbi dicetur. infra eo.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non petendo à se, nec à Titio non prodest Titio, siue sit extraneus, siue filius, etiam si postea paciscentis hæres fiat. nu. 3.*
2 *Pactum patris, ne petatur à se, nec à filia, non prodest filiæ, quando ẽt postea fit hæres patris.*
4 *Pater quando paciscitur filio vt hæredi, tunc filio acquiritur directa exceptio pacti.*
5 *Pater quando paciscitur filio propter eius benemerita, censetur paciscitanquam extraneo, & nu. 11.*
6 *Papa si conferat beneficium consanguineo, caro & sanguis reuelat sibi non spiritus.*
7 *Filius, si lucratur cum pecunia patris, dimidium lucri censetur aduentitium, & attribuitur personæ filij.*
8 *Confessio omnis emanans inter personas prohibitas, præsumitur fraudulenta.*
9 *Pater si vtatur nomine proprio filij, censetur tunc paciscivt extraneo.*
10 *Pater quando stipulatur filio propter benemerita, & post mortem valet.*
12 *Stipulans super re, quæ de sui natura non transit ad extraneum, tunc videtur stipulari filio, vt filio, non vt hæredi.*
13 *Pater quando stipulatur aliter sibi, aliter filio, nunquam videtur stipulari filio vt hæredi.*

1 §. Si pactus. † Pactum de non petendo à se, nec à Titio, non prodest Titio, siue sit extraneus, siue filius, & si postea paciscentis hæres fiat. h. d. vel sic, & melius. Pactum factum extraneo, vel filio vt extraneo, ei non prodest, ẽt si paciscentis hæres fiat. h. d. Et est nouus, & subtilis casus ſm Bar. ¶ No. primò, ꝙ sicut non possum alteri stipulari, quo ad ꝯhen. ob. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl. dixi in l. 1. s̃. eo, ita nec quo ad quærendum exceptionem, vt hic, & l. quo tutela. §. fi. ff. de reg. iur. & l. rescriptum. §. plerunque. s̃. eod.
2 ¶† Scdò no. ꝙ pactum patris, ne petatur à se, nec à filia, non ꝓdest filiæ, qñ etiam postea fit hæres patris. Facit l. & hĩrdi. §. nos autem. j̃. eo. quia à principio non est pactus filiæ vt hæredi, vt dicetur in gl. Limita istum text. vt ꝓcedat in penitus extraneo, aliàs secus, per l. idem in duobus. §. fi. j̃. eod. ſm Bar. & alios hic. Scdò limita, nisi quis paciscereturvt minister, vel vt procurator, quia acquireret vtilem exceptionem. l. rescriptum. §. fi. s̃. e.
3 ſm Bal. & Pau. de Cast. hic. ¶† Antequam veniam ad gl. pro intellectu text. formo difficilem oppo. Aut. n. iste Titius, de quo in tex. non erat debitor, & tunc pactum de non petendo, quo ad eum vĩ ridiculum, quia ẽt citra pactum non poterat ab eo peti. Aut Titius erat debitor, & tunc ineptè dubitatur in tex. an pactum confirmeẽ ex eo, ꝙ Titius efficiatur hęres paciscentis, cum causa debiti, ad quam pactum referebatur, non pertineat ad hĩditatem paciscentis, sed sit aliud debitũ. extra hæreditatẽ. Raph. Fulg. rñdet dupliciter. Primò, ꝙ iste tex. intelligatur, qñ Titius nihil debebat, & sic duplici ex capite pactum est inutile, & quia nihil debebat, & quia ẽt si debuisset, non potuisset ei ꝓficere ẽt si ex postfacto efficiatur hęres. Ista rñsio nihil valet, qa ſm eam tex. esset sine vllo dubio. Scdo modo rñdet Fulg. simpliciter tenendo ꝙ hic Titius nihil debebat, cùm paciscens, q erat debitor, proposuerat in animo facere Titium hĩdem suũ. Ideo dubium erat, an pactum prodesset illi Titio, qui postea effectus est hæres, cùm possit hæredi suo paciſci, sicut sibi. l. 1. C. vt actio ab hęr. & ꝯ hęr. habetur in l. si vnus. §. fi. j̃. eo. Facit l. si pactum. ff. de proba. Tñ quia paciscens istud non expressit, ideo tale pactum non prodest Titio, q̃uis ex postfacto hæredi paciscentis. Idem tenet Pau. de Cast. hic, qui putat istum esse verum, & proprium intellectum huius tex. Idem tenet Lud. Roma. in l. stipulatio ista. §. alteri ff. de verb. obl. istum intellectum reprehendit D. Alex. per doct. Bar. & communem in l. 1. s̃. eod. vbi propter superuenientiam interesse recõualidatur pactum vel stipulatio à prin. inutilis. Nec est bona rñsio Lud. Rom. ꝙ verum est si interesse superueniat viuo paciscentę, secus eo mortuo, quia ſm D. Alex. non potest reddi bona ratio diuersitatis attento, ꝙ hęredib. ita possumus stipulari post mortem
* sicut in vita. d. l. 1. C. vt actiones ab hær. Tu dic, ꝙ doctri. *Barto. & communis* in l. 1. s̃. e. non facit ad propositum, prout ẽt ibi plenius dixi, quia loquitur in casu ècontrario, qñ interesse superuenit in persona eius, qui pactus, vel stipulatus est: hic autem ècõtra interesse superuenit in pſona Titij, cui factum est pactum. Tene etiam, ꝙ hic Titius erat debitor, prout dicit glo. hic esse prin. Alb. hic in fi. & Bal. Nec obst. opi. s̃. facta, ꝙ frustra dubitaretur, si Titius esset hæres paciscentis; quia rñde, vt per gl. hic, ꝙ per additionem hæreditatis non confirmatur pactum, nedum quo ad debitum ipsius Titij, sed nec ẽt quo ad debitum paciscẽtis, cui Titius succedit, eo quia pactum fuit personale, vt habes in gl. ¶ Capio gl. vnicam, quam diuide in 5. parte. In prima declarat tex. In 2. quæ est ibi, sed an pro parte, format qõnem, & rñdet. In tertia quę est ibi, sed ei, ꝙ de filia dicit. gl. fortiter opponit ꝯ tex. & pro solutione ponit not. doct. q̃ valde signa. Et dicit Ang. ꝙ ista dist. est no. & ꝙ non habemus glo. super hoc puncto meliorem. In quarta circa illam doctri. format quæstionem ibi, sed quid si dubitetur. In quinta, & vlt. quæ est ibi, item no. gl. colligit ex tex. no. & ꝯ illud opponit, & non soluit.
4 Rñde, vt per Bar. hic fi. Alb. & alios. ¶† Ex ista glo. collige quatuor principales conclusiones. Prima est, ꝙ qñ pater paciscitur filio vt hĩrdi, tunc filio acquiritur directa exceptio pacti. l. auus. j̃. eo. Et si dicas, ibi pactus est ne petatur à se, neue à filio, prout etiam fuit hic, & in l. hæredi. ver. Iul. j̃. eo. Vbi ergo colligitur in illa l. auus, ꝙ ibi pactus sit filio vt hęredi? Glo. rñdet, ꝙ ibi hoc expressit. Nihil est. Nec dicas, ꝙ in dubio præsumatur stipulari vel paciſci filio vt hęredi, vt firmat glo. hic: quia ista solutio est ꝯ istum tex. & d. l. hæredi. in ver. Iul. Vnde rñde no. ꝙ quando pater paciscitur non peti, nec à se, nec à filio, & illud est tale, ꝙ non potest peti à filio, nisi sit hæres, vt est, qñ pater solus promisit vt ibi, & tunc vĩ paciſci filio vt hęredi. Secus qñ vtriq; deberetur, vt hic. & ita rñdent Alb. Bald. & Ful. & Pau. de Cast. hic, Bar. in l. ꝙ dicitur, in pen. col. & ibi Imo. & alij. ff. de verb. ob.
5 ¶† Secunda conclusio gl. est, ꝙ qñ pater paciscitur, vel stipulatur filio propter eius benemerita, censetur paciſci tanquam extraneo, & non valet, ex quo non habuit respectum ad filiationem, sed ad benemerita. Per hoc infert Bar. ad duo, de quib. hic per eum. Istam gl. sequitur ẽt Ange. hic, & in d. l. ꝙ dicitur. Ista conclusio non est vera, & ꝯrium tenet Bal. & Fulg. hic, Imo. & Raph. Cum. in d. l. quod dĩ. eo quia cùm pater potuerit moueri ex duplici causa, si dicimus, ꝙ sit motus ꝓpter benemerita, & sic tanq̃ extraneo, certè pactum nihil valet. Si autem dicimus, ꝙ sit motus propter filiationem, actus valet, & pactum acquiritur filio. Vnde in dubio debet capi pſumptio, vt actus valeat potius q̃ pereat. l. quoties. ff. de reg. iur. c. Abbate sanè, de verb. sig. Ita licèt adsint benerita, per hoc tñ non cessat, quin pater ẽt potuerit moueri propter filiationem. Ego teneo istam par. ꝯ glo. & Bar. & considero ante omnia, ꝙ iura, quæ ad hoc adducit Bar. videlicet. l. si fortè, cum gl. ff. de cast. pec. & l. si donatione, cum glo. C. de collat. loquuntur, qñ pręsumendo actũ factum propter benemerita actus valet, qui aliàs non valeret. Ibi. n. donatio facta per patrem filio in potestate ideo præsumitur facta propter benemerita, quia isto modo præsumẽdo talis donatio valet, quæ aliàs nõ valeret. Hic autem est totum ècontra, quia si pactum patris pręsumitur factum ꝓp̃ benemerita filij, pactum est nullum, ergo præsumemus factum non ꝓpter benemerita, sed vt filio, vt isto modo actus valeat, & istud fundamentum multum mihi placet. ¶ Secundò ꝯ gl. & Barto. facit bonus tex. in l. tutor. §. quæ tutorib. ff. de excu. tut. vbi licèt in extraneo legatum pręsumatur factum propter benemerita, & onus tutelæ, tñ in filio, vbi est coniunctio naturalis, quamuis ẽt adsit onus tutelæ, præsumitur factum propter filiationẽ,
6 & non propter benemerita. † Vñ per illum text. no. ibi Bal. ꝙ Papa confert beneficium cõsanguineo suo, ꝙ caro, & sanguis reuelauit sibi, & non spiritus. ¶ Tertiò facit doctri. Bal. in Aut. ex testamẽto. in 2. col. in fi. C. de col. vbi in filio pręsumitur ꝓp̃ filiationem, & non ꝓp̃ benemerita. Inter cetera allegat bonũ tex. in l. Aurelio. §. Titius testõ. ff. de lib. leg. Salua tñ glo & Bar. qñ expresse apparet, ꝙ pater fuisset pactus, vel stipulatus propter benemerita filij, aliàs procedunt, quæ dixi ſm Imol. in d. l. ꝙ dicitur. Limita etiam prædicta, vt loquantur de benemeritis erga patrem. Si autem fuissent benemerita erga promissorem propter quę promisisset patri, tunc bñ acquireretur filio vtilis
7 exceptio ex causa aduentitia. l. vxorem. §. testõ. ff. de leg. 3. ita limitat Bar. in d. l. quod dĩ. in 1. col. circa medium. Bal. & Pau. de Cast. hic. † Item inquãtum Bart. subdit, ꝙ si filius lucratur cum pecunia patris, ꝙ dimidium lucri censetur aduentitium, & attribuitur personæ filij. Idem tenet Bar. in l. 1. §. nec Castrense, in 3. col. ff. de collat. bon. & in l. illud. C. de coll. & in l. cũ oportet.

in

in prin. C. de bonis quę lib. & in l. 1. C. pro socio. & plenius ī tractatu suo de duo. fratri. in 1. & 2. col. & in cons. suo ꝙ inci. Cuciarelus. Istam opi. vbiq; irridet Bal. & dicit ꝙ est opi. rustica na, quia rustici ꝙñ iudicant diudunt qōnem per medium, vt inquit gl. in l. Nesennius. ff. de neg. gest. vñ dic melius, ꝙ istud relinquitur arbitrio iudicis, considerata qualitate filij, & quantita te lucri, vt per Bar. & Sal. in l. omnimodo. C. de inoff. test. p Bal. in l. cum oportet. in prin. C. de bon. quæ lib. & in Auth. ex testō. in 6 col. C. de collat cum concord. de quib. plenius dixi in d. l. illud. C. de collat. † Subdit Bar. ꝙ in hoc, an merita præcesserint, 8 non est standum eorum assertioni. Adde ꝙ ratio est ſm Ange. quia omnis confessio emanans inter personas prohibitas, præsumitur fraudulenta, nisi veritas confessionis ꝓbetur, per text. vulgatum quē Ang. dicit ad hoc sing. in l. qui testñ. ff. de ꝓba. Fulg. bene pungit ꝫ Bar. quia pater qñ paciscitur, & dicit se paciſci propter benemerita filij, declarat eius mentem, ꝙ voluit paciſci filio vt extraneo, & per hoc dicit non obstare. l. si forte. ff. de castr. pecu. & gl. in l. si donatione. C. de collat. quæ iura alleg. Bar. quia ñdet, ꝙ loquuntur in his, quæ non dependent à sua mente. Ista opi. ꝫ Barto. placet. Nam considera subtiliter, ꝙ asseueratio patris non facit præsumi merita præcessisse, quia istud non pendet à sua voluntate, vt in iurib. prælleg. & in hoc Bar. verum dicit, eo quia (vt dixi) non pendet à sua voluntate, tamen ista asseueratio bene facit præsumi, ꝙ pater fecerit istud pactum filio propter benemerita, & non quia sit filius, cū istud dependeat ab arbitrio iudicis, & non à voluntate patris, cùm eius voluntas possit esse paciſci filio vt filio, vel vt benemerito. Considera etiam in hoc rationem Ang. quia procedit quādo actus fieret in fraudem. Leo quia aliàs non valeret. hic autē est totum ècontra, quia hoc modo actus annullatur, & sic cessat suspitio fraudulentiæ. † Succesſſiuè inquantum tenet Bar. ꝙ si pater vtitur nomine proprio filij, censetur tunc paciſci, vt extraneo, per l. & hæredi. §. nos autem. in ver. cæterum. ſ. eod. & alia de quib. hic per eum Si autem nominat filium per nomen appellatiuum, tunc censetur paciſci filio vt filio. Ista doctri. vī esse contra istum tex. vbi pater erat stipulatus per nomen appellatiuum à filia, & tñ non intelligitur pactus filię vt filiæ, sed vt extrancæ, nisi dicas vt dicit gl. ꝙ hic sit pactus propter benemerita filij, quia nimium diuinat. Contra Bar. etiam mouetur Fulg. quia qñ pater paciſcitur sub nomine proprio filij, cùm ex duabus causis potuerit paciſci, vel vt extraneo, vel vt filio, debet prę̄sumi pactus vt filio, quia isto modo actus valet, vt dixi in præcedent. Facit l. cum seruus ff. mand. Nec obst. d. l. & hæredi. in ver. cæterum. quia ñdet Ful. quia ibi neutro modo res erat valitura, prout hic. Tu dic, ꝙ in dicto ver. cæterum, non loquitur de filio, sed de extraneo, & ita intellexit Bar. in l. non solum. §. liberationis verba. ff. de lib. leg. Ibi dicetur in d. ver. cæterum. ſ Bar. tenet etiam d. Fran. de Are. in d. l. quod dicitur. in 8. col. per l. fi. iuncta doctrina Bar. ibi. C. de vsufr. vbi promissio, quæ aliàs vī facta contemplatione filij, non censetur eius contemplatione facta, si stipulatio redditur inutilis. Ad hoc etiam alleg gl. iuncto tex. in l. donationes. §. pen ff. de dona. vbi si ascendens stipulatur aliquid filio sub nomine proprio, censetur ei donare, quod non esset, si stipularetur vt extraneo, tñ ista iura pa- 10 rum mihi stringunt. ¶† Tertia conclusio gl. est, qñ pater stipulatur filio propter benemerita, & post mortem, ꝙ valet, per l. quodcunq; §. 2. ff. de verb. obl. & malè ſm Bal. quia qñ propter benemerita, & sicut extraneo non valet, siue stipuletur in vita, siue post mortem sed quando filio vt filio, tunc procedit. d. l. quodcunq; §. 2. ita potes saluare gl. non referendo eam ad pro- 11 xima de meritis filij. ¶† Quarta, & vlt. cōclusio gl. est, ꝙ an paciscatur vt filio, an vt extraneo, colligitur ex coniecturis, quibus cessantib. in dubio præsumitur stipulari vt hæredi, cùm votum parentis sit, vt filius sit sibi hæres, vt iurib. in glo. alleg. quæ ſm Bar. optimè loquuntur. Idem dicit Bar. in l. quod dī. in pen. 12 col. & ibi per Ang. Imo. & Mod. † Illud autem, quod dicit glo. de coniecturis, declarat Bar. hoc modo, & notabiliter, ꝙ qñ qs stipulatur super re, quę de sui natura non transit ad extraneum hęredem, vt est emphyteusis ecclesiæ, tunc vī stipulari filio vt filio, & non vt hæredi, & per hoc infert duo vtilia in practica, vt per eum, quem sequuntur Bal. Ang. & Raph. Fulg hic. Idem tenet Bar. in d. l. quod dī. in pen. col. & ibi alij. Bar. in l. iurisiu. §. si liberi. ff. de ope. lib. & in l. si non sortem. §. libertus, in vlt. col. ff. de condi. indeb. & Bar. in l. Gallus. § quidam. in pen. col. ff. de lib. & posthu. no Bar. in l. item videndū. §. fi. ff. de pet hęr. Sal. in l. 2. in 10. q. C. de iur. emphy. per Spec. in tit. de loca. §. nunc aliqua. ver. 158. cum concor. de quib. per Mod hic, & in d. l. ꝙ dicitur, & per Do. Alex in cons. 373. ꝙ inc. Visis subtilissimis dubijs. Sed quia istam materiam tetigi in d. §. libertus. addendo plures bo- 13 nas decis. & plures bonas limi. ideo non repeto. ¶† Vltimò circa istam materiam nota, quod quando pater stipulatur aliter sibi, & aliter filio, nunquam videtur stipulari filio vt hæredi, ſm Bal. in c. 1. circa prin. in tit. an agna. vel filius, per text. secundum eum no. in l. Seia. in prin. iuncta gl. in ver. factum. ff. de don. causa mor. Sequitur simpliciter d. Alex. hic, tamen nec ille tex. nec gl. declarat istud, prout etiam dicit d Fran. de Are. in d. l. ꝙ dicitur. in 11. col. qui tamen putat hoc esse verissimum, si videretur stipulatus vt hæredi, obligatio esset vniformis. l. 2. §. ex his. ff. de verb. obl. Sed ibi loquitur in dubio, nos in casu claro.

SVMMARIVM.

1 *Pactum etiam personale transit in singularem successorem quo ad ius excipiendi. Et est duplex, nu. 2.*

§. Pactum conuentum.

Pactum siue in rem, siue ī personam conceptum trāsit in sing. successorem, siue sit ex cā onerosa, siue ex causa lucratiua, in quem trāstuit res, super qua factum est pactum. h. d. ¶ In tex. ibi, cum venditore, intellige secundum Bal. qui possidebat rem alterius, vel alteri obligatam, & dīs, vel creditor fecit ei pactum de non petendo, postea illā 1 rem vendidit. ¶† No. ꝙ pactum etiam personale transit in singul. successorem, quo ad ius excipiendi. l. etiam si in rem. ff. de iureiur. per Bar. in l. si tertius. §. si prius. ff. de aqua plu. arc. per Cano. in c. quia. de re iud. ¶ In gl. mag. in ver. ꝓdest, quam diuide in 5. par. prin. In prima ponit duos intellectus ad tex. In secū da ꝫ primum intellectum oppo. & soluit. In tertia prosequitur ſm intellectum, & eius rationem assignat. In quarta contra illam rationem oppo. & dupliciter soluit. In quinta ponit aliā rationem, quæ est vera, & quam tene. Secunda ibi, sed certè cū sit in personam. Tertia ibi, vel dic, ꝙ etiam. Quarta ibi, sed ſm hanc rationem. Quinta & vlt. est ibi, vel verius dic. Primus intellectus gl. est verus in se, sed non bene congruit literæ, quæ dicit cum venditore. Nam qualitas adiecta verbo intelligitur secūdum tempus verbi, cui adijcitur. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de nox. Secundus intellectus gl. nimium diuinat, ꝙ promissa sit euictio per donantem, vel ꝙ donatio incœperit à promissione, iuxta l. Aristo. §. fi. vbi glo. & Bar. de dona. ideo nec istum 2 intellectum teneas. † Tene ergo id, quod vult gl. in vlt. par. declarando vt per Bar. & alios, quòd duplex est pactum personale. l. & hæredi. in prin iuncta gl. ſ. eo verùm, quia doctri. Barto. videtur defectiua, cum non declaret, quando dicatur pactum ꝓsonale primo modo, & quando secundo, ideo suple. & declara vt not per Bar. in l. nisi, in fi. & ibi per Ang. & Fulg. ſ. eod. vbi no. limitabo. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum cum prælato putatiuo non prodest, neque nocet prælato vero.*

§. Cum possessor.

Pactum factum possessori hereditatis non prodest, neq; nocet vero heredi. h. d. concord. l. si actionem. vbi di- 1 xi. C. eo. † Facit iste tex. ſm Ang. ꝙ pactum factum cum prælato putatiuo non prodest neq; nocet prælato vero, si sciebat se nō esse verum prælatum, secus si ignorabat, & erat in bona fide. Sequuntur Pau. de Cast & D. Alex hic, & idem D. Alex. in l. iusiur. ꝙ ex conuentione §. pupillus in fi. ff. de iureiur. ꝙuis Pau. de Cast. teneat ibi ꝫrium, non faciens mentionem de Ange. de quo puncto habetur ēt per Inn. & Cano. in c. nihil, & in c. trāsmissam. de elec. per Bar. in l. si vrbana. ff. de cond. indeb per Bar. in l. 2 in plurib. verbis. C. de ser. & aqua. & in l. certum. C. de rei vend & in l. si arrogator, in 3. col. per totum. ſ. de adop. & in c. in literis. in vlt. col. post Inn. ibi de restit. spol. Adde ēt ꝙ no. Ang. in l. 3. §. fi. ff. de trāsf. vbi arg. illius tex. no. ꝙ pactum prælati putatiui non habet nocere vero prælato. præterq̄ in aliis, quæ ipse ꝫxisset per dictā l. si vrbana. cui limitationi aliquantulum obst. iste tex. Item adde, quod vult Bal. in c. ego. in 2. col. de iureiu. ꝙ iuramentum præstitum à prelato putatiuo non transit ad verum mentum præstitum à prelato putatiuo non transit ad verum prelatum canonicè iurantem. ¶ Limita istum §. non ꝓcedere in agnatis, vel cognatis, quia pactum factum putatiuo hīdi ei prodest ꝓp coniunctionem sanguinis, ita pulchrè limitat Ang. in l. Imper. ſ. eo. per illum tex. ſm primam lect. gl. ¶ Sedò limita, qñ pactum non esset factum cōtemplatione hīdis putatiui, sed vt hīditas adiretur, quia tunc tale pactum tanq̄ realè factū prodest vero hęredi. Ita limitant Bal. & Raph. Ful. in d. l. Imper. ſ. e. per illum tex. ſm d. primam lectu. alias limita. collige ex dicendis ſ. in gl. Cōtra istum tex. fortiter facit tex. in l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inoff. test. Rñdet Bal. in c. nihil. in 4. colu. de elect. ꝙ illud ibi est propter naturam querelæ inoffic. test. quæ prius reducit rem ad causam intestati, deinde defert successioni eī, cui inuenit deferendam, & non alij, ꝙ est subtile ad intelligen-

telligendum,ſm eum.¶Gl.in ver.putant, oppo.ℨ text.& quadrupliciter ſoluit.ſecundam ſol.approbat Ang.hic,Saly.& Do. Alex.in l.ſi actionem.C.eo.ſed diuinant.Aliæ ſol.gl.nihil valēt. Quintò modo ñdet Bar.q̄ ℨrium loquitur in eo,qui poſſidet hæreditatem de iure,licèt ab eo poſſit auferri per filium præteritum,vel exhæredatum,ideo prodeſt vero hęredi, ſed hic loquitur in poſſeſſore iniuſto.Iſtam ſolutio.ponit gl. in l. ſi hæres pecuniam,in gl magna circa fi.ff.ad Treb.eam tenent Bart.Bal. & Ang.in l.ſi actionem.C.eo.& Bal.hic.Sed iſtam ſol. reprehēdunt Sal.& Raph.Ful.hic.& Saly.in d.l.ſi actionem, & eſt contra d. l. ſi poſt. quæ primo loquitur de vero hærede, poſtea de poſſeſſore.Item,quia enicta hæreditate per quærelam,habetur pinde,ac ſi nunq̄ adiniſſet.l.eum qui.& l. Papin. §.fi.ff. de inoff. teſt. Sed tu dic,q̄ ſol.Bart.probatur per punctum rationis,quia ſi ibi fuiſſet iniuſtus poſſeſſor debitor hęreditarius conſtituendo ſibi non obligaretur.l.idem eſt.§.ſi mihi ff.de conſtit pec.& ſic non tranſiret in vęrum hr̄dem,cuius ℨrium ibi dicitur.Sextò modo ñdet Alb de Roſ.hic,& ſibi adſcribit Raph.Fulgo.q̄ ℨrium loquitur in conſtituto,q̄ prodeſt vero hęredi. hic in pacto, quod non prodeſt vero hæredi.Ratio diuerſitatis eſt: nam conſtitutum fit pp debitum hæreditarium: & ſic propter obligationem hæreditariam , ideo ſequitur eum , ad quem vadit ipſa hæreditas.Sed pactum de non petendo non eſt factum ꝓpter rem hæreditariam, cùm ęs alienum diminuat hæreditatē, ideo non cenſetur factum hæredirati , ſed perſonæ paciſcenti, ideo non tranſit ad verum hęredem. Aliam ſeptimam ſolu.poſui,& defendi in d. l.ſi actionem ,vbi videas.

§.Si filius ſeruusúe. Per filium,vel ſeruū, vel bonę fidei poſſ.q̄ritur directa exceptio patri,vel dño,quando verba ſunt directa in patrem vel dominum.Sed ſi verba pacti ſint directa in filiū, adhuc quæritur directa exceptio patri obligato ex perſona filij,& hęredi patris viuente filio.Sed in ſeruo paciſcente in perſona ſua , cùm non valeat de iure tale pactum , ideo dño non quæritur directa exceptio pacti,ſed exceptio doli ex æquitate. h.d.cum quatuor.ll.ſeq.vſque ad §.nos autem.Et dum glo. hic in ver.valebit. dicit etiam poſt mortem ſerui. Reprobatur per omnes, quia exceptio doli ſubſidiaria ſubrogata in locum exceptionis pacti,iuxta.l.reſcriptum.§.plerunq;. ſ. eo. non debet vltra competere quā exceptio pacti,iuxta.l.ſi eum. §.qui iniuriarum,ſ.ſi quis cauti on.

LEX XXI.

§.Nos autem. Pactum patris ne à filio petatur, non prodeſt patri , neq; filio quo ad exceptionem pacti,niſi actum ſit,q̄ proſit patri. Sed quo ad exceptionem doli bene prodeſt,ſiue pater ſit pactus filio ſub nomine appellatiuo filij,ſiue ſub nomine proprio. h.d.ſm verum intellectum,quem ℨ.tenebo:quamuis Bar.& cōiter alij aliter intelligant.¶Pro clara ergo intelligentia huius text. qui habet tria dicta,quæ videntur adinuicem ℨriari,quæro. quomodo intelligi debeat text.Bart. concordat vno modo, vt hic per eum,*cum quo communiter alij tranſeunt*.Raph.Fulg.tenet,quod in ver.cæterum.mutetur caſus, & ſic quod loquatur in extraneo, non in filio.& ſic illud quod dixi in filio probat per argumentum de extraneo,ſicut ęℨ,illud,quod dixi in extraneo, ꝓbat ꝑ argumentum de filio,in l.ſi tibi.§.pactus ſ.eo.Et tenet ipſemet Bar.in l.non ſolùm.§.ſi liberationis verba.ff.de lib. leg.Itte intellectus mihi non placet,qa ſic aduerſatiua cæterum, non bene ſtaret,cùm non poneretur inter perſonas eiuſdem generis , vt declarat Bar.in l.ſi.mariti.§.ſi.poſt gl.ibi ff.de adul.Cy.in Auth. ſacramenta.circa prin.C.ſi aduer.vend.Itē obſt. tex. in ver. defenſori,& ſic patri, quod verbum non cōueniret extraneo.Vñ intellige totum iſtum tex.planè,quod eius intentio eſt , quòd ſiue pater paciſcat filio ſub nomine appellatiuo , vt in primo caſu,ſiue ſub noīe proprio filij,vt in ver.cęterum, quod exceptio pacti directa non acquiritur neq; filio,neq, patri. Et pondera,quod iſtud propriè dicit tex.in ver.cæterum. dū dicit non eſt danda pacti conuenti exceptio,ſed bñ acquiritur vtilis exceptio doli , vt in ver.Iul. qui ad vtrunque referī ſicut ēt vtilis actio acquiritur filio ex ſtipulatione paterna.l. quodcunq;.§.ſi quis ita.ff.de verb.obl.Ad hoc pondera tex.in d.ver.Iul.qui ſequitur ver.cęterum,& ibi eſt dictio quoq;,que eſt implicatiua. l.ſeruum quoq; in prin.ff.de procu.no.Bar.in l.Labeo.in princ. ſ.eo.& ſic oſtendit idem iuris aſſe in caſu præcedenti, quod in ſeq.Iſtum intellectum,tenent Alb.& Raph.Fulg.hic,& d.Fran. de Are,in l.quod dicitur.in &,colu.ff.de verb.obl. Tenendo iſtū intellectum ad hunc tex.qui eſt verus,& planus ceſſat vna difficultas,quam mouent contra iſtum tex.Pau.de Caſt.& Dom. Alex.hic,& in l.eum filius.in prin de verb.obl. & ante eos Iac. de Are.& Alb.de Roſ.quod cum pater cēſeatur quaſi fideiuſſor filij.d.l.cum filius. in prin. ſicut pactum fideiuſſoris prodeſt principali.l.fideiuſ.& l.idem.§.1.ℨ. eo. ita pactum patris debet prodeſſe filio.Rñdent Pau.de Caſt. & d. Alex.quod obiectum procedit,qñ paciſcitur tanquam principali. Sed hic pater paciſcendo ſub nomine appellatiuo filij , paciſci vī tanquam filio non tanquam principali. Tenendo intellectum , quem tenui,ceſſat iſta difficultas,imò concordat , quia quemadmodū per pactum fideiuſſoris non quæritur directa exceptio pacti reo principali,ſed tantum vtilis,ita per pactum patris non quęritur directa exceptio pacti filio,ſed bene vtilis.Aduerte etiam pro intellectu huius tex.q̄ loquitur,qñ pactum fit à patre ſup eo,ad quod tenebatur filius ex contractu per ipſum filium celebrato,quo caſu pater non poteſt dici paciſci filio vt hęredi, cùm ad illud debitum non poſſit conueniri vt hęres patris, ex quo pater non erat obligatus , ſed filius . Si verò fieret pactum ſuper eo,ad quod tenebatur pater,tunc loquitur.l.auus.ℨ.eod. l.ſi tibi.§.ſi pactus.iuncta gl.ſ.eo. ¶Capio gl.in ver. defenſoria, quæ ponit regulam , & tres fallentias. Dic melius ſm Bart.& Doct.q̄ ſunt ꝓpriè fallen.vt hic per eos,& declaraui in voce.

SVMMARIVM

1 *Tempore congruo aliquid fieri,vel in illud tempus cōferri, paria ſunt.*

§.Filiusfamiliàs. Exiſtens in poteſtate patris poteſt per pactum remittere id , q̄ ſperat ſibi acquiri, cùm erit ſui iuris.h.d.Adde, q̄ iſte tex.procedit,etiam ſi filia ſimpliciter paciſcatur non conferendo pactum in tempus,quo erit ſui iuris.l.2.§. quid ſi in patris. ff.ſol.matr.& l.cum dos.ff.de pac.do.ſm Pau. de Caſt. & alios
1 Mod.¶† Not. q̄ paria ſunt aliquid fieri tpe congruo, vel in illud tempus conferri.Facit l.in tempus.ff.de hęr.inſt. & l. quod ſponſę.C.de donat.ante nu. de quo per Bart. in l. ſi ꝙſtante.§. quoties.& l.alia cauſa.§.eleganter.ff.ſolu.matr.& in l.1.§. nunciatio.ff.de oper.nou.nunc.¶In gl.in ver.filiafam.in fi.Dic melius,q̄ imò etiam ante nuptias tale pactum non valet.l. Antiſ* cinus.ff.de pac.dota.alleg.in gl.vnde Bar. *& communiter alij dicunt*, q̄ hoc pactum fuit factum poſt ſol.matr. per l.licèt.ff.de pac. dota.Ibi tamen tex.dicit,q̄ ex cauſa poteſt iſtud fieri , vnde diſtingue,vt plenè per Imol.in l.ſi ſocer.§.Lucius. ff.ſol.matrim. quem formaliter refert,& ſequitur D.Alex.hic.Item ad ſecundam ſol.quam ponit Bart hic. adde gl.in l.cum dos. in gl. pen. ff.de pac.dota.Eam etiam tenent Imo.& Lud.Rom.in l. 2.§.q̄ ſi in patris.ff.ſol.mat.quamuis etiam do. Alex.ibi reprobet, per d.l.licèt,& quia diuinat.Item ad prædicta vide Bald.Nouellum in tract.de dote.in 7.parte,in 11.priuilegio,in ſecunda limitatione. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum principalis debitoris prodeſt fideiuſſori.*
2 *Ad pactum perſonale quæ requirantur.*
3 *Pactum de non petendo factum fideiuſſori,non prodeſt principali.*
4 *Intereſſe affectionis, vel conſanguinitatis non eſt ſufficiens cauſa,vt quis poſſit alteri paciſci, vel ſtipulari,nu.5.*
6 *Acceſſorium non poteſt eſſe ſine principali.*
7 *Fideiuſſor in rem ſuam non eſt fideiuſſor propriè.*
8 *Pactum de non petendo factum vni ex reis debendi,prodeſt aliis quando ſunt ſocij omnium bonorum.*
9 *Dato quòd reus non ſit ſoluendo, non intereſt fideiuſſoris ſibi cedi actionem contra eum.*
10 *Fideiuſſor non poteſt opponere exceptionem excuſſionis, vel cedendarū actionum, quando ve vera ſua non intereſt.*

§.In his,qui. Pacta realia ad omnes porriguntur, ad quos porrigi pecuniariter intereſt paciſcentis, niſi aliud actum ſit.Ideo pactum rei prodeſt fideiuſſori,& correis ſuis, niſi ℨrium actum ſit. Econtra verò pactum de non petendo factum fideiuſſori,non prodeſt reo principali,nec fideiuſſoribus,niſi ſit fideiuſſor in rem ſuam, vel ita actum ſit,vt etiam reo proſit , quia tunc prodeſt quo ad defen. exceꝑ. hoc dicit cum quatuor ll.ſequen. vſque ad §.perſonalia.
1 ¶† No.primo, q̄ pactum principalis debitoris prodeſt fideiuſſori,vt hic,& l.ſi ℨ.eo.& l.ſi fideiuſſori.in fi. ff.de don. Ratio eſt, quia niſi prodeſſet fideiuſſori,certè etiam non prodeſſet in effectu principali,ex quo fideiuſſor haberet regreſſum ℨ principalem.Et iſtam rationem aſſignat tex.in l.q̄ dictum.ℨ.eo.Falle in quatuor caſibus hic poſitis in gl. Adde quintam fallen.in promiſſore, & in eo, qui in ſe tranſfert alienam obligationem animo nouandi,tex.eſt no.in l.qui libertinos §.fi. ff.de oper.lib.
2 ſecundum Bar.& Ang in l.in perſonam.§. 1.ℨ. eo. ¶† Secundo circa l.niſi conſidera, q̄ iſta exceptio nō videtur hic bene poſita per Iuriſconſ. niſi conſideres pactum abſolutè, cùm regula loqua-

loquatur expresse de pacto in rem. Vnde ista exceptio de pacto mere personali, imo personalissimo non ꝯgruit, cùm exceptio debeat esse de regula, vt declarat Bar. in l. si eũ. §. qui iniu-
3 riarum. s̃. si quis caut. Cogita. ¶† Tertio not. ex ista l. nisi. ſm Bar. & Ang. Fulg. & alios. Mod. ꝙ ad constituendum pactum mere personale, ita ꝙ personam non egrediatur, requiritur, ꝙ in pacto apponatur dictio taxatiua, vt hic, & tunc ſm Pau. de Cast. & Do. Alex. pactum est personalissimum. Sed si persona adijciatur verbo executiuo, puta quia dicatur, promitto non petere à te, pactum bene dicitur personale, eo respectu, quia extinguitur per mortem paciscentis, tñ egreditur ad alios viuo paciscente l. & heredi. in prin. cum gl. supra eo. Bar. in l. si tibi. §. pactum. s̃. eo. & in l. qui in futurum. in prin. j̃. eo. & vide tex. in l. non solùm. §. tale ff. de lib. leg. ¶ Limita singulariter, qñ sola persona paciscentis pacto inseritur, tunc procedit doctri. Bart. secus si inseratur persona paciscentis, & vnius ex futuris heredib. tunc. n. pactum intelligitur merè personale, quo ad alios, etiam si non adijciatur taxatiua, quia inclusio vnius hæredum tendit ad cæterorum exclusionem, tex. est ad hoc not. in l. auus. j̃. eo. & ibi Alb. ad hoc no. & Raph. Fulg. in primo no. ibi dicetur. Secundò limita, vt per Pau. de Cast. in l. tale pactum. in prin. in 3.
3 no per illum tex. j̃. eo. ¶† Quartò not. in l. fideiu. ꝙ pactum de non petendo factum fideiuſ. non prodest principali. quid aũt sit in acceptilatione, distingue, vt habes tex. no. in l. idemq;. §. fi.
4 cum l. seq. & prin. seq. ff. mand. ¶† Quintò no. ex eo. tex. iuncta gl. ꝙ interesse affectionis, vel consanguinitatis non est sufficiẽs causa, vt quis possit alteri paciſci, vel stipulari, de quo per Bar. in l. quod dr̃. ff. de verb. obl. Bal. in l. executionem. in 4. col. C. de execu. rei iud. Idem est in interesse remunerationis, quod non sufficit. gl. in l. si tibi. §. si pactus. s̃. eo. Facit tñ, quod actio detur, vbi aliàs non daretur, sed non in plus. l. cum seruus. ff. man. ſm Bar. & alios hic, quicquid dicat hic gl. ad illum tex. & malè. Et ad gl. & Bar. hic, ꝙ requiratur, ꝙ interſit pecuniariter, & sic non sufficiat interesse affectionis, adde Bar. in l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verb. obl. & in l. unica. in 8. col. C. de sen. quæ pro eo, ꝙ interest. Et licèt ista glo. soleat alleg. pro singulari ſm Nico. de Neapo. in §. alteri. Inst. de inutil. stipu. tu alleg. text. expressum. in l. 4. §. sed & si fortè. ff. iud. sol. ¶† Et ad id, ꝙ dictum est, ꝙ interesse remunerationis, & obligationis ad antidora non sufficiat, est tex. in l. ꝙ dictum. j̃. eo. & ibi Bal. in lect. antiqua, Ang. & Fulg. ad hoc no. & dicit Ang. ꝙ illud melius probatur ibi, quã alibi. Sed caue pro l. idemq;. §. fi. cum l. seq. ff. manda. Sed ꝫ istã glo. & Bar. ꝙ imò sufficiat interesse resultans ratione amicitiæ, vt tenere gl. in l. si vnus. §. 1. in ver. videmus. j̃. c. & ibi Ang. Pau. de Cast. & expressius d. Alex. Tñ tenendo illud, ꝙ tenet Bar. hic post gl. ꝙ in ꝫctib. bonæ fidei sufficiat interesse affectionis, vide quod refert se de facto consuluisse Bal. Nouellus in tract. de
5 dote, in 4. parte. & in 4 q. ¶† Sextò no. in l. sed si fideiuſ. ꝙ licèt alias nõ valeat fideiussio sine principali. l. si stipulatus. §. adhiberi. ff. de fideiuſ. quia accessorium non potest esse sine principali. illud ꝓcedit in fideiussore simplici. secus est in fideiussore in rẽ
7 suam, vbi fideiusor pro reo accipitur, vt hic expresse dicit tex.
7 † Septimò no. ex eo. tex. ꝙ fideiussor in rem suam non est proprie fideiussor, ideo non veniret in statuto, vbi verba debent ꝓprie accipi. Et ideo ſm Alb. si statutum est in ciuitate, ꝙ nullus, qui sit fideiussor obligatus vltra centum admittatur ad conducendum vectigalia cõis, sub certa pœna, si aliquis esset fideiussor in rem suam, puta pro suo procuratore vltra dictam summam, & conduceret vectigalia, non incideret in pœnam statuti. Vide tñ tex. in l. si quis tutor. ff. de ritu nupt. ſm eũ. Adde simile in procuratore in rem suam, qui non dr̃ propriè procurator, vt patet ex diffinitione posita in l. 1. in prin. ff. de procu. vbi gl. illud no. Ideo non haberet locum in statuto faciente mentionem de proc. ſm Bal. in l. 1. in 5. q. C. de act. & oblig & in l. q stipendia. circa prin. vbi Sal. & alij. C. de procu. Pro confirmatione prædictorum bene facit, quia qñ aliquid non profertur simpliciter, sed cum adiuncto, apparet illud non esse propriè,
1 ſm Bar. in l. Lucius. §. quæsitum. ff. de leg. 3. cum concor. ¶† No
no, & vlt. no. ex l. idem in duob. ꝙ pactum de non petendo factum vni ex reis deben. ꝓdest alijs, qñ sunt socij omnium bonorum, vel specialiter illius debiti, quia tunc interest paciscentis, ne ab altero petatur. Nam quicquid ille solueret, repeteret à paciscente actione pro socio pro rata sua, vt hic per Bart. & plenius in l. ex duob. in 8. q. ff. de duobus reb. vbi examinat materiam istius legis. ¶ Glo. in l. nisi. format oppo. & dat quatuor solu. ideo diuide eam in 5. partes, quæ patet in glo. Bart. dicit ꝙ omnes solu. gl. sunt bonæ excepta secunda. Pro prima sol. adde gl. in l. si stipulatus esses à me. §. si ex duob. ff. de fideiuſſ. & ibi vide Bar. in vlt. col. sed ista solutio diuinat. † Secunda sol. vltra ꝙ diuinat, etiam non est vera, quia dato, ꝙ reus non sit soluendo, tamen interest fidejussoris sibi cedi actionem ꝫ cum, quia potterit in futurum fieri soluen. ꝙ lex sperat. l. si defunctus. C. arb·
10 tutel. l. 2. & 5. C. qui bon. ced. poſſ. l. vir ab eo. ff. de iure dot. † Notamen ex ista gl. ſm Bal. ꝙ fideiussor non potest opponere exceptionem excussionis, vel cedendarum actionum, quando res uera sua non interest, & ad hoc singularem reputat istam glo. Ang. & Imol. in l. exitus. ff. de acquir. poſſ. Reiectis ergo solu. gl. diuinatiuis, tene solu. quam dat Bar. & cæteri sequuntur. ¶ Gl. in l. fideiussoris. in versi. proderit reo. diuiditur in duas partes. In prima ponit quatuor fallen. ad text. & sic remouet quatuor oppo. In secunda oppo. & soluit. Secunda ibi, sed videtur, dic vt in ea. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum personale quot modis dicatur.*
2 *Videlicet dictio, non solùm est declaratiua sed etiam restrictiua.*
3 *Pactum de non petendo à debitore factum cuilibet extraneo, parit sibi vtilem exceptionem doli, nu. 4. & 5.*
6 *Est species iuramenti dicere, in veritate sic est.*
7 *Dictio, plerunque, cuius sit naturæ.*

LEX XXV.

§. Personale. Pactum personale non egreditur personam paciscentis. Item pactum fideiussoris prodest reo principali, vel confideiussori, si hoc a-
1 ctum fuerit. h. d. vsque ad l. si vnus. † Et quot modis dicatur pactum personale, dic vt per Bart. in l. si tibi. §. pactio. s̃. eo. & in l.
2 nisi. vbi dixi. ¶† Not. in l. videlicet, ꝙ de natura huius dictionis,
a videlicet, [a] est ꝙ non solùm sit declaratiua, sed etiam restricti ua. l. cùm quidam. §. 1. ff. de vsu. not. Barto. in l. 1. ff. ad l. aquil.
¶ Capio glo. in verbo plerumque. quam diuide in tres part. In prima declarat text. In secunda respondet tacito quæsito. In tertia format quæstionem. Secunda ibi, quod semper præsumitur. Tertia ibi, sed an dices idem. In secunda parte ibi, nos
* contra. Dic, ꝙ ista opi. est vera ſm Bart. *& communiter Docto.* per l. fideiussoris j̃. eo. quæ loquitur in casu dubio, & quia persona extrinsecus non intelligitur. l. si stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de
3 verb. obl. ¶† In tertia parte gl. hẽs, ꝙ pactum de non petendo à debitore factum cuilibet extraneo, parit illi vtilem excep. doli. Iste passus est subtilis, & disputabilis, & necessarius ad intelligendum tit. Adde, qdẽ tenet gl. in l. & habetur. §. Iul. & in l. si tibi. §. pactus. s̃. eo. & glo. & in l. Pomp. ff. de nego. gest. tñ alleg. gl. multum faciunt, q a loquuntur in exceptione pacti Nos loqmur in excep. doli subsidiaria. Non obst. l. si tibi. §. cũ possessor. alleg. in gl. q a loquitur in possessore, qui erat pactus sibi. Nos vrò loquimur, qñ extraneus est pactus debitori. Bart. tñ dicit, ꝙ ꝫrium vr̃ tenere gl. in l. non solùm. 2. §. si liberationis verba. ff. de lib. leg. quæ dicit, ꝙ confessio facta absente parte ꝓducit doli exceptionem. Sed ꝫfessio ad liberandum idẽ est, ꝙ pactum. l. tale pactum. in prin. j̃. e. tñ ſm Bal. in c. 1. de eo, qui fi. fe. agna. istæ gl. non sunt ꝫrię, sed diuersę, q a gl. in d. §. si liberationis verba, loquitur in refutatione, sed ista glo. loquit̃ in pacto de non petendo. Bal. ẽt in c. fi. in 8. col. de ꝫfes. dicit, ꝙ istę gl. quę videntur ꝫrię, concordantur hoc modo, quia gl. in d. §. si liberationis verba, procedit qñ liberatio fit per renũciationem, vel per simplicem confessionem, sed gl. hic loquitur, qñ liberatio fit ꝓ viã conuentionis, & sic per pactum de non petendo. Et licèt Bart. in d. §. si liberationis verba, vtrunq; articulum simul examinet, tñ illum passum, nunqd confessio facta absente parte, vel liberatio prosit debitori quo ad dandam ei exceptionẽ doli, omittam, q a illa materia plenè tradit̃ in l. postq̃ liti. C. eo. vbi Sal. latè Mod. præcipuè d. Alex. post Cano. in c. cum pridem de pact. & in c. veniens. de renun. cum alijs concor. Solùm ergo attingam articulum gl. de pacto de non petendo facto extraneo. Nã istã opi. gl. tenent Bar. Bal. Ang. Ful. & Pau. de Cast. hic, & Bar. in d. §. si liberationis verba. Bal. in l. & heredi. §. nos autem, & in l. reſcri. §. fi. s̃. eo. ¶ Pro ista parte stringit. q a certè personæ sunt specialiter enumeratæ, ex quarum pacto quæritur aliis vtilis exceptio. l. reſcri. §. fi. cum ll. seq. vſq; ad istum tex. s̃. eod. ergo apparet, ꝙ in quolibet extraneo istud nõ est verum. Ad idem Bart. ponderat tex. & in l. & hr̃di. §. nos autẽ, in ver. cęterum. s̃. eo. vbi etiam, qñ pater paciscitur filio vt extraneo, nõ acquirit̃ filio ẽt vtilis exceptio. Sed tenẽdo intellectum, quem ibi tenui, ꝙ imò acquirat̃ vtilis exceptio ille tex. ꝓbaret ꝫrium. Sed o põdera tex. in l. hr̃di. §. his s̃. eo. & in hoc tex. vbi cũ mysterio formatur. q. de his, q eiusdẽ pecunię sunt debitores, vt quo ad doli exceptionẽ pactũ vnius ꝓsit alij, ergo secus in penitus extraneo. Ad idẽ facit, q a spãle est, qñ qs interuenit vt minister, puta, vt ꝓcurator, vel

ADDITIO.

a ¶ Dictionis videlicet. Adde c. transmissa. de eo, qui cogno. consa. vxo. suæ, & in c. statutum. de hær. lib. 6.

vel nuncius.ꝙ per eum acquirit alij vtilis exceptio, ergo in ꝫrium eſt,quando interuenit penitus extraneus *Et iſta eſt communis opi.* Contrariam opin. tenet Gul. de Cun. in l. Pompon.ff.de neg.geſt.Idem tenet And.de Piſis Ray.de Forl. & Alb. de Roſa.hic,& Ray.in l.nuda ratio.ff.de don.Bal.in l.generaliter.C.de non num.pecu.& diſputando iſta opin.eſt defenſibilis.Pro iſta opi.tria ſtringunt.Primò ſtringit fundamentum Alb. quod ſibi aſcribit Raph.Ful.Nam clarum eſt,ꝙ pactum de non petendo factum procu.de non petendo à dño,prodeſt ipſi dño,quò ad excep.doli.d.l.reſcriptum.§.fi.modo ſic eſt,ꝙ extraneus paciſcendo ne petatur à debitore,gerit illius negotium. l.ſi ego.ff. de neg.geſt. l.qui mihi do.ff.de dona.Secundo cùm ratihabitio ſequens trahatur retro,& æquiparetur mandato l. fi. in fi. C.ad Maced.cum ſi. ergo pactum penitus extranei ſequuta ratihabitione ita habet prodeſſe,ſicut pactum procuratoris,cùm ratihabitio æquiparetur mandato. Et per hoc fundamentum retorquetur ꝫ communem illud,quod dicebatur de procuratore.Item per iſtud fundamẽtum patet rñſum ad alleg.in oppo. dum dicebatur,ꝙ certè perſonę ſunt enumeratæ,&c.quia verum eſt,ꝙ in illis certis caſib.quęritur vtilis exceptio,& ſtatim, ſed in extraneo ſolùm ſequuta ratihabitione. Scdò ad idem facit arg.ſcilicet iſte tex.loquens in fideiuſſore,cuius pactum ꝓdeſt reo,ſi hoc actum eſt, & tamen nihil intereſt fideiuſſoris.l. fideiuſſoris. ſ.eo. & eſt penitus extraneus,& ſic ꝙ intereſſe prętendit,non eſt pecuniarium,nec conſide.vt volunt gl.& Doct. in d.l.fideiuſſoris.ſ.e.Nec obſt.illud,quod dicunt Pau.de Caſt. & D.Alex. hic, ꝙ iſtud ſit propter connexitatem,quam habet obligatio fideiuſſoria cum obligatione rei principalis. Nam ſi iſta ratio eſſet vera,ſemper factum fideiuſſoris prodeſſet principali,etiam ſi non eſſet actum,ꝫ d.l.fideiuſſ. ſ.eo. Item per hoc nihil intereſt fideiuſſo. ergo in effectu eſt extraneus, ſed qñ iſta non ſufficerent pro iſta parte, tertiò ſtringit illud, quod vult, gl.quam Bar.& oēs indifferenter ibi ſequuntur in l.quod dictū. in gl.fi.ꝫ.eo.vbi ſi fideiuſſor interceſſit animo donandi:quo caſu eſt penitus extraneus. Patet,quia tunc obligatio fideiuſſoria non eſt acceſſoria ad principale, nec aliquid habet commune cum principali. Tñ adhuc iſto caſu pactum fideiuſſoris ꝓdeſt principali,eo ꝙ eſt actū.De veritate tñ illius glo.an bene dicat, ibi reſeruo dicendum.Quid tenendum in hac difficultate? Licèt paſſus ſit diſputabilis,non recedo à *communi ſententia, eam tenendo.* Difficultas eſt rñ.ad arg. de ratihabitione,quę trahitur retro,& æquiparatur mandato. Raph. Fulg in fi. reſponſ.ꝙ non omnis, qui mihi paciſcitur,facit negotium meum gerens, nec paciſcitur vt negotiorum geſtor,licèt negotium tendat ad ꝓficuum meum.alleg.l.ſi quis ab alio.in prin.ff. de calum.Ita etiã reſponſ.Io.Fab in § alteri.in 1.col in fi.& ſeq.inſti.de inutil.ſtip. Tu autem conſidera,ꝙ ſi iſtud arg.eſſet verum , certè quilibet poſſet alteri ſtipulari , quia ille poſſet ratificare, & æquiparatur mandato,quod eſt ꝫ omnes tex.de mũdo , niſi qñ ſtipularetur nomine alterius,vt ſtatim dicam.Nam quod nomine meo geſtum eſt,benè poſſum ratificare,vt dicit Bar.in l.ſi vxor.§.ſi qs vxorem.ff.de adult.& in l.pen.ff.rem rat. hab. Secũdo ad obiectum reſpon. in forma. ꝙ ratihabitio trahitur retro,& æquiparatur mandato,qñ actus à principio eſt de ſe validus , Secus ſi eſt nullus,vt dicit Bar.in l.obſeruare. in vlt.no. & ibi Bald. ff.de off.procu.& leg Facit quod vult gl.in l.Iul.& ibi Ang. ff.qui ſatisd.cog. ſed hic actus eſt à principio nullus,& ad hoc facit tex.
4 in l.ſi tibi.§.ſi pactum.ſ.eo.¶† *Tenendo communem ſententiam*,limita eam,niſi extraneus nomine debitoris pactum reciperet, tũc poſſet habere ratum,& acquireretur ei vtilis exceptio. l.reſcri. §.fi.ſ.eo.iuncta.l.ſi ego.ff.de neg.geſt.Ita limitat Bar.in d.§.ſi liberationis verba.ad fi.& Pau. de Caſt. hic, & illo modo poteſt alteri ſtipulari,vel paciſci.gl.in l.huiuſmodi.in prin.& ibi Doct. ff.de leg.1.& gl.in §.alteri.Inſti.de inutil.ſtipu.declarat Bart. in l. ſtipulatio iſta.§. ſi ſtipul.in ver.ſextus modus. ff.de verb. oblig.
5 ¶† Secundò limita ſm Ang.hic,ꝙ cùm pactum de non petẽdo habeat admixtam renunciationem,licèt tale pactum factũ extraneo non valeat,vt acquirat aliquam excep.debitori,tñ valet in vim renunciationis,& ita ſaluat glo.in d.§.ſi liberationis, per l.Pompon. ff.de neg. geſt. vnde ſm eum,vis erit in modo practicandi , quia ſi debitor fundabit ſe ex pacto, ſuccumbet, aut ex renunciatione,& tunc obtinebit,vt per Inn.in c. veniẽs. de renunc.Et dicit Ang. ꝙ iſtud eſt ſuum nouum dictum. Adde,ꝙ idem tenet Ang.in d.l.Pompon.1.Iſtam opi. ſibi aſcribit, & ſequitur Sal.in l.poſtquam liti.C.de pact.alleg ad hoc tex.in l.1.§.interdum.ff.de vſufr.acceſ. Idem in effectu tenet Bald.in c.1.per illum tex.de eo,qui fi.fe agna.Ful.reprobat,quia obligationes perſonales renunciatione non tolluntur.Secus in realib. ita loquitur Inn.in d.c.veniens. Iſtam opi.etiam reprobat Do. Alex.hic,in fi.quia eſſet imponere legem verbis, & non rebus, contra l.2.in fi.C.commu.de lega.Item per tex. in l.ſi tibi.§ pactus.in ver.non prodetit.ſ.eo. Adde meliorem tex.in l.fideiuſſoris.ſupra eo.in vniuerſali negatiua,ibi,nihil proderit.¶ Tertiò limita in foro canonico,maximè interueniente iuramento.Ita dicit gl.in c.quoties cordis oculus. 1.q.7.de cuius veritate habetur in l.ſtipulatio iſta.§.ſi ſtipuler.ff.de verb.obl.cum concord. quæ ibi traduntur.Ponit Do.Abb.poſt Do.Ant.in c.ſi cautio.in antepen. col.de fi.inſtr.Illam gl.extendit , vt procedat etiam ſi ſolùm dicatur in veritate. Bald. in rubr. C.res inter alios acta.in vlt.col.Facit quod dicit Bal.in c.literas.in vlt. col. de præſump.
6 † ꝙ eſt ſpecies iuramenti , ſi dicatur in verbo veritatis, ſic eſt,
7 prout dixi in d.l.3.§.fi.ff.de iurę̃iur. ¶† Vltimò pro complemẽ
a to iſtius tex.aduerte,ꝙ hic dictio plerunque, [a] non facit regulam,cuius contrarium dixi in l.iuriſgen.§.prætor ait. ſ.eod.no. Bar.in l.1.in princ.ff.de tute.& ratio diſtra.potes dicere,ꝙ iſtud ſit propter dictionem,videlicet,ſequentem,cuius natura eſt,vt non ſolùm ſtet declaratiuè,ſed & reſtrictiuè, vt dixi ſ. in tex. Iaſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶Dictio plerunq;.Adde Doct.in l.ſi plures.ff.de vulg.& pup.Raph.Fulg. conſ. 73.incip.Thomas Canonicus Lucanus.

SVMMARIVM.

1 *Societas reperitur duplex.*
2 *Socij ſi ſint plures vnius fundici,vel vnius mercantiæ, quilibet eorum potest agere inſolidum contra debitores fundici.*
3 *Solui potest multis,qui tamen non poſſunt nouare,nec paciſci.*
4 *Obligatio quando inſurgit ex contractu celebrato cum filio,vel ſeruo,ꝙ potest ei ſolui.*
5 *Pactum de non petendo ineſt in compromiſſo,& laudo.*
6 *Compromiſſum ſuper re dubia per vnum ex ſocijs,alijs præiudicat.*
7 *Leges permittunt,ꝙ vnus poſſit liberare debitorem per acceptilationem in præiudicium aliorum.*
8 *Correus an nouare poſſit.*
9 *Nec dictio,naturaliter continuat eandem materiam.*
10 *Alius,dictio quomodo intelligatur.*

LEX XXVII.

SI vnus ex argen. Iſta eſt ſolẽnis,& vtilis lex ¶† Prę-
1 mitte ad euidentiam , ꝙ duplex reperitur ſocietas, ſcilicet,incidens,& conuentionalis. Incidens ꝓpriè eſt,qñ teſtator legaret rẽ duob.inſolidum, vel qñ quis donaret vnam rẽ duobus inſolidum,de iſta loquitur. §.item ſi inter aliquos.Inſtit.de oblig.quæ ex quaſi contractu. & in l. 2. ff. commu.diui.& iſta non eſt propriè ſocietas l.vt ſit pro ſocio actio. ff.pro ſocio, & patet , quia non profertur ſimpliciter,ſed cum adiectione incidens,vt inquit Bart.in ſimili in l.Lucius. §.quæſitum.ff.de legat.3.Et de iſta intellexit hunc text. loqui glo.in duobus locis.ſed Barto.reprehendit , quia ex quo ſimul argentariam exercebant,neceſſe eſt,quod ſit ſocietas conuentionalis. Tu dic , quòd hic neceſſariò non ſequitur, quia poſſet eſſe, quòd iſti plures ſucceſſiſſent vni argentario. Quædam eſt ſocietas conuentionalis,quando duo, vel plures conuenient ſimul facere vnam ſocietatem in perpetuum,vel ad tempus,toto tit.ff.& C.pro ſocio,& de iſta loquitur tex. hic, & iſta fit dupliciter.Primò expreſsè,& hoc patet ad ſenſum.Secundo tacitè,quando duo, vel plures ſimul vnam negotiationem exercent. Nam ex iſto communi exercitio inter eos ſocietas contrahitur.l.1. C.pro ſocio. Similiter ſi plures fratres mortuo patre ſimul habitant , & non ſolùm communicant omnes reditus poſſeſſionum ſuarum , ſed etiam omnia lucra vndecunq; peruenientia,certè inter eos intelligitur contracta ſocietas vniuerſalis,ſecundum Barto. in l.Titium,aut Meuium.§.alteroſi de adminiſtr.tuto.& in tracta.de duob fratr.in 2.& 5.colum. in l.ſi patruus,vbi etiam Bald. & alij. C. commu. vtriuſque iudi.& dicam latè anno ſequenti.in l.1.C.qui teſta.face.poſſideo hic non pono.¶ His ita ꝓmiſſis diuide iſtud prin in quinq; parte.In prima ponit deciſio quorundam Iuriſconſul.In ſecunda ponitur dictum , per quod reſpondetur tacitè obiectioni. In tertia ponitur aliud dictum.In quarta adducitur ſimile.In quinta ponitur extenſio.Secunda ibi,tantum enim.Tertia ibi,nam nec nouare.Quarta ibi,ſic enim.Quinta,& vltim.eſt ibi,idemque in duobus.hoc dicit. Per pactum de non petendo,vel noquationem factam per vnum ex plaribus ſocijs creden. non ꝓiudicatur alijs . Secus per ſolutionis receptionem , vel per litis conteſt hoc dicit. ¶ In text. ibi , vt ſolidum alter petere poſſit,intellige cum effectu, ſcilicet, litem conteſtando,quo caſu cenſetur debitum præoccupare, adeo ꝙ huic agenti nõ poteſt opponi de parte ſocij , nec lite pendente alius ex ſocijs petere poſſet

posset.l.ex duobus reis stipulandi.& ibi Barto.in 5.quęstio.ff.de duobus reis.sed ante lit.contesta. non dicitur petere velle.l.amplius non peti.ff.rem rat.habe. Nec tenetur cauere, quòd alius socius habebit ratum.glo.est not.in l.non solùm. in gl.1.magna in fin.& ibi Bartol.& alij.ff.sol.matrimo. Cyn. in Auth. hoc ita. C.de duobus reis. tenetur tamen cauere de defendendo sociũ, si reconueniatur.text.est not.in l.fideicom.§.plerũque.ff.de leg. 3. Barto. in d. l. non solùm.& in l. ex duobus.§.1.ff.de duob.re. † Per istum text. dicit Angel. ꝙ si sunt plures socij vnius fundici,vel vnius mercantię,quilibet eorum potest agere insolidum contra debitores fundici, nec poterit ei obijci, ꝙ non habeat mandatum,vel & nõ debeat audiri, nisi pro parte sua,& ostendere quanta sit pars sua,cùm de ea non constet. Et ita dicit fuisse determinatum per hunc text. ¶ Contrarium tenet Barto. in eandem.in prin.in 7.q.ff.de duo.reis.per l. si tamen plures.ff.de exerci. Et ad istum text.& similes respon.ꝙ loquuntur in argẽtarijs,qui habent officium de publico.l.quidam.in princip.& §. nũmularios.supra de eden. Et ideo idem putat in his, qui emerent gabellas,de publico à communi, per l.1.cum gl.ff.de loco pub.fru.secus si essent priuati socij. Idem tenet Barto.in repe.l. 1.vel Auth.hoc ita.in 9.quæstio. C.de duob.reis. & in l.pen.in 5. col.ff.de stipu.ser.& idem contra Angel.tenent Fulgo. Paul. de Cast.& d.Alex.hic,& idem d.Alex.in consil.147.in 2.vol. quod inci. Ponperatis.in 1.col. Raph.Cuma.in consil.103. quod inci. Titius,& Seius socij Florẽ.¶ Tu aduerte,ꝙ in contrarium multum vrget iste text.in fin.in ver.idem in duobus,qui non loquitur in argentarijs habentibus officium publicum, sed in priuatis.Nec potes probabiliter dicere,quòd iste vers.fin. sit referendus ad proxima,quia non potest,vt patet, & clausula in fin.posita refertur ad omnia præcedentia.l.talis scriptura.vbi no.ff.de leg.1.C.de libe.præte.l.1.cum sim.& super hoc cogita ad istum text.& vide Paul.de Cast.hic, qui tenendo opin.Bart.& communem eam limitat.¶†Secundò not.in ver. sic enim.ꝙ multi sunt,quibus potest solui,& tamen non possunt nouare, nec paciſci.& vltra exemplum text.adde aliud de adiecto solutioni, cui potest solui.l.eum qui.§.2.ff.de verb.oblig.& tamen non potest nouare,vel paciſci.l.si quis delegauerit.ff.de noua.cum cõcor.Et aduerte,quòd text.ibi sic enim,& ijs.respon.tacitæ obiectioni. Nam si vnus ex pluribus socijs potest totam solutionẽ recipere,& ita alijs præiudicare,quanto magis debet posse facere pactum de non petendo,quod est minus?Respon.tex.quod non est minus,imò est totum ècontra,quia multi sunt, qui recipiendo veram solutionem præiudicant alijs, & tamen faciendo pactum de non petendo,vel nouando non præiudicant, qa si filiusfam.vel seruus faciat contractum, ex illo contractu potest sibi solui, & præiudicatur domino, vel patri, & tamen ipsi non possent facere pactum de non petendo, nec nouare.

4 ¶†Tertiò not.ex eo.ver. quòd quando obligatio insurgit ex cõtractu celebrato cum filio,vel seruo, quòd potest ei solui. Et dicit Bar.ꝙ idẽ est in monacho,& sequitur Paul.de Cast. Idem dicit Bartol.in l.quod seruus.ff.depo.& in l.si seruus. ff. de solu.

5 & in l.filius paciscendo.vbi dixi.C.eod.¶†Capio glo.in ver.nocere. quam diuide in tres partes,prout tria format contraria. Secunda ibi,item alia ratione. Tertia ibi,item videtur adhuc. Capio primum contrarium, quod est de l. si duo.ff. de arbi. & ibi dicit Barto.quòd istud est ita difficile cõtrarium,sicut aliud, quod sit in mundo. Tu fortifica,quia in compromisso,& laudo inest pactum de non petendo. l. si de meis. in princip. ff. de arb. Gloss. ponit quinque solu. Primam reprobat. Secunda est falsa,quia diuinat. Item secundum Bartol.ex quo simul exercebant argentariam, necessaria erat societas conuentionalis. Tu dic, vt dixi in euidentalibus supra. Præterea si iste text. intelligeretur de societate incidenti, sequeretur, quòd si duo successissent vni creditori, (quo casu dicitur societas incidens) quòd haberet locum hic text. & tamen est falsum, quia non potest quilibet insolidum agere, cùm obligatio sit diuisa per l.12.tabu.l pro hæreditarijs. C. de hære. actio. Tertia solu. quòd hic in simplici pacto,ibi in sententia,licèt reprobetur per Bartol. vt hic per eum. tamen est vera, & eam tene, & sequitur Bald. hic, quia arbitria redacta sunt ad instar iudiciorum. l.1.ff.de arbi. Item coram arbitro etiam lis contestatur. l. rem non nouam.§.patroni.C.de iud.Bald.in l.1.in princip. C. de lit. contesta. Ideo sicut in sententia iudicis secundum Bartol. præindicatur propter lit.contesta. idem etiam est in sententia arbitri.Quarta sol.glo.est vera in se, sed diuinat. *Quinta solu.communiter tenetur per antiquos, & Moder. hic.* declarando, vt hic per Bartol. Eam tenent Bald. Alber.Angel. & communiter Mod. & dicit Angel.quòd eam semper tenuit.eandem, & plenius tenet Bar.in l.ex duobus.in 6.& in 7.q.& ibi etiam Imol.ff.de duobus Ang.& Imol.in l.pen.ff.de duob.re.ꝙ lex cõtraria loquitur,qñ debitum erat dubium. Patet, quia factum est de eo cõpromissum,quod fit de re dubia.sed hoc pactũ erat super debito liquido,quod tamen est diuinare. Ratio est prout in effectu vult dicere Bar.ꝙ qñ debitum est liquidum,socius est in culpa, quia facere pactum de non petendo super debito liquido, est quædam dilapidatio, seu donatio, quæ non venit in mandato quantumcunque generali,etiam cum libera.l.contra iuris ciuilis.§. fin. j. eod. Sed compromittendo de re dubia,facit actum non culpabilem,vt statim dicam. Solus Raph. reprobat istam communem solu.quia facere compromissum est culpa.l. si dictum.§.si cõpromisero.ff.de euic. vnde dicit text. in l.si minor 25.ann.ff.de min.ꝙ eo ipso, ꝙ minor compromittit,dicitur lędi.Sed respondeꝙ non est culpa,quæ faciat teneri sociũ actione pro socio, ex quo tractat negotium commune,prout faceret suum priuatum.arg.l.socius socio.ff.pro soc. secundũ Ang.

6 & Imol.in l.ex duobus in prin.ff.de duob.re.in 9.col. † Et sic videtur,ꝙ compromissum super re dubia per vnũ ex socijs præ-

a iudicet alijs. [a] Et ita tenent Bald. hic in lect. antiqua. & Angel. quamuis aliter teneat Bart.in d.l.eandem.in 7.q.& d. Alex.hic. Cogita etiam, si ad arg. Raph.possit responderi alio modo, videlicet ex doctri. Petr.de Ancha.in c.fin.de emp.& vendi.ꝙ facere compromissum non dicitur culpa in se,sed facere cõpromissum aut de re clara, aut cum eo, qui nullum ius habet.d.§. si compromisero. ¶ Vltra alios ego contra communem sol.& contra prędicta moueo tres difficultates.Prima est,nam volũt doctr. ꝙ ideo vnus ex socijs potest facere pactũ de non petendo,quando debitum est liquidum, quia est in culpa,cùm sit dilapidatio, quare non sic est in culpa quando remittit per acceptilationem debitũ liquidum, cùm etiam sit ibi in effectu donatio,& dilapidatio? Secunda difficultas est. Nam videtur,ꝙ istæ leges sint impositæ verbis,& non rebus. Patet,quia nõ permittunt, ꝙ vnus ex socijs possit debitori facere pactum de nõ petendo,& tamen permittunt, ꝙ possit liberare per acceptilationem in præiudicium omnium,etiam si non sint socij, vt iuribus in vlt.parte glo.alleg.Si ergo socius in instrumento dicat, facio pactum de non petendo debitori, non præiudicat socijs. Sed si dicat,libero per acceptilationẽ, istud prędiudicat alijs, & tamen neutro casu non interueniunt nisi verba,& vtroque casu est in effectu donatio.& sic est ponere differentiam verbis,& non in rebus,nec in effectu. contra.l. 2. C.communia de leg.

7 ¶†Tertia difficultas est. Nam leges permittunt,ꝙ vnus possit liberare debitorem per acceptilationem in præiudicium aliorũ, & tamen non potest nouare,quod est minus, & multum parui præiudicij,præsertim secundum ista iura, secundũ quæ non fiebat nouatio, nisi secunda obligatio contineret plus quã prima,aut saltem tantundem.l.qui vsumfructum.in prin.vbi Docto.not.ff.de verb.oblig.declarat magistraliter Bar. in l.pen.ff.de præto.stipu.Istam 2.difficultatem mouet Bar.& super ea relinquit prouectos cogitantes in l.ex duobus in 7.q.in fi.ff.de duob. reis.sed Ang.Imol.& d.Fran. de Are.ibi tñdent,ꝙ quemadmodum vnus socius recipiendo veram solu. potest præiudicare alijs,vt hoc text. ita per omnem actum, qui habeat vim solutionis,aut fingatur solutio,sicut est acceptilatio, sicut etiam est iuramentum, vt hac glo in 2. parte, quia per tales actus extinguitur obligetio. Sed nouatio nõ habet vim solutionis, nec est extinctio obligationis,sed transfusio vnius obligationis in aliã. l.1.ff.de nouat.Ideo non præiudicat, sicut nec pactum de non petendo,vt hoc text.Sed certè ista solu. non euacuat difficultatem in aliquo, quia isto modo esset facere differentiam in verbis,& non in effectu, cùm nouatio (vt prædixi) minus noceat.

* Et dicere,ꝙ primi * actus habent vim solutionis,certè quãtum ad effectũ acceptilat.est donatio, nec ibi interueniunt nisi verba,& tamen per eam vnus potest præiudicare alijs, quare non sic in pacto, & multo fortius in nouatione, cùm in ea parũ lædantur socij? Cogita in prædictis,quia vehementer dubito.

¶ Ad primam,& secundam difficultatẽ potes respondere,considerando verba Bart.ꝙ quando sunt plures correi socij, ita ꝙ omne emolumẽtum debeat esse commune, illud quod vnus exigit,tenetur communicare alijs per actionem pro socio. Et ideo si culpa sua fecerit, ne possit communicare,non præiudicat alijs. Quando ergo solutionem recipit, liberatur debitor quo ad omnes,eo quia qui solutionem recipit, tenetur alijs cõmunicare. Idem euenit quando acceptum fuit, ac si sibi esset actualiter satisfactum, tenetur communicare alijs, ac si veram solutionem recepisset, ideo non præiudicat correis,sed in pacto de non petendo nihil præsupponit habitum, imo remissum,

ADDITIO.

a ¶Præiudicet alijs. Idem tenet Alex.in l.de pupillo. §.si plurium.de oper.non nunc. PVRPV.

* Legitimi.

remissum, & hoc prouenit culpa sua. Ideo exteris non præiudicat, ex quo enim verè nihil recepit à debitore, nec dicit sibi esse satisfactum, vt in acceptilatione, & sic nihil est, quòd isto casu deberet communicare alijs, ideo per pactum cæteris non præiudicat. Quantum ad tertiam difficultatem, licèt Paul. de Cast. hic conetur respondere, tamen quid sit dicendum, apparebit ex his, quæ dicam in alia glos. quam capio. ¶ Capio glo. in verbo, nam nec nouare. quæ fortiter opponit contra text. & dupliciter respondet, ideo potest diuidi in tres partes, sed solu-
8 tiones glos. nihil valent, quia diuinant. † Istud est difficile contrarium sicut aliud, quod reperitur in iure, cùm hic dicatur correum nouare non posse, & Iurisc on. in d. l. si rem. §. si duo. ff. de nou. principaliter q̃rat, an vnus ex correis credendi possit nouare in præiudicium aliorum, & per multa similia determinat, quòd sic, & sic decidit totum oppositum eius, quod text. hic Barto. ibi in princ. dicit, quòd illa lex habet fortiora contraria, quàm aliqua lex, quæ sit in corpore iuris. Bald. etiam dicit, q̃ istud est terribilius contrarium, quàm habeat ista lex. Reie-
* ctis solutionibus traditis per glos. hic. *& ibi, communis solu. Docto. est.* Gul. de Cun. Bald. Albe. Angel. & Paul. de Cast. hic, & glos. in l. ex duobus, & ibi Imol. tenet. ff. de duobus reis. tenet Barto. Angel. Imol. Paul. de Cast. & Raphael Cuma. in d. §. si duo, q̃ aut sunt socij, prout loquitur iste tex. in ver. socijs, & tunc vnus nõ potest nouare in præiudicium aliorum. Ratio, quia ex quo sunt socij, & res communiter ad omnes spectent, in re communi non potest aliquis sociorum aliquid facere alijs inuitis, nisi quando veteretur re ad vsum destinatum l. Sabinus. ff. commu. diu. Aut non erant socij, & tunc, quia quilibet potest facere quod vult, nec tenetur alij communicare, quando prætendunt causam lucratiuam, vt est tex. magistralis in l. in l. Falcid. hoc obseruan. ff. ad l. Falc. & isto modo non potest nouare. Ita loquitur. d. l. si rem. §. si duo. Ista communis solu. nõ placet Bal. nec Fulg. nec mihi, quia secundum Bald. resultaret absurdum, quòd ratione societatis quis posset minus, quàm quando non est socius. contra l. si duo. ff. de arb. & l. si duo. in princ. ff. si quis cau. Item Iurisc on. in d. §. si duo. vbi ita exactè examinauit, an vnus correus possit nouare in præiudicium aliorum, sic fuisset diminutus. Item, & fortius text. ibi dicit, q̃ sicut potest acceptũ ferre, ita & nouare, & tamen in acceptilatione non refert, an sint socij, vel non, vt iuribus supra in glos. alleg. Ergo idem debet esse in nouatione. Tertiò, quia si potest quod est plus acceptum ferre, ergo & nouare, quod est minoris præiudicij, vt dixi in alia glo. in 3. difficultate. Et ideo Sal. hic tenet solutionem de directo contrariam, quæ fuit Dyn. & glos. in d. l. si rem. §. si duo. q̃ ille text. loquatur, quando correi sunt socij, tunc vnus potest nouare in præiudicium aliorum. Si autem non sint socij, secus. Nec obst. quòd Bartol. dicat, quòd sit truffa, per istum text. in ver. socijs, quia respondet Sal. quòd in isto tex. bene erãt socij, sed non erant rei credendi, quod videtur contra versi. fin. ¶ Alium intellectum, & pro certo pulchrum, & peregrinum posuit Raphael. Fulgos. hic, secundum quem minus lęditur litera vtriusque tex. & minores diuinationes fiunt. Nam pro certo tenendum est, quòd si sunt plures correi credendi, q̃ vnus potest nouare in p̃æiudicium aliorum. Ita inuiolabiliter decidit text. in d. §. si duo, per plura similia, de quibus ibi in text. & hoc modo cessabit 3. difficultas, quã dixi. s. in text. & super qua reliquit Bartol. cogitandum in d. l. ex duobus. in 7. quæstio. in fin. Nec obst. iste text. dum dicit, nam nec nouare alium posse, quia non loquitur in alio correo, sed in alio penitus extraneo. Et licèt Barto. in d. §. si duo. dicat, quòd sit truffa, tamen respondendo, vt facit Raphael. Fulgos. & vt tollatur tam difficile contrarium, potest hoc teneri. quòd autem non loquatur in correis, patet quia non dicit alterum, vt in ver. præcedenti, qd est distributiuum duorum. Sed dicit alium, & sic penitus extraneum. q̃ loquatur de alio extraneo, & non correo, patet per simile, quod sequitur ibi, sic enim & his. vbi non loquitur de correis, & voluit text. respondere tacitæ obiectioni, probãdo, quòd aliqui possunt recipere solu. vt est extraneus adiectus solutioni, vt l. eum, qui §. 2. ff. de verb. obl. & tamen non potest nouare. l. non abstulit. ff. de noua. quod est minus quàm facere pactum de non petendo. Et dicit Fulgo. q̃ iste est stylus Pauli Iurisconsulti. prima fronte ex verbis suis videtur vnum velle dicere. & tamẽ rectè considerãdo aliud dicit, vt patet in l. si tibi. §. de pign. s. eo. & in l. lecta. ff. si cert. peta. & l. venditor hæreditatis. ff. de hære. vel act. vend. quæ omnes sunt leges Pauli Iurisconsulti. qui ex proposito ita libenter dictabat leges, vt prima fronte viderentur vnum dicere, & posteà melius considerando aliud decidunt, & hoc modo iste text. non contrariabitur. d. §. si duo. Nec obst. iste text. in versicu. fin. qui loquitur in duobus reis, & clausula in fin. posita videtur ad omnia debere referri. l. 1. in fin. C. de libe. præte. quia respondet Fulgos. quòd iste versi. fin. debet referri ad id, quod in prin. dixerat de argu. socijs. non autem debet ad alia referri, licèt iste intellectus sit subtilis, & videat tenendus tanquam minus lædat hos text. tamen contra istum intellectum mihi duo obst. Primò iste text. in ver. nam nec no-
9 uare. † Pondera dictionem, nec, [a] de cuius natura est conti-
a nuare eandem materiam l. 2. ver. nec cogitur, cum glos. & ibi Bartol. ff. solu. matrim. Secundò obst. tex. in illa dictione alium, quæ debet esse repetitiua similium. glos. in l. si fugiti. C. de ser. fug. in cap. sedes. vbi Docto. de rescrip. in cap. cum non ab homine. de iud. sed si intelligeretur de tertio penitus extraneo, nõ
10 esset repetitiua similium. † Tertiò, & fortius moueor, quia dictio, alius, etiam si ponatur cum vniuersali quicunque, tamẽ intelligitur in casu simili præcedenti, quanto fortius, vbi ponitur de per se, vt hic. Ista doctri. colligitur ex eo, quod decidit Oldr. Laud. in consil. 8. quod inci. quidam testator. vbi dicit. Pone, q̃ testator mandauit solui certis creditoribus eiusdem ciuitatis, & quibuscunque alijs habere debentibus. Illud, & quibuscunque alijs, intelligitur, qui sint eiusdem ciuitatis. Refert, & sequitur do. Anto. de Butr. in cap. cum dilecti. in 1. colum. de donat. ¶ Ad idem facit, quod tenet Ludo. Rom. in l. damni. §. si is qui vicinas. ff. de damn. infect. quòd si constituo procuratorem ad talem litem, quam habeo cum Titio, & ad quascunq; alias intelligitur. s. quas habeo cum Titio, vt sit repetitiua similium. alleg. Barto. qui non dicit in l. qui habet. § fin. ff. de tut. nisi leuando intellectum Fulgo. dixeris, quòd prædicta procederent, nisi clausula sequens aliter declararet hic in ver. Sic enim, & is qui loquitur in non correis. ¶ Quartum intellectum, quem dicit esse suum nouum, ponit d. Franc. de Aret. in l. ex duobus. in 6. colum. & sequen. ff. de duo. re. quòd d. §. si duo. loquitur in nouatione, quæ fit per interuentum nouæ personæ, quæ habet similitudinem cum delegatione, & quæ habet vim solutionis. Et quòd de ista loquitur ille text. vltra similia, quæ ibi ponuntur. Patet ex ver. alioquin. Aut nouatio fit sine vlla delegatione, quando illa met persona, quæ prius erat obligata remanet in obligatione nouante, & talem non potest facere vnus ex correis. & de ista loquitur iste text. secundum eum. Ratio est, quia talis nouatio non habet vim delegationis, & sic nec solutionis, sed potius habet vim cuiusdam præoccupationis, quæ non nocet nisi lit. contesta. Tamen ista solu. facit magnam diuinationem, & restrictionem ad hunc text. & posset in tam difficili contrario pro minus periculoso teneri intellectus Raphael. Fulgos. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Dictionem nec. Adde. l. sacram. ff. de rer. diuis.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non petendo factum ad tempus, vltra tempus non prodest, neque reo, neque fideiussori.*

2 *Prorogatio termini facta debitori principali, non liberat fideiusso rem.*

1 **§. Si cum reo.** † Pactum de nõ petendo factum ad tempus, vltra tempus non prodest nec reo, nec fideiussori. Item principalis debitor potest paciscì fideiussori, licèt sibi non paciscatur. hoc dicit. Diuiditur in duas partes, prout duas ponit decisio. Secunda ibi, quod si sine. ¶ In 1. parte ratio dubitandi erat propter l. fin. infra eod. ad quam quia glos. in verbo fideiussori, non clarè respondet. Tu responde, quòd ibi loquitur, quando pactum de non petendo factum est simpliciter, & in perpetuum. hic verò fuit pactum ad tempus. quo casu fideiussor non potest se iuuare vltra tempus, quia limitata causa limitatum producit effectum. l. in agris. ff. de acq. rer. domi. l. age, vbi dixi. C. de transact. & hoc inducitur per Bald. Angel. & Paul. de Cast. hic ad quæst. quã ponit Barto. in §. pactus ne peteret. inf. eod. l. ibi dicam. ¶ Secunda pars subdiuiditur in tres partes. In 1. ponitur thema. & opin. quorundam. In 2. assignatur ratio pro eis. In 3. ponitur contraria opin. & vera cum ratione. Secunda ibi, quia ea demum. Tertia ibi, ego didici. ¶ In text. ibi, quia ea demum. Voluit text. dicere, q̃ exceptio debet sumere originem in persona principalis, & posteà facere transitum in fideiussorem. sed hic non sumit originem in persona principalis, ergo &c. ¶ In text. ibi, non tamen illi. respondet tacitæ obiectioni, quia per liberam personam alteri non acquiritur. l. fin. C. de acquirend. possess. quod est verum, quando non interest liberæ personæ. sed hoc interest principalis, quòd fideiussor sit exemptus, quia aliàs posset habere regressum contra principalem. l. in-
debitum. ff. de condi. indeb. Addit glos. quòd etiam adest interesse amicitiæ, & ad hoc Angel. & Mod. multum notandam glo. sed quòd tale interesse amicitiæ non sufficiat, vt quis possit alteri

alteri ſtipulari,& paciſci,tenent gloſſ.& Docto. in l.fideiuſſoris. 2 ſ.eod.& eſt text.in l.3.§.ſed ſi fortè.ff.iudic. ſolu. ¶† Not.ex iſto text.ſecundum Bald.Ang.& d.Alex.hic, quòd prorogatio termini facta debitori principali non liberat fideiuſſorem, quod eſt verum, quando fideiuſſor ſimpliciter interceſſiſſet. Secus ſi ad tempus,quia prorogatio termini facta principali vltra illud tempus liberat fideiuſſorem.l.ſi cùm Hermes. C.loc. & l. item quæritur.§.qui impleto.ff.eod.quod eſt vtile pro fideiuſſoribus Caſtellanorum, qui ſe obligarunt pro ſemeſtri. Nam ſi Caſtellanus remaneret in arce vltra ſemeſtre, fideiuſſores non eſſent vltra obligati,ſecundum Specul. & Ioan. And. in titul. de fideiuſ.§.1.in ver.illud.Cano.in cap.conſtitutus.eod.titul. & dicit Bartol. in l. Lucius. 2. §. Paulus. ff. de admin.tuto.quòd ita aliàs fuit conſultum, & iudicatum de facto, & ibi ſingu. limitat Bart.vt ſit verum, quando fideiuſſores ſimpliciter fideiuſſiſſent. Secus ſi promiſiſſent, ꝙ Caſtellanus Caſtrum reſtitueret. De quo puncto dixi plenè in l.1.C.de iudi.Ideo hic non repeto.

SVMMARIVM.

In ſtipulationibus continetur ius.
Pactum de non petendo tollit ipſo iure actionem.
Stipulatio ſequens nouat, & tollit actionem ipſo iure.
Pactum nudum de ſui natura eſt producere replicationem.
Res de facili reuertitur ad ſuam naturam.
In correctorijs quando ſit licita extenſio.
Cauſa ordinaria de conſenſu partium non poteſt fieri ſummaria, tamen ſic èconuerſo.
Secundum teſtamentum minus ſolenne quando tollat primum ſolenne.
Licèt exemptus non poſſit ſe ſubmittere alieno ſuperiori ſine licentia Papæ,tamen ſuo aliàs ordinario poterit.
Valet conſuetudo, quod Epiſcopus prouideat de Prælato omnibus eccleſijs etiam collegiatis,licèt in his habeat ſolam confirmationem.
Pactum,vel tacita renunciatio prælati poteſt præiudicare eccleſiæ.
Per pactum non poteſt mulier fieri deterior in dote reſtituenda.
Dictio,totus, aliquando exponitur pro omnis.
Secundum pactum non tollit primum ipſo iure.
Quid operabitur tertium pactum de non petendo.
Pactum de non petendo, & pactum ècontrario, quos operentur effectus.
Si poſt pactum de non petendo ſequatur abſolutorium, tollitur actio ipſo iure.
Exceptio compenſationis poteſt opponi contra inſtrumentum.
Sola abſolutoria tollit ipſo iure in totum ciuilem obligationem.
Qui fecit pactum de non petendo, obligatur naturaliter non petere.
1 *Mulier non poſſet facere pactum de non petendo, ſtante ſtatuto, quòd mulier non ſe poſſit obligare ſine conſenſu propinquorum.*
2 *Vbi tractatur de obſeruatione iuramenti, tractatur de fauore animæ.*
3 *Vbi in iure fit mentio de oblig. intelligitur de ciuili, & non naturali.*
4 *Quando ſtatutum dicit, quòd mulier non poſſit contrahere ſine licentia propinquorum,bene poterit facere pactum de non petendo.*
5 *Pactum dicitur eſſe contractus.*
6 *Statutum loquens in contractu, habet locum in diſtractu.*
7 *Idem cenſetur ſtatutum in caſu omiſſo,in quo ſtatuentes idem veriſimiliter ſtatuiſſent, ſi fuiſſent interrogati.*
8 *Statutum loquens in contractu mulierum, habet locum in aditione hæreditatis.*
9 *Mulier poteſt facere quitationem neceſſariam, ſe obligare nomine alieno, & ad pias cauſas, & etiam contrahere matrimonium non ſeruata ſolennitate dicti ſtatuti, & nu.30.31.& 32.*
33 *In obligationibus deſcendentibus ex delicto, vel quaſi poteſt ſe mulier obligare,non obſtante dicto ſtatuto.*
34 *Stante dicto ſtatuto, nedum impeditur obligatio naturalis ex pacto de non petendo, ſed etiam omnes alij tres effectus pacti de non petendo impetrantur.*
35 *Quatuor effectus pacti de non petendo.*
36 *An ſit differentia inter pactum de non petendo, & pactum de non agendo.*
37 *Cui debentur duæ ſeruitutes, vnam remittendo non intelligitur ambas remittere, ſed illam tantum.*
38 *Qui præſcribit, cenſetur ſoluiſſe.*
39 *Ratio diuerſitatis inter pacta, & ſtipulationes eſt, quia in ſtipulatione continetur ius, in pactis factum.*
40 *Quando quis habet mero iure ius, licèt elidibile per exceptionem, vel replicationem, niſi pars aduerſa opponat, vel excipiat, etiam ſi de ea conſtet iudici per confeſſionem partis, non poteſt iudex ſupplere.*
41 *Si creditor confiteatur in actis, quòd fecit pactum de non petendo, quòd iudex non poteſt ſuppliere, niſi per partem excipiatur.*
42 *Notorium licèt relevet ab onere probandi, non tamen ab onere opponendi.*
43 *Acta iudicij faciunt notorium poſt concluſionem in cauſa.*
44 *Qui vult probare ſtipulationem, tenetur probare tria.*
45 *Quando ex actis conſtat actorem carere actione, iudex ex officio nemine excipiente debet eum repellere.*
46 *Abſolutus à pœnis, & culpis hoc acto, quod de cætero non audeat ſimilia attentare, aliàs in eaſdem pœnas, & cenſuras incidat, quid iuris ſi attentet.*

§. Pactus ne peteret.

Iſte. §. ſecundum Paul. de Caſtr. eſt ſubtiliſſimus,& magiſtralis,& difficilior,præſertim in gl.quam habuerimus hoc anno. Pro inductione literæ, gratia iuuenũ, habes præſupponere in facto, quod mutuauit decem ducatos amico, ex quo mutuo eſt mihi naturaliter, & ciuiliter cum effectu obligatus: poſteà, quia fecit mihi aliud magnum ſeruitium,feci ſibi pactum de non petendo amplius illud debitum. Accidit poſteà,quòd verſa vice ego feci aliud magnum ſeruitium illi amico meo, vnde ille nolens eſſe ingratus, fecit mihi pactum de petendo,quòd poſſem illud debitum petere.dubitatur in hoc text.de virtute, & effectu iſtius vltimi pacti.

1 ¶† Item habes aduertere, quòd difficultas huius text. ſtatim intelligendo rationem text. dum dicit, quia in ſtipulationibus ius continetur, in pactis factum verſatur. gloſſ. hic. in verſicul. factum. diu laborauit ponendo quinq; intellectus, ſed nihil ex paucis. Verus ſenſus eſt iſte,quia in ſtipulationibus ius continetur, ideſt tota ſubſtantia ſtipulationis conſiſtit in iure. Nam ſi eam conſideras prout eſt in fieri in contrahenda ſtipulatione, licèt contrahatur per actum facti.l.conſilio.§. penul. ff. de cur. fu. tamen oportet, quòd interueniat miſterium iuris, ſcilicet quòd præcedat interrogatio ſolennis, & ſequatur reſponſio. Poſteà dum eſt in eſſe deducta, ſtipulatio eſt ver. ob. l. 5. §. ſatisacceptio.ff.de verbor.oblig.& ſic iuris vinculum, quia obligatio eſt iuris vinculum. Inſtitu. de obl. in princip. ſubſtantia autem pacti conſiſtit in mero facto,abſque aliquo myſterio iuris,cùm ſolo nudo conſenſu fiat, qui eſt nudi facti, vt patet ex diffinitione poſita in l. 1. ſupra eodem. Vnde ſtipulatio, quæ eſt ius,poteſt ipſo iure tollere ſtipulationem,ideſt effectum datum ſtipulationi per ipſummet ius:pactum autem non poteſt tollere effectum pacti,quia in eo non eſt robur iuris, ſed conſiſtentia nudi facti. Hinc eſt,quòd ſi pactum eſſet roboratum à iure,tunc bene ipſo iure tollit.l.legitima. & l.ſi tibi.§. de pignore ſupra eod. Et ſic aduerte, quod licèt Bald. in rub. extra eod. in 1. colum. dicat, quòd pactum de non petendo eſt magis factum, quàm ius, & ad hoc alleg. gloſſ. quam dicit eſſe ſingularem in l.auus.ſ eod.debuit alleg.text.expreſſum hic, præſertim cùm illa gloſſ. non dicat. ¶ Diuide iſtum. §. omiſſa diuiſione Bartol. quam alij communiter ſequuntur, magiſtraliter in 4. partes. In 1.loquitur,quando actio ex contractu per pactum de non petendo erat ſolùm eliſa, quia tale pactum non ſuſtulit ipſo iure. Quamuis enim naturalem obligationem ſuſtulerit,tamen ciuilem ſolùm eliſit,ſeu debilitauit, ideo ſequens pactum de petendo non inducit de nouo actionem, ſed facit vt prima actio,quæ remanſerat tantum eliſa,nunc ſaluetur,& efficiatur efficax, & ſic pactum producit replicationem ad actionem adiuuandam. In 2. quæ eſt in ver. ſed ſi pactum. loquitur quando actio per pactum fuit ipſo iure extincta. quia orie batur ex maleficio,& ſic erat odioſa,& ſic per pactum poterat ipſo iure tolli.l ſi tibi.§.quædam ſ.eod. vnde tunc per pactum de petendo non poteſt reſuſcitari. In 3. quæ eſt in ver. idem dicemus. loquitur quando actio ex cõtractu per pactum erat ipſo iure ſublata, quia eramus in contractibus iuris gentium, in quibus ſicut actio ſolo pacto inducitur,ita ſolo conſenſu ipſo iure tollitur, tunc ſi fiat ſecundum pactum, licèt actio prima ipſo iure extincta non reſuſcitetur,tamen ex nouo conſenſu noua actio inducitur ex iſto contractu innouato per vltimum pactum. In 4. quæ eſt in ver. quod in ſpecie, loquitur quando prima actio nec erat extincta, nec eliſa, ſed erat aucta in tempore, tunc per vltimum pactum conforme primo contractui redditur ad primæuum ſtatum. Nec poteſt dici per hoc effici deterior cõditio mulieris perdentis tale augmentum temporis, ex quo actio reducitur primitiuæ naturæ, & formæ. Rurſus prima principalis, quæ eſt cæteris difficilior, & vbi ſunt gloſſ. mag. ſubdiuiditur in 4. partes. In 1. ponuntur duo dicta inter ſe contraria, vnum in pacto, aliud in ſtipulatione. In 2. aſſignatur ratio diuerſitatis. In 3. ponitur vna illatio. In 4. ponitur alia, & illa quarta intelligitur neceſſariò, quando fideiuſſor huic vltimo pacto conſenſit. Secunda ibi, quia in ſtipulationibus. Tertia ibi, & replicatione. Quarta ibi, eadem ratione. hoc dicit in effectu. Pactum de petendo non tollit ipſo iure pactum liberatorium præcedens, ſicut vna ſtipulatio tollit aliam. ſed

ope replicationis,etiam quando actio est ipso iure extincta per pactum liberatorium,vt in maleficijs,non pōt postea per aliud pactum reuiuiscitari, sed bene noua actio creari in contractibus, qui solo consensu actionem producūt.Item res de facili reuertitur ad naturam suam , & tunc mulieris conditio non dicitur
2 deterior fieri,hoc dicit. ¶†Not.1. ex isto text.regulam,q̄ pactū de non petendo non tollit ipso iure actionem. Fallit in ver. sed si pactum,iuncta,l.si tibi.§.quędam.s̄.eo.Fallit etiam in ver.seq. idem dicemus,iuncta.l.iuris gen.§.adeo. vbi posui rationem.s̄. eo.& iuncta.l.ab empt.s̄.eo. vbi plenè dicam. ¶Vltra alios,adde 4.alias not.limitationes.Fallit ergo secundo, quādo pactum de non petendo fieret illi debitori , qui antea erat tutus aliqua except.puta Macedoniani,vel Velleiani,quia tunc ipso iure tolleret.Ita colligitur ex gl.1.in l.legitima. in gl.magna circa med, s̄.eo.quam Bal.ibi in vtraque lect.ad hoc ponderat , & reputat not.dignam.& ibi Ang.Paul.de Cast.& d.Alex.vt ibi dixi,quic quid ibi dicat Fulg. ¶Tertiò fingu.limita,quando reus principalis esset tantum naturaliter obligatus , quo casu si fideiussor interueniat,obligatur naturaliter, & ciuiliter, & sic efficacius.l. 1.vbi gl.ff.de fideiuss. Certè si creditor faciat pactum de nō petendo principali debitori, qui erat tantum naturaliter obligatus,ipso iure tollitur eius obligatio.l. Stichum , aut Pamphilū. §.naturalis.ff. de solu. certè tunc in consequentiam etiam ipso iure tollitur omnis obligatio fideiussoris,licèt esset naturalis,& ciuilis,Ita limitat Gul.de Cun. in l,& post rem. §. 1, & ibi Albe. & Bald.& Ang.j.de transact. per illum tex, & in l.3. de rescind, vend.¶Quartò limita, quando pactum apponeretur inconti-
nenti in natiuitate actionis,quia bene ipso iure impediret,licèt quando apponitur post,non possit ipso iure tollere,per regulā l.patre furioso ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Ita not.Bald,in l. rogasti.¶si tibi per illum text.in vtraque lect. & ibi Albe.Paul. de Cast.& d.Alexan.in 1.not.1ª,si cert.pet.& ibi plenius dixi, & ideo hic non repeto,& ponit Alex.hic in 4.not. ¶Quintò limita, quando post pactum de non petendo ferretur sententia absolutoria , quia licèt pactum de non petendo solùm de per se non possit ipso iure extinguere, nec etiam sola sententia absolutoria, tamen ambo simul iuncta bene tollūt ipso iure: patet, quia per pactum de non petendo fuit sublata ipso iure naturalis,& elisa ciuilis,ergo absolutoria illam ciuilem sic elisam omnino tollit.de quo j. dicam, & allegabo authoritates ad hoc.
3 ¶†Secundò not.q̄ stipulatio sequens nouat,& tollit ipso iure, si hoc agatur,vt hic.& in l.2.ff. de nou.& l.Aquiliana.j.de transact.Intellige siue actum sit expressè , siue etiam tacitè.l.2.cum gl.& ibi not.Bart.ff.de nou. secus in pacto , vt hic. & l.si ex pretio.vbi text.not.C.si cert. peta. nisi tale pactum sit vsitum , vt ibi etiam not. Bald. in l.rescriptum.§.si pacto. in vlt.col.s̄.eod.
4 ¶†Tertio not. q̄ pactum nudum de sui natura est aptum producere replicationem,licèt non actionem.Limita,nisi hoc modo sequeretur augmentum condemnationis in re,vel etiam in tempore,tunc si fiat ex interuallo,non producit etiam replicationem.Item probat text.ad hoc reputatus singu.in l.iuris gentium.§.quinimo,in ver.vt puta.s̄.eod. secundum Ang. & Paul. de Cast.ibi in vlt.colum. quod an sit verum , ibi plenius dixi.
5 ¶†Quartò not.in verſi. q̄ res de facili reuertitur ad naturam suam,& ad hoc tota die alleg.iste text.concordat text.in cap.ab
6 exordio.cum glo.35.distin.¶†Pro ista regula adde sex prin.Pri-
a mò adde , q̄ licèt in correctorijs [a] non sit licita extensio etiam ex maioritate rationis.l.præcipimus.in fin.& ibi Barto.C.de appel.not.in Auth.quas actiones.C.de sacrosanc.eccl.& in l.si verò.§.de viro.ff.solu.matrimo. tamē etiam in correctorijs fit extensio,quando reditur ad ius commune, quasi materia sit tunc fauorabilis , eo quia res de facili reuertatur ad naturam suam, glo.est not.& melior de iure in cap.statutum.in ver. numerandum.de præb.in 6.not.do.Anto.de Butr. in c. olim tibi. per illū tex de verb,sign.d.Alex.in l.si constante, in princ.in 6.col.ff.sol.
7 matrimo.¶†Secundò facit,quod vult gl.not. in clem.sæpè , in glo.fin. & ibi Ioan. de Imol.in 41.col.de verb.sign.q̄ licèt causa ordinaria de consensu partium non possit fieri summaria, glo. in cap.de causis. cum simil. de offic. deleg.tamen ęconuerso si sit summaria,potest de consensu partium fieri ordinaria,per regulam huius text. quia res de facili reuertitur ad suam naturā,
8 & sic ad ius commune. ¶†Tertio facit text. in l.hac consultissima.§.si quis autem.C.de test.& in l.2.ff.de iniust.rup. vbi secundum testamentum minus legitimè factum, tollit primum testamentum solemne præcedens , quando per illud ad ius commune reditur , quia in eo sunt instituti venientes ab intesta.per quæ iura determinat signanter Barto. in l.omnes populi. in penult.colum.3.quæst.princ.ff.de iusti. & iu. quòd si populus,qui
b non potest [b] statuta condere sine authoritate superioris, condidit statuta, quæ fuerint per superiorem confirmara , quòd si vult ea tollere , & redire ad ius commune , & sic ad naturam suam,potest sine authoritate superioris , vbi aliàs nō potuisset, Similiter dicit Bald.in l.ex placito.in 3. colum. ad fin. C. de rer. permu. q̄ si Papa confirmauit statutum populi disponens , q̄ pater possit instituere filium legitimum , tale statutum dicitur Papale, tamen quia est constitutū in fauorem populi,ideo ille populus solus absque licentia Papæ potest illud statutum reuocare,& reuocando redire ad ius commune, quod aliàs non
9 posset.¶†Quartò facit,quod tenet do. Abb. in cap.significasti. in 4.colum.de foro compe.post Fede.de Sen.in cōsil.14.& plenius idem do.Abb.in dispu.sua quæ incipit,Duo clericali ordine , q̄ licèt exemptus non possit se submittere extraneo superiori sine licentia Papæ, tamen ordinario aliàs suo bene potest se submittere,quia res de facili reuertitur ad naturam suam,& hoc modo res redit ad ius commune simpliciter.Idem d.Abb. in consil.25.quod incipit.Canonicus regularis, in 2,col.in 1.vol. concludit, q̄ licèt clericus non possit consentire in alium iudi-
cem sine consensu sui Episcopi.d.cap. significasti. tamen clericus,qui est subiectus prælato inferiori ab Episcopo ex iure speciali,si consentiat in ipsum,non requiritur licentia ipsius prælati,cum ex hoc iurisd.redeat ad naturam suam,& sic ad ius cō-
10 mune.¶†Quintò facit,quod vult idem d.Abb.in cap. cum venissent.in 1.colum.de in integ.restit. q̄ valet consuetudo,quod Episcopus prouideat de prælato omnibus ecclesijs etiā collegiatis,licèt in illis habeat solam confirmationem,quia hoc modo res reuertitur ad naturam suam,& sic ad ius commune. ad quod vide glo.magnā in cap. Quanquam. in prin.de elec.in 6.
11 †Facit, quod tenet d.Abb in cap.veniens.in 9.col.in vers. concludendo.de præscrip. vbi tenet, q̄ pactum , vel tacita renunciatio prælati potest præiudicare ecclesiæ , quando per hoc reditur ad ius commune , & hoc siue præiudicium sit leue , vel graue,per text.not.in cap. 1. de pac. in 6. Facit etiam ad prædicta,quod decidit Specu.in titu. de inquisi.§.1.ver. sed nunquid inquisitiones. Vbi tenet,quod si non apparet,an superior voluerit dare inquisitorem,vel iudicem,in dubio præsumitur,q̄ iudicem , quia cùm inquisitio dicatur remedium extraordinariū, per hanc interpretationem res reuertitur ad naturam suam.Se-
12 quitur Pan,in c.exhibita.in 3.col.de iudi. ¶†Vltimo no.ex isto vers.fin.limitationem ad l. de die. & l. sequentem. ff. de pac. in quibus dicitur q̄ per pactum non potest fieri deterior cōditio mulieris in dote restituenda. Nam illa iura procedunt,quando mulier facit conditionem dotis deteriorem , aliter quàm ipsi lex ordinet.Secus quando reditur ad ius commune in præiudicium pacti facti per ipsam mulierem.text. est hic not. ¶Capio glo.magnā in ver.ipso iure,quam diuide in tres partes. In 1.oppo.& multipliciter soluit. & illa 1.pars durat per totum vsque ad ver. si obijciat.ibi est secunda pars in qua glo. format alia oppo. & respondet duobus mod. Et sic ista secunda potest diuidi in duas. In 3 quæ est ibi,porro secundum pactum.glo.findet tacitæ quæstioni,deinde enumerat effectus pacti de non petendo , item effectus pacti de petendo. ¶Redeo ad primam partem,q̄ subdiuide in tex particulas. Nam vt dixi oppo. & si bene inspexeris dat quinq; solu. primas tres solutiones gl.reprobat & bene.quartam solu.Azo.glosſ.videtur tenere, & eam sequuntur Cyn.& Vltramon.in l.pacta quæ contra. C. eod.in 6. & vltim.dum glosſ. videtur confirmare solutionem Azo. Aduerte quia ponit aliam solu. quæ est vera, & omnes comprobat,Secunda ibi,solue, dicunt quidam. Tertia ibi,alij dixerunt. Quarta ibi,alij dicūt ècontrario. Quinta ibi,qualiter ergo huic §. Sexta, & vltim. ibi, præterea alia ratione. ¶Aduerte etiam dum glosſ. bis alleg.l.fina.ff.de iureiuran.videtur in alleg.illius. l.esse sibi contraria. Primo enim allegat, quòd quando naturalis est sola,quòd ipso iure tollatur per pactum.d.l.fin. Postea inferius dicit , quòd quando naturalis esset iuncta cum ciuili, quòd ipso iure tollitur per pactum.d.l.fin.& videtur,quod verè ibi adesset sola naturalis , quia si verè ibi fuisset ciuilis, & naturalis, naturali sublata per pactum non esset liberatus fideius-
13 sor. ¶†Aduerte etiam dum glosſ. in 3. solutione dicit, expone totā,idest omnem.Bart.hic in 2.col.dicit,quòd dictio tota,habet denotare totalitatem circa eandem rem. Alleg.glosſ. Inst. pro soc. in princ. Dic clarius , q̄ vera differentia est inter distributiuum totum,& distributiuum omnis , quia totus est distributiuum

ADDITIONES.

a ¶Correctorijs.Adde glo.in vers.mera liberalitate. in cap.statutum.§.iasuper, vers.nisi forsan.de rescrip.lib.6.glo.in vers.obligatur. in clem.1.de elec.Anto. de Butr.in cap.olim.de verb.sign.

b ¶Non potest.Adde Doct.in l.omnes populi.ff.de iusti.& iu. Ang. de Are.in §. ius autem ciuile.Instit.de iur.nat.gen.& cun.Petr.de Anch. in c.1.de constit. Anto.de Butr.& Ioan.de Imol.in cap.cum omnes.de consti. Inno.in cap.cum accessissent.eod.titu.Abb.in cap.quæ in ecclesiarum.eod.titu.

butiuum vnius rei particularis, vt hic est totus liber Virgilij, vel totus homo. Ineptè enim diceretur, hic est omnis liber Virgilij. omnis autem est distributiuum plurium, vt omnes homines, omnis obligatio. Ineptè enim diceretur, toti homines. Ita declarat Ioan. Fab. in §. restituta. & ibidem Angel. de Are. Instit. de fideicom. hære. & pro hoc glo. supra in 1. constit. florum exponit omnem sanctionem, idest totam, quicquid ibi dicat Bartol. in 1. colum. & in oppo. Cùm ergo duæ sint obligationes, text. qui dicit tota, rectè exponitur per glo. 1. omnis. Quæ autem sit differentia inter totum, & vniuersum, habes glo. in l. ni-
14 hil aliud est hæreditas. ff. de verbor. sign. ¶†Pro expeditione ergo primæ partis principalis oppo. contra text. dum dicitur, ꝙ secundum pactum non tollit primum ipso iure, contra. Nam ex primo pacto de non petendo orta est naturalis obligatio, qua paciscens obligatur naturaliter non petere, vt declarat gl. ꝯ. Sed ego habeo, ꝙ naturalis obligatio tollitur ipso iure per pactum, & per iusiurandum l. Stichum. §. naturalis. ff. de solu. Ratio est, quia vnumquodq; tollitur ipso iure eo modo, quo inducitur. l. prout. ff. de solu. sed prima obligatio naturalis erat per primum pactum solo consensu inducta, ergo debet tolli ipso iure per secundum pactum de petẽdo, & sic per secundum consensum contrarium. Si ergo ita est, quòd naturalis obligatio tollatur ipso iure per pactum, ergo etiam ipso iure debet tolli primum pactum. cuius contrarium dicitur in text. nostro. Glo. propter istud laborat ponendo varias solutiones, eo quia clarè non perpendit de fallacia, quæ est in hoc argum. Breuiter licèt glo. laboret, tene solutionem, quæ colligitur in 6. parte ibi, præterea alia ratione, quòd si pactum de non petendo solùm haberet vnum effectum, quòd obligaret naturaliter, tunc opp. esset vera, ꝙ secundum pactum ipso iure tolleret primum. Sed ex quo primum pactum habet tres alios effectus vltra naturalem obligationem; de quibus hic in fin. glo. dato ꝙ secundum pactum ipso iure tollat naturalem obligationem primi, non tamen ex hoc sequitur ergo ipso iure tollit ipsum primum pactum, cùm habeat alios effectus. *Istam solutionem tenent communiter Docto. hic.* Bald. in l. pacta quæ contra. C. eod. in l. cùm quis. in pen. col. C. de iur. & fact. ign. Sal. in l. pacta nouissima. C. de pact. ¶Aduerte tamen, dum glo. in 3. solu. præsupponit, ꝙ naturalis, & ciuilis obligatio dicantur vna in substantia, truffa est, vt patet ex diuerso nomine, & ex diuersitate effectuũ, vt hic per Barto. ¶Quartò sol. Azo. quam tenet gl. ibi, qualiter ergo huic. §. respondebimus. fuit relata per glo. per plura verba. Sed vult dicere breuiter, ꝙ interdum obligatio naturalis ordinatur ad agendum, vt est illa, quæ oritur ex primo contractu, & illa bene tollitur ipso iure per pactum de non petendo. Et ad istos terminos secundum glo. restringitur regula. d. l. Stichum. §. naturalis, & hoc propter regulam, quia fauorabiliores sumus ad liberandum. l. Arrianus. ff. de act. & oblig. interdum obligatio naturalis ordinatur ad liberandum, vt est illa quæ oritur ex pacto de non petendo, & ista non tollitur ipso iure per pactum de petendo, & ita loquitur. §. noster, quia tunc lex non ita fauorabilis est ad obligandum. Et si dicas, quòd ista solutio implicat cõtradictionem, dum dicitur, quòd obligatio tendit ad liberandum. Iste sermo continet contradictionem, scilicet obligare, & liberare. Respondet glo. ꝙ istud non est mirabile obligationem appellari liberationem, quia etiam libertas dicitur seruitus. Nõ obst. quòd videatur continere contradictionem. Item acceptilatio, quæ est liberatio, & dissolutio, tamen appellatur vinculũ. l. vbi pactum. in ver. acceptilationis vinculis. C. de transac. ¶Secundo contra sol. Azo. & eius distinctionem facit ratio, de qua in hoc text. Quare enim per pactum non tollitur ipso iure præcedens pactum est, quia in pactis factum versatur. Ista ratio militat siue prima obligatio naturalis ex primo pacto ordinetur ad agendum, siue ad liberandum. Respondet glo. quòd prædicta ratio huius text. debet restringi in pactis ad liberationẽ tendentibus, vt in exemplo text. Secus si ad obligandum per rationem prædictam. Et istam solu. Azo. & glo. nostræ tenent etiam Vltramon & Cyn. in d. l. pacta, quæ contra. vt s. retuli. Sed ista solu. non est tenenda, quia nimium restringit. d. §. naturalis. & text. nostrum. Item est contra communem concluſ. quã nunc dicam. Tene ergo quintam sol. vt declaraui. s. ¶Vlt. circa istam primam partem glo. facias vnam conclu. generalem, quòd obligatio naturalis semper ipso iure tollitur per pactum. l. Stichũ. §. naturalis. alleg. in glo. siue sit naturalis sola, siue iuncta cùm ciuili, siue posterius pactum sit de non petendo, siue de petendo, & sic siue ordinetur ad liberandum, siue ad obligandum, semper tollitur naturalis obligatio pacti præcedentis, & isto modo generaliter (prout iacet) procedit regula. d. §. naturalis. & isto modo confunduntur quatuor primæ solu. glo. quæ aliquo ex illis modis restringebãt regulam. d. §. naturalis. tamen per hoc non sequitur, ꝙ ipso iure tollat totum pactum præcedens, cũ alios effectus habeat. ¶Limita, istam conclusionem quinque modis. Primò, vt procedat, quando expressè ita actum est, aliàs actus agentiũ non operarentur vltra eorum intentionẽ. l. non omnis in prin. ff. si cert. pet. secũdum Gul. de Cun. & Iacob. Butr. vt refert Bar. hic circa 4. col. Idem tenet Ray. vt hic refert Ang. Ista limitatio potest optimè comprobari. nam fortior est stipulatio ad tollẽdum, quàm pactum nudũ, vt hoc text. & tamen stipulatio nõ tollit nisi expressè actum sit, vt hic dicit text. & §. præterea. Insti. quibus mod. tol. obl. Solus Lau. hic respondet ad istud, ꝙ ideo istud procedit in stipulatione, quia stipulatio non solùm tẽdit ad tollendum præcedentem obligationem, sed etiam ad inducendam nouationem, quæ est vnius obligationis in aliã transfusio. l. 1. ff. de noua. & d. §. præterea. Ergo cùm stipulatio tendat circa duo, scilicet circa tollendam primam obligationẽ, & circa noua. Ideo grauius agitur vt stipulatio ista non faciat, nisi sit actum, sed pactum de non petendo ex æquitate iuris gen. & ex contrario sensu solùm tendit ad tollendum naturalem obligationem. Ideo potest tollere, etiam si non agatur. Ista tamen solutio posset morderi. Ista limitatio reprobatur per Bar. & alios omnes. & in contrarium adducit Barto. text. in §. sed si stipulatus. ꝯ. ead. l. & rationem d. l. Stichum. §. naturalis. Angel. etiam in contrarium alleg. text. in d. §. præterea. Tu allega tex. optimum in l. creditori. C. eo. quem ad hoc ibi ponderat Sal. & Moder. & Raph. Fulg hic. Et ad obiectum respondet, ꝙ procederet quando ageretur de inducenda nouatione, quæ est vnius obligationis in aliam transfusio. Ita loquuntur contraria. Secus quando ageretur simpliciter de tollendo, vt hic. ¶Secundo limita prædictam conclus. procedere in pacto de non petendo. Secus est in pacto de non agendo, quia illud naturalem obligationem nullo modo tollit, secundum Bar. hic circa 5. col. in ver. expeditus sum de ista glo. & ibi plenè dicetur. ¶Tertio limita, quãdo pactum de non petendo fieret super actione personali. Si autẽ fieret super actione reali, quæ nullam obligationem præsuppo nit. §. 1. Insti. de act. tunc non potest dici, ꝙ pactum de non petendo tollat naturalem, ex quo non est, sed bene impedit effectum actionis, secundum Bart. hic. ¶Quartò notanter limita prædictam conclus. vt procedat in pactis, quæ habẽt in prouincia vim pacti. Secus qñ in subsidium, vt qñ producunt except. doli, vel vtilem, vt in l. & suum. in prin. & l. rescriptum. §. fi. & l. & hære. in prin. in ver. Iul. s̃. eod. tunc tale pactum non tollit ipso iure naturalem obligationem. Ita tenet Bald. in l. pacta quæ contra. in 6. & 7. col. C. eod. vbi reputat not. dignum. Sal. in l. pacta nouissima. in 6. & 8. col. C. eod. Paul. de Castr. in l. iuris gentium. §. fin. supra eod. Paul. de Cast. & d. Alex. hic. ¶Quinto limita secundum Gul. de Cun. Albe. Bald. Angel. & Paul. de Castr. hic, vt procedat in pacto de non petendo facto simpliciter, vel in perpetuum. Secus in pacto facto ad tempus, quia tale pactũ ipso iure non tollit naturalem obligationem, aliàs sequeretur, ꝙ illo tempore elapso creditor amplius agere non posset, quia obligatio semel extincta resuscitari non potest. l. qui res. §. areã. ff. de sol. & tñ potest, cùm tps non sit modus tollendæ, vel inducendæ obligationis. l. obligationum ferè. §. tps. ff. de act. & obl. imò fortius per eandem rationem tenet Paul. de Cast. hic, ꝙ tale pactum non elidat etiam ciuilem, sed vtrunque præsertim ſm ꝙd subtiliter reprehẽdit do. Alex. vt hic per eũ. ¶In 2. parte principali gl. ibi. si obijciatur. Pro expeditione opp. Nam si per primum pactum de non petendo fuit sublata naturalis obligatio primi contractus, ergo sola ciuilis remansit, posteà per ſm pactum de petendo non resuscitatur prima naturalis extincta, ergo sola ciuilis remansit inefficax, quia sola ciuilis non potest actionem producere, ergo est impossibile, ꝙ ſm pactum prosit ad replicationem, quia cum non sit actio, nõ potest replicatione iuuari. Glo. ñdet negãdo assumptum, dum dicebatur, ꝙ sola ciuilis, quæ remansit non est efficax ad agendum, quia imò est efficax, vt videmus in chirographo confessionis mutui, lapso biennio, vbi sola ciuilis producit actionem. Illud quod tenet in chirographo, non est bene dictum, cùm ibi post biennũ adsit naturalis saltem prẽsumpta. l. sub specie. & ibi ad hoc not. Bal. C. de postu. & similiter in re iud. Vel potest dici, ꝙ ibi adsit naturalis procedens non ex consensu, sed ex æquitate iuris gentium, prout etiã est, qñ quis vtiliter gerit negotia furiosi. Nam furiosus obligatur ei naturaliter, & ciuiliter. l. 3. §. pupillus. ꝯ. de neg. gest. & tñ illa naturalis non oritur ex consensu, cùm furiosus non habeat consensum. Sed oritur ex æquitate, vt magistraliter declarat Bar. in l. Iul. verum debitorem, vbi dixi. ff. de cõdi. indeb. Rñde ergo melius ad obiectum, vt per Bar. & Doct. hic, & in d. l. Iul. in 12. col. & in l. 1. ff. de condi. indeb. & in l. cũ quis. C. de iur. fact. ign. ꝙ licèt ab initio ad producendum actionem requiratur concursus vtriusque obligationis tam naturalis, ꝙ ciuilis, tñ posteà ciuilis est sufficiẽs sola, vt hic declarat Barto. per
15 exẽplũ materiale. ¶†In gl. ibi porrò ſm pactũ de nõ petendo,

habes ex gloſſ. ꝙ ſi poſt ſecundum pactum de petendo de quo in text. fieret tertium pactum de non petendo, tale pactū non operatur illa tria, de quibus ℸ. quia non amplius tollet naturalē obligationem ex primo contractu, quia erat ipſo iure extincta per primum pactum de non petendo. Item non elidet ciuilem obligationem, cùm eſſet iam eliſa. tamen ſecundum Ang. hic operatur tres alios effectus. Primò, quia vlt. loco paciſcens non petere, obligatur naturaliter non petere, quia licèt prius ſimiliter fuiſſet ita obligatus ex primo pacto de non petendo, tamen illa erat ipſo iure ſublata per pactum de petēdo, vt dixi in prę-
cedentibus. Item operatur duplicationem aduerſus excep. pacti de petēdo. Inſti. de replica. in prin. Item tollit naturalem ob-
16 ligationem ortam ex ſecundo pacto de non petendo. ¶† In vlt. parte glo. habes quatuor effectus, quos operatur pactum de non petendo, & pactum ècontrario. Primus effectus eſt, & verus, quia tollit ipſo iure naturalem obligationem. Limita quin que modis, vt dixi in 1. parte gloſſ. Secundus effectus, ꝙ elidit, ſeu debilitat ciuilem obligationem. Bart. in hoc conſiderat tria tempora. Primum, ꝙ antequam opponatur excep. nō perimit, nec elidit per iſtum text. ibi. & ideo replicatione eliditur exceptio. Idem tenent Petr. & Cyn. in l. pacta quæ contra. C. eod. & in l. exceptionem. in 3. q. C. de proba. Contrarium tenent Bald. Angel. Fulgo. & d. Alexand. hic. Bald. in l. pacta quæ contra. C. eod. Sal. in l. pacta nouiſſima. eod. titu. per duo fundamenta. Primò, quia text. in l. Stichum. §, naturalis. ff. de ſolu. dicit, ꝙ ipſo iure per pactum tollitur actio naturalis. ſi ergo ipſo iure, ergo antequam opponatur exceptio. Item quia aliàs ſolutū non poſſet repeti, quia non eſſet omnino indebitum, quod tamen eſt falſum. l. ſi non ſortem. §. adeo. & §. indebitum. ff. de condi. indeb. ¶ Tu aduerte, quòd æquiuocant, quia Barto. non loquitur de eliſione obligationis, prout loquuntur prædicti Docto. ſed loquitur de eliſione actionis, & inter iſta eſt magna differen tia, vt declarat idem Bart. in l. Iul. verum debitorem. in 12. col.
17 ff. de cond. indeb. ¶† In tertio tempore concludit Bart. quòd ſi poſt pactum de non petendo appoſitum à parte ſequatur abſolutoria, ꝙ propter iſta duo ſimul iuncta tollatur actio ipſo iure, quia licèt alterum de per ſe non ſufficiat, vtrunque tamē ſimul iūctum ſufficit. & ita limitatur. §. item ſi in iudicio. Inſtit. de excep & ita dixi in text. in 5. fal. Ad hoc mouetur Barto. per text. in l. ſi plures. in prin. vbi etiam Barto. idem firmat. ff. de fideiu. & text. in l. 2. ff. de excep. rei iud. Idem tenet Bart. in d. l. Iul.
* in 2. col. in fin. d. Matheſ. in no. 97. contra Bart. *tenent communiter alij.* Bald. Angel. & Fulg. hic. Petr. & Cyn. in l. excep. C. de proba. & in l. pacta quæ contra. C. eod. Sal. in l. pacta nouiſſima. C. eo. Imo. Rapha. Cuma. & Paul. de Caſt. in d. l. ſi plures. & Paul. de Caſt. in d. l. Iul. in 10. col. moti, quia ſequeretur, ꝙ excep. rei iud. non eſſet propria, & vera exceptio, cum non eſſet actionis excluſio. l. 1. ff. de excep. quod eſſet multum violare titulum. ff. de excep. rei iudi. Sed ad hoc facilis eſt reſponſio, ꝙ excep. rei iud. eſt propria, quando ſimul cum ea concurrit exceptio pacti de non petendo. Prætereà hoc non eſt abſurdum, quia etiam exceptio ſolu. non eſt propriè exceptio, cùm non ſit actionis excluſiua, ex quo actio per ſolutionem fuit ipſo iure ſublata. Inſtitu. quibus mod. tol. obl. in princip. ¶ Secundò, & fortius ſtringit ſecūdum Imol. in d. l. ſi plures. quia ſpeciale eſt in excep. cōpenſationis, vt oppoſitio iſtius excep. ſi omittatur à iudice, ipſo iure tollat actionem. § in bonæ fidei. Inſtit. de act. l. ꝙ ſi in die. §. 1. ff. de compe. Barto. in d. l. ſi plures. eo. quia compenſare eſt ſol
18 uere. l. ſi debitor. in fin. ff. qui pot. in pign. habe. ¶† Hinc not. con ſuluit Ang. in conſil. 211. inci. quidam nomine Nico. ꝙ ſi ſtatutum prohibeat, ꝙ nulla penitus exceptio opponatur contra inſtrumentum, vel ſententiam, niſi ſolutionis, poteſt tamen opponi excep. compenſationis. & ſequitur. d. Alexan. in cōſil. 111. in 2. volum. incip. viſo themate anteſcripto. in pen. col. Si ergo eſt ſpeciale in iſta excep. compenſationis, ergo contrarium erit in alia excep. Sed ad hoc reſpōde clarè, ꝙ ſpeciale eſt in excep. compenſationis, ꝙ ex ſola admiſſione iudicis abſque hoc, ꝙ feratur ſententia, tollatur actio ipſo iure. Sed hic loquitur, qñ interuenit ſententia, & ſic concurrunt duę exceptiones, vna pacti, alia ſententiæ. Ibi autem eſt vna except. tantum ſcilicet cōpenſationis. Aliam rationem aſſignat Paul. de Caſt. in d. l. ſi plures. quæ nihil eſt contra. Nam ibi Barto. adducit talem rationē, quia actus agentium non debent operari vltra eorum intētionem. l. non omnis. ff. ſi cert. peta. Sed iudex in ſententia abſolutoria non agit tollere actionem ipſo iure, ergo &c. Reſponde, ꝙ iſtud non procedit ex ſola ſentētia iudicis, ſed ex iuris diſpoſitione, vt ſtatim dicam. Tene ergo opin. Bald. per text. in d. l. ſi plures. in princip. Nec eſt vera ſolutio Imo. ibi, quòd ibi ſit ſpeciale in exceptione diuiſionis. Nam ſicut ibi oppoſita except. peremptoria diuiſionis tollitur actio ipſo iure, vt patet ibi, dum dicitur de reſtitutione, ergo idem in propoſito oppoſita excęptione pacti de non petendo, & ſequuta ſententia debet actio ipſo iure tolli, cùm non poſſit reddi ratio diuerſitatis. Dicere etiam prout dicit Paul. in d. l. ſi plures. quòd text. dum dicit de reſtitutione, debet intelligi ipſo iure, corrumpitur tex. ¶ Secundò pro Barto. adduco ſtringens argu. Nam licèt ſola exceptio pacti de non petendo oppoſita non poſſit tollere actionem ipſo iure, vt hoc text. eod. modo ſola ſentētia abſolutoria de per ſe. tamen iſta duo ſimul iuncta bene tollunt actionem ipſo iure. quod oſtendo. Nam clarum eſt, quòd pactum de non petendo tollit ipſo iure naturalem obligationem. d. l. Stichum. §.
19 naturalis. & dixi in prima parte huius glo. † Item clarum eſt, ꝙ ſola ſententia abſolutoria tollit ciuilem obligationem ipſo iure in totum, quia cùm ciuilis obligatio deſcendat à iure ciuili, & ſententia ſit etiam iuris ciuilis, vnum ius ciuile tollit aliud ipſo iure. Ita tenent Barto. & omnes in l. Iulianus verum, per illum text. ff. de condi. indeb. Si ergo pactum de non petēdo tollit ipſo iure naturalem obligationem, & ſententia abſolutoria ciuilem, ergo cùm ipſo iure ſit extincta naturalis obligatio, & ciuilis, ergo ipſo iure extinguitur actio, quia hic non durat ciuilis, quæ conſeruet actionem, vt declarat Barto. hic. in 7. col. & in l. 1. in 4. colum. & in d. l. Iulia. verum. in 14. colum. ff. de condi. indeb. & in l. cùm quis. C. de iu. & fact. ignoran. Fortius, dato quòd ſententia abſolutoria non poſſet tollere ipſo iure ciuilē obligationem (quod tamen eſt falſum) eſt verum, quando ciuilis obligatio non eſſet eliſa. ſed cùm in caſu noſtro ſit eliſa per pactum de non petendo, debet ipſo iure poſſe tolli per ſententiam. Tamen cogitabam ſi dici poſſet, quòd non ſit bona conſequentia, quam feci, ſcilicet per pactum, & per ſententiam eſt ſublata vtraque obligatio. Iſtud eſt verum. ſed dum dixi ſi eſt ſublata vtraque obligatio, ergo ipſo iure tollitur actio Iſta non videtur bona conſequentia. Et aſſumo doctri. Bartol. hic, & in locis ſtatim alleg. Nam licèt à principio ad hoc vt oriat actio, requiratur obligatio naturalis, & ciuilis, quia ciuilis habet ſe vt pater, naturalis vt mater, ergo vtriuſque concurſus requiritur ad generationem actionis. Tamen poſtquam actio eſt in eſſe producta, dicit Bartol. quòd licèt tollatur naturalis, & remaneat ſola ciuilis, tamen ex ſola ciuili durat actio, ſicut videmus, quòd poſtquam eſt natus filius, licèt moriatur mater, tamen durat filius. Si ita eſt (& eſt doctri. Bartol. vbique approbata) ergo poſtquam actio eſt in eſſe producta, dato quòd moriatur pater, & mater, tamen durat filius, ita dato, quòd ſit mortua obligatio naturalis, & ciuilis, tamē debet durare actio. cogita. Et tenendo iſtam partem quæ eſt vera, non obſtat fundamentum Docto. dum dicebant, quòd excep. rei iudica. eſt propria, & vera. §. Item ſi in iudicio. Inſtitut. de excep. quia reſpondeo, quòd illę text. procedit in ſola exceptio. rei indica. ſed hic concurrunt duæ exceptiones, ſcilicet pacti de non petendo, item rei iudicatæ. & ita limita d. §. item ſi in iudicio. Item text. ibi non dicit, quòd excep. rei iudi. ſit propria, vel
20 impropria. ¶† Tertius effectus pacti eſt, quia qui facit pactum de non petendo, obligatur naturaliter non petere. Idem tenet Bartol. & alij, & Bartol. in l. vbi pactum. in 1. & 2. colum. C. de tranſact. vbi etiam per eum, quid in acceptilatione. Cuius autem vtilitatis ſit iſte effectus, Docto. plurimum laborant. Tu dic, quod effectus eſt planus, quia ſi obligatur naturaliter, poteſt accedere fideiuſſor, qui obligatur naturaliter, & ciuiliter. l. 1. cum gloſſ. ff. de fideiuſſ. Secus quando non obligaretur naturaliter. l. fideiuſſor obligari. §. fideiuſſor. ff. de fideiu. Iſta eſt propriè vtilitas. Aliam vtilitatem quorundam per l. ſi quis argen. C. de donat. reprobat Bartol. & omnes alij hic. Aliam pulchram vtilitatem aſſignat Bartol. hic poſt Iacob. de Are. in l. Męuia. in princip. ff. ſolut. matrimo. Nam mulier non poteſt obligari viro, niſi appareat, quòd ex tali obligatione mulieris conditio melior efficiatur. Authen. ſi
21 qua mulier. C. ad Velleia. † Ergo non poſſet mulier facere marito pactum de non petendo, quia obligaretur naturaliter. Hinc infertur in ſpecie, quòd ſi ex forma ſtatuti non poſſet mulier ſe obligare, niſi interueniente aſſenſu duorum propinquorum, non poſſet etiam facere pactum de non petendo debitori non ſeruata forma ſtatuti. Ex quo per tale pactum obligatur naturaliter non petere. Adde, quòd
* idem tenet Bartol. in d. l. Męuia. §. 1. ff. ſolut. matrimo. *Et eam ęq communiter ita tranſeunt Docto.* tam hic, quàm ibi. Paul. de Caſt. hic in pen. colum. dicit, quòd de hoc vidit magnam altercationem, & remittit ſe ad Bartol. hic. & aliud non dicit. Raphael. Fulgoſ. hic tranſit cum principali deciſ. Bartol. à maioritate rationis ſtatuti. Nam ratio huius ſtatuti eſt propter fragilitatem ſexus, & imbecillitatem intellectus, ergo fortius debet habere locum in liberatione, quæ eſt grauior, quàm obligatio. quod probat ſic. Nam ſeruus fugitiuus poteſt obligare dominum ignorantem, & inuitum. l. cùm fundus. §.

ſertum tuum imprudens.ff.ſi cert. pet. & tamen non poſſet liberare debitorem etiam peculiarem.l.nã & nocere. ſ. co. Eandem opi.ſequitur Raph.Fulgo.in conſil.39. quod inci.ad id,de quo quæritur.in vlt.col.per rationem. Quia cùm iſtud ſtatutũ ſit factum fauore mulierum propter earum imbecillitatem, latè debet interpretari, vt etiam liberationem comprehendat. Iſtud probat per Auth.ſacramenta puberum.C.ſi aduer.vend. quæ eſt ius correctorium, & vtitur verbo contractibus, & tamen extenditur ad liberationem,vt ibi not.per Docto.& eſt gl.
22 reputata ſing.in l.3.§.1.ff.de contra.iudi.tut. † Tu potes ad hoc reſpondere, ꝙ ratio ibi eſt, quia tractatur de obſeruantia iuramenti,& conſequenter de fauore animæ, ideo fit extenſio, vt per do.Anto.de Butr.in cap.ſin in 1. fallen. de conſue. Imol. & Gemi.in cap.quamuis.de pact. in 6. Gemi. in cap.1. de tempo. ord.in 6.Vltra alios ad illud,quod colligitur ex gloſſ.in l.contra iuris ciuilis §.fin.in verſ. inutile. in fin.ſ.co.quod l.fin.§.filijs autem.C.de bon.quæ libe. quæ loquitur in alienatione prohibita filiofam. habet locum in pacto de non petendo. quam gloſſ. Raph.Fulg.ibi reputat not.digniſſimam, & vtilem pro ſtatutis prohibentibus minores, aut mulieres alienare ſine conſenſu propinquorum, quòd non poſſint facere pactum de non petendo. Secundò conſidera, ſi poſſet teneri noua opin. contra Barto.& omnes. Nam ſtatutum diſponit, ꝙ mulier non poſſit ſe obligare.Barto. & Docto.intelligunt illud verbum obligare, etiam de ſola naturali obligatione. quod poteſt comprobari, quia ſtatutum loquitur indefinitè,& indefinita æquipollet vniuerſali.l.ſi pluribus,& ibi Barto.ff.de leg.2.glo.in cap.vt circa.de
3 elect. in 6. † Tu caue,quia vbicunque in iure fit mentio de obligatione ſimpliciter,intelligitur de ciuili obligatione, & non de naturali. Text.eſt in Liuriſgen.in princip. in verſ. ſed ſi in alium. & in §.ſed cùm nulla.& in §.igitur nuda.ſ.cod. & text. §. ſi ſeruus. Inſtitu.de inuti.ſtipulat.iuncta.l.naturaliter.ff.de condi.indeb.& text.in §. pupillus. Inſtitu. de inut. ſtipul. iuncta l.1.ff.de nou.ergo ſimiliter ſtatutum loquens de obligatione debet intelligi de obligatione ciuili, cùm ſtatuta recipiant interpretationem à iure communi.l.2.C.de noxa.glo.in l.fin.§.in computatione. C.de iure delibe. cùm ſola naturalis ſit minoris præiu-
4 dicij. Cogita tamen, quia non pono pro conſtanti.† *Tenendo ſententiam Bart.& communem*,eam limitant [a] Angel.& do. Alex. hic, vt procedat quando ſtatutum loqueretur per verba, quibus vtitur Barto.ſcilicet per verbum obligari. Secus ſi vteretur verbo contrahere, puta quia diſponeret, ꝙ mulier non poſſit contrahere ſine conſenſu propinquorum. tunc bene poſſet facere pactum de non petendo,quia cùm iſtud ſtatutum ſit ſtricti iuris, & exorbitans à iure communi, debet ſtrictè intelligi. Similem diſtinctionem in verbis ſtatuti ponit d. Matheſ.in no. 167.concordando Barto.in l. apud Iulianum.§.fin.ff.ex quibus cauſ.in poſ.eatur.& in l.more.ff.de acquir.hæred. Nam in d.l. more.tenuit Barto.ꝙ mulier prohibita contrahere ſine conſenſu propinquorum,non poteſt etiam adire hæreditatem, & ſic quaſi contrahere. Contrarium tenet Bart.in d. l. apud Iulianũ. §.fin.ſed Mathe. concordat, ꝙ aut ſtatutum loquitur per verbum obligari & tunc verum dicit Barto.in d.l.more. Aut per verbum contrahere,& tunc verum dicit Barto.in d.l.apud Iul. §. fina. Pro iſta limitatione facit,quod vult Bald. in l. ſine apud acta.in 1.colum. C. de tranſact. vbi refert ſe conſuluiſſe, quod ſtatutum diſponens, ꝙ non valet contractus mulieris,niſi inſinuetur coram iudice, non extenditur ad ſimplicem liberationem, ſeu diſtractum. & ibi ſequuntur Moder. & ibi plenè dixi allegando plura pro & contra.Et ideo hic non repeto. Sed ꝙ quid ſit ibi in caſu noſtro,teneo contra Angel.& dom.Alex. ꝙ etiam ſi ſtatutum vtatur verbo cõtrahere, adhuc mulier non poſſet facere pactum de non petendo abſque ſolennitate ſtatu
25 ti,prout etiam tenent Ang.& d.Mar.Laud.hic.¶† Moueor primo, quia pactum dicitur eſſe contractus, vt eſt gl.ſing.in l.1.in princ.glo.magnę ad fin.ff.de act.& oblig.dixi,in Liuris gentium. §.ſed cum nulla.ſ.eo.per illum tex.Et ſi dicas.ꝙ eſt contractus, ſed impropriè, cùm non ſit vltrò citroque obligatorius.l. Labeo.§.contractum.ff.de verbor.ſign. ergo non habet locum in ſtatuto.Quia dico,ꝙ vbicunque in ſtatuto non poteſt aſſignari niſi vnica ratio,illa habetur pro expreſſa.glo. eſt in l. Quamuis.& ibi expreſſius Bald.& Paul.de Caſt. C. de fideicom. cum ſimil. Quo caſu ex identitate illius rationis licitum eſt arguere ad caſum,qui ſub lata,& impropria ſignificatione continetur, vt eſt glo.in Auth.vt hi qui obli,per hi. in princip.in ver. ad curationem.& ibi Angel.not.& gloſſ.in clem.1.in ver.eligatur. & ibi Cano.de elect. Sed huius ſtatuti nõ poteſt aſſignari niſi vnica ratio, ſcilicet propter fragilitatem ſexus, & imbecillitatem intellectus,vt not.Bald in l.2.per illum text. C.de adop.& in l.2.
26 in 9.q.C.de reſcin. vend. ¶† Secundò moueor. Nam ſtatutum loquens in contractu habet locum in diſtractu, concurrente identitate rationis.glo. reputata ſin.in l.2.§.è contrario.ff.de contrar.iudi.tut.quæ gloſſ.eſt ad hoc vnica in iure ſecundum Bald. in rub.extra de iureiu. Idem tenet Barto. & alij in Auth. ſacramen.pub.in 6.colum. C. ſi aduer. ven. & tamen diſtractus non eſt proprié contractus. Secus vbi non eſt identitas rationis. Ita loquuntur contraria.¶ Tertiò moueor,quia ſtatutum loquens in contractu,habet locum in renunciatione,concurrente identitate rationis,ſecundum Bald.in rub. & in l.1.C.de pac.& pulchrè Bald.vbi limitat in l.pactum.in 21.q.C.de coll. Facit l.ſi ad reſoluen.C.de prædi.min.Secus vbi eſt diuerſa ratio. Ita poteſt ſaluari Bald.in l.tres fratres.ſ.cod.¶ Quartò facit,quod not.Bar. in Auth.contra ſi filij.in 2.not.per illum text.C.de repu.vbi no. ꝙ cuius conſenſus in contrahendo requiritur, eiuſdem requiri
27 tur in diſtrahendo. ¶† Quintò facit doctrina glo. reputaræ ſingularis in l.tale.§.fin.ſ.eo.quæ vult,ꝙ idem cenſeatur ſtatutum in caſu omiſſo,in quo ſtatuentes idem veriſimiliter ſtatuiſſent, ſi fuiſſent interrogati.Pro qua facit text.in l.fin.ſecundum intellectum Bart.Ang.& Moder.C de poſthu.hær.inſtit.facit l. Bar-
28 barius.in verſi.ſed ſi ſciſſet.ff.de offic.præto. ¶† Sexto facit. Nã ſtatutum loquens in contractu mulierum habet locum in aditione hæred.& ſic in quaſi contractu.ſecundum Barto.in l.more,in princip.ff.de acquiren.hæred.Paul. & Lud.in l.mutum.in princ.ff.de acquir.hæred.Lud.in conſil.393. incip. Præſuppoſito, ꝙ viua voce. quam opinionẽ defenſaui in l. Barbarius.ff.de offic.præto.licèt contrarium teneat Bar.in d.l. apud Iulianum. §.fin.& Bald.Angel.& plerique Moder.in d. l. mutum. in princ.
29 ¶† Secundò principaliter limita concluſ. communem,niſi talis liberatio ſeu quitatio fieret per mulierem ex neceſſitate, puta quia maritus reddidiſſet vxori id,quod debet. Quo caſu mulier tenetur quitare virum per inſtrumentum. l. diſſolutè. C.de condi. ob cauſ. Certè in tali quitatione non requiritur ſolennitas ſtatuti.Ita per plura ſimilia tenet Ludo.Roma.in con-
30 ſil.394.incip.Præſuppoſito,ꝙ viua voce dictum eſt. ¶† Secundò intellige dictum ſtatutum procedere, quando mulier, vel minor ſe obligat ſuo nomine.Secus ſi alieno, puta procuratorio, quia poteſt non obſeruata ſolennitate ſtatuti, ſecundum Lud.& Alexan. in l.quæſitum. per illum text. ff. de in ius voc. vbi libertus, qui non poteſt vocare in ius patronum ſine venia proprio nomine, tamen alieno poteſt. Confirmo per illud qđ vult Angel.in l.quamuis.in princip.ff.de acquir. poſſeſ.vbi quærit,an ſtante dicto ſtatuto, quòd mulier, vel minor non poſſit ſe obligare ſine conſenſu propinquorum, an poſſit conſtitui procurator pro alio, abſq; ſeruata forma ſtatuti? Et tenet,ꝙ ſic,quia tale ſtatutum debet intelligi, quando ſe obligat nomine proprio,non quando alieno ad damnum, & vtilitatem alterius,argumen.d.l.quæſitum.Facit l.lis nulla.vbi gloſſ. not. ff. de iudi.Tamen Raph.Cumã.in d.l.apud Iulia.§.fin. ff. ex quibus cauſ.in poſ.ea.refert ſe vidiſſe iſtam quæſt. de facto in muliere, quæ ex forma ſtatuti non poterat ſe obligare ſine cõſenſu propinquorum. An poſſet mulier tutotis nomine ſe obligare non ſeruata forma ſtatuti ſi eſſet nutrix? Et dicit,quòd non, per l.ſi. C.de leg.tut.vbi qui neſcit gubernare propria,non debet alij in tutorem dari. Tamen iſtam deciſ per prædicta impugnat Ale-
31 xan.in d.l.quæſitum. ¶† Tertiò limita dictum ſtatutũ non procedere in contractu, vel obligatione ad pias cauſas, in quibus ſolennitas dicti ſtatuti non requiritur, quia pia cauſa non ſubiacet tali ſtatuto ſecundum.Pan.in cap.relatum.de teſta. per illũ tex.Bald.& Saly.in Auth.caſſa.C.de ſacroſanc.eccleſ Bal.in l.generale.C.eo.de quo per Io.And. & d.Anto.in c.in præſentia.de
32 proba. Limita vt ibi per eos. ¶† Quartò dictum ſtatutum debet intelligi de contractu,vel obligatione circa res,non autem circa perſonam. Ideo poteſt contrahere matrimoniũ ſine conſenſu propinquorum non ſeruata ſolennitate. l. in copulandis,& ibi Bald. C. de nup. ¶ Quintò dictum ſtatutum intelligitur de contractibus damnoſis non de vtilibus, qui poſſunt fieri non ſeruata ſolennitate ſtatuti, ſecundum Bald. in l neque tutores.C.de inutil.ſtipul.per illum text.Angel & Imol. & Mod. in l.mutum.in prin.ff.de acq.hæred.Dixi plenè in d.l.Barbarius.
33 ¶† Sextò limita dictum ſtatutũ procedere in obligationibus ex contractu, vel quaſi. Secus ſi obligatio deſcenderet ex delicto vel quaſi,quia tunc mulier aſtringitur ẽt non ſeruata ſolennitate dicti ſtatuti,ſm gl.not.& ibi Bar.& alij in l.ſi qs in tãtã.C.

vnde

ADDITIO.

a ¶Eam limitant. Adde latè Iaſ.in l. Barbarius. 5. not.ſupra de offi. præto. vbi dixi, & ad Pract. Pap.for.lib. Act.Rea.verſi.veriſimile.65.cui Adde Mating. Cent.2.obſer.34.Catel.verſicu.ſtatuta Italiæ. & in proprijs terminis verſicu. ſtatutum requirens. vbi plenè articulum declarat referendo communem, de qua per Iaſ. hic. & not. Alexand. in l. more. 2. not.ff.de acquirend.hæredita. MASVER.

vnde vt.Bart.in l.is cui bonis.ff.de verb. oblig.Ita limitat Math. not.167 Facit gl in l.ex patre.§.Quanquam.ff. de in rē verſo.Et
34 vide prædicta omnino vltra ea,quæ dixi in l.Barbarius. ¶†Vlt. diligenter aduerte,& valde ſigna illud, quod ſubdit Bar.q̄ ſtante prædicto ſtatuto, nedū impeditur obligatio naturalis ex pacto de non petendo,ſed etiam impediuntur omnes alij tres effectus pacti de non petendo, & ſic effectus exceptionis pacti. Item quòd tollat naturalem, & ciuilem elidat per rationem ſubtilem, de qua hic per eum, ſolus Raph. Fulgo. hic dubitat, quia cùm ſtatutum vetet tantum obligationē,non videt quare pactum nō debeat eſſe vtile quo ad alios tres effectus pacti. Nec obſt.quòd ſi datur replicatio, ergo ceſſat exceptio.l.reſcriptum.§.ſi pacto.ſ.eod.ſecundum Bartō.quia reſpondet Fulgo. & bene, quòd ibi non tollitur exceptio per replicationem, eo quia ibi eſſet naturalis obligatio, vt præſupponit Barto. ſed eo quia ibi tacitè actum intelligitur, vt pro altero ſit contentus. Ideo ſi peteret pœnam,& vellet excipere de pacto,bene tolleretur exceptio per replicationem,& ēcontra,vt ibi,& l.ſi pater. §.ſi mulier.ff.de iure dot. Alij nihil tangunt. ¶Ego teneo contra Bart.per tria. Primò per illud,quod tenet glo.hic magna in 6.ſolu.& Bart. & omnes ſequuntur, q̄ licèt ſecundum pactum tollat ipſo iure naturalem obligationem præcedentis pacti, nō tamen tollit alios tres effectus reſultantes ex primo pacto.Niſi reſpondeas per regulam. l. patre furioſo.ff.de his,qui ſunt ſui. ¶Secundò pondera quod vult idem Bart.in d.l.reſcriptum.§. ſi pacto.& ibi alij ſequuntur,q̄ licèt per nouationem tolleretur naturalis obligatio reſultans ex pacto de non petendo, tamen per hoc non tollunt aliæ res virtute ipſius pacti. ¶Tertiò pondera illud quod vult Bar.hic in 6.col.q̄ exceptio pacti non cauſatur ex naturali obligatione,ſed ex equitate, quam habet pactum,quia ſic conuentum eſt,ergo licèt ceſſet obligatio naturalis per hoc tamen non debet ceſſare exceptio pacti. ¶Quartò effectus eſt,q̄ exceptionem parit.& iſte eſt indubitatns.Inſti. de repli.§. 1.& 2.& in l.iuriſgentium.§. ſed cùm nulla. & §.qui-
35 nimo.ſupra eod ¶†Vlt.glo.ponit quatuor effectus pacti de petendo,ſed ſecundus eſt ſuperfluus,quia ſi tollit naturalem obligationem,clarum eſt,q̄ elidit exceptionem, & eadem ratione ſuperfluus eſt quartus. & ſic remanerent tantum duo effe-
36 ctus,vt in glo. ¶†Iuxta iſtam glo.quærit Bartol.an ſit differentia inter pactum de non petendo, & pactum de non agendo. Et refert verba Inno.in cap.1.de lit.conteſta.in 6.quæ tamen videtur Bartol.firmare. Et quia obſcurè loquitur, collige per te ex verbis Inno.quatuor not. differentias inter pactum de non petendo,& pactum de non agendo, quas ſimpliciter ſequitur Paul.de Caſt.hic.in 6. colum. Prima differentia eſt, quia pactū de non petendo impedit peti in iudicio, & extra. Secus eſt in pacto de non agendo, quia ſolùm impedit coram iudice agi. Secunda differentia correlariè ſequitur ex prima,quia ſi fiat pactum de non petendo ſub pœna, non poſſet aliter paciſcens recipere ſolutionem,cùm ſit actus extraiudicialis l. amplius non peti.ff.rem rat.habe.Secus in eo,qui fecit pactum de nō agendo. Tertia ſingularis differentia eſt,quia pactum de non petendo tollit ipſo iure naturalē obligationem, cùm ad hoc tendat. Secus eſt in pacto de non agendo. Et ita ponderant Angel. & Paul. de Caſtr. hic. & eſt magna limitatio, vt ſupra retuli in 1. parte huius gloſſ. Quarta differentia eſt,quia exceptio pacti de non petendo non impedit litem conteſtari, ſicut exceptio de non agendo. Iſtam doctri.reprehendunt Angel.Fulgo.& Paul. de Caſt.hic per text.cum glo.in §.præterea. t. inſti.de excep.vbi glo.æquiparat pactum de non agendo,pacto de non petendo, tamen illa glo.vt dicit Angel.non facit ad propoſitum,quia loquitur in actione reali,non in perſonali.Secundo allegat l.& heredi.§.filia.& l.contra iuris ciuilis.§.ſi filius.ſ.eod. ¶Adde tu, q̄ contra Imo. latè tenet Bald. quem videas in rub. extra de poſtula.præla.in vltim.colum.& in l.eleganter.§. ſi quis poſt.in 6. col.ff.de condi.indeb.Tu etiam pondera, q̄ Barto.in l. Nam & poſteà. in primis verbis.ff.de iureiu.vult,quòd d.l.amplius non peti.habeat locum in pacto de non agendo ſub pœna. & eſt bona glo.in l.ſi poſteà,in glo.1.in ver. egi. ff. de pec. quam ad hoc reputat ſingu.Bald.in cap.quoniam contra falſam.in 7. colum. de prob.licèt idem Bald. cum reprobet in l.cùm quis.in penul. colum.C.de iur.& fact.igno.Item dum Innoc.vult, quòd exceptio pacti de non agendo, impediat litis conteſta. ſecus in excep.pacti de non petendo. Adde,quòd idem tenet Bal. & not. in l.peremptorias. in penul. colum.C. ſenten.reſcind non poſ. vbi dicit, idem eſſe in pacto de non eundo ad iudicem, quod in pacto de non agendo. l. dedi.in princip.ff.de condi. ob. cauſ. quæ autem ſit ratio,quare exceptio pacti de non petendo,non impediat litis conteſta.declarat Bartol.in d.l.nam. & poſteà, in princip.vbi dixi. Ponit latè Imol.in capit.conſtitutus.in vltim. colum.poſt dom.Anto.& alios.de præſcrip.In contrarium tamen fortiter vrget text. in l. creditori. C. eod. & ibi Fulgoſ. & Moder. ad hoc not. & non poteſt ſine diuinatione reſponderi,
37 vt ibi dixi. ¶†Vltra Barto. quæro de no. quæſt. in materia huius.§.Pone,aliquis ex contractu mutui, vel alio erat efficaciter obligatus: Creditor facit tali debitori pactum de non petendo,& poſt tale pactum tranſierunt 30.aut 40.ann.Iſtis peractis poſteà debitor fecit creditori pactum ſimpliciter de petendo. Quæritur,an creditor vigore ſecūdi pacti poſſit petere.Prima facie videtur,quòd non,quia debitori cōpetunt duæ exceptiones pacti de non petendo.Item exceptio præſcrip.& ideo licèt poſteà faciat pactum de petendo, per quod tollat aliud de non petendo,tamen debitor renunciando vni exceptioni, ſcilicet pacti de non petendo, non intelligitur renunciare excep. præſcrip.arg.l.ſi domus.ff.de ſeruitu. vrba. prædio. vbi ille, cui debentur duæ ſeruitutes,vnā remittendo,non intelligitur am-
38 bas remittere,ſed illam tantum. ¶†Secundò facere dicitur, qui præſcripſit,cenſetur ſoluiſſe.text. eſt not. in l.ſi pupillus. in fin.ff.de admin.tuto.Sed ſi debitor verè ſoluiſſet, ipſo iure eſſet ſublata actio,quia ſolutione eius,quod debetur,omnis tollitur obligatio ipſo iure. Inſtitu. quibus mod. tol. obl. in princ.ſed actio ipſo iure ſublata non poteſt per pactum reſuſcitari, vt hoc text.in verſ. Sed ſi pactum. Tamen iſtud vltimum fragile eſt. Iſtis non obſt.Iaco. de Rau. hic tenet quòd creditor virtute ſecundi pacti poterit agere prima actione non obſt.pacto de non petendo. Item non obſt.præſcriptione, mouetur,quia debitor faciendo pactum de petendo.& ſic conſentiēdo,quòd peti poſſit,intelligitur remiſiſſe omne obſtaculum nedum pacti negatiui,ſed etiam præſcrip.quia aliter agere non poſſet.argumen.l ſi ſtillicidij. ff. quemadmo. ſer. amit. Et per hoc patet non obſtare.d.l. ſi domus. quia ibi remiſſio vtriuſque ſeruitutis non veniebat in neceſſarium præambulum, ſicut hic. Pro iſta opin. facit fortiter text.in l.quod debitori.ff.de donat.cauſ. mort.licèt ibi Bartol. videatur aliter intelligendo deſtruere illum text.ſed ſecundum verum ſenſum ille text. multum ſtringit.quem alibi not.Angel.in l.certi condictio.in princip.ff.li certum peta. vbi dixi de illo text. & ibi Ludo. reputat illum text. ſingu.Illum etiam multum not.Angel.in l. cum qui.ff.de iureiuran.in fin. princip.imò plus tenet Iacob. de Raue. quòd non eſt verum,quòd per lapſum dictorum 30. vel 40. ann. ſit cauſata præſcriptio. Mouetur, nam cùm creditor feciſſet pactum de non petendo, non poterat vigore pacti agere, ergo non valenti agere non currit præſcriptio. l. 1. in fin. C. de ann. excep. Contrariam opinio.tenet Gul.hic in fi.quæſtio.quia falſum eſt fundamentum, ſcilicet quòd hic nulla currebat præſcriptio tanquam non valenti agere &c. dicit Gul. quod eſt verum, niſi creditor non poſſit agere facto ſuo,vt in caſu noſtro, propter pactum de non petendo quod fecit. Secus quando non valeret agere aliter,quàm facto ſuo,quia primo caſu ſibi imputatur. ¶Secundò mouetur. Nam primum pactum de non petendo ſuſtulit ipſo iure naturalem obligationem, prout firmaui in 1. parte huius gloſſ. licèt ipſe Gul. & malè teneret in hoc contrarium, referentem Bartol. Et vltra hoc, quòd tollat naturalem,& elidat ciuilem,vt tenet gloſſ. hic in fin. ergo præſcriptio ipſo iure ſuſtulit ciuilem obligationem. vt eſt gloſſ. in l.obligationum ferè. in §. placet. ff. de actio. & oblig. Et ſic ex quo vtraque obligatio, tam naturalis per primum pactum, quàm ciuilis per præſcrip. ſit ipſo iure ſublata, ergo actio fuit ipſo iure extincta, ergo pactum vltimum de petendo nihil poteſt operari, ex quo actio eſt ipſo iure ſublata, vt hoc text. in verſic.ſed ſi pactum. Et ſi dicas,quòd pactum de petendo interrumpit præſcript. Reſpondet Gul. quod illud poſſet procedere ſi præſcriptio non fuiſſet completa, ſed cùm præſuppo-namus, quòd eſſet completa ante ſecundum pactum de petendo, ergo pactum non potuit præſcrip. interrumpere. Et ſic vides, quòd vtraque opinio eſt bonis argumentis firmata. Breuiter opin. Iacob. de Rauen. tenent Odofred. & Franc. Tigri. in l. pacta nouiſſima. & ibi Bartol. in 2. lectu. C. eodē tenent Rayn. Alber. Bald. & Ludo. hic. mouentur, quia fundamentum Gul. dum præſupponit, quòd obligatio ciuilis tollatur præſcriptione, eſt falſum, quia tempus ſolùm numquam eſt modus tollendæ, vel inducendæ obligationis. l. obligationum ferè. §. tempus. ff. de actio. & oblig. Et ita declarat Dyn.& Bartol.in l.fin.ff.rem rat.habe. & Bartol.in l. cùm quis. C.de iur. & fact. ignoran. ergo cùm remanet ciuilis obligatio, eius virtute poteſt agi, cùm ſola ciuilis ſit potens ad conſeruandum actionem iam natam, vt declarat Bartol. hic. in 7. colum. & ſupra retuli. Et ſi contra agentem opponatur de primo pacto de non petendo, replicabitur de ſecundo pacto de petendo, per quod intelligitur tacitè remiſſa præſcriptio, & ita reſident præfati Docto. Diſputando. tamen ſi velles ſuſtinere Gul.poſſes reſpondere ad hoc,dum dī,q̄ per præſcriptio-

scriptionem non tollitur ciuilis obligatio, quia solùm tempus non est modus tollendæ obligationis. Fateor, qñ solum interueniret præscriptio. Et ita loquuntur iura præalleg. & Dyn. & Barto. in d.l.fi. Sed in casu nostro interuenerunt duo. 1 pactum de non petendo. Item præscriptio 30. vel 40. ann. vnde per primum pactum de non petendo sit subłata ipso iure naturalis obligatio, & elisa ciuilis, vt firmat ista glo. in fi. Ergo cùm actio ciuilis non esset elisa, facilius potuit tolli præscriptione, quia tunc non est sola præscriptio, quæ tollit, vt in iurib. s̄. alleg. sed mediante pacto de non petēdo elidente ciuilem. Cogita, quia passus est pulcher, & subtilis. ¶ Capio glo. in ver. per stipulationem, quā diuide in quatuor partes. In prima exponit text. vno modo. In secunda remouet vnum contrarium, & malè, quia iure florum, qñ secunda stipulatio continebat plus quam prima, semper fiebat nouatio. l. stipulationes nō diuidunt in prin. ff. de verb. obl. declarat Bar. in l. pen. ff. de præto. stip. Sed ita est in l. si dari. allegata in gl. vbi primæ stipulationi obstat exceptio, secundæ non. In tertia parte gl. ponit aliam declarationem ad tex. In quarta contra eam opponit, & soluit. Secunda ibi, & sic non est contra. Tertia ibi, vel dic per stipulationem. Quarta ibi, sed videtur. ¶ In fi. gl. licèt Doct. transeant cum declaratione glo. non videtur, ꝙ sit bona, quia tunc differentia, quæ fit in tex. inter stipulationem, & pactum, non esset in eisdem terminis, si loquimur in stipulatione nouante, cùm in pacto de non petendo non cadat nouatio, vt est tex. not. in l. si ex pretio. C. si cer. pet. Ang. hic, & d. Alex. in 1. not. Vnde planius videtur intelligendus tex. qñ stipulatio de petendo facta est post stipulationem de non petendo, ꝙ ipso iure tollat, prout etiam in discursu voluit Bal. hic, per regulam. l. nihil tam naturale. ff. de reg. iur. & l. ab emptione. ī. eo. & hoc tex. in versi. Idem dicemus. ¶ Capio gl. in versi. factum. Ista glo. secundum Pau. de Cast. est difficilis, sed modicæ vtilitatis. Sed certè magnæ est vtilitatis ſm qd eā not. Bar. ad plura, & infra dicetur. Ista glo. videtur ponere quatuor intellectus, & ita videtur diuidi in quatuor partes. Secunda ibi, vel dic factum. Tertia ibi, imò ideo factum. Quarta, & vlt. est ibi, vel melius ponitur. Tamen ſm Bar. & Doct. reducuntur ad duos intellectus, quia tertius intellectus tendit ad idē cum primo, & ad eius declarationē. Quartus intellectus tendit ad declarationem secundi. Mihi plus placet, ꝙ quartus sit intellectus de per se, & valde diuersus, si bene consideres gl. Et dum illum quartum intellectum approbat glo. per simile de acceptilatione. & Fulg. putat gl. esse corruptā, & ſm eum non est dare contrariam acceptilationem. Tu dic, ꝙ glo. bene stat. Nam pone, ꝙ debitor liberatus per acceptilationem dicat creditori. Sum contentus facere contrariam acceptilationem. Certè per hoc non resuscitatur prima actio, eo quia acceptilatio est inuenta ad extinguendum, non autem ad inducendū actionem, vel resuscitandum. Breuiter intellectus gl. non conueniūt literæ. Vnde tene intellectum, quem dixi in tex. in euidentia.

39 ¶ † Sed quia glo est difficilis, & obscura, ideo pro eius declaratione oppono contra tex. dum ponit rationem diuersitatis inter pacta, & stipulationes, & dicit, quia in stipulatione ius continetur, in pactis factum versatur. Contra, aut volumus pactū, & stipulationem, prout sunt contractus, & tunc pactum, & stipulatio sicut & alij contractus pariter sunt facti. l. consilio. §. pen. ff. de cur. fur. Et isto modo ista stipulatio est facti, sicut, & pactum. Aut consideramus effectus resultantes tam ex pacto, quàm ex stipulatione, & vtroque casu non est differentia, quia sicut effectus stipulationis sunt à iure producti, ita etiam effectus pacti, & sic non videtur bona ratio text. nostri. Glo. vt declaret tex. & remoueat dictam obiectionem, quā sentit, ponit primum intellectum, qui est, ꝙ ideo in pactis dicitur versari factum, quia qui opponit de beneficio pacti, non habet necesse aliquid allegare, qđ consistat in iure, per consequens nec probare, sed sufficit, ꝙ alleget factum. i. tale pactum sibi fuisse factum. Ille verò, qui allegat stipulationem, non solùm habet necesse allegare, & probare factum, imò etiam tenetur probare solennitatem, quæ consistit in iure. Vnde non sufficeret si allegaret interrogationem præcessisse, & responsionem sequutam esse, vt in gl. Et aduerte, ꝙ gl. ī. in tertia parte ibi, imò ideo factum. quæ tendit ad idem cum isto primo intellectu, plenius sic declarat. Nam ille, cui factum est pactum, si vult, quòd sibi prosit, debet opponere, aliàs sibi non prodest, etiam si ex confessione aduersarij constaret de pacto, vel etiam ex confessione aduersarij constaret, ꝙ pactum esset extortum dolo, vel metu, non sic in stipulatione interposita ad nouandum præcedentem, quia si de ea constet in actis, licèt pars non alleget, tamen prodest, & iudex ex officio suppleat. Ratio diuersitatis est, ſm glo. Nam cùm in pacto quis releuetur in vno, ꝙ non teneatur aliud probare, nisi nudum factum, certè grauatur in alio, quia necesse habet illud opponere, licèt constet in actis per confessionem partis. Sed in stipulatione est totum ècōtra, quia cùm grauetur, vt non solùm habeat necesse probare factum, sed etiam iuris solennitatem, ideo in hoc alio releuatur. Ista est intentio gl. in hac prima, & tertia parte, quæ sunt simul iungēdæ.

40 ¶ † Ex ista tñ glo. habes tria diligenter notare ſm Bar. & alios. Primò, ꝙ quando quis mero iure habet ius, licèt elidibile per exceptionem, vel per replicationem, nisi pars aduersa excipiat, vel replicet, etiam si de ea constat iudici per confessionem partis, tñ iudex non potest supplere. Istam conclu. tenet Bar. cum duab. limitationib. de quib. hic per eum, & in l. cum qui ita. ff. de verb. obl. & dicit Pau. de Cast. hic, ꝙ secunda limitatio Bart. est

41 sing. & no. ¶ † Sed aduerte inquantum gl. & Bar. volunt, ꝙ si creditor confiteatur in actis, ꝙ fecit pactum de non petendo debitori, ꝙ iudex non potest supplere nisi per partem excipiatur. Idem tenet d. Ant. in c. bonæ. de postu. præla. Imo. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de dam. infect. Imo. & do. Alex. in d. l. cum qui ita. §. qui ita. post Bar. ibi, & d. Ale. in l. vnic. C. vt quæ desu-

42 aduo. † Et facit trita ratio, quia notorium licèt releuet ab onere probandi, tñ non releuat ab onere proponendi. gl. est reputata sing. in cle. appellanti. de appel. Bar. in l. 1. ff. de excep. Bonus tex. in l. si quis ex aliena. ff. de iud. sed contrarium tenet Ange. & Pau. de Cast. hic. Ange. in l. 1. ff. de excep. Bal. in l. postquam liti. C. de pac. Lud. Ro. in d. l. 4. §. hoc autem iudicium. Moti, quia in pactis ad excipiendum non refert, an sint apposita incontinenti, vel ex interuallo. l. iurisgentium. §. quinimo. s̄. eo. sed si essent apposita incontinenti, iudex posset supplere, etiam si pars non excipiet, vt Bart. met hic, & in d. §. qui ita. & in l. lecta. vbi dixi. ff. si cert. pet. Ergo idem si ex interuallo. Sed fragile est fundamentum. nam dum dicitur, ꝙ in pactis ad excipiendum nō est differentia, an sint apposita incontinenti, vel ex interuallo, verum est, quantum ad hoc, vt reus habeat exceptionem, si opponat. Sed si non opponat, longa est differentia, quia si pactū fuit appositum incontinenti, quo casu censetur intrinsecum, iudex supplet ēt si non opponatur, ſm Bar. Secus si ex interual

43 lo, vt declarat Bar. in d. l. lecta in 4. col. & in d. §. q ita. ¶ † Secundò, & fortius mouentur, q̄a acta iudicij faciunt notorium post conclusionem in causa, gl. est reputata sing. in c. significauerūt. de testib. Sed in notorijs iudicij iudex supplet, etiam si non opponat̄ à parte. Gl. est in l. 2. in ver. atrox, s̄. de fer. Doc. in l. vnica. C. vt quæ desunt aduoca. & in d. §. hoc autem iudicium. Subdit tñ Ange. ꝙ iudex hoc non tenetur facere, sed potest ex officio. Ita saluat gl. & Bar. hic. Potes respondere, ꝙ obiectum non procedit, vbi sumus in his, in quibus lex requirit, ꝙ pars opponat, vt est hic. Pau. de Castr. hic in vlt. col. etiam contrarium tenet, quia ex quo apparet per confessionem partis de eius calumnia, certè iudex ex officio etiam altera parte non opponēte debet supplere, per gl. ordi. in l. 2. §. ꝙ si actor. C. de iur. cāl. & per id, quod no. Inn. in c. constitutus. de fil. presb. Facit, quod vult gl. not. in l. qui cum maior. §. ꝙ si in patris. ff. de bon. lib. de cuius gl. veritate dixi in l. 1. in gl. in verbo libellus. ff. de off. assess.

44 ¶ † Secūdò habes ex hac gl. ꝙ qui vult probare stipulationē, habet necesse probare tria, & alterum de per se non sufficeret, ꝙ præcessit interrogatio, & sequuta est responsio, ꝙ partes fuerunt præsentes, ꝙ incontinenti sequuta est responsio, & ad hoc multum no. istam gl. Bal. & Ang. hic. similem gl. vidistis in l. iurisgentium. §. quod ferè. s̄. eo. dum gl. ibi dicit, quia posset esse, ꝙ ex interuallo, vel in absentia fuisset responsum. quib. casibus non dicitur stipulatio. ¶ Limita tamen, qñ probatio stipulationis debet fieri per testes: secus si per instrumentum, vt per Bar.

45 & Pau. de Cast. hic, not. in l. sciendum. ff. de verb. ob. ¶ † Tertio habes ex hac gl. ꝙ qñ ex actis constat actorem carere actione, vt est qñ fatetur per acceptilationem liberasse debitorem, tunc iudex ex officio nemine excipiēte, debet eum repellere. Adde gl. in l. vbi pactum. & ibi Bar. & alij, vbi dixi. C. de transac. Iste primus intellectus non congruit literæ. Respicit enim modum proponendi, & probandi tam pactum, quàm stipulationem. Istud autem non congruit verbis literæ, quæ non spectant ad modum proponendi, vel probandi, sed præsupponunt subtilitiam stipulationis esse in iure: pacti verò in facto. Ideo secundus intellectus ponitur in gl. ibi. Vel dic, ꝙ factum capitur hoc pro iure naturali, quod est immutabile. Ideo vnum pactū non potest per aliud tolli, vt in gl. quæ reprobat istum intellectum per duo, vt habes in ea. Sequentia illa verba gl. obscura, ꝙ pactum non tollit factum, sed ius bene tollitur, & reliqua declara, vt per Bar. hic in pen. col. Aduerte etiam, ꝙ licèt Bart. dicat, ꝙ quartus intellectus gl. ibi, vel melius, tendat ad declarationē huius secundi intellectus, & idem cōtineat. Mihi vī (vt s̄. dixi) ꝙ sit valde separatus à secundo, quod patet. Nam in secundo intellectu dicit gl. ꝙ ideo in pactis dicitur factum versari, quia adest obligatio naturalis, & si factū capiatur pro iure naturali, sed in quarto intellectu dicit gl. ꝙ ideo ſm pactum non tollat

ipso

ipso iure primum,quia secundum pactū de non petendo non fuit factum ad tollendum,vel extinguendum, prout tendebat pactum de non petendo. Secus in stipulatione nouante,quam lex principaliter inducit ad extinguendum. probat per simile,
46 vt supra declaraui.¶† Extra gl.Bart. post antiquos inducit istū tex.in ver.sed si pactum. ad quæst.quā dicit fuisse de facto Bononiæ in persona Marchionis de Ferra.absoluti à pœnis,& culpis, hoc acto, q̄ de cætero non auderet similia attentare, aliàs in easdem censuras,& pœnas incideret.distinguit, vt hic p̄ cum. Adde Barto.in l. tale pactum.§. qui prouocauit.in fi.per illum text.ĩ.eod. & in l.non solum.§. iniuriarum. ff. de iniur. Paul.de Cast.in §.præcedenti.post Angel.ibi, & idem Ange.in quæstio. per eum disputata, quæ incipit exorta guerra.in 16.colu. Caue tamen, quia hodie talis adiectio posita à iudice non valet. c. Romana.§.caueant.de sent.excom.lib.6. Secus si à statuto, vt in c.2.de consti.in 6. secundum Lud. Rom. in l. si qui accepto. ad fin.ff.de condi. ob causam. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Dolus de futuro non potest remitti: remitti potest tamen culpa etiam lata.nu.6.*
2 *Si aliquis iuret se non denunciaturum maleficium, non valet iuramentum.*
3 *Stante statuto, quòd quilibet exbannitus soluendo mille extrahatur de banno,non habet locum illud statutum in eo,qui fuerit exbannitus post statutum conditum.*
4 *Rescriptum dans remissionem pœnæ infligendæ non valet.*
5 *Dolus præsumptus futurus remitti non potest.*

§.Illud nulla. Dolus de futuro non potest per pactum remitti, sed dolus præteritus sic.Item pacta turpia,vel contra publicam vtilitatem nō sunt seruanda.h.d.secundum verum intellectum Doc.licèt gl. intelligant totum istum.§. in dolo de futuro. & dicunt, quod non potest remitti expressè,vt in primo dicto huius tex.Sed bene tacitè,& generaliter,vt in ver.quamuis. Idem tenet glo.in l. iurisgentium.§.sed & si quis pacisc̄atur. ĩ. eod. Iste intellectus nō est bonus,per tex.ibi, nulla pactione,& sic nec expressa,nec tacita,& quia subest eadem ratio, ne detur via delinquendi,vt statim dicam. Tene ergo, quòd principium loquatur in dolo futuro.versi.quamuis, in dolo præterito: qui enim paciscitur ne depositi agat, intelligitur ratione culpæ, vel doli præteriti,
1 res tamen deposita debet restitui.l.ei cui.ff.de lib. ieg. ¶† Not. ex hoc tex.regulam,quod dolus de futuro ideo non potest remitti,quia inuitaretur quis ad delinquendum.contra l.conuenire.ff.de pac.dota. ¶† Adde quod not. Bald.in c.1.§.Item sacramenta.in vltim.colum. per illum text. de pa.iur.fir. quòd si aliquis promittat se non denunciaturum maleficium,& iurauerit,non valet iuramentum, quia aperiret viam iniquitatis ad delinquendum. Allegat Imo.in cap.ad nostram. de iureiuran.
3 ¶†Secundò adde,quod not.Barto Bald.& alij in l.cum lex per illum text.ff.de leg.quod si fiat statutum, quod quilibet exbannitus soluendo mille extrahatur de banno, non habet locum in eo,qui fuerit exbannitus post statutum conditum,sed intelligitur de bannitis in præteritum.l.2. & ibi Salicet. C. de gener. aboli.quia si traheretur ad futura, daret materiam delinquendi.Idem tenet Bar.in l.omnes populi.in 6.q. principali.in versi. quid de tempore,ff.de iusti.& iure.& in l.2.in fin. ff.de condi.& demonstr.Bald.in l.leges & constitutiones. & ibi Sal. C.de legi. Bald.& Imol.in l.cum tale.§.pen.ff.de condi. & demon. Bal.in l.cum in secundo.ff.de iniu.rup. do. Abb.in c.2.de consti.dom.
4 Anto.& Imo.in c.fin.eod.titu.¶† Tertiò adde, quod vult Bal. post Iaco.But.in l.castitati.in 1.colum. C.de adult.quòd rescriptum dans remissionem pœnæ infligendæ ante delictum commissum, non valet, quia inuitat ad delinquendum,& quia remissio fit pœnitenti, sed pœnitere, & malè operari simul stare
5 non possunt. ¶† Amplia istum text.vt procedat non solùm in dolo de futuro vero,sed etiam in dolo præsumpto futuro, qui remitti non potest, secundum Pau.de Cast.hic per l.quod Nerua.ff.depos. Adde,quòd contrarium tenet dom.Anto.de But. post Ioan. Andr.ibi in cap. fraternitatis. de testib.in 18.colum.
a versic.quartò fallit si de voluntate.[a] ¶† Limita istum tex.no-
6 tabiliter,quod licèt dolus de futuro remitti non possit, vt hic, tamen quelibet culpa etiam lata potest remitti, quia sic non inuitat ad delinquendum.l.si vt certo.§. interdum. ff.commo. & est tex.in l contractus.ff.de reg.iur.glo. in l.1.§. si conueniat. ff.depo.Dyn.in reg.contractus.de reg.iur.in sexto. Pau de Cast. hic.dom. Alex.in l.si mora.in 1.colum. ff.solut.matrim. Adde tex.no.in l.qui plures.ff.de admin.tuto. Facit l.si seruus vetitus. ff.de leg.1. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶De voluntate.Amplia idem in dolo præterito habente radices in futurum, secundum Bal.in §.similiter.col.2.ver.fuit quæst. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Conuentio facta cum vna persona,non extenditur ad aliam, & nu.2.6. & limita vt nu.7.*
3 *Fratres si duo sint,vel plures,& vnus eorum maritat sororem,& illa ei facit pactum de non petendo hæreditatem paternam,an illud pactū proderit alijs fratribus.*
4 *Statutum,quòd contra instrumentum publicum non possint opponi nisi certæ exceptiones, tale statutum quando habeat locum.*
5 *Executio instrumenti guarentigionati,vel sententiæ diffinitiuæ non potest peti contra tenentem aliqua bona obligati.*
8 *Pactum factum super vna re non extenditur ad aliam rem.*

1 §. Ante omnia. † Iste.§.ponit duas regulas,ad quas quotidie allegatur. Prima regula est,q̄ conuentio facta cum vna persona,non extenditur ad aliam, [a] & sic alij non nocet, neque prodest. Idem in transactione.l.1.C.de transactio.l. Imperatores.in princi. & ibi not. Bald. ff. de transac. Idem in renunciatione. l. iubemus. C.ad Velleia.Idem in sententia.l. sæpe.in princ.ff.de re iudic.& toto tit.C.res inter alios acta. Idem est in iuramento.l.3.versic. pen.ff.de iureiur.c.licet.& in c.intellecto.co.tit. Bar.in l.Titia.§. Imperator.ff.de leg.2. Bal.in l.1.C.de inoffi.don.& no.do.Fran. de Aret.in consil.157. quod incip. visis diligenter narratis.in 1.
2 colum.† Facit,quod pulchrè determinauit Ioan. And.in addi. Spec.in tit.de obl.& sol.§.fin.& in addi.quæ incip. Ordine,quo suprà. quòd si aliquis diuisit hæreditatem paternam cum fratribus tanquam eorum frater, postea,vt posset matrimonium contrahere cum certa puella, iurauit se non esse filium illius, cuius putabatur,& cuius hæreditatem diuiserat.Certè per hoc fratres non poterunt aliquid repetere per condictionem indebiti, vel per condictionem sine causa,quod benè, & diligenter
3 no.† Item ad regulam tex.adde,quod no.Bald. & Moder.in l.si actionem.per illum text.C.eo.q̄ si sunt duo, vel plures fratres, & vnus eorum maritat fororem, & illa ei facit pactum de nō petendo hæreditatem paternam, q̄ istud pactum non proderit alijs fratribus, quin aduersus eos possit soror pro eorum rata experiri.Et dicit Pau.de Cast. ibi, & in l.plane.§ si duob.ff.de leg.1. q̄ istud est perpetuò tenendum menti, quia quotidianū. Idem tenet Ioan. And.in addi. Spec.in tit.de testa.§.in primis.in addi.quæ incip.quid de præcedenti. ad fi. Bal. in l.pactum.in 8. & 9.q.C.de colla. Item ad istam regulam adde, q̄ pactum factum inter cohæredes,licèt inter eos sit seruandum,tamen nō
4 præiudicat creditoribus.l.licèt.& ibi Bar.C.famil.ercisc.† Item ad istam regulam adde, q̄ stante statuto, q̄ contra instrumentum publicum non possint opponi nisi certæ exceptiones, tale statutum habet locum,quando agitur contra illum, cū quo factum est instrumentum: secus si ageretur contra secundum possessorem,vel contra alias personas. Ita per regulam huius tex.determinauit Io. de imo.in l.fin.ff.quis & à quo appel.circa antepe.char.mag.in ver. Aduerte tamen,quia inquantum dixi, q̄ potest opponi exceptio,&c.Idem tenet ipsemet Imo.in cle. 1.in 3 col.de re iud.per id,qđ ibi sentit gl.no.in ver.contra se.& ibi clarius Doc.vbi habetur, q̄ dispositio illius cle.1.volentis, q̄ non possit opponi exceptio nullitatis contra tres sententias conformes,non habet locum, quo ad tertium comparentem pro suo interesse.Facit,qđ vult Bal.in l.1. C cōmu.de leg.q̄ statutum tribuens priuilegium instrumento guarentigionato,valet,qñ agitur personali,vel hypothecaria contra istum principalem debitorem. Secus si ageretur hypothecaria cōtra tertium possessorem,arg.l.1.C.si cer.pet.sequitur Pet. de Anch.in c.cnonum statuta.in versi. circa istam extensionem alibi, &c.dx Alex.in consi.83.in 3.volu.incip.viso themate.s̃. scripto. & ibi quæ copiosè.in pen.col.& in consi.seq. qđ incipit.in causa,quæ
5 vertitur inter agentes.in 3.col.& seq. † Facit,qđ volunt Bald.& Ang.in l.2.C.si aduer cre. q̄ executio instrumenti guarentigionati,vel sententiæ diffinitiuæ non potest peti contra tenentem aliqua bona obligati,per l.expressam in l.ea lege.C.de cond.ob cau. qđ dicunt esse notandum contra ignorātes procuratores, & aduocatos.Facit etiam,qđ no. Bal.in l.si pro te.per illum tex. C.de dot.promis.q̄ statutum disponens, q̄ instrumenta cōfessionata debeāt mandari executioni,intelligitur ad petitionem creditoris,non autem ad petitionem tertij,etiam si sua interest.

Facit

ADDITIO.

a ¶Ad aliam.Et in verbis enunciatiuis,Alex.libr.5.consi.16,colum.4.versic. præterea. PVRPV.

Facit etiam,quod tenet Io.de Ana. post d. Car.in c.ad petitionem.in 3.col.de acc.q̃ si princeps concedit priuilegium,in quo vult haberi pro infectis aliqua gesta, iuxta gl. in clem. 1.in ver. pro infectis.de immu.eccle.intelligitur respectu partium , non autem respectu tertij. Ad prædicta facit bonus text. in c.super eo.de offi.dele.vbi est tex.q̃ quãdo Papa,vel princeps causam inter aliquos vertentem committit cum clausula , appellatione remota , non impeditur tertius pro suo interesse appellare, quamuis principalis appellare non possit.Idem vult Bar.in l.1. §.1.ff.à quibus appel.non licèt. & per illum tex.in d.c.super eo. quem ad hoc reputat sin. refert. d. Ant.de But. in c.vt debitus. de appel.se de facto pronunciasse Perusij,q̃ cùm ex forma statuti non possit appellari à certo actu , qđ deberet intelligi quo ad ipsos litigantes,non autem quo ad tertium comparentem pro suo interesse. † Istam primam regulam tex.ita ampliatam limita,vt procedat in conuentione facta cum priuata persona. Illa namque non prodest,neque nocet alijs. Secus in conuentione,vel pacto inito cum ciuitate,vel cum principe,quia tale pactum seruatur pro l.quo ad omnes,& potest publicè allegari sicut tex.in l.donationes quas parentes.C.de dona. inter virũ & vxo.& ibi Barto. not.per illum text.ita limitat regulam huius tex. Idem tenet Bar.in §.pactus ne peteret. in pen.col.s̃.eo. & in l.Cæsar.ff.de publi.& in l.ciuitas.post prin.vbi dixi.ff.si cer. pet.Bal.in l.1.in prin.& ibi Pau.de Cast.ff.de constit.princip.Bal. in l.1.in 2.col.C.de hær.vel act.ven. ¶ † Secundò limita ex præsumpta voluntate paciscentium , quia tunc pactum extenditur de persona ad personam, tex.est no.in tale pactum.§. fin.& Ang.ad hoc no.j̃.eo.¶ † Secunda regula huius tex.est,q̃ pactũ factum super vna re,non extẽditur ad aliam rem. Adde,quod pulchrè decidit Pau.de Cast. in consi.117. quod incip.breuiter in casu præsenti dicendum est,q̃ si filius expresse cõsensit venditioni certarum rerum paternarum factæ per patrem, licèt vi deatur renunciasse iuri hypothecæ,quod habebat in illis bonis venditis occasione dotis materne.l.sicut.§.si voluntate.ff.quib. mod.pig.vel hypo. non tamen per hoc intelligitur renunciasse doti,vel hypothecæ, quo ad alia bona paterna non vendita.Et de hoc dicit esse casum in Iubemus.C.ad Velle.Not. ꝑpetuò, quia sæpe fui de hoc interrogatus in ista ciuitate. ¶ Limita istã regulam tribus modis.Primò,vt procedat in alia re æquè principali.Secus in alia re,quæ veniat per quandam consequentiã, puta si fiat pactum prorogatiuum fortis,extenditur ad vsuras, quæ sunt accessoriæ.Ita limitat Car.in l.lecta. circa prin. per illum tex.ff.si cer.pet. ¶ Secundò limita,nisi alia res sit præambulum, vel necessarium consequens secundum Bart.in l.postquã liti.in 1.opp.& ibi Bal.& alij.C.eo. ¶ Tertiò limita in casu.§.sed si stipulatus.j̃.ea.l.& ibi Pau.de Cast.ad hoc no. ¶ Quartò limita in connexis,vt est glo.in c.accusa.in ver.iudicari. de hæret.in sexto.quam valde no.Pau.de Cast.& d.Ale.in l.si de certa.C.de transac.Ang.& Im.in l.qui Romæ.§.duo fratres. ff. de ver.obli.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de maiori summa non petenda, prodest in minori summa, quæ verè debetur.*
2 *Minor summa continetur in maiori,etiam negatiuè prolata.*
3 *Pactum de non petendo æquiparatur solutioni,& acceptilationi.*
4 *Solutio vnius,vel acceptilatio,vel pactum tollit totam obligationem in alternatiua obligatione.*
5 *Pactum ex interuallo appositum licèt non prosit, vt possit peti plus tempore : tamen prodest, vt possit peti plus causa.*
6 *Pactum de certa specie non petenda si fiat in obligatione generis, perimit obligationem in illa specie tantum.*
7 *Quid sit exceptio intentionis.*

1 **§.Si cùm mihi.** † Pactum de maiori summa non petenda prodest in minori summa,quæ verè debetur,sed non è conuerso.Item pactum de non petendo vnam ex rebus alternatiuè debitis , parit exceptionem etiam quo ad alteram nisi aliud expresse actum sit. Item in obligatione generis pactum in vna re prodest in illa, sed nõ in alijs. Item excluſus per pactum à toto , censetur etiã excluſus à singulis partib,integralibus , vel subiectiuis.h.d.cum seq.vsque ad §.si acceptilatio.¶ Antequam vlterius procedam quæro de intellectu ver.sed si stipulatus.glo.& Doc.intelligunt istum text.q̃ si ego stipulatus sum Stichum aut decẽ,paciscor de non petendo decem,q̃ istud pactum obstat in totum,adeo q̃ non possum Stichum petere, & ita limitatur regula.§. ante omnia.præcedentis. Item intelligunt istum tex. siue electio sit creditoris,siue debitoris.Ita tenent gl.& Doc.in ver.seq. qui incip.sed generaliter.Solus Raph.Fulg.tenet ibi subtiliter contrarium, q̃ imò non obst.pacto possum petere Stichum,quia nõ venio contra pactum , quod feci de non petendo decem,per regulam d.§.ante omnia. & istud patet ex natura stipulationis. Nam stipulator, quãdo eius est electio, potest vnum ipsorum petere,quem velit.l.vbi autem non apparet.§.qui illud , aut illud.ff.de verb.ob.vnde si petat Stichum, rectè agit considerata stipulatione , & pactum factum de non petendo decem non est in contrarium,ex quo non petit decem, sed Stichum. Nec obst.iste tex.quia respon.subtiliter Fulg.q̃ hic nõ dicitur,q̃ paciscens de non petendo decem,non possit petere Stichum:sed bene dicit,q̃ si postea petat Stichum,aut decem, & sic formet petitionem alternatiuam,q̃ obstat exceptio pacti.Nam petendo Stichum, aut decem petuntur ipsa decem , quæ promissa sunt nõ peti.Ita expresse cantat litera huius tex. Iste intellectus videtur multum coloratus, & etiam sustentabilis,eo quia verba pacti non suadent neutrum posse peti , nec hoc apparet de mente paciscentium, imò potius apparet contrarium, per regulam, quæ habet , q̃ qui de vno negat, vĩ de alio affirmare.l. cum prætor.in princ.ff.de iudic.c.nonne.de præsum. Item verba dubia interpretantur contra fundantem se ex pacto , per l. veterib.j̃.eo.& l.quicquid astringendæ.ff.de ver.ob.Sed tu considera in isto tex.duo.Primò decisionem tex.Secundò rationẽ decidendi, quam assignat text. nam lex se habet tanquam corpus,seu superficies.Ratio autem legis se habet tãquam anima, dicit Bal.in l.si quis seruo persuaserit.C.de fur. Ideo semper debet attendi ratio legis,magis quàm ipsa decisio , vt inquit gl.in l.cum tale.§.legato falsam.ff.de cond.& demon. Si tu inspicias decisionem tex.videntur verba text.sonare,vt dicit Fulg.q̃ hic alternatiuè petebat vel decem,vel Stichum. Tñ si creditor peteret solum Stichum, obstaret exceptio per rationem text. arguentis per simile de solutione,vel acceptilatione. Nam si debitor soluisset decem,liberaretur etiam à Sticho. Idem est in pacto,vt clarè litera infrà subiungit, ergo etiam Stichus solus de per se peti non posset,& iste est verus intellectus ad hũc tex,
2 ¶ † No.primo, q̃ in maiori summa etiam negatiuè prolata cõtinetur minor,& hoc,quia dispositiuè : aliàs dic, vt per Bar. &
3 Doc.in l.1.§.si stipulanti.ff.de ver.ob.¶ † Secundò noto in ver. sed si stipulatus , q̃ pactum de non petendo æquiparatur solutioni,& acceptilationi.In contrarium est de directo tex.in istam.l in princ.& in l.4.§.nunc de effectu.& in l. si quis reum. ff. de lib.leg.Fulg.& Pau.de Cast.respondent, q̃ æquiparatur quo ad quid, vt hic , sed non simpliciter, seu regulariter, vt iuribus prælleg.quæ sol.nihil est. Tu rñ.clarè,& notabiliter , q̃ ista lex in prin.loquitur qñ agitur de præiudicando alij. Tunc pactum non æquiparatur solutioni,nec acceptilationi. Sed iste text.loquitur,quando agitur de præiudicando non alij, sed sibi soli paciscenti . Ratio diuersitatis est in promptu , quia qñ agitur de præiudicando alij,diuersa ratio est inter pactum , & solutionẽ. Nam quãdo vnus socius recipit solutionem , ideo præiudicat alijs , quia possunt contra eum habere regressum , vt cum eis communicet id, quod recipit à debitore soluente : sed qñ fuit pactum,vt alij socij non possent habere regressum contra eũ, quia in effectu donat , ideo tunc non præiudicat alijs. Et ideo, quia ibi diuersa est ratio, pactũ non æquiparatur solutioni, nec acceptilationi, vt ibi dixi : sed hic agitur de præiudicando sibi soli paciscenti. Ideo hic pactum æquiparatur solutioni, &
4 acceptilationi.Et ista est clara veritas. ¶ † Tertiò noto ex hoc tex, q̃ in obligatione alternatiua,solutio vnius,vel acceptilatio,vel pactum tollit totam obligationem.¶ Limita notabiliter istum tex.vt procedat in pacto expresso. Secus est in pacto tacito resultante ex renunciatione litis,iux.l. postquam liti. C. eod. ibi, omni alij non præiudicat,& sic tantum non operatur pactum tacitum, sicut expressum. Ita probat text.in l.si quis stipulatus sit Stichum.in prin.& ibi Bar.circa fi.prin.declarat.ff.de ver.ob.
5 ¶ † Quartò not.in versi. sed si id actum, vt subtiliter ponderat Raph.Ful.licèt pactum ex interuallo appositum non prosit,vt possit plus tempore peti.l.iurisg.§.quinimo. in ver. vt puta.s̃.e, Tamen pactum nudum ex interuallo appositũ facit, vt possit peti plus causa.Cùm enim ex duabus rebus alternatiuè debitis vna petitur,dicitur peti plus causa.§ huic autem.Insti.de act.& tamen si pactus sim , vt solum Stichum petam, certè pactum nudũ prodest,vt solum Stichum possim petere,& super ratione diuersitatis relinquit cogitandũ. Tu dic,q̃ ratio est euidens, quia ita paciscendo censetur facta electio illius rei , vt dicit gl. j̃.in ver.prox.& facta electione si res electa petatur,non dicitur
6 peti plus causa,& hoc modo clarè procedit iste tex. ¶ † Quintò no.in ver.sed si generaliter , q̃ si in obligatione generis fiat pactum de certa specie non petenda , perimit obligationẽ in illa specie tantum,sed non in alijs. Secus est in debito alternatiuo, vt in ver.præcedenti, Ratio diuersitatis est, quia in obligatione generis nulla res est in obligatione , licèt quælibet dicatur esse in solutione,hoc est,q̃ debitor possit quam velit soluere.& illa

quæ

quæ soluitur,fingitur sola retro fuisse in obligatione.l.Metius. §.duob.ff.de leg.2.l.cum incertus.ff.de lega.1. Ideo pactum factum super vna re non dicitur factum, super re debita, cum nulla res in specie deberetur, ideo non tollit obligationem in alijs.sed in obligatione alternatiua quælibet res censetur in obligatione.l.illud.ff.de const. pec.& l.si duo.ff.de ver.ob.Ideo pactum factum super vna, dicitur factum super re debita, ideo tollit obligationem in alia.¶ Capio gl.in ver.opponetur,quam diuide magistraliter in sex partes. In prima opponit, & soluit. In secunda ibi,sed contra, vī gl.oppo.& malè soluit,quia dicere,ꝙ hic de æqnitate, nihil aliud dicere, quàm ꝙ iste.§.corrigit illum,vt dicit gl.in l.cotem ferro.§.qui maximos.ff.de pub. Vn de respon.vt dixi in tex.in vlt.no.In tertia,quæ est ibi, vel verius dic.gl.videtur ponere secundam solu.ad præcedens contrariū. Sed re vera fm Bar.soluit aliud contrarium,qđ est istud. Nam pactū debet sic intelligi,vt aliquid operetur.l. si qñ.ff. de lega.1. sed si hoc non tollit totam obligationem generis, nihil operaretur,quia omnino absque pacto Stichus peti non poterat.§. præterea.Inst.de act.glo.respondet,ꝙ iste tex.debet intelligi,qñ electio erat creditoris, quo casu pactum operatur, vt creditor, qui poterat Stichum eligere,nunc non possit.In quarta,quę est ibi,sed an eadem glo.format quæst. & bene dicit,præterquam dum dicit de illo mortuo,quia debes distinguere, vt facit text. in l.Stichum aut Pamphilum.in princ.ff.de sol. In quinta,quæ est ibi.Item ad id,qđ.gl.opponit, & tripliciter respon.Tene secundam sol.In sexta,& vlt.quæ est ibi,item opponitur,gl.simpliciter opponit,& dupliciter sol. Tu respon.melius fm Iaco.
7 But.Bar.& alios hic. ¶† Redeo ad primam partem glo.quia in alijs non est addendum.Ibi exceptio intentionis non iuris.quid sit,declarat gl.in l.2.ff.de excep.& in l.qui se debere. in glo.ff de cond.ob cau.Istā sol.gl.sequuntur Bar.Bal.Alb.& Ang.hic,sed mihi nō placet,cùm text.loquatur de exceptione pacti, sed exceptio intentionis,& facti non est propriè exceptio. Et ideo nō caderet in statuto faciente mētionem de exceptione. Ita tenet Bal.in l.peremptorias.in 4.col. C.sent.rescin.non pos.& in l.sancimus.in 2.col.C.de dona.& in l.in reb.in fi.C.de iur.dot. Vnde intellige tex.plenè,quod electio erat creditoris, prout dicit gl. j̄.in 3.parte.Quo casu cùm posset petere Stichum, ideo valuit pactum super Sticho non petendo,& ex tali pacto oritur propria exceptio pacti, vt dicit text.non autem exceptio intentionis,& facti,vt dicunt gl.& Doct.& minus bene,

SVMMARIVM.

1 *Acceptilatio,quæ non valet vt acceptilatio, valet saltem vt pactum nudum. Idem de transactione. nu.2.*
2 *Maior est defectus formæ,quàm materiæ.*

§.Si acceptilatio.

Inutilis acceptilatio habet vim pacti.Item seruus hæreditarius nō potest paciscī nominatim hæredi futuro, sed fm
1 pliciter.h.d. ¶ † No.primo ex isto tex.ꝙ acceptilatio,quæ non valet vt acceptilatio,valet saltem vt pactum nudū. Ex quo vt generaliter no.Bar.ꝙ in pactis liberatorijs si non valet, qđ ago, vt ago,valet,vt valere potest.Limita verū in pacto merè liberatorio.Secus est in transactione,quæ non est pactum merè liberatorium. Imò vltro citroque contrahitur obligatio, cùm transactio fieri non possit,nisi aliquid detur,vel retineat.l.transactio.C.de transactio. † Ideo transactio,quæ non valet vt trā-
2 sactio,non valet etiam vt pactum nudum.l.si causa cognita.& ibi declarat Bar.C.de trāsactio.l.tuus quoque.& ibi Bar. & Bal.
3 C.de repu.hæredi.¶† Secundò limita istum tex.vt procedat,qñ acceptilatio peccat in materia: puta,ꝙa interposita super j̄ctu iurisgē.l.si acceptolatum.ff.de accepti. Tunc valet vt pactū,vt hoc text. Secus si peccat in forma, quæ traditur in §. præterea. Insti.quib.mod.tol.obl.quia tunc non valet etiam, vt pactum. l.an inutilis.in prin.ff.de accepti.& hic glo.Maior.n.est defectus formæ,q̄ materiæ,cùm forma sit, quæ dat esse rei.l.Iulianus.§. sed & si quis.ff.ad exhiben. De intellectu tamen d.l.an inutilis. dic,vt per Bar.& latè Moder.in l.1.§.si quis ita.ff.de verb.ob. In secunda parte distingue tres casus,vt in gl.& adde quartum casum secundum Gul.de Cu.Bar.& alios, per quem datur notabilis limitatio ad l.si seruus communis.ff.de stipu.ser. Et ibi etiā Bar.ponit,& Imo.in l.quod dicitur. ff.de verb.obl. Facit.l.1.§.1. ver.quid enim si duo.ff.quod fal.tut.auct. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Actus quando fit lege resistente,nulla oritur obligatio, neque naturalis neque ciuilis.*
2 *Pupillus habet personam, vbi agitur de fauore, & commodo pupilli, & num.3.*
4 *Pupillus sine tutore potest se obligare naturaliter, & ciuiliter ad finem, vt liberetur per acceptilationem.*
5 *Persona prohibita obligari sine certa solennitate, potest tamen se obligare absque illa solennitate ad finem consequendæ liberationis.*
6 *Minor si non possit contrahere sine præsentia officialium mercantiæ,& auctoritate trium eius consanguineorum, statuto sic disponente: tamen potest facere contractum societatis sibi vtilem absque dicta solennitate statuti, & nu.7.*
8 *Pater prohibitus alienare bona aduentitia filij, potest tamen alienare pro vtilitate ipsius filij.*
9 *Ecclesia potest facere contractum sibi fauorabilem, & vtilem absque solennitate legali, vel canonica.contrarium verius, secundum communem ibi.*

LEX XXVIII.

Contra iuris. Pactum pupilli factum sine tutoris auctoritate, valet ad eius commodum, & sic ad eum liberandum: sed non ad eius incommodum. Et idem est in pacto curatoris.h.d.¶ Pondera in primis tex.dum dicit, j̄ iuris ciuilis regulas. qui de directo confundit vnam solutionem
1 Bar.& communem in l.1.in vlt.col.ff.de noua. † Nam quando fit actus lege resistēte, nulla orit obligatio neq; naturalis, neq; ciuilis.l.si non sortem.in prin.vbi Bar.& alij notant. ff.de cond. inde.l.cum lege.& ibi Bar.ff.de fideiuſ.ergo ex contractu pupilli sine auctoritate tutoris nulla deberet oriri obligatio, & tamē oritur naturalis.d.l.1.cum simil. Respon. Bar.ꝙ lex non resistit, sed non assistit,& sic non est contra legem,sed præter. Ista solutio est de directo contra istum tex.qui dicit contra iuris ciuilis regulas. Vnde respon plenius ad obiectum, ꝙ quando lex resistit actui,ex illo actu nulla oritur obligatio,verum est,quando lex simpliciter resistit. Secus quando vltra procedit disponendo,tex.habes, & exemplum in l.1.§.biduum.ff.quando app.sit. declarat Bart.post glo.in l.non dubium. C. de legi.Sed ita est in proposito,ꝙ quamuis sit contra regulas iuris, pupillum cōtrahere sine auctoritate tutoris, vt hoc text. tamen lex vltra procedit declarándo, & disponendo, ꝙ si contrahat,obligetur naturaliter.d.l.1.ff.de noua.l.pupillū.ff.de reg.iur.§. pupillus. Insti.
2 de inutil.stip.¶ † Secundo nota,ꝙ vbi agitur de fauore,& commodo pupilli, pupillus habet idoneam personam.Facit tex.in §.1.Insti.de auct.tut.in l.non ideo. C.de procur. & in l.neque. C.de contrah.& commit.stipu & in l. Iulianus.§. si à pupillo.ff.
3 de act.empt.† Idem est in prodigo,cui bonis est interdictum.l. qui bonis.ff.de noua. aliàs illud, quod est inductum in fauorē, retorqueretur in odium,& damnum,contra l.qđ fauore.C.de
4 legi. † Imò plus pupillus sine tutore potest se obligare naturaliter,& ciuiliter ad finem,vt liberetur per acceptilationem.glo.
5 est reputata fin.in l.2.ff.de accepti.† per quam notant Ange.& Imo.ibi,ꝙ persona prohibita obligari sine certa solennitate,potest tamen se obligare absque illa solennitate ad finem consequendæ liberationis.† Adde etiam, quod consuluit Lud.Ro.in
6 consi.453.quod incip.visa principali constitutione, qua cautū est, ꝙ stante statuto, ꝙ minor non possit contrahere sine præsentia officialium mercantiæ, & auctoritate trium eius cōsanguineorum: tamen minor potuit facere contractum societatis sibi vtilem absque dicta solennitate statuti.† Facit,quod no,
7 Bal.in l.neque.per illum tex.C.de cōtrahen.& commi. stip. vbi dicit illum tex.tenendum menti ad statuta, quæ disponunt, ꝙ contractus mulierum non valeant sine præsentia propinquorum. Nam intelliguntur de contractibus damnosis: non autē de vtilib.Adde etiam,quod volunt Ang. Imo. & Pau.de Cast. & cæteri Mod.in l.multum.ff.de acq.hære.Raph.Cu.in l.more. co.tit.ꝙ stante statuto, ꝙ mulier non possit se obligare sine cō sensu propinquorū,ꝙ si sit ei delata hæreditas,quæ sit sine one-
8 re,poterit eam adire sine solennitate dicti statuti.† Adde etiam gl.no.in l.quicunque.C.de bo.quæ libe.quam Bal. ibi dicit perpetuò tenendam menti, ꝙ pater prohibitus alienare bona aduentitia filij, potest tamen,quando alienat pro vtilitate ipsius
9 filij. ¶ † Vltimò per istum tex.arguendo de minori ad eccliā
a infert Bal. ꝙ ecclesia a potest facere contractum sibi fauorabilem,& vtilem absque solennitate legali,vel canonica.Et ita tenet glo.ord.in l.cum hi.§.causa.ver.quid ergo j̄.de transac. Tu
* dic,ꝙ Bart. *& communiter Doct.* ibi aliter tenent, & contrarium tenet

ADDITIO.

a ¶Ecclesia. Adde Doct.in l.cum huiusmodi.ff.de transactio. & sac.quæ scribit Fel.in c.de quarta.in prin.de præscr.& dic ecc.rerum alienationem fine causæ cognitione inutilem esse secundum communem per Socin.consi.25.lib.1. Dec.consi.242.nec solennitates requisitas consuetudine antiquari posse,secundum communem dicat Suarez.lib.compu.opi.ver, eccl. MASVER.

tenet Bal. sibi ꝓrius in c.1.de transa. de quo per Cano.in c.1.de his,quæ fiunt à præla.sine cõsensu cap.& in c.1.de his, quæ fi. à ma.par.cap.glo.& Doc.in c.1.ne sede vacan.d. Mathes.in not. 155,& no.Bal.in l.fi.§.necessitate.in 5.col.in fi. C.de bon.quæ lib.

SVMMARIVM.

1 *Persona paciscentis si adijciatur verbo executiuo,redditur pactum personale.*
2 *Liberatio gratuita debiti liquidi non venit in generali administratione etiam cum libera.*
3 *Tutores,& curatores, & alij legitimi administratores, quamuis à lege habeant plenam administrationem cum libera, tamen non possunt donare.*
4 *Prælati ecclesiastici, & similes non possunt remittere exceptionem peremptoriam.*
5 *Mandatum ad transigendum habens, & ad componendum cum generali, & libera administratione, non potest gratis liquidum remittere.*
6 *Procurator cum libera non potest renunciare appellationi per eum interpositæ.*
7 *Filiusfamilias, quamuis habeat liberam administrationem, tamen non potest donare.*
8 *Donationem non continet omne pactum de non petendo, quando paciscens tantundem,vel plus consequitur.*
9 *Filius,vel seruus possunt per pactum tempore contractus factum nocere patri,vel domino, cùm eis acquiratur cum sua causa.*
10 *Administratores possunt in actu contrahendi nobis præiudicare, apponendo pacta pœnalia, vel resolutiua contractus.*
11 *Tutor tempore,quo emit nomine pupilli, potest apponere pactum de retrouendendo,quandocunque venditor restituat pretium minori.*
12 *Confessio qualificata debet acceptari cum omnibus qualitatibus suis.*
Acceptare an quis teneatur omnia, quæ in instrumento continentur.
Instrumentum producens in iudicio, non videtur confiteri vera ea, quæ ibi enunciatiuè dicta sunt.
Filius non potest remittere actionem iniuriarum quæsitam patri ex iniuria illata filio.
Iniuriarum actio non censetur esse in bonis nostris.
Debitum non liquidum remittere quando probationes deficiunt, dicitur bona fide fieri.
Debitum non liquidum est alicuius æstimationis: non tamen tantæ, quantæ est liquidum.

§. Si filius. Pactũ personale filij, vel serui est nullũ. Ideo non nocet patri,vel domino. Pactũ verò reale per eos factum in re peculiari nocet patri, vel domino: si filius, vel seruus habeant liberam peculij administrationem,& sic factum pro vtilitate peculij. Secus si ex causa meræ donationis. Item pactum factum in re patris, vel domini eis non nocet: nisi in ipso contractu tempore acquisitionis tale pactum fuerit appositum.h.d.cum l.seq. vsque ad §. qui pecuniam.¶No.primò, ꝙ filius,vel seruus faciunt pactũ personale, quod est inutile, cùm etiam sine pacto petere non possent in
1 iudicio.l.& hæredi.§.1.s̃.eod.† Et ex hoc diligenter no.ꝙ si persona paciscentis adijciatur verbo executiuo, redditur pactum personale,licèt ex hoc efficiatur inutile, qđ est notabile ad ea,
2 quæ traduntur in l.qui in futurum.vbi dicam.j̃.e.¶ † Secundò not.regulam, ad quam semper allegatur iste text.ꝙ in generali administratione etiam cum libera,non venit gratuita liberatio debiti liquidi,quia est in effectu donatio.Et sic habes,ꝙ in mãdato quantumcunque generali,& cum libera, & plena administratione non venit potestas donandi,vt hic,& in l.filiusfam. in princ.ff.de dona.Bald.post Iaco.de Butr.in l.si procurator.C.
3 de procu.† Hinc est,ꝙ tutores,& curatores, & alij legitimi administratores,quamuis à lege habeant plenam administrationem cum libera,vt est gl.in l. mandato generali.in glo.fin.ff.de procura. tamen non possunt donare.l.1.post princ.ff. de tut.& ratio.dictra.l.prohibitione. §.planè. ff.quod vi, aut clam.l. non
4 quicquid.cum gl.C.arbi.tute.Hinc † etiam est,ꝙ prælati ecclesiastici, & similes administratores legitimi, quamuis habeant liberam administrationem, vt not.in l. præses. & ibi dixi C. de transac.Cyn.& Bald.in l.1. C.etiam per procuratorem. tamen non possunt remittere exceptionem peremptoriam, quia est in effectu donare.Ita tenent Ioan.Andr.& alij, in c.2. per illum tex.de dona.Inno.in c.1.de depos.& in c.cum olim.el 1.de offi. deleg.vbi etiam idem dicit in procuratore habente liberam, & sequitur ibi Imo.in 9.col.Bar.in l.si quis delegauerit.ff.de noua. & notat Bar.in l.fi.& ibi Ange.ff.de his,quæ in frau.cred. Item
5 per istum text.& similes consuluit Fed.de Sen. in consi.2.quod incip. quidam habet potestatem transigendi, &c. ꝙ † habens mandatum ad transigendum, & ad componendum cum generali,& libera administratione, non tamen potest liquidum
6 gratis remittere ¶ † Item per istum tex. & similes tenet Ange. in l.ab executore.§.fi.ff.de appel.ꝙ procurator cum libera non potest renunciare appellationi per eum interpositæ. Idē Ang. in l.bonorum.ff.rem ratam habe.& in l.1. §.1. ff. à quib. appel.
7 non licet.Bal.in l.fi.§.1.C.de temp.appellatio. † Ista regula,quę
a habet,ꝙ filiusfamilias, a quamuis habeat liberam administrationem,tamen non potest donare,fallit in filijs Regum,Principum,vel Baronum, secundum Imo.& alios in c.grandi.de supplen.negligen.præla.¶Secundò fallit,nisi sit iusta causa. Et quæ sint iustæ causæ vltra gl.hic,& glo.in d.l.filiusfamilias.in prin.ff. de dona.vide tex.in l.1.§.1.ff.de tutel. & ratio.dictra. & in l.cum plures.§.pen.ff.de administ.tuto.¶Tertiò fallit,quando filiusfamilias remitteret debitum vsurarium, & hoc fauore animæ. glo.est in l.præses.& ibi dixi.C.de transac.¶Quartò fallit,quando debitum non est liquidum,secundum glo.hic. (sub dubio tamen fortè) quæ gl.an verum dicat,ibi reperuo. Quintò fallit, quãdo remitteret debitori pauperi partem debiti, quia totum soluere non potest,vt singulariter probatur in l.fi.& ibi ad hoc not.Barto.C.de anno.& tri.lib.10. Facit in simili.l.si plures.cum materia s̃.eo.¶Sextò fallit pro bono pacis,& concordiæ: tunc filiusfamilias potest donare.Ita not.Ang.in l.Imperator.j̃. eod.
8 ¶ † Secundo noto,secundum Bar.notabilius,secundum Ang. & alios,ꝙ non omne pactum de non petendo continet donationem,quando paciscens tantundem, vel plus consequitur. Ad qđ vide latius Bar.in l.j.j̃.de trãsa. & istud est vtile scire propter insinuationem. Quando enim paciscens de non petendo tantundem,vel maius commodum consequitur, (quia tunc non dicitur donatio, vt hoc tex.) isto casu non requiritur insinuatio. Sed quando esset gratuita remissio debiti liquidi, tunc esset donatio,& egeret insinuatione.gl.est in l.si quis obligatione.ff.de reg.iur.& gl.in l.1.§.1.in gl. magn.ff.quib.mod. pig.vel hypo.sol.de quo per Bart.in l.Modestinus.in prin.ff.de don.Io. And.in addi.Spec.in tit.de instr.edi.§.porrò. in vlt.addi. Alb.& Bald.in l.si mulier.ff.de condi.ob cau.cum multis alijs concor. ibi signatis per d.Alex.Et sic intellige Ange.in l.pacta quæ contra.C.eo.vbi dicit,ꝙ semel vidit iudicari in Perusio,ꝙ pactum de nõ petendo egeret insinuatione: sicut pura, & simplex do-
9 natio.¶ † Quartò noto b ex l.sinaũt.ꝙ filius,vel seruus possunt
b per pactum tempore contractus factum nocere patri,vel domino,cùm eis acquiratur cum sua causa.l.2. ff.de reb.eo. & ad
10 hoc iste tex.est sin.secundum Pau.de Cast.hic. † Istum text.dicit Ang.esse diligenter notandum,ꝙ administratores, puta tutor, vel procurator, prælatus, & similes possunt in actu contrahendi nobis præiudicare,apponendo pacta pœnalia, vel resolutiua contractus,vt hic,& l.apud Celsum.§.in hac. ff.de exceptio.do.Secus ex post facto,per l. ꝙ Romæ.§. Callimachus. ff.de verb.ob.sic procedit.l.si procurator.primo respondo,ff.de
11 iur.fis.† Item per istum tex.dicit Pau. de Cast. ꝙ tutor tempore,quo emit rem nomine pupilli, potest apponere pactum de retrouendendo,quandocunque venditor restituat pretium minori,& tale pactum præiudicabit pupillo. De quo vide Ioan. And.in addi.Spec.in titu.de pact.super rub.Item ad istum text. adde Bald.in l.certi condictio.§. si nummos.in 2. col.in fin.ff.si cert.pet.¶Quintò ex eo.tex.collige secundum Bald.pulchram regulam,ꝙ ille,cui acquiritur ius ex contractu, debet acceptare contractum cum omnibus pactis, & omnibus clausulis in
c eo appositis. c Facit l.Caius.ff.manumiss. & tex.in ratione sui in l.2.ff.de reb.eorum. Vnde iste tex.præstat arg.secundum eum, ꝙ clericus,qui vtitur statuto laicorum, non potest eo vti, nisi cum oneribus prouenientibus ex eo. statuto: licèt aliàs clericus non sit statuto laicorum astrictus. Alij scribẽtes de hac regula non faciunt mentionem. Tu adde bonum tex.in simili in
12 l.Pompo.§.cum quis.ff.de acquiren.possess.¶ † Secundò adde simile, ꝙ confessio qualificata debet acceptari cum omnibus qualitatibus suis; aliàs non posset in parte acceptari, secũdum Bar,

ADDITIONES.

a ¶Filiusfam.Adde Anto. Corse. auditorem sacri palatij in repet.c.grandi, de supp.negli.præla.in 6.

* b De materia quæstio. quòd facilius tollitur ius quærendum, quàm quæsitum,addę Abb.in cap.ad audientiam.secundo, in secundo notab.de rescrip. in cap.cum contingat,primo, colum.fin.versic.in eadem glo.de sentent.excommunica.& consi.31.Felin.in cap.quæ in ecclesiarum.column.10. versicu. modo aduerten.de constitutio.an princeps possit tollere rem meam. Item facit Reg.quia quando ius non est quæsitum, dicitur tractari de lucro, quando verò quæsitum de damno, Castrens. in l.2. §. fin, ff. qui satisda. cogant. Iason in l.cum quis. colum.1. C.de iur. & fact. ignor. Dec.in cap.pastoralis. col.fin.in prin.de excep.gl.in l.1.§.si quis autem.versi.per in integ. ff.de tem. actuque prius. BELLOT.

c ¶In eo appositis. Fran.Cur.consi.1.col.3.& 4. PVRPV.

Bar.& Bald.in l.si quidem.C.de excep.Bar.in l.Aurelius.§.idem quæsijt.ff. de lib.leg. Bald.in l.si quidem. C.de transactio.& in l. vnica.in 3.col.C de confess & in l. cum præcum. C. de lib.cau. d.Abb.vbi pulchrè limitat in c.1.in 6.no. per illum text.de po-
13 stul præla.¶ † Tertiò adde pulchram quæstionem,quam dicit de facto fuisse in ciuitate Perusij Bal.in c.series. de test.ex cuius decisione habes notabilem limitationem ad notabile dictum, ꝙ teneor acceptare omnia, quæ in instrumento continentur. Verũ est,quæ sunt dispositiuè dicta,nõ quæ assertiuè,vel enun-
14 ciatiuè,vt ibi plenius per eum. Facit †,quod egregiè dicit Bal. (& est in practica vtile,verbum) in c. cum verabilis,in pen.col. de excep ꝙ qui producit instrumentum in iudicio, non videtur confiteri vera esse ea, quæ ibi enunciatiuè dicta sunt: sed ea quæ dispositiuè.De hoc dicit esse tex.sing.in l.Aurelius.§.fin. ff.de libe.leg.vbi habes,ꝙ qui profert testamentum,videtur cõ fiteri testamentum verum.sed non ea, quæ enunciatiuè in te-
15 stamento per testatorem proferuntur. ¶ † Sexto not.ex l. in persona.ꝙ filius non potest remittere actionem iniuriarum quæsitam patri ex iniuria illata filio. Econtra autem pater po-
a test remittere iniuriam a filij inuito filio l. sed si vnus.§.filio.& §.fi.ff.de iniu.& hic in glo.Et istud est vtile secundum Barto.& Doct.ad statutum remittens pœnam habenti concordiam de offensa.Nam si offenditur filius,sufficit concordia patris. ¶ Limita tribus modis.Primò,nisi pater esset persona vilis, & abiecta : tunc non potest remittere iniuriam illatam filio. Text.est in d.§.filio.& ibi Bar.gl.hic,& Bart.in l.Lucius. per illum tex.secundum vnam lec.ff.solut.matri. Sicut pater,quando est vilis, vel abiecta persona, non potest pupillariter substituere filio : secundum Bar.in l.2.in prin.ff.de vulg.& pup. cum concor.ibi traditis.¶ Secundo no.limita dictam conclusionem,vt procedat, quando iniuria fuit illata filio per extraneum : tunc pater inuito filio potest talem iniuriam remittere. Secus quando iniuria esset illata filio per personam sibi coniunctam.Ita probat tex.not.in l.Lucius.& ibi Bar. Ang.& Imo.& Lud. Rom.ff.sol. matri.¶ Tertiò limita dictam conclusionem procedere secundum ista iura.Hodie secus est per l.1.C.de bon.mater.quia ista causa censetur aduentitia, vbi pater filio præiudicare non potest,& sic hodie correcta est d.l.sed si vnus.§.filio.Ita tenet Hostiens.in summa in tit.de iniur.in 3.col.ante medium.sed Ang.
b & Raph Ful.tenent contrarium : eo quia etiam hodie pater b potest remittere iniuriam illatam filio : quia pater videtur magis iniuriam pati, quàm filius.l. isti quidem.§.fin. ff.quod met.
16 cau.Inno.in c.non dubium.de sentent.excom. † Facit,quia iniuriarum actio non censetur esse in bonis nostris.l iniuriarum. in prin.ff.de iniur.gl.not.in l.2.in prin.ff.de collatio. bono. Ideo cessat regula dict.l. 1. C. de bon. mater. Item ipso iure de facili tollitur etiam per pactum nudum. l.si tibi.§.quædam.supra eodem. Item per lapsum fõlius anni.l. si eum. §. iniuria-
17 rum.ff.si quis cau.l.si non conuicij. C.de iniur. ¶ † Capio gl in ver.amplius.quam valde signa,quia vult,ꝙ remittere debitum non liquidum,quando probationes deficiunt,dicatur bona fide fieri, & potest præiudicare patri, vel domino, vel pupillo. Ang.hic sequitur istam gl.& reputat fin.Salic. aliqualiter dubitat.Raph.Fulg.reprehendit istam gl. & putat, ꝙ tale pactum de non petendo non intelligatur bona fide fieri, quia licèt de præsenti non habeantur probationes, tamen in futurum poterunt emergere.l.fin prætextu instrumentorum.C.de transa. & l.admonendi.ff.de iureiuran. Nisi alia ratio mouerit pacisscentem,fortè pacis,& concordiæ inter cognatos facien, secundum eum.Adde,ꝙ istam gl.sequitur, & reputat signanter notan.do.Alex.in l.pactum curatoris. C.eo. vbi dicit, ꝙ cum ista gl.videtur concor.gl.ibi in prin.& ꝙ ex quo debitum non poterat liquidari deficientibus probationib. ꝙ dicta remissio non videtur præiudicium afferre,per regulam l. qui accusare.C.de edend. Ita etiam tenet d.Ant.& Alex.in d.l.pactum curatoris. Tene contra istam gl.contra quam tenẽt etiam Bald. & Sal.in l.1.in 4.col.C.eo.Ioan.de Imo.in l.ex duobus. la 2.in 8.col.ff de duob.reis.quia secundum Imo. melius videtur dimittere rem sic in suspenso,quàm ipsum ius pacto gratuito extinguere : licèt non sit liquidum, quia prosperior fortuna posset succedere.¶ Contra istam gl.etiam tenet d.Alex. sibi contrarius in cõsi.
24.quod incip.viso instrumento syndicatus.in penult.col.in 1.
18 vol.† Pro ista parte bene facit,quia debitum non liquidum est alicuius æstimationis: licèt non tantæ, quantæ est debitum liquidum l.Lucius.§.fi.cum glo.ff.ad Treb. habetur in l. 2. C. de rescin.vend.& in l.per diuersas.C.man. Et ideo non subsistente alia causa, est species dilapidationis. Facit tex.arguendo à speciali in l.tutor in prin.ff.de iureiur. Ang.tamen in l.1.ff.de duob. reis.saluat istam gl.vno casu,quando erat inchoata lis, & plus expendisset, quàm potuisset consequi. Isto casu remissio talis debiti non liquidi non dicitur detrimentum afferre. l.mediterraneæ.& ibi ad hoc not.Barto.C.de anno. & tribu.libr.10. Sed certè imò tunc etiam si debitum esset liquidum, posset remittere,vt dicit Bar.in d.l.mediterraneæ. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Adde facere.doctr.Bar.in l.1.§.vsque adeo. ff.de iniur. vbi licèt quis remittat furtum, non tollitur ius quæsitum nico. PANCIR.
b ¶Pater. Adde gl.& Doct.in c.cum illorum.de sen. excom.

SVMMARIVM.

1 *Seruus quamuis ex contractu naturaliter obligetur, tamen fideiubendo nullo modo obligatur.*
2 *Mandatum quantumcunque generale etiam cum libera, non inducit, vt quis pro alio fideiubeat.*
3 *Maritus quando implicat se multis fideiussionibus, vxor constante matrimonio potest agere ad restitutionem dotis.*
4 *Stipulatio nouans tollitur ipso iure.*

LEX XXX.

§.Qui pecuniam. Per interuentũ nouæ personæ non fit nouatio: nec oritur exceptio pacti, quando illa noua persona nullo modo obligatur, vt seruus : vel quando erratur in conditione personæ.Secus quando ex aliqua causa obligatur dominus. Item ex nouatione conditionali ꝙditione defecta nõ oritur exceptio.
1 h.d. ¶ † Et præmitte,ꝙ ꝙis seruus ex ꝙctu naturaliter obligei. l.naturaliter. ff.de condi. indebi. Tñ seruus fideiubendo nullo modo obligatur etiam naturaliter.l. seruus inscio. ff.de fideiuss. quia lex resistit,& quotiescunque lex resistit,non oritur naturalis,nec ciuilis obligatio.l.si non sortem.in prin. & ibi Bart. ff.de condi.inde.l.cum lex.& ibi Bar.ff.de fideiut.Et si dicis,quare lex magis resistit hoc casu? Respon. quia talis fideiussio continet donationem,quæ aliena est à seruo.l.2. ff.quæ res pig. obli.pos. Item seruus fideiubendo non obligat dominum ignorantem etiam de peculio, quia istud non venit in administratione peculij: cùm non sit administrare, sed dilapidare, vt inquit text.
2 in l.3.filius.ff.de pecu.¶ † Nota diligenter ex hoc tex.ꝙ in mandato quantumcunque generali etiam cum libera non venit, vt quis pro alio fideiubeat,quando non resultat alia vtilitas ei,
3 qui liberam concessit. † Et ex hoc not.Ang. ꝙ quando maritus se implicat multis fideiussionibus, vxor constante matrimonio potest agere ad restitutionem dotis, quia maritus dicitur malè vti substantia sua : iuxta. l. vbi adhuc. in princ. C.de iure dot.& l.si constante.in prin.ff.solut.matrim. ¶ Capio gl.in ver. putat.quam diuide in duas partes, prout duo remouet cõtraria. Secunda ibi, sed secundum hoc. In prima parte habes,ꝙ quinque sunt modi intercedendi pro alio,quos etiam enumerat glo.in Auth.de fideiuss.in prin In primis tribus procedunt beneficia fideiussorum. In duobus vltimis non. Sunt etiam aliæ duæ differentiæ, vt per Gul.Bart.& alios hic. In secunda parte habes difficile contrarium, ꝙ quando nouatio valet, ꝙ detur exceptio pacti,imo ipso iure tollit. Prima sol.gl.ꝙ cùm tex.loquatur de exceptione intentionis & facti,desinit uitur tex.qui loquitur de excep.pacti. Secunda sol. ꝙ hic fuerit actum, ꝙ nouatio ipso iure non tolleret,sed ope excep. nimium diuinat.& tamen in se notat,ꝙ ex voluntate partium potest restringi effectus stipulationis nouantis. † Tertia solutio gl.est in se singularis,secundũ Bar.Ang.& alios,per quam multum limitatur tit. de noua.ꝙ stipulatio nouans tollitur ipso iure,verum est quãdo simpliciter interponitur. Secus si simul cum alia obligatione, quia tunc stipulatio accumulatiua nõ nouat ipso iure. Ista
* glo.reprehendunt Bar. *& communiter alij*, quia imo quando secunda continet plus, quam prima, isto iure fiebat semper nouatio, a per l.qui vsumfructum.ff.de verb.ob.l.si pupillus.§.qui actum.ff.de noua.Declarat magistraliter Bar.in l.pen.ff.de pacto.stip.& hoc modo cùm omnes solutiones glo. impugnent contrarium in ea formatum,remanet insolutum.Pro solutione placet mihi intellectus, quem tradit Rapha. hic. Nam per interuentum nouæ personæ ipso iure tollitur obligatio. Verũ est, quando interuenit noua persona, quæ de iure ciuili reputetur aliquid.sed hic,quando interuenit seruus,certè pro nihilo per ius ciuile reputatur.l.quod attinet.ff.de regul.iur.& hoc est quod propriè dicit tex.in §.præterea.in versi. ac si nullus stipulatus. Instit. quib. mod.toll.oblig. Nimirum ergo si isto casu in isto tex.per nouationem ipso iure non tollitur, tamen cum ex æqua-

ADDITIO.

a ¶Declara,vt per Gabriel.com.opi.l.b.3.tit.de noua.conclu.1.

ex æquitate habeatur regressus contra dñm propter nouationem ſerui in caſib. ſpecialib. hic poſitis, ex eadem æquitate tex. dicit dari exceptionem pacti. ſic in ſimili acceptilatio, quæ de iure ciuili non valet vt acceptilatio, quæ ipſo iure tollat, valet tamen vt pactum ope exceptionis l. ſi vnus. §. ſi acceptilatio. ſ. eo. Ita hic nouatio, quæ de iure ciuili non valet vt nouatio, vt ipſo iure tollat, valet tamen vt pactum ope exceptionis.

SVMMARIVM.

1 *Pacta nunquid valeant contra legem.*

LEX XXXI.

PAcísci contra. Cõtra tenorem legis priuatam vtilitatem reſpicientis licitum eſt pacíſci. h. d. ſecundũ Bar. Vel ſic, & proprius ad tex. Redhibitoria poteſt remitti per pactum, ſiue incontinenti, ſiue ex interuallo factũ. hoc dicit. ¶ Capio glo. primam quam diuide in tres partes. In prima declarat tex. In ſecunda opponit contra tex. & dupliciter ſoluit. In tertia no. ex tex. arg. Secunda ibi, & dic ſ, ideſt, præter. Tertia ibi. Item no. hic arg. ¶ Pro clara intelligentia ſecundę partis diſtingue plenius, quàm Barto. & cæteri hic, & in l. pacta quæ contra. C. eo. & in l. vbi ita donatur. ff. de don. cauſa mort. ¶ † Si quæratur, nunquid pacta ſ legẽ [a] valeant, ex quo vulgò dicitur, q̃ pacta frangunt leges, dic, aut lex expreſsè prohibet pactum fieri, prohibet enim lex facta turpia, vel flagitioſa fieri. l. iuriſgen. §. prætor. & §. fi. & l. ſi vnus. §. pacta quæ turpem. ſ. eo. & tunc clarũ eſt, q̃ tale pactum nihil valet, cùm fiat lege expreſsè reſiſtente, & tali legi prohibitiuæ renunciari non poteſt. gl. in l. 1. cũm ſim. C. ne fideiuſſ. do. den. Aliquando lex non prohibet pactum fieri, & tunc aut lex aliquid diſponit pro ſolennitate, & forma, & tunc etiam pactum in contrarium nihil valet. l. nemo poteſt. cum ſim. ff. de leg. 1. Aut illud, quod diſponit lex, non eſt de forma, nec de ſolennitate, & tunc aut illud diſponit principaliter ad publicam vtilitatem, & tunc etiam pactũ in contrarium nihil valet. l. iuriſgen. §. ſi paciſcar. & l. ſi vnus. §. ante omnia. ſ. eo. Aut illud, quod diſponit lex, principaliter reſpicit priuatam vtilitatem, & tunc pactum contrarium bene valet, quia tunc nihil aliud eſt, quàm renunciare fauori ſibi priuato, per legẽ inducto, cui quilibet poteſt renunciare, per regulam. l. pen. C. eod. Et ita propriè loquitur tex. hic. Not. etiam eſt illa glo. dum dicit, q̃ venditor tenetur certiorare emptorem, quia ſecundum Angel. & Pau. de Caſtr. facit contra venditores equorum ſcientes eos eſſe morboſos, aut vitioſos, & dicunt ſe vendere cum omnibus ſpinelis ſuper oſſibus, & magagnijs, q̃a nolunt de illis teneri. Nihilominus tenentur, ſi non certiorauerint in ſpecie de morbis, & vitijs equi. imò plus non ſufficeret enumerare multa vitia, & in illis ponere verum vitium, quando apparet, q̃ illa enumerata non ſunt vera. Puta, ſi aliquis vendat equum dolentem ſpatulam, ſed quia erat calidus, non apparebat de dolo, & dicit, vendo eum pro ceco, claudo, dolente ſpatulas, & cum omnibus vitijs, adhuc iſtud nõ ſufficit. Ita determinat Spec. & Io. And. in tit. de emptio. & vendi. ver. quid ſi venditor. Cyn. Bald. & Salic. in l. 1. C. de ædi. act. Ange. Imo. & Moder. in l. ſi quis cum aliter. ff. de verbo. oblig. do. Abb in cap. inſtum. de rer. permut. & vide ad hoc, quod dicit glo. in l. ea quæ commendandi. ff. de contrahen. emptio.

ADDITIO.

a ¶ Legis. Adde Spec. tit. de loca. in §. 6. verſi. 35.
† Quid de pactis approbatis, vel improbatis, vide Aretin. in §. Illud quoque. inſti. mat. Pract. Pap. for. libe. vt pacta ſer. ver. pacta. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de non petendo factum reo principali, quando proſit fideiuſſori, & quando non. nu. 5. 6. & 7.*
2 *Legis ratione ceſſante, ceſſat eius diſpoſitio.*
3 *Legis ratio quæ ſit, & quæ verba.*
4 *Legis dictum reſtringitur per aliam rationem.*
Intereſſe remunerationis, & ſic obligatio ad antidora non eſt ſufficiens, vt pactum rei proſit fideiuſſori.
Fideiuſſori, qui interceſſit animo donandi, ſi ſoluat, non habet regreſſum contra debitorem. Idem eſt in hærede grauato. nu. 10.
5 *Paciſci, vel ſtipulari alteri nemo poteſt, niſi ſua interſit pecuniariter.*

LEX XXXII.

1 QVod dictum. † Pactum de non petendo factũ reo principali, tunc demum prodeſt fideiuſſori, quando fideiuſſor ſi ſolueret, haberet regreſſum per actionẽ mandati contra ipſum reum. aliàs ſecus. h. d. ¶ Not. primò ex iſto tex. rationem quare pactum de non petendo factum principali debitori prodeſt eius fideiuſſori, quia niſi prodeſſet eius fideiuſſori, certè in effectu non prodeſſet etiam reo, ex quo fideiuſſor, qui cogeretur ſoluere, haberet regreſſum ꝓtra ipſum debitorem. Vnde ceſſante ratione, &c. Secus eſt, q̃n fideiuſſor
2 interceſſit animo donandi. † Et ex hoc collige regulam, ꝙ ceſ-
a ſante ratione legis, [a] ceſſat eius diſpoſitio. Facit l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patro. l. cum pater. §. dulciſſimis. ff. de leg. 2. c. cum
b ceſſante. de appel. Ratio enim legis [b] eſt mens ipſius legis, ſecũdum Bar. in l. cum mulier. in prin. ff. ſol. mat. & in l. nõ dubium. & ibi Bal. C. de leg. Bal. in Auth. poſt fratres. C. de ſuis, & leg. & in l. maximum vitium. in 5. col. C. de liber. præte. & in l. omnes populi. in 14. col. vbi multa pulchra dicit. ff. de iuſt. & iur. Ange. & Imo. in l. 2. § fi. ff. de don. & eſt bonus tex. in l. ſcire oportet. §. ſed & ſi maxime. in verſi. mens legiſlatoris. ff. de excuſa. tut. quẽ
3 ad hoc allegat Bal. in l. 1. in 8. col. ff. ſol. mat. † Item ratio legis eſt ſicut anima: verba ſunt ſicut corpus, ſiue ſuperficies, ſecundũ Bal. in l. ſi quis ſeruo perſuaſerit. 2. col. C. de fur. Alibi dicit Bald. in l. fi. in 15. q. C. de hære. inſti. ꝙ ratio ideo appellatur viua, quia eſt anima ipſius legis, & ipſius ſcripturæ. Item ratio eſt facies cordis, dicit glo. in c. hinc etenim. in §. gibboſos. 49. diſt. Ideo ratio legis non minus attenditur, quàm ipſa lex dicit glo. in l. 2. in gl. fin. C. quæ ſit longa conſue. & gl. in l. cum tale. §. falſam cauſam legato. cum ſimil. ff. de condi. & demonſt. Adde, ꝙ ſimili-
c ter correcta ratione legis [c] intelligitur eſſe correcta ipſa lex. ita dicit gl. reputata ſing. in l. 1. ff. de leg. tut. quam ad hoc not. & ſequitur Salic. in Auth. ingreſſi. C. de ſacroſan. eccle. & in l. fin. C. de leg. hær. Bal. in l. 1. ff. ſolut. matr. & ibi d. Alex. in 4. colum. latè Imo. in l. 2. §. fi. ff. de don. & in l. ſi vero. §. de viro. ff. ſol. mat. & in c. poſt tranſlationem. de renun. vbi per Ioan. And. & alios. ¶ Limita prædictam regulam, vt procedat, quando eſſet vna ratio legis. Si autem ſint duæ, licèt vna ceſſet, tamen durat diſpoſitio. §. affinitatis. cum glo. Inſti. de nup. l. ſi venti. § fi. cum glo. ff. de priui. credi. Bar. in l. liberorum. in princ. ff. de his, qui not. infam. Et eſt bonus tex. in l. ſi non lex eliaſcentia. & ibi Barto. not. ff. de
4 hæredi. inſtit. ¶ † Secundò not. ex hac l. aliam regulam, quòd dictum legis reſtringitur per aliam rationem. Facit l. cum pater. §. dulciſſimis. & ibi Bar. ff. de leg. 2. Imo plus not. Bald. in l. ſi ſeruus legatus. §. q quinq;. ff. de leg. 1. ꝙ ratio adiuncta facit recedi à proprio ſignificatu verborum antecedentium. Et illud, quod dubitatiuè erat dictum, habetur pro dicto ſine dubitatione. Et per hoc infert, ꝙ ſi teſtis dicat, Credo, quia vidi, valet eius teſtimonium, nõ ratione dicti, ſed ratione adiuncti. de quo
5 vlt. dixi in rub. ff. de iureiuran. ¶ † Tertiò not. ꝙ pactum de non petendo factum principali debitori non prodeſt eius fideiuſſori, quando fideiuſſor non eſt habiturus regreſſum contra eum. Adde idem eſſe, ſi pro debitore meo de centum fideiuſſit aliaquis, qui ſimiliter erat debitor eius in centum. Tunc pactum factum reo non prodeſt fideiuſſori, quia ſi ſolueret, à reo nihil repeteret. Et ita tenet gl. valde not. in l. 1. §. fi. in ver. patronus. ff.
6 quarum rerum act. non da. † Item diſtinctio huius text. habet locum in ſententia lata pro reo, ſecundum Bar. & alios in l. fin. §. fi. ff. de iureiuran. Bald. & Pau. de Caſtr. hic. ſecus in iuramento, vel acceptilatione, cùm habeant vim ſolutionis, indiſtinctè proſunt fideiuſſori, ſicut vera ſolutio. l. duob. §. à fideiuſſore. ff. de iureiuran. & per l. iuſiurandum. §. ſi legatorum. ff. de excep. & l. exceptiones. la 2. ff. de exceptio. tenet Pau. de Caſt. hic, licèt
7 Bald. aliter videatur dicere. † Item fallit iſta lex in excep. velleia. quæ prodeſt fideiuſſori, quia animo donandi interceſſit. l. ſi mulier, quæ ſenatus. §. 1. ad Velleian. eo quia eſt fauorabilis. Secus eſt in except. Macedoniani, quæ eſt odioſa. l. ſi pater. §. non ſolum. & ibi glo. ff. ad Macedon. & vide l. fideiuſſoris. cum glo. ff.
8 de don. ¶ † Quartò no. ex hoc tex. ſecundum Bald. in lect. antiq. Ange. & Fulgo. ꝙ intereſſe remunerationis, & ſic obligat. onis ad antidora non eſt ſufficiens, vt pactum rei proſit fideiuſſori, & iſtud melius probatur hic, quàm alibi ſecũdum Ang. Adde gl. in l. ſi tibi pactus. ſ. eo. vide tamen tex. in l. idemque. §. fin. & l. ſeq.

ADDITIONES.

a ¶ Legis. Adde gl. in ver. deſtruxerit. in c. quia ſan. 63. diſt.
b ¶ Legis. Adde l. cum pater. in §. dulciſſimis. de leg. 2. Ladigere. in §. quamuis. de iure pat. l. milites agrum. de re iud.
c ¶ Ratione legis. Adde Fel. in c. tua nos. in fi. 2. col. de iureiur.

9 seq.ff.mand. ¶ † Quintò no.q̃ fideiussor, qui intercessit animo donandi,si soluat, non habet regressum contra debitorem,nec
10 ab eo aliquid repetit per actionem mandati.† Adde idem esse in herede grauato per testatorem,vt fideiubeat pro aliquo. Nã si soluit,nihil potest repetere ab illo.text. est reputatus singularis in l.trib.in ver.pen.ff.de vsufru.earum rerum , quæ vsu consum.& dicit ibi Bal. q̃ semel interrogauit vnum scholarem in examine, qui de directo respondit contra illum text. & ita illũ tex.pro mirabili allegat Bal.in Lindebitam. ff.de condi. indebi. in l.Arethusa.ff.de statu.homi.in l.sancimus. C.de vetb.sig.in l. si fideiussor.in princ.ff.de leg.1.& in l. si pro ea.in 1.col.in fin.C. man.cum ẽt reputat sing.Ang. in l. si quis mandato. ff. de neg. gest.Vide tamen omnino Bal.in l.vnica.§.ne autem.in pen.col. in 2.q.C.de cad tol.vbi mirabiliter limitat illum tex.quando fideiussio affert modicum præiudicium, vel dicit esse recurren-
11 dum ad coniecturas,secundum Per.& Cy. ¶† In gl si in verbo fideiussit.licèt omnes Docto.cum ea transeant, puto q̃ non sit vera per regulam,quia alteri pacisci,vel stipulari nemo potest, nisi sua interslit pecuniariter.gl.in l.fideiussoris.& in l. idemque. §.1.supra eo.Bar.& omnes in l.& hæredi.§.fin.s̃.eod. Nec obst. fundamentum glo.de d.l.idemque.§ si.cum l.seq.s̃.eo.quia loquitur, quando fideiussor interscssit non animo donandi, quo casu non censetur penitus extraneus,quia tunc obligatio fideiussoria est accessoria principalis: sed hic,quando fideiussor interscssit animo donandi , censetur penitus extraneus , ex quo eius obligatio non est accessoria ad principalem. Non ob.etiã quod hic sit obligatio ad antidora, quia non præstat sufficiens interesse,vt dixi in tex.Considera tamen pro solutione gl.si posset attentari, q̃ obligatio ad antidora non sit in proposito considerabilis,quando est circa aliud diuersum. sed quando est circa idem , super quo interuenit pactum expressum , tunc consideretur,vt hac gl.Nam hic ista obligatio ad antidora cadebat circa istam obligationem fideiussoris,circa quã etiam cadebat pactum de non petendo,& ita in simili dicit Bal.in l.si vero nõ remunerandi.§.inde Papi.ff.manda.Non pono tamen pro constanti propter gl.in l.idemque.§. fi. quæ etiam videtur loqui in eisdem terminis,& videtur tutius vt supra tenere , quã hęc gl.

SVMMARIVM.

1 *Auus an teneatur dotare neptem.*
2 *Auus non tenetur alere neptem, quando eius pater habet vnde alat.*
3 *Auus si paciscatur ne dos promissa petatur,nec à se,nec à filio, pactum istud non prodest hæredi.*
4 *Filia si fecerit pactum de non succedendo in hæreditate patris vni fratri,& postea pater susceperit alios filios, quos instituerit simul cum primo,illud pactum non prodest aliis fratribus, & nu.6.*
5 *Pactum dicitur personale duobus modis.*
7 *Pater si promiserit dotem filiæ , deinde moriatur filio, & filia hæredibus institutis,onus dandi dotem promissam ad quem spectet.*
8 *Princeps , vel communitas si imponat aliquod onus communitati sibi subiectæ , postea faciat aliquos exemptos : nunquid debeat in solutione defalcari illa pars, quæ spectabat ad hos factos exemptos.*
9 *Comitatenses tenentur soluere salarium Potestati.*
10 *Rustici, qui concedunt immunitatem alicui fabro , ipsi tenentur pro eo soluere.*
11 *Exemptio vnius grauat alios , qui non sunt exempti , quando est onus vniuersitatis.*
12 *Papa si imponat collectam clero, & aliqui sint exempti, an alij clerici teneantur soluere pro parte exemptorum.*
13 *Pauperes,quorum industria est necessaria ad alimenta , & eorum victum,non debent contribuere ad onus impositæ collectæ.*
14 *Collectam soluere si vnus de vniuersitate non potest, an alij teneantur pro eo soluere.& nu.15.*
16 *Obligationes quare sint perpetuæ.*
17 *Pactum de non petendo est magis factum, quàm ius.*

LEX XXXIII.

AVus neptis. Ista lex, & eius materia est subtilis,& secundum Pau.de Cast.non est alibi in iure. Sed tu dic, q̃ est alia omnino similis in l.auus. ff.de pac.do.hic allegata,per gl.& cum difficultate defensatur propter contrariam gl.& vide materiam huius l.per Bar.& latius per Imo.in l.continuus.§.fin.ff.de verbo,oblig hoc dicit in effectu. Per pactum liberatorium potest vni hæredum prouideri. hoc dicit. & est commune summarium.¶Diuide subtiliter hũc text.in quinq; partes. In prima ponitur thema , ex quo insurgit duplex tacita dubitatio.In secunda respon.primæ quęst.negatiuæ ibi,si à cohærede filij. In tertia , quæ est ibi, filius vero ; respon. secundæ quæstioni affirmatiuæ In quarta,quæ est ibi,quippè.assignat rationem secundæ decisionis.In quinta,& vltim. quæ est ibi,nec quicquam obstat.respon.tacitæ obiectioni , cõtra primam de-
1 cisio.¶ † Pondera in primis in hoc text.q̃ auus promittit dotẽ
2 pro nepte ex filio.Adde,q̃ etiam sine pacto auus tenetur [a] dotare neptem.tex. est in l.dedit dotem. & ibi Bar.secundo not.ff. de colla.bon.& tex.in l.& ideo.§.fin.cum l.seq.ff.de in rẽ verso. ¶Limita duobus modis. Primò, vt procedat in auo paterno. Secus est in auo materno.gl.1.& ibi expressius Bar.& alij in l.fi. C.de do.promis.& Bart.in d.l.dedit dotem. ¶Secundò limita, quando filius esset soluendo , & haberet vnde dotaret filiam suam, tunc auus non tenetur eam dotare. Ita tenet signanter Bald.in Auth.res quæ.in 2.col.C.commu.de leg. Sal. in l. fin.in 7.quæst. C.de dot.promis.Et illam decis.Bald. sequitur pro singulari Lud.Rom.in l.1.ff.sol.matr.do.Fran.de Are. (vbi videas) in consi.17.quod incipit, consideratis diligentissimè. in 12.col. ad fin.& seq.vbi alleg.bonum tex.in l.profectitia.§. si filius.iuncta glo.ff.de iure dot.¶ † Tu confirma per illud , quod in optimo simili dicit Bar.de alimen. q̃ auus non tenetur alere neptẽ, quando eius pater habet vnde alat.in l. non quemadmodum.
3 ff.de libe.agnoscen.¶ † Secundò not. si auus paciscatur,ne dos promissa petatur,nec à se,nec à filio,q̃ istud pactum non prodest hæredi,cùm habeat duas partes,& ex prima sit personale, adeo , vt mortuo paciscente nõ transeat ad hæredes.l. si tibi.§. pactum conuentum.& ibi Bar.& l.iurisgen.§ pactorum.s̃.eod. nec etiam ex secũdo capite , cùm voluerit prouidere soli filio. Et adde,quod ponit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua. versi.78.& 168.Limita istum tex.vt procedat , quando testator cogitabat plures sibi futuros hæredes , & noluit prouidere nisi vni: tunc illi soli prodest exceptio pacti,vt hic.Si autem credebat vnum tantum sibi futurum hæredem, puta quia vnum filium tantũ habebat , nec plures habere sperabat , tunc si postea susceperit alios filios , qui succedant cum primo, tale pactum proderit omnibus.l.tale pactum.§.fi.j̃.eo.gl.hic in 2.parte.& est singula-
4 ris limitatio secundum Pau.de Cast.hic. ¶ † Tertiò per istum tex.decidunt Gul.de Cen. Ray.de Forli.& Ange. hic in fin. q̃ si filia fecerit pactum de nõ succedendo in hæreditate patris vni fratri , & postea pater susceperit alios filios,quos instituerit simul cum illo primo , vel cum illo primo instituerit alios hæredes extraneos, q̃ illud pactum non prodest aliis etiam fratribus.Adde Bal.in l.ius autem agnationis j̃.eo. & Bal.in l.si actionem.per illum tex.& ibi Pau.de Cast.& Moder.C.eo.dixi in l.si vnus.§.ante omnia.s̃.eo. Facit tex.in l.cum hic status.§. si mari-
5 ritus.ff.de don.inter vir.& vxo.¶ † Quartò not.hic esse text.fin. prout eum not. Alber. de Ros.& Fulg.hic pro limitatione doctrinæ Bar.& Doct.in l.nisi.in fin.& in l.si tibi.§. pactum.s̃.eo.& in l.qui futurum.j̃.eo.q̃ pactum dicitur personale duob.mod. & q̃ ad hoc , vt dicatur merè personale , ita q̃ non egrediatur personam,requiritur,q̃ sit adiecta dictio taxatiua.Nam illa doctrina procedit , quando sola persona paciscentis insertur pacto. Secus quando persona paciscentis , & vnus ex hæredibus, quia licèt in persona hæredis non adiiciatur taxatiua , tamen pactum censetur merè personale : eo quia inclusio vnius hæredis cæteros excludit.l.maritus. C. de procur.l.cum prætor.ff. de iud Facit bene tex.in l.eum qui.§.1. ff.de verb.ob.¶Vltimò pondera tex.in ver.quippè hæredi. Supra enim dixerat de filio, nunc eum appellat hæredem. hoc facit cum mysterio , quia si pactus fuisset filio sub nomine proprio filij,non valeret : dato, q̃ auo successisset. Similiter si pactus fuisset filio vt filio,non acquireretur ei directa exceptio pacti.l.si tibi.§. si pactus.vbi gl. s̃.eo.Fuit ergo pactus sub nomine appellatiuo, quo casu intelligitur pactus filio vt hæredi,vt tenet gl.in d.§.si pactus.Et propterea text.hic dicit , quippè hæredi, & infra dicit,si hæres,&c. ¶Glo.mag.in ver.non erit.diuiditur in sex partes In prima formal quæstionem. Postea formal quatuor opp.deinde sexto lo co allegat concordan.ad hanc legem. Secunda ibi, ei ergo dicit. Tertia ibi.Item ad idem est contra. Quarta ibi,item dicit filio. Quinta ibi,item ei,qđ dicit partem. Sexta,& vltima est ibi,& facit ad hanc legem. In prima parte vltra glo.q̃ cohærede possit peti tota dos,facit iste tex. in versi dos peteretur. Non enim dicit pars dotis, & sic indefinita æquipollet vniuersali.l.si pluribus.vbi Barto.ff.de lega.2.glo.in c. vt circa. de elec
6 in sexto. ¶ † Breuiter concludunt Doct.omnes , excepto Bart. qui nihil tangit,quòd cohæres non conuenietur ad dotem,nisi pro

A D D I T I O.

[a] ¶ Tenetur. Adde Barto. in l.fi. C. de dot. promis. Cyn. in Auth. sed quamuis.C.de rei vxo.actio. ¶Et hanc conclusio. late examinat, & declarat Gabriel.comm.opin.lib.3.tit.de dot.& dot.promiss.conclu.5.Catel.ver. Aust. Nat. conk. 363. MASVER.

pro eius parte hereditaria: quia ista obligatio inchoauit in persona defuncti. Ideo eo mortuo ex dispositione. l. 12. tabu. diuiditur pro hæreditarijs portionibus l. pro hæreditarijs. C. de hæredi. act. l. 2. §. 1. ff. de verbo. oblig. Nec obst. l. ab omnibus. ff. de leg. 1. alleg. in glo quia vt dixi, hic obligatio inchoauit in persona defuncti. Ideo necessario transit in hæredes pro portionib. hæreditarijs: etiam si in contrarium esset actum. l. pacto succesforum. C. eo. l. 1. C. si cer. pet. & arg. l. inter debitorem. ff. eod. Sed vbi obligatio inchoauit in persona hæredum: quo casu quando testator in vltima voluntate liberat vnum cohæredem, & legatum consistit in quantitate, censentur cohæredes grauati, vt solidum præstent: quia testator in vltima voluntate istud facere potest. Si autem legatum consistat in specie, vel in re, tunc si testator legat hæredibus vno excepto, quilibet tenetur pro patrib. suis hæreditarijs, & non vltra Loquitur ita tex. in l. si fundus sub conditione. §. si libertus. ff. de leg. 1. allegatus in glo. Ratio est: quia sicut illa res non transit ad cohæredem, nisi p eius portione hæreditaria, & sic nec in plus tenetur, vnde non tenẽtur pro portione exempti, eo quia portio exempti non potest interuenire in portione cohæredis. quæ ratio cessat, quando legatum consistit in quantitate. ¶ †Aduerte tamen, q̃ si pater p̃- 7
misit dotem filiæ, deinde moriatur, filio, & filia hæredibus instítutis, onus dandi illam dotem promissam non pertinet ad filium pro dimidia, pro qua est hæres: sed tantum est in parte filiæ. = tex. est vnicus in iure in l. 1. §. pen. ff. de col. do. qui texr. est ad hoc mirabilis, & singularis, secundum Lud. & D. Alex. in l. post dotem in 19. col. ff. fol. matr. †Prædicta inducuntur p Pau. de Cast. ad vtilem, & quotidianam decisionem, q̃ si princeps, vel cõitas imponit aliquod onus communitati sibi subiectæ: puta de soluendo decem milia: postea princeps, vel communitas facit aliquos exemptos, nunquid debeat in solutione defalcari illa pars, quæ spectabat ad hos factos exemptos, an verò debeat alijs accrescere? † Bar. in d. l. ab omnib. in princi. notat ex illo tex. q̃ Comitatenses tenentur soluere salarium Potestati, & si vna villa eximatur, cæteri tamen tenentur ad integrum salarium. Sequitur Ang. ibi, & Imo. cũ aliquali distinct. Pet. de Anch. in cle. præsenti. de censi. Sed in ꝓrium videtur *esse communis sententia*: quia priuilegium vni concessum, non debet in dãnum aliorum redundare. l. nec auus. C. de emanci. lib. l. cum filius. ff. testa. mili. Ita tenet Gul. de Cu. hic. Spe. & Io. And. in titu. de censi. §. 1. versic. quid si aliqua communitas. Et dicit Pau. de Cast. q̃ vidit istã partem de facto obseruari, & q̃ est benignior pars, quia beneficia, & priuilegia sunt interpretanda ꝯ ipsum concedentem, vt c. cum dilecti. de dona. & c. cum olim tibi. de ver. sig. Idem tenent Gul. Ray. Alb. & Ang. in l. si vnus. §. item si pactus. s̃. eo. Ibidem Bal. & Lud. in §. sed si generaliter. Bald. in l. etiam, in vlt. co. C. de execu. rei iudi. Lud. Rom. in l. 4. in prin. ff. de re iud. Io. And. D. Ant. & alij in c. peruenit. de immu. eccle. Ita tẽ. D. Abb. post D. Card. in c. accedentes. de præscri. D. Alex. in consi. 178. in 2. vol. quod incipit in occurrenti iu casu. in pe. col.
b Ego pro concordia puto considerandos esse tres casus. ¶ Aut n. Rex, vel Princeps, qui debet recipere censum, est ille, qui facit exemptum: & tũc teneo, q̃ debeat detrahi de censu Principis: & alij grauari non debeant, per l. 1. C. vt nullus ex vi. lib. 10. & quia priuilegium Principis non debet in aliorum præiudiciũ redundare, vt dixi. & ita in istis terminis tenent Io. And. D. Ant. & alij in d. c. peruenit, de immu. eccl. Aut verò vniuersitas, vel cõitas, quæ tenetur soluere talem censum superiori, est illa, q̃ fecit aliquem exemptum: & tunc portio illius exempti accrescit cæteris de vniuersitate. Ita tenet gl. ordin. in l. euacuatis. in 10 ꝯ ii. C. de decu. lib. 10. † Et no. ex illo tex. arg. ꝯ rusticos, qui q̃nque concedunt immunitatem alicui fabro, vel simili artifici, q̃ ipsi teneantur pro eo soluere: & est rationabile: quia factum eorum non debet præiudicare superiori. & ita ẽt tenet D. Alex. in consi. 150. quod inci. visis instrumentis exemptionis. in 1. col. in 1. vol. & in consi. 125 in 2. vol. quod inci. in causa, & lite vertente inter lac. in 6. col. in fi. & Lud. Rom. in consi. 252. quod in 11 cip. pro decisione propositæ consultationis. † Facit quod dicit Bal. in c. secundo requiris. in fi. de appel. quod exemptio vnius grauat alios, qui non sunt exempti: quando est onus vniuersitatis. Secus si obligatio sit diuisa per capita d. l. ab omnibus: quia vnusquisque onus suum, & non alterius portare debet d. l. 1. C. vt nullus ex vi. lib. 10. Aut agitur de censu, seu salario præstando tertio. Puta, Comitatensis teneatur soluere salarium Potestati, & Princeps facit vnam villam exemptam. Certè alij tenẽtur soluere integrum salarium Potestati. Ita propriè loquitur Bar. in d. l. ab omnibus. & sic nulla diminutio fiet de salario Potestatis: quia non est præsumendum Principem per talẽ exemptionem voluisse p̃iudicare tertio, & sic Potestati. d. l. nec auus. & cap. super ꝯ. de off. deleg. Istam puto esse veritatem in hoc 12 quotidiano passu. † Adde etiam prædictis q̃. quam dicit Imo. fuisse de facto in d. l. ab omnibus. in fin. principij. q̃ si Papa imponit collectam clero, & aliqui ex clero sint exempti, q̃ non teneantur soluere aliquam collectam, quacunque ex cã impositam, an alij clerici teneantur soluere pro parte exempti? Et dicit, q̃ sic. Et si dicatur: clerici nimium grauantur, ex eo, q̃ soluunt pro exemptione. Respon. Imo. q̃ alij clerici debent supplicare, vt priuilegium exemptionis reuocetur, & Papa debet reuocare: ex quo est alijs permitiosum. cap. suggestum, de decim. 13 ¶ †† No. etiam diligẽter (& vidi malè obseruatum) q̃ pauperes, quorum industria est necessaria ad alimenta, & eorum victũ, non debent concurrere, vel contribuere ad onus impositæ collectæ. Ita Bal. in Auth. defuncto. C. ad Tertul. alleg. gl. fi. in l. omnes. C. de ann. & tribu. lib. 10. idem dicit Bal. in l. ẽr, in fi. C. de exe 14 cu. rei iud. ¶ †† Adde etiam prędictis, quod no. Barto. in l. 2. C. de apochis. lib. 10. vbi quærit, quando vnus de vniuersitate nõ potest soluere collectam, an alij teneantur pro eo? dic vt ibi, & in 15 l. legatorum. ff. de leg. 2. ¶ †† In 2. parte gl. tene primam fol. quæ approbatur per gl. & Doc. hic. licèt gl. in l. continuus. §. fin. ff. de verb. oblig. teneat contrarium. & Raph. Fulg. hic, qui multum se innoluit. Distingue ergo. Aut loquimur in conuentione obligatoria, & adiectio vnius hæredum nihil operatur: imo reiecta illa persona omnes hæredes pro rata tenentur. Ita propriè loquitur l. eum qui ita. §. te & Titium. de qua glo. opponit. Aut loquimur in cõuentione liberatoria: & tunc adiectio vnius hæredum valet, & sibi soli prodest pactum de non petendo. Ita propriè loquitur ista lex. Secunda solu. gl. est vera in se, & ex ea habes limitationem ad hunc tex. vt dixi in notabilibus, sed di-
* uinat. *Tenendo ergo communem sententiam*, quod in conuentione liberatoria possit vni hæredum prouideri, vt hoc text. secus in conuentione obligatoria, vt in contrario. Necessarium est inuestigare, quæ sit ratio diuersitatis. Glo. hic assignat rationem: q̃ fauorabiliores sumus ad liberandum, quàm ad obligandum, iuribus vulga. Ista ratio non est sufficiens: quia etiam vbi tractatur de actu fauorabili: & sic de acquirendo, non potest vni hæredum acquiri, quin omnibus acquiratur pro hereditarijs portionibus. d. l. continuus. §. fina. Secundam rationem assignat Pet. de Bellaper. hic. & est pulchra, & subtilis. & eam sequitur Barto. in effectu in l. continuus. §. fin. licèt non videatur directo 16 impugnare ipsam rationem, sed ipsam illationem Petri. † Quę autem ratio sit, quare obligationes sint perpetuę, nec possit ista perpetuitas alterari conuentione partium, dic vt subtiliter per Barto. in l. seruitutes. magna. ff. de ser. tit. generali. Tertiam rationem assignat Bar. hic, & in d. l. continuus. §. fi. quæ similiter iuncta cum præcedenti est vera & optima: & cum ea concordat in effectu ratio, quam assignat Imo. & Pau. de Cast. in d. l. continuus. §. fin. Aliam rationem assignat Angel. hic, quia pacta liberatoria non habent certam regulam firmam, & limitatam à iure sicut conuentiones obligatoriæ. Ideo per pactum potest in eis disponi, vt hic: alias quàm in conuentionibus obligatorijs. Aliam rationem assignat Bald. hic in lectu. antiqua: quia pactum liberatorium non respicit substantiam obligationis, sed eximit personam ab obligationis exercitio, quæ fieri potest l. idem in duobus. §. 1. supra eodem. Secus est in conuentione obligatoria. Aliam rationem alij assignant: & sequitur etiam Imo. in d. l. continuus. §. fin. quia in pactis liberatorijs attendimus æquitatem, in obligatorijs rigorem. Limita istam materiam per l. Iulianus. in princip. ff. de verbo. oblig. & per Angel. & plenius Raph. Fulgos. hic. ¶ In tertia parte glo. Respondẽ, & melius, vt per Bart. & Pau. de Cast hic. ¶ In quinta parte ibi, sed dic, quod exceptio magis videtur datio, quàm factum. cu glo. tenet simpliciter Bar. ista gl. sibimet contrariatur in eo, quod dixerat supra in tertia parte, dum respond. q̃ ibi in dando, hic in retinendo, & sic præsupponit, q̃ exceptio pacti de non petendo non sit datio. Cuius contrarium dicit hic in fi. Respond. ergo, q̃ d. l. quod dicitur. ff. de ver. oblig loquit in eo, qđ pater stipulatur filio, viuente ipso patre, quo casu stipulatur pr̃ filio nõ vt hĩdi, sed vt patri p̃ filiũ acquirat. Quo casu dẽt distingui put ibi

ADDITIONES.

a ¶ In parte filiæ. Adde Ias. in Authen. præterea. col. um. 8. C. unde vir & vxo. PVRPV.
¶ De qua etiam scribit Alex. consi. 178. col. pen. lib. 2. Cast. in l. ab omnib. de leg. 1. Rola 1. consi. 76. nu. 5. lib. 2. vbi q̃ exemptorum exgrauatio cedere dẽt incommodo conceden. immunitatem, & non aliorum, ut portio exemptorũ soluenda erat concedenti exemptionem, quia principis beneficium in aliorum præiudicium redundare non debet. quam conclu. declara, vt latius per eum. Quid de ciuitate conceden. alicui immunitatẽ? & vide Bar. in l. fi duos. §. grammatici. nu. 8. ff. de excus. tut. Iacob. in intest. tit. de homag. nu. 38. Osas. decil. 95. nu. 18. 19. & seq. Nat. consi. 304. Ripa in l. fi ex toto. primo respon. de leg. 1. MASVER.
b ¶ Adde. Doc. in apostil. ad Abb. in c. cum delegati. de do.

ibi habetur, sed hic pater stipulatur filio non patre viuente,sed eo mortuo, & sic tempore quo filius erit hæres: & tunc valet stipulatio.Bal.etiam in rub.extra eo.in 1.col. allegat istam glo.
17 pro singulari,†ꝙ pactum de non petendo est magis factum, quàm ius.i.magis accedit facto,quàm dationi.Tamen re vera glo.hic dicit opp.& malè,quia imò potius dicitur factum, quã datio: quia non petere consistit in facto.facit l.si vnus.§.pactus ne peteret.s̃.cod. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Filiationem à se abdicare quis per pactum non potest.*
2 *Statutum loquens de coniunctis, intelligitur de coniunctis per naturam.*
3 *Liberum in singulari numero an inueniatur.*

LEX XXXIIII.

1 VS autem agnatio. † Per pactum nõ potest quis à se abdicare nec filiationem, nec iura, quæ eius occasione deferuntur.h.d. tex. cum gl. Et prosequere,vt pulchrè per Bar.quem videas in l. is potest.ff. de
2 acqui.hære.†Adde etiam ad hanc l.quod decidit Lud.Roma. in cõsi.82.quod incipit.Quo ad id,quod quæritur, an Andreas
a Bonauenturæ.vbi quærit,Florentiæ est statutum,[a] quòd agnati, & cognati adinuicem litigantes teneantur ad compromissum.Contingit,ꝙ dum inter duos coniunctos,& agnatos esset capitale odium per reformationem ciuitatis, statutum est, ꝙ isti cẽseantur penitus extranei,& non de eadem agnatione,nec coniuncti,nisi in certis casibus. Dubitatur, an si contingat eos adinuicem litigare,an possint compelli ad compromissum, cùm verè secundum sanguinem sint agnati,licèt per reformationem sint pro extraneis iudicati?Et arguit,quòd sic: quia statutum loquens de coniunctis,debet intelligi de coniunctis per naturam:quia verba sunt naturaliter intelligenda.l.fi.C. de his, qui ven.æta.l.fideicom.ff.de condi.& demonst. Item per regulam tex.nostri:quia iura sanguinis non possunt pacto repudiari.Sed ista lex nihil facit: quia licèt agnatio non possit tolli per pactum,potest tamen per statutũ imò per sententiam, vel iurisiurandum,vt in gl.Ipse determinat contrarium,ꝙ non compellantur ad compromissum, cessante agnatione: & adducit simile de filio emancipato.Sed errat:quia imò statutum disponens,ꝙ agnati teneantur ad compromissum, habet locum in emancipatis.Ita Bal.in l.qui se patris.in fi.col. C. vnde liberi. & sequuntur Salic.Pau.de Cast.& ipsemet Lud.vbi plenè exami
3 nabitur.¶†Vltimò istum tex.multum no.Bar.in ver.liberum,[b]
b ꝙ apud Iurisco.reperitur liberum in singulari. & dicit Bar. se nescire alibi.contra regulam l.non est sine liberis. ff.de verb.sig. & licèt Laurẽ.Val.in lib.3.elegantiarum,in c.106.dicat,ꝙ in libris fforum apud Pau.& Caium reperit liberũ pro filio in singulari, credo, ꝙ malè dicat,quia nullibi habes, quàm in hoc tex.vnde de iure Codi. dignitas vocabulorum non seruatur. Sæpè enim reperitur liberum pro filio in singulari. Tex.est in l. si quis in suo.in prin.in ver.libero.& ibi gl.no.C.de inoffic.testa. & in l.si quis prioris.§ fi.& ibi no.Bal.C.de secun.nup.in §. licèt quoque Institu. per quas perso.no.acqui. ¶Item vide Aulum Gellium in lib.3.noctium Atticarum.c. 13.

ADDITIONES.

a ¶Florentiæ est statutum.Adde Bartol.consilio 72. incipien. ex facto. columna 2. PVRPV.
b ¶Ver.liberum.Vide Soc.in c.super eo.col.2.de condi.appo.Feli.in c.humanum genus.col.6.1.dist. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum principale liberatorium factum cum generali cõfessione super actione vniuersali ad omnia etiam ignorata mero iure porrigitur.*
2 *Fratris appellatione an veniat soror.& nu.4.5.12.13.14.& 15.*
3 *Statuta recipiunt interpretationem à iure communi.*
6 *Fratribus tertij ordinis si aliquid relinquatur, an veniant sorores moniales tertij ordinis.*
7 *Legatum si fiat fratri talis Abbatis,an intelligatur de fratre religionis, an de fratre sanguinis, & nu.8.*
9 *Rex si scriberet Potestati,quòd faceret decapitari aliquem, & fratres suos,tunc non comprehendentur sorores.& nu.10.*
11 *Fratres,quando profertur in plurali,an contineatur soror.& nu.12.*
16 *Fratres si memorantur in statuto,de quibus intelligatur.*
17 *Fratrum quinque sunt species.*
18 *Fratribus defuncti stantibus si statutum disponat,quòd soror non admittatur,sed debeat dotari,an intelligatur de fratribus vtrinque coniunctis,an etiam de consanguineis.*
19 *Ignorantia præsumitur ex absentia.*
20 *Banna generalia ciuitatis non ligant bannitos.*
21 *Diuisio dicitur esse transactio.*
22 *Pactum de non petendo,licèt dolo malo debitoris factum, tamen producit exceptionem.*

LEX XXXV.

1 TRes fratres. †Pactum principale liberatorium factum cùm generali confessione super actione vniuersali,ad omnia etiã ignorata mero iure porrigitur.Sed si ignorantia processit dolo cohæredis subtrahentis,& occultantis aliquas res,tunc contra exceptionem pacti competit replicatio. hoc dicit.Et cogita,an congruentius esset situata ista lex sub titu.seq.propter tex.in verb.transegerunt.in fi.Nisi dicas, quòd ista dictio latè potuerit dici transactio,non strictè,vt ſ. dicam. ¶In text.ibi,qui absentes erant. Adde, quòd idem si præsentes fuissent,& ignorassent:licèt tunc videatur minus iustam causam ignorantiæ habere:tamen adhuc potest subesse iusta cau-
2 sa,vt in casu in pecunia,quæ de facili occultatur. ¶ †Not.primo ex isto tex.melius quàm alibi in tribus locis, quòd appella
a tione fratris [a] continetur soror. [b] & ita no.glo.1.& alij hic. Fa-
b cit l.Lucius.§.quæsitum.ff.de leg.3.l.Lucius.§.Metuia.vbi gl.& Bar.& in l.fin.vbi glo.fi.ad Trebel.& l.Lucius.ff.famil.ercisc. Per istam regulam declaratur tex.in l.humanitatis.C.de impu. & alijs substi.dum dicit,quòd quando pater substituit exemplariter filio mentecapto, debet necessariò substituere filias mentecapti, si habeat. Et si non habeat,debet substituere fratres mentecapti: quibus deficientibus,potest substituere extraneum. Quid si mentecaptus non habeat fratres, sed sorores? Certè in illo tex.appellatione fratrum,veniunt sorores,per istũ tex.& ita ibi dicit Pau.de Cast.se ita de facto consuluisse in ma
3 gna quæst.magnæ hæreditatis,vt ibi not.per eum.¶†Item ista regula habet locum etiam in statutis,secundum Pau. de Cast. in consi.338.aliàs 340.Et facit,quia statuta recipiunt interpretationem à iure communi.l.2.C.de noxa.gl.in l.fi.§.in computatione.C.de iure deliberan. ¶†Tertiò amplia istam regulam ẽt
4 si de singulari transiret ad plurale: vt quia diceret, fratri & fratribus, adhuc veniret soror,per tex.no.in l.Seruius.ff.de verbo. signific.& tex.in l.quisquis.eod.titu.Dom.Signo de Homod.in consi.172.quod incip. testator in suo solenni testamento.in 3. colum.in fin.& in pen.col.in fi.& in vlti.col. & etiam.in consi.
5 seq.¶†Quartò pro ampliatione huius regulæ adde,quòd l.si magnum.C.qui accus.non poss.quæ est pœnalis, & punit fratrem accusantem fratrem de magno,& capitali crimine,comprehendit sororem,secundum Raph.Fulgos.in cons.52.incip. Super eo,de quo primo loco quæritur.ad fin. Quod not. quia
6 est valde magna extensio ad istam regulam. ¶†Quintò per istum tex.infert Ray. de Forl. quòd si aliquid relinquatur fra-
c tribus tertij ordinis, [c] quòd veniunt etiam sorores moniales tertij ordinis.Imò plus tenet, quòd omnia priuilegia concessa fratribus tertij ordinis, intelliguntur concessa monialibus tertij ordinis.Istam illationem reprehendit Albe.de Ro.hic. ad fi. quia quòd appellatione fratris veniat soror, est propter coniunctionem sanguinis:quæ ratio cessat in casu prædicto. arg. l. qui filiabus.in princip.ff.de leg.1.Idem contra Ray. tenet Bald. hic in primo not.quia fratres minores, & moniales non sunt eiusdem rationis,& conditionis: cùm regula minorum sit altior,vt hic per eum.& idem Bald.in l. quicunque.in 4. colum. C.de ser. fugi. quia tale genus fœmininum non congruit masculino.& quia differunt non solùm sensu,sed etiam regula,& effectu,vt ibi per eum.Pet.de Anch in commen. cap. canonis statuta.de constitu. in versic. sed hic quæritur in casu, in quo
7 †Facit,quod vult Bald.in capitu.licèt.ad fin.& ibi Domi.Alb. de offi.lega.quòd si fiat legatum fratri talis Abbatis, an intelligatur de fratre religionis, an verò de fratre sanguinis, concludunt, vt intelligatur de fratri naturali: quia ita vulgus
d intelligit. Et ita est communis vsus loquendi, [d] qui attendi

ADDITIONES.

a ¶Fratris.Adde Alex.de Imo.consi.85.incip.animaduersis optimè.in 3. colum 4.volum.
b ¶Continetur soror.Limitat Pau.de Castr.consil.311.incip.hæreditas præsumpta.& in statu.iuris communis correct.de quo tamen vide Franc. Cur.senat. consi.9.col.2.& 4. PVRPV.
c ¶Tertij ordinis.Alex.lib.4.consi.15. Cur. senior consil. 9. Ticinensi. colu. 4 versi.2. PVRPV.
d ¶Loquendi.Adde Barto.in l.1.ff.de suis,& legi.in l.1.C.de iuram.cõf.Matthæ. no.116.

tendi debet,iuxta l.liberorum.§.quod tamen. ff. de leg. 3. Bald. in l.Labeo.§.idem Tubero ff.de supp. lega. Et sic ex istis habes primam limitationem ad dictam regulam, quod appellatione fratris venit soror.verũ est,soror propria,& carnalis ¶ † Secundo limitat Bald.hic in 1. not. nisi ex coniecturis aliud præsumi debeat. [a] Allegat l.si quis seruum.§.si inter duos.ff. de lega.2.& plus non dicit.Melius facit text. l. Lucius. §. quæsitum. in verbic.nisi aliud testatorem probetur sensisse.ff. de leg. 3.& licèt Bald.aliter non declaret, tu declara per optimum exemplum,quod posset frequenter in practica euenire. Si testator dicat, Relinquo feudum fratribus meis:& volo, quòd perpetuò remaneat in familia mea:apparet clarè, quòd testator non intellexit de sororibus,ex quo non sunt de familia sua.¶ Item ad de aliud notabile exemplum. Nam pone, quòd testator instituit filium suum heredem: & si decederet sine filijs legitimis, & naturalibus maribus vel nepotibus legitimis,& naturalibus ex fratre,vel fratribus,certè appellatione nepotum ex fratribus non continebuntur ex sororibus, propter illud ver. maribus, in præcedenti parte, ne plus videatur tributum nepotibus ex fratre,quàm filiabus filij sui;contra l. si viua mater. C. de bon. mater. Ita no.tenet Raph.Cum.in consi.127.incip.in testamento.in 1.col.¶ Tertiò limitat istam regulam Ray.de Forl.vt procedat,quando profertur à lege. [b] Secus si ab homine, & male:& cum reprehendunt Ang.& Pau.de Cast.hic,per l.Lucius. §.Seia.ff.ad Trebel. l. Lucius. §.quædam prædia.ff.de legatis 3. ¶†Quartò limita,quando ageretur de extensione odij: puta si Rex,vel Princeps scriberet Potestati, quòd faceret decapitari aliquem,& fratres suos:tunc non comprehenderentur sorores.Ita tenet Pet.de Anch. in commento. c. canonum statuta. de consti.circa medium.in ver.dico filijs, & nepotibus &c. refert.Adde bene facere simile, quòd in materia odiosa masculinum non continet fœmininum. l. 1. §. sed si incertum. & ibi Barto.ff.de ven.in pos.mit.Barto.in l.1.ff.de verbo.significat. & in l.1.in princ.ff.de pecu.& in consi. suo.54. quod incipit,Ang. Macie habebat vnum filium.glo.in cap.generali.de elect. in 6. Dom.Franc.de Aret.in consi. 39.quod incipiẽ.in facto dicitur contigisse.Sed tu aduerte,quod egregiè consuluit Raph. Fulg. in consi. 52.quod incip. super eo de quo primo loco quæritur. ad fi.quòd lex.si magnum.C.qui accus. non pos. quæ est pœnalis, & punit: puta pœna exilij fratrem accusantem fratrem, de magno,& capitali crimine, comprehendit etiam sororem per regulam huius legis:quia appellatione fratris venit soror. ¶Secundo:quia si repellitur frater, multo magis debet prohiberi soror: cùm mulieres regulariter ab accusationibus repellantur.l.Senatusco.C. qui accus.non poss.¶ Tertiò allegat tex. in l.falsi.C.de fals.vbi in crimine falsi cum muliere coniunctissima permittitur,vt possit ciuiliter, & non criminaliter inquirere.Sed tu aduerte,quòd ista fundamenta Fulgos. [c] bene probant,quòd soror repellatur ab accusando fratrem. & in hoc verum dicit, sed quòd in accusando soror incidat in pœnam exilij,de qua loquitur d.l.si magnum.non credo,quòd bene dicat:nec fundamenta sua istud probant: & in contrarium facit limitatio, quam dixi. Et hoc puto verum duplici fundamento. † Primo,quia in pœnis debet liquidissimè constare: vt est tex.solen.in l.in testamento,la prima,ff.de condi.& demonstr. quem pro singulari ad hoc allegat Bald.in vsib.feud. in cap. 1. quãdo proprie. prine. Secundo: quia in pœnis mitior pars ad absoluendum est tenenda.l.sanctio legum.& l.interpretatione. ff.de penis. ¶†Quintò limitat Pau.de Cast. hic dictam regulã, vt procedat,quando profertur in plurali, vt fratres: tunc bene continetur soror,vt hic.Secus si in singulari:cùm ista vocabula sint diuersa.Sequitur Dom.Alex.in prælleg.consi. 667. Sed tu pondera in contrarium,quòd glo. 1.& Barto.hic loquuntur in singulari:& dicunt no.quòd fratris appellatione soror continetur.Ita etiam in singulari loquitur glo. in l. Lucius. §.quæsitum.ff.de leg 3.& l.Lucius.§.Meuia.ff.ad Treb. ¶†Sextò limita [d] singulariter,secundum Pet.de Anch. hic referentem se ita consuluisse, quando per statutum ciuitatis fratres, & sic masculi excluderent fœminas à successione fratris. Nam si pater fecit mentionem de fratribus, non venirent sorores:quia verba testatoris recipiunt intellectum ex dispositione statuti. Istã decisionem refert,& sequitur Dom Alexan. in l. hæredes mei. §.cum ita.in 8.colum.ff.ad Treb.& in l.Gallus.§.1.in fi. ff.de lib. & posthum.& in consi.127.quod incip. viso testamento dicti Io.Do.And.in 1.vol.Bar.in repe.rub.C.qui admit.in 96.colum. ¶†Septimò tu limita,quando in aliqua materia fieret mentio discretiuè de per se de fratre,& de per se de sorore:tunc appellationis fratris non continetur soror: quia expressum facit cessare præsumptum.l.si ita ff.de liber.& posthum.l. clemens patronus.ff.de hæred.instit.& ita in simili dicit Bald. in l.in multis.ff.de statu homin. ¶†Octauò not.limita in officijs, [e] vnde

e si testator dicat, Relinquo fratres meos executores mei testamenti,non intelligitur de sororibus.l.cuius bonis.ff.de cura.furio.cum fœmina habeat inualidum consilium:sicut nec intelligeretur de pupillo,cùm habeat consilium imperfectum. l. fina.C.de legi.tuto. Ita singulariter limitat Bald.in capitu.ad audientiam.in fin.de rescript.Facit,quod vult Bald. in l. 1. in vlti. colum.& in l.fi.C.qui admit.quòd si statutum disponit, quòd in contractibus minorum,debeat interuenire auctoritas duorum coniunctorum,non comprehendit fœminas coniunctas: quia consilium,& authoritas propriè est virorum,& non mulierum.l.quidam decedens.§.Papinianus. ff.de administr. tuto.
15 Melius facit l.1.in fine.& quod ibi Bald.ff.de legibus. ¶ † Nonò limita,nisi ex coniecturis verisimilibus probetur aliud testatorem voluisse: puta, quia testator instituit filium suum hæredem:& si decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, vel sine nepotibus legitimis,& naturalibus ex fratre vel fratribus. Certè ibi appellatione nepotum ex fratribus, non continebuntur nepotes ex sororibus,propter illum versicu.maribus, positum in præcedenti parte: ne plus videatur tributum nepotibus ex fratre,quàm ex filio. Ita not.tenet Rapha. Cuman. in consilio 127.quod incipi.in testamento.in prima columna. Bene facit text.in l.si viua matre.circa medium, in versicu. ne deteriores nepotibus filij deprehendantur.C.de bon.mat.Facit.l.Publius.
16 §.fina.ff.de conditio.& demonstra. ¶†Quid autem si in statuto, vel alia dispositione fiat mentio de fratribus, de quibus intelligi debeat? Respondet Pau. de Castr. hic, quòd intelligitur de carnalibus,qui sunt in primo gradu de iure canonico, & in secundo de iure ciuili,non autem de fratribus patruelibus, idest de filijs duorum fratrum, licèt etiam ipsi appellatione fratrum largè contineantur. Allegat Barto. in l.Lucius. §. quæsi-
17 tum.de lega.3.†Aduerte,quòd ista doctrina non satisfacit, sed requirit altiorem indaginem. Nam in iure nostro fratrum sunt quinque species.Aliqui sunt coniuncti vtrinque, idest nati ex eodem patre,& ex eadem matre: & isti sunt propriè fratres. Authen.post fratres,& Authen.defuncto. C. de suis & legiti.Alij sunt fratres germani,vt qui nati sunt ex eodem patre, & sic ex eo.germine, tamen diuersis matribus. l. lege duodecim tabu.& ibi Bald.C.de legib.hæredibus.Alij sunt vterini nati ex eadem matre, sed diuerso patre. Et istæ tres primæ species fratrum sunt de primo gradu adinuicem de iure canonic. Alij sunt fratres patrueles,idest filij duorum fratrum. Alij consobrini, idest nati ex duabus sororibus, text.est in §. tertio gradu.& in §. quarto gradu.Institu.de gradi.& isti sunt de iure canonico in secundo gradu,de iure ciuili in quarto.An ergo statutum loquens de fratribus, intelligatur in omnibus istis speciebus? Est ampla materia:& Barto.in d.l.Lucius.§.quæsitum, dicit quòd non. De quo per Bald. in l. iubemus. §. fina. C. ad Trebel.& in capitu. quæ in ecclesiarum. in 19. colum. de constitu.& in capitu.primo. de feud.Marchiæ.& in l.vxor. C. qui accusa.non possunt.& in multis locis.per Angel.& Imo.in l. si dotali.ff.soluto matrimon.Ludo.& Moderni in l. 1.C. de succes.edi.& omnino vide Alexan. referentem quid iuris in omnibus dictis casibus in consilio 239. in secundo volum. incip. Viso themate supra scripto,& statuto ciuitatis Imolæ Io. tamen Andr.in addition. Specu. in titu. de succes. ab intesta. super rubr.mirabiliter tenet,quòd in statuto loquente de fratribus, etiam comprehendantur fratres patrueles: & sequitur Bald. in l.scimus.in princip. C. de inofficio. testamen. Tamen
* illa decisio *communiter reprobatur*,& contrarium tenet Barto. in
f d.l.Lucius. §. quæsitum: [f] quia tales non dicuntur fratres simpliciter,sed cum illa qualitate patrueles. Ergo nõ propriè sunt fratres: sicut cùm dicimus,Homo mortuus,vt tenet Pau. hic, & Bald.in capitu. 1.de feu. Mar. & Angel. in Authen. matri & auiæ. C. quando mul.tute. offic. Angel. in l. 1. C. de inofficio testa.

ADDITIONES.

a ¶Præsumi debeat. Curt. sen. consilio 9. colum.4.versicu.2.Alexand. 1.libro consi. 127. PVRPV.

b ¶A lege. Alexan.lib.4.consil.85.incip.animaduersis.colum.2. vbi aliter ampliat. PVRPV.

c ¶Fundamenta Fulg.Pro Fulg.facit,quia masculinum à lege prolatum in materia continente pœnam rationabilem comprehendit fœmininum. l. si quis id quod.ff.de iurisd.omn.iud. PVRPV.

d ¶Sexto limita.Adde Iaf.in l.omnes populi. col.6.ver.Ego cõfirmo.in lectura Papien.ff.de iustit.& iur.Alex.lib.4.cons.15.& in l.si quis id,quod.col.2.supra de iurisd.omn.iud. PVRPV.

e ¶In officijs.Pro hac vide no.Alex.lib.2.consi.23.incip.animaduersis.columna 10. PVRPV.

f ¶De quo plenè habetur per Gabriel.comm. opi.lib.6.tit.de verb.sig. concl. 6.nu.28.& seq. PANCIR.

18 testa.¶†Quid autem, si statutum disponat, ꝙ stantibus fratribus defuncti, soror non admittatur, sed debeat dotari, an intelligatur de fratribus vtrinque coniunctis, an etiam de consanguineis?habes per Ludo. in consi. 411. inci. Quatuor sunt, quæ refragantur.vbi concludit,quòd etiam intelligatur de fratribus consanguineis.¶Quid autem si statutum disponat, ꝙ existentibus fratribus filia dotata non succedat patri, an intelligatur etiam de fratribus filię,an etiam patris,qui sunt patrui? Est alia quæstio,pono in l.1.C.de succes.edi. ideo hic non tan-
19 go.¶†Secundò not.ex hoc tex.ibi.Qui absentes erant, secundum Bald.quòd ex absentia præsumitur ignorantia, alleg. etiã l.fina.ff.de decre.ab ord.fac.Adde quod not.Bald.in l.planè.per illum text.ff.de excus.tuto.quòd ille,qui est in exilio, non præsumitur scire ea,quæ fiunt in ciuitate. Idem si voluntariè ab-
20 est.d.l.fina.ff.de decre.ab ord. fac.†Et ex hoc no.Bal.arg.ꝙ bãna generalia ciuitatis non ligant bannitos, quia præsumuntur ignorare:quod valde not.quia frequentissimè occurrit.¶Tertio pondera text.ibi competat actio. Nam tex. non declarat, quæ actio competat.Intellige famil.ercis.vel communi diuid.
21 vel rei vend.l.si filium.§.familiæ.ff.famil.erciscun.¶† Quarto pondera tex.in versic.transegerunt, secundum Barto. & alios: quòd diuisio dicitur esse transactio.Facit l.qui Romæ.§.fi.ff.de verbo.oblig.Istud tamen potest esse propriè,& impropriè. l.di-
22 uisionis placitum.infra eod.¶†Vltimò no.in fi.l.quòd pactum de non petendo,licèt dolo malo debitoris factum, tamen producit exceptionem,ita quòd opus est replicatione. In contrarium fortiter vrget:quia pactum dolo initum est ipso iure nullum.l.iurisgentium.§.prætor ait.supra eo. Sed aliter quã Fulg. hic dic,vt per gl.& Doct.in l.sub prætextu instrumenti.in vers. sanè.C.de transac.in gl.in ver.cauerunt.Et omissa opi.Bar.hic, & in l.tale pactum,in prin.ĩ.eod.vbi dicit,ꝙ pactum debet esse de futuro, tu collige ex gl.quòd in isto tex. fratres non solùm diuiserunt,sed etiam cauerunt,ideſt promiserunt aliquid non petere de hæreditate matris,quia ex sola diuisione nulla obstaret exceptio, nisi etiam interuenisset promissio de non petendo,ex qua est causata exceptio pacti. Sed contra glo. obstat.l. tale pactum.in princ.ĩ.eod.vbi sola confessio habet vim pacti: dicunt Doct.sustinendo gl.quòd ibi loquitur,quando pactum fit in actione personali, in qua si confiteor te non esse debitorem meum, videor facere pactum de non petendo, vt ibi, si sciebam te esse debitorem meum,secus si ignorarem.l.1. C. de falsa causa adiec. leg.Secus in actione reali,vt hic:quia licèt cõfitear te non esse debitorem meum,dico veritatem:quia in realibus non es propriè debitor.§.1.Insti.de actio.Ideo non obstãte ista confessione, possum agere actione reali, & probare de dominio.l.cum fal.C.de iur. & fac.igno. Sed si vltra confessionem facerem etiam pactum de non petendo,procedit glo. & lex nostra.Nam si feci scienter mihi præiudico:si autem ignoranter:& tunc si intercessit dolus tuus:tunc bene mihi præiudico ipso iure, quia tibi competit exceptio pacti de non petendo,sed ego habeo replicationem propter dolum tuum, vt isto tex.Et ista est mens glo.& Doct.ita tenent Bar.Albe.Ange. & Pau.de Cast.hic.licèt Iacob.Butr.Bald. & Fulgos. reprehendant:quia non potest assignari ratio diuersitatis. Tu assigna vltra prædicta secundum Alber.in prima oppo.quia in personali confessio emanat super eo, quod pendet à voluntate partium,non sic in reali,seu in dominio.l. si quis vi. §. differentia. ff.de acquir.possess.l.eum falsa.cum glo.C.de iure & fac. ignor. Et ad verbum cauerunt, declaratum vt in gloss. adde text. in l.epistola.in princip.& ibi ad hoc not.Fulgos. infra eod. ¶Glos. fina.diuiditur in tres.In prima assignat rationem ad text. In secunda opponit,& dupliciter sol.Et ista glo.est valde magistralis,& signanda. In tertia etiam oppo.& dupliciter solu.Secunda ibi,sed contra C.de transactio. Tertia ibi, item adhuc contra.¶In eadem gloss.ibi. Tunc alteri rei,vel personæ non præiudicat.Limita secundum Iacob.Butrig.Barto.& Ang. nisi alia res sit de appenditijs.l.si tibi.vbi Bartol. & Doctor. C. de iudic. Bartol.in l.Aurelius.§.Caius. circa finem.ff.de liber. legat. bona gloss.in capitu.accusatus,in verbo iudicari. de hæret. in sexto. ¶In eadem glossa ibi, quando aliquid est subtractum, addit Bartol. quòd idem esset, quando remansisset aliquid sine dolo: quia illud non videtur remissum,per l.ei cui. ff. de liber. legat.& malè dicit contra l. sub prætextu specierum, allega. in gloss.secundum Fulgos.& Paul. de Castr.hic. Nec obstat. dicta l. ei cui. quia loquitur, quando fit quitatio super actione singulari: puta super actione locati,hic quando super vniuersali.¶In eadem gloss.ibi,restringitur ad speciem petitam.Istud procedit in transactione:secus est in pacto. gloss. est ordinaria, in l.emptor.§. Lucius.infra eodem,& ibi dicetur. An sit vera, ponit Barto.in l.si de certa.C.de transactio.& Angel. hic. ¶ In vltima parte gloss.habes duas solutiones ad dictã l.qui Romę. §.fina.quæ an veræ sint, ibi plenè disputatur. Tamen ille text. nihil facit ad propositum, quia fundamentum huius legis stat in dolo,qui non est ibi. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Mandaui debitori meo,vt centum,quæ mihi debet, det Titio: Debitor acceptauit mandatum,& in libro rationum suarum scripsit se debitorem Titij, nunquid creditor possit reuocare illud mandatum?*
2 *Exceptio ex pacto ita habet locum,sicut si traditio fuisset secuta,quando non stat per eum,cuius gratia fuit appositum.*
3 *Contractus ad hoc vt dicatur innominatus, oportet quòd statim agatur,vel detur,vel fiat vtrunque.*
4 *Pœnitentiæ locus est in contractibus innominatis re integra.*
5 *Si apparet vendicantem esse dominum,competit ei rei vendicatio,quamuis reus non possideat.*
6 *Creditori volenti quando aliud pro alio soluitur, debitor liberatur ipso iure.*

LEX XXXVI.

SI cùm fundum. Pactum quod rẽ meã,quam possides,alij tradas, facit vt secuta traditione,mihi vendicanti obstet exceptio.Idem,si traditio non est secuta, quando non stat per eum, cuius gratia pactum fuit appositum.hoc dicit.¶Legitur in glo.duobus modis. Primò, ꝙ factum fuerit pactum liberatorium de fundo apud liberatũ existente,vt alteri traderetur.Et ista est vera lectura. Secundò, quòd pactum liberatorium fuit factum de quodam alio debito,si liberatus traderet fundum alteri. Et ista lectura non congruit literæ,quæ dicit,vendicantem à te fundum. ¶Not. primo,quòd pactum de re mea per te possessorem alteri tradenda,secuta traditione,parat exceptionem. ¶† Circa istum text. adde quod pulchrè decidit Ioan.And.in addi.Specu. in titu.de depos.super rubri. vbi quærit. Pone, quòd mandaui debitori meo,vt centum quæ mihi debet,det Titio:debitor acceptauit mandatum,& in libro rationum suarum scripsit se debitorem Titij:nunquid creditor possit reuocare illud mandatum? Et determinat,quòd si denunciauit Titio, & Titius fuit contentus,non potest reuocare:quia est perinde ac si ei tradidisset, cũ sit illi obligatus.argumen.l.si ego.ff.de nego.gest.aliàs secus: & istam decisionem Pau.de Castr.reputat tenendam menti,quia casus quotidianus est.Adde bonum text.in l.vtrum. ff.de consti. pecu. & in l. si quis prohibuerit. ff. de public.& in l.si mandassem.ff.manda.†Secundò nota, quod quando non stat per eum, cuius gratia pactum fuit appositum, ita habet locum exceptio ex pacto,sicut si traditio fuisset secuta. Contra istum tex.opponitur à partibus enumeratis. Aut vis dicere, quòd hic fuit mandatum,& re integra potest reuocari. l. mandatũ. C.manda.l. si Cornel.ff.de solutio.Aut vis dicere,quòd sit contractus innominatus, & adhuc fortius re integra in contractibus innominatis sola oblatio non sufficit, quin sit locus pœnitentiæ,vt est gloss.singul.in l.iurisgentium.in princip.in gloss. in versicu.vt aliquid facias.in fine.supra eodem.Difficile videtur soluere ista contraria. Ideo Petr.de Bellapert.dicit, quòd ista l. si cùm fundum. destruit totum mundum. Sed ad primam partem argumen. respondet, quòd quando mandatum fit gratia debitoris mandatarij,non dicitur mandatum, sed cõstitutum.l.2.§.fina.ff.manda.Sed quia istud constitutum debet explicari de re mandantis, ideo habet vim pacti, quod reuocari non potest, si pro parte non stat, vt hoc text. secundum Doctor.Adde, quòd Bald.in rubric.extra eod.in 1.colum.in fi. dicit,quòd hic est text.qui non reperitur alibi in iure. Quod si paciscor,vt alteri des rem meam, si tua interest illi dare, habet vim irreuocabilis mandati, si paratus es dare. Ad secundum argumentum respondet, vt latè dicetur nunc in gloss. ¶Capio ergo gloss.1.Et aduerte, quòd ista glo. pertinet ad secundum casum huius l. ideo melius fuisset posita in fin. & facta est timore contrarij, quod secundo loco supra firmaui. 3 †Ex ista gloss.not.Barto.& omnes Doct.indifferenter, quòd ad a hoc, vt dicatur contractus innominatus, [a] oportet vt statim agatur,vel detur,vel fiat vtrunque,secus si ex interuallo. Ideo sicut interuallum vitiat contractum nominatum.l.continuus. in princip. ff. de verborum obligation.ita etiam vitiat contractum innominatum,vt hac glo.Et istam gloss. reputat ad hoc sing.

ADDITIO.

a ¶Innominatus.Adde Bar.in l.iurisgentium.in prin.ff.de pac.gl.& Doc.in rub. de transac.extra.

sing. Pau. de Cast. in l. si pecuniam. in prin. ff. de condi. ob causa. Mihi videtur, q̃ Doc. nimis subtilizauerint super ista glo. & q̃ eius intellectus non fuerit iste, quem dicunt Bar. Ang. Fulgos. Pau. de Cast. & communiter alij, quia de interuallo, aut de incontinenti in gl. nullum verbum, sed gl. habuit notabiliorem intellectum, & verum. Quod ad hoc, vt in contractu innominato re integra habeat locum pœnitentia, per d. l. si pecuniam. in prin. requiritur, quod sit contractus innominatus reciprocus, vel respectiuus, & sic vltro citroque obligatorius. Quo casu necessario cadit in alteram speciem de illis quatuor enumeratis in l. naturalis. ff. de præscr. ver. prout fuisset hic, si dominus tradidisset fundum tibi, vt eum traderes Titio, quo casu fuisset contractus innominatus, facio, vt facias. Sed in hoc text. fuit simplex conuentio, quòd fundum, quem possidebas, traderes Titio, ideo non potest dici contractus innominatus reciprocus, ideo si Titij gratia factum est, non habet locum pœnitentia. Ista fuit propria, & vera intentio huius gl. & isto modo visi sunt intellexisse, licèt non ita clarè, istam gl. Imo. & Lud. Ro. in l. hoc iure. §. si quis dederit. ff. de dona. & ita in animo debebat intelligere Pau. de Ca. hic, licèt vtatur verbis magis alienis. Idē in effectu tenet Bal. in l. iurisgentium. in 3. q. s. eo. Bene facit, qa contentio nuda simplex est efficacior, quam res, vel pecunia, nam ex prima oritur actio - de iure cano. c. 1. & 3. extra eo. sed ex secunda non, nisi secuto implemento, etiam de iure cano. secundum Bald. in l. cum quis. in 9. colum. C. de iur. & fac. igno. in l. sine apud acta in 2. col. C. de transac. Angel. de Aret. in §. in personam. in 1. colum. Insti. de actio. Et si dicis, attenta ista ratione indistinctè non deberet esse locus pœnitentiæ, quod est contra tex. Respondè, quòd prædicta procedunt in conuentione nuda simplici: puta in pacto nudo, in quo nemo diceret esse locum pœnitentiæ: aliàs pactum nudum non haberet effectus, qui enumerantur in l. ex hoc iure. supra de insti. & iur. sed in hoc tex. conuentio fuit modalis, vt traderet: ergo debet distingui, vt in gl. ¶ Vltra † glo. ad opp. prædictam Bald. dupliciter respondet. Primò, quod regula, quæ habet, quòd in contractibus innominatis re integra locus est pœnitentiæ, procedit nisi contractus innominatus tendat ad liberādum, vt hoc tex. fauore liberationis, l. quamuis. C. de transac. Imo. in d. l. hoc iure. §. si quis dederit. in discursu sermonis, licèt de Bal. non faciat mentionem, istud reprobat, quia secundum dictam. l. quamuis. indistinctè nunquam deberet esse locus pœnitentiæ: & tamen in hac l. fin. distinguitur. Sed Bal. in lectura antiq. subtilius respondet, quòd d. l. quamuis. habet locum, quando conuentio statim liberabit: hic autem non veniebat liberandum p pactum, sed per solutionem faciendam de re ipsius pacisentis. Et ita refert respondere Petr. de Bellaper. in l. si mandassem. ff. manda. ¶ Secundo modo respondet Bal. hic, q̃ in contractib. innominatis locus est pœnitentiæ, verum est re integra: sed hic res non est integra: ex quo per eum non stat, quia licèt in contractibus innominatis sola oblatio non sufficiat, vt tenet d. gl. sing. in d. iurisgentium. in prin. Limitat singulariter Bal. p istū tex. nisi contractus innominatus tendat ad liberandum: qa tūc oblatio habet vim implementi, vt hic. ¶ Vltimo (vt nihil omittatur) Bar. hic in fi. dicit, quòd illud, quod gl. vult, in contractib. innominatis esse locum pœnitentiæ, fallit fauore dotis. l. si ego. §. 1. ff. de iure dot. Bar. in l. 2. §. si pecuniam. in fi. de dona. Bal. in l. sicut. ad fi. C. de actio. & oblig. & in l. mandatum. in 2. colu. C. mand. & in l. cum à socero. in vlti. col. C. de iure dot. & in ca. 1. ad fi. qui feu. dare tene. vbi reputatur d. l. si ego. §. 1. esse ad hoc sing. & bene declarat illum tex. eum etiam reputat sing. Ludo. Rom. in repet. Auth. simpliciter. C. ad l. Fale. in 11. speciali piæ causæ inter contractus. Pau. de Cast. in d. l. si pecuniam. in prin. vbi plenius dixi. ff. de condi. ob cau. ¶ Capio glo. in verbo à te, quam diuide in tres partes princip. In prima declarat tex. In secunda contra primum casum tex. oppo. & dupliciter solu. Ex quibus solutionibus colliguntur duo intellectus ad istum tex. In tertia prosequitur secundum casum tex. Secunda ibi, sed si
5 tradidit. Tertia ibi, secundus est. ¶ † In ead. gl. ibi, non actionis,
6 sed intentionis. *Istam solu. tenent omnes.* & sic verba tex. ibi, conuentionis exceptione, prout referuntur ad primū casum tex. ponuntur impropriè: prout verò referuntur ad secundum casum, stant propriè, & sic diuersimodè, prout etiam in l. 2. vbi glos. ff. de offic. procons. & lega. licèt omnes ita transeant, tamen quia fit violentia literæ, tu subtilius considera, q̃ etiam in primo casu tex. stat propriè. Quia licèt reus non possideat, tamen habet actor actionem rei vendic. quæ fundatur in suo dominio, licèt exercitium effectualiter non competat contra non possidentem. Istud probatur optimè in l. si à re. §. primo. ff. de exceptio. rei iudic. iuncta glo. quam Bald. alibi reputat singul. in rubri. extra de re iudic. in 2. colum. vbi probatur, quod quando apparet vendicantem esse dominum, fertur sententia pro eo declaratoria dominij: & reus etiam absoluitur: quia non possidet: tamen mittit executioni contra eum licèt absolutum, si postea possessio ad eum peruenit. & ita tenet Barto. in l. is, qui se obtulit. ff. de rei vendi. Bald. ib l. 1. C. fami. erciscū. Cano. præcipuè Ioan. de Imo. in capitu. examinata. de iudi. Ergo cum ratione dominij sibi competat actio, apparet, quod in isto text. exceptio conuentionis est propriè exceptio, quæ præsupponit actionem, non autem est exceptio intentionis. ¶ In eadem glo. ibi, vel dic, quòd de alio quodam debito. Ista secunda lectu. glo. non conuenit literæ in versicu. venditum à te fundum. quæ loquitur de eodem fundo, & non de alio de-
6 bito. Ideo ista lectu. est in se vera & not. † ex qua not. Bartol. & Docto. quòd licèt quando aliud pro alio soluitur ipsi creditori volenti, debitor liberetur ipso iure. Insti. quib. modis tol. oblig. in princip. & §. si quis alij. institu. de inutil. stip. Tamen quando aliud pro alio soluitur alij, quam creditori, licèt de voluntate creditoris, non inducitur liberatio ipso iure, sed ope exceptio. vt hac glo. per quam ita limita iura prælleg. & est tex. in l. fina. §. si cùm mihi. vbi gloss. & Barto. ff. de verbo. obligatio. & in l. obligationum ferè. §. accessio. in fin. & ibi glo. ff. de actio. & oblig. not. Dom. Math. in not. 112. Et isto modo etiam limita text. in l. qui hominem. §. stipulatus sum decem. ff. de solutio. Paſon Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Oritur actio. Adde Bar. in l. fideiussor. §. pro certo. ff. de fideiuss. Bal. in Auth. ad hoc. C. de vsucap. Ang. in repe. l. si certis annis. C. de pac. Inn. in c. nouit. de iudi. Archi. in c. sunt nonnulli. 1. q. 1.

SVMMARIVM.

1 *Administratores reipublicæ non possunt per pactum debitum liquidum remittere.*
2 *Administratores reipublicæ an possint facere confessionem de recepto.*
3 *Confessioni procuratoris non statur in præiudicium domini.*
4 *Debitum quando est liquidum, non potest administrator faciendo præiudicare reipublicæ.*

LEX XXXVII.

1 IMperatores. Administratores reipublicæ non possunt quē pacto gratuito liberare. hoc dicit. ¶ † Not. quòd administratores reipub. non possunt per pactum remittere debitum liquidum. Sic non possunt tunc transigere, vt hic in glo. Secus, quando debitum non esset liquidum. l. præses. C. de transact. & l. tutores, cum glo. supra eodem, dummodo non fingatur lis, vbi non est l. cum hi. §. si cùm his, & ibi no. Barto. supra de transactio. Et ex hoc dicit Angel. se semper dixisse, quòd nullus administrator, siue publicus, siue priuatus potest compromittere in arbitratorem de iure, & de facto: licèt enim arbitramentum sit quædam transactio, vt est glossa in §. si vero. in Authen. vt differ. iudic. & isti administratores habeant potestatem transigendi, vt dixi, tamen nihil possunt transigendo gratis remittere, per gloss. hic, & in l. tutoris. supra eodem, sed compromittendo de iure, & de facto, administrator concedit potestatem gratis auferendi de iure debitum. ergo non potest. Sed in hoc Angel. malè loquitur, quia ista potestas non censetur esse gratuita, cùm ita possit esse vtilis, sicut & damnosa: & sic tantum posset consequi, sicut & perdere: ergo non continet grauamen alicuius partis. argument. l. si pater puellę. C. de inofficio. testamen. & l. de fideicommisso. C. de transactio. Ita tenet Raph. Fulgos. hic, licèt dubitatiuè loquatur. Sed istud contra Angel. firmat Domin. Alexan. in d. l. de fideicommisso. & in l. transactionis. vbi etiam Pau. de Castr. de transactio. Barto. in l. mandato generali, ad fin. vbi etiam per
2 Angel. & Modern. ff. de procura. † Aduerte tamen, quod licèt administratores reipub. non possint debitum liquidum remittere, vt hic: possunt tamen confessionem facere de recepto: & talis confessio præiudicat reipub. l. ne casu. C. de discuss. libro decimo, l. 2. circa finem. C. de quadrien. præscript. gloss. in l. in contractibus, in principio. C. de non numerata pecunia. Angel.
3 & Paul. de Castr. hic, † licèt secus sit in confessione procuratoris alicuius priuati, cui non statur in præiudicium domini. l. nō abstulit. C. de noua. l. 1. §. si mutuam. in fin. ff. si quid in frau. pat. Barto. & alij in l. 2. §. fina. cum concordan. ff. si cert. petat. ¶ Capio glo. 1. quam diuide in tres partes. In prima ponit, qualis debeat esse litera in tex. In secunda respondet tacitæ qō. In tertia opp. contra tex. & dupliciter soluit. Secūda est ibi, & hoc in pa
4 cto. Tertia ibi, sed videtur valere. † In tertia parte mīde clarius

ſecundùm Doc.hic,& in l.præſes.C.de tranſac.q̃ quando debitum eſt liquidum,non poteſt adminiſtrator remittendo p̃iudicare reip. vt hic: ſed bene negligendo, ſicut in prælato,vt patet in d.c.de quarta.de præſcr.in l.fi. & Auth. quas actiones. C.de ſacroſan.eccl.& l.fi.§.ſi quis profeſſus.cum gl. & ibi Bart. & Imo.ff.de publi.Item vide,quod decidit.Spe.in tit. de loc.§. nunc aliqua.in verſic. 81.

SVMMARIVM.

1 *Iuri publico non poteſt pacto priuatorum derogari.*
2 *Iuri priuato an poſſit regulariter renunciari.*
3 *Annullatiua clauſula vbicunque apponitur, illud cenſetur inductum pro forma.*

LEX XXXVIII.

IVs publicum. Glo.magna diuiditur in duas partes. In prima exemplificat tex.quinque modis, vt patet ex legibus in ea alleg.In ſecũda,quæ eſt ibi,ſed cùm ius publicum,format qõ.Tu vide per te doctrinam,quã tradit Bar.& de verbo ad verbum etiam ponit in l.pen.vbi dixi C.eo.vbi Bal.Sali.& Fulgoſ. formaliter etiam ſequuntur.per gl.& Doc.in c.ſi diligenti.de foro compe.per glo. ſolennem in §.quia verò.in Auth.vt ma.debi latè Spe.in tit.de renun. & cõclu.§.1.¶Sed vt iſtam materiam clarè,& nitidè habeas, conſi-
a dera duos caſus principales.Aut loqueris in iure publ. [a] Aut in
1 iure priuato.†Circa primum fac regulam, q̃ iuri pub.non poteſt pacto priuatorum derogari,vt hic, nec cum pacto publicarum perſonarum.l.2.§.ius reip.ff.de admi.rerum ad ciui.perti.& l.2.C.de conuen.fiſci debi.lib.10.Intelligitur autem ius publicum altero de quatuor modis.Primo.i.ius naturale,vel ſanguinis.l.ius autem agnationis.s̃.eo.& l.abdicatio.C.de patr.pote.Secundò illud, quod publicam vtilitatem principaliter reſpicit,puta q̃ delicta puniantur.l.ita vulneratus.ff.ad l. Aquil.l. licitatio.§.quod illicitè.ff.de pub.Tertiò,illud quod ius reip.tangit.l iuriſgentium.§.ſi paciſcar.cum ſim.s̃. eo. Quartò vbicunque lex diſponit dando formam, vel ſolennitatem actui.l.teſtamenti factio.ff.de teſt.l.nemo poteſt. ff. de leg. 1.l.1.§.ſi quis
2 ita.ff.de ver.oblig.l.prolatam.C.de ſent.¶† Circa ſecundum in iure priuato,quod principaliter ad priuatam alicuius vtilitatẽ inductum eſt, fac regulam contrariam,q̃ ei regulariter poteſt renunciari,vt hoc tex.à contrario ſenſu.& l.paciſci.s̃.eo.iuncta regula.l.pen.C.eod.Fallit in quinque caſib. Primò, quando illud ius eſſet inductum propter imbecillitatem ętatis. l. iudex circunuento.ff. de mino.l.doli mali.verſi. diuerſum. ff.de nou. Secundò fallit, quando illud ius eſſet principaliter inductũ in odium alterius. l. tametſi vbi gl.magiſtr.ff.ad Macedon.Tertiò fallit, quando talis renunciatio induceret aliquid contra bonos mores,vel inuitaret ad delinquendum.l.ſi vnus.§. illud. & §.pacta quæ turpem.s̃.eo.Quartò fallit,quando eſt ius prohibitorium,gl.in l.1.& ibi Bar.C.ne fide.do.den.Bart. & Doc.in l. ſi conſtante.§.quoties.ff.ſol.mat.Bar.in l.ſi quis pro eo.4.col.ff.de fideiuſ.in l.Modeſtinus.ff.de noua.in l.de his.ff.de tranſac.Facit tex.in l.nõ dubium.in ver.prohibuiſſe.C.de legib. Bal. in Auth. imò.per gl.ibi.C.de act.& obl.& in l.quoties.C.de fideicõ.& in Auth.ſi qua mulier.& in l.quoties.C.ad Velleianũ. & in Auth. generaliter.in 2.no.vbi per illum tex.limitat.C.de epiſ.& cle.& in c.nonnulli.in 1.col.de reſcri.vbi per illũ tex. limitat alio modo Ang.in l.nullus.ff.de legi.Ideo ſtatuto prohibitorio renunciari non põt,ſm Bal.in l.fi.in 13.opp.C.de edic.diui Adri.tollẽ.
b Quintò fallit, vbicunque [b] in aliquo actu apponitur clauſula annullatiua:puta quia dicatur,ſi ſecus actum fuerit,ſit irritum & inane:tunc etiam de cõi conſenſu vtriuſque partis renunciari non poteſt,gl.eſt no.in c.ſtatutum.ad fi.in prin.in ver. cõmitatur.& in c.diſpendia.in ver.proceſſus.de reſcr.in 6.& eſt text. ſolennis.in c.dilecto.circa fi.in ver.niſi fortè.vbi Can. pro ſing. multum notant.de præben.Facit,quod vult gl.in l. à diuo Pio.
3 ff.de ritu nup.†Et eſt ratio, quia vbicunque apponitur clauſu-
c la annullatiua, [c] illud cenſetur inductum pro forma, ſecundũ Bal.Ang.& Moder.in l.1.ff.de lib.& poſthu.Pet.de Anch. in c. canonum ſtatuta.de conſti.in ver.quæro,ſi ſtatuto cauetur, q̃ notarij.Quaſdam alias limitationes potes colligere ex his,quæ dixi in l.pen.C.eo. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶In iure publico. Amplia,vt nec per vnum ex his,qui ius condidit. Bar.conſ. 72.incip.Ex facto. col.fin. PVRPV.
b ¶Vbicunque. Adde Alex.de Imo.in l.cum lex.ff.de fideiuſ.in apoſtillis.
c ¶Annullatiua. Adde Vit.de Camb.in trac.clauſularum.

SVMMARIVM.

1 *Intentionem ſuam qui fundat, ſiue agendo, ſiue excipiendo, tenetur eam probare.*
2 *Maſculinum licèt concipiat fœmininum in vltimis voluntatibus, ſecus tamen eſt in contractibus.*
3 *Filiorũ appellatione licèt veniant nepotes in vltimis voluntatibus, non tamen in contractibus.*
4 *Lex iſta non procedit in beneficijs, vel priuilegijs.*

LEX XXXIX.

VEteribus. Conuentio ambigua, vel obſcura [a] nocet ei, qui potuit eã apertius ponere.h.d.concor.l. Labeo ſcripſit obſcuritatem.ff.de contrah.emp.l.quicquid aſtringendę.
1 in prin.l.ff.de verb.oblig.† Ratio eſt,quia ille, qui fundat intentionem ſuam,ſiue agendo,ſiue excipiendo, tenetur eam probare.l.2.j̃.de proba.l.actor quod aſſeuerat. C. eo. Sed probatio dubia nihil releuat.l.non hoc.C.vnde legi.cum ſimi. Hinc eſt, q̃ vbicunque probatio neceſſario non concludit, ſemper interpretatio fit contra probantem.gl.eſt in c.in preſentia.de proba.de qua facit feſtum,& reputat ſing.Bal.in l.quoties.§.ſi quis
2 ita.ff.de hære.inſti. ¶† Item per iſtam l. dixit Gul.de Suz. q̃ licèt in vltimis voluntatibus maſculinum concipiat fœmininũ.
b l.ſi ita ſit ſcriptum.ff.de leg. 3. tamen ſecus in ↄctib. [b] Et ideo ſi aliquis acquirit emphyteuſim pro ſe,& filijs, non veniunt filiæ fęminæ.Et ita refert,& ſequit Io.de Imo.in d.l. ſi ita ſit ſcriptum.& in commento.c.potuit.ad fi.de loc.in vlt.col. Dixi de
3 hoc in l.ſi quis id quod.ff.de iuriſd.omn.iud. † Item per iſtam l.dixit ſingulariter Bar.in l.liberorum.in 6 col.ff.de verb.ſig. q̃ licèt in vltimis voluntatibus appellatione filiorum veniant nepotes,prout ibi eſt tex.tamen ſecus eſt in contractibus:quia interpretari debemus ↄ eũ, qui debuit. legẽ apertius dicere, vt hoc
4 tex.de quo etiam dixi in d.l.ſi quis id quod. ¶† Limita iſtam l.
c vt procedat in pactis: [c] ſecus eſt in beneficijs, vel priuilegijs. l. ex facto.in prin.ff.de vulg.& pup.& ibi gl.3.& Bar.in 1.colu.ad fi.¶ Secũdò limita, per illud,quod ſingulariter decidit Io. And. in addi.Spe.in tit.de loc.§. 1.ver.quod ſi colonus. vbi omnino vide,quoniam eſt pulchra deciſ.¶ Capio gl.magnam in verbo legum,quam diuide in octo par. In prima timore taciti contrarij,gl.exponit tex.Nam priuati non poſſunt legem condere. l.fi.C.de leg.Poſtea glo.format quinque opp.7.ponit diſtinc.8. colligit ex hoc tex.no.Partes patent,& ad hanc glo.adde aliam in l.quoties.ff.de regu.iur. & gloſſ. in cap.ex literis.el primo, de ſponſa. Iaſon Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶Vel obſcura. Amplia ad exceptionem obſcuram.Bar.in l.Titiæ textores.primo no.de leg.2.Secundo amplia ad contractus bonæ fidei. Iaſ. in l. ſi quis id quod.col.5.ver.13.& vlt.de iuriſd.omn.iud. PVRPV.
b ¶Contractibus. Adde Bal.in l.Gallus.ff.de lib.& poſthu.Io.de Imo. in l. quod dicitur.in 19.col.ff.de ver.oblig.Anch.in c.ſi quis ſuadente.17.q.4.Anton.de But.in c.in quibuſdam.de pœ.Pet.de Anch.in cle.1.de bap.Lud.Rom. conſi. 30.incip.Viſa facti ſerie.Io.de Imo.conſi.38.inci.In caſu præmiſſo.Alexã.de Imo.conſi.61.inci.Super eo de quo quæritur.in 1.vol.Alex.conſi.15.inci.Attentis verbis inueſtituræ.in 1.col.5.vol.idem Alex.conſi.1.incip.Ponderatis his quæ in themate præmiſſo narrantur. in 5. col.in eo.vol.
† Fallit quando maſculinum profertur à lege,quia tunc ſemper concipit fœmininum.Dec.in l.humanitatis.nu.11.C.de impub. BELLOT.
c ¶In pactis. Adde Iaſ.in l.ſi quis id quod. colum.5.in fin. de iuriſd. omn. iudic. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua prolata ad liberandum, diſpoſitionem inducunt.*
2 *Confeſſio iſta, confiteor te non teneri, dicitur pactum.*
3 *Confeſſio facta extra iudicium, an habeat vim iudicialis.*
4 *Confeſſio ad liberandum non requirit cauſam.*
5 *Creditor quando confitetur ex cauſa tranſactionis, confeſſio non habet exceptionem non numeratæ pecuniæ, intra 30. dies.*
6 *Confeſſio obligatoria, an debeat fieri ex aliqua cauſa, & qua.*
7 *Præſentia ſola licèt in confeſſione liberatoria ſufficiat, tamen confeſſio facta ad obligandum etiam in iudicio, & in præſentia partium, ad hoc vt ſit valida, requiritur quòd expreſsè acceptetur per partem.*
8 *Perſona adiecta pacto, non facit pactum eſſe perſonale, quin tranſeat ad hæredes.*

LEX XL.

TAle pactum. Cõfeſſio creditoris negatiua debiti, quamuis relata ad perſonam debitoris, tamen continet pactum gñale,& in rem:ideo tranſit ẽt ad hĩdes. h. d.
1 No.j.q̃ verba enunciatiua prolata ad liberandũ, diſpoſitionẽ indu-

inducunt: si autem ad obligandum, obligationem non inducunt, sed bene eam probant. l. Publia. §. fi. ff. depos. contra quã admittitur probatio in cõtrarium. l. cum falsa. C. de iur. & fac. igno. sed hic non admittitur, cùm habeat pactum de non petendo. l. 1. C. de fal. causa adiec. ¶ † Secundò no. ex tex. ibi, pactũ, 2 cp ista confessio, confiteor te non teneri, dicitur pactum. & ita alleg. Bar. in l. non solùm. §. si liberationis verba. ff. de libe. leg. & in l. idem in duob. §. 1. s̃. eo. Ratio est, quia hic debitor erat præsens tempore confessionis, vt probat tex. in verbo te. quo casu cùm interuenerit consensus duorum saltem tacitus, per consequens est pactum. l. 1. vbi dixi. s̃. eo. secus ergo si talis confessio emanasset in partis absentia, quia creditor in præsentia duorũ, vel plurium diceret, cõfiteor Titium non esse debitorẽ meũ, & in nihilo mihi teneri: & Titius esset absens, ex ista confessione liberatoria facta in absentia partis, nulla acquirit exceptio debitori, & in nihilo sibi prodest: vt per Bar. in l. non solùm. §. si liberationis verba. ff. de lib. leg. Cano. in c. si cautio. de fid. instr. & bo. gl. in l. illud. C. de sacrof. eccle. Intellige, nisi interuenisset nuncius, vel epistola, d. l. Publia. §. fi. Secũdo, & no. intellige, nisi creditor in aliquo libro priuato rationum scriberet, qualiter. Titius non est debitor suus, quia illa confessio liberatoria redacta in scriptura priuata, valet absente parte, & quandocunque deueniat ad notitiam debitoris, potest semper acceptari: & est perinde ac si esset eo præsente facta: ita Bar. in l. nuda rõ. ff. de donat. qđ vlti. hic non examino, an sit verum, & multi tenent contrarium, vt per Imo. & Lud. ibi, & Bal. in l. 1. C. de edẽ. Tertiò intellige, nisi notarius stipuletur nomine, & vice absentis, vt per Bar. in l. cum quis decedens. §. 1. ff. de leg. 3. & Bald. in l. rationes. C. de proba. Quartò intellige, nisi eodem modo procurator acceptaret confessionem nomine absentis, vel etiam negotium gest. & debitor haberet ratum, iuxta tit. ff. de negot. gest. ¶ Itẽ intellige prædicta de iure ciuili, & in foro ciuili: secus autem de iure cano. quo concessio extra iudicium facta etiam absente parte, & etiam ad obligandum valet, vt tenet Do. Ant. (sub dubio tamen) in d. c. si cautio. per gl. 1. q. 7. c. quoties cordis oculus. Tamen ista *opi. communiter reprobatur*: quia in hoc nõ debuit constitui differentia inter ius cano. & ciuile, ex quo contrariũ expressè non reperitur. & ꝯ Do. Ant. tenet glo. in dicto capit. si cautio, & ibi Panor. & Imo. qui reprobant Do. m. Ant. & idem firmat Dom. Alex. in consi. 180. in 2. volum. incip. In causa Angelorum Hebræorum. in 3. col. ¶ Sexto limita singulariter secundum Bal. in l. rationes in 2. col. ante fi. C. de proba. nec alibi legi, quando confessio esset facta in foro pœnitentiali, vel spirituali: quia in ea non est necessaria præsentia partis, nec potest illa reuocari, postea alleg. tex. in c. quamquam. de vsur. in 6. & gl. in d. c. quoties cordis oculus. Tamen potes dicere, quòd sacerdos tanquam persona publica tunc stipuletur pro absente, prout dixi in l. 1. §. huius studij. ff. de iusti. & iur. & secundum doct. Barto. ibi considera in quibus terminis procedat dictum 3 Bal. ¶ † Septimo videas, cp dicit signanter Bal. in l. cum scimus. in prin. C. de agric. & censi. lib. 11. de confessione facta extra iudicium, quando est geminata: quia habet vim iudicialis, & sequitur Panor. in repe. c per tuas. in 10 col. de arbi. adducens pro illo dicto text. in l. 1. C. de plus peti. Et de veritate huius vltimi tetigi in l. sed & si posseßori. §. item si iuranero. ff. de iureiu. post Lud. ¶ Item attende, cp illud, quod dicit hic text. quòd confessio liberatoria habet in se pactum de non petendo, limita, qñ fit super actionibus personalibus: secus si super criminalibus. l. tres fratres vbi Bar. & alij no. s̃. eo. & ibi assignaui rationem di- 4 uersitatis. ¶ † Tertiò no. quòd confessio ad liberandum non requirit causam, vt hic. & l. creditori. & ibi no. Bar. C. cod. secus in confessione ad obligandum: quia si nõ diceret causam specialem, diceretur indirecta: & sic nihil valeret. l. cum de indebito. §. fi. ff. de proba. glo. magistr. in l. 1. in fi. ff. de interrog. act. Bart. & alij in l. generaliter. C. de non num. pec. & in l. cum falsa: in fin. vbi etiam alij. C. de iu. & fac. igno. Limita, quando confessio fit ab eo, qui iure suo proprio facit: secus si nomine alieno, vt in procuratore, vel administratore: quia eorum confessio ad liberandum sine causa nihil valeret. l. non abstulit. C. de nouat. secundum Bald. in rubr. extra eo. in pen. colum. Secundò limita istum tex. vt procedat elapsis triginta diebus, aliàs creditor infra triginta dies potest opponere excep. non num. pecu. secundum Iac. But. & Ange. hic: licèt secundum Pau. de Castr. fortè posset dici, quòd d. l. in contractibus, primò loquatur in confessione de soluto, contra quam bene potest creditor opponere excep. non nu. pec. infra triginta dies, vt ibi, secus est in confessione liberatoria, quæ habet pactum de non petendo, vt hoc tex. Et si hoc esset verum, esset magna limit. & significatio ad 5 istum tex. † Eodem modo, quando creditor confitetur ex causa transactionis, non habet exceptionem non num. pecu. infra triginta dies. tex. est in l. interest. C. de solu. quem Bal. ibi ad hoc reputat sing. & ratio specialitatis est propter trãsactionem, qa speciale est, vt super his, super quibus est transactum, non possit amplius refricari dubium, vel moueri quæstio, quo ad principale debitum, cùm exceptio transactionis sit litis finitæ. l. fratris. C. de transac. c. 1. de lit. contest. lib. 6. Hinc licèt transactio sit contractus innominatus, vt probat tex. in l. 1. in verbo transigendi, & ibi Bar. & ibi dixi alia alleg. s̃. eo. & in contractib. innominatis sit locus pœnitentiæ re integra. l. si pecuniam, in prin. ff. de condi. ob cau. tamen est speciale in transact. vt in ea non sit locus pœnitentiæ, etiam re integra. l. quamuis. vbi Bar. 6 & alij. C. de transac. † Item attende dum dixi, cp in confessione obligatoria requiritur, cp sit facta ex aliqua causa, aliàs tanquã indiscreta non valet. Limita singulariter, nisi talis confessio fieret in instrumento guarentigiato, seu confessionato: quia idẽ operatur, ac si esset expressa cã. Ita signanter Bal. in l. sicut. in 2. no. per illum tex. ff. de rep. hære. vbi dicam. Mouetur pp præceptum, qđ facit iudex chartularius in cõfessum, tñ ista ratio vr parum concludere. Illud idem tenet Bald. in l. 2. in 3. colu. C. de exec. rei iud. Sed Bal. tenet ꝯrium, & fortè melius in l. si nõ sortem. §. 1. ff. de condi. indeb. potes concordare ex verbis Imo. in l. si in ver. 3. limita. ff. à quib. appel. non licèt. vt dicã in d. l. sicut. 7 † Item diligenter attende. (& est decisio vtilis in pract.) licèt in confessione liberatoria sufficiat sola præsentia, vt hoc tex. & s̃. dixi: tamen confessio facta ad obligandum, ẽt in iudicio, & in præsentia partis requiritur, cp expressè acceptetur per partem: aliàs talis cõfessio non præiudicat: sic isto casu non sufficit, nisi acceptetur, vt dico alleg. multas auctoritates in l. postq̃ liti. C. de pac. Ideo hic non repeto, quæ sunt in l. quamuis. & in l. omnes. C. de transac. ¶ † Quartò no. ex tex. ibi, non in personã. hic 8 esse tex. no. cp persona adiecta pacto, non facit pactum esse personale, cp in transeat ad hæredes. Rõ est, quia persona hic additur verbo inducenti obligationẽ. f. verbo, non teneri, per qđ inducitur pactum de non petendo reale, & sic transitoriũ ad hæredes: quia præsupponitur, non esse obligatum: Secus qñ persona adijcitur verbo denotandi executionẽ, vt qñ promitto non petere à te: quia tunc pactum efficitur personale, vt mortuo paciscente non transeat ad hæredem, vt no. Bar. in l. si tibi. §. pactum conuentum. s̃. eo. Et ita per hunc tex. supple, & not. limita doc. Bar. in l. nisi. s̃. eo. ¶ Gl. est expedita ex dictis in text. tamẽ diuide in tres partes. In prima timore tacitũ ꝯrij supplet ad tex. Nam vr, cp istud non sit pactum, cùm sit simplex cõfessio enũciatiua pp hoc supplet gl. vt in ea. Sed est destruere tex. fm Bar. & oẽs. Ideo dic, cp est pactum pp præsentiam partis aduersæ, ex qua resultat tacitus consensus, vt dixi in 2. not. ¶ In 2. par. gl. ibi, & not. pactum. remouet aliud ꝯrium tacitum, nam vr, cp ista conuentio non valeat, cùm sit de pñti tempore, debet. n. esse de futuro. Sicut non valet stipulatio: promitto, cp do, vel dedi, sed bene, cp dabo. l. quinta. §. stipulatio ff. de ver. oblig. & dicit gl. cp differentia est inter pactum, & stipulationem: quia stipulatio debet bene fieri per verba de futuro, vt in ꝯrio: secus in pacto, vt hic. Idem tenet gl. in d. l. 5 §. stipulatio: sed reprobat̃ per Bar. & Doc. hic, & ibi: quia non põt dari ratio diuersitatis. Et licèt verba in hoc tex. sint pñtis tpis, tñ effectus dirigitur in futurum. Si promitto p stipulationem seruum nõ esse furem. Nam licèt verba sint de pñti, tñ eorum effectus dirigit̃ in futurũ: qa si in futurũ reperiat̃ fur, nõ tenebor. l. qđ dicit̃. ff. de euic. ¶ In 3. par. glo. ibi, sed quomodo. etiam opponit, cp ista cõfessio cùm sit facta sine causa, nihil debeat valere, & responde, vt in ea, & bene, & dixi. s̃. eodem.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio quando est deserta, causa reuertitur ad ipsum primum iudicem ordinarium, & nu. 8.*
2 *Iudex nullam conuentionem partium coram se factam potest exequi.*
3 *Transactione non receditur ipso iure à tota lite.*
4 *Appellatio non extinguit pronunciatum, considerato præsenti statu. & nume. 5.*
6 *Transactio si super appellatione interponatur, non solùm illi instantiæ renunciatur, sed etiam prima sententia mandatur executioni. si transactioni non pareatur.*
7 *Partes si promittant antequam seruatur sententia se satisfacturas iudicatis, vel stare sententiæ qualiscunque erit, intelliguntur renunciasse appellationi futuræ.*
9 *Transactio an fiat in iudicio an extra iudicium, non refert.*
10 *Conuentiones quæ de iure communi habent executionem.*
11 *Pactum iudiciale aliquando respicit expeditionem iudicij.*

§. Qui prouocauit.

Iste §. est solennis, & non habet concor. in iure. ¶ Ad euidentiam præmitte, cp pp difficultates, quæ infra

tangentur,legitur altero de q uinque modis.Vno modo secũdum intellectum gloss. & istum intellectum sequuti sunt omnes vsque ad tempora Bar.quòd iste tex. loquatur de executione sententiæ,quæ dicitur transiuisse in rem iudicatam,non obstante appellatione, a cui intelligitur derogatum per trãsactionem non seruatam.& talis executio fiet per iudicem appellationis,ideſt per iudicem delegantem. † Sed punctus est videre per quem fieret executio illius primæ sententiæ.Nam cùm appellatio videatur deserta,certè quando appellatio est deserta, reuertitur ad primum iudicem ordinarium,qui est ille,qui exequitur,vt est glo.approbata in l.eos.in princip.C.de appel.& l. furti.§.1.j.de damno infec.Facit l.fin.§.illud. C. de tempo.app. Et tamen,quia litera nostra refragatur,quæ dicit,iudex appella. ideo glos.intellexit, q̃ iste iudex appel.esset iudex delegans, à quo fuit appellatum à sententia sui delegati, qui iudex delegans est ille,ad quem debet appellari.l.vnica.cum gl.C.qui pro sua iurisd.l.1.§.fi.& ibi glo.& Doc.ff.qui,& à quo app. Eodem modo iudex delegans est ille,qui mittit executioni, iuxta not. in l.à diuo Pio.in princ.ff.de re iud.& secundum hunc intellectum.h.d.Per transactionem factam super appellatione, si cõuentio non seruetur,intelligitur prima sententia confirmari,& debet executioni mandari,non obstante appellatione,per iudicem appellationis,qui est iudex delegans.h.d.secundum intellectum glo.secundum quem iste tex.non potest procedere in ordinario.Aliam rationem,quare iudex appellationis exequatur, ponit Bar. alibi, prout infra dicam.Sed quia iste intellectus nimium diuinat ad tex.& nimium eum restringit,ideo secũdò modo legitur secundum Gul. de Cu. quòd iudex appellationis est ille,qui exequitur,vt dicit tex. ac si ipse confirmasset sententiam primam:quia ista conuentio de stando iudicatis facta coram iudice appel.succedit loco sententiæ cõfirmatoriæ ferendę per ipsum iudicem appel. Et secũdum istum intellectũ. h.d.in effectu. Per transactionem factam super appellatione intelligitur prima sententia confirmata:& ideo iudex appellationis potest eam executioni mandare, ac si eam ipse confirmasset.h.d.Et sic Gul.intellexit tex. quòd loquatur in iudice appellationis simpliciter, & in sententia lata per ordinarium, vt dicit tex. Et si dicas cum in hoc tex.appellatio habeatur p̃ deserta,ergo iudex appellationis nihil habet facere, sicut si non fuisset appellatum,quia paria sunt,vel non fuisse appellatum, vel appella.fuisse desertam. Et sic causa deuoluitur ad primũ iudicem:ergo malè loqueretur tex.qui vult, quòd sit iudex appellationis,qui exequatur. Respondet Gul. quòd ista conuentio, de qua in tex. facta post appellationem de stando iudicatis succedit loco sententiæ confirmatoriæ ferendæ per iudicẽ appellationis,& est perinde ac si iudex appel.confirmasset primam sententiam, quo casu non ageretur ex confirmante, vt traditur in l.ex placito.C.de rerũ permut. ideo isto casu iudex appe.exequitur.Casus est hic singularis.Superuenit postea Bar. qui considerauit, q̃ iste tex. non loquitur de executione ipsius conuentionis, vt expresse sonant verba literæ, ideo ipse intellexit,q̃ ista conuentio sit legitima habens vim confessionis iudicialis,ideo meretur executionem,& secundum intellectum Bar.h.d.Pactum de parendò sententiæ(si transactioni non pareatur)meretur executionem,sicut sententia,& confessio. h.d. f̃m Bar.Dicit Pau.de Cast.q̃ iste §.est sing. f̃m quandã lecturã. Sed f̃m lec. Bar.est magis sing.& mirabilis.Ange.ẽt hic dicit,q̃ intellectus Bar.est pulcher,si est verus, & q̃ est mirabilis, q̃a limitat omnia iura mundi.Istum intellectum tenet Io. de Imo. in l.à diuo Pio.in princ.in 1.col.ff.de re iudi.vbi dicit,q̃ iste intellectus Bar.est multum no.& sing.& cum ibi sequitur Dom. Alex.& magis congruit verbis literæ,& hunc tene. ¶ Quartò modo legitur per Ang.hic,& in d.l.à diuo Pio.in princip.q̃ iste tex.non loquatur de executione sententiæ, nec conuentionis, & sic repugnat omnibus præcedentibus,cùm iste text. non loquatur de executioue aliqua,quia non dicit,exequatur,sed solùm dicit,sequetur.sic sequatur,declarando standum esse primæ sententiæ,ac si non esset appellatum, & f̃m istum intellectum.h.d.Pactum de parẽdo sententiæ,si transactioni non pareatur,facit vt iudex app.possit declarare, standum esse primæ seutentiæ,ac si non esset appellatum. Istum intellectum sequitur Raph Fulg.hic in vlti.colum.& dicit,quòd semper sibi placuit,alleg.tex.l.præses.C.quomodo,& quando iud.& alia subiungit,vt hic per eum.Sed aduerte,quòd istum intellectũ ante eos voluit glo.hic in 3.parte ibi,respondeo poterit damnari,vt fiet conuentioni.Aduerte etiam,quòd licèt Ang.ponderauerit verbum, sequetur, quòd Bartol. non fundauit in se illo verbo, sed ponderauit tex.ibi,velut confessi. cùm confessio iudicialis habeat executionem paratam l.vnica,& ibi Bar.in 3. no. C.de confess.Ergo idem est in hac conuentione, quæ illi confessioni æquiparatur.Ponderauit etiam Bar.tex.in verbo,iustam,quòd intelligitur.i.legitimam.& j̃.dicetur.& est gloss. in l.1.ff.de test. Sed legitima conuentio parit actionem. l. legitima. supra cod. Et circa istum intellectum Ang.vide ipsum latius in d.l.à diuo Pio.in princ.& ibi quæ scribit Imo.& D.Alex.in 18.col.¶Quinta fuit lect.Odoff.quam refert Bal.hic in lec. & cum ea transit. Eam etiam sequitur Sali.q̃ paciscens de parendo sententiæ,à qua extitit appellatum,si transactioni non pareatur, censetur fateri se iniustè appellasse:ideo sine alia cognitione de principali causa iudex appellationis pronunciabit bene iudicatum,& malè appellatum.h.d.secundum istam lec.Odof.& differt hęc lectura à lectura præced.Ang. quia secundam illam iudex appellationis pronunciat appellationem desertam: quia per illud pactum censetur appellationi renunciatum:sed secũdum istam lec.iudex appellationis pronunciat non quidem appellationem desertam,sed malè fuisse appellatum, & bene iudicatum,& huic lecturæ magis conueniunt verba tex. ibi,velut cõfessi.¶Secundò præmitte,q̃ prædicti quinque intellectus reducuntur ad tres princ.Primus est,q̃ istæ tex.loquatur de executione primæ sententiæ,secundũ gl.& intellec.Gul.Secũdus est, q̃ iste tex.loquatur de executione conuentionis,secundum intellectum Bar.& communem,& iste magis conuenit literæ, q̃ dicit,iustam conuentionem.Tertius intellectus est,q̃ iste text. non loquatur de aliqua executione,nec sententiæ,nec conuentionis, sed de pronunciatione super appellatione, secundum duos,& vlt.intell.Ang.& Odoff. ¶Tertiò præmitte,q̃ difficultas istius tex.& eius materię ꝯsistit circa duo monosyllaba,q̃d, & quis.primò quid exequendũ,an prima sententia,an ꝯuentio Secundò quis exequatur,an iudex, qui tulit primam sententiã an verò iudex appellationis.Et quia tex.dicit,q̃ iudex appella. succedit difficultas,quia quando appel. deseritur, certè iudex app.non exequitur,sed iudex primus,ac si appellatio non esset interposita.l.fi.§.pe.C.de temp.app.de quib.omnib.dicetur.j̃.in gl. ¶†Primò pondera hic esse tex.contra illud quod ad literam dicit Inn.in c.si quando.de offi.deleg.q̃ iudex nullam conuentionem partium coram se factam potest exequi. & ita contra Inn.ponderat istum tex.Imo in l.à diuo Pio.in princ.in 6.colu. ff.de re iud.saluando duobus modis,de quibus ibi per eũ.¶Secundò no.q̃ lata sententia adhuc res dicitur dubia,ideo potest transigi.Nam donec est appellatum,vel potest adhuc appellari, semper dicitur dubium, & potest transigi.l.& post rem.in prin.& l.post rem.cum gloss.j. de transac.¶Tertiò no. q̃ iudex app.debet sequi conuentionem partium.Facit l.si conuenerit. ff.de re iudi.l.1.§.& post operis.ff.de oper. no. nunc. ¶Quartò subtiliter pondera tex.in ver. transegerat. quod verbum cũ sit præteriti temporis pluſquam perfecti,præsupponit, q̃ transactio prius,& ante erat facta: deinde postea fuit factum pactũ, de quo in tex.Hic Bar. mouet difficultatẽ,nam prima sentẽtia fuit extincta per appellationẽ,postea p̃ transactionẽ fuit in totum ipso iure recessum ab app.quæ vertebatur super dubio, an sententia lata esset iusta,vel iniusta. Ergo per pactũ postea ex interuallo interpositum,non potest fieri,q̃ ĩnia extincta mãdetur executioni.Bar.ergo intelligit, quòd transactio hæc non fuerit pura,sed couditionalis,vt hic p̃ eum:& istud põt persuaderi ex illis abla.absol.pecunia non soluta,q̃ resoluunt̃ in ꝯdit. si pecunia nõ solueretur.l.ab emptione,vbi dicetur.j̃.eo. Ang. verò tenet,q̃ pactum hic fuerit incontinẽti factum tpe transactionis:& sic censetur inesse transactioni,p̃ l.iurisgentium.§.qnimo.s̃.eo.Nec ob.verbum,transegerat·quia intelligitur,q̃ ponatur tp̃s pro tempore,quod nihil est.Fulg.dicit,q̃ ista nõ fuerunt verba partium transigẽtium,sed fuerunt verba iurisc̃t Tu aũt cõsidera,q̃ assumptum Bar. vnde nascitur hæc difficultas, non est verum:quia p̃ transactionem non receditur ipso iure à tota lite,sed ope except. Patet, quia si transactio non seruat, põt reuerti ad primam litem.l.sine apud acta.& l.si ex falsis. C. de transa.& hr̃ in l.si diuersa.& in l.cum mota.C.eo.de transac vbi ĩnia mandatur executioni ex quo substantia appellationis nõ erat sublata:& ĩnia erat in suspenso,& sperabatur confirmari p̃ non obseruantiam transactionis, & desertionẽ app. Et sic patet,q̃ non est necessarium restringere istum text. q̃ pactum hoc fuerit interpositum tp̃e transac.Et sic tex.stabit propriè.in ver.transegerat.¶Vltimò no.ex isto tex.f̃m intellectum Bar.q̃ hic est tex.no.ad duo.Primò, q̃ ista conuentio quamuis nuda producit actionem.Secundò, q̃ habet executionẽ paratã. Declarabitur quib.duob.j̃.dicetur.¶Capio gl.mag.in ver.sequetur.quam diuide magistraliter in 4.par.In prima,per viam q̃.opp.s̃ text.& vno modo m̃det. In secũda format q.& soluit: dehinc dupliciter

a 1 2 3

ADDITIO.

a ¶Appellatione.Adde,q̃ in hoc dicit communem intellectum Alex.ã.in l.45. condemnatum.col.3. 3.limita.de re iud. PVRPV.

ter opp.& nihil reſpondet.In tertia repilogat eandem opin.primę par.& ei reſpondet alijs duob.modis:& ſic tertia pars debet ſimul iungi cum prima.In quarta gl.remouet aliam opp.Secũda ibi,item quid ſi ante ſententiam. Tertia ibi,item quomodo ſequitur.Quarta,& vlt.eſt ibi,in vtroque ergo caſu. Redeo ad primam partẽ,cum qua ſimul capio tres, & oppo.à ſufficienti enumeratione.Aut.n.iudex app.vult exequi primam ſententiam,& non poteſt:quia eſt extincta per appellationem. l.1.§.fi. ff.ad Turp.Aut vult exequi conuentionem, & ſimiliter nõ poteſt,quia eſt nuda.Gl.in effectu reſpondet,q; †appellatio nõ extinguit pronunciatum,ſed ſuſpendit.Quam materiam latè ꝓſequitur Bald. hic in repet.adducendo viginti ſubtiles rationes pro vnaquaque parte.† Veritas [a] eſt,q; appellatio extinguit ꝓnunciatum,conſiderato præſenti ſtatu.Ita loquitur. l. 1.in fi. ff. ad Turp.alleg.in glo.Sed ſi in futurum contingat,q; appellatio deferatur,vel q; ei renuncietur tacitè vel expreſsè,cẽſetur perinde ac ſi appellatio nunquam eſſet interpoſita,& ſic reſpectu futuri temporis,quo poteſt reconualeſcere, verum eſt, quod dicitur ſtare in ſuſpenſo.† Ex iſta gl.Bar.elicit vnum,quod putat mirabile, quòd ſi ſuper appellatione interponatur tranſactio,non ſolùm illi inſtantiæ renunciatur, ſed prima ſententia mandatur executioni,ſi tranſactioni non pareatur. qđ eſt multum no.ſecundum eum.Et licèt Bar ⁊ hoc opp.ſolue,& dic,vt dixi in tex.in 4.no.¶† Ex ſecunda parte princ.no.pulchram cõclu.q; ſi partes promittunt antequam feratur ſententia ſatisfacturas iudicatis,vel ſtare ſententiæ qualiſcunque erit,intelligũtur renunciaſſe appellationi futuræ, & valet: & non eſt dubiũ, quòd per pactum expreſſum poteſt renunciari appellationi futuræ. [b] ¶ fi.§.fi.C.de temp.app.& l.1.§.1.ff.à quib. app. non licet. & ſic habes magnam extenſionem ad illa iura. Cõtra illud oppo.gl.de l.3.§.1.ff.rem ra.hab.& non reſpondet. Tu reſponde, q; ibi non fuit promiſſio immediatè de ſtando ſententiæ, nec procurator promiſit, q; dominus haberet ratam ſententiam, ſed promiſſit,q; dominus haberet ratum factum à procuratore,per hoc non prohibetur dominus appellare.Ad idem,& fortius opp.glo. de l.pe.ff. iud.ſol. vbi qui promiſit ſoluere iudicatum,& ſic ſatisfacere iudicatis,non poteſt appellare. Patet, quia ibi quærit,an fideiuſſores dati durent in cauſa appellationis.Ergo non eſt verum, q; videatur appellationi renunciaſſe. Gl.nihil reſpondet.Tu reſponde,q; ibi loquitur in ſtipulatione prætoria de iud.ſol.quæ interponitur ex neceſſitate, quia alias ibi defenſor non admitteretur,niſi ſatiſdaret de iud.ſol.l. filiuſfam.§.qui ſatiſd.cog.Ideo habet tacitam conditionem, q; ſoluet iudicatum,niſi appellauerit,quia cùm ſit prætoria,fundat in æquitate.l.q; ſi Epheſi. ff. de eo quod certo loco,ſed non eſt æquum,q; ſoluat iudicatum,ſi appellat:ſed glo. noſtra loquitur in eo,qui voluntariè ita promiſit.¶† Sum in quarta,& vlti. parte gl.ibi,& mandatur per delegantem.pro cuius expeditione opp.⁊ tex.Nam quotieſcunque appellatio deferitur,iudex appellationis non exequitur primam ſententiam, ſed primus iudex, qui eam tulit,quia hĩ ac ſi non eſſet appellatum.l. fi. §. pe.C.de temp.app.Auth.ſi quis litigantium.C.de epiſc.aud. Ergo malè dicit, q; iudex appellationis exequatur.Gl.hic reſponder,quod iudex delegans eſt ille,ad quem appellatur à ſententia delegati.l.1.§.fi.ff.quis,& à quo appelletur. vnde in hoc tex. iſte iudex delegans exequitur,non quia ſit iudex appellationis, ſed quia delegans exequitur ſententiam delegati.l. à diuo Pio. in prin.ff.de re iudic.Et ſic vult gl.quòd ſi fuiſſet iudex ordinarius,qui de iſta cauſa cognouiſſet, quod tunc iudex appellationis non potuiſſet exequi.Iſte intellectus gl.eſt verus in ſe,ſed diuinat.Ideo Gul.de Cu.melius ſaluat, conſiderando tres caſus, vt hic per Bar.Iſtam etiam diſt.reprobant Iac. Bar. Fulg hic,& in effectu Alb.& Bar.in l.præcipimus.§.officij.C.de app. qa nõ poteſt reddi ratio diuerſitatis inter ſecundum, & vlti. caſum. Ego puto, quòd bona ſit diſtinctio Gul. & vera, & optima ſit ratio diuerſitatis,quam aſſignat ipſemet Gul.& refert Bal.in lect.in vlti.colu. Nam quando appellatio deferitur per lapſum fatalium,certè iudex appellationis nihil reperit coram eo factum,propter quod habeat ſe intromittere de aliqua executione,ideo tunc executio ſpectat ad primum iudicem: & tũc bene fingitur,ac ſi non eſſet appellatum. Ita loquuntur contraria.Aliquando appellatio deſeritur non per curſum fatalium, ſed propter aliquem actum factũ coram iudice app. vt eſt in caſu noſtro,pp tranſactionem coram eo factam:& tunc,quia coram ipſo iudice app.reperitur factum aliquid,pp quod poteſt ſe intromittere.ſ.conuentionem de ſtando ſententiæ, quæ ſuccedit loco ſententiæ confirmatoriæ per eum ferẽdæ, ideo poteſt iudex app.primam ſententiam exequi. Et iſte eſt ꝓpriè intellectus tex.ſing.in hoc §.Et licèt Bart. hic reprobet, tamen cum iſto intellectu tenet in effectu idem Bar.in d.l.à diuo Pio. in prin.in vlt.col.vbi dicit, quòd ideo hic iudex app.exequitur primam ſententiam,eo quia ſibi liquet ex forma cõuentionis coram eo factæ, quòd ſententia prima meretur executionẽ, quoniam pars ad hoc ſe obligauit,ſecus quando per ſolũ curſum fatalium appellatio deferitur: quia tũc iudici nihil liquet. Iſtum intellectum etiam ſequitur,& reputat ſingu.Io.de Imo. in d.l.à diuo Pio.in prin.& D.Ant.de But.in c.paſtoralis.§.præterea.de offi.deleg.quamuis Bal.hic in repet.in 7.col.reprobet per aliqua leuia.Et videas per te. Magis obſt. quia in hoc text. non apparet,quòd tranſactio fuerit facta coram iudice appel. vel extra iudicium.Item ſecundum iſtum intellectum iudex appel.exequeretur primam ſentẽtiam,& tamen iſte tex. vult, quod exequatur conuentionem partiũ.Ideo Bar.poſuit alium peregrinum intellectum ad huc tex.quòd iſte tex.non loquat̃ de executione ſententiæ,ſed de executione conuentionis, vt clarè dicit tex.ibi,iuſtam conuentionem,&c.Et ſic ſecundum eum eſt hic tex.ſing.ad duo,quòd iſta conuentio, quamuis nuda cùm ſit legitima,producat actionem.Secundò, quòd mereatur executionem,ſicut ſtipulatio de iudi.ſol.l.1.ff.iudi.ſolu. Iſtum intellectum ſequitur Pau.de Caſt.hic,& reputat ſingul. Io.de Imo.in d.l.à diuo Pio.in prin.in 5.col.& ibi D.Alex.in 17. & 19.col.Io.de Imo.in c.paſtoralis.§.præterea.de off.dele.Pau. de Caſt.in l.eum pro quo.in 1.not.ſupra de in ius voc. Iſtũ intellectum reprobant Ang.Sali.& Fulg.hic,& Lud.Ro.in l.1.in prin.ff.de ver. oblig. quia iſte tex.nihil loquitur de executione, ſed ſolùm dicit,ſequetur,non autem exequatur.Sed ad hoc reſponde,vt dixi.⁊.in euidentialib.Secundò mouentur:quia nulla conuentio(niſi ſit prætoria)de iure communi habet executionem paratam.l.minor.25.ann.cui fideicom.in princ.ff.de re iudi.l.1.C.de exec.rei iud.l.4.§.ſi ex conuentione.ff. de re iudi.l. ſi pacto quo pœnam.C.de pac.Tertiò ẽt,quia præſuppoſito, quòd iſta conuentio mereretur executionem, vt vult Bar.per hoc non tollitur difficultas ſupra relata:quia talis executio deberet fieri per iudicem ordinariũ,& non per iudicem appel. l. 1.cum gl.⁊.ſi quis in ius voc.non ier.Prætera contra Barto.facit:quia non apparet in hoc tex.quòd tale pactum fuerit factũ coram iudice,& ſic reſtringendo literam tex. videtur generaliter procedere,ẽt ſi pactum emanauerit extra iudicium. Tu autem ſuſtinendo Bar quantum fieri poteſt,conſidera primò, quòd Bar.fundat ſe,quòd ſicut ſtipulatio iudicatum ſolui habet de iure communi executionem,eo quia fit apud acta. l. 1. ff.iud. ſol. certè eodem modo iſta conuentio facta in iudicio. Ang.tamen reſpondet,q; illud ibi ideo eſt: quia illa eſt ſtipulatio prætoria.Sed certè etiam iſta conuentio eſt ad ſimilitudinem illius prætoriæ de iudicato ſoluendo. Ita dicit Bar. in [9] l.ſiuis in 2.col.⁊.qui ſatiſ.cog.† Adde etiam,quod Bal.hic in rep. in 7.col.primò arguit contra Bar.quòd non referat, an tranſactio fiat in iudicio,vel extra.l.ſiue apud acta.C.de tranſac.Poſtea dicit,quòd nullum pactum meretur executionem,niſi ſit pactum de iud.ſol.& ſic de futuro iudicando. l.fi.C.de vſu.rei iud.vel de præterito,vt de parendo ſententiæ iam latæ,vt hoc tex.quod alibi non reperitur ſecundum eum. Ita etiam Pau. [10] de Caſ.in l.eum pro quo.in 1.no.⁊ de in ius voc.† Secundo põdera,quòd Bar.in d.l.1.circa fi.ff.iud.ſol.dicit,quod conuentiones,quæ de iure communi habent talem executionẽ,ideo habent talem executionem,quia ſunt factæ coram iudice, & ei ſunt liquidæ.Facit in arg.l.cùm oſtendimus.§ fi. ff.de fid. tut. & [11] l.pacta,nouiſſima circa fi.& ibi no.Bal.& Mod.C.eo. † Tertiò, & ſubtilius conſidera,quòd iſtud pactum iudiciale reſpicit expeditionem iudicij.Item habet implicitam cõfeſſionem: ideo primo reſpectu veſtitur calore iudicij,vt actionem producat, iuxta gl.in l.generaliter.C.de epiſc.& cler.& gl.& Mod. in l.eũ pro quo.⁊.de in ius voc.latè Ludo.& alij Mod.poſt cùm in l.1. in prin.ff.de verbo.oblig.Secundò verò reſpectu, cum habeat implicitam confeſſionem app (in quo principaliter ſe fundat iſte tex.)debet etiam habere executionem paratam,ſicut & cõfeſſio iudicialis.l.poſt rem.vbi no.Bar.& alij.ff.de re iud. l.vnic. & ibi Bar.in 3.no.C.de confeſ.tenet Bal.in l.1.in 1.col. C.de exe. rei iud.Ita potes defendere Bar.in vtroq; no.Si tamen vis euadere iſtas amaritudines ad hunc tex.debes tenere lec. Odoſſ.q̃ eſt

ADDITIONES.

a ¶Adde,q; appellatio ſuſpendit pronunciatum,quatenus reſpicit futurũ: ſed præſens extinguit. Afflic.deci.188.nu.5.Declara vt per Tremol.ad prac.Bonacur.tit.de imped.exe.nu.1.litera B.vbi differit de communi,Villa.inter cõmu.opi.lib.1.ver.appel.Prac.Pap.for.appel.à diffi.ver. fin. & fac. quæ ſcribit Dec.conſi.533.vbi quid de ſupplicatione, & quid de querela. MASVER.

b ¶Et quando quis videatur renunciare appellationi,no.Soc.conſi.220. lib. 2. quòd autem poſſit quis propriæ appellationi renunciare,tex.eſt in l.pactum inter hæredem.vbi Ang.ff.de pac.habetur in c.ad apoſtolicam.de regular.& an ei ante ſententiam renunciari poſſit;vide Catel. verſic. appellari.Roman. ſing.770. MASVER.

est planissima ad hunc tex.fm quam cessant prædictæ difficultates & eam s̃.retuli,q̃ iste tex.non loquatur de executione alicuius sententiæ,nec conuentionis,sed decidit, q̃ iudex appel. non discusso aliter negotio principali, sequendo istam conuẽtionem pronunciauit,velut in confessum malè appellatum,& bene iudicatum:& istæ erunt partes iudicis appel. in hoc text. sicut nullæ sunt partes iudicis in confessum, nisi in declarãdo. l.proinde.la 2.§.notandum.ff.ad l.Aquil. Et istum intellectum tenent Bal.in lec.Sali.& Fulg.Iste intellectus procedit sine scrupulo,& opportunè congruit verbis literæ.

SVMMARIVM.

1 *Creditoribus non præiudicatur per receptionem vsurarum iuxta diuisionem hæredum.*
2 *Extraneus an possit soluere pro debitore inuito,& eum liberare.*
3 *Debitor conuentus,si possit probare de oblatione tertij, repellit creditorem agentem.*

§.Post diuisionem.

Diuisio æris alieni facta per hæredes debitoris non nocet creditoribus, quando delegatio non interuenit:quamuis secundum illam diuisionem receperint solutionem vsurarum,vel vsuras accepto tulerint h.d. materiam posui in l.2.C.eo.Et dic casum, q̃ duo hæredes debitoris habentes duos creditores.l.Titium,& Seium tempore diuisionis hæreditatis conuenerunt inter sẽ,q̃ vnus solueret Titio totum illud,quod sibi debetur:& alius solueret similiter Seio: nõ tamẽ facta est delegatio,hoc est,q̃ nemo obligauit se suo creditori volenti,& acceptanti.Certè si vnus hæredum soluat vsuras p tota sorte eius,quod debetur Titio, non tamen præiudicat Titio,quin possit hæredes pro rata conuenire,nisi singuli totũ de-
1 bitum integraliter offerrent.¶†No.primo ex hoc tex.q̃ per receptionem vsurarum iuxta diuisionem hæredum non præiudicatur creditoribus.Contra hoc opp.de l.2.C.eo.Bar.dupliciter respondet.primam solu.sequuntur Ang. Sali. Fulg. & Pau. de Cas.hic,sed non est bona:quia tex.iste loquitur etiam de acceptilatione, quæ voluntariè fit. Tu responde clarè ex mente Fulg.q̃ in l contraria per petitionem,& lit.contest. factam cũ emptore hæreditatis sponte suscipiente iudicium,constituitur emptor efficaciter debitor.Ideo censetur factum tacitum pactum de non petendo amplius ab hærede. Sed in hoc text. per solam receptionem vsurarum non constituitur actio efficax contra vnum cohæredem insolidum: ideo non inducitur tacitum pactum de non petendo.arg.l.in persona.§.1. s̃. eod. ideo vult tex.q̃ interpositis delega.secus esset, quia per delegationẽ
2 actio efficax acquirit ipsi creditori.¶†Secundo diligenter no. ex hoc tex.q̃ sicut quilibet extraneus potest soluere pro debitore inuito,& eum liberare.l soluendo.ff.de neg.gest.l.solutionem.ff.de sol.ita potest soluere creditori inuito,† imo solũ offerendo impedit,ne creditor possit agere contra debitorẽ. vnde si debitor conuentus potest probare de oblatione tertij, repellit creditorem agentem,vt no.probatur ex hoc tex.in fi.secundũ Ang.Fulg & Pau.de Cast. Et dicit Pau.de Cast. q̃ istud est perpetuò tenendum menti. & quod melius probatur in hoc §. quàm alibi. Et quod extraneus habeat ius offerendi, facit text.in.l.cum postliminij. C.de postlimi.reuer.l. qui 10. §. 1, ff.de solu.& Bald.hic.

SVMMARIVM.

1 *Pactum factum vni,qui solus successurus sperabatur,prodest alijs præter spem succedentibus.*
2 *Dispositio collata in aliquem respectu alicuius qualitatis, vendicat sibi locum in alio,in quem transit illa qualitas.*
3 *Dispositio testatoris collata in vnum casum,locum sibi vendicat etiam in alio casu omisso.*
4 *Casus omissus à testatore,habetur pro non omisso.*
5 *Pactum factum cum vna persona,alteri prodest.*
6 *Pater ex solo pacto potuit acquirere dotem hæredi suo.*
7 *Actus etiam inter viuos celebratus reuocatur propter filios de nouo natos,vel procreatos.*
8 *Pater habens solos filios naturales,si fecit eos legitimari, & postea nascuntur sibi filij legitimi,& naturales, talis legitimatio poterit reuocari.*
9 *Filios habere desperans,si emat possessiones,& facit,quòd instrumenta acquisitionis dicant in personam fratris,quem intendit hæredem instituere, an natis filijs possit fieri reuocatio.*
10 *Hæredem suum aliquem appellans in contractibus, vel in actibus inter viuos, videtur in eum contulisse supremum iudicium.*
11 *Nominatio qualitercunque facta inter filios,habet vim testamenti. & num.15.*
12 *Testamentum ad pias causas nutu conditum,valet,& tenet.*
13 *Testamentum conditum a patre inter liberos nutu, neque valet, neque tenet.*
14 *Hæreditas potest pactis inter viuos dari ad pias causas.*
16 *Illud haberi debet pro dispositio,quod verisimiliter fuisset statutum, de hoc disponens fuisset interrogatus.*

§. Pater, qui.

a Iste §.est a solennis, & Alberic.inducit ad multas quæstio.vt hic per
1 eum. † Pactum factum vni,qui solus successurus sperabatur, prodest alijs præter spem succedentibus.hoc dicit. Et iste §.est sing.fm Pau.de Cas.hic,& eum pro sing no.Bal.in c. 1.de duobus fratribus à capit.&c.& in rub.extra de pac.in pe.col.in l.cũ acutissimi.in 1.col.C.de fideicom. Et intellige istum tex.quando pater nõdum soluerat dotem,sed promiserat, vt dicit tex. & tunc ver.manere.& verb.per exceptionem,stant propriè.Si autem intelligeres,q̃ dos esset soluta,prout glo.& Doc. etiam intelligunt,tunc impropriarentur dicta verba. Et de significatione verbi manere,an sit commune, vel directum, vel obliquum,remitto me ad Bar.& alios in l.Centurio.ff.de vulga. & pup.in vlti.car.Intellige etiam text. q̃ pater instituerit hæredes filios suos absque fratre:& tunc planè procedit,q̃ ipsis filijs p-derit exceptio doli in totum:quamuis gl.& Doc.intelligant ẽt tex.quando simul instituit & filios, & fratrem, qui sensus non bene congruit literæ. Item aduerte,q̃ text. loquitur de exceptione doli:quia quando pactum prodest alteri, quàm nominato,tunc sibi non competit directa exceptio pacti,sed doli.l. rescriptum.§.fi.& l.si tibi.§.cum possel.& l.& hæredi.§.Nos autem.cum sim.s̃.eo.¶No.primo ex hoc tex. q̃ si pater conferat pactum in fratrem,vt in hæredem,& postea alios instituat hæredes,& non ipsum fratrem, q̃ vtilitas istius pacti acquiritur il
2 lis alijs hæredibus.†Vnde ex hoc tex.infert Pau.de Ca.esse sing. notandum, q̃ dispositio collata in aliquem respectu alicuius qualitatis,vendicat sibi locum in alio,in quem transit illa qualitas.Item ad hunc tex.vide quod no.decidit Bal.in l.cũ acutissimi.ad fi.C.de fideicom.ex cuius decis. habes magnam extensionem ad istum tex.q̃ procedat etiam si filij fuissent nati tempore istius pacti, & collige etiam limitationem, vt ibi per eũ.
3 ¶†Secundo not. ex hoc tex. bonam regulam in materia vltimarum voluntatum,q̃ dispositio testatoris collata in vnum casum,locum sibi vendicat in alio casu omisso, qũ verisimile est, q̃ testator idẽ disposuisset, si cogitasset de illo casu, prout etiam no.gl fin.quæ semper allegatur ad hoc.Facit tex.in l.Lucius.§.Titius.& ibi Bar.& Mod.ff.de lib.& posth.& tex.in l.fi.secundũm intellectum Bar.& communem.C.de posthu.hæred. instit.¶Facit,quod etiam pulchrè determinauit Ricar.Malũb. Crem.in q.per eum disputata,quæ incip.Quidam in testõ suo sic dixit,q̃ si testator reliquit vxori suæ fundum in vsumfr.seu in gaudimentum pro toto tpe vitæ suæ,dummodo vidua mãserit,& post eius mortem reliquerit illum fundum Titio: pone,q̃ vxor statim se maritauerit,debebit ne statim habere fundum,an verò debebit expectare mortem naturalẽ ipsius mulieris?Determinauit,q̃ Titius statim habebit, quia testator ita disposuit,quia credebat,q̃ vxor sua deberet remanere vidua: & si credidisset,q̃ deberet nubere,statim reliquisset Titio. Illã disputatam refert,& sequitur l o.And.in addi.Spe.in tit.de secũ. nup. super rub.Istam q.habes latè disputatam per Bar.& latius Alb. & Bal.in Auth.hoc locum.C.si muli. secundo nup. Idem per supra dicta tenent Pau.de Cas.Lud.Rom.& Mod.in l.si ita hæres scriptus,per illum tex ff.de acq.hære.Pau.de Cast.& Dom. Alex.in l.si mater.C.de insti.& substi. Alex.in l. Gallus §. & q̃d si tantum.in vlt.col.ff.de lib.& posthu.& in l.mulier. ad fi. prin. ff.ad Treb.& cons.130.in 2.vol.incip.Attentis verbis testamenti:& in cons.100.in 4.vol.incip.Visa parte testamenti. in 2. col. ad fi.& seq.vide no.tex.in oppo. in l.vxori vsumfru.villæ.ff. de
4 vsufruc.leg.†Et ex isto no.habes pulchram limita. ad regulam quæ habet,q̃ casus omissus à testatore,habetur pro omisso,& relinquitur in dispositione iuris communis.l. commodissimè. ff.de lib.& posth.l.si extraneus.ff.de condi.ob cau.l. si cùm dotem,in prin.ff.sol.mat.quia est verum,nisi ex præsumpta volũ-
5 tate testatoris aliud sit,vt hoc tex.no.¶†Tertio no. ex hoc tex. aliam limitationem ad aliam regulam quæ habet, q̃ pactum cũ vna persona,alteri personæ nõ prodest.l.si vnus.§.ante omnia.s̃.eo.limitatur ex præsumpta voluntate,vt hic fm Ang. q̃ voluntas præsumpta colligitur, qñ dispositio conferebatur in aliquem

ADDITIO.

a ¶Iste §.Adde id,quod per istum §. dicit Bald.in §.similiter.quib.mod.fe.amit. Idem refert Alexand.in l.2.col. 2. vbi Ias. 4. & penul.col. C. de success. edic.

PVRPV.

aliquem rõne alicuius qualitatis: deinde illa qualitas fuit tranſlata in aliam perſonam.¶ †Quartò põdera tex.in verſ.pactus,
6 ꝙ pater ex ſolo pacto potuit acquirere dotem hæredi ſuo: qa vī falſum,cùm in patre requiratur ſtipulatio, licèt in extraneo ſufficiat pactum nudum.l.auia.C.de iur.dot.& ratio diuerſitatis ponitur per ſcribentes in l.ſi cũ dotem in prin.ff.ſol.mat. gl. hic fatetur ℨrium,& mõdet,ꝙ hic pactus eſt per ſtipulationem, qđ eſt deſtruere tex.Ang.& Pau.de Caſ.reſpondent, ꝙ ℨrium procedit,qñ agitur de præiudicio filiæ:quia morte mariti ſoluebatur matrimonium:& ſic actio de dote erat conſolidanda in eius perſona:tunc bene requiritur ſtipulatio.Ita loquuntur iura ℨria:ſed hic loquitur,qñ nõ tractabatur de præiudicio filiæ, cùm filia præmortua eſſet ante patrem ſine liberis:quo caſu in perſona patris conſolidatum erat ius ipſius actionis de dote. Raph.Fulg.multum exclamat ℨ iſtam ſolutionem, dicens ꝙ ſæpè maximi legum commentatores errant,& ꝙ Ang. hic de directo dicit ℨ iſtum tex.vbi filia fuit defuncta poſt mortẽ patris.Tu rectius conſidera,quòd iſte tex.bene loquitur, qñ conuentio patris fuerat illo modo concepta, ſi filia morereturſine liberis poſt ipſum patrem.Sed an iſte caſus euenerit, ꝙ filia fuerit mortua ante patrem,vel poſt,non aperitur in litera. & & ſic Ang.non dicit de directo ℨ iſtum text.Bene tenendũ eſt, ꝙ veriſimiliter ita debuit contingere in hoc tex.¶ †Quartò no. ex hoc text. ibi, illo tpe quo alios filios non habuit,ꝙ pp filios de nouo natos,[a] vel procreatos reuocatur actus ẽt inter viuos celebratus.Facit l.ſi vnquam.C.reuoc.don.l.generaliter.§.cũ autem.C.de inſti.& ſubſti.l.cũ acutiſſimi.C.de fideic & l.cũ auus. ff.de condi.& demon.Vnde per illum tex.Bar. fundauit quandam opi.ꝙ legata non ſuſtineantur per Auth.ex cã.C.de lib. ꝓte.qñ poſthumum ignoranter præterijt. De quo paſſu,qa ſubtilis eſt,dicetur in Auth.ex cã.poſt Bar.ibi,& Bar.in l.filio prẽte. ff.de inju.rup.†Item per iſtum tex.dicunt Gul.de Cu.& Alb.de Roſ.hic, ꝙ ſi pater habens ſolos filios [b] naturales, fecit eos legitimare,& poſtea naſcanꝫ ſibi filij ltĩmi,& naturales,ꝙ talis legitimatio reuocetur:quia pater veriſimiliter non feciſſet legitimari filios naturales, ſi ſperaſſet ſe habiturum filios legitimos, & naturales:& dicunt ita tenuiſſe Dy.in lec.& in cõſilijs.Tene in ℨrium.*Nam communis ſententia eſt*,[c] ꝙ licèt per natiuitatẽ filiorum legitimorum,& naturalium fiat reuocatio quo ad bona:tñ non fit quo ad ſtatum perſonæ,& ſic ipſa legitimatio nõ reuocatur.Ita tenet Ray.& cõiter ſcribẽ.in l.ex facto. in prin.ff. de vulg.& pup.reiecta diſt.ibi.idem tenet Spe.& Io.And.in ti. de ſucceſ.ab inteſt.§.1.in ver.ſed ex facto quæritur.Old.Lau.in conſ.248.inci.Factum tale eſt,quidam &c. Bal. in l.eam quam. in 11.col.C.de fideicõ.& in l.cum quis.C.de natura.lib.Cy.in l. ſi vnquam.& ibi latè.Sali.C.de reuoc.don. D. Ang. in l.humanitatis.C.de impu.D.Ant.& D.Abb.in c.per venerabilem. Qui filij ſint leg.And.de Iſer.in c.naturales.ſi de feu.fue.controu.inter do.& agna.D.Alex.in conſ.238.inci. Opportunè conſideratis.in 1.vol.& latè Lud.Rom.in conſ.164.inci.In propoſita cõſul.prima viden.in vlt.dubio.Et fortius attingit, ꝙ ẽt ſi Comes Palatinus habeat poteſtatem legitimãdi limitatam, videlicet, ſine tñ præiudicio legitimorum, vel legitimę prolis,ꝙ adhuc procedit cõis deciſio Doctorum,quod non reuocabitur legitimatio,quia talis clauſula intelligitur ſine præiudicio legitimorum quantum ad bona,ſed non quantum ad perſonam, vel le
9 gitimationem.¶ †Item per iſtum tex.vide aliquas deciſ. ꝓ Alb. hic, maximè de eo qui deſperans hãre filios,emebat poſſeſſiones,& faciebat,ꝙ inſtra acquiſitionis dicebant in perſonã fratris,quem intendebat hæredem inſtituere, an natis filijs poſſit
10 beri reuocatio.¶ †Vltimò iſtum tex.in fi.in ver.in fratrem ſuũ iudicium ſupremum cõtuliſſe videatur.no.Bar. & fuit eius ori ginalis põderatio,ꝙ qui in ℨctib.vel in actib.inter viuos appellat aliquem hæredem ſuum, vī in eum contuliſſe ſupremum iudicium,& ſic vī eum facere hæredem. Et iſtud procedit cũ effectu in pia cauſa,per c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.vel inter liberos, per l.hac cõſultiſſima.§.ex imperfecto.C.de teſt.vel in milite,ꝓ l.licèt.C.eo.in alijs ſecus, cũ deficiat ſolennitas teſtamenti; qđ perpetuò teneas cordi:quia in prac.eſt mag.deciſio: & qa paſſus eſt magnæ vtilitatis,intendo eum bene examinare.Iſtã deciſ.reprehendit Ang.& Pau.de Caſ.ꝓ hæc duo fundamẽta, qa actus ℨhendi realiter,& effectualiter differt ab actu teſtandi. l. verba geſſerunt.ff.de ver.ſig.ergo ex verbis prolatis in ℨctu,nõ põt reſultare inſtitutio,vt patet arguendo à ſpeciali, l. licèt. C. eo.Scdo moti:quia pacto inter viuos non põt quis fieri hæres, imò eſt prohibitum.l.hæreditas.C.de pac.cõuen.l.fi. C.de pac. Nec obſt.iſte tex.quia ñdet Pau.de Caſ. ꝙ procedit deſtinatiuè,non diſpoſitiue:nec procedit ac ſi factus eſſet hæres tũc. Et miratus eſt,ꝙ Bar.non ita dixerit.Refert ẽt Bal.tenere ℨ Barto. ſed in lec.ordi.nihil tangit:ſed in lec.antiq. tenet cũ Bar. Raph. Fulg.dicit,ꝙ Bar.põt defendi à fundamento.ſ. facto, quia non fuit Bar.ita ſupinus,cùm ſciret,ꝙ pacto nudo non põt dari hę reditas,ſed in hoc tex.inter ſocerum,& generum bene erat ℨctus,ſed non quo ad fratrem, in quem vlt.voluntas conferebatur.Reprehendit tñ Bar.alia rõne.eo quia iura alleg. ꝓ Bart. loquuntur,qñ verba ſunt principaliter emiſſa:aliàs etiam in mili te nihil diſponunt. l.diuus.ff.de teſta.mili.§.planè.Inſti.eod. Tñ pro Bar.dicit facere tex.in c.fi.de ſucceſ.ab inteſ.& aliud nõ dicit.Retuli omnia quæ tradũtur à ſcribẽ.hic in iſto paſſu.¶ Adde,ꝙ ℨ Bar.tenet Ang.in l.epiſtola.in prin.ĩ.eo.per glo. 2. ibi in verbo nullam,dum dicit,non autem epiſtola.quæ gl.ſm Ang. ibi de directo confundit iſtam opi.Bar.Sed tu caue, ꝙ illa glo. non loquitur in caſib.ſpecialib. in quibus loquitur Bart. Addeẽt,ꝙ Lud.Rom.in repe.Auth.ſimiliter.C.ad l.fal. in 6. ſpeciali piæ cauſæ inter ℨctus,refert iſtud dictum Bar.& dicit, ꝙ nõ reperit alibi: ſed illud reprobat per regulam d. l. hæreditas.C.de pac.conuen.Et quia tex.iſte nihil probat,quia licèt dicat,ꝙ videatur in eum ſupremum iudicium ꝓtuliſſe, nõ tñ dicit,ꝙ ꝓp hoc frater fuerit inſtitutus.Subdit tñ, ꝙ opi. Bar.fortè ſeruaret in pract.per alios,ſed non per eum:eo qa Bar. nunq in hoc habuit ℨdictorem vſq; ad tempora ſua. Sed nõn meminit Lud. ꝙ Ang.Raph.Fulg.& Pau.de Caſt.hic tenebant ℨ Bart.vt ſ.retuli.Poſtea Lud.in eadem repeti.Auth.ſimiliter.in 16.col.in vlti.ſpeciali piæ cauſæ inter ℨctus,in ver. 2.in quantum in 6. mẽbro dixi falſum fore,& c.dicit,ꝙ pro opi.Bar.eſt tex.in l. vlti. C. fami.erciſ.ſed ꝙ ibi ſpeciale eſt in filio, cui magis debetur hæreditas quàm eccleſiæ:quia qui eccleſiam vult inſtituere, & filium exhæredare,alium quærat pro cõfilio,q̃ Auguſtinũ, dicit tex.in c.fi.19.q.vlt.gl.in l.ſi quis ad declinandam.C.de epiſco.& cle.& in l.hoc colore.ff.de inoff.teſta.& ſic Lud. tenet cũ Bart. vno caſu.ſ.in filijs.Contra Bar.ẽt facit,qđ volunt Pau. de Caſt. & D.Alexã.in l. pactum quod dotali.C.de pac. illa noĩatio,vel conuentio,de qua in illo tex.non tñ haberet vim teſtamenti,ꝓ l.licèt.C.de pac.arguendo à ſpeciali. Tñ ℨrium tenet ibi Dom. Alex.per doctr.Bar.& ſic Are.ibi ſequitur deciſ. Bar.quam etiã ſequitur in l. licèt inter priuatos.C.eo. non tñ facit de prædictis
d mentionem.¶ Ego teneo opi.Bar. pro qua conſulerem,& iudicarem,& pro ea pondera bene facere iſtum tex.in verbo ſupremum iudicium contuliſſe videatur. Si ita eſt, ergo per illã nominationem vī eum inſtituiſſe hæredem.Iſtud probatur ex alio tex.ſimul iuncto in l.hæreditas. in verbo iure teſtamenti.
11 C.de pac.conuen.†Secundò inequitabiliter ſtringit tex. in d. l.fi. C.fam.erciſ.vbi inter filios nominatio qualitercunq; facta hẽt vim teſtamenti:ergo idem in eccleſia.Non obſt. illud,qđ dicit Lud.ꝙ hęreditas magis debeatur filio q̃ eccleſiæ.& ꝙ d.l.fi.nõ hẽt locum in eccleſia,nec in pia cã:quia ℨrium in terminis tenet Bar.in rep.l.1.C.de ſacroſ.eccl.in 6.q.prin.circa prin. vbi cõ cludit,ꝙ ſi circa filios inſtituendos ſufficit qualecunq; iudiciũ. d.l.fi.C.fam.erciſ.multo magis, qñ teſtamẽtum fit pro anima, & reſpectu religionis,cùm anima ſit prẽferenda.l.ſancimus.C. de ſacroſ.eccl.Et ꝙ d.l.fi.habeat ẽt locum in teſtõ condito ad pias cauſas,tenet D.Abb.in conſ.11.inci.In cã,quæ vertitur inter hoſpitale S.Marię. D.Alex.in l.pactum qđ dota.C.de colla. & in conſ.208.inci.Viſo teſtõ in 5.col.ad fi.Non obſt.authorit. Auguſtini, ꝙ q̃ vult eccleſiã inſtituere &c.quia ꝓcedit quo ad legitimam,in qua magis fauetur filio,q̃ eccleſiæ.Ita ꝓbat text. in Authen.ſi qua mulier.in verſic. legitima nulla &c. & ibi Bal. & Sali.ad hoc no.C.de ſacroſ.eccl.Sed excepta legitima, magis fauetur eccleſię,vel piæ cauſæ,q̃ filijs.Iſtud probatur in dicta Auth.ſi qua mulier.in ver.fi.& ibi Bal.& Mod.ad hoc not.
12 †Iſtud ẽt clarè probatur. Nam teſtamentum ad pias cauſas e
e nutu conditum valet,& tenet,vt eſt gl.approbata in c.cum tibi.de teſt.quam no.& ſequitur Bal.in l.1.in lec.in 2.col.C.de ſacroſ.

ADDITIONES.

a ¶Nouo natos.Adde tex.in c.fi.17.q.4.gl.in c.ſi quis naſcitur.13.q.1.Io. Andr. in addi.Spe.in tit.de inſtr.edi.in §.porro.in addi.inci.Hoc certum eſt.Oldra. conſi.173.inci.Quidam habens vnicum filium.Ludo.Rom.conſi.279.incip. Non eſt dubium.

b ¶Solos filios. Adde Ant. de Roſ.in trac.de legi.Iac.Zochum de Fer. in repe.c. per venerabilem.qui filij ſint legi.Ioan. Andr.in regula ſine culpa.de reg.iur. lib.6.in mercurialib.

c ¶Sequitur,& communem dicit Dec.conſi.307.conſi.576.Soc.Iun.conſi.142. lib.1.& ꝙ legitimatio ſemel facta non reuocetur ſuperuenientia liberorum legitimorum,cõem dicit Dilec.de art.teſtan.tit.3.caut.13.ex Alex.& Iaſ. in l. ex facto.ff.de vulg.Rom.conſi.96.nu.42.ver.3.non obſtat.lib.3. MASVER.

d ¶Et deciſ.Bar.ſequitur Alex.conſ.168.col.fi.lib.5.in l.cum acutiſſimi.col.40. C.de fideicom.Matheſ.no.34.Alex.conſi.1.col.4.lib.1. BELLOT.

e ¶Teſtamentum ad pias cauſas. Adde Bar.in l.1.§.ſi quis ita.de verb.oblig.Io. de Imo.in l.in eo.ff.de teſt.Ang.in l.in fraudem.§.1.ff.de teſtam.mili.Pau. de Caſt.in l.in epiſtola.C.de fideicom.

* Et quòd tale teſtamentum valeat, communem dicit Alex.in l.iubemus.nu.3. C.de teſta.Aret.in l.in eo qui.in fin.ff.de teſta.Clar.§.teſtamentum.q.6.verſi. quinto infertur. MASVER.

13 crof.eccl.Ang.& Mod.in l.iubemus.C.de sacrof.eccl.† & tamẽ testamentum conditum à patre inter liberos nutu, non valet neq; tenet,prout tenẽt Ang.& Mod.in d.l.iubemus.Ang.in l. in fraudem.§.1.per illum tex.ff.de test.mil.Bal.& Pau. de Cast. in l.& in epistola.C.de fideicõ. Et propterea per hanc doc. egregiè consuluit Pet.de Anch.in cons.46.inci.Prima facie vĩ &c. q̃ dispositio l.cũ auus,cum sim.ff.de condi.& demon.non hẽt locum, qñ pia cã esset substituta,cùm excepta legitima magis
14 faueatur piæ causæ,q̃ filijs. ¶ † Tertiò principaliter ꝓ opi. Bar. stringit:quia imò hæreditas pòt pactis inter viuos dari ad pias cãs.Ita tenet sing.Bar.in l.fi.in vlt.col.C.cod.Bal.in Auth. si qua mulier.in vlt.col.C.de sacrof.eccle. De cuius veritate vide per D.Abb.in c.fi.in 1 no.de succes.ab inte.& in c.in præsentia.in 2. col.de prob.per D.Alex.in l.stipulatio hoc modo concepta. ff. de verb.oblig.Et per hoc appareat responsum ad ꝟria fundamenta,q̃ retorquentur ad oppositum,& sic remanet defensata opi.Bar.¶ Duo tamen vĩr refragari,super quibus cogitabis. Primo inquantum dixi,q̃ d.l.fi.C.fam.ercis.volens,q̃ nominatio facta inter liberos quibuscũque indicijs sufficiat, & habeat vim testamenti, q̃ illa lex habet locum ẽt in pia cã: hoc non vĩ bene dictum.Nam rõ illius.l.fina.est, quia cã intestati fouet cãm testati.l.hac cõsulti.§.si quis autem.C.de testa. quia oĩno liberi erãt ab intest.successuri.Sed ista rõ cessat in ecclesia,quæ ab intest.non succederet. Secundò obst. quia deficiunt solẽnia testamenti.Nam ſm hoc vĩ,q̃ ẽt in milite non debeat sufficere,cũ in testõ militis pro solennitate requiratur,q̃ testes sint rogati.l.diuus.ff.de testa.mil.§.planè.inst.eo.ſm tñ distinctio. glo. no.in l.milites.C.eo.quod non est hic.¶ Cõsidera tñ in hoc vlt. ꝓ tex.in l.licèt inter priuatos.C.eo.vbi in milite illa conuẽtio
15 hẽt vim testamenti:& tñ ibi testes non fuerunt rogati. ¶ † Pondera ẽt in prædictis,q̃ Bar.adducit Auth.Item si quis.C.de natu.lib.quæ multum vĩ facere arguen à simili. Ibi.n. sola nominatio in actu,qui non pendet à voluntate sola patris, videlicet legitimationis,quæ non pendet à sola voluntate, sed requirit, q̃ legitimet,vel per subsequens matrimonium, vel per rescriptum,aut per dationem curiæ,vt in Auth.quib mod. nat.effi. legi.per totum,& tñ ex sola noĩatione, q̃ pr̃ facit de filio naturali,appellãdo cũ simpliciter filium,dr̃ eum legitimare, vt ibi, & in corpore vnde sumitur:ergo idem in casu nostro. Limita tñ dictã Auth.Item si quis,duob.modis. Primò,vt ꝓcedat,qñ filius naturalis esset natus ex tali muliere, cum qua pr̃ potuisset honestè ꝟhere matrimonium: tunc ex sola nominatione bene dr̃ eum legitimare:Sed qñ esset natus ex muliere, cũ qua pr̃ non posset honestè ꝟhere matrimonium:puta, quia meretrix,& pr̃ honestus:tunc secus.Ita singulariter Bar.in cõsi. 130. inci.Nerutius coraducij.Sed nõ ita expressè dicit, prout Ang. qui ipsum refert.& sequitur in §.1.in Auth.quib.mod na effic. leg.& in §.ad hęc.in Auth.vt li.ma.& auiæ. Secũdò limita no, ex eo quod dicit Bal.in c.illud.de præsum.vbi no. dicit, q̃ si qs suscepit filium naturalem ex tali fœmina, cum qua põt honestè nubere, certè non põt filium naturalẽ aliter legitimare,nisi ꝟhendo matrimonium.Ideo si aliter tunc legitimare nõ posset,ergo nec per nominationẽ filij.Cogita.¶ Capio gl.in ver.ꝓ excep.Ista gl.in 1.parte vĩ ponere tres intellectus ad tex.Sed vt eam fundamentaliter intelligas,diuide in 4.partes prin. In prima dupliciter intelligit tex.Et aduerte,q̃ si ĩ hoc tex. frater fuit ĩstitutus simul cũ filijs postea natis, tunc procedit primus intellectus,aliàs procedit secundus.In 2.par.quæ est ibi, vel dic secundo.licèt gl.videatur ponere aliam declarationẽ ad text. tu aduerte,q̃ glo.remouet tacitum ꝟrium.Nam q̃ filij habeãt except.doli,istud vĩ nihil prodesse,ex quo maritus habebat dotem:& sic ipsi non possidebant:ꝓ hoc gl. voluit dicere, q̃ filij habent actionem de dote ad repetendum dotem.Et si eis excipiatur,q̃ dos fuit ꝑ pactum ꝓmissa fratri, ipsi hñt replicationem vigore taciti pacti.Et istud est,quare gl. hic exposuit exceptionem.i.replicationem.Sed tu dic melius, vt dixi in euidentialib.tex.¶ In 3.par.quæ est ibi,& no.hic arg glo inducit istum tex.in arg.ad deci.in qua cõiter tenetur dist.gl.prout est tex. in c.qñ Abb.& ibi Can.de off.deleg.dixi in l.more.s.de iurisd. om.
16 iud.¶ † In quarta,[a] & vlt.gl.colligit vnum no. & quotidie ad
a hoc alleg.& dicit Bal.in 2.no.q̃ ista gl.est optima & menti tenenda,nedum in legib.& statutis,sed ẽt in conuentionib.& rescriptis,vt illud habeatur pro dispositio,qđ verisimiliter fuisset statutum,si de hoc fuisset interrogatus.Idem tenet Bald in l.1. C.q̃ res pig.oblig.pos.Facit tex.in l.Barbarius.in ver.sed & si sciuisset.& ibi Bal.in 1.no.ad hoc.ff.de off. præto. & quæ dixi s.in tex.in 2.no.Item pro ista gl.bñ facit tex.in l.fin.ſm intellectum Bar.Bal.& aliorum ibi.C.de posth.her.instit.& tex.in l.Titius. §. Lucius.& ibi Pau.de Cas.& D.Alex.ad hoc notant.ff.de lib.& posth.Et vide Lud.Ro.qui pulchrè loquit in ꝟs.105.inci. Viso themate.Istam gl.vĩ limitare D.Ant.de But.in cle.1.de rescri.ꝓ gl.1.ibi,q̃ ad hoc sing.no.& sequitur ibi Io.de Imo.in 4.col. vt non habeat locum, qñ essemus in materia exorbitanti à iure cõi:quia ibi non fieret extensio,nisi ex verbis,vel ex mente specifica: non aũt ex mente gñali sumpta per identitatem rõnis, & ita dicunt debere intelligi gl.in c.1.de temp.ord.in 6. & dicit Imo.q̃ istud est,qđ dicere solebat in cathedra recolendæ memoriæ præceptor suus D.Frã.de Rampo.Sed tu caue, qa isto modo nũq̃ procederet ista gl.Et licèt in correctorijs,vel in penalib.non fieret talis extensio,tñ bene fit in exorbitantib. vt hr per Bar.in l.fi constante.in prin.in 9.q.1.par.prin.ff.sol. matr. cũ sim.Iason de Mayno Mediolan.vtriusque censuræ Doctor, legens in Antenorea ciuitate, & florentil.Patauina Academia.

ADDITIO.

2 ¶ In quarta. Adde Ias.plenè in l.Barbarius. 5.no.supra de off.præt.& Alex.lib. 2.consi.23.inci.animaduertis.col.5. PVRPV.

SVMMARIVM.

1 *Pactum de liberando in futurum,producit exceptionem in præsenti.*

LEX XLI.

SI intra. ¶ Ista l.est subtilis.h.d.Ex pacto de liberando ꝓ acceptilationẽ facto sub conditione,si soluatur pars debiti, ꝑdõne impleta, non cõpetit actio,sed exceptio.h.d. Rõ est ſm Bal. Alb. & Mod. hic,qa ista traditio est necessaria pp præambulã oblig.efficacem,ideo non vestit pactum nudum,nec ꝟctũ innominatum,iuxta gl.in l.in traditionib.ĵ.eo.Aliam rõnem assignat Bal.in c.cum Io.Eremi. circa fi.de fi.instr.vbi dicit,q̃ implementum conditionis tunc vestit pactum nudum,qñ affert materiam pro materia.i.vtilitatem pro vtilitate, aliàs non, & in h.d:consistere intellectum istius subtilis.l. voluit dicere, aut clarius dicit idem Bal.hic,& ẽt Bar.cir.fi.q̃ qñ implementũ cõditionis est tale,q̃ ꝓ illud augeẽ vtilitas aduersarij, tunc bñ vestitur pactum,aliàs vbi nihil accrescit aduersario,secus est. Ita loquitur ista l.cùm illud,qđ soluebatur,erat aliàs purè,& efficaciter debitum,& soluebatur ex necessitate ꝑambulæ obligationis,de quo ẽt vide per Bald. in l.interlocutio C.cõminatio. vel epistolas.& in l.qm.C.de rer.permu.Ang.hic, & in l.cũ ad pñs.per illum tex.ff.si cer.pe.Scdo ad istam l.vide no.extensionem ꝓ Bal.in l.cum allegans.in 5.opp.ad fi.C.de vsu.q̃ refert,&
1 sequit Lud.Ro.in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de ver.obl. ¶ † Tertio no.ex hoc tex.ſm Bart. Ang.& alios, q̃ pactum de liberando in futurũ producit excep.in pñti:qđ est perpetuò tenendũ menti,ſm Bar.& ad hoc iste tex.& sing.ſm Ang.Simile in liberatione per testatorem in futurum relicta:nam anteq̃ hæres liberet,hẽt legatarius exceptionẽ ꝟ heredem agere volentẽ.l.4. §.nunc de effectu.ff.de lib.leg.l.si creditores C.de fideic.& in l. si non sortem.§.adeo.& ibi gl.no.ff.de condi.indeb.Facit,quod vult Io.And.in addi.Spec.in tit. de instr. edi.§.ostenso.in addi. inci.dixit Rol.Ex isto no.sequitur effectus, ſm Ang q̃ licèt ex tali pacto non oriat̃ ius agendi,vt hic,tñ põt implorari officiũ iudicis,vt eum faciat liberari,ſm glo.no. in l.si contendat.ff.de fideiuss.& in l.Aurelius.§.centum.ff.de lib.leg. notatur in l. si finita.§.eleganter.ff.de dam.infec.Facit qđ vult Bal.in c.paitoralis.§.quia verò.in vlt.col.de off.dele.q̃ iudex põt condemnare actorem ad absoluendum reũ,alleg gl.in l.Labeo.in gl. 2.ad fi. ff.de arbi.q̃ gl.dicit esse vtilem pro tutorib. qui petunt absolutionem administrationis,ne sint in perpetua vexatione. ¶ Capio gl.in verbo non hẽt,pro cuius intelligentia aduerte, q̃ gl. simul immisceet duo ꝟria,quæ debent separari, & hñt separatas sol.Primũ ꝟrium est.Nam qñ in traditione apposuit pactũ, vestit cohęrentia traditionis. Ad hoc gl.alleg.duas ll.ff.in traditionib.ĵ.eod.& l.reb.C.de rer.permu. Ergo hoc pactũ debet vestiri cohęrentia traditionis,& sic producere actionẽ. Et hoc gl.ponit duas primas sol.Secundum ꝟrium est, q̃ in hac l.fuit ꝟctus innominatus.Conuenio te liberare, vt soluas partem debiti,ergo per sol.& sic rei interuentu dẽt pactum nudũ vestiri.Ad hoc gl.alleg.l.ex placito.C.de rer.permu. & ad hoc ꝟrium gl.ñdet vno modo,ſm hanc declarationẽ.Ista glo.dẽt magistraliter diuidi in quatuor partes.In prima declarat tex.& ista est plana.In secunda opponit ꝟ text. miscendo simul duo ꝟria,quæ tñ diuerso modo obstant.In tertia ñdet primo ꝟrio duob.modis. In quarta ñdet secundo ꝟrio. Secunda ibi, sed vĩ.Tertia ibi,ad hoc ñde duob.modis.Quarta ibi, vel dic ſm Io.q̃ hic fuit.Ista est fundamentalis diuisio huius gl. bene intellectæ,q̃is primo aspectu gl.videat̃ formare qõnes. Circa primum gl.1.sol.vĩ colorata,q̃ hic pactũ fuit appositum ex inter
allo ante traditionẽ,sed nihil valet. Quia ẽt si pactum fuisset appos-

appoſitum in continenti,adhuc non veſtiretur cohærentia traditionis,cũ fuerit neceſſaria,vt prædixi.Secunda ſol.glo.eſt vera,ſed non eius rõ,quia q̃n traditio fit ad liberandum, non veſtit pactum nudum,iſtud eſt veriſſimum.Rõ aũt gl.quia idem actus non põt operari liberationem,& obligationem, non eſt vera,qa imò diuerſis reſpectib.põt vtrunq; operari.l.in numerationib.ff.de ſol.alle.in gl.Vera ergo rõ eſt,quia q̃n traditio fit ad liberandum, certè fit ex neceſſitate præcedentis obligationis,ſed ita eſt,q̃ traditio neceſſaria non veſtit pactum, glo.in l. in traditionib. ĵ. eod.Et ex hoc inferunt Bar.& Doc.q̃ ſi prima obligatio fuiſſet naturalis tm̃,vel debitor habuiſſet dilationem ad ſoluendum,ita q̃ intra illum diem cogi non potuiſſet,tunc pactum veſtiretur cohærentia traditionis,qđ not. quia eſt magna limitatio ad iſtum tex.Circa fm p̃rium,q̃ ſolutio glo.non eſt vera,cùm attenta forma conuentionis in iſta l.fuerit couuẽtio,ſi mihi ſolueris,te liberabo:& ſic fuit,do vt facias.Item nõ eſt verum illud,qđ vult gl. q̃ p̃ctus innominati denominetur à modo ineundi.Imò fm Bar.debet variatio fieri fm p̃ſonas, ſicut in emp.& vend.de quo latius per Bar.in l.cum mota, vbi dixi.C.de tranſac.Item dum glo.iſta vult,q̃ p̃ctus innominati poſſint fieri ſub conditione,per dictionem,ſi,idem vult gl. in l. hoc iure.§.1.ff.de don.p̃rium tenet gl. in l. ſi quis cum debitore.ff.de iureiu. vbi dixi de hoc concordando, vt per Barto. & alios hic,& ibi.Quantum ergo ad iſtud fm p̃rium gl. reſponde ſecundum Bar.& clarius Ang.& Pau.de Caſ.hic, q̃ implementum conditionis non veſtit pactum nudum, nec talis rei interuentus,q̃n illud prius erat in obligatione. Ita propriè loquitur tex.hic.Secus q̃n ille interuentus rei non erat aliàs in oblig.efficaci.Idem tenet Imo.in l.hoc iure.§.1.ff.de don.Et ita limita omnia iura,quæ dicunt,q̃ contractus innominati veſtiũtur rei interuentu.l.naturalis.ff.de præſcr.ver.l.ex placito. C. de rer.permu.gl.& Doc.in l.iuriſgentium.§.quinimo.ĵ.eo.

SVMMARIVM.

Onus ſoluendi tributa fiſcalia pertinet ad poſſeſſorem, etiam ſi poſſideat non vt dominus,ſed ratione pignoris,

LEX XLII.

INter debitorem. Onus ſoluendi tributa fiſcalia tranſit ad poſſeſſorem, & pactum in p̃rium factũ non valet. Item per pactum p̃nt naturalia p̃ctus alterari,& minui.h.d.cum l.ſeq.¶†No. q̃ onus ſoluendi tributa fiſcalia pertinet ad poſſeſſorem, ẽt ſi poſſideat non vt dominus,ſed ratione pignoris,vt hic.& in l.in ſumma.C.de pig. & l. fi.vbi gl.no.C.de præd.& omn.re. naui.lib. 11. & in l.in plures. ff.de pub.no.Bal.in l.cum notiſſimi.C.de præſcr.30.anno.

LEX XLIIII.

CVm in eo. Tutor,idemq; creditor debet eſſe contentus ea parte, ad q̃ ceteros creditores reuocauit.h.d.& eſt ſing. ſecũdũ Pau.de Caſ.¶ Capio gl.in ver.eadem parte, quam diuide in 3.partes.In prima colligit ex tex.no.& ad illud alleg. plures concord.In ſecunda quærit,& reſpondet. In tertia per viam no.opp.contra tex.& non ſoluit.Tu ſolue ſecundum gl. in l.cum hæreditas.ff.de admini.tut.quòd officium ſuum non eſt ſibi damnoſum,ſed pactum maioris partis creditorum. Pater,quia etiam ſi non eſſet tutor,idem priuilegium ſibi fieret. l. rſcriptum.§.fi.cum ſeq.s̃.eod.

SVMMARIVM.

1 *Diuiſio eſt contractus innominatus,& ſolo conſenſu non producit actionem.*
2 *Pactum diuiſionis veſtitur traditione.*

LEX XLV.

DIuiſionis. Pactum nudum de diuidendo non producit actionem, niſi ſit vallatum ſtipulatione,vel traditione.h.d.¶†No.primo,q̃ diuiſio eſt contractus innominatus: ideo ſolo conſenſu non producit actionem.Et q̃ ſit innominatus,patet,quia habet nomen generis,vt hic declarat Bart. Idem tenet Bal.in rub.C.de rer.permu.¶†Secundo no. q̃ pactum diuiſionis veſtitur traditione.Contrarium videbatur, quia traditio fit ex neceſſitate,cùm nemo cogatur in cõtione perſiſtere.l.ſi non ſortem.§.ſi centum.ff.de cõdi.indeb.l.fi.C.cõm.vtriuſ. iud. Sed mñde,q̃ licèt teneretur diuidere:non tm̃ tenebatur eo modo diuidere,vt magis teneretur aſſignare iſtam partem, quàm illã: & ſic traditio iſtius partis non erat neceſſaria.Itẽ vide ad hunc tex.Spe.in tit.de iud.§.ſequitur.in ver.potrò.& ver.ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Argumentum de vltima voluntate ad contractus eſt bonum.*
2 *Maſculinum concipit fœmininum in vltimis voluntatibus.*
3 *Filiorum appellatione in vltimis voluntatibus veniunt nepotes.*
4 *Monaſterium habetur loco filij in vltimis voluntatibus.*
5 *Conceſſo vno in vltimis voluntatibus,videtur concedi aliud,ſine quo cõceſſum non haberet effectum.*
6 *Debito in diem,vel ſub conditione ex vltima voluntate indiſtinctè cauetur.toto titulo.ff. vt leg.no.ca.*
7 *Teſtamentum habet de iure communi executionem paratam.*
8 *Creditores poſſunt remittere vſurario cautionem.*
9 *Teſtator non poteſt remittere detractionem falcidiæ.*
10 *Teſtator non poteſt remittere vſufructuario ſatiſdationem de vtendo, & fruendo arbitrio boni viri.*
11 *Teſtator an poſſit remittere confectionem inuentarij.*
12 *Fallentiæ quot ſunt,in quibus quis non poteſt renunciare iuri, vel fauori ſuo.*
13 *Latro,qui nullam poteſt habere defenſionem,ſi confiteatur maleficiũ, & iudex dat ei dilationem octo dierum ad faciendum omnem ſuam defenſionem;poſtea die ſequenti facit eum renunciare dilationi, & ſic condemnat,& mittit ad furcas,an licitè faciat.limita.vt num.14.15. 16.17.& 18.*

LEX XLVI.

PActum inter hæred. Satiſdatio legatorum præſtandorum per hæredem,ſicut põt p teſtatorem remitti,ita per pactum legatarij:nec tunc
1 eſt locus pœnitentiæ.h.d.¶†No.ex hoc tex.fm gl.& Docto. q̃
a bonum eſt argñ. de vltima volun.ad p̃ctus, & è contra concurrente identitate rõnis.Facit.l.ſeruum filij.§. eum qui chirographum,& l.qui de legato.ff.de leg.j.l.ſi ex legati cã.& l.ita ſtipulatus.mag.ff.de ver.obl.l.fi.C.de leg. l. obligationum ferè. §. placet.ff.de act.& oblig.l.non eſt mirum.ff.de pigno.act. ponit Bal.in l.1.C.de leg.ca.ſuſ.¶Vltra omnes tu collige no. ſeptem differentias.Prima,quia latior,& plenior fit interpretatio in vltimis voluntatibus,q̃ in p̃ctib.c.cum dilecti.de dona.l.in teſta-
2 mentis.de reg.iur.¶†Secunda, quia in vltimis voluntatibus b
b maſculinum concipit fœmininum.l.ſi ita ſcriptum.ff.de lega.
c 2.l.qui duos.ff.de leg.3 ſecus eſt in p̃ctibus.c Ideo ſi quis acquirat emphyteuſim pro ſe,& filijs,non veniunt filiæ fœminæ.Dictum fuit Guid.de Suz.in l.veterib.per illum tex.s̃.eo. quod refert,& ſequitur Imo.in d.l. ſi ita ſcriptum. & in commento. c. potuit.in vlt.col.de loca. cũ alijs cõcor. & addition.quas s̃.dixi
3 in l.ſi quis id quod.s̃.de iuriſd.omn.iud.¶†Tertia dr̃ia : quia in
d in vltimis voluntatib. d appellatione filiorum veniunt nepotes.l.liberorum.ff.de ver.ſig.ſecus eſt in p̃ctib. Et ideo ſi aliquis acquiſiuit emphyteuſim pro ſe, & filijs,non veniunt nepotes. Ita ſingulariter dicit Bar.in d.l.liberorum.cum concor.& addi.
4 quas dedi.in l.ſi quis id quod.†Quarta,quia in vltimis voluntatib.monaſteriũ habetur e loco filij.§.ſed in hoc p̃nti. in Authẽ.
e de ſanc.Epiſc.vnde ſumitur Auth.niſi rogati.vbi gl.& Doct.C. ad Treb.& eſt tex.in c. in p̃tia.de proba.Secus in cõtractibus, fm D.Ant.in d.c.in præſentia.in 7.col.Spe.in tit.de loc.§.nunc aliqua.ver.120.Bal.in l.filium eum diſſinimus.ff.de his,qui ſunt
5 ſui,vel alie.iur.¶†Quinta,in vltimis voluntatib. conceſſo vno, vr̃ concedi aliud,ſine quo conceſſum non haberet effectum.l. illud.& l.pro hærede.§ fi.cum gl.ff.de acq.hęre.Secus eſt in p̃ctib.vt patet ex diſt.Bar.in l.1.ff.de ſer.leg. & hoc quãdo debet fieri extenſio de vna re ad aliã,ſecus ſi de vna perſona ad aliã, quia ad aliam bene debet fieri extenſio,ſi aliter diſpoſitio non poſſit

ADDITIONES.

a ¶Argumeutum. Adde Bar.in l.1.C.cõm.præd.Bal.in l.ſi.C.de leg. in l. ſeruum qui.§.cum chirographum.de verb.oblig.

b ¶Voluntatib.Adde Cy.& Doc.in l.quicunque.C.de ſer.fug.Bar.& Doc.in l. ſi quis id,quod.de iuriſd.omn.iud.Spe.& ibi Io.And.in addi.in tit.de alleg.& diſpu.in §.4.

c ¶Contractib.Adde Bal.in l.Gallus.ff.de lib.& poſth.Ang.in l.tres fratres.ff.de pac.Arch.in c.ſi quis ſuadente.17.q.4.Pet.de Anch.in cle.1.de baptiſmo.Ludo.Rom.conſi.35.inci.viſa facti ſerie.Io.de Imo. conſi. 38.inci. in caſu præmiſſo.Alex.de Imo.conſi.61.inci.ſuper eo de quo quæritur.in 1.vol. idem cõſilio 1.inci.ponderatis quæ in themate præmiſſo narrantur.in 5.vol. idem in conſi.125.inci.attentis verbis inueſtituræ.

d ¶Voluntatibus. Adde Lud.Rom.in l.ſi verò.in 33.fallen.ff.ſol.mat.conſi.438. inci.in caſu præſentis conſultationis.

e ¶Monaſterium habetur. Adde Io.de Imo.in §.ſi cui.ff.de leg.2. Io. de Lign. in c.Raynaldus.de teſtam.

:poſſit habere effectum.l. ſi ſtipulatus fuerim abs te. & ibi Bart.
6 ff.de verb.oblig.¶†Sexta,quia in debito in diem,vel ſub condi tio.ex vlt.volun. indiſtinctè cauetur. toto tit. ff. vt lega. no.ca. niſi noua cauſa ſuſpicionis ſuperuenerit,ita loquitur. l. in omnibus.ff.de iud.ſecundum Bar.& Doc.in l.2.in princ. ff.ſol.ma-
7 trim.cum concord.¶†Septima,quia teſtamentum habet iure communi executionem paratam.l.fi.C.de edic.diui Adria.tol len.etiam quando legatarius, vel fideicommiſſarius petit executionem teſtamenti aduerſus hæredem,pro legato,vel fideicommiſſo.tex.eſt in §.illud.cum glo.in verſi.decreto.& ibi ad hoc no.Ang.in Auth.de hær.& falc.nec alibi iſtud inuenies.Secus eſt in contractibus,qui de iure communi non habent executionem paratam.l.minor 20.ann.cui fideicō.in prin.ff.de mi
8 no.l.1.C.de execu.rei iud.¶†Secundò per iſtum tex. dicūt Bal. & Pau.de Caſt. ꝙ creditores poſſunt remittere vſurario cautionem,de qua in c.quamquam. de vſu. in 6.ita ꝙ valebit eius teſtamentum,& non carebit ſepultura Chriſtiana. Puto contrarium:quia illud videtur ibi diſpoſitum odio potius vſurarij manifeſti,vt ei omnino cōſulatur , quàm fauore creditorum. hinc eſt,quòd in tali cautione non eſt neceſſe citari creditores,: ſecundum Bal.in c.2.in 5.col.de eo,qui mit.in poſ.cauſ. rei ſer. ¶Tertio no.ꝙ in contractu etiam innominato liberatorio nō eſt locus pœnitentiæ.Facit l.quamuis.C. de tranſact. ¶ Capio gl.in ver.diui Marci.quam diuide in tres partes. In prima declarat tex.In ſecunda no.ex tex.arg. In tertia reſpondet tacitæ quæſtioni arguendo ad partes. Secunda ibi , & ſume hic argu.
9 Tertia ibi,ſed contra non eſt bo.¶†In ead.gl.ibi,l. quod de bonis.§.fi.habes ex gl.ꝙ teſtator non pōt remittere detractionem falcidiæ,ſed hæres ſic.Rationem diuerſitatis dic, vt per Bartol. hic,& in l.nemo poteſt.circa prin.ff.de leg. 1. & Auth. ſed cum teſtator.C.ad l.fal.& vide omnino,quæ dicam in l. in teſtamē
10 to mili.C.de teſta.mil.¶†In ead gloſſ.ibi.l. ſcire debetis.habes, ꝙ teſtator non poteſt remittere vſufructuario ſatisdationē de vtendo,& fruendo arbitrio boni viri:ſecus eſt in hærede. Duas rationes diuerſitatis aſſignat gl. in d.l ſcire.primam reprehendit Bar.& ſequitur ſecundam,quia daret materiam delinquen
a di:ſed etiam ſecundum iſtam rationem = etiam his non debe ret poſſe remittere,cùm ſimiliter det materiam delinquendi.l. ſi vnus.§.illud.ſ.eo.ſecundum Ang.& Fulg.hic,quod vī eſſe ꝫ
11 d.l.ſcire.in fi.in verbo teſtamento,à conrrario ſenſu.†Caue ēt: quia teſtator poteſt remittere confectionem inuentarij.l.fin.in fi.C.arb.tut. & tamen talis remiſſio inuitat ad delinquendum. Iſtam opp.format Bar.in l.nemo poteſt.in 1.col.ff.de leg.1.Tu dic,ꝙ teſtator bene poteſt remittere tutori confectionem inuentarij.Ita propriè loquit.d.l.fi.in fi.C.arbi. tu. quia ſi hoc erit damnoſum pupillo, poterit iudex non ſequi voluntatem patris.l.in confirmando.& l.vtilitatem.ff.de confir. tut. ſed teſtator non poteſt remittere confectionem inuentarij hæredi. l.fi. §.cum igitur.& ibi Bal.C.de iure dot. Pau.de Caſt.in d.l.nemo poteſt.& ibi cæteri Mod.D.Alex in conſi. 364. inci. perſpectis his,quæ in pręſcripto themate narrantur.in vlt.col.¶Capio gl. fi.magnam,in verbo,liceat,q̄ diuide in duas partes prin.In pri
12 ma allegat quatuor ll.cōcordantes ad regulam huius tex. †In ſecunda ponit duas,& viginti fallen.in quib.quis non poteſt renunciare iuri,vel fauori ſuo,eo quia in illis non erat merus fauor renunciantis,prout quaſi de ſingulis dixi in l.pen.C.eodē. Inter cæteros caſus no.præcipuè 16.caſum, ꝙ in criminalibus non poteſt per pactum renunciari defenſionib. ſuis. Et ad hoc iſta gl.ſæpè alleg.in practica.Tamen ſecundum Ang.Fulgo. & Pau.de Caſtr.aſſeſſores, & iudices maleficiorum quotidie ſeruant ꝫrium : quia faciunt inquiſitos renunciare defenſionibus ſuis,iux.gl.in l.1.ff.de fur.Bal.in c.cum dilecti.de app.Circa hoc
b Ang.multa verba effundit. b Pau.de Caſt breuius dicit, ꝙ iſta gl.procedit,quando reus non eſt confeſſus delictum:aliàs procedit dicta cōis practica,per l.addictos.C.de epiſ.audi. & l.addictis.ff.de pœn.Verùm,quia iſta gl.eſt famoſa,& vtilis, intendo eam plenè examinare.Adde ergo in primis,ꝙ Bal.in multis locis dicit iſtam gl.eſſe ſing.& vnicam,in iure,in c.cum non ab hoīe.de iudicijs.& in c.cum veniſſent.ad fi.de teſt.in c. qīn contra falſam.in 2.col.de proba.& in c.paſtoralis.in 3.col. de exce. & in addi.quas fecit Bal.ſuper 6.decre.in rub.de reſti. in integr. in 6.& idem Bal.in l.vnica.in 15.col.C.de confeſſis:& ibi ſingulariter extendit iſtam gl. ꝙ procedit etiam ſi in renunciatione interueniret iuramentum.Adde ēt,quod dicit Bald.in d.c.cum non ab homine.in vlt.col.ꝙ ſi ſtatutum dictat,ꝙ ſi aliquis vulnerauerit aliquē, puniatur in 100. q̄ ſi ſoluere noluerit,vel nō potuerit.ʒ.menſem,amputet ei manus,ꝙ termino vnius mēſis non poteſt renunciare:quia per hoc renunciaretur defenſioni:cū poſſibile ſit,ꝙ interim naturaliter moriatur: quo caſu nō fieret executio ſnīæ,nec decederet inteſtabilis:& defenſioni , q̄ pōt eſſe naturalis,& perpetua,non poteſt in criminalib. renunciari,vt hac glo.ſingulari. Adde etiam Bar.in l.cuſtodias.ad fin. ff.de pub.iudic.vbi tenet,quòd damnatus ad mortem non poteſt renunciare dilationib. inductis à l. vel à ſtatuto, per illum tex.& l.non tantum.ff.de app.Adde etiam Bald.in Auth. iubemus.& ibi Ang.& no.Sali.C. de iudic.qui dicunt, quòd in cri-
13 minalibus non poteſt renunciari probationib. ¶†Limita primam glo.quando reus eſt ſponte confeſſus maleficiū,& iudex dedit ſibi terminum octo dierum ad faciendum ſuas defenſiones:deinde reus renunciauit tali termino , certè iudex poteſt ſtatim facere eum iuſtitiari,quia renunciauit ſolùm dilationi: ex quo conſtat,quòd nulla defenſio ſibi competit . Ita limitat Bal.in l.ſi accuſatorib.in 2.col.C.de accuſ.& dicit,ꝙ ita practicatur.& idem Bal.hic.& in l.fi.ſ.de fer.& in l.raptores.in 4. not. C.de epiſ.& cleri.& in c.quoniam contra falſam.de probatio. Imò generalius dicit Bal.in rub.extra de pac.in pe.col.quòd totus mundus ſeruat,quòd ſponte, & ſolenniter confeſſus delictum in iudicio,poteſt renunciare defenſionib.in cauſa capitali:& ita limitat glo.hic.& ſubdit Bal.ſe non curare,ſi extra iudicium fuit confeſſus per tormenta. Adde etiam Bal.in c.ſignificante.in 2.col.de app.vbi quærit.Pone,ꝙ latro,qui nullam poteſt habere defenſionem,vel adulter, vel homicida cōfiteatur maleficium,iudex dat ei dilationem octo dierum ad faciendū omnem ſuam defenſionem,iux.l.3.§.ſi ad diem. ff. de re milit. poſtea die ſequenti facit eum renunciare dilationi,& ſic condemnat,& mittit ad furcas,an licitè faciat? Arguit ad partes,& finaliter decidit,ꝙ ſic,vt ibi plenius per eum . Adde etiā,quod no.Bal.in l.à procedente.in vlt.no.per illum tex.C.de dila. ꝙ ſi aliquis confeſſus eſt maleficium,& non obſt.confeſſione petit à iudice terminum ad ſe defendēdum, quòd iudex poteſt denegare terminum , quia maleficium eſt notorium ,& poteſt ſtatim procedere ad condemnationem,præmiſſa interlocutoria,quòd ei dilatio non eſt danda,tāquam per calumniam petita.Adde quod fortius,& ſingularius tenet Bal.in l.cum reis p illum tex cum gl.C.de pęn.quod ſi iudex dedit dilatio.reo cōfeſſo,vel conuicto de crimine ad faciendum ſuam defenſionem,& amici interim procurant tumultum,vel vt fiat aduna tia generalis, qua liberetur , quòd iudex non debet expectare, ſed facere conuictum renunciare dilationibus . & poſtea exe-
14 qui officium ſuum.¶†Secundò iſtam gl.limitat Bal. in l. pen. ad fi.C.eod.non procedere in exceptionibus declinatorijs, q̄b. poteſt in cauſa criminali renunciari , cum in eis non conſiſtat naturalis defenſio. Et ad hoc adde gl. in l.ſi accuſatorib. & ibi
15 Bal.in 2.col.no.C.de accuſ. ¶ † Tertiò limita in reo reperto in flagranti crimine,qui poteſt renunciare dilationib.& defenſionibus ſuis , imò nulla ſibi debet dari dilatio , cùm poſſit de facto puniri,vt eſt glo.no.in l.ictus fuſtium.ff.de inſa. ſecundum Bal.in l.vt vim.ff.de iuſti.& iur. quem ſequitur Ludo. Rom.in
16 repe. rub. ff.de arbit. in 16.colu.¶†Quartò limita,q̄n alias reus diceret ſe defenſiones non habere,ſecundum glo.ſing.in l. 1. ff. de fur.bal.quam ita no.Bal.in l.ſeruum quoque.§.publicę.ff.de procu.Ludo.Rom.in d.rub.ff.de arbi.in 16 col.Sed caue , quia ſic per indirectum concederetur , quod directò fieri non pōt.
17 ¶†Quintò iſtam gl.limitat Bal.in c.cum veniſſent.in fi.de teſt. ꝙ licèt in cā criminali non poſſit probationibus renunciari,vt hac gl.nec defenſionib. tamen putat Bal.ꝙ defenſionibus,quę conſiſtunt in apicibus legum,vel ſtatutorum bene poſſit renūciari,arg.l.fideiuſſor.§.quidā.ff.mand.& ita dicit no. in d.l.ſi ac-
18 cuſatorib.magna,& commendabilis eſt limitatio.¶†Sextò limita ſecundum Bal.in l.nam & poſtea §.ſi minor.ad ſi. ff.de in reiu.ꝙ in criminalibus non poteſt defenſionibus renunciari,vt hac gl.Verum eſt,quando per hoc renuncians lædit̃r , quod eſt,quando certas habet defenſiones : ſecus ſi non habet liquidas probationes , quod præſumitur eo ipſo, ꝙ renunciat, per gl.in l.1.ff.de furib.balnea. Iaſon Paduæ.

A D D I T I O.

a ¶Iſtam rationem. Adde,ꝙ hanc rationem ita reprehendit Iaſ. in l. quæſtio.13.col.14.oppo.in repet.de leg.1. PVRPV.

b ¶Verba effundit. Et iſta dicta ſunt Alexan. in l. cuſtodias. ff.de public. iuſti. PVRPV.

L E X XLVII.

EMptor. Cautio diminuta per pactum pōt per poſterius pactum reintegrari. h.d. ¶ Capio glo.in verbo poſſe. quam diuide in 2. par.In prima ponit rationem ad tex.In ſecunda opponit,& dupliciter ſoluit.Tu reſponde melius,ſecundum Iac. But.& Bar.& alios,ꝙ in iſto tex.primò conuentio non ſtetit in finib.conuentionis nudæ,ſed fuit ſtipulatione vallata,vt cū mi ſterio dicat text.& ſtipulāti ſpoponderat.Ideo non poteſt ipſo iure

iure per pactum nudum tolli. Solus Ray. de Forl. prout eum refert Albe.hic reprehendit istam communem solutionem, p tex.in l.emptio.ff.de rescin.vend.Tu respondè,quòd tex.ibi dicit exceptione submoueri.Ergo non tollit ipso iure,& sic nihil obstat,& ad hoc adde Bar.in l.ab emptione.in 3.col.j.eo.

SVMMARIVM.

1 *Epistolæ quot modis quis consensisse dicatur.*
2 *Scripturæ per alium factæ subscribens, sibi ita præiudicat, sicut si ipse totum scripsisset.*
3 *Subscribens virtualiter, videtur scribere omnia præcedentia, quorum habuit notitiam.*
4 *Velut, dictio importat fictionem.*
5 *Epistolam acceptans nisi expressè contradixerit, censetur consentire.*
6 *Instrumentum potest cancellari, & cassari solo verbo.*
7 *Pacis capitula si contineant, quòd quidam banniti rebanniantur, & eorum banna, & condemnationes cancellentur, sufficit quod verbo cancellentur.*
Saldo, & calculo rationis debet stari, nisi agatur ex alia causa.
Quitationis verba quantuncunque generalia restringuntur ad rationem mensæ, seu calculationis.

§.Lucius Titius. Generalis quitatio facta post computationem rationum, restringitur ad ea, quę sunt de rationibus computatis, non autem refertur ad ea, quæ sunt extra solidum rationum. hd.Et dicit Alb.de Ro.q̃ iste §.est no.& sæpè de facto contingens.Pro introitu huius.§.opponit Bar.q̃ per suam epistolam non potuit nummularius facere, q̃ instrumentum contra se faciens, sit cassum.l.exemplo.& l.rationes.C.de proba.Et ex gl. paruis, colligit duos intellectus, vt hic per eum.†Subdit Barto. duos modos, per quos dicitur consensisse epistolæ.Primus, q̃n epistola fuit facta inter præsentes.Et ex hoc no.Bart.q̃ per epistolam potest quis loqui præsenti, quod Ang.putat ridiculum per gl.in l.1.C.de contrah.& commit.stip.Sed pro Bart. melius facit l.fi.ff.de const.pec.vt hic per Fulg.†Secundus modus, q̃n pars se subscripsit epistolæ. Ex hoc no. Bart.q̃ ille, qui se subscripsit scripturæ per alium factæ, sibi ita præiudicat, sicut si ipse totum scripsisset.Idem no.Ang.Sali.Fulg.& Pau. de Castr. hic.addunt tex.in l.fideiussori.§.1.in fi.ff.de pign. Limitant Sali. & Pau.de Castr. hic, quando se subscribit animo consentiendi scripturæ, non vt testis.Allegant no.in l.Caius.ff de pign.actio. ¶Tu ad istum no adde primo Ang.Pau. de Cast. & Do. Alex. in l.cum autem.per illum tex.C.de test.& in l.si ita stipulatus.§. Chrysogonus.per illum tex.in ver.subscribẽte. ff.de ver. oblig. D.Alex.in cons.147.in 2.vol.inci.ponderatis in 2.& 3.col.¶Secundò adde tex.no.§.1.Insti.de contrah.empt.& tex. solẽnem. in l.si ego.§.doris.ff.de iur.dot.& tex.in l.si quis ex argentarijs.§. 1.in ver.subscribere.ff.de eden.& tex.in Authẽ. quod sine.C.de test.iuncta Auth.si modo.C.famil.ercis.& text.in l.sicut.§. non videtur.& ibi no.Bar.ff.quib.mod.pign.vel hyp.fol.& text.in c. si quis presbyterorum.& ibi gl.no.in ver.subscripsit.de reb. eccle.non alie.tex.& gl.in c.ex literis.de transac.& gl.in c.quanto. de his quæ fiunt à præla.sine consen.capi.& tex.in l.si per epistolam.in verbo subscriptam.ff.de acq.hære.& in l. 1. ff.de consti. prin.¶Tertio adde,quod vult Bal.in Authen. contra qui propriã.in 2.col.C.de non num.pec.q̃ dispositio illius Auth. quæ est pœnalis, & loquitur in negante scripturam propriam, habet locum in negante scripturam tertij, subscriptam p̃ ipsum negantem, alleg text. in d.l.cum antiquitas. §.cum autem. Tamen Sali in d.Auth.contra qui propriam.in 2.col.tenet in hoc
b contrarium,& melius.¶Quartò adde ᵇ gl.no. in §. his verò. in Auth.de instr.cau.& fi.per quam gl.no.Ang.in l.si quis ex argẽtarijs.§.prætor ait.& l.quędam.§.nihil interest.de eden.q̃ paria sunt, vel q̃ notarius rogatus de instrumento sumat ipse exemplum ex suo originali, vel quòd alius exemplificet, & ipse se subscribat: quia est perinde, acsi totum manu sua scripsisset.
¶†Quintò adde,quod no.vult Ang.in d.§.Chrysogonus,quòd subscribens virtualiter, videtur scribere omnia præcedentia, quorum habuit notitiam:intantum,quod stante statuto (prout est Florentiæ) q̃ scriptura facta manu propria debitoris, mãdetur executioni ad volũtatem creditoris:& reperiatur aliqua scriptura scripta manu tertij, subscripta manu debitoris, q̃ habebit locum dictum statutum. Et ita refert fuisse consultum in ciuitate Flor. Sequuntur ibi Imo.D.Alex.& D.Fran. de Are. Idem tenet Ang in l.plurib. in princ.arg.illius tex.ff.de solu.Tu adde, q̃ contrarium in terminis in dicto statuto Florentino tenet Ang.quem alij non allegant, in l.cum antiquitas.§.cum autem.in lect.Florenti.C.de test.eo quia, q̃ subscribens censeatur totum scripsisse.istud est per fictionẽ, vt probat tex. in l.diuus.

§.scribere.in verbo videri.ff.de fal.nam verbum videri, importat fictionem.l.1.§.deiecisse.cum gl.de vi,& vi arma.Ergo non habet locum in statutis. l. 3. §.hæc verba.ff.de nego.gest.nisi de mandato eius alius scripsisset, vt ibi latius per eum. Tamen ad d.§.scribere.respondet Do.Alex.in d.§.Chrysogonus, q̃ loquitur in eo, qui non subscripserat, sed solùm mãdauerat, q̃ alius scriberet.Tu pro ista parte allega optimum text. ad hoc nouiter ponderatum in l.si ego.§.dotis.ff.de iure dot.in verb. vt is se
4 subscribat, velut chirographum eius. † Nam dictio, velut, importat fictionem, secundum Bal.in l.pe.per illum tex.in versic. velut.C.de inter.matr. Ergo non habet locũ in statutis.d.l. 3.§. hęc verba.cum sim.ff.de neg.gest.Circa limitationem Salic. & Pau.de Cast.hic, q̃ non procedat, quando quis se subscribit, vt testis, adde not.Bart.in l.sicut.§. non videtur.ff.quib.mod.pign. vel hypo.fol.vbi subdit Bar.idem etiam esse, quando se subscribit, vt no.idem Bar.& alij in l.quæ dotis.ff.solu. matr. & est bo. tex.in c.ex literis.cum glo.de transac.Facit l.si pater. & ibi Bald.
c C.de fideiuss.Item limita, ᶜ quando quis se subscriberet scripturæ non lectæ, vel chartæ vacuæ, secũdum Ang.& Mod.in d. §. Chrysogonus.per tex.in l.fi.& quod ibi Bal. C. plus vale. quod agi.Idem tenet Ang.in repe.l.sciendum.in 10.col.ff.de ver.oblig.Inn.no.in c. 2.de fid.instr.Bar.in l.1.ad fi.ff.quemad.test.ape. ¶Tertiò singulariter limita in subscrip.iudicum, quæ non hẽt vim sñiarum.arg.l.pen.C.cõmina.vel epi. Ita dicit Bal.in addi. Spe.in pen.car.in fi.in ver.subscrip.etiam iudicis. ¶Vltimo ad istam regulam vltra tex.quos supra allega. adde text.in l.si per epistolam.ff.de acq.hær.& tex.in l.1.de consti.princi. Nunc redeundo ad tex.nostrum aduerte, q̃ licèt ista dicta Bart.sint veræ in se, tamen non congruunt huic literæ, & nimium diuinant. Primò, q̃ hæc epistola sit missa præsenti, cùm in dubio mittatur ad absentes, vt est gl.in l.1.C.de contrah.emp.& cõm. stip.¶Secundò, q̃ si subscripserit epistolæ est diuinare. Item est facti:& facta non præsumuntur nisi probentur.l.in libello. §.fa
5 ctæ.ff.de cap.†Vnde non violando literam intellige tex. planè, secundum Bal.q̃ recipiendo epistolam, sibi præiudicauit. Qui enim acceptat epistolam, nisi expressè contradicat, censẽt consentire.l.si filiusfa.ff.ad Maced.cle.1.de procur.licèt Raph.Fulg. de hoc dubitet.¶Sed tu tene istam regulam, prout etiam not. Bar.in l.Titius.in fi.ff.de consti.pec.vbi quæritur, quomodo p̃babitur, q̃ ille ad quem missa est epistola, consenserit tali epistolæ,& respondet, q̃ eo ipso, q̃ eam recepit,& non ꝺixit, videtur consentire.Idem no.Bar.in l.qui enim.§.1.ff.rem rat.hab. & in l.cum tabernam.§.idem quæritur in vlt.col.ff.de pig.& in l. si absentis.vbi etiam Bar.C.si cer.pet.Bal.in l.si defunctus.& in l.si procuratorem.ff.de procu.& in l.literas.C.man.& in l.fi. C. ad Maced.& in rub.C.de fid.instr.in 8.col.in ver.quęro quid de literis.D.Alex.in cõs.77.inci in cã,& lite vertente inter Bar.&c. in 1.col.in 1.vol.D.Math.in no.22.vbi ex hoc colligit no. modum extorquendi confessionem, vel cõsensum alicuius, vt ibi
6 per eum.per Do.Barth.Vero.in cau.9.¶†No.ex tex.ibi, vanũ, & pro cancellato habebitur, q̃ instrumentum potest cancellari,& cassari solo verbo,& tantum operatur, quantum cancel-
7 latio facti.l.nihil.ff.de adim.leg.†Vnde facit secundum Bart. q̃ si in capitulis pacis continetur, q̃ quidam banniti rebanniant, & eorum banna, & condemnationes cancellentur, q̃ sufficit verbum cancellari.Facit, quod vult idem Bart. in d.l.nihil. per illum tex. q̃ stante stante, q̃ campsores teneantur cancellare rationes, de quibus fuerit plenariè satisfactum,& aliquis cãpsor, non cancellauit, sed scripsit esse sibi de omnibus satisfactum, q̃ sufficit. In ꝺrium, q̃ requiratur cancellatio facti per actualẽ cassationem, alleg. Bar.in l.inductum.C.de solu.& gl. in l.si quis libertatem.in ver.inducatur.ff.de peti.her. & aliter clarius non determinat. Tene istud vltimũ fm Ang.& clarius Fulg. & Pau. de Cast. quia aliàs non expediret ẽt verbo cancellari: quia agẽdo, qđ haberentur pro cancellatis, sufficeret. Item interest bannitorum, ne reperiantur descripti pro bannitis, quãuis verbaliter cancellati: q̃a ignari possent eos impunè offendere, ex quo non sunt actualiter cancellati, fm Bar.in l.fi.ff.de adul. Modern.
8 in l.hmõi.in prin.ff.de leg.cum concor.¶†Secundò no. qđ dẽt stari saldo,& calculo rõnis, nisi agat̃ ex alia causa. Facit l. Procula.

ADDITIONES.

a ¶Pars se subscripsit. Adde Ias.in l.cum antiquitas.vlt.no. C.de test.in Auth.si quis in aliquo documẽto.col.2.C.de eden.& appellatione subscriptionis intelligitur facta manu propria. Panor.in c.post cessionem.col. 9. de proba. & plenè Feli.in cap.cum inter.col.3.versi.ad illud de subscribente. de re iudic. PVRPV.
b ¶Quarto adde. Adde Ias.in l.si quis.§.cogentur. 2. no.& ver. vltra allegatos. supra tit.1. PVRPV.
c ¶Item limita. Not.Pau.de Cast.lib.1.cons. 115. confirmans quod supra consultum est per Do.Nellum. PVRPV.

9 la.ff.de proba.no.Inn.in c.cõquerente.in gl.fi.de off.ord. ¶† Tertiò no.ex tex.ibi,ex quacunque causa,& ibi, ex quocunque ℘ctu,quod verba quitationis quantuncunque generalia restringunrur ad rõnem mensæ,seu calculationis, non autem ad ea, quæ non sunt de ratione mensæ,sed extra, vt negotium mandati.Et rõ est:quia ista verba quantuncunque generalia pñt restringi(salua rõne recti sermonis) ad rõnem mensæ, cùm illa rõne plures,& diuersi ℘ctus venirent. Et dicitur in prin. huius tex.secus si fuisset adiectum ex quacunq; causa,tam pertinente ad mensam,quàm non pertinente: tunc non posset fieri ista restrictio,salua rõne recti sermonis,ſm Bar.& alios hic. Barto. Sali.& Mod.in l.si de certa.C.de transac.Cy.& Bal.in l.sub præ textu specierum.C.de transact.Bald. in l. pactum.in 14.q.C.de pac.Alb.& Ang.in l.tres fratres.s̃.eo.D.Ant.& D.Abb.in c.1. de transac.& latè D.Alex.in consi.11.in 2.vol.inci.viso,& vt oportet,&c.Et ista est veritas ad hũc tex.quamuis glo.fin.hic ponat tres intellectus,& ita est diuiden.in tres partes, & tenet, quòd iste tex.non restringatur,& malè:& dum gl. facit differentiam inter pactum,& transac.reprobatur per Bar.& alios hic. tetigi plenè in d.l.si de certa,vbi videas.

SVMMARIVM.

1 *Pactum in traditione rei appositum,vestitur cohærentia traditionis.*
2 *Pactum ad excipiendum non prodest ad agendum.*

LEX XLVIII.

1 IN traditionibus. † Pactũ in traditionib.rei apositum,vestitur cohærentia traditionis. h. d.concor.l.legem.C.eo.l.si intra.vbi Bar.& alij.s̃.eo.l.reb. C.de rer.permu.Ista regula procedit non solũ,qñ apponitur in traditionibus,ex quib.transferẽ dñium,vel vsucapien cõditio, sed etiam qñ est nuda traditio,vt qñ commodo rem pacto apposito,℘ aliquid pro me facias,vt hic in gl. ex qua ẽt colligun tur aliquæ limitationes ad istam regulam.¶ Capio glo. vnicã, quam diuide in 4.partes.In prima vr̃ ponere 10. fallen.ad regulam huius tex sed in effectu non sunt nisi sex. In secunda declarat tex.In tertia format.q.ex cuius deci.datur not. limitatio ad regulam huius tex.In quarta gl.ponit vnum dictum. Secũda ibi,item quod dicit valere.Tertia ibi,sed quid si hodie.Quarta, & vlti.ibi,interdum est appositum.¶ Redeo ad primam partẽ, & prima fallen.est in l.quod si locus.vbi speciale est fauore religionis,sicut in l.seruus ea.l.ff.de ser.expor. Secunda fallen. de l.quamuis.C.de vsu.& de l.si tibi.in prin. s̃. eo. quæ ad idẽ tendunt,& hoc est odio vsurarum.Tertia fall.in l.pe. j̃.eod. & in l. creditor.§.fi.ſm vnam lec.j̃.de dist.pig.quæ ll.etiam ad idẽ ten dunt.Ratio,quia pactum non põt impedire ius reale: quia sic impediret,ne dñs in re sua esset moderator,& arbiter,℘ l. in re mand.C.mãd.Quarta est fall.in l.auia.C.de iur.dot.in l.quoties. ff.sol.mat.quæ ad idem tẽdunt. Et rõ est secũdum Bar.& Ang.
a quia pr̃ de necessitate[a] tenetur dotare filiam.l.qui liberos.ff.de rit.nu.Ideo si apponit pactum tpe traditionis dotis,illud pactũ non vestitur coherentia traditionis,cùm traditio sit necessaria, vt hic in gl.Ista rõ non est bona,ſm Fulg.& Pau. de Castr. hic, Imo.& Mod.in l.si cum dotem.in prin.ff.sol.matr. Nam pater tenetur ẽt filiam emancipatam dotare.l.fi.C.de do. promis. & tamen pactum nudum appositum in traditione tunc sufficit. l.vnica.§.accedit,& §.extraneum.C.de rei vxo act.Difficile est assignare bonam rationem.Plures aliæ assignantur per glo. & Cy.in d.l.auia.C.de iur.dot.per Doc.in d.l.si cùm dotẽ. in prin. Bal.in l.legem.C.eo. Ang.in l.lecta ff.si cer.pet.Quinta,& sexta fallen.sunt claræ,& dum glo.in 5.fal.dicit de pacto legis commissorię,& simili,vide gl.magistram in l.1 & ibi Bar. ff.de don. ¶ In 2.par.prin.gl.dum dicit,℘ vestitur rei interuentu. Iac.But. Bal.& Pau.de Cast.dicunt,qđ imò rei traditione, qđ vestimentum est diuersum à vestimento rei interuentu, qđ habet locũ solùm in ℘ctib.innominatis.Sed Bar.Ang.Sali & Ful.hic tenẽt cum gl.℘ pactum nunquã vestiatur cohærẽtia traditionis,nisi qñ habita relatione pacti ad traditionem, resultat ℘ctus innominatus:& ita non erit dr̃ia inter vestimentum rei interuentu, & vestimentum cohærentiæ traditionis. Adde, ℘ idem tenet Cy.in l.2.in 2. q. C. de euict.& in l.si tibi. in fi.per illum text. C. Ioc.¶ Tene primam opi.quam tenet Odof.in l.legem.& ibi Sali.in pe.col.C.eo.& ibidem D.Alex.in 1. not.& Ang. sibi ℘rius in l.iurisgentium.§.quinimo.in 2.col.s̃.eo.per generalitatẽ huius l.& per d.l.legem.vbi dixi.Et ℘ sit dr̃ia,patet,quia vestimentum rei interuentu, quod habet locum in ℘ctib. innominatis, procedit,siue traditio fiat tunc tpe conuentionis,siue ex interuallo,vt declarat Bar.in d.§.quinimo.in 1.col.Sed in vestimento cohærentia traditionis,vestit pactũ,si fiat incõtinenti iuxta traditionem:secus si ex interuallo,quia non diceretur tunc vestiri cohærentia traditionis.gl.in l.si intra.s̃.eo.¶ In 3.par. gl. signa istam gl.quæ quotidie allegatur,℘ traditio necessaria non vestit pactum,& ℘ dicitur traditio necessaria, qñ fit ex interuallo vigore præcedẽtis obligationis efficacis. Facit l.perfecta. cum gl.C.de don.quæ sub modo.& inde sumit̃ ratio.l.ex mote.C.de pac.conuen.ſm Pau.de Cas.hic,& Bal.in l.1. in 1.no.C. eo.si autem à princip.traditio fieret in ℘ctu, censeretur voluntaria,& pactum vestiretur.l.tenetur.§.1.ff.de act.empt.vt declarat Sali.in l.legem.in 2.col.& in l.petens.11.col.C. eod.Pau.de Cast.in l.si intra.s̃.eo.Intellige istam regulam, quando traditio erat necessaria taliter,℘ competeret actio,secus si ad id solum tenebatur obligatione,vel pacto nudo, vt in ℘ctibus innominatis,vt hic in gl.quam sequuntur Bar. Ang.Sali.& Fulgos.hic. Idem si teneretur obligatione legali, ad quam solo officio iudi.cogi posset,vt in patre,qui officio iudic. cogitur dotare filiã ẽt emancipatam.l.obligamur.§.lege.& ibi Bar. ff. de act.& oblig.l.qui liberos.& ibi Bar.ff.de ritu nup.iuncta.l.fi.C.de dot.promis.& tamen si apponat pactum in traditione illius dotis,illud pactum vestitur.l.vnica.§.accedit.& §.extraneũ. C. de rei vxo. actio.Et declarat in specie D. Alex.in l.si cùm dotem. in princ. in 5.col.ff.sol.matr.& istam gl. hic ad hoc reputat singularem Ang.& Imo.in d.l.si cùm dotem.in prin. sed est similis isti in l.si
2 intra.& ibi Doc.s̃.eo.¶ † In vlt.par.gl.dic melius, ℘ pactum ad excipiendum non prodest ad agendum.l.ab emptione.ver.fin. & ibi Bar.j̃.eo.sed bene aliquando propter pactum videt̃ plus debito solutum,& illud plus postea repetitur per condictionẽ incerti:non autem agitur ex pacto.Ita loquuntur iura alleg.in gl.& declarant Bar.& alij hic.Item ad istã gl. adde, quod dicit gl.in l.sed & si possessori.in prin.in verb. actionem. in fin. & ibi Bar.ff.de iureiur.Item adde ècontra, quòd pactum appositum ad agendum,si non potest actionem producere,puta, quia sit ex interuallo appositum,producit exceptionem. l. pacta conuenta.in prin.ver.sed quo quidem casu.ff. de contrah. emp.l.in bonæ fidei.& ibi Sal. & Alex.in fi.C.eo. quamuis gl.ibi contrarium teneat,& malè. Iason Paduæ.

ADDITIO.

a ¶ Necessitare. Adde gl.in c.de raptorib.36.q.1.Bar.in l.Paulus. ff.de stat.hom. Card.Zab.in c.1.de despon.impub.Pet.de Monte in consil.inci. filiafamil.às. ¶ Capel.Tolos.q.290.& ℘ dotem teneatur pater præstare filię,etiam nuptæ, posticq; cogi officio iudicis,not.Cast.in l.si socer.ff.sol.mat.Tremol. ad Pract. Bonacur.tit.quib.mo.cess.agen.post nu.12.vbi dicit cõem, quam amplia, vt per Villal.inter cõm.opi.lib.4.ver. Dotem. Quo in articulo plura not. Doc. in l.obligamur.ff.de act.& oblig.Alex.consi.56.lib.4.consi.169.lib.7.Ias.in l. de alimentis.C. de transac. Didac.in epitom.ad 4.Decre.2.par.c.3.§.3.nu.7. Soarez lib. comm.opi.ver.dotem. MASVER.

LEX XLIX.

SI quis. Valet pactum, ne quis conueniatur vltra, quàm facere potest. hoc dicit, & aliud non habes in hac l.

SVMMARIVM.

1 *Pacto potest fieri,quòd etiam per legem fieri potest.*
2 *Fideiussor non potest se obligare ad pœnam mortis, si non præsentauerit reum.*
3 *Pacto non potest dari authoritas plenæ probationis priuatæ scripturæ, sed bene per legem,seu statutum.*
4 *Pactum de futura successione non valet.*
5 *Pactum,& contractus non præiudicant pupillis,& furiosis.*
6 *Cæteris dictio,an sit similium repetitiua.*
7 *Argumentum à pacto ad statutum semper est bonum.*

LEX L.

1 NON impossibile. † Illud, qđ põt fieri per legẽ, potest ẽt fieri per pactũ.h.d.ſm Bar.Albe.Bal.Ang. Sali.& Pau.de Ca.hic.& ita ẽt no.gl.mag.in fi.Illud summarium est cõe omnium,& antiquorum,& Mod. Ita generale non placet mihi vllo modo: quia non est verum in se, nec ẽt congruit huic.l.Et ℘ non sit verum,patet,quia à lege ad pactum affirmatiuè arg.non tenet:quia esset arguere à maiori ad minus affirmatiuè.Ita tenet Bar.in l.alia.§.elegã.ff.sol. matr. Facit.l.non est singulis.ff.de reg.iur.gl.in § cum aũt impubes.in verbo iubetur.Insti.de adop.Sed bene procedit negatiuè,vt est tex.melior de iure in l.fi.& ibi Bar.& Bal. ad hoc no. C.de fideiuss.alleg.gl.in l.non solũ.§.fi.in verbo,hæredis.ff.de ope.no.nũc. Et ℘ istud summariũ non sit verũ,patet in specie.Nã p legẽ,& p statutũ põt derogari ordini iudiciario.cle.sæpe.de ver.sig.sed non põt derogari per pactum,vel cõuentionẽ partiũ.gl.in c.de causis.de off.deleg.gl.& Bar.in l.in sacris.C.de proxi.sac.scri.lib.

12.Item secũdo per legem, vel per statutum potest derogari Senatusc.Mace.quia positiui iuris est, sed nõ per pactũ partiũ,
2 quia est odiosum, gloss.in l.tametsi. ff. ad Mace. † Tertio fide-
a iussor a nõ potest se obligare ad penã mortis, si nõ præsentauerit reũ.gl. est reputata singularis in c. cũ nõ ab homine. 23.q. 5.Bar.in l.si à reo.§.fi.ff.de fideiuss.& in l.eos.§. super his, per illũ tex.vbi etiã Bal.C.de app.Bal.in l.itẽ liberatur.1.ff.qui.mo. pig. vel hypo.sol.Cyn.Bal.& Sal.in l.ad ꝓmentarienſem. C.de cust. reo.Bal.in repe.l.de quib.in 3.col.ff.de legi.& in l.2.C. de const. pe.& in l.executorẽ.in 8.col.C.de exe.rei iud.& in l.lege Cornelia.ff.ad Sil.& in l.1.C.ne filius ꝓ patre.& in rub.C.res inter alios acta.& in l.pen. in 5.col.C.de pact.& in l.quoties.in prin. ff. de nox.Cano.in rubr.extra.de fideiuss.& no.Albe.de Ros.in 1.par. statutorũ.q.51.Et illam glo.facit sing. Bald.in c.ex rescripto.in pe. col.de iureiu.Et tamen fideiussor quamuis nõ possit ex suo contractu se obligare ad pœnam mortis, tamen bene potest ex dispositione legis, secundum Bar.in l.si quis reũ.in 1.oppo.ff.de cust.reo.Bal.in tit. de pa.consta.in ver.ab vniuersitate. Quartò per pactum priuatorũ non potest dari iurisd.l.priuatorum.C. de iurisd.om.iu.sed bene per legis cõstitutionem, aut statutũ.l. viros.C.de diuer. offi lib.12.gl.& Doct. in l.more. vbi dixi s. de iur. om. iud. † Quintò per pactum non potest dari auctoritas plenæ ꝓbationis priuatæ scripturæ, sed bene per legem, seu statutum.c.cum dilectus.de fid.instr.Iun.in c.cum P.tabel.eod.ti. no.in c.1.de proba.Imo.& Lud. in l. nuda ratio.ff.de don.Dixi in l.admonen.ff.de iureiu.† Sextò pactũ de futura successione non valet.l.pactũ, & l.fin.C.de pact & tamen per cõstitutionẽ, & statutum firmat.c.morib.& c.filij nati, si de feu.fue.ꝓtr.inter do.& agn. no.Bal.in l.cũ Archimedora.C.vt in pos.leg.† Septimò pactũ, & ꝟctus non ꝓiudicãt pupillis, & furiosis.§.pupillus. cũ.sim. Inst.de inu.stip.& tñ cõsuetudo, & statutũ præiudicãt pupillis. Text. est in l.si sine.§.Lucius.& ibi Bart.ff. de adm.tut. quæ lex est ad hoc singularis, s̃m Bald.in c.fi.in 7.col.de cõsue. Facit text.in c.cõstitutus, & ibi Doc.de in inte.re.gl.magistra in l.2.& ibi Cy.in vlt.col.C.quæ sit lõg.consue.Et ex istis apparet, q̃ summariũ Doctorũ ita generale est falsũ. Item summariũ istud non congruit literæ, quia text. vult aliud dicere. vnde summa text. sic. Potest in pactum deduci illud, ad q̃ quis de iure tenetur.h.d.cõcordat.l.qui mutuã.ff. man. & tunc dicitur legitima conuentio, & producit actionẽ: prout not.Bart.aliqñ istum tex.in l.legitima.s.eod. Vel sic, & proprius ad text. Valet pactum, ne seruum cõmodatum, vel locatum furem faciat: aut fugitiuum, & intelligitur, ne ipse faciat, & vt curet, ne per alium fiat.h.d. ¶ Considera in prædictis, quia iste text.bene probat, quòd omne illud, quod est per legem in præteritum dispositum, potest etiam in pactum deduci. Sed dicere, prout dicunt glo.& Doc. quòd illud, quòd in futurum potest per legem disponi, & fieri, quòd illud etiam possit fieri per pactum, istud est malè dictum, & ad hoc tendunt omnia superius alleg. Ideo considera, quòd Bar.in suo summario dicit, quod illud, quòd fit per legem, potest in pactum deduci. Nam debes intelligere Bart. quòd illud, q̃ fit.i. per legem disponitur, potest *in* pactum deduci, & hoc modo Bart. bene diceret. Et quòd ita fuerit intentio Bart. patet, quia Bart. ꝯ. dicit, quòd qñ pactum continet illud, quod disponebat ius commune, dicitur legitima conuentio, & actionem producit, & dicit Bart. quòd ad hoc propriè fuit facta ista lex. Sed summando prout gl. & omnes alij faciũt, quòd illud quod potest fieri per legem in futurum posit fieri per pactum, est nimium generale, & malè dictum, vt supra demonstraui. ¶ Not. ex isto text. quòd istud pactum, ne facias seruum meũ furem, vel fugitiuũ, duo importat. s. quòd tu eum non facias, & hoc est clarum. Item, quòd non negligas taliter, quòd ab alio fiat, & istud secundum est multum singulare, secundum Pau.de Castr. Nam videbatur, quòd de facto alterius non tenearis: quasi istud pactum sit personale. l.qui in futurũ. §.fi. ꝯ.eo. tamen quia seruus locatus, vel depositus cẽsetur tuæ custodiæ commissus, ideo de facto alterius teneris, quando tua neglientia processit. Adde, quòd Bart. hic aliter respondet, quòd imò verba hic sunt relata in rem. s. ad ipsum seruum, iux. not. per gl. in l. si ita quis. §. ea lege. circa prin. glo. magnæ. ff. de ver. ob. Secus si verba essent relata ad personam ipsius promissoris. Puta, promitto non ire, non agere. Tunc. n. non teneor curare, ne ab alio eatur, vel agatur. l. stipulatio ista habere licere. & l. cũ filius. §. stipulatus. ff. de ver. obli. & l. nouissima. §. sinautẽ. ff. iud. solu. & l. procurator cum peteret. ff. rem ra. ha. Vel tertiò respondeo s̃m Bald. in lec. antiq. quòd istud sit propter pactum, quod ampliat naturam cõtractus præcedentis, vt aliquod operetur, secundum gl. hic, quia nõ curare est culpa: ideo venit in pacto. Facit l. emptorẽ. §. qui
6 autem. ff. de act. emp. ¶† Secundò põdera text. ibi, & cæteris si.
b quòd dictio cæteris, b de per se non est repetitiua similium, aliàs supfluò adijceret in tex similib. vt hic, & l. ab emptione, in prin. in ver. cæteriq; similib. ꝯ. eo. Et quòd nõ implicet casus similes expressis, probat tex. in c. cum omnes principes. de ma. & obe. secus est in dictione alius, quę est repetitiua similum, glo. in l. si fugitiui. C. de ser. fug. & in c. sedes. de rescr. probatur in c. cum non ab homine. & ibi Can. no. de iud. Verũm, quia difficile esset reddere ratione diuersitatis, ideo dic, quòd etiam dictio cæteris, propriè sumpta est implicatiua similium. gl. est in l. non solum. §. quæritur. in ver. cæteros. & ibi Bart. ff. de proc. gl. no. in c. deinde. in gl. j. 26. dist. & gl. in c. apostolica. in ver. cæteræ. 56. dist. ¶ Capio gl. in verb. furẽ. q̃ diuide in 2. partes prin. In prima declarat tex. In scda opponit, & multipliciter sõluit. Scda ibi, sed vr̃ prima pars gl. est clara. Venio ad scdam partẽ, quã subdiuide magr̃aliter in 5. partes. In prima dupliciter opponit ꝯ. text. q̃ istud pactũ sit nullõ, quia turpe. Itẽ sit nullum, q̃a superfluum: Et primæ oppositioni nihil rñdet. In secunda parte, q̃ est ibi, ad q̃ dicas. gl. rñdet ad s̃m ꝯriũ de superfluitate, q̃ non est superfluum, imò ꝯtnet tres vtilitates, vt in gl. In tertia. par. quę est ibi, prętera. gl. scdò modo respõdet, & est vera solutio. In quarta parte. ibi, sed q̃dã dixerũt. gl. ponit opi. quorundam q̃ reprobat. In quinta quæ est ibi, ex qua collige gl. colligit ex tex. not. ¶ In ea gl. ibi. §. si ob. maleficiũ. Ad istud primũ ꝯrium, q̃ pactum sit nullum, quia turpe, gl. non respondet vnde respondeo s̃m Doc. q̃ simplex promissio de non faciendo: maleficium circa rem meam, nõ ꝯtinet turpitudinem, vt hic. Sed si tu acciperes prẽmium ꝓ hoc, certè ex parte tua bene esset turpitudo. l. pen. ꝯ. de cond. ob cau. ¶ In ea gl. ibi, itẽ potest esse, q̃ apponitur pœna. ista solutio diuinat, sed est in se vera, & ex ea not. Bart. q̃ possum promittere de non offendẽdo te sub pœna maiori, quã sit legalis. nec tunc debes esse ꝯtentus pœnis legalib. nisi in casu spãli. l. si ita stipulatio facta. vbi etiam Bar. ff. de veb. obl. & in l. fi. C. de spons. De quo plenius per Io. And. in regula frustra, in mercurali. ¶ In ea. glo. ibi, præterea si etiam.
* Ista est vera solutio. *& communiter tenetur.* nec superfluitas vitiat pactum. l. qui mutuã. ff. mand. nisi q̃n est admixtum vitiũ puta doli, vel metus. Ita ꝓpriè loquitur dictus. §. sed si fraudẽ. ¶ In ea. gl. in fi. No. ex gl. q̃ illud, q̃ põt fieri per legẽ, põt etiã fie-
* ri ꝓ pactum, *& ita etiam communiter dicunt Doct.* & glo. & Bart. in rub. C. de decr. decu. lib. 10. sed istud ita gñaliter dictum est malè dictum, vt dixi s. in prin. & ꝯrium tenet gl. in l. nec ex prætorio. & in l. neque pignus. §. priuatorum. ff. de reg. iur. Distĩgue, vt per Bar. & Doct. & Bar. in l. oẽs populi. in 3. q. 3. q. prin. ff. de iustit. & iur. Et vide ꝓ Bar. in l. Titio centũ. §. 2. ff. de cond. & dem. per gl. & Cy. & latius. Bald. in l. 2. C. quæ sit lon. ꝯsue. Bal. in l. ex cautione, in vlt. q. C. de non nu. pe. & in l. pen. C. com. vel epi. & in repe. l. de quib. in 3. & 4. col. ff. de legi. gl. & Doc. in c. cum dilectus. in verbo, constitutus. de consue. † Adde etiã q̃ à pacto
7 c ad statutum c semper bonum est arguere: quia tunc arguitur à maiori ad minus affirmatiuè, si potest per pactum, quod est minus, ergo & per statutum, q̃ est maius. Ita propriè arguit text. in l. fi. in fi & ibi Bar. & Bal. C. de fideiuss. in tantum, q̃ illud, quòd potest fieri per pactum, potest fieri per statutũ simplex. Ita singulariter dicit Bar. in l. fi. in 3. col. C. eo. Bal. in l cunctos. populos. in 15. col. C. de sum. tri. Alibi dicit Bal. in c. venientes. in vlt. col. de iureiur. q̃ per statutũ vallatum pacto potest plus fieri, quàm per statutum simpliciter. Iason Paduæ.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Fideiussor. Adde gl. in verb. carcer. in c. arguta. 2. q. 6. tex. & Bar. in l. 2. in pri. ff. de cust. reo. Bald. in rub. C. res inter alios acta. Lud. Rom. in l. filiofamilias. la 2. n 15. col. fi. fol. mat. Pau. de Cast. in l. promissor. in §. fi. ff. de const. pe. 10. And. in addi. Spe. in tit. de fideiuss. in §. j. versi. quę autẽ dña. Arch. in c. si quis. 6. q. 1. Doc. in c. ius gentiũ. in fi. prima dist. & in c. si clericus. in vlt. no. de sen. excõ. lib. 6. Io. de Ana. in c. 2. in 8. col. de deli. pue. Lud. Ro. in in suis sing. num. 129. inc. tu scis. Alb. de Ros. in 1. par. statuto. q. 51. Lud. Rom. cõsil. 15. inc. plura sunt quæ quęruntur.

b ¶ Cæteris. Adde Raph. Fulg. cons. 118. inci. ꝓcuratoris absentium. in fi. 2. col.

c ¶ Statutũ. Adde l. nec ex ꝓtorio. ff. de reg. iur. Floria. in l. si ædes. in prin. de ser. vrb. prę. d. * Et q̃ pacto fieri potest, idẽ, & statuto. no. Alex. cons. 120. nu. 8. lib. 6. Quã cõclu. declarat Paris. cons. 91. col. 4. lib. 3. Rol. de dote. q. 24. nu. 9. Deci. & Cagn. in l. Reg. nec ex ꝓtorio. de reg. iur. Quid de pacto, & consuetudine, & q̃ à pari ꝓcedant, scribit Rol. consi. 20. nu. 21. cõs. 42. nu. 28. libr. 1. & si non valet pactũ, eo q̃ sit contra bonos mores, pariter nec valet statutum, vel consuetudo. Dec. consil. 225. nu. 4. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Error causæ impedit effectum pacti, & ratificationis.*
2 *Transactio est ipso iure nulla, si legatarij, vel fideicommissarij transigunt non inspectis verbis testamenti.*

L E X LI.

Si cum te. Erronea causa reddit liberationem pacti ineficacem: & eodem modo iussum de soluendo, & pactum de non petendo. hoc dicit. Et considera, q̃ tex. ibi, neq; Ias. super j. ff. Vet. Dd ipso

ipso iure liberabitur videtur ineptè dubitasse, & ineptè decidisse, ꝙ pactum de non petendo ipso iure non liberat in casu isto: quia etiam si error non interueniat, tñ pactum de nō petendo ipso iure, nunquā liberat. l. si vnus. §. pactus ne peteret. s. eo. & ibi in tex. assignatur ratio. Ergo multò minus errore in-
1 terueniente vt hoc text. ¶† Not. ꝙ error causę impedit effectū pacti. similiter impedit effectum ratificationis. l. si iure. & ibi gl. no. C. de rei vend. Item effectum prorogationis iurisdictionis. l. si per errorem. C. de iurisd. omn. iud. l. 2. in prin. & §. 1. ℨ. de iud. Item effectum confessionis. l. non fatetur. ff. de confess. l. error. & l. cum quis. C. de iu. & fact. igno. ¶ Capio glo. in ver. exceptio, quam diuide in tres partes. In prima opponit ℨ text. & soluit fatendo ℨrium. In secunda extendit text. In tertia format aliā oppo. & dupliciter soluit. Secunda ibi, ꝙ dico habere locum. Tertia ibi, sed videtur. Redeo ad 1. partem, & fortifico opp. glo. Nam error causæ non impedit translationem possessionis, nec translationem dñij: ergo multò minus in hoc text. debet impedire liberationem, & sic in effectum pacti, per regulam. l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. Glo. fatetur ℨrium, & intelligit, ꝙ non submouentur exceptione. s. efficaciter. Istam solut. reprehēdūt Bar. & Pau. de Cast. hic, quia est de directo cōtra tex. Bar. dupliciter respondet, sed vtranque solutionem reprehendunt Ang. & subtilius Raph. Ful. prima sol. Bar. diuinat, ꝙ hic dolus debitoris dederit causam pacto. Item, ꝙ esset debitor ex testamento. Istud est diuinare, quia poterat esse debitor hæredis ex ℨctu. Bene verum est, ꝙ error fuit ex causa testamenti. Sed fortius falsum est præsuppositū Bar. quia actio ex testō non habet naturam bonæ fidei, nisi in duob. casib. vt declarat idem Bart. & cæteri sequuntur in l. si hæres. ff. de eo, ꝙ cert. loc. Secunda solu. Bartol. similiter non est vera per text. in l. sub prætextu instrumenti. in ver. sanè. C. de transact. & quia dolus non vitiat ipso iure pactum nudum. l. si vnus §. pactus. & l. tres fratres. s. eo. multò minus error debet ipso iure vitiare. Quartam sol. ponit Ang. quæ est colorata, & aliàs mihi multū placuit, & ideo hoc pactum est ipso iure nullum, quia factum super dubio pendēte ex testō. vnde ipso iure. l. restitit, qñ fit nō inspectis, & cognitis verbis testamenti. l. de his. ℨ. de transac. & l. 1. ℨ. quemad test. ape. & ꝓpterea tex. hic cum mysterio loquitur in vtroque casu, qñ error dependet à testō. Istum intellectum reprehedit Raph. Fulg. quia hoc debitum non erat ex testamēto, sed aliter, licèt error circa testamentum dederit cām
2 pacto. ¶† Ego reprehendo intellectum Ang. per duas subtiles rationes. Prima est, quia d. l. de his. cum si. habet locum, qñ ipsi legatarij, vel fideicom. transigunt nō inspectis verbis testamēti, tunc transactio bene est ipso iure nulla, & ratio est odio hæredum occultatium testm̄, vt per gloss. & Doctor. in d. l. de his, secus est qñ ipse hæres transigit, quia tunc cessat ratio. d. l. de his, nec aliquid facit, ꝙ tunc hæres non inspexerit verba testamenti, vt probatur in l. 3. in prin. & in l. controuersia, & in l. fin. in fi. ℨ. de transact. Ita singulariter limitat, & declarat d. Alex. in ℨsil. 1 1. in 2. vol. ꝙ inci. viso, & vt oportet considerato themate. in 5. col. ad fi. & prin. seq. sed in ista l. fuit hīs, qui fecit pactū, ergo non sumus in casu d. l. de his. ¶ Scđa facit, quia d. l. de his, loquens in transactione, non hēt locū in pacto, de quo loquit ista l. quia qui pacisc itur, gratis remittit, & sic vtitur liberalitate, secus in eo, qui transigit. Ita tenet Ia. But. Gul. de Cu. Alb. de Ros. Raph. Fulg. & Pau. de Cast. in d. l. de his, licèt gl. & Bar. teneant ibi ℨrium ex identitate rationis, cum re vera sit diuersa rō inter pactum, & transactionem, vt dixi. Quid tenendum in hac difficultate? Teneas conclusionem gl. eam bene intelligēdo, prout etiam tenet Iac. But. Alb. Bal. Sal. & Ful. hic. Et ponderā, ꝙ text. non dicit, ꝙ exceptio non ℨpetat ex pacto, sed bene dicit, ꝙ debitor opponendo exceptionem pacti, non submouebit hīdem exceptione. Quare hoc? quia exceptio tolletur replicatione. Ita propriè denotat verbum, submouebit, in tex. positum, & hoc modo verba literæ propriè sumpta conueniunt sol. gl. & non repugnant, vt dicit Barto. Pondera etiam, ꝙ ipsemet Bar. in simili in l. epistola. §. fi. ℨ. eo. intelligit text. ibi, in verbo, neque vllo iure admitti. s. in effectu. ¶ In ead gl. ibi, licèt
* quidam. contra istam opi. & contra gl. tenent Bar. *& communiter Doct.* Tamen subijciunt, quòd propter errorem agitur condictione ob causam, vel condictione sine causa, vt debitor per accep. liberatus se reponat in pristinam obligationem, per l. si quis accepto. & l. si mulier. ff. de condi. ob causam. Tu dic, qđ omnia ista fuerunt verba gl. & in l. si obligatum. C. de sol. Ang. saluat istam gloss. per fundamentum, quòd supra feci, per l. de his. infra de transact. & male, vt ibi dixi. Tu salua glo. ex mente Ful. quòd bene loquatur, considerato effectu, quia licèt acceptio erronea mero iure liberet debitorem, tamen in effectu nō, ex quo per condictionem ob causam, vel sine causa cogitur debitor se reponere in pristinam obligationem. ¶ In ead. glo. ibi. si aliter non erat legaturus. dic melius, ꝙ hic erranit in causa fin. & dicitur causa fin. quando si esset vera, arctaret, aliàs dicit impulsiua, vt hic in effectu vult dicere Bart. & in l. demōstratio. §. quòd autem. ff. de condi. & demonstr. & in l. damus. ff. de cond. inde.

SVMMARIVM.

1 *Verba enunciatiua propter aliud in contractib. emissa, non inducunt dispositionem.*
2 *Per epistolam non fit quis cohæres.*

LEX LII.

1 **Epistola.** †Verba enunciatiua ꝓpter aliud in ℨctibus emissa, dispositionem non inducunt. h. d. fm Bar. Ang. Sal. & Pau. de Cast. Tu dic, ꝙ si essent principaliter ꝓp se emissa, adhuc isto casu non disponerent, fm Bal. Ang. & Fulg. hic, & hoc etiā vult gl. 1. per rationem, quæ in ea assignatur: vnde sic summa.
2 † Per epistolam non fit quis cohæres. h. d. Adde etiam, ꝙ Bart. in l. ex hac scriptura. cir. fin. ff. de don. intelligit istam l. vt dixi, etiam qñ ista verba essent principaliter propter hoc emissa. Et ibidem dicit, ꝙ licèt aliàs in contractibus verba enunciatiua principaliter propter se emissa non disponant, sed bene probationem inducant, cui statur donec probetur ℨrium. l. Publia. §. fin. ff. depo. tamen in hac l. ideo aliud est, quia epistola fuit emissa absenti. Ideo etiam probationem non inducit. l. nō nudis. & l. non epistolis. C. de proba. sequitur Pet. de Anch. in clem. 1. de proba. Sed Io. de Imol. in d. l. ex hac scriptura. in vlt. col. circ. fin. dicit melius, quòd quando verba enunciatiua possunt aliquid disponere, vel probare, non fit differentia inter præsentes, & absentes. l. optimam. C. de contrahen. & commit. stip. sed quòd in isto text. ideo ista epistola non disponit, nec probat, eo quia continebat enunciatum, quod non erat dispositum inter partes, nec per ipsas partes, sed per alium. s. per testatorem.

SVMMARIVM.

1 *Ius offerendi, & implendi conditionem tacitam, quæ denominatur per ablatiuos in contractib. mortuo promissore transit ad eius hæredes.*
2 *Contractus inter alios celebratus, non vestit pactum pro tertio.*

Si inter debitorem. Conditio tacita importata per ablatiuos absolutos, potest impleri hæredi, & per hæredem hoc dicit. not. & melius, quam
1 fm Bartol. & alios hic. ¶ Not. 1. † quòd ius offerendi, & implendi conditionem tacitam, quę denoīatur per ablatiuos absolutos in ℨctib. mortuo promissore transit ad eius hæredes. Facit. l. 2. & ibi glo. C. de pact. inter emp. & vend. l. si prædia. & ibi glo. ff. de in diem addi. l. sicut. §. si debitor. ff. quib. mod. pign. vel hyp. sol. per Cyn. in l. pen. in 3. q. & ibi per Bald. C. de cond. insert. & latè per Bar. in l. si decem cùm petiero. ff. de verb. oblig. Et ibi declarat, ꝙ ideo hic facultas implendi conditionem trāsit ad hæredem, quia aliquid peruenit ad eum, cui ex conditionis implemento hæres futurus est obligatus, quia ad eum peruenit res, quæ fuerat debitoris, cuius contemplatione rem acquisiuit aliàs facultas implendi ℨditionē nō trālit ad hīdem. l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de verb. oblig. & idem sequitur Bal. hic. Tu aduerte ne erres, quòd conditio casualis in contractibus bene transit ad hæredes. §. ex conditionali. Insti. de verbor. oblig. Secus in conditione potestatiua, quia tunc facultas implendi non transit ad hæredem. d. §. Augerius. secundū vnā lec. & ibi Bar. Et ille tex. est ad hoc multū sing. fm Bal. in c. significauit. in 3. col. de rescr. & in c. ad nīam. in 4. col. de iureiur. Ex istis apparet, quæ fuerit ratio dubitādi, & decidendi in hoc tex. ¶ Capio gl. in verb. fidē præstare. Ista gl. opp. ℨ text. & triplicit soluit, & ita eam diuide in 3. par. Tu rīde melius, vt per Bar. Fulg. & Paul. de Cast. hic. Ang. verò aliter rīdet, ꝙ istud pactū nudum fuit vestitum cohærentia ℨctus emptionis celebrat inter emptorem, & illum creditorem, & ideo vestitur, quia extraneum à ℨctu, & hunc dicit esse nota. intellectum huius. §. Pau. de Cas. dicit, ꝙ ista solutio Ang. nō meretur recitari, quia est verbū fatuū, & aliud non dicit. Puto, ꝙ solutio Ang. non sit bona, quia non apparet in hoc text. ꝙ istud pactum fuerit factum incontinenti iuxta ℨctum emptionis, imò versi. emit, in
2 hoc text. probat ℨrium. † Item contractus inter alios celebratus non vestit pactū pro tertio. l. si tibi. C. loc. fm verum intellectum, prout habetur in l. petens. C. eo. & in l. iuris gentium. §. quinimo. s. eod. Ang. qui præsensit, respondet, ꝙ illud limitatur, quando pactum non est extraneum à contractu per istū tex. quæ solutio vī contra d. l. si tibi, imò inter ipsos ℨhentes pactum non vestitur, quādo est extraneum à ℨctu. d. §. quinimo.

mo.in ver. ea.n. pacta insunt, quæ legem dant contractui. Et ibi Bar.& Doct.ad hoc not.& ibi dixi,an sit verum.

§. Pactum. Pactum circa solutionem tributorum valet inter priuatos quo ad eorum prę iudicium. h. d. secus quo ad præiudicium fisci. l. inter debitorem.vbi dixi.s.eo.

SVMMARIVM.

1 *Concessum ad tempus, videtur denegatum post illud tempus.*
2 *Pactum temporale an transeat æd hæredem ipso iure.*
3 *Tempus non est modus tollendæ obligationis.*

§. De inofficioso. Conuentio de præstando aliquo annuo limitata ad tps vitæ paciscentis, non debet extendi in perpetuum, nec vt transeat ad hrdem.h.d.¶† Not.1.q̃ concessum,& limitatū ad tps,censetur post illud tps denegatum,& ecōtra.facit.l.si vnus. §.cū si reo.s.eo.l. Imperator.ff.de postu.l.statulib. §. Stichū.ff. de leg.2.l.pater fil.§.fundum.ff.deleg.2.¶Sedò pondera tex.ibi pactus,qui non vr bene dicere capiendo pactū in specie,prout capitur in isto tit. Quia hic non fuit pactū ꝓpriè, & in specie, sed transactio,cùm fuerit super futura lite.l.1.cum gl.j.tit.1.& aliquo dato.l.trāsactio. C.de transa.Et q̃ sit trāsactio patet clarè in tex. l. cum mota.C.de transa.Vnde cogita, quare iste §. nō sit congruentius situatus in tit. seq. de trans.¶Tertiò pondera eūdem tex.qūo ex pacto nudo possit agi.Pau.de Cast.inaduertenter dicit, q̃ debet suppleri ad tex.in verbo pactus.s.interueniente stipulatione:aliàs ex pacto agi non posset.¶Dic melius fm Bar.q̃ pactū hic fuit impletum ex parte filij, qui de inofficioso non egit.d. l. cū mota.& sic fuit vestitum rei interuentu. ¶†Quartò pondera text. in verbo neque illo iure,qui vr velle, q̃ pactū tpale ipso iure non transeat ad hrdem, ꝯ l.cum qui ita.§.qui ita.ff.de ver.obl.& ꝯ regulā,q̃ tps † nō est modus tollēdę obligationis.l.obligationū ferè.§.placet.ff.de act.& ob.Rō nē assignat Bar.in l.seruitutes, magna.ff.de ser. Gui. de Cu. rndet, q̃ ideo est,qa ista p̄statio successit in locū quęrelę,quæ extinguitur morte,& nō transit ad hrdes.Alio modo tndent Bar. Alb.& Ful.hic, intelligendo tex.ibi nullo iure.s. quominus obstat exceptio:& sic in effectu transit: tn ipso iure,'vt in ꝯrijs, q̃ not.ad ea,quæ dixi in l.si cum te.s.eo.Tertiò mō rn.Ang.q̃ iste tex. loquitur in tpe adiecto causa multiplicandę obligationis. tunc. n. tps bene impedit nouam obligationē ipso iure ꝯhi in personā hrdis, vt hoc tex. Cōtraria verò loquūtur in tpe adiecto causa finiendæ obligationis. Ful.reprehedit dicēs, q̃ est sōnium,quia imò hoc tps fuit adiectū causa finiendæ obligationis,& nō causa multiplicandæ, quia ꝯctus annuus est vnus,& perpetuus.& ꝯnr ibi non cadit multiplicatio, nec noua oritur obligatio.l.Stichum.§.stipulatio.ff.de verb. obl.& d.l.cum, qui ita.§.qui ita. ¶Vnde quarto modo, & planè inndeas fm Rayn. & Pau.de Cast.hic,q̃ tex.vult dicere neq; vllo.s. scripto. neque vlla æquitate hæres admittitur. non autem vult dicere, q̃ ipso iure extinguatur per mortem,quia non diceret iure nullo,sed diceret ipso iure,vel mero iure.

LEX LIII.

SVmptus. Aduocatus, vel procurator potest paciscì cum clientulo, q̃ reficiet sibi expensas, quas de suo fecerit in lite: non autem, q̃ pro talib. expensis habeat quotam partem litis.h.d.fm ꝓpriam mentem literæ,q̃ procedit etiam in aduocatis illiteratis,iux.gl.in l.2.C.de postu. expressè Bal. in l.siqui aduo.in fi.eo.titu. & materiam vide in l.litē.C.de proc. ¶Capio gl.in verbo datū,quā diuide in 4. par. In prima declarat tex.In secunda colligit ex tex no. & ad illud alleg. quatuor ꝯcor.In tertia extendit tex.In quarta,& vlt.format q. Sed̄a ibi, & no.hic.Tertia ibi,quòd dicas, Quarta, & vlt. est ibi,sed q̃d si non sub hoc noīe. ¶In 4. parte ibi,Io.ꝯ.Adde,q̃ istam opi. Io. sequitur gl.in l.si qui.C.de postu.& gl.in l.si verò non remunerandi.§.Maurus.ff.mand.Spe.in titul.de salario.§.sequitur.vers. certum est.& ibi Ioan.Andr.in addi. quæ incipit, & not.sed gl. Bartol.& *communiter Doctor*.hic.& Doctor.in dict.l.si qui. in d.l. item.& Innoc. in capit. 2.de alien.iud.tenent contrarium propter identitatem rationis, vt hic per Bart.& alios.

LEX LIIII.

SI pactus. Non est in mora, qui potest se exceptione pacti tueri. Item per seruum vsufructuar.acquiritur nobis exceptio, & replicatio.hoc dicit cum l.seq.

SVMMARIVM.

1 *Contractus pars ex causa potest tolli, alia remanente, secus si tollatur ipso iure.num.2.*

LEX LVI.

SI conuenerit. † Ex causa pōt vna pars contractus tolli, alia remanente.h.d.ꝯcordat l.quoties.§. si colono. ff.de vsufru. ¶Capio gloss. in verbo.potest, quam diuide in 3.par.In 1.no.ex tex.In.2.opponit,& tripliciter soluit. In 3.respondet tacitæ.q.Secunda ibi, sed contra Tertia ibi, remanet ergo. ¶ In 2. par. dic quòd quælibet solutio est bona: tamen prima est melior ꝓp tex.in verbo.iusta causa,ad quam adde,q̃ vult gl.in l.1.ff. de rescin.ven.& distingue vt per Bar.& alios hic. Adde tex.no.in l.bona fides.& ibi vide Bart.ff. de act. emp.& text.no.in l.fi.& ibi pulchrè Bal.C.de peri.& comm.rei ven.Tamen ad istum tex. tu aliter dic duob.mo. Primò; q̃ hic non fuit resolutus contractus ex parte alicuius, imo impletus: quia ex quo dominus remisit dono pesionem, habetur ac si soluisset.Vel potes subtilius attentare ex mente Bal.hic in lec.
2 antiqua,† q̃ quādo cōtractus ipso iure tollitur,tunc nō potest in parte tolli,quin in totū tollar̄.l.fi. ff.de accep. Sed cū hic res nō esset integra, pactū operatur solū exce.ex vna parte. Ideo ex alia agi non impedit, nec ob.l.cū emp.all.in gl. quia dato, q̃ ibi accep.non valeat,vt accep. vt ibi dicit tex. quia facta super ꝯctu iuris gen.tn cùm res esset integra, vt ibi subdit text.in ver.emp. certè nudum sufficit, vt ipso iure tollatur emptio.l. ab emp.infra eod.

LEX LVII.

QVi in futurum. Pro tpe,quo creditor recipit vsuras,intelligitur fecisse tacitum pactum de non petendo interim sortem.h.d.& est vtile fm Ang. ꝯ fęneratores,qui à prin.retinēt vsuras pro 4. vel sex mensibus.

SVMMARIVM.

1 *Persona debitoris si adijcitur verbo executiuo sine dictione taxatiua, tantum, facit pactum personale.*
2 *Conuentiones negatiuè conceptæ,an transeant ad hæredes.*

§. Si ex altera. Ex ea parte, qua pactum est in persona,non transit in hæredem, sed ex alia parte, qua est in rem bene transit. Et ad istum text. oportet subaūdire,dictionem taxatiuam tantum:aliàs non esset pactum personale.l.nisi.s.eod.& in l.si pactum. j. de prob. fm Iac.de Bel.Fran.Accur.Bart.Ang. & Sal. hic.Bart. & Ang. in l.si sic.vlt.ff. de verb. oblig. Ista subauditio mihi non placet, quia facit violentiam literæ,prout etiam dicit Imo.in d.l.si sic. Fulg aliter respondet,q̃ ista non sunt verba paciscentium, sed Iurisconsulti præsupponentis, quòd sit pactum personale,vt patet ex principio,dum dicit, si ex altera parte in rem, ex altera in personam, & postea subdit exemplum in ver. veluti: Ergo satis stat intelligere, q̃ constabat pactum esse personale.
1 Idem in effectu tenet d.Fran.de Are.in d.l.si sic in 10.col † Sed melius dicendum vr fm Bart.in l.nisi.in prin.s. eod.& Paul.de Cast.hic,q̃ quando persona debitoris adijcitur verbo executiuo,sine dictione taxatiua tantum,tunc facit pactum personale,hoc est, quod finiatur cum persona: & sic non transeat ad hæredem,vt hic.Sed eo viuo bene personam egreditur.l. hæredi.in prin.s. eo Et vide omnino ad istam materiam Bald. in in l.sordidorum.C.de excus.mu.lib.10.Tu etiam considera,q̃ doct. Iurisconsulti videtur esse, quòd quando persona adijcitur pacto, censeatur pactum personale: Si autem res, tunc cēseatur reale,ita dicit text.clarus in l.contra iuris ciuilis.§.si filius. s.eo.& videtur dicere text.hic, facit l. iuris gentium. §. pactorum.Intelligendo tamen sanè,vt declarat Bart.in d.l. nisi, in fi. vbi limitaui. s. eod. posui etiam aliam limitationem in l. tale
2 pactum.in princip.per illum text. supra eod. ¶† Vltimò dum examinat Bart.an conuentiones negatiuè conceptæ transeant ad hæredes,cæteri scribentes communiter hic nihil tangunt. Vide Bartol.eadem præcisè ponentem. in l. si sic. vltima,& ibi per Ang & Mod.ff.de ver.oblig.latè Bart.& Ang.in l. iuris gen. §.pactorum supra eo.Imo. & Mod. in l.stipulatio ista. in prin. per illum text.ff.de verb.obli. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Ablatiui absoluti in contractibus non disponunt, sed resoluuntur in cōditionem.*

2 *Dolus dans cauſam contractui bonæ fidei, ſicut annullat contractum ipſo iure, eo.modo annullat liberationem ipſo iure.*
3 *Conuentio, quæ principaliter ordinatur ad reſoluendum, non poteſt operari productionem actionis.*
4 *Datio arrharum non facit rem deſinere eſſe integram.*
5 *Actio competens ad arrhas repetendas quæ ſit.*
6 *Addictus morti, deſtinatus dicitur.*
7 *Res quamuis ſit vendita, & tradita; & ſic appoſitum pactum legis commiſſoriæ, vel addictionis in diem, quamuis ſit pactum nudum, tamen ipſo iure operatur reſolutionem contractus abſque eo, quòd interueniat retrotraditio.*
8 *Emptor ſi fecerit pactum de retrouendendo, venditor oblato pretio poteſt illam rem vendicare à quocunque poſſeſſore.*
9 *Emptor ſi conuenitur ad precium, quòd haberet pacti exceptionem. & nane.10.*
11 *Confeſſio ſimplex de poſſidendo nomine alterius, tantum operatur quātum conſtitutum.*
12 *Venditor ſi in inſtrumento conſtituit ſe poſſidere nomine emptoris, talis venditor non tenetur amplius tradere, nec ad hoc poteſt cogi per actionem ex vendito.*
13 *Venditor tenentur tradere veram poſſeſſionem vacuam ab omni ſeruitute.*
14 *Conſenſus ſimplex contrarius non inducit reſolutionem contractus.*
15 *Donatio ſicut hodie perficitur ſolo conſenſu, ita contrario conſenſu reſoluitur.*
16 *Res dicitur eſſe integra in contractibus, qui ſolo conſeuſu perficiuntur, vſque quo remanet in nudis terminis meri conſenſus.*
17 *Gabella non debet ſolui pro ſolutione, etiam ſtante ſtatuto, quòd de quolibet contractu ſoluatur gabella.*
18 *Conſtitutum licèt ſit actus fictus, tamen per tale conſtitutum transfertur vera, & non ficta poſſeſſio.*

LEX LVIII.

ABemptione. Iſta eſt pulchra, & ſubtilis lex, & habet materiam notabilem, & vtilem. ¶Contractus, qui ſolo conſenſu ℈huntur, ℈rio conſenſu re integra ipſo iure ſoluuntur. Secus ſi res non erat integra, niſi interueniat actus retroſimilis, & pactum poſitum ad reſolueudum, non prodeſt ad agendum. hoc dicit. ¶Pro intelligentia huius l. aduerte, quòd iſta l. ſecundum glo. & omnes Doctor. & tam antiquos, quàm Moder. diuiditur in 4. par. Ex qua diuiſione apparet, quid differat verſiculus, nec quicquam intereſt. à ver. Ariſtoni. In prima loquitur in contractibus, qui ſolo conſenſu contrahuntur, & res eſt integra ab vtraq; parte. In ſecunda loquit, quando ab vna parte. res non erat integra, quia interuerat traditio, ſed poſtea ſequutus eſt actus retroſimilis. In tertia loquitur, q̃n res eſt integra ab vna parte, vel ab vtraque parte. In quarta ponitur alia deciſ. Secnnda ibi, Ariſtoni. Tertia ibi,
* nec quicquam. Quarta ibi, illud planè. *Iſte communis intellectus* mihi non placet, q̃ in 3. loquatur text. q̃n res non erat integra ab vna parte, vel ab vtraque, quia primo modo text. eſſet ſuperfluus, ſ̃m alium eſt diuinare: quia q̃n ab vtraque parte res deſinit eſſe integra, in tex. verbum nullum. vnde ego intelligo text. planè. Et iſte eſt verus, & ꝓprius intellectus. Nam in prin. dicit tex. non eſſe dubium, q̃ ℈ctus, qui ſolo ℭſenſu ℈huntur, re integra, ℈rio conſenſu diſſoluãtur. Poſtea in ver. Ariſtoni, dr̃ q̃ ſi res non eſt integra, puta quia interuenerit traditio, requiritur actus retroſimilis, & ſic requiritur retrotraditio. Nunc in ver. nec quicquam intereſt. quęritur an ſit dr̃ia inter primum, & ſ̃m caſum. Et iuriſcon. rñdet, q̃ nihil intereſt. Quia q̃n facta eſt retrotraditio, poſtea põt ℈ctus ſolo diſſenſu reſolui, prout in prin. & iſtum intellectũ voluit glo. in verbo intereſt, in ſcdo intellectu. ¶Pondera primò tex. ibi, integris oĩb. q̃ eſt q̃n ſtatũ eſt in meris finib. ℭſenſus, & non proceſsũ eſt ad aliquam facti traditionẽ. nec rei venditæ, nec pretij in totum, vel pro parte, verè, vel fictè, nec aliquid interuenit, ꝓꝓ q̃ alter ex cõtrahẽtib. ſit liberatus ab eo, ad q̃ tenebatur, vt in gl. mag. poſt prin. Iſtis concurrẽtibus procedit illud, quod dicit tex. q̃ non eſt dubiũ, &c. quia eadem potentia eſt contrariorum: quam rationem aſſignat text. in §. fin. Inſti. quib. mod. tol. obl. facit. l. nihil tam na
1 turale ff. de reg. iur. † Secundò not. ex tex. in verbo præſtitis omnib. iñcto ver. ſi. quòd ablatiui abſoluti in ℈ctib. nõ diſponunt,
a ſed reſoluuntur in conditione. [a] Patet, quia agi non poteſt, vt dicitur in ver. ſi. Et ita not. Bart. & alij, Bald. in l. 1. C. quando lic. ab emp diſced. Facit l. euictis agris. ff. de euic. l. accep. ff. ad l. fal. Idem in vltimis voluntatib. l. à teſtatore. vbi Bartol. & alij. ff. de condi. & demonſt. niſi verba referantur ad eum, quem teſtator poteſt grauare. l. fideicom. §. cum eſſent, vbi plenius Bar. ff. de leg. 3. Bar. hic, & in dict. l. à teſtatore. & in l. 2. §. videndum. in 1. col. ff. ad Tert. & in l. 1. §. quidam filium. in 2. col. ff. de ℈ta. & in l. vnica. in 1. opp. C. q̃n non petẽ. partes. Bar. in l. 1. C. q̃n lic. ab emp. diſc. & in l. illã, in 1. col. in fi. C. de coll. Aduerte tñ, quia Pau. de Caſt. hic dicit, q̃ ideo hic ablatiui abſoluti diſpoſitionem non inducunt, quia conuentio erat nuda. Sed ſi fuiſſet veſtita, aut facta per ſtipulationem, tunc videretur, q̃ diſponerẽt: ſed tu conſid era, vbi probatur iſtud. Nam ver. ſi. non vĩ probare, nec videtur licitum arguere ab vltima voluntate, quæ pendet à voluntate teſtatoris, & in qua poteſt hæredẽ grauare ad contractus. In ℈rium tñ alleg. Fulg. text. in l. pacto conuento. ℨ. de tranſ. qui tex. non multum vrget, ſed fortius ſtringit text. in l. qui finẽ, & ibi Fulg in ſcdo not. ad hoc not. ℨ. tit. 1. vbi illi ablatiui abſoluti (rato manente pacto) non ſtant conditionaliter: imò purè, & diſpoſitiuè, q̃ ſi aliqs ℈ueniat trãſactioni, ſoluat pœnam, tñ pactũ remaneat ratum. Potes dicere, vt declarat Bal. in l. 1. ad fi. C. de lib. præt. & in l. vnica. in 1. oppo. C. q̃n nõ petẽ. partes, q̃ ablatiui abſoluti poſſunt ſtare trib. mod. cõditionaliter, in vim cauſæ finalis. Item ſuppoſitioni terminorum, vt ibi per eum. Alibi Bal. in repe. l. 1. in 11. oppo. ff. de leg. 2. dicit, q̃ aut ablatiuus abſolutus cadit ſuper certo, q̃ ſui natura, & iuris intelſectu eſt certum: tunc non facit conditionẽ, vt ibi. Si autem ſuper incerto, tunc bene facit conditionem, vt iurib. prę alleg. cum conditio debeat eſſe incerta. Et ad hoc vide etiam no. Bar. in l. 1. in vlt. colum. ff. de cond. & demonſt. Itẽ adde, q̃ iſta verba, arbitratu meo, non faciunt conditionem ſ̃m Bar. in l. cum ſtipulatus. in prin c. per illum text. ff. de verb. obl. Item adde, q̃ aliquando ablatiui abſoluti nihil important, vt eſt text. in l. 1. in prin. in ver. ſi extraneum. ff. de vulg. & pup. in verbo filio præcedente. iuncta glo. ibi, & iucta. l. adoptare. ff. de adop. & iungendo illam glo. cum tex. collige pulchram limitationem ad regulam hic traditã, quòd quando ablatiui abſoluti ponuntur gratia frequentioris vſus, tunc nihil important. Item ad iſtam regulam adde, quod ablatiui abſoluti faciunt conditionem expreſſam, ſecundum Bald. in d. l. 1. in vlt. col. ff. de cond. & demonſtr. ¶Tertiò no. ex text. ibi, quia bonæ fidei, ad quam omnia hic rediguntur, ſecundum Bar. & alios, q̃ quando contractus principalis eſt bonæ fidei, eodem modo liberatio, ſeu diſtractus eſt bonæ fidei. Et ſecundum Raph. Fulg. iſtud melius probatur in hoc text. quàm alibi in mundo.
2 † Et iſtud eſt vtile, quia ſicut dolus dans cauſam contractui bonæ fidei annullat contractũ ipſo iure. l. & eleganter, in princip. & §. non ſolum. ff. de dolo. Eodem modo ipſo iure annullat liberationem, ſeu diſtractum quantuncunque ſit fauorabilis. gloſſ. eſt in l. de tutela. C. de in integr. reſtitu. min. gl in l. ſub prætextu. prima, & ibi Bartol. & Doctor. C. de tranſact. & in l. ſi maior. C. de dolo. Barto. in dict. l. & eleganter. in princip. Barto. & Docto. in l. ſi cum te. ſupra eod. Bald. in l. 1. in princip.
3 & ibi Sali. quando licc. ab emp. diſce. ¶† Vltimò not. ex verſi. final. quòd conuentio, quæ principaliter ordinatur ad ſoluendum, non poteſt operari productionẽ actionis. Ratio eſt: quia actus agentium non dẽnt operari vltra intentionem eorum. l. nõ omnis. in prin. ff. ſi cer. pe. & hoc eſt, q̃ propriè dicit tex. ibi, quia eo modo non tam hoc agitur. Similiter pactum ordinatum ad excipiendum non valet ad agendum. Ita per iſtũ text. tenent Bar. & Doct. in l. in traditionib. in fi. ibi reprobata gl. ℨ. eo. ¶Limita, niſi actũ ſit expreſsè, vel etiã tacitè, vt agi poſſit, cũ tunc ceſſet ratio prædicta, tex. eſt in l. ex empto. §. is, qui vina. & ibi Bartol. quem vide, & in §. præcedenti. ff. de actio. emp. & text. in l. venditi. C. eo. ¶Secundò limita, niſi verba reſolutiua ſint talirer concepta, quòd intelligatur celebrata noua venditio: quia tunc bene agi poſſet. l. iuris gent. §. adeo. & l. vnus. §. pactus ne peteret. verſic. idem dicimus. ſupra eodem. ſecundum Gul. de Cun. & Angel. hic. Item ad iſtud not. vide omni-
4 no text. in l. ſi conueuerit. ff. de rei ven. ¶† In gloſſ. ſecunda in verbo, recedi. habes, quòd datio arrharum non facit rem deſinere eſſe integram, quin ab ea poſſit ſolo conſenſu ipſorum.

ADDITIO.

a * Adde, quòd ablatiui abſoluti prolati à potente diſponere, inducunt diſpoſitionem, ex no. per Rom. conſil. 32. colum. 3. poſt princip. Alex. conſ. 198. num. 5. lib. 2. Par. conſil. 23. num. 26. lib. 2. & de ſui natura important conditionem, Dec. in c. traslato, num. 3. de conſtr. vtil. vel inutil. & faciunt conditionem expreſſam. Neui. conſ. 87. nu. 5. Quæ conditio importat formam, Dec. conſ. 77. in prin. conſ. 466. col. pe. in fi. quam concl. declara, vt per Alex. in l. 2. §. prius. col. 2. de vulg. quæ concluſio locum non habet, q̃n ablatiui abſoluti cadunt ſuper eo, q̃ eſt certum à iure, quia tunc non important conditionem, teſte Rol. conſ. 82. num. 15. & 16. libr. 1. Qua in materia plura not. Afflic. Deciſ. 188. numer. 5. 355. nume. 3. Iaſ. in Rubr. 2. lectu. nu. 20. ſolut. matrimon. Quibus adde, quòd ablatiui abſoluti faciunt diſpoſitionem, quando important executionem circa rem, in qua inducitur fideicommiſſum ſecus quando importãt quandam denominationem perſonæ conditionaliter pro latæ. Rom. conſil. 51. num. 6. lib. 3. MASVER.

re recedi. Et ratio est, quia arrhæ non sunt res principaliter reductæ,& sic patet si solutis arrhis partes agant, ꝙ venditio habeatur pro infecta: certè cùm ipso iure resoluatur principalis ℨctus,etiam datio arrharum infringetur, & erunt restituendæ per condictionem sine causa.Istam concl.limitant Ang.& Sal. Fulg.& Pau.de Cast.hic,nisi sint solutæ pro arrhis, & pro parte pretij, prout cõiter solet fieri:dummodo consistant in pecunia numerata,aliàs non possent esse loco pretiij: & tunc ℨctus non resolueretur nudo consensu, sed adhuc posset agi ad implementum ℨctus,non obst.pacto resolutiuo.Et hoc tenet gl. ord.in l.2.& ibi Bal.C.qñ lic.ab emp.disc.Tu autem aduerte,in q̃tum gl. & Doct.dicunt, ꝙ qñ arrhæ sunt expressè solutæ pro parte pretij, venditore ℨsentiente, ꝙ non possunt censeri pars pretij, nisi consistãt in pecunia numerata.Istud non est verum per l.fundi partem.ff.de ℨh.emp.l.ea conditione. C. de rescin. vend.iuncta l.cum test.C.de pac.inter emp.& vend. Præterea, & clarius, dummodo in venditione à ptincipio sit ℨuentũ de pretio in pecunia numerata, potest ex post facto solui species venditore volente.l.pretij causa.C.de rescin.vend patet per regulam:quia aliud pro alio de voluntate creditoris põt solui.vt Inst.quib.mod.tol.oblig. in prin.& l.2.§.1.à ℨrio sensu.ff.si cer. pe.Quæ † aũt actio ℨpetat ad arrhas repetendas, vide tex. in l. ex emp.§.is,qui vina.cũ seq.& ibi gl.& Bar. in fi.ff.de act. emp. & gl.in l.ℨctus.§.fi. & ibi Bar.& Bal. in pe.col. C.de fid.instr.Bal. in l.2.C.qñ lic.ab.emp.disce.Ang.& Imo.in d.l.si id, ꝙ aurum. ff.de sol. ¶Capio glo. in verbo, cogaris. in qua debes ante oĩa aduerte, ꝙ dum gl. & Doct. loquũtur de pacto adiectionis in diem,inceptè loquuntur,& deprauata est rub.de in diem adiec. quæ dẽt dicere addictione. Et similiter debet dicere pactũ addictionis in diem,& non adiectionis, prout etiam dicit Laur. Val. in 5.lib.elegantiarum.c.127. Istud patet in l.si venditor. §. 1.in verb.addictus est,& in §.sed & si neuter. in verbo, addictũ est prædium. ff. de in diem addictio. Et addicere est eo modo vendere, vt qui maius pretium licitatur, rem venditam habeat.Ideo istud pactũ addictionis in diem fit hoc modo.Vendo tibi talem fundum pro centum, nisi alius reperiatur intra mensem,qui maius pretiũ offerat:quo casu sit ineptũ. † Aliqñ etiã addictus morti destinatus dr.l.addictos.C. de episc.aud.& l.addictos. C.de appel.vnde dicit Cicero in 3.offic.cum is,qui morti addictus esset, paucos ꝑmendatorum suorũ postulasset, vas alter factus est.Ibi addictus, ꝙ positus est.i. destinatus morti.Nunc redeundo ad gl.† Ex ea habes duas no.conclusiones.Prima est,ꝙ q̃uis res sit vendita,& tradita,& sit appositum pactum.l. commissoriæ, vel addictionis in diem, quamuis sit pactum nudum,tñ ipso iure operatur resolutionẽ ℨctus absq; eo,ꝙ interueniat retrotraditio,vt probat tex.in l.commissorię. in verbo vendicare, alleg.in glo. Et licet Bal.& Saly. latius hic conentur assignare alias rationes, tamen non potest melior ratio assignari,quã ꝙ lex specialiter istud inducit in istis duob. pactis tantum ꝓp frequentiam talium pactorum. Hic est, ꝙ de istis duobus pactis habes duos titulos speciales. ſ. titulũ de in diem addic.& titulum de lege commis. secundum Bart. & Ange.in l.1.vlt.col.ff.de do.Bart.in l.si hominem.ff.de vsuf.glo. in l.comissoriæ.& ibi Angel. C.de pac.inter emp. & ven.& per Cy.& Bald. in l.traditionibus. & ibi plenius Saly.C.eo.vide tñ in contrarium fortem text. in l.voluntate. §. fin.ff. quib.mod. pig.vel hyp.solu.quem text.alleg.contra Barto. Rapha. Cum. in l.1.ff.de do.ad quem text.conatur respondere domin. Alexand.Imol.in consil.10. quòd incip. videtur fortasse prima cõsideratione dicendum, sed non sine violentia, & diuinatione ad illum text. ¶Secunda conclusio glo.est, quòd ita demum pactum.l.commissoriæ, & addictionis in diem operatur translationem dominij, quando à princip. contractus, & re integra apponuntur: secus, quando ex interuallo. Et dicunt Angel.Fulgos. & Paul.de Castr. istam glossẽ esse singularem, & tenendam perpetuò menti, quia declarat totam materiã titul. de lege commis.& de in diem addictione, & secundum Pau. de Castr. qui nescirent istam glossẽ possent errare, & est multũ singularis secundum eum. Adde doctr.Bald. notantem istam glossẽ ad hoc in l.2.secundo not. C. communia de lega. & in l. traditionibus,in penult.colum.& ibi latè Sali.C.eod.¶Secundò limita prædicta, quando pactum legis commissoriæ, vel addictionis in diem fit per verba, quæ concernunt directò resolutionem contractus, puta, quia dicitur,inẽpta sit, vel infecta:tunc ipso iure operantur resolutionem,vt hac glossẽ. Secus si essent verba obliqua. Puta, quòd res ad me reuertatur, vel mihi restituatur: tunc non transfertur dominium ipso iure, sed pactum, (si pactum fuit incontinenti appositum) producit actionem personalem, glo.est magistra melior de iure in l. 1.& ibi Barto.in vltim.colum.ff.de do. Gul. de Cun. Bald. Sal. & Paul.de Cast.hic,Bal.in l.1.C.quãdo lic.ab emp.disc.& in d.

§ l.2.in 2.no.C.communia de leg.& in d.l.traditionibus.† Ex hoc confunditur noua,& singularis decis.Pau.de Cast.in d.l.si cum venderet. ff. de pign.act per illum text. in verbo, vendicarem, quem ad hoc reputat singularem, & per eum refert se consuluisse,ꝙ si emptor fecit pactum de retrouendendo (prout facere solent vsurarij,) quòd venditor oblato pretio potest illã rem vendicare à quocunque possessore, quia per tale pactum intelligitur ipso iure translatum dominium in eum, vt ibi est text.in verbo, vendicare, etiam si primus emptor vendidisset alij,antequam sibi fieret oblatio pretij:quia intelligitur vendidisse cum sua causa. l.lex vectigali fundo dicta.ff. de pign.Sed malè dicit, cùm verba pacti sint obliqua.ſ.de retrouendendo. Item speciale est in pacto legis commissoriæ, & in pacto addictionis in diem, quòd dominium retrotransferatur ipso iure,vt tenet glo. ordinaria, & approbata in l.2. C.de pact. inter emp.& vend.Bartol.& Angel.in l.1.in vlt.colum.ff.de do. ergo secus est in ipso pacto de retrouendendo.Nec obst.d.l.si cum venderet,quia ibi creditor non vendidit rem ex pacto taliter, quod transferret dominium in emptorem, sed solùm vendidit illud ius,quòd habebat in pignore: vt patet ex text. in verbo rem suam liceret recipere: meritò ei competit vendicatio, non quidem virtute istius pacti, sed quia creditor vendendo transtullit solúm ius pignoris,vt ibi declarat Raph. Fulg & ita contra illam decis. Paul. de Castr. consuluit de ciuitate Cesenę domin.Alex.in consil. 10. quod incip. videtur fortasse prima consideratione dicendum, vbi latè per eum videas in 1. volum.¶Capio glosſ.fin.magnam in verbo, constituatur. quã diuide magrliter in 4.part.In prima assignat rationẽ tex. In secunda format vnam q. In tertia format aliam q.quæ est valde difficilis, & latè eam disputat. In quarta, & vlt. extendit prædicta, & istum text. ad donationem simplicem. Secunda ibi, sed nunquid etiam exceptionem.Tertia ibi, sed quid si venditor.Quarta ibi. Item ad donationẽ trahere. ¶Redeo ad 1. partem, quæ assignat rationem ad hunc text. ꝙ ideo ex ista conuentione non oritur actio, eo quia fuit facta pacto nudo, & pactum nudum non sufficit ad producendum actionem l.iuris gen.§. sed cum nulla.ſ.eo. Tu aduerte,ꝙ text non fundat se in ista ratione pacti nudi, quia in istis contractib. non curatur, sed fundat se,quia actus agentium nõ operantur vltra eorum intentionem.Ita dicit tex.ibi,quia eo modo non tam hoc agitur,&c ¶In 2.par.gl.habes,ꝙ qñ venditor tradidit rem: & sic non est res integra, si postea per conuentionẽ dissoluatur emptio, ꝙ non parit exceptionem emptori ꝙuento ad pretium. Nihil alleg.Sed gl.in l.fi. C.qñ lic. ab emp.dis. alleg.duo fundamenta, *per quæ communiter Doct. & antiqui, & Mod.tenent.* cum gl. & dicit Cyn.in l.1.in 4.q.C.qñ lic.ab emp.dis.ꝙ ista conclusio gl.est veritas,sicut Euangelium.Pro ista opi.Gul.de Cun.addit tertiam rationem,quia hic resultabat ℨctus innoĩatus, vbi locus est pœnitẽtiæ ex parte eius, q tradidit.& sic, q impleuit,ꝑ regulam.l.si pecuniam,in prin.ff.de ꝑdi.ob cau.Bar.& Ang.hic tenẽt rõnes gl. prædictæ.Sed dicunt,ꝙ ratio Gul.est falsa:quia cùm hic ꝙntio fuerit facta per ablatiuos absolutos,qui resoluuntur in conditionẽ, non est propriè contractus innoĩatus, vt not.in l.si intra.ſ. eo. ergo non est locus pœnitentiæ. Raph. Fulg.ponderat, ꝙ in hoc vltimo,an sit locus pœnitentiæ,Bart. est sibimet contrarius in pen. q. Sed certè (si bene inspexeris) non est contrarius,imò idem tenet,ꝙ hic. & ſ. dicam aliquid. Tu autem collige ex verbis Barto. & Ang. not. limitationem, quæ hactenus remansit sepulta,ad regulam.d.l. si pecuniam.in prin.vbi in ℨctibus innoĩatis locus est pœnitẽtiæ re integra ex parte eius, qui impleuit. Nam illa regula procedit in ℨctibus innominatis,qui fiunt sub modo per dictionem, vt, in illis bene est locus pœnitentiæ. Secus si fiant sub conditione: quia ex quo nõ sunt propriè ℨctus innominati,vt per Bar.in l.si intra.ſ. eo.certè ibi non habet locum pœnitentia. Magna est authoritas Bart.& Ang.& nemo facit mentionem,nec hic,nec in d.l.si pecuniam. Sed ego puto, quòd limitatio non sit vera. Nam considero rationem fundamentalem, quare in ℨctib. innoĩatis hẽt locum pœnitentia. Ratio est,quia sunt debiles.Certè ista ratio fortius limitat, qñ fiunt sub conditione: quia tunc adhuc sunt magis debiles.l.cedere diem.ff.de verbor. signific.Ergo fortius debet habere locum pœnitentia. Item si cõsideras duas alias rationes,quas assignat Bart.in d.l.si pecuniam.in 2.col.vbi dixi,illæ rationes fortius vrgent, quòd debeat locus pœnitentiæ, qñ contractus innominati fiunt sub conditione. Et si dicas,

ADDITIO.

a ¶Addictus.Adde Catel.ver.addictio,vbi declarat,& sustinet posse dici, addico,& adjcio,propter varietatem casuum contingentiũ. & ibi quid de verb. do, dico, & addico,& tandem sequitur Ias. hic, ꝙ addico idem importet,ꝙ destino,denoueo,de puto,seu morti adiudico. MASVER.

eas,(prout videtur dciere Bart.) quòd quando fiunt sub condi tione,non sunt propriè contractus innominati.Nam aduerte , quòd etiam tunc nō sunt innominati: ita ꝙ cessēt pęnitentia, sed saltem transeunt in conuentionē nominatam , licèt non in contractum nominatum , vt dicit Bart. ergo cùm ibi nihil
9 sit obligationis, fortius, debet esse locus pęnitentiæ. ¶ † Redeundo tamen ad q. gl. Pro eius veritate considera tres casus. Aut emptor.n.auctualiter tradidit rem vēditori:& tunc puto ℨ glo.ꝙ si emptor conueniretur ad pretium , ꝙ haberet exceptionem pacti,& ita expresse firmat Bald.hic,quia tunc cessaret ratio glo.in d.l.2.Aut emptor non vult tradere rem, & tūc proculdubioverum est,ꝙ non haberet exceptionē , quia esset iniquū,ꝙ deberet hre,& rem,& pretium,vt dicit gl.in d.l.2.Et
10 istos duos casus reputo iudubitatos.Aliqñ, & tertiò † emptor est paratus retradere rem venditam,& ita offert: venditor autem (non obstante pacto resolutiuo ℨctus) agit ad pretium, tunc pulchrum,& subtile dubium est , an ipsi emptori ꝙpetat exceptio.Glo.& Doct.prealle.volunt,ꝙ non. Solus Raph. Ful. subtiliter tenet contrarium:quia tunc cessat ratio gl. & d.l.2.ꝙ sit absurdum emptorem habere vtrunque.s.rem , & pretium: ex quo vult restituere rem,& ita est paratus.Non obst. secunda ratio illius glo.ꝙ ista conuentio ad resoluendum non tendit ad dandum exceptionem: quia fm cū istud est falsum. Nā acceptilatio fit ad resoluendum,& tñ parit excep.etiam qñ est inutilis.l.si vnus.§.pe.s. eo. & l.an inutilis. in prin.ff.de accep.Et pro ista parte ℨ omnes alleg.Raph.tex.de quo multum gloriatur in l.si cum emptore.§.fin.s.eo.vbi dicit esse text.expressum (si non cauillatur) & dicit , ꝙ Doct. non fuerunt recordati de illo tex.Sed certè ille tex.parum vel nihil facit.Loquitur. n. in procuratore,qui vendidit rem,& tradidit,postea dominus cō uenit,ꝙ resoluatur ℨctus facta rettotraditione.Deinde ibi dñs perseuerat in eadem voluntate, meritò ibi procur. petens pretium,repellitur exceptione doli,vt dicit tex.non autem excep. pacti,sed hic venditor non perseuerat in resolutione ꝓtractus: imò agebat ad pretium.Non ob.fm Ful.iste text. in 2.& 3.& 4. par.in ver.præstitisses, quasi non sufficiat solū offerre: quia ñdet Ful.ꝙ verum est, quo ad resoluendū ℨctum ipso iure, sed
* glosſ.quærit solum de excep. Breuitet subdit, ꝙ opi.gl.(*cum sit cōior*) est sequenda,sed ꝙ sua opi.est æquior, & verior de iure. Considera tu si dici pōt,ꝙ istam opi.Ful.tenuit Bar.hic.in j.col. in fi.dum reprobat fundm Gul. Nam dicebat Gul. ꝙ in q. glo. iuncto text.resultabat ℨctus innoīatus. Ergo debet esse locus pnīæ ex parte eius,qui impleuit. Dicit Bar. ꝙ hic non pōt dici ℨctus innoīatus , cum ablatiui absoluti importent ꝓditionē , sed ℨctus innoīati non pñt fieri sub conditione.glo.in l. si intra s.eo.glo.& Doct.in l.si quis cum debitore.ff.de iureiuran.quia quę sunt in ꝓditione,nō sunt in dispositione.l. si quis sub conditione.ff.si quis omi.causa test.Subiungit Bar.(& istud pondera,) ꝙ si emptor sit contentus retrotradere rem , quam accepit,& ita offerat,ꝙ habebit actionem ad pretium:& sic in istis verbis Bart.videtur tenere opi.Fulg.Verum est,ꝙ Bart.ī.in pe. q.tenet contrarium,vbi vult, ꝙ isto casu requiritur consensus partium . Nec sola oblatio volentis retrotradere rem sufficeret .Et sic Bart.videtur sibi contrarius , & de ista contrarietate perpendit Fulg .hic. & s. dixi. Et considera ,qūo possit saluari Bart.nisi dicas,ꝙ Bart. hic loquitur, quo ad dandum tantū exceptionem.sed in pen. q.loquitur quo ad resoluēdum ℨctum ipso iure.Breuiter tu dic , ꝙ etiam in terminis Fulg. verior est gl.quam tenet Albe.hic in 1.col.post Ia.de Are.ꝙ etiam si emptor paratus sit rem reddere,& ita offert, adhuc ex conuentio ne resolutiua non habeat excep. quia aliàs esset in potestate emptoris rescindere,vel non rescindere,ꝙ esse non debet,propter inæqualitatem.l.in ementis.cum glo. C.de contrah. emp. Idem tenet Albe.hic in pen.colum. in ver.item quærit glo. an pactum:vbi addit bonam rationem, quia in istis contractibus innominatis sola oblatio non sufficit , nec habet vim implementi,vt tenet glo.sing.in l.iuris gen.in prin.s.eo.Tu confirma, ꝙ dato etiam,ꝙ hic non sit propriè contractus innominatus, tñ est saltem conuentio innoīata,in qua debet habere locum. d.l.iuris gen.in princ.Idem in terminis tenet Sal.hic.& in l.1.C. quando lic.ab emp.discc.per fundamenta supr.relata. Tamen ad illud de oblatione potes dupliciter respondere , ꝙ in empt. vbi agitur de resolutione , sola oblatio sufficiat,per l. Labeo scripsit si mihi Biblio.ff.de contrahend.emptio.iuncta.l. ex empto.§. is, qui vina.ff. de action.emp.Secundò, & notabilius respondе , quòd quando contractus innominatus ordinatur ad liberandum, vel resoluendum , vt hic,sola oblatio habet vim implementi, prout singul. dicit Bald. in l. si cum fundum.per istum text. supra eod. ¶Venio ad tertiam partem principalem glosſ.quæ est difficilis,& est additio, quam multi libri non habent, in qua format q. & pro vtraque parte facit tria fundamenta, sed in vltimis ñdet , & sic vī tenere primā partem negatiuam,quam subdiuide in 8.particulas. In 1.vt dixi, format. q.difficilē. In 2. pro parte negatiua facit vnū fundm.In 3. aliud. In 4.fm Bar.& Fulg.ñdet tertię obiectioni duob.mod.sed fm Ang.& Pau.de Cast.facit aliud fundm:sed non placet.In 5. pro eadem parte negatiua facit aliud fundm. In 6. pro parte ℨria, & sic affirmatiua facit aliud fundm,& ei ñdet.In 7. idem.In 8. idem. Secunda ibi, vī tradita. Tertia ibi, item sufficit. Quarta ibi,item non parit.Quinta ibi ,item actus ècontra hic similis. Sexta ibi, ècontra hic vī. Septima ibi, item pro hoc. Octaua, & vlt.ibi,item liberatur fideiussor.¶Quæstio ergo gl.est,qm vēditor verè non tradidit rem venditam, sed ficte ꝓstituendo se possidere noīe emptoris:quo casu certum est, ꝙ transtullit ciuilem, & naturalem possessionem, & dnium , & apud ipsum nuda detentio remansit,sicut apud colonum.l.ꝙ meo.in prin. ff.de acq.poss.Et potest cōueniri rei vend.& interdicto vti poss. si turbaret emptorem.Et not.in l.clam possidere.§. qui ad nūdinas.ff.de acq.poss. Vtrū autē talis emptio solo consensu dis-
11 soluatur; † pondera,ꝙ ista gl.in formatione.q.est valde singu. ad materiam constituti, & eam pro singu. not.Angel. & Fulg. hic , ꝙ tm operatur simplex confessio de possidendo nomine alterius,quantum ꝓstitutum. Nam gl hic nihil dicit de constituto, & sic verba confessionis enunciatiua emissa principaliter propter se disponunt , non solùm circa transferendam possessionem in emptorem , sed etiam circa dnium. Et sic tñ est dicere,confiteor me possidere nomine emptoris, quantum est dicere,Constituo me possidere. Ita volunt Doct. relati ad istā gl.Et est not.extensio ad l. quod meo.in princip.ff.de acq.poss. Et istam glosſ. etiam not.pro singul.Bald. hic in lectu.antiqua. Bald.etiam hic in lect.ord.in fin.not.istam glo.ad hoc.Et idem Bald.in l.1.C.de vsucap.pro do.In ista q.gl. pro parte negatiua adducit primam rationem , quòd quando res vendita est tradita,tunc solo dissensu non resoluitur venditio , vt hic in ver. & Aristoni. & l. 1.& 2. C. quando lic.ab emp.disce.Sed hic licèt non sit verè tradita , tamen est fictè tradita. Tu confirma istud argum.Nam quando casus fictus idem operatur , quod casus verus,licitum est arguere de ficto ad verum.l. Gallus. §. & quid si tantum.in fin. ff.de liber. & posthum. vbi Bartol. & Doct. Sed hic cōstitutum,(& sic ficta traditio)tantū operatur sicut vera, cùm per eam transferatur vtraque possessio,& dominium.Secunda ratio est,quia ad faciendū rem venditā non esse integram,sufficit aliquid fieri,per ꝙ venditor liberetur,sed constituendo venditor liberatur,vt s.ergo,&c. ¶Deinde gl.in 4.particula ibi,item non parit,fm Bart.& Fulg non facit tertiū fundamentum,sed ñdet obiectioni dupliciter, licèt Angel.& Paul.de Castr.dicant, & non bene, ꝙ sit tertium fundamentū: obiectio est ista. Nam ex quo venditor possidet , licèt alieno noīe,non poterit ꝓueniri,quia tutus excep.virtute conuentionis resolutiuæ, & sic sola exceptio sufficit. Glo. dupliciter respondet. Primò, quòd ista conuentio non apponitur ad hoc, vt excep.pariat,sed vt resoluat.Ista sol.non est bona, quia etiā accep.fit ad resoluendum,& tamen parit excep. vt dixi in parte præcedenti glosſ.Secundò,& not.respondet gl. à partib.sufficienter enumeratis. Aut enim vis, quòd pariat excep. & sic liberationem ab actione ex emp. & istud non potest, quia constituendo se possidere nomine emptoris fuit liberatus ab actione ex empto, & sic liberatio non potest esse, vbi non est habitus : quia priuatio præsupponit habitum. l. remittit.ff. de iureiu.& l.manumissiones ff.de iusti.& iur.Aut vis,ꝙ pariat excep.rei vend. vel ab interdicto vti possid. & istud nō fuit actū, nec cogitatum, cū ista conuentio ad actionē ordinetur princi-
12 palem ex empto non autem ad alias. † Not. & perpetuò tene
a menti istam glo.fm Bar. a quòd si venditor in instrumento cō stituit se possidere nomine emptoris,prout semper apponit in omnib. instrumentis, talis venditor non tenetur amplius tradere:nec ad hoc potest cogi per actionem ex vendito, sed ne potest cōueniri vt possessor rei vend.vel interdicto vti poss. & fm Ful.ista gl.est perpetuò not.dignissima.Istam gl.sequun. Bar.Bal.Sal.& Fulg.hic.Idē tenet gl.in Auth.sacra. pub.in gl.in versi.custodiantur. C. si aduers. vend. Contrarium tenet glos. in l.Iul.§.ex vendito.in versi.possessionem,& est ver. precaria. ff.de actio.emp.cum qua tenet Cyn. in l.2.in vltim.q.C. quando lic.ab emp. disced. idem tenet Paul. de Castr. hic. circa fi-
b quia adhuc potest ꝓueniri actione ex empto b ad realem tra-
ditionem

ADDITIONES.

a ¶Secundum Bartol. Illatio Bartol. ad impediendum actionem ex empto, cui adde Alexan.lib.4.consil.2.in 2.dubio.& Angel. Insti.de empt. §. fin.vbi addidi. PVRPV.

b ¶Et hanc sententiam sequutus est Senatus Pedemont.vt per Ossas.dec.56.

ditionē rei ven. quia quo ad illā censet adhuc res integra, arg. l. si hæres testō. ff. de eo, quod cer. loc. Tu vltra alios cōfirma optimo simili. Nam licèt in legatariū ipso iure transferatur dominium rei legatæ à morte testatoris. l. à Titio. in fi. cum si. ff. de fur. & ꝓpterea ꝙpetit rei ven. tñ adhuc potest agere actione personali ex testō, vt res legata sibi actualiter tradatur, & sic per actum naturalem acquiratur ei verum, & ꝓprium dñium iure gen. l. 1. & 2. C. cōia de leg. no. in l. 1. ff. de leg. 1. Ergo idem dicimus in ista actione ex empto, præcipuè cum actio ex testamento æquiparetur actionib. bonæ fidei, adhoc, vt si res nō sit perfectæ tradita, possit denuo agi prima actone, vt perfectè tradatur. l. huiusmodi. §. ædes. ff. de leg. 1. iuncta. l. 3. §. si tradita. ff. commo. declarat Bar. in l. si hīs. ff. eo, ꝙ cer. loc. ¶ Ang. concordat hic istas gl. dupliciter. Primò, ꝙ ista gl. procedat q̄tum ad traditionem iuris, à qua venditor constituendo bene liberatur, vt hac gl. sed non ab actuali possessione, quæ in facto cōsistit. Ita loquitur gl. ꝯria, & ante Ang. ita concordat Bal. hic. Secundò modo ꝙcordat, ꝙ gl. ꝯria loquitur, q̄n venditor constituit se precario possidere, hic autem, q̄n simpliciter, nec aliter
13 declarat. ¶ Tu tene gl. hic, pro qua allega bonū fundam. † Nā venditor tenetur tradere veram possessionem vacuā ab omni seruitute. l. 2. & 3. in prin. & l. Iul. §. ex vendito. ff. de act. emp. non autem tenetur transferre dñium. l. in quentionalib. in fi. ff. de verb. ob. Sed ita est, ꝙ per ꝯstitutum, licèt sit actus fictus, tamē transfertur vera possessio. l. certè. §. j. ff. de præc. & firmat expressè Bar. hic. in fi. in vlt. q. ergo per constitutū liberatur ab actione ex empto: quia solutione eius, ꝙ debetur oīs tollitur obligatio. Instit. quib. mod. tol. obl. in prin. Et ita cum ista glo. *tenent communiter Doct. hic.* Bal. in l. 2. C. q̄n lic. ab emp. disc. & in l. 2. C. de vsu. Angel. de Are. in §. actionum. in 6. colum. Instit. de act. Nec obst. glo. in d. §. ex vendito, quia non est contraria, sed diuersa. Nam illa glo. propriè loquitur, quando venditor constituit se possidere precario nomine emptoris, quo casu bene verum est, ꝙ non liberatur ab actione ex empt. Ratio est, quia per precarium transfertur solùm ciuilis possessio, non autem naturalis. l. & habet. §. eum, qui precario. ff. de prec. Cùm ergo perfectè non tradat omnem possess. ideo nō liberatur ab actione ex emp. Sed glo. hic loquitur, q̄n venditor simpliciter constituit se possidere nomine emptoris, absque præcario: quo casu per simplex constitutum transfertur omnis possessio, & ciuilis, & naturalis, & dominium, vt declarat Bartol. in l. interdū: in princip. ff. de acquir. poss. & est vera possessio, vt hic per Bar. in fin. Ideo tunc liberatur ab actione ex emp. vt hic in glos. Et sic habes, quod plus operatur simplex constitutum de per se, quàm si adijciatur precario nomine: & ideo dicit Angel. de Aret. in dict. §. actionum. in 6. colum. quod notarij in instrumentis, quando dicunt, Et constituit se possidere, addunt, & precario nomine, & credunt prodesse emptori, & valde nocent. Et sic habes vnam limitatio. ad istam glos. vt procedat in simplici constituto. Secus quando esset constitutum simul cum precario. ¶ Secundo limita conclu. gl. vt procedat q̄n vēditor tempore cōstituti erat in actuali, & vera pos. secus si possessorium nō fuisset penes eum, vt quia dedisset rem alij in emphyteusim: tunc constitutum nihil operatur. l. quamuis. §. 1. & ibi Ang. ff. de acq. pos. secundum. d. Math. in no. 67. & plenius in no. 170. Et licèt non dicat, istud tenent Bald. & Sali. in l. 1. C. quando li. ab emp. disc. Tu alle. pro hoc tex. in l. 2. in ver. tradita. & ibi ad hoc no. Ang. C. de acq. pos. Cui autem incumbat onus probandi, quòd tempore constituti venditor pos-
a sideret, [a] declarat Ang. in d. l. quamuis. §. 1. Bald. in l. 1. C. quādo lic. ab emp. disc. Et vide omnino Math. in no. 170. & distingue, vtiōi not per eum. ¶ Tertium fundamentum glo. est, quia hic non interuenit actus retrosimilis, puta, vt contrarium constitutum, quod requiritur ad hoc, vt venditio resoluatur, quādo non fuerit in puris terminis consensus. l. 1. & 2. C. q̄n lic. ab emp. disc. ¶ In ꝯrium pro parte affirmatiua, ꝙ talis venditio possit resolui ꝯrio ꝙsensu, alleg. tres subtiles rationes, & ad quālibet tñdet. Circa primum, dum tñdet, ꝙ non sufficit ficta retraditio, sed requiritur vera, gl. malè tñdet, præsertim in casu nostro, in quo prima traditio fuit ficta: Ergo similiter debet sufficere ficta retraditio, & sic actus retrosimilis, per regulam l. nihil tam naturale. ff. de regul. iur. Imò Bartol. infra in antep. q. reprehendendo glo. hic, & Cyn. in l. 1. in vltim. quæst. C. quando lic. ab emp. disce. dicit, quòd etiam si interuenisset vera traditio ex parte venditoris, adhuc sufficeret ficta retrotraditio: quia quando dicitur requiri actum retro similem, debet intelligi, vel æquipollentem, vt hic per eum, quem sequūtur Ang. Ful & Pau. de Ca. & Io. de Imo. in l. qui donatū. ad fi. ff. de do. In 2. fundamento glo. quia gl. ineptè tñdet, Bart. & Ang. & Sal. respondent, ꝙ tradito instro, non videtur tradita res, sed ius: hic autem desideratur traditio rei, & sic facti, non autē iuris, q̄ so-

lutio est de directò contra text. clarum in d. l. 1. C. de do. qui dicit, ꝙ tradito instrumēto, mancipia dicuntur tradita. Præterea, ius cùm sit incorporale, tradi non potest. l. seruus. § incorporales. ff. de acq. re. dom. Non omitto tamen, quod Ang. hic circa finem dicit, quòd ista gl. est sing. notanda, & non est alibi in iure, ꝙ cancellato instrumēto tradito de partium voluntate, eo ipso intelligitur facta retrotraditio omnium, quæ prius tradita fuerant per traditionem instrumenti, & dicit, quod est casus quotidianus. In tertio fundō glo. dupliciter respondet in illis paucis verbis, sed ibi res est integra, & secunda obligatio liberatio primæ est: licèt Bart. & alij comuniter referentes gl. videantur dicere, quòd sit vna solutio: sed sunt duæ diuersæ. Et primò, (quia ibi res non erat integra) vult dicere, quod adhuc venditor nō tradiderat, quamuis dedisset fideiussorem, vel per stipulationem promisisset. Cùm ergo ibi traditio non interuenerit, adhuc res dicitur integra, vt possit ab ea per pactum recedi ope exceptionis. Secundo respondet gl. quòd à prima cōuentione iam erat recessum per stipulationem, quia secunda obligatio stipulationis fuit liberatio primę: ideo non receditur per vltimam conuentionem dissolutiuam. Bar. reprehendit, & dicit, ꝙ imò vlt. cōsensus sufficit ad liberationem etiam stipulationis ope exceptionis, si hoc actum est, sed in hac l. hoc nō vī agi. Sed certè fm Ful. & Pau. de Cast. etiam in l. emptio. ff. de rescin. ven. allegata in gl. non apparet, ꝙ aliter fuerit actum,
14 quàm hic. † Quid tenendum? Bar. tenet, ꝙ in ista q. gl. simplex ꝯrius ꝙsensus non inducit resolutionem ꝯctus, nisi fuerit dictum, ꝙ venditor, qui possidebat nomine emptoris, ammodo nomine suo possideat. idem tenet Iac. But. Bal. Ang. & Sal. hic. Tu potes indistinctè tenere prædictam opi. glo. per tria fundamenta in ea adducta. quib. glo. & Doct. non bene respondent: præsertim propter primum arg. glo. ꝙ diuisio est actus æquipollens retrotraditioni. Item quia tacitè actum vī, ꝙ deinceps venditor suo nomine possideat: aliàs conuentio nihil operaretur, & esset inutilis. arg. l. quamuis. ff. de acq. poss. ita tenent Alb. Ful. & Pau. de Cast. hic. Imo. in l. qui mihi donatum. in vlt.
15 col. ff. de do. ¶ † In vlt. parte glos. habes, ꝙ donatio sicut hodie perficitur solo consensu, ita ꝯrio ꝙsensu resoluitur ex identitate rationis. Sequuntur Doct. hic, & Bal. & Sal. in l. 1. C. q̄n li. ab emp. disce. vbi tñdent, si fortè diceretur, ꝙ pactū nudum de donando hodie fomentatur à l. ciuili, & sic dī legitima ꝙuentio, vt dixi in l. legitima. §. eo. tñdent ipsi, ꝙ eodem modo eius resolutio dī legitima ꝙuentio, cùm ista sit regula, ꝙ resolutio semper censetur eiusdem naturæ & qualitatis, cuius est ꝙuentio prima, vt hic in tex. ibi, quia bonæ fidei, & dixi. §. & per hoc non puto, ꝙ sit verum illud, ꝙ tenet Bal. in l. si tibi. §. de pignore. §. eo. vbi quærit, an in casib. in quib. ex solo tit. transfertur dominium absque traditione, vt in ecclesia. l. fi. C. de sacros. eccl. an in illis solo cōtrario consensu dñium retro transferatur, & solo ꝯrio consensu dissoluatur ꝯctus. Et dicit videri, ꝙ non, quia res non est integra, sed habuit executionē, cū sit translatū dñium: ergo solus ꝯrius ꝙsensus nō sufficit, vt hoc tex. In ꝯriū tñ dicit facere, quia in pignore, solo ꝙsensu, absque traditione non ꝙstituitur hypotheca. d. §. de pignore, vbi gl. & tñ solo cōtrario consensu dissoluitur. l. si maior. C. de pig. Et respondet, ꝙ ideo est, quia ius pignoris est magis debile, quàm ius dñij: Ideo putat, ꝙ in ista q. contractus non resoluatur ipso iure, sed ope except. tantum. Puto, ꝙ ista decisio confundatur ex prædictis: quia resolutio censetur eiusdem qualitatis cuius est cōtractus, vt dixi. Secūdò, quia hic interuenit actus retro similis: ergo sufficit ad resoluendum ipso iure contractum, vt hic, & l. 1. & 2. C. quando lic. ab emp. disc. Et si dicas, ꝙ non sit eadem ratio, nec idem fauor in resolutione ꝯctus, prout est ꝯctu celebrato cum ecclesia, respōdeo, ꝙ non, nec in pacto resolutiuo donationis est idem fauor exercentis liberalitatem: super quo se fundat. l. si quis argentum. §. pen. C. de don. & tñ resoluitur solo consensu, sicut contrahitur. vt hac glo. approbata per omnes, nisi dicas, ꝙ qui resoluit donationem, etiam liberalitatem exercet, quasi contrariam donationem faciens. Item ꝯ Bald. moueor per gl. no. in l. 1. in fi. C. de inoffi. don. quam Bal. ibi in fi. no. & reputat multum notandam, ꝙ in casib. in quib. ex solo titulo transfertur dñium sine traditione, in eisdem solo ꝯrio consensu transfertur absque alia retrotraditione. Limita tñ de ci. gl. nostræ fm Ang. hic in fin. vt procedat, q̄n donatio fuit facta nudo consensu, illa eodem modo nudo contrario consensu resōluitur: secus si esset facta mediante stipulatione, vel traditione. Et istud est expeditum, & ita etiam tenet Bald. & Sali. in dict. l. 1. C. quando lic. ab emp. disc. Extra gl. quærit Bartol. quæ faciant desinere rem esse integram, & in effectu concludit,

ADDITIO.

a ¶ Possideret. Dixi in l. 2. car. 19. C. de edend. PVRPV.
Ias. super j. ff. Vet.

cludit, quòd tria, de quib. hic per eum, cum quo alij tenent, & Bald. & Sali. in l. 1. C. quando lic. ab emp. disce. & ibi dicit ma-
16 gistraliter Cyn. in 2. q. † quòd in contractib. qui solo cõsensu perficiuntur, res dicitur esse integra vsque quo remanet in nudis terminis meri consensus. Vbi autem aliquid intercedit vltra consensum, res dicitur desinere esse integra. Item quærit Bart. nunquid requiratur noua retrouenditio, an verò sufficiant verba resolutiua contractus. & sequendo glo. hic in ver. præstitis. & glo. in l. 1. C. quando lic. ab emp. disc. tenet, quòd sufficiant verba resolutiua, & vtilitas resultat propter solutionem gabellæ ex forma statuti, quæ deberet solui si noua retro uenditio fieret. Secus quando verba resolutiua fiunt. Idem, & plenius tenent Gul. de Cu. Bald. & Paul. de Cast. hic. sequuntur Bald. & Sal. in d. l. 1. C. quando lic. ab empt. disc. & Bald. in l. si
17 donationis. C. quod met. cau. † No. istam decis. quòd stante statuto, quod de quolibet cõtractu soluatur gabella: quòd pro resolutione non debet solui. Fortius tenet Bal. in l. tres fratres. supra eodem, quòd si fiat diuisio hæreditatis inter fatres, quòd pro tali diuisione non debeat solui gabella, quia diuisio non est propriè contractus, vt no. in l. diuisionis. §. eod. An autem de contractu transactionis debeat solui predicta gabella, ponunt Bald. & Mod. in l. si donationis. C. quòd met. causa. Bald. in l. contractus. in 1. colum. C. de fide instr. Veritas pendet ab his, quæ dixi in l. si vnus. §. pactus. ff. eod. & in l. Barbarius. ff. de offi. præt. vbi tetigi, an statutum loquens in contractu, habeat locum in quasi contractu, vel in liberatione, seu quitatione, & quæ ibi dixi possent hic repeti. An autem directus dominus qui debet habere laudemium ab emphyteuta alienãte iuxta. l. 3 cum gl. C. de iure emph. & postea resoluitur contractus, an etiam debeat habere laudemium pro resolutione cõtractus? Veritas pendet à dictis in precedenti q. ponunt Gul. Alber. Bart. & Pau. hic. dixi in l. si. C. eo. de iure emph. Tertiam q. Bart.
18 tetigi. §. in gl. mag. ¶† Vlt. tene menti, quod vult Bart. hic in fi. & plenius in repe. l. si is, qui pro emptore, in vlt. q. de vsuc. Sequuntur Bal. Ang. & Fulg. hic, quòd licèt constitutum si actus fictus, tamen per tale constitutum transfertur vera, & nõ ficta possessio, per tex. in l. certè. §. 1. in ver. ,ppriè possideo. ff. de præc. Adde, quod bene facit tex. in l. quod meo. in fi. prin. & ibi Bart. ad hoc not. ff. de acq. pos. sequitur Bal. in c. item inuestitura. de nous feu. & in l. 1. C. quando lic. ab emp. dis. & in l. vnica. §. ne autẽ. in. 3. col. C. de cadu. tol. Ang. de Are. in §. actionũ. in 8. col. Insti. de act. d. Ant. in c. cum venissent. in 3. col. de rest. spo. &
* ita *communiter* tenetur. Contrarium, quòd imo per constitutũ non transferatur vera possessio, sed ficta, tenet Bal. in l. vnica. C. de suffra. & Bar. met in l. Titia. in prin. ff. de ver. ob. in vlt. col. in ver. quæro quid si do fundum meum pro arrhis. Pro ista parte stringit, quia per pactum fictum nõ potest verè acquiri aliqd ius, vel aliqua vera possessio. Ista est doc. Bar in l. emptor. ff. de aqua plu. arcen. & in l. post cõtractum. in 3. col. ff. de don. Bart. & Bald. in l. 1. C. plus vale quod agi & in l. si ex pretio. C. si cert. peta. Sed constitutum est actus fictus, ergo &c. De isto puncto recurrere ad Alex. an. in d. l quod meo. in prin. quia alij non declarant hic.

LEX LIIII.

PEr quos acqui. Per eos acquiritur nobis pacto, q̃ possũt p̃ stipulationẽ acquirere h. d. Et licèt prima glo. dicat, quod fallit in casib. in quibus stipulatio requiritur, & non sufficeret pactum, tu dic, quòd ista fal. non facit ad propositum, quia Iurecons. hic noluit equiparare stipulationem, & pactum quo ad potentiam, nam hoc esset ridiculum, cùm potentior sit stipulatio, quàm pactum. Sed vult parificare quo ad personas, vt quæ personæ possunt stipulando alteri acquirere, illæ etiam paciscendo possunt eidem acquirere, secundum Iac. Bu. Alb. & Fulg. hic. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Voces creditorum quando sunt pares in cumulo debiti, dignitate, & numero personarum, iudex debet humaniorẽ partem sequi.*
2 *Fraudis suspicio maior est in coniunctis, quam in extraneis, quo ad liberandum debitorem.*

LEX LX.

IMperator. Ista lex legitur in glos. tribus modis. Et licèt Alberic. & Ray. dicant, q̃ tenenda sit prima lect. gl. quia aliæ duæ sunt dubiæ: tamen Doct. cõmuniter tenent secundam lec. gl. secũdum quam ista. l. h. d. Vbi est paritas in cumulo debiti, dignitate, & numero personarum, præferuntur voces consanguineorum. h. d. ¶ Capio gl. 1. magnam, quã diuide in tres partes principales, prout tres ponit intellectus ad tex. ¶ Rursus 1. pars principalis subdiuiditur in 4. particulas. In prima ponendo primum intellectum, remouet duo 3ria. In secunda 3 primum intellectum oppo. & sol. In tertia declarat verba tex. In quarta remouet aliud 3riũ. Secunda ibi, sed nonne dicit. Tertia ibi, & dic. Quarta ibi, & hoc non affectione. ¶ Rursus 3. pars principalis subdiuiditur in tres particulas. In prima ponit tertium intellectum. In secunda exponit text. tenendo istum intellectum. In tertia per viam not. declarat quid differat tertius intellectus à primo. Secũda ibi, & fm hoc dic. Tertia ibi, & sic no. ¶ In ea. gl. ibi, & sic tolluntur 3ria duo: rñde melius fm Bal. & Ful. q̃ iste text. loquitur, q̃n plures creditores fecerunt pactum de remittendo certam quotam hæredi futuro, quo casu intelliguntur pacisci contemplatione causæ, & sic, vt hæreditas adeatur, & consequenter pro eorum commodo, non autem contemplatione alicuius hæredis, quo casu tale pactum bene prodest vero hæredi. Ita loquitur text. hic. Aliq̃n est vnicus creditor, qui facit pactum. & tunc, quia præsumitur fecisse ob affectionem hæredis putatiui, non prodest tunc vero hrdi, & ita rñde ad l. si actionem. C. eod. ĩ. alleg. per glo. ¶ In ea. gl. ibi, secundò pone. istam secundam lec. tenẽt.
1 Bart. Ang. Sal. Fulg. & Pau. de Cast. hic. † & fm hunc intellectũ limitatur. l. maiorem. in fi. §. eo. vbi dr̃, q̃ q̃n voces creditorum sunt pares in cumulo debiti, & numero personarum, q̃ iudex debet humaniorem partem sequi. Limitatur per istam l. nisi ex vna parte sint personæ 3iunctæ defuncto, ex alia extraneæ, quia tunc præferuntur voces 3iunctorũ, per hanc l facit. l. 1. ff. de priui. cred. Istum intellectũ reprehendunt Iac. Butr. Gul.
2 Ray. & Alb. hic. Gul. & Bal. in l. & suum. §. fi. §. eo. † quia maior est suspicio fraudis in cõiunctis, quàm in extraneis. l. data. C. de do. & l. nihil. ff. de bo. lib. sed p̃p coniunctionem citius remittẽt, quàm extranei, qui fidelius agẽt. Et rñde dupliciter. Primò, q̃ cùm hic tractetur de commodo pecuniario, & non de iure sanguinis, non est verisimile, q̃ coniuncti velint sibi ipsis præiudicare, præsertim cùm text. requirat, q̃ sint idonei. Quib. sic stantib. ratio affectionis facit eorum votum prævalere, argu. l. libertus, qui soluendo. ff. de bo. lib. Secundò respondẽ fm Bald. in lec. antiqua, q̃ ratio prædictorum procederet in personis 3iunctis hrdi: sed iste tex. loquitur in p̃sonis coniunctis testatori, quo mortuo cessat suspicio. arg. c. filij. de hęr. in 6. ¶ In ea gl. ibi, tertiò pone. Iste tertius intellectus, & primus ad idem tendunt secundum Bart. & Fulg. & Pau. de Cast. hic, & vterque intellectus vult, q̃ pactum remissiuum factum á creditorib. hæredi putatiuo, prodest vero hæredi: & hoc ideo, quia factũ cõtemplatione hæreditatis, vt hæreditas adiretur. Secus si cõtemplatione hrdis putatiui. l. si tibi. §. cum possessor. ĩ. eo. qui limitatur per istum text. vt ibi dixi. Tñ ex mente glo. & clarius Alb. dr̃ia est inter primam, & tertiam lect. gl. quia fm primam verbum extraneorum, ponitur pro eo, qui nihil attinet. Sed fm tertiam, ponit̃ strictius pro eo, qui non est necessarius hæres. Item secundum primam lect. verbum necessariorum ponitur, seu sumitur largè pro omni coniuncto, siue sit agnatus, siue cognatus: sed secundum tertiam sumitur strictè pro filio, & seruo, qui propriè dicuntur necessarij hrdes, vt Insti. de hær. qual. & dif. in prin. quantum tñ ad effectum non differunt. Sed tu aduerte, q̃ intellectus glo. & Doct. non bene seruiunt verbis literæ, ibi ex bonis debitoris licèt ab extraneo consequi: nec text. dicit, quòd debitor esset mortuus, nec quòd istud pactũ sit factum cum aliquo hærede. Ideo intellige text. planè prout iacet. Quidam debitor non existens soluendo habebat multos creditores, & dum isti creditores vellent facere vendi bona debitoris, comparuit quidam extraneus, qui dixit, quòd si creditores volebant sibi remittere partem crediti, quòd volebat in se accipere bona debitoris, & satisfacere ipsis creditoribus in residuo. Isti creditores fuerunt contenti istud consequi ab isto extraneo: comparent personæ necessariæ debitoris, quæ volũt istud idem facere creditoribus, quòd vult facere ille extraneus. Decidit text. quòd isti necessarij præferendi sunt extraneo, dummodo aliàs sint idonei. Et pro isto intellectu est etiam tex. in l. 1. ff. de cur. bon. dan. & in l. libertus, qui soluendo. ff. de bon. lib. Iste intellectus melius conuenit verbis literę. Eum tenent Iac. Bu. Dyn. & Bal. in vtraque lect. & Raphael. Fulgos. hic. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, per quod quis non possit fundum suum Deo dedicare, vel in communi mortuum inferre, vel inuito vicino alienare, non valet, iuxta, vt num. 2.*

Colonus

Colonus ſi vult vendere fructus, quos percipit ex prædio conducto, tenetur potius vendere domino iuſto pretio quàm alij.
Domum meam ſi tibi vendo hoc acto, quòd non poſſis ibi exercere talem artem, valet talis conuentio.

LEX LXI.

NEmo paciſcendo. † Non valet pactum, per quod quis non poſſit fundum ſuum Deo dedicare, vel in communi mortuum inferre, vel inuito vicino alienare. h.d. Et ſic iſta lex ponit de triplici pacto negatiuo, q̃ vult non valere. Ratio primi, quia obuiat religioni: puta, ſi fuerit pactum, q̃ quis in ſuo non poſſit ædificare monaſterium, eccleſiam, vel hoſpitale. Ratio ſecundi, quia obuiat pietati. Ratio tertij poteſt eſſe duplex. Prima, quia obuiat pleno iuri dñij, & eſt c̃ naturam dominij. argum. l. cum præcario. ff. de præca. Secunda, & melior ratio eſt, quia eſt contra bonos mores, cùm auferat dño liberam facultatẽ diſponendi de re ſua, contra l. in re mandata. C. mand. & l. nemo exterus. C. de iudæis, & l. ſed & ſi lege. §. conſuluit. ff. de pet. hær. & ad iſtam rationem vide text. not. in l. dudum. C. de contrah. emp. ¶ † Limita not. iſtum text. vt procedat, q̃n pactum erat ſimpliciter prohibitiuum. Secus quando ſolùm erat limitatum, puta q̃ caſu quo dominus vellet alienare fundum ſuum, q̃ potius teneretur alienare mihi vicino quàm alij pro eodem pretio, tale pactum bene valet. Ita not. limitat Imo. in l. qui Romæ. §. cohæredes. per illum tex. ff. de verb. obli. Et ibidẽ Raph. Com. & Ale. in 6. col. Adde text. in l. qui fundum. ff. de contrah. emp. Facit in ſimili tex. in d. l. dudum. in fin. & in ſimili text. in c. conſtitutus. de in integ. reſt. † & q̃ in ſimili not. Bart. in l. 1. in fin. in vlt. not. per illum text. C. de metal. & metal. lib. 11. Quod ſi colonus vult vendere fructus, quos percipit ex prædio conducto, tenetur potius vendere dño iuſto pretio, quàm alij. Sequitur Lud. Ro. in l. 1. ff. ſol. matr. ¶ Capio gl. vnicam, quam diuide in quinque partes, prout quinque principalia c̃ria remouet. Secunda ibi, & ſic ſoluitur aliud. Tertia ibi, item toti l. Quarta ibi, item ad primum, & ad ſecundum eſt contra. Quinta, & vlt. eſt ibi, item ad vlt. eſt contra. ¶ In ea glo. ibi, & ſic ſoluitur aliud contrarium. Tenet ergo gl. q̃ ſi in iſta l. pactum fuiſſet appoſitum in traditione ipſius rei, q̃ valuiſſet. Contrarium tenet glo. in l. in traditionib. ſ. eod. Sed concorda, vt per Iacob. Butr. & alios. † Pro primo membro facit, q̃ vult Bart. in l. venditor. in prin. ff. communia præd. vbi per illum tex. tenet, q̃ ſi vendo tibi domũ hoc pacto, q̃ non poſſis ibi exercere talem artem, valet talis conuentio, & obligaris tu, & ſucceſſores tui ad non exercendum. Quod limitat Pau. de Caſt. hic, quãdo mea intereſſet, q̃ ibi non exerceres, quia ego ibi propè exercebam: aliàs ſecus, per l. quoties ff. de ſeru. Intellige etiam ſecundum membrum, q̃ pactum non valeat, quo ad hoc, vt impediatur alienatio, niſi paciſcens haberet ius reale in illa re. l. creditor. §. fin. in ver. nullam. ĩ. de diſtr. pig. allegata in gl. Tamen bene poteſt ad intereſſe agi, ſi pecuniariter intereſt paciſcentis, vt per Bartol. & alios hic, & in l. ſi ita quis. §. ea lege. ff. de verb. obl. & in l. qui absenti in prin. ff. de do. & in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. 1. Adde etiã, q̃ vult glo. in Auth. vt de cætero commu. non fiant. ver. legitima, per illũ text. collat. 5. quod ſi vendo rem meam eo pacto ne alienes, an ſi alienaueris, poſſim propria auctoritate apprehendere. Iaſon Paduæ.

applicanda eam non rumpere: ſi rupta pace ſe reconcilient, per hoc non præiudicatur eccleſiæ, cui pœna erat acquiſita.
12 *Si donaui rem Titio, deinde poſt certum tempus Seio, interim non poſſum reuocare donationem à Titio.*
13 *Princeps rem per ſe conceſſam, non poteſt alteri concedere, etiam proprio motu, niſi dicat, non obſtante conceſſione tali facta.*
14 *Si Papa contulit mihi beneficium, & poſtea de plenitudine poteſtatis alteri contulit, tenetur mihi prouidere de alio ſimili.*
15 *Si Papa cogat Epiſcopum inuitum ſine cauſa renunciare epiſcopatui, quòd tenetur ei prouidere de bono cambio.*
16 *Papa non poteſt cogi inuitus cedere papatui, cùm non poſſit dari bonum cambium.*
17 *Papa in beneficialibus poteſt quem priuare pro libito voluntatis.*
18 *Papa poteſt deponere Epiſcopum, & eum priuare epiſcopatu ſine cauſa.*
19 *Quamuis perſona ſit adiecta verbo executiuo, tamen pactum prodeſt fideiuſſori.*

LEX LXII.

SIreus. Pactum principalis non præiudicat defenſioni iam fideiuſſori quæſitæ. h. d. ſecundum Bart. vel ſic. Ius quæſitum fideiuſſori, etiam ex perſona rei, non poteſt reus illi adimere.
1 h.d. vel ſic, & plenius. † Exceptio quæſita fideiuſſori mediante pacto de non petendo, facto reo principali, non poteſt fideiuſſori multo auferri per contrarium pactum de petendo factum ab ipſomet reo principali. h. d. ¶
2 † Ad regulam generalẽ huius legis, vltra concor. glo. facit. l. qui Romæ. §. Flauius ff. de verb. obl. l. qui res. poſt prin. in ver. diuerſum. & in l. vero procuratori, circa fin. & in l. aliud. ff. de ſol. text. in l. 3. ff. de ſer. expor. & in l. inſulam. §. fin. ff. ſol. matr. & in l. cum maritus. §. fi. ff. de pac. dot. & quod ius quæſitum tertio ex meo contractu, vel ſtipulatione non poſſim illi auferre, facit l. 1. §. 2. cum glo. ff. de ſtip. ſer. glo. in l. certi condictio. §. ſi nummos. in gl. magna. ff. ſi cert. pet. Pau. de Caſt. in d. l. inſulam. §. fi. Sal. in l. 1. C. ſi mancip. ita fue. alien. Adde etiam tex. in l. ſi conſtante. in fi. C. de don. ante nup. per quem text. Bald. ibi in fin. dicit, quod quando ex conſenſu contrahentium, vel occaſione contractus per diſpoſitionem legalem eſt alicui quæſitum ius in re, vel in ſpe irreuocabili, non poteſt ab illo contractu recedi in eius præiudicium eo non conſentiente, & q̃ ius alicui quæſitum ex diſpoſitione legali, non poſſit ei auferri, facit text. in l. ſi poſt mortem. ff. de contrab. & adde Spec. in tit. de pac. §. poſtremo. ver. ſed certè. & in tit. de loc. §. nunc aliqua. ver. 75. Et q̃n ius ex facto meo quæſitum tertio poſſit per me reuocari, ponit latè Bald. in l. cũ à ſocero. C. de iure dot. Item extende iſtam. l. vt procedat etiã vbi debet interuenire ratificatio, ſm Io. de Imo. in cõmento. c. potuit. in vlt. car. de loca. allegat notata in l. ſi ego. ff. de neg. geſt. ¶ Limita iſtam regulã, q̃n ius de præſenti erat quæſitum: ſecus ſi nondum erat acquiſitum, ſed ſperabatur acquiri, quia tunc bene poteſt pacto rei impediri ne acquiratur fideiuſſori. l. 3. §. ſi is pro quo. cum gl. ſ. q̃ quiſque iur. ſm Pau. de Caſt. hic. Adde pro iſta limitatione primò facere rationẽ, quia facilius impeditur aliquid fieri, quàm factum tollatur. l. patre furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui, vel alie. iur. c. ad apoſtolicam, de regula.
3 † Secundò facit, quia primus feudatarius poteſt renunciare iuri feudi in manib. dñi in præiudicium ſecundi feudatarij. cap. 1. ver. ſinautẽ diſſentiente. qualiter olim feu poteſt. alien. què ad hoc reputat vnicum, & ſingularem Lud. Ro. in ſing. 184. inc. quæro, feudatarius. & iſtud dicit eſſe addendum ad iſtam. l. fin.
4 † Tertiò facit, quod tenet Ioann. de Imol. in commento cap. potuit. in vlt. car. de loc. quod ſi aliquis acquiſiuit emphyteuſim pro ſe, & filijs, & nepotib. poteſt illam vni ipſorum prælegare in præiudicium aliorum, quia ex pœnitentia ſua poteſt impedire efficacem acquiſitionem antequam ius ſit actualiter acquiſitum. Et ita refert ſe conſuluiſſe, vt ibi per eum. De quo puncto, quia latus eſt, vide Bald. in l. item videndum. §. nunc videamus ff. de pet. hær. & in Authen. ſi quas ruinas. C. de ſac. ſan. eccl. & in cap. 1. an agnat. vel filius. Spec. & Ioann. And. in addi. Spec. in tit. de loc. in §. nunc aliqua. ver. 78. & quod vult Bart. in l. vt iuriſiurandi. §. ſi liberi. in ver. ſecundum dubium. ff. de oper. liber. cum concor. & adde quæ latè dixi in l. fin. C. de
5 iure emph. vbi examinaui iſtum paſſum † Quartò pro iſta limitatione facit, quod dicam. ĩ. in 5. deci. Et ſecundum iſtos terminos poſſet procedere deciſio Bar. in l. qui Romæ. §. Flauius. per illum text. ff. de verb. obl. quòd quando quis donauit alicui vnum fundum, vt poſt certum tempus eſſet cuiuſdam eccleſiæ, quòd interim poteſt donator donatario illud pactum remittere. Sequuntur Imol. & Rapha. Com. ibi, quando reuocatio fit ante illud tempus, quo veniebat quærendum eccleſiæ.

Idem

SVMMARIVM.

1 *Exceptio quæſita fideiuſſori, mediante pacto de non petendo, facto reo principali, non poteſt fideiuſſore inuito auferri per contrarium pactum de petendo, factum ab ipſomet reo principali.*
2 *Ius quæſitum tertio ex meo contractu, vel ſtipulatione, non poſſum illi auferre.*
3 *Primus feudatarius poteſt renuntiare iuri feudi in manibus domini, in præiudicium ſecundi feudatarij.*
4 *Si quis acquiſiuit emphyteuſim pro ſe, & filijs, & nepotibus, poteſt illam vni ipſorum prælegare in præiudicium aliorum.*
5 *Quando pars donauit alicui vnum fundum, vt poſt certum tempus eſſet cuiuſdam eccleſiæ, quod interim poteſt donator donatario illud pactum remittere.*
6 *Reus principalis non poteſt per ſuum pactum tollere exceptionem ſemel quæſitam fideiuſſori ſuo, etiam mediante alio pacto ſuo.*
7 *Actor poteſt vti dilatione conceſſa reo. & n. 8.*
9 *Statutum Florentiæ, quod ipſi non poſſint rebannire exbannitos ſine licentia Papæ, ſi contrafieret, quod commune Florentiæ teneatur ad mille, vtrum per ſtatutum contrarium poſſit tolli dictum ſtatutum.*
10 *Auctor contractus ante pœnam commiſſam, poteſt eſſe auctor totius diſtractus.*
11 *Si duo nobiles faciant pacem, & promittunt ſub certa pœna eccleſiæ*

Idem tenet Bald.in l.3.per illum tex.ff.de ser.expor.Lud. Ro.in l.sed si hac. §. prostituta. s̄. de in ius voc. Tamen illa decisio est dubia,vt ibi per Mod.latè Bald.in l.cum à socero. C.de iu.dot. per Pau.de Cast.& Lud.Ro.in l.si pecuniam. in prin.ff.de cōd. ob cau.latè d.Fran.de Aret. in cons.74.incip. diligenter, & maturè ponderatis his, quæ in facto. in 5.col.& dua. seq. Intellige istam limit.procedere,quando ex facto tertij ius erat mihi immediatè quærendum:secus quando illud ius non quæritur immediatè ex pacto tertij, sed venit quærendum mihi demum secuta mea ratificatione,vt quando aliquis sine mandato contrahit nomine meo, & tunc non potest ex illius pœnitentia acquisitio mea impediri.Notatur in l.si ego.ff.de neg. gest.Imo.in
6 d.cap.potuit.in vlt.cart.¶ † Secundo in specie not.ex hoc text. quod reus principalis non potest per suum pactum tollere excep.semel quæsitam fideiussori suo etiam mediante alio pacto suo,nisi ipse fideiussor consentiat, vt hic in ver.inuito,à contrario sensu. Similiter non potest reus prorogare ipsas obligationes in præiudicium fideiussoris, nisi eo consentiente. l. si cum Hermes,& ibi Bald.C.loc.l.item quæritur.§.qui impleto.ff.loc. Bart. not. in l. Lucius.§. Paulus. per illum text.ff.de admin.tut. Bald. Ang. & Mod. in l. si vnus.in princ. in ver.si cum reo.s̄.eo. ¶Istum text. limita ex eo, quod not. decidit Bald. in l. fin.iuxta prin. C.ad Maced.vbi quærit: pone, quòd filiusfa.accipiens pecuniam mutuo, dedit fideiussores, quib. est acquisita exceptio Macedoniani. Certè mutuum factum filiosa. reconciliatur patre ratum habente,vt ibi est text.nunquid pater possit ratificare in præiudicium fideiussorum? videtur, quòd non, per istum text.& d.l.si post mortem. §.fin.& per id, quod dicit Io. And in regula rati. quòd ratihabitio non tollit ius tertij. Contrarium determinat Bald. quia illa ratihabitio initium contractus respicit, & influit ipsi initio virtutem obligationis. Vnde cùm reconciliatur in principali, reconciliatur in accessorio.l.si quis pro eo.§.si nummos.vbi bonus text.ff. de fideiuss.facit, qd not.in l.tam mandatori C.de non num.pec. ¶Secundò limita, vt per glo.fin.in fin.¶Tertiò principaliter iste text. est not.& allegabilis ad multa,de quib.aliqua subijciam, & poteris alias li-
7 mitationes colligere. ¶ † Primò inducitur per Bart. ad q. quæ fuit de facto Bononiæ, vt hic per eum. Alij communiter non tangunt.Adde,quòd idem tenet Alb.de Ros.in 2.parte statu.q. 156.incip.item quærit Gul. si aliquis officialis. Sed tu aduerte ex mente Ful. q̄ attenta ratione Bart. non deberet etiam posse auferri excep.rei iud.semel acquisita ipsi officiali: tunc quia statutum expressè derogat, & vult, q̄ de nouo quilibet officialis syndicetur non obst. sententijs prius latis, certè istud statutum ita rigorosum non debet extendi ad præiudicium tertij, & sic fideiussorum. l. venditor.§. fin.ff.communia præd.c. cum dilectus.de consue. Et sic non debet extendi ad fideiussores, postquam statutum de eis non facit mentionem. Ista videtur melior ratio,quàm illa, quæ assignatur per Bart. Secundo ista.l.fa-
8 cit secundum Bald.† Actor potest vti dilatione concessa reo.l. petendæ.C.de temp.in integr.resti.pet.An reus possit renuntiare huic dilationi in præiudicium actoris?determinat, quòd nō,
* per istam. l. ex quo ius est acquisitum actori, & dicit, *quòd ista communis opi.creditur esse vera*.Adde, quòd idem tenet Bart.in l.si post mortem.§.fin. per istum text. ff. de contratab. & ibi limitat verum, quando talis dilatio est concessa reo de iure communi:secus si est de iure speciali beneficio rest. in integ. l. si iudex circunuentio.ff.de min.Sed alibi Bart. tenet contrarium in d.l.petendæ. per bonam rationem, per quam colligitur alia limitatio ad istum text.de quo etiam per Bar. in d.l.si iudex Bar. & Bald.in l.si ārrogator.ad fin.per illum text.ff. de adop.Bald.& Ang.in l.fin.ff.de fer.Ang.in l.beneficium in fin.ff.de const.prin.
9 facit,quod habetur in cap prudentiā.de mut.petitio.¶ † Tertiò facit ista.l. secundum Bald. in alia lec.ad q. Dicit statutum ciuitatis Florentiæ, quòd ipsi non possint rebannire exbannitos sine licentia domini Papæ,& si contra fieret, quòd tunc commune Florentiæ debeat soluere cameræ domini Papæ quinque mille florenos, vtrum per statutum contrarium possit tolli dictum statutum.Refert Bald.quod eo præsente fuit allegatum Florentiæ multum subtiliter,& finaliter fuit obtentum, quòd
10 non,per istam.l.¶ † Adde,quod contrarium in ea.q. & melius tenet idem Bald. in l. 2. per illum text. C. si fer.expor. vbi quærit:dictat statutum communis Florentiæ,quod in fauorem rebellium nihil possit proponi,vel statui,nec statutum suspendi, & si secus fiat, quod statuentes eo ipso sint rebelles, & eorum bona sint cameræ ecclesiæ applicata, nunquid ipsimet ciues Florentini poterunt suspendere istud statutum?Determinat, q̄ sic,quia suum est negotium, & non ecclesiæ, & ante pœnam commissam licitum est statuere super principali: ergo super pœna.l fin.ff.de eo,quod cer.loc.Sed postquā pœna esset commissa,secus esset per hanc.l.Author igitur contractus ante pœnam commissam,potest esse author totius distractus, quod est not.secundum eum.facit,quod dixi in text.in 1.limi.primo no.
11 & quod statim.j.dicam.¶ † Quartò ista.l.facit ad id,quod volunt Bald.Ang.Imo.& Mod.in l. insulam. §.fin.ff. sol. mat.vbi per illum tex.dicunt, quòd si duo nobiles fecerunt pacem, & promiserunt eam non rumpere sub certa pœna applicanda ecclesiæ,quanquam rupta pace reconcilient se, & omnem iniuriam remittant, per hoc non præiudicatur ecclesiæ, cui pœna iam erat acquisita.Facit bonus text.in l.vero procurator.circa fin. ff. de sol. ibi, quia certam conditionem habuit stipulatio,
12 quam mutare non potuit stipulator. ¶ † Quintò ista l. facit pro eo,quod decidit no.Ioann.And.in addi.Spec.in titu.de instr.edi.§.nunc verò aliqua.in addi.quę inc.per superiora.Quod si dono rem Titio, deinde post certū tēpus Seio, interim non possum reuocare donationē à Titio.Sed si nō dono,sed depono apud Titium rem tradendam Seio, non transfero a me dominium.Vnde antequam Titius tradat Seio, potero mandatum reuocare,nec post poterit Titius transferre.l. hoc iure.§.si quis dederit.ff.de do.l.eius qui. ver.quas pecunias. ff.si cert.pet.
13 ¶ † Sextò facit ista lex pro eo,quod not. Bart.in l.fin.per illum text.C.de loc.præd.fis.lib.11. quod princeps rem per se concessam non potest alteri concedere,etiam motu proprio, nisi dicat nō obst. cōcessione tali facta. Idem tenet Lud.Ro.in cons. 298. quod inc. circa præmissam dubij consultationem: vbi ad hoc alleg.plures text non recordatus de d.l. fin.& deci. Bartol. ibi.Facit,quod dicit Bald.in l.1.in vlt.colu. de const.prin.Quod si princeps aliquid dat, vel confirmat, semper debet intelligi, saluo iure alterius.Idem Bald.in l.omnes. in 2.colum.de quadr. præsc. Et dicit ibi Bald in titu. de pace const.in 31. colu. in ver. possideant,quod princeps ptiuilegia vni concessa non debet alteri dare.l. decurionib. C. de silen. lib. 12. & ista faciunt secundum eum ad concessiones, quas faciunt principes de aquis pub.quòd semper videantur reseruata iura, & commoditates eius,cui prima cōcessio facta est.l. Labeo.§.1.ff.fam.ercis. adde etiam not.Bald. in l.2. in 3.not.C.de leg. vbi dicit, quòd si princeps alicui benemerito donat castrum, quòd illud castrum est sibi defendendum,& non auferendum,& si postea aliquis illud castrum impetraret, impetratio esset ipso iure nulla, & præsumitur subreptitia, per illum text. cum glo. & de hoc dicit esse glo.ord. in l.si qua loca.C. de fun. & sal.rei do.lib. 11.Idem sequuntur Ful.& Pau. de Cast. in dd. 2. & ibi dicit Pau. de Cast.q̄ Bald.in multis locis alleg. illam glos.quia tangebat eum. Nam Papa Vrbanus sextus sibi contulerat vnum castrum in comitatu Eugubij,& postea illud contulit alteri, & nunquam Bald. potuit habere possessionem, licèt multum litigauerit cum illo in curia Romana.Illam glo.etiam alle.Bald.in l.1. in 1. colum.
14 ff.de const.princip. † Septimò ista.l.facit ad id,quod sing.dicit Bald.in cap.1.§.ad hoc.in 7.colum. per glo. ibi, de pace iur.fir. quod si Papa contulit mihi beneficium,deinde de plenitudine potestatis contulit alteri, quòd mihi tenebitur prouidere de
15 alio simili, quod est not. dignum secundum eum. † Adde bene facere illud,quod dicit Inn. in ca. nisi cum pridem. in 2. col.
a de renūc.Quòd si Papa cogat[a] Episcopum inuitum sine culpa sua renunciare, quod debet ei prouidere de bono cambio.
16 † Et per hoc infert ibi Imol. in 16. colum. quòd Papa non potest cogi inuitus cedere papatui,cùm sibi non possit dari bonū
17 cambium. † Tamen hæc vltima non puto q̄ vera, quia Papa in beneficialibus potest quem priuare pro libito voluntatis, cùm in beneficialib. habeat plenam, & liberam volun. cap. 2. de præb.in 6.cle.1.ad fin.vt lit.pen. vnde dicit do. Ant. de Butr. in cap.constitutus.per glo.ibi de relig.do.quod de beneficijs ecclesiarum potest disponere Papa,vt vult, etiam sine causa, remouendo vnum à beneficio suo, per d.cap.2.de præb.in 6.idē tenet Lud. Ro.in cons. 298.incip. circa præmissam dubij con-
18 sultationem.in 2.colum. † bene facit, quòd vult glo. sing.an?
b per principalem.9.q.3.quæ dicit, quod Papa potest[b] deponere Episcopum, & eum Episcopatu priuare sine causa. & illam glo.sequitur d.Car.in cle.1.in 1.not.vt lit.pen. d.Abb. in c.translato.de const.Ioan.de Imo.in c.ad supplicationem, in vlt.not. de renun.Bene facit glo.in c.si gratiosè.de rescr. in 6. per quam dicit

ADDITIONES.

a ¶Si Papa cogat.Adde Ioann.And.in regula, quod ob gratiam. de re.iur.lib.6. in mer. Abb.in c. constitutus. in 3. colum. de reli. domi. in cap. fin.de postu. præla.in cap.quæsitum.de rerum permut.in cap.quoniam. in 1.colum. de iure patron.in cap.1.de ele.in disp.inc. Episcopus,& quidam rector Parmensis.in 14.colum.Lud.Ro. consil. 255. incip. omnipotentis, &c. circa primum.in 6. col.ver.ex his igitur.

b ¶Quod Papa potest.Adde Abb. in c.translato. super glo. 2. de const. Barb.in c.quæ in ecclesiarum.de const.in c.quod translationem.de offi.leg.

dicit ibi Gem. in pen.col. ꝙ Papa in beneficialib. habet pro ratione voluntatem,& ꝙ ad libitum potest prælato auferre titulum beneficialem, & secundum ista potes colligere aliam limitationem ad hunc text. tamen contra glo. in d.c. per principalem.tenet latè idem d.Abb.in c.fin. in pen.& vlt. col.de confir.vtil.vel inutili.& in c. fin. in fin.de postu. præla. & in dispu. sua, quæ incipit. Episcopus, & quidam Rector Parmensis. in 14.col.Lud.Ro. in cons.345. quod inc. circa primum. in 6.col.

19 ¶ † Quarto principaliter not. ex isto text. ibi, à se non peti. secundū Ful. ꝙ quamuis persona sit adiecta verbo executiuo, tamen pactū prodest fideiussori,& sic non efficitur merè personale.Facit.l.nisi hoc actum,& ibi Bart.§.cod. per Bart.in l.si tibi. §.pactum conuentum, & in l. qui in futurum.§.1.§.cod.¶Capio glo. fin.in ver. non posse. quam diuide in tres partes princ. In 1.colligit ex text.not.& ad illud alleg. concor. In 2.opp.& se remittit.In 3. similiter oppo. & sol. Secunda ibi, sed contra.§. cod.Tertia ibi,item contra.j.quod met.causa.¶Ex 3.parte collige aliam limit.ad hunc tex.& pro ea adde bonum tex.in l.pupilli.§.1.ff. de sol. Et per ista cum laude Dei remanet expeditus præsens subtilis titulus de pact. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

Transactio non potest fieri nisi super re dubia,& lite incerta.
Debitum quando est liquidum, non potest super eo transigi, vide cautelam num.3.& 4.
Transactio an de communi consensu partium possit fieri de re certa, & liquida.
Compromissum an possit expressè fieri per partes super eo, quod iam est laudatum,vel iudicatum.
Compromissum valet post sententiam, quæ transiuit in rem iudicatam.
Substantialia contractus non possunt per pactum partium tolli,vel immutari.
Argumentum ab etymologia vocabuli valet.
Transactio facta post rem iudicatam, nullius est momenti.
Consequens qui vult, vult omne necessarium antecedens ad illud, sine quo actus valere non posset.
Illegitimus si est dispensatus,quòd possit habere Episcopatum, intelligitur etiam dispensatus in necessarium antecedens,quod possit presbyterari.
Compromissum æquiparatur transactioni.
Consilium sapientis, quòd in omni causa potest peti ex forma statuto-postquam conclusum est in causa,peti non potest.
Tria requiruntur ad esse transactionis.
Remissio quæ fit per pactum simplex,dicitur esse donatio.
Transactio,quæ non valet vt transactio, non valet etiam vt pactum.
Quasi,dictio an stet propriè.
Res an per negatiuam iuris efficiatur dubia,& nu.20.
Lex,quæ habet varios intellectus,non potest allegari ad decisionem.
Ignorantia iuris obscuri excusat à lata culpa.
Faciens contra legem præcepti,in cuius intellectu sunt variæ opi.non peccat.
Et,dictio resoluitur in vel.

De transactionibus. Rubr.

LEX PRIMA.

QVi transigit. Transactio est de re dubia, & non gratuita:pactio verò de re certa, & gratuita. h. d. Et ponit duas differentias inter pactum in specie,& transactionem.¶ † Not.1.ꝙ transactio[a] non potest fieri nisi super re dubia, & lite incerta. Ratio, quia est remedium finiendarū litium.l. fratris. C.eo.l. post rē. ff. de re iud.l.trāsactio finita.ff.de verb.sig.Non requiritur tñ, ꝙ lis sit de præsenti, sed sufficit dubium futuræ litis,ſm Bart. & alios in l.causas.C.eod. Ang.hic.Item sufficit controuersiam esse de facto,licèt non de iure.l.2.vbi Bart.& Doct.C.eod.Bal.in l.1.in fin.eo. tit.Item sufficit,ꝙ lis sit super parte,licèt non super toto eo, de quo est trāsactum.Ita sing.Bart.si bene inspexeris in l.si de certa. circa medium.C.eod.Sequuntur d.Ant.Imo.& d.Abb. in c.1. extra eod. titu.Ioann.de Imol.in c.conquerente.in 13.col.de off.ord.† Secundò per istum text.apparet secundum Bald. Ang.& Pau.de Cast.quòd vbi debitum est liquidum, puta quia confessatum, vel iudicatum,non potest super eo transigi, & sic nec compromitti:de quo plenè dixi in l.si causa cognita.C.eo.Subdit Ang. hoc procedere quantumcunq; compromissum sit plenissimū, tñ ad ista non extenditur.Sequitur Pau.de Cast.hic.Adde Ang. idem tenentem in cōs 65.ꝙ inc.visis dictis compromissis, prorogatione,laudo, & emologatione laudi. † Dicit tamen Ang. esse no.cautelam, quòd fiat compromissum amplum de omnib.litib.& controuersijs,deinde subijciatur clausula, qđ intelligatur esse lis, & controuersia omne id, super quo arbitratum fuerit,& est no.cautela secundum eum. Adde,ꝙ eandem cautelam ponit Bald.hic in 2.lec.& dicit, ꝙ cùm ista verba habeāt vim confessionis. l. tale pactum. in prin. §. de pac. non est licitum venire in contrarium,per l.generaliter.C.de nō num.pec. & Pau.de Cast.hic tenet contra Ang.& dicit, ꝙ ista clausula est multum in vsu Florentiæ,sed non potest operari id,quod dicit Ang.patet, quia de eo, qđ est liquidum, non posset specialiter compromitti: minus ergo veniet in ista generalitate verborū.

4 † Subdit tamen, ꝙ ista clausula operat̄ alium not.effectū,quia faceret,ꝙ licèt alias transactio non valeat super eo,de quo non est cogitatū,nec in specie, nec in genere.l. si de certa. vbi Doct. ponunt.C.eod.l.si cum dies.§.plenum.ff.de arb. Tamen isto casu venient omnia etiam, de quibus non fuit in specie cogitatum,dummodo super eis possit esse lis,quæ aliàs non venirent: eo quia vigore talis clusulæ saltem dicitur in genere cogitatum,& dicit, ꝙ ista est pulchra practica. Adde tu contra Ang. text.in l.cum hi.§.si cum lis. j. eod.& ibi Bart. & not. Angel.& Pau.de Cast.per illum text.tenent contrarium. & ibi Ang.dicit se pridie ita consuluisse, ꝙ illa clausula, quæ de more notariorum semper apponitur in compromissis, nihil operetur. Ad idem adde text. in l. post rem, à contrario sensu. j.eod. & ibidem Ang.& Pau de Cast. contrarium tenent, & idem Angel. in l eleganter, in prin.ff.de cond. inde. Tertiò principaliter pro

5 intellectu huius text. quæro,† vtrū transactio de consensu partium possit fieri de re certa,& liquida.Pro parte affirmatiua,ꝙ sic,facit cautela Angel.proximè relata.Tamen, quia communiter est improbata,vt retuli, non esset tutum fundamentum. ¶Secundo,& fortius facit illud,ꝙ quasi in terminis,videt velle sing.Bart.in l.Aquiliana.circa fin. j.eod.dum vult,ꝙ nedum incogitata, sed etiam ea de quib. non est lis, veniunt in compromissum,quando specialis mentio fit. Considera tamen illa verba Bart.an intellexerit de quib.non est lis:puta quia essent liqui

6 da,vel quia de præsenti super eis non litigatur.¶ † Tertiò facit, ꝙ vult Bart.subtiliter intuenti in l.quid tñ in prin. circa med.ff. de arb.vbi vult, ꝙ per partes posset expressè fieri compromissum super eo,ꝙ iam est laudatum,vel iudicatum.Idē expressè tenet Bart. in l. si de certa. C. eod. ¶Quarto facit, quia sufficit controuersiam esse de facto, licèt non de iure.l.2. C.eod.& di-

7 xi.§.¶ † Quintò facit, ꝙ volunt Bald. Ful.& Mod. in l.si diuersa.C.eod.ꝙ valet compromissum,& sic transactio post sententiam, quæ transiuit in rem iud. si in compromisso, vel transactione apponatur clausula non obst.sententia. Idem tenet Bal. in l.post rem.j.eod.& in l.eleganter.in prin. maximè in lec.antiqua.ff.de cond.ind.Idem Bald. in l.1.2.colu.C. quando prouo. non est nece.& in l.iurisgen.§.si paciscar.§.de pac. Pau.de Cast. in l.causas.in fin.& in l.si causa cognita.circa med C.eod.Lud. Ro.in repet.rub.ff.de arb.in 15.col.d.Ale.in cons.22. ꝙ inc.viso

8 instrumento syndicatus.¶ † Pro parte negatiua facit,quia substantialia contractus nō possunt per pactum partium tolli, vel immutari.l.cum præcario.ff.de præc.Declarat Bart. in l.vbi ita donatur.ff.de dot.causa mor. gl.in l. pacta conuenta.in prin.ff. de contrah. emp. Facit bene text. in l.2.ff. de vsu.ea.re. quæ vsu

9 consu.¶† Secūdò facit,qa argū.ab etymologia[b] vocabuli va-

b let,& tenet,prout arg.Iurisc in l.2.§.appellata. & ibi Sal.& Ful. no.ff.si cert.pet.& tex.in c.forus. de ver.sig. Raph. Cum.in l.1. in prin.ff.de acq.pos.Cū ergo transactio dicatur quasi transitio. 1.recessus ab actione,& sic à lite,& est gl.in l.2.& ibi dixi. C.eo. ergo vbi non est lis,quia res sit liquida,non cadit transactio. Ergo partes aliter inducere non possunt. ¶Tertiò facit, qa partes non possunt inducere litē,vbi non est,& sic transactionē facere.l.cum hi.§.si cum lis.j.eo. ¶Quartò facit,quia legib. aliquid introducentib.pro forma,& substantialib.actus, partes renunciare nō possunt.l.nemo pōt.ff.de leg.1.l.testamenti factio. ff.de test.l.1.§.si qs ita.ff.de verb.obl.¶Quintò facit, ꝙ tenet Ang.in cons.94.ꝙ inc.cum lis,& q.in 7.& 8.col.ꝙ cùm in transactione requiratur,ꝙ aliqd derur,vel remittatur, vt j.dicā, partes non possent de cōi cōsensu facere,ꝙ valeat trāsactio aliquo nō dato,vel retēto,quasi illud sit de forma substatiali,vt j.dicā.¶Sex pondera ad hoc text.in l. eleganter.in prin. ver.si post rem.ff.de

10 cond.inde.vbi dicit,ꝙ † transactio factā post rē iud. nullius est momenti:Pondera illa verba vniuersalia negatiua,nullius momenti:ergo impediunt dispositionem in contrarium, iuxta gl. repu-

ADDITIONES.

a ¶Quod transactio.Adde Bart. in l.cum hi.in §.sed cum lis.j.eod.
b ¶Etymologia.Adde Insti.de leg.ag.suc.§.nos autem.de hær.ab inte. in §.item vetustas.de tut.in §.est autem. quib.mod. ius patr. po.solu.in §.si ab hostibus. Doc.in l.properandum.§.finautem.C.de iud.Bal.in rub.ff.fol.matr.

reputatam ſing. in cle. 2. de æta. & qual.quid tenendum in iſto pulchro,& ſubtili paſſu:Ego teneo, ꝙ ſi tempore factæ tranſactionis,vel etiam ante, ſit expreſsè renunciatum ei, propter ꝙ res erat liquida,puta,renunciatum eſt expreſsè ſententiæ, vel inſtrumento:tunc teneo,ꝙ tranſactio valeat, & ita procedant alleg.pro 1.parte.Et de hoc eſt glo.no. in d.l.eleganter. in princ.in ver.ſi poſt rem.& eſt glo.in ver. hoc.n.ff.de cond. inde.aliàs pu-
11 to,ꝙ tranſactio non valeat. Ita procedant alle. 2.loco.¶ † Poſ-
a ſet tñ ſubtiliter inſtari, ꝙ etiam in ſecundo caſu debeat tranſa-
a ctio valere per regulam, ꝙ qui vult conſequens, [a] vult omne neceſſarium antecedens ad illud, ſine quo actus valere non poſſet.l.illud.& ibi Bart.cum ſi.ff.de acq.hær.l.2. & ibi dixi.s̄.de iur.
12 omn.iud. † Hinc eſt,ꝙ etiam in diſpenſatione, quæ eſt odioſa. c.1.in fin.de fil.præſb.in 6.gloſſ.in c. ordinarij.de off.or.in 6.ſi eſt diſpenſatum cum illegitimo,ꝙ poſſit habere Epiſcopatum,intelligitur diſpenſatum in neceſſarium antecedens,ꝙ etiam poſſit præsbyterari,ꝙa ſine ſacerdotio nō poſſet eſſe epiſcopus.c.ex literis.de exceſ.ptæl.Ita Petr. de Anch. in cle. vnica. in 15.col.5. opp.de conceſ.præb.d. Abb.in cap.ex parte.3.de dec. Ita ergo in propoſito,ex quo partes volunt tranſigere,& iſtud fieri non poteſt ſtante ſententia,vel inſtrumento,ergo in neceſſarium antecedens intelliguntur eis renunciaſſe. ¶Ad hoc poteſt dupliciter reſponderi.Primò, quia regula.d. l.illud. procedat, niſi antecedens ſit maius.Ita ibi limitat Lud.Ro.per text.not.in l pen.§.illo.C.de neceſ.ſer.hær.inſt.Facit,ꝙ vult Bart.in l.2.in 1.col.in fin.
b ff.de iur. omn. iud. ¶Secundò reſponde ſubtilius, [b] & eſt mea noua limitatio, ꝙ iſta regula non habet locum,q̄ tale antecedens præſupponit renunciationem iuris liquidi, vt rei iud. vel inſtrumenti. Ita probatur ſubtiliter intuenti in l. eleganter. in prin.in ver.ſi poſt rem.ff.de cond.inde.in l. & poſt rem. in prin. & in l.poſt rem iud.j̄.eod.In quib.iurib.dicitur,ꝙ poſt rem iud. tranſigi non pōt,& ſi tranſigatur,nullius eſt momenti: ergo per talem tranſactionem non intelligit in neceſſarium antecedens
13 renuntiatum ſententiæ,quia tunc valeret tranſac. ¶ † Quartò principaliter not.diligenter illud,ꝙ ſing.not.Bart.arg.iſtius text. & eſt quotidianum in practica, cum compromiſſum æquiparetur tranſactioni,vt eſt gln.in 6.1. in Auth. vt diff.iud. ꝙ compromiſſum,ꝙ fit ex neceſſitate ſtatuti,non pōt peti poſt publicatas atteſtationes, & ſic re iā liquidata. Alij ſcribentes de hoc ſolenni dicto non faciunt mentionem.Adde, ꝙ iſtud dictū refert,& ſequitur Lud.Ro.in l.prætor ait.in prin. in addi.nouis.ff. de ope.no. nun. vbi addit rationem, quia talia compromiſſa ſunt inuenta à ſtatutis, vt citius finis litib. imponatur. l.quāuis. ff.de arb. quæ ratio ceſſat,q̄ propè finem litis petitur compromiſſum.Idem tenet Pau.de Caſt.in prooe C.in prin.in 1.col.ad fin.vbi dicit,ꝙ ſtante ſtatuto,ꝙ ad petitionem partis debeat fieri compromiſſum, certè tale compromiſſum debet peti ante publicatas atteſtationes,quo tempore res eſt adhuc dubia, poſtea videtur clara.Neque.n.quis debet facere aduerſarium fatigari ſumptib. & litib. coram iudice ordinario, & poſtea petere compromiſſum, per tex. optimum in l.fin.C. de compen.aliàs ſemper ille,qui videret ſe ſuccumbere in lite, peteret compromiſſum,ꝙ eſt abſurdum. Et dicit ſe ita de facto conſuluiſſe, & ita conſulit in conſ. 73. inc. ꝙ in cauſa appellationis non poſſit. Idem tenet Pau.de Caſt.in l.ſi.per illum text.C.de comp. Iſtud dictū Bal.pro ſingulari cōmendat,& ſequitur d. Ale.in l.ſi cauſa cognita.in vlt.col.C.eo.in conſ.82.ꝙ inc.in cauſa vertente inter Pet.& Io.in pe.col.in 1.vol.& in conſ.62.in 2.vol.ꝙ inc. viſa facti narratione.circa fin.& in conſ.76.in 3. vol.ꝙ inc. videtur prima conſideratione.in 4. col.Idem tenet d. Fran.de Are. in conſ.
101.ꝙ incip.in cauſa Georgij.Raph. Cum.in conſ.85.inc. quā-
14 uis de iure cōi.circa fi.¶ † Pro iſta cōcl. facit optim.ſimile, ꝙa conſilium ſapientis, ꝙ in omni cā pōt peti ex forma ſtatutorū, poſtquā eſt concluſum in cauſa, peti non pōt, ita tenet Bald.in c.paſto.in 3.col.de cā poſ.& propr.no.d. Ant. de But.in c.cū in veteri,per illum text.de ele.d.Alex.in conſ.62. in 2.vol.ꝙ inc.viſa facti narratione.in pe.col.ad fi.& ſeq.Tu autem ſubtilius cōſidera, ꝙ licèt deciſio Bal.ſit ab omnib.approbata,tñ iſte tex.& æquiparatio de tranſac. ad cōpromiſſum,in qua ſe fundat Bal. & alibi Bar.in l.eleganter.in prin ff.de cond.inde.de directo probat j̄rium.Nam poſt publicatas atteſtationes, & poſt concluſum in cauſa ſemper pōt tranſigi, imo etiam poſt latā ſententiam,donec pōt appellari.l.& poſt rem.in prin. & l.poſt rē iud. j̄.eod. Ergo ſimiliter deberet poſſe compromitti. Vnde dic, ꝙ aliud eſt in tranſactione,aliud in compromiſſo. Nā poſtq̄ finitus eſt proceſſus,ideo non pōt peti compromiſſum, eo ꝙa coram arbitro, vel arbitratore oporteret incohare nouū proceſſum, & iſtud eſt abſurdum, & calumnioſum, vt bene probat in d.l.fin.C.de comp.Ideo tunc non admittitur, ſed tranſactio fit ſolo conſenſu abſque proceſſu: iō pōt q̄cunque fieri,dummodo non ſit lata ſnīa,quæ tranſiuerit in rem iud. vel aliter ne-
15 gotium ſit liquidum.¶ † Quintò not.ex hoc tex.probari,ꝙ ad eſſe tranſactionis tria requiruntur.Primò, ꝙ fiat de re dubia Secundò,ꝙ ſuper lite incerta,ad denotandū, ꝙ ſi dubietas cauſetur aliunde q̄ ratione litis motæ,vel mouendæ,vt in caſu.l.de ſi deicommiſſo.C.eod.ibi non eſt propriè tranſactio, ſed impropriè,& ita formaliter tenet gl.hic.in 1.parte, q̄ ſequuntur Bal.& Ful.hic.Licet Bal.dicat, ꝙ etiam tunc propriè ſit tranſactio,& ita not.ex hac glo.quæ re vera dicit j̄rium. Tertiò requiritur,ꝙ non fiat gratis,ſed aliquo dato,vel retento, vt hic innuit ex differentia pacti,& eſt expreſſum in l.tranſactio nullo dato. C.eo. declarat Bald.in l.fin. in 2.col. C. de exe.rei iud. Intellige prædicta in tranſactione propriè ſumpta,largè aūt, & impropriè trā-
16 ſactio capitur pro omni actu,per quem ab obligatione recedi-
tur.l.1.in ver.tranſigendi:& ibi Bar.no.s̄.de pac. & l.2.& ibi Bar. no.ff.de iureiu.¶ † Sextò no.ex hoc tex.ꝙ remiſſio,quæ fit per pactum ſimplex,dr̄ eſſe donatio,& circa hoc latè inſiſtunt Bar. & Ful.hic.Breuiter dic,hoc eſſe verum, q̄n certum eſt, ꝙ fit ex cā don.aliàs ſecus.l.j̄ iuris ciuilis regulas.§.fi.& ibi dixi.s̄.de pac.
17 ¶ † Vlt.dicit Bar.hic in fin.ꝙ tranſactio, quæ non valet vt tranſactio,non valet etiā vt pactū ſimplex.Adde gl.in l.ſi cauſa cognita.& ibi Bar.& Doct.C.eo.text.in l.ſuus quoque.& ibi Bar.& Doct.C.de rep.hær.probat text. in l. eleganter. in princ.in ver.ſi poſt rem,in ver.nullius eſt momenti. ff. de cond. inde. Limita vbi interueniret iurm,ſm Bart.& Doct.in l. ſi quis maior.C.eo. cùm iurm habeat vim clauſulæ, vt actus valeat omni modo, quo valere pōt.l.cum pater.§.filius matrem.ff.de leg.2.¶Capio gl.1.q̄ magiſtraliter diuide in 5.dartes.In 1.declarat tex. ponendo,qd ſit illud,de quo tractat tex. & bene dicit capiendo pactū in gne,prout ſub ſe comprehendit tranſactionem:aliàs propriè iſta.l.ponit differētiā inter pactū,& trāſactionē, ſm Bal. & Fulg.
18 hic.† In ſecunda remouet vnū j̄riū ponendo duas opi. circa di-
c ctionē quaſi, [c] an ſtet propriè,& ſit nota veritatis, an vero impropriè. In tertia declarat,q̄n dicatur res eſſe dubia, ponendo dr̄iā inter illa verba tex.ſ.de re dubia, & lite incerta.in quib. videbatur eſſe ſuperfluitas. In quarta extendit tex.etiā ſi lis ſit iniuſta,& circa hanc extenſionē ponit duas q. In 5. & vlt.opp. & ſe remittit.Sēda ibi, & ꝙ dicit quaſi. Tertia ibi, eſt autem dubia. Quarta ibi,& in idē recidit,ſiue lis ſit iuſta.Quinta, & vlt.eſt ibi.
19 Item nonne ſit. ¶ † In 3.parte dic melius, vt per gl.no.in l.poſt rem.j̄.eo.An aūt per negatiuam iuris res efficiatur dubia? Glo. in l.1.in prin.in ver.nō eſt.ff.nil.no.app.pen tenet, ꝙ ſic.Pro hoc
d bene facit, ꝙa probabile dubiū iuris æquiparatur dubio facti, c.cū dilectus.de conſue.Io.And.in c.1.de poſtul.prela.in 6.& illum tex.in d.c.cū dilectus, ad hoc reputat ſing.d.Abb. ibi.in 8. col.& in c.fi.in 2.no.de conſt. & in c.ſi diligenti.in 8.col. & in c. de quarta.in 2.col.de præſcr.& in c.dubium.in 5.col.de deci.Io. de Imo.in repe.c.fi.in vlt.col. de præſcr. In j̄riū facit, ꝙa ius eſt certū.§.quib.in 1.conſt C.l.ornamentorum.ff.de au.& argen.le. Ideo poſitioni iuris,ꝙa eſt certum, pars non tenetur rñdere,gl. in l.2.§.ꝙ obſeruari,& ibi Bart. & Doct. C.de iur.cal.Bart.in l.1. in 1.col.ff.de confeſ.& in l.1.in 3.col.vbi limitat.ff.ſi cert.per.Cōclude ex mente Sal.ꝙ ſi ius non eſt clauſum in corpore iuris,& tunc per negationē efficitur res dubia Patet, ꝙa tales extrauagantes debent probari, & ſic ſuper eis poſſunt fieri poſitiones, ſm Bart.& alios in l.cum prolatis.ff.de re iud. & in d.l.ornamentorum.& d.§.ꝙ obſeruari.aut eſt ius clauſum in corpore iuris, & cùm ſit certum,negatio talis iuris non faceret rem dubiam, imò cenſetur calumnioſa, vt in ſimili dicit glo. in l.poſt rem.j̄.
20 eod. † Fallit niſi eſſet lex, quæ haberet varios intellectus, & ſuper qua eſſent variæ queſt.vt per gl.in d.§.quib.in ver.cęteras,& per glo.in l.leges ſacratiſſimæ.C.de leg.Facit, quod vult Bart.in
21 l.3.ff.de reb.dub. † quòd lex, quæ habet varios intellectus,non poteſt alleg.ad deci.Idem tenent Imo.Lud.& Mod.in d.l.cum probari.Bald.in l.2.in 2.colum.C.quando prouo.non eſt neceſ-
e ſe. Similiter ſtatutum ambiguum [e] non meretur allegari, nſi eſt ſententia nulla contra ipſum lata,ſecundum Bald. in c.

ADDITIONES.

a ¶Qui vult conſequens. Adde l. ad rem mobilem, & l. legatum. ff. de proc. & in ca.prudentiam.de off.deleg.

b ¶Reſponde ſubtilius. Vide Bar.in l.poſt quam liti.C.de pac. PVRPV.

c ¶Dictionem quaſi. Adde text.in l.facto.ff.de cond.& dem.gloſſ.in cap.panormitanis.de deci.gloſſ. in cap. prout.de dol. & contu. Bald.in l. ſi defunctus.C. de leg.hære. Abb.in c.ad noſtram. el.3.in 5.col.de elec. Old.conſ. 155. incip. quia de forma ele.

d ¶Dubium. Adde text.in l.regula.ff.de iur.& fac.ign.glo.in ver. de cætero.in c. vnico.de poſtu.præla.lib.6.

e ¶Ambiguum. Quid de lege ambigua,an poſſit allegari ad deciſionem cauſæ, vide Bald. in l. ſi ambiguo. ff. de leg. 1. Lud. Rom. in l. cum prolatis. ff. de re iud.

22 de consti.† Hinc etiam est, q̃ ignorantia iuris [a] obscuri excusat
a a lata culpa, secundum d. Car. in cle. fin. in 4. q. de regul. & in cle.1.§.sanè.in 3.opp.de vsu, & cle.1.in 25.q.de reb. eccl.nõ ali.
23 † Hic etiam est, q̃ qui facit contra legem præcepti, in cuius intellectu sunt variæ opi. non peccat. c. capellanus. vbi not. Doc. de ferijs.Alex.cons.143.aliàs cons.1.in 2.vol. q̃ inc. circa primũ dubium primò arguitur. in 5. col. ¶In quarta parte an fieri debeat differentia inter calumniã actoris, & rei siue commissa sit litigando,siue in ipsa transactione, dixi in l.sub prætextu. C.eo. ¶Capio gl.fin. in ver. indubitatam .quæ diuiditur in duas partes.In prima remouet tacitum contrarium exponendo text. q̃
b contrarium est istud. Nam copula, &,[b] debet cadere inter diuersa.gl. in rub.ff. de iur. & fac. ign. & in c. querela.de simo.sed
24 hic cadit inter duo,quæ idem important.† propter hæc glo.dicit, q̃ dictio, &,resoluitur in vel. & ita fit quoties ponitur inter duo idem importantia,cùm possit importare vim copulæ, secundum Bart.vbi declaraui in l.1. in prin. ff. de iust. & iur. In 2. format.q.& in ista 2 parte ista glo. sentit, q̃ ad essentiam pacti requiritur, q̃ res remissa sit certa,& indubitata.Sed istud est falsum,secundum Alb.& Ful.hic,& est tex in l.contra iuris ciuilis. §.fin.ff.de pact.Bene verum est, quòd ad hoc, vt pactum merè fiat ex causa dona.requiritur, q̃ res remissa sit certa,& indubitata.Ita loquitur text.hic. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

¶Ignoran tia iuris. Adde Fel.in proœ.Gre.in 3.col.ver.& ideo ignorãtia iuris.
¶Copula &. Adde Bart.in l.si finita. in §.eleganter. ff.de dam.infe. Raph. Ful. cons.8.incip.d.Pet.Longus.

SVMMARIVM.

Transactio fit duobus modis.
Transactio an fiat per pactum simplex, an per aquilianam stipulationem, vel acceptilationem, quæ sit differentia.

LEX II.

TRransactum. † Transactio fit duob. modis, vel per pactũ simplex,vel per aquilianam stipulationem,& acceptilationem.h.d.concor.l.vt responsum .C.eo.Et si dicas,quando interuenit stipulatio,res efficitur certa, & indubitata: ergo ibi non cadit transactio. Ad hoc respondet solus Bal. in l.vbi pactum.in 1.opp.C.eod.q̃ aquiliana stipulatio debet taliter concipi,q̃ in ea non exprimatur certa summa: puta quicqui debes per stipulationem promittas, iuxta.l. & vno.§.1.ff.de acceptil.per quę verba nõ fit magis debitũ liquidũ quàm prius: licet fiat translatio primæ oblig.in secundam. Si autem in aquiliana stipulatione promitteretur certa summa:tunc secundum Bald.obstrueret viam transactioni,& non aperiret, & secundũ hoc oporteret multum restringere.ll.huius tit. & C.eo. quæ loquuntur de aquiliana stipulatione. Tu dic melius, q̃d quando partes conuenerunt,quòd transactio fiat per aquilianam stipulationem,& acceptil.Certè stipulatio est pars contractus. Vnde cum fiat ad finem,vt statim tollatur per acceptilationem,de ea non curatur.l.quæ sic.ff.de sol.Bart. in l.qui pecuniam. ff.si cert. pet. ideo potest ex ea obligari solus pupillus sine tutore, quia tendit ad liberandum.glo.est sing.in l.2.& ibi Ang.& Imo. multum notant.ff. de acce. ideo per eam non fit res liquida, vt impediatur transactio, cùm esset res dubia, & super dubio con-
2 ueniunt sit, vt transactio illo modo fieret. † Quæ autem differentia sit,an transactio fiat per pactum simplex, an per aquilianam stip.& acce.dic, quia si liberaui te per pactum simplex, & postea tu non seruas,vel non imples transactionem,ego possum agere actione prima: Et si tu excipias de transactione, replicabo de do. quia eam non seruasti.l. siue apud acta,& l.cum proponas.C.eo.Si autem liberaui te per accep.non possum amplius agere actione prima, quia cũ sit ipso iure extincta, amplius reuiscitari non potest.l.qui res.§.aream.ff.de solu.& sic ad primam actionem amplius non datur regressus. l. vt respondum.& l.cum mota, & l.vbi pactum. C. eod. vnde tunc agitur vel actione de dolo ad interesse, vel condictione ob causam, vt se reponat in primam obligationem,iuxta l.si quis accepto. ff.de cond.ob cau.& ita solet plenè notari per glo. & Doct.in l. actione.vbi dixi.C.eod.

SVMMARIVM.

Transactio facta cum vno non porrigitur ad alios.
Statutum, quod instrumenta guarentigionata habeant paratam executionem,quomodo intelligenda sint.

LEX III.

IMperatores. Materia huius principij ponitur in l.controuersia.vbi plenius dicetur. j. eod. Transactio facta inter hæredem, & matrem præteritam, vel exhæredatã de inof.test.conquerentem,non præiudicat legatarijs, qui agendo scriptum hæredem conueniunt, & debuit hæres facere sibi caueri à matre pro oneribus hæreditarijs iuxta transactionem, q̃ si omisit,sibi imputet.h.d.vsque ad §.transactio.Dubium faciebat in hac l.quia cùm iure esset exhæredata in testamento filij,vel præterita,q̃d est idem, secundum hæc iura: licèt hodie si prætereant sine iusta causa,testamentum esset nullum, iux.glo. magistram in §.exhæredatos.in Auth.de hær.& fal.Si ergo quæ relasset testamentum, legata annullabantur hoc iure. l. Papi.§. pe.ff.de inof.test. licèt hodie secus,per Auth.ex causa.C. de lib. præte. ergo si hæres transigat cum matre, legatarij non debent conqueri: imò debent acquiescere transactioni. Et sicut scinditur emolumentum hæreditatis vigore transactionis inter matrem,& scriptum hæredem, ita deberet scindi onus hæreditarium,per reg.l.1.§.fin.& l.sed & si.§.fin.ff.de leg.3. & l.Plautius. ff.de condi.& dem.Tñ contrarium deciditur in hoc no. text.q̃ legatarij non tenentur stare huic transactioni, & q̃ iure non tenentur ad onera hæreditaria, & imputandum est hæredi si ne-
1 glexerit petere cautionem.† Vnde not.ex text.regulam,q̃ transactio facta cum vno non porrigitur ad alios. concordat.§. fin. j.ea.l.Et istud facit ad q.de qua per Alb.Bald. & Ang. hic. sicut
2 & in pacto.l.si vnus.§.ante omnia. ſ.tit. 1.† Et adde text. not.in l.si pro te.C.de dot.promis. per quem tex.infert ibi sing.Bald. q̃ stante statu. quod instrumenta guarentigiæ habeant executionem paratam,debet intelligi ad instantiam creditoris principalis,non ad instantiam tertij,cuius tamen interesset,q̃d valde no. Et adde, quod dicit Bald. in l.vnica.§.videamus.circa fin.C.de rei vxo. act. Intellige tamen nisi ille tertius posset agere de iure communi,sicut,& principalis.vt patet in text. not.in l.si cui legetur.§.fin.& ibi per Bal.ff.de leg.1. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Transactio licèt sit generalis, non porrigitur ad codicillos postea repertos.*
2 *Incognitis,& non visis verbis vltimæ voluntatis,licèt super controuersiis,quæ oriuntur super vltima voluntate,non possit transigi,tamen potest ferri sententia,& valet.*

§.Cùm transactio. Præmitto pro intellectu,q̃ istum.§.inuenio variè intellectum,vno modo fm d.Pau.hic, q̃ duplex fideicõmissum erat relictum matri.Vnum in testamento, aliud in codicillis.Et quia vigore fideicommissi in testo relicti mater fecerat generalem transactionem cum hærede scripto,& promiserat nihil petere ex quacunque dispositione istius testatoris,propter hoc,quia verba erant generalia de omni dispositione,videbatur sibi præiudicasse etiam quo ad fideicommissum in codicillis relictum. Tñ ꝫrium deciditur hic,ex quo tempore transactionis non erat cogitatum,quia postea sunt reperti, vt in litera:ergo transactio non præiudicat.vt hic, & l.non est ferendus. & l.cum tutorib.j. eod. Et dato, q̃ per illa verba, quib.mater promisit ex quacunque vltima volun.filij non petere,fuerit talem in genere cogitatum de codicillis,istud nõ sufficit, quia super vlt.vol.non potest transigi,nisi specialiter ad hoc inspectis, & visis verbis illius vlt. volun.l.1. in prin. ff.quemad. test aper.l. de his,vbi dicetur j.eod.& fm istum intelle.h.d. Transactio facta super fideicommisso relicto in testamento, quamuis fuerit generalis,non porrigitur ad fideicommissum relictum in codicillis postea repertis.h.d.Iste intellectus mihi nõ placet:nec cõgruit verbis text.Ideo legitur scdo modo, q̃ vnum tñ fideicõmissum fuerit relictum matri in codicillis, & antequã codicilli fuerint reperti, fuit facta transactio per verba multum generalia,propter quæ videbatur fieri præiudiciũ, tñ decidit in text. q̃ si mater virtute transactionis minus cõsequuta sit quàm debeatur ex fideicommisso,poterit residuũ petere non obst transactione, quæ præiudicare non potest, cùm adhuc codicilli nõ fuissent reperti,vt iuribus præalle.Et iste est verus sensus, quem præsupponunt Doct. præsertim Bald. Angel.& clarius Ful. hic.
1 ¶† Noto primò,quod licèt transactio sit generalis, non porrigitur ad codicillos postea repertos,vt hic,& in d.l.nõ est.¶Aduerte,quia iste text.loquitur in casu claro, quando constat, q̃ codicilli fuerunt postea reperti.Quid erit in dubio,an in dubio legatarius præsumatur habere notitiam codicillorum? Angel. hic dicit,quod sic,per istum text.& d.l.non est ferendus.Tu dic melius,vt per Bart.in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obl.

& in

& in l.eius qui.ff.si cert.pet. ¶ Glo. in verb.debere. format duas opp.contra text. Secunda ibi, item alia ratione. Prima subdiuiditur in 4.partic.In 1. facit, quod dictum est.In 2. soluit vno modo.In 3.illam sol.reprobat.In 4.soluit alio modo.partes patent.¶ Rursus secunda principalis subdiuiditur in tres, secundū quod opponit,& duas sol.ponit.partes patent. In 1. parte glos. ibi, dic ergo speciale hic.Istam sol.tenent Iacob. Butr. Bald. & Angel.hic.Bartol.verò non firmat,sed dicit se dicturum in l.de his. ĩ. eod. ibi nihil dicit, quod faciat ad præsens propositum.

2 † Istam glo.multum not.Bald.hic, & merito, quia ex ea habes sing.limitationem ad reg.l.de his.ĩ.eod.quòd licet super controuersijs,quæ oriuntur ex vltima volun.non possit transigi,nisi visis,& cognitis verbis vlti.vol. Tamen potest bene sententia ferri, & sententia valet, & cum ista limi.tenet Bald. hic, & idem Bald.in d.l.de his.ĩ.eod.sed ista limitatio est falsa,quia sicut non potest transigi:ita nec iudicari,nisi visis cognitisque verbis testamēti. Tex.est clarus de hoc in l.1. in prin.in ver.ratio.ff. quemad.test.aper.per quem text.ita tenet Ful. hic, licèt de Bald. mentionem nō faciat.De quo puncto vide Alb.post antiq. in d.l.de his. Tu ergo respondē ad d.l.2. aliter quam glos. quod quando est controuersia super vlt.volun.ibi non potest transigi, nec iudicari nisi inspectis verbis testamenti:aliàs transactio, & sententia nihil valerent, vt hic. Sed in d.l.2.ibi non erat controuersia super testamento, sed erat propter quandam incertitudinem, quæ oriebatur extra testamentum.Nam ibi filius præteritus poterat in futurum contratabulare,& tunc corruissent legata: Itē potuisset omittere contratabulas,& legata fuissent valida: ergo si medio tempore petantur legata, quia interim incertum est, an debeantur, sententia quæ fertur contra legatarium valet, quia non fertur super controuersia testamenti,& sic mero iure legatarij per sententiā excluduntur. Ideo præterito postea absti nente opus est restitu. in integ. vt ibi. & hoc modo nihil obst. contra istum text.& sic sit expeditus iste.§.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta per debitorem cum hærede putatiuo, non porrigitur ad verum hæredem.*

§. Debitor. Iste.§.non bene declaratur per Doc.hic, & difficultas istius text.insurgit propter obscuritatem quæstionis,& responsionis Scæuolę,quia sunt aliquæ dictiones, quæ possunt trahi ad diuersos sensus propter istam difficultatem,& contrariū, de quo in gl.¶ Legitur iste.§. tribus modis.duobus modis in glo. & tertio modo,secundum Alb.hic in fin.& Ful.hic,& Ful.sibi ascribit.Primò legitur,secūdum glos. qđ transactio fuit facta super pignore. Nam cùm in isto text.dicatur, quòd creditor viuens distraxit pignus, Meuius asserens se hæredem creditoris, transegit cum debitore, qui eum conueniebat ad pignus, & transactum est super pignore, &c. vide glos. & secundum istum intellect.oportet apostillare literam,dum dicit, minimo transegit. Intellige super pignore, & dum dicit,possitque Septitius, &c. dum postea subiungit pecuniam, &c. debet intelligi.f.totius sortis principalis, & sic secundum istum primum intellect. agitur de repetitione pecuniæ solutæ pro debito,& sorte principali.Et credo, quòd iste intellectus multum conueniat verbis literæ,tamen propter contrarium glo.seq.cui glo.& Doct.non bene respondent, non videtur verus.¶ Secundus prin. intellectus glo.est, qđ transactio, de qua in tex. non fuit facta circa pignus, sed super sorte principali,& tunc dum tex.in prin.dicit transegit. intelligitur super sorte principali.Dum postea dicit,an is,intelligitur.f.debitor,& postea tex.in ver.pecuniam.intelligitur.f. datam ob transactionem debiti principalis.Et isto modo tollitur contrarium gl. vt procedat,nisi soluatur ex causa transactionis. Ang. dicit, quòd iste secundus intellectus est verus, tamen mihi non placet, vt ĩ.dicam.Ideo mihi magis placet intellectus.Alber.quòd transactio fuerit facta circa pignus,& circa debitum principale, vt ĩ.
1 dicam, & h. d. † Transactio facta per debitorem cum hærede putatiuo non porrigitur ad verum hæredem, & eidem hæredi putatiuo solutum à debitore non repetitur per verum hæredem.h.d.in summa, & ponendus est casus fm intellectum Alb. ¶ Glo.in ver.non posse. diuiditur in tres. In 1.declarat tex. In 2. oppo.In tertia idē facit.Secunda ibi,sed contra. ĩ.de petitio.hæ. Tertia ibi, item contra. ĩ.de const. pe.l.si post. Tota difficultas stat in 2.part.glo.in qua glo.oppo. contra text. & ponit tres sol. 1.& 3.procedunt tenendo primum intellect.glo.f. quod transactio sit facta super pignore,& non sorte, & quod hic agatur de repetitione pecuniæ solutæ ob debitum principale, & quia hic deciditur, quòd istam pecu. debiti principalis solutam hæredi putatiuo verus hæres non potest repetere.Istud videtur contra leges in glo.alleg. Secunda sol.glo. procedit tenēdo secundum intelle.glo.ꝙ transactio fuerit facta super debito principali, & sic agatur de repetitione pecuniæ datæ ob transactionem. Ideo dic,ꝙ ista secūda pars subdiuidit in quatuor particulas. Primo facit,ꝙ dictum est, quia opp.contra text. in quantum denegat vero hæredi repetionem pecuniæ solutæ hæredi putatiuo. Secundò soluit vno modo. Tertiò soluit alio modo. In quarta alio.Secunda ibi sol.illud verum est cùm hæres instituetus. Tertia ibi,vel dic hic ad secundam non restituitur. Quarta ibi,vel dic,Meuius accipiendo.¶ In ea.glo.ibi, hic cùm non habet ratum.Teneatis primam sol. ad contrarium in gl.formatum.Dicitur enim in ll.in gl.alleg. ꝙ verus hæres repetit ab hærede putatiuo,hic dicitur contrarium.Glo.dicit, ꝙ in contrarijs hæres habebat ratum. Istam primam sol. approbat Bart. hic. & Alb.
* Bald.& Ang.hic.Sed ista 1.sol.*quæ est communis*,mihi non placet, & eam etiam reprehendit Fulg.hic,& confunditur ex trib. Primò,quia diuinat ad text.Sed fortius, ꝙ hic verus hæres ratificauerit.Patet, quia volebat agere ad dictam pecun.cōtra hæredē putatiuum.Tertiò obst. iste text.in fin. Nam hic non dicitur,ꝙ non possit repetere,quia non ratificauerit, sed quia accepit pecuniam ille putatiuus non nomine veri hæredis. Et per ista teneo,ꝙ ista sol.non sit bona,& ex his etiam teneo, ꝙ primus intellectus non possit procedere, quia si ageretur de repetitione pecuniæ solutæ pro sorte principali, iste verus hæres multum bene posset agere.legib.in gl.alleg. & tertia sol.q̄ est ĩ. in gl.non est bona,quia siue soluatur debitum siue indebitum, posset verus hæres ratificando repetere. Secunda sol.gl. est verissima, & procedit tenendo secundum intellectum.& Bart. colligit notabile, de quo hic per eum, quia tamen tenendo istum fm intellectum oportet impropriare literam ibi,is.f.debitor,& oportet subaudire ad tex. ꝙ verus hæres egerit contra debitorem ad debitum, propterea mihi magis placet alius tertius intellectus quem ponit Albe.hic,& Ful. sibi simpliciter ascribit.f. ꝙ in hoc text. inter debitorem, & putatiuum hæredem facta sit transactio super pignore, & sorte principali, & minimum restabat, & sic de duob.probabiliter dubitatur in tex.ꝙ non posset repeti.Ratio tunc est,quia accepit ex transactione: non autem tanquam gerens negotium hæredis veri.¶ Vltimò inquantum gl. opp.de l.si post.ĩ.de const.pe.quantum ad istud contrarium dicite,vt dixi in l. si tibi.§. cum possessor. ŝ. de pac. Et per ista erit lex expedita in ciuitate Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Aquiliana stipulatio sequente acceptilatione perimit omnes obligationes.*
2 *Aquiliana stipulatio non porrigitur ad ea, de quibus non est cogitatum.*
3 *Liberatio generalis dicitur captiosa.*
4 *Creditor non tenetur debitori facere, quitationem generalem.*
5 *Arbiter, in quem factum est compromissum generale, non potest cogere partem,vt faciat generalem quitationem.*
6 *Si partes fecerunt compromis. super quæstio. feudi,an arbiter possit facere,quod totus fundus remaneat Titio, & ipse det aliam rem Sempronio.*
7 *Arbiter non se potest intromittere super non petitis. vel in compromisso non comprehensis.*
8 *Arbiter potest condemnare de fructibus, & expensis, licèt non sit actū in compromisso.*
9 *Arbiter datus super fundi quæstio. an possit cognoscere de compensatione.*
10 *Arbiter an possit cogere vnam partem dare aliquid alteri pro adequatione partium.*
11 *An in generali compromisso veniat posse arbitrari pacem debere fieri inter partes super vulneribus, & offensis hinc inde factis.*
12 *Si compromissum est factum super inimicitia, an possit facere arbiter, vt vna pars vadat per contratam alterius.*
13 *Arbiter assumptus non potest totam rem vni parti adiudicare.*
14 *Arbiter super hæreditate non potest laudare,vt vnus succedat vno modo,alter alio modo.*
15 *Transactio est contractus, & hæreditas non potest dari per pactum.*

LEX IIII.

Aquiliana. Istam l. lege simul cum sequenti,vt faciunt Doct. quia lex ista quens venit ad limitationem huius legis. Aquiliana stipul. tollit præcedentes obligationes, dummodo de his sit cogitatum. & in dubio præsumitur cogitatum de his, de quib.est actum. h.d.in summa.¶ † Primo not. ex text. quòd
1 Aquiliana stipulatio sequente acceptilatione perimit omnes obligationes.Sed contra istud not.Bart. format tres oppositiones,de quibus hic per eum.& dum Bart.dicit, quòd omnes obligationes

ligationes iuris ciuilis possiunt tolli per acceptilationem, decipitur, quia tãtum illę, quę verbis contrahuntur, vt declarat no. glo. in §. est autem. Instit. quib. mod. tol. oblig. Et quæ sit ratio diuersitatis, quare stipulatio tollit omnes obligationes, secus in acceptilatione, ponit Bart. in l. an inutilis. ff. de acceptil. circa quã vide omnino Sal. & Ful. in l. actione. C. de transa. ¶ Ad secundã opp. Bart. vide Angel. in l. qui iure militari. ff. de test. mil. Bart. & alios in l. si de certa. C. de transa ponit Angel. in l. tres fratres. C. de pact. ¶ † Secundò not. ex isto text. quòd Aquiliana stipulatio non porrigitur ad ea, de quibus non est cogitatum. Adde, quòd idem est in iuramento, q̃ non extenditur ad incogitata. c. veniens, & ibi. glo. de iureiur. Fede. de Sen. in conf. 199. inc. quæritur an do. Marga. ¶ † Tertiò not. ex text. ibi liberalitatem. n. captiosam interpretatio prudentium fregit. hic esse text. not. quod liberatio generalis dicitur captiosa, quia posset de facili quis capi, & decipi. Et ideo in text. appellatur captiosa. [a] † Et ex hoc infert Bart. ad suas sing. dec. quas aduocati multum adorant. Primò infert, quòd creditor non tenetur inuitus facere debitori quitationem generalem, quia est captiosa. est verum, q̃ si soluatur pecunia, tenetur facere confessionem de ea, iuxt. l. plures apochis. de fid. instr. & l. sicut data. de lib. cau. Idem sequuntur Ang. Ful. & Pau. de Cast. hic. & licet Bart. non dicat, pro ista decisio. adde text. meliorem de iure in l. 3. §. contrariũ. de contrario iudi. tut. & ibi sing. illum text. not. Dy. Old. Lau. Alb. & Bart. & Bald. dicit, quòd Old. dicebat, quòd illum text. alleg. aduocati, quòd non tenetur facere liberationem generalem: imò potest facere confessionem cum expressa reseruatione iurium suorum, quod verbum est notandum, nec alibi legi quàm per Old. & Bald. Et idem, quòd Bart. hic tenet Bald. in l. pactum. in 6. q. C. de col. & Sal. in l. sicut data. C. de lib. cau. Ita tenet Lud. Rom. in consil. 155 incip. præmissum laudum, & c. secundo dubio. vbi dicit tex. d. §. contrarium. esse not. & sing. in iure. ¶ † Secundò per hunc text. infert Bart. quòd arbiter, vel arbitrator, in quem factum fuerit compromissum generale, nõ potest cogere partem, vt faciat generalem quitationem. † Ad huius quæstionis intelligentiam subiungit Bart. aliam quæstionẽ. Pone, partes fecerant [b] super fundi quæstione compromissum in arbitrum, vel arbitratorem, an possit facere, quòd totus fundus remaneat Titio, & ipse det aliam rem Sempronio? & dicit Bart. (quem vide) quod non. Istud idem, quòd Bart. sequitur Ang. in l. de his. ĵ. eod. & ibi dicit se audiuisse à Bart. in voce dũ legebat, & faciebat magnum capitale. & sequitur Lud. Ro. in conf. 403. in c. De decis. propositæ cõsultationis tria arbitror esse discutienda. & Ant. de Butr. in conf. incip. visis actis, & allegationibus contrarijs, & consilijs inter Marcellum, & c. † & d. Ant. de But. in c. cõstitutus. per illum tex. extra de relig. dom. & ibidem d. Ant. colligit ex verbis Bart. q̃d arbiter, vel arbitrator non possit laudare, seu pronunciare, vel se intromittere super non petitis, vel non comprehensis in compromisso, sed bene potest super cohærentibus, seu connexis, vel accessorijs à petitis. Et idẽ dicit d. Ant. in c. Quintauallis. extra de iureiu. & in c. licet heli. extra de simo. & Bald. in l. fin. §. 1. in 3. col. C. com. de leg. & Bal. in l. super possessione. C. de transa. Et ista dicta Bar. sequitur simpliciter Alex. in conf. 124. in 2. vol. incip. in causa, & lite vertente inter Francischinam. & in conf. 119. in 2. vol. incip. Titul. vbi vide. † Et adde text. in cap. cum dilecta. de arb. Et propterea dixit sing. multum Bald. in l. 1. in 2. col. C. si à non compe. iudi. fue. appel. q̃d arbiter, vel arbitrator potest condemnare de fructibus, & expensis, licèt non sit actum in compromisso, & etiam dare dilationes, licèt in compromisso nõ contineantur. ¶ † Nunquid autem arbiter, vel arbitrator, in quem factum est compromissum super fundo, possit cognoscere super compẽsatione? In ista quæstione breuiter est concludendum. Aut compensatio prouenit ex eadem causa, ex qua factum est compromissum, & tunc potest cognoscere. text. habes, & exemplum in l. Mevius §. arbiter. ff. fami. erc. Si autem contingat ex causa penitus diuersa, tunc, aut sumus in compensatione, quæ fit ipso iure à lege. & potest se intromittere. exemplum in l. fin. in prin. C. de compen. Vt si hinc inde petitur quantitas, & tunc de quantitate ad quantitatem bene fit compensatio ipso iure. Secus de specie ad speciem, vel de specie ad quãtitatem, vel è contra, vt no. in d. l. fin. Aut compensatio non fit ipso iure, & tunc non potest arbiter se impedire. Ratio, quia talis compensatio est quædam reconuentio, vt not. in Authen. & consequenter. C. de sen. & interlo. sed coram arbitro non habet locum reconuentio. cap. cum dilectus. extra de arb. vbi dicit ita fuisse de facto consultum, & iudicatum. Ista est doctrina, quam tradit Bald. in l. 1. in 2. colum. C. de arbi. Ita etiam tenet Bald. in l. 3. C. de compen. & idem Bald. in l. cum Papi. aliàs est sub. l. nemo. C. de sen. & interr. omn. iud. & Bald. in l. 1. C. si à non compe. iud. fue. appel. 10 † Nunquid arbiter, [c] vel arbitrator possit cogere vnam partem dare aliquid alteri pro partium adequatione, adeo quòd non censeatur donatio? vide Lud. Roma. in hoc dicentem, q̃d sic. Ita Ludo. Roma. in consil. 55. incipien. si volumus dicere hunc Bartol. &c. & ibi alleg. not. text. in l. si ita legatum. ff. de cond. & dem. quod multum not. ad limitationem doctrinæ 11 Bart. hic. † Nunquid in generali compromisso [d] facto in arbitrum, vel in arbitratorem veniat posse arbitrari pacem debere fieri inter partes super vulneribus, & offensis hinc inde illatis? Vide Lud. Ro. qui tenet, quod non in conf. 115. inc. viso com-
12 promisso, &c. in 1. dubio princ. † Quid si habentes discordiam, & inimicitiam compromittant in arbitrum generaliter, an possit arbiter, vel arbitrator laudare, quòd vnus nõ vadat per contratam alterius? Iac. de Are. & Alb. de Ros. determinant, quòd possunt, in l. fin. ff. de of. proc. Cæsa. In contrarium tamen multum obst. doct. Bart. hic, quia non potest istud fieri, nisi expres-
13 sè dicatur in compromisso. † Successiuè est aduertendum, inquantum Bart. vult, quòd licèt arbiter assumptus non possit totam rem vni parti adiudicare, cum hoc, quòd ipse det aliam rem, sed quòd possit facere, quòd pro illa alia det pecuniam. In hoc Bart. loquitur tantum de arbitratore, de arbitro in lib. meo verbum nullum inuenio. Specu. in titu. de arb. §. excipitur. ver. Sed pone, quòd litigantes, expressè dicit, quòd istud procedit tantum in arbitratore, sed quod non haberet locum in arbitro, quia sententiæ arbitratoris est standum, siue æquæ, siue iniquæ: tamen in præcedentibus, & seq. verbis Bart. voluit contrarium. Et si diligenter inspicitur ratio Bart. ista differentia Spec. non est vera. ¶ Item aduertendum est, & fortius, quod Angel. in l. non possumus. per illum text. ff. si pars hære. pe. videtur mirabiliter restringere totam doct. Bart. hic, & dicere de directo contrarium, quod dicit Bart. Nam dicit, quòd arbiter licèt non possit cogere, quòd pars vna det vnam rem, de qua non fuit compromissum pro scontro alterius, dicit istud esse verum in arbitro, secus est in arbitratore. Nihil tamen allegat nisi rationem. s. scriptam Spec. tamen non alleg. Spec. & habes hic Bart.
14 tenentem de directo contrarium. ¶ † Vltimò pro complemento huius doct. vide, quod decidit Ang. in conf. 65. inc. visis dictis compromissis, & prorogatione, & laudo, & emologatione laudi, & c. de quo consilio feci mentionem in l. 1. s. eod. ibi. n. ad aliud propositum dicit, quòd arbiter, vel arbitrator electus super controuersia hæreditatis non potest laudare, quòd vnus succedat certo modo, alter alter alio modo. Mouetur, quia cõ-
e promissum, & transactio [a] æquiparantur, vt not. in Authen. si
15 verò contigerit. C. de iudi. † & transactio est contractus, & hæreditas non potest dari per pactum. l. fin. C. de pac. & l. hæreditas. C. de pact. conuen. licèt non viderim contradicentem. Mihi semper est visa dubia, quia illud, quòd dicitur, quod hæreditas non potest dari per pactum, est verum viuentis hæreditas, sed de hæreditate mortui nulli dubium est, q̃ potest, quia cessat votum captandæ mortis. aliàs sequeretur, quòd non posset fieri transactio super dependentib ex testamento. Iason Paduæ.

ADDITIONES.

a ¶ Captiosa. Idem vult Alex. in l. si finita. §. fin. 8. col. de dam. infec. PVRPV.
b ¶ Fecerant. Adde per Butr. in c. Quintauallis. de iureiuran. sequitur Alex. in l. vlt. col. fin. ĵ. si cert. pet. PVRPV.
c ¶ Arbiter. Adde Bart ol. in l. fin. ff. de præto. stip. Doct. in c. Quintauallis. de iureiur.
d ¶ Compromisso. Adde Spec. in tit. de procu. in §. 2. vers. 22. Doct. in cap. qui ad agendum. de procu. lib. 6. Doc. in clem. non potest. eod. tit.
e ¶ Compromissum, & transactio. Adde glo. in §. 1. in Authen. vt dif. au. Ias. in l. 3. in 3. col. vers. 3. principaliter not. s. eo.

SVMMARIVM.

1 *Non valet transactio super his, quæ pendent ex testamento, nisi visis, & cognitis verbis testamenti.*
2 *Si fratres maritauerunt sororem data ei dote, & pro qua in instrumento dixit se esse contentam pro omni eo, quod petere posset ex testamento patris in hæreditate paterna, non obstante tali renunciatione poterit filia consequi relictum à patre.*
3 *Renunciatio legitimę nunquam intelligitur, nisi specialiter sit facta.*
4 *Iuramentum non operatur, quòd renunciatio hæreditatis paternæ dote data filię non possit postea agere ad supplementum legitimæ, si dos non erat tantum, quantum legitima.*
5 *Transactio, & sententia æquiparantur.*
6 *Compromissum non valet super dependentibus ex testamento, nisi inspectis verbis testamenti.*
7 *Ad hoc, vt transactio, vel compromißum valeat super his, quæ pendent ex testamento, requiritur quod fiat inspectis, & cognitis testamenti verbis.*

8 *Transactio sicut non valet super dependentibus à testamento, nisi verbis testamenti visis & cognitis ita, & pactum gratuitum.*
9 *Huic legi potest pacto renunciari.*
10 *Quando lex dicit, & aliter fieri non possit, illud dicitur de forma.*
11 *Renunciatio huius legis valet cum iuramento.*
12 *Transactio claudicare non debet.*
13 *Dispositio huius legis habet locum in codicillis.*
14 *An vitietur transactio, quando partes sciuerunt tenorem testamenti, forte à notario, vel testibus, sed non viderunt.*
15 *Sufficit præsumpta scientia testamenti, vt transactio valeat.*
16 *Stant simul legere, & non intelligere, est negligere.*

LEX VI.

DE his. Diuide intellectualiter istã l. in tres partas. In 1. ponitur thema, ex quo resultat tacita quæstio. In secunda ponitur responsio specialis secundum hunc titulum, & vltra titulum generalis. Ibi dum dicitur, neque transigi, neque exquiri aliter veritas potest. In tertia ponitur modificatio, seu limitatio decisionis, ibi, quam inspectis. Aliter non summo propter breuitatem.

1 ¶ † Noto regulam, quòd non valet transactio super his, quæ pendent ex testamento nisi inspectis, cognitisque verbis testamenti. concordat. l. 1 §. 1. ff. quemadmod. test. aper. & l. non est
a ferendus. ℈. eod. cuius decisionis rat. o[a] est duplex, secundum Doct. hic, & Bart. in l. si quis pro eo. in princ. in 3. memb. ff. de fideiuss. Prima fauore vltimæ volun. vt facilius vltimæ voluntates sortiantur exitum. l. vel negare. ff. quemad. test. ape. & hoc respectu dicitur cõcernere fauorem publicum. Ideo partes non possent renuntiare huic legi. de quo tamen dicam in glos. vbi ponam, quid si interueniret iuramentum in renunciatione. Ex hac etiam ratione sequitur, quòd ista lex non habet locum in alijs instrumentis inter viuos, in quib. valeret transactio, non in spectis verbis instrumenti, cùm in eis non versetur fauor publicus, prout etiam dicam in glos. Secunda ratio est, odio hæredum occultantium testamentum secundum omnes hic. Ista tamen secunda ratio est impulsiua, & non finalis. vt hic in glo. in quarta parte. Et patet, quia si hæres non occultaret testamentum, tamen non valeret transactio, non inspectis cognitisque verbis testamenti, vt patet ex generalitate huius text. & d. l. 1. in
2 prin. ff. quemad. test. aper. † Iuxta hanc reg. dicunt Gul. Alb. Bal. & Ang. hic, & est casus multum frequens, & not. quod si fratres maritauerunt sororem data ei dote, & pro qua in instrumento dixit se esse contentam pro omni eo, quòd petere posset ex testamento patris in hæreditate paterna, quòd non obstante tali renunciatione, poterit filia consequi relictum à patre, quia non valuit renunciatio, nisi cognitis verbis testamenti,
3 vt hic, & eius tenore vulgarizato, vt. ℈. dicam. † Item dato etiã, quod renunciatio fieret inspectis, cognitisque verbis testamenti. tamen si dos non esset tantum, quantum ascendit sua legitima, nõ obstat ante tali renũciatione, peteret supplementũ legitimæ, quia nunquam intelligitur renunciatum legitimæ, nisi de ea fiat mentio. Ideo specialiter debet renunciare legitimæ. l. si quando. § fin. & ibi vide omnino Bald. & alios post eum, & ibi dixi. C. de inoffi. test. Et adde text. not. in §. cæterum. in Auth. vt cum de appel. cogno. Ideo ex prædictis sis cautus, q[p] soror renũciet his, quæ posset petere ex testamento patris, vel matris, cognitis, inspectisque verbis testamenti, & vulgarizatis. Item specialiter renunciet legitimæ, vel supplemento legitimæ, & super
4 hoc deferatur iuramentum. ¶ † Item adde, quòd prædicta decisio procedit, etiam si in tali renunciatione interuenisset iuramentum, secundum Fede. de Sen. in consil. 115. inc. quæritur an
5 dom. Margareta minor, &c. vbi videas. † Istam l. limitat glos. not. in l. 3. §. 1. in glo. 1. ℈. eod. vt procedat in transactione, non in
b sententia. [b] Ideo si hæres sit absolutus per sententiam iudicis à legatis in testamento relictis non visis cognitisque verbis testamenti: sententia non erit nulla ipso iure, imò valebit, sed succurretur aliter legatario. Mota est glo. per l. 2. in prin. ff. de exec. rei iud. & ita expressè not. & sequitur illam glos. Bald. in d. l. 3. §. 1. & tenent Gul. Iacob. de Aret. hic, & Bald. hic per illam glos. Tene contrarium. Et certè est mirandum de istis Doct. quia contra eos est text. expressius in l. 1. ff. quemad. testa. aper. in vers. neque apud iudicem exquiri aliter veritas potest. & per istum text. ibi neque exquiri, &c. qui euidenter confundit dictam opi. ¶ Ad idem facit, quia transactio, & sententia æquiparantur. l. non minorem. C. eod. l. 2. de iuriur. Tamen ad hoc posset responderi, si non essent text. supra alleg. Et istam opin. tenet Pau. hic, qui tamen d. ll. non alleg. sed solùm respondet ad. d. l. 2. de exec. rei iud. ad quam respondi in l. 3. §. 1. supra eod. & ibi Fulg. etiam tenet istam opi. licèt de prædictis mentionem non faciat. Et ita teneas omissa distinctio. Alber. hic, & sic habes no-
c tabil. extensionem ad hanc l. vt procedat etiam in sententia. e
6 † Adde, quod etiam procedit in compromisso, [d] seu laudo,
d quia non valet super dependentibus ex testamento, nisi inspectis cogitisque verbis testamenti. secundum Ang. in cons. 219. Et facit ratio, quia compromissum censetur transactio, secundum Doct. in Authen. Si verò contigerit. vbi dixi. C. de iud. glo. est in corpore vnde sumitur, & probat etiam text. ibi, neque exquiri aliter, & c. vt dixi. ¶ Limita istam l. vt non procedat in transactione facta per hæredem cum debitorib. vel creditorib. hæreditarijs, quia valet, licèt sit facta nõ inspectis, nec cognitis verbis testamenti, per text. in l. controuersia. infra eod. & in l. fin. in fin. & in l. 3. in prin. & §. fin. supra eod. in quibus legibus fuit facta transactio inter hæredem, & debitores, & creditores hæreditarios, & ibi non dicitur, quòd fuit opportunum videre verba testamenti. Tamen istud non est concludens argum. quia posset responderi, quod illæ. ll. suppleantur per istam, & per d. l. 1. §. 1. ff. quemad. test. aper. iuncta reg. l. non est nouum. & l. posteriores. supra de legib. Secũdò fortius facit, quia cùm tale debitum non pendeat ex testamento, nec per inspectionem testamenti dicatur de debitorib. vel creditoribus, frustra fuisset inspectio testamenti, quo ad hoc, & sic cessat ratio huius text. f odium hæredum occultantium testamenta. Frustra enim ostenditur, quòd non reuelat. argum. l. aliquando. infra ad Velleia. sed in testamento nihil continetur, quod ad debitores, vel creditores spectet. Sicut est in legatarijs, vel fideicommissarijs. Et ita limitat Alexan. in consil. 11. in 2. volum. inc. viso, & vt oportet considerato themate in 5. colum. in fin. cum sequen. Credo, quod in specie non tangatur ista limitatio hic, vel in locis communibus. ¶ Aduerte etiam, quod text. in d. l. controuersia. non loquitur in transactione facta per hæredem cum creditorib. vel
e debitorib. hæreditarijs, [e] sed loquitur in transactione inita inter hæredem scriptum in testamento, & legitimum hæredem, qui esset ab intest. successurus. ¶ Secundo limita istam l. vt procedat quantum ad transactiones, vel etiam pactiones factas per legatarios cum hærede: non autem quo ad donationes, vel vẽditiones factas extraneis. Itam limitat Raph. Fulg. secundum numerum meum in consil. 51. incip. quædam domina Lucia. in vlt. colum. ¶ Secundo not. text. ibi, inspectis cognitisque, &c.
7 † quod ad hoc, vt valeat transactio, vel compromissum super his, quæ pendent ex testamento, vt hic, vel ex codicillis, vt l. nõ est ferendus. infra eod. requiritur, quòd prius inspecta sint, & co
f gnita verba testamenti; Ideo cautela [f] est secundum Bartol. & alios hic, quòd in tali transactione, vel instrumento transact. dicatur inspectis, cognitisque verbis testamenti, & idem vult Bald. in l. qui Romæ. § duo fratres. in 4. quæstio. infra de verbor. oblig. & Bartol. & Bal. in l. sub prætextu. la. 1. C. eod. & Angel. in l. tres fratres. supra de pact. Istam cautelam limitat sing. Angel. in d. §. duo fratres. vt non procedat in muliere, vel rustico, vel similibus, qui verisimiliter sunt literarum ignari, quia non sufficit, quòd in instrumento diceretur inspectis, cognitisque verbis testamenti, nisi notarius attestaretur, qualiter vulgarizauit verba latina testamenti. Et h. d. Angel. se obtinuisse in quadam opulentissima hæreditate, dum quædam mulier fecisset transactionem, vel renuntiationem de dicta hæreditate, & in instrumento dicebatur inspectis, cognitisque verbis testamenti. dicit Angel. quòd multi putabant, quòd ista soror esset exclusa: dicit se obtinuisse contrarium. Primò, quia cùm esset mulier, debuit notarius dicere, vulgarizato testamento per me. Secundò, quia. d. filia nihil amplius sibi deberi confitebatur ex testamento patris, vel matris, quod continet errorem manifestum: ergo confessio erronea non debet præiudicare saltem in effectu, quia probando deberi, ostenditur error, & confessio debet reuo-

ADDITIONES.

a ¶ Decisionis ideo. Adde Alexan. in l. qui Romæ. §. duo fratres. colum. vlt. verb. obl. PVRPV.
b ¶ Non in sententia. Adde Alexan. in l. qui Romæ. §. duo fratres. 27. colum. fin. ℈. de verb. obl. & in l. impe. col. 1. ff. de re iud. Ias. in l. sub prætextu. la. 1. C. de transac. col. 2. & adde ad l. impe. Alex. PVRPV.
c ¶ Etiam in sententia. Adde 6. limit. & magnam in omni hærede extraneo, in quo præsumpta est scientia, quæ in casu huius l. sufficit. Bart. l. qui Romæ. in §. duo fres. quæstio. 4. ℈. de verb. obl. & ita colligit, sed dubitat Ias. in l. sub prætextu. la. 1. C. de transact. & firmat Alexan. lib. 2. cons. 11. viso ac, vt oportet considerato. colum. 4. PVRPV.
d ¶ In compromisso. Amplia text. de compromisso per Alex. in d. §. duo fratres. col. 27. ad fin. Rom. cons. 403. in 2. dubio. PVRPV.
e ¶ Hæreditarijs. Adde Alex. lib. 2. cons. 11. col. 4. PVRPV.
f ¶ Ideo cautela. Adde Ias. in d. l. sub prætextu. col. 2. Et vide Cepol. caut. 13. incip. si vis scire. Bartol. hic numer. 5. versi. sis igitur cautus. plura not. Nat. cons. 145. Rol. cons. 13. lib. 1. post Alexan. cons. 11. lib. 2. cons. 118. lib. 7. Dec. cons. 355. qui omnes huius l. materiam declarant. MASVER.

reuocari.l.cum falsa. & l.error.vbi dixi. C. de iur. & fact.ign. tamen Ioan.de Imo.in d.§.duo fratres.in 1.quæst. reprobat Ang. in vtroque membro. Primò, quia standum est assertioni notarij in his, quę spectant ad officium suum, vt plenè no.in l.sciendum.de verbo.oblig. Ex quo ergo notarius attestatur inspectis cognitisque verbis, standum est assertioni notarij, quòd mulier intellexit mediante eius vulgarizatione, licèt de ea non fiat mentio in instrumento. Nec est verum, quòd confessio dicatur erronea, quia inquantum soror dicit se esse contentam, & nihil amplius sibi deberi, intelligitur mediante ista renunciatione, vt ibi plenè per eum, & tangit Alex. ibi latè. in 4. colum. & trib.seq.cum concord.ibi per dom. Alex. & alios alleg. ad quos te remitto. Quid autem si verba testamenti non fuissent inspecta, tamen legatarius de eis haberet perfectam notitiam? Aliter fortè, quia notarius, vel testis testamentarius dixit. Tangit Bar.hic in fin. & concludit, quòd sic, & quia est quæstio necessaria, dicam. ĵ. ¶Glo. diuiditur in septem partes. In prima ad declaratio.text.respondet tacitæ.quæst. Postea format 4.quęst. & decidit. In sexta opponit contra text. & solu. In septima per viam notabilis remouet aliud contrarium. Secunda ibi, sed nunquid pactum. Tertia ibi, item nunquid expressè. Quarta ibi, item, quod si ipse hæres. Quinta ibi, item an hæc in codicillis. Sexta ibi, item si inspiciantur. Septima ibi, item no.l. hanc loqui. ¶Venio ad primam, in qua quærit glo. quid si relicta sint quindecim in testamento, & legatarius credat decem esse relicta, & ita transigat in decem, non visis verbis testamenti, an valeat transactio in illis decem? Licèt glo. vacillare videatur, Docto. concludunt, quòd in nihilo valeat per istam.l.resistentem. Vnde nec naturalem, nec ciuilem obligationem propter l.prohibitionem producit.l.si non sortem.in princip.ff.de conditio.indeb. & l.cum lex.ff.de fideiussor. Item cùm ista l.det certam formam actibus hominum, forma non seruata, actus est nullus.l.cum hi.§.si prætor. ĵ. eod. ¶ In secunda parte glo. habes notabilem extensionem ad hunc text. † quòd sicut non valet transactio super dependentibus à testamento, nisi visis verbis testamenti: ita nec pactum gratuitum. Sequuntur Bart. Bald. & Angel. hic propter identitatem rationis, quæ vtroque casu militat. Contrarium tenet Gul.Iaco.de Ra. & Ray. quos refert, & sequi videtur Alb.hic, & Fulg. & Paul. licèt de prædictis mentionem nō faciant, eo quia ille, qui gratis remittit per pactum, non sic decipitur, si aliquid plus sit in veritate, quàm existimet, cùm intendat vti liberalitate, quod secus est in eo, qui transigit. Secundò, quia facilius inducitur quis ad transigendum pro aliquo accepto, quàm ad paciscēdum, cùm gratis fiat. Ideo priore casu magis est succurrendum, quod probatur pulchro simili. Nam mulieri intercedenti, vel fideiubenti pro alio subuenitur per Velleianum, & tamen donanti pro alio non subuenitur, quia mulier facilius inducitur ad fideiubendum, quàm ad donandum. Ideo priore casu succurritur. secundo non. l.si ego.in fin. ĵ. ad Velleian. Præterea, & tertio non sine mysterio leges loquentes de ista materia semper loquuntur de transactione, non de pacto gratuito, vt hic, & l.non est ferendus. ĵ. eo. & l.1.§.1.ff. quemadmodum test.aper. ¶ †In tertia parte glo. habes, quod huic l. potest pacto renunciari, per reg. quæ disponit, a quemlibet posse fauori suo renunciare. [a] l.pen.C.de pact. Reprobant omnes, quia qui errat, non paciscitur, & quia qua facilitate quis inducitur ad transigendum, eadem inducitur ad renunciandum huic legi.l.doli mali.versi.diuersum. ĵ. de noua. ¶Secundò, quia dispositio huius.l. inducta est fauore pub.tamen (vt infra dicam) ista non multum concludit. ¶ Tertiò, quia ista dispositio est inducta odio hæredum testamenta occultantium, ergo renunciari non potest, per glo.in l.tametsi.ff. ad Maced. Sed nec ista ratio concludit, quia est ratio impulsiua non finalis, vt tenet glo.in seq. parte quam omnes sequuntur. Quod ostenditur, quia etiam si hæres non occultaret testamentum, tamen non valeret transactio legatarij, qui testamentum non vidisset. ¶Quartò, quia ista lex dat formam, ergo ea non seruata non valet transactio: nec potest renunciari, arg.l. nemo.ff.de leg.1. Quintò, quia ista lex loquitur prohibitiuè, vt patet ex negatiua, quæ præcedit verbum, potest, glo.in c.1.de regul.iur.in sexto. sed legib. prohibitius renunciari non potest. [a] gl.in l.1.& 2.C.ne fideiuss.do.den. *Ita tenent omnes*, [b] & idem tenet gl. contraria in l.pactum. in gloss. magn. in pe.fal. §. de pac. quam alleg. Albe.hic. Idem tenet Ludo.in consi.403.incip.pro decis.propositæ consultationis, tria arbitror, &c. & Imo.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in 2.q.ff.de verb.oblig. & ibidem d. Alex. in 58.col. & Are.quem omnino vide in consi.93.incip.viso legato.in 3.dubio. ¶†No.reg.quam tradit Bar.hic in prædictis fundamentis, ęp quando l.dicit, & aliter fieri non possit, ęp illud dicitur esse de forma. Adde Bart.in l.fi.per illum tex.in verbo, nō aliter. de vend.re. ciui.libro 11. Facit text.in l.comparationes. in verbo, non aliter licere, & in versi. non aliter etenim fieri. C. 11 de fide instrum. † Suprascripta procedunt, quando renunciatio simpliciter fit. Sed pulchrum dubium est, quid si partes renuncient huic l. cum iuramento, an tunc renunciatio valeat? Dic, quòd sic. Ita Imo.in commen.c.cum contingat, in vltima charta magna.de iureiuran. Sequitur Alex.in consi.11.in 2.vol. incip.viso, & vt oportet considerato themate.in 6.colu. Idem in effectu tenet Comen.in l.si quis pro eo.in princip. de fideiuss. quia solennitas huius.l.est positiua. ergo ei renunciari cum iuramento potest. Addo stringere, quia licèt legibus prohibitiuis simpliciter renunciari non possit, tamen potest cum iuramento. Ita sing. Ioan. And.in addi. Spec.in tit.de instr.edi.§.porro.in addi.mag.circa fin. Bald.in l.antiquæ.§.fin.in fin. C.ad Velleian. Alex.in l.si constante.§. quoties. ff. solut.matrimo. Et per hoc tollitur vna ex rationibus Bart. & Docto. In seq. tollam alias rationes, & sic ostendam à partibus sufficienter enumeratis, ęp renunciatio huius l.facta cum iuramento, valet. Adduco ergo, quod tenent Bar. & Angel.in d.l.si quis pro eo. in tertio membro, vbi concludunt, quòd quando contractus non valet ratione publicæ vtilitatis secundariò, vt in fundo dotali, talis cōtractus firmatur iuramento. cap. cum contingat. de iureiuran. Sed ita est in casu nostro, vbi inducitur ratione publicæ vtilitatis secundariò: ergo iuramentum renunciationem confirmat, & sic tollitur alia ratio Docto. Facit etiam, quod volunt Bar. & Ange.in d.l.si quis pro eo.in quarto membro, vbi concludunt, quòd quando prohibetur contractus principaliter in odium alicuius, vt est in pacto l.commissoriæ, quòd principaliter reprobatur odio creditoris, tamen iuramento firmatur. c.significante.de pign. ergo dato, quòd ista l.esset principaliter inducta odio hæredum, (vt dixi,) tamen iuramentum debet firmare. Cogita tamen, quia Bar.in d.quarto membro vult, ęp iuramentum sit seruandum, sed quòd contractus non confirmetur. Sed fortius ista ratio odij hæredum est impulsiua, vt dixi, & sic tollitur alia ratio Doct. ¶Concludo ergo, ęp renun- c ciatio huius l.facta cum iuramento, valet, [c] imò tenet Alexan. fin. & no.bene in d.consi.11.ęp per ista verba apposita in instrumento, quæ communiter apponuntur de stylo notariorum, ęp prædictæ partes renunciant exceptioni doli, condictioni indebiti, & omni legum auxilio, si esset facta cum iuramento, intelligeretur derogatum huic.l.per doctr. Barto. declarantis effectum illius renuncia. omni legum auxilio, in Auth. vt matri. & auiæ.in 3.col. & ibi Bal. C. quando mul.tut.offi.fun. potest. Bar. in l.si sub conditione.ff.de testam.tu. Spec.in titu.de renun.§.1. ver. & quia. & ver. quid si quis cōfirmatur doctr. omnium concludentium sufficere generalem renunciationem cū iuramēto, vt in l.sciendum.in 2.col. ĵ. de verb.ob. per Bart. & in Auth. sacramenta. C. si aduer. vend. & in l.2. C. de rescin. vend. Item, ęp renunciatio facta huic l. cum iuramento, tenet. Firmat etiam d. Alex.in d.l.qui Romæ.§.duo fratres.in 56.col. & seq. ff. de verb. obli. super 5.q. Bar. Sed aduerte: licèt ita sit tenendum, tamen contra primam decis. ęp huic.l. non possit etiam cum iuramen to renunciari, [d] pondero, quod decidit Bar.in l.cū hi.in fi. prin. d ĵ. eo. Nam dicitur in illa l. ęp non potest transigi super alimētis de futuro sine prętore, quęrit ibi Bart. an illi l. possit cum iuramento renunciari? Et tenet, quòd non, quia illa l. dat formam prout huic, & quia procedit prohibitiuè, sicut hic, & pondera, ęp Bar. ibi vult, ęp legi prohibitiuę non possit renunciari, etiam cum iuramento, contra Io. And. Bald. & alios supra alleg. Et illam decis. sequitur ibi Fulg. Alij non tangunt. Et Fulg. in l. qui fidem.in prin. ĵ. eo. per illum tex.in ver. licite. iuncta gl. Et idem not. tenet Bald.in pactum dotali.in fin. q. C. de col. Motus, quia iuramentum per quod quis incidit in periculum mortis, seu in discrimen vitæ, non valet, prout est iuramentum, per quod renunciatur alimentis de futuro. Sed aduerte, ęp contra illud, qđ tenet Bart.in d.l.cum hi. tenet Bart. sibi contrarius in d.l.si quis pro eo. in vlti. membro. Motus bona consideratione, quia cū ista non sint prohibitiua, eo quia sint contra bonos mores, sed quia de facili pro aliquo præsenti quis renunciaret alimentis futuris, & istud non principaliter tendat ad bonum publicum, ergo debet renunciatio valere. Et istud tenet Imo. in cap. cum contingat. in penult. char. de iureiuran. Et ista est melior, & isto modo faceret ad præcedentem conclusio. Istam eandem partem,

ADDITIONES.

a ¶Fauori suo renunciare. Vide de renunc. Soc. lib. 2. cons. 214. incip. in causa. in 2. difficultate. & li. 2. consi. 113. inci. in casu contien. & recō. col. 3. PVRPV.

b ¶Declara, vt per Roland. consilio 13. numer. 4. consilio 98. nume. 13. 41. 42. libro primo. PANCIR.

c ¶Valet. Et hanc sequitur Nat. consi. 145. col. 4. in prin. Dec. consi. 345. plara no. Rol. consi. 13. nu. 4. lib. 1. MASVER.

d ¶Renunciari. Vide Cor. lib. 4. consi. 139. inci. viso testamento Pauli. PVRPV.

tem,quòd renunciatio facta huic l. etiam cum iuramento nō valeat, tenet in terminis Ange. in consilio 94. inc.cum lis, & quæstio.in vlrim.colum. & vide Bald. in c.cum inter. in 1.col. de renuncia.Et prædicta bene not. quia (vt puto) non reperies
12 alibi ita discussa.¶In quarta parte glo.† habes, quod ista l.habet locum etiam in hærede decepto transactione,quia transegit, non inspectis verbis testamenti, licèt ista.l. secundum. glo. principaliter sit facta odio hæredum.Quasi dicat glo.quod ista sit ratio impulsiua non finalis, & cum glo.tenent Iacob. Butr. Bart.Ray.& Albe.hic.Facit,quia transactio claudicare non debet.l.si cum dies.§.si arbiter. ff.de arb.& ar.l.Iulian. §. si à colludente.ʃ.de actio.emptio.Idem tenet Gul.hic per l.fin. C.de reb. cred.quam l.secundum cum nemo alleg. Pau.hic dicit, quòd habuit istum casum de facto, cùm vxor testatoris diceret sibi in testamento relicta, tam pro suis doribus, quàm pro alio,& hæres non viso testamento transegit cū vxore,data certa quantitate pecuniæ: fuit dubitatum,an transactio valeret. Videbatur,quòd sic: postquam hæres se obligauerat,per l.& si nō designata.C.de fal.causa adie.lega. Pau. tenet contrarium, & per istam gl.& propter errorem hæredis, eo quia ostenditur rem aliter se habere, & de hoc est text.in l.fin.C.de reb.credi. Istam decisio.Pau.de Cast.refert, & sequitur dom.Alex.in d.l.qui Romæ.§.duo fratres.de verb.oblig.in 56.colum. & pro hoc alleg. quod not.gloss.fin.in l.de ætate.§.fin. ff.de interroga.actio.& in l.cum de indebito. in princip. ff. de probatio. & ibi plenius vi-
* deas per eum. Licèt ita se habeat *communis sententia*, contrariū tamen tenet Iaco.de Are.per l.cum hi. §. quid ergo. infra eod. sed Alb. respondet, quòd ibi concurrit duplex fauor, scilicet, alimentorum, & vltimæ voluntatis, hic solum vltima voluntas,quod nihil est. Sed dic, quòd ibi loquitur in diuersis termi-
13 nis. ¶† In quinta parte habes, quòd dispositio huius.l.habet locum in codicillis,& in hoc bene loquitur: Sed an habeat locum in testamento nuncupatiuo facto sine scripto? Iacob.de Rauen.tenet,quòd sic.contrarium tenent Alb.& Fulg.hic in fi. & Bart.in d.§.duo fratres in 4.quæst. In alijs glo.bene loquitur.
14¶† Extra glo.hic quærit Bar. quid si transigentes sciuerunt tenorem testamenti,fortè à notario, vel testibus, sed non viderunt testamentum, an vitietur transactio? Videtur, quòd sic per ablatiuos absolutos, ibi,inspectis cognitisque verbis, qui resoluuntur in conditionem, vt dixi in l.ab emptione.ʃ.titu.1. Sed non sufficit conditionem impleri à fortuna, vel à fato.l.2. ff.de condi.& demonstra. Secundo, quia non sufficeret testamentum fuisse visum, sed quòd esset visum propter transactionem,per text.in simili in l.2.§.homines. ff.vi bono. rap.vbi non sufficit homines fuisses conuocatos, sed debent esse conuocati ad hoc,vt rapinam committerent.Et ita not.Barto.ibi, licèt posset dici,quòd ibi Bar.non se firmet. Contrarium tenet Bar.hic per l.1.& l.cum proponas.C.eo.per alleg.per eum, respondens ad contraria, & quia aliàs sequeretur, quòd si de testamento non esset facta scriptura,quòd nunquam posset transigi,quod est absurdum, & cum Bart.tenet Ange Fulg.& Pau. hic.Facit tex.in l.4.ver.cum sciret. & ibi Bar.in l.fi.hoc not.ff.de optio.leg.Idem per omnia tenet Bar.in l.qui Romæ.§. duo fratres.in 4.quæst.princip.vbi etiam alij infra de verbo.oblig.& in eodem.6.in 5.quæst.princip.& Alex.in consi.11. in 2.vol. incip. Viso, & vt oportet considerato themate.in 5.col.& in consil. 76.in 3.volum.incip. Ponderatis his, de quibus in themate.in
15 5.col.† Imò plus pondera tu nouiter, quòd Bar.in multis locis vult, quòd sufficit præsumpta scientia testamenti ad hanc. l,vt transactio valeat, vt est in hærede extraneo, qui præsumitur vidisse testamentum: aliàs non potuisset adire hereditatē, quia valet transactio etiam si non apparet eum vidisse testamentum. Ita vult Bar.in l.eius qui in prouincia.ʃ.si cer.peta.in 6.colum.in quinto notab.& in d.§.duo fratres. in 3.& 5. quæst.
* princip.quod multum not.ad hanc.l. Sed considera, *quòd licèt omnes transeant cum decisio*. Bar. ego tamen valde dubito,quia si verum esset, quòd sufficeret cognouisse, vel sciuisse tenorem testamenti,frustra tex.diceret hic, & in l.1.§. 1. ff. quemadmodum testamen. aper. inspectis cognitisque verbis testamenti, quia sufficeret dicere,cognitis,ad denotandum,quòd non sufficeret cognitio aliter,quàm per testamenti inspectionē. Aliàs superfluum esset illud,inspectis.Nisi respōdeas,quòd incipiendo ibi cognitis,tunc bene superfluum esset illud, inspectis, sed incipiendo,vt facit tex.nulla erit superfluitas. ¶Secundò dubito contra Bart & Doct.dum volunt, quòd inspicere dicitur ille,qui scit. Secus si text.dixisset, lectis: tunc importaret oculis corporeis,vt dicit Bar.hic,& in d.§. duo fratres.in 4.quæstio. Et sic vult Bart.quòd verbum,inspectis,in tex.nostro referatur ad oculos intellectus,non corporis. Mihi videtur, quòd in cōtrarium ineuitabiliter sit tex.in l.1.§.1. ff.quemadmodum testam. aper.vbi cuique volenti inspicere, & describere testamentum prætor istud concedit, & ponitur ibi ratio, quia aliter transigi non potest, nisi inspectis cognitisque verbis testamenti, & sic verbum,inspicere,refertur ad oculos corporis. Cogita,non ta-
* men recedas *à communi sententia Bar.& communi*. Attende etiam in proposito,quia dicit not.Bald.in 2.lect.quod si partes asserent se habere certam scientiam testamenti, staretur eorum assertioni, licèt aliter non appareret de inspectione testamenti, & valeret transactio,argu.l.generaliter.C.de non nu.pecu.Ideo ſm Bald. facias semper apponi in instrumento ista verba,qualiter partes asserentes se habere plenā notitiam testamenti,&c. quia tunc non possunt infringere transactionem virtute huius.
16 l.& idem tenet Ang.hic, per l.4.ff.de optio.leg.† Subdit tamen mirabiliter Ange.hic,q̄ non sufficeret, q̄ partes dicerent se legisse testamentum, quia stat simul, q̄ legerint, & tamen non cognouerint tenorem. Nihil adducit,nisi illud, Legere,& non intelligere est negligere. Sed non puto verum,quia eo ipso,q̄ partes asserunt se legisse, asserunt & intellexisse, aliàs esset frustra,sicut dicitur de testibus asserentibus se affuisse, quia intelligitur,& intellexisse ibi dicta. vt dicit Bart.in l. diem proferre.§. coram.infra de arbi.licèt aliter videatur tenere idem Barto.in l.1.ff.de aucto.tuto. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quòd sit interposita, vel sit intra tempus appellandi, paria sunt.*
2 *Factum aliquid esse, vel esse in potentia faciendi, an sint paria.*
3 *Sententia lata contra fideiussorem, etiam si milies transierit in rem iudicatam, in nihilo tamen præiudicaret principali.*
4 *Transactio inutilis non impedit executionem iudicati.*
5 *Fauore liberationis si non valeat, quod ago, vt ago: valet eo modo quo valere potest.*
6 *Reus naturaliter tantum obligatus dans fideiussorem naturaliter, & ciuiliter obligatum, an per hoc dicatur fideiussor in plus obligatus.*
7 *Pactum de non petendo non potest ipso iure tollere nisi naturalem obligationem.*

LEX VII.

TPostrem. Donec potest appellari à sententia, semper potest transigi. hoc primò. Et transactio facta per principalem, prodest fideiussori, etiam condemnato per sententiam,à qua fideiussor amplius appellare nō posset,quia licèt fideiusior transigere non potuisset, posset tamen principalis,& prodesset fideiussori. Et solutum ex transactione inualida, conuertitur in solutionem veri debiti. hoc dicit vltimo. Primò not.ex text.ibi, & post rem iudi.hic esse text.expressum contra opi.quorundam Legistarum,& Canonistarum in rub. extra de re iud.& in rub.ff.de re iudic.quia in d. locis est rub.de senten.& re iud.& copula,& denorat diuersitatem. Quæ ergo differentia est? Aliqui dicunt, q̄ sententia dicitur,quando appellari potest, sed quando sententia transiuit *in rem iudi.*non potest amplius appellari: Et ita vult communis vsus loquendi.Nam hic est tex.in contrarium.& de hoc tamen vide Bar.in
1 l.1.de re iudi.& Cano.in d.rub. ¶† Secundò not.q̄ paria sunt, vel quod appellatio sit interposita, vel sit infra tempus appellandi,& ad hoc est tex.no.in c.non solū.de appel.libr 6. Et propterea dicunt Doct.post glo.in l.ex iudiciorum.de appel.quod sicut pendente appellatione non potest aliqua fieri executio,
2 ita etiam pendente tempore appellationis.† Et ex hoc generalius no.paria esse aliquid esse factum, vel esse in potentia faciendi. Limita istud procedere in his, quæ competunt de iure communi, vt est hic appellatio. Secus est in his,quæ competunt de iure speciali, puta in restitutione in integ.quia ea, quæ de iure speciali possunt euenire, non sunt in consideratione, antequam fuerint impetrata.l.ergo. ff.de fideicommiss.libert. in l.fin.in 2.col.C.de sen.pas.& in l.inter stipulantem.§. fæmin.
3 ff.de verbo.oblig.cum alijs concord. ¶† Tertiò not.in verbis fideiussor.hic esse tex.not.secundum Bal.& Ang.hic,q̄ sententia lata contra fideiusso.etiam si millies trāsiuerit in rem iudi.in nihilo tamen præiudicaret principali. Et licèt ipsi non dicant probatur ratione,quia quemadmodum liberatio facta fideiussori non prodest principali.l. fideiussoris. ff. de pact. ergo succedit regula,qui non sentit commodum, &c. & iste text. est singularis secundum Bald. in c.in præsentia. vltima colum. de renuncia. ¶Quartò not.ex text.illud vulgatum,ad quod millies iste text. alleg.q̄ quandoque ex persona alterius consequimur,quod ex persona nostra consequi non possumus. De quo latè dixi in l.
4 si emancipati.C.de colla.¶† Quintò not.ex eodem tex.in ver. non perimit rem iudic.hic esse text.sing.secundum Bald.quòd

transactio

transactio inutilis non impedit executionem iudicati. Et pro hoc infert Bald. idem esse in compromisso, quòd compromissum non habet impedire executionem sententiæ, à qua non est appellatum. Et ratio est, quia compromissum est inutile, quia post rem iudic. nisi partes renuncient sententiæ, vt dicunt
5 Bar. & omnes in l. si causa cognita. C. de transactio. ¶ † Vltimo not. quòd fauore liberationis si non valet, quod ago, vt ago, valet eo modo, quo valere potest. Similem text. vidistis in l. si vnus §. pen. ff. eo. & habetur in l. 1. §. si quis ita. ff. de verbo. oblig. In glo. nihil est. Extra glo. restat vna no. decis. quę est. Reus principalis est naturaliter tantum obligatus. Pone, quod dederit fideiuss. qui esset postea obligatus naturaliter, & ciuiliter, vt l. 1. de fideiuss. nec pro hoc fideiussor dicitur in plus obligatus, sed
6 efficacius. † Pone modo, ꝙ creditor faciat pactum de non petendo principali, quo casu erit in totum liberatus, quia tãtum naturaliter tenebatur, quid erit in fideiussore, an per tale pactũ tollatur naturalis, & ciuilis obligatio? Prima fronte videtur, ꝙ non, per reg. l. si vnus. §. pactus. s. tit. 1. Contrarium tamen sing. determinat Gul. de Cun. hic, quia ex quo principalis in totum ipso iure liberatur, in consequentiam etiam in totum ipso iure liberatur fideiussor, per tex. nostrum, quia quædam competunt fideiussori ex persona principalis debitoris, quæ immediatè sibi non competerent. Ad idem alleg. l. 3. ff. de rescind. vendi.
7 Ad idem alleg. gl. in l. si hæres pecuniam. §. 1. ff. ad Treb. ¶ † Ex ista decis. habetis sing. limitationem ad reg. l. si vnus. §. pactus. supra eod. quia illud quod ibi dicitur, quòd pactum de non petendo non potest ipso iure tollere nisi naturalem obligationem, istud est verum principaliter, sed in consequentiam bene tollit ipso iure & naturalem, & ciuilem obligationem. Istam decis. sequuntur Albe. de Ro. Bald. & Ang. hic, & adducunt tex. in l. Stichum aut Pamphilum. §. fin. ff. de fideiuss. alleg. etiam l. an inutilis. §. fin. & l. per iusiurandum. de accepti. quæ parum faciunt. Iason Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Transactio facta super alimentis relictis in vltima voluntate inter hæredem, & alimentarium sine decreto prætoris, non valet.*
Mulier non potest renunciare alimentis dotis, & nu. 3.
Partes quando sunt in concordia, iudex nihil habet facere.
Relinquo, verbum proprie refertur ad verbum vltimæ voluntatis.
Relinquo, an possit referri ad institutionem.
Donatio causa mortis æquiparatur vltimæ voluntati.
Alimenta, quæ debentur per contractum, debentur ex prouisione alimentarij.
9 *Transigi potest super alimentis debitis de præterito.*
10 *Transactio quemadmodum est probibita super alimentis de futuro relictis in vltima voluntate, ita etiam probibetur pactum.*
¶1 *Iuramentum quando interuenit in transactione, an valeat sine prætoris auctoritate.*

LEX VIII.

CVm hi. Ista lex tota secundum Bart. habet duas partes, vt hic per eum. Ego aliter diuido ex mente Alb. hic in tertia parte prin. Primò Iurisconsul. refert orationem diui Marci, de qua in text. Secundò Iurisconsul. declarat orationem, & eius verba, quid veniat sub verbo relicta, & quid appellatione alimentorum. Tertiò Iurisconsul. ponit quasdam quæstiones, super quibus poterat dubitari circa d. orationem. Secunda ibi, hæc oratio pertinet, & durat vsq; ad §. qui transigit. & ibi est tertia pars. hoc dicit. ¶ Non valeat transactio sine prætore super alimentis relictis in vltima voluntate, vel in testamento, vel codicillis,
2 vel donatione causa mortis. hoc dicit. ¶ † No. effectualiter ex toto isto prin. non valere transactionem factam super alimentis relictis in vult. volun. inter hæredẽ, & alimentarium sine decreto prætoris. Hinc infero, ꝙ cùm bonum sit argumentum à transactione ad compromissum, vt supra fuit dictum pluries in hoc tit. ita etiam non valet compromissum super alimentis sine decreto prætoris. Et ita tenet in specie Spec. in tit. de arb. §. restat videre. in ver. sed nunquid compromissum super alimẽtis quem refert, & sequitur Albe. de Ros. hic. & in l. de alimen-
3 tis. C. eod. † Adde etiam ad materiam, ꝙ mulier non potest renuntiare alimentis dotis, quia sunt appendices matrimonij, secundum Bald. in c. iurauit. in 2. col. de probat. Vbi dicit de hoc esse glo. sing. in c. literas. de resti. spol. ¶ Secundò not. ex text. ibi, contenti modico præsenti. rationem, quare prohibita est transactio super alimentis in vltima voluntate, quia contenti modico de præsenti facilè inducuntur ad transigendum, & sic voluntas testatoris non habet executionem, & sic fauore alimentorum, & vltima voluntate prohibetur, ergo si sunt relicta inter viuos, erit secus. Quid si iuramentum interueniret? ponit
3 Bar. infra, & dicam post glo. ¶ † Tertiò not. ex text. ibi, ne aliter alimentorum. hic probari secundum Bar. & omnes Doct. post eum. (& est corruptus Bar. quia dicit colligi ex prin. iuncto ver. plane. Nam colligitur ex princi. iunctis verbis, ne aliter alimentorum,) quòd præfatio specialis habet limitare, & restringere verba sequentia generalius prolata, vt hic per Bart. & cum hoc no. tenet etiam Bal. in §. quibus. in prima consti. C. & facit quod no. Bart. in §. eam transactionem. infra ead. l. Et dicunt Doct. ꝙ ista sunt multum no. ad statuta, quia specialiter dicta in præfationibus, restringunt sequentia generaliter prolata. Limitate istam doctr. Bar. & Doct. per tex. in l. regula. §. sed & si quis. ſ. de iuris & fact. igno. & ibi Bar. & Bal. multum no. & ibi est text. secundum eos, quòd si præfatio. l. est specialis, & ratio decidendi, quæ sequitur, est generalis, illa decisio non restringitur ad casum in præfatione appositum, sed generaliter intelligitur. Et illum tex. ẽt not. Bal. in c. secũdò requiris. extra de app. & Lu. Ro. in consi. 173. inci. Amplissimè Doctor. & c. circa prin illius consilij, & illum text. in §. sed & si quis. alleg. glo. in rub. C. ob chiro-
4 graph. pec. pignus retineri posse. ¶ † Quartò no. ex tex. ibi, solet igit Prętor interuenire. hic esse text. secundum Ang. limitantẽ reg. l. 1. §. & post operis. ff. de oper. nou. nun. vbi est text. ꝙ quando partes sunt in concordia, iudex nihil habet facere. hic fauore alimentorum dicitur contrarium. † Quintò no. ex tex. ibi te-
5 stamento, vel codicillis, &c. hic esse tex. secundum Bar. & alios
a omnes hic, quòd verbum, relinquo [a], propriè refertur ad verbum vltimæ voluntatis. Et hoc addit Bald. in l. verbum relinquendi. ff. de verbo. signifi. Facit tex. in l. 1. §. pen. ff. de tab. exhib.
6 † Nunquid autem verbum relinquo, possit referri ad institutionem? Pone, testator dicit, relinquo quintam partem bonorum Titio. est gl. magistra in l. his verbis. in prin. ff. de hæred. instit. De veritate plenè scribit Ioan. de Imo. in repe. l. 1. §. si hæres. ff. de hære. institu. quam ponit in fi. titu. ff. de hæred. insti. Ta-
* men doctr. illius glo. *communiter approbatur*. & dixi de hoc in l. fi.
7 C. de sacrosanct. eccle. ¶ † Sextò no. ex tex. ibi, & si mortis causa, &c. hic esse tex. ꝙ donatio causa mortis æquiparatur vltimę voluntati. Et istud est clarè decisum hodie in l. fin. C. de donat. causa mortis. dicit tamen gl. no. in l. 2. ff. de do. præleg. ꝙ est verum postquam est in esse producta. Sed quantum ad productionem æquiparatur ↄtractui. Et de hoc ponunt Doct. in l. 2.
8 ff. de leg. 1. ¶ † Septimo no. in ver. planè, ꝙ quamuis super alimentis relictis in vltima voluntate, non possit transigi sine prętore, secus est in alimentis relictis inter viuos. Et istud est fauore vltimæ voluntatis, quæ cessat in contractibus inter viuos. Aliam rationem assignat Albe. hic. Nam alimenta, quæ debentur per contractum, debentur ex prouisione alimentarij, & sic sicut ex prouisione sua acquisiuit, potest transigere, quia præsumit lex, ꝙ sicut fuit diligens in acquirendo, ita etiam erit in seruando. Secus est in relictis in vltima voluntate, quia vt vulgariter dicitur, ille nunquam sibi acquisiuit, ideo lex non confidit de eo. Et istam secundam rationem declarat Barto. in suo tract. alimentorum. in 6. col. & Sal. in l. de alimen. C. eo. ¶ Glo. in ver. alimentorum. Primò remouet vnum contrarium. Secundò remouet aliud. Tertiò format vnam quæstio. & sol. Quarto opp. contra tex. & sol. Quintò per viam no. gl. remouet aliud contrarium, duobus modis respondendo. Secunda ibi, & hoc si in vltima volun. Tertia ibi. Item nũquid pactum. Quarta est ibi, sed contra. C. de pac. Quinta ibi, item not. ¶ In ea. gl. ibi C. e.
9 l. de alimentis. † No. ex gl. ꝙ reg tex. nostri fallit in alimentis debitis de præterito, quia super eis transigi potest. Et ex hoc infert solus Alb. de Ros. hic. Nos habemus reg. ꝙ causa alimentorum est multum fauorabilis, & propterea super eis debet procedi summariè, & c. l. si quis liberis §. si vel parens, vbi Bart. ff. de
b libe. agn. & etiam potest expediri [b] diebus feriatis. l. 2. ſ. de fer. dicit Alb. ꝙ est verum in alimentis de futuro. Secus de præterito. & idem dicit Bar. in l. de alimentis. in 2. lect. C. eo. post Iaco.
10 But. quem ibi refert. ¶ † In ead. glosl. ibi. §. si cum lis. Teneatis ex gl. quod quemadmodum prohibita est transactio super alimentis de futuro relictis in vlt. volunt. ita etiam prohibetur pa-
* ctum, & cum glo. transeunt *communiter alij*. Et facit, quod dicit gl. in

ADDITIONES.

a ¶ Relinquo. Addę Bar. in l. Centurio. ff. de vulg. & pupil. Barb. in c. verum. in 8. col. de for. comp. Ang. consi. 29. incip. Titius.
* Et dic, quod hoc verbum, quando refertur ad dotem relictam filiæ, trahitur ad institutionem, quia relatum ad vniuersitatem, Alexand. consilio 17. columna fina. libro tertio. vbi quòd verbum relinquo, relatum ad filiam, vel filium, cui relicta est certa res, vel quantitas, trahitur ad institutionem, siltem æquitate Cano. & ibi Doct. in apostil. MASVER.
b ¶ Potest expediri. Adde Bar. in l. Mela. in prin. ff. de alim. lega.

glo.in l.de his.in ſecunda parte.ſ.eo.licèt iſta ſit communis,tamen videtur,q̃ in puncto iuris poſſet teneri contrarium, quia leges de hoc loquentes ſemper loquuntur in tranſactione. de pacto nullibi loquitur lex. Et ſi dicat̃,q̃ fieret fraus legi,& q̃ in pacto eadem militat ratio. Ego reſpondeo,q̃ non,quia ratio ſecundum tex.hic in prin.eſt, quia tranſactio fit propter certũ quid,quod datur,& ideo lex dubitat, q̃ propter modicum,qđ daretur de præſenti,alliceretur ad tranſigendum. In pacto nihil datur,quia eſt merè gratuitum. Ideo non tam de facili inducitur ad paciſcendum,ſicut ad tranſigendum. Iſtam ſecundam opin.licèt Fulg.impudenter ſibi aſcribat, ante eum tamẽ idem tenuerunt Iaco.de Ra.& Alb.de Ro.hic,per eadem fundamenta.¶In ſeq.gl.bene dicit.¶Glo.in ver.tranſigere. Primò colligit not.ex tex.Secundò.oppo.contra text. & ſol. Secunda ibi,ſed arg.contra.¶In ead.gl.ad fin.quia glo.non reſpondet ad contrarium,omiſſis varijs ſol. hic relatis per Alb. Vera eſt ſol. q̃ vbi creditores, & legatarij concurrunt ad aliquod exigendum,magis fauetur creditoribus,quia tractatur de damno: legatarij de lucro: in alijs magis fauetur legatarijs fauore vlti-
11 mæ voluntatis.Et iſtud eſt,quod voluit dicere.gl.¶ † Extra gl. format Bart.duas quæſt. Prima eſt, quando in tranſactione interuenit iuramentum, an valeat ſine prætoris auctoritate? & reſpondet,quòd non,vt hic per eum. Et eum iſta deciſio.Bar. tranſit Fulg. hic, & optimè facit, quia vbicunque lex aliquid diſponit, & procedit vlterius annullando actum, ſi aliter fiat, iuramentum nihil valet. l. non dubium. in fin. C. de legib. & ſbi Bart.& alij. Sed ita eſt in caſu noſtro,ergo,&c. Quid tenendum? Ego puto,q̃ deciſio Bar.ſit falſa, & conſulerem contrarium.& iſtam opin.tenuit ipſemet Bart.in l. ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.ad fin.prin.& ibi adducit rationem meliorem,quia vbicunque prohibitio legis fit principaliter fauore priuati, & non concernit bonos,vel malos mores, ſi non reſpicit damnationẽ ſalutis æternæ,debet ſeruari.Et facit,quod dixi in l.de his.ſupra eod. quàm opin. ibi firmatam etiam teneo, & dum ibi alleg. Ioan.And.malè alleg.eſt Ioan.An. in tit.de inſti.edi.§. porro.in addi.mag.cuius deciſ.ſequitur d.Alex. in l. ſi conſtante.§. quoties.ff.ſol.mat.Et vltra prædicta de quæſtione Bar.hic.vide Bal. in l.pactum quod dotali.in vlt.q.C.de colla.& Ioan.de Imo.in commen.c.cum contingat.in vlt. char. mag. de iureiur. & ibi Imo.no.illã contrarietatem Bar.quam ſupra retuli.¶Secundò quæritur per Bart.quid ſi apponatur pœna,an tunc tranſactio valeat? dicam in l.qui fidem.infra eod. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Teſtator ſi relinquat alicui fructum, ſeu vſuras alicuius pecuniæ, talis pecunia an debeat remanere penes hæredem, vel legatarium.*

§.Si integra. Super relicto contemplatione alimentorum,non tranſigitur ſine prętore.hoc primò.Et legatarius,vel fideicommiſſarius grauati de alimentis præſtandis, poſſunt tranſigere in eorum præiudiciũ,
1 non in præiudicium alimentarij.¶ † No.ex prin.huius text.hic videri tex.expreſſium,& ſin.multum, q̃ ſi teſtator relinquat alicui fructum, ſeu vſuras alicuius pecuniæ, an talis pecunia debeat remanere penes hęredem,vel legatarium?hic videtur tex. q̃ debet eſſe penes legatarium non hæredem: etiam ſi hæres vellet ſoluere vſuras,& de eo caueat. Contrarium determinat Ang.hic,& bene quia in contrarium eſt tex.expreſſius,& ſing.in l.fundi Trebatiani.ff. de vſufru. leg. qui eſt text.ſing.ſecundum Barto.ibi,& pro ſing.not. Bald.in l.vnica.ver.excep. C.de cadu. tol.Et ad iſtum tex.reſpondet Ang.& bene, q̃ hic debet remanere penes legatarium, quia teſtator expreſsè grauauit legatarium,vt poſt mortem pecunias reſtituat,& ſic voluit, q̃ penes eum remaneret. In hoc teneo cum Ange. & credo, q̃ ſit veritas,licèt Fulg. hic velit contrarium. ¶Glo. in verbo minuatur. Primò oppo.contra tex.& ſoluit. Secundò per viam illationis colligit notabile. Tertiò format vnam quæſtio. Quartò aliam. Secunda ibi, conſequitur ergo quis. Tertia ibi, ſed quid ſi hic Titius. Quarta ibi, quid ergo ſi non de ea re.& hæc gl.nihil habet,quod egeat additione. Iaſon Paduæ.

SVMMARIVM.

1 *Ratio poſita in præfatione legis, vel ſtatuti habet reſtringere, vel limitare ipſam legem, vel ſtatutum.*
2 *Eccleſia licèt non poſſit alienare non obſeruata forma cap. ſine exceptione.tamen ſi faciat conditionem meliorem, valebit alienatio.*
3 *Contractus bonæ fidei ſi ſit initus dolo aduerſarij, eſt ipſo iure nullus.*
4 *Seruus poteſt tranſigere ſuper alimentis ſibi relictis.*

§.Eam tranſactionem. Alimentarius poteſt tranſigendo facere conditionem ſuam meliorem, etiam ſine decreto prætoris, & in hac materia non refert, an alimenta ſint relicta liberto,vel ingenuo locupleti, vel pauperi. hoc dicit vſque
1 ad §.vult igitur. ¶ † No.primò ſecundum Bar.& Docto.hic,q̃ ratio poſita in præfatione legis,vel ſtatuti habet reſtringere,vel limitare ipſam.l.vel ſtatutum,vt hic per Bar.facit.l.cum pater. §.dulciſſimis.ff.de lega.2.& ibi Barto.& text.in l.hæc actio.ff.de collat.¶Secundò not.ex text.ibi,quia meliorẽ ſuam conditionem,quòd alimentarius ſine prætore poteſt tranſigendo facere ſuam conditionem meliorem. Iſtum text.limitat ſingulariter Bart.in §.ſi prætor.infra ead.l. vt procedat dummodo non recedatur à forma alimentorum taxata, & ordinata per teſtatorem,de quo ibi dicetur. ¶Tertiò not. in verſi.nihil autem.In hac materia non refert, an alimenta relinquantur pauperi, vel diuiti. Et ex hoc colligitur,quòd ratio,quare non poteſt tranſigi, ne tranſigens fame pereat, non eſt finalis, ſed perſuaſiua, quia ſi eſſet finalis,non haberet locum in diuite. ¶Quartò not. quòd legatum alimentorum,ſiue relinquatur pauperi,ſiue diuiti,ſemper eſt fauorabile.Nunquid autem ſi teſtator relinquere legatum diuiti,& diceret,ſe relinquere amore Dei, an diceretur legatum ad pias cauſas? Iſtam quæſtionem latè ponit Bar.in repet.l.1.C.de ſacroſanct.eccleſ.2.quæſt.2. quæſt. princi-
2 cipalis, & ibi dixi. ¶Glo.prima in verſi.alimentarius. † In ead. glo.in fin.not. iſtam deciſionem gloſſ. quòd quamuis eccleſia
a nõ poſſit alienare[a] ſine ſolennitate. Auth.hoc ius porrectum. C.de ſacroſanct.eccleſ. & cap.ſine exceptione. 12. quæſt.2. eodem modo minor ſine ſolennitate.l. magis puto.§. ne paſſim. ff.de rebus eorum. Tamen quando eccleſia, vel minor faciunt
b conditionem meliorem,valet alienatio.[b] Iſtam glo.reprehendunt Iacob.Butr. Albe.de Roſ. Bart. Bald. Ange. Fulg. Pau.de Caſt.& omnes,& contrarium tenet glo in l. ſi fundus ſterilis.ff. de rebus eorum, quia eccleſia, vel minor faciendo conditionem ſuam meliorem, etiam non poteſt alienare. Idem tenet Bald.in c.1. extra eod. de tranſactio. & notabiliter Bald.in l.fin. §.neceſſitate.in 5.colum.in fin. C.de bonis, quæ libe.quamuis contrarium teneat idem Bald.in l.contra iuris ciuilis.in fi.principij.ſupra de pact. Nec obſtant alleg.in glo.allegatæ, quia reſponde,vt hic per Bar.& Doct. qui reſpodent ad omnes leges, niſi ad text.noſtrum. Ange.bene vult reſpondere, ſed loquitur inter dentes,vt dicit Fulg.hic. Ideo cogita de ſolutione. ¶Limita tamen,& nota perpetuò,quòd licèt alienatio facta per eccleſiam,vel minorem non ſeruata ſolennitate, etiam ſi faciant conditionem ſuam meliorem,non valet, tamen cõtractus iſte claudicat, vt dicit Iuriſcon.in l.Iulia.§.ſi à pupillo.ff. de actio. empti.quia ſi eccleſia, vel minor vult, poteſt ratificare contractum,adhibendo debitas ſolennitates.Aduerſarius autem non poſſet. Iſta eſt ſing doctri. Inno.& omnium in c.1.extra de his, quæ fiunt à prælat.ſine conſen.cap. Firmat glo. in c.1. extra ne ſede vacante.& ita not.limitat dom.Math.in not. ſuis. no. 155.
3 Et ita etiam limitat in ſpecie Fulg. hic. † Et ad hoc bene facit, quod tenet glo.in l.eleganter.in princ.& ibi Bar. not.ff.de dolo. & glo.in l.iuriſgen.§.prętor ait. & ibi not. Ange. ſupra titu.1.In quibus locis tenent glo.quòd ſi contractus bonæ fidei ſit initus dolo aduerſarij,eſt ipſo iure nullus, tamen eſt in poteſtate paſſi dolum ratificare contractum,ſi vult.Ita etiam Bald. in l.1.in 3. colum.C.plus valere, quod agi. Bene facit illa ſolennis glo.in l.à diuo Pio.ff.de ritu nup.quam Bald.pro ſing.no.in l. non dubium.in 10.quæſt.C.de lega. Facit glo.in l. iubemus. in princip. & ibi Bald.C.de ſacroſanct.eccle. ¶Glo.in ver.an ingenui. Primò allegat concor.ad text.Secundò format quæſtio. Secunda
4 ibi, quid de ſeruis. ¶ † In ead.glo.ad fin. Teneatis ex glo.quòd quamuis prohibitum ſit, & paciſci, & tranſigere etiam cum prætore,iuribus in glo.allegatis,quando tamen alimenta relinquuntur ſeruo, poterit ſeruus tranſigere. Et ſi iſtud eſſet verum, ſequeretur, quòd idem eſſet in monacho, quia bonum eſt argum.de ſeruo ad monachum, ſecundum Barto. in l.§. 1.& §.ſi fructuarius.ff.de ſtipu.ſeruo.poſt Inno.in c.cum olim. extra de priui. Iſtam glo.reprehendunt Barto.& omnes,vt hic per Bart.quem vide. Iaſon Papiæ legens.

ADDITIONES.

a ¶Alienare. Dec.diſputat in c. quæ in eccleſiarum.de conſti.& tertius poteſt opponere. Iaſ. in l. 2.C.de iure emphyt.col.2. PVRPV.
b ¶Alienatio.Adde Iaſ.in l.Barbarius.no.5.verſ. confirmo.ſupra de offi. præto. col.3.Felyn.in c.cauſam.de iud.col.pen. PVRPV.
* Adde Cyn. in l. 2. C. de erogat. mil. Paul.de Caſtr. in l. qui teſtamento.in §. fi.ff.de teſt.Io.de Imo.in l.3.ff.de teſt.Lud.Ro.in l.mortis cauſa.in §.qui hominem.ff.de dona.cauſa mort. Bar.in l.is qui.ff.de tut.& cur.da.ab his.Flo.in l.ſi ſeruum meum.ff.ad l.Aquil.Arch.in c.ſi habes.in ver.idonea.22.q.3.

SVM-

§. Vult igitur.

SVMMARIVM.

1 *Alimenta sunt considerandа, considerata conditione personæ.*
2 *Auctoritas prætoris, vel iudicis vbicunque in aliquo actu requiritur, semper intelligitur cum causæ cognitione.*
3 *Testis deponens, tenetur assignare rationem dicti sui, aliàs non probat. nu. 4. 5.*
6 *Testibus non assignantibus rationem dicti sui, an possit illis credere, qui ex commissione principis, vel ex forma statuti potest procedere de iure, & de facto, & non seruare solennitatem.*
7 *Consuetudine an possit induci, quòd credatur testibus non assignantibus rationem, & nu. 8.*
9 *Hæres grauatus præstare alimenta, non tenetur præstare in domo alimentarij, sed satis est quòd offerat in domo propria.*
10 *Hæres si sit grauatus præstare alimenta alicui, an alimentandus teneatur stare in domo hæredis.*
11 *Transigi potest super alimentis, si sit vrgens causa habendi pecunias.*
12 *Alimenta quando sint vni à pluribus præstanda, quo casu minuatim præstatio fieret, licita tunc est transactio.*
13 *Alimenta si sint relicta in singulos menses, an possent peti pro toto anno, vel aliter.*

§. Vult igitur. Decretum prætoris super transa ctione alimentorum debet versa
1 ri circa tria, de quibus dicitur in tex. hoc dicit. ¶ † Item diligenter aduerte pro intellectu istius text. q̃ considerанda sunt alimenta, conliderata conditione personę, prout nunc est in pau pertate constitutus, & non prout erat prius diues, secundū Iac. de Are. Bart. & alios in l. si maritus. la 2. & ibi eleganter Pau. de Cast. ff. solut. matrimo. ¶ † Not. primò secundum Bart. ex text. (quamuis à remotis) q̃ vbicunque in aliquo actu requiritur auctoritas prætoris, vel iudicis, semper intelligitur cum causæ cognitione. Concordantias vide p̃ Bar. ¶ Secundò no. secundū Bart. & Doct. q̃ vbicunque requiritur causæ cognitio, semper versatur causæ cognitio circa tria, causam, modum, & personas, quia vt dicit Bart. Iurisconsulto. prosequitur hic declarando, nō addendo. Istud tamen not. non clarè sumitur ex tex. quia text. sentit, q̃ ista haberentur in oratione, tamen non curo. Tertiò not. ex text. ibi, sine causa neminem transigentem audiet, &c. † Ex quo text. glo. & omnes Doct. colligunt, q̃ testis, qui deponit, tenetur assignare rationem dicti sui, aliàs non probat. Adde Spec. in titu. de teste. §. 1. versi. item q̃ interrogatus non reddit. Intellige istam conclusionem procedere, quando testis est interrogatus, aliàs non tenetur, quia non debet esse verbosus. Ita glo. in l. solam. in gl. mag. ad fi. C. de testib. & glo. in c. cum causam, quæ inter Archiepiscopum. extra de testi. & glo. in c. si testis. §. solam. in ver. attestationem. 4. q. 3. & ibi est canonizata l. sola. C. de test. Et propterea dicit sing. Bald. in repet l. edita. C. de eden. in repe. Paduana. in 32. col. in ver. interdum contingit, q̃ fiunt interrogatoria, &c. q̃ si testis productus interrogetur de ratione, & non assignat rationem, dicitur deponere tanquā pecus, non tanquam homo. Addo paria esse, quando testis interrogatus de ratione, & causa dicti sui, vel q̃ nullam rationē reddat, vel q̃ reddat, sed non bonam. verba sunt Spec. in tit. de teste. §. 1. versic. Item, quòd interrogatus non reddit. Stat ergo regula, quod testis non interrogatus, non tenetur aliquam rationem assignare, & tamen dictum suum probat. ¶ Istam regulam limita primò, vt non procedat, quando deponit super his, quæ sunt iuris, puta aliquem esse dominum, quia tenetur tunc rationem assignare. Est doctrin. Inno. & Cano. in d. c. cum causam, quæ inter Archiepiscopum. extra de test. quam referunt & sequuntur Bal. & Fulg. hic. Adde Bald. in l. conuenticulam. C. de Episc. & cler. & in l. pen. in fin. C. de sent. quæ sine cer. quant. d. Alex. in consi. 126. incip. viso, & examinato processu. in 6. col. ad fi. in 1. vol. Item adde, q̃ ista limitatio adeo est vera, quod non sufficeret, si testis diceret, vera esse contenta in cap. quia vidit, & audiuit, nisi aliter specificaret. Ita tenet Ioan. de Imo. in l. sciendum. in 10. col. ff. de verb. obl. allegat notata per Inno. in d. c. cum causam. & sequitur d. Alex. in consi. 168. in 2. vol. incip. Excellentissimè Doct. ¶ Secundò limita dictam regulam, vt non procedat, quando testis deponit, quem esse fatuum, vel dementem. Ita prædicti Doct. hic. & Bal. in l. furiosum. C. qui testam. fac. pos. Et quia ibi plenius dicturus sum in seq anno, ideo hic aliter non dico. ¶ Tertiò limita prædictam regulam, quando testis deponeret aliquem esse infamem, qui tenetur assignare rationem etiam non interrogatus. Ratio est, quia istud non percipitur sensu corporeo, & ista est ratio primæ fallentiæ supra datæ. Ista est decisio Inno. in c. cum oportet. extra de accusa. Ang. in l. quid ergo. §. quantum. ff. de infam. & ibidem Bal. in lect. antiq. do. Alex. in consi. 25. in 4. vol. incip. In causa vertente inter Antonium. in 2. col. in fi. ¶ Quartò præ-

dicta regula fallit, vbicunque testes producuntur ad reprobandum aliquod instrumentum, quia tenētur assignare rationem concludentem etiam non interrogati, quia paria sunt, vel non assignare, vel non concludentem, vt supra dixi. Ita sing. Bal. in l. presby. C. de Episco. & cler. quem sequitur Lud. Rom. in l. 1. in prin. ff. de oper. nou. nuncia. ¶ Quinto fallit dicta regula, vbi testes producuntur ad probandum interesse. Ista est sing. decisio Bald. in l. vnica. in 10. col. C. de sent. quæ pro eo, quod interest. ¶ Sexto fallit, vbi testes producuntur ad probandum aliquam negatiuam, vel negligentiam, vel moram. Ista fuit sing. decisio Bart. in consi. suo 102. incip. Clarissimè domine, isti nostri Nucerini, &c. & idem tenet Bald. hic, & in repet. l. 2. in vlti. char. C. de rescind. vendi. & idem Bal. in l. solam. ad fi. C. de testib. Idem Bald. in l. actor. in 3. col. C. de proba. ¶ Septimò fallit dicta regula, & procedit in duobus, vel pluribus testib. productis ab vna parte, quia isti tales testes non interrogati nō tenentur assignare rationem dicti. Sed in vno teste, ad hoc, q̃ faciat semiplenam probationem, vt possit deferri iuramentum in supplementum probationis, iuxta l. admonendi. ff. de iureiuran. & in l. in bonæ fidei. C. eo. requiritur, q̃ assignet rationem. Ita Bald. in c. 1. in §. sacramentum. de consue. recti feudi. in vsib. feu. ¶ Octauò fallit dicta regula, vt singulariter per Bal. in c. fin. extra de iura. ca-
a lum. vbicunque testis a deponit per verbum scire, quia istud scire, est ambiguum, quia potest intelligi scire, quod vehementer opinatur, iuxta glo. in l. Pantonius. §. rei perduellionis. ff. de acquir. hæred. Item scire dicimur, quod credimus. Item illud, quod vidimus. Ergo debet allegare rationem, etiam si non interrogetur. Et propterea dicit Bald. in specie, q̃ si testis dicat de contentis in cap. se tantū scire, q̃ Titius occidit Seium, q̃ non probat nisi assignet rationē. Sed si dicat de contentis in cap. verum esse, q̃ occidit Seium: tunc probat. Tamen de veritate nō examino. Vide de veritate per dom. Alex. in l. 1. ff. si cer. pet. vbi
4 latè ponit. ¶ † Nonò not. pro limitatione dictæ regulæ, q̃ quādo ex vna parte sunt producti plures testes, & ex altera totidē, & pares numero, si vnius partis testes adducunt rationem, illi prævalent, & obtinent. Ita no. Bald. in d. c. 1. § sacramentum. de consue. recti feu. & est no. ad l. ob carmen. §. pen. & fi. ff. de testi. ¶ Decimò limita, quando testis deponit super fama, quia non probat, nisi assignet rationem dicti sui, etiam non interrogatus, secundum Ange. in repet. l. ea quidem. in 4. col. C. de accusa. do. Abb. in d. c cum causam, quæ inter Archiepiscopum. in 3. col. de testib. & in cap. consuluit. el 1. de appel. Ludo. Rom. in l. 1. in prin. ff. de oper. nou. nuncia. do. Alex. in consi. 25. in 4. vol. incip. In causa vertente inter Anto. in 2. col. & in consi. 117. in 4. vol. incip. Viso processu causæ vertentis inter dominam Luciam. in 3. colu. ¶ Vndecimo limita, quando testis deponit aliquem non esse culpabilem, quia tenetur assignare rationem, etiam non interrogatus, secundum Bald. in d. c. cum causam. in 15. col. Adde etiam prædictis, & diligenter not. q̃ testis indefinitè interrogatus, quid scit, videtur etiam interrogatus de causa. Ita
5 not. Bald. in d. c. cum causam. in 15. colum. † Nunquid autem si testis productus interrogatus sit de ratione dicti sui, & nullam rationem assignat, vel assignat non concludentem, an faciat indicium saltem, vel præsumptionem? Spec. sing. determinat, quòd non. ita Spec. in titu. de teste. §. 1. versi. sed nunquid sufficit ad præsumptionem, cuius decisionem sequitur Lud. Rom. in l. 1. in princip. ff. de oper. nou. nuncia. Refert dom. Anton. de Butr. in cap. cum causam, quæ inter Archiepiscopum. extra de testi. & facit, quod dixi supra tenere Bald. in l. edita. in 32. col. q̃ talis testis interrogatus si non assignat rationem, deponit tan-
6 quam pecus. † Nunquid autem si ex commissione principis, vel ex forma statuti potest quis procedere de iure, & de facto, & non seruare solennitatem, an possit credere testibus non assignantibus rationem dicti sui, vel non concludentem? Bal. notanter in l. solam. circa fin. C. de testi. dicit quòd non. Et quid operetur illa potestas, dicam in l. milites. C. de testamen. milit.
7 † Nunquid autem posset consuetudine, vel statuto induci, q̃ credatur testibus non assignantibus rationem, vel assignantib. malam? Ponunt Host. Ioan. And. d. Anto. de Butr. & Pan. in c.
8 1. extra de appel. & ibi concludunt, quòd non. † Nunquid autē valeret statutum, q̃ in certis casibus, puta cōtra proditores credatur testi, aliàs inhabili, vel reddenti malam rationem? Scribit Bald. in l. si non speciali. in vlt. col. circa medium. C. de testam.
9 ¶ † Quartò principaliter not. ex tex. ibi. Si alibi domicilium hæres, alibi alimentarius habeat. hic videri text. secundum Barto. & omnes, quòd hęres grauatus præstare alimenta, non tenetur

præstare

ADDITIO.

a ¶ Vbicunque testis. Adde eundem Iason in l. posthumus. §. fin. 1. not. de libę, & posthum.

præſtare in domo alimentarij. Sed ſatis eſt, ꝙ offerat in domo propria. Eſt verum, ꝙ glo. (quæ erit per hoc expedita) allegat certa iura in contrarium; quibus reſpondet Bart. & ſe remittit. Ange. diſtinguit. Aut eſt tale quid, in quo non venit aliquid expen. in mittendo, & tunc hæres tenetur mittere ad domum alimentarij, vt eſſet in pecunia, & tunc ſi periret, eſſet periculo hæredis, vt not. in l. quod te. ff. ſi cer. pet. Sed vbi venit præſtan. tale quid, propter quod ſuccedit impenſa vecturæ, vel vectigalium, tenetur alimentarius mittere ad domum hæredis ad accipiendum. Et credo, quòd eius doct. non ſit vera. Vide plenè per glo. & Docto in l. quod legat. ff. de iudi. vbi glo. magi. &
10 ibi Docto. aliter diſtinguunt. ¶ † Quintò not. ex eiſdem verbis hic eſſe tex. ſecundum Ange. & Fulg. quòd ſi hæres ſit grauatus præſtare alimenta alicui, ꝙ alimentandus non tenetur ſtare in domo hæredis, ſed extra domum poteſt alimenta petere, & hęres tenetur preſtare. Ita eſt caſus hic, & dicit Ang. quòd pluries vidit de facto, & de hoc eſt tex. hic. & eſt bene not. & ita etiam tenet Bart. poſt Iaco. de Aren. Dyn. & Spec. per eum relatos in l. libertis. §. ti. ff. de alim. leg. & in l. diuortio. in princ. ff. ſolu. mat. Ponit Bald. in l. ſi ea. C. de condi. infer. & not. in Authen. hoc locum. C. ſi mul. ſecun. nup. & de hoc etiam ponit Bald. in l. annalibus. in fin. C. de leg. ponunt Imo. & Lud. Rom. in l. ſi cum dotem. §. tranſgrediamur. ff. ſolut. matrimo. & ibi ponunt, quid in patre, qui tenetur alere filios. l. ſi quis à liberis. §. ſi vel parens. ff. libe. agn. Pone, quod filij nolunt, vel non poſſunt ſtare in domo, an pater teneatur preſtare extra domum? vide ibi per eos. Et prædicta ſemper intelligatis, niſi teſtator aliud ordinaſſet,
11 puta donec ſteterit in domo, &c. ¶ † Sextò no. ex tex. ibi, aut ſi cauſa aliqua vrgeat iuſtam cauſam tranſigendi ſuper alimentis, quoniam aliqua cauſa vrget ad habendum totam pecuniã de præſenti, & licèt text. & glo. non declarent per exemplum, tamen Fran. Tig. & Odof. quos referunt Ange. & Fulg. ponunt exemplum, quoniam alimentarius habet maritare filiam iamdiu nubilem. Eodem modo ſi pater haberet filium captum ab hoſtibus, & oporteret habere pecuniam de præſenti ad redi-
12 mendum. ¶ † Septimò no. ex text. ibi, aut ſi à pluribus, quòd quando alimenta ſunt vni à pluribus præſtanda, quo caſu minuatim præſtatio fieret, licita eſt tunc tranſactio. alibi tamen Iuriſc. ponit alium modum, vt heredes grauent vnum tñ ad alimenta præſtanda. Ita tex. in l. 3. de ali. & cibar. leg. quem alle-
13 gant Bar. & Doct hic. ¶ † Quærit Bar. hic, quid ſi alimenta ſunt relicta in ſingulos menſes, an poſſent peti pro toto anno, vel aliter? & dic, vt hic per eum. Ponit Bald. in l. 1. in vlt. col. C. de fideic. Alia no. poteſtis per vos colligere, vt colligunt Bal. Ang. & Ful. Sed quia nihil ad rem, nihil dicam. Iaſon Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Tranſactio ſuper alimentis facta, non extenditur ad habitationem, vel veſtiarium.*
2 *Victus, & alimenta an æquiparentur.*
3 *Medicinæ an contineantur in legato alimentorum, vel victus.*
4 *Sumptus pro diſciplina an debeantur illi, cui debentur alimenta.*

1 **§. Qui tranſigit.** Iſte tex. eſt not. & ſing. † Tranſactio ſuper alimentis facta non extenditur ad habitationem, vel veſtiarium. hoc primò. Et qui tranſigit ſuper alimentis, non intelligitur tranſigere ſuper habitatione, vel veſtiario, vel calceario. hoc dicit vſque ad §. ſi vni. ¶ Glo. in verbo, neque veſtiario. Primo infert vnum dictum ex tex. Secundò contra illud oppo. & dupliciter ſol. Tertiò extendit tex. Quartò per viam fallen. remouet contrarium. Secunda ibi, ſed contra. ĩ. de alimen. & cib. lega. Tertia ibi, ſimiliter verbo victus. Quarta ibi, ſed aliud in verbo cibi. ¶ In ead. glo. ibi. ĩ. de libe. & poſthum. l. cum quidam. Teneatis ex gl. primam ſol. ad contrarium in ea formatum, ex qua habetis, ꝙ ſi
a quæratur, an appellatione alimentorum * veniant ſolùm alimenta cibi, & potus, an etiam habitatio, & veſtiarium, debet diſtingui. Aut tractatur de fauore, & veniant, vt quando relin-
* quuntur. Aut tractatur de damno, & tunc ſecus. *Et ita tenent communiter Doct.* & inferunt ſing. Bar. & alij ad practicam. Pone, teſtator relinquit vxori alimenta, ſub tali legato veniunt veſtes, & habitatio domus. Pone modo, hæredes tranſigunt cum vxore ſuper alimentis, an per hoc extendatur ad veſtiarium,
2 & habitationem? Et dicunt, quòd non, quod not. † & id quod dicunt Doct. de termino alimentorum, idem puto eſſe dicen. in termino victus, quia æquiparantur, vt dicam in ſeq. parte gl. ¶ In ea. gl. ibi ſimiliter verbo victus. Teneatis ex glo. ꝙ quemadmodum in legato alimentorum continetur nedum impenſa victus, ſed habitatio, & veſtiarium, idem etiam eſt in legato
3 victus, in quo omnia prædicta continentur. † Nunquid autem
b in legato alimentorum, ᵇ vel victus contineantur medicinæ, ſi contingat alimentarium infirmari? Ange. hic tenet, ꝙ ſic. Et idem eſt ſalarium medicorum. Idem tenet Bar. in l. legatis. ſa. 1. de ali. & cibar. leg. Bar. in l. ſi cum dotẽ. §. ſinautem in ſequiſſimo. ff. ſolut. matrimo. per illum text. quamuis Imo. ibi dubitauerit propter eundem tex. dic, vt ibi. Subdit etiam Angel. hic, ꝙ appellatione alimentorum, vel victus, vltra prædicta continetur lectus, & culcitra, alleg. l. in ſtratum. & in l. quos nos. ff. de verb.
4 ſignifi. † Nunquid autem illi, cui debentur alimenta, vel victus,
c debeantur etiam ſumptus pro diſciplina, puta, quia vult ire ad ſcholas grammaticæ? Vera concluſio eſt, ꝙ vbicunque alicui debentur alimenta ex vltima voluntate, non debentur tales ſumptus. ſed quando alimenta debentur ratione ſanguinis officio iudicis, vt in patre, qui tenetur alere filium, & in fratre, qui tenetur alere fratrem: tunc eſt ſecus, quia tunc veniunt tales ſumptus. Iſta habentur in l. quod de bonis. §. penult. vbi tex. glo. & Bart. ff. ad Carb. & in l. qui filium. ff. vbi pup. edu. debeat. Et ita in ſpecie Bart. in d l. legatis. in prin. ff. de alimen. leg. & ita Angel. hic, alij non tangunt.

ADDITIONES.

a ¶ Appellatione alimentorum. Adde Bar. in l. legatis. ff. de alim. & cib. leg. glin c. Epiſcopus. 10. quæſt. 2. Spec. in tit. qui ſi. ſint legit. poſt princi. Bar. in tract. de alimentis. quæſt. 4.
* Alex. conſi. 178. col. ſi. in prin. lib. 6. Rol. conſi. 22. lib. 1.
b ¶ Nunquid autem in legato alimentorum. Adde glo. vlt. in c. cum haberet. de de eo qui dux. in matri. quam pol. Dominic. de S. Gemi. in c. ommno. circa medium. 31. diſt. vbi alleg. c. nihil. 7. q. 1.
c ¶ Sumptus pro diſciplina. Adde Bar. in tract. de alimentis. q. 3.

SVMMARIVM.

1 *Fundus ſi relinquatur alicui ad alimenta, nedum proprietas illius fundi pro tempore vitæ ſuæ eſt ſua, ſed etiam tranſit ad hæredem, & nu. 4. & 5.*
2 *Tranſactio alimentorum quemadmodum eſt prohibita cum extraneo, ita etiam eſt prohibita inter ſe.*
3 *Emphyteutæ, vel vaſalli non poſſunt alienare in extraneum ſine conſenſu domini.*

§. Si vni. In alienatione, vel diuiſione fundi ad alimenta relicti, vel pro alimentis obligati, prætoris auctoritas requiritur. hoc primò. Et ſolennitas, quæ requiritur in re tota, etiam requiritur in qualibet eius parte. hoc dicit cũ
1 verſi. ſeq. vſque ad §. ſi prætor. ¶ † No. primò ex text. ibi, neceſſe eſt prætorem, hoc probari apertè in tex. ꝙ ſi alicui relinquitur fundus ad alimenta, nedum proprietas illius fundi pro tempore vitæ ſuæ eſt ſua, ſed etiam tranſit ad hæredem, hoc probat text. dum dicit, ꝙ debet diſtrahere cum auctoritate prætoris: ſed ſi deberet redire ad hęredem teſtatoris, non poſſet effectualiter alienari, etiam cum auctoritate prætoris, quia eſſet ſubiecta reſtitutioni. l. Marcellus. §. res quæ. ff. ad Treb. l. ſi. §. 1. C. cõ-
2 munia de leg. & de hoc dicam in gl. ¶ † Secundò not. in ver. ſed & ſi pluribus, ꝙ quemadmodum tranſactio alimentorum eſt
3 prohibita cum extraneo, ita ẽt eſt prohibita inter ſe. † Et iſtud inducitur per Gul. de Cun. Albe. Bart. & alios ad illam alteram quæſtionem. Nam emphyteutæ, vel vaſalli non poſſunt alienare in extranum ſine conſenſu domini. l. ſi. C. de iure emphy. An poſſint alienare inter ſe ſine conſenſu domini? Iſte tex. facit, quòd non. & ita tenet glo. hic. Contrarium determinat Bar. quem vide. Iſta deciſio Bar. quamuis non impugnetur per ſcribentes hic, tamen eſt falſa, quia Bar. hic, & vbique fundat ſe ſuper falſo fundamento. Nã quando ſunt plures hæredes emphyteutæ, obligationes diuiduntur ipſo iure pro rata. l. pro hæreditarijs. & toto tit. C. de hęr. actio. Pone modo, ꝙ iſti fratres velint vendere, puta, tres ipſorum quarto, ꝙ non poſſint vendere, facit ratio Bart. quia ibi eſt obligatus tantum pro quarta portione ſua: pro aliis eſt penitus extraneus. l. cum à matre. C. de rei vendi. ergo idem eſt, ac ſi fieret alienatio in extraneum. De veritate tamen plenius traditur in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de ver. ob. Ideo hic non tango, maximè, quia aliàs dixi latiſſimè, vbi credo veram diſtinctionem poſuiſſe in l. fin. C. de int. emphy. Ibi vide, quia alij hic vltra Barto. non tangunt, & vide per do. Alex. in conſi. 189. in 2. volum. incip. viſo, & maturè diſcuſſo. in 3. col. ¶ Tertiò not. ex verſic. arbitratu, ꝙ tanta ſolennitas requiritur in alienatione partis, quàm totius. Et ideo ſuccedit regula, ꝙ eſt bonum argumentum de toto ad partem, vt hic. & ad hoc allegatur l. quæ de tota. ff. de rei vend. & gl. in l. qui ſic. ff. de vſur. quæ ad hoc allegauit infinita iura. de quo ibi vide, quia iſta eſt via broçardica. ¶ Gloſſ. in verſic. ſi vni. diuiditur in tres partes. Primò format quæſtionem, & ſolu. Secundò ponit dictum.

dictum. Tertiò contra illud oppo. & non sol. Secunda ibi, & si quid etiam vltra. Tertia ibi, sed arg contra. ¶ In ead. gl. ad fi. Ex tota gl. habetis tria principaliter no. Primò, ꝙ ille, cui relinquitur fundus ad alimenta, intelligitur habere plenam proprietatem totius fundi. Secundò habetis, ꝙ illud dominium, & illa proprietas non durat nisi tempore vitæ alimentarij. Tertio habetis contrarium formatum, & non solutum. ¶ † Circa primũ,
4 nunquid ille cui relinquit̃ fundus ad alimenta, intelligatur habere plenam proprietatem. Glo. concludit, ꝙ sic. *Et ista est vera, & communis*: quamuis Old. Lau. quem referunt Alb. & Bal. aliter teneant. & infra dicetur. Et istam opi. gl. tenet Bar. in l. 4. ff. de alimen. leg. cum aliquib. tamen limitationib. quæ colliguntur ex traditis per Bart. ibi. Idem dicitur in eo, cui relinquitur fundus ad vsumfru. vel ad habitationem, quia habet plenam proprietatem, & vsusfructus intelligitur causalis. Ita tex. ibi. Bart. & alij notant in l. donationes. §. species. ff. de dona. Multum not. Bal. in l. 2. C. de inoffi. dona. Ibi tamen nescio quo spiritu distinguit, an relinquatur à patre, vel extraneo, & Bald. in l. 1. in 2. col. C. de fru. & lit. expen. & Bal. in rub. C. de iur. emphyt. glo. Cy. & Bal. in l. si mulier. C. de iure dot. Eodem modo si testator dicat, relinquo fundum ad gaudium, quia intelligitur proprietas relicta. Ita singulariter tenet Bal. in l. si habitatio. §. sed si. ff. de vsu & habi. Est verum, ꝙ Bar. in d. l. libertis. ff. de alimen. leg. videtur distinguere, an dicatur, Relinquo alimẽta ex tali fundo, an fun
5 dum ad alimenta. Vide ibi per eum. ¶ † Circa secundam conclusionem, ꝙ tale legatum alimentorum non transmittatur ad hæredes, eam indifferenter reprehẽdunt Bar. & omnes hic, per tex. expressum in l. 4. alleg. in gl. Et vltra Bar. contra gl. distinguit tex. noster, inducendo (vt dixi) in tex. quia tex. hic vult, ꝙ iste possit distrahere, dummodo interueniat auctoritas prætoris. Sed si extingueretur eius morte, nõ posset alienari effectualiter, quia esset subiectus restitutioni. l. fin. §. 1. C. communia de leg. Est verum, ꝙ Bald. vult respondere, ꝙ istud interim potest alienare: sed alienatio non transit vlterius. Sed est violare tex.
b Et sic *eam communiter reprehendunt omnes*. & sic iungendo vtranq; conclusionem glo. fac regulam, ꝙ ille, cui relinquitur fundus
a ad alimenta, vel ad gaudimentum, [a] vel ad vsumfr. habet plenum dominium, & non finitur morte. Istam regulam limitat Ang. vt procedat, quãdo relinquitur ei, qui est capax dominij, & proprietatis. Sed si fieret alicui, qui tantum esset capax alimentorum, secus esset, vt in fratrib. Minorib. per clem. exiui. de verb. sig. Allegat l. seruos. ff. de ali. leg. & vltra eum facit: quia verba in dubio sunt intelligenda secundum conditionem personarum. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & hab. ¶ Circa tertium, scilicet circa ℨrium in gl. formatum, licèt gl. alleget simpliciter. l. qui duo. sunt duæ leges. vna incipit. de duo. Alia, is, q duo. Ell secũda, & de ea opp. & de sol. gl. in l. fi. ff. de vsufi. earũ rerũ,
* quæ vsu consu. Glo. hic non respondet, *communiter Doct. respondent*, ꝙ ibi est propter vnitatem sermonis. ¶ Glo. in verbo, non debet. primò colligit no. seu arg. Secundò oppo. & non sol. Secunda ibi, arg. contra. C. de fideicom. ¶ In fi. gl. pro solutione. l. voluntas alleg. in gl. dic, aut est eadem æquitas vtroque casu, & tunc est idem ius. Aut cessat ratio, & æquitas, & tunc cessat dispositio. Ita loquitur. l. voluntas. C. de fideicom. ¶ Glo. in ver. obl. in fi. gl. quando fundus relinquitur pro alimentis tali modo, ꝙ non fit relicta proprietas, concludunt omnes, ꝙ intelligitur obligatus, per iura allegata hic, per Bar. quem vide. ¶ Vltimò not. gl. paruam hic in verbo, transactione, quam no. Bar. in l. nulli. infra eod. Iason Papiæ.

ADDITIO.

a Testamentum. Adde Crem. sing. 34. Dilec. tit. de leg. c. 23. & vide, quæ scribit Ias. in l. beneficium. col. 2. post nu. 14. ff. de const. princip. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Omissio solennitatis ipso iure vitiat actum, & nu. 3.*
2 *Solennitas leuis quæ dicatur.*
4 *Reus si velit facere examinari testes ad perpetuam rei memoriam, quis erit index competens.*
5 *Mercator si habeat merces communi periculo, & in locis multum remotis si casu pereant, poterit ibi facere examinari testes ad perpetuã rei memoriam.*
6 *Depositio, & oblatio pecuniæ, vt impediatur cursus vsurarum, debet fieri coram iudice, qui aliàs haberet de ipsa causa cognoscere.*

§. Si prætor. Transactio facta cum prętore super alimentis causa nõ cognita nihil valet. hoc primò. Et ea, quæ sunt mixti imperij, non delegantur. hoc secundò. Et ille est index competens ad auctorizandum, coram quo causa esset principaliter agitanda. hoc dicit cum

1 ver. seq. vsque ad §. si cùm lis. ¶ † Not. primò ex isto tex. secundum Bart. & omnes vnum, ad ꝙ millies allegamus hunc text. Quòd omissio solennitatis ipso iure vitiat actum, adeo ꝙ tex. hic dicit, nullius est momenti. Intellige tantum istud procedere, quando esset solennitas grauis, & substantialis. Sed si esset leuis solennitas, illa non vitiat actum. l. 1. in fi. ff. de ventre inspi.
* *secundum communem intellectum*. Et ideo dicit Bart. ꝙ in inuentario omissio crucis, quæ apponi debet in prin. non vitiat. Est verum, ꝙ Fulg. hic dicit, ꝙ Doct. errant: quia imò ille text. in l. 1. §. pen. probat, ꝙ leuis solennitas semper vitiat actum: nisi in rustico, vel quando aliter se haberet consuetudo. Sed de hoc so-
2 leo dicere in d. l. fin. in princ. C. de iure delibe. ¶ † Pulchrum est
a videre, quæ dicatur leuis solennitas. [a] & Bar. hic melius, quàm alibi declarat, & aliàs mihi fecit honorem in testõ. cæci. Nam debet in testamento cæci inter cæteras solennitates, de quibus. in l. hac consultissima. C. qui testam. fac. pos. præcedere institutio hæredis, vt ibi, & ita no. Bar. ibi, qui dicit, ꝙ contrarius ordo haberet vitiare. Ego consului contrarium, quia illa est leuis solennitas per dicta Bart. hic. Dicam latius in d. l. hac consultissi-
3 ma. † Et ad istud no. ꝙ omissio solennitatis habet vitiare, vide Lud. Rom. in consi. 203. incip. Quo ad primum consultationis articulũ. quo quæritur, an ipsa bannimenta, &c. Vide ẽt sing in l. 1. C. de senten. ex bre. rec. vbi singulariter limitat dictam regulam. Illud etiam no. ꝙ vbi pro solennitate actus plura solennia requiruntur, si deficit vnum, non sunt alia reintegranda, quia actus est in totum nullus. Ita Inno. in c. 1. de sacramen. non reiterã. & refert Ang. hic. Item ad istam regulam huius tex. adde quod dicit Bald. in l. fin. in 2. colum. C. de suis. & legi. quòd formæ nihil addi, vel detrahi potest. Item adde text. in l. constitutionibus. in fi. ff. ad municip. Item adde, quòd omissio formæ in qualibet minima parte vitiat totum processum. Ita not. dom. Anto. de Butr. in c. Pisanis. in septimo notabili, de restit. spolia. Item adde, quòd ista regula procedat etiam in actu pio, & fauorabili, vt est tex. in l. qui Romæ. §. Flauius Hermes. ff. de ver. oblig. secundum Bald. in l. testamentum non ideo. in secundo not. C. de test. Bald. in l. si pupillus. in princ. per gloss. ibi. ff. si cert. pet. & in l. fin. C. si manci. ita fue. alien. ne prosti. & in l. 2. C. si mi-
b nor se ma. dixerit. ¶ Limita [b] istam regulam not. non procedere, quando talis forma, vel solennitas non est magnæ importantiæ considerato effectu. Ita colligitur ex his, quæ notabiliter decidit Pau. de Cast. in l. vniuersis. C. de præcib. impe. offer. post Barto. ibi, & in l. obseruare. C. de decur. lib. decimo. ¶ Secundò not. ex tex. sed & si non de omnib. tex. not. per quem Fulg. multum inuehit contra prætores, & iudices, qui interponunt decretum causa non cognita, quia prius de tribus cognosci debet, vt hoc tex. ¶ Tertio not. ex text. in versic. sed nec mandare, quòd cùm transactio super alimentis requirat plenam causæ cognitionem, & expediatur officio iudicis nobili, ad priuatam vtilitatem, deciditur, ꝙ delegari non potest, vt vidistis in l. nec quicquam. §. vbi decretum. ff. de offic. procon. & lega. Vltimo not. ex ver. transactionis. Si quæratur, quis sit iudex competens ad interponen. auctoritatem in transactione alimentorum, q a
4 est ille, qui de causa principaliter cognoscere haberet. ¶ † Et pro hoc dicit sing. Barto. hic, & bene not. Pone reus vult facere examinari testes ad perpetuam rei memoriam. iuxta cap. quoniam frequenter. extra vt lite non contest. quis erit iudex competens? dicit, quòd est iudex, qui de causa cognoscere haberet, & cum eo tenent Ange. Fulg. & Paul. de Cast. hic. & ita tenet dom. Anto. de Butr. in cap. si clericus laicum. extra de foro competen. Istam decisionem limitant Angel. & Fulgo. hic, nisi necessitas requirat mittere ad examinandum testes in alio loco, quia necessitas non subiacet legi. l. 1. ff. de offic. procon. & dicit Ang. quòd aliàs Paduæ ipse obseruauit. Allegat. text. not,
5 in l. quoties. C. de nau. libr. 11. ¶ † Secundò limitatur doctrin. Bar. hic ex eo, quod dicit Bar. in l. si quis nauicularius. per illum text. C. de naufr. lib. 11. vbi dicit, quòd si mercator habeat merces communi periculo, & in locis multum remotis, si casu pereant, poterit ibi facere examinari testes ad perpetuam rei memoriam. Et illam decis. Bar. ibi exclamat Ludo. Rom. vsq; ad cœlum in repet. l. si verò. §. de viro. in 54. fallentia. ff. solut. matrimo. vbi dicit, se consuluisse, & ibi alias ponit limitationes. Allegat dominos de Rota, sed quia non inueni decisiones, domi-

ADDITIONES.

a ¶ Quæ dicatur leuis solennitas. Adde Barto. in l. prima, in fine. ff. de ventre inspicien.
b ¶ Limita secundò, quando interuenit necessitas. in l. fin. nume. 7. C. de testam. & in l. 2. ff. si quis cau. in Auth. quæ supplicatio. & in l. vniuersa. C. de precib. imperat. offeren. & dic, quòd defectus formæ non vitiat actum in foro conscientiæ, Abb. in cap. 1. in fin. de restitut. in integ. Dec. in cap. 1. colum. 3. de const. BELLOT.

Ias. super j. ff. Vet.

6 dominorum de Rota,non refero. † Adde ad hanc decis.Bal.in l.acceptam.in 13.q.C.de vsur.vbi dicit, ꝙ depositio, & oblatio pecuniæ,vt impediatur cursus vsurarum,debet fieri coram iudice,qui aliàs haberet de ipsa causa cognoscere. Glo.in versi. nullius erit momenti. vltra glo. aliter etiam respondet Gul.& Alb.hic,& refert Bar.infra ea.l.§.pen. Iason Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Tutores,& curatores possunt transigere, si sit lis.*
2 *Minor habet restitutionem ex actu, per quem est læsus.*
3 *Pars potest renunciare sententiæ,& instrumento.*

§.Si cùm lis.

Non valet transactio facta super lite ficta, quæ in consequentia fit super alimentis,nisi cum prætore.h.d.¶ † Ex isto §.infert Bar. ad duas quæstiones.Prima est.Tutores,& curatores possunt transigere, si sit lis.dicit Bar.ꝙ si fingatur lis, nihil valet. Facit l.præses.C.de transa.in verb.ambitiosè.¶ † Secundò infert Bart.quia minor habet restitutionem ex actu, per quem est læsus. Pone, est statutum, ꝙ à sententia arbitratorum nulla admittatur appellatio,vel reductio ad arbitrium boni viri,vel restitutio,etiã si sit minor. Pone, ꝙ fingam litem cum minore, vt læsus non habeat restitutionem,an valeat? Et dicit, ꝙ non.Ad hoc vide, quod dicit Bald.in l.cum allegas.in quarta, oppo. C.de vsur.& quod decidit Bal.in Auth.hoc ius porrectum.in 5.col. C.de sacrosanct.eccles. † Et per istum text.ego in l.1.s̃.eod.reprehendi vnam cautelam Ang quam ipse ponit, & adhuc reprehendo, dum dicit, ꝙ ad hoc, ꝙ valeat compromissum post rem iudicatam, debet vtraque pars dicere, ꝙ intelligatur esse lis super omni eo,super quo fuerit iudicatum. Et Angel. hic per istum tex.corrigit errorem suum,& dicit, quòd illa clausula nihil valet,quia lex resistit, & compromissum est factum ad lites tollen.l.fratris.C.eo. Est verum (vt dicit Angel.) ꝙ pars posset renunciare sententiæ,& instrumento si vellet. & istud etiam ponunt Bal.& alij in l.si causa cognita. C.eo.tit.

1 2 3

SVMMARIVM.

1 *Solutum ex causa transactionis inualidæ, non potest repeti per condictionem indebiti: sed per condictionem sine causa.*
2 *In mutuo competit certi condictio contra accipientem mutuum.*

§.Si eidem.

Solutum ob transactionem inualidã, cõuertitur in aliud debitum, vel in alimenta præterita: aliàs vt indebitum repetitur.h.d. vsque ad §. si in singulos annos.¶ Glo.in verbo imputabitur. † In ea.glo.ad fi.Teneatis ex glo. ꝙ solutum ex causa transactionis inualidæ, non potest repeti per condictionem indebiti, sed per condictionem sine causa.Et ratio diuersitatis est,secundum glo quia licèt aliàs iliud, quod soluitur,esset indebitum, tamen ex quo soluitur ex causa transactionis, istud sufficit ad impediendum condictionem indebiti Et licèt Bart.nec Doc.aduertant,puto, ꝙ gl.malè dicat,& ꝙ nedum per condictionem sine causa,sed etiam indebiti potest repeti.Nec est verum, quod dicit gl.quia eius ratio procedit, quando transactio non est ipso iure nulla. Sed quando est penitus inualida, non impedit, quin possit per condictionem indebiti repeti. Et istam gl.reprehendunt in specie, & bene Alb.& Fulg.hic. ¶ Glo.in verb. factus est locupletior. timore contrarij ponit duas solu. & sic duas habet partes. Secunda ibi,vel aliud in condictione indebiti.¶ † In ea.gl.ibi.§. si pecuniam.Ista prima solu.reprehenditur per omnes: quia diuinat ad tex. *communiter ergo tenetur* secunda sol.gl.ꝙ in mutuo certi condictio indistinctè competit contra illum, qui accepit mutuum: sive recipiens mutuum sit factus locupletior, sive non.Puta,ꝙ eueniat casus fortuitus l.incendium. C.si cer.pet. Sed nos loquimur in certi condictione ex mutuo.Sed in condictione indebiti, vel sine causa, quæ causatur ex æquitate, æquitas non patitur, vt teneatur, nisi inquantum est factus locupletior: Est verum, ꝙ est differentia inter maiorem,& minorem, quia in maiore sufficit,si semel est factus locupletior: licèt non duret. Sed si est minor,requiritur,ꝙ duret. Ista differentia probatur in l.sed an vltrò.§.1. ff.de nego.gest. iuncta l.in pupillo.ff.de sol.& ita not.declarat Ang.hic. Iason Papiæ.

1 2 * 1 2

SVMMARIVM.

1 *Transigi an,& quando possit super legato.*
2 *Legatum annuum si fiat diuiti, non præsumitur ad alimenta.*
3 *Promitto decem alicui,quoad viuam, an intelligatur decem annuatim, an verò semel tantum.*
4 *Vxor relicta massaria,& vsufructuaria, quomodo intelligendum.*

§.Si in singulos annos,

De relicto annuo facto diuiti põt transigi sine prætore.Secus si sit factum pauperi. hoc dicit secundum Bar.& Doct.¶ Glo.in versu in annos.Primo diuiditur in duas partes, secundum ꝙ ponit duas differentias, & sic duos intellectus inter principium huius.§.& ver.cæterum.Secunda ibi, vel aliter prima pars. Rursus secunda pars subdiuiditur in quatuor particulas. Primò facit,quod dictum est,quia ponit secundam differentiam. Secundò pro illo intellectu allegat concor. Tertiò contra illum intellectum oppo.& solu.Quarto colligit not.ex tex. & allegat concor. Secunda est ibi,& pro hoc casu facit. Tertia ibi,sed hoc non valet. Quarta ibi,& sic no.secundum hunc casum. ¶ In ea.glo.ibi,non valet transactio.licèt Bar. recedat ab hoc primò intellectu, mihi vi sustentiabilis multum, & secũdum eum litera planè procedit, quam probat text.in illa aduersatiua, cæterum, iunctis verbis alimentorum vice,& istum intellectum tenent Ange. & Fulg. hic. ¶ In ea.gl.ad fi Istum secundum intellectum in effectu tenent Gul.de Cun.Bar. *& magis communiter omnes.* † Et pro clara intelligentia dicunt præfati Doct.Si quæratur an, & quando sũ per legato possit transigi, aut sumus in casu claro,ꝙ non fit ad alimenta, & tunc transigi potest, inspectis, cognitisque verbis testamenti.l.de his.s̃.eod. Aut est relictum ad alimenta,& tunc debet interuenire auctoritas prætoris: sive fiat diuiti: sive pauperi,vt hic per Bart. Et ista distinctio mihi multum placet,licèt Ange.ponat vnum verbum contra.Non curo referre.† Ex ista doctrina habetis no.ꝙ legatum annuum si fiat diuiti,non præsumitur ad alimenta. si fiat pauperi præsumitur ad alimenta, & est not.ad l.si cui annuum.ff.de ann. leg. & ita tenet Bald.in Auth.ingressi.C.de sacrosan.eccle.& in l.antiquitas. C.de vsufr. Quid autem † esset in contractibus.Si promitto decem alicui, quo ad viuam, an intelligatur decem annuatim, & sic ad alimenta,an verò semel tantum,quia qđ dicunt Doc.hic, procedit in vltimis voluntatibus? Ponit Bart.in l. eum qui ita. §.qui ita.ff.de verbo.obl.& dubitat. Dicit tamen se credere,ꝙ debeat distingui,vt per istum tex.vt ibi no.per eum. ¶ † Vltimo vnum volo vos no.qđ ponit Bal.hic. Scitis,ꝙ mariti relinquunt vxores dominas, massarias,& viufructuarias, quid importent ista verba? Consuetudo vbique est interpretata, ꝙ si habet filios legitimos ex eo marito, debet habere tantum alimenta, aliàs plenum vsumfructum.Ita gl.in Auth.hoc locum.C.si mul.secund.nup. Bart. in l.Titia.§. Titia.in 2.col.ff.de lega.2. Dicit hic sing. Bal.ꝙ ista doct.procedit,quando ista tria verba simul ponuntur. Puta,relinquo vxorem,dominam, massariam, & vsufructuariam.Secus si dicat tantum vsufructuariam, debet habere plenum vsumfructum, etiam si haberet filios legitimos. Adde,ꝙ idem tenet notabiliter Bal.in l.si pater.C.de vsufr. Idẽ Bal.in l.fi.C.de indi.vidui.tol.Bal.& Sal.in Auth. hoc locum,& ibidem Alb.C.si mul.secun.nup. & ibi Odof. qui dicit ita sæpè fuisse pronunciatum Bononiæ, habito consilio iurisperitorũ. Refert,& sequitur Spec.in tit.qui filij sint leg.in ver.quid si quis ita in testamento.Bene facit tex.in l. vxori meæ vsumfructum. ff.de vsufru.leg.Sed aduerte,ꝙ contrarium tenet apertè Bar.in l.Titia.§.fi.in 2.col.in ver.& eo.modo puto.ff.de leg.2. & in l.sicut in annos.per illum text.ff.quib.mod.vsusfru.amit.lo.And. no.in addi.Spec.in tit.de pig.§.sequitur.ver.porrò vsufr.lo.Pet. de Ferra.in practica in forma libelli,quo vxor petit dotem, vel vsumfru.Are.no.in consi.40.incip.præsupponitur in facto, & ita aliàs consului in ista ciui. Papiæ, & ita fuit iudicatum.

1 2 3 4

ADDITIO.

2 ¶ Sequitur.Alex.consi.57.lib.3.Boer.q.61.nu.3.q.194.nu.4.part.1.plura ex Rom.consi.118.colum.1.consi.153.Dilec.tut.de lega.1. c. 49. Rolan.consi.14 libro 2. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Relicta ad alimenta,an possint cum alia re permutari.*

§.Si cui.

Permutatio rei ob alimenta soluenda,nõ potest fieri, nisi authore prætore, si alimentarij conditio fieret deterior.hoc primò. Et quantitas relicta pro habitatione,potest permutari cũ habitatione immediatè,& ècõtra.hoc dicit vsque ad fi.l. ¶ † Ponderandus est diligenter text. dum dicit in fine, hæc omnia habent disceptationem prætoris,&c.Ex quib.verbis omissa gl.& his, quæ dicunt Doct.appareret clara decisio, si quæratur, nunquid illa, quæ relicta sunt ad alimenta, possint cum alia re permutari, quia si conditio alimentarij sit melior,potest sine prætore. Si deterior,non potest sine prætore.Non obst.l.fi.C.de prædi.curia. allegata in glo.vbi ponitur mirabilis decisio, ꝙ curiales non possunt vendere, sed bene

1

bene donare,& permutare, quia ibi cùm sit prohibitiua, faciebat expressam mentionem de intertuentu pretij. Sed in oratione diui Marci non prohibetur tantum actus, in quo venit pretium,sed quilibet actus,in quo fiebat deterior conditio alimentarij. Igitur , &c.

SVMMARIVM.

1 *Transactio quantumcunque generalissima ,quibuscunque verbis concepta,non obstat agenti ex alia causa.*

2 *Renuncians omnibus iuribus,& bonis,quæ habet, vel habere sperat, intelligitur ex causa de præsenti. & nu.3.*

LEX IX.

QVicum tutoribus. Præmitto primò ꝙ intellectu literæ,ꝙ dum tex.dicit, ex persona fratris sui,cui hæres extiterat.non aperit litera, quãdo iste frater fuerit hæres alterius fratris. Istud potuit contingere duobus modis.Primò ab intestato. Secundò ex testamẽto. & istud dupliciter.Potuit enim esse ex testamento patris, qui istud ordinasset,ꝙ si decederet sine filijs, alius succederet . Potuit etiam succedere ex testamento fratris. *Et verus, & communis intellectus est*,ꝙ iste frater extitit hæres ab intestato,& tunc nullum obstat contrarium . Si autem intelligatur, ꝙ fuit iure fideicommissi, primò impropriatur litera,dum dicit, extitit hæres fratri, quia veniens ex fideicom.est hæres primi testatoris propriè,non fratris.l.cohæredi.§.cum filiæ.ff.de vulg.& pup.Secundò obst.alia difficultas.f.text. in l. qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.obl.vt statim inducetur. Item non apparet, ꝙ iste frater fuerit maior, ita ꝙ potuerit facere testamentum.Ideo non videtur bene dictum,ꝙ intelligatur ꝙ fuit hæres ex testamento fratris,qa istud esset diuinare ad tex.quia in tex. de testamento verbum nullũ. ¶Secundò præmitto, ꝙ iste tex.intelligitur fm Bart.& omnes, ꝙ iste frater successerit post transactionem factam cum tutoribus.Et ꝙ ita intellexerit Bar.patet ex summario Barto. Et isto modo intelligendo istum text. nullam haberet dubitationem. Alio modo potest intelligi , ꝙ iste frater successerit antequam veniret ad transactionem,postea egit contra tutorem, & trãsegit, & apposita sunt verba generalia . Nunquid postea poterit agere ex persona fratris ? Et ꝙ prius fuerit hæres fratri, patet ex verbis tex.ibi,ex persona fratris sui,cui hæres extiterat.quod est præteriti plusquã perfecti.& istud verbum extiterat, põt intelligi post transactionem,& etiam ante transactionẽ,ergo ad hoc, vt iste casus sit notabilior,& singularior , & intelligatur in casu magis dubitabili,intelligetur, ꝙ fuerit hæres ante transactionẽ, quod patet ex tex.ibi, egerat de sola portione.Quid enim dicet tex.de sola portione,nisi fuisset prius hæres? Et istum intellectum sensit Fulg.in apostillatione text.Et iste intellectus secundus mihi magis placet, quam communis intellectus. ¶Tertiò præmitto,ꝙ ver.transactio.semper fuit lectus pro §. Ego semper tenui,ꝙ esset ver.huius principij, & ita teneo, ꝙ cõtineatur cum princ. huius l.quia si legatur de per se,non egebamus ista decisione,quia illud erat decisum in mille legibus.Tamen omnes & antiqui, & Mod.tenent,ꝙ sit.§. Ideo cogitabitis, quia est mea noua consideratio.hoc dicit. Transactio nõ porrigitur ad ius posteà ab intestato ex successione proueniens.hoc dicit fm Bar.Ego aliter dico.Agenti ex alia causa , & ad aliud quã prius transactum esset,non obstat transactio , quia transactio quantumcunque generalis non extenditur nisi ad ea,de quibus fuit actum, hoc dicit vsq; ad §.qui per fallaciam .& sic traho simul ver.transactio.de quo Docto.faciunt.§.de per se.Non nego,qn ver.transactio,possit de per se legi pro §.ex qno hic non est aliqua dictio continuatiua, tamen puto ꝙ melius sit legere cum 1 pũ.¶Not.ex toto principio huius legis, ꝙ transactio quantumcunque generalissima quibuscunque verbis concepta nõ obstat agẽti ex alia re,& alia causa quàm illa,super qua est specialiter transactum. Nec aliud voluit dicere tex.ibi,de sola portione,junctis verbis,transactio quæcunque sit,& c.clarius tamẽ intelligetis ex dicendis.j.in gl.¶Gl.in ver.extiterat.licèt Bar. expediat per viam oppo. ego expediam per viam quæstionis , & quæro,quomodo in casu huius.l.iste frater successerit fratri .

¶Nica.glo.ibi,contra.signandum.f.d.§.duo fratres.in l. qui Romæ.ff.de verb.obl.quod contrarium latè examinat sequens gl.

¶Iasi.gl. tenetis duos principales intellectus ad tex.in quo non apparet,qualiter frater fuit hæres alterius fratris, & duo sunt intellectus,vt supra in euiden. Bart. & omnes tenent secundum, ꝙ necessariò probatur in tex.dum dicit, cui fratri hæres extiterat.de quo dixi in euiden.& fm istum dicit Bar. non obstare.§. duo fratres.& assignat rationem. Tamen quia assignare rationẽ nõ esset bene facere,nisi formato prius cõtrario, capio sequentem gloss. vbi dicetur. ¶Gloss.in verbo,non submouetur. diuiditur in 9.partes . Primò fortiter opponit contra tex. tenendo primum intellectum glo.præcedentis.In alijs particulis ponit.8.solu.Nonò allegat concor.ad tex.Secunda ibi,sol.ibi fortè. Tertia ibi,vel ibi actum erat.Quarta ibi,vel licèt ibi.Quinta ibi,vel melius.Sexta ibi,vel dic,ꝙ non est contra. Septima ibi, vel pone hic casum.Octaua ibi,vel hic actiuè. Nona & vlt.ibi, & facit ad hoc responsum.¶Et si quis vellet perfectè intelligere veritatem istarum solutionum,oporteret examinare totam materiam.d.§.duo fratres. Sed quia tempus non patitur, ad ibi dicta me remittam. ¶In ea.gl.ibi,sol. ibi fortè malè fuit iudicatum.Istam primam sol.sustinet latè subtilis Petr.hic.& Bart.ibi not.in d.§.duo fratres.Sed vno verbo mihi nunquam placuit, quia Iurisconsibi vr tenere tacitam, & illam sententiam approbare,maximè quia præsumitur pro sententia in dubio.¶In ea. gl.ibi,neque alieno nomine ageretur.Teneatis ex gl.secundam prin. solut.ad d.§.duo fratres.ꝙ ideo ibi illa diuisio, & trãsactio præiudicat fratri agenti posteà ex fideicom. quia erat promissum ibi,ꝙ neque suo,neque alieno nomine agere posset.hic, ꝙ alieno nomine non posset agere,nõ est actum.Istam reprehendit Bar.quia dicit,ꝙ diuinat. Istam sol.tamen tenuit Dyn.ibi in d.§.duo fratres,& Gul.hic, vt refert Bald. &c. quia aut facta est simpliciter diuisio, & non præiudicat fideicom. & ita loquitur iste text. Sed qñ sunt apposita etiam verba abnegatiua actionis in futurum,vt in illo.§.duo fratres.ibi,& cauerunt, &c. & tunc præiudicat fideicom.Ita procedit.§.duo fratres.& istum intellectum sibi impudenter ascribit Angel.hic.Istum intellectum ex multis reprobat Bar.in illo §.duo fratres.ad quem me remitto. ¶In ea.glo.ibi.l.tres fratres.Habetis tertiã solu quæ vult,ꝙ licèt in §.duo fratres dicatur,ꝙ fratri obstet transactio, tamen poterit vti ille frater replicatione,vt hoc tex.Ista sol.nõ est vllo modo tenenda , quia si potuisset vti replicatione, non incidisset ibi in pœnam,nec fuisset contra eam iudicatum.¶In ea.gl.ibi,obuenit hæreditas per fideicom.Ista est 4.solu.fm quam constitui tur differentia inter diuisionem,de qua loquitur.§. duo fratres. & transactionem,de qua loquitur tex.noster.Et rationẽ diuersitatis assignat gl.Vide eam.& licèt gl.dicat, ꝙ ista sit veritas,tñ nullatenus potest procedere.& multis arg. & rationibus reprehenditur per Bar.in d.§.duo fratres. ¶In ea.gl.ibi,hic autem de alio prorsus.Ista quinta solu.est verissima, tenendo primũ intellectum gl.primæ,fm quem obstat.§.duo fratres.ꝙ hic ideo trãsactio non obstat, quia fuit facta ex vna causa. Nunc agitur ex alia,ideo tex.dicit de sola portione.Pondera dictionẽ,sola,quæ a est exclusiua.¶In ea.gl.ibi,sed directo. Ista est sexta sol.[a] q̃ procedit tenendo fm intellectum gl. primæ,ꝙ hic frater non succedit fratri per fideicom.sed iure directo,& sic in nihilo obstat. d.§.duo fratres.& sic habetis,ꝙ transactio generalis præiudicat ei,qui succedit ex fideicom.d.§.duo fratres.non ei,qui succedit iure directo.Ita procedit tex.hic.Et ratio est,quia qñ succeditur ex fideicom. habebat ius saltem spe, & transactio generalis extenditur ad id,in quo quis habet ius si nõ re, saltem spe. Sed qñ quis succedit ex testamento,vel ab intestato,non habet ius etiã spe.Tex.est in l.post emancipationem.§.1.iuncta gl. & ibi Bart. ff.de libe.leg.& tex.in l.1.§.si quis impuberi. in ver. præmaturè 2 enim,&c.ff.de colla.bonorum. † Et ideo dicit Bar.nor.ꝙ si quis renũciaret omnibus iuribus,& bonis,quæ habet,vel habere sperat,intelligitur ex causa de prẹsenti.Et ideo si haberet posteà ex successione ab intestato, non intelligitur ei renunciasse. Et ideo dicit Bart.se consuluisse in notabili quæstione de facto contingente.Duo cohæredes diuiserunt inter se hæreditatem,& remiserunt sibi adinuicem omne ius,quod habebãt,vel habere sperabant in parte alterius.Contingit, ꝙ vnus fuit negligens ad soluendum legata,ꝓ quod debebatur hereditas alteri,fm formã Auth.hoc amplius.C.de fideicom. Certè licèt remiserit omne ius,quod habere sperabat,non tamen vr remisisse illud ius , de quo nulla spes erat.Facit fm eum.l.damni. §. 1. ff. de damn.infect.quod reputat tenendum menti. Adde Bart.in d.l.damni.§. cum parietem.quam legit in l. inter quos.in prin.eo.tit.& Bart. in d.Auth.hoc amplius.ad fi.& ibi dixi.& in l.qui Romę.§.duo fratres.in 1.col. & ibi vide per Mod.ff.de verb. obl. Ponit Ang. in d.§.cum parietem.¶In ea.gl.ibi passiuè.Ista est 7.sol.quę vult dicere,ꝙ iuri,quod quis habet passiuè in sua persona,ei intelligitur renunciatum.Ita loquitur hic,sed iuri,quod habet actiuè ex persona fratris, non vr renunciare. Ita declarant Docto. sed nihil est dicere . Conclusiuè ergo tenendo fm intellectum glo. hic , illud cõtrarium.§.duo fratres. nõ habet in aliquo obstare. Tenendo primum intellectũ vera solu.est, ꝙ ibi fuit transactio generalis,hic specialis.Et considera sic fortificando,ꝙ non mereatur allegari pro contrario , quia ibi generalis transactio fuit facta

ADDITIO.

a ¶Sexta solu.Bar.sequitur consil.72.incip.ex facto.circa fin. PVRPV.

facta inter fratres.hic per fratrem cum alió.Et per iſta remanet
3 expedita gl.¶†Addo circa primam deciſ. Bar.inquantum ſing.
concludit,ꝙ ſi quis renunciat omni iuri,quod habet, vel habe
a re ſperat,intelligitur * ex cauſa de præſenti, non ſi poſtmodum
ſuperueniat. Idem tenet Bart. in l.ſi poſt emancipationem.§.1.
ff.de lib.leg.& in l.quod ſeruus.per illum tex.ff.de cõdi. ob cau.
ff.de lib.leg.& in l.quod ſeruus.per illum tex.ff.de cõdi. ob cau.
& in l.ſi vxor.§.diuus.vbi not.loquitur.ff.de adul.& Bar.in §.fin.
J.ea.l.latè Bar.in d.§.duo fratres.in 5.& 7.q.ff.de verb.obl. Dubi
tat'tamen alibi idē Bar.quid ſi verba renunciationis concipian
tur hoc modo,ꝙ renunciat omni iuri,quod habet, vel habere
ſperat,vel poteſt etiam habere in futurum, an intelligatur etiã
ex cauſa de futuro iuri euenienti renunciare? Et reliquit deci-
den.& cogitandum in l. poſt emancipationē.§.1.in fi.ff.de libe.
leg.Sed idem Bar. decidit poſteà hunc caſum in l. ſi hominem.
ff.man. Limita tamen iſtam notabilē doctri. Bar.niſi in renun-
ciatione ſit expreſsè dictū, ꝙ renunciat omni iuri quod habet,
vel habere ſperat,etiam ex cauſa de futuro.Ita notanter voluit
Bartol.in l.1.in 2.colum.C.de pact & ibi ſoleo põderare,& di-
cere Facit quod vult Bar.J.ea.l.§.fi.Eſt verum, ꝙ Bar.in d.l.1.C.
de pac. non loquitur in noſtris terminis, quia ibi non erat ſpes
de præſenti,nec etiam erat verbum ſperat,quia requiritur ſpes
ad hoc,quòd ſit de cauſa præſenti, vt declarat Bartol. in dicta l.
vxor. Iaſon hic Papiæ legens.

A D D I T I O.

a ¶Intellige,vt per Bar.in l.ſi vxor.§.Diuus.ff.de adul.tex.in l.quæritur.§.remit-
tētibus.ff.de ædil.edict.& fac.tex.in l.iubemus.vbi Sal.C.ad Velle.Iaſ.in l.ſed
& ſi quis.§.quæſitum.col.2.in fin.ff.ſi quis cau.Quid de renunciante hæredita
ti? vide Nat.cõſ.145.conſi.315.nu.16. & ꝙ iuri de futuro renunciari non poſ
ſit,tex.eſt in l.ſi ita ſcriptum.§.ſi ſub conditione.ff.de leg.2.not.Bal.in l.poſt-
quam liti,col.1.circa fi.C.de pac.plura ao.Catel.ver. filius renuntians. Pract.
Pap.for.libel.vt pacta ſer.ver.pacta.nume.9. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Tranſactio generaliter facta non porrigitur ad ius poſteà ſuperueniens, niſi tranſactio, vel renunciatio expreſsè conciperetur in futurum tẽps.*

§.Qui per fallaciam. Tranſactio non porrigitur ad ea, quæ dolo alterius partis occultantur. hoc primò. Et gene-
ralis tranſactio porrigitur ad ea, de quibus actum fuiſſe ſe probabitur per excipientem. hoc ſecundò. Et tranſactio pa-
tris ſuper re filij nõ valet.h.d.vſque ad l.poſt rem. ¶Not.ex iſto
2 ver. ei qui. ꝙ tranſactio generaliter facta non porrigitur ad ius poſteà ſuperueniens,niſi tranſactio,vel renũciatio expreſsè cõ-
ciperetur in futurum tempus,vt per Bar.hic,& in l.cum ſtipu-
lamur.& in l.ſi à colono.ff. de verb.obl. ¶Gl.in verſ. Aquiliana,
diuiditur in tres partes.Nam primò reſpondet tacitæ quæſtio-
ni.Secundò per viam q.oppo.contra tex.& ſol.Tertiò format
vnam q.Secunda ibi,ſed quomodo potuit fieri.Tertia ibi,item
quid ſi per fallaciam. ¶In ea.glo.ad fi.vide per te,quia nihil ad-
den.occurrit. ¶Gloſſ.in ver.decipitur. diuiditur in duas partes.
Primò ad declarationem tex.ſubaudit.Secundò opp.& dupli-
citer ſol.Secunda ibi,ſed contra infra ad Trebel. de hac gl.dicit
te, vt dictum fuit in l.3.§.1.ſ.eo. ¶Gl.in ver.de quo,diuiditur in
tres par.Nam primò remouet vnum cõtrarium. Secundò per
viam notabilis remouet aliud contrarium.Tertiò ponit vnam
diſtinctionem.Secunda ibi,item not.hic. Tertia ibi.& vt plenè
videas.In fin.glo.dic vt in ea.Et iſtam diſtin. glo.vidiſtis plenius
per glo.& ibi dixi in l.tres fratres.ſupra de pac.

S V M M A R I V M.

1 *Negatio tunc facit rem dubiam, quando non eſt euidenter calumnioſa.*
2 *Quando conſtat ſententiam liquidè latam,non poteſt tranſigi.& nu.5.*
3 *An ſtante ſtatuto, quòd ſchedula mercatoris faciat plenam fidem, an qui habet ſchedulam, poſſit compromittere.*
4 *Habens exceptionem impedientem litis ingreßum, non poteſt compelli ad compromittendum.*
6 *Quæ competunt de iure ſpeciali, non ſunt in conſideratione, antequam producantur in eſſe.*

LEX XI.

POſtrem. Si poſt ſententiam poteſt eſſe dubitatio, poteſt tranſigi.hoc
dicit not. & elegantiorem tex. habetis in l.elegãter.
in prin.ff.de condi.indeb.¶Gl in verbo,ſubeſſe.diui
ditur in 4 partes. Primò per viam quæſtionis oppo. contra tex.
in alijs ponit tres ſolu.& ſic ſunt quatuor par. Secunda ibi, rñ-
deo poteſt eſſe. Tertia ibi, præterea ſi negatur. Quarta eſt ibi,
præterea poſſunt eſſe. ¶Adde,ꝙ licèt Doct.dicant eſſe tres ſol,
puto ꝙ ſint due, quia ſecũda, & tertia eſt eadē,cũ tertia ſit de-
claratio ſecundæ.In ea.gl ibi,rñdeo poteſt eſſe,ꝙ non diffitetur
iudicatum.Iſta eſt vera in ſe,ſed aliena à veriſimilitudine, quia
contraria ei,quod obſeruatur,quod diffitetur.In fi.gl.licèt Alb.
de Roſ.hic,& Fulg. multũ ſe inuoluant in ſolutione huius con
trarij,tamen puto, ꝙ ſi iungatur ſecunda,& tertia ſolu.habebi-
1 tur vera ſolu. Quia rñdeo ad cõtrarium, † ꝙ negatio tũc facit
rem dubiam,qñ non eſt euidenter calũnioſa, ſed qñ eſt euiden
ter calumnioſa,tunc ſecus. Et vr̃ calumnioſa euidenter,quãdo
oſtenditur euidẽter contrarium,puta, per inſtrm. de hoc tñ an,
& qñ negatio faciat rem dubiam,ſcribitur latè per Bar.& alios
(in alia tñ materia) in l.1.C.de procu. Dicite,vt ibi habetur,an
2 & qñ negatio faciat eſſe dubium de mandato. † Et circa iſtam
ſolu.habetis not.ſm Bar. ꝙ qñ conſtat liquidè latã eſſe ſenten-
tiã,ꝙ nõ poterit tranſigi. & infert ad cõpromiſſum,ſi vna pars
habet inſtrm ſententiæ,non poteſt cogi ad compromiſſum.Et
idem dicit Bar.in inſtris,quæ habent executionem paratam,vt
in partibus. Iuſciæ,ſi ſint guarentigionata,vt hic per eum Not.
diligẽter iſtã deciſionem Bart.ꝙ dictum ſtatutum eſt in omni-
bus iſtis partibus,quia intelligitur ſi petitur compromiſſum ſa
per re dubia.Secus ſi de re clara,quia adſit ſnĩa, vel inſtrm gua
rentigionatum,quia non poteſt tranſigi,& æquiparantur trãſa-
ctio,& compromiſſum. Secundò, quia ſtatutum dicit omnes
quæſtiones,cauſæ,& differentiæ cõpromittantur.Sed hic nulla
eſt dria,nec cauſa:ergo,& c. Addo,ꝙ idem quod Bart.hic,tenet
idem Bar.in l.eleganter.in prin.& ibidem Bal. in vtraq; lec.ff.de
condi.indeb.Idem tenet Bar.in l.ſi cauſa. C.de tranſac.idẽ Bart.
in 1.conſti.C.in 2.col & in l.ambitioſa.in 10.col. ff. de decre. ab
ord.fac.Tenẽt Cano.ĩ c.expoſita.extra de arbi.Io. de Imol.in c.
ſuper eo.ad fi.extra de tranſa. Lud.Rom.in repe.rub.ff.de arbi.
in 17.col.vbi refert Bal.contrariari.& concordat. Facit qđ vult
Bal.in l.ancillæ in 3.not.per illum text. C.de fur.vbi concludit,
ꝙ ſtante ſtatuto,de quo ſ.tamen dicit, ꝙ ſi eſſet deciſio expreſ
ſa in iure,nõ poſſet fieri compromiſſum,vt etiam dicunt Cyn.
Bal.& Sal.in l.cum proponas. C. de tranſac.& dixi in l.1.ſ.eod.
3 vbi addidi ſimile de conſilio ſapiẽtis. Ad iſta † optimè facit,qđ
ſingulariter decidit Ang. in l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus.ff.
de verb.obl. vbi decidit Ang. nec alibi legi, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ
ſchedula ſcripta manu mercatoris faciat plenam fidem, & ni-
hil poſſit opponi, an habens talem ſchedulam poſſit cogi ad
compromiſſum?& dicit Ang.ꝙ non,per illud, quod dicit Bar.
hic.Limitate doctri.Bart.& Docto.hic,vt ꝓcedat,niſi pars,quæ
habet ſnĩam pro ſe,renunciaret ſententiæ,& faceret cõpromiſ-
ſum,non obſtante illa ſnĩa.Ita Bal.in l.ſi diuerſa.C.de trãſact.&
quia ibi ſoleo dicere,hic non pono, quia Bal.hic expreſsè tenet
contrarium.Dicite,vt dixi in d.l.ſi diuerſa.& ponunt Sal. & alij
4 in l.ſi cauſa. C.eod.titu. † Addo, & fortius ꝙ nedum qui habet
ſententiam,& inſtrm, vel ſchedulam non poteſt cogi ad com-
promiſſum,imò qui habet exceptionem impedientem litis in-
greſſum, ſtante ſtatuto, de quo ſ. Et quæ ſint iſtæ exceptiones,
Bar.ponit in l.conquerebatur.ff.iud.ſol. Can.in c.1.de litis con-
teſta.in 6.do. Alex.in l.nam,& poſteà.in prin.ff.de iureiu. Et iſta
fuit bene not.deciſio Bal.in l.ſi iudex.in fi.ff.de his, qui ſunt ſui,
vel alie.iur.Bal.Sal & Fulg.in l.ſi fratres.C.eo.& ibi do. Alex.ex-
clamat iſtam deciſionẽ.Et ita tenet etiam Lud. Rom. in repet.
rub.ff.de arbi.in 19.col. & per hoc firmat bene deciſio Bart.hic,
quia exceptio rei iudicatę eſt de impedientib.litis ingreſsũ.in d.
5 c.1.de lit.conteſt.in 6.& iſtud not.¶†Vltimò pro complemen-
to huius l.quærit Bar.an,& qñ poſt ſnĩam poſſit fieri trãſactio,
& compromiſſum.& iſta melius declarant per Doct. in l.elegã
ter.ff.de condi.indeb. vide Bar. hic,ex cuius doctri.habes qua-
tuor limita.ad dictam regulã, quæ habet, quòd poſt rem iudi-
catam non poteſt fieri tranſac. ¶Fallit primò,vt hic per Bar.qñ
eſſet appellatũ.¶Secundò,qñ probabiliter dubitatur,an ſit lata
ſnĩa,vt hic,&c.cum ad monaſterium.extra de re iudi.¶Tertiò
fallit, vbicunq; per aduerſarium negaretur ſnĩa lata,ſed tamẽ
non calumnioſè.& qñ dicatur calumnioſè,dixi in gl.¶Quartò
fallit ſm Bart.hic, qñ poſt ſnĩam opponeretur exceptio,ex lis,
quæ poſſunt opponi poſt ſnĩam. de quibus habetur in l.1.per
Bar.& alios C.de iur.& fact.ign.Et illam doctri.Bart.ſoleo hic
a notare,& auream reputare, a quia Bar.hic in doctri. ſua com-
tit vnum caſum neceſſarium,qñ ille contra quem eſt lata ſnĩa,
non appellauit,ſed poteſt petere reſtitutionem in integrum.a
tunc poterit trãſigi,& compromitti? Ful.hic determinat,ꝙ ſic,
nullam tñ legem,vel rationem allegat. Facit tñ pro eo regula l.
& poſt rem.ſ.eo.vbi æquiparantur,vel ꝙ ſit appellatum,vel ꝙ
poſſit appellari.ergo idē in caſu noſtro eſſet, vel ꝙ ſit petita re-
ſtitutio,vel peti poſſit.Ang.tñ & do.Alex.in l.eleganter,in prin.
ff.de condi.indeb.tenent contrarium, ſed non allegãt Fulg. hic
contrarium tenentem,ſed pro eis allegant rationem, quia reſti
6 tutio in integrum competit de iure ſpeciali, † & ea quæ com-
petunt

A D D I T I O.

a ¶Reputare.Limita quinto,quando ſententiæ eſſet renunciatum. Bald.& Alex.
in l.ſi pars.C.eod.& idem Alex.in l.cauſas.ad fi.eod.titu. PVRPV.

petunt de iure speciali, non sunt in consideratione, antequam deducantur in esse. Tex. est valde not. in l. ergo. in princ. ff. de fidei com. lib. not. Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verb. obl. dum quærit, an sint habenda in consideratione ea, quę possunt euenire. Et per hoc respondetur ad rationem, quã faciebam pro Fulg. dum allegauit regulam l. & post rem. in princ. s. eo. quia illa æquiparatio procedit in his, quæ competunt de iure cõmuni, secus si de iure speciali. Est verum, q̃ pro opi. Fulg. stringit tex. in d. l. eleganter. in fin. principij. ff. de condi. indeb. in ver. nullo remedio. quia à contrario, si nullo, ergo aliquo remedio poterit transigi, nisi restringatur vllo remedio, scilicet de iure communi. Tamen istud faceret violentiam ad text. Iason Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia contentorum in codicillis separatis à testamento, est probabilis.*

LEX XII.

NOn est ferendus. Transactio facta super testamento, refertur ad quamlibet partem testamenti, nõ ad codicillos postea repertos. hoc dicit. ¶ Not. ex isto tex. q̃ hic est tex. pro opi. quam tenet Barto. in l. de his. in vlt. col. & in vlt. q. s. eo. Nam ibi est tex. q̃ de controuersijs ex testamento non potest transigi, nisi visis, inspectisq; verbis testamenti. Quid si sciebat, sed non vidit? Et dicit, q̃ sufficit. & pro opi. Bar. ibi ponderat hunc tex. Fulg. hic. ¶†Secundò not. q̃ probabilis est ignorantia contentorum in codicillis separatis à testamento. ¶ In gl. nihil est, quia bene dicit. Iason Papiæ.

SVMMARIVM.

Procurator principis non potest eo inconsulto transigere.
Administratori rerum alienarum prohibita est transactio in rebus immobilibus.

LEX XIII.

VIII. † Procurator principis nõ potest eo inconsulto transigere. hoc dicit. ¶ Not. qđ dixi in summario, & addit Bald. se putare, q̃ idem sit in collectoribus Papæ, quibus nõ est permissum transigere Papa inconsulto. quomodo tamẽ procedat ista decisio dicetur in gl. in verbo transigere. quam capio. ¶ Gl. in verbo transigere. † in ea. glo. ad fi. not. perpetuò hanc gl. quã summè not. & commendant omnes Docto. hic, post Bart. ad omnes personas administratores rerum alienarum, quibus prohibita est trãsactio in rebus immobilibus eorum, quorum bona gubernant, vt est in procuratore fisci, administratore ecclesiæ, & tutore minoris. Et de tutore est tex. in l. 1. C. si aduer. trãs. quẽ Bar. & Doct. ibi commendant ad fraudes, quas faciunt administratores ecclesiarum, & est tex. in l. non solùm. allegata hic in glo. Nam istæ omnes leges debent intelligi, q̃n transigunt super re immobili danda aduersario aliquo retẽto, quia prohibetur, sed si retineretur res immobilis per administratorẽ aliquo dato aduersario, ista est permissa, quia non est, nec dicitur alienatio. Ita dicit ista solennis gl. quam omnes tenent, & commendant hic, & in terminis in ecclesia per istam gl. cõsuluit Pan. in consil. 57. incip. Videtur primo, q̃ spectet ad monasterium, &c. in 1. vol. Idem consuluit idem d. Abb. Pan. in consil. 63. inci. Illud de iure quæritur, in 3. col. in eod. vol. & sic non licet prælato ecclesiæ, tutori, & administratori reipub. transigere super re immobili, q̃n agitur, vt remaneat eius aduersario. Addit hic singulariter Bar. q̃ dicta regula, q̃ dictæ personæ non possunt trãsigere, q̃n agitur vt remaneat illa res immobilis aduersario, q̃ istud procedit, etiam si aduersarius esset in possessione eius rei immobilis, & ad hoc alleg. gl. in l. cum hi. §. si vni. in gl. paruula, in verbo transactio. s. eo. Et dicit Bar. q̃ istud est cordi tenen. & miror, q̃ nullus Doctor post Bar. de ea faciat mentionem. Ista omnia sunt diligenter notanda ad limitationem, & ampliationem eorum, quæ dicunt Bar. & Docto. in l. 1. C. si aduer. trãsact. quia id quod ibi dicitur de fraude prælatorum ecclesiæ, procedit etiam si possidentur ab aduersario. Item ad prædicta adde illud, quod vult Bal. in l. 1. in prima col. C. de bon. mater. vbi tenet, q̃ pater potest transigere super re aduentitia filij, in qua habet vsumfructum, scilicet retinendo, sed non dando rem filij, per illum text. Iason Papiæ.

SVMMARIVM.

1 *Testator non potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.*
2 *Res inter alios acta, aliis non præiudicat, nec prodest.*
4 *Positioni captiosæ quis respondere non tenetur.*
5 *Allegans contraria remedia contra diuersas personas bene auditur.*
6 *Agens tenetur declarare, an veniat ex testamento, vel ab intestato, nisi ratione incertitudinis.*
7 *Quando ignoro quis sit hæres, possum conuenire possessorem bonorum hæreditariorum.*
8 *Quãdo ignoratur quis sit hæres defuncti, & fiat citatio per generale proclama ad instantiã creditorum, vel legatariorum, non solum sunt citandi qui se prætendunt hæredes, sed etiam qui se possessores prætendunt.*
9 *Institutus in re particulari, censetur loco legatarij, nisi facto suo sibi obuenisset. Et in quibus casibus procedat l. 3. de transac. vide nu. 10. & 3.*
11 *Vtrum scriptus, & legitimus hæres, qui transegerunt, possint conuenire creditores hæreditarios, vt huic transactioni consentiant.*
12 *Legitimus hæres, & scriptus poterunt pro rata debitores hæreditarios vtilibus actionibus conuenire propter incertum successionis.*

LEX XIIII.

COntrouersia. Angel. hic in 1. & 2. col. dicit, q̃ ista l. non est alibi in iure, & fm Paul. determinatio huius l. loquentis respectu creditorum hæreditariorum non est alibi. Sed de ista materia bene habetis aliam alibi quo ad legatarios l. 3. in prin. s. eo. Et ad declarationem ambarũ ll. glo. hic plenè distinguit, adeo q̃ Bal. hic refert Petr. dixisse, q̃ non est l. in iure melius glossata in sui materia, quàm ista l. Ita etiam refert Bal. in l. 2. ad fin. C. de hære. vel actio. vend. & ibi etiam dicit Bal. q̃ ista est solennis, & singularis lex. Ad intellectum huius l. vide Io. And. in addi. Spec. in titu. de pact. super rub. vbi refert quandam disputationẽ Mar. Sil. quæ inci. Controuersia. de qua tñ facit mentionem Alex. hic in princ. Et diuide istam l. in duas partes. In 1. ponitur pulchrum thema, ex quo elicitur notabilis quæstio. In 2. ibi, tñ. ponitur notab. decisio cũ bimembri distin. Diuisio hæreditatis facta mediante transactione inter scriptum hæredem, & legitimum dat modum agendi creditoribus, vt quemlibet conueniant pro rata hæreditatis in transactione assignata. h. d. ¶†Nota, q̃ licèt regula sit, q̃ testator [1] nõ possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. nisi sit miles. l. 1. C. de testa. mil. Tamen hic est text. q̃ pp transactionem quis decedit pro parte testatus, & pro parte intestatus. Sed tu dic, q̃ licèt à prin. quis non possit decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus, verũ est à princ. tñ ex post facto potest. l. circa. ff. de inoffi. testa. ¶ Secundo not. ex text. ibi pp incertum successionis, fm Bar. & omnes hic, esse tex. no. q̃ q̃n est incertum, quis sit hæres, & an succedi debeat ex testamento, an ab intest. possint creditores conuenire illum, qui bona hæreditaria possidet. de qua regula. ff. in gloss. plenè dicam.

2 ¶†Tertiò not. hic esse tex. singu. & cum not. Ang. hic in 2. col. q̃ licèt regula sit, q̃ res inter alios acta, alijs non præiudicat, neque prodest. toto titulo res inter alios acta. Hinc videmus, q̃ si hæres vendat hæreditatem pacto, q̃ emptor teneatur ad omnia onera hæreditaria, tamen istud pactũ nihil facit, quominus creditores hæreditarij possint ipsum hæredem conuenire, toto titu. ff. de act. vel hære. ven. & l. pacto. C. de pact. Ratio est, q̃a postq̃ hæres adiuit hæreditatẽ, actiones actiuæ, & passiuæ adeo sunt affixæ ossibus hęredis, ita vt ab eo separari nõ possint, adeo q̃ si restituta hæreditate Senatusco. Treb. non prouidisset, hęres remansisset obligatus in totum. §. restituta. Instit. de fideicõ. hære. Tamen hic est tex. notabilis, q̃ transactio facta inter scriptum hæredem, & venientes ab intesta. adeo præiudicat creditoribus, q̃ ei teneantur stare. Ratio est pp incertũ successionis, vt dicit tex. Dicit tñ notabiliter Ang. hic, q̃ si ipsi creditores vellent probare, qualiter hæreditas in totum spectabat ad hæredẽ scriptum, q̃ non tenerentur stare huic transactioni, & possent conuenire hęredem in totum, eo quia dispositio huius l. fuit facta principaliter fauore creditorũ, qui pp incertum successionis nesciunt quem insolidum conueniant. Ideo possunt huic fauori renunciare. Sed veritas huius apparebit in glo. Et ex istis habes vnam limitationem ad hũc tex. &c. Addo, q̃ istam limitationem etiam ponit Albe. hic in 2. col. ver. Item oppo. & vr̃ semper hæredem. vbi dicit, q̃ in hoc consistit virtus, & medulla huius l. quia ex quo scriptus hæres adeundo tenetur creditoribus etiam vltra vires hęreditarias, certè posteà transigendo cũ hęrede legitimo, non facit quin creditoribus insolidum teneatur. Sicut si posteà venderet alteri hæreditatem. Sed quia incertum est, quis eorum de iure sit hæres, procedit huius l. dispositio. quæ cessat si creditores hęreditarij assumant in se onus protio. quæ cessat si creditores hęreditarij assumant in se onus probãdi, vt s. dixi. Secundò intellige hanc l. vt procedat, q̃n bona fide, & sine aliqua collusione est transactum, aliàs secus, vt l. si hęredes. C. de testa. manum. quam ad hoc ibi not. Bal. & dicit qđ per

ADDITIO.

a ¶Quòd testator. Adde Bar. in l. 1. in 5. q. prin. C. de sacrof. eccles.

per eã glossatur ista l.ita etiam dicunt Ang.& Fulg. hic, & d.l.si hæredes.non allegant.Et ad istam l.adde,qd dicit Bar.post gl.in l.qui repudiãtis. in fi.ff.de inoffi.testa. Bal.in l.hac edictali in 10. col.C.de secun.nup.Imol.& Ang.de Aret.in l.si perlutorio.j.de appel.¶ Vltimò dum text.in fin.dicit vtilibus actionibus.quare dicat vtilibus,dicam.j.¶ Glo.mag prima facie opponit ꝺ text. & tripliciter soluit.Posteà vĩ formare duas quæstiones. Ita puto scholares intellexisse, sed malè. Sed sequẽdo declarationem Doctorum diuide in quatuor.In 1.oppo.contra text.In 2.quæ est ibi,sol.hic in creditoribus,soluit vno modo. In 3. ibi, alij dicunt,soluit alio modo. In 4.ibi,subtilius, vel distingue, quarto modo respon.verum, quia tota difficultas stat in ista parte , in qua gl.vĩ distinguere, & posteà formare duas quæstiones de p se.Aduerte,quòd illæ non sunt quæst.de per se,sed duo mẽbra distinctionis gl. Ita quòd iungendo illa duo membra , quæ videntur qõnes.gl. in ista distin. facit quinque membra principalia,& propterea Bart. expedit istã distin.per quinq; membra, & 3 non formar qõnes. ¶†Subdiuide ergo eã in sex partes. In 1. facit quod dixi,quia pro solu.contrarij distinguit,& primũ membrum,quod distinguit gl.est qñ legitimus hæres mouet controuersiam hæredi scripto,dicens se iniquè exhæredatum, & querelare vult testm̃,in quo gl.concludit,ꝙ qualitercunque transigatur,siue assignetur res certa legitimo, siue quota hæreditatis, semper hæres scriptus conuenietur in totum à creditoribus. In 2.ibi,secundo autem casu.ponit fm membrum , qñ legitimus dicebat testm̃ ipso iure nullum,vel irritum,aut falsum,& trãsactio fuit facta hoc modo. Quia certa res particularis fuit data legitimo , & tunc creditores etiam conuenient hæredem scriptum in totum,quia in totum remanet hæres vniuersalis.In 3. ibi , si verò detur quota, ponit tertium membrum, stante casu præcedenti,ꝙ testamentum dicatur nullum, & ex trãsactione fuit actum,ꝙ certa quota hæreditatis,puta dimidia detur legitimo,& tunc creditores conuenient scriptum, & legitimũ hæredem pro rata hæreditatis,& ita loquitur tex.noster.In legatarijs autem distinguitur,quia si legata sunt repetita ab intesta.ita ꝙ siue valeat testm̃,siue non,semper legata debentur,& tũc est idem,qd in creditoribus hæreditarijs, quia legatarij conueniẽt tam scriptum,q̃ legitimum pro rata.Si aũt legata non sunt repetita ab intestato,& tunc quia non possunt capere vim,nisi ex testõ,tunc conuenient hæredem scriptum insolidum.In 4.ibi, sed nonne poterit.contra præcedẽs membrum oppo.& singulariter soluit, & statim declarabo vtrunque. In quinta ibi, item quid si ad legitimũ. per viam qõnis ponit quartum membrũ, quod est,qñ ex transactione est actum , ꝙ tota hæreditas pertineat legitimo,& scriptus hæres habeat aliquam rem particularem,quẽ tunc creditores,& legatarij conueniant,& ponit duas opi.In sexta ibi,quid ergo si dicatur.per viam alterius qõ.ponit quintum membrum principale, quod est qñ scriptus hæres dicitur indignus,vel incapax,& isto casu concludit, ꝙ in totũ teneatur creditoribus,& legatarijs.Et sic vides,ꝙ istæ nõ sunt qõnes,sed membra distinctionis gl.Item vides,ꝙ gl.pro solu.facit quinque membra.Sed si in radice consideres,sunt tm̃ tria principalia membra. Nam orta controuersia inter legitimum, qui ab intest.esset successurus,& scriptum hæredem in testõ, legitimus hæres solùm potest opponere alterum de tribus.& ita necessariò sunt tria principalia membra. Aut enim dicit testm̃ esse querelandum,eo quia iniustè sit exhæredatus. & hoc est primum. Aut dicit testm̃ esse nullum ipso iure,& est fm. Aut tertiò dicit testm̃ valere, sed qd scriptus hæres est incapax , qd 14. modis dici põt,vt per gl.in §.legari.Insti.de legatis.vel asserit hęredem esse indignum,& sic priuandum, toto titu.j. & C.de his quibus,vt indi.¶ Secundum verò membrũ principale subdiuidit in tres casus,fm ꝙ tribus modis potuit fieri trãsactio, quos nunc declarabo.¶ Nunc pro intelligentia gl.de duobus principaliter est vidẽdum.Primò de solu.contrarij.l.4.ſ.eo. Nam ibi dr̃,ꝙ legatarij insolidum cõueniunt scriptum hæredẽ,non obstante transactione,q̃ fecit cum matre defuncti,quæ scripto hęredi controuersiam mouebat.hic non conueniunt scriptũ hæredem insolidum,sed pro rata.Et gl. 1.m̃.ꝙ ista l.loquitur tm̃ in creditoribus hæreditarijs.Ibi in legatarijs, quorũ causa cum tm̃ ex testõ pendeat,solum hæredem scriptum tãgit,& verè vtraque lex ita loquitur.Et istam solu.sustinere conatur Ful.hic,cõcludens,ꝙ ista l.quæ loquitur de creditoribus, non procedat in legatarijs , quia cùm istud specialiter prouideat in creditoribus hæreditarijs,& sit exorbitans,non est trahenda ad legatarios.l.si verò.§.de viro.ff.solu.matrimo.Secundò,quia non est par ratio perdere lucrum,vt faciunt legatarij,& pati damnum,vt faciũt creditores.l.fi. C.de codicil.l.fi.§.licẽtia. C.de iur.delibe.dicit tm̃ non esse recedẽdum à gl.& Docto. Sed tu dic fm gl.& Docto. ꝙ ista l.etiam procedit in legatarijs , qñ legata sunt repetita ab intestato,ita ꝙ ad legitimum hæredem pũt spectare. Quo casu ita possunt ex testamento valere sicut ab intestato, vt dicam.j. Nec est bonum fundamẽtum Fulg. ꝙ ista l. cum sit exorbitãs, & loquatur in creditoribus , ꝙ non sit trahenda ad legatarios, quia dico,ꝙ cùm ratio sit expressa in l.ibi,pp incertum successionis,quæ est finalis, & militat etiam in legatarijs , certè etiam si esset materia correctoria,fieret extensio.l.ijs solis. C. de reuo. donat.Bald in Auth.quas actiones.in 2.col.C.de sacrosc.eccl.vbi dixi.Præterea,qñ lex loquitur in casu speciali,sed ratio est gñalis,generaliter intelligitur in omni casu. Bar.in l.regula.§.sed & si quis.j.de iur.& fact.ign.Bal.in c.cum cessante.de appella.cum suis concor.sequens sol.gl.diuinat. Tene ergo solu.quæ colligitur ex distin.gl.ibi,vel subtilius.Circa quam secundò principaliter examinanda sunt,vt facit Bar. quinque membra huius distin. Primum est,qñ oritur cõtrouersia inter scriptum hæredẽ, & legitimum, quia legitimus dicit testm̃ irritandum per querelam, vt per bon. poss. contratab. Quo casu si medio tpe fiat transactio, qualitercunque fiat , semper scriptus hæres tenetur insolidum creditoribus,& legatarijs. Ratio est,quia querela nõ potest intentari , nisi adita hæreditate per hæredem scriptum.l. filium.§.sed cum exhæredatio.ff.de leg.præstan. postquam hæres scriptus est hæres, per hoc ꝙ exhæredatus intentet querelã, non irritatur testm̃ in aliquo.Nec hæres definit esse hęres.Sed si feratur sñia contra testm̃ ; tunc irritatur testm̃. l. si suspecta. §. quamuis.j.de inoffic.testa. Ergo cùm isto.1.membro non sit lata sñia, cùm medio tpe transactum sit , & sic scriptus hæres in nihilo definat esse hęres,ideo in totum tenetur creditoribus & legatarijs.& ita propriè procedit.d.l.3.in prin. in qua.l.mater verisimiliter fuit exhæredata,aut præterita,qd idem est, cùm eius præteritio habeatur pro exhęredatione.§.fi.cum gl.Insti.de exhære.libe.¶ Secundum membrum gl. est,qñ legitimus hęres dicit testm̃ esse ipso iure nullum,vel ipso iure irritũ,vel falsum,& isto casu necessario loquitur ista l. Et ratio diuersitatis est inter istum casum , & præcedentem ex mente Albe. hic in pen. col. Nam qñ legitimus opponit , & dicit testm̃ esse ipso iure nullũ, vel irritum , vel falsum, donec dubitatur de viribus testamẽti, hæres scriptus non potest adire,vel effici hæres.l.qd si dubitet.l. sed si de sua,& l.cum falsum.j.de acq hære.Ergo cùm nõ possit effici hæres,tanquã hęres non põt teneri creditoribus,nec legatarijs.Eodem modo donec pendet dubium, an hæres possit ex testõ succedere,legitimus hæres non potest ab intestato venire, quia quãdiu est possibile, ꝙ possit ex testamento succedi, non potest ab intestato succedi.l. quandiu.ff.de acq.hær.& j.de re.iu.l.quandiu. Interim ergo legitimus hæres non tenetur creditoribus,nec legatarijs,& sic neuter eorũ tenetur. Si ergo medio tpe fiat inter eos transactio, & quota hæreditatis,puta media assignetur legitimo,alia media scripto hæredi,tunc propriè procedit ista l.quia pp incertum successionis de rigore iuris nõ possunt directis actionibus conuenire legitimum hæredẽ, nec scriptum (vt dixi) ergo conueniunt pro rata assignata in transact.vtilibus actionibus.ideo tex.noster in fi.dicit vtilibus actionibus.Et licèt Ful.in apostil.tex.dicat,ꝙ nemo aduertit ad verbum vtilibus actionibus, dic,ꝙ imo Albe.aduertit,& istud est proprium,& maximũ fundamentum huius.l.in quo est fundata decisio huius.l.sed in casu præced. querela non impedit hæredem adire,imò necesse est, ꝙ adeat, aliàs intentari nõ posset. Ideo in casu præce.cum hæres scriptus efficiatur hæres,& nihil impediat eum esse hæredem, nec querela intentata non faciat eum desinere esse hæredem,ex quo non fuit lata sñia, ideo hæres scriptus tenetur insolidum legatarijs,& creditoribus.Et ista est vera solu.ad vtrãque.l.cum ratione. Istud fm princip.membrum gl.f.qñ legitimus opponit testm̃ esse ipso iure nullũ , subdiuiditur in tres casus, sicut tribus modis põt fieri transactio inter scriptum hæredem & legitimum, pluribus modis fieri non potest.Aut enim in trãsactione actum est,ꝙ legitimo detur res particu.scripto verò hæredi detur vniuersa hæreditas.Aliquando actum est in transactione, ꝙ spectet ad singulos quoscũque quando est actum,ꝙ legitimus habeat totã hæreditatem scriptus verò habeat singu.rem.Primus casus clarus est, & manifestatus,ꝙ hæres scriptus, cui vniuersa hæreditas assignatur,tenetur ad omnia onera,quia legitimus,cui assignatur certa res,hꝫ loco legatarij,& sic in nihilo tenetur.l.quoties. C.de hæredibus. In 2. casu aduerte , qñ tam scripto hęredi, q̃ legitimo assignata est quota hæreditatis, pro illa quota quilibet est hęres,& representat defunctum.l.cum à matre.C.de rei vend.Isto casu creditores hæreditarij,qui nõ habent curare,an succedatur ex testamento,vel ab intestato , conueniunt vnumquemque pro rata hæreditatis sibi obuentæ.& ita loquitur tex.huc.Quo autem ad legatarios,dic; Aut legata erant repetita ab intestato,idest quia testator in testõ ordinauerat, ꝙ siue succederetur ex testõ,siue ab intesta.legata deberentur, & tunc,quia legatarij non curant qũo succedatur,erit idem,ꝙ proximo casu.Et isto casu etiam

loquitur

loquitur iſta l. Si autem legata non ſunt repetita ab inteſtato,& tunc quia ſolùm ex teſtō vim capiunt.l.3.ff.de leg.1.tunc neceſſariò conueniunt ſcriptum hæredem,tñ inſolidum,quia legitimum ab inteſtato conuenire non poſſunt. Et aduerte ꝙ repetitio legatorum ab inteſtato non tñ fit per modum expreſſum (vt dixi) ſed etiam fit per ſolam clauſulam codicillarem.l. Lucius §.filiam.ff.de leg. 2. Et ſi dicas, clauſula codicillaris fit ſub conditione hoc modo. Si non valet, vel non valebit iure teſtī, valeat iure codicillorum,ergo in caſu noſtro non poteſt habere locum,quia ex quo per tranſactionem remanſit quota hereditatis penes ſcriptū hæredē, ergo quo ad illam quotam teſtm̄ valet,ergo non eſt locus clauſulæ codicillari, & ſic nec repetitioni legatorum ab inteſtato, virtute illius clauſulæ, maximè cùm conditio non poteſt pro parte ſcindi, quia ſunt conditiones indiuiduæ.l.cui fundus.ff.de condi.& demonſtr. Reſpon.ꝙ illa verba conditionalia, ſi non valet, vel valebit, exponuntur, ideſt quatenus.l.Stichū,qui meus erit.ff.de leg.1. declarat Bart. in l.1.in 10.q.ff.de iu.cod.Ergo cùm illa clauſula codicillaris, ſi non valet,exponat̄ ideſt quatenus nō valet, ergo pro illa quota,quę ad legitimū peruenit,non dī valere,ergo pro illa quota legitimus tenetur legatarijś ab inteſt.& ad hoc alleg.iſtā gl.pro notabili.& ita notant Bal.Ang.& Paul.hic.Et ex hoc habes correlariè diligēter notare,ꝙ clauſula codicillaris, per q̄ inducitur repetitio legatorū ab inteſtato ,habet locum nedum qñ eſt certum teſtm̄ non valere, ſed etiam qñ eſt incertum,vtrum ex teſtamento,vel ab inteſt.ſuccedatur. Et ad hoc iſta gl.eſt ſing.ſm Bal.in 3.col.licèt gl.in ſuperficie nihil de prædictis dicere videatur.Contra iſtum ſm caſum,qñ legata ſunt repetita ab inteſtato, ꝙ tunc poſſunt peti ab vtroque pro quota hæreditatis aſſignatæ.gl.in ver.ſed nonne.fortiter opponit.Nam dicet ſcriptus hæres.Si vos me cōuenitis ex teſtō,ergo legitimum ab inteſtato conuenire nō debetis,ſed debetis eligere, an velitis agere ex teſtō,vel ab inteſtato, per regulam.l.fi. C.de cod. Glo.reſpon.ꝙ huic qōni legatarij,& creditores non tenentur rñdere.Item nō tenentur eligere,vtrum agant ex teſtō, vel ab inteſtato,ratione dubita.Sicut in ſimili dī in l.1.§.quia autem.j̄.quorum legatorum. Ita dicit notabiliter iſta glo. ex qua habes multa notare. ¶†Primò, ꝙ poſitioni captioſæ quis non tenetur rñdere, & dī captioſa, qñ in quacunque parte quis reſpōdeat, ſemper cōtra ſe reſpon. Idem expreſſius not.gl.in l.qui iuraſſe.§. ſi pater.j̄.de iureiu. vbi dixi. ¶††Secundò habes ex gl. ꝙ allegans contraria[a] remedia.ſ.teſtati, & inteſtati contra diuerſas perſonas auditur, prout etiam notatur in l. Papi.§.ſed nec impuberis.ff. de inoffi. teſtam.& dicam in l.1.vbi etiam dixi.C.de fur.¶†† Tertiò not.ex hac gl.ſm Bar.mirabilem limit.ad l.fi.C.de cod.vbi agens tenetur declarare, vtrū ex teſtō, vel ab inteſtato veniat. Fallit ratione incertitudinis, vt hic, qñ eſt incertum an ſuccedi debeat ex teſtō,an ab inteſtato.Et ad hoc iſte tex.eſt ſingu. ſm Angel. hic in 2. col. licèt ſatis faciat.d.l.1.§. quia autem. idē ſequitur Paul. hic,& ſimpliciter Alex.in d.l.fi.in vlt.col.circa fin.C.de codicil. quicquid dicat Fulg.hic. Tu aduerte. Nam puto, ꝙ iſta limitatio non ſit bona ad dictam.l. fi. quia d.l.fin. loquitur in terminis valde diuerſis ad tex.& glo.noſtram.Nam loquitur in hærede, vel ſucceſſore,qui non poteſt venire ad ſucceſſionem vtroque iure,ꝓp clauſulā codicillarem. Sed qñ agit,debet eligere vtrū velit venire ex teſtō, an ab inteſtato. Sed iſta.l.& iſta gl.non loquuntur in hærede,vel ſucceſſore,ſed in legatarijs,& creditoribus,qui volunt conſequi legata,& credita,& neſciunt, an conueniant ſcriptum hæredē, cui mouetur qō nullitatis teſtamenti,an legitimum,& tunc procedit quod dī in tex. ꝙ ꝓp incertū ſucceſſionis facta tranſactione quemlibet pro parte hæreditaria conuenient. Et ſic iſtæ leges loquuntur diuerſimodè. Ideo 7 incipiē vna per aliam limitatur. ¶†Quartò habes ex gl.ſm Bar. & Docto.ꝙ qñ ignoro,quis ſit hæres,poſſum conuenire poſſeſſorem bonorum hereditariorum.& hoc dicit glo.ibi,ſed bene ſcimus,ꝙ tñ habes de bonis illius,ideo diligenter not. ꝙ in poſitionibus,quæ fiunt ante lit.conteſta. ad inſtantiam creditorū, vel legatariorum,nō debet quis interrogari,an ſit hæres, ſed an poſſideat bona hæreditaria, quia eo ipſo, ꝙ quis poſſidet, licèt non ſit hæres,habent creditores hæreditarij fundatam intentio 8 nē,vt hac gl.& l.fi.C.de peti. hære. ¶†Et ex hoc not.quintò ſm Bar.& Ang.hic,ꝙ qñ neſcitur quis ſit hæres talis defuncti, & fit citatio per generale proclama ad inſtantiam creditorū, vel legatariorum,iuxta l.ſi eo tpe. C. de remiſ.pign.tunc non ſolùm debent citari illi,qui ſe prætendunt hæredes,ſed etiam illi,q̄ ſolùm ſe poſſeſſores prætendunt, quia etiam eorum intereſt, ꝙ citentur,cùm ratione poſſeſſionis poſſint cōueniri per creditores,& legatarios,licèt non ſint hæredes, vt hac gl.valde not. ¶Vltimò attende circa iſtam partic.gl.ꝙ oppoſitio glo.non vī * bene formata,licèt Bar. *& magis communiter alij* cū ea tranſeant, quia ſic ſcriptus hæres opponeret de iure tertij. Nam dicendo prout dicit glo. hæres ſcriptus opponebat legatarijs,ſi conuenitis me hæredem ſcriptum, conuenire non debetis legitimum. Mala eſt oppoſitio,quia quid ad te, ꝙ legitimum poſteà cōueniamus.l.loci corpus.§.competit.ff. ſi ſer.vend.iuncta regula.l. cum ſeruum quiſpiam. C.de ſeru.fug. Vbi non poteſt opponi de iure tertij.Potes tñ dicere,ꝙ eſt verum,niſi ius tertij ſit penitus excluſiuum agentis,vt ibi no.vnde ſm Albe.& Fulg.hic,oppo.gl.debet ita formari.Nam dicit ibi hæres ſcriptus legatarijs, Vos conueniſtis legitimum, & ſic intētaſtis viam ab inteſtato, ergo me hæredem ſcriptum ex teſtō conuenire non poteſtis, quia ſic intentaretis remedia cōtraria teſtati,& inteſta.cōtra.l.fi. C.de codicil.Sed reſpon.vt ſ.quamuis Albe.ad l.fin.aliter mōdere conetur,quem per te videas,quia dictæ ſolu.ſufficiunt. Tertius caſus huius ſecundi membri eſt,qñ tota hæreditas ex trāſactione peruenit ad legitimum hæredem,& certa res particularis remanſit apud heredem ſcriptum, & in hoc caſu ſunt in gl. oppo.Alij tenent, ꝙ ſcriptus hæres in nihilo teneatur creditoribus vel legatarijs, quaſi ſit redactus ad ſimilitudinem legatarij. Alij, vt Hugo.tenent contrarium,ꝙ iſtæ opi.referuntur in glo. in ver.item quid ſi ad legitimum. Veritas eſt,ſm Iac.But.Bar.& Paul.hic,vt diſtinguatur,ꝙ creditores,& legatarij, quorū legata ſunt ab inteſta.repetita, conuenient legitimum in totum,ad quem tota hereditas ex tranſactione deuenit,cū ius eorum nō magis pendeat ex cauſa teſta.q̄ inteſtati,vt ſ.dixi. Sed alij legatarij,quorum legata non ſunt ab inteſta.repetita,habent neceſſe ſcriptum hæredem conuenire,vt ſ.declaraui.Et ſi dicatur,ꝙ iſte ſcriptus heres nō habebatur amplius pro herede, poſtquā res ſingularis ſibi obuenit, ideo eſt redactus ad ſimilitudinem alterius legatarij in effectu.l.quoties. C.de hære.inſti. Rñdeo,ꝙ iſtud venit facto ſuo, quod non debet alij præiudicare. l. 3. in prin.ſ.eo.Vnde quo ad legatarios hī pro hærede, & hoc eſt,qđ 9 vult dicere gl.ibi.licèt ei rectè poſſit obijci,quare tranſegit. † Et ex hoc collige limitationem ad d.l.quoties. vbi cēſetur loco legatarij inſtitutus ī re particulari, qđ ꝓcedit, niſi res particularis facto ſuo ſibi obuenit.Ita teneas,licèt Albe. & Fulg.aliter diſtinguant,ꝙ aut trāſactio eſt facta bona fide,aut mala, & in dubio ex quantitate rei,quæ ex tranſactione obuenit,colligitur bona, vel mala fides.Sed iſta doctr.eſt potiùs limitatio ad doctr.Bart. quia vt dixi in tex.iſta l.procedit,qñ tranſactio eſt facta bona fide,aliàs ſecus,per l.hæredes.& ibi not.Bald.C.de teſt.man.Tertium membrum principale ponit̄ in fi.gl.in ver. quid ergo ſi dicatur.quod eſt,qñ opponitur hæredi ſcripto,ꝙ eſt incapax,vel indignus.In quo gl.cōcludit,ꝙ cū non deſinat per hoc eſſe hæres,erit idem ꝙ in primo caſu.ſ.q̄ legatarijs in totum teneatur.

* *Bart.& communiter Docto.* reprobant iſtam gl.Sed puto,ꝙ nō bene aduertant,in quibus terminis loquitur gl.Nam dicunt,ꝙ licèt ſit hæres mero iure,quia qui ſemel fuit hæres,non pōt deſinere amplius eſſe hęres,tñ ipſe non tenetur legatarijs,ſed ille,q̄ ſibi auferret hæreditatem tanquam incapaci.vel indigno.l.cauſam.j̄.de his,quę in teſtō delen.gl.in l.hī̄ditas.& ibi plenè Doct. C.de his quibus vt indi.no.in l.noſtrā.C.de teſt. Hinc videmus, ꝙ ſi fiſcus auferat hæreditatem indigno, ipſe fiſcus tenetur ad legata,& onera hæreditaria. l. ſi fiſco.ff.ad Sylla.l.recutare.l.ſi fiſco.j̄.ad Treb.& ita expreſsè ſequuntur Bal.Angel.& Paul.hic. Sed tu ſalua gl.prout etiam tenet Fulg.hic, quia iura alleg. per Bar.& Docto. contra gl.loquuntur, qñ lata eſt ſnīa priuationis in hæredem tanquam incapacem,vel indignum, & bona ſunt applicata fiſco.vel alij,ad quem debent ſpectare,tunc bene ipſe nō tenetur ad legata,ſed fiſcus,vel is, ad quem hæreditas eſt deuoluta. Sed iſta gl. non loquitur, qñ erat lata ſnīa,ſed ſolùm dicebatur,ꝙ erat incapax,vel indignus,& tranſegit medio tpe. quod patet ex verbis gl.q̄a dicit gl.& ſic idem eſt, qđ in primo caſu.Sed in primo caſu loquitur gl.qñ erat intētata querela, tñ non erat lata ſnīa,vt dixi in 1.par.Ita etiam eſt in iſto vlt.membro gl.Et iſto modo iura Docto. cōtra gl.alleg.nihil faciunt,q̄a loquuntur ſequuta ſnīa,& priuatione. Et iſte eſt verus ſenſus huius gl.& pulchra ſaluatio. Et ſi dicas, quid facit iſte caſus ad propoſitum.l.noſtræ, quia iſta lex loquitur,qñ quæſtio erat inter ſcriptum heredem,& legitimum,& ꝓp incertum ſucceſſionis inter eos eſt facta tranſactio, qđ non eſt in caſu gl.qñ opponitur hęredi ſcripto, ꝙ eſt incapax, vel indignus, q̄a regula eſt, ꝙ nemo pōt opponere indignitatem hęredi,niſi fiſcus. glo.eſt not.in l.his cōſequenter.ff.famil.erciſc. ergo cùm legitimus opponere non poſſet, iſte caſus nihil in propoſito. Propter hoc Bar.hic intelligit gl. ꝙ erat qō inter fiſcū,& ſcriptum hæredem, quia fiſcus opponebat indignitatem, & poſteà tranſegit cū eo, & gl.poſuit iſtum caſum, vt perficeret totam materiam, dato quod

ADDITIO.

2 ¶Allegans contraria. Adde l.eum.C.de inoffic.teſtam.l.vbi repugnantia.ff.d regu.iur.Docto.in c.examinata.de iudi.Docto.in c.ſolicitudinem.de appel.

quòd non esset de casu.l.nostræ.Vltra Bal.potest dici,q̃ regula, quæ habet,q̃ solus fiscus potest opponere hæredi de incapacitate,vel indignitate,dicit gl.in l.his consequenter. procedit, q̃n fiscus vult opponere. Sed eo nolente opponere, tũc legitimus hæres potest etiam opponere. Glo. est singularis, & approbata in l.ea sola.ff.de regu.iur.quam alleg.Bal.in l.eã quam. in 6.col. C.de fideicom.& Ludo.in l.1.ff.de acq.hæred. & pro illa glo.est not.tex.in l.si seruus plurium.§.si qs ante.ff.de leg.1. Et isto modo posset esse contentio inter scriptum hæredem, & legitimũ super incapacitate,vel indignitate,vel aliter. Secundò,& notabilius dico, q̃ quædã est incapacitas, p̃p quam solus fiscus admittitur.d.iuribus. Quædam est p̃p quam vocantur venientes ab intestato non fiscus.Casum habes de hoc vlt.in l.1. C. de secun.nupt.& ibi ponitur exemplum, & in Auth. hoc amplius. C.de fideicom.& istis casibus verteretur qõ inter scriptum hæredem,& legitimũ. Ex prædictis remanet fundamentaliter declarata tota gl. Nunc,vt habeas ex ea in paucis conclusionem, quia tota ista gl. est facta p̃p.l.3.in prin s.eo. quæ multũ obstat, vt s.vidistis, aduerte in q̃bus casibus procedat illa l. 3. & in q̃b.

1 ol.nostra. † Et ex distin.gl.f̃m Bal. & Ang. hic in fi.col.habes tres casus,in quibus procedit.d.l.3.in prin.Primò,q̃n legitimus vult querelare testũ,& pendente iudicio querelæ,antequam sequatur sniã,fit transactio inter scriptum hęredem,& legitimum,& tunc semper hæres scriptus tenetur omnibus legatarijs, & creditoribus insolidum, quia per solam intẽtationem querelæ nõ desinit in aliquo esse hæres, vt s.plenè dixi, & in isto casu propriè procedit.d.l.3.in prin. ¶ Secundò,q̃n legitimus dicebat testamentum nullum ipso iure,& transactio fuit facta ita, q̃ legitimus solam rem particularem haberet, tunc cum penes scriptum hæredem tota hæreditas sit,certè,cũ sit hæres vniuersalis, ad omnia legata tenetur.Ita etiam potest loqui.d.l.3.prout etiã intellexit gl.in 2.solu. Nõ dico,q̃ ad istum casum sit restringenda. ¶ Tertiò, q̃n legata nõ sunt ab intesta.repetita,tũc quomodocunque fiat transactio,quia tales legatarij non possunt habere regressum contra legitimum,cùm legata pendeant,ex testõ. l.3.ff.de pign. tunc hæres scriptus insolidum ad legata tenetur, non obstante transactione. Ita etiam potest intelligi.d.l.3. Tu adde,q̃ etiam potest intelligi in quarto casu, quem gl. ponit in fi.cùm dicat idem est prout in primo,declarando tn̄,vt dixi in vlt.par.huius gl. Tamen aduerte, q̃ magis propriè intelligitur. d.l.3.in prin.f̃m primum casum, quia alij tres nimium diuinãt. Sed lex nostra p̃priè debet intelligi (& ita est figurandus casus) q̃n legitimus dicebat testm̃ esse ipso iure nullum, aut irritum, aut falsum,& facta fuit transactio diuidendo hæreditatem per quotas,& ita,non aliter procedit ista l.nostra, tunc quilibet vtilibus actionibus pro rata hæreditatis ex transactione obuentæ conuenitur. Quid aũt si legitimus hæres opponeret contra hę redem scriptum,q̃ non esset soluta gabella, vel testm̃ non esset insinuatum,prout statutũ requirit?Dic vt per Bal.hic.in fin.col. & bene, si annullat ipso iure testm̃, est idem, prout in secundo

11 membro gl.aliàs est prout est in primo,& vltimo. ¶† Extra gl. Bar.format duas qõ.Prima est,vtrum scriptus,& legitimus hæres,qui transegerunt, possint cõuenire creditores hæreditarios, vt huic transactioni consentiant?Et dicit,q̃ sic per tex. in c.fin. de maio.& obed.qui venit multum à remotis.Fulg.hic in fi.reprobat,& dicit,q̃ non videt,quare Bar.moueatur ad ita dicendum, cũ nemo cogatur iuri suo renunciare,& aliud non dicit. Teneo contra Bart.q̃ creditores nõ possunt cogi ratificare hãc trãsactionem, quia cũ decisio huius legis sit facta principaliter in fauorem creditornm,si creditores volunt, possunt recedere à transactione, & probare, q̃ hæreditas verè spectat ad hæredẽ scriptum,prout firmant Albe.& Ang.hic in 2.col. & in hoc dicunt consistere fundamentum huius tex. Idem etiã tenet Bal. in fi.col.Si ita est (prout est) ergo non est vera decis. Bart.q̃ debeant ratificare,cùm possint infringere,vt dixi in 2.q.Bart.bene

12 loquitur.¶† Vltra Bar.restaret pulchra qõ,quã text.& gl.omittunt,quia tex.& gl.solùm tractant de creditoribus hęreditarijs; quid de debitoribus,an facta transactione,vt in text.p̃p incertũ successionis,& assignata cuilibet quota hæreditatis, an quilibet eorũ poterit pro rata sibi assignata conuenire debitores hæreditarios? Ista est qõ,quam disputauit Mar. Sil.in disputatione incipiente controuersia. & concludit q̃ idem erit de æquitate, & q̃ legitimus hæres,& scriptus poterunt pro rata debitores hęreditarios vtilibus actionibus conuenire p̃p incertum successionis.& sic per rationem huius l. quæ erit generalior ipsa l. Et illã disputationem refert Io.And.in titu. de pact.super rub.in addi. Spec.& aliqualiter Alb.hic in 2. col. Pro ista decis.facit,quia cũ ratio huius l.sit generalior ipsa l.debet generaliter intelligi, etiã extra casum suum, vt dixi s.Item cùm ratio sit scripta in l. etiã in materia correctoria fit extensio,vt dixi s.Tertiò, quia cũ creditor, & debitor sint correlatiua, etiam in correctorijs ratione correlationis,fit extensio, quia l.noua corrigens in vno ex correlatiuis,intelligitur in alio corrigere. Bart.in l.fi.§.1. C.de indic. vidui.tol.Quantò magis lex nostra, quæ nõ est correctoria,sed exorbitans,disponens in creditoribus,& sic in vno ex correlatiuis,procedet in alio correlatiuorum,scilicet in debitoribus,cõcurrẽte eadem ratione,scilicet propter incertum successionis? Et ista est veritas. Iason Papiæ legens.

SVMMARIVM.

1 *Partes quando conueniunt celebrare contractum ad consilium sapientis,potest consultor ordinare, quòd in contractu pœna apponatur.*

LEX XV.

Pacto conuento. Cõsilium est, q̃ in transactione pęna apponatur.hoc dicit.vel sic. Vtilius est reo conuento transigenti cum actore stipulari certam pœnam,si actor contra transactionem venerit,q̃ facere se liberari ipso iure,præcedente Aquiliana stipulatione.hoc dicit. Effectus ergo vtriusque decisionis est,quia si promissa est certa pęna,dato q̃ per acceptilationem ipso iure sit sublata actio, tn̄ si actor de facto agat,& contra transactionẽ obtineat de facto, vt not.in l.vbi pactũ.C.de transact.& isto modo rescindat trãsactionẽ,certè prouidetur reo de pœna, nec potest actor sibi opponere, q̃ reus fuit in culpa, quare non opposuit de trãsactione, quia cũ actor sentiat lucrum,non potest culpam obijcere, per l.cum in fundum.in prin.ff. de iure dot. Sed q̃n certa pœna non est promissa,& actor cõtraueniret de facto, nec reus opponeret,non esset sibi prouisum,ideo Iurisconsulhic dat optimum consilium reo conuento,qui vult transigere cum actore.Nam postquam transactionem facit pacto nudo,an sufficiat,q̃ debitum deducatur in Aquilianam stipulationem,deinde ipso iure liberetur per acceptilationem? Et respon. q̃ vtilius est pœnam

1 adijcere ratione prædicta. † Ideo per hunc tex. dicũt Bal. Ang. & Paul.hic,q̃ q̃n partes conueniunt celebrare contractũ ad cõsilium sapientis,potest consultor ordinare,q̃ in contractu pœna apponatur per istum tex.qui tamen parum facit. Sed est gl. in l.ex parte.in prin.vbi Bar.& alij.ff.de verb.obl.per Bal.in l.sancimus. C.de verb. sign. Et quid aliud possit talis consultor adijcere contractui,declarat Bart.in l.illa institutio.ff. de hæred.insti.

SVMMARIVM.

1 *Ablatiui absoluti,rato manente pacto, non resoluuntur in conditionem*

LEX XVI.

Qui fidem. Ista.l.habet materiam clausulæ,rato manente pacto. Sed quia eam plenè tetigi in l. cũ proponas. C.de pact. ibi me remitto.No.tamen ex text.prout etiam not.

1 Fulg.q̃ † ablatiui absoluti,rato manente pacto, non resoluuntur in conditionem,imò disponunt. Ita est tex.hic contra communem regulam,de qua dixi in l.ab emptione.s.titu.1.vbi feci mentionem de isto textu.

SVMMARIVM.

1 *Clausula rato manente pacto,quid operetur.*
2 *Ablatiui absoluti appositi in contractibus non disponunt, sed resoluuntur in conditionem.*
3 *Si in transactione illicita apponatur pœna, & adijciatur clausula,rato manente pacto,talis pœna peti non potest.*
4 *Actori venienti contra transactionem, licitum est pœnitere ad euadendam pœnam vsque ad litem contestatam inclusiuè.*
5 *Quando aliquid potest fieri vsque ad litem contestatam, & lis non fit contestatam illud non potest fieri vsque ad sententiam.*
6 *Licèt istud pactum,rato manente pacto, quando à princip.ponitur, sit commune vtrique parti, tamen si vnus venit contra transactum, non potest se ex illa clausula iuuare..*
7 *Si in transactione apposita sit pœna, rato manente pacto, si actor contradicat,& pœnam soluat,an si iterum contrauenial, iterum committatur pœna.*
8 *Quæ requirantur ad hoc,vt transactio sit perfecta.*

LEX XVII.

Qui fidem. Ista l.congruẽter, & optime ponitur post l.pacto conuento.Nam cùm ibi Iurisconsulhic dedisset consilium, q̃ in transactione pœna apponatur,congruenter dubitatur,nunquid si in transactione sit pœna,reus possit se tueri exceptionem transactionis,si actor contraueniat,& simul,& semel petere pœnam. Et respon.q̃ non,nisi sit apposita clausula,rato manente pacto,de qua in litera, & hoc modo in ista.l.venit ad

dandum

dandum aliud consilium. Si in transactione appositа sit clausu la,rato manente pacto, & actor contraueniat,potest reus contrauenire,& se defendere exceptione transactionis,& simul,& 1 semel pœnam appositam petere,& consequi. ¶†Not.hic esse text.principaliorem de iure, de effectu clausulæ rato manente 2 pacto, a & de ista clausula habes tex. & ibi ordinariè scribit in l. cum proponas.C.eod.titu.& text.in l.ita stipulatus. magna, ad fin.ff.de verb.obl.Ponit Bar.in l.cum pater.§.libertatis.de leg.2. & Doct.post gl.2.in l.2. C.de iure emphy.& Cano.habent gl.& ibi ponunt Doct. in c.fin.extra de loca. & in c.cum inter R. seniorem.extra de elect.Ponunt sing.Ang.& Io.de Imol.in d.l.ita stipulatus.magna,in notabilibus, & vterq; in 2. col. & ibi Ang. ponit singu.limitationem, quam tñ ibi impugnat Imol. Ponit Bal.in l.si defuncto.C.de loca. Ponit Ang.de Are. in §.actionũ. insti.de act.& in istis concludunt, ꝙ ista clausula non operatur aliquem effectum,nisi pro obseruante trãsactionem,pro rumpente non.Ita etiam dicit Bar.hic in antepe.q.gl.Inuenio tamẽ istam conclusionem singulariter limitatam per Saly. in l.quoties,la 1.in fi. C.de fideicom.vbi limitat prædictam cõclusi quæ habet, ꝙ dicta clausula non prodest nisi obseruanti: limitat, vt sit verum,nisi sit alia clausula,qua pœna soluta, vel non soluta, toties adhuc pœna committatur,quoties fuerit cõtrauentum. De qua ponit Bar.ĩ.in fi.gl.in vlt.q.& ibi dicetur. ¶Et ratio est,qa pœna,quam soluit, succedit in locum obseruationis trãsactionis ¶†Not.2.tex.ibi rato manente pacto. hic esse fortem tex.cõtra doctri.Bar.& omnium in l.ab emp.s̃.de pact. vbi not.ꝙ ablatiui absoluti appositi in contractibus,non disponunt, sed resoluuntur in condi.sicut ibi vidistis.In contrarium est tex.ineuitabilis hic,ꝙ isti ablatiui,rato manente pacto,non resoluunt in conditionem,sed disponunt,ꝙ reus petat pœnam,& ex istis ablatiuis habeat exceptionem.Et ita istum tex.ad hoc not.Fulgo. hic,& istum tex.voluit allegare Albe.& Fulg.in d.l.ab emptione.in quarto not. vbi corruptè allegat contra doctri. istam, & l.pacto conuento.præcedentem. Non inuenio, quid rñdeam. Nisi recurramus ad pleniorem doctri. Bald.in l.vnica. in 5.oppo.C.qñ non peten.par.& in l.1.in fin.C.de libe.præte.vbi dixit, ꝙ ablatiui absoluti aliquando stant in vim modi,aliquando in vim conditionis,aliquando disponunt.Ex eius doctrina potest dari rñsum. ¶†Glo.1.parua in verbo licitè,in fin. Not.diligenter hanc gl.quæ iuncta cum tex.expresse vult, ꝙ si in transactione illicita apponatur pœna, & adijciatur clausula, rato manente pacto,talis pœna peti non potest. Potes exemplificare in casu. Cum hi s̃. eod. quãdo fieret transactio super alimẽtis sine præ tore.& ita istam gl.not.Bart.in d.l.cum hi. in fin.prin.s̃.eo. Eam etiam not.Fulg.hic,& pro ista conclusione facit regula.l.nõ dubium.C.de leg.vbi,qñ tex.aliquid prohibet,adiectio pœnæ nihil operatur. per quam legem posset fortius dici, ꝙ nõ valeret, etiam si interueniret iurm.Et faciunt pro opin. Bar.in d.l.cũ hi, in fin.prin.s̃.eo. & ita etiam ad hoc propositum põderat Fulg. hic.Tamen in hoc non recedo ab opi.q̃ tenui contra Barto.ibi. ¶Glo.fin verbo,cogetur. diuiditur in qñque partes prin. In 1.format quæstionem.In 2. per viam notabilis remouet vnum contrarium. In 3.format aliam qõnem. In 4.aliam. In 5.aliam. Secunda ibi.Item not.hic,ꝙ si fiat nouatio. Tertia ibi.sed quid si hoc.Quarta ibi,item quæritur eo casu.Quinta ibi,item quæritur si veniat aliquis contra pactum. ¶In gl.ibi.& C.de trãsact. 4 lsi quis maior.ex ista prima parte gl.habetis notare duas principales concluſ. † Prima est, ꝙ actori venienti contra transactionem, licitum est pœnitere ad euadendam pœnam vsque ad lit. contesta.exclusiuè. Secundò habetis ex gl. differentiam esse, an quis promittat non petere sub pœna, an mouere qõnem sub pœna.Primò casu etiam si petat in iudicio ante lit.cõtesta. potest desistere,& pœnitendo pœnam euadit.Secundo autẽ casu, quãprimum petit etiam extra iudicium,incidit in pœnam, nec admittitur purgatio moræ. Circa primam concluſ. adducunt Docto.ꝙ contrarium tenuit gl.in l.siue apud acta.& in l.si maior.C.eod.de transact. Nec dicat aliquis,ꝙ gl.illæ loquãtur ex parte rei,gl.nostra relata ad text.loquitur in actore,& rationem diuersitatis assignat Bar.hic,quia dicunt Bart. & Docto.ꝙ imò etiam hic non licèt purgare nisi vsque ad lit.contesta.vide Bar.Et propterea pro perfecta veritate dicunt Bar. & Ang.hic, in hoc esse distinguendum,vide Bart.quem sequitur Cyn. Bar. & Ang.in l.si quis maior.C.eo.& Bart.& Ang.& Imol.in l.si insulam.in 1.q.principali.ff.de verb. obl. Sed ista opin. nunquam 3 mihi placuit, nec placebit, quia habemus regulam, † ꝙ qñ aliquid solùm potest fieri vsque ad lit.contesta. & lis non sit contesta.illud non potest fieri vsque ad sñam, imò primus actus, qui fieret in causa,habet impedire ne vlterius procedatur.Tex. est in l.2.vbi Bar.& omnes.C.de consor.eiusdem litis.Simile videmus in cautione rati, quæ non potest peti nisi vsque ad lit. contesta.Si non sit lis contesta.primus actus habet vim lit.contesta.& non potest amplius opponi, vt dicunt omnes in l.licèt. & in l.nulla dubitatio.C.de procura.Et ita contra Docto.tenet Raph.Fulgo.hic.est opi.Saly.approbata per Mod.in l.si maior. C.de transact.licèt eam sibi ascribat Fulg.hic. Et ita eod.modo puto dicendũ in qõne Bart. de quo videatis etiam Bal. in l.eos. §.Apostolos.ad fin. C.de appel. Lud. Rom.in l.2.in 49.col.ff.de re iudi. & Card.Flor.in cle.quandiu. post gl.de appel.d.Alex.in consil.186.in 2.vol. incip. Videtur prima cõsideratione.in pen. col.Lud.Roma.in consil.387. ¶Circa secundam conclu.gl.vide Bar.& adde,ꝙ gl.quã alleg.Bar.pro concordanti,non loquitur in eo,qui promisit non mouere qõnem,sed in eo,qui promisit non mouere controuersiam, intra quæ est longa differentia. De hoc videte plenè per Bar.in l.amplius nõ peti.ff.rem.rat. habe. vbi ponit de similibus promissionibus. ¶In gl.ibi stabitur vtrique vt hic.quia doctri.gl. quæ est trimembris,nõ est vsquequaque perfecta,ideo Bar.Ang. & Moder.plenius distinguunt. Vide Bar.de hac materia.Remitto me ad l.si quis maior. C.de 6 transact.vbi ordinariè solitus sum dicere. ¶†In glo. ibi.l.si vna. * *Communis doct. est.* ꝙ licèt istud pactum rato manente pacto,qñ à principio ponitur, sit commune vtriq; parti, tamen si vnus venit contra transactionem, non põt se ex illa clausula iuuare, vt declaraui in tex. Et ideo, ex quo actor hic contrauenit, non potest se ex ea iuuare.Ita cõcludunt omnes hic.Est tñ differentia, ſm Bar.inter actorem,& reum,vide Bart.est tñ nostra.l.siue apud acta.& l.vbi pactum. C.de transact. ¶In gl.ibi.l.pridiè.gl. 7 benè dicit,& facit.l.si quis à socio.ff.pro socio. † In fi. glo.in ista vlt. q.gl. si quæratur,quid si in transactione adiecta est pœna cũ clausula,rato manente pacto, si actor contradicat, & pœnam soluat,nunquid si iterum contraueniat, iterum cõmittatur pœ * na?Glo.se remittit ad l.remissam per eam. Ibi *communiter concluditur*,ꝙ non,nisi apponatur clausula,quæ solet apponi per notarios,ꝙ toties pœna committatur,quoties fuerit contrauẽtum. Et ita tenet Spec. in titu.de arbi.§.sequitur.ver. quid si plura capitula.Bar.in l.cum pater.§.libertatis.ff.de leg.2.& ſingu.Saly.in 8 l.quoties.in fin. C.de fideicom. † Et iungendo simul consilium istarum duarum legum, & iuncto illo, quod dicunt Docto.in hac vlt.q. ad hoc vt transactio sit perfecta,debent tria concurrere.Primò,ꝙ adijciatur pœna.Secundo,ꝙ apponatur clausula,rato manente pacto.Deinde apponatur illa clausula,ꝙ pœna toties committatur,quoties fuerit contrauentũ. Et puto quartò (consultius fortè) ꝙ apponatur iuramentum. Adde etiam, ꝙ clausula rato manente pacto,tacitè intelligitur in contractibus bonæ fidei.l.prædia.ff.de act.empt.secundum Bal.in l.si pacto,quo pœna.in 4.col.C.de pactis.

A D D I T I O.

a ¶Clausulæ. rato manente pacto. Adde Vita.de Camb.in tract.clausularum. * Et vide quæ scribit Catel. ver.clausula.vbi ꝙ tacitè subintelligitur in omnib. contract.bonæ fidei,& operatur in fauorem obseruantis pactum,non autem illius,qui promissa non seruat. Qua de re plura not.Pract.Pap.form.libel.ex cõpromisso.ver.pactum.Bar. in l.cõmissoriæ.C.de pact.inter emp. MASVER.

S V M M A R I V M.

1 *Restituta hæreditate actiones actiuæ,& passiuæ transeunt taliter in fideicom.quòd directæ,quæ remanent penes directum hæredem, sunt penitus inefficaces.*

2 *Quando præiudicet transactio facta cum debitore ignorante ab hærede vendente emprori hæreditatis.*

LEX XVII.

VEnditor. Transactio facta cum debitore ignorãte ab hĩde vẽdente pĩudicat emptori hĩditatis, & fideicõmissario vniuersali. h.d.vel sic.Debitor trãsigens cũ eo,q habet directas actiones,ẽt penitus inutiles,tñ liberatur ab eo,q habet vtiles,& efficaces, si probabiliter ignorabat vtiles in eũ esse trãslatas. Et iste tex.quo ad æquiparationem,quam facit inter emptorẽ hæreditatis,& fideicommissarium,est singularis,ſm Bal.in l.1.in fi. C.qñ prouo.non est necesse.Et materia huius legis plenè ponit in l.si cum emptore.in princip.ff.de pact.vbi concluditur,ꝙ ista lex procedit in transactione,non autem in pacto gratuito.Dic, vt ibi.& decisio huius tex.fundatur in ratione iustæ ignorantię, 1 ne debitori noceat,vt hic,& l.generaliter.C.de tab.lib.10. ¶†In tex.ibi,mãdatis actionibus,idest cessis.Sed aduerte,quia sine aliqua cessione translatæ erant vtiles actiones in emptorem. l. 2. C.de act.& obli.& in l.emptore.C.de hære.vel act.vẽd. Tamen directæ actiones remanserunt penes venditorem, & cũ effectu antequam interueniat vnum ex tribus positis in l.3.C.de noua. Sed restituta hæreditate actiones actiuæ, & passiuæ transeunt taliter in fideicommissarium, ꝙ directæ, quæ remanent penes directum hęredem,sunt penitus inefficaces.& hoc ꝓp dispositionem Treb.l.1.in princ.ĩ.ad Treb. Ideo maior erat dubitatio in se-

In secundo casu,quàm in primo,quia ex quo directæ, quæ remanierant penes hæredem,erant omnino inefficaces, videbatur, ꝙ eius transactio non deberet in aliquo præiudicare fideicõmissario,prout in primo casu, in quo actiones directæ, quæ remanent penes vẽditorem hereditatis,sunt efficaces. Tamen propter probabilem ignotãtiam idem vtroque casu statuitur. Ideo non ab re Bald.in l.1.in fin.col. quando prouo.non est necesse.dicit,ꝙ iste tex. in ista æquiparatione est vnicus in iure. Et pro intelligentia tex.& eorum, quæ ponuntur in glo.distingue tres casus secundum Iac.But.Albe.Angel.& Paul.hic,ꝙ si debitor probabiliter ignorauit,& vtroque casu valet trãsactio. Ita propriè loquitur ista lex.Aut debitor sciuit, & tunc si sciuit altero de tribus modis, de quibus in d.l.3.C. de noua. puta, quia fuit sibi denunciatum ab emptore,vel fideicom.vel cũ eo fuit lis cõtesta per eos,vel eis cepit aliquid soluere de debito,& isto casu etiam æquiparantur emptor hæreditatis,& fideicommissarius,quia vtroq; casu præcluſa est omnis via transigesidi,aut soluendi primo hæredi.Aut debitor hæreditatis sciuit venditionem hæreditatis,vel restitutionẽ,sed sciuit aliter, quàm aliquo de dictis tribus casibus, fortè quia vidit de per se instrumẽtum venditionis,aut testes sibi retulerunt , & tunc est differentia inter primum,& secundum casum,quia in primo casu, si venditor hæreditatis transigat cum debitore,valet trãsactio,licèt debitor sciuerit hæreditatem venditam esse,quia imputatur emptori,quare non denunciauit debitori, quicquid dicat glo.1.in fi. & malè secundum Docto. allegatos. In secundo verò casu, quando restituta est hæreditas fideicommissario,& debitor hæreditatis sciuerit quomodocunque,si transigat cum primo hærede,transactio est ipso iure nulla.Ratio diuersitatis est,quia in primo casu, quando hæres vendit hæreditatem , tamen penes eum remanent directæ actiones , & efficaces.l.2.ff. de hære.vel actio.ven.& alijs s̃.alleg.Ideo transactio per eum facta cum debitore hæreditario præiudicat emptori, antequam interueniat vnum de tribus.s̃.enumeratis.Et hoc propter negligẽtiam emptoris,quare non denunciauerit debitori . Sed in secundo casu directæ actiones,quæ remanent penes hæredem, restituta hæreditate fideicommissario, sunt penitus inefficaces. & hoc ꝓpter Senatusco.Treb.vt dixi.Ideo eius transactio non potest in aliquo prodesse debitori hæreditario qualitercunque scienti , & præiudicare fideicommissario.Reliqua ad materiam huius l.videas in d.l.si cum emptor.in prin. s̃. de pac. † Cogita tamen de illis tribus casibus,de quibus in d.l.3. C.de nou.quia vnus eorũ videtur superfluus , quia si sola denũciatio extraiudicialis facta debitori hæreditario sufficit, certè secundus casus de lit.contesta.videtur inanis, & superfluus , quia frustra fuit ponere de lit. contesta.Ex quo sola extraiudicialis interpellatio sufficit,& tamen non est credendum , quòd ille secundus casus de lit. contesta.non sit absque magno mysterio positus. Super quo cogita.Item ad istam l.adde Bal.in c.Cumana.in 7.col. de elect.vbi dicit,ꝙ ista l.& l.nomen. C.quæ res pign.oblig.pos.videnī inuicem contrariari, quia in ista l.sufficit sola scientia, sed in d.l.nomen.requiritur certificatio de ipsa hypotheca . Pro solutione dicit esse cõsiderandum,quia hypothecans remanet creditor directo,& vtiliter,& ideo potest ei solui.Nisi hypotheca transierit in quasi pignus,idest in quasi traditionem,quę fit per inhabitationem,vel æquipollens.arg.l.1.C.de præt.pig.Nec ob.l.fin. ff.de lege commiss.quia loquitur in fisco, cui nomen est tacitè obligatum,& ideo oportet ex parte fisci fieri sequestrũ,& præceptum.Sed ista l.fin loquitur in eo,qui cessit iura vtilia.& retinuit directa,& transtulit vtilia,& vtilis præfertur directæ,nisi in translatione vtilium interuenerit error, vt l.hæres cum debuerit.ff.ad Trebel.Nec ob.d.l.3. C.de noua.quia loquitur in mandato exercitij facto mixto fauore mandantis, & mandatarij, non in cessione translatiua vtilium actionum,& sic apud mãdantem remanserunt directæ, & vtiles, etiam in exercitio præter illos tres casus. Ita dicit Bal. in præallegato.c.Cumana. ¶ Et per ista cum laude Dei sit impositus finis huic l.& sic huic titu. & consequẽter huic Secundo libro.ff.Veteris,Die 3.Septẽb. & sic in vigilia glorioſissimæ Virgi. Mariæ. 1484. quo tpe ego Iason Maynus in hac florẽtissima Papiensi Academia legebam.

Primæ Digesti veteris Domini Iasonis de Mayno, Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z. A a B b C c D d E e.

Omnes sunt quaterniones.

dandum aliud conſilium. Si in tranſactione appoſita ſit clauſula, rato manente pacto, & actor contraueniat, poteſt reus contrauenire, & ſe defendere exceptione tranſactionis, & ſimul, & ſemel pœnam appoſitam petere, & conſequi. ¶† Not. hic eſſe text. principaliorem de iure, de effectu clauſulæ rato manente
a pacto, [a] & de iſta clauſula habes tex. & ibi ordinariè ſcribit in l. cum proponas. C. eod. titu. & text. in l. ita ſtipulatus. magna, ad fin. ff. de verb. obl. Ponit Bar. in l. cum pater. §. libertatis. de leg. 2. & Doct. poſt gl. 2. in l. 2. C. de iure emphy. & Cano. habent gl. & ibi ponunt Doct. in c. fin. extra de loca. & in c. cum inter R. ſeniorem. extra de elect. Ponunt ſing. Ang. & Io. de Imol. in d. l. ita ſtipulatus. magna, in notabilibus, & vterq; in 2. col. & ibi Ang. [illegible] impugnat Imol. Ponit [illegible] ng. de Are. in §. actionũ. [illegible] clauſula non operatur [illegible] trãſactionem, pro rum- [illegible] tepe. q. gl. Inuenio tamẽ [illegible] atam per Saly. in l. quo- [illegible] prædictam cõcluſ quæ [illegible] obſeruanti: limitat, vt [illegible] ſoluta, vel non ſoluta, [illegible] ies fuerit cõtrauentum. [illegible] dicetur. ¶ Et ratio eſt, qa [illegible] obſeruationis trãſactio- [illegible] . hic eſſe fortem tex. cõ [illegible] .de pact. vbi not. q; ab- [illegible] non diſponunt, ſed re- [illegible] ontrarium eſt tex. in eui [illegible] pacto, non reſoluunt in [illegible] at pœnam, & ex iſtis ab- [illegible] tex. ad hoc not. Fulgo. [illegible] Fulg. in d. l. ab emptio- [illegible] ontra doctri. iſtam, & [illegible] nuenio, quid rñdeam. [illegible] Bald. in l. vnica. in 5. op- [illegible] de libe. præte. vbi dixit, [illegible] im modi, aliquando in [illegible] Ex eius doctrina poteſt [illegible] è, in fin. Not. diligenter [illegible] ult, q; ſi in tranſactione [illegible] clauſula, rato manente [illegible] exemplificare in caſu. [illegible] ſuper alimẽtis ſine præ [illegible] . in fin. prin. s. eo. Eam [illegible] ne facit regula. l. nõ du [illegible] bet, adiectio pœnæ ni- [illegible] tius dici, q; nõ valeret, [illegible] opin. Bar. in d. l. cũ hi, [illegible] poſitum põderat Fulg. [illegible] enui contra Barto. ibi. [illegible] quinque partes prin. In [illegible] tabilis remouet vnum [illegible] in 4. aliam. In 5. aliam. [illegible] io. Tertia ibi. ſed quid [illegible] Quinta ibi, item quæ- [illegible] n gl. ibi. & C. de trãſact. [illegible] etis notare duas princi [illegible] enti contra tranſactio [illegible] m pœnam vſque ad lit. [illegible] l. differentiam eſſe, an [illegible] n mouere qõnem ſub [illegible] io ante lit. cõteſta. po- [illegible] it. Secundo autẽ caſu, [illegible] m, incidit in pœnam, [illegible] imam concluſ. addu- [illegible] iue apud acta. & in l. ſi [illegible] uis, q; gl. illæ loquãtur [illegible] ur in actore, & ratio- [illegible] unt Bart. & Docto. q; [illegible] ue ad lit. conteſta. vide [illegible] cunt Bar. & Ang. hic, [illegible] m ſequitur Cyn. Bar. [illegible] Ang. & Imol. in l. ſi in- [illegible] principali. ff. de verb. obl. Sed iſta opin. nunquam
1 mihi placuit, nec placebit, quia habemus regulam, † q; qñ aliquid ſolùm poteſt fieri vſque ad lit. conteſta. & lis non ſit conteſta. illud non poteſt fieri vſque ad ſnĩam, imò primus actus, qui fieret in cauſa, habet impedire ne vlterius procedatur. Tex. eſt in l. 2. vbi Bar. & omnes. C. de conſor. eiuſdem litis. Similе vi demus in cautione rati, quæ non poteſt peti niſi vſque ad lit. conteſta. Si non ſit lis conteſta. primus actus habet vim lit. conteſta. & non poteſt amplius opponi, vt dicunt omnes in l. licèt. & in l. nulla dubitatio. C. de procura. Et ita contra Docto. tenet Raph. Fulgo. hic. eſt opi. Saly. approbata per Mod. in l. ſi maior. C. de tranſact. licèt eam ſibi aſcribat Fulg. hic. Et ita eod. modo puto dicendũ in qõne Bart. de quo videatis etiam Bal. in l. eos. §. Apoſtolos. ad fin. C. de appel. Lud. Rom. in l. 2. in 49. col. ff. de re iudi. & Card. Flor. in clc. quandiu. poſt gl. de appel. d. Alex. in conſil. 186. in 2. vol. incip. Videtur prima cõſideratione. in pen. col. Lud. Roma. in conſil. 387. ¶ Circa ſecundam conclu. gl. vide Bar. & adde, q; gl. quã alleg. Bar. pro concordanti, non loquitur in eo, qui promiſit non mouere qõnem, ſed in eo, qui promiſit non mouere controuerſiam, intra quæ eſt longa differentia. De hoc videte plenè per Bar. in l. amplius nõ peti. ff. rem. rat. habe. vbi ponit de ſimilibus promiſſionibus. ¶ In gl. ibi ſtabitur vtrique vt hic. quia doctri. gl. quæ eſt trimembris, nõ eſt vſque quaque perfecta, ideo Bar. Ang. & Moder. plenius diſtinguunt. Vide Bar. de hac materia. Remitto me ad l. ſi quis maior. C. de
6 tranſact. vbi ordinariè ſolitus ſum dicere. ¶† In glo. ibi. l. ſi vna.
* *Communis doct. eſt.* q; licèt iſtud pactum rato manente pacto, qñ à principio ponitur, ſit commune vtriq; parti, tamen ſi vnus venit contra tranſactionem, non põt ſe ex illa clauſula iuuare, vt declaraui in tex. Et ideo, ex quo actor hic contrauenit, non poteſt ſe ex ea iuuare. Ita cõcludunt omnes hic. Eſt tñ differentia, ſm Bar. inter actorem, & reum, vide Bart. eſt tñ noſtra. l. ſiue apud acta. & l. vbi pactum. C. de tranſact. ¶ In gl. ibi. l. pridiè. gl.
7 benè dicit, & facit. l. ſi quis à ſocio. ff. pro ſocio. † In fi. glo. in iſta vlt. q. gl. ſi quæratur, quid ſi in tranſactione adiecta eſt pœna cũ clauſula, rato manente pacto, ſi actor contradicat, & pœnam ſoluat, nunquid ſi iterum contraueniat, iterum cõmittatur pœ
* na? Glo. ſe remittit ad l. remiſſam per eam. Ibi *communiter concluditur*, q; non, niſi apponatur clauſula, quæ ſolet apponi per notarios, q; toties pœna committatur, quoties fuerit contrauẽtum. Et ita tenet Spec. in titu. de arbi. §. ſequitur. ver. quid ſi plura capitula. Bar. in l. cum pater. §. libertatis. ff. de leg. 2. & ſingu. Saly. in
8 l. quoties. in fin. C. de fideicom. † Et iungendo ſimul conſilium iſtarum duarum legum, & iuncto illo, quod dicunt Docto. in hac vlt. q. ad hoc vt tranſactio ſit perfecta, debent tria concurrere. Primò, q; adijciatur pœna. Secundo, q; apponatur clauſula, rato manente pacto. Deinde apponatur illa clauſula, q; pœna toties committatur, quoties fuerit contrauentũ. Et puto quartò (conſultius fortè) q; apponatur iuramentum. Adde etiam, q; clauſula rato manente pacto, tacitè intelligitur in contractibus bonæ fidei. l. prædia. ff. de act. empt. ſecundum Bal. in l. ſi pacto, quo pœna. in 4. col. C. de pactis.

ADDITIO.

a ¶ Clauſulæ. rato manente pacto. Adde Vita. de Camb. in tract. clauſularum.
* Et vide quæ ſcribit Catel. ver. clauſula. vbi q; tacitè ſubintelligitur in omnib. contract. bonæ fidei, & operatur in fauorem obſeruantis pactum, non autem illius, qui promiſſa non ſeruat. Qua de re plura not. Pract. Pap. form. libel. ex cõpromiſſo. ver. pactum. Bar. n. l. cõmiſſoriæ. C. de pact. inter emp. MASVER.

SVMMARIVM.

1 *Reſtituta hæreditate actiones actiuæ, & paſſiuæ tranſeunt taliter in fideicom. quòd directæ, quæ remanent penes directum hæredem, ſunt penitus inefficaces.*

2 *Quando præiudicet tranſactio facta cum debitore ignorante ab hærede vendente emprori hæreditatis.*

LEX XVII.

Venditor. Tranſactio facta cum debitore ignorãte ab hĩde vẽdente p̃iudicat emptori hĩditatis, & fideicõmiſſario vniuerſali. h. d. vel ſic. Debitor trãſigens cũ eo, q habet directas actiones, ẽt penitus inutiles, tñ liberatur ab eo, q habet vtiles, & efficaces, ſi probabiliter ignorabat vtiles in cũ eſſe trãslatas. Et iſte tex. quo ad æquiparationem, quam facit inter emptorẽ hæreditatis, & fideicommiſſarium, eſt ſingularis, ſm Bal. in l. 1. in fi. C. qñ prouo. non eſt neceſſe. Et materia huius legis plenè ponit̃ in l. ſi cum emptore. in princip. ff. de pact. vbi concluditur, q; iſta lex procedit in tranſactione, non autem in pacto gratuito. Dic, vt ibi. & deciſio huius tex. fundatur in ratione iuſtæ ignorantię,
1 ne debitori noceat, vt hic, & l. generaliter. C. de tab. lib. 10. ¶† In tex. ibi, mãdatis actionibus, ideſt ceſſis. Sed aduerte, quia ſine aliqua ceſſione translatæ erant vtiles actiones in emptorem. l. 2. C. de act. & obli. & in l. emptore. C. de hære. vel act. vẽd. Tamen directæ actiones remanſerunt penes venditorem, & cũ effectu antequam interueniat vnum ex tribus poſitis in l. 3. C. de noua. Sed reſtituta hæreditate actiones actiuæ, & paſſiuæ tranſeunt taliter in fideicommiſſarium, q; directæ, quæ remanent penes directum hęredem, ſunt penitus inefficaces. & hoc p̃p̃ diſpoſitionem Treb. l. 1. in princ. ĩ. ad Treb. Ideo maior erat dubitatio in ſe-